قاموس ترکی

کافهٔ لغات ترکیه ایله لسان ترکیده مستعمل کلمات واصطلاحات عربیه وفارسیه واجنبیه یی جامع اولهرق لسانمزك بكمل لغت كتابیدر .

مؤلفی : ش . سامی

صاحب وناشری

« اقدام » غزته‌سی صاحب امتیازی و باش محرری

احمد جودت

— ایکنجی جلد —

معارف نظارت جلیله‌سنك ۲۹ رجب ۱۳۱۷ و ۲۰ تشرین ثانی ۱۳۱۵ تاریخلی و ۵٤۷ نومرولی رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر .

کافهٔ حقوقی صاحب وناشرینه عائددر .

درسعادت

« اقدام » مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده دائرهٔ مخصوصه‌سنده .

۱۳۱۸

قاموس ترکی

ص

ص { صاد. س. [عر. سث.] الفبای ترکینك اون یدنجی حرفی اولوب، اصل حروف سامیه‌نك صره‌سی اولان ابجد ترتیبنده «ف» ایله «ق» آره‌سنده اوله‌رق اون سکزنجی حرف اولمغله، رقم کبی استعمالنده ۹۰ عد اولنور. شکل عبرانیسی ϟ وشکل سریانیسی ܨ اولوب، عربیسی خیلی تبدل ایتمشدر. الفبای یونانیده σ ϟ ولاتینجه‌ده S شکللریله (س) یرینه کچمش، و(س) ایسه ξ شکلیله لاتینلرك ۱ ی کبی (قس) ویا (کس) تلفظ مرکبنی آلمشدر. بونك ایچون عربلر یونان ولاتین لسانلرندن مأخوذ کلمه‌لری اکثریا (ص) ایله یازارلر. بو حرفك اصل السنهٔ سامیه‌ده‌کی مخرجی لسانمزده مفقود اولدیغی حالده، بز غربی ترکجه‌ده نقیل حرکه‌لی (س) لری (ص) یازمغی عادت ایتمشزدر. املا خصوصنده چوق دها معقول حرکتده بولنمش اولان شرقی ترکجه صاحبلری ایسه ترکی الاصل لغتلری اصلا (ص) و(ط) ایله یازمیوب دائما (س) و (ت) و (د) ایله یازارلر. بو وجهله بزم مثلا صو، صاچ، صیق یازدیغمز کلمه‌لری اونلر بحق سو، ساچ، سیق یازیورلر. الحاصل بو حرفك لسانمزه دخولی مجرد بر املا یاکلیشلغی نتیجه‌سی وبر املای سقیم اقتضاسیدر. مختصر تاریخلرده صفر شهر عربیسنه علامتدر.

صاب { د. الفلی صادله باشلار بعض صفتلرك باشنه کلوب تأکید و مبالغه بیان ایدر: صاب صاری، صاب صاغلام.

صابان { یاخود صبان. س. جفت سورمکه مخصوص معروف آلت که بر جفت اوکوزه چکدیریلیر، محراث. بیکیرله تحریك اولنور تکرلکلی ودها مکمل یکی ایجادلری ده واردر. صابان اوق = دمیرندن اوکوزلرك آره‌سندن بویندروغه قدر اوزانان آغاج: صابان اوکجه‌سی، باصقیسی = دمیری، سکه: صابان بیچاغی، چابه‌سی. قولاغی، قلیجی = تزکاری یارمغه مخصوص دمیرك یاننه موضوع کسکین آلت. || صابان قیران = پك سرت بر جنس کوك.

صابر { ص. عر. ث: صابره. ج: صابرین. [«صبر» دن سف.] ۱. صبر ایدن، تلاش و وسوسه ایتمکسزین وقت مناسبی بکلین. ۲. بر زحمت وآجی‌یه ویا بر تجاوز وحقزلغه قارشی مأیوس اولمیوب وحدت ایتمیوب صبر وتحمل ایدن، صبرلی: فقراء صابرین.

صابوره { سث. عر. کمینك آلت انبارینه موازنه‌یی طوتمق ایچون قونیلان آغرلق، صفره.

صابوق { ص. صابمش، طوغری یولی شاشیرمش، نا. صواب: آبوق صابوق = صاچمه صاپان، آلتی اوستنه اویماز (سوز)، هذیان: آبوق صابوق سویلمکه باشلادی.

صابون { س. [لا. Sapo دن مأخوذ] کیر چیقارمق وکرك بدنی کرك چماشیر و سائره‌یی ییقایوب تمیزلك ایچون مستعمل زیتون یاغیله کیرج و کول یا سوده وسائره‌دن معمول معروف ماده‌که انواعی یاپیلیر: کرید صابونی = معروف بیاض صابون: عرب صابونی = خمور حالنده

وقویو رنکلیسی؛ لکه صابونی = لکه چیقارمغه مخصوص ترکیب؛ مسك صابونی = قوقولو صابون. || صابون طاشی = لکه چیقارمق ایچون قوللانیلان بر نوع کل.

صابونجی { س. صابون یاپان ویا صاتان آدم.

صابونجیلق { س. صابون یاپمق صنعتی ویا صاتمق تجارتی: صابونجیلق ایدیور: صابونجیلقدن چوق قزاندی.

صابونخانه { س. صابون یاپیلان یر، صابون کارخانه‌سی، فابریقه‌سی.

صابونلاتمق { فت. صابونله ییقاتمق، صابون سوردیرمك: چوجقلرك اللرینی صابونلاتملی.

صابونلامق { فت. صابون سورمك، صابونله ییقامق: بومندیلی کوزلجه صابونلاملی.

صابونلامه { س. صابونله ییقامه، صابون سورمه.

صابونلی { ص. صابون قاریشمش: صابونلی صو.

صابونی { ص. عر. ا: صابونیه. ١. صابونجی. ٢. صابونله قاریشیق، صابونلی. ٣. صابون قبیلندن.

صابونیه { س. بر نوع نشاسته حلواسی.

صابئ { س. ص. عر. ا: صابئه. ج: صابئین. یونان قدیم اساطیرینه مشابه اوله‌رق سیاراته وسائر اجرام سماویه‌یه عبادتدن عبارت اسکی بر مذهبه تابع آدم، که بو مذهب باشلیجه جزیره وشام وعراق جهتلرنده بولنوب (حران) ده بعدالاسلام دخی طول مدت باقی ایدی.

صاپ { س. ١. ایپ، تل، تار، سلك: بر صاپ تیره. ٢. حبوبات و چیچك وسائر نباتاتك یردن باشاق ویا چیچکك باشلادیغی یره قدر اولان دور ودیك یری، ساق: بغدی، قرانفیل اوت صاپی. ٣. میوه وچیچك وسائره‌یی داله آصیلی ویا باغلی طوتان اینجه چوب: آرمود، الما، قاؤن صاپی. ٤. مختلف آلات وادواته طوتیلوب قوللانلق اوزره طاقیلان اوزونجه ودوز آغاج: بالطه، قازمه، کسر، چکیچ، سوپورکه صاپی. [آلتله یکوجود واکری یاخود حلقوی اولانلرینه « قولب » دیرلر.] ٥. ال ایله قوللانیله‌جق هر نوع آلتك طوتیله‌جق یری، قبضه: کلیچ، بیچاق صاپی. || ایپسز صاپسز = رابطه‌سز، مناسبتسز. || صاپسز بالطه = صاحبسز، حامیسز. آدم || ایپی صاپی یوق = اله کلیر اله آلنیر شی دکل.

ساپارطه { س. [یتا.] ١. بر باتاریه طوپك بردن آتش ایتمسی، آلابانده آتشی. ٢. مج. شدتلی تکدیر، تعزیر: صاپارته‌یی یك.

صاپارنه { س. با: سپارنه.

صاپان { یاخود صپان. س. ١. طاش آتمغه مخصوص ایپلی طوربه که وقتیله اسلحه‌دن معدود ایدی، قلاعه، فلاخن؛ صاپان طاشی = صاپانله آتیلان طاش. ٢. بر آغر یوکی طارتمق ویا چکمك اوزره طاقیلان قیصه وقالینجه ایپ || صاپان بالیغی = کوپك بالیغنك دستره بورنلی بیوك جنسی.

صاپتمق { فت. ١. طوغری یولدن چیقارمق، شاشرتمق، انحراف ایتدیرمك: طوغری کیدرکن یولی صوردیغمز بر چوبان بزی صاپتدی. ٢. آزدیرمق، حقدن رجوع ایتدیرمك، اغوا وافساد ایتمك: شیطان ایی آدملری صاپته‌بیلیر. ٣. (یولی) شاشرمق، غائب ایتمك، دکشدیرمك: یولی صاپتدق‌ده بورایه دوشدك. ٤. (کمی‌یی) آچمق، آلارغه ایتمك: کمی‌یی صاپتدی. ٥. سوزی شاشرمق، نه‌سویلیه‌جکنی شاشروب آبوق صابوق سویلمك: کوزل کوزل قونیشورکن صاپتدی. [بو معنا ایله مفعولی دائما سوز اولدیغندن، محذوف اولوب، ذکر اولنماز.]

صاپدیرمق { فت. با: صاپتمق.

صاپر { مه. یره دوکیلن شیئلرك کورلدیسنی تقلید وتصویر ایده‌رك اکثریا مکرر ویا « صاپر صوپر » صورتنده قوللانیلیر: المالر صاپر صوپر دوکلدی؛ خسته‌لر، اوریلانلر صاپر صاپر سرلدی.

صاپسز { ص. صاپی اولمیان: صاپسز بالطه. || ایپسز صاپسز = رابطه‌سز، مناسبتسز.

صاپغین { ص. طوغری یولدن صاپمش، ضلالته دوشمش، ضال.

صاپقین { س. صاپلایه‌رق بیوك بالیقلری اوردقلری حربه کبی بر آلت که بو لغتدن محرف اولهرق «زبقین» دینمکله معروفدر. یا : زبقین.

صاپلاتمق { فث. صوقدیرمق، باتیرتمق : شو قازیمی چابرك اورتهسنه صاپلاتملی.

صاپلامق { فث. مض : صاپلار. ۱. (بر آلتی) صاپه قدر صوقمق، باتیرمق: خنجری قارنه، بیچاغی قارپوزه صاپلادی. ۲. علی الاطلاق صوقمق، باتیرمق، دیکمك : اله بر ایکنه صاپلادی: سنجاغی یره صاپلادی: آرابه‌یی چامورہ صاپلایه‌جقسکز.

صاپلانمق { فل. ۱. صاپه قدر کیرمك: بل طوپراغه، بیچاق قارپوزه صاپلاندی. ۲. علی الاطلاق صوقلمق، باتمق، کیرمك : آیاغمه بر ایکنه صاپلاندی. ۳. پاتوب قالمق، صوقیلوب چیقه‌مامق = حیوان، آرابه چامورك ایچنه صاپلاندی. ٤. مج. برفکرده اصرار ایدوب طورمق. ذهن بر شیئه طالوب آیرلامامق.

صاپلمق { فع. دونلك، دیکر بر استقامت‌وتوجه آلتمق: اوتیه‌نك یانندن صاغه صاپلیر: صوله صاپلیرسه ایکی ساعت اول کیدلمش اولور.

صاپلی { ص. صاپی اولان : صاپلی بالطه، صاپلی بیچاق.

صاپمق { فل. مض : صاپار. ۱. یول دکیشدیرمك، کیدلمکده اولان یولی ترکله صاغ ویا صوله دونمك، باشقه استقامت آلمق : یولدن هیچ صاپمایك: شو تپه‌یه وارنجه صاغه صاپك. ۲. طوغری یولدن جیتمك، عدول وانحراف ایتمك، ضلالته دوشمك : انسان بر کره کتوالکه صاپارسه یولنی کوچلکله طوغریلتیر. ۳. یاکلیش بر فکر وذهابه دوشمك، یاکلمق: مادیون فکرینه صاپمش. ٤. حسن عقیده‌یی غائب ایتمك، اعتقادینه خلل کلمك : محاکمه‌یه اقتداری اولمدیغندن برطاقم فلسفه کتابلری اوقویه‌رق صاپمش.

صاپه { ص. ۱. طوغری یولك اوزرنده اولیان، آنجق صاپلغله کیدیله‌بیلن : اوکوی صاپه‌در. ۲. یولی کسدیرمه اولیوب طولاشیق اولان، اوزاق، سمتسز : صاپه یر. ۳. طوغری وکسدیرمه اولیان، صاپیر یرلری اولمغله طولاشیقلی واوزون اولان : صاپه یول. = حـ. طوغری یولك اوزرنده اولیه‌رق، صاپیله‌رق : یزم او صاپه دوشیور.

صاپاشتمق { فش. فث. ۱. بریرینه راست کلمك، بولشمق، مصادف اولمق. ۲. مداخله و تعرض ایتمك، راحت براقامق: بکا صاپاشمه. ۳. غاوغایه وسیله آرامق، غاوغا چیقارمق ایچون برینه مسلط اولمق : سبب‌سز بکا صاپاشوب طوریورسك. ٤. شاقه ایتمك، لطیفه طریقیله برینه صارقندیلق ایتمك : چوجغلرکندیسنه صاپاشوب راحت براقیورلر.

صاپان { س. ۱. تق. باچاق، فخذ، ران. ۲. تکمیل بوت، بتون باچاق بوتی.

صاپاندیرمق { فث. ۱. بیع وفروخت ایتدیرمك، بری واسطه‌سیله صاتمق: آنی جانبازه ویروب صاندیره‌جغم. ۲. صاتلمه‌سنه مساعده ایتمك : اومه بیتشیك عرصه‌یی باشقه‌سنه صاندیرمام.

صاپاتلق { یا صاتیلق. ص. صاتلمی مقرر، صاحبی طرفندن صاتلمغه چیقارلمش یاخود صاتلمسی تقرر ایتمش : بو آت صاتلقدر: سزك او صاتلق میدر ؟

صاپاتلمش { ص. نذر ایدلمش: الله‌یه صاتلمش. مر.

صاپاتلمق { فع. ۱. بیع و فروخت ایدلمك : سزك آت صاتلدی می؟ بو او مزایده ایله صاتیله‌جقدر. ۲. رواجی اولمق، قولای مشتریسی بولنمق، سورلمك : بو سنه ذخیره صاتلیر، صاتلماز.

صاپاتلمه { س. صاتلق فعلی، بیع: بو مالك صاتلمه‌سی کری قالدی.

صاپاتمق { فث. ۱. بر مال وملکی آنچه مقابلنده ویرمك، آنچه ایله بالمبادله بیع و فروخت ایتمك : سز آتکزی صاتدیکزمی؟ بن اومی صاتمه‌جغم. ۲. کندنده اولیان بر شیئی یالاندن وار کبی کوستروب تفاخر ایتمك : جسارت، عقل، معلومات صاتمق ایستیور. || آ.

غز صاتمق = حقیقت شکلی ویره‌رك برشیء سویلمك. || آ. لوب صاتمق = اخذ واعطا ایتمك، تجارت ایلمك. || آورت صاتمق = بالا پروازلق ایتمك؛ برینه صورت ایتمك. || کندینی صاتمق = کندی کندینی مدح ایتمك. || سوزینی درهمله صاتمق = قیمتدار و مفید شیء سویلمك؛ آغزندن لقردی چیقمامق. || سن نه صاتیورسك = سن نه سویلیورسك، یوندن خبرك بیله یوق.

صاتمه { س. صاتمق فعلی. بیع. فروخت.

صاتون { یاخود صاتین. س. [تق. چ: صاتغون] آقچه ویروب برمال وملك آلمه. صاتمه مقابلی، مبایعه، اشترا، خرید: صاتون آلمق = اشترا. مبایعه ایتمك: صاتون آلیجی = مشتری. [آنجق آلمق فعلیله بر فعل مرکب کبی قوللانیلوب یالکز هیچ قوللانلماز.]

صاتی { س. صاتیش، بیع. فروخت: صاتی‌یه چیقارمق = صاتمغه چیقارمق. || صاتی بازاری، صاتی‌بها = دون فیآت.

صاتیجی { ص. صاتان، بایع: صاتیجی ایله آلیجی = بایع ایله مشتری. = س. صاتان آدم، سوقاقلرده مال کزدیروب باغره‌رق صاتان آدم: صاتیجیلرك سسلرندن انسان صباح اویویه‌ماز.

صاتیجیلق { س. سوقاقلرده اوته بری کزدیروب باغره‌رق صاتان آدمك حال و صفتی وایشی: صاتیجیلقله کچینیور.

صاتیش { س. صاتمه، فروخت، بیع: بو کون هیچ صاتیش اولمدی.

صاتیلق { ص. با: صاتلق.

صاتیم { س. صاتمه، صاتیش، بیع، فروخت: آلیم صاتیم اولدی.

صاتین { س. با: صاتون.

صاج { صاج آیاق. با: ساج و سائره.

صاچ { س. انسان باشنك قیللری مجموعی، باش توکلری، کیسو، شعر: قره (سیاه) صاچ، آق (بیاض) صاچ. قومرال، صاری صاچ: آلن صاچی = کاکل: تپه صاچی = پرچم: شقاق صاچی = زلف: صرمه صاچ = پك کوزل صاری و یا آچیق قومرال صاچ. || صاچ اوزادان = چندر دینلن نبات. || صاچ صقال = سن و سال: صاچلی صقاللی = یاشلی باشلی. سن کماله کلمش. || عراب صاچی = پك قیویرجق صاچ: ومج. قارمه قاریشیق وایچندن چیقلمسی مشکل ایش. || صاچ قیران = قیللرك دوشمه‌سنی موجب معتد برعلت. || اکرتی صاچ = فر. Perruque دینلن طاقمه صاچ. || صاچ باغی = صاچله برابر اوریلن قوردله وسائره: تپه‌ده صاچلری باغلادقلری باغ

صاچاق { صاچاقلی. با: صچاق وسائره.

صاچشدیرمق { فت. آزر آزر سرپوب هر طرفه طاغتمق، نثار ایتمك: شو تخمی قارلمش یرك هر طرفنه صاچشدیرملی.

صاچلمق { فج. فل. طاغلمق، یایلمق. پریشان اولمق. نثار ایدلمك: تخم تارله‌نك هر طرفنه بر صاچلملیدر. || دوکیلوب صاچلمق = اختیار مصارف ایتمك، مصارف زائده‌یه قپو آچمق.

صاچلی { ص. صاچی اولان، کیسو دار. || صاچلی «کوکب» = نجم کیسو دار. || صاچلی صقاللی = سن کماله واصل، کامل آدم.

صاچمق { فت. طاغیتمق، نشر وبث ایتمك، پریشان وپراکنده حالنه قومق. سرپمك: تخم، صو، قیغلیم صاچمق. || آتش صاچمق = تفنك و طوپله دانه یاغدیرمق: ومج. پك زیاده حدت ایتمك، حدتله سرت سوزلر سویلمك. || پاره صاچمق = برشیء اوغورنده چوق پاره صرف ایتمك. || کوز یاشی صاچمق = آغلامق. || پاره‌یه طوز صاچمق = بر تأثیر وآجی‌یی تجدید ایتمك.

صاچمه { س. ۱. صاچلیر شیء. ۲. کوچك آو ایچون تفنکه طولدیریلان کوچوجك قورشون دانه‌لری که تفنك آتلدیغی کبی صاچیلوب بردن بر قاچ قوش اوره بیلیر. ۳. اطرافنده آغرلق ویرمك ایچون قورشون دانه‌لری مربوط بولنان سفره کبی دائروی آغ که بردن آتیلیرکن آچیلوب قعر دریاده دوره‌سی مقداری محلی قپایه‌رق چکلدکجه بالیقلر

طوریه کی ایچنده قالیر. ٤. ربطسز ومناسبتسز پریشان سوز، معناسز واهمیتسز لقردی: سو. یلدیکی صاچه در. || صاچه صاپان = بوش لقردی.

صاچه لامق فل. صاچه صاپان سویلمك، بوش لقردیلر ایتمك، نا معقول ومنا. سبتسز سوزلر سویلمك، هذیان ایتمك.

صاچندی س. صاچلش شیلر، دوکیلوب طاغلمش دانه لر، دوکنتدی، ذراره: برنج صاچندیسی.

صاچو س. یاخود:

صاچی س. ۱. کلمك باشنه سرپلمی معتاد اولان آلچه وداری وسائره. ۲. طشره ده کلینه ویریلن هدیه.

صاچیق ص. ۱. طاغلمش، سر. یلمش. طاغنیق. ۲. غیر منتظم، دوزگون اولیان، پریشان. || آچیق صاچیق = ۱. مستوره اولیوب قیافتی پریشان اولمغله هر طرفی کورینن (قادین). ۲. مضبوط اولیان، هر طرفی آچیق اولمغله کورینور وروز کار آلیر (خانه).

صاحب ص. س. عر. ج: صاحبه. ج: اصحاب. || «صحب» دن سف. || ۱. بر مال وملك وسائر شیئك اصی. متصرف، مالك: اوك صاحبی، بوقویونلرك صاحبی کیمدر؟ ۲. بر صفتی حائز بولنان، متصف: صاحب عقل وتدبیر: علم وعرفان، کمال، رأی صاحبی. ۳. بر شیئه نائل و دسترس اولان: صاحب امتیاز، اصحاب رتبه دن. ٤. بر شیئی یاپوب وجوده کتیرن. فاعل. مؤسس، مؤثر، مؤلف. مصنف: صاحب خیرات، تفسیر صاحبی، کلستان صاحبی شیخ سعدی. ٥. حامی، حمایه ایدن، التزام ایدوب طرفنی طوتان. معین: برکیمسه یه صاحب چیقمق = حمایه ایتمك، طرفنی طوتمق: سزبکا صاحب چیقارمسه کز بوایشی تسویه ایدرم: بوملتك صاحبی بیوکدر. || صاحب چیقمق = مالکی اولدیغنی ادعا ایتمك. || صاحب خانه = برخانه نك افندیسی، او صاحبی: صاحبهٔ خانه = خانه نك خانمی. || سوز صاحبی = متنفذ. || طبیعت صاحبی، صاحب طبیعت = حسن طبیعتی اولوب ابی بی کوتیسدن فرق و تمیز ایتمکه مقتدر، بیوب ایجمه ده ومسکن ومفروشات وسائره ده نفاست آرایان آدم. || صاحب قران = منجملرجه نهایت درجه ده متینت عد اولنان قران سعدینده یعنی مشتری ایله زهره نك برجده اجتماعلری اثنا سنده طوغمش بولنان، مسعود، بختیار. طالعی یاور: دائما موفق وغالب کلن جهانکیر حکمدار: صاحب قران مغفور.

صاحب سف. عر. ج: اصحاب. صحابه، صحب. || «صحبة» دن سف. || قونیشیلان، آرقداش، رفیق، همدم. ز. = ج. فخر کائنات (صلعم) افندمزك صحبت نبویه لری شرفنه و اصح روایاته کوره رؤیتله برابر مجلس نبویلرینه دوامله مبارك اقوال حکمت آمیزلرندن اقتباس انوار رشد و هدایت ایدن ذوات: اصحاب کرام: صحابهٔ رسول الله (صلعم): آل وصحبنه صلاة وسلام اولسون. || عربیده نادراً و نام اقدس جناب نبوی یه اضافتله بو معنا ایله قوللانیلان مفردی لسانمزده بو مقامده هیچ قوللانیلیوب، عربیده مستعمل اولان «صحابی» مفردی دخی نادر الاستعمال اولمغله، مفرد معنای «اصحابدن»، «صحابه دن» کبی برتعبیرله افاده اولنور. — نادراً سائر انبیاء مرسلینك رفقاسنه ده بو نام ویریلوب، حضرت عیسی (عم) اون ایکی تلمیذینه ایسه «حواریون» دینلیر. ا

صاحبسز ص. ۱. صاحب و مالکی اولیان. کیمسه نك مالی اولیان، اصسز: صاحبسز یر، حیوان: طاغلرده کزر صاحبسز کوچك مرکبلر. ۲. حامیسی اولیان. کیمسه کندیسنی حمایه وتصاحب ایتمز، بیکس، بیوایه: صاحبسز آدم.

صاحبسزلك س. ۱. اصسزلق، کیمسه نك مالی اولیان شیئك حالی. ۲. حمایه سزلك، بیکسلك، بیوایه لك.

صاحبلك س. صاحب چیقمه، حمایه. تصاحب: کندیسنه صاحبلك ایده جك کیمسه سی یوقدر.

صاد سف. عر. «ص» حرفنك اسم مشترکیدر. نقطه سز اولدیغنه بناءً، ضاد دن تفریق

ایچون « صاد مهمله » دخی دینلیر .

صادِر { ص. عر. ا : صادره. [« صدور » دن سف.] چیقان، ظهور ایدن، وقوعه کتیرلن : او آدمدن بویله ایش صادر اولماز؛ شرف صادر = شرفله صدور ایدن، اصدار بیورلان : شرف صادر اولان ارادهٔ سنیه: ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی شرف صادر اولدی. [شرف صدور دخی دینلور بلکه اوصورت دهاطوغریدر.]

صادِق { ص. عر. ا : صادقه. [« صدق » دن سف.] ۱. طوغری، صحیح، حقیقی، کاذب وساخته اولمیان : قول صادق = طوغری سوز: صبح صادق = صحیح صباح. ۲. صدا. قتلی، محبتی صمیمی اولان، وفادار، کوردیکی ایلکی وچکمش حقوق اونوتمیوب دائما قار شیلق کوسترن : صادق دوست، صادق بنده. || صادق الوعد = سوزنده طوران .

صادِقانه { ص. فا. صدا قتله او. لنان، وفادار وشاکر نعمت اولانه یاقیشیر : خدمات صادقانه. = ح. فا. صداقتله، وفادارلق وشکران نعمتله: صادقانه خدمت ایتمك .

صارارتمَق { فت. صاری ایتمك، صاری رنکی ویرمك : دومان کتابلری صارارتیر: اسن صیجاق روز کار ایکی کونده اکینلری صارارتدی.

صارارمَق { فل. ۱. صاری اولمق، رنکی آلمق : اکینلر صاراردی؛ دوماندن دیوارلر صارارمش. ۲. ضعیفلیوب بکز صولمق: صیتمه‌دن صارارمش: بیچاره صاراروب صولدی .

صاراق { یاخود :

صاراقه { س. اکلنجیه، استهزا، مسخره‌لق : صاراقه‌یه آلمق = اکلنمك، استهزا ایتمك.

صاراوله { س. بح. یلکنلری طوپلایوب صارمه.

صاراوله‌جی { س. بح. یلکنلری طوپلایوب صاران طائفه .

صارپ { ص. ۱. بورونمسی واو. ستنه جیقلمه‌سی زور، پك دیك : صارپ طاغ : صارپ یول. ۲. زور، کوچ، مشکل، عسیر، متعسر : صارپ ایش. ۳. یاناشلمسی ویاآکلاشلمسی زور: صارپ آدم، صارپ قلعه، صارپ عباره. || صارپه صارمق = کوجلشمك، مشکل اولمق : بو ایش صارپه صاردی .

صارپلاشمَق { فل. ۱. صارپ و چکلمز اولمق : سیلدن یوللر صارپلاشدی. ۲. مشکل وزور اولمق، کوجلشمك : ایش صارپلاشدی .

صارپون { س. ۱. ذخیره حفظی ایچون قازیلوب او. ستنه دیمه طوپراق چکیلن چوقور، کندوچ، تپنکو. ۲. اوموزده اتمك خموری طاشید. قلری اویوقلری حاوی تخته .

صارپه { س. [یتا. ا قره‌کوز بالیغنك اوفاق نوعی .

صاردَلیه { س. با : ساردلا .

صارصاق { یاخود صارصق. ص. ۱. درمانسزلقدن رعشه‌دار اولان، ضعفنمدن دیترك. ۲. ابدال .

صارصلمَق { فع. ۱. اوینادلق، تحریك اولنمق، رعشه‌یه دوشورلمك، لرزه‌ناك اولمق : روز کاردن بتون او صارصلدی. ۲. بوزلمق، متغیر اولمق، حال طبیعیسندن چیقوب متضرر ورخنه‌دار اولمق، موازنه. یی غائب ایتمك : بو خسته‌لقدن صارصلدم، وجودم صارصلدی: تجارتنده چوق صارصلدی.

صارصلمه { س. صارصلمق فعلی، دیترمه، ارتعاش، رعشه، تزلزل، لرزه : آرابه‌نك صارصلمه‌سی .

صارصلیش { س. ۱. صارصله. صاللانمه، تزلزل، رعشه، لرزه : آغاجك روزکاردن صارصلیشی. ۲. موازنه‌یی غائب ایتمه، بوزلمه، دوشمه : بو صیتمه‌دن صارصلیشم آز بر شیء دکلدی .

صارصمَق { فت. ۱. اوینا تمق، تحریك ایتمك، دیترتمك، صاللامق : آرابه بزی چوق صارصدی؛ روز کار اوی صارصیور. ۲. بوزمق، متغیر و رخنه‌دار ایتمك، موازنه‌یی غائب ایتدیرمك : بو خسته‌لق بنی چوق صارصدی .

صارصمه { س. صارصمق فعلی، صاللامه، تحریك، لرزه : بو آرابه‌نك صارصمه‌سی چوق .

صارصندی { س. ۱. تزلزل : زلزله‌نك صارصندیسی. ۲. مصیبت : بو صارصندی اوکا یتیشیر.

صارصیق { ص. یورورکن صارصیلان، دیترك.

صارطوغان { س. بر جنس صاری طوغان.

صارغی { س. ۱. بدنك برطرفنی صارمغه وبر یره باغلانمغه مخصوص بز وسائره : باش صارغیسی، بوین صارغیسی. ۲. یاره ویا چیقیق وقیریق باغلامغه مخصوص اوله‌رق اوزون کسلمش بز وسائره، لفافه. ۳. چوجق قونداغنی صارمغه مخصوص بز : قونداق صارغیلری.

صارقان { س. حسابدن آرتان، باقی، متباقی، قصور.

صارقتمق { فت. ۱. یوقاریدن آشاغی‌یه ایندیرمك: قوغه‌یی قویویه صارقتمق. ۲. آشاغی‌یه طوغری اوزاتمق: طوداقلری صارقتمق. ۳. قویویرمك، صالیویرمك، اوزاتمق، اسبال ایتمك : صاچنی صارقتمق؛ صقال صارقتمق. ٤. آصمق، آصیلی طوتمق، آصیله‌جق صورتده طوتمق : صاریغك اوجنی. طیلسانی صارقتمق.

صارقلمق { فج. آصلمق، آصیلی طورمق : پنجره‌دن بر سپت صارقلدی.

صارقمق { فل. ۱. یوقاریدن آشاغی‌یه ایتمك : قوغه قویونك ایچنه صارقیوردی. ۲. آشاغی‌یه طوغری اوزانمق: طوداقلری صارقمشیدی. ۳. آصیلی طورمق، آشاغی‌یه طوغری آصلمق : قوشاغنك اوجی صارقیور. ٤. حسابدن فضله کلوب آرتمق : بو آقچه حسابدن صارقیور: بو سنه‌کی وارداتمز صارقدی = فضله کلدی، آرتدی. ٥. بریره اینیویرمك، تعرض وتجاوز ایتمك : دشمن شهره صارقدی.

صارقمه { س. صارقمق فعلی. با : صارقمق.

صارقندی { س. حقسز وبلا موجب برینه قارشی یوریمه، تعرض، تجاوز، تعدی، راحت براقمامه. صاتاشمه : خیدودلرك صارقندیسندن اوصانمشلر.

صارقندیلق { س. ۱. خرسزلق مقصدیله تجاوز، غصب، چاپول : برطاقم اشرارك توره‌یوب شوکا بوکا صارقندیلق ایتملری. ۲. تعرض : صارقندیلق ایدوب طوریور. ۳. متجاوزانه صاتاشمه : قادینلره صارقندیلق ایدن ناموسسزلر.

صارقنمق { فل. ۱. آشاغی‌یه طوغری آصیلوب طورمق، تمایل ایتمك. ۲. صاتاشمق، سرقت وچاپول مقصدیله تجاوز ایدوب راحت براقمامق: راست کلدکلری یولجیلره صارقنمقدن بوش طورمیورلر.

صارقیق { ص. ۱. آشاغی‌یه طوغری آصیلان. آصیلی طوران، آشاغی‌یه اوزانمش: صارقیق طوداق. ۲. کوشك، سولپوك : صارقیق اتلر.

صارلمق { فل. ۱. بر شیئك اطرافنه دونه‌رك یاپیشمق. طولانمق : ییلان آغاجه صارلدی؛ آیاغمه ایپ صارلدی. ۲. کندی اطرافنه بر شیء طولایوب ایچنده قالمق، بورنمك : یورغانه، کورکه صارلدی. ۳. برینك بویننه قوللرینی آته‌رق قوجاقلامق : اوغلنه صارلدی؛ بویننه صارلدی. ٤. رجا ونیاز ایچون تهالکله طوتوب اوپمك : دیزلرینه، آیاقلرینه، اتکنه صارلدی. ٥. قوشوب یاقه‌لامق، کمال تهالکله قاورامق، طاورانمق: سلاحه صارلدی؛ عصاسنه صارلدی. || ایکی الله صارلمق = کمال غیرت وتهالکله تشبث ایتمك.

صارلی { یا صاریلی. ص. [« صارلمق » دن] صارلمش، طولانمش : قواغه صارلی آصمه: آغاجه صارلی ییلان.

صارم { ص. عر. [« صرم » دن سف.] کسکین، قاطع: سیف صارم = کسکین قلیج.

صارماش { ح. یالکز « صارماش طولاش » تعبیرنده مستعمل اولوب، بربرینه صارلمه، صیقی صیقی صاریلوب طولانمه دیمکدر.

صارماشمق { فل. بربرینه. صارلمق، صارماش طولاش اولمق، قوجاقلاشمق: آصمه آغاجی قواغه صارماشمش؛ ثعبان ایله قپلان صارماشدیلر.

صارماشیق { س. راست کلدیکی شیئه صاریلان نباتات انواعی : آق صارماشیق، یر صارماشیغی، باغ صارماشیغی.

صارمان { ص. آزمان، ایری، قوجامان.

صارمساق { س. معروف سبزه که قوقوسی آغر

اولدیغی حالده یمکده چوق قو-
للانیلیر، عر. ثوم، فا. سیر.
[بربری اوستنه زارلره صاریلی
اولمسندن طولایی بو اسمله
تسمیه اولنمشدر.] || صارمساق
اوتی = بلوط ماء. || صارمساق
معجونی = بر نوع معجون طبی.

صارمساقلی { ص. صارمساقله
تربیه اولنمش: صا-
رمساقلی تاراتور، سرکه‌لی صار-
مساقلی پاچه. — صارمساق
نظره قارشی بر سپر عد او-
لندیغندن، نظردن محافظه‌سی
مرام اولنان چوجقلره‌ده اطلاق
اولنور. = س. صارمساق وکیمیونله
پیشیریلن یخنی: قربان بایرامنده
صارمساقلی چوق ینیر.

صارمَق { فت. ١. اطرافنی چو-
یروب طولامق: بو
قوشاق اونك بلنی آنجق ایکی
دفعه صارار. ٢. بر شیئك
ایچنه طولایوب باغلامق، لف
ایتمك: شو کتابی بر کاغده صار.
٣. قوجاقلامق، قوللری آچوب
ایچنه آلمق: اوغلنی کورنجه کمال
اشتیاقله صاردی. ٤. اطرافنی
آلمق، احاطه ایتمك: بتون شهری
خندقله صاردی: آتش اطرا-
فمزی صاردی. ٥. باغ وصارغی
ایله باغلامق: باشنی، بلنی، النی،
آیاغنی، یاره‌یی صاردی. ٦.
صاریق وقوشاق باغلامق:
صاریق، قوشاق صارمق. ٧.
(ایپلیك وسائره‌یی) دیوشیروب
یومق یاپمق: شو ایپلیکی صار-
ملی. ٨. آلمق، استیعاب ایتمك:
عقلم بو قدر ایشلری بردن
صاره‌میور. = فل. ١. طیر-
مانمق، صارلمق: آصمه چارطاغه،
یشیللك دیواره صاردی. ٢.
یتیشمك، واصل اولمق، قاورا-
مق: آتش صاچاغه صاردی.
٣. یاقیشمق، مناسب اولمق.
کلمك، اویغون اولمق: بو قیافت
سزه صارمادی. ٤. خوشه
کیتمك، بکنلمك، موجب حظ
وتلذذ اولمق: بو لطیفه، بو یمك
بکا صارمدی. ٥. لقردی ایله
برینه ایلیشمك: اما صاریور-
سك ها!

صارمه { س. ١. برشیء صارمغه
یارایان شیء، لفافه:
صو یولجی صارمه‌سی = لوکونلی
قطیق. ٢. صارلمش، لف او-
لنمش شیء. ٣. کوچك دانه‌لی
یاپراق طولمه‌سی. ٤. اورلمش
قوزی باغرصاقلرندن یاپیلان
یمك: قوزی صارمه‌سی. ٥.
پهلوانلرك باجاقله خصملرینك
باجاغنی صاروب دوشورمکه
چالیشمه‌لری اویونی.

صارمه { س. صارمق فعلی. با:
صارمق. = ص. صا-
رلمش، صاریلیر.

صارنمَق { فط. ١. صارلمق، او-
ستنه آلمق، بورنمك:
کورکه صارندی. ٢. قوشانمق،
کندی بلنه قوشامق: کمر
صارنمق. ٣. صاریق وسائره
باغلامق: باشه صاریق، شال
صارینیور.

صارنیج { س. [«صهرنج» دن
غلط] ١. یازین صرف
اولنمق اوزره یاغمور صولرینك
بریکمسنه مخصوص بر آلتی
خزینه‌سی. ٢. کمیده طاتلی صو
وضعیچون صاجدن خزینه.

صارو { یا صاری س. اکینه
صاران برنوع صیغیرجق
قوشی.

صارو { ص. و:

صاری { ص. ١. طبیعتده پك
منتشر اولان آلتین و
وکوکورت رنکنده بولنان،
اصفر، زرد: صاری چیچك.
٢. قبللری صاری و بکزی
بیاض، اشقر، صاریشین: صاری
آدم، صاری قیز، صاری بر
چوجق. ٣. بکزی آتیق، صو-
لوق، ضعیف: سزی چوق صا-
ری کوریورم. || آلتین، قناریه،
آیوه صاریسی: آچیق، قویو
صاری = صاری رنکنك انواعی.
|| صاری آصمه = آری قوشنك
بر نوعی. || صاری اوت = بر
جنس تخته. || صاری صالقیم =
صالقیمك بر جنسی. || صاری
صبر = سیبار دینلن بر نبات.
|| صاری قنات = بر جنس لوفر
بالیغی. || صاری قواق = قواغك بر
جنسی. || صاری میشه = میشه‌نك
بر جنسی. || صاری چیزمه‌لی
محمد آغا = مجهول آدم، شخص و
محل اقامتی ایی تعریف اولنمیان
آدم. = س. ١. یومور طه‌نك
صاری اولان ایچ قسمی: یومور-
طه صاریسی. ٢. مج. آلتین،
زر، آلتین سکه، لیرا: بوکا بر
صاری ویرمزمیسکز؟

صاریجق { یا صاروجق. س.
صاری آصمه. آلاجه
صیغیرجق (قوش).

صاریجه { یا صاروجه. ص. آز صاری، صاری‌یه مائل: صاریجه کاغد اوزرینه مطبوع کتاب. = . س. ۱. یابانی آری. ۲. سابقده بر صنف باشیبوزوق عسکری.

صاریشین { ص. صاری صاچلی، الا کوزلی و بیاض بکزلی شخصك کوزلی، صاری کوزلی: صاریشین بر چوجق.

صاریق { س. [« صارمق »دن] باش کسوه‌سی اوزرینه صاریلان تولبند وشال وسائره، عمامه، دستار: صاریق صارمق: علما صاریغی: ارباب مناصب صاریغی که وقتیله هر صنف و رتبه‌یه کوره مختلف اشکالده ایدی: بورمه صاریق = بورنمش و آشاغیدن یوقاری‌یه قات قات باغلانیر نوعی. || صاریغی بورمه = قیویرلمش خموردن یاپیلیر وایچنه جوز ویابادم قونور بر نوع طاتلی.

صاریقجی { س. متنوع صاریقلری باغلامقده ماهر آدم.

صاریقلی { ص. باشنه صاریق صاران. باشنده صاریق بولنان، معمم. = س. ص. طریق علمی‌یه منسوب، زی علماده بولنان آدم: بر صاریقلی، صاریقلی بر آدم کلدی.

صاریلق { س. ۱. صاری رنك، صاری اولان شیئك صورت ومنظره‌سی: بونده‌کی صاریلق پك خوشه کیتمیور. ۲. بکزك صاراروب قرارمه‌سنی موجب اولان معروف برخسته‌لق که قره‌جکردن کلوب صفرانك قانه قاریشمه‌سندن منبعث اولور، برقان: صاریلق اولمش: صاریلغی کسمك = عوام اعتقادیجه بدنك بعض یرلرینی چیزمکله کویا مداوات ایتمك. ۳. اکینه عارض اولان بر خسته‌لق، صاك، هوا چالیغی.

صاریلی { ص. الوانی میاننده صاریسی اولان: بو باصمه‌نك صاریلیسی یوقیدر؟ اسپانیانك سنجاغی صاریلی قرمزیلیدر.

صاریلی { ص. با: صارلی.

صاریم { س. یاره و قیریق چیقیق باغلامغه مخصوص باغ، صارغی، لفافه.

صاریمتراق { ص. صاری‌یه چالار، صاریمسی: صاریمتراق بر بز.

صاریمسی { ص. صاری‌یه چالار، آز صاریسی اولان، صاری‌یه بکزر: صاریمسی بر رنك.

صاز { صازلق، صازان. با: ساز وسائره.

صاسی { ص. [چ. ساسیغ] نمدن کوف وچوروك قوقان: صاسی صاسی قوقویور. = س. رطوبتدن کلن کوف وچوروك قوقوسی.

صاعِد { ص. عر. ث: صاعده. [« صعود »دن سف.] ت. یوقاری چیقان.

صاعِقه { سث. عر. ج: صواعق. یلدیرم: صاعقه اصابت ایتمك = یلدیرم دوشمك. || سپر صاعقه، دافع الصاعقه = یلدیرم دوشمه‌سنك اوکنی آلان آلت، پاراتونر.

صاغ { ص. ۱. دیری، جانلی، بر حیات، حی، زنده: پدرکز صاغ میدر؟ صاغ قالیرسه‌ق: صاغ اولك: بنم صنعتم صاغ اولسون: سز صاغ اولك، باشکز صاغ اولسون = تعزیه تعبیری. ۲. علتدن بری، سالم، صحیح، صحت و عافیتده بولنان: صاغ سالم: صاغنی خسته‌سندن آیرملی. ۳. صاغلام، قوی، متین، محکم: صاغ قازیق. ٤. قورقوسز، امین، معتمد: صاغ واسطه. ٥. صافی، خالص، قاریشیق ومغشوش اولمیان: صاغ یاغ = زیت ایله ایچ یاغنك غیری یاغ. || صاغ آقچه = آلتین سکه قیمتی اعتباریله اولان، مقابلی: چوروك آقچه. || باش صاغ اولسونه کیتمك = تعزیه‌یه کیتمك.

صاغ { ص. ۱. انسان وحیوان بدننك ایکی جهتندن اك ایشلك ومساعد اولانی وبو طرفه اصابت ایدن، یمین، راست: صاغ قول، صاغ آیاق، صاغ کرز. ۲. انسانك صاغ جهتنه دوشن ویا روحسز بر جسمك صاغ جهتی حکمنده بولنان: صاغ طرف: بنانك صاغ یانی: اردونك صاغ قولی. = س. ۱. صاغ طرف، صاغ جهت، صاغ قول: صاغه صاپمق: کویی صاغده براقه‌رق کیتمك: صاغنی صولنی بیلمز: صاغی صولدن فرق ایتمك. ۲. اوغور، میمنت: صاغه راست کلمك. || صاغ قول = اردونك صاغ جهتنده‌کی قسمی: صاغ قول آغالغی = بیکباشیلق ایله یوزباشیلق آره‌سنده بولنان قول

آغالق رتبه‌سنك مقدماً منقسم بولندیغی ایکی صنفدن اك یوکسكی، دیکرینه صول قول آغالغی دینیردی. || صاغ آیاق قابی = امنیت واعتماده شایان: صاغ آیاق قابی دكلدر = گوگنیله. جك آدم دكلدر. || صاغی صولی یوق = طوغری لكن تند خو و طبیعتی آكلا شلماز آدم. || صاغنه صولنه باقامق = دقت ایتمك، بورویوب یكمك. || صاغنی صولنی صایامق = خاطر صایامق. || صاغ طرفندن قالقمق = ایتی یولنده كیتمك.

صاغالمق { فل. ایبلشمك، اعادهٔ صحت ایتمك.

صاغدیج { س. ١. دوكونده كوگیسك صاغنده كیدن قولاغوز: فلان آدم بنم صاغدیجم ایدی. ٢. كیینك صاغنده كیدن قولاغوز قادین، پنكه. ٣. خرستیانلرده واپتیز اولنان چوجغی طوتان وآدینی قویان آدم كه واپتیز مصارفنی ده او ایدر، قومباروس. || صاغدیج امكی = بوشه كیدن سعی واهتمامدن كنایه اولور.

صاغدیجلق { س. صاغدیج صفتی و وظیفه‌سی: او لندیكلكز وقت سزه كیم صاغدیجلق ایتدی؟

صاغدیرمق { فت. ١. صاغمال دیشی حیوانك سودینی آلدیرمق، بارمقلرله صیقه‌رق چكدیرمك: اینكی صاغدیردیكزمی؟ بوقدر قویونی كیمه صاغدیریورسكز؟ ٢. مج. اغفال ایدوب آچقه‌سنی چكمك.

صاغر { ص. ١. ایشیتمز، قولاغی ایشیتمز، قوهٔ سامعه‌سی مفقود ویا ناقص اولان، اصم: صاغردر ایشیتمز؛ قولاغم صاغر اولدی: صاغر ودیلسزلر مكتبی. ٢. ایچی طولی اولمغله اورلدقده سس چیقارماز و طنین انداز اولماز: صاغر طاول. ٣. ایچی كورنمز، قپالی، مسدود: صاغر اوطه، پنجره، قپو؛ صاغر جام = بوزلی. ٤. آز ویا بوغوق و سونوك سس چیقاران، سسز: صاغر كاف = ك كه ن كبی لكن ككزدن تلفظ اولنور؛ صاغر سس. || بر قولاغی صاغر ایتمك = ایشیتمزلكه (ایشیتمه مزلكه) كلمك، مسامحه ایتمك. || صاغر تنجره = چابوق قینامیان تنجره. || مج. صاغر حیواطه = بر مانعه تصادفله بریاندن او بریانه كچه‌مین حیوی.

صاغرلق { س. قولاغك ایشیتمه‌مسی، قولاق سقطلغی، صمم: اونك صاغرلغی اختیارلقدندر.

صاغری { س. ١. حیوانك بیله‌كی طولغون ویووارلاقچه طرفی: بوآتك صاغریسی كوزل؛ آتك صاغریسنه بیمك. ٢. حیوانك صاغری یرندن چیقمان قالین دری. ٣. (طوپوغرافیاده) بر حرفك مائله‌سی.

صاغلام { ص. ١. علت ومرض و سقطلقدن بری، سالم، صحیح، صحتده وتندرست: صاغلام آدم. ٢. هر طرفی طوغری وقصورسز، قیریق و بوزوق اولمیان، درست، تام: صاغلام صندالیه، صاغلام ساعت. ٣. طوغری، كرچك، صحیح: صاغلام سوز، صاغلام خبر. ٤. گوگنیله بیلیر، امین، معتمد: صاغلام بر آدمله كوندر. ملی. ٥. متین، مستحكم، محكم: صاغلام بنا، صاغلام قلعه. ٦. طبیعتلی، متانتلی، چوروك و كوشك اولمیان: صاغلام وجود، صاغلام طوپراق، صاغلام آغاج، صاغلام ایش. ٧. صحته یارار، طوقنماز: صاغلام هوا. || صاغلام قازیغه باغلامق = تأمین ایتمك. || مج. صاغلام روزكار = غیر متحول ودائما بر قوندهٔ اسن روزكار.

صاغلامق { فت. ١. قویله‌مك، تقویه ایتمك، قوت ویرمك: ایتكزی صاغلاملیسكز. ٢. تأمین ایتمك، ایلریسیجون قورقو وتهلكه براقمامق: اولا. دینك معیشتی كندیسی صاغلایكن صاغلامق ایستیور. ٣. تحكیم ایتمك، دها زیاده متانت ورصانت ویرمك: استحكاماتی بر قات دها صاغلامق ایجاب ایدیور.

صاغلاملاشدیرمق { فت. ١. صاغلام ایتمك، متانت ویرمك، تقویه و تحكیم ایتمك: نردبانی صاغلاملاشدیروب ده اوبله بوقاری یه چیقیلی. || «صاغلامق» دها فصیحدر. ٢. تحقیق وتدقیق ایتمك، صحتنی آكلامق: او خبری صاغلاملاشدیردیكزمی؟ ٣. تأمین ایتمك، صاغلامه باغلامق:

چوجقلرینك تحصیلنی صاغلاملاشدیردی .

صاغلاملاشمق { فل. ۱. صاغلام وقوی اولمق، متانت کسب ایتمك: دیوار شمدی صاغلاملاشدی. ۲. طوغریلغی میدانه چیقمق، تحقق ایتمك؛ او خبر دها صاغلاملاشمدی. ۳. تأمین اولنمق، شبهه وتردد و مخاطره‌دن قورتارلمق: باغچه‌مزك بو سنه‌لك محصولاتی صاغلاملاشدی .

صاغلاملامق { فت. دها فصیحی: صاغلامق. با: صاغلامق .

صاغلاملانمق { فل. دها فصیحی: صاغلانمق، با: صاغلانمق .

صاغلاملق { س. ۱. مرض و علت و سقطلقدن بری اولمه، صحت، عافیت، تندرستی: او آدمك صاغلاملغی یوزندن بللیدر. ۲. قصورسزلق، درستلك: بو ماکینه‌نك صاغلاملغی شبهه‌لی. ۳. طوغریلق، کرچکلك، صحت: بو سوزك، بو خبرك صاغلاملغنه بن تکفل ایده‌بیلیرم. ٤. اعتماد، امنیت: او آدمك صاغلاملغنه اصلا شبهه ایتمیکز. ٥. محکملك، متانت: بو قلعه‌نك صاغلاملغی شمدیکی اسلحه‌نك ایجابنه کوره دکلدر. ٦. طیانیقلق، صلابت، قوام: تمل طوپراغك صاغلاملغی درجه‌سنه کوره درین قازیلیر. ۷. صحته موافق ویارار اولمه: بو هوانك صاغلاملغنه هیچ دیه‌جك یوقدر .

صاغلانمق { فل. فج. ۱. قویلنمك، تقویه اولنمق، قوتلندیرلمك: ایشکز صاغلاندی. ۲. تأمین اولنمق، ایلریسیچون قورقو و مخاطره براغلمامق: اولادینك معیشتی صاغلاندی. ۳. تحکیم اولنمق، دها زیاده متانت ورصانت ویرلمك: او استحکاملر صاغلاندی.

صاغلق { س. ۱. دیریلك، حیات، زندکانی: بکا سزك صاغلغکز لازم. ۲. مرض وعلتدن برائت، صحت، عافیت: وجود صاغلغی؛ صاغلغه یوز طوتمق= ایپلشمکه باشلامق، نقاهته کیرمك. ||اوستکزه صاغلق = الله سزی اسیر کسون! خیردعا. ||باش صاغلغی=حیات؛ باشکز صاغ اولسون= سز صاغ اولك! تعزیه تعبیری. || صاغلغکزه = صحتکزه، صحتکز ایچون، هنکام عیش ونوشده ایدیلن تمنیات. || صاغلقله اولمیه ایدی، کلمیه ایدی، بددعا. || الینه، الکزه صاغلق = آفرین! تقدیر وتحسین تعبیری. ||ایپلك صاغلق اولسون= نفع وفائده کوریکز؛ خیردعا.

صاغلق { س. طوغری خبر، معلومات: صاغلق ویرمك = کوسترمك. [بوصورتله تأویل اولنمش ایسه‌ده، بونك طوغریسی « صالیق » درکه ترکجه خبر دیمکدر. با: صالیق.]

صاغلقلی { ص. صحت و عافیتی یرنده، بر صحت .

صاغلمق { فج. ۱. ممه‌لری پارمقلرك اوجیله صیقیشدیریله‌رق سودی آلنمق: اینك قولای صاغلماز. ۲. مج. اغفال ایدیله‌رك سویلتدیرلمك یاخود صویلمق: آبدالجه‌در قولای صاغلیر.

صاغلی { ص. صاغ طرفی اولان. ||صاغلی صوللی= ۱. صاغ وصول طرفی اولان: بو چارشی صاغلی صوللی فلان آدمکدر= صاغده وصولده‌کی دکانلر برابر اوله‌رق؛ بومنتشه‌لر صاغلی صوللیدر. ۲. صاغ وصول الیله ایشلیه‌بیلن، ذوالیمینین .

صاغلیجاق { س. ۱. حیات، یاشایش، دیریلك، عمر، زندکانی. ۲. صحت، عافیت: صاغلیجاقله = عمر وصحتله. دعا .

صاغمال { ص. [اصلی: صاغمه‌لی اولسه کرکدر.] صاغلیر، سودی آلنیر، سودلی: بش صاغمال اینکی واردر .

صاغمق { فت. ۱. ممه‌یی پارمق اوجلریله صیقوب، سودینی آلمق، استحلاب ایتمك: قویونلری صاغدیکزمی؟ اینکی صاغمق خیلی زوردر؛ امه‌جك چوجق اولمینجه قادینك سودینی صاغمق اقتضا ایدر. ۲. مج. اغفال ایدوب صویمق: بیچاره‌یی صاف بولوب صاغدیلر. ۳. آری قوغاننده‌ن (بالی) آلمق: بال صاغمق. ٤. بلوط یاغمور کوسترمك: بلوطلر صاغیور.

صاغمق { یا صایامق. فل. اولونك فضائلنی صایه‌رق آغلایوب یاس طوتمق .

صاغمه { س. صاغمق ایشی. با: صاغمق. || الکیم صاغمه = غلط اوله‌رق «علائم سما»

دیدیکمز علامت جویه. قوس قزح.

صاغناق | س. ۱. دفعةً کلیتله یا غوب کچن یاغمور: بر صاغناق کلدی. ۲. مج. بردن بره کچن شدتلی ضرر و زیان: بر صاغناغه اوغرادی.

صاغنامق | فل (قوش) ترسنی بر قچی، چیقرمق. مر.

صاغو | س. اولونمك تعداد فضله ئیله آغلامه، مرثیه: صاغوصاغمق = مرثیه اوقومق. مر.

صاغوجی | س. اجرتله آغلایان ارکك ویاقادین. مر.

صاغی | س. قوش ترسی، قوش کوپرهسی.

صاغیم | س. صاغمه، صاغمق ایشی، استحلاب.

صاغیملی | ص. صاغیر، سودی آلنیر، سودلی، صاغمال: صاغیملی قویونلر. | بلکه «صاغمال» بوندن غلطدر. |

صاف | ص. عر. ؛: صافیه. | «صفوة، صفاء» دن سف. | ۱. تمیز، خالص، بر شیئله قاریشیق اولمیان، براق: صاف صو، صاف یورك، صاف هوا. ۲. غل وغشدن عاری: شیطانك دوشونجه، قولای آلدانیر، درین دوشونجه، ساده: صاف آدمدر، یورکی صافدر.

صافدرون | ص. فا. اعر. صاف = ساده. فا. درون = ایچ | ایچی صاف وساده. بولاشیق.

صافدرونلق | س. ساده دلمك، بوسکالمك.

صافدل | ص. فا. | عر. صاف = ساده. فا. دل = یورك | یورکی ساده، ساده‌دل، حیله بیلمز، بولاشیق.

صافدلانه | ص. ح. فا. ساده دلانه‌سنه، ساده‌دلجه، بوسکالمکله.

صافدلق | س. ساده‌دلك، بوسکالمك.

صافی | ص. عر. ؛: صافیه. | «صفوة. صفاء» دن سف. — «صاف» ایله بر اولدیغی حالده لسانمزده استعمالده بر آز فرق واردر. | ۱. خالص، تمیز، پاك: بو صویك صافیدر. ۲. بر شیئله ممزوج اولمیان، پروزی آیرتلاغش، صرف: صافی یاغ، صافی سوت؛ طاره‌سی چیقدقدن صکره یوزاوفه صافی کومور قالیور. ۳. مصارفی بالحساب طرح اولندقدن صکره صرف کار قالان: وارداتك صافیه. || مج. صافی طونه = کیمسه‌نك بشون حجمندن قزان وکومور لك وطاشلغه‌نك اقامتنه مخصوص بولنه‌رك مقدار حجمی طرح اولندقدن صکره‌کی حجمی یه مخصوص اولهرق قالان قسمنك طونه‌سی که رسوم طونه‌سی ده دینلیر.

صاقار | س. آتك آلنده‌کی صباح آخیر، آقیتمه‌لك اوفاغی. || آقیتمه صاقار = یورغان آتك طوداغه آشانی. = ص. ۱. مشئوم، اوغورسز (آت)، صاقارلی. ۲. مج. چفته‌لی (آدم): صاقار حریف.

صاقارلی | ص. ۱. آلنده صاقار اولانلی (آت). ۲. مج. مشئوم، شامتلی، اوغورسز (آدم).

صاقاغی | یا صقاغی. س. آتلره عارض اولان اوکسورمك: آت صقاغی اولمق، اوکسوروکه اوغرامق.

صاقر | مه. شدتلی دیترمکی تقلید وتصویر ایدوب اکثریا مکرر قوللانیلیر: صاقر صاقر دیترمك.

صاقردامق | فل. قورقو ویا صوغوقدن شدتله دیترمك.

صاقرغه | س. قویون وکویك کبی حیواناتده پاپیشوب قالمرینی امن ویاپیشدیمی یردن آیرلماز کوچك بر یوچك کبی.

صاقساغان | س. آلاجه قارغه‌یه مشابه و اوندن کوچوك سیاهلی بیاضلی بر قوش که دسته ایله تخته یاوار کبی سورکلی غریب بر اوتمه‌سی وصیحه‌یه‌رق یوریمه‌سی واردر، دقعق.

صاقسی | س. بك: ساقسی.

صاقلامق | فه. ۱. کیزلتمك. ستر واخفا وکتم ایتدیرمك: اوندن قاریسنه صاقلامق. ۲. قورونمق، بکامك، حفظ ایتدیرمك: قویونلری اورمانی کیمه صاقلاتیورسکز؟ ۳. محفوظ بولندیرمق. یرجوك قالدیروب محافظه ایتدیرمك: سودیکم بر یمك اولورسه بکا صاقلاتمك؛ بو تخملردن بانجوغه کلهجك سنه ایچون صاقلامق تمایسکز.

صاقلامق | فه. | «صاغ» دن | ۱. کیزلمك، ستر،

اخفا، کتم ایتمك: خرسزلری اونده صاقلامشیدی: نظر قورقوسیله چوجغی هر کسدن صاقلایور؛ او بیلدیکنی صاقلایوب کیمسه یه کوسترمز: بن سزدن بر شیء صاقلامام. ۲. بکلهمك، کوزتمك. قورومق، حفظ، وقایه، صیانت ایتمك: بو چوبان قویونلری ایی صاقلامیور؛ الله صاقلاسون. ۳. قالدیروب بولندیرمق، بریچون یاخود باشقه بر وقت ایچون براقمق: شو بورکدن بکا بر پارچه صاقلایك: بو یمکی صباحه صاقلایه‌لم.

صاقلامه { س. صاقلایش، صاقلامق ایشی. با: صاقلامق.

صاقلانباج { س. بر طاقمی صاقلانوب بری طرفندن آراتمق صورتیله اوینانیلان بر چوجق اویونی.

صاقلاندی { س. ۱. صاقلانه‌جق یر، کیزلی محل، کورنمز کوشه و بوجاق. ۲. صیغینه‌جق یر. ملجأ، پناه. ۳. محفظه، قلف (غلاف).

صاقلانلمق { فج. کیزلدلمك، ستر واخفا وکتم ایدلمك: بو صاقلانیلیر شیء می؟ اللهك بیلدیکی قولدن صاقلانلماز.

صاقلانمق { فل. ۱. کیزلنمك، اختفا ایتمك: عجبا نره‌لرده صاقلاندی. ۲. حفظ اولنوب طیانمق: بو تخم ایکی اوچ سنه صاقلانه‌بیلیر.

صاقلایش { س. صاقلامه، کیزلمه، کتم. اخفا: بو قدر صیق صاقلایشده نه معنا وار؟ با: صاقلامق.

صاقلاییجی { ص. ۱. کیزلین، کتم واخفا ایدن. ۲. حفظ ووقایه ایدن، حافظ، حامی.

صاقلی { ص. ۱. کیزلنمش، کیزلی، مستور، مخفی، مکتوم: اسکی زمانلرده امنیتسزلکدن طولایی هرکس مالنی صاقلی طوتمغه مجبور ایدی. ۲. علنی اولمیان، خفی، محرمانه: صاقلی سوز. ۳. بر طرفه قونوب باشقه بر شخص ویا وقت ایچون آیرلمش، محفوظ: بنم دائما احتیاطاً صاقلی بر آز آقچه‌م بولنور.

صاقن { یاخود صاقین. حه. [اصل «صاقنمق» فعلنك امر صیغه‌سیدر] زنهار، اولمیه که، ایی باق، دقت ایت: صاقن اورایه کیتمیك: صاقن ها!

صاقنغان { ص. چوق وهر شیئدن صاقنان، چکنن، محترز، متوقی، مجتنب: پك صاقنغان آدمدر.

صاقنمق { فط. [ترکیء قدیمده «ساقمق» فعل متعدیسی ده واردر] ۱. چکنمك، حذر، احتراز، اجتناب، توقی ایتمك: کناهدن چوق صاقنیر. ۲. کندینی کوزتمك، حفظ ووقایه ایتمك: یولده صوئوقدن صاقنمق اقتضا ایدر: ساری عللدن دائما صاقنملی. = فت. صیانت وحمایه ایتمك، کوزتمك. دقتله محافظه ایتمك: کوزکزی صاقنك: او او آدم اولادینی چوق صاقینور.

صاقنمه { س. و:

صاقنیش { س. ۱. تحفظ، کندینی کوزتمه. ۲. اجتناب، احتراز، توقی.

صاقولاوه { س. بح. مرمره ساحللرنده ایشلر باشی قیچی بر خفیف برنوع تکنه.

صاقولته { س. بح. اسکی قوال طوپیله انداخت اولنان دمیر اسطوانه ایچنه استیف اولمش اوفاق دانه‌لردن مرکب متروك بر مرمی.

صاك { س. اکینلره عارض اولوب صارارتان بر مرض. صاریلق: اکینه صاك اورمش.

صال { س. یان یانه باغلانوب صویك اوزرنده یوزدیریلن کراسته‌دن عبارت دوز شیء: صال یوزدیرمك: صال ایله کچمك. کراسته صالی = صویك اوزرنده نقل اولنمق اوزره صال صورتنده باغلانوب خلاطله کمی یه چکدیریلن کراسته بیغینی.

صالاته { س. با: صلاته.

صالاجق { س. اولو ییقادقلری کروت، تنشیر.

صالاش { س. میوه وسائره صاتمق اوزره باراقه حالنده موقت دکان: بوستان صالاشی = قاون قاریوز صاتمغه مخصوص اولانی.

صالاشپور { س. اساساً هندك بو اسمله مسمی شهرنده والیوم آوروپاده یاپیلان آستارلق سکرك بز.

صالاق { س. اوجی طوبلی زنجیرلی بر نوع اسکی جنك طوقمغی.

صالاموره { س. با : سالاموره.

صالپه { ص. کوشك، سولپوك، صارقیق.

صالت { ص. یالکز، تك، مجرد، ساده : صالت بن کیده جکم؛ صالت سز کلمیسکز؛ صالت خموردن یاپلمش بورك. = ح. آنجق، یالکز، شو قدرکه : بوایش اوله‌جق صالت بن کوره‌میه‌جکم.

صالته { س. [یتا. Salto = صیچرامه] کوپك وکدی کبی حیوانلرك آرت آیاقلری اوزره طورمه‌لری : صالته طورمق. = حه. صالته طور : صالته!

صالته { س. [« صالته‌مارقه » دن مخفف که یتا. Santo Marco دن غلط اولوب وندیکك حامیسی عد اولنان بر عزیزك نامنه اوله‌رق کمیجیلرك کییدکاری بر نوع قیصه جاکت ایدی] بر جنس قیصه چیکن.

صالته { س. [یتا.] بح. کرکین خلاطك جزئی قویویر. یلوب کوشدلمسی. || صالته باربه با : سالته باربا. || صالته‌دوره = آغاج باصامقلی ایپ نردبان.

صالچه { س. [یتا. Salsa] طوماتس صوییله وسائر شیئلره یاپیلان یمك تربیه‌سی.

صالح { ص. عر. ث : صالحه. ج : صلحاء. [« صلاح » دن سف.] ۱. ایی، یارار، کلیر، یاقیشیر : او بو ایشه صالحدر. ۲. صلاحیتی وحقی اولان، صلاحیتی حائز : فلان آدم بنم ایشمی کورمکه صالح دکلدر. [بو ایکی معنا ایله مؤنث و جمعی قوللانلمازه.] ۳. دینك اوامر ونواهیسنه تطبیق حرکت ایدن، اعمال صالحه صاحبی، اهل تقوی، متقی : صالح بر آدم، صالحه بر قادین، صلحادن آدمدر. || اعمال صالحه = دیناً وشرعاً مأمور واخلاق وانسانیتجه ممدوح ایشلر.

صالحات { سث. ج. عر. اعمال صالحه، ایی ایشلر، شرعاً مأمور واخلاق وانسانیتجه ممدوح ایشلر.

صالخانه { س. با : سلخخانه.

صالدیرمق { فت. هجوم ایتدیرمك، تسلیط ایتمك : کلوب کچنلره کوپکلرینی صالدیرر. = فل. آتلمق، هجوم ایتمك، صولت کوسترمك : همان آدمك اوزرینه صالدیرر.

صالغین { ص. ۱. صالار، هجوم ایدر، تجاوز وتعدی ایدن : صالغین کوپك. ۲. هرکسه کچن، مستولی : صالغین خسته‌لق = قولره و وباکبی بر مملکتی استیلا ایدن علت ساریه. = س. توزیع اولنمش ییللق ویرکی، سالیانه. [ج. سالیغ.]

صالقی { ص. ۱. صارقیق، سولپوك، پورصوق. ۲. سقط، عذرلی، قصورلی : بر یانی صالقی آدم. ۳. یاغمورلی، یاغمور یاغدیران : صالقی بولوت.

صالقیم { س. ۱. اوزوم وخرما کبی بر چوغی برصاپده بولنان میوه، عنقود : اوزوم، خرما صالقیمی؛ بر صالقیم اوزوم. ۲. صالقیم شکلنده طوران شیء، هونك : صالقیم صالقیم صارقیوردی. ۳. طرانمامقدن فتیل فتیل اولمش صاچ بولوکی : صاچی صالقیم صالقیم. ٤. بح. یلکن بزندن برطوربه‌یه موضوع واوزری خلاطله صارلمش اوفاق دانه‌لردن عبارت مرمی. || صالقیم آتش = مترالیوزك مرمیلری کبی برچوق دانه‌سی برلکده آتیلان مرمی ویا دونما فشنکی. || صالقیم سوکوت = داللری آشاغی‌یه صارقان سوکوت آغاجی. || صالقیم صاچاق = بر قاچی بر لکده اوله‌رق آصیلان صاچاق ویا پاره‌لانوب پارچه‌لری صارقان ییرتیق شیء. || صالقیم کوپه = زنجیرله آصیلی بر قاچ طاشدن مرکب کوپه.

صالقیم { س. ۱. ایلك بهارده صالقیم شکلنده بیوك چیچکلر آچار وآصمه کبی چارطاغه صاریلیر آغاج انواعی : صالقیم آغاجی : صاری صالقیم. ۲. اقاسیا آغاج.

صالقیمق { فل. (اتلر) کوشیوب صارقمق.

صاللاباش { ص. ۱. بلا اختیار باشی صاللانان (آدم). ۲. یورورکن باشنی صاللایان (آت).

صاللاپاتی { ص. ملاحظه‌سز، تأملسز، دوشونمه‌دن وصایغیسز اوله‌رق هر ایشه طالان.

صاللاصرت { ج. صاللا صرت ایتمك = صرتنه

آلمق، یوکلنمك: قویروغنی صاللاصرت ایتدی.

صاللامَق { فت. ۱. منتظم برصورتده ودائما بر یولده اویناتمق، تحریك ایتمك: بشیك صالینجاق، ال صاللامق. ۲. مج. بر ایشی کورمیوب تأخیر ایتمك: بنی نه صاللایوب طور یورسك. || باش صاللامق = ایشیتمکسزین دیکلمك. الای کچیرمك. || بشیك صاللامق = امك ویرمك. || قاؤق صاللامق = مداهنه ایتمك. || قویروق صاللامق = ۱. تبصبص ایتمك. ۲. تشویقکارانه حرکتده بولنمق. || صاللامامق = اهمیت ویرمه‌مك، وظیفه ایدنمه‌مك، صایمامق. || قویروق صاللایان = اوزونجه قویروغنی دائما صاللایان کوچك بر قوش.

صاللامه { س. اویناتمه، تحریك.

صاللاندیرمَق { فت. ۱. اویناتمق، تحریك ایتمك: بوکون واپور بزی ایپی صاللاندیردی. ۲. آصمق، صلب ایتمك: جانی‌یی صاللاندیردیلر. ۳. مج. یالان وعدلرله تعویق وتأخیر ایتمك: بوکون یارین ایله ایکی آیدر صاللاندیریور.

صاللانمَق { فل. ۱. منتظم صورتده کیدوب کله‌رك اوینامق، خرام ایتمك: صندالیه‌سی اوزرنده صاللانوب طوریوردی؛ صالینجاقده صاللانمق؛ ۲. مج. دوشمك اوزره بولنمق، دوشمه‌سی، عزلی، سقوطی یاقین اولمق: اسپانیه قابنتوسی صاللانیور.

صاللانمه { س. اوینامه، حرکت، خرام.

صاللی { ص. ۱. صال کبی یایوان وآچیق: صاللی بنا. ۲. صال کبی اسنر واکنه بوبوینه بیوك.

صالماستره { س. مج. خلاط تللرندن صاچ کبی اوریلی قوردون که مختلف ایشلرده قوللانیلیر.

صالمَق { فت. ۱. یایمق، سرمك، اوزاتمق، بسط ایتمك: سایه صالمق؛ یتاق، پوست صالمق. ۲. قومق، براقمق، آتمق، وضع والقا ایتمك: بزی صویه صالمق: اتمکی فرونه صالمق. ۳. ایلری‌یه سورمك، آچمق، چیقارمق: کمی‌یی انکینه صالدی. ٤. سورمك: دال بوداق صالمق: کوك صالمق. ٥. کوندرمك، سوق ایتمك: اوجهته بر فرقه صالدی؛ آدم، خبر صالدی. ٦. قویویرمك، صالیویرمك، اوزاتمق، صارقتمق: صاچلرینی صالمش. ۷. طرح، توزیع، تکلیف ایتمك: سالیانه صالمق. ۸. تأخیر، تعویق، امهال ایتمك: فردالره صالدك بنی. ۹. اوستنه آتمق، هجوم ایتدیرمك: آتماجه‌یی قوشه، تازی‌یی طاوشانه صالدی. = فل. ۱. تجاوز، تعرض ایتمك، هجوم ایلمك: بوکوپك صالارمی؟ آیی آدمه صالار. ۲. ایلغار وآقین ایتمك: دشمنه صالمق. ۳. مج. (لکرانداز کمی) روزکار وآقندی جهتنه طوغری باش ویرمك: کمی صالمش.

صالمه { س. صالمق ایشی. لا: صالمق.

صالمه { ص. ۱. باشی بوش کزن (حیوان): صالمه خرکله؛ صالمه صیغیر. ۲. بورمه‌سز، موصلقسز، سربست آقان (صو)، خورخور: صالمه صو. = س. پرنج ایله پشمش پلاولی یمك: مدیه صالمه‌سی. || صالمه ایپ ودها طوغریسی صالمه ایپی = صالمه حیوانلری طوتدقلری کمند. || صالمه طومروق = قره قولك کیجه سوقاقده طوتدیغی آدملری موقتاً قپادقلری محبس. || صالمه قره قوللقجی = سابقده کیجه قول کزن ضابطه، سیار پوسته.

صالنجاق { س. ۱. اکلنجه ویا جمناستیق مقصدیله صاللانمق اوزره برآغاجه ویا مخصوص دیکلمش دیرکلره آصیلی طوران فلقه شکلنده تخته: صالنجاغه چیقمق؛ صالنجاقده صاللانمق. ۲. کوچك چوجقلری اویونمق ایچون بشیك یرینه مستعمل واوطه‌نك ایکی دیوارینه میخلانمش حلقه‌لره ایپله آصیلی معلق یتاق. ۳. ینه بو شکلده واکثریا ایپدن آغ حالنده بیوکلر ایچون اکلنجه‌لی یتاق.

صالندی { س. ۱. اوینامه، حرکت. ۲. طالغه، تلاطم: دکیزده برآز صالندی واردر. || صالندیده = صاغلام اولمیان، شبهه‌لی: ایشمز صالندیده.

صالندیلی { ص. متین واوتوراقلی اولمیان، معلق: صالندیلی بنا.

صالنمَق { فل. یورورکن بر صاغ، بر صوله تمایل

ایتمك، تبختر ایتمك، خرامان اولمق.

صالنمه { س. و:

صالنیش { س. صاغه صوله تمایل ایده‌رك یوریمه، تبختر، خرام.

صالون { س. [فر. Salon] ۱. خانه و قوناغك مسافر قبول ایتمكه مخصوص اولان اك بیوك واك مزین اوطه‌سی، باش اوطه، دیوان، عرض اوطه‌سی. ۲. سركی محلی، خصوصی موزه، معرض، عرضكاه: رسم صالونی. || صالون آدمی = الفت وقبول كبی مراسم رسمیه وخصوصیه‌نك قواعد وآدابنی وجمعیته كیروب چیقمه اصوللرینی لایقیله بیلوب اجرا ایدن آدم.

صاله { س. [فر. Salle] ۱. اوطه‌لرك اورته‌سنده مردیونك چیقدیغی واوطه قپولرینك آچلدیغی آچیق محل، دیوان، دیوانخانه: بو اوك صاله‌سی پك طار. ۲. قوغوش، بربنای رسمیده كگیش وعمومی اوطه: درس صاله‌سی، عملیات صاله‌سی، یمك صاله‌سی.

صالی { س. هفته‌نك اوچنجی كونی كه عبدهٔ اجرام سمائیه اولان اقوام قدیمه عندنده حرب الهی زعم اولنان مریخه منسوب عد اولندیغندن، شآمتله شهرت بولمش، واو اعتقاد مشركانه‌نك اثری یرلشوب قالمشدر، عر. یوم الثلاثاء، فا. سه شنبه.

صالیار { س. آقان آغز صویی، سالیه. مر. با: سالیه.

صالیانغوز { س. [ر. Σαλιαγκος = سالیه‌لی] معروف قبوقلی سوموكلی بوجك، حلزون.

صالیق { س. خبر، پیغام. [«صالمق» دن. — چ. سالیق. — متروك ایسه‌ده، شایان احیا قیمتدار لغات جنسیه‌مز جمله‌سندندر. — «صالیق ویرمك» تعبیرنده قوللانیورسه‌ق‌ده، اونی ده سهواً «صاغلیق» تلفظ وتحریر ایدیورز.]

صالیق { س. [«صالمق» دن] اوجی زنجیرلی طوپوز.

صالیویرمك { فت. [«ویرمك» كبی «و»ك فتحیله زبانزددر.] ۱. طوتلمش وضبط آلتنه آلنمش اولانی قویویرمك، براقمق، ارخاء ایتمك: قوشی، اسیری صالیویرمك. ۲. محبوس اولانی حبسدن قورتارمق، محبسدن چیقارمق، اطلاق ایتمك: مدت محبوسیتنك صوك اوچ آینی عفو ایله صالیویردیلر. ۳. اوزاتمق، تراش ایتمه‌مك، كندی حالنده براقمق، قویویرمك: صقال صالیویردی. ٤. بر شیئی ضبط ایده‌میوب براقیویرمك، قاچیرمق: قهقهه‌لری صالیویردی. ٥. براقمق، مانع اولمامق، طوتمامق، رخصت ویرمك: كیجه یاریسنه قدر بزی صالیویرمدی: صله‌یه كیتمك ایستین خدمتجی‌یی عاقبت صالیویردی. ٦. صارقتمق، اوزاتمق، ایندیرمك: اتكلرینی صالیویرمش.

صامت { ص. عر. ث: صامته. [«صمت» دن سف.] ۱. صوصان، لقردی ایتمین، ساكت، ناطق مقابلی. ۲. سسسز. سس چیقارماز، صاغر: جسم صامت. ۳. جانسز (مال)، حیوانات كبی جانلی اولمیانی.

صامسون { س. طوغریسی صكسون. با: صكسون.

صامسه { س. بر نوع خمور طاتلیسی كه باقلاوه بیچمنده یاپیلیر. ایكی كناری كسیك دكلدر تاوه‌ده قراردیلیر.

صان { س. ۱. حساب. تعداد. ۲. پارچه، قطعه: صان صان = پارچه پارچه. ۳. یوقلامه: صان كوزمك = عسكری یوقلامه ایتمك. [بو اوچ معنا ایله بزجه مر.] ٤. اعتبار، شهرت، شان: آدی صانی وار.

صاناجی { وصانوجی. با: صانیجی.

صانامق { فت. ۱. صایمق، صایغی ایتمك، حرمت واعتبار ایلمك: انسان كندیندن بیوكنی صانامایدر. ۲. حرمت یوللی استهزا ایتمك، اكلنمك. ۳. پاره‌لامق، طوغرامق. ٤. با: صانیمق. [اسكیمشدر.]

صانجاق { سنجاغك املای صحیحیدر. با: سنجاق.

صانجدیرمق { فت. ۱. صاپلاتمق، باتیرتمق، صوقدیرمق: ایكنه صانجدیرمق. ۲. یره دیكدیرمك، ركز ایتدیرمك: سنجاغی، مزراغی صانجدیرمق.

صانجلمَق { فج. ۱. صاپلانمق، باتیرلمق، صوقلمق: وجودمه ایکنه‌لر صانجلیور. ۲. یره دیکلمك، رکز ایدلمك: سنجاق، مزراق صانجلدی.

صانجمَق { فت. ۱. صاپلامق. صوقمق، باتیرمق: ایکنه صانجمق. ۲. یره دیکمك. رکز ایتمك: سنجاق، مزراق نجدی. ۳. اوروب کچیرمك: سونکی یی، مچی کوکسنه صانجدی.

صانجی { س. ۱. بدنك داخلنده صاپلانوب صوقار کبی کسکین آغری: کوکسمده، صاغ بوکرمده بر صانجی طوییورم. ۲. قارن آغریسی، اکثریا لینتدن اول کلن باغرصاق راحتسزلغی: صانجیسی واردر: صانجی‌یه طوتلدی. || صانجی دکنکی = آتك صانجیسنه ایی کلدیکی زعم اولنان قرمزی قابوقلی برجنس آغاج که اوندن اکثریا قامچی صاپی یاپارلر.

صانجیلانمَق { فط. صانجی‌یه اوغرامق، قارن آغریسنه طوتلمق.

صانجیلی { ص. صانجیسی اولان، قارنی آغریان ویا داخلاً کسکین بر آغریسی اولان: اقشام صانجیلی ایدم.

صانجیمَق { فل. (بر عضو داخلی) کسکین بر آغری ایله آغریمق: یورکم، معده‌م، قارنم صانجیور.

صانسار { یا صاکسار. با: صکسار.

صانِع { ص. عر. ث: صانعه. [«صنع» دن سف.] یاپان، ایشلین، یارادان، فاعل، خالق: صانع السماوات والارض = کوکلری ویری یارادان: صانع حقیقی = هر شیئك فاعل حقیقیسی اولان جناب حق. [صنعتکار معناسیله لسانمرده‌پك قوللانلماز.]

صانغی { ص. اورغون کبی سرسم. شاشقین، سرکردان: باشی، بینی صانغی: صانغی آدم.

صانغیلامَق { فل. سرسم اولمق، شاشقینلق کلمك: باشم صانغیلادی: صانغیلادم.

صانغیلق { س. سرسملك. شاشقینلق.

صانق { یاخود صانقی. س. قوش ترسی، طیور کوبره‌سی.

صانقلاتمَق { فت. آوه کوتوریله‌جك آتمجه کبی قوشی پینکده آجیقدیرمق.

صانکِه { ح. ۱. طوت که، فرض ایت که. فرضا: صانکه یدم. ۲. کویا، کأنه: صانکه بن سبب اولمشم. ۳. مثلا، بالفرض، یعنی: صانکه بویله یایسه‌ق دها ایی اولمازمی دیورم.

صانلی { ص. شهرتلی، شانلی: آدلی صانلی آدم.

صانمَق { فت. مض: صانیر. ۱. ظن ایتمك. کمان ایلمك: بن سزی کلمه‌مش صانیوردم: بنی نه صاندیکز؟ کوزلرمدن آتش چیقیور صاندم. ۲. فرض، قیاس ایتمك، صایمق: بر کورشده یوز کشیلك بر جماعت صاندم. ۳. عد واعتبار ایتمك: خیره صانمق [وطوغریسی: خیر صانمق] خیر عد ایتمك.

صانو { س. یاخود:

صانی { س. ۱. ظن، کمان، زعم، فرض، قیاس. ۲. وهم، خیال.

صانیجی { یاخود صاناجی. ص. دوشونن، ظنده بولنان: خیر صانیجی = خیر اندیش، خیر خواه؛ کم صانیجی = بد اندیش، بد خواه.

صاوات { س. [عر. «سواد» دن] کومش اوستنه قورشونله و برطرز مخصوصده یاپیلان قره‌قلم نقشلر.

صاواتلی { ص. کومش اوستنه قره قلم نقشلرله مزین: صاواتلی قوطی.

صاواش { س. غاوغا، نزاع، منازعه، جدال، مقاتله؛ صاواش یری = میدان حرب، معرکه.

صاواشمَق { فش. غاوغا ایتمك، منازعه‌یه کیریشمك، مقاتله ایلمك.

صاواق { س. صویك تقسیم اولندیغی یرده‌کی اورتیلی ولوله‌لی حوض، صو مقسمی، تقسیم.

صاوان { ص. ۱. کچن، دوامسز، بیبقا، موقت. ۲. آز قیمتلی، دکرسز.

صاودیرمَق { فت. ۱. کچیرمك، طوردیرمامق، دفع ایتدیرمك: صانجی‌یی، باش آغریسنی، باشمه کلن غائله‌یی صاودیردم. ۲. قوغدیرمق، طرد وتبعید ایتدیرمك: شو تنبل اوشاغی صاودیرملی.

صاوُرُلمَق { فج. فل. ١. قاریشدیرلمق، آلت اوست ایدلمك: آتش صاورلدی. ٢. خرمانده دوکیلوب اینجه صمان قیرندیسیله قاریشیق قالان حبوبات هوایه آتیلوب آیرلمق: خرمان، بغدای صاورلدی می؟ ٣. روز کارله هوایه قالقمق، اوچرلمق: میداندهکی کول صاورلدی. ٤. طاغیلوب محو اولمق، اورتهدن قالقمق: بو صمان بویله آچیقده قالیرسه بتون صاوریله جقدر.

صاوُرمَق { فت. ١. قاریشدیرمق، آلت اوست ایتمك: آتشی کورکله، خرمنی یابه ایله صاورمق. ٢. خرمنده اینجه صمان قیرندیسیله قاریشیق اولان حبوباتی هوایه آتوب آیرمق: خرمنی، بغدایی صاورمق. ٣. بر مایعی فیچینك ویا کوپك موصلوغندن چکوب اوستنه آتهرق قاریشدیرمق: سرکهیی، ترشییی صاورمق. ٤. هوایه قالدیرمق، اوچرمق: یل توزی صاوردی. || آتوب صاورمق = ١. (قاصرغه) توز طوپراغی قالدیروب اورتهلغی آلت اوست ایتمك. ٢. مج. یالاندن اوکنمك، آورت صاتمق. || مج. اسوب صاورمق = آتوب طوتمق، باغروب چاغرهرق حدت ایتمك، بوراکبی پاتلامق. || قلیج صاورمق = شدتله قلیج اویناتمق. || کولنی صاورمق = محو وتدمیر ایتمك.

صاوُروق { ص عقلی صاورلمش کبی ملاحظه.

حرکت ایدن، فرفره.

صاوسه { ح. یاواش، آغر، آهسته. مر.

صاوسه لامَق { فت. آوتمق، تأخیر ایتمك، بر ایشی لیت لعل ایله کچیروب یاپمامق: صاوسه لایوب طوریور.

صاوُشدیرمَق { فت. ١. کچیرمك، کچیشدیرمك، ابی ایتمك، آتلاتمق: صیتمهیی صاوشدیردم. ٢. قورتلمق، باشدن آتمق، دفع ایتمك: شو غائلهیی ده صاوشدیرسهق؛ مخاطرهیی صاوشدیردم.

صاوُشماز { ص. کچمز، ابی اولماز، اوکماز، مزمن: صاوشماز خستهلق.

صاوُشمَق { فل. ١. کچمك، مندفع اولمق، ایلشمك، ابی اولمق: صیتمه، باش آغریسی، صانجی صاوشدی. ٢. کیزلیجه قاچمق، یان چیزمك، کیتمك، چکلمك: بز او تورورکن او اصوللهجق صاوشمش. [«صیوشمق» دخی دینلیر.]

صاوُق { «صغوق» و«صوؤق» یازدیغمز لغتك املای صحیحیدر.

صاوُل { حه. [اصل امر صیغهسی اولمغله، جمعنده یعنی بردن زیاده آدمه خطاب اولندقده: صاولك دینیر.] چکیل، یول ویر، دستور، وارده!

صاوُلمَق { فل. صاقنوب بر طرفه چکلمك: هر کس صاولسون.

صاوله { سـ. [یتا.] مج. سفائنده سنجاغی واشارت بایراق وفلامهلرینی دیرکه چکمکه مخصوص اینجه ایپ.

صاومش { ص. کچمش، فوت اولمش، مافات: صاومش شیء.

صاومَق { فت. ١. قوغمق، دفع، طرد ایتمك، اذن، رخصت ویرمك: بن آشجیی صاودم. ٢. آتلاتمق، کچیرمك: بن نوبتی صاودم. ٣. نازکانه دفع ایتمك، حسن قبول ایله برابر چوق طوردیرمیوب اصوللهکیتمك لزومنی اشراب ایتمك: بن شو مسافرلری صاوهیمده کلهیم. || صاتوب صاومق = تکمیل صاتمق، بر شیء براقمامق. = فل. ١. کچمك، دفع وزائل اولمق: خستهلق، غلبهلق، موسم صاودی؛ آرتق بوچیچکلر صاومش. ٢. ایشلیوب کچمك، تأثیر ایتمك: صوئوق ایچمه صاودی. مر.

صاومه { سـ. صاومق فعلی. ب: صاومق. = ص. صاولان، کچیریلن (شیء)؛ باشدن صاومه = مجرد باشدن دفع ایدلمك ایچون یاپیلان، دقتسز، اوستون کور ایش: بو ایشی پك باشدن صاومه یاپشسکز؛ باشدن صاومه برجواب ویردم.

صاوه { سـ. ١. خبر، پیغام، نبأ. ٢. مژده، بشارت.

صاوه { سـ. کوچك اورس، بیلکی اورسی.

صاوهجی { وچ. ساوهجی. سـ. ص. ١. خبر وبرن، خبر کوتورن، مخبر. ٢. مژده کوتورن، مژده ایصال

ایدن، مبشر. [بشیر معناسیله واو مقامده استعمال اولنور اسامیٔ ترکیه‌دندر.]

صایا { س. [« صایمق » دن] سابقده اغنامك تعدادیله رسمنك جبایتنه مأمور تحصیلداران صنفی، اغنام مأمورینی، میری ماندره‌جیلری؛ صایا اوجاغی = بو صنفك سلك مخصوصی که الیوم عید اضحاده سرای همایون قربانلرینی تقدیم ایتمك خدمتیله موظف اولوب قیافت مخصوصه‌لری واردر. || صایا چوخه‌سی = بو اوجاق افرادینك اثوابنه مخصوص بر جنس قباجه چوخه.

صائب { ص. عر. ث: صائبه. [« صواب » دن سف.] ۱. طوغری نشانه وهدفه واران: سهم صائب. ۲. خطا ایتمین، طوغری، مقصده اویغون: رأی صائب؛ افکار صائبه.

صایدیرمق { فت. ۱. تعداد ایتدیرمك: باغك کوتوکلرینی باغچوانه صایدیرملی. ۲. حرمت و رعایته مجبور ایتمك: کندینی چوق صایدیرر. || دلی‌یه پوستکی صایدیرمق = برینی مالایعنی ایله اوغراشدیرمق.

صایرو { ص. یا:

صایری { ص. خسته، مریض، نامزاج، کیفسز، اوزکون. [متروك ایسه‌ده یری بوش قالمش مستحق احیا لغات مخصوصه‌مزدندر.]

صایریلق { س. خسته‌لق، مرض، نامزاجلق، کیفسزلك، اوزکونلك.

صایش { س. ۱. صایمه، تعداد، شمار: ایکنجی صایشم ایلك صایشمه اویمدی. ۲. حساب، محاسبه.

صایشمق { فش. آره‌ده حساب کورمك، حسابلاشمق: بز اونکله صایشدق. = فت. محسوب ایتمك، حسابه کچیرمك: بن او آقچه‌یی صایشمشیدم.

صایغی { س. [« صایمق » دن] ۱. صایی، حساب. ۲. حزم، احتیاط، ملاحظه: هیچ صایغی یوقمی؟ ۳. حرمت، اعتبار، رعایت: انسان بیوکلرینه قارشی دائما صایغی صایملیدر. ٤. خاطر، خاطرشناسلق: اونك صایغیسی واردر. ٥. ادب، پروا: صایغی ایله حرکت ایدیور.

صایغیسز { ص. ۱. ملاحظه‌سز، احتیاطسز. ۲. صایمیان حرمت و رعایت ایتمین: پدرینه قارشی پك صایغیسز بولنیور. ۳. خاطره رعایت ایتمین، خاطر ناشناس: بکا قارشی صایغیسز بولندی. ٤. پرواسز، بی‌پروا: نه‌قدر صایغیسز آدمدر!

صایغیسزلق { س. ۱. ملاحظه‌سزلق، احتیاطسزلق. ۲. حرمتسزلك، رعایتسزلك. ۳. خاطر ناشناسلق، خاطر صایمایش. ٤. پرواسزلق، بیپروا حرکت.

صایغیلی { ص. ۱. ملاحظه‌لی، احتیاطلی. ۲. حرمت ورعایت ایدن. ۳. خاطر صایان، خاطر شناس. ٤. تربیه‌لی، ادبلی، کیمسه‌یه طوقنمامغه چوق دقت ایدوب غایتله محترزانه حرکت ایدن: چوق صایغیلی آدمدر.

صایقلامق { فل. اویقوده و یا صیتمه طالغینلغنده آبوق صابوق سویلمك، هذیان ایتمك: بتون کیجه صایقلامشدر. = فت. بر شیئی چوق آرزو ایدوب دائما دوشونمك، صایقلارجه‌سنه دائما اونی دوشونوب خاطردن چیقارمامق: مملکتنی صایقلایوب طوریور؛ زنکین بر قاری آلوب ثروته نائل اولمغی صایقلایور.

صایقلامه { س. ۱. اویقوده ویا صیتمه طالغینلغنده سویلنمه، هذیان: ینه صایقلامه‌سی طوتدی. ۲. بر شیئی چوق آرزو ایدوب دائما اونی دوشونمه: او آدمك هر وقت زنکینلکی صایقلامه‌سی‌ده پك غریبدر.

صایلمق { فج. فل. ۱. تعداد ایدلمك: بو قویونلر صایلدی‌می؟ ۲. حساب ایدلمك، محسوب اولمق: سزك بکا اخیراً ویردیککز آقچه‌ده صایلدی‌می؟ ۳. عد اولنمق، اعتبار اولنمق: انسانیتی اولمیان آدم انسان صایلماز؛ لونی سیاه اولان آدملرك جمله‌سی زنجی صایلماز؛ اوده بورانك اشرافندن صایلیر. ٤. محسوب و معتبر اولمق، مقبول اولمق، مقبوله کچمك: نیتسز طوتیلان اوروج صایلماز. || خاطری صایلمق = مرعی‌الخاطر اولمق؛ وجه. خیلی بیوك واهمیتلی

اولمق : بو کیجه‌کی ده خاطری صایلیر بر فرطونه ایدی .

صایلیر { ص. معروف، مشهور، بنام : بو صایلیر فرطونه‌لردندر .

صائم { ص. عر. ة : صائمه. [« صوم » دن سف.] اوروج طوتان، اوروجلی : کوندوز صائم کیجه قائم .

صایمازلق { س. [وغلطی : صایماز لق] عدم رعایت، حرمتسزلك، تحقیر .

صایمق { فت. ١. تعداد ایتمك : پاره صایمق. ٢. محسوب، داخل حساب ایتمك : بنم صکره ویردیکمی صایمیورمیسکز؟ ٣. عدو اعتبار ایتمك، نظریله باقمق : انسان اولانلر یالانجی یی آدم صایمازلر؛ وفاسز احبابی احباب صایماملی. ٤. مقبول و معتبر طوتمق : بونی صایمام ینه بیورك. ٥. حرمت ورعایت ایتمك : کنجلر دائما اختیارلری صایملیدرلر. ٦. اهمیت ویرمك. مهمسه‌مك : اوآدم مراسمی چوق صایار؛ اوکیمسه‌یی صایماز. ٧. احتیاط واحتراز ایتمك، حذر ایلمك : چوق صایار. || اوکنی آردینی صایمق = احتیاط اوزره حرکت ایتمك. || خاطر صایمق = حرمت ایتمك. || سوگوب صایمق = شتوم غلیظه‌یی صره‌لایوب شتم ایتمك. || هیچه صایمق = مهمسه‌مه‌مك. اهمیت ویرمه‌مك.

صایمه { س. صایمق فعلی، تعداد، شمار .

صاین { ص. [« صایمق » دن. چ. سایین] سچمه، کزیده، منتخب، ممتاز. مر .

صاینمق { فل. احتیاطلی طاورانمق، احتراز ایتمك، ملاحظه ایله حرکت ایلمك، اوکنی آردینی صایمق .

صایوان { س. با : صیوان .

صایی { س. ١. عدد، رقم : بر صایی خاطرده طوتمق. ٢. صایمه، تعداد، شمار : قویونلرك صاییسی؛ صایی‌یه کلمز = بیشمار، لایعد. ٣. حساب، محاسبه : صایی بیلمز؛ صایی اوکرنمك .

صاییجی { س. اغنامی صایان مأمور، تعداد مأموری .

صاییسز { ص. ١. صایلمامش، عدد و مقداری نامعلوم : چماشیری چماشیرجی‌یه صاییسزمی ویریورسکز؟ ٢. حسابسز، تعداده کلمز، لایعد، بیشمار، پك چوق .

صاییلی { ص. ١. صایلمش، معدود : بنم کتابلرم صاییلیدر. ٢. معین : صاییلی کون. ٣. معروف، مشهور : صاییلیلر دندر. ٤. محدود : خیدودلرك کونی صاییلیدر .

صَبا { سذ. عر. شرق شمالی جهتندن اسن خفیف و لطیف روزکار : باد صبا. [اسکی شعرامزه سرمایهٔ مقال اولان کلمات معدوده‌دندر.] || صبا رفتار = باد صبا کبی خفیف وسریع یورویشلی .

صَباح { سذ. عر. کوندوزك ابتداسی، کونش چیقدقدن صکره زواله قدر اولان وقت و علی الخصوص طلوع شمسی متعاقب زمان، صبح، سحر : صباح اولدی: صباح نمازی؛ صباح یمکی: صباح درسی: صباح اقشام = هر صباح وهر اقشام مقنن، لاینقطع : اقشامه صباحه = اقشام اولمازسه صباح اوله‌جق، پك یاقیندر : یولجیمز اقشامه صباحه کلیر. || صباح اولمق = کوندوز آچلمق، شفق آتمق. || صباح ایتمك. کیجه‌یی صبا ایتمك = صباحه قدر اویومامق، کیجه‌یی اویقوسز کچیرمك. || صباحه چیقمق = صباحه یتیشمك. || صباحلر خیر اولسون، صباح شریفکز خیر اوله = اوکله وقتنه‌دکین تحیه تعبیریدر. || صباح الخیر = آنك آلنندن یوزینه اوزانان بیاض لکه، آقیتمه. = ظز. ١. صباح وقتی : صباح ارکن. قالقار. ٢. بو کونك صباحی، بو صباح : صباح کلدم. ٣. یارینکی صباح : صباح کلیرم : صباح کلك. || علی الصباح، چین صباح = صباح پك ارکندن. || صباحلری = صباحلاین، صباح وقتی .

صَباحَت { سث. عر. کوزللك، حسن وجمال ولطافت.

صَباحکی { ص. بو صباح واقع اولان ویا اوریان یاخود کلن : صباحکی آدم کلدی: صباحکی یمکدندر .

صَباحلاتمق { فت. ١. صباحه یتیشدیرمك. صباحه قدر یاشاتمق. ٢. صباحه قدر اویانیق بولندیرمق، صباحی بولدیرمق .

صَباحلامَق { فل. صباحه قدر اویومامق، بتون کیجه اویقوسز قالوب صباحی بولمق: اویونده صباحلامشلر.

صَباحلاین { یاخود صباحلین. ظر. صباح وقتی، صباح ارکندن، علی الصباح: صباحلاین عربی درسی ویریلیور: صباحلین برآز قهوه آلتی ایدرم.

صَباحلی { ص. هر صباح اولان: صباحلی اقشاملی = هر صباح هر اقشام واقع اولان ویا تکرر ایدن.

صَبان س. با: صابان.

صَباوت { س. [غلط اولوب طوغریسی «صبوت» ویا «صبا» در] چوجقلق، صبی و صبیه‌نك حالی وسنی، طفولیت: صباوتنده، صباوتندن بری.

صَبایا { سث. جم. عر. فد. صبیه. با: صبیه.

صُبح { سذ. عر. جم: اصباح. ۱. صباح، صباح وقتی: نمار صبح = صباح نمازی: صبح ومسا = صباح اقشام. ۲. فجر، شفق؛ صبح صادق = صحیحدن شفق سوکمه: صبح کاذب = شفقدن اول موقت و یالاندن شفق سوکر کبی اولمسی.

صُبحدَم { ظز. [عر. صبح = صباح. فا. دم = لحظه] صباح وقتی، علی الصباح. عر.

صَبر { سذ. عر. ۱. باشه‌کلن آجی‌یه قارشی تلاش ومأیوسیت کوسترمیوب طیانمه، تحمل، اصل تر. چیدام، فا. شکیب: صبر ایتمك = چیدامق. ۲. کله‌جك واوله‌جق بر شیء ایچون عجله و تلاش کوسترمیوب بکلمه: برآز صبر ایدك: صبر ایده‌میورم؛ صبرم توکندی [هر ایکی معنا ایله].

صَبر { سذ. عر. عصاره‌سی طبده مستعمل بر نبات که اك اعلاسی سقطره جزیره‌سنده چیقار: صاری صبر، صبر خبلی، صبر قنی، صبر کبدی = انواعی.

صَبرسز { ص. ۱. صبر وتحملی اولمیان، آجی‌یه طیانه‌میان، چیدامسز. ۲. بکلیه‌مین، عجول، تلاشلی.

صَبرسزلق { س. ۱. صبر ایده‌میش، چیدامسزلق. ۲. بکلیه‌مه‌مه، عجله، استعجال، فوق العاده تلاش واضطراب درون: صبرسزلقله اوغلنك عودتنی بکلیوردی.

صَبرلی { ص. صبری اولان، صبر ایدن چوق تلاش ومأیوسیت ویا عجله کوسترمیوب متانتلی طاورانان، چیداملی، صابر، صبور، شکیبا.

صِبغ { سذ. عر. و:

صِبغه { سث. عر. ۱. ایچنه قماش و سائره باتیریلان بویا. ۲. خرستیانلرك واپتیزی، تعمید. ۳. دین، مذهب: صبغة الله. ٤. ص. اسپیرتو ولقمان روحی ایچنده حل اولنمش مواد ملونه، فر. Teinture.

صَبوح { سذ. عر. صباحلین ایچیلان شراب وسائره، مخمورلق بوزان.

صَبور { ص. عر. [«صبر» دن سمب.] چوق صبرلی، پك چیداملی.

صَبی { سذ. ص. عر. جم: صبیان. [«صبوة» دن صث. عر. بیده یاء مشدده ایله ایسه‌ده لسانمزده او صورتده قوللانلماز.] بالغ اولمامش ارکك چوجق، سن بلوغه وارمامش اوغلان: صبی حرکتنده ممتاز اوله‌ماز: مکتب صبیان = کوچك چوجقلره مخصوص مکتب، مکتب ابتدائی؛ ملعبهٔ صبیان = چوجق اویونجاغی.

صِبیان { سذ. جم. عر. فد: صبی. با: صبی.

صَبیح { ص. عر. ث: صبیحه. [«صبح» دن صث.] کوزل، لطیف، شیرین.

صَبِیّه { سث. ص. عر. جم: صبایا. بلوغه ایرمه‌مش قیز چوجق.

صِپا { س. یاشنی کچمش اشك یاوریسی، جحش. [دها کوچکنه قولون دیرلر. — دیکر بعض حیوانات یاوریلرینه‌ده اطلاق اولنور: کییك صپاسی.] || صیغیر صپا = جمله‌سی برابر.

صِپا { س. [فا. «سه‌پا» دن غلط. «سپا» ده یازیلیر.] ۱. اوچ آیاقلی اسکمله. ۲. صاتیجی طبله‌سنك آیاغی. ۳. صیواجی و بویاجی اسکله‌سی.

صَپارنه { س. با: سابارنه.

صَپان { س. با: صابان.

صَپچاق { یاخود صاچاق. س. [«صاچمق» دن] ۱.

طاغنیق شیء، پریشان وپراکنده شیء. ٢. سوس ایچون برشیئك کنارندن صارقان ویا کنارینه علاوه اولنان فضله قسم، صیوان: پرده صچاغی. ٣. پوسکوللی بیوك اویه: مقعد، جبینلك صچاغی. ٤. چاتینك بنادن طیشاری‌یه چیقان کناری و بونك کنارینه علاوه اولنان اویمه‌لی تخته‌دن سوس، طامله‌لق: ککیش، طار صچاق. || مج. آتش صچاغه صارمق = ایش صاریه وارمق. || صالقیم صچاق = صالقیم وپوسکول صورتنده هر طرفدن صارقان سوسلر.

صَچاقلی { ص. ١. صیوانلی، کنارلرنده سوس ایچون پوسکوللی اویه‌لری وقیرمه‌لری اولان: صچاقلی پرده، مقعد، فیستان. ٢. کنارلرنده چیقندیسی، طامله‌لغی، اویمه‌لی تخته‌دن سوسلری اولان: صچاقلی طام، چاتی. ٣. صاچی طرانمیوب فتیل فتیل باشنك هر طرفندن صارقان: نیچون بویله صچاقلی کزیورسك؟ ٤. اثوابی هر طرفدن صارقان شاپشال و ولامپاسه (آدم).

صچان { س. با: صیچان.

صچرامَق { صچرانمق وسائره. با: صیچرامق و سائره.

صَحّ { س. [اصل «صحة» دن عر. فعل ماضی مفرد مذکر غائبدر] طوغری و سهوسزدر معناسیله بعض اوراق رسمیه‌یه و برات و حجت کبی محرراته چکیلن تصدیق اشارتیدر، که بعضاً مهر وامضا یرینی طوتار، ودائما کرفت یازیلیر: صح چکمك.

صَحابَت { سث. عر. صاحب چیقمه، حمایه، مدافعه، بنمسه‌یوب التزام ووقایه ایتمه: وقتیله ایلکنی کورمش اولدیغیچون هر وقت کندیسنی صحابت ایدیور؛ صحابت ایتمیورم طوغریسنی سویلیورم. [بو معنا لسانمزه مخصوص اولوب، معنای صحیح عربیسی ایسه آرقداشلق وصحبتدن عبارتدر، که بزجه او صورتله اصلا قوللانلمیور.]

صَحابه { سذ. جم. عر. فد: صاحب، صحابی. «اصحاب» ایله مترادفدر. با: صاحب، اصحاب، صحابی.

صَحابی { سذ. عر. جم: اصحاب، صحابه، صحب. فخر کائنات (صلعم) افندمزك رؤیت دیدارلریله مشرف و صحبت نبویه‌لری سعادتنه نائل اولان ذات: فلان ذات صحابیدر. [لسانمزده نادر الاستعمال اولوب، جمع صیغه‌سیله «صحابه‌دندر» تعبیری دها مأنوسدر.]

صَحابِیّه { سث. عر. جم: صحابیات. رؤیت دیدار جناب نبوی شرفنه وصحبت رسالتپناهیلری سعادتنه نائل اولان خاتون: بر صحابیه، صحابیاتدن برخاتون.

صَحاره { س. [اصلی آکلاشیله‌مدی. — مکرکه «صحاری صندیغی» تعبیرندن مختصر اوله.] مشین ویا دری قاپلی یولجی صندیغی، حیوانه یوکلنمکه مخصوص وایچنه صوکچمز صندیق.

صَحاری { سذ. جم. عر. فد: صحراء. با: صحراء.

صَحّاف { سذ. عر. [«صحف»دن سمب.] کتاب آلوب صاتان آدم، کتابجی؛ صحاف دکانی، صحافلر چارشیسی. [کتابجی دکانلرینه «کتبخانه» نامنی ویرمك لسانی آلت اوست ایدر غلطات جاهلانه دندر.]

صَحائِف { سث. جم. عر. فد: صحیفه. با: صحیفه.

صَحب { سذ. جم. عر. فد: صاحب، صحابی. صحابه و اصحاب ایله مترادفدر. با: صاحب، صحابی، اصحاب، صحابه.

صُحبَت { سث. عر. ١. آرقداشلق، همدملك، اختلاط. [عربیده اصل اولان بو معنا ایله لسانمزده نادر قوللانیلیر.] ٢. خاتم الانبیا (صلعم) افندمزك مبارك دیدار نبویلریله مشرف اولمق واقوال قدسیه‌لرینی استماع ایده‌رك برلکده بولنمق سعادتی: عبدالله بن عمر (رضهما) صحبت نبویه‌یه نائل اولمشدر؛ ویس القرانی زمان سعادتده یاشامش ایسه‌ده صحبته نائل اوله‌مامشدر. ٣. قونیشمه، کوریشوب لقردی ایتمه، مصاحبت، برلکده اوتوروب سویلشمه، محبت: اقشاملری طوپلانوب صحبت ایدردك؛ صحبت آره‌سنده سوزی کچدی: صحبتی طاتلی بر آدمدر. || حلوا صحبتی = حلوا پیشیروب یمك ایچون اقشامدن صکره واقع اولان اجتماع.

صِحَّت { سث. عر. [تعبیرات عربیه‌ده «صحه» صور-

تنده قوللانیلیر.) ١. کرچکلك، حقیقتنه موافق واساسلی اولمه: بوسوزك صحتی وارمیدر؟ صحتنی تأمین ایتمکسزین ایشه یتدیکم کبی سویلدم. ٢. صاغلاملق، درستلك، سقط ونقصان فقدانی. ٣. سهو و خطادن عاری اولمه، طوغریلق: بو کتابك یازیسی پك ایی دکلسه ده صحتنه دیه جك یوقدر. ٤. بدنك علل و امراضدن سالم و صاغلام اولمسی، صاغلق، عافیت: صحت بدن، صحت وجود؛ اولیه نعمت جهاندە برنفس صحت کبی؛ صحت نامه؛ صحت اوزره = صاغ صاغلام اولەرق: صحتلر، صحت (و) عافیتلر اولە = حامدن جیقان، تراش اولان و سائر بوکی بر ایشده بولنان آدملره توجیه اولنور دعا تعبیریدر. || حفظ الصحه = ییوب ایچمه ده ویاتوب قالقمه ده وهر فعل وحرکتده صحت بدن شرائط ولوازمنه رعایت ایدوب امراض و علك اوکنی آلق قواعدینی جامع علم که فن طبك اك مهم واك نافع شعبه سیدر: حفظ الصحه درسی، معلمی.

صحراء (سذ. عر. ج: صحاری، صحارای. ١. اووه، قیر، دشت: تفرج ایچون صحرایه جیقمشلردی: صحاری واسعه. ٢. صوسز و نباتسز ککلیش اووه، چول، بیابان، بیبان: آفریقا صحرالری، سیبریه نك صحاری واسعه سی. || ع. صحرا طوبی = طباغ طوبی کبی استر آرقه سنه یوکلنه جك صورتده خفیف اولیوب دوز برلرده متعدد حیوانلره چکدیریله رك تحریك اولنه بیله جك آغر لقده بولنان محاصره طوبی. || هـ. صحراء کبیر = آفریقا ده مصر ومغرب ایله ممالك سودان آره سنده وادی نیلدن بحر محیط اطلاسی سواحلنه دك ممتد اولان برلرکه صوسز ونباتسز اوله رق همان خالی ایسه ده ظن اولندیغی کبی اووه و چول صورتنده اولیوب طاشلق وقوری طاغلری وواديلری حاویدر.

صحرانشین (ص. فا. عر. صحرا = قیر، چول. فا. نشستن = اوتورمق) قیر ده ویاچولده اوتوران، اقامت ایدن: صحرانشین اولان بدویلر.

صحرائی (ص. عر. ی: صحراثیه. قیره ویا چوله منسوب ومتعلق.

صُحُف (سذ. ج. عر. فد: صحیفه. (مفردی مقامنده دیکر جمعی « صحائف » قوللانیلوب، بوایسه یالکز معنای آتی ایله مستعملدر:) کتب اربعهٔ سماویه دن باشقه بعض انبیاء عظامه نازل اولان صحیفه لر ویا لوحه لرکه هر بری برکلامی یعنی بر امر الهی یی حاوی ایدی: صحف ابراهیم (عم).

صَحن (سذ. عر. ج: صحون. ١. خانه آولیسی، عرب اصولی اوزره خانه نك اورته سنده که آچیقلق. ٢. اویوق وبوش یر: صحن اذن = قولاق اویوغی. ٣. اورته، میدان، آره لق: صحن باغ، صحن کلستان. ٤. بیوك کاسه. (بو معنا ایله بزجه پك مستعمل دکلسه ده فتحتینله یمك قابنه ویردیکمز اسم بوندن مأخوذدر.) ٥. تیاتروده اویونجیلرك اجرای هنر ایتدکاری محل مخصوص که، پرده لرله مزین و سیرجیلرك انظارینه معروضدر. (باز: صحنه.) || صحن ثمان = سکز مدرسه میدانی معناسیله فاتح دارالعلومی که مدرسلکی طریق علیده بر پایهٔ مخصوص عد اولنور: صحن ثمان پایه سی.

صَحَن (سذ. ١. یمك وضعنه و یمکله سفره یه قونمغه مخصوص باقیر قاب. ٢. بر صحن طولوسی یمك: بر صحن یخنی یی کندی باشنه یدی. ٣. یمك نوعی، درلوسی، طعامی ترکیب ایدن یمکلرك بهری: اقشام یمکنده اوچ درت صحن ویریلیر.

صَحنَلق (سذ. ١. نردبان باشنده و یا آلتنده اساساً صحنلرك وضعنه مخصوص اوستی مربع دوشه لی سد. ٢. الیوم نردبانك دوندیکی پرده ویا آشاغیدن بر ایکی باصامق چقلد. قدن صکره بولنان ککلیش ومربع الشکل باصامق. = صـ. برقاچ صحندن مرکب: بش صحنلق برطبله، سفره.

صَحنه (سذ. بو اسم معناً اولان مناسبتیله برابر لفظاً ده ظاهر اولان مشابهتنه بناءً یو. Sahne دن مأخوذ اولان فر. Scène لغتی یرینه تیاترونك اوپون اوینانیلان محلی معناسیله

لسانمزده برنجی دفعه اوله‌رق بوندن تقریباً اوتوز سنه مقدم طرف عاجزانه‌مدن قوللانلمش وخاطرمده قالدیغنه کوره مصرده مطبوع عربی بر تیاترو کتابنده کورلمشیدی . لکن عربیده صادك فتحیله بویله بر لغت بولنمدیغی کبی ، صادك ضمیله اولان « صحنه » نك‌ده معناً مناسبتی یوقدر . بناءً علیه یا هاسز « صحن » قوللانلمق و یاخود فارسی قاعده‌سنجه « ه » تخصیص ایچون قبول اولنه‌رق لغت ترکجه عد ایدلمك اقتضا ایدر .

صَحْو { سذ . عر . آییقلق ، سر . خوشلغك غیری . ف .

صِحّی { ص . عر . أ : صحیه . ١ . صحته وحفظ الصحه فننه منسوب ومتعلق : برتدبیر صحی : تقیدات صحیه . ٢ . طبابت واطبایه عائد : امور صحیه ، صحیه دائره‌سی = باب سرعسکریده اطباء عسکریه و عسکری خسته‌خانه‌لرله بوکا متفرع ایشلره باقان دائرهٔ مخصوصه : صحیه نظارتی ، مجلسی = قرانتینه‌لر و قرانتینه اطباسی ایشلرینه باقان دائرهٔ مخصوصه . || امور صحیهٔ انسانیه قومیسیونی = طبابته متعلق رسمی معاینه‌لره مأمور عسکری قومیسیون : امور صحیهٔ حیوانیه قومیسیونی = بیطارلغه متعلق رسمی معاینه‌لره مأمور عسکری قومیسیون که ایکیسی‌ده دائرهٔ عسکریه‌نك صحیه شعباتندندر .

صَحیح { ص . عر . أ : صحیحه . [« صحة » دن صش .] ١ . کرچك ، طوغری ، یالان اولمیان ، اساسلی : ایشیتدیکمز سوز ، خبر صحیح میدر ؟ صحیح دکل مصالدر . ٢ . کرچکدن ، بحق ، اصل ، حقیقی : پدر صحیحی اودر : صحیح شعر آرانیلیرسه مجرد موزون ومقفی اولان سوز دکلدر . ٣ . علت و مرضدن سالم ، صحتده اولان ، صاغ : صحیح البدن = وجودی صحتده . [بومعنا ایله یالکز بویله ترکیبات عربیه‌ده قوللانیلیر .] ٤ . تام ، صاغلام ، قصورسز ، خالص ، صاغ : عیار صحیح : صحیح الوزن : سکهٔ صحیحه . ٥ . ر . [صرف عربیده] حروف اصلیه‌سی میاننده حرف علت یعنی ا . و ، ی بولنمیان : فعل صحیح . [« سالم » دخی دینلیر .] || ورقهٔ صحیحه = مقدما پوله بدل معاملات وسنداتده قوللانیلان تمغالی کاغد . = ح . کرچك ، کرچکدن ، حقیقةً : صحیح اوله‌در .

صَحیحاً { ح . عر . صحیحدن ، کرچکدن ، حقیقةً .

صَحیحلَشدیرمَك { فت . ١ . صحیحه چویرمك . کرچکدن یاپمق : سز سیاحتی صحیحلشدیرمشسکز . ٢ . تحقیق ایتمك ، صحتنی تدقیق و تأمین ایتمك : بو خبری صحیحلشدیرملی .

صحیحلَشمَك { فل . ١ . کرچك چیقمق ، صحیحدن اجرا اولنمق ، فعل و اجرایه کلمك : فلانك کله‌جکی صحیحلشدی می ؟ ٢ . تصدیق اولنمق ، صحتی تبین ایتمك : دونکی خبر صحیحلشدی .

صَحیفه { سث . عر . ج : صحائف . کتاب ویا هر درلو یازلمش کاغدك بریوزی ، یاپراغك یاریسی : یوز صحیفه‌لی کتاب : کتابك اوتوز بشنجی صحیفه‌سی : صحائف تواریخده محرردر . [صحف صورتنده بر جمعی‌ده وار ایسه‌ده معناسی باشقه‌در . با : صحف .]

صِحِّیّون { سذ . ج . عر . ط . اطبانك حفظ الصحه فننه چوق اهمیت ویرن بر صنف مخصوصی ، فر . Higiénistes .

صِحِّیّه { سث . عر . ١ . قرانتنه ایشلریله وقرانتنه طبیبلرینك عزل و نصبیله والحاصل امراض وعلل ساریه ومستولیه‌نك سرایتندن ممالکی محافظه ایتمك تدابیر وتشبثاتیله اوغراشان دائره : صحیه نظارتی ، مجلسی ، مأموری ، تذکره‌سی . ٢ . باب سرعسکریده اطبای عسکریه‌نك نصب و سوقلرینه و ترفیع و سائر ایشلرینه وعسکری خسته‌خانه‌لریله بالعموم عساکر شاهانه‌نك طبابت و صحته متعلق ایشلرینه باقان دائره که متعدد شعبه‌لره منقسمدر : صحیه دائره‌سی ؛ صحیه رئیسی .

صَخر { سذ . عر . ج : صخور . و :

صَخره { سث . عر . ج : صخرات . ١ . قیا ، بیوك طاش . ٢ . ار . طاش وطوپراق انواعیله معادن مختلفه‌نك حال طبیعیده بولنان پارچه‌لری ، فر . Roche . || صخرة الله = بیت مقدسده انبیا وصلحاء بنی اسرائیلك عبادتکاهی بولنمش اولان مشهور قیا .

صُخور { سذ . ج . عر . فد : صخر . با : صخر ، صخره .

صَد { عد. فا. یوز، مائه: صدبار = یوز کره: صد پاره = یوز پارچه، پارچه پارچه: صد چندان = یوز اوقدر؛ صد هزار = یوز بیك.

صَداء { سذ. عر. ۱. سس، آواز: سس صدا یوق: بلند صدا ایله چاغرمق، اوقومق، سویلمك. ۲. طاغه ویا دیکر بر شیئه چارپوب کری دونن سس، عکس صدا، یانق: یاق قالان بو قبه‌ده بر خوش صدا ایمش. [یاق ا. || حرف صدا. حروف صدا. دها طوغریسی: حرف صوتی. حروف صوتیه. با: صوتی. || مقیاس الصدا. مصور الصدا. با: صوت. || پ. صدا اشارتی = سیسلی هواده چاك ودودوك وسائر سسلی آلات مخصوصه ایله ویریلن اشارت.

صَدارَت { سذ. عر. [«صدر» دن] ۱. صدرده یعنی باشده بولنمه. اوکه کچمه، ریاست. ۲. صدارت عظمی، صدر اعظم مقام سامیسی، صدر اعظملق، دولت علیهٔ عثمانیه‌ده ریاست وکلا. وکالت مطلقه: صدارته کچمك = صدر اعظم اولمق: صدارت مستشاری: صدارت مکتوبجیسی. ۳. روم ایلی وآناطولی قاضیعسکرلکی که دائرهٔ جلیلهٔ مشیخت اسلامیه‌ده ایکی بیوك مقام وطریق علمیه‌ده اك عالی پایه‌در. با: صدر.

صَدارَتپَناه { ص. فا. [عر. صدارت = ریاست. فا. پناه = ملجأ] مقام صدارت عظماده بولنان، مقام مشارالیه ایشلرینك استناد کاهی، وزیر اعظم.

صَدارَتپَناهی { ص. فا. صدر اعظمه ومقام معلای صدارته منسوب ومتعلق: امرنامهٔ صدارتپناهی: حضور عالیٔ صدارتپناهیلرینه.

صَداسِز { ص. سسز، سسی چیقماز، ساکت: سسز صداسز = ساکن وساکت. = ح. سسزجه، سس چیقار مقزین، کمال سکوت و سکونله: سسز صداسز وظیفه‌سنی اجرا ایدیور.

صُداع { سذ. عر. ۱. باش آغریسی. ۲. مج. معجزلك، تعجیز: صداعی موجب اولمق = تعجیز ایتمك، باش آغریسی ویرمك. ۳. ط. باشه عارض اولان وجع. فر. Céphalalgie: صداع معند = Céphalée: صداع نقریسی = Céphalagre.

صِداق { سذ. عر. [صادك فتح وکسری جائزدر.] زوجه مهری. کابین، نکاح بدلی.

صَداقَت { سذ. عر. [«صدق» دن. ترکیبات عربیه‌ده: صداقه] ۱. دوستلق، محبت. دوستلقده ثبات، وفادارلق. ۲. افندی وولی نعمته شکور ومنتدار اولوب حق نعمتی اونوتمامه: خدمتجیده اك زیاده آرانیله جق شیٔ صداقتدر: دولتنه، پادشاهنه ابراز صداقت ایتمك. [لسانمزه خاص اولان بو ایکنجی معنا برنجیسندن مستعاردر.]

صَداقَتلی { ص. صداقتی اولان، احبابنه ویا افندی وولی نعمتنه وفادار، حقیقتلی، صادق، طوغری.

صَدالی { ص. سسی اولان، سسلی، سس چیقاران.

صَدانُویس { س. فا. فونوغرافه ویرمك ایستدکاری اسمدر. «بانکنویس» دها مناسبدر.

صَدبَرك { ص. فا. [صد = یوز. برك = یاپراق] یوز یاپراقلی، قاتمرلی: کل صد برك = بر نوع کل.

صَدپاره { ص. فا. [صد = یوز. پاره = پارچه] یوز پارچه، پارچه‌پارچه، ریزه ریزه: دل صد پاره = قلب مجروح.

صَدَد { سذ. عر. ۱. یاقینلق، قرب، جوار. [عربیده اصل معناسی اولان بو معنا ایله لسانمزده قوللانلماز.] ۲. قصد، نیت، تشبث: اوزون بر سیاحت ایتمك صددنده بولنیور: بن درسه باشلامق صددنده ایکن سز کلدیکز. ۳. کلامدن مقصود اولان ماده، مقصد، مبنی علیه، مبحوث عنه، مانحن فیه: صدددن آیرلمیه‌لم: صددك خارجنه چیقمایك: خارج از صدد سوز سویلمه‌ملی: صدده، صدد. مزه رجوع ایده‌لم.

صَدر { سذ. عر. جم: صدور. ۱. کوکس، سینه، بر: صدرینی بر قاچ نشانله تزیین ایتمشیدی: علت صدر = کوکس خسته لغی. ۲. یورك، قلب، خاطر: علم سطورده دکل صدورده‌در: صدره شفا ویره‌جك بر

خبر، بر جواب یوقدر. ۳. هر شیئك، اوكی، باشی، ایلریسی، اك عالی و رفیع محل: صدره كچمك؛ صدرده قورلق. (او. طه‌نك باش طرفنده اوتورمغه مخصوص اولان «سدیر دخی یوندن غلطدر. بابا: سدیر) ٤. باش، رئیس، اك عالی مقامده بولنان: صدر اعظم، صدر عالی، وزرا وكلانك باشی؛ صدر آنا طولی = آناطولی قاضیعسكری؛ صدرروم = روم ایلی قاضیعسكری. ٥. (صدراعظم» دن مخفف) دولت عثمانیه ده رئیس وكلا. وكیل مطلق حضرت پادشاهی: صدر لاحق، صدر سابق، صدر اسبق.

صَدرِ اَعظَم (س. فا. (عر. صدر = باش. اعظم = دها بیوك) دولت عثمانیه‌ده رئیس وكلا، وزرا ووكلانك اك بیوكی، ذات حضرت پادشاهینك وكیل مطلق.

صَدرنِشین (ص. فا. (عر. صدر = باش طرف. فا. نشستن = اوتورمق) باشده او. توران، مجلسك اك بالاسنده طوران، ریاست ایدن.

صَدری (ص. عر. ا: صدریه. كوكسه منسوب و متعلق: امراض صدریه.

صَدرَین (سف. تـ. عر. صدر روم ایلی ایله صدر آناطولی، آناطولی ایله روم ایلی قاضیعسكرلری: صدرین مستشاری.

صُدغ (سف. عر. تـ شقاق.

صُدغی (ص. عر. ا: صدغیه. تـ. ط. شقاقه منسوب ومتعلق.

صَدَف (سف. عر. ج: اصداف. ۱. میدیه واستریدیه قبیلندن قبوقلی دكیز بوجكی اجناسی. ۲. ایچنده اینجی بولنان بو قبیلدن دكیز بوجكی كه قبوغی دخی بیاض وپارلاق اولوب فیل دیشی كبی صنایعده قوللانیلیر. ۳. مذكور حیوانك قبوغی: صدف قولای ایشلندیكیچون پك چوق شیئلر اعمال اولنمق اوزره اویلیر. = ص. ذكر اولنان حیوانك قبوغندن معمول ویا اونكله مزین: صدف دوكمه، صدف چكمجه = صدف قاقمه‌لی.

صَدَفچه (س. فا. صدف دینلن واینجی یی ویرن قبوقلی دكیز بوجكنك كوچكی وعادیسی.

صَدَفه (سف. عر. («ه» سی تفریه) ایچوندر) ۱. اینجی یی حاوی بولنان قبوقلی دكیز بوجكنك برتكی وبرقبوغی. ۲. تـ. قولاغك خارجده كی اوبوغی كه حلزونی الشكل اولوب اورته سنده دلیكی واردر.

صَدَفی (ص. عر. ا: صدفیه. تا. اصداف دینلن قبوقلی دكیز بوجكی قبیلندن اولان.

صِدق (سف. عر. ۱. طوغریلق، كرچكلك. حقیقت: صدق افاده، صدق كلام. ۲. خلوص، مخالصت، خالصیت: صدق نیت؛ صدق ایله محبت؛ صدق وخلوصله = خالصانه.

صَدَق (فل. عر. (اصلی «ق») ده فتحیله اولوب طوغری اوله دیمك اولان «صدق» ماده سندن ماضی مفرد مذكر غائبدر.) «ما صدق» تعبیر عربیسنده مستعملدر كه بر مثل وسائره‌نك تطبیق اولندیغی دیمكدر: فلان مثله ماصدق اوله‌رق = بو مثل مصداقنجه.

صَدَقه (سف. عر. ج: صدقات. رضاءً لله فقرایه ویریلن شیء: صدقه ویرمك؛ فقرا ایچون صدقه طوپلامق؛ صدقه یه محتاج اولق؛ صدقه ایله یاشامك. (زمان سعادتده فقراء مسلمین ایچون طوپلانان زكاته دخی بو نام ویریلیردی.) صدقهٔ فطر = فطره

صَدمه (سف. عر. ج: صدمات. ۱. چارپه. اورمه. چاتمه: كمی صدمه‌یه اوغرادی، ریختیمه بر شدتلی صدمه ایله چاربدی. ۲. آكسیرین باشه كلن آفت، انسانك حال مادی یا معنویسنی صارصان وقوعات، ایشمی یرلنه قومش ایكن بر صدمه‌یه او. غرادم؛ طالعك صدمات متوالیه‌سنه دوچار اولدی. ۳. كیم. پاتلامه. || ط. صدمهٔ منعكسه، صدمهٔ مقابله = برتأثیری متعاقب اونك ضدینه ظهور ایدن تأثیر شدید، فر. Contre-coup

صُدور (سف. عر. ج. عر. فد: صدر. بابا: صدر. — صدور عظام = صدر اعظملر؛ صدوردن = قضاة عسكردن.

صُدور (سف. عر. صادر اولمه، ظهور، حدوث، حاصل اولمه، وقوعه كلمه، چیقمه: سزدن بویله ایش صدور ایده-

جکنی مأمول ایتمزدم؛ ارادهٔ سنیه‌سی شرف صدور ایتدی؛ امرنامه‌نك صدورینه منتظرم.

صَدیق { سذ. ص. عر. ث: صدیقه. جم: اصدقاء. [«صدق» دن صث.] طوغری و حقیقی دوست، یار وفادار.

صِدّیق { ص. عر. ث: صدیقه. [«صدق» دن سمب.] پك طوغری، اصلا خلاف سویلمز و خلف وعد ایتمیوب سوزنده طورور: حضرت یوسف صدیق (عم): حضرت ابا بکر صدیق (رضه)؛ ام المؤمنین حضرت عایشة الصدیقه (رضها).

صِر { د. صادمکسوره ایله باشلار بعض صفتلره کیروب مبالغه وتأکید بیان ایدر: صرصیقلام.

صِر { یاخود صیر. س. ۱. چناق چوملکه سوریلن پارلاق بویا، ورنیك. [ابتدای ظهورنده سر صاقلانمه‌سی وجه تسمیه‌سی اولدیغی مظنوندر.] ۲. آیینه‌نك آرقه‌سنه سوریلن بوره.

صِراجه { س. بوغازده اورلر چیقمسنی وبدنك بعض طرفلرنده یاره‌لر آچلمسنی موجب ارثی بر خسته‌لق، داء الخنازیر. || صراجه اوتی = آق باك، صیغیر قویروغی، بالیق اوتی انواعندن بر نبات.

صِراجه‌لی { ص. داء الخنازیر علتنه مبتلا.

صَراحَت { سث. عر. آچیقلق، شبهه و تردده محل براقمیه‌جق صورتده آچیق افاده، ایما و اشارتله اولمیه‌رق طوغریدن طوغری‌یه وآچیقدن بیان ایتمه، ایضاح: بوفقره‌ده صراحت یوقدر؛ صراحت ویرمك اقتضا ایدر.

صَراحَتلی { ص. آچیقدن بیان اولنان، رمز وایما ایله آکلادلمیوب ایضاحاتی حاوی اولان، تصریحاتلی: صراحتلی مکتوب؛ صراحتلی کلام.

صَراحَةً { ح. عر. آچیقدن، ظاهراً، رمز وایما ایله وضمناً اولمیه‌رق طوغریدن طوغری‌یه، اسم ورسمیله، آچیقدن آچیغه، ایضاحاً، تصریحاً: کیفیتی صراحةً یازملی؛ صراحةً بیان اولنمیور.

صُراحی { سذ. عر. اوزون بوینلی صو و شراب شیشه‌سی = بر صراحی صو؛ صراحی‌یی طولدیرمق. [عربیده صراح وصراحیه دخی دینلوب «صراحة» دن مشتق اولمغله، ایچنده کینی آچیقدن کوسترمسی ویا آچیق وبراق شرابه مخصوص اولمسی وجه تسمیه‌سی اولمق محتملدر.]

صِراط { سذ. عر. ۱. یول، طریق، راه: صراط مستقیم = طوغری یول، طریق هدایت، دین حق. ۲. جهنمك اوزرنده قورلمش پك طار و کچلمه‌سی مشکل بر کوپری که اوزرندن کچیله‌رك جنته کیدیله‌جکدر: صراط کوپریسی. || مج. پك صرب ومخاطره‌لی یول.

صَرّاف { سذ. عر. جم. فا. صرافان. [«صرف» دن سمب. — اصل عربیسی صیرفی وجم: صیارفه‌در.] آقچه بوزمق وتبدیل ایتمك ایله وآقچه‌یه متعلق هرنوع معاملاتله اشتغال ایدن آدم، معامله‌جی، بانکر: معتبران صرافاندن؛ صرافلر چارشیسی، کتخداسی. || کوشه صرافی = سوقاق ویا دکان کوشه‌لرنده اوکنه بر اوفاق چکمجه قویه‌رق پاره بوزمقله و اوفاق تفك معاملاتله مشغول اولان کوچك صراف. || مج. صراف سخن = کوزل وسنجیده سوز سویلمکه وسویلنمش سوزلری تقدیره مقتدر آدم؛ آدم صرافی = آدمك ایی‌سنی کوتی‌سنی فرق و تمییزه مقتدر اولان.

صَرّافلق { س. ۱. صراف صنعت وتجارتی، آقچه بوزمق وآقچه‌یه متعلق معاملات: صرافلق ایدیور. ۲. آقچه بوزمقدن ویا دکیشدیرمکدن اولنان استفاده وآلنان فرق: بن صرافلق ایده‌جك دکلم.

صَرّافیّه { سث. عر. آقچه بوزمق ویا تبدیل ایتمك ایچون صرافك آلدیغی فرق، باش: لیرایی بوزمق ایچون قرق پاره صرافیه آلیرلر.

صَرب { ص. با: صارب.

صِرب { س. ص. [Serbe] جنوبی اسلاو اقوامندن بر قوم که صاوه نهرینك طرفیننده و آدریاتیق سواحلندن طونه‌نك اوته‌سنه‌دك منتشردرلر: صرب قومی، صرب لسانی، صربلرك اخلاق وعاداتی.

صِربجه { ص. صرب قومی لساننده ویا بوقومك طرز

وطورنده اولان : صربجه لسان، کتاب، خوره، شرقی. = ح. صرب لسانینده ویا طرز وطورنده : صربجه سویلمك، خوره تمك. = س. صرب لسانی : صربجه نك بوشناقجه دن فرق یوق کیبدر.

صربستان { سخ. ع. با : صربیه.

صربلی { س. ص. صرب قومی افرادندن ویا صربیه اهالیسندن اولان آدم : صربلیرك سویلدکاری لسان.

صربیه { سخ. ع. [Serbie] صربلرك ساکن اولدقلری مملکت، طونه ایله صاوه نهرلری آره سنده مستقل بر قرالق تشکیل ایدن معروف مملکت.

صرت { س. ۱. آرقه نك یوقاری جهتی، ظهر، اگین : صرتنه آلمق: صرتنی دیواره ویرمك. ۲. حیوانك قلیچلامه اولان آرقه سنك اك یوقاریسی : آتك صرتی اکردن یاره اولمش. ۳. حیوانك اوراسی یوستندن چیقان کورك : سمور، قره قولاق، قورت صرتی. ٤. اوزاننان طاغك بوینه سورن قلیچلامه یری، یاماج اوستی : خط حدود او طاغلرك صرتی تعقیب ایدر. ٥. سم. ایچ طرابیه شیوی. ||صرتندن آلمق = درعهده ایتمك، استکناف ایتمك، باشدن صاومق. || صرتنه آلمق = یوکلمك؛ تعهد ایتمك. || بالیق صرتی = اورته می قباریق وقبه لی : باغچه یوللرینی بالیق صرتی یاپمق. || بر یتك صرتندن چیقارمق = اونی اضرار ایده رك قوانمق. || صرت صرته ویرمك = مظاهرت، تعاون ایتمك. || صرتی طیامق = گوگسمك، استناد ایتمك. || صالالا صرت ایتمك = صرتنه آلمق، یو. کلمك : کوپك قویروغنی صالالا صرت ایدوب کیتدی. || صرتی قوی = ایی کیتمش، اوشومیه جك صورتده چوق کیتمش.

صرتار { س. اومـوزلری قالین دریلی بر جنس کلر. ||صرتار بالیغی = گول ایزماریدی.

صرتارمق { فل. ۱. صرتنی طیامق. مغله قوتنه کوگسمك، آرقه پیدا ایتمك، جسارت کوستر مك : صرتاروب طوریور. ۲. قبارمق، (بولوت) افتده بر صرت تشکیل ایده جك صورتده صره لانمق : بولوتلر صرتاردی.

صرتلامق { فت. آرقه سنه آلمق، صرتنه یوکلمك = فل. صرتنی طایامق. آرقه ویرمك، طایانمق.

صرتلان { س. یله لی قوردك بیوك نوعی که اولولری مزار. دن چیقاریر ولشه کیدر بر یرتیجی حیواندر، عر. ضبع، فا. کفتار. [یله سرینه تر. آندوق دیرلر.]

صرچه { س. ۱. چاقیل طاشیله قومك اریدلمسندن حاصل اولوب قیزغین خورینه بر دمیر بوری ایله اوفلنه رك مختلف قابلر وسائر شیئلر یاپیلان جسم شفاف، جام، زجاج. [اسلاسأ اسم عمومی ایسه ده دوکه وکسمه اولانلری بلور اسم مستعاریله تفریق اولندیغندن یالکز اوفلکله حاصل اولان عادی جنسنه مخصوص قالمشدر.] صرچه دن اوده اوتوران قومشو. سنه طاش آتاملی. ۲. کیلنلره طاقیلان جامدن تل، رنکلی جامدن یونجوق انواعی. ۳. الماس طاسلاغی، خام الماس. ٤. جامدن تل کبی پارلاق قیل : صرچه لی کورك = پارلاق وقیا توکلی. ٥. موزایق دیشلری اصولده یاپیلان منقش بلور.

صَرصَر { سف. ع. یك شدتلی وصوغوق روزکار. [صفت کبی ده قوللانیلیر : ریح صرصر.]

صَرعه { سف. ع. [یره اورمق دیمك اولان «صرع» دن] انسانك حساتی غائب ایده رك دوشمه سی واختلاج واضطرابی موجب اولان معروف سیکیر خسته لغی، تر. طوتار، طوتاق : صرعه طوتمق، صرعه سی اولمق.

صُرعه { سف. ع. [صادك ضم وکسری جائز] کورپشمه، پهلوانلق، خصمی آتمق مهارتی. [مأنوس دکل ایسه ده «اسپور» لغت اجنبیه سنه ترجیحاً قوللانیلیر.]

صَرعه لی { ص. طوتار علتنه مبتلا، صرعه سی اولان : صرعه لی اولانلری عسکره آلمازلر.

صَرعی { ص. ع. ة : صرعه لی. طوتار علتنه منسوب و متعلق.

صَرف { سذ. عر. ۱. خرج، مصرف ایتمه، آقچه‌یی مبایعاته ویروب بوزمه: چوق پاره صرف ایتدیکز: آیده نه‌قدر صرف ایدیورسکز؟ آقچه‌نك کیمی صرفندن خوشلانیر کیمی حفظندن. ۲. قوللانمه، ایشده یولندیرمه، استعمال، اشغال ایتمه: بو ایشه صرف ذهن ایتدم: صرف مساعی ایتمك. ۳. چویرمه، دوندیرمه، چکوب اوزاقلاشدیرمه: بر ایشدن صرف نظر ایتمك = کوزلرینی چویرمك، واز کچمك. ٤. بر لسانی ترکیب ایدن کلمه‌لرك تبدلاتندن ویربرندن چیقملرندن یعنی تصریف واشتقاقدن بحث ایدن علم که کلمه‌نك ترکیب کلامده طوتدیغی موقعدن صرف نظرله [یعنی بو وظیفه‌یی نحوه براقه‌رق] مجرد نفس کلمه‌نك تبدلات و تغیراتنی بیلدیرر: علم صرف. بو علمدن باحث کتاب: صرف عربی، صرف ترکی؛ فلان کوزل بر صرف یازمشدر. ٦. کلمه‌نك علم صرف قواعدنجه واعرابجه تبدلی. [تصریف وانصراف دها مستعملدر.]

صِرف { ص. عر. ۱. خالص، صافی، ساده، محض: بو صرف سوتدر؛ صرف یالاندر. ۲. بسبتون، کاملاً [اکثریا ترکجه کبی قوللانیلوب فارسی قاعده‌سنجه مثلا کذب صرف نادراً دینلیر و برنجیسی قدرقوت معنایی احتوا ایتمز.] = ح. آنجق، مجرد: صرف کندی اختراعیدر.

صَرفی { ص. عر. أ: صرفیه. علم صرفه منسوب ومتعلق. قواعد صرفیه.

صَرفیّات { سث. جم. عر. ۱. خرج اولنان آقچه وسائره، مصارف: بو آی چوق صرفیات اولدی. ۲. بر حساب ودفترك مصارفه متعلق قسمی: صرفیاتی مفرداتیله کوسترمه‌مشسکز. ۳. وجودجه افرازاتله واقع اولان زیان، ضایعات: قان آلدیرمق صرفیاتدر: بوقدر جراحت آقمه‌سی بر صرفیاتدر.

صَرفیّون { سذ. جم. عر. صرف علمیله اوغراشان وبو علمده کتاب یازان علما: مشاهیر صرفیوندندر.

صِرمه { س. با: صیرمه.

صِره { یاخود صیره. س. [یو. Σειρά] ۱. دیزی، صف: بر صره اینجی: آغاجلری صره صره دیکمشلر. ۲. ترتیب، نظام: صره‌یه قومق، صره‌یه کیرمك، صره ایله. ۳. صنف، مرتبه، رتبه، منزله: بن او صره‌ده دکلم؛ بنی اونلرك صره‌سنه قومایك. ٤. خط، سطر: بر قاچ صره یازی یازدی. ٥. درسخانه واوکا مماثل یرلرده اوتورمق اوزره تخته‌دن بوینه قنایه، اوزون رحله، مصطبه: مکتب، تیاترو صره‌لری. ٦. نوبت، معین و مخصوص وقت ویا درجه: بزم صره‌مز کلیه‌جکمیدر؟ شمدی سزك صره‌کزدر. ۷. فرصت، تصادف، مناسب وقت وحال: صره دوشورمك؛ صره کوزتمك؛ صره‌سی کلدی‌ده. ۸. سیاق و سباق، کلیش: سوزك صره‌سی. ۹. عدم انتخاب، راست کله‌آلمه، ممتاز اولمیان: صره قاربوزی؛ صره نفری؛ صره کوموری. ۱۰. اطراد، بوینه اوزانمه: صره سرویلر، صره دیواری. = ص. بر صره تشکیل ایدن، بر صره‌یه دیزلمش: صره یالیلر، دکانلر، صره آغاجلر. = ح. ظرفیت بیان ایدر اسملره التحاق ایده‌رك بر نظام وترتیبله دوام واستمرار بیان ایدر: آردی صره، آرقه‌سی صره = متعاقباً، کریدن متصلاً: اوکی صره = اوکندن، اوکنجه، اوکدن متصلاً: یانی صره = برابرنده، یان یانه. || آره صره، آره‌ده صره‌ده = آرالق آرالق، بعضاً، هر وقت ومنتظماً دکل. || صره ایله = منتظما بربری آرقه‌سندن، منتظم بر ترتیبده یاخود برر برر. || صره‌سنده = نظامنده، مناسبتلی اوله‌رق. || صره سیله = یولیله، صورت مناسبه‌ده. || صره صره = صف صف، بربری آرقه‌سنده صفلر تشکیل ایده‌جك صورتده: عسکر صره‌صره دیزلمشیدی. || ایشی صره‌سنه کیرمك = ایش یولنه کیرمك؛ نتیجه پذیر اولمق اوزره بولنمق؛ دوزلمك. || صره‌ده = برشیئه نائل اولمق طریقنده. || صره‌ده = اثناده، ایکن: کلدیکم صره‌ده تصادف ایتدم.

بو لغت چغتایجه‌ده دخی سیرا املاسیله مستعمل اولدیغندن، بزجنه

رومجه‌دن مأخوذ اولمدیغی کبی، اسکی لسان یونانیده‌ده موجود بولنمق حسبیله، رومجه‌یه دخی ترکجه‌دن کچمش اولمسی ملحوظ اولمدیغی حالده، بری السنهٔ تورانیه‌دن ودیکری زمرهٔ آریانیه‌دن اولان بو ایکی لسانده عیناً تصادفی غرائبدندر. بو ایکی لسانده بو قبیلدن تصادفلر چوق اولوب، بو حال لسانیونك نظر دقتنی جلب ایتمکه شایاندر.

صُرّه { سث. عر. ١. آقچه کیسه‌سی، پاره چیقینی. ٢. حرمین محترمینه جانب سلطنت سنیه‌دن هر سنه اهدا بیوریلان آقچه و سائره: صرهٔ همایون؛ صره آلایی؛ صره امینی = صرهٔ همایونك جانب حجازه سوقنه مأمور اولان ذات که هر سنه دیکری نصب اولنور.

صره‌سز { ص. ١. غیر منتظم، قارمه قاریشیق. ٢. یولسز، مناسبتسز، نامحل.

صره‌لاتمق { فت. صره‌یه قودیرمق، بر دیزی‌یه دیزدیرمك: بو صاقسیلری باغچوانه صره‌لاتملی.

صره‌لامق { فت. ١ صره‌یه قومق، دیزمك: صاقسیلری یولك اوزرنده صره‌لایه‌جغم. ٢. بربری آرقه‌سنده سویلمك، آره‌سنی کسمکسزین ایراد ایتمك: بر طاقم شتوم غلیظه صره‌لامغه باشلادی. = فل. (چوجق) یاصدیق ودیوارلره طوتنه‌رق یوریمکه باشلامق: دها یوریمیور اما صره‌لایور.

صره‌لانمق { فل. صره‌یه قونمق، دیزلمك، بر دیزی تشکیل ایده‌جك صورتده ترتیب اولنمق: بو آغاجلر ایی صره‌لانمامشدر.

صره‌لی { ص. ١. دیزلمش، صره‌سنه قونمش: صره‌لی اولر، آغاجلر. ٢. مرتب، منتظم: صره‌لی ایشلر قولای کوریلیر. ٣. مناسب محلنده، یولنده.

صره‌واری { ص. بر صره تشکیل ایدن، بر دیزی صورتنده، صف اولمش: صره واری یالیلر، آغاجلر. = ح. بر دیزی تشکیل ایده‌جك صورتده، صره ایله: صره واری طورمشلردی.

صریتمق { صریتغان، صریم و سائره. با: صیریتمق و سائره.

صَریح { ص. عر. ث: صریحه. [«صراحة» دن صش.] ١. آچیق، آشکار، رمز وایما ایله نفهیم اولنمیوب آچیقدن آچیغه افاده اولنان، واضح: قول صریح، افادهٔ صریحه. ٢. شك وشبهه‌دن سالم، ظاهر بدیهی: حق صریح. ٣. قاریشیق و مغشوش اولمیان، خالص، صافی، ساده.

صَریر { سذ. عر. غیچردی، قلم وقپوکبی شیئلرك سسی. ن.

صزمق { صزلامق، صزی. با: صیزمق وسائره.

صَعب { ص. عر. ث: صعبه. [«صعوبة» دن صش.] ١. چتین، زور، مشکل، دشوار: صعب ایش. ٢. قوتلی، زورلی: دشمن صعب.

صُعوبَت { سث. عر. ج: صعوبات. کوجلك، زحمت، مشکلات: چوق صعوبت چکدك؛ بویازی‌یی یازمقده هیچ بر صعوبت یوقدر.

صُعوبَتلی { ص. کوج، زحمتلی، مشکل: چوق صعوبتلی ایشدر.

صُعود { سذ. عر. یوقاری چیقمه، یوکسکه چیقمه، یوکسلمه: دومان بولوتلره طوغری صعود ایدیوردی.

صَعید { سخذ. ج. یاخود صعید مصر = خطهٔ مصریه‌نك قسم جنوبیسی، مصر علیا.

صِغار { صذ. ج. عر. فد: صغیر. با: صغیر.

صَغائِر { سث. ج. عر. فد: صغیره. با: صغیره.

صِغَر { سذ. عر. کوچکلك، خردی: صغر سن = یاش کوچکلکی.

صِغِر { صغرتماج. با: صیغیر وسائره.

صُغرا { صث. عر. و:

صُغری { صث. عر. ذ: اصغر. با: اصغر. = سث. عر. مذ. قیاسك حد اصغرینی حاوی اولان قضیه، کبری مقابلی.

صَغری { س. با: صاغری.

صُغله { سخ. ج. ازمیر سنجاغندن عبارت اولان آناطولی خطه‌سی.

صَغیر { ص. عر. ث: صغیره. ج: صغار. ١. کوچك، اوفاق، خرد: نجم صغیر؛ حجرهٔ صغیره؛ صغیر وکبیر = بیوك کوچك؛ صغار وکبار = بیوکلرله کوچکلر، عموم انسانلر. ٢. ف. بلوغه ایرمه‌مش و وصی‌یه محتاج چوجق: اوچ صغیر اولاد براقدی؛

بر صغیر اوغلی و ایکی صغیره قیزی واردر؛ صغیرممیز = تمییزه مقتدر صبی؛ صغیر غیر ممیز = تمییزه غیر مقتدر صبی .

صَغیره { سث. عر. ج : صغائر . کوچك کناه، قتل وزنا کبی کبائردن اولمیان اثم .

صَفّ { سذ. عر. ج : صفوف . [ترکجه ده « ف » مخفف دخی اوقونور.] ۱. صره، دیزی، سلك : بر صف تشکیل ایتمك؛ بر صف اوزره دیزلمك؛ صفدن چیقمق. ۲. ع. بر صره یه دیزلمش عسکر : برنجی، ایکنجی صف . || صف بسته = صره اوزره دیزلمش : صف بستهٔ سلام اولمق = بر صره اوزره دیزیلوب سلامه طورمق. || صف جماعت = جامعده نمازه طوران جماعت مسلمینك تشکیل ایتدیکی صره لرك بهری. || صف حرب = محاربه ده بر صره یه دیزیلن عسکر: صف حربه کیرنجه هرکسه جسارت کلیر. || صف صف = صره صره، متعدد صره اوزره . || صف نعال = اوطه ویا چادیر وسائر اوتوریلان محلك آیاق قابلرینی چیقاروب براقدقلری اك آشاغی صره سی : صف نعالده اوتورمق = کمال تواضعله اومحله تنزل ایتمك.

صَفاء { سذ. عر. ۱. صافیلك، براقلق، بولاندی، وکدورتدن سالم اولمه : صفای قلب، صفای خاطر. ۲. اندیشه سزلك، اطمئنان، راحت، حضور، اکلنجه: صفا سورمك؛ ذوق و صفاسنه باقمق . || اخوان صفا = علوم وفنون و حکمتله اشتغال ایدر اسکی بر صنف علما که بینلرنده تعاطی ایتدکلری مکاتیبك برقسمی « رسائل اخوان الصفاء » عنوانیله موجود اولوب بر مجموعهٔ علمیه تشکیل ایدیور . || صفا کلدیکز [طوغریسی : صفا کتیردیکز] = خوش کلدیکز؛ صفا بولدق = خوش بولدق؛ صفای خاطرله = خوش حال اوله رق . || کیجه صفا = کیجه آچیلوب کوندوز قپانیر برجنس چیچك .

صَفابَخش { ص. فا. [عر. صفا = راحت. فا. بخشیدن = باغشلامق] راحت و حضور ویرن، راحتلاندیران، اکلندیرن.

صِفات { سث. ج. عر. فد : صفت. با : صفت .

صَفائح { سث. ج. عر. فد: صفیحه. با : صفیحه .

صِفَت { سث. عر. ج : صفات . [« وصف » دن علی القاعده مثالك فاء الفعلی اولان « و » ك حذفی و « ة » علاوه سیله، صفة] ۱. بر شخص ویا شیئك عارضی حالی، صورت : فضیلت انسانه یاقیشیر صفتلرك اك ممدوحیدر؛ بر شیئی صفات مخصوصله سیله تعریف ایتمك اقتضا ایدر؛ رحمان صفات اللهدندر، صفات الهیه دندر. ۲. انسانك بر فعل و حرکتده بولنمغه صلاحیت قزانمق ایچون طاقندیغی حال وکیفیت ویاعنوان : سز بکا بو سوزی نه صفتله سویلیورسکز ؟ پدر صفتیله می یوقسه آمر صفتیله می ؟ ۳. عو. تر. صورت، چهره، بکز، ظاهری وخارجی کورینیش : اونك نه آدم اولدیغی صفتندن بللیدر؛ صفتنه باقسه کز آ. ٤. د. [صرف ونحوده] بنفسه قائم اولمیوب بر شخص ویا شیئه عارض اولان بر حال وکیفیته دلالت ایدن کلمه : آق، قره، بیوك، کوچك، آغر، خفیف، عالم، جاهل کلمه لری صفتدرلر. [توصیف اولنان اسم ذاته ده نحوده « موصوف » دیرلر :] صفتله موصوف آره سنده مطابقت شرطدر. || صفت رسمیه = بر آدمك دولت وحکومتجه حائز اولدیغی حال وموقع: اونك بر صفت رسمیه سی وارمیدر؟ — اوت مدعیٔ عمومیدر لکن بورایه اوصفتله کلمه مشدر.

صَفح { سذ. عر. یوز چویرمه، اعراض، باقمامه، عفو: عفو وصفح ایتمك .

صَفحه { سث. عر. ج : صفحات . ۱. یوز، بر شیئك دوز یوزی، وجه، برجسمك کورینن خارجی طرفلرینك بهری: مکعب بر زارك آلتی صفحه سی واردر. ۲. یازلمش ویا یازیله بیلیر صحیفه: مجلا بر صفحه: مرمر صفحه سی اوزرینه حك ایتمك. مج. صفحهٔ دل، صفحهٔ خاطر . ۳. اینجه وککیش جسم، تخته، لوح، لوحه، یوفقه : اینجه صفحه لره یارلمسی قولای بر طاش .

صَفدَر { ص . فا . [عر. صف = صره. فا. دریدن = یارمق] دشمن عسکرینك صفلرینی یاروب کچن، شجیع، جسور، بهادر : صفدر جنك .

صَفدَرانه { ص. ح . فا. بهادرانه، جسورانه .

صفر { سذ. عر. ج: اصفار. کندیلکندن هیچه اشارت اولدیغی حالده، رقملرك صاغنده یازلدقده، اونلره بر درجه قرا. ندیروب مثلا بری اون وایکی‌یی یکرمی‌ایدن اشارت‌که برنقطه‌دن عبارت‌اولوب اساساً (ه) شکلنده ایدی. || صولده صفر = هیچ بر اهمیتی اولمیان، کأن لم یکن حکمنده اولان. || صفری توکتمك = ۱. مقابله‌دن و برشیئه دوامدن عاجز قالمق: اویله سؤاللر ایراد ایتدم‌که نهایت صفری توکتدی. ۳. تلف اولمق: حریف صوؤقدن اوراده صفری توکتمش. = ص. بوش، خالی، هیچ برشیئی اولمیان: صفر الید = الی بوش، تهیدست.

صَفَر { سذ. عر. سنهٔ قمریهٔ عربیه‌نك ایکنجی آیی: صفر الخیر.

صَفراء { صث. عر. ذ: اصفر. با: اصفر. = سث. عر. ۱. اود، مراره. ۲. قدما فکرنجه اخلاط اربعه‌نك بری که اساسی اود ده‌کی یشیلتراق صاری مایعدر. || صفرا بولانمق = باش دونمك، قیء ایتمك ایستمك. || صفراسی غالب = اکثریا باشی دونن (آدم).

صَفرالی { ص. صفراسی غالب، جزئی صاللانمقدن ویا آشاغی یاخود یوقاری باقمقدن باشی‌دونن (آدم).

صَفران { س. «زعفران» دن غلط. با: زعفران.

صفراوی { ص. عر. ث: صفراویه. اوده منسوب ومتعلق، اخلاط اربعه‌دن صفرایه منسوب: مزاج صفراوی؛ صفراوی المزاج آدم.

صُفرَت { سث. عر. ۱. صاریلق، صاری رنك. ۲. بکز صولوقلغی.

صَفره { س. کمینك آلت انبارینه وضع اولنان آغرلق. طوغریسی صابوره. با: صابوره.

صَفَّزَن { ص. فا. [عر. صف = صره. فا. زدن = اورمق] دشمن عسکرینك صره‌لرینه اوران، جسور، شجیع، غالب.

صَفَّشِکَن { ص. فا. [عر. صف = صره. فا. شکستن = قیرمق] دشمن عسکری صره‌لرینی قیران، غالب.

صَفصاف { سذ. عر. سوکوت آغاجی: حامض صفصاف = کیم. فر. Acide Salicylique دینلن واکثریا صنایعده وبیراکبی شیلری محافظه خصوصنده قوللانیلان طبابتده دخی مستعمل زیاده‌جه‌سی تنفسه مضر برماده.

صَفصافیّه { صث. عر. با. فصیلهٔ صفصافیه = سوکوت آغاجی انواعندن اشجار.

صَفوَت { سث. عر. صافیلك، خالصلك، پاکلك. براقلق، غل وغشدن عاری اولمه: صفوت قلب، صفوت درون.

صُفوف { سذ. ج. عر. فد: صف. با: صف.

صُفّه { سث. عر. طیش قپونك ایکی طرفنده طاشدن ویا تخته‌دن اوتورمغه مخصوص سد ویا پیکه. ز. با: صوفه.

صَفی { ص. عر. ث: صفیه. [«صفوة» دن صث.] صافی، خالص، پاك، تمیز، غیرمخلوط. [«صافی» دها مستعملدر.] || صفی الله = ابو البشر حضرت آدم (عم) ك لقبیدر.

صَفیحه { سث. عر. ج: صفایح. ۱. یاصی ودوز یوز، صفحه، لوحه. ۲. تخته حالنده معدن، ساج. [«صفحه» دها مستعمل اولوب، صفیحه‌نك ایسه جمعی دها مأنوسدر.]

صَفیحی { ص. عر. ث: صفیحیه. ت. با. یوفقه حالنده، یوفقه‌لر صورتنده: صفیحی الشکل.

صَفیر { سذ. عر. ط. ایصلق صورتنده سس.

صَفیر { سذ. عر. [یو. Σάπφειρος] کوك یاقوت [ذی قیمت طاش.]

صَفیری { ص. عر. ث: صفیریه. ایصلیق سسنه بکزر (تنفس صداسی وسائره).

صَقاغی { س. با: صاقاغی.

صَقاق { س. چکه آلتی، غبغب. ص. غلط اوله‌رق «اوکوز شقاغی» دیدیکمزك طوغریسی «اوکوز صقاغی» درکه کردانندن صارقان دری دیمك اولوب، شقاقله اصلا مناسبتی یوقدر.

صَقال { س. ارککلرده یوزك اطرافنده وآلت چکه‌نك اوزرنده‌بیتن قیللر، لحیه، ریش: قره، صاری، قوکرال، آق صقال؛ صقال قویویرمك، صالیورمك: صقالی تراش ایتمك. || آق صقال = کوی اختیاری، مختاری. || آق صقال قره صقال =

بیوك كوچك، هركس || صقالی اله ویرمك = باشقه‌لرینك نفوذینه تابع اولوب فاعل مختار اولامق. || تخته صقال = اکلی صقاللی. || (ایشك) صقالی بیتمك = اسکیمك، سورنجمه ده قالمق. || صقالی تراش ایتمك = یمین تعبیریدر: بویله دکلسه بن صقالمی تراش ایدرم. || صقال جوجوکی = بام تلی. || صقالی دکرمنده آغار. تمق = تجربه قزانمقسزین اختیار اولمق. || صقالی صایدیرمق = اسراریمی کتم ایده‌مه‌مك. || صاچ صقال = سن وسال. || صقاله صوغان طوغرامق = استهزا، ریشخند ایتمك. || طوپ صقال، قبا صقال. کوسه صقال = صقالی بوشکلمك برنده اولان آدم: کچی صقالی = اوجی سیوری کیمك صقال: تخته صقال = دوز واکلی صقال.

صَقالِبه { سند. جـ. عر. { فد: صقلاب، صقلابی لسانمز. ده مستعمل دکلدر } اسلاو اقوامی: صقالبه‌دن بر قوم.

صَقالسیز { ص. صقالی کلمش ویا صقالنی تراش ایتمش، صقالی اولمیان.

صَقاللانمَق { فل. صقالی کلمك. صقاللی اولمق.

صَقاللی { ص. صقالی اولان، ذو اللحیه، ریشدار: قره صقاللی، آق صقاللی، قیر صقاللی، صاری صقاللی، کوسه صقاللی.

صَقَسی { سـ. با: صاقسی.

صَقصَغان { با صقاغان. سـ. با: صاقاغان.

صَقَل { سند. عر. اکمك، اکه ایله جلا ویرمه.

صَكّ { سند. عر. جـ: صکوك. { فا. « چك » دن معرب }

۱. جانب محکمه‌دن ویریلن رسمی حجت واعلام و یا برات. ۲. حجت واعلام کبی حکملی محررات شرعیه‌نك اصول ونسق تحریری و بونلرك تحریرنده قوللانیلان تعبیرات واصطلاحات: حجتك صك وسبکه موافق اولدیغنی تصدیق ایتمك.

صَكّاك { سند. عر. { « صك » دن سمعی. } اعلام و حجت یازمق اصولنده ماهر محکمه کاتبی.

صُكّره { ظز. غلط املا. طوکره { غریسی: صوکره. با: صوکره.

صَكّسار { سـ. یوستندن کورك یاپیلان وطاوقلرله سائر طیور اهلیه‌یه مسلط او. لوب یاکزقازدن قورقان کدیدن بیوجك سیاه برحیواندر، که فا. دله وعر. بوندن معرب او. له‌رق دلی دینیلر. بر جنسنه‌ده قیر صکساری وکوچکن دیرلر.

صَكسون { سـ. { وغلطی: صا. مسون } وقتیله دشمنه صالدیرلمق اوزره غاوغاده قو. للانیلان ایری کوبك.

صَكسونجی { سـ. غاوغا کو. پکلرینی اداره وسوق ایدن عسکر افرادی که یکیچری اوجاغنه مربوط ایدی؛ صکسونجی باشی = بو افرادك ضابطی.

صُكوك { سند. جـ. عر. فد: صك. با: صك.

صَلاء { سند. عر. ۱. جمعه نمازینه وبعض محللرده جنازه‌یه دعوت ایچون مناره‌لرده اوقونان صلوات: صلا ویرمك، صلا او. قومق. ۲. مج. میدان اوقومه، کندینه کوکلن وارایسه چیقسون دیه ندا ایتمه. ۳. تر. عو. برمحله چوجقلرینك دیکر محله چوجقلریله طاش غاوغاسنه چیقملری. = صلا! یاخود الصلا! صورتنده ادات تنبیه و مقامنده دخی قوللانیلیر.

صلا { سـ. با: صله.

صَلابَت { سث. عر. { « صلب » دن } ۱. قتیلق، پکلك. ۲. متانت، قوت، طیانمه، ثبات: صلابت دینیه.

صَلابَتلی { ص. قوی، متین، طیانلی. نیقلی، ثباتلی.

صَلاپوریه { سـ. طرز مخصوصده آچیلیر پرپلکلی اولان بیوجك بر نوع قایق.

صَلات { یاخود صلاة، صلوة. سث. عر. جـ: صلوات.

۱. نماز: صلات فجر = صباح نمازی؛ صلات عید = بایرام نمازی. ۲. پیغمبر ذی‌شان (صلعم) افندمزه دعا: « علیه الصلاة والسلام » یاخود « صلوات الله علیه » و « صلی الله علیه وسلم » دعاسی: صلات اوقومق، صلات کتیرمك. = جـ: « اللهم صل علی سیدنا محمد ... » دعاسی: صلوات شریفه، صلوات کتیرمك.

صَلاته { سـ. { فر. Salade } ۱. اشتها آچمق اوزره یمك آرده‌سنده یین طوزلی واکشلی شی. ۲. اك زیاده صلاته یاپمنه

یارایان مارولە مشابە واوندن کوچك بر نوع یشیلك: صلاته دیکمك؛ صلاته صوغان صاتمق. ۳. بو یشیلکك طوز وسرکه و زیتون یاغیله تربیه اولنمشی: صلاته بی سفره یه قومق؛ صلاته طباغی.

صَلاتەجی { س. صلاته وصوغان وسائره کزدیروب صاتان آدم.

صَلاتەلق { ص. صلاته یاپمغه یارایان خیار: صلاتەلق دیکمك، یتیشدیرمك. = س. صلاته یاپمغه یارایان خیار: صلاتەلق دیکمك، یتیشدیرمك.

صَلاح { سند. عر. ۱. ایلك، بر شیئك ایی ومطلوب و ممدوح صورتده بولنمسی: صلاح حال. ۲. زهد وتقوی، پرهیز. کارلق، اعمال صالحه: اهل صلاحدن بر ذات. ۳. صلح، مسالمت، اسایش: صلح وصلاح.

صَلاحِیَّت { س. (عربی اولیوب، ذاتاً مصدر اولان «صلاح» ه ادات مصدریت علاوه سیله لسانمزك تصرفاتی صره سنه کچمشدر.) ۱. برایشه قاریشمغه وبرفعل وحرکته حسب الوظیفه حقلی اوله: سزك بو ایشه قاریشمغه صلاحیتکز یوقدر؛ بو بنم صلاحیتم دائره سنده در. ۲. حق. بر دعوانك مدعی علیهك اقامت ایتدیکی محلك محکمه سنده باقلمسی؛ عدم صلاحیت دعواسی = طرفیندن برینك دعواسنك، محول اولدیغی محکمه یه عائد اولدیغنی ادعا ایلمسی.

صَلاحِیَّتلی { ص. بر ایشه ویا بر دعوی رؤیتنه حسب الوظیفه حقلی بولنان، وظیفه دار: محکمهٔ حقوق بو دعوایی کورمکه صلاحیتلی دکلدر.

صَلاخوات { ص. س. فا. (ع. صلا = م. فا. خوا. ندن = اوقومق) ۱. منارەده صلا ویرن، جمعه ویا جنازه نما. زینه دعوت ایچون صلوات اوقویان مؤذن. ۲. میدان او. قویان، کندینه کوکتن وارایسه الصلا دیه رك تفاخر ایدن.

صَلاخور { س. ۱. («سر آخور» دن غلط) قپوجی باشیدن دون اسکی بر رتبه صاحبی. ۲. («سلاحشور» دن غلط) وقتیله بر قلعه وموقعك محافظه سیله موظف اولوب بو خدمته مقابل تکالیف امیریه دن معاف جنکاور آدم.

صَلاش { صلاشیور. با: صالاش، صالاشیور.

صلاموره { س. با: سالاموره.

صَلب { سند. عر. ۱. آصمه، آصه. وق اعدام ایتمه، بردار ایتمه: صلب ایتمك. ۲. خاچه کرمه، خاچه کره رك اعدام ایتمه: خرستیانلر حضرت عیسانك صلب اولندیغی اعتقادنده بولنه رق صلیب شکلنی تقدیس ایدیورلر.

صُلب { سند. عر. ج: اصلاب. ۱. اوکورغه کیکلرینك مربوط بولندقلری زنجیر کبی کیك، اکین، عمود فقاری. ۲. ذریت، سلاله: صلبندن اوج ارکك ایله ایکی قیز اولاد دنیایه کلدی؛ سلطان عثمان خان غازینك صلب پاکندن دنیایه کلن اولاد.

صُلب { ص. عر. ج: صلبه. («صَلابة» دن صش.) ۱. قاتی، سرت: حجر صلب. ۲. ص. مایع وغاز حالنده اولیوب آقماز و ودوکلمز یعنی ذرات ترکیبیه سی آز چوق قوت وتضییق کور. مدکه بربولرندن آیرلماز (شی): جسم صلب، اجسام صلبه. ۳. مج. حسیاتی طونوق، تأثرسز، احوال روحیه دن بیخبره، یك جسمانی: یك صلب آدم.

صُلبی { ص. عر. ج: صلبیه. برینك صلبندن کله، صلبندن متولد: صلبی اوغلی، اولادی = اوز اولادی.

صُلبِیَّت { سند. عر. ص. ۱. قاتیلق، سرتلك: طاشك صلبیتی. ۲. اجسامك احوال ثلثه سندن بری که مایع وغاز حالنده او. لمیوب قاتی اولمسیدر. ۳. مج. حسسزلك، احوال وحسیات روحیه دن بهره سزلك، جسمانی وحسسز آدمك حالی.

صَلت { ص. ح. با: صالت.

صُلح { سند. عر. ۱. باریش، بالیشیق، باریشمه. آشتی: صلح ایتمك = باریشمق؛ عقد صلح ایتمك. ۲. راحتلق، اسایش، حرب وفتنه و فسادك عکسی: صلح واسایش؛ محافظهٔ صلح، ادامهٔ صلح؛ صلح وصلاح. ۳. اویشمه، اوزلاشمه، بالتراضی رفع نزاع: ایشی محکمه یه دوشورمکسزین بیننده صلح ایتدیلر؛ صلح اولمق = اوزلاشمق.

صُلحاً { ح. عر. حریص و یا محاکمه سز، اوزلاشه رق، او-

یشه‌رق، صلح طریقیله: مسئله صلحاً حل اولنه‌رق حربك اوکی آلنـدی؛ ایشی آره‌لرنده صلحاً تسویه ایدوب محکمه یه دوشور- مدیلر.

صُلحا { سـند. ص. ج. عر. فـد: صالح. با: صالح.

صُلح آمیز { ص. فا. { عر. صلح= باریش. فا. آمیخته= قاریشدیرمق.} صلح قاریشدیران، صلح وآسایش ایراث ایدن: صلح آمیز سوزلرله آره‌لرینی بولدی.

صُلحجی { ص. ایکی طرفی اوزلاشدیران، ایکی خصمك آره‌لرینی بولوب «صلحی اعاده ایدن آدم، میانجی.

صُلحنامه { سـ.فا.{عر. صلح= باریش. فا. نامه = یازلمش کاغد} ایکی طرف بینلنـده تقرر ایدن صلحك شرائطنی حاوی محررات، باریش عهدنامه‌سی.

صُلحی { ص. عر. ؤ: صلحیه. باریشه منسوب ومتعلق، صلح و اسایشه عائد: تدابیر صلحیه. || صة. محکمهٔ صلحیه، محاکم صلحیه = اوفاق تفك دعوالری صلحاً وطرفینی بالاقناع رضالرینی استحصال ایتمکله خرجسز رؤیت ایدن کوچك محکمه که نواحیده ودوائر بلدیه‌ده اولور.

صَلیصال { سـند. عر. ۱. قوملو قاریشیق اینجه چامور. ۲. لوله‌جی چاموری، بالچیق.

صَلصالی { سـ. عر. ؤ: صلصالیه. اینجه بالچیق ویا لوله‌جی چاموری حالنـده اولان: مادهٔ صلصالیه.

صَلع { سـند. عر. باش تپه‌سنك قیلسزلغی.

صلعم { فخر عالم (صلعم) افندمزك اسم اقدسلری ذکر او- لندقجه ایرادی معتاد اولان «صلی الله علیه وسلم» دعاسنك مختصری اولوب، بویله یازیلیور- سه‌ده ینه: صلی الله علیه وسلم صورتنده اوقونور. سائر انبیا حقنده اکثریا «علیه السلام» دعاسی ایراد اولنـوب، اوده مختصراً «عم» صورتنده یازیلیر.

صُلعه { سـ. عر. باشك قیلسز یری، قیللری دوکلمش باش تپه‌سی.

صَلوات { سـ. ج. عر. فـد: صلات. صلوة. با: صلات. = فد. کبی. «اللهم صل علی سیدنا محمد وعلی آل محمد» دعای شریفی: صلوات کتیرمك، اوقومق. || بر مخاطره تقربی حالنـده بو دعانك اوقونمه‌سی معتاد اولدیغندن، پك سرت آدم مقتده: یاشه صلواتله واریلیر، دینلیر.

صَلوٰة { سـ. عر. { «صلات» ك قرآن کریمه مخصوص املاسیدر. هله لسانمزده بو صورتده یازلمسی اصلا معتاد وجائز دکلدر.} با: صلات.

صَلوَله { سـ. عر. سید الثقلین (صلعم) افندمزه اوقونان صلات وسلام دعاسی اولوب بسمله وحمدله ایله برابر کتاب خطبه- لرنده وسائر تشبثاتده ایرادی معتاد اولان ادعیه‌نك ارکان ثلاثه‌سنی تشکیل ایدر، که عبارات مختلفه ایله افاده اولنوب، اك ساده‌سی بروجه آتیدر: بسم الله الرحمن الرحیم {: بسمله}؛ الحمد لله رب العالمین {: حمدله}؛ والصلاة والسلام علی سیدنا محمد وآله وصحبه اجمعین {: صلوله}.

صله { سـ. عر. {«وصل» دن علی القاعده فاء الفعلك حذفی وتاء تأنیث علاوه‌سیله تشکل ایتمشدر.} ۱. اولاشمه، ایکی شیئك بربرینه بیقیشمه‌سی. ؤ. ۲. وطن و مملکتنـه و یا اقربا و تعلقاتنه اولاشمه، وطننی و یا اقرباسنی زیارت ایتمه: صله‌ٔرحم= ابوینی واقرباسنی زیات وظیفه- سی که سنن سنیه دن و شعائر اسلامیه‌دندر: صله ایتمك، صله یه کیتمك = اقربا وتعلقاتنی کورمك اوزره مملکته کیتمك. ۳. ر. {نحوده} براسم موصوله مربوط اولوب اونکله برابر نعت وصفت یرینی طوتان جمله که عریضه- ما، من، الذی کبی اسم موصو- للری تعقیب ایدر، ولسانزده ایسه اکثریا ایتدیکی، ایده‌جکی کبی اضافی فرع فعل ایله افاده اولنور. ٤. {صرف عربیه} برکلمه‌نك باشنده اولوب همزهٔ وصل دینلن همزه‌نك اوقونمـا- مسیله بوکلمه‌نك ماقبلنه اولاشمه‌سی: رب العالمین و ثم استوی کبی. ٥. آنفاً بیان اولنان همزهٔ وصلك اوزرینه چکیلن اشارت که اساساً کوچك بر «صله» لفظندن عبارتدر: (ـ). ٦. تر. {ایکنجی معنا ایله صله یه کیتمك تعبیرندن یا کلمله بو معنایه کتیر- لمشدر} وطن، مملکت: صله یه کیتدی؛ صله‌ده در.

صَلی { ف. عر. تفعیل بابندن «تصلیه» دن ماضی مفرد مذکر غائب

اولوب، «صلی الله علیه وسلم» دعاسنده مستعملدر. با : تصلیه .

صَلیب { سذ. عر. [«صلب»دن] خاچ، چلیپا. || اهل صلیب = قرون وسطاده ارض مقدسك ایادیء اسلامدن ضبطی مقصدیله امم عیسویه بیننده تشکل ایدن هیئت محاربه‌که بونلر کوکسلرینه برر خاچ رسمی تعلیق ایتدکلرندن بو اسمله شهرت بولمشلردر : اهل صلیب کروه متعصبینی: اهل صلیب محارباتی . || صلیب احمر = قزیل خاچ، محارباتده هر ایکی طرفك مجروح و خسته‌لرینه بیطرفانه باقمق مقصد انسانیت پرورانه‌سیله بو دور اخیرده تشکل ایدن وبر قرمزی خاچی علامت فارقه اتخاذ ایدن هیئت‌که اطبا وخسته‌خانه‌لرله خدمه وادویه و سائر مالزمه‌یی برابرنده کوتورور. دول اسلامیه‌ده قزیل خاچ یرینه قزیل آی علامت فارقه اتخاذ اولنمغله عین معنا ایله « هلال احمر » نامی قوللانیلیور .

صَلیبی { ص. عر. ۱ : صلیبیه . جم: صلیبیون . خاچه مقدس نظریله باقان، خرستیان، عیسوی. ۲. اهل صلیب هیئتنه منسوب آدم، اهل صلیب هیئت وعسکری: صلیبیون محارباتی. ۳. نبا. تش. وسائره . خاچ شکلنده اولان، خاچواری، بر خاچ شکلنی ابراز ایده‌جك صورتده درت یاپراغی اولان (نبات) . || نبا. فصیلهء صلیبیه = درت عددنده اولان یاپراقلری خاچ وضعیتنده بولنان نباتات طاقمی .

صُمّ { صذ. جم. عر. فد : اصم . با : اصم . [یالکز آیت کریمه‌دن مأخوذ اولان « صم بکم » تعبیرنده مستعمل اولوب صاغر ودیلسز اولانلر دیمکدر.]

صِماخ { سذ. عر. تش. قولاق دلیکی .

صِمام { سذ. عر. و :

صِمامه { سث. عر. ۱. طیپه. طیقاچ . ۲. ط. قان طامارلرنده حاصل اولوب جولان دم یولنی قپایان قان پختیسی .

صَمان { یاخود صامان. سـ. حبوبات متنوعه‌نك دانه‌لری آلندقدن صکره قالان صاپلری که حیواناته یم اولوب صنایعده ده مختلف شیئلر اورمکه ومندر و سائره طولدیرمغه یارار، تبن، کاه : بغدای، آربه، پرنج صمانی: صمان صاپی، تلی؛ صمان اکیزی = با . اکیز؛ توز صمان = اوفاق اوفاق قیرلمش و حبوباتك قبوق وقیلجقلرندن عبارت اینجه صمان؛ آربه صمان = حیوان یمی. || صمان آلتندن صو یوروتمك = حیله وخدعه ایدوب اصلا بللی ایتدیرمه‌مك . || صمان اوغریسی = سماده‌کی حاجیلر یولی، مجره، کهکشان. || صمان صویی = پارلاق اولمیوب صاریمتراق بویایه مشابه یالدیز. || صمان قپان = کهربا.

صَمانلق { سـ. چفتلکده صمان قومغه مخصوص بیوك انبار.

صَمانلی { ص. صمانی حاوی ویا صمانله قاریشیق : صمانلی چامور = اورو خرجی .

صَمانی { ص. [ترکی الاصل بر اسمه عربی ویا فارسی قاعده‌سنجه یاء نسبت الحاقیله تشکل ایتمش تعبیر سقیمدر] صمان رنکنده اولان، کول رنکیله آچیق صاری آره‌سنده. = سـ. صمان رنکی، صمانی بویا : اوی صمانی یه بویامق.

صَمت { سذ. عر. صو صمه، سکوت، خاموشی. ۱.

صَمَد { سذ. عر. کیمسه‌یه وهیچ بر شیئه محتاج اولمیان و ابدی وازلی مالك وصاحب مستقل اولان حق جل وعلا حضرتلری.

صَمَدانی { ص. عر. ۱ : صمدانیه. حق تعالی حضرتلرینه وقدرت ازلیه‌سنه منسوب و متعلق اولان : عون صمدانی؛ الطاف صمدانیه.

صَمَدانِیَّت { سث. عر. الوهیت، تکریلق.

صَمسون { یاخود صکسون. با : صاکسون.

صَمصام { سذ. عر. کسکین قلیج، سیف صارم.

صَمغ { سذ. عر. [تر. زبانزدی: زامق] ۱. بعض آغاجلرك یاریق وچیبان کبی یرلرندن مایع حالنده صیزوب بعده صاریمتراق صلب بر ماده حالنه کچن شیء که صوده اریوب یاپیشدیرمق وپکلك ویرمك خاصه‌سنی حائزدر. اك اعلاسی جزیرة العربده بعض اشجاردن چیقان صمغ عربیدرکه صنایعده وطبده کثیر الاستعمالدر. ۲. کاغد یاپیشدیرمق ایچون مخصوص شیشه‌ده صاتیلان صمغ عربی مخلولی : بر شیشه صمغ. || صمغ

راتنجی = رچینه. || صمغ نفطی = راتنج هندی. || شجر صمغ = صمغ عربی یی ویرن آغاج انواعی.

صَمغلاتمَق { فت. صمغ صویی سوردیرمك ویا اونكله یاپیشدیرتمق.

صَمغلامَق { فت. صمغ صویی سورمك. صمغ مخلولیله یاپیشدیرمق.

صَمغلانمَق { فج. صمغ صویی سورلمك ویا بونكله یاپیشمق، یاپیشدیرلمق.

صَمغلی { ص. صمغ صویی سورلمش.

صَمغی { ص. عر. ث: صمغیه. صمغ حال وصورتنده اولان ویا صمغك صورت وخاصه‌سنی حائز بولنان: مادهٔ صمغیه.

صَمل { وصمول. سذ. عر. ط. قاتیلق، سرتلك، قوریلق، دیكلك؛ صمول میتی = اولونك دیم دیك اولمسی.

صَملاخ { سذ. عر. ط. قولاق كیری.

صَمَم { سذ. عر. ط. صاغرلق.

صَموت { ص. عر. [«صمت» دن سمب.] سكوتی، آز لقردی سویلر.

صُمول { سذ. عر. با: صمل.

صُمون { س. با: صومون.

صَمیم { سذ. عر. هرشیئك ایچی، كوبكی، مركزی، اصلی و اك خالص و اساسلی قسمی؛ صمیم القلب = یورك اورته‌سی، ایچی؛ عن صمیم القلب = یوركك اورته‌سندن، جان وكوكلدن، خالصانه.

صَمیمی { ص. عر. ث: صمیمیه. یوركك ایچندن كلن، قلبی، خالص، جدی، ریاسز، حقیقی: بنم محبتم صمیمیدر؛ محبت صمیمیه.

صِناب { سذ. عر. [یو. Σίναπι = خردال] برنوع خردال تربیه‌سی كه باشلیجه رمضان شریفده قوللانیلوب اشتها آچار.

صَنادید { سذ. جم. عر. فد: صندید. با: صندید.

صَنادیق { سذ. جم. عر. فد: صندوق. با: صندوق.

صِناعَت { سث. عر. جم. صنایع. ۱. احتیاجات بشریه‌دن برینك حصول ووجوده كتیرلمسیچون اجرا اولنان عمل كه تحصیل ایله برابر تجربه وادمان وممارسه ایله وبعضاً یالكز ادمان وممارسه ایله اوكرنیلیر، چولهالق، درزیلك، دمیرجیلك، مرانغوزلق وسائره كبی، حرفت. ۲. یالكز تحصیل ایله الده ایدیله‌میوب عملیات وتجاربه‌دخی محتاج اولان علم وفن، طبابت وجراحلق ومهندسلك كبی. ۳. مهارت، اوسته‌لق: بو ایشده صناعت واردر. || دار الصناعه = برصنعتك اجرا اولندیغی محل، فابریقه. [بو تركیب وقتیله عربلرجه ترسانه معناسیله قوللانیلوب، وندیكلیلرجه «دارسنا» صورتنده تحریف اولنمش، و اونلردن بر درجه دها تحریفله «ترسانه» صورتنده لسانمزه كچمشدر.] || مكتب صنایع = مختلف صنعتلرك عملی صورتنده تحصیلنه مخصوص داخلی مكتب. || صنایع نفیسه = فر. Beaux Arts دینلن هنرلركه رسم، نقر (هیكلتراشلق)، موسیقی وبونلره مماثل معرفتلردر: صنایع نفیسه مكتبی.

بو لغتك صادك فتح وكسریله قرائتی جائز اولوب، بعض لغویون ایكیسی آره‌سنده فرق كورمشلردر. ازآن جمله ابو البقاء «كلیات» نده فتح ایله اولان (صناعت) ك مادیاتده وكسر ایله (صناعت) ك معنویاتده استعمالنی تفریق ایتمشدر، كه بوحالده برنجیسنك فر. Métier وایكنجیسنك Art یرینه استعمالی لازم كلیورسه‌ده، تحریرده مفتوحنك مكسورندن فرقی قولای اولمدیغندن، برنجیسنه حرفت وایكنجیسنه صناعت دینلمك دها مناسبدر. انجق صناعت برنجی معنا ایله دها زیاده انتشار ایدوب لسان عامیانه‌یه‌ده كیرمش اولدیغندن، او معنادن تجریدی قولای دكلدر.

صِناعی { ص. عر. ث: صناعیه. ۱. حرف و صنعته منسوب ومتعلق: مواد صناعیه؛ مباحث صناعیه. ۲. طبیعی و خلقی اولمیان، یاپمه، انسان یاپیسی، مصنوع. [ایكنجی معنا ایله «صنعی» دها مستعملدر.]

صِنامَق { صنامسامق وسائره. با: صینامق وسائره.

صَنایِع { سث. جم. عر. فد: صناعت. با: صناعت.

صِنپاره { س. [فا. «سمپاره» دن غلط] با: سمپاره.

صَند { وصندل س. هندستاندن كلیر بر جنس قوقولی و قوی آغاج.

صَندال { س. [وقتیله صندل آغاجندن یاپلمسی وجه تسمیه‌سیدر] قیصه بویلی و ككیشجه قایق، فلكه (فولوقه).

صَنداجی { س. بر صندال قوللا. نان قایقجی.

صَندالی { س. آدرویا حکمدارا. نك { اساساً صندل آغاجندن معمول } تختی : او تاریخده فرانسه صندالی حکومتنده بولنان ذات.

صَندالیه { س. آرقه‌دن طیانه. جق یری اولوب یاندن قول طیاده‌جق یرلری اولمیان خفیف اسکمله وکرسی : حصیر صندالیه. || قولتوقلی صندالیه = قولتوق.

صَندالیه‌جی { س. صندالیه یاپان وصاتان ویا تعمیر ایدن آدم.

صَندَل { سند. عر. یا : صند.

صَندوق { سند. عر. ج : صنا. دیق. صندیق.

صَندوقچه { س. فا. کوچك صندوق، چکمجه، قوطی.

صَندوقه { سند. عر. { عربیده اولوب، آنجق صاد مضمومه ایله در. } سرمردن ویا چوخه قابلی تخته‌دن مزار اوستی.

صَندولوس { س. یا : سندروس.

صِندید { س. ص. عر. ج : صنا. دید. رئیس، باش، ایلری کلن، وجوه واعیاندن آدم : صنادید قریش. { باشلیجه جمعی ویالکز بویله بعض تعبیراتده مستعملدر. }

صَندیق { س. { عر. « صندوق » دن } ۱. اثواب وسائر اشیا وضعنه مخصوص تخته‌دن مستطیل ویا مکعب الشکل محفظه که جهت فوقانیه‌سی قپاغی اولوب آچیلیر قپانیر. ۲. بر دائرهٔ حکومتك ویا بر شرکت و هیئت صرافیه‌نك آنچه‌سنك وضع اولندیغی محل، خزینه، وزنه : قضا، ولایت صندیغی؛ شرکتك صندیغی. ۳. صوآلتنده ریختیم وسائره تملنه ایندیریلن طاش وخرجلری حاوی کراسته : صندیق آتمق. || امنیت صندیغی = درسعادتده رهنله آنچه اقراض ایدن معروف برلی یانقه. || صندیق امینی = بر دائرهٔ حکومتك وزنه. داری که مال‌وأمورلرینك معیتنده بولنور : ولایت، سنجاق، قضا صندیق امینی. || صندیق امانتی = صندیق امینلکی، حکومت وزنه‌دارلغی. || صندیق اوطه‌سی = اشیا صندقلرینك وضعنه مخصوص کوچك اوطه. || جبخانه صندیغی = جبخانه وضعنه مخصوص صندیق، قپاقلی. || سیت صندیق = سیت کبی اورمه اولوب اوستی مشین ویا دری ایله قاپلانمش صندیق. || صندیق سیت = بتون اشیا. || مال صندیغی = حکومت وزنه‌سی.

صَندیقجی { س. اشیا وضعنه مخصوص صندیق یاپان وصاتان آدم؛ صندیقجیلر = صندیقجی اصناف چارشیسی.

صَندیقکار { س. صراف وتجار و ویا شرکت وزنه‌داری.

صَندیقکارلق { س. صراف و تجار ویا شرکت وزنه‌دارلغی.

صَندیقلی { س. ۱. قاپلامه ایچون قوللانیلیر برنوع اینجه تخته. ۲. اسکی زینت آلتینلرندن بر نوعی.

صُنع { سند. عر. یاپیش، ایش، کار، عمل، اثر : صنع الهی.

صَنعَت { سنع. عر. { ج. « صنعات » ایسه‌ده « صناعت » ك ج. اولان « صنایع » دخی یونك ده‌جمعی کبی قوللانیلیور. } ۱. احتیاجات بشریه‌دن برینك اعمالی خصوصنده ممارسه ایله اوکرنیلن واجرا اولنان ایش : دوا کرلك، قیومجیلق، حکاکلك صنعتی : صنعت اوکرنمك، صنعتله‌کچینمك. ۲. اوسته‌لق، هنر، معرفت : بوایشده صنعت واردر؛ قولای دکل اوده بر صنعتدر. ۳. د. کلامده جناس و استعاره کبی اویونجقلره رعایت : بو شعرده، بو عباره‌ده صنعت واردر؛ صنعت لفظیه.

صَنعَتجی { س. بر صنعتله مشغول بولنان، بر صنعتله کچینن آدم، اصنافدن آدم.

صَنعَتکار { س. فا. ۱. برصنعت اجرا ایدن، برصنعتله کچینن آدم، صنعتجی. ۲. اوسته، ماهر، حاذق : کندیسی صنعتکار آدمدر. { فرانسزجه Artiste کلمه‌سنك مدلولی بزده اکثریا « صنعتکار » لفظیله ادا اولنور. }

صَنعَتکارلق { س. بر صنعتله مشغول آدمك حالی، صنعتله کچینمه، اصنافلق.

صَنعَتکر { س. فا. صنعتجی، صنعتکار.

صَنعَتلی { ص. صنعتله یاپلمش، استادانه وماهرانه اعمال اولنمش، مصنع : ساده کبی تخته. ۲. اسکی زینت آلتینلرندن بر نوعی.

صُنع { سند. عر. یاپیش، ایش، کار، عمل، اثر : صنع الهی.

صَنعَت { سنع. عر. { ج. « صنعات » ایسه‌ده « صناعت » ك ج. اولان « صنایع » دخی یونك ده‌جمعی کبی قوللانیلیور. } ۱. احتیاجات بشریه‌دن برینك اعمالی خصوصنده ممارسه ایله اوکرنیلن واجرا اولنان ایش : دوا کرلك، قیومجیلق، حکاکلك صنعتی : صنعت اوکرنمك، صنعتله‌کچینمك. ۲. اوسته‌لق، هنر، معرفت : بوایشده صنعت واردر؛ قولای دکل اوده بر صنعتدر. ۳. د. کلامده جناس و استعاره کبی اویونجقلره رعایت : بو شعرده، بو عباره‌ده صنعت واردر؛ صنعت لفظیه.

صَنعَتجی { س. بر صنعتله مشغول بولنان، بر صنعتله کچینن آدم، اصنافدن آدم.

صَنعَتکار { س. فا. ۱. برصنعت اجرا ایدن، برصنعتله کچینن آدم، صنعتجی. ۲. اوسته، ماهر، حاذق : کندیسی صنعتکار آدمدر. { فرانسزجه Artiste کلمه‌سنك مدلولی بزده اکثریا « صنعتکار » لفظیله ادا اولنور. }

صَنعَتکارلق { س. بر صنعتله مشغول آدمك حالی، صنعتله کچینمه، اصنافلق.

صَنعَتکر { س. فا. صنعتجی، صنعتکار.

صَنعَتلی { ص. صنعتله یاپلمش، استادانه وماهرانه اعمال اولنمش، مصنع : ساده کبی

کورینیورسه‌ده صنعتلی ایشدر.

صُنعی { ص. عر. ث: صنعیه. یاپمه، اویدیرمه، ساخته، طبیعی وخلقی اولمیان: صنعی دیشلر.

صِنف { سذ. عر. جم: اصناف، صنوف. ۱. صره، طبقه، درجه: مکتبك صنفلری: برنجی، ایکنجی صنف: ردیف عسکرینك مقدم، تالی صنفی. ۲. طاقم، بولوك، بربرندن درجات مختلفه ده اعتبار اولنان زمره‌لرك بهری: اهالینك خانمی صنفندندر؟ صنوف اهالی: طبیعیون حیوانات ونباتاتی صنوف مختلفه‌یه تقسیم ایتمشلردر. = جم. اصناف = وقتیله درجات وصنوفه منقسم اولان صنعتکاران وارباب حرفت: اصناف کتخدالری، صناف طاقمندن بر آدم. (صنعتکار معناسیله مفرد وصفت کبی دخی قوللانیلیر:) اصناف آدم؛ باباسی اصناف ایدی. (اصنافدن دیمك دها طوغریدر.) || صنف آرقداشی = همصنف، مکتبده کندیسیله بر صنفده بولنیلان شاکرد: او بنم صنف آرقداشمدر.

صَنَم { سذ. عر. جم: اصنام. مشرکلرك عبادت ایتدکلری رسم مجسم، بت [پوت]، وثن. [برروایتده صنم معدندن دوکلمش اولاننه و وثن طاش ویا آغاجدن بونلمشنه دیرلردی.] || مج. کوزل شخص، دلبر، محبوبه. || عبدهٔ اصنام = بتپرستلر، مشرکلر.

صَنَوبَر { سذ. عر. ۱. چام فستیغی آغاجی. ۲. چام فستیغی قوزالاغی. ۳. مج. قد دلبردن کنایه اولور.

صَنَوبَری { ص. عر. ث: صنوبریه. چام فستیغی قوزالاغی شکلنده، مخروطی الشکل. || نبا. فصیلهٔ صنوبریه = چام فستیغی آغاجنه مشابه اشجار طاقمی.

صنور { س. با: سنور.

صُنوف { سذ. جم. عر. فد: صنف. با: صنف.

صَنیعه { سث. عر. جم: صنیعات، صنایع. ۱. ایش، عمل، فعل. ن. ۲. اویدیرمه، ایجاد، اختراع، افترا، حیله ایله قورلمش دولاب: بو بر صنیعه‌در، اونك صنیعه‌سیدر.

صو { س. ۱. طبیعتده پك منتشر اولوب کرهٔ ارضك اوچ ربعنی اورتن و دیکر ربعنده‌ده چای، ایرماق، دره، کول، بیکار، قیو وسائره حالنده بولنان وداخلنده جولان ایدن مادهٔ مایعه‌که متقدمین عندنده اجسام بسیطه‌دن معدود ایکن بعده مولدالماء ایله مولد الحموضه‌دن مرکب اولدیغی تبین ایتمشدر، ماء. آب: طاتلی صو = طوز وسائر املاحی اولمیوب ایچلمکه صالح اولانی؛ آجی صو = طوز وسائر املاحی حاوی اولوب ایچله‌مینی، دکیز صویی کبی. ۲. آقار صو، ماء جاری، آب روان، چای، ایرماق، دره: بو مملکتك صولری چوقدر؛ صودن کچمك. ۳. دکیز، کول؛ طورغون صو. ٤. میوه وسائره‌نك صیقلمه‌سندن چیقان مایع، عصاره: اوزوم، لیمون، پورتقال صویی. ٥. بعض نباتاتدن تقطیرله چیقاریلان قوقولی صو، ماء مقطر: کل صویی، نانه صویی، منکشه صویی. ٦. یمکك مایع قسمی: ات صویی: شوکوفته‌نك، بامیه‌نك صویندن بر آز دها قویك. ۷. دمیردن آلات وادواته آتشده قیزدیریلوب صویه صوقیله‌رق ویریلن تاو: بو قلیجك صویی نقصان، صوینی ایی ویرمه‌مشلر، صویی یرنده. ۸. جوهر، فر: الماسك، اینجینك صویی. ۹. چاغ، وقت، هنکام، اثنا: ساعت بش صولرنده؛ او صولرده؛ اقشام صولرنده؛ صولر قرارمق = اقشام اولمق. [بو معنا ایله دائما بویله جمع صورتنده قوللانیلیر.] || آرپه صویی = بیره دینلن مسکر. || آغز صویی = سالیه وعلی الخصوص ایمرنمکدن آقانی، ریق: آغزمك صویی آقدی. || آقان صولر طورمق = هیچ بر شیء دینله‌مه‌مك، اصلا اعتراض اولنه‌مامق: ایشته بوکا آقان صولر طورر. || آیاق صویه ایرمك = متنبه اولمق. آیاقلره قره‌صو ایتمك = غایت یورلمق. || صو اقتضا ایتمك = غسله محتاج اولمق. || (کمی) صو ایتمك = صو آلمق، ایچنه صو کچمك، ایشلمك. || صو ایتمك = انسانك کوزینه، آتك طیرناغنه مرض عارض اولمق. || ات صویی = اتك زیاده قایناد لمسیله آلنان قوتلی صو. || صویی اوفله‌یوب‌ده ایچمك = غایتله توقی ایتمك: صویی اوفلرده ایچر. || صو ایچمك کبیدر = غایت قولای. صو باشی = ۱. منبع. ۲. بدویلرجه دائما بادیء اختلافات اولان سقی

اراضی صولرینك تقسیمنه و بو مناسبتله بر مملکتك ضبط وربطنه نظارت ایدن آدم؛ چفتلك صو باشیسی = کتخداسی. [بونی «سؤ باشی» دیه تأویل ایتمکه حاجت یوقدر.] || باشدن صوئوق صولر دوکلمك = چوق متأثر و خجیل اولمق: اویله برسوز سویلدی که باشمدن صوئوق صولر دوکلدی. || بر یوتوم صو = حقندن چابوق کلنیر ایش و یا آدم: او بکا بر یوتوم صودر. || صو بورکی = قالینجه یوفقه‌لی و یوفقه‌لری اولجه سیجاق صویه طالدیریله‌رق یاپلمش بر جنس بورك. || بیك دره‌دن صو کتیرمك = برچوق بهانه‌لر بولمق. || صو ترازیسی = صو یولنه قونیلان کونکلر مسافهٔ بعیده میلی ایله تضییقدن پاطلامامق ایچون هر بر فاصلهٔ معینه‌ده یاپیلان قله که صو بوریلری اورایه چیقاریلوب قوتی تنقیص اولنور. || صو تره‌سی = بر جنس نبات که فر. Cresson دینلیر وصلاته‌سی اولور، روقا. || چوق صو کوتورمك = او خصوصده سوز سویلنه بیلمك؛ برچوق معنالره کلمك: بو لقردی چوق صو کوتورر. || صودن = اهمیتسز، بوش: صودن برجواب یازدی. || صو دوکمك = ادرار ایتمك. ایشه‌مك. || صو دوکنمك = غسل ایتمك. || صو سموری = سمور دینلن کورك حیواننك بر جنسی. || صویه صابونه طوقنمامق = کیمسه حقنده مضر اولمامق. || صو صیفیری = مانده. || صو طولابی = بوستان قویوسنه‌دن صو چیقارمغه مخصوص دونر طولاب. || صو قباغی = ایچی اویوق اولوب صو قابی کبی قوللانیلان قباق جنسی. || قره‌صو ١. کوزه عارض اولان برعلت، رمد. ٢. آتك ایاغنده حاصل اولان بر خسته‌لق. ٣. ایچمی سرت، صوؤق آقارصو. || صوقوشی = ١. صوده یاشار و یوزر قوش، طیور مائیه. ٢. اوردك. || صوکبی بیلمك = ازبردن، یاکلشسز بیلمك. || صو کرویزی = برجنس نبات. || صو کسیمی = کمینك تام بوك آلدیغنده صویه باتان قسم سفلاسی و بونك حذاسی و درجه‌سی. || صوینجه کیتمك = اویمق، مخالفت ایتمه‌مك. || صو یولی = صو اراقه‌سنه مخصوص یر آلتنده لغم یاخود کونك و یا دمیر بوریدن عبارت مجرا. || یورکه صو دوکلمك = فراحلق کلمك.

صَواب { سذ. عر. ١. طوغریلق، درستلك، صحت: خطا صواب جه‌ولی. ٢. طوغری فعل وحرکت، حق، حقانیت: صواب دوشونمك: صوابدن آیرلمامق. ٣. طوغری رأی، فکر صحیح: اونك رأینده دائما صواب واردر؛ جواب باصواب. [صائب یرینه صفت کبی قوللانوب‌ده مثلا جواب صواب دیمك طوغری دکلدر.]

صَواب دیده { ص. فا. [عر. صواب = حق. فا. دیدن = کورمك] طوغری و حق کورلمش، اویله حکم اولنمش: صواب دیدهٔ ارباب عقول.

صَوات { س. چایده حیواناته صو ایچریلان یر، شریعه، آبخور.

صَواتلامَق { فت. و:

صَواتمَق { فت. (حیواناتی (چایرده بسلمك.

صَوارِف { سث. عر. ج. [فد: صارفه لسانمزده مستعمل دکلدر.] تبدلات، تحولات، انقلابات: صوارف دهر.

صُوارمَق { فت. ١. (حیواناته) صو ویرمك، (اراضی‌یه) صو قویویرمك، اسقا، اروا ایتمك: بیکیرلری، ایکلری، تارله‌یی، باغچه‌یی صواردیکزمی؟ ٢. دمیری قیزدیروب سرتلشمك ایچون صویه طالدیرمق.

صُواریم { س. صولامق طرز و اصولی و اراضی‌یه برکره‌ده ویریلن صو مقداری: بر صواریم.

صَواش { صواشمق وسائره، با: صاواش وسائره.

صَواعِق { سث. ج. عر. فد: صاعقه. با: صاعقه.

صَواق { س. صو مقسمنك قپالی و لوله‌لی حوضی، تقسیم یری.

صوب { س. صوی اسمنه اتباعاً قوللانیلیر: صوی صوب = نسل ونسب، اقربا وتعلقات.

صَوْب { سذ. عر. طرف، جهت، سو: فلانك صوب والالرینه؛ صوب عالیلرینه ایصال اولنمشدر.

صو باشی { س. ١. صویك قیمت بولندیغی یرلرده اسقاء حیوانات واروای اراضی ایچون صویك صورت تقسیمنه نظارتله منازعاتك اوکنی آلان آدم. ٢. [بوندن تعمیم ایله] بر ملکتك

ضبط وربطنه باقان آدم، شحنه. ۳. چفتلك كتخداسی. [« سوء باشی » صورتنده تأویلی لزومسز وغیر صحیحدر.]

صوبه { یاخود صوبا. [اصلی آكلاشیله‌مدی] ۱. بر اوطه ویا صاله و مطبخك ایچنه قونوب دروننده آتش یانان و دومانی بر صاج بوری ایله طیشاری یه چیقاریلان قاب كه انواعی اولور: چینی، صاج، دوكمه صوبه: مطبخ صوبه‌سی = اوزرنده یمك پیشیرمكه مخصوص اولانی كه فورنی وصو ایصینه‌جق یری‌ده واردر. ۲. قیشین صوئوغه طیانه‌میان چیچك وسائر نباتاتی صاقسی ایله وضع ایتمك ومو. سمز چیچك ومیوه یتیشدیرمك ایچون اوستی وكونشه معروض جهتلری جامله مستور ومحفوظ وایچنده آتش یانار محل مخصوص. || مج. صوبه‌ده یتیشمك = پك چابق قطع مراتب ایتمك.

صوبه‌جی { س. صوبه یاپان ویا صوبه‌لرك بوریلرینی وسائر لوازمنی حاضر لایوب یرینه طاقان و تعمیر ایدن صنعتكر.

صوبه‌لی { ص. صوباسی اولان، صوبه ایله تسخین اولنان: صوبه‌لی اوطه.

صوپاره { یاخود سوپاره. س. [فا. « سی پاره » دن كه اوتوزده بر جزء دیمك اولوب اساسا قرآن كریمك اجزاء شریفه سنه موضوعدر] چوجقلرك اوقودقلری كوچك جزء، الفبا وقرائت كتابی وجزء شریف.

صوپه { س. ۱. قالین دكنك: النده بر صوپه وار ایدی: بكجی صوپه‌سی. ۲. قماش وسائره‌ده اكلی یول وچبوق. ۳. طیاق، كوتك، ضربه: صوپه آتمق، اورمق = دوگمك؛ صوپه یمك = دوگلك.

صوپه‌لی { ص. ۱. النده صوپه‌سی اولان، صوپه ایله مسلح. ۲. ككیش یوللی (قماش وسائره).

صَوت { سذ. عر. ج: اصوات. ۱. سس، صدا، بانك. ۲. باغرمه، ندا، آواز. ۳. ر. ندا واستغاثه مقامنده مستعمل كلمه: دریغ! هیهات! آ! كبی.

صَوتی { ص. عر. ۱: صوتیه. ر. اجنبی الفبالرنده كندی كندینه سس چیقاره بیلن یعنی همزهٔ متحركه كبی اوقونان وسائر حرفلرك آلتنده حركه یرینی طوتان: حرف صوتی؛ حروف صوتیه. دیكرلرینه حروف غیر صوتیه دینیر.

صوج { س. ۱. قباحت، خطا: بنم نه صوجم وار؟ ۲. جرم، جنایت، جنحه. ۳. كناه اثم: صوج ایتمك. || صوج آتمق = اتهام ویا افترا ایتمك. || صوجدن كچمك = عفو وصفح ایتمك.

صوجسز { ص. قباحتسز، بیكناه، معصوم.

صوجسزلق { س. قباحتسزلك، بیكناهلق. معصومیت.

صوجلی { ص. ۱. قباحتلی، متهم. ۲. كنهكار، آثم. || صوجلی طورمق = متهم كبی محجوب طورمق.

صوجوق { س. [اصلی: سوجوك، جوجوك = تازه، لذیذ] ۱. ایصلادوب دوگه‌رك یاپیلان بعض شیئلر، تمیزلنوب قورودلمش قویون ویا اینك باغرصاق وبومباری ایچنه طولدیرلمش بهارلی قیمه‌دن عبارت شیء كه هم چیك هم‌ده قیزارلمش وپیشمشی ینیر: او صوجوغی، قیصریه صوجوغی. ۲. ات صوجوغی شكلنده اسطوانی شكرلمه كه ایپه دیزلمش و شكر یا پكمز شربتنه باتیرلمش بادم، جوز، فندق وسائره ایچندن عبارت اولور: بادم، جوز صوجوغی. || مج. صوجوق اولمق = چوق ایصلانمق. || صوجوغنی چیقارمق = چوق دوگمك.

صوده { س. با: سوده.

صور { سذ. عر. ۱. بیوك بوینوزدن بوری. ۲. قیامت كوننده حضرت اسرافیلك اوفلیه جكی بوری: صور اسرافیل. = سخ. ص. فنیكه یعنی كنعان خطه‌سنك مراكز مدنیتندن بولنمش اولان Tyr شهر قدیمنك حال حاضری كه الیوم بیروت ولایتنده قضا مركزی بر كوچك قصبه‌در.

صُوَر { سث. ج. عر. فد: صورت. با: صورت.

صوراق { س. صورمغله اوكره‌نیلن شیء، خبر، معلومات، تحقیقات. [لسانمزك احیاسی الزم متروكاتندندر.]

صورَت { سث. عر. ج: صور. [عر. تركیباتده « صوره » شكلنده بولنور.] ۱. طیشاریدن كورینیش، شكل، قیلیق: انسانك صورتی كوزل

اولمق کفایت ایتمز سیرتی‌ده کوزل اولملیدر. ۲. خارجی کوستریش، داخلی وصمیمی اولمیان حال خارجی: معنا وحقیقت آرایانلر صورته اهمیت ویرمزلر. ۳. [زبانزدی: صورات] یوز، چهره، وجه، روی: صورتی کورن یوقدر. ٤. وجه، طرز، اسلوب، طور، کیدیش، روش: ایشك بو صورتله، بو صورتده تسویه‌سی؛ صورت حال، صورت جریان: صورت آخرله. ٥. تقدیر، حال: سز کله‌مدیککز صورتده: او صورتده ایش دکیشیر. ٦. رسم، تصویر: صورتنی چیقارتمش. ۷. نسخه، مثل، عین: بو تحریراتك صورتنی آلملی؛ صورتنی چیقاروب لفاً کوندرملی. ۸. [تر. صورات] عبوسلق، یوز اکشیلکی: بکا صورت ایدیور، صورت کوستریور؛ چهره‌صورت. ||صورت آصمق = چهره اکشیتمك، عبوسلق کوسترمك. || حسن صورت = کوزل طرز وحال: بو ایشی بر حسن صورته قوملی، حسن صورتله بیتیرملی؛ ایشه بر حسن صورت ویرمك = بر چارهٔ تسویه بولمق. || صورت تسویه = فر. Arrangement کلمه‌سنك ترجمه‌سیدر که اویوشمه دیمك اولوب سیاسیاتده کثرتله مستعملدر.

صورَتا { ح. عر. [ودها طوغریسی صورة، زیرا صوکنده‌کی ة بتاء تأنیثدر.] ظاهرده، ظاهراً، کورنیشده: بو آت صورتا اوندن کوزل ایسه‌ده او دها جنسدر: بزه صورتا حسن قبول کوستردی.

صورَتپَذیر { ص. فا. [عر. صورت = شکل. فا. پذیرفتن = قبول ایتمك] شکل وصورت آلان، حصول بولان، حاصل: صورتپذیر اولمق = حاصل اولمق، حصول بولمق.

صورَتسِز { ص. چهره‌سز، چرکین، شانسز، کوستریشسز.

صورَتنُما { ص. فا. [عر. صورت = شکل. فا. نمودن = کوسترمك] شکل وصورتنی کوسترن، وجود بولان، وجوده کلن: صورتنما اولمق = واقع و حاصل اولمق، یوز کوسترمك.

صورَتیاب { ص. فا. [عر. صورت = شکل. فا. یافتن = بولمق] شکل وصورت بولان، حصوله ووقوعه کلن.

صوردیرمَق { فت. سؤال ایتدیرمك، بری واسطه‌سیله صورمق: برکره صوردیرکز اوده میدر؟ هر صباح خسته‌یی صوردیریورلر.

صورُش { س. صورمه، سؤال، استفسار؛ خاطر صورش = خاطر سؤالی، استفسار خاطر.

صورُشدیرمَق { فت. هر طرفه سؤال ایدوب تفتیش وتحقیق ایتمك، استفسار وتفحص ایتمك.

صورُشمَق { فش. بربرینه صورمق، بربرینه سؤال ایتمك.

صورغوج { س. ۱. باشه طاقیلان طوغ، چلنك، سرغوج. ۲. بعض قوشلرك تپه‌لرنده توکدن زینت طبیعیه.

صورغون { س. سوکوت آغاجنك برنوعی، مصرقاواغی، بان.

صورلمَق { فج. ۱. سؤال اولنمق: سزه نره‌ده بولدیکز دیه صورلدیمی؟ ۲. مسئول اولمق، مسئول طوتلمق: بو ایشدن طولایی بن صورلمام. ۳. سؤال واقع اولمق، سؤال ایراد اولنمق: بورادن شویله بر آدم کچدی می‌دیه صورلیور؛ او ایش سزدن صورلماز بندن صوریلیر.

صورمَق { فت. مض: صورار. سؤال، استعلام، استفهام ایتمك: کیم اولدیغنی صورمدیکزمی؟ خاطر صورمق = برینك وعلی الخصوص بر خسته‌نك حالنی سؤال ایچون آدم وبعضاً بو مناسبتله هدیه دخی کوندرمك. || صورمه، صورمه‌یك! کثرت ومبالغه‌دن کنایه‌در.

صورمَق { فل. مض: صورور. طوداقلرینی اوزاده‌رق قوتله اممك: صوره‌صوره ایچمك.

صورمه { س. صورش، سؤال، استعلام، استفهام.

صوروق { س. سؤال، پرسش؛ صوروق کونی = روز حساب، محشر.

صوری { ص عر. ۱: صوریه. صورت ظاهره‌ده اولان، حقیقی ودرونی اولمیوب یالکز خارجدن اولان: اونك احبابلغی صوریدر.

صوریتغان { ص. صورات ایدن، یوز اکشیدن، عبوس، یوزی کولمز ومتکبر.

صوریتمَق { فل. طوداقلرینی اوزاده‌رق وچهره‌سنی بوروشدیره‌رق عبوس طورمق، یوز اکشیتمك.

صوس { یاخود صوص. حه. سکوتی امر وتنبیه ایتمکه

مخصوصدر: صوس! سویله. (اساساً صوسمق فعلنك امر حاضری اولوب، بر قاچ کشی یه خطاب اولندقده، جمعی «صوسك» دخی قوللانیلیر.)

صوساتمق (فـ. صوسزلغه دوچار ایتمك، صوسزلق ویرمك: صباح یدیکمز طوزلی یمك بنی بوکون چوق صوسا تدی.

صوساق (صـ. صوسامش، تشنه، عطشان.

صوسام (سـ. عر. سمسم دینلن معروف حبه: صوسام یاغی = شیرلاغان: صوسام چیچکی = طوغریسی: سوسن چیچکی: صوسام آطه‌سی = طوغریسی: سیسام.

صوسامق (فل. ۱. صو ایچمه. جکی کمك، صوسز. لغه دوچار اولمق، تشنه وعطشان اولمق: صیجاقده انسان صوسار. ۲. مج. پك تشنه وآرزوکش اولکی حرکتده بولنمق: طیاغه صوسامش.

صوساتمق (مج. صوسزلق حس اولنمق، عطشه دوچار اولمق: بوهواده، بویله صباحلین صوسانیرمی؟

صوسدیرمق (فـ. صوسدمه، ایتمك، سکوت ایتدیرمك، اسکات ایتمك: شو باغرآن چوچقلری صوسدیرك: بن اونی صوسدیردم.

صوسر (صـ. ۱. صوبی اولمیان، قوری: صوسز اووه = چول؛ صوسز یر. ۲. ایچه‌جك صو بوله‌میان [illegible]: اوج کون صوسز قالدق. = حـ. صوبی اولمیان‌لر، صو بولمدیغی حالده: صوسز یاشامق، صوسز یول آلمق.

صوسزلق (سـ. ۱. صوفقدانی، قوریلق: بو اووه‌ده‌ك صوسزلغی مانع عمرانیدر. ۲. صوسامه، صو ایچمه‌مه، عطش: دوه صوسزلغه طیانیر.

صوسمق (فل. لقردی سویله. مك، سکوت ایتمك، خاموش اولمق: انسان یافائده‌لی بر سوز سویلمی یا صوسملیدر؛ صوسمق عبث سویلمکدن قولایدر.

صوص (صوصمق، صوصامق. با: صوس وسائره.

صوغان (سـ. ۱. معروف یاقیجی سبزه که قات قات قبو. قدن عبارتدر، عر. بصل، فا. پیاز. ۲. صوغان کی طوب شکلنده چیچك کوکی: سنبل، لاله صوغانی. || آرپه‌جق صوغان = صوغانك کوچك وطیانقلی برجنسی. || اوکوز صوغانی = بر جنس نبات، فر. Thérique Egypte. || صقاله صوغان طوغرامق = یوزه کولوب استهزا ایتمك. || صویوب صوغانه دوندیرمك = صویوب ما لکنی آلمق. || قیما صوغان = زحمت ومشقته کلمه‌مین آدم. لایه‌جی. || طاغ صوغانی = نعلین، فر. Scille maritime (نبات). || قرمزی صوغان = بر جنس طاتلی صوغان.

صوغانجی (سـ. صوغان کزر. دیروب صاتان آدم.

صوغانلق (سـ. صوغان دیکمش یر، صوغان تارله‌سی.

صوغانلی (صـ. صوغانله یاپیلمش: صوغانلی یخنی.

صوغشمق (فل. صو یره یاتوب طوپراق تاولانمق.

صوغلجان (سـ. ۱. طوپراغك ایچنه صوقیلان آیا. قسز قورت اتوانی. ۲. باغر. صاقلرك ایچنده یاشایان برجنس اوزون قورت که اکثریا چیو. جقلرده اولور. || شریت صوغلجان = دود وحید. || صوغلجان اوتی = صوغلجان دوشورمه‌ده علاج کبی قوللانیلان بر جنس نبات. || بر صوغلجانی = بر جنس اوزون کوك.

صوغوتمق (صوغوق، صوغو. مق. (اصلی: ساووغ، ساووماق اولدیغندن، غ بستون فضله‌در.) با: صو. ثومق، صوثوق وسائره.

صوغوم (سـ. طومه، کوز طو. قلمی، قناعت.

صوغومسزلق (سـ. طومیماز. لق، کوز آچلغی، طمع، طمعکارلق.

صوف (سـ. عر. ۱. یوك. یاغی، پشم. ۲. یو. کدن معمول منسوجات جنسی: آنقره صوفی.

صوفا (یاخود صوفه. سـ. (عر. صفه‌دن) ۱. اوك اورته. سنده اولوب اوطه‌لرك قپولری اورایه آچیلان مشترك دیوان، دیوانخانه: نرد باندن صوفایه چیقیایر. ۲. قپو و چشمه وسائره یاپلنده اوتورمه مخصوص طاملدن سد.

صوفته (سـ. (صوفی» دن ویا «سوخته» دن) مدرسه مداومی، درس عام شاکردی، طلبهٔ علومدن آدم.

صوفته‌لق (سـ. صوفته حالی، مدرسه شاکردلکی.

صوفره { س. با : سفره.

صوفی { سذ. ص. عر. ج : صوفیون. [یوکلی اثواب کییدکاری مناسبتیله « صوف » دن ودها طوغریسی « تصوف » کلمه‌سنك‌ده اصلی اولان وحکمت معناسنه کلن « صوفیا » لفظ یونانیسندن] ١. تصوفه منسوب. علم تصوفله مشغول : مشاهیر صوفیوندن برذات. ٢. اوامر ونواهیٔ دینیه‌دن اصلا انحراف ایتمین، زاهد، متقی : پك صوفی برآدمدر.

صوفی { ص. عر. ث : صوفیه. اهل تصوفه منسوب ومتعلق : طریق صوفی: اصطلاحات صوفیه.

صوفیلق { س. دیندارلق، متقیلك، زاهدلك : اویله بر صوفیلق طاقنمشدرکه ...

صوقاق { س. [عر. « زقاق » دن] با : سوقاق.

صوقدیرمق { فت. ادخال ایتدیرمك، کیردیرمك : انسان بدننه بر ایکنه صوقدیره‌ماز.

صوقره { س. با : سوقره.

صوقشدیرمق { فت. ١. اصولله صوقمق، طار یره طیقیشدیرمق : شو بوغچه‌یی طولابك ایچنه صوقشدیریویرك. ٢. اصولله‌ویرمك : فقیرك الینه بر قاچ پاره صوقشدیردی.

صوقشمق { فل. اصولله آره‌یه کیرمك، طار بر یره صوقیلوب یرلشمك : اوده کلوب آرابه‌یه صوقشدی.

صوقلغان { ص. هر یره صوقیلیر، هر یره کیرر، هر کسله چابوق بیلدك واحباب اولان، مونس، متملق : صوقلغان آدمدر.

صوقلمق { فل. آره‌یه کیرمك، زورله کیررجه‌سنه دخول وحلول ایتمك : او هر یره صوقلور.

صوقمان { س. اوزون بر جنس ترکمان چیزمه‌سی.

صوقمق { فت. ١. کیردیرمك، ایچری‌یه قومق، ادخال ایتمك : حیوانی آخوره، پاره‌یی قاصه‌یه صوقمق. ٢. باتیرمق، صاپلامق : شو قماشه بر ایکنه صوقملی؛ آیاغمه بر شیش صوقیورلر ظن ایدیورم. || ایشه پارمق صوقمق = ایش بوزمق. || بورن صوقمق = قاریشمق، لزومسز ومناسبتسز یره کیدوب مداخله ایتمك. || کوزه صوقمق = غفلتدن قورتاروب تکدیرله برابر کوسترمك. = فل. ١. (آری وعقرب و ییلان کبی حشرات) ایصیرمق و یا ایکنه باتیرمق : آری صوقدی: ییلان صوقدی. ٢. مج. اضرار ایتمك، آلداتمق، حسابده وبازارلقده اغفال ایتمك. ٣. رنجیده ایتمك : صوقمینجه طوره‌ماز.

صوقمه { س. صوقمق فعلی. با : صوقمق.

صوقور { س. اینلره صوقیلان طاغ صیچانی. کور صیچان. = ص. ١. کور، کورمز، باتمش، قپانمش: صوقور کوز. ٢. بر کوزلی، یکچشم : صوقور آدم.

صوقوم { س. قویروق صوقومی = قیچ کمیکی، عظم عجز.

صوك { س. ١. اك کریده‌کی اوج، غایت، نهایت، آخر، انجام، عاقبت، پایان، ختام، خاتمه : کونك، عمرك، سنه‌نك صوکی؛ بوایشك صوکی کلدی؛ صوکی سلامتدر. ٢. دول اشی، مشیمه. = ص. ١. اك صکره‌کی، اخیر، آخر، واپسین : صوك ایشمز بودر؛ صوك نفس = آخر نفس؛ صوك بهار = فصل خریف، کوز موسمی. ٢. صوکره‌کی، مؤخر : صوك پشیمانلق. || اکی صوکی = عاقبة الامر، نهایة الامر. || صوك پشیمانلق = هیچ فائده‌سی اولمیان ندامت. || صوکنی صایمق = بر ایشك نتیجه‌سنی دوشونمك. || صوك کونلك = انسانك آخر عمرینه طوغری بختیار اولمسی: الله اوکا صوك کونلکی ویردی. || صوکنده = نهایت، عاقبت. || صوك نفس = آخر نفس، تسلیم روح وقتی.

صوکره { ظز. [« صوك » دن مشتق اولدیغیچون صکره یارلماملی] زمانجه کریلك و مؤخریت بیان ایدر، بعده، مؤخراً : صوکره کل؛ بن صوکره کلدم؛ بن سزدن صوکره کیتدم: هندستانده بودا مذهبنك ظهوری براهما مذهبندن صوکره‌در. || صوکره‌یه = زمان آتی‌یه : بو ایشی صوکره‌یه براقه‌لم؛ اونك زیارتنی اك صوکره‌یه براقدق. || صوکره‌دن = من بعد، مؤخراً : صوکره‌دن یتیشمه،

كورمه؛ بن صوكره دن خبر آلدم. || ... دن صوكره = بر شيئك عقيبنده: بن كلدكدن صوكره سز درسه باشلاديكز؛ درس بيتدكدن صوكره كيده جكز. || بوندن صوكره = فيما بعد، بوندن بويله، ايلريده. || اوندن صوكره = بعده. || صوكره‌سى = آلت طرفى، ايلريسى: صوكره‌سى ناصل اولدى بيلم. || صوكره‌لرى = اك صوك زمانلرده، مؤخراً: ابتدا چوق تربيه‌لى چوجق ايدى صوكره‌لرى تربيه‌سنى بوزدى. || اك صوكره = اك نهايت، عاقبت.

صوكره‌كى { ص. مؤخر، اخير، صوكره دن كلن ويا صوكره واقع اولان: او صوكره‌كى ايشدر؛ او صوكره‌كى حسابدر: اولكى آدملرك صوكره‌كى آدملردن فرق نه‌در؟

صوكسز { ص. ١. نهايتى اولميان، بيتمز، توكنمز، ابدى، مؤبد: زمان و مكان صوكسز كبى كورينيورسه‌ده حقيقتده حق تعالى حضرتلرندن باشقه دنياده هرشيئك بر صوكى واردر. ٢. نتيجه‌سز ثروتنه باقمه صوكسزدر.

صوكسزلق { س. ١. نهايتسزلك، بيتمزلك، توكنمزلك، ابديت. ٢. نتيجهٔ خيريه‌سى اولمامق.

صول { س. انسان وسائر اجسامه نسبتله ايكى طرفك برى، صاغ مقابلى، يسار، چپ: صاغى صولدن تفريقه غيرمقتدر: فلان كوى يولك صولنده‌در: اورادن صوله صاپارسكز. = ص. صول طرفه دوشن، صول جهتنده واقع اولان: صول قول، صول ال، صول كوز.. || ع. صول قول = اردونك صول جناحى، ميسره: صول قول آغاسى = بيكباشى معاونى حكمنده اولان ايكى قول آغاسندن ايكنجيسى. [برنجيسنه صاغ قول آغاسى دينيردى. اليوم بو تصنيف ملغا اولوب يالكز بر قول آغاسى واردر.]

صَول { وصولان. با: صولت.

صولاتمق { فت. ١. صو دوكديرمك، صو سرپديرمك، ايصلاتديرمق: شو طاشلغى صولانسه‌كز خيلى سرينلك ويرر. ٢. اسقا واروا ايتديرمك: باغچه‌يى صولاتديكزمى؟ شو آغاجلرى صولاتملى. ٣. مج. نقداً و پشين ويرديرمك.

صولاق { ص. صول الينى قوللانان، صول اليله ايش كورن، يسارى.

صولاق { ص. ١. صويى چوق، باتق: صولاق ير، صولاق تارله. ٢. قوشلر ايچون صو قونيلان كوچك قاب.

صولاق { س. سكيدن ايام مخصوصه‌ده ركاب شاهانه‌ده بولنان بر صنف عسكر.

صولامق { فت. ١. صوويرمك، اسقا، اروا ايتمك: بو موسمده آغاجلرى كون آشيرى صولامق اقتضا ايدر. ٢. مج. نقداً وپشين ويرمك، ادا ايتمك.

صولامه { س. اسقا، اروا.

صولانديرمق { فت. صو پيدا ايتديرمك، ياش و نملى ياخود چوق صولى ايتمك: بو علاج قانى صولانديرر؛ بو ياغمور اوزوملرى صولانديره‌جق. || آغز صولانديرمق = آغزك صوينى آقيتمق، ايمرنديرمك.

صولانمق { فل. صو پيدا ايتمك، چوق صولى ويا ياش ونملى اولمق: قانم صولاندى: بو آرمودلر چوق صولانمش. || آغز صولانمق = ايمرنمك.

صولانمه { س. صولانمق فعلى. با: صولانمق.

صَولَت { سث. عر. صالديرمه، شدتلى هجوم: برصولت شيرانه ايله هجوم ايتدى.

صولتات { س. [فر. Soldat] عسكر تفنكى كه ابتداى ظهورنده آغرلغيله باشيبوزوق تفنكندن فرق اولنوردى.

صَولَجان { س. جريد اويوننده آنك اوستندن طوپى قالديروب آلمه‌ده مستعمل اوجى اكرى دكنك، چوكان.

صولديرمق { فت. صولمسنى موجب اولمق، رنكنى وطراوتنى كيديرمك: قوراقلق بوچيچكلرى صولديردى: كونش پرده‌لرى صولديردى.

صولُق { ص. با: صولوق.

صولمق { فل. رنكنى و پارلاقلغنى غائب ايتمك، رنك آتمق، سولپيمك، صاراروب پژمرده اولمق: چيچك قوپاريلنجه چابوق صولار: باصمه كونشه

معروض اولنجه صولار؛ خسته‌لقدن صاراروب صولمش .

صوّلمه { س. صولمق فعلی . با : صوّلمق .

صوّلوتمق { فت. زحمتله وصیقی صیقی نفس آلدیرمق، چوق یورمق : حیوانلری صولوتمشیدی .

صوّلوغان { ص. جزئی حرکتله نفسی طارلاشان، بر نوع نفس طارلغی علتنه دوچار : صولوغان آدم؛ صولوغان آت. = س. مذکور نفس طارلغی علتی : صولوغانه اوغرامق. || دکیز صولوغانی = فرطونه دن صکره سکرك سکرك وصولوق آلیرجه‌سنه ساحله کلوب چارپان طالغه .

صوّلوق { س. نفس، تنفس : صولوق آلمق، ویرمك. || صولوغی صولوغنه = نفسی نفسنه، طار نفس آله‌رق، فوق العاده عجله ایله. || صولوق آلدیرمازدن = نفس آلمغه وقت براقمقزین، پك عجله ایله. || صولوغی طار آلمق = فرار ایتمك. || صولوغی فلان یرده آلدی = کندینی طار اورایه آتدی.

صولوق { س. ۱. کوچك چوجقلرك باشنده چیقان بر جنس چیبان. ۲. قوش تپه‌لکی.

صوّلوق { یا صولیق . ص. [« صولمق » دن] رنکنی آتمش، طراوتی قاچمش، پژمرده : صولوق کل، چیچك، قماش، یوز.

صوّلوقلانمق { فل. ککیش و راحت نفس آلمق، راحتلانمق .

صوّلومق { فل. طار طار و صیقندی ایله نفس آلمق : صولویه‌رق کلدی .

صولی { ص. ۱. صویی اولان، آبدار : صولی آرمود. ۲. اینجه مایع، چوق مایع : صولی شربت، یوغورت. ۳. صو ایله یاپلمش، یالکز صو ایله حاضرلانمش : صولی بویا.

صولیجه { ص. آز آبدار و یا صویی حاوی.

صولیق { ص. با : صولوق.

صوّم { س. بیچاق وسائره صابی یاپیلان بالیق دیشی : صوم قلمتراش صابی. = ص. یکپاره، بتون وایچی طولو، قوف ویا قاپلامه اولمیان : صوم کومش، صوم آلتین، صوم کارکیر.

صَوم { سذ. عر. اوروج . [صیام کبی.]

صوّماط { س. [عر. « سماط » دن] ۱. صره ایله قونمش طعام سفره‌سی. ۲. ضیافت.

صوّماق { س. [عر. « سماق » دن] بویا جیلقده مستعمل ومیوه‌سی کباب کبی بعض یمکاره قوتان برجنس کوچك آغاج. [اصل ترکجه‌سی : طادیم، طوتوم .]

صوّماکی { س. [« سماق » دن] برقاچ رنکلی مرمر. = ص. برقاچ رنکلی، آلاجه : صوماکی مرمر، طاش .

صوّمرتمق { فل. طوداقلرینی اوزادوب عبوس طورمق .

صوّمردانمق { فل. خموردانمق، سویلنمك، میرلدانمق .

صوّمرمق { فل. یوز قاباروب طارغین طورمق.

صَومَعه { سث. عر. جم : صوامع. زاویه ، عبادتکاه ، وحدتخانه، عزلتکاه .

صَومَعه‌نشین { ص. فا. [عر. صومعه = وحدتخانه . فا. نشستن = اوتورمق] وحدتخانه‌ده اوتوران، منزوی.

صوّمون { س. ۱. یووارلاق اتمك : بر صومون اتمك ، ۲. یومری شیء ، دوه آیاغی کبی شیش ویومشاق شیء. ۳. اوجی ویده‌لی قالین چیوینك اوجنه کچیرلمکه مخصوص ویده‌لی مربع الشکل دمیر پول.

صوّمه { ص. بوش، نافله، بیهوده: صومه حیوان = مانقفا.

صون { سذ. عر. قورومه، حفظ، محافظه، وقایه، نکاه، صیانت : صون الهی یه التجا ایتمك .

صوّنتراش { یاخود صونطراج . س. [فا. سمتراش = طیرناق کسن] حیوانلرك طیرناغنی کسوب دوزلتمکه مخصوص نعلبند آلتی.

صوّندیرمق { فت. ایلری سورمك ، اوزاتمق.

صوندیرمه { س. اوکی آچیق چاتی آلتی، حیوانلرك بارینمه‌سنه وآلات وادوات

زراعیه وسائره وضعنه مخصوص اوستی اورتیلی واوکی آچیق محل.

صوّنطور { س. [سانتور ، سنتور] ١. کیریش یرینه تل ایله چالنیر قانون. ٢. مج. کورلدی، پاتردی، شعشعه، دبدبه.

صوّنطورلی { ص. کورلدیلی، پاتردیلی، مشعشع، مدبدب : صونطورلی دوکون، غاوغا.

صوّنغور { س. [تق. شونغار] آق طوغان.

صوّنمق { فت. ویرمك، اوزاتمق، تقدیم، عرض ایتمك : بر قدح، بر بارداق شربت صوندی: عرضحال صوندی.

صوّنمق { فل. پارلاقلغی، جلا وفری زائل اولمق، صونوق اولمق، بوزلانمق، تکدر ایتمك : بوتخته صونارسه دها کوزل کوستریر.

صوّنوق { ص. یاخود :

صوّنیق { ص. صونمش، فر و جلاسی زائل اولمش، جلاسز، فرسز، بوزلی، طوکوق.

صوّنیقلق { یا صوّنوقلق. س. فر وجلا فقدانی، جلاسزلق، طوکوقلق.

صوّی { س. ١. عرق، نسب، نژاد : ایی صویدندر؛ صویی معروفدر. ٢. اجداد، سلاله : صویی اوراده یاشامش. ٣. ذریت، احفاد : اونك صویی فلان یرده الیوم موجوددر. ٤. جنس، نوع، درلو : او صویدن مال قالمدی. ٥. اقربا وتعلقات، خصم اقربا : صویی صوپی آری کبی چوق. = ص. اصیل، نجیب : صوی آدم، صوی آت.

صویتاری { س. جمعیتلرده خلق اکلندیرمك ایچون غریب قیافته کیروب درلو مسخره لقلر یاپان آدم.

صوّیتاریلق { س. غریب قیافته کیروب مسخره لقلر یاپان آدمك حال وشان و صنعتی وایتدیکی مسخره لق : صویتاریلق ایتمك.

صوّیدیرمق { فت. ١. اثوابنی چیقارتمق، تعریه ایتدیرمك : چوجقلری صویدیروب یاتیرملی. ٢. دریسنی ویا قبوغنی چیقارتمق، یوزدیرمك : قوزی یی، پورتقالی، المایی صویدیرملی. ٣. اشیاسنی چالدیرمق : محافظلر قطاع طریقه کیمسه یی صویدیرمازلر.

صوّیسز { ص. نسل ونسبنده شرافت ونجابت بولنمیان، کوتی صویدن اولان، فرومایه، بد اصل : صویسز آدم.

صوّیسزلق { س. نسل ونسبده نجابت واصالت فقدانی، فرومایه لك.

صوّیغون { س. صویمه، صوینمه، سلب، غصب : صویغون ویرمك = صویلمق، قطاع طریق الینه دوشوب صویلمق. = ص. صوینمش، چبلاق، بر دوکون وسائر جمعیتده خدمت ایتمك ایچون آغر اثوابنی چیقاروب خفیف قیافته کیرمش خدمتجی قادین : دوکون صویغونلری.

صوّیغونلق { س. دوکونده خدمت ایتمك اوزره صوینوب مخصوص خفیف قیافته کیرمه.

صوّیغه { س. بر نوع آلا قارغه.

صوّیلمق { فل. فج. ١. اثوابی چیقارلمق، تعریه ایدلمك. ٢. دری ویا قبوغی چیقارلمق، یوزلمك، آییقلانمق. ٣. اثواب واشیاسی واوستنده نه سی وار ایسه چالینمق : یولده خیدودلر طرفندن صویلمش؛ بوکیجه بر او صویلدی.

صوّیلی { ص. ایی صویدن، اصیل، نجیب : صویلی آدم.

صویماندی { س. ١. خیار کبی صوییلوب ینن شیئلر. ٢. خیار ومیوه کبی شیئلرك قبوقلری.

صوّیمق { فت. ١. اثوابنی چیقارمق، چبلاق ایتمك، تعریه ایلمك : چوجغی صو ده یاتیر. ٢. قبوغنی، زارینی چیقارمق، آییقلامق : شو المایی صوی؛ دکنکی صویملی. ٣. دریسنی چیقارمق، یوزمك، سلخ ایتمك : قوزی یی کیم صویدی؟ ٤. اثواب واشیاسنی واوستنده نه وار ایسه چالمق : یولده کندیسنی خرسزلر صویمشلر.

صوّیموق { س. چام آغاجنك ینن ایچ قبوغی.

صوّیمه { س. صویمق فعلی. با : صویمق.

صوینْدی { س. صویلوب آتیلان شیء، قبوق.

صوینْمَق { فط. ١. کندی اثوا- بنی چیقارمق : یاتمق اوزره صویندم. ٢. چماشیر دکیشدیرمك : یارین چماشیر ییقهانه جغندن صوینملیسکز. ٣. برخدمته مخصوص قیافته کیرمك: خدمته صوینمق. || صوینوب دوکنمك = استراحت ایتمك اوزره کیجه‌لك قیافته کیرمك.

صوئوتمَق { فت. [اصلی : ساؤ- تمق اولوب صوغو- تمق املاسی یاکلیشدر.] ١. حرارتی کیدیروب صوئوق یاپمق، تبرید ایتمك : صویی نه‌ایله صوئوتیورسکز؟ بو یمکی چوق صوئوتدیکز. ٢. مج. محبت و حسن مناسبته بر درجه‌یه قدر خلل کتیرمك، ایکی کشی آره‌سنی آچمق : بوایش آره‌مزی صوئو- تمغه سبب اولدی؛ اونی بزدن صوئوته جق بعض ماجرالر کچدی.

صوئوق { ص. [اصلی ساؤق اولمغله صوغوق یازلما- ملی] ١. حرارتی اولمیان، صیجاغك ضدی، بارد، سرد : صوئوق صو؛ صوئوق هوا؛ بوز کبی صوئوق. ٢. طبیعتك خوشلانمدیغی، طبعه خوش کلمین، سویمسز، بارد : صوئوق آدم؛ صوئوق سوز. || صوئوق بز = برجنس صیق کتن بزی. = س. ١. حرارتك عکسی، برودت، صوئوقلق : بوکون صوئوق واردر؛ صوئوق یاپیور؛ بوسنه‌کی صوئوق چوقدن اولمامشیدی؛ بن صوئوقدن خوشلانیرم. ٢. اوشومکدن کلن خسته‌لق : صوئوق آلمق = اوشویوب خسته- لانمق. || صوئوق اولمق، ایتمك = هوا صوئومق. || صوئوق با- صمق = هوا بردن بره صوئومق. || صوئوقلر = صوئوق هوا : صوئوقلر کلدی.

صوئوقجه { ص. آز ویا اولدقجه و خیلی بارد : هوا صوئوقجه‌در.

صوئوقلامَق { فل. صوئوق آلمق، صوئو- قدن اوشویوب خسته‌لانمق.

صوئوقلامه { س. آتك آلتنده چیقوب آیغیرك آشمه‌سنه مانع اولان برنوع سیکیلجه.

صوئوقلق { س. ١. صوئوق اولان شیئك حالی، برودت، سردی: بوزك صوئوقلغی اوزاقدن تأثیر ایدر. ٢. مج. محبتسز و بارد معامله : بنی بر صوئوقلقله قبول ایتدی؛ آره مزده برصوئوقلق پیدا اولدی. ٣. یمکك آخرنده خوشاب محلبی ومیوه‌کبی سرینلك ویرمکه مخصوص مأکولات. ٤. حمامك پك صیجاق اولمیان طیشازی محلی : صوئوقلقده ییقاندم. || بل صوئوقلغی = مجرای بولك التهابی.

صوئومَق { فل. ١. صوئوق اولمق، حرارتی غائب ایتمك : یمك صوئودی؛ هوالر صوئودی. ٢. اوشیمکدن خسته- لانمق، صوئوق آلمق : صوئو- مش اولملیم. ٣. مج. آره آچلمق، محبتك قیزغینلغنه خلل کلمك : اونکله آره‌مز صوئودی. ٤. طول مدت براقمغله اونوتمق، کوکلدن چیقارمق، آرتق آرزو ومیل ایتمه‌مك : چوجقلر درسدن صوئودیلر؛ یازیدن صوئودم.

صوئیجی { س. یولجیلرك اوستنده بولدیغنی چالان، خر- سز، حرامی.

صَهباء { سذ. عر. [اصل عربیده « اصهب » اسم تفضیلنك مؤنثی اولوب قزیل دیمکدر.] شراب، باده. عر.

صِهر { سذ. عر. کوکی، انیشته و ازدواجله اقربا حکمنه کچن دیکر خصم.

صَهرنج { یاخود صهرنج. سذ. عر. [تر. زبانزدی: صارنج.] یاغمور صولرینك بریکمه‌سنه مخصوص اوله‌رق ابنیه آلتنده تحت الارض مخزن.

صِهری { ص. عر. ث : صهریه. ازدواجدن حاصل و متولد اولان : قرابت صهریه = ازدواجدن حاصل اولان اقربالق.

صِهرِیَّت { سث. عر. ازدواجدن حاصل اولان قرابت، دامادلق وقائنلق کبی قیز آلوب ویرمکله قزانیلان خصملق.

صَهریج { سذ. عر. با : صهرنج.

صَیّاد { سذ. عر. [« صید » دن سمب.] آوجی.

صَیّاغ { سذ. عر. [«صیاغة» دن سمب.] قیومجی.

صِیاغَت { سث. عر. قیومجیلق.

صِیام { سذ. عر. اوروج، صوم، روزه؛ شهر صیام = اوروج

آیی، رمضان شریف .

صِیانَت { سث. عر. قورومه، حفظ، محافظه، وقایه، حمایه : اولاد وعیالنی، عرضنی صیانت ایتمك؛ بن سزی صیانت ایچون چالیشدم .

صیت { سذ. عر. ایلکده شهرت، اشتهار، نیکنام، ذکر جمیل : صیت و شهرتی عالمه یایلدی .

صیتمه { س. ا اصلی : اصیتمه، ایصیتمه ا ابتدا اوشومکله دیترمه وبعده آتش وصیجاقلق کتیرن معروف خسته‌لق که اکثر امراضه مرافقت ایدر، نوبت، عر. حماء، فا. تب : صیتمه‌سی اولمق: صیتمه‌یه طوتلمق، یاقه‌لانمق. || صاری صیتمه = آمریقای وسطیده ظهور ایدر مهلك ومستولی بر مرض که طوتدیغی آدملرك درحال بکزلرینی صارارتوب قرارته‌رق بسبتون تبدیل ایدر .

صیتمه‌لانمق { فل. صیتمه‌یه طوتلمق، صیتمه‌سی اولمق .

صیتمه‌لی { ص. صیتمه‌یه طوتلمش، حمایه دوچار .

صیجاجق { ص. [« صیجاق » صفتنك مصغری اولوب تحبیب ایچون قوللانیلیر] سویله‌جك وطبیعت خوشلانه‌جق صورتده صیجاق : صیجاجق اوطه‌سنده اوتوریور؛ وجودینی فاتله‌لرله صیجاجق، آلیشدیرمش .

صیجاق { ص. [اصلی : اصیجاق، ایصیجاق] یاقیه‌جق درجه‌ده قیزغین، صوئوقلغی ازاله اولنمش، اوشوتمز، ایصینمش، حر، کرم : صیجاق صو، صیجاق هوا، صیجاق یمك، صیجاق اوطه. || قانی صیجاق = سویملی، هرکسله چابوق دوست اولور، انسیتلی. = س. ١. صیجاقلق. حرارت : بن چوق صیجاقدن خوشلانمام؛ هواده چوق صیجاق واردر؛ بوسنه‌کی صیجاغی چوقدن کورمه‌مشیدك. ٢. ایچنده صیجاق صو ایله ییقانیلان یر، حمام، کرمابه : صباح صیجاغه کیتمشیدم. ٣. صیجاق محل، ایصینمش یر : صیجاقدن صوئوغه چیقمق. || صیجاغی صیجاغنه = تاونده، تاوینی کچیرمه‌دن .

صیجاقلق { س. حرارت، کرمی: صویه‌نك صیجاقلغی اوزاقدن حس اولنور؛ بوسنه‌نك صیجاقلغی بر قاچ سنه‌دن بری اولمامشیدی .

صیچان { س. [اصلی : سیچقان] اجناس کثیره‌سی اولان معروف کمریجی حیوانجق، فاره، موش : فندق صیچانی تارله، قیر، طاغ صیچانی. پوسنلری کورك باپیلان بر چوق کوچك حیوانلره‌ده لسان عوامده صیچان نامی ویریلیر. || تارله صیچانی = تارله‌لرده بولنان ومحصولاتی یین برنوع صیچان. || فندق صیچانی = بو حیوانك پك کوچکی. || کمه صیچانی = لاغملرده بولنان اك بیوکی. || یر صیچانی = کوستبك دینلن حیوان. || صیچان اوتی = فاره‌لری اتلاف ایتمکده مستعمل معروف بر ترکیب کیمیوی، سم الفار. || صیچان دیشی = چماشیر اطرافنه وباخصوص کوملك قوللرینك کنارینه یاپیلیر اینجه وسیوری اویا. || صیچان قولاغی = Myosotis دینلن چیچك. || صیچان قویروغی = برجنس یووارلاق تورپی. || صیچان یولی = یر آلتی لاغمی. || صیچان ییلی = سال ترکانك برنجیسی .

صیچدیرمق { فت. ١. اوستنه ایتدیرمك. ٢. مج. چوق قورقوتمق. عو.

صیچراتمق { فت. یوقاری‌یه فیرلامه‌سنی موجب اولمق، یوقاری‌یه فیرلاتمق، زیپلاتمق : کچی یاوریسنی صیچراتمق ایچون بر آز اورکوتمك کافیدر: چوجغی اوینادوب صیچراتیور: لکه صیچراتمق = بولاشدیرمق . اوسته صیچراتمق = برکوتونك دوچار تعرضاتی اولمق: ادبسزه بر شیء سویله، اوستکه صیچراتیرسك .

صیچرامق { فل. هوایه قالقوب اوته‌یه فیرلامق، زیپلامق، اوینامق : جیلان یوریمز صیچرار: پیره بدننه کوره چوق صیچرار؛ چوجقلر صیچرایوب اوینایورلردی: چامور اوستمه صیچرادی . || جان، عقل باشه صیچرامق = دهشت کلمك .

صیچرایجی { ص. صیچرایان، فیرلایان، اوینایوب هوپلایان : صیچرایجی حیوانلر .

صیچلمق { فل. کندی قذوراتیله پیسلنمك، مردار وملوث اولمق، برباد اولمق.

صیچمق { فل. ١. دفع طبیعی ایتمك. ٢. برباد ومردار وملوث ایتمك .

صَیحه { سث عر. باغرمه. نعره.

صَید { سـ ذ . عر . آو، شکار، نخجیر، قنص : صید ایتمك = آولامق. || صید ماهی = بالیق آولامه .

صَیدگاه { سـ . فا . [عر . صید = آو . فا . گاه = محل] آو محلی، آو آولنان یر .

صَیدَلانی { صـ . عر . أ : صید . لانیه . اجزاجیلق فننه منسوب ومتعلق : فن صیدلانی = اجزاجیلق، اسپنجارلق فنی : مواد صیدلانیه . = سـ ذ . عر . جـ : صیادله . اجزاجی، اسپنجار .

صَیدَله { سـ ث . عر . اجزاجیلق فنی، اسپنجارلق .

صیر { سـ . ١ . طوپراقدن معمول چناق چوملك کبی شیئلره سوریلن ورنیکلی بویا : صیر سورلمش دستی؛ صیرسز چناق . ٢ . آینه‌نك آرقه‌سنه سوریلن قلای وبور .

صیر { د . « صی » ایله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کیروب تأکید ومبالغه بیان ایدر : صیر صیقلام = پك ایصلاق .

صیرا { صیرالامق وسائره . با : صره وسائره .

صیرت { صیرتارمق، صیرتلان . با : صرت وسائره .

صیرمه { سـ . حاده دن کچیرلمش کومش تل وبونك آلتینله یالدیز لانمشی : بیاض صیرمه، آلتین صیرمه، خاص صیرمه؛ صیرمه ایشلمه‌لی . — صاری و کوزل صاچدن کنایه اولور : صیرمه صاچلی .

صیرمه‌کَش { سـ . [« سیمکش » دن غلط تعبیر مقیمدر] صیرمه ایشلین، کموشدن صیرمه چکن اصناف .

صیرمه‌لی { صـ صیرمه ایله ایشلنمش، نقش اولنمش : صیرمه‌لی خاشه، اثواب .

صَیرورَت { سـ ث . عر . اولمه . ایدلمه، قیلنمه، برحالدن دیکر برحاله تحول : افعال بابنك بناسی چوق دفعه صیرورت ایچوندر .

صیریتغان { صـ . دائما دیشلرینی کوستروب سسسز ولطافتسز کولن : صیریتغان بر آدمدر .

صیریتمَق { فل . ١ . طوداقلری آیروب دیشلری کوسترمك، یالاندن وطاتسز صورتده کولمك : نه صیریتوب طوریورسك؟ ٢ . اولمك ویاصوئوقدن طوکمق . ٣ . بر قماشه اویماز رنکده ایپلیکله اوریلان دیکیش بد کورلمك : بیاض تیره بو اثوابده صیریتیور . ٤ . نقصان وعیب بر اوجدن کوزکمك : بونك قصوری صیریتیور .

صیریتمه { سـ . دیشلرینی کوسترەرك سسسز کولمه : اونك صیریتمه‌سی پك ضدمه کیدیور .

صیریق { سـ . قبوغی صییرلمش، یونلمش اینجه اوزون آغاج : چماشیر، باغچه صیریغی؛ حمال صیریغی = حماللرك آغر شیئلر قالدیردقلری آغاج که بر چفتنی درت حمال قوللانیر؛ صیریق حمالی = بوصورتله صیریق قوللانه‌رق آغر یوکلر طاشیان حماللر . — اوزون بویدن دخی مقام تقبیحده کنایه اولور . || صیریق آرابه‌سی = بر ایکی صیریقله مربوط درت تکرلکدن عبارت یوك آرابه‌سی . || صیریق کبی کزمك = بر ایش کورمیوب بوش بوش طولاشمق .

صیریم { سـ . قالینلغی صییرلمش اینجه ویومشاق دری دیلیمی . || بـ . صیریم . لاطی = دباغلانمامش دریدن معمول خلاط که دومن طونانمه‌لرنده قوللانیلیر .

صیزدیرمَق { فت . ١ . مساماندن ترلر کبی آرر آرر آقیتمق، طاملاتمق، ترشح ایتدیرمك : بوکوب یاغی صیزدیریور . ٢ . برندن پاره چکمك، آقچه سوکدیرمك . ٣ . سرخوش ایدوب اویوتمق، صیزوب یاته‌جق صورتده سرخوش ایتمك .

صیزرمَق { فت . صیزدیرمق . با : صیزدیرمق .

صیزلاتمَق { فت . آغرنمق، اینجینمك : برفسکه اوروب پارمغمی صیزلاتدی .

صیزلامَق { فل . آجی آجی آغریمق، دریکدن وجع ویرمك، صانجمق : قیرباجك اوجی پارماغمه طوقندی حالا پارمغم صیزلایور .

صیزلانمَق { فل . آغلاشمق، تشکی، تظلم ایتمك : صیزلانمغه سببیت ویرلمدی .

صیزلانمه { سـ . آغلاشمه شکایت، تظلم : بر کیمسه‌نك صیزلانمه‌سنه سببیت ویرلمدی .

صیزلدی { سـ . ١ . آغلاشمه، شکایت، تظلم، تشکی، اشکا . ٢ . خشنودسزلق : بر کونه صیزلدی چیقمدی .

صیزمَق { فل. ١. ترکبی طامله طامله چیقمق، ترشح ایتمك: بو کوپدن صو، یاغ صیزیور. ٢. سرخوش اولوب بیهوش یاتمق: ایچوب ایچوب صیزدی.

صیزندی { س. برقابدن ویاطاشلر آراسندن طامله طامله ترلیوب آقان مایع: یاغ صیزندیسی؛ صو صیزندیسی.

صیزی { س. اینجه ایشلین آغری، سیکیر وجعی: باجاقلرمده صیزی واردر، بر طاقم صیزیلر کزیور.

صیسقه { ص. [عر. «استسقاء» دن غلط] ١. قارننه صو طولمش، مستسقی. ٢. رخیطس دینلن علته دوچار اولوب ضعیف و قوری قالان (چوجق). ٣. مج. پك ضعیف، پك آریق ولاغر.

صیسقه‌لق { س. ١. استسقاء علتی. ٢. رخیطس علتی. ٣. ضعیفلك، لاغرلق، آریقلق.

صیغ { ص. چوق دریك اولمیان: چایك صیغ یری؛ دکیزك صیغ ساحلی؛ صولر صیغدر.

صِیَغ { سث. جم. عر. فد: صیغه. با: صیغه.

صیغامَق { فت. [زبانزدی: صیوامق] ١. یك وپاچه‌لری چویرمك، طوپلامق، تشمیر ایتمك: قوللرینی باجاقلرینی صیغامق. ٢. ال سورمك، مسح ایتمك، اوخشامق: آرقه‌سنی صیغامق. چه‌لری صیغامق = مج. موفق اولمق ایچون جدی صورتده شبث ایتمك، قوشمق.

صیغانمَق { فل. [زبانزدی: صیوانمق] قول و پاچه چویرلمك، تشمیر اولنمق: قول. پاچه صیغانمق. = فط. کندی قوللرینی ویا پاچه‌لرینی چویروب حاضرلانمق. برایشه حاضرلانمق: سز شمدیدن صیغاندیکز.

صیغدیرمَق { فت. آلدیرمق، استیعاب ایتدیرمك: بو کتابلری شو طولابه صیغدیره بیله‌جکمیسکز؟

صیغزه { س. انوانك بعض یرلرینی گکیشلتمك ایچون علاوه اولنان پارچه.

صیغشدیرمَق { فت. صیقه‌رق آلدیرمق، تضییقله استیعاب ایتدیرمك، صوقشدیرمق: بوقدر اشیایی بو صندیغه نصل صیغشدیره بیله‌جکسکز؟

صیغشمَق { فل. صیقیله‌رق طربریره کیرمك، زورله استیعاب اولنمق: بو اشیا بو چانطه‌یه آنجق صیغشه بیلیر.

صیغلق { ص. ١. صوبی صیغ اولوب کچید ویرن: نهرك اوراسی صیغلقدر. ٢. قوملق: کمی صیغلغه اوتوردی.

صیغمَق { فل. بر ظرفك ایچنه کیرمك، آلنمق. استیعاب اولنمق: بر اوقه صو بوشیشه‌یه صیغماز؛ بو اشیا بو صندیغه صیغمیه‌جقدر. || قابنه صیغمامق = صبرسز اولمق. || اله آوجه صیغمامق = پك سرکش و خشاری اولمق. || مزراق چواله صیغماز = صاقلانیر شیء دکلدر.

صیغنمَق { فل. طیانمق، التجا، استعاذه ایتمك: شیطانك شرندن اللهه صیغنیرم؛ صیغنه‌جق یر = ملجأ، پناه، ملاذ.

صیغه { سث. عر. جم: صیغ. فعلك تصریفندن حاصل اولان مختلف صورتلرینك بهری: صیغ مختلفه = ماضی، مضارع، امر کبی مختلف صیغه‌لر؛ صیغ مطرده = مفرد، تثنیه، جمع، مذکر، مؤنث و سائره کبی بر صیغه‌نك اقسامی.

صیغیر { س. جفت سورمه‌ده، وآرابه چکمه‌ده قوللانیلان واتی وسودی‌ینن معروف ایری حیوان اهلی؛ بقر. کاو: صیغیر اتی، صیغیر سودی، صیغیر دیلی. ارککنه اوکوز، دیشیسنه اینك، یاوریلرینه بوزاغی، طانه، دوگه، طوسون، آیغیرینه بوغا دینیر. || قره صیغیر = عادیسی. || صو صیغیری = مانده جنسی. || صیغیر دیلی = لسان الثور دینلن نبات. || صیغیر قویروغی = دیکر بر جنس نبات. || صیغیر کوزی = پاپادیه‌نك ایری وصاری نوعی.

صیغیرتماج { س. صیغیر چوبانی.

صیغیرجق { س. [طوغریسی: جوغورجق] بر جنس قوش.

صیغیرلق { س. احمقلق، بلاهت، قالین قفالیلق.

صیغین { س. کیکك ایری وبکککلی بر جنسی.

صَیف { سذ. عر. جم: اصیاف. یاز، تابستان: موسم صیف: صیف وشتا = یاز قیش.

صَیفی { ص. عر. ث: صیفیه. یاز موسمنه منسوب ومتعلق: محصولات صیفیه.

صَیفیّه { سث. عر. یاز موسمنه مخصوص مسکن، یاز-

لق اقامتکاه، کوشك، یالی.

صیق { ص. ١. بربرینه یاقین و بیتشیك، سگرك مقابلی: صیق طراق، صیق آغاجلر، صیق قماش. ٢. طار، ضیق: صیق یر. ٣. نادر اولمیان، کثیر الوقوع: او مملکتده فرطونه‌لر پك صیقدر. = ح. ١. بربرینه قریب اوله‌رق: بو صوغانلر پك صیق دیکلمش. ٢. بر برینی متعاقب، آره‌سی چوق آچلمقسزین: بوقیش پك صیق لدوس اسیور. || صیق بوغاز ایتمك = برینی شاشیرتوب واجرای تدبیر ایتمسنه وقت براقمیه‌رق اجبار ایله کندیسندن برشی استحصال ایتمك.

صیقشدیرمق { فت. ١. زورله طار یره صوقمق: شو اوتی بو چوالك ایچنه صیقشدیرملی. ٢. باصقی آلتنده ازوب اینجلتمك، تعصیر ایتمك. ٣. زورلامق، اجبار و تضییق ایتمك: کندیسنی بوکون حرکت ایتمك ایچون صیقشدیریور. ٤. اصولنه النه‌ویرمك: النه برچاریك صیقشدیردی. [بونك بلکه طوغریسی صوقشدیرمق در.]

صیقشمق { فل. ١. بربرینی صیقه‌جق صورتده بیغلمق، غلبه‌لك وازدحام اولمق: غلبه‌لك صیقشدی؛ خلق جامع شریفه صیقشدیلر. ٢. طارلاشمق، طارالمق: کوکسم صیقشدی. ٣. مجبور ومضطر قالمق: چوق صیقشیرسه‌م بونی‌ده صرف ایدرم.

صیقل { سذ. عر. جم. صاقل. معدنلره وآینه وسائره‌یه جلا ویرن آدم وجلا ویرمکه مخصوص آلت.

صیقلاشدیرمق { فت. ١. یاقلاشدیرمق، بربرینه یاقین کتیرمك. دها بیتشیك یاپمق: شو صاقسیلری صیقلاشدیرملی. ٢. دها صیق وقوع بولدیرمق: سز آوه کیتمکی صیقلاشدیردیکز.

صیقلاشمق { فل. ١. بربرینه یاقین کلمك، آره‌لری آزالمق: بو فوجیلر پك صیقلاشدی. ٢. بربری آرقه‌سنده وآره‌لقسز وقوع بولمق: فرطونه‌لر پك صیقلاشدی.

صیقلام { ص. صیقیله‌جق قدر ایصلاق: صیرصیقلام = پك ایصلاق. [یالکز بوتعبیرده مستعملدر.]

صیقلامق { فل. ١. صیقیله‌رق زورله آغلامق. ٢. ایصلیق چالمق. مر.

صیقلانمق { فل. صیق وقوع بولمق، صیقلاشمق، تعاقب ایتمك: یاغمورلر پك صیقلاندی.

صیقلق { س. ١. فاصله‌سزلق، طارلق، بیتشیکلك: آغاجلرك صیقلغی نظارته مانع اولور. ٢. بربری آرقه‌سندن وقوع، تعاقب: قیشین یاغمورلرك صیقلغی یوللرك قورومسنه میدان براقماز. = ص. پك صیق اولان: صیقلق اورمان: او محله پك صیقلقدر = خانه‌لری بربرینه متصلدر.

صیقلق { س. ایصلیق، سسی دیل ایله صیقه‌رق چالینان صفیر.

صیقلمق { فل. ١. طارالمق، طارلاشمق، تضییق اولنمق: بو دنك بوندن زیاده صیقلماز، چوق صیقلدی. ٢. مضطرب اولمق، منقبض اولمق، صیقندی چکمك: بوکون چوق صیقلدم: انسان یالکز قالنجه صیقلیر. ٣. اوتانمق، محجوب اولمق: صیقلمقسزین‌ده سویلیور. ٤. ضرورت چکمك، صیقندیده اولمق: چوق صیقیلوب‌ده کندیسنه مراجعت ایدرسه‌م رد ایتمز. || ایچ صیقلمق = محزون و مکدر اولمق. || جان صیقلمق = قیزمق، منفعل اولمق.

صیقمق { فت. ١. طارلاتمق، طارالتمق، تضییق ایتمك: دنکاری صیقمق. ٢. ال ایله صیقیشدیروب صوینی آلمق، تعصیر ایتمك: اوزوم، لیمون، سونکر صیقمق. ٣. قوت ویرمك، پکلشدیرمك، تشدید ایتمك: النی صیقمق، سسی صیقمق؛ برحرفی صیقمق = تشدیدله اوقومق. ٤. زورلامق، جبر و تضییق ایتمك: بومعلم شاکردانی چوق صیقار: چوق صیقارسه‌ك طوغریسنی می اعتراف ایدر؟ ٥. اضطراب ویرمك، مضطرب ایتمك، صیقندی ویرمك: بویله سوزلر آدمی صیقار: سنك طور وحالك بنی صیقیور. ٦. (بر آتش سلاحنی) بوشاتمق: بر طبانجه، برتفنك صیقدی. || ایچ، جان صیقمق = کدر ویرمك.

|| دیش صیقمق = غیرت ایتمك.

صیقمه { س. ١. صیقمق فعلی. با: صیقمق. ٢. یوقاریسی پوتلی وآشاغیسی باجاغه بیتشیك پوتور نوعی، لاز پوتوری.

صیقندی { س. ١. طارلق، مضایقه، ضرورت. ٢. قساوت، کدر، حزن، اندوه. ٣. اضطراب، ضجرت. ٤. ثقلت، آغرلق. ٥. صیقلمش میوه صویی، عصاره. ٦. صیقلمش میوه یوصه وجبره‌سی. || ایچ صیقندیسی، جان صیقندیسی = ایشسزلکدن ایچ صیقیلوب نه باپه‌جغنی بیله‌مه‌مه.

صیقنمق { فل. کندی کندینی صیقمق، ایقنمق، ایقلانمق.

صیقی { ص. ١. طار، مضیق، تنك: صیقی بوغاز: صیقی یاقه. ٢. پك، قاتی، سرت: صیقی ات. ٣. عجله‌لی، سرعتلی، مستعجل: صیقی ایش. ٤. شدتلی، شدید: صیقی امر، صیقی تنبیهات. || صیم صیقی = پك طار، پك زیاده صیقشمش. || صیقی صیقی‌یه = برمظروفك ظرفنه تمامی تمامنه وکوچلکله یرلشمسی: طولومبه‌نك پیستونی صیقی صیقی‌یه کچملی. || صیقی فیقی = پك بیتشیك، پك دواملی ویالکزجه: صیقی فیقی قونیشمق. = ح. ١. طار، زحمتله = بوغازدن صیقی کچیور؛ صیقی باغلاملی. ٢. پك، زیاده، قوت وشدتله: صیقی طوت. ٣. سرعت وعجله ایله: صیقی صیقی حیوان آرایورلردی. ٤. بلا مساعده: صیقی صیقی تنبیهات ویرلدی. ٥. دیك، بیوك بر دقتله: صیقی صیقی باقیور، دیکلیوردی. ٦. بربرینی متعاقب، دفعاتله: صیقی صیقی کلوب کیدیوردی. [بو وجهله حال کبی قولانلدیغنده اکثریا مکرر استعمال اولنور.]

صیقی { س. ١. طارلق، صقندی، اضطراب: جان صیقیسی. ٢. صوك درجه، مضایقه‌نك نهایتی: صیقی‌یی کورمینجه، صیقی‌یه کلمینجه. ٣. شدت، مساعده‌سزلك: نظام اوجاغنك ابتدای کشادنده عسکر چوق صیقی آلتنده ایدی؛ صیقی‌یه قومق = تربیه ایچون برکنج حقنده تدابیر مانعه اتخاذ ایتمك. ٤. آغزدن طولان اسلحهٔ ناریه‌ده باروت وقورشونك اوستندن ناملی‌یه صوقیلوب باصیلان بز وکاغد وسائره؛ قوری صیقی = قورشونسز اوله‌رق باروتك اوزرینه باصیلان صیقی که یالکز سس ایچون آتیلیر.

صیم { د. « صی » ایله باشلار بعض صفتلرك باشنه کیروب تأکید ومبالغه بیان ایدر: صیم صیقی. [« سیم سیاه » ده‌کی « سیم » ك ثقیلیدر.]

صیمزدی { س. عهد وپیمان نقضی، وفاسزلق. مر.

صیمزمق { فل. عهد وپیمانی نقض ایتمك، بوزمق، طونمامق. مر.

صیمق { فت. بوزمق، قیرمق، کسمك، باصوب محو ایتمك. مر.

صینار { ص. بیلدك، طانیدق، بر صویدن اولان، همجنس: حیوان صینارینه چکر.

صینامق { فت. ١. طانیمق ایچون قوقلامق، قوقلایه‌رق طانیمغه چالیشمق. ٢. دنه‌مك، تجربه ایتمك.

صینانمق { فج. فل. دننمك، تجربه اولنمق؛ صینانمش = مجرب.

صیندی { س. بیوك مقاص، درزی مقاصی.

صیندیرغی { یاخود صیندیغی. س. بوزغونلق محلی، بر مغلوبیتك وقوع بولدیغی یر؛ صرب صیندیغی = صربلیلرك وقتیله منهزم اولدقلری برمعرکه محلی.

صیندیرمق { فت. بوزمق، مغلوب ایتمك، باتیرمق.

صینغین { ص. قیریق، دوکوك، پریشان، پراکنده: صینغین آطه‌لر = طاغنیق جزایر.

صینمق { فل. فج. ١. قیرلمق، بوزلمق، شکسته اولمق. ٢. طاغلمق، پریشان وپراکنده اولمق. ٣. مغلوب ومنهزم اولمق، بوزغونلق ویرمك.

صینیق { ص. ١. قیریق، بوزوق، شکسته، ٢. طاغنیق، پریشان، پراکنده. ٣. بوزلمش، مغلوب.

صیوا { یا صیوه. س. دیواره سوریلوب طاشلرك ویا بغدادینك اوزرنده بر طبقه تشکیل ایدن خرج: یاپینك صیواسنی چکمك، صیوا اورمق.

صیواجی { س. ابنیه‌یه صیوا سورن صنعتکر:

صیواجی اوسته‌سی، صیواجی چراغی.

صیواجیلق { س. ابنیه یه صیوا سورمك صنعتی.

صیواشمق { فل. ۱. بولاشمق، بر شیء صیواکبی اوستنه سورملك. ۲. زوجت کسب ایدوب مجیق مجیق اولمق.

صیوالی { ص. صیوا سورلمش، صیواسی اولان.

صیوامق { فت. ۱. صیوا سورمك، صیوا ایله قاپلامق: پاپی یی صیوامق. ۲. بولاشدیرمق. ۳. هر طرفنی قاپلامق، یالکز سوس ایچون اوته‌سنه بریسنه قاپیوب هر طرفنی قاپلامق: چکمجه‌یه کومش صیوامق.

صیوامه { با: صیوامق. = ص. ۱. قاپلانمش، قاپلامه صورتده سورلمش: کومش صیوامه بر چکمجه. ۲. پك صیق طاقلش، زمینی پك آز کورینه‌جك صو رتده طاقلش: صیوامه اینجی، صیوامه بر یلك. ۳. بردوزی یه هیچ آرالق قالمامق اوزره بول بول قاپلامه: قالدیرملر صیوامه چامور.

صیوانمق { فل. فعج. صیوا سورلمك، صیوا ایله قاپلانمق: بوپانی دها صیوانمه‌سی.

صیوشیق { ص. ۱. پاپیشقان، مجیق مجیق یاپیشان (چامور و سائره). ۲. مج. پاپیشوب آیرلماز، آدمی راحت براقماز، معجز.

صیویق { ص. مایعجه، بولاشان، بولاشیق.

صیپرتمق { فت. ۱. شدت تماسله و صیق سورته رك یورتی آلدیرمق: الك دریسنی آغاجك قبوغنی صیپرتدی. ۲. حرکت حائنده بولنان برشیء بر جسمه تماس ایدرکبی چکمك: قورشون صیپرتدی چکدی.

صیپرلمق { فعج. فل. ۱. برشیء شدتله سورتیله‌رك صویلق، آیریلوب چیقمق: یوزمك دریسی صیپرلدی. ۲. مج. اصوللله و سورتنور کبی چکیلوب صاوشمق، ایشك ایچندن چکلمك: کندیسی بر صورتله صیپرلدی.

صیپرمق { فت. ۱. شدتله طوقنوب سورتنه‌رك بر شیئك یوزینی صویمق، آلوب کوتورمك: دیوارك طاشی المه سورتنه‌رك دریمی صیپردی: حیوانلر سورلمکله بتون آغاجلرك قبوغنی صیپرمشلر. ۲. اوستندن صیق سیله‌رك ویا قازیه‌رق آلمق، سرت سیلك: تری، یاغی پارمقله صیپرمق. ۳. چکدرك چیقارمق: پچاغی صیپرمق.

صیپرندی { س. پارمقله صیپرلمش ویا صیپرله‌بیلیر قاب بولاشیغی: تجره صیپرندیسی.

صیپرتی { س. دری ویا قبوغك صیپرلمش، طیرمالامش تری. = ص. عار و حجابی اولمیان، پرده‌سی صیپرلمش: صیپرتی آدم.

ض

ض { ضاد. س. [عر. سث.] ترکجه الفبانك اون سکزنجی حرفی اولوب، صرف ترکجه و فارسی کلمه‌لرده بولنمامغله، لسانمزده مستعمل کلمات عربیه‌یه مخصوصدر. بو حرفك مخرجی اسکی السنهٔ سامیه‌ده دخی مفقود اولمغله، اسکی عبرانی وسریانی الفبالرنده بولنمیوب، « تخذ ضظغ » حروفی میاننده عربلر طرفندن صادك اوزرینه بر نقطه وضعیله علاوه اولنمشدر. اصل عربیده بزم تلفظ ایده‌میه‌جکمز بر مخرج مخصوصی اولدیغی حالده. بز کاه (ز) وکاه (د) کبی اوقویورز. ابجد ترتیبنده ۲۶ نجی حرف اولوب، رقم کبی استعمالنده ۸۰۰ عددینه علامتدر.

اشبو لغت کتابنده (د) کبی تلفظ اولنان (ض) لر قوسین آره‌سنده بر (د). و (ز) کبی اوقونانلری‌ده ینه قوسین آره‌سنده بر (ز) حرفیله اشارت اولنه‌رق تفریق اولنمشدر.

ضابِط { (ز) ص. عر. ث: ضابطه. [« ضبط » دن سف.] ضبط وربط واداره‌یه مقتدر، اجرای حکم ونفوذه اهل اولان: ضابط آدمدر. = سذ. عر. ج: فا. ضابطان. عسکرده افراده قومانده وکندیلرینی اداوه و سوق ایدن عسکری که ملازم ثانیدن بیکباشی‌یه قدر اولان رتب مختلفه‌نك برنده اولور. [مادوننه افراد، مافوقنه امرا ودها اوستنه ارکان دینلیر] : عسکر ضابطانی؛ ضابطان عسکری [عسکریه دیمه‌ملی] : مکتبلی ضابط = مکتب فنون حربیه‌دن ملازملکله چیقمش اولان؛ آلایلی ضابط = نفردن یتیشمه اولان؛ کوچك ضابطان = بولوك امینی و باش چاوش کبی ضابط نامزدلری. || ضابطان اقلام = دوائر رسمیه‌ده قلم رؤساسی.

ضابِطلِك { (ز) س ۱. ضبط و ربط واداره‌یه اقتدار واهلیت : کندیسنده اقتضا ایدن ضابطلك یوقدر. ۲. عسکر ضابطی حال وصفتی ورتبه‌سی : آلایده ابراز اقتدار ایدنلر باش چاوشلقدن صکره ضابطلکی احراز ایده بیلیرلر : ضابطلك وظائفنی اوکرنیرلر.

ضابِطه { (ز) سث. عر. ۱. برشهر ویاموقعك ضبط وربط واسایشی ایشلرینه باقان اداره، پولیس، ضبطیه : ضابطه‌جه تحت نظارتده بولندیرلمق؛ ضابطه مأموری = قائممقام ومدیر کبی بر اداره مأمورینك مرکزی اولمیوب مع هذا اسکله ویا ممر اولمغله اهمیتی اولان بعض مواقعده بولندیریلان پولیس مأموری که نوعما مدیر وکیلیدر؛ ضابطه مدیری = بیوك شهرلرده محلی پولیس دائره‌سنك باشی. ۲. رابطه، قاعده.

ضاحِك { (د) ص. عر. ث: ضاحکه. کولن، کولیجی. ز.

ضاد { (د) سث. عر. « ض » حرفنك اسمیدر. نقطه‌لی اولدیغنه بناءً « صاد مهمله » دینلن « ص » دن تفریق ایچون « ضاد معجمه » و « ضاد منقوطه » دخی دینلیر.

ضارِب { (د) ص. عر. ث: ضاربه. [« ضرب » دن سف.] ۱. دوکن، ضرب ایدن، طیاق آتان : ضارب ایله مضروبی توقیف ایتدیلر. ۲. ر. اعمال اربعه‌دن ضرب عملنده برعددك قاچ دفعه تکرر ایتدیکنی کوسترن عدد؛ ضارب مشترك = ایکی عددی کسورسز حاصل

ضرب ویرمك شرطیله ضرب ایدن عدد؛ ضارب مشترك اکبر، ضارب مشترك اصغر = برعددی عین حاصل ضربی ویرمك شرطیله ضرب ایدن عددلرك اڭ بیوکی وك کوچکی .

ضالّ { (د) ص. عر. ۱: ضاله. [« ضلالت » دن سف.] یولنی غائب ایتمش، طوغری یولدن چیقمش ، کمراه ، باغی ، طریق هدایتده اولمیان : فرق ضاله .

ضامِن { (ز) ص. عر. ۱: ضامنه. [« ضمان » دن سف.] کفالت ایدن، کفیل : بو مبلغی ویره‌جککزه سزه کیم ضامن اولور؟

ضایِع { (ز) ص. عر. ۱: ضایعه. [« ضیاع » دن سف.] وجودی اولمیان، تلف ، غائب، نابود، نابدید : مالنی ضایع ایتدی؛ مالی ضایع اولدی؛ مال ضایع؛ اموال ضایعه.

ضایِعات { (ز) سث. جم. عر. ۱. غائب وتلف اولان شیئلر، ضرر وزیان، الدن چیقان شیئلر : بو حریقده چوق ضایعاتکز وارمیدر ؟ بو فرطونه چوق ضایعاتی موجب اولدی. فلانجه‌نك وفاتی ضایعاتدندر . ۲. وجودجه اولان تلفات : بو قدر قان غائب ایتمك بر ضایعاتدر .

ضَبّ { (ز) سذ. عر. تا. کلر، کرتنکله.

ضَبط { (ز) سذ. عر. ۱. صیق طوتمه، ایی طوتمه : قوللرینی طوتوب ضبط ایتدی. ۲. تحت اداره‌سنه آلمه، تصرف ایتمه، صاحب ومالك اولمه : فلان تاریخدن اعتباراً ضبط ایتمك اوزره فلان منصبه نصب اولندی. ۳. سلاح قوتیله برملکی تحت تصرفنه آلمه، فتح : بر قلعه، بر ایالت ضبط ایتدی. ٤. زورله آلمه، جبراً طوتمه، غصب : مالمی، اومی ضبط ایتدی. ٥. برشیئك بتوننی طوتمه، اشغال : بو ایش بتون کونمی ضبط ایتدی. ٦. آکلامه، ذهنه آلدیرمه، ذهناً احاطه ایتمه : بودرسی ضبط ایده‌مدم. ۷. قید ایتمه، خلاصه‌سنی تحریر ایتمه : افاده‌سنی ضبط ایتدی؛ ضبطی اوقویکز. ۸. مصادره ایتمك : قاچاق ضبط اولنور. || ضبط کاتبی = برمحکمه‌ده محاکمات وقراری ضبطنامه‌یه درجه مأمور کاتب . || ضبط و ربط = اسایش، انتظام : ضبط وربطه نظارت ایتمك.

ضَبطنامه { (ز) س. فا. [عر. ضبط = قید . فا. نامه = محررات] بر مجلس و یا محکمه‌نك ویامستنطق کبی برمأمورك مذاکرات و مقررات و افاداتی حاوی اوله‌رق تنظیم ایتدیکی ورقهٔ رسمیه .

ضَبطِیّه { (ز) سث . عر . ۱. مملکتك ضبط وربطنه باقان هیئت و اداره ، ضابطه، پولیس : ضبطیه‌یه مراجعت ایتمك؛ ضبطیه نظارتی. ۲. ضبط وربطه مأمورعسکر، ژاندارمه، پولیس: ضبطیه نفری، ضبطیه سواریسی؛ ضبطیه ایله جلب ایتمك .

ضُجرَت { (د) سث. عر. صیقندی، طارلق ، زحمت ، ضرورت .

ضِحك { (د) سذ. عر. کولمه، خنده ؛ ضحك آور = کولمه کتیرن، جالب خنده .

ضُحی { (د) سذ. عر. قوشلق وقتی. ۱.

ضَخامَت { (د) سث. عر. ایریلق، بیوکلك، قوجامانلق . ۱.

ضَخم { (د) ص. عر. ایری، بیوك، قوجامان، جثه‌لی .

ضِدّ { (ز) سذ. عر. ۱: ضدان، ضدین. جم : اضداد. ۱. بر شیئك عکسی، قارشیلغی، مخالفی: طاتلی آجینك ضدیدر. ۲. طبیعته مخالف اولان شیء، ترس: عکسی ایش : ضدینه باصیور؛ ضدمه کیدیور . ۳. چاره ، تدبیر : ضدینی بولمق . || جمع اضداد = بربرینه مخالف شیئلرك بر یره جمعی . || ضدان لایجتمعان = بر یره کلمه‌سی ممکن اولمیان ایکی مباین شیء. = ص. ۱. مخالف، مباین، دیکر بر شیئك عکسی اولان : بو اونك ضدیدر . ۲. خوشلانلمیان، منفور، مکروه : بوایش ضدمدر، ضد اکبرمدر .

ضِدّیّت { (ز) س. [عربی اولمیوب غلط تعبیردر] مخالفت، مباینت، خصومت : آره‌لرنده ضدیت واردر .

ضَرّ { (ز) سذ . عر . ضرر، مضرت، زیان. ۱.

ضَرّاء { (د) سث. عر. محنت، بلا، شدت . مقابلی : سراء : نه سراده نه ضراده .

ضَراعَت { (ز) سث. عر. آلچا. لمه، تواضع، تذلل. ؤ

ضَرب { (د،ز) سذ. عر. ۱. اورمه. دوکمه : ضرب وجرح ایله متهم؛ ضرب شدید. ۲. سکه یه تمغا اورمه، تمغالامه: ضرب سکه. ۳. ر. حسابك اعمال اربعه سندن اوچنجیسی که بربری اوستنه یازیلان ایکی عدددن برینك دیکری مقدارنجه دفعه تکرر ایتمسندن عبارتدر، مثلا ۵/۳ یاخود ۵×۳=۱۵ که اوچ ۱۵ دفعه بش اون بش دیمکدر. برنجی عددینه مضروب. ایکنجیسنه ضارب واوچنجیسنه حاصل ضرب دینیر. ٤. درلو، نوع. ٥. شدت، سرعت. || ر. ضرب اشارتی = × اشارتی. || ضرب مثل = مبنی علی الحکایه اولوب مثال کبی ایراد اولنان مشهور سوز، آتالر سوزی. ج : ضروب امثال.

ضَرَبان { (د) سذ. عر. نبض اورمه سی، اوینامه، چارپمه : ضربان قلب .

ضَرْبخانه { (ز) س. فا. [عر. ضرب = تمغالامه. فا. خانه = محل] مسکوکات ضرب اولندیغی محل، سکه دوکمکه مخصوص معمل، رسمی اداره : ضربخانهٔ عامره [وصفنك مؤنث اولمسی غلط مشهوردر.]

ضربزن { (د) س. فا. [عر. ضرب = دوکمه. فا. زدن = اورمق] قلعه دوگن طوب . مر.

ضَربه { (د) سث. عر. ج : ضربات. اورش، چارپش.

ضَرَر { (ز) سذ. عر. یازیق، زیان، خلل، خسار : ضرر ایتمك، ضرر کورمك، ضرر چکمك = متضرر اولمق؛ ضرری طوقنمق. || ضرر دیده = ضرر کورمش، متضرر. || ضرری یوق = لابأس، برشیء دکل.

ضَرَرسز { ص. ۱. ضرری طوقنمیان، مضر اولمیان: ضررسز آدم. ۲. مج. اولدقجه ایی، کوتی اولمیان : ضررسز بر آدر؛ ضررسز یازیسی واردر.

ضَرَرلی { ص. ۱. ضرری طوقنان، مضر : ضررلی حیوان؛ ضررلی تجارت. ۲. ضرر ایدن، ضرره اوغرایان، متضرر، زیانکش : بو ایشده بز ضررلی چیقدق .

ضِرس { (د) سذ. عر. ج : اضراس. آزی دیشی.

ضَرطه { (ز) سث. عر. یللنمه: ضرطه چکمك .

ضُروب { (د) سذ. ج. عر. فد : ضرب. با: ضرب. ضروب امثال = ضرب مثللر، آتالر سوزلری .

ضَرورَت { (ز) سث. عر. ج: ضرورات . [عربی تعبیراتده « ضروره » صورتنده قوللانیلیر .] ۱. ناچارلق، بر ایشه بهمه حال مجبور اولمه، ایستر ایستمز اونی یاپمه، لابدلك، الزمیت : تجار ایچون بوکون تحصیل ضرورت تحتنده در؛ فارسی اوکرنمکده بزم ایچون ضرورت یوقدر. ۲. احتیاج، فقر، صوك درجه ده یوقسوللق : ضرورتده در؛ ضرورتله یاشایور؛ فقر و ضرورتك صوك درجه سنه کلمشدر. || بالضروره = ایستر ایستمز، ناچار، چاره سز. [« بالضرور » دیمه ملی .]

ضَروری { (ز) ص. عر. ؤ: ضروریه. ایستر ایستمز اوله جق اولان، ناچار، مجبوری: بزم عربی تحصیلمز ضروریدر؛ بو ایش مواد ضروریه دندر؛ احتیاجات ضروریه = کیف ایچون اولمیوب یاشامق ایچون لابد اولان احتیاجلر .

ضَریح { (د) سذ. عر: مزار، مرقد، قبر : نور الله ضریحه .

ضَریر { (د) ص. عر. آنادن طوغمه کور، طبیعی اعمی .

ضَعف { (ز) سذ. عر. ضعیفلك، ناتوانلق، درمانسزلق، قوتسزلك : ضعف بدن، ضعف بصر، ضعف معده؛ ضعف پیری = اختیارلقدن کان درمانسزلق . [ضعفیت دیمه ملی .]

ضِعف { (ز) سذ. عر. ج : اضعاف. بر شیئك ایکی مثلی، ایکی قاتی : بو سنه کچن سنه کی کارك ضعفنی قزاندق؛ غائب ایتدیککزك اضعافنی قزانیرسکز .

ضُعَفاء { (ز) سذ. ج. عر. فد: ضعیف. با: ضعیف.

ضَعفی { (ز) ص. عر. ؤ: ضعفیه. ط. قوتسزلکه منسوب ومتعلق .

ضَعفِیَّت { (ز) ضعف معناسیله لسانمزده مستعمل غلط بر تعبیردر .

ضَعیف { (ز) ص. عر. ؤ: ضعیفه. [« ضعف » دن

صث.] ١. قوتسز، ناتوان، مجالسز: ضعیف آدم؛ بوخسته‌لقدن وق ضعیف دوشدم؛ ضعیف البنیه = بدنی قوتسز. ٢. قوتسز، اعتبارسز، کوشك، کوگنلیه‌جك: قول ضعیف؛ رأی ضعیف؛ روایت ضعیفه. ٣. تر. آریق، لاغر، اتسز: پك ضعیف آدم؛ قوللری دکنك کبی ضعیف. = سذ. عر. جم: ضعفاء. خسته، مریض، بیمار آدم: ضعفاء عسکریه نقلنه مخصوص سدیه.

ضَعیفلاتمَق { (ز) فت. قوتسز و درمانسز یاخود آریق ولاغر ایتمك: بوخسته‌لق بنی چوق ضعیفلاتدی.

ضَعیفلامَق { (ز) فل. قوتسز و ناتوان اولمق یاخود آریقلامق: برصیتمه ایله بوقدر ضعیفلادم.

ضَعیفلق { (ز) سـ. ١. قوتسزلك، درمانسزلق، مجالسزلك، ناتوانلق، ضعف. ٢. آریقلق، لاغرلق، اتسزلك.

ضَلال { (د) سذ. عر. و:

ضَلالَت { (د) سث. عر. طو. غری یولدن صاپمه، یولی غائب ایتمه، آزمه: ضلالته دوشمك، طریق ضلالتده پویان اولمق.

ضِلع { (د) سذ. عر. جم: اضلاع. ١. قبورغه کمیکی، ایکو، پهلو. ٢. ر. بر شکل هندسینك اطرافنی قپایان خطلرك بهری: مثلث متساوی الاضلاع = اوچ ضلعی مساوی شکل مثلث؛ سداسی الاضلاع = آلتی یانلی شکل. || ضلع مجسم = بر جسم هندسینك وجوه جناحیه‌سنك فصل مشترك خطلری.

ضَمّ { (ز) سذ. عر. ١. قاتمه، الحاق، علاوه: تارله‌نك بر دونمنی باغچه‌یه ضم ایتدم. ٢. آرتدیرمه، فضله اوله‌رق ویرمه: معاشنه یوز غروش ضم اولندی. ٣. علاوه والحاق اولنوب آرتدیریلان شیء: بو اوك ایکی اوطه ضمی وار؛ بیك غروش معاش ذاتیسی اوچیوز غروش ده متفرقه نامیله ضمی واردر. ٤. ر. بر حرفك مضموم یعنی اوترو [ُ] ایله اوقونمه‌سی: ضم کاف ایله (کُل) کلمه‌سی کبی.

ضِماد { (ز) سذ. عر. ط. لاپه، یاقی: ضماد خردل = خردال یاقیسی.

ضَمان { (ز) سذ. عر. کفیل اولمه، کفالت. صق. مثلیاتدن اولان شیئك مثلنی وقیمیاتدن اولانك ده قیمتنی ویرمك.

ضَمائِر { (ز) سذ. جم. عر. فد: ضمیر. با: ضمیر.

ضَمائِم { (ز) سث. جم. عر. فد: ضمیمه. با: ضمیمه.

ضِمن { (ز) سذ. عر. ١. ایچ طرف، داخل. ٢. آچیقدن افاده اولنمیوب دیکر سوزلردن آکلاشیلان مقصد خفی. ٣. مقصد، مرام، سبب: کیفیتك تحقیق واشعاری ضمننده تحریرات یازلدی = مقصد ومرامیله.

ضِمناً { (ز) ح. عر. آچیقدن اولمیه‌رق، طولاییسیله: ضمناً آکلاتدی؛ بوافاده‌دن ضمناً شو آکلاشیلیور.

ضِمنی { (ز) ص. عر. ث: ضمنیه. آچیقدن اولمیه‌رق طولاییسیله افهام اولنان: مقصد ضمنیسی: افادهٔ ضمنیه.

ضُمور { (ز) سذ. عر. ط. بر عضوك بسلنمیوب ضعیفلامه‌سی وقورویوب بطال قالمه‌سی. فر. Atrophie.

ضَمّه { (ز) سث. عر. اوترو دینلن [ُ] حرکه که لسانمزده درت درلو تلفظ اولنور واکثریا [و] حرفیله یازیلیر: ضمهٔ مقبوضهٔ ثقیله، بوکبی؛ ضمهٔ مقبوضهٔ خفیفه، گون کبی: ضمهٔ مبسوطهٔ ثقیله، یول کبی: ضمهٔ مبسوطهٔ خفیفه، سوز کبی.

ضَمیر { (ز) سذ. عر. جم: ضمائر. ١. ایچ، داخل، هر شیئك ایچ یوزی، باطن. ٢. قلب، یورك، وجدان. ٣. ر. صرفده بن، سن، او کبی متکلم ومخاطب و غائبدن کنایه اولان اسم، که عربیده متصل ومنفصل اوله‌رق ایکی‌یه منقسمدر.

ضَمیمه { (ز) سث. عر. جم: ضمائم. ضم و علاوه اولنمش شیء، صکره‌دن آرتدیریلوب الحاق اولنمش قسم: بکا ایتدیکی بونجه احسانلره برضمیمه اولمق اوزره بودفعه‌ده شو ایلکی ایتدی؛ بوآیلرك ضمائمی واردر: ضمیمهٔ ممالك ایدلدی؛ بو مقاوله نامه‌یه برده ضمیمه ایستر.

ضوء { (د) سذ. عر. ایشیق، ضیا، نور، آیدینلق.

ضَوابِط { (ز) سث. جم. عر. [فد. «ضابطه» لسا-

تمرده بومعنا ایله آز قوللانیلیر ا قواعد، نظامات .

ضیاء (ز) سذ. عر. ایشیق، آیدینلق، نور : بوبنجره‌دن آز ضیا گیریور: حکمت طبیعیه‌نك ضیا بخش .

ضیاپاش (ص. فا. ا عر. ضیا = نور . فا. پاشیدن = ساچمق ا نور نشر ایدن، نور افشان، پارلاق، شعشعه‌دار .

ضیادار (ص. فا. منور، پارلاق، مضیء .

ضیاع (ز) سذ. عر. غائب اولمه، محو ونابود اولمه، تلف : مال میری‌یی ضیاعدن محافظه ایتمك : ضیاع ابدی = اولوم، وفات .

ضیاع (ز) سث. جـ. عر. فد: ضیعه. با : ضیعه .

ضیافت (ز) سث. عر. ۱. مسافر قبول ایتمه، مسافره طعام یدیروب اکرام ایتمه. ا بومعنا ایله لسانمزده پك مستعمل اولیوب، هله عربیده برنجی مدلولی اولان برینه مسافر اوله معناسیله هیچ قوللانماز . ا ۲. اکرام ایچون آدم دعوت ایدوب مکلف صورتده یمك یدیرمه، دعوت : سزده بواقشام ضیافت وار ایمش؛ بوکون ویر یلهجك ضیافته دعوتلی میسکز؟ ضیافت چکمك، کشیده ایتمك. ۳. تکلیفلی مسافرلره ودعو. تلیلره چیقارپلان مکلف و مطنطن یمك : بزه عادتا ضیافت چیقاردی؛ فلانك اوندهبرضیافت یدك.

ضیعه (ز) سث. عر. جـ : ضیاع . ایشلنیر اراضی، تارله، کوچك چفتلك .

ضَیف (د) سذ. عر. جـ : ضیوف. قونوق، مسافر، مهمان. [لسانمزده نادرالاستعمل اولوب عربیده‌ایسه اصل مهمان معناسنی افاده ایدن بو اسمدر، مسافر ایسه یولجی و سیاح دیمکدر .]

ضیق (ز) سذ. عر. طارلق، صقنتی : ضیق نفس = نفس طارلغی؛ ضیق صدر = کوکس طارلغی، عسرت تنفس.

ضَیِّق (ز) ص. عر. ؛ : ضیقه. طار، تنك، صیقتدیلی .

ضُیوف (ز) سذ. جـ. عر. فد : ضیف. با: ضیف.

ط

ط { طی. س. [عر. طاء. سث.] ترکجه الفبانك اون طقوزنجی حرفی اولوب، عربیده بزم تلفظ ایده‌میه‌جکمز بر مخرج مخصوصی اولمغله، حقیقتده لسانمزده بو مخرج اولمدیغندن، ترکی الاصل کلمه‌لرده قوللانلمامق اقتضا ایدر. کن، و شرق ترکجه‌سنده اصلا قوللانلمدیغی حالده، بزم غرب ترکجه‌مزده کاه (ت) وکاه (د) یرینه و خصوصیله قالین حرکه ایله بو ایکی حرفه بدل قوللانیلیور. کلمات عربیه‌ده ایسه دائما (ت) کبی اوقورز. ترتیب اصلی اولان ابجد صره‌سنده طقوزنجی حرف اولوب، رقم کبی استعمالنده‌ده طقوز عددینه علامتدر. شکل عبرانیسی ט و شکل سریانیسی ܛ اولوب، بونلرك شکل عربیسیله اولان مشابهتلری ظاهردر. لسان یونانیده Θ شکلنی آلوب عر. (ث) کبی پلتك اوقونور.

ترکی الاصل اولان کلمه‌لرده (ت) و (د) کبی اوقونان (ط) لر بولغت کتابنده قوسین آره‌سنده یر (ت) ویا (د) ایله تفریق اولنمشدر.

طاء { سث. عر. (ط) حرفنك اسم عربیسی اولوب، ظاء معجمه دینلان (ظ) دن تفریق ایچون «طاء مهمله» دخی دینلیر.

طابَ { فل. عر. [«طیب» دن فعل ماضی مفرد مذکر غائب اولوب زیرده‌کی دعا تعبیرنده مستعملدر] ایی وتمیز اولسون: طاب ثراه = طوپراغی ایی وپاك اولسون.

طاباق { طاباقخانه. با: دباغ وسائره.

طابان { (ت) [اصل تابان یاصی دیمکدر] ۱. آیاغك آلتی: چوق یوریمکدن طابانلرم آغریور. ۲. قوندره‌نك آلتنی تشکیل ایدن کاوسله: پوتینك طابانی صاغلام. ۳. مج. طیانمه، ثبات، متانت، صلابت، مقاومت: سزده هیچ طابان یوقیدر. ٤. قلیج وسائره ناملیسی اولان ایی دمیر: هند، خراسان طابانی. [بو معنا ایله صفت کبی‌ده قوللانیلوب: طابان قلیج دینلیر.] ٥. تارله ویا طاغك یاصی و دوز صیرت صورتنده اولانی. [بو معنا ایله دخی صفت کبی‌ده قوللانیلوب: طابان تارله، یر دینیر.] ٦. هر شیئك آلتنه افقی وضعیتده موضوع کراسته وسائره. قاعده: کریش طابانی: طابان آغاجی. ۷. تارله‌نك طوپراغنی باصدیرمق ایچون یووارلانان آغر. اسطونه. ۸. بر نهرك دریك اولان اورته‌یری. || طابان آتمق = اوزونجه بر یولی یایا یوریمك. || طابان اینجیری = یاصی قوری اینجیر. || اوق طابانی = طام چاتیسنك مقاس باغی. || طابان چکمك = طورمیوب کیتمك. || دوه طابانی = ۱. آچیق آدیم. ۲. بر جنس نبات. || دوز طابان = اوغورسز، نحوستلی. || طابان صویی = قوتلی یول وصاغلام صو. || طابان طابانه = تمامیله ضد، بسبتون مباین. || طال طابان = بالدیری چبلاق طاقمی. || طابانه قوت = سرعتله یوریه‌رك قاچمق. || طابانی قالدیرمق = قاچمق، فرار ایتمك.

طابانجه { (ت) ـ با: طبانجه.

طابانسز { (ت) ص. ثبات و متانتی اولمیان، ثباتسز، قورقاق، متردد.

طابانسزلق { (ت) س. ثباتسزلق، متانتسزلك، جسارتسزلك.

طابانکَش { (ت) ص. [تر. طابان ایله فا. کشیدن فعلی اسم مصدرندن مرکب تعبیر سقیم] طابان چکن، یایا یورو-ین. عو.

طابانلی { (ت) ص. ثباتلی، متانتلی، جسور.

طابخ { ص. عر. ث: طابخه. [« طبخ » دن سف.] ۱. پیشیرن، یمك پیشیرن، آشجی. [طباخ دها مستعملدر] ۲. ط. یاقیجی، آتش کتیرن، یاقان، محرق: خمای طابخ = آتشلی صیتمه.

طابع { ص. عر. ث: طابعه. [« طبع » دن سف.] باصان، طبع ایدن، بر کتابی طبع ونشر ایدن مطبعه‌جی: بو کتابك طابعی کیمدر؟

طابقور { (ت) س. طابورك اصلیدرکه اسکی ترکجه ده درت یاندن دیزیلوب استحکام شکلنی آلمش وآره‌لری زنجیرله باغلانمش آرابه‌لر. با: طابور. || طابقور قولانی = خاشه‌یی اکره باغلایان قولان.

طابور { (ت) س. [اصلی: طابقور، تاب قور] ع. ۱. بربرینه آرقه‌سنی ویرمش درت دیزیدن مرکب مربع الشکل بر عسکر ویا طوب و سائره مجموعی که هر طرفدن دشمنه مقابله ایدوب بر استحکام تشکیل ایدر: طابور اولمق. ۲. بر الای پیاده عسکرینك درتده بری که درت بولوکدن و اساساً بیك عسکردن عبارت اولوب بر بیکباشینك قوماندەسی آلتنده بولنور: بر طابور عسکر؛ اوننجی آلایك ایکنجی طابوری؛ طابور ضابطانی، طابور هیئتی. || طابور آغاسی = ضبطیه بیکباشیسی. || طابور ماجار = [فر. Tambour major دن اوله‌جق] چوجق اویونجاقلرندن اوجی طوپوزلی وسوسلی دکنك.

طابیه { (ت) س. [عر. تعبیه. دن] سم. منفرد استحکام، مترس، طوب محلی؛ طوپراق طابیه، آی طابیه، یاریم طابیه. اوق طابیه وسائره = طابیه‌نك مختلف اشکال وانواعی.

طاپدیرمَق { (ت) فت. عبادت ایتدیرمك، نماز قیلدیرمق، پرستش ایتدیرمك؛ خلقی کندینه طاپدیرمش = کندینی چوق سودیرمش.

طاپر { (ت) د. با، طپر.

طاپشدیرمَق { (ت) فت. ۱. آراتدیرمق، جستجو ایتدیرمك. ۲. اصمارلامق، سپارش ایتمك. مر.

طاپشرمَق { (ت) فت. اولاشدیرمق، ایصال ایتمك.

طاپمَق { (ت) فل. و:

طاپنمَق { (ت) فل. ۱. عبادت ایتمك، پرستش ایلمك: بته طاپمق؛ آتشه طاپنانلر. ۲. پرستش درجه‌سنده سومك، مربوط ومفتون اولمق: تحت اداره‌سنده بولنانلر کندیسنه طاپنیرلر.

طاپنمه { (ت) س. و:

طاپنیش { (ت) س. عبادت، پرستش.

طاپنیجی { (ت) س. طاپنان، عابد، عبادت ایدن.

طاپو { (ت) س. [اصلی: طاپوق = انقیاد، تبعیت] اراضیٔ امیریه‌نك تفویضی اثناسنده تفوض ایدن کیمسه‌دن میرینك آلدیغی معجله ومأموری طرفندن ویریلن سند. طاپو ایله متصرف اولدیغم اراضی [با طاپو دیمه‌ملی]؛ طاپو مأموری = دفترخاقانی مأموری وطاپوکاتبی.

طاپه { (ت) س. با: طپه.

طات { (ت) س. [« ت » تحریك اولنجه « د » اولور.] ۱. لذت، آغزله اولنان حس، ذوق، مذاق: آغزمده هیچ طات یوقدر؛ آغزمك طادی قاچمش. ۲. طاتلیلق، حلاوت، عذوبت، شیرینلك: بو حلوانك طادی نقصان. || آغز طادیله یمك = لذتنی طویمق. || طادینی آلمق: طادانمق، لذتیاب اولمق. || طادی طاماغده قالمق = چوق لذتلی کورینمك، لذتی اونودلمامق.

طاتدیرمَق { (ت) فت. ۱. لذتنه باقدیرمق، چاشنیسنه باقدیرمق، لذتنه باقه‌جق قدر یدیروب دنتمك: شو رجلی سزه طاتدیره‌یم. ۲. طویورمق، حس ایتدیرمك: الله کیمسه‌یه اولاد آجیسنی طاتدیرماسون.

طاتسز { (ت) ص. ۱. لذتسز، نامطبوع، صمان کبی:

شالغم طاتسز بر سبزه‌در؛ بك طاتسز طوزسز برشی. ۲. طا. تلی اولیان، حلاوتی اکسیك: بو حلوا طاتسز اولمش. ۳. مج. سوزنده وفعل وحرکتنده بر کونه شیرینلکی اولیان، صو. ثوق: بك طاتسز آدم.

طاتسز لانمق (ت) فل. طا. صوثوق ومناسبتسز قول وفعلده بولنمق: آرتق طاتسزلا نیورسك.

طاتسزلق (ت) سـ. ۱. لذ. تسزلك، مزه‌سزلك: بو میوه‌نك طاتسزلغی. ۲. حلا. وتسزلك، طاتیلیق نقصانی: بو اوزومك طاتسزلغی بخاملغندندر. ۳. فعل وحرکتده شیرینلك فقدانی، صوثوقلق: بو آدمك طاتسزلغی‌ده چکلمز.

طاتلامق (ت) فة. طاتلی ایتمك، شکر ویا بال وسائره علاوه ایتمك، طاتیلا. ندیرمق: بو قهوه‌یی طاتلامق اقتضا ایدر.

طاتلانمق (ت) فل. طاتلی اولمق، طادی آرتمق: اوزوملر طاتلانمه باشلادی.

طاتلو (ت) ص. یاخود:

طاتلی (ت) ص. ۱. آغزه‌برلذت مخصوصه ایله خوش کان، آجی ضدی، حلو، عذب، شیرین، نوش: طاتلی میوه، طا. تلی یمك. ۲. لذتلی، لذیذ، خوشه کیدر، لطیف: مال طا. تلیدر؛ جان طاتلیدر؛ طاتلی سوز. ۳. ایجیلیر، ایچلمکه کلیر، طوزلی وآجی اولیان: طاتلی صو؛ طاتلی صو بالیمی. = سـ. طاتلی یمك ویا رجل: هفته‌ده ایکی کره سفره‌ده طاتلی واردر؛ صباحلین بر قاشیق طاتلی یمك اییدر. || طاتلی باقیش = لطیف صورتده شاشیلق. || طاتلی بلا = اولاد. || طاتلی دیل = آدمك کوکلنی آلان نازکانه والتفاتلی سوز. || طاتلی سلمن = بر مادهٔ کیمیویه. || طاتلی صو فرنکی = عن اصل ممالك عثمانیه‌اهالیسندن ایکن باشنه شابقه کین فرنك مقلدی.

طاتلیجه (ت) ص. آز طاتلی، طا. تلیمسی.

طاتلیجی (ت) سـ. طاتلی یمکار ویا رجل وشکرلهلر یاپان وصاتان آدم. = ص. طاتلی یمکاری و رجل وشکرله کمی طاتلیلری چوق سون، چوق طاتلی یین.

طاتلیلاشدیرمق (ت) فة. طاتلی ایتمك، طات‌وبرمك: خرمالری طاتلیلا. شدیرمق ایچون بك صیجاق قبله روزکاری اسمك اقتضا ایدر.

طاتلیلاشمق (ت) فل. طاتلی اولمق، طات کسب ایتمك: بورتقاللر دها طاتلیلا. شمدی.

طاتلیلق (ت) سـ. ۱. طاتلی شیئك حالی، طات، حلاوت، عذوبت، شیرینلك: بو میوه‌نك، بو یمکك بوقدر طاتلیلغی خوشمه کیتمیور. ۲. لطف، ملاطفت، ایبلك، یاواشلق: طاتلیلقله کندیسنی واز کچیرملی؛ طاتلیلقله قاندیردم.

طاتلیلی (ت) ص. طاتلیسی اولان: طاتلیلی یخنی = یکمزله بابیلان بر نوع ات یمکی.

طاتلیمسی (ت) ص. طاتلی به‌یکزر بر لذتی اولان.

طاتمق (ت) فة. ۱. آغزله بر شیئك لذتنی طویمق، لذتنی حس ایتمك، آغزه آلمق، چاشنیسنه باقمق: انسان طاتمد. یمی شیئك لذتنی بیله‌مز؛ شو یمکی طاتسه کز آ. ۲. مج. تجربه ایتمك، دنه‌مك. ۳. چکمك، دچار وکرفتار اولمق: دهرك کرم وسردینی طاتدم.

طاتمه (ت) سـ. ۱. بر شیئك لذتنی طویمه، ذوق، مذاق. ۲. دنه‌مه، تجربه. ۳. چکمه، دوچار ومبتلا اولمه.

طاتیق (ت) سـ. و:

طاتیم (ت) سـ. برشیئك چاشنیسنه باقمق ایچون آغزه آلنان مقداری.

طاحون سـنـه. عر. ج: طواحین. دکرمن.

طاحین سـ. با: طحین.

طاداندیرمق (د) فة. برشیئك طادینی طاتدیروب آلیشدیرمق، مألوف ومأنوس ایتمك، ابتلا ایتدیرمك: سز جوجقلری اویونه طاداندیر. دیکز شمدی درسه رغبت ایتمیورلر.

طادانمق (د) فل. برشیئك طا. دینی طاتوب آلیشمق، لذتیاب اولوب ابتلا حاصل ایتمك، مبتلاسی اولمق: سز

اکلنجه‌یه چوق طاداندیکز؛ طادانمق قودورمقدن بتردر.

طادیجی (ت) ـ. یمکلرك طادینه باقان، چاشنیکر.

طار (د) ص. ۱. بول وککیش اولمیان، صیقی، ضیق، تنك: طار اثواب، طار صوقاق، طار محل. ۲. آز، غیر کافی، آنجق یتیشه‌جك قدر: طار وقت. ۳. صیقندیلی، مضایقه‌ده بولنان، ضرورت چکن: طار قالدق. ٤. صبرسز: ایچی طار آدم. = ـ. ۱. طار محل، ککیش اولمیان یر: طاره کلمك. ۲. ضرورت، اضطراب، صقندی: طارده قالمق. ۳. مجبوریت، اضطرار، صیقی: طار کورورسه‌ك. = ح. آنجق، کوج حال ایله: طار قاچمق؛ کندینی طار اوه آتدی؛ طار یتیشمك. || الی طار = خسیس، بخیل. || طاره بوغمق = تعجیز ایتمك. || طارده بولنمق = ضرورتده اولمق، پاره‌سی اولمامق: طارده‌یم = پاره‌م یوقدر. || طاره‌طار، طار طارینه = آنجق، کوج حال ایله. || طاره کتیرمك = مجبور ایتمك. || طاره کلمك = صیقلمق، مجبور اولمق، مضطر قالمق.

طاراق طاراقلامق، طاراقجی وسائره. با: طراق وسائره.

طارالتمق (د) فت. قیصمق، بوللغنی آز؛ التمق، تضییق ایتمك: شوجبه‌یی صکره‌دن طارالتمشلر؛ بوقپویی طارالتمق ممکن دکلیدر؟

طارالمق (د) فل. ۱. بوللغی آزالوب طار اولمق، قیصیلمق، تضییق ایتمك: بو اثواب ییقانجه طارالدی. ۲. آزالمق، آز قالمق: وقت طارالدی. ۳. ضرورت واحتیاج حاصل ایتمك: معیشتی پك طارالدی.

طارتاقلامق (ت) طوتوب چکه‌رك خربه‌لامق، دیدکله‌مك.

طارتدیرمق (ت) فت. وزن ایتدیرمك، ثقلتنی آکلامق ایچون قنطار ویا ترازی‌یه چکدیرمك: اتی، کوموری طارتدیرمق.

طارتشمق (ت) فش. ۱. بحث ومنازعه اوزرینه بر شیئی برلکده طارتمق، طارته‌رق حل منازعه ایتمك. ۲. ال اله کلوب چکشمك، قوت ایله حل مسئله ایچون دوکشمك. || پورتقال فارپوز وسائره طارتشمق = میدانه علی السویه قونمش بوکبی میوه‌لره ال ایله برر ثقلت تقدیر ایدوب بالآخره طارتدیرمق وکیمك تقدیری وزنه اویار ایسه اوقزانمقدن عبارت برنوع قمار.

طارتقی (ت) ـ. ۱. درجه درجه و طارته طارته کم چکمه. ۲. قولان طوقه‌سی.

طارتلمق (ت) فج. وزن ایدلمك، قنطار ویا ترازی‌یه چکلمك: بو کومور طارتلدی‌می؟ = فل. ۱. سندله‌مك، صاللانه‌رق برنوع ترددله یوریمك. ۲. برینك اوستنه دوشمك، صاتاشمق، صارقندیلق ایتمك. ۳. کسیك کسیك وترددله سویلمك. ٤. ممانعت ایدوب کیتمه‌مك ایسته‌مك: جانی ضابطه‌یه کیدر ایکن طارتلدی طوردی.

طارتمق (ت) فت. ۱. وزن ایتمك، بر شیئك ثقلتنی آکلامق ایچون قنطار ویا ترازی‌یه چکمك: کوموری، یاغی، پینیری طارتمق. ۲. الده صاللامق، آوجك ایچنده یوقاری‌یه آته‌رق ثقلتنی تخمین ایتمك: آلتینی النده طارتیوردی. ۳. چکوب براقه‌رق صاللامق: آتك دیزکیننی طارتیوردی. ٤. ایچه ملاحظه و تأمل ایتمك، اوکدن ایی دوشونمك: سوزینی طارتمه‌دن سویلمز. ٥. برکیمسه‌یی تجربه ایتمك، نه‌دیه‌جکنی نه‌یاپه‌جغنی اوکجه‌دن اصولله اکلامق ایسته‌مك: حریفی طارتدم، باقدم که بندن قوتلی. || پاپوش طارتمق = آیاق سورویه‌رك ادا ایله یوریمك. || سوزی طارتمق = سویلنیلان سوزی تدقیق ایتمك. || کندینی طارتمق = خودفروشلق ایتمك.

طارتمه (ت) وطارتیش. وزن.

طارتی (ت) ـ. ۱. طارتمق ایشی، وزن، چکی: کوموری طارتی ایله صانارلر؛ مایعات طارتی‌یه کلمز. ۲. موازنه، تخمین، تقدیر: النده هیچ طارتی یوقدر. ۳. اندازه، قرار.

طارتیجی (ت) ـ. طارتان، وزن ایدن آدم.

طارتیسز (ت) ص. ١. طارتلمامش، غیرموزون: قنطاری اولمدیغندن طارتیسز صاتیور. ٢. موازنه‌سز، تأملسز. || الی طارتیسز = اداره‌سز، مسرف.

طارتیلی (ت) ص. ١. طارتلمش، موزون: بو دنك طارتیلی میدر؟ ٢. موازنه‌لی، موزون: طارتیلی سوز. ٣. ایی دوشونلمش، ملاحظه وتأمل اولنمش.

طارچین (ت) س. با: دارچین.

طارِد ص. عر. ث: طارده. [«طرد» دن سف.] ط. طرد ودفع ایدن: طارد الحصاة = مثانه‌دن طاشلری دفع ایدن؛ طارد دود وحید = شریت صوغلجانی دوشورن وسائره.

طارطَغان (د) ص. پریشان، طاغنیق: طارطغان صاریق. دها مبالغه ایچون «طارمه طغان» دینلیر. || طارطغان داریسی = شآمت ایچون لعنتلمه نیتیله صاچدقلری داری.

طارغین (د) ص. [«طار» دن] ١. طارلمش، کوجنمش، منفعل: بکا طارغین میسکز؟ ٢. حدتلی، غضبناك، حدید، متهور: طارغین کوردیکم ایچون برشیء سویلدم.

طارغینلق (د) س. ١. کوجنمه، انفعال، خاطر قالمه: بکا طارغینلغنك سببنی آکلایه‌مدم؛ ینه بر طارغینلق چیقاره‌جق. ٢. حدت، غضب، تهور: شمدی طارغینلغی اوستنده.

در بر شیء سویلنمز.

طارِق سذ. عر. نجم صباح، زهره. ن.

طارلاتمق (د) فت. ککیشلکنی آزالتمق، طاریاپمق، تضییق ایتمك: اثوابی، صوقاغی طارلاتمق.

طارلاشدیرمَق (د) فت. ١. دها طار ایتمك: یاپیلان ابنیه باغچه‌یی طارلاشدیردی. ٢. مضایقه و ضرورتی آرتدیرمق: تجارتده‌کی کساد معیشتنی برقات دها طارلاشدیردی.

طارلاشمَق (د) فل. با: طارلانمق.

طارلاقوز (ت) س. بج. آلامانه‌دن کوچك ایکی چفته بالیقجی قایغی.

طارلانمَق (د) فل. ١. طار اولمق، طارالمق، چکیلوب بوزلمك، تضییق ایتمك: قونیلان صندیقلردن یول طارلاندی؛ بو فانله ییقاندقجه طارلاشدی. ٢. صیقلمق، مضطرب اولمق: ایچم طارلاندی.

طارلتمَق (د) فت. ١. کوجندیرمك، منفعل ایتمك: سز اوآدمی طارلتمشسکز. ٢. حدتلندیرمك، اغضاب ایتمك.

طارلق (د) س. ١. طار اولان شیئك حالی، بوللق و ککیشلك ضدی، ضیق، تنکی: بو قپونك، بو صوقاغك، بو اثوابك طارلغی. ٢. طار محل، تنکنا: طارلقده بولنمق. ٣. صیقندی، اضطراب: طارلقده قالمق. ٤. ضرورت، احتیاج، فقر: طارلق چکمك. || ال طارلغی: خست، بخل. || کوکل طارلغی = انقباض درون، جان صیقندیسی. || نفس طارلغی = ضیق نفس، ضیق صدر.

طارلمَق (د) فل. ١. کوجنمك، منفعل اولمق، خاطر قالمق: بکا طارلدی. ٢. حدتلنمك، غضب ایتمك، قیزمق: اوشاغنه طارلدی. ٣. پایلامق، آزارلامق، تعزیر و تکدیر ایتمك: سز کندیسنه برآز طارلك.

طارَم س. فا. ١. چارطاق. ٢. قبه، کنبد. ٣. کوك، قبهٔ سما.

طاره (د) س. [یتا. Tara. — عر. «طرحه» دن مأخوذ عد ایدنلرده وارایسه‌ده، عربیده طرحه‌نك معانیسی بسبتون باشقه اولدیغندن، بوتوجیه بعید ومناسبتسزدر.] طارتیلان شیئك قابی ویا محسوب اولنمیه‌جق بر کونه حشویاتی آغرلغی که طرح وتنزیلی اقتضا ایدر: طاره‌سنی چیقارمق؛ طاره‌سنی ایندیرمك.

طاره‌جق (د) ص. پك طار، ضیق، تنك: طاره‌جق بر یره صوقلمش؛ طاره‌جق بر دکان.

طاری ص. عر. ث: طاریه. [«طراء» دن سف.] عارض، آکزین بر شخص ویا شیئده ظاهر اولان: کوزلرینه عمی طاری اولدی.

طاری (د) یاخود طارو. با: داری.

طاز (ت) [بلکه عر. «طاس» دن. با: طاس.] باش تپه.

سنك صاچسز اولمسی، صاچك دوكلمسی، صلع. [داء الثعلب ایله ترجمه‌سی بیوك بر خطادر، زیرا داء الثعلب صاچ قیران دینان علتدر، طاز ایسه طبیعی بر حالدر.]

طازر { یا طازره. (د) صـ. ح. مستعجل. تیز، عجلة، علی طریق الاستعجال.

طازلَق { یا طازلاق. (د) ١. باشنك تپه‌سنده صاچی اولمیان، باشنك تپه‌سی چپلاق. اصلع: طازلق آدم. ٢. چپلاق، عاری، برهنه. با: طاسلاق.

طاس { سـذ. عر. [بلکه فا. « طشت » دن] ١. آلتی یووارلاق باقیر وسائر معدندن یمك قابی: چوربه، پلاو طاسی. [چینی ویا بللوردن اولورسه « کاسه » دینلیر.] ٢. صو ایچمکه ویا صو دوکنمکه مخصوص ینه معدندن یووارلاق و قولبلی یاخود قولبسز قاب، مشربه: حمام طاسی = قورنه‌دن صو آلوب دوکنمکه مخصوص قاب. ٣. طبانجه قونداغنه و چکمجه و سائره‌یه سوس ایچون میخلانان کومش ویا باقیردن یاریم کره شکلنده ایچی قوف شیء: پشطو طاسی؛ ساعت طاسی = چالار ساعتك طوقماقله اوریلان طاسجغی. = صـ. مج. طاسك دیبی کبی چپلاق وقیلسز، جاولاق: باشی طاس. با: طاز. || اسکی حمام اسکی طاس = کما فی السابق، اصلا اصلاح وتغییر اولنمقسزین. || باش طاسی = بینی احاطه ایدن قفا کمیکی، قحف، جمجمه. || دمیر طاس = طوغلغه، مغفر. || سفر طاسی = یمك طاشیمغه مخصوص اوله‌رق بربری اوزرینه وضع اولنور بر قاچ صحندن مرکب قاب. || طاس طراق = پلی پرتی: طاسی طراغی طوپلامق = پلی پرتیسنی طوپارلایوب صاوشمق. || قیزغین طاس = وقتیله تیزدیروب باشه کییدیردکاری دمیردن اشکنجه آلتی. || طاس کبابی = اوفاقجه کسلمش اتدن یاپیلان بر یمك.

طاس { (ت) مه. ت ویا ط ایله باشلار بعض کلمه‌لردن اول قوللانیلوب تأکید ومبالغه بیان ایدر: طاس تمام. [بو مقامده « تاس » یازلمسی دها مناسب اوله‌جقدر.]

طاسلاق { (ت) صـ. ١. طاسك دیبی کبی چپلاق و قیلسز، جاولاق: باشی طاسلاق. ٢. باشی بوصورتله قیلسز اولان، طاس باشلی: طاسلاق آدم. = سـ. ١. بر ایشك هنوز اصلاح وتسویه و تزیین اولنمامشی، قباسی، آنجق هیولا صورتنده میدانه قونوب هنوز اکمال و اصلاح اولنمامشی: طاسلاغنی بر کره میدانه کتیره‌لم. ٢. ترتیب، پلان، صورت ترتیب وترکیب، چرچوه. قفس: بن طاسلاغنی کوستره‌یم ده سز صنعتجه اکمال ایدرسکز: ابنیه‌نك طاسلاغی. || قبا طاسلاق = آنجق شکل و صورت وترتیبنی کوستره‌جك صورتده قبا وساده. || عقلا طاسلاغی = کندینی ارباب درایتدن ظنیله بیان افکاره کیریشن.

طاسلاقجی { (ت) سـ. بعض اصنافك یاپه‌جقلری شیئلرك طاسلاغنی وقالبنی حاضرلایان صنعتکر.

طاسلامَق { (ت) فت. تفاخر مقامنده کوسترمك، کندنده اولمیان شیء وارکبی کورنمك: یکیتلك طاسلایور.

طاش { (ت) سـ. ١. کرهٔ ارضك اوزرنده کلیت اوزره بولنان معروف سرت جسم، حجر، سنك: طاش آتمق، طاشله اورمق. ٢. قیا، صخره. ٣. طاشدن عمود، ستون ویا هیکل: دیکیلی طاش، چنبرلی طاش، قیز طاشی. ٤. یوزوك، کوپه وسائر تزییناتده قوللانیلان ذی قیمت معدن: جواهر طاشی؛ پك قیمتلی بر طاش بولدم؛ تك طاش یوزوك. ٥. دامه وسطرنج کبی اویونلرده اویناديلان پول: طاش اویونامق؛ دامه طاشی. ٦. مثانه وبوکرك وسائر آلات داخلیه‌ده تکون ایدن مادهٔ صلبه، حصاة: مثانه طاشی؛ قره جکرنده طاش واردر. = صـ. ١. طاشدن معمول، طاشله یاپلمش: طاش بنا، طاش کوپری، طاش مکتب. ٢. طاش کبی سرت وقاتی: طاش یورکلی. || طاش آتمق = کنایه ایله طعن وذم ایتمك. || آتلامه طاشی = چامور ویا صودن کچمك ایچون آیاق باصمق اوزره اورته‌یه موضوع طاش. || طاش آتوب قولی یورلمامق = زحمتسزجه برشیئه مالك اولمق. || آلچی طاشی = یاقیلوب آلچی یاپیلان طاش. || آیاق

طاشی = قایقلرده دنك طاشی. || اوت طاشی = آتشه طیانیر بر جنس سونکر طاشی. || طاش اوجاغی = یاپی وسائره ایچون طاش چیقاریلان محل. || طاش بادمی = قبوغی سرت بادم، دیش بادمی ضدی. ||باش طاشه کلمك = باعث ندامت وعبرت اوله جق بر نتیجه یه اقتران ایتمك. ||باشی طاشدن طاشه اورمق = نادم اولمق، ندامت چکوب دوکنمك. || بر طاشله ایکی قوش اورمق = بر زحمتله ایکی ایش کورمك. || طاش بالیغی = برجنس بالیق. || باغره طاش باصمق = صبر وتحمل ایتمك، آجی یه قاتلانمق. || بالطه یی طاشه اورمق = فرقنده اولمقسزین بر ینك یوزینه قارشی کندیسنه ویا برقریبنه طوقنور سوز سویلمك. || بیلزیك طاشی = قیونك آغزینه قونیلان اورته سی دلیك طاش، طاشدن قیو حلقه سی. || بیلکی طاشی = بیچاق وسائر آلات قاطعه یی بیلدکاری طاش که انواعی اولور. || بینك طاشی = بعض نردبان آلتلرنده و قپو یانلرنده حیوانه بینمه ده باصامق یرینی طوتمق ایچون موضوع مکعب طاش ویا سد. || تسلیم طاشی = بعض طرق علیه یه منسوب آدملرك بوینلرینه آصدقلری بلغمی ویا سیاه طاشدن اطرافی دیشلی دائروی طاش. || تکنه طاشی = چشمه صوینك آقدیغی یره قونیلان طاش تکنه. || تمل طاشی = ابنیه تملنه قونیلان بیوك وصاغلام طاش. || جهنم طاشی = چوروك اتلری یاقه ده مستعمل پك یاقیجی برمادهٔ کیمیویه. || چاقماق طاشی = چاقماقله اورلدقده قیغلجیم چیقاران طاش که چاقمقلی سلاحلره ده قونوردی. || چاقیل طاشی = نهر ودکیز کنارلرنده چالقانمقدن یووارلاق ویا بادم دانه لری اشکالنی آلمش کوچك طاشلرکه رنکا رنك اولوب قالدیرم طونا تمه ده دخی قوللانیلیر. || طاش چاتلاسه = نه یاپلسه، امکانی یوق. || چکی طاشی = اودون وطاش وسائره طارتمق ایچون مقیاس اتخاذ اولنمش طارتیلی طاش که بر دمیر حلقه ایله چکی یه آصیلی اولور. ||چیرپیجی طاشی = صوایله برابر دکز ویانهر ایچنده کی طاش فر. Récif. || طاش چیقارمق = اویونده وتشبیهاً حیله وسائره ده برندن دها ماهر اولوب کندیسنه مساعده ایتمك، کچمك، تفوق ایتمك. || خرمان طاشی = خرمان دوکدکاری طاش. || دکرمن طاشی = دکرمنك آلتلی اوستلی ایکی طاش تکرلکی. || طاشه دونمك = پك سرتلشمك، قاتیلاشمق. ||سوزکج، سوزکو طاشی = مساماتلی اولوب سوزکج کبی قوللانیلان طاش. || سونکر طاشی = شکلاً سونکره مشابه وپك خفیف طاش. || طاشی صیقسه صوینی چیقاریر = غایت قوتلی، ایز باندید. || طاغ طاش = کورینن یرلرك جمله سی، دره تپه. || طاش طوپراق = مولوز. || طاشه طوتمق = طاش آته رق قوغالامق. || طاش علتی = مثانه ده طاش تکونی. || فال طاشی = فالجیلرك آتدقلری کوچك چاقیل طاشلری: کوزلرینی فال طاشی کبی آچمق = حیرتله باقمق. || قالدیرم طاشی = قالدیرمه دوشنن طاش. || قره طاش = ١. چوجقلرك یازی یازدقلری سیاه طاش، فر. Ardoise. ٢. یاپیلرده قوللانیلان برنوع سرت طاش. || قیاغان طاشی = مرمر سیلدکلری برجنس طاش. || طاش کسلمك = ١. پك سرتلشمك. ٢. شاشه قالمق. || کوبك طاشی = حمامك اورته سنده اوزانوب اوغلمغه مخصوص مرمر دوشه لی ککیش سد. || کوز طاشی = اکثریا کوزه علاج کبی قوللانیلان باقیر ژنکی، کبریتیت نحاس. || کوشه طاشی = ابنیه کوشه سنه قونمغه لایق دوزکون طاش. || کوفکی طاشی = یومشاق برجنس عادی طاش. || کوملك طاشی طوغله دیواره قاپلانان یونمه طاش. || کیرچ طاشی = احراق اولنه رق کیرچ یاپیلان بیاض طاش. || مالطه طاشی = قولای کسیلیر وایشلنیر یومشاق برجنس طاش. || مزار طاشی = مزارك اوزرینه دیکیلوب مدفونك کیم اولدیغنه و تاریخ وفاتنه دائر یازی یی حاوی مصنع طاش. || مولوز طاشی = یابی وانقاضدن چیقان طاش قرنتیلری. ||نشان طاشی = ١. هدف اوله رق دیکیلن طاش. ٢. بربیوك ذاتك اوردیغی نشان یرینه دیکیلن مصنع ویازیلی طاش.

طاش (ت) ـ. [ودها طوغریسی: تاش] خارج معناسیله

« طیش » کلمه‌سنك صورت اصلیه‌سی اولوب، طشره، طاشمق وسائره بوندن مشتقدر. با : طیش.

طاشاق (ت) س. خصیه. خایه ارککارده یومورطه : تك طاشاق = یالکز برخصیه‌سی اولان ویا بری کیزلی بولنان.

طاشاقلی (ت) ص. ١. خصیه‌سی اولان. ٢. مج. جسور، شجیع، بهادر.

طاشالمق (ت) فل. طاش اولمق، طاش کسلمك، تحجر ایتمك.

طاشجی (ت) س. ١. یاپی وسائره ایچون اوجاقدن طاش چیقاروب صاتان آدم. ٢. مرمر وسائر طاشلری یونته‌رق مختلف شیئلر یاپان آدم؛ طاشجی قلمی = بوصنعتکرك قوللاندیغی چلیك قلم.

طاشجیلق (ت) س. ١. اوجاقدن طاش قیروب چیقاره‌رق صاتان آدمك ایشی وصنعتی. ٢. مرمر وسائر طاشلری یونتوب ایشلیه‌رك مختلف شیئلر یاپان آدمك صنعتی.

طاشرمق (ت) فت. طاشمه‌سنی موجب اولمق: یاغمور چایلری طاشردی. = فل. (حیوان) طیرناغی آشینمغله اتنك طاشمه‌سندن طوپاللامق.

طاشره طاشره‌لق. با : طشره وسائره.

طاشقین (ت) ص. [« طاشمق » دن] ١. طاشمش، محل مخصوص ومناسبتدن طیشاری چیقمش، فضله کلوب آرتمش : اثوابك آستاری طاشقین = یوزندن اوزون ویا ککیش. ٢. چوق کلوب یاناغندن طیشاری یایلمش : طاشقین چای، صو. ٣. جوشمش، خروشان. آشقین، زخار. ٤. جوشقون، آزغین، حشری : طاشقین آدم.

طاشقینلق (ت) س. ١. طاشوب آرتان شیئك حالی. آرتقلق: آستار طاشقینلغی. ٢. صولرك چوق کلوب یتاغندن طیشاری‌یه یایلسی. ٣. جوش، خروش، شدتلی هجوم. ٤. جوشقونلق، آزغینلق.

طاشلاتمق (ت) فت. طاشه طوتدیرمق، طاش آتدیرمق، رجم ایتدیرمك.

طاشلامق (ت) فت. ١. طاشه طوتمق، طاشله اورمق، رجم ایتمك. ٢. طاش آتمق، حرف اندازلق ایتمك. || اورمان طاشلامق = مج. اوته‌دن بریدن لقردی آچه‌رق طولاییسیله، بللی ایتمکسزین برماده‌یی تحقیق ایتمك.

طاشلامق (ت) فت. طیشاری‌یه آتمق، طیشاری‌یه چیقارمق. مر.

طاشلق (ت) س. طاشی چوق، طاشله مستور : طاشلق بر یردر. = س. ١. طاش دوشنمش آولی. ٢. صوقاق قپوسنك ایچی، نردبان آلتی. ٣. طیورك طاش هضم ایتدکاری قورصاغی، قاتی.

طاشلی (ت) ص. طاشی اولان: طاشلی پرنج = ایچنده طاش پارچه‌لری بولنان.

طاشمق (ت) فل. ١. اوزایوب آرتمق، فضله کلمك : آستار یوزدن طاشیور. ٢. چوق کلوب یرینه ویا یاتاغنه صیغمامغله اطرافه یایلمق، اطرافی باصمق : نهر طاشدی؛ حوض طاشمش. ٣. قاینامق، جوشمق: یمك طاشدی: تنجره طاشیور. ٤. جوش وخروشه کلمك. آزمق.

طاشمه (ت) س. طاشمق فعلی. با : طاشمق.

طاشیتمق (ت) فت. نقل ایتدیرمك، بر یردن دیکر بر یره کوتورتمك : بوقدر اشیایی کیمه طاشیته‌جغز: بوصندیقلری حماللره طاشیتملی.

طاشیمق (ت) فت. ١. بر یردن بر یره کوتورمك، نقل ایتمك : یارین اشیایی یکی اوه طاشیه‌جغز: بوکتابلری نره‌یه طاشیه جقسکز؟ ٢. اوستنده بولندیرمق، حامل اولمق : ضابطلر دائما قلیج طاشیرلر: شهرلرده سلاح طاشیمق یاساغدر: کندیسی اوستنده پاره طاشیماز. ٣. بر یردن بر یره لقردی کوتوروب دیدی قودی یاپمق : لقردی، سوز طاشیور: آره‌مزده بر طاشیان واردر.

طاشینمق (ت) فل. ١. اشیاسنی قالدیروب باشقه یره نقل اولنمق، کوچ ایتمك : باغه طاشیندیکزمی؟ بو یاز یالی‌یه طاشینه‌جغز. ٢. بر یره چوق کیتمك، پك صیق کیدوب کلمك: بتون کیجه، آبدستخانه‌یه طاشیندی. || دوشونوب طاشینمق = اطرافیله تأمل وتفکر ایتمك. = فج. ١.

تقل اولنمق : اشیا یارین طاشینه جقدر. ۲. اوستده بولندیرلمق : شهرك ایچنده سلاح طاشیمماز.

طاشینمه (ت) ـ. نقل، کوچ || دوشونوب طاشینمه = اطرافلی ملاحظه وتأمل.

طاشیم (ت) ـ. قایناركن بر کره طاشمق : برطاشیم قاینامق.

طاصمه (ت) با : طسمه.

طاطوله (ت) ـ. [هندجه دن] هند بهاراتندن برطاقم یذوراتی حاوی بر جنس جوز، جوزمائل. || مج. آغزه آلنماز، یمز و ایچلمز، طعمی فنالشمش : بو توتون دکل طاطوله !

طاعَت ۱. اطاعت، انقیاد، علی الخصوص اوامر الهیه یه تبعیت. ۲. تقوی، عبادت، زهد : اهل طاعت، ارباب طاعتدن.

طاعون سف. عر. ج : طواعین. یومورجاق، وبا.

طاعونی ص. عر. : طاعونیه. ط. یومورجاغه منسوب ومتعلق، وبا قبیلندن اولان.

طاغ (د) ـ. برك یوکسك محلی، جبل، کوه : طاغ آردی = طاغك آرقه سی، اوته طرفی؛ طاغ اتکی = طاغك مائل اولان آشاغیسی، سفح جبل، دامن کوه؛ طاغ باشی = طاغك یوقاریسی، و مج. یبانی محل؛ طاغ آدمی، طاغ آیسی = یبانی آدم؛ طاغ تپه سی = ذروهٔ جبل؛ طاغ صرتی = بویه اوزانان طاغك یوقاریسی. — ایری ویکیت آ.

مدن کتابه اولور : طاغ کبی بر دلیقانلی. || آرادہ طاغلر وار = پك بیوك فرق وار. || طاغلرك شنلکی = مج. آبی. || قره طاغ = یالقان شبه جزیره سنده مستقل برنسلك صورتنده اداره اولنور معروف مملکت: قره طاغ برنسی. || طاغ کپیسی = یبانی کپی. || بنار طاغ = آتش یوسکورن طاغ، برکان، کوه آتش فشان.

طاغار یا طغار. (ت) ـ. ۱. درپدن طورپه که اکثریا چوبانلر و یولجیلر پیه چکارینی قورلر. ۲. مقداری مملکته کوره دکیشن ذخیره اولچیسی : برطاغار بوغدای.

طاغارجق یا طغارجق. (ت) ـ. ۱. چوبانلرك پیه چکارینی و حقه بازلرك اویون آلتلرینی قودقلری درپدن کوچك طورپه. ۲. کویلی قادینلرك چوچقلرینی قوبوب اوموزلا دقلری مشین طورپه. || دوه طاغارجغی = قودوز دوه نك دیلی آلتنده صارقان کیسه.

طاغتمق (د) فا. ۱. صاچمق، ایتمك، نشر و بذر ایتمك : بو کاغدلری اوطه نك ایچنده کیم طاغتدی ؟ ۲. توزیع و تقسیم ایتمك، آیری آیری ویرمك : عشورا طاغتیورلر: غزته لری موزعلر طاغتیرلر. ۳. اوته یه بری یه پوسکورتوب دفع ایتمك: روزکار بولوطلری طاغتدی. || آغز طاغتمق = تربیه سز جه سنه فناسوزلر سویله مك : اغزینی پك طاغیدیرور.

طاغدلمق (د) ش. ۱. صاچلمق، پراکنده و پریشان ایدلمك، نشر وبذر اولنمق : بو کتابلر طاغدلسون. ۲. توزیع و تقسیم اولنمق، آیری آیری ویرلمك : اعانه آغه سی اخیراً طاغدلدی. ۳. پوسکوردیلوب دفع اولنمق : دومان روزکارله طاغدلدی.

طاغدیجی (د) ص. ۱. صاچان، پراکنده و پریشان ایدن. ۲. توزیع وتقسیم ایدن، موزع ۳. پوسکوردوب دفع ایدن. ٤. مسرف، مبذر.

طاغرجان (د) ـ. بر جنس طاغ سرچه سی، سیوك عصفور.

طاغستان (د) ـ. [تعبیر ستیم] طاغلق یر. = مج. ص. با : داغستان.

طاغلق (د) ص. طاغلری حاوی، دره تپه و طاغدن عبارت : طاغلق یر.

طاغلمق (د) فل. ۱. صاچلمق، پراکنده و پریشان اولمق : بنم طوپلادیغم کاغد یکیدن طاغلمش. ۲. توزیع و تقسیم اولنمق، منتشر اولمق : غزته ارکندن طاغلمیر. ۳. طرد ودفع اولنمق : بولوطلر طاغلدی. ٤. قیریلوب پارچه لری آیری آیری دونمك، تفرق ایتمك : طبق المدن دوشوب طاغلدی. || باش، بین طاغلمق = سرسم اولمق.

طاغلی (د) ص. ـ. طاغلق یر اهالیسندن : طاغلی بر آدم؛ طاغلیلرك خلاق صاف اولور.

طاغنمق { (د) فل. ١. پراكنده اولمق، افتراق وتشتت ايتمك. ٢. اوفانمق، دوكلمك.

طاغنيق { (د) ص. ١. پراكنده، پريشان، متفرق، متشتت: طاغنيق عسكر. ٢. جمعيتى اولميان، انتظامسز: ذهنم، بينم پك طاغنيقدر.

طاغنيقلق { (د) س. ١. پريشانلق، پراكندكى، تشتت: كتابلرك طاغنيقلغى منتظم مطالعه‌يه مانع اولور. ٢. عدم انتظام، ترتيبسزلك: ذهن طاغنيقلغى.

طاغوق { (ت) س. [زبانزدى: طائوق] طيور بيتيه‌دن اك معروف و مبذولنك ديشيسى كه چوق يومورطه يومورطلاديغندن سائر طيور اهليه‌يه ترجيح اولنور، دجاجه، ماكيان. اركككنه خروس وياوريسنه پليج دينير. با: طائوق.

طاغى { ص. عر. ة: طاغيه. [«طغيان» دن سف.] ١. حد ووظيفه‌سنى تجاوز ايدن، آزغين. ٢. عاصى، سركش، اطاعت وانقياد ايتمين، باغى.

طاق { (ت) مه. تخته كبى شيئلرك چيقارديغى سسى تقليد وتصوير ايدر: طاق طاق قپو چالندى. || جانمه طاق ايتدى، ديدى = آرتق طيانه‌ماز اولدم. || طاقنم طاق اولدى = تحمله اقتدارم يوق.

طاق { سذ. عر. [فارسيدن معرب] ١. كمر، نصف دائره صورتنده قپو و پنجره وسائره اوستى. ٢. سرير اوستنده‌كى قبه، كنبد. || طاق ابرو = كمر شكلنده اولان قاش. || چار طاق = درت كمردن مركب اولان معروف سايه‌بان وآصمه وسائره صارلمغه مخصوص آغاجدن ياپلمش آصقى.

طاقاطوقه { ياخود طاقتوقه (ت) س. ١. كورلدى، ولوله. ٢. وقتيله چبوقلرى سيلكمك ايچون اوطه‌نك اورته‌سنه قودقلرى تخته‌دن ويا معدندن ككيش واورته‌سى طوقاقلى طبله. طب. ديزلمش صحيفه‌لر ماكنه‌يه قونمق اوزره صيقيشديرلديغنده حروفاتى اوره‌رق تسويه‌يه مخصوص طاقوز.

طاقاو { (ت) س. آت نعلى. مر.

طاقاوجى { (ت) س. نعلبند. مر.

طاقت { سث. عر. [عر. تركيباتده: طاقه] كوچ، زور، قوت، قدرت، اقتدار، توان: بونى ياپمغه طاقتم يوقدر؛ بنده طاقت قالمدى؛ طاقت كوتورمك = قوت يتمك، مقتدر اولمق.

طاقتسز { ص. طاقت و قوت واقتدارى اولميان، ضعيف، كوشك.

طاقتسزلق { س. اقتدارسزلق، قوتسزلك، ضعف، كوشكلك.

طاقتفرسا { ص. فا. [عر. طاقت = قدرت. فا. فرسودن = اسكيتمك] طاقتى اسكيدوب چوريدن، طاقت كوتوريله‌مز، طيانلماز: بو ايش طاقتفرسا بر امكه محتاجدر.

طاقتوق { (ت) س. حمايلى تركش قليفى.

طاقچه { س. فا. كوچك كمر ويا پنجره وقپو كمرى.

طاقديرمق { (ت) فت. ١. قوديرمق، القا وتعليق ايتديرمك، ياپيشديرتمق: بو پنجره‌يه بر جام طاقديرملى؛ بو رسمه بر قورنيج طاقديرملى؛ پنجره‌يه پرده طاقديرمق الزمدر. ٢. قوشاتمق، قوشانديرمق، باغلاتمق: سلاحلق طاقديرمق.

طاقر { (ت) مه. آتك آياقلريله چكيچ وسائره‌نك كورلديسى كبى قورو بر سسى تقليد وتصوير ايده‌رك اكثريا مكرر قوللانيلير: طاقر طاقر بر آت كچديكنى ايشيتدم. — طاقر طوقور دخى دينلير: صباحلين اوسته‌لرك طاقر طوقور ايشلدكلرينى ايشيتدك. = ص. طاقر طاقر سس چيقاره‌جق صورتده بوش. بومعنا ايله اكثريا «طام» ادات مبالغه‌سيله برابر قوللانيلير: بزم كيلار طام طاقر.

طاقرداتمق { (ت) فت. قورى وسرت بر سس چيقارتمق، كورلدى ايتديرمك، آياقلرينى طاقرداده‌رق كلدى.

طاقردامق { (ت) فل. طاقردى ايتمك، قورى و سرت بر كورلدى ايتمك: اورته‌لق طوكمش اولديغندن حيوانلرك آياقلرى چوق طاقردايور.

طاقردى { (ت) س. حيوان آياقلرينك چيقارديغى كورلدى كبى قورى وسرت سس: طاقرديسى ايشيديليوردى.

طاقشديرمق { (ت) فت. طاقوب ياقيشديرمق.

مق، مناسب صورتده تعليق ايتمك : مجوهراتنى طاقوب طاقشديرمش .

طاقطاق { (ت) ـ . چماشير دوكمكه مخصوص ياصى طوقماق .

طاقِ ظَفَر { ـ . فا . [عر . طاق = كمر . ظفر = غالبيت] قزانيلان بر غالبيتك يادكارى قالمق و اكثريا غالب قوماندانك استقبالى رسم و آلاينده آلتندن كچمسنه مخصوص اولمق اوزره تأسيس اولنان مصنع ومزين كمر عالى : پارسده بيوك برطاق ظفر واردر .

طاقلا { (ت) ـ . با : تاقلاق .

طاقلاباز { ـ . [تر . طاقلا ايله فا . باختن فعلندن مركب تعبير سقيمدر] و :

طاقلاجى { يا طاقلاقجى . ـ . انواع صورده طاقلاقيلان وپرنده آتان جانباز ويا حقه‌باز .

طاقلاق { (ت) ياخود تاقلا . ـ . باشى يره قويوب بتون بدنى چويرمكدن عبارت اويون ، پرنده : طاقلا (ق) قيلق : تپه طاقلاق = سرنكون اولمه . || مج . الندن هرشىء چيقمه ، غائب ايتمه : بورسه اويوننده تپه طاقلاق كيتدى . عو .

طاقلداق { (ت) ـ . دكرمن دليكنه دانه ويرن تخته‌دن اويناق برآلت كه دائما كورلدى ايدر .

طاقلمق { (ت) فل . فج . ١ . آصلمق ، مربوط ومعلق اولمق : بو بالطه نره‌يه طاقيرر؟ ٢ . قونلمق ، وضع وتعليق اولنمق : يوزوك بوپارمغه طاقلماز : مكاتب عسكريه‌نك اعداديه صنفلرنده قليج طاقليوب حربيه صنفلرنده طاقلير . ٣ . ايليشوب قالمق ، تأخر ايتمك : اوايشه طاقلدى قالدى . ٤ . اكلنمك ، اكلنجه طريقيله استهزا ايتمك : هركسه طاقلمغى چوق سور . ٥ . ياپيشوب آيرلمامق ، آرقه‌سى صره كيتمك : اوده بزه طاقلدى .

طاقلمه { (ت) ـ . و :

طاقليش { (ت) ـ . طاقلمق ايشى . با : طاقلمق .

طاقم { (ت) ـ . با : طاقيم .

طاقمق { (ت) فت . ١ . آصمق ، ايليشديرمك : پرده‌يى قورنيجه طاقمق : فسى چيوى‌يه طاقمق . ٢ . قومق ، ديكمك ، ربط ايتمك : بو اثوابه دوكمه طاقديكز : فسه پوسكول طاقملى . ٣ . كينمك ، قوشانمق ، اوستنه آلمق : قليج طاقمق ؛ يوزوك ، كوپه ، ساعت قوردون طاقمق . ٤ . كچيرمك ، تطبيق ايتمك ، ياپيشديرمق : رسمه قورنيج ، قورنيجه جام ، كتابه قاب طاقمق . ٥ . قومق ، وضع وتعيين ايتمك : آد ، لقب طاقمق . || آدمى آدمه طاقمق = طوتيشديرمق ، نفاقه دوشورمك . || قولب طاقمق = وسيله وعذر بولمق ؛ يومورطه‌يه قولب طاقمق = اولميه‌جق يرده وسيله آرامق . || آد طاقمق = برينه توصيف صورتيله مناسبتسز وفنا بر نام ويرمك .

طاقمه { (ت) ـ . طاقمق ايشى . با : طاقمق . = ص . ١ . طاقلمش ، يكپاره ويا بردن يايلمش اولميوب الحاق وعلاوه ايدلمش اولان : طاقمه الماس : طاقمه سوس . ٢ . صكره‌دن قونمش ، اصلى اولميوب ملحق : طاقمه لقب .

طاقنمق { (ت) فط . ١ . كندى اوستنه طاقمق ويا آصمق ، كندى بدننه تعليق ايتمك ، قوشانمق : يوزوك ، نشان طاقنمق . ٢ . كندينه ياقيشديرمق ، كندينه مناسب كورمك ، ايدينمك : عظمتى طاقنمش : انسان وقارينى طاقنمليدر .

طاقور { (ت) مه . طاقر مهمله . سنك تصوير ايتديكى كورلدينك دها آغرينى تقليد وتصوير ايدر : طاقور طوقور ، طاقور طاقور .

طاقوز { (ت) ـ . [ر . Τάκος] ١ . طوغرامه‌يى صيقشديرمق ويا آغر برشيئك آلتنه قونمق ياخود بيوك بر آغاجك بر طرفنده‌كى كديكى طيقامق ايچون تخته‌دن قامه : بر طاقوزله صيقيشديرمق ، قالديرمق ، قاپامق . ٢ . مج . قيزاقده بولنان كمينك اوتورديغى اسكمله‌لرى تشكيل ايدن قيصه آغاج پارچه‌لرينك بهرى .

طاقه { ـ . عر . با : طاقت .

طاقه { (ت) ـ . برنوع سوايى قماش طوپى : صوپه‌لى طاقه ؛ بر طاقه شال . [صوم صرمه‌ليسنه « آلتين اولوق » ديرلر .]

طاقه‌طوقه { (ت) ـ. با : طاقا طوقه .

طاقه‌ماقه { (ت) ـ. ص. بر نوع دوا ، آمریقا صمغی .

طاقیم { یا طاقم (ت) ـ [«طا. قمق» دن] ١. برلکده قوللانیلوب هپسی برابر برترتیب تشکیل ایدن و آنجق برلکده قوللانیلیرسه ایشه یارایه‌بیلن شیئلر، الات وادوات، مالزمه : جراح، باغچوان طاقیمی: چای طاقیمی؛ یاتاق طاقیمی: آت‌طاقیمی؛ یولجی طاقیمی: چبوق‌طاقیمی = چبوغك باشنه قونان کهربا وسائره‌دن مزین آغزلق: تسبیح طاقمی = امامه . ٢. جمله‌سی برلکده بر ایش کورن آدملر، عونه، رفقا، هیئت، قومپانیه : اورته اویونی طاقمی؛ جانباز طاقمی: اوکندی طاقیله کلدی. ٣. زمره، صنف، کروه، فوج، جماعت : حیوانات بر قاچ طاقمه منقسمدر: طاقم‌طاقم مرتبدرلر . ٤. مقدار، قسم، بولوك، بعض : بر طاقم آدملر؛ بر طاقم اشیا؛ بر طاقم سوزلر. ٥. طاقیله‌جق شیء، سوس ایچون طاقیلان مجوهرات وسائره : بو قادینك مکمل طاقیمی واردر: اوکندی طاقیمنی بوزدی کرا ایله قالدیروب طاقیور . ٦. کهربا وسائره‌دن سیعاره‌لق : بو طاقم پك کوزل . ٧. بح. برطونما ویا فیلویی ترکیب ایدن سفائن. ٨. بح. کمی تکنه‌سنك تجهیزاتی. || آیاق طاقیمی = اسافل ناس. || ع. اونباشی طاقیمی = بر اونباشی ایله معیتنده‌کی اون نفر. || بر طاقم جکر = آق جکرله قره جکر برلکده. || طاقیمجه، طاقیمنجه = هیئتیله، کاملاً، هب برلکده. || صوقاق طاقمی = آشاغی خلق . || فلانك طاقمی = اوکا منسوب آدملر. || طاقیمیله = هیئتیله، تمامیله، اولدیغی کبی، مجموعاً : اونلر طاقیمیله کلدیلر: بنم اوراقمی طاقیمیله یوللایك . || طاقم آچمق = حریق طولومبه‌سنی غایت سرعتله قوشدیرمق . || طاقم دوزمك = آلات‌وادوات ویا مجوهرات وسائره‌یی طاقیم صورتنده دوزلتمك، اکمال نوا. قصله طاقیم صورتنه قومق .

طاقیه { (ت) ـ. اکثریا مجرد باشك ترینی ایچمك ایچون فس وکلاه کبی دیکر بر سرپوشك آلتندن کییلن اینجه بزدن وکناری اینجه اویه‌لی خفیف بر سرپوش که قبه شکلنی کوستر. دیکیچون بواسم عربی ایله تسمیه اولنمشدر. || طاقیه آتمق = کمال شوقله آرزو ایتمك : اورایه تعیین اولنسه طاقیه‌سنی آتار. || طاقیه‌قاپیجی = غاصب، یغماکر.

طاقیه‌جی { ـ. طاقیه یاپان و صاتان آدم: طاقیه‌جی قالبی = طاقیه‌جیلرك طاقیه‌لری قودقلری قالب که دوز وقالین براودوندن عبارت اولمغله سله وطوقات پیمکه مساعد قالین اکسه‌دن کنایه اولور : اکسه‌سی طاقیه‌جی قالبی .

طاڭ { (ت) ـ [اصلی و چ. تاڭ. طاڭ یازانلرده واردر] صبح، چین صباح، فجر، شفق : طاڭ آتمق = شفق سوکمك؛ طاڭ یری = طلوع شمس طرفی، مشرق؛ طاڭ یری آغارمق = شفق آتمق . مر.

طاڭ { (ت) ـ. [اصلی : تاڭ. طاڭده یازارلر .] عجب، تعجب، حیرت، شاشمه : نه طاڭ = نه عجب، تعجب اولنماز؛ طاڭ قالمق = شاشه قالمق، حیرته دوچار اولمق، طوکه قالمق . [شایان احیا قیمتدار متروکاندندر.]

طاڭرمق { (ت) فت. استغراب ایتمك ، نظر تعجبله باقمق. مر.

طاڭری { طاکریلق . با : تکری وسائره .

طاڭسوق { (ت) ـ. با : تنسوخ .

طاڭشمق { طاکشیق. با : دانشمق وسائره .

طاڭلامق { (ت) فل. تعجب ایتمك، شاشه قالمق، حیرته دوشمك .

طاڭمق { (ت) فل . تعجب ایتمك، حیرتده قالمق، شاشمق .

طال { (د) ص. چپلاق، عاری، دوز، ساده، یالین : طال فس، قاؤق = صاریقز؛ طال قلیچ = قینسز قلیچ یاخود قلیجی قینسز، قلیجنی چیقارمش. || طال طبان = آیاغی چپلاق، بالدیری چپلاق، خذله کروهندن .

طال { (د) ـ. با : دال .

طال { فل. عر. [«طول» دن ماضی مفرد مذکر غائب اولوب، بعض دعا تعبیرات عربیه‌سنده قوللانیلیر :] طال عمره = عمری اوزون اولسون .

طالابسیمَق { (ت) فل. [عر. « طلب » دن] (دیشی حیوان) کوسنیمك، آیغر ایستمك، قیزمق .

طالابیق { (ت) س. دپرنمه، قپردانمه، خفقان .

طالابیمَق { (ت) فل. [عر. « طلب » دن] ١. ایستك و آرزو ایتمك، هوس کوسترمك، حرصلانمق. ٢. دپرنمك، قپردانمق .

طالاز { طالازلانمق وسائره . با : تالاز وسائره .

طالازلق { یا تالازلق. بح. فلکه‌لرك کوپشته سنه باشدن قبچه قدر بوینه وضع اولنان تخته.

طالاش { (ت) س. تخته ویا معدن شیئلرك رنده‌لنمسندن، اکه‌لنمسندن ویا دستره ایله کسلمه‌سندن چیقان قیرندی واوفاندی : تخته طالاشی، باقیر طالاشی. || آغز طالاشی = آغزدن منازعه ایدرك سویلنن ناسزا سوزلر، آتشمه .

طالاشمان { (ت) ص. [بلکه « تلاش » دن] حدتلی، بدخوی، غاوغاجی، هرکسه صاتاشان .

طالاشمَق { (ت) فش. بوغشوب ایصیرشمق، ایتیشه بوغیشه غاوغا ایتمك : کوپکلر طالاشیورلر .

طالاق { (د) س. معده‌نك صول طرفنده احشاء داخلیه‌نك اوستنه و طرف خارجیسنه افقی وضعیتده موضوع ووظیفه‌سی هنوز مجهول برعضو داخلی‌که قانلی وسیاهمیسی برکوشك اتدن عبارتدر، عر. طحال، فا. سپرز. || طالاق اوتی = کف النسر، استولوفندریون . || طالاق اولمه، طالاق التهابی = طحال. || مج. طالاق شیشمك = ١. نفس طارلاشوب قوشه‌مامق. ٢. حدت ایتمك .

طالاق { (د) ص. حربده اسیر طوتیلوب صاتیلان. = س. قیز طالاغی = حرباً ضبط اولنان مملکت اهالیسندن طوتیلوب خلایق کبی صاتیلان قیز .

طالامَق { (د) فت. [« داغلامق » دن غلط] ١. یاقمق، آجیتمق، قاورمق : ایصیرغان طالادی، ابه‌کومجی یالادی. ٢. ایصیرمق، دیشله قوپارمق: آیی طالامش. ٣. اوروب قاپمق، یغما و تالان ایتمك، طوتوب اسیر ایلمك : قیز طالامق.

طالان { (ت) س. یغما، غنیمت: آلان طالان = قاپان قاپانه؛ آلان طالان ایتمك = آلت اوست ایتمك. [فا. «تالان» بوندن مأخوذ اولسه کرکدر. هرحالده ترکجه‌سنك‌ده اصلی : تالان‌در. آران طاران صورتنده تلفظی ایسه غلطدر.]

طالِب { ص. عر. ث : طالبه . [« طلب » دن سف.] ١. ایستین، طلب و آرزو ایدن، خواهشگر : طالب دنیا = دنیا خواهشکری. ٢. ایستکلی، بر شیئی صاتین آلمغه ویا درعهده ایتمکه نامزد اولان، مشتری : بن بو مالك طالبی دکلم؛ بن بو مزایده‌یه طالب صفتیله کلمدم. = سذ. عر. ج : طلبه، طلاب. علم تحصیل ایدن آدم، تحصیل وتعلمله مشغول آدم، متعلم، شاکرد : طالب علم؛ طلبهٔ علوم بوکتاب بین‌الطلاب پك مقبولدر [بو معنا ایله اك زیاده جمعی مستعملدر.]

طالدیرمَق { (د) فت. ١. طوپراق وصو وسائره ایچنه صوقمق، باتیرمق : یوزرکن باشنی صویه طالدیرمق : قاشیغی چوربه‌یه طالدیردی. ٢، آغاج ویا باغ کوتوکی دالنی یکیدن کوك طوتوب مستقل بر آغاج و یا باغ کوتوکی اولمق اوزره طوپراغك ایچنه یاتیرمق : باغی، آغاجك داللرینی طالدیرملی.

طالدیرمه { (د) س. ١. باتیرمه، طوپراغك ویا صویك ایچنه یاتیرمه. ٢. آغاج ویا باغ کوتوکی داللرینك آیریجه کوکلشمك اوزره طوپراغك ایچنه یاتیرلمسی اصولی : باغی، آغاجلری طالدیرمه ایله تکثیر ایتمك .

طالطَبان { (د) ص. آیاغی چبلاق، خذله مقوله‌سندن .

طالِع { ص. عر. ث : طالعه . [« طلوع » دن سف.] طلوع ایدن، طوغان : شمس طالعه، قمر طالع. ذ. = سذ. عر. بخت، قسمت، قدر : طالعی یاور، طالعی مخالف اولمق.

طالِعسِز { ص. بختی نامساعد، بختسز، قسمتسز، بدبخت .

طالِعسِزلِك { س. بخت مساعدسزلکی، بختسزلق، بد بختلق .

طالِعلی { ص. بختی مساعد اولان، بختیار .

طالغه (د) س. دكز صويمك و يا ديكر صويك روز. كارك تأثيريله اولنايوب صالانمه. ـ سى وكوبورمه ـ سى. موج. طالاز: طالغه قالقمق: طالغه يى باشه آلمق = قارشيسنه كيتمك، قار. شيلامق.

طالغه لاندير مَق (د) ف. ١. طالغه لى ايتمك. طالغه پيدا ايتديرمك، طالازلاندير مق، تموج ايتمك: لودوس دكيزى طالغه لاندير دى. ٢. طالغه لى كوستر مك، تموج ايتديرمك: روزكار اوزون صقالى، چايرلرى طالغه لاندير يور.

طالغه لانمَق (د) فل. ١. طالغه پيدا ايتمك، طالغه لى اولمق، تموج، تلاطم ايتمك: لودوسدن دكيز طالغه لاندى. ٢. طالغه لى كوريمك، تموج ايتمك: روزكار دن صا. جلرى طالغه لانيوردى. ٣. طالغه لر پيدا ايده رك يوريمك و يا قوشمق: قويون سوريسى، ييلان طالغه لانيوردى.

طالغه لى (د) ص. طالغه سى اولان، متموج: طالغه لى دكيز.

طالغيج (د) س. ص. سونكرله آولامق ويا دكيزك دينمه دوشمش شيئلرى چيقارمق ايچون قعر دريايه طالمغه آليشيق آدم: دكيزك دينمه طالغيج ايتديرمك، طالغيج طالديرمق. || طالغيج قوش = باليقى طوتمق ايچون صويك ايچنه طالوب يمه چيقان قوش انواعى.

طالغيش (د) س. صويك يوزى آلتنده اولهرق يوزمه.

طالغين (د) ص. ١. طالمش، كنديندن كچمش، بيهوش، مستغرق، مدهوش: صيقه دن طالغين ياتيور. ٢. عقلى باشنده اولميان، اونوتقان: ذاتاً طالغين آدمدر.

طالغينلق (د) س. ١. طالوب كنديندن كچمش آدمك حالى، بيهوشلق، مدهوشلق، استغراق: صيقه دن صكره بر طالغينلق كلدى. ٢. آليقلق، اونوتقانلق: كوچك ايكن ذكى ايدى صكره كنديسنه بر طالغينلق كلدى.

طالقاغوق (د) س. ص. (اسلاسآ چيلاق يعنى صاريصمز قاغرق كيبى) التە پاره وسائره كچيرمك ايچون مداهنلك و صويتساريلق ايدوب كنـدى وقار وحيثيتنى محافظه ايتمين آدم، كاسه ليس، طفيلى.

طالقاغوقلق (د) س. مدلل، هنلك، صويتار. يلق، كاسه ليسلك.

طالمَق (د) فل. ١. آشاغى يه وارمق، باتمق، طوپراق و صو و سائره ايچنه صوقلمق، غوط ايتمك: قازمه طوپراغك ايچنه طالدى؛ حوضك ايچنه طالدم. ٢. خبرسز واذنسز بريره صوقلمق: قپودن ايچرى يه طالىويردى. ٣. (خسته) كنديني غائب ايدوب بيهوش ياتمق: ثمدى بر آز طالدى. ٤. اويقويه وارمق: بر آز طالار طالماز كلوب اوياندير ديلر. ٥. دريك بر فكر و ملاحظه يه واروب ماسوادن بيخبر اولمق: كنـدى قورونتيلرينه طالمش؛ دريك بر طاقم افكاره طالمش. ٦. برايشله مشغول اولمق. ٧. مج. بيلديكى بر ايشه كيرشمك. || طالوب چيقمق = (قنديل فتيلى) سونه جك اولوب يمه پارلامق.

طاليا (د) س. (فر. Dahlia) برجنس چيچك.

طاليان (د) س. باليغى تدريجاً چيقارمق وتحت تصرفده اولهرق محفوظ بولندير مق اوزره دكيز كنـارنده و قوى و بوغازده محصور ومحدود بر: طاليان قورمق: طاليان باليغى. || طـاليان كبى = اينجه واوزون بويلى متناسب الاعضا بويلى بوسلى كنج: طاليان كبى دلية نلى: طاليان كبى قادين. (مشبه به طاليانه قوريلان يوكسك ديرك اولسه كرك)

طاليانجى (د) س. محصور ومحفوظ بر باليق آوى محلنده باليق آولايان باليقجى، بويله بر محل محصورك صاحبى ويامتعهدى.

طاليقه (ت) س. (ايجه دن) درت تكرلكلى بيكيرله چكيلير قيصه يوك آرابه ـ سى.

طاليمار (س. بح. بالطه باش اولميان) كميك باشنده آشاغيدن يوقارى يه وايلرى يه طوغرى ممتد آغاج كه اوجنه باش تصويرى موضوع بولنور.

طاليمارلى (د) ص. مج. مادهٔ آتفه ده تعريف اولنان باش آغاجى بولنان وباشى ايلرى يه طوغرى ممتد اولان (كمى). بويله اولميانه «بالطه باش» دينير.

طاليون (س. (يو.) خطمى.

طام (د) س. ١. بنا اورتيسى، بام، سطح، سقف: طامك

اوستنه چیقمق. ٢. اوستی طامله اورتیلی و بر ایکی طرفی آچیق محل، صوندیرمه : حیوانلری طامك آلتنه آلمق. ٣. حیوانلری باریندیرمغه مخصوص قپالی یر، آخور، کومس، قودس : اوکوز طامی. ٤. محبس، حبسخانه، زندان : طامه آتمق. || طامی آقتارمق = کرمیتلرینی تبدیل و تعمیر ایتمك. || طامی آلمق = بنانك دیوارلرینی بیتیروب و یا دیرکلرینی دیکوب طامنی قورمق، اورتلسی صره‌سنی کتیرمك. || پاپوجی طامه آتلمق = اعتباردن دوشمك، اونك یرینه دیکری مقبول و معتبر طوتلمق. || طامدن دوشمك = صره‌سز و مناسبتسز لقردی سویلمك : طامدن دوشر کبی سویلدی. || طام قوروغی = قیا قوروغی.

طامات { (د) س. بر جنس یبان اوردکی.

طامات { سث. جم. عر. صاچمه صپان سوزلر.

طامار { یاخود طمار. (د) س. [طاملار کبی اورمسی وجه تسمیه‌سی اوله‌بیلیر.] ١. بدن انسانده قانك جولان ایتدیکی یوللرکه مختلف قالینلقده بوریلردن عبارتدر. عرق، شریان، ورید، رك : نبضلی طامار؛ شاه طامار = قانی ویرن بیوك طامار، شریان؛ آق طامار = سیکیر. ٢. طامار ویا کوکه بکزیوب بر جسمك هر طرفنه تشعب ایدن یوللر، طرق اختلاط : یاغمور صولری یرك طامارلرینه کیرر. ٣. مرمر و اوکا مشابه طالغه‌لی شیئلرده‌کی چیزیکلر : پنبه طامارلی و بیاض زمینلی ابرو. ٤. طوپراغك ایچنده کی معدن فلیزلری وصو طبقه‌سی : قوآرچ قیاسی اوزرنده آلتین طامارلری بولنور؛ بو صویك طاماری زنکین. ٥. مج. خلق، طبیعت، نهاد : طاماری طوتدی = عناده باشلادی؛ طامارینه طوقندی = حدت ایتدی، منفعل اولدی || آلننك طاماری چاتلامش = اوتانماز. || قان آه‌ق طامار = استفاده ایدیله‌جك طریق. || طاماره کیرمك = برینك خاطرینی خوش ایدوب کندی مرامنی اسعاف ایتدیرمك.

طامارسز { (د) ص. طبیعتسز، بدنهاد.

طامارلی { (د) ص. ١. طامارلری اولان. ٢. طامار کبی چیزکیلری ونقشلری اولان : طامارلی کهربا.

طاماق { (د) س. [قافی حرکه‌لنجه غینه منقلب اولور. « طام »دن مشتقدر، دماغ بازمق خطادر.] آغزك طامی حکمنده اولان جهت فوقانیه‌سی : طادی طاماقده قالمق = لذتی ایی حس اولنمق، چوق خوشه کیتمك.

طاماقلی { (د) ص. طاماقلی ایکنه = بیوك برنوع اولطه ایکنه‌سی.

طامغه { طامغه‌لامق و سائره. با : تمغا وسائره.

طاملا { (د) س. با : طامله.

طاملاتمق { فت. ١. قطره قطره آقیتمق : بر فنجان صویه برآز لقمان روحی طاملاتملی. ٢. طامله ایله علاج قومق : کوزمه بر علاج طاملاتدی. ٣. برمایعی حرارتله بخاره تحویل ایدوب انبیق واسطه‌سیله یکیدن مایع حالنه کچیرمك که بو عملیات تصفیه‌سنه ده خدمت ایدر، تقطیر ایتمك : شرابی، مسکراتی طاملاتمق.

طاملامق { (د) فل. ١. قطره قطره آقمق، تقطر ایتمك : کوزلرندن یاش طاملایوردی؛ طاوندن یاغمور صویی طاملایور. ٢. مج. ناکهان ظهور ایدیویرمك : بزقونیشورکن اوده طاملاییویردی. ٣. آز یاغمق : برآز یاغمور طاملادی. || آقمازسه‌ده طاملار = چوق کلمزسه‌ده بتون بتون ده اکسلمه‌مشدر، هیچ یوق دکلدر. || بورندن طاملامق = چوق بکزمك. || بورندن قان طاملامق = چوق مشقت چکمك.

طامله { (د) س. ١. برمایعدن بر کوچك کره تشکیل ایدوب دوشن مقدار، قطره : برطامله صو، برطامله یاغمور دوشمدی. ٢. طامله ایله آقیدیلان علاج : فلان طبیبك کوزمه ویردیکی طامله‌لرایی کلدی. ٣. یورکه بردن بره کلن برنوع نزول که عوام بر طامله قان طاملامه‌سنه حمل ایدر، سکتهٔ قلب : طامله کلمش. طامله‌یه طوتلدی. || مج. برطامله = پك جزئی : بکا بر طامله صو ویرمدیلر. || طامله طامله = آزر آزر، قطره قطره. || طامله ساقزی = ساقزك صاف وخالصی. || طامله یاقوت = یاقوتك پك کوزل رنکلیسی، طوکوق اولمیان مقبولی.

طامله‌لق { (د) س. ١. طامك صچاغی آلتنه کلن

آره‌لق پرکه طامك یاغموری اورایه طاملار. ۲. طامله حساب‌یله آلنه‌جق علاجی طاملادوب طامله‌لرینی صایغه مخصوص لاستیق و شیشه بوریجقلردن مرکب و یا بر طامله‌دن زیاده آفیتماز کوچك شیشه‌دن عبارت اجزاجی آلتی.

طامَق (د) فد. طاملاتمق، تقطیر ایتمك. مر.

طامو (ت) س. (اصلی : تا. موق) جهنم : تکفری قوللرندن ایبلرینی اوچماغه، کوتولرینی طامویه آتار.

طامه (د) س. با : دامه.

طامیز (د) س. حیوان اورتمکه مخصوص طام، حیوان یتیشدیره‌جك آخور.

طامیزلق (د) ص. دول ومایه ایچون بسلنیلن ارکك و یا دیشی حیوان : طامیزلق آیغیر، بوغا، کچی، اینك.

طانغالاق (یاخود دانغالاق. ص. قبا وتربیه‌سز، ایری بدنلی و درشت معامله‌لی، ساده جثه بسلمش عقلسز وتربیه‌سز (آدم).

طانه (د) س. اینك یاوریسی : طانه‌سیله برابر بر اینك آلدم؛ طانه آتی؛ ارکك، دیشی طانه. (یك کوچکنه بوزاغی وطانه‌دن بیوکنه، ارکك اولورسه، طوسون ودیشی اولورسه دوگه دیرلر.) || طانه باش = قالین قفالی. || طانه بورنی = طوپوراغك آلتنده سبزه وسائر مزروعاتك کوکلرینی کسن ایریجه باشلی بر بوجك. || آنا سیله طانه سیله = هپسی بولنمق، معروف اولمق : او بو مملکتده طانیلیور؛ کندیسی بوراجه یك عالم طانیلیور.

طانیمَق (ت) فد. (اصلی : طاکیمق) ۱. بریله معارفه‌سی اولمق، معروفی اولمق : بن بوآدمی طانیمیورم: کندیسی بنی طانیور. ۲. فرق وتمییز ایتمك، کیم اولدیغنی سجمك، تشخیص ایتمك : سزی بردن بره طانیه‌مدم؛ بوآدمی طانیه‌مدیکزمی؟ ۳. قبول وتصدیق ایتمك، اینانمق : الاهی طانیمیان آدمدن دها نه‌مأمول ایدرسك؟ او اویله شی طانیمق ایستمیور. ٤. اطاعت وانقیاد وسرفرو ایتمك: برتجارت اونده کوچك بیوکی طانیمازسه ایش کوریله‌مز. ٥. اعتراف ایتمك : اوبورجنی طانیمق ایستمیور. || طانیمامق = اهمیت ویرمه‌مك، صالللامامق.

طانینمَق (ت) فعل. معارفه‌سی اولمق، معروف اولمق: او بو مملکتده دها طانینیور.

طاو (ت) س. [فا. «تاب» دن] : تاو. — ۱. قارده اوکدوله ضم ایتمه : طاو ایتدی. ۲. بزم عشرتده برینك عشق وصحبتنه ادارهٔ اقداح ایتمه : طاو قالدیرمق. [فر. Toast]

طاوار (یاطوار. (د) علی‌الا. طلاق حیوان اهلی، حیوانات ومواشینك بهری. آناطولینك بعض طرفلرنده یالکز قویونه حصر اولنمشدر. استانبولجه بسبتون متروکدر.

طاوان (ت) س. با : تاوان.

پردن، برخانه خلقنك جمله‌سی.

طانیتمَق (ت) فد. ۱. بیلدیرمك، معارفه پیدا ایتدیرمك، کیم اولدیغنی آکلاتمق : اونی بکا سز طانیتدیکز؛ کندیسنی طانیمیوردم کیمسه ده طانیتمدی. ۲. قبول وتصدیق ایتدیرمك، اعتراف ایتدیرمك : بزه اللهك برلکنی طانیدان خاتم الانبیا (صلعم) افندمزدر. [طا. نیتدیرمق صورتنده ده قوللا. نیلیورسه‌ده غلطدر.]

طانیشمَق (ت) فش. برینی طانیمق، معارفه پیدا ایتمك : برکوریشمه‌ده طانیشدق.

طانیشمَق (د) فل. برایش حقنده‌کی نیتی برینه سویلیوب اولکده فکر ورأینی صورمق، مشاوره، استشاره ایتمك : قرار ویرمزدن اول سزه طانیشمغه کلدم.

طانیشیق (د) س. ۱. مذا. کره، مشاوره، استشاره. ۲. مقاوله، موفقت، اتفاق: طانیشیق دوگوشی = سراً متفق آرقداشلرك ظاهراً و صورت مخصوصه‌ده جیقاردقلری اختلاف و منازعه، مواضعه‌لی نزاع.

طانیق (ص. س. شاهد، کواه. (بوکون بك مستعمل دکلسه ده، شایان استعمال اك قیمتدار لغات مخصوصه‌مزدندر.)

طانیقلق (س. ۱. شاهدلك، شهادت، کواهی. ۲. نشان، علامت، اثبات.

طانیلمَق (ت) فع. بیلنمك، کندیسیله معارفه‌لی

طاوراندیرمَق { (د) فن. ۱. آیاغه قالدیرتمق، طوردیرمق. ۲. قارشی طوردیرمق، طیاندیرمق. ۳. جسارت ویرمك، تشجیع وتشویق ایتمك: اونی سز طاوراندیررسه‌کز طاورانه‌جقدر.

طاورانمَق { (د) فل. ۱. آیاغه قالقمق، آیاغه صیچرامق. ۲. قارشی طورمق اوزره حرکت وغیرت ایتمك: کندیسی طاوراندیسه‌ده سلاحی یوغیدی. ۳. تشبث وغیرت ایتمك، کوشك طورمیوب تتیك بولنمق: طاورانسه اوریله‌جغنی آکلادی. ٤. بر یولده فعل وحرکتده بولنمق: کوشك طاورانمق، تتیك طاورانمق. آغر طاورانمق، تدبیرلی طاورانمق. || سلاحه طاورانمق = سلاحه صارلمق.

طاورانمه { (د) س. و:

طاورانیش { (د) س. طاورانمق فعلی. بلا: طاورانمق.

طاوُس { سذ. عر. ج: اطواس، طواویس. [یو. Ταως و بلکه ده اوده هندجه دن] معروف کوزل توبلی و چرکین سسلی قوش که باغچه زینتیدر. || آق طاوس، قره طاوس = قیز قوشی انواعندن ایکی نوع یرلی قوش. || مج. طاوس قویروغی = شدتلی قی: بر طاوس قویروغی صالیویردی.

طاوُش { (ت) س. آیاق سسی، یورویش سسی، طپش.

طاوشان { (ت) س. معروف کوچك حیوان وحشی که اتی پك لذیذ اولمغله تازی ایله وتفنکله وسائر صورله صیدینه رغبت اولنور، ارنب، خرکوش: طاوشان اتی، طاوشان پوستی. || آطه طاوشانی = مونس برجنس کوچك طاوشان، وداق. || آق طاوشان = چول صیچانی. || آمریقا طاوشانی = شینشیلا دینلن حیوان که کورکی یاپیلیر. || طاوشان اوتی = برجنس نبات. || طاوشانی آرابه ایله آولامق = بر شیئی تلاشسزجه اصولله الده ایتمك. || طاوشان اویقوسی = امهال، تسامح، خواب خرکوش. || طاوشان بوقی = نه فائده‌سی نه‌ده ضرری طوقنمیان (آدم). || طاوشان پاچه‌سی = طوموز آغر شاغی. || طاوشان طوداغی = طوغارکن ییرتیق بولنان چوجق طوداغی. || طاوشان [illegible] گزرنك. || طاوشان قولاغی = طول عورت اوتی. || طاوشان یورکلی = پك قورقاق. || طاوشان ییلی = سال ترکانك دردنجیسی. || تازی یه طوت طاوشانه قاچ = ایکی مخالف طرفه آیری آیری لسان قوللانمق.

طاوشان { (ت) س. آبنوس و سائر قیمتلی آغاجلر اوزرینه اینجه اویمه‌لر ایشلین وبویله تخته‌لردن چکمجه و قوطی کبی اینجه ایشلر یاپان مرانغوز.

طاوشانجیل { (ت) س. طاوشانلری قالدیروب آولایان بیوك برجنس قره‌قوش، عقاب. || طاوشانجیل اوتی = سوکی دینلن بر جنس نبات.

طاوشانلامَق { (ت) فل. ضعیفلایوب طاوشان کبی قوری و یاغسز اولمق.

طاوشانلق { (ت) اینجه مارا. نغوزلق، آبنوس و سائر قیمتلی آغاجلرله اینجه ایشلر یاپمق صنعتی.

طاوشمَق { (ت) فل. آیاقلر پك آز پاتیردی ایده‌جك صورتده یوریمك، طپش طپش یوریمك.

طاؤق { یاخود طاغوق. (ت) س. چوق یومورطلامه‌سیله مشهور طیور بیتیه‌نك اك مبذولی اولوب، پك چوق انواعی واردر، دجاجه. ماکیان: اصل دیشینك وبالتعمیم بتون جنسنك اسمی اولوب. بالخاصه ارککنه خروس ویاوریسنه پلیج دینیر: وارنه، کرزه طاؤغی. || اسوج و غلط اوله‌رق اسپنج طاؤغی = کوکرجین قدر کوچکی. || بچ طاؤغی. تمچه طاؤغی = طاؤقدن چوق فرقلی بککلی بر جنس کومس قوشی که چرکین بر باغرمسی واردر. || طاغ طاؤغی = یبانی طاؤق، بدنوس. || طاؤق آیاغی یمش = بوش بوغاز. || طاؤق اوتی = آناغالیس دینلن برجنس نبات. || قره طاؤق = آولانوب اتی یلن بر جنس سیاه قوش. || طاؤق قره‌سی = کوزه عارض اولان بر خسته‌لق. || طاؤق قنادی = توکدن آتشی اوفلمکه مخصوص سوبورکه. || طاؤق کوتی = سیکیل نوعندن الده وآیاقده چیقار ناصیری. || طاؤق

کوکسی = طاؤق کوکسی اننی دید-
یکلیوب سوده قاریشدیره‌رق یاپد-
قلری برنوع محلی. || هند طاؤغی =
هندی دیدیکمز بیوك طیر
بیتی که اوده طاؤقدن چوق فر-
قلیدر. || طاؤق ییلی = سال
ترکانك اونجیسی.

طاؤقجی { (ت) سـ. طاؤق صا-
تان آدم.

طاؤقجیلق { (ت) سـ. طاؤق
آلوب صاتان آدمك
ایشی واجرا ایتدیکی صنعت و
تجارت: طاؤقجیلق ایدیور.

طاؤقلق { (ت) سـ. طاوقلرك
یاتمسنه ویومورطلا-
یوب پلیج چیقارملرینه مخصوص
محل، کومس.

طاؤل { (د) سـ. [عر. «طبل»
دن] ایکی طرفی دری
ایله قاپلانمش چوماقله اوریله‌رق
چالنیر وپك بیوك سس چیقاریر
معروف آلت که بزم کویلرده
زورنا ایله برابر چالنیر: طاول
چالمق: رمضان طاؤلی = رمضان
کیجه‌لرنده بکجینك صوقاقلرده
چالدیغی طاؤل. || مج. طاؤل
زورنا = اعلان مسرت، علنی و
ظاهر اعلان، شعشعه، کوستر-
یش: طاؤل زورنامی چالدیره-
جغز؟ طاؤل زورنا ایله‌می اعلان
ایده‌جکز؟ || طاؤل چوخه‌سی =
قبا بر نوع تمچه چوخه‌سی.
|| طاؤل دریسی = اوتانماز قاتی
یوز.

طاؤلجی { (د) سـ. طاؤل چالان
آدم.

طاؤلغه { (ت) سـ. با: تابولغه.

طاولمباز { (ت) سـ. [فا.
«طبلباز» دن غلط
که طاؤلجی دیمکدر.] چرخلری
یاندن اولان واپورلرده چر-
خلرك دوندکاری محللری اورتمك
اوزره واپورك ایکی طرفنده
بولنان ایکی جسیم نصف دائره که
یان قاره‌لری‌ده بونلرك آلتنده
اولور: طاولمبازك اوسته
چیقمق.

طاولون { (ت) مج. کمینك
آلت کوکرته‌سنك
اوزری: طاولون کوکرته‌سی =
اك آلت قات دوشمه‌سی.

طاوله { (ت) سـ. [عر. «طو-
یله» دن ویا لا. Sta-
bulum دن] آت آخوری.
|| طاوله اوشاغی = منحصراً
طاوله ده خدمت ایدن سایس
اوشاغی.

طاوله { (ت) سـ. [یتا. Tavola]
خانه‌لره تقسیم اولنمش
ایکی طرفلی تخته اوزرنده اون
بشردن اوتوز پول و ایکی زار
ایله اوینانیلان معروف اویونکه
اساساً شطرنجله برابر هنددن
کلدیکی مرویدر: طاوله اوینامق.

طاوه { (ت) سـ. با: تاوه.

طاهر { ص. عر. ث: طاهره.
[«طهارت» دن سف.]
۱. تمیز، پاك. ۲. آبدست و
غسلی بوزان شیئلردن بری
اولان. ۳. مو. مقاماتدن بری.

طای { (ت) سـ. آت یاوریسی،
مهر. [اوچ یاشنه قدر
اولانه دینلوب، هنوز ممه اممکده
اولانه ایسه «قولون» تعبیر
اولنور.]

طای { (ت) سـ. [اصل تق.
تایمق = قایمق] ۱. حیوان
یوکنك برطرفی، دنك. ۲. دستکاه
چیقریقلرینی صیقیشدیرمق ایچون
ایلری کری‌یه کیدوب کلن آیاق.

طایاتمق { (د) فت. ۱. برشیئك
اوزرینه استناد ایتد-
یرمك: المده‌کی شیئی دیواره
طایاتدم. ۲. دیك جواب ویروب
قارشی طورمق، ضد کیتمك، جواب
ویرمه‌مك: براز دها صوردم،
طایاندی.

طایاق { (د) سـ. ۱. طایانه‌جق
دکنك، عصا، صوپه.
۲. دوکمکده قوللانیلان دکنك
ویا صوپه، کوتك. ۳. قپو آرقه-
سنه ویا باشقه برشیئه طایادیلان
دستك، پاینده: قپو طایاغی.
٤. ضرب، ضربه، اورمه، دوکمه:
طایاق آتمق، طایاق اورمق،
طایاق جزاسی.

طایاقلامق { (د) فت. دستك
قومق، دستکله
تقویه ایتمك: قپویی آرقه دن
طایاقلامق.

طایاقلق { (د) ص. طایاق وضرب
جزاسنه شایان و
مستحق: طایاقلق بر قباحت
دکلیدی.

طایالی { (د) ص. یاصدانمش،
اتکا ایتمش، متکا: دو-
شه‌لی طایالی = لازم اولان
اشیا ایچه یرلشمش وطیانمش،
مفروشاتی یولنده: دوشه‌لی
طایالی بر او.

طایامق { یاطیامق. (د) فل.
۱. دستك قومق،
اتکا ایتدیرمك: بنایه بردستك
طیامق، باشنه قولنی طیامق.
۲. برشیئه استناد ایتدیرمك،

الیشدیروب طوردیرمق : نردبانی دیواره طیامق؛ آرقه‌سنی آغاجه طایامق. ٣. عنف و شدتله ویرمك، تسلیم ایتمك، یوللاییویرمك، براقیویرمك : کیدرکیتمز برآجی قهوه طایادیلر؛ صباحلین کندیسنه چوجغی طایارلر.

طایامه { یا طیانمه. (د) ـ. یا. صدانمه، اتکا.

طایانغاج { (د) ـ. اوتوریلان یرده طایانمغه مخصوص قیصه دکنك، عکاظ.

طایانغان { (د) ص. طایانان، طایانیقلی، متحمل، تاب آور.

طایانمق { یا طیانمق. (د) فل. ١. آرقه‌سنی ویابدنك دیکر بر یرینی برشیئه یوکلته‌رك طورمق، اتکا، استناد ایتمك، یاصدانمق : دیواره طایاندم؛ اوغلنك قولنه طیانمشیدی. ٢. کوکنمك، اعتماد ایتمك : بن سزه طایاندم. ٣. ثبات ومقاومت ایتمك، متانت کوسترمك، طوره بیلمك : او موقعده ایکی کون طایاندی. ٤. سورمك، یاشامق، بوزلمامق، امتداد ایتمك : بو بنا، بواثواب، بوحیوان چوق طیاندی. ٥. صبر وتحمل ایتمك : صوئوغه، صیجاغه، آجی‌یه طایانمق؛ بن آرتق طیانه‌مام. ٦. معاونتده بولنمق، امداده یتیشمك : عسکرله، ارزاقله طایاندی. ٧. آرقه‌سنی ویرمك، آلتنه کیرمك : سزده طایانك قالدیرملم؛ هپ بردن طیانه‌لم.

طایانیق { طیانیق. (د) ـ. ١. بقا، دوام، عمر. ٢. متانت، ثبات، قارشی طورمه.

طایانیقسز { یا طیانیقسز. (د) ص. ١. بقاسز، دوامسز، عمرسز، چوق سورمز. ٢. ثباتسز، متانتسز، کوشك.

طایانیقلی { یا طیانیقلی. (د) ص. ١. بقالی، دواملی، چوق سورر، عمری اولان : طایانیقلی موسم، چیچك، قماش. ٢. ثباتلی، متین، قوتلی : طایانیقلی حیوان.

طایانمه { یا طیانمه. (د) ـ. طیانمق ایشی. با : طایانمق.

طائر { ص. عر. ؛ : طائره [«طیران» دن سف.] اوچان، اوچیجی، پران. = سذ. عر. قوش، طیر، مرغ : طائر جنت.

طایع { ص. عر. ؛ : طایعه. [«طوع» دن سف.] بر ایشی ایستیه‌رك، کندی ایستکیله، آرزوسیله وطوعا یاپان، کرهاً واجبار تحتنده یاپمیان.

طایعاً { ح. عر. ایستیه‌رك، کندی ایستك و آرزوسیله، طوعاً : طایعاً بوایشی یاپدی.

طائف { ص. عر. ؛ : طائفه. [«طواف» دن سف] دونن، طولاشان، طواف ایدن. ف. ص. مکهٔ مکرمه قربنده لطافت آب وهواسیله مشهور اولان قصبه.

طائفه { سذ. عر. ج : طوائف. ١. بولوك، طاقم، کروه، جماعت، برصنف مخصوص تشکیل ایدن آدملر : صوفیون طائفه‌سی. ٢. قوم، قبیله : زنوج طائفه‌سی؛ طائفهٔ چراکسه. ٣. کمیجیلر افرادی. [بومعنا ایله تر. اوله‌رق فد. وج. کبی قوللانیلیر. وزبانزدی «طایفا» در:] کمی طائفه‌سی؛ کمی طائفه‌لری.

طایلاق { (ت) ـ. ایکی یاشنده دوه جیولکی.

طایه { (ت) ـ. [فا. دادی دیمك اولان «دایه» دن] بر چوجغه سودینه‌لك ایتمك اوزره چوجغیله برابر صاتین آلنمش امزیکلی خلایق : برطایه آلدی؛ طایه ایله بیومش چوجق. || مج. طایه چوجغی = آچ کوزلی.

طایی { (د) ـ. ١. والده برادری، عر. خال : طاییمدر، طاییمك اوغلیدر. ٢. یاشلیجه و حرب ووغایه آلیشیق قهرمانجه آدم : احمد طایی، محمد طایی. ٣. کمی قپودانی، رئیس، سواری. || اوجاق طاییسی = یکیچری اوجاغی ضابطی؛ مغرب اوجاغی طاییسی = ممالك بربریه دن برینك وقتیله ممتاز والیسی. || قبا طایی = قهرمان، جنکاور، حرب وضرب آدمی. || طاییسی دومنده = حامی وآمرك اقربا و اودا دن اولمسی.

طاییلق { (د) ـ. ١. طایی قرابتی، خوولت. ٢. بابایکیتلك، آغالق و قهرمانلق، حرب آزمالق، یکیتلك.

طب { یاخود طب وطپر، طپش. (ت) مه. طاملامه ویاپك خفیف صورتده یوریمه وسائره سنی تقلید وتصویر ایدر : طب طب طاملایوردی، یوریوردی.

طِبّ { سذ. عر. خسته‌لری ایی ایتمك علم وصنعتی، حکیملك، طبیبلك : علم طب، فن طب؛ تحصیل طب ایتمك؛ طب جدید؛ طب اسلام. || طب قانونی = فر. Médecine légale دینلن طبابتکه جنایاتده

اجرای تحقیقاته مدار اولور. ||طب نبوی = حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك امر واجرا بیورمش اولدقلری مداوات.

طِبّاً { ح. عر. فن طبه تطبیقاً، فن طب قاعده واقتضاسنجه: چوق ایصینمش اوطه‌ده یاتمق طباً تجویز اولنور شیئلردن دکلدر.

طَبابَت { سـ. طبیبلك و حکیملك معناسیله قوللانیور. سه‌قده، عربیده (ط) نك کسریله اولوب بسبتون باشقه معنایه ده کلدیکندن، لفظاً ومعناً غلطدر.

طَبّاخ { سذ. عر. [«طبخ» دن سمب.] یمك پیشیرن آدم، آشجی.

طِباخَت { سث. عر. [طانك فتحیله غلطدر] آشجیلق، یمك پیشیرمك صنعتی.

طَباشیر { سذ. عر. [فا. «تباشیر» دن معرب] ۱. معروف تباشیر. با: تباشیر. ۲. ط. هنددن کلن بیاض بر مادهٔ نباتیه، فر. Tabaxir.

طِباع { سذ. عر. [زعم ایتدکلری کبی «طبع»ك جمعی دکلدر، مفرددر. «طبع»ك جمعی «اطباع» در.] طبیعت، خلق، عادت، سرشت. ز.

طِباعَت { سث. عر. [طانك فتحیله غلطدر.] کتاب وسائره طبع وتمثیل ایتمك فن وصنعتی: طباعتك کشفی؛ صنعت طبا. عتده‌کی ترقیات اخیره. [عر. تعبیراتده «طباعه» صورتنده قوللانیلیر:] دار الطباعه = مطبعه، باصمه خانه: دار الطباعة العامره = دولت علیه‌نك مطبعهٔ رسمیه‌سی.

طَباق { یا طاباق. (ت) سـ. [عر. «طبق» دن. — آخری حرکه‌لنجه «غ»ه تحول ایدر.] ۱. آز درین ویایوان قاب: یمك، سفره، محلی طباغی؛ چینی، باقیر، کومش طباق. ۲. برطباق طولوسی شیء: برطباق یمك، برطبق چیلك، برطبق محلی. ۳. لوقنطه‌ده مشتری‌یه ویریلن یمك مقداری: بولوقنطه‌ده عجبا طباغی قاچه؟ ٤. بر ویا ایکی یاپراقدن عبارت کاغد قطعه‌سی: بر طباق کاغد. [طبقه‌ده دینلیر.] || فنجان طباغی = قهوه وچای فنجاننك آلتنده طوتلمغه مخصوص اینجه طباق.

طَباق { با: دباغ.

طِباق { سذ. عر. [مفاعله‌یایندن مص. ثانی] مطابقت، اویمه، اویغونلق. ز.

طَبان { طبانلی، طبانجه وسائره. با: طابان وسائره.

طَبایِع { سث. جم. عر. فد: طبیعت. با: طبیعت.

طَبخ { سذ. عر. ۱. پیشیرمه، قاینانمه. یمك پیشیرمه: بو یمکك طبخی اصولنی ایتلیورم؛ اتك طبخی متنوعدر. ۲. صـ. علاج قاینانمه. آتشده تهیئه اولنه‌جق علاجك حاضرلانمه‌سی. ۳. طوغله وکرمیت وچینی کبی شیئلرك مخصوص فورنلرنده پیشیرلمسی، یاقلمسی: یورسلنك طبخی زوردر.

طِبخانه { سـ. فا. [عر. طب = حکیملك. فا. خانه = او] امور طبیه اداره خانه‌سی، فنون طبیه مکتبی.

طَبخی { صـ. عر. ا: طبخیه. پیشیرمکه منسوب و متعلق: عملیات طبخیه، مصارف طبخیه.

طَبخِیّه { سث. عر. برشیئك پیشیرلمسیچون فورن وسائره‌یه ویریلن اجرت، مصارف طبخیه: طبخیه‌سی ویریلیرسه اوفورنده، پیشیریرلر.

طَبع { سذ. عر. ۱. مهر وتمغا وسائره باصمه. ۲. ید قدرت طرفندن باصلمش کبی اولان طبیعت، خلقت، سرشت، جبلت: طبع ممدوح، طبع مذموم. ۳. دوکمه حروفاتله ویا لیطوغرافیا وفوطوغرافیا وسائر اصوللرله کتاب وسائره باصمه. عمومیت اوزره طباعت ایشلرینك اجراسنه وبالخاصه دستکاه ویا ماکینه‌ده باصلمسنه دینلیر: بر چوق کتب نافعه‌نك طبعنه همت اولندی: کتابك ترتیبنی آیری وطبعنی آیری بارارلق ایتدم؛ ترتیبی پك منتظم ایسه‌ده طبعنده قصور واردر: بوکتابك شو قاچنجی طبعیدر = قاچنجی طبعه‌سیدر. ||بالطبع = طبیعتیله، طبیعی اوله‌رق، طبعاً: بودیواری دها بر هفته براقیرسه‌کز بالطبع ییقیله‌جقدر.

طَبعاً { حـ. عر. طبیعت اقتضاسنجه، طبیعتیله، طبیعی اوله‌رق، بالطبع، کندیلکندن: انسان چولغنی چوجغنی دوشونمکه طبعاً مجبوردر.

طَبعخانه { سـ. فا. [عر. طبع = باصمه. فا. خانه = او]

كتاب وسائره طبع اولنان محل، باصمه‌خانه، مطبعه، دارالطباعه.

طَبعه { سث. عر. [لغت مولده اوله‌رق مصدر بناء مره در.] بر كره باصلمه، بر كتاب وسائره‌نك بهر دفعه‌كی طبع وتمثیلی: شاهنامه‌نك طبعهٔ اولاسی.

طَبَق { سذ. عر. ج: اطباق. ١. یمك وسائره وضعنه مخصوص آزدرین ویایوانجه قاب: چینی، كومش، باقر طبق. [بو معنا ایله بسبتون لسانمزك تصرفاتی حكمنه كچوب، حرف اخیری تحریك اولندقده (غ) ه دخی تحویل اولندیغندن، لسانمزده طباق یازلمسی مرجحدر. با: طباق] ٢. اینجه قات، یوفقه: بر طبق كاغد = طبقه.

طِبق { سذ. عر. بر شیئك اویغونی، چوق بكزری، موافقی، فرقسزی: مشقك طبقنی یازمغه غیرت ایتملی؛ بونك طبقنی بوله. مازسه‌كز بكزرینی آراملی؛ طبقی طبقنه اوییور. = ح. عینیله، تمامیله، بسبتون مشابه واویغون اوله‌رق: طبق بونك كبی یازه بیلیرمیسكز؟ طبق امركز اوزره حركت ایتدم. [بودخی «عین» كلمه‌سی كبی «طبق» صورتنده زبانزد اولوب مثلا: طبق بویله یازدم، طبقیسنی بولدم، دینلیر.]

طَبَقات { سث. ج. عر. فد: طبقه. با: طبقه.

طَبَقچه { س. فا. كوچك طباق.

طَبَقه { سث. عر. ج: طبقات، طباق. ١. صره، بربری اوستنده موضوع صره‌لرك بهری، قات، یوفقه: علم الارض قاعده‌سنجه كرهٔ ارضك قبوغی طبقه طبقه‌در: كوزك طبقه‌لری؛ طبقهٔ شبكیه، قزحیه، ملتحمه، منضمه = كوزك طبقات مختلفه‌سی: طبقات ارض، طبقات سماء. ٢. صنف، زمره، درجه: شعرا وادبا طبقاته منقسمدرلر: طبقات الشعرا = شاعر صنفلری، تراجم احوال شعرا؛ طبقات الفقهاء = فقیهلرك صنوف ودرجات اوزره منقسم تراجم احوالی.

طَبَقه { ودها طوغریسی تاباقه. س. [فر. Tabac = توتون] توتون ویا سیغاره قوطیسی.

طِبقی { ص. [عر. «طبق» دن سمن. ودها طوغریسی «طبق» دن غلط. با: طبق] عینی، تمامیله بكزر واوبار اولان: طبقیسنی بایه‌مدم: طبقیسنی بولدم. = ح. عینیله، تمامیله: طبقی وجودینه كلدی: طبقی اولچیسی آلنمش كبی كلدی.

طَبل { سذ. عر. ١. طاؤل. ٢. ت. قولاقده سسی عكس ایتدیرن زار.

طَبلباز { س. فا. [عر. طبل = طاؤل. فا. باختن = اوینامق] و:

طَبلزَن { س. فا. [عر. طبل = طاؤل. فا. زدن = اورمق] طاؤل چالان آدم، طاؤلجی.

طَبله { س. [عربیدن مأخوذ] ١. تپسی صورتنده تخته ویا معدندن صفحه‌كه صاتیجیلر صاتدقلری اوفاق تفك شیئلری اونك ایچنه قویوب باشلرنده ویا اللرنده كزدیررلر: سمیدجی، كستانه‌جی، محلبیجی طبله‌سی. ٢. برسفره یمكلرینی حاوی صحنلری وضع ایدوب بز وپوشیده ایله صاردقدن صكره باشده طاشیدقلری تخته‌دن دائروی سینی: یمك طبله‌سی. ٣. برطبله‌یه وضع وبردن نقل اولنان یمكلر مقداری: او آشجی كونده بش طبله یمك چیقاریور؛ سلاملغه صباح اقشام بر رطبله یمك ویریلیور. ٤. منغل واوكا مشابه شیئلرك آلتنه وضع اولنان سینی كبی دائروی شیء: منغل طبله‌سی. ٥. چیغاره كولنی دوكمكه مخصوص كوچك طبق: چیغاره چبوق طبله‌سی. ٦. ترازی كوزی واوكا مشابه شیء: ترازی طبله‌سی. ٧. بعض شیئلرك اوستنده‌كی دوز یر، صفحه: دیرك طبله‌سی، چادیر طبله‌سی. ٨. یافته، قرص: شمس، قمر طبله‌سی؛ نشان طبله‌سی. ٩. بح. مقره‌نك یان سطحی. ١٠. فسك تپه‌سی: طبله‌لی فس = تپه‌سی ككیش.

طَبَله { س. ١. عسكرك بهر كونكی تعییناتلری مقدارینی مبین جدول. ٢. خسته‌خانه‌لرده خسته‌نك مرضنی وصورت تداوی‌یی مشعر لوحه.

طَبله كار { س. فا. ١. بیوك دائره‌لرده مطبخدن یمك طبله‌لرینی قالدیروب محللرینه نقل وبعد الاكل بوش قابلری اعاده ایدن خدمتجی: مطبخ طبله كارلری. ٢. مغازه‌لردن اوفاق تفك اشیا آلوب طبله ایله كزدیره‌رك صوقاقلرده صاتان صاتیجی.

طَبله کارلق { سـ. طبله‌کار خدمتی ومشغولیتی. با : طبله‌کار .

طِبّی { صـ. عر. أ : طبیه. فن طبه منسوب و متعلق ، طبجه : تدبیر طبی: فنون طبیه: مکتب طبی: مکتب فنون طبیه .

طَبیب { سـذ . صـ . عر . أ : طبیبه . جـ : اطباء . [« طب » دن صـ.] بدن انسانه عارض اولان امراضی ایی ایتمك و محافظهٔ صحت ایلمك علمی بیان واجرا ایدن آدم ، حکیم ، فن طب عالمی : طبیب حاذق ، طبیب ماهر: سر طبیب ، سر اطباء = باش حکیم ، حکیم باشی: طبیب سیار = کویدن کویه کزوب خسته‌لره باقان حکیم .

طَبیعَت { سـ. عر. جـ : طبایع. ۱. یارادیلیشده‌کی حال وکیفیت، خلقتك حال وخاصه‌سی، ماهیت کائنات ، دهر : خالق طبیعت اولان حضرت الله؛ طبیعته برنظر حیرتله باقمق: اسرار طبیعتی آکلامغه چالیشمق. ۲. کائناتك نظام وقانون حکمت آمیزی : طبیعتك ایجاب و اقتضاسی . ۳. انسانك ویا حیوان و سائره‌نك طبیعت و خلقت مقتضاسندن اولان حال و خاصه‌سی ، یارادیلیش، خلقت، جبلت، جوهر : انسانك طبیعتی ایی، کوتی اولمق: او استعداد بو آدمك، بو حیوانك طبیعتنده واردر. ٤. خوی ، عادت : هر صباح صوئوق صو ایله باشنی ییقامغی طبیعت ایتمشدر: چابوق یوریمك طبیعتیدر . ٥. مزاج، مراق، ذوق، ظرافت : او آدمده طبیعت یوقدر : بویله ایشلرده طبیعت لازم: حسن طبیعت = ذوق سلیم. || طبیعت ایتمك، ایدنمك = آلیشمق، عادت ایتمك . || طبیعت صاحبی ، اهل طبیعت = طبیعتلی، ذوق سلیمه مالك . | طبیعتجه = حسن طبیعته وذوق سلیمه موافق. || طبیعتیله = کندیلکندن، بالطبع، ذاتاً. [عر. ترکیباتده « طبیعه » صورتنده بولنور :] ماوراء الطبیعه، مافوق الطبیعه: طبیعتك فوقنده وخارجنده یعنی غیرطبیعی اولان احوالدن بحث ایدن فلسفه، متافیسیقه [Métaphysique] .

طَبیعَتسِز { صـ. مراق و ذوق سلیمی اولمیان آدم، طبیعتنده ظرافت اولمیان، کوزلی چرکیندن فرق وتمییز ایده‌مین.

طَبیعَتلی { صـ. حسن طبیعت و ذوق سلیم صاحبی.

طَبیعی { صـ. عر. أ : طبیعیه . طبیعته منسوب ومتعلق، طبیعت اقتضاسندن اولان : امر طبیعی، احوال طبیعیه . || تاریخ طبیعی = نباتات وحیوانات ومعادن ایله علم الارضدن یعنی موالید ثلثه دن بحث ایدن فن : تاریخ طبیعی درسی، معلمی . || حکمت طبیعیه = اجسامك احوال عارضیه‌سندن بحث ایدن فن که کیمیا ایله توأم حکمنده‌در : حکمت طبیعیه درسی، کتابی .

طَبیعِیّات { سـ. جـ. عر. فلسفه‌نك طبیعته متدائر شیئلردن بحث ایدن قسمی، فیسیقا .

طَبیعِیّون { سـذ. جـ. عر. علوم طبیعیه ایله، حکمت طبیعیه و تاریخ طبیعی و بونلره مماثل علومله توغل ایدن علما وحکما . [مادیون ایله التباس ایتدیرلمه‌ملیدر: مادیون منکردرلر، طبیعیون لیسه ایمان تام ایله مؤمن اوله بیلیرلر.] .

طِبِّیّه { سـ. عر. [« مکتب فنون طبیه » دن مختصر] فن طب ایله اوکا متفرع فنون طبیعیه و سائره‌نك تدریسنه و طبیب یتیشدیرمکه مخصوص مکتب عالی؛ طبیهٔ عسکریه، طبیهٔ ملکیه؛ اعدادیهٔ طبیه، طبیه اعدادیه‌سی = طبیهٔ عسکریه‌یه شاکردان یتیشدیرمکه مخصوص اعدادیهٔ عسکریه. [بوکا مقابل طبیه‌نك کندیسنه « طبیه حربیه‌سی » دیمك خطادر.]

طِبِّیّه‌لی { سـ. مکتب فنون طبیه شاکردانندن، طلبه‌سندن .

طپ { (ت) طپر، طپش . مه . خفیف صورتده یوریمه‌سنی ودیرنمه‌یی تقلید وتصویر ایدر : طاوشان قارك اوزرنده طپ طپ، طپر طپر یوریوردی؛ چوجق کوچوجك آیاقلریله طپش طپش یوریمکه باشلادی: یورکم طپ طپ ایدیور.

طپردامَق { (ت) فل. ۱. طپر طپر ایده‌رك خفیف صورتده یوریمك. ۲. اوینامق، اورمق، خلجان ایتمك : یورکی طپردایوردی .

طپردی { (ت) سـ. ۱. خفیف صورتده یوریمه‌سی: قارك اوزرنده آیاقلرینك طپر.

دیسی ایشیدیلیوردی. ۲. او-
ینامه، اورمه، خلجان : یورك
طپردیسی .

طپش { (ت) مه. با : طپ .

طپه { یا طاپه (ت) س. شیشه
و سائره طیقادقلری منظار؛
طپه بورغوسی = شیشه طپه‌سی
چیقاره‌جق بورغو. || مج. طپه‌یی
آتمق = پاتلامق .

طِحال { سذ. عر. تث. طلاق.

طُحال { سذ. عر. ط. طلاق
دینلن وبوعضوك شیشمه-
سندن عبارت اولان مرض .

طَحن { سذ. عر. اوکوتمه : بغدایی
طحن ایتمه .

طَحنِیّه { سث. عر. بغدای وسا-
ئره‌یی اوکوتدیرمك
ایچون ویریلان اجرت .

طَحین { سذ. عر. ۱. اوکودلمش
حبوبات، اون، دقیق .
۲. داری اونی، اوکودلمش
داری. ۳. شکرله تهیئه اولنوب
صوقاقلرده صاتیلان داری اونی:
طحین صاتیور. || طحین حلواسی =
داری اونیله یاپیلوب حاضر صا-
تیلان معروف طاتلی .

طَحینی { ض. طحین یعنی داری
اونی ویا طحین حلواسی
رنکنده اولان، کول رنکنده:
طحینی براو؛ طحینی بویالی. = س.
مذکور رنك : اوینی خارجاً
طحینی‌یه بویادی .

طِرابزان { س. (ت) قیصه و
قالین پارمقلق: نردبان
طرابزانی. || طرابزان باباسی = پار-
مقلغك کنارنده‌کی باشلی وقالین
پارمق که دیکرلرینی ده طوتار؛
ومج. اختیار اولدیغی حالده برشیء
بیلمین آدم .

طرابزون { سخ. ج. قره‌دکیزك
اك بیوك عثمانلی
اسکله‌سی. || طرابزون بزی = بو
شهرده یاپیلان بر نوع یرلی بز.
|| طرابزون خرماسی = بر نوع
کوچك میوه .

طرابُلس { سخ. ج. ممالك عثما-
نیه ده ایکی بیوك
اسکله وشهر : طرابلس غرب =
آفریقا ساحل شمالیسنده ولایت
مرکزی: طرابلس شام = ساحل
شامده بیروت ولایتنه ملحق لوا
مرکزی. || طرابلس حصیری =
طرابلس غربده یاپیلان ساز
حصیری . || طرابلس شالی =
طرابلس شامده یاپیلان اینجه
واکثریا صاریلی بیاضلی وکناری
پوسکوللی برنوع ایپك شال که
قوشاق کبی قوللانیلیر. بوکا
ساده‌جه « طرابلس » ده دینیر.

طراپَزه { س. [یو. Τράπεζα]
ماصه، یمك ماصه‌سی،
سفره.

طراپسال { س. اختاپود نوعندن
دکیز بوجکی .

طَراتَمق { (ت) فت. ۱. طرامغه
سوق واجبار ویا مسا-
عده ایتمك، بالواسطه طرامق :
چوجقلری کیمه طراتیورسکز:
کندی صاچنی باشقه‌سنه طرا-
تیور؛ بوچوجق کندینی طرا-
تمیور. ۲. طاش ومرمری طراق
دینلن دیشلی یاصی قلمله قازدیر-
مق، دوزلتمك : شو طاشلری
طراتملی . ۳. حوض ویا دکیز
ونهر دیبنی طراق دینلن قازمه
شکلنده کورکله ویا بوایشی کورن
دوبه ایله آییقلاتمق : حوضی،
لیمانی طراتمق. || آرادوب طرا-
تمق = هر طرفنی قاریشدیره‌رق
تفتیش وتحری ایتدیرمك .

طَراتور { س. با : تراطور .

طراته { س. آق دکیزده مستعمل
نارین یاپیلی و قوتره
آرمه‌لی بر تکنه که ایجابنه
کوره یلکن وکورکله قوللا-
نیلیر.

طراخونیه { (ت) س. [ر.
Τραχουρός]
بارسامدن اوفاق برجنس اوریجی
بالیق.

طَرّار { ص. سذ. عر. [« طره »-
دن سمب.] یان کسیجی،
طولاندیریجی .

طِراز { سذ. عر. [فا. « تراز »-
دن معرب] ۱. ایپك
وصرمه ایله ایشلمه، نقش، اثوابه
نقش ایله یاپیلان سوس . ۲.
زیب، زینت. رونق. ۳. اسلوب،
روش، طرز. ٤. هرکسك کو-
زینه چارپه‌جق کوزل برفکری
حاوی عبارهٔ مختصره ومعنیدار:
دولت علیهٔ عثمانیه‌نك آرمه‌سی
« المستند بتوفیقات الربّانیه ملك
الدولة العلیة العثمانیه » طرازیله
مبجلدر. فر. Devise . = ص.
فا. [طوغریسی : تراز. —
صتر. دة بولنور.] ۱. طونا-
دان، سوسلین، سوس ویرن :
بزم طراز = مجلس آرا. ۲. دوز-
لتن، نظامه قویان، یاپوب یاقیشد-
یران : شاعر بدیعه طراز: رسام
بدایع طراز. [بو لغتك لسانمزده

استعمالی ذاتاً مفرد سز اولدیغی حالده، « حریری طراز » کبی تشبیه مقامنده استعمالی بسبتون عبثدر .]

طَراز [(ت) س. طرامقدن حاصل اولان پوروز .

طَرازلانمَق [(ت) فل. (ایبکك) تل تل پوروزلری چیقمق، پورتوکاری قالقمق.

طِرازَنده [ص. فا. اصلی: ترا- زنده] نقش ایدن، طوناتان، سوسلندیرن. ف. و لم.

طراغانی [(ص.ار. ترجمه) سرت، قاتی، یئیرکن کوتور کوتور ایدن : طراغانی کراز، سمیت .

طَراق [(ت) س. ۱. صاج و صقال قیلارینی بربرلردن آییقلایوب تمیزلمکه ودوزلتمکه یارایان دیشلی آلت که اکثریا چمشیر، بوینوز، کیك، فیل دیشی، آبنوس وسائره دن یاپیلیر، مشط، شانه : صاج طراغی؛ صقال طراغی؛ سگرك طراق؛ صیق طراق. ۲. چولها دستکاهنده آرش ایپلیکارینك چکیرلمسنه مخصوص طراق شکلنده پك صیق تللی آلت که متعدد اولوب چولها طرفندن آیاقله تحریك اولنور : بزی طراغه قومق. ۳. یوك و کتن آچوب آیقلامغه مخصوص آلت که بربری ایچنه کچر تللی فورچه کبی ایکی یاصی تختهدن عبارتدر : یوك طراغی، کتن طراغی. ٤. طاشجیلرك طاشلری دوزلتمکه مخصوص اوفق دیشلی چلیك قلمی : طاشجی طراغی؛ طراقله دوزلتمك . ٥. طوپراغی چکوب دوزلتمك ایچون اکلی ومتعدد قیصه دیشلی چاپه شکلنده تخته ویا دمیردن یاپیلمش آلتی، کلهری، طیرمیق : طوپراغی قاز- دقدن صکره طراقله دوزلتملی. ٦. صوبك دیبنده کی چاموررلری وسائر موادی آییقلامغه مخصوص ککیش قازمه شکلنده آلت. ۷. لیمان ونهر وسائره نك آلتنی تطهیره مخصوص ماکینه لی دوبه : لیمانی تطهیر ایچون بیوك برطراق لازم. ۸. قادینلرك صاچلرینی طوتدیرمق وبووسیله ایلهده سوس ایچون باشلرینه طاقدقلری طراق کبی زینت آلتی : باشنده المالسلی برطراق، باغه برطراق وار ایدی. ۹. بعض قوشلرك باشنده بولنان یاصی و یاپیازه شکلنده توك، تپهلك. ۱۰. ال وآیاق پارمقلرینك مربوط بولندقلری کمیکار : آیاغنك طراغی یوکسکدر: النك طراغی ککیشدر. ۱۱. بالیغك نفس یرینه صو آلاب ویردیکی دلیکاری قپایان قولاق کبی قناد جقلر: صماخ : بالیق طراغی. ۱۲. استریدیه قیبلندن قبوغی دیش دیش برجنس دکیز بوجکی. || طراق اوتی = موریانه. || بیك طراقده بزی واردر = چوق ایشلره بردن تشبث ایتمشدر .

طراق [(ت) مه. معدنی شیئلرك چیقاردیغی سسی تقلید وتصویر ایدر : طراق قپو قپا- ندی؛ طراق قیریلوب دوشدی.

طَراقجی [(ت) س. صاج و صقال طرایه جق طراق یاپان وصاتان صنعتکر : طراقجیلر چارشیسی .

طَراقجیلق [(ت) س. طراقجی صنعت وتجارتی : طراقجیلقله کچینیور .

طَراقلاتمَق [(ت) فع. ۱. باغچه طوپراقلرینی طرا- قله دوزلتدیرمك : شو کوچك تارلهلری باغچوانه طراقلاتملی . ۲. حوض ونهر ولیمان وسائره- نك دیبنی آییقلاتمق : شو لیمانی برینه طراقلاتمق اقتضا ایدر .

طَراقلامَق [(ت) فع. ۱. باغچه طوپراقلرینی طرا- قله دوزلتمك : شو یولارینی کوزلجه طراقلاملی . ۲. صویك آلتنی طراقله تطهیر ایتمك : لیمانی بر قاچ سنه ده برکره طراقلامق شرطدر .

طَراقلامه [(ت) س. طراقله تسویه ویا تطهیر .
= ص. ۱. طراقله یاپلمش. طراق ایشی . ۲. زمین بویا اوزرینه طاراق طاراق صورتنده کوا- که یاپه رق اولنان نقشله منقش : طراقلامه بویانمشیدی .

طَراقلانمَق [(ت) فع. ۱. طراقله تسویه او- لنمق : باغچه اویله طراقلانماز . ۲. تطهیر وتصفیه اولنمق : بو لیمان قاچ سنه دن بری طراقلا- ندی .

طَراقلی [(ت) ص. ۱. باشنده یاپیازه شکلنده سرغوچی اولان : طراقلی قوش. ۲. دیش دیش تشلی : طراقلی قماش . ۳. پارمقلرینك اوست طرفنده کی طراغی اکلی : طراقلی آیاق.

طَرامَق (ت) فـ. ۱. صاچ وصقال وسائره یی طرافله آیروب تمیزلمك : باشنی، صقالنی، چوجغنی طرامق. ۲. یوك وکبتنی طراق دینلن آلتله آچمق : شلته نك یوکنی طرامق. ۳. طاشی دیشلی چلیك قبله تسویه ایتمك : بو مرمری ایی طرامامشلر. ٤. هر طرفنی آچوب باقمق، قاریشدیرمق : بتون اشیالری آرایوب طرادیلر. ٥. مج. سرقت، قصدیله قاریشدیرمق : یان کسیجیلر بچاره نك جیبنی طرامشلر. ٦. مج طراق دوبه سیله دکیز دیبنی تمیزلیوب درینلشدیرمك. || آرایوب طرامق = اطرافلیجه صوروب آکلامق، تحقیقات اجرا ایتمك. || مج. دمیر طرامق = کمی روزکار ویا آقنتی یه تابع اولوب دمیری سوروکلهمك.

طَرامه (ت) سـ. ۱. طرامق ایشی. یا : طرامق. ۲. سـ. طوپوغرافیاده خریطه لرك سـواحلنی وطاغلرینی بر طرز مخصوصده تعریسیم ایتمك اصولی : طرامه اوکرنمك : طرامه یی کوزل یاپمـق. || طرامه خاویار = دیش دیش طوران بر جنس خاویار.

طرانپه (یا طرانپه. (ت) سـ. مبادله، برشیء ویروب اونك یرینه دیکر برشیء آلمه : قلیجی بر تفنکه طرانپه ایتدم.

طرانپه جی (یا طرامپه جی. سـ. مبادله ایتمکی سون، دائما ایا مبادله ایدن آدم.

طَراندی (ت) سـ. طرامقدن چیقان سوپورندی، دوکیلن قیلار وسائره.

طَرانق (و طرینق (ت) مه. صابیلان آتجه کی معدنی بر شیئك سـنی تصویر و تقلید ایدر، واکثریا پشین ونقداویر. بان آتجه حقنده قولائیلیر : طرانق پاره سنی صایدی.

طَرانمَق (ت) فعل. کندی کندینی. یعنی کندی باشنی ویا صقالنی طرامق : صباح لین دها طرانمامشیدم.

طَراوَت (سة. عر. تروتازه اولمه، تازه لك : چهره نك طراوتی.

طَراوَتلی (صـ تر. تازه : طراوتلی بر چمن؛ یوزی پك طراوتلیدر.

طَرائِق (سة. ج. عر. فد : طریقت. یا : طریقت.

طَرَب (سند. عر. سویمق، شنلك، فرح، سـویمجدن کلن جوشقونلق وتپنمه : طربه کلمك؛ طرب ویرمك.

طَرَب اَنگیز (صـ. فا. (عر. طرب = سویمق فا انکیختن = قوپارمق | سو یمجی موجب، سویمجدن جوش وخروشه کلمکی مؤدی : طرب انگیز بر هوا. بر مقام.

طرپان (ت) سـ. (یو. حتمل ٢٧٧٧٧٧٧) ۱. اکین بچمکه مخصوص صابلی ومقوس اوله رق پرآلت قاطعه، بیوك اوراق. ۲. جراح بورغوسی. || مج. طرپان آتمق = طرپانله بچمر کبی حرص وطمع وسرعتله بیوب بیتیرمك، سوپورپورمك؛ قیروب کچمك : دفعه ایی بر طرپان آتمشلر.

طَرپان (یا تارپان. سـ. تاتارستا. تك یپانی آتی.

طرپانجی (ت) سـ. طرپانله اکین بچن رنجبر.

طرپانلامَق (ت) فـ. طرپان قولانمق. طرپانله بچمك.

طرپانه (ت) سـ. قویروغی طرپان کبی اکری و مهلك بر جنس واطوز بالیغی.

طَرپوش (ت) سـ. (فا. «سر» پوش» دن بعد التعریب ترکچه یه کچمشدر | باش کسوه. سی، فس. طاقیه.

طرتل (یا طرطیل (ت) سـ. ۱. اکلمك تخمندن چیقان و یاپراقلره یاپیشان اوزونجه قورت که آچیلوب طوپلانیر و اکثری قیللی و تمه کبی قیصه آیاقلی اولور : ارپکاره طرتل اوتمش. ۲. بو قورت شکلنده نقش صرمه سی. ۳. زنجیر کبی برشیئك بوینه ویا اطرافنه چیزیلن چچوك : سکه طرطیلی. || طرتل کسمك = اطرافنی دیش دیش کسمك.

طَرح (سند. عر. ۱. آتمه، قومه. یراقه. وضع : بنانك اساسنی طرح ایتدیلر. ۲. آتمه. توزیع، تقسیم. تعیین: ویرکی طرح ایتمك، تکالیف امیریه نك طرحی. ۳. قویرمه، ترتیب، تنظیم : بر قصر معلا، برباغچه طرح ایلدی: برنظام، بر اصول طرح ایتدی. ٤. مـ. آشاغی وارمه، تنزیل، حسابده اعمال اربعه نك ایکنجیسی : بشدن اوچ طرح ایتمك. || حاصل طرح = تنزیلدن قالان عدد : بشدن اوچ طرح ایدلجه حاصل طرح ایکی قالیر.

طَرح اَفکَن { ص. فا. ا عر. طرح = نظام، ترتیب. فا. افکندن = آتمق] و:

طَرح اَنداز { ص. فا. ا عر. طرح = نظام. ترتیب. فا. انداختن = آتمق] وضع اساس ایدن، قوران، ترتیب ایدن، واضع، مؤسس: طرح افکن قصر معلای کائنات: طرح انداز چرخ گردون.

طُرخان { (ت) س. ا اصلی: تورخان] مکلفاتدن معاف وممتاز برایادن بولنان اصیل وشریف آدم. مر.

طرخاندیل { س. جزایر بحر سفیدده مستعمل کورك ویلکنله متحرك سریع الحرکه بر جنس کوچك کمی.

طَرخون { سذ. عر. ا یو. Δρακόντιον] با. کوزل رایحه‌لی اولان کوکی مستعمل برجنس نبات، طیرخون، رعلول.

طَرد { سذ. عر. ١. قوغمه، سورمه، دفع، تبعید، اخراج: اونی خدمتندن، اوندن طرد ایتدی. ٢. بر عسکرینك، بر ضابطك خدمت عسکریه‌دن اخراجیله رتبه‌سنك رفعی وقیدینك ترقینی جزاسی: طرد جزاسیله محکوم اولدی، طردینه قرار ویرلدی. || مأموریتدن طرد = صق. مأموریتده بولنان مأمورینك چیقارلملری ومعاشلرینك قطعی ومأموریتده بولنمیانلرینك مدت محکوم بها ظرفنده معاشدن محروم اولملری جزاسی.

طَرْدِیّه { سذ. عر. د. بر مثنوی آره‌سنده بر مناسبتله ایراد اولنان غزل وسائره.

طَرز { سذ. عر. ١. شکل، صورت، بیچیم، قیلیق: کوزل بر طرزه قومق؛ طرز حسن، طرز جدید، طرز مقبول. ٢. اسلوب، اصول، ادا، ترتیب: بوطرزده برشیء: طرز آخرله.

طَرطَغان { (ت) س. با: طرطغان.

طَرطوره { (ت) س. چیقر. یقجی چرخی.

طرطیر { (ت) س. کیم. شراب وسائره شیشه‌لری داخلنه ودیشلره یاپیشان ماده، فر. Tartre: حامض طرطیر = Acide tartrique.

طرطیل { س. با: طرتل.

طَرف { سذ. عر. جم: اطراف. ت: طرفین. ١. یان، جهت، جانب، جهات سته‌نك یعنی اوست وآلت، اوك وآرقه، صاغ وصول کبی جهتلرك بهری: اوك طرف، آرقه طرف، اوست طرف، آلت طرف، یان طرف، صاغ طرف، صول طرف. ٢. یر، مملکت، قطعه، بقعه، جهت: بعض طرفلرده یاغمور یاغدی؛ او طرفلرك میوه‌سی کوزلدر. ٣. عند، نزد، یان، سوی: طرفکزه کوندردی، طرفکزدن کلدی، طرفمزه ارسالی. ٤. طرفداراق، طرفگیرلك، تصاحب، حمایه: سز اونك طرفنی طوتیورسکز؛ او سزدن طرفه چیقیور. ٥. فرقه، آره‌لرنده مخالفت بولنان اقسامك بهری: اونلر ایکی طرف اولمشلر، بر قاچ طرفه آیرلمشلر. ٦. محاربه ومحاکمه ومرافعه‌ده یاخود کورش واویون کبی بر مسابقه‌ده بولنان ایکی مخالف شخص ویا هیئتك بهری، خصم، مخاصم: بر طرفك وکیلی کلدی او بر طرف دها وکیل کوندرمدی: طرفین حضور محکمه‌یه کلدیلر: طرفینك مرخصلری صلحه قرار ویردیلر؛ طرفینك رضاسیله. || آلت طرف = مابعد: رومانك آلت طرفنی یارین اوقویه‌جقسکز. || اوست طرف = ١ ماقبل: بونك اوست طرفنی اوقودق. ٢. فضله، بقیه: اوست طرفنی صکره ویریرم. || اوطرف = اوراسی: بوطرف = بوراسی. || برطرفدن = برجهتله. || بر طرف = آره‌دن چیقمش، مندفع: او مسئله بر طرف اولدی: اوراسی بر طرف، اونی بر طرف ایت = اوشویله طورسون، اونی شویله براق. || بی ظرف = هیچ برجهته میل وتصاحب کوسترمه. || طرف طرف = جهت جهت، هر یانده. || طرف طوتمق = طرفداراق ایتمك. || هرطرف = هر یر، هر جهت، هر یان: هر طرفدن = هر یردن ویاهر کسدن. || هیچ بر طرفدن = هیچ بر یردن ویا هیچ کیمسه‌دن: هیچ برطرفدن معاونت بکلمیورم. = جم: حوالی، جوانب، جوارلر: اطرافده یاغمور یاغدی. || اطراف اربعه = درت جهت. || اطراف بدن = قوللرله آیاقلر وباش، نفس بدندن آیریجه اولان اعضا.

طَرف { سذ. عر. ١. مفتوح الراء «طرف» دن مخفف او-

لوب بعضاً شعرده قوللانیلیر. مادهٔ آنفه‌یه. با. ۲. باقیش، نظر، نگاه: امالهٔ طرف. ۳. کوز اوجی، کوشهٔ چشم. ز.

طَرْفدار { ـ. ص. فا. [عر. طرف = م. فا. داشتن: طوتمق] برینك طرفنی طوتان، ایکی مخالف ومخاصم شقدن برینی التزامله دیکری علیهنده بولنان آدم.

طَرْفدارلق { ـ. و:

طَرْفداری { ـ. فا. ایکی مباین شقدن برینی التزامله دیکرینك علیهنده بولنان آدمك حال وشانی، طرفگیرلك، غیرتکشلك.

طَرْفگیر { ـ. ص. فا. جم فا: طرفگیران. [عر. طرف = م. فا. گرفتن = طوتمق] طرف طوتان، طرفدار، غیرتکش.

طَرْفگیرلك { ـ. و:

طَرْفگیری { ـ. فا. طرف طوتمه، طرف چکمه، طرفدارلق، غیرتکشلك.

طَرْفلی { ص. ۱. یان وجهتی اولان: ایکی طرفلی = ایکی جهتی اولان: اوچ طرفلی = اوچ یانی اولان، اوچ جهته منسوب بولنان. ۲. طرفدارلری وعونه وغیرتکشانی چوق اولان.

طُرْفنده { یا طرفانده (ت) ـ. ص. [فا. « ترفنده » ایله عر. « طرفه » دن مأخوذ] موسمندن اول یتیشدیریلان نادیده میوه وسبزه: طرفنده چیلك: سفره سنده اکثریا طرفنده بولنور. || صوك طرفنده = موسمندن صکره یتیشدیریلان میوه وسبزه. — ترفنده‌یه‌ده با.

طُرْفنده‌جی { یا طرفانده‌جی. (ت) ـ. موسمسز میوه وسبزه یتیشدیرن وصاتان آدم.

طَرْفه { ـ. عر. کوز قپاغنك برکره آچیلوب قپانمسی: طرفة العینده = کوز یوموب آچنجه‌یه قدر، بر لحظه‌ده.

طُرْفه { ـ. عر. ۱. یکی ونادیده شیء. هدیه‌لك نادر شیء، تحفه. ۲. غریب، عجیب، تحف شیء، کورلمه‌مش عجائب شیء. ۳. اسرائیلیلرجه اکلی واستعمالی غیر مشروع اولان شیء، اکلنه مأذون اولمدقلری یعنی قشر اولمیان شیء. ٤. مج. تقربندن اجتناب اولنان شیء: بوده طرفه‌می اولدی؟

طَرَفَین { ـ. ذ. ت. عر. فد: طرف. با: طرف.

طِرق { مه. « طراق » دن مخففدر با: طراق.

طُرُق { ـ. ذ. جم. عر. فد: طریق. با: طریق.

طِرقاز { (ت) ـ. قپونك آرقه‌سنه سوریلن اودون ویا دمیر سورکی: قپویه طرقازی سورمك.

طِرقازلاتمق { فت. قپونك طرقازینی سوردیرمك: قپویی طرقازلاتدیکزمی؟

طِرقازلامق { فت. قپونك طرقازینی سورمك، سورمه‌لمك: قپویی طرقازلایوب یاتدم.

طَرْلا { یا طرله. ـ. با: تارله.

طِرلامق { (ت) فل. و:

طِرلدامق { (ت) فل. طر طر ایتمك، کدی کبی طرناقلرله طرلدی ایتمك.

طِرلدی { (ت) ـ. کدینك طرناقلریله یاپدیغی سس کبی طر طر ایتمه: کدینك طرلدیسی ایشیدیلیوردی.

طِرماشمق { (ت) فل. ایلیشوب آصیله‌رق وطرناقلرله طوتیله‌رق یوقاری چیقمق: کدی دیرکه طرماشدی: او صارب طاغه نصل طرماشه بیلمشلر!

طِرماق { (ت) ـ. با: طرمیق.

طِرمالامق { (ت) فت. ۱. طرناقله قازیمق، چیزمك، تخدیش، تخریش ایتمك: کدی اللرمی طرمالادی. ۲. یری طرمیقله قازیوب قبارتمق ۳. راحتسز ایتمك، قیجیقلامق، تخدیش وتهییج ایتمك: بوملاحظه ذهنمی طرمالایور.

طِرمامق { (ت) فت. [تق: تیرمك] چنکل طاقوب چکمك.

طِرمانمق { (ت) فل. طرناقلری ایلیشدیروب طوتیله‌رق صارلمق، یوقاری چیقمق: کدی هر یره طرمانیر.

طِرمیق { (ت) ـ. ۱. کوچك چنکل، چنکل شکلنده ایلیشه‌جك آلت. ۲. صپانله قازلمش طوپراغی اوفالتمغه مخصوص

متعدد دمیر چنکلاری حاوی زراعت آلتی که حیوانله تارله‌ده تحریك اولنور، طراق نوعی، فر. Râteau . ۳. طرمیق ویا طرناقله ییرتلان شیئك اثری: طرمیق یاره‌سی، کدی طرمیغی. ٤. بح. زنجیری کسیلوب دکیزده قالان دمیری وسائر شیئلری آرایوب طوتمق اوزره درت چنکللی بر نوع دمیر: طرمیق ایتمك = بو دمیرله طرایوب آرامق.

طرمیقلامق (ت) فت. چنکل کبی بر شیئله چیزمك، ییرتمق، طرمالامق، قازیمق.

طرناق (ت) س. انسان و حیوانك ال وآیاغی پارمقلرینك اوجنده‌کی سرت وحسسز کمیك، ظفر، ناخن: طرناقلری کسمك: طرناغی اوزامش: قوش طرناغی: کدی طرناغی. — آت و صیغیر کبی حیواناتك آیاقلری اوجنی احاطه ایدن بر ویا ایکی پارچه ماده‌یه‌ده اطلاق اولنور، ظلف، حافر: آتك طرناغنی کسمك. || اتله طرناق = خصم اقربا. || طرناق اوتی، طرناق بخوری = نبات. || طرناق ایلیشدیرمك، طاقمق، کچیرمك = یاپیشوب براقمامق. ضبطنه چالیشمق. || باشدن طرناغه، تپه‌دن طرناغه = سراپا. || طرناق پیده‌سی = اوستنده باصلمش طرناق اثرلری بولنان بر جنس پیده. || طرناق چکیجی = بحریه انشا آتنده مستعمل بر جنس چکیج. || بح. دمیر طرناغی = لنکرك سیوری اوجی. || دوه طرناغی = بر جنس نبات. || طرناغی دیبنده = پشین، نقداً. || طرناق سوکمك = طاقت براقمامق. || شیطان طرناغی = طرناغك یانندن آیریلان دری پارچه‌جکی. || طرناغی طاقمق = پنجه‌یی ایلیشدیروب آیرلمامق. || قاطر طرناغی = برجنس چیچك. || قورت، طوموز طرناغی = نبات انواعی. || طرناق کسندیسی = طرناقلری کسمکدن چیقان قیرندی. || طرناق کوسکیسی = بحریه انشا آتنده مستعمل چلیکدن قالین وقیصه کوسکی.

طرناقلی (ت) ص. طرناغی اولان: سیوری طرناقلی حیوان: چتال طرناقلی حیوان.

طُرّه سث. عر. آلن صاچی، ناصیهٔ دلبردن صارقان قیویرجق صاچ لوله‌سی، جعد. عر.

طَرِیّ ص. عر. ث: طریه. [«طراوة» دن صش.] تروتازه، طراوتلی.

طِریاق طریاق. با: تریاق، تریاکی.

طَرَیان سذ. عر. عارض وطاری اولمه: کوزلرینه عمی طریانی.

طَریف ص. عر. ث: طریفه. [«طرفه» دن صش.] نادیده، ظریف. ز.

طَریق سذ. سث. عر. ج: طرق. ۱. یول، راه، سبیل، جاده: طریق عام طریق سلطانی = عمومی جاده؛ اثنای طریقده = یول اثناسنده. ۲. مسلك، هرکسك کچنمك ایچون طوتدیغی یول، خدمت دولتده سلوك ایتدیکی مسلك: طریق علمیه، طریق قلمیه، طریق عسکریه. ۳. اوامر شرعیه‌یی ایفا ایتدکدن صکره قرب مولی یولنی دخی بولمق اوزره اوراد واذکار وفهم اسرار تصوف خصوصنده اهل حقیقتدن بر عارف باللهك تعقیب اولنان یولی، طریقت: طریق مولوی، طریق نقشبندی، طریق قادری؛ طرق علیه مشایخ کرامی. ٤. واسطه، سبب، وسیله: بو طریقله مقصده خدمت ایدلمش اولور؛ بر لسان اوکرنمك ایچون اسهل طریق بودر. ٥. افعال وحرکاتده اتخاذ اولنان یول، مسلك: طریق حق، طریق مستقیم. || بالطریق الاولی، اولی بالطریق = دها اعلی، نعم المطلوب. || قطع طریق ایتمك = چابق مرامه نائل اولمق. || قطاع طریق = ابنای سبیله مسلط اولوب صویان وکروانلری اوران خیدودلر. || طرق ومعابر = امور نافعه‌نك یوللر قسمی: طرق ومعابر اداره‌سی.

طَریقَت سث. عر. [عر. ج. «طرائق» ایسه‌ده لسانمزده ینه «طرق» قوللانیلیر. — ترکیبات عربیه‌ده «طریقه» صورتنده قوللانیلیر.] ۱. یول، مسلك، طریق، راه. ۲. اوراد و اذکار و تصوف خصوصنده انتساب و تعقیب اولنان یول که مردان حقیقتدن بر عارف باللهك مسلکیدر:

طریقت شاذلیه: طریقت رفاعیه: اهل طریقتدن بر ذات: طریقت شریعتسز اولماز.

طَریقه { سث عر. با: طریقت.

طِریل { (ت) ص. ۱. چپلاق و ضعیف، دیترر: پك طریل قالمش. ۲. مج. پاره‌سز: هایدی طریل حریف. = مه. دیترمکی تقلید و تصویر ایدر: طریل طریل دیتریوردی.

طِریللامَق { (ت) فل. ۱. ضعیف وچپلاق اولوب دیتره‌مك. ۲. مج. پاره‌سز قالمق: اما طریللامش.

طِزلاق { طزلاتمق، طزمان. (د) با: دزلاق، دزلاتمق، دزمان وسائره.

طِس { (ت) مه. قازك سسنی تقلید و تصویر ایدر. = حه. صوص، سکوت ایت: طس! = س. سکوت، بهت، نفس آلمیوب مبهوت قالمه: اورته‌لق طس اولدی: طس قالمق = هیچ جواب ویره‌مه‌مك.

طِسقِرمَق { یاخود طیقسرمق. (ت) توسکورمك. دن غلط. با: توسکورمك.

طِسلامَق { (ت) فل. قاز و اوکا مشابه حیوان طس دیه سسلنمك.

طَسمه { (ت) س. با: تصمه.

طِش { (د) س. ص. با: طیش.

طَشت { س. فا. لگن: طشت زرین = آلتین لگن.

طُشره { (ت) س. [اصلی: تاشراق، تاشقاری] ۱. بر شیئك طیش طرفی، خارج، بیرون. [بو معنا ایله طیش و طیشاری دها مستعملدر.] ۲. پایتختك غیری، ولایات، ملحقات: طشره اهالیسی: طشره لسانی: طشره‌لرده چوق کزمش.

طُشره‌لق { (ت) س. ۱. پایتختك غیری اولان یرلر، ولایات، ملحقات: طشره‌لقده یاشامش: طشره‌لقلرده طولاشمش. ۲. پری علتی، صرعه، حوله.

طُشره‌لی { (ت) ص. پایتختده طوغمه بیومه اولمیان، ولایات وملحقات خلقندن اولان: طشره‌لی اولدیغی شیوهٔ لساندن بللیدر، طشره‌لی لسانی.

طَعام { سذ. عر. جم: اطعمه. آش، یمك: طعام ایتمك، یمك یمك: طعام وقتی؛ اطعمهٔ نفیسه: صباح، اقشام طعامی؛ بعد الطعام = یمکدن صکره: قبل الطعام = یکدن اول؛ اثنای طعامده = یمك آره‌سنده.

طَعامِیّه { سث. عر. بعض خانقاه و زاویه‌لرله سائر مؤسسات موقوفه‌ده فقرا ودرویشانه و ابنای سبیله طعام چیقارمق اوزره موقوف ومخصص اولان واردات: بو خانقاهك مکمل طعامیه‌سی واردر.

طَعم { سذ. عر. جم: طعوم. ۱. یمه، اکل. ۲. طاد، دوق، لذت: بو میوه‌نك طعمی ناصلدر؟

طُعم { سذ. عر. ۱. یینتی، رزق، آزیق. ۲. چاشنی، لذت.

طُعمه { سث. عر. ۱. یینتی، رزق، آزیق. ۲. لقمه: طاوشان آرسلانه بر طعمه اولور؛ طعمهٔ اجل اولدی.

طَعن { سذ. عر. سوگمه، ذم، قدح، نکوهش: بدخواهلرك طعن وتشنیعندن مکدر اولماملی.

طَعنه { سث. عر. سوگمه، ذم، مذمت: طعنه آتمق، طعنه زن اولمق = سوکمك، طعن ایتمك.

طُغاة { ص. سذ. جم. عر. فد: طاغی. با: طاغی.

طَغار { طغارجق. با: طاغار، طاغارجق.

طُغرا { س. [اصلی ترکجه اوله‌رق «توغرول» اولوب قنادلری آچیق طرغانه دلالت ایدر که وقتیله بوقوشك رسمندن عبارت بولنمش اولدیغندن بو اسمله قبول اولنه‌رق عربی و فارسی‌یه‌ده کچمشدر.] ۱. نام عالیٔ حضرت پادشاهی‌یی حاوی بر علامت مخصوصه که فرمان و برات و قوانین و نظامات و مسکوکات و هر نوع رسمی شیئلر اوزرینه ترسیم اولنور: طغرای غرای حضرت پادشاهی ایله موشح: طغرای همایونله مزین. ۲. مسکوکات عثمانیه‌نك طغرای غرا ایله مزین یوزی: یازی‌می طغرامی اویونی. ۳. برلکده پاکت یاپلمش کاغد وسائره، طومار. ٤. بعض اویونلرده اورمق اوزره خلاط کبی اورلمش مندیل وقوشاق وسائره.

طُغراکَش { س. فا. [طغرا = م. کشیدن = چکمك] طغرای همایونی چکمه‌ده ماهر

وبو وظیفه ایله موظف مأمور، نشانجی وکیلی .

طُغراکَشلِك { سـ . طغراکش منصب و مأموریتی .

طُغرالی { ص . طغرای غرا ایله مزین : سکه‌نك طغرالی طرفی .

طُغرایی { سـذ . عر . طغرای همایونی رسم و تحریر ایتمکه الی آلیشیق وبو مأموریتله موظف اولان مأمور، نشانجی .

طُغرول { (د) یاخود طوغرول. سـ . آق طوغان، چاقر طوغان. مر . [علم دخی اولور: طغرول بك، ارطغرول. — طغرا دخی بوندندر.]

طُغیان { سـذ . عر . ۱. طاشمه، طاشقینلق : طغیان میاه. ۲. آزغینلق، سرکشلك .

طَفره { سـث . عر . ۱. یوقاری‌یه صیچرامه، آتلامه . ۲. اوست پرده‌دن کورینمه، بالا پروازلق. ۳. طریق علمیده پایه آلمه، ترفیع .

طَفره‌فُروش { ص . فا . [عر . طفره = بالا پروازلق . فا . فروختن = صاتمق] بالا پروازلق صاتان، اوست پرده‌دن آتوب طونان .

طَفره‌فُروشلق { سـ . بالا پروازلق، اوست پرده‌دن آتوب طوتمه .

طِفل { سذ . عر . جـ : اطفال . کوچك چوجق، صبی، صبیه : اطفال ذکور؛ اطفال اناث؛ اطفاله مخصوص مکتب، کتاب .

طَفلان { (ت) سـ دفنه انواعندن باغچه‌لرده یتیشدیریلان برکوچك آغاج که چیچکلی وچیچکسز واکثریا یشیل یاپراقلی انواع مختلفه‌سی واردر. || طفلان صویی = بو نباتك اجزاجیلقده مستعمل صویی. || فرنك طفلانی = طفلانك باشقه‌جه بر جنسی .

طِفلانه { ص . فا . چوجقجه، چوجغه لایق : بازیچهٔ طفلانه .

طُفوء { سذ . عر . سوگنمه، منطفی اولمه . ز .

طُفولَت { سث . عر . و :

طُفولِیَّت { سث . عر . چوجقلق، کوچکلك، صباوت : زمان طفولتمده، طفولیتمده .

طُفَیلی { ص . عر . [دعوتسز ضیافتلره کیتمکله وطالقاؤقلق وکاسه‌لیسلکله شهرت بولمش اولان طفیل بن زلال الکوفی‌یه یعنی طفیل العرایسه منسوب] طالقاؤق، کاسه‌لیس .

طُفَیلِیّات { سـث . جـ . عر . [« طفیلات » دن دها طوغریدر] تا . کندی باشلرینه بسلنمیوب باشقه‌لرینك کوکلرندن ویا قانلرندن تغذی ایدن نباتات وحیواناته اطلاق اولنور : طفیلیات نباتیه = پیچ سورکونلر و اورلر ومنطارلر کبی؛ طفیلیات حیوانیه = کهله و سائره کبی دیکر حیواناتك قانی امه‌رك یاشایان بوجکلر، فر. Parasites ؛ طفیلیات مختفیه = Parasites intestins .

طُقسان { (دق) عد . طقوز دفعه اون، عشراتك طقوزنجیسی، تسعین، ۹۰ : طقسان کشی، طقسان سنه، طقسان یاشنده، طقوز یوز طقسان طقوز .

طُقسانَر { (دق) عد . بهرینه ویا بهر دفعه‌سنده طقسان: طقسانر غروش تقسیم ایتدیلر .

طُقسانلق { (دق) ص . ۱. طقسان یاشنده اولان: طقسانلق بر اختیار . ۲. طقسان غروش وسائره قیمتنده : طقسانلق قماش. ۳. طقسان اوقه و سائره آغرلغنده، طقسان آرشین وسائره بوینده وسائره : طقسانلق اینك .

طُقسانلی { (دق) ص . طقسان قسمدن مرکب .

طُقسانَنجی { (دق) عب . طقسان درجه‌سنده اولان، سکسان طقوزنجیدن صکره کلن : طقسانجی سنه؛ طقسانجی دفعه .

طُقورجین { (دق) ۱: طقوزر یعنی اون سکز طاشله اوینانیلان دامه کبی معروف بر اویون که اوچلمه دخی دینلیر. ۲. اونجیسی معشره آیریلوب طقوزر دمتدن ترتیب اولنمش اکین واوت یغینلری .

طُقوز { (دق) عد . آحادك اخیری اولوب سکزدن صکره واوندن اول اولان عدد، تسعه، نه، ۹ : طقوز کشی، طقوز کون، طقوز کره: اون طقوز: یوز یکرمی طقوز: طقوز یوز: طقوز بیك: طقوزده بر = بر تسع .

طُقوزر { (دق) عد . بهرینه ویا بهر دفعه‌ده طقوز: طقو-

زر ایرا آلدیلر: واغونلره طقوزر کشی بیندیلر.

طُقوزلق (دق) ص. ١. طقوز یاشنده اولان: طقوزلق بر چوجق. ٢. طقوز غروش وسائره قیمتنده اولان: طقوزلق قماش. ٣. طقوز قاریش، آرشین وسائره بوینده ویا اوقه وسائره آغرلغنده اولان: طقوزلق دیرك = طقوز قاریش بوینده: طقوزلق قوزی = طقوز اوقه آغرلغنده.

طُقوزلی (دق) ص. ١. طقوز قسمدن مرکب ویا طقوز بکك وسائره‌یی حاوی. ٢. اسقامبیل کاغدینك طقوز بککلیسی: قوپه‌نك طقوزلیسی.

طُقوزنجی (دق) عب. طقوز درجه‌سنده اولان، سکزنجیدن صکره کلن، تاسع: طقوزنجی کون: اون طقوزنجی = تاسع عشر: یوز طقوزنجی و سائره.

طِلاء سذ. عر. ١. سوریله‌جك شیء. ٢. کومشدن معمول شیئلری یالدیزلامغه مخصوص مایع حالنده آلتین، آلتین یالدیز: طلا ایتمك = آلتینله یالدیزلامق. ٣. ط. آغران یر اوزرینه سوریلن علاج. سوریله‌جك یاغ ومرهم وسائره.

طُلّاب سذ. جم. عر. فد: طالب. با: طالب. ا طلبه کبی. ا

طَلاپیمق طلاپیمق. با: طالاپیمق، طالاپیمق.

طَلاز طلاش. با: طلاز، طالاش.

طَلاق سذ. عر. بوشامه = منکوحه‌یی براقمه، نکاحك فسخی، رفعی.

طَلاقَت سث. عر. دیل آچیقلغی، سهولت وسربستلکله لقردی سویلیش، سلاست: طلاقت لسانی واردر، طلاقت لسانه مالکدر؛ طلاقتله سویلمك = اصلا دیل رکاکت و عقده‌یه اوغرامامق.

طَلاکار سـ. فا. ا عر. طلا = آلتین یالدیز. فا. کار = ادات فاعلیت ا یالدیزجی، آلتینله یالدیزلیان صنعتکر.

طَلاوَت سث. عر. ا طانك حرکات ثلثه‌سیله جائردر ا حسن، لطافت، شیرینلك، ظرافت.

طَلَب سذ. عر. ١. ایستمه، دیلمه، آرامه، جست‌وجو: حقنی طلب ایدیور؛ طلبی وقوعنده اعاده ایتمك اوزره عاریةً آلدم. ٢. آرزو، خواهش، میل، رغبت: اللهك رضاسنی طلب ایدیورم: دنیاده باشقه بر طلبم یوقدر. ||عرض وطلب = تج. مبادلات تجاریه‌یی تشکیل ایدن وتقدیر فیئاته اساس اولان ایکی فعل: ویرمه آلمه، فر. Offre et demande

طَلَبکار ص. فا. ١. طلب ایدن، دیلین، آرایان، جست وجو ایدن: طلبکار رضای حق. ٢. آرزوکش، طالب، خواهشکر: اویله اسکی کتابلری طلبکارلرینه کوسترملی.

طَلَبه سذ. جم. عر. فد: طالب. با: طالب.

طَلح سذ. عر. نبا. صمغ آغاجی.

طِلسِم سذ. عر. جم: طلسمات، طلاسم. ١. کویا بر دفینه وسائره‌نك حفظی قوتنی حائز بر طاقم اشکال وترتیبات که مفتاحی بیلنمدکجه آچلمسی ممکن اولمازمش: مصاللرده طلسملره چوق اهمیت ویریلوب مشکلجه کوریلان هر ایشی طلسمه حمل ایتمك اسکیلرك عادتی ایدی. ٢. مج. چاره، تدبیر، فوق‌العاده قوت وتأثیر: بونك طلسمی بولنه‌مدی. طلسمنی بولملی.

طِلسِملی ص. طلسمی اولان، طلسمله یاپلمش، طلسمله طورور اولان: اوراده طلسملی بر اسکی قله واردر.

طَلع سذ. عر. نبا. چیچکلرك مایهٔ ذریتی حکمنده اولان صاری توز.

طَلعَت سث. عر. ١. یوز، وجه، روی، دیدار. ٢. حسن، جمال، نورانی ودلکشا چهره، روی دلارا: مشاهدهٔ طلعتی موجب انشراح قلوب اولدی.

طَلق سذ. عر. [فا. « تلك » دن معرب] شفاف طاش صورتنده برمعدن که جام اعمالنه یارامقله برابر آتشه دخی طیاندیغندن وکاغد کبی ده مقاصله کسلدیکندن صوبه‌نك قپو و دلیکلرینه قونور وبویله ایشلرده چوق قوللانیلیر.

طُلوع سذ. عر. جم: طلوعات. ١. طوغمه، بر کوکبك مشرقدن ظهوری: طلوع شمس، طلوع قمر، طلوع زهره. ٢. مج.

ظهور، حدوث، سنوح، صدور: اویله برفکر ذهنمه طلوع ایتدی: اویله بعض طلوعانه مظهر اولدی.

طُلوم { طلومبه. با: طولوم، طولومبه.

طَلیعه { سـ. عر. جم: طلایع. ع. اوکدن کیدوب یولی کشف ایدن ودشمنك احوال ومواقعی حقنده معلومات آلان عسکر، پیشدار، ایلری قول: طلیعه طابوری.

طَم { یا طام. (ت) سـ. باقیر جلاسی، دوکمه باقیرك چرخدن کچیریلهرك جلا ایدلمسی: طم چرخی = بو جلایه مخصوص چرخ. || طم طاقیر قرمزی باقیر = زوکورتلکدن کنایه.

طَمار { طماغ وسائره. با: طامار و سائره.

طَمث { سذ. عر. ط. عادت کورمه، حیض.

طَمْر { (د) سـ. با: طامار.

طُمطُراق { سـذ. عر. لفظی طنطنه‌لی و دبدبه‌لی اولان، تلفظده پك پارلاق کورینن: طمطراق الفاظه آلدانوب معنایه دقت ایتمینلر واردر.

طُمطُراقلی { ص. الفاظی طنطنه‌لی و دبدبه‌لی اولان، یالکز صورتا بلیغ وپارلاق کبی کورینن: طمطراقلی عباره‌لره آلدانمق.

طَمَع { سـذ. عر. طویمازلق، چوق آرزو ایتمه، حرص، آج کوزلیلك: طمع ایتمك = چوق حرص وآرزو ایله ایستمك، آج کوزلیلك کوسترمك. || شهرت و شان طمعی = حرص جاه.

طَمَعاً { ح. عر. حرص وطمعله، آج کوزلیلك سببیله: بیوکلکنه طمعاً او قاؤنی انتخاب ایتدیکم حالده چوروك چیقدی.

طَمَعکار { ص. فا. ۱. حرص و طمع ایدن، آج کوزلی، طویماز: طمعکار آدم. ۲. مال ونقدی چوق سون، بخیل، حریص.

طَمعکارلق { سـ. ۱. آج کوزلیلك، حرص، طویمازلق. ۲. مال و نقدی چوق اسیرکه مه، بخل، خست.

طَمغا { طمغالامق وسائره. با: تمغا وسائره.

طَمله { طملامق و سائره. با: طامله وسائره.

طُمورجَق { طمورجقلانمق و سائره. با: طومورجق وسائره.

طِن { (ت) مه. معدنی برشیئك خفیف لکن کسکین سسنی تقلید وتصویر ایدر: طن ایتمك: طن طن اوتمك.

طَنا { (د) سـ. با: طانه.

طِناب { سذ. عر. جم: اطناب. چادیر ایپی، چادیرك قازیقلره باغلانان ایپلرینك بهری.

طَنّاز { ص. عر. [«طنز» دن سمب.] هرکسله اکلنن، مستهزی.

طِناز { (ت) سـ. با: طیناز.

طَنبور { سذ. عر. اوزون قوللی تام تللی و قارپوزلی بر جنس معروف چالغی: طنبور چالمق.

طَنبوره { (ت) سـ. طنبوردینلن تللی چالغینك دها مختصری یعنی دها آز تللی و پرده‌لیسی. — طنبوره کبی = پك طار وصیقی قیافتدن کنایه اولور. || ایچم طنبوره کبی = غایت قارنم آج.

طَنبوره‌جی { (ت) سـ. طنبوره دینلن چالغی یی یاپان آدم.

طَنبوری { سـذ. عر. طنبور دینلن چالغی یی چالمه‌ده ماهر آدم.

طَنطَنه { سـذ. عر. شعشعه، دبدبه، حشمت: کمال طنطنه ایله شهره داخل اولدی.

طَنطَنه‌لی { ص. شعشعه‌لی، دبدبه‌لی، حشمت ودارا تله اولان، تکلفلی: طنطنه‌لی بر آلای ایله استقبال ایتدیلر.

طِنغِر { (ت) مه. ۱. صحن و تنجره کبی شیئلرك ایتدیکی کورلدیلی سسی تقلید و تصویر ایدر و اکثریا مکرر و یا طنغر منغر صورتنده قوللانیلیر: باقیرلر رافدن طنغرمنغر یووارلاندی؛ بن بابامك بشیکنی طنغر منغر صاللار ایکن. ۲. نقداً و پشین آقچه صالمسنی تصویر ایدر: پاره‌یی طنغر طنغر ویردی.

طِنغِرداتمَق { (ت) فذ. کورلدی ایله سس چیقارتمق، طنغردیسنی ایشیتدیرمك: جبده پاره‌یی طنغرداتمق قدر قبالق اولماز.

طِنغِردامَق { (ت) فل. طنغردی ایتمك، معدنی

شیئلر کبی قوری وکورلدیلی بر سس چیقارمق : صندیغك ایچنده بر طاقم آلات وادوات طنغردا- یوب طوریوردی .

طنغردی { (ت) س. معدنی شیئلرك کورلدیسی کبی قوری وسسلی کورلدی : رافدن قابلر بیوك بر طنغردی ایله یو- وارلاندی .

طنغل { طنغلدامق، طنغلدی. با: طنغر و سائره .

طنغه‌داق { (ت) مه. وهلة بیوك بر کورلدی ایله دوشمکی تصویر ایدر : طنغه- داق بر شیء دوشدی .

طنلامق { یا طینلامق . (ت) فل. طن ایتمك، طنین انداز اولمق، سس انعکاس ایدوب بر مدت دوام ایتمك : کنارینه اوربلنجه برخیلی وقت طنلادی .

طنماز { (ت) ص. اصلا سس چیقارماز، کورمه‌مزلکه وایشیتمه‌مزلکه کلن: طنماز ملائکه: پك حلیم وسسسز آدم .

طنمق { یا طینمق. (ت) فل. سس چیقارمق، برشیء سو- یلمك : هیچ طنمدی؛ سن طنمییویر.

طنین { سذ. عر. سسك برمدت دوام ایدوب ایشیدلمسی، طنلامه، چینلامه : چاکك طنینی بر قاچ دقیقه صکره قولاغمزه عکس ایدیوردی .

طنین انداز { ص. فا. [عر. طنین = چینلامه . فا. انداختن = آتمق] طنین برا- قان، طنلایان، چینلایان، : چنغرا- غك سسی اطرافه طنین انداز اولیوردی .

طوار { (د) س. با : طاوار .

طواشی { سذ. عر. خادم آغا، حرم آغاسی .

طواف { سذ. عر. ۱. اطرافنی طولاشمه. ۲. مناسك حجدن اولدیغی اوزره کعبهٔ شریفه‌نك اطرافنی طولاشمه : طواف ایتمك : طواف کعبهٔ شریفه .

طواق { (د) س. با : دوواق.

طوال { (د) س. دمیر جروفی.

طوامیر { سذ. جم. عر. فد : طومار. با : طومار.

طوان { (ت) س. با : طاوان.

طوائف { سذ. جم. عر. فد : طائفه. با : طائفه .

طوب { (د) مه. طو ایله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کلوب مبالغه وتأ- کید بیان ایدر : طوب طولو .

طوبره { س. با : طوربه .

طوبی { حد. عر. نه کوزل ! زهی ! نه اعلا !

طوبی { سذ. عر. جنتده بر آغاج: شجرهٔ طوبی .

طوپ { (ت) س. ۱. طوپلا- نوب یووارلاق اولمش شیء. کره، کوی : چوجقلرك اویون اوینادقلری طوپ؛ او- زرنده ساکن بولندیغمز ارض بر طوپدر. ۲. قاتلانوب باغلا- نمش وبردنك یا دسته وباغ حالنه قونمش قماش وسائره : بر طوپ بز، چوخه، کاغد، شریت، غیطان . ۳. باروت وکله ایله طولدیریلوب آتیلان معروف بیوك سلاح : قلعه طوپی = یرلیسی: صحرا طوپی = دوز یرلر- ده تکرلکله و متعدد حیوانله نقل ایدیلن محاصره طوپی: طاغ طوپی = صارب یرلرده استر آرقه‌سنه بالتحمیل نقل اولنان خفیفی. ٤. طوپك آتلمسی، بوشا- نمسی و سسی : سلام طوپی، افطار، سحور طوپی: یانغین طوپی . || طوپ آتمق = ۱. طوپ بوشاتمق . ۲. مج. افلاس ایتمك : بو صره‌ده بر چوق صرافلر طوپ آتدی. || طوپی آتمق = وفات ایتمك : فلان ده طوپی آتدی. || طوپ آتیمی = ۱. طوپك برکره بوشانمسی. ۲. طوپك آتدیغی کله‌نك واردیغی منزل، طوپ منزلی . || طوپ آرابه‌سی = طوپك نقل اولنورکن حمل اولندیغی ایکی تکرلکلی آلچق آرابه. || طوپ آلتی = قلعه میدانی، بر قلعه طوپلرینك حواله‌سی آلتنده بولنان آلچق یر. || آلتین طوپ = قاتمرلی زرین قدح (چیچك) . || آلتین طوپی = پك کوزل کوچك چوجق . || طوپ انباری = اوچ کوکرته‌لی کمیلرك ایکنجی کوکرته‌سی . || طوپ اوتی = قوری صیقی . || طوپ اویونی = طوپ آتوب طو- تمغله اوینانیلان اویون که انواع کثیره‌سی واردر. || طوپ چکر = آغر طوپله مجهز غانبوط سفینه- سنك بیوجکی. || طوپه طو- تمق = طوپله نشان آلوب کله

آتمق ، طوپله دوگمك . || قار طوپی = ۱. قاری یووارلانه‌رق یاپدقلری بیوك یغین. ۲. بربرینه اوروب اویناماق ایچون الده صیقه‌رق یووارلاندقلری قار. ۳. بر نوع چیچك . ٤. مج. بیاض طونبول‌جوجق. || طوپ گبی = بلا تردد ، همان . || طوپ یولنه گیتمك = هدر اولمق. = ص. ۱. یووارلاق، مدور، کروی : طوپ صلاته ، طوپ آفاسیه ، طوپ چهره . ۲. بیغلش، طوپلانمش، مجموع: طوپ یکون: هپسی طوپ ایدملم. ۳. بتون، جمله، هب: طوپی کلدیلر: طوپی کوردك . ٤. غیر منتظم صورتده طوپلانمش : انوانی طور طوپ ایدوب بر کوشه یه آتدی. || طوپدن = جملةً ، بردن، مجموعاً، برلکده. || طوپ طوپوز = قیصه بویلی وطیقناز، طوپاج آدم.

طوپاج { (ت) س. ۱. چو. جقلرك قیرباجله دوندکاری مخروطی الشکل واوجنده سیوری بر چیری بولنان نخته. دن اویونجق ، فرلداق نوعی ، پرلانتچ. ۲. قابق کورکنك قابغك ایچنده قالان قالین وطوپارلاق یری. = ص. قیصه وقالین اولهرق بچمسز : طوپاج آدم. طوپاج خیار .

طوپاز { (یاخود طوپاز. (ت) س. (فر. Topaze) بر نوع صاری یاقوت، زبرجد.

طوپارلاق { (ت) ص. یو. وارلاق ، کله شکلنده اکی بویی بر : طوپارلاق آدم؛ طوس طوپارلاق بر چوجق. = س. طوپ آرابه‌سی مرمیوطاتمدن اولان جبخانه صندیغی .

طوپارلاق { (ت) فد. ۱. جمع ایدوب یو. وارلامق، طوپ اتمك : حموری طوپارلامق. ۲. طوپلایوب طا. قیله کوتورمك، برابرنده آلوب گیتمك : دشمن عسکرینی طوپارلایوب گیتدی : پیلی پرتیسنی طوپارلایوب دفع اولدی .

طوپاز { (ت) س. با : طوپاج .

طوپاق { (ت) س. ۱. یووارلاق شیء، طوپ : بر طوپاق بغ ۲. حیوان آیاغنك طوپوغی .

طوپال { (ت) ص. ۱. بر آیاغی سقط یعنی دیکرندن قیصه ویامعلول : آقساق، اعرج، لمك : طوپال آدم: طوپال آت . ۲. آیاقلری حکمنده اولان قاعده‌لرندن بری قیریق: طوپال صندالیه، ماصه . ۳. سقط، معلول، قصورلی : کور طوپال.

طوپالاق { (ت) ص. یووارلاق، مدور، کله شکلنده : طوپالاق آدم. = س. یووارلاق پنبوق دنکی : بر طوپالاق پنبوق . || طوپالاق آغاجی = خولان دیشلی آغاج جنسی. || طوپالاق کوکی = خولجان نوعی .

طوپاللامق { (ت) فل. طوپال یورمك. اقسامق: طوپاللایه‌رق گیدیوردی .

طوپاللانمق { (ت) فل. طوپال اولمق ، بر آیاغی سقط اولمق : بو محاربه‌ده طوپاللاندم .

طوپاللق { (ت) س. بر آیاغك دیکرندن قیصه ویا سقط اولمسی، اقساقلق، عرج .

طوپچی { (ت) س. طوپی قوللانان عسکر : طوپچی عسکری؛ طوپچی سواریسی؛ سیار طوپچی : قلعه طوپچیسی؛ طوپچی دائره‌سی، رئیسی .

طوپچیلق { (ت) س. طوپی قوللانان عسکرك وظیفه‌سی : طوپچیلق خدمتی صنوف سائره‌دن زیاده‌در .

طوپخانه { (ت) س. ۱. عسکر منتظمه‌دن طوپچی صنفنك ادارهٔ مرکزیه‌سی: طوپخانهٔ عامره (تأدیبی غلط مشهوردر): طوپخانهٔ عامره مشیری = بودائرهٔ جلیله‌نك باشی . ۲. دولته عائد طوپ فابریقه‌سی: طوپخانهٔ عامره اعمالاتی .

طوپخانه‌لی { (ت) ص. طوپخانه یه یعنی عسکرك طوپچی صنفنه منسوب (ضابط وسائره) .

طوپراق { (ت) س. ۱. کرهٔ ارضنك اوزرینی قاپلایان مادهٔ صلبه که صو ایله قاریشدیغنده چامور اولور و قورودیغنده بر مقداری توز حالنه گلر، تراب، خاك : طوپراغی ایشلمك؛ قوری طوپراغك اوزرینه یاتمق؛ قره طوپراقلره گیمك؛ طاش طوپراق آلتنده یاتمق. ۲. یر ، ارض ، زمین ، مملکت : روم ایلی طوپراغی، آنا طولی طوپراغی. ۳. اراضی جنسی، زرع اولنان یرك نوعی : بوراتك طوپراغی پك منبتدر. ٤. یر،

اراضی، مستغلات : طوپراق صاحبی؛ بوراده صاحبسز طوپراق یوقدر. || طوپراق باصدی = بریره کیرن آدم ویا اشیادن آلنان دخولیه رسمی، قدومیه. || بابا طوپراغی = مسقط رأس، وطن اصلی. || قره طوپراق = مزار. || قوری طوپراق = بر شیء دوشنمه‌مش یر : قوری طوپراقده یاتمق. = ص. ۱. طوپراق ویا چامور دن معمول : طوپراق دستی؛ طوپراق تنجره. ۲. طوپراق قبیلندن ویاطوپراق رنکنده، ترابی : طوپراق بویا. ۳. دوشمه‌سز، قالدیرمسز، قوری طوپراقدن عبارت : طوپراق صوقاق؛ طوپراق اوطه.

طوپراقلامق { (ت) فت. (آتش وسائره‌یی) طوپراقله اورتمك. اوزرینه طوپراق چکمك.

طوپلاتمق { (ت) فت. جمع ایتدیرمك، بریره کتیرتمك، دیوشیرتمك : اوزوم طوپلاتمق خواجه‌یه یارین چوجقلری مکتبه طوپلانملی.

طوپلاشمق { (ت) فش. بریره جمع اولمق، برلکده اجتماع ایتمك. = فل. ۱. اشیاسنی طوپلایوب حاضرلانمق. ۲. یامری یومری اولمق.

طوپلامق { (ت) فت. ۱. بریره کتیروب طوپ ایتمك، جمع ایتمك، دیوشیرمك : قویونلری طوپلامق؛ شاکردانی مکتبه طوپلامق. ۲. صارمق، چکمك، قالدیرمق : صاچلری، اتکاری طوپلامق. ۳. بریکدیرمك، ادخار ایتمك : بر چوق پاره، بر بیوك ثروت، بر طاقم اسکی کتابلر طوپلامش. ٤. قاتلامق : شو بوغچه‌یی، یتاقلری طوپلایك. ٥. جلب و دعوت ایتمك، چیغرمق : بتون احباسنی طوپلادی. ٦. کسوب دیوشیرمك، اقتطاف ایتمك : اوزوم، کراز طوپلامق. || آقچه، پاره طوپلامق = اعانه دفتری آچمق. || عسکر طوپلامق = عسکر یازوب سلاح آلتنه آلمق. || عقلنی باشنه طوپلامق = اویانمق، تنبه، انتباه ایتمك، غفلتدن قورتلمق. || کندینی طوپلامق = ۱. ایپلشمك : اپیجه کندینی طوپلادی. ۲. عقلنی باشنه دیوشیرمك : کندینی طوپلایوب پاره‌سنی کیمك چالدیغنی درخاطر ایتدی.

طوپلانلمق { (ت) فل. بریره کلمك، جمع اولمق، اجتماع واقع اولمق : مکتبه ساعت قاچده طوپلانیلیر؟ بوکون طوپلانلمیه جقدر.

طوپلانمق { (ت) فل. ۱. بریره کلمك؛ تجمع، اجتماع ایتمك : شاکردان درسخانه‌یه طوپلاندی : بوکون مجلس طوپلانه جقدر. ۲. بریکمك، چوغالمق، تراکم ایتمك : باشمه قان طوپلاندی: اعانه‌دن بر خیلی آقچه طوپلاندی. ۳. چکیلوب طارلاشمق، صیقیلاشمق : بو چوخه ییقاندقجه طوپلاندی. ٤. اتکلرینی چکه‌رك واثوابنی ایلیکلیه‌رك اویله اوتورمق : معلمك حضورنده طوپلانوب اوتورمق شرطدر. ٥. ایشلرینی تسویه ایدوب یولنه قومق، ایشلرینی پریشانلقدن وطاغینقلقدن قورتارمق : بر آز طوپلانه‌لم ده بر اکلنجه یاپه‌لم. ٦. سمیرمك، سمن پیدا ایتمك، ضعف وآریقلقدن قورتلمق : اورانك هواسی یارادی ایپی طوپلانمش. = فج. ۱. بریره کتیرلمك، جمع وتحشید ایدلمك : ردیفلر طوپلاندی. ۲. دیوشیرلمك، صارلمق، قاتلانمق : یاتاقلر، بوغچه، چماشیر طوپلاندی.

طوپله { (ت) س. اوچ پارمقلی خرمان یابه‌سی.

طوپلی { یا طوپلو. ص. ۱. بر اوجنده بر باشی، بر طوپی، بر یووارلاغی اولان : طوپلی ایکنه، طوپلی چادیر. ۲. طوپلانمش، منتظم، طاغینق وپریشان اولمیان : دیرلی طوپلی قادین؛ طوپلی دائره. ۳. اتکلرینی طوپلایوب اثوابنی ایلیکلیه‌رك تربیه‌لی طوران، مؤدب : طوپلی چوجق، طوپلی طور. ٤. سمیز، سمن کتیرمش، آریقلقدن قورتلوب سمیرمش : کندیسنی بودفعه طوپلی کوردم. = س. طوپلی ایکنه، برشیء ایلیشدیرمکه مخصوص آرقه‌سی باشلی ایکنه : بر طوپلیکز وارمیدر؟

طوپوز { (ت) س. [معربی : دبوس] اوجی طوقماقلی صوپه‌دن عبارت اسکی حرب آلتی. || مج. قیصه وقالین آدم. || طوپوز آلتنده = کرهاً، قهراً، جبراً.

طوپوق { (ت) س. ۱. آیاغك بالدیره ربط اولندیغی یرده‌کی مفصلك تشکیل ایتدیکی یومری، کعب: آبدستده آیاقلری طوپوقلرینه دك ییقامق اقتضا ایدر؛ طوپوق کمیکی، سیکیری. ۲. چای آغزینك برآز آچیغنده قومدن بریکن سد: چای طوپوغی. ۳. مج. دیرك وسرنلرك اك آشاغیسی؛ اوکورغه طوپوغی = کمی اومورغه‌سنك قیچ طرفده‌کی نهایتی. || طوپوق چالمق = (آت) یورورکن طوپوقلرینی بر برینه چارپدیرمق. || چامور طوپوقلره چیقمق = سوقاقلرده چوق چامور بولنمق.

طوت { (د) س. [تحریك اولندقده (ت) سی (د) اولور.] معروف میوه‌که بیاض وسیاه وپنبه‌سی اولور ویاپراغیله ایپك بوجکارینی بسلرلر: عر. توت وفا. تود دیرلر: آق طوت، قره طوت؛ طوت شروبی. || طوت آغاجی = بو میوه‌یی ویرن شجر. || آهو طودی = قرمزی آغاج چیلکی. || دیکن طودی = بوکورتلن میوه‌سی.

طوتار { و طوتاریق. (ت) س. [« طوتمق » دن] ۱. وقتلی وقتسز و خبرسز طوتان خسته‌لق، صرعه: طوتاری واردر. ۲. مج. فوق‌العاده عناد وحدت. [استانبولده اکثریا « طوتاریق » قوللانیلیر.]

طوتاراق { (ت) س. آتش طوتیشدیرمغه مخصوص قاو، چرا، کبریت و سائره، طوتیشدیروق.

طوتاریق { (ت) س. با: طوتار.

طوتاش { (ت) ص. ۱. بتیشك، متصل، یاقین. ۲. صیق، طوق.

طوتام { (ت) س. ۱. طوته‌جق یر، قولب، قبضه. ۲. برکره ده و بردن طوتیله‌جق مقدار: بر طوتام اوت، برطوتام طوز. ۳. برآوج ایچی طولی اولان: برطوتام صقال. ٤. حال، طور، روش: خسته‌لغك طوتامی.

طوتامَق { (ت) س. ۱. طوتیلان اصول، مسلك، مشوار، ثبات، حال وطورده اطراد: او آدمك طوتامغی یوقدر. ۲. طوتیله‌جق قولب، صاپ.

طوتامَقسز { (ت) ص مسلکسز، دوامسز، ثباتسز، اطرادسز.

طوتاملامَق { (ت) فت. آوجله طوته‌رق اولچمك، قاچ طوتام اولدیغنی اولچمك.

طوتدیرمَق { (ت) فت. ۱. اخذ وقبض ایتدیرمك، ال طوقندیرمق، مس ایتدیرمك: اوکندی اشیاسنی کیمسه‌یه ال ایله طوتدیرماز. ۲. اخذ وتوقیف ودردست ایتدیرمك: خیدودلری طوتدیردیلر؛ لالاسنه قوش طوتدیرمش. = فل. باشلایوب دوام ایتمك، کسمه‌مك، اصرار ایتمك: ایسترم دیه طوتدیردی؛ بر اوکسورك طوتدیردی.

طوتساق { (ت) ص. [« طوتمق » دن] حربده اسیر طوتلمش، اسیر حرب.

طوتساقلق { (ت) س. حرب اسیرلکی، اسارت.

طوتشدیرمَق { (ت) فت. ۱. بربرینه طوتدیرمق: ال اله طوتشدیرمق. ۲. ایلیشدیرمك، بیتشدیرمك: بونك ایکی کنارینی طوتشدیرملی. ۳. غاوغا ایتدیرمك، منازعه ومضاربه‌یه سوق ایتمك: اونك مقصدی بزی طوتشدیروب اوزاقدن سیر ایتمکدر. ٤. آلولندیرمك، شعله‌لندیرمك، اشعال ایتمك: شو اودونلری طوتشدیرملی. ٥. صیقشدیرمق، اصولله‌جق ویرمك، الینه براقمق: بر مجیدیه طوتشدیردی؛ الینه برقاچ غروش طوتشدیردی.

طوتشمَق { (ت) فش. ۱. بربرینی طوتمق، بربرینه ایلیشوب طوقنمق، تماس ایتمك: ال اله طوتشدیلر. ۲. غاوغا و منازعه ایتمك، مجادله و مضاربه ایلمك: اونلر عاقبت طوتشه‌جقلردر. = فل. ۱. آلولنمك، پارلامق، اشتعال، التهاب ایتمك: آتش طوتشدی؛ اوجاق طوتشمش. ۲. باشلامق، کیریشمك، تشبث ایتمك: غاوغایه، یازی‌یه طوتشدی. = فت. ۱. برلکده طوتمق، بر یره کتیرمك، تماس ایتدیرمك: ال طوتشمق. ۲. باغلامق، عقد ایتمك: یادس طوتشمق؛ بحث طوتشمق. || اتکلر طوتشمق = چوق تلاش ایتمك، ناچارقالوب نه‌یاپه‌جغنی شاشیرمق.

طوتشمه { (ت) س. طوتشمق ایشی. با: طوتشمق.

طوتغون (ت) ص. با: طوتقون.

طوتق (طوتقاق. با: طوتوق وسائره.

طوتقال (ت) س (دن) «طوتمق» بعض مواد عضویه زلالندن چیقار یلان یاپشدیریجی ماده: بالیق طوتقالی = الماسیه اعمالنده قوللانیلان خاص و شفاف جنسی.

طوتقاللامق (ت) فع طوتقالله یاپیشدیرمق، طوتقال سورمك.

طوتقاللی (ت) ص. طوتقال سورلمش، طوتقال ایله یاپشدیرلمش.

طوتقون (ت) ص. ۱. طوتلمش، مضبوط، مأخوذ. ۲. دوچار، گرفتار، دوشکون، مبتلا. دلداده: اوآدم بوعلته طوتقوندر: زوالللی عادی برآلفته یه طوتقوندر. ۳. اعضاء بدنی طوتلمش کبی سربست اولمیان، بطیء الحرکه، جست وچالاك ضدی: طوتقون آدم. ٤. سربست ایشلمین. سرعت وسهولتله سویلمین: دیلی. افاده سی طوتقون. ٥. فلج ونزوله دوچار، منزول، مفلوج: طوتقون براختیار. ٦. طوتلمش، مکسوف، مخسوف، منکسف، منخسف: طوتقون گونش، آی. ۷. طیقانمش، مسدود: طوتقون صو یولی. = س. ۱. دوچار و گرفتار اولمه، دوشکونلك، ابتلا: طوتقون ویرمك = گرفتار اولمق. ۲. طوتلمه، کسوف، خسوف: گونش، آی طوتقونی. ۳. طور. غیوناق، طیقانمه، انسداد: صو یولی طوتقونی.

طوتلمق (ت) فل. فع. ۱. اخذ وقبض اولنمق، گرفتار اولمق: کیمك زور طوتلیر. ۲. ال طوقنلمق، مس ایدلمك: کتاب اویله طوتلماز: بیلان ال ایله طوتیلماز. ۳. اخذ وتوقیف اولنمق، دردست ایدلمك. یاقه یی الهویرمك خیدود طوتلدی: بوتوش طوزاقله طوتلیر. ٤. آلیقونمق، توقیف وتأخیر اولنمق: انسان یولدن طوتلماز. ٥. گرلانمق، عهد ومقاوله آلتنده آلنمق، خدمته گیرمك: بواو طوتلدی می؟ سزك طوتهجقکز آشجی طوتلمش. ٦. طیقانمق، سد اولنمق، مسدود اولمق: بوری، صو یولی طوتلدی. ۷. فلج ونزولدن ویا صانجیدن ایشلمز ویا حرکت ایتز حاله گلمك: صاغ قولم طوتلدی: باجاقلری بسبتون طوتلمش. ۸. قیصلمق، محبوس اولمق، سی چیقه مامق: سسم، بوغازم، دیلم طوتلدی. ۹. مکسف ویا منخسف اولمق: گونش، آی طوتلدی. ۱۰. آلنمق، گوجلمك، منفعل اولمق: بن بوکا طوتیلرم. ۱۱. صالیقی، مقبول ومعتبر اولمق، داخل حساب اولمق: بوسوز طوتلماز: بواویون طوتیلیرمی؟ ۱۲. دعوی ومباحثه ده مغلوب اولمق، دعوایی غائب ایتمك: اونهایت طوتلدی گیندی اقرار یله طوتلدی. ۱۳. عاشق ومبتلا اولمق: قادینه طوتلمق ایی برشی دگلدر.

طوتلمه (ت) س. طوتلمق ایشی. با: طوتلمق.

طوتمق (ت) فع. ۱. ال ایله قبض ایتمك، الده بولندیرمق: شو ایپی طوت. ۲. یاقه لامق، اخذ وتوقیف ایتمك، اله گچیرمك: برقوش طوتدم؛ خیدودلری طوتدیلر. ۳. ال طوقندیرمق، مس ایتمك: شو مانسه یی طوتما یاقار: بوگتابی آبدستسز طوتمامللی. ٤. تحت ضبط وتصرفنده بولندیرمق، صاحب ومالکی اولمق: اوچفتلکی شمدی گیم طوتیور؟ ٥. تحت نکاحنده بولندیرمق، زوجی اولمق: اونك بیوك قیزینی فلان طوتیور. ٦. رعایت ایتمك، مراعی طوتمق: اوروج، پرهیز طوتمق. ۷. طوقنمق، باشه اورمق، سرسم ویا سرخوش ایتمك: سزی دگیز طوتیورمی؟ بوشراب بنی چوق طوتیور. ۸. ضبط واشغال ایتمك، قاپلامق: بوقنایه چوق یر طوتیور: بردومان اورته لغی طوتدی. ۹. گرلامق، استیجار ایتمك: براو، برآت، برآرابه طوتمق. ۱۰. قپامق، سد ایتمك: برقیا یووارلانوب یولی طوتدی. ۱۱. عد واعتبار ایتمك، نظریله باقمق: بونی برشرف طوتیور: کندیسنی فقیر طوتیور. ۱۲. فرض ایتمك: طوتهلم که گلدی: بوده اولدی طوتك. ۱۳. باشلامق، شروع، بدأ ومباشرت ایتمك: ایشی بوله طوتمق. ۱٤. صاقلامق، حفظ ایتمك: عقلنده طوتمق: گین طوتمق. ۱٥. ضبط ایتمك، حقندن گلمك، حبس ایتمك، براقمامق: گندینی طوتمق: دیلی طوتمق؛

نفسنی طوتمق. ۱۶. قوللانمق، استخدام. استعمال ایتمك: اوشاق، سودینه، خواجه طوتمق: آت آرابه طوتمق. ۱۷. احاطه. ضبط واستیلا ایتمك، قاپلامق: صیت وشهرتی عالمی طوتدی. ۱۸. حساب ایتمك، صایمق: بونی فاچه طوتیور سکز؟ خدمتجیلرك ایتدکلری زیانلری معاشلرینه طوتانلر واردر. ۱۹. قبول ایتمك، دیکمك: سوز طوتمق: نصیحت طوتمق. ۲۰. ثبات ودوام ایتمك: سوزینی طوتمق. ۲۱. انتساب وسلوك ایتمك، کیرمك: بریول، برایش، بر صنعت طوتمق. ۲۲. هدف اتخاذ ایتمك. اورمق: طاریه، تفنکه، طاشه طوتمق. ۲۳. مشغول ایتمك، اشغال ایتمك: لقردی یه طوتمق. ۲۴. عارض اولمق، یاقه لامق، مسلط اولمق: صیقه طوتدی: کوکسم طوتدی: بی بنه صیزیلر طوتدی. ۲۵. ذهنه قومق، عقلادوشونمك. قورمق: نیت طوتمق، یادس طوتمق، بحث طوتمق. ۲۶. آچمق، قوللانمق: اورتو، یاشمق، شمسیه طوتمق. ۲۷. بروجه وصورتله باشلامق، بریولده بدأ ایتمك: ایشی اوزون. بیوك، چوق مصرفلی طوتمق. ۲۸. یاتمق، حاضرلامق، قور. مق، بسلمك، پیشدیرمك: خمور، ایپك بوجکی، مایه، ترشی طوتمق. ۲۹. باغلامق، ویرمك، حاصل ایتمك: دانه، تخم، چیچك طوتمق. ۳۰. بورسه ده برمالك و یا امرسالك فیضانی محافظه ایتمك: تهوه دها دوشه جکدی امابورسه ده طوتدیلر. = فل. ۱. ایی حالده اولمق، قوللانلمق، وظیفه سنی ایفا ایتمك، صاغلام اولمق: الی آیاغی طو. تیور: هیچ برشرم طوتمیور. ۲. آغرمغه باشلامق: باشم طوتدی. ۳. کوکلمك، تململمك. کوك صالمق: تملی صاغلاملاشمق: دیکدیکمز آغاجلر طرتمدی: او کوپرینك دفعه‌لك اساسی وضع اولندیغی حالده هیچ بردفعه طو. تمدی. ٤. الشلمك. یکمك، تأثیر ایتمك: بوبویا طوتماز: بومرکبله مهر ایی طوتار. ٥. اویمق، موافق کلمك، اویغون ومتناسب اولمق: بوفس طوتمدی: بو عباره اوست طرفی طوتمیور. || آغز طوتمق = کوزدلك ایتمك. || آغزینه قوش طوتمق = محاله مقتدر اولمق جق قدر ماهر درایت کوسترمك. || ال اوستنده طو. تمق = فوق العاده اکرام واعزاز ایتمك. || الی طوتمق = امساك ایتمك، ال اوزاتمامق. || اوزون طوتمق = لقردی بی اوزاتمق. || خور (خوار) طوتمق = پیراتمق، فنا قوللانمق. || خوش طوتمق = حسن معامله ایتمك. || سوز طو. تمق = دیکمك. || سوزینی طوتمق = سوزنده ثبات ایتمك. || شاهد طو. تمق = برینی بر ایشده اشهاد ایتمك. || طاماری طوتمق = عناد ایتمك. || طرف طوتمق = برینه طرفدار. لق ایتمك. || قفا طوتمق = طارغینلقله کبر وعظمت کوسترمك. || قولاق طوتمق = قولاق ویرمك، احاله سمع اعتبار ایتمك. || کوز طوتمق = کوزه ایی و شایان قبول کو. ریمك. || لقردی یه طوتمق = برینی لقردی ایله اشغال ایتمك. || یاقه سنی طوتمق = توقیف ایتمك. || یاقه. سندن طوتمق = مؤاخذه ایتمك. || یر طوتمق = ۱. ایشه یارامق. ۲. بر ضبط و اشغال ایتمك. || یرینی طوتمق = مقامنه قائم اولمق. || یوز طوتمق = ۱. توجه ایتمك، بر ایشه طوغری طوغرلق: یلق: ایپلکه یوز طوتدی: ترق یه یوز طوتدی. ۲. محجوب او. لمامق، برینك یوزینه قارشی سویلیه بیلك: سویلکه یوزم طوتمیور. || یول طوتمق = بر یوله، بر مسلکه سالك اولوب کیتمك: اوده بو یولی طوتمش.

طوتمه (ت) سـ. طوتمق ایشی. ا : طوتمق.

طوتمامش (ت) صـ. قوللانلمامش، غیر مستعمل، جدید: طوتمامش (طوتنامش) یاشمق.

طوتمق (ت) فـ. ۱. کندی وجودی اوزرینه قومق، اورتمك، صارمق، باغلامق: یاشمق طوتمق: فوطه طوتمق. ۲. قوللانمق، استعمال ایتمك: اوسترہ طوتمق. ۳. کندی اوستنه طوتمق: سولوك طوتمق. = فل. طوتوب یابیشمق، صارلمق، آصلمق، تمسك وتوسل ایتمك: پارمقلغه، نردبان طرابزانه، دیرکه طوتندی.

طوتمه (ت) سـ. طوتمق ایشی. ا : طوتمق.

طوتو { یا طوتی. (ت) س. ١. بحثه قونیلان شیء، او-گدول. ٢. زهن، ترهین اولنان شیء: طوتو ویرمك.

طوتوق { (ت) ص. ١. جست وچالاك اولمیان، بطیء، آغر: طوتوق آدم. ٢. نزول اصابت ایتمکله سربست حرکت ایده‌مین، مفلوج، منزول. ٣. محجوب، اوتانغاج. ٤. قیصیق، طوتلمش: طوتوق سس. ٥. طوتلمش، مسدود: طوتوق یول، بوری. = س. یوزه طوتنیلان شیء، یاشمق، حجاب.

طوتوقلق { (ت) س. ١. آغرلق، بطائت. ٢. منزولیت، مفلوجیت. ٣. اوتانغاجلق، محجوبیت. ٤. سس قیصیقلغی. ٥. طوتلمه، طیقانمه، مسدودیت.

طوتوم { (ت) س. ١. سماق. ٢. تق. قورلمش ترشی وسائره.

طوتوم { (ت) س. معامله، حرکت، طور.

طوته { ح. محسوب اوله‌رق: بورجه طوته شوقدر آقچه ویردی.

طوج { (ت) س. با: تونج.

طوداق { (د) س. ١. آغزك اوست وآلت کناری، شفه، لب: آلت طوداق، اوست طوداق؛ کراز، مرجان طوداق. ٢. مج. کنار، برشیئك آغزینك کناری، لب: دکیز طوداغی. || طوداغنی ایصیرمق = حیرتده قالمق. || طوداق بوکمك = اغلامسیمق. || طوداق چاتلامق = محزون و مکدر اولمق. || طوداق چوقوری = اوست طوداغك اولوغی. || دلبر طوداغی = خموردن یاپیلیر برنوع طاتلی. || طوداق صارقتمق = صومورتمق. || طوداق طوداغه = لب برلب (اویشمك). || طوداغندن قان طاملار = قرمزی کوزل طوداقلی. || کراز طوداق = بر دلبرك لعل رنك کوزل طوداغی. || طوداق یارلمق = بردن بره پك قورقمق.

طوّر { (ت) مه. «طو» ایله باشلار بعض تر. صفتلرك باشنه کلوب مبالغه وتأکید بیان ایدر: طورطوپ.

طوّر { (ت) س. آغ، اورکو. = ص. آغ واورکو صورتنده یاپلمش: طورطاقیه؛ طورقوشاق. || طورآغ = اوفاق کوزلی بالیق آغی. [بیوك کوزلیسنه «فانیه» دیرلر.] || طورکیسه = ایکی اوجی قپالی واورته‌سی یاریق اورمه کیسه.

طور { (د) حه. [«طورمق» فعلنك امر صیغه‌سیدر] بکله، یاواش: طور باقه‌لم.

طور { (ت) ص. کمال بولمامش، عجمی، خام، طری (کنج آدم یاخود حیوان).

طور { سذ. عر. طاغ، جبل. ز. = سخذ. طور سینا دینلان مشهور طاغ که حضرت موسی (عم)ك وحیه نائل اولدقلری محلدر.

طَوْر { سذ. عر. جم: اطوار. ١. صورت حرکت، حال، ادا، طرز: طوری هیچ خوشمه کیتمیور؛ اطوار مخصوصه‌سی واردر. ٢. تر. یاپمه و ساخته حال و حرکت، عظمت، کوستریش: بو آدمك طوری هیچ چکیله‌مز؛ آرتق اونك‌ده اطوارندن کچلمز.

طوراج { (د) س. [عر. «دراج» دن] بر جنس سوکلون. [عربیده چیل دیمکدر.]

طوراق { (د) س. [«طورمق» دن] ١. طوریله‌جق، طوریلان یر، مقام، مکان. ٢. مسکن، مأوی. ٣. دمیر یول قطاری ومنزل آت وآرابه‌سی وسائره‌نك طوردیغی یر، منزل، موقف، استاسیون. ٤. قرآن کریمك وقف یری وبویرلرده مرکب ویا یالدیزله رسم اولنان اشارت. || طوراق اوتی = برجنس نبات. || طوراق یری = استراحت ومکث وآرام محلی.

طرّاق { (ت) کومور یاقدقلری طوپراق کومبلتی وچقوری.

طوراقلامق { (د) فل. لقردی سویلرکن ترددله طوتوقلق کوسترمك، کسیك کسیك سویلمك: پك طوراقلایه‌رق سویلیوردی.

طوّرامان { (ت) ص. ابری وجاهل سرکش کنج، تربیه و ظرافتدن بیبهره قبا کنج ایریسی.

طوران { (د) ص. ١. قیملدا، نمیان، غیر متحرك، ثابت، ساکن. ٢. بولنان، موجود، کائن، قائم. || طوروب طوران = ظاهر وعیان، بدیدار.

|| معده‌ده طوران = هضم اولنمازه هضمی زور، ناگوار.

طَوْرانمق { طوراندیرمق و سائره. با: طاورنمق وسائره.

طوربه { (ت) س. [اصلی «طوبره» اولسه‌ده آرتق اوا.لانی محافظه‌ده معنا یوقدر] ۱. قیلدن اولمیان کوچك بوال، بیوك کیسه: آرپه، شکر، اون طوربه‌سی: دیلنجی طوربه‌سی. ۲. صو ویا غازی حاوی اوله‌رق بدنك بر طرفنده حاصل اولان صارقیق شیش واور: بوگرنده برطوربه پیدا اولمش. ۳. خصیه ظرفی: طوربه‌سی شیشمش.

طوربه‌لی { (ت) ص. طوربه‌سی اولان، طوربه طاشیان: طوربه‌لی دیلنجی.

طوربه‌لانمق { (ت) فل. طوربه کبی کوشیوب صارقمق.

طورپ { (ت) س. [اصل تر. آجیرغه.] صلاته‌سی یاپیلان واشتها آچمق ایچون یمك آره‌سنه ینن یاقیجی بر کوك که انواع کثیره‌سی اولور: طورپ صلاته‌سی، رنده‌سی. || اشك طورپی = یبانی جنسی: بایر طورپی = ایری واوزونجه بیاض جنسی: فرنك طورپی، کراز طورپی = طوزه باتیریله‌رق ینن قرمزی کوچك جنسی: کستانه طورپی = سیاه کوچك دانه‌لیسی. || یاغ طورپی = قولزه. || یبان طورپی = فجل بری. || مج. طورپ کبی = پك صاغلام وقوی.

طورپید { یاخود طورپیدو. س. [نکا. Torpid, torpedo] مج. دشمن سفائنی دلوب غرق ایتمکه مخصوص بارونله مملو دکیزلغمی. || ثابت، تدافعی طورپیدو = بوغاز و لیمانلری سد ایتمکه مخصوص الکتریقلی دکیزلغمی. || سیار، تعرضی طورپیدو = بوغازلرده بولنان ومخصوص بو ایش ایچون یاپیلان سفائندن دشمن سفائنی اوزرینه آتیلانی که مصادمه طپه‌سیله مجهزدر. || طورپیدو بوط، طورپیدو غانبوط = سیار طورپیدولری انداخت ایتمکه مخصوص سفائن انواعی. || تحت البحر طورپیدو بوط = صویك آلتنده و کورینمکسزین سیر ایدوب دشمن سفائننه تقربله سیار طورپیدو آتان کمی. || یرلی، سیار، تحت البحر طورپیدو: طورپیدو قوغانی = بونی انداخت ایدر آلت؛ طورپیدو استنبوطی، سفینه‌سی = طورپیدوبی سوق ایدن کوچك سفینه؛ طورپیدو فیلوسی = طورپیدو سفائندن مرکب فیلو: طورپیدو کچر = طورپیدوبی بطال ایتمکه مخصوص سفینه.

طورپیل { س. [فر. Torpille] مج. با: طورپید.

طورتی { (ت) س. بعض مایعاتك دیبنه طوران قویوشی، فا. درد، عر. ثفل، چوکه‌لك، چوکندی، پوصه: شراب، یاغ طورتیسی؛ طورتیسی قالمش: قهوه طورتیسی = تلوه: اوزوم طورتیسی = جیره.

طورتیلی { (ت) ص. چوکه‌لکی و پوصه‌سی اولان، براق اولمیان، تصفیه اولنمامش، بولانیق: طورتیلی شراب، باغ.

طوردیرمق { (د) فت. ۱. قائم و مرکوز ایتمك، طورور حالده بولندیرمق، اقامه ایتمك: یرنده، آیاقده طوردیرمق؛ مناره‌یی، قبه‌یی طوردیرمق. ۲. بکلتمك، توقیف ایتمك: اونی دها بر مدت یرنده طوردیرملی. ۳. آیاقده طورمغه آلیشدیرمق: چوجغی طوردیرمق.

طورشمق { (د) فل. قارشی قارشی کلوب بر ایشه مباشرت ایتمك، مباحثه‌یه، جنکه کیریشمك.

طورشی { (ت) س. با: ترشی.

طورطوت { (ت) س. ضبط وربط، اطاعت، انقیاد.

طورغای { (ت) س. برنوع بیوك چایر قوشی، طویغار نوعی.

طورغو { یا طورغی. (ت) س. پك اوفاق سرچه قوشی نوعی.

طورغورمق { (د) فت. طوردیرمق. مر. با: طوردیرمق.

طورغون { (د) ص. ۱. طوران، قیملدانمیان، غیر متحرك، ساکن، راکد: طورغون صو، طورغون هوا. ۲. جست وچالاك اولمیان، بطیء، کوشك، آغر: پك طورغون آدمدر. ۳. یورلوب بیقمش،

اوصانمش، فتور کتیرمش، یوو-
غون. ٤. روحسز، حرکتسز:
آلیش ویریش پك طورغوندر.

طورغونلق {(د) س. ١. عدم
حرکت، سکون،
رکودت: هوانك طورغونلغی.
٢. کوشکك، بطائت، آغرلق:
او طورغونلقله خدمت کورمز.
٣. بیقندی، اوصانمق، فتور،
یورغونلق: بر طورغونلغی
وار در. ٤. روحسزلق، حر-
کتسزلك: تجارتك طورغونلغی.
٥. حیرت، وله، شاشه قاله:
انسانه طورغونلق کلیر؛ اجرام
سماویه‌نك عظمت وانتظام حرکتی
عقللره طورغونلق کتیریر.

طورفنده {طورفنده‌لق و سا-
ئره. با: ترفنده
وسائره.

طورفه {ص. با: طرفه.

طورلاق {(ت) ص. ١. کنج
وخووارده عجمی:
طورلاق آدم. ٢. آلیشمامش،
خرکله (آت): هیچ یوقدن
طورلاق یکدر.

طورلامق {(ت) فع. طوپلا-
مق، دیوشیرمك،
بوغمه‌لامق، پاکت یاپمق. مر.

طورلمق {(د) فل. ١. سوزلك،
چوکمك، طوروب
طورتمسی دیمه جوکمك: صو
طورلسون. ٢. مکث و قرار
اولنمق، توقف ایدلمك: بورادہ
بش اون کون طورلق اقتضا
ایده‌جکدر.

طورلوق {(ت) س. ١. طوپراق
کابه. ٢. کومور یاقدقدن
صکره ترک چقور، طورلاق.

طورمق {(د) فل. ١. ایستاما-
مق، حرکت ایتمه‌مك،
سکون، سکونته بولنمق: پرنده
طورمق؛ آیاقده طورمق. ٢.
حرکتی کسمك توقف ایتمك: بزم
اوکزه کلنجه طوردی: آرابه،
آت طوردی. ٣. بولنمق، قالمق،
بر قرار اوزره اولمق، دوام
ایتمك، موجود وباقی اولمق: سرك
آشیجی طوریورمی؟ اوکتابلر
بنده طوریور؛ دنیا طوردقجه:
آج طورمق. ٤. بکلمك، صبر
ایتمك: طورك برآز؛ طوره-
میورم. ٥. حرکتسز قالمق،
راکد اولمق: صو طوره‌طوره
بوزیلیر. ٦. اوتورمق، اقامت
ایتمك، ساکن و مقیم اولمق:
شمدی نره‌ده طوریورسکز؟
٧. شاشمق، بهت وحیرته طالمق،
قالمق: بونی ایشیدنجه طوردی.
٨. راحت اوتورمق، تلاش و
کوردی ایتمه‌مك: هیچ طور-
میور. ٩. ثبات دوام ایتمك:
سوزنده طورمق: بر حاله، بر
قراره طورمق. ١٠. پکمه‌مك،
ایلریله‌مك، ایلیشوب قالمق:
معده‌یه، بوغازه طورمق. ١١.
ایشله‌مك، قالمق: ساعت ماکینه
طورمش. ١٢. دیکمك کسلمك:
یاغمور، روزکار طوردی. ١٣.
مکث وآرام ایتمك: بورادہ بر
ایکی ساعت طوره‌لم. ١٤. دو-
شمك، قونمق: ماصه‌نك اوزر-
ینه توز طورمش. ١٥. صیغهٔ
عطفیه و یا صیغهٔ التزامیه‌دن
صکره فعل اعانه اولهرق استمرار
بیان ایدر: باقوب طورمق،
باقه طورمق. || آقان صولر
طورور = هیچ دیه‌جك یوق:
بدیهی و مسلمدر. || اکری
طورمق = عنف و مخالفت کو-
سترمك. || اوصلی طورمق =
یاراماز لق ایتمه‌مك. || ایچ طور-
مق = صبر ایتمك: ایچم طورمیور =
صبر ایده‌میورم. || بوش طور-
مق = هیچ بر ایش کورمه‌مك.
|| تك طورمق = راحت طور-
مق، برکونا یاراماز لقده بولنمامق
مق: او تك طورماز. || حاضر
طورمق ا و غلطی: خاص
طورمق] = سلامه طورمق
ویا دیکر بر تعلیم ایچون حاضر
بولنمق قومانده‌سی. || دل طور-
مق = سکوت ایتمك، سویله‌مك:
اونك دیلی طورماز. || ع. دیوان
طورمق = آیاق اوزره طو-
روب الرینی آشاغی اوزاتمق
قومانده‌سی. || ذهن طورمق =
وله و حیرت کلمك. || راحت
طورمق = سکونت اوزره اولوب
یاراماز لق ایتمه‌مك: ع. نفرتفتکی
یره طیاپوب آیاق اوزره طور-
مق. || سلامه طورمق = مافوق
کرکن سلامی آلمق اوزره
آیاغه قالقوب یکلمه‌مك؛ ع.
تفنکی ویا قلیجی یوزك اوکنده
ایکی الیله طوتوب کچن مافوق
سلاملامق قومانده‌سی: سلامه
طور! (وغلطی: سلام طور.)
|| شویله طورسون، بریانه طور-
سون = قطع نظر، صرف نظر،
اوندن ماعدا. || طوغری طور-
مق = حسن حرکتده بولنمق،
یاراماز لق ایتمه‌مك. || قارشی

طورمق = مخالفت و سرکشلك ایتمك. || کوزه، دیزه طورمق = شکری بیلنمین نعمت آدمی کور، طوپال ایتمك. || معده‌یه طورمق = هضم اولنه‌میوب ثقلت ویرمك.

طورمه { (د) س. طورمق ایشی. با : طورمق.

طورناویده { (ت) س. [یتا.] ویده یعنی بورغولی چیویلری چویروب صیقیشدیرمغه وکوشتمکه مخصوص اوجی یاصی دمیر آلت.

طورُنج { (ت) س. با : ترنج.

طورنو { (ت) س. [یتا.] ۱. یووارلاق شیئلری یونتوب ایشلمکه مخصوص دواره : طورنودن چکمك. ۲. چیقریقجلق، خراطلق. ۳. باقرجی ودوکمه‌جی چرخی، طم چرخی. ٤. بح. بر دیللی مقره. || طورنو دستکاهی = مصنوعات حدیدیه و خشبیه ایچون طورنو ایاتنه مخصوص دستکاه.

طورنه { (ت) س. بالیقجیل و لکلك انواعندن بیوك بر قوش ؛ تللی طورنه و سائر اجناسی واردر. || مصر طورنه‌سی = قره لکلك، بجع. || طورنه بالیغی = دکیز وکولده اولور بر جنس بالیق. || طورنه غاغاسی = برجنس چیچك. || طورنه قطاری = ۱. سوری ایله کزنلردن کنایه. ۲. بوز اوزرنده درت بش قیزاغك آرقه آرقه‌یه قولوب قایلمسی. || طورنه قیری = کول رنکنه چالار آت طونی. || طورنه کچیدی = بهار فرطونه‌سی. || طورنه کوزی = براق صاری. || طورنه‌یی کوزندن اورمق = مقبول بر شیئی لایقیله الده ایتمك. [استهزا طریقیله دخی قوللانیلیر.]

طورنه‌جی { (ت) س. یکیچری اوجاغنده طوغانجی کبی بر صنف عسکر.

طوّرو { (د) ص. با : طوری.

طورو { (د) ص. [اصلی : طوروق] براق، صاف، آچیق : طورو صو.

طوّروق { (د) س. ۱. ذروه، تپه : طاغ طوروغی. ۲. اوج : توتون فیده‌سنك طوروغی. ۳. تپه‌لمه طولغونلق، پك زیاده طولدیریلان شیئك تشکیل ایتدیکی تپه، کومه. = ص. ۱. تپه تشکیل ایده‌جك صورتده چوق طولمش، کومه‌لی. ۲. صاف، راکد. [با : طورو.]

طوروقسیمق { (د) فل. طوروب تردد ایتمك.

طوروقلامق { (د) فت. تپه‌لمه وکومه‌لمه صورتنده طولدیرمق، تپه وکومه تشکیل ایده‌جك قدر طولدیرمق : اولچکی طوروقلامق.

طوروقلامه { (د) س. تپه و کومه تشکیل ایده‌جك صورت ودرجه : اولچکلری هپ طوروقلامه طولدیریورلردی.

طورولانمق { (د) فل. با : طورولمق.

طورولتمق { (د) فت. تورتی‌یی دیبه طوردیروب براق ایتمك، تصفیه ایلمك : شو صویی طورولتملی.

طورولمق { (د) فل. ۱. تورتیسی دیبه طوروب صاف وبراق اولمق، سوزلمك : صو طورولدی. ۲. دیبه طورمق، چوکمك. ۳. مج. اوصلانمق، یارامازلق کچمك.

طوّرون { (ت) س. ۱. اولاد اولادی [کرك ارکك و کرك دیشی]، حفید، حفیده، نبیره، سبط : اوفلانك طورونیدر. [اسکی ترکجه ده اوغوش دخی دیرلر.] ۲. ایکی یاشنده دوه یاوریسی. [بونك اصلی : تورومدر.]

طوره { (ت) س. [اصلی : طغرا یاخود دره] ۱. اویون اوینامقده یعنی اورمقده مستعمل اورمه مندیل وقوشاق وسائره : طوره اویونی اوینامق ؛ طوره ایله اورمق. ۲. کوس و طاول و ترامپته کبی شیئلره اورمغه مخصوص ایپ ویا چوماق : طاول طوره‌سی. ۳. قامچی، اورمه قیرباج. ٤. دمت، باغ، پاکت : بر طوره ایپ. || طام طوره‌سی = صچاق کناری.

طوّری { (د) ص. سیاه ایله قزیل آره‌سنده بر طونده بولنان (آت وسائره) که انواعی واردر : یاغیز طوری، کستانه طوریسی، آچیق طوری، خرما طوریسی.

طوریجق { (د) حه. کرچك چوجقلری طوردیرمقده قوللانیلیر تشویق تعبیریدر : طوریجق طوریجق! طوریجق یاپمق = صبی آیاقده طورمق.

طوریش { یاخود طوروش ویا طورش. (د) س.

۱. طورمق ایشی و صورتی، وضعیت : بو یاپینك طوریشی پك کوزلدر . ۲. طرز، طور، حال، هیئت. || یان طوریشی = بر رسم و شکلك یاندن کورنیشی، فر. Profil دینلن وضعیت .

طوریق { (ت) س. پالامود بالیغنك بیوکجه‌سی.

طورینه { (ت) س. اورکینوز دینلن بالیق .

طوز { (ت) س. ا غبار دیمك اولان «توز» دن تفریق ایچون «ط» ایله یازلمسی الزمدر.] ۱. اساساً دکیز صویندن تبخرله استحصال اولنان و دکیزدن منقلب بعض قره‌لرده دخی معدن حالنده بولنان بیاضمتراق برمادهٔ صلبه که صوده اریر وکوزل بر لذت ویرمکله یمك ایچون لابد. در. ملح، نمك : دکیز طوزی = دکیزدن چیقاریلانی؛ قیا طوزی = قره‌ده معدن حالنده چیقانی؛ حاجی بکطاش طوزی = قیا طوزینك اعلاسی. ۲. مواد کیمیویه‌دن بعض حمضیات وقلویانه‌ده لسان عوامده طوز نامی ویریلوب دیکر بر اسمه اضافتله بربرلرندن تفریق اولنور: زاج طوزی، قورشون طوزی، انکلیز طوزی . ۳. مج. طات، لذت : صحبتنك هیچ طادی طوزی یوقدر . || طوز اتمك = نعمت ، احسان ، نان و نمك . || طوز اتمك حقی = شکران ، منتدارلق . || طوز روحی = اصطلاح کیمویده حامض قلور ماء دینلن مایع که آشیندیریجی وسرت اولمغله معدنیاتی تمیزلیوب پارلاتمه‌ده قوللانیلیر. || مج. طوزی قوری = مستغنی .

طوزاق { (د) س. ا اصلی «طوتمق» دن «طوتساق»] ۱. قوش ویبانی حیوان طوتمغه مخصوص آلت که حیوان بونك بر یرینه موضوع یه آلدانوب طوتیلیر، فخ دام : طوزاغه دوشمك: طوزاغه طوتلمق. ۲. پوصی، کمین : کندیسنه طوزاق قورمشلر . ۳. مج. حیله، خدعه، واسطهٔ اغفال، دام تزویر : اوبر طوزاقدر .

طوزجی { (ت) س. طوزصاتان آدم .

طوزسز { (ت) ص. ۱. طوزی اولمیان و یا اکسیك اولان : طوزسز یمك . ۲. مج لذتسز، طاتسز، بیمزه : طوزسز لقردیلر؛ طاتسز طوزسز شقا .

طوزلاتمق { (ت) فت. طوز اکدیرمك ، صاقلامق اوزره طوز اوردیرمق: شو بالیقلری کوزلجه طوزلاتملی‌ده صکره قوروتملی .

طوزلاق { (ت) س. با : طوزله.

طوزلامق { فت. صاقلامق اوزره طوز اورمق و یا طوزه باتیرمق ، تملیح ایتمك : باصدیرمه‌یی طوزلارلر. || طوزلایه‌یم‌ده قوقمه = برینك برشی بیلدیکنی یوزینه برابر سویلمك ایچون استهزا تعبیر عامیانه‌سیدر.

طوزلامه { (ت) س. ۱. طوز اورمه، طوزه یاتیرمه، تملیح . ۲. پیشمش اشکنبه کیسه‌سنك چوربه حالنده اولمیان قییلمامشی. = ص. طوزه یاتیرلمش، طوزلانمش : طوزلامه سبزه ، بالیق .

طوزلق { (ت) س. طوز قابی سفره‌ده طوز قومغه مخصوص بلور وسائره‌دن کوچك قاب. نمکدان . || چوبان طوزلغی، قادین طوزلغی = نبات نوعلری، آنبر باریس .

طوزلو { (ت) ص. با : طوزلی.

طوزله { (ت) س. دکیز قییسنده دکیز صوینی صیغ چقورلره چکوب تبخر ایتدیرمکله طوز استحصال ایتمکه مخصوص محل، مملحه .

طوزلی { یاخود طوزلو. (ت) ص. ۱. طوزی اولان، ایچنه طوز قونمش : طوزلی یمك؛ طوزلی بویرلی کباب. ۲. طوزی چوق اولان ، چوق طوز قونمش : بو پینیر طوزلی. ۳. طوز وسائر املاحی اولوب ایچمکه صالح اولمیان (صو) ، دکیز صویی واوکا مماثل صولر کبی آجی : طوزلی صو؛ بوقیونك صویی طوزلیدر . ٤. مج. بهالی ، غالی : بو مال بکا پك طوزلی اوتوردی = چوق بهالی کلدی. || طوزلی اوت = یبان نخودی. || طوزلی بلغم = برنوع اکزامه، قوبا .

طوزلیجه { (ت) ص. ۱. طوزی زیاده‌جه ، چوقجه طوزلانمش . ۲. مج. بهالیجه ، اولدقجه بهالی .

طوس { (د، ت) د. «طو» ایله باشلار بعض تر. صفتلردن اول کلوب تأکید و مبالغه بیان ایدر : طوس طوغری، طوس طوپارلاق .

طوس (ت) قوج کبی باش و آلن یا بوینوزله اورمه: بوقوج طوس اورپور: چوجقلر طوس او رشیورلر: قوچلره طوس اورشدیرمق .

طوسباغه (ت) س. قیلوباغه .

طوسقه (ت) س. آرناؤدلك جنوبی آرناؤداق اهالیسندن اولانی، جنوبی آرناؤد: طوسقه‌لر چالیشقان برقومدر .

طوسقه‌لق (ت) سحن. ص. آر. ناؤدلغك طوسقه‌لر ساکن بولنان جنوبی قسمی که شمالاً (اشقومبی) مجراسیله کفه‌لقدن آیریلیور .

طوسون (ت) س. ۱. طانه یاشنی کچمش قره صیغیر آیغیری، کیچ بوغا . ۲. مج. طیقنازجه و تندرست یکیت : ها! طوسونم کورهیم سنی .

طوشارمق (ت) فل. کوکس کرکین اولمق، ایلری چیقمق .

طوطی (س. فا. [تر. زبانزدی : دودو] آفریقا و هند و آمریقاده انواعی بولنان معروف قوش که دیلی انسان دیلی کبی قالین اولمغله ایشیتدیکی حیوانات سسنی تقلید ایدر و حتی تعلیمله لقردی دخی تلفظ ایده بیلیر، ببغا، پاپاغان : طوطی قوشی : طوطی شکرخا = شکر چیکنین پاپاغان ومج. کوزل سویلر دلبر. || مج. طوطی قوشی = آکلامقسزین چوق سویلر کوزه . || طوطی نامه = بی اصل واساس، اویدیرمه سوزلر. [بوعنوانله معنون بر مصال کتابندن کتابه .]

طوطی (س. [زبانزدی : دودو] وقتیله قادین و خانم مقلمنده قوللانیلیردی : اسما طوطی. الیوم اسکی طرز وقیافتده بولنان ارمنی اناثه اطلاق اولنور.

طوع (سند.ع. ۱. طاعت، اطاعت، مطیع ومنقاد اولمه، دیکله، سر فرو ایتمه . ۲. ایستیه‌رك بر شیء یاپمه، کندی آرزوسیله حرکت، کره و جبر مقابلی : بالطوع والرضا .

طوعاً (ح.ع. ایستیه‌رك کندی رضاسیله، اجبار ایدیلمکسزین؛ طوعاً وکرهاً = ایستر ایستمز .

طوغ (ت) س. [اصلی : توك] با : توغ .

طوغان (د) س. [اصل « طوغمق » دن مشتق اولوب صوی واصیل دیمکدر.] قوش وسائره آولامق اوزره آلیشدیریلان تیز پنجه‌لی پیرتیجی قوش، چاقر: آق طوغان، آلاطوغان، بوز طوغان ، چاقر طوغان ، صاری طوغان = انواعی . || بوز طوغان = بر نوع آرمود .

طوغانجی (د) س. ۱. بربیوك بسلیوب اداره و طوغانله آو ایشلرینه نظارت ایدن آدم؛ طوغانجی باشی. ۲. یکیچری او. جاغنده بر صنف عسکر .

طوغراتمق (د) فت. کسه‌یروب پارچه‌لره آیرمق، پاره‌لامق : تخته یی، آنی، اتمکی طوغرامق .

طوغرام (د) س. کسمه، پاره. لامه، کسله، پاره‌لامه: باغرصاقلرم طوغرام طوغرام کسیلیور = طوغرانیر کبی شدتلی وجمله آغرییور .

طوغرامق (د) فت. پارچه پارچه کسمك، پاره‌لامق : تخته، اتمك، ات، صوغان طوغرامق. || بول طوغرامق = مواعید کاذبه‌ده بولنمق، اغفال ایچون افراط ایتمك.

طوغرامه (د) س. ۱. پارچه پارچه کسمه، پاره‌لامه. ۲. قپو و پنجره وقنات و چرچوه کبی پاره‌لامش کرامستهدن یاپیلان ایش وبو ایشه یارایان کراسته : طوغرامه ایشی، طوغرامه‌دن یاپلش .

طوغرامه‌جی (د) س. طوغرامه ایشلر. یله مشغول اولان صنعتکر، ابنیه‌نك تختهدن یاپیلان قپو و پنجره چرچوه و قنادی کبی ایشلرینی یاپان آدم که دولکر ایشندن اینجه‌ومارانغوز ایشندن قبا ایشله اوغراشیر، نجار : بو طوغرامه‌جی ایشیدر .

طوغرامه‌جیلق (د) س. طوغرامه جی ایشی وصنعتی، قپو وپنجره قنات و چرچوه‌سی کبی ایشلر یاپمق صنعتی : طوغرامه‌جیلق زحمتلی بر صنعتدر .

طوغرتمق (فت. ۱. برقادین ویا دیشینك طوغرمه. سنی تسهیل ایتمك، طوغرمه‌ده یاردیم ایتمك، ابهلك ویا حکیملك ایتمك، تولید ایتدیرمك : فلان قادینی کیم طوغرتدی؛ خانفی ابه طوغرتدی؟ ۲. کبه براقوب

چوجق یاپدیرمق : برقوچ قرق اللی قویونی طوغرته بیلیر .

طوغرغان { یا طوغورغان (د) ص. چوق طوغوران (دینمی) : طوغرغان قادین، کدنی .

طوغرمق { یا طوغورمق. (د) فع. دنیایه کتیرمك، توليد ایتمك : هرکدی والده‌سی برکره طوغرور: کدی سنه‌ده ایکی دفعه وهر دفعه‌سنده برقاچ یاوری طوغورور. || مج. طتوز طوغرمق = بیوك بر صبرسزلغله انتظارده بولنمق ، تهالك کو. سترمك، مراق ایتمك.

طوغرمه { یا طوغورمه. (د) س. دنیایه کتیرمه، توليد : او قادینك بك قولای بر طوغرمه‌سی واردر .

طوغرو { (د) ص. س. با : طوغری .

طوغروم { (د) س. با : طوغرام .

طوغره { (ت) س. با : طغرا .

طوغری { (د) ص. ۱. اکری اولیان، دوز، مستقیم، راست، بر اوجدن بر اوجه بر استقامت اوزره کیدن : طوغری یول، طوغری دیرك، طوغری دیوار. ۲. یالان اولیان، کرچك، صحیح، محقق : طوغری سوز، طوغری حوادث. ۳. یالان سویلیز، طوغریلقدن آیرلمامش، صادق، راستگو : طوغری آدم. ٤. استقامت اوزره حرکت ایدن، ناموسلی، مستقیم : طوغری پرنسیب کار. ٥. حیله سیز، خلوصله حرکت ایدن، خالص : قلبی طوغری؛ طوغری یورکلی. ٦. خطاسز، یاکلیشسز، مصحح، صاغلام : طوغری حساب . = ح. ۱. استقامت اوزره، برجهت واستقامتده، صاپمیه‌رق واکریلمه‌رك : بو یول طوغری اورایه‌چیقیور: طوغری یورینك، کیتمك . ۲. یالان اولمیه‌رق، کرچکدن، صحیحاً : طوغری سویله: طوغری خبر آله‌بیلدیکزمی؟ ۳. استقامتله، مستقیمانه، ناموسکارانه : طوغری ایش کور. یور . ٤. حیله سز ، خلوصله خالصانه : طوغری دوشونمك . ٥. یاکلیشسز، خطاسز، مصححاً: طوغری حساب کورمك. = س. طوغریلق ، حقیقت ، طوغری قول و فعل : طوغری‌یی سومك ، طوغریدن آیرلمامق . = ظم. ۱. سمت وجهت بیان ایدن‌رك توجه و انعطافه دلالت ایدر : شرقه طوغری کیتدی؛ اوطرفه طوغری حرکت ایتدی. ۲. پره‌سه ودرجه بیانیله تقربه دلالت ایدر : اوتوز یاشلریته طوغری. || طوغریدن، طوغریدن طوغریی‌یه = بلا واسطه . || طوغریسی = الحق، بلاخلاف. || کون طوغریسی (صحیحی: کون طوغشی و یاکون طوغوسی) = ۱. طلوع شمس، مشرق. ۲. شرق جنوبی روزکاری . || طوغری یول = رشد، هدایت.

طوغریجه { (د) ح. طوغریدن طوغری‌یه، طولا. شمیه‌رق، بلا واسطه : بویولدن طوغریجه اورایه چیقارسکز؛ طوغریجه کندیسنه مراجعت ایتدم .

طوغریلامق { (د) فل. طوغری‌یی سومك ، حقیقی تسلیم و اعتراف ایتمك : هاه شمدی طوغریلادی.

طوغریلتمق { (د) فع. ۱. (اکری شیئی) طوغری یاپمق ، تقویم ، تعدید ایتمك : اکری یاخاقلی طوغانی جوجقلرك یاخاقلرینی طوغریلتمق ممکندر. ۲. (یاکلیش شیئی) طوغری ایتمك، خطا و غلطی رفع، تصحیح ایتمك : شوعباره‌یی طوغریلتملی .

طوغریلق { (د) س. ۱. دوز، راستی : بو یولك ، بو دیرکك طوغریلغی. ۲. کرچکلك، صحت، درستی : بو خبرك ، بو سوزك طوغریلغی. ۳. یالان سویلین آدمك حالی، صدق، راستکولق: بو آدمك طوغریلغی. ٤. ناموس، خلوص، استقامت : طوغریلقدن آیرلمامك. ٥. حیله سز لك، صفوت : قلبك طوغریلغی. ٦. خطا فقدانی، یاکلیشسزلق، صحت : حسابك طوغریلغی.

طوغریلمق { (د) فل. ۱. دوز و مستقیم اولمق : او جوجغك آیاغی طوغریلدی؛ بو یول شمدی طوغریلدی. ۲. قالقمق، قیام ایتمك. قالقوب قائم طورمق : آیاق اوزره طوغریلدی. ۳. بر یول آلمق، بر یره توجه ایتمك، بر استقامت آلمق: چارشی یه طوغریلدی؛ اویله

طوغریلدی. ٤. دونمك، یوزینی چویرمك: قبله‌یه طوغریلدی. ٥. کرچك وصحیح اولمق، تحقق ایتمك: او حوادث دها تامیله طوغریلدی.

طوغلغه { (ت) ـ [مغولجه‌دن. زبانزدی: تاولغا] حربده باشه قونان زره، دمیر طاس، مغفر، خود.

طوغله { (ت) ـ [لا Tegula = یاتمش، پیشمش. زبانزدی: توولا] فورنده پیشمش قرمزی وسرت کریچ: کریچ طوغله‌سی = عادی جنسی؛ دلیکلی طوغله = بولمه‌لره مخصوص دلیکلی وخفیف طوغله؛ کوشه طوغله‌سی، پرسه طوغله‌سی = دیوارك کوشه‌لرینه مخصوص کناری باصلمش ایی جنسی؛ آتش طوغله‌سی = آتشه طیانیر قوی جنسی؛ چینی طوغله = دوشه‌مه ایچون چینی تقلیدی یاپیلان ایی وبهالی طوغله. || طوغله قرمزیسی = قویو قرمزی. = ص. طوغله‌دن یاپلمش: طوغله دیوار، طوغله بنا.

طوغله‌جی { (ت) ـ طوغله یاپان وصاتان آدم.

طوغلی { (ت) ص. با: توغلی.

طوغمق { (د) فل. ١. دنیایه کلمك، آنانك رحمندن چیقمق، تولد ایتمك: سز نه تاریخده طوغدیکز. ٢. مشرقدن چیقمق، کوك یوزنده کوزکمك، طلوع ایتمك: کونش، آی، زهره طوغدی. ٣. مج. ظهور وبروز ایتمك، حاصل اولوب میدانه کلمك: بو صنعت دهایکی طوغدی. ٤. سانح اولمق، بالبداهه سویلنمك: بو شعر بویله طوغدی. || اکسیك طوغمق = چوجق مدتی کلمدن طوغمق. || ایچه، قلبه، یورکه طوغمق = سانح اولمق، سنوح ایتمك. || طوغدیغه پشیمان = تنبل.

طوغمه { (د) ـ ١. دنیایه کلمه، تولد، ولادت: طوغمه سنك تاریخی مضبوط دیکلدر. ٢. مشرقدن چیقوب کورینمه، طلوع: کونشك طوغمه‌سی = طلوع شمس. = ص. طوغمش، دنیایه کلمش، متولد، زاده. || آنادن طوغمه = ١. او حالده دنیایه کلمش، صکره‌دن اولمه دکل: آنادن طوغمه کور، صاغر. ٢. چیرپل چپلاق، آنادن نصل طوغمش ایسه، اوستنده هیچ بر شیء اولمقسزین: آنادن طوغمه بر حالده طوریور. || طوغمه بیومه = طوغمش بیومش، پرلی: طوغمه بیومه شهرلی‌یم.

طوغو { (د) ـ ١. ولادت یری، مولد، وطن، مسقط رأس. ٢. طلوع یری، مطلع، مشرق، شرق: کون طوغوسی [وغلطی: کون طوغریسی] = شرق ویا شرق جنوبی روزکاری وجهتی.

طوغوش { یا طوغش. (د) ـ ١. طوغمه، تولد، ولادت. ٢. ظهور، طلوع: کون طوغوشی = کون طوغوشی. || طوغوشدن کور = آنادن طوغمه کور.

طوغوشلی { (د) ص. صوی، جنس، نجیب، نجابتلی.

طوغی { (د) ـ با: طوغو.

طوف { سذ. عر. با: طواف.

طوفان { سذ. عر. [« طوف، طواف » دن] ١. اورته‌لغی قاپلایوب احاطه ایدن عمومی و پك شدتلی یاغمور و فرطونه: بر طوفان قوپدی. ٢. حضرت نوح (عم) زماننده کفر وضلالته صاپمش اولان بنی بشری قهر ایچون من طرف الله ظهور ایدن عمومی فرطونه که بتون قوم نوح برلرینی غرق ایدوب نوع بشری امحا ایتمش، ویالکز نبی مشار الیه ایله خاندانی و سائر مخلوقاتدن بر ر جفت سفینهٔ نوح ایچنده قورتلمشدر. ٣. اد. کرهٔ ارضك اوائل تشکلاتنده پر پر و وقت وقت قبوغك یاتلامه‌سیله ویا صولر طاشمغله وقوع بولمش اولان خرابلقلرك بهری. || مج. طوفان نوح (عم) = ١. پك بیوك یاغمور وفرطونه: طوفان نوح اولدی. ٢. پك اسکی زمان: طوفان نوح (عم)، دن قالمه. || اد. قبل الطوفان = کرهٔ ارضك تشکلات حاضره‌سندن اول بولنمش اولان: قبل الطوفان اولان حیوانات غریبه. فر. Antédéluvien.

طوق { (ت) ص. [اصلی: « طویمق » دن « طوبوق »] ١. اشتهاسی قالمامش، لزومی قدر ییوب ایچه‌رك حرصنی آلمش، آج مقابلی، شبعان، سیر: طوقم،

قارنم طوقدر. ۲. طولغون، صیق، قالین: طوق قماش. ||طوق کوزلی = قناعتکار، حریص و طمعکار اولمیان.

طوق (ت) س. [بلکه عر. کردانلق دیمك اولان «طوق» دن] بعض قوزی و کچیلرك کردانندن صارقان کوبه کبی ایکی دانه.

طَوق سذ. عر. ج: اطواق. ۱. کردانلق، بوین زینتی: طوق زرین. ۲. حیوانلك بوینه طاقیلان حلقه، طاسمه. ۳. قومرینك کی کبی بوینده حلقه رسمنده چیزکی. ٤. طاقت، قدرت، اقتدار: طوق بشردن خارج. [بو معنا ایله لسانمزده نادراً قوللانیلیر.]

طوقات طوقاتلامق. با: توقات، توقاتلامق.

طوقاج (ت) س. چرپیجی طوقاغی.

طوقجه (ت) ص. قالینجه، طولغونجه: طوقجه قماش.

طوقشدیرمق (د) فت. بربرینه طوقندیرمق، اورشدیرمق، چارپشدیرمق، مصادمه ایتدیرمك: یومورطه طوقشدیرمق، طوقشدیرمق.

طوقشمق (د) فش. صیق اولوب بربرینه طوقنمق، اورشمق، چارپشمق.

طوقلق (ت) س. [اصلی: طویوقلق] ۱. طویمش آدمك حالی، آجلق مقابلی، شبع، سیری: طوقلقده آجلغك ماهیتی آکلاشیله‌ماز. ۲. طولغونلق، صیقلق، قالینلق: بو قماشك طوقلغی کافی می؟ || قارن طوقلغنه = یالکز ییوب ایچمه مقابلنده ومعاشسز (خدمت ایتمك).

طوقلی (ت) ص. ۱. کرداننده کوبه کبی صارقان دانه‌لری بولنان (قوزی ویا کچی). ۲. بر یاشنه کیرمش قویون.

طوقماق (ت) س. ۱. آغاجدن اورمغه مخصوص قالین باشلی وصاپلی آلت، پك قالین تخته چکیج: طوقماقله اورمق، ازمك. ۲. قپو قنادینه آصیلی واونی چکمکه وقپویی چالمغه یارار دمیر حلقه یاخود چکیج کبی شیء: قپو طوقماغی. ۳. چماشیری صویك ایچنده اوروب تمیزلمکه مخصوص اوکی قالین ویاصی اودون، طوقماج: چماشیر طوقماغی، چرپیجی طوقماغی. ٤. دیبك ایچنده اوروب ازمکه مخصوص قالین دسته. || طوقماق کبی = ج. اتلی جانلی، قوتلی چوجق.

طوقناق (د) س. ۱. ایشلمه، کچمه، تأثیر. ۲. اضرار، بوزمه. ۳. باشه اورمه، سرسر.

طوقناقلی (د) ص. ۱. تأثیرلی، ایشلر، کچر: طوقناقلی صوئوق، طوقناقلی سوز. ۲. بوزان، مضر: طوقناقلی یمك. ۳. باشه‌اوران، سرتجه: طوقناقلی توتون، شراب.

طوقندیرمق (د) فت. ۱. ایلیشدیرمك، لمس ومس ایتدیرمك، تماسه کتیرمك: شورایه الکزی طوقندیرك؛ شو ماصه‌یی دیوارلره طوقندیرمیه‌رق کوتوره بیلیرمیسکز؟ ۲. ال سوردیرمك، بوزدیرمق: اشیا کزه کیمسه‌یه طوقندیرمدم. ۳. اینجیتدیرمك، آزرده ایتدیرمك، صاتاشمغه براقمق: او زواللی آدمه چوجقلره طوقندیرمیك. ٤. سوزی طولاییسیله برینه ارجاع ایتمك، ایما ایتمك: سویلدیکنی بکا طوقندیرمق ایستدی.

طوقنلمق (د) فج. ۱. مس ولمس وتماس ایدلمك، ایلیشلمك: بو کتابلره طوقنلماز. ۲. اینجیدلمك، صاتاشلمق، اضرار ایدلمك: بو فقیر آدمه طوقنلمسون.

طوقنمق (د) فت. ۱. ال ایله ویا بدنك دیکر بر عضویله ایلیشمك، لمس، مس ایتمك، سورلمك، تماس ایتمك: صوئوق هواده مرمره طوقنمق فنادر: الم طوقنمغله صوئوقلغنی طویدم. ۲. ال سوروب بوزمق، خلل کتیرمك، دکیشدیروب افساد ایتمك. ایلیشمك: کیمسه بو کاغدلره طوقنمسون؛ بن اویمکه هیچ طوقنمدم؛ بوکا اصلا ال طوقنمامشدر. ۳. اینجیتمك، آزرده ایتمك، اضرار ایلمك، راحت براقمامق، صاتاشمق: بو چوجغه طوقنمایك: شو فقیره نیچون طوقنیورسکز؟ ٤. تأثیر ایتمك، ایشلمك، اثری کچمك: بکا اونك سوزی طوقنماز؛ سویلدیکی سوز بکا چوق طوقندی. ٥. سرخوشلق ویر-

مك، چوق سرت كاوب سر-
سملك كتيرمك : بو توتون، بو
شراب بكا طوقنور. ٦. حزن و
كدر ويرمك، مراق آرتديرمق :
بويله حزن انكيز شرقيلر بكا
طوقنور؛ قوال سسى آدمه طو-
قنور. ٧. صحتجه ضررى موجب
اولمق، اضرار ايتمك، يارامامق،
راحتسزلق ويرمك : اكشى شيئلر
بكا طوقنور؛ زيتون ياغى جلد
خسته‌لغى اولانلره طوقنور؛
هر يمكك چوغى طوقنور. ٨.
راجع وعائد اولمق : خيرى طو-
قنمازسه بارى شرى‌ده طو-
قنمسون؛ او ايشك بكا طوقنور
جهتى يوقدر. ٩. تجاوز وتسلط
ايتمك : عرضه، ناموسه طوقنما-
ملى؛ او سوز حيثيتنه طوقندى.
|| صويه صابونه طوقونمامق =
هيچ بر طرفه ضررى اولمامق.

طوقنمه (د) س. طوقنمق ايشى. با : طوقنمق.

طوقنور (د) ص. ١. طوقنا-
قلى، مؤثر : طوقنور
سس. ٢. مضر، يارامازـ : طو-
قنور يمك.

طوقوتمق (د) فت. نسج ايتد-
يرمك : چولهايه بز
طوقوتمق.

طوقورجين (د) س. ١. بو-
غداى دمتلرى
يغينى، چيچ. ٢. كلين جهازى
قفسى. ٣. بونجقله اوينانيلير بر
اويون.

طوقوز (ت) ص. طوق،
صيق : طوقوز قماش.

طوقوز (د) عد. با : طقوز.

طوقوش (د) س. دكيش لغتنه
اتباعاً قوللانيلير :
دكيش طوقوش = مبادله،
ترامپه : ممالك وحشيه‌ده پاره او-
لمديغندن اشيايى دكيش طوقوش
ايدرلر.

طوقوشمق طوقوشديرمق. با :
طوقشمق وسائره.

طوقومق (د) فت. ١. ايپليكلرك
بر طاقمنى دستكاهده
آريش وبر طاقملرينى آرغاج يا-
پوب بز وقماش وسائره ياپمق،
نسج ايتمك : بو بزى نره‌ده طو-
قورلر؛ چوخه، ايپكلى، حصير
طوقوق. ٢. سيلكمك : آغاج
طوقومق. || اينجه اله‌يوب صيق
طوقومق = چوق تحقيق ايتمك،
لزومسز يره چوق تحرى ايتمك.
|| مكيك طوقومق = بر ايش
ايچون چوق كيدوب كلمك : بو
كون اقشامه قدر مكيك طوقودم.

طوقومه (د) س. ١. طوقو-
مق ايشى، نسج :
طوقومه‌سى صيق بز. ٢. طو-
قونمش شئ، بويالى پنبوق
ايپليكدن دستكاهده طوقنمش
قالينجه بر منسوج كه باشليجه
ياتاقلق ومندر اورتيسى و ياتاق
باغى وسائره ياپيلير : يرلى طو-
قومه، فابريقه طوقومه‌سى. =
ص. طوقومه‌دن ياپلمش : طوقومه
چارشف.

طوقوناق طوقوناقلى، طوقو-
نمق. طوقونديرمق.
با : طوقنمق وسائره.

طوقه (ت) س. ١. تق. ربط
ايده‌جك قوى باغ. ٢.
آوج كبى طوپلى ير، دره ايچى.
[طوقات كبى.] مر. ٣. كمر و
قايش وسائره باغلامغه مخصوص
ديللى وباشلى بيوك قوپچه : كمر
طوقه‌سى، قولان طوقه‌سى، قليچ
قايشى طوقه‌سى. ٤. بح. قاوشديرمه
: طوقه ايتمك = قاوشديروب
باغلامق.

طوقه (ت) س. [يتا. Tocca]
عشرت اثناسنده قدحلرى
طوقشديرمه : طوقه ايتمك. =
حد. طوقه! = طوقشديره‌لم. [اصل
امر صيغه‌سى اولوب بو ايكنجى
مقامده قوللانيلير.]

طوقه‌لى (ت) ص. طوقه‌سى
اولان، طوقه ايله
باغلانان : طوقه‌لى كمر؛ كومش
طوقه‌لى.

طوڭ (د) س. ١. صوئوقدن
تبلر ايدوب موقتاً صلب
وجامد حالنه كچمش صو وسائر
مايعات، بوز، يخ : طيشاريده
طوڭ واردر؛ دستى طوڭ طو-
تمش؛ طوڭ چوزلمك = بوز
اريمك. ٢. صو وسائر مايعاتك
صوئوقدن تبلر ايتمسيله موقتاً
صلب وجامد حالنه كچمسى، جمود
[وغلطى : انجماد]، بوز باغلامه :
طوڭ هواسيدر؛ هوالر طوڭ
كيديور؛ هوا طوڭه چكمك.
|| طوڭ ياغى = ماكنه‌لره سور-
لمكده وسائر بويله ايشلرده
قوللانيلان ايچ ياغى.

طوڭجيمق (د) فل. ١. كو-
كس قسوتله قاتيلا-
شمق. ٢. مكدر و مغموم او-
لمق. مر.

طوڭديرمق (د) فت. ١. صو-
وسائر

صوئوتمغله صلب وجامد حالنه
كچيرمك : بو برودت صولرى،
نهرى طوكديره جقدر؛ بو ياغى
اريتدكدن صكره طيشارى يه
قويوب طوكديرملى. ٢. مج.
چوق اوشوتمك، صوئوقده
براقمق : بزى طوكديره جقسكز.

طوكديرمه (د) ـ ١. بوز
حالنه كچيرمه. ٢.
قارك ايچنده دونديرلمكله بوز
حالنه كچيرلمش ليموناته و شربت
وسوت وسائره كه يازين سرينلك
ويرمك ايچون ينير : ليمونلى،
قيماقلى طوكديرمه. = ص. ١.
طوكديرلمش، بوز حالنه كچير-
لمش. ٢. طوكوب يكپاره اولمش:
طوكديرمه قاورمه: طوكديرمه
ديوار؛ طوكديرمه طاش = طبيعى
اولميان.

طوكديرمه جى (د) ـ. ينه-
جك طوكد-
يرمه ياپان وصاتان آدم.

طوكره (د) ـ. [« طوكمق »
دن] سيبر جهتنك
طوكمش باتاقلقلرى حاوى چولى.
[آوروپا لسانلرنده بومعنا ايله
قوللانيلان Toundra لغتى بوندن
غلطدر.]

طوكره ـ. باش قوناغى،
كپك. مر.

طوكز (د) ـ. وياخود :

طوكوز ـ. [غلطى وزبانزدى:
طوموز.] تق : طو-
نغوز. بلا : طوموز.

طوكوزلان (د) ـ. يراشكى،
اوصورغان بوجكى.

طوكوق (د) ص. ١. طوكمش،
بوز باغلامش، جامد
[غلطى : منجمد] : اللرى طو-
كوق. ٢. اوستى طونمش كبى،
طومانلى، بولوتلى، براق اولميان،
بوزلى : طوكوق جام. ٣. جلا-
سز (تخته، معدن وسائره).
٤. مج. فرسز، روحسز: طوكوق
آدم؛ طوكوق افاده.

طوكوقلانمق (د) فل. طو-
كوق اولمق،
فر و جلاسى وپارلاقلغى كيتمك.

طوكوقلق (د) ـ. فرسزلك،
جلاسزلق، صو-
نوقلق.

طول (د) ص. ـ. قوجه سز
قارى، ارمل، بيوه : طو-
للره اعانه طوپلامق؛ طول قاد-
ينلره معاش باغلامق : طول
قالمق = قوجه سى اولمك: كلين
طولى = غايت كنج اوله رق طول
قالمش خاتون. || طول عورت او-
تى = آراقيطون (نبات).

طول سذ. عر. ١. اوزونلق،
بوى : بوعرصه نك طول
وعرضى؛ طولنى اولچمك؛ بش
آرشين طولى واردر. ٢. زمان
چوقلغى، اوزون مدت : طول
عمر = عمر چوقلغى؛ طول مدت =
چوق زمان. ٣. چوقلق. كثرت:
طول امل = طمع، بيتمز توكنمز
حرص وآرزو. ٤. ج. كرهٔ
ارضك شرقدن غربه اولان
امتدادى، عرض مقابلى : بر
موقعك طول و عرض درجاتنى
تعيين ايتمك: استانبولك طولى
نه در؟ طول شرقى = مبدأ اتخاذ
اولنان برنقطه دن اعتباراً ١٨٠
درجه يه قدر شرق جهتنده اولان
يرلرك طولى؛ طول غربى = نقطهٔ
مذكوره دن ينه ١٨٠ درجه يه
قدر غرب جهتنده اولان يرلرك
طولى؛ مبدأ طول هر دولت
عندنده كندى پايتختى ايچنده بر
نقطه دن عبارت عد اولنمغله باعث
تشويش عظيم اولان بو اختلافك
رفعيله مشترك بر مبدأ طول
اتخاذى الزمدر؛ طول ساعتى =
قرونو متره.

طولاً ح. عر. ١. بويجه، بوينه:
او عرصه طولاً ٢٥ و
عرضاً ١٨ متره در. ٢. ج.
شرقدن غربه معتبر اولان طول
جهتيله : فلان شهر طولاً شو
وعرضاً شو درجه ده در.

طولاب (د) ياخود دولاب.
ـ. [ايكنجى املا-
سيله اصل فارسى اولوب
عربى يه دخى كچمكله « دواليب »
صورتنده جمعى كلير] ١. قو-
يودن صو چيقاروب باغچه لرى
صولامغه مخصوص دونر ماكينه،
ساقيه، ناعوره : قويو طولابى،
بوستان طولابى، ساقز طولابى.
٢. هرنوع دونرچرخ، چيقريق.
٣. ديوارك ايچنه اويلمش ويا
آيريجه ياپلمش رافلى وقناتلى اشيا
وضعنه مخصوص محل : طولابه
قومق؛ طولابده صاقلامق؛ چما-
شير، ذخيره طولابى. ٤. سلا-
ملق ايله حرم آره سنده اشيا
آلوب ويرمكه مخصوص دونر
طولاب كه ويرن ايله آلان بر
برينى كوره مز، دونمه طولاب :
خدمتجى بى طولابه چاغروب يمكنى
ويرمك: آشجى طولابدن حرمه
يمكى ويردى. ٥. بدستان

ایچنده‌کی دکانلر : بدستانده بر طولابی وار. ٦. مج. ادارهٔ امور، تمشیهٔ امور : تجارت طولابنی چویرمك: بو آدم طولابنك باشنده در: طولابی بوزلدی. ٧. حیله، خدعه، دسیسه : کندی طولابنی چویرمکدن بشقه برشیء دوشونمیور؛ بوکا بر طولاب دوشونملی: طولاب قورمق = حیل ودسایس دوشونمك. ٨. برجنس کوچك میشه دیرکی : چفته طولاب، تك طولاب. ٩ قورلمغله ویا قولی چویرلمکله چالان چالغی قوطیسی. || طولاب چیویسی = اورته اکسر. || طولاب صوقاغی = ییلان قاوی.

طولابلی { (د) ص. طولابی اولان : طولابلی قویو؛ طولابلی ساعت = چالغیلی چکمجه‌سی اولان ساعت.

طولاش { (د) س. ١. بربرینه طولانمه، کرفت : صارماش طولاش اولمق = صارماشوب کرفت اولمق. ٢. چپارز، طولاشیق. ٣. انکل، عوق، مانع. || طولاش اولمق = قویروق اولمق، برینه قاتلمق، انکل اولمق.

طولاشدیرلمق { (د) فج. ١. دوندیرلمك، دور ایدلمك، دائراً مادار کزدیرلمك : آلافرانغه سفره ده یمك طولاشدیریلوب هرکس طباغنه آلیر. ٢. طوغریدن طوغری‌یه کوتورلمیوب اوزاق اوزاق یوللردن کزدیرلمك : شهری سیر ایتسین دیه طولاشدیریله‌رق سوق اولندی. ٣. (سوز) مناسبتنی بولمق ایچون بحثدن بحثه نقل ایدیله‌رك طولابیسیله مقصده سوق اولنمق: سوز طولاشدیریله‌رق مقصده کلندی. ٤. چویرلمك، لف ایدلمك : آیاغنه بر ایپ طولاشدیرلدی. ٥. اطرافی چویرلمك، حصر واحاطه ایدلمك : بولندیغی موقع طولاشدیرلمشیدی. || مج. آیاغه، باشه طولاشدیرلمق = احاله اولنمق، مسلط و باش بلاسی اوله‌رق ویرلمك : بوایش‌ده بنم باشمه طولاشدیرلدی؛ بر بلادر آیاغمه طولاشدیرلدی.

طولاشدیرمق { (د) فت. ١. دوندیرمك، دور ایتدیرمك، دائراً مادار کزدیرمك : کندیسنه بتون باغلری طولاشدیردم؛ بنی ایکی ساعت چارشیده طولاشدیردی. ٢. طوغریدن کوتورمیوب صاپه یوللردن واوزاقلردن چویره‌رك سوق ایتمك : یاریم ساعتده کیدلمك ممکن ایکن قولاغوز اوله‌جق آدم بزی ایکی ساعت طولاشدیردی : بزی تا نره‌لره قدر طولاشدیردی. ٣. (سوزی) مقصده سوق ایچون مناسبتدن مناسبته دوشورمك: سوزینی طولاشدیره طولاشدیره مقصدینه کلدی. ٤. چویرمك، صارمق، لف ایتمك : آیاغنه برایپ طولاشدیردی. ٥. اطرافنی چویرمك، صارمق، حصر واحاطه ایتمك : دشمنك بولندیغی تپه‌یی عسکرله طولاشدیردی. || مج. آیاغه، باشه طولاشدیرمق = احاله ایتمك، مسلط ایتمك : بو ایشی، بو بلایی باشمه، آیاغمه طولاشدیردیلر.

طولاشلی { (د) ص. طولاشه‌رق واریلان، طوغری اولمیان، صاپه : طولاشلی یول.

طولاشمق { (د) فل. ١. دونمك، دور، جولان ایتمك، چپه چوره کزمك : صباحدن بری صوقاقلر ده طولاشیورم؛ قیرلرده طولاشوب طوردق. ٢. کزمك، سیر، کشت وکذار، تفرج، سیاحت ایلمك : بر طولاش‌ده کل؛ بر ایکی سنه آناطولیده طولاشدم؛ او آدم بحر محیط کبیرده چوق طولاشدی: کلك بر آز طولاشه‌لم. ٣. یایلمق، منتشر اولمق، تداول ایتمك : اویله بر سوز طولاشیور. ٤. بربرینه کچمك، قاریشمق، کرفت اولمق : صاچلری طولاشمش : بو ایپلیکلر طولاشیرسه چوزلمسی پك زور اولور. ٥. طوغریدن کیتمیوب طولاشیقلی اولمق، اوته‌یه بری‌یه صاپمغله اوزامق : بو یول چوق طولاشیور. ٦. دونوب دیکر بر طرفدن وارمق : آرقه دن طولاش : آرت قپودن طولاشدق. ٧. بوشنه کزمك، اوته‌ده بریده کزوب طورمق : ایشسز طولاشوب طوریور؛ بورالرده نه طولاشیورسکز؟ طیشاریده چوق طولاشما ایشمز واردر. ٨. چویریلوب او بر طرفه کچمك : بوز برون طولاشلدیغی

کبی لیمانه کیریلیر. || آیاق طولاشمق = طوغری یوریه‌میوب آیاقلری بربرینه قار. یشمغله سرخوش کبی یوریمك. || آیاغه طولاشمق = مانع وانکل اولمق، مسلط وبار اولمق: ۱. آیاغمه طولاشدی طوردی. ۲. ایلکه مقابل برفنا حرکتك جزاسنی چکمك: نعمتك قدرینی بیلمدی آیاغنه طولاشدی. || بر شیئك آردنده، آرقه‌سنده طولاشمق = جست و جوسنده اولمق، پشنه دوشمك. || درت طولاشمق = اضطرابده بولنمق، اورایه بورایه باش اورمق. || دیل طولاشمق = آچیق وفر. قلی سویلیه‌مه‌مك، سرخوش کبی سویلمك، لقردینك سیاقی سباقی اداره ایده‌مه‌مك: مظنونك دیلی طولاشدی اقرار ایتدی. || ذهن طولاشمق = ذهن قاریشمق، شاشیرمق. == فا. ۱. کره‌رك تحری وتفتیش ایتمك: بتون قیرلری طولاشدق اوره‌جق بر قوش بیله بولهمدق. ۲. دوروطواف ایتمك: قیودان قوق یلکن کیسیله کرهٔ ارضی اوچ کره طولاشدی؛ استانبولی بتون آفریقای جنوبی‌یی طولاشدی. ۳. کزوب سیر وتماشا ویا تفتیش ایتمك: معارف مدیرلری علی التوالی مکتبلری طولاشمغله موظفدرلر؛ اداره مأمورلری تحت اداره‌لرنده‌کی یرلری طولاشمغله مکلفدرلر: شاکردانك یاتاق قوغوشلریی آره صره طولاشملی.

طولاشمه {(د) س. طولاشمق ایشی. با: طولاشمق.

طولاشیق {(د) س. ۱. طولاشان، صایه: طولاشیق یول. ۲. قاریشیق، قاریشمش، بربرینه کچمش، کرفت اولمش: طولاشیق صاچ؛ طولاشیق ایپ. ۳. صاف و آچیق اولیان مشوش، مغلق: طولاشیق لقردی؛ طولاشیق ایش؛ بك طولاشیق بر مسئله.

طولاشیقلق {(د) س. ۱. طولاشان شیئك حالی اکریلك، اعوجاج: یولك، چای یاتاغنك طولاشیقلغی. ۲. قاریشیقلق، بربرینه کچمه، بورغلق، التوا. کرفتلك: ایپك، صاچك طولاشیقلغی. ۳. آچیقلق وصراحت فقدانی، تشویش، اغلاق: عبارەنك، افاده نك طولاشیقلغی.

طولاق {(د) س. آیاغه توزلق یرینه طولادقلری چوقه کناری ویا اکسز شیاق وعبا.

طولام {(د) س. ۱. صاریلان بر شیئك بهر صارلمسی، صارغینك ویا مقره وسائره‌یه صاریلان ایپ وشریت وقوردله کبی شیئلرك بهر دوره‌سی: صارغی‌یی، صاریغی اون طولام طولادی. ۲. صاریلان برشیئك بر دفعه صارلمسنه کفایت ایده‌جك مقداری: شو تلدن بکا اوچ طولام ویرك.

طولامباج {(د) س. با: طولاباج.

طولامق {(د) فا. ۱. اطرافنه دوندیروب چویرمك، صارمق: باشنه بر شال، بلنه بر قوشاق طولادی. ۲. مج. احاله ایتمك، آغر و مشکل بر ایشی برینه بار ومسلط ایتمك: بو ایشی بنم باشمه طولادیلر.

طولامه {(د) س. ۱. چوخه‌دن انتاری‌کی اوکی آچیق اوله‌رق قاوشدیریلیر و اوستنه قوشاق باغلانیر اسکی برلباس: تاتار طولامه‌سی. ۲. یارمغی احاطه ایدن بر نوع شیش، ات یارانك خفیفی، قورلاغان، طوموز بورنی.

طولامیق {(د) س. بر نوع آوجی طوزاغی، آغی.

طولان {(د) س. دسیسه، اغفال، طولاندیرمه. (اکثریا یالان لفظنه اتباعاً قوللانیلیر): یالان طولان بر طاقم سوزلره قابلماملی.

طولانباج {(د) ص. دونه‌دونه بوکلمش، پك طولاشیق وقاریشیق، پیچاپیچ، پیچ اندرپیچ: طولانباج یول؛ او بنا‌نك یوللری پك طولانباجدر. == س. پك دونوب قاریشمغله کیریلمه‌جك وچیقیله‌جق یری بولنه‌میان یول، عاقول، فر. Labyrinthe: مشهور مینوسك طولانباجی.

طولاندیرمق {(د) فا. ۱. چویرمك، احاطه ایتمك، اطرافنی آلمق. ۲. حیل ودسایسله آلدانوب صو-

یمق، آشیروب مغبون ایتمك : هرکسی طولاندیرمغه کچینیور؛ اوندن یوز لیرا طولاندیرمش.

طولاندیرجی (د) صـ. هر کسی حیل و دسایسله اغفال ایدهرك صویمق صنعت ایدین ناموسسز، عیار، طرار، مزور.

طولاندیرجیلق (د) ـسـ. حیله، هرکسی صویمق صنعت مکروهه سی، عیارلق، طرارلق: طولاندیرجیلغی ارتکاب ایدنلرك قانوناً جزاسی واردر.

طولانمق (د) فل. ۱. دو. طواف ایتمك. ۲. تداول ایتمك، شیوع بولمق، متداول اولمق. ۳. بوکلمك، ایلیشمك : آیاغی طولاندی. = فـ. صارمق : بر صارغی طولاندی.

طولانی صـ. عر. ا : طولانیه. (« طول » دن سمـ.) بویی اکسندن زیاده، بویلی، مستطیل : طولانی بر تارله، بر عرصه. = حـ. بوی اعتباریله بویجه، بوینه، طولاً : طولانی اولچمك: طولانی قومق.

طولانی (د) سـ. طولاشوب قاریشمش شیء، طو. لانیاج.

طولایی (د) سـ. ۱. دور، چوره، حول، اطراف. ۲. خط مستدیر، دائره. ۳. مناسبت، ملابسه. || طولایسیله= ۱. ملابسه سیله، بالمناسبه. ۲. طوغریدن طوغریه اولیه رق، مناسبت دوشوره رك : طولایسیله بندن معلومات آلدی. || دن طولایی = ۱. سببندن، دولاشی، دن اوتوری، اجلدن : وقوع بولمش بر جرمدن طولایی تو. قیف اولنمش: کندیسیله اولان الفتندن طولایی اوکاده صور. مشلر؛ ظهور ایدن برایکی وقعه. دن طولایی قراتینه دن تمیز پراتیقه ویرمیورلر. ۲. دائر، متعلق، حقنده : سزدن طولایی بعض شیلر صوردی. || فر طولایی = چپه چوره، داثراً ما دار : اورمانی فر طولایی کزدی.

طولدیرتمق (د) فـ. برینه املا ایتدیرمك، بالوا. سطه طولدیرمق : شو دستیلری کیمه طولدیرته جغز ؟

طولدیرلمق (د) مجـ. ایچنه بر شیء قونوب بو. شلمی دفع ایدلمك، طولی حالنه قونمق، املا ایدلمك : دستیلر طولدیرلدی می ؟ صباحدن بری صو قویو یرلدیکی حالده حوض طولدیرلهمدی.

طولدیرمق (د) فـ. ۱. بوش شیئی طولی ایتمك، ایچنه شیء قومق، املا ایتمك : دستی بی صو ایله، صندیغی اشیا ایله طولدیرمق. ۲. بر شیئی بر قابك ایچنه قومق : بو اشیابی صندیغه، ذخیره بی انباره طولدیرملی. ۳. اکسیك اولان شیئی تاملامق، ابلاغ ایتمك : ویردیککز آچه بی یوز لیرا یه طولدیرك؛ دها حسابی طولدیره مدق. ٤. اسلحهٔ ناریه یه قور. شون و مرمی قویوب آتلغه حاضرلامق : تفنکی، طوبی طولدیرمق. ٥. کسلش حیوانك قارنه و قباق و پاپراق کبی بر سبزه یه پرنجله اوزوم فسلیق و سائره قویوب پیشیرمك، طوله یاپمق : قوزی، هندی، طو. ماتس طولدیرمق. ٦. چقور بر یره طاش طوپراق و مولوز و سائره آتوب تسویه ایتمك : اوراسی طولدیره جغز. ۷. دکنزك ایچنه طاش و چنتولی مولوز و سائره آتهرق قره یه چویرمك: ساحلك صیغلرینی طولدیروب ریختیم یاپملی. ۸. ایچیسله جك شیئی قدحه قویوب صونمق : بکا برصو، بر لیموناطه طولدیر. مفعولی شراب اولورسه اکثریا محذوف اولور : طولدیر ایچهیم. || چله طولدیرمق = تام قرق کون خلوت و عبادت وریاضت ایتمك؛ ومج. جفا چکمك. || دفتر اعمالی طولدیرمق = کنهکار اولمق. || چوقور طولدیرمق = اولمك، دفن اولنمق. || طونه طولدیر. مق = بر کیمسه طیشاری چیقمغه وقت بولهمیوب طونه ایتمك، دفع طبیعی ایتمك.

طولش (د) سـ. طولمق ایشی. یا : طولمق.

طولغون (د) صـ. ۱. طولمش، ایچی طولی، مالی، مشحون، مالامال، پر : طولغون حوض. ۲. قباریق، شیشکین : طولغون مندر. ۳. چوق یمکدن شیشمش، ممتلی : طولغون معده. ٤. تام، چوقچه، دکرلیجه : طو.

لغون بهاسیله. ٥. حدت وکین و انفعالی ایچنه بریکدیروب صاقلامش، مبطن: طولغون آدم. ٦. صوك درجه‌یه کلن: طولغون یورك = حزن وکدرك صوك درجه‌سنه کلن یورك: طولغون کوز = کوز یاشی دوکمك ایچون جزئی بر وسیله‌یه محتاج اولان محزون کوز. || اتنه طولغون = ملحمه، طیتناز.

طولغونلق (د) سـ. ١. طولمش شیئك حالی، مشحونیت، امتلا. ٢. غرض، کین، یورکده کیزلی طوتیلان حدت: برینه طولغونلغی اولمق. ٣. معده شیشکینلکی، امتلا. || قولاق طولغونلغی = چوق ایشیتمکدن استحصال اولنان معلومات.

طولغه (ت) سـ. بك: طاولغه.

طوللق (د) سـ. قوجه‌سی اولیان قادینك حالی: او قادینه طوللغنده کیم باقدی؟

طولمش (د) صـ. ١. مملو، مشحون، پر: طولمش دسته، صندیق، آرابه. ٢. آرتق تحمل اولنه‌میه‌جق، طاشه‌جق درجه‌ده حدت و انفعال پیدا ایتمش، پر حدت، پر غضب. = سـ. اسکله‌ده طولنجه‌یه قدر نرخله یولجی آلوب طولنجه حرکت ایدن نوبت قایغی: طولمشه کلمك = مرتب سوزله اینانمق، اغفال ایدلمك.

طولمق (د) فل. ١. بوشقاب وسائره ایچنه بر شیء قونوب بوشلتدن قورتلمق، مملو ومشحون اولمق: دستی، صندیق، حوض طولدی؛ صهریج دهما طولمدی. ٢. بر قاب وظرف و سائره ایچنه کیرمك، کیروب اونی طولدیرمق: طیشاریده براغیلان قزانه صو طولمش؛ قارنمه هوا طولمش: دیلنجیلر قپوبی آچیق بولوب ایچری یه طولمشلر. ٣. شیشمك. قبارمق: معده‌م طولدی؛ بو مندر چوق طولمش. ٤. صبر ایده‌رك حدت وکینی قلبده صاقلامغله طاشه‌جق درجه‌یه کلمك: آرتق صبر ایده ایده طولمشیدم. ٥. تمام اولمق، اکمال اولنمق: حساب طولدی. ٦. بوش یری قالمامق، آرتق آله مامق: آرابه، واپور، طولدی. || قولاق طولمق = چوق ایشیتمکله اوکرتمك. || کوزلر طولمق = آغلایه‌جق اولمق، کوزه یاش کلمك. || یورك طولمق = چوق مکدر و منفعل اولمق.

طولمه (د) سـ. ١. طولمق ایشی، امتلا: حوضك بوقدر چابوق طوله‌سی. ٢. ایچی پرنج و اوزوم وفستیقله ویا قیمه و سائره ایله طولدیریلوب پیشیریلن کسلمش حیوان یاخود قباق و یاپراق کبی سبزه یمکی: قوزی، هندی، میدیه، قباق، پاطلیجان، لاخنه طوله‌سی؛ یالانجی طوله = زیتون یاغی و پرنج ایله پایلان یاپراق طوله‌سی. ٣. بر شیئك ایچنه طولدیریلان ماده: دیوار طوله‌سی. = صـ. ١. طولدیرلمش، ایچنه پرنج وسائره طولدیریلان: طوله قوزی، طوله طوماتس. ٢. طاش طوپراق و مولوز وسائره ایله طولدیریلوب تسویه ایدلمش: طوله باغچه، طوله تپه. || مج. طوله‌یی یوتمق = سویلنن مغفلانه سوزلره اینانمق: بن بو طوله‌یی یوتمام.

طولو (د) یاخود طولی. ١. ایچنه شیشلر قونوب ویا طوپلانوب بوش اولیان، مملو، مالی، مشحون: طولو شیشه، صندیق، حوض. ٢. بر قاب و سائره ایچنه بریکوب طوپلانمش اولان: بو طولابده کتاب طولودر: کولده بالیق، بو طاغده آو قوشلری طولودر. ٣. چوق، کثرتلی، مباح: بو باغده طولو کراز واردر: نجده‌جنس قیصرلر طولودر. ٤. ایچی بوش اولیان، صوم. ٥. فشنك و باروتی قونوب آتلمغه حاضر. لانمش (اسلحهٔ ناریه): طولو تفنك. طوب. || طولو دیزکین = ارخای عنان ایده‌رك، سرعتله تامه ایله (حیوانی قوشدیرمق): برآتلی طولو دیزکین کلیور - دی. = سـ. ١. برقاب وسائره‌یی طولدیران مقدار: آوج طولو - سی، کاسه طولوسی. ٢. شراب وسائره مملو بارداق، پیاله: بر طولو انجمك. ٣. بزم عشرتده بولنانلرك بردن چویروب ایچدکلری بارداقلر، دور اقداح: بر طولو چویرمك. || آغز طولوسی = اهمیتسز، حکمسز بر چوق لاف: آغز طولوسی لاف خانغیسنه اینانیرسك.

طوّلو { یا طوّلی. (د) س. یازین هوانك اوست طبقه‌لرنده‌کی برودتدن طونوب ایری و یو - وارلاق بوز دانه‌لری صورتنده یاغان یاغمورکه بعضاً کترتلی و پك ایری دانه‌لی یاغوب کلی خساری موجب اولور، عر. برد، فا. تکرك: طولو یاغمق، دوشمك؛ یاغموردن قاچوب طو- لویه طوتلمق = خفیف بر صیقند- یدن قاچوب ده دها آغرینه دوچار اولمق.

طوّلوس { (ت) س. طونوس دیدیکمز شیئك دها طوغری اسمیدر. با: طونوس.

طوّلوق { (د) س. دیکیشسز قاب یاپیلان بتون دری: بال، پکمز، صو طو- لوغی.

طولوم { (ت) س. ۱. حیوانك بتون چیقارلمش در- یسندن عبارت قاب که پکمز، بال، یاغ، سرکه و یا صو کبی مایعات یاخود پنیر وسائره وضعنه مخصوص اولور: سرکه طولومی: بر طولوم یاغ: طولوم پنیری. ۲. نفسله شیشیریلوب بر یاندن صیقلمغله بر اوجنه مربوط بولنان دودوك چالینان دری: غایده طولومی. ۳. ایکی تخته‌دن عبارت و بر طولوم تقلیدنده بولنان کورك قطعه‌سی: بر طولوم الما، سمور. || طولوم چیقارمق = حیوانك دریسنی بتون وسقطسز یعنی طولوم یا- پیله بیله‌جك صورتده یوزمك. || طولومنی چیقارمق = یوزمك: و مج. حدینی بیلدیرمك، تأدیب ایتمك. || شیشدن وشیشمکدن ده کنایه اولور: طولوم کبی شیشمك: طولومه دوتمك.

طولومبه { یا طلومبه. (ت) س. [یتا. Tromba دن غلط] ۱. صویی بر طرفدن چکوب دیکر طرفدن ویرمکه مخصوص وتخلیهٔ هوا قاعده‌سیله ایشلر ماکینه که انواعی واردر: قویو، یانغین طولومبه‌سی؛ فرنك طولومبه‌سی = صو چیقارمغه مخصوص معدنی طولومبه. ۲. دکیزدن صویی یوقاری‌یه چکوب بعده بوشادان بر نوع قاصیرغه که راست کلدیکی سفائن ایچون پك تهلکه‌لیدر: خرطوم، کردباد. ۳. جرا. بدنك ایچنده بریکن مایعاتی چکوب آلمه ویا مایع بر علاجی بدنك ایچنه ادخال ایتمکه مخصوص بیوك شرینغه. ٤. بر طولومبه‌یه مربوط اولوب اونی اداره ایدن باشی بوزوق ویا عسکر افرادی. طولومبه- جیلر طاقمی: آق‌سرای طولومبه- سی کچیور: اسکدار طولومبه‌سی یتیشدی. || طولومبه طاتلیسی = فسقیه کبی بر ماکنه‌دن صیقیلوب چیقاریلان بر جنس خمور طاتلیسی.

طولومبه‌جی { (ت) س. ۱. محله‌لرده وبعض دوائرده‌کی اسکی اصول یانغین طو- لومبه‌لرینی یانغین محلنه کوتوروب اوراده قوللانان آدم. [صورت مخصوصه ده تعلیم وتربیه ایدیلن وآلات وادواتی پك مکمل او- لوب کندیلرندن پك چوق یارار- لقلر کوریلن اطفائیه افرادی بونلردن یسبتون باشقه‌در.] ۲. اولرده‌کی صو طولومبه‌لرینی تعمیر ایدن صنعتکر. ۳. مج. چاپقین، خایلاز، تربیه‌سز، حال وحرکت ومعامله‌سی پك قبا وتند آدم، خایطه.

طولومبه‌جیلق { (ت) س. ۱. یانغین طولو- مبه‌سنی اداره ایدوب حریق سوکندیرمك وصو طولومبه- سی تعمیر ایتمك فعل و صنعتی: طولومبه‌جیلق تهلکه‌لی برایشدر. ۲. مج. تربیه‌سزلك، چاپقینلق، قبا وتند حرکت ومعامله، خایطه- لق.

طولون { (ت) س. ۱. شقاقك قولاق توزینه طوغری اولان محدبجه طرفی. ۲. طولو آی، بدر. مر.

طوّلی { (د) ص. س. با: طولو.

طولی { ص. عر. أ: طولیه. ۱. بوی و اوزونلغه منسوب و متعلق: [طولانی دها مستعملدر.] ۲. ج. کرهٔ ارضك شرقدن غربه طوغری اولان مقیاسنه منسوب و متعلق: ممالکك درجات طولیه‌سنی تعیین ایتمك.

طولی { ص. أ: عر. ذ: اطول. با: اطول.

طوّم { (ت) مه. یومری و یووارلاق شیء تصویر ایدوب شمدی یالکز استعمال اولنمدیغی حالده مرکباتی چو- قدر. مخفف: توم.

طوم { (د) مه. طاؤل وتومبلك سسی کبی صدایی تقلید و تصویر ایدب اکثریا مکرر

قوللانیلیر : طوم طوم طاؤل چالینیوردی. مخففی : دؤم.

طوماتس { یا طوماته. (د) ـ. [فر. Tomate] ایچی پك صولی و میخوشجه او. لمغله کرك تازه‌سی وکرك شیشه. لرده حفظ اولنمش صویی و یا ازمه‌سی وپستیلی یمکه لذت ویر. مك ایچون قوللانیلوب عادتا مطبخك حوایج ضروریه‌سی حکمنه کچمش اولان بر سبزه که آمریقا. دن کلمه اولوب انواع کثیره‌سی واردر : قرمزی طوماته، صالقیم طومانه؛ آجی طومانه = طوماتس صالچه‌سی؛ یشیل طوماته = بعض یمکلرده قوللانیلان خامی.

طوماتسلی { یا طوماته‌لی. (د) ص. طوماته‌نك صویی ویا ازمه‌سی ایله تربیه اولنمش : طوماتسلی پلاو، چوربه.

طومار { سذ. عر. جم : طوامیر. [بلکه ر. دری دیمك اولان Τομάρι دن] ۱. وقتیله بوینه اوزون کسیلوب طی او. لنه‌رق اسطوانه صورتنه قو. نیلان یازلمش جیلان دریسی، نامه، کتاب، دفتر : طومار اعمال ۲. صاریلوب اسطوانی الشکل اولمش هرشیء : کاغد، قماش طوماری. = ص. تر. اسطوانی الشکل، مستطیل و ایچی بوش : طومار دویت = ایچنه قلم قونه‌جق قوبوری اولان دیویت. || طوب طوماری = کله سورگوسی.

طوماغه { (ت) ـ. طوغانك آیاغنه اوردقلری طو. پلی کوستك.

طوماغی { یا طوماغو. ـ. زکام، نوازل. مر.

طوماق { (ت) ـ. ۱. آغاجدن طوب. ۲. بر نوع قالین وآغر چیزمه. ۳. آت اوزرنده طاشیدقلری قالین بر چوماق، آغاج کرز.

طومالان { (د) ـ. ۱. یر منطاری، فر. Truffe. دینلن منطار. ۲. یومری چیبان، طاعون چیبانی.

طومالتمق { (د) فت. بر جهتی کنبد کبی چیقه‌جق وضعیته قومق، تومسلتمك : بوکی آلمق ایچون آرقه‌سنی طوما. لتدی.

طومالمق { (د) فل. ۱. بر جهتی کنبد کبی چیقمق، تومسلمك : بو دیوار طومالمش. ۲. چوکمك، اکلمك، (حیوان) آرقه‌سنی بوکه رك اوتورمق : کوپك طومالدی.

طومالیج { یا طومانیج. (د) ص. اورکو چلنمش، چیقنتیسی اولان. [ارطغرل غاز. ینك وطائفه‌سنك ایلك مقری اولان معروف بر طاغه علم اولمشدر.]

طومان { (ت) ـ. بول وقیصه ایچ طونی.

طومانیج { ص. با : طومالیج.

طومب { (ت) مه. دوشن شیئك سنی تقلید ودوشمکی تصویر ایدوب چوجق لساننده دوشمك معناسیله‌ده قوللانیلیر : طومب یره دوشدی؛ طومب صویك ایچنه دوشدی؛ طومب ایتدی. [جومب کبی.]

طومبا { یا طومبه (ت) مه. یاتاغه آتیلوب راحتی بولمق وچوجق لساننده یاتمق معناسیله قوللانیلیر : ساعت اوچه کلنجه هایدی طومبا: اویقوسی کلنجه طومبا یاتدی.

طومبادیز { (ت) ص. شیشمان و بیچیمسز، قیصه وشیشمان : طومبادیز بر آدم. عو.

طومباز { (ت) ـ. ۱. چایلرده ایشلر آلتی دوز و کوکرته‌سز قایق. ۲. کوپری آلتنه قونور و یا شماندره کبی قوللانیلیر فوچی رسمنده کوچك دوبه: کوپری، واپور طومبازی.

طومباق { (ت) ـ. [اصل محل اعمالی اولان هند لساننده اولوب آوروپا. جه ده بو اسمله معروفدر.] آلتینله قاریشیق ویا آلتین قا. پلامه‌لی باقیر ویا تونج. = ص. بو خلیطه‌دن معمول : طومباق لکن ابریق.

طومبالاق { (ت) ص. یووار. لاق، شیشمان، طومبول : طومبالاق بر چو. جق.

طومباله { (ت) ـ. ۱. حقه باز یووارلاغی. ۲. نو. مرولری حاوی کاغدلرله و زارله اوینانیلان قمار اویونی. فر. Loto.

طومبای { (ت) ـ. صوصیغیری دیشیسی، دیشی مانده.

طومروجق { یا طمورجق. (ت) ـ. [اصلی: طومروقجق] آغاجلرك بهارده فلیز اولمق اوزره قیشین پیدا

ایتدکلری دوکمه‌لرك بهری، عر. برعوم.

طوّمروجقلانمق { یا طمور - جقلانمق. (ت) فل. (آغاج) طومروجقلر پیدا ایتمك، فلیزلنمك اوزره طومروجق ویرمك.

طومروق { (ت) س. ١. آغاجك فلیز اولمق اوزره پیدا ایتدیکی دوکمه، طومروجق. ٢. چیچك غنچه‌سی، دها آچلمیوب دوکمه حالنده بولنان غنچه. ٣. قالینلاشمش آغاج ساقی، کوتوك. ٤. حمام وفورنه یارار قالین اودون، کوتوك: طومروق یارمق. ٥. دستره ایله آیرلمق وایجابنده اویله قوللانلمق اوزره ایری بر مکعب صورتنده صاتیلان طاش وسائره: مالطه، مرمر، میشه، جوز طومروغی. ٦. وقتیله مجرملرك آیاقلری کچیریلوب باغلانمق اوزره ایکی دلیکی اولان بر کوتوکدن عبارت عذاب واشکنجه آلتی. ٧. [بوندن تعمیماً] حبسخانه، محبس، زندان: طومروغه آتمق، اورمق = حبس ایتمك. || طومروق آغاسی = وقتیله حبسخانه مدیری.

طومروقلانمق { (ت) فل. (آغاج) طومروجق پیدا ایتمك، فلیزلنمك اوزره دوکوملنمك: هوانك صیجاقلغندن آغاجلر کرکی کبی طومروقلاندی.

طوّمشرمق { (ت) فت. قوش آغزینه یم ویرمك.

طوّمشمق { (ت) فش. (قوشلر) غاغالریله بیتلشمك، بربرینك بیتنی آییقلامق: طاوقلر طومشوب طوریورلردی.

طوّمشوق { (ت) س. باباغان کبی قوشلرك کمرلی ویومری غاغاسی.

طوّموز { (د) س. [اصلی: طوکز] بیسلکیله و تند طبیعتیله معروف درت آیاقلی بر حیوان که یبانی واهلی اولور، خنزیر، خوك، کراز. حسن تعبیرله جانور دخی دینیر. یاوریسنه چورپه دیرلر. — بیسلکدن و عناد ومرحمتسزلکدن یاخود زیاده قوتدن کنایه اوله‌رق شتم و تحقیر تعبیری‌ده اولور: نه‌طوموزدر! || طوموز آغر شاغی، اتمکی، آیریغی = بررجنس کوك. || طوموز آیاغی = ١. تفنك صیقیسنی ویا شیشه طپیه‌سنی چیقارمغه مخصوص بورغی. ٢. وقتیله دشمنك آیاغنه باتمق اوزره یوله آتیلان دمیردن سیوری اوجلی مثلث آیاق اولطه‌سی. || طوموز آرابه‌سی = بر جنس زرهلی آرابه، سیار کوچك مترس. || طوموز الماسی = طومالان. || طوموز باشی = بر جنس صراجه. || طوموز بالیغی = یونس بالیغنك بیوکی. || طوموز بورنی = قیللی ات یاران. || طوموریاغی = طوموزك دریسی آلتنده واتنك اوستنده قالین بر طبقه حالنده بولنان یاغ.

طوّموزلق { (د) س. طوموز طبیعتی، عنادله مرحمتسزلك: ینه طوموزلغی طوتدی.

طوّن { (د) س. ١. تق. علی الاطلاق روبه، ثوب، لباس، جامه: قره طون. ٢. بلدن آشاغی کییلن وباجاقلری اورتن لباس، شالوار، طومان، دپزلك: آیاغنده طونی یوق؛ ایچ طونی = تنك اوزرینه و پانتالون یا شالوارك آلتنده کییلن بر لباس که چماشیردن معدوددر. ٣. آت توکنك رنکی: بو آتك طونی کوزل؛ طوری طوننده؛ آچیق طون. || طونسز = مج. هیچ بر شیء اولمیان، پسپایه، شیللیق.

طوّناتدیرمق { (د) فت. ١. تزیین ایتدیرمك، زینت ویردیرمك: باغچه‌سنی باغچوانه کوزل طوناتدیرمش. ٢. قندیللر و بایراقلرله تزیین ایتدیروب شهر آیین ایتدیرمك: چارشی یی بلدیه طوناتدیردی.

طوّناتمق { (د) فت [ثوب ولباس دیمك اولان «طون» دن اولوب اصل معناسی کییدیرمك‌در.] ١. سوسلندیرمك، بزتمك، تزیین ایتمك: اوطه‌لرینی کوزل طوناتمش؛ کلینی کییدیروب طوناتدیلر. ٢. قندیللر و بایراقلرله ابنیه و شهری سوسلندیروب شهر آیین پاپمق: شهری، چارشی یی، سوقاقلری، واپورلری طوناتمق. ٣. مزین صورتده ترتیب ایتمك: میوه طبله‌سی طوناتمق. ٤. مج. سوگوب صایه‌رق تکدیر ایتمك،

اطرافیله قباحتلرینی یوزینه او-
ره‌رق پایلامق. ٥. بح. کمینك
آرمه و تکنه‌سنده‌کی نواقصی
اکمال وتجهیز ایدوب سیر وسفره
حاضرلامق: سفینه‌یی طوناتمق.
= فل. شهر آیین اجرا ایتمك.
قندیللر وبایراقلرله طوناتمق:
واپورلر بوکون طوناتمشلر.

طوناتمه (د) س. تزیین، سو-
سلندیرمه. با: طونا-
تمق.

طونادلمق (د) فج. ١. تزیین
ایدلمك، سوسلند-
یرلمك، زینت ویرلمك: بو صالون
کوزل طونادلمش. ٢. شهر آیین
ایچون قندیللر آصیلوب بایراقلر
آچلمق: فلانك قوناغی مکمل
صورتده طونادلمش. ٣. طا-
قملری اکمال ایدلمك، تجهیز اید-
لمك، یکی یاپیلان کمیلر دها
طونادلدی؛ آت کوزل طو-
نادلدی.

طونانمق (د) فل. ١. سو-
سلنمك، بزنمك، زیب
وزینت بولمق: کلین کوزل طو-
نانمش. ٢. قندیللر آصه‌رق
وبایراقلر کشاد ایده‌رك اجرای
شهر آیین ایتمك: بتون شهر
طونانمش؛ ابنیهٔ رسمیه صورت
مخصوصه‌ده طوناندی. ٣.
(کمی) یلکن وسائره طاقیله
تجهیز اولنمق: یکی انشا اولنان
سفائن دها طونانمدی. ٤.
(آت) مکمل طاقملرله حاضر-
لانمق: آت طوناندی.

طونانمه (د) [یاخود طونما و
غلطی: دونما] س. ١.
عمومه عائد بر مسرتك اعلانیچون
شهرك قندیللر وبایراقلر وسائر
شعشعه‌لی شیئلرله تزیینی وطوپ
تفنك و فشنکلر انداختیله انواع
لعبیاتك اجراسی شهر آیین،
شنلك: طونانمه کیجه‌سی. ٢.
سفن حربیه مجموعی: طونانمای
همایون؛ آق دکیز، بصره کور-
فزی طونانمه‌سی؛ اینجه طونانمه =
اوفاق کمیلر فیلوسی. [فا. زعم
اولنه‌رق ترکیباتده اویله قوللا-
نیلیور:] طونانما (دونما) ی
همایون، طونانما (دونما) ی
دولت علیه.

طونبای (ت) س. با: طومبای.

طونج یاخود طوج. (ت) س.
با: تونج.

طونغور طونغوردی. با:
طنغر، طنغردی.

طونلاته (ت) س. [یتا.
Tonnellata] کمی
حموله‌سنك وعلی الاطلاق مایعات
وذخیره وسائره‌نك واحد قیا-
سیسی اولوب بیك کیلودن
عبارتدر: قرق طونلاته حموله
استیعاب ایدر بر کمی؛ صو شر-
کتی صویك طونلاته‌سنی قاچه
ویریور؟ [طونه دخی دینلیر.]

طونلاته‌لق (ت) ص. شوقدر
طونلاته استیعاب
ایدر: یکرمی طونلاته‌لق بر کمی؛
ایکی طونلاته‌لق بر صو قزانی.

طونلق (د) ص. طون ویا ایچ
طونی اعمالنه یارار:
طونلق بز. = س. وقتیله عسکره
ویریلن اثواب پاره‌سی، البسه
بدلی.

طونوس (ت) س. [طوغر-
یسی: طولوس. یو-
Θόλος = قبه] هر طرفی مدور
اولیوب ایکی دیوار اوزرینه
اکلی صورتنده یاپلمش کارکیر
سقف: بودرومك اوستنی طو-
نوس یاپمق، چویرمك: طونوس
اوستنده بنا یاپمق.

طونه (ت) سخ. ص. [مجار-
جه‌دن] آلمانیای جنوبی
ایله اسویچره حدودندن نبعاتله
قره دکیزه منصب اولان بیوك
ایرماق که آوروپانك انهار عظیمه-
سندندر.

طوی (ت) س. قازدن بیوك
بر یبانی قوش که ایکی
جنس اولوب، بیوکنه طویداری
وکوچکنه طویلاق وعربستان
طوبی دینیر. = ص. مج. عقلسز،
ادراکسز، عجمی وخام: طوی
آدم.

طوی (ت) س. [اصلی: توگ]
دوکون، سور، ولیمه،
جمعیت، شنلك: طوی کونی.
مر. [قوللاندیغمز «دوگون»
لغتی اشبو «طوی کونی» ودها
طوغریسی «توگ کونی» تعبیر-
ندن مأخوذدر، زیرا او کون
بایراق یرینه توکلرله خانه‌یی طو-
ناتمق عادت ایدی.]

طَوِیَّت سث. عر. قصد، نیت،
مقصد، امل. ز.

طویداری (ت) س. [وغلطی:
طوغداری] طوی
دینلن ایری قوشك بیوك جنسی.

طویرلمق (د) فج. ایشیتدیر-
لمك، استماع ایدلمك:
بو خبر کیمسه‌یه طویرلمامیلدر.

طوّیرلمق (د) فج. باشقه‌سی طرفندن قارنی طولدیریلوب آجلغی کیدیرلمك، اشباع ایدلمك : اوروج یین طرفندن قرق فقیر طویرلمق اقتضا ایدر.

طویرمق یا طویورمق. (د) فت. ۱. ایشیتدیرمك، برینك ایشیتمه‌سنه مساعده ویا ایشیتمه‌سنی تسهیل ایتمك، اسماع ایتمك : سویلدیککزی طویرملیسکز؛ بونی کیمسه‌یه طویرمیك. ۲. آچمق، افشا، نشر ایتمك : بو سوزی طویرماملی.

طوّیرمق یا طوّیورمق. (د) فت. برینك قارنی طوق ایتمك، یدیروب اشتهاسنی کیدیرمك، اشباع ایتمك : آج طویرمق؛ قرق فقیر طویرمق. || قارن طویرمق = ۱. یمك یمك، طویمق. ۲. بسلمك، نافع ومفید اولمق : بو ایش قارن طویرماز.

طوّیغار (ت) س. تارله قوشنك بر نوعی، چایر قوشی؛ تپه‌لی طویغار.

طوّیغان (ت) س. طوغان. با : طوغان.

طویغو (د) س. [«طویمق» دن] ۱. ایشیتمه، طویمه، استماع : طویغوسی کوشك. ۲. ایشیتمکله استحصال اولنان معلومات، مسموعات، آکاهی : طویغوسی چوق. ۳. حس، حواس خمسه‌دن بری واسطه‌سیله خبر آلمه، طویمه : بو آدمده طویغو یوقدر؛ طویغوسی چوق آدم. [خالص و فصیح ترکجه بر لغت اولدیغی حالده، بزجه بونك یرینه «حس» لغت عربیه‌سنك مألوفیتی بغیر حق اعتباردن دوشمه‌سنی موجب اولمشدر.]

طویغوسز (د) ص. ۱. حسسز، طویماز، حس ایتمز، هیچ بر شیء قلبنه تأثیر ایتمز، تأثرسز. ۲. ادراکسز، معلوماتسز، خبرسز.

طویغوسزلق (د) س. ۱. حسسزلك، طویمازلق، حس ایتمه‌یش، تأثرسزلك. ۲. ادراکسزلك، معلوماتسزلق.

طویغولی (د) ص. ۱. حسی زیاده، طویار، تأثرلی، متأثر. ۲. معلوماتلی، خبردار.

طَویل ص. عر. ث : طویله. [«طول» دن صش.] ۱. اوزون، دراز : عمود طویل؛ طویل الید = اوزون اللی، مقتدر. ۲. چوق سورر، ممتد، مدید : عمر طویل. ۳. د. عروضده بر بحر مخصوص : بحر طویل.

طوّیلق (ت) س. عجمیلك، خاملق، تجربه سزلك، جهالت.

طویلمق (د) فج. ۱. ایشیدلمك، مسموع اولمق، استماع ایدلمك : اورادن معلمك سسی طویلیرمی؟ ۲ منتشر اولمق، انتشار ایتمك : اویله بر خبر طویلدی. ۳. میدانه چیقمق، کشف و افشا اولنمق، فاش اولمق : سزك صاقلادیغکز سر طویلدی. ٤. حس اولنمق : پیره‌نك بدنك اوزرنده یوریدیکی طویلیر.

طوّیلمق (د) فج. ۱. قارن طوق اولمق، قانمق، شبع، آجلق دفع ایدلمك : او قدر اکمکله طویلیرمی؟ ۲. مج. قناعت کلمك اکتفا اولنمق : بو منظره‌یه طویلماز؛ سزك صحبتکزه طویلیرمی؟

طَویله سث. عر. ۱. بربری آرقه‌سنه باغلانمش برصره حیوان، حیوان قطاری : طویلهٔ خر. ۲. حیواناتك باغلاندیغی یر، آخور، طاوله. [با : طاوله.] ۳. چایره قویویریلان حیوانك آیاغنه باغلادقلری ایپ، طاوله ایی.

طوّیماز (د) ص. برشیئله قناعت ایتمز. طمعکار : نه طویماز آدمدر.

طویماز (د) ص. ایشیتمز، آکلاماز. || اوردم طویماز = برشیئی چابوق آکلامیان، سوزه آلدیرمیان.

طوّیمازلق (د) س. بر شیئله قناعت ایتمیش، طمعکارلق.

طویمق (د) فت. ۱. ایشیتمك، سمع حاسه‌سیله حس ایتمك، استماع ایلمك : فلانك کلدیکنی طویدیکزمی؟ قولاغم آغردر چوق باغرلمدقجه طویمام. ۲. حواس خمسه‌دن بری واسطه‌سیله حس ایتمك، متحسس ومتأثر اولمق : تنمك اوزرنده بر شیء یوریدیکنی طویدم؛ نزله‌دن قوقو طویمیورم.

طوّیمق (د) فل. ۱. طوقلق حاصل اولمق، قارن طوق اولمق، آجلق دفع اید.

لمك، سیر وشبعان اولمق : طو-
یدیکزمی ؟ قارنم طویدی . ٢.
قانمق، اکتفا ایتمك : صویه
طویه‌میورم ؛ آرتق اوده ثروته
طویمدیسه؛ بو یاغمورلردن یرلر
طویدی. || کوز طویمق = قناعت
کلمك : حریص برآدمدر نه‌قدر
قزانسه ینه کوزی طویماز .

طویمه ١ { (د) ـ. ١. ایشیتمه ،
استماع. ٢. خبر آلمه ،
استخبار . ٣. حس، متأثر اولمه.

طوّیمه ١ { (د) ـ. سیر اولمه ،
شبع، قانمه : طوپراغك
صویه طویمه‌سی .

طویناق { (د) ـ. ١. طویه-
جق آلت ، لامه .
٢. حیوان آیاغنك طرناغی .

طوّیوق { (د) ص. طوق لغتنك
صورت اصلیه‌سیدر.

طوّیوم { (د) ـ. ١. طویمه،
قانمه،شبع. ٢. قناعت.

طوّیوملق { (د) ـ. ١. برکره
طویه‌جق مقدار :
بر طویوملق اتمك. ٢. طویمغه
مدار اولان : بو پاره طویوملق
دکل آ. ٣. یغما، غنیمت، چاپول.

طَهارَت { سث. عر. ١. تمیزلك،
پاکلك . ٢. دفع
طبیعیدن صکره شرعاً اقتضا
ایدن ییقانمه : طهارت آلمق .

طَهور { ص. عر. [« طهارة » دن
سمب.] پك تمیز و تمیز-
لیجی : شراب طهور .

طَیّ { سذ. عر. ١. صارمه، بوکمه،
دویروب بوکمه : طوماری
طی ولف ایتمك . ٢. صاروب
طوپلار کبی قطع ایتمه ، کسمه :
طی زمان، طی مکان ایتمك = زمان
ومکانی آتلامق، برقوهٔ خارقه ایله
کچمك، اون کونلك یره مثلا بردقیقه
ده‌وارمق. ٣. چیقارمه، حذف
ولغو ایتمه، قالدیرمه : عباره‌نك
بر قاچ فقره‌سنی طی ایتملی .

طَیّار { ص. عر. [« طیران » دن
سمب.] ١. اوچان ، او-
اوچیجی، پرنده ٢. هوایه‌قالقان،
غازه منقلب اولان : جسم طیار =
آچیق براغیلنجه غازه منقلب
اولوب نابدید اولان جسم. فر.
Volatil . || جعفر طیار = معوته
محاربه‌سنده ایکی قولی کسیله‌رك
شهید اولان حضرت جعفر بن
ابی طالب (رضه) درکه قو-
للرینك قناده تبدیلیله جنتده
اوچدیغی جانب نبویدن مشاهده
و تبشیر بیورلمشیدی . || ریح
طیار = کزن یعنی تبدیل مکان
ایدن صپزیلر، سیکیر وجعلری.
[لسان عوامده رثیه یعنی رو-
ماتیسمه‌یه‌ده بو اسم ویریلیر.]

طَیاق { طیامق، طیانمق وسائره.
با : طایاق وسائره .

طیب { سذ. عر. کوزل قوقو،
کوزل قوقولی روح ویا
یاغ وسائره، کوزل قوقوسیچون
سوریلن شیء .

طَیِّب { ص. عر. ة : طیبه .
[« طیب » دن صش.]
ایی، خوش : قول طیب، کلمهٔ
طیبه .

طیِّبات { سث. عر. فد : طیبه. با :
طیبه.

طَیِّبه { سث. عر. ج : طیبات. ایی
ایش، کوزل فعل وحر-
کت، عمل صالح، فعل حسن،
ثواب، حلال . = سحث. م.
مدینهٔ منوره.

طَیر { سذ. عر. ج : طیور. قوش،
مرغ : طیر خوش الحان،
طیور جنت؛ منطق الطیر = قوش
دیلی .

طَیَران { سذ. عر. ١. اوچمه،
اوچش : قوشلر طیران
ایدر. ٢. غازه تحول ایدوب
هوایه قاریشمه : لقمان روحی
آچیق شیشه‌ده قالنجه طیران
ایدر.

طَیرِیّون { سذ. ج. عر. تا.
تاریخ طبیعینك قوشلر
بحثی وعلمیله توغل ایدن علما، فر.
Ornithologistes . [جمعیت طبیهٔ
عثمانیه‌نك تنسیبی وجهله « طیور-
یون » دیمك جائز دکلدر.]

طیش { (د) ـ. (اصلی : طاش،
تاش، تیش) ایچ مقابلی،
خارج، بیرون، برشیئك طیشا-
ریسی : ایچی طیشنه بکزه‌مز؛
طیشی ایچندن کوزل؛ طیشندن
اولچمك = طیشاریدن، خارجدن؛
ایچی طیشی بر. = ص. طیشا-
ریده‌کی، خارجی، بیرونی : طیش
قپو = باب خارجی؛ طیش دکیز =
بحر محیط .

طیشاری { (د) ـ. [اصلی :
طاشقاری] طیش
طرف، خارج، بیرون، ایچری
مقابلی، آچیق یر : طیشاریده
اوتورمق؛ طیشاریدن کلمك؛
طیشاریسی ایچریسندن صیجاق؛
طیشاریلرده کزمك . = ح.
ظم. خارجده، خارجاً : طیشاری

قالدی؛ طیشاری چیقدی. || طیشاری چیقمق = مج. دفع حاجت، دفع طبیعی ایتمك، آبدست بوزمق. || طیشاری کیتمك = ولایاتدن برینه عزیمت ایتمك، سیاحت ایتمك.

طیشلی { (د) ص. طیشاریسی اولان، خارجی؛ ایچلی طیشلی = داخلاً وخارجاً منا. سبتلی، تکلیفسز، محرم.

طَیف { سذ. عر. اویقوده و یا قراکلقده قورقودن کوزده نجم ایدن خیال، غل. || م. طیف شمس = ضیانك انکسار قوتیله حل ایدلمسیله اجزاسنك آلنان رسمی.

طیق { (ت) مه. طاق مخففی اولوب خفیف و اینجه بر سی تقلید وتصویر ایدر: طیق طیق پنجره‌یه اوردی.

طیقاج { (ت) س. ۱. شیشه و سائره آغزینی طیقامغه مخصوص بزدن وآغاجدن طیپه. ۲. وقتیله اشکنجه آلانندن اوله‌رق مجرملرك آغزلرینه طیقدقلری شیء.

طیقامَق { (ت) فت. ۱. برشیشه وسائره آغزینی بزدن طیپه وسائره ایله باصه‌رق قپامق، طار بر منفذی بر شیئله قپایوب سد ایتمك: شو شیشه‌یی طیقاملی؛ صو یولنی، بوری یی طیقامشلر؛ شیش بوغازینی طیقادی. || آغزینی طیقامق = سکوته مجبور ایتمك، اسکات ایلمك. || لقردی یی آغزه طیقامق = سوزینی رد وجرح ایدیویرمك.

طیقانمَق { (ت) فل. ۱. یول قپانوب سد اولنمق، مسدود اولمق، قپانوب ایشلمه‌مك: بوغازم طیقاندی؛ بوری چاموردن طیقانمش. ۲. نفس طوتلمق. کوکس طارلاشوب نفس آلماز اولمق. ۳. اشتها قپانوب ییه‌مه‌مك: طاتلیدن طیقاندم.

طیقانیق { (ت) ص. طیقانمش، یولی قپانمش، مسدود، ایشلمز: بو شیشه‌نك آغزی طیقانیق؛ صو یولی، بوری طیقانیقدر.

طیقانیقلق { (ت) س. ۱. قپالیلق، مسدودیت: بوغازك، صو یولنك طیقانیقلغی. ۲. نفس طوتلمی، کوکسك طارلاشمسیله نفس آلنه‌مامه.

طیقر { (ت) مه. ۱. قوری و اینجه بر سی تصویر ایدر، و مکرر اوله‌رق بویله بر سس چیقاره‌جق صورتده قوریمش شیئلره وصف دخی اولور: بوزك اوزرنده طیقرطیقر یوریوردی: بورك قوریوب طیقر طیقر اولمشیدی. [طاقر مهمله سنك مخففی حکمنده‌در.] ۲. فیقر فیقر کبی سسله قاینامغی تصویر ایدر: تنجره طیقر طیقر قاینایوردی.

طیقرداتمَق { (ت) فت. طیقردی ایتدیرمك، طیقر طیقر ایده‌جك صورتده سسلندیرمك: شو باقرلری طیقرداتمایك.

طیقردامَق { (ت) فل. خفیف و قوری بر سسله کورلدی ایتمك: جیبنده پاره‌لر طیقردایوردی؛ طونمش طوپراقلرك اوزرنده آیاقلری طیقردایوردی.

طیقردی { (ت) س. قوری و خفیف برسسله اولنان کورلدی: آیاق طیقردیسی؛ صحنلرك طیقردیسی؛ پاره‌نك طیقردیسی.

طیقسیرمَق { (ت) فل. قپالی آغزله خفیف صورتده آکصرمق: آکصیروب طیقسیریور.

طیقسیریق { (ت) س. قپالی آغزله خفیف آکصرمه.

طیقشدیرمَق { (ت) فت. ۱. باصه‌رق صوقمق. ۲. عجله ایله یمك: برآز یمك طیقشدیروب کیتدی.

طیقشمَق { (ت) فل. طار بر یره وباشقه‌لری آره‌سنه صوقلمق.

طیقلمَق { (ت) فل. صوقلمق، آره‌یه کیرمك.

طیقمَق { (ت) فت. ۱. زورله و ایته‌رك باصه‌رق صوقمق: شلته‌یه پنبوق طیقمق. ۲. طار و یا صیقندیلی بر یره صوقمق: حبسه طیقمق، دلیکه طیقمق. || مج. چاکه اوت طیقمق = برینی محو ایده‌جك صورتده ایشنی بوزمق.

طیقناز { (ت) ص. طوپلی و ملحمجه: طیقناز آدم.

طیقنازلق { (ت) س. طوپلیلق، آز ملحملق.

طیقنمق (ت) فت. عجله ایله و اهمیتسز صورتده بر شیء یمك : بر پارچه شیء طیقنوب کیتدی.

طیقه‌لی (ت) ص. قپانمش، طیقانمش، مسدود : طیقه‌لی بوری.

طیقیز (ت) ص. ١. زیاده طیقناز، پك قالین. ٢. پك صیقی وقاتی طولدیرلمش : طیقیز طوله.

طَیلَسان سذ. عر. زاهدلرك صارقیتدقلری صاریق اوجی.

طین سذ. عر. بالچیق، چامور، طوپراق.

طیناز (ت) ـ قیش ایچون حفظ اولنمق اوزره تپه صورتنده ییغیلان اوت، اوت ییغینی.

طینَت سذ. عر. خلقت، جبلت، فطرت، یاراد یلیش : طینتی فنا: طینتنده مرکوز اولان حال.

طینمَق (ت) فت. با : طنمق.

طُیور سذ. جم. عر. فد : طیر. با : طیر.

ظ

ظ { ظ. س. (عر. ظاء. سك.) ترکجه الفبانك یکرمنجی حرفی اولوب، ترکجه ده مخرجی اولمیوب یالکز عربیدن مأخوذ کلمانده بولنور. شیوهٔ اصلیهٔ عربیه سنی بز تلفظ ایده مه. جکمزدن (ز) کبی اوقورز. بو حرف اسکی عبرانی و سریانی الفبالرنده دخی مفقود اولوب، (نخذ ضظغ) حرفلری میانده عربلر طرفندن علاوه اولنمشدر. ابجد حسابنده ۹۰۰ عددینه دلالت ایدر.

ظاء { سك. عر. ظ حرفنك اسم عربیسی اولوب، (ط) دن تفریق ایچون، نقطه لی اولدیغنه بناءً « ظاء معجمه » دخی دینلیر.

ظالِم { ص. عر. ة: ظالمه. ج: ظالمین. ظلمه. (« ظلم » دن سف.) حقسزلق و ظلم ایدن، حقسز، غدار، قیمجی، مرحمتسز، ستمکار: ظالم آدم؛ ظالم فلك.

ظالِمانه { ص. فا. ظلم واعتسافله اولنان، غدارانه، ستمکارانه: بر معامله ظالمانه. = ح. فا. ظالمانه یاقیشیر صوده، ظلم وستم وغدرله: ظالمانه اورینور.

ظالِمجه { ظ. ج. (ظالم + جه) ظالمجه بر صورتله، ظالمانه: ظالمجه بر حکم

اثناسنده، داخلنده : پش کون ظرفنده؛ اوچ سنه ظرفنده.

ظُرَفاء { سند. ج. عر. فد : ظریف. با : ظریف.

ظَرفیّت { سمث. عر. بر کلمه‌نك ظرف اولمسی، ظرف زمان و یا ظرف مکان صورتیله قوللانلمسی : بوکلمه‌نك ظرفیتی حائزده صورت استعمالی.

ظُروف { سند. ج. عر. فد : ظرف. با : ظرف.

ظَریف { صف. عر. ث : ظریفه. ج : ظرفاء. [«ظرف» دن صفت.] نازك، لطافتلی، خوش ادا : ظریف آدم، ظریف معامله. = ج. تر. فد. کبی. سویمجی قادین. [بومعناده جمعی اولان « ظرفاء » قوللانیلیر.]

ظَریفانه { ص. ح. فا. نازکانه، ظرافتله، حسن ادا وملایمتله : ظریفانه معامله ایدیور.

ظَریفلك { سم. ظرافت، نازکلك، حسن ادا، نازکانه معامله.

ظَفَر { سند. عر. ۱. مقصده دسترس اولمه، نائلیت، موفقیت. ۲. دشمنی یکمه، غلبه، غالبیت، نصرت، فتح : جناب حق فتح وظفر احسان بیوردی : دشمن اوزرینه ظفر بولدی.

ظُفر { سند. عر. ج : اظفار. ث. طرناق.

ظَفَره { سمث. فر. ط. کوز طبقه لرندن برینك طرناق کبی قالینلاشوب سرتلمه‌سنی موجب علت، فر. Périgium.

ظُفری { ص. عر. ث : ظفریه. طرناق قیبلندن و یا طیرناغه منسوب ومتعلق.

ظَفَریاب { ص. فا. [عر. ظفر = موفقیت ـ فا. یافتن = بولمق] ۱. موفقیته نائل اولان، موفق، نائل : مرامنه ظفریاب اولدی. ۲. غالب، منصور : دشمنه قارشی ظفریاب اولدی.

ظِلّ { سند. عر. ج : ظلال، اظلال. ۱. کولکه، سایه. ۲. مج. حمایه، تصاحب، سایه : ظل ظلیل ولی نعمتیده. ۳. ـ. بر قوسه تماس ایدن خط مستقیم، مماس. || ظل الله، ظل الله فی الارض = خلیفهٔ مسلمین حضرتلری.

ظِلال { سند. ج. عر. فد : ظل. با : ظل.

ظَلام { سند. عر. ۱. قراکلق، ظلمت : ظلام لیل. ۲. حقسزلق، ظلم، غدر، ستم. [بو ایکنجی معناده « ظ » نك کسری ده جائزدر.]

ظِلف { سند. عر. ج : ظلوف. اظلاف. تا. صیغیر و قویون کبی حیواناتك چتال طیرناغی. [چتال اولیان آت طیرناغی کبیلرینه « حافر » دینیر.]

ظُلم { سند. عر. حقسزلق، غدر، ستم، جور، عدل مقابلی.

ظُلماً { ح. عر. ظلم ایله، حقسز اولهرق، جور و ستمله، بغیر حق، زورله.

ظُلُمات { سمث. ج. عر. فد : ظلمت. با : ظلمت.

ظُلمانی { ص. عر. ث : ظلمانیه. قراکلغه منسوب ومتعلق وقراکلق اولان، مظلم.

ظُلمَت { سمث. عر. ج : ظلمات. قراکلق، تیرکی، تاریکی : ظلمت لیل. = ج : کرهٔ ارضك آیلرجه کونش کورمز وقراکلقده قالیر اقطار قطبیه‌سی : اسکندرك ظلماته کیتدیکی مرویدر. || بحر ظلمات : بحر محیط آطلاسی یه وقتیله عربلرك ویردکلری اسم.

ظَلوم { ص. عر. [« ظلم » دن صمث.] زیاده ظلم و حقسزلق ایدن، پك جفاکار، وغدار، مبالغه ایله ستمکار.

ظِلّی { ص. عر. ث : ظلیه. کولکه‌یه منسوب ومتعلق.

ظَلیل { ص. عر. ث : ظلیله. [« ظل » دن صمث.] پك کولکه‌لی، پك کثیف و سرین، سایه دار : ظل ظلیل.

ظَمأ { سند. عر. زیاده وظماء. صوصامه، تشنکی، عطش شدید.

ظَنّ { سند. عر. ج : ظنون. ۱. صانی، صانمه، یقیناً یتلمکسزین اغلب احتمال ایله حکم ایتمه، کمان : بوکون کله‌جکدر ظن ایدرم؛ ظنم، ظنمه کوره بوکون کلیرلر؛ ظن ایتمه که بنم بو ایشده بر منفعتم واردر. ۲. شبهه، تردد، شك : بو ایشده ظن حاصل اولدی؛ وحدانیت حقنده ظنه تابع اولماملی؛ ظنونی ذهندن چیقارملی؛ فلاسفه‌نك اکثر مطالعاتی ظن وخیالدن عبارتدر. || حسن ظن = برآدم حقنده ایی بر فکر ومطالعه حاصل ایتمه، کندیسنی ایی بیله، توجه. || سوء ظن = بری حقنده کوتی برفکر ومطالعه پیدا ایتمه، کندیسنی کوتی ظن وفرض ایتمه : حقمده کی حسن ظنکی سوءظنه

تحویل ایتدیلر. || ظن غالب = علم یقینه قریب اولان ظن.

ظُنون { سذ. جم. عر. فد: ظن. با: ظن.

ظَواهِر { سث. جم. عر. [فد: « ظاهره » لسانمزده قوللانلماز.] بر شیء ویا شخصك میدانده اولان وکورینور جهتلری، صورت ظاهریه سی: بو آدمك ظواهری پك ایی کورینور؛ ظواهر احوالنه باقیلیرسه.

ظِهاره { سث. عر. با: زغاره.

ظَهر { سذ. عر. ۱. آرقه، صرت، اکین. ۲. کاغد وسائره‌نك آرقه طرفی، کریسی: جوابنی مکتوبك ظهرینه یازوب اعاده ایتدی. || قوة الظهر = آرقه‌دن امداده مهیا اولمق اوزره یدك بولندیریلان عسکر وسائره، کریدن کوکنیله‌جك قوت: دشمنك قوة الظهری وار ایدی.

ظُهر { سذ. عر. کوندوزك اورته‌سی، زوال وقتی، اوکله: صلاة الظهر = اوکله نمازی؛ قبل الظهر = اوکله‌دن اول؛ بعد الظهر = اوکله‌دن صکره.

ظَهری { ص. عر. ۱: ظهریه. ۱. آرقه‌یه منسوب و متعلق. ۲. امداده متعلق: قوهٔ ظهریه = قوة الظهر.

ظُهری { ص. عر. ۱: ظهریه. اوکله‌یه منسوب ومتعلق. [زوالی دها مستعملدر.]

ظَهرِیّه { سث. عر. بر مکتوب وسائر ورقه‌نك آرقه‌سنه یازیلان یازی، آرقه سنده‌کی شرح: ظهریه‌سی واردر؛ ظهریه‌سنی اوقودیکزمی؟

ظُهور { سذ. عر. ۱. میدانه چیقمه، ظاهر اولمه، چیقمه، کورینمه: کونش ظهور ایتدی؛ صوقاغك کوشه سندن ظهور ایدیویردی. ۲. حاصل اولمه، وجوده کلمه، تحدث، تکون: آرقه‌مده بر چیبان ظهور ایتدی. ۳. کشف، ایجاد، بولنمه: آمریقانك ظهوری؛ توتونك ظهوری؛ تلغرافك ظهوری. ٤. مشهور بر آدمك ویا فوق العاده بر حالك میدانه کلمسی: دین مبین اسلامك ظهوری؛ بحر محیطده فورطنه‌لرك ظهوری. || نوظهور = یکی چیقمه، یکی ایجاد.

ظُهورات { سث. جم. عر. مأمول ومنتظر دکل ایکن آکسزین وقوعه کلن احوال و بویله احوالك ایجاب ایتدیردیکی مصارف: ظهوراته قارشی بر مقدار آقچه بولندیرمق شرطدر. || ظهوراته تابع اولمق = اولدن صورت اجراسی تعیین اولنمیوب ظهور ایده‌جك احواله کوره اوله‌جق اولان: اورایه کیتدکدن صکره خط حرکتمز ظهوراته تابع اوله‌جقدر؛ ظهورات واپوری = سیاحت پروغرامی خارجنده وفوق العاده بر لزوم اوزرینه حرکت ایتدیریلن واپور.

ظُهوری { سـ. اورته اویوننده مضحك شخصی اجرا ایدن مقلد: ظهوری قولی = اورته اویونی طاقمی.

ظَهیر { ص. عر. [« ظهر » دن صث.] آرقه چیقان، معین، مددکار، یاردیمجی.

ع

ع { عین. س. [عربیده سث.] ترکجه الفبانك یکرمی برنجی حرفی اولوب، بوغازدن اولان مخرجی السنهٔ سامیه‌یه مخصوص اولمغله، لسانمزده یالکز عربیدن مأخوذ کلمه‌لرده بولنور. الفبانك ترتیب اصلیسی اولان ابجد صره‌سنده اون آلتنجی حرف اولوب، شکل عبرانیسی ع وشکل سریانیسی ـــ درکه عربی ایله مشابهتلری ظاهردر. شکل اصلیٔ قدیمی بر دائره وحلقه‌دن عبارت اولمغله السنهٔ سامیه‌ده کوز دیمك اولان بو إسمله تسمیه اولنمشدر. لسان یونانیده بوشکل اصلی یی (ع) محافظه ایتدیکی حالده، حرکه یرینه کچوب، ضمهٔ مبسوطهٔ ثقیله کبی اوقونور. عربی اولمیان کلمه‌لرده استعمالیله مثلا عربه وعلکساندر یازلمسی غلط فاحشدر. رقم کبی استعمالنده ۷۰ عددینه دلالت ایدر.

عابِد { س. ص. عر. ث: عابده. جم: عبده. [« عبادة » دن سف.] طاپان، طاپینان، عبادت ایدن، اهل تقوی، زاهد: عابد آدمدر: عابده بر قادین؛ عابدك عبادتی؛ عبدهٔ اوثان = بته طاپانلر.

عابِدانه { ص. ح. فا. عابد و زاهده یاقیشیر صورتده، عابدجه: بر طور عابدانه ایله؛ عابدانه عمر سوریور.

عابِر { ص. عر. ث: عابره. جم: عابرین. [« عبور » دن سف.] کچن، عبور ومرور ایدن: مارین وعابرین = کلوب کچنلر.

عاتِق { ص. عر. [« عتق » دن سف.] ۱. آزاد اولمش، آزادلی، اعتاق اولنمش (کوله). ۲. اسکی، قدیم. [« عتیق » دها مستعملدر.]

عاج { سذ. عر. ۱. فیل دیشی. ۲. باغه.

عاجِز { ص. عر. ث: عاجزه. جم: عجزه. [« عجز » دن سف.] ۱. اقتدارسز، غیر مقتدر، ضعیف، کوشك، الندن ایش کلمز: عاجز بر آدمدر: کندی ایشنی کورمکدن عاجزدر. ۲. شاشیرمش، نه یاپه‌جغنی بیلمز، درمانسز: بن بو ایشده عاجز قالدم؛ انسان جواب ویرمکدن عاجز قالیر. ۳. اذ. تواضع طریقیله متکلمدن کنایه اولور: عاجزلری، عاجز بنده‌لری. || دار العجزه = کندیلرینی بسلمکدن عاجز اولان بیچاره و سقط فقرانك بیتوتت واعاشه‌سنه مخصوص خیرات دائره.

عاجِزانه { ص. ح. فا. ۱. عجز واقتدارسزلقله، حقیرانه: عاجزانه تقدیمنه جرأت قلندی؛ عاجزانه بر کتاب یازمغه باشلادم. ۲. اذ. متکلمدن کنایه اولور: طرف عاجزانه‌مه ارسال بیوریلان تحریرات ید عاجزانه‌مه واصل اولدی.

عاجِزی { ص. فا. بو عاجزه عائد ویا منسوب ومتعلق، متکلمدن کنایه اوله‌رق محویت وتواضع تعبیریدر: پدر عاجزی = پدرم؛ سوی عاجزی یه = طرف عاجزانه‌مه.

عاجِل { ص. عر. ث: عاجله. [« عجله » دن سف.] ۱. عجله‌لی، عجله‌جی، مستعجل: تشبثات عاجله. ۲. شمدیکی، حاضر، مستقبل ومهلتلی اولمیان، پشین، آجل مقابلی، معجل: امر عاجل، دوای عاجل، مهر عاجل.

عاجِلاً { ح. عر. عجله ایله، مستعجل اوله‌رق، سریعاً، درحال:

مکتبك عاجلاً کشادی مطلوبدر.

عاد { سخذ. عر. یمن جهتنده سا. کن بولنمش برقوم قدیمدرکه هود (عم) ه ایمان کتیرمیوب کفر وشرکده اصرار ایتدکلر. یچون طرف باریدن قهر اولنمشدر.

عادَت { سث. عر. ج: عادات. [ترکیبات عربیه‌ده: عاده] ۱. آلیشلمش شیء، الفت، هر وقت یاپیلان: صباح ارکن قالقمق عادتیدر: بیلدیکنی کیمسه‌یه کوسترمه‌مك عادتیدر. ۲. رسم، دأب، اصول، هرکس طرفندن رعایت اولنه کلن حال: بو مملکتك عادتی بودر؛ عادت بلده؛ عادت حسنه، عادت سیئه؛ عادة الله = حکم ازلیء ربانینك جاری اولدیغی طریق، نظام و اصول طبیعت. ۳. تز. قادینلرك آیده بر کره کوردکاری حیض، آی باشی: عادت اوستنده ایدی. || خارق عاده، خارق العاده = عادة اللهه مغایر اوله‌رق واقع اولان حال، معجزه وکرامت کبی عادة اللهك مافوقنده وقوع بولان حال. || علی العاده = عادت اولدیغی یعنی هر وقت وقوع بولدیغی کبی، عادتا، بیاغی. || فوق العاده = هر وقتکینك اوستنده وخارجنده اوله‌رق، صورت مخصوصه‌ده، آیریجه: فوق العاده حرمت ورعایت ایتدیلر؛ فوق العاده بر ضیافت ویردی.

عادَتا { ح. عر. [طوغریسی: عادةً] ۱. عادت اولدیغی اوزره، هر وقتکی کبی، علی العاده. ۲. بیاغی صورتده، عادی بر صورتله: عادتا بر یمك. ۳. دوزجه: بو عادتا سرقت.

عادِل { ص. عر. ث: عادله. [« عدل » دن سف.] عدالت صاحبی. اجرای عدل ایدن، احقاق حق ایدن: آمر عادل، حکومت عادله. || شاهد عادل = عدالت اوزره یعنی طوغری شاهد.

عادِلانه { ص. ح. فا. عدالت صاحبی بر آدمه یاقیشیر صورتده: حکم عادلانه.

عاده { سث. عر. خارق العاده، علی العاده، فوق العاده. با: عادت.

عادی { ص. عر. ث: عادیه. ۱. عادت اولان، معتاد، هر وقتکی، فوق العاده اولمیان: عادی کون؛ امور عادیه. ۲. بیاغی. آشاغی: عادی بر آدمدر؛ پك عادی بر یمك یاپمشیدی. || مق. حقوق عادیه: حقوق جزائیه‌دن اولمیان: محاکم عادیه = جزا محاکمنك غیری، حقوق محکمه‌لری.

عادیلك { س. بیاغیلق، آشاغیلق: اونك عادیلکی قیافتندن بللیدر.

عار { سذ. عر. ۱. شین، نقیصه، عیب، اوتانه‌جق شیء: او ایش بنم ایچون عاردر. ۲. اوتانمه، محجوب اولمه، حیا، محجوبیت، شرم: بو آدمده هیچ عار ناموس یوقمیدر؟

عارِب { ص. عر. ث: عاربه. [« عرب » دن سف.] عرب جنسیتنه منسوب اولان: عرب عاربه = اساساً و خالص عرب جنسیتنه منسوب اولان عرب.

عارسز { ص. حیاسز، اوتانماز، یوزی پك.

عارسزجه { ح. اوتانمیه‌رق، اوتانمقسزین.

عارسزلانمق { فل. عارسزلق ایتمك، عارسزجه حرکت ایتمك، رد اولنه‌رق قوغلدیغی حالده ینه اوتانمقسزین مراجعت ایتمك.

عارسزلق { س. حیاسزلق، اوتانمازلق، رد اولنه‌رق قوغلدیغی حالده ینه اوتانمیوب مراجعت ایتمه: آرتق عارسزلق ایدیور.

عارِض { ص. عر. ث: عارضه. [« عرض » دن سف.] طبیعی وذاتی اولمیوب صکره‌دن حاصل اولمش، ظهور ایدن، کلوب یاپیشان: کندیسنه برحال، برخسته‌لق عارض اولدی: بوسنه اکینلره بر بوجك عارض اولدی.

عارِض { سذ. عر. یاکلق: عارض آل.

عارِضه { سث. عر. ج: عوارض. عارض اولان حالت، صکره‌دن کلوب تعلق ایدن نقیصه: بر عارضه‌یه اوغرادی؛ عوارض متنوعه‌یه دوچار اولدی.

عارِضی { ص. عر. ث: عارضیه. ذاتی وخلقی اولمیوب صکره‌دن ظهور وتعلق ایدن: علم انسانده ذاتی دکل عارضی بر حالدر.

عارِف { ص. عر. ث: عارفه. [« عرفان » دن سف.] بیلن، بیلکی صاحبی، دانا،

آشنا، واقف: عارف اسرار، هنر وفنده عارفدر: عارف بالله = حق تعالایی حقیله آکلامش؛ مرشد عارف = اسرار الهیه یه واقف اولان مرشد.

عارفانه { صـ. ح. فا. عارف احوال واسرار اولان مرد دانایه یاقیشیر و سزاوار بر صورتده: بعض مقالات عارفانه‌سنی اوقودم: عارفانه اجرای وعظ ونصیحت ایدیور. [بآ: حریفانه]

عارلانمق { فل. اوتانمق، محجوب و شرمنده اولمق: بو آدم عارلانمق بیلمز می؟

عاری { صـ. عر. ؤ: عاریه. [« عری » دن سف.] ۱. چیلاق، برهنه. ۲. خالی، بوش، تهی، بری، مبرا: زینتدن، ریادن عاری.

عاریَت { سف. عر. اودونج، مو. قتاً و اعاده اولنمق اوزره آلنان شیء: کتاب عاریت ویرلمز؛ عاریت آلنان آت انسانی یاری بولده یایا براقیر؛ عاریت آلمق = استعاره ایتمك، اودونج آلمق؛ عاریت و یرمك = اعاره ایتمك، اودونج ویرمك.

عاریَه { صـ. عر. اودونج او. له‌رق، استعاره و یا اعاره طریقیله: بو کتابی فلاندن عاریهً آلدم.

عاریَتی { اکرتی دیدیکمز لغتك طوغریسی اولمق اوزره ایجاد اولنمش غلط فاحش بر لغت اولوب ذاتاً « اکرتی » خالص وفصیح ترکجه بر لغت او. لدیغندن بو ایجاد غریبه حاجت یوقدر.

عازم { صـ. عر. [« عزم » دن سف.] ۱. قصد ونیت ایدن، قطعیاً قرار ویرن: عازم سفر اولدی. ۲. بر یره حرکت ایدن، منهیً عزیمت اولان: عازم دار بقا اولدی.

عاشر { عر. ؤ: عاشره. او. نجی: باب عاشر؛ دفعهٔ عاشره.

عاشراً { ح. عر. اونجی اوله‌رق، اونجی درجه‌ده: عاشراً شونی یاپملی.

عاشق { صـ. عر. ؤ: عاشقه. ج: عشاق، عاشقین. [« عشق » دن سف.] ۱. برینه عشق وعلاقه ایدن، مبتلا، یانیق: قیس لیلایه عاشق ایدی: عاشق دیدار؛ عاشقه جور ایتمك: عاشق اولمق = تعشق ایتمك. ۲. جمال الله علاقه ایتمش کبی مربوط اولان، شیدا. ۳. عو. ساز وطنبوره چالان قهوه شاعری. — عاشقان جمع فارسیسی‌ده قوللانیلیر.

عاشقانه { صـ. ح. فا. عاشقلره یاقیشیر حال وصورتده: عاشقانه شرقیلر؛ عاشقانه برنعره آتدی؛ عاشقانه طور وحال.

عاشقلق { سـ. ۱. عاشقك حال و صفتی، عاشق اولمه، عشقه ابتلا: عاشقلق انسانك راحتی سلب ایدر بر حالدر. ۲. ساز وطنبوره چالان قهوه شاعرینك حال وصفتی.

عاشوراء { یاخود عشوراء. سف. عر. ۱. محرمك او. نجی کونی که قبل‌الاسلام دخی رسمی برکون ایدی. ۲. یوم

مذکور ده پیشیریلوب طاغیلمسی معتاد اولان معروف برطاتلی که دوکلش بغدایله میوه وحبوباتك اکثرندن برر مقدار قاریشدیر. لغله یاپیلیر.

عاصِف { صـ. عر. ؤ: عاصفه. ج: عواصف. [« عصوف » دن سف.] پك سرت، پك شدتلی، شدتله اسن: ریح عاصف، ریح عاصفه. [زیرا ریح عربیده مذکر ومؤنث اعتبار اولنور.]

عاصِم { صـ. عر. ؤ: عاصمه. [« عصمة » دن سف.] عصمتلی، کناه وحرامدن متوقی، پرهیزکار، ناموسلی، عفیف.

عاصی { صـ. سر. ؤ: عاصیه. ج: عصاة. [« عصیان » دن سف.] ۱. اطاعتسز، سرکش، باغی، باش‌قالدیران: عاصی اولدی. ۲. اوامر الهیه‌یی اجرا ایتمین، کنهکار: عاصیلر دوچار عقوبت اخرویه اولور. ۳. خیدود، شقی: عصاته قارشی سوق عسکر اولندی.

عاصیلق { سـ. ۱. اطاعتسزلق، سرکشلك، بغی، طغیان. ۲. کنهکارلق، اثم. ۳. خیدود. لق، شقاوت.

عاطِر { صـ. عر. ؤ: عاطره. [« عطر » دن سف.] کوزل قوقولی، رایحهٔ طیبه‌سی اولان: خاطر عاطرلرینی استفسار ایتمك.

عاطِف { صـ. عر. ؤ: عاطفه. [« عطف » دن سف.] ۱. یوزینی چویرن، میل ایدن، مائل، متوجه. ؤ. ۲. برینه توجهی و میل و محبتی اولان، لطف و توجهله باقان. ۳. د.

ایکی کلمه و یا جمله‌یی ربط ایدن (کلمه) : حرف عاطف (حرف عطف) ؛ واو عاطفه ؛ حروف عاطفه .

عاطِفَت { سف. عر. ج : عواطف. توجه، میل، حسن ظن، مرحمت : عاطفت افزای صدور اولان ارادهٔ سنیه .

عاطِل { ص . عر . ة : عاطله . (« عطل » دن سف .) ۱. ایشسز، ایشلمز، بوش طورور، معطل، بطال. ۲. تنبل، کسلان. ۳. ط. تأثیرسز، حکمسز .

عافِیَت { سف. عر. امراض وعللدن سالم و بری اولمه، صحت، تندرستی : عافیتده اولمق؛ اعادهٔ عافیت ایتمك. ||عافیت اولسون ، اوله = بر شئ بیوب ایچنلره ویا حمام وتراش کبی صحت بدنه تعلق ایدن برایشدن چیقانه ایراد او. لنور دعاتعبیریدر. (طیاق یینه‌ده بعضاً استهزا طریقیله سویلنیر.)

عاقِبَت { سف. عر. ج : عواقب. ۱. صوك ، آخر، پایان، نهایت انجام : بوچاپقینك عاقبتی نه اولهجق ؟ عاقبتی دوشونمك. ۲. نتیجه : عاقبتی خیر در. = ح. نهایت ، آخرکار، بالآخره: عاقبت بم دیدیکمك طوغریلغنی آکلادی؛ عاقبت بم دیدیکمه کله‌جکسکز. ||عاقبة الامر = ایشك صوکنده ، نهایة الامر .

عاقِبَت اَندیش { ص. فا. (عر. عاقبت = فا. اندیشیدن = دوشونمك) هر ایشك صوکنی ونتیجه‌سنی اولدن دوشونن، دور اندیش .

عاقِبَت بین { ص فا. (عر. عاقبت = صوك . فا. دیدن = کورمك) هر ایشك صوکنی اولدن کورن، دوربین .

عاقِد { ص . عر . ة : عاقدین . (« عقد » دن سف .) مق. برمقاوله وشرکت وسند وسائره عقد و امضا ایدنلرك بهری : عاقدلرك مراجعتی اوزرینه ؛ عاقدین حاضر اولدیغی حالده .

عاقِر { ص . عر . (« عقر » دن سف . — مذکر یله مؤنثی بردر) ۱. قیصیر، طوغورماز، عقیم. ۲. محصولات ویرمز، غیر منبت. || عاقرقرحا = عودالقرح دنی دیدکاری دوائی کوك.

عاقِل { ص . عر . ة : عاقله. ج : عقلاء. (« عقل » دن سف .) ۱. عقللی، اوصللی، هوشیار ، خرد مند : مرد عاقل؛ کار عاقل (وغلطی : کار عقل) = عقللی آدم ایشی : بوکار عاقل دکلدر. ۲. بالغ، سن رشده واصل : ایکی اوغلندن بری عاقل ودیکری صبیدر. (بعض محللرده، قبیله رئیس واختیارلرینه‌ده دینلیر.) = ج. با : عقلا .

عاقِلانه { ص. ح. فا. عقللی آدمه یاقیشیر صورتده، عقل وادراکله، خردمندانه : عاقلانه حرکت؛ عاقلانه دوشونیور .

عاکِف { ص. عر. (« عکف » دن سف .) عبادت ایتمك اوزره حرم شریفده یاخود دیکر بر محل مبارکده اختیار عزلتله قیانوب اوتوران. (« معتکف » دها مستعملدر .)

عال { ص. عر. (« علو » دن سف. (عالی کبی) یوکسك، بالا : عال العال = بالاتر ، پك عالی ، اعلا : مجلس عال العال. (یالکز بوتعبیرده مستعملدر. یا : عالی.)

عالَم { سف . عر . ج : عالمین ، عوالم. ۱. کائنات، مخلوقات، کافهٔ اجرام سماویه وما فیها ، جهان : جناب حق عالمی یارا. تمشدر ؛ بتون عالمك خالق و صاحبیدر. ۲. برشمس ایله اوکا تابع اولان یعنی اوتك اطرافنه دور ایدن سیاراتك تشکیل ایتدکلری دائره : عالم شمس ؛ رب العالمین . ۳. دنیا ، کرهٔ ارض : دور عالم ؛ عالمك هر طرفی طولاشلدی. ٤. انسانلر، خلق : عالم بیلیر؛ عالم ایشیتدی. ٥. جمعیت، جماعت، آیریجه بر حال وصورت ابراز ایدن اجتماع و یا کیفیت : بر اکلنجه عالمی یاپدی؛ چوجقلق عالمی، مکتب عالمی باشقه برحالدر؛ عالم معنا = رؤیا حالی ؛ عالم آب = عشرت جمعیتی: کندی عالمنده‌در = کندی حالنده؛ عالم ارواح، عالم ملکوت، عالم لاهوت ، عالم غیب = عالم روحانی . || فخر عالم = خاتم الانبیاء (صلعم) افندمز .

عالِم { ص . عر . ة : عالمه . ج : علماء . (« علم » دن سف .) بیلن ، بیلکیلی ، بیلکیچ : عالم ذات ؛ عالم هر فن. = ج. ۱. علم ایله اشتغال ایدنلر ، علوم متنوعه‌یه آشنا اولانلر : علماء فقه ، علماء هیئت . ۲. طریق تدریس وقضایه منسوب اولوب زی وقیافت مخصوصه ده بولنانلر ، طریق علمی منسوبینی : علمادن بر ذات .

عالَم آرا { ص . فا . (عر. عالم = جهان . فا. آراستن =

طوناتمق] عالمی تزیین ایدن ، عالمك زینتی اولان .

عالَم آفروز { صـ. فا. [عر. عالم. جهان ـ فا. افروختن = پارلاتمق] عالمی پارلاتان ، بتون عالمه نور صاچان .

عالِمانه { صـ. حـ. فا. عالمه یاقیشیر صورتده : عالمانه بر طورله .

عالَمپَناه { صـ. فا. [عر. عالم = جهان ـ فا. پناه = ملجأ] جهانك ملجأ و معاذی : پادشاه عالمپناه .

عالَمتاب { صـ. فا. [عر. عالم = جهان ـ فا. تافتن = پارلامق] جهانی پارلادان : آفتاب عالمتاب .

عالَمسوز { صـ. فا. [عر. عالم = جهان ـ فا. سوختن = یاقمق] جهانی یاقان .

عالَمگیر { صـ. فا. [عر. عالم = جهان ـ فا. گرفتن = طوتمق] ١. جهانی طوتان ، دنیایی ضبط ایدن ، فاتح عالم ، جهانگیر . ٢. بتون عالمه یایلان ، دنیایی طولدیران : اونك صیت وشهرتی عالمگیر اولدی .

عالَمی { صـ. عر. ث : عالمیه . جهانه منسوب ومتعلق ویا عائد اولان . = سـ. جـ. فا : عالمیان = دنیا آدملری ، بتون کرهٔ ارض اهالیسی ، انسانلر : ولی نعمت عالمیان = بتون خلقك ولی نعمتی .

عالَمین { سذ. جـ. عر. فد : عالم. با : عالم .

عالی { صـ. عر. ث : عالیه . [« علو » دن سف.] ١. یوکسك، یوجه ، رفیع ، بلند : بر بنای عالی ؛ بر قصر عالی . ٢. قدری یوکسك، غلو مرتبه صاحبی ، سامی ، بالا : جانب عالیلرینه؛ مقامات عالیه؛ فرمان عالی . || باب عالی . با : باب . || مکتب عالی ، مکاتب عالیه = اعدادیه دن صکره کیریلن مکتب که بر فن ویا مسلکه مخصوصدر : طبیه ، ملکیه ، حربیه، بحریه، حقوق مکتبلری، هندسه خانه کبی .

عالی تَبار { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ تبار = صوی] بیوك بر نسل ونسبه منسوب اولان، شریف، نجیب.

عالی جاه { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ جاه = منصب] بیوك مسند و منصبده بولنان .

عالی جَناب { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ جناب = جانب] حیثیت ذاتیه‌سنی محافظه ایله خست ودنائتی وکوچکلکی ارتکاب ایتیوب کرم وسخاوته مائل بولنان.

عالیجَنابلق { سـ. سخاوت، کرم، علو شانله ایدیلن کرم.

عالیشان { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ شان = م] شان وشرفی رفیع و بلند او . لان : نشان عالیشان ؛ وزیر عالیشان.

عالیقَدر { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ قدر = در ـ جه، مرتبه] قیمت و درجه‌سی یوکسك، رفیع الدرجات : پدر عالیقدر.

عالی گُهَر { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ فا. گهر = طینت] طینت و جوهر ذاتیسی رفیع وبلند اولان.

عالی مَقام { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ مقام = یر] و :

عالی مَکان { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ مکان = یر] یری ورتبه ومقامی رفیع اولان.

عالی هِمَّت { صـ. فا. [عر. عالی = یوکسك ـ همت = م] علو همتی اولان، همتی رفیع و بلند وچوق اولان .

عام { سذ. عر. جـ : اعوام. یل، سنه، سال : اعوام وشهور توالی ایتدکجه.

عامّ { صـ. عر. ث : عامه. جـ : عوام. [« عموم » دن سف.] ١. عمومه یعنی هرکسه عائد، عمومی، جمله‌یه راجع : لطف عام، نفیر عام، طریق عام. ٢. خواصه مخصوص اولمیوب عموم ایچون اولمغله منتخب وکزیده اولمیان، عادی، بیاغی : خرج عام = هر کسك خرجی اوله بیله‌جك صورتده اوجوز وعادی. || د. اسم عام = مدلولی مفرده معین و محدود اولمیوب جنسنه عائد اولان اسم : طاش، صو، آت کبی که اسم خاص وعلم دیللن بغداد، طونه، اسکندر کبی اسملردن فرقلیدر. || طریق عام = هرکسك حق مروری اولان صوقاق. || نفیر عام = علی العجله اهالیدن

طوپلانیلان غیرمنتظم عسکر، باشی‌بوزوق. = سف. عر. عموم، کافهٔ خلق، خاص مقابلی: معلوم خاص وعام. = سف. عر. عموم، بتون خلق، اهالی: عامه‌یه معلوم اولدی: عامه‌نك معلومیدر. = ج. بیانی خلق، عادی آدملر، خواص مقابلی: عوامه مخصوص تعبیرات: عوامك آکلایه‌جغی شیٔ اولمیوب خواص ایچوندر.

عامِر (ص. عر. ژ: عامره. [« عمران » دن سف.] ۱. معمور، آبادان، خراب ضدی. ۲. مسکون، شن، اهالیسی وشنلکی اولان، متروك وخالی اولیان: بلاد عامره. ۳. کوزل ایشلمش، اعمار اولنمش: اراضیٔ عامره. ٤. دولته عائد. رسمی، سلطنت سنیه‌یه منسوب ومتعلق: ترسانهٔ عامره، طوبخانهٔ عامره، مطبع عامره، اصطبل عامره. [بوکبی تعبیرات رسمیه‌ده موصوف مذکر ویا فارسی اولدیغی حالده صفتك مؤنث قوللانلسی غلط مشهور اولمغله‌رق معتاد اولمشدر.]

عامِل (ص. عر. ژ: عامله. [« عمل » دن سف.] ۱. ایشلین، یاپان، فاعل: بونك عاملی فلاندر: عوامل کیمیویه. ۲. تأثیر ایدن. مؤثر. ۳. برقاعده ویانصیحت وسائره‌یی موقع فعله قویوب اجرا ایدن، اونکله عمل یعنی اوکا کوره حرکت ایدن: علیله عامل بر عالم: خلقه ایتدیکی وعظ و نصیحتله کندیسی دخی عاملدر.

عامِل (سف. عر. ج: عمال. عربلر زماننده اداره مأموری، والی، متصرف: حضرت عمر (رضه) جانبندن بصره عاملی نصب بیورلمشیدی.

عامِل (سف. عر. ج: عوامل. د. [نحو عربیده] بر کلمه‌نك اعرابی موجب اولان کلمه: عامل لفظی، عامل معنوی. [جمعی « عمله » اولان عامل مفرد اولمغله‌رق لسانمزده مستعمل دکلدر. با: عمله.]

عامّه (سف. عر. [« عموم » دن سف. ژ.] عموم، خلق، عوام ناس: عامه‌یه معلوم اولدی.

عامّی (ص. عر. ژ: عامیه. عوامه عائد، خاصه مخصوص اولیوب عوامه خرجی اولان، عادی، بیانی؛ لغت عامیه = لسان عربینك بین العوام مستعمل اولان اعرابسز وغلط شیوه‌سی.

عانه (سف. عر. تس. قاصیق آلتی، اوت یری.

عائِد (ص. عر. ژ: عائده. [« عودة » دن سف.] ۱. دونن، رجوع وعودت ایدن. ژ. ۲. تعلق ایدن، مناسبت وتعلق اولان، راجع، دائر: بو وظیفه بکا عائد دکلدر: بونك نیك و بدی کندیسنه عائددر.

عائِده (سف. عر. ج: عائدات، عوائد. برینه راجع و عائد اولان رسم و ویرکی یاخود ایراد: کندیسنك وفقدن عائداتی واردر: کندیسی عوائدینی منظماً آلیور. [مفردی چوق قوللانلماز.]

عائِق (ص. عر. ژ: عائقه. [« عوق » دن سف.] آلیقویان، تأخیر ایدن. ژ.

عائِقه (سف. عر. ج: عوائق. [« عوق » دن سف. ژ.] آلیقومغه وتأخیره سبب اولان شیٔ، سبب مانع: بعض عوائقدن طولایی کری قالدی.

عائِله (سف. عر. اداره واعاشه‌لری بر آدمه عائد اولان زوجه واولاد وابوین وسائر اشخاص مجموعی، فامیلیا، اهل بیت، خانه‌ندان، عیال: عائله‌سنی اعاشه ایچون کیجه کوندوز چالیشمغه مجبوردر؛ بیوك بر عائله‌یه، فقیر لکن ناموسلی بر عائله‌یه منسوبدر.

عَباء (سف. عر. ۱. یوکدن معمول معروف قبا قماش. ۲. یوقاشدن معمول اوستلك روبه، خرقه. = ص. عبادن معمول: عبا پوتور؛ عبا ترلك. || آل عبا = اهل بیت جناب نبوی که جله‌سنی مبارك عبا لریله صارمش اولدقلرندن بو اسم قالمشدر.

عَباپوش (ص. فا. [عر. عبا = م. فا. پوشیدن = کیمك] عبا کیین، عبادن خرقه کیین، درویش.

عِباد (سف. جم. عر. فد: عبد. با: عبد.

عِبادَت (سف. عر. ج: عبادات. ۱. قولاق، بندکی. ۲. طاعه، طاپغه، پرستش، نماز: جناب حقه عبادت ایتمك؛ آتشه، بته عبادت ایدنلر. ۳. طاعت، تقوی: کیجه کوندوز عبادتله مشغولدر.

عِبادَتخانه { س. فا. (عر. عبادت = پرستش . فا. خانه = او) جناب حقه ویا بر معبود باطله عبادت ایتمکه و طاپنمغه مخصوص بنا، معبد.

عِبادَتگاه { س. فا. (عر. عبا. دت = پرستش . فا. گاه = محل) عبادت یری، معبد، عبادتخانه .

عِبارَت { سث. عر. ۱. متشکل، مرکب، بر شیئك عینی اولوب باشقه‌سی اولیان : دوزینه اون ایکی شیئدن عبارتدر ؛ ذکر وعبادت ذهن وقلبی جناب حقه ربط وحصر ایتمکدن عبارتدر. ۲. (شعرده نادراً) عبا. ره. با : عباره. (عباره ایله بر لغت اولدیغی حالده، لسانمزده محل استعمالی بسبتون باشقه اولوب صفت کبی قوللانیلیر .)

عِبارَه { سث. عر. ج : عبارات. ۱. یازیلی بر افاده نك صورت ترکیبی، صورت خارجیه و لفظیه‌سی، معنا و مفهومندن صرف نظرله یالکز الفاظی و ترکیب لفظیسی : عباره‌سی دوزکون ؛ عباره‌نك تزیینی ؛ عباره‌سی آچیق، مغلق؛ عباره اوقومق، سوکمك. ۲. بر قاچ جمله و یاکلامدن عبارت ترکیب، فقره = فلان کتابدن بر عباره ایراد ایتدی. || بعبارتها = عبا. ره‌سیله، مآل و مفهومنی آلمغله اولیوب کندی عباره‌سنك عینیله : فلان کتابدن بر فقره‌یی بعبارتها نقل ایتدی. (شعرده نادراً « عبارت » صورتنده قوللانیلیر.)

عَبّاسی { ص. عر. ؟ : عباسیه. عم پاك جناب نبوی حضرت عباس (رضه) سلاله‌سنه منسوب ومتعلق : خلافت عباسیه؛ دور عباسی. = سند. عر. ۱. سلاله‌ٔ عباسیه منسوبی : عباسیلرك دوری. ۲. شاه عباس صفوی یه منسوب بر ایران سکه‌سی .

عَبَث { سند. عر. فائده‌سز ایش، اوبونجاق قبیلندن بیهوده وبوش عمل، ما لا یعنی، صاچمه : عبثله اشتغال ایتمك؛ بوکا صرف ذهن ایتمك عبثدر.

عَبد { سند. عر. ج : عباد. ۱. قول، کوله، بنده : عبد قدیم، عبد صادق، عبد مملوکاری. ۲. مخلوق، اللهك یاراتدیغی، انسان : عبدك وظیفه‌سی ربنه عبادت ایتمکدر؛ عبادك ایشلرینی کورمك؛ اضعف العباد. || عباد الله = اللهك قوللری، انسانلر، نوع بشر. || عباد الله ! هرکس آلسون دیه بك اوجوز صاتیلان شیٔ حقنده ایراد اولنور : یکرمی پاره یه عباد الله !

عَبَده { سند. جم. عر. فد : عابد. با : عابد.

عِبَر { سث. جم. عر. فد : عبرت. با : عبرت.

عِبرانی { سث. ص. عر. ؟ : عبرانیه. بنی اسرائیل قومنه منسوب و متعلق و یا بو قوم افرادندن اولان : عبرانیلرك جزیرة العربدن فلسطینه هجرت ایتمش اولهجه‌لرنده شبهه یوغیسه‌ده ابتدا عراقه کیدوب بعده فراتی کچه‌رك قدسه کیتدکلرینجون « عبور » دن مشتق اولهرق عبرانی دینلمشلردر؛ لسان عبرانی؛ حروف عبرانیه.

عِبرانیجه { ص. عبرانیلره منسوب و متعلق : عبرانیجه لسان، یازی. = ح. عبرانیلرك لسانی‌نده ویا طور واصوللرنده : عبرانیجه سویلمك، یازمق، او. قومق. = سد. لسان عبرانی : عبرانیجه عربینك اسکی بر نوع شیوهٔ عامیانه‌سندن باشقه برشیء دکلدر.

عِبرَت { سث. عر. ج : عبر. بر شیئدن احتراز وتوقی ایتمك اوزره درس آلوب انتباهه سبب اولهجق وقعه وحال، بویله بر حال و وقعه‌دن درس آلمه، متنبه اولمه : قباحت ایدنلره جزا ویریلیرکه باشقه‌لری عبرت آلسونلر؛ عبرت آلنه‌جق بر حالدر.

عِبرَت آمیز { ص. فا. (عر. عبرت = م . فا. آمیختن = قاریشدیرمق) عبرتله قاریشیق، عبرتی موجب : عبرت آمیز بر وقعه.

عِبرَت بَخش { ص. فا. (عر. عبرت = م . فا. بخشیدن = باغشلامق) عبرت ویرن، عبرتی موجب.

عَبرَتنُما { ص. فا. (عر. عبرت = م . فا. نمودن = کوسترمك) عبرت کوسترن، عبرتی موجب : بر جزای عبرتنما ایله مجازاة ایتمك .

عِبرَه { ح. عر. عبرت اولمق اوزره، بادیٔ عبرت و انتباه اولمق ایچون : عبرة للسا

ترین کندیسنه جزای سزاسنی ویرملی.

عُبودیّت { سث. عر. ۱. قو. للق، کوله‌لك، بندکی. ۲. منسوبیت، خلوص، اطاعت مفرطه: فلان ذاته عبودیتم واردر؛ عرض عبودیت ایتمك؛ کندیسنه عبودیتم پك اسکیدر. { مقام تواضع ومحویتده حقوق و معارفه‌یه بدل دخی قوالا. نیلیر. }

عُبور { سند. عر. کچمه، آتلامه، بر صویك اوته یاقه‌سنه کچمه: عبرانیلر حضرت ابراهیمك معیتنده بابلی ترکه فرات مجرا. سنی عبور ایتدکلرندن عبرانی تسمیه اولندیلر؛ مرور وعبورك تسهیلی ایچون یوللر وکوپریلر یاپارلر.

عبوس { ص. عر. { « عبوسة » دن سمه. } یوزی اکشی، چاتیق چهره‌لی، کم صورت: عبوس آدم. { چهره‌یه‌ده وصف اولور: } وجه عبوس؛ عبوس الوجه = یوزی اکشی، چاتیق چهره‌لی.

عُبوسَت { سث. عر. یوز اکشیلکی، چهره چاتیقلغی، کولمز یوز: عبوست کوسترمك = یوز اکشیتمك.

عُبَید { سند. عر. { « عبد » مصغری } کوچك قول کوله‌جك، حقیر ودکرسز عبد.

عُبَیدانه { ص. ح. فا. حقیر و دکرسز قوله یاقیشیر صورتده: معروضات عبیدانه‌م.

عَبیر { سند. عر. عنبر. عم. ::

عِتاب { سند. عر. پایلامه، تکدیر، تعزیر، توبیخ، آزارلامه، ترسله: عتاب ایتمك؛ عتابه دو - چار اولمق.

عَتاق { یاخود عتق. سند. عر. { کوله و جاریه آزادی، آزاد ایتمه.

عَتَبه { سث. عر. ج: عتبات. ۱. باصامق، قدمه، پایه. ۲. اشیك، آستان: عتبهٔ فلك‌مرتبهٔ جناب پادشاهی یه. ۳. اشیکی اوپیلن مقام عالی، زیارتکاه، مشهد مقدس: عتبات عالیه‌یی زیارت ایتمك. { عتبات باشلیجه نجف، کربلا، کاظمیه جهتلرنده کی مقامات، بارکه حقنده مستعملدر. }

عِترَت { سث. عر. صوی، اقربا، اهل بیت، عشیرت: عترت جلیلهٔ جناب نبوی.

عَتیق { سند. عر. کوله و جاریه آزادی، آزاد ایتمه. { عتاق کبی. }

عُتَقاء { سند. ج. عر. فد: عتیق. با: عتیق.

عَته { سند. عر. { زیانزدی: عاتاه } بوکامه، اختیارلقدن آ. لیقلاشمه، بوکاقلق: عته کتیر - مك = معتوه اولمق: کندیسنه عته کلمش.

عَتیق { ص. عر. ا: عتیقه. ج: عتقاء. { « عتق » دن صث. — عربیده مذکریله مؤنثی بردر. } ۱. اسکی، قدیم، کهن، دیرین؛ بیت عتیق کعبهٔ شریفه؛ عهد عتیق = تورات. — صحابهٔ کرامك اك اسکیسی اولان ابو بکر صدیق (رضه) افندمزك لقبیدر. { « انت عتیق من النار » تبشیر نبویسنه مظهریتی وجه تلقیب اولمش‌ده مرویدر. } ۲. آزادلی، آزاد اولمش (کوله). || آثار عتیقه = ازمنهٔ قدیمه‌دن قاله آثار مصنعه: آثار عتیقه سلمی؛ آثار عتیقه موزه‌سی.

عَثَره { سث. عر. ج: عثرات. سورچمه؛ یاکلمه، خطا.

عُثمانلی { یا عثمانی. ص. سه. ۱. تابعیتیله مفتخر بولنمه. یعنی دولت علیهٔ عثمانیه‌نك بانیسی سلطان عثمان خان ابن ارطغرل حضرتلرینه نسبتله یاد اولنان غرب ترکلرینه وعمومیتله بودولتك تبعه. سنه ویریلن اسمدر: عثمانلی ترکلری. بنك سویلدکلری لسانله چغتایجه آره‌سنده خیلی فرق واردر؛ عثمانلی لسانی، عثمانلی دولتی، عثمانلی عسکری؛ عثمانلیلرك اخلاقی. ۲. مج. جسارت وکرم وسخا وعلو جناب صاحبی: عثمانلی آدمدر؛ تام عثمانلیدر. ۳. اسکیدن پاشالر معیتنده بولنان اتباع. ٤. طاوله اویونلرنك بر نوعی.

عُثمانلیجه { ص. عثمانلیلره منسوب وعائد: عثمانلیجه لسان، شرقی، قیافت. = ح. عثمانلیلره مخصوص طرز و اصولده ویا بونلرك لسانده: عثمانلیجه سویلك، یاشامق. اوتورمق. = سه. عثمانلی لسانی، غرب ترکجه‌سی: عثمانلیجه لطیف وقولای بر لسان در.

عُثمانلیلق { سه. ۱. عثمانلی قوم وجنسنه منسوبیت ویا دولت عثمانیه‌یه تابعیت، عثمانلی

اولمق حال وصفتی : عثمانلیلغنی تذکره‌سیله اثبات ایتدی؛ عثمانلیلغی لسانندن بللیدر. ٢. مج. جسارت وسخاوت، علو جناب : او آدمك عثمانلیلغی انکار اولنماز.

عُثمانی { ص. عر. ث: عثمانیه. ١. مؤسس دولت سلطان عثمان خان غازی بن ارطغرل حضرتلرینه منسوب ومتعلق : خاندان عثمانی، دولت عثمانیه. ٢. دولت علیهٔ عثمانیه‌یه منسوب ویا عائد اولان : تاریخ عثمانی؛ عساکر عثمانیه؛ ممالك عثمانیه. ٣. عثمانلی یعنی غرب ترکلری قوم وجنسیتنه ولسان ترکیٔ غربی‌یه منسوب ومتعلق : لسان عثمانی؛ لغت عثمانیه؛ صرف عثمانی. [ترکی وترکیه دیمك دها طوغریدر.] || نشان عثمانی = مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینك نام عالیلرینه نسبتله جنتمکان سلطان عبد العزیزخان طرفندن ایجاد اولنمش بر نشاندرکه نشان مجیدیدن بالاتر عد اولنوب رتب مختلفه‌سی واردر.

عُثمانیان { س. جم. فا. عثمانلیلر.

عُجالَت { سث. عر. ١. عجله ایله ودرحال یاپیلان ویا بولنان شیء، ما حضر. ٢. حین حاجتده مراجعت اولنوب درحال دفع شبهه اولنمق اوزره الده و جیبده طاشینان مختصر وقولای ترتیبلی کتاب : عجالة الجراحین. فر. Manuel.

عُجالةً { ح. عر. [عینك ضم و کسریله جائز اولدیغی حالده بزجه غلط اوله‌رق عین مفتوحه ایله زبانزددر.] عجله ایله، سریعاً، همان. علی العجله، ماحضردن: عجالة امری یازلدی: عجالة بر آز شیء یدك.

عَجائِب { سث. جم. عر. فد : عجیبه. با : عجیبه. = ص. تر. [مفرد کبی] عجیب، غریب، تحف، شاشه‌جق : عجائب ایش: عجائب آدم. = ح. تر. غریب شیء! تحف : عجائب! اویله‌می دیدی؟

عَجَب { سذ. عر. جم : اعجاب. شاشمه، شاشه‌قالمه. تعجب، حیرت : عجبده قالدم. = ص. [مذکریله مؤنثی بر] عجیب، غریب، شاشه‌جق، تحف : نه عجب ایش! = ح. عجبا. آیا : یارین بایرام می عجب؟ عر.

عُجب { سذ. عر. خود بینلك، مغرورلق، خودپسندلك، کبر، غرور.

عَجَبا { ح. عر. آیا، شبهه وتردد بیان ایدر : بکلدکلری مسافر کلدی می عجبا؟ عجبا او ده کله‌جکمیدر؟

عَجز { سذ. عر. اقتدارسزلق، بجریکسزلك، ال یتمه‌مه : بن عجزمی معترفم: عجزمله برابر خدمت هوسیله بو ایشه تشبث ایتدم؛ اظهارعجز ایتمك = اقتدارسزلغنی اعتراف ودرمیان ایتمك.

عَجز { سذ. عر. جم : اعجاز. ١. ث. صاغری، انسان و حیوانك کریسی، قیچی؛ عظم العجز = قویروق صوقومی کمیکی. ٢. د. بیتك صوك کلمه‌سی.

عَجَزه { سذ. جم. عر. فد : عاجز. با : عاجز.

عِجل { سذ. عر. صیغیر یاوریسی، بوزاغی. ز.

عَجَلعَجائِب { ص. اعر. «اعجب العجائب» دن غلط ویا «عجل» تأکید ومبالغه ایچون مهمله‌در.] پك عجیب، پك غریب، چوق تحف وکولنج: عجلعجائب بر قیافت. عو.

عَجَله { سث. عر. بر ایشی چابوق یاپمغه ویا چابوق بیتیرمکه چالیشمه، صبرسزلق، ایوکنلك، ایویدیلك، شتاب : عجله ایتمك؛ عجله ایله ایش کورمك. || عجله ایله = چابوق، ایوکنلکله، صبرسزلقله، عجالة. | عجله‌یه کلمك = طار وقته تصادف ایدوب عجله ایله یاپلمق. || علی العجله = عجله ایله، چابوق و صبرسزلقله.

عَجَلَةً { ح. عر. عجله ایله، علی العجله، صبرسزلقله و چابوق یاپمق سعییله : عجلةً یازدم.

عَجَله‌جی { ص. عجله ایله ایش کورن، صبرسز، ایچی طار، عجول : پك عجله‌جی آدمدر.

عَجَم { سذ. عر. جم : اعجام. ١. عرب اولمیان اقوام واممك عمومنه اطلاق اولنور، عربك غیری، فصیح عربی سویلمین آدم : عرب وعجم: اعراب واعجام. ٢. بالخاصه ایرانلی، ایران اهالیسندن آدم. فارس خلقندن : بزم عجم طانیدیغمز آدملرك چوغی ترکماندر. ٣. مو. بر مقام مخصوص. = سخ. تر. ص. ایران، عجمستان : عجمه کیتدی؛ عجم سیاحتنامه‌سی. || عجم کوملکی = ایش ایچون اثواب

اوزرینه کییلن اوزون و ککیش کوملك .

عَجم { سذ. عر. حروفه نقطه قومه. [پك مستعمل اولمیوب آنجق افعال و تفعیل بابندن اسم مفعوللری معجَم و معجّم و سائر مشتقاتی قوللانیلیور.]

عَجَمِستان { سخ. فا. م. ایران، لسان فارسی تکلم اولنان یرلر : عجمستانه سیاحت؛ عجمستانی طولاشمق.

عَجَمی { ص. عر. ۱: عجمیه. ۱. عربك غیری اولان اقوام واممدن برینه منسوب بولنان، عرب اولمیان، عربك غیری. ۲. ایرانی، ایرانلی، فرسی : او عربی بن عجمی. ۳. مج. ۱. تجربه‌سز، مهارتسز، ملکه کسب ایتمه‌مش، مبتدی، شاکرد: عجمی اوغلانی = یکیچری شاکردی وملازمی. ۲. یبانجی: سز بورانك عجمیسی سکز غالبا. [ابتدا لسان خصوصنده قوللانیلوب عرب اولمامغله ایی عربی سویلیه‌مینلره دینلمش، وبعده تعمیم واطلاق اولنمشدر.]

عَجَمیلِك { سـ. تجربه‌سزلك، معلوماتسزلق، مهارتسزلك، مبتدیلك، شاکردلك، یبانجیلق : اونك ده عجمیلکی نه وقته قدر سوره‌جك ؟

عَجن { سذ. عر. یوغورمه، خمور طوتمه، خمور ویا چامور ومعجون واوکا مشابه بر شیئی ال ایله ازوب قاریشدیرمه.

عَجوز { سـ. عر. ج : عجائز. [لسانمزده غلط اوله‌رق « عجوزه » قوللانیلیر.] قوجه قاری، بد خوی و بد لقا اختیارقاری، سحاره ومکاره. || برد العجوز = قوجه قاری صوئوغی که مارت اواخرنده اولور.

عَجول { ص. عر. [« عجله » دن سمب.] پك عجله ایدن، ایچی طار، صبرسز، ایوگن، ایویدی، شتابان.

عَجیب { ص. عر. ۱: عجیبه. [« عجب » دن صش.] شاشه‌جق، غریب، تحف، موجب حیرت : امر عجیب، امور عجیبه؛ عجیب الهیئه = شکل و صورتی غریب؛ عجیب القیافه = قیافتی تحف.

عَجیبه { سـ. عر. ج : عجائب. شاشه‌جق ایش، باعث حیرت وجالب تعجب شیء، غریبه : عجیبهٔ دوران. || عجائب سبعه [وطوغریسی : عجائب سبع] ازمنهٔ قدیمه‌ده یدی عددنده اولان مصنوعات جسیمه ومصنعه که آتنه وافسده برر معبدله آتنه‌نك بر صنمی وردوس لیماننده‌کی باقردن جسیم هیکل ایله اسکندریه فناری وسائره‌ایدی. || اعجب العجائب [غلطی : عجله‌جائب] = کافهٔ عجیبه‌لرك اك عجیبی. = جمعی ترکجه‌ده مفرد وصفت کبی دخی قوللانیلیر. با : عجائب.

عَجین { سذ. عر. ۱. خمور، خمیر. ۲. یوغورلمش شیء، چامور وسائره. ۳. خمور کبی یوغورلمش وقاشیقله ینه‌جك علاج، معجون.

عَدّ { سذ. عر. ۱. صایی، صایمه، شمار، تعداد، احصا : ثوابتی عد ایتمك محالدر؛ عد اولنه‌میه‌جق قدر چوقدر. ۲. مج. طوتمه، صاتمه، اتخاذ ایتمه، اعتبار ایتمه، صایمه : تربیه‌سز آدمی انسان عد ایتمك جائز دکلدر؛ مارت نه قدر صوئوق اولسه ینه بهار عد اولنور.

عَدا { با : ماعدا.

عِداد { سذ. عر. صایی، حساب، شمار : او آدم صلحا عدادینه داخلدر = صلحادن معدوددر.

عَدالَت { سـ. عر. احقاق حق، وهر کسك استحقاقنه تمامیله رعایت، عدل، معدلت، داد، انصاف : اجرای عدالت ایتمك؛ عدالت موجب سعادتدر.

عَدالَتسِزلِك { سـ. حق وانصافه مغایر حرکت، عدل وداد فقدانی.

عَداوَت { سـ. عر. ۱. دشمنلك، خصومت : او آدمك بکا عداوتی واردر. ۲. کین، غرض، بغض : اظهار عداوت ایتمك.

عِدَّت { سـ. عر. زوجندن آیریلان ویا زوجی وفات ایدن قادینك تکرار اولنمك ایچون بکلمکه مجبور اولدیغی مدت شرعیه: عدتنی اکمال ایتمه‌دن اولنه‌مز.

عَدَد { سذ. عر. ج : اعداد. ۱. صایی، شمار، بر مجموعك قاچ فرددن مرکب اولمسی : قویونلرینك عددینی کندیسی‌ده بیلمز. ۲. رقم، مقدار بیان ایدن کلمه ویا اشارت : اوچ، بش، یوز، ۷، ۲۰، ۱۸ عددی. ۳. دانه،

رأس، قطعه : بش عدد کتاب، اون عدد قویون، اوچ عدد کمی. || ر. [حسابده] عددتام = تقسیمده قصوری قالمیان ؛ عدد صحیح = کسوری اولمیان ؛ عدد اعشاری [وطوغریسی : عشری] هردفعه‌سنده اونه تقسیم اولنه‌رق علی‌التوالی بو تقسیمنه دوام اولنان صایی‌که فرانسزلرك کیتدکجه تعمم ایتمکده اولان مقاییس واکیال واوزانی بو اصوله مستنددر ؛ عدد کسری = یاریم واوچده بر وبشده اوچ کبی برعددك قرنتیسی حکمنده اولان رقم؛ عددمرکب = بر عدد صحیح ایله کسر عادی ویا کسر اعشاریدن مرکب اولان صایی ٤ ٣/٤ و١,٣,٨ کبی .

عَدَدی { ص. عر. ٢: عددیه. ١. ر. عدده یعنی مقدار ویا رقمه منسوب ومتعلق. ٢. حق. یومورطه کبی صاییلان شیء .

عَدَسه { سث. عر. جم : عدسات. ١. مرجمك دانه‌سی. ٢. ص. مرجمك دانه‌سی کبی اورته‌سی قالین وکنارلری اینجه جام‌که کوزلك و دوربین و سائره‌ده قوللانیلیر، فر. Lentille .

عَدَسی { ص. عر. ٢: عدسیه . ص. مرجمك شکلنده اوله‌رق دوربین وکوزلك جامی کبی اورته‌سی طرفیندن محدب اولان: عدسی الشکل.

عَدل { سذ. عر. ١. احقاق حق، بیطرفانه حکم، حقانیت، عدالت، داد : دنیا عدل ایله قائمدر؛ عدل پادشاهی ؛ عدل الهی. ٢. مساوات، تساوی، سوی معامله : متعدد ازواجی اولان آدمك بونلر میاننده عدله رعایت ایتمسی شرطدر. ٣. حق. راهن ایله مرتهنك رهنی تودیع ایتدکلری کیمسه.

عَدلی { ص. عر. ٢: عدلیه . ١. احقاق حقه وعدل وداده منسوب ومتعلق. ٢. محاکم ودعاوی ایشلرینه دائر ومتعلق : محاکم عدلیه؛ امور عدلیه.

عَدلِیّه { سث. عر. ١. محاکمه ودعاوی ومحاکماته متعلق ایشلر دائره‌سی : عدلیه نظارتی، عدلیه ناظری؛ عدلیه‌یه مراجعت ایتمك. ٢. الیوم یکرمی غروش قدر ایدر براسکی آلتون.

عَدَم { سذ. عر. ١. یوقلق، وجود ضدی : اونك وجودیله عدمی بردر؛ دیار عدم، صحرای عدم . ٢. اولمامه، بولنمامه، فقدان : عدم اطاعت = اطاعتسزلق؛ عدم اقتدار = اقتدارسزلق؛ عدم اشتها = اشتهاسزلق. [بو معنا ایله یالکز مصدریت معناسنی محافظه ایدن مصادر عربیه‌یه داخل اولوب، مثلا : عدم علم، عدم تربیه، عدم ثروت دینلمز؛ بناءً علیه جمعیت طبیهٔ عثمانیه‌نك قبول ایتدیکی : عدم اجفان، عدم اصابع ، عدم حاسه کبی تعبیرلر یرینه فقدان اجفان، فقدان اصابع الخ دینلسه ایدی دها طوغری اولوردی.]

عَدن { سذ. عر. جنت، بهشت، فردوس، اوچماق : جنات عدن = جنت باغچه‌لری؛ عدن اعلا. [اصل معناسی مسکن دائمی اولوب، یمنده‌کی عدن شهرینك اسمی‌ده بوندن مأخوذدر. عبرانیجه دخی بومعنایه کلوب اوندن آوروپا لسانلرینه کچمشدر : Éden .]

عَدُوّ { سذ. عر. جم : اعداء. جمع الجمعی : اعادی. [لسانمزده واوی مخفف وحرف مد کبی اوقونوب : عدوك ، عدوه دینله‌جك یرده : عدونك، عدویه دینیر.] دشمن، خصم، یاو: عدو جان، عدوی جان = خصم جان؛ عدو قدیم، عدوی قدیم = اسکی دشمن؛ اعدای دین ؛ تجاوز اعادی .

عُدوان { سذ. عر. ١. دشمنلك، خصومت، یاولق. ٢. ظلم، غدر، حقسزلق.

عُدول { سذ. عر. ١. صاپمه، یولدن چیقمه : طریق حقدن عدول ایتدی. ٢. کری دونمه، واز کچمه، نکول : سوزندن عدول ایتدی .

عُدول { سذ. جم. عر. فد : عادل. با : عادل. || حق. هیئت عدول = جنایاتده جرمك موجود اولوب اولمدیغنه واسباب مخففه بولنوب بولنمدیغنه وجداناً قرار ویرن وانتخاب ایله طرف حکومتدن آلنان کیمسه‌لر، فر. Jury .

عِدّه { سث. عر. با : عدت.

عَدید { ص. عر. ٢: عدیده . [«عدد» دن صث.] متعدد، چوق، کثیر : سنین عدیده‌دن بری؛ مکاتب عدیده‌نك شهادتنامه‌لرینی حاملدر.

عَدیل { ص. عر. ٢: عدیله . [«عدل» دن صث.] مساوی، نظیر، اش، اقران، همتا :

نظیر وعدیلی یوقدر؛ بی عدیل = امثالسز، بی نظیر.

عَدیم { ص. عر. ث: عدیمه. [«عدم» دن صش.] برشیئی اولمیان، مالك وصاحب اولمیان، محروم: عدیم الامکان = امکانسز، محال؛ عدیم الاقتدار = اقتدارسز.

عَذاب { سذ. عر. ۱. جزا، مجازاة، جرم و قباحته قارشی قانونك تعیین ایتدیکی معامله. [عربیده اصل اولان بومعنا ایله لسانمزده پك قوللانلماز.] ۲. آخرتده کنهکارلره وشرك وکفر اصحابنه ویریله‌جك جزا واذیت: عذاب جهنم؛ عذاب قبر. ۳. اذیت، جور، عقوبت، اشکنجه: وقتیله مجرملره جرملرینی اعتراف ایتدیرمك ایچون چوق عذاب ایدرلردی. ٤. مج. پك بیوك صیقندی، اذیت، الم شدید: وجملردن عذاب ایچنده‌یم؛ بو قدر صیجاق اوطه‌ده اوتورمق. بنم ایچون برعذابدر؛ عذاب الیم؛ عذاب ویرمك؛ عذاب چکمك.

عِذار { سذ. عر. یاکاق، رخ، رخسار. || خلیع العذار = حیاسز، اوتانماز، عارسز، بی شرم. || کلعذار = کل یاکاقلی.

عذب { ص. عر. ث: عذبه. طاتلی، شیرین، لذیذ، خوش، لطیف: ماء عذب؛ لسان عذب البیان.

عُذر { سذ. عر. ج: اعذار. ۱. ایدیلن برقباحت وقصورك ضروری وغیر اختیاری اولدیغنی اثباتله عفوینی دیلمکه مداراولمق اوزره درمیان اولنان بهانه وسبب: عذرم واردر: عذر شرعی؛ عذر مقبول؛ اعذار واهیه. ۲. بر قصور وقباحتك معذور طوتلمسیله عفوی: عذر دیله‌مك. ۳. مانع، انکل، عائق: عذرم وار ایدی؛ بعض اعذاردن طولایی. ٤. قصور، نقیصه، عیب، سقطلق: بو آرابه‌نك، بو قوناغك عذری واردر؛ برعذری اولمسه ایدی بوقدر اوجوز ویرلمز ایدی.

عَذراء { سث. عر. ج: عذاری. بکر، قیز اوغلان قیز، دوشیزه. = سخ. ث: مشهور بر مصالده وامق اسمنده بر شخص موهومك معشوقه‌سی.

عُذرخواه { ص. فا. [عر. عذر = م. فا. خواستن = ایستمك] عذر دیله‌ین، عذر بیان ایده‌رك عفو ایستین.

عُذوبَت { سث. عر. طاتلیلق، شیرینلك، لذت، لطافت: عذوبت لسان، عذوبت افاده.

عَرّاده { سث. عر. کوچك برنوع منجنیق که متحرك تکرلك اوزرینه موضوع بولنوردی.

عِراق { سخ. ذ. عر. م. بغداد و بصره جهتلرینك اسمیدر. بعده ایرانك بتون غرب شمالی قسمنه یعنی جبال خطه‌سنه‌ده بونام تعمیم اولندیغندن، اصل عراقه عراق عربی وبوکا عراق عجمی نامی ویرلمشدر. || مو. بر مقام مخصوص.

عِراقی { ص. س. عر. ث: عراقیه. ج: عراقیون. عراقه منسوب ومتعلق، عراق اهالیسندن، عراقلی.

عَرائِس { سث. ج. عر. فد: عروس. با: عروس.

عَرائِض { سث. ج. عر. فد: عریضه. با: عریضه.

عَرَب { سذ. ث. عر. [اسم جنس اولوب مفرد وجمعی بردر] من القدیم وطن اصلیسی ومنشئی آسیایه مربوط جزیرة العرب دینلن شبه جزیره اولوب ازمنهٔ مختلفه‌ده آسیانك شام وعراق وآفریقانك شرق وشمال جهتلرینه یایلمش اولان امت نجیبه وقدیمهٔ عربیه افرادندن بهری ویا هیئت عمومیه‌لری: قوم نجیب عرب؛ اولاد عرب؛ بن عربم؛ بر عرب کوردم؛ عرب آبده = اسکی و نسللری منقرض عاد وثمود کبی عرب اقوامی؛ عرب عاربه، عرب عربا = خالص ومن القدیم عرب اولان عربلر؛ عرب متعربه، عرب مستعربه = اساساً عرب اولمیوب بعده عربلره قاریشه‌رق عربلشمش اولانلر؛ جزیرة العرب = عربلرك وطن اصلیلری بولنان والآن هر طرفی فصیح اللسان عربلرله مسکون بولنان شبه جزیرهٔ واسعه، عربستان؛ لسان العرب = عرب امت نجیبه‌سنك من القدیم تکلم ایتدیکی لسان که السنهٔ عالمك اك مکملی والسنهٔ سامیه‌نك اصل واساسی ومصدریدر.

عَرَب { یاخود عراب. س. ص. زنجی، سیاه، سیاهی که مملکتمزه بلاد عربدن کلدکلرندن طولایی بواسمله تسمیه‌لری عادت اولمشدر، و تفریق ایچون اصل عربلره «بیاض عرب» یاخود

« آق عرب » دینلمکه مجبوریت الورمشدر : عرب کوله: عرب خلایق. || عرب صاچی = قارمه قاریشیق ومشوش شیء. || عرب داریسی : قره بوغدای دخی دینلن حبوبات نوعی، فر. Sarrazin .

عَرباء { صث. عر. عرب عرباء = خالص وصافی عرب.

عُربان { سذ. جم. عر. [مفردی یوقدر] بادیه عربلری، خیمه نشین عربلر، عرب بدویلری : عربان چادیرلری؛ عربان ایچنه صوقلمق.

عَرَبجه { صه. عربلرك طرز و حالنه اویغون و بونلره منسوب ومتعلق : عربجه لسان؛ عربجه یاشایش؛ عربجه شرقی. = ح. عربلرك لساننده ویا حال وطرزلرنده : عربجه سویلمك؛ عربجه یاشامق. = سه. لسان عربی : عربجه پك واسع بر لساندر؛ مصر عربجه‌سنك شام عربجه‌سندن خیلی فرقی واردر. || مج. آکلاشلمیان، مجهول شیء : بو بنم ایچون عربجه‌در.

عَربَده { سث. عر. غاوغا، نزاع، کورلدی : چارشیده بر عربده اولدی.

عَربَده‌جو { صه. فا. [عر. عربده = غاوغا. فا. جستن = آرامق] غاوغا وکورلدی آرایان، غاوغا چیقارمغی سون، غاوغاجی.

عَرَبِستان { سخ. ص. عرب مملکتی، عرب اهالی ایله مسکون یر، جزیرة العرب و یا علی الاطلاق بلاد عرب : عربستانده چوق طولاشدیغیچون کوزل عربجه سویلیور.

عَرَبه { سه. ترکجه اولدیغیچون عین ایله یازلمسی غلط فاحش اولوب، طوغریسی « آرابه » در. با : آرابه. مع هذا بو املاء فاحش ایله عربینك لغت عامیه سنه‌ده کچمشدر.

عَرَبی { صه. عر. ث : عربیه. عرب امت نجیبه‌سنه ویا لسانلرینه منسوب ومتعلق : لسان عربی؛ ادبیات عربیه. = سذ. عر. عرب لسانی، عربجه : عربی بیلیرمیسکز؟ عربی پك واسع و دوزکون بر لساندر. = ح. عرب لساننده، عربجه : عربی سویلمك؛ عربی قونیشمق.

عَرَبِیّات { سث. جم. عر. فد : عربیت. با : عربیت.

عَرَبِیَّت { سث. عر. جم : عربیات. ادبیات عربیه، لسان عربی یه متدائر علوم وکتب و مطالعات : عربیاتله اوغراشمق؛ عربیتده، عربیاتده ید طولی صاحبیدر.

عَرَج { سذ. عر. طوپاللق، آقسا. قلق. ا.

عَرش { سذ. عر. ۱. چارطاق، سایبان، چاتی، قبه. ۲. تخت، سریر، اریکه. [عربیده اصل الالان بو ایکی معنا ایله لسانمزده پك قوللانلماز.] ۳. حق تعالی حضرتلرینك طقوزنجی قات کوکده تصور اولنان سریری که تجلیکاه قدرت وعظمتندن کنایه‌در، عرش الرحمن، عرش اعلا. ٤. اسکی هیئت اصولنجه کافهٔ افلاکی محیط واجرام ونجومدن خالی ظن اولنان طقوزنجی واك اعلا فلك که فلك الافلاك وفلك اعظم وفلك اطلس دخی دینلیردی.

عَرَصات { سث. جم. عر. [فد. « عرصه » باشقه معنایه کلیر] قیامتده حشر و نشر اولنه‌جغمز میدان، محشر میدانی؛ عرصاتده حسنات و سیئاتمز موازنه اولنه‌جقدر.

عَرصه { سث. عر. ابنیه یاپیله‌جق بوش اراضی پارچه‌سی، ابنیه‌سی ییقلمش ویا ابنیه‌یه تخصیص اولنمش یر : بیك آرشینلق بر عرصه: بنا پك کوزل اما عرصه‌سی طار.

عَرض { سذ. عر. ۱. بر بیوك ذاتك اوکنه قومه، تقدیم، رفع، ابراز، صونمه : بر عرضحال یازوب مقام عائدینه عرض ایتملی. ۲. بیوك بر ذاته افاده ایتمه، آکلاتمه : وقوع حالی سزه عرض ایده‌یم: حالمی کندیسنه دفعاتله شفاهاً وتحریراً عرض ایتدم. ۳. بر ایش حقنده‌کی اوراق رسمیه‌نك عتبهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی یه تقدیمی : ایشم عرضه کیتدی، عرضده‌در، عرضدن چیقدی. || عرض اوطه‌سی = بر دائرهٔ رسمیه‌نك اك بیوك اوطه‌سی وصالونی که آمر بولنان ذات اوراده حاللرینی عرض ایده‌جك اصحاب مصالحی قبول ایدر. || عرض تذکره‌سی = مقام صدارتدن بر ایش حقنده کی اوراقك عتبهٔ سنیه‌یه عرضنی مبین مابین همایون باش کتابتنه یازیلان تذکرهٔ مخصوصه || عرض حال. با : عرضحال. || عرض

خلوص، عرض عبودیت، عرض مودت، عرض مواخاة = سلام و تحیه تعبیرلریدر. || عرض محضر = بر ایش حقنده عموم اهالی ویا بر جماعت وطائفه طرفندن مهر- لنه رك تقدیم اولنان عرضحال مشترك. || عرض وطلب = با : طلب.

عَرض (سذ. عر. ۱. الث، گکیشملك، طول مقابلی: عرضی طولنی اولجمك. ۲. ك. ه. کرهٔ ارضك خط استوادن قطبینه طوغری اولان مسافه. سی وسمائك بوکا مقابل مسافه. لری: عرض شمالی = خط استوائك شمالنده کی؛ عرض جنوبی = خط استوائك جنوبنده کی.

عِرض (سذ. عر. ناموس، عفت، عصمت، پرده : اهل عرض = ناموسلی، عفیف؛ عرضه گچمك = فعل شنیع اجرا ایتمك : عرضنه طوقنمق = ناموسنه تجاوز وتعدی ایتمك: هتك عرض ایتمك = پردهٔ ناموسنی شق ایتمك.

عَرَض (سذ. عر. ج : اعراض. ۱. ذاتی وفطری اولیوب اکرتی و قابل انفکاك اولان حال وصفت، عارض اولان حال : صحت ومرض انسان ایچون بر عرضدر، اعراضدن معدوددر. ۲. ف. بنفسه قائم اولیوب قیامی جوهره محتاج اولان : الوان عرضدر. ۳. ف. نقود وحیوا- ناتدن ومکیلات و موزونات دن باشقه اولان متاع وقماش کبی شیء. ج : عروض.

عَرضاً (ح. عر. ۱. عرض جهتنجه، گکیشلکجه : عرضاً اولچملی؛ عرضاً اوچ و طولاً بش آرشیندر. ۲. کرهٔ ارضك عرضنجه یعنی خط استوا- دن شمال ویا جنوبه طوغری اولان مسافه جه : استانبولك عرضاً درجه سی نه در؟

عَرَضحال (سذ. فا. [عر. عرض = انها، بیان - حال = م] ۱. بر ایش ضمننده برمقام ویا دائرهٔ رسمیه یه اصحاب مصالحدن برینك ویردیکی استدعا، استدعا نامه : عرضحال ویرمك، تقدیم ایتمك : کیفیتی یا عرضحال دائرهٔ عائده سنه بیان ایتمك . ۲. [محسوبت وظرافت طریقیله] تحریرات، تذکره، عریضه، مذکره : تقدیم عرضحال ایتمك.

عَرَضی (صف. عر. ۱ : عرضیه. اکه وعرضه منسوب و متعلق : مسافهٔ عرضیه وطو- لیه سی.

عَرَضی (صف. عر. ۱ : عرضیه. ذاتی وجبلی اولیوب اکرتی وصکره حاصل اولمه، تحصیلی، انفکاکی ممکن : شیشمان- لق عرضی بر حالدر.

عَرطَل (سذ. عر. تا. پك ایری، پك بیوك، جنس و نوعنك ایجابندن چوق زیاده بیوك، فر. Géant .

عَرطَلیّت (سذ. عر. تا. پك ایری، یلك، جنس و نوعی ایجابندن چوق زیاده ایری اولمه، فر. Géantisme .

عَرعَر (سذ. عر. نبا. آردیچ، طاغ سرویسی، ارز.

عُرف (سذ. عر. ۱. شرع و قانون ایله محدود ومعین اولیوب عادت بلده وایجاب وقت وحال اقتضاسندن اولان حکم واجرا آت : بعض دفعه عرف ایله ایش کورمك مجبوریتنده بولنیلیر: عرف بلده بودر. ۲. حرب زماننده و فوق العاده احواللده قوانین عادیه تعطیل و قوهٔ عمومیه موقتاً ادارهٔ عسکریه- یه تودیع اولنه رق اجرا ایدیلن حکم: ادارهٔ عرفیه. ۳. تر. وغتیله علمائك مقام رسمیده کیید کلری برنوع قاوق. [عطیه و احسان معناسیله الیوم لسانمزده قوللا- نلماز.]

عُرفاً (ح. عر. عادت بلده و ایجاب وقت وحاله کوره: عرفاً شو جزا ایله مجازاة او- لنمدی؛ عرفاً مملکتی اداره ایتدیلر.

عُرَفاء (سذ. ص. ج. عر. فد : عریف. با : عریف.

عَرَفات (سخث. ص. مکهٔ مکرمه قریبنده واقع اولوب حجاجك یوم عرفه ده توقف ایتدکلری محلدر که مناسك حجدندر.

عِرفان (سذ. عر. ۱. بیلمه، بیلیش، آکلایش، وقوف، حقیقتنه واقف اولمه، کنهه وارمه، علم و ذکا ایله حاصل اولان کمال : اهل عرفاندن بر ذات؛ او ذاتك عرفانی مسلمدر. ۲. اسرار الوهیته وحقایقه وقوف، معرفة الله : علم و تقوی کافی دکلدر عرفان لازم.

بولغت عبدك حقایق ربانیه یه وقوفی معناسنی تضمن ایتدیکی ایچون، خالق حقنده اصلا قوللانلماز: وعلم الهی دینلدیکی حالده، عرفان الهی دینلز.

عَرَفه (سخث. عر. بایرامدن بر اکون اول کی کون. [اصل قربان بایرامنك عرفه سنه یعنی

ذی الحجه‌نك طقوزنجی كوننه مخصوصدركه یوم مذكورده حجاج عرفاته چیقار. بعده بالتعمیم رمضان بایرامندن دخی بر كون اول كی كونه اطلاق اولنمشدر.] عرفه چیچكی = مج. ١. بایرامدن بر كون اول بایراملق اثوابنی كیین (استهزا طریقیله سویلنیر). ٢. چوق سوسلنوب كزن.

عُرفی { صـ. عر. ث: عرفیه. قوانین عادیه‌یه تابع اولمیوب عادت بلده ویا ایجاب وقت وحاله موافق اولان، فوق العاده احوالده هیئت عسكریه‌یه احاله اولنان موقت اداره‌یه متعلق: قانون عرفی؛ ادارهٔ عرفیه؛ دیوان حرب عرفی؛ تكالیف عرفیه = فوق العاده ویركی.

عَرَق { سذ. عر. ١. تر: عرق جبین = آلن تری. ٢. تر كبی ترشح ایده‌رك حاصل اولان روح، میوه وسائره انواعندن تقطیرله استحصال اولنان اسپرطو، راقی. [«راقی» بوندن غلطدر.]

عِرق { سذ. عر. جـ: عروق. ١. كوك، اصل، بیخ: عرق الذهب = آلتین كوكی (نبات). ٢. طامار، رك: عروقنده جولان ایدن قان. ٣. نسل، سلاله، ذریت، نسب: بعض حیواناتك عرقی منقطع اولمشدر. ٤. جنس، نوع شعبه: نوع بشرك عرق ابیضی، عرق اصفری. ٥. مج. حسیات، حواس: عروق حمیت. || عرق النسا [نونك فتحیله قالچه سیكیرینك اسمیدر، نسوان معناسنه كلن نسا دكلدر] = قالچه كمیكندن اوكچه‌یه قدر ممتد اولان سیكیر ایله شعبه‌لرینك شدتلی وجعندن عبارت چوق اضطراب ویرر بر مرض، فر. Sciatique.

عَرَقچین { سـ. فا. [عر. عرق = تر. فا. چیدن = طوپلامق] تری ایچمكه مخصوص اوله‌رق باش كسوتنك آلتنه كییلن طاقیه.

عَرقوب { سذ. عر. تـ. اوكچه و تری، اكریجه (سیكیر)، فر. Tendon d'Achille. || مج. یالانله آلدانان، وعدنده خلف ایدن.

عَرَقی { صـ. عر. ث: عرقیه. ط. تره منسوب و متعلق؛ حماء عرقیه = داء العرق دینلن صیتمه.

عَرَقِیّه { سث. عر. تفتیكدن اینجه كلاه كه درویشلر كییر.

عَرك { سذ. عر. ط. اوغشدیرمه، دلك.

عَرَمْرَم { صـ. عر. پك كثرتلی: لشكر عرمرم. [قوللانلمش ایسه‌ده لسانمزده شایان استعمال دكلدر.]

عُرنه { سث. عر. بیط. بیچلغان علتی.

عَرو { سذ. عر. ط. صیتمه‌نك دیتردوب اوشوتمه‌سی.

عُروج { سذ. عر. یوقاری چیقمه، یوكسلمه، صعود، بینمه: حضرت عیسی (عم) ك كوكه عروجی.

عَروس { سث. عر. جـ: عرائس. كلین، یكی اولنمش قادین یاخود اولنمك اوزره سوسلنمش قیز. [عربیده مذكر دخی اولوب كوكیه اطلاق اولنور.] || زلف عروس = هند باقلاسی. || طوغ عروس = زنباق نوعی.

عَروسَك { سـ. فا. [اصل كلینجك دیمكدر] یشیل وپنبه طالغه‌لی بر نوع صدف كه تزییناتده قوللانیلیر.

عَروسَكلی { صـ. آنفاً ذكر اولنان رنكلی صدفله مزین: عروسكلی عود.

عَروض { سذ. عر. د. ١. شعرك اوزانندن بحث ایدن علم كه پك ساده و مختصر بر بحثدن عبارت ایكن بزده مفاعیله تطبیقی وبو مفاعیلده اجرا اولنان تغییرات اوزون ومغلق بر علم صورتنی آلمسنه سبب اولمشدر: علم عروض؛ عروض اوقومق. ٢. بر بیتك برنجی مصراعنك صوك تفعله‌سی.

عُروق { سذ. جـ. عر. فد: عرق. با: عرق.

عُروه { سث. عر. قوغه ودستی وسائره قولبی. || عروهٔ وثقی، العروة الوثقی = كمال اطمئنانله یاپیشیلوب استناد واستمداد اولنه‌بیلن شیء، حبل متین: عروهٔ وثقای اسلامه توسل ایتمك.

عُری { سذ. عر. چپلاقلق، برهنكی. ز.

عُریان { صـ. عر. ث: عریانه. چپلاق، برهنه.

عُریانی { سـ. صویلمش كبی دریسی اینجه بر نوع اریك: عریانی اریكی.

عَریش { سذ. عر. چارطاق، صوندرمه، صالاش. ز.

عَریض { صـ. عر. ث: عریضه. [«عرض» دن صش.]

ککیش، واسع، اکلی. || عریض وعمیق = اکنه بوینه، دور ودراز، اطرافلیجه.

عَریضه { سث. عر. مادوندن ما. فوقه تقدیم اولنان مکتوب، برمصلحت عرضیچون یازیلان تحریرات ونامه : تقدیم عریضه‌ده قصورم چوقدر : عریضهٔ کمترانه‌م.

عَریف { ص. عر. ث : عریفه. [«عرفان»دن صش.] ۱. معروف، مشهور، متعارف، بنام : حاجی خلیفه دینمکله عریف اولان کاتب چلبی. ۲. عارف، صاحب عرفان. ۳. مکتب صبیان خواجه‌سی ویا قلفه‌سی. [صوك ایکی معنا ایله لسانمزده قوللانلماز اولمشدر.]

عِزّ { سذ. عر. عزت، شرف، قیمت، اعتبار، قدر عالی : عز وشرفله = وداع ایدنلره جواباً ایراد اولنور تحیه تعبیریدر : صاحب عز وکرم.

عَزَّ { فل. عر. [«عزة» دن ماضی مفرد مذکر غائب اولوب بعض تعبیراتده مستعملدر] عزیز اولسون، قدری عالی اولسون : جناب حق عز وجل؛ عز نصره.

عَزاء { سذ. عر. اولوم وقوعنده صبر وتحمل ایتمه. ن.

عَزائِم { سث. جم. عر. فد : عزیمه. با : عزیمه.

عَزَب { سذ. عر. جم : عزاب، اعزاب. ۱. اولنمه‌مش، بکار، ارکن، مجرد. [عربیده مذکر ومؤنثی مساوی صفت اولوب اولنمه‌مش اناثه دخی اطلاق اولنور.] ۲. تر. سابقده بحریه تفنکجیسی : عزب قپوسی.

عِزَّت { سث. عر. ۱. قیمت، قدر، اعتبار. ۲. شرف، علو. قدر ومرتبه : صاحب عزت. ۳. قدرت، قوت، جلال : رب عزت. ٤. حرمت، رعایت، اکرام : نره‌یه کیتسه اکرام وعزت کورور. || عزت نفس = انسانك کندی نفسنی خوار وذلیل ایتمیوب وقار وحیثیتنی محافظه یه اعتنا ایتمسی : اونك عزت نفسی واردر. || عزتله = وداع ایدوب کیدنلره ایراد اولنور تحیه تعبیریدر.

عِزَّتلَمَك { فت. حرمت واکرام وعزت ایتمك.

عِزَّتلَنمَك { فج. حرمت واکرام وعزت کورمك : صاحب علم وعرفان نره‌یه کیتسه عزتلنیر.

عِزَّتلی { عزتلو. ص. قدر واعتبار وشرف صاحبی، قدر ومرتبه‌سی عالی اولان. || از. ملکیه‌ده رتبهٔ ثانیه ومتمایز ایله اصطبل عامره اصحابنه ومیر. الامرالره وعسکریده میرالای وقائممقاملره ویریلن عنوان رسمیدر : عزتلو پاشا، بك، افندی.

عِزَّتمَند { ص. فا. عزت وشرف وعلوقدر صاحبی، معزز، مکرم.

عِزَّتیاب { ص. فا. [عر. عزت = حرمت. فا. یافتن = بولمق] شرف وحرمت بولان، اعزاز واکرامه نائل اولان.

عَزرائیل { سخ. ذ. عر. [عبرانیجه‌دن] ملائکهٔ مقربیندن قبض ارواحه مأمور اولان ملك، ملك الموت.

عَزل { سذ. عر. بر مأموری مأموریتندن چیقارمه، اذن ویرمه : عزل ایتدیلر، عزل اولدی. = ترکجه‌ده معزول معناسیله صفت کبی‌ده قوللانیلیر : بکا بوکوندن اعتباراً عزلسك دیدیلر.

عُزلَت { سث. عر. برطرفه چکیلوب کندی کندینه تنها اوتورمه، انزوا : اختیار عزلت ایتمك؛ کوشهٔ عزلته چکلمك.

عُزلَتگاه { سـ فا. [عر. عزلت = انزوا. فا. گاه = مکان] چکیلوب تنها اوتوریلان یر، محل انزوا : اوراسی بنم عزلتکاهمدر.

عُزلَتگُزین { ص. فا. [عر. عزلت = انزوا. فا. گزیدن = سچمك] عزلتی اختیار ایدوب برطرفه چکیلن : کوزل بر کویده عزلتکزین اولمشیدی.

عُزلَتنِشین { ص. فا. [عر. عزلت = انزوا. فا. نشستن = اوتورمق] کوشهٔ انزواده اوتوران، منزوی.

عَزم { سذ. عر. ۱. نیت قطعیه، قطعیاً قصد، تصمیم : بوسنه ایفای حج ایتمکه عزم ایتدم. ۲. قصد قطعی ایله یوله کیرمه، حرکت ایتمه، متوجه اولمه : عزم سفر ایتدی؛ شامه عزم ایلدی. || اولوالعزم = قوملرینی دین حقه دعوتله اوامر الهیه‌یی قبول ایتدیرمك خصوصنده عزم وثبات ایدن انبیاء عظام‌که قول اصحه کوره حضرت نوح، حضرت ابراهیم، حضرت موسی وپیغمبرمز حضرت محمد (صلوات الله علیهم) در.

عَزْو { سذ. عر. حمل، اسناد، نسبت، بر آدمه بر ایش ویا سوزی یاقیشدیرمه، اونکدر دیه حکم ایتمه: بکا سویلدیکم بر طاقم سوزلر عزو ایتمشلر.

عُزوبَت { سث. عر. بکارلق، ارگنلك، مجردلك.

عَزوِیّات { سث. جم. عر. برینه عزو واسناد وحمل اولنان شیئلر، مفتریات: هب بو سوزلر بنم حقمده عزویاتدن عبارتدر.

عَزیز { ص. عر. آ: عزیزه. [« عزة » دن صث.] ١. قیمتدار، قیمتلی: عمر عزیز، نان عزیز، یار عزیزم، عزیز دوستم. ٢. حرمتلی، محترم، معزز، مکرم. ٣. عالیقدر، رفیع الدرجه: او ذات اورالرجه پك عزیزدر. ٤. قوت و قدرت وجلال صاحبی: عزیز الله؛ [اسماء حسنادندر:] عبد العزیز. = سذ. عر. جم: اعزه. ١. ولی، صاحب کرامت صلحادن مبارك ذات: بو تربه‌ده بر عزیز یاتیور؛ اعزهٔ کرامدن بر ذات. ٢. ملل سائره عندنده ولی عد اولنه‌رق نامنه آیینلر اجرا اولنان ویوم مخصوصلری یورطی اتخاذ ایدیلن آدم، آیوس: روملرك بر چوق عزیزلری واردر؛ قتولیکلرك عزیزلری چوق اولوب پروتستانلر بونلری طانیمیورلر. || عزیز مصر = زمان قدیمده مصرده مالیه ناظرینه ویریلن عنوان اولوب حضرت یوسف (عم) ك قصه‌سنده مذکوردر.

عَزیمَت { سث. عر. [عربیده « عزم » ایله بعض معنالرده مترادف و « عزیمه » ایله عین لغت اولدیغی حالده، لسانمزده هر برینك معناسی ومحل استعمالی آیرلمشدر.] بر یره متوجهاً حرکت، یوله چیقمه: جانب حجازه عزیمت ایتدی: سفر حجه متهیء عزیمت اولدم: عزیمتمز یارینه قرارلاشدی: قونیه‌یه قدر عزیمت وعودت ایچون دمیر یول بیلتی آلدم.

عَزیمه { سث. عر. جم: عزائم. [لغت آنفه‌نك عینی اولدیغی حالده، لسانمزده اونك کبی مصدریت معناسیله قوللانلمیوب اسم کبی وباشقه معنی ایله قوللانیلیور.] جنلری ویا ییلانلری و سائر مضر شیئلری مسلط اولدقلری آدمك یافه‌سنی براقمغه مجبور ایتمك ادعاسیله بونلری تحلیف صورتیله یازیلان رقیه وطلسم ودعا وسائره، افسون: عزائم ایله کندیسنی ایی ایتمك ادعاسنده بولنیور.

عَساکِر { سذ. جم. عر. فد: عسکر. با: عسکر.

عَسجَد { سذ. عر. آلتین، ذهب، زر. ز.

عُسر { سذ. عر. ١. کوجلك، مشکلات، زور ایش، یسر مقابلی: هرعسرك عقیبنده بریسر واردر. ٢. زحمت، ضرورت، صیقندی، قیتلق.

عُسرَت { سث. عر. ١. زور، کوجلك، زحمت. ٢. ضرورت، طارلق، صیقندی. || ط. احوال فیسیولوجیه‌دن برینك زحمتله ایفاسنی یاخود بحق ایفا اولنمامسنی بیان ایچون اسمایه مضاف اوله‌رق اصطلاحات مرکبه تشکیل ایدر: عسرت بلع = یوتقینه‌مامه: عسرت بول = سیدیك زوری؛ عسرت تنفس = نفس طارلغی: عسرت حیض = قادینلرك منتظم عادت کورمه‌مسی: عسرت هضم = هضمسزلق وسائره.

عَسَس { سذ. جم. عر. [لسانمزده فد. کبی قوللانیلوب مفردی اولان « عاس » مستعمل دکلدر.] وقتیله کیجه نوبت کزن قول، کیجه بکجیسی. || عسس باشی = وقتیله پولیس مدیری.

عَسکَر { سذ. عر. جم: عساکر. ١. دولت و مملکتك محافظه‌سیچون معاشله ویا قرعه ایله جمع اولنه‌رق مهیا بولندیریلان مسلح آدملر هیئتی، چری، قول، جند، جیش، لشکر، سپاه: عسکر طوپلامق، یازمق؛ سوق عسکر ایتمك = بر یره عسکر کوتورمك، حرب ایتمك اوزره عسکر یوریتمك؛ عسکر چکمك = دشمنی تنکیلاً اوزرینه عسکر یوللامق. ٢. عسکر هیئتنی ترکیب ایدن افرادك بهری: بر عسکر کلدی؛ باقسه‌ك آ عسکر! [بو معنا ایله صفت کبی دخی قوللانیلیر:] بن عسکر آدمم؛ او عسکر اوغلی عسکردر. || اخذ عسکر = اسنانده بولنان افراد اهالینك عسکره آلنمسی اصول وترتیبی: اخذ عسکر قانوننامه‌سی. || عساکر بریه =

قره عسکری. || عساکر بحریه = دکیز عسکری، کمیجی عسکر. || عساکر ردیفه = ردیف عسکری. با: ردیف. || عساکر نظامیه = نظام عسکری. با: نظام. || عساکر منتظمه = معلم ومنتظم عسکرلرکه نظامیه و ردیف ومستحفظدن عبارتدر. || عساکر معاونه = عساکر منتظمه‌نك معاونتنده بولنمق اوزره موقتاً معاشله ویاکو کلی اولهرق طوپلانان باشی بوزوق عسکری. || سرعسکر = با: سرعسکر.

عَسکَرجه { ص. عسکره یاقیشیر صورتده اولان: عسکرجه یورویش: عسکرجه برافاده‌سی واردر. = ح. عسکره یاقیشیر طرز و صورتده: بن سزه عسکرجه سویلیه‌یم: عسکرجه یازمامق.

عَسکَرلك { س. عسکر صفت و وظیفه‌سی: بو کون عسکرلك بر جسارتدن عبارت اولمیوب عادتا بر فندر: عثمانلیلر عسکرلك ایچون یارا. دلش کبی بو سلکه پك الویر. یشلیدرلر.

عَسکَری { ص. عر. ا: عسکریه. عسکره منسوب و متعلق، عسکره عائد، جیشی: سلك عسکری؛ فن عسکری: امور عسکریه؛ دائرهٔ عسکریه = باب سرعسکری.

عَسکَری { سند. عر. عسکره منسوب آدم، سلك عسکری یه داخل آدم، عسکر افراد ویا ضابطانندن آدم: بر عسکری کلدی؛ عسکرلك امور خصوصیه لرینجون محاکم ملکیه‌یه مراجعتی.

عَسَل { سند. عر. بال، شهد، انگبین. || شمع عسل = بال مومی.

عَسیر { ص. عر. ا: عسیره. { « عسرة » دن صف. } زور، کوچ، مشکل، دشوار، آغر = بو بر امر عسیردر.

عِشاء { سند. عر. ۱. اقشام وقتی، قراکلق باصدقدن صکره کی وقت. ۲. اقشام ویا یاتسی نمازی. ۳. اقشام یمکی. ا.

عَشّاب { سند. عر. { « عشب » دن صیغ. } تا. نبات انواعنی جمع ایله نمونه‌لرینی قورو ده رق هر بری اوزرینه تدقیقات فنیه اجرا ایدن عالم، فر. Herboriste.

عَشّار { سند. عر. { « عشر » دن صیغ. } اعشار تحصیلداری ویا ملتزمی، اونده لقمجی.

عَشاری { ص. عر. ا: عشاریه. تا. اون جزؤدن مرکب ویا اون پاراغی، دانه‌سی و سائره‌سی اولان: عشاری الاوراق، عشاری الشقوق، عشاری الفصوص، عشاری الوریقات وسائره.

عُشّاق { سند. ص. ج. عر. فد: عاشق. با: عاشق.

عَشاوَت { سث. عر. ط. طاوق قره‌سی دینلن کوز علتی، فر. Héméralopie.

عَشائِر { سث. ج. عر. فد: عشیرت. با: عشیرت.

عَشَبه { سث. عر. نبا. اوت قبیلندن اولان نبات.

عَشَبی { ص. عر. ا: عشبیه. نبا. اوت قبیلندن اولان، فر. Herbacé.

عُشر { سند. عر. ج: اعشار. ۱. اونده بر، اون جزئده بر جزء: باغك بر عشرینی بلله‌دم. ۲. حد شرعی اوزره محصولدن تك بیت المال عائد اولان اوندە بری، اونده‌لق: زیتونك عشرینی آلمق، ویرمك. = ج. با: اعشار، اعشاری.

عَشَر { عد. عر. { عربیده رقمك ده فعیله ایسه‌ده لسانمزده حرف اخیری ساکن اوقونور. } اون، ده. ا. || اثنا عشر = اون ایکی: ائمهٔ اثناعشر = اون ایکی امام. || واحد عشر = اون برنجی؛ ثانی عشر = اون ایکنجی الخ.

عِشرَت { سث. عر. مسکرات استعمالی، ایچکی، عیش ونوش: عشرت ایتمك = ایچکی ایچمك؛ عشرت وجودینی خراب ایتمدر: عشرته مبتلادر. { عربیده اصل معناسی اکلنجه و جنبش در. }

عُشرجی { س. اعشار ملتزمی ویا تحصیلداری، عشار، اعشارجی.

عَشَره { سث. عر. اون کشی ویا اون شیء مجموعی، اونلق، اونلر: عشرهٔ مبشره = جانب نبویدن جنتله تبشیر بیوریلان صحابهٔ کرامدن اون ذات عالی قدر.

عِشرین { با عشرون. عد. عر. یکرمی. ا.

عَشق { سند. عر. { طوغریسی عینك کریله‌در. } سوکی،

سودا، محبت، علاقه، ابتلا: قیس ایله لیلا بر برلرینه اولان عشقلریله داستان اولمشلردر؛ عشق حقیقی = مقصدسز اولان عشق روحانی ورحمانی؛ عشق مجازی = نفس وشهوت اساسی اوزرینه مبنی اولان محبت. || الله عشقنه = اللهی سورسه کز! || عشق اولسون! = برشی نوش ایدنه ایراد اولنور. بعضاً «آفرین!» معناسیله ده قوللانیلیر، وعکسی معنایی تضمن ایدرك استهزا طریقیله ده استعمال اولنور. || پیر عشقنه = قارشیلقسز، مکافاتسز، مجاناً: بر ایکی آی پیر عشقنه چالیشمش اولدق. عو. || عشقکزه، فلانك عشقنه = محبتکزه، فلانك محبتنه [عشرت صره‌سنده ایرادی معتاد تعبیر.]

عَشقباز { ص. فا. [عر. عشق = م. فا. باختن = اوینا. مق.] یالاندن عاشقلق صاتان، عاشق کاذب.

عَشقبازلق { س. و:

عَشقبازی { س. فا. یالاندن عاشقلق صاتمه، عشق کاذب، برینه عاشق کورینوب ده بو طریقله نائل مرام اولمغه چالیشمه.

عَشوراء { سند. عر. با: عاشوراء.

عِشوه { سند. عر. ادا، ناز، دلفریب طور، شیوه. [اصل عربیده کوز ایی کورمه. مه دیمك اولوب، چشم محمورله باقمقدن کنایه اولهرق فارسی و ترکجه‌ده بو معنایی آلمشدر.]

عِشوه کار { ص. فا. و:

عِشوه گر { ص. فا. ناز و ادا ایدن، نازلی، شیوه کار.

عَشِیّ { سند. عر. اقشام. ز.

عَشیر { سند. عر. ۱. بر شیئك اون جزءده بری، عشر. ۳. قرآن کریمك اون جزئه تقسیمیله بوجزء لرك بهری، اجزاء شریفه‌نك هربری: عشیر اوقو. مق.

عَشیرَت { سند. عر. ج: عشایر. [عر. ترکیباتده «عشیره» صورتنده بولنور.] بر اصلدن منشعب اولوب برلکده یاشایان وبرلکده قونوب کوچن بدویلر خلقی، اویماق، قبیله: عرب، کرد، ترکمان عشیرتلری؛ عشایر آره‌سنده یاشامق: عشیرتله کزمك؛ عشیرت شیخی، بکی، آغاسی.

عَصا { سند. عر. ۱. اوزون ال دکنکی، طیانه‌جق اوزون صوبه: عصاسی النده بر اختیار، بر شیخ کلدی. ۲. اکثریا باشی طوپوزلی ویا قانجه‌لی وکومش وآلتینله مزین اولهرق بعض ملت وطائفه‌لرده ریاست جسمانیه ویا روحانیه علامتی عد اولنان اوزون ورسمی دکنك: عصای ریاستی حامل اولهرق؛ پطریقلق عصاسی. ۳. صوبه، طیاق، ضرب: اونك تربیه‌سی آنجق عصا ایله اولور. ز. || عصای موسی = حضرت موسی (عم) یدلرنده ثعبانه تحول ایدن عصاکه فرعونه قارشی کوسترد کاری معجزاندندر.

عِصابه { سند. عر. جرا. صارغی، باغ.

عُصاة { سند. ص. ج. عر. فد: عاصی. با: عاصی. [صادك تشدیدیله غلطدر.]

عُصاره { سند. عر. صیقیلان میوه وسائرەنك چیقان صوبی، اوزوم، لیمون عصاره‌سی.

عَصافیر { سند. ج. عر. فد: عصفور. با: عصفور.

عَصَب { سند. عر. ج: اعصاب. سیکیر: اعصابه طوقنمق = حدت و صیقندی یی موجب اولق. [جمی دها مستعملدر.]

عَصَبه { سند. عر. ج: عصبات، اعصاب. ۱. برنك سیکیر. با: عصب. ۲. پدر طرفندن اقربا اولانلر، ارکك طرفندن خصملر. ۳. خصم اقربا، قوم و قبیله. طرفکیران، عونه. ٤. ف. اوزاقدن اقربا که میراثدن فرا. نصیحه معین حصه‌لری اولیوب یاقین اقربا حصه‌لرینی آلدقدن صکره قالان قسمی بونلره تو. زیع اولنور.

عَصَبی { ص. عر. ث: عصبیه. [اعصابی دیمه ملی] سیکیرلری غالب و پك حساس اولوب جزئی سببله متأثر و منفعل اولان وحدته کلن: عصبی آدم؛ عصبی المزاج.

عَصَبیَّت { سند. عر. ۱. کندی اقربا و تعلقاتنی و یا وطن ودین وملیتی مدافعه و التزام ایتمك غیرتی، حمیت، غیرت: او آدمك عصبیتی واردر؛ عصبیت دینیه، عصبیت ملیه‌سی مسلمدر.

۲. عصبی المزاج اولمه، سیکیر. لیلك.

عَصر { سند. عر. ج: اعصار. ۱. زمان، دور، عهد، هنگام: او عصرده؛ عصرمزده: قانونی سلطان سلیمان خان عصری اعصار سالفه. [عصرك مدتی معین اولمیوب، بر تاریخك بهر یوز سنه سنه یعنی قرن ومائه به عصر دینلمی غلطدر.] ۲. ایکندی وقتی، ایکندی نمازی: صلاة عصر؛ قبل العصر.

عَصر { سند. عر. صیغه، صوبی آلتی ایچون بر میوه و سائره نك از یلوب صیقلمی، تعصیر.

عَصفور { سند. عر. ج: عصافیر. سرچه قوشی. ڤ.

عِصمَت { سند. عر. [عر. ترکیبا. تده: عصمه] ۱. محو. ماندن وارتکاب رذائلدن اجتناب وتوق: اصحاب عصمتدن برذات؛ عصمت مجسمه. ۲. ناموس، عفت، پرده: بر قادینده اك زیاده و اك اول آرانیله جق شیء عصمتیدر؛ عصمت پناه، عصمت مآب = ناموس وعفتك استنادگاهی حکمنده اولان، بك ناموسلی قادین. [انشا لسانده عالی مرتبه خاتونلره مخصوص اولوب سائر لرینه عفت وصفی ویریلیر.] ۳. بیکناهلق، معصومیت: اونك عصمتی محکمه جه تبین ایتدی.

عِصمَتلی { یا عصمتلو. ص. عصمت وعفت وناموس وپرده صاحبه سی. [انشا اصطلاحنده درجات عالیه ده بولنان خاتونلره مخصوص عنوان اولوب دیکرلرینه عفتلو دینلیر:] عصمتلو خانم افندی. [خاندان سلطنته داخل اولان خواتین کرامه دولتلو عصمتلو القابی یازیلیر.]

عُصور { سند. عر. ج. فد: عصر. یا: عصر. [لسانمزده دیکر جمعی اولان «اعصار» دها مستعملدر.]

عِصیان { سند. عر. ۱. عاصی اولمه، بغی، طغیان، سرکشلك، اطاعتسزلك. ۲. اوامر الهیه یی اجرا ایتمه مه ویا نواهیدن اجتناب ایتمه مه، کناه، اثم: جناب حقدن عصیانمك عفوینی دیلرم.

عَصیده { سند. عر. اصل نشاسته ویاغ وشکرله پاپیلان وعصیده حلواسی دینلن بر نوع طاتلی اسمی اولوب، بزجه عربلرك بازینه دیدکاری وبرنج اونیله بامیه واتدن پاپیلان یمکه اطلاق اولنور.

عِضاده { (د) سند. عر. ۱. ار. تفاع آلتلرینك درجاتنی کوسترن متحرك قول، مسطره، ارتفاع گنیه سی.

عُضال { (د) سند. عر. اطبابی تشخیص و تداویسندن عاجز براقان مرض مشکل.

عَضُد { (د) سند. عر. ج: اعضاد. ۱. قول، بازو. ۲. مج. استنادگاه، معین، ممد: عضدالدوله. || ثش. عظم عضد = قول کیکی. || جرا. خزع عضد = قولك کسلمسی.

عَضُدی { (د) ص. عر. ڤ: عضدیه. ثش. قوله منسوب ومتعلق.

عَضَله { (د) سند. عر. ج: عضلات. اعضابی تحریك ایدن سیکیر. لی اتلر، بالیق اتی.

عَضَلی { (د) ص. عر. ڤ: عضله. ثش. سیکیرلی اتلره، بالیق اتنه منسوب ومتعلق.

عُضو { (ز) سند. عر. ج: اعضاء. ۱. بدنی ترکیب ایدن اجزانك بهری: ال، آیاق، کوز، قولاق، جکر، معده کبی: عضو داخلی؛ عضو خارجی؛ اعضاء بدن. ۲. نبا. نباتلرك بعض قسملرینه دخی بونام ویریلیر: عضو تذکیر، عضو تأنیث. = ج. یا: اعضاء.

عُضوی { (ز) ص. عر. ڤ: عضویه. اعضاء بدنه منسوب ومتعلق، اعضاسی اولان، حیانه مالك اولوب جاداتدن اولیان، حیوانی ویا نباتی اولان: کیمیای عضوی = حیوانات ونباتاته متعلق موادیدن بحث ایدوب معادنه قاریشمیان کیمیافنی که کیمیای معدنی مقابلیدر.

عُضویّت { (ز) سند. عر. تلا. بر جسمك عضوی یعنی اعضالی ونشو ونمالی اولمسی.

عَطاء { سند. عر. ۱. ویرمه، ویریش، دهش. ۲. یاغلامه. ویرکی، عطیه، احسان: او ذاتك عطاسی چوقدر.

عَطّار { سند. عر. [«عطر» دن سمه.] ۱. کوزل قوقولی روحلر و یاغلر و سائره صاتان آدم، روایح طیبه تاجری، فر. Parfumeur. ۲. اجزاء طبیه وسائره صاتان آدم، فر. Droguiste. ۳. محله آره لرنده بعض بهاراتله ایکنه ایپلیك وسائره

صاتان دکانجی. بومعنا ایله [زبا-
نزدی غلط اوله‌رق : آقطار.]

عُطارِد { سذ. عر. شمسك اطرا-
فنده دونن سیاراتك
برنجیسی یعنی شمسه اك قریبی
اولوب اقشام غروبی متعاقب ویا
صباح طلوعدن اول دوربینسز
وفقط پك آز وقت کوریلور.
فا. تیر. اسکی یونان ولاتین اسا-
طیرنده آلهۀ کاذبه بیننده ساعی
وقولاغوزوتجارت ومکروخدعه
مربیسی صفتلریله معبودلر صره-
سنده اولوب طوپوقلری وباشلغی
قنادلی کوزل بر دلیقانلی صو-
رتنده تصویر اولنوردی . اسم
یونانیسی هرمس Ἑρμῆς او-
لوب، آسیا ومصر اقوام قدیمه-
سی نزدنده دخی عبادتی جاری
اولمغله، موجد علوم ومعارف
زعم اولنان (هرمس) مصاللری
بوندن نشأت ایتمشدر.

عَطّارلق { سـ. عطریات یاخود
اجزاء کیمیویه وصید-
لانیه ویا بهارات صاتان آدمك
ایشی وتجارتی : عطارلق ایدیور.
[اوچنجی معناسیله زبانزدی :
آقتارلق.]

عَطالَت { سث. عر. ایشسزلك ،
بوش طورمه، بطال
ومعطل اولمه : انسانه عطالت
یاقیشماز. || ط. عطالت حواس =
طویمایش ، طویغوسزلق، فر.
Dysesthésie.

عَطایاء { سث. جـ. عر. فد : عطیه.
با : عطیه.

عِطر { سذ. عر. جـ : عطور.
١. کوزل قوقولی یاغ
و روح و سائره که اثوابه و ال
ویوزه سوریلیر. [بومعناده اك
زیاده «عطریات» قوللانیلیر.] ٢.
تر. یاپراقلرینك کنارلری طر-
طیللی یشیل رنکده بر نبات که
کوزل قوقولی وبیاض چیچکلی
اولوب باغچه‌لرده بولنور وصوئوغه
طیانمدیغندن قیشین لیمونلغه آلنیر.
|| عطر شاهی = لسان عوامده
ادریشاهی دینلن وصاریلوب
چیقه‌رق مور برچیچك آچان نبات.

عِطرناك { صـ. فا. کوزل قوقولی،
رایحۀ طیبه‌سی اولان،
کوزل قوقولی روح ویا یاغ
سورلمش : عطرناك اللریله؛ بهار-
ده چایرلردن کلن نسیم عطرناك.

عِطری { صـ. عر. ۃ : عطریه.
کوزل قوقویه منسوب
ومتعلق، کوزل قوقولی، رایحۀ
طیبه‌یه متدائر : مواد عطریه.

عِطرِیّات { سث. جـ. عر. کوزل
رایحه‌لی روحلر ویاغلر
وسائر شیئلر، مواد عطریه :
عطریات صاتیور : جاپونیه
چیچکلرندن یاپیلان عطریات پك
مقبولدر؛ عطریات استعمالی سنت
سنیه‌در.

عَطسه { سث. عر. آکصیرمه ،
آقصیرمه.

عَطش { سذ. عر. صوسزلق،
صوصامه ، تشنکی،
حرارت. [طانك فتحیله‌ده لغتدر.]

عَطشان { صـ. عر. [«عطش»دن
صث.] صوسز ، صو-
صایان، تشنه. ذ.

عَطف { سذ. عر. ١. اکمه ،
چویرمه، میل ایتدیرمه،
اماله، توجیه : عطف نظر ایتمك؛
اوطرفه عطف عنان ایتدی. ٢.
یوکلتمه، برینك ایشی ویا سوزی
اولدیغنی ادعا ایتمه، حمل، اسناد:
کندی یاپدیغی ایشی، سویلدیکی
سوزی بکا عطف ایتمك ایستیور؛
اطبا صحت عمومیه‌نك بو حالنی
هوانك عدم اطرادینه عطف
ایدیورلر. ٣. ر. برکلمه ویا جمله
نك ماقبلنده‌کی کلمه ویا جمله‌نك
حکمنه تابع اولمق شرطیله اوکا
ربطی : بواسمی، بوجمله‌یی خانغی
اسمه، خانغی جمله‌یه عطف ایده-
جکز؟ [عطف اولنان اسم ویا
جمله‌یه « معطوف » ودیکرینه
«معطوف علیه» دینیر.] || حرف
عطف، حرف عاطف، حروف
عاطفه = عطفه آلت اولان حروف
ربطیه : و، دخی، یا، یاخود،
یوقسه کبی. || عطف بیان = ما-
قبلنی یعنی معطوف علیهنك مفهو-
منی ایضاح وتأکید ایچون عطف
اولنان تعبیر : مسئله‌یی ایضاح
وتشریح ایلدی. || عطف تفسیر =
همان بر معناده اولوب مجرد
تصدیق وتأکید ایچون « و »
حرفیله مترادفنه عطف اولنان
کلمه : اخذ وکرفت، حزن وکدر
کبی.

عَطفی { صـ. عر. ۃ : عطفیه. ر.
کلمه وجمله‌لرك حروف عا-
طفه دینلن حرفلردن بری وا-
سطه‌سیله بربرینه ربط اولنملری
خصوصنه منسوب ومتعلق :
حروف عطفیه.

عَطوف { صـ. عر. [«عطف»دن
سمب.] پك اسیر کیجی،
زیاده مرحمتلی و شفقتلی : رب
عطوف.

عَطوفَت { سـ. لغت آنفه‌یه تاء مصدریت الحاقیله شفقت ومرحمت معناسیله برکلمه تشکیل ایدوب، لسانمزك تصرفاتی صره‌سنه کچیرمش ایسه‌ك‌ده، عربیده بویله بر لغت مسموع اولمدیغندن، استعمالندن توقی اولنسه سزادر.

عَطوفَتلی { یا عطوفتلو. ص. اِ. آنف البیان عطوفت لغتندن متشکل اولوب، رتبهٔ بالا اصحابنه وصهریته نائل فریقان کرام ایله وقتیله دار شورای عسکری رئیسنه القاب کبی قوللانیلیر. || دولتلو عطوفتلو = سرعسکره وشرف صهریته نائل مشیران ووزرایه القاب اولور.

عَطوفی { ص. اسیرکیجی وپك مرحمتلی اولان ذاته وعطوفتلو القاب رسمیه‌سنی حائز اولان ذواته منسوب ومتعلق معناسیله انشا لساننده قوللانیلیر تعبیردر: جانب عالیٔ عطوفیلرینه؛ ذات عالیٔ عطوفیلری.

عَطِیّه { سث. عر. جم: عطایا. ویرکی، بخشش، احسان: عطیهٔ سنیه؛ محرم عطیه‌سی.

عِظام { صذ. جم. عر. فد: عظیم. با: عظیم. = سذ. جم. عر. فد: عظم. با: عظم.

عَظائِم { سث. جم. عر. فد: عظیمه. با: عظیمه.

عَظم { سذ. عر. جم: عظام. کمیك، استخوان.

عَظم { سذ. عر. و:

عَظَم { سذ. عر. و:

عِظَم { سذ. عر. بیوکلك، اولولق. [«عظمت» دها مستعملدر.]

عُظَماء { صذ. سذ. جم. عر. فد: عظیم. با: عظیم.

عُظما { صث. عر. با: عظمی.

عَظَمَت { سث. عر. ١. بیوکلك، اولولق: عظمت الهیه؛ قدرت الهیه‌نك عظمتی. [بو معنی ایله باشلیجه جناب خالق کون ومکان حقنده مستعمل اولوب، انسان حقنده قوللانلدقده آتیده‌کی ایکنجی معنایه کلیر:] ٢. کبر، نخوت، غرور، تعظم، خودفروشلق: بو آدمك‌ده عظمتی چکیلیر شیٔ دکلدر. ٣. دبدبه، طنطنه، شکوه، دارات: آلای کمال شکوه وعظمتله اجرا اولندی.

عَظَمَتلی { یا عظمتلو ص. ١. بیوك، اولو، جلال صاحبی: ای عظمتلی اللهم. ٢. کبرلی، متکبر، مغرور، خود فروش: عظمتلی آدمدن کیمسه خوشلانماز. ٣. طنطنه‌لی، دبدبه‌لی، دارات وشکوهله اولان: عظمتلی بر آلایله.

عُظمی { صث. عر. ذ. اعظم. با: اعظم. — صدارت عظمی = صدراعظم مقام معلاسی.

عَظیم { ص. عر. أ: عظیمه. جم: عظام. ١. بیوك، اولو، کبیر، جسیم، بزرك: بر جبل عظیم؛ ابنیهٔ عظیمه. ٢. عالی، رفیع، درجه ومرتبه‌سی بیوك: والله العظیم؛ سلاطین عظام؛ وزراء عظام. ٣. اهمیتلی، مهم: امر عظیم؛ مسئلهٔ عظیمه؛ حرب عظیم. || عظیم الشان = شان ومرتبه‌سی بیوك: قرآن عظیم الشان.

عَظیمه { سث. عر. جم: عظائم. بیوك وفوق العاده ایش، مسئلهٔ مهمه: عظائم امورله مشغول اولمق.

عَفاریت { سذ. جم. عر. فد: عفریت. با: عفریت.

عِفَّت { سث. عر. ١. ناموس، عرض، پرده: قادینك برنجی زینتی عفتدر؛ اهل عفتدن برقادین. ٢. ارتکابدن اجتناب، ارتکابه تنزل ایتمه‌یش، استقامت، ناموس: محکمه اعضالغنه انتخاب اولنه‌جق ذواتك عفتله متصف اولملری شرطدر؛ ارباب عفتدن بر ذات؛ عفت مجسمه دینلمکه شایان برذاتدر.

عِفَّتلی { یا عفتلو. ص. ١. ناموس وعفت صاحبه‌سی، اهل عفتدن، عفیفه، ناموسلی: عفتلی بر قادین. ٢. ارتکاب ایتمز، مستقیم، حرام یمز: عفتلی مأمورك قدری بیلنیر. ٣. اِ. قادینلره القاب اوله‌رق قوللانیلوب رتبهٔ عصمتلودن آشاغی عد اولنور: والدهٔ محترمه‌م عفتلو خانم افندی‌یه.

عِفریت { سذ. عر. جم: عفاریت. ١. جن طائفه‌سنك مضر وشریر وقورقونج برجنسی. ٢. مج. پك حدتلی ومتهور آدم: عفریت کسلدی. [عربیده مؤنثی اوله‌رق عفریته ده قوللانیلیر.]

عَفو { سذ. عر. ١. برینك صوچندن کچمه، قباحتنه باقمامه: قصورمی عفو ایتدی؛ عفو ایله معامله ایتدی. —

تصحیح افکار ویا مخالفت کبی بر حرکته دلالت ایدن سوزدن اول ایراد اولنمق ظرافتدن معدوددر : عفو ایدرسکز، عفو بیورورسکز برشیء سویلیه‌جکم؛ عفوکزه مغروراً شوایشی بویله یاپدم. ٢. معذور طوتمق، مجبور ایتمه‌مك، مستثنی طوتوب داخل ایتمه‌مك : یارین اکلنمکه کیدیله‌جکسه بنی عفو بیورمکزی رجا ایدرم. ٣. عزل ایتمك، استعفاسنی قبول ایتمك : کندیسنی مأموریتندن عفو ایتدیلر. ٤. حق. بر مجرم حقنده‌کی حکم لا یتغیر حالنی آلدقدن صکره جزایی یا کلیاً محو ویا تخفیف ایتمه. || عفو عمومی = برقباحت مشترکه‌دن طولایی تحت توقیفده ویا محکومیتده بولنانلرك ویا بولنمسی لازم‌کلنلرك جملةً وبردن جزادن عفو اولنمسی : بعد الحرب عفو عمومی اعلان اولندی.

عَفُوّ { ص. عر. عفو ایدن، دائما صوجدن کچوب عفو ایله معامله ایدن، مرحمتلی، آجیان.

عُفونَت { سث. عر. ١. یاره وچیبان اتلری چوریوب فنا قوقمه، چوریمه، التهاب: بو یاره عفونت پیدا ایتدی. ٢. کوتی قوقو، بد رایحه، چوریمکدن حاصل اولان قوقو : بو اوطه‌ده بر عفونت واردر. ٣. آغرلق : هوانك عفونتی.

عُفونَتلَندیرمَك { فت. ١. یاره ویا چیبانك اتلرینی چوریتمك، التهاب پیدا ایتدیرمك : سز بو یاره‌یی آچیق براقه‌رق عفونتلندیرمشسکز. ٢. کوتی قوقوتمق، فنا برقوقو آلدیرمق : پنجره‌لری آچیه‌رق اوطه‌یی عفونتلندیرمشسکز.

عُفونَتلَنمَك { فل. ١. اتلر چوریوب قوقمق، التهاب پیدا ایتمك : بو چیبان عفونتلنه‌جکدر. ٢. قوقمق، کوتی قوقو کلمك : بو اوطه عفونتلندی.

عُفونَتلی { ص. ١. اتلری چوریوب قوقان، التهابلی : عفونتلی یاره. ٢. کوتی قوقولی، بد رایحه‌لی : عفونتلی یر. ٣. آغر : عفونتلی هوا.

عَفیف { ص. عر. ث : عفیفه. [«عفة» دن صش.] ١. ناموسلی، عرضلی، عرض وناموس وپرده‌سی اولان : عفیفه بر قادین. ٢. ارتکاب ایتمز، مستقیم، اصحاب ناموس واستقامتدن : عفیف بر مأمور.

عِقاب { سذ. عر. عقوبت عذاب، جزا، مجازاة. ن.

عُقاب { سذ. عر. [عربیده سث.] ١. قره قوش، طاوشانجیل. ٢. ك. صور کواکبدن بری.

عَقار { سذ. عر. جم : عقارات. ایراد کتیرر املاك وابنیه: مسکن اتخاذ اولنان ابنیه‌نك ویرکیسی باشقه‌در عقارك باشقه؛ کندیسنك برخیلی عقاراتی واردر.

عَقاقیر { سذ. جم. عر. [فد. «عقار» لسانمزده مستعمل دکلدر.] طبابتده قوللانیلان کوکلر وسائره : عقاقیر طبیه.

عِقال { سذ. عر. آیاق کوستکی، پابند. ن.

عَقائِد { سث. جم. عر. فد : عقیده. با : عقیده.

عَقب { سذ. عر. جم : اعقاب. [زبانزدی قافك دخی فتحیله‌در] ١. تش. اوکچه؛ عظم عقب = اوکچه کمیکی. ٢. مج. کری، آرقه : اونك عقبنده بن‌ده کیتدم : عقبنجه اونلرده کلدیلر. ٣. برزمانی تعقب ایدن زمان، بروقتك ایلریسی، آتیسی، مابعدی : یاغمور یاغدی عقبنده هوا آچلدی : نزاع ایتدیلر عقبنده باریشدیلر. = جم. اولاد واحفاد، ذریت، اخلاف : اونك اعقابی قالمدی : اعقابی تشعب ایدوب الیوم موجوددر. || در عقب = چوق کچمه‌دن، پك آز صکره، همان : بن اوه کیتدم درعقب آدم کلوب چاغردی.

عُقبا { سث. عر. [اصلی «عقبی» اولوب «اعقب» اسم تفضیلنك مؤنثیدر.] آخرت، داربقا : دنیا وعقباده نائل اجر وثواب اولمق : عالم عقبایه، دارعقبایه رحلت ایتمك.

عَقَبه { سث. عر. ١. صرب وچیقلمسی مشکل یوقیش. ٢. مخاطره‌لی کچید، طار وایکی طرفی پوصی محلی اولان بوغاز : کچیله‌جك برطاقم عقبه‌لر واردر. ٣. مج. مخاطره، تهلکه، خسته‌لغك ویا دیکر بر حالك اك مخاطره‌لی وقورقلور صره‌سی : بر عقبه آتلادی؛ شوعقبه‌یی‌ده کچرسه‌ك آرتق قورقمام. = سخ. ث. ج. بحراحمرده سویشك شرق طرفنده بر الشامه طوغری ممتد طار بر کورفز.

عَقبی { ص. عر. ٔ : عقبیه. تش. اوکچه یه متعلق : عظم عقبی = اوکچه کمیکی.

عُقبی { سث. عر. با : عقبا.

عَقد { سذ. عر. جم : عقود. ١. باغلامه، ربط، بند. ٢. دوکوملمه، دوکوم یاپمه، حل قابلی. ٣. ایکی کشی ویا ایکی طرف بیننده اوله جق برایشك طرفینك رضاسیله قرارلاشدیریلوب تحت التزام و تعهده آلنمسی : عقد مقوله، عقد نکاح، عقد معاهده، عقد اتفاق. ٤. قورمه، ترتیب، تنظیم، تشکیل : عقد مجلس، عقد جمعیت؛ مجلس عقد ایتدیلر. ٥. [« عقد نکاح » دن مختصر] نکاح اجراسی، نکاح ایتمه، مناکحه رسم وجمعیتی : بوکون فلان اوده عقد واردر؛ دون عقد اجرا اولندی. || حل وعقد امور = ایشلرك رؤیتی واداره‌سی، رتق وفتق: حل وعقد امور اونك النده‌در.

عِقد { سذ. عر. جم : عقود. ١. کردانلق، بوغموق، قلاده: عقد کوهرین. ٢. دیزلمش جواهر واینجی وسائره، دیزی، دیزلمش شیء : عقد ثریا.

عُقَد { سث. جم. عر. فد : عقده. با : عقده.

عُقده { سث. عر. جم : عقد. ١. دوکوم، گره، ٢. مج. حلی مشکل ایش، زور مسئله، معما : بوعقده‌یی کیم حل ایده‌بیلیر؟ ٣. مج. انسانك چوق آرزو ایدوب‌ده نائل اوله‌مدیغی ایش‌که فکر وقلبنده بر دوکوم کبی قالیر : بوبکا برعقده اولدی؛ عقدهٔ درون. ٤. تش. سیکیرلرك طوپلانوب یوماق اولمسندن عبارت اولان بز ویومری : عقد لنفاویه. ٥. هـ. برسیاره محرکنك دائرهٔ خسوف وکسوف سطحنی یعنی منطقهٔ بروجی قطع ایلدیکی ایکی نقطه که برینه «عقدهٔ رأس» ودیکرینه «عقدهٔ ذنب» دینیر : عقدهٔ مشتری، عقدهٔ مریخ. بو معنا ایله تثنیه صیغه‌سنده عقدتین دخی قوللانیلیر. ||عقدهٔ درون، عقدهٔ قلب = اوچنجی معنایه با. || عقدهٔ لسان = دیلده بر دوکوم وار ایمش کبی سربست سویلیه‌میوب ککه‌لمه.

عُقده کُشا { ص. فا. [عر. عقده = مشکل. فا. کشادن = آچمق] مشکلاتی حل ایدن، مشکل کشا، حلال مشکلات.

عُقدی { ص. عر. ٔ : عقدیه. تش. « بیض » دن غلط ارله‌رق بزدینلن اورلره منسوب ومتعلق ویا بوبزلر قبیلندن اولان : عقدی الشکل = بز صورتنده اولان.

عُقر { سذ. عر. ١. قیصیرلق، طوغورماز قادین ویا دیشی حیوانك حالی. ٢. مج. نتیجه وثمره ویرمیش.

عَقرَب { سذ. عر. جم : عقارب. [عربیده مؤنثدر.] ١. قویروغی اوجنده زهرلی ایکنه‌سی بولنان حشراندن معروف حیوان مضرکه ایراث مضرتده ییلانك اشی صاییلیر : عقرب صوقدی؛ عقرب کبی صوقار. ٢. ساعتك ایکی ابره‌سندن قیصه‌سی که اون ایکی ساعتده بر دور ایدوب ساعتلری کوستریر. ٣. هـ. اون ایکی برجك بری که شمس تشرین اولده بوکا داخل اولور : برج عقرب. ٤. مج. عقرب کبی کیزلیدن اضرار ایدن آدم : نه عقربدر.

عَقل { سذ. عر. جم : عقول. ١. دوشونمه وآکلامه خاصه‌سی، انسانه مخصوص اولان و افرادده درجات مختلفه‌ده بولنان قوهٔ معنویه که روح کبی حلی مشکل بر معما وتمامیله فهم ماهیتی محال بر سردر، اوص، هوش، خرد، ذهن : انسانده‌کی مواهب الهیه‌نك اك بیوکی عقلدر؛ بو چوجقده چوق عقل واردر. ٢. آکلامه، فهم، ادراك، ذکاء : اونك بویله‌شیئلره عقلی ایرمز؛ بوکا عقل ایردیره‌مدم. ٣. دوشونمه، تفکر، ملاحظه، فکر : بونی عقل ایده‌مدم. ٤. قوهٔ حافظه، خاطر، حافظه : او وقعه الآن عقلمده‌در؛ عقلمده قالمدی؛ عقله کلمیور؛ شمدی عقلمه کلدی. ٥. رأی، تدبیر، طریق تسویه : بکا بر عقل اوکرت؛ بو عقلی سزه کیم اوکرتدی؟ || عقل آلمق = قوهٔ مفکره استیعاب ایتمك : بونی عقلم آله‌میور. || عقل اوکرتمك = یول کوسترمك، نه یاپه‌جغنی کوسترمك. || عقل اوکرنمك = اوصلانمق، عبرت ویا نصیحت آلوب متنبه اولمق. || عقل اول = ١. خلقی وجبلی اولان عقل وذکا. ٢.

(فلسفهٔ قدیمه ده) جناب حق. ۳. فوق العاده ذکا وفطنت. || عقل ایتمك = دوشونمك، ملاحظه و تفکر ایتمك. || عقل ایرمك، عقل ایر دیرمك = آکلایه بیلمك، تفهم ایتمك: بوکا عقلم ایرمدی؛ بو ایشه عقل ایر دیره مدم. || عقل باشده اولمق = جمعیت خاطر و ذهن راحتلغی اولمق، برکونه تلاش و غائله یه دوچار اولمامق، یاپدیغنی بیلمك: او وقت بنم عقلم باشمده یوغیدی. || عقل باشه کلمك = ۱. آیلمق، کندینه کلمك: عقلی باشنه کلنجه جمله مزه آشنالق ایتدی. ۲. اوصلانمق، عقلمز جه افعال وحرکاتدن وازکچمك: بو دلیقانلینك البته برکون عقلی باشنه کله جك. || عقل باشدن کیتمك = کندینی غائب ایتمك. شاشیرمق، بیهوش اولمق: بونی ایشیدنجه عقلم باشمدن کیتدی. || عقل بالغ = سن رشده واصل اولمش آدمك عقلی. (« عاقل بالغ » یاخود « عقلی بالغ » تعبیرلریله التباس ایتدیرلمه ملیدر.) || عقل دیشی = یکرمی یاشلرنده چیقان کنار آزی دیشی. || عقل قوطیسی = برآدمه دائما عقل اوکردن وهر ایش ایچون کند. یسنه طانیشیلان آدم: اونك عقل قوطیسی فلاندر. || عقل کل = طبیعتك کافهٔ امور وشعباتنده آثاری مشهود اولان ذکا و نظام عمومی و ازلی.

عُقَلاء { صف. جـ. عر. فد: عاقل. با: عاقل. = تر. فد. عقل صاحبان، عقللی کچنمك ایستین: عقلا آدم: عقلا تو. نبلکی = بر شیٔ بیلدیکی حالده عقلایلق طاسلایان.

عَقلاً { ح. عر. عقل ایله، عقل اقتضاسنجه، عقلجه، عقله تطبیق اولنمقسزین. مقابلی: نقلاً: مسکرات عقلاً ونقلاً انسانه مضردر.

عُقَلالاق { سم. عقل فروشلق، عقلادن کچنمه، عقلایلق صائمه.

عَقلسز { صف. عقلی اولمیان. احمق، بدلا، طوغری دوشونمین، عقلی ایرمز: بك عقلسز آدم اولدیغنی کوسترمدی.

عَقلسزلق { سم. عقل فقدانی، حماقت، بدلا لق، عقلزجه حرکت: بن عقلسزلق ایتدم.

عَقللی { یا عقللو. صف. ۱. عقلی اولان، عاقل، ذکی، فطین: عقللی آدمدر. ۲. تدبیرلی، مدبر: کندیسی عقللی طاوراندی.

عَقلی { صف. عر. ا: عقلیه. عقله منسوب ومتعلق، عقل ایله فهم وادراك اولنان ومجرد عقله تطبیق ایدیلن، نقلی مقابلی: علوم عقلیه = علوم طبیعیه و ریاضیه کبی معقولات اساسی اوزرینه مبنی اولان علملرکه فقه وحدیث وتفسیر کبی نقل وروایته مؤسس اولان علوم نقلیه دن فرق ایدیلیر.

عَقلیّات { سف. جـ. عر. عقل ایله کشف وتحقیق وصرف معقولاتدن عبارت اولان مواد وخصوصات: عقلیات ایله نقلیات آره سنده هر وقت توافق بولنماز؛ نقلیات و عقلیاتده ید طولی صاحبی بر ذات.

عُقم { سف. عر. قیصیرلق، ارکك ویا قادینمك چوجغی اولماسی.

عُقوبَت { سف. عر. ج: عقوبات. ۱. جزا، مجازات: دوچار عقوبت اولدی. ۲. اذیت، عذاب، اشکنجه: عقوبت ایچنده ایدم.

عُقوبَتلی { صف. اذیتلی، عذابلی.

عُقود { سف. جـ. عر. فد: عقد. با: عقد.

عَقور { صف. عر. ایصیریر، صالار، آزغین = کلب عقور. (قودوز معناسیله استعمالی غلطدر.)

عُقول { سف. جـ. عر. فد: عقل. با: عقل.

عَقیب { صف. عر. ا « عقب » دن صفت.) بر شیئك آردندن کلن، آرقه سی صره کیدن، ولی ایدن: عقیبنده = آرقه سی صره.

عَقیده { سف. عر. ج: عقائد. اینانیلان شیٔ، اعتقاد، ایمان: عقیده سی صاغلام، عقیده سی بوزوق. = ج. بر دینك عبادات جقنده کی اوامر ندن صرف نظرله الوهیت وسائره حقنده کی افکار ومطالعاتدن بحث ایدن علم: علم عقائد؛ عقائد اسلامیه؛ عقائد کتابی. — « عقیده شکری » تعبیری غلط اولوب طوغریسی « آغدهٔ شکری » در. با: آغده.

عَقیق { سذ. عر. قیمتلیجه بر جنس طاش که مهر حکنده و سائر ایشلرده قوللانیلیر: عقیق یمانی = قرمزی رنکنده اولان آك اعلا جنسی.

عَقیم { ص. عر. ث: عقیمه. [«عقم» دن صش.] ١. اولادی اولمیان، طوغورمیان (قادین)، طوغورتمیان (ارکك): بو آدم عقیم، بو قادین عقیمه‌در. [عربیده مؤنثی تاء تأنیثله و تاسز دخی اولور.] ٢. مج. نتیجه و ثمره‌سی اولمیان، غیر منتج، غیر مثمر: او ایش عقیم قالدی.

عَکّام { سذ. عر. ١. دوه کراجیسی، دوه ایله اجرته مقابل اشیا طاشیان آدم. ٢. حجه صرهٔ همایون ایله برلکده کیدن خدمه که عزیمتدن اول استانبولده تونبلك وسائره ایله طولاشیرلر.

عَکس { سذ. عر. ١. بر یره چارپمه، اورمه: دیواره عکس ایتدی. ٢. ضیا ویا صورتك بر یره اوروب کری دونمه‌سی ویا اوراده کورنمه‌سی: کونش دیواره عکس ایدیور؛ صورتی آینه‌یه عکس ایدیور. ٣. سسك بر یره اوروب کری دونمه‌سی، یانقولامه: طوپك صداسی طاغلره عکس ایتدی. ٤. ترس، ضد، خلاف، مغایر: یالان طوغریلغك عکسیدر؛ سز بنم دیدیکمك عکسنی التزام ایدیورسکز. || م. کلامك بر جزئنی جزء آخر اوزرینه تقدیم ایله عکس ایتمه: «کلام کبار، کبار کلامدر» کبی. || عکسنه = ترسنه. ضدینه. ترس وضد اوله‌رق. || بالعکس، بر عکس = بسبتون ضدی وخلافی اولمق اوزره.

عَکسی { ص. [«عکس» دن سمن. ایسه‌ده پك ده عربی دکلدر.] ١. ترس، ضد، مخالف، مغایر. ٢. اوغورسز، منحوس، ایی کیتمین: عکسی ایش. ٣. معند، بد خوی، کیمسه‌یه اویماز: پك عکسی آدمدر.

عَلاء { سذ. عر. یوککلك، مرتبهٔ عالیه، رفعت، شرف وشان: علم انسان ایچون باعث عز وعلادر.

عَلا { فل. عر. [«علو» دن ماضی مفرد مذکر غائب] عالی و بلند مرتبه اولسون: حق جل و علا حضرتلری. [یالکز بویله دعا مقامنده تعبیرات عربیه‌ده مستعملدر.]

عِلاج { سذ. عر. [مفاعله بابندن مصدر ثانی اولوب اصل عربیده معالجه ایله مترادفدر] ١. بر خسته‌یه باقمه، ادویه و معاملات لازمه ایله ایی ایتمکه چالیشمه، معالجه، مداواة: علاج ایتمك. [عربیده اصل اولان بو معنا ایله لسانمزده پك قوللانلماز.] ٢. بر خسته‌یه ویا یاره‌لی‌یه ایچمك ویا سورمك ایچون ویریلان شیء، دوا، ترام: خسته‌لاندیغنده علاج آلماز؛ طبیب بر چوق علاجلر ویردی؛ بو خسته‌لغك علاجی بولنه‌مدی. [بو معنی لسانمزه مخصوصدر، عربیده دواء دینلیر.] ٣. مج. چاره، تدبیر، درمان، صورت تسویه: بو دردك، بو فنالغك علاجی یوقدر. || بی‌علاج = چاره‌سز، بیچاره، درمانسز: آج بی علاج قالدی. || لا علاج = چاره‌سز، ناچار: لا علاج قبول ایتملی.

عِلاج پَذیر { ص. فا. [عر. علاج = مداواة. فا. پذیرفتن = قبول ایتمك] ١. مداواة قبول ایدن، تداوی ایدیله‌بیلن، قابل تداوی. ٢. چاره‌سی بولنه بیلن.

عِلاجسز { ص. ١. علاج و دواسی اولمیان: بو علاجسز بر مرضدر. ٢. چاره‌سز، درمانسز: بو علاجسز بر دردر.

عِلاجلی { ص. علاجی اولان، دوایی حاوی، ادویه ایله قاریشیق: علاجلی کاغد، پنبوق؛ علاجلی شراب.

عَلاقه { سث. عر. جم: علائق. ١. ایلیشیك، مربوطیت، رابطه: بزم ایشك او مسئله ایله علاقه‌سی یوقدر؛ بو ایکی ماده آره‌سنده بر کونه علاقه وارمیدر؟ ٢. رابطهٔ قلبیه، کوکل باغلامه، عشق، تعشق، معاشقه، سودا، سوکی: بر قیزه علاقه‌سی وار ایدی؛ بر کوریشده کندیسنه علاقه ایتدی. ٣. مناسبت، ارتباط، تعلق: اونلرله بنم هیچ بر علاقه‌م یوقدر؛ قیزینی اونك اوغلنه ویره‌رك کندیسیله علاقه پیدا ایتدی. ٤. مالکیت، تصرف، حق مداخله، حصه: او چفتلکه، او معدنه سزك علاقه‌کز وارمیدر؟ || کیم. مناسبت، فر. Affinité. || ط. بر عضوك دردندن اونك مقابلی اولان دیکر بر عضوك دخی

متألم اولمسی، فر. Sympathie. || د. معنای مجازی استعمالی ایچون دوشوریلن مناسبت. = ج. روابط، انسانك ایلیشیکی اولدیغی ایشلر، مناسبات: علاقی دنیویه.

عَلاقه دار { ص. فا. [عر. علاقه = ایلیشیك. فا. داشتن = طوتمق] علاقه‌سی و ایلیشکی اولان، مناسبتلی، حصه‌دار. ذی‌مدخل: بوایشده بن‌ده علاقه‌دارم: یکی یاپیلان فابریقه‌یه سز علاقه‌دارمیسکز؟

عَلاقه‌لی { ص. ۱. مناسبت و ایلیشیکی اولان: اوده بوایشده علاقه‌لیدر. ۲. عاشق، دلداده: بر قیزه علاقه‌لیدر.

عَلَم { ص. عر. [«علم» دن سمب.] جوق بیلن، هر شیئی بیلن. [صفات الله‌دن اولوب، انسانه اطلاق اولنماز. با: علامه.]

عَلامَت { سث. عر. ج: علامات، علائم. ۱. نشان، اشارت، بیلکیلك: مشترك سوء ریلرده هر کسك حیواناتی علامتلرندن بللی اولور: حدوددده علامت رکز ایدرلر: او مدالیه مجرد اصحابنه بر علامت افتخار اولق ایچون ویریلیر: تاصیا. وتنده علائم ذکا یوزنده نمایان ایدی. ۲. اثر، ایز، اماره: اورامك اردوکاه بولنمش اولدیغنه هیچ بر علامت کورمدك: نینوی و بابل شهرلرینك عاقبت علامتلری ظاهره چیقارلدی: خرسزك خارجدن کیرمش اولدیغی کوستریر بر چوق علا. متلره دسترس اولدق: او اختیارلقده دخی علامت حسن وآن یوزنده نمایان ایدی. ۳. رمز، اشارت: زیتون آغاجی دالی اسکیدن بری علامت صلح وسلم اتخاذ اولنه کلمشدر. || علامت فارقه = بر شخص ویا شیئك دیکرلرندن تفریقیچون وضع اولنان اشارت مخصوصه: باش چاوشلرك علامت فارقه‌سی وار. در: رؤسانك دائما بر علامت فارقه‌سی اولق اقتضا ایدر: ط. هر مرضك بر ویا بر قاچ علامت فارقه‌سی واردر. || علامت فارقه نظامنامه‌سی = معمولاتك تمییزی وتقلیده میدان ویرلماسی ایچون صاحبنك آرزوسیله وضع وتسجیل اولنان علامته مخصوص احکام قانونیه. || ط. علامت مرض = هر خسته‌لغك کندینه مخصوص اولان حالی، فر. Phénomène. || علائم سما = الکم صائمه تعبیر ترکیبندن غلط اولوب، هر شیئی عربی ویا فارسیه تطبیق ایتمك مرافنده بولنان کتابمزك ایجادیدر.

عَلّامه { ص. سذ. عر. هر علمه آشنا اولان، استاد اعظم، فر. Savant و Érudit: علامه ابو السعود افندی: علامهٔ زمان جلال الدین سیوطی.

عَلانی { ص. عر. ا: علانیه. آچیقده اولان، آشکار، ظاهر، میدانده اولان. [«علنی» دها مستعملدر.]

عَلانِیَّت { سث. عر. ۱. بر شیئك ظاهر ومیدانده او. لمسی، کیزلی اولیوب علنی اولمسی، علنیلك: محکمه مذاکراتنك علانیتی. ۲. هر شیئك حال ظاهری و خارجیسی: علانیتی پك اعلا اماایچ یوزینی کیم بیلیر.

عِلاوه { سث. عر. ج: علاوات. ۱. قاتمه، آرتدیرمه، ضم، ضمیمه: بو اوه ایکی اوطه دها علاوه ایدهجکم: بو باغك آرقه‌دن علاوه‌سی واردر. ۲. بر کتابه صکره‌دن کرك مؤلفی وکرك باشقه‌سی طرفندن کرك آیریجه اولهرق صوکنه وکرك قسم قسم هر طرفنه ضم اولنان بحثلر، ذیل: یولغت کتابنك علاوه‌سی واردر: الك مشهور تاریخ کتابلرینه علاوه‌لر یاز‌لمشدر. ۳. برغزته‌نك چیقاردیغی مقتضی نسخه‌دن باشقه اوکا ضمیمهً ویاآیریجه چیقاردیغی کوچك نسخه، ورقه: غزته علاوه‌سی: برعلاوه چیقمش. ٤. امضادن صکره مکتوبك آلتنه یازیلان شیء.

عِلاوةً { ح. عر. آرتدیرمه طریقیله، آرتدیرهرق، ضمیمهً: سویلدکارمه علاوةً شونی ده سویلیه‌یم: کندیسنه ایتمش اولدیغی ایلکاره علاوةً بودفعه دخی اولدیغه برمبلغ ویرمشدر.

عِلاوه‌لی { ص. صکره‌دن ضم وعلاوه اولنمش قسمی ویا پرلری اولان: علاوه‌لی لغت عثمانیه: علاوه‌لی تاریخ، غزته.

عَلائِق { سث. ج. عر. فد: علاقه. با: علاقه.

عَلائِم { سث. ج. عر. فد: علامت. با: علامت.

عَلَبه { سث. عر. ج: علبات. با. بعض اتماری حاوی قاپجقلره

ویریلن اسمدر، فر. Capsule.

عِلَّت { سذ. عر. ج : علل . ١. خسته‌لق، مرض، داء، صایرولق : علت مزمنه، علت افرنجیه، علل ساریه. [«مرض» له مترادفدر.] ٢. سقطلق، علیل آدمك حالی : علتی واردر. ٣. صرعه ووجود دیترمه‌سی وباش دونمه‌سی کبی بر آدمه مسلط اولوب آیرلمیان وهر وقت راحتسز ایدن مرض : انسان قورقودن علت قزانیر، علت صاحبی اولور؛ اونده بر علت واردر. ٤. سبب، موجب، برشیئه باعث اولان حال : بونی ایجاب ایتدیرن علت نه‌در؟ ٥. مقصد، غایه، نیت : بو قدر یورغونلغك علتی نه‌در؟ علت غائیه = استحصالیچون چالیشیلان مقصد : تحصیلك علت غائیه‌سی تربیه‌در. ٦. د. [صرف عربیده] بر کلمه‌نك حروف اصلیه‌سی میاننده (ا.و.ی) حرفلرندن بری بولنمه‌سی. || حروف علت = مذکور (،و،ی) حرفلری.

عِلَّتلی { ص. ١. بر علت ومرضه مبتلا، هر وقت تکرر ایدوب کندیسنی راحت براقماز بر مرض مزمنه دوچار : او زواللی علتلیدر. ٢. سقط، وجودنده برسقطلغی اولان. ٣. بر سبب استثناسی اولان، عذرلی.

عَلَف { سذ. عر. ١. حیواناتك یدیکی اوت وصمان، کیاه. ٢. علی الاطلاق حیوان یمی.

عَلَق { سذ. عر. ١. قان پختیسی، پختیلانمش قان پارچه‌سی. ٢. سولوك.

عَلَقی { ص. عر. ت : علقیه. ١. پختی قبیلندن اولان، پختیمسی. ٢. تا. سولوك جنسندن: طائفهٔ علقیه = سولوك قبیلندن حیوانات.

عِلَل { سذ. ج. عر. فد : علت. با : علت.

عِلم { سذ. عر. ج : علوم. ١. بیلمه، بیلیش، بیلکی، دانش، معلومات، خبر، وقوف : جناب حقك علمی هرشیئه تعلق ایدر: بوکا علم یتیشمیور: بوایشه اونك علمی لاحق اولمدی، تعلق ایتمدی = معلوماتی اولمدی. ٢. بر نوع امور حقنده اولوب اوقومغله تحصیل اولنان معلومات ووقوف: علم صرف، علم عقائد، علم حکمت، علم هندسه، علوم طبیعیه، علوم ریاضیه : علم اوکرنمك، اوقومق؛ بو آدمك علمی واردر. ٣. نظریات : یالکز علم کافی دکل عمل ده ایستر؛ علم وعملی جمع ایتمك. || علم الارض = کرهٔ ارضك وقشری طبقاتنك احوالندن وصورتشکلندن بحث ایدن فن، فر. Géologie. || علم الامراض = فنون طبیه‌نك امراضك انواعندن وهر برینك احوال وعلاماتندن بحث ایدنی، فر. Pathologie. || علم ثروت، علم اقتصاد = ثروت عمومیه وخصوصیه‌نك احوالندن وصورت استحصال واداره‌سندن بحث ایدن علم که حکمت عملیه‌دندر، فر. Économie politique. || علم اللسان = لسانلرك صورت تشکلندن والسنه بیننده‌کی مناسباتدن بحث ایدن علم جدید، فر. Linguistique. || علم المعادن = معدنلرك احوالندن وصورت استخراجندن بحث ایدن علم، فر. Minéralogie. — سائر اسماء مرکبه ایچون ترکیبك ایکنجی جزئنه باقلی. || اهل علم = علم صاحبلری، علما. || علم حال = عقائدك قواعد اساسیه وابتدائیه‌سیله نماز وآبدست وسائر معاملات دینیه‌یی چوجقلره اوکرتمکه مخصوص کتاب: علم حال اوقومق. || علم وخبر = ١. بر دائرهٔ رسمیه‌یه تقدیم اولنمق اوزره بر آدمك احوالی حقنده منسوب بولندیغی محله ودائره وسائره‌دن ویریلن تصدیقنامه : محله‌دن، دائرهٔ بلدیه‌دن علم وخبر کتیرمك اقتضا ایدر. ٢. برمبلغ ویا اوراق وسائره‌نك تسلیم اولندیغنی مبین کوتورن آدمك یدینه ویریلن پوصله : اوراقی تسلیم ایتدیکمه دائر اورادن علم وخبر آلدم.

عَلَم { سذ. عر. ج : اعلام. ١. علامت، نشان، اشارت. ز. ٢. یاپراق، سنجاق : رفع علم فتح وظفر. ٣. د. اسم خاص، جغرافیا وتاریخه متعلق برشیء ویا شخصه مثلا بر مملکته، طاغه، نهره، آدمه مخصوص اولان اسم : اسکندر، عمر، استانبول، مریج کبی: قاموس الاعلام = اسماء خاصه‌یه مخصوص لغت کتابی. ٤. مناره تپه‌ی، ماهچه : بوکیجه‌کی فرطونه‌دن مناره‌نك علمی دوشمش. ٥. صاریغك آلتین اولوق تلی.

عَلِمَ { فت. عر. [« علم » دن ماضی مفرد مذکر غائب] بیلیر. علم الله = الله بیلیر. قسم یرینه قوللانیلان بو تعبیر عربی‌یه مخصوصدر. « علیم الله » صورتنده دخی یازیلوب، اوحالده « الله علیم » تقدیرنده اولور.

عُلَماء { سذ. جم. عر. فد : عالم. با : عالم.

عَلَمدار { سذ. فا. [عر. علم = بایراق. فا. داشتن = طاشیمق] بایراغی ویا سنجاغی طاشیان، بایراقدار، سنجاقدار : علمدار مصطفی پاشا.

عَلَمدارلق { س. و :

عَلَمداری { س. فا. بایراقدارلق، سنجاقدارلق : منصب علمداری ؛ علمدارلق وظیفه‌سی.

عِلمی { ص. عر. ث : علمیه. ١. علم ودانشه منسوب ومتعلق، علومه عائد : مسئلهٔ علمیه. ٢. نظری، صرف نظریاتدن عبارت اولان، عملی مقابلی : علمی وعملی اقتداری واردر. ٣. طریق علمی‌یه، علما صنفنه منسوب ومتعلق : قیافت علمیه. || طریق علمی = وقتیله علمك نعمان کندیلرینه منحصر بولندیغی وتعلم وتعلیم وفقه واحکام شرعیه ایله اوغراشان صنف که مشیخت اسلامیه دائره‌سی منتسبیننده عبارتدر، علما طاقمی : طریق علمیدن بر ذات ؛ طریق علمی رجالی.

عَلَمِیَّت { سث. عر. د. بر اسمك اسم خاص اولمسی، علم اولمق کیفیتی : بو اسمك غیر منصرف اولمسی علمیتندن طولاییدر.

عِلمِیّه { سث. عر. طریق علمی منسوبینی، علوم ادبیه وفقه واحکام شرعیه ایله اوغراشان دائرهٔ مشیخت اسلامیه رجالی : علمیه‌دن بر ذات ؛ علمیه رجالی.

عَلَناً { ح. عر. آچیقدن، آشکاره، میدانده، کیزلمکسزین، صاقلامقسزین : علناً قمار اوینامق ؛ بن یاپه‌میه‌جغمی علناً سویلدم.

عَلَنی { ص. عر. ث : علنیه. آچیقدن ومیدانده اولان، کیزلنمین، صاقلانمیان، میدانده یاپیلان : او بنم علنی دشمنمدر ؛ بوبکا قارشی بر غرض علنی، بر خصومت علنیه‌در : مناقصهٔ علنیه، مزایدهٔ علنیه = قپالی پوصله‌لرله اجرا اولنمیوب آچیقدن اجرا اولنانی ؛ محاکمهٔ علنیه = محکمه‌نك آچیق طوتلمسیله هر ایستین کیروب دیکلیه‌بیلمك شرطیله اجرا اولنان محاکمه. = ح. آچیقدن، میدانده، علناً : اوعلنی سویلیور ؛ مکتوبکزی علنی اوقودی.

عَلَنِیَّت { سث. عر. بر ایشك آچیقده و میدانده اولمسی : مذاکراتك علنیتنه قرار ویرلدی.

عَلَو { س. غلط املا. طوغریسی : آلو. با : آلو. — علوکیر، علوکش کبی تعبیرلر بسبتون غلطدر، زیرا آلو صرف ترکجه بر لغتدر.

عُلُوّ { سذ. عر. یوکسکلك، سمو، رفعت، بیوکلك : علو مرتبه، علو درجه. || علو جناب = عالی جنابلق، سماحت، کرم. || علوشان = عالی شان اولمه، شان وشرف. || علو همت = عالی همت اولمه، همت وغیرت بیوکلکی.

عُلوان { سذ. عر. تفاخر، اوگنمه : علوان صاتیور ؛ بزه علوان ایتمك ایستیور. [عربیده « عنوان » ایله مترادف اولوب، لسانمزده یالکز بو تعبیرده مستعملدر.]

عُلوفه { سث. عر. عسکر معاشی. [وقتیله مستعمل اولوب الیوم متروکدر. برنجی واصل معناسی حیوان یمی اولوب، وقتیله سپاهیلره وسائر عسکریلره ویریلن معاش دخی اساساً حیوانلری یمنه قارشی ویرلدیکندن، بو لغت اومعنایی دخی آلمشدر.]

عُلوفه‌جی { س. اسکی بر صنف عثمانلی سواری عسکری. غلط اوله‌رق « علوفه جیان » صورتنده جمعی‌ده قوللانیرلردی.

عُلوفه‌لی { ص. معاشلی، موظف، وظیفه‌خوار.

عُلوم { سذ. جم. عر. فد : علم. با : علم.

عُلوی { ص. عر. ث : علویه. ١. عالی، بلند، رفیع : طبیعتی پك علویدر. ٢. سمایه ویا روحانیات ومعنویاته منسوب ومتعلق : عالم علوی ؛ ارواح علویه. ٣. ه. شمسدن بعدلری کرهٔ ارضك کندن زیاده اولوب دور مرئیلرنده بتون قبهٔ سمایی طولاشیر کبی کورینن سیاره‌لره دینیر : مریخ ومشتری کبی. دیکر-

لرينه يعنى زهره وعطارده سفلى دينير : سيارات علويه.

عَلَوى { صـ. سـ. عر. ؟ : علويه. } { « علي » دن سمـ. } ١. حضرت على بن ابى طالب (رضه) ايله فاطمة الزهرا بنت رسول الله (صلم) سلاله طاهره سندن او. لان سادات وشرفايه وصف اولور. ٢. حضرت على (رضه) افندمزه انتساب و طرفكيرلك ايدوب سائر اصحاب كرامه صور ودرجات مختلفه ده ترجيح ايدنلره وطرق عليه يه تابع اولوب حضرت مشار اليهه انتسابله مفتخر بو. لسانلره وصف اولور : اونلر علوىدر؛ علويلرك برحالى واردر.

عُلوِيّات { سـ. ج. عر. علوي شيئلر، مواد سماويه وروحانيه : ذهنى دائما علوياتله مشغولدر.

عُلوِيّت { سـ. عر. ١. يوكسكلك، بلندلك، مرتبه ودرجه يوجهلكى. ٢. معنويت، روحانيت، سماييك : علويت افكار، علويت نيت.

عَلى { صـ عر. ؟ : عليه. جمـ : عليات. { « علو » دن صشـ. } يوكسك، بلند، رفيع. { باشايجه وتونى قوللانيلوب مذكرى برينه « عالى » استعمال اولنور. } اوامر عليه، جنات عليات. = سمـ ذ. داماد. وعم زادهٔ جناب نبوى خليفهٔ رابع امير المؤمنين على بن ابى طالب (رضيه) افندمز.

عَلى { حـمـ. عر. اوزره، اوست، فوقى، يـ. { آتيده كيلر كبى تركيبات عربيه ده بولنور : } على الاطلاق = عمومیت اوزره، مطلقا، بلاتخصيص؛ على الانفراد = برر برر، آيرى آيرى؛ على اى حال = هرحالده، هرنصل اولسه؛ على التحقيق = كرچك اولهرق، محقق صورتده؛ لاعلى التعيين = تعيين و تخصيص ايتمكسزين، غير معين و مبهم صورتله؛ على التفصيل = تفصيلاتله، تفصيلاً : على التوالى = متماديا، متواليا؛ على حاله = كندى حالنده، او. لديغى كبى؛ على الخصوص = خصوصاً، باخصوص؛ اعتراض على الحكم = محكمه نك حكم وقرارينه قارشى اعتراض؛ على الدوام = دائمى صورتده، متماديا؛ على. الرأس والعين = باش اوسته؛ على السويه = مساوات اوزره، متساوياً؛ على الصباح = اركندن؛ على طريق الهزل = اكلنجه طريقيله؛ على العاده = معتاد اوزره، عادتا؛ على العجله = عجله ايله، عجالةً؛ على العموم = عموماً، عموميت اوزره؛ على العميا = كوركورينه، بلاتحقيق؛ على الغفله = غفلت اوزره، غافلانه؛ على الفور = درحال، بغتةً، دفعةً؛ على القاعده = قاعدةً، قاعده سيله؛ على قدر الطاقه = طاقتى يتديكى قدر؛ على قول = برروايتده؛ على كلا التقديرين، ودها طوغريسى : على كلى التقديرين = هر ايكى تقديرده؛ على كل حال = هرحالده؛ على مراتبهم = رتبه ودرجه لرينه كوره. صره سيله؛ على ملأ الناس = آچيقده، هركسك انظارى او. كنديه؛ على وفق المطلوب = مطلوب وجهله، بروفق مطلوب؛ على هذا = بونك اوزرينه.

عُليا { ويا عالي. صـ. ؟. عر. ذ : اعلا. با : اعلا.

عَلَيكَ { على حرف جريله ضمير متصلك مفرد مذكر مخا. طبى اولان « ك » دن مركب تركيب عربى اولوب سنك اوزركه ديمكدر : عليك السلام = سنك اوزركه سلام اولسون.

عَلَيكُم { على حرف جريله ضمير متصلك جمع مذكر مخا. طبى اولان « كم » دن مركب تركيب عربى اولوب سزك اوزركزه ديمكدر : السلام عليكم = سزه سلام اولسون : وعليكم السلام = سزده سلام اولسون.

عَليل { صـ. عر. ؟ : عليله. { « علة » دن صشـ. } ١. خسته، مريض، صايرو، اوزكون. ٢. سقط، بدننك برعضوى قصورلى ويا نقصان : زواللى عليلدر چا. ليشه ميور. ٣. تر. كور، كوز. لرى سقط، اعمى، نابينا : ايكى كوزدن عليل. ٤. كنديسنه مسلط اولوب راحت براقماز صرعه كبى برعلتى اولان، علتلى : عليل اولديغيمون عسكرلكدن معفو طوتلدى.

عَليم { صـ عر. ؟ : عليمه. { « علم » دن صشـ. } چوق بيلن، دانا، خبير، واقف.

عَلَيهِ { على حرف جريله ضمير متصلك مفرد مذكر غائبى اولان « ه » دن عبارت تركيب عربى اولوب، ١. اونك اوزرينه، اوكا معناسيله قوللانيلير : عليه السلام = اوكا سلام اولسون : رحمة الله عليه = اوكا الله رحمتى اولسون. عليه الرحمه = اوكا رحمت اولسون؛

۲. بنه اونك اوزرینه معناسیله بعض اسم مفعول‌لره الحاق اولنه‌رق برلکده برلشه مرکبه تشکیل ایدر: مبنی علیه = اوزرینه بنا اولنان شیء، محوث عنه، موضوع بحث. ۳. اونك ضدینه واوکا قارشی معناسیله بنه بویله ترکیباتده بولنور: مدعی علیه = کندیسنه قارشی دعوی اولنان. — مؤنثی: علیها، تثنیه سی: علیهما، جمعی: علیهم اولور.

عَلَیها { و:

عَلَیهِم { و:

عَلَیهِما { با: علیه.

عِلِّیّین { سند. ج. عر. سماءلك وجنتك اك عالی محلی که ارواح صلحا اورادہ قرار بوله‌جقدر. (مرفوعی اولان علیون صورتنده پك قوللانلماز.)

عَمّ { سند. عر. ج: اعمام. پدر قارنداشی، عمجه، عموجه: عم پاك جناب نبوی حضرت عباس: عم زاده = عمجه اوغلی، قیزی.

عم { انبیا وبعضاً اهل بیت جناب نبوی حقنده ایرادی معتاد اولان «علیه‌السلام» دعاسنك مختصراً یازیلیشیدر.

عَما { سند. عر. با: عمی.

عِماد { سند. عر. ج: اعمده. دیرك، ستون، عمود: عماد الدین = دینك دیرکی: ذات العماد = دیرکلی.

عِمارَت { سث. عر. ج: عمارات، عمایر. ۱. معموریت، عمران، بریری معمور وآبادان ایتمه: عمارت بلاد. ۲. فقرایه ومدرسه‌لر سکانته اتمك وچور به وچاره پیشیروب ویرمك مخصوص خیرات مؤسساتی: سلاطین عظام عمارتلری. || مج. عمارت چوربه‌سی = بادهوا شیء.

عِمارَتجی { سر. عمارت دینلن بر خیرات خانه‌یی اداره ایدن آدم.

عُمّال { سند. ج. عر. فد: عامل. با: عامل.

عَمّامه { سث. عر. ج: عمائم. صاریق، باشه صاریلان شیء.

عُمّان { سخف. عر. مج. جزیرة العرب جنوب شرقی کوشه‌سندن عبارت واسع بر خطه، وبونك ساحلندن هند سواحلنه وجنوبه طوغری ممتد اولان آچیق دکیز. = سند. مج. بیوك دکیز، بحر محیط: عمانه طالدی.

عَمجه { یاخود عموجه. سد. (عر. «عم» دن) پدر برادری: عمجه‌م، عمجه‌مك اوغلی، قیزی: اونکله عمجه اوغللریز.

عَمد { سند. عر. قصد، نیت، بیله‌رك وایسته‌رك، تصور وتصمیم ایده‌رك برشیء یاپمه: فعل جائیده عمد مجازاتی تشدیده سبب اولور: بو ایشده عمد یوقدر.

عَمداً { ح. عر. قصداً، بیله‌رك وایسته‌رك.

عُمده { سث. عر. ۱. طیانه‌جق، اعتماد واتکا ایدیله‌جك شیء، طیاق، دستك، تکیه‌گاه، پناه. ۲. کوگنیله‌جك یر، مدار امید واعتماد، معتمد علیه، استناد‌گاه: عمدهٔ آمالی بو ایدی.

عُمر { سند. عر. ۱. یاشایش، یاشامه، حیات. زندگانی: عمر سورمك: الله عمرلر ویرسین. ۲. مدت حیات، برانسان ویا حیوانك یاشادیغی مدت: بتون عمر ندہ؟ عمری آلام واحزانله کچیردم. ۳. طالعلی یاشایش، بخت یاشامه: هواسی لطیف بر محلده غائله‌سز یاشامق عمردر. = ص. تر. ۱. غریب، تحف، کولنج: کندی سرگذشتنی نقل ایتمسی پك عمردر. ۲. شن، شاطر، احوال غریبه صاحبی: حریف عمردر.

عُمَر { سخ. ذ. خلیفهٔ ثانی امیر المؤمنین عمر بن الخطاب (رضه). = آ. عمرین = ۱. حضرت عمر ایله سلف عالیلری حضرت ابابکر صدیق (رضهما). ۲. حضرت عمر فاروق ایله عدالت ودیانتنده بحق اونلرك ثانیسی دیمکه شایان اولان عمر بن عبدالعزیز (رضهما).

عُمران { سند. عر. [غلط اوله‌رق عینك کسریله زبانزددر] ۱. معمورلق، معمور یرلر، بریرك تعامیله مسکون وحقیله ایشلنمش اولمسی: عمران ممالك؛ برنجی وظیفهٔ عباد عمران بلاددر. ۲. مدنیت، ترقی، رفاه، سعادت حال: عمرانه نائل اولمق.

عُمرانی { ص. عر. ث: عمرانیه. معموریته منسوب ومتعلق: وسائط عمرانیه.

عَمرو { سخ. ذ. [آخرنده‌کی «و» اوقونماز. مجرد «عمر»

اسمندن تفریق ایچون یازیلیر) «زید» اسمیله برابر فلان مقامنده مثال ایچون ایراد اولنور: زید وعمرو = اوتهکی بریکی؛ زیدایچون عمروه جزا اولنماز = بر آدمك قباحتیله دیکری جزالاندیرلماز.

عُمره اسم. عر. حج موسمنك غیرینده کعبهٔ الاهی ومکهٔ مکرمه‌نك سائر مواقع مبارکه‌سنی زیارت ایتمه: ادای عمره‌یه موفق اولدی.

عَمّزاده سف. فا. (عر. عم = عمجه. فا. زادن = طوغمق) عمجه اوغلی، عمجه قیزی.

عُمق سف. عر. ۱. دریکلك، قیو ودکیز وخندق کبی بر شیئك سطحدن آشاغی یه‌ایندیکی درجه. ۲. ر. (هندسه‌ده) اجسامك ابعاد ثلثه‌سندن آشاغیدن یوقاری یه طوغری اولان مسافه‌که طول وعرضله برابر ابعاد ثلثه‌یی تشکیل ایدر.

عُمقاً ح. عر. دریکلمکجه، ابعاد ثلثه‌دن عمق جهتجه: بو قویو عمقاً قاچ آرشیندر؟ بو جسم عرضاً وطولاً اوتهکندن دون ایسه‌ده عمقاً اوندن ایلریدر.

عَمَل سف. عر. ج: اعمال. ۱. ایش، کار، فعل: عمل خیر؛ عمل کثیر = اوزون ایش. ۲. اجرا، تطبیق، بر قاعده ویا امر الهینك موقع فعل واجرایه وضعی: علیه عمل ایدیور؛ ایجاب شرعیسنی بیله‌رك عمل ایدیور. ۳. بر آدمك اوامر ومناهیٔ مذهبیه‌یه کوره ایتدیکی حرکت: اونك عملی اییدر؛ عملی بوزوقدر؛ روز محشرده هرکس عملنه کوره معامله کوره‌جکدر. ٤. اثر، محصول سعی، مصنوع: بو قلیچ خانفی اوستهنك عملیدر؟ ٥. تأثیر، فعل و اجراسنی کو. ستر مه: ایچدیکم علاج عمل ایتمدی. ٦. تر. اسهال، لینت: عملی واردر؛ عملدن راحتسزدر؛ بو کیجه بش دفعه عمل ایتدی. ۷. ر. (نحو عربیده) برکلمه ویا عامل معنویهنك دیکر برکلمه‌نك اعرابنه ایراث ایتدیکی تغیر: حرف جر بر اسم اوزرینه عمل ایدوب اونی مجرور ایدر. ۸. ر. (حسابده) اعمال اربعه دینلن درت باشلی قاعده‌نك بیری که جمع، طرح، ضرب، تقسیمدر. ۹. وقتیله عربلرجه عامل دینلن بر والی ویا متصرفك حکومتی وتحت اداره‌سنده بولنان یر. || ط. عمل قیصری = وضع حملی قریب بر قادینك حیاتندن امید کسلدکده قارنی یاروب چوجغنی آلمق عملیاتی که مشهور قیصر بویله آلنمش اولمغله اسمنه اضافتله تسمیه اولنمشدر. || دستور العمل = اوکا تطبیق حرکت اولنان قاعدهٔ اساسیه؛ بر مأموره رهبر حرکات اولمق اوزره ویریلن امر وتعلیمات و سائره: یدنده دستور العمل اولهجق تعلیماتی واردر؛ مهندسلرجه دستور العمل اولهجق اساسلی بر کتابه احتیاج واردر.

عَمَلماندە صف. سف. فا. (عر. عمل = ایش. فا. ماندن = قالمق) ایشدن قالمش، ایش کورمز، بطال، معطل، اختیار - لقدن ویا برسقطلقدن آرتق هیچ بر ایش کورهمز حاله کلمش آدم: عملماندەلره مخصوص خیراتخانه.

عَمَله سف. عر. ج. عر. (فد. «عامل» لسانمزده بو معنا ایله قوللانیلیر. ترکجه‌ده مفرد کبی‌ده قوللانیلیر.) رنجبر، ایرغاد، کوندهلکله خدمات شاقه‌ده بولنان آدم: عملهنك تأمین معیشتی دوشونیلهجك ایشدر؛ بر عمله بولمق؛ چفتلکنی عمله ایله، عمله ایشلتیور.

عَمَلی صف. عر. ۱: عملیه. صرف عمله ونظریاته متوقف اولیوب عملیات واجرا آتله دخی پایلان، اجرا آتلی، تجربه‌لی: جراحلغك عملی جهتی بیلك کفایت ایتمز عملی جهتنده دخی کسب ممارسه ایتمك اقتضا ایدر؛ خسته‌خانه‌یه، اجزاخانه‌یه دوام ایتمکله صرف عملی جراحلق، اجزاجیلق اوکرنمشدر؛ عملی باغچوانلق: علمی و عملی چفتجیلك. || حکمت عملیه = وقتیله علم ثروت وعلم ادارهٔ ملك کبی عملیات واجرا آت ایچون لازم اولان علومك مجموعنه ویریلن اسمدر.

عَمَلیّات سف. ج. عر. (فد. «عملیه» بو معنا ایله لسانمزده قوللانیلماز) بر فن و علمك اجرا آت وتطبیقات جهتی: عملیات جراحیه، عملیات کیمیویه؛ عملیات کورلمدکجه کیمیادن هیچ بر شیٔ آکلاشیلماز؛ مکاتب طبیه شاکردانك اکمال تحصیل

ایتملری ماهر معلملرك تحت نظا-
رتنده بیوك خسته خانه‌لرده
عملیات کورملرینه متوقفدر. —
لسانمزده فد. کبی‌ده قوللانیلیر:
فلان جراح دون پك بیوك بر
عملیات اجرا ایتدی.

عَموجه { ـ. با: عمجه.

عَمود { سذ. عر. ج: اعمده. ١.
دیرك، ستون: معبدك
حرمی عمودلری. ٢. ر. [هند.
سه‌ده] شاقولنده اوله‌رق یو-
قاریدن آشاغی‌یه اینن وزاویهٔ
قائمه تشکیل ایدن خط. || تـ.
عمود فقاری = فقره دینلن اگو
کمیکلرینك مربوط بولندقلری
واکسه‌دن قویروق صوقومنه
قدر ممتد اولان زنجیر کبی کمیك،
بل کمیکی. اگین.

عَموداً { ح. عر. ر. [هندسه‌ده]
یوقاریدن آشاغی دوز
وشاقولنده اوله‌رق: عموداً بر
خط ایندیرمك. مقابلی: افقاً.

عَمودی { ص. عر. ؤ: عمودیه.
ر. دیرك کبی یوقاریدن
آشاغی‌یه دوز وشاقولنده
اولان: خط عمودی، سطح
عمودی. مقابلی: افقی.

عُموم { سذ. عر. ١. عام وعمومی
اولمه، عمومیلك، عمو-
میت، جمله‌یه عائد وشامل اولمه،
خصوص مقابلی: بو ایکی شیء
آره‌سنده عموم وخصوص نسبتی
واردر. ٢. بتون انسانلر، بتون
خلق، عامه، ناس: عموم ایچون
آچلمش مکتب؛ بو ایش عمومه
راجعدر. = تر. ص. کبی. هب،
بتون، جمله: عموم عالم بیلیر؛
عموم ایشلرمز بویله‌در؛ اونلرك
عمومی کلدی؛ عموممز کیده‌جکز.
|| بالعموم = بتون، هب، بلا
استثنا، کافةً: بالعموم قادینلر
قیصقانجدر. || علی العموم =
عمومیت اوزره، جملةً، کافةً:
علی العموم انسانلر بو قاعده‌یه
تابعدر.

عُموماً { ح. عر. بتون، هب،
عمومیت اوزره، علی-
العموم: حیوانات عموماً ارککلی
دیشیلی یارادلمشدر.

عُمومَت { سـ. عر. عمجه‌لق،
عمجه قرابتی. ؤ.

عُمومی { ص. عر. ؤ: عمومیه.
عمومه منسوب ومتعلق،
جمله‌یه عائد، جمله‌یه شامل: بر
طاقمه مخصوص اولمیوب هرکسه
عائد، خصوصی مقابلی: بو ایش
عمومیدر؛ تاریخ عمومی = کافهٔ اقوام
واممدن بحث ایدن؛ تحریرات
عمومیه = عین عباره ومآلده اولمق
اوزره اشخاص ویا دوائر عدیده‌یه
بردن کوندریلان مکتوب؛ حرب
عمومی = دول معظمه‌نك جمله‌سی
بیننده وقوع بولان محاربه؛
مکاتب عمومیه = عموم اهالی‌یه
عائد مکتبلر؛ کتبخانهٔ عمومی؛
قاعدهٔ عمومیه.

عُمومیَّت { سـ. [عربی اولمیوب
لسانمزك تصرفاتی
حکمنه کچمش غلطاتدندر.] عمو-
میلك، بر شیئك جمله‌یه عائد و
شامل اولمسی، بر قسمه مخصوص
ومحدود اولمامسی: بو قاعده‌نك
عمومیتی. || عمومیتی اعتباریله =
مستثنی اولان اقسام نظر اعتباره
آلنمیوب عمومنه باقه‌رق: انکلیز
قومی عمومیتی اعتباریله ثباتلی
آدملردر. || عمومیت اوزره =
کافةً، جملةً.

عَمّه { سـ. عر. پدرك همشیره‌سی
که لسانمزده بونك یرینه
سهواً خاله لغتنی قوللانیورز،
حالبوکه خاله تیزه دیمکدر. اصل
ترکجه‌سی: چیچه‌در. بو لغت
متروکه‌نك احیاسی بویله یاکلیش
بر لغت عربیه‌نك استعمالندن
البته خیرلیدر.

عَمی { ١ یاخود عما. سذ. عر.
کورلك، کورمزلك، نا-
بینایی: کوزلرینه عمی طاری
اولدی.

عِمِیّا { ح. عر. کور کورینه، دو-
شونمیه‌رك، کورمیه‌رك،
ایستمیه‌رك. — بو لغت عربیه
یرینه لسانمزده سهواً عین مفتو-
حه ومیم ساکنه و یاء مخففه
ایله «علی العمیا» تعبیری قو-
للانیلیر. حالبوکه بو صورتله
«عمیا» لغتی «اعمی» صفتنك
مؤنثی اولوب دیشی کور دیمکدر.

عَمیق { ص. عر. ؤ: عمیقه.
[«عمق» دن صش.]
١. دریك، قعری و دینی پك
آشاغیده بولنان: بئر عمیق =
دریك قویو. ٢. مج. اینجه‌دن
اینجه‌یه، پك زیاده اعمال فکرله
ایدیلن: افکار عمیقه = دریك
دوشونمه؛ مطالعات عمیقه، تد-
قیقات عمیقه. || عریض وعمیق =
اوزون اوزادی‌یه، دور و
دراز.

عَمیم { ص. عر. ؤ: عمیمه.
[«عموم» دن صش.]
عمومه عائد، عمومی، عام: عمیم

الاحسان = احسانی عمومه عائد.

عَن { حج. عر. دن، از. [بعض تعبیرات عربیه‌ده بولنور :] عن اصل = اصلندن؛ عن جهل = بیلمیه‌رك؛ عن صمیم القلب = یورکك ایچندن، درون دلدن؛ عن الغیاب = غیاباً، حاضر اولمقسزین، کورمکسزین ویا طانیمقسزین؛ عن قصد = قصدله، ایستیه‌رك؛ عن قریب = یاقینده؛ عن ید = الدن اله. || عنه. ا: عنها، ا: عنهما، ج: عنهم = اوندن، اونلردن: رضی الله عنه، عنها، عنهما، عنهم = الله اوندن، اونلردن راضی اولسون؛ عنا = بزدن: عنکم = سزدن: رضی الله عنا وعنکم: الله بزدن وسزدن خشنود اولسون. || عنها منها = شوندن بوندن، شو بو، اوته بری، شویله بویله ایده‌رك.

عَناء { سذ. عر. یورغونلق، زحمت، مشقت، تعب.

عُنّاب { سذ. عر. [تر. زبانزدی: خناب] قبوغی قرمزی وچکردکی پك سرت بر جنس کوچك میوه، چیکده: عناب رنك = عناب رنکنده، قیرمزی. [بیوکنه « چیلان » دینلیر.]

عُنّابیّه { صذ. عر. نبا. فصیلهٔ عنابیه = عناب آغاجی انواعندن اشجار.

عِناد { سذ. عر. مخالفتده اصرار، معندلك، اونکول: عناد ایتمك؛ بو ایش بویله اولملی ایدی اما کندیسی عناد ایتدی.

عِنادجی { ص. مخالفتده اصرار ایدن، معند: پك عنادجی آدمدر.

عِنادجیلق { ـ. عنادجی آدمك حالی، معندلك.

عِنادیّه { ـ. فل. حقایق اشیایی انکار ایدنلر.

عَناصر { سذ. ج. عر. فد: عنصر. با: عنصر.

عِناق { سذ. عر. [« عنق » دن مص. مفاعله] بوینه صارلمه، صارماشمه، قوجاقلامه، معانقه.

عِنان { سذ. عر. ج: اعنه. ١. دیزکین؛ ارخای عنان ایتمك = دیزکینی کوشتمك، قویویرمك، حیوانی قوشدیرمق؛ عطف عنان، ارجاع عنان ایتمك = دیزکینی چویرمك، باشقه بر طرفه دوندیرمك، صاپدیرمق. ٢. مج. اداره، تمشیه: عنان اداره؛ عنان اختیار الندن کیتدی.

عَنانَت { سذ. عر. ط. معاملهٔ زوجیه‌یه عدم اقتدار، فر. Impuissance.

عِنایَت { سذ. عر. ج: عنایات. ١. دقت، سعی، همت، غیرت. ٢. کرم، احسان. لطف، ایلك: لطف وعنایتکزه مراجعت ایدیورم: عنایات متوالیهٔ کرمکاریلرینه اغتراراً. || عنایت اوله = صدقه ویرلمین دیلنجیلری دفع ایچون مستعمل تعبیردر که اللهدن سکا عنایت اولسون تقدیرنده‌در.

عِنایَةً { حـ. عر. لطف وکرم طریقیله. لطفاً: عنایةً بورجامی قبول بیورك.

عِنایَتکار { ص. فا. لطف وکرم ومعاونت ایدن، لطف وکرم صاحبی: عنایتکارم.

عِنایَتکارانه { ص. فا. لطفکارانه، مرحمتله: معاونت عنایتکارانه‌لری. = حـ. فا. لطف وکرمله: عنایتکارانه معامله ایدیور.

عِنایَتلی { عنایتلو. ص. لطف وکرم صاحبی. — انشا اصطلاحنده دولتلو ایله برابر دار السعادة الشریفه آغاسنه عنوان رسمی اولور: دولتلو عنایتلو افندم حضرتلری.

عِنَب { سذ. عر. اوزوم، انکور. || مج. بنت عنب = شراب. || نبا. عنب الدب = آیی اوزومی. || عنب الذئب = ایت اوزومی.

عَنبَر { سذ. عر. ١. آطه بالیغنك معده سندن چیقاردیغی کوزل رایحه‌لی سیاه برماده که بحرهند سواحلنك بعض صیغ محللرنده بولنور: مسك وعنبر. ٢. کوزل قوقو، رایحهٔ طیبه: عنبر قوقویور. ٣. مج. زلف دلبردن کنایه اولور. || عنبر بالیغی = بالنه بالیغنه مشابه وقارنندن عنبر چیقان بر نوع بالیق آطه بالیغی، فر. Cachalot. || عنبر چیچکی = حب المسك دینلن یووارلاق صاری رنکلی وپك قوقولی بر جنس چیچك که کوچك بر آغاجك اوزرنده اولور. || مسك ایله عنبر! = پك اعلا، پك مناسب، مطلوبه موافق!

عَنبَربار { ص. فا. [عر. عنبر = م. فا. باریدن = یاغدیرمق] عنبر یاغدیران، کوزل قوقو نشر ایدن: زلف عنبربار.

عَنبَربارِس { ـ. با: آنبرباریس.

عَنبَربوی { صـ. فا. (عر. عنبر = م ـ فا. بوی = قوقو) عنبر قوقولی. = سـ. فا. هنددن کلن برجنس رایحه‌لی اوزونجه واری دانه‌لی مقبول برنج.

عَنبَرین { صـ. فا. عنبردن عبارت، عنبر کبی قوقان : زلف عنبرین.

عَنبَریّه { سث. عر. ۱. یایله چیچکی. ۲. کوزل قوقولی و یا عنبرلی اکسیر. ۳. عیاشینك راق یه ویردکلری اسم اولوب کندیلرندن ماعدالری نظرنده مسمی بالنقیض قیلندندر.

عِنبَه { سث. عر. ۱. اوزوم دانه‌سی. ژ. ۲. ط. کوز حدقه‌سنده جیقان بر نوع سیویجه.

عِنَبی { صـ. عر. ژ : عنبیه. تا. تـ. اوزوم دانه‌سی صورتنده اولان : عنبی الشکل.

عَنتَری { سـد. عر. باً : انتاری.

عِند { سـد. عر. قیت، یان، نزد، جانب : اونك عندنده کتابك هـ بر قیمتی یوقدر؛ عند علماده قدری بیوکدر. = ظم. (تر ـ کیبات عربیه‌ده) ۱. قتنده، یانده، نزدنده، کوره، رأی و فکرنجه، ذهابنجه : عند الله حرکتی مقبولدر؛ عند الناس مذمومدر؛ عند البعض؛ عند الکوفیین؛ عند البصریین. ۲. وقوعنده، حالنده، تقدیرنده، لدی : عندالتحقیق؛ عندالوصول؛ عند الحاجه. = « ده » حرف الصاقیله ۱. یانده، نزدنده : اونك عندنده بولنیور. ۲. کوره، فکرنجه : بنم عندمده بونك هیچ قیمتی یوقدر. ۳. نسبةً، قیاساً، کوره : فیلك عندنده آت کوچك برحیواندر؛ کونشك عندنده کرهٔ ارض بر حبه‌در.

عَندَلیب { سـد. عر. بلبل، هزار : فغان عندلیب.

عِندی { صـ. عر. کندی عندندن جیقمه، برآدمك کندی قوردیغی، کندی حکمی، کندی ایجادی : عندی بر طاقم شیشلر سـویلیوردی.

عِندِیّات { سث. جـ. عر. برشیك حقیقته موافق اولمامق اوزره کندیلکندن قوردیغی، سویلدیکی، حکم ایتدیکی شیئلر.

عُنصُر { سـد. عر. جـ : عناصر. ۱. اجسام مرکبه‌یی ترکیب ایدن اجسام بسیطه‌نك بهری، اساس، مادهٔ اصلیه، اصل : عناصر اربعه = قدمانك اجسام بسیطه زعم ایتدکلری طوپراق، صو، آتش وهوا. ۲. برعمومدن آیریلوب بر فرقه وهیئت تشکیل ایدن قسم : عنصر اسلام که نوع بشری ترکیب ایدن هیئتلرك برندر؛ عنصر محرب.

عَنعَنه { سث. عر. ۱. حدیث شریف وسائر نقلیاتك عن فلان عن فلان دیه‌رك اسنادی، روایتك تسلسلی : هرحدیث شریفی عنعنه‌سیله بیان ایدیور. ۲. مج. برحوادثك نره‌دن کلوب کیملر طرفندن نقل اولندیغنی اطرافیله آرایوب تحقیق ایتمه.

عُنف { سـد. عر. شدت، درشتلك، سرتلك، قبالق : عنف ایله معامله ایتمك، جواب ویرمك.

عُنفُوان { سـد. عر. کنجلك و کوزللکك ابتدای و اك پارلاق وتنی، تازه‌لك، رونق : عنفوان جوانی، عنفوان شباب.

عُنفی { صـ. عر. ژ : عنفیه. شدتلی، شدید، سرت : معامله‌ده عنفیه.

عُنق { سـد. عر. جـ : اعناق. بوین، کردن؛ ضرب عنق = بوینی اورمه.

عَنقا { سـد. عر. قاف طاغنده طوردیغی زعم اولنان موهوم جسیم بر قوش، سیمرغ. || مج. اسمی اولوب جسمی اولمیان شیء : وفادار دوست هرزمانده عنقا کبیدر. || عر. عنقا بازرکان = بك زنکین تاجر.

عُنقود { سـد. عر. جـ : عناقید. صالقیم. ژ.

عَنك { « عن » حرف جریله ضمیر متصلك مفرد مذکر مخاطبی اولان « ك » دن مرکب تعبیر عربی اولوب سندن دیمکدر : رضی الله عنك. ژ : عنکما؛ جـ : عنکم.

عَنکَبوت { سـد. عر. جـ : عناکب. اوروجك؛ تار عنکبوت = اوروجك آغی. (فارسیده عنکبود یازارلر، لکن بنه عربی غلطیدر، زیرا فارسیده ع یوقدر.)

عُنوان { سـد. عر. ۱. برکتاب ورساله یاخود فصل و باب ومقاله‌نك اسمی، باشنده یازیلان یازی، سرلوحه : بو کتابك عنوانی نه‌در؟ او مقاله

نه عنوانله جیقدی. ۲. برآدمه توجیه اولنان مکتوب وسائره. نك باشنده اوذاتك حال وموقع ومأموریتی ورتبه والقابنی مبین اولهرق یازیلان یازی: بر ورقه آلدمسه‌ده عنوانی، القابی او. لمدیغندن بکا عائد اولدیغنی کسدیره‌مدم. || صاحب عنوان = رتبهٔ رفیعه صاحبی. || عنوان صاتمق = با: علواو.

عُنوانلی { ص. ۱. بر عنوانی او. لان، معنون: فلان عنوانلی برکتاب، بر مقاله. ۲. (یاخود علوانلی) عنوان صاتان، متفاخر، متکبر.

عُنود { ص. عر. (« عناد » دن سمپ.) عنادجی، معند، اونکوللی، مصر: بر شخص عنود.

عُنوه { سف. عر. زور، جبر، قوت.

عُنوةً { ح. عر. زورله، جبراً.

عَنه { ژ: عنها، ژ: عنهما، ج: عنهم. با: عن.

عَنید { ص. عر. (« عناد » دن صف.) عنادجی، عنود.

عَنیف { ص. عر. ژ: عنیفه. (« عنف » دن صف.) عنف وشدت صاحبی، سرت، خشین.

عِنّین { ص. عر. (« عنانة » دن صف.) ط معاملهٔ زوجیه‌یه غیر مقتدر، فر. Impuissant.

عوّاء { سف. عر. ك. منازل قمردن بر جله‌ٔ کوکبیه، فر. Bootes.

عَوارِض { سف. ج. عر. فد: عارضه. با: عارضه. || عوارض آچه‌سی = وقتیله هر محله‌دن فوق العاده اولهرق آلنان تکالیف وویرکی. || عوارض وقفی = غله‌سی بر یر ویاخود اهالیسنك ویاخود بر صنعت خلقنك احتیاجات معینه‌سنه صرف اولمق ایچون تأسیس ایدیلن وقف. (یالکز قالدیرم تعمیری ایچون ایدیلن وقف کبی.)

عَواطِف { سف. ج. عر. فد: عاطفت. با: عاطفت.

عَواقِب { سف. ج. عر. فد: عاقبت. با: عاقبت.

عَوالِم { سف. ج. عر. فد: عالم. با: عالم.

عَوام { سف. ج. عر. فد: عامه. با: عامه. = فد. کبی. عموم، آحاد ناس، عادی خلق، آشاغی طاقم، آیاق طاقمی، خواص مقابلی: عوام ایچون یازلمش شیئلر.

عَوام پَسَندانه { ص. ج. فا. عادی خلقك بکنه‌جکی صورتده، خواصك خوشنه کیتمیه‌جك قدر قبا و عادی: بر طاقم نکات عوام پسندانه ایله.

عَوامِل { سف. ج. عر. فد: عامل. با: عامل.

عَوائِد { سف. ج. عر. (« عائده » لسانمزده بو معنا ایله قوللانلماز) ۱. عائدات، ایراد، کلیر: کندیسنك وقفدن بر آز عوائدی وار در. ۲. تخصیصات، معینات: کندیسنه اوتهدن بری باغلانمش عوائدی واردر.

عَوائِق { سف. ج. عر. فد: عائقه. با: عائقه.

عَود { سف. عر. کری دونمه، رجوع، رجعت. (« عودت » دها مستعملدر.)

عود { سف. عر. ج: عیدان. ۱. آغاج، اودون، خشب. ز. ۲. هندن کلن بر جنس قیمتلی اودون که یاقلد قده بر رایحهٔ طیبه ویرمکله اوطه‌لرده مخصوص بجرلرده یانار، اود آغاجی. با: اود. ۳. معروف بر جنس کیرشلی چالغی آلتی که فرانسزجه‌ده دخی « العود » تعبیر عربیسندن مأخوذ اوله رق Luth دینلیر، لاوطه: عود چالمق. || با. عود العطاس = آکسیریق اوتی؛ عود القرح = عاقر قرحا.

عَودَت { سف. عر. کری دونمه، رجوع، رجعت: حجا. جك عودتی؛ دنیادن کیدن بر دها عودت ایتمز؛ عزیمت و عودت بیلتی.

عودی { ص. عر. عود دینلن چالغی یی چاله‌ده ماهر: عودی فلان افندی. || با. عود شکلنده اولان: عودی الشکل، فر. Lyriforme.

عَورَت { سف. عر. ۱. بدن انسانك کورنمه‌سی وکوستر. لمسی عیب صایلان وحرام اولوب نمازده اورتلمسی شرط اولان یرلری: باجاغك عورت اولدیغنه دائر حدیث شریف واردر. ۲. تر. (عامیانه‌سی: آورات) قاری، مرئه، زن: ار و عورت. ۳. تر. قاری، زوجه: عورتی وفات ایتمشدر. (بو

صوك ایکی ودها طوغریسی بر معنا ایله لسان ادبیدن بحق دفع اولنوب تکلمدن دخی رفعی الزمدر.] || نبا. اولو عورت اوتی = یاپراقلری ککیش، قالین وکسکین قوقولی بر اوت. || عورت بازاری = وقتیله جاریه بازاری. [الیوم استانبولده بر محله‌نك اسمیدر.]

عِوَض { سذ. عر. بر شیئه بدل اوله‌رق ویریلن ویا آلنان شیء، قارشیلق، بدل: ویردیکی آرابه‌یه عوض اوله‌رق بر آت آلدی؛ غرضسز عوضسز خدمت ایتدی = بر مقصدی اولمیه‌رق وقارشیلق ایستمکسزین. || بلا عوض = بر بدل ومنفعت مقابلنده دکل، حسبةً لله.

عِوَضاً { ح. عر. قارشیلق وبدل اوله‌رق: ویردیککز کاغده عوضاً سزه بر قلم ویره‌یم.

عَوعَو { سذ. عر. ویا عوعوه. سث. عر. ١. کوپك خاولامه‌سی. ٢. مج. خذله شمانه‌سی، هذیان.

عَوق { سذ. عر. آلیقومه، مانع اولمه، انکل اولمه، تأخیر: ایشمزی عوق وتأخیر ایتدی. [« تعویق » دها مستعملدر.]

عَون { سذ. عر. یاردیم. امداد، نصرت: عون خدا ایله = اللهك یاردیمیله؛ بعون الله، بعونه تعالی = حق تعالانك عون وعنایتیله.

عَون { سذ. عر. ج: اعوان. یاردیم ایدن آدم، یاردیمجی، امدادجی، معاون، ممد. [اك زیاده جمعی مستعملدر:] اعوان واتباعیله برابر ایدی.

عَوَنه { یاردیمجیلر معناسیله اعوان یرینه واك زیاده کوتیلکده برینه یارداق اولانلر. حقنده قوللانیلیورسه‌ده، عربیده بویله بر لغت یوقدر.

عَهد { سذ. عر. ج: عهود. ١. بر ایشی اوستنه آلوب سوز ویرمه، درعهده، تعهد: عهد ایتدم. ٢. جناب حقه قارشی اولنان تعهد، آند، قسم: عهدم اولسون. ٣. سوزلشمه، مقاوله، پیمان، میثاق، معاهده: عهد و پیمان؛ دولت علیه‌نك دول سائره ایله اولان عهود قدیمه‌سی: عهود منعقده‌یه رعایت ایتمك. ٤. من طرف الله بنی اسرائیله واقع اولان میثاق: عهد عتیق = تورات؛ عهد جدید = انجیل. ٥. زمان، دور، هنکام، عصر = عهد قدیمده؛ روماليلرك عهدنده؛ عهد شباب. ٦. بر حکمدارك زمانی، دور حکومتی: سلطان اورخان غازی عهدنده؛ عهد سلطان سلیم خانیده. ٧. فرمان عالی، خط همایون.

عَهدلاشمَق { فش. معاهده ایتمك، سوزلشمك، عهد وپیمان ایتمك، بربرینه قارشی تعهد آلتنه کیرمك: کندیسیله بو ایش حقنده عهدلاشدق.

عَهدنامه { س. فا. معاهده کاغدی، بر معاهده‌نك شرائطنی حاوی اوله‌رق قلمه آلنوب طرفیندن امضا ایدیلن رسمی کاغد. || عهدنامهٔ همایون = خط همایون وفرمان پادشاهی.

عُهده { سث. عر. ١. سوز ویرمه، برایشی اوستنه آلمه، وعد، تعهد، تکفل: بو ایشی عهده‌سنه آلدی. ٢. وظیفه، بر آدمك یاپمغه مجبور اولدیغی ایش، دائرهٔ اقتدار ومداخله‌سی: بو ایش فلانك عهده‌سنده‌در؛ عسکرك ارزاق مناقصه‌ده فلانك عهده‌سنده قالدی؛ عهده‌سنه فلان مأموریت توجیه، احاله، تفویض اولندی؛ عهدهٔ استیهالنه فلان مأموریت توجیه اولندی. ٣. بحق اجرا، آلتنده قالمامه، بجرمه: او آدم بو ایشك عهده‌سندن کله‌بیلیر. ٤. مسئولیت: العهدة علی الراوی = صحیح اولوب اولمامسی مسئولیتی نقل وروایت ایدنه عائددر.

عَهدی { ص. عر. ث: عهدیه. عهد ومیثاق ومعاهده‌یه منسوب ومتعلق: شرائط عهدیه.

عُهود { سذ. ج. عر. فد: عهد. با: عهد.

عِیادَت { سث. عر. زیارت، خاطر صورمه، کیدوب کورمه، ویزیته: خسته‌یی عیادت ایتمك.

عِیاذ { سذ. عر. صیغنمه، التجا، پناه: عیاذاً، العیاذ بالله! = اللهه صیغندق، معاذالله.

عِیار { سذ. عر. [زبانزدی فتح ایله در] ١. آلتین وکومشدن معمول شیئلرك صافلق وخالصلکی درجه‌سی: بو ساعتك، قوردونك عیاری نه‌در؟ اون سکز عیارنده آلتیندر؛ کم عیار = درجهٔ خالصیتی ناقص؛ تام العیار = درجهٔ خالصیتی تام ونقصانسز. ٢. مسکوکاتك تام الوزن اولمسی: بولیرانك عیارینه

باقلی، عیاری تام میدر؟ تام العیار، ناقص العیار برسکه. ۳. ساعتك طوغری کیتمسی : بو ساعتك عیاری طوغری میدر؟ بر قاچ کوندن بری عیار ایتمدم: ساعتی عیار ایتمك = طوغریلمق معلوم دیکر بر ساعته یاخود غروب شمس و سائره یه باقه رق ساعتی دوزلتمك، عیارینه کتیرمك. ٤. اوزان ومکاییل ومقادیسك تام وطوغری اولمسی : اصناف ترازیلرینك عیارلرینه باقیورلر. ٥. برحیوانك نعلارینی دیکیوب لزومنده صاغلاملاشدیرمه : بوحیوانی نعلبنده کوتو. روب عیار ایتدیرملی. ٦. مجد درجه، مرتبه : بوعیارده آدم؛ عیارینی بولمق = درجهٔ مطلوبه سنه کلمك. || صاحب عیار = مسکوکاتك عیارینی بولامغله موظف ضربخانه مأموری.

عَیّار { ص. عر. ث : عیاره. حیله کار، حیله باز، طولاندیرمجی، مکار، دساس.

عیارجی { س. اصناف میزانلریله سائر آلات وزنی تفتیشله مکلف بلدیه مأموری.

عَیّاش { ص. عر. [«عیش» دن سمع. عربیده یك مستعمل دکادر] دائما عیش وعشرت ایدن، چوق ایچن، عشرته مبتلا، بکری.

عَیّاشلق { س. عشرته ابتلا، بکریلك.

عِیال { سند. ج. عر. [زبانزدی غلط اولهرق عینك فتحیله در. فد. «عیل» لسانمزده غیر مستعمل اولوب، عیال مفردکبی قوللانیلیر.] ۱. براوده ساکن اولوب اعاشه لری مشترکاً برآدمه عائد اولان اشخاص مجموعی، عائله، فامیلیا : اهل وعیال؛ کثیر العیال. ۲. قاری، زوجه : بوقادین کیمك عیالیدر؟ عیالم کیفسزدر.

عِیان { ص. عر. [«عین» دن. — زبانزدی عینك فتحیله در] کوزله کورینن، ظاهر، آشکار، بللی : خبر عیان کبی اولهماز؛ کونش کبی عیاندر. || عیان یاریسی = جلی یازی، ایری حرفلی. = ح. کوزکوره، ظاهراً، میداندە : عیان بیلیورم؛ عیان کورپورم.

عَیب { سند. عر. ج : عیوب. ۱. عار، شین، اوتانمجق شئ : عیدر؛ بونی عیب صایارلر. ۲. اوتانمی موجب حال، قصور، نقصان، نقیصه : بو مالك هیچ بر عیبی یوقدر؛ آدمك عیبنی یوزینه اورمق. = ص. تر. باعث عار، اوتانمی موجب، معیوب، مخل ادب، مستهجن : عیب ایش؛ عیب سوز.

عَیبجو { ص. فا. [عر. عیب = م. + فا. جستن = آرامق] هرکسك عیبنی آرایان، نقصانی ولکه سنی میدانه چیقارمق ایستین، ذمام.

عَیبسز { ص. نقیصه سز، لکه سز، عیبلانمجق هیچ بر حالی اولمایان : دنیاده عیبسز کیمسه یوقدر.

عَیبکو { ص. فا. [عر. عیب = م. + فا. کفتن = سویلمك] هرکسك عیب ونقیصه لرینی سویلین، فضال.

عَیبلامَق { فد. بر آدمك بر حال وحرکتنی عیب صایمق، تعییب ایتمك : وقارینی محافظه ایتمین آدمی عیبلارلر؛ سزك اویله عادی اکلنجه یرلرینه کیتمه کزی چوق عیبلادیلر.

عَیبلانمَق { فد. تقبیح و تعییب اولنمق، عیب صایلمق : انسان کندی عائله سیچون چالیشمه سندن طولابی هیچ بروقت عیبلانماز.

عید { سند. عر. ج : اعیاد. بایرام : تبریك عید = بایرام تبریکی؛ عیدکز سعید اولسون؛ عیدالضحی = قربان بایرامی، حاجیلر بایرامی؛ عیدفطر = رمضان بایرامی، شکر بایرامی.

عیدِیّه { سث. عر. بایرام هدیه سی ویا بخششی و یاخود قصیده سی.

عیسَوی { ص. عر. ث : عیسویه. ۱. (عم) ه منسوب ومتعلق : دین عیسوی. ۲. خرستیانلق دیننده بولنان ویا بودینه منسوب : معبد عیسوی؛ معابد عیسویه. = سند. عر. خرستیان، نصرانی : عیسویلرك اعتقادی، عبادتی.

عیسَوِیّت { سث. عر. خرستیانلق، خرستیان دینی.

عَیش { سند. عر. [زبانزدی عینك کسریله در.] ۱. یاشایش، یاشامه، زندکانی. ث. ۲. ییوب ایچمه، ذوق وصفا : عیش وعشرت، عیش ونوش = جنبش، سفاهت.

عَین { سند. عر. ج : عیون، اعین، اعیان. [عربیده مؤنثدر.]

١. کوز، چشم، دیده: نور عینم = کوزمك نوری؛ عین واحد = برکوزلی، برکوزی کور. ٢. بیکار، قایناق. ن. ٣. بر شخص ویا شیئك کندیسی، ذاتی، اصلی: بوآت، بوآرابه او وقت کوردیککزك عینیدر؛ بوورقه‌نك عیننی بکا ویرده صورتنی سن آل. ٤. بر شیئه چوق بکزین مثالی، طبق، صورت، تمامیله مشابه شخص ویا شیء: بوده اونك عینیدر؛ بونك عیننی چیقارملی. ٥. طبق، صرف، محض: عین کرامت؛ عین خطا. ٦. برمملکتك معتبران واشرافی. [لسانمزده مفردی بو معنا ایله قوللانلمیوب اوچنجی جمعی مستعملدر:] اعیان مملکت. با: اعیان. ٧. شکلی اساساً کوزه بکزین (ع) حرفنك اسم مشترکی: عین مهمله که عین معجمه دن تفریق ایچون بویله دینلیر. ٨. مق. خانه وآت و تنجره کبی معین ومشخص اولان شیء. || اصابت عین = کوز دکمه، نظر. || انسان العین = کوز ببکی، مردمك چشم. || بعینه = عینیله، طبق، تاکندیسی ویا پك بکزری. || عین بتراء = عین باشی (همزه). || عین بقر = ایری جنس، اتلی و صولی بر اریك. || عین الثور = برج ثورده برنجم ثابت. || رأی العین = کوزله، کندی کوزیله: رأی العین کوردم = کندی کوزمله کوردم. || عین الشمس = بر جنس قیمتلی طاش. || عین صفا = آی چیچکی. || طرفة العینده = کوز آچوب یومنجه‌یه قدر، آن واحدده. || علی الرأس والعین = باش اوستنه، سمعاً وطاعةً. || ر. عین الفعل = افعال ثلاثیهٔ عربیه‌نك ایکنجی حرف اصلیسی که مثال اتخاذ اولنان «فعل» فعلنده «ع» در؛ معتل العین = عین الفعلی حرف علت اولان فعل؛ مهموز العین = عین الفعلی همزه اولان فعل. || قرة العین = کوز آیدینلغی، سوینج، افتخار؛ قریر العین = کوزی آیدین، شاد ومفتخر. || عین الهر = قیمتلیجه بر طاش. || عین الیقین = کورمش کبی، کمال وثوق واطمئنانله: بو ایشی عین الیقین بیلیرم. || عینیله = طبقیسی، بعینه، تمامیله.

عَیناً { ح. عر. ١. برشیئك کندیسی و اصلی اوله‌رق. کندیسندن آلدیغم آقچه‌یی عیناً اعاده ایتدم؛ کتیردیکی مالك کمرکنی عیناً ویردی = بدل ونقد اولمیه‌رق مالك کندیسندن. ٢. طبق طبقنه، تمامیله، هیچ بر شیء دکیشدیرمکسزین: سویلدیکی سوزلری عیناً نقل ایتملی؛ قانونك او مادەسنی عیناً یازمش.

عَیَنی { ص. عر. ث: عینیه. ١. ت. ط. کوزه منسوب ومتعلق: امراض عینیه: طبقات عینیه. ٢. تر. طبق، تمامیله کندیسی: بومال کوردیککزك عینیسیدر [عینیدر دیمك دها طوغریدر.]؛ عینی آته بینمش. ٣. نقد وبدل اولمیه‌رق کندیسندن اولان: اشیاء عینیه = تجارك کتیرتدکاری اموالدن کمرك حقی اوله‌رق آقچه مقامنده براقدقلری شیئلر. = ح. تر. طبقی، فرقسز، چوق بکزر: بوده عینی اونك کبیدر.

عَینِیَّت { سث. عر. بر شیء ویا شخصك عینی وتاکندیسی اولمسی: بومالك، بوآدمك عینیتی تبین ایتمدی.

عَیواض { س. [عربیدن تحریف اولنمشدر] بر بیوك دائره وقوناقده خدمات عادیه‌ده وعلی الخصوص مطبخ وسفره‌یه متعلق آشاغی ایشلرده قوللانیلان خدمتجی.

عُیوب { سذ. جم. عر. فد: عیب. با: عیب.

عَیّوق { سذ. عر. ١. هـ. مجره‌نك صاغنده وثریانك قربنده قرمزی رنکلی کوچك وپارلاق برنجم ثابت، کچی کوکبی. ٢. مج. سمانك پك یوکسك یری: سسی عیوقه چیقیوردی = پك زیاده باغریوردی.

عُیون { سذ. جم. عر. فد: عین. با: عین.

غ

ع { غین. سـ. [عر. سـ.] الفباء ترکینك یکرمی ایکنجی حرفی. عربی و ترکیـده مخرجی بردر. اصل السنهٔ سامیه الفبای قدیمنده موجود اولیوب، قبطیلر ویونا- نیلر (ج) حرفنه بوتلفظی ویر- مشلردی، والیوم مصریلر جیمی بویله تلفظ ایدیورلر. عربلر هم (ج) همده (غ) مخرجنه محتاج اولدقلرندن، سریانیلردن اخـذ ایتـدکلری ابجد حروفنه «نخذ ضظغ» حرفلری میـانـنده بونی دخی علاوه و (ع) اوزرینه بر نقطه وضعیله تشکیل ایتمشلردر. ابجد صره‌سـنده آخر حروف اولمغله، رقم کبی استعمالنـده ۱۰۰۰ عددینه علامتدر. اصل ترکجـه‌ده کاف فارسی ایله برابر پرتك حرف تشکیل ایتمك ویر حرفله یازلمق ایجاب ایدردی، که بو حرف ثقیل هجـالرده (غ) وخفیف هجالرده (گ) اوقو- نور: یازدیغی، کـلـدیگی کبی. (ق) ایله کاف عربی دخی بویله‌در: یازدق، کلدك کبی. برنجیسنك آلمانجـه g وایکنجیسنك k ایله تحریری فرض اولنـسـه مثلا: jazdygy, geldigi; jazdyk, geldik; aga.ege; kul, kül; یازیلوب gurulty, gürülti قونـاق پك طبیعی وقولای اولور.

غابِر { سف. عر. [«غبور» دن سف.] ر. [صرف عربیده] مضا- رع صیغه‌سی، حال، استقبال. ز. با: مضارع.

غابِن { صـ. عر. ا: غابنه. [«غبن» دن سف.] آلیش ویریشده آلدادان.

غابه { سف. عر. اورمان، قوری، وعلی الخصـوص آرسـلان یاتاغی اولانی: اسدالغابه فی معر- فة الصحابه = ابن اثیرك تراجم احوال صحابه حقنده‌کی تألیف قیمتداری.

غابیه { سـ. [یتا.] محـ. اوچ پارچه- دن مرکب کمی دیرکنك ایکنجی یعنی اورتـه‌ده‌کی قسمی. بو قسمه عائد هر بر طـاقم دخی بو اسمـه اضـافتـله دیکرلرندن تفریق اولنـور: غابیـه سرنی، چوبونی، یلکنی وسائره.

غاجِر { غاجردامق، غاجردی. با: غیجر وسائره.

غار { سف. عر. این، مغاره، کهف: غار شریف = فخر کائنـات (صلعم) افندمزك کفار قریشك اذا وجفـالرندن مکهٔ مکرمه‌ی ترکه مجبور اولدقلرنده حضرت صدیق اکبرله برابر اختفا بیور- دقلری مغاره‌که الیوم زیارتگاه در: یارغار = بومغاره‌ده رفیق صدیقلری بولنان حضرت ابو- بکر (رضه) افندمز.

غارَت { سف. عر. ج: غارات. ۱. دشمن طوپراغنه یغما ایچون اولنـان هجوم، ایلغار، آقین، چاپول. ۲. یغما، غنیمت: اوجهتده هر نه بولدیلرسه غارت ایتدیلر؛ بوکونکی اصول حرب غارته مساعده ایتمز.

غاردیان { سـ. [فر. Gardien] قولجی، نوبتجی، محا- فظ: قرانتنه، حبسخانه غاردیانی.

غاردیانلق { سـ. قولجیلق، بکجیلك، نوبتجیلك: قرانتنه‌ده غاردیانلق ایدیور.

غاز { سـ. [فر. Gaz] م. ۱. صلب ومایع اولیـوب هوا کبی خفیف و اوچیجی جسم، جسم طیار: بر مایعی چـوق تسخین ایده‌رك غاز حالنه قومق. معرب عد ایده‌رك غازات صورتـنـده جمعی‌ده قوللانیورلر. ۲. معدن کؤمورینی یاقه‌رق حاصل اولان وبوریلره شهرك هرطرفنه نشر

ایله اشعال اولندقده صوقاق وخانه‌لری تنویره یارایان آغر قوقولی برجسم طیار : غازله صوقاقلری تنویر ایتمك . معنای آتیدن تفریق ایچون هوا غازی دخی دینیر : هوا غازیله تحریك اولنور برچوق ماکینه‌لر ایجاد اولنمشدر. ٣. [غلط] یردن چیقان نفطه مشابه معدنی بر مایع که بعد التصفیه زیتون یاغی یرینه لامبه‌ده یانه‌رق تنویره یارار، پترول : غاز یاقمق؛ غاز لامبه‌سی؛ غاز تنکه‌سی، صندیغی. ٤. پترول یانان لامبه، ایشیق، چراغ : شو غازی یاقینه کتیرك، بکا کوسترك.

غاز { س. [فر. Gaze دن. اوده وقتیله محل نسج واعمالی اولان فلسطین ساحلنده‌کی غزه قصبه‌سی اسمندن] پك اینجه‌تول، دولبند، بورونجك : غازله صارمشلر؛ یوزینی غازله اورتمش.

غازوز { س. [فر. Limonade gazeuse دن.] لیمون توزیله شکر وبعض حامضلر دن یاپیلان معلوم کوپوریجی شربت.

غازه { س. فا. قزیللق دوزکونی. ا.

غازی { سذ. ص. عر. [«غزاء» دن سف.] غزا ایدن، دشمنه قارشی حرب ایتمکه کیدن، برمملکتی فتح ایله ممالك اسلامیه دائره‌سنه ادخال ایدن عسکری و علی الخصوص قوماندان وحکمدار، مجاهد، فاتح : غازی سلطان محمد خان ثانی؛ غازی اورنوس؛ خیر الدین غازی؛ غازی عثمان پاشا مرحوم؛ یا غازی یا شهید. = تر. آصمغه مخصوص یازیلی آلتین. || غازیلر حلواسی = برنوع اون حلواسی.

غازیلك { س. غازی صفت وعنوانی : فلان ذاته غازیلك عنوانی ویرلدی: غازیلکی فلان محاربه‌ده قزاندی.

غازیه { س. صاری عنبر چیچکی آغاجی، میوز انواعندن برکوچك آغاج.

غاشیه { سث. عر. ١. اورتی، زار، پرده. ا. ٢. [تر. زبانزدی : خاشه] آت اکرینك اورتیسی که اکثریا صیرمه‌لی وشریتلی اولور.

غاصب { ص. عر. ا : غاصبه. [«غصب» دن سف.] زورله قاپوب آلان، زوربا : ایشته بنم چفتلکمك غاصبی بو آدمدر.

غاغا { یاخود غغا ویا غاغه. س. طیورك طوداق ودیش خدمتنی کورن عضوی که آغزینك اوجی اولوب کمیك وبوینوز کبی سرت برماده‌در ویم طوپلامغه ومدافعه وغاوغا ایتملرینه‌ده یارار، منقار : قوش غاغاسی، اوردك غاغاسی. = ص. اکثر قوشلرك غاغاسی کبی کمرلی، محدب، اورکوجلی، منقاری.

غاغالاشمق { فش. (قوشلر) غاغالریله بربرینی قاقوب غاوغا ایتمك ویا اویناشمق.

غاغالامق { فت. (قوش) غاغاسیله اورمق، قاقمق. || مج. خروسلر غاغالامق = کیفسز و نشئه‌سز اولوب سرسم طورمق : سنی خروسلرمی غاغالادی؟

غافر { ص. عر. [«غفران» دن سف.] عفو ومرحمت ایدن: جناب الله غافرالذنوبدر. [غفار دها مستعملدر.]

غافل { ص. عر. ا : غافله. [«غفلة» دن سف.] اوکدن یاپه‌جغنی وباشنه کله‌جکنی دوشونمیوب اهمال ایدن، غفلتده بولنان، غفلتلی، احتیاطسز، دقتسز، بیخبر : غافل بولندم: بنی غافل بولدی: شخص غافل: غافل طاورانمق.

غافلانه { ص. ح. فا. غفلتله اولنان غفلتده بولنان آدمه یاقیشیر صورتده، دقتسزلکله، بیخبرانه : اهمال غافلانه ایله؛ غافلانه حرکت ایدیور.

غالب { ص. عر. ا : غالبه. [«غلبه» دن سف.] ١. یکن، اوستون، غلبه چالان : جاپونیه‌لیلر چینلیلره غالب کلدیلر: کوریشن پهلوانلردن خانغیسی غالب کلدی؟ اویونده غالب کلدی؛ فرقهٔ غالبه؛ دولت غالبه. ٢. دها قوی، دها مأمول : احتمال غالب، ظن غالب. = سذ. عر. حربده غلبه چالان طرف : غالب مغلوبه مصالحه شرائطنی تکلیف ایتمك حقنی حائزدر.

غالبا { ح. عر. اك قوی احتماله کوره، ظن غالبه نظراً، مأمول ایتدیکمه کوره : بوکون غالبا یاغمور یاغه‌جقدر؛ بو یاز غالبا صیفیه‌یه کیده‌میه‌جکز.

غالبانه { ص. ح. فا. غالب صفتیله، اوستون کلن آدمه یا-

قیشیر صورتده، غلبه چالمشجه‌سنه : غالبانه برطرزله؛ غالبانه حرکت ایدیور، سوز سویلیور.

غالِبیَّت { سث. عر. غالبلك، غالب کلمه، یکمه، اوستونلك، قزانمه، مغلوبیت مقابلی : غالبیت بزم طرفده قالدی؛ بزغالبیته نائل اولدق.

غالَطه { سـ. [یتا Galetta دن]. پکسماد، فرونده زیاده پشیریلوب قورودلمش اتمك.

غالوش { سـ. با : قالوش.

غالون { سـ. [فر.] ١. بیوك صو وسائره شیشه‌سی. ٢. ٢٧٧ پوس مکعبی استیعابنده مایعات اولچیسی. ٣. بح اوچ ویا درت کوکرته‌لی اسکی بر نوع حرب کمیسی.

غالی { صـ. عر. ث : غالیه. ١. [«غلاء» دن سف.] بهالی، آغر قیمتلی : اوراده مأکولات پك غالیدر؛ امتعهٔ غالیه. ٢. [«غلیان» دن سف.] قاینایان، جوش وخروش ایدن.

غالی { سـ. بح. آلچاق وآلتی دوز بر نوع کمی که وقتیله آق دکیزده یلکن وکورکله قوللانیلیردی.

غالیوت { سـ. بح. باشی وقیچی بر وآلتی دوز اسکی بر نوع کمی.

غالیه { سـ. فا. مسك وعنبردن مرکب کوزل قوقولی سیاه برمعجون که صاچه وقاشه سوریلور. — سیاه رنکدن دخی کنایه اولور : غالیه فام = غالیه رنکلی، سیاه. || غالیه مسك = ینه او معجون اولوب غلط اوله‌رق زبانزدی : قاله مس در.

غامبه { سـ. بح. خلاطك طولاشیغی.

غامِر { صـ عر. ث : غامره. [«غمر» دن سف.] خراب، غیر معمور، عامر مقابلی : اراضیٔ عامره وغامره.

غامِض { صـ. عر. ث : غامضه. [«غموض» دن سف.] آکلاشلماز، مبهم، مغلق : تعبیر غامض، اسرار غامضه. ث.

غانبریق { سـ. بح. بریق اصولنده وطوپله مجهز سفینهٔ حربیه.

غانبوط { سـ. بح. کوچك قطعه‌ده وآز صو چکر لکن جسامتنه نسبةً آغر طوپلرله مجهز سفینهٔ حربیه.

غانغرَن { یاخود قانغرن. سـ. صـ. [فر. Gangrène] چوریوب حیاتسز واولو حالنه کچن وکسیلوب آیقلا نمادیغی حالده کیتدکجه توسع ایدن عضو ویا ات : آیاغی غانغرن اولدی.

غانغه { سـ زیلسز عرب دفی.

غائِب { صـ. عر. ث : غائبه. [«غیب، غیاب» دن سف.] ١. حاضر اولمیان، کوزدن نهان اولان، حاضرمقابلی : بو ایشه قرار ویرلدیکی وقت بن غائب ایتدم؛ غائب اولان آرقداشلرك حقنی یمه‌ملی. ٢. نره‌ده اولدیغی معلوم اولمیان، بولنه‌میان، ضایع : قلمم غائب اولدی؛ چاقیمی غائب ایتدم. ٣. د..[صرفده] متکلم ومخاطبك غیری اولان شخص، شخص ثالث : «او» کلمه‌سی ضمیر غائبدر؛ «کلدی» ماضی صیغه‌سنك مفرد غائبیدر. || غائب ایتمك = ضایع ایتمك، بوله‌مامق. || کندینی غائب ایتمك = کندیندن کچمك، عقلی باشندن کیتمك. || غائبده اولمق = نره‌ده اولدیغی معلوم اولمامق، میدانده اولمامق.

غائِبانه { صـ. حـ. فا. کورمیه‌رك وکورنمیه‌رك، کیزلیدن، آرقه‌دن، یوزه قارشی اولمیه‌رق، شخصاً طانیمدیغی حالده : او آدمه غائبانه محبتم واردر؛ سزی غائبانه سونلردندر.

غایَت { سث. عر. جـ : غایات. [عربی ترکیباتده «غایه» صورتنده‌ده قوللانیلیر. لسانمزده ایسه اونك محل استعمالی برآز فرقلیدر.] ١. صوك، بیتیم، نهایت، انجام : بو ایشك غایتی بودر. ٢. نتیجه، مقصد، مرام : بونك غایتی نه‌در؟ = حـ. تر. چوق، زیاده، صوك درجه‌ده، نهایت درجه‌ده : غایت بیوك؛ غایت کوزل. || غایتله، غایتده = صوك درجه‌ده : غایتله یوکسك بر مناره؛ غایتده کوزل برباغچه. || بغایت = صوك درجه‌ده : بغایت استفاده‌لی بر کتاب. || بی غایت، بی غایه، بی غایات = صوکسز، پایانسز، پك چوق، کثیر، حسابسز، حدسز : اونك بی غایه حسن وجمالی؛ عنایات بی غایات کرمکاریلری. || غایة الغایه = اك صوك درجه‌ده، نهایة النهایه : کونده غایة الغایه درت درس اوقونه‌بیلیر.

غایَتسِز { ص. صوکسز، پایانسز، نهایتسز، پك چوق.

غایده { س. بلغارلرك چالدقلری معروف طلوملی دودوك : غایده چالمق.

غائِط { سذ. عر. ط. انسان قاذوراتی، نجاست.

غائِله { سث. عر. ج : غوائل. ١. صیقندیلی ایش، باش آغریسی ویرن مشغولیت، بلا، حلی مشکل مسئله، اوغراشدیران ایش : بیوك باشك غائله‌سی چوق اولور؛ غائله‌دن قورتله میورم. ٢. حرب، محاربه، مسئله : غائلهٔ زائله‌ده = کچن محاربه‌ده.

غایه { سث. عر. مقصد، بر ایش وتشبثك مبنی علیهی، واریله‌جق نتیجه. — با : غایت.

غائی { ص. عر. ث : غائیه. مقصد ونتیجه‌یه منسوب ومتعلق : علت غائیه = بر ایش وتشبثك مقصد و نتیجه‌سی، استحصالیچون چالیشیلان مرام : بو حرکتك علت غائیه‌سی نه‌در؟

غِبّ { د. عر. دن صکره، بعد، لدی : غب المواجهه = بعد المواجهه، لدی المواجهه. = سذ. عر. بز شیئك کون آشری اولمسی، ایکی کونده بر وقوع. || ط. حماء غب = کون آشری طوتان صیتمه.

غِبّاً { ح. عر. ١. کون آشری، ایکی کونده بر. ٢. آره‌لقله، آره صره : غباً زیارت ایتمك. ز.

غُبار { سذ. عر. توز، اینجه طوپراق.

غُبار آلود { ص. فا. [عر. غبار = توز - فا. آلودن = بولاشمق] توزه بولاشمش.

غَباوَت { سث. عر. بدلالق، عقلسزلق، قالین قفالیلق.

غَبراء { سث. عر. [اصل ص. اولوب توزلی دیمك اولان اغبر اسم تفضیلك مؤنثیدر.] یر، یر یوزی.

غِبطه { سث. عر. دیکرینك حسن حالنی آرزو ایتمه، ایمرنمه : سزك بو حالکزه غبطه ایدیورم.

« غبطه » نك « حسد » دن فرقی واردر : حسدجی باشقه‌سنده‌کی نعمت وحسن حالك زوالنی، غبطه ایدن ایسه اونك زوالنی ایستمکسزین یالکز کندیسنده دخی اولمسنی آرزو ایدر. حسد ممنوع ومذموم، غبطه ایسه جائزدر.

غِبطه آوَر { ص. فا. [عر. غبطه = ایمرنمه - فا. آوردن = کتیرمك] و :

غِبطه اَفزا { ص. فا. [عر. غبطه = ایمرنمه - فا. افزاییدن = آرتدیرمق] ایمرندیرن، ایمرنمکی موجب.

غِبطه کَش { ص. فا. [عر. غبطه = ایمرنمه - فا. کشیدن = چکمك] ایمرنن، غبطه چکن.

غَبغَب { سذ. عر. چکه آلتی، چفته کردان، تر. صقاق.

غَبن { سذ. عر. آلیش ویریشده آلداتمه، || ف. غبن فاحش = بر مالی امتعه‌ده یوزده بش، حیواناتده یوزده اون، عقارده یوزده یکرمی ودها زیاده‌یه آلوب آلدانمه : غبن فاحش دعواسی ایتمك.

غَبی { ص. عر. ث : غبیه. ذهنی قالین، ذکاسی اولمیان، بدلا، احمق : غبی بر چوجق؛ شاکردانك ذکیسیله غبیسنی بر طوتماملی.

غَثَیان { سذ. عر. قوصمه، قی، استفراغ : غثیان ایتمك. [اصل عربیده معناسی بولانمه و بولاندی‌در.]

غِجر { غجردامق، غجردی. با : غیجر وسائره.

غِداء { غذادن غلطدر. با : غذا.

غَدّار { ص. عر. ث : غداره. [« غدر » دن سمب.] ١. غدر وستم ایدن، مرحمتسز، جفاکار. ٢. وفاسز، امنیتی سوء استعمال ایدن، خائن. [اصل عربیده بو ایکنجی معنایه موضوعدر.] ٣. تر. پك بهالی صاتان، صویجی (تاجر).

غَدّارانه { ص. ح. فا. ١. مرحمتسزجه، ظلم وستمله، جفاکارانه. ٢. امنیتی سوء استعمال ایده‌رك، خائنانه.

غَدّارلق { س. ١. مرحمتسزلك، ظلم وستم، جفاکاری. ٢. وفاسزلق، امنیتی سوء استعمال، خیانت. ٣. پك بهالی صاتانك حالی، صویجیلق.

غَدّاره { س. آغر وایکی طرفی کسکین برنوع قلیج.

غدالانمَق { فل. [طوغریسی : غذالانمق] یمك، بسلنمك، تغذی ایتمك.

غدالی { ص. [طوغریسی : غذالی] بسلین، بسلیجی : غدالی یمکدر؛ خرما غدالی بر میوه‌در.

غُدَد { سث. جم. عر. فد : غده. با : غده.

غَدر { سذ. عر. ١. امنیتی سوء استعمال، وفاسزلق، خا-

شلك، خيانت : بكا، امانته غدر ايتدى. [اصل عربيده معناسى بودر.] ۲. مرحمتسزلك، مر - حمتسزجه معامله، ظلم، ستم، جور، جفا : كيمسه يه غدر ايتمه - ملى. ۳. حقسزلق، ناحق يره اضرار : بكا غدر اولدى: كو - نده لكى او درجه ده ايندير - مه ك رنجبرلره غدر اولور.

غُدُوّ { سند. عر. و :

غُدوه { سة. عر. صباح، غرايله طلوع شمس آره سنده كى زمان. ڤ.

غُدّه { سة. عر. ج : غدد. تث. بوين وقاصيق كبى يرلرده بولنان وعر. « بيض » دن غلط اولهرق « بز » ديديكمز يومرى.

غَدير { سند. عر. كول، طور - غون صو.

غَديرى { صه. عر. ڤ : غديريه. تا. كوله منسوب و متعلق، كول كنارلرنده حاصل اولان ويا كولده ياشايان : نبا : تات غديريه؛ سمك غديرى. فر. Lacustre

غِذاء { سند. عر. ج : اغذيه. [زبانزدى : غدا] ۱. بسلين شيء، بسلنمك اوزره يين و ايچيلن شيء، قوت : انسانك غذاسى؛ اغذية نافعه. ۲. بر آدمك يمه سنى ويا ايچمه سنى عادت ايتديكى شيء : كونده بش چيفاره بنم غذامدر.

غِذائى { صه. عر. ڤ : غذائيه. بسلمكه يارايان، بسله - يشه متعلق : مواد غذائيه.

غَرّاء { صة. عر. [« اغر » اسم تفضيلنك مؤنثى اولوب مذكرى لسانمزده مستعمل دكلدر] پارلاق، منور، لامع، شمشه لى : شريعت غرا؛ قصيدهٔ غرا؛ طغراى غرا. [بو اوچنجى مثالده تأنيثى غلط مشهوردر.]

غُراب { سند. عر. قارغه، قوز. غون. || غراب البين = آلاجه قارغه؛ و مج. شخص مشئوم.

غراب { سه. بحر. هند سواحلنده مستعمل بر نوع نجار سفينه سى.

غَرابَت { سة. عر. ۱. غريبلك، اجنبيلك، بر لغت و سائره نك بر لسان اجنبى يه منسوب ويا نادر وغير مستعمل اولمسى : قوللانديغى تعبيراتك غرابتى يازديغى شيئلرك لطافتنى اخا ايديور. ۲. غريبلك، تخلق، عجائبلك : قيافتنك غرابتى انظار دقتى جلب ايتدى.

غُرابيه { سه. [زبانزدى : قورابيه] اون و شكرله و سوت ياخود بادم وسائره ايله يابيلان يووارلاق ياخود مستطيل كو - رجك : بادمى، سوتلى غرابيه. = صه. غرابيه كبى اوفاق و يووارلاق : غرابيه قارپوز؛ غرابيه ساعت.

غِرار { سند. عر. و :

غِراره { سة. عر. قيلدن بيوك چوال. [خرار بوندن محرفدر.]

غرافيت { سه. [يونانيدن مأخوذ فر. Graphite] قور - شون قلمى يابيلان برنوع كومور معدنى.

غَرام { سند. عر. درد عشق، فراق، هجران، اشتياق، فوق العاده محبت و حسرت : شكواى غرام ايتميه جك عاشق يوقدر.

غرام { سه. [فر. Gramme] كيلو دينلن بكى اوقه نك بيكده بر قسمى، يكى درهم كه اسكى درهمك تقريباً بر ثلثيدر : بش غرام ثقلتنده.

غَرامَت { سة. عر. بورج، دين، مديونيت. ڤ.

غُرّان { صه. فا. گورلين، كومور. دين، حدت و شدتله باغران : شير غران.

غراندى { سه. [يتا.] بحر. كينك اورته ده بولنان بيوك ديركى، باشدن ايكنجى ديرك. [برنجيسنه پروده دينير.]

غَرائِب { سة. ج. عر. فد : غريبه. با : غريبه.

غَرب { سند. عر. ۱. كونشك باتديغى جهت، افقك غروب شمس جهتى، باطى : شرقدن غربه طوغرى اوزانيور؛ يولك غر - بنده، غرب طرفنده در؛ غرب شمالى = غرب ايله شمال آره سنده اولان جهت؛ غرب جنوبى = غرب ايله جنوب آره سنده كى طرف. ۲. بالنسبه كونشك باتديغى طر - فده بولنان يرلر، مغرب : غربه سياحت ايتدى؛ غربدن كليور؛ غرب ممالكى : آفريقانك غربى. ۳. بزم يرلره نسبتله آوروپا ممالكى : غرب ادبياتى؛ غرب مدنيتى. ٤. آفريقا سواحل

شمالیه سنك غرب طرفلری ودها طوغریسی مصردن باشقه یرلون سواحل شمالیه‌سی، بربر ممالکی: غرب اوجاقلری = وقتیله جزایر و تونس بکلکلری: طرابلس غرب = طرابلس شهری و ولایتی.

غَرباً { حـ. عر. غرب جهتندن، باطی طرفندن: آناطولی غرباً آطه‌لر دکیزیله محدوددر؛ شهر غرباً طبیعی استحکام صو - رتنده بر قیا ایله محفوظدر.

غُرَباء { سـذ. صـ. جـ. عر. فد: غریب. با: غریب.‖غرباء خسته‌خانه‌سی = کندینی باقدیرمغه ثروتی مساعد اولمیان فقرانك مجاناً باقیلوب تداوی اولندقلری خسته خانه.

غِربال { سذ. عر. قالبور.

غِربالی { صـ. عر. ٔ: غربالیه. تـ. قالبور کبی اولان؛ غربالی الشکل = قالبور شکلنده.

غُربَت { سـث. عر. ١. غربیلك، یبانجیلق. ٢. یبانجی یرلره کیتمه، سیاحت، اغتراب، وطنی خارجنده بولنمه: غربت ایتمك؛ غربت چکمك. ٣. یبانجی یر، وطن خارجی: غربتده یاشامق؛ غربتده کزمك.

غُربَتجی { سـ. صـ. غربتده، یبانجی یرلرده کزن ویا اقامت ایدن، وطنی خارجنده یاشایان، مغترب.

غُربَتزده { صـ. فا. جـ. فا: غربتزدگان. { عر. غربت = فراق مماکت. فا. زدن = اورمق } اغترابه‌دینه دوچار، مملکتنك خارجنده بولنان.

غَربی { صـ. عر. ٔ: غربیه. ١. کونشك باتدیغی طرفه منسوب ومتعلق: طرف غربی؛ شمال غربی، جنوب غربی؛ هند غربی، آوروپای غربی؛ ممالك غربیه. ٢. بزه نسبتله غرب جهتنده بولنان آوروپایه منسوب ومتعلق: مدنیت غربیه؛ ادبیات غربیه.

غَربیّون { سذ. جـ. عر. ممالك غربیه اهالیسی، آورو - پالیلر: غربیونك اصول معیشتی: هر حرکتده غربیونی تقلیده چالیشیور.

غرت { مه. بوغازك جیقاردیغی الیم سسی و زیاده سس جیقاره‌رق کسیلن برشیئی تقلید وتصویر ایدر: غرت یوتقندی؛ تنکه‌یی غرت غرت کسیویردی.

غرتلاق { سـ. آق جکرك بوغازه کلن بوریسی، بوغاز - ده‌کی ایکی بوریدن تنفسه مخصوص اولانی، قصبه، قصبة الرئه: غرتلاغمه قاچدی؛ غرتلاغنه صارلدی؛ غرتلاغنی صیقدی؛ غرتلاق ورمی = سل القصبه.

غُرَر { سـث. جـ. عر. فد: غره. با: غره.

غَرَس { سذ. عر. آغاج دیکمه، فیدان دیکمه: غرس اشجار؛ اورمان غرسی.

غَرَض { سذ. عر. جـ: اغراض. ١. مقصد، نیت، علت غائیه: بو ایشدن غرضی نه‌در؟ ٢. بد خواهانه وکیزلی قصد ونیت: بنم محبتم غرض وعوضدن عاریدر. ٣. کیزلی خصومت، سؤ نیت، کین، بدخواهلق: بکا غرضی واردر؛ بوچوجغه غرضك نه‌دندر؟ ‖ اغراض نفسانیه = شخصی خصومتلر وسؤ نیتلر: اغراض نفسانیه‌سنه تابع اولان آدم قانون اخلاقه مغایر حرکتده بولنور. ‖ بی‌غرض = خالص، غرضسز، اغراض نفسانیه‌دن عاری، برنیت ومنفعتدن بری.

غَرَضاً { حـ. عر. غرض ونفسانیتله، کین وخصومته تابع اولهرق: بونی غرضاً یاپدی.

غَرَضسز { صـ. کیزلی برنیت و مقصددن وکین و خصومت کبی اغراض نفسانیه‌دن عاری، خالص، صافی: او- نك محبتی، خدمتی غرضسزدر.

غَرَضکار { صـ. فا. کیزلی خصومتی اولان، کیندار، بدخواه، اغراض نفسانیه‌سنه تابع: پك غرضکار آدمدر.

غَرَضکارانه { صـ. حـ. فا. غرضکار کبی. غرض ونفسانیتنه تابع اولهرق، کیندارانه، بدخواهانه: برطاقم اقوال غرضکارانه نفوه ایتدی؛ حقمده غرضکارانه رأی ویردی.

غَرَضکارلق { سـ. غرض ونفسانیته تبعیت، نفسانیت، بدخواهلق: اوآدمك غرضکارلغی معلومدر.

غَرَضلی { صـ. کین و نفسانیتله اولان، کیزلی ومضر برمقصده مبنی: غرضلی سوز؛ غرضلی باقیش.

غرغاش { سـ. چوالمارك طراق کبیردکلری تفه.

غرغر { مه. متمادی واوصاندیریجی ویزلدی ، نزاع ، غاوغا : بتون کونی غرغر ایله کچیریورلر.

غَرغَر { س. صویی یوتوم یوتوم دوکن سوزکچلی شیشه ویا دستی، قمقمه.

غرغرشمَق { فش. منازعه ایتمك، ویزلدی ایله غاوغا ایتمك : بتون کون غرغرشیورلر.

غَرغَره { س. [اکثر السنه بیننده مشترك لغت اولوب عربیده‌ده مستعملدر.] ١. صویی ویا دیکر برمایعی بوغازده طوتوب باشی قالدیره‌رق نفس ویرمکله ایدیلن خرلدی ، بوغاز چالقامه : غرغره ایتمك ؛ لیمون صوییله غرغره ایتمك بوغاز آغریسنه ایی کلیر. ٢. بوغاز چالقامق ایچون ویریلن مایع علاج : طبیب بر غرغره ویردی.

غُرفه { سث عر. جومبه، بالقون، چیقندیلی پنجره.

غَرق { سذ. عر. ١. صویه باتمه. باتیرمه : طاشان صولر باغی غرق ایتدی ؛ باغ صویه غرق اولدی؛ کمی دلینوب غرق اولدی. ٢. بوغمه، بوغلمه : بر کمی باتوب ایچنده‌کی یولجیلرك جمله‌سی غرق اولدی ؛ قپودان اقتدارسزلغیله کمی‌یی غرق ایلدی. ٣. مج. کثرتله ویرمه ویا آلمه، مستغرق ایتمه ویا اولمه : مهتاب اورته‌لغی نوره غرق ایلدی ؛ مراجعت ایدنلرك جمله‌سی نعمت واحسانه غرق اولدیلر= مستغرق احسان اولدیلر.

غَرقاب { ص. فا. [عر. غرق = بوغمه . فا. آب = صو] صویه باتش، مغروق : غرقاب اولدی. لس.

غرلامَق { غرلدامق، غرلدی. با : غورلامق و سائره.

غرلقاج { ص. ویزلدیجی، ویزردیلی.

غرلی { ص. ویزلدیلی، ساکن وراحت طورمیان.

غُرَماء { سذ. جم. عر. فد : غریم. با : غریم.

غُرَّنده { ص. فا. کورلین، حدت وشدتله باغران . غران کبی. ز.

غُروب { سذ. عر. ١. (برجرم سماوی) غرب جهتنده افقك آلتنه کچوب کورینمز اولمه، باتمه، افول : کونش ، آی ، مریخ، ثریا غروب ایتدی. ٢. مج. زوال بولمه ، زائل اولمه.

غُرور { سذ. عر. ١. بوش وبیهوده شیئه کوکنوب آلدانمه، نافله شیئلره اعتماد، مغرورلق، غفلت : نعمت دنیا انسانه باعث غرور اولماملیدر؛ ثروت وسامانیله غرور کتیردی . ٢. کبر، نخوت، بیهوده وبوش شیئلرله تفخر : کبر و غرور انسانی احبابسز براقیر.

غُروش { س. [یا آلمانجه Groschen دن ویاخود لا. Grossi دن مأخوذ در] قرق پاره دن مرکب ولیرانك یوزده بری قیمتنده عثمانلی سکه‌سی که مسکوکات عثمانیه‌نك واحد قیاسیسی حکمنده‌در. وقتیله باقر ومتالیك سکه‌سی اولوب شمدی یالکز کومشدن بر کوچك وکوزل سکه‌در. اسکیدن قزیل وقره غروش اسمیله ریال وفلوری قیمتنده بیوك سکه‌لر دخی وار ایدی.

غُروشلق { ص. شو قدر غروش قیمتنده اولان : اوچ غروشلق باصمه؛ قرق غروشلق قطیفه؛ یکرمی غروشلق کومش سکه. = س. بر غروش ایدن سکه : ضربخانه غروشلق ضرب ایدییور.

غرون { س. [فر. Gros-grain دن] ایی وقالین برجنس ایپك قماش.

غُرّه { سث. عر. جم : غرر. ١. پارلاقلق ، پارلامه، پارلایان شیء. ٢. فجرك ایلك ضیاسی. ٣. یکی باشلایان آی، بر کونلك هلال : غرهٔ غرا. ٤. شهر عربینك برنجی کونی : سلخ مقابلی، غرهٔ محرم. ٥. آتك آلننده بیاض لکه، صباح الخیر. ٦. ف. اسقاط ایدیلن جنین میته مقابل جانی اوزرینه لازم کلن دیت مال.

غِرّه { ص. عر. بیهوده برشیئه آلدانوب تفخرایدن، مغرور ز.

غَریب { ص. عر. ث : غریبه. [« غربة، غرابة » دن صث.] ١. یابانجی، یابانجی یرده بولنان، غربتده یاشایان : بن بوراده غریبم . ٢. کیمسه‌سز، زواللی، بیچاره : شو غریبه آجییك؛ غریبه بر قادیندر. ٣. آلیشیلان طرز وصورتده اولمامغله تحف کورینن، عجیب، بام باشقه : غریب ایش؛ غریب بر حیوان. ٤. مؤثر ومؤلم: شوقوش غریب غریب اوتیور . = سذ. عر. جم : غرباء. یابانجی وکیمسه‌سز

وفقیر آدم : غریبلرك امدادینه یتیشمك: غربایه اعانه ایتمك؛ غربا خسته خانه سی.

غَریبپَرَوَر { صـ. فا. [عر. غریب = یبانجی، بیکس. فا. پروردن = بسلمك] کیمسه سز یبانجیلرك امدادینه یتیشوب کندیلرینی حمایه ایدن.

غَریبسه مَك { فل. کندینی بر یرده یاپه یالکز، حامیدن احبابدن محروم کوروب متأثر اولمق.

غَریبلِك { سـ. ١. یبانجیلق، کیمسه سزلك. ٢. بیچاره لك، زواللیلق : اوآدمك، اوقادینك غریبلکی حقیقةً آجینه جق حالده در.

غَریبنُواز { صـ. فا. [عر. غریب = م. فا. نواختن = او. خشامق] بیکس یبانجیلری تلطیف وحمایه ایدن.

غَریبه { سـث. عر. جـ : غرائب. ١. ایشیدلمه مش حال ویا وقعه، نادیده وناشنیده شیء، کورلمدك وایشیدلمدك ایش : طشره غزته لری همان هرنسخه یه برغریبه درجنی وظیفه ظن ایدرلردی؛ بعض مورخلر غرائب نقلنی اثرلریچون جالب رغبت زعم ایدرلر؛ او آدمك غرائب احوالنی نقل ایده ایده بیتیره میورلردی. ٢. تحف حکایه، روایت عجیبه : بزه بر غریبه نقل ایتدی.

غَریزه { سـث. عر. طبیعی و خلقی حال وکیفیت، جبلت، طینت، خلقت.

غَریزی { صـ. عر. ث : غریزیه. طبیعی، جبلی، خلقی : حرارت غریزیه = انسان وحیوانده تنفسدن حاصل اولان داخلی صیجاقلق.

غَریق { صـ. عر. ث : غریقه. [«غرق» دن صـث.] ١. صوده بوغلمش، مغروق. ٢. کثرتله بر شیئه نائل اولان، مستغرق : غریق رحمت.

غَریم { صـ. سذ. عر. جـ : غرماء. [«غرم» دن صـث.] آله جقلی، دائن، مقرض؛ تقسیم غرماء = مدیون مالنك آله جقلیلر بیننده تقسیمی.

غِریو { سـ. فا. باغرمه، چیغلدی، فریاد.

غَزاء { سذ. عر. دین اوغورینه اولنان حرب وقزانیلان غالبیت، دشمنان دینه غالب کلمه، غزوه، جهاد : غزا ایتمك؛ غزایه کیتمك؛ غزاء اکبر.

غُزاة { سذ. جـ. عر. فد : غازی. با : غازی. [تشدیدله استعمالی غلطدر.]

غَزال { سذ. عر. کییك یاوریسی، کنج آهو. — محبوبه و دلبردن وچشم غزال ایری وکوزل کوزدن کنایه اولور.

غَزاله { سـث. عر. کییك یاوریسنك دیشیسی، دیشی کنج آهو.

غَزَته { سـ. [فر. Gazette] ورقهٔ حوادث، جریده؛ یومی غزته = روزنامه؛ هفته لق غزته؛ علوم، ادبیات، فن غزته سی = رسالهٔ موقوته؛ غزته یه درج ایتمك.

غَزَته جی { سـ. ١. غزته نشر ایدن ویا یازان، غزته ناشری وصاحب امتیازی یاخود محرری : غزته جیلر لوجه سی؛ فلان اسکی بر غزته جیدر. ٢. غزته کزدیروب صاتان، موزع : بر غزته جی کچرسه بر غزته آله لم.

غَزَته جیلك { سـ. ١. غزته نشر ایتمك ویا یازمق مسلکی، غزته مدیریت ویا محررلکی : اوته دن بری غزته جیلك ایدیور، غزته جیلکله کچینیور. ٢. غزته صاتانك صنعت ومشغولیتی، موزعلك.

غَزَته خانه { سـ. غزته اداره خانه ومطبعه سی.

غَزَل { سذ. عر. ١. محبوبه نك حسن وجمالنی مدح ایده رك کندیسنه طاقلمه، بو یولده شعر سویلیه رك محبوبه ایله اکلنمه. ز. ٢. عشق ومحبت وعشرت حقنده بش اون بیتدن مرکب شعر : کوزل بر غزل سویلدی؛ غزلده شعراء ایرانك اك ماهری واك بیوك استادلری سعدیٔ شیرازیدر.

غَزَل { یاخود قزل. سـ. آغاجك اوزرنده قورویان یاپراق.

غَزَللَنمَك { فل. (آغاجك یاپراقلری) قورویوب دوشمك، صاراروب دوکلمك.

غَزَلِیّات { سـث. جـ. عر. غزل قبیلندن اشعار، عشق ومحبت وعشرته دائر قطعه لر مجموعی : سعدینك غزلیاتی ناقابل تقلیددر؛ حافظ شیرازینك اشعاری غزلیاتدن عبارتدر.

غَزْوات { سـث. جـ. عر. فد : غزوه. با : غزوه.

غَزوه { سـث. عر. جـ : غزوات. غزا. با : غزاء. [بعض

قبائل عرب بکدیکری علیهنه وقوع بولان تجاوزلرینه دخی جهالة «غزوه» نامنی ویررلر.)

غَزَوی { صـ. عر. ژ: غزویه. } غزایه منسوب وممتلق.

ز.

غَزَوی { سـ. با: قازدی.

غَزیر { صـ. عر. ژ: غزیره. } (« غزارة » دن صشـ.) بول، کثرتلی، وافر. (اك زیاده صو وسوت وسائره حقنده مستعملدر.)

غَسّال { سـذ. عر. (« غسل » دن سمب.) اولو بیقایان آدم، مرده شو.

غَسّالیق { سـ. اولو بیقامق صنعتی: غسالق ایدیور.

غَسّاله { سـث. عر. اولو بیقایان قاری.

غَسل { سذ. عر. ۱. بیقامه، صو ایله تطهیر: بدنی، اللری غسل ایتمك. ۲. میتك جنازه نمازی قلمازدن وتکفین وتجهیز اولنمازدن اول تنشیر اوزرنده بیقانمه‌سی.

غُسل { سـذ. عر. جنابتدن ویا حیض و لهوسه‌لق و سائره‌دن تطهیر ایچون بتون بدنی شرائط و آداب معینه ایله تطهیر ایتمك فعل شرعیسی: غسل ایتمك. غسل آبدستی آلمق.

غُسلخانه { سـ. فا. شرعاً ایجاب ایدن غسلك اجراسنه وعلی الاطلاق بیقانمه مخصوص محل: بعض اوطه‌لرك غسلخانه‌لری واردر.

غِشّ { سـذ. عر. آلداتمه، حیله، خدعه، حیله کارلق: او آدمك یورکنده غل وغش یو. قدر. (اکثریا بو وجهله مرادفی اولان غل ایله برابر قوللانیلیر.)

غِشاء { سـذ. عر. ۱. اورتی، زار، ظرف. ۲. تشـ. بعض عضولری احاطه ویا ستر ایدن اینجه زار.

غِشاوه { سـث. عر. اورتی، پر. ده. ژ.

غِشائی { صـ. عر. ژ: غشائیه. زار قبیلندن اولان: مادهٔ غشائیه.

غَشی { سذ. عر. بایله. کندیندن کچمه: غشی اولدی؛ غشی کلدی.

غَصب { سذ. عر. ۱. زورله آلمه، قاپمه، ضبط: مالمی غصب ایتدی: غصب اموال. ۲. مقـ. صاحبنك اذنی اولمیه‌رق بر مالی جبراً وعلناً آلمه. ||عر. غصباً عنك (غلط: قاسیاتك) = هر حالده وبحق، حین حاجتده زور ایله دخی: مالمی قاسیاتك آلیرم.

غُصَص { سـث. جـ. عر. فد: غصه. با: غصه.

غُصن { سـذ. عر. جـ: غصون، اغصان. آغاج دالی، بو. داق.

غُصون { سـذ. جـ. عر. فـد: غصن. با: غصن.

غُصّه { سـث. عر. جـ: غصص. تاسه، کدر، قایغو، غم، حزن.

غُصَین { سذ. عر. (« غصن » مصغری) با. کوچك دال ویا بوداق: غصین مزهر.

غَضاریف { سذ. جـ. عر. فد: غضروف. با: غضروف.

غَضَب { سذ. عر. اوگکه (او. فکه) ، حدت، قیزمه، قیزغینلق: غضب ایتمك: غضبه کلمك. || غضبه اوغرامق = بیوك بر آدمك حدتنه دوچار اولمق. || اللهك غضبی = آفت، مصیبت.

غَضبان { صـ. عر. (« غضب » دن صشـ.) اوگکه‌لی، قیزغین، حدید، غضبناك، غضبلی.

غَضَبلَنْدیرمَق { فذ. اوگکه. لندیرمك، قیزدیرمق، حدتلندیرمك.

غَضَبلَنمَق { فل. اوگکه‌لنمك، قیزمق، غضبه کلمك، حدت ایتمك.

غَضَبلی { صـ. اوگکه‌لی، قیزغین، غضوب، غضبناك.

غَضَبناك { صـ. فا. غضبلی، اوگکه‌لی، قیزغین، حدید.

غَضروف { سذ. عر. جـ: غضاریف. ریف. تشـ. قیقرداق.

غَضروفی { صـ. عر. ژ: غضروفیه. تشـ. قیقرداق قبیلندن اولان: مواد غضروفیه.

غَضَنفَر { سذ. عر. ۱. آرسلان، اسد، شیر. ۲. مجـ. شجیع وجسور آدم.

غَضَنفَرانه { صـ. حـ. فا. آرسلانه یاقیشیر صورتده، شیرانه، جسورانه، شجیعانه.

غَضوب { صـ. عر. (« غضب » دن سمب.) اوگکه‌لی، قیزغین، حدتلی، شدتلی.

غِطاء { سـذ. عر. جـ: اغطیه. اورتی، اورتمه‌جك شیء، پرده.

غَطس { سذ. عر. طالدیرمه، باتیرمه : پکسیمادی سوده غطس ایتمك.

غَفّار { ص. عر. [« غفران » دن سمب. صفات اللهدندر.] چوق عفو ومرحمت ایدن، زیاده سیله یارلیغاییجی : جناب حق غفار ورحیمدر.

غَفَرَ { فت. عر. [« غفران » دن ماضی مفرد مذکر غائب اولوب، یالکز ترکیب عربی آتیده مستعملدر.] غفر الله له = جناب حق اوکا عفو ومرحمت ایتسین.

غُفران { سذ. عر. عفو، مرحمت، رحمت : علیه الرحمة و الغفران. [یالکز جناب خلاق حقنده مستعمل اولوب، عبادك عفو ومرحمتنه اطلاقی جائز دکلدر.]

غَفلَت { سث. عر. [ترکیبات عربیه ده « غفله » صورتنده بولنور.] غافللك، بیخبرلك، طالغینلق، بوش بولنمه : غفلت ایتمك؛ غفلتده بولنمق؛ خواب غفلته طالمق. || علی الغفله = غفلت اوزره، کندینده اولمیه رق، طالغین اولدیغی حالده، خبرسز، آکسزین.

غَفلَةً { ح. عر. غفلتله، طالغینلقله، کندینده اولمیه رق. آکسزین، خبرسز.

غَفور { ص. عر. [« غفران » دن سمب.] زیاده مغفرت و عفو ومرحمت ایدن : الله غفور ورحیمدر. [صفات اللهدن اولوب، باشقه سی حقنده قوللانلماز.]

غَفیر { ص. عر. [« غفر » دن صث.] احاطه ایدن، قاپلایان، عمومی : جم غفیر = بیوك جماعت، غلبه لکلی کروه : بر جم غفیر طوپلاندی؛ بر جم غفیر ایله کیتدی. [یالکز بو تعبیرده مستعملدر.]

غِلّ { سذ. عر. کیزلی خصومت، کین، غرض. [« غش » ایله برابر قوللانیلیر :] قلبی غل و غشدن عاریدر.

غُلّ { سذ. عر. جم : اغلال. بوین زنجیری، حلقه سی، لاله : سلاسل واغلال. ؛.

غِل { ومخففی گن. د. اسکی ترکجه ده امر صیغه سنه الحاق اولنه رق مدلولنه تسریع و تأکید معناسنی علاوه ایدردی : یازغل، یازماغل = یازیویر، یازمایویر؛ کچگل، کچمه گل = کچیویر، کچمیویر کبی.

غَلاء { سذ. عر. ١. بهالیلق، یوکسك فیآت. ٢. قحط سببیله ذخایرك پك بهالی اولمسی : قحط وغلا وقوع بولدی؛ هندستانده قحط وغلا وار ایدی.

غُلات { صذ. جم. عر. [فد. غالی بو معنا ایله قوللانلماز.] پك ایلری یه واران جوشقون طاقمی : غلات شیعه. [تشدیدله استعمالی غلطدر.]

غَلّات { سث. جم. عر. فد : غله. با : غله.

غَلاص { س. رومانیه نك بو اسمله مسمی اسکله سندن کلن وآوستریا اورمانلرندن چیقان کراسته کوتوکی که درت بش سانتیمتره قالینلغنده اولمغله یاریلوب هربرندن بر قاچ تخته چیقار : اوچ چیرپیلی، درت چیرپیلی غلاص.

غِلاف { سذ. عر. قلیف، قین، محفظه، ظرف.

غُلام { سذ. عر. جم : غلمان. ١. اوغلان، ارکك چوجق. ٢. کوله، بنده.

غَلبور { س. با : قلبور.

غَلَبه { سث. عر. ١. غالب کلمه، یکمه، اوستونلك، غالبیت : غلبه چالمق؛ غلبه یه نائل اولمق. ٢. دها چوق اولمه، اکثریت : بو قماشده قرمزی رنکی غلبه ایدیور. ٣. مج. ضبط اولنه میه جق درجه ده آزغینلق : غلبهٔ شهوت: غلبهٔ حسد.

غَلَبه لِك { س. [زبانزدی : قلبالق] ١. ازدحام، کثرت، جم غفیر : چوق غلبه لك وار ایدی: بو قدر غلبه لکی نه ایله طویوره جغز؟ ٢. کورلدی، پاتیردی، شماتت : چوجقلر غلبه لك ایتمسینلر. ٣. اتباع و حشم، معیتده بولنانلر : یاننده چوق غلبه لکی وارمیدر؟ ٤. احمال و اثقال، اشیا، آغرلق ویرن شیئلر : غلبه لکی خانه کوندروب بز فلانه مسافر اولدق. = ص. ١. کثرتلی، ازدحاملی، چوقلق: بز خیلی غلبه لك ایدك. ٢. اهالیسی چوق، پك مسکون : اوراسی غلبه لکدر. || آغز غلبه لکی = چوق سویلیوب سوزه بوغمه : آغزی غلبه لك بر آدم. || غلبه لك ایتمك = لزومسز وفضله اولمق.

غَلَط { سـذ. عر. جـ : غلطات. یاکلیش، یاکلمه، خطا، سهو : غلط ایتمك؛ غلط سویلمك، یازمق : غلط فاحش = پك قبا یاکلیش؛ غلط مشهور = یاکلیش اولدیغی حالده اویله‌جه استعمالی شیوع بولمش. || ط. غلط بصر، غلط حس، غلط رؤیت وسائره = بو حسلره عارض اولان نقصان.

غَلطان { ص. فا. [طوغریسی : غلتان] یووارلانان، تکرلنن.

غِلظَت { سـ. عر. غلیظلك، قبالق.

غُلغُل { سـ. فا. و :

غُلغُله { سـ. فا. ١. کورلدی، جیغلدی، هر آغزدن سس چیقمغله حاصل اولان مشوش کورلدی : برغلغله قوپدی. ٢. آغزی طار بر قابدن بر مایع دوکیلیرکن چیقاردیغی سس : صرا دینك غلغله‌سی.

غُلفه { سـ. عر. تـ. سنت دریسی.

غِلمان { سذ. جـ. عر. فد : غلام. با : غلام = [مفردسز اوله‌رق] خدمهٔ جنت.

غُلمَت { سـ. عر. باهه فوق العاده میل وابتلا، فرط شهوت.

غُلوّ { سـذ. عر. اوشوندی، آیاقلانمه، طغیان.

غَلوانومَتره { سـ. [فر. Gal-vanomètre] ص. الکتریق جریاننك قوت وشدتنی اولچمکه مخصوص آلت.

غَلْوانیسمه { یاغلوانه سـ. [فر. Gal-vanisme] الکتریق واسطه‌سیله و(غلوانی) نام ذاتك کشفی اولان براصول مخصوصه ایله بر معدنك اوزرینه باقیر، کومش، آلتین کبی دیکر بر معدن ریزه‌لرینی قوندیره‌رق قاپلامه‌سنی یاپمق علم وصنعتی که الیوم صنایعده پك مستعملدر.

غَلّه { سـ. عر. جـ : غلات. ذخیره، محصول، واردات : غله انباری؛ غلهٔ وقف = وقفك محصول وفائده‌سی.

غَلّه‌دان { سـ. فا. ذخیره انباری.

غَلَیان { سذ. عر. ١. قاینامه : صوغلیان ایتدی. ٢. مج. جوش، خروش، جوشمه : غلیانه کلدی. || ص. نقطهٔ غلیان = صوبك قاینامغه باشلادیغی درجهٔ حرارت که سانتیغراد اصولنجه ١٠٠ درجه‌در.

غلیسَرین { سـ. [فر. Glycérine] ص. طاتلیمسی یومشادیجی برمایع.

غَلیظ { ص. عر. ث : غلیظه. [«غلظة» دن صـ.] ١. قبا : غلیظ سوزلر. ٢. بی‌ادبانه : شتوم غلیظه. ٣. ص. صیق، کثیف.

غَمّ { سذ. عر. جـ : غموم. تاسه، قایغو، کدر، درد، غصه، اندوه : غم چکمك، غم یمك [فا. غم خوردن تعبیرندن ترجمه] = کدر ایتمك. || دفع غم = مغموم کوکلی اکلندیرمه، تهوین حزن وکدر ایتمه. || غم دکل = کدر اولنماز، ضرری یوق.

غَمّ آباد { ص. فا. [عر. غم = کدر. فا. آباد = بوللق] حزن وکدری بول، تاسه‌لی.

غَمّ آلود { ص. فا. [عر. غم = کدر. فا. آلودن = بولاشمق] کدره بولاشمش، کدرلی، کدر ویرن، حزن آور.

غَمّاز { ص. عر. ث : غمازه. [«غمز» دن سمب.] ١. غیبتجی، نمام، هرکسك عیبلرینی میدانه چیقارمغه چالیشان، منافق. ٢. جاسوس.

غَمّازلق { سـ. ١. غیبتجیلك، منافقلق. ٢. جاسوسلق.

غَمّخوار { ص. فا. [عر. غم = کدر. فا. خوردن = یمك] کدر ایدن، مکدر، غصه چکن.

غَمّدیده { ص. فا. [عر. غم = کدر. فا. دیدن = کورمك] کدر کورمش، بر درد وکدره دوچار اولمش، مغموم، مکدر.

غَمز { سـذ. عر. ١. کوزله اشارت، کوز قیپمه : بر غمز دلبرانه ایله. ٢. قوغولامه، سعایت، غمازلق، منافقلق : غمز دشمن.

غَمّزده { ص. فا. [عر. غم = کدر. فا. زدن = اورمق] کدر وحزنه دوچار، مغموم، مکدر.

غَمزلامَق { فت. غمز ایتمك، سعایت ومنافقلق ایلمك.

غَمزه { سـ. عر. ١. کوز قیپمه، کوزله اشارت. ٢. ناز وشیوهٔ دلبرانه ایله کیرپیك سوزه‌رك باقمه : برغمزهٔ دلفریبله باقدی.

غَمّکِسار { ص. فا. [عر. غم = کدر. فا. کسار = دافع] غم وکدری دفع ایدوب تسلی ویرن، آرقداشلق ایدن : یارغمکسار. = سـ. آرقداش، رفیق، همدم : نه بر یارم نه بر غمکسارم واردر.

غَمّناك { ص. فا. كدرلى، مكدر، محزون، مغموم : كندیسنی پك غمناك كوردم.

غُموم { سذ. جم. عر. فد : غم. با : غم.

غَمين { ص. فا. غملى، كدرلى، مكدر، مغموم. ز.

غِنا { سذ. عر. ١. اكتفا، كفايت، لزومى مقدارينه مالك اولوب زياده ايستمه‌مه : طمعكار آدم غنا بيلمز؛ قناعت صاحبى غنا حاصل ايدنجه زياده‌سنى آرزو ايتمز. ٢. زنكينلك، مالدارلق، ثروت وسامان : ارباب غنادن. ٣. مج. تر. اوصانج، بيقمه : آرتق بويمكدن غنا كلدى؛ بو آدمك هر وقت كنديندن بحث ايده‌رك سويلديكى سوزلر غنا ويردى.

غِناء { سذ. عر. ايرلامه، شرقى وتركى سويلمه. لحن، تغنى، حو[illegible]

غَنّاج { ص. عر. [«غنج»دن سمبـ.] پك نازلى وشيوه‌كار.

غَنائِم { سث. جم. عر. فد : غنيمت. با : غنيمت.

غُنج { سذ. عر. شيوهٔ دلبرانه. ناز : غنج ودلال. عر.

غُنجه { سـ. فا. [تر. زبانزدى : قونجا. — اصل فارسيسى چيم فارسى ايله‌در.] آچلمامش كل ويادیكر چيچك، كل ويادیكر بر چيچك طومورجغى : النده بر غنجه، بر كل غنجه‌سى، قرانفيل غنجه‌سى وار ايدى. [يالكز غنجه دينلديكى وقت كلك كى آكلاشيلير.] — تشبيهات شاعرانه‌ده محبوبه‌نك آغزندن كنايه اولور. غنجه كل = كلك بر نوعى كه آچلميوب طوپ طورور.

غُنچه دَهان { ص. فا. [غنچه = م. دهان = آغز] آغزى غنجه كبى كوچك وكوزل اولان : بردختر غنچه دهان.

غُنچه لَب { ص. فا. [غنچه = م. لب = طوداق] طوداغى غنجه‌يه مشابه اولان : بر دلبر غنچه لب.

غَنَم { سذ. عر. جم : اغنام. قويون. = جم. با : اغنام. — عدد اغنام = قويونلرك سنوى رسملرينى آلمق ايچون تعدادى. [بونى «عادت اغنام» يازمق بيوك بر اثر غفلتدر.]

غُنوده { ص. فا. اويوقلامش، اويومش، اويقويه وارمش : غنودهٔ خاك غفران = مرحوم.

غُنّه { سث. عر. بورندن تلفظ اولنان سس. بورندن چيقان صدا.

غَنى { ص. عر. ث : غنيه. جم : اغنياء. ١. مالك اولديغى شيئله اكتفا ايدوب زياده ايستمين : انسانك كوكلى غنى اولملى. ٢. محتاج اولميان، مستغنى : جناب حق معيندن غنيدر. ٣. زنكين، ثروت وسامان صاحبى : غنى وفقير: اغنيادن بر ذات : اغنيايه مخصوص بهالى شيئلر. ٤. بول، كثرتلى، وافر : بو دائره‌ده يمك پك غنيدر : جناب حق غنى غنى رحمت ايليه.

غَنيمت { سث. عر. جم : غنائم. ١. حربده دشمندن ضبط اولنان مال : او محاربه‌دن غزاة مسلمينك اللرينه كچن غنيمت مالى حسابسز ايدى: خمس غنائم. ٢. مج. تصادفاً اله كچوب بر دها الده ايدلمسى مأمول اولميان نعمت ويا فرصت، نعمت غير مترقبه : ملاقاتكزى غنيمت صايارم؛ بوموسمده بوكوزل هوالرى غنيمت بيلملى. || مج. غنائم بحريه = محارب دولتك سنجاغنى حامل سفائندن اثناى حربده ضبط اولنان كميلر و حموله‌لرى؛ غنائم بحريه محكمه‌سى = اثناى حربده ضبط اولنان سفن واموال حقنده حقوق دوله توفيقاً اصدار حكم ايتمك اوزره تشكيل اولنان محكمهٔ موقته.

غَواشى { سث. جم. عر. فد : غاشيه. با : غاشيه.

غَوّاص { سذ. عر. [«غوص»دن سمبـ.] طالغيج، اينجى وسونكر وسائره بولمق ويا بانان شيئلرى چيقارمق ايچون دكيزك ديبنه اينن آدم.

غَوامِض { سث. جم. عر. [فد. «غامضه» چوق قوللانلماز] قولاى آكلاشلماز نكات، ميدانده اولميان كيزلى دقائق : فقهك غوامضنه واقف: غوامض علم هيئتى درك ايتمك.

غَوائِل { سث. جم. عر. فد : غائله. با : غائله.

غوبه { سـ. ساردليه جنسندن بر نوع باليق.

غَوث { سذ. عر. ياردیم، غياث، مدد : غوث الواصلين = حقيقت ومعرفته واصل اولان عارفينك ياردیمى يعنى مددكار و مكمللرى.

غوجوق { س. [بلغارجه‌دن] یکپاره طولوم پوستندن یاپیلان قالین وقبا کورك که یولجیلر وبکجیلرله صوئوقلرده طورمق مجبوریتنده بولنانلر کیر.

غَور { سذ. عر. ١. هرنوع چوقورك اك دریك محلی، دیب، قعر : غوربئر، غوربحر. ٢. مج. کنه، حقیقت : غور مسئله‌یه وارمق ؛ دائما تتبعاتله اوغراشه‌رق او فنك غورینه واصل اولمشیدی.

غورجَته { س. [یتا.] مج. آنا دیرکك مائونه‌قوللری اوزرینه اومورغه‌یه آرقوری اوله‌رق وضع اولنان آغاجلرکه چناقلق بونلرك اوزرینه اوتورور.

غورغور { س. قارن غورلامه‌سی، باغرصاقلرك ویا ایچلرنده‌کی غاز ومایعك حرکتندن حاصل اولان سس.

غورق { ص. قولوچقه اولوب قبارمش وقیزمش طاؤق وهندی‌یه اطلاق اولنور : غورق طاؤق، هندی.

غورقلامَق { فل. (طاؤق و هندی) قباروب قیزمق، قودورمق.

غورلامَق { فل. (قارن) غورغور ایتمك، تلقم ایلمك.

غورلدامَق { فل. (قارن) غورلدی ایتمك، باغرصاقلرك غور غور صورتنده سسی ایشیدلمك.

غورلدی { س. قارنك غورغور ایتمسی، باغرصاقلرك حرکت ایدوب غورغور کبی بر سس چیقارمسی، قراقر امعاء.

غوریله { ویا غوریلا. س. [فر. Gorille] بیوك نسناس اجناس اربعه‌سندن اك بیوك واك وحشی جنسی‌که آفریقای جنوبیده بولنور وتشریحجه اك زیاده انسانه مشابهتی واردر. دیکر جنسلری : شمپانزه، ژیبون واورانغ اوتانغ در.

غوشه { س. [آرناؤدجه بوغاز وکردان دیمکدر] ١. بعض یرلرده انسانلرك کردانده حاصل اولان بیوك اور : غوشه‌سی واردر. ٢. حیوانك کردانی پوستندن یاپیلان کورك.

غَوص { سذ. عر. صویه طالمه، طالغیجلق. ز.

غَوطه { سذ. عر. صویك ایچنه برکره طالوب چیقمه : دکیزه دوشوب بر ایکی غوطه یدکدن صکره چیقارلدی.

غَوغا { س. فا. [تر. زبانزده قاوغا. لسانمزده غاوغا دخی یازیلیر. — اصلی ترکجه اولوب، فارسی‌یه لسانمزدن کچمش اولدیغی مظنوندر.] ١. کورلدی، پاتردی : کوپکلرك غوغاسی. ٢. حرب، محاربه، جنك، جدال : غوغایه کیتمك. ٣. طوتیشمه، منازعه، مضاربه، مشاجره : مباحثه دیرکن غوغایه چویردیلر؛ لقردی ایتدکلرینی ایشیدن غوغا ایدیورلر ظن ایدر. ٤. طارغینلق، قونیشمامه، قطع الفت ومناسبت.

غُوغاجی { ص. غوغا ایتمکی سون، هر وقت نزاع وکورلدی چیقاران، کچیمز : پك غوغاجی آدمدر.

غَوغالی { ص. غوغا ایتمش، طارغین، قونیشماز : بن اونکله غوغالی یم.

غوغوق { س. مایس آینده بو سسی دفعاتله تکرار ایده‌رك اوتن کوکرجین بیوکلکنده وتکیر رنکنده معروف برقوش؛ غوغوقلی ساعت = تخته‌دن بویله برقوشی اولوب چالدقجه اوتن ساعت، قوشلی ساعت. = مه. استهزا وتمسخر مقامنده قوللانیلیر.

غول { سذ. عر. تنهالرده وقراکلقده قورقودن انسانك کوزی اوکنده تجسم ایدن مخوف خیال : غول یبانی.

غولَت { س. مج. خفیف آرمه‌لی بر نوع کمی.

غومالاستیق { س. [فر.] لاستیق و مشمع کبی مختلف شیئلر اعمالنه یارایان بر نوع صمغ.

غومالاقه { س. [یتا.] مهر مومی اعمالنه یارار بر جنس صمغ. فر. Gomme laque.

غومبه { س. مج. حصیر خلاط، لیف خلاط.

غومَنه { س. [یتا] مج. ١. زنجیر استعمالی ایجادندن اول کمی دمیرینك باغلی اولدیغی خلاط. ٢. ١٢٠ قولاچلق طول مقیاسی.

غونبوط { س. [نکا.] مج. طوپی حامل بیوك شالوپه.

غونق { س. مج. سیسلی هوالرده واپورلرده استعمال او.

لنور بر زبل که اساساً چینلیلرك ایجادیدر.

غَوی { ص. عر. ا: غویه. || «غواية» دن صف ا یو. لی شاشیرمش، صاپمش، کمراه، ضال.

غِیاب { سف. عر. حاضر اولامه، اکوز اوکنده بولنامه: بنم غیابمده بوقراری ویرمشلر؛ غیابکزده خیلی ثنا کرده بولندی: بو آرالق سزك غیابکزی آرزو ایتمزدم. || عن غیاب، عن الغیاب = کنديسی غائب اولدیغی، حاضر وموجود اولمدیغی حالده: سزی عن غیاب، عن الغیاب سویورلر.

غِیاباً { ح. عر. حاضر وموجود یعنی کوز اوکنده اولمقسزین، غائب اولدیغی حالده، غیابنده: سزه غیاباً محبتی واردر. || حقه. حضور محکمه یه کلوب مرافعه اولنمقسزین: غیاباً علیهنده قرار ویرلمش: غیاباً حکم اولنه رق اعلامی یاپلمش.

غِیابی { ص. عر. ا: غیابیه. حقه. طرفینـدن برینی حضور محکمه یه جلبمدیغی حالده اولنان معامله نظامیه یه منسوب ومتعلق: حکم غیابی.

غِیاث { سف. عر. یاردیم، امداد، نصرت: غیاث الدین = دینك نصرتی. || الغیاث: مدد، امان!

غَیب { سف. عر. ۱. حاضر وکوز اوکنده اولمامه، حضور ضدی، غائبلك: او آدم غیبده در. ۲. بلیمز ومجهول شیئلر، کورینمز وبیلنمز احوال، سر وخفی اولان شیئلر: عالم غیب؛ غیبدن خبر ویرمك: عالم الغیب = کورینمز شیئلری بیلن حق تعالی حضرتلری. ۳. کوزله کورینمز اولان عالم روحانی، روحانیات: ایمان بالغیب: خزانهٔ غیب = نم الهیه خزینهٔ معنویه سی. || لسان الغیب = حافظ شیرازینك لقبیدر. || قرب تلفظی ملابسه سیله «غائب ایتمك» یرینه استعمالدن توق اولنمایدر.)

غیبَت { سف. عر. ۱. برینك غیابنده علیهنده سوز سویلمه، چکیشـدیرمه، فصل ومذمت: کیسه یی غیبت ایتمه ملی. || برینك غیابنده علیهنده سویلنن سوز نفس الامره موافق اولور ایسه غیبت، اولماز ایسه افترا نامنی آلیر. ۲. ف. غائب اولمه، میدانده بولنامه: غیبت منقطعه.

غیبَتجی { ص. آرقه دن هر کسك علیهنده سوز سویلین، چکیشـدیرن، فصال، ذمام.

غَیبوبَت { سف. عر. حاضر وکوز اوکنده اولامه، میدانده اولمایش، حاضر بولنمیوب باشقه یرده اوله: اثنای مذاکرده اکثر اعضانك غیبوبتی: بنم غیبوبتمدن استفاده ایدهرك بویله بر تکلیفده بولنمشدر: معلمز بوسنه اوج آی غیبوبت ایتدی: اونك غیبوبتنده معاونی تقریر درس ایدیوردی.

غَیبی { ص. عر. ا: غیبیه. علم غیبه، روحانیاته منسوب ومتعلق: اخبار غیبیه.

غیجر { یاخود غیجیر ویا قیجیر. مه. دیشلرك بربرلرینه صیقی صیقی سورملسی کبی سرت وکسکین بر سسی تقلید وتصویر ایدر: دیشلرینی غیجر غیجر غیجرداتیوردی: یکی پوتینلری غیجر غیجر ایدیوردی: تختهلر غیجر غیجر اوتیوردی. || غیجر غیجر کیمك = یکی قوندوره و لباس کیمك: غیجر غیجر کیمش کیدیوردی.

غیجر { سف. اکثریا قادینلرك آغزده چیکنمکلری سا قزه الاستیقیت ویرمك ایچون قولیلان لاستیق کبی بر ماده که دیش بوداق آغاجندن میوه سندن چیقار. || غیجری بوکمه = علی العجله بر لقردی اویدیروب سویلیورمه: غیجری بوکمه بر لاف.

غیجرداتمَق { یا قیجرداتمق. فع. برشیئی غیجر غیجر اوتدیرمك: دیشلرینی، پوتینلری غیجرداتیوردی.

غیجردامَق { یا قیجردامق. فل. غیجر غیجر اوتمك: دیشلری حدتدن غیجردایور دی: پوتینلرك غیجردادیغی هیچ سویمم.

غیجردی { یا قیجردی. سف. غیجر غیجر سس چیقارمه: دیشلرك، یکی پوتینلرك، تختهلرك غیجردیسی.

غیجی { سف. و:

غیجیق { یاخود کیجیك. سف. قاغیدن یاپیلمش بالونجق، تخریش: بوغازمده بر غیجیق واردر؛ غیجیغی یومشاتمق.

غیجیقلامق { یاخود کیجیکلمك. فل. قاشینمغله برابر یانمق، تخرش ایتمك : بوغازم غیجیقلایور. = فت. ١. غیدیقلامق. ٢. مج. شبهه وتردده دوشورمك : بو ایش بنم ذهنمی غیجیقلایور.

غیجیلامق { فل. ١. غیجیقلامق، کیجکلمك، قاشینمغله برابر یانمق. ٢. دیشلرینی غیجرداته‌رق چیقیشمق، تهور ایتمك، برینك اوستنه یوریمك ایستمك.

غیجیمق { فل. کیجکمك، کیجشمك. ز.

غیدیق { س. ١. یومورطلایه‌جق طاؤغك باغرمه‌سی. ٢. غیجیق، پارمقله انسانك بعض طرفلرینه طوقنه‌رق غیر اختیاری کولمه‌سنی وبرنوع سیکیر راحتسزلغی کتیرمك فعلی. | بو ایکنجی معنا ایله صحیحی «غیجیق» در. |

غیدیقلامق { فل. (طاؤق) یومورطلایه‌جغی وقت باغرمق، غیدغیداق ایتمك. = فت. ١. برینك بعض یرلرینه پارمقله طوقنوب غیر اختیاری کولمه‌سنی وبرنوع سیکیر راحتسزلغنی موجب اولمق : چوجغی چوق غیدیقلامه بایلیر. [بونك صحیحی : غیجیقلامق در.] ٢. مج. تشویق وترغیب ایتمك : شیطان بنی غیدیقلایور.

غیدیقلانمق { فل. فج. [صحیحی : غیجیقلانمق.] بعض یرلرینه طوقنلدقده برسیکیر راحتسزلغی طویوب غیر اختیاری کولمك : آیاغنك آلتنه طوقنلدقده غیدیقلانمیه‌جق آدملر آزدر.

غیدیقلانمه { س. غیدیقلانمق فعلی، غیجیقلانمه : اونك غیدیقلانمه‌سی پك قولایدر.

غیر { سذ. ص. عر. ج : اغیار. باشقه، اوزکه، دیکر، آخر، ماعدا : کوردیکمزك غیری برآدم ؛ اونك غیری ؛ بنی غیره محتاج براقمایك : اغیاره التفات ایدیور. | امثالی کبی بو دخی لسانمزده اکثریا غلط اوله‌رق صوکنده بر «ی» ایله قوللانیلیر : | بو غیری ایشدر : غیریسنی آرامیك : آره‌مزده آیری غیری یوقدر. = د. عربی صفتلرك باشنه کیروب سلب ونفی معناسیله مرکب صفتلر تشکیل ایدر، فا. «نا» کبی : غیر جائز = جائز اولمیان. ناروا : غیر طبیعی = طبیعی اولمیان : غیر محدود = نامحدود، حدسز : غیر مقتدر = اقتدارسز، ناتوان : غیر مسلم = مسلمان اولمیان، اسلامك غیری بر دینده بولنان || بغیر، من غیر = سلب ونفی افاده ایدر، سز، بلا : بغیر حق = حقسز یره : من غیر حد = حدم اولمیه‌رق. || غیراز... = دن ماعدا، خارجنده، محسوب اولمدیغی حالده : غیراز کذشته = فائضدن باشقه، فائضی محسوب اولمدیغی حالده. || وغیره، وغیر ذلك = وسائرلری، وقس علی هذا البواقی، الی آخره. || الی غیرالنهایه = صوکی کلمه‌مك اوزره بویله‌جه دوام وتوالی ایتمك. = جم. عر. رقیبلر : اغیاره وفا بزه جفا.

غیرت { سذ. عر. ١. قیصقانمه، قیصقانجلق : قورقارم غیرت بنی اولدورور. ٢. معزز ومقدس بر شیئه اغیارك تجاوز وتعرضنی کورمکدن حاصل اولان عدم تحمل حس وحال ممدوحی، حمیت : کندیسنده غیرت اسلامیه، غیرت دینیه، غیرت عثمانیه، غیرت وطنیه واردر؛ عائله‌سی حقنده غیرتی مسلمدر. ٣. فوق العاده سعی، همت، رخاوت مقابلی : بوایشی بوکون بیتیرمکه غیرت ایتملی؛ بو ایش سزك غیرتکزله اوله‌جقدر. ٤. صبر، تحمل، بر بلا وقوعنده مردانه طاورانمه : بویله بر حالده سز غیرت ایتملیسکز که سزك غیرتکز دیکرلرینه‌ده باعث تسلی اولسون؛ غیرتی الدن براقماملی. || غیرت ویرمك = جسارت ویرمك، تسلی ایتمك. || غیرتی کسلمك : جسارتنی غائب ایتمك. || برینك غیرتنی کوتمك = اوکا طرفدارلق ایتمك : دائما همشهریلرینك غیرتنی کودر. = حد. غیرت! = طاوران! سعی! همت!

غیرتسز { ص. غیرت وحمیتی وسعی وهمتی اولمیان، حمیتسز وکوشك.

غیرتسزلك { س. حمیت وسعی وهمت فقدانی، حمیتسزلك، کوشکلك.

غیرتکش { ص. فا. [عر. غیرت = م. فا. کشیدن = چکمك] ١. قیصقانج. ٢. حمیتلی. ٣. چالیشقان، همتلی. ٤. طر-

فدار، طرفکیر: اونك غیر. تکشلری واردر.

غَیرَتلَنمَك { فل. ١. غیرته کلمك، سعی وهمت ایتمك. ٢. قیصقانمق. ٣. حمیت کوستر. مك.

غَیرَتلی { ص. ١. سعی و همت ایدن، یورلماز ویقماز، چالیشقان. ٢. قیصقانج. ٣. حمیتلی.

غَیرَتمَند { ص. فا. غیرتلی.

غَیری { ص. { عر. « غیر » دن { غلط } باشقه، دیکر، آخر: او غیری ایشدر. = س. آیریلق، فرق: آره‌سنده آیری غیری یوقدر: افراد عائله آره‌سنده آیری غیری بی سویم.

= ح. آرتق، هله: غیری بنده ده طاقت قالمدی.

غَیطان { س. پنبوق ویا ایپکدن سیمیم، بوکه، اوتره‌نك قالینی: ایپك غیطان، پنبوق غیطان. || غیطان یاقیسی = غیطان صو. رتنده طار واوزون یاق، خزم.

غَیظ { سذ. عر. طارغینلق، حدت، غضب، قیزغینلق.

غَین { سث. عر. « غ » حرفنك اسم مشترکیدر؛ غین منقوطه، غین معجمه = نقطه‌لی غ که « ع » حرفندن تفریق ایچون بویله دینلیر.

غُیوب { سذ. ج. عر. فد: غیب. با: غیب.

غَیور { ص. عر. { « غیرة » دن سمب. اولوب تذکیر وتأنیثی بردر. شده ایله استعمالی غلطدر.) ١. پك قیصقانج، زوجه‌سنی و کندیسنه منسوب هر شیئی زیاده قیصقانوب اغیارك تقرب و تجاوزینی اصلا چکمین. ٢. پك حمیتلی، صوك درجه‌ده حمیت وغیرت صاحبی. ٣. پك چالیشقان، زیاده سعی وهمت ایدن: محرر غیور. { صوك ایکی معنا لسانمزه مخصوص اولوب برنجیسندن مأخوذدر. برنجیسی ایسه لسانمزده قوللانلامقده‌در. }

غَیورانه { ص. ح. فا. پیوك بر سعی وغیرتله، فوق العاده همت وحمیتله: مدافعهٔ غیورانه‌سی: غیورانه طوراندی.

ف

ف { فه. س. [عر. فاء. سث.] الفبای ترکینك یکرمی او. چنجی حرفی اولوب، اصل صره‌سی اولان ایجد ترتیبنده اون یدنجی حرفدر. رقم کبی استعمال. لنده ۸۰ عددینه مساویدر، السنهٔ ثلثه‌ده تلفظی بردر. شکل عبرانیسی ף و شکل سریانیسی ܦ اولوب، یونانك عربی ایله اولان مشابهت و عینیتلری ظاهردر.

فَ { حر. عر. ۱. ایمدی، بو حالده: کلیرسه فیها؛ یویله او. لورسه فنم المطلوب. ۲. صکره، بعده: الاهم فالمهم = اهم اولان صکره‌مهم‌اولان؛ فالاً = اولمدیغی حالده. [یالکز یویله بعض ترکیبات عربیه‌ده بولنور.]

فا { سـ. [فر. Fa] مو. آلافرانقه سلسلهٔ اصوات موسیقیه‌دن بری، بر پرده.

فاء { سث. عر. « ف » حرفنك اسم عربیسی اولوب، ایکی نقطه‌لی اولان و « قاف مثناة » دینلن « ق » دن تفریق ایچون « فاء موحده » یعنی بر نقطه‌لی « ف » دخی دینلیر. || ر. [حرف عربیده] فاء الفعل = افعال عربیه حروف اصلیه‌سنك برنجیسی که مثال اولان « فعل » ده « ف » دن عبارتدر؛ دیکر ایکیسنه عین الفعل ولام الفعل دیرلر.

فابریقه { سـ. [فر. Fabrique] ۱. بر نوع معمولات صناعیه‌نك اعمال واجرا او. لندیغی محل که ماکینه‌لری حاوی اولوب ایچنده بر چوق عمله چالیشدیریلیر، کارخانه، معمل: بز، کاغد، جام فابریقه‌سی. ۲. بالخاصه اون فابریقه‌سی، بخارله ایشلر دکرمن: فلان قصبه‌ده اوچ دکرمنله بر فابریقه وار. در. ۳. مج. غرته‌جیلك اصطلاحاتنده اویدیرمه حوادثه دینیر: فلان غزته‌نك بوکون یازدیغی شو حوادث فابریقه. || مج. فابریقه ایشی = صورت مخصوصه‌ده اوسته النمدن جیقمیوب فابریقه‌ده یاپلمش صره ایشی، عادی ایش.

فابریقه‌جی { سـ. فابریقه صاحبی، بر فابریقه‌یی اداره ایدن آدم: کاغد فابریقه جیسی؛ فابریقه‌جیلرله مخابره ایتمك.

فات { فل. عر. [« فوت » دن ماضی مفرد مذکر غائب اولوب اصل عربیده تاء مفتوحه ایله‌در. یالکز شو ترکیب عربیده بولنور:]تلافی ما فات = فوت اولان شیئی تلافی ایتمك. یا: تلافی.

فاتح { سف. ص. عر. مج: فاتحین. « فتح » دن سف.] بر مملکتی فتح وضبط ایدن: اکری فاتحی؛ فاتح بغداد. — پادشاه دولت عثمانیه اولان استانبولی فتح ایدن سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه لقب اولمشدر: حضرت فاتح؛ فاتح جامع شریفی.

فاتحه { سث. عر. قرآن کریمك برنجی سورهٔ شریفه‌سی که کتاب الله اونکله فتح اولنور، و هر ایشك باشنده و اولوله جلب رحمت ایچون دعا مقامنده اوقونور. || مج. بدأ، ابتدا، مبادرت، قرار: بر ایشه فاتحه دیمك = قطعیاً قرار ویروب باشلامق. || فاتحه خوان = فاتحه او. قویان، بر ایشه قرار ویروب بدأ ومباشرت ایدن. || الفاتحه = فاتحه سورهٔ شریفه سنك قرائتی لزومنی آکلاتیر تعبیردر: کافهٔ شهدا ارواحیچون الفاتحه.

فاتوره { سـ. [یونا.] ۱. غونه، اورنك، قماش اورنکاری مجموعه.

سی : فاتوره‌سنی کوندردی . ٢. اشترا اولنان برمال ایچون فابریقه‌نك ویردیکی فیئات جدولی، قائمه : کمرك دائره‌سی فاتوره ایستر. — مال فاتوره = مانیفاتوره. دن غلط. با : مانیفاتوره .

فاجِر { ص. عر. ث : فاجره. جم : فجره. [« فجور » دن سف.] فسق وفجور صاحبی، سفیه، زنا وعشرت کبی منهیاتی مرتکب : بر شخص فاجر: برساحرهٔ فاجره: کفرهٔ فجره.

فاجِع { ص. عر. ث : فاجعه. [« فجع » دن سف. — عربیده مؤنثی ده فاجع در.] آجیقلی، حزن وکدری موجب. آجیندیرر: برحال فاجع، بر حکایهٔ فاجعه.

فاجِعه { سث. عر. ١. آفت، مصیبت، آجیه‌جق حال و وقعه. ٢. تر. تیاترو اویونلرندن مبنی علیهی آجیقلی و عبرت آمیز بر حکایه‌دن عبارت اولانی فر. Drame : فاجعهٔ منثوره؛ فاجعهٔ منظومه. || فاجعه نویس = فاجعه دینلن آجیقلی تیاترو کتابلری یازان محرر : مشاهیر فاجعه نویساندن برذات.

فاجِعه‌لی { ص. آجیقلی، مؤثر و آغلاتیر بر حکایه‌یی حاوی : فاجعه‌لی بر وقعه.

فاچونه { س. [یتا.] بح. تماسدن محافظه ایچون خلاطی تل ایله ویا قطرانلی سجیم ایله صارمه : فاچونه ایتمك. || فاچونه ماچونه‌سی = بونی یاپمغه مخصوص آلت.

فاچه { س. [یتا.] بح. سرنلری عکسنه پراصپه ایده‌رك یلکنلری اولدقلری کبی قپاتمغله کمی یی کری‌یه حرکت ایتدیرمه.

فاحِش { ص. عر. ث : فاحشه. [« فحش » دن سف. — عربیده تذکیر وتأنیثی بردر.] ١. اخلاقه مغایر، ادب وتربیه‌یه منافی : قول فاحش: حرکت فاحشه. ز. ٢. بسبتون یولسز، حد اعتدالی تجاوز ایدن. افراط درجه‌ده چرکین ولایقسز : غلط فاحش: خطیئات فاحشه. ٣. مبالغه‌لی، بی انصافانه : فاحش فیآت: غبن فاحش. با : غبن.

فاحِشه { سث. عر. جم : فواحش. [« فحش » دن سف. ث.] ١. اخلاق وادبه مغایر فعل و حرکت وعلی الخصوص زنا، رذالت : ارتکاب فواحش. [لسانمزده مفردی بو معنا ایله پك قوللانلیوب آتیده‌کی معنایی آلمشدر :] ٢. تر. زانیه، قحبه، روسپی : بر طاقم فاحشه‌لرك شهردن طردی اقتضا ایتدی.

فاخته { سث. عر. جم : فواخت. اوگیك دینلن قوش.

فاخِر { ص. عر. ث : فاخره. [« فخر » دن سف.] ١. باعث فخر ومباهات اولان، قیمتدار، آغر، کوزل، پارلاق : لباس فاخر: خلعت فاخره: دائرهٔ فاخره. ٢. افتخار ایدن، مفتخر. ز.

فار { سذ. عر. صیچان، فاره. || سم الفار = صیچان اوتی.

فاراش { س. [عر. « فراشه » دن غلط] اوطه‌لری سوپوردکلرنده سوپرندیلری طوپلامغه مخصوص تخته ویا تنکه‌دن بر شکل مخصوصده قولبلی قوطی : سوپورکه فاراش کتیرده شو سوپرندی‌یی طوپلا.

فارِس { سذ. ص. عر. جم : فرسان. [« فرس » دن سف.] ١. آتلی، سواری : فرسان عرب. ٢. بینیجی، بینمك علمنی ایی بیلن، بینیجیلکده ماهر. ٣. مج. ماهر، مقتدر، بر فن وهنرده صانکه آت اویناتمغه اهل : فارس میدن فصاحت.

فارِس { سخ. ص. [فا. « پارس » دن معرب] ایرانك جنوبنده وبصره کورفزی ایله هرمز بوغازی سواحلنده بیوك بر خطه اولوب، اهمیت موقعیه و لسانیه و تاریخیه‌سنه بناءً اسمی بتون ایرانه دخی تعمیم واطلاق اولنمشدر : اقلیم فارس؛ بحر فارس = بصره کورفزی.

فارِسی { ص. عر. ث : فارسیه. فارس اقلیمنه ویا بتون ایران مملکتنه و بو مملکتك لسان وقومنه منسوب ومتعلق: لسان فارسی؛ ادبیات فارسیه. = س. ایرانده سویلنیلن لسان که عربیدن صکره السنهٔ ادبیهٔ اسلامیه‌نك اك مقدمیدر : فارسی شعر ایچون یارادلمش طاتلی بر لساندر؛ فارسی پك قولایدر. = ح. ایران لساننده : فارسی سویلرمیسکز؟ فارسی اوقویوب یازمغه مقتدر.

فارِسیّات { سث. جم. عر. ادبیات فارسیه، لسان فارسینك قواعد ونکات واشعاری : فارسیاتله اوغراشیور .

فارِسیجه { ص. ح. [تعبیرستیم] فارسی لساننده : فا-رسیجه بربیت: فارسیجه قونیشمق. عو.

فارِغ { ص. عر. ث : فارغه. [« فراغ » دن سف.] ۱. بوش، خالی، تهی : ذهنی، قلبی غوائلدن فارغدر. ۲. ایشنی بیتروب قورتلمش، آرتق ایشی کوجی ومشغولیتی قالمامش، آزاده، مستریح : ایشدن، یا-زیدن، تجارتدن فارغ اولدق. ۳. واز کچمش، ترك ایتمش، ال چکمش، آرتق اوغراشماز او-لمش : بن کتاب یازمقدن، شعر سویلمکدن فارغ اولدم. ٤. راحت، آسوده، غائله وکورلد-یدن رهایاب : فارغ البال = قلبی آسوده ومستریح. ٥. حق. عهده‌سنده‌کی اراضیٔ امیریه ویا مسقفات ومستغلات موقوفه‌نك تصرفنی آخره ترك ایدن.

فارفاره { ص. [عر. فرفار، فر-فره دن] خفیف‌مزا-جلی وثباتسز. آغر وشایان اعتماد اولمیان، تمکینسز.

فارفاره‌لق { س. خفیف مزاج، ثباتسزلق، تمکینسز-لك، اویناقلق.

فارِق { ص. عر. ث : فارقه. [« فرق » دن سف.] ۱. آیران، فرق وتمییز ایدن : فارق نیك وبد. ۲. فرق اولمسنه سبب و آلت اولان : علامت فارقه.

فاروق { ص. عر. [« فرق » دن سمب.] حق باطلدن فرق ایتمه‌ده پك ماهر ومقتدر. [بو صفتله متصف اولان خلیفهٔ ثانیٔ جناب نبوی حضرت عمر بن الخطاب (رضه) افندمزه لقب اولمشدر. معنای لغویسیله قوللانلمیوب اسم کبی استعمال اولنور :] جناب فاروق اعظم. || ط. تریاق فاروق = مشهور بر پادزهر علاجی، فر. Alexiphar-maque.

فاروقانه { ص. ح. فا. حضرت عمر فاروق (رضه) افندمزه لایق ومناسب اوله-جق صورتده، کمال عدل وحقا-نیتله، عادلانه : عدالت فاروقانه؛ فاروقانه حکم ایدیور.

فاروقی { ص. عر. ث : فاروقیه. عمر فاروق (رضه) حضرتلرینه منسوب ومتعلق و مشار الیهك عدالتنه لائق : حکم فاروقی: عدالت فاروقیه.

فاره { سث. عر. [عربیده اصل اسم « فار » اولوب آخر-نده‌کی « ه » توحید ایچوندر] کوچك صیچان، او صیچانی، فندق صیچانی. [لسانمزده بو وجهله حیوان مذکورك کوچکنه تخصیص اولنه‌رق بوکنه حصر اولنان صیچاندن تفریق او-لنمشدر.]

فاریل { س. بالیق آغلرینك آلت واوست طرفلرینه کریلن کچی قیلندن معمول ایپ.

فاریمَق { فل. [عر. « فارغ » دن اولمسی مظنوندر] ۱. فارغ اولمق، واز کچمك : کوکل فاریماز. ۲. فتور کتیر-مك، بیقمق، اوصانمق، بزمك.

فاریمَق { فل. ضعف و فتوره دوچار اولمق.

فاس { سخ. ص. [زبانزدی : فس] مغرب اقصانك ایکی مرکز-ندن بری اولوب، بزجه بتون مملکته تعمیم صورتیله دخی قوللانیلیر. — باش کسوه‌سی اولان معروف « فس » اساساً بوشهرده یاپلمغله بو اسمله شهرت بولمشدر.

فاسَته { س. [فر. Facette] تراش اولنمش الماسك متعدد وجوهندن بهری.

فاسِد { ص. عر. ث : فاسده. ج : فسده. [« فساد » دن سف.] ۱. بوزوق، بوزلمش، صاغلام وطوغری اولمیان : فکر فاسد: اعتقادات فاسده. ۲. فسادجی، ایش بوزان، نفاق دوشورن، مفسد : فاسد آدم؛ فسده‌دن بر شخص. [جمعی یالکز بو ایکنجی معنا ایله و اکثریا اسم کبی قوللانیلیر.] || ط. فاسد البنیه = هر خسته‌لغه استعدادی اولان ضعیف و خسته‌مزاج، فر. Diathésique.

فاسِق { ص. عر. ث : فاسقه. [« فسق » دن سف.] فسق وفجور صاحبی، منهیانه منهمك، فاجر، کنهکار : فاسق بر آدم.

فاش { ص. فا. میدانه چیقمش، شیوع بولمش، افشا او-لنمش، مکشوف، منتشر : انسان کندیسنه امنیت اولنان سری فاش ایتمه‌ملیدر.

فاشر { و مخففی فشر. مه. بول آقمغی تصویر و تقلید ایدوب مکرر قوللانیلیر : صولر فاشر فاشر آقیوردی.

فاصِل { ص. عر. ٱ: فاصله. [« فصل » دن سف.] آیران، بولن، تفریق ایدن: خط فاصل = آیران چیزکی.

فاصِله { سث. عر. جم: فواصل. ١. آیران شیء، بولمه: ایکی دائره آره‌سنده تخته‌دن بر فاصله واردر. ٢. بر حالك تمادی ودوامنی کسن شیء، آره‌لق، آره، انقطاع: بر ساعت سورن نطقنه هیچ فاصله ویرمدی؛ فاصله‌سز اوچ کون یاغمور یاغدی؛ بلا فاصله = آره‌لقسز، آره‌لق ویرمکسزین. ٣. ر. [عروضده] فاصلهٔ صغری = اوچ متحرکله بر ساکندن مرکب تفعله؛ فاصلهٔ کبری = درت متحرکله بر ساکندن مرکب تفعله. ٤. مو. کیریش وتللرك طولی.

فاصِله‌سِز { ص. آره‌سی کسلمین، غیر منقطع: فاصله‌سز یاغمور؛ فاصله‌سز سلاله.

فاصِله‌لی { ص. آره‌سی کسیلن، آره‌ده انقطاع ایدن: فاصله‌لی دمیر یول ایله سیاحت پك زحمتلیدر؛ فاصله‌لی درسدن استفاده اولنماز.

فاصوّنه { س. [فر. Façonné دن] چیزیکلی یوکلی قماش. [فرانسزجه‌ده ایپکلیسنه دخی دینیر.]

فاضِل { (ز) ص. عر. ٱ: فاضله. جم: فضلاء. [« فضل » دن سف.] ١. فضیلت صاحبی، حسن اخلاق وحسنانله متصف: فاضل آدم. ٢. علم وعرفانله امثالنه تفوق ایتمش، اهل کمالدن، علم وعمل صاحبی: فاضل شهیر؛ فضلای عصردن بر ذات.

فاطِر { ص. عر. ٱ: فاطره. یارادیجی، خالق، آفریننده: فاطر السماوات والارض = پر و کوکلری یارادان (حضرت الله)؛ قدرت فاطره = جناب حقك خالقیت قوتی.

فاطِمی { ص. س. عر. ٱ: فاطمیه. جم: فاطمیون. [« فاطمه » دن سمن.] حضرت فاطمة الزهرا (رضها) بنت رسول الله (صلعم) سلاله‌سندن اولمق ادعاسنده بولنان وابتدا مغربده وبعده مصرده حکومت سورن ملوکك طاقندقلری اسمدر: ملوك فاطمیه؛ حکومت فاطمیه؛ فاطمیونك حکومتلری؛ فاطمیلرك دوری.

فاعِل { ص. عر. ٱ: فاعله. [« فعل » دن سف.] ١. ایشلین، یاپان، عامل، صانع: عجبا بو ایشك، بو جنایتك، بو جرمك فاعلی کیمدر؟ ٢. ط. مؤثر، تأثیر ایدن، کارکر: دوای فاعل. ٣. ر. [نحو عربیده] بر فعلك بیان ایتدیکی حدثك ایشلییجیسنی کوسترن اسم که فعلدن صکره کلوب مرفوع اولور: « قرأ زید الکتاب » جمله‌سنده « زید » اسمی فاعلدر؛ نائب فاعل = اصل فعل متعدینك مفعولی اولوب فعل مجهول اولنجه فاعلك یرینه کچه‌رك مرفوع اولان اسم: « قریء الکتاب » جمله‌سنده « کتاب » اسمی نائب فاعلدر. || ر. [صرفده] اسم فاعل = ایدن، کلن، سویلین کبی حدثك فاعلنه صفت اولان فرع فعل که عربیده ثلاثیٔ مجرد بابلرنده « فاعل » وزننده اولور: ناصر، کاتب، خارج کبی. || فاعل مختار = ایشلدیکی ایشده اختیاری النده اولان، تابع اولمق مجبوریتنده اولمیان و جبر وکره تحتنده ایشلمین. || حق. فاعل مستقل = بر جرمی بالذات یاپان ویا حصولنه سبب مطلق اولان؛ فاعل مشترك = بر جرمك اجراسنده سبب مطلق اولمیوب دخل و اشتراکی اولان.

فاعِلِیَّت { سث. عر. ١. یاپان و ایشلین آدمك حالی، عاملیت. ٢. ط. مؤثرلك، تأثیر، کارکرلك: بو دوانك فاعلیتی مجربدر.

فاق { س. [عر. فخ (= دوزاق) دن محرف] قوریلور طوزاق. || مج. فاقه باصمق = عدم دقت و غفلتله طوقناقلی بر سوز سویلمك، پوت قیرمق، بالطه‌یی طاشه اورمق.

فاقفوّن { س. [آلمانجه‌دن] کرمش تقلیدی اوله‌رق نیکل ایله قاریشیق بر معدن خلیطه‌سی.

فاقه { سث. عر. فقر، احتیاج، ضرورت: فقر وفاقه.

فاڭ فاڭ { ص. ١. اختیارلقدن دیشلری دوکیلوب سوزی آکلاشلماز: فاڭ فاڭ بر اختیار. ٢. بویله سویلنیلن (سوز): اونك فاڭ فاڭ لقردیسندن بن نه آکلارم. || فاڭ فاڭ بوجکی = طوکوزلان.

فاکِهه { سث. عر. جم: فواکه. [اصل « فکاهة » دن سف.

اولوب سویندیرن وشنلندیرن دیمکدر.] میوه، یمش، ثمره؛ فاکهة الشتاء = قیش میوه‌سی یعنی آتش.

فال { سذ. عر. [اصلی : فأل] ۱. اوغور، ایی طالع، بخت نیك. ز. ۲. بخت وطالعی آکلامق ایچون برطاقم وسائط غریبه‌یه مراجعت ایتمه، آتیلان بونجوق وباقله‌یه، علی التصادف آچیلان برکتابك برسطرینه، قویونك کورك کمیکنه وسائر بویله شیئلره باقوب بونلردن معنی استخراج ایتمه : فال آچمق، آتمق؛ فاله باقمق؛ فال خیر = ایی فال. || خجسته فال = مبارك طالعلی. || فال طاشی = فالجیلرك فاله باقمق ایچون آتدقلری اوفاق چاقیل طاشلریله بونجوقلر. || کوزلرینی فال طاشی کبی آچمق = حیرتله ویا حرص وطمعله باقمق.

فالِح { سذ. عر. [«فلج» دن سف.] بدنك نصفنی طوتماز حاله کتیروب بطال ایدن نزول.

فالجی { س. فال آچان، فاله باقان: فالجی قاری.

فالجیلق { س. فال آچمق ایشی، فاله باقانك مشغولیتی.

فالصو { س. [یتا. Falso] ۱. مو. بر پرده‌نك ایفا ایدیله‌مه‌مسندن طولایی ایدیلان خطا. ۲. مج. عدم موفقیت ظاهر اولمه، مرتب اولان بر شیئی اجرا ایده‌مه‌مه : فالصو ایتدی.

فالیونوس { س. [یو. Φάλαινα] بالنه دینلن ودکیزده یاشادیغی حالده بالیق اولمیوب حیوانات ذات الثدیدن اولان جسیم بر حیوان، قادیرغه بالیغی، قیطس.

فالیه { س. [یتا] آغزدن طولان اسکی. اصول طوپلرك آغزلق اوتی ویمله وضعنه مخصوص دلیکی، چناقلق؛ فالیه ایکنه‌سی، بورغوسی؛ فالیه‌یه باصمق = طوپی طولدیررکن آتش آلمامق ایچون فالیه‌سنه پارمغی باصمق؛ فالیه یوکسوکی = پارمغك حرارته طیانه مامسیله بو ایش ایچون قوللانیلان یوکسوك؛ فالیه چیویله‌مك = دشمنه ترکی ضروری طوپلری بطال ایتمك ایچون فالیه‌لرینه چیوی طیقمق. || مج. کوزیکمه، ظهور، بروز : فالیه ویرمك.

فام { س. فا. رنك، لون : کلفام = کل رنکنده؛ مینا فام = شیشه رنکنده؛ کبود فام = کوك رنکنده، ازرق اللون.

فَاَمّا { حر. عر. [فاء استیناف ایله اما دن مرکبدر] قالدی که، کلنجه. ز.

فامِلیا { س. [یتا] ۱. عائله، خاندان، دودمان : بیوك برفاملیایه منسوبدر؛ هوهنزولرن فاملیاسی. ۲. زوجه، قاری : بو قادین کیمك فاملیاسیدر؟ فاملیاسی خسته ایمش.

فانته { س. طاغ اسکته‌سی دینلن کوك رنکنده بر اوفاق قوش.

فانطازیه { س. [ر. Φαντασία] ۱. یالاندن کوستریش، واهی طنطنه ودبدبه : بو مجرد فانطازیه ایچوندر؛ فانطازیه‌یی سور برآدمدر. [باشلیجه عربلرجه لغت عامیانه‌لرنده قوللانیلوب لسانمزده اونلره تقلیداً وهزلیاتده مستعملدر :] فانطازیه قتیر (کثیر) فلوس مافیش (مافیه شیء) = کوستریشی چوق پاره‌سی یوق. ۲. عربلرك وعلی الخصوص مغاربه‌نك آت قوشدیروب یاریش ایتمه‌لری : فانطازیه‌یه چیقدیلر.

فانَله { س. [فر. Flanelle] ۱. تری ایچمك وصیجاق طوتمق ایچون تنك اوزرینه کییلن یوکدن طار کوملك ویا طون : فانله کییمك، فانله‌یی چیقارمق. ۲. یتاغه یاییلان ویا یورغان کبی اوسته آلنان یوکدن آوروپا احرامی : فانله یایمق؛ فانله ایله اورتنمك. ۳. یوکدن اینجه و یومشاق بر نوع قماش؛ آرشین فانله‌سی : بوفانله‌نك متره‌سی قاچه؟ فانله‌دن مینتان یاپمق. = ص. ۱. آرشین فانله‌سی دینلن مذکور قماشدن معمول : فانله مینتان؛ فانله خرقه. ۲. یوکدن فانله طرزنده یعنی اینجه ویومشاق اوله‌رق معمول بولنان : فانله چوراب؛ فانله طون.

«یوك چوراب» ایله «فانله چوراب» آره‌سنده فرق واردر. برنجیسی یرلی وآز چوق قبا اوله‌رق اکرلمش یوکدن معمول چورابه، وایکنجیسی ایسه فابریقه ایشی اوله‌رق اینجه و یومشاق اولاننه دلالت ایدر.

فانوس { سذ. عر. ج : فوانیس. [یو. Φανός] ۱. موم وسائر ایشیغك روزکاردن سوکنمه‌مك ایچون جامله محاط محفظه‌سی، فنار. ۲. لیمان آغزلرنده وتهلکه‌لی ساحللرله دکیز

ایچنده‌کی قیالر اوزرنده کمیلره یانا-
شماملرینی کوسترمك ایچون رکز
اولنمش دیرك ویا قله تپه‌سنده
یانان مختلف رنکده بیوك فنار:
اسکندریه‌نك فانوسی عجائب
سبعه‌دن معدود ایدی. ۳. کیم.
ه. بعض شیئلرك اوستنه قونمغه
مخصوص یکپاره جامدن قپاق:
بر قوشی بر فانوسك آلتنه قو-
یوب اورانك هواسنی تخلیه
ایتمك.

فانی { ص. عر. ۱: فانیه. [«فناء» دن سف.] ۱. زوال و فنا
بولان، باقی وسرمدی اولمیان:
عالم فانیدر. ۲. پك ضعیف،
ناتوان: پیر فانی.

فانیمق { فل. ضعیف و ناتوان
اولمق، اختیارلقدن الی
آیاغی طوتماز بر حاله کلمك.
وفیق پاشا مرحوم بونی اساساً ترکجه
عد ایدوب. فاکیمق قیرلمق دینك او-
لدیغنی، و «فاك فاك» ایله بر اصلدن
بولندیغنی درمیان ایدیورسه‌ده. «فانی»
لغت عربیه‌سنك عربیده دخی بویله بر
معناسی اولدیغندن، لسانمزه عربیدن
کچمش اولدیغنده شبهه یوقدر.

فایحه { سث. عر. جم: فوایح. کو-
زل قوقو، عطریات. [اك
زیاده جمعی مستعملدر:] فوایح
استعمالی بعضاً باش آغریسی
ویرر.

فائده { سث. عر. جم: فوائد.
[«فید» دن سف. ۱]
۱. قازانج، کار، نفع، منفعت،
تر: آصی: بو ایشدن بر فائده
مأمول ایدرمیسك؟ بو علاج
بکا چوق فائده ایتدی: بونك
هیچ فائده‌سی یوقدر. ۲. استفا-
ده‌یی موجب بند وفقره. [بویله
فقره‌لرك باشنه یازیلیر.] ۳.
ایشه یارامه، یارارلق، خیر،
امید: اوندن فائده یوقدر:
بندن فائده مأمول ایتمك. || فائده
ایتمك = مفید اولمق، فائده‌سی طو-
قنمق، یارامق: او تدبیرده فائده
ایتمدی. || نه فائده، چه فائده =
نه‌یه یارار، نافله، بیهوده: او-
غلنك تحصیلیچون چوق فدا
کارلق ایتدی نه فائده‌که، چه
فائده‌که اونده قابلیت یوغیدی:
چوق چالیشدی اما چه فائده.
«قازانج» و «کار» لغتلریله بونك
آره‌سنده عموم خصوص فرق اولوب،
هر قازانج فائده ایسه‌ده، هر فائده
قازانج دکلدر؛ مثلا بر علاجدن ویا
بر ینکدن کوریلن فائده هیچ بر وقت
قازانج اولماز. بونك ایچون اصل تر،
مقابلی: «آصی» در.

فائده‌سز { ص. نفع وفائده‌سی او-
لمیان، غیر مفید، غیر
نافع، آصیسز، بوش، بیهوده:
فائده‌سز ایش؛ فائده‌سز سوز.

فائده‌سزلك { سه. نفع وفائده‌سی
طوقنمامه، منفعت
فقدانی: او علاجك فائده‌سزلکنی
تجربه ایتدم.

فائده‌لنمك { فط. منفعت کور-
مك. کار ایتمك،
مستفید اولمق، آصیلانمق: بو
تجارتدن خیلی فائده‌لندم.

فائده‌لی { ص. نفع ومنفعتی او-
لان، فائده‌سی طو-
قنان، مفید، آصیلی، کارلی،
قازانجلی: فائده‌لی ایش؛ فائده‌لی
کتاب.

فائده‌مند { ص. فا. فائده‌لی،
مفید، نافع، کارلی،
قازانجلی، آصیلی.

فایراب { سه. [نکا. Fire up]
وابور آتشجیسنه آتشی
زیاده‌لشدیرمك و یاقمق ایچون
ویریلن قوماندە. || مج. بر ایشی
بردن بره سرعتله کورمکه باشلا-
یان حقنده سویلنیر: فایراب
ایتدی = ایشه باشلادی.

فائز { ص. عر. [«فوز» دن سف.]
فوز و ظفر بولان، نائل
مرام، موفق. ن.

فائض { (ر) ص. عر. [«فیض» دن
سف.] طاشان، طاشقین.
ن. = سه. تر. اقراض اولنان
آقچه ایچون سنوی بر مقدار
معینده اوله‌رق آلنان کار، ربح،
نما، کذشته: فائضله آقچه اقراض،
استقراض ایتمك؛ یوزده اوچ، یوز-
ده طقوز، یوزده اون ایکی فائض:
فائضه یاتیرمق = فائضله ایشلتمك،
فائضله ویرمك: فائض مفرد،
[ودها طوغریسی:] فائض بسیط =
اقراض اولنان آقچه‌نك یالکز
رأس المالندن آلنان نما: فائض
مرکب = بهر سنه ایشلیوب تأدیه
اولنمیان کذشته‌نك ده طوردیغی
سنه ایچون نماسی محسوب اید-
یله‌رك آلنان غیر نظامی وحقسز
فائض؛ فائض یوروتمك = فائضنی
محسوب ایتمك.

فایطون { سه. [فر. Phaëton]
کوروکلی آچیق آرابه:
فایطونه بینمك، فایطونله کیتمك.

فائق { ص. عر. ۱: فائقه. [«فوق»
دن سف.] ۱. اوستون،
مرجح، دیکرلرندن ایلری:
اقراننه فائق. ۲. اعلا، کریده،
فوق العاده: احترامات فائقه.

فبها { د. عر. [حرف استیناف:
ف، حرف جر: ب، ضمیر
متصلك مفرد مؤنث غائبی: ها]

بك اعلا، نه كوزل، اويله او. لسون: كنديسى كليرسه فيها كلديكى حالده ده...

فِت { فتلك وسائره. با: فيت و سائره.

فَتا { ياخود فتى. سذ. عر. ج: فتيان. ۱. كنج، دليقانلى، يكيت: لا فتى الا على. ۲. فتوتلى، كرم وسخاوت صاحبى. ڤ.

فَتّاح { صـ. عر. (« فتح » دن سمب.) آچان، آچيجى، كشاينده: فتاح ابواب امل اولان جناب حق.

فُتاده { ياخود افتاده. صـ. فا. ج: فتادگان، افتادگان. ۱. دوشمش، دوشكون. ۲. مبتلا، دوچار: فتادهٔ عشق و علاقه؛ فتادگان هجرت.

فَتّان { صـ. عر. ڤ: فتانه. (« فتنه » دن سمب.) ۱. فتنه وفساد صاحبى، قاريشديريجى، قورناز. ۲. كوكل آلان، آدمى مفتون ايدن، سحر بازانه بر قوتله دو. چار عشق وعلاقه ايدن: بر دلبر فتان؛ بر محبوبهٔ فتانه؛ چشم فتان.

فُتّان { ياخود افتان. صـ. فا. دو. شن، دوشه‌رك: فتان و خيزان = دوشه قالقه.

فَتاوا { ياخود فتاوى. سذ. ج. عر. فـ: فتوى. با: فتوى.

فَتح { سذ. عر. ج: فتوح، وبونك ج: فتوحات. ۱. آچمه، كشاد: فتح باب = قپوبى آچمه. ۲. باشلامه، شروع، ابتدا، آغاز: فتح كلام = سوزه آغاز. ۳. ضبط، بر شهر و مملكتى دشمن الندن آلمه وعلى الخصوص ممالك اسلاميه‌يه الحاق ايتمه: استانبولك فتحى، فتح بغداد، فتوح الشام؛ سلطان سليمان اولك فتوحاتى چوقدر. — كتب مغازى وسيره ده ياكز فتح دينلدكده خاتم الانبيا (صلعم) افندمز جانبندن مكهٔ مكرمه‌نك فتح بيورلمسى آكلا. شيلير: فتحدن صكره هجرت يوقدر بيورمشلردر. ٤. غالبيت، ظفر، نصرت: جناب حق عسا. كر مسلمينه فتح وظفر احسان بيورسون. ٥. ڤ. بر حروف اوستونله اوقونمسى و اوستون حركه‌سى (َ): كافك فتحيله « سن » ضميرى. فتحه دخى دينلير. || ابو الفتح = فاتح. استا. نبولى فتحه موفق اولان سلطان محمد خان ثانى حضرتلرينه لقب اولمشدر. || سورهٔ فتح = انا فتحنالك سورهٔ شريفه‌سى. || ط. فتح ميت = كرك قتل جنايتنك صورت وقوعنى وكرك سبب موت اولان ضربك نوع وجنسنى تفتيش وتحقيق ايچون ميتك تشريحى ويا مزار. دن اخراجيله معاينه‌سى، فر. Autopsie.

فَتحنامه { سذ. فا. (عر. فتح = ظفر. فا. نامه = رساله، مكتوب) ۱. برمملكتك فتحى ويا بر غالبيته موفقيت عقيبنده نشر اولنان غالبيت فرمان هايونى. ۲. بر فتح وظفر حقنده يازيلان قصيده و منظومه، ظفرنامه.

فَتحه { سذ. عر. ج: فتحات. ڤ. فتحتين. اوستون حركه‌سى: فتحه حركه‌لرك اك خفيفى صايلير؛ فتحتينله شكر انطى: فتحهٔ خفيفه: ال، بل كبى؛ فتحهٔ ثقيله: آل، بال كبى.

فَتحى { صـ. عر. ڤ: فتحيه. فتح و ظفره منسوب و متعلق. = سذ. عر. بر فتح وظفر حقنده يازيلان قصيده و منظومه.

فِتراك { سـ. فا. اگرك آرقه. سنده كى مخصوص قايشلرله باغلانان اشيا، ترك.

فَترَت { سذ. عر. ا غلط اولهرق زبانزدى فلك كسريله. در. } ۱. ايكى پيغمبر آره‌سنده كچن وقت. ۲. بر حكومت وسلطنتك منقطع اولديغى زمان: بلديرم سلطان بايزيد خان ايله چلبى سلطان محمد خان آره‌سنده كچن فترت زمانى.

فَتق { سذ. عر. ۱. يارمه، يارمه، يارله، چاتلامه: رتق وفتق امور = ادارهٔ امور، حل وعقد مصالح. ۲. ط. قاصيق ياريغى، قاصيق زارينك يارلسيله باغرصا. قلرك طوربه ايچنه طولمسندن عبارت سقطاق: فتق علتى. ا بومعناده غلطاولهرق زبانزدى فلك كسريله در. } ا فتق رحم، فتق مثانه = بوعضولرك آشاغى يه صارقه‌سى.

فِتَن { سذ. عر. ج. فـ: فتنه. با: فتنه.

فِتنه { سذ. عر. ج: فتن. ۱. آز. دير مه، باشدن چيقارمه. ڤ. ۲. قاريشيقلق، فساد، شورش. ۳. باعث فتنه وفساد اولان حسن ولطافت دلبر، آفت: فتنهٔ زمان. ٤. آرا بوزان، قاريشديريجى، عيار آدم: فتنهٔ جهان.

فِتنه آمیز { ص. فا. [عر. فتنه = فساد . فا. آمیختن = قاریشدیرمق] فساد قاریشدیران، فسادجی.

فِتنه اَنگیز { ص. فا. [عر. فتنه = فساد . فا. انگیختن = قوپارمق] فساد قوپاریجی، فسادی موجب.

فِتنه جو { ص. فا. [عر. فتنه = فساد . فا. جستن = آرامق] فساد آرایان، ایش قاریشدیرمغه وسیله آرایان.

فَتوا { یا فتوی. سذ. عر. جم : فتاوا، فتاوی. بر مسئله ودعوی حقنده ایجاب شرعیسنی مبین اوله‌رق مفتی طرفندن اسم تصریح اولنمقسزین یعنی زید وعمرو صورتیله یازیلان فقره : فتوای شرعی؛ فتوی ویرمك. || فتوی امینی = باب مشیخت اسلامیه‌ده فتوی ایشلرینی کورن دائره‌نك رئیسی اولان ذات. || فتوی پناه = شیخ الاسلام. || دائرهٔ فتوی پناهی = مشیخت اسلامیه دائره‌سی.

فَتواخانه { س. باب مشیخت اسلامیه، مشیخت اسلامیه دائرهٔ جلیله‌سی.

فُتُوَّت { سث. عر. ١. کنجلك، دلیقانلیلق. ن. ٢. کرم، سخاوت، جومردلك. ٣. مردلك، یکیتلك، مروت.

فُتُوَّتلی { یا فتوتلو. ص. ١. مردلك وکرم و سخاوت صاحبی. ٢. ان. ملکیه‌ده رابعه وخامسه رتبه‌لرنده بولنانلره و عسکریه‌ده ملازم ویوزباشیلره رسماً ویریلن عنوان و القابدر.

فُتُوَّتمند { ص. فا. فتوتلی، کرم وسخاوت ومردلك ایله متصف.

فُتوح { سذ. جم. عر. فد : فتح. با : فتح — بونك جمعی اوله‌رق فتوحات دخی قوللانیلیر: زماننی فتوحاتله کچیرمشدر.

فُتوح { سذ. عر. لطف الهی، مرحمت الهیه، نعمت روحانیه : روح پر فتوح.

فُتور { سذ. عر. ١. کوشکلك، غیرتسزلك، رخاوت : ایشه فتور کلدی. ٢. بیقمه، اوصانمه : یازی یازمقدن فتور کتیردم؛ دائما مطالعه‌دن آرتق آدمه فتور کلیر.

فَتوی { سذ. عر. با : فتوا.

فَتی { سذ. عر. با : فتا.

فِتیان { سذ. جم. عر. فد : فتی. با : فتا.

فَتیل { سذ. عر. [لسانمزده زبانزدی فانك کسریله‌در.] ١. قندیل و مومه قونیلان یاموقدن بوکلمش ایپ که امدیکی یاغله یانوب اورته‌لغی تنویر ایدر: قندیلك فتیلی بیتدی؛ بو مومل‌رك فتیللری پك قالین. ٢. اك اول ایجاد اولنان تفنك وطوپلرك فالیه‌لرینه قونیلان غیطان که بر اوجی طوتیشدیریلوب آتش فالیه دلیکنه واصل اولنجه ایچلرنده‌کی باروت پارلایوب سلاح بوشانیردی : تفنك، طوپ فتیلی. ٣. مرهمه باتیریلوب یاره‌یه کچیریلن اوزون تفتیك. ٤. قماشك آلتنه غیطان کبی بوکلمش بر شیء قونوب خارجدن قبارمه یول کبی کورینن دیکیش : فتیل یاپمق: فتیل چویرمك. || فتیلی آلمق = بردن بره حدت ایدوب پارلامق. || اداره فتیلی = کیجه‌یاتیلان اوطه‌ده پك آز یاغ استهلاك ایده‌رك جزئی ایشیق ویرن مختلف اصوللرده قندیل. || بورننـدن فتیل فتیل کلمك = ایدیلن فنالغك نتایج سیئه‌سنی کورمك. || فتیل طاشی = جام کبی شفاف، کاغدکبی یومشاق وقولای کسیلیر وآتشده یانماز برمعدن که صویه قپو وپنجره‌لرینه و بوکا مشابه شیلره قونیلیر، حجر فتیله، طاغ کتنی، فر. Amiante . || فتیل ویرمك = قیزدیرمق، آزدیرمق. || بح. فتیل تخته‌سی = کمینك ایچ قاپلامه‌سندن ایکی لومبار بیننه قاپلانان تخته‌لر.

فَتیله { سث. عر. فتیل. با : فتیل.

فَجّ { سذ. عر. ایکی طاغ آره‌سنده‌کی دریك یول : من کل فج عمیق = هر طرفدن. [همان یالکز بو تعبیرده مستعملدر.]

فُجائه { سث. عر. و :

فُجأه { سث. عر. ١. آکسزین و بردن بره وقوع و ظهور. ٢. خسته‌لقسز و نزول کبی بردن بره واقع اولان اولوم.

فُجأةً { ح. عر. بردن بره، آکسزین، خسته اولمقسزین نزول کبی بر حادثه ایله : فجأةً وفات ایتدی.

فَجر { سذ. عر. ١. صباحك پك ارکن وقتی؛ طلوع شمسدن

اول کی وقت، طاك وقتی. ۲. طلوع شمسدن اول سماده کو. ریلن قزیلق وآیدینلق. || فجر شمالی = غرائب فن هیئتدن او. لهرق کرهٔ ارضك ایکی قطبنده اوزون کیجه‌لرده پك عجیب و کوزل بر صورتده ظهور ایدن رنکارنك واشکال مختلفه‌ده ضیا. || والفجر = قرآن کریمك بویله بدأ ایدن سورهٔ شریفه‌سی. || مج. کوزلری والفجر اوقویور = پك اوبانیق و ذکیدر.

فَجَره { سف. عر. فد: فاجر. با: فاجر.

فُجور { سف. عر. کناه، معصیت، سفاهت، فحشیات، زنا: فسق وفجوره طالمق. || فجور القرابه = شرعاً نکاح دوشمین یاقین اقربا بیننده زنا جنایت مد. هشه‌سی، فر. Inceste .

فَجیع { ص. عر. ث: فجیعه. آجیقلی، الیم، حزن آمیز، مؤثر، تأثیرلی: بر امر فجیع؛ وقعهٔ فجیعه.

فُحش { سف. عر. ادبه مخالفت، مغایر ادب وتربیه فعل وحرکت، سفاهت، زنا.

فُحشیّات { سث. ج. عر. ادب وتربیه واخلاقه مغایر افعال وحرکات، سفاهت وزنایه متعلق حرکات معیوبه: ارتکاب فحشیات.

فَحل { سف. عر. ج: فحول. ۱. آیغیر. ۲. زوج، قوجه. ۳. مج. ایلری کلن، باش، رئیس: فحول علمادن بر ذات.

فَحم { سف. عر. ۱. کومور، اودون کومورى؛ فحم معدنی = معدن کومورى. ۲. کیم. اجسام بسیطه‌دن بر جسم که الك زیاده نباتاتده بولنور. || حامض فحم = مولد الحموضه ایله فحمدن مرکب بر مادهٔ کیمیویه‌که تنفس اولندقده سم قاتل اولوب انسان وحیوانی بوغار واشجاری یاقمه یارار، فر. Acide carbonique .

فَحواء { سف. عر. معنی، مآل، مفهوم: کندی دوشن آغلاماز فحواسنجه.

فُحول { سف. ج. عر. فد: فحل. با: فحل.

فَحوی { سف. عر. با: فحواء.

فَخّ { سف. عر. طوزاق، قپان. { کندیسی لسانمزده نادر الاستعمال ایسه‌ده غلطی اولان « فاق » ترکجه‌لشمشدر. }

فِخام { صف. ج. عر. فد: فخم. با: فخم.

فَخامَت { سث. عر. اولولق، بیو. کمال، عظمت، علو شان. || از. مسند صدارت عظماده بولنان ذواتله خدیو مصر وخاندانان حکمداری منسوبینیله نیم مستقل حکومت و وامارت باشنده بولنانلره ویریلن عنوان رسمیدر: ذات فخامت پناهی = صدر اعظم.

فَخامَتلو { ص. از. صدر اعظمه وخدیو مصر ایله پرنسلره ویریلن عنوان والقاب رسمیدر: دولتلو فخامتلو ... پاشا حضرتلری؛ آلمانیه پرنسلرندن فخامتلو ... حضرتلری.

فَخذ { سف. عر. باجاق، اویلق، فا. ران. ث.

فَخر { سف. عر. اوگنیله‌جك شیء، مدار افتخار، باعث مفخرت اولان ذات، کندیسنه نسبتی ویاکندیسیله مناسبتی او. لانلرجه شرف عد اولنان ذات، مفخر، سبب افتخار: فخر العلماء، فخر عالم، فخر کائنات.

فَخری { صف. عر. ث: فخریه. مجرد طرفیندن برینجون باعث شرف وافتخار اولق اوزره اجرتسز و اسماً ویریلن وقبول اولنان صفت وعنوان: او جمعیت علیه‌نك فخری رئیسی فلان ذاتدر؛ بن ده فخری اعضاسندن اولمق آرزو ایدرم: یاورفخری = معیت شاهانه‌ده معاش مخصوصی اولمقسزین مجرد کندیسنجه مدار افتخار اولق اوزره یاور تعیین بیو. رلمش ارکان واسرای عسکریه‌دن ویا ضابطاندن بری. = ح. معا. شسز، اسماً و مجرد باعث افتخار اولق اوزره: اعانه قومیسیونته ایکی سنه فخری خدمت ایتدم. || فخری اویمه = فخری نامنده مشهور بر اوسته‌نك ایجادی اولان اینجه و صنعتلی اویمه، فخری ایشی اویمه.

فَخریّه { سث. عر. ج: فخریات. شاعرك اسکی عرب اصولی اوزره کندی اوصاف وفضائلی وعلی الخصوص شجاعت وکرم وسخاوتیله فصاحتی تعداد ومدح‌ایتدیکی قصیده: شعراء جاهلیه‌نك فخریه‌لری.

فَخم { صف. عر. ج: فخام. « فخامة » دن صف. —

بونك يرينه غلط اوله‌رق «فخيم» قوللانيورز. [بيوك، اولو، عظمتلى، معظم، مكرم. [جمعى دها مستعملدر:] وكلاء فخام: وزراء فخام.

فَخور { ص. عر. [«فخر» دن سمبه.] چوق اوگنن، كندى اوصاف وفضائليله تفاخر ايدن، متكبر، متعظم.

فَخورانه { ص. ح. فا. اوگنه‌رك، تفخرله، مفتخرانه: بر طاقم طوار فخورانه ايله: فخورانه صاللانه‌رق كلدى.

فَخم { ص. «فخامت» دن صش. اولمق اوزره قوللانيليورسه‌ده، مادهٔ مذكوره‌نك صفت مشبهه‌سى «فخم» كلوب، عربيده «فخيم» لغتى اصلا مسموع دكلدر: بناءً عليه دولت فخيمه، دول فخيمه تعبيرلرى طوغرى دكلدر.

فَداء { سذ. عر. و:

فِداء { سذ. عر. ١. بر آدمك قورتارلمسيچون ويريلن شئ. تخليص بدلى. [بو معنا ايله فديه دها مستعملدر.] ٢. بر آدمك اوغورينه ويريلن ويا استهلاك اولنان شئ قربان: اونك اوغورينه جانم فدا اولسون؛ بو ايشك استحصاليچون خواب وراحتمى فدا ايتدم: مادام كه ايستيورسكز سزه فدا اولسون.

فِداكار { ص. فا. بر منفعت عموميه ودين ودولت اوغورنده منافع خصوصيه‌سنى فدا ايدن، حميتلى وسخى: فداكار آدم.

فِداكارانه { ص. ح. فا. منافع شخصيه‌سنى فدا ايده‌رك. فداكارلقله، جاننى فدا ايدرجه‌سنه: فداكارانه چاليشدى؛ مساعئ فداكارانه‌سيله.

فِداكارلق { سـ. منافع شخصيه‌يى امور عموميه وخيريه ويا احبا واقربا يولنه صرف ايتمه. فداكار آدمك حال وصفتى: اوآدم بو اوغورده چوق فداكارلق ايتدى؛ اونك فداكارلغى انكار اولنماز.

فِدان { سـ. ١. آغاج و چيچك تازه‌سى: آغاج، كل، قرانفيل فدانى. ٢. ديكر يره ديكلمك اوزره تخمدن يتيشمه اوله‌رق صيق يتمش اولديغى يردن چيقارلمش تازه آغاج ويا چيچك: فدان ديكمك: فدان يتيشديرمك: فدان تارله‌سى. ٣. دوز و طوغرى آغاج دلى، نهال: فدان كبى = سهى قد. ٤. آغاجك كوكندن چيقان سوركون.

فَدّان { سذ. عر. ١. تارله‌يى سورن برچفت اوكوز، صپانه قوشلمش اوكوز چفتى. ٢. اساساً برچفت اوكوزله بر كونده سوريلن اراضى مقدارى، ٣٣٣ مربع قضبه كه هر قضبه دخى ٦ آرشين ايله بر ثلثدن عبارتدر، عرب ممالكنده مستعمل دونم نوعى.

فِدانلق { سـ. ١. تخمدن فدان يتيشديرمكه مخصوص تارله ويا باغچه، نهالستان: بوراسى كوزل بر فدانلق اولور؛ باغ وباغچه‌سى اولان آدم بونك بر كوشه‌سنده بر كوچك فدانلق دخى ياپتليدر. ٢. يكى ديكلمش باغ.

فَدّانلق { ص. شو قدر فدان وسعتنده: اوچ فدانلق بر تارله.

فِدائى { ص. سـ. منافع شخصيه‌سنى و جاننى بيله اسيركه‌مين، بر امر خير اوغورنده هر فداكارلغى كوزه آلديران، حميتمند، سردن كچدى.

فِدائيلك { سـ. بر امر خير اوغورنده منافع شخصيه‌سنى و جاننى بيله فدا ايدن آدمك حالى، حميت.

فِديه { سـ. عر. بر آدمك اسارتدن وكرفتار اولديغى بر بلادن تخليصيچون ويريلن آقچه وسائره: كنديسنى خيدودلرك الندن قورتارمق ايچون فديه ويرلمك اقتضا ايتدى؛ فديهٔ نجات.

فَذلَكه { سـ. عر. [حرف استيناف اولان «ف» ايله شو ديمك اولان «ذلك» اسم اشارتندن مركب و متشكلدر.] ١. خلاصه، نتيجه، اجمال، مختصر افاده: فذلكهٔ تاريخ. ٢. حق. مقدما مستنطق قرارنامه‌سنه دينيردى. شمدى ضابطه‌نك تنظيم ايلديكى تحقيقات اوراقنه دينير.

فِر { وفريل. مه. شدت وعجله و خلجانله دونوب طولاشمغى تقليد وتصوير ايدر: فر فر طولاشمق؛ فر طولايى؛ فريل فريل دونمك.

فَر { سـ. فا. [تشديدله ده قوللانيلير.] پارلاقلق، ضيا، نور،

آیدینلق : فر و تاب : فر ویردی؛ کوزینك فری. ٢. زینت، سوس، رونق. ٣. طنطنه، دبدبه، شان وشوکت، جلادت : فر دولت.

فَرّ { سذ. عر. کری چکمه، رجعت، فرار : کرّ و فر = حربده جعلی رجعت ایدوب یکیدن هجوم ایتمه.

فُرات { سخ. م. آسیای عثمانینك اك بیوك ایرماغی که دیادین حوارندن نبعانله آناطولینك شرق طرفلرینه قدر کله‌رك بعده الجزیره‌یی طولاشدقدن صوکره عراق عربده (دجله) ایله برلشه‌رك (شط) ی بالتشکیل بصره کورفزینه دوکیلور.

فَراجه { س. [عر. « فرجیه » دن] ١. قادینلرك صوقاقده یاشمقله برابر کییدکاری اوست لباسی که مختلف بیچیملرده اولوب اك معروفنك اتکارله بر بویده یاقه‌سی واردر : فراجه یاشمق کییمك. ٢. زی علماده بولنانلرك کییدکاری پك کککیش و واسع قوللری یاریق بر نوع بینش.

فَراجه‌لك { ص. فراجه یاپمغه مخصوص ویا الویریشلی : فراجه‌لك قماش.

فَراجه‌لی { ص. فراجه کیین، فراجه کییمش : فراجه‌لی یاشماقلی قادین : فراجه‌لی مدرس.

فَراخ { ص. فا. ١. بول، ککیش، واسع : فراخ یر. ٢. شن، شاد، صیقندیده اولمیان، مسرور : قلبکی فراخ طوتملیسك. ٣. کوکلی شتلندیرن، دلکشا، مفرح : بو کوشك، بو اوطه پك فراخ؛ اولدقجه فراخ بر باغچه. ٤. چوق، کثیر، وافر، بول : فراخ فراخ یتیشیر.

فَراخلاندیرمَق { فت. ١. آچمق، توسیع ایده‌رك دلکشا ایتمك : شو باغچه‌یی فراخلاندرکز. ٢. مسرور وشادان ایتمك : کوکلکزی فراخلاندیرملیسکز.

فَراخلانمَق { فط. ١. آچلمق، توسع ایده‌رك دلکشا اولمق : بو اوطه فراخلاندی. ٢. مسرور وشادان اولمق : کوکلم فراخلاندی.

فَراخلق { س. ١. آچیقلق، توسع، کشادگی : بو میدانده بر فراخلق واردر. ٢. سوینج، شادی، مسروریت، کشایش : آدمك قلبنه فراخلق ویرر.

فَراخی { س. [بلکه عر. باش تپه‌سی دیمك اولان « فرق » کلمه‌سنه یاء نسبت علاوه‌سیله « فرقی » دن غلط] ١. وقتیله نفرلرك فسلری اوزرینه دیکیلن دائروی صاری تپه‌لك. ٢. عسکری قانون چاوشلرینك بوینلرینه طاقدقلری « قانون » عباره‌سنی حاوی صاری لوحه.

فَرادیس { سذ. جم. عر. فد : فردوس. با : فردوس.

فِرار { سذ. عر. ١. قاچمه، صاوشمه، اذنسز وکیزلیدن قاچمه : فرار ایتمك : عار فراری ارتکاب ایتمك. ٢. بر عسکری ویا دیکر مأمورك موقعنی ترکله کیزلیدن قورتلوب کیتمسی : عسکرلکده فرارك جزاسی آغردر.

فِراری { ص. عر. ث : فراریه. فراره منسوب و متعلق. ن. = س. تر. فرار ایدن، قاچقین، قاچاق : عسکر فراریلری؛ فراریلری طوتدیلر.

فِراز { س. فا. یوقیش، چیقیش، اینیش دیمك اولان نشیب مقابلی : فراز ونشیب. = ص. فا. یوکسلتن، یوقاری طوتان، رفع ایدن. [صتر. تشکیلاتنه کیرر:] سر فراز = باشنی یوکسلتن، باشی یوقاریده اولان، ممتاز.

فِرازَنده { ص. فا. یوکسلتن، رفع ایدن. ن.

فِرازی { س. یوکسکلك؛ سر فرازی = ممتازیت.

فِراسَت { سث. عر. ١. درحال آکلامه، سرعت انتقال، ذهن اویانیقلغی، فرط ادراك : فراستله آکلادی؛ طلبه‌ده فراست اولمازسه معلمك حسن تقریرندن ده بر ثمره حاصل اوله‌ماز. ٢. بر آدمك چهره‌سندن واعضاسنك شکل وصورتندن طبیعت واخلاق واستعدادینی استخراج ایتمك کیفیت ومعرفتی: علم فراست. [اصل معناسی بو اولوب، اك مستعمل اولان برنجی معناسی مجازیدر. فانك فتحیله استعمالی غلط اولوب، اونك بر وجه آتی معناسی باشقه‌در:]

فَراسَت { سث. عر. [« فرس » دن] آت یتیشدیروب تربیه ایتمك وآته بینمك علم و هنری : علم فراست عربلرك اسکیدن بری مشغول اولدقلری

وآت يتيشديرمكه صالح اولان بو يرلر اهاليسنك محتاج بولندقلرى بر علم نافعدر. [« فروست » و « فروسيت » دخى دينلير.]

فِراش { سذ. عر. ١. دوشك، ياتاق؛ اسير فراش = ياتاغه ياته‌جق، قالقه‌ميه‌جق قدر خسته. ٢. اوتورمق ايچون يره سريلن شىء، يايغى. || فراش خط = تيمور يول چبوقلريله مولوز آلتنده تسويه اولنمش دوز يتاق.

فَرّاش { سذ. عر. [« فرش » دن سمب.] ١. ياتاقلرى ياپان وكليم ومقعد وسائره‌يى دوشتن آدم، خدمتجى. ٢. سوپوريجى، اماكن مقدسه‌يى سوپوروب تميزلمكه وبكليوب محافظه ايتمكه مأمور آدم.

فُراش { ـ. با : فاراش.

فَراشَت { سث. عر. ١. كعبهٔ معظمه وروضهٔ مطهره خدمه‌سى وسوپوريجيسى صفت وخدمتى. ٢. با برات عالى توجيه اولنور بر عنوان مفخرت اولوب بونى حائز بولنانلر بر وكيل تعيينيله بهر سنه امكنهٔ مقدسه‌يه بر طاقم عائدات وقفيه تقديم ايدرلر : فراشت شريفه براتى؛ فراشت چانطه‌لرى. || فراشت شريفه وكيلى = ذات حضرت پادشاهى‌يه مخصوص فراشت شريفه وكالتنى ايفا ايدن شرفادن بر ذات.

فَراعِنه { سذ. جم. عر. فد : فرعون. با : فرعون.

فَراغ { سذ عر. ١. واز كچمه، ترك، چكيلوب براقمه : ايشدن، مشغوليتدن فراغ ايتمك. ٢. هيچ بر ايشله مشغول اولميوب، استراحت ايتمه : كنج فراغ = استراحت كوشه‌سى. ٣. آسوده‌لك، اسايش، راحت، جمعيت : فراغ بال، فراغ خاطر. ٤. اد. اراضىء اميريه ومسقفات ومستغلات موقوفه‌نك حق تصرفنى اسكى صاحبنك يكى صاحبنه تركله قطع تعلق ايلمسى وبوكا دائر معاملهٔ رسميه وقلميه‌كه دفتر خاقانى نظارتنجه وطشره‌لرده نظارت مشار اليهانك مأمورى معرفتيله اجرا اولنور: صاتيلان خانه‌نك، تارله‌نك فراغى بوكون اجرا اولنه‌جقدر؛ هنوز فراغ معامله‌سى اجرا اولنمدى.

فَراغَت { سث. عر. ١. واز كچمه، ال چكمه، صرف نظر: او ايشدن فراغت ايتدم. ٢. عدم مشغوليت، استراحت : كوشهٔ فراغت. ٣. حق. اقامهٔ دعوادن صوكره مدعينك دعواسندن واز كچمسى.

فِراق { سذ. عر. [« فرق » دن مفاعله بابندن مص. ثانى اولوب، « مفارقة » ايله مترادفدر] ١. سويشن ايكى كشينك بربرندن آيرلمسى، عاشقك معشوقه‌سندن آيرى دوشمه‌سى، آيريلق، هجران، فرقت : فراق يار؛ نار فراق. ٢. تر. حزن، محزونيت، تأثر : كنديسنه بر فراق كلدى.

فراق { ـ. [فر. Frac] آوروپاليلرك مقام رسميده كييدكلرى دوكمه‌لى سياه بر ستره‌كه اوكدن اتكلرى اولميوب يالكز آرقه‌دن واردر : فراق كييمك ؛ رسمى بالولره فراقله كيديلير.

فِراقلى { ص. تأثيرلى، مؤثر، حزن ومغموميتى موجب : پك فراقلى بر حكايه، بر سس.

فراقلى { ص. فراق دينلن آلافرانغه رسمى ستره‌يى لابس.

فِراقِيه { سث. عر. يارندن آيرى دوشمش عاشقك آلام هجرانى مصور اوله‌رق سويلديكى منظومه.

فَراموش { ـ. فا. اونوتمه، نسيان، خاطردن چيقارمه : فراموش ايتمك = اونوتمق.

فرانجَله { ـ. [يتا. Frangiola دن] مختلف اشكالده واكثرى كوچك ياخود اوزون وطار خاص اتمك : بيره فرانجله‌سى = قرابيه كبى كوچكى؛ آى فرانجله = هلال شكلنده يومشاغى.

فرانجَله‌جى { ـ. فرانجله صاتان آدم.

فرانسز { ـ. ص. ١. آوروپانك فرانسه دينلن مملكتى اهاليسندن وبونلرك جنسيتنه منسوب اولان آدم وسائره : فرانسزلر اسكى غال قومى افراديله لاتين افرادندن مركب بر قومدرلر؛ فرانسز مالى، فرانسز لسانى، فرانسز آلتينى. ٢. فرانسز آلتينى، فرانسه‌نك يكرمى فرانق قيمتنده اولان آلتين سكه‌سى: بونى بر فرانسزه آلدم.

فرانسزجه { ص. فرانسزلرك طرز واصولنده ويا فرانسز لساننده اولان : فرانسزجه لسان، شرق، رقص. = ح. فرانسز لساننده ويا

طرز واصولنده : فرانسزجه سویلمك، یازمق، آشنالق ایتمك. = س. فرانسزلسانی، لسان فرانسوی : فرانسزجه لاتین لسانلرندن معدوددر.

فرانسَوی { ص. عر. ث : فرانسویه. فرانسه‌یه یا فرانسزلره ویاخود فرانسز لسانه منسوب ومتعلق : لسان فرانسوی: قاموس فرانسوی: قواعد فرانسویه.

فرانسه { سخ. ص. [فر. France] آوروپا ممالك غربیه سندن بر بیوك مملکتکه دول معظمه‌دن برینی تشکیل ایدیور. قدیمده (غالیا) واهالیسنه (کلت) ویا (غال، کل) دینلیردی.

فرانسه‌لی { ص. فرانسه اهالیسندن اولان، فرانسز.

فرانغه { آلافرانغه. ح. [یتا.] آوروپا طرزنده : آلافرانغه‌یاشامق، کیینمك: آلافرانغه‌ساعت = زوالی ساعت.

فرانق { س. [فر. Franc] فرانسه مسکوکاتنك واحد قیاسیسی اولان کومش بر سکه که مجیدیه چاریکندن آز کوچورك اولوب درت بچق غروشدن زیاده‌جه دکر. ویوزسانتیم اعتبار اولنوب یکرمیسی بر فرانسز لیراسی ایدر.

فرانقلق { ص. شوقدر فرانق قیمتنده اولان : بش فرانقلق برکتاب.

فِراوان { ص. فا. چوق، بول، کثیر، وافر، آشیری : اشك فراوان دوکدی.

فَرائِد { سث. ج. عر. فد : فریده. با : فریده.

فَرائِض { سث. ج. عر. فد : فریضه. با : فریضه. || علم فرائض، یاخود مفرد کبی فرائض = شریعت غراء اسلامیه‌جه میراثدن ووارثلرك بهرینه دوشن حصه‌لرك مقدار وکیفیتندن بحث ایدن علم : ایی فرائض بیلیر. || اصحاب الفرائض = میراثه داخل اولانلر، ورثه.

فَربِه { ص. فا. سمیز، سمین، اتلی، یاغلی، ملحم : ابله فربه. ن.

فَرتوت { ص. فا. بوکاق، معتوه.

فَرج { سذ. عر. قادینك ودیشی حیوانك آلت تناسلی. [عربیده ارککك کینه‌ده دیرلر.]

فَرَج { سذ. عر. حزن وکدر ومأیوسیتدن صکره کلن سوینج وحسن حال، صیقندی وشدت مقابلی. ن.

فَرجام { س. فا. صوك، عاقبت، انجام. || بد فرجام، نا فرجام = عاقبتی ایی اولمیان، بدبخت، طالعسز، منحوس.

فَرجه { سث. عر. ۱. یاریق، شق، ۲. مج. کیره‌جك یر، مدخل. ۳. آچیقلق، فراخلق.

فَرجه‌یاب { ص. فا. [عر. فرجه = کیره‌جك یر. فا. یافتن = بولمق] کیره‌جك یر، فرصت بولان : مجلسه فرجه‌یاب دخول اولدی.

فرچه { یاخود فورچه. س. اثواب ودیش وسائره تمیزلمکه ویا بویا وسائره سورمکه مخصوص قیلدن ویا صمان وحصیر کبی شیئلر تللرندن یاپلمش آلت : اثواب، صاچ فرچه‌سی؛ دیش فرچه‌سی؛ بویاجی، بادانه‌جی فرچه‌سی: رسام فرچه‌سی؛ صمغ فرچه‌سی.

فرچه‌لاتمق { فت. فرچه ایله تمیزلتمك : اثوابی فرچه‌لاتملی.

فرچه‌لامق { فت. فرچه ایله تمیزلمك : اثوابی، دیشلری فرچه‌لامق اقتضا ایدر.

فرچه‌لانمق { فج. فرچه ایله تمیزلنمك : بو پالطو فرچه‌لانمیور. = فط. کندی اثوابنی فرچه ایله تمیزلمك : ساعتلرجه فرچه‌لانمق عادتیدر.

فَرَح { سذ. عر. سوینج، مسرورِیت، شادمانلق، انشراح، کوکل آچیقلغی : فرح بولمق = سوینمك، آچلمق: فرح ویرمك = سویندیرمك، آچمق. [«فراخ» لغت فارسیه‌سیله التباس ایتدیرمه‌ملی.]

فَرِح { ص. عر. [آنف البیان «فرح» دن صث.] سوینجلی، شاد، منشرح القلب. ن.

فَرَح آور { ص. فا. [عر. فرح = انشراح. فا. آوردن = کتیرمك] انشراح کتیرن، کشایش ویرن، مفرح.

فَرَح افزا { ص. فا. [عر. فرح = مسروریت. فا. افزاییدن = آرتدیرمق] مسروریت وانشراح درونی آرتدیران، مفرح.

فَرحان { ص. عر. [«فرح» دن صث.] سوینجلی، شاد، مسرور، شادان. ن.

فَرَحبَخش { ص. فا. [عر. فرح = انشراح. فا. بخشیدن =

باغشلامق) انشراح قلب ویرن، مفرح .

فَرَحلاندیرمَق (فت. سوینديرمك، کوکل آچمق، اکلندیرمك : کندیسنی مکدر کوردم بر آز فرحلاندیرمق ایستدم .

فَرَحلانمَق (فل. سوینمك، کوکل آچلمق، انشراح درون کلك : بویله برلرده کز مکله انسان فرحلانیر.

فَرَحلق (سـ. کوکل آچلمه، انشراح درون .

فَرَحناك (صـ. فا. سوینجلی، شاد، شادان، مسرور، منشرح القلب. || مو. بر مقام مخصوص.

فَرَخ (صـ. فا. و :

فَرخُنده (صـ. فا. مبارك، متیمن، اوغورلی، مسعود : فرخنده پای = آیاغی اوغورلی؛ فرخنده رأی = رأیی مبارك؛ فرخنده طالع، فرخنده فال = طالعی یاور، مسعود.

فَرد (سند. عر. ج : افراد. ۱. بر مجموعك هر بر بنکی : فرد آفریده = شخص مخلوق؛ افراد ناس؛ افراد بشر؛ هرفرد = هر کس. ۲. جفت اولمیان عدد، تك عدد. ۳. برتك بیت، مفرد. = ج. ۱. اشخاص : افراد امت. ۲. عادی شخصلر، صره آدملری، عوام؛ افراد عسکریه = ضابط اولمیانلر، نفرات . = صـ. ۱. تك، جفت اولمیان : عدد فرد؛ رجب الفرد. ۲. اشی اولمیان، بی مثل، بی نظیر، فرید : جناب حق فرد وصمددر. || صـ. کیم. جزء فرد = برجسمی ترکیب ایدن ذراتك بهری، جزء لا یتجزی. || جوهر فرد = اسکی حکمانك ظنه کوره موجودانك اساسی مقامنده اولوب ترتیبنه کلیاً خلل کلمکسزین تقسیم و تفریق قبول ایتمین جسم اصغر.

فَردا (سـ. فا. ۱. یارین، یارینکی کون، ایرته، ایرتسی کون : فردایه، فردالره صالمق = یارینه براقمق، تأخیر ایتمك : فردای قیامت = قیامنك ایرته سی، فردای کون = ایرته سی کون. (بو مقا. مده استعمالی چوکیندر.) ۲. آتی، کله جك زمان، قیامت، محشر، آخرت : عیش ونوش ایله فردایی آکمامق ممکنمیدر؟

فِردَوس (سـ. فا. عر. ج : فرا. دیس. ۱. باغچه. ۲. جنت، اوجاق، بهشت. (آوروپا لسانلرنده کی Paradis واوکا مماثل لغتلرك مأخذی اولان Παράδεισος لغت یونانیه سی بوندن مستعاردر.)

فِردَوس آشیان (صـ. فا. (فردوس = جنت. آشیان = یووه) جنتمکان، جنتلك، مرحوم، مغفور : جنتمکان و فردوس آشیان سلطان عثمان خان حضرتلری .

فَرده (سـ. طوپ، کوچك دنك : بر فرده اپك.

فَرز (سـ. فا. سطرنج اویونده وزیر مقامنده اعتبار اولنان طاش .

فَرزانَگی (سـ. فا. ۱. علم، عرفان : ابراز فرزانگی ایتمك. ۲. ممتازیت، امثال وافرانه تفوق، مانند سز و بی همتا اولمه : علوم ریاضیه ده ادعای فرزانگی ایدیور .

فَرزانه (صـ. فا. ۱. عالم، حکیم، دانا، علم و عرفانله متصف وممتاز : کندیسی فرزانه دورلاندر. ۲. امثال واقرانندن فرقلی، ممتاز، یکانه، بی همتا : ادبیاتده فرزانه در .

فَرزَند (سـ. فا. ج : فرزندان. ۱. اوغل، ولد : فلانك فرزند ارجمندیدر. ۲. چوجق، صبی، طفل : بازیچهٔ فرزندان.

فَرزه (سـ. متقابله آچیلان دلیکلر جلا ویرمکه مخصوص مارانفوز آلتی.

فَرَس (سند. عر. ج : افراس. آت، بیگیر (بارکیر)، اسب : جنس فرسك اصلاحی. || فرس البحر = صو آیغیری، هیپو پوتام.

فُرس (سـ. اسم جنس اولوب ایرانه وایرانیلره مفرد و جمع صورتیله اطلاق اولنور، واك زیاده قبل الاسلام ایران وایرانیلره مخصوصدر : فرس ممالکی. فرس لسانی، فرس آیین ومذهبی، فرس قدیم.

فَرسا (صـ. فا. (« فرسودن » فعلندن سمعـ. اولوب صتر. تشکیلنه کیرر) اسکیدن، یو. زان، آشینديران، ایرسه لین، یوران، یتیرن : طاقت فرسا = طاقت برقیان؛ خرد فرسا = عقل براقیان، حیرتده براقان.

فُرسان (سند. ج. عر. فد : فا. رس. با : فارس.

فِرِستاده { ص. فا. جم: فرستادگان. ۱. کوندرلمش، مرسول، مرسل. ۲. ایلچی، مأمور مخصوص. ن.

فَرسَخ { سذ. عر. [فا. «فرسنك» دن معرب] درت ساعتلك یعنی بش بیك مترهلك مسافه، تر. آغاج. اوچ میل یری: کونده بش فرسخ یول آلیور: بورادن اون فرسخ اوزاقدر. || فرسخ فرسخ = بول بول، زیاده، پك چوق: اقراتندن فرسخ فرسخ ایلریدر: بن نسخ خطنی سزدن فرسخ فرسخ ایی یازارم.

فرسَنك { س. فا. فرسخ. با: فرسخ.

فَرسوده { ص. فا. اسکیمش، بیرانمش، بوروشمش، یوزلمش: البسهٔ فرسوده: فرسوده قیافتله.

فُرسی { ص. عر. ۲: فرسیه. ایران وایرانیلره وعلی الخصوص اسکی ایرانه منسوب ومتعلق: لسان فرسی: آثار فرسیه.

فُرسِیّات { سذ. جم. عر. فارسی لسان وقواعد وادبیاتی: فرسیاتله چوق اشتغال ایتمشدر.

فَرش { سذ. عر. ۱. دوشهمه، بایمه، سرمه: یاتاق، کلیم، سجاده، مقعد فرش ایتدیلر. ۲. طوپراغی وعلی الاطلاق باصیله‌جق وکزیله‌جك یری اورتمك اوزره بر شیئی دوشتمه: قپونك اوکنه مرمر، چاقیل، مالطه فرش ایده‌جکم. [«تفریش» دها مستعملدر.]

۳. یاییلان شیء، دوشهمه، کلیم، خالی، یایغی. ٤. یریوزی، روی زمین، وجه الارض: عرش و فرش. ن.

فَرِشته { س. فا. جم: فرشتگان. [فانك کسریله‌ده مروی ایسه‌ده بزجه زبانزدی فتح ایله‌در] ۱. ملك، ملائکه. ۲. مج. پك کوزل وملایم طبیعتلی. ۳. مج. معصوم، بیکناه. || فرشته خصلت، فرشته سمات، فرشته سیرت، فرشته صفت = خوی و طبیعتجه ملك کبی اولان ذات.

فُرصَت { سذ. عر. [بین العوام زبانزدی: فرصانت] مناسب و موافق وقت و حال، استفاده ایتمك صره‌سی، الدن قاچیرلمیه‌جق فائده‌لی وقت وحال: بو بنم ایچون بر فرصتدر: بو فرصت هر وقت اله کچمز؛ فرصتدن استفاده ایتمك، فرصت بکلمك، بولمق، ویرمك؛ فرصتی الدن قاچیرمق = فوت ایتمك.

فُرصَت جو { ص. فا. [عر. فرصت = م. فا. جستن = آرامق] فرصت آرایان، بکلین.

فُرصَت یاب { ص. فا. [عر. فرصت = م. فا. یافتن = بولمق] فرصت بولان، الینه فرصت کچن.

فَرض { سذ. عر. ۱. طوتمه، عد واعتبار ایتمه، بر دعوی ومسئله‌یی اونك اوزرینه بنا ایتمك اوزره بر شیئه صحیح و واقع و موجود نظریله باقمه، تقدیر: تقسیم اولنه‌جق بیك لیرامز وار فرض ایده‌لم؛ بوراده اون متره ارتفاعنده بر ستون فرض ایدك؛ فرض ایدك که بن راضی اولدم؛ فرض محال = صحت و وقوعی ممکن اولمیان برشیئك صحیح و واقع عد اولنمسی: فرض محال اوله‌رق کرهٔ ارض حرکتدن طورسه. ۲. احکام دینیه‌دن نص کریمله و دلیل قطعی ایله مثبت اولوب اجراسی واجب اولانی، سنت مقابلی: صلات هر بر مسلم بالغ ایچون فرضدر؛ فرض عین = اداسی بلا استثنا کافهٔ مسلمینه لازم اولان فرض؛ فرض کفایه = اداسی یالکز شرائطنی حائز اولانلره لازم بولنان فرض. ۳. مج. فرض ایمش کبی اداسی الزم اولان شیء، واجب، ضروری، ناچار: بو ایشی کورمك بزه فرض اولدی؛ ابوینه خدمت ایتمك اولاد ایچون فرض عیندر؛ اوزرمه فرض دکلدر = وظیفه‌م دکلدر، نه وظیفه‌م؟ || بالفرض = طوته‌لم، شویله‌جه تقدیر ایده‌لم: بالفرض بن بوایشه رضا ویرسه‌م نه یاپمقلغمز اقتضا ایدر؛ بالفرض والتقدیر = فرضا.

فَرَضا { ح. عر. فرض و تقدیر صورتیله، بالفرض، طوته‌لم که، فرض ایدك، فرض ایده‌لم که: فرضا مساحه ایدیله‌جك بر عرصه‌مز اولسه.

فَرَضی { ص. عر. ۲: فرضیه. فرض وتقدیر اساسنه مبنی اولان، صحیح و واقع اولمیوب مفروض وتقدیری اولان: مطالعات فرضیه.

فَرَضِیّات { سذ. جم. عر. صحیح وواقع اولمیوب فرض وتقدیر اوزرینه مبنی اولان شیئلر : فرضیاتله اوغراشیور؛ فرضیات غیر ممکنه = تحقق محال اولان ملاحظات ومطالعات. فر. Utopies.

فَرط { سذ. عر. حددن زیاده اولمه، مبالغه، وفرت، افراط، آشیری درجه : فرط محبت، فرط ذکاء، فرط تحسر. [همان دائما بوصورتله مضاف اوله‌رق قوللانیلیر.]

فِرط { سـ. [عربیدن] طاغ بلی، بیلان.

فرطونه { یاخود فورطنه. سـ. شدتلی روزکارله دکیزك طالغه‌لانوب قاریشمه‌سی، صرصر، تند باد : شدتلی بر فرطونه اولدی؛ دکیزده فرطونه واردر: فرطونه‌یاتیشدی.

فرطونه‌لی { یاخود فورطنه‌لی. صـ. فرطونه‌سی اولان، فرطونه ایله قاریشیق: فرطونه‌لی هوا؛ دکیز فرطونه‌لیدر.

فَرع { سذ. عر. جم: فروع. ۱. دال، بوطاق : فروع اشجار. ۲. بر اصلدن آیریلان قوللرك بهری، شعبه، اصل وآنا مقابلی : آناطولی دمیریولی خط کبیرینك بر قاچ فرعی اوله‌جقدر: ابتدا خط اصلی یاپیلوب صوکره فروعه کیریشیله‌جکدر: اصل و فرع، اصول وفروع. ۳. اساسلی اولمیوب ایکنجی درجهٔ اهمیتده اولان شیء، بر ماده‌نك اهمیتسز تفصیلاتی، تفرعات : علم فقهك اصول وفروعی. [بو معنا ایله ك زیاده جمعی قوللانیلوب اونك ده جمعی اولور :] فروعاتله اوغراشمق ؛ فروعانه کیریشمیه‌لم ده اصل مسئله‌یه باقه‌لم. || حق. فروع = اولاد و احفاد: اصول مقابلی.

فِرعَون { سذ. عر. جم : فراعنه. ازمنهٔ قدیمه ده یعنی کیخسروك مصری فتح و ایران ممالکنه الحاق ایتمه‌سندن اول خطهٔ مصریه‌ده حکومت سورن قبط ملوکنك عنوان عمومیسی اولوب، بالخاصه حضرت موسی (عم) له اوغراشانك علمی حکمنه کچمشدر. بوکا فرعون موسی، وحضرت یوسف (عم) زماننده بولنمش اولانه‌ده فرعون یوسف دیرلر. || مج. پك مغرور ومتکبر وعنود آدم. || فرعون تپه‌لری = اهرام. || فرعون فاره‌سی، فر. Ichneumon دینلن کدی قدر کوچك بر چارپا.

فِرعَونی { صـ. عر. ث: فرعونیه. فرعونه منسوب ومتعلق ویا شایسته اولان، کبر وغرور وکفر وعنادله یاپیلان.

فَرعی { صـ. عر. ث: فرعیه. اصله عائد اولمیوب فروعات و شعباته متعلق اولان : مواد اصلیه وفرعیه.

فَرغانه { سخ. م. آسیای وسطیده ماوراء النهرك شرق جنوبی جهتنده بر بیوك خطه که مقدما خوقند خانلغنی تشکیل ایتدیکی حالده شمدی فرغانه اسم قدیمیله روسیه‌یه تابع ترکستانه الحاق اولنمشدر. || مج. رطوبتلی وچامورلی اراضی.

فِرِفته { یا فریفته. صـ. فا. آلدانمش، اغفال اولنمش، مغفل، مغرور، مغبون : برطاقم واهی آلایشلره فرفته اولماملی.

فِرفیر { سذ. عر. [یو. Πορφύρα] ارغوان، ارجوان. || کیم. حامض فرفیر = بر ترکیب کیمیوی. || ط. داء الفرفیر = قزیل علتی.

فِرفیری { صـ. عر. پارلاق قزیل، ارغوانی : فرفیری چوقه.

فَرق { سذ. عر. ۱. آیریلق، آیرلمه : بو ایکی شیء آره‌سنده فرق واردر. ۲. ایکی شیئدن بهرینك باشقه درلو اولمسی، مغایرت، مباینت، تفاوت، بکزه‌مه‌یش : مایمونك شبکدن فرق واردر: فرق کلی = چوق تفاوت. ۳. آیرمه، سچمه. تفریق : او آدمك یازیسنی سزك کندن هیچ فرق ایده‌میورم : بیك کشی آره‌سنده اولسه بن اونی فرق ایدرم. ٤. ایی کورمه، سچمه طانیمه، تشخیص : قرا کلقده فرق ایده‌مدم : شو یازی‌یی بورادن فرق ایده بیلیرمیسك؟ چوقدن کورمدیکم ایچون بردن بره فرق ایده‌مدم. ٥. برشیئك دیکر بر شیئدن مقدار ویا قیمت وسائره‌جه فضله ویا اکسیك اولدیغی مقدار : سزه بورجم اولان فرانسز لیراسی یرینه بر عثمانلی لیراسی ویررسه‌م فرقنی ویررمیسکز؟ آتمی سزك کی ایله مبادله ایدرم اما فرقنی‌ده ایسترم؛ فرق نه‌قدردر؟ ٦. آکلامه، فهم، کیزلی و دقیق بر شیئی درك ایتمه : کندیسنه کوستر-

دمسه‌ده فرق ایده‌مدی، فرقنه واره‌مدی. ۷. برهیئت افرادندن بر طاقمی دیکرلرندن یوقاری ویا آشاغی طوتمه، مساوی طوتمامه، آیری سچی: حکومت سنیه تبعه‌سی بیننده اصلا فرق قبول ایتمیوب جمله‌سنه بلافرق بر معامله ایدر. || آقچه فرق = ۱. مسکوکاتك قیمت حقیقیه‌سیله قیمت اعتباریه‌سنده‌کی تفاوت. ۲. بر آقچه‌یی دیکر بر جنس آقچه ایله تبدیلده آلنان صرافیه، فر. Agio. || فرق ایتمك = آیرمق، سچمك. || فرقنه وارمق = آکلایه بیلمك، اینجه وکیزلی برشیئی فهم ودرك ایتمك: کتابنك ییرتیلان یاپراغنی کورینمیه‌جك صورتده تعمیر ایتدمسه‌ده ینه فرقنه واردی. || بلا فرق = ۱. تمامیله بربرینه مشابه اوله‌رق: بلا فرق ایکیسی بردر. ۲. اصلا آیری سچی اولمقسزین، مساوات تامه ایله: عموم تبعه‌یه بلا فرق بر نظرله باقیلیور. || فرق کلی = چوق مغایرت ومباینت: ایکیسی آره‌سنده فرق کلی واردر.

فَرَق { سذ. عر. باش تپه‌سی: عدالتی فرق عبودیتمز اوزرینه سایه انداز اولدقجه. [اصل عربیده باش صاچنك ویا صقالك ایکی بولوکه آیرلدیغی یره دیرلر.]

فِرَق { سث. جم. عر. فد: فرقه. با: فرقه.

فُرقان { سذ. عر. [« فرق » دن] حقی باطلدن تفریق ایدن و ایتدیرن قرآن کریم. || یوم الفرقان = بدر غزاسی.

فُرقانی { ص. عر. ث: فرقانیه. قرآن کریمه منسوب و متعلق: آیات فرقانیه.

فُرقَت { سث. عر. [لسانمزده زبانزدی فانك کسریله‌در.] آیریلق، مفارقت، فراق، سودکارندن اوزاق و آیری یاشایش: فرقت یار ایله نالان اولمق: فرقت مملکت، فرقت احباب.

فُرقَتزده { ص. فا. [زبانزدی فانك کسریله — عر. فرقت = آیریلق. فا. زدن = اورمق] آیریلق چکن، سودیکندن آیرلمش، دوچار هجران.

فِرقَته { س. [قاتالانجه. Fargata دن] اسکیدن اوچ دیرکلی هرنوع کمی‌یه دینیردی.

فِرقَتَین { س. [عر. « فرقه » نك تثنیه‌سی اولوب مفرد کبی قوللانیلیر.] بح. قوروتدن بیوك وپطاریه‌سنده ۵۰ الی ۷۵ طوبی حاوی اخشاب سفائن حربیه‌دندر. [آوروپا لسانلرنده‌کی Frégate لغتی بو لغت عربیه‌دن مأخوذدر.]

فَرقَد { سذ. عر. ت: فرقدان. قطب شمالی‌یه قریب ودب اصغر جمله‌سنده ایکی پارلاق نجم ثابتدرکه موقعلری مناسبتیله چوق یر دکیشدیرمدکلرندن چولده سیر وسیاحت ایدنلره رهنما اولورلر. [اکثریا تثنیه صیغه‌سیله فرقدان قوللانیلیر.]

فَرقَدان { سذ. عر. ت. مادهٔ آنفه‌یه با.

فرقسز { ص. ۱. مغایرت ومباینتی اولمیان، بربرینه چوق بکزر: بنم یازیم سزك کندن فرقسزدر. ۲. آیریسز سچیسز، آیری سچیسی اولمیان، مساوی: بن اولادمك جمله‌سنی فرقسز طوتیورم.

فرقسزلق { س. ۱. فرق اولنمایش، چوق بکزه‌یش. ۲. آیری سچی اولمایش، تساوی.

فرقلی { ص. ۱. تفریق اولنور، آیریلیر، سچیلیر، چوق بکزه‌مز: آرابه آتلرکزك بری دیکرندن فرقلیدر؛ سز خدمتکارلرکزدن بعضلرینی دیکرلرندن فرقلی طوتیورسکز. ۲. دها ایی، ایلکه یوز طوتمش، اصلاح اولنمش: خسته‌مز بوکون دوندن فرقلیدر؛ چوقدن مملکتمدن چیقمشیدم بو دفعه‌کی عودتمده چوق فرقلی بولدم. مترقی.

فرقلیجه { ص. برآز دکیشمش، برآز ایلشمش: خسته‌یی بوکون فرقلیجه کوریورم.

فرقه { سث. عر. جم: فرق. ۱. بولوك، انسان کروهی جماعت، طائفه: فرقهٔ ناجیه فرق ضاله. ۲. ع. یدی آلایدن مرکب هیئت عسکریه‌که اصولاً بر فریقك قوماندەسی آلتنده بولنور: بشنجی اردوی همایونك ایکنجی فرقه‌سی؛ اوراده بر فرقه عسکر بولندیریلیور؛ فرقه قوماندانی، مجلسی، رئیسی، کاتبی. ۳. بح. برلوا قوماندەسنده بولنان دونمانك برقسمی. [فرقه‌نك اقسامنه‌ده طاقم دینیر.] || فرقهٔ بحریه = فیلو.

فرلاتمق { یاخود فیرلاتمق. فت. ۱. شدتله و سس

چیقاره‌جق صورتده آتمق، اوچورمق: النده کی پلیازه‌یی هوایه، دکیزه فرلاتدی. ۲. برکناریه قیرمق، صیچرامق: طباغك کناریه، مرمرك بر اوجنی فرلاتمشلر. ۳. فیساتی آرتدیرمق، چیقارمق: آمربقا نك ذخیره اخراجاتنی منع ایتمسی اونلری فرلاتدی.

فرلاق { ص. ۱. قیریق کنار، بر قایك قیرلمش، اوچمش کناریه‌نك قیریق پارچه‌سی. ۲. جوجقلرك طوپاج اویونی. (بو ایکنجی معنا ایله پرلاق دخی دینلیر.)

فرلامق { یاخود فیزلامق. فل. ۱. بردن بره اوچان قوش کبی « فیر » دیه سس چیقاره رق آتلمق، صیچرامق: یرندن فرلادی؛ فرلایوب قونلدن طوتدی. ۲. برشیئك بر کناری قیریلوب صیچرامق: بو طباغك کناری فرلامش؛ مرمرك فرلایان پرلرینی دوزلتملی. ۳. فیساتی آرتمق، چیقمق، ترق ایتمك: بو هفته ذخیره بردن بره فرلادی: بورسه‌ده اسهام فرلامش.

فرلاپش { س. بردن بره وسس چیقاره‌رق صیچرایش: یرندن بر فرلایش فرلادی‌که.

فرلداق { فرلدامق وسائره. با: فریلداق وسائره.

فرما { ص. فا. (« فرمودن » فعلندن سمص. اولوب صیغه تشکیلنه کیرر) بیوران، امر ایدن، آمر: حکم فرما = حکم بیوران، حکم ایدن.

فرماصون { س. (فر. France-Maçon) ۱. آزوپاده مشهور بر طریقه منسوب آدم‌که اساسلری سیاسی ویا مذهبی اولیوب صرف اصول معاشرته عائد اولدیغی حالده سر طوتیلیر. ۲. مج. دینسز، ملحد، منکر.

فرماصونلق { س. ۱. فرماصون طریق. ۲. مج. دینسزلك، الحاد.

فرمان { س. فا. (عربی ظنیله « فرامین » صورتنده جمعی قوللانلمق اثر غفلتدر.) ۱. بیوروق، امر: بوکا نه فرمان ایده جکسکز؟ امر و فرمان حضرت من له الامرکدر. ۲. تحریراً ویریلن امر پادشاهی، بر قرارك اجراسیچون شرفصادر اولوب طغرای غرا ایله موشح اولهرق اصول مخصوصه‌ده یازیلان امر پادشاهی، یرلیغ، برات، بیورلدی: فرمان عالی شرف صادر اولدی: امتیاز فرمانی: رتبه، نشان فرمانی: با فرمان عالی.

فرمانبر { ص. فا. (فرمان = بیورق - بردن = آلمق. — « فرمانبردار » دیمه‌ملی، زیرا یا فرمانبر ویا فرماندار اولوب، ایکیسی برابر اولهماز.) ویریلن امری آلوب اجرا ایدن، مطیع فرمان.

فرماندِه { ص. فا. (فرمان = بیورق - دادن = ویرمك) امر ویرن، آمر.

فرمانروا { ص. فا. امری یورین، حکمی جاری: فلان یرلرده فرمانروا بولنان.

فرمانفرما { ص. فا. امر بیوران، حکم ایدن.

فرمانلی { ص. ۱. فرمان عالیه حضرت پادشاهی یی حامل وحائز اولان، فرمان عالی ایله منصوب: فرمانلی ضابط = بیکباشی و اوندن یوقاری اولان: فرمانلی مأمور: فرمانلی امتیاز. ۲. تأدیب و تربیه و یا قهر و تشکیلی حقنده فرمان عالی صادر اولان: وقتیله دره بکاری فرمانلی اولمشیدی. ۳. مستحق مجازات شدیده اولان (جانی).

فرمایش { س. فا. بیورمه. امر ایتمه.

فرمنه { س. ۱. خرجله ایشلنمش طار و یو وارلاق یانلی یلك. ۲. خرجله ایشلنمش اصناف وسائره طاقمنه مخصوص هرنوع البسه.

فرمنه‌جی { س. اصناف وسائره یه مخصوص خرجله ایشلنمش آتوابی بچوب دیکن ترزی.

فرموده { س. فا. امر، فرمان، ارادہ. (فارسیده اسم مفعول اولوب امر بیورلمش دیمك اولمله، بزجه استعمالی غلط اولدیغندن ترکی اولادر.)

فرنك { س. فا. (فر. Franc — معربی: افرنج) آورو پالی. || فرنك آرپه‌سی = سودلاج وچوربا یاپیلان قبوقسز آرپه. فر. Orge perlé. || فرنك او زومی = شروبی یاپیلان اوفاق دانه‌لی معروف بر جنس میوه. || فرنك اینجیری = قوقنوس دینلن

نباتك برنوعی که بر میوه ویرر. || فرنك پاطلیجانی = وقتیله طوماتسه ویریلن اسم. || فرنك پاتی = فر. Reine Marguérite دینلن بر نوع پات، چیچك. || فرنك سجیمی = آوروپادن کلن ایی بوکلمش بر سجیم. || فرنك کوملکی = قوله‌لی کوملك. [آوروپادن کلمه دها بر چوق شیئلره بو اسمه اضافتله حاصل اولمش مرکب اسملر ویریلیور.]

فِرَنکجه { ص. فرنکلرك طرز واصولنده ویا لسانده اولان : فرنکجه قیافت، لسان، یازی، شرق = ح. فرنکلرك طرز واصول ویا لسانده : فرنکجه سویلمك، یازمق، اوینامق، کیینمك. = س. فرنك لسانی : فرنکجه‌یی اوکرنمش.

فِرَنگِستان { س. فا. فرنکلرك مملکتی. فرنکلرله مسکون بر، آوروپا : فرنکستانه سیاحت ایتدی.

فِرَنگی { ص. فا. آوروپالیلره منسوب و متعلق ویا مخصوص : رقص فرنکی. = س. ۱. علت افرنجیه‌دینلن ساری و مخرب علت که بزه آوروپادن وآوروپایه‌ده آمریقادن کچمشدر: فرنکی‌یه طوتلمق، فرنکیسی اولمق. ۲. غایت قوتلی اینجه، ایپ. ۳. کلیدك بر قسمی. || بح. فرنکی لوجه‌سی = دکیزدن فرطونه ایله ایچری‌یه کیرن ویا کمی یبقانیر ایکن تراکم ایدن صویك چیقمسی ایچون بورده‌یه آچیلان دلیکلر: فرنکی لومباری = ینه بو مقصدله کشاد اولنان اوفاق لومبارلر، منفذ؛ فرنکی موریله‌سی = فرنکی دلیکلرینی سد و بنده مخصوص طپه‌لر.

فِرَنگیلی { ص. فرنکی علتنه مبتلا. فرنکی‌یه طوتلمش، فرنکیسی اولان.

فُرو { ص. ظم. فا. آشاغی : سر فرو = باشی آشاغی: سرفرو ایتمك = باش اکمك، مطیع ومنقاد اولمق؛ فرو مانده = آشاغیده قالمش، کری قالمش، عاجز؛ فرو نهاده = تنزیل وطرح اولنمش : بشدن اوچ فرو نهاده اولنجه ایکی قالیر.

فَروح { ص. عر. شن، سوینجلی، شاد.

فُروخت { س. فا. صاتمه، صاتیش، بیع : اوینی فروخت ایتدی. [بالفروخت دیمه‌ملی.]

فُروز { یاخود افروز. ص. فا. [« فروختن » یاخود « افروختن » فعلندن سمص. اولوب صتر. تشکیلنه کیرر] پارلادان، تنویر ایدن : کیتی‌فروز = دنیایی پارلادان؛ دلفروز = کوکلی تنویر ایدن.

فُروزان { ص. فا. پارلاق، منور.

فُروزَنده { ص. فا. پارلادان، تنویر ایدن.

فُروسَت { سث. عر. و :

فُروسِیَّت { سث. عر. آت یتیشدیروب تربیه ایتمك و بینمك علمی. [فانك فتحیله فراست دخی دیرلر.]

فُروش { ص. فا. [« فروختن » فعلندن سمص.] صاتان، بیع ایدن : می فروش = شراب صاتان؛ خود فروش = انانیتلی (کندینی صاتان)؛ معلومات فروش = معلوماتلی کورنمك ایستین، معلومات صاتان.

فُروش { س. یاپی صچاق و طاوانلرینه طوغرامه‌دن یاپیلان اویمه‌لی زینتلر : صچاق فروشلری.

فُروع { سذ. جم. عر. فد : فرع. با : فرع. بونك جمعی اوله‌رق « فروعات » دخی قوللانیلیر.

فُروغ { س. فا. نور، ضیا، پرتو، شعله : فروغ آفتاب؛ فروغ جمال.

فُرومانده { ص. فا. [فرو = آشاغی. مانده = قالمش] کری قالمش، یوریلوب طورمش، عاجز، فتورکتیرمش.

فُرومایه { ص. فا. [فرو = آشاغی. مایه = اصل] اصل و نسبی آلچق، صویسز، بد اصل: فرومایه آدم.

فُرون { فرونجی. با : فورن و سائره.

فُرونِهاده { ص. فا. [فرو = آشاغی. نهاده = قونمش] طرح وتنزیل اولنمش : اون بیك غروشدن فائضی اولان بیك بشیوزی فرونهاده اولدقده سکز بیك بشیوز قالیر. [شایستهٔ استعمال دکلدر.]

فَروه { سث. عر. کورك، پوستین: فروهٔ بیضا = بیاض کورك.

فَره { یاخود فریك. س. چیل و بیلدیرجین کبی قوشلرك پیلیجی.

فَرهَنك { س. فا. علم، هنر، معرفت، معلومات. — « فرهنك شعوری » نك بیاننه کوره بودخی، عربیده «قاموس» لفظی کبی، لغت کتابی معناسنه‌ده کلمکله، فارسی لساننك بعض لغت کتابلرینه علم اولمشدر: فرهنك شعوری، فرهنك جهانکیری.

فَریاد { س. فا. ۱. فغان، آه و انین، واویلا: بر قادینك فریاد ایتدیکنی ایشیتدم: برفریاد قوپدی. ۲. استمداد نعره‌سی، استغاثه، صیزلانمه: فریادینه یتیشن اولمدی: فریاده مجالی یوغیدی. ۳. شکایت، صیزلانمه: واپورك یولسزلغندن یولجیلر فریاد ایدیورلر. = حد. الامان، الاالله: بر براماز چوجق که الندن فریاد! داد و فریاد!

فَریادجی { ص. س. اشتکا و استمداد ایدن، مشتکی، آغلاشان.

فَریادخوان { ص. فا. [فریاد = استمداد. خواندن = چاغرمق] مدد ایستین، استمداد ایدن.

فَریادرَس { ص. فا. [فریاد = استمداد. رسیدن = یتیشمك] امداده یتیشن، مددجی.

فِریب { س. فا. آلداتمه، اغفال، حیله: کذب وفریب. = ص. آلداتان، مغفل. [صتر. تشکیلنه کیرر:] ابله فریب = احمق آلداتان: دلفریب = کوکلی آلداتان، جاذبه‌لی، شیوه کار.

فِریبَنده { ص. فا. آلداتان، مغفل.

فَرید { ص. عر. ت: فریده. [«فرد» دن صش.] تك، یکتا، بیمثل و بیهمتا: فرید دهر، فرید عصر، فرید روزکار = زماننده یکتا اولان.

فَریده { سث. عر. جم: فرائد. امثالسز و نادر بولنور اینجی وسائره.

فَریضه { سث. عر. جم: فرائض. ۱. شرعاً اجراسی واجب و مثبت معاملهٔ دینیه: نماز فریضه‌در. ۲. وارثلردن بهرینه شرعاً دوشن حصه. = جم. ۱. علم فرائض. با: فرائض. ۲. مج. اجراسی واجب و شرط اولان وظیفه: بو بنم ایچون فریضه‌در؛ فریضهٔ ذمتمدر = بوینمك بورجیدر.

فِریفته { ص. فا. آلدانمش، اغفال اولنمش، مغرور: دنیانك نه‌سنه فریفته اولملی.

فَریق { سذ. عر. ت: فریقین. جم. فا. فریقان. ۱. انسان کروهی، بیوك بولوك، طاقم، فرقه‌دن بیوك جماعت: جنتلکدن اولان فریقدن می یوقسه جهنملك اولان فریقیندن می [تثنیه صیغه‌سیله] در؟ ۲. تر. بر فرقه‌یه قومانده ایدن ارکان عسکریه‌دن بری که مشیردن صکره اك بیوك رتبهٔ عسکریه‌یی حائزدر: فریق پاشالر؛ فریقان کرام. || بحریه فریقی = آمیرالك ایکنجیسی، ویس آمیرال که اسکیدن « قپودانه بك » دینلیردی. || فریق الماسی = اوزونجه ولذیذ برجنس الما.

فَریقلِك { س. فریق رتبه‌سی: فلان پاشایه فریقلك توجیه بیورلدی.

فَریك { س. ۱. آتشده قاوریلوب ینن یشیل بغدای دانه‌لری. ۲. با: فره. ۳. مج. کوچك، ضعیف.

فِریل { یاخود فر. مه. چابوق و بلا فاصله دونوب طولاشمغی تصویر وتقلید ایدر: فریل فریل دونیوردی.

فِریلداتمَق { فت. ۱. چابوق و سسله دوندیرمك: صپانی فریلداتدی. ۲. مواعید کاذبه ایله آلداتمق، طولاندیرمق، اویالامق.

فِریلداق { س. ۱. روزکارله دونر تکرلك شکلنده بر چوجق اویونجاغی. ۲. روزکارك کلدیکی طرفك عکسنه چویریلوب توتمه‌سنه مانع اولمق ایچون اوجاغك ویا صوبه بوریسنك تپه‌سنه وضع اولنان دونر شاپقه. ۳. اوطه‌لرك ایچنه تازه هوا ادخال ایتمك ایچون جاملره طاقیلان تنکه‌دن دونر پروانه فر. Girouette. ٤. مج. طولاب، حیله: فریلداق چویرمك = اعمال حیل ودسایس ایتمك، مهارتله موفق اولمق. || فریلداق دستگاهی = دمیرجی آلاتندن برچرخ.

فِریلدانمَق { فل. تلاشله دونوب طولاشمق.

فَزا { ص. فا. [« فزودن » فعلندن سمص. اولوب صتر. تشکیلاتنده بولنور] آرتدیران، تزیید ایدن: فرحفزا = شنلکی آرتدیران؛ جانفزا = روحی آرتدیررجه‌سنه انشراح درون ویرن.

فَزایِش { س. فا. آرتدیرمه، تزیید.

فَزَع { سد. عر. قورقوب اورکه. رك برینك جایه وتصاحبنه قاچه، ابراز یأس ودهشت ایتمه، مصائبه قارشی صبر و متانت فقدانی.

فزون { وافزون. ص. فا. زیاده، فضله. چوق: جناب حق عمرینی فزون (افزون) ایلیه.

فزونی { یا افزونی. سد. فا. زیاده. لك، آرتمه، کثرت: جناب حق فزونی عمر واجلال احسان بیورسون.

فس { سد. اساساً مغرب اقصائك بین العوام فس تعبیر اولنان فاس شهرنده یاپیلان قرمزی برنوع باش کسوتی که بتون ممالك عثمانیه ده ودیکر بعض ممالك اسلامیه ده تعمم ایتمشدر: فس یوسکول: تونس فسی = اسکی طرزده بیوك و قالین جنسی؛ فس قالبی: فس کیمك: باشنه فس قومق.

فساد { سد. عر. ج: فسادات. ۱. بوزوقلق، بوزوق شیئك حالی. چوروکلك، بوزلق: فساد معده = معده بوزوقلغی: فساد دماغ = بین بوزوقلغی؛ فساد اخلاق = اخلاق بوزوقلغی، بوزوق اخلاق. ۲. قاریشیقلق، نفاق، شورش: فساد قاریشدیرمق: آره‌لرینه فساد دوشدی. || اهل فساد، ارباب فساد = فساد قاریشدیرانلر، اخلال اسایش ایدنلر. || کون وفساد = دنیاده موجوداتك وجود بولوب بعده بوزلمسی ومحواولمسی: عالم کون وفساد = بوحالی ابراز ایدن بودنیا.

فَسادآمیز { ص. فا. [عر. فساد = قاریشیقلق - فا. آمیختن = قاریشدیرمق] فساد دوشورن، قاریشدیران، نفاق ویرن: فسادآمیز بر طاقم سوزلرله.

فَسادانگیز { ص. فا. [عر. فساد = قاریشیقلق. فا. انکیختن = قوپارمق] فساد قوپاران، نفاق ومفسدتی موجب: فساد انکیز اغفالات.

فَسادجی { ص. سد. فساد قاریشدیران، قاریشدیریجی، نفاقجی، منافق، ایش بوزان: فسادجی آیمدر.

فَسانه { وافسانه. سد. فا. مصال، اساطیر، اصلسز وخارق عاده حکایه: طوطی نامه کبی اسکی زمانلرن قاله برطاقم فسانه‌لری شمدی اوقویانلر یوقدر.

فِستان { سد. [آرناؤدجه دن] ۱. آرناؤدلرك کیدکلری وبلکه دیزه قدر اوزانان ککیش وچوق قیرمه‌لی پانیسقه دن معمول بیاض برلباس: آرناؤد فستانی. ۲. آلافرانغه قیافنده قادینلرك کیدکلری مختلف بچمده قیرمه‌لی وسوسلی انتاری: ایپك فستان. ۳. بحریه‌لرك کوکرتمه اسقاری. چه‌لرینی یاغموردن محافظه ایچون اوزرینه قاپلایان مشمع: باجه فستانی = باجه‌لرك آلت نهایتنده کی عریض قسمی.

فِستانلق { ص. فستان یاپمغه یارایان، فستانه مخصوص: فستانلق قماش، یاصمه. = سد. بر فستان یاپمغه کفایت ایده‌جك مقدار قماش: کندیسنه بوقاشدن برفستانلق آلهجم.

فِستانلی { ص. فستان کیین: یونانك اوزون تعبیر اولسور فستانلی بر صنف عسکری واردر.

فستق { سد. [فا «پسته» دن معرب اولان مضموم الفاء عر. «فستق» دن] ۱. حلب جهتنده یتیشن بر جنس آغاج و بونك ویردیکی معروف میوه که قولای آچیلیر ایکی اینجه بصراعك ایچنده بادم جنسندن یشیلمتراق لذیذ برلبی واردر: شام فستغی. ۲. جام انواعندن چوق داللی بر آغاج و بونك ویردیکی میوه که مخروطی الشکل بر بیوك قوزالاغك ایچنده سرت قبوقله محاط فندق اوزونلغنده اکن اینجه برلبی واردر که قوزش اوزومیله برابر پلاو وطوله کبی یمکلره قونور: جام فستغی: فستق آغاجی. || هند فستغی = آراقیطون دخی دینلن بهاراندن برماده. || فستق کبی = سمیز واتی بك قاتی اولوب شیشمان وسولپوك اولیان، بالیق اتلی.

فستق { مه. «فلان» لغتنه اتباعاً دخی «فستکیز» معامله‌سی اتباع اولنور: فلان فستق؛ فلان فستق فستکیز دیه‌رك.

فستقلق { سد. شام ویاخود جام فستغی آغاجلرندن عبارت قورلق: اوراده بر فستقلق واردر.

فستقی { ص. شام فستغنك ایچی رنکنده اولان، آچیق یشیل: فستقی قماش، بویا. ||

فستق مقام = خرلدی. = سـ
فستق رنکی، بویاسی : اوی
فستق‌یه بویامق.

فَستَکیز { مه. فلان وفستق لغتلرینه اتباع اولنور: فلان فستکیز؛ فلان فستق فستکیز = شو بو، اوته بری.

فُسحَت { سث. عر. کککیشلك، آچیقلق، وسعت، کککیش وآچیق میدان.

فَسخ { سذ. عر. ١. بوزمه. قالدیرمه، حکمسز براقمه، لغو، ابطال : قانونك برماده‌سنی فسخ ایتمك؛ یکی نظام اسکیسنی فسخ ایتدی؛ براصول وعادتك فسخی. ٢. حق. بر محکمهٔ ابتدائیه‌نك ویردیکی قراری محکمهٔ استینافك ویا دیکر بر محکمهٔ بدایتك بوزمسی.

فَسَده { سذ. جم. عر. فر : فاسد. با : فاسد.

فُسُرده { یاخود افسرده. صـ فا. طوکمش، جامد : فسرده دل = یورکی طوکمش، حسسز.

فِسق { سذ عر. منهیاتی ارتکاب ایتمه، کناه ایشلمه، سفاهته طالمه : فسق وفجور.

فِسقِیّه { سث. عر. ١. صویی یوقاری‌یه آتوب مختلف اشکالده پوسکورتن حوض موصلوغی، فشقریق، فواره. ٢. صو آلوب فشقیرتمغه مخصوص ال آلتی.

فِسکَت { سـ. [نبا.] بـ. قومانده دودوکی، کمیجی دودوکی.

فِسکه { سـ. ١. اورته پارمغی باش پارمغه صیقدقدن صکره شدتله براقمغله (ترسیله اوریلان ضربه : فسکه اورمق. ٢. فسکه اورمقدن حاصل اولان بره وشیش، علی الاطلاق پارمق ودکنك وسائره ضربه‌سی اثری اولان طولانی قبارمه : یاکاغی فسکه فسکه اولمش، فسکه فسکه قبارمش. ٣. مذکور ایکی پارمغك ینه او وضعیتیله اوفاق طاش وسائره آتمه : فسکه طاشی. || فسکه طوقندیرمامق = توز قوندیرمامق، مدافعه و تصاحب ایتمك. || فسکه شمعدانی = کوچك ال شمعدانی.

فِسلامَق { وفسلهمك با : فصلامق.

فَسلَکَن { [یو. Βασιλικόν] عر. ریحان دینلن کوزل قوقولی اوتکه صاقسیلرده یتیشدیریلیر. || آق فسلکن، هند فسلکنی، یبانی فسلکن، یر فسلکنی = بونك انواعی.

فُسوس { و :

فُسون { با : افسوس، افسون.

فَسیح { صـ. عر. ا : فسیحه. [« فسحة » دن صث.] کککیش، واسع، آچیق. ز.

فُسَیفِساء { سد. عر. رنکارنك بونجوقلر ویا چاقیل طاشی وصرچه وسائره ایله طونادلمش سطح که فر. «موزاییق» دینلیر. [هر نه قدر لسانمزده استعمال اولنمامش ایسه‌ده، بویله برلغته اشد احتیاجمز اولدیغندن، قبولی الزمدر.]

فِش { وفشر. مه. سورینن بر قماش واسکی ترلك یاخود خفیف صورتده آقان صو سسنی تقلید وتصویر ایدرك اکثریا مکرر قوللانیلیر : فش فش، فشر فشر یوریمك، سورنمك، آقمق.

فَشان { صـ فا. با : افشان.

فِشر { مه. با : فش.

فِشرداتمَق { فت. بر شیئی فش فش وفشر فشر ایده‌جك صورتده اویناتمق : ترلکاری، اتکارینی فشرداته‌رق یوریوردی.

فِشردامَق { فل. حرکت ایدرکن فشر فشر ایتمك: ترلکاری فشردایوردی؛ صو چایرك اوزرنده فشردایه‌رق آقیوردی.

فِشردی { سـ. قماش وترلك وصو کبی بر شیئك خفیف صورتده حرکت ایدرکن چیقاردیغی سس : ترلکك، صویك، اتکارك فشردیسی.

فِشقِرتمَق { فت. ١. صو ویادیکر بر مایعی تضییق ایده‌رك طار برمنفذدن شدتله صیچراتمق، فوران ایتدیرمك : بوفسقیه، بوطلومبه، شو شرینغه صویی چوق یوقاری‌یه فشقرتیور. ٢. تخمی بردن بره وسرعتله انبات ایتمك : بویاغمور اکینلری فشقرته‌جقدر.

فِشقِرمَق { فل. ١. صو ویا دیکر بر مایع برطرفدن تضییق اولنه‌رق بولدیغی طار بر منفذدن شدتله صیچرامق، فوران ایتمك : بوفسقیه‌دن

صو بش متره یوقاری یه قدر فشقریور. ۲. تخم بیوك برقوت وشدتله بیتوب بردن بره بیومك: اکدیکمز تخملر برکوزل فشقرمش که.

فشقریق { س. تضییقله صوی آنوب فیرلادان آلت، فسقیه، فواره، شریتغه.

فِشقه { س. بج. دمیرك طرناغنی قالدیرمق ایچون سفینه‌نك کنارینه مرکوز اکری دمیر آصقی، متافوره: فشقه ایتمك = دمیرك طرناغنی قالدیرمق.

فشقی { س. تازه حیوان کوبره‌سی: باغ کوتوکلرینك کوکلرینه قاسمده فشقی آتمق چوق ایدر.

فشقیاق { س. ۱. تازه کوبره‌نك آتلدیغی بر. ۲. اشکمبه.

فشقین { س. آغاجك کوکندن چیقان سورکون.

فِشَك { س. با: فشنك.

فشلدامَق { فل. ایپك قماشك خشردیسی کبی خشردی ایتمك، خشردامق: جانفس فستانی فشلدایوردی.

فشلدی { س. ایپك قماشك کی کبی خشردی: ایپك فستاننك فشلدیسنی ایشیتدم.

فشنامَق { فل. اکشیوب قاینامق، مایه‌لانوب قبارمق، اختمار ایتمك.

فِشَنك { س. ۱. تفنك وطبانجه‌یه طولدیریلان باروت وقورشونی حاوی مهمه‌که وقتیله کاغده وشمدی معدن قوغانه صاریلی اولور. ۲. طونمالرده وشنلکلرده آتلمق اوزره باروت وسائر اجزا ایله یاپیلان مواد ناریه انواعی: آرایجی، کور، هوایی، چادر فشنك: چرخ فلك فشنکی: فشنك آتمق، یاقمق. ۳. فشنك شکلنده استیف اولمش وکاغده صارلمش آقچه و سائره. || بج. روکت فشنکی = قضا زده کمیلره امداد طلبیچون آتیلان فشنك. || بج. دلی فشنك = صاوروق وملاحظه‌سز آدم.

فِشَنکجی { س. فشنك یاپان و صاتان آدم.

فِشَنکخانه { س. فشنك یاپیلان ویا صاقلانان یر، فشنك فابریقه‌سی ومخزنی.

فِشَنکلِك { س. فشنك طاشیمغه مخصوص محفظه‌که شمدیکی اصولده کوکسك اوزرینه آرقوری باغلانوب هر بر فشنك ایچون پارمق شکلنده بر یری واردر، پالاسقه.

فِشنه { س. با: وشنه.

فص { مه. یاواش وکیزلی لقردی ایتمکی تصویر وتقلید ایدر: فص فص برشیء قونیشدیلر.

فَصّ { سذ. عر. جم: فصوص. ۱. یوزوك قاشی. ۲. بادم کبی میوه‌لرك ایچی، لب. ۳. کمیکك اویناق یری.

فَصاحَت { سذ. عر. بر لسانك طوغری وخطاسز وسهولت وسلاستله سویلنمسی ویا یازلمسی، سوزك یاکلیش ویبانجی یاخود نادرالاستعمال کلمه‌لردن سالم اولمسیله برابر ربطنك دخی قاعده‌یه مطابق اولمسی: فصاحت لسان؛ فصاحتله سویلمك.

فَصاحَت پَرداز { ص. فا. [عر. فصاحت = م. فا. پرداختن = ترتیب ایتمك] فصاحتله لقردی سویلین، فصیح اللسان.

فَصّاد { سذ. عر. قان آلان جراح، قان آلیجی.

فَصّال { ص. عر. [«فصل» دن سمب.] فصل وذم ایدن، غیبت ایلین، برینك عیوبنی صایوب چکیشدیرن. [عربیده بالعکس برینی جائزه امیدیله مدح وثنا ایدن دیمکدر.]

فِصال { سذ. عر. ۱. آیرمه. ۲. سوتدن کسمه. [فطم، فطامه کبی] ن.

فُصَحاء { صذ. جم. عر. فد: فصیح. با: فصیح.

فَصد { سذ. عر. ط. قان آلمه: فصد شریان: فصدوریدی.

فصر { مه. توتونك یانمه‌سی کبی برشیئك سنی تصویر وتقلید ایدر: فصر فصر توتون ایچیوردی.

فَصل { سذ. عر. جم: فصول. ۱. آیرلمه، آیریلق، وصل مقابلی. ۲. کسمه، قطع، حکم. حل: دعوایی فصل ایتدی: حل وفصل. ۳. بر کتاب ویا بابك منقسم اولدیغی اقسامك بهری: کتابك ایکنجی فصلی. ٤. سنه‌نك منقسم اولدیغی درت موسمك بهری: فصل بهار، فصل صیف، فصل خریف، فصل شتا؛ فصول اربعه. ٥. تیاترو اویوننك منقسم اولدیغی اقسامك بهری که پرده‌نك تبدیلیله اوینانیلیر، فر. Acte. ٦. بردفعه‌ده

اجرا اولنان موسیقی : برفصل چالمق . ۷. تر. چکیشدیرمه، غیبت، مذمت : فصل ایتمك . ۸. اعضای بدنك اویناق یری، مفصل. ن. || اصل وفصل = اصل واساس : بونك اصل و فصلی یوقدر = هیچ وقوعی یوقدر ، بسبتون بی‌اساسدر. || د. فصل الخطاب = خطبه ایله مبنی علیه آرەسنده اولان « امابعد » تعبیری. || د. فصل مشترك = ایکی سطحك بربرینه تماس ایتدکاری محل واورادە تشکیل ایتدکاری خط.

فصلاشمق { فش. محرمانه و یا واش سویلشمك ، قولاق قولاغه لقردی ایتمك .

فصلداشمق { فش. برسوء مقصد له یاواش‌قونیشمق.

فصلدامق { فل. سوء مقصد له کیزلی لقردی سویلمك، کیزلیدن القا آتمه بولنمق: اوآدم قولاقلرینه بر شیئلر فصلدادی .

فصلدی { س. یاواش سسله و اکثریا سوء مقصدله اولنان لقردی.

فصوص { سذ. ج. عر. فد : فص. یا : فص.

فصول { سذ. ج. عر. فد : فصل. یا : فصل .

فصولیه { یاخود فاصولیه. س. اکثر شرق السنه. سی بیننده مشترك اولوب اصل خانمی لسانك مالی اولدیغی کسدیرلەمزەده لا. Faseolus دن اولسی اقوای احتمالاتدر.) معروف سبزه که تازەسی قبو. غیله برابر وقوروسی دانه اوله. رق یتوب مواد مغذیه‌دندر. باربونیه، چالی، عایشه قادین، بر فصولیه‌سی و سائر انواعی واردر .

فصیح { ص. عر. ۃ : فصیحه . ج : فصحاء. ۱. فصاحتله سویلین، بر لسانی پك طوغری و قاعده‌یه مطابق وزوائد و نوا. دردن سالم اولەرق سویلین : عربلرده پك فصیح آدملر بولنور: خاتم الانبیاء (صلعم) افندمز فصحاء عربی الزام بیورمشلردر: فصیح اللسان آدم. ۲. فصاحتله یعنی طوغری وقاعده‌یه مطابق والفاظ غریبه وحشویاتدن سالم اولەرق سویلنیلن (سوز) : کلام فصیح. = ح. فصاحتله : عربی بی فصیح سویلیور .

فصیحانه { ص. ح. فا. فصاحتله، فصیحایه مخصوص طرز واصولده : افادۂ فصیحانه؛ فصیحانه بیان ایتدی .

فصیله { سذ. عر. ۱. طاقم. طا. ئفه، زمره، برعائله تشکیل ایدن خلق. ن. ۲. نبا. آرەلرنده مشابهتلری اولوب بر جنسه منسوب اولان نباتات اجناسنك مجموعی : فصیلۂ لوزیه، فصیلۂ عنبیه. فر. Famille.] بوتعبیر عالم حیواناتده دخی قوللانیلە. بیلیرکن وحتی معنای لغویسنه باقیلیرسه حیواناته دها مناسب ایکن، هرنه سببه مبنی ایسه حیواناتده «زمره» لفظی اصطلاح اتخاذ اولنمشدر.)

فضاء { (ز) سذ. عر. ۱. واسع اووه. کشیش میدان. ۲. کاشانده اجرام سماویه آرەلرنده ممتد اولان بوشلق، بعد مجرد: فضاء نامتناهی؛ فضا ایچنده جولان ایدن اجرام بیحساب.

فضاحت { (ز) سث. عر. رذالت، رسوایلق ، عیب : فضاحت لسانیه = پك دنائتکارانه اطلاق لسان .

فضائح { (ز) سث. ج. عر. فد : فضیحه. یا : فضیحه.

فضائل { (ز) سث. ج. عر. فد : فضیلت. یا : فضیلت.

فضائی { (ز) ص. عر. ۃ : فضائیه. فضایه منسوب و متعلق .

فضل { (ز، د) سذ. عر. ج : افضال. ۱. ذکر، مزیت ذاتیه. ۲. هنر، معرفت، کمال، اخلاق وعقیده طوغریلغیله برابر علم ودانش : اونك علم وفضلی، فضل وکمالی ظاهردر. ۳. کرم، عنایت، احسان. ٤. اوستلك، آرتقلق، رجحان، برتریلك : فضل ورجحان . || ك. فضل. الدائرە راصدك بولندیغی محلك نصف النهاریله شمسك مرکزندن مرور ایدن میل دائرەسی یینده قطبده حادث اولان زاویه، ساعت زاویه‌سی.

فضلاء { (ز) سذ. ج. عر. فد : فاضل. یا : فاضل.

فضلات { (ز) سث. ج. عر. فد : فضله. یا : فضله .

فضله { (ز) سث. عر. ج : فضلات. ۱. آرتق، زیادە، زائد : سزده بوندن فضله بر شیء وار- میدر؟ بنده‌کی اشیا بوندن فضله‌در . ۲. آرتان، قالان

مقدار، بقیه : بونك فضله‌سنی نه یاپه‌لم ؟ یمكك فضله‌لرینی طوپلا - یور. ۳. زائد و لزومسز شیٔ : بونك زیاده‌سی فضله‌در؛ بكا فضله كلیور. ٤. قاذورات. [بو معنا ایله لسانمزده یالكز جمعی واوده نادراً قوللانیلیر.] || بوندن فضله = بوندن باشقه، بوندن ماعدا. = ح. چوق، زیاده، لزومسز یره : فضله سویلیور - سكز؛ فضله چالیشیور.

فُضول { (ز) سذ. عر. [اصل « فضل » ك جمعی اولوب مفرد كبی قوللانیلیر] ۱. فضله ولزومسز شیٔ ویا سوز. ۲. حد وحقی تجاوز، حقسز ونامشروع حركت تجاوزكارانه. || بو الفضول [اصلی : ابو الفضول] = فضله ولزومسز سوز سویلر وتجاوز - كارانه حركتده بولنور (آدم). = ص. تر. [زبانزدی : فوّدول] خود بین وخود رأی ومتكبر، سركش، كبرلی، متعظم : فضول آدم؛ هم كل هم فضول.

فُضولاً { ح. عر. حقسز ونظا - مسز اوله‌رق، بلا اذن شرعی، تجاوزكارانه، غیرمشروع صورتده، زوربالقله : فضولاً تارلامی ضبط ایتدی.

فُضوللق { س. [زبانزدی : فوّ - دوللق] كبر، غرور، سركشلك، خود بینلك.

فُضولی { ص. عر. ۱. حقسز وغیر مشروع، تجاوزی، تجا - وزكارانه. ۲. وظیفه خارجنده وكندیسنه عائد اولمیان ایشلره قاریشان. = ح. حقسز او - له‌رق، بغیرحق، تجاوزكارانه : فضولی حقوقمه مداخله ایدیور.

فِضّه { (د) سث. عر. كومش، سیم.

فَضیح { (ز) ص. عر. ث : فضیحه. [« فُضاحة » دن صث.] رذیل، رسوای، رذیلانه، قبیح، چركین، بولسز، ناروا : قول فضیح؛ اعمال فضیحه.

فَضیحه { (ز) سث. عر. جم : فضا - یح. ۱. رذالت، رسوا - یلق، عیب. ۲. رذیلانه و ناروا قول و حركت : بویله بر فضیحه اوآدمدن مأمول اولنمازدی؛ اصحاب فضایحدن برآدم.

فَضیلَت { (ز) سث. عر. جم. فضائل. ۱. دكر، قدر، مزیت : بونده نه فضیلت وار آكلایه میورم. ۲. هنر، معرفت، علم، عرفان : اصحاب فضیلتدن برآدم؛ فضائلی مشهور بر ذات. ۳. حسن اخلاق، اخلاق حسنه، عفت وعصمت و ناموس : انسانك درجهٔ قدر و اعتباری فضیلتیله متناسبدر؛ فضائل اخلاق؛ فضائل اسلامیه.

فَضیلَتلی { فضیلتلو. ص. معانیٔ ثلثه‌سیله فضیلت صاحبی. [با : فضیلت]. انشاده علمانك استانبول وحرمین پایه‌لرینی حائز اولانلرینه ویریلن عنوان والقاب رسمیه‌در : فضیلتلو ... افندی (حضرتلری).

فِطام { سذ. عر. ط. سوتدن، ممه‌دن كسمه. [فصال كبی.]

فَطانَت { سث. عر. ذهن آچیقلغی، آكلایش، زیركلك، سرعت انتقال : بو چوجقده چوق فطانت واردر. [فطنت كبی.]

فَطانَتلی { ص. ذهنی آچیق، آكلا - یشلی، زیرك، فطین.

فِطر { سذ. عر. اوروج آچمه، اوروج بوزمه. || زكات فطر = با : فطره. || عید فطر = رمضان بایرامی.

فِطرَت { سث. عر. ۱. یارادیش، خلقت، آفرینش : فطرت عالم. ۲. یارادیلیش، خلق، طبیعت، سرشت، طینت، جبلت : هر كسك فطرتی باشقه - در؛ علو جناب اونك فطرتنده واردر.

فِطره { سث. عر. [لغت آنفه‌نك عینی اولدیغی حالده بزجه محل استعمالی آیرلمشدر] رمضان بایرامنده ویریلن صدقهٔ شرعیه، زكات فطر.

فِطری { ص. عر. ث : فطریه. خلقتده، یارادیلیشده اولان، خلقی، طبیعی، جبلی : استعداد فطری؛ محاسن فطریه.

فِطنَت { سث. عر. ذهن آچیقلغی، اویانیقلق، آكلایش، زیركلك : اصحاب ذكا وفطنتدن. [فطانت كبی.]

فُطوّغراف { فطوغرافیا. با : فوّطوّغراف و سائره.

فَطیر { سذ. عر. مایه‌سز، خمور - سز اتمك، اسرائیلیلرك ایام مخصوصه‌لرنده یدكلری خمورسز اتمك. ۲. مایه‌سز خمور - دن كسلمش شكر ایله یاپیلیر ساده برطاتلی.

فَطین { ص. عر. ث : فطینه. [« فطنت » دن صث.]

ذهنی آچیق، او یانیق، ذکی، زیرك؛ پك فطین بر چوجق.

فِعال { سذ. جم. عر. فد: فعل. با: فعل. (« افعال » کبی.)

فَعّال { ص. عر. (« فعل » دن سمی.) چوق ایشلین، چوق ایش کورن، هیچ طورمیوب دائما فعل و حرکتده بولنان: فعال آدمدر.

فِعل { سذ. عر. جم: افعال. ۱. ایش، عمل، کار: فعل خیر، فعل شر؛ افعال حسنه. ۲. قوه‌ده قالیوب میدانه چیقان، ایشان، وجود بولان شیء، سوزدن عبارت اولیوب موجود و مجسم اولان ایش: بو نیتی فعله کتیرر. سه؛ فعلی قوله مطابق؛ اقوال کافی دکلدر افعال لازم. ۳. د. (صرفده) حدث و زمانه دلالت ایدن کلمه که تقسیمات مختلفه ومتداخله‌سی واردر: فعل متعدی: یازدی، فعل لازم: کلدی، فعل معلوم: کوردی، فعل مجهول: کورلدی، فعل ماضی: کلدی، فعل مضارع: کلیر الخ: فاء الفعل = فعل عربینك برنجی حرف اصلیسی، عین الفعل = ایکنجیسی، لام الفعل = اوچنجیسی. || فعله کتیرمك، فعله اخراج ایتمك = اجرا ایتمك. || بالفعل = ایشله. ایشده اوله‌رق، صحیحدن، اصالةً. اعتباری ویا قوه‌ده یاخود وکالت صورتیله اولیه‌رق: بالفعل مأموریتده بولنان. || فعل شنیع = با: شنیع.

فِعلاً { ح. عر. ایشله، حقیقتده، اعتباری و یا سوزله او.

لیه‌رق، وکالتله دکل، شخصاً، بالذات: فعلاً خدمت عسکریه‌ده بولنمدی؛ فعلاً فقرایه یاردیم ایدیور.

فَعَله { سذ. جم. عر. فد: فاعل. با. فاعل.

فِعلی { ص. عر. ژ: فعلیه. ۱. فعلاً و حقیقةً اجرا اولنان. قوه‌ده وبا سوزده قالیان، اعتباری و فرضی اولیوب حقیقی اولان: خدمت فعلیه، نتایج فعلیه. ۲. د. (صرفده) فعل دیلن نوع کلمه‌یه منسوب ومتعلق: تصریفات فعلیه.

فِعلیّات { سذ. جم. عر. فعلاً و حقیقةً اجرا اولنان شیلر، وجوده کتیریلن ایشلر، قوه‌ده و سوزده قالان نیات و تصوراتدن ویا اعتباری وفرضی اموردن اولیوب میدانده کو. رین ایشلر: بن آدمك سوز. لرینه قولاق آصمام فعلیاتنه باقارم: فعلیاتی کورلدی.

فِغان { سـ. فا. ایکامه، ناله، فریاد: نم فغان وفریادم قومشو. لرمك راحتی ساب ایتدی: بلبلك فغان عاشقانه‌سی. = حد امان! فریاد! ایواه.

فَغفور { سـ. وقتیله چین امپرا. طورلرینه ویریلن اسمدر. (خاقان کبی. بعضلری‌ده چینی چین ودیکرینی خط یعنی مغو. لستان ومانچوریه حکمدارلرینه تخصیص ایتمك ایستمشلردر.)

فَغفوری { سـ. چینده صانکه امپرا طورلرینه مخصوص اولمق اوزره یاپدقلری نفیس پورسلن، اسکی معدن چین طباغی.

فِق { فقلامق. با: ویق، ویقلا. مق.

فَقّار { سذ. عر. (اسم جنس او. لوب عربیده مفردی‌ة غلا. وه‌سیله اولور. فاتك کسریله « فقره » تك جمعی عد اولنمسی غلطدر.) اوکورغه کیکلری. || ذوالفقار = اوکورغه کیکلری صورتنده منویشی اولان مشهور بر قلیچ که غزای بدرده اغتنام بیورلمغله جانب نبویدن حضرت علی (رضه) افندمزه احسان بیورلمشیدی.

فَقاری { ص. عر. ژ: فقاریه. اوکورغه کیکلرینه منسوب ومتعلق: عمود فقاری = اوکورغه کیکلرینك تشکیل ایتدکلری زنجیر که بدنك بر دیرکی مقامنده اولوب اکسه‌نك منتهای اعلاسندن قویروق صوقومنه قدر اوزانیر.

فَقاهَت { سذ. عر. علم فقهده رسوخ ومعلومات، فقیهلك.

فَقاهَتلی { فقاهتلو. ص. علم فقهده رسوخ صاحبی. انشا لسانده مفتیلره ویریلن عنوان والقاب رسمیه‌دن.

فَقَد { سذ. عر. و:

فِقدان { سذ. عر. بولنامه، اولما. مه، عدم، عدم موجو. دیت، یوقلق، اکسیکلك: فقدان نقود، فقدان عقل؛ فقدانی حالنده قیمتی آکلاشیلیر.

فَقر { سذ. عر. یوقسوللق، فقیر. لك، فقرالق، احتیاج، مال

وثروت فقدانی : فقر موجب شین وخجالت دکلدر الویرکه ناموس وتربیه ایله مترافق اولسون . || مج. نقصان، اکسیکلك : فقر الدم = قانسزلق، بدن انسانده قان نقصانی.

فقر ١١ { مه. . غلیانده بولنان بر مایعك قاینامه‌سنی تصویر وتقلید ایده‌رك مکرر قوللانیلیر : صو فقر فقر قاینایوردی. ٢. کوز آله‌جق صورتده پارل پارل پارلایان وتشعشع ایدن بر شیئی تصویر ایدر : بر طاقم جام پارچه‌لری قومك ایچنده کونشدن فقر فقر پارلایوردی. ٣. هر بری بر طرفدن اوینایوب قیملدانان غلبه‌لقلی برشیئی تصویر ایدر : شکرك ایچنده قارینجه‌لر فقر فقر اوینایوردی.

فُقَراء { سذ. ص. جم. عر. فد : فقیر. با : فقیر. = تر. فد. عو. ١. یوقسول، فقیر، محتاج : کندیسی پك فقرادر : فقرایه آجیملی. ٢. بیچاره، زواللی : نه یاپسون فقرا آدم ! آجیدم فقرایه.

فُقَرالق { س. عو. یوقسوللق، فقر : فقرالق عایب دکلدر.

فقردامق ١١ { فل. ١. فقر فقر ایده‌رك سله قاینامق : صو فقردادی. ٢. سرعتله وهر طرفدن اوینامق : دکیز شدتله فقردامغه باشلادی؛ قارینجه‌لر هرطرفدن فقردایور. ٣. کوز آله‌جق صورتده پارلدامق : جامکانك رنکارنك جاملری کونشدن فقردامغه باشلادی.

فِقره { سذ. عر. جم : فقرات. ١. اوکورغه کمیکی. ٢. بر مقاله ویازینك آیریجه برکلام ویا بحث تشکیل ایدن وماقبل وما بعدندن آیریله‌بیلن پارچه‌سی : یازدیغم شیئك بعض فقره‌لرینی تصحیح ایتدم. ٣. نظام وقانون ویا قواعد علمیه وفنیه کتابلرنده بند، ماده : برفقرهٔ نظامیه: قانونده بوکا دائر برفقره واردر. ٤. کوچك حکایه، قصه : بر فقره نقل ایتدی: کندیسی پك تحف فقره‌لر بیلیر.

فَقَط { ح. عر. یالکز، آنجق : آوه کیتمك عادتم دکلدر فقط بوکون مسافرلرمك خاطریچون کیتمکه مجبور اولدم؛ بونی فقط سزه سویلیورم. = حر. آنجق، اما، لکن، شو قدر وارکه : بن چوق چالیشمایك دیدم فقط بسبتون درسی براقك دیمدم؛ اوآدم چوق اوقویور فقط استفاده‌لی کتابلر انتخاب ایتمیور.

فِقه { سذ. عر. مسائل شرعیهٔ عملیه علمی : علم فقه : فقه اوقومق: فقهده ید طولی صاحبی؛ فقه حنفی، فقه شافعی، فقه مالکی.

فُقَهاء { سذ. جم. عر. فد : فقیه. با : فقیه.

فَقی { س. [عر. « فقیه » دن غلط] آناطولیده اوقومش آدملره یعنی کوی امامی ومکتب صبیان معلمی کبی آدملره دیرلر : فقی‌یه طانیشملی ؛ فقینك اوغلی. عو. [اوائل دور عثمانیانده علمایه فقیه نامی ویریلیردی.]

فِقی ١١ { یا فیقی. مه. صیقی لغتنه اتباعاً قوللانیلیر : صیقی فقی کوریشورلر = پك صیق ومحرمانه.

فَقیر { ص. س. عر. ث : فقیره. جم : فقراء [« فقر » دن صش.] ١. یوقسول، زوکورت، مالسز، ثروتسز، پاره‌سز، فقرا، محتاج : غنی وفقیر هرکیم اولورسه؛ زنکین ایکن قمارده غائب ایدوب فقیر دوشدی؛ فقرایه آجیملی. ٢. بیچاره، زواللی : نه یاپسون فقیر ! ٣. تواضع طریقیله متکلمدن کنایه اوله‌رق علی‌الخصوص درویشان میاننده قوللانیلیر : فقیر دون زیارتکزه کلدمسه‌ده بوله‌مدم. = جم. ترکجه‌ده مفرد یرینه‌ده قوللانیلیر. با : فقرا.

فَقیرانه { ص. ح. فا. ١. فقیره یا قیشیر صورتده : فقیرانه بر اوم واردر؛ فقیرانه یاشامغی اختیار ایدوب واردا تنك قسم اعظمنی خیراته صرف ایدیور. ٢. عاجزانه، کمال عجز وافتقارله [تواضع تعبیری]: فقیرانه تقدیمنه جرأت ایتدم.

فَقیرخانه { س. فا. متکلمك اوی [تواضع تعبیری] : فقیرخانه‌یه تشریفکزی رجا ایدرم.

فَقیه { سذ. عر. جم : فقهاء. [«فقه» دن صش.] علم فقه عالمی، علم فقه ایله توغل ایدن. [اوائل دور عثمانیده علی‌الاطلاق علمایه بونام ویریلیردی.]

فَكّ { سذ. عر. ١. آیرمه، آچمه : فك شفه ایتمك = طوداق

[آغز] آچق، لقردی سویلك.
۲. چوزمه، حل : فك رابطه، فك علاقه، فك انكر. ۳. قیرمه، قوپارمه، قطع : فك مهر، مهرك قیرلسیله مكتوبك فتحی. ٤. قورتارمه، تخلیص، اعتاق : فك رهن = رهندن چیقارمه؛ فك رقبه = كوله وجاریه اعتاق.

فكّ { سند. عر. ج : افكاك. ت. چكه؛ فك اعلا = اوست چكه؛ فك اسفل = آلت چكه.

فِكار { ص. فا. یارهلی، مجروح : دلفكار = یورکی یارهلی، مجروح الفؤاد.

فِكر { سند. عر. ج : افكار. ۱. دوشونمه، تفكر، ملاحظه، اندیشه : فكره طالدی؛ اعمال فكر ایتمك؛ دریك برطاقم افكار ذهنی مشغول ایدیور. دی. ۲. رأی، برآدمك كندی فكرنجه قرارلاشدیروب تنسیب ایتدیكی یول : بو بابده سزك فكركز نه در؟ بن فكرمی بیان ایتدم؛ سزده كندی فكركزی سویلیكز. ۳. عقل، ذهن، خرد، هوش، ذكا : بو آدمده هیچ فكر یوقدر؛ افكار صاحبی آدمدر؛ فكری طوغری آدم. ٤. قوهٔ حافظه، خاطر : فكرمده قالمدی؛ شمدی فكرمه كلیور؛ بسبتون فكرمدن چیقمشیدی؛ بونی فكركزده طوتك. ٥. هروقت دوشونیلن شیء، منوی ضمیر : اونك عقلی فكری هب اوبونده. ٦. نیت، مقصد، تصور : نه فكركز وار در؟ افكاركز نه در؟ || فكر ایتمك = عقل ایتمك، وقتنده دوشونمك، غفلت ایتمه‌مك : بونی ایی فكر ایتدیكز؛ اویله ایجاب ایدر دی اما فكر ایده‌مدم. = ج. تر. مفرد كی. ۱. ذهن، عقل : بو دمده افكار واردر. ۲. مقصد، نیت : سزك افكاركز نه در؟ ۳. غائله، حزن، كدر، دوشونجه : اونك برافكاری وار ایدی، بر افكاره طالمشیدی؛ سز بوایشی چوق افكار ایتدیكز.

فِكراً { ج. عر. فكر ایله، دو. شونه‌رك، دقتله، ذهناً، بالكز دوشونمك طریقیله وسویلیكسزین : هركس فكراً بر رقم انتخاب ایتسین.

فِكرَت { سث. عر. دوشونمه، دوشونیلن شیء، تأمل، تفكر.

فِكرسِز { ص. فكر ورأیی او. لمیان، عقلسز، غبی.

فِكرسِزلِك { س. فكر ورأی فقدانی، عقلسزلق، غباوت.

فِكرلی { ص. فكر ورأیی او لان، عقللی، عاقل، ذكی : جن فكرلی = پك ذكی وفطین.

فِكری { ص. عر. ة : فكریه، فكر وعقله منسوب ومتعلق، ذهن وتفكرله حاصل اولان : آثار فكریه، اشتغال فكری.

فِكَن { ص. فا. با : افكن.

فِكَنده { ص. فا. با : افكنده.

فَكّی { ص. عر. ة : فكیه. ت. چكه‌یه منسوب ومتعلق.

فَكِّیف { یاناصل معناسیله اسكی آثاردن نادراً بولنور برتعبیر عربی اولوب الیوم قوللانلماز.

فَلاح { سند عر. ۱. قورتولش، سلامت، نجات : ابوینله اطاعت ایتمین چوجق هیچ بر وقت فلاح بولماز. ۲. سعادت، بختیارلق : طریق مستقیم خا. رجنده انسان ایچون فلاح یوقدر؛ حی علی الفلاح = هایدیك سعادت وسلامته.

فَلّاح { سند. عر. ج : فلاحین. [« فلاحة » دن سمب.] ۱. اكینجی، چفتجی، حراث. ۲. بالخاصه خطهٔ مصریه چفتجی وكویلیسی : مصر اهالیسی فلاحین ایله عربلدن مركبدر. ۳. عراب، زنجی.

فَلاحَت { سث. عر. اكینجیلك، چفتجیلك، زراعت، حراثت.

فَلاخَن { س. فا. طاش آتمغه مخصوص آلت، صاپان.

فِلار { س. اسكی بر جنس خفیف ترلك.

فِلارز { س. كتان وسائره‌یی دوگوب تخمنی آیرمغه مخصوص طوقماق، كتان طوقاغی.

فَلاسَفه { سند. ج. عر. فد : فیلسوف. با : فیلسوف.

فَلاطون { فلاطونی. دا : افلاطون، افلاطونی.

فِلاقه { س. با : فلفه.

فَلاكَت { س. [« فلك » دن مشتق] عر. بركله كی قوللانیلیورسه‌ده، عربی اولیوب اویدورمه ویاكلیش بر لغتدر.]

مصیبت، آفت، داهیه، بلای عظیم: بو زیان اونك ایچون بر فلاکتدر.

فَلاکَتزَده { ص. [غلط تعبیر] آفتزده، مصیبته دوچار، مصاب.

فَلاکَتلی { ص. مصیبت وفلاکتی موجب، آفت آمیز.

فلامور { س. با: اخلامور.

فلامه { س. [یتا. Flama] مزراق وسونکی اوجنه طاقیلان وکمی دیرکنه چکیلن اینجه بایراق، تر. آلاو.

فُلان { سذ. عر و:

فلان { ك. [عربیدن مأخوذ] ۱. اسمی ذکر اولنمق ایستنلین ویا هرکیم اولورسه مقامنده تعمیم صورتیله قصد اولنان شخص وشیء: فلان آدم کلدی، فلان فلان کیده جکدر دیه تصریح ایتملی. ۲. وسائره، وقس علیه البواقی کبی معنا ایله قوللانیلیر: صندیق فلان کبی اشیاکز وارمی ایدی؟ یازی یازه جغم فلان دیدی. || فلان فستیق، فلان فستکیز = شو بو، شویله بویله، دها نه لر.

فلانجه { ك. اسمی ذکر اولنمق ایستنلین ویامعین اولمیان برشخص ویاشیئه دلالت ایدوب «فلان» لغتندن دها تصریحلی کبی قوللانیلیر: فلانجه آدم کلدی دیه خبر ویرملی؛ فلانجه یره کیده جکم دیدی.

فلاندره { س. [یتا. Flandra] فلامه نك اوزونی، بکلك کمیلرك غراندی دیرکنه چکیلن دیرکك نصفی طولنده پارچه شالی ومزراق اوجنه طاقیلان اوزون واکسز بایراق. || فلاندره بالیغی = دستره بالیغنك برنوعی.

فلاندری { س. قره بالدیران (نبات).

فلانجی { ص. شو قدرنجی: فلانجی بابك فلانجی فصلنده دیه قید ایتملی: فلانجی طابورك فلانجی بولوکی.

فَلج { س. [عربیده سف. وزننده «فالج» قوللانیلیر.] اینمه، طامله، نزول، علی الخصوص بر قول ایله بر باجاغك اوینامامسنی موجب اولانی، یارتمجه: فلجه اوغرادی: فلج اصابت ایتدی.

فِلجان { یاخود فیلجان. س. با: فنجان.

فَلدمارَشال { س. [آلمانجه: Feld-maréchal] آورو. پا ایمپراطورلقلرنده مشیردن بیوك بررتبهٔ عسکریه ده بولنان ذات، سردار.

فَلِذلِك { [حرف ربط یرینی طوتار عر. ترکیب اولوب، ایمدی معناسیله حرف استیناف اولان «ف» حرفیله ایچون دیمك اولان «ل» حرف جرندن وشو دیمك اولان «ذلك» اسم اشارتندن مرکبدر.] ایمدی، شونك ایچون، بناءً علیه.

فِلِزّ { سذ. عر. جم: فلزات. مص. یردن چیقوب قال اولمامش معدن، کولچه: فلزات معدنیه.

فُلس { سذ. عر. جم: فلوس. [لا. Obolus، یو. Ὀβολός] ۱. باقیرسکه. سکهٔ نحاسیه، اوفاق آقچه. ز. ۲. ط. پول پول دوشن قبوق. || فلس احمر = قرمزی آقچه، باقیر آقچه، جزئی مبلغ: فلس احمره محتاج = بسبتون زوکورت وتهی دست. = جم. آقچه، نقد. [مقام هزلده قوللانیلیر:] فلوس یوق.

فِلسطین { سخ. ص. قدس شریف مستقل متصرفلغیله نابلس ومعان سنجاقلرینك برر قسمندن عبارت خطهٔ قدیمه که ارض مقدسی حاوی ایدی.

فَلسَفه { سث. عر. [یو. فیلسوف Φιλόσοφος دن معرب مص. فعلله] ۱. علم حکمت، الهیات وطبیعیات و ریاضیات و اخلاق و منطق وسائر شعباتی اولان علوم عالیه مجموعی: فلسفه ایله اوغراشمق: فلسفه ده یدطولی صاحبی. ۲. علوم عالیهٔ مذکوره دن یالکز الهیات ایله منطق وآداب واخلاق کبی فنون مثبته دن معدود اولمیانلرندن عبارت شعبهٔ مخصوصه که مکاتب عالیه ده آیریجه تعلیم وتعلم اولنور: فلسفه معلمی: فلسفه درسی؛ دارالفنونك فلسفه شعبه سی.

فَلسَفی { ص. عر. ث: فلسفیه. فلسفه یه منسوب ومتعلق، فلسفه دن معدود، فلسفه جه فکر فلسفی؛ افکار فلسفیه.

فَلسَفِیات { سث. جم. عر. فلسفه یه متعلق افکار ومطالعات، علوم فلسفیه، فیلسوفلرك افکار و مطالعاتی: فلسفیاتله اوغراشیور؛ آلمانیاده الآن

فلسفیاته چوق اهمیت ویریلیور.

فُلفُل { سذ. عر. قره بوبر دینلن هند واو جهتده‌کی جزایر محصولاتندن واك مبذول بهاراندن اولوب مطبخك حوایج ضروریه‌سی صره‌سنه کچمشدر. || دار فلفل = قره بوبره بکرر بهاراندن اوزونجه برحبهٔ حاره. || فلفل شاهی [ودها طوغریسی: فلفل شاخی] = ینه بهاراندن دیکر برحبهٔ حاره.

فَلَقه { سث. عر. [تر. زبانزدی: فالاقه] ١. متهملری ومکتب شاکردانی جزالاندیرمق ایچون وقتیله قوللانیلان آلتکه آدمك آیاقلرینی صیقیشدیرمغه مخصوص اورته طرفنه حلقه‌واری ایپ کچیرلمش برصوپه ایله طبانلره اورمغه مخصوص بر دکنکدن عبارت ایدی: فلقه‌یه چکمك: فلقه دکنك کتیرتدی؛ فلقه‌یه یاتیرمق؛ فلقه اورمق. ٢. بعض مانیوله عملیاتنی اجرا ایچون قوللانیلیر اوجی ایپله باغلی آغاج پارچه‌سی. ٣. مج. ایکی اوجی بر محله مربوط بر پارچه خلاط.

فَلَك { سذ. عر. جم: افلاك. ١. کوك، سما، آسمان. ٢. اسکیلرك اعتقادنجه هر برسیاره‌یه مخصوص برکوك طبقه‌سی که طقوز عددنده اولوب سکزنجیسی ثوابته مخصوص وطقوزنجیسی نجومدن خالی وجمله‌سنی محیط زعم اولنوردی: نه فلك، افلاك تسعه = طقوز قات کوك: فلك اطلس، فلك اعظم، طقوزنجی فلك موهوم. ٣. مج. طالع، بخت، قدر: حکم فلك؛ فلکدن چکدیکم: فلك دوشکونی = بدبخت. || فلکك چنبرندن کچمش = هر شیئی کورمش کچیرمش. || چرخ فلك = یانار ایکن دونر بر فشنك.

فُلك { سذ. عر. [تر. زبانزدی: فولوقه] صندال، قایق، تکنه.

فَلَك زَده { ص. فا. [عر. فلك = سما. فا. زدن = اورمق] صانکه فلکك غدرینه اوغرامش، بدبخت، بدطالع، مصیبت دیده.

فِلِکه { یاخود فلوقه. س. [عر. «فلك» دن] مج. کوکرته‌سز صندالکه کورك ویلکنله سیرایدر وبیوك کمیلرك متافوره‌لرینه قالدیریلیر.

فِلکی { س. ویده چویرن آناختار، طورنه‌ویده.

فَلَکی { ص. عر. ث: فلکیه. ١. فلکه منسوب ومتعلق: احکام فلکیه. ٢. علم افلاك یعنی هیئت ونجومله توغل ایدن، هیئت شناس. جم: فلکیون.

فَلَکِیّات { سث. جم. عر. علم هیئته واحوال سماویه‌یه متعلق معلومات: فلکیاتله اوغراشمق؛ فلکیاتدن باحث بر کتاب.

فَلَکِیّون { سذ. جم. عر. علم هیئتله توغل ایدن علما، ارباب هیئت: فلکیوندن برذات.

فِلَنك { مه. مکرر قوللانیله‌رق سرعت ودقتله هرطرفی آراشدیروب تحری ایتمك مقامنده ایراد اولنور: هر طرفی فلنك فلنك آرادیلر.

فَلَمَنك { س. [آلمانجه: Flamand دن مأخوذ] سخ. ج. بلجیقه ایله آلمانیه آره‌سنده وانکلتره‌نك قارشیسنده اوله‌رق (رین) ك مناصبنده بولنان بر کوچك مملکت وحکومت، هولانده: فلمنك پینیری = بو مملکتدن چیقان جنسی. || فلمنك جدید = یکی هولانده، آوسترالیه. || فلمنك طاشی = فلمنکده ایشلنن عادی الماس. [اسم کبی یالکز فلمنك دخی دینلیر.]

فَلَمَنکجه { ص. فلمنکلیلرك لساننده ویا اونلرك طرزواصولنده اولان: فلمنکجه لسان، فلمنکجه یازی. = ح. فلمنك لساننده ویا فلمنکلیلرك طرز واصولنه موافق: فلمنکجه سویلمك، خوره تپمك. = س. فلمنك لسانی. فلمنکلیلرك سویلدکلری لسان: فلمنکجه‌یی اوکرندیکزمی؟ فلمنکجه آلمانجه‌یه مشابهدر.

فَلَمَنکلی { س. ص. فلمنك اهالیسندن آدم: کندیسی فلمنکلیدر: فلمنکلیلرك مقدما دکیزده قوتلری بیوك ایدی.

فِلِنطه { س. [نکا.] قیصه آوجی تفنکی.

فِلَنك { س. مج. ١. قایقخانه و سفائن دستکاهی اوکنه یاتیریلان اسطوانی الشکل آغاجلرکه اوزرندن قایق ویا کمی‌یی حامل قزاق قایار، وبو وجه ایله قولایجه قره‌یه چکیلیر ویا دکیزه ایندیریلیر.

فُلورجین { س. باشی بیوك و غاغاسی قالین اسپنوزه

بكزر بر جنس قوش .

فلوری { س. [ینا.] آلتین سکه. لیرا. مر.

فلورین { س. آرستریانك تقریباً اون غروشلق برسکه‌سی که دولت مشار الیها مسکوکاتنك واحد قیاسیسی عد اولنور .

فلوریه { س. ١. یشیللی صاریلی وکوزل سسلی برجنس قوش. ٢. برنوع صاری چیچك.

فُلوس { سذ. جم. عر. فد : فلس. با : فلس. [آقچه معناسیله مفرد کبی ده قوللانیلیر.]

فُلوق { س. بح. سفائنده جیوا درەنك اوزرینه کشیده اولنان مثلث الشکل یلکنلرك اسمیدر .

فُلوقه { س. [عر. «فلك»دن ایتالیانجه‌یه وایتالیانلردن بزه کچمشدر.] کوکرتەسز صندال، کمی صندالی .

فِلیز { س. آغاج و چیچك فدانی . تازه سورکونی : فلیز سورمك؛ فلیزلرینی آلمق. || فلیز قیران = مایس اواسطنده واقع اولان فرطونه که حسب الموسم باغ فلیزلرینی قیرار. || آصمه فلیزی = آچیق فستقی رنك.

فِلیزلَمَك { فت. باغك فلیزلرینی آلمق، کسمك .

فِلیزلَنمَك { فل. فلیز سورمك، یشیرمك.

فِلیغران { س. [فر. Filigrane دن] بانقه قائمه‌لری کبی ایچنده یازی کورینن کاغد.

فِلیق { س. تفتیکك بیاض و اعلا جنسی .

فَلین { سذ. عر. نبا. منطار.

فَم { سذ. عر. جم : افواه. آغز، دهان. ن. : غنچه فم = غنچه آغزلی. || تش. فم معده = معده‌نك مدخلی. با : افواه .

فَمّی { ص. عر. ث : فمیه. تش. آغزه منسوب ومتعلق.

فَن { سذ. عر. جم : فنون. ١. نوع، جنس، درلو. ٢. علوم ومعارفك هر شعبه ونوعی : فنون ریاضیه؛ بوده او علمك برفنیدر. ٣. عقل وتجربه و اثبات ایله وجوده کلن علم : فن طب، فن زراعت، فن کیمیا: ارباب فن، اهل فن = فن آشنا اولانلر. [علم اعم اولوب بونلرده اطلاق اولنور، حالبوکه فن مثلا صرف ونحو کبی علوم ادبیه‌یه و فقه و حدیث کبی علوم نقلیه‌یه اطلاق اولنماز.] ٤. مج. حیله، مکر، خدعه : اونك فننه آلدانماملی. || فن آشنا = فنونه واقف، متفنن. || پر فن = حیله کار، مکار. || دار الفنون = کافهٔ علوم وفنونك تحصیلنه مخصوص شعباتی حاوی مکتب عالی ودهاطوغریسی مکاتب عالیه مجموعی : دار الفنون مأذونی.

فَنّاً { ح. عر. علم وفنه تطبیقاً، فن قاعده‌سنجه، فن واسطه‌سیله : بخارك قوتی فناً مثبتدر: کرهٔ ارضك حرکتی فناً اثبات اولنمشدر .

فَناء { سذ. عر. ١. یوق اولمه، زوال. بقاسزلق، دوامسزلق، عدم : فنا بولمق = محو و زائل اولمق: دار فنا = دنیای فانی. ٢. صو. انسانك کندیندن و بتون ماسوادن کچوب دریای احدیته مستغرق اولمسی : فنا فی الله .

فَنا { ص. [لغت آنفهٔ عربیه‌دن غلط] کوتی ، بد، سیء، ردی : فنا آدم؛ فنا ایش: فنا هوا . = ح. کوتی : فنا ایتدیکز؛ فنا سویلیور: بوآت فنا یوریور. || فنامه کیتدی = کوجندم، منفعل اولدم .

فَناپَذیر { ص. فا. [عر. فنا = زوال . فا. پذیرفتن = قبول ایتمك] قابل زوال، زوال بولور، غیر باقی.

فَنار { س. [یو. Φανάριον — تر. زبانزدی : فنر] ١. هر طرفی جامله محاط موم ویا لامبه محفظه‌سی : باغچه فناری: صوقاقلرده فنار یانمازسه هرکس کیجه فنارله کزمك مجبوریتنده بولنور؛ خرسز فناری = قارشیده‌کینی کوستروب صاحبنی کوسترمیه‌جك صورتده یالکز اوکی جاملی فنار: خیال فنار = رسملی جاملری اولوب دیواره اورسملری عکس ایتدیرن فنار، فر. Lanterne magique : قارپوز فنار = کاغددن آچیلوب قپانیر یوارلاق نوعی: کلین فناری = رنکلی وسوسلیسی: مشمع فنار = مشمعدن معمول آچیلیر قپانیر فنار. ٢. سواحلك مخاطره‌لی بورنلرنده و سطح بحرده بولنان قیالر اوزرنده وسائر محللرده کیجه وقتی سفائنه تعیین موقعله تأمین سیر وسفر ایچون مرکوز دیرکلر و قله‌لر ایله دوبه‌لر اوزرنده ثابت ویا دونر شیمشکلی مشعل : فنارلر سیر

سفائنی تسهیل ایدن وسائطدندر؛ فنارلر اداره‌سی. ٣. ساعت چرخلرینی ایشلدیر ایکی اوجی میللی اوزون وطار آلت. ٤. بحر. خلاطك اوجنه یاپیلان جوزلرك فضله قالان قوللرندن اوزرینه یاپیلان دوکوم. || فنار بالیغی = کوپك بالیغنك کوچکی. || فنار بوجکی = کوکه نوعی. || کووکی فناری = عر. الکا کنج دینلن نبات وچیچك.

فَنالاشدیرمَق { فن. کوتیلشدیرمك، بوزمق، بدتر ایتمك: آشجی یمکی بسبتون فنالاشدیردی.

فَنالاشمَق { فل. ١. کوتیلشمك، کوتی اولمق، بدتر اولمق، بوزلمق: بو آشجینك یمکی چوق فنالاشدی. ٢. (خسته) آغرلاشمق، مرضی اشتداد ایتمك: دون ایچه ایدی بوکون فنالاشدی. ٣. آکزین بر مرض و علته دوچار اولمق: چارشیده آلیش ویریش ایدرکن فنالاشدی اوینه کوتوردیلر.

فَنالق { سـ. ١. کوتیلك، ردائت، سوء، بدی: بومالك فنالغی بلیدر؛ بونده نه فنالق کوریورسکز؟ ٢. ضرر، زیان، غدر: بن کیمسه‌یه فنالق ایتمدم، کیمسه‌نك فنالغنی ایستمم؛ او آدم کیمسه‌نك فنالغنده دکلدر. ٣. خسته‌لق، کیفسزلك، نشئه‌سزلك: بوکون کندیمده بر فنالق طوییورم. ٤. بایله، بایلوب دوشمه ویا بایله‌جق اولمه: یازی یازارکن کندیسنه بردن بره بر فنالق کلدی.

فِنجان { سـ. [زبانزدی: فلجان] کوچك چناق: قهوه، چای فنجانی: ظرف فنجان طاقمی. — بیوك ویا پك آچیق کوزدن کنایه اولور: کوزلری فنجان کبی: کوزلرینی فنجان کبی آچمش. || فنجان بورکی = مدور شکلده یاپیلان بر نوع اینجه بورك.

فِنجانجی { سـ. فنجان واوکا مما. تل شیئلر صاتان: فنجانجیلر.

فِنجانلق { صـ. بر ویا شوقدر فنجان طولیسی ویا او قدر استیعاب ایدن: بر فنجانلق قهوه؛ درت فنجانلق بر جزوه: آلتی فنجانلق تپسی.

فَند { سـ. فا. یالان، حیله، مکر. ز.

فِندق { سـ. [اصل فارسی اولوب عربیده‌ده مستعملدر، و اساساً Πόντικος = قره دکیزه منسوب معناسیله یونانیدر: چونکه قره دکیز سواحل جنوبیه‌سنده کثرتله حاصل اولور.] معروف میوه که قاتی وسرت بر قابوق ایچنده یووارلاق ویا مستطیلجه بر لبی واردر ویبانی و بوستانیسی اولور. || فندق آغاجی = بومیوه‌یی ویرن آغاج که پك بیوك اولماز. || فندق صیچانی [بلکه بوده رومجه فاره دیمك اولان Πόντικος دن] = کوچك فاره. || فندق قیران = فندق و جوز و بادم کبی شیئلر قیرمغه مخصوص دمیردن قیصاج.

فُندُق { سذ. عر. ١. مادهٔ آنفه‌ده مذکور میوه. ٢. [یو. Πανδοχεῖον = عمومی قبول ایدن] خان، مسافر خانه. ٣. [« وندیك » دن معرب. — « بندق » دخی دیرلر.] عربستانه ابتدا اورادن کیدن تفنك. || فندق آلتینی = سلطان احمد ثالث حضرتلری زمانده ضرب اولنمش مقبول بر سکه؛ ومج. قیمتلی، مقبول شیء.

فِندقجی { سـ. ١. فندق صاتان آدم. ٢. مج. مواعد کاذبه ایله آلداته رق صویان یوصمه.

فِندقجیلق { سـ. مواعد کاذبه ایله آلداته رق صویان یوصمه‌نك حالی.

فِندقلق { سـ. فندق آغاجی اورمانی، فندق آغاجلریله مستور یر.

فِندقی { فندق قبوغی رنکنده.

فِندوق { وفندیق. با: فندق.

فَنَر { سـ. با: فنار.

فَنَك { سذ. عر. مغربه مخصوص بر نوع بیاض صاکسار که کورکی مقبولدر. تونس جلغاوه‌سی.

فِنَك { یا فینك سـ. شطارت، شنلك، آچیقلق: فنك آتوب کزمك.

فَنکَر { مه. چوجغك طورمقسزین آغلادیغنی تصویر وتقلید ایده‌رك مکرر قوللانیلیر: فنکر فنکر آغلایوردی.

فُنون { سذ. جم. عر. فد: فن. با: فن.

فَنّی { ص. عر. أ: فنیه. فن دینلن علوم و صنایع شعباتنه منسوب ومتعلق: فنی و ادبی بر رسالهٔ موقوته: کتب فنیه: معلومات فنیه: تحریات فنیه.

فَنیکه { سخ. م. السنهٔ شرقیه ده «کنعان» اسمیله معروف خطهٔ قدیمه که شام قطعه‌سنك سواحلنده عکا، صیدا، بیروت و طرابلس جهتلرندن عبارت ایدی. فنیکه‌لیلر امم سامیه‌دن اولوب، صنایع و تجارت و کیمیاکده چوق ایلرلمش و بتون آق دکیز سواحلنده مهجرلر پیدا ایتمشلر ایدی.

فَواحِش { سث. جم. عر. فد: فاحشه. با: فاحشه.

فُؤاد { سذ. عر. جم: افئده. قلب، یورك، کوکل، دل: مسرور الفؤاد = یورکی شن: مجروح الفؤاد = یورکی یاره‌لی.

فُؤادی { ص. عر. أ: فؤادیه. جان ویورکدن اولان، قلبی، صمیمی: توجهات فؤادیه‌لرینك بقاسنی رجا ایدرم.

فَوّاره { سث. عر. [«فور» دن سمیـ. أ.] فسقیه.

فُواق { سذ. عر. ۱. اینجقریق. ۲. جان چکیشمه، احتضار.

فَواکِه { سث. جم. عر. فد: فاکهه. با: فاکهه.

فَوائِد { سث. جم. عر. فد: فائده. با: فائده.

فَوت { سذ. عر. ۱. قاچیرمه، الدن چیقارمه، غائب ایتمه: فرصتی فوت ایتدی. ۲. اولوم، موت، اولمه: فوت اولمق = اولمك.

فوته { سـ. فا. با: فوطه.

فَوج { سذ. عر. جم: افواج. بولوك، گروه، جماعت: فوج فوج، فوجا فوج = بولوك بولوك، آقین آقین.

فوچی { یاخود فیچی. سـ. ۱. شراب وسرکه وسائره وضعنه مخصوص تخته‌دن چنبرلی واستوانی الشکل واورته‌سی دها شیشکین قاب، واریل: شراب، سرکه فوچیسی؛ بر فوچی بیره: فوچی پینیری = فوچیده حفظ اولنان صالاموره پینیری. ۲. مج. شراب فوچیسی، بیره فوچیسی = چوق شراب ویابیره ایچن عیاش. ۳. مج. کیلره تحمیل اولنان حموله‌نك مساحهٔ حجمیه‌سنی تعیین ایچون قوللانیلان بر مقیاسدرکه بش قدم مکعبنه وسکز فوچی حجمی برطونه مساحهٔ حجمیه‌سنه معادلدر. || فوچی دیبی = میخانه کوشه‌سی.

فوچیجی { سـ. فوچی واوکا مشابه تخته‌دن شیئلر یاپان صنعتکر.

فوّدره { سـ. [یتا.] اتوانك بعض یرلرینه دوز ودیك طورمق ایچون یوز ایله آستار آره‌سنده وضع اولنان سرت وقوله‌لی بز ویا قناواچه.

فوّدوله { سـ. عمارتدن ویریلن پیده‌میسی برنوع اتمك.

فوّدوله‌جی { سـ. عمارت اتمکلرینی یاپان ویاکزدیروب توزیع ایدن آدم.

فَور { سذ. عر. بر ایشه درحال وبردن بره هجوم وتشبث ایتمه: علی الفور = همان، درحال، بلاافاتهٔ زمان.

فوّرا { سـ. [یتا.] مج. ۱. آچ، آچل، آچیغه قومانده‌سی: فورا یلکن = یلکنی آچك؛ فورا ایتمك = آچمق. ۲. بر ماکنه اقسامنك بری برندن آیرلمسی: بر صومونی فورا ایتمك = عکسنه چویرمك. — لسان عوامده: فورا قلیج، فورا آتش کبی تعبیرلرده‌ده قوللانیلیر.

فَوَران { سذ. عر. قاینایوب فیشقیرمه: یانار طاغك آغزندن آتشلر فوران ایدر؛ فسقیه‌دن بول صولر فوران ایتدی.

فورچه { سـ. با: فرچه.

فوّرس { [یتا.] مج. بکاك کمینك ایچنده بیوك بربحریه قوماندانی وسفن عادیه‌ده علی العموم بیوك رتبه‌لی برآدم بولندیغنه علامت اولمق اوزره رتبه‌سنه کوره دیرکه چکیلن سنجاق: فورس چکمك.

فورطُنه { سـ. با: فرطونه.

فورکَته { سـ. [یتا.] قادینلرك صاچلرینی طوتمغه مخصوص ماشه کبی چتال تل ویا باغه.

فوّرمه { سـ [فر. Forme] طب. ۱. بر ترتیبلك یعنی بردن باصیله‌جق صحیفه قالبلرینی صیقیشدیرمغه مخصوص دمیر چرچوه: صحیفه‌لری فورمه‌یه قومق؛ فورمه‌یی صیقیشدیرمق. ۲. بردن دستکاه ویا ماکینه‌یه قونوب باصیله‌جق صحیفه‌لر مجموعی: بو کتاب قاچ فورمه او.

لور؟ فورمه‌سنی قاچه باصار-
سکز؟ بیوك، کوچك، سکزلك،
اون آلتیلق، اوتوز ایکیلك فور-
مه. ٣. بج. قیزاقده انشا اولنان
کمیلرك اطرافنه اوریلان دستکلرك
باشلرینك آلتنه قونیلان قوشاق.
٤. دکیزده مجتمعاً حرکت ایدن
طونمانك فن حرب بحری اقتضا-
سنجه اخذ ایتدیکی مختلف
تشکیلات. — غلط اوله‌رق
«اونیفورمه» یرینه‌ده قوللانیلیر.
با: اونیفورمه.

فوروز { س. ار. Φορά = دفعه،
کره } بردفعه‌ده وبرآغ
آتمه‌ده چیقاریلان بالیق مقدا-
ری: بر فوروز بالیق. || فو-
روز قایغی = طالیاندن بالیق
چیقاران کوچك قایق.

فوز { سذ. عر. ١. موفقیت،
مظفریت، ظفر، غالبیت.
٢. قورتولش، نجات، سلامت.

فوسفور { س. [یو. Φωσφό-
ρος] کیم. کیمیکلرده
وسائر موادده بولنان قابل
اشتعال بر ماده‌که کبریت وسائر
مواد ناریه اعمالنه یارار؛ حامض
فوسفور، حمض فوسفور وسائره.

فوصور { مه. ایی یانان چبوقدن
چیقان سسی تقلید و
تصویر ایده‌رك مکرر قوللا-
نیلیر: فوصور فوصور چبوق
ایچیوردی.

فوطوغراف { ص. [یو. Φω-
τογράφος]
ضیا واسطه‌سیله رسم آلمق فن
وصنعتنی بیلوب اجرا ایدن آدم.
|| فوطوغراف رسمی = بوفنله
آلنمش رسم. || فوطوغراف ما-
کینه‌سی = بوفنی اجرایه آلت او-
لان ماکینه وآیینه.

فوطوغرافخانه { س. فوطو-
غراف محلی،
فابریقه‌سی، کارخانه‌سی.

فوطوغرافلق { س. فوطو-
غراف فن و
صنعتی: فوطوغرافلق شمدی
خرج عالم بر صنعت اولدی.

فوطوغرافیا { س. فوطوغراف
فن وصنعتی.

فوطه { س. برایش ایشلرکن وبا
حمامده وسائر احوالده بله
باغلانان ایپك پشتمال: ایپك
فوطه.

فوطه { س. شراب اعمالنه مخصوص
اوزون فوچی.

فوغه { حد. [یتا. Fuoco = آتش]
طوپلره آتش ویرمك
قومانده‌سی. فوغه ایتمك = آتش
ایتمك.

فوق { ظم. عر. اوست، دون
مقابلی: افقك فوقنده:
اقراننك فوقنه چیقدی. || ما-
فوق. ١. اوستده‌کی، دها یوقاری
اولان، مادون مقابلی: انسان
دائما مافوقنه باقوب مأیوس اولما-
ملی مادوننه‌ده باقوب متسلی
اولملیدر. ٢. آمر: عسکرلکك
برنجی شرطی مافوقنه اطاعتدر.
|| فوق الحد = حددن طیشاری.
|| فوق العاده = عادتدن خارج،
آیریجه، صورت مخصوصه‌ده.
|| فوق الغایه = نهایت درجه‌ده.
|| فوق مایتصور = تصور اولنه-
بیله‌جك درجه‌نك اوستنده، پك
زیاده. || فوق المأمول = امید او
لنه بیلندن زیاده.

فوقانی { ص. عر. ا: فوقانیه. ١.
اوستده اولان. اوستلك:
فوقانی او = اوست قاتی اولان. ٢.
د. اوستدن نقطه‌سی اولان
(حرف) تاء فوقانیه.

فوقور { فوقوردامق، فوقور-
دی. با: فقر، فقردامق،
فقردی.

فول { سذ. عر. باقلا. ا. [بزجه
یالکز مصرده حاصل
اولان بر جنس کوچك دانه‌لی
باقلایه دینیر.] || فول بهار = یبان
آصمه‌سی انواعندن، برچیچك.
|| فول بحری = فول چیچکی.
|| کرید فولی = بیوك چیچکلی
یاسمین.

فول { س. طاؤقلرك یومورطلامه-
سنه مخصوص محل که طاؤقلری
جلب ایچون ایچنه بر یومورطه
براغیلیر. || بج. فول یوق یومورطه
یوق = نزاع ایچون بر سبب
معقول یوقدر.

فولاد { سذ. عر. ا. ف. «پولاد»
دن معرب ا چلیك.

فولقون { س. بج. اخشاب سفائنك
اسقارموزلرینی طوتان
دمیر قوشاق.

فوللق { س. طاؤقلرك یومورطلا-
دقلری یووه ویا سپت که
اکثریا داخلاً صمانله قاپلانمش
اولور.

فوله { س. قوم ساعتی.

فولیه { س. ایتالیانك (پولیه) شهر-
ندن اورانك فاتحی کدیك
احمد پاشا طرفندن کتیرلمش صا-
ری صوغان چیچکی. || فولیه]
بالیغی = واطوز نوعی.

فوند { س. آلمانیه ده ۱۲۳ و آوستریاده ۱۰۳ لبره یه معادل بر وزن که علی العموم کوچك طوپلرك تعیین جسامتی ایچون مستعملدر.

فوندو { س. [یتا.] اسهام و سائر دیون خزینه دن ایراد: بورسه ده فوندولر یوکسلمکده در.

فوندوق { س. با: فندق.

فونده { س. چالیلق، چالی اورمانی: فونده طوپراغی = اورمانلرده سنه لرجه چوریمش قالمش یاپراقلردن متشکل طوپراق که پك ایی کوبره در.

فونده { س. [یتا.] بج. دکیز دیبی. = حد. دمیر آتمق قوماندەسی. || فونده ایتمك = دمیر آتمق.

فونده لق { س. چالی چربی ایله مستور یر، چالی اورمانی.

فونده لق { بج. دمیر آتمق ایچون اولجه چیقاریلوب حاضرلانان زنجیر.

فونوغراف { س. [یو. Φωνο-γράφος] سی حفظ ایدوب قوریلنجه تکرار ایدر نو ایجاد بر ماکینه، بانکنویس.

فونیه { س. طوپی آتشله مك ایچون مستعمل متنوع قاپسول.

فویه { س. [یتا.] ۱. الماس طاشلری آلتنه قونیلان اینجه ورق یاپراغی. ۲. بج. ساختەلك. || فویه سی میدانه چیقدی = ساختەلکی آکلاشلدی. || فویه ویرمك = سر صاقلایه مامق، بللی ایتدیرمك.

فِهرِس { سذ. عر. [فا. « فهرست » دن معرب] و:

فِهرِست { س. فا. ۱. بر کتابك ابواب وفصولنك صحیفه رقملرینی مبین جدول که کتابك باشنه ویا صوکنه قونور، فر. Table des matières. ۲. بر کتبخانه ده کی کتابلرك ویا بر مغازه ده بولنان اشیانك اسامیسنی حاوی دفتر، فر. Catalogue. ۳. لوتنطه ویاضیافت یمکلرینك اسامیسنی حاوی پوصله، فر. Liste. || فهرست اوطه سی = شورای دولت قرارلرینی قید و تسجیل ایدن قلم.

فَهم { سذ. عر. آکلایش، ادراك، ذکاء: فهم ایتمك = آکلامق: فهم اولنمق = آکلاشلمق.

فَهمی { ص. عر. ث: فهمیه. [« فهم » دن سمب.] آکلایشه وادراك ودکایه متعلق آکلایشلی.

فَهیم { ص. عر. ث. فهیمه. [« فهم » دن صش.] آکلایشلی. مدرك، ذکی. زیرك.

فی { حج. عر. ظرفیت بیان ایدر، ده، ایچنده، ایچره: فی الاصل = اصلنده؛ فی الجمله = خلاصهٔ کلام، نهایت؛ فی الحال = در حال، آنیده: فی الحقیقه = حقیقةً، صحیحا؛ فی زماننا هذا = بوکونکی کونده: فی سبیل الله = حق یولنه؛ فی مابعد = بوندن صکره، بعد ازین: فی نفس الامر = نفس الامرده، حقیقتده؛ فی الواقع = واقعا، حقیقةً؛ فی یومنا = کونمزده، زمانمزده. — تاریخ باشنده دخی قونمق عادت اولمشدر: فی ۱۸ محرم سنه ۱۳۱۸. — لکن بو مقامده کرك بو حرفك وکرك سنه لفظنك ذکری بسبتون فضله ولزومسز اولوب، ساده جه ۱۵ محرم ۱۳۱۸ یازمق مرجحدر.

فی { س. [اصل عربیده آنف البیان حرف جر اولوب، وقتیله غلط اوله رق بها بیان ایدن رقملردن اول یازلمسی عادت اولمش، وغلط اوستنه غلط اوله رق اسم اعتباریله فیآت صیغه سنده جمعی ده تشکیل اولنمشدر.] بها، قیمت، اسعار: فیء مقطوعیله؛ فیآت مقطوعه سی: فیء میری = دولتجه تعیین اولنان قیمت.

فیآت { س. بها واسعار معناسیله غلط اوله رق قوللاندیغمز آنف البیان « فی » لغتنك جمعی اولوب، مفرد کبی دخی قوللانیلیر: بونك فیآتی نه در؟

فَیّاض { ص. عر. [« فیض » دن سمب.] مبالغه ایله فیض وبرکت ویرن، کریم: فیاض مطلق = جناب حق جل وعلا.

فیت { س. ۱. قنالغه سوق وتشویق ایدوب دورتمه، اغوا، اغفال، افساد: فیت ویرمك. ۲. قمارده غائب ایتدکدن صکره قازانمه، تساوی حاصل اولمه: فیت اولمق. || بج. فیت طلومبه سی = ماکنه لرك حرکتیله متحرك وقزغانه صو ویرمکه مخصوص طلومبه.

فیتَلَمَك { یا فیتله مك. فت. فیت ویرمك، افساد ایتمك.

فیتَلییجی { ص. فیت ویرن، افساد ایدن، سعایت ایدن.

فیده { س. یاصدیقده تخمدن یتشدیریلوب تکرار دیکلمك اوزره چیقاریلان سبزه فدائی : پراصه ، لاخنه، طوماتس فیده‌سی.

فیده‌لمك { فة . سبزه فدائی دیکمك .

فیروز { ص. فا. ۱. طالعلی، بختلی، سعید، مسعود : فیروز بخت. ۲. غالب، مظفر، منصور.

فیروزج { سند. عر. [فا. «پیروزه» دن معرب] با : فیروزه .

فیروزه { و پیروزه. س. فا. کوك رنکنده بر ذی قیمت طاش ؛ فیروزه فام = زمرد رنکنده .

فیسیولوجیا { س. [یو. φυσιολογία] اعضاء خارجیه وداخلیهٔ بدندن هر بر. ینك وظائفندن بحث ایدن علم، فن منافع الاعضاء . [فرانسز . جه‌یه تقلیداً فیزیولوژی دیمه . ملی.]

فَیصَل { سند. عر. قرار، حکم، فصل، حل : بو مسئله‌یه، بو دعوایه فیصل ویرمك .

فَیصَل پَذیر { ص. فا. [عر. فیصل = حل، قرار . فا. پذیرفتن = قبول ایتمك] حل و فصل قبول ایدن، قابل حکم وقرار، نهایت بولان.

فَیض { سند. عر. ج : فیوض. [جمع الجمی : فیوضات دخی باشلیجه دردنجی معنا ایله قوللانیلیر.] ۱. بوللق، محصولات و سائره کثرتی : فیض و برکت. ۲. نعمت، احسان، کرم: فیض الهی. ۳. ایلریلمه، ترقی، کمال بوله : تحصیل کمالات ایدن البته فیض بولور. ٤. سعادت معنویه : استجلاب فیوضات ربانیه ایتمك .

فَیضان { سند. عر. طاشمه، چوق کله : فیضان میاه: نیلك فیضانی. ‖ نبا. فیضان اوراق = نباتاتك آزوب چوق یاپراق ویرمسی که محصوله مانعدر .

فَیض بَخش { ص. فا. [عر. فیض = برکت. فا. بخشیدن = باغشلامق] برکت و نعمت و ترقی بی مؤدی : بر مسلك فیض بخش .

فَیض رَسان { ص. فا. [عر. فیض = برکت. فا. رسانیدن = یتیشدیرمك] فیض و برکت وترقی کتیرن، یتیشدیرن : باران فیض رسان .

فیقی { ص. صیقی صفتنه اتباعاً قوللانیلوب اونك مانی تأکید ایدر : فلان آدمله صیقی فیقی کوریشوردی.

فیك { س. بیان بوکرلجه‌سی، آق بورجاق. ‖ قره فیك = بونك برنوعی .

فیل { سند. عر. [فا. «پیل» دن معرب] معروف جسیم حیوان که هند وآفریقا کبی اقالیم حاره‌ده یبانی ومونس حالنده بولنور. ‖ فیل دیشی = بوحیوانك سلاحی حکمنده اولان جسیم دیشلری که سرت و پارلاق اولمغله صنایع اعلا برکیمك اولمغله صنایع بعده مواد مختلفه اعمالنه یارار، عاج : فیل دیشی طراغی. ‖ ط. داء الفیل = بالدیرلرك فوق العاده شیشوب قالینلاشمه‌سی موجب بر علت.

فیلادور { س. [یتا.] بح. اینجه قطرانلی خلاط .

فیلاوطه { س. [یتا. Flauto دن] آلات موسیقیه. برنوع دودوك .

فیلَت { س. ۱. بح. اسقاندیلده بویدن بویه هیچ برتخلف اولمیان صیغ صو، دوز صو. [عمق اوچ قولاچدن اقل او. لورسه صیغلق دینلیر.] ۲. ط. دیزیلن مقاله وفقره‌لرك آره‌سنه قونیلان چیزکی .

فیلَتو { س. [یتا.] طانه‌نك بل کمیکنك ایکی جهتنده کی ات وبوندن یاپیلان صالچه‌لی کولباصدی.

فیلدر { س. مکرر قوللانیلهرق سرعت وتلاشله دور و حرکته دلالت ایدر : فیلدرفیلدر آرامق = صیقی صیقی آرامق؛ کوزلری فیلدر فیلدر ایدیور = کوزلری دونوب طوریور .

فیلده قوز { س. [فر. Fil d'Ecosse دن] اسقوچیه ایپلیکی دیمك اولوب اساساً مملکت مذکوره‌ده چیقان کتن کبی اینجه وخاص برنوع ایپلیك وبوندن اورمه شیئلر : فیلده‌قوز چوراب، فانله .

فیلسوف { سند. عر. ج : فلاسفه. [یو. φιλόσοφος = محب الحکمه] فلسفه یعنی علم حکمتله توغل ایدن، حکیم، حکمت آشنا : اسکی فیلسوفلر؛ فلاسفهٔ یونان . = ص. ۱. حکیم، عاقل، دانا : فیلسوف آدم. ۲. قیدسز، لا ابالی، امور

دنیویه‌یه اهمیت ویرمز، قلندر مشرب : اوفیلسوف آدمدر . ۳. اعتقادسز، دهری.

فیلسوفلق { س. ۱. حکیملك ، حکیم و دانا اولان آدمك حال وشانی. ۲. قیدسزلق، لا ابالیانه طور و حال، قلندرلك . ۳. اعتقادسزلق ، دهریلك .

فیلو { س. [یتا.] ی. برقاچ حرب سفینه‌سندن مرکب کوچك طونما، طونمانك بر قسم و بولوکی : آق دکیز فیلوسی . = حد. ی. جونته یلکنلرینك چکمسی ایچون قومانده : فیلو ایتمك = روزکاری یلکنلرك یاقه‌سی استقامتنه آلوب ایشلمه‌مك .

فیلوز { س. بالیقجیلرجه قباق ویا منطاردن آغ شماندره‌سی .

فیما بَعد { ظز. عر. [فی = حرف جر . ما = اسم موصول . بعد = ظرف زمان] بوندن صکره، بعد ازین.

فینو { ص. [یتا. Fino] ۱. اینجه، ظریف ، اعلا، منتخب ، کزیده : فینو چوخه، فس. ۲. پك کوچك : فینو کوپك. = س. اوطه‌لرده کزن و قوجاقده طاشینان کوچك و ظریف کوپك جنسی : بر فینوسی واردر: فینو کوپکی .

فُیوض { سذ. جم. عر. و بونك جمعی : فیوضات. فد : فیض. با : فیض.

فِئه { سث. عر. بولوك، طاقم، کروه، جماعت : برفئهٔ قلیله.

فیه { ترکیب عر. [فی = حرف جر . ه = ضمیر متصل مفرد مذکر غائب] اونده، اوکا دائر : منازع فیه = اوکا دائر منازعه اولنان، منازعه‌لی؛ مفعول فیه = ظرفیت بیان ایدن مفعول؛ ما نحن فیه = مبحوث عنهمز، مدار مباحثه‌مز. [مؤنثنده : فیها؛ تثنیه‌سنده : فیهما: جمعنده : فیهم اولور.]

ق

ق { قاف. س. [عربیده سث.] الفبای ترکینك یکرمی دردنجی حرفی. الفبانك اصل صره‌سی اولان ابجد ترتیبنده اون طقوزنجی حرف اولوب، شکل عبرانیسی ק، و شکل سریانیسی ܩ در. رقم کبی استعمالنده یوز عددینه معادلدر. اصل ترکجه شیوه سنده ق ایله ك بر حرف اولمق اقتضا ایدر، زیرا قالین هجالرده ق و اینجه‌لرنده ك تلفظ اولنور: قالدق، کلدك؛ قاله‌رق، کله‌رك کبی. حرکه‌لندیکنده اکثریا (غ) ه تحویل اولنور: آلمق، آلمغه: آق، آغارمق کبی. (خ) حرفیله مناسبتی وقرب مخرجی اولوب، اکثریا بری دیکرینك یرینه ایراد اولنور: آقشام، آخشام؛ قانغی، خانغی کبی.

قا { د. ترکیباتده استفهامه دلالت ایدر: قاچ، قانی، قانده، قانغی، قاچان.

قاآن { س. خاقان و خان اسملرینك صورت دیکری اولوب، اصل تاتار و مغول حکمدارلرینه مخصوص ایکن، چین ایمپراطورلرینه تخصیص اولنمشدر.

قاب { د. ق ایله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کلوب، تأکید ومبالغه بیان ایدر: قاب قره. [قوب قورو، قیب قرمزی‌ده بونك اخواتی حکمنده‌در.]

قاب { س. ۱. ظرف، غلاف، محفظه: ساعت قابی، بیچاق قابی، سموکلی بوجك قابی، مکتوب قابی. ۲. اورتی، یوز، پوشیده، لفافه: کورك قابی. ۳. قپاق، جلد: کتاب قابی. ٤. صو ویمك وسائره وضعنه مخصوص اوانی، اوعیه، چناق وسائره: مطبخ قابلری؛ یاغ ایچون قاب کتیردیکزمی؟ ٥. صحن، طباق، بر یمك وضع اولنان اناء: اوچ قاب یمك. ٦. چوال، طوربه، فوچی وهر نوع واسطهٔ حفظ و نقل: صمان ایچون، سرکه ایچون قابمز یوقدر. || قاب قاچاق = هر نوع اوانی و اوعیه. || آیاق قابی = آیاغه کییلن پابوج، چیزمه، پوتین وسائره. || صاغ آیاق قابی دکلدر = نفاق ومفسدتدن وحیله‌دن خالی دکلدر. || قابنه صیغمامق = صبرسزلق کوستر‌مك، تلاش ایتمك.

قاب { سذ. عر. ۱. یایك آتیلیرکن ال ایله طوتیلان اورته‌سیله اوجلری آره‌سنده‌کی مسافه. ذ. ۲. مسافه، بعد: قاب قوسین = ایکی یای اوزونلغی مسافه‌سی.

قابا { قابارمق وسائره. با: قبا وسائره.

قاباق { س. با: قباق.

قابچق { س. [« قاب » مصغری] ۱. چیچکك غنچه ایکن محفظه‌سی و آچلدقدن صکره آلتنده کاسه‌سی حکمنده اولان یشیل قسمی، فص. ۲. حبوباتك ایچ دریسی.

قابران { ص. اوشنج، تنبل، کوشك، بطیء. مر. = س. ۱. داللری کسلمش کوتوك آغاج. ۲. [روم ایلی لساننده] اولچك.

قابِض { ص. عر. ث: قابضه. [« قبض » دن سف.] ۱. طوتان، آلان، اخذ وضبط ایدن؛ قابض ارواح = اولنلرك جانلرینی آلان عزرائیل. ۲. ط. قبضلق ویرن، انقباضی مو-

جب. ۳. تش. صیقان و چکن (سیکیر وعضله).

قابل (ص. عر. ا: فابله.) «قبول» دن سف. ا ۱. آلان، قبول ایدن: قابل تربیه = تربیه آلان، تربیه قبول ایدر. ۲. مستعد، قابلیت واستعدادی او. لان: قابل خطاب = کندیسنه خطاب اولنه بیلیر. ۳. ممکن، متصور: بو ایش قابل دکلدر. || قابل امکان = ممکن. = س. ط. کبه خانونلرك چوجقلرینی آلتی فن وصنعتی بیلن، ایه، ابه طبیب: فلان طبیب ماهر بر قابلدر: فلان قادین متننه بر قابله‌در. = سخ. حضرت آدم (عم) اولادندن بری که برا. دری هابیل قاتلیدر.

قابلو (یا قبلو. س. [فر. Cablot که اوده عر. «حبل» دن] تحت البحر تلغراف خطی که غیر ناقل الکتریق وطبیعتیقلی شیئلرله صاریلارق بر خلاط صورتنده قعر دریایه دوشنیر.

قابلو (ص. با: قابلی.

قابلوباغه (س. [وغلطی: قابلو. مباغه] بری وبحری جنسی اولان وبحریسی پك بیوك اولوب اتی یئن معروف حیوان، که سرت برقابوقله مستوراولوب یالکز باشیله آیاقلرینی وقویرو. غنی چیقارمق ایچون دلیکلری واردر.

قابلوجه (س. ۱. بوغدای آره. سنده بیتن یولافه مشابه حبوبات نوعی. ۲. با: قابلیجه.

قابلی (ص. ۱. محفظه‌سی، قابی، اورتیسی ویا یوزی اولان: قابلی کورك: قابلی کتاب. ۲. بولوطلی، مغموم: قابلی هوا.

قابلیت (سف. عر. ۱. قبول ایده. بیلیر اوله، مستعداوله. استعداد: او چوجغك تربیه‌یه قابلیتی یوقسر. ۲. اقتدار، لیاقت: کندیسنده قابلیت اولمیانجه حامیسی نه یاپسون.

قابلیتسز (ص. ۱. استعدادسز، غیر مستعد، قبول ایتمز: تحصیل وتربیه‌یه قابلیتسز در. ۲. اقتدارسز، لیاقتسز، غیر مقتدر، نااهل.

قابلیتسزلك (س. ۱. استعداد سزلق، عدم استعداد: او چوجغك تحصیل وتربیه‌یه قابلیتسزلکی آکلا. شلدی. ۲. اقتدارسزلق، عدم اقتدار، عدم لیاقت: اوآدمك قابلیتسزلکی انکار اولنه‌ماز.

قابورغه (س. ۱. کوکس کیکلرینك بهری: صیغلمکدن قابورغه‌لری چیقمش. ۲. بوکیکلرك بل کیکنه ارتبا. طیله ابراز ایتدکلری شکل وهیئت: قابورغه طولمه‌سی = قوزی قابورغه‌سنك پرنج وقو. ری اوزوم و فستله طولمسی. ۳. کمی ویا قایغك حیوان قابور. غه‌سنه مشابه اولان واومورغه اوزرینه قالدیریلان اکری آغاجلر.

قابوق (س. ۱. پرشیمك اوستنی اورتن سرتجه اورتی، قشر: اتمك، میوه، آغاج، کسنا. نه، فندیق قابوغی؛ حیوان قابو. غی. ۲. بعض حیوانلرك دریدن باشقه محفظه‌لری: میدیه، استر. یدیه، بوجاق قابوغی. | قابوق باغلامق = اوستنده قابوق پیدا ایتمك، قابوقلانمق. | بوجاق قابوغی = ماوی‌یه چالارپارلاق برنوع پشیل رنك. | قابوق قو. لامق = (جوز وسائره) قابوغنی طولدیرمق، لبی چوق اولمق.

قابوقسز (ص. قابوغی اولمیان.

قابوقلانمق (فل. (میوه وسا. ئره) قابوق باغلا. مق، قابوق پیدا ایتمك.

قابوقلی (ص. قابوغی اولان. قا. بوقله مستور.

قابینتو (س. [یتا. Caminata دن غلط] اسپرتو ایله تهوه وسائره پیشیرمکه مخصوص طاقم.

قابینتو (س. [یتا. Cabineto]و:

قابینه (س. [فر. Cabinet] بر دولتك هیئت وکلاسی: فرانسه قابینتوسی، قابینه‌سی دکیشدی؛ قابینه رئیسی = هیئت وکلا رئیسی، رئیس وکلا.

قاپاروز (س. با: قپاروز.

قاپاق (قاپامق وسائره. با: قپاق وسائره.

قاپان (ص. جبر وشدتله آلان، قاپیجی، غاصب، یغماکر. || اوشاق قاپان = اوفاق چوجقلری یاقه‌لایوب قالدیران بیوك کر. کس. || دمیر قاپان = مقناطیس. || صامان قاپان = کهربا. || قاپان قاپانه = نهب وغارت صورتیله. = س. حاوی اولدیغی یمه طمعاً

يناشان حيواناتى طوتان طوزاق، دام : فاره، صاكسار، قوش قاپانى؛ قاپانه طوتلمق، دوشمك. — با : قپان.

قاپچاق { س. ١. قلعه محاصره سنده ديواره طاقيلان بيوك چنكل. ٢. طولومبه جى چنكلى.

قاپديرمق { فت. آلديرمق، زورله النـدن آلنمسنه مانع اوله‌مامق، ضبط وغصب ايتديرمك : چوجق النده‌كى چوركى كدى‌يه قاپديردى: ساعتكه دقت ايت بريان كسيجى‌يه قاپديرميه‌سك. || ج. آقندى‌يه قاپديرمق = جريانك شدتيله كمى‌يى اداره ايده‌ميوب سوقه تابع اولمق.

قاپسوّل { س. [فر. Capsule] ١. چاقماقلى تفنكدن صكره ايجاد اولنان اجزالى تفنك وطبانجه‌لرى آتشله‌مك ايچون اجزايى حاوى اينجه تنكه‌دن اوفاق محفظه. ٢. پك آجى ولذتسز بعض علاجلرى حاوى اوله‌رق يوتلمق اوزره تهيهٔ اولنمش طوتقالدن يومشاق محفظه : هند ياغى قاپسولى.

قاپسوّللى { ص. قاپسول دينلن اجزايى حاوى محفظه‌جق واسطه‌سيله آتش آلان : قاپسوللى تفنك، طبانجه.

قاپش { س. جبر و شدتله آلمه، غصب، يغما، نهب وغارت. = ح. قاپش قاپش = قاپان قاپانه، يغما ايده‌رك؛ قاپش قاپش يديلر = كمال حرصله وبينلرنده قاپشه‌رق.

قاپشديرمق { فت. زورله اخذ وغصب اولنمسنه مانع اوله‌مامق، مساعده ايتمك، يغما ونهب وغارت ايتديرمك : اتى النده كوتورورکن كوپكلره قاپشديردى.

قاپشمق { فش. هربرى برطرفدن چكوب يغما ايتمك : بر سپت اوزومى ايكى دقيقه‌ده قاپشوب بردانه براقديلر.

قاپلاتمق { فت. ١. احاطه ايتديرمك، اطرافنى قوشادوب اورته‌يه آلديرمق : اوينى خارجاً تخته ايله قاپلاتدى. ٢. اورتديرمك، اوستنه بر زار و سائره چكديرمك: اوطه‌نك ديوارلرينه كاغد قاپلاته‌جغم. ٣. يوزه آستار ويا كورك ياخود كوركه يوز ويوكا مماثل شئ چكيرتمك : بوجبه‌يه سمور كورك قاپلاتملى؛ بوكوركه كوزل بر يوز قاپلاتمق اقتضا ايدر؛ يورغانه چارشف قاپلاتمق.

قاپلامق { فت. ١. هرطرفنى احاطه ايتمك، اورته‌يه آلمق : بر بولوط افقى قاپلادى. ٢. اورتمك، اوستنه زار چكمك : ديوارلرى كاغدله قاپلادى. ٣. قاب چكيرمك، صارمق، لف ايتمك : جلدى بوزلمسون ديه كتابى كاغدله قاپلايور. ٤. بر شيئك سطح خارجيسنى قومق، خارجاً اورتمك : اخشاب اولرى چيدنه تخته‌سيله قاپلارلر؛ بعض كميلرى ساجله قاپلارلر؛ رطوبت چكمه‌مك ايچون كاركير ديوارلره تخته قاپلامق اقتضا ايدر. ٥. يوزه آستار ويا كورك ياخود كوركه يوز ويورغانه چارشف چكيرمك، بر شيئك اوزرينه ديكر بر شئ ديكمك : بو كوركه نه رنكده يوز قاپلاملى؟ بوجبه‌يه اينجه بر كورك قاپلاملى؛ يورغانه چارشف قاپلادم. ٦. معدنى برشيئك اوزرينه دها قيمتدار بر معدندن اينجه بر زار چكيرمك كه اليوم غالوانيسمه واسطه‌سيله اولور : دمير وتونجدن آلات وادوات مختلفه‌يه اليوم آلتين وكومش قاپلايه‌رق خالص آلتين وكومشدن فرقسز شيئلر ياپيورلر. ٧. هرطرفه انتشار وتعمم ايتمك : اونك صيت وشهرتى، كرم واحسانى عالمى قاپلادى. ٨. حاوى وشامل اولمق، احتوا واشتمال ايتمك : اونك حسن اخلاقى كافهٔ فضائلى قاپلامشدر.

قاپلامه { س. ١. قاپلامق ايشى. با : قاپلامق. ٢. بر شيئك سطح خارجيسنى تشكيل ايدن ماده، اوستنه چكيريلن طبقه: بو اوك، بو كمينك قاپلامه‌سى نه در؟ قاپلامه تخته‌لرى چيكدنه‌دن اولور؛ قريستوفل طاقملرينك اون اون بش سنه‌ده قاپلامه‌سى زائل اولوب ايچنده‌كى معدن ميدانه چيقار. = ص. ١. مستور، اورتيلى، ملفوف : چليكدن قاپلامه كمى؛ آلتين قاپلامه ساعت. ٢. هرطرفى احاطه ايدن، هرطرفه شامل اولان، عمومى : قاپلامه صيزى.

قاپلامه‌جى { س. مواد مختلفه‌يى آلتين وكومشدن برطبقه ايله اورتمك صنعتنى بيلن واجرا ايدن آدم.

قاپلانمق { فل. فج. ١. محاط و مستور و ملفوف اولمق : بو او تخته ایله قاپلانه‌جقدر. ٢. بر شیئك سطح خارجیسنه یاپیشدیرلمق، کچیرلمك : بو سفائنه زره قاپلانه‌جقدر. ٣. کورکه یوز ویا یوزه کورك ویا آستار یاخود یورغانه یوز ویا چارشف کچیرلمك : بو جبه‌یه سمور، بو کورکه ایپك بر یوز قاپلانیرسه کوزل اولور: بو یورغانلره دها چارشف قاپلانمدی، یازمه یوز قاپلانملیدر. ٤. دها قیمتلی بر معدندن بر سطح وطبقه کچیرلمك : عجبا بو ساعته آلتین قاپلانه‌بیلیرمی؟

قاپلایش { س. قاپلامق ایشی و طرز و اصولی. با : قاپلامق.

قاپلاییجی { س. ص. ١. قاپلایان، احاطه وستر ولف ایدن. ٢. قاپلامه‌جی.

قاپلمق { فج. زورله وجبراً آلنمق، غصب اولنمق : بو مال الکزدن قاپلیرسه نه یاپارسکز؟ = فل. برشیئه ویا برینك اساسسز سوزلرینه اعتماد وامنیت ایدوب آلدانمق، مجلوب ومغفل اولمق : برطولاندیریجی‌یه قاپله‌رق مامله‌کنی غائب ایتدی؛ اوجوزلغنه قاپله‌رق چوروك مال آلدی: سن اونك سوزینه قاپله.

قاپلمه { وقاپلیش. س. قاپلمق ایشی. با : قاپلمق.

قاپلو { ص. با : قابلی.

قاپلوجه { س. با : قابلوجه و قابلیجه.

قاپله { س. [ایتا. Capello = شاپقه] بج. کمی دیرکی باشنده‌کی شاپقه، تکرلك.

قاپلیجه { س. اوستی حمام وابنیه یاپلمش صیجاق معدن صویی، اورتیلی قاینارجه، ایلیجه، بانیه : بروسه قاپلیجه‌لری. [آچیغنه ایلیجه وقاینارجه دیرلر.]

قاپماجه { س. با : قاپمه‌جه.

قاپمق { فت. ١. بردن بره النی اوزادوب شدتله آلمق، چارپمق، قاورامق، آلوب کوتورمك : قورت بر قوزویی قاپوب کیتدی؛ یرده بر الماکورنجه همان قاپدی. ٢. زورله آلمق، جبراً اخذ، غصب، یغما نهب ایتمك : پاره‌یی الندن قاپدی: کیمسه‌ده بر شیء کوردی‌می همان قاپمغه چالیشیر. ٣. اوزاقدن چکوب آلمق، جذب وجلب ایتمك، جزئی تماس وتقربله همان چکمك، یاقه‌لامق : خسته‌لق قاپمق : صیتمه‌یی قاپدی : خوی قاپمق؛ نم قاپمق. ٤. کلاپیر بولوب همان یاقه‌لامق : کوزل بر او قاپدی : اوراسنی قاپه بیلیرسه‌ك هیچ طورمه. ٥. ایصیرمق : اوکنه کلنی قاپمق. || بولوطدن نم قاپمق = وسوسه ایتمك. | طاقیه قاپمق = باشقه‌سنك حقنی آلمق. || کلاه قاپمق = بر قاریشیقلقدن ویا بر غلبه‌لقدن و یاخود دیکرلرینك کوردیکی ایشدن استفاده ایله کندی منفعتنی استحصال ایتمك.

قاپمه { س. قاپمق ایشی. با : قاپمق.

قاپمه‌جه { س. کوشه قاپماجه = چوجقلرك هر بری بر کوشه وموقع طوتوب بری بوشده قالمق ویرلرینی دکیشدیررکن هر بری بر کوشه طوتمغه چالیشوب مقتدر اوله‌میانی آچیقده قالمق اوزره اوینادقلری اویون.

قاپوت { س. [فر. Capote] عسکریلرك اوستلك اتوابی، یاغمورلغی.

قاپورطه { س. بج. سفینه داخلنی تنویر ایله هوالاندیرمق وکیروب چیقمغه مخصوص اسکله‌لری آصمق اوزره کوکرته‌لرینه کشاد اولنان آنبار آغزینی ستر ایچون اطرافی جاملی واوزری بشیك اورتوسی کبی قپاقلی ستره و دمیر سفائنده یالکز اسکله آغزلرینی ستر ایچون یاپیلان مضبوط و کروی قپو.

قاپوسقه { س. اتلی لاخنه یمکی. [اصل ترکجه‌ده لاخنه دیمکدر.]

قاپون { س. [یتا.] بج. کمی دمیرینی قولایلقله آتمق ایچون اوزرینه طولاشدیریلان زنجیر پارچه‌سی.

قاپیجی { ص. ١. زورله آلان، غاصب، یغماکر. ٢. اوزاقدن جذب و جلب ایدن، جاذب : نم قاپیجی. || کوکل قاپیجی = دلبر، دلربا.

قات { س. ١. صره، طبقه، بر بری اوستنه موضوع صره‌لرك بهری، آشاغیدن یوقاری‌یه صره‌لره منقسم بر شیئك بهر صره‌سی : یدی قات کوك، یدی

قات یر : بر اوك برنجی، ایکنجی، بشنجی قاتی : بو بنانك بش قاتی واردر : دیواری بر قات طاش بر قات طوغله اوله‌رق یاپدیردم. ٢. بوکلمش بر قماش وسائره‌نك بهر بوکومی : شو قماشی، کاغدی درت قات ایدك، برنجی قاتنی قالدیرك: ایکی قاتلی ایپ. ٣. بوکه، قیرمه، قیریم : چوخه‌نك قات یری. ٤. بردن بوکیلوب قاتلانان اثواب وسائره طاقیمی : بر قات اثواب: ایکی قات چماشیر. ٥. بر مقدارك دیکر مثلی، ضعف: ویردیکنك ایکی، بش قاتنی آلدی؛ بر قات دها چالیشدی = بر او قدر دها : بر قات یاغ ایکی قات صو قوملی. ٦. درجه، مقدار : قات قات = درجه‌درجه، درجات متعدده ایله؛ بیك قات = بیك کره، پك چوق : بو اوندن قات قات، بیك قات ایی اولدی. [قات اندر قات دیمه‌ملی.] || ایکی قات = ١. مضاعف : بوکون دوندن ایکی قات صیجاقدر. ٢. بوکلمش، قنبور : بیچاره اختیار ایکی قات اولمش، ایکی قات یوریوردی. || قرق قات = حیوانات مجتره‌نك معده‌سی.

قات { س. طیورك طاشلری هضم ایدن معده‌لری، قونسه : طاوق قاتی.

قات { ص. ١. سرت، قتی، صلب. ٢. طوکمش، طوکوق. ٣. حیران، متحیر، حیرتندن طوکمش کبی طوران : قات قالدی = طوکه قالدی. || قات قاله = صوك، اك نهایت، آرتق اوته‌سی اولمیان، قطعی، لایتغیر : قات قاله بیك غروشه ویره بیلیر.

قاتالپه { س. آمریقادن کلمه ایری یاپراقلی بر نوع آغاج.

قاتر { مه. قاتر قوتور. با : قتر.

قاتش { س. با : قاتمه.

قاتشدیرمق { فت. بربرینه قاریشدیرمق کیجه‌یی کوندوزه قاتشدیرمق : خلق بر برینه قاتشدیردی؛ قوزیلری قویونلره قاتشدیرماملی.

قاتشمق { فش. بربرینه کیرمك، بربرینه قاریشمق : ایکی سوری قاتشدی؛ خلق بربرینه قاتشدی.

قاتق { قاتقلانمق. با : قاتیق وسائره.

قاتل { ص. عر. ة : قاتله. [« قتل » دن سف.] اولدیرن، هلاك ایدن، موتی موجب اولان : سم قاتل. = سذ. عر. آدم اولدیرن جانی: قاتللرله زندانه آتلدی: قاتل جزایه دوچار اولدی.

قاتلاتمق { فت. قماش واثواب وسائره‌یی برینه قات قات ایتدیروب دوشیرتمك : بو قماشلری کیمه قاتلاته‌جغز : شو اثوابی الی یاقیشیر بر آدمه اصوللە قاتلاتملی.

قاتلاشمق { فل. ناچار قبول ایدوب راضی اولمق.

قاتلامق { فت. ١. قماش وسائره‌یی قات قات بوکمك، بوکه‌رك صارمق، دیوشیرمك : قماشی، اثوابی، چماشیری قاتلامق: کاغدی ایکی‌یه قاتلامق. ٢. ایکی، قات ایتمك، تکرارلامق : چفتی ایکی اوچ کره قاتلامق = تارلایی ایکی، اوچ کره سورمك. ٣. خموری اینجه آچمق، یوفقه یاپمق.

قاتلامه { س. بوکمه، قات قات ایتمه، دیوشیرمه : قاتلامه‌یری = بوکوم یری، قیریم.

قاتلاندیرمق { فت. ١. قیویریم قیویریم وبوکلوم بوکلوم بوکمك. ٢. ناچار رضا ویروب قبول ایتمکه مجبور ایلمك، بالضروره ارضا ایتمك : خسته‌لق بیچاره‌یی اولادندن آیرلمغه‌ده قاتلاندیردی.

قاتلانمق { فل. ١. قات قات اولمق، بوکلمك، اکلمك: بلی قاتلانمش: بوقماش ایی قاتلانش. ٢. ناچار قبول ایتمك، خواه ناخواه رضا ویرمك : انسان اولادیچون هر شیئه قاتلانیر. = فج. بوکلمك، اکلمك: مقوا قیرلمازدن قاتلانماز : ساج زور قاتلانیر.

قاتللك { س. بر آدمك قاتل اولمسی، آدم اولدیرمسی، قتل جنایتی : محکمه‌جه قاتللکی تبین ایتدی.

قاتلمق { فل. التحاق ایتمك، قاریشمق، منضم وملحق اولمق، بر جماعتك ایچنه کیرمك، برابر کیتمك : کاروانه قاتلدی. = فج. قاریشدیرلمق، قونمق، مزج ایدلمك : یاغه صو قاتله‌ماز. — با : قاتیلق.

قاتلمه { س. و :

قاتلیش { س. قاریشمه، التحاق، انضمام : اوبك بزه قاتلمه‌سی، قاتلیشی مناسبتسز ایدی.

قاتمر (س. بر شیئك قات قات او. لمسی، چوق یاپراقلی اولمسی: کمك، چیچك، بورك قاتمری: لباسك قاتمری. = ص. قات قات، چوق یاپراقلی. قاتمرلی: قاتمر چیچك، بورك، لباس.

قاتمرلی (ص. قات قات، متعدد قاتلری وچوق یاپراقلری اولان: قاتمرلی کل، چیچك: قاتمرلی بورك؛ قاتمرلی فستان. || مج. ایکی قات، مضاعف، مبالغه لی: آرتق بو یاکیشك، ادبسزلكك قاتمرلیسی اولدی.

قاتمق (فع. ۱. الحاق، علاوه، ضم ایتمك: اوده آدمنی کاروانه قاتدی: قویونلرینی سوری یه قاتدی. ۲. آلت طرفنه، آرقه سندن کتیرمك، ترديف، ترفیق ایتمك: قافله یه ضبطیه قاتمق. ۳. قاریشدیرمق، مزج، خلط ایتمك، قومق: سرکه یه صو قاتمق. ٤. قاریشدیرمق، قارمه قاریش ایتمك، فساده دوشور. مك: عائلی بر برینه قاندی. ٥. اوکسنه قویوب تعقیب ایتمك: دشمنی اوکسنه قاندی. || کیجه یی کوندوزه قاتمق = کیجه یی ده کوندوز عد واتخاذ ایدوب کیجه کوندوز چالیشمق.

قاتمه (س. قاتمق ایشی. || = ص. قاتلمش، ضم وعلاوه والحاق اولنمش. ملحق، منضم: او صکره دن قاتمه در.

قاتولیك (س. ص. با: قتولیك.

قاتی (قاتیلق، قاتیلاشمق وسائره. با: قتی وسائره.

قاتیش (س. ۱. الحاق، علاوه، ضم. ۲. قاریشدیرمه، مزج، خلط.

قاتیق (س. اتمك ایله برابر یغنیان شیء، اتمکه قاتیلان پنیر و یمك و سائره: قاتیقسز اتمك پك آج اولمدیغه بوغازدن کچمز؛ قاتیق بهاسی = عمله یه و وقتیله عسکره قاتیق بدلی اولهرق ویریلن معین آقچه.

قاتیم (س. قاتمه، قاتیش، قار. یشدیرمه، مزج، ضم و الحاق: قوج قاتیمی = موقتاً آیر. لمش اولان قوجلرك سوری یه قویویرلمسی، قویونلرك چفتلشدیر. لمسی و یونك موسمی؛ قوج قاتیمی فرطونه سی = تشرین ثانی اوائلنده واقع فرطونه.

قاچ (ك. ۱. عدد حقنده سؤاله مخصوصدر: قاچ کشی؟ قاچ قویون؟ قاچ کون؟ | مقدار سؤالنده ایسه «نه قدر» قوللانیلیر: نه قدر صو؟ نه قدر یاغ؟ کبی. | ۲. سؤال انکاری صوره نده کثرت ومبالغه یه دلالت ایدر: قاچ کره سویلدم! قاچ آغاج دیکه جکز! یعنی چوق سویلدم، چوق آغاج دیکدك. || بر قاچ = بعض، بر مقدار، بر طاقم، غیر معین ومع هذا متعدد بر عدده دلالت ایدر: بر قاچ کشی کلدی: بر قاچ کره کیتدم. || قاچه = نه مبلغ مقابلنده، نه فیاتله: بونی قاچه ویربورسکز؟ قاچه آلدیکز؟ || قاچه آلیرم = نجه اهمیتی می اولور؟

قاچ (س. | اصل «قاچق» امر صیغه سی اولوب، تعبیر آتیده مستعملدر: | قاچ کوچ = نا محرملك: بر اوده قاچ کوچ اولمامق ایچون پیانجی بولنماملی.

قاچاق (ص. ۱. قاچش، فراری: عسکر قاچاغی. ۲. قاچیرلمش، کومروك ویا رسم ویرمه. مك ایچون کیزلیدن ادخال و فروخت اولنان: قاچاق مال؛ قاچاق توتون.

قاچاق (س. «قاب» لفتنه اتباع اولنور: قاب قاچاق = اوانی وادوات، چناق چوملك.

قاچاقلق (س. ۱. فرار، فرا. ریلك: عسکردن قاچاقلغی خبر آلنوب توقیف اولنمسی. ۲. کومروکدن ویا رسمدن قاچیرلمش اولمه: بو توتون قاچاقلغی یلیدر.

قاچان (یاخود قچان. ك. ظز. ۱. زماندن سؤاله مخصوص اولوب الیوم لسان ادبیدن متجاوزدر، نه وقت: قاچان کلدی؟ ۲. بر حدثك زمان وقوعنی تعیینه یارایوب کذلك متروکدر، او وقتکه، نه وقتکه، وقتاکه: قاچان حجاج عودت ایتدیلر.

قاچر (ك. مشابه ومشترك او. لان متعدد شیئلردن بهر. یندن عددینی سؤاله مخصوصدر، هر بری نه قدر: بو کیلرقاچر اولیدر؟ سزده طابورلر قاچر بولوکدن مرکبدر. || قاچره، قاچردن = هر بری نه فیاتله، نه قیمت مقابلنده: بو طاوقلری قاچره آلدیکز؟ بو حیوانلر سزه قاچردن مال اولدی.

قاچرتمق (فع. ۱. باشقه سی وا. سطه سیله فرار ایتدر.

یرمك : محافظه‌سنه مأمور او-
لانلرك كوكلنی ایده‌رك كندیسنی
قاچرتدیلر. ۲. كومروك و رسم
ویرمكسزین كچیرتمك، كیزلیجه
ادخال و یا اخراج ایتدیرمك :
رنجبرلرینه توتون قاچرتیور. ۳.
دقتسزلكله كچیرتمك، فوت ایتد-
یرمك : سز بنم ذهنمی مشغول
ایده‌رك آغزمدن بر سوز قا-
چرتدیكز.

قاچرلمَق { فج. ۱. فرار ایتدیر-
لمك، دیكری واسطه-
سیله فراره سوق اولنمق :
محبسده ایكن بعض همپالری
طرفندن قاچرلدی. ۲. كومروك
ویا رسم ویرمه‌مك اوزره كیز-
لیدن كچیرلمك، قاچرمه ایدلمك :
كومروكدن مال قاچیرلمامق ایچون
بر تدبیر لازم. ۳. دقتسزلكله
قورتلوب فوت ایدلمك : فرصت
قاچرلدی.

قاچرمَق { فت. ۱. فرار ایتدیر-
مك : حبسخانه‌دن آدم
قاچرمق بیوك بر قباحتدر. ۲.
كومروك و رسم ویرمكسزین
كیزلیجه مال كچیرمك، ادخال
ویا اخراج ایتمك : كومروكدن
مال قاچرمق؛ توتون قاچرمق.
۳. دقتسزلكله وغفلتله سویلمك :
بر سوز قاچردی. ٤. فوت
ایتمك : فرصتی قاچردق. ٥.
قاچمغه مجبور ایتمك : نهایت
كندیسنی قاچردق. ٦. نامحرم
طوتمق، كوسترمه‌مك، مستوره
كزدیرمك : قاریسنی بندن قاچر-
یور: قیزینی اون یاشنده ایكن
قاچردی. || آلته قاچرمق =
اوستنه ایتمك. || اوجنی آلته
قاچرمق = افلاس ایتمك. || طادی
قاچرمق = طادسزلق ایتمك،
جان صیقمق. || عقلنی قاچرمق =
چلدیرمق. || قیز قاچیرمق = بالاخره
ازدواج ایتمك اوزره بر قیزی
ولیسنك خانه‌سندن آشیرمق
فعل مكروهی.

قاچرمه { س. كومروك ورسمنی
ویرمكسزین كیزلیجه
مال امراری : قاچرمه‌نك جزاسی
واردر. = ص. كومروك و
رسم ویرمكسزین كچیریلن، قا-
چاق : قاچرمه مال : قاچرمه
توتون.

قاچرمه‌جی { س. مال قاچران،
قاچاقجی.

قاچرۆله { س. [ایتا.] آلافرانغه
صاپلی یمك تنجره‌سی.

قاچش { س. قاچمق ایشی، فرار.

قاچشمَق { فش. بردن طاغیلوب
هر بری بر طرفه
كیتمك، بردن طاغیلوب پریشان
اولمق.

قاچقین { ص. قاچمش، قاچاق،
فراری، دشمنه قاچان.

قاچلق { ص. قاچ غروش وسائره
قیمتنده ویا قاچ آرشین
وسائره بوینده یاخود قاچ عدد-
دن مركب : قاچلق قماش،
قاچلق دیرك، قاچلق كاغد.

قاچلمَق { فج. فرار اجرا اولنمق
ویا ممكن اولمق : اورا-
دن قاچله‌ماز: كوندوزین قاچلیرمی؟

قاچلی { ص. قاچ جزءدن مركب
ویا قاچ عدد وبكك وسا-
ئره‌سی اولان : الكزده‌كی كاغد
قاچلیدر؟

قاچمَق { فل. ۱. فرار ایتمك،
كیزلیدن كیتمك : حبسخا-
نه‌دن قاچدی؛ عسكرن بر قاچ نفر
قاچمش ؛ فلانك كوله‌سی قاچدی.
۲. خبرسز صاوشوب كیتمك :
یانمده ایدی نه وقت قاچدی
كوره‌مدم. ۳. قوشوب سرعتله
كیتمك : كوپكلرك قورقوسندن
بر قاچیوردی كه. ٤. چكنمك،
اجتناب ایتمك، دریغ همت ایدوب
قاریشمق ایستمه‌مك : بن خدمتدن
معاونتدن قاچمام لكن المدن
كلمیور: مصرفدن قاچیور. ٥.
نامحرمه كورینمه‌مك، اورتنمك،
تستر ایتمك : قیزی بوسنه قاچمغه
باشلادی، بندن قاچمیور. ٦.
زائل اولمق : كیفم قاچدی. ۷.
كیرمك، نفوذ ایتمك : قولاغمه
صو، پیره قاچدی. ۸. براز بر
طرفه كلمك : چربی ایپنی آل
صاغه قاچ. || آغزدن قاچمق =
دقتسزلكله سویلنمك : آغزمدن
بر سوز قاچدی. || سنجاغه قاچمق =
كمی طریق سیرندن صاغ طرفه،
صالمق: اسكله‌یه قاچمق = صول
طرفه صالمق.

قاچمه { س. قاچمق ایشی. با :
قاچمق.

قاچنجی { ص. قاچ درجه‌ده بو-
لنان : بو آی سنه‌نك
قاچنجی آییدر؟ آیك قاچنجی
كونی كیده‌جكز؟

قاچنمَق { فل. چكنمك، اجتناب
ایتمك. دریغ همت
ایتمك : او آدم بو یولده خدمتدن
قاچنماز.

قاچه‌مَق { س. ۱. فرار ایدر
كبی طاورانمه : قاچه-
مق كوسترمك. ۲. ایشه كیتمه-
یش، تعطیل : او آره‌صره قاچه-

مق ایدیور. ۳. بهانه، وسیله، عذر: بر قاچه‌مق یولی بولمق. ٤. قاچه‌جق یر، ملجأ، ملاذ. ٥. مرعالرده حیوان ملجئی، کوچك آغیل. ٦. چوبانلرك یاپدقلری خاشلانمش مصر او. نندن عبارت بر نوع مامالیغه.

قاچپرمَق { با: قاچرمق.

قاچیش { قاچیشمق. با: قاچش وسائره.

قاچیق { صه. ۱. بر یانه چارپلش، چارپیق. ۲. عقلی باشندن قاچش، دلیشمن، صاوروق: قاچیقدر سویلدیکنی بیلمز.

قاچیقلق { سه. دلیلك، دلیشملك، صاوروقلق.

قادانه { سه. (یونا. Catena) وقتیله کورکه ویریلن اسرانك آیاغنه اوریلان زنجیرلی حلقه، پرانغه. — با: قطانه.

قادِر { صه. عر. (« قدرة » دن سغه.) قدرت وقوت صاحبی، مقتدر: بن بو ایشه قادر دکلم؛ اوکا کیم قادر اولهبیلیر؟ جناب حق هرشیئه قادردر.

قادرغه { سه. (یو. Κάτεργον) بحه. اسکی بر نوع جنك کمیسی که اقتضاسنه کوره هم یلکن هم کورکه چکیلیر و هر کورکنی بوکا محکوم درت مجرمه چکدیررلردی؛ قادرغه لیمانی = وقتیله سفن حربیه‌نك لنکر انداز اولدیغی لیمان. || قادرغه بالینی = بالینه و قیطس دینلن جسیم حیوان بحری.

قادِری { صه. عر. ؤ: قادریه. طرق عالیه‌دن قطب العارفین عبدالقادر کیلانی حضرلرینه منسوب بولنان طریقه منسوب ومتعلق: طریق قادری؛ طریقت قادریه. = سه. طریقت مذکوره‌یه منسوب آدم: قادریلر، قادری درویشی، قادری درکاهی.

قادِمه { سه. عر. ایلری قره غول، مقدمة الجیش.

قادین { سه. (اصلی: امر ایتمك دیمك اولان «قادامق» دن «قادون»، معربی: خاتون) ۱. کبار قاریسی، خانم، ستی، بانو: قادین افندی؛ بیوك قادین. ۲. پادشاهان عظام حضراتنك حرم محترملری: قادین افندی حضرتلری. ۳. اناث. نسا طائفه‌سی: قادینلره مخصوص صالون؛ قادینلرك یری آیریدر. ٤. خانمدن دون اولهرق تشریف عنوانی: کهیا (کتخدا) قادین، آشجی قادین، باجی قادین. || قادین بوتی = یومورطه‌یه بولانمش پرنجلی وقیمه‌لی بر جنس کوفته، کوکر. جین بوتی. || قادین طوزلغی = بر جنس نبات، انبرباریس. || قادین قادینجق = تربه‌لی طوپلی ومدیره. قادین. || قادین کوبکی = برجنس خورلی طاتلی. || قادین نینه = بیوك والده ویا قاین والده؛ ومج. سوز ویا حرکتی قادین نینه‌لر کبی رخاوتکارانه اولان آدم.

قادینجق { سه. کوچك قادین. || قادین قادینجق. با: قادین.

قادینجه { صه. حه. قادینلر طرز و اصولنده: قادینجه قوتیشیور لردی؛ قادینجه بعض ایشلری وار ایدی.

قادینلق { سه. ۱. قادین اولمق خصوصی: قادینلق نه زور ایشدر. ۲. بحق: قادین اولمق خصوصی: کرکی کبی قادینلق نه‌در بیلمز.

قاذورات { سث. جه. عر. (فد: «قاذوره» اسانمزده قوللانلماز) پیسلك، نجاست، فضلات.

قار { سه. قیشین طوکمش حالنده مدت پرده بریکوب قالان یاغمور، ثلج، برف: قار یاغمق؛ قار طوتمق = یاغنجه اریمیوب پرده بریکمك: هوا قار یاپمق، قاره دونمك = قار یاغه‌یرمق. — فوق العاده بیاضدن کنایه اولور: قار کبی. || مج. قاردن آرسلان = قاردن یاپدقلری آرسلان هیکلی کبی وجودلی وکوستریشلی ده اقتدارسز آدم. || قارچیفری = قارده آجلیش‌یکید. || قار حلواسی = قار ایله قاریشیق یکمز. || قارطوپی = ۱. قاری یووارلاته‌رق یاپدقلری بیوك یغین. ۲. اوریشوب اوینامق ایچون الده صیقه‌رق طوپ یاپدقلری بر آوچ قار. ۳. بر جنس بیاض وسمیزجه شخص ویا چوجق. || قار قوشی = بر جنس قیرلا یغیج. || قار قوپوسی = یاز ایچون قار بریکدیروب صاقلادقلری مخزن. || قار یاغمشی = اوستنه قار یاغمش کبی بیاض بکنکلی (طاقق وسائره).

قار { سند. عر. کیر. قره ساقز، زفت.

قارا { قارارمق و سائره. || : قره، قرارمق وسائره.

قارابینه { س. با : قرابینه.

قارامندوله { س. بر نوع بویالی پارلاق کندیرلری که یوتین یوزی دخی اولور. = ص. بوزدن معمول : قارا. مندوله یوتین.

قاربون { س. [لا. Carbon] کیر. انجار ونباتاتده چوق بولنور برعنصرکه حامضی حیوا. ناتی بوغار، فحم.

قاربون { س. [روسجه‌دن] رو. سیه‌نك تقریباً اون درت غروش قیمتنده برکومش سکه‌سی.

قارپوز { س. ۱. قاؤنه مشابه واو بیوکلکده اولەرق فقط دها مدور وایچی اکثریا قرمزی وبك سولی اولان معروف میوه، بطیخ، هندوانه. قاؤنله برابر ایکیسنه مشترکاً بوستان دخی دیرلر : قاؤن قارپوز دیکمك، یتیشدیرمك؛ دیب قارپوزی تخماغی؛ قرابیه قارپوز = پك کوچك. ۲. قارپوز کبی مدور شی‌ء : اکرك قارپوزی؛ لامبه قارپوزی = ایشیغنی تعدیل ایدن یوزلی جامدن کره. || ابو. جهل قارپوزی = غایت آجی قارپو. زمسی برمیوه، حنظل. || آیاغنك آلتنه قارپوز قبوغی قومق = قاپدیرمق، مکر وحیله ایله مو. قعدندن دوشورمك.

قارپوزجی { س. قارپوز صاتان آدم.

قارت { ص. ۱. تازه‌لکی کچمش، قنیلاشمش : قارت خیار، بامیه. ۲. تازه‌لکی وکنجلك طرا. وتی زائل اولمش، بیوك، چکین: کابن پك قارت کوربنیور: قارت آدم.

قارت { یاخارت. مه. سرت برشیئی ایصیرپرکن ویا قبا قبا قاشنیرکن ایشیدیلن سسی تصویر وتقلید ایدر : اینه برخیار آلمش قارت قارت ایصیروب طورییور. دی؛ قارت قارت قاشینمق نه‌قدر عایب.

قارت { یاخود قارت ویزیت. س. [فر. Carte de visite = زیارت کاغدی] هرکسك اسم وعنوان ومحل اقامتی یازیلی بو. لنان اینجه مقوی پارچه‌سی که زیارتنه کیدوب بولەمدیغی آدمك اوینه براغیلیر، و بعض احواله کندیسنه بدل اولەرق کوندریلیر وسائر خصوصاتده قوللانیلیر. [زیارت کاغدی دیمك دها ایییدر. عربلر طاقة الزیارة دیورلر.]

قارتال { با : قرتال.

قارتالمق { فل. با : قارتلامق.

قارتل { س. مج. فلکزده قوللا نیلان اوفاق صو مانجانه‌سی.

قارتلاشمق { فل. و :

قارتلامق { فعل. ۱. تازه‌لکی کچوب قارت وسرت اولمق : یوصلاته‌لقلر، بو بامیه‌لر قارتلاشمش، قارتلامش. [قار. تاملق صورتی اسکیشه‌در.] ۲. کنجلك طراوتی کچمك، بیومك، کچکین اولمق : اوقادین یاشلی دکلسه‌ده چابوق قارتلاشمش، قارتلامش.

قارتلق { س. تازه‌لکی کچوب سرتلشمش اولان سبزه ومیوه یاخود کنجلك حالی : بو صلاته‌لغك، بامیه‌نك قارتلغی؛ کلبنك برآز قارتلغی اولسه کوزللکنه دیه‌جك یوقدر.

قاروتوق { س. طوپراق طیرمیغی، بیوك تارله طراغی، کوچك سورکو.

قارته { س. [یتا.] با : قارت (قارت ویزیت).

قارته‌داق { با خارته‌داق. مه. سرت برشیء ایصیر. معنی تقلیدوتصویر ایدر : الندەکی المانی قارته‌داق ایصیردی.

قارجی { س. یازین قار صاتان آدم.

قارچ { س. ایری برجنس منطار.

قارچغار { س. برموسیقی مقامی.

قارخانه { س. یاز ایچون قار صاقلایوب صاتدقلری محل.

قارساق { یاخود قارصاق. س. تیلکی‌یه بکزر قارنی بیاض برجنس حیوان که پوستی کورك اولور، فر. Chien du Bengale : آفریقا قارساغی = فنك، طرابلس تیلکیسی، فر. Corsac.

قارش { س. ص. مد. قارشیق، مشوش : قارمه قارش، قارش مورش = پك مشوش.

[یالکز بو تعبیراتده مستعملدر.]

قارش { س. با : قاریش.

قارشان { ص. ١. اختلاط وامتزاج ایدن، مختلط، ممتزج. ٢. مداخله ایدن، مداخله‌جی : سزك ایشکزه قارشان یوقدر : ایشمه قارشان اولمدی.

قارشدیران { ص. ١. مزج و خلط ایدوب آلت اوست ایلین : بواشیایی، بوکتابلری بویله قارشدیران کیمدر. ٢. فساد ونفاق قویان، القاآتده بولنان : آرالری ایی ایدی شمدی البته برقارشدیران واردر. = س. ایکی نهرك برلشوب قارشدقلری یر، قاوشاق، قویار، فر. Confluent.

قارشدیرلمق { فج. ١. مزج، خلط ایدلمك، آلت اوست اولنمق : خرج آره صره قارشدیرلمق اقتضا ایدر. ٢. تشویش وتحریك اولنمق، افساد ایدلمك : چوجقلر درسلریله مشغول اولوب راحت طورورکن بر یارامز چوجغك ایچلرینه کیرمسیله جمله‌سی قارشدیرلدی.

قارشدیرمق { فت. ١. مزج و خلط ایتمك، آلت اوست ایتمك : سوتله یومورطه‌یی قارشدیرمق؛ صیوا خرجنی ایچه قارشدیرملی. ٢. تشویش وتحریك ایتمك، افساد ایتمك : او فنا بر آدمدر هرکسی بربرینه قارشدیردی. ٣. نظام وترتیبی بوزمق، قارمه قاریش ایتمك : بنم کتابلرمی کیمسه قارشدیرماسون : بوکاغدلری کیم قارشدیردی؟ ٤. برندن بحث ایتمك، بر ایشه ویا سوزه صوقمق، ذی‌مدخل ایتمك : رجا ایدرم بنی قارشدیرماسون؛ ایشك ایچنه او بیچاره‌یی‌ده قارشدیرمشلر.

قارشدیریجی { ص. فسادونفاق قویان، اورته‌لغی بربرینه قتان، مفسد، منافق.

قارشلمق { فج. مداخله اولنمق : اللهك ایشلرینه قارشلماز.

قارشمق { فل. ١. مزج وخلط اولنمق، آلت اوست اولمق، اختلاط وامتزاج ایتمك. برلشمك : یاغ ایله صو قارشماز : یومورطه ایله سوت قارشدی. ٢. قارمه قارش اولمق، نظام وترتیبی بوزلمق : بوکاغدلر پك قارشمش؛ صاچلری قارشمش زور آیریله‌جقدر. ٣. بربرینه کیرمك. فساد ونفاقه دوشمك. ٤. مداخله ایتمك، طرف آلمق، ایشك ایچنه صوقلمق : اوده کلوب قارشدی؛ بن هیچ قارشمیوب اوزاقدن باقدم؛ بن قارشمام نه ایسترسه‌کز یاپك. ٥. بولانمق : معدمم قارشدی. ٦. برلشمك، ایکی نهرك صویی براولمق، بری دیکرینه دوکلمك : یشیل ایرماق قزیل ایرماغه قارشیر. ٧. باقمق، اداره ایتمك، اداره‌سی کندیسنه عائد اولمق اداره‌سندن مسئول اولمق : فراغ وانتقال ایشلرینه دفتر خاقانی نظارتی قارشیر : وقوعات ضبطیه‌یه بلدیه قارشماز : درامه سنجاغنه سلانیك ولایتی قارشیر.

قارشمه { س. قارشمق ایشی. با : قارشمق.

قارشو { قارشولق، قارشولامق وسائره. با : قارشی وسائره.

قارشی { س. بر شیئك مقابلنده بولنان یر ویا شیء، مقابل، حذا، محاذی محل : اوك قارشیسی؛ طاغك قارشیسی؛ آتشك قارشیسنده؛ پنجره‌نك قارشیسنده. = ص. ١. بر شیئك یوزی وجبهه‌سی مقابلنده بولنان : اوم میدانه قارشیدر؛ قارشی یاقه؛ قارشی محله. ٢. بربنك علیهنده بولنان، ضد، مخالف : بومعامله تربیه‌یه قارشیدر؛ انسانیته قارشی برحرکتده بولندی. = ح. ظم. ١. مقابلنده، یوز وجبهه حذاسنده : میدانه قارشی اوتوریور؛ قارشی کچدی؛ قارشی چیقدی. ٢. خلافنده، عکسنه، ضدینه : کندیسی بکا قارشی چالیشیور : کندی منافعنه قارشی سویلیور. || ظم. اوله‌رق اکثریا حروف الصاقله ویا مفعول الیه صورتنده قوللانیلیر : قارشیده طورمق، قارشی‌یه چیقمق، قارشیدن کچمك : قارشیمه، قارشیکزه چیقدی. = ظز. طوغری، تقریباً. صولرنده : اقشامه قارشی کلك : صباحه قارشی بر سرینلك چیقدی. || قارشی چیقمق = ١. استقبال ایتمك. ٢. مخالفت ایتمك، طیانمق. || قارشی طورمق، قومق، کلمك = مخالفت ایتمك، علیهنده بولنمق. || قارشی قارشی‌یه = تمامیله حذاسنده، مقابلنده، مواجهه‌سنده. [« قار-

شی بقارشی » دیمه‌ملی.) || یوزه قارشی = مواجهه‌ده، روبرو، وجاهاً.

قارشیق (ص. ۱. قارشمش، ممزوج، مخلوط، مختلط، مختلف شیلرلدن ویا نوعلردن مرکب: قارشیق اون؛ قارشیق چیچکلر؛ سوت ایله یومورطه قارشیق. ۲. خالص وصاف اولیان، حیله ویا عادی جنسی قارشدیرلمش: قارشیق صو، یاغ. ۳. بربرینه کچمش، قارمه قارش، مشوش: قارشیق صاچ، ایپلك، ایپلیك. ٤. ترتیبسز، انتظامسز، نظامسز: بو کاغدلر، بو کتابلر پك قارشیق. ٥. مشوش، مغلق، آکلاشلماز: قارشیق ایش؛ قارشیق یازی. ٦. جنلر ایله اختلاط ایتمش.

قارشیقلق (س. ۱. عدم انتظام، نظامسزلق، ترتیبسزلك: بو اوده دائما بر قارشیقلق واردر. ۲. فساد، شورش، فتنه، اسایش ضدی: چینده یئه بر قارشیقلق ظهور ایتمش.

قارشیلاشدیرلمق (فع. ۱. مقابله ایدملك: بو کاغد مسوده‌سیله قارشیلاشدیرلدی می؟ ۲. موازنه ایدملك: آله جغمله ویره جکم قارشیلاشدیرلسون که مطلوبم اولوب اولمدیغی آکلاشلسون.

قارشیلاشدیرمق (فت. ۱. مقابله ایتمك: تبییض اولنمش کاغدی مسوده سیله قارشیلاشدیرملی. ۲. موازنه ایتمك: وارداته مصارفی قارشیلاشدیردیلر.

قارشیلاشمق (فش. ۱. قارشی قارشیه کلمك، یوز یوزه کلمك، روبرو اولمق، مواجهه اولنمق. ۲. بوی او لچشمك، مبارزه ایتمك. ۳. حسابی موازنه وتقابل ایتدیروب اودشمك: اونکله قارشیلاشدق.

قارشیلامق (فت. ۱. قارشیسنه ایتمك: مسافرلری قارشیلامغه کیتدی: کندیسنی صوقاق قپوسندن قارشیلادی. ۲. قارشی وسرت جواب ویرمك. قارشی طورمق، دیك کلمك: انسان کندیسندن بیوکنی حقسز بیله اولسه اوبله قارشیلاماملیدر. ۳. وقوع بولمجق بر سؤالی بر جواب ایله دفع ایتمك: بکا او سؤالی صورمه جغنی بیلدیکمدن سویلدیکم جواب ایله قارشیلادم.

قارشیلق (س. ۱. برمعامله یه مقابل اوزره ایدیلن معامله، بدل، عوض، مقابله بالمثل، پاداش، مکافاة: انسان ایتدیکی ایپلکك البته قارشیلغنی کورمك ایستر: بنم سزه اولان خدمتلرمك قارشیلغی بومیدر؟ ۲. جواب، اعتراض، تعریض، رد: انسان حقلی ده اولسه بیوکنه قارشیلق ویرمه‌ملیدر. ۳. بر مصرفه تخصیص اولنمش ایراد وتأمینات فر. Crédit garantie: بو تعمیرات تك قارشیلغی وارمیدر؟ قارشیلغی بولمازدن هیچ بر مصرفه کیریشمه‌ملی.

قارشیلقلی (ص. ۱. مقابلنده مثلی اولان، ایکی طرفدن مقابلة ایدیلن: قارشیلقلی محبت؛ قارشیلقلی یاردیم. ۲. قارشی قارشیه اولان، بری دیکرینك قارشیسنده اولمق اوزره ایکی جهتلی، ایکی طرفلی اولان: بو باغچه‌نك قارشیلقلی قپولری واردر: قارشیلقلی صالونلر، قنابه‌لر؛ مثنیه ترجمه‌سی قارشیلقلی برکتاب. ۳. جوابلی: قارشیلقلی مکتوب.

قارصاق (س. بك: قارساق.

قارصمق (فت. آلته اوروب یاتیرمق، چیکمك. مر.

قارغشه (س. نزاع، فتنه، شور ش.

قارغشه‌لق (س. فتنه، آشوب، فساد، غاوغا: برکونه قارغشه‌لق وقوعنه میدان ویرمدی: قارغشه لغك اوکنی آلملی.

قارغه (س. طاؤقدن کوچورك معروف برسیاه قوش که لاشه پر وتخملری یردن چیقار. مفله زراعتنه مضردر، غراب، زاغ: آلاقارغه = بو قوشك سیاهله قورشونی رنکنده او. لان بر جنسی، غراب البین. || اصلاق قارغه = مسکین قاری. || قارغه بورن = تل بوکدکاری برنوع قیصاج. || قارغه بوکن = هندکان بر متی جوز. || قارغه درنکی = خذله جمیتی. || قارغه‌دان = غایت یومشاق قابوقلی بادم. || قارغه دولکی = ابو جهل قارپوزی تخمی. || کستانه‌قارغه‌سی = قارغه‌نك اکله صالح برجنسی.

قارغه‌جق { س. كوچك قارغه. || قارغه‌جق بورغه‌جق = ١. القباى عربينك اك نهايتنه بوش قالان بر خانه‌يى طولديرمق ايچون قونيلان اويديرمه برشكل. ٢. غايت فنا عجمى يازيسى.

قارغه‌بورينه { س. بح. اسقار. موزلرك سطح خارجيسنك و بوكا مماثل شيئلرك چاليمى.

قارغى { س. اوجى دميرلى خفيف كوندر، اوزون مزراق، رمح، نيزه: قارغى اوينامق، صانجمق.

قارغيش { س. لعنت، لعنتله، نفرين، بددعا، ايلنج. مر.

قارغيلق { س. فشنك قامشلرينك مربوط بولندقلرى مشين قوشاق، فشنكلك.

قارغيمق { فت. لعنتلمك، لعنت و نفرين اوقومق. مر.

قارغين { س. برنوع بيوك رنده.

قارلق { س. صو وشربت وسائره‌يى صوئوتمغه مخصوص اوله‌رق اورته‌سنده قار وضعنه مخصوص يرى اولان قابكه حصيرلى جامدن يا باقيردن ويا بللور وسائره‌دن اولور: قارلقده صو قالمامش.

قارلى { ص. ١. قارى اولان، قارى حاوى، قارله مستور: قارلى طاغلر. ٢. قار ياغديرمغه مائل ومساعد: قارلى هوا.

قارماشديرمق { فت. ١. گيوه‌لهمك. ٢. چالقانمق، آلت اوست ايتمك.

قارماشمق { فل. چالقانمق، آلت اوست اولمق.

قارمق { فت. ١. صوقمق، كيرديرمك، طالديرمق، باتيرمق: قاره‌ييره قاره‌يم. ٢. دوكمك، اراقه ايتمك. مر.

قارموق { س. بيوك قنجه.

قارمه { س. قارمه قارش، قارمه قارشيق = پك مشوش، زياده سيله بربرينه كچمش، نظامسز، ترتيبسز. [يالكز بو ايكى تعبيرده قوللانيلير.]

قارميق { س. چاى آغزنده باليقجى سدى.

قارن { س. ١. انسان وحيوانك بلدن باجاقلرك محل التصاقنه قدر ممتد اولوب معده ايله باغرصاقلرى وبوبركارله مثانه‌يى واناثده رحمى حاوى اولان جوفى، بطن، شكم: قارنى شيش: قارن آغريمق: قارن آجيقمق: قارن طويمق. ٢. هرشيئك جوفى، بوش محلى: كمينك قارنى: ايكى كمى قارن قارنه كلمك = يان يانه بيتشيك طورمق. ٣. رحم: بنى طقوز آى قارننده طاشيان والدهم: برقارندن متولد برادرلر. ٤. ايچ، باطن: هركسك قارننده كينى الله بيلير. ٥. بعض حرفلرك ايچى: جيمك قارنى. [ن وص كبيلرك كينه «كاسه» دينير.] قارن آغريسى = ١. وجع بطن، صانجى. ٢. [عو. زبانزدى: قارنانسى] شتم وبددعا تعبيرى اولوب سسلنن وچاغروب باغران آدمه جواباً ايراد اولنور. || آج قارننه = آج ايكن، برشئ يمزدن. || قارنى بورننده = طقوز آيلق حامل، وضع حملى تقرب ايتمش (قادين). || قارنى ككيش = متحمل، صبور. || جيم قارننده بر نقطه = جاهل، امى، نادان. || قارنى ياريق = ١. بوغا پتراغنك تخمى، بذر قطونا، فر. Psyllium. ٢. اورته‌دن يارلمش وايچنه قييمه قونمش باطليجان يمكى.

«قارين» يازلمسى غلط فاحشدر؛ زيرا، قارنم وقارنى كبى تركيباتدن آكلاشلديغى اوزره، اصل «ر» ساكن اولوب، مجرد اجتماع ساكنين دفعيچون، صاغر وآنجق طوييلور بركسره ايله تحريك اولنور. بورن، آغز، فورن، آلن وامثالى‌ده بويله‌در.

قارنجه { س. با: قارينجه.

قارنداش { س. [برقارندن چيقمش، قارن شريكى. زبانزدى: قارداش. «قردش» ديمه‌دن ويازمه‌دن اجتناب ايتملى.] ١. بر بابا آنا ويا خود يالكز بر بابا ويا آنادن متولد ذكور واناث بربرلرينه نسبتله، برادر، دادر، همشيره، اخ، اخت: قارنداشم: بز بش قارنداشز. ٢. اش، اقران، چفت: ايكى قارنداش، بش قارينداش = طاغ وسائره اسملرى. || آخرت قارنداشى = ابوينك اوغللغى، اوغللغه قبول ايتدكارى آدم. || اوز قارنداش = آنا بابا بر برادر ويا همشيره. || اوگى قارنداش = اوگى والده ويا پدرك اولادى. || بش قارنداش = مج. توقات.

|| بیوك قارنداش = آغابك، تق. اسی. || سوت قاریندا‌ش = برادر رضاعی. || قارنداش قانی = بر جنس نبات، دم اخوین، دم الثعبان، خون سیاوشان. || قان قارنداشی = غایت صمیمی دوست. || قیز قارنداش = قارنداشك دیشیسی، اخت، همشیره، خواهر. || کوچك قارنداش = تق. انی.

قارنداشجه { ص. قارنداشه یاقیشیر، برادرانه: قارنداشجه معامله، محبت. = ح. قارنداش کبی، برادرانه: سکا قارنداشجه سویلیه‌یم: کل قارنداشجه قونیشه‌لم. [قارنداشجه‌سنه دخی دینیر.]

قارنداشلامق { فل. فدان کوکدن فلیزلر سوروب آزمق.

قارنداشلق { س. ١. قارنداشلر آره‌سنده‌کی قرابت ومناسبت، برادرلك، همشیره‌لك، اخوت: قارنداشلق اك یاقین قرابتدر. ٢. مج. محبت، دوستلق، مخالصت: کندیسیله اولان قارنداشلغمزه خلل کتیرمك ایستدیلر.

قارندی { س. مج. ١. آنافور صولرینه قاریشان آقندینك حاصل ایتدیکی چورتی. ٢. برطاغ ویا سائر مانع حیلولتیله روزکارك کسلدیکی محلده‌کی سکون.

قارنلامق { فل. مج. (کمیلر) قارن قارنه کلمك، یان یانه کلوب تماس ایتمك: واپور ریختمه قارنلامشیدی.

قارنلی { ص. ١. قارنی بیوك، قارنی شیش، شیشمان: قارنلی آدم، آت. ٢. ایچی ککیش، جوفی بول: قارنلی شیشه.

قارنمق { فل. ایکی یانه صاللانوب قارشمق.

قاروچه { س. [فر. Carosse دن] برنوع آرابه.

قاروره { سث. عر. ١. شیشه‌دن قاب، پول شیشه وعلی الخصوص عملیات کیمیویه‌ده استعمال اولنانی. ٢. خسته‌لرك ادرارینی حفظ ومعاینه‌یه مخصوص شیشه، اوردك.

قارومق { فت. با: قارمق.

قارون { سخ. بنی اسرائیلده کثرت مال وثروتله مشهور بر آدم. || مج. پك زنکین: قارون کسلدی: مال قارون اولسه توکنیر. || قارون اوتی = هندستاندن کلیر بر نبات، فر. Acore.

قاره { ص. با: قره.

قاری { س. ١. زوجه، حلیله: فلانك قاریسی: قاری قوجه = زوجین؛ قاری قوجه غاوغاسی = زوجین آره‌سنده‌کی قیصقانجلق نزاعی؛ قاری قوجه اولمق = اولنمك: قاری قوجه آیرلمق = طلاق. ٢. انسانك دیشیسی، مرئه، زن، نسا طائفه‌سندن: قاریلر حمامی؛ چماشیرجی قاری؛ آشجی قاری. [حرمت مرام اولندقده قادین دینلیر.] || چهارشنبه قاریسی. ١. اوماجی، سحرباز. ٢. مج. صاچلری دوکوك وبربرینه قاریشمش اوستی باشی انتظامسز قادین. || قاریلر حمامی = مج. غایت کورلتیلی یر. || قاری دوزنی = قادین خدعه‌سی. | قوجه قاری = یاشلی قاری، عجوز، پیره زن: قوجه قاری مصالی، علاجی. || قوجه قاری صوئوغی = برد عجوز.

اصل ترکی قدیمده «اختیار» معناسیله صفتدر. زوجین بربرینه اختیار دیمك هولسانده معتاد اولدیغندن، ینه بومعناده اولان «قوجه» زوج معناسنی آلدیغی کبی، بولغت ده زوجه معناسنی آلوب، بعده علی الاطلاق مرئه و زن معناسیله قوللانلمشدر.

قارئ { ص. سذ. عر. جم: قارئین، قراء. [«قرائة» دن سف.] ١. اوقویان، مطالعه ایدن، ارباب مطالعه: قارئین کرامه خطاباً بلیغ بر مقدمه یازمش. ٢. قرآن کریمی علم قرائت اصول وقاعده‌سنجه و تجویدله اوقومغی بیان آدم: مشاهیر قراءدن برذات. [برنجی معناده برنجی، وایکنجی معناده ایکنجی جمعی قوللانیلیر.]

قاریش { س. آچیق الك باش پارمغی اوجندن سرچه پارمغی اوجنه قدر اولان مسافه‌که اولچی کبی قوللانیلیر، شبر: اوچ قاریش بر آرشین اعتبار اولنور. || برقاریش = قیصه‌لقدن کنایه: بر قاریش بوییله. || قاریش قاریش = قاریشله اولچر کبی هرطرفی تفصیلاً: بن آنا طولی بی قاریش قاریش بیلیرم، قاریش قاریش کزدم.

قاریش { قاریشمق، قاریشیق و سائره. با: قارش وسائره.

قاریشلامق { فت. قاریشله اولچمك. || آلن

قاریشلامق = ۱. تحسین وپسند ایتمك، آفرین اوقومق. ۲. میدان اوقومق: بونی یاپه بیله‌جك آدمك آلتنی قاریشلارم.

قاریق { س. قاره باقمقدن حاصل اولان کوز قاراردیسی. = ص. قاره باقمقدن قارارمش، علتلی: قاریق کوز.

قاریلق { س. ۱. اناث صفت و کیفیتی: قاریلر ارککلرك هر ایشنی کوره‌مزلر قاریلق بعض خدمتلرك ایفاسنه مانعدر. ۲. زوجه‌لك، زوجه کیفیت و وظیفه‌سی: اون درت یاشنده بر قیز قوجه‌لق قاریلق نه‌در بیله‌مز.

قاریمق { فت. حیوانك قارننی یوقلایوب سمیزلکنه باقمق: قوزی یی قاریمق.

قارین { قارینداش، قارینلامق و سائره. با: قارن وسائره.

قارینجه { یا قرنجه. س. [کومیجی معناسیله «قارمق» دن] طوپراغك ایچنده جماعتله و محیر عقول بر اصول و نظامله یاشایان ویازین دانه‌لر طوپلایوب مشترك یووه‌لرنده ادخار ایدن کوچوجك و اینجه‌جك برسیاه بوجك، نمل، مور: آتلی، آق، قره، قزیل، قنادلی، قوم قارینجه = بو بوجکك انواعی. || مج. پك حقیر شخص؛ قارینجه قدرنجه. قارینجه‌نك حضرت سلیمانه بر چکرکه بوتی تقدیم ایتمسی ادبیات عتیقه‌ده تواضع و محویتك مدار تشبیهی اتخاذ اولنور. || کثرتدن دخی کنایه اولور: قارینجه کبی قاینایور؛ قارینجه یووه‌سی.

قارینجه { س. دمیرده دوکیلورکن ایچنده هوا قالمقدن ویا پاسدن حاصل اولان اینجه دلیکلر ویوللرکه قارینجه‌طرفندن آچلمش کبی کورینور، پاس ینیکی: بوطوپده قارینجه پیدا اولمش.

قارینجه‌لانمق { فل. ۱. قارینجه پیدا ایتمك، قارینجه طولمق: رچللر کیلارده قارینجه‌لاندی. ۲. اویوشوب اوستنده قارینجه‌لر کزیور. ویا ایکنه‌لر باتیور کبی کورینمك: آیاغم، الم قارینجه‌لانیور. ۳. پاسدن دلیك دشیك اولمق: طوپلر رطوبتدن قارینجه‌لانمش.

قارینجه‌لی { ص. ۱. قارینجه‌سی اولان، قارینجه طولمش: قارینجه‌لی رچل. ۲. پاسدن ویا فنا دوکلمکدن اینجه دلیکلری اولان: قارینجه‌لی طوپ، دمیر.

قارینه { س. [یتا.] مج. کمی قبورغه‌لرینك تملی حکمنده اولان اومورغه‌نك آلتنه مربوط اکرتی اومورغه و عمومیتله تکنه‌نك تحت البحر قسمی: بو کمینك قارینه‌سی تمیزلنمکه محتاج. || قارینه ایتمك، قارینه‌یه باصمق = کمی‌یی قارینه‌سی میدانه چیقه‌جق صورتده او بر یانی اوزرینه یاتیرمق: کمی‌یی قارینه ایدوب آلتنی تطهیر وتعمیر ایتملی.

قاریوله { س. اوستنده یاتاق یاپیلوب یاتیلان دمیر ویا تخته کره‌وت، یاتاقلق، سریر: قاریوله قورمق؛ قاریوله‌ده یاتمق.

قاز { س. معروف بیوك صو قوشی که اوردکه مشابه اولوب اهلیسی و یبانیسی اولور، وز، بط: قاز بسلمك؛ قاز یومورطه‌سی؛ قاز پالازی = یاوریسی، تازه‌سی. || مج. احمق، ابله: قاز قفالی، قاز بینلی، قاز کبی. || قاز آیاغی = ۱. متعدد قوللی چنکل. ۲. صلاته‌لق براوت. ۳. مج. بر پارچه خلاطك ایکی چیماسی بر یره ربط اولنه‌رق اورته‌سندن دیکر بر خلاط ربطیله حاصل اولان آیاقلر. || قازك آیاغنی آکلامق = کیزلی برحقیقتی کشف ایتمك. || قاز بوقی = صاری یه مائل آچیق یشیل رنك. || قاز قنادی = پهلوان اویونلرندن بری. || قازی قوز آکلامق = فهمسزلك ایتمك، یاکلیش آکلامق.

قازاق { س. با: قزاق.

قازان { س. با: قزغان.

قازانج { قازانمق وسائره. با: قزانج وسائره.

قازدیرمق { فت. ۱. قازمه و سائر آلتله یری اشدیرمك، آچدیرمق، حفر ایتدیرمك: باغچه‌یی کیمه قازدیره‌جقسکز؟ قویویی قاچه قازدیردیکز؟ ۲. چلیك قلم و سائره ایله تخته ومعدن وطاش وسائره اویدیرمق، حك ویا نقش ایتدیرمك: برمهر قازدیره‌جغم؛ قپونك کمری اوزرنده‌کی مرمره کندی اسمنی قازدیرمش.

قازلمَق { فج. ١. اشلمك، آچلمق، حفر اولنمق : بو طوپراق زور قازلیر ؛ باغچه شمدی قازلماز؛ قویو درین قازلملی. ٢. اویلمق، حك و نقش ایدلمك : معدن مهر طاشدن قولای قازلیر ؛ مزار طاشنه مدفونك اسمی وتاریخ وفاتی قازلملی.

قازمَق { فت. ١. قازمه و سائر آلتله طوپراغی اشمك، آچمق، حفر ایتمك : باغچه‌یی قازدم ؛ بر قویو قازه‌جغم؛ تازله‌نك اطرافنه خندق قازملی. ٢. چلیك قلم و سائره ایله اویمق، حك ونقش ایتمك : مهر قازمق؛ بر مرمر لوحه‌نك اوزرینه بر قطعهٔ تاریخیه قازملی.

قازمه { س. ١. طوپراغی اشمه، حفر : اونك قازمه‌سی پك سطحی. ٢. اویمه، حك : او حکاکك مهرقازمه‌سی پك ماهرانه‌در. = ص. حك ایله یاپلمش، محکوك : قازمه نقشلر، یازیلر.

قازمه { س. طوپراغی قازمغه مخصوص آلتلرك اك ساده‌سی و اك قدیمی اولوب صاب کچه‌جك دلیکی اولان دوز وکسکین بر دمیردن عبارتدر. آنجق دیکر طرفنك کولنك کبی سیوری، چاپه کبی چتال ویا بالطه کبی باشقه استقامتده یاصی اولدیغنه کوره متعدد انواعه تقسیم اولنور. قازمه‌کورك = طوپراق حفری آلتلری.

قازمیر { س. [فر. موجدینك اسمیله مسمادر.] یوکدن ارکك اثوابلغی بر نوع قماش : فرانسز قازمیری، انکلیز قازمیری. = ص. بو قماشدن معمول : قازمیر پانتالون، جاکت.

قازیتمَق { فت. ١. حك ایتدیرمك، کسکین بر آلتله آشیندیرمق ویا چقورلانمق : شوکلمه‌یی قازیتملی؛ برمهر قازیته‌جغم. ٢. تراش ایتدیرمك : صقالی بربره قازیتمق.

قازیجی { س. ١. قازان، حفر ایدن، چقور آچان : مزار قازیجی. ٢. حك ونقش ایدن، اویان : مهرقازیجی، طاش قازیجی.

قازیش { س. قازمق و اویمق ایشی و طرزی. با : قازمق.

قازیق { س. ١. بر یره قاقلمق اوزره اوجی قازیلوب سیوریلنمش اودون، وتد : قازیق قاقمق؛ قازیغه باغلامق. ٢. صویك ایچنده ویا بتاق وچوروك طوپراقده ابنیه تملنه استنادکاه اولمق اوزره صره ایله یره صوقیلان دیرکلرك بهری : قازیق اوزرینه بنا ایتمك. ٣. وقتیله اعدام ایچون قوللانیلان شیش که مجرمك قیچندن صوقوب باشندن چیقاریرلردی : قازیغه اورمق. ٤. مج. حیله، خدعه، دوباره، اضرار : قازیق ایتمك. ٥. قازیق کبی دیم دیك شیء، طوکمش شیء : قازیق کسلدی. || ه. دمیر قازیق = دب اصغرك اوجنده‌کی قطب نجم ثابتی که کرهٔ ارضك قطبی قارشیسنده بولنمغله، دائما بر یرده کوزیکور. || صاغ قازیق = سند قوی، کوگنیله‌جك، اعتماد اولنه‌جق شیء. || قازیق قاقمق = یرلشوب قالمق. || ایپدن قازیقدن قورتلمش = جانی، مستحق اعدام. || قازیق کوك = قازیق کبی آشاغی کیدن نبات کوکی. || مج. قازیق باغی = بر نوع باغ.

قازیقجی { ص. حیله‌کار، دوباره‌جی، آلداته‌رق اضرار ایدن.

قازیقلامَق { فت. قازیغه اورمق، قازیق جزاسیله اعدام ایتمك.

قازیمَق { فت. ١. کسکین بر آلتله قاشیر کبی اولوب سطحده‌کی شیئی اویمق : شو تخته‌نك بویاسنی، شو کاغدك یازیسنی قازیمق اقتضا ایدر. ٢. زیاده وسرت قشیمق : آرتق آرقه‌کی قازیوب طورما. ٣. یوزمك، یولمق، فنا تراش ایتمك : مشین یاپمق ایچون دریلری ابتدا قازیرلر؛ سن شو صقالی قازیملیسك؛ کور بر اوستره ایله یوزمی قازیدی. ٤. اویمق، چقور یاپه‌رق نقش ایتمك ویا یازمق، حك ایتمك : مهر قازیمق صنعتنی چوق ایی بیلیر؛ چمشیر اوزرینه رسم قازیمق.

قازیمه { س. قازیمق ایشی. : قازیمق.

قازیندی { س. ١. بر شیئی قازیمقدن چیقان شیء، اینجه‌یونغه وتالاش : تخته، کاوساله قازیندیسی. ٢. یازینك قازلمش، حك وتصحیح اولنمش یری : تقدیم اولنه‌جق کاغدلرده قازیندی اولماملی. || قزغان قازیندیسی = قازانك دیبنه یاپیشوب

قازیمغله چیقاریلان شیئلر : محلبینك قزغان قازیندیسی دها لذیذ اولور. || باغرصاق قازیندیسی = شدتلی اسهال. || تکنه قازیندیسی = ابوینك اختیارلغنده طوغان صوك چوجق.

قازیندیلی { ص. قازلمش، محکوك یرلری اولان : قازیندیلی مکتوب کوندریله‌مز تکرار یازملی.

قازینمق { فل. ١. طیرناقله دری یی قازیرجه‌سنه پك پك قاشینمق : قازینوب طوریور. ٢. کسمز اوستره ایله فنا و دری یی یوزرجه‌سنه تراش اولمق. ٣. مج. نه وار نه یوق ایسه آرایوب بولوب ویرمك.

قازینو { س. [یتا. Casino] آلافرانغه قهوه‌خانه. [اصل آوروپا لسانلرنده مداوملری آبونه بولنان خصوصی صحبتکاه یعنی بر نوع قلوب دیمکدر.]

قازینوجی { س. آلافرانغه بر قهوه‌خانه اداره ایدن آدم.

قاس { د. « ق » ایله باشلار بعض تر. صفتلرك باشنه کیروب مبالغه و تأکید بیان ایدر : قاس قتی. [قیس قیوراق و قوس قوجامان کبی.]

قاستانیوله { س. مج. دمیرك زنجیرینی ضبط ایتمك ایچون بر اوجی میل اوزرنده متحرك دیکری بر پلانغه ایله حرکت ایدر ماندال.

قاسِم { ص. عر. [« قسمة » دن سف.] آیران تقسیم ایدن. = سذ. عر. ١. ر. [حسابده] اعمال اربعه‌دن تقسیمده بر عددك قاچه تقسیم اولندیغنی کوسترن عددکه « مقسوم علیه » دخی دینلوب، دیکری « مقسوم » وچیقان نتیجه‌یه « حاصل قسمت » دینلیر. ٥ | ٢٠ حسابنده ٢٠ مقسوم، ٥ قاسم (مقسوم علیه) و ٤ حاصل قسمتدر. ٢. روز حضر ایله برابر سنه‌یی ایکی مساوی قسمه آیران کون‌که تشرین ثانینك ٢٦ نجی کونی اولوب، قیشك مبدئی عد اولنور : قاسمده دیکیله‌جك تخملر ؛ قاسمدن صکره یاپیله‌جق ایشلر. روز قاسم دخی دیرلر. — صوك بهار وکوز معناسیله دخی قوللانیلیر. || قاسم چیچکی = صوك بهارده آچان متنوع رنکلی چیچك، فر. Chrysanthème.

قاسی { ص. عر. ث : قاسیه. [« قسوة » دن سف.] قتی، سرت : قلب قاسی ذ.

قاش { س. [اصل ترکیٔ قدیمده قارشی و اوك دیمکدر.] ١. انسانك کوزلری اوزرنده مقوس شکلده اوزانان قیصه قیللردن عبارت ایکی خط، حاجب، ابرو : چاتیق قاش = بیتشیك : کمان قاش = کوزل و مقوس بیچیملی ؛ سمورقاش = پك اکلی وطولغون ؛ قلم قاش = اینجه و کوزل رسملی قاش ؛ قاشی کمان = مقوس قاشلی. ٢. قاشه مشابه اوله‌رق کمرلی و او وضعیتده اوزانان شیٔ : اکرك اوك، آرت قاشی = ایکی طرفنده‌کی یوکسکجه یرلری ؛ قلیچ قاشی = بالجاق ؛ طاغك قاشی = یوره‌سی، بیلان. || قاش آتمق = اشارت ایتمك. || قاش باصدی = چاتقی، دلداده، عصابه ؛ آغریسز باشه قاش باصدی = لزومسز تکلف. || قاش چاتمق، قاش کوز ایتمك = عبوسلق ایتمك. || قاش یاپه‌یم دیرکن. کوز چیقارمق = ایش دوزلتمك نیتیله ایش بوزمق. || قاشله کوز آره‌سنده = بر آنده، طرفة العینده. || کوزك اوزرنده قاشك وار دیمه‌مك = برینه غایة الغایه حسن معامله ایتمك، ایجیده‌جك بر سوز بیله سویلمه‌مك. || یوزوك قاشی = فص، نکین.

قاشاغی { یا قشاغی. س. ١. حیوانلری قاشیوب توزلرینی دوشورمکه مخصوص ساجدن دیشلی آلت : آت قاشاغیسی ؛ آل قاشاغی‌یی کیر آخوره یاغیری اولان قوجنور. ٢. اختیارلرك آرقه‌لرینی کندیلری قاشیمق ایچون آغاجدن معمول اوزون صاپلی وبر اوجنده‌کی لوحه‌سی دیشلی بر آلت. || غوغا قاشاغیسی = غوغا بهانه‌سی.

قاشاغیلامَق { فت. و :

قاشامَق { فت. حیوانه قاشاغی سورمك، قاشاغی ایله تمیزلمك، تیمار ایتمك.

قاشان { س. آت و استر و اوکا مشابه حیوانلرك ایشه‌مسی، تبولی. || قاشان یری = منزل بیکیرلرینك یول اوزرنده

برآز استراحت ایتدیرلدکلری محل.

قاشاندیرمَق { فت. آنی طورد. یروب ایشتمك، تبول ایتدیرمك: اوراده حیوانلرمزی قاشاندیره‌جق قدر بر قاچ دقیقه طوردق.

قاشانمَق { فل. (حیوان) طوروب ایشه‌مك، تبول ایتمك: بو آت بوکون هیچ قاشانمدی.

قاشَر { س. ص. باشلیجه‌ادرنه‌جهتنده یاپیلان برنوع پینیرکه ایکی اوچ پارمق قالینلغنده تکرلك صورتنده یاپیلیر: قاشر پینیر، قاشر پینیری.

قاشقاوال { س. [یتا.] ۱. یارانجه و قالین تکرلك صورتنده پینیر. [اصل ایتالیاده بومباره طولدیریلان و آتك ارککلك آلتی دیمك اولان مدلولنه مشابهت پیدا ایدن باشقه بر جنس پینیره دیرلر.] ۲. رولت دینلن قماره مخصوص فیرلداغك آلات متفرعه‌سندن بری.

قاشلامَق { فت. یوزوك، طاشنی حلقه‌یه طاقمق، یوزوکه طاش طاقمق.

قاشلی { ص. بریولده قاشی اولان: قره قاشلی، سمور قاشلی. || درت قاشلی = بییقلری‌ده قاش کبی کورینه‌جك صورتده یکی چیقمش دلیقانلی.

قاشمیر { س. [کشمیره اوروپاجه ویریلن قاشمیر اسمندن مأخوذ] کشمیر شالی تقلیدی اولان بر جنس یوك منسوج.

قاشیق { س. ۱. مایع و یا دانه‌لر حالنده اولان ییه‌جکی قابدن آلوب آغزه کوتورمکه مخصوص اویولمش و قاشینمش آلت، معلقه: تخته، باغه، معدن، کومش قاشیق؛ چوربه قاشیغی = عادی سفره قاشیغی؛ خوشاف قاشیغی = آغزه صیغمیوب خوشافی ایچمکه مخصوص بیوك و مدور جنسی؛ طاتلی قاشیغی = طاتلی و رچل یمکه مخصوص کوچورکی؛ چای، قهوه قاشیغی = فنجان طباغه قونان کوچوکی. ۲. بر قاشیق طولوسی، بر قاشیغك آلدیغی مقدار؛ و مج. جزئی مقدار، برآز: برقاشیق چوربه ایچدم؛ بر قاشیق صو. || قاشیق آتمق = چوق وکمال حرصله یمك. || آغزینك قاشیغی دکلدر = درجهٔ اقتدارندن خارجدر. || قاشیق اوتی = برجنس نبات، فر. Cochléaria officinal. || بر قاشیق صوده بوغمق = زیاده‌سیله خصومت کوسترمك. || قاشیق دشمنی = قادین، زوجه. || قاشیقله ویروب صاپیله کوز چیقارمق = ایتدیکی ایلکه قارشی منت قومق، باشه قاقمق ویا او ایلکی اونوتدیره‌جق بر فنالق ایتمك.

قاشیقجی { س. چمشیر و بوینوز وکمیك وسائره‌دن قاشیق اویان صنعتجی: قاشیقجیلر چارشیسی. || قاشیقجی آوردی = چوکوك یاکاقلی. || قاشیقجی الماسی = معروف بر طاش.

قاشیقجین { س. غاغاسی قاشیغه نکزر بر جنس اوردك.

قاشیمَق { فت. ۱. طرناقله ویا دیکر سرت بر شیئله بدنك قاشینان یرینی اوغمق، تخریش ایتمك: باش قاشیمق. ۲. قازیمق، آشیندیرمق، اویمق: تخته‌نك یوزینی برآز قاشیملی. || باش قاشیمغه وقت بوله‌مامق = پك مشغول اولمق. || بوین قاشیمق = محجوب اولمق.

قاشیمه { س. قاشیمق ایشی. با: قاشیمق.

قاشیندیرمَق { فت. قاشینمغی موجب اولمق: طوقدیغی یری قاشیندیرر بر اوتدر.

قاشینمَق { فل. ۱ قاشیمق احتیاجنی حس ایتمك، کیجیشمك: الم، باشم قاشینیور. ۲. طرناقله ویا دیکر سرت بر شیئله کندی بدننك کیجیشن یرینی اوغمق: اویوز اولمش کبی متصل قاشینیور؛ محضا قاشینمق ایچون طرناقلرینی اوزاتمش. ۳. مج. غوغا ویا دیکر بر شیئه بهانه آرامق، کندی علیهنده اولان بر شیئه سببیت ویرمك: طیاق یمك ایچون قاشینیور.

قاشینمه { س. ۱. کجیشمه، قاشینمق احتیاجنی حس ایتمه: ینه قاشینمه‌سی طوتدی. ۲. کندی بدننی قاشیمه: بو آدمك‌ده بو قدر قاشینمه‌سی غریبدر.

قاص { د. با: قاس.

قاصِد { ص. عر. [«قصد» دن سف.] قصد و نیت ایدن، عازم. = سذ. عر. مکتوب و خبر کوتورن آدم، ساعی، پیك.

قاصِر { ص. عر. ث: قاصره. [«قصور» دن سف.] ۱. قیصه، کوتاه: قاصر الید = الی قیصه، اقتدارسز. ۲. قصورلی، ناقص: فکر قاصرمجه.

قاصِرانه { ص. فا. عاجزانه، عاجزی: فکر قاصرانه. مجه: مطالعهٔ قاصرانه‌مه قالیرسه. [پك طوغری تعبیر اولمیوب، یرینه «قاصر» قوللانمق مرجحدر.]

قاصِرغه { س. چورندیلی روزکار، عاصف، کردباد.

قاصلمَق { فج. ۱. چکیلوب طارالمق، قیصلمق: اثواب قاصلدی. ۲. اکسلمك، نقصان قبول ایتمك: معاشی قاصلدی.

قاصمَق { فت. ۱. چکوب طارالتمق: شو اثوابی برآز قاصملی. ۲. اکسلتمك، نقصان کتیرمك: معاشنی قاصدیلر.

قاصناق { س. ۱. قالبور ودف کبی شیئلرك تحته چنبری، ۲. بر طرز مخصوصده نقش ایشلمك ایچون کرکف یرینه قماش کرمکه مخصوص تحته‌دن اکلی چنبر: قاصناغه کرمك. ۳. بو چنبرده ایشلنن قولای بر طرزده نقش: قاصناق ایشلمك.

قاصندی { س. لباسك طارالمیچون صکره‌دن اوریلان دیکیش: بو یلکك قاصندیسی واردر، قاصندیسنی سوکمك. || قاصندی دیکیشی = قبا دیکیش.

قاصنمَق { فج. طارلاشمق، (لباس) صکره طارلاشدیرلمق.

قاصنی { س. بر نوع صمغ.

قاصه { س. [یتا. Cassa] ۱. صندیق، خزینه، بر دائره‌نك آقچه محلی واداره‌سی: صراف، تجار قاصه‌سی؛ حکومت قاصه‌سی. ۲. آقچه واوراق نقدیه وسائره حفظنه مخصوص یانغیندن وهر تبلکه‌دن مصون دمیر طولاب: قاصه‌سندن پاره چالینمش. ۳. بیوك مغازه‌لرده صاتیلان شیئلرك آقچه‌سی تسلیم اولندیغی ماصه: پاره‌سنی قاصه‌یه ویره‌جکسکز. ٤. بعض اویونلرده آقچه‌یی طوتان ویا قماری اداره ایدن شخص: قاصه کیمده‌در؟ قاصه‌یه بورجلیدر. ٥. بح. برخلاطك اوجنده قازیغه کجه‌جك صورتده یاپیلان ایلیك. || قاصه ایتمك = رانده یلکننك اوسقوطه‌سنی آچمق.

قاصه‌دار { س. صندیقکار، خزینه‌دار، قاصه‌یی طوتان آدم.

قاصیق { س. قارنك آلت طرفی، عانه: قاصیغم چاتلایه‌جق. || قاصیق اوتی = برجنس نبات. || قاصیق باغی = قاصیق چاتلاغنی یعنی فتق طوتمغه مخصوص یایلی باغ. || قاصیق باغیجی = قاصیق باغی یاپان وفتق باغلایان متخصص. || قاصیق یتی = اته یاپیشان بر جنس کوچوك کنه، قرق آیاق. || قاصیق چاتلاغی، علتی = فتق.

قاضِم { ص. عر. ث: قاضمه. [«قضم» دن سف.] تا. گمریجی: حیوان قاضم؛ حیوانات قاضمه.

قاضی { (د) ص. عر. جم: قضاة. [«قضاء» دن سف.] ایفا واجرا ایدن، ادا ایدن: قاضی الحاجات = هرکسك حاجتلرینی ادا ایدن حق تعالی حضرتلری. = سذ. عر. حاکم الشرع، محکمهٔ شرعیه رئیسی، احکام شرع شریفه کوره هرکسی محاکمه ایله حکم ایدن آدم: قاضی افندی. || قاضی القضاة = وقتیله دولتك اك بیوك قاضیسی. بتون قاضیلرك رئیسی وآمری. شیخ الاسلام ویا قاضیعسکر مقامنده بولنان ذات.

قاضیعَسکَر { س. ۱. وقتیله اردوی همایونله کزن والیوم دائرهٔ مشیخت اسلامیه‌ده بیوك ایکی موقعدن برینی اداره ایدن ذات: روم ایلی، آناطولی قاضیعسکری = صدر روم، صدر آناطولی؛ بالفعل قاضیعسکر. ۲. بالفعل مسند مذکوری اداره ایتمکسزین او پایه‌یی احراز ایدن ذات، صدور پایه‌سنده بولنان علمادن ذات. || قاضیعسکر لقمه‌سی = برنوع سوتلی لقمه.

قاضیعَسکَرلِك { س. ۱. باب والای مشیختده‌کی ایکی بیوك مسند شرعیدن بری: روم ایلی، آناطولی قاضیعسکرلکی: روم ایلی قاضیعسکرلکنه فلان ذات تعیین بیورلمشدر. ۲. طریق علمینك اك بیوك پایه‌سی که وزارت و مشیریت رتبه‌لرینه قریب اولوب صاحبنه سماحتلو القابی ویریلیر.

قاضیعسکر عنوان و وظیفه‌سی دولت عثمانیه‌ده خداوندکار غازی حضرتلری زماننده ایجاد اولنوب، او وقت قاضیعسکر قاضیلرك وبتون طریق علمینك باشی وعباسیلرك قاضی القضاتنه معا

دل ایدی. بعده مشیخت اسلامیه مسندی احداث اولنمشدر.

قاضیلق { (د) س. ۱. قاضی عنوان ووظیفه‌سی، قضاء : قاضیلق بك مسئولیتلی بروظیفه‌در. ۲. برقاضینك دائرهٔ حکم ونفوذی، برقاضینك حکمی جاری اولدیغی یر، قضا : اورا سی برقاضیلق پردر.

قاطبه { سف. عر. بتون، هپ، جمله : قاطبهٔ احوالده امر وفرمان حضرت من‌له‌الامرکدر.

قاطبةً { ح. عر. ۱. جملةً، کافةً، علی‌العموم : اونلر قاطبةً بو ملاحظه‌ده درلر. ۲. اصلاً، هیچ : قطعاً وقاطبةً.

قاطر { [دها طوغریسی : قاتیر] س. ارکك اشکله قیصراغك چفتلشمه‌سندن طوغان حیوان که بالطبع قیصیر اولور، استر، بغل : قاطره بیغمش. = ص. مج. قاطر کبی چفته‌لی، خائن، حیله‌کار، تر. بیه‌سز : نه قاطردر. || قاطر بونجوغی = اکثریا قاطرلره طا. قیلان ماوی شیشه‌دن بونجوق، خرمهره. || قاطرطرناغی = صا. ری چیچك آچار برجنس نبات، رتم. || قاطر قویروغی = سوکی دخی دینلن برجنس نبات. || قاطر یمنی = اکثریا چوجقلره کیدیریلیر آلتی قالین و طبانلری آغاج قبوغیله طولدیرلمش آیاق قابی. || قاطر ییلانی = برنوع انکرك.

قاطرجی { س. قاطرلری اولوب کرا ایله ایشلدن آدم، استرکراجیسی.

قاطِع { ص. عر. ا : قاطعه. ج : قطاع. («قطع» دن سف.) ۱. کسن، قطع ایدن : آلت قاطعه. ۲. قیصه کسن، ختام ویرن، طوردیران : قاطع حما = صیقه‌یی کسن. || س. (هندسه‌ده) خط قاطع یاخود یاکز قاطع (سف.) برداثره‌یی ایکی نقطه‌سندن کسه‌رك اوزانان خط مستقیم، فر. Sécante. || برهان قاطع = قطعی دلیل. = ج. قطاع طریق = قیرده بیوك جاده‌لری کسوب کان کچنی صویان خیدودلر.

قاعِد { ص. عر. ا : قاعده. («قعود» دن سف.) اوتوران، اوتورمش. ا.

قاعِداً { ح. عر. اوتوره‌رق، اوتوردیغی یرده : قاعداً سلامنی آلدی؛ نمازده قاعداً اوقونه‌جق دعالر.

قاعِده { سف. عر. ج : قواعد. ۱. پر شیئك اونك اوزرینه طوردیغی، آیاقلی : ستونك قاعده‌سی. ۲. اصول، نظام، یول : هر شیئك بر قاعده‌سی واردر؛ قاعده‌یه رعایت ایتمك. ۳. برعلم وفنك متضمن اولدیغی دستورلرك بهری : حسابده ضرب، تقسیم قاعده‌لری؛ صرفده جمع، اعراب قاعده‌لری : قاعدهٔ عمومیه. ٤. س. (هندسه‌ده) مثلك اوج ضلعندن آشاغیده افقی وضعیتده بولنانی. = ج. باشلیجه صرف ونحو قاعده‌لری وبونلری حاوی کتاب : قواعد صرفیه، قواعد نحویه. قواعد عثمانیه (ترکیه).

قاعدةً { ح. عر. قاعده‌سنه توفیقاً، اصول و نظامنه تطبیقاً، اصولاً، نظاماً : قاعدةً بویله اولمق لازم کلیر.

قاغش { س. ۱. پیقیلان برشیئك چیقاردیغی آجی سس. ۲. جیه وسائر دمیر اسطه.

قاغشار { ص. مائل انهدام، مشرف خراب، چوکمش.

قاغشامَق { فعل. ۱. سرت بر کورلدی ایله یقلمق. ۲. مشرف خراب اولمق، چوق اسکیمك. ۳. چوق قوجا یوب فرتوت اولمق، اختیارلامق.

قاغشتی { س. با : قیغشتی.

قاغوق { س. با : قاوق.

قاف { س (عر. سف.) ۱. «ق» حرفنك اسم مشترکی اولوب، ایکی نقطه‌لی اولدیغندن، «ف» دن تفریق ایچون، قاف مثناة دخی دینلیر. ۲. اخذ عسکر اصولنده اسنانده بو. لنانلرك چکدکاری قرعه‌لردن «قرعه» لفظنه اشارت اولهرق «ق» حرفی حاوی قرعه که بونی چکن عسکر اولور وبوش چکن قالیر : قاف اولمق = قرعه اصابت ایدوب عسکره کیتمك.

قاف { سف. عر. عنقا ونام دیکرله سیمرغ نام جسیم طیر موهوم. مك محل اقامتی اولمق اوزره، مصالدرده مذکور برطاغك اسمی اولوب، اسکی ایرانیلرك سیمرغك (البرز) طاغنده یاشادیغنه قائل بولنمقله برابر، والبرزك قافقاس سلسلهٔ جبالنك برشعبه‌سی بو. لندیغنه، وقاف ایله قافقاس اسملری بیننده‌کی مشابهته باقیلیرسه، قاف طاغی قافقاس سلسلهٔ

جیالندن باشقه بر شیء اولمامق اقتضا ایدر . || مج. بورنی قاف طاغنده = متکبر.

قافله { سف. عر. ج : قوافل. ۱. برلکده سیر وسفر ایدن آتلیلر طاقمی، کاروان : حجاج قافله‌سی. ۲. بر لوقوموتیفله تحریك اولنه‌رق یردن کیدن دمیر یول واغونلری، قطار : دمیر یول اداره‌سی فلان یر ایچون کونده ایکی قافله جیقاریر. ۳. طاقم طاقم کوندریلن اوراق واشیا وساژه‌نك بهر طاقمی : اعانهٔ عسکریه‌نك سکزنجی قافله‌سی دون یوله قوندی. ٤. صره ایله ترجمهٔ حاللری یازیلان مشاهیر مجموعی : قافلهٔ شعرا. || قافله سالار، سالار قافله = بر صنف آدملرك رئیسی، اك او کلرنده بولنانی ، سردارلری ، سرخیل : قافله سالار ادبا.

قافیه { سف. عر. ج : قوافی. بیتلرك ویا مصراعلرك قافیه‌لرینك توافق عدهٔ مخصوصه‌سنه کوره صوك حرفلرینك توافقی : ازمنهٔ قدیمه‌ده شعرا قافیه‌یه رعایت ایتمز. لردی؛ قافیه‌اصولی عربلردن امم ساژه‌یه‌ده کچمشدر : علم قوافی عروضه ملحق برعلم عد اولنور. || قافیه سنج، قافیه پرداز = قافیه اویدیران، شاعر، ناظم. [نثرده یعنی وزنسز اولورسه « سجع » دینلیر.]

قافیه‌جی { ص. قافیه اویدیران، شاعر، ناظم.

قافیه‌سز { ص. قافیه‌یی اولمیان، قافیه‌یی اویغونسز او. لان، غیر مقفا (شعر).

قافیه‌سز لك { سف. قافیه نقصانی.

قافیه‌لی { ص. قافیه‌لی اولان، مقفا : قافیه‌لی شعر.

قاق { سف. قورو اولوب قافردیان شیء، علی الخصوص میوه فوروسی : آرمود قاقی، طوت قاق. [حالا آناطولیده مستعملدر.]

قاقاج { سف. مانده اتمدن دوکمه قبا یاصدیرمه.

قاقان { ص. اوران . دا : قاقق . || آغاج قاقان = غاغاسیله آغاجلرك قبوغنی غاغالایان قوش انواعی.

قاقاو { سف. آمریقاده حاصل اولان قهوه‌یه مشابه مغذی برحبه‌كه توز حالنده سوتله وسائر ده اولهرق قهوه کبی ایچیلیر وچوقولاته اعمالنه‌ده یارار.

قاقر { مف. قورزی شیئلرك بریر. لرینه تماسلرنده چیقارمق. دقلری سسی تقلید وتصویر ایدر : قورزی دالار قاقر قاقر ایدیوردی. — مکرر اولهرق ص. کبی‌ده قوللانیلهرق بك قو. ری دیمکدر : بو دریلر قاقر قاقر اولمش.

قاقرجه { سف. اقطار شمالیه‌ده بو. لنور بیوك بر جنس طاغ صیچانی.

قاقردامق { فل. (قورزی شیئلر) بریرلرینه تماس ایده. رك قورزی بر سس چیقارمق، قاقر قاقر ایتمك : بو جوزلر نه جوق قاقردایور.

قاقردی { سف. قورزی شیئلرك تماس ایتدکلری وساژه‌نك تخته وساژه‌نك قیرلمسندن چیقان سس وکورلدی : بوجوزلر، بو پروازلر نه‌قدر قاقردی ایدیور!

قاقشدیرمق { فع. دورتوب ایتمك. رك خربه‌لامق.

قاقشمق { فش. بربرینی دورتوب ایتمك خربه‌لاشمق.

قاقلمق { مج. ۱. اوربه‌رق ادخال ایدلمك : بو طوبراغه قاقلمش زبق قافله‌ماز؛ بوقوپویه برچیوی قاقلمش. ۲. (معدن اشیا) آر. قه‌دن اوریه‌رق قبارتمه یابلق : بو قوطینك قپاغی فنا قاقلمش. ۳. تخته وساژه‌یه آلتین وکو. مش تل وپوللری ویا باشقا جیسیلر صوقیمه‌رق تزیین ایدلمك : آبنوسه کومش وآلتین تللری قاقیمه‌رق مصنع شیئلر یاپیلیر.

قاقله { سف. با : قافله.

قاقم { سف. عر. ۱. اقطار شمالیه ده بولنور صاکسار وکلیجکه مشابه بوز وسیاه قوی. یروقلی برحیوان که کورکی پك مقبولدر، تر. آس. ۲. بوحیوانك پوستندن یاپلمش کورك.

قاقمق { فع. ۱. اورمق، ایتمك، چالمق. ۲. اوره‌رق صو. که قابل ذوبان اولیوب پنیر، قیمرداق : قاقردامق بورکی.

قاقردامق { فل. (قورزی شیئلر) بریرلرینه تماس ایده. رك قورزی بر سس چیقارمق، قاقر قاقر ایتمك : بو جوزلر نه جوق قاقردایور.

قاقردی { سف. قورزی شیئلرك تماس ایتدکلری وساژه‌نك تخته وساژه‌نك قیرلمسندن چیقان سس وکورلدی : بوجوزلر، بو پروازلر نه‌قدر قاقردی ایدیور!

قاقشدیرمق { فع. دورتوب ایتمك. رك خربه‌لامق.

قاقشمق { فش. بربرینی دورتوب ایتمك خربه‌لاشمق.

قاقلمق { مج. ۱. اوربه‌رق ادخال ایدلمك : بو طوبراغه قاقلمش زبق قافله‌ماز؛ بوقوپویه برچیوی قاقلمش. ۲. (معدن اشیا) آر. قه‌دن اوریه‌رق قبارتمه یابلق : بو قوطینك قپاغی فنا قاقلمش. ۳. تخته وساژه‌یه آلتین وکومش وآلتین تللری قاقیمه‌رق مصنع شیئلر یاپیلیر.

قاقله { سف. با : قافله.

قاقم { سف. عر. ۱. اقطار شمالیه ده بولنور صاکسار وکلیجکه مشابه بوز وسیاه قوی. یروقلی برحیوان که کورکی پك مقبولدر، تر. آس. ۲. بوحیوانك پوستندن یاپلمش کورك.

قاقمق { فع. ۱. اورمق، ایتمك، چالمق. ۲. اوره‌رق صو.

قمق، ادخال ایتمك : چیوی، قا-
زیق قاقمق. ٣. معدن لوحه-
لرینك آرقه‌سنه میل ویا قالبله
اوره‌رق یوزینی قبارتمق، قبارتمه
چیچکلرله تزیین ایتمك : بو قو-
طیلری قاقمغله یاپارلر. ٤. تخته
وسائره‌دن شیئلره آلتین وکو-
مش تل وچیویلرینی صوقوب
یرلشدیره‌رك تلکاری ایشلر
یاپمق : طربزونده و پرزرینده
اسلحه وباستون کبی شیئلره کو-
مشدن کوزل نقشلر قاقرلر. || باشه
قاقمق = منت قومق، امتنان
ایتمك : ایتدیکك بر ایلیکی باشمه
قاقه‌جقسه‌ك هیچ ایتمه‌ملیدك. ||
قازیق قاقمق = باغلانمش کبی یر-
لشوب طورمق.

قاقمه { س. قاقمق ایشی. با : قاقمق.
= ص. ١. آرقه‌سندن
میل ویا قالبله اوریله‌رق قبارتمه
رسملرله تزیین اولنمش : قاقمه
تپسی، ظرف ٢. تخته وسائره
اوزرینه آلتین وکومش تل
وچیویلری صوقیله‌رق تزیین او-
لنمش : آلتین قاقمه، کومش
قاقمه باستون، سلاح.

قاقوله { س. هنددن کلیر بهاراتدن
برجنس حبه: کوچك قا-
قوله، صالقیم قاقوله = نوعلری.

قاقه { س. [چوجق لساننده]
پیسلك، نجس : چوجغك
قاقه‌سی وار، قاقه‌سنی ایده‌جك.
= ص. کوتی، فنا : قاقه ببك =
یارامازچوجق [مقابلی : جیجی.]

قاقه‌لاشمق { فل. کوتیلشمك،
فنالاشمق. عو.

قاقیمق { فت. آزارلامق، پایلامق،
تعزیر ایتمك.

قاڭ { س. ١. تکرلك، آرابه تکر-
لکی. ٢. مدور شیء، طبله.
٣. وقتیله مجرملرك بوغازینه
کچیردکلری قالین طومروق.

قاڭتارمق { فت. چکوب قیصمق.
مر.

قاڭتارمه { و یاخود قاننارمه.
س. آزیلی آتلری
ضبط ایتمك ایچون کم ایله برابر
اوریلان و طوداقلرك اوجلرینی
صیقان دمیر.

قاڭرمق { فت. ١. دوندیروب
چویرمك، طوپلا-
مق. ٢. طوپلامق، قصمق،
قوپارمق.

قاڭلو { س. و :

قاڭلی { س. [اصل تکرلکلی
دیمکدر] ایکی تکرلکلی
وتکرلکلری دینکله ثابت اوکوز
ارابه‌سی که شمدیکی املاسی «قاغنی»
در. [بوغاز ایچنده‌کی قاکلیجه
قریه‌سنك اسمی بوندندر.]

قال { سذ. عر. [اصل عربیده
«قول» دن فعل ماضی مفرد
مذکر غائب اولوب « دیدی »
دیمکدر.] سوز قول، سخن :
قاله آلنماز = سوزینی ایتمکه دکمز.
|| قیل وقال = دیدی قودی،
کفت وکو : بر طاقم قیل وقاله
سببیت ویردی.

قال { س. معدن کولچه‌لرینك اریدیلوب تصفیه اولنمسی: آلتینی،
باقری قال ایتمك: قال عملیاتی.

قالاً { ح. عر. سوزله، سویلیه-
رك، شفاهاً. مقابلی : قلماً =
تحریراً. با : قولاً

قالاق { س. حیوانك بورن دلیکی،
حیوانات منخری.

قالای { س. ١. معروف بیاض
معدن که باقر اوانینك
اوزرینه سوریلور وتنکه وسائره
یاپیشدیرمغه یارار وباقرله قا-
ریشدیریله‌رق پرنجی تشکیل
ایدر، قصدیر، رصاص ابیض.
٢. باقر اوانی‌یه سوریلن بیاض
طبقه : بو تنجره‌لر قالای ایستر،
قالایه محتاجدر. ٣. مج. سطحی
سوس، یالاندن زینت، یالکز
کوستریشده اولان اساسسز
فضائل و محسنات : او آدمده
یالکز بر قالای واردر؛ اونك
علم وفضلی برقالایدن عبارتدر.
٤. مج. تکدیر، تعزیر : قالای
آتمق، باصمق = پایلامق تکدیر
وتعزیر ایتمك.

قالایجی { س. ١. باقر ودمیر
اوانی‌یه قالایدن بر
سطح چکوب بیاضلاتان آدم،
قالای سورن اصناف : بو باقر-
لری قالایجی‌یه کوتورملی. ٢.
مج. سطحی واساسسز ایش یاپان
آدم، ساخته‌کار.

قالایجیلق { س. ١. باقر و دمیر
اوانی‌یه قالای سو-
رن آدمك ایشی و صنعتی : قا-
لایجیلقله کچینیور. ٢. مج. سطحی
واساسسز ایش یاپانك حالی،
ساخته‌کارلق.

قالایسز { ص. ١. قالایی چیقمش
(باقر اوانی). ٢. مج.
سطحی ویالاندن سوسی اولمیان،
حال طبیعیسنده اولان.

قالایلاتمق { فت. (باقر اوانی و
سائره‌یه) قالای
سوردیرمك : شو باقرلری قا-
لایلاتملی.

قالایلامَق { فت. ١. (باقر اوانی وسائره‌یه) قالای سورمك، سطحلرینی قالایله اورتوب بیاضلاتمق : قالایجی بو باقرلری ایی قالایلامدی. ٢. سطحی واساسسز صورتده تزیین ایتمك. ٣. تکدیر وتعزیر ایتمك.

قالایلامه { س. قالایلامق ایشی. ا : قالایلامق.

قالایلانمَق { فج. اوستنه قالای سورلمك، قالای قبول ایتمك : دمیر قابلر دخی قالایلانیر.

قالایلی { ص. ١. قالای سورلمش : قالایلی تنجره. ٢. سطحی ویالاندن بر سوس وکوستریشی اولان، ساخته.

قالب { سذ. عر. جم. قوالب. ١. برشکل وهیئت مخصوصه‌ده دوکلمه‌سی مرام اولنان شیئلره مخصوص ظرف : دوکمه‌جی قالبی: حروفات قالبلری. ٢. بر شکل وهیئت مخصوصه آلمه‌سی مطلوب اولان بعض ظرفلرك کچیرلمسنه مخصوص مظروف : فس قالبی؛ پوتین، چیزمه قالبی. ٣. علی الاطلاق شکل وصورت نمونه‌سی : اثواب قالبی، کمی قالبی. ٤. برقالبه دوکلمش. قالبدن چیقمش شیء : بر قالب شکر، بر قالب صابون. ٥. قالبه دوکلمکسزین قالبدن چیقمش کبی بر شکل و صورت مخصوصه‌سی اولان شیء. ٦. روحه نسبتله انسان ویا حیوانك بدنی، قسم مادیسی : قالبدن عبارت بر آدم = عقل و روحی یوق حکمنده اولوب صرف مادی وشکل وصورتدن عبارت اولان؛ قالب دکیشدیرمك، قالب دیکلندیرمك = اولمك، وفات ایتمك. ٧. مج. جانسز قالب کبی، غیر متحرك : قالب کبی خسته؛ حریف انسان دکل، قالب؛ قوجه قالب، قالب کبی یاتمق. || قالب ایتمك = حیله ایتمك. || باصمه قالب = بر شیئی آکلامقسزین وبرکونه اثر عقل وذکا کوسترمکسزین نمونه‌سنه تطبیقله ویا بر یردن عیناً استنساخله وجوده کلن شیء : اونك یازدیغی شیء باصمه قالبدر. || باصمه قالبی = بویانه‌جق قلمکاری تولبندك ویا نقش ایدیله‌جك قماشك اوزرینه باصلمق اوزره مختلف اشکال وصورله اویلمش تخته. || قالبنی باصمق = مهر باصمق یرینه بتون قالبی باصمق که بلااحتراز شهادت ویا دعوی ایتمك مقامنده ایراد اولنور. || قالبی دیکلندیرمك = وفات ایتمك. || قالبدن قالبه، بیك قالبه کیرمك = تبدیل شکل وقیافت ایتمك. || برقالبه دوکمك = برصورت تسویه بولمق، بر چاره دوشونمك.

قالبجی { س. قالب باپان ویا بر شیئی قالبه کچیرن : پوتین قالبجیسی، فس قالبجیسی.

قالبره { س. [فر. Calibre] تفنکك مجوف قطری، چاپ.

قالبلاتمَق { فت. قالبه کچیرتمك، قالبه کچیرته‌رك شکلنی دوزلتدیرمك : پوتینی، فسی قالبلاتمق.

قالبلامَق { فت. قالبه کچیرمك، قالبه قویه‌رق شکلنی دوزلتمك ویا کنیشلتمك : شوفسی ایی قالبلامدی؛ چیزمه‌یی قوندره‌جی‌یه کوتورده قالبلاسون.

قالبلانمَق { فج. قالبه کچیرلمك، قالبه قونیله‌رق شکلی دوزدلمك : بوفس برآیدن بری قالبلانمدی؛ بوپوتین بر کره قالبلانسه آچیله‌جقدر.

قالبور { یا قلبور. س. [عر. «غربال» دن] حبوبات وسائره ایچندن کچیروب توز طوپراق وصمان وسائره‌یی تفریقله تطهیر وتصفیه ایتمك اوزره تخته‌دن بر دائره‌یه کچیرلمش دلیکلی دریدن ویا مختلف درجه‌لرده صیق تل قفسدن عبارت آلت که الکك قباسی عد اولنه‌بیلیر. || قالبور اوستنه کلمك = منتخب وممتاز اولمق. || قالبور اوستنه کلنلر = ایلری کلنلر. || قالبور کمیکی = بورنده بر کمیك، عظم غربالی.

قالبورجی { س. ١. قالبور یاپان وصاتان آدم. ٢. قالبور قوللانه‌رق بر شیء قالبورلیان آدم.

قالبورلامَق { فت. قالبوردن کچیروب تصفیه ایتمك، قالبور قوللانمق : شو بغدایی، شو کوموری قالبورلادیکزمی؟

قالبورلانمَق { فل. قالبوردن کچیرلمك، قالبورله تصفیه اولنمق : بغدای بو قالبورله قالبورلانماز؛ بوکومور چوق توزلیدر قالبورلانمازدن قوللانیله‌ماز.

قالتابان { س. فا. ١. پزونك، قورومساق. ا. ٢. نا-

موسسز ، یالانجی ، شقلبان ، شارلتان.

قالتابانلق { س. ١. پزونکلك، قورومساقلق. ف. ٢. ناموسسزلق، یالانجیلق، شقلبانلق، شارلتانلق.

قالتاق { س. ١. اکر، سرج. زین : تاتار قالتاغی. ٢. اکرك تختەدن اولان قسمی، کراستەسی، قاپلانمامشی: قالتاق قاشی = اوکدن وآرقەدن اولان یوکسك یرلری. ٣. مج. ناموسسز ومبتذل قاری.

قالچاق { س. مر. و :

قالچه { س. باجاغك یوقاریسی، اوستدن اویناق یری : قالچەم آغریور ؛ قالچه کمیکی = مذکور اویناق یرندەکی چیقندیلی کمیك.

قالچین { س. قالچەیه قدر چیقان اوزون چوراب، چیزمه آلتنده کییلن قالین چوراب ویا عبادن توزلق.

قالدیرتمق { فت. ١. یوقاری چیقارتمق : شو طولابی قالدیرتملی‌ده آلتنی تمیزلملی. ٢. یوکسلتدیرمك، دها یوکسك ایتدیرمك : شو دیواری دیوارجی‌یه بر آرشین دها قالدیرتملی. ٣. رفع ولغو ایتدیرمك : ازاله ایتدیرمك : کویلیلرك بو عادتنی قالدیرتملی. ٤. یوکلدوب نقل ایتدیرمك ویا نقل اولنمسنه مساعده ایتمك : معشر کلمەدن ذخیرەیی خرماندن قالدیرتمازلرسەده باری صامانی قالدیرتەلم.

قالدیرلمق { فج. ١. یوقاری چیقارلمق : بو صندیق قالدیرلملیدرکه آلتی تمیزلنسین. ٢. یوکسلدلمك، ترفیع ایدلمك : بو دیوار بر آرشین دها قالدیرلملیدر. ٣. رفع ولغو ایدلمك : اسکی عادتلر قالدیرلدی. ٤. یوکلدیلوب نقل ایدلمك : اوزوم کسلدیسەده دها باغدن قالدیرلمدی.

قالدیرم { یاخود قالدیریم. س. ١. زمیندن قالدیریلوب یوکسلدیلەرك یاپلمش طاش دوشمەسی : مطبخك اوکنی قالدیرم یاپملی. ٢. بو وجهله طاش دوشنمش صوقاق : شهرك قالدیرملری خیلی بوزلمشدی یکیدن یاپلدی ؛ بتون کون قالدیرملرده کزیور: یایا قالدیرمی. || قالدیرم اوستنده قالمق = مسکنسز، معیشتسز قالمق. || قالدیرم طاشی = قالدیرم دوشتمەده قوللانیلان طاش. || قالدیرم شاعری = عادی شاعر. || قالدیرم فارغەسی = صوقاق سوپورکەسی، سورتوك قاری. [بو کلمه عن اصل ترکجه اولدیغی حالده بعض روم مؤلفلری Καλὸς δρόμος یعنی ایی یول تعبیرندن آلنمش دیه کوسترمشلردر.]

قالدیرمجی { س. قالدیرم دوشتمك صنعتنی بیلن واجرا ایدن آدم : قالدیرمجیلر کتخداسی.

قالدیرمسز { ص. طاشله دوشنمەمش، طوپراق (صوقاق) : قصبه دها یکی اولدیغندن صوقاقلری قالدیرمسزدر.

قالدیرمق { فت. [اصلی : قالقدیرمق] ١. یوقاری چیقارمق، رفع ایتمك : الکزی قالدیرك ؛ باشمی قالدیروب باقدم. ٢. یوکسلتمك، ترفیع ایتمك : بو دیواری بر آرشین دها قالدیرملی : بو بنانك طاوانلرینی بر ایکی قاریش دها قالدیرمق ایدر. ٣. یوکلیوب نقل ایتمك، طاشیمق، کوتورمك : دها ذخیرەیی خرماندن قالدیرمدق : اشیایی بوکون قالدیرەجغز. ٤. رفع ولغو ایتمك، فسخ ایلمك : بن او عادتی قالدیردم : آلوقەیی قالدیردی. ٥. [illegible]یرمق، افساد وتهییج ایتمك : بر طاقم خذلەیی قالدیرمغه چالیوردی. ٦. (آو کوپکی) آوی اوچورمق ویا یووەسندن چیقارمق : بزم کوپك بوکون برکییك. بر ککلیك قالدیردی. ٧. کلیتله صاتین آلمق : کندیلری چارشیدن برجوق قماشلر قالدیردیلر. ٨. یوکلنمك، تحمل ایدەبیلمك : بو کلەیی قالدیرەبیلیرمیسك ؟ دوه قاچ اوقه قالدیرەبیلیر. ٩. مساعد ومتحمل اولمق : بزم حالمز اوقدر بهالی اثوانی قالدیرەماز؛ بزم ایشمز اویله قماشلر قالدیرماز : بو یمك چوق طوز قالدیرماز. ١٠. ایی ایتمك، یاناقدن قورتارمق : فلان طبیب کندیسنی بش کونده یاناقدن قالدیردی. ١١. قطع امید ایتمك، واز کچمك : سن بوکون کیتمکی قالدیر. || آتی درت نعل قالدیرمق = طولو دیزکین قوشدیرمق. || ال قالدیرمق = اورمق، اورمغه حاضرلانمق. || اللرینی قالدیرمق = دعا ایتمك. || اوموز قالدیرمق = تجاهل ایتمك. || باش قالدیرمق = عصیان ایتمك، سرکشلك کوسترمك. || پوسته قالدیرمق = پوسته

ترتیب ایدوب کوندرمك. || طبا. نی قالدیرمق = فوشمق = شتاب ایتمك. || یلکنلری قالدیرمق = یلکن آچوب کیتمك. || یورك قالدیرمق = کوکل بولاندیرمق.

قالدیرملی { ص. قالدیرم دوشمش، طاشله تفریش او- لنمش : بوتون صوقاقلر قالدیر- ملیدر.

قالسقه { س. (لهجه Kolesko دن) برجنس کوروکلی کوچك فایطون.

قالسیوم { س. (لا. Calcium) کیمی. کلس وکیرج قبیلندن بر جسم بسیط.

قالغه { یا قالغای. س. با : قلغای.

قالغیمق {فل. با : قالقیمق.

قالفات { یا قلفات. س. (فر. Calfatage دن) ۱. بحر. کمی وقایقلرك تختهلرینك آره سنی استوپی و سائره ایله طیقا- یوب اوستنه زفت ومعجون وسائره سورمك عملیاتی : قایغی، کمی نی قالفات ایتمك. ۲. مج. ساخته سوس ویا تعمیر، دوزن : اوی قالفات ایتدك؛ بو اختیار قادین یوزینی قالفات ایدوب طوریور. || قالفات ایتمك = قالفاتلامق. || قالفات یری = تکنه لرك قالفاتلانمه سنه مخصوص محل.

قالفات { یا قلفات س. وقتیله یکیچری آغاسنك کیید- یکی قرمزی بر سرپوش.

قالفاتجی { س. کمی و قایقلری قالفات ایدن آدم، تکنه لرك قالفاتی صنعتیله توغل و تعیش ایدن آدم.

قالفاتلاتمق { فت. (کمی ویاقایغی) قالفات ایتدیرمك، قایلامه تختهلرینك آره لرینی طیقایوب اوستنه زفت سوردیر- مك : شو قایغی قالفاتلاتملی.

قالفاتلامق { فت. (کمی وقایغی) قالفات ایتمك، تختهلرینك آره لرینی طیقایوب اوستنه زفت سورمك : کمی نی ایی قالفا- تلامش. || مج. ساخته لندیرمك، دوزکون سورمك، بویا وسائره ایله قصورلری اورتمك : یوزینی قالفاتلامش.

قالفاتلانمق { مج. قالفات ایدلمك، (کمی و قایغه) قایلامه تختهلرینك آره لری طیقانوب اوستنه زفت سورلمك : قایق ایی قالفاتلانیرسه برناج سنه سورر. || مج. ساخته بر صورتله سوسلنمك، دوزکون ویا بویا سورمك : بوقادین کنج کورینمك زعمیله دوزکونله قالفاتلانمش.

قالفه { س. با : قلفه.

قالقان { س. اسکی محاربه لرده اوق و قلیچه قارشی اوکه طو- تیلوب محافظه یه یارایان آلت تحافظ که انواعی اولوب معدندن ویا کرکدان و فیل دریسندن یاپیلیردی، ترس، مجنه، حجفه، سپر : قالقان قوللانمق. || قالقان اوتی = دوه اوتی نوعندن او- کسوروك اوتی. || قالقان بالیغی = معروف یاصی و بیوك بالیغ که قیلیچی یرینه بر طاقم ناصیرلی کیکلری و بیاض اتی واردر.

قالقشمق { فل. ادعا ایله بر ایشه کیرشمك. حد واقتدار فوقنده بر ایشه تصدی ایتمك، قیام ایلمك : کندیسی الآن هندسه درسی آلدیغی حالده بو فنه دائر کتاب یازمغه قالقشدی؟ بنم علیهمده دعوایه قالقشدی.

قالقمق { فل. ۱. آیاق اوزره طورمق وضعیتنی آلمق، قیام ایتمك : معلم کیرکن بتون شاکردان قالقار؛ تعظیم ایچون آیاغه قالقمق. ۲. یاتمق وضعیتنی بوزمق، اوتورمق : یاتمقدن او- صانمدك می قالق آرتق؛ یاتمقده ایکن قالقوب اوطوردی. ۳. اویانمق، یاتقدن چیقمق : صباح قاچده قالقیورسکز؟ ٤. یوکسلمك، یوقاری چیقمق : بو صالینجاغك برطرفی اینجه اوبرطرفی قالقار. ٥. قیارمق، شیشوب آیرلمق : بتون یوزمك دریسی قالقدی. ٦. عزیمت، حرکت ایتمك، یوله چیقمق : کاروان قالقدی؛ یارین بورادن ارکن قالقارسه ق اقشام واریرز؛ واپور قاچده قالقار؟ ۷. دیك طورمق، دیك وضعیتنی آلمق : تویلرم قالقدی؛ حیوان آرت آیاقلری اوزرینه قالقدی؛ یاغموردن یاتمش اولان اکینلر ینه قالقدی. ۸. یوق اولمق، لغو وفسخ اولنمق، آرتق بولنمامق ویا مرعی و مستعمل اولمامق : اونك وجودی قالقدی؛ او عادت شمدی قالقدی؛ قهوه کو- مروکی چوقدن قالقمشیدی. ۹. خسته لقدن قورتلوب یاتاغی ترك ایتمك : خسته کز دهاقالقمدی می؟ بر هفته یه قدر قالقه جغنی اطبا

تأمین ایدیورلر. ١٠. طغیان، غلو ایتمك: ایکیده برده قالقار. ١١. کسب شدت ایتمك، ظهور واشتداد ایتمك: روزکار، طالغه، فرطونه قالقدی. ١٢. طوغمق، طلوع ایتمك: شمدی کونش ناچده قالقار؟ صباحلین زهره‌نك قالقدیغنی سیر ایتدم. || آیاغه قالقمق = ١. قیام ایتمك. ٢. غلو ایتمك. || دکیزه قالقمق = بحراً سفره عزیمت ایتمك. || دوشه قالقه = دوشوب قالقه‌رق، زحمتله یورویه‌رك. || قالقوب قالقوب اوتورمق = زیاده حدت ایتمك، تهوره کلمك. || مراق قالقمق = مراقه طوقنمق، مراقلانمق: مراقم قالقدی.

قالقمه { س. قالقمق ایشی. با: قالقمق.

قالقنمق { فل. کسب سعه ایتمك، قوت بولمق، ترفه ایتمك، حالی ایلشمك: او تاجر خیلی دوشمش ایکن قالقندی.

قالقیان { یاخود قالغیان. س. قالقیان اوتی = قولغان دخی دینلن بر جنس دیکن.

قالقیتمق { یاخود قالغیتمق. فت. صیچراتمق، فیرلاتمق، شاخلاتمق: سکردوب آتنی قالقیدان شهسوار. || چوبان قالقیدان = برنبات. فر. Tribulus.

قالقیق { ص. قالقمش، دیك، قائم، یاتیق مقابلی: قالقیق یاقه.

قالقیمق { یاخود قالغیمق. فل. صیچرامق، فیرلامق، خوپلامق، شاخه قالقمق: آت، بالیق قالقیدی.

قالمار { س. [ر. Καλαμάρι = دیویت] مرکب بالیغنك بیوك جنسی.

قالماق { س. با: قلوق.

قالماقی { س. برجنس زره، پوللی جبه.

قالمق { فل. مض. قالور، قالیر. ١. اولدیغی یرده وحالده طورمق، بقا وقرار بولمق: بتون آرقداشلری کیتدیکی حالده او قالدی؛ امتحان ویره‌میوب صنفنده قالدی. ٢. تأخر ایتمك، کریلمك، کریده طورمق: بزم آدملر نره‌ده قالدی؟ او یاری یولده قالدی. ٣. طورمق، حرکت ایتمه‌مك: بنم ساعتم قالمش؛ اونك آتی صرپ یوله کلنجه قالدی. ٤. آرتمق، فضله کلمك، باقی اولمق: بتون قویوندن یالکز ایکی اوقه ات قالدی؛ او قدر کاغددن بر طبقه قالمدی. ٥. مکث واقامت وبیتوتت ایتمك: بو کیجه نره‌ده قاله‌جغز؟ دون بزده قالدیلر؛ کیجه قالمغه کلمیسکز. ٦. سکونت بولمق، طورمق، دینمك، راکد اولمق: روزکار، یاغمور، فرطونه قالدی. ٧. سورمك، دوام ایتمك: او بر چوق وقت اویله قالدی. ٨. ترك اولنمق، واز کچلمك، براغلمق: او ایش قالدی؛ اومکتبك کشادی شمدیلك قالدی. ٩. بر حال پیدا ایتمك، بر حاله کیرمك: کوچك یاشده یتیم قالدی؛ جاهل قالدی؛ اوچ کون آج، اویقوسز قالدی. ١٠. یاپه‌مامق، نقصان حاصل ایتمك، محروم اولمق، نائل وموفق اوله‌مامق: یازیدن قالدق: اکلنجه‌دن قالدی؛ یولدن قالدیکز. ١١. انتقال، توارث ایتمك: باباسندن کندیسنه برخیلی مال قالدی؛ اوکا عمجه‌سندن بر شیء قالمدی. ١٢. یاشامق، برحیات اولمق: اونلردن کیمسه قالمدی؛ غالبا بر اوغلی قالمشیدی. ١٣. حیران اولمق، وله وحیرت کتیرمك: بونی ایشیدنجه قالدی. ١٤. عائد وراجع اولمق: بونی یاپمق سزه‌می قالدی. ١٥. یورلمق، کیده‌مه‌مك = بوحیوان قالدی. || آز قالمق، دیکیش قالمق = تقرب ایتمك، وقرعنه بر شیء قالمامق: آز قالدی دوشیوردم؛ آز قالدی اوتودیوردم؛ چانطه‌یی المدن دوشورمکه دیکیش قالدی. || اوست باش قالمامق = قیافت پك پژمرده اولمق. || اوزرنده قالمق = ذمتنده ترتب ایتمك. || ایشدن قالمق = بر مانع حیاولتیله ایشه کیده‌مه‌مك. || بکا قالسه = بنم رأیمجه، بکا کوره. || بیلدیکندن قالمامق = اصرار ایتمك. الندن کلنی یاپمق. || حسرت قالمق = حسرت چکمك، محروم اولمق. || خاطر قالمق = کوجنمك، منفعل اولمق. || طوکه قالمق = حیرتده قالمق. || قاس قاتی قالمق = کبرمك، اولمك. || کوز قالمق = غبطه و حسد ایتمك. || یاننه قالمق: جزاسز قورتلمق. || قالدی که = کلنجه، کله‌لم. || نره‌ده قالدی = نه‌قدر اوزاق: سزکله اوقدر حقوقی وار ایکن سزك ایچون

بو ایشی یاپمازسه نره ده قالدی بزم ایچون یاپمق. || ... دن قالیر یری یوقدر = هیچ اوندن فرق یوقدر: بو آدمك ده هیچ دیلنجیدن قالیر یری یوقدر. || قاله قاله = توکنه توکنه، کیده کیده بو قالدی: او بیوك عائله دن قاله قاله بر اوفاق چوجق قالدی. || قات قاله = اك نهایت، صوك درجه ده: قات قاله محتاج اولورسه ق بونی قوللانه جغز.

قالمه { س. ۱. قالنی ایشی. ۲: قالنی. ۲. پاتمه، بیتوتت: کیجه قالمه سنه کالیکز. = ص. ۱. آرتان. فضله، باقی: اقشام طعامندن قالمه هیچ بر یمك یوقیدر؟ ۲. بر زمانده ویا برخلق طرفندن معمول ولوب استعمالی دوام ایدن: بو عادت اسکی زمانلردن قالمه در: وندن کیدن قالمه برقلمه؟ اسلافدن قالمه صالمه.

قالندی { س. ۱. آرتمش مقدار، بقیه. ۲. نشان، علامت، اثر.

قالنمق { ف. قالمه واقع و ممکن اولمق. اقامت و بیتوتت ویامکث و آرام ایدلمك: بورادہ قاچ کون قالنه جقدر؟

قالوره { س. یامه لی پاپوچ وسائر مشین شیئلر.

قالوره خانه { س. اسکیجی دکانی، محلی.

قالوریفر { س. (یونانی الاصل فر. Calorifère) بعض بیوك دائره لرده تسخین اصولی که بر پرده زیاده آتش یاقیلوب اورادن حرارت کونك و بورلرله اوطه لره تقسیم او. لنمقدن عبارتدر.

قالوش { (یاخود غالوش. س. فر. Galoche) پو. تینلری چامور دن محافظه ایچون اوستندن کیلن قوندوره. (فرانسزجه ده پاشلیجه لاستیقلره دینلدیکی حالده. لساننمزده یالکز قوندوره جی ایشی اولان دیکیشلیلرینه دینلیر.)

قالومه { س. (یونا.) بحـ. دوبیر اوزرنده بولنان کیلرك زنجیرینك دکیزده بولنان قسمی: قالومه ویرمك = دمیرك زنجیرینی قوبو یرمك.

قاله { ح. اکسیك اولهرق، اول: ساعت بشه چاریك قاله کلدی: بایرامه ایکی کون قاله کلکز. مقابلی: کیجه. || قاله قاله، قات قاله. با: قالمق.

ذاله مسك { س. (اصلی: فا. غالیه مسك) مسك کیسندن مأخوذ مسك.

قالی { قالیجه. با: خالی، خالیجه.

قالیش { س. قالمق ایشی، قالمه. با: قالمق.

قالیق { ص. ناقص، اکسیك، نا تمام: عباره نك اورالسی قالیق کوریندیور: قالیق فقره، جمله. = س. اکسیکلك، نقصان: بو عباره نك قالیقلری دوزلتلمی.

قالیقوت { س. اساساً هندستانك نلیقوط شهرنده یاپیلان بر نوع بز. وبونك آوروپا ده یاپیلان تقلیدی.

قالین { ص. ۱. قطری ویا عمقی زیاده اولان (جسم)، یوغون، طوق، قبا، ضخم، کثیف، غلیظ: قالین آغاج، تخته، اپ، قماش، دیوار. ۲. قویو، صولی اولیان، قوانلی: قالین یوغورت، بکمز. ۳. مج. تربیه اولامش، قبا، غلیظ وتند: قالین آدم. ٤. ذکاسی اولیان، غباوتلی: قالین ذهن قالین قفا، قالین قفالی.

قالینس { س. (ر.) دکیز منار. طیسنه بکزر لذیذ اتلی بر جنس دره قوشی.

قالینلاتمق { فـ. و: قالینلاشدیرمق { فـ. قطر ویا عمقی آرتدیرمق، دها قالین اتمك: بوایچی پرآز دها قالینلاتملی، قالینلاشدیرملی.

قالینلاشمق { فل. ۱. دها قالین اولمق: بو فاللر بیقاندیقجه قالینلاشیر. ۲. مج. ثروت وقوت قزانمق.

قالینلق { س. ۱. قطر ویا عمق زیادہ لکی، کثافت، ضخامت، غلظت: بو ایپك، بو کاپسالهنك بوآغاجك قالینلغی. ۲. قبالق، عدم ذکا، حماقت: ذهن، قفا قالینلغی.

قالینوس { س. (ر.) لورکه مشابه بر جنس بالیق.

قالیون { س. (فاما لانجه Galeone دن) قدیمده سفائن حربیه نك بورده لرنده ایکی ویا اوچ صره طوپی حامل وآرمه لری قیاسورته اولهرق متعدد مرامی یلکنلر ایله مجهز برنجی صنفی.

قالیونجی { س. وقتیله قالیونلر. ده مستخدم افراد بحریه.

قالیه { س. [فا. « غالیه » دن غلط] با: قاله مسك.

قاما { و قا. س. با: قامه.

قاماشدیرمق { فع. ۱. اکثی شیء دیشلری کسمز وغیجیقلانیر برحاله قومق: بر اریك یدم دیشلرمی قاماشدیردی. ۲. ضیانك کثرتی کوز لری کورمز ایتمك، اورمق: قار کوزلری قاماشدیردی؛ کوزلری قاماشدیره‌جق درجه‌ده پارلاق.

قاماشمق { فل. ۱. (دیش) اکثی بر شیء ایصیر. مقدن کسمز واویوشق بر حاله کلمك: بر اریك یمکدن دیشلرم قاماشدی. ۲. (کوز) پارلاق برشیئه باقمقدن قراروب کورمز اولمق: فاره، کونشه باقمقدن کوزلرم قاماشدی.

قامبور { قامبورلق. با: قنبور وسائره.

قامبیال { س. [یتا.] نج. بولیچه سندی.

قامبیو { س. [یتا. Cambio = مبا. دله] نج. اسهام‌واوراقی نقدیه مبادله‌سی، بونلرك آلیش ویریشیله اجرا اولنان معامله‌ء صرافیه: قامبیوسماری، قامبیو رائجی.

قامت { سنه. عر. [عر. توکیبا. تده « قامه » صورتنده. ده بولنور.] بوی، انسانك آیاقده طوردیغی حالده اوزو نلغی وبدنشك طولاً شکل و هیئتی: قامت بالا، قامت دلجو؛ قد و قامتی موزون: موزون القامه.

قامت { س. جماعتله نماز اثناسنده مؤذنك « قد قامت الصلاة » دیه‌رك اذان اوقومسی که فاتحهٔ صلاة حکمنده‌در: قامت کتیرمك = اذان اوقویوب قدقامت الصلاة دیمك. || نج. قامتی آرتدیرمق = هرکسك ایشیده بیله‌جکی صورتده اعلاء صوت ایتمك.

قامچی { س. بر دکنکك اوجنه باغلی و اورمغه یاخود حیوانلری قورقودوب یورومکه مخصوص دری ومشین ویا ایپ وسائره‌دن اورمه شیء، قیرباج، سوط، تازیانه: قامچی ایله اور. مق؛ قامچی چالمق: قامچی یی صاللامق، چاتیردانمق: چاله قامچی = متصل قامچی چاله‌رق. || قامچی باشی: اوجنده قلابدانله بر ایکی صره‌ی بولنان سکرك برجنس بز ویا توابند. || قامچی قایچ = اکسز بر جنس قایچ. || قامچی قو بروق = قیلسز قو بروق.

قامچیلامق { فع. ۱. قامچی چالمق، قامچی ایله اورمق: حیوانلرینی قامچیلایوب طوریوردی. ۲. روزکار و یا یاغمورپوزه چارپمق: شدتله یاغان یاغمور یوزلرمزی قامچیلا یوردی. ۳. نج. بر ایشی یورو تمك، قوّغالامق، تعقیب و تسریع ایتمك.

قامروت { س. [یتا. Camarotto دن] ویاقاروت. واپورده قامره‌ده بولنان یعنی موقعلی یولجیلره خدمت ایدن آدم.

قامره { س. [یتا. Camera] ۱. واپور اوطه‌سی: یان قامره = کوکرتمه‌نك ایکی یانندهکی قامره‌لرك بیری؛ قپودان قامره‌سی: برنجی قامره. ۲. آوروپادولتلرنده مجلس مبعوثان: ایتالیا قامره‌سنده: انکلتره‌نك لوردلر، عوام قامره‌سی.

قامره { س. [اصلی آکلاشیله ـ مدی] یغین قامره‌سی = تارله‌ده دمت کوملدیمی.

قامش { س. ۱. صولی یرلرده یتین ایچی بوش بومشاق ودوکرملی نبات که انواع واجناس کثیره‌سی اولوب مختلف اوزونلق وقالینلقده اولور، ساز، نای، نی، قصب: شکرقامشی = عصاره‌سی شکر احمالنه یارایان قامش نوعی که اقالیم حاره‌ده اولور. ۲. قامشه مشابه شیء و آلت تناسل ذکور. ۳. ماصوره: باروتلق قامشی. ٤. اصداف بحریه دن سولینه دینلن صدف. || قامش بارامی = اسرائیللرك قامشدن قلمه‌لره قپاتمه‌لری عقیبنده کی بارا ملری. || بورن قامشی = بورنك غضروفی، قفردانی. || قامش حلواسی = بال آغده‌سندن یاپیلان جنسی. || قامش طاس = سازله‌اورتیلی قلبه. || قلم‌قامشی = یونتیله‌رق یازی یازمغه یارایان قامش جنسی که بحر فارس سوا. حلنده‌اولور. || قامش قولاق =

قولاقلری دوزکون عرب آتی. || متقال قامشی = صره واری بربرینه یتیشیك ودوزکون شیشلر.

قامشجق { س. قوبوجی وسائره اوجاغنك آلونی بر نقطه‌یه طوپلایوب پوفلمکه مخصوص ماصوره واکری بو. ری، حلاج.

قامشلق { س. قامش بتمش یر، قا. مش قورولمی، بستان.

قامَلیا { س. (فر. Camellia) قا. لین پاپراقلی بر آغاجك ویردیکی بیوك وصاریمسی سیمیز پاپراقلی چیچك که اوروپا خلقنجه پك مقبولدر: قامليا آغاجی، چیچکی.

قامو { یاخود قمو. ص. (اصلی: قاموق) هپ، بوتون، جمیع، دوکلی: قامو عالم. مر.

قاموس { سند. عر. ج: قوا. ميس. (بلکه یو. ζυγός دن) ۱. دکیز، بحر، یم. دریا. ۲. لغت کتابی، بر لسانك کافهٔ لغاتی وشرح و تفسیرلرینی حاوی کتاب. (اصل فیروز آبادینك لسان عربینك لغاتی حاوی اولان مشهور اثرینك اسمی اولوب، شهرتنه بناءً، بالتعمیم علی الاطلاق لغت کتابی معناسیله ده قوللانلمشدر، فارسیده «فرهنك» کبی: | قاموس عربی، قاموس ترکی، قاموس فرانسوی، قاموس الاعلام.

قامه { س. ۱. دیواره وکراسته و سائره یه فاقیلان بیوجك تخته چیوی سیکل. ۲. تخته وسائره یاروب آچمق ایچون اوجی سیوری و آرقه‌سی قالین اکثریا اوچ کوشه‌لی تخته ویادمیر، طاقوز. ۳. ایکی طرفی کسکین واوجی سیوری واکلی بیچاق، کوچك خنجر، جنبیه: قامه چکمك؛ قا. مه قامه‌یه کلمك = قامه ایله اورشمق. ٤. بعض اوبونلرده یکیلن آدمك یوزینه قونیلان لکه وعلامت: قامه باصمق = غلبه چالمق، یکمك. || بالطه قامه‌سی = سیوری اوجلی طرفی. || طوپ قامه‌سی = طوپلرك قویروقلرنده قپاق ایشنی کورن بر آلت.

قامه‌مَق { فا. اکسرك اوجنی پر. چین ایتمك. || مج. اکسرینی قامه‌مق = لقردیسنی آغزینه طیقمق.

قان { س. ۱۰. انسان وحیوانلرك بدننده طامارلرك ایچنده جولان ایدوب حیاتلرینی ادامه ایدن قرمزی برمایع ماده، دم، خون. ۲. مج. قتل، آدم اولدیرمك جنایتی: فلان طاغده کچنلرده قان اولمش. ۳. خصومت، مخاصمه، دشمنلك: آره‌لرنده قان واردر. ٤. اوریلان آدمك انتقامی، اخذ ثار: قان کودمك: قانی طاب ایتمك. ٥. جنك، جدال، غوغا، حرب: قان اولسون. || قان آرامق = قصاص ایستمك. || قان آغلامق = قانلی کوز یاشیله آغلامق، پك متأثر ودلخون اولمق. || قان آقمق = سفك دما ایتمك. || قان آقمق = حرب وقتال وقوع بولمق. || قان آلدیرمق = صحته یارار زعمیله بر طامارمدن قان اخراج ایتدیرمك. || قان آلمق = جراح ویا برببر برینك طامارندن قان چیقارمق، فصد ایتمك: نزول اصابت ایدنلردن قان آلمق اقتضا ایدر. || قان آلیجی = قان آلان جراح ویا ببر، فصاد. || قان ایتمك = قتل ایقاع ایتمك. || قان ایستمك = دیت طلب ایتمك. || ایکی الی قانده = مفتری، اخلاقسز، مفسد. || قان بهاسی = دیت. || قان ترلمك، قان تره باتمق، قان تر ایچنده قالمق = چوق ترلمك. || قان چانغی = چوق قبزارمش کوزدن کلدیکه در. || قان دوکمك = سفك دماء ایتمك. || قان صولانمق = فقر. دمه دوچار اولمق. || قانه صو. صامق = سفك دمایی آرزو ایتمك. || قانسه صوصامش = کسندی قتل واعدامنی ایجاب ایتدیره‌جك حرکتده بولنمسان. || قانی صیچاق = سویلی، انسیتلی. || قان طاشی = قانی طوردیرمق. خاصه‌سنی حائز زعم اولنان طاماری عقیق. || قان طوتمق = قاتل جنایتك تأثیریله مبهوت او. لوب شاشیرمق. || قان قاپنامق = ۱. جوش وخروشه کلمك. ۲. برینی درونی سومك. || قردراش قانی = برجنس نبات، چیچك. || قان قورودان = یبروح الصنم وغلط اولدرق عبدالسلام دینلن نبات. || قان قوصمق = چوق عذاب وصیقندی چکمك. || قان کیتمك = ۱. چوق قان آقمق. ۲. چوق عذاب چکمك. || قانسه کیرمك = سبب موتی اولمق. || قان یوتمق = اذیت چکمك. || یوزه قان کلمك = بکزه رنك کلمك. || یورکندن، ایچندن قان کیتمك = غایتله معذب ومتألم اولمق.

قاناپه { یا قناپه. س. [فر. Canapé] آرقه‌لی وایکی یانلی بتون سدیر، ایکی اوچ کشی اوتوره‌جق قدر اوزون قولتوق، سریر.

قاناتمق { فت. قان آقه‌جق صورتده جرح ایتمك، قان آقدیرمق: المی قاناتدم: کیمسه‌نك بورننی قاناتمدی.

قاناره { س. اتلری ینه‌جك حیوانلری کسوب یوزدکاری یر، سلخخانه. || مج. آیاغیله قانارەیه کیتمك = اولومی آرایوب بولمق: کندینی تهلکه‌یه آتمق.

قاناریه { س. با: قناریه.

قانال { س. با: قنال.

قانامق { فل. قانی آقمق، یاره‌لانوب قان چیقمق: بورنم قانادی. || کیمسه‌نك بورنی قانامقسزین = بلا حرب، بلا وقوعات.

قانامه { س. قانامق ایشی. با: قنامق.

قانبل { س. بوکلمش بل قنبوری. || قانبل اوتی = بر جنس نبات.

قانبور { قانبورلق. با: قنبور وسائره.

قانت { ص. عر. ث: قانته. ج: قانتین. [«قنوت» دن سف.] ١. مطیع، تابع، اطاعتلی. ٢. اوامر الهیه‌یه اطاعت ایدن، متقی. ز.

قانتارمق { فت. قانه قانه صو ایچرمك: صویه طویورمق. مر.

قانتارمه { س. آزیلی آتلرك آغرلرینه اوریلان دمیر.

قانجه { س. اوجی چنکللی گوندر: قایقجی، یانغین قانجه‌سی. || قانجه باش = قره دکیزك آناطولی ساحلنه مخصوص بر نوع کمی که باشلیجه کراسته و اودون کومور نقلنده قوللانیلیر. || مج. قانجه‌یی طاقمق = یاپیشوب آیرلمامق، مسلط اولمق.

قانجه‌لامق { فت. ١. قانجه‌یی آتوب طوتمق، طاقمق. ٢. مج. مسلط اولمق.

قانجیغه { یا قانجوغه. س. اگرك اوك قاشنك باغی ویا طوقه‌سی.

قانجیق { ویا قانجوق. ص. ١. دیشی: قانجیق اشك، قاطر، کوپك. ٢. مج. خائن، چفته‌لی، حیله‌کار، دونك طبیعتلی آدم. = س. ١. دیشی مرکب، اشك دیشیسی. ٢. دیشی کوپك، کوپك دیشیسی.

قانجیقلق { س. خیانت، چفته‌لیلك، حیله‌کارلق، دونکلك: ین او قانجیقلغی قبول ایتمم.

قانچلار { س. [یتا. Cancellier] برشهبندر خانه‌نك امور تحریریه و معاملاتنی اجرا ایدن مأمور، کاتب، مدیر: شهبندرخانه قانچلاری.

قانچلاریه { س. [یتا. Cancelleria] معاملات رسمیه ایفاسی ایچون قونسلوسخانه‌لر نزدنده‌کی قلم: قونسلوس قانچلاریه‌سی.

قاندری { س. سپت وحصیر اورمکه یارایان اینجه بر جنس ساز، سپتجی سوگودی.

قاندن { یا قندن. ظم. نره‌دن: قاندن کلیور؟

قانده { یا قنده. ظم. [الیوم زبانزدی: خانده و غلط فاحش اوله‌رق هانده] نره‌ده: قانده‌در دوستك ایلی؟ قانده ایسه کله‌جك = نره‌ده ایسه، کلمه‌سی یاقیندر: قانده قالدی = نره‌ده قالدی؟ نه قدر بعیددر؟

قاندیرلمق { فج. اقناع ایدلمك، ذهنی چویرلمك، ارضا اولنمق: قولای قاندیریلیر آدم دکلدر.

قاندیرمق { فت. ١. اقناع ایتمك، ذهننی چویرمك ارضا ایتمك: بزمله برلکده کلمکه قاندیرمغه چالیشدمسه‌ده قاندیرەمدم. ٢. طویورمق، کفایت مقداری یدیرمك ویا ایچیرمك: یمکه صویه قاندیردم.

قاندیرمه { س. اقناع، ذهن چویرمه، ارضا: اونك قاندیرمه‌سی پك غریبدر.

قاندیریجی { ص. قاندیران، اقناع وارضا ایدن، مقنع: پك قاندیریجی آدمدر: برطاقم قاندیریجی سوزلرله.

قاندیریش { س. قاندیرمه، اقناع، ارضا.

قانسه { س. با: قونسه.

قانع { ص. عر. ث: قانعه. [«قناعة» دن سف.] قناعت ایدن، نائل اولدیغی شیئی کافی بولوب زیاده‌یه طمع ایتمین: قسمت ازلیه‌سیله قانع اولان بختیاردر.

قانغال { سـ. [تکرلك دیمك اولان قاڭ دن] ۱. ایپ وتل وبوری کبی اوزون بر شیئك چویریلوب چورکانمکله آلدیغی دائروی شکل، حلقه، طوره: خلاط قانغال اولمش. ۲. بو وجهله چویرلمش شیئك هر بر چویریمی: بر قانغال قورشون بوری؛ بش قانغال تل. || قانغال ایتمك = حلقه حلقه دیوشیرمك. || قانغال دیکنی = دوه‌نك یدیکی برجنس نبات.

قانغاللامق { فت. حلقه حلقه وچورکله طوپلامق: خلاطی، تلی، قورشون بوری‌یی قانغاللامق.

قانغاللانمق { فل. حلقه حلقه وچورکله اوله‌رق طوپلانمق: ییلان قانغاللانمشیدی.

قانغرن { سـ. صـ. و:

قانغرینه { سـ. صـ. با: غانغرن.

قانقمق { فت. طوغان و آتمجه کبی آوجی قوشی آوه آلشدیروب تربیه ایتمك.

قانقیمق { فل. ۱. (قوش) پیسله‌مك: چمقرمق. ۲. (قازلر) باغرشمق.

قانلامق { فت. قانلی ایتمك، قانله ملمع ایتمك، قانه بویامق: اللرینی، اوستنی، یوزینی قانلادی.

قانلانمق { فل. ۱. قان سورلمك، قانله ملمع وملوث اولمق: اللری، اوستی باشی قانلانمش. ۲. یوزه قان کلمك، بکزه‌رنك کلمك: براز جانلانوب قانلاندی. ۳. قانلی قاتل اولمق، جانی اولمق: هر خباثتی ارتکاب ایتدکدن صکره عاقبت قانلانوب پرانقه‌یه آتلدی.

قانلی { یا قانلو. صـ ۱. قانه بولاشمش، قانه بویانمش: قانلی ال، قانلی اثواب. ۲. بدننده قانی چوق، قانی سائر اخلاطه غالب، دموی: قانلی آدم اولدیغیچون نزولدن قورقیور. ۳. چوق پیشمیوب کسلنجه قان طاملایان: قانلی بر برزوله. ٤. قاتل، قتل نفوس ایدن، جانی: قانلی آدم؛ قانلی قاتل. || دلی قانلی. با: دلیقانلی. || صیجاق قانلی = قانی صیجاق، سویملی، مونس. || صوئوق قانلی = ۱. قانی صوئوق، بارد، سویمسز. ۲. تلاشسز، متأنی، قیدسز.

قانمق { فل. ۱. مقدار کفایه‌ده یمك ویا ایچمك، طویمق: یمکه، صویه قندی؛ قانجه‌یه قدر یدی، ایچدی؛ قانه قانه = طوینجه‌یه قدر، طویه‌جق صورتده، بول بول: قانه قانه صو ایچدی. ۲. قانع و راضی اولمق، قناعت کلمك، ذهنی یاتمق: قاندیرمق ایچون او قدر دلیللر ایراد ایتدم ینه قانمدی؛ نه‌سویلسه‌ك نافله قانمیور.

قانمه { سـ. ۱. طویمه، قناعت، شبع. ۲. قانع اولمه، ذهن یاتمه، قناعت کلمه، رضا: اونك قانمه‌سی نه‌قدر زور.

قانون { سذ. عر. جـ. قوانین. [یو. Κανών] ۱. قاعده، قضیهٔ کلیه: قانون عمومی، قانون ریاضی. ۲. اصول، نظام، رسم، آیین: قانون قدیم؛ قانون طبیعت. ۳. دولتجه مرعی و دستورالعمل اولان نظامات مجموعی، نظامنامه: قانون دولت؛ قانونه تطبیق حرکت؛ قانون جزا؛ قانون تجارت؛ قوانین موجوده‌یه رعایت.

قانون { سذ. عر. [لغت آنفه‌نك عینیدر] حکیم فارابی طرفندن اختراعی مروی اولان بر نوع چالغی که برکوشه‌سی قیریق مستطیل صورتنده بر تخته‌یه کرلمش تللردن عبارت اولوب مضرابله چالنیر: قانون چالمق.

قانون { سـ. [«قانون چاوشی» تعبیرندن مختصر اولسه کرکدر] عسکریلرك خلاف نظام و تنبیهات حرکاتده بولنماملرینه دقت ایتمك و بولنانلری خبر ویرمك ویا توقیف ایتدیرمك وظیفه‌سیله موظف مأمور.

قانوناً { حـ. عر. قانون و نظامه توفیقاً، قانون و نظامله، نظاماً: قانوناً کندیسنه نه‌معامله ایدلمك اقتضا ایدرسه اوکا راضی اولملیدر؛ قانوناً تأدیب وتربیه‌سی اقتضا ایدر؛ شرعاً وقانوناً.

قانونچه { سـ. فا. کوچك قانون ونظام رساله‌سی.

قانوننامه { سـ. فا. برماده حقنده فقرات قانونیه‌یی جامع کتاب ویا رساله، نظامنامه: تجارت قانوننامه‌سی؛ قانوننامهٔ همایون.

قانونی { صـ. عر. ث: قانونیه. ۱. نظام وقانونه منسوب ومتعلق، علم حقوقله مشتغل، قانون شناس: قانونی آدم. ۲. قانون و نظام وضع و تأسیس وترتیب و تنظیم ایدن، واضع

ق ا ن : قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری. ٣. قانون دینلن چالغی یی ایی چالان. || طب قانونی = جرح وقتل وتعادیٔ اخلاق کبی جرم وجنایتلرك تشخیصی اصول و قواعدینی مبین علم که من جهةٍ فن طبه ومن جهةٍ حقوقه مربوطدر.

قانونیّت { سث. عر. برقرارك قانون ونظام حکمنه کچمسی : بو لایحه‌نك قانونیتی ارادهٔ سنیه‌سنك شرف صدورینه منوطدر.

قانویچه { س. [یتا.] ١. چوال ومندر یوزی وسائره اعمالنه یارایان قالین و سکرك کنویر بزی. ٢. یوك ایپلیکیله نقش ایشلمکه مخصوص سکرك وسطرنج طوقومه‌لی سرت وقوله‌لی بز : قانویچه ایشلمك.

قانه { س. بج. کمینك ثقلتنه کوره صویه باتان قسمنك درجاتنی کوسترمکه مخصوص اوله‌رق باش وقیچ بودوسلامه‌لری اوزرینه موضوع رقملرکه قدم اعتباریله‌در.

قانی { یاخود قنی و خانی. ظم. [استانبولجه زبانزدی «هانه» ایسه‌ده «ق» ایله «ه» آره‌سنده مناسبت اولمدیغندن، وذاتاً «خ» دخی بوراجه «ه» کبی تلفظ اولندیغندن. «خانی» یازمق دها طوغریدر] ١. نره‌ده؟ نره‌ده‌در : خانی سزك یازدیغکز یازی؟ خانی بونك علاوه‌سی؟ ٢. تنبیه واخطاره دلالت ایدر: خانی کوزل یازیلی برکتاب یوقمی ایدی؟ خانی دون بر لقردی ایتدی ایدك؛ خانی بوکون برابر کیده‌جکدك. — چوق دفعه «یا» اداتی‌ده الحاق اولنور : خانی یا برخزابه‌نك زیارتنه کیده‌جکدك؛ خانی یا سزك قوشمه‌کز بومی؟

قانیقسه‌مَق { فل. یاخود :

قانیقسیمَق { فل. و :

قانیقمَق { فل. ١. سفك دمایه مائل اولمق. ٢. برشیئه تکررله آلیشمق : دوکمك کار ایتمیور قانیقسه‌مش.

قاو { س. ١. آتش طوتیشدیرمق ویا چیغاره یاقمق ایچون چاقمق وسائره ایله طوتشدیریلان قوری شیٔ، طوتارق : منطار قاوی، بز قاوی. ٢. بعض آغاجلرده اور کبی حاصل اولوب بر صورت مخصوصه‌ده تربیه اولندقدن صکره برر پارچه‌سی چاقمقله طوتیشدیریلان پنبوق کبی قوری ویومشاق بر ماده : چاقمقله قاو طوتیشدیرمق ٣. پارچه‌لره آیرلمش وهر پارچه‌سنك اوجنه کبریت اجزاسی سورلمش چابوق طوتیشور قالنجه کاغد : قاو قوطیسی. || قاو کبی = قوری، خفیف، چوروك : بواوك کراسته‌سی قاو کبی اولمش.

قاواره { س. یللنمه، جارطه. عو.

قاواطه { یا قواطه. س. یکپاره آغاجدن اویلمش قاب، تکنه. — با : قواطه.

قاواق { یا قواق. س. دوز وپك یوکسك آغاج که اکثریا صو کنارلرنده وصولاق یرلرده اولور، شجر الحور : آقچه. قره، سروی قاواق، آمریقا قواغی = انواعی. || قاواق یاری شده اسمك = کندینی بیوك کورمك. مغرور لانمق. بالیق قاواغه چیقارسه = محالدن کنایه. قاوق کبی بیومش = هیچ برشیٔ وکرتیه رك یالکز بوی بیوتمش.

قاواقلق { س. قاواق آغاجلرینی حاوی محل : اوراده بر قاواقلق واردر.

قاوال { س. با : قوال.

قاوُت { س. قاورلمش اون انواعندن یمك که کوجبه خلقك اك باشلی یمکیدر، سویق، بازینه، عصیده. مر.

قاورامَق { فت. ١. زور وشدتله طوتمق، قاپمق، یاقه‌لامق، بتوننی آوجك ایچنه آلمق : پورتقالك برینی قاورادی. ٢. صارمق، اطرافنی آلمق، احتوا، احاطه ایتمك : صیزیلر وجودینی قاورادی: آتش محله‌یی قاوردی. || ذهن قاورامق = ذهن آلمق. آکلامق.

قاورایش { س. قاورامق ایشی. با : قاورامق.

قاوُرتمَق { فت. ١. طاوده‌ده قیزارتدیرمق، اوستی قیزاره‌جق صورتده پیشیرتمك : جکری یاغده قاورتمق : قهوه قاورتمق. ٢. یاقمق : کونش چیچکلری قاورتدی.

قاوُرلمَق { فج. ١. قیزارلمق، اوستی قیزاره‌جق صورتده پیشیرلمك : یاغده قاورلمش جکر: قاورلمش کستانه.

۲. یانق، حرارتدن قوریمق : بو چیچکلر کونشدن قاورلمش. ۳. خسته‌لق چکوب بیویه‌مه‌مك.

قاورماج { س. قاورلمش‌قوری بوغدای. اقاورلمش پشیل بوغدایه فریك و اوتومه دیرلر. ا

قاورمق { فت. ۱. طاوه وسا. ئرده آتشده اوستی قیزاره‌جق صورتده چویروب قاریشدیرمق. ۲. یانمق : المی قاوردم؛ کونشلك حرارتی بو چیچکلری قاوردی.

قاورمه { س. ۱. یاغده قاورلمش ات یمکی : پاتاتسلی، کستانه‌لی، صوغانلی قاورمه؛ قوش باشی‌قاورمه = کیکسزی. ۲. طاوه‌ده کندی یاغیله قاوریلوب بعده طوکدیریله‌رق حفظ او. لنمش ات : قربان اتلرینی‌قاورمه یاپوب برچوق وقت یرلر. = ص. طاوه‌ده قیزاردلمش، قاورلمش.

قاورق { ص ۱. قاورلمش، یانمش، کونشدن قورومش، هوا چالمش : قاوروق یاپراق؛ یوزی قاوروق. ۲. خسته‌لقله بیویه‌مه‌مش : قاوروق برچوق.

قاوزامق { فل. [تق. قوزه دیمك اولان «قاوزه» دن] قبارمق، اوفورلمك، قبارمق پیدا ایتمك. مر.

قاوزه { س. سرت قابوق، قوف قاب : بوغدایك قاوزه‌سی. || آق قاوزه = لسان ثوره مشابه برنبات، فر. Behen bleu قره قاوزه = پیان‌هاوجی، فر. Panicant.

قاوشاق { س. ایکی‌نهرك برلشدیکی یر، قاریشدیران، قویار. ملتق.

قاوشدیرمق { فت. ۱. براشدیرمك، یان یانه کتیرمك، تماس ایتدیرمك، الصاق ایتمك : انکاری، اوکنی قاوشدیرمق: اللرینی کوکسی اوزرینه قاوشدیرمق. ۲. ملاقات ایتدیرمك، بر یره کتیروب کوریشدیرمك، دفع هجران و فراق ایتدیرمك : الله سزی سودکلرکزه قاوشدیرسون.

قاوشمق { فل. ۱. برلشمك، بر یره کلوب تماس ایتمك، اتصال والتصاق ایتمك : بوسره‌نك انکاری قاوشمیور؛ قپو قنادلری بربرینه کوزلجه‌قاوشملی. ۲. کوریشمك، ملاقات ایتمك، ملاق اولمق، فراق و هجرانك دفعیله وصاله نائل اولمق : سو. دیکنه قاوشمق: چوالق چوقنه قاوشه‌جقدر. ۳. پاره وسائره آغزی قپاتمق، ایکی طرفنك دریسی برلشمك : پاره‌سی دهاتمامیله قاوشه‌مدی.

قاوق { س. [قوف دیمك اولان لغله، « قاغوق » یازلمسی معنا سزدر.] ۱. ایچی بوش شیء، قوف محفظه، قاب : سیدیك قاوغی = مثانه؛ اود قاوغی = اود. لك. ۲. وقتیله باشه کیبلن شیء، باش کسوه‌سی که اکثریا پاموقلی ویوکسکجه اولوب اوزرینه صاریق صاریلیر : کاب قاوغی، یکیچری قاوغی. || مج. قاوق صالامق : مداهنه کارانه تصدیق ایتمك، برینك هر دیدیکنی تصدیق وتقدیر ایده‌رك مداهنه ایتمك. || طال قاوق. با : طالقاوق. || قره‌قاوق = هندبا.

قاوقاز { س. طانه طبانی دیکنی.

قاوقاس { قاوقاسیه. با : قافقاس وسائره.

قاوقلق { س. وقتیله باشلیجه قاوقلری قومغه مخصوص اولان آصمه راف.

قاولاق { ص. قبوغی قباروب دوشمش، قبوغی آیریلوب دوکلمش : قاولاق آغاج؛ قاس‌قاولاق = بسبتون صویلمش، چیلاق.

قاولامق { فل. قباروب پارچه پارچه دوکلمك، شیشوب اتندن آیریله‌رق دوشمك : یوزی قاولادی؛ یپلانك دریسی قاولار.

قاوليچ { ص. قاصیغی شیش، فتقلی.

قاون { س. قباق کبی بره اوزاته‌رق حاصل اولان بیوك میوه که انواعی واردر. قاریوزله برابر بوستان‌دخی دینلیر : قاون قاربوز. دیکمك. || قاون ایچی = پنبه‌یه چالار قپو صاری رنك. || آغاج قاونی = کباد انوا. عندن غایت قالین قبوقلی رجل پاپیلان بر میوه.

قاهر { ص. عر. ژ : قاهره. [«قهر» دن سف.] ۱. قهر ایدن، زور وجبر ایلین، محو ایدن : قوهٔ قاهره، سطوت قاهره. ۲. اوستون کلن غالب. ۳. دفع وازاله ایدن : قاهرالسموم = پادزهر. || مصرقاهره وسط : قاهره.

خطهٔ مصریه‌نك مرکزی و خدیویتك مقری اولان شهر که بزجه خطه‌نك اسمیله یعنی مصر دیمکله معروفدر.

قای { س. یاغمورلی هوا، مزلقه. مر.

قایا { یاخود قیا. س. (« قایمق » دن) ۱. ایری وسرت طاش، صخر، صخره: آق قیا، قره‌قایا؛ قایا دویرمك. ۲. طاشلق و صرپ طاغ، طاشلق اوجورومی، یار: کندینی بر قایادن آشاغی آتدی. || قایا باشی = باشلیجه جوبانلرك وطاغلرده قایالرده کزنلرك سویلدکاری بر نوع ترکی. || قایایالیغی = سیاهی وسنجاب پیسی اولور قمر دریاده کزر کوچك برنوع لذیذ بالیق. || قایا قورونغی = بر نوع نبات. || قایا قوشی = بر جنس قوش. || قایا ککیکی = ککیك نوعی. || قایا کاری = برجنس کرتنکله. || قایا لیفی = برجنس یوصون. = صـ. مجـ. پك سرت، قتی = قایا کوکل.

قایاجق { س. کوچك قیا. || قایا جق آغاجی = طوپ قوندغی و اوکا مشابه شیشلر یاپیلان سرت برنوع قاین آغاجی.

قایار { س. حیوانك بوز اوزرنده یوریمکه مخصوص چنکللی نعلی.

قایاسه { یا قیاسه. س. اگر قولاکنك طوقه‌یه کچه‌جك قایشی، قانجوغه باغی.

قایاغان { یا قیاغان. س. یایراقلی یعنی طبقه‌لره منقسم بر نوع طاشکه دوشمه ایچون و یاری طاشی یرینه قوللانیلیر، قوم آطه‌سی، چای آغزلرنده کی قوم سد، فر. Barre. ا مترو. کیتی تجویز اولنمیه‌جق کوزل و الزم بر لغتدر. ا

قیراق { س. ۱. طویرغی قایار ومتحرك خیرسز یر. ۲. بوز اوزرنده قایله‌جق یر.

قایرالمق { فل. (ایرماق) قوم ایندیرمك، قدیم سد. لری پیدا ایتمك: قایرالان ایرماقلرك دائما آیبقلاتمه‌سی اقتضا ایدر.

قایران { س. اورمان آره‌سنده واسعجه بوش یر، بیوك آلان.

قایرلمق { فع. ۱. باقلمق، تصاحب وحمایه ایدلمك، غائله‌سی چکلمك: او زوللی آدم کیمسه طرفندن قایرلدی. ۲. بر خدمت ومأموریته نصب او. لنمق، استخدام ایدلمك: بو آدم برخدمتله قایرلدی.

قایرمق { فت. (اصلی: قایغور. مق) ۱. باقمق، تصاحب وحمایه ایتمك، غائله‌سنی چکمك: بنی کیمسه قایرمیور که. ۲. حسن اداره ایتمك، ایلری سورمك، دوندیرمك، دقت ایتمك: بو ایشی سز قایرمایه‌کز. مر. ۳. قوللانمق، خدمت ومنصبه نصب ایتمك، استخدام ایتمك: اونك مقصدی آدم قایرمق.

قایرجی { ص. باقان، غائله‌سنی چکن، حمایه وتصاحب ایدن، حامی.

قایساری { ك. نه‌طرفه، نه‌جهته، نره‌یه طوغری؟ مر.

فر. Artois.

قایان { ص. سرعتلی، شدتلی. = س. طاغدن سرعت وشدتله اینن سیلاب.

قایپاق { ص. ۱. قایار، پرده طورماز، صیوشیق، سیوشیك. ۲. چالیمش، آشیرلمش، مغصوب، منهوب. مر. || قایپاق بالیغی = الده قایار لزوم. جتلی بر جنس کول بالیغی.

قایپاقجی { س. مال آشیران، غاصب، یغماکر. مر.

قایپامق { فل. و:

قایپیمق { فل. قایوب سیوشمك، صیپرلمق. مر.

قائد { سد. عر. ج: قواد. قو. ماندان، سالار.

قایدیراق { س. اوپون اوینا. دفلری یاصی و قایار طاش: قایدیراق اوینامق.

قایدیرلمق { فع. قایغه سوق اولنمق، قایه‌رق ایندیرلمك: یکی یاپیلان کمی قازیق اوزرنده دکیزه قایدیرلدی.

قایدیرمق { فت. ۱. قایغه سوق ایتمك، قایه‌رق ایندیرمك: یکی یاپیلان کمی یی قازیغك اوزرنده قایدیره‌رق دکیزه ایندیردیلر. ۲. آیاغنك قایمه‌سنی موجب اولق: صوقاغه آتدقلری قارپوز قبوقلری آدمی قایدیرر. || مجـ. آیاغی قایدیرمق = موقعمندن دوشورمك، باعث نکبتی اولق.

قایدیرمه { س. قایدیرمق ایشی. با: قایدیرمق.

قایر { س. نهرلرك سوردکاری قومدن تحصل ایدن موقت

قایسی { یا قایصی . س. اریك ایله شفتالی آره‌سنده برمیوه، زردالینك بیوکی و دها ایسی، مشمش: شام قایسیسی = بومیوه‌نك اك اعلا جنسی: قایسی طاتلیسی، خوشافی = بو میوه‌نك قوروسندن یاپیلان رچل وخوشاب. || قایسی آغاجی بومیوه‌یی ویرن آغاج.

قایش { س. [« قایمق » دن] ۱. اصل بربرلرك اوستره بیله‌دکاری مجلا کاوساله دیلیمی. ۲. علی الاطلاق مشین وکاوساله وسائر دباغلانمش دریدن طار و اوزون پارچه‌که باغلامق وصیقمق کبی ایشلرده قوللانیلیر: قلیچ قایشی: اکر قایشی؛ اوموز قایشی = پالاسقه وسلاح ایچون طاقیلان حمایلی قایش. || قایش بالیغی = دستره بالیغنك بر نوعی. || قایش دیلی = خذله بیننده متفق علیه قبا ومستهجن لسان. || قایش قیران = صاپان قیران دخی دیلن بر اوت‌که کوکاری سرت و صاغلامدر، فر. Arrête-Boeuf. || قایش کبی = قوپارلماز اوزار شیء: قایش کبی بر ات.

قایش { س. قایمق ایشی وطرزی: بر قایش قایدم که. با: قایمق.

قایشجی { س. ص. ۱. مختلف قایشلر یاپان و صاتان آدم. ۲. آلدادیجی، طولاندیریجی، حیله‌کار.

قایطاز { س. ۱. خوتوز، قوتاز، قوش باشنده‌کی تپه‌لك. ۲. تاتارستان صیغیری. || قره قایطاز = طورمیوب اوته‌یه بری‌یه قوشان، هر طرفه سکیردوب صالدیران آدم.

قایغنه { س. چالقانوب یاغده بیشن بومورطه. فر. Omelette.

قایغو { س. ۱. غم، کدر، غصه، تاسه. ۲. غائله اندیشه، دوشونجمه: چوبانه یاغ قایغوسی کچی‌یه جان قایغوسی.

قایغورمق { فت غائله‌سنی چکمك. با: قایرمق.

قایغوسز { ص. دنیاده بر شیئه کدر ایتمز، غائله چکمز، لاقید، لاابالی، فارغ البال: قایغوسز آدم.

قایغولی { ص. ۱. مکدر، غمناك، محزون. ۲. حزن انکیز، فاجع، مؤلم.

قایغی { ص. قایدیرلمش، بر طرفه میل ایتمش، اکری. مر.

قایغینمق { فل. اگریلمك، اگلمك. مر.

قایق { س. [« قایمق » دن] صو یك اوزرنده قایوب کیدن کوچك تکنه که انواعی ومختلف قطعه‌ده اجناسی اولوب کورکله ویا ساده یلکنله حرکت ایدر: پیاده قایق = پك خفیفی‌که طار و اوزون اولور؛ ایکی، اوچ چفته قایق؛ آتش قایغی؛ اودون قایغی = اودون طاشیان بیوجکی؛ بازار قایغی = یدی چفته یوك قایغی؛ بالیق قایغی = بالیقجیلره مخصوص قباسی.

قایقجی { س. قایق قوللانان، کورك چکرك قایغی یورودن، کرا ایله ایشلدیکی بر قایغك صاحبی ویا معاشله بر دائره‌نك قایغنی قوللانان آدم: قایقجی اصنافی؛ قایقجیلر کتخداسی.

قایقجیلق { س. قایق قوللانمق صنعتی: قایقجیلق زور بر صنعتدر.

قایقخانه { س. قایغی چکوب باغلامغه ویا قیزاق اوزرینه آلمغه مخصوص طالغه‌دن محافظه‌لی محل: بو یالینك قایقخانه‌سی وارمیدر؟ بو اسکله‌نك کوزل بر قایقخانه‌سی واردر.

قائل { ص. عر. ث. قائله. [« قول » دن سف.] دین، سویلین، بر سوزك صاحبی: بو سوزك، بو بیتك قائلی کیمدر؟ ۲. راوی، ناقل، نقل و روایت ایدن: بو حوادثك قائلنی بولملی. ۳. راضی، رضا ویرن: بنم دیدیکمه بر وجهله قائل اولمدی؛ بن ایشك او صورتله تسویه‌سنه‌ده قائلم؛ بن بر قارینجه‌نك ازلمسنه قائل اولمام.

قائم { ص. عر. ث: قائمه. [« قیام » دن سف.] ۱. آیاقده طوران، قیامده بولنان: اوطه‌یه کیردیکمده کندیسی قائم ایدی، کندیسنی قائم بولدم. ۲. طوران، موجود، باقی: قاهره‌ده ابن طولونك جامعی الیوم قائمدر. ۳. برینك یرینی طوتان، یرینه کچن: پدرم وفات ایتدکده اونك یرینه بن قائم اولدم. ٤. آشاغیدن یوقاری وضعیتده بولنان، عمودی: خط قائم. ٥. نماز قیلان، اکثر اوقاتنی نماز قیلمغله کچیرن: صلحادن بر ذات اولوب کوندوز صائم کیجه قائم ایدی. || ر. [هندسه‌ده]

زاویهٔ قائمه = ۹۰ درجه وسعتی اولان زاویه ؛ مثلث قائم الزاویه = زاویه‌سی قائمه اولان مثلث . || قائم مقام. بك : قائمقام.

قائماً { حـ. عر. ۱. آیاقده اولدیغی حالده، آیاقده اولهرق : بزی قائماً قبول ایتدی ؛ قائماً سلام ویردی. ۲. عمودی وضعیتده، عموداً : اساس خطنه قائماً برخط ایندیردی. ۳. مبنی اولدیغی ویرنده طوردیغی، بیقلمامش وکسلمهمش اولدیغی حالده : بو خانهنك قائماً فیاتی نه در ؛ بو آغاجلرك قیمتی قائماً تقدیر اولنور.

قایماج { صـ. قویروغی یوقاری یه مائل (کوز)، چینلی کوزی صورتنده اولان : مغوللرك کوزلری قایماجدر.

قایماق { سـ. ۱. سودك اوستنده بریکن خلاصه‌سی، زبد : بر لوله قایماق، قایماق طاباغی . ۲. هر شیئك اك ایی و منتخب قسمی، زبده ، خلاصه ، کزیده . ۳. یاغموردن ویاپر صویك فیضا نندن صکره طوپراغك اوزرنده طوران اوزلی وکوپرهلی اینجه چامورکه طوپراغك قوهٔ انباتیه سنی آرتدیرر : نیلك فیضانی بتون اراضیٔ مصریه اوزرینه قالین بر قایماق طبقه‌سی یاقیر. || قایماق کبی = پك لذیذ وپك بیاض و یومشاق. || قایماق طاشی = پك بیاض مرمر. || مرمر قایماغی = تباشیر خلاصه‌سی. || قایماق یاغی = اعلا تره یاغی.

قایماقلانمق { فل. اوستنده قایماق یاغلامق.

قایماقلی { صـ. قایماقله یاپیلمش قا. یاغی حاوی : قایماقلی قطائف.

قایمق { فل. ۱. پارلاق ومجلا بر شیئك اوزرینه سورتنه‌رك کیتمك ویا دوشمك ، ذلق ایتمك: بوزك اوزرینه قایدی : بر قیا طاغك اوستندن قایه قایه آشا. غیبه قدر ایندی. ۲. آیاق غیر ثابت بر شیئك اوزرینه باصوب غیر اختیاری وسرعتله سورتمك، سورچمك : آیاغم قایوب آز قا. لدی دوشیوردم ؛ بو قالدیرمده آتمك آیاغی قایار. ۳. بر طرفه میل ایتمك، اکریلمك، چارپلمق . || کوز قایمق = شاشی اولمق. || دیل قایمق = یاکلمق ، خطا ایتمك . = فت. قایدیرمق ، مجلا بر شیئك اوزرینه سورتمك : قیزاق قایمق.

قائمقام { سـ. [عر. قائم = طو. ران. مقام = محل] ۱. برینك یرینه کچن، یرینی طوتان، وکیل، نائب : یرینه بر قائمقام براقوب کیتدی: والی قائمقامی = والی وکیلی ؛ سرعسکر قائمقامی. ۲. بر قضا اداره ایدن ملکیه مأموری : قضا قائمقامی: قائمقام نصب اولندی. ۳. امراء عسکر. یه‌دن بیکباشی ایله میرالای آره. سنده بر رتبهٔ مخصوصه‌یی حائز عسکری : آلایك قائمقامی.

قائمقاملق { سـ. ۱. وکالت ، وکیلك : غیابنده فلان قائمقاملق ایدیور. ۲. بر قضانك اداره‌سیله مکلف ملکیه مأمورینك مأموریتی و حال وصفتی : بر قائمقاملغه نصب اولنمق آرزوسنده بولنیور ؛ قائمقاملغی کندینه آز کوریور. ۳. بیکباشی ایله میرالایلق آره. سنده‌کی رتبهٔ عسکریه : بش سنه قائمقاملق ایتدی: قدملی بیکباشیلردن اولدیغندن قائمقاملق بکلیور. ٤. بر ملکیه قائمقامنك اداره ایتدیکی مملکت، قضا : اوراسی برقائمقاملقدن ؛ بر آطه بر قائمقاملق یردر .

قائمه { سـ. عر. ج : قوائم. ۱. وقتیله اوزون کاغد اوزرینه یازیلان بر نوع امرنامه . ۲. خزینهٔ مالیه‌دن ویا بر بانقه‌دن قارشیلغی تأمین اولنهرق تداوله چیقاریلان کاغدکه آنچه مقابلنده آلنوب ویریلیر. قائمهٔ نقدیه‌دنی دینلیر. ۳. فاتوره : بومالك قائمه‌سی نره‌ده؟ ٤. ر. زاویهٔ قائمه. یا : قائم. ٥. بحـ. اومورغه‌نك نهایتنه قائماً وضع اولنان بو. دوسلامه .

قاین { سـ. آق کورکن : قاین آغاجی.

قاین { سـ. زوجه ویازوج برادری: احمدك قاینی = زوجه‌سنك برادری : فاطمه‌نك قاینی = زوجنك برادری. — دیکر اسمله التصاقله زوجین اقربا سنه اطلاق اولنور : قاین آتا، قاین پدر = زوج ویا زوجه‌نك پدری؛ قاین آنا، قاین والده = زوج ویازوجه‌نك والده‌سی : قاین برادر = قاین، زوج ویازوجه‌نك برادری.

قاینانا تدیرمق { فت. ۱. بر شیئی دیکری واسطه سیله صوده خاشلاتمق، صوده پیشیرتمك : قهوه‌جی یه کوزل بر

قهوه قایناتدیرملی؛ شو مندیلك لکه‌سنی چیقارمق ایچون صمان صوینه قایناتدیرملی. ۲. برمایعی آتشده خاشلاتدیرمق: سودی میقروبلردن تجرید ایچون ایچه قایناتدیرمق اقتضا ایدر.

قایناتمق { فت. ۱. برمایعی آتشده خاشلامق، فقیر فقیر ایتدیرمك: سودی ایچه قاینا- تملی. ۲. برشیئی صوده پیشیر- مك، قاینار صویك ایچنده بو- لندیرمق: شو آرپه‌یی قاینادوب صوینی ایچملی؛ لکه‌سی چیقا- ریله‌جق چماشیری صمان صویی ایچنده قایناتمق اقضا ایدر. ۳. پاپیشدیرمق، یکپاره کبی ایتمك: ایکی پارچه معدنی برلکده قایناتملی.

قاینارجه { سـ. صیجاق معدن صویی بانیه‌سی، اوستی آچیق صیجاق معدن صویی. = سخ. م. الیوم بلغارستانده کائن بر محلدرکه ۱۷۷٤ تاریخ میلادیسنده اوراده بر معاهده عقد اولنمش ایدی.

قایناشدیرمق { فت. ۱. برلشدیر- مك، یاپیشدیر- مق: شو ایکی پارچه معدنی قایناشدیرملی. ۲. اتحاد و اتفاق ایتدیرمك: بو صهریت او ایکی عائله‌یی قایناشدیردی.

قایناشمق { فش. ۱. برلشمك، آیر- لمیه‌جق صورتده اتحاد و امتزاج ایتمك، یکپاره اولمق: کمیکلری قایناشوب مفصلی اوینا- ماز اولمش. ۲. مج. صیق فیق مناسبت پیدا ایدوب اتحاد ایتمك: اونلر قایناشدیلر.

قایناق { سـ. ۱. ایکی شیئك یا- پیشدقلری یر، کینت یری = بونك قایناغی نره ده؟ ۲. صرت اتلرینك بوت اتلرینه یاپیشدیغی یر، الیه = قایناقلری چیقیق.

قایناق { سـ. یردن قاینایوب چیقان صو بیکاری، اوفاق بیکار: اوراده برقایناق واردر.

قاینامق { فـل. ۱. مایع برشیء آتشده فقیرفقیر ایتمك، غلیان ایلمك، جوش و خروشه کلمك: بو صو قاینادی‌می؟ ۲. قاینار صویك ایچنده پیشمك: بو ات دها قاینامدی. ۳. شیشوب قبارمق، اکشیمك، تخمر ایتمك: شیره قاینامغه باشلادی؛ معده- سی قاینایورمش. ٤. یردن شدتله نبعان ایتمك، فوران ایتمك: یردن صو قاینایور. ٥. کثرت اوزره بولنوب قاینایان صو کبی حرکت ایتمك: بو طو- لابده قارینجه‌لر قاینایور. ٦. بر- لشمك، یاپیشمق: قیریلان قول کمیکی قاینادی. ۷. کیزلیجه وال آلتندن ترتیب اولنمق: بوراده برایش قاینایور. ۸. راحت طورمامق، جوش وخروشده اولمق، دپرنمك: دکیز قاینایور: بو آدم قاینایوب طوریور. ۹. صویك ایچنده باتمق: قعر دریایه اینمك: اوقوجه کمی بش دقیقه‌ده قاینادی. ۱۰. محو اولمق = بزم پاره‌لر قاینادی کیتدی.

قاینامه { سـ. قاینامق ایشی، غلیان. با: قاینامق. = صـ. قاینامش، قاینامغله تهیئه اولنمش: قاینامه ات.

قَب { مه. با: قاب وقیب.

قَبا { یاخود قابا. صـ. ۱. خفیف اولدیغی حالده حجمی بیوك: قبا دوشك، شلته؛ قبا دنك، یوك. ۲. شیش، تومسك: قبا ات. ۳. تربیه‌سز، سوزی ومعا- مله‌سی غلیظ، یونتلامش، ظرا- فتی اولمیان: قبا آدم. ٤. عادی، ظریف ومصنع ویا اینجه ونازك اولمیان، بیاغی: قبا ایش، قبا دیکیش، قبا اتمك، ایشك قباسی. ٥. تربیه‌یه مغایر، تر- بیه‌سزجه: قبا سوز، قبا لسان. || قبا اتلر = صاغری بوتلری. || قبا صبا، قبا طاسلاق = قبا برصورتله، ایشك یالکز قباسی، اینجه تفرعاتنه کیریشمکسزین: قبا صبا، قبا طاسلاق شکلنی چیزمك. || قبا صقال = صقالی قباریق، بیوك. || قبا طایی = صورتا جسارت صاتان، جسور طاسلاغی. || قبا قوز = یالکز ظاهرده کوستریشلی. || قبا قولاق = حمای نکضی، فر. Oreillon.

قَباء { سـذ. عر. اوستلك لباس، جبه، قفتان.

قباحَت { سث. عر. جـ: قباحات. ۱. چرکین فعل وحر- کت، یاقیشیقسز معامله: بونی یاپدمسه، بونی سویلدمسه بر قباحت‌می ایتدم؟ بوده برقباحت می؟ ۲. خفیف جرم، قصور، مستلزم مجازات تکدیریه اولان جرم، جنحه: بو قباحتك جزا-

سی نه‌در؟ توقیفنی موجب اوله‌جق بر قباحتی‌می واردر؟ قباحتمی بیله‌یم ده جزامه راضی‌یم. || قباحت ایتمك = قصور ایتمك، یاکلمق : بن سزه طانیشمدیغمه قباحت ایتدم.

قَباحَتسز | ص. جرم وجنحه‌سی اولمیان، بیکناه، معصوم : اوآدم قباحتسزدر.

قَباحَتسزلق | یا قباحتسزلك. س. جرم وجنحه فقدانی، بیکناهلق، معصومیت : اونك قباحتسزلغی تبین ایتدی.

قَباحَتلی | ص. جرم وجنحه‌سی اولان، متهم : کندیسی قباحتلی اولدیغنی بیلیرده سسنی چیقارمیور.

قَباحَتلیلق | یاقباحتلیلك. س جرم وجنحه صاحبی اولمه. متهملك.

قَبارتمَق | فت. ١. بر شیئك ثقلتنی آرتدیرمقسزین جسمنی بیوتمك. سکرکلشدیرمك: دوشکی یوکی. پنبوغی قبارتمق. ٢. کوشتمك، قاریشدیروب یوقاری قالدیرمق : طوپراغی قبارتمق. ٣. آرتدیرمق، تزیید ایتمك. (حسابی، یکونی) یوکسلتمك، یوقاری چیقارمق : سز صرفیاتی قبارتمشسکز: او بر یکی قلم ایراد واردات یکوننی قبارتدی. ٤. یوکسلتمك، ترسندن قاقوب بوزنی چیقندیلی یاپمق : قوطینك قپاغنده اشارت ایتدیکم یازی‌یی قبارتملی. || قولاق قبارتمق = حیون قولاقلرینی دیکوب دیکله‌مك : مج. انسان دقتله دیکله‌مك : بزم اوکا دائر قونیشدیغمزی آکلاینجه قولاق قبارتمغه باشلادی. || قولتوقارینی قبارتمق = تفخر ایتمك.

قَبارتمه | س. قبارتمق ایشی. با : قبارتمق. = ص. ترسندن قاقه‌رق یاپلمش چیقندیلی (نقش ویازی وسائره) : توتون قوطیسی اوزرنده قبارتمه اوله‌رق کندی اسمنی یازدیرمش: بولنان اسکی برطشك اوزرنده قبارتمه بعض یازیلر ورسملر وار ایدی.

قَبارجق | س. ١. صوبك یوزنده یاغمور طامله‌لرندن وسائره‌دن حاصل اولان هوا ایله مملو شیشجك، حباب. ٢. هوا ویا صو ایله طولی اوله‌رق بدنك اوزرنده حاصل اولان اوفاق سیویلجه : اللرنده برطاقم قبارجقلر چیقمش: قره‌قبارجق: دیل قبارجغی.

قَبارمَق | فل. ١. ثقلتی آرتمقسزین حجمی بیومك، شیشمك : دوشك، شلته قباردی: شو یاصدیغك پنبوغنی آتدیررسه‌کز چوق قباره‌جقدر. ٢. یوکسلمك، یوقاری چیقمق، طاشمق : صو قاپنانجه قباردی؛ طاغلرده قارلرك اریمه‌سندن نهرلر چوق قباردی. ٣. (حساب ومبلغ) چیقمق، چوغالمق : دفترمزده مصارف قسمی کیتدکجه قبارمقده‌در. ٤. (حیوان وعلی الخصوص ارکك هندی وسائره) توکلرینی اورپروب دیکمکله شیشمك : بابا هندی قبارمغه باشلادی. ٥. اکشیوب کوپوره‌رك یوقاری قالقمق، تخمر ایتمك : خمور، شیره قبارمغه باشلادی. ٦. طالغه‌لانمق، طالغه پیدا ایتمك، جوشمق : دکیز کیتدکجه قباریور. ٧. (چوخه وسائره‌نك) خاوی قالقوب بوزلمق : بوچوخه پك چابوق قباریر. ٨. تاولانمق، ایصلاتوب یومشامق : وجودك کیری قبارمق. ٩. بولانمق، قاریشمق : صفرام قباردی. ١٠. تفاخر ایتمك، کبر وغرور کوسترمك، قورلمق : اوقباروب طورمسون بو ایشده مدخلی یوقدر. || قولتوق قبارمق = تفخر ایتمك.

قَباره | س. باشی محدب صاری ویا بیاض چیوی که قاقلدیغی یرده یول کبی طوروب تزیینه یارار : پرنج، کومش، یالدیزلی قباره‌لرله مزین چکمجه.

قَباره‌لی | ص. قباره دینلن چیوی صورتنده پوللرله مزین : قباره‌لی صندیق.

قَباریق | ص. قبارمش، شیشمش، اوفورلمش : یاکاغنك برطرفی قباریق ایدی. = س. ١. قبارمش، شیشمش یر، هوا ویا صو ایله طولی اوفاق سیویلجه: وجودنده بر طاقم قباریقلر پیدا اولدی. ٢. چوخه وسائره اوزرنده خاوك قالقمه‌سندن حاصل اولان چیقندیلی نقطه : بعض فسلرده یاغمور طامله‌لرندن قباریقلر اولور.

قَباق | س. [«قاب» دن مشتق اولوب، وجه تسمیه‌سی معروف برجنسنك صو وسائره قابی اولمسیدر.] قاون قارپوز

وخيار جنسندن اوله‌رق يره سورينن ايرى ياپراقلى برنباتك ويرديكى ايرى ثمره‌دركه سبزه‌دن معدود اولوب مختلف يمكلره كيرر وانواع كثيره‌سى اولوب بعض نوعلرى خيلى بيوك اولور، عر. قثاء، فا. كدو : آرمود قباغى = آرمود بيچيمنده يالكز سوس ايچون ديكيلير بر قباق؛ ساقز قباغى = تازه ينن اك كوچكى؛ آصمه قباغى = چارطاق اوزرينه آلنوب پك زياده اوزايانى كه ميخوشجه اولوب ينه تازه ينير؛ بال قباغى = قوروسى ينير اوزونجه قرمزى قباق؛ مج. برشئ بيلمز، احمق آدم؛ حلواجى قباغى = قيشين قوروسى ينن وحيواناته يم ايديلن پك ايرى و يووارلاق جنسى؛ صو قباغى = ايچى بوش واورته‌سى اينجه اولوب قورودلدقدن صكره صو وسائره وضعنه يارايانى. || قباق باشده پاتلامق = برفعلك جزاسنى كندى چكمك، زيانى كندينه راجع اولمق. || باروت قباغى = باروتلق، باروت محفظه‌سى. || قباق باغلامق = يوزمك ايچون قولتو قلرك آلتنه صو قباغى قويمق. || قباق طادى ويرمك = بيقديرمق، اوصانديرمق. = صه. ١. صاريشين، ماويش: قباق براوغلان. ٢. طاتسز، لذتسز : بر قاون كسدك قباق چيقدى. ٣. چبلاق، آچيق : يالين آياق باشى قباق.

قَبالاشديرمَق { فت. قبالق ويرمك، ظرافتسز وغليظ ايتمك : اودانتله اثوابى قبالاشديردى؛ ذاتا قبادر ايتديكى صوئوق شاقه‌لر كنديسنى برقات دها قبالاشديريور.

قَبالاشمَق { فل. قبا اولمق، ظرافتى غائب ايتمك: ثروت قزانمغله برآز نازكلك ده استحصال ايده‌جكنه دها زياده قبالاشدى.

قَبالق { سه. ١. آغر اولمديغى حالده حجمى بيوك اولان شيئك حالى، آز ثقلتله حجم بيوكلكى : بوشلته‌نك قبالغى انسانى راحتسز ايدر. ٢. ظرافت ونازكلكدن عارى طور ومعامله، تربيه‌سزلك، غليظ قول وفعل : بوآدمك قبالغى چكلمز.

قَباللامَق { فت. [عر. «قباله»دن] طوپدن صاتمق، بر شيئى تفرعات وملحقاتيله برابر كوتورى فروخت ايتمك.

قِباله { سث. عر. ابه‌لك علم وصنعتى: فن قباله‌ده ماهر برطبيب.

قَباله { سث. عر. ١. التزام تمسكى. ٢. برشيئك تفرعاتيله برابر طوپدن وكوتورى صاتلمسى. ٣. موسويلرك كندى جماعتلرينه عائد اولمق اوزره ات كبى بعض مستهلكاتدن ويردكارى رسوم.

قَبّان { سذ. عر. [زبانزدى : قپان] بيوك ترازى.

قَبائِح { سث. جم. عر. فد : قبيحه. با : قبيحه.

قَبائِل { سث. جم. عر. فد : قبيله. با : قبيله.

قُبح { سذ. عر. ١. چركينلك، زشتلك : وجهنك قبحى. ٢. چركين ايش، كوتى فعل وعمل.

قُبحِيّات { سث. جم. عر. چركين وكوتى ايشلر، ناسزا افعال و حركات : چوجقلرى قبحياتدن منع وتنفير ايتملى؛ او آدم قبحياته مائلدر.

قَبر { سذ. عر. جم : قبور. مزار، مرقد، تر. سين : شيخ سعدينك قبرى شيرازده الى يومناهذا زيارتكاهدر؛ قبور مسلمينى چيكنمك جائز دكلدر.

قَبرِستان { سه. فا. مزارلرى حاوى محل، مزارلق، مقبره: قبرستانك اطرافنه ديوار چويرمك.

قِبريس { سخ. ص. آناطولى و شام ايله مصر سواحلى آره‌سنده معلوم بيوك آطه‌كه آسيا قطعه‌سى جزايرندن معدوددر. || زاج قبريس = اصطلاح كيميويده كبريتيت توتيا دينلن ماده. || قبريس طاشى = يلانجى الماس. || قبريس طوقومه‌سى = يورغان وياصديق يوزى ومقعد وسائره طاقمى ياپيلان قالينجه بياض بز اوزرينه قره قلمله ايشلنمش بر نوع طيانيقلى يازمه‌كه وقتيله چوق قوللانيليردى.

قِبريسلى { سه. ص. قبريس آطه‌سى اهاليسندن اولان.

قَبض { سذ. عر. ١. ال ايله طوتمه، اله آلمه، قاورامه. ٢. آلمه، اخذ، تسلم : مبلغ مذكورى اخذ و قبض ايتديكمى مبين اشبو سند اعطا قلندى؛ تحصيلاتك قبضنه مأموردر. ٣. بر آدمك روحى عزرائيل طرفندن آلنمه، فوت، وفات، ارتحال : فلان تاريخده قبض او-

لندی؛ روح پر فتوحی قبض ایدلدی؛ عزرائیل قبض ارواحه مأمورلدر. ٤. طوتغینلق، پکلك، انقباض: قبضه اوغرادی. [بو معنا ایله ترکجه‌ده صه. کبی دخی قوللانیلوب اسمی « قبضلق » صورتنده افاده اولنور:] قبض اولدی.

قَبضه { سذ. عر. ۱. پنجه، آوج: اونك قبضهٔ تصرفنده‌در: قبضهٔ تقدیر کردکارده‌یز. ۲. بر شیئك طوتیله‌جق یری: قبضهٔ سیف. ۳. بر آوج طولوسی، بر طوتام: بر قبضه طوپراق.

قِبط { سذ. عر. مصر قدیم اهالیسی اولان قوم که الیوم همان کاملاً منقرض اولوب، ذاتاً کمند. یلری عربی الاصل اولدقلری کبی، بعد الاسلام یمنه عربلرله اختلاط و امتزاج ایده‌رك عر. بلشمشلردر. مع‌هذا خالص عرب اولانلر کندیلرینی همجنس عد ایتمیوب فلاح نامیله آیریورلر. [اسم جنسدر.]

قِبطی { صه. سه. عر. ؤ: قبطیه. ۱. قبط قومنه منسوب ومتعلق: لسان قبطی، حروف قبطیه. ۲. آوروپانك بعض جهتلرینه مصردن کچه‌رك کیتمك کلرینه مبنی اصل هنددن کلمه اولان چنکانه‌لره ویریلن اسمدر: جسارت عرض ایدرکن مرد قبطی سرقتن سویلر. — جمی فارسی قاعده‌سنجه « قبطیان » صورتنده ده قوللانیلیر: رئیس قبطیان.

قِبطیجه { صه. چنکانه لسانندن و یا چنکانه لرك طرز و طورینه موافق: قبطیجه لقردی، قبطیجه یاشایش. = حه. چنکانه لسانندن و یا چنکانه لر طرز و اصولندن: قبطیجه سویلمك: قبطیجه یاشامق.

قَبل { ظز. اوك، اوکده، ایلری، ایلریده، اول، مقدم: قبل الطوفان = طوفاندن اول، طوفان اولمازدن: قبل الظهر = اوبله‌دن اول: قبل الطعام = یمکدن اول: قبل هذا = بوندن اول. [بوکبی تعبیرات عربیه‌ده بولنور.] || ما قبل = کچن، کچمش، بر شیئدن اول کی، ما بعد مقابلی: هیچ بر نظامك ماقبلنه شمولی یوقدر.

قِبَل { سذ. عر. طرف، جهت، نزد: قبل شرع شریفدن.

قِبله { سذ. عر. ۱. نمازده دونیلن طرف، هرکس نماز قیلار کن یوزینی توجیه ایدوب اوکده طوتدیغی جهت که اهل اسلام ایچون کعبهٔ شریفه‌نك بولندیغی جهتدر: یوزینی قبله‌یه چویردی: قبله‌یه طوغری دونمك. ۲. مج. هرکسك توجه ومراجعت ایتدیکی محل: دربار همایونی قبلهٔ ارباب حاجتدر. ۳. جنوب روزکاری: قبله اسیور. || اهل قبله = غلط تعبیر اولوب طوغریسی اهل حبره‌در. با: حبره.

قِبله { سذ. عر. اوبمه، بوسه. ؤ.

قِبله‌گاه { سه. فا. [عر. قبله = م. فا. گاه = محل] قبله یری، قبله‌طرفی: قبله‌گاه اشرف شیرین زباندر قاشلرك.

قِبله‌نامه { سه. فا. [عر. قبله = م. فا. نامه = یازیلی شیء] قبله‌یی کوسترمکه مخصوص پوصوله، قبله نما.

قِبله‌نُما { سه. فا. [عر. قبله = م. فا. نمودن = کوسترمك] قبله‌یی کوسترن پوصوله.

قُبور { سذ. جه. عر. فد: قبر. با: قبر.

قَبورغه { قبوق. با: قابورغه و سائره.

قَبول { سذ. عر. ۱. آلمه، ویرلن برشیئی اخذ ایتمه: کوندردیککز هدیه یی قبول ایتدم؛ هدیه‌کز قبولمدر. ۲. زیارته کلن آدمی معامله‌ده لازمه ایله ویاهر نصل اولورسه بر صورتله ایچری یه آلمه، زیارته مقابله ایتمه: بکا مساعده ایدك شو مسافرلری قبول ایده‌یم؛ اوده مسافر قبول ایده‌جك کیمسه یوقدر؛ بوکوییده مسافر قبول ایدن وارمیدر؟ کیتدیکمز یرده حسن قبوله مظهر اولدق؛ کندیسی صوغوق برصورتله قبول ایتدی: پك راحتسز اولدیغم ایچون زیارتمه کلن ذواتی قبول ایده‌مدم. ۳. ارتکاب ایتمك، کوتی بر ایشه تنزل ایلمك: بن یالانی قبول ایتمم: اوآدم کندی اونده اویله بر حال وقوعنی هیچ بروقت قبول ایتمز؛ سزك علیهکزده بولنمغی هیچ بر وجهله قبول ایتمم. ٤. راضی اولمه، رضا، موافقت: بو صورت تسویه‌یی قبول ایتمه. یکزمی؟ ٥. آلوب قوللانمه، اتخاذ واستعمال: ترکلرك قدیماً کندی خطلری وار ایکن بعد

الاسلام حروف عربیه‌یی قبول ایتمشلردر: سودانك جنوب جهتلری اهالیسی دین اسلامی یاقینلرده قبول ایتمشلردر. ۶. ف. تصرف ایچون ثانیاً سویلنن سوزدر که اونکله عقد تمام اولور. || حسن قبول = ممنونیتله تلقی، خوشلانه رق و آثار مسروریت کوستره رك کمال اکرام و تعظیمله استقبال: هر کیتدیکمز یرده حسن قبول کوردك، حسن قبوله مظهر اولدق.

قَبولاتمَق (بـ.) = فـ. ضبط، غصب ایتمك. (اصلی: قپالاتمق.)

قَبّه (اسـ. عر.) نصف کره شکلنده یاپلمش کارکیر سقف، کنبد: آیاصوفیه جامعِ شریفنك متعدد قبه‌لری اولوب آیری آیری ستونلر اوزرینه طیانمش قلری حالده سلیمانیه یه ترك قبه الله مستور. در. || قبه آلتی = وقتیله حضور همایونده مجلس عالی انعقادینه و سائر مراسم عالیه‌یه مخصوص محل خاص. || حجه‌یی قبه ایتمك = اهمیتسز برشیئی بیوك کوسترمك.

قَبّه‌لی (صـ.) ۱. سقفی نصف کره شکلنده اولان: قبه‌لی جامع، قبه‌لی حمام؛ بو یوزوك طاشی‌یك قبه‌لی. ۲. قبه‌شکلنده اولان = قبه‌لی سقف.

قَبیح (صـ. عر.) ج: قبیحه. || «قبح» دن مشـ. || ۱. چرکین، زشت: وجه قبیح: قبیح الوجه = چرکین یوزلی: قبیح الشکل = هیئتی چرکین. ۲. یاقیشیقسز، ناسزا، مذموم، معیوب: فعل قبیح: تعبیرات قبیحه.

قَبیحه (اسـ. عر. ج: قبایح. چر. اکین و ناسزا فعل وحرکت: ارتکاب قبایح.

قَبیل (اسـ. عر. جنس، نوع. || صـوی، درلو، صنف، مقوله: بو قبیل ایشلر: بوقبیلدن بر ایش.

قَبیله (اسـ. عر. ج: قبائل. بر صـویدن توره‌مش و بر رئیسك تحت ریاستنده اولهرق برلکده یاشار جماعت، برلکده قونوب کوچر کوچیه خلق، عشیرت، اویماق: قبائل عرب؛ قبیله شیخی.

قَپاتمَق (فـ.) ۱. باشقه‌سی وا. سطه‌سیله قپامق، بند ایتدیرمك: قپوی قپاتدم. ۲. سد ایتدیرمك. طیقاتمق: صو یولنی قپاتمشلر. ۳. کسدیرمك، سد وبند ایتدیرمك، ایشلرحاله کتیرتمك: یولی کیسه‌یه قپاتملی. ۴. اورتدیرمك، اوستنه قو. دیرمق: حیوانه اکر، چول قپاتمق. ۵. تعطیل ایتدیرمك، ختام ویردیرمك: مجلسی مذا. کراتی قپاتدی. ۶. سائرلرندن کسوب کندینه حصر ایتمك: بر آلفته‌یی قپاتمق = آبریجه بر یره چکرمك صنعت مکروهه‌سندن منع اله کندینه حصر ایتمك، ماتنوته اتخاذ ایتمك. ۷. مزایده ویا مناقصه‌ده باشقه‌لرینك مدا. حله‌سنی منع ایچون اعمال تفوذله اوجوزجه کندینه تأمین ایتمك. || بـ. یلکن قپاتمق = اورصه ایدوب روزکاری باش طرفه آله‌رق عکسنه ایشاتمك.

قَپاتمه (صـ. سـ.) ۱. قپادلمش، حصر و توقیف اولنمش. ۲. بر آدم طرفندن بر محل مخصوصه چکدیرلمش وسائر خلقله مناسباتی کسلمش فاحشه. ماتنوته، مترس: اوفلانك قپاتمه‌سیدر: اولی دکلدر لکن بر قپاتمه‌سی واردر. ۳. مزایده‌یه قونمیوب کیزلیجه آلنمش؛ ال آلتندن برآدمه حصر اولنمش (اشیا).

قپاروز (اسـ.) = «قاپاق» لغت ترکیه‌سندن روجحه‌یه تقلیداً یاپلمش عامیانه بر لغت غریبه‌در.) حقسز یره و غصب و رشوت صورتیله قپاپلمش مال، رشوت، ارتکاب، نامشروع قزانج: قپا. روزی‌سور: قپاروزدن زنکین اولدی.

قپاروزجی (صـ. سـ.) مرتکب، رشوتجی، چاقر پنجه.

قپاق (اسـ.) «قپامق» دن ۱. هر نوع قپایه اوستی اور. تمکه مخصوص مختلف شکل وصو. رتده صفحه کرك قپه مربوط وکرك آیری اولسون: صمن، تخره، قوطی، جزوه، ابریق، صندیق قپاغی: قپاغی آچمق، قالدیرمق. ۲. لغم وسائره اوستی اورتمکه یارایه بیله‌جك صورتده اینجه و یاصی جیقارلمش طاش: صو یولنك اوستنه قپاق اورتمك. ۳. بعض اعضاء بدنی اورتمکه مخصوص زار و یا عضو: کوز قپاغی؛ اوست قپاق، آلت قپاق؛ دیز قپاغی. ۴. بـ. هرطرفنده ایکی صره طوپی حاوی اسکی برنوع

سفینهٔ حربیه: قپاق سواریسی = بحریه میرالایی. || قپاغی آتمق = ۱. عجله ایله قاچوب قورتلمق. ۲. التجا ایتمك، قاچوب صیغنمق. || قپاق اورمق = صاقلامق، کیزلهمك، اورت باس ایتمك. || تنجره یووارلانمش قپاغنی یو- لمش = ایکی آرقداش ویا قاری قوجه بربرینه اویغون. || تنجره ده پیشیروب قپاغنده یمك = فقیرانه یاشایشله قناعت ایتمك.

قپاقسز (ص. قپاغی اولمیان. آچیق، مکشوف: قپاقسز تنجره.

قپاقلی (ص. ۱. قپاغی اولان: قپاقلی جزوه، کاسه. ۲. کیزلی، صاقلی، مستور، مخفی: بو کیزلی قپاقلی بر ایش دکلدر = ظاهری و علنیدر. = س. ۱. نامعلوم سنك قوبرو غنده برنوع قپاغی اولان نو ایجاد بر جنس تفنك که الیوم متروك حکمنه کچمشدر. ۲. طوپلرك مهمات آرابه سی که یانمور دن محافظه ایچون محکم قپاقله اورتیلی اولسی شرطدر.

قپال (س. حصر، محصوریت.

قپالمق (فل. با: قپانمق.

قپاللانمق (فط. (زبانزدی: قبو- للانمق) کندینه حصر ایتمك، غصب ایتمك.

قپالی (یا قپالو. ص. ۱. آچیق اولمیان، قپانمش، مسدود: قپالی قبو، پنجره، قپاق، کوز. ۲. قپوسی ویا قپاغی قپانمش، مغلوق: قپالی او، صندیق، قوطی. ۳. اورتیلی، اورتمش، مستور: قپالی یوز؛ قپالی قادین. ٤. کلمز، ایشلز، مسدود، معطل: قپالی یول، قپالی چارشی. ٥. آچیق و براق اولمیان، بولوطلی، بولانیق: قپالی هوا؛ بو کون کوك یوزی قپالیدر. ٦. آچیقدن بیان اولنمیان، مغلق، مرموز، مبهم: اوراسنی قپالی کچدی؛ بو عباره پك قپالی؛ قپالی سوز. || باشی قپالی = کیزلی، مکتوم. || کوزی قپالی = نجربه سز، آلیشمامش، عجمی، معصوم.

قپامق (فع. ۱. آچیق برشیئی، بر منفذی قپالی ایتمك، سد و بند ایلمك: قپوبی، پنجره یی، دلیکی قپامق. ۲. برشیئك قپو- سنی ویا قپاغنی اورتوب قپالی حالنه قومق: اوی، دکانی، صندیغی، قوطیی قپامق. ۳. اورتمك، ستر ایتمك، اوستنه پرده ویا اورتی چکمك: یوزینی قپامق. ٤. کیمك، سد ایتمك، کلمز و ایشلمز حاله قومق: او یولی قپامشلر؛ یقیلان بر قیا جادهیی قپادی. ٥. برشیئ ایچنده قپالی طوتمق، چیقارمامق، حبس ایتمك: جانیی محبسه قپامشلر؛ شو طاوقلری قپا- ملیسکزکه باغچه ده زیان ایتمیهلر. ٦. ایشلتمهمك، معطل ایتمك: او فابریقه یی قپادیلر: کندیسی بر لوقنطه آچمشیدی لکن بر آی کچمه دن قپادی. ۷. سو- زینی ایتمهمك، بحثندن کچمك، مسکوت عنه براقمق: اوراسنی قپا؛ کوزل بر بحث آچمشیکن درعقب قپادی. ۸. طولدیرمق، املا ایتمك، قوبو و خندق کبی چقور بر شیئی یوق حکمنه قومق: اوقوبویی، اوخندغی، تمل یرلرینی قپادیلر. ۹. آچیق بر حسابی طولدیرمق، محسوب ایتدرمك تسویه ایتمك، ایلیشیك براقامق: اوحسابی قپادق؛ آله جغنی ویره- جکیله قپادی. ۱۰. ادخار، احتکار ایتمك: ذخیره نك چیقه- جغنی آکلایوب وقتیله کلیتلی مقدار قپامش. || کوز قپامق = ۱. اویومق: بتون کیجه کوز قپایه مدم. ۲. کورمه مزلکه کلمك، اغماض ومسامحه ایتمك: بعضاً تجارتده کوز قپامق ضروریدر.

قپامه (س. ۱. قپامق ایشی. با: قپامق. ۲. قپو قپامه جه = طوپدن، بتون هیئت؛ مکتب قپامه سی = بتون مکتب خلقنك هیئته سیره چیقمسی و بونك آلایی. ۳. تکمیل اثواب طاقمی: قپامه چیقمق = میعادنده اثواب ویرلمك: قپامه بها = ملبوسات بدلی. ٤. بول تازه صوغاله یشمش ات یمکی انواعی: قوزی قپامه سی.

قپامه جی (س. تکمیل اثواب و چاشیر و آیاق قابی کبی ملبوسات طاقمی صاتان اصناف: بر قپامه جی یه یناشوب اوستنی باشنی دوزلتمك.

قپان (س. («قاپمق» دن) حیوان و قوش طوتمغه مخصوص آلت، طوزاق، دام: فاره، صاکسار، قوش قپانی: تل، دمیر قپان؛ قپانه دوشمك. طو- تلق. — قپان وقپسان ماده لر- ینه ده با.

قپانچه (س.) فارسی زعم اولنه. رق «چه» ادات فار. سیه‌سیله تشکیل اولنمش غلط بر لغتدر.) کوچك قوش قپانی.

قپانمق (فل. قچ. ۱. آچیق شیء قپانی اولمق، بند اولمق، مغلوق اولمق : قپو قپاندی: بو پنجره قپانمیور. ۲. بر شیئك قپوسی یا قپانغی ویا دیکر بر منفذ ومدخلی سد وبند اولمق: او، دکان، صندیق، قپوطی قپاندی. ۳. اورتمك، اوستنه اورتی و پرده چکمك، ستر او. لنمق. مستور اولمق : بو چکه ایله دوشمه‌نك هرطرفی قپانمیور؛ اکرك اوستی حاشیه ایله قپانیر. ٤. کیمك، سد اولنمق. ایشلمز و چلمز حاله کلمك : یووارلانمان قیالردن یول قپانمش: آچیلان لغملردن یولار قپاندی. ٥. چیقمامق، ایچریده صورمق. احتباس ایتمك : اوندہ قپانوب مطالعه‌ایله مشغول اولیور. ٦. اورتمك، ستر ایتمك، ارکلکدن قاچق : بو قیز اون ایکی یاشنه کلیور آرتق قپانمیدر ؛ بعض برلرده قیزلر اولنجیه قدر قپانمازلر. ۷. تعطیل اولنمق، ایشلمه‌مك، معطل اولمق : او ذکرمن، فابریقه، لوقنطه قپاندی : چارشی قپاندی. ۸. بحثی اولنامق، سکوته کچیرملك، مسکوت عنه قالمق : او سوز، او بحث چابوق قپاندی. ۹. طولدیرلمق. املا ایدلمك، قویو و خندق کبی برچقور یوق حکمنه قونمق : او قویو، او خندق قپاندی. ۱۰ حساب کسلمك، قطع اولنمق، محسوب اولوب ایلیشیك قالمامق : بنم حسابم، بو سنه‌نك دفترلری قپاندی. ۱۱. دیز چوکه‌رك ویا یوز اوزره دوشه‌رك صارلمق : آیاقلرینه، دیزلرینه قپاندی: یرلره قپاندی. ۱۲. آتك اوك آیاغی سورچوب باشی اوزره دوشمك : بو حیوان چوق قپانیر. ۱۳. پاره التیام بولمق، هرطرفنك دریسی برابر اورتمك : قورشون پاره‌لری دیکمه قپانمدی. ۱٤. کوك یوزی بلوطه‌اورتیلوب هوا قپالی ومغموم اولمق : آفاقك هر طرفی قپاندی. ۱٥. (کوز) مسدود اولمق، کور اولوب کورمه‌مك : پیچاره‌نك بر کوزی قپاندی. ۱٦. (برعائله وسلاله یا خاندان) منقرض او لمق، ذریت قالمامق : برمکیلر سلاله‌سی تا سکیدن قپانمش ایدی : او مملکتده بر خاندان وار ایدی اوده قپاندی. ۱۷. محاصره‌یه کیرمك، تحصن ایتمك: آچیقده مقاومت ایدمیه‌جکنی آکلایانجه معیتنده‌کی عسکرله قلعه‌یه قپاندی.

قپانمه (س. قپانمق ایشی. با : قپانمق.

قپانیچه (لته مخصوص اولان ککیش ودوریك یاقه‌لی محتشم کورك.

قپانیق (ص. ۱. هر طرفی قپالی ومسدود اولوب نظارتی اولیسان : بو او پك قپانیقدر. ۲. بولوتلی. قپالی، مغموم : قپانیق هوا. ۳. قراکلتجه، مظلم : قپانیق برنك. ٤. هرکسله کو. ریشمز، آبریجه بر حالده یاشار، محجوب : پك قپانیق آدمدر. ٥. انشراحی اولمیان، مغموم، مکدر. ٦. قپالی : قپانیق اشتها.

قپر (۴۰. متمادی و غیر منقطع قپملدانمق تصویر وتقلید ایدوب مکرر قوللانیلیر : قپر قپر قپملدانمق: کوزلرینی قپر قپر اویناتیوردی.

قپردامق (فت. خفیف صورتده ومتمادیا تحریك ایتمك، طورمیوب اویناتمق : کوزلرکی قپردایوب طورما.

قپردامق (فل. و :

قپردانمق (فل. خفیف صورتده ومتمادیا اویناتمق : بر فاره چکمجه‌نك ایچنده قپردایوب طوریور.

قپردی (س. خفیف صورتده ومتمادی قپملدانمه.

قپلامق (قپلاتمق، قپلامه وسائره. با : قاپلامق و سائره.

قپلان (س. الك زیاده هندستان جهتلرنده وهندچینی ایله جزائر مجاوره‌ده بولنان یك وحشی و بیرتجمی بر حیوان که کدی‌یه مشابه لکن جسیم او. لوب قامشلقلرده یاشار و اوستنه فیرلادیغی انسان ویا حیوان پنجه‌سندن قورتمه‌مز، نمر، پلنك.

قپمق (فت. کوزلری عجله ایله یومق، موب آچمق، احتلاج اجفان ایتمك : کوز قپمق؛ کوز قپمجه‌یه قدر = آن واحده.

قپمه (س. ۱. کوز قپاقلرینی اویناتمه، احتلاج اجفان : کوز قپمه. ۲. کوزله اشارت، غمز، غمزه.

قَپو { یاخود قاپو ویا قاپی. س. ١. او وقوناق ودائره وهرنوع بنانك كیریلوب چیقیله‌جق یری، باب، در : او، قوناق، سرای قپوسی : قپودن ایچری كیرمك، قپودن طیشاری چیقمق: اوطه قپوسی؛ صوقاق قپوسی = صوقاغه آچیلان طیش قپو. ٢. دائرهٔ رسمیه، اصحاب مصالحك مراجعتكاهی اولوب بالطبع قپوسی بیوك اولان قوناق : پاشا قپوسی = وقتیله صدارت دائره‌سی حكمنده اولان باب عالی وطشره لرده حكومت قوناغی: شیخ الاسلام قپوسی = دائرهٔ مشیخت اسلامیه: سرعسكر قپوسی = دائرهٔ عسكریه؛ آغا قپوسی = وقتیله یكیچری آغالغی دائره‌سی. ٣. مأموریت، منصب، خدمت : قپو بولمق؛ قپودن اولمق. ٤. برخدمتجینك خدمتنده بولندیغی خانه ویا قوناق. ٥. هرحاجت ایچون مراجعت اولنان بیوك قپو، دربار، درگاه، باب، عتبه : بو قپودن قوغیلورسه‌م خانغی قپویه كیده‌بیلیرم. ٦. طاوله اویوننده مختلف یرلردن ایكی طاش اوینایوب ایكیسنی برخانه‌یه كتیرمك، اورلمیه‌جق صورتده بربری اوستنه قومق : قپو یاپمق، قپو قزانمق. ٧. مج. ایراد اولنه‌جق برسوزه ویا ایدیله‌جك برتكلیف ویا رجایه مقدمه اوله‌جق بهانه ووسیله : ایده‌جكی تكلیفه شمدیدن قپو یاپیور. || قپو آچمق = ١. باشلامق، بدأ ومباشرت ایتمك. ٢. تمهیدات و مقدمات ایراد ایتمك. ٣. یول آچمق، مثال اولمق، مثال ویرمك. || قپویی بیوك آچمق = چوق مصارفه كیرمك. || آچیق قپو = مسافر قبول ایدر خانه، خاندان، مهما ننواز: قپوسی آچیقدر. || آرابه قپوسی = آرابه كیروب چیقه‌جق صورتده بیوك قپو. || قپو آغاسی = سرای همایونده آق آغالرك بیوكی. || قپو اوغلانی = برپطریقخانه ویا سفارتخانه‌نك مصالح عادیه ایچون دوائر رسمیه‌یه كیدوب كلمكه مأمور خدمه‌سی. || قپودن باقمق = اوه قپانوب چیقه‌مامق : مارت قپودن باقدیرر. || جمله قپوسی = ایچریده آیری آیری اوطه‌لر ومساكن بولنان بر یرك عمومی قپوسی : مدرسه‌نك جمله قپوسی. || قپوچوقداری = قپو كتخداسی معیتنده مأمور. || قپو خلقی = وقتیله پاشالرك معیت عسكریه‌سی. || دمیر قپو = ١. ایكی طرفی قیالق طاغ اولان تهلكه‌لی بوغاز و دربند. ٢. نهرك ایچنده سیر سفائنه مانع جسیم طاشلر. شلاله : طونه‌نك دمیر قپولری. || قپو قپو طولاشمق = هرطرفه مراجعت ایتمك. || قپو قولی = وقتیله درگاه معلا عسكری. || قپو كتخداسی = ولایتلرك مركز سلطنت دوائرنجه اولان ایشلرینی یوروتمكه مأمور ذات. || قپو یاپمق = ١. مقدمات تمهید ایتمك. ٢. طاوله اویوننده ایكی طاشی بوش برخانه‌یه جمع ایتمك. || قپو یولداشی = برافندینك خدمتنده وبر قپوده بولنان، خدمت آرقداشی.

قَپوجی { س. بر بیوك ویا رسمی دائره‌نك قپوسنی بكلمكه وآچوب قپامغه ومراجعت ایدنلردن ایجاب ایدنلری قبوله مأمور خدمه، بواب، دربان : مكتب قپوجیسی. || قپوجی باشی = ١. ركاب همایون سربوابینی، درگاه عالی حاجبی. ٢. اعتباری اوله‌رق بررتبهٔ مخصوصه اتخاذ اولنان بوعنوانی حائز ذات : فلانه ركاب همایون قپوجی باشیلغی ویرلدی.

قَپوجیلق { س. قپوجی خدمتی، بوابلق، دربانلق.

قَپودان { س. ایتا. Capitano ١. رئیس، باش، سركرده. ٢. كمی رئیسی. سواریسی : كمی قپودانی: برنجی قپودان، ایكنجی قپودان. ٣. سفن حربیه‌ده بحریه ضابطانندن قول آغالرینه ویریلن عنواندر. — عنوان كبی‌ده قوللانیلیر : احمد قپودان، محمد قپودان. || قپودان دریا، قپودان پاشا = وقتیله بحریه ناظری. || طوپجی قپودانی = سفن حربیه‌ده طوپجی معلمی بولنان قول آغاسی.

قَپودانلق { س. ١. باشلق، ریاست. ٢. كمی سواریلغی، رئیسلك : بوكمیده كیم قپودانلق ایدیور؟

قَپودانه { س. ایتا. ا. بح. وقتیله بحریه فریقندن بیوك رتبه‌لی وقپودان پاشانك مادوننده بولنان ایكنجی صنف آمیراله یعنی ویس آمیراله ویریلن عنواندر. بونك مادوننده پطرونه وریاله

عنوانلریله ایکی صنف آمیرال دها وار ایدی.

قپورطه { سـ. بح. با : قاپورطه.

قپوسز { سـ. ١. قپوسی اولمیان: قپوسز او اولورمی؟ ٢. خدمتی اولمیان، قایرلمامش، آچیقده، مأموریتسز.

قپوسقه { سـ. با : قاپوسقه.

قپولاندیرمق { فت. آچیقده بولنان خدمه وسائره‌یه قپو بولوب یرلشدیرمك : قپوسزلری قپولاندیرمق ایچون بردائره تشکل ایتمشیدی.

قپولانمق { فل. قپو بولوب خدمته کیرمك، یرلشمك، قوللانلمق، قایرلمق.

قت { یاخود قیت. سـ. ١. یان، عند، نزد : اونك قتنده‌در؛ اونك کبرندن قتنه وارلماز. ٢. فکر وذهاب، مسلك، اعتقاد : بنم قتمده بو شیئك هیچ دکری یوقدر = بنجه : اهل حقیقت قتنده الماسك برپارلاق طاشدن فرقی یوقدر.

قت { مه. با : قتر.

قت { یاخود قیت. سـ با : قط.

قتاقوللی { سـ. حیله وکوز باغجیلغیله آشیرمه، کورلدی‌یه کتیروب اصولله نابدید ایتمه : بزم کتابی قتاقوللی ایتدیلر. عو.

قتال { سذ. عر. [«قتل» دن مفاعله بابندن مصدر ثانی] ١. مقاتله، مضاربه، مشاجره، اورشمه : آره‌لرنده قتال وقوع بولدی. ٢. محاربه، مجادله، جنك، غوغا : حرب وقتال.

قتال { صـ. عر. [«قتل» دن سمب.] پك اولدیریجی، زیاده قاتل: سم قتال. ز.

قتر { مه. اینجه وسرتجه یاخود کورك برسسی تصویر وتقلید ایدوب اکثریا مکرر قوللانیلیر : قتر قتر کورك یمك: قتر قتر کولمك.

قتر { سـ. [عر. هتردن؟] یالان، اویدیرمه سوز : قتر آتمق.

قترداتمق { فت. قتر قتر ایتدیرمك، کورك برسس چیقارتمق : الینه برکورك آلوب قترداته‌رق ییوردی.

قتردامق { فل. قتر قتر دیه کورك برسس چیقارمق.

قتردی { سـ. کورك سس، قتر قتر ایتمه.

قتل { سذ. عر. اولدیرمه، هلاك ایتمه: فرصت بولوب دشمننی قتل ایتدی؛ قتل ایله اتهام اولندی: قتل نفوس = آدم اولدیرمه؟ قتل نفس = کندی کندینی اولدیرمه، انتحار؛ قتل عام = ضبط اولنان برمملکتك عموم اهالیسنی قلیجدن کچیرمه : چنکیز استیلا ایتدیکی یرلرك اکثرنده قتل عام امرینی ویرردی.

قتمر { قتمترلی وسائره. با : قاتمر وسائره.

قتولیك { یا قاتولیق. سـ. صـ. [یو. Καθολικός = عمومی] پاپانك ریاست روحانیه‌سی آلتنده اولوب کندیسنه حضرت عیسی (عم) ك وکیلی نظریله باقان خرستیان : آوروپای غربینك قسم جنوبیسنده ساکن اولان اقوام عمومیت اوزره قتولیکدر: ارمنی قتولیکی، مارونی قتولیکی، سریانی قتولیکی؛ قتولیك کلیباسی، پاپاسی.

قتولیکجه { صـ. حـ. قتولیك مذهبی و قتولیك مذهبنده بولنانلر اصول وطرزنده : قتولیکجه عبادت؛ قتولیکجه آیین تأهل؛ قتولیکجه واپتیز اولدی.

قتولیکلك { سـ. آنفاً بیان اولنان قتولیك مذهبی : قتولیکلك روملقدن آز وپروتستانلقدن دها زیاده فرقی واردر.

قتی { صـ. ١. سرت، پك، خشین، درشت : قتی طاش؛ قتی طوپراق. ٢. قوری، یابس، خشك : قتی اتمك، یومورطه، ات. ٣. شدتلی، شدید، قوی، محکم. ٤. مج. مرحمتسز، ترحمه کلمز : قتی یورك. = حـ. ١. پك، زیاده، چوق : قتی یورلدی؛ قتی صوصادی. [اسکیمشدر.] ٢. قوت وشدتله : قتی اوردی. ٣. سرتلکله، خشونتله، درشتلکله : قتی قتی المه برشی طوقندی.

قتیق { سـ. [اصلی : قرتیق = قبوق ویا قیرقمق دیمك اولان «قرتمق» دن] کتن و وکندیر قبوغی که مندر وسائره طولدیرمغه وسائره‌یه یارار: قتیق طولدیرمق.

قتیل { صـ. عر. [«قتل» دن صشـ.] اورلمش، اولدیرلمش، مقتول، کشته. [مقتول دها مستعملدر.]

قَتیلاشدیرمَق { فت. سرتلشدیرمك، درشت وخشین ایتمك: کونش طوپراغی قتیلاشدیرر.

قَتیلاشمَق { فل. سرتلشمك، درشت وخشین اولمق: بو طوپراق پك قتیلاشدی؛ اتمك طوردقجه قتیلاشیر: خیدودلرك یورکی قتیلاشیر.

قَتیلانمَق { فل. سرتلشمك، درشت وخشین اولمق: طوپراق کونشدن قتیلانیر؛ اتمك طوردقجه قتیلانیر.

قَتیلانمَه { س. سرتلشمه، خشونت پیدا ایتمه، تخشن.

قَتیلق { س. ١. سرتلك، پکلك، صلابت، خشونت، درشتلك: طاشك قتیلغی. ٢. قوریلق، یبوست، خشکی: اتمکك، طوپراغك قتیلغی. ٣. شدت، متانت: یوز قتیلغی. ٤. مرحمتسزلك، عدم ترحم: یورك قتیلغی.

قَتیلمَق { فل. ١. قتیلاشمق، سرتلشمك، پکلشمك: بو طوپراق پك قتیلدی. ٢. قویولاشمق، پختیلانمق، تحثر ایتمك: یوغورت، قان قتیلدی. ٣. قسوتلی و تأثرسز اولمق: یوز، یورك قتیلمق. || کولمکدن قتیلمق. با: قاتلمق.

قیجر { قجردامق، قجردی. با: قیجر وسائره.

قیجق { یا قیجیق، قیجیقلامق و سائره. با: غیجیق وسائره.

قچان { د. با: قاچان.

قَحبه { سث. عر. ناموسسز قاری، روسپی، فاحشه. زانیه. = ص. تر. روسپی طبیعتلی، روسپی کبی وفاسز و ثباتسز، حیله کار: قحبه آدمدر. || قحبه اوغلی = مقصدینه نائل اولمق اوزره هر دنائتی قبول ایدن، آلچاقجه بحریکلی آدم: قحبه اوغلی حریف بونی ده یاپدی.

قَحبه لِك { س. ١. روسپیلق، فاحشه لك. ٢. مج. روسپی یه یاقیشیر حال وطبیعت، وفاسزلق، ثباتسزلق، مکارلق، مکر وحیله: بن اویله قحبه لکی سومم؛ قحبه لکله بنی بو قدر وقت اویالاندیردی.

قَحط { سذ. عر. یاغمور ندرتی، قوراقلق، قوراقلقدن محصولات یتیشمه مکله بونك نتیجه سی اولان آجلق، آجیق: قحط وغلا: قحط سنه سی. [لسانمزده مستعمل اولان « قط » و « قطلق » بوندن غلطدر. با: قط، قطلق.] || قحط سال = قوراقلق وقطلق سنه سی، قحط وغلا سنه سی.

قِحف { سذ. عر. تث. قفا کمیکی، بینی احاطه ایدن کمیك، جمجمه.

قَدّ { سذ. عر. بوی، قامت: قد بالا = یوکسك بوی: سهی قد = طوغری بویلی؛ سرو قد = سروی بویلی؛ قد وقامتی موزون = بویی بوصی یرنده.

قُداس { سذ. عر. خرستیانلر عندنده Eucharistie دینلن آیین. قداس آلمق = Communion قومونیون راسمه سنی اجرا ایتمك.

قَدائِف { س. با: قطائف.

قَدَح { سذ. عر. جم: اقداح. ١. بارداق، کاسه، صو و شراب و سائره ایچمکه مخصوص هرنوع قاب. جام. پیاله: برقدح صو، بر قدح شراب: ادارهٔ اقداح ایتمك = عشرت ایلمك. ٢. راقی و قونیاق کبی مسکرات ایچمکه مخصوص بللور وسائره دن کوچك بارداق: راقی قدحی؛ قدح طاقمی. [اصل لسانمزده بو ایکنجی معنا ایله قوللانیلوب لسان عوامه دخی دوشمشدر.] ٣. نبا. چیچکلرك کأسی. || زرین قدح = بر نوع چیچك.

قَدح { سذ. عر. ذم، طعن. [عربیده بر آدمك نسل و ذریتنی وشجرهٔ نسبنی تکذیب ایتمك معناسنه و سائر معانی یه کلوب بزم استعمالمز معنای مذکوردن غلطدر.]

قَدَحچه { س. فا. ١. کوچك قدح، کوچك پیمانه. ٢. نبا. چیچك کأسی.

قَدر { سذ. عر. ١. دکر، قیمت ذاتیه، مقدار: هرکسك قدرینی آکلاملی: ارباب هنرك قدری بیوکدر. ٢. اعتبار، حیثیت: کندی قدر واعتبارینی محافظه ایتمك. ٣. رتبه، پایه: عالی قدر = رتبه وپایه سی رفیع. ٤. مقدار، کمیت، درجه: علی قدر الامکان: امکان درجه سنده، ممکن اولدیغی قدر؛ قارینجه قدرنجه = قارینجه مقدا-

رینه کوره. || لیلهٔ قدر = رمضان شریفك یکرمی یدنجی کیجه‌سی که قرآن کریمده مدحی و فضائلی مصرح بر لیلهٔ مبارکه‌در.

قَدَر { سـذ. عر. کافهٔ مخلوقاتك علم ازلیٔ الهیده مثبت اولان جریان احوالی صورتی: قدر تغییر اولنماز؛ قدرده وار ایسه اوله‌جق: قدرم بویله ایمش؛ قدر الهی؛ قدر ازلی.

قَدْر { د. [عر. مقدار دیمك اولان « قدر » دن] ١. مقدار وکمیت بیان ایدر: ایستدیکی قدر = ایستدیکی مقدار و درجه‌ده؛ ییه‌جك قدر یمك؛ اوتوره‌جق قدر یر. ٢. تقریب وتخمین بیان ایدر: اونلر یکرمی قدر ایدیلر؛ بیك قدر هرك لازم. ٣. انتها بیان ایدر: صباحه قدر = صباحه‌دك؛ نه وقته قدر = نه وقته‌دك؟ بر ایکی سنه‌یه قدر. || اسماء اشارتله و « نه » مبهمه‌سیله کنایات مرکبه تشکیل ایدر: او قدر، بو قدر، شوقدر؛ نه قدر = قاچ، نه مقدارده. || شو قدرکه، شوقدر وارکه = شو فرقله که.

قُدرَت { سـذ. عر. ١. قوت، طاقت، اقتدار: قدرتم یتمیور؛ قدرتم یوقدر. ٢. حق تعالی حضرتلرینك هرشیئه قادر اولمسی، کائناتی قاپلامش اولان قوت ازلیه‌سی: قدرت الهیه؛ ید قدرتدن چیقمش. ٣. صنع الهی، طبیعت، انسان الی قاریشمقسزین وجوده کلن شیئلرك منبع و مصدری: قدرتدن انسان شکلنده بر طاش؛ قدرت حلواسی = بنی اسرائیله سمادن اینن من وآغاجلرده حاصل اولان بر ماده؛ قدرت حمامی = صیجاق معدن صوبی، بانیه، ایلیجه، قاینارجه؛ قدرت طوپی = کوك کورلمه‌سی، رعد. ٤. اقتدار مالی، ثروت، غنا، زنکینلك: اصحاب قدرتدن بر ذات. ٥. اهل ومقتدر اولمه: قدرت علمیه، قدرت ادبیه.

قُدرَتسِز { ص. اقتدارسز، غیر مقتدر، ضعیف، عاجز.

قُدرَتسِزلِك { سـ. اقتدارسزلق، عدم اقتدار، قوتسزلك، ضعف، عجز.

قُدرَتلی { قدرتلو. ص. مقتدر، صاحب اقتدار، کوجی یتر. — انشا لساننده سلاطین عظام حضراتنه ویریلان عنوانلر جمله‌سندندر.

قُدرَتیاب { ص. فا. [عر. قدرت = کوج. فا. یافتن = بولمق] قوت بولان، مقتدر اولان، کوجی یتن: بو ایشه قدرتیاب اوله‌مدی.

قَدردان { ص. فا. [عر. قدر = دکر. فا. دانستن = بیلمك] دکرلی آدملرك دکرینی بیلن وآکلایان، تقدیر ایده‌بیلن: ارباب علم وهنره حرمت ورعایت ایدر بر وزیر قدردان ایدی.

قَدردانلق { سـ. دکرلی آدملری تقدیر ایتمك خاصه‌سی: قدر دانلق بیوك بر مزیتدر.

قَدردانی { سـ. فا. قدر دانلق، دکرلی آدملری تقدیر ایتمه.

قَدرشِناس { ص. فا. [عر. قدر = دکر. فا. شناختن = طانیمق] دکرلی آدملری طانیه‌بیلن: پك قدر شناس برذاتدر.

قَدرشِناسلق { سـ. و:

قَدرشِناسی { سـ. فا. دکرلی آدملری طانیمه، تقدیر ایتمه، دکرلرینی آکلامه: قدر شناسلق بیوك ذواته الزم بر خصلتدر: ابراز مأثر قدر شناسی ایده‌رك.

قَدری { طریقت قدریه. با: قادری.

قَدَری { ص. عر. ث: قدریه. ١. قدره منسوب ومتعلق. ٢. معتزله‌دن برفرقهٔ مخصوصه‌یه منسوب که بونلر جبریه فرقه‌سنك عکسنی التزام ایدرلردی.

قَدریل { سـ. [فر. Quadrille] ایکیسی بر طرفدن و ایکیسی مقابل طرفدن اوله‌رق دردر کشی یعنی ارکك قادین ایکیشر چفت ایله اوینانیلان آلافرانغه بر نوع رقص: قدریل اوینامق؛ ایی قدریل بیلیر.

قُدس { سذ. عر. عزیزلك، مقدسلك، مبارکلك. || حظیرة القدس = جنت باغچه‌سی. || روح القدس = ١. جبرائیل (عم). ٢. حضرت عیسی (عم) ه نفخ بیوریلان روح. = سخ. ذ. ه. بر وقت ایلیا دینان شهر مقدس که فلسطین خطه‌سنك مرکزی و بنی اسرائیلك مقری

اولوب بیت مقدسی حاوی او-
لمغله مقامات مقدسه‌دن معدود-
در: قدس شریف.

قَدَّسَ { فت. عر. [«قدس» دن تفعیل بابندن ماضی مفرد مذکر غائب] معزز و مبارك ایتسین: قدس الله سره = الله سرینی معزز ایتسین. [اولیاء کرام حقنده ایراد اولنان بو تعبیره مخصوصدر.]

قُدِّسَ { فج. عر. [آنف البیان فعلك مجهولیدر] مبارك ومعزز اولسون: قدس سره = سری معزز اولسون. [اولیاء کرام حقنده ایراد اولنان بو دعا تعبیرینه مخصوصدر.]

قُدْسی { ص. عر. أ: قدسیه. [«قدس» دن سمز] مقدس، معزز، جناب حقه و ملائکه‌یه وعالم لاهوته منسوب و متعلق: عالم قدسی = عالم لاهوت. || حدیث قدسی = جانب نبویدن سویلنمش وآنجق من طرف الله الهام اولنمش حدیث شریف: احادیث قدسیه محدثین طرفندن آیریجه جمع وتدوین اولنمشدر. = س. جم. فا. قدسیان = عالم لاهوت سکانی، ملائکه.

قُدْسِیّات { سث. جم. عر. جناب حقه وملائکهٔ کرام ایله عالم لاهوته منسوب ومتعلق ایشلر: قدسیاتله مشغول اولمق.

قُدْسِیَّت { سث. عر. مقدسلك، عزیزلك، معززلك: فخر کائنات (صلعم) افندمزك احوال قدسیت اشتمالی؛ حرمین شریفینه تقرب ایدیلنجه بر قدسیت حس اولنور.

قَدَم { سذ. عر. جم: اقدام. ١. آیاق. پا: قدم باصمق، وضع قدم ایتمك = آیاق باصمق. ٢. آدیم، خطوه: قدم آتمق. ٣. یاریم آرشینلق مسافه او-لچیسی: یکرمی قدم بویی واردر: انکلیز قدمی = متره ثلثی. ٤. مج. تر. اوغور، میمنت، یمن: قدم کتیرمك = اوغورلی اولمق؛ خوش کلدیکز قدم کتیردیکز. || قدم بوسی = آیاق اوپمه رسمی. || ثابت قدم = پایدار، دواملی. || خوش قدم = اوغورلی، قدملی. || قدم ران = آدیم آتان، یوروین، ایلریلین. || قدم رنجه = زحمت، تنزل: فقیر خانه‌یه قدم رنجه بیوریلورسه. || قدم کش = آیاغنی چکن، اجتناب ایدن، چکیلوب بر دها یاناشمیان: بزم عشرتدن قدم کش اولدی. || قدم نهاده = آیاق باصمش، کلمش.

قِدَم { سذ. عر. ١. اسکیلك، اسکی زماندن قالمش اولمه: بو شهرك قدمی. ٢. دیکرندن دها اسکی اولمه، زمانجه ایلری بولنمه، بر رتبه و مأموریت و سائره‌یه دیکرلرندن اول نائل اولمش بولنمه: ترفیع خصوصنده یالکز اهلیت و درایته باقلیوب قدمه‌ده رعایت اولنور؛ او آدمك قدمی واردر؛ قدمجه جمله‌مزدن ایلریدر. ٣. قدیم اولمه، ابتدا-سی اولمامه، قدیملك، ازلیلك: عالمك قدمنه قائل اوله‌جق هیچ بر عقل سلیم صاحبی یوقدر.

قُدُم { یاخود قودوم. س. معدن تونبلك.

قِدَماً { ح. عر. اسکیلکجه، قدمجه، اسکیلك وقدم اعتباریله: او آدم قدماً جمله‌دن زیاده ترفیعه مستحقدر.

قُدَماء { سذ. جم. عر. فد: قدیم. پا: قدیم.

قَدَمسِز { ص. اوغورسز، میمنتسز، مشئوم.

قِدَمسِز { ص. مأموریت وصنفنده اسکیمه‌مش، یکی، اسکیلکله ترفیعه حق قزانمامش: اقتدارجه استحقاق وار ایسه‌ده قدمسزدر.

قَدَمسِزلِك { س. اوغورسزلق، میمنتسزلك.

قِدَمسِزلِك { س. اسکیلکجه عدم استحقاق، صنف و مأموریتنده یکیلك: قدمسزلکی مانع ترفیعی اولدی.

قَدَملی { ص. اوغورلی، میمنتلی، مسعود، مبارك: دنیایه کلن چوجق اوغورلی قدملی اولسون.

قِدَملی { ص. صنف ومأموریتنده اسکیمش، قدم پیدا ایتمش، اسکیلکله ترفیعه حق قزانمش: آلایك اك قدملی ضابطی اودر.

قَدَمه { سث. عر. باصامق، نردبان آیاغی، درجه: قدمه قدمه یوکسلمك: باغچه‌یی قدمه قدمه دوزلتمش.

قَدَمی { ص. عر. أ: قدمیه. تر. آیاغه منسوب ومتعلق.

قِدَمی { ص. عر. أ: قدمیه. اسکیلکه و رتبه ومأموریتده مقدملکه منسوب ومتعلق: استحقاق قدمی.

قُدّوس { ص. عر. [«قدس» دن سمب. صفات الهدندر.

قانك فتحی ده جائزدر.] پك عزیز ومبارك، پك مقدس : یا قدوس!

قدوم { سذ. عر. کلمه، اوزاق بر محلدن واوزون بر یولدن کلوب یتیشمه. وصول، مواصلت، ورود : قدومکزه حرمةً : شرف قدومیله مشرف اولمق. با : قدم.

قدومیّه { سث. عر. بربیوك ذاتك برسفردن عودت وموا صلتنده تقدیمی معتاد اولان پیشکش : قدومیه تقدیمی.

قِدوه { سث. عر. [قافك ضمیله ده لغتدر.] اویله‌جق، اقتدا اولنه‌جق ذات، برصنف وکروهك اوکنده بولنان آدم : قدوة العارفین: قدوة العلماء.

قَدید { سذ. عر. ۱. کونشده ویا دومانده قورودلمش ات، باصدیرمه. ۲. اتلری دوکلمش وکیکدن عبارت قالمش انسان ویا حیوان بدنی، اسکلت. [عر. بیده بومعنایه کلمز.] ۳. مج. پك قوری وضعیف آدم.

قَدیر { ص. عر. [«قدرة» دن صث.] قدرت صاحبی، هر شیئه مقتدر وتوانا اولان. [صفات اللهدن اولوب، باشقه‌سی حقنده قوللانلماز.]

قدیفه { س. با : قطیفه.

قَدیم { ص. عر. ا : قدیمه. جم : قدماء. [«قدم» دن صث.] ۱. اسکی، عتیق، دیرین : زمان قدیم؛ تاریخ قدیم؛ ازمنهٔ قدیمه. ۲. ابتداسی اولمیان، ازلی : جناب حق قدیمدر؛ عالم قدیم اوله‌ماز : کلام قدیم. ۳. حق. اولنی بیلیر کیمسه اولمیان. = سذ. عر. اسکی زمان، عهد عتیق : قدیمدن بری، من القدیم = اسکیدن. = جم. ۱. اسکی آدملر، اسکی زمان آدملری : قدمانك علم هیئت حقنده‌کی معلومات وفرضیاتلری پك مشوش ایدی : قدماء حکمادن. ۲. اسکیلر، قدملری جهتیله یلری کلنلر : قدماء رجال دولتدن؛ قدمادن بر ذات. ۳. تر. فد. کبی. یاشلی و وقارلی آدم، آغر باشلی واسکی طرز وقیافتده ثابت آدم : قدما قیافتی؛ قدما طرزی: قدمامسی بر آدم.

قَدیماً { ح. عر. ۱. اسکی زمانده: قدیماً قره‌ده واسطهٔ سیر وسیاحت حیواندن عبارت ایدی. ۲. اسکیدن بری، من القدیم = او اراضی قدیماً چایر ایدی.

قَدیمی { ص. [عربی تقلیدی ایسه‌ده، عربیده مستعمل اولمیوب، لسانمزك تصرفات مخصوصه‌سی حکمنه کچمشدر.] اسکیدن موجوداولان، اسکیدن بولنان، دائمی: قدیمی بربنا: بزده قدیمی بر باغچوان واردر. = ح. ظر. اسکیدن، من القدیم، دائما : او قدیمی بزده اوتوربور.

قِر { مه. بعض قوشلرك مقره کبی فاصله‌سز اوتمه‌لرینی تصویر وتقلید ایدوب مکرر قوللانیلیر : بوتون کون قرقر اوتدی.

قُرا { سث. جم. عر. فد : قریه. با : قریه.

قُرّاء { سذ. جم. عر. فد : قاریء. با : قاریء.

قُرآن { سذ. عر. [«قرائة» دن] فخر کائنات (صلعم) افندمزه نازل اولان کتاب شریف که کتب سمائیه‌نك قدماً در. دنجیسیدر، مصحف شریف، فرقان کریم: حافظ قرآن = قرآن کریمی ازبردن بیلن آدم.

قُرآنخوان { ص. فا. [عر. قرآن = م. فا. خواندن = اوقومق] قرآن کریم اوقویان، طفل، صبی.

قُرآنی { ص. عر. ا : قرآنیه قرآن کریمه منسوب و متعلق : آیات قرآنیه.

قَرابَت { سث. عر. [«قرب» دن] خصملق، اقربالق، صویجه وذریتجه انسانلر آره‌سنده‌کی یاقینلق : آره‌مزده قرابت وار در: قرابت صهریه = قیز آلوب ویرمکله استحصال اولنان مناسبت ویاقینلق. [اصل ترکجه‌سنه دسترس اوله‌مدق.]

قَرابین { سذ. جم. عر. فد : قربان. با : قربان.

قَرابینه { س. [فر. Carabine] بولجه آغزلی قیصه بر اسکی توفنك، سواری تفنکی.

قَرابینه‌لی { ص. قرابینه دینلن اسکی بر نوع قیصه وبولجه آغزلی تفنکله مسلح : قرابینه‌لی عسکر.

قُرابیه { یاخود قورابیه. با : غرابیه.

قَراجه { یا قره‌جه. س. یبان کچیسی انواعندن بوینوزسز کوچك برجنس حیوان که اتی لذیذ اولوب آوجیلرجه مقبولدر، وعل.

قَراجه { س. قولك یوقاریسی؛ قراجه کمیکی. || قراجه بالیغی = استاوریت یاوریسی.

قَراجی سـ. خیدود. مر.

قَرار { سند. عر. ۱. طورمه، سکون، آرام: بر یرده قراد ایتمز، قرار بولماز = طور ماز. ۲. ثبات دوام: اوآدم بر قرارده طورماز، قراری یوقدر. ۳. راحت، استراحت، اسایش: کوکلم بر درلو قرار بوله‌میور. ٤. دوام، استمرار، سورکلیلك: الآن او قراردہ در؛ هپ بر قراردہ کیدیور. ٥. برمذاکره ویا تأملك نتیجه سی اوله رق ویریلان حکم و صورت حل دعوی: مجلس قرار ویره‌مدی؛ محکمه قراری دها معلوم دکلدر: کندیسی دارالفنونه کیرمکه قرار ویردی. || بر قرار = بر دوام، دائم، هپ برحال وقر ده طو. ران. || بر قرارده = برحده، بر درجه و وضعیتده. || بی قرار = راحت و حضوری اولمیان، بر حالده طورماز. || دوزخ قرار = جهنمده طوران، مکانی جهنم او. لان. || قرارکاه = ۱. سکون و آرام ایدیلهجك یر. ۲. ع. قرارکاه عمومی = فر. Quartier général دینلن محل که بر فرقه ویا اردو. نك ارکان حربنك بولندیغی مرکز. || قرارکیر = قراری ویر. لمش، مقرر. { قرارداده دیمه. ملی. } || معدلت قرار = عدالتك طوردیغی یر، عدالت مرکزی. || قرارلرنده = تقریباً، صولرنده: ساعت بش قرارلرنده.

قَرارتمق { فت. ۱. سیاهلانمق، سیاه ایتمك: مرکبله اللرینی قرارتدی. ۲. بولاندیر. مق، صافیلکنی رفع وزائل ایتمك: بر بولوت چیقوب هوایی قرار. تدی؛ کونشه باقمقلغم کوزلرمی قرارتدی.

قَرارتی { سـ. با: قرالدی.

قَرارسز { صـ. ۱. بر یرده طور. ماز، غیرثابت، اویناق. ۲. ثباتسز، دوامسز، سورکسز، موقت ۳. راحتسز، حضورسز. ٤. نتیجه‌سز، غیر مقرر، قراری ویرلهمش، نه اوله‌جغی بللیسز. ٥. هیچ بر ایشه قرار ویرمز، متردد. ٦. بحـ. بر جهتده ثبات ایتیوب متمادیاً تبدل ایدن: قرارسز روزکار.

قَرارسزلق { سـ. ۱. ثباتسزلق، دوامسزلق. ۲. راحتسزلق. ۳. برایشه قرار ویرلهمیش، غیر مقرر بر حالده طوریش.

قَرارلاشدیرلمق { فـ. قراری ویرلمك، مقرر اولمق، تصمیم ایدلمك: امنحانلرك کله‌جك هفته اجراسی قرارلاشدیرلدی.

قَرارلاشدیرمق { فت. قراریني ویرمك، مقرر ایتمك، تصمیم ایلمك: ایرتسی کون آوه کیتمکی قرار لاشدیردق.

قَرارلاشمق { فل. قرار بولمق، مقرر ومصمم اولمق: مراسم استقبالیه‌نك صورت اجراسی قرارلاشدی.

قَرارلامق { فت. قرار ویرمك، دوشونوب رأی ویرمك.

قَرارلی { صـ. ۱. ثباتلی، یرلی، ثابت. ۲. قراری ویرلمش، مقرر، مصمم. ۳. حل وفصل اولنمش، نتیجه‌لندیرلمش.

قَرارمق { فل. ۱. قره اولمق، سیاهلانمق، اسوداد ایتمك: دیوار دومانلدن قرارمدی. ۲. اوزاقدن سیاه کورنمك، بر قرارتی صورتنده کورلمك: شهرك اطرافی آغاجلرك کثرتندن اوزاقدن قراریوردی. ۳. بولانمق، براقلق وصافیلغی زائل اولمق، بولوتله اورتنمك: کوك قراردی. ٤. قراکلق اولمق: اورتهلق قراردی، صولر قراردی = اقشام اولدی. ٥. اورته. لغی سیاه وقراکلق کورمك، بولانوب کوره‌مه‌مك: کوزلرم قراردی.

قَراسی { سـ. استاوریته بکزر بر کوچك بالیق.

قَراضه { (ز) سنـ. عر. مقاصله کسیلن شیئدن چیقان پارچه‌لر، کسندی، قرقندی.

قَراط { سند. عر. با: قیراط.

قَراغول { سـ. با: قره‌قول.

قَراغی { یا قیراغو. سـ. آیاز هوا. لرده طوکمش حالنده یاغان یاخود یاغوب برده طوکان چی: بو کیجه قراغی یاغمش؛ یاغان قیراغی آغاجلری یاقدی.

قَراغی { یا قاراغی. سـ. اوجی اکری قاریشدیره‌جق دمیرچیوق.

قَراکلق { سـ. { اصلی: قره کو. لق. قرانلق یازمامالی } ضیا و آیدینلغك عکسی، کوز کورمیه‌جك حال، ظلمت، تیرکی:

قراكلق باصدی ؛ كیجه قرا-
كلغی : قراكلقده قالمق. = ص.
ضیادار اولمیان ، مظلم ، تیره :
قراكلق كیجه ؛ قراكلق براو-
طه‌یه كیردم : صوفه قراكلق
ایدی.

قَراكو { ص. و :

قَراكولق { س. با : قراكلق.

قِرال { س. [اسلاوجه‌دن] خر-
ستیان حكمدار : ایمپراطور
صفتنی حائز اولمیان حكمدار :
ایتالیا ، صربیه ، یونان قرالی ؛
انكلتره قرالی : آوستریا ایمپرا-
طوری و مجارستان قرالی .
|| قرال صویی = قرلونیه صویی
دینلان معطر صو .

قَرالدی { یا قرارتی. س. ١. قره-
لق ، سیاهلق ، سیاه
لكه : كوملكك قوله یرنده بر
قرالدی واردر. ٢. اوزاقدن
سیاه كورینن شیء : شهر اولد-
یغی بللی دكلسه‌ده اوزاقده بر
قرالدی كوزیكیور ؛ او قرالدی
بر اورمان اولملیدر .

قِراللق { س. ١. خرستیان حكمدار-
لغی ، حكمدارلق حال
و صفتی : ایتالیا حكمداری
قراللق عنوانی حائزدر ؛ صربیه
ورومانیه پرنسلری قراللق
عنوانی آلمشلردر. ٢. برقرالك
تحت حكومتنده بولنان مملكت ،
قراللق عنوانیله اداره اولنان
دولت : انكلتره قراللغی : رومانیا
بر كوچك قراللقدر.

قِرالی { ص. [اجنبی بر لغته عر.
یاء نسبت الحاق اولنمغله
تشكیل اولنمش غلط فاحش بر
كلمه‌در.] قراله منسوب ومتعلق :
صندالیء قرالی‌یه قعود ایتمشدر ؛
جانب قرالی‌یه بر تلغراف تقدیم
ایتمشلردی.

قِرالِیَّت { س. قراللق معناسیله
بو غریب وغلط فاحش
لغتی قوللانانلر واردر : ایتالیا
قرالیت صورتنده اداره اولنور.

قِرالیچه { س. [اسلاوجه‌دن] ١.
قرال زوجه‌سی : ایتالیا
قرالیچه‌سی. ٢. قراللق صندا-
لیسنده بولنان قادین : فلمنك
قرالیچه‌سی.

قَرامان { س. ص. با : قره‌مان.

قَراموق { س. ١. بوغدای ایچنده
بیتن بر اوت كه اوتی بو-
زار سیاه برحبه‌ویرر. ٢. مذكور
اوتك حبه‌سی : بو بوغدایده چوق
قراموق واردر.

قِران { سذ. عر. [« قرن » دن
مفاعله بابندن مصدر ثانی]
١. یاقینلق ، مقارنت. ن. ٢. ه.
ایكی سیاره‌نك وعلی الخصوص
زهره ایله مشتری كبی سعدینك
بر برجده راست كلمه‌سی. || صاحب
قران = بویله ایكی سیاره‌نك بر
برجده تصادفی اثناسنده دنیایه
كلمش اولان مسعود و بختیار .
[اعاظم حكمداراندن بعض ذواته
لقب اولمشدر.]

قِرانته { ص. ١. قیر ، قیر سرپمش ،
قیرله قاریشیق : قرانته
بییق. ٢. بییغی قیر وصقالسز :
قرانته بر آدم .

قَرانتینه { س. [یتا. Quarantina]
١. علل ساریه‌نك سرایتی
اوكنی آلمق ایچون شبهه‌لی ویا
بولاشیق یرلردن كلنلرك اختلا-
طدن ممنوع اوله‌رق بكلتدیر-
لدكلری مدت كه اساساً قرق كون
ایدی : قرانتینه بكلمك : قرا-
نتینه‌یه كیرمك. ٢. كلن سفائنك
تمیز ویا بولاشیق اولدقلرینی معا-
ینه وتدقیقله بولاشیق اولانلرینه
قرانتینه بكلتدیرن دائره : قرا-
نتینه‌یه مراجعت ایتمك ؛ قرانتینه
مأموری ، طبیبی ، غاردیانی .
|| قرانتینه محلی = قرانتینه بكلتد-
یریلن محل. || بج. قرانتینه فلا-
مه‌سی = هنوز پراتیقه‌سنی معاینه
ایتدیرمه‌مش كمینك چكدیكی
صاری فلامه كه خارجله اختلاط
ایتمدیكنه اشارتدر .

قَرانتینه خانه { س. ١. قرانتینه
اداره خانه‌سی ،
دائره‌سی. ٢. قرانتینه محلی ،
تحفظخانه.

قَرانفیل { س. با : قرنفیل .

قَرانلق { س. ص. با : قراكلق.

قَراوانه { س. ١. باقردن یایوان
یمك قابی كه باشلیجه
عسكره مخصوصدر : هر اون
نفره برقراوانه یخنی ویریلیر. ٢.
اینجه ویاصی الماس .

قَراواش { س. جاریه ، خلایق.
[الیوم بزجه متروك
خالص تركجه بر لغت اولوب ،
قرناق دخی دینلیر.]

قَراوُل { س. قره‌قول ، قراغول.
با : قره قول .

وفیق پاشا مرحوم « قراول » صورتنی
« قره‌قول » و « قراغول » املالرینه

ترجیحله عر. « هراول » دن اشتقاقی قبول ایدیورسه‌ده، بو توجیه بعید اولوب، اصلی ینه ترکجه سیاه عسکر یعنی کیجه عسکری معناسیله « قره‌قول » اولمق احتماله دها قریبدر.

قَراوَله { ـ. [یتا Caravella دن] اسکی بر نوع بیوك حرب سفینه‌سی.

قَراویده { ـ. [ر. Καραβίδα] کوچك برجنس استا. قوز ویاینکج که کوللرده بولنور.

قرائت { ـ. عر. اوقومه، عباره سوکمه، مطالعه: قرا. ئت ایتمك اوقومق: قرائت وکتا. بت = اوقویوب یازمه: قرائت کتابی = مبتدیلره اوقومغی او. کرتمکه مخصوص سهل العباره کتاب. علم قرائت = قرآن کریمك اصول وقاعده‌سنه توفیقاً اوقونمه‌سی علمی. بو علمی بیلنه قاری، وجمعنده قراء دینیر.

قَرائِن { ـ. جـ. عر. فت: قرینه با: قرینه.

قُرب { ـ. عر. یاقینلق، یاقین بولنمه. بعد مقابلی: قرب مولی = جناب حقه تقرب. || قر. بنده = یاقیننده، یاننده: چشمه. نك قربنده بر آغاج واردر.

قِرباج { ـ. ١. فیل وکرکدان دریسندن ویا دیکر بر سرت دریدن معمول یکپاره قامچی. ٢. آرابه حیوانلرینه اورمغه مخصوص اوزون دکنکلی قامچی: قرباج چالمق = قرباجله اورمق؛ چاله قرباج سوریور. دی = قرباج چاله‌رق.

قِرباجلامَق { فت. ١. قرباجله اورمق، قرباجله دوکمك: مجازاةً کندیسنی میدانده قرباجلادیلر. ٢. قرباجی صاللا. یه‌رق و چاتیرداته‌رق حیوانلری یوریتمك: بو حیوانلری قرباجلا. مازسه‌ك یوزیمزلر.

قِرباجلانمَق { فج. ١. قرباجله اورلمق، قرباجله دوکلمك: آمریقاده چالیشمیان کوله‌لر قیرباجلانیردی. ٢. قرباج چالنمق: اویله قرباجلانماز سن قرباجلامق اصولنی بیلمیورسك.

قُربان { سذ. عر. جـ: قرابین. فی سبیل الله کسیلن وجناب حقه وسیله تقرب عد اولنان قویون وسائر آتی ینیر حیوان، ذبیحه، اضحیه: قربان کسمك؛ ذبح قرا. بین. ٢. مج. بر اوغوره فدا اولمه. قربانك اوله‌یم: سزه قربان اولسون. || قربان بایرامی = عید اضحی.

قُربانلق { ص. قربان اولمق اوزره کسلمکه لایق ویا مخصوص: قربانلق قویونلر. || مج. قربانلق قویون = حلیم و سسز آدم.

قِربه { سذ. عر. ١. سقالرك صو طاشیدقلری کاوساله دن مخصوص قاب که مستطیل و بر طرفی دها طار اولوب اوموزه طاقیله‌جق قایشی واردر. [اصل عربلرجه طلومدر.] ٢. تر. کوچك چوجقلرك قارنلرینك شیشمسی: بو چوجق قربه اولمش.

قِربه‌جی { ـ. قارنی شیشن چو. جغه تداوی ایچون نفس ایدن آدم.

قُربِیَّت { ـ. [« قرب » مصدرینه لزومسز یره ادات مصدریت علاوه‌سیله تشکل ایتمش غلط بر لغتدر. عربیده مستعمل دکلدر.] یاقینلق، همجوار اولمه: او چفتلکك شهره قربیتی قیمتنی آرتدیدر.

قِرپدیرمَق { فت. ١. بر شیئك کوشه وکنارلرینی کسدیرمك: شو کاغدك کنارلری پك اورسه‌لنمش بر آز قرپدیرملی. ٢. صاچ و صقالنی ویا یاپاغیسنی کسدیرمك، قیصالتمق: یازك صیجاقلرنده قویونلری قرپدیر. مق الزمدر: صوئوق هوالرده چوجقلرك صاچنی قرپدیرماملی. ٣. مج. بر مصرف ویا مخصصاتك بعض متفرق قسملرینی کسدیروب تنقیح ایتدیرمك.

قِرپلمَق { فج. ١. کوشه وکنارلری کسلمك: بو کاغدك اطرافی قرپلیرسه دوزله‌جکدر. ٢. یاپاغی ویا صاچ وصقالی کسلمك: قویو. نلر خانغی آیده قرپلیر؟ بو صو ئوقده صاچ قرپلیرمی؟ ٣. مج. اوته‌سی بریسی کسیلوب تنقیح او. لنمق: خیلی مقدار وار ایکن قرپله قرپله بر شیء قالمدی.

قِرپمَق { فت. ١. بر شیئك کوشه وکنارلرینی کسوب آلمق: شو صویه‌نك مشمعنی بر آز قرپملی. ٢. حیوانك یاپاغیسنی ویا انسانك صاچ وصقالنی کسمك: قویونلری، کچیلری سنه‌ده بر کره قرپارلر؛ او بر بر صاچی، صقالی ایی قرپماز. ٣. مج. بر مصرف وتخصیصاتدن اوته بری بعض متفرق قسملر کسمك، تنقیح ایلمك: ابتدا تخصیصاتی طولغون ایدی لکن قرپه‌قرپه بر شیء براقدیلر. [کوز قرپمق تعبیرنده « قپمق » دن غلطدر. با: قپمق]

قرپمه { س. ١. قرپمق فعلی. با: قرپمق. ٢. صیغیرك دیل آلتی، قورباغه‌جق.

قرپندی { س. مقاصله کسیلن ویا قرپیلان شیئدن چیقان یارچه‌لر، بونك دوکندیسی: کاغد، صاچ قرپندیسی.

قرپیق { ص. قرپلمش، کسلمش: قرپیق قویون؛ قرپیق صاچلی؛ قرپیق صقال. [«کرپیك» لغتك اصلی «قرپیق» ایسه، «قیمق» فعلنك‌ده اصلی وفصیحی «قرپمق» اولمق اقتضا ایدر؛ لکن بوراسی محتاج تدقیقدر.]

قرتال { یاخود قارتال. س. بیرتیجی بیوك بر جنس قوش، عقاب. || قرتال پنجه‌سی = دوکوملی برکوك. || قرتال توکی = برنوع نبات. [قرتال طاشی = فر. Aetie دینلن طاش.

قرحه { ش. عر. [ناجی مرحومك ضم قافله قید ایدوب مفتوحنی غلط عد ایتمسی خطادر.] ط. یاره؛ قرحهٔ آکله = اطرافه یاییلوب کیتدکجه توسع ایدن یاره: قرحهٔ افرنجیه = فرنکی یاره‌سی؛ قرحهٔ ردیه = التیامی زور بر نوع کوتی یاره.

قرد { سذ. عر. مایمون. ف.

قرداش { قرانداش س. با: قارنداش.

قرشی { قرشیلامق وسائره. با: قارشی وسائره.

قرشی { ص. س. عر. ا: قرشیه. [«قریش» دن سمنه.] قریش قبیله‌سنه منسوب، بو قبیله افرادندن اولان: او نبی قرشی.

قرص { سذ. عر. ١. هر نوع دائروی شیء، تکر: قرص خورشید؛ قرص نان. ٢. ٢. اوطه‌نك هواسنی کوزل قوقوتمق ایچون آتشه قونیلوب یاقیلان پول شکلنده عود وسائره ترکیبی: قرص یاقمق.

قرصاق { س. با: قارصاق.

قرض { سذ. عر. اودونج، بورج: قرض آلمق = اودونج، بورج آلمق، استقراض؛ قرض ویرمك = اودونج، بورج ویرمك، اقراض. || قرض حسن = فائضسز بورج.

قرضاً { ح. عر. اودونج اوله‌رق، اودونج طریقیله: قرضاً آقچه آلدی، ویردی.

قرطاس { سذ. عر. ج: قراطیس [یو Χάρτης] کاغد.

قرطاسی { ص. عر. ا: قرطاسیه. کاغده منسوب و متعلق: مواد قرداسیه = کاغد ومرکب وقلم کبی یازی‌یه متعلق شیئلر: مصارف قرطاسیه = بر قلم ویا دائرهٔ رسمیه‌نك کاغد وقلم وسائرلوازم تحریریه‌یه متعلق اولان مصارفی.

قرطاسیه { سذ. عر. بر قم ویا دائرهٔ رسمیه‌ده کاغد وسائر لوازم تحریریه ایچون تخصیص وصرف اولنان آقچه: قلمزك، بزم مجلسك آیده اوچ یوز غروش قرطاسیه‌سی واردر.

قرعه { سذ. عر. ١. طالع دنه‌مك وراست کلن قزانمق یا غائب ایتمك اوزره آتیلان زار وچکیلن قپالی بوصله وسائره: قرعه آتمق؛ قرعه چکمك: ایچمزدن برینك کیتمسی شرطدر قرعه چکه‌لم کیمه دوشرسه او کیتسین. ٢. اسنان عسکریه‌ده بولنانلرك یعنی یکرمی یاشنی طولدیران کنجلرك عسکر اولمق ایچون بر قاچ سنه صره ایله چکدکلری قپالی کاغدکه ایچی بیاض اولورسه اوسنه قورتلور و «ق» حرفی یازیلی اولورسه عسکره آلنیر: قرعهٔ شرعیه؛ قرعه چکیلیور؛ بو سنه قرعه‌یه کیره‌جکدر: قرعه چکدی؛ قرعه‌سی دوشدی؛ قرعه اصابت ایتدی؛ قرعه نفراتی، افرادی = قرعه ایله آلنوب عسکر اولمغه سوق اولنان افراد.

قرعه‌جی { س. قرعه چکدیرن، قرعه چکدیرمکه مأمور ضابط وهیئت: قرعه‌جی، قرعه‌جیلر کلدی. عر.

قرغه { قرغی. با: قارغه، قارغی.

قرفیچه { س. با: قارفیچه.

قرق { عد. درت کره اون، اربعین، چهل: قرق کون؛ قرق کشی؛ قرق اوقه؛ قرق بش؛ یوز قرق. || مج. چوق: قرق کره سویلدم. || قرق آیاق = ١. ایکی طرفدن پك چوق آیاغی اولان اوفاق بر قورت که چیانك کوچکی و ضررسزیدر، چهلپا. ٢. باشلیجه قاصیقده اولوب متعدد آیاقلرینی تنه صوقمغله یاپیشان بر جنس

کوچك کنه که چابق تکثر ایدر، قاصیق بیتی. || قرق انبار = ١. چوق شیئلری حاوی محل ویا محفظه: اونك چانطه‌سی، ذهنی قرق انبار. ٢. بح. سفینه‌نك مختلف حموله‌یی حاوی اولمسی. || قرق انبار بالیغی = بر جنس بالیق، بیوك واطوز. || قرق بایر، قرق بایر باغرصاغی = حیوانات مجتره‌نك اوچنجی معده‌سی. || قرق برکره = چوق: قرق بر کره ماشاءالله. || قرقده بر = قرق جزئده بر جزء. || قرق سؤال = چوق صورمه، اوزون اوزادی‌یه استجواب. || قرق کچید = یولك اوستنده اولوب دفعاتله برکنارندن دیکرینه آتلانمه‌سی اقتضا ایدن نهر، طولامباج ایرماق. || قرق کلید اوتی = بر جنس نبات. || قرق مردیون = دیك یوقش. || قرق ییل برکون = اك صوکنده، عاقبت. || آرتق قرقنه کلمش = عقللنه‌جق چاغیدر.

قرقر { عد. بهرینه ویا بهر دفعه قرق: جمله‌مز قرقر غروش آلدق: تخته‌لری قرقر قرقر آرابه‌لره یوکلتدیلر.

قرقره { س. بیوك سرغوچلی بر جنس طورنه که توکلری وقتیله طوغلغه‌یه وخوتوزه طاقیلیردی.

قرقلامق { فل. قرق کونی طولدیرمق: لخوسه قرقلامینجه طیشاری چیقماز؛ یکی طوغان چوجق قرقلادی‌می؟

قرقلر { س. جم. قرق عزیز، قرق مبارك آدم. || مج. قرقلره قارشمق = غائب ونابود اولمق، میدانده اولمامق.

قرقلق { ص. قرق یاشنده یا قرق غروش وسائره قیمتنده ویاخود قرق سانتیمتره وسائره اولچیسنده اولان ویا قرق اوقه وسائره استیعاب ایدن: قرقلق بر آدم، برقادین؛ قرقلق قطیفه؛ قرقلق تخته، دیرك؛ قرقلق فوچی.

قرقلی { ص. ١. قرق پارچه‌دن مرکب اولان، قرق شیئی حاوی اولان. ٢. بر زمانده یعنی بری قرقلامه‌دن دیکری طوغان ایکی چوجغك بهری: بزم چوجق ایله قونشونك‌کی قرقلیدرلر.

قرقمق { فت. [«قرپمق» دن فرقی اولمیوب خانغیسی صحیح وخانغیسی غلط اولدیغی تدقیقه محتاجدر.] ١. کنارلرینی واوجلرینی کسمك: آغاج قرقمق. ٢. یپاغیسنی ویا صاچ وصقالنی کسمك: قویونلری، چوجغی قرقمق.

قرقمه { س. خفیف شاب علتی.

قرقنجی { ص. قرق درجه‌سنده اولان، اوتوز طقوزنجیدن صکره کلن: قرقنجی کون. قرقنجی سنه: یوز قرقنجی.

قرقندی { س. ١. برشیئك کنار واوجلرندن کسیلن شیئلر، قربندی: آغاج قرقندیسی. ٢. قرپیلان یپاغی ویا صاچ وصقالدن دوشن یپاغی ویا قیللر: قرقندیلری طوپلامق.

قرقی { س. قویون وسائر حیوانات‌ك یپاغیسنی قرپمغه مخصوص بیوك مقاص، صندی.

قرقیم { س. قویون وسائر حیوانات‌ك یپاغیسی قرپیلان موسم: قرقیمده یپاغی بدلندن اوده‌مك اوزره بورج آلدی.

قرقیمجی { س. کل آغاجلرنده بولنان برجنس بوجك، خانم بوجکی.

قرلانغج { س. ١. کردانی ویا کاقلری قرمزیمسی وقویروغی چاتال سیاه بر قوش که کوجبه قوشلردن اولوب قیشین اقالیم حاره‌یه انتقال ایدر. انواعی واردر. ٢. بح. سفائن حربیهٔ قدیمه‌دن خفیف وسریع السیر یلکنلی تکنه‌لره دینلیردی. || قرلانغج اوتی = زرده چاو، زرده چوب. || قرلانغج بالیغی = قنادلری اوزونجه واوستنك رنکی غایت کوزل قرمزیلی ولذیذ اتلی برجنس بالیق. || قرلانغج دونمی = تشرین اول اوائلی. || قرلانغج فرطونه‌سی = مارت اواخرنده واقع فرطونه.

قرمان { س. با: قره‌مان.

قرمز { سذ. عر. کوچوجك بر جنس بوجکدن چیقان وکوزل قزیل رنك ویرن برنوع بویا. لعل: قرمزله بویامق: قرمز قومق، قاریشدیرمق. || قرمز بوجکی = بوبویایی ویرن بوجك. || قرمز حیوانی = مذکور بوجکدن چیقان خالص قرمز. || قرمز معدنی = بونك تقلیدی اولان برنوع معدنی بویا، حمض آنتیمون. || ط. قرمز معجونی = فر. بوندن مأخوذ اوله‌رق -Al

kermès دینلن برجنس معجون.

قرمزی { ص. قرمز رنکنده، قزیل، آل، احمر، سرخ: قرمزی فس: قرمزی چوخه: قیب قرمزی = قیب قزیل. [اصل قرمز رنکنه یعنی قزیلك یالکز برنوعنه مخصوص ایکن، لسانمزده قزیل یرینه کچوب بو لغتی متروك حالنده براقشدر.] = س. قزیل رنك، قزیل بویا: قرمزی‌یه بویامق؛ قرمزیدن خوشلانمق.

قرمزیلق { س. قزیللق، قزیل رنك، حمرت، احمرار: بوفسك قرمزیلغی: اقشام اوستی بولوطلرك قرمزیلغی.

قرمزیمتراق { ص. و:

قرمزیمسی { ص. قزیل رنکنه چالان، قزیلجه.

قرم طرطیر { س. کیم. شراب طورتیسندن چیقان بر مادهٔ کیمیویه.

قرمق { قرلمق، قردیرمق وسائره. با: قیرمق وسائره.

قرن { سذ. عر. جم: قرون. ١. بوینوز. ٢. یوز سنه‌لك زمان، تاریخك بهر یوز سنه‌سی: تاریخ هجرینك قرن اولی = ١ دن ١٠٠ سنه‌سنه‌دك اولان زمان: قرن خامس = ٤٠١ دن ٥٠٠ سنه‌سنه‌دك: اونجی قرن هجری: قرن عاشر شعراسنك تراجم احوالی. [بونك یرینه عصر استعمالی غلطدر.] ٣. علی الاطلاق زمان، دور، دهر، عهد، عصر: قرون سالفه‌ده = کچمش زمانلرده. = جم. قرون اولی = روما دولتنك ایکی‌یه انقسامی زماننه دك اولان ازمنهٔ قدیمهٔ تاریخیه؛ قرون وسطی = تاریخ مذکوردن استانبولك سلطان محمد خان ثانی حضرتلری جانبندن فتحی زماننه دك کچن ازمنهٔ تاریخیه؛ قرون اخیره = تاریخ مذکوردن صکره اولان ازمنهٔ اخیره. || قرناً بعد قرن = قرندن قرنه، دوردن دوره. = آ: قرنین = ایکی بوینوز؛ ذوالقرنین = ایکی بوینوزلی = جهانکیر شهیر اسکندر کبیرك عربلرجه لقبیدر.

قرن { س. با: قارن.

قرناء { سذ. جم. عر. فد: قرین. با: قرین. = تر. فد. حکمداران حضراتنك مقربینندن اولان ذات، مابینجی: ایکنجی، اوچنجی قرناء.

قرنابیت { س. [یا عر. «قنبیط» دن یاخود ر. Κράμβη دن] لاخنه‌یه بکزر عسیر الهضم معروف برجنس سبزه که قرن بهار دخی دینلیر.

قرناق { س. قارت جاریه، کچکینجه خلایق، قراواش، مولاده.

قرنالق { س. حکمداران حضراتنك مقربینندن اولانلرك حال وصفت ووظیفه‌سی، مابینجیلك.

قرناوال { س. [فر. Carnaval] خرستیانلرك بیوك پرهیزات کسیمنده تبدیل قیافت ایده‌رك اجرا ایتدکلری شنلکلر.

قرنبهار { س. قرنابیت دینلن سبزه.

قرنجه { س. با قارنجه.

قرنداش { قرنداشلق وسائره. با: قارنداش وسائره.

قرنصه { یا قرنسه. س. قوشلرك وعلی الخصوص طوغانك تولك وقتی، توك دکیشدیردکلری موسم.

قرنفیل { س. ١. هندستاندن کلن بهاراتدن معروف قویروقلی برحبه: ذوکلمش قرنفیل. ٢. قوقوسی بو بهاره بکزر معروف کوزل برچیچك که الوان وانواعی اولور: قرنفیل چیچکی. || بح. کمیلرده کوکرته‌یه اوتوردیلان بیوك صنداللری وآغر اشیایی ایچری آلمق ایچون یرووه ایله غراندی دیرکلری آره‌سنه کیریلن قالین خلاطلره معلق پلانغه ترتیباتی.

قروم { س. [یو. Χρῶμα = رنك] مص. صاری‌یه بویامغه یارایان سیاه بر معدن: قروم معدنی.

قرون { سذ. جم. عر. فد: قرن. با: قرن.

قرونومتره { س. [Χρονο-μέτρον = مقیاس الزمان] حرارت و برودت تأثیریله انتظام حرکتنه خلل کلمین وسنه‌ده بر قوریلوب بر ثانیه بیله تخلف ایتمین دقیق و بیوك زوالی ساعت که باشلیجه بحریه‌ده طول تعیینی وسائر عملیات ریاضیه‌ده قوللانیلیر. || جیب قرونومتره‌سی = بو اساس اوزرینه یاپلمش صاغلام ساعت که زوالی ایشلمه‌سی شرطدر.

قَرَوی { ص. عر. ا: قرویه. کویه منسوب و متعلق، کویلی، روستایی. ز.

قَرَه ١ { یاخود قاره ویا قرا. ص. ١. سیاه، اسود: قره بویا: قره آت = یاغز؛ قره طوپراق. [غریبدرکه بو کوزل لغت « آق » و « قزیل » ایله برابر استانبول ترکجه‌سندن و یکی لسان ادبیمزدن آیاغنی چکوب یرینی « سیاه » لفظ فارسیسنه براقمشدر. احیاءً استعمالی الزمدر.] ٢. مج. ماتملی، غملی، کدرلی، مشئوم، منحوس: قره گون: قره خبر: قره طالع. ٣. مج. معیوب، عارلی: قره یوز: یوزی قره. ٤. اسمر: قره احمد: قره اتمك. = س. ١. سیاهلق، سیاه بویا: قره‌یه بویامق: قره‌سی قره آقی آق. ٢. سیاهی، زنجی، آفریقانك سیاه آدمی: قره‌لر مملکتی. = ج. قره‌لر = یاس اثوابی، سیاه اثواب، ماتم: قره‌لر کییمك. || آلن قره‌سی = طالعسزلك، بخت سیاه. || قره ات = کییك و طاوشان وسائره کبی آو اتی. || قره اوغلان = چنکانه. || قره ایکنه = برجنس اوفاق قارنجه. || قره‌باش = ١. تأهل ایتمز مناستر کشیشی. ٢. سیاه صاریق صارار بر طریق درویشی. ٣. ایلك بهارده آچار کوزل قوقولی مور بر چیچك. || قره باصان (باصقان) = آغرلق، کابوس. | قره بوبر = هنددن کلن معروف بهارکه قرمزی بوبردن تفریق ایچون بویله توصیف اولنور. || قره بوغدای = بوغدای نوعی. || قره بویا = زاج یاغی. || قره پازی، قره پلین = پازی و پلین نوعلری. || قره جکر = معده‌نك صاغ طرفنده بولنان عضو داخلی، کبد. || قره جمله = حساب اعمال اربعه‌سندن جمع. || قره جهنم = پك اسمر ویوزی کولمز آدم. || قره چام = چام آغاجی انواعندن بری. || قره چالی = برجنس دیکنلی چالی. || قره حما = مخاطره‌لی بر نوع تیفوس. || قره خبر = برینك وفاتی خبری. || قره دکیز = بحرسیاه، بنطس. || قره دیکن = برجنس نبات. || قره ساقز = قولوفانیا، زفت. || قره سودا = مالخولیا، ملاخولیا. | قره سوگوت = سوگوت آغاجنك بر نوعی. || قره صو = با: صو. || قره‌صونغور = طوغانك سیاه برجنسی. || قره طاوق = آولنان برجنس قوش. || قره طبان = ١. خراسان دمیری. ٢. بر نوع صیغیر خسته‌لغی. ٣. ایپك بوجکنك قراروب قیرلمسی علتی. || قره طوت = طوتك سیاه جنسی. || قره عرب = زنجی، سیاهی. || قره قارغه = بسبتون سیاه اولان قارغه. || قره قاش = قاشلری سیاه. || قره قلم = ١. یالکز سیاه چیچکلری اولان عادی پورسلن. ٢. سیاه قورشون قلمیله یاپیلان رسم. || قره قوجه = آغر. مامش اختیار. || قره‌قورباغه = سیاهمسی برجنس قورباغه. || قره قیش = قیشك اورته‌سی و پك صوئوق موسمی. || آره ده قره کدی کچمك = بوزشمق: آره‌مزده قره کدی می کچدی؟ || قره‌لر مملکتی = سودان. || قره یازی = بخت سیاه. قره یوزلی = بر عار و ناموسسزلغی اولان. || آقی آق قره‌سی قره = بیاض چهره‌لی و سیاه کوزلی قاشلی، آبلاق. || آقله قره‌یی سچمك = چوق زحمت چکمك. | ایس قره‌سی = قوروم بویاسی. || کستانه قره‌سی = آچیق سیاه رنك. || یوز قره‌سی = ناموسسزلق. عار.

قَرَه ١ { س. کرهٔ ارضك طوپراق اورتیلی قسمی. دکیزك غیری، یر، طوپراق: قره‌ده، قره‌دن = براً: قره‌ده ودکیزده = براً و بحراً: قره پوسته‌سی = براً کیدن پوسته: قره کومروکی = براً کلن اشیادن آلنان کومروك: قره واپوری = دمیر یول ماکینه‌سیله قطاری. | بح. باشدن قره ایتمك = کمی یی بسبتون باتمقدن قورتارمق ایچون باشدن قره‌یه آتمق. || قره‌یه دوشمك = کمی قره‌یه اوطورمق.

قُرَّه { سـ. عر. تازه‌لك: قرة العین = کوز آیدینلغی، سوینج. | یالکز بو تعبیرده قوللانیلیر. |

قَرَه آغاج { س. معروف برجنس بیوك اورمان آغاجی که تخته‌سی اسمر و سرت اولوب جلایه کلیر، شجر البعوض.

قَرَه باتاق { اوردکه بکزر سیاه برجنس دکیز قوشی که صویك اوزرینه چیقوب باتمه‌سی پك سریع اولور.

قَرَه‌جه { ص. سیاهجه. اسمر، سیاهمسی. = س. با: قراجه.

قَرَه قوش { س. یرتیجی قوشلر. دن قارتالدن آز کوچورك بر جنس معروف قوش.

قَرَه قوشی { ص. قره قوش اسمنده اسکی امرادن خود پسند بر آدمه یاقیشیر: حکم قره قوشی = مرقوم قره قوشك حکمی کبی نظام وقانونه مغایر عندی حکم.

قَرَه قول { یا قراغول. س. [اصل ترکجه‌ده قول عسکر معناسنه کلمکله سیاه عسکر یعنی کیجه عسکری ویاعسکرك سیاه یعنی کیجه‌لك قولی وبولوکی دیمکدر.] ١. محافظهٔ اسایش ایچون کیجه کزن عسکر بولوکی. ٢. نوبتجی عسکر. ٣. اردونك محافظه. سیچون مناسب نقطه‌لرده طوردیریلان عسکر: استناد قره قولی؛ ایلری قره قول؛ دور قره قولی: کوچك قره قول: نظام قره قولی. || بح. قره‌قول سفینه‌سی، فلوقه‌سی = دکیزده محافظلق وظیفه‌سنی ایفا ایدن کمی ویا صندال.

قَرَه قولاق { س. ١. چاقاله بکزر بر جنس حیوان که آرسلانك یدیکنك آرتغیله بسلنمك ایچون بو حیوانك آرقه‌سی صره کزدیکی زعم اولنور، سیاهکوش. ٢. وقتیله صدر اعظمك خدمتنده بولنان بر مأمور.

قَرَه قوخانه { یا قراغولخانه. س. محافظهٔ اسایشه مأمور عسکر ویا جاندارمه بولوکی اقامتنه مخصوص محل.

قَرَه قونجلوز { س. جادی، وامپیر.

قَرَه گوز { س. ١. چنکانه. ٢. خیال دینلن کولکه اویوننده کولدیریجی شخص: قره کوزله حاجی اوحد محاوره‌لری. ٣. مذکور خیال اویونی: قره کوز اوینایور. || قره کوز بالیغی = پلامود بالیغنك بیوك و بایاغی جنسی.

قَرَه لامق { فت. ١. سیاهلاتمق، سیاه ایتمك، تسوید: دیوارلری کومورله قره‌لامشلر. ٢. یازی اوکرنمك ایچون مشق یازمق: ثلث، رقعه قره‌لایور.

قَرَه لامه { س. ١. سیاهلاتمه، سیاهه بویامه ویا کیرلتمه. ٢. یازی اوکرنمك ایچون تکرار تکرار یازیلان سطرلر، مشق: قرالامه یازیور.

قَرَه لق { س. سیاهلق، سیاه رنك.

قَرَه مان { ص. ١. پك اسمر وسیاهمسی (آدم). ٢. بح. ایری دمیر کولچه‌سندن عبارت آغر والیوز. = سخ. ١. سلجوقیلرك انقراضنده ظهور ایدن دره بکلرك اك قوتلیلرندن بری اولوب اولاد و احفادی قونیه جهتلرنده خیلی وقت حکم سورمشدر. ٢. م. قره‌مان اوغللرینك حکم سورمش اولدقلری بتون قونیه جهتنه وبعده بالخاصه بونك قسم جنوبیسنه ویریلن اسمدرکه ایچ ایل ایله تکه آره‌سنده اولوب الیوم بر قضادن عبارتدر.

قَرَه مانلی { س. ص. علی العموم قره‌مان ایلی اهالیسنه وبالخاصه اورالرك ترکجه لسانله متکلم خرستیانلرینه ویریلن اسمدر.

قَرَه وَله { س. بح. سابقاً عثمانلی بحریه‌سنده غایت بیوك کمیلره ویریلن اسمدر. الیوم نظامسز وقواعد بحریه‌یه رعایتسز کمیلره دینیر. قاره‌وله حالنده = یولسز، نظامسز بر حالده.

قَرَه هَلیله { س. قوتلی مسهل اولان بر جنس نبات طبی.

قَرَه یَل { س. شمال ایله باطی کرته‌لری آره‌سنده اسن روزکار وبونك کرته‌سی اولان جهت.

قَریب { ص. عر. ث: قریبه. [«قرب» دن صش.] ١. مکان ویا زمانجه اوزاق اولمیان، یاقین، نزدیك: بروسه استانبوله قریبدر: بایرام قریبدر. ٢. نسل ونسب و ذریتجه ویا مناسباتجه انسانه یاقین بولنان، اقربا، قونشو، همجنس: انسان یالکز کندینی دوشونمیوب قریبنی ده دوشونملیدر. = ح. یاقین، تقریبی، همان: اوچ سنه‌یه قریبدرکه بو ایشله اشتغال ایدیورم؛ بش سنه‌یه قریب زمان کچدی. || عن قریب = یاقینده، چوق کچمزدن: او ایش عن قریب بیته‌جکدر.

قَریحه { سث. عر. ج: قرایح. ١. انسانده کندیلکندن حاصل اولان فکر وقصد ونیت،

فر. Initiative. ٢. بر دائرهٔ رسمیه‌دن عرض اولنمقسزین جانب عالیٔ حضرت پادشاهیدن ارادهٔ سنیه شرف صدوری: قریحهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهیدن فلان ذاته میرالایلق رتبه‌سی توجیه بیورلدی؛ قریحه‌دن فلان مأموریته تعیین اولندی. ٣. فکر، ذهن، دوشونوب هیچدن بر شیٔ میدانه قویه بیلن قوهٔ مفکره: او شاعرده قریحه واردر؛ وسعت قریحه‌سنه انسان حیران اولور؛ او بیچاره‌ده هیچ قریحه یوقدر.

قَریر { ص. عر. ٔ: قریره. [«قرة» دن صش.] سوینمش، شاد، مسرور؛ قریر العین = کوزی آیدین، ایی بر شیٔ کورمکله سوینن: اولاد واحفادکزك مروتنی کورمکله قریر العین اوله‌سکز.

قُرَیش { سخ. ذ. عر. مکهٔ مکرمه‌ده فخر کائنات (صلعم) افندمزله مهاجریندن اولان اکثر صحابهٔ کرامك منسوب بولندقلری بیوك و بین العرب من القدیم معتبر بر قبیله که کعبهٔ شریفه‌نك محافظه وخدمتی ده بو قبیله‌یه عائد ایدی؛ صنادید قریش = قریش قبیله‌سنك رؤساسی. [نسبتنده «قرشی» دینلیر. با: قرشی.]

قریم { سخ. م. قره دکیز ساحل شمالیسنده واقع تاتارلرله مسکون معروف بیوك شبه جزیره.

قریملی { س. ص. و:

قریمی { س. ص. عر. قریم شبه جزیره‌سی اهالیسندن اولان.

قَرین { ص. س. عر. ٔ: قرینه. ج: قرناء. [«قرن» دن صش.] ١. یاقین، قریب. ٢. بر آدمله قرابت ومناسبتی اولان، خصم، قونشو، آرقداش، همدم، همجنس: بر آدمك حالی قریننده صوریلیر. ٣. بر شیئه نائل ومظهر اولان، بر حال ایله متصف بولنان: قرین قبول = مقبول؛ قرین تقدیر = مظهر تقدیر؛ سعادت قرین = نائل سعادت. ٤. حکمداران حضراتنك خدمت خاصه‌سنده بولنان مقرب، مابینجی: قرین ثانی. [بو معنا ایله باشلیجه جمعی مستعمل اولوب مفرد کبی ده قرللانیلیر:] قرناء حضرت شهریاریدن؛ سرقرنا = باش مابینجی.

قَرینجه { قرینجه‌لانمق وسائره. با: قارینجه وسائره.

قَرینه { سث. عر. ج: قرائن. مغلق و مبهم بر شیئك تعیینیله آکلاشلمه‌سنه سبب اولان حال، بر مجهولك معلوم اولمسنه آلت اولان شیٔ، اماره، ایپ اوجی: خرسزك بورادن کچمش اولدیغنه بعض قرینه‌لر واردر: «کورك» لفظی ترکجه‌ده برقاچ درلو اوقونوب معانیٔ مختلفه‌یه کلدیکندن بونلرك خانفیسی مقصود اولدیغنی قرینه ایله، ماقبل ومابعدی قرائنیله آکلایه بیلیرز؛ میدانه چیقاریلان خرابه‌نك معبد بولنمش اولدیغنه بعض قرائن واردر لکن نه زماندن قالمه اولدیغنی کوستریر هیچ بر قرینه‌یه دسترس اوله‌مدق؛ قرینه ایله اوقومق، آکلامق.

قَریه { سث. عر. ج: قرا. کوی، روستا: اهل قریه، اهالیٔ قریه = کویلیلر؛ قریهٔ مذکوره مختاری. [رانك کسری و یاء مشدده ایله استعمالی غلطدر.]

قَزّ { سذ. عر. خام ایپك؛ دود القز = ایپك بوجکی.

قِز { س. با: قیز.

قزارمَق { قزارتمق وسائره. با: قیزارمق وسائره.

قَزّاز { سذ. عر. [«قز» دن سمب.] ایپکجی، ایپکی ایشلین آدم.

قَزاق { یا قازاق. س. [«قازیمق» دن مشتق اولوب اصل تراشلی و صقالی تراش اولمش دیمکدر.] ١. عسکر، هرقومك عسکرلکه وآقین وچاپوله آیرلمش افرادی که صقالسز اولمق باشلی علامتلری ایدی: ترکمان، قیرغیز، تاتار، موسقوو قزاغی. ٢. روسیه‌ده آیریجه بر صنف تشکیل ایدن سپاهی‌یه مماثل سواری عسکری.

قزاق { س. با: قیزاق.

قزاموق { س. با: قیزاموق.

قَزان { قزانجی. با: قزغان وسائره.

قَزانج { س. ١. قزانیلان شیٔ، فائده، نفع، استفاده، کار: بنم ایچون بونده هیچ بر

قزانج یوقدر. ٢. چالیشمغله اله کچیریلن شیء، سعی وعمل مقابلی، کسب: ایشلر کساددر هیچ قزانجمز یوقدر؛ اصنافمزك قزانجی آنجق تعیش ایده‌جك درجه‌ده‌در: قزانج ایتمك = قزانمق.

قَزانجلی { ص. کارلی، استفاده‌لی: تجارت قدر قزانجلی ایش یوقدر.

قَزاندیرمَق { فت. ١. کار ایتدیرمك. قزانمه‌سنی موجب اولمق: بو تجارت آدمه چوق قزاندیرر؛ کندیسنی خدمتنه آلوب چوق پاره قزاندیردی. ٢. استحصال واکتساب ایتدیرمك، آلدیرمق: اخیراً یازدیغی کتاب کندیسنه بیوك بر شهرت قزاندیردی؛ آو مراقی بکا روماتیزمه‌یی قزاندیردی.

قَزانمَق { فت. ١. کار ایتمك، استفاده ایلمك، فائده کورمك: سنه‌ده بر قاچ یوز لیرا قزانیور؛ تجارتدن ایی قزاندی. ٢. ایدنمك، استحصال واکتساب ایلمك: نام، شهرت قزاندی؛ افندیسنك توجهنی قزاندی. ٣. اوغرامق، دوچار ومبتلا اولمق: آغر هوالی یرلرده طورمغله بر قاچ علت قزاندی.

قُزَح { سذ. عر. بولوطلره موکل بر ملك. || قوس قزح = سهواً علائم سما دیدیکمز الکم صاغمه که ضیاء شمسك هواده‌کی رطوبت طامله‌جقلرندن کچرکن حل اولنمسیله رنکلرینی آیری آیری کوستریر واسع بر وبعضاً ایکی قوسدن عبارتدر.

قُزَحِیّه { سث. عر. تث. کوز طبقه‌لرندن بری، فر. Iris.

قَزغان { س. [زبانزدی: قازان] ١. کلیتلی یمك وسائره قایناتمغه مخصوص بیوك تنجره: چوربه، پلاو، عاشورا قزغانی؛ چماشیر قزغانی = چماشیر صوینك قاینادیغی قزغان. ٢. صو حفظنه ویا قاینامه‌سنه مخصوص معدندن بیوك قاب: واپور قزغانی = واپور ماکینه‌سنه استیم کتیره‌جك صویك قاینامه‌سنه مخصوص بیوك محفظه: حمام قزغانی. ٣. اسکی بر نوع بطال طوب. — یکیچری اوجاغنده یمك قزغانی بر طاقم مراسمله ودعا ایله قوریلوب قالدیرلدیغندن، مثلا قازغانك یرندن قالدیرلمسی طغیان معناسنی افاده ایدردی وسائر بویله تعبیرات وار ایدی. || قزغان دیبی = قازانك دیبنه یاپیشوب قازلمغله چیقاریلان قیزارمش ومقبول بر نوع ایس قوقوسی آلمش اولان محلبی وسائره.

قَزغانجی { س. ١. باقیردن قزغان ویا واپور قزغانی یاپان صنعتکر. ٢. قزغانی قوروب اداره ایدن مأمور.

قِزِل { ویا قزیل. ص. قرمزی، آل، احمر، سرخ: قزل بویا؛ قزل طوپراق؛ قزل یومورطه = پاسقالیه یومورطه‌سی. || قزل آطه‌لر = درسعادت جوارنده‌کی بیوك آطه وهکبه‌لی وسائر کوچك آطه‌لر. || قزیل آغاج = بر جنس بیوك اورمان آغاجی. || قزل الما = وقتیله روما شهرینه ویریلن اسم. || قزل باش = ١. رافضی. ٢. شاه اسماعیلك بر صنف عسکری، سرخ سر. || قزل درجهٔ حرارت = آتشه قونیلان دمیرك قرمزی اولمسیله تعین ایدن حرارت درجه‌سی. بونك دها یوکسکی بیاض درجهٔ حرارتدر. || قزیل دلی = زیردلی، بسبتون چیلغین. || قزیل سوگوت = سوکوت آغاجنك بر جنسی. || قزیل شاب = آچیق افلاطونی رنك. || قزیل غروش = قدیمده اجنبی آلتین مسکوکاتنه ویریلن اسم. || قزیل یاپراق = قاصیق اوتی. = س. یاخود قزل خسته‌لق = چوجقلره عارض اولان قزاموغه مشابه واوندن تهلکه‌لی ساری بر خسته‌لق، اسقارلاتین.

لسانمزك بویله کوزل بر لغتنی «آق» و «قره» لغتلریله برابر متروك براقوب ده، بو رنکك یالکز بر نوعنه مخصوص اولان وترکجه اولمیان «قرمزی» لغتنی قوللانمامز شایان تأسفدر.

قِزِل { س. قیلدن ایپ.

قَزَل { س. آغاج اوزرنده قوروبان یاپراق.

قِزِلجق { س. طاغلرده وباغچه‌لرده حاصل اولان فندق قدر واوزونجه چکردکلی قرمزی ومیخوش میوه: قزلجق شربتی. || قزلجق آغاجی = بو میوه‌یی ویرن آغاج که خشبی پك سرت وطیانیقلی اولوب داللرندن دکنك یاپیلیر.

قِزِلجه { یا قزیلجه. ص. قرمزیجه، قرمزیمسی. = س. بر نوع دوزکون.

قزللق { يا قزيللق. سـ. ١. قر. مزيلق، حمرت، سرخى؛ يانغين قزللغى = يانغينـدن عكس ايدن قيزاردى. ٢. قزل خسته. لق، اسقارلاتين دينلن قيزامو. غه شبيه بر علت ساريه. || قز. للق اوتى = اشك قولاغى.

قزللنمك { يا غزللنمك. فل. آغا. جك يايراقلرى اوز. رنده قورومق.

قزوى { سـ. ساز حصيرندن برنج و سائره قابى، عادى زنبيل: برنج قزويسى؛ بر قزوى برنج؛ قزوى خرماسى.

قس { فـ. عر. [« قياس » دن امر حاضر مفرد مذكر اولوب زيرده كى تعبيرده مستعملدر:] وقس عليه البواقى، وقس على هذا الباقى = اوست طرفنى، قالان قسمنى ده بوكا قياس ايت.

قسّام { سذ. عر. [« قسمة » دن سمبـ.] بين الورثه تركه يى تقسيم و يتيملرك ميراثنى حفظ و اداره ايدن مأمور شرعى، محكمهٔ شرعيه مأمورى؛ قسام عسكرى دخى دينلير: قسام دائره سى = قسمت عسكريه.

قسّاملق { سـ. قسام و قسام عسكرى دينلن و ورثه نك حصه لرينى تقسيمله يتيم اولانلرينك ميراثنى حفظ و اداره ايتمكله موظف اولان مأمور شرعينك حال وصفت ومأموريتى، قسمت عسكريه: اوقاف همايون محكمهٔ تفتيشيه سى قساملغى.

قسامه { سذ. فـ. مثلا قاتلى بولنميان مقتولك بولنديغى محل اهاليسندن اللى كشينك محكمه ده يمين ايتمه سى، بر جماعتك تحليفى.

قساوت { سذ. عر. ١. سرتلك، صلابت، قاتيلق. ٢. مرحمتسزلك. عدم تأثر: قساوت قلب. ٣. كدر، غم، غصه، تاسه، غائله: چوجقلريچون قساوتده. در؛ اوغلنك قساوتنى چكيور: سز قساوت ايتميك. قساوت چكميك. [لسانمزده اك زياده عربيده يك مستعمل اولميان بو اوچنجى معنا ايله قوللانيلير.]

قساوتلنمك { فل. تاسه لانمق، كدر ايتمك، غا. ئله سنى چكمك: سز اونك ايچون هيچ قساوتلنميك.

قساوتلى { صـ. تاسه لى، مكدر، مغموم، غائله لى.

قسراق { سـ. با: قصراق.

قسط { سـ. ١. تقسيمده ويا اولچى و طارتيده احقاق حق و عدالت. ز. ٢. حصه، پاى، نصيب. ٣. جسته جسته ويريلن بر بورج وسائره نك هر دفعه ده ويريلن قسمى، تقسيط. || قسط اليوم = بر آيدن يالكز بر قاچ كون خدمتى ويا غيبوبتى اولان مأموره آيلغى نسبتنده ويريلن ويا دوام ايتمديكى كونلر ايچون كسيلن آقچه.

قسطاس { سذ. عر. بيوك ترازى، قپان، ميزان. ز.

قسطنطينيه { سذ. ث: عر. [بانيسى اولان قسطنطينه نسبتله. يو. Κωνσταντινόπολις ترجمه سى] پايتخت دولت عثمانيه اولان استانبول شهرينك اسم اصليسى.

قسطى { يا قيستى. سـ. [ودها طوغريسى « قيصمق » دن قيصدى] پارچه پارچه كومش ويا قويوم طاقمى كه زنجيرلى و قوپچه لى اولمغله قيصلوب بند اولور و كردانلق و كوستك كبى قوللانيلير.

قسم { سذ. عر. جـ: اقسام. ١. پارچه لره آيرلمش بر شيئك هر پارچه سى، پارچه، بولوك، جزء: محصولاتك بر قسمنى شمدى نقل ايدوب بر قسمنى صوكره يه براقه جغز: قزانجمزى اقسامه آيروب بر قسمنى احتياط صاقلا. يه جغز. ٢. نوع، جنس، قبيل: بوده اوقسمدندر: بو قسم آدملر؛ قادين، چوجق قسمنى بويله در.

قسم { سذ. عر. يمين، آند، سو. كند، حلف: قسم ايتمك؛ جناب حقك اسمنه قسم ايدرم؛ مع القسم بيان ايتدى.

قسماً { حـ. عر. بر پارچه سى، بر بولوكى، بتونى اولميه رق: اوى قسماً بوياتدم = بر قسمنى.

قسمت { سذ. عر. ١. بولمه، پاى ايتمه. تقسيم، حصه لره آيرمه. ٢. نصيب، قدر، مقدر اولان شىء: قسمتم بوقدر ايمش؛ قسمت ايسه: قسمتده وار ايسه. ٣. سـ. [حسابده] اعمال اربعه. دن تقسيم؛ خارج قسمت = تقسيم عملنك نتيجه سى اوله رق چيقان عددكه مقسوم اليهك بهر عددينه دوشن حصه يى كوستريور. || قسمت عسكريه = قساملق وظا. ئفى. = حـ. قسمت ايسه، قدرده وار ايسه، هله باقه لم: بو تارله يى بوسنه اكه جكميسكز؟ قسمت.

قَسوَت { سـ. عر. ١. قاتیلق، سرتلك، صلابت. ف. ٢. مرحمتسزلك، عدم تأثر: قسوت قلب. ٣. صیقندی، ملال، حزن، غم، غصه: سروی آغاجلرینك صیقلغی انسانه قسوت ویرر؛ اویله یرلرده آدمه قسوت باصار.

قَسوَت اَفزا { ص. فا. [عر. قسوت = حزن. فا. افزاییدن = آرتدیرمق] حزن و ملالی آرتدیران، حزین، ایچ صیقان.

قَسوَت اَنگیز { ص. فا. [عر. قسوت = حزن. فا. ایگیختن = قوپارمق] حزن و ملالی موجب، حزین، ایچ صیقان.

قَسوَتلی { ص. حزن وملالی موجب، حزین، صیقندیلی: اوراسی قسوتلی بر یردر.

قَسیس { سذ. عر. کشیش، راهب، پسقپوس، خرستیانلرده رئیس روحانی.

قِش { مه. طاوق و سائره‌یی اورکودوب قوغمغه مخصوص اولوب اکثریا مکرر قوللانیلیر. || مج. قش قش ایتمك = قوغمق، دفع ایتمك.

قَشاغی { قشاغیلامق. با: قاشاغی وسائره.

قَشانمَق { قشاندیرمق. با: قاشانمق وسائره.

قِشر { سذ. عر. ج: قشور. ١. قابوق، حبوبات ومیوه و سائره دریسی. ٢. بالخاصه قهوه قبوغی که یمنلیلر بونی آیریجه خاشلایوب ایچرلر: قشر ایچمك. || ار. قشر ارض = کرهٔ ارضك قبوغی عداولنان قسم خارجیسی که طبقات مختلفه‌یه منقسمدر.

قَشَر { سـ. با: قاشر.

قِشری { ص. عر. ت: قشریه. تا. قابوغه منسوب و متعلق ویا قابوقلی اولان: طائفهٔ قشریه.

قِشقِرتمَق { فت. ١. اورکودوب قاچرمق: قارغه‌لری باقله تارله‌سندن قشقرتملی. ٢. اورکوتمك، قورقوتمق، تلاشه دوشورمك: بر طاقم یالان خبرلرله هرکسی قشقرتدی. ٣. هیجانه دوشورمك، تهییج ایتمك: کندی فرلداغنی دوندیرمك ایچون بر طاقم ساده دلانی قشقرتدی.

قِشقِرمَق { فل. ١. اورکوب قاچمق: قوشلر قشقردی. ٢. تلاشه دوشمك، قورقوب اورکمك. ٣. هیجانه کلمك، تلاش ونهوره دوشمك.

قِشلاق { قشله، قشلامق. با: قیشلاق وسائره.

قِشمَر { ص. [عر. غشمردن؟] طاقیله‌رق اذیت ایدن، موذی، موزب (معذب): قشمر آدم.

بوکلمه‌یی عربلرك ترکلردن استعاره ایتدکلرینی ادعا ایدنلرده وارایسه‌ده، آهنکه موافق اولمدیغنه باقیلیرسه، اصل ترکجه اولدیغنه حکم اولنه‌ماز.

قِشمَرلِك { سـ. موذیلك، موزبلك.

قُشور { سذ. ج. عر. فد: قشر. با: قشر.

قِص { مه. ١. کیزلی کولمکی تصویر و تقلید ایدوب اکثریا مکرر قوللانیلیر: قص قس کولمك. ٢. کوپکلری بوغشمغه تشویقه یارار.

قِص { د. قاف مکسوره ایله باشلار بعض ترکجه صفتلره کیروب مبالغه وتأکید بیان ایدر: قص قیوراق باغلامق.

قَصّ { سذ. عر. ث. کوکس؛ عظم القص = کوکس تخته‌سی، کمیکی.

قَصّاب { سذ. عر. ینه‌جك قویون و صیغیر و سائره اتلرینی کسوب صاتان آدم؛ قصاب دکانی = ات صاتیلان دکان. || قصاب مرهمی = بر نوع علاج، فر. Basilicon. || مج. قصاب سونکریله سیلنمش یوز = حیاسز.

قَصّابخانه { سـ. بیوك قصاب دکانی، قصابك ات صاتدیغی یر.

قَصّابلق { سـ. ١. قصاب صنعتی: قصابلقله خیلی پاره قزاندی. ٢. قویون و سائره کسوب یوزنه ویریلن اجرت، قصابلق حقی. ٣. مج. خونخوارلق، خونریزلك، سفك دماء.

قَصّابیّه { سذ. عر. قویون وسائره یوزوب کسمك ایچون قصابه ویریلن اجرت، قصابلق حقی.

قَصاتوره { سـ. نفرلرك بله ویالین اوله‌رق سونکی یرینه تفنکك تاملیسی اوجنه طاقدقلری دوز وقیصه قلیج.

قِصاج { سـ. با: قیصاج.

قَصّار { سذ. عر. [«قصارة» دن سمب.] ١. لکه چیقاران، لکه‌جی. ٢. چرپیجی، ییقاییجی.

فِصارَت { سث. عر. ۱. لکه چیقار. مق صنعتی، لکه جیلك. ۲. چرپیجیلق.

قَصّارلق { س. ۱. لکه جیلك. ۲. چرپیجیلق.

قُصاره { سث. عر. ۱. خصوصی صورتده آیرلمش محفوظ محل، حجرهٔ مخصوصه، قابتو. ۲. مج. کمینك باشنده وقیچنده کوکرتهنك اوزرنده یعنی دها یوکسك پایلان یاریم کوکرته که آلتلرنده قامرهلر بولنور. || اورته قصاره‌سی = کمینك کوکرته. سنك وسطلرنده کی یوکسك کوکرتهکه آلتنده مطبخ وقهوهلر بولنور. || قصاره اوستی = کوکرتهنك یوکسك یری.

قِصاص { سند. عر. ف. قاتلك قتلی وجارحك جرحی جزاء شرعیسی : مقتولك ورثه سی قصاص ایستیورلر؛ قاتلی قصاص ایتدیلر.

قِصاصاً { ح. عر. قصاص طریقیله، (قاتل ویا جارح ایتدیکی جنایتك مثایله جزالاندیریلهرق: قصاصاً اعدام اولندی.

قَصائِد { سث. ج. عر. فد: قصیده: یا : قصیده.

قَصَب { سند. عر. و :

قَصَبه { سث. عر. ج : قصبات. قامش، ساز، نای، نی. || تس. قصبهٔ رئه = آق جکر یو. ریلری. || ط. التهاب قصبات = آق جکر یوریلرنده حاصل او. لان قیزارمه واوکسوروك. فر. Bronchite.

قَصَبه { سث. عر. کوچك شهر، چارشیسی وسوری اولان بیوك کوی، اهالیسی بش اون بیك کشی رادهلرنده معموره : چورلی، تیره، اینه کول قبیله سی.

قَصَبه‌لی { سد. قصبه اهالیسندن اولان آدم : قصبه. لیلر کویلیلرك ایشنی کوره‌مزلر.

قَصتار { سد. اعر. «قصارت» دن غلط } پنبوق ایپلکینك آغاردلمسی.

قَصتارلامَق { فت. (پنبوق ایپلکنی و ساژه‌یی) آغارتمق.

قَصتارلی { ص. آغاردلمش (پنبوق ایپلکی وساژه.)

قَصد { سند. عر. ۱. قورمه، نیت، ترتیب، تصور : بر طاقم کتابلر آلمق قصدیله صحافلره کیتدم: قتل قصدیله تشهیر سلاح ایتدی. ۲. ایستیه‌رك وبالالتزام بر ایشه تشبث ایتمه، راست کله وظهوراته تابع اولیوب بالالتزام اجرا اولنان ایشك حال و صورتی : بو جنایتده قصد یوقدر. { قصد ایله عمد آره. سنده قانون جزاجه عموم و خصوص واردر. هرعمدده قصد وار ایسه‌ده هرقصدده عمداوله. ماز.} ۳. سوء نیت، بری علیهنده اولان تشبث، غرض : اونك بکا قصدی واردر. ٤. قتل وجرح واضراره تشبث : جانمه قصد ایتدی. || عن قصد { زیاده‌دی غلط اولهرق : الك قصد } = ایستیه‌رك ، بالالتزام ، اولدن دوشونوب قرار ویره‌رك : اوفعلی عن قصد ایشلدیکی تبین ایتدی.

|| بلا قصد ، بغیر قصد = قصد اولمقسزین، بالالتزام وایستیه‌رك دکل، خطاءاً، تصادفاً : بلاقصد، بغیر قصد جرح ایتدیکی ادعا اولنیور.

قَصداً { ح. عر. نیت ومرام ایده‌رك. ایستیه‌رك، بالالتزام: قصداً جرح ایتدیکی آکلاشلدی.

قَصدی { ص. عر. ۱ : قصدیه. نیتله اولنان، ایستیه‌رك وبالالتزام واقع اولان : فعل قصدی، افعال قصدیه.

قَصر { سند. عر. ۱. قیصمه. قیصلمه، قیصه کسمه : قصر اشجار. ۲. کسمه، اختصار، حصر، تحدید و تقلیل : طریق قصر ایتمك. ۳. نقصان، اکسیکلك : قصر همت. ٤. د. عباره‌نك لزومندن زیاده اختصاری : افاده‌نك بو درجه ده قصری افهام مرامه مانعدر. ٥. (عروضده) تفعله‌نك صوك حرفنك اسقاطی، مثلا فاعلاتن‌دن فاعلات قالمسی. || ط. قصرالبصر = اوزاقدن کوره مه مك علتی، کوته بینی فر. Myopie. || هق. قصرید = فراغت.

قَصر { سند. عر. ج : قصور. کوشك، نزهتکاه اولان رفیع ومزین بنا.

قَصر { ص. با : قیصیر.

قَصرغه { س. با : قاصرغه.

قَصَص { سث. ج. عر. فد : قصه. یا : قصه.

قَصعه { سث. عر. (کاسه ایله بر مناسبتی اولسه کرکدر)

چناق، يمك قابى. ف. || قصمه ليس = كاسه ليش، طالقاق. || ط. قصمة المساكين، قصمة الصعاليك = شمال جهتنده برنجم ثابت، فر. Cou-ronne boréale.

قصق { قصمق، قصاق وسائره. با : قيصيق وسائره.

قصقانج { قصقانق وسائره. با : قيصقانج وسائره.

قصور { سذ. عر. ١. اكسيكلك، نقصان : بن چاليشمه‌ده قصور ايتمم، قصور براقمم. ٢. عيب، عذر، سقطلق : بو آتك، بنانك برقصورى اولمسه ايدى صاحبى الندن چيقارماز. دى. ٣. صوج، قباحت، تقصيرات : بنم قصورم نه در؟ بر قصورمى ايتدم؟ ٤. اهمال، مسامحه، تكاسل، عدم تقيد، تدبير. سزلك : انسان وظيفه‌سنده قصور ايتمه‌مك؛ اعتراف قصور ايتمك. ٥. آرتان قسم، فضله، بقيه : شوقدرينى بكا كوندرك قصورى سزك اولسون. ٦. صاتين آلنلن شيئك قيمتندن فضله اولەرق ويرلين سكه‌دن كرى آلنمى لازم كلن آچه : ليرانك قصورينى ويرمديكز؛ بر مجيديه ويردم قصورينى بكايوردم؛ ديلنجيدن قصور ايستمك قدر صوئوق شى٭ اولەماز.

قُصور { سذ. عر. جـ. فد : قصر. با : قصر.

قُصورسز { ص. ١. عيب ونقصانى اولميان، عذرسز، مكمل : قصورسز بركوشك، بر آندر. ٢. اعاده اولنه‌جق بقيه‌سى اولميان (حساب).

قُصورلى { ص. ١. برعيب ونقصانى اولان : قصورلى حيوان آلوب نه يابملى. ٢. بيتمه‌مش، ناتمام : قصورلى بر بنا. ٣. بقيه‌سى واعاده اولنه‌جق آچه‌سى اولان : قصورلى حساب.

قُصوى { يا قصوا. صذ. عر. ذ : اقصى. با : اقصى.

قصّه { سذ. عر. جـ : قصص. ١. نقل اولنان صحيح ويا اويدرمه ونمه، حكايه، روايت: قصهٔ يوسف (عم) : فرهاد و شيرين قصهٔ مشهوره‌سى. ٢. وقعه، وقوعات، وقوع حال، سر گذشت : قصه‌يى كنديسنه آكلاتدم. || احسن القصص = بتون حكايه‌لرك بحق الك كوزلى اولان حضرت يوسف (عم) ك حكايه‌سى كه قرآن كريمده بو تعبيرله ياد بيورلمشدر. || قصه خوان = حكايه‌لر نقل وروايت ايدن. || قصه‌دن حصه = حكا يانلدن آلنه‌جق درس ونصيحت. || القصه = الحاصل، حاصل كلام.

قصه { ص با : قيصه.

قصيده { سذ. عر. جـ : قصائد. اون بش بيتدن آشا غى اولمامق اوزره برقافيه او زرينه واكثريا مدح اكابرحقنده سويلنيلن شعرك باشليجه عربلر ده معتاددر : قصيده سويلك؛ شعراء عربك قصائدى؛ فارسيده الك ايى قصيده سويلين انورى وبزده نفعيدر. || قصيده پرداز، قصيده سرا، قصيده گو = قصيده يايان، تغنى ايدن، سويلين (شاعر).

قَصير { ص. عر. ث : قصيره. [« قصر » دن صفت.] قيصه، قيصه بويلى، بويسز، كوتاه : قصير القامه = بويى قيصه. || ط. قصير البصر = اوزاقدن كوره‌مين، فر. Myope. || قصير الرأس = باشى اوكدن آرقه‌يه طوغرى قيصه اولان (انسان عرقى)، فر. Brachycéphale. || قصيرالعقل = عقلى قيصه، عقلى ايرمز.

قَصيل { سذ. عر. (غلط. زبانز. دى : خصيل) حيوانلره يديرلمك اوزره يشيل ايكن و يكى باشاق باغلادينى وقت سو-گيان آربه وسائره اكينى : حيوانلره قصيل يديرمك چايره جيقارمقدن ايدر.

قَضاء { (ز) سذ. عر. جـ : اقضيه. ١. هر خصوص حقنده جناب حقك حكم ازليسنك اجراسى، موقع اجرايه كلمسى. (قضا ايله قدر آره‌سنده‌كى فرق كتب عقائده عائد اوزون بر بحثدر.) ٢. قاضينك حكمى، قاضيلق وظيفه‌سى : فلان افندى سلك قضايه سلوك ايتدى؛ يكرمى سنه قضاده بولندى. ٣. برقاضينك دائرهٔ حكم وقضاسى داخلنده اولان يرء قاضيلق. ٤. بوندن غلط اولەرق برقائمقامك دائرهٔ حكومتى، ناحيه‌دن صكره تقسيمات ملكيه‌نك الك كوچكى، قائمقاملق : هرسنجاق درت بش قضايه منقسمدر؛ قضا قائمقامى، مجلس اداره‌سى. (جمنده فا. قضاها قوللانيلير : قضاهاى ارمه) ٥. قصدسز وخطاً واقع

اولان قتل وجرح وسائر وقوعات، مخاطره، تهلكه، آكسز مصيبت، حادثهٔ مؤلمه : بر قضا اولدی، قضاوقوع بولدی؛ آزقالدی قضا اولیوردی؛ قضا صاوشدیرمق = وقوع بولان ویا وقوعی پك ملحوظ اولان بر مخاطره‌دن قورتلمق؛ قضایه اوغرامق = آكسزین وقصدسز واقع اولان بر مهلكه‌یه دوشمك؛ واپورده دمیر یولدن زیاده قضا ملحوظدر. ٦. ایفا، اجرا، ادا، ایشلمه، یاپمه : قضاء حاجت = دفع طبیعی. ٧. وقتنده ادا اولنمیان نماز واوروج كبی بر دینی بعده ایجاب شرعیسی وجهله ایفا ایتمه : خسته لغمده قیله‌مدیغم نمازلری قضا ایده‌جكم؛ شمدی اوروج طوته‌مازسه‌كز صكره قضاسی ممكندر. || اجل قضا = مقدر اولمغله برابر طبیعی اولمیوب برقضادن ایلری كلن اولوم. ضدی : اجل موعود. || از قضا = قضاءً، شاید، تصادفی اوله‌رق، مأمول و منتظر دكل ایكن : از قضا طبیبه محتاج اولورسه‌كز. [جالب ممنونیت خصوصاتده قوللانلمامليدر.]

قَضاءً { ح. عر. قصداً اولمیه‌رق، خطا ایله، آكسزین وقوع بولان بروقعهٔ مؤلمه اقتضاسندن اوله‌رق : قضاءً آیاغنی قیرمش؛ قضاءً دكیزه دوشدی.

قُضاة { سذ. جم. عر. فد : قاضی. با : قاضی. [ضاد مشدده ایله قرائتی غلطدر.] = سث. فد. عر. بعض چوجقلرك طوغاركن باشلرینی ویوزلرینی اورتن زار، دوواق.

قَضارا { ح. فا. قصداً اولمیه‌رق، تصادفاً، از قضا، شاید: قضا را جراحه محتاج اولورسه‌كز.

قَضازَده { ص. فا. [عر. قضا = وقوعات مؤلمهٔ غیر منتظره. فا. زدن = اصابت ایتمك] قضا اصابت ایتمش، قضایه اوغرامش، قضاءً سقطلانمش ویا تخریب اولنمش : كمیسی قضازده اولدی؛ ساحلده فرطونه‌دن قضازده اولان سفائنك انقاضی طوریوردی؛ بیچاره آدم قضازده اولمش.

قَضایا { سث. جم. عر. فد : قضیه. با : قضیه.

قَضیب { سذ. عر. ١. اینجه‌ودوز بوداق، فدان. ٢. اركك آلت تناسلی.

قَضِیّه { سث. عر. جم : قضایا. ١. ایش، خصوص، ماده، مسئله، دعوی : بومهم بر قضیه‌در؛ حلی مشكل بر قضیه. ٢. مذ. صدق وكذبنه حكم اولنه‌بیلن سوز : «انسان حیوان ناطقدر» سوزی بر قضیه‌در. ٣. ر. اثبات مدعا یچون ایراد اولنان دعوی، فر. Lemme.

قَطّ { سذ. عر. قلمك اوجنی مقطعه اوزرینه قوبوب كسمه. ز.

قِط ١ { یاخود قیط ویا قیت. ص. [عر. «قحط» دن غلط] آز بولنور، نادر، سگرك، آز، نقصان : عقلی قط = عقلسز؛ آقچه‌سی قط = زوكورت : ایمانی قط = ایمانسز.

قِطار ١ { سذ. عر. [زبانزدی قافك فتحیله‌در] ١. بربری آرقه‌سنده صره‌لانمش حیوانات دیزیسی، قافله : دوه قطاری. ٢. برلوقوموتیفك سوروكلدیكی دمیر یول واغونلری طاقمی : صباح، اقشام قطاری؛ یوك قطاری. [بونك یرینه فر. «ترن» لغتنی قوللانمق عین خطادر.]

قَطارلامَق { فت. حیوانلری بر صره‌ده دیزوب قطار یاپمق.

قِطاع { سذ. عر. ١. كسمه، قطع. ز. ٢. ر. [هندسه‌ده] دائره‌نك ایكی قطریله بونلرك آره‌سنده‌كی قوسك تشكیل ایتدكلری مثلث‌كه دائره‌نك بر قسمیدر : قطاع دائره.

قُطّاع { سذ. جم. عر. فد : قاطع. با : قاطع. || قطاع طریق، قطاع الطریق = یول كسنلر، بیوك جاده‌لرده وقیرلرده خلقی صویان خیدودلر. [فد. «قاطع الطریق» لسانمزده قوللانلماز.]

قَطائِف { سث. جم. عر. فد: قطیفه. با : قطیفه. = فد. كبی. [زبانزدی : قادائیف] شكر شربتیله پیشیریلوب طاتلی یاپلمق اوزره مختلف اشكالده دوكلمش خمور : تل قطائف = تل شعریه كبی اینجه دوكلمشی: اتمك قطائفی = یاصی دائره صورتنده اولوب بربری اوستنه ایكی عددی برلكده وقویو شربتله بیوك طباقده پیشیریله‌رك آره‌سنه قایماق دخی قونیلان جنسی؛ یاصی قطائف = اوفاق دائره شكلنده اولوب یومورطه ایله طاوه‌ده پیشیرلنی. || دكیز قطائفی = برنوع یوصون كه اوكسو-

روك ایچون خاشلانوب صویی ایچیلیر، جکر اوتی.

قَطائِفجی { سـ. قطائف یاپان ویا کزدیروب صاتان آدم.

قُطب { سـذ. عر. جـ : قطاب. ١. دونن برکره ویاتکرلکك مرکزندن کچن شیش ویا قازیق که اونك اوزرینه دور اولنور. ن. ٢. کرهٔ ارضك خط استوادن اك اوزاق اولان ایکی اوجندن بهری که بو کره‌نك دوندیکی محور موهومك کچدیکی نقطه‌لردر : قطب شمالی، قطب جنوبی: قطبین=مذکور ایکی قطب: قطب حقیقی ؛ قطب مقناطیسی = بوصله ابره‌لرینك متوجه اولدقلری نقطه که قطب حقیقیدن یکرمی اوچ درجه‌یه قدر تخلف ایدوب بوتخلف‌ده موقعه کوره دکیشیر. ٣. ه. قطب شمالی حذاسنده ودب اصغرك اوجنده بولنان نجم ثابت که غیر متحرك کورینور، دمیر قازیق. ٤. مج. بر جماعت وطائفه‌نك مادی ویا معنوی رئیس و مقتداسی وهر دورده بر تك اوله‌رق بولندیغنه اعتقاد اولنان ولی‌الله : قطب‌العارفین ؛ او ذات زماننك قطبی ایدی.

قُطبی { صـ. عر. ث : قطبیه. کرهٔ ارضك ایکی قطبندن برینه منسوب ومتعلق وبوقطبلره قریب اولان : دائرهٔ قطبیه : اقطار قطبیه.

قُطبِیَّت { سـث. عر. [لغت مولدهٔ فنیه‌در] ص. بوصله ابره‌سنك قطبه طوغری دونمك خاصه‌سی، فر. Polarité.

قُطر { سذ. عر. جـ : اقطار. ١. طرف، جانب، ناحیه، محل: اقطار شمالیه‌ده یاشایان حیوانات؛ اقطار قطبیه‌نك برودتی؛ اقطار بعیده‌یه سیاحت ایتمك. [بو معنا ایله باشلیجه جمعی مستعملدر.] ٢. ر. [هندسه‌ده] دائره‌نك مرکزندن کچمك شرطیله محیطنك بر طرفندن دیکر طرفنه دك اوزانان خط مستقیم که دائره‌لرك واستوانی یا کروی شیئلرك اولچیسیدر : کرهٔ ارضك قطری: برمتره قطرنده بر آغاج. || نصف قطر = دائره‌نك مرکزندن محیطنك بر نقطه‌سنه دك اوزانان خط مستقیم.

قُطراً { حـ عر. قطری اعتباریله، کروی ویا دائروی یاخود استوانی بر شیئك قطر ایله اولچلمسی قاعده‌سنه توفیقاً : آلدیغکز فدانلر قطراً ایکیشر سانتیمتره‌در.

قَطران { سذ. عر. جام آغاجندن ویا معدن کومورندن چیقاریلان قویو آغر قوقولی ولزوجتلی بر مایع که صنایعده وطبده قوللانیلیر : قطران صویی = قطراندن بالنصفیه چیقاریلان مایع طبی ؛ قطران حبی؛ قطران روحی = فر. Créosote دینلن علاج.

قَطرانلاتمَق { فت. قطران سوردیرمك : آرابه‌یی قطرانلاتمق.

قَطرانلامَق { فت. قطران سورمك : یره صوقیله‌جق قازیقلری چوریمه‌مك ایچون قطرانلاملی.

قَطرانلی { صـ. قطران سورلمش ویا قاریشدیرلمش : قطرانلی قازیق؛ قطرانلی صو.

قَطره { سـث. عر. جـ : قطرات. طامله: قطره‌قطره= طامله طامله، طاملایه‌رق.

قَطع { سذ. عر. ١. کسمه، بیچمه: آغاج قطع ایتمك ؛ ایپی بیچاقله، مقاصله قطع ایتدی. ٢. آیرمه، ارتباطی قالدیرمه : قطع مناسبت، قطع علاقه. ٣. یوق ایتمه، رفع، امحا : قطع امید، قطع مخابره. ٤. حل وفصل : دعوایی، مسئله‌یی قطع ایتمك. ٥. کچمه. (یول) آلمه، مرور : قطع طریق، قطع مسافه ؛ بر کونلك یولی سکز ساعتده قطع ایتدك. ٦. ر. [هندسه‌ده] خطوط و سطوحك بربرینی کسوب کچمه‌سی [تقاطع دخی دیرلر] : قطع زائد = بر مخروطك محورینه موازی برمستوی ایله قطع ایدلمسندن حصوله کلن منحنی : قطع مکافی = بر مخروطك مولدینه موازی بر مستوی ایله قطعندن حاصل اولان منحنی؛ قطع ناقص = بر مخروطك مولدینه موازی اولمامق اوزره محورینه مائل بر مستوی ایله قطعندن تحدث ایدن منحنی. || قطع رحم= اقربایی زیارت ایتمه‌مه، صلهٔ رحم ضدی. || قطع طریق=خیدودلق. || قطع مخابره= مناسباتی کسمه. || قطع مراتب = بربری آرقه‌سنده رتبه آلوب ترقی وتفیض ایتمه. || قطع مسافه = ایلریلمه. || قطع نظر = بر

طرف، شویله طورسون : هیئتدن قطع نظر بر آز جغرافیا بیله اوقوتمیور.

قَطعاً { ح. عر. [جملهٔ منفیه‌ده] بسبتون، هیچ، اصلا : بن اونی قطعا کورمدم، اصلا وقطعا بیلمیورم.

قِطعه { سث. عر. ج : قطعات. ١. پارچه، جزء، بولوك، قسم : اراضی‌یی بش قطعه‌یه آیردق. ٢. مملکت، خطه، جهت، قطر : ایرانك بعض قطعه‌لرنده. ٣. کرهٔ ارضك منقسم اولدیغی بش بیوك یرك بهری : آوروپا، آسیا، آفریقا قطعه‌لری؛ قطعات خمسه. ٤. عدد و پاره کبی مقداری بیان اولنان غیر ذی روح بعض شیئلر حقنده قوللانیلیر : بش قطعه کمی؛ اوچ قطعه تارله؛ ایکی قطعه تحریرات. ٥. ع. بتون بر قول اردو ویا فرقه تشکیل ایتمین قوهٔ عسکریه : قطعهٔ عسکریه. ٦. د. اقلی ایکی بیتدن عبارت و برنجی مصراعی غیر مصرع شعر. ٧. ر. [هند. سه‌ده] بر دائره‌نك بر قوسیله اونك وتری آره‌سنده‌کی قسمی : قطعهٔ دائره دخی دینلیر. ٨. تش. کسیك عضوك بدنده قالان پارچه‌سی.

قَطعی { ص. عر. ا : قطعیه. ١. کسدیرمه، شبهه و تردده محل براقمیان : جواب قطعی؛ قطعی سوز. ٢. مقرر، مصمم، رد و اعاده‌سی ممکن اولمیان : قرار قطعی؛ حکم قطعی.

قَطعِیاً { ح. عر. [لغت آنفه‌دن اویدیریلوب عربیده مستعمل دکلدر.] کسدیرمه اوله‌رق، اصلا تردد وشبهه‌یه محل ویا رد واعاده‌سی ممکن اولمیه‌جق صورتده : قطعیاً جواب ویردی؛ قطعیاً قرار ویرلدی.

قطلاشمق { فل. [« قطلاشمق » دن غلط] آز ونادر بولنور حاله کلمك. ندرت پیدا ایدوب بولنماز اولمق : ایی یازی یازان خطاطلر قطلاشدی.

قطلق { س. ١. آز وسکرك بولنان شیئك حالی، آزلق، ندرت : ذخیره قطلغی؛ آدم قطلغی. ٢. قحط وغلا، قورا. قلقدن و بونك نتیجه‌سی اوله‌رق محصولات یتیشمه‌مکدن ایلری کلن آجلق : هندستانده قطلق پك صیق وقوع بولور.

قُطن { سذ. عر. پنبوق. ن.

قَطَنه { یاخود قطاتا، قاتانه. س. [مجارجه‌دن] آغرسواری. || قطنه بیکیری = ایری بیکیرکه اکثریا آغر وقبا یوکه تخصیص اولنور.

قُطنی { ص. عر. ا : قطنیه. ١. پنبوقه متعلق، پنبوقدن معمول. ن. ٢. پنبوق قبیلندن، پنبوق کبی. = س. تر. اسکی بر نوع پنبوق وایپك منسوج.

قَطیفه { سث. عر. ج : قطائف. [تر. زبانزدی : قادیفه] ایپك ویا پنبوق و یوکدن اولکرلی اینجه قماش. || قطیفه چیچکی = یاپراقلری اولکرلی چیچك انواعی. = ص. قطیفه‌دن معمول : قطیفه اثواب.

قَعده { سث. عر. با : ذی‌القعده.

قَعر { سذ. عر. دکیز و قویو و سائره‌نك دریك دیبی : قعر دریا.

قَعقَعه { سث. عر. سلاح و سائره چاتردیسی. ن.

قُعود { سذ. عر. ١. اوتورمه : قعود ایتمك = اوتورمق. ٢. نمازك اوتوره‌رق اجرا اولنان قسمی : قعود وقیام و رکوع؛ قعودده اوقونه‌جق دعا.

قغلجیم { س. با : قیغلجیم.

قَفاء { سذ. عر. ١. باشك وبوینك آرقه طرفی، اکسه. ٢. مج. آرقه، کری. ٣. تر. باش، رأس، سر : انسان، قویون قفاسی. ٤. تر. باش کمیکی، بینی احاطه ایدن کمیك، قحف، جمجمه : طوپراغك ایچندن پك اسکی بر طاقم قفالر چیقدی. ٥. تر. مج. ذکا، فطنت، عقل، فراست : او آدمده قفا واردر؛ اونده کتاب یازه‌جق قفا یوقدر. ٦. تر. مج. حماقت، عقلسزلق : نا قفا! سنده بو قفا وار ایکن بر ایش کوره‌مزسك. || آت قفالی = احمق. || قفا آلمامق = ادراك ایده‌مه‌مك. || بوش قفالی = بی‌وقوف. || قفا طوتمق = سرتلمك، دیکلمه‌مك، ایستمه‌مك. || هر قفادن بر سس چیقیور = هرکس باشقه بر رأیده بولنوب کیمسه کیمسه‌یی دیکلمیور.

قَفادار { ص. س. فا. ج : قفادار. برینه اقتفا و اقتدا ایدن، آرقه‌سی صره‌کیدن، تابع، پیرو، غیرتکش : او فلانك قفادار یدر؛ کندیسی کبی بر طاقم قفادارانی واردر. ٢. آرقداش،

رفیق، همدم، یارداق. (باشلیجه تقبیح وتحقیر مقامنده قوللانیلیر.)

قَفاداراق { س. ۱. اقدا، پیرو. لك، غیرتکشلك، یارداقلق: کندیسنه قفاداراق ایده‌جك بر طاقم سبکمغزان بولمش. ۲. آرقداشلق، همدملك، رفاقت.

قَفتان { س. (اصل ترکجه اولوب، خفتان صورتنده فارسی یه ده نقل اولنمشدر.) اکثریا تلطیف مقامنده کیدیریلان او ستلك مزین لباس، خلعت: قفتان کیدیرمك || قفتان آغا. سی = سابقده کبرا دائره‌لرنده باش ایچ آغاسی. || قفتان بوجکی = خانم بوجکی دخی دینلن کوزل بر بوجکجك، فر. Bette à bon Dieu. || بچلمش قفتان، اوستنه بچلمش قفتان = پك لایق ومناسب، نام یاقیشدیرمق کبی اولان: حکمت معلمکی سزه بچلمش قفتاندر، اوستکزه بچلمش قفتاندر. || قلیچ قفتان = سابقده بر قوماندانه ویریلن علامات امتیاز.

قَفتانجی { س. بر بیوك دائره‌ده باش ایچ آغاسی که قفتانلره مأمور ایدی، قفتان آغاسی. || قفتانجی باشی = وقتیله کبرایه کیدیریلان خلعتلرك اعطاسنه نظارت ایدن مأمور.

قَفر { سف. عر. ۱. چول، بیابان. ز. ۲. معدنی زفت، قفر الیهود دخی دینلیر.

قَفَس { س. فا. ۱. تل ویا دمیر چبوقدن یاخود تخته پرواز لرندن معمول محفظه که رؤیتسه وهوانك ایشلمسنه مانع او. لمقسزین حصر وحبسه آلت او. لور: قوش قفسی؛ بلبل قفسی؛ آرسلان قفسی؛ طاؤق قفسی. ۲. اینجه تخته چیته‌لرندن یاپیلوب حرم بنجره‌لرینه طاقیلان سپر که داخلدن خارجه باقمقه یك مانع اولدیغی حالده خارجدن داخله باقلمق منع ایدر: بنجره قفسی؛ بنجره‌لره قفس طاقمق. ۳. تخته بنالك قابلامه تخته‌لریله صیوه‌سی دهاکیریلیوب یاخود چیفاریلوب یالکز دیرکلردن عبارت طاشلغی: بو اری قفس ایدوب اربله تعمیر ایتملی؛ یاپدیردیغی او هنوز قفس حالنده در. ٤. تکیه وجامع کبی یرلرده قادینلره مخصوص محل که قفسه آیرلمش اولور: قفسده چوق قادین وار. || قفس آردندن = طوغریدن طوغری یه میدانه چیقمقسزین، کیزلیدن. || حق اوران قفسی = غایت فنا یابلمش خراب او. || قره قفس = سیاه بر کوك. || قفس کبی = غایت ضعیف وسکرك (قماش وساثره). || بح. محاربه قفسی = حرب اثنا سنده دشمن مرمیاتندن محافظ ایچون سفن حربیه‌نك قابورطه‌لرینه وانبار آغزلرینه قیادیلان جلیك قفس.

قَفَسجی { س. بنجره قفسی یابان طوغرامه‌جی.

قَفَسلی { ص. قفسی اولان: قفسلی بنجره.

قَفَسی { س. وقتیله اوزرینه قفس کبی آبانی صارلمش قاؤق.

قَفَص { سند. عر. فا. « قفس » ك معربیدر. بك: قفس.

قُفل { سند. عر. ج: اقفال، قفول. کلید.

قُفول { سند. عر. سفردن عودت: قفول ایتمك.

قَفَنْس { س. فا. یاخود:

قَفَنوس { س. فا. جسیم بر طیر موهوم که کویا غاغاسی بر چوق دیلکلی اولوب روزکار اسدیکه بونلردن بر طاقم الحان چیقاریرمش. حقنده بو قبیلدن بر چوق خرافات منقولدر.

قَلّاب { ص. عر. (« قاب » دن سمب.) ۱. چوق دکیشه‌رن، قالبدن قالبه صوقان. ۲. قلب آچقه یابان، ساخته کار.

قُلّاب { سند. عر. ۱. چنکل، قانجه. ز. بك: قوللاب. ۲. اکرمه چرخی.

قلابدان { س. ۱. قلاب دینلن اکرمه چرخیله صاریلان صرمه ویا تل ایله قاریشیق ایپلك ویا پنبوق ایپلیك. ۲. باقردن یالدیزلی صرمه تقلیدی: قلابدان ایشلمه؛ قلابدان نقشی.

قلابدانلی { ص. تقلید و ساخته شاملك، هندك قلابدانلی قماشلری؛ قلابدانلی پرده‌لك، دوشمه‌لك.

قَلابه‌لق { س. ص. غلبه‌لك لغتنك زبانزدیدر. بك: غلبه‌لك.

قِلاده { سمث. عر. ج: قلائد. کردانلق.

قَلّاش { ص. عر. (سمب. وزننده معرب بر لغت عجمیه‌در)

باتاقجی، در بدر، ادبسز، حیله کار.

قَلاص { س. با: غلاص.

قِلاع { سث. جم. عر. فد: قلعه. با: قلعه.

قِلاعه { سث. عر. یلکن، بادبان. ز.

قُلاغوز { س. با: قولاغوز.

قلاغی { س. با: قیلاغی.

قَلافات { قلافاتلامق. با: قالافات و سائره.

قَلافون { س. [یو. Κολοφωνία] چام ساقزینك تصفیه اولنمشی، خالصی.

قَلامش { س. [یو. Κάλαμος = قامش که بونك «قلم» له مناسبتی درکاردر] دکیز قییسنده واقع قامشلق، سازلق.

قَلاوُز { س. با: قولاغوز.

قلاوی { س. وقتیله وزرانك کییدکاری هرمی الشکل تللی صاریق.

قَلای { قلایجی، قلایلامق و ا. ئره. با: قالای وسائره.

قَلائِد { سث. جم. عر. فد: قلاده. با: قلاده.

قَلائِل { س. جم. عر. فد: قلیل، قلیله. آز شیئلر، آز آدملر، مقدار قلیل.

قَلب { سذ. عر. جم: قلوب. ۱. یورك، مرکز حیات عد اولنان عضوکه کوکسك صول طرفنده مخروطی الشکل برپارچه اتدن عبارت اولوب قانی بتون بدنه نشر وینه جلب ایدەرك دائمی حرکتده بولنور: قلبم چارپیور؛ قلبمده بر آغری طوییورم. ۲. مرکز حسیات و انفعالات اولان کوکل، فؤاد، دل: قلبمده‌کی محبت؛ قلبنده کین وغرض طوتمق؛ قلب قیرمق = کوکل قیرمق، دلکیر ایتمك؛ محبوب القلوب = هرکسك سودیکی، عمومك محبتنه مظهر. ۳. مج. هرشیئك اورته‌سی، مرکزی: اردونك قلبی = قلبگاهی؛ تا قلبنه اوردی. || ه. قلب الاسد = برج اسدده برپارلاق نجم ثابت؛ قلب العقرب = عقرب برجنده برنجم ثابت.

قَلب { سذ. عر. ۱ دکیشدیرمه، تبدیل، تحویل، تغییر، دیکر برقالبه افراغ: اسکی حرم دائره‌سنی سلاملغه قلب ایتدی؛ رشدیه مکتبنی اعدادیه‌یه قلب ایتدیلر. ۲. ر. بر حرفك دیکر بر حرفه تبدیلی: «عما» ترکیبی «عن ما» اولوب نونی میمه قلب وبعده ادغام اولنمشدر؛ مخرجلری قریب اولان حرفلر چوق دفعه بربرلرینه قلب اولنور. ۳. حروفك محلنی دکیشدیرمه وبرجمله آشاغیدن یوقاری اوقوندیغی حالده یوقاریدن آشاغی‌یه اوقونه‌جق صورتده اولمه: داماد کبی.

قَلب { ص. [عر. لغت آنفه‌دن مأخوذ] ۱. ساخته، تقلید، رسمی وصحیح اولمیوب برساخته‌کار طرفندن تقلیداً وقیمتسز بر معدندن یاخود اکسیك اوله‌رق یاپلمش (سکه): قلب آقچه؛ بو لیرا، بو مجیدیه قلبدر. ۲. یالاندن جسارت صاتوب حقیقتده پك قورقاق وایشه یاراماز اولان: قلب آدمدر؛ پك قلب چیقدی. ۳. یالانجی، هر طور وحالی ساخته، کندیسنه گوگنیله‌مز: اویله قلب آدملرله ایش می کوریلور؟

قَلباً { ح. عر. جان وکوکلدن، یورکدن، از دل و جان، صمیمی اوله‌رق: کندیسنی قلباً سویورم؛ سزه قلباً محبتم واردر؛ تبریکده قصور ایتدمسه‌ده قلباً چوق سویندم.

قَلبزَن { ص. فا. [عر. قلب = دکیشدیروب بوزمه. فا. زدن = اورمق. — تر. زبانزدی: قالبازان.] ۱. یالاندن تقلید آقچه یاپان، ساخته‌کار: قلبزنك جزاسی بیوکدر. ۲. یالانجی، هر حالی ساخته، گوگنلیه‌جك: او قلبزن برآدمدر.

قَلبزَنلِك { س. ۱. قلبزن ایشی، آقچه تقلیدی یاپمق جرمی، ساخته‌کارلق. ۲. یالانجلق، ساخته‌لك.

قَلبگاه { س. فا. [عر. قلب = یورك. فا. گاه = محل] اردونك اورته‌سی، میمنه ایله میسره آره‌سنده‌کی مرکز فرقه‌سنك طوردیغی یر: اسکی حرب ترتیبنده قوماندان ومعیتی هیئتی قلبکاهده بولنوردی؛ دشمنك قلبکاهنه هجوم ایتدی.

قَلبلق { س. [عر. «قلب» دن] ساخته طور وحال، دکرسز وهیچ برایشه یاراماز بوش آدمك حالی.

قَلبور { قلبورلامق وسائره. با: قالبور وسائره.

قُلبه { س. [فا. «کلبه‌دن» دن] با : قولبه.

قَلبی { ص. عر. ۱: قلبیه. ۱. یورکه وکوکله منسوب و متعلق، یورکدن، جان وکوکلدن اولان: بنم محبتم قلبیدر؛ برمحبت قلبیه ایله سویور؛ حسیات قلبیه. ۲. ط. تش. یورکه متعلق : یورك خسته‌لغنه مبتلا، یورکدن راحتسز اولان : او آدم قلبیدر. فر. Cardiaque. || قلبی الشکل = یورك بیچیمنده، یورك صورتنده مخروطی.

قَلپاق { یاخود قالپاق. س. اصل دریدن واوکا تقلیداً چوخه‌دن صاریقسز ودوز باش کسوتی : تاتار، چرکس، بلغار، عجم قالپاغی : سواری قالپاغی؛ پوست، سمور قالپاق. || قره قلپاق = سیاه قلپاق کیمه‌لری وجه تسمیه‌لری اولمش برترکمان طائفه‌سی‌که اصل خیوه جهتلرنده بولنوب، برطاقملری بایزید وارضروم جهتلرینه هجرت وتوطن ایتمشلردر.

قَلپاقجی { س. قلپاق یاپان وصاتان اصناف : قالپاقجیلر چارشیسی: قلپاقجیلر باشی = استانبول چارشیسنك وقتیله قلپاقجیلره مخصوص محلی.

قَلپاقلق { ص. قلپاق اعمالنه یاراین : قلپاقلق آستراخان (اژدرخان دریسی ویا تقلیدی).

قَلپاقلی { ص. باشنده قلپاق بولنان، قلپاق کیین : بر قلپاقلی چرکس، سواری کلدی.

قِلَّت { سث. عر. ۱. آزلق، آز مقدارده بولنمه : قلت عقل = عقل آزلغی، عقلسزلق؛ قلت اشتغال = آز مشغول اولمه. ۲. نادر اولمه، ندرت، قطلق : بو سنه ذخیره‌نك قلتی واردر: یازمه کتابلرك کیتدکجه قلتی حس اولنمقده‌در. || د. [صرف عربیده] جمع قلت = متعدد اوزانده جمعلری اولان اسملرك بو جمعلرندن طقوزدن آشاغی عدده مخصوص اولانلری. مقابلی : جمع کثرت. || ط. قلت دم = قانسزلق، فقردم.

قَلتاق { س. با : قالتاق.

قَلتبان { ص. فا. پزونك، دیوث، ناموسسز، رذیل.

قِلج { یاخود قیلج. س. با : قلیج.

قِلجق { یا قلجیق. س. با : قیلجق.

قُلزُم { سخ. ذ. عر. ص. [یو. Κλύζω = قپالی، محصور] بحر احمر ساحلنده وسویش قربنده اسکی برشهر. || بحر قلزم = قزیل دکیز، شاب دکیزی، بحر احمر.

قَلع { سذ. عر. سوکمه، چکوب چیقارمه، اساسندن ییقوب آتمه، یرندن اویناتمه : رجالك همتی طاغلری قلع ایدر.

قَلعه { سث. عر. ج : قلاع. ۱. ایچنه عسکر قپانوب دشمنه مقاومت ایتمك اوزره قالین ومحکم دیوارلردن یاپلمش ککیش وهر طرفدن سلاح آتمغه مساعد برجلری وتعبیه‌لری اولان بنای متین، حصن، حصار، اصل تر. قورغان، فا. دژ : قلعه‌یه قپانمق؛ قلعه‌دن طوپ آتمق؛ قلعه‌یی طوپه طوتمق، آلمق. ۲. ع. بر طابور ویا بولوك عسکرك دشمنه اطراف اربعه‌دن مقاومت ایده‌جك صورتده بربرلرینه آرقه‌لرینی ویرمش درت صفدن عبارت برمربع تشکیل ایتمسی تعلیم وحرکتی : قلعه اولمق؛ قلعه نظامی. || ایچ قلعه = بر قلعه‌نك داخلنده واقع خاص ودها متین قلعه‌که صوك درجه‌ده مقاومت محلیدر، تر. ارك. || قلعهٔ سلطانیه = مرمره بوغازنده واقع چناق قلعه قصبه‌سی. || قلعه طوپی = قلعه تعبیه‌لرینه قونمغه مخصوص بیوك طوپ. || مج. قلعه کبی = پك رفیع ومتین : قلعه کبی بر او یاپدیردی.

قَلعه بَند { ص. فا. [عر. قلعه = م. فا. بندن = باغلامق] برقلعه‌نك داخلنده سربست کزوب آنجق طیشاریسنه چیقمامغه محکوم قباحتلی : موقتاً. مؤبداً قلعه‌بند اولمق جزاسیله مجازاة اولندی.

قَلعه بَندلِك { س. قلعه‌بند جزاسی. با : قلعه‌بند.

قَلعه‌دار { س. فا. قلعه محافظی، دژدار.

قَلفه { س. [عر. «خلیفه» دن] ۱. معلمه معاونلك ایده‌رك آشاغی درسده بولنانلره تدریس ایدن آدم : مکتب قلفه‌سی. ۲. دولکر ودیوارجی اوسته‌سنك ایکنجیسی. ۳. [ایکنجی معنادن مأخوذ] ابنیه انشاسنی درعهده ایدن معمار ویا باش اوسته : قلفه‌کز کیمدر؟ ابنیه‌یی خانغی قلفه‌یه یاپدیره‌جقسکز؟

بزده‌کی قلفه‌لرك چوغی فن معماریدن بیخبر دیوار جیلقدن ویا دولکرلکدن یتیشمه‌در. ٤. بر قلمده قدملی کاتب. [بو مقامده الیوم جمع صیغه‌سیله « خلفا » قوللانیلوب باشلرینه‌ده سر خلفا دینیر.] ٥. بردائره‌ده جاریه و خلایقلرك باشی. ٦. علی العموم خلایقلره ویریلان عنوان. || باش قلفه = برنجی یماق، سر خلیفه.

قَلَق { سذ. عر. راحتسزلق، صیقندی، اضطراب.

قُلقاس { سذ. عر. فول قبطی دینلان بر جنس نبات که « قلقاسیه » تعبیر اولنان بر زمره‌نك اساسیدر، فر. Colocasia.

قَلقان { س. با: قالقان.

قَلَم { سذ. عر. جمع: اقلام. ١. قامش، قصب، یراعه، نای. ٢. معروف بر نوع سیاهمسی وسرت قامشك یازی یازمق اوزره بر صورت مخصوصه‌ده یونتیلوب آچلمشی: قلم یونتمق، آچمق؛ قلمله یازی یازمق. ٣. علی الاطلاق یازی یازان آلت: دمیر قلم، توگ قلم. ٤. معدن وطاش وتخته اوزرینه حك ایتمکه مخصوص چلیکدن اوجی کسکین آلت: معدنجی، طاشجی، حکاك قلمی: قلمله حك ایتمك. ٥. دولبند وسائره اوزرینه بویا ایله نقش ایتمکه مخصوص اینجه فورچه ویا سیوری تخته چوبی: قلم ایشی؛ قلم کاری یمنی، یورغان یوزی. ٦. یازی نوعی، خط: کوزل قلمی واردر؛ اینجه قلم؛ قالین قلم. ٧. نقش، رسم: قره قلم = سیاه نقش. ٨. دوائر رسمیه‌نك کتابت دائره‌لری، کاتبلرك اجتماع ایدوب یازی یازدقلری اوطه: قلمه دوام ایتمك؛ مکتوبی، محاسبه قلمی؛ اقلام افندیلری؛ ضابطان اقلام. ٩. قلم بیچیمنده کسلمش چوب و چبوق: آغاجك داللرینی قلم یاپمق، قلم کسمك. ١٠. آشیلانه‌جق آغاجك یبانیسی چاتلاغنه ادخال اولنمق اوزره مطلوب اولان آغاجك بر سنه‌لك بوداقلرندن آلنوب قلم کبی کسلمش اولان صاپ: اخلاط آغاجنه آرمود قلمی آشیلانیر: باغی آشیلامق ایچون کوزل قلملر بولملی؛ قلم آشیسی: آشی قلمی. ١١. چیچك علتنه قارشی آشیلانه‌جق چوجقلره سوریله‌جك جراحتك محفوظ اولدیغی زیوانه: چوجقلری آشیلامق ایچون تازه قلم بولملی. ١٢. دفتر ویا پوصله‌ده بر صره‌ده وبر رقمله یازیلان شیء: اون بش قلم اشیا آلدق. || قلم آچمق = یونتمق. کندیسی چوق کوزل قلم آچار. || آشی قلمی = ١. آغاجه آشیلانه‌جق بوداق پارچه‌سی. ٢. چوجقلره آشیلانه‌جق چیچك جراحتنی حاوی زیوانه. || قلم آشیسی = آغاج آشیسی انواعندن بری که قلم اورمغله اولور. || قلمه آلمق = یازمق، بر ماده‌یی تحریراً بیان ایتمك: کوزل قلمه آلمش. || اهل قلم، ارباب قلم = تحریراً افادهٔ مرامه مقتدر آدملر، محررین، منشئلر. || قلم ایشی = با: قلمکاری. || بر قلمده = بردن، دفعةً: بر قلمده بشیوز لیرا ویردی. || قلم بورکی = اینجه اوزون بر نوع بورك. || قلم پارمقلی = اوزون و دوزکون پارمقلی. || جف القلم = بر شیئه ملاحظه ایتمدن همان حکم ویرمك: بو آدمك اخلاقسزلغنه جف القلم حکم ایتمك طوغری دکلدر. || قلم چکمك = چیزمك، حذف ایتمك. || قلم قولاقلی = قولاقلری دیکیلی و دوزکون آت. || قلم کسکی = صاجك کنارینی کسمکه مخصوص صوئوق کسکی. || قلمه کلمه‌مك = هیچ اهمیتی اولمامق، بروجه ایله جالب دقت اولمامق: او ایش قلمه کلمز.

قَلَماً { ح. عر. قلمله، یازی ایله، تحریراً: قلماً افاده ایتمك. [تحریراً دیمك دها ایدر.]

قَلَمبَك { س. [هند دکیزنده بر آطه‌نك اسمندن مأخوذ] ١. همنامی اولان جزیره‌دن کلن صاری کراسته‌لی بر جنس صندال آغاجی. ٢. صاری دانه‌لی بر جنس مصر بغدایی.

قَلَمتِراش { س. فا. [عر. قلم = م. فا. تراشیدن = یونمق] قلم یونمغه مخصوص چاقی که اوزون صاپلیدر و آچیلوب قپانماز.

قَلَمتِراشجی { س. قلم یونمغه مخصوص اوزون صاپلی چاقیلر یاپوب صاتان صنعتکر: مقدما قلمتراشجیلرله کاغد مقاصی یاپان مقاصجیلر دخی خطاطلر کبی هنروراندن معدود اولوب اك اوسته‌لرینك تراجمی ضبط اولنوردی.

قَلَمدان { سـ. فا. قلم قویه‌جق قو. بور، قلم محفظه‌سی.

قَلَمرَو { سـ. فا. [عر. قلم = م. فا. رفتن = کیتمك] برحکمدار ویا حکومتك قلمی حکم سوردیکی یعنی اداره‌سی تحتنده بولنان یر، اولکه: دولت عثمانیه‌نك قلمروی داخلنده.

قَلَمزَده { صـ فا. [عر. قلم = م. فا. زدن = اورمق] یازلمش، قلمه آلنمش، محرر: بالاده قلمزدهٔ بیان اولدیغی اوزره.

قَلَمزَن { صـ. فا. [عر. قلم = م. فا. زدن = اورمق] قلم چالان، یازان، تحریر ایدن.

قلمَق { قلنمق وسائره. با: قیلمق وسائره.

قَلَمکار { سـ. فا. ١. دولبند او. زرینه اینجه فورچه ایله نقشلر یاپوب یازمه یایان صنعتجی. ٢. اوطه دیوارلریله طاوانلرینی مختلف بویالرله نقش ایدن نقاش: بو طاوانلری تزیین ایچون ماهر بر قلمکار لازم. ٣. کومش و آلتیندن وسائر معادندن اوانی‌یه چلیك قلمله نقشلر وچیچکلر یا یازیلر حك ایدن صنعتکار: بو قوطینك اوزرنده‌کی چیچکلر دوکمه اولمیوب قلمکار ایشیدر.

قَلَمکارلق { سـ. قلمکار صنعتی

قَلَمکاری { صـ. قلمکار الندن چیقمش، قلم ایشی، ال ایله نقش ویا حك اولنمش: قلمکاری یمنی، طاوان، قوطی.

قَلَمکَش { صـ. فا. [عر. قلم = م. فا. کشیدن = چکمك] ١. قلم چکن، یازان، یازیجی، کاتب. ٢. چیزن، حذف ایدن.

قَلَمون { سـ. با: بوقلمون.

قَلَمی { صـ. عر. ة: قلمیه. قلمه و یازی‌یه یاخود کتبه صنفنه منسوب ومتعلق: مراتب قلمیه = ارباب قلمه یعنی کتبه‌یه مخصوص رتبه‌لر.

قَلَمیّه { سـ. عر. قلم وکتابت مصارفنه مقابل اولان رسم واجرت: بش غروش ده قلمیه‌سی واردر.

قَلَندَر { سـ. فا. جـ: قلندران. ١. دنیادن ال چکوب سر. سریانه کزن دربدر و لا ابالی درویش. ٢. علائق دنیویه‌دن مبرا وآلایشلره آلدانماز مرد حقیقت بین، فیلسوف.

قَلَندَرانه { صـ. حـ. فا. قلندرلره یاقیشیر بر صورتده، سرسریانه، لا ابالیانه، فیلسوفانه: عمر قلندرانه؛ قلندرانه یاشایور.

قَلَندَرلِك { سـ. قلندر طرز و حالی. سرسریلك، لا ابالیلك، فیلسوفلق.

قَلَنسُوه { سـ. عر. تپه‌سی سیوری باش کسوتی. کلاه. ز.

قُلوب { سذ. جـ. عر. فد: قلب. با: قلب.

قلوب { سـ. [نکا.] اکلنه‌رك وقت کچیرمك ومباحثه و مطالعه ایتمك اوزره آبونه‌لره مخصوص خصوصی قرائتخانه و جمعیت محلی.

قُلوچقه { سـ. با: قولوچقه.

قلوّر { سـ. [یو. Χλωρός دن مأخوذ فر. Chlore] کیم. اجسام بسیطه‌دن غاز حالنده و مایعه تحول ایدر صاریمسی و آغر قوقولی بر ماده؛ حامض قلور وسائره.

قلوّروقوّرم { سـ. کیم. عملیات ولادیه وسائره‌ده ابطال حس ایچون قوللانیلان مایع.

قَلوی { و جـ. قلویات. کیم. کول قبیلندن مواد. طوغریسی قافك کسریله و لام ساکنه ایله «قلی» در، که فر. Alcali ده بوندن مأخوذدر.

قُله { سـ. عر. [قوله یازماملی] ١. طاغ تپه‌سی، ذروه: قلهٔ جبل. ٢. یوکسك واکثریا دائروی بنا: یانغین قله‌سی؛ ساعت قله‌سی؛ بکجی قله‌سی. ٣. بعض اولرك اوستنده جهانما کبی یوکسك ونظارتلی جیقندی: او کوشکك اوزرنده کوزل بر قله واردر. ٤. بحـ. بعض زرهلی سفن حربیه‌نك کوکرته‌لری اوزرنده ماکینه ایله دونر چلیك قله که ایچنده آغر طوپلر بولنور.

قَلیته { یا غالته. سـ. [یتا Galletta] پکسماد یرینه قوللانیلان و سوت، سائره‌یه باتیریله‌رق ینن قوری ودائروی کوچك خمورسز اتمك، کورك. || قلیته اونی = خاص اون.

قَلیته { سـ. [یتا.] بحـ. سابقده قلیون رسمنده یوك کمیسی.

قلیج { سـ. اسلحهٔ جارحه‌دن اك معروف سلاح که اکریجه ویا دوز اولوب انواع کثیره‌سی واردر و قیننده اولدیغی حالده قایشله بله طاقیلیر، سیف، تیغ، شمشیر: قلیج چکمك = سل سیف ایتمك؛ قلیج دمیری = ناملیسی، قینی = غلافی؛ بالچاغی = قبضه‌سی؛ قلیج آتمق، چالمق = قلیجله

اورمق؛ قلیجه صارلق = قلیجه طاورانمق؛ قلیج قلیجه کلمك = طرفیندن قلیج چکمك: قامچی قلیج = اکسز؛ صپان قلیجی = اکری؛ طال قلیج = سل سیف ایتمش. || قلیج اوتی = معروف بر جنس نبات طبی، قنطاریون، قنطارون. || قلیج بالیغی = بورنی مج کبی اوزون و کسکین بر جنس ایری بالیق. || مج. پروانه قلیجی = پروانه تخته‌لرینك باغلی اولدیغی نصف قطر. = ص. مج. اکری، چارپق: قلیج باجاقلی.

قلیججی { س. قلیج یاپان وصاتان آدم.

قلیجخانه { س. عسکرك قلیجلریله اوکا مماثل سائر اسلحه‌نك یاپلدیغی محل.

قلیجلامه { ح. ۱. بر شیئك کسکین وطار طرفی یوقاری کله‌جك صورتده، دیکنه، قلیجنه: تخته‌یی قلیجلامه قویك. مقابلی: پالاسنه. ۲. غایطانله بوینه آصیلان قلیج کبی آرقوری وضعیتده، بریاندن او بریانه.

قلیجلی { ص. قلیجله مسلح، قلیج طاقنمش.

قلیف { س. [عر. « غلاف » دن] ۱. غلاف، قاب، ظرف، محفظه، محافظه‌سی مطلوب بر شیئی ایچنه آلوب صارمغه مخصوص مختلف قاب: بیچاق قلیفی؛ کتاب قلیفی؛ چبوق قلیفی. ۲. ایچی طولدیریلان شیء، اوت و سائره ایله طولمق اوزره دیکلمش قاب: مندر، یاصدیق قلیفی. || مناره‌یی چالان قلیفنی حاضرلار = بر ایشه تشبث ایدن اسبابنی دوشونمشدر.

قلیفلی { ص. قلیفی اولان، محفظه‌لی: قلیفلی کتاب.

قَلیل { ص. عر. أ: قلیله. [« قلة » دن صث.] آز، مقدار ویا عددی چوق اولمیان، کثیر ضدی، اندك، کم، نقصان: مال قلیل؛ عدد قلیل؛ زمان قلیل؛ مدت قلیله. — اضافت طریقیله ترکیباتده استعمالی دها زیاده‌در: قلیل العقل = عقلی آز؛ قلیل الهمه = همتی قط. = جم. قلائل. با: قلائل.

قَلیلاً { ح. عر. آز اوله‌رق، آزلقله. ز.

قَلیون { س. با: قالیون.

قلیه { س. یاغده قاورلدقدن صکره اتسز پیشمش سبزه: باطلیجان قلیه‌سی.

قَلیه { سث. عر. کیم. دکیز او. تلرینك احراقیله کوللرندن چیقاریلان ملح؛ قلیه طوزی = سوده؛ قلیه طاشی = حمض سود. یوم.

قَما { س. با: قامه.

قِمار { سذ. عر. [لسانمزده زیا. نزدی قافك ضمیله‌در] آقچه وسائره مقابلنده اوینانیلان او. یون، میسر: قمار اوینامق: قمارده غائب ایتمك؛ قماره قویمق: ساعتنی قماره قویدی.

قُمارباز { ص. فا. [عر. قمار = او. یون. فا. باختن = اوینا. مق. — طوغریسی قافك کسر. یله‌در.] قمار اوینایان، قمارجی: او قماربازك بریدر.

قُماربازلق { س. آقچه وسائره مقابلنده اویون او. ینامق سیئه‌سی قماربازلق انسا. نك خرابیتنی موجب بر فنالقدر.

قُمارجی { س. آقچه وسائره مقا. بلنده اویون اوینایان، قمارباز: دنیاده سلامت بولمش هیچ بر قمارجی یوقدر.

قُمارجیلق { س. آقچه وسائره مقابلنده اویون او. ینایانك حالی، قماربازلق: قمار. جیلقدن فنا شیء یوقدر.

قُمارخانه { س. ایچنده قمار اوینا. نیلان بنا: اوراسی عادتا قمارخانه‌در.

قَماره { قماروت. با: قامره وسائره.

قُماری { ص. عر. هندستانك جنو. بنده قمار بورنی جوار. لرنده چیقان اك نفیس عوده وصف اولور: عود قماری.

قُماش { سذ. عر. جم: اقمشه. ۱. ایپکدن ویا یوك وکتن و سائره‌دن آغر منسوجات: آو. روپا، شام، هند قماشی. [عر. بیده هر نوع منسوجاته اطلاق اولنور.] ۲. اثواب وسائره‌نك معمول بولندقلری منسوج جنس ونوعی: بو اثوابك بیچیمی کوزل اما قماشی پك ایی دکلدر؛ سز قماشنه هیچ باقمایك. ۳. هر شیئك اصلی، مایه‌سی، طینتی = قماشی آشاغی آدم؛ اونك نه قماش اولدیغنی سز بیلمزسکز. || مج. هند قماشی = اله کچمز شیء، غنیمت.

قَماشمَق { قماشدیرمق وسائره. با: قاماشمق و سائره.

قَمَر { سذ. عر. کرهٔ ارضك پیکی اولان معلوم جرم سمائی،

آی، ماه: دور قمر: منازل قمر.

قَمَری { ص. عر. ث: قمریه. آیه منسوب و متعلق: دور قمری: سنهٔ قمریه = آی ایله حساب اولنان سنه: شهور قمریه = قمرك برر دورندن عبارت اولان آیلر. || د. حروف قمریه = عربیده کلمه‌نك باشنده حرف تعریفله برابر اولدقلری وقت حرف تعریفك لامی اوقونان حرفلرکه ا، ب، ج، ح، خ، ع، غ، ف، ق، ك، م، و، ه، ی حرفلریدر: الاسم، الباب، العین کبی. دیکرلرینه حروف شمسیه دینیر. بو ایکی اسم القمر والشمس لفظلرندن متحصلدر.

قُمری { سذ. عر. و:

قُمریه { سث. عر. کوکرجینه شبیه و او بیوکلکده اوله‌رق کرداننده سیاه بر دائره‌سی بولنان معروف قوش که لسانمزده دخی قومری دینلیر. با: قومری.

قَمَریّه { سث. عر. مهتابده اوتورلمق اوزره اوستی اورتیلی واطرافی آچیق چارطاق و یاکوچك کوشك: باغچه‌نك بر طرفنده کوزل بر قمریه یاپدیرمش: قمریه‌ده قبول ایتدی.

قَمع { سذ. عر. قهر وتنکیل و ضبط ایتمه. ز.

قمقم { مه. با: قیم.

قُمقُمه { س. [عر. «قمقم» دن] هرطرفی یووارلاق دستی ومرکب شیشه‌سی وسائره. || مج. فتنه‌قمقمه‌سی = نمام ومفسد کیمسه.

قَمَل { سذ. عر. بیت، کهله. ز.

قملانمق { قملدامق وسائره. با: قیملانمق وسائره.

قَمو { ص. با: قامو.

قُمیز { یاخود قومیز. س. [اصلی قاف مکسوره ایله اولوب «قیمیز» ده یازیلیر.] اکشیمش قیصراق سودی که تاتارلرجه پك مقبول ومستعمل اولوب بوکون طباً دخی فائده‌سی آکلاشلمغله استعمالی تعمم ایتمکده‌در.

قَمیص { سذ. عر. ١. کوملك. ٢. نبا. تث. بعض زارلره اطلاق اولنور، فر. Tunique.

قِنا { یا قینا. س. [عر. «حنا» دن غلط] جزیرة العربده حاصل اولان بر نوع نبات که قوریسنك توزی قادینلرك پارمق اوجلرینی واختیارلرك صاچ وصقاللرینی قرمیزیمسی بر رنکده بویامه‌لرینه یارار: قنا قومق: قنا کیجه‌سی = کلین اوله‌جق قیزه قنا قودقلری کیجه‌که وقتیله دوکونك ایام معدوده‌سندن ایدی. الیوم پنجشنبه کیجه‌سی یاپیلان دوکون اکلنجه‌سی. || قناچیچکی = برجنس چیچك. || مج. قنالر یاقمق = اظهار مسرت ایتمك.

قِناب { یا قیناب. س. [کنویر دیمك اولان عر. «قنب» دن] کنویردن قبا شیئلردیکمکه ویا باغلامغه یارایان اینجه سجیم ویا قالین ایپلیك: قنابله دیکمك، باغلامق.

قَناپه { س. با: قاناپه.

قَنات { یا قانات. س. [«ت»سی حرکه‌لنجه «د» اولور.] ١. علی العموم طیورك قوللری که اوك آیاقلری مقامنده اولوب اوچمق اوزره اوزون توکلی و آچیلیر قپانیر برجفت عضوه تحول ایتمشدر، جناح، پر: قوش قنادی: طاؤق قنادی؛ قناتلرینی آچوب اوچمق. ٢. بالیغك آیاقدن مبدل اوله‌رق کورك کبی یوزمه آلتنه تحول ایتمش اولان عضولری: بعض بالیقلرك ایکیشر وبعضلرینك دردر قناتلری واردر. ٣. قپو و پنجره کبی شیئلرك آچیلوب قپانیر و اکثریا جفت اولان قپاقلری: بو قپونك قناتلری پك آغردر: پنجره‌نك بر قنادی آچلماز: پانجورك، چرچوه‌نك قناتلری. ٤. قارشی قارشی‌یه موضوع اوله‌رق بر جفت تشکیل ایدن منسوجاتدن بعض شیئلر: پرده، یلکن قناتلری. ٥. علی العموم قماش و منسوجاتك وعلی الخصوص طولاً ایکی‌یه قاتلانمش اولانلرینك یاریم اکی: ایکی، اوچ قنات کوملك، چارشف. ٦. کورك تخته‌سنك نصفی: او کورکك بر قنادینی صرف ایتدك بر قنادی طوربور. ٧. ابنیه‌نك ایکی جناحندن بهری: او اوك صاغ قنادی دها نظارتلیدر. ٨. قوش توك ویلکندن سوبورکه ویاپازه. ٩. یل دکرمنی یلکنلرینك بهری. ١٠. مج. حمایه، تصاحب، التزام، جناح: اونك قنادی آلتنده‌در، قنادی آلتنه صوقلدی. ١١. بورن دلیکلرینك خارجی جداری، پرده‌سی،

منخر: بورن قنادی. || ات قنات = برجنس بیوك یاراسه. || صاری قنات، قزیل قنات = ایکی جنس بالیق. || قول قنات = ١. اعضاء بدن، جوارح: طوتار قولی قنادی یوقدر. ٢. استنادکاه، قوت وقدرت: قولی قنادی کسلدی.

قَنات { سث. عر. [تاء تاء تأنیث اولمغله طوغری املاسی « قناة » در.] ١. بر آلتنده‌کی اورتیلی صو یولی، قپالی جدول. ٢. تث. بدنده بعض مجرالره دینیر.

قَناتلانمَق { فل. قنات پیدا ایتمك (کوچك قوشلرك) قنادی چیقمق، اوچه‌جق حاله کلمك: کوکرجین پالازلری دها قناتلانمدی؛ چکرکه‌لر قناتلاننجه چاره‌لری بولنماز.

قَناتلی { ص. قنادی اولان، قناتلی بوجك؛ اوزون قناتلی؛ چفت قناتلی.

قَناته { سـ. [یتا.] ١. مایعات وضعنه مخصوص قاب که اولچی کبی ده قوللانیلیر. ٢. بول آغزلی صو دستیسی.

قَناد { سـ. با: قنات.

قَنادیل { سذ. جم. عر. فت: قندیل. با: قندیل.

قَناره { سـ. با: قاناره.

قَناریه { سـ. آوروپاجه بو اسمله معروف اولان جزائر خالداتدن کتیرلمش کوچك بر صاری قوشدرکه کوزل اوتوب هرهوایی چاغرمغه ده آلیشه بیلدیکی ایچون قفسده طوتیلور و یاوریسی ده یتیشدیریلیر: قناریه اونمه‌سی؛ قناریه قفسی. || قناریه اوتی = بر جنس نبات. || قناریه چیچکی = بر جنس صاری چیچك. || قناریه صاریسی = آچیق صاری. || قناریه یمی = پك اوفاق دانه‌لی بر جنس حبوب، بریق.

قَناریه‌لق { سـ. بحـ. بعض اسکی سفائنك قیچ طرفنده اوکی پارمقلقلی تاراچه. [باغچه‌لك ده دیرلردی.]

قَناطِر { سث. جم. عر. فد: قنطره. با: قنطره.

قَناعَت { سث. عر. ١. بر شیئله راضی و خشنود اولوب زیاده ایستمه‌مه، اکتفا: بن بونکله قناعت ایدرم؛ جزئی بر شیئله قناعت ایدر آدمدر. ٢. طمعکارلغك ضدی، آز شیئله اکتفا: ارباب قناعتدندر؛ قناعت توکنمز بر خزینه‌در.

قَناعَتکار { ص فا. قناعت صاحبی، آزله اکتفا ایدوب طمعکارلق ایتمین: ذاتاً کندیسی قناعتکار آدمدر.

قَناعَتکارانه { ص. حـ. قناعت صاحبی اولانلره لایق و یاقیشیر حال و صورتده: بر طرز قناعتکارانه‌ده: قناعتکارانه بر عمر سوریور.

قَناعَتکارلق { سـ. قناعت صاحبی اولان آدمك حالی، طمعکارلغك ضدی: قناعتکارلق کبی صاحبنه راحت ایتدیرر خصلت یوقدر.

قِناق { یاخود قیناق. پارمق مفصلی، پارمغك چیتلایان یری.

قناقنا { یاخود قینه قینه ویا قیناقینا. سـ. [فر. Qinquina] آمریقادن کلیر آجی بر آغاج قبوغی که صیتمه‌یه قارشی تأثیر فوق العاده‌سی معلوم اولان کینین (سولفاتو) بوندن چیقار، وقوت ایچون دخی شراب و سائره ایله استحضار اولنور: قناقنا شرابی.

قَنال { سـ. [فر. Canal] طبیعی ویا صنعی صو جدولی: نهردن کویه بر قنال واردرکه سقی اراضی ایچون اقتضا ایدن صو اورادن آقار؛ باتاقلغك صوینی آقیتمق ایچون درینجه بر قنال آچمق اقتضا ایدر؛ سویش قنالی هند و اقصای شرق یولنی چوق قیصالتدی.

قنامسیق { ص. ١. ذم و تقبیح ایدن، تنقیدجی، منقد. ٢. اکلنن. مستهزی، استهزاجی. مر.

قِنامَق { فت. ١. ذم و تقبیح ایتمك، تنقید ایلمك. ٢. اکلنمك، استهزا ایتمك. مر.

قَنانمَق { فت. ١. ذم وتقبیح ایتمك. ٢. اغرا و اغوا ایلمك. مر.

قُنَّب { سذ. عر. [قافك ضم و کسری جائزدر] کنویر، کندیر. ن.

قَنبَر { سـ. او آدمی، خانکی بنده. [حضرت علی (رضه) افندمزك بندهٔ صادقی مشهور قنبرك اسمندن مأخوذدر.] || قنبرسز دوکون اولماز = هر یره کیرن و هر ایشده بولنانلر حقنده ایراد اولنور ضرب مثلدر.

قَنبور { ص. ١. آرقه‌سی چیقیق، آرقه‌سی تومسك، احدب: قنبور آدم؛ چوق یازی یازمقدن قنبور اولمش. ٢. بوکلمش،

اکری ، تومسك ، محدب : آر-
قه‌سی قنبور. ۳. برطرفی چیقمش،
بل ویرمش ، ییقلمق اوزره اکر-
یلمش: قنبوردیوار. = س. ۱.
قنبورلق ، حدبه : قنبوری
چیقمش. ۲. یومری، تومسك:
اوراسنده برقنبوری وار ایدی.

قَنبورلاشدیرمَق { فت. آرقه-
سنی بوکمك،
قنبور ایتمك.

قَنبورلاشمَق { ف. بلی بوکلمك ،
آرقه‌سی چیقمق،
قنبور اولمق ، تحادب ایتمك :
بوتخته قنبورلاشدی.

قَنبورلق { س. بل بوکلمش وآرقه
چیقمش اولمه ، قنبور
آدمك حالی ، حدبه : قنبورلق
اختیارلقدن کلیرسه‌ده چوق
چالشمه‌نك‌ده مدخلی واردر .

قَنبوط { س. [ر.] بودور بر
جنس کفال بالیغی.

قَنتارمَق { قنتارمه. با : قانتارمق،
قانتارمه.

قَند { سذ. عر. نبات شکری.

قَندَری { با : قاندری.

قُندُز { س. عر. پوستندن کورك
یاپیلان بر معروف حیوان.
ترکجه‌ده « قوندوز » ده یازیلیر.

قَنده { قندن. با : قانده وسائره.

قَندیل { سذ. عر. جم : قنادیل.
۱. زیتون یاغی ایچنه
باتیرلمش بر فتیلك یانمسیله ضیا
ویرن تنویر آلتی انواع مختلفه-
سی که طاش یاغی و غازك ایجادیله
استعمالی جامع و مناره‌لرله طونتما
تنویراتنه مخصوص کبی قالمشدر :
قندیل یاقمق ؛ سونوك برقندیلك
ضیاسیله دیکیش دیکیوردی .
۲. سنبل کبی چیچکلرك چیچکی :
بو سنبلك قندیلی نه قدر چوق!
|| قندیل آغاجی = برجنس آغاج.
|| اداره قندیلی = آز آیدینلق
ویرمك اوزره کیجه اویورکن
یاقیلان قندیل انواعی که بعضیلری
قیصه مومدن عبارتدر. || قندیل
اوچرمق = چوجقلر صابون کو-
پوکندن بالون اوفلمك . || قندیل
چورکی = لیالیٔ مبارکه‌ده صورت
مخصوصه‌ده یاپیلوب ینن یاغلی
چورك. || قندیل چیچکی = جوان
پرچم نوعی. || شماندره قندیلی =
فتیلی طیپه پارچه‌لرینی حاوی بر
اوفاجق شماندره ایله یاغك او-
زرنده طوران قندیل نوعی. || مج
گوك قندیل = مست لایعقل ،
کوزی دومانلی سرخوش. || قندیل
کیجه‌سی = مناره‌لرده قندیل
یانان لیالیٔ مبارکه‌نك بهری ،
ولادت نبوی، رغائب ، برات ،
معراج کیجه‌لری کبی .

قَندیلجی { س. ۲. عمومی برمحل
و یا دائره‌ده و مثلا
جامع وصوقاق وسائره‌ده قند-
یللری یاقمغه مأمور آدم. ۲.
قندیل یاپوب صاتان آدم.

قَندیللشمَك { فش. لیالیٔ مبار-
که‌دن بر قندیل
کیجه‌سنی بربرینه تبریك ایتمك،
بو مناسبتله تبریك ایدشمك.

قَندیللك { س. قندیل قونان یر.
= ص. قندیل کوننه
مخصوص : بو اثوابی قندیللك
اولمق اوزره یاپدیلر.

قَندیللی { ص. قندیللری اولان،
قندیللرله تزیین وتنویر
اولنمش. || قندیللی تمنا = الی پك
آشاغی و مکرراً ایندیروب قا-
لدیره‌رق ایتدکلری تمنا. || قند-
یللی چیچك = صالقیم صالقیم صار-
قان چیچك .

قَنص { سذ. عر. آو ، صید ،
شکار ، تخجیر. ن.

قَنطار { سذ. عر. [اصل عربیسی
کسر قاف ایله‌در] ۱.
آغر شیئلری طارتمغه مخصوص
وزن آلتی که اوقه و درهم رقملر-
ینی حاوی برصابله اونك اوزرینه
حرکت ایده‌جك صورتده آصیلی
بر طوپدن و طارتیله‌جق شیئی
قالدیره‌جق ایکی زنجیرلی چنکلدن
عبارت اولوب بر یره آصیلی
اولور و یا ایکی کشینك اوموز-
لرینه قودقلری بر صیریغه طاقیلیر؛
ال قنطاری = بونك کوچکی. ۲.
باشلیجه قرق درت اوقه‌دن عبارت
اولان و محله کوره‌ده دکیشن
آغرلق مقداری : اون قنطار
کیرج ؛ معدن کومورینك قنطاری
قاچه‌در. || یکی قنطار = یکی
اعشاری اوزانده یوز کیلوغرا-
مدن عبارت ثقلت. || قنطار آغاسی =
سابقده اوزانك تفتیشنه مأمور
احتساب مأموری. || قنطاری
بلنده = کوزی آچیق، آلدانماز
آدم.

قَنطارجی { س. آلنوب صاتیلان
شیئلری طارتوب بوکا
مخصوص رسمی آلان بلدیه
مأموری.

قَنطارجیلق { س. قنطارجی خد-
مت و وظیفه‌سی .

قَنطارون { یاخود قنطاریون. سذ. عر. [یو. Καντάριον] طاغلرده و قیرلرده حاصل اولوب زیتون یاغی ایچنده شیشه‌ایله کونشده طوردیغی حالده بیچاق پاره‌لرینه ایی کان معروف برعلاج حاصل ایدن بر نوع صاری چیچك، قلیچ چیچکی، اشك قولاغی: قنطارون چیچکی: قنطارون یاغی.

قَنطاریون { سذ. عر. با: قنطارون.

قَنطاریّه { سث. عر. قنطار رسمی، صاتیلوب آلنان شیئلری طارتان قنطار جینك آلدیغی رسم: قنطاریه متعهدی.

قَنطَره { سث. عر. جم: قناطر. کوپری، کارکیر و کمرلی کوپری. جسر. بل. [جسردن فرقیچون «جسر» ماده‌سنه با.]

قَنغال { س. با: قانغال.

قَنغی { ک. [یاخود خانغی و غلط فاحشی: هانکی] ایکی ویا زیاده شیئلردن برینی تعیین خصوصنده مستعمل سؤال تعبیریدر: بو ایکی طاشدن قنغیسی دها طیانیقلیدر؟ طلبه‌کزدن قنغیسی دها مستعددر؟ اونك چوق قباحتلری واردر قنغیسنی سویلیه‌یم؟ قنغی آدم بوکا تحمل ایده‌بیلیر؟ قنغی دولت تبعه‌سندندر؟ قنغی بری = سؤالی ابهام صورتنه قور: خطالریکزك قنغی برینی سویلیه‌یم؟

قُنفُذ { سذ. عر. جم: قنافذ. تا. کرپی.

قَنفَسه { سث. عر. تا. تسبیح بوجکی.

قُنوت { سذ. عر. ١. اطاعت، انقیاد. ٢. اوامر الهیه‌یه کمال تسلیمیتله اطاعت، طاعت، عبادت. ز.

قُنوط { سذ. عر. امید کسمه، مأیوسیت، نومیدلك.

قَنی { ظم. با. قانی.

قُوا { سث. جم. عر. فد: قوت. با: قوت. [اصل عربیده الف مقصوره ایله «قوی» اولوب، واو مشدده ایله قرائتی ایسه غلطدر.].

قَوابِل { سث. جم. عر. فد: قابله. با: قابله.

قَوّاد { سذ. عر. [«قیادة» دن سمب.] یزونك.

قُوّاد { سذ. جم. عر. فد: قائد. با: قائد.

قَواره { س. با: قاواره.

قَوّاس { سذ. عر. [«قوس» دن سمب.] اوقله مسلح عسکر. [اصل عربیده اوقجی یعنی اوق یاپان آدم دیمکدر.]

قَواسیه { یا قاواسیه. س. آجی آغاج.

قَواص { س. [عر. «قواس» دن مأخوذ] ١. بیوك آمرلر خدمتنده چاوش، امر چاوشی. ٢. اصحاب مصالحی احضاره و اوامر لازمه‌یی تبلیغه مأمور محکمه خدمه‌سی، محضر، مباشر: قواص کلوب چاغردی. ٣. دول اجنبیه سفارتخانه‌لری مأمورلرینك معیتنده قیافت مخصوصه‌یی حامل محافظه مأموری که ازمنهٔ قدیمه‌دن قالمش بر شیئدر. ٤. بالقه کبی بعض دوائر غیررسمیه‌ده مستخدم مسلح محافظه مأموری.

قَواصلق { س. قواص صفت و خدمتی.

قَواطه { س. آجیمسی و سرنجه بر جنس طومانه که باشلیجه ترشیسی یاپیلیر.

قَواعِد { سث. جم. عر. فد: قاعده. با: قاعده = تر. فد. کبی. صرف ونحو علمی وکتابی: قواعد عثمانیه.

قَواف { س. [عر. «خفاف» دن غلط] حاضر آیاق قابی صاتان اصناف. || قواف مالی = ایضمارلامه کبی دقتلی و ایی کراسته‌لی اولمیوب حاضر و اوجوز صاتلمق اوزره یاپیلان شیئلر کبی عادی وچوروك مال. || کاغد قوافی = مزور. || لاقردی قوافی = نمام، سخنچین، دیدی قودیجی.

قَوافخانه { س. حاضر آیاق قابی صاتیلان دکانلرك بولندیغی یر.

قَوافِل { سث. جم. عر. فد: قافله. با: قافله.

قَوافلق { س. حاضر آیاق قابی صاتمق صنعت وتجارتی.

قَوافی { سث. جم. عر. فد: قافیه. با: قافیه.

قَواق { س. با: قاواق.

قَوال { ص. علی الاطلاق ایچی بوش بوری کبی شیئلره اطلاق اولنور: قوال دودوك = چوبانلرك چالدقلری قالینجه سسلی بیوك دودوك؛

قوال تفنك = ناملیسی بیوسز. = ـ. ناملیسی بیوسز تفنك. || مج. اوستی قوال آلتی ششخانه = اوستی آلتنه بکزه‌مز مناسبتسز قیافت وسائره.

قَوّال { ص. عر. [« قول » دن سمب.] چوق سویلر، لافزن، گوزه.

قَوالِب { سذ. جم. عر. فد: قالب. با: قالب.

قَواله { ـ. دکیز کنارنده صالاش وطام یاپلمش محل.

قَوالِیَر { ـ. [یتا. Cavaliere] اصل سواری وآتلی دیمك اولوب قرون وسطاده آوروپاده خرستیانلق اوغورنده فدای جان ایتمش قهرمان کبی کچینیر بر صنف متعصب جنکاورلره اطلاق اولنور دیکه بونلرك برطاقملری بعض محللرده روحانی وعسکری بر نوع اداره وحکومتده نائل اولمشلردی: ردوس، مالطه قوالیرلری.

قِوام { سذ. عر. ١. طورش، طورمه، قائم وکائن و موجود اولمه: بر ملکك قوامی آنجق سیف و قلم ایله اولور. ٢. مدار کون و وجود، تکیه کاه، پناه: قوام الدین. ٣. مایع بر شیئك قویولق درجه‌سی: بال، یکمز قوامنده. ٤. هر بر حالتك درجهٔ لازمه‌سی، تاو [اصلی: تاب]، چاغ: تام قوامنده‌در: قوامنی بولمق: قوامه کلمك.

قِواملانمَق { فل. قوامه کلمك، قویولاشمق، قویولقده و دیکر بر حالده درجهٔ مناسبه‌یی بولمق: قواملانجه‌یه قدر قایناتملی.

قِواملی { ص. قوامنده اولان، لزومی درجه‌ده قویولق و سائره حالنده بولنان، تاونده اولان.

قُوان { یاخود قووان. با: قوغان.

قِوانج { ص. کندینه گوگنن، اوگنن، تفاخر ایدن، مفتخر، متکبر.

قِوانجه { یاخود قینجا. ـ. [یتا.] بج. آقتارمه، نقل: قوانجه ایتمك = آقتارمق.

قِوانمَق { فل. کندینه گوگنمك، اوگنمك، تفخر وتفاخر ایتمك، قولتوقلر قبارمق.

قَوانوز { ـ. ١. طوپراقدن آغزی کککیش دستی کبی قاب، اوفاق کوب: یاغ، ترشی قوانوزی. ٢. طوپراق ویا چینیدن آغزی کککیش وبعضاً طار کوچوجك قاب: رچل، علاج، انفیه، پوماده قوانوزی: مرکب قوانوزی.

قَوانین { سذ. جم. عر. فد: قانون. با: قانون.

قَوائِم { سذ. جم. عر. فد: قائمه. با: قائمه.

قوب { د. « قو » ایله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کیروب مبالغه و تأکید بیان ایدر: قوب قوری: [واو مبسوطه ایله:] قوب قولای.

قوّب { د. قوّب قولای. مادهٔ آنفه‌یه با.

قوباء { سذ. عر. ط. طوزلی بلغم، فر. Dartre.

قوباد { ص. ١. قبا، بطال، حنطال. ٢. تلفظی وشیوه‌سی قبا: قسطمونی ترکلرینك سویلدکلری لسان قوباددر: قوباد بر آدم.

قوبادلق { ـ. قبالق، بطاللق، حنطاللق: سویلدکلری لسانك قوبادلغی.

قوبالت { ـ. [لا. Cobalt] کیم. معدنی بر جسم بسیط.

قوبائی { ص. عر. ؟: قوبائیه. ط. طوزلی بلغمه منسوب و متعلق ویا بو علت قبیلندن اولان: اللرنده بعض بزور قوبائیه ظهور ایتدی.

قوبور { ـ. ١. ایچی بوش طار و اوزون استوانی قاب ویا ظرف که بر طرفی قپالی ویا ایکی طرفی آچیق اولور: قلم قوبوری: اکر قوبوری = اکره مربوط پشتو قلیق: اوق قوبوری = تیرکش. ٢. آبدستخانه دلیکندن لغمه اینن عمودی موضوع کنکلر: قوبور طیقانمش: قوبوره دوکمك. = ص. پك طار اولان استوانی شیئلره وصف اولور: قوبور پاتطالون.

قوپارتمَق { فت. ١. کسدیروب آیرتمق، چکدیره‌رك ارتباط واتصالی ازاله ایتدیرمك، سوکدیرمك: ماکینه‌یه پارمغنی قوپارتدی: او خلاطی کیمه قوپارتملی؟ حیوانه قولانی قوپارته‌جقسکز. ٢. (میوه و سائره) طوپلاتمق، دوشورتمك، اقتطاف ایتدیرمك: باغچوان

کیمسه‌یه اوزوم، کراز یاپراق. چیچك قوپارتماز.

قوپارلمق { فع. ۱. کسیلمك، قطع ایتدیرلمك، چکیلوب آیرلمق، سوکلمك، قلع ایدلمك: بو ایپ ال ایله قوپارلماز؛ کوکلری قوپاریله بیله جکمیدر؟ ۲. (یمش وسائره) کسلمك، طوپلانمق، دوشورلمك، اقتطاف ایدلمك: بو موسمده باغدن یاپراق، کل آغاجندن چیچك، اوزوم، الما، قوپارلماز.

قوپارمق { فع. ۱. کسمك، قطع ایتمك: ایپی، زنجیری قوپارمق. ۲. چکوب آیرمق، اتصالی ازاله ایتمك، ارتباطنی کسمك: قوشك باشنی قوپاردی: چرخ پارمغمی قوپاردی: کوپك یاقه‌لادیغی ات پارچه‌سنی قوپاردی. ۳. چکوب چیقارمق، سوکمك، قلع ایتمك: فدانلری کوکلریله قوپارمق؛ قپو قنادینی یرندن قوپارمغه مقتدر. ٤. جبراً آلمق، بر شیئی صیقی طوتان آدمدن آلمغه موفق اولمق: اوندن پاره قوپارمق نه قدر زور! بن کندیسندن بش اون لیرا قوپاره جغمی مأمول ایدرم. ٥. کورلدیلی ویا قاریشیق بر حالی وجوده کتیرمك، ایقاع و اظهار ایتمك: قیامتی قوپاردی: ولوله‌یی قوپارمق؛ روزکار بر طرطونه، بر توز دومان قوپاردی. || مج. زنجیری قوپارمق = چیلدیرمق. = فل. صانجی ایتمك، صانجمق، وجمه دوچار اولمق: یورکی، قارنی قوپاریور.

قوپال { ص. طوپاج، قونت، قیصه و بچیمسز.

قوپال { س. [فر. Copal] جلا صمغی، برازیلیا راتنجی.

قوپچه { س. دوکمه وایلیك پرینه تلدن ارککلی دیشیلی چنکل: توزلق قوپچه‌سی؛ بر جفت قوپچه.

قوپچه‌لامق { فع. قوپچه ایله ایلیکه‌لمك: شو چوجغك توزلغنی دادیسنه قوپچه لاتملیسکز.

قوپچه‌لامق { فع. قوپچه ایله ایلیکه‌لمك: یلکی قوپچه‌لادی.

قوپچه‌لانمق { فل. لغ. قوپچه ایله ایلیکه‌لنمك: بو توزلق طار اولدیغیچون قوپچه لانمیور.

قوپچه‌لی { ص. قوپچه‌سی اولان، قوپچه ایله ایلیکه‌لنن: قوپچه‌لی توزلق.

قوپر { س. [اجنبی لغت] ازمارید بچیمنده یوز درهملك یاصی برجنس بالق.

قوپرمق { قوپرتمق. وا: قوپار. مق وسائره.

قوپسه { س. بحر. قالفات طوقا. غنك آغزینه کچیریلن دمیر چنبر.

قوپمق { فل. ۱. قطع اولنمق، قیریلوب آیرلمق: ایپ قوپدی؛ فدانی چکرکن کوکی، بر دالی قوپدی. ۲. ارتباط واتصالی زائل اولمق، آیریلوب دوشمك: صچاغك فروشلری، سترەمك بر دوکمه‌سی قوپدی؛ فسکزك پو سکولی قوپه‌جقدر. ۳. کورلدیلی ویا تهلکه‌لی بر شیء ظهور ایدیور. ملك، بردن بره جیقمق: قیامت قوپدی؛ بر ولوله‌در قوپدی؛ شدتلی بر روزکار، بر یاغمور قوپدی. ٤. زیاده آغریمق: یورك، کوبك قوپمق؛ باغرصالم قلرم قوپیور. || اود قوپمق = چوق قورقمق، هیجان و دهشته دوچار اولمق. || کوکلدن قوپمق = اعطاسنه راضی اولمق، رضاسیله ویرمك: فقرایه عائه طوپلایورلر هرکس کوکلندن نه قوپارسه ویریور.

قوپوز { س. [اصل معناسی قاون قارپوز و اوکا مشابه شیئلر اولوب مجازاً بزجه مستعمل معنایه کلیر] لاوطه نوعندن بر جنس چالغی، بربط.

قوپوزغه { س. قپوسقه دیدیکمز شیئك هیئت اصلیه‌سی اولوب، اصل ترکجه‌ده لاخنه دیمکدر.

قوپوزله { یا قپوسله. س. برنوع ککیك.

قوپوق { ص. [«قوپمق» دن] قوپمش، کسلمش، کسیك، منقطع: برقولی قوپوقدر؛ ستره‌سنده قوپوق بر دوکمه‌سی وار ایدی.

قوپون { س. [فر. Coupon] بیلت واسهام و سائره نك مقسطاً تأدیاته مخصوص کوچك پارچه‌لری ویا علی الاطلاق کسیله‌جك پارچه: اسهام قوپونی؛ واپور بیلتنك قوپونی.

قوپوی { س. قوشو زاغاری: روم ایلی قوپویی.

قوپه { س. [فر. Coupe] ۱. بلور باردان، آلافرانغه

صو و سائره بارداغی : سفره‌ده صو قوپه‌لری آیری و اونلردن کوچورك اولان شراب قوپه‌لری آیری ایدی. ٢. بر بارداغك استیعاب ایتدیکی مقدار : بکا بر قوپه صو ویرك. ٣. او یون کاغدلرینك یورك بیچملی بنکلیسی : قوپه‌نك بشلیسی.

قوپه ١ { س. [فر. Coupé] اصل یاریم لاندوکی کسمه آرابه دیمك ایسه‌ده ، علی الاطلاق قپالی ویالکز آرقه‌دن اوتوریله‌جق یری اولان آرابه‌لره دینیر.

قوپیه { س. [فر. Copie] ١. اصل اولان بر محررانك آلنان عینی ، صورت ، نسخه : قوپیه‌سنی صاقلامق ؛ بر قوپیه‌سنی لفاً کوندرمك. ٢. صورت چیقارمه ، استنساخ : قوپیه ایتمك. [لسانمزك بو کلمهٔ اجنبیه‌یه افتقاری یوقدر.]

قوت { س. اقبال ، طالع ، بخت ، سعادت. [« موت » ایله مترادفدر.]

قوت { سذ. عر. جم : اقوات. یاشامق ایچون ینن شیء ، آزیق ، رزق ، غذا ، توشه ؛ قوت لایموت = آچلقدن اولمیه‌جك قدر رزق ، آنجق کفاف نفس ایده‌جك وطار طاربنه کچینه‌جك قدر ایراد.

قُوَّت { سث. عر. جم : قواء. [ترکیبات عربیه‌ده : قوه. — با : قوه.] ١. زور ، کوج ، طاقت ، قدرت : بو یوکی قالدیره‌جق قدر قوتم یوقدر ؛ بوکا قوتم یتمیور. ٢. بر حکومتك بری و بحری عسکری : قوهٔ بریه ، قوهٔ بحریه ؛ قوة الظهر = آرقه‌ده احتیاطاً بولندیریلان امداد عسکری و سائره. ٣. صحت ، صاغلاملق ، تندرستلك ، اعضاء بدنك و اعصاب و عضلاتك کوجلی اولمسی ، ضعف مقابلی : بنده هیچ قوت یوقدر ؛ قوت ایچون علاج آلیور. ٤. تأثیر ، نفوذ : اونك سویلدیکی سوزك قوتی واردر ٥. س. [جبرده] بر عددك صاغنده و بر آز دها یوقاریده یازیلان کوچوك رقم که او عددك قاچ کره کندی مثلیله ضرب اولنمسی اقتضا ایتدیکنی کوسترر : ٢/٤ که دردك ایکی کره درتله ضربنه علامت اولوب ١٦ ایله مساویدر : ٣/٥ دخی بشك اوچ کره بشله ضربنه علامت اولوب ١٢٥ له مساویدر. ٦. جبر. بر ماکینه‌نك تحریك و یا جر ایتدیکی اثقالك مقداری که مقدما بیکیر قوتیله وشمدی ایسه قوت درجات و آحادیله تعیین اولنور : یوز بیکیر قوتنده ، یوز درجه قوتده بر واپور ماکینه‌سی. ٧. خاصه ، حاسه : قوهٔ حافظه ، قوهٔ مدرکه. با : قوه. | قوتله = جبر و زور ایله ، پك : قوتله اورمق ، چکمك. || وار قوتیله = بتون قوت بدننی استعمال ایده‌رك ، اولانجه قوت و اقتدارینی طوپلایوب قوللانه‌رق : وار قوتیله چکدی ، ایتدی ؛ وار قوتیله چالیشدی. || قوت ویرمك = ١. تقویه ایتمك ، متانتنی آرتدیرمق : او جهتده‌کی عسکره دها زیاده قوت ویرمك اقتضا ایدر ؛ انکلتره دائما طونماسنه قوت ویرر. ٢. تأثیرینی آرتدیرمق ، دها زیاده تأثیر و نفوذی اوله‌جق صورتده ایلری‌یه سوروب کوزه چارپدیرمق : یازه‌جغکز لایحه‌ده اك زیاده فلان ماده‌یه قوت ویرملی.

قوتاس { س. و :

قوتان { س. با : قوطاس. قوطان.

قوتَر { س. یاخود :

قوتره ١ { س. [نکا.] مج. بر دیرکلی ورانده یلکنلی نارین یاپیلی وطولنه نسبتله عرضی زیاده‌جه اولان کوچك کمی که اکثریا مراقیلری طرفندن کیف ایچون قوللانیلیر.

قُوَّتسِز { ص. ١. زورسز ، کوجی یتمین ، ضعیف ، کوشك. ٢. تأثیری آز ، غیر مؤثر : قوتسز علاج ، شراب.

قُوتسِز { ص. اوغورسز ، میمنتسز ، منحوس.

قُوتسِزلِق { س. اوغورسزلق ، نحوست.

قُوَّتسِزلِك { س. ١. کوشکلك ، ضعف : او درجه‌ده قوتسزلك ایی بسلنمه‌مکدن کلیر. ٢. تأثیرسزلك : بو شرابك قوتسزلکی.

قوتلانمق { فل. اوغورلی و میمنتلی اولمق.

قُوَّتلَندیرمَك { فت. ١. قوت ویرمك ، قوی ایتمك ، قوتنی آرتدیرمق ، تقویه ایتمك : حدودده‌کی نقطه‌لری قوتلندیرملی. ٢. دها مؤثر حاله قومق ، تأکید و تحکیم ایلمك :

لایحه‌نك اوراسنی ، او فقره‌سنی قوتلندیرمك اقتضا ایدر .

قُوَّتَلَنمَك { فل. ١. قوی ومتین اولمق ، قوت پیدا ایتمك : بسلیجی شیئلر یمکله انسان قوتلنیر . ٢ . صاغلاملاشمق ، صحیحلشمك : او روایت قوتلندی .

قوتلی { اوغورلی ، میمنتلی ، سعید ، مسعود ، مبارك .

قُوَّتلی { ص. کوجلی ، زورلی ، قوی ، صاغلام ، توانا ، مقتدر : قوتلی آدم ، آت ، ماکینه .

قوتی { س. با : قوطی .

قوجاتمق { فت. ١. اختیارلاتمق : غائله کندیسنی وقتسز قوجاتمشدر . ٢. مج. چوق یورمق ، چوق زحمت ویرمك : بو ایشلر بنی قوجاتدی .

قوجاق { س. ١. آچیق قوللرله کوکس آره‌سی ، حضن ، آغوش : قوجاغنه آلدی : قوجاغنده بیوتدی : قوجاقده کزدیرمك . ٢. آچیق قوللرله کوکسك آره‌سنه صیغه‌بیلن ، بر دفعه‌ده صاریلوب قالدیریلان مقدار : برقوجاق اودون ، اوت وسائره . || قوجاقده ، قوجاقلرده کزمك = چوجق اولمق . || قوجاغنه دوشمك = النجا ایچون اك نهایت خصمك النه دوشمك . || قوجاق قوجاغه = بربرینه صارلمش .

قوجاقلاشمق { فش. قوجاق قوجاغه صارلمق ، بربرینی درآغوش ایتمك .

قوجاقلامق { فت. ١. قوللرله کوکسك اوزرینه صارمق ، درآغوش ایتمك : چوجغنی صیقی صیقی قوجاقلادی . ٢ . مج. احاطه ایتمك ، شامل و جامع اولمق : بو اسم اوفصیله‌یه منسوب نباتاتك جمله‌سنی قوجاقلایور .

قوجاتمق { فت. اختیارلاتمق . قوجاتمق کبی . با : قوجاتمق .

قوجالمق { فل. اختیارلامق ، پیر اولمق : او مملکت خلقی چابق قوجالماز .

قوجامان { ص. با : قوجه‌مان .

قوجامق { فل. اختیارلامق ، پیر اولمق . « قوجالمق » دن دها فصیحدر : کوکل قوجاماز .

قوجشمق { فش. بربرینه صارلمق ، بربرینی درآغوش ایتمك ، معانقه ایلمك .

قوجمق { فت. صارمق ، صارلمق ، درآغوش ، دربرایتمك ، باغره باصمق .

قوجندیرمق { فت. ١. طامارینه باصمق ، تخدیش ایتمك . ٢. قاریشدیرمق ، قوشقولاندیرمق .

قوجنمق { فل. ١. آلنمق ، خویلانمق ، اشکیل ایتمك . ٢. تلاش ایتمك ، قوشقونمق : آل قاشاغی‌یی کیرآخوره یاغری اولان قوجنیر .

قوجه { ص. ١. بیوك ، عظیم جسیم : قوجه بنا : قوجه طاغ : قوس قوجه او . ٢. اختیار ، یاشلی ، پیر ، شیخ ، مسن : قوجه آدم : قوجه اولمق . ٣. اسکی ، قدیم ، مشهور : قوجه مصطفی پاشا : قوجه راغب پاشا . ٤. مقتدر ، مدبر ، بیوك ، عاقل : قوجه حریف ! قوجه خیرالدین پاشا نه دکیز محاربه‌لری ایتدی ! = س. ١. اختیار آدم ، پیر ، شیخ : قره قوجه : قوجه ایلی . ٢. ار ، زوج ، خلیل ، شوهر : او قادینك قوجه‌سی صاغمیدر ؟ || قوجه اوغلان = آیی . || قوجه باشی = برکوی اختیارلرینك برنجیسی ، مختار . || مج. قوجه رئیس = سفن تجاریه‌ده ایکنجی قپودان . || قوجه قاری = اختیار قادین ، پیره‌زن ، عجوز : قوجه قاری صوئوغی = بردلنجوز . || قاری قوجه = زوج وزوجه ، زوجین : قاری قوجه غاوغاسی = قیصقانجلق غاوغاسی . || قره قوجه = آغارمامش اختیار ، صاچی صقالی سیاه مسن آدم . || قوجه‌یه وارمق = اولنمك ، اره کیتمك . || قوجه یمشی = عر. قطب دیلان چیلکه‌بکزر خفیف برجنس طاغ میوه‌سی که برنوعنه طاولغه دیرلر .

قوجه‌سز { ص. زوجی اولمیان ، طول یاخود اولنمه‌مش (قاری) .

قوجه‌لاشمق { فل. با : قوجه‌لامق .

قوجه‌لاق { س. بر نوع بیوك چایلاق .

قوجه‌لامق { فل. اختیارلامق ، اختیار اولمق . [قوجامق دها فصیحدر .]

قوجه‌لق { س. ١. اختیارلق ، شیخوخت ، پیری . ٢. زوجلك ، زوجیت .

قوجه‌لی { ص. زوجی اولان، ذو الزوج : قوجه‌لی قادین.

قوجه‌مان { یاخود قوجامان. ص. ایری، بیوك، جسیم، قوس قوجه : قوجه‌مان آدم، آغاج، طاش. [باشلیجه چوجق لساننده مستعمل اولوب « مینی مینی » مقابلیدر.]

قوچ { س. ١. قویون آیغیری، دامزلق ارکك قویون. ٢. ایی جنسندن ایری وبسلی ارکك قویون که مراقلیلری یاوری ایکن آلوب صورت مخصوصه‌ده بیودورلر. [استانبولجه باشلیجه بو معنا ایله مستعملدر.] ٣. مج. شجیع وصلابتلی آدم، فحل : قوچ یکیت. || اتمکنه قوچ = مکرم، سخی، قپوسی آچیق. || قوچ باشی = وقتیله قلعه کیرلکده مستعمل برآلت || قوچ بوینوزی = ١. اکلیل الملك دینلن نباتك بر نوعی. ٢. طوپ قونداغنده خلاط طاقیله جق قوی چنکل. ٣. مج. خلاط باغلانمق اوزره سرت آغاجدن ویا دمیر وبرنجدن ایکی طرفی قولاقلی بر پارچه که کوکرته‌نك مختلف محللرینه میخلانیر. || قوچ قاتمی = قوچلرك برمدت آیرلدقدن صکره قویونلره صالیویرلمسی وبونك موسم مخصوصی که صوك بهارده اولور. || قوچ قاتمی فرطونه‌سی = او موسمده واقع فرطونه.

قوچاچ { س. ١. قوچی. را : قوچی. ٢. آرابه‌جی، آت قوشمه‌سنی بیلن آدم.

قوچاق { ص. صلابتلی، شجیع، متین.

قوچان { س. ١. لاخنه ومارول کبی یاپراقلی بعض سبزه‌لرك کوکلرینه متصل سرت کوبکی : لاخنه کسلدکده قوچاننك بر پارچه‌سی یرده و بر پارچه‌سی ایچنده قالیر. ٢. مصر بغدایی کبی بعض حبوباتده دانه‌لرك بیتشیك اولدقلری سرت و اسطوانی شیء : مصر قوچانی. ٣. بعض دفترلرك ایکی‌یه منقسم یاپراقلرندن مشتری ویا آبونه‌یه ویریلن اوست قسمی کسلدکدن صکره دفترده قالان آلت قسمی، فر. Souche : آبونه‌لرك اسملری قوچانلرده مقیددر؛ قوچان دفتری. = ص. قوچان کبی سرت، طوکمش، دیك : صوئوقدن اللری قوچان اولمش.

قوچقار { س. دوکوش ایچون تربیه اولنمش ایری قوچ.

قوچلانمق { فل. قوچ کبی قالقوب طاورانمق، یکیتلنمك، یورکلنمك، آزمق.

قوچی { س. [اصلی : « قوشمق » دن قوشی] ١. اوطه کبی هر طرفی پنجره‌لی اسکی بر نوع آرابه. ٢. حبوبات وضعنه مخصوص آلتی بوش یعنی یردن یوکسك انبار.

قوچیجی { س. قوچی دینلن آرابه نوعنك آرابه‌جیسی.

قودامان { ص. [عر. « قدما » دن غلط] ١. بیوك، ایری، بطال، حنطال. ٢. ایلری کلن، متنفذ، اعیاندن : محله قودامانلری.

قودس { س. ١. طاؤق بری، کومس. ٢. مج. طار محل، محبس : قودسده‌در.

قودورتمق { فت. ١. قودوز علتنه اوغراتمق، قودورمه‌سنی موجب اولمق، داء الکلبه اوغراتمق : دیشیسندن چوق وقت مهجور قالمه‌سی کوبکی قودورتیر. ٢. مج. آزدیرمق، هیجان وتهوره کتیرمك : بوسوزلرله کندیسنی قودورتکز.

قودورمق { فل. ١. قودوز اولمق، داء الکلبه اوغرامق : بتون حیوانلردن زیاده کوپك قودورور. ٢. مج. آزمق، هیجان وتهوره کلمك : بونی ایشیدنجه بسبتون قودوردی.

قودورمه { س. قودورمق فعلی، قودوز اولمه، داء الکلبه اوغرامه : کوپکك قودورمه‌سی.

قودوز { ص. قودورمش، داء الکلبه اوغرامش : قودوز کوپك. = س. قودورمه، داء الکلب : قودوز علتی. || قودوز اوتی = حشیشة الکلب، فر. Asclépiade. || قودوز بوجکی = ازلمشی یاقی آچمغه یارایان بر بوجك، یانبولی قوردی، فر. Cantharia. [غلطی : قوندوز بوجکی.]

قودوش { س. پزونك، دیوث.

قودوق { س. اشك، یاوریسنك کوچکی، کوچك صپا.

قودومان { ص. طارغین، غضوب، حدید، ظالم.

قور { س. یانوب قیزارمش کومور ویا اودون، چره: قورك اوزرنده پیشیرمك؛ بو جنس اودون چوق قور دوکر: قور کبی آلتین.

قور { س. اسکی ترکجه ده قوشاق وباغ معناسنه کلوب، او - چقور (اصلی: ایچقور)، دیز - قور، طاقور (طاوور) بوندن مرکبدر.

قوراده { ص. قوروپوب ضعیفلا- مش و یا اسکیوب بیرانمش، ایشه یارامماز، بیتمش: قوراده بیکیر، قلیچ، او.

قوراق { ص. قوری، یاغمورسز، رطوبتسز، یابس: قو - راق هوا؛ قوراق ییل؛ بوسنه هوا پك قوراق کیدیور. = س. قوراقلق، یاغمورسزلق، یبوست: بوسنه قوراقدن قور- قلیور.

قوراقلق { س. ۱. قوریلق، یاغمورسزلق، رطو- بتسزلك، یبوست: بو قوراقلق بر مدت دها دوام ایدر ایسه اکینلر یانه جق. ۲. یاغمورسز- لقدن ایلری کلن قحط وغلا، قطلق: هندستانده قوراقلق او- لدیغی سویلنیور.

قورباغه { یاخود قوربغا. س. حیوانات زاحفه دن معروف کوچك حیوان که اکثریا طاتلی صوده و باتاقلقلرده یاشار وصیجاق هوالرده هب بردن باغرشه رق خیلی کورلدی ایدرلر، عر. ضفدع. فا. غوك. || آغاج قورباغه سی، قره قورباغه = بو حیوانك انواعندن. || قورباغه اوتی = بر جنس نبات. || قورباغه بالیغی = طراخونیه نوعی. || قور- باغه طاشی = بر جنس طاش. || قورباغه طولومبه = قوپودن صو آلیر ویرر بر جنس فرنك طولومبه سی. || قوپروقلی قور - باغه = قورباغه یاور یسی که قو- پروقلی اولوب بیود یکه قوپروغی محو اولور.

قورباغه جق { س. ۱. کوچك قورباغه، قورباغه یاورسی. ۲. ط. الهاب ورید قبیلندن اولهرق دیل آلتنده حاصل اولان شیش. (بونك عربیسنه جمعیت طبیهٔ عثمانیه ترکجه دن ترجمه ایله صیغهٔ تصغیرله «ضفیدع» دیمش ایسه ده، عربلر تصغیرسز «ضفدع» دیرلر.) || پنجره قورباغه جغی = چرچوه بی طوتوب قالدیرمغه مخصوص دمیر ویا پرنجدن کوچك یووه.

قورت { س. (« ت » سی حرکه لنجه « د » اولور) ۱. معروف بیرتیکی حیوانکه کوپکه مشابه اولوب پك قوتلی اولمغله قوبون وخرکله وسائر حیوانات اهلیه یه مسلط اولور و بونلره دهشت ویرر، عر. ذئب. فا. کرك. ۲. قورت یوستندن معمول کورك. || قورت آغزی = چکمجه و صندیق و سائره تختهلرینك برلشوب کوشه تشکیل ایتدکاری پرده بربرینه کچمك اوزره رسم مخصوصده یاپیلان طوغرامه. || قورت آیاغی = پرجنس نبات، کبریت نباتی. || اسکی قورت = هر نوع حیل و دسایسه واقف قورناز و آلدانمازآدم. || قورت باغری (وطوغریسی قورت بها- ری) = بیاض چیچك آچار بر کوچك آغاج، فاغیه. || قورت بوغان، خانق الذئب و بر نوعی خانق الثمر دینلن نبات. || قورت پنجه سی، قورت طرناغی = قان اوتی نوعی، عرق انجبار. || قورت حلواسی = عر. بقلة الغزال دینلن نبات. || قورت قیانی = ۱. قوردی طوتمق ایچون اوستی چالی چربی ایله اورتیلی چقور. ۲. پهلوان او یونلرندن بری. || قورت قولاغی = بر جنس نبات. || قورت کیدیشی = بر نوع لینك یوروبشی. || قورت مصالی = برینی اویالایدیرمق ایچون نقل اولنان مصال: قورت مصالی اوقومق = مالا یعنی ایله آلدادوب وقت قزانمق. || قورت منطا- ری = ایچی بوش برنوع منطار.

قورت { س. (« ت » سی حرکه لنجه « د » اولور) آیاقسز و سورینه رك حرکت ایدر کو- چك حیوانکه انواعی واردر، عر. دود، فا. کرم: آغاج، پنیر، ات، بر قوردی، ایپك قوردی. بعضا آیاقلی بوجکاره ده اطلاق اولنور. || قورت اشن = اکثر آتلرده اولان سرینه قان چیبانی. (قورد اشن ده دینلیر.) || قورت اورمق = (کراسته) یشیللنوب منطارلانمق. || قورت پنکی = ۱. تختهلرده کی قورت یووه سی یری. ۲. مج. بادی شبهه برحال: بو ایشده برقورت پنکی اولسون. ۳. مج. عذر، عیب، قصور،

محذور. || قورت یمز آغاج = قتالپه آغاجی. || ایچنده قورت یوق = بر ایشه هوسکار اولمیان، قوشوب چالیشمیان.

قورتاران { ص. تخلیص ایدن. || جان قورتاران = دکیزه دوشوب بوغلمق تهلکه‌سنده بولنانلری تخلیص ایدن آدم، تخلیصیه هیئتنه منسوب آدم. || جان قورتاران دمیر = تهلکه حالنده آتلمق اوزره کمیده یدك بولنان آغر لنکز. || جان قورتاران سمیدی = حین حاجتده طوتنوب بوغلمامق اوزره کمیلرده بولندیریلان منطارلی حلقه. || جان قورتاران صندالی، فلوقه‌سی = کمیلرده وتخلیصیه اداره‌لرنده یانلری منطارلی اوله‌رق باتماز بر صورتده انشا ایدلمش صندال.

قورتارلمق { فج. تخلیص ایدلمك: دکیزه دوشدیسه‌ده درحال قورتارلدی.

قورتارمق { فت. ۱. برینی محو وهلاك تهلکه‌سندن چیقارمق، سلامته چیقارمق، تخلیص ایلمك: دکیزه دوشنی قورتاردیلر؛ بر طبیب حاذق خسته‌یی قورتاردی: هرکس جانی قورتارمغه چالیشیوردی. ۲. ترهین وتودیع ایدلمش بر شیئی او قیددن آزاد ایتمك: اومی رهندن قورتارمق ایسترم؛ بورجمك بر مقدارینی ویروب برسندی قورتارملییم. ۳. جزادن ویا مسئولیتدن ابرا ایتمك، تبریه ایتدیرمك: ماهر برآووقات کندیسنی قورتاره بیلیر؛ بنم بر ایلیشیکم یوقدر کندیمی قولای قورتاریرم. ٤. صرف ایدیله‌جك بر آقچه‌یی صرف ایتمه‌مك یولنی بولمق، قزانمق: آره‌مزده پازارلغی کسوب او یوشه بیلیرسه‌ك دلاله ویره‌جکمز آقچه‌یی قورتارمش اولورز.

قورتلاندیرمق { فت. عفونتلندیروب قورت طوتدیرمق، قورت پیدا ایتدیرمك: هوانك صیجاقلغی اتی قورتلاندیرر؛ بو پینیری طوزسز براقوب قورتلاندیردیکز.

قورتلانمق { فل. ۱. عفونتلنوب قورت طوتمق، قورت پیدا ایتمك: ات، پینیر قورتلانمش. ۲. مج. قورتلر ییوب راحتسز ایدرمش کبی صبر وتأنی ایتمه‌مك، تلاش کوسترمك، صبرسزلق و تلاش ایتمك.

قورتلمق { فل. ۱. بر تهلکه ومخاطره‌دن ویا بر صقندیدن چیقمق، خلاص ورها بولمق: اوچ کشی او خسته‌لغه طوتیلوب ایکیسی قورتلدی؛ کندیسی بر افترا ایله توقیف اولندیسه‌ده قورتلدی؛ برائتی تبین ایدوب حبسدن قورتلدی. ۲. نجات وسلامته چیقمق، فوز وفلاح بولمق: هله قورتلدق؛ قورتلدیغنه تشکر ایتملی. ۳. باغنی قوپاروب قاچمق: برآت قورتلمش؛ زنجیردن قورتلمش کبی؛ محبوسلر حبسخانه‌دن قورتلمش. ٤. موضوع ومربوط اولدیغی یردن چیقمق، فیرلایوب آیرلمق: تخته‌نك بری قورتلمش. || الندن قورتلمق = اله کچمه‌مك ویا الدن کلمه‌مك: اونك الندن بر ایش قورتله‌ماز = هرایش الندن کلیر؛ المدن قورتله‌مازسکز = البته المه کچرسکز. || ایپدن قازیقدن قورتلمش = سابقه‌لی جانی، ادبسز چابقین.

قورتلمه { س. خلاص، رها، نجات، سلامت.

قورتلی { ص. قورت طوتمش: قورتلی‌ات، پینیر، یمش.

قورتلیجه { س. یرپلامودی وصارمساق اوتی دخی دینلان بر جنس نبات، حشیشهٔ بوقلمون؛ بیاض قورتلیجه. صیجاقلی قورتلیجه = بونك انواعی.

قورتلیش { س. ۱. خلاص، رها، نجات، سلامت: او خسته‌لقدن قورتلیش یوقدر. ۲. قاچمه، فرار، بوشانمه: حبسخانه‌دن قورتلیشی غریبدر؛ آتك چایردن قورتلیشی. ۳. قاچمق وقورتلمق اسباب و وسائلی.

قورجه { س. ۱. قاشیمه، تخریش. ۲. قاریشدیرمه، آزدیرمه، تحریك. [یالکز پك قوللانلیوب، ترکیبات و مشتقاتی مستعملدر.] || قورجه چیبانی = قاشیوب قاریشدیرمقدن آزان چیبان.

قورجه‌لاشدیرمق { فت. و:

قورجه‌لامق { فت. ۱. قاشیمق، تخریش ایتمك. ۲. الله‌مك، قاریشدیرمق، اوته‌سنه بریسنه طوقونمق: اونی چوق قورجه‌لامیلك. ۳. آزدیرمق، تحریك ایتمك: چیبانی قورجه‌لامق، قورجه‌لاشدیرمق

ایی دکلدر.

قورجی { ـ. وقتیله یللرینه بر دمیر کمر باغلایان زرهلی عسکر.

قورجی { یاقوریجی ـ. ١. یکیجی، حفظ و حراسته مأمور. ٢. یکیجری اوجاغنده بر صنف مخصوص، جبه‌جی، جبه‌لی.

قورد { ـ. با: قورت.

قورداشن { ـ. ١. اکثری آتلره عارض اولان سرینه قان چیبانی. ٢. انسانده اتلرك فسق فسق قباروب قیزارمه‌سندن عبارت خسته‌لق نوعی.

قوردله { ـ. [فر. غیطان دیمك اولان Cordelle دن غلط] بر ایکی ونهایت درت بش پارمق اکنده ایپك قماش که باشلیجه قادین اتوابنده فیونغو وسائر سوسه متعلق شیئلره یارار. [نشان آصمقده قوللانیلان کبی قالینجه‌لرینه شریت و قوردون دیرلر.]

قوردون { ـ. [فر. Cordon] ١. ایپکدن آز چوق قالین غیطان وایب: قنابه‌نك اطرافنه قوردون کچیرمك: چنغراق قوردونی. ٢. ساعت آصمغه مخصوص آلتین وسائره‌دن زنجیر: قوردوننی چالمشلر. ٣. نشان آصمغه مخصوص اکلی وقالینجه قورله: برنجی رتبه‌دن نشانلر آرقوری کچیریلن بیوك قوردون اوجنه طاقیلیر. ٤. برصره تشکیل ایدن تخته ویا طاش چیقندیسی، چیقندیلی اویمه صره‌سی. ٥. بر محلك قرانتنه‌جه ویا کومروك وسائره‌جه محافظه‌سیچون تعیین اولنان وقولجیلرله محافظه اولنان خط: ازمیرده خسته‌لق ظهورنده ملحقانه سرایت ایتمه‌مك ایچون شهرك اطرافنه قوردون چکمشلردی: قوردون ایجابنه کوره توسیع ویا تضییق اولنور. ٦. بو خطك محافظه‌سیچون وضع اولنان قره‌قول سلسله‌سی. ٧. مج. مستعمل خلاطدن آیریلان قوللرك بهری.

قوردیرمق { فت. ١. پارچه‌لردن مرکب برشیئك پارچه‌لرینی بر یره کتیرته‌رك ویرلی یرینه قودیره‌رق آیاقده طوردیرمق، هیئت مجموعه‌سنی تشکیل ایتدیرمك، رکز، تأسیس ایتدیرمك: چادیر، چارداق، کوشك قوردیرمق. ٢. زنبرکله ایشلر بر ساعت ویا دیکر ماکینه‌نك زنبرکنی صیقشدیرتوب ایشلیه‌جك حاله کتیرتمك: ساعتی، موسیقه‌یی قوردیرمق.

قورزه { ـ. [یتا.] مج. دکیزده بری برینه طاقلمش ایکی زنجیرك طولاشیغی. [چوق زنجیرلر اولورسه اسپارماچه دینیر.]

قورساق { ـ. [قالین حرکه‌لی «س»ی «ص» یازمغی قاعده اتخاذ ایدن اسلاف بونی نیچون «قورصاق» یازمدقلرینه شاشیلیر] ١. قوشلرك برنجی معده‌سی، قاتی، طاشلق: قوش قورساغنده طاشلری‌ده هضم ایدر. ٢. حیوانات مجتره‌نك برنجی کرشی، اوتلق. ٣. علی الاطلاق معده: قورساغنه حبه کیرمه‌مش، قورساغی بوش = آج. ٤. صوچوق طولدیرمق ودودوك یاپمق کبی ایشلرده قوللانیلیر اینجه باغرصاق قوریسی: دودوکك قورساغی پاتلادی. ٥. قورساق کبی اینجه دری: قورساق دف. || مج. قورساغم پاتلادی = چوق باغردم، سویلدم.

قورساقلی { ص. کرداننده اوری اولان، اورلی، غوشه‌لی، جدره صاحبی.

قورسه { ـ. [فر. Corset] قادینلرك کوکسلرینی دوزکون طوتمق ایچون البسه‌نك آلتنده کییدکلری بالینه‌لی سرت ودیك یلك.

قورشاق { قورشانمق. با: قوشاق، قوشانمق.

قورشون { ـ. ١. آغرلغیله معروف یومشاق معدن، اسرب، رصاص اسود. ٢. تفنك وطبانجه ایله آتیلان مرمی‌که قورشوندن دوکیلور. = ص. قورشون معدنندن معمول: قورشون بوری: قورشون تخته: قورشون تمغا. || قورشون آتمق = ١. سلاح بوشاتمق: اورادن کچرکن خیدودلر بزه قورشون آندیلر. ٢. مخاصمه‌ده بولنمق، دشمنلك ایتمك: بربرلرینه قورشون آتیورلر. ٣. نشانه اورمق: قورشون آتمغه چیقمشلر. ٤. مج. حرصله طلب ایتمك. || قورشون تاوه‌سی = قورشون اریده‌جك کوچك دمیر تاوه. || قورشون چیقاره‌جق، سوکه‌جك = تفنك وطبانجه‌دن قورشونی چیقاره‌جق بورغو،

خروس آیاغی. || قورشون دوکمك = قورشون اریدوب خسته‌نك اوستنده صو ایله طولو بر کاسه‌یه دوکه‌رك کویا نظرك تأثیرینی بوزمق. || قورشونه دیزمك = عسکری اعدام جزاسنی اجرا ایتمك، بر طاقم عسکره قورشون آتدیره‌رق محکومی اولدیرمك. || قورشون سرکه‌سی = اصطلاح کیمیاده حمض رصاص دینان برماده. || شیطانك قولاغنه قورشون = شایان غبطه بر حال ذکرنده « منافق قولاغنه کیتمسین » مقامنده مستعمل تعبیردر. || قورشون طوزی = بر ملح کیمیوی. || قورشون قلم = طیشاریسی تخته و ایچریسی غرافیت دینان معدن کومورینه مشابه بر ماده‌نك ترکیبندن عبارت قوری قلم که کاغده سوریلنجه سیاه چیزکی براقه‌رق یازار. || بویالی قورشون قلم = بو قلمك سیاهدن باشقه رنکارده یازانی. || قورشون کبی = پك آغر. || قورشون مرهمی = بر نوع جیوه‌لی مرهم.

قورشونجی { ـ ص. ١. قورشون دوکن وصاتان آدم. ٢. خسته‌لره قورشون دوکمك عملیات سحربازانه‌سنی اجرا ایدن قادین : قورشونجی قاری.

قورشونلامق { فت. ١. قورشونله قاپلامق، قورشونله اورتمك. ٢. قورشونله تمغالامق : کومروکده بعض امتعه‌یی قورشونلارلر.

قورشونلانمق { فج. ١. قورشونله قاپلانمق، اورتلمك. ٢. قورشونله تمغالانمق.

قورشونلی { ص. قورشونله اورتلمش : قورشونلی جامع، حمام.

قورشونی { ص. قورشون رنکنده، آچیق کول رنکنده، سنجابی.

قورصاق { ـ. با : قورساق.

قورصان { ـ. [یتا. Corsare] ١. دکیز خیدودی، دکیزلرده خیدودلق ایدوب تجار سفائننه مسلط اولان مسلح کمیجی. ٢. دکیز خیدودی کمیسی، دکیز خیدودلرینك بیندکلری کمی. ٣. حرب زماننده دشمن کمیلرینی چاپول ایتمکه دولت مخاصمه طرفندن مأذون اولمق اوزره چیقاریلان کمی. || قورصان یلکنی = لاتین یلکن.

قورصانلق { ـ. دکیز خیدودلغی : قورصانلق ایدیور.

قورغاز { ص. پك ضعیف وقوری.

قورغان { ـ. [« قورمق » دن] اصل ترکجه‌ده حصار دیمکدر.

قورغو { ـ. قوروندی، وهم، شبهه. مر.

قورق { ـ. با : غورق.

قورقاق { ص. ١. چوق قورقان، خائف، ترسان، محترز. ٢. جسور اولمیان، جسارتسز، اودلك، جبان.

قورقاقلق { ـ. ١. قورقان آدمك حالی، خوف، احتراز. ٢. جسارتسزلك، جبانت.

قورقتمق { فت. با : قورقوتمق.

قورقلمق { فج. قورقو واقع وحاصل اولمق : بو هوا ایله بر فرطونه‌دن قورقلور: بوراده امنیت برکمال اولدیغندن هیچ قورقلماز.

قورقمق { فل. ١. قورقویه تابع و دوچار اولمق، خوف ایتمك : کیجه‌وقتی یالکز طیشاری چیقمغه قورقار ؛ چوق قورقان آدم محاربه‌یه کیتمه‌ملی. ٢. چکنمك، احتراز و اجتناب ایتمك، صاقنمق : اللهدن قورقملی : بن یتیمك مالنه ال سورمکدن قورقارم ؛ قورقدیغمه اوغرادم. ٣. اورکمك، دهشت طویمق، توحش ایتمك : اورومجکدن قورقار آدملر واردر. ٤. جسارت ایده‌مه‌مك، تابع و مطیع اولمق : باباسندن، معلمندن چوق قورقیور. ٥. وهم و اندیشه ایتمك، خوشلانلیه‌جق بر ظنده بولنمق : قورقارم سزکیدرسه‌کز کری دونمیه‌جکسکز : قورقارم شو آیینه یولده قیریله‌جقدر؛ قورقما بن سنی براقمام. || قورقدیغنه اوغرامق = قورقدیغی مهلکه‌یه دوشمك. || باشندن قورقمق = مسؤلیتدن قورقمق.

قورقمه { ـ. قورقمق ایشی، خوف، اندیشه، وهم.

قورقو { ـ. ١. بر تهلکه و مخاطره‌نك احتمال ونقربندن

حاصل اولان تأثر، خوف، مخافه، بیم: فرطونه قورقوسندن واپو. ره بیتمیور؛ کویك صالماسه بیله انسان قورقوسندن پناشه ماز؛ جان قورقوسی، باش قورقوسی، اولوم قورقوسی. ۲. مخاطره‌لی وخوشه گیتمز احتمال: یاکلیش سویلك قورقوسیله سکوتی اختیار ایدر؛ فنا رؤیالرکورمك قورقوسیله اویومق الاستمدم. ۳. قورقاقلق، جبانت: سنده بو قورقو وار ایکن عسکرلك ایده‌مزسك. ٤. اورکه، دهشت: چوجغه قورقو ویرمشلر؛ قورقو ایلیکنه قدر گچمش.

قورقوت {س. با: قورقود.

قورقوتمق {یا قورقتمق. فع. ۱. قورقمه‌سنی موجب اولمق، قورقو ویرمك، اخافه ایتمك: چوجقلری اوتماجی ایله قورقوتمق کوچك یاشلرندن جبا. نته آلیشدیرمقدر. ۲. اوگدن بر جزا وعذاب کوسترمه‌رك خوفه دوشورمك، تخویف، تهدید ایتمك: چوجقلر باغی خراب ایتمه. مك ایچون باغچوان گندیلرینی قورقوتمایدر؛ سوء استعمالانه آلیشمش اولانلری شدیداً قورقوتملی. ۳. اورکودوب قاچیرمق: شو طاوقلری قورقوت.

قورقود {س. (اصل قورقوت اولوب «ت» سی تحریك اولندقده «د» اولور) ۱. تلوه و بولاماج کبی قوبو شیء، چوکندی. ۲. اون و یاغله یاپیلان طاتلی حلوی کبی بریتك که باشلیجه دیشسز اختیارلره اوفاق چوقنج بر شکل و هیئت.

قورلاغان {س. طولامه نوعی، ات یاران، طوموز بورنی.

قورلاق {س. قورقیلور آلت، سلاح، طوزاق.

قورلتای {س. (« قورلق »دن) مجلس شورا، انجمن، دیوان. مر.

قورلدامق {فل. با: غورلدامق.

قورلق {س. ۱. ایچه طوتیشوب یارلاق کومور حالته گلمش پارچه‌لردن عبارت آتش، قوردن عبارت یارلاق آتش. ۲. قور قومغه مخصوص قاب، منقال.

قورلمق {فع. فل. ۱. رکز وتأسیس اولنمق: چادیر، چارطاق، بناقورلدی. ۲. انعقاد و اجتماع ایتمك، طوپلانمق: مجلس، دیوان، محکمه، درکون قورلدی. ۳. (ساعت ویا دیگر بر ماکینه) ایشلیه‌جك صورتده زنبرکی دیوشیرلمك: بوساعت قورلدی‌می؟ قاچ ساعتده بر قوریلیر؟ ٤. عظمتلی و متکبرانه بر طرزله صدره گچوب اوتورمق: یوقاری یه گچوب قورلمق نه‌قدر عایبدر. ٥. تکبر و تفخر کوسترمك، اوگنمك: ایکی حرف اوگرندم دیه قورلاملی؛ قوریلوب عظمت صاتمق انسانه یاقیشماز.

قورلمه {س. و:

قورلیش {س. ۱. قورلمق فعلی و مارزی. ۲. خودبینانه جقلره یدیریلیر: قورقوددن یاپان یوغورته اوفلر. = ص. قور. قوری موجب، قورقونچ، مخوف، یاوز. مر. [بومعنا ایله ترکارده علم اولور.]

قورقوسز {ص. ۱. قورقوسی اولمیان، قورقماز، پرواسز: قورقوسز آدم. ۲. قورقلیه‌جق، خوف و اندیشه یه باعث اولمیان، مخاطره‌سز، تهلکه‌سز: قورقوسز یول؛ قورقوسز علاج.

قورقوسزلق {س. ۱. خوف، فقدانی، امنیت، سلامت. ۲. مخاطره و تهلکه فقدانی، تهلکه‌سزلك، صاغلاملق.

قورقوق {س. ۱. قورقونمغه مخصوص شیء؛ بوستان قورقوقی: قوشلری قورقودوب قاچیرمق ایچون بوستانلرده اودون و بزلردن آدم صورتنده یاپیلان شیء. ۲. دونمك تهلکه‌سی اولان یرلرده دیوار و پارمقلق و ساثره‌دن چکیلن کنار: کوپری، مناره، نردبان قورقوقی. || مج. بوستان قورقوقی = یالکز کوستریشی اولوب الدن بر شیء گلمین آدم.

قورقولی {ص. ۱. قورقویی موجب، قورقو و یرن، قورقودان، مخوف: قورقولی رؤیا؛ قورقولی حکایه‌لر. ۲. محاطره‌لی، تهلکه‌لی، خطرناك: قورقولی یول.

قورقونچ {ص. قورقو و یرن، قورقودان، مخوف، مدهش، مهیب: قورقونچ آدم؛ قورقونچ بر بوجك؛ پك قور.

طارز و طور، متکبرانه وضعیت، عظمت.

قورمق { فت. ١. پارچه‌لردن مرکب بر شیئك پارچه‌لرینی بر یره کتیروب رکز وتأسیس ایتمك، چاتمق: چادیر، چارطاق، کوشك قورمق. ٢. یرلشدیرمك، اقامه ایتمك، ترتیب ایلك، حاضرلامق: اردو قورمق؛ سفره قورمق؛ قزغانلری قورمشلر؛ طوزاق قورمشلر. ٣. عقد وتشکیل ایتمك، طوپلامق: مجلس، مشورت، دیوان قورمق. ٤. ساعت وسائر زنبرکلی ماکینه‌نك زنبرکنی طوپلامق، کرمك: بوساعتی قوردیکزمی؟ ٥. اولمغه قومق، لوازمنی حاضرلایوب اولمق اوزره اوتورتمق: ترشی، رچل قورمق. ٦. ذهنه قومق، لاینقطع دوشونمك، کندینجه قرار ویرمك، تخیل ایلك: کندیسی رئیس اولمغی قورمش؛ آرتق اوسیاحتی قورمش واز کچمه‌سی ممکن دکلدر. || باغداش قورمق = دیزلری قیروب بالدیرلری خاجواری قویه‌رق اوتورمق = فل. چوق دوشونمك، دوشونمکه طالمق: کندیسی قوردقجه قوردی.

قورمه { س. قورمق ایشی. با: قورمق.

قورناز { ص. ١. حیله‌کار، مکار، دساس. ٢. آلدانماز، اویانیق، زیرك.

قورنازلق { س. ١. حیله‌کارلق، دساسلق. ٢. آلدانمازلق، اویانیقلق.

قورندی { س. اصلی اولمدیغی حالده ذهنده قوریلان شیء، خلیا، خیال، وهم: او صرف سزك قورندیکزدر؛ خسته‌لغی قورندیدن عبارتدر.

قورندیلی { ص. ذهننده اساسسز بر شیء قوروب اوکا فکرنجه وجود ویرن، وهم و خیاله تابع.

قورنو { س. [یتا. Corno = بوینوز] ١. آو تفنکنه باروت قومغه مخصوص آغزی زنبرکلی قپاقله قپالی باروتلق. ٢ قالفاتجیلرك بلده طاشیدقلری بوینوزدن معمول یاغدانلق.

قورنه { س. [عر. « قرنه » دن] چشمه و حمام وسائره موصلوغی آلتنده صو دوکیلوب بریکمکه مخصوص طاشدن ویا دیکر شیئدن حوضجق: چشمه، حمام قورنه‌سی؛ قورنه باشنده ییقانمق. || قورنه حقی = حمامده یرکراسی. || دوکونده سرنایه حمامده قورنه‌یه قوشمق = هر ایشه قاریشمق. || قورنه کاتبی = سلحخانه‌ده میری مأموری.

قورنیچ { س. [فر. Corniche] ١. پرده‌نك آصلمه‌سنه مخصوص اوله‌رق پنجره‌نك اوستنه اکرتی طاقیلان اویمه‌لی تخته‌دن آوادانلق: پنجره قورنیچی، پرده قورنیچی. ٢. آصیله‌جق برلوحه و رسم وسائره اطرافنه چویریلان اویمه‌لی تخته‌دن چرچیوه: شو رسمه کوزل بر قورنیچ کچیرملی. ٣. ابنیه‌نك کرك طاشدن اولان دیوار وستون وسائر طرفلرنده وکرك تخته‌دن اولان طاوان وسائره‌سنده سوس ایچون بوینه اوزانان اویمه‌لی چیقندی: صچاغك آلتنده، طاوانك کنارنده، ستونك باشنده ککیشجه بر قورنیچ (قورنیزه) چکلسه فنا اولماز.

قورنیزه س. با: قورنیچ.

قورو { یاخود قوری. ص. ١. یاش ضدی، رطوبتی چکلمش، یابس، خشك: قورو آغاج، قورو اوت، قوروچامور. ٢. یاغمور یاغمیان، صوسز: قورو اووه، قورو اراضی. ٣. آریق، لاغر، اتسز: قوب قورو برآدم. ٤. دوشنمه‌مش، چپلاق، آچیق: قورو تخته، قورو یر. ٥. ساده، قاتیقسز: قورو اتمك. ٦. موسمنك غیرنده یمك اوزره کونشده قورودلمش: قورومیوه، قورو بالیق، قورو اوزوم. ٧. مایع افرازاتی اولمیان: قورو اوکسوروك = بالغمسز. ٨. قار و یاغموری اولمیان: قورو هوا، قورو صوئوق. ٩. قورشونی اولمیان، قورشونسز: قورو صیقی. ١٠. بوش، تهی، اصلسز، نافله، تأثیرسز و سببسز: قورو سوز، قورو لاف، قورو کوسترش، قورو پاتردی. ١١. خرجسز: قورو دیوار. || قورو باشنه = یالکز بیکس. || بج. قورو حوض = کمیلرك تعمیری وقارینه‌لرینك تطهیری ایچون صوقلدقلری حوض که کمی کیردکدن صکره صویی طلومبه ایله آلنوب کمی قیزاقده قالیر. || قوروده قالمق = جذر وقوعیله کمی اوتور-

مق. || قورووده = پرده، پرشی، دوشمکسزین. || بح. قورو دیرك = فرطونه لی هواده یلکنسز اوله‌رق روزکارك سوء قته تابع اوله. || طوزی قورو = ایشی صاغلام، شبهه کوتورور حالی اولمیان. || قورو قوروه = بوش بوشنه، بسبتون نافله. || قورو قهوه = پیشیرلمه‌مش قاورلمش قهوه توزی. || قورو گیسك = اویوز عاتی. || کل قورو روسی = کل قوروسنك رنکی.

قوّرو { با: قوری.

قورو { س. [یابس دیمك اولان لغت ترکیه‌دن می یوقسه یو. χώρις, χώρυξ Κόρις دن می؟] یالکز قوللانلیوب تخته افظنه اضافتله مستعملدر: تخته قورو. سی = تخته کهله‌سی، تخته پیتی دخی دینلن معروف پیس قوقولی ومزعج بوجك؛ بو اوك تخته قورولری جوقدر.

قورو { مه. قاری لفظنه اتباعاً لسان عوامده قوللانیلیر: قاریسی قوروسی.

قورو { س. ۱. میوه وسائره‌نك قورودلمشی: طوت قورو. روسی، آرمود قوروسی، قیماق قوروسی. ۲. پك اوفاق تفك شیء: بچ قوروسی.

قوروت { س. سوت قوروسی. طوروب قویولاشمش سوت.

قوروَت { س. [فر. Corvette] بح. فرقه‌تیندن کوچك حرب سفینه‌ی.

قوروتمَق { فع. قورو حالنه قو. مق، رطوبتی چکمك: کونش بر کونده یرلری قورو. تدی؛ اوزوم قوروتمق: باتاقلق قوروتمق. || قانی قوروتمق = اذیت‌ویرمك، جفا ایتمك. || کوکنی قوروتمق = اساساً امحا، استیصال ایتمك، تخم براقمامق. || یاقوب قوروتمق = قاصوب قاورمق، تخریب ایتمك.

قوروتمه { س. قوروتمق ایشی. با: قوروتق.

قوّروجی { س. با: قوریجی.

قوروددان { س. حیوانلرده مهلك بر علت که بورنلرنده کمیك حاصل ایدر. || قان قورودان = یروح الصنم دینلن نبات.

قوروداق { فع. ۱. قورو حالنه کلمك حاصل ایدر:

قورومدی. ۲. نبات کوکدن نم چکمیه رك حیات نباتیسی زائل اولمغله رطوبتی قالمیوب یابس اولق: بو چنار قورودی؛ بوسنه قوراقلدن چوق آغاجلر قورودی؛ آغاجك کوکنه قورت کیرمجه قورور. ۳. آ. ریقلانمق، ضعیف ولاغر اولمق: ابی بسلنمه مکدن بیچاره قورو مش. ٤. اعضای بدندن بری فلجه اوغرایوب حرکتدن قالمق: الی، آیاغی قورودی. بومعنا ایله بد دعا وانکسار مقامنده دخی قوللانیلیر: الك، آیاغك، دیلك قوروسون! || قان قورومق = معذب اولمق. || کوك قورو - مق = نسل ونسبی قالمامق، اسا - ساً وکلیاً محو وزائل اولمق. || مرکبی قورومدی = دها پك یاقینمدر: آلدیغمز امرك دها مرکبی قورومدی.

قورومه‌لی { ص. کبرلی، عظمتلی، طور وحالی آغر.

قورومه { س. قورومق ایشی. با: قورومق.

قوری { س. باقیلوب حفظ اولنمش اورمان: کوپك قوریسی: قوریدن کراسته کسمك.

قوریجق { فد. ۱. بر بکجی و قوریجی یه حفظ و صیانت ایتدیرمك، بکتمك. کو - زتمك: مرعایی، اورمانی قوریجق اقتضا ایدر. ۲. جیت ویاخود قله احاطه وتفریق ایتمك: طاغك بکا عائد اولان پارچه‌سنی قوریجه جم.

قوریجی { س. بکجی، محافظ، غاردیان، اورمان و سائره بکجیسی: کوی قو - ریجیلری.

قوریجیلق { س. قوریجی صفت و وظیفه‌سی.

قوریلاق { س. ص. قوری حالنده یر، آغاجلری حاوی محل، کوچك قوری: اورادہ بر قوریلق وار ایدی؛ اوراسی قو - ریلق بر یر ایدی.

قوریمق { فد. ۱. بکلهمك، صا - قلامق، حفظ وصیانت وحراست ایتمك: کوپك مرعاسنی و اورمانی قوریمق اقتضا ایدر. ۲. کفایت، وفا ایتمك، اداره، تقابل ایلمك: بو ایش مصرفی قوریماز.

قوریمق { قوریمق. با: قورو - مق، قوروتمق.

قوز { س. ۱. جوز: قوزحلواسی. { جوز عربی اولدیغندن اصل ترکجه‌سی قوزدر. } ۲. کاغد وسائره اوپونلرنده آلیجی کاغد وسائره. { جوز اوپونندن مأخوذدر. } || مج. قوز پایلا - شمق، قوزی پای ایتمك = ۱. اوزلاشمق: بز قوزمزی پای ایدرز. ۲. قونله برحق الده ایتمك: طورده بن اونکله قوزی پای ایدرم. || قوز قابوغنه کیر - مك = دایك دلیك قاچوب صا - قلامق. || قوز قیرمق = خطا ایتمك: قیردیغی قوز بیکی چکدی = چوق خطالر ایتدی. || قوز آطه‌سی = جزایر بحر سفیددن قاشوت جزیره‌سی. = ص. طوپارلاق.

قوزاق { س. ۱. چام فستقی و قابن آغاجی کبی اثمارك تخملرینی حاوی طوب. ۲. علی - الاطلاق یووارلاق شیء، طوپ: صو قوزاغی = صو قبارجغی.

قوزالاق { س. ۱. سروی آغاجنك میوه‌سی حکمنده او - لان طوبجق. ۲. اقتضای طبیعیسندن کوچك وجلیز قالمش شیء: قوزالاق قارپوز، چو - جق. || صو قوزالاغی = حباب. || مهر قوزالاغی = بال مومی اوزرینه باصلمش مهر بوزلامق ایچون اوزرینه پاپشدیریلان فیل دیشندن قپاقجق.

قوزغون { س. { اویغورجه ده « قوز » و « قوزاق » کوله‌کلك وقراکلق دیمکدر } یك ایری قره قارغه. || قوزغون آیاغی = خلال اوتی. || قوزغون اتمکی = اکراتی اوتی، اوفتری. || قوزغون دکیزی = بحر خزر. || قوزغون قلیچی = مداوات ایچون مستعمل بر نوع اوت.

قوزغونجق { س. جبخانه قپو - سنده کی دمیر پار - مقلقلی پنجره.

قوزغونی { ص. پك سیاه، قپو سیاه: قوزغونی بر زنجی کوله.

قوزموغرافیا { س. { یو. Κοσμο - γραφία = عالمك تحریر وتو - صیفی } اجرام سماویه نك احوا - لندن وصورت دور وحر - کتلرندن وکرهٔ ارضك سماده کی موقعیله دور و حرکتندن بحث ایدن علم، علم هیئت. { « علم نجوم » دن فرق واردر. }

قوزو { س. با: قوزی.

قوزه { س. ١. يووارلاق شئ. اوفاق طوپ ويا قاپسول شكلنده شئ: ايپك قوزه‌سى، پنبوق قوزه‌سى. ٢. بال مومى اوزرينه باصلمش مهر يوزلامق ايچون اوزرينه وضع اولنان فيل ديشندن قپاقجق كه مهر قوزالاغى ده دينلير.

قوزى { يا قوزو. ١. قويون ياوريسى: اركك، ديشى قوزى؛ قوزى اتى. ٢. برميوه‌يه بيتشيك كوچكى، پيچى: پورتقال قوزيسى. ٣. مج. پك حليم و يومشاق شخص. بومعنا ايله تحبيب تعبيرى دخى اولوب «قوزيم!» دينلير. || قوزى پالامودى = پالامودك برجنسى. || قوزى چيبانى = ضررسز برنوع چيبان. || قوزى دريسى = كورك وقالپاق وسائره ياپيلان كوچك قوزى پوستى كه قيصه وقيويرجق تويلى اولور. || قوزى ديشى = چوجقلرده ايلك چيقان ويدى ياشلرنده دكيشن ديش. || قوزى قولاغى = ياپراغى سبزه كبى قوللانيلان بر جنس نبات. || قوزى كستانه‌سى = كوچك دانه‌لى وچيك بنير بر جنس كستانه. || قوزى كوبكى = صارى برجنس منطار. || قوزى باشى، جكرى، صارمه‌سى، طولمه‌سى = قوزيدن ياپيلان يمك انواعى.

قوزيجق { س. كوچك قويون ياوريسى. تحبيب تعبيرى ده اولوب «قوزيجغم» دينير.

قوزيلامق { فل. ١. قويون ياوريلامق. ٢. ميوه ياننده كندى جنسندن بر كوچك دانه پيدا ايتمك. ٣. جدول چيزيكنك ياننده بر اينجه چيزيك ويا كولكه پيدا اولمق.

قوزيلى { ص. ١. ياننده ياوريسى اولان (قويون). ٢. بيتشيكنده كندى جنسندن بركوچك دانه‌سى اولان (ميوه). ٣. بركوچك قپوسى اولان (قپو قنادى). ٤. ياننده بر اينجه چيزكيسى ويا كولكه‌سى اولان (جدول خطى).

قوس { د. «قو» ايله باشلار بعض تر. صفتلرك باشنه كيروب مبالغه وتأكيد بيان ايدر: قوس قوجه او؛ قوس قوجه‌مان بر آدم.

قَوس { سذ. عر. ١. ياى، كمان. ٢. ر. [هندسه‌ده] محيط دائره‌نك برقسمى. ٣. ه. منطقة البروجده بروج اثنا عشردن بر برج كه شمس تشرين ثانيده بو برجه داخل اولور: برج قوس. || قوس قزح = الكم صاغمه.

قوستوم { س. [فر. Costume] ١. كسوت، قيافت، زى. ٢. بر چشيت قماشدن تكميل اثواب طاقمى، بر اورنك جاكتله پانتالون ويلك.

قوستوملك { ص. بر چشيت تكميل اثواب طاقمى يعنى بر اورنك جاكت پانتالون ويلك ياپمغه مخصوص ويا بوكا ياقيشير (قماش): قوستوملك قازمير.

قوسقوس { س. پلاولق و چوربه‌لق اوفاق يووارلاق دانه‌لر صورتنده خمور: قوسقوس پلاوى؛ قوسقوس چوربه‌سى.

قوسقوغوق { س. ١. غوغوق قوشنك برجنسى. ٢. يبانى كوكرجينك اركككى.

قوسقون { س. آتك اكرينه مربوط اولوب قويروغنك آلتندن كچيريلن قايش. || قوسقونى دوشوك = ١. قوسقون يرى صاغريدن آشاغى آت كه مقبول دكلدر. ٢. مج. حال ادبارده اولان آدم. || قوسقونه قوت = قاچمق.

قوسقونسز { ص. ١. قوسقونى اولميان (آت). ٢. مج. پريشان.

قَوسى { ص. عر. ث: قوسيه. ياى شكل وصورتنده اولان؛ قوسى الشكل.

قوش { س. ١. يلكلى وقنادلى اوله‌رق ايكى آياق اوزره يورور وهواده اوچار حيوان صنفى، طير، مرغ: ييرتيجى، آوجى قوش؛ آو قوشى. ٢. بالخاصه ديكر قوشلرى وسائر بعض حيواناتى آولامغه آليشديريلان چاقر وآتمجه كبى قوش: قوش بكى. || آرى قوشى، جنت قوشى، حق قوشى وسائره. تركيبلرينك برنجى جزئنه با. || قوش اتمكى = خطمى انواعندن نبات. || قوش اوزومى = غايت كوچك سياه اوزوم. || قوش باشى = بيوجك پارچه‌لر صورتنده: قوش باشى كباب، قار. || قوش بورنى = ١. غاغا، منقار. ٢. بر جنس نبات. || قوش پالازى = ١. قوش ياوريسى. ٢. بوغازك مهلك بر نوع شيشى كه اخيراً

درمانی بولنمشدر. || قوش بنجه‌سی = قیناق. || قوش دیلی = ۱. متفق علیه و آکلاشلماز لسان. ۲. دیش بوداق نوعی (آغاج). || مج. قوش سودی = بولنماز شیء، نایاب. ||قوش علتی = آتلرك اوك طرفلرینه عارض اولان بر خسته‌لق. || قوش قنادی = ۱. قوش قناتندن سوپورکه و یا یلپازه. ۲. بر نوع بوغاز خسته لغی. || قوش قومسازی = صوبی امیلیر معروف برسبزه. || قوش کرازی = کوچك دانه‌لی برجنس کراز. || قوش لوقومی = چوجقلر ایچون صوقاقلرده صاتیلان طاتلی ویومورطه‌لی برنوع یوفقه. || قوش یمی = کنویر تخمنك بر نوعی.

قوش { س. یاشلی آتك صاغر. یسنده نوکی دوکیلوب آجیلان یری.

قوش { س. چفت، چفته. (الیوم یالکز قوشی وقوشمق کبی مشتقاتی مستعملدر.)

قوشاتمق { فت. ۱. قوشاق باغلا. تمق، بلنه کمر بند ایتدیرمك: چوجغی کیندیروب قوشاندی. (اسکی قیافتده قو. شاغك اهمیتی زیاده اولدیغندن اکثریا کیمك و کیمفك ماده‌سیله برابر ذکر اولنمق عادت اولمشدر.) ۲. بله باغلانان بر شیئی باغلا. تمق، تقلید ایتدیرمك: قلیچ قوشاتمق. ۳. اطر افنی آلمق، صارمق، محاصره ایتمك: قلعه‌یی قوشاندی.

قوشاق { س. (اصلی: «قور. شاق») ۱. بلی صبق طوتمق ایچون صاریلان اوزون وطار قماش، شال وسائره، کمر، نطاق، منطقه: قوشاق قوشاتمق: یوك قوشاق، شال قوشاق. ۲. مج. کارکیر ویاقورو دیوارك هر بر ایکی آرشین ارتفاعنده دیوا. ری باغلایوب صاغلاملاشدیرمق ایچون چکیلن طوغله ویاکراسته صره‌سی وبوکا مماثل منطقه. ۳. مج. یلکنه قوت وبرمك ایچون دردمجی قات جادانك آلتنه بر یاقه‌دن دیکر یاقه‌یه قدر دیکیلن بز پارچه‌سی. || اورته قوشاق = وقتیله کبرانك غیررسمی قیافتی. || قوشاق جوزمك = دفع حاجت ایتمك. شو.

قوشاقجی { س. قوشاق یاپان ویا صاتان آدم.

قوشاقلامق { فت. قوشاقله قو. شانیر کبی باغلا. مق، صاغلاملاشدیرمق: بنایی دمیر لامه‌لرله قوناقلاملی.

قوشاقلامه { س. ص. قوشاق صورت ووضعیتنده اولوب باغلامق و تقویه ایتمك ایچون چکیلن شیء: دیوارك ایچنه قوشاقلامه دمیر لامه‌لر قودیرملی.

قوشالدی { س. ایکی حیوانك بر. بریسنه قوشلمسی ویا ایکی دومنك بر ایپله باغلانمسی.

قوشاندی { س. قوشانه جق شیء: کیبندی قو. شاندی = تکمیل البسه، انواب تفرعاتی.

قوشانمق { فط. قوشاق باغلا. مق، بانه قوشاق، کمر، قلیچ وسائره صارمق، تقلد ایتمك: قوشاق قوشانمق، قلیچ قوشانمق. || مج. قوشاق قوشا. تمق = بر ایشه نامزد اولمق. || کیبنوب قوشانمق = حاضر. لانمق. || ایپدن قوشاق قو. شانمق = فوق العاده فقر وضرو. رته دوچار اولمق.

قوشباز { س. ص (تر. قوش ایله فا. باختن = (او. ینامق) دن مرکب غلط تعبیر) اوفاق قوشلر یتیشدیروب تربیه ایدن آدم.

قوشبازلق { س. اوفاق قوشلر یتیشدیروب تربیه ایدن آدمك صنعت ومشغولیتی: قوشبازلقله مشغول اولیور.

قوشچی { س. وقتیله کبرا دائره. لرنده طوغان وآتمجه کبی آوجی قوشلری اداره‌یه مأ. مور آغا، طوغانجی: قوشچی باشی.

قوشخانه { س. ۱. وقتیله بیوك قوناقلرده آوجی قو. شلره مخصوص محل. ۲. باشلیجه قوش اتلرینی پیشیرمکه مخصوص پایوان کوچك تنجره، حلوا خانه. نك کوچکی.

قوشدیرمق { فت. ۱. تحمیله ایله یورتمك، ایودیر. مك: حیوانی قوشدیروب تر ایچنده براقمش. ۲. سرعتله کوندرمك، سریعاً ایصال ایتمك، اطاره ایتمك: کندیسنه خبر قوشدیردم.

قوشدیرمق { فت. ۱. ضم واضا. فه ایتدیرمك، یاقیتدیرتمق، اسناد ایتدیرمك: دین اسلام خالقه اصلا شریك و معین قوشدیرماز. ۲. براکمده کوندرتمك، ترفیق ایتدیرمك:

یوللر امین ایسه‌ده کندیسنه بر ایکی ژاندارمه سواریسی قوشدیرملی. ۳. آرابه ویا صپان وسائره‌یه حیوان باغلاتمق: لاندویه درت آت قوشدیرمش؛ یکی اصول صپانه اوکوز یرینه بر چفت آت قوشدیرمق دها ایدر. ٤. آرابه‌یی حاضرلادوب حیوانلرینی باغلاتمق: قوپه‌یی می یوقسه فایطونی‌می قوشدیره‌جقسکز؟ ٥. تنظیم و ترتیب ایتدیرمك: دوزدیروب قوشدیرمق.

قوششمق { فش. هپ برلکده و بردن قوشمق، اوششمك، تکاپو ایتمك.

قوشقو { س. قوش کبی قورقوب اورکمه، ارتعاش، توحش.

قوشقولانمق { فل. قوش کبی قورقوب اورکمك، ارتعاش وتوحش ایتمك.

قوشلاق { س. آولانه‌جق قوشلری چوق محل، قوش یری، صیدکاه.

قوشلق { س. قوشلره یم ویریلن وقت، صباح ایله اوکله آره سنده‌کی وقت، ضحی؛ قوشلق یمکی = اوکله‌دن اولجه ینن طعام، غدا.

قوشلق { س. ۱. بیوك قوش قفسی، قوشخانه. ۲. پلاولق تنجره.

قوشلمق { فج. ۱. عجله ایله یورینمك، ایولمك، شتاب ایدلمك: اوقدر قوشلماز: اویله‌می قوشلیر؟

قوشلمق { فج. ۱. ضم واضافه اولنمق، یاقیشدیرلمق، اسناد ایدلمك: خالقه شریك قوشلماز. ۲. برلکده کوندرلمك، رفاقتنده بولندیرلمق: کندیسنه بر قاچ سواری قوشلدی. ۳. حیوان آرابه وصپان وسائره‌یه طاقلمق، باغلانمق: بو آت تك قوشلماز: هم چفت هم تك قوشیله‌جق برحیوان ایستیور.

قوشمار { س. بر نوع قوش طوزاغی.

قوشمق { فل. عجله ایله یوریمك، ایومك، سرعت وشتابله کیتمك: قوشارسه‌کز یتیشه بیلیرسکز؛ قوشه‌رق کلدم؛ قوشه قوشه نفسم کسلدی. || آردندن قوشمق = تعقیب ایتمك، آرقه‌سنه دوشمك.

قوشمق { فت. ۱. ضم واضافه ایتمك، یاقیشدیرمق، اسناد ایتمك: خالقه شریك قوشمق کفر و جهالتك اك بیوکیدر. ۲. برابر کوندرمك، معیتنه ویرمك، ترفیق ایتمك: پوسته‌یه بر قاچ سواری قوشمق. ۳. حیوانی آرابه وصپان وسائره‌یه طاقمق، باغلامق: لاندویه درت آت قوشملی: یاغز آتلری قوپه‌یه قوشه‌جغز: آوروپاده صپانه ایکی اوکوز یرینه بر بیکیر قوشارلر. ٤. آرابه‌یی حاضرلامق، ترتیب وتهیئه ایتمك: عجبا آرابه‌جی خانغی آرابه‌یی قوشدی؟ ٥. ترتیب وتنظیم ایتمك: دوزوب قوشمق.

قوشمه { س. ۱. قوشمق ایشی. با: قوشمق. ۲. رقص هواسی، قوشوق. ۳. بح. بر خلاط ویا آغاجی تقویه ویا ایجابنده تبدیل ایچون یدك بولندیریلان خلاط ویا آغاج.

قوشندی { س. [« قوشمق » دن] ۱. بر آدمك آرقه‌سی صره کیدنلر، توابع، عونه، طرفکیران، غیرتکشان. ۲. خباثت آرقداشلری، یارداقلر، دیرندی.

قوشو { س. ۱. سرعتله یورویش، قوشش، ایومه، شتاب، هروله: بر قوشو قوپارمق. ۲. یاریش: قوشو آتی = یاریش آتی؛ قوشو اوکدولی = یاریش مکافاتی: قوشو یولی = یاریش محلی. ۳. بر نوع رقص هواسی.

قوشوق { س. بر نوع رقص هواسی. [قوشو کبی.]

قوشوم { س. ۱. حیوانك آرابه‌یه طاقلمه‌سی، آرابه و اوکا بکزر تکرلکلی شیء چکمه‌سی: قوشوم آتی = آرابه آتی. ۲. آرابه و اوکا بکزر شیئلره طاقیلان حیوانك طاقیمی، راختی: آرابه ایله آتی اوجوز آلدیسه‌ده قوشومی بهالی کلدی؛ کوزل بر قوشوم آلمش.

قوشون { س. قوشلمش، برلکده سوق ایدلمش خلق، عسکر.

قوشه‌لق { س. آزغین حیوانی آلیشدیرمق ایچون قپادقلری محل.

قوشی { س. ۱. سوری، طاقم، صره، صنف: آشاغی قوشی آدملر = اسافل. ۲. با: قوجی.

قوشیش { س. قوشمق فعل و طرزی.

قوص { ص. قیارمش، قبا، قو- جه‌مان : قوص قوجه قبا.
{ مار البیان « قوس » کی مهمله اولمسی‌ده ملحوظدر. }

قوصدیرمق { فع. ق وغشیان ایتدیرمك، یدیکنی چیقارتمق : قوصدیره‌جق بر علاج لازم.

قوصدیریجی { ص. قوصمنی مو- جب. ق وغشیان ایتدیرن، مقیء : قوصدیریجی علاج.

قوصره { سف. عر. ۱. خرما دا- نلدن ویا اینجه‌دللردن سپت‌که زنبیل ایکی طرفی سیوری واورته‌سی شیشکینجه اولوب مستطیل اولور و میوه نقلنه یارار؛ قوصره آرمودی. ۲. تر. انسان وحیوان قبورغه‌سی، اسکلت.

قوصقو صالانمق { فل. شیشمك، قبارمق، تفخر ایتمك.

قوصلمق { فع. ۱. یندکدن صکره آغزدن چیقارلمق، ق وغشیان ایدلمك : قوصلان شیء میدانده براقلماز. ۲. ق وغشیان واقع اولمق : بو یله راست کلن یره قوصلیرمی؟

قوصمق { فل. فع. یدیکنی چیقار- مق، ق، غشیان، استفراغ ایتمك : یدیکی بالیغی قوصدی : بوکدی چوق قوصیور. || قان قوصمق = ۱. قان توکورمك. ۲. مج. چوق صیقندی وآجی یاخود زحمت چکمك.

قوصموق سف. و :

قوصمیق { سف. و :

قوصندی { سف. قوصلان شیء.

قوصوق { ص. قوصلمش، قی ایدن- لمش : قوصوق شیء. = سف. قوصموق، قوصلان شیء : کدی قوصوغی.

قوطاس { سف. با : خوطوز.

قوطان { سف. متعدد دمیرلی بیوك بوللوق.

قوطره { سف. قویونلرك مثلا ار- کککنی دیشیسنی ویاورو- لرینی بالتفریق آیری آیری بولندیرمق ایچون ماندره بولوکی، پارمغلق ویاچیتله آیرلمش کوچك ماندره.

قوطره { سف. با : قوتره.

قوطی { سف. ۱. برشیء وضعنه مخصوص تخته یاتکه ویا مقوا و سائره‌دن محفظه، کوچك چکمجه، درج : مجوهرات، تو- تون، انفیه، حب، قهوه، شکر، کبریت قوطیسی. ۲. کیله‌نك سکزده بری اولان حبوباب و سائره اوچیسی وبوکا مخصوص اینجه تخته‌دن یووارلاق قاب : ایکی قوطی آرپه. ۳. مضبوط ومنتظم وکوچك شیئدن کنایه اولور : قوطی کبی او، اوطه، ٤. مج. ایچی برشیئله مملو وکند- یسی اونك محفظه‌سی ایمش کبی او حاله چوق متصف آدم : جلوه‌قوطیسی = پك جلوه‌کار آدم؛ فساد قوطیسی = پك مفسد آدم. || عقل قوطیسی = برینه عقل اوکردن، بول کوسترن، مشاور. || قپالی قوطی = برچوق معلومات صاحبی اولان. || قوطینك قپاغنی آچمدیرمق = برشی سویلیه‌جکی شیئلری سویلیکه مجبور ایتمك.

قوغالامق { فع. {زبانزدی : قو- والامق} ۱. آرقه- سنه‌دوشمك، آرقه‌سنه کیدوب طوتمه چبالامق، تعقیب ایتمك: خیدودلری حدوده قدر قوغا- لادیلر : زاغار آوی اینه قدر قوغالادی. ۲. بر شیئك آرقه- سنه‌دوشمك، استحصالنه چالیشمق، آرامق : بر مأموریت قوغالا- یور. ۳. بکلهمك، ترصد ایتمك: فرصت قوغالامق : کندیسی بم غیبوبتمی قوغالایور. ٤. برینك صاقلامق ایستدیکی کیزلی بر شیئی خبر ویرمك، غمز ونمامق ایتمك، سعایت ایتمك : احبابنی قوغالامق ابی شیء دکلدر.

قوغان { سف. {زبانزدی : قوقان} ۱. آری یووه‌سی، آر- یلرك ایچنده بال یاپدقلری یووه که کندیلری طرفندن برصورت ماهرانه‌ده یاپیلیر : آری قوغانی. ۲. بکی اصول فشنکارك محفظه- سی حکمنده اولوب باروت وقور شونی حاوی اولان باقر ویاتنکه زبوانه : فشنك قوغانی. || قوغان اوتی = یوکسوك اوتی. || قوغان چیچکی = آری اوشن، اوغل اوتی نوعی. || مج. آری قوغانی = غایت غلبه‌لك یر.

قوغان { ص. {زبانزدی : قوقان} آرقه‌سنه دوشن، تعقیب ایدن. || یل قوغان = ۱. روزکاره کوره‌دونن شیء که روزکارك سمتنی

کوسترمك ایچون یوکسك یرلره وضع اولنور. ٢. اوجاغك و یا صوبه بوریسنك تپه‌سنه قونوب روزکارك تعقیب ایتدیکی سمته طوغری دونمکله تومکه مانع اولان باشلق. ٣. ساعتك ایکی ایکنه‌سندن دقیقه‌لری کوسترن اوزونی. [دیکرینه عقرب دینیر.]

قوغانوز {س. با: قوانوز.

قوغدیرمق {فع. [زبانزدی: قوودیرمق] طرد ایتدیرمك، سوردیرمك: کندی یسنی هر قیولاندیغی قپودن قوغدیردی؛ اونی هر یردن قوغدیران طبیعتك سرتلکیدر.

قوغلمق {فع. [زبانزدی: قووملق] ١. یرندن چیقاریلوب دفع ایدلمك، سورلمك: قیشك اورته‌سنده باغچوان قوغلیرمی؟ ٢. قبول اولنمیوب رد اولنمق: کلن مسافر قوغلماز. ٣. آرقه. سندن کیدلمك، تعقیب اولنمق: آو ساعتلرجه قوغلدقدن صکره اورلدی.

قوغمق {فع. ١. یرندن چیقاروب دفع ایتمك، سورمك، طرد و تبعید ایتمك: بن سایسی قوغدم؛ پك یاراماز چوجقلری مکتبدن قوغارلر. ٢. قبول ایتمه‌مك، کری چویرمك، رد ایتمك: انسان قپوسنه کلن مسافرلری قوغه‌ماز. ٣. آرقه‌سنه دوشمك، تعقیب ایتمك: آوی قوغمق؛ ایشك آردینی قوغمق. ٤. برینك صاقلامق ایستدیکی بر حالنی خبر ویرمك، نمامالی و غمازلق ایتمك: احبابنی قوغمق نه‌قدر کوتیدر.

قوغمه {س. قوغمق ایشی. با: قوغمق.

قوغو {س. اصل بیسانی اولوب تأنیس دخی اولنان بویی اوزون و غاغاسی سیاه بر نوع قاز: قره قوغو، صاریجه قوغو، طونه قوغوسی، سلطانی قوغو = بو قوشك انواعی.

قوغوش {س. ١. کیریشلری بره دوشمش زمینله برابر اوطه: اوشاقلر قوغوشی. ٢. عمومی بردائره‌یك بیوك صاله‌لرندن بهری: قشله قوغوشلری؛ یتاق قوغوشی؛ یمك قوغوشی. ٣. مکتب درسخانه‌سی، درس او. قونان صاله، صنف: مکتبك قوغوشلرینی قیشین تسخین ایدرلر. || قوغوش آغاجی، بارطین قوغوشی = کیریش نوعی کراسته.

قوغوق {ص. ایچی بوش، او. یوق، قوف، اجوف، مجوف: قوغوق آغاج؛ قوغوق دیش. = س. بر شیئك بوش یری، اویوق، دلیك، این: دیش قوغوغی = جوروك دیشك قوف یری؛ آغاج قوغوغی؛ قورت، صیچان قوغوغی.

قوغه {س. [زبانزی: قووه] ١. قوبودن صو چیقارمغه مخصوص قاب، دلو: دمیر، آغاج، مشین قوغه؛ قویو قوغه‌سی؛ قوغه‌یی ایندیرمك، طولدیرمق. ٢. باغچه صولامغه ویا صو طاشیمغه وسائر شیئلر وضعنه مخصوص تنکه ویا چنقودن مختلف اشکالده قاب: صو قوغه‌سی؛ سوپورندی قوغه‌سی. ٣. فرنك طلومبه‌لرینك پیستونه بیتشیك قپاق. ٤. مج. کلهٔ محقیریه.

قوغه لامق {فع. با: قوغالامق.

قوغه‌لق {س. ساز نوعندن بر جنس حصیر اوتی، توکلی ساز.

قوغیجی {ص. [زبانزدی: قویجی] نمام، غماز، منافق.

قوف {ص. ١. ایچی بوش، قوغوق، اجوف: قوف جوز؛ قوف آغاج. ٢. مج. عقل وعلمی اولمیان، جاهل، احمق، اجوف: پك قوف آدم.

قوفانا {س. لوفرك بیوك جنسی.

قوفلق {س. ١. ایچی بوش اولان شیئك حالی، قوغوقلق: بو جوزك قوفلغی. ٢. مج. جهالت، حماقت: بو قدر قوفلق اولورمی؟

قوفه {س. دجله‌ده مستعمل بووار-لاق بر نوع قایق که خرما دللرندن اورپلوب اوزری زفتله طلا ایدیلیر.

قوق {س. [نکا.] غازخانه‌ده بر درجه‌یه قدر یانوب یاغی چیقدقدن صکره سوکندیریلوب محرّوقاتده قوللانیلان معدن کوموری که پك خفیف ودومانی آز اولوب حرارتی زیاده‌در.

قوقا {س. نارجیل دینلن و هندستان جوزی دیدیکمز بیوك میوه‌یی ویرن آغاج کوکی که تسبیح و سائره اعمالنه یارارسرت و پارلاق بر ماده‌در. = ص. بوکوکدن معمول: قوقا تسبیح.

قوقارجه {س. صکسار نوعندن بد رایحه‌لی بر جنس حیوان.

قوقُتمَق { با : قوقوتمق .

قوقلاتمَق { فت. ١. برینه برشیئك قوقوسنی طویورمق، قوقلامق اوزره ابراز وتقدیم ایتمك : آلدیغم لوانطه‌لری سزه قوقلاته‌یم. ٢. مج. آز مقدارده ویرمك، [جملهٔ منفیه‌ده] قوقوسنی بیله طویورمامق، اصلا ویرمه‌مك : قویونلرینك سودینی بزه قوقلاتمدی : کندیسنه هدیه اوله‌رق اوقدر یمشلر کلدیده کیمسه‌یه قوقلاتمدی.

قوقلاشمَق { فش. ١. بربرینی قوقلامق ، بربرینك قوقوسنی آلمق : ایکی حیوان بر یره کلنجه قوقلاشیرلر. ٢. مج. بیلشمك، بربرینی طانیمق، معارفه پیدا ایتمك. ٣. سوشمك، صاریلوب اوپشمك.

قوقلامَق { فت. [اصلی : قوقولامق] بورنله نفس چکه‌رك برشیئك قوقوسنی آلمق، قوقوسنی طویمغه چالیشمق، بورنه کوتوروب قوقوسنی چکمك ، استشمام ایتمك : کلی قوقلامق .

قوقله { س. [ر. Κούκλα] ١. قیز چوجقلرك اوینادقلری ببك. ٢. صویتاریلرك پارمقلرك اوجنه طاقوب کندیلری آرقه‌سنده صاقلاندقلری پرده‌نك اوستنده اویناتدقلری تحف ببکلر: قوقله اویناتمق . ٣. مج. پك اوفاق تفك آدم. ٤. بربنك النده آلت کبی اوینایان آدم. ٥. غایت سوسلی، شیق. || گیرلی قوقله = پیس قادین.

قوقمش { ص. کوتی قوقو پیدا ایتمش ، متعفن ، فاسخ ، بوزوق : قوقمش‌ات، پینیر ؛ قوقمش قاری.

قوقمَق { فل. [اصلی : قوقومق] ١. قوقو ویرمك، رایحه نشر ایتمك : ایی قوقمق ؛ کوتی قوقمق ؛ بوکل نه‌چوق قوقیور: بوچیچك آغر قوقیور. ٢. تعفن ایتمك ، بوزیلوب کوتی و آغر قوقو پیدا ایتمك ، تفسخ ایتمك : بوات قوقمش ؛ آغزی قوقیور. ٣. اوکدن وقوعی حس اولنمق، تقرب ایتمك ، قریب الوقوع اولمق: غوغا قوقیور ؛ غوغا مسك کبی قوقمق = پك قریب الوقوع کورنمك

قوقو { س. ١. بورونله حس اولنان شیء که ایی یاخود کوتی اولور، رائحه، نکهت، بوی: کوزل قوقو = رایحهٔ طیبه ؛ فنا قوقو = عفونت ؛ قوقو آلمق = استشمام ایتمك ؛ قوقوسی کلمك = قوقمق ؛ قوقوسی چیقمق = بروز وظهور ایتمك، میدانه چیقمق. ٢. اثواب و مندیل و سائره‌یه کوزل رایحه ویرمکه مخصوص صو و روح و سائره ، عطریات : برچوق قوقولر آلمش.

قوقو { قوقوقوشی. با : غوغوق.

قوقوایه { س. [ر. بایقوش دیمکدر] پالامود نوعندن برجنس بالیق.

قوقوتمَق { فت. ١. قوقو ویرمك، ایی ویا کوتی بر قوقو آلدیرمق : علاجلر اوطه‌یی قوقوتمش ؛ چایر چیچکلری هوایی قوقوتیور. ٢. تعفن ایتدیرمك، بوزلمسنی موجب اولمق : بو اتی، بو پینیری قوقوتمشسکز. || مج. اسکله‌یی قوقوتمق = ازعاج ایتمك.

قوقوروز { س. [ر.] ١. قوچانیله برابر مصر بوغدایی. ٢. مج. سیوری وچرکین قیلیقلی شیء.

قوقوروزلانمَق { فل. قوقوروز کبی دیکلمك، دیك کلمك.

قوقوز { ص. زوکورت، پاره‌سز، مفلس. عو.

قوقوزلامَق { فل. زوکورت اولمق ، پاره‌سز قالمق. عو.

قوقوزلق { س. زوکورتلك ، پاره‌سزلق.

قوقوسز { ص. قوقوسی اولمیان، برکونه رایحه نشر ایتمین.

قوقولته { س. [ر.] اکرتی و یا یاغمورلق وعبایه بیتشیك باشلق که یاغمور وروزکار اولدیغی وقت باشه کچیریلیر.

قوقولته‌لی { ص. باشلغی اولان (یاغمورلق، عباوسائره).

قوقولی { ص. ١. ایی و یا کوتی برکونه قوقوسی اولان، قوقان، قوقو ویرن. ٢. کوزل قوقان، معطر، خوشبو : قوقولی کل.

قوقولیه { س. [ر. Κουκούλι] ایپك قوزه‌سی ؛ قوقولیه موسمی = نیسان اوائلی ؛ قوقولیه فرطونه‌سی = بوموسمده واقع فرطونه.

قوقولیه‌جی { س. فالجی چنکانه قاریسی.

قوقوماو { س. [ر. سسندن مأخوذ اسم] بایقوش جنسی.

قوقونه (س.) روم قاریلرینه خاص و مادامه پرینه ویریلن تعظیم عنوانی.

قوقه (س.) وقتیله یکیجری امرا سنك وافلاق پرنسلرینك کیید کاری طوغلمه رسمنده سرغوجلی باش کسوه سی. — یا: قوقا.

قوقشمق (قوقشو. یا: قونشمق و سائره.

قوقور (ص.) ۱. بوز رنکنده، طوپراق رنکنده: قوقور آل = بوز ایله آل آره سنده، قومرال. (قومرال لغتی بوندن غلطدر.) ۲. مج. جسور، شجیع: قوقور آلب (علم).

قول (س.) ۱. اسیر، طوتساق، حربده صاغ طوتیلوب اسکی قاعده اوزره صاتیلان آدم. ۲. خدمت ایچون صاتین آلنمش آدم، کوله، عبد، بنده، چاکر: قوللری چوق بر زنکین. ۳. مخلوق، آفریده: تکری قولی = عبدالله: الله قوللرینه دنیاده نیجه نعمتلر ویرمشدر. ٤. وقتیله باشلیجه اسرادن وکوله لردن تحریر وتشکیل اولنان عسکر افرادینك بهری، نفر: قپو قولی؛ قول کتخدا سی. || قول اوغلی = کوله اولادندن متشکل بر صنف عسکر و یا عسکرلکه متعلق بعض خدماته موظف بر صنف اهالی که الیوم طرابلس غربده مثالی بافیدر. || قوالکز، قوللری = تواضع ومحویت طریقیله متکلمدن کنایه اولور، بنده کز، بنده لری، عبد مملوکلری.

قول (س.) ۱. انسانك اوموزباشندن پارمقلری اوجنه دك اولان عضوی، ذراع، بازو: قوللرینی باغلادی؛ قوللرینی آچدی. ۲. آتك اوك آیاغی: آتك صاغ قولی آغریور. ۳. لباسك قوله کلن، قولی صاران قسمی، یك، کم، آستین: بوسترەنك قوللری طار. ٤. کوملك یکنك اوجی مقامنده اکرتی قوله لی کتن بزی: یاقه قول. (یاقه لق وقوللق دخی دینیر.) ٥. آغاج دالی، غصن، شاخ: چنار آغاجی هرطرفه قول آتمش؛ قول قنات اوزاتمش. ٦. شعبه بولوك، طرف، قسم: طرنه منصبنه یاقین محلده برقاچ قوله آیریلیر؛ آلپ جبالی متعدد قوللره منقسمدر؛ آوجیلر اوچ قوله آیرلدی. ۷. ع. برادرونك منقسم اولدیغی اقسامك بهری، جناح: صاغ قول = میمنه؛ صول قول = میسره؛ ایلری قول = مقدمه؛ کری قول = دمدار. ۸. محافظه و یا تفتیش ایچون آیریلوب کزدیریلن عسکر هیئتی: قول کزمك؛ قوله چیقمق. ۹. بر هیئتك منقسم بولندیغی شعبه وزمره لرك بهری: خلوتی طریقنك خالدی، سنبلی قولی. ۱۰. او. یونجی وسائره طاقمی: ظهوری قولی: فول اویونی. ۱۱. برشیء قیامق ویا بر شیئه طیانمق اوزره قول صورتنده اوزاتان آغاج ودمیر وسائره: قپو قولی. ۱۲. بعض آلات وادواتك صاپی، طوتیله جق ویا چویریله جك جزئی: دیکیش ماکینه سنك قولی. ۱۳. مج. بر خلاطك قاپلینلغنی تشکیل ایدن ایپلرك بهری: اوچ، درت قولدن مرکب خلاط. || قول آتمق = تشعب و تفرع ایتمك. || (آت) قوانی آتمق = اوك کیکی چیقمق. || قوللرینی آچمق = قوجاقلامغه حاضرلانمق، کمال ممنونیتله تلقی وحسن قبول ایتمك. || قوله آلمق = جلب وتلطیف ایتمك. || قول آغاسی = طابورك بر قولنك ضابطی، بیکباشی معاونی؛ صاغ، صول قول آغاسی = مقدما ایکی والیوم بر رتبهٔ عسکریه صاحبی. || قول اردو = بر دولت عسکرینك منقسم اولدیغی قطعات عسکریه نك بهری که اردودن کوچکدر. || قول اورمق = بر آشاغی بریوقاری کزمك. || قول اوزاتمق = تشعب ایتمك. || قولی اوزون = مقتدر، حکمی یکر. || مج. قول باصدیرمق = ایکی خلاطی دیکمکله اکله مك. || قول باغلامق = سربست براقامق، حرکتنه مانع اولمق. || قول بورمق، بوکمك = غالب کلوب قهر ایتمك. || ترازی قولی = ترازینك طوتیلان ویا آصیلان برندن اعتباراً ایکی طرفنك بهری. || قول چیقمق = برقضا وصدمه وقوعیله قول کیکی اوموزدەویا دیرسکدەکی مفصلندن آیرلمق: قولی چیقمش، قولی چیقارمش. || قوله چیقمق = امنیت عامه ایچون عسکر لرله کزمك. || قول چکمك = محرراته «صح» اشاره تنی یازمق. || قول دمیری = ۱. قپو طرقازی. ۲. بر نوع

قوندقجی آلتی. || صاغ قول = میمنه. || صول قول = میسره. || «قول یمین» و «قول یسار» کبی کولنج تعبیرلر استعمالندن اجتناب ایتملی.) || قره قول = ۱. کیمه کزن محافظه عسکری. ۲. شهرك مواقع مناسبه سنده امنیتی محافظه یه مأمور عسکر بولوکلرینك اقامتنه مخصوص بنا. قره قولخانه، مرکز. || قول قنات = جوارح، ال آیاق: قولی قنادی کسیك = حرکته غیر مقتدر. || قول قنات قالمامق = چوق یورولق و یا طیاق یمك. || قول قنات قیرلمق = فتور کتیروب بر شیء یاپامامق. || قول کبی = قول قالینلغنده، بول صو. || قول کزمك = قوله چیقمق. || قول کسمك = قوت واقتدار و حرکته مجال براقامامق || کشف قولی = دشمن عسکرینك احوالی تفتیشه واراضیی معاینه یه مأمور بولوك. || قول نظامی = صف اعتباریله اولمیوب اوکدن کری یه طوغری ممتد عسکر ترتیبی. || هجوم قولی = هجوم ایچون آیرلمش عسکر. || قول یتیشیر = مقتدر. || قول یورمق = بذل مساعی ایتمك.

قَول { سند، عر. ج: اقوال. ۱. سوز، لافردی، سخن، کفتار: اونك قولیله حرکت ایدیور؛ فلانك قولنه کوره: حضرت علینك اقوال مبارکه سی. ۲. فعل مقابلی: فعلی قولنه مطابق؛ اقوالی افعالنه بکزه. میور. ۳. سوز بر ایتمه، سوز لشمه، مقاوله، موافقت: بز او. نکله قول ایتمدك؛ قول وقرار ایتمشلر. || قول خود = کندی سوزی، کیمسه طرفندن تصدیق اولنمیان مدعی سوزی. || قول مجرد = اثبات اولنمیان سوز: او دعوا کندیسنك قول مجرد. نده قالدی.

قَولاً { ح. عر. سوزله، سوز اوله‌رق. مقابلی: فعلاً: کندیسی قولاً بر چوق شیلر وعد ایدیورسه ده فعلاً بر شیء یوقدر.

قولا { وقولا. با: قوله وقوله.

قولاپه { س. آق ساقز دیکنی دخی دینلن بر جنس نبات.

قولاج { س. انسان ایکی قولنی آچدیغی وقت برینك اوجندن دیکرینك اوجنه دك اولان مسافه اولچیسی که ایکی معمار آرشینی اعتبار اولنور، باع: بو قویونك سکز قولاج دریکلکی واردر. || قولاج قو. لاج = بول بول، فراخ فراخ، فرسخ فرسخ.

قولاجلامَق { فع. قولاجله او. لچمك، مساحه ایتمك. (اکثریا عمق حقنده مستعملدر:) بو قویویی قولا. جلادیکزمی؟ = فل. سرعتله یورتمك. (بو معنا ایله استعمالی متروکدر.)

قولاچان { س. چابوك و سرعت نیتیله کزوب طو. لاشمه: او طرفلره قولاچان ایتدیلر، قولاچانه چیقدیلر.

قولاغوز { س. ۱. یول کوسترن، دلیل، رهبر، رهنما: یولی بیلدیکمز ایچون قولاغوز. سز کیده‌میز؛ انسان بیلدیکی شهری کروب سیر ایتمك ایچون قولاغوزه محتاجدر. ۲. کلین وکوکیه وسائر آدملره بعض مراسم واحوالده اصول و عادتلری کوسترروب اوکرتن آدم. ۳. دکیزده سواحلك و لیمان مدخللرینك احوالنی بیلیر آدم که سفائن قپودانلری بویله. لرینه محتاج اولورلر: بحر احمرده قولاغوز سز کزیلمز؛ لیمانه کیرمك ایچون قولاغوز آلمق اقتضا ایدر. ٤. بعض حیوان زمره وقطارلرینك اوکنه دو. شوب اونلری سوق ایدن حیوان: طاقله اوچان قوشلرك قولاغوزی واردر؛ بیلدیرجین قولاغوزی: دوه قطارینك قو. لاغوزی مرکبدر. ٥. بوغدای ومصر باشاغنك اوجی. ٦. مرا. نعوزلك اوفاق بر بورغو ویا مثقبی که قالین بر ویدەنك کچمه. سنه یول آچار. ۷. جراحلرك اولوقلی بر جنس میلی که عملیاته یول آچار.

قولاغوزلامَق { فل. برینك تأهلنه توسط ایتمك، طرفین آره‌سنده واسطه ائتلاف اولمق.

قولاغوزلق { س. ۱. یول کو. سترمه، رهبرلك، دلالت. ۲. بر تأهل ویا دیکر ائتلافك حصولنه توسط، میا. نجیلق: قولاغوزلق ایتمك.

قولاق { س. ۱. انسان وحیوانده ایشیتمکه مخصوص اولان ایکی عضو که باشك ایکی طرفنده بولنور، اذن، کوش : انسان قولاغی ؛ آت قولاغی . ۲. ایشیتمه، سمع، سامعه : قولاغی آغر ؛ قولاق ویرمك . ۳. دیکمه، دقت. ٤. بر شیئه بر اوجدن مربوط پارچه، برشیئك بهاسنی ویا اسم و وزن وسائر احوالنی مبین اولهرق مربوطی بولنان کاغد ویا پرچ ومشین پار. چه‌سی ویا بر مکتوب وتلغرافنامه وسائره‌یه مرسل الیه طرفندن امضا و اعاده اولنمق اوزره مربوط علم وخبر کاغدی : بو وازولك قولاغی دوشمش؛ قیمتی قولاغنده یازیلیدر؛ کوتور . دیککز تذکره‌نك قولاغنی امضا ایتدیردیکزمی ؟ ٥. ایچی قیمه وسائره ایله طولمش یاصی خمور پارچه‌سی : قولاق چوربه‌سی. ٦. پتاغان وبیجاق کبی آلات جارحه قبضه‌سنك باشنده کی چتال چیقندی : سیوری، یاصی قولاقلی بیجاق. || قولاق آصمق = دقتله دیکله‌مك، سویلنیلن سوزی قبول ایتمك : کندیسنه سویلدم، نصیحت ویردم قولاق آصمدی؛ بنم سوزمه قولاق آصمدی. || آغر قولاق = قولای ایشیتمز، صاغرجه. || اشك قولاغی = بر جنس نبات. || آبی قولاغی = بر شقایق . || الی قولاغنده = حاضر، مهیا. || قولاق اوتی = طالم قوروغی. || قولاق اوغلدیسی = اصلی اولمیهرق قولاقده حاصل اولان اوغلدی وسس . || قولاق، کوز قولاق اولمق = متیقظ اولمق، دقتلی طاورانمق. || بالیق قولاغی = بالیغك قولاغنه بکزر عضوی که نفس پرینه صوبی اورادن آلیر. طراق. || قولاق بوکمك = توصیه واخطار ایتمك، عقلنه کتیرمك. || قولاق توزی (طوغریسی : قولاق دوزی) = انسان قولاغنك آشاغی یه صار قان یومشاق یری که کوپه تعلیق اولنان یردر، بناکوش. || جان قولاغیله دیکله‌مك = غایت دقتله دیکله‌مك. || چیقریتمجی قولاغی = برنوع دمیر قلم. || قولاق چینلا. مق، قولاغی چینلاسون. یا : چینلامق. || دکیز قولاغی = بر جنس نبات. || قولاغی دلیك = آکاه، زیرك. || دوه‌یه قولاق = نسبةً جزئی شیء، بیوك بر شیء یانده پك کوچك. || شیطانك قولاغنه قورشون = شیطان ایشیتمسین، نظر دکمسین. (شان یان غبطه برحال ذکر نده سویلنیر تعبیردر.) || طاوشان قولاغی = بر اوت. || قولاق طوتمق = دیکله. مك، دقت ایتمك. || قولاق طو. لدیرمق = اسماع ایتمك، اقناع و الزام ایتمك. || قولاق طولغونلغی = چوق ایشیتمکله استحصال اولنان معلومات. || قولاغه قاچان = چابوق یورور قویروغی چتال بر کوچك قره بوجك. || قو. لاق قبارتمق = رنك ویرمکسزین دقتله دیکله‌مك، کیزلیدن قولاق ویرمك، قولاق مسافری اولمق. || قبا قولاق = برنوع خسته‌لق. || قره قولاق = یوستی کورك یاپیلان وآرسلانك آرتدیغنی یدیکی معصال قبیلندن متواتر اولان بر جنس وشاق، آناطولی وشاغی. || قلم قولاق = بعض آتلرك کسیلش قلم بچیمنده کوچك وکوزل قولاقلری. || قوزی قولاغی = سبزه‌دن معدود میخوشجه بر جنس یاپراق. || قولاق قیقر. داغی = قولاغك باشدن طاشاری اولان چیقنتیسی، صدفة الاذن، یاپازه. || قولاغه قومق = اخطار، توصیه ایتمك : بو ایشی قولاغنه قومشلر. || کچی قولاغی = قوزی قولاغنك برنوعی، سبزه‌کی قو. للانیلان میخوشجه یاپراق. || کله قولاق = هیئت، قلیق، چالیم : کله قولاق برنده = چالیمی کوزل، بچیملی || قولاقده کوپه = دقتله ایشیده‌رك حفظ اولنان سوز : بو سوز قولاغمکزده کوپه اولسون. || قولاغه کیرمك = دقتله دیکلنمك : اونك قولاغنه سوز کیرمز . || بر قولاقدن کیروب بر قولاقدن چیقمق = ایشیدوب دیکله‌مه‌مك. || قولاق کیریشده اولمق = ایشیتمك اوزره دقتلی اولمق، دائما متیقظ بولنمق. || قولاق مسافری اولمق = رنك ویرمکسزین سویلنیلن سوزلره قولاق ویروب ایشیتمك : برشیء سویلیشیورلردی بن ده قولاق مسافری اولدم. || قولاق ویر. مك = دیکله‌مك، احاله سمع ایتمك. || یرك قولاغی وار = بر شیء نه‌قدر کیزلی سویلنسه ینه طو. یلیر. || قولاق یومشاغی = سمه‌سی.

قولاق { ص. قولی سقط (دوه). (تولوق دخی دینیر.)

قولاقچین { س. (تر. قولاق مرکب غلط تعبیر) بعض طاقیه وکلاهلرك قولاقلری اورتمکه مخصوص ذیلی.

قولاقسز { ص. قولاغی کسیك (حیوان).

قولالی { ص. قولاقلری و یا اوزون قولاقلری او. لان: اوزون قولاقلی: کسیك قولاقلی؛ کوزل قولاقلی. = س. ۱. اشك، مرکب، حمار، خر. ۲. یتاغان بیچاغنك بر نوعی.

قولاك { یاخود تولان. س. ۱. اکلی اورمه قوشاق، یامی ایپ. ۲. حیوانك اکر و سمرینی اوستنه ربط ایتمك او. زره بلنك آلتندن کچیریلهرك باغلانان اورمه ویا قایش باغ: اکرك قولاکی صیقمق، کو. شتمك. ۳. صانجاق ایپی. ٤. چادیر کنارینه دیکیلن اکلی و قالین شریت. || قولاك اورمق = صانجاقده آیاق اوستی قارشیلقلی صاللانمق. || قولاك یری = آتك بلنك اورتهسی.

قولای { ص. زحمتسز، زور و کوچ اولمیان، سهل، یسیر، آسان: قولای ایش؛ قولای درس؛ اصول جدیده ایله اوقومق اوکرنمك پك قولایدر. || قولای کلمه = ایش باشنده بولنانلره تحیه ودعا تعبیریدر. = ح. قولایلقله، سهولتله، آسان اولهرق: بو اصول ایله چوجقلر پك قولای اوقومقه آلیشیرلر. = س. ۱. قولایلق، سهولت، یسر: قولایلق وار. لاینی بولمق: اونك قولایی وار. در. ۲. چاره، تدبیر: برقولاینه باقمق.

قولایجه { ص. اولدقجه سهل و آسان، پك زحمتلی اولمیان. = ح. سهولتله: قولایجه اوکرندی.

قولایجهجق { ح. پك زیاده سهولتله: قولایجه جق اوکرنیلیر.

قولایلاتمق { فن. و:

قولایلاشدیرمق { فن. ۱. سهل و آسان ایتمك، تسهیل ایتمك، مشکلاتی رفع وازاله ایتمك: تحصیلی قولایلاتمق، قولایلاشدیرمق ایچون تدریسده یکی اصوللر ایجاد اولنمشدر. ۲. اکلانه تقرب ایتمك، ختامه یاقلاشمق: نقشی، یازی یی، کریز. مهنی قولایلاتمشسکز.

قولایلاشمق { فل. ۱. سهل و آسان اولمق: یکی اصول تدریسله تحصیل خیلی قولایلاشدی. ۲. ختامه یاقلاشمق، اکلانه آز برشی قالمق: یازدیغکز کتاب قولایلاشدی می؟ یاپی قولایلاشمش.

قولایلامق { فن. ۱. تسهیل ایتمك. ۲. ختامه تقرب ایتدیرمك. = فل. ۱. کسب سهولت ایتمك. ۲. قریب ختام اولمق.

قولایلاندیرمق { فن. قولایلاتمق، تسهیل ایتمك.

قولایلانمق { فل. ۱. کسب سهولت ایتمك، آسان اولمق. ۲. ختامه تقرب ایتمك، نیتمکه یاقلاشمق: ایش قولایلاندی.

قولایلق { س. ۱. زحمتسزلك، سهولت، یسر، آسانی: اصول جدیددهده قولایلق وار. در. ۲. چاره، تدبیر، واسطه: قولایلغنی بولمق؛ بر قولایلق دوشونمك. ۳. وقت وحال مساعده سی، ضرورت ضدی، آنچه. جه سهولت: بوکونلرده قولایلغم یوقدر. || قولایلقله = ۱. سهولتله، زحمتسزجه: یازی یی قولایلقله اوکرندی. ۲. وسائط وتسهیلات لازمه ایله: کتابلری کندینه مخصوص بر قولایلقله جلدلیور.

قولایسی { ص. قولایجه، زحمتسزجه.

قولب { س. ۱. قالبلرك طوتیله. جق یری، حلقه سی، عروه: باردای، قزغان، دستی، کوکوم قولبی. ۲. مج. وسیله، بهانه، سبب. || قولب طاقمق = بهانه درمیان ایتمك، وسیله آرامق. || یومورطهیه قولب طاقمق = هر شیئه بر بهانه آرامق، بیهوده وسیلهلر قومق. || اوجنی قولبنی غائب ایتمك = نره دن طوتهجغنی بیلهمك، حسابی شاشیرمق. || قولبی قولاغی یوق = طوتهجق یری یوق.

قولبلی { ص. طوتهجق یری، حلقه سی اولان: قولبلی باردای؛ قولبلی شمعدان.

قولبه { س. (فا. «کلبه» دن) اوده یو. Καλύβη دن.

که اورتمه دیمکدر] بکجی و باغچوان وچوبان کبی آدملرك بارینمه‌سنه مخصوص چالی چرپیدن محافظه‌لی کوچك یر، اوفاق و فقیرانه کویلی اوی : بکجی قو. لبه‌سی؛ بالیقجیلرك قولبه‌لری.

قولتوق { س. ۱. قولك کوکسك یانیله واوموز مفصلنك آلتنده تشکیل ایلدیکی زاویه، ابط، بغل : قولتوغنده برچیبان چیقمش. ۲. کنار، کوشه، تنها وقویتی یر : اوراسی بر قولتو. قدر. ۳. صوقاق کوشه‌لرنده دکان وسائره شعبه‌سی : قولتوق بقال؛ قولتوق میخانه. ٤. تلال واسکیجی دکانی. ٥. قول طیا. نه‌جق یرلری یعنی ایکی یاندن کنارلری اولان بیوك صندالیه، قولتوقلی صندالیه. ٦. مج. مدا. هنه، یوزه‌قارشی مدح : قولتوغی سور؛ قولتوغه کلیر. ۷. مج. تفاخر، اوگنمه. || قولتوق آلتنه آلمق = تحت حمایه‌یه آلمق. || قولتوق آلتی = قولتوغك ایچی، اویوغی. || قو. لتوق دکنکی = آیاق اوستنده طوریله‌مدیغی حالده قولتوغه قو. یوب طیانه‌جق اوزون وباشی ایکی طرفدن قیوریق دکنك، متکی. || مج. قولتوق خلاطی = کمی‌یی ریختیمه صیقمق ایچون باش و قیچ طرفندن ویریلن پالامار. || سم. قولتوق زاویه‌سی = استحکامك بر صورت مخصوصه. ده کوشه طابیه‌سی. || قولتوق رسمی = زفاف کونی گوگیك کلینك قولتوغنه کیروب قادینلرك اورته‌سندن کچه‌رك اوطه‌سنه چیقارمسی رسمی. || قولتوق قبارمق = برینك مدح ومداهنه. سندن تفاخر ایتمك. || قولتوغه کیرمك = برینی وبالخاصه کوگی کلینی قولتوغندن طوتوب یو. روتمك ویا بر یره چیقارمق. || قولتوق ویرمك = یوزینه قارشی مدح ایتمك، مداهنه ایلمك. || قولتوغه ویرمك = کلینی قولتوغنه کیرمك اوزره کوگیه تقدیم ایتمك.

قولتوقجی { س. ۱. مستعمل شیئلر صاتان و ترکه‌لردن اشیا آلان کیمسه. ۲. شعبه میخانه‌جیسی، بر میخانه شعبه‌سنی اداره ایدن آدم. = ص. یوزه قارشی مدح ایدن، مداهن.

قولتوقلامق { فت. ۱. قولتوغنه کیرمك، قولندن طوتمق. ۲. یوزه قارشی مدح ایتمك، مداهنه ایلمك.

قولتوقلی { ص. قول طیانه‌جق یری اولان : قولتوقلی صندالیه = ساده‌جه قولتوق دخی دینلن کنارلی بیوك صندالیه، کرسی.

قولجی { س. ۱. بکجی، غاردیان، دیدبان : کومروك قو. لجیسی. ۲. خدمتجیلره قپو بولوب یرلشدیرن کهیا ارکك ویاقاری: قولجی‌یه خدمتجی اصمارلامق.

قولجیلق { س. بکجیلك. غاردیانلق.

قولچاق { س. بیلکه طاقیلان یو. کدن اورمه الدیون.

قولداش { س. ص. آرقداش، معین، یارداق.

قولره { س. [یو. Χολέρα که صفرادیمك اولان Χολή دن مشتقدر.] معروف برصا. لغین خسته‌لق که منبعی هندستانك کنك وادی و منصبیدر : قولره ظهور ایتمك؛ قولره‌یه طوتلمق؛ قولره میقروبی.

قولزه { س. [آلمانجه Colza] یاغی چیقاریلان بر نوع یبانی لخنه تخمی، خلجم زیتی؛ قولزه یاغی.

قولغان { س. برنوع چتاللی دیکن، قالغیان اونی.

قوللاب { س. [عر. «قلاب» دن] ۱. عادی ابپلیکه ویا اوتره‌یه خالص ویا ساخته صرمه صارمغه مخصوص بر نوع چرخ : قوللابدن چکمك؛ قوللابدن چکلمش. [ساخته صرمه‌یه ویریلن «قلابدان» اسمی بوندن غلطدر.] ۲. برجنس منتشه : قاپو قوللابی.

قوللامق { فت. ۱. آراشدیرمق، یوقلامق، سؤال و تفحص ایتمك : خاطرینی قوللامق. ۲. تصاحب وحمایه ایتمك، قایرمق: اونی فلان ذات قوللایور. ۳. بکله‌مك، انتظار وترصد ایتمك: فرصت، وقت قوللامق. [بزجه الیوم اك زیاده بو اوچنجی معنا ایله مستعملدر.]

قوللاندیرمق { فت. ۱. استعمال ایتدیرمك : قا. لایسز باقرلری آشجی‌یه قوللا. ندیرماملی. ۲. برایش ویامأمور. یتده استخدام ایتدیرمك، خدمتده بولندیرمق : معلومات تجاریه‌سی اولمیان آدملری مغازه ودکان خدمتلرنده قوللاندیرمازلر.

قوللانلمق {فع. ١. استعمال او. لنمق، تداوله اولمق: او قاشلر شمدی قوللانلیور. ٢. بر خدمت ومأموریته تعیین اولنمق، ایشده بولندیرلمق، قایر. لمق، استخدام اولنمق: دولت مأمورینلرنده بویله صادق ومقدم آدملر قوللانیلیر. ٣. ضبط و اداره اولنمق، ضبط آلتنده بو. لندیرلمق: قوللانیله میه جق صورتده سرتدر؛ آزغین آتك قوللانلمسی نه قدر مشکل. ٤. اسکدملك، کیملك ویا دوشمك: بو پوتین قوللانلمشدر؛ اوکتاب هیچ قوللانلمامشدر.

قوللانمق {فع. ١. ایشده بولند. یرمق، ایشلتمك، استعمال ایتمك: بو آلتی خانمی ایشده قوللانیورسکز؟ یازی یازمه‌ده دمیر قلم قوللانیور. ٢. خدمت و مأموریته تعیین ایتمك، خدمتده بولندیرمق، قایرمق، استخدام ایتمك: بوباغچه‌ده قاچ باغچوان قوللانیور سکز؛ کندیسنی هیچ بر مأموریتده قو. للانمق ایستمیور. ٣. کیمك، دوشتمك، اسکیتمك: بوچیزمه‌یی هیچ قوللانمدم؛ بوکچه‌یی پك آز قوللاندی. ٤. بر شیٔ بیوب ایچمکی ویا آلمغی عادت ایدنمك: توتون قوللانمیور؛ انفیه قوللا. نیور؛ اکثریا معدن صویی قو. للانیوردی. ٥. اداره وتصرف ایتمك، بولیله صرف واستهلاك ایتمك: آلدیغی آچغه‌یی ایی قو. للانمدی؛ قوللانمه‌سنی بیلسه آز ایراد دکلدر. ٦. ایشلتمك، چو. یرمك: آرابه قوللانه‌بیلیر میسکز؟ او پك کوزل یلکن قوللانیر؛ آلیشمیان آدم قلیچ قوللانه‌ماز. ٧. اتخاذ، اداره ایتمك، طوتمق: آغز قوللانمق = ادارهٔ لسان ایتمك: اویله برلسان قوللاندی؛ بن آدمنه‌کوره لسان قوللانیرم. ٨. مدارا ایتمك، ایجابنه کوره معامله ایتمك: نه‌چاره کندیسنی قوللانملی. ٩. معامله، زوجیه‌ده بولنمق، مترس یعنی دوست‌اتخاذ ایتمك: بر چوق وقت فلان آدم قوللانمشیدی. || بول قو. للانمق = اسیرکمه‌مك، اسراف ایتمك. || خورقوللانمق = مبتذل ایتمك، کوزتمه‌مك. || دبه‌دبه قو. للانمق = تحت‌القهرطوتمق، جبراً استخدام ایتمك.

قوللانمه {س. قوللانمق ایشی، استعمال، استخدام، اتخاذ. ||: قوللانمق.

قوللانیش {س. ١. قوللانمه، استعمال. ٢. مهو. لت، اویغونلق، راحتلق: بو اوك منظره‌سی کوزل ایسه‌ده قوللا. نیشی یوقدر.

قوللانیشلی {ص. و: قوللانیقلی {ص. اویغون، ایی قوللانیلیر، استعمالی پك قولای، راحت: چوق قو. للانیشلی، قوللانیقلی اودر؛ پك قوللانیشلی بریازیخانه یاپدیرمش.

قوللَشمك {فش. سوزلشمك، سوز باغلامق، مقا. وله ایتمك: یارین آوه کیتمك اوزره کندیسیله قوللشدك.

قوللق {س. {آخرنده‌کی «لق» ادات مصدریندر.} ١. قول حال وصفتی، عبودیت، بندکی، رقیت، مملوکیت. ٢. جناب حقه قارشی قوللق ومخلوقیت وظیفه‌سی، عبادت، طاعت: انسان خالقنه قارشی قوللغنی ایفا ایتملی.

قوللق {س. {آخرنده‌کی «لق» ادات ظرفیتدر.} ١. محا. فظهٔ امنیت وآسایشه مأمور عسکر بولوکنك محل اقامتی، مرکزی، قره‌قول، قره‌غول: هر محلده بر قوللق واردر. ٢. نوبتچی مسکنی، نقطه: هرکوشه ده بر قوللق وار ایدی.

قوللق {س. کوملك یکلریك او. جلریته طاقیلان اکرتی قوله‌لی قولچاق جفتی: یاقه‌لق قوللق.

قوللقجی {س. ١. وقتیله قره غول ضابطی. ٢. یکیچری اوجاغنده بر کوچوك ضابط.

قوللی {ص. قوللری یعنی یکلری اولان (لباس): قوللی فانله.

قولنامه {س. فا. {عر. قول = سوز. فا. نامه = محر. رات} بر مقاوله و معاهده‌یی حاوی اوله‌رق یازلمش وامضا. لانمش کاغد. {مقاوله‌نامه دها مستعملدر.}

قولنج {سد. عر. {یو. Κωλε- ; κόλος} ط. ١. شدتلی باغرصاق آغریسی. ٢. وقتیله رئیه یعنی روماتیسمه ووجع مفا. صل علتنه‌ده بونام و یریلیردی. || قولنج اوتی = بر جنس نبات

طبی. || قولنج قیرمق = چوق اوغمق.

قولوچقه { س. ص. ١. یومورطه‌یه یاتمش یا پلیچ چیقارمش و یاخود یومورطه‌یه یاتمق اوزره قیزمش طاوق که غورق غورق ایدوب توکلرینی قبارته‌رق کزر: بو طؤق قولوچقه اولمش؛ اوچ قولوچقه‌مز واردر. ٢. مج. یرندن اویناماز، تنبل اوشنکن آدم. = س. قولوچقه‌لق، طاوغك قولوچقه اولمسی، قولوچقه‌لق حالی: طاوقلرمزك اوچی قولوچقه‌یه یاتدی = قولوچقه اولدی.

قولودیوم { س. [لا. Collodium] کیم. طبده و فوطوغرافلقده مستعمل بر مایع که سورلدیکی شیئك اوزرینه دری کبی بر طبقه تشکیل ایدر.

قولوزیدیه { س. [ر.] بر جنس کوچك اسقومری بالیغی، قولیوزك کوچکی.

قولوم { س. یایك قولی.

قولومبور { س. [یتا.] مج. ١. آما دیرکك قابله پایندن دسته موره‌سنه قدر اولان قسمی. ٢. اسکی اخشاب سفائن حربیه‌نك باش و قیچ لومبارلرینه قونیلان اوزون برجنس طوپ، فر. Couleuvrine.

قولون { س. پك کوچك اشك یاوروسی. [دها بیوکنه صیپا دینیر. — اصل ترکجه‌ده یبانی اشك دیمکدر.]

قولونلامق { فل. فت. (دیشی اشك) یاوریلامق. [قیصراق حقنده‌ده بعضاً قوللانیلیر.]

قوله { یاخود قولا ص. [اصلی: خولاقو که هلاکو دخی بوندن فارسی‌یه نقل اولنمشدر.] قیزل ایله بوز رنکاری آره‌سنده بر لون مخصوصده بولنان: قوله صاچلی آدم: قوله آت. = س. قوله آت، سمند.

قوله { س. [یتا. Colla] ١. کاغد وسائره یاپیشدیرمغه مخصوص قاینادلمش نشاسته‌دن عبارت معجون. نشاسته طوتقالی: قوله سورمك، قوله ایله یاپیشدیرمق. ٢. مرانغوزلرك تخته‌لری یاپیشدیرمق ایچون قوللاندقلری طوتقال. ٣. کوملك وسائره‌یه سوروب اوستندن اوتولمکله دیك و پارلاق بر قوام ویرمکه مخصوص نشاسته‌دن معمول بیاض پارچه‌جکلر که صویه قاریشدیریلوب قوله‌لانه‌جق شیء ایچنه باتیریلیر: انکلیز قوله‌سی. ٤. قوله‌دینلن بو توزك کوملك وسائره‌یه سورلمسی و دها طوغریسی کوملکك قوله مخلوطنه باتیریلوب اوتولنمه‌سی: کومکاری قوله یاپمق اوتو قوله بیلیر بر خدمتجی قیز.

قوله { س. «قله» نك غلط املاسیدر. با: قله.

قوله‌لاتمق { فت. ١. کوملك وسائره‌یی قوله ایتدیرمك: کوملکاری کیمه قوله‌لاتیورسکز؟ ٢. قوله ایله یاپیشدیرتمق: شو پنجره‌لری قوله‌لاتملی.

قوله‌لامق { فت. ١. کوملك وسائره‌یی قوله‌یه باتیروب اوتولمك: بو خدمتجی کوملکاری پك کوزل قوله‌لایور. ٢. قوله ویا طوتقال ایله یاپیشدیرمق: شو کاغدی بر مقوا اوزرینه، قاپلامه‌یی تخته اوزرینه قوله‌لارلر.

قوله‌لانمق { فج. ١. قوله ایله یاپیشدیرلمق. ٢. قوله‌یه باتیریلوب اوتولنمك، قوله ایدلمك: بو کوملکلر ایی قوله‌لانمیور، زور قوله‌لانیور.

قوله‌لی { ص. ١. قوله‌یه باتیریلوب اوتولنمش: قوله‌لی کوملك. ٢. نشاسته قوله‌سیله ویا طوتقال ایله یاپیشدیرلمش: قوله‌لی طوغرامه.

قَولی { ص. عر. ث: قولیه. سوزه منسوب ومتعلق: آثار قولیه وفعلیه.

قولیوز { س. [ر.] اسقومری‌یه بکزر و آندن دها بیوك بر بالق که کوچکنه قولوریدیه دینیر.

قوم { س. ١. پك اوفاق و سرت دانه‌لر حالنده اولان طوپراق، رمل، ریك: دره قومی؛ دکیز قومی؛ ایری قوم = دانه‌لری بیوك؛ اینجه قوم = دانه‌لری کوچك. ٢. اینجه طوپراق، توز. ٣. یازی‌یی قورتومغه یارایان ریك. ٤. آرموده و سائر بعض میوه‌لرده دیشلره طوقونان سرت دانه‌جکلر. ٥. بعض منسوجاتده پك اوفاق و صیق بککلر. ٦. مثانه و بوکرکده و قره جکرده حاصل اولان اینجه طاشلر علتی: مثانه‌سنده، قره‌جکرنده قوم واردر؛ ادرارنده قوم کلیور.

۷. مج. کثرتدن و ازدحامدن کنایه اولور: قوم کبی قاینامق. || مج. قومده اوینامق = محروم اولمق. || قوم بالیغی = سقنقور. || قوم ساعتی = ایکی طرفلی وآره‌لری اینجه بردلیکله اختلاط ایدر جامدن برکوچك قاب که بر طرفنده‌کی اینجه قوم باش آشاغی چوبرلدکده تام برساعتده اوبر طرفه آقمغله زمانی اولچمکه آلت اتخاذ اولنور. || قوم کبی = غایت چوق. || قوم میدانی = تعلیم وجناستیق یری.

قوم {سند. عر. ج: اقوام. ۱. جماعت بشریه، بینلرنده منا. سبت اولوب بر هیئت تشکیل ایدن انسانلر، کوچك امت ویا بر بیوك امتك برشعبه‌سی: کرد قومی؛ چرکس قومی؛ ترکمان قومی: اقوام عرب؛ قوم عاد؛ قوم ثمود؛ قوم و قبیله؛ آفر. یقای جنوبی اقوام وحشیه‌سی. ۲. بر پیغمبرك بعث اولندیغی جماعت: قوم نوح؛ قوم لوط.

قومار {قومارجی، قومار خانه. یا: قمار وسائره.

قومار {سـ. طاغ کلی و (رودو-دندرون) دیدکلری برجنس آغاج که کراسته‌سی قرمزی اولوب مقبولدر: قومار آغاجی.

قومالاق {سـ. یا: غومالاغه.

قوماندار {قوماندارلق. یا: قومانداندان وسائره.

قوماندار یه {سـ. قبریس جزیره‌سنك مشهور بر جنس قیمتلی شرابی.

قوماندان {سـ. (فر. Comman-dant) برقطعهٔ عسکریه نك باش ضابطی، آمری: اردو، فرقه، آلای، طابور، بولوك قوماندانی: ژاندارمه قوماندانی؛ قوماندان پاشا: باش قوماندان؛ بحریه قوماندانی = بر فیلویه قوماندانی: فرانسز. جه ده اولدیغی کبی لسانمزده بیکباشی مناسبله قوللانلماز.)

قوماندانلق {سـ. برقطعهٔ عسکریه نك باش ضابطلکی، آمرلکی: اردو، فرقه، آلای، طابور، بولوك قوماندانلغی؛ باش قوماندانلق؛ اوچنجی اردوی همایون قوماندانلغنه.

قوماندانی {صـ. (« قوماندان » لفظ اجنبیسنه عر. یاء نسبت علاوه‌سیله متشکل غلط تعبیردر) قوماندانه منسوب ومتعلق ویا عائد: جانب عالیء قوماندانیه. = سـ. (یاء مصدر. ریتله ینه غلط تعبیر) قوماندانلق: ایفای وظیفهٔ قوماندانی.

قوماندە {سـ. (فر. Commande) ۱. عسکره ویریلن امر، عسکری اداره ایتمه، قوماندانلق: بو عسکره، اردویه، فرقه‌یه، بولوکه کیم قوماندە ایدیور؟ قوماندەیه مقتدر برضابط، ۲. امر، آمریت، حکم: بو اوده کیم قوماندە ایدیور؟ بو داثره کیمك قوماندەسنده‌در؟

قوماندیه {سـ. (یتا.) مج. ۱. کمی ذخیره‌سی، برسفینهٔ حربیه ایچنده بولنان خلقك اعاشه‌سیچون کمی یه طولدیریلان ارزاق: قومانیه مأموری. ۲. کمینك ارزاق وضعته مخصوص محلی، کلاری. ۳. پیاده قایغك قیچنده‌کی طولابجغز.

قومباره {سـ. ۱. (« خمبره » دن غلط) یا: خمبره. ۲. چوجقلرك پاره قوبوب پر-یکدیرمك ایچون آغزینه ویالکز پاره‌نك کیرمه‌سنه مساعد و چیقمه‌سنه مانع بر طار یاریغی اولان طوپراق وسائره‌دن یو-وارلاق کوچك قاب که صوکنده قیریلوب ایچنده‌کی آچغه آلنیر.

قومباره‌جی {قومباره‌خانه. یا: خمبره‌جی، خمبره خانه.

قومپاس {سـ. ۱. (فر. Com-pas) پرکار، پرکل. ۲. مج. اولچوب بیچمه، مساحه: قومپاس ایتمك. ۳. ترتیب، قور-مه، تصمیم. ٤. حیله، فساد، تزویر: قومپاس قورمق. ٥. (فر. Composteur دن) طبع. مرتبلرك حروفی دیزوب سطر بوینده صره‌لامق اوزره الده طوتدقلری دمیردن آلت که حروفاتی آلان ایچی ویده ایله آچیلوب قپانیر. ٦. (نکا. Com-passe دن) مج. پوصوله، کیلرك رهنمایی. || چاپ قومپاسی = چاپ قطریغی مساحه ایتمکه مخصوص اکری ایاقلی پرکار.

قومپاسلی {صـ. ۱. ترتیب و تصمیم اولنمش، مصمم ۲. فسادلی، تزویرلی: قومپاسلی ایش.

قومپانیه {سـ. (فر. Compa-gnie) ۱. شرکت: واپور، دمیر یول قومپانیه‌سی؛ آتونیم قومپانیه = اسمسز شرکت. ۲. مج. زمره، طاقم، جماعت: اونلر هپ بر قومپانیه‌در.

قومجی { س. اینیه خرجی وسائره ایچون قوم طاشیوب صاتان آدم.

قومدیه { س. (یو. Κωμῳδία دن مأخوذ فر. Comédie دن) ۱. کولدیرر تیاترو اویونی، مضحکه. ۲. مج. کولنج ایش، مسخره‌لق: ایشی قومدیه. (مضحکه واضحوکه لغتلری طوروركن استعمالنده احتیاج یوقدر.)

قومرال { ص. (اصلی: «قوکور آل». رنکنی آکدیردیغی «قوم» دن ویا «قومری» دن مشتق اولسی ده محتملدر.) قویو صاری، آچیق کستانه رنکی: قومرال صاچلی، قومرال صقاللی.

قومری { س. (فا. قمری) کوکرجینلدن کوچورك بوز رنکنده وکردانده سیاه حلقه‌لی بر قوش که بیانیسی و اهلیسی اولور واتی یئیر. اوفاق بر جنسنه یوسفچق دیرلر. || مج. آرپه‌جی قومریسی کبی = محروم، مهجور. || قومری کوکسی = قویو بوز رنکی. || قزیل قومری = حق اوران قوشی. || بیانی قومری = اوگیك.

قومسال { س. قوملق یر، قومله مستور اولان دکیز کنارى.

قومشو { قومشولق. با: قونشو وسائره.

قومق { یاخود قویمق. فت. مض. قور، قویار. ۱. یرلشدیرمك، وضع ایتمك: شو بوغچه‌یی بی مندرك اوزرینه قو؛ ذخیره‌یی نره‌یه قویپورسکز؟ بو کوپه‌صو قورلر؛ آنه اکر قومق. ۲. براقمق، ترك ایتمك: کتابی البدن قوماز؛ صکردیه قومق: دعوت ایتمدك کیمسه قومدی. ۳. مساعده ایتمك، براقمق، مسامحه ایلمك، مانع اولمامق: قودیسین؛ مسافرلر کیتملرسه قومایك؛ قومدیلر کیدهیم. ٤. آلمق، صوقمق، قبول ایتمك: مسافرلری نره‌یه قویه‌جغز؟ آتی آخوره قویمك. ٥. طوتمق، بو. لندیرمق، براقمق: بنی آج قویدیلر. ٦. آتمق، بوکاتمك، حمل ایتمك، ویرمك: هرکسه بروظیفه قودی: بو حیوانه چوق یوك قومایك. ۷. نصب وتعیین ایتمك: اورایه بر نوبتجی قوملی؛ کنده یسنی عملهلك اوستنه مفتش قوملر؛ بر ناحیه مدیرلکنه قویدیلر. ۸. کیمیمك، اوستنه آلمق: بکی فس قومش؛ باشنه برکلاه قومش: بو اثوابی بر دهما قومایك. ۹. طوتمق، ایدنمك، حاصل وپیدا ایلمك: سوت قایماق قومش؛ بو طاش یوصون قومش؛ یاره قابوق قودی. ۱۰. قبول ایتدیرمك، یرلشدیرمك، سوق ایتمك، چوجقلری مکتبه اوسته‌یه: صنعته قودی. ۱۱. برشیئی بیتمك ویا اولمق اوزره حاضرلامق: ترشی، شراب، سرکه قودم؛ آشجی دها یمکی قومدی. ۱۲. قورمق، دوزلتمك: سفره‌یی قونجه بزه خبر ویرك؛ یمکی قودیکزسه کاملم. || آتش قومق = طوتشدیرمق، آتش ویرمك: صمان قولبه‌لرینه آتش قودیلر. || آد قومق = تسمیه ایتمك: چوجغك آدینی قودیلرمی؟ || آرایه قومق = توسیط ایتدیرمك: احبابدن برینی آرایه قوملی. || آصقیده قومق = تذبذب ایدوب بیتیرمه‌مك، تسویله سورندیرمك. || الدن قومق = واز کچمك، ترك ایتمك، یاپمامق: سز همتی الدن قومایك. || اور. تهیه قومق = اظهار ایتمك، ابراز ایلمك، اثبات ایتمك. || بحـ. اوزرینه قومق = روزکار بر درجه کسب شدت ایتمك. || اوسته قومق = آرندیرمق، تزیید ایتمك. || ایچری قومق = ایچری آلمق، صوقمق، قبول ایتمك: کیدن مسافرلری ایچری قومیورلر. || باش قومق = سردن کچمك، فدای جان ایتمك. || بحث قومق = اوکدول، یادس طوتشمق. || برطرفه، بر یانه قومق = آیرمق، صاقلامق، حفظ ایتمك. || بز قومق = بز یاپمق اوزره ایپلیکاری دستکاهه کرمك. || بوش قومق = محروم وبینوا براقمق، نصیب ویرمه‌مك = او سزی ده بوش قوماز. || تمل قومق = تمل طوتمق، پایدار اولمق. || حاله قومق = بر حاله کتیرمك، حالنی دکیشدیروب دیکر صورته تحویل ایتمك: باقك معلولیت بنی نه‌حاله قودی؛ یاغموركه کثرتی بزم باغچه‌یی کول حالنه قودی. || رهن قومق = ترهین ایتمك. || صکره‌یه قومق = تأخیر ایتمك. || منت قومق = امتنان ایتمك، باشه قاقمق.

|| میدانه قومق = وجوده کتیرمك، حاصل ایلمك : واقعا چایلیشیورسه‌ده میدانه بر شیئ قومیور. || نشان قومق = اشارت ایتمك، اونوتمامق، خاطرلامق. || یانه قومق = انتقامنی آلمامق، جزاسنی ویرمه‌مك : یاپدقلرکی سنك یانکه قومایه‌جغم. || یولنه قومق = دوزلتمك، تسویه ایتمك. || یوله قومق = کوندرمك، ارسال واسبال ایتمك. || یولده قومق = یولده، یاری یولده براقمق. || قویوب کیتمك = اوکسز براقمق.

قومقومه { س. با : قهقهه.

قوملق { ص. قومدن عبارت، قوم حالنده : قوملق یر؛ قوملق اووه. = س. قوملق محل، قومسال.

قوملی { ص. ۱. قومی حاوی اولان، قومله پایلان : قوملی خرج. ۲. قوم کبی دائره‌لری اولان : قوملی آرمود. ۳. پك اوفاق وصیق بکلکلی : قوملی قازمیر.

قومه { س. ۱. قومق ایشی. با : قومق. ۲. تق. اوطه‌لق، جاریه.

قومیته { س. [فر. Comité] ۱. بر بیوك مجلس و انجمنك بر خصوص مذاکره و تدقیقیچون آیرلمش شعبه‌سی، شعبهٔ مخصوصه. ۲. نیت فاسده ایله مرتب هیئت.

قومیسر { س. [فر. Commissaire] ۱. بر شرکت و یا ادارهٔ ممتازه نزدنده جانب دولتدن تعیین اولنمش مأمور مخصوص : بورسه قومیسری، رژی قومیسری. ۲. مأمور مخصوص، فوق العاده مأمور، مرخص : تشکل ایده‌جك قونفرانسه هر دولت طرفندن برر قومیسر کوندریله‌جکدر. ۳. پولیس ضابطی : پولیس قومیسری؛ باش قومیسر؛ ایکنجی قومیسر.

قومیسرلك { س. قومیسرصفت ومأموریتی. با : قومیسر.

قومیسیون { س. [فر. Commission] ۱. مجلس، شورا، موقت ویا دائمی انجمن : مالیه قومیسیونی ؛ معاهده قومیسیونی : انتخاب مأمورین قومیسیونی. ۲. بلدیه اداره‌سی : قومیسیون آرابه‌لری؛ قومیسیون چاوشلری. ۳. بر شهرك تجاریله فابریقه‌لر ویا دیکر محلده بولنان دها بیوك تجار آره‌سنده توسط ایدن آدمك ایشی و بو توسط ایچون آلدیغی اجرت، سپارش، سپارش حق : فابریقه‌دن جلب ایده‌جکمز مال ایچون پوزده ایکی قومیسیون ویره‌جکمز.

قومیسیونجی { س. بر محلك تجاریله فابریقه‌لر ویا دیکر محلده بولنان دها بیوك تجار آره‌سنده توسط ومیانجیلق ایدن آدم، سپارشجی : فابریقه‌لردن قومیسیونجی وا. سطه‌سیله مال کتیرتمك.

قومیسیونجیلق { س. ۱. تجار ایله فابریقه‌لر ویا مختلف محللرده بولنان تجار آره‌سنده توسط ومیانجیلق ایشی، سپارش : کندیسی قومیسیونجیلق ایدیور؛ قومیسیونجیلقدن خیلی آقچه قزانیور. ۲. قومیسیونجینك آلدیغی اجرت : بونك قومیسیونجیلغی یوزده ایکیدن عبارتدر.

قونا ق { س. ۱. یولجیلقده کیجه قونه‌جق یر، منزل : یولجی یه قوناق ویرمك = یاتهجق یر تدارك ایتمك. ۲. اثنای سفرده طورمه، مکث وقرار، اوتوراق، درنك : اورادہ بر کون قوناق ایتدك. ۳. ایکی منزل آره‌سنده کی یول، مسافه، برکونلك یول، مرحله : بورادن ادرنه‌یه قاچ قوناقدر؟ او یولی اوچ قوناقده قطع ایتدك. ٤. اقامتکاه، منزل، مسکن : اورادہ قوناق طوتدی. ٥. بیوك او، دائره : پاشا قوناغی؛ رجال، کبرا قوناقلری. ٦. دائرهٔ رسمیه، حکومت شعبه‌لرندن برینك بنا‌سی : حکومت قوناغی. ۷. باشه قونان کپك : باشمده چوق قوناق پیدا اولور؛ باش قوناغنه قارشی علاج. || ع. قوناق محلی = عسکرك قوندیغی یر.

قوناقجی { س. ۱. اثنای سفرده ایلری کیدوب قوناق تدارك وتهیئه ایدن آدم. ۲. ع. سفر بر عسکرك یول اثناسنده قونه‌جق محللری تدارك واتخابله موظف ضابط.

قونت { ص. [فا. کند] سیوری وکسکین واینجه اولیان، قالین، آغر، طیانیقلی : قونت بنا؛ قونت آدم = حدت ذهنی اولیان.

قونت { س. [فر. Comte] آو. رو پاده بر اصالت عنوان مخصوصی حائز آدم.

قونترول { س. [فر. Contrôle] سوء استعمالاتك اوکنی آلمق ایچون بر معامله رسمیه یه قارشی واقع اولان تفتیش وتحقیق، مقابله، مراقبه.

قونتس { ویاخود :

قونتسه { س. [فر. Comtesse] آورویاجه قونت اصالت عنوانی حائز آدمك قاریسی ویا اولنه مش قیزی.

قونتوش { س. تاتار بکلرینك کیدکلری یوزی خر. جلی طار قوللی اوستلك لباس، قپانیچه تك بر نوعی.

قونج { س. چوراب وچیزمه و پوتین کبی شیئلرك یوقاریسی، بالدیره کان قسمی.

قونجسز { ص. بالدیره کله جك قسمی اولمیان: قونجسز آیاق قابی.

قونجلی { ص. بر درلو قونجی او. لان: اوزون قونجلی، قیصه قونجلی چوراب، پوتین و سائره.

قونجولوس { وقره قونجولوس. س. اوماجی و غول یبانی کبی قورقونمق ایچون ایجاد اولنمش مخوف شخص مو. هوم ویا آلو صورتنده مزاردن چیقدیغی زعم اولنان اولو، وامپیر.

قونجه { س. [فا. « غنچه » دن] با: غنچه.

قونداق { س. ۱. صیقی باغلانمش طوپ شئ. ۲. اسکی طرزده صیم صیقی باغلانمش چوجق. ۳. چوجغی بوصورتله صاروب باغلامغه مخصوص بزلر طاقمی وعلی الخصوص بوغچه کبی باغلانانی: قونداق بزی، بزلری؛ قوندا قده ایکن؛ قوندا. قدن چیقدی. ٤. توفنکك کریسنده کی قسمی که آغاجدن وقونجه اولور. ٥. تکرلکسز طوپك آغاجدن اولان استناد کاهی. ٦. آتش قومق ویانغین ایتمك ایچون یاغلی پاچاوره لرله سائر طوتیشه جق شئیلردن حاضرلانوب صارلمش شئ: قونداق قومق. ۷. قادینلرك یمنی یه صاره رق ساده باش باغلامه لری: باش قونداغی.

قوندا قجی { س. ۱. تفنك قونداقلرینی یمنی آغاجدن اولان کری طرفلرینی یاپان صنعتجی. ۲. قونداق یعنی یاغلی پاچاوره قویه رق قصداً یانغین ایقاع ایدن جانی.

قوندا قلامق { فع. ۱. (چوچغی) قونداغه صارمق: چوچغنی بیقایوب قونداقلا دی. ۲. (قادین باشنی) ساده یمنی ایله وصاچلرینی یمنینك ایچنه طوپلایه رق باغلامق.

قوندره { یاخود قوندوره. س. اوچکلی وآغرجه آیاق قابی، اسقارپینك قباسی.

قوندره جی { یاقوندوره جی. س. قوندره و پوتین وسائر آلافرانغه آیاق قابی یاپان صنعتجی.

قوندره جیلق { یاقوندوره جیلق. س. قوندوره وپوتین وسائر آلافرانغه آیاق قابی انواعی یاپمق صنعتی.

قوندوز { س. [ع. «قندز» دن] تیون کبی بر حیوان که کورکی اولور. || قوندوز بوجکی. غلط اولوب اصلی: قودوز بوجکی یا: قودوز. || قوندوز خایه سی = قوندوزك قوپروغنی آلتنده بر شیشدن چیقان مایع.

قوندوقتور { س. [فر. Conducteur] ۱. قولاغوز، مأمور، مدیر. ۲. ترامواى واومنیبوس آرابه لرندن بهرینك مأموری، بیلت ویرمك وآرابه یی یورودوب طوردیرمغه مأمور آدم.

قونده { س. بر نوع زهرلی او. روبجك.

قوندیرمق { فع. ۱. یولجی ومسا. فره قوناق یاپمق: بزی کویده بر اوه قوندیردیلر. ۲. یرلشدیرمك، یرطوتدیرمق، اوتورتمق: المامی باشنه قوندیر. دی. || توز قوندیرمامق = برآدم حقنده هیچ برقباحت وفنالق قبول ایتمه مك، هرشئیدن تبرئه ایتمك: کندیسی سودیکی آدمه توز قوندیرماز.

قونسلوس { س. (لا. Consulus) شهبندر؛ جنرال قونسلوس = باش شهبندر؛ ویس قونسلوس = شهبندر وکیلی.

قونسلوسخانه { س. شهبندرخانه، شهبندر قوناغی، دائره سی.

قونسلوسلق { س. شهبندرلك.

قونسول { س. [فر. Console] آینه آلتنه قونیلان

چکمجه‌لی طولاب ویارافلی ماصه، آینه آلتی.

قونسولتو (س. [یتا. Consulto] بر خسته‌نك مرضنی تشخیص ایتمك وصورت تداویسنی قرارلاشدیرمق ایچون بر قاچ طبیبك بالاجتماع مشاوره ومذاکره‌سی، مشاورهٔ طبیه.

قونسولیده (س. فر. [Consolidé] اسهام اوراق.

قونسولیده‌جی (س. اسهام اوراق قیمتله سائر تحویلات وسندات نقدیه‌نك بیع و شراسنی تجارت اتخاذ ایدن وبونلرله برنوع قماراویناین آدم.

قونسه (س. قوش قورصاغی، قانی.

قونشدیرمق (فن. مصاحبه ومکالمه ایتدیرمك، ایکی ویازیاده کشیی بر ایش حقنده مکالمه ومذاکره ایتمك اوزره بربره کتیرمك، کوریشدیرمك: بن کندیلرینی قونشدیره‌جم.

قونشلمق (مج. مصاحبه و مکالمه اولمق، تعاطیء آرا و افکار اولمق: اوایش حقنده شمدی قونشلماز: بو اقشام قونشیله‌جقدر.

قونشمق (فش. ۱. قونشو ومجاور اولمق. ۲. کوریشمك، اختلاط ایتمك، معارفه پیدا ایلمك، طانشمق: کندیسیله قونشمیورم؛ هیچ قونشمدق. ۳. سویلشمك. مکالمه، مصاحبت ایتمك: اقشام ایکی اوچ ساعت قونشدق.

قونشمنتو (س. [یتا.] تج. برمالك (کوندرلدیکی مبین وابور ویا دمیر یول اداره‌سی طرفندن مرسل الیهه کوندریلن ورقه‌که اونی ابراز ایتمکله مالی آله بیلیر.

قونشمه (س. ۱. کوریشمه، اختلاط. ۲. مکالمه، مصاحبه، صحبت: قونشمه‌سی طاتلی بر آدم.

قونشو (یاخود قونکشو ویاقومشی. س. یاقین پرده اوطوران واقامت ایدن، جار، همسایه؛ قپو برقونشو = قپولری بیتشیك.

قونشولق (س. قونشو حالی، جوار، همسایکی: قونشولق حقی.

قونطراتو (س. [یتا. Contrato] مقاوله سندی، بر ملکك بر مدت معینه ایچون کرایه ویابرآلیش ویریشه طرفینجه قرار ویرلدیکنی مبین و جانب حکومتدن مصدق سندکه طرفین اونکله باغلی اولور.

قونطراتولی (ص. جانب حکومتدن مصدق مقاوله‌نامه ایله باغلی، بویله بر سنده ایجار واستیجار اولنمش ویاآلنمش و ویرلمش: اودکان بر سنه یچون قونطراتولیدر.

قونطره (یا قونتره. د. [فر. Contre] قارشی، مقابل، علیهده، ضد: او بکا قونطره کیدیور: او بویله قونطره بولنیور. — بعض اصطلاحات بحریه ترکیبانده بولنور: قونطره میجانه، قونطره بابا فینقو، قونطره اسقوطه و سائره. ترکیبلرینك ایکنجی جزئنه باق.

قونطوره (س. با: قوندره.

قونغره (س. [فر. Congrès] برمسئلهٔ عمومیه‌یه قرار ویرمك اوزره دول معظمه مرخصلرندن مرکب وقراری قطعی فوق العاده اجتماع: براین قونغره‌سی، ویانه قونغره‌سی. قراری بو درجه‌ده قطعی اولان اجتماعه «قونغرانس» دینیر.

قونفرانس (س. [فر. Conférance] برمسئلهٔ عمومیه حقنده مذاکرات اجرا. سیله قرارینی اخطار صورتنده تبلیغ ایتمك اوزره دول معظمه وکیللرندن ویا علاقه دارانك وکیللرندن مرکب مجلس: لاهی قونفرانسی، شمندوفرلر قونفرانسی. با: قونغره.

قونلمق (مج. اینلمك، منزل وقوناق آتمك اتخاذ اولنمق: آنا. طولیده مشترکاً کویه عائد اوطه‌لره قونیلیر.

قونمق (مج. ۱. وضع اولنمق، یرلشدیرلمك: یمك طلبا. قلری اورایه قونماز؛ بوشیشه‌لر نره‌یه قونه‌جقدر؟ طولابه قونسون. ۲. براقلمق، ترك اولنمق.

قونمق (فل. ۱. اثنای سیر و سفرده اینمك، کیجه‌یی کچیرمك اوزره طورمق، بیتوتت ایتمك، منزل طوتمق، قوناق ایتمك: اورادن کچرکن اشرافدن برذاتك اوینه قوندق. ۲. مسکن اتخاذ ایتمك، موقتاً یرلشمك، خیمه قورمق: عشایر نره‌ده مرعی وصو بولورلرسه اورایه قونارلر؛ ارطغرل غازی سوکوت جهتنه قونمشیدی. ۳. قوشلر

اوچارکن ایتمك: قارغه‌لر باشمجه‌یه قوندی ؛ لکلکلر باتاقلق یرلره قونارلر . ٤. مسافر اولمق ، مسافرکلمك: اونك قوناغنه هر اقشام بر قاچ کشی قونار ؛ کاش کچن اورایه قونار . ٥. ایتمك ، دوشمك : سوپورکه‌دن قالقان توز اوطه‌نك اشیاسی اوزرینه قونار ؛ ماصه‌نك اوزرینه بربار. مق توز قونمش ایدی. ٦. باد هوا یولوب اله کچیرمك : ینه سفره‌یه قوندی. || باد هوایه قونمق = قپاروز یولمق کاپیراله کچیرمك . || حاضره قونمق = زحمتسزجه برشیئه مالك اولمق. || قوش قونماز = معروف سبزه. با: قوش . || قونوب کوچمك = کوجبه عمری کچیرمك ، خیمه نشینلك ایتمك. || میراثه قونمق = میراث یمك، ارثاً مال ایدنمك.

قونمه { س . قونمق ایشی . با : قونمق.

قونو { یاخود قونی . س . [« قونوق»دن مخفف] مسافر ، ضیف ، مهمان . مر. || قونو قونشو = جیران، همسایکان. [اتباعاً قوللانیلیر:] قونو قونشویی دعوت ایتمك اقتضا ایدر؛ قونو قونشو آره‌سنده عیب اولور. || انی قونی، اکی قونی = لایقیله، بیاغی، خیلیدن خیلی : اویاندیغم وقت انی قونی کوندوز اولمشیدی؛ بوکون انی قونی صوئوقدر.

قونوشمق { قونوشدیرمق و سائره . با: قونشمق و سائره.

قونوق { س. [«قونمق»دن] مسافر، ضیف ، مهمان : [بزجه متروك ایسه‌ده، مستحق احیا و لزم لغات مخصوصه‌مزدندر، زیرا قوللاندیغمز «مسافر» کلمه‌سی عربیده یولجی و سیاح دیمك اولدیغندن ، غلطدر.] تکری قونوغی = اللهك کوندردیکی مسافر، فی سبیل الله قبولی اقتضا ایدن مهمان.

قونوقلامق { فد مسافر اکه قبول ایتمك، میزبانلق و مهماندارلق ایتمك ، ضیافت چکمك.

قونوقلق { س. ١. مسافرلك ، مهمانلق. ٢. ضیافت.

قونیاق { س. [اصل محل اعمالی اولان فرانسه‌نك بر قصبه‌سی‌اسمیله مسمادر.] شرابدن تقطیرله چیقاریلان بر نوع مسکر.

قووالامق { قوومق ، قووان ، قووه . با: قوغالامق وسائره.

قوه { سث. عر. جم: قوا. [«قوت» لغتنك عینی اولوب بعض ترکیبات عربیه‌ده قوت معناسیله قوللانلدقدن باشقه، لسانمزده آیریجه معانیٔ آتیه ایله‌ده مستعملدر :] ١. فکر ، نیت ، تصور ، هنوز اجرا اولنمیوب و فعله کلیوب تصورده بولنان ایشك حالی: فلان یره‌قدر بردمیر یول تمدیدی قوه‌ده در؛ هنوز قوه‌دن فعله کلدی؛ اویله بر شی قوه‌ده واردر. ٢. حقیقتده و فعلاً اولیوب آنجق طبیعتده اولمغله امکان و احتمالی بولنان شیئك حالی : هر انسان بالقوه کاتب ایسه‌ده بعضلری بالفعل کاتب دکلدر. ٣. حاسه، حس، انسانك طبیعتنده موجود اولان خاصه و اقتدارلرك بهری: قوهٔ باصره = کورمك حسی ؛ قوهٔ سامعه = ایشیتمك حسی ؛ قوهٔ شامه = قوقلامق حسی؛ قوهٔ لامسه = طوتمغله طویمه حسی؛ قوهٔ مدرکه = آکلامق خاصه‌سی؛ قوهٔ حافظه = ذهنده طوتمق خاصه‌سی ؛ قوهٔ ممیزه = تمییز و تفریق خاصه و اقتداری. ٤. بردولتك عسکر وسائره‌جه‌اولان حال واقتداری: قوهٔ عسکریه؛ قوهٔ مالیه؛ قوهٔ بریه، قوهٔ بحریه؛ آوروپا دولتلرینك قوای بحریه‌سی؛ دول متفقه‌نك قوای متحده‌سی؛ قوهٔ عمومیه . || بالقوه = تصورده و یا قابلیت طبیعیه‌ده اولان، بالفعل مقابلی: انسان بالقوه ضاحکدر. || مر. قوهٔ الی المرکز [الی المرکزیه دیمه‌ملی] = بعض اجسامك اثنای دورده مرکزه تقرب استعدادی، فر. Force centripète ؛ قوهٔ عن المرکز [عن المرکزیه دکل] = اثنای دورده مرکزدن تباعد استعدادی، فر. Force centrifuge

قوی { س. ١. کوجلك کورفز، قره‌نك ایچنه کیرمش روزکاردن محافظه‌لی دکیز پارچه‌سی، طبیعی لیمان : قپودان کمی‌یی فرطونه‌یه قارشی بارینديرمق ایچون برقوی آرایوردی. ٢. دکیز قوینه‌مشابه اولهرق اطرافی محفوظ محل، کوشه، بوجاق: اودو

اوجهتده تپه‌لرك آره‌سنده بر قوی یاپیور.

قَوی { ص. عر. ث. قویه. [«قوة»دن صش.] ۱. قوتلی، کوجلی، زورلی، متین، توانا: قوی آدم؛ قوی بنا؛ معدنلرك اك قویسی چلیکدر. ۲. صاغلام، صحیح، امین، معتمد: احتمال قوی: استخبارات قویه: قوی سوز؛ وعد قوی؛ قوی البنیه = بنیه‌سی صاغلام. ۳. زنکین، وارلقلی. [عربیده یاء مشدده ایله اولوب، بزده حرف مذکور حرف مد صورتنده اوقونیور.]

قویار { س. بر چایك بر ایرماغه دوکلدیکی محل، ایکی نهرك ملتقاسی، قاوشاق. مر.

قویتو { ص. ایچریلك، ایچدن ایچه اولان، برقوی تشکیل ایدن، محفوظ وقرا کلقجه: قویتو یر؛ قویتو براوطه. = س. بوحال وصفتده بولنان محل.

قویروق { س. ۱. اکثر حیوانات اتدن یا اوزون قیللردن ویاخود توکدن عبارت اوله‌رق قیجلری اوزرندن اوزانان ذیل، ذنب، دم، دمبال: آت، صیغیر، کدی، خروس، عقرب قویروغی. ۲. بر شیئك آرقه‌سنه قاتیلان شیء، ذیل، ضم، علاوه. [استخفاف طریقیله قوللانیلیر:] بوابنیه‌نك، بوقافله‌نك برده قویروغی واردر. ۳. بر آدمك آرقه‌سنه طاقیلوب هیچ آیرلمیان آدم: اوآدم کندیسنك قویروغیدر. [بوده استخفاف طریقیله استعمال اولنور.] ٤. بعض اثوابدن صارقوب آصیلان اوزون پارچه‌لر: بوفیستانك بیچمی ضررسز اما برطاقم مناسبتسز قویروقلری واردر. ٥. صوك، اك کریده‌کی قسم: کاروانك، قطارك قویروغی؛ لوقوموتیفی بعضاً قطارك قویروغنه قورلر. ٦. کوزك خارجی یعنی قولاق جهتنده‌کی اوجی: کوزك قویروغیله باقیوردی. ۷. اسلحهٔ ناریه‌نك کریده‌کی قسمی: قویروقدن طولار طوپ. || آت قویروغی = آیریق اوتی نوعی، بوغوملیجه. || آرسلان قویروغی = فراسیون (نبات). || قویروق آلتی = طیورك اوغرادیغی برخسته‌لق. || قویروق آجیسی = انتقام آرزوسی، انتقامی آلنمامش ماجرا، کچمش: اونك برقویروق آجیسی واردر. || قویروق اوزری، اوستی = طاوقلره عارض اولان برنوع مهلك چیبان. || قویروغی اوموزلامق = قاچوب کیتمك. || ایت قویروغی = بل بوران (نبات). || قویروغه باصمق = سببیت ویرمك، کوجندیرمك. || قویروغنی تاوه صاپنه چویرمك = زیاده دوکمك، شدتلی تأدیب ایتمك. || تیلکی قویروغی = بر نوع اوزوم. || قویروغی دیترتمك = اولمك. || قویروق صاللامق = تبصبص ایتمك، یلتکلنمك، تملق ایتمك. || قویروق صالان = یوند قوشی نوعی، پیغمبر قوشی. || قویروق صوقومی = انسانده عمود فقارینك منتهاسنده‌کی قویروق یری. || صیغیر، طوموز، قاطر قویروغی = نبات انواعی. || قامچی قویروق = توکی دوکلمش، قیلسز قویروق. || قویروق قپاغی = بعض حیوانلرك چبلاق وتوکسز قویروق محلی. || قویروغی قیصمق = قورقوب طوپلانمق ویا قاچمق. || قویروق قیصمق = اضطرابه اوغرامق، سس چیقاره‌مامق. || قیل قویروق = ۱. پك اینجه قویروقلی حیوان. ۲. مج. هیچ برشیئی اولمیان، زوکورت. || قویروق یاغی = قره‌مان قویونلرینك ایری قویروغی اریدلمسندن چیقان یاغ.

قویروقسز { ص. قویروغی اولمیان، گودوك، ابتر.

قویروقلی { ص. قویروغی اولان، ذوالذنب، دمدار.

قویلمَق { فج. ۱. وضع والقا اولنمق. ۲. دوشمك، دوکلمك، منصب اولمق: یشیل ایرماق قزیل ایرماغه قوییلیر. ۳. اوزرینه دوشمك، چوق مشغول اولمق: بوآرالق یازی‌یه، پیانویه چوق قویلدی. ٤. هجوم وتعقیب ایتمك: سواریلرمز بیوك برغیرتله دشمنه قویلدیلر.

قَویم { ص. عر. [«قیام، قوام»دن صش.] طوغری، درست. ز.

قویمَق { قویدیرمق وسائره. با: قومق وسائره.

قوین { س. [بودخی بوین وبورن کبی قویون یازلمق ایجاب ایتمز] ۱. البسه‌نك کوکسده قاوشمه‌سندن حاصل اولان قویتو یرکه ایچنه مندیل، ساعت، کیسه، کتاب کبی شیئلر قونور: قویننه

قودی: قوبنندن چیقاردی. ۲. جیب، کیسه: هب مصارفنی قوبنندن ایتدی. ۳. کوکس، صدر، سینه، قوجاق، آغوش: چوجغنی قوینده آلوب آیری یتاق یاپدیرمدی: او دائما والده‌سنك قوبنده یاتار. | قوین ساعتی = قوینه وجیبه قونان، جیبده طاشینان کوچك ساعت. || قوین قوینه = بربرینك قوبنده، برلکده: اونلر قوین قوینه یاتیورلر. || او بنم قوینمده‌در = بنم دیمکدر، بنده‌در.

«قوین» ایله «قوجاق» آرده‌سنده فرق واردر: قوجاق اوتوران ویاآیاقده طوران، وقوین ایسه یاتان آدم حقنده قوللانیلیر. مثلا: «چوجغی قوجاغنه آلدی» دینیلدیکی وقت آلان آدمك آیاقده ویااوتورمقده، و«قوینه آلدی» دینلدیکنده یاتمقده‌اولدیغی آکلاشیلیر؛ قوین قوینه صاریلوب برابر یاتمش، قوجاق قوجاغه‌ایسه آیاقده ویا اوطور. مقده ایکن صارلمش دیمکدر.

قویو { یاقویی ویا قویون، قوبین. ح. آشاغی طوغری، آشاغی یه دونمش وضعیتده: یوزی قویو (قویون، قوبی، قوبین) = یوزی یره کله‌جك صورتده، یوزی آشاغی یه: یوزی قویو یاتدی = سجده وضعیتنده.

قویو { ص. ۱. مایع شیئك پك صولی اولیانی، غلیظ، کثیف: قویو پکمز، مرکب، بویا؛ قویو قویو سوکدی. ۲. رنکك آچیق اولیانی، بیاضه چالیان: قویو قرمزی، قویو یشیل. ۳. مج. بولنیلان حالك پك خالص و دریکی: قویو عرب، قویو کرد، ترکك قویوسی ماوراء النهرده‌در؛ قویو صوفی.

قویو { باخود قیو. س. ۱. قازلمش (دلیك، چوقور، حفره: قویو قازمق؛ کیرج قویوسی؛ لغم قویوسی. ۲. صو طامارلرینی بولنجه‌یه قدر دریاك قازیلوب صو ایله طولی طوران و قوغه یا طلومبه ایله صربی آلنان چوقور، بئر، چاه: صو قویوسی؛ بوستان قویوسی = ککیشی؛ قویو صوبی = آجی صو. || مج. ایکنه ایله قویو قازمق = چوق زحمتلی و یورغان ایشه کیرشمك.

قویوجی { یا قویوجی. س. قویو قازیجی، قویو قازمغی صنعت اتخاذ ایدن آدم.

قویولاشدیرمق { فت. ۱. بر مایعی دها قویو وکثیف یاپمق: شوپکمزی بر آز دها قویولاشدیرملی. ۲. بر رنکی دها قویو ایتمك، آچیقلغنی کیدیرمك: بونك یشیلنی قویولاشدیروب صاریسنی آچملی.

قویولاشمق { فل. ۱. مایع دها قالین وکثیف اولمق: پکمز، شربت قایناتدقجه قویولاشیر. ۲. رنك قارمق، دها قویو اولمق: بو چوجق بیودکجه صاچی دها قویولاشیور؛ بعض آغاجلر بیودکجه یاپراقلری قویولاشیر.

قویولق { س. ۱. مایعك قالینلغی، کثافت: بالك قویولغی پکمزك کسندن زیاده در. ۲. رنکك قارمغنه تقویی، آچیق اولمسی: یشیلك قویولغی ایی ایسه‌ده قرمزیسنی بر آز دها قویولاشدیرملی.

قویوم { س. آلتین وکومشدن معمول سوس موادی ویا اوانی.

قویومجی { س. آلتین وکومشدن اوانی وسوسه متعلق شیئلر یاپان صنعتکر؛ صیاغ، زرکر: قویومجی ایشی.

قویومجیلق { س. قویومجی صنعتی، آلتین وکومشدن اوانی وسوسلر یاپمق صنعتی، صیاغت، زرکرلك.

قویون { س. [اسکی ترکجه‌ده «قوی» دیرلر] حیوان. ناث اهلیه‌نك اك نافعی اولان معروف حلیم ومدافعه‌سز حیوان که انسان یونك یوکندن وسودندن و اتندن استفاده ایدوب باشلیجه مأکولات و ملبوساتی بولندیر، غنم، میش، طاوار. قویون اسم عمومیسی اولوب ارککنه: قوچ، دیشیسنه: ماریه، یاوریسنه: قوزی، پر یاشنده‌کنه: طوقلو، ایکیسنده‌کنه: شیشك، اوچنده‌کینه: اوکیدیرلر. قیوپرجیق، قره‌مان، اوده‌سا، اسپانیول، میخالیچ قویونی = اجناسندندر. || مج. حلیم و بولاشه آدمدن کنایه اولور: قویون کبی آدم. || قویون اوتی = آغر اوتی، قوزی یتراغی. || یونیوز سز قویون = حلیم وعاجز آدم، مسکین. || قویون صارمشیغی = قره یازی یه مشابه بر نبات. || قورتله‌قویون بر برده = امنیت وعدالتدن کنایه. || قویون قیران = قلیچ اوتی، قنطارون. || قویون کوزی = پاپادیه نوعی. || قویون ویرکیسی = رسم اغنام. || هر

قویون کندی باجاغندن آصیلیر = هرکس کندی عملندن مسئولدر. || قویون ییلی = اسکی ترك تقویمنده بر دورك سکزنجی سنه‌سی.

قویون { سـ. با: قوین.

قویویرمك { فت. ۱. آرتق طوتمامق، براقمق، صالیویرمك، مانع اولمامق: صویی قویویردی؛ کوپکی کوندزین باغلی طوتوب کیجه باغچه‌یه قویویررلر. ۲. حبسدن ویادیکر بر محصوریتدن چیقارمق، سربست براقمق، اطلاق، تخلیهٔ سبیل ایتمك: اسیرلری قویویردیلر؛ بر کیجه حبس ایدوب صباح قویویردی. ۳. اذن ویرمك، کیتمکه مساعده ایتمك، براقمق: بن کلنجه‌یه قدر سن مسافرلری قویویرمه. ٤. طوتمیوب وضبط ایتمیوب سربست براقمق، قوپارمق: برقهقهه قویویردی.

قویه { سـ. آوجی قوشلرك قوصدقلری فضلات.

قویی { وقویی. با: قویو وقویو.

قوییجی { سـ. صـ. قویان، وضع ایدن، واضع: یاساق قوییجی = واضع قانون.

قهّار { صـ. عر. [«قهر»دن سمبـ.] زیاده‌سیله قهر وتدمیرایدن، باتیران، محو ایدن، قوهٔ قاهره صاحبی. — صفات‌اللهدن دخی اولوب قدرت قاهرهٔ الٓهیه‌یی مبیندر.

قهر { سذ. عر. ۱. زورلامه، زورله برایش یاپدیرمه، جبر، اجبار. ذ. ۲. غالب کلوب باتیرمه، محو وهلاك ایتمه، تدمیر وتنکیل: دشمنلرینی قهر ایتدی؛ کوتی آدملری الله قهر ایدر. ۳. تر. بر محرومیت و مغدوریتدن طولایی کندینی ییه‌جك صورتده کدر ایتمه، بویله برکدر وانفعالدن متأثر اولمه، کدر ایچنه ایشلمه: سعینك مکافاتنی کورمدیکندن قهر ایتدی؛ قهرندن تلف اولدی.

قهراً { حـ. عر. زورله، جبراً، قوهٔ غالبه ایله: کندیسنی او ایشده قهراً استخدام ایتدی.

قهرلانمق { فل. قهر ایتمك، چوق کدر وتأسف ایتمك.

قهرمان { سـ. فا. یکیت، پهلوان، بهادر، بطل: اسکی زمان قهرمانلری.

قهرمانانه { صـ. حـ. فا. یکیتجه، یکیتلکله، بهادرانه: برطور قهرمانانه ایله؛ قهرمانانه هجوم ایتدی.

قهرمانلق { سـ. یکیتلك، بهادرلك.

قهقره { سث. عر. آرقه‌سنی چویرمیه‌رك وحرب ایده‌رك واقع اولان رجعت. [بونك یرینه «رجعت قهقریه» استعمالی دها شایعدر.]

قهقری { صـ. عر. ث: قهقریه. آرقه‌سنی چویرمیه‌رك ودائما حرب ایده‌رك دونمك حرکتنه منسوب ومتعلق: رجعت قهقریه.

قهقهه { سث. عر. ۱. سسله وچوق کولمه: قهقهه ایله کولدی، قهقهه‌یی قویویردی. ۲. صار ماشیق کبی طیرمانیر ومور وقیرمزی چیچك آچار برنوع چیچك. [ترکجه لغت اعتباریله قهقها دخی یازیلیر.]

قهوه { سث. عر. ۱. عن اصل یمندن چیقوب الیوم کلیتلیسی آمریقاده حاصل اولان بر حبه که قاوریلوب دوکلدکدن صکره صوده پیشیریلوب ایچیلیر: یمن قهوه‌سی؛ برازیلیا قهوه‌سی؛ توز قهوه؛ قوری قهوه؛ قاورلمش قهوه. ۲. بو خبه‌نك قاورلمش توزندن پیشیریلن شربت: قهوه ایچمك؛ قهوه پیشیرمك؛ شکرلی ساده، آلافرانغه، آلانورقه قهوه. ۳. قهوه ایچیلن عمومی محل، قهوه‌خانه: محله قهوه‌سی؛ قهوه‌ده اوتورمق؛ قهوه پیکه‌لرنده یاتمق. || قهوه آلتی = ۱. اساساً آج قارننه قهوه ایچمه‌مك ایچون قهوه‌دن اول ینن مختصر یمك. ۲. یمك وقتنك غیرنده وسفره خارجنده تپسی ایله چیقاریلوب ینن شیء، مختصر وماحضردن یمك: برپارچه قهوه آلتی ایده‌لم؛ صباحلین بر آز قهوه آلتی یدم. || قهوه‌اوجاغی = بیوك دائره‌لرده قهوه پیشیریلن اوطه، قهوه‌جی اوطه‌سی: افندیسنی صالونه آلدیلر اوده قهوه اوجاغنه کیردی. || قهوه پاره‌سی = بخشش: آرابه‌جی‌یه بر قهوه پاره‌سی ویر. || قهوه تپسیسی، ابریغی، جزوه‌سی، فنجانلری، طاقمی = قهوه‌یه مخصوص شیئلر. || قهوه رنکی = بوز ایله قویو صاری آره‌سنده بر لون مخصوص. || قورو قهوه = قاوریلوب دوکلمش قهوه، قهوه توزی.

قهوه‌جی { سـ. ١. بر بیوك دائره ده قهوه پیشیروب قوناق خلقیله کلوب کیدنلره ویرمکله مکلف آغا؛ قهوه‌جی باشی. ٢. عمومی بر قهوه‌خانه طوتوب اداره ایدن آدم. || قورو قهوه‌جی = قاوریلوب دوگلمش توز قهوه‌صاتان آدم.

قَهوه‌جیلِك { سـ. قهوه پیشیروب صاتان ویا عمومی بر قهوه‌خانه اداره ایدن آدمك صنعت ومشغولیتی: سیر یرلرنده قهوه‌جیلك ایدیور.

قَهوه‌خانه { سـ. قهوه ایچیلن عمومی محل، قهوه: قهوه‌خانه حوادثی.

قَیْء { سذ. عر. [زبانزدی همزه‌سز ویاء مشدده ایله‌در] قوصمه، غثیان، استفراغ: قیء ایتمك = قوصمق، غثیان ایتمك.

قَیا { سـ. با: قایا.

قِیادَت { سث. عر. قائدلك، قوماندانلق، عسکره قومانده ایتمه، قومانده.

قِیاس { سذ. عر. ١. بر شیئی دیکر بر شیئه بکزده‌رك ویا اوکا کوره طوته‌رق حکم ایتمه: قیرده‌کی یوللری شهرك صوقاقلرینه قیاس ایتمه‌ملی؛ بنم ایشم اونك ایشنه قیاس اولنماز. ٢. بکزتمه، تمثیل، مشابهت: بو آدمی باشقه‌سنه قیاس ایتمیك؛ بو کیمسه ایله قیاس قبول ایتمز. ٣. د. قاعدهٔ عمومیه‌یه توافق وتبعیت، سماع مقابلی: قیاس ایله تصریف اولنان افعال. ٤. منـ. کبری و صغری اوله‌رق ایکی قضیه ایله نتیجه‌دن مرکب دعوی. ٥. ف. آیت و حدیثله مثبت اولمیان ماده‌لرك آیت وحدیثه مستند اولان امثاللرینه تطبیق ایدلمسی: قیاس ایله حکم ایتمك. || بی قیاس = درجه‌سز، حددن زیاده. || خلاف قیاس = شاذ. || علی القیاس = قاعدةً. || علی غیرالقیاس = قاعده‌یه مخالف وشاذ اوله‌رق. || قیاس نفس = کندینه بکزده‌رك حکم ایتمه، کندیندن اورنك آلمه.

قِیاساً { حـ. عر. ١. بکزدلدکده، لدی التطبیق، نسبةً: او ایشه قیاساً بو بر شیء دکلدر. ٢. بکزده‌رك، تشبیه وتطبیق ایله: برینی اوکرنیرسه‌کز دیکرلرینی ده اوکا قیاساً یاپارسکز. ٣. قاعده‌یه تطبیقاً: قیاساً تصریف اولنور. مقابلی: سماعاً.

قَیاسه { سـ. با: قایاسه.

قِیاسی { صـ. عر. ث: قیاسیه. ١. تطبیق وتمثیلله اولنان: حکم قیاسی. ٢. قاعدهٔ عمومیه‌یه مطابق و تابع اولان: افعال قیاسیه: عامل قیاسی. مقابلی: سماعی.

قَیاصِره { سذ. جـ. عر. فد: قیصر. با: قیصر.

قِیافَت { سث. عر. ١. قیلق، شکل خارجی، هیئت، صورت: انسانك اخلاقی قیافتندن بللیدر. ٢. بر آدمك کییدیکی اثوابك هیئت عمومیه‌سی، زی: درویش قیافتنده بر آدم؛ قیافتنی دکیشدیروب غریب بر قیافته کیرمش؛ تبدیل قیافت = طانمیه‌جق بر کسوه کییمك؛ قیلق قیافت یولنده: شکل خارجیسنه دیه‌جك یوق. ٣. انسانك سیما و اشکال خارجیه‌سندن اخلاق واحوال طبیعیه‌سنی استخراج ایتمك معرفتی: علم قیافت، فر. Physiognomonie.

قِیافَتسِز { صـ. شکل و صورتی ویا اثوابی یولنده اولمیان، قیافتی اویغونسز: کندیسی پك قیافتسزدر؛ بو دفعه اونی پك قیافتسز کوردم. — تکدیر ایچون دخی قوللانیلیر: هایدی شورادن قیافتسز حریف!

قِیافَتلی { صـ. ١. شکل وصورتی ویا اثوابی اویغون و یولنده اولان: قیافتلی بر آدم ایدی. ٢. فلان زی وقیلقده بولنان: درویش قیافتلی بر آدم کلدی.

قِیافَتنامه { سـ. علم قیافتدن بحث ایدن کتاب.

قِیاق { صـ. [«قییمق» دن] ١. اسیرگمین، قییان، غدار، مرحمتسز: پك قیاق آدم. ٢. شدتلی، شدید، جسور: قیاق قهرمان ایدی. ٣. آشیری، فوق العاده، مبالغه‌لی: قیاق کوزل؛ قیاق بهادر؛ قیاق زنکین. = حـ. ١. پك، زیاده، رعنا: قیاق اوینایور، قوشیور. ٢. مرحمتسزجه، اسیرکه‌مکسزین: قیاق کیدیور.

قِیاقلق { سـ. اسیرکه‌ممه، مرحمتسزلك، غدارلق: اونك قیاقلغی امثالسزدر.

قِیام { سذ. عر. ١. قالقمه. آیاغه قالقمه، آیاقده طورمه:

قیام ایتمك = قالقمق؛ قیامده او-لمق = آیاقده بولنمق. ۲. برینجه حرمت ورعایت مقصدیله آیاغه قالقمه: کمال تواضعندن هرکلنه قیام ایدر؛ مقام رسمیده قیام اولنماز. ۳. نمازك آیاقده اجرا اولنان قسمی: قیامده اوقونه-جق دعا؛ قیام ورکوع وقعود. ٤. علی الاطلاق نماز، عبادت: ایشی کوندوز صیام گیجه قیام ایدی. ٥. بر ایشه قالقشمه، تشبث، مبادرت، ابتدار: معیننده کی آدملرك جمله-سنی عزل و تبدیله قیام ایتدی. ٦. قارشی طورمه، آیاقلانمه. ۷. حشر، بعث بعد الموت، قیامت: یوم القیام = قیامت کونی، روز محشر. || مج. قیام قلامه-سی = برلیماندن قالقه-جق کمیلرك چکدکلری مربع الشکل بایراق که اطرافی مائی و اورته-سی بیاض اولور.

قِیامَت { سث. عر. ۱. آخر زمانده یتون موتالرك قالقوب حشر ونشر اولمسی، عالمك بوزلمسی: قیامت کونی؛ قیامته قدر = الی آخر الدوران. ۲. مج. فوق العاده خرابیت، مصیبت، آفت: بو بنم ایچون بر قیامتدر. ۳. گورلدی، پاتیردی: قیامت قوپدی؛ قیامتی قوپاردی.

قیپ { باخود قیپ. د. قاف مکسوره ایله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کلوب مبالغه و تأکید بیان ایدر: قیپ قزیل؛ قیپ قرمزی.

قیپ { و قیپر. مه. متصل قیملدا-ممی تصویر وتقلید ایدوب اکثریا مکرر قوللانیلیر: کوز-لرینی قیپ قیپ قیپمق؛ قیپر قیپر قیملدانمق.

قیپر { قیپردامق، قیپردی وسائره. با: قپر وسائره.

قیت { قیتلق وسائره. با: قط و سائره.

قیجر { قیجردامق، قیجردی و سائره. با: غیجر وسائره.

قیجی { قیجیق، قیجیقلامق وسائره. با: غیجی وسائره.

قیجی { س. پنیرکن دیل یاقان شیء. || آجی قیجی = بر جنس نباتك طبی.

قیچ { س. ۱. آرقه طرف، آرت، کری. ۲. حیوان کریسی، ورا. صاغری، مقعد. ۳. کمینك آرقه طرفی، کریسی، بویه. ٤. اسلحهٔ ناریه‌نك قوبروغی، کریسی. ٥. حیوانك آرت آیاغیله اورمه‌سی، چفته: قیچ آتمق = چفته اورمق. || قیچ آتدیرمق = کچمك، تقدم ایتمك: تجربه ذکاوته قیچ آتدیرر. || باشسز قیچسز = بی سروپن.

قیچی { حد. کوپکی جلب ایچون مکرر قوللانیلیر، «اوش» مقابلی: قیچی قیچی، اوش اوش. = س. قیچی قیچی { چوجق لسانده } کوپك، کلب. { اوش اوش کبی. }

قیچین { حد. آرقه‌یه طوغری، کریسین کری: قایق قیچین قیچین یاناشدی؛ اتك اوید-کدن صکره آرقه‌سنی چویرمیوب قیچین قیچین دوندی؛ قیچین قیچین کلمك = سومسوك سومسوك، یواش یواش برینك یانه صوقلق.

قید { سند. عر. ط. ایریك؛ قیچ مثانی = مثانه‌دن افراز اولنان ایریك؛ قیچ کاذب = ایریکه بکزر بعض افرازات.

قَید { سند. عر. ج: قیود. ۱. باغلامه، ربط، بند: طاوغی آیاغندن، قوجی بوینو-زندن قید ایتمك. ۲. باغلایه‌جق شیء، باغ، بند، رابطه: آیاغنده کی قیدی قوپاردی؛ قیود قویه ایله مقید ایدی. ۳. یازیلان ویا ورود ایدن محررات رسمیه وتجاریه وسائره‌نك خلاصهٔ مآلیه تاریخ ونومره‌لرینك دفتر مخصوصنه کچیرلمسی: بو اوراق قید ایتدیرك. ٤. بوصورتله دفتره کچیریلن خلاصه ونومره وتاریخ: او تذکره‌نك قیدی بولنه‌مدی؛ قیدینه مراجعت ایتملی؛ قیدینی چمقارملی: قیود عتیقه. ٥. تعمیم و اطلاق مقابلی اولهرق بر شیئك تحدید وتعیینی، برطاقم شرائط ایله مقید اولمسی: هیچ بر قید وشرط بیان ایتمه‌مش؛ کنديسی تضمینی بعض قیودله تعهد ایتمشدر؛ بلا قید وشرط = شرطسز وقیدسز اولهرق، علی-الاطلاق؛ اونك تکفلی بر قیدله مقیددر. ٦. اهمیت ویرمه، وظیفه ایدنمه، امورسائمه، غائله: کندیسی دنیاده بر شیئی قید ایتمیور؛ شمدی اوغلی بر مکتبه ادخال ایتمك قیدنده‌در؛ آدم! قیدایتمه. ۷. برآدمك عسکرلکه یا بر خدمته ویاخود برمکتب وسائره‌یه قبولیله اسمنك دفتر مخصوصنه کچیرلمسی: اوغلکزی مکتبه قید ایتدیردیکزمی؟

کندیسی عسکره قید اولندی؛ دها قیدی اجرا اولنمدی. ۸. تعلیقات، حواشی: قیدلی برصرف کتابی بولدم. ۹. برجمله ویا ترکیبك اجزاسندن اولهرق مفهومی تحدید ایدن جزء: بر سوزی یازارکن قیدلرینی یرلی یرینه قویملی که معنای مقصودك غیری برمعنا آکلاشلمسون. ۱۰. مرانغوز ایشلرنده ایکی تختهیی بر برینه ربط ایدن تخته: بوچکمجه کوزل یاپلمش اما یان قیدلری صاغلام دکل. || بلاقید، بی قید = غائله سز، ایلیشیکسز، برشیئه اهمیت ویرمکسزین. || ترقین قید = طرد، قوغمه. || قید حیات = برحیسات بولندیقجه، حیاتیله مشروط: قید حیاتله معاش باغلادیلر = یاشادیقجه آلمق شرطیله. || قید و شرط = برکلام ویا مقاوله نك بعض جهتلرینی تحدید ایدن وبر شرطله مشروط قیلان سوز ویا فقره: بلا قید وشرط.

قیدسز { ص. برشیئه اهمیت ویرمز، برشیئی امور سائمان، اهمالجی، ایلیشیکسز: بك قیدسز آدمدر.

قیدسزلق { س. برشیئه اهمیت ویرمیش، اهمال، ایلیشیکسزلك.

قیدیقلامق { قیدیقلاتمق. لا: غیدیقلامق و سائره.

قیر { س. ۱. غیرمسکون یر، شهر وقریه خارجی، صحرا: قیره چیقمق؛ قیرلرده کزمك. ۲. ایشلنمه مش، خالی یر: قیرلرده یتن اوتلر. || بوز قیر = آوروپا لسانلرنده ستپ Steppe دینان سبریانك واسع صحرالری. || قیر سرداری = خیدودلری تعقیب و یوللری تأمین ایتمك مقصدیله تعیین اولنمش بر باشیبوزوق بولوکنك باشی.

قیر { ص. کول رنکنه چالار بیاض، کیرلی آق: قیر آت، قیر صقال. || آلا قیر = قاریشیق رنکلی قیر. || اوکیمك قیری = بو قوشك توکلرینه بکزر رنکده. || باقلا قیری = قمور. شونی یه مائل قیر. || بوز قیر = بیاضله بوز آره سنده، بوزه چالار قیر. || قیر چیل = بیاض بکسکلی قیر. || دمیرقیری = سیاهی زیاده قیر، دمیر رنکنده. || صیچان قیری = سنجابی یه چالار قیر. || طورنه قیری = طورنه رنکده قیر. || قیرقیل = قیر صقاللی. || کوك قیر = ماوی یه چالار قیر. = س. ۱. کوك رنکنه چالار بیاض رنك، قیر رنکی: صقالنه قیر دوشمش، سرپمش؛ قیری سیاهندن زیاده. ۲. قیر طونلی آت: اونك برکوزل قیری واردر: قیره بینمشیدی.

قیراج { ص. ۱. قیرحالنده ایشلمه مش، اعمار اولنمامش، خالی وغیر منبت: قیراج یرلر؛ قیراج طوپراق. ۲. برشیئ حاصل ایتمز، عقیم (یر).

قیراط { سنه. عر. [یونانیدن مأخوذ اولوب بونیوز دیمکدر] درت دانه کچی بونیوزی چکردکندن عبارت مجوهرات وسائره یه مخصوص بر وزن اولوب یکرمی دردی بر مثقال ایدر. [آوروپالسانلرینه ده عربیدن آلنه رق Carat دینیر.]

قیراغی { (ویا قیراغو. س. صو. طوکمش حالنده یاغان ویاخود یاغدقدن صکره طونان چیلهٔ ژاله: قیراغی یاغمش؛ بو قیراغی اکینلری، باغلری یاقدی.

قیراق { ص. با: قیراق.

قیران { ص. [« قیرمق » دن] محو وتلف ایدن، مهلك، مخرب: قویون قیران = قویونلری اتلاف ایدن صالغین خسته لق؛ صاچ قیران = صاچی دوشورور علت، داء الثعلب.

قیرانته { ص. با: قرانته.

قیرجین { س. حیوانانه دوشمن صالغین خسته لق.

قیرچیل { ص. ۱. بیاضله قاریشیق قیر رنکنده: قیرچیل برآت. ۲. قیصه، بربرینه کیرکین سرت قیل: قیرچیل برپوستکی.

قیردیرمق { فع. ۱. باشقه سی ویا سطه سیله قیرمق، کسر ایتدیرمك: شو طاشلری، جوزلری قیردیرملی. ۲. اسقوطو ایتدیرمك، مهلته اودنه جك برسند و پولیچه ومعاش صورتی وسائرهنك بر مقدارندن واز کچه رك بقیه سنی پشین اودتمك: پولیچه یی یوزده اون اکسیکنه قیردیردم. ۳. تهلکه یه قویوب هلاکنه سبب اولمق: فن حربه مغایر بر موقع طوتمغله خیلی عسکر قیردیردی. ٤. ایتدیرتمك، تذلیل ایتدیرمك: اتك فیاتی خیلی قیردیردی.

قیرغین (ص. ۱. قیرلش، آشا- غیلامش، تنزل ایتمش، شدتی کچمش : قیرغین صو = پك صیجاق دکل، ایلیق. ۲. خاطری قیرلش، خاطرمانده، طارغین : کندیسی بکا قیرغیندر. = س. حیوانات دوشن صالغین خسته لق : بالیق قیرغینی. (قیرجین کبی.)

قیرغینلق (س. ۱. طارغینلق، خاطر قاله : بو قیرغینلغك سببی نه در؟ ۲. قیرقلق، وجوده عارض اولان کوشکلك.

قیرقز (س. ترك اقوامندن سیبر- یه‌نك غرب جهتنده وبحر خزرك شمالنده طولاشیر بیوك بر قوم : قیرقز قزاغی.

قیرلاغان (س. یوسروجاق، طا- غون اوری. || مج. قیرلاغان سوریسی = اشخاص مضره کروهی.

قیرلمق (فل. ج. ۱. کسراولمق، (منکسر اولمق : جام، پار- داق دوشوب قیرلدی. ۲. کلیتله تلف اولمق، محو و هلاك اولمق: ایلك ظهور ایدن قولرادن چوق خلق قیرلدی؛ فیلیپینده آمریقا- لیلرك چوق عسکری قیرلدی. ۳. وجود قیریق اولمق، قیر- یقلق طوغمق. ٤. طارلمق، کو- جمك، منفعل اولمق: بیلم نه سببدن بکا قیرلدی. ٥. شدتی کچمك، شدتی قلمامق : روزکار، فرطونه، صوغوق قیرلدی. ٦. ناز ایله صاللانوب بدنك بعض یرلرینی اوینامق : قیریله‌رق یوریور؛ او قدر قیرلمق ده عبثدر. ۷. قا- تلامق، بوکلك : بو کوملکك یاقه‌سی قیرلماز. || آیاق، ال قیرلمق = بد دعادر : الی قیرلسون؛ آیاغی قیرلسون. || بل قیرلمق = بل بوکلمك، ضعف و فتور طاری اولمق، چوق یورلمق. || قول قنات قیرلمق = زبون اولمق. || کوله‌دن قیرلمق = قاتلمق. || چیت قیرلدم = پك نازلی و شیق قیافتلی.

قیرلمه (س. ۱. قیرلمق ایشی. یا: قیرلمق. ۲. ناز، نازلی یو- رویش، رفتار ناز.

قیرلی (س. چاوش قوشنك برنوع کوچکی : قیرلی قوشی.

قیرمق (فت. ۱. سرت بر شیئی ضرب وصدمه ایله پار- چه‌لره آیرمق، کسر و شکست ایتمك : طاشی، آینه‌یی، جوزی، دکنکی قیرمق. ۲. طوغرامق، پاره‌لامق، قبا و ایری اوکوتمك: اتمکی قیرمق؛ بولغوری قیرمق. ۳. باتیرمق، قهر وتدمیر ایتمك، مغلوب و اتلاف ایتمك : دشمنك عسکرینی قیردی. ٤. ایندیرمك، تنزیل ایتمك : فیاتنی قیردی. ٥. مؤجل برسند و پولیچه و صورت وسائره‌نك برمقدارینی تنزیل ایله اوست طرفنی پشین ویرمك، اسقونتو ایتمك : فلان صراف پولیچه، انبهام، معاش صورتی وسائره قیرار؛ یوزده یکرمی اکسیکنه قیرارلر. ٦. کوجندیرمك، خاطر یاپمامق : بو قدرجق شیٔ ایچون بنی قیرمایك؛ بن سزی قیرمام. ۷. بوکمك، قلاملامق : شوکاغدی، شوبزلری قیروب طوپلایك. ۸. چوق حیوانات کسمك. ۹. کلیتلی آچمه قزانمق : آماده پاره قیردی. ۱۰. برشیئك شدتنی کسمك، ایندیر- مك : کونش صوتوغنی قیردی؛ یاغمور فرطونه‌یی قیرار. ۱۱. تسکین ایتمك : عنادی قیرمق؛ قولنجی قیرمق. || بل قیرمق = چوق یورمق، فتور ویرمك. || یورن قیرمق = کبری تذلیل ایتمك. || پوت، قوز قیرمق = خطا ایتمك، لقردی قاچیرمق. || قیردیغی جوز بیکی کچدی = ایتدیکی مناسبتسز- لکلر حدی آشدی.

قیرمه (س. ۱. قیرمق ایشی. یا: قیرمق. ۲. قماشی قاتلامغله یاپیلان اثواب سوسی : فیستانك قیرمه‌لری چوق اولور. ۳. قماش وسائره‌نك قاتلاندیغی وبوکلدیکی برده پیدا ایتدیکی چیزکی : شا- لینك قیرمه‌لرینی بوزمق ممکن دکلدر. ٤. سیاست دینلن برنوع یازیکه وقتیله محاسبه‌ده مستعمل ایدی. (بو معنا ایله صفت کبی ده قوللانیلیر : قیرمه یازی. || نسخ، تعلیق قیرمه‌سی = شکسته دینلن سرعتلی یازی. || قیرمه طاش = (صفت کبی) شوسه‌لر ایچون قیرلمش اوفاق طاش.

قیرمه‌جی (س. مطبعه‌ده باصلمش فورمه‌لری قیروب قاتلایان ایشچی.

قیرمه‌لامق (فت. ۱. اوفالتمق، طوغرامق. ۲. اثواب وسائره‌یه قیرمه‌لر یاپمق.

قیرمه‌لی (ص. قیرمه‌لری چوق = قیرمه‌لی فیستان.

قیرندی (س. ۱. قیریلان برشیئك پارچه‌لری، قیرلمقدن چیقان اوفاق پارچه‌لر، اوفاندی، قرضه : اتمك قیرندیلری؛ جام

قیرندیلری. ۲. اوفاق تفك شیء، بقیهٔ جزئیه : اسکی ثروتنك آنجق قرندیلری قالمش.

قیرنمق { فل. نازوشیوه ایله حرام ایتمك، ناز ایله قیریله‌رق یورمك.

قیریق { ص. ۱. قیرلمش، منکسر، شکسته : قیریق طاش، دکنك، دستی ؛ قولنك قیریق یری. ۲. صوبی قاریشیق، خالص جنس اولمیان : قیریق نازی. = س. ۱. بر عضوك قیرلمش یری : قولك قیریغی باغلامق ؛ طباغك قیریغی یاپیشدیرمق. ۲. قیریلان شیئك پارچه‌لری : جام قیریغی. ۳. دوکیلوب ایریجه پارچه‌لر حالنه قونمش شیء : آربه، بغدای قیریغی. || قیریق دوکوك = ۱. نامربوط، پریشان سوز. ۲. قیریلوب دوکیلندن اوته‌ده بریده قالمش جزئی شیلر : قیریق دوکوك طوپلایورز.

قیریقجی { س. قیریلان عضولری باغلایه‌رق ایی ایدن عملی جراح، چیقیقجی.

قیریقجیلق { س. قیریلان عضو- لری باغلامقله ایی ایتمك صنعت عملیه‌سی، چیقیقجیلق.

قیریقلق { س. ۱. قیریلان، قیریق اولان شیئك حالی. [اسم اوله‌رق « قیریق » دها مستعملدر.] ۲. صوثوق آله‌دن وسائر اسبابدن حاصل اولان نشئه سزلك وبتون بدنده وکیکلر- ده حس اولنان آغری وبور- غونلق، انحراف : وجودمده بر قیریقلق طوییورم ؛ بر قیریقلغم واردر.

قیریقمق { فت. با : قرقق.

قیریم { س. ۱. کلیتله حیوانات کسلمه‌سی : قویون، اینك قیریمی. ۲. خرستیانلرك پرهیز یوزمه‌لری : ات قیریمی. ۳. اثواب قیرمه‌سی.

قیز { یاخود قز. س. ۱. کنج واو- لمه‌مش دیشی انسان، جاریه، دختر : بر قیز چیقدی ؛ کویك قیزلری خوره تپیورلردی. ۲. دیشی اولاد، اولاد اناث، بنت، کریمه، دختر : ایکی اوغلی و بر قیزی واردر ؛ قیزلرینی اولندیر- دی ؛ قوجه‌ده بر قیزی واردر ؛ قیزینك اوغلاری. ۳. بکر، دو شیزه : ایکی سنه اول اولنمش ایسه‌ده الیوم قیز اولدیغی مر- ویدر ؛ ایکی دفعه اولنوب بر دفعه‌سنده قیز دیکرنده ثیبه آلدی. = ص. دیشی، اناثدن : قیز چوجق = صبیه ؛ قیز اوغلان = بکر ؛ قیز قرنداش = همشیره، اخت ؛ قیز اولاد = بنت، کریمه. || قیز آلمق = تزوج، ازدواج ایتمك : عشایر خلقی کندی عشیر- تلرندن قیز آلمازلر ؛ قیز آلوب ویرمك = صهریت، مصاهرت ایتمك. || قیز آغاسی = دارالسعادة الشریفه آغاسی. || قیز اوغلان = بکر، دوشیزه. [قیز اوغلان قیز دخی دینلیرسه‌ده، بو ترکیب غریب کورینور.] || خانم قیز = کنج و تربیه‌لی قیز، فر. Mad- moizelle مادمازل عنوانیله عد ایلیدر. || خدمتجی قیز = بسلمه، یاناشمه قیز. || قز قوشی = آغاج قاقانك یشیل برنوعی. || قیزکی =

تربیه‌لی و محجوب آدم. || قیز کلیمی = عشائر قیزلرینك طوقو- دقلری برنوع مقبول کلیم. || قیز مه‌سی = برنوع شفتالی و آغاج قاونی. || قیز ویرمك = اولندیرمك. || هکیم قیزلر = قتولیك راهبه- لری.

قیزارتمق { فت. ۱. قرمزی ایتمك، قزیل رنکنی ویرمك : کونش المایی قیزارتدی. ۲. طاوه‌ده قرمزی اولنجه‌یه قدر قاورمق، یاغ ایچنده دوندیره- رك پیشیرمك : ات، بالیق قیزار- تمق. || یوز قیزارتمق = بر شیء ایستمك محجوبیتنی کوزه آلدیرمق.

قیزارتمه { س. طاوه ویا تنجره‌ده قیزاردلمش ات ویا بالیق یمکی : دوکون قیزارتمه‌سی = ات قیزارتمه‌سنك بر نوعی. = ص. طاوه‌ده قیزاردلمش : قیزارتمه بالیق.

قیزارمق { فل. ۱. قزیل، قر- مزی اولمق، قرمزی- یلاشمق، احمرار ایتمك، سرخ اولمق : حوضده‌کی بالقلر، شو تارله‌ده کی چیچکلر نه کوزل قیزارمش ! الماکونشی کوردیکه قیزاریر. ۲. (میوه) اولمق، کمال بولمق : قیزیلجه‌لر، اوزوملر، اریکلر قیزارمغه باشلادی. ۳. اوتانمق، محجوب وخجل اولمق، خجالتدن قان یوزه فیرلایوب چهره قیرمزی اولمق : اوسوزی سویلرکن قیزاردی. ٤. (ات وبالیق وسائره) طاوه ویا تنجره‌ده قیرمزی اولنجه‌یه قدر قاورلوب پیشمك : بالیقلر قیزاردی ؛ اتی قیزارنجه‌یه قدر قاورمه‌لی. || قیزا روب مورارمق، قیزاروب بو-

زارمق = محجوب اولمق، محجو. بیتندن رنکدن رنکه کیرمك. || کوز قیزارمق = آغلامق. || کومور قیزارمق = طوتیشمق، یانمق.

قیزاق { س. ۱. قار وبوزك اوز. رینه قایمق اوزره تکر. لکسز و آلچاق برنوع آرابه که اقطار شمالیه ده کوپکلره ومأنوس صیغینلره چکدیررلر: قیزاقله سیاحت ایتمك؛ قیزاغه بینمك. ۲. چوجقلرك قارلی وبوزلی اینیشلرده قایوب اکلنمك ایچون اوزرینه اوتوردقلری تخته پارچه سی: قیزاق قایمق. ۳. مج. اوزرنده کمی انشا ایدیلوب برابر دکیزه ایندیریلن دستکاه. ٤. قایغك دستکاهدن ویا قایقخانه دن دکیزه ایندیرلمسیچون آغاج دوشمش میللی یول اوزرنده قایدیریلان برنوع بشیك: قایغی قیزاغه آلمق، قیزاقله ایندیرمك. (اسکی ترکجه ده «غریلغاج» دینیردی.)

قیزاقلق { س. دوشمه تخته لرینك آلتنده کی تلمجلامه کیریشلر.

قیزالاق { س. کلینجك چچکی. مر.

قیزاموق { س. اکثریا چوجقلره عارض اولان و بر نوع حمایله برابر بدنده قرمزیمسی برطاقم قیاریقلر دوکمکدن عبارت اولان علت مستولیه که «قیزیل»دن خفیفجه در، حصبه: قیزاموق چیقارمق، قیزاموغه طوتلمق.

قیزان { س. جسور ومسلح کنج کویلی، کوی قهرمانی: طاغ آوینه قیزان کوندرمك. || قاری قیزان = بتون خلق، عموم اهالی.

قیزدیرمق { فع. ۱. آتشده تسخین ایدوب قیزار. تمق. ۲. حدتلندیرمك، اغضاب ایتمك، برینك قیزه جغی سوز سویلمك ویا ایش یاپمق: کندیسنی قیزدیرمق ایچون سویلدم؛ مخصوص اکلنمك ایچون برینی قیزدیروب باغرتمق. ۳. آزدیرمق، آزمه سنه سبیت ویرمك: قوجلری قیزدیرمق. ٤. حرارت ویرمك، قیزشمه سنی موجب اولمق: قرمزی بویر طاوقلری قیزدیرر = یومورطلامق استعداد دینی ویرر.

قیزشمق { فل. ۱. کسب شدت ایتمك، اشتداد ایلمك، آلولنمك، اشتعال ایلمك: غاوغا، مباحثه قیزشدی ۲. رواج بولمق، رواج وداد وستد آرتمق: بازار، آلیش ویریش قیزشدی. ۳. قیزغینلق و حرارت پیدا ایتمك، آزمق، چفتی آرامق، کوسنمك: آیغر، توج، طاؤغلر قیزشدی.

قیزغیرمق { فل. ۱. (بیلان) ایصلق چالمق. ۲. (طوغان) آوه اینرکن پر صدای مخصوصله باغرمق. مر.

قیزغین { ص. ۱. چوق تسخین اولنمش، پك صیجاق: قیزغین دمیر؛ قیزغین صو. ۲. طارغین، کوجمش، حدته کلمش: شمدی پك قیزغینلر لقردی سویلمز. ۳. اشتداد ایتمش، آلولنمش، مشتعل: قیزغین غاوغا؛ قیزغین مباحثه. ٤. آزمش، آزغین، کوسنمیش: قیزغین بوغا، آیغر، قیصراق.

قیزغینلق { س. ۱. چوق ایصمش شیئك حالی، زیاده صیجاقلق: دمیرك قیزغینلغی. ۲. طارغینلق، کوجمه حدت، غضب: شمدی قیزغینلغی واردر. ۳. آلولنمه، اشتداد، اشتعال: غاوغانك، مباحثه نك قیزغینلغی. ٤. آزغینلق، کوسنمه: بوغانك، آیغرك، اینکك قیزغینلغی.

قیزل { ۱. یاخود قزیل ویاقزیل. صرخ: قیزل الما؛ قیزل طوپراق؛ قیزیل بویا. (بوکوزل لغت مخصوصه طورورکن استانبولجه مترو کیتیله بورنکك برنوعنه مخصوص اولان «قرمزی» لغتنك استعمالی شایان تأسفدر.) ۲. قرمزی او لهجه ده ایصمش: قیزغین: قیزل دمیر. ۳. اشقر: قیزل صقال. ٤. نوع وجنسنده پك مبالغه لی، آشیری درجه ده او لان: قیزل دلی. ٥. آلتین، آلتیندن، مذهب، زرین: قیزل الما، قیزل توپون. مر. || قیزل آطه لر = مرمره ده استانبول قربنده کی کوچك آطه لر. || قیزل آغاج = معروف برجنس اورمان آغاجی که کراسته سی قوللانیلیر. || قیزل باش = ۱. شاه اسماعیلك برصنف عسکری، سرخ سران. ۲. غلاة شیعه دن بر طائفه. || قیزل خسته لق = اسم اولهرق قیزل دینلن علت ساریه. || قیزل سوکوت = سوکوت آغاجنك برجنسی. || قیزل شاب = آچیق افلاطونی رنك. || قیزل

یاپراق = آغر اوتی. || قیزل یمور-
طه = پاسقالیه یمورطه‌سی. = س.
قزاموغه بکزر و اوندن شدتلی
برساری خسته‌لق که چوجقلره
عارض اولور و تنك اوزرنده
قرمزی قبارجقلر چیقارمیوب
بتون وجودك قیزارمه‌سنی موجب
اولور، اسقارلاتین. (قیزل خسته-
لق دخی دینلیر.)

قیزلجق { س. زیتوندن اوفاراق
اوله‌رق خام ایکن بیاض
ویتیشدیکنده قرمزی رنکنده
میخوشجه و قابض بر میوه که
طاغلرده خدایی نابت اوله‌رق
چوق اولوب باغچه‌لرده دخی
یتیشدیریلیر: قیزلجق یمك؛ قیزلجق
شروبی، رچلی. || قیزلجق آغاجی =
بو میوه‌یی ویرن آغاج که اورته
بیوکلکنده اولوب حشبی پك
سرت اولمغله دکنك و سائره
یاپیلیر. || قیزلجق صوپه‌سی =
طیاق، تأدیب.

قیزلجه { ص. قرمزیمسی، قر-
مزی‌یه چالار. || قیزلجه
بوغدای = بر جنس یومشاق بو
غدای. || قیزلجه قیامت = ولوله.

قیزللق { س. ۱. قرمزیلق، قرمزی
رنك، حمرت؛ یانغین
قیزللغی = آلوینك انعکاسی. ۲.
قیزل خسته‌لق، قیزل، اسقارلا-
تین. ۳. بر نوع دوزکون. ||
قیزللق اوتی = اشك قولاغی.

قیسراق { س. با: قیصراق.

قَیسی { س. با: قایسی.

قیش { س. ۱. سنه‌نك فصول
اربعه‌سنك اك صوئوغی که
اقلیممزده کانون اول ایله کانون ثانی
و شباطدن عبارتدر، شتا،
زمستان: قیش موسمی؛ قیش کونی؛
قیش صوئوغی؛ قیش آرمودی،
قاؤنی = قیشه قدر طیایانانلری.
۲. سنه‌نك ایکی‌یه تقسیمنده
روز قاسمدن روز خضره‌دك
آلتی آی سورن وهواسی صو-
ئوق اولان نصفی: آلتی آی
قیش یاغمورلغی صرتندن چیقار-
مدی؛ قیش تدارکاتی؛ قیش
ذخیره‌سی. ۳. صوئوق، صو-
ئوق هوا، قار ویاغمور وفرطو-
نه‌کبی موسم شتا علائمی، برد،
برودت، سرما: بوسنه چوق قیش
اولدی؛ کچن سنه قیش یاپمدی؛
اقالیم حاره‌ده قیش اولماز؛ قیشه
طیانه‌ماز. || قره قیش = قیشك
اورته‌سی و اك شدتلی وقتی،
زمهریر: قره قیشده یولجیاق
ایتمك نه‌قدر زور. || یاز قیش =
صیف وشتا، دائما: یاز قیش
بردرلو اثواب کییر. || قیش یاپمق =
هوا صوئوق اولمق: روسیه‌ده
چوق قیش یاپار. || قیش یمك =
قیشك صوئوغنه معروض اولمق.
= ص. صوئوق، بارد، سرد:
قیش هوا.

قیشلاتمق { فت. قیشی کچیرتمك:
قویونلری بو سنه
نره‌ده قیشلاته‌جقسکز؟

قیشلاق { یاخود قیشله. س. ۱.
وقتیله موسم شتاده
حربك تعطیلی معتاد اولمغله او
موسمده عسکر واردونك چکلد-
یکی محل: قاسمدن صوکره
اردوی همایون بلغراد قیشلاغنه
چکلمشیدی؛ شرق اردوسی
ارضروم قیشلاغنده بولنیوردی.
۲. قویون کبی حیوانات اهلیه-
نك قیشین چکلدکلری معتدل
هوالی وقار یاغماز یر وبویله یر-
لرده‌کی مرعا، یایلاق (یایله)
مقابلی: قویونلرکزی خانغی
قیشلاقده قیشلاتیورسکز؟ او
چفتلکك اصل ایرادی قیشلاقد-
ندر، کوزل قیشلاقلری واردر؛
بر قیشلاق استیجار ایتدم. ۳. با:
قیشله.

قیشلامَق { فل. ۱. قیش اولمق،
قیش حکمنی اجرا
ایتمك، صوؤق اولمق: هوا
قیشلادی؛ کانون ثانیده ایدك‌ده
دها هیچ قیشلامامشیدی. ۲.
قیشی کچیرمك: بو سنه غالبا
کوشکده قیشلایه‌جغز؛ قویونلرکز
نره‌ده قیشلایور؟ شرق اردو-
سی اکثریا ارضرومده و غرب
اردوسی بلغرادده قیشلاردی.

قیشلق { ص. قیش موسمنه، صو-
ئوق موسمه مخصوص،
شتوی: قیشلق اثواب؛ قیشلق
او؛ قیشلق ذخیره. = س. قیشین
اقامت اولنان خانه، قیش مسکنی:
یالیسی واردر بر قیشلق‌ده تدا-
رك ایدرسه مکمل اوله‌جقدر.

قیشین { ظز. قیش موسمنده،
قیش ایکن، قیش وقتنده:
قیشین نره‌ده اوتوریورسکز؟
قیشین سیاحت ایتمك پك زوردر.

قیص { مه. قاف مکسوره ایله
باشلار بعض ترکچه کلمه‌لرك
باشنه کیروب تأکید ومبالغه بیان
ایدر: قیص قیوراق باغلامق.

قیصاج { س. ۱. دمیرجیلرك
قیزغین دمیری طوتد-

قلری کلیتان وماشه کبی بیوك بر دمیر آلتلری. ۲. استاقوز کبی بعض حیوانلرك طوتوب صیقمه وحتی کسمکه مخصوص عضولری: استاقوز قیصاجیله پارمغمی صیقوب قوپاره‌جق اولدی.

قیصاجلامَق (فت.) ۱. بیوك دمیرجی کلیتانیله طوتوب صیقمق: دمیرجی قیزغین دمیری قیصاجلادی. ۲. زمان قدیمده بو معامله‌دن عبارت اولان اشکنجه‌یی اجرا ایتمك: اتلرنی قیصاجلادیلر. ۳. استاقوز واوکامشابه حیوان قیصاجیله طوتوب صیقمق: استاقوز فنا حالده المی قیصاجلادی.

قیصالتَمَق (فت. قیصه ایتمك، آزالتمق، تقصیر ایتمك، کسوب و قیروب قیصه یاپمق: دیرکی، آتوابی، صاچی، صقالی قیصالتمق؛ یولی قیصالتمق.

قیصالمَق (فل.) ۱. قیصه اولمق، بوی آزالمق، قیصه کلمه باشلامق، چکلمك، تقصر ایتمك: تختەنك اوجی کسیلیرسه قیصاله‌جقدر؛ بو اثواب چوق قیصالدی: فاله بیقانمله قیصالیر. ۲. مختصر وتحمل اولمق: شمدی عباره، افاده قیصالدی؛ دمیر یوانمدن طولایی آناطولینك یوللری قیصالدی؛ کونلر کیتدکجه قیصالیور.

قیصدیرمَق (فت.) ۱. صیقان بر شیئه طوتدیروب صیقدیرمق: المی قیوبه، ماکینه‌یه قیصدیردم. ۲. طار یره کتیروب طوتمق، اله چکیرمك، یاقه‌لامق: کندیسنی بر کوشه‌ده قیصدیردی.

قَیصَر (سف. عر. ج. قیاصره. [لا. Cæsar] اسکی روما و بیزانس ایمپراطوری: قیصر روم؛ اسکی قسطنطینیه قیاصره‌سی. [مشهور قیصرك اسمندن تعمیم اولنمشدر. الیوم آلمانیه ایمپراطورلرینه کندی لسانلرنده بو نام و برلدیکی کبی، روسیه ایمپراطورلرینه و پرلین «چار» یاخود «قزار» اسمی‌ده بوندن تحریف اولنمشدر.]

قیصراق (س. بیکیر دیشیی، کرك یوك بیکیرینك و قوشی وکرك یوك بیکیرینك دیشیسی: کوزل برقیصراغی واردر؛ جنس قیصراق؛ عرب قیصراغی.

قَیصَری (ص. عر. ؟: قیصریه. اسکی روم ایمپراطورلرینه ویا بالخاصه قیصر نام روما سردار ورئیسنه منسوب ومتعلق. || ط. عملیات قیصریه = حیاتندن قطع امید اولنان کیه بر قادینك قارنینك شقیله چوجغنك قور. تارلمسی عملیاتی که مشهور قیصر دخی بویله برعملیاتله دنیایه کلمشدر.

قیصریق (ص. طوتوق، بجریکسز، مسکین، عاجز: قیصریق آدم.

قیصقاج (س. آجیلوب قپانیر اکرتی مرديون.

قیصقانج (س. کندی سودیکنه ویا عائله‌سنه باشقه‌سنك باقدیغنی و بناشدیغنی چکمه‌مك خاصه‌سی وطبیعتی، غیرت، رقابت: سبسبز یره قیصقانج ایی برخصلت دکلدر. = ص. ۱. قیصقانان، کندی‌سودیکنه ویا عائله‌سنه باشقه سنك باقوب یاناشدیغنی چکمه‌مین، غیرتلی، غیور: پك قیصقانج آدمدر. ۲. حسدایدن: بوچوجق نه‌قدر قیصقانج!

قیصقانجلق (س. سودیکنك ویا عائله‌سنك باشقه‌سیله قونیشدیغنی ویا مناسبتنی چکه‌مه‌مك خصلتی، غیرت، رقابت: قیصقانجلغندن نه یابه‌جغنی بیله‌میوردی. ۲. حسد، غبطه.

قیصقاندیرمَق (فت. قیصقانمه‌سنی موجب اولمق، غیرت و رقابتـه دوشورمك: چوجقلری قیصقاندیره‌جق آیری سچمیدن احتراز ایتملی.

قیصقانلمَق (فل.) ۱. غیرتله کلمك، رقابت اولنمق، چکیله‌مه‌مك: بوکا قیصقانلماز؛ بویله‌سبسز یره قیصقانلیرمی؟ ۲. اسیرکه‌مك، دریغ ایدلمك.

قیصقانمَق (فت. فل. ۱. سودیکنك باشقه‌سیله مناسبتنی چکه‌مه‌مك، غیرتله‌کلمك، رقابتده بولنمق: قاریسنی چوق قیصقانیور؛ قاریسی کندیسنی خدمتجی قیزلردن قیصقانیور. ۲. چکه‌مه‌مك، حسد، غبطه، رشك ایتمك: چوجق کوچك قارداشنی قیصقانیور. ۳. اسیرکه‌مك، دریغ ایتمك: بن سزدن بر شیئ قیصقانمام.

قیصلمَق (فل. لمك، تضییق اولنمق، صیقیده قالمق: قویروغی قپویه قیصلدی؛ پارمغم ماکینه‌یه قیصلدی. ۲. طوتلمق، سربست ایشلهه‌مك، خرلدیلی اولمق: سسم، بوغازم قیصلدی؛ صوئوقدن، نزله‌دن،

راقیدن، چوق باغیرمه‌دن سسی قیصلمش.

قیصم { یاخود قیصیم س. آوجه استیعاب ایدن مقدار، آوج، قبضه، طوتام.

قیصمق { فت. ۱. صیقوب طوتمق، تضییق ایتمك، صیقشدیرمق: قپو پارمغمی قیصدی. ۲. آزالتمق، طارلاشدیرمق، کوچولتمك، حصرایتمك: مصارفی برآز قیصملی. ۳. قییه‌مامق، اسیرکه‌مك، دریغ ایتمك: بویله برایش ایچون پاره‌یی قیصمام. ٤. (قولاقلری) ایندیرمك، یاتیرمق: قولاقلرینی قیصوب کیتدی. ٥. (قویروغی) باجاقلرك آره‌سنه آلمق: قویروغنی قیصمش کیدیوردی.

قیصمه { س. قیصمق ایشی. با: قیصمق.

قیصه { ص. ۱. بویی آز اولان، اوزون مقابلی، قصیر، کوتاه: قیصه آغاج؛ قیصه بوی؛ قیصه آدم. ۲. تفصیلاتی اولمیان، مختصر، موجز: قیصه مکتوب؛ قیصه رساله؛ قیصه سوز. || دیلی قیصه = آکلاتمقدن عاجز. || قیصه طوتمق = قیصه یاپمق، اوزون طوتمامق. || عقلی قیصه = قصیر العقل، عقلسز. || قیصه کچمك = بحثی چابوق قپامق. || قیصه کسمك = اختصار ایتمك، اوزاتمامق. = ح. مختصراً، علی طریق الایجاز: قیصه یازیور؛ قیصه سویله.

قیصه‌جق { ص. پك قصیر: قیصه‌جق بر جبه کیمش.

قیصه‌جه { ص. آز قیصه، چوق اوزون اولمیان: بویی قیصه‌جه‌در. = ح. مختصراً. ایجاز طریقیله: قیصه‌جه آکلات.

قیصه‌لق { س. بویی آز اولان شیئك حالی، اوزونلق مقابلی، قصر: قیصه‌لغندن باشقه بر عذری یوقدر.

قیصیر { ص. ۱. طوغورماز، چوجغی اولماز، عقیم: قیصیر آدم قادین، قیصراق. ۲. محصولات ویرمز، غیر منبت: قیصیر تارله؛ قیصیر ییل.

قیصیرغانمق { فت. اسیرکه‌مك، دریغ ایتمك. مر.

قیصیرلق { س. ۱. طوغورماز آدم ویا قادین یاخود حیوانك حالی، عقم. ۲. محصولاتسزلق، عدم انبات: بو اراضینك قیصیرلغی.

قیصیق { ص. ۱. قیصلمش، صیقشمش، تضییق اولنمش. ۲. زورله وخرلدایه‌رق چیقان، سربست ایشلمین، خرلدیلی، بوغوق: قیصیق سس؛ قیصیق بوغاز. = س. اویلوغك قاتلانمه‌یرلری: چوجغك قیصیقلری پیشمش.

قیصیقلق { س. ۱. قیصلمش وصیقشمش شیئك حالی، تضییق. ۲. بوغوقلق، خرلدی: سسك، بوغازك قیصیقلغی.

قیصیقلی { ص. قیادن چرچر آقان: قیصیقلی صو، چشمه.

قیطس { سذ. عر. [یو. Κῆτος] تا. بالینه، قادیرغه بالیغی. || ه. برجملهٔ کوکبیه فر. Cétus.

قیطسیه { ص. ث. تا. طائفهٔ قیطسیه = قادیرغه بالیغی جنسندن اولان حیوانات زمره‌سی، فر. Cétacés.

قیغ { س. ۱. قویون ترسی. ۲. قوری کوبره. ۳. مج. قوری میوه‌نك بایاغیسی.

قیغردانمق { فل. اورومك، پك صیزلانمق، (کوپکلر) چیغیرشمق.

قیغرمق { فت. چیغیرمق. مر.

قیغز { س. پیس کبه پارچه‌سی، پیس پاچاوره.

قیغلامق { فل. (قویون) ترسله‌مك.

قیغلجیم { س. آتشدن صیچرایان کوچك شراره: اوزرینه بر قیغلجیم صیچرامغله طوتیشدی؛ بو کومور چوق قیغلجیم صاچیور.

قیغی { س. پك قورومش خرده شیء.

قیغیش { س. ایپکلی شیئلر تحریکندن حاصل اولان خشردی.

قیغیشدامق { فل. ۱. ایپکلی شیئلر خشخش ایتمك. ۲. اسلحه بربرینه طوقنه‌رق شاقردی ایتمك.

قیغیشدی { س. ۱. ایپکلی شیئلرك تحریك اولنه‌رق کندیلرینه مخصوص بر سس چیقارمه‌لری، خشخش. ۲. اسلحه‌نك بربرینه طوقندقده چیقاردقلری سس.

قیق { س. پك قورومش خرده شیء. [قیغی کبی.]

قیقرداق { س. ۱. اگو کمیکلرینك اوجنده‌کی کبی سرتجه ماده، یومشاق کمیك،

غضروف. ۲. کوزی تشکیل ایدن مادهٔ شحمیه، کوز کره‌سی، طوبجغی: کوز قیقرداغی؛ قیقر-داغی طیشاری فیرلامش. ۳. قولاغك قسم خارجیسی که قیقر-داق دینلن سرتجه بر ماده‌دن عبارتدر، یلپازه‌سی، صدفة الاذن. ٤. ایچ یاغی اریدلدکده ارتیوب قزغانك دیبنده قالان قیزارمش ماده: قیقرداق بورکی.

قیل (س. ۱. انسانك وبعض حیوا-نلرك وجودنده بیتن سرتجه وقالینجه توك، شعر، موی: صاچندن، صقالندن، بیغندن قیل قوپارمق؛ کوکسنده، قو-للرنده چوق قیل واردر؛ کچی قیلی؛ آت قویروغنك، یله‌سنك قیللری ۲. کچی توکی، صوف: قیلدن چوال، چول. (قویونك کینه یوك ویاپاغی، دوه وآت و دیکر حیواناتك اینجه و قیصه او-لانته‌توك دینیر.) ۳. مج. پك آز مقدار، جزئی: دوشمه‌سنه قیل قالدی؛ قیل قدر یرندن اوینامش. || قیل باراق = اوزون توکلی بر جنس کوچك آت. || بورنندن قیل آلدیرمامق = اصلا مساعده ایتمك، ممانعت ایتمك. || قیل بورن = دکیزك ایچنه اوزانمش پك اینجه بورن، طار قره پار-چه‌سی. || قیل دوکمك = (حیوان) توکنی دکیشدیرمك. || قیلی قرق یارمق = چوق تدقیق ایتمك. || قیل قویروق = برجنس اوردك، سونه. مج. زوکورد؛ قیلیقسز. || قیل قیران = صاچ قیران علی، داء الثعلب. || قیل یاق = حیوان یاره‌سنی دلوب کچیردکاری قیطان نوعی. = ص. ۱. کچی قیلندن ویا بوکا مماثل قیلدن معمول و منسوج: قیل چوال؛ قیل قوشاق. ۲. جزئی، پك قلیل: قیل عیبی یوقدر.

قیل (س. عر. (اصل «قول» دن ماضیء مجهولك مفرد مذکر غائبی اولوب اسم کبی قوللانیلیر) سوز، دیدی، کفت: قیل وقال، قال و قیل = دیدی قودی، کفت وکو.

قیلار (س. هلال اولی، قوزغون آیاغی.

قیلاغوز (قیلاغوزلق وسائره. با: قولاغوزوسائره.

قیلاغی (با. قلاغی.

قیلاو (س. قویونلره عارض اولان مهلك بر خسته‌لق که آغز-لرندن کوپوك کله‌رك هلاکارینی موجب اولور.

قیلاج (وقیلاچ. با: قلاچ.

قیلجق (یا قیلجیق. س. ۱. با. لیقلردن اکثرینك عمود فقاریلرندن مختلف وضعیتلرله ایکی یانه آیریلان آزچوق اینجه و سیوری کمیکلر، ایکنه کبی بالیق کمیکی: بالیق قیلجغی؛ قیلجق بوغازده قالمق: طاتلی صوبالیقلر. ینك قیلجغی زیاده اولور. ۲. اکین باشاقلرینك بهر دانه‌سی اوجندن یوقاریه اوزانوب سرت ودیك بر پوسکول تشکیل ایدن اینجه وسیوری صمان پارچه. لرینك بهری: بوغدای، آرپه قیلجغی. ۳. پهلوان اویونلرندن بری.

قیلجقسز (ص. ۱. قیلجق دینلن اینجه‌سیوری کمیکلری اولمیان: قیلجقسز بالیق. ۲. باشا-غنك ایکنه کبی اینجه وسیوری شیئلری اولمیان: قیلجقسز آرپه = پیغمبر آرپه‌سی.

قیلدیرمق (فت. ۱. ایتدیرمك، یاپدیرمق. مر. ۲. ادا وایفا ایتدیرمك: سن رشده بالغ اولان چوجقلره مربیلری نماز قیلدیرملیدر.

قیلق (س. با: قیلیق

قیللانمق (فل. ۱. قیل پیدا ایتمك، قیللری کلمك: کوکس قیللانمش. ۲. بیغی صقالی کلمك، قارتلاشمق: سنی کوچکدر اما چابوق قیللاندی.

قیللی (یا قیللو. ص. قیللری اولان قبل ایله مستور، متشعر: قوللری، کوکسی قیللی؛ قیللی حیوان.

قیلمق (فت. ۱. ایتمك، ایلمك، یاپمق: اشعار، تحریر قیلمق. (الیوم یالکز کتابت رسمیه‌ده مستعملدر.) ۲. ادا وایفا ایتمك: نماز قیلمق؛ دها اوکله‌یی قیلدم؛ ایکندی‌یی قیلمدن صکره کیده‌جکم.

قیلمه (س. ۱. ایتمه، ایلمه، یاپمه. ۲. ادا، ایفا، نمازی ادا ایتمه.

قیلنمق (مج. ۱. ایدلمك، اولنمق: اشعار قیلندی؛ ابتدار قیلندی. ۲. ادا و ایفا اولنمق: نماز قیلندی‌می؟ جمعه نمازی نره‌ده قیلنه‌جقدر؟

قیلیج { س. با: قلیج

قیلیق { س. ۱. صورت خارجیه، شکل، قیافت: شوقیلیقده بر آدم: نحف بر قیلغی واردر؛ قیلیق قیافت یرنده. ۲. طرز، صورت: سند قیلیغنده بر کاغد؛ اوقیلیقده برشیء یاپملی. ۳ رسم، تصویر: قیلیق چکمك چیقارمق = رسم آلمق، تصویروترسیم ایتمك. [آناطولینك بعض یرلرنده فوطوغرافیایه‌ده «قیلیق» دیرلر.]

قیلیقسز { ص. شکل و قیافتی اویغونسز، نا مطبوع، قیافتسز: پك قیلقسز بر آدم.

قیلیقلی { ص. ۱. فلان شکل و صورتنده اولان: سند قیلیقلی بر کاغد. ۲. فلان زی وقیافتنده بولنان: باغچوان قیلیقلی بر آدم.

قیم { مه. طورمیه‌رق متصل قیملدانمغی تصویر وتقلید ایده‌رك مکرر قوللانیلیر: قیم قیم قیملدانیور.

قِیَم { سث. جم. عر. فد: قیمت. با: قیمت.

قَیِّم { سذ. عر. [«قیام» دن صش. — غلط فاحش اوله‌رق زبانزدی: قیوم.] جامع شریف خدمتجیسی.

قَیِم { س. دامه و سطرنج اویونلرنده طرفینك مساوی کلمسی.

قیمَت { سث. عر. جم: قیم. [عر. ترکیباتده «قیمه» صورتنده‌ده بولنور] ۱. دکر، بها، ثمن، بدل: بونك قیمتی نه در؟ هرشیئك قیمتی اوزرنده مقیددر؛ قیمت تقدیر ایتمك؛ قیمت اعتباریه = دولنجه قبول اولمان فیآت؛ قیمت حقیقیه = اصل دکر و بها؛ قیمت موضوعه = صاتیجیسی طرفندن وضع وتعیین اولنمش بها. ۲. اعتبار، عزت، مقبولیت: بنم عندمده بونك قیمتی بیوکدر. || ذی قیمت = قیمتلی، قیمتی چوق، بهالی: ذی قیمت طاشلر = مجوهرات.

قیمَتدار { ص. فا. [عر. قیمت = دکر. فا. داشتن = مالك اولمق] بهالی، قیمتی بیوك، دکرلی: قیمتدار قماشلر.

قیمَتدان { ص. فا. [عر. قیمت = دکر. فا. دانستن = بیلمك] قیمت بیلن، قدردان، تقدیره مقتدر.

قیمَتسِز { ص. قدر و دکری اولمیان، اوجوز، غیر مقبول، رواجسز: قیمتسز بر شیئدر.

قیمَتسِزلِك { س. دکرسزلك، قدر وقیمت فقدانی، رواجسزلق.

قیمَتشِناس { ص. فا. [عر. قیمت = دکر. فا. شناختن = طانیمق] قدر وقیمت آکلایان، تقدیره مقتدر، قیمتلی و قیمتسز شیئلری فرق وتمییز ایده‌بیلن، قدردان، قدر شناس.

قیمَتلی { ص. قدر ودکری اولان، ذی قیمت، بهالی، آغر: قیمتلی قماشلر: زمرد قیمتلی بر طاشدر.

قیمَق { قیمه، قیلق و سائره. با: قییمق وسائره.

قَیمَق { وقیماق. با: قایماق.

قیملانمَق { فل ۱. آیاغه قالقمق اوزره طاورانمق، قالقار کبی بر حرکت ایتمك. ۲. (قوش) اوچمق اوزره حرکت ایتمك.

قیملداتمَق { فت. آز اویناتمق، تحریك ایتمك، حرکتده بولندیرمق: النی، آیاغنی، پارمغنی قیملداتدی.

قیملدامَق { فل. و:

قیملدانمَق { فط. آز اوینامق، حرکت ایتمك، حرکتده بولنمق: یاتدیغی یرده بر آز قیملدادی، قیملداندی؛ صویك دیبنده برطاقم قورتلر قیملدانوب طوریور. || یرندن قیملدانمق = قالقمق.

قیملدانمه { س. آز اوینامه، حرکت.

قین { س. آلات قاطعه قلیفی، غمد، نیام: قلیج، بیچاق، یتاغان قینی: قلیجی قیننه قومق.

قیناق { س. ییرتیجی وبیوك قوشك کسکین پنجه‌سی. — با: قایناق.

قینامَق { قیناتمق و سائره. با: قاینامق وسائره.

قیندراج { س. [اصلی: «قین. تراش» که اوده «قین» لغت ترکیه‌سیله «تراش» لغت فارسیه‌سندن مرکب غلط تعبیردر] اولوق و ییو اویمغه مخصوص قونداقجی آلتی.

قینلامَق { فت. قلیجه قین یاپمق.

قینمَق { فت. ذم وهجو و تزییف ایتمك، لسانه ویرمك. [«قنامق» کبی.]

قینه قینه { س. با: قنا قنا.

قُیو { سـ. با: قویو.

قُیود { سذ. جم. عر. فد: قید. با: قید. [جمع الجمعی اولان «قیودات» دخی مستعملدر.]

قیور { مه. طورمقسزین طولانوب صارلمغی تقلید وتصویر ایدوب مکرر قوللانیلیر: قیور قیور قیورلمق، قیورانمق.

قیوراق { ص. ۱. طولانوب صارلمش، قانغال اولمش: ییلان قیص قیوراق اولمشیدی: قیص قیوراق باغلامق = هیچ قیملدانه میه‌جق حالده باغلامق. ۲. زیاده قیورلمش، پورتوك، بورشوق: قیوراق صاچ، ایپك، بز. ۳. مج. ظریف، نازلی، جلوه‌لی: پك قیوراق بر قیز.

قیورامَق { فل. زیاده بوکیلوب بورشمق، بوروشوب طوپلانمق، قیورجق اولمق: ایپلیك قیورایور؛ قیللرم قیورایور.

قیورتمَق { فت. ۱. اکرتوب بوکدیرمك: شوابریشمی برآزدها قیورتملی. ۲. قاتلانمق، بوکدیرمك، قیردیرمق: یازیله‌جق یاپراقلرك برر کوشه‌سنی قیورتملی. ۳. قماشك کنارینی فتیل کبی بوکدیروب دیکدیرمك: شوتولبندلرك کنارلرینی قیزلره قیورتملی.

قیورجق { ص. دوز طورمیوب قیوریلان، بوریشوب طوپلانان، بورشق، مجعد، توده: قیورجق صاچ، صقال؛ قیورجق لاخنه، صلاطه: قیورجق قویون. = سـ. ۱. قویونك تویی قیوریلان وقویروغی اینجه و قیصه بر جنسی‌که باشلیجه روم ایلی‌یه مخصوص اولوب اتی لذیذ ومقبولدر: روم ایلی قیورجغی؛ او قصاب قیوریجقدن باشقه قویون کسمیور. ۲. قیورجق قویونك اتی: قیورجغی قاچه ویریورلر؟

قیورلمَق { فج. فل. ۱. اکریلوب بوکلمك، چکیلوب طوپلانمق: ایپلیك، قیل، صاچ قیورلدی. ۲. چورکانمك، قانغال اولمق، طوس طوپارلاق دیو شیرلمك: ییلان، کوپك قیوریلوب یاتمش. ۳. قاتلانمق، بوکلمك، قیرلمق: بو کتابك یاپراقلرینك کوشه‌لری قیورلمش؛ بر یاپراغی قیورلمشیدی. || قیوریله قالمق = کبرمك.

قیورمَق { فت. ۱. اکروب بوکمك قیورجق حالنه قومق: صاچنی، صقالنی قیورمق مراقیدر. ۲. قاتلامق، بوکمك قیرمق: شو یاپراغك اوجنی قیورملی. ۳. قماشك کنارینی پارمق اوجیله بوکوب اویله طورمق اوزره دیکمك، بوره‌رك وفتیل یاپه‌رق کنارینی قیرمق: شو منديلك کنارلرینی قیورملی. ٤. مج. بجرمك، باشه چیقمق: او ایشی ده قیوردی: بونی قیوره‌بیلیرسه عشق اولسون. = فل. اوینامق، رقص ایتمك، ناز و جلوه ایله قیرلق: قیوره قیوره اوینادی.

قیورمه { سـ. ۱. قیورمق ایشی با: قیورمق. ۲. قماش کنارینك فتیل کبی بوریله‌رك دیکلمه‌سی.

قیورندی { سـ. قماشك کنارینی فتیل کبی بوکه‌رك دیکمك طرزی، بویولده اولان دیکیش وکنار باصمه: بو منديللرك قیورندیسی قبا دوشمش. || چفته قیورندی = بودیکیشك اویا کبی ایشلنمشی.

قیوریم { سـ. بر شیئك اکریلوب بوکیلان یری، بوکلوم، جعد: صاچك قیوریمی || قیوریم قیوریم = ۱. چوق قیورجق: صاچی قیوریم قیوریم. ۲. صانجیدن بوکیلوب طورمه: قیوریم قیوریم قیورلیوردی.

قُیوم { قیومجی. با: قویوم، قویومجی.

قَیّوم { ص. سذ. عر. [«قیام»دن سمب] ذاتیله قائم، ازلدن ابده قدر قائم وموجود اولان حق جل و علا حضرتلری. [«قیم» یرینه قیوم تلفظ عامیانه‌سی غلط فاحشدر.]

قُیون { سـ. با: قویون.

قِیّه { سـ. اوقه دیدیکمز معروف وزنك اصل عربیسی اولمق اوزره مستعمل ایسه‌ده، غلط اولوب، عربیٔ فصیحی همزهٔ مضمومه و قاف مشدده ایله «اقه» در.

قیی { سـ. ۱. کنار، اوج، ناحیه: برقیی‌یه چکلمك؛ چایرك قییلرنده. ۲. دکیز کناری، ساحل، لب دریا: بوصله ایجادندن اول کمیلر قییلری تعقیب ایدرلردی؛ کمی قیی‌یه دوشدی؛ طالغه انقاضنی قیی‌یه آتدی. [دکیز قییسی دخی دینیر.] || قییده بوجاقده = کوشه‌ده کنارده، اوته‌ده بریده. || قیی روزکاری،

قره روزکاری = کیجه وقتی اکثریا قره‌دن دکیزه اسن روزکار. || قی صره = ساحل بوینجه، ساحلی تعقیب ایده‌رك.

قییجی { ص. ١. قییان، اسیرکه‌مین، مرحمتسز، غدار: پك قییجی آدمدر. ٢. توتون وسائره قییان: توتون قییجی. ٣. ساحلده بالیق آولیان بالیقجی. ٤. وقتیله ساحله دوشن وخزینهٔ دولته عائد اولان اشیا وانقاضی چیقارمغه وحفظه مأمور آدم.

قییجیلق { س. ١. غدارلق، مرحمتسزلك. ٢. توتون وسائره قییان آدمك صنعتی، هوانجیلق. ٣. ساحلده اولنان بالیقجیلق. ٤. وقتیله ساحله دوشن وخزینهٔ دولته عائد اولان اشیا وانقاضك اخراج و حفظی مأموریت و وظیفه‌سی.

قییدیرمق { فت. ١. اینجه اینجه طوغرامق، بیچاق ویا ساطورله اینجه ریزه‌لر حالنه قودیرمق: توتون، ات قییدیرمق. ٢. نکاح وبها و سائره عقد ایتدیرمك: امامی چاغروب نکاحنی قییدیردی.

قییراق { ص. یاقین، قریب، قونشو، ایراق مقابلی: قییراق یر.

قییشمق { فش. اویوشمق، اویوشوب قرار ویرمك، مقاوله کسشمك.

قییق { ص. اینجه اینجه طوغرانمش: قییق ات، توتون.

قییقلق { س. ١. قییلمش و اینجه طوغرانمش شیئك حالی. ٢. مج. قیریقلق، انحراف.

قییلمق { فج. ١. اینجه اینجه طوغرانمق: بوات قییله‌جقدر. ٢. اسیرکنمه‌مك، غدارلق ایدلمك: بوکوزل حیوانه قییلیرمی؟ ٣. قیرلمق، قویمق، طاقت قالمامق: دیزلرم قییلدی. ٤. ازلمك، بایلمق، غشی کلمك: ایچم قییلدی.

قییم { س. ١. اینجه طوغرامق فعلی وطرزی: توتون قییمی؛ اینجه قییم: قبا قییم. ٢. بردفعه ده قییلان مقدار: برقییم توتون ٣. اویوشقلق، قریقلق، کسالت: دیزلر قییم قییم قییلمق.

قییمق { فت. ١. اینجه اینجه طوغرامق: ات قییمق؛ توتون قییمق. ٢. اتلاف، هدر ایتمك: جانمه قییمه؛ بوکوزل حیوانه قییه‌بیلیرمیسك؟ ٣. اسیرکه‌مه‌مك، بذل وفدا ایتمك، آجیمیه‌رق ویرمك: برلیرا قییوب شو کتابی آلملی؛ پاره‌یی قیه‌میور. ٤. آجیمامق، غدر ایتمك: فلك بکا قییدی: بیکناه آدمه نصل قییه‌بیلیرم. ٥. عقد ایتمك، قرارلاشدیرمق: نکاح قییمق.

|| قییه مامق = اسیرکه‌مك، آجیوب فدا ایده‌مه‌مك: پاره‌یی قییه‌مدی.

قییملی { ص. بر درلو طوغرانمش اولان: اینجه قییملی توتون.

قییمه { س. قییلمش ات: کوفته‌لك قییمه؛ قییمه تخته‌سی = ات قییدقلری قالین تخته.

قییمه‌لی { ص. قییلمش اتله یاپلمش، قییمه ایله طولدیرلمش: قییمه‌لی بورك.

قییمیق { س. بالطه ضرباتیله قیرلایان تخته و یاکمیك پارچه‌سی، کوچك یونغه: ات، کمیك قییمیغی.

قییمیقلی { ص. بالطه‌دن قیرلامش تخته و یاکمیك یونغه. جقلرینی حاوی: قییمقلی ات.

قییندی { س. ١. قییلمش شیء، قییمیق محصولی: ات قییندیسی. ٢. معده ازلمسی، بایلمه: معده‌مده برقییندی وار. در. ٣. قیریقلق، انحراف: وجودمده برقییندی طوییورم.

قییینمق { فل. ١. ازلمك، غشی ایله وجع ویرمك: معده‌م قییندی. ٢. قیرلمق، قیریقلغه اوغرامق: بتون وجودم قییندی.

قیی { قییجی وسائره. با: قی، قییجی وسائره.

ك

ك { كف. س. [عر. كاف. سـ.] ترکجه الفبانك یکرمی بشنجی حرفی اولوب، اصل الفبانك صره‌سی اولان ابجد ترتیبنده اون برنجی حرف اولمغله، رقم کبی استعمالنده ۲۰ اعتبار اولنور. شکل عبرانیسی ك و شکل سریانیسی ك اولوب، ایکیسنك ده صورت عربیه‌سیله وعلی الخصوص ك ایله مشابهتلری ظاهردر. اصل عربیده اینجه «ق» کبی یعنی «کاسه» و «کومور» کلمه‌لرنده‌کی کبی تلفظ اولنوب، لسانمزده «کاف عربی» دینلن بو تلفظ اصلیدن باشقه اوچ درلو تلفظی دها واردر: برینه «کاف فارسی» دینیرکه ایرانیلر طرفندن علاوه اولنوب ترکجه‌یه دخی قبول اولنمشدر: «گلدی» و «گیردی» لغتلرنده‌کی کبی؛ ترکجه‌یه مخصوص اولان دیکر ایکی تلفظندن بری «ی» کبی اوقونور: «اگر = سرج» و «سویلمگه» کبی، و «صاغر کاف» دینلن دردنجیسی ایسه بزجه الیوم «ن» کبی اوقونورسه‌ده، اصل تلفظی ککزدن و «نگ» یه قریبدر: «دکیز، بکا، اك» کبی. برده «و» کبی تلفظ اولنور ك واردرکه اوده «گ» یازیلیر: گوگرجین کبی. بو وجهله لسانمزده بو حرف حقیقتده درت ویا بش حرف ایسه‌ده، مثاللرده کوریلان اشارتلری یالکز بعض لغت وقرائت کتابلرینه مخصوص اولوب، عادی کتابلرده تفریق اولنمیه‌رق، جمله‌سی بردرلو یازلدیغندن، آرایانلره سهولت بخش اولمق اوزره بو کتابده اشارتلرینی وضع ایتمکله برابر، دردینی بر صره‌ده ایراد وبر بابه جمع ایلدك. لسانمزك تلفظ مخصوصنه کوره وتصویر مخارج حکمتنه موافق صورتده حروف آرانیله‌جق اولسه، کاف عربی ایله «ق» بر، وکاف فارسی ایله «غ» ینه بر حرفله یازیلوب «گ» یرینه ده «ی» و «و» یازلمق اقتضا ایده‌جکندن، یالکز «ك» یعنی صاغر کاف ایچون برحرف مخصوصه احتیاج واردر؛ زیرا بونی «ن» ایله یازمق لسانك اصل واشتقاقنی بوزمق دیمکدر. — ترکی الاصل کلمه‌لرك صوکنده بولنان ساکن کاف عربی تحریك اولنجه کاف فارسی‌یه ودها طوغریسی «گ» ه تحویل اولنور: یمك، یمگه، یمگی، یمگك؛ گومروك، گومروگه، گومروگی.

كَ { حج. عر. کبی. [تشبیه وتمثیل معناسیله بعض تعبیرات عربیه‌ده بولنوب حرف تعریفله‌ده ترکب ایدر:] کماکان = اولدیغی کبی؛ کما هو حقه = حقیله، حق اولدیغی کبی؛ کذلك = ینه بویله، بویله‌جه؛ کالاول = اسکی کبی؛ کأن، کأنه = کویا. بوترکیبلره با.

كَ { ض. عر. [عر. ضمیر متصلك مفرد مذکر مخاطبی اولوب مؤنثی مکسور ایسه‌ده پك مستعمل دکلدر] سن، سنی، سکا، ك: علیك = اوزرکه، سنك اوزرکه.

ك { د. ماقبلی مفتوح اوله‌رق فارسیده ادات تصغیردر: مردمك = آدمجق، کوز ببکی.

ڭ { ض. تملیك بیان ایدن ضمیرك مفرد مخاطبی اولوب «سنك» تقدیرنده‌در: اوغلك = سنك اوغل؛ ایشك = سنك ایش. تصریفی: ایشك، ایشكك، ایشكه، ایشكی. جمعی «كر» در. با: كز. — افعال ترکیه آخرنده دخی ادات خطابدر: کلدك، کلیرسه‌ك کبی. [ماقبلی ساکن ایسه کسره ایله تحریك اولنوب، بوکسره اسمك

تلفظنه كوره اينجه ويا قالين او-
قونور]

كابوس { سذ. عر. اويقوده آغرلق باصمه، قره باصقان.

كابين { س. فا. عقد اثناسنده زوج طرفندن زوجه‌يه تعهد اولنان نكاح آقچه‌سى كه مفا-رقت تقديرنده اعطاسنه مجبور-در، مهر مؤجل.

كاتِب { سذ. عر. ج: كتبه، كتاب. [«كتابة» دن سف.] بردائرهٔ رسميه‌ده ويا بر بيوك ذاتك معيتنده يازى يازمغله مكلف مأمور، يازيجى، بيتيكجى، دبير: مجلس كاتبى؛ كتبهٔ اقلام. || باش كاتب = برنجى كاتب، برقلم ويا هيئت كاتبلرينك رئيسى: مجلس باش كاتبى. || كاتب خصو-صى = بر بيوك ذاتك خصوصى وامور ذاتيه‌سنه متعلق محرراتنى يازان و صفت رسميه‌يى حائز اولميان يازيجى، مهردار، ديوان افنديسى. || سر كاتب = باش كاتب. || سركاتبى = محرمانه ومهم محررات يازان سفارت كاتبى. || كاتب وحى = فخر كائنات (صلعم) افندمزه وحى بيوريلان آيات قرآنيه‌يى ضبط وتحرير ايدن صحابهٔ كرامك بهرى. || كاتب چلبى = عثمانلى مؤلفلرينك آبرويى اولان (حاجى خليفه) دينمكله دخى شهير «كشف الظنون» و «جهاتنما» صاحبنك لقبيدر. = ص. ث: كاتبه. ١. يازان، يازمق بيلن: مكتبلى ضابطلرك هر برى كاتبدر؛ او كنديسى كاتبدر كاتبه احتياجى يوقدر. ٢. برماده‌يى قلمه آلمه‌سنى ايى بيلن، منشى، محرر، راقم، نامق: ايى كاتبدر؛ اونك كبى كاتب اوله‌ماز. || كاتب الحروف = الده اولان نامه و يا كتابى يازان. [اصل عربيده كاتب بر شيئى قلمه آلان منشى معنا-سنه اولميوب تبييض و استنساخ ايدن ديمكدر، كه بوحالده ايى كاتب يازيسى كوزل اولانه دينلوب ايى قلمه آلان آدمه ايسه منشى ديمك اقتضا ايدرسه‌ده، لسانمزده منشى معناسيله قوللانيليور.]

كاتِبانه { ص. فا. كوزل كتابتله، ايى قلمه آلنمش، اصول كتابت وانشايه موافق، منشيانه: كاتبانه افاده؛ بر طرز كاتبانه‌ده. = ح. كتابت وانشا اصولنه توفيقاً: كاتبانه يازيور؛ كاتبانه افاده ايتدى.

كاتِبلك { س. ١. يازيجى ومنشى صفت ووظيفه‌سى، يا-زيجيلق، كتابت: نافعه‌ده كاتبلك ايديور؛ كاتبلك انسانى يورار بر ايشدر. ٢. يازيجيلق مهارتى، فن انشا، تحريراً افادهٔ مرام اقتدارى: اونك كاتبلكى مشهور-در؛ اويله كاتبلك كورمدم. || باش كاتبلك = سر كتابت.

كاتِم { ص. عر. ث: كاتمه. [«كتم» دن سف.] سويلميوب سر طوتان، سر صاقلايان: كاتم الاسرار. [سمب. «كتوم» دها مستعملدر.]

كاخ { س. فا. كوشك، طاق، قصر. ث.

كاد { سذ عر. ص. كاد هندى = سنط آغاجندن چيقان قابض برماده، فر. Cachou.

كاذِب { ص. عر. ث: كاذبه. [«كذب» دن سف.] ١. يالان سويلين، سوزى طو-غرى اولميان، يالانجى: او آدمك كاذب اولمسنى اصلا تصور ايتمزدم. ٢. طوغرى وصحيح او-لميان، صادق ضدى، يالان، ساخته: قول كاذب: خبر كاذب. || شهرت كاذبه = بركونه اقتدار وفضيلتى اولمقزين هرنصلسه اشتهار ايدن آدمك حقسز و اصلسز شهرتى. || صبح كاذب = طلوع شمسدن اول انعكاس ضيا ايله كورينن جزئى آيدينلق، صبح صادق ضدى.

كار { س. فا. ١. ايش، عمل، فعل، شغل: كار عاقل = عقللى آدم ايشى: كسب وكار = كچنمك ايچون اتخاذ اولنان ايش، صنعت، تجارت، مشغوليت؛ كار قديم = اسكى زمانده ياپلمش شئ. ٢. قزانج، فائده، نفع، منفعت، استفاده، تمتع: حيوانات آليش ويريشندن چوق كار ايتدى؛ بو ايشدن سزك بر كاركز وارميدر؟ كار و ضررى كنديسنه عائد اولمق شرطيله. ٣. ايشلمه، تأثير: سويلديكم سوزلر كنديسنه اصلا كار ايتمدى. ٤. حرب، جنك، غاوغا. [لسانمزده يالكز «زار» لفظيله برابر اولديغى وقت بو معنايه كلير:] اثناى كار وزار-ده. ٥. تركجه قاعده‌سنجه بر اسمه مضاف اولوب او اسمك مدلولندن ويا او مدلول واسطه-سيله معمول برشئ بيان ايدر: تل كارى = تل ايله ايشلنمش، تل

قاقمه‌لی؛ قلم کاری = قلم ایشی، قلمله نقش اولنمش : قلم کاری یمنی. [بونلر مرکب بر کلمه اعتباریله تلکاری وقلمکاری‌ده یازیلیر.] || بی کار = ایشسز. || درکار = ظاهر، عیان. || سرکار = ایش باشی : سرکارده بولنانلر = ایش باشنده اولانلر. || نابکار = ایشه یاراماز، خیرسز، خیلاز. || کار وبار = ایش کوچ.

کار { د. فا. اسملره الحاق اولنه‌رق عامل وفاعل وصاحب معناسنی افاده ایدر : صنعتکار = صنعت صاحبی، صانع؛ حیله کار = حیله یاپان، حیله‌جی؛ قناعتکار = قناعت صاحبی، قانع؛ طمعکار = طمع ایدن، حریص؛ خدمتکار = خدمتجی، خادم.

گار { د. فاعلیت ونسبت معناسیله بعض اسملره ملحق اولور : یادگار = خاطر نشان: خداوند. گار = صاحب. [کاف عربی ایله اولان آنف البیان « کار » ادا. تندن فرق اولمدیغندن تفریقی سماعه متوقفدر.]

کارآزما { ص. فا. [کار = ایش. آزمودن = دنه‌مك] و :

کارآزموده { ص. فا. ایش دنه‌مش، ایش کورمش، مجرب، کورکیلی.

کارآشِنا { ص. فا. [کار = ایش. آشنا = عارف] ایش بیلیر، اموره واقف، ایشدن آکلار.

کارآگاه { ص. فا. [کار = ایش. آگاه = واقف] ایش بیلیر، واقف امور، متیقظ.

کارآگاهی { ـ فا. ایش بیلیر آدمك حالی، وقوف، معلومات، خبردارلق : ابراز مآثر درایت وکار آگاهی.

کاربان { وکاربانسرای. با : کاروان. کاروانسرای.

کارپَرداز { ص. فا [کار = ایش. پرداختن = دوزمك، بجرمك] ایش بجرن، کارکذار [ایشکذار]. = ـ. ایران شهبندری : ازمیر کارپردازی.

کارخانه { ـ. فا. [تر. زبانزدی : کرخانه] ۱. ایش یری، ایش ایشلنن محل، بر صنعتله مشغول عمله‌نك ایشلدیکی و ماکینه‌لرك قوریلوب ایشلتدیرلدیکی بنا، فابریقه : یوکدن منسوجات اعمالیچون واسع بر کارخانه تأسیس ایلدی. ۲. عو. سوت قاینادیلوب صاتیلان ویوغورت وسائره یاپیلان محل مخصوص و یا دکان، سوتجی دکانی : سودی کارخانه دن آلمیوب ماندره‌دن یاخود بر اینك صاحبندن آلملی. ۳. فحشیات محلی، برطاقم فاحشه‌لرك برینك اداره‌سی تحتنده فعل مکروهلرینی اجرا ایتدکاری او.

کارخانه‌جی { ـ. ۱. بر دار فحشیاتی اداره ایدن آدم ویا قاری. ۲. مج. ناموسسز، پزونك، دیوث.

کاردان { ص. فا. [کار = ایش. دانستن = بیلمك] ایش بیلیر، ایشدن آکلار، کارآگاه.

کاردانی { ـ. ایش بیلیر آدمك حالی، کارآگاهی.

کاردیده { ص. فا. [کار = ایش. دیدن = کورمك] ایش کورمش، مجرب، کار آزموده.

کارزار { ـ. جنك، حرب، غاوغا. [عطف ایله « کار وزار » صورتنده‌ده قوللانیلیر. بعضلری ده « زار » لفظنی ادات محل اعتبار ایدوب اصل معناسی جنك محلی یعنی میدان حرب اولدیغنی التزام ایتمشلردر.]

کارساز { ص. فا. [کار = ایش. ساختن = یاپمق] ایش یاپان، ایش بجرن، بجریکلی.

کارسازی { ـ. بجریکلیلك.

کارشِناس { ص. فا. [کار = ایش. شناختن = طانیمق] ایش بیلیر، ایشدن آکلار.

کارفَرما { ص. فا. [کار = ایش. فرمودن = بیورمق] ایش بیوران، آمر، حاکم.

کارگاه { ـ. فا. [کار = ایش. گاه = محل] ایش محلی، فابریقه.

کارگُذار { ص. فا. [کار = ایش. گذاشتن = بجرمك] ایش بجرن، ایشك حقندن کلن، بجریکلی. [بونك یرینه غلط اوله‌رق « ایشکذار » دیرلر.]

کارگَر { ص. فا. تأثیر ایدن، مؤثر : ویردیکم نصیحتلر کارگر اولمدی.

کارگیر { ص. [اصلی : فا. کارکل (= چامور ایشی) یاخود کاه‌گیر (= صمانله طوتلمش) اولدیغی مظنوندر. زبانزدی : « کاگیر » یاخود « کاوگیر »] طاش یاخود طوغله خرجیله یاپلمش، اخشابك

غیری : کارگیر بنا ، او ، دکان.
= س. بو صورتله یاپلمش صاغلام بنا : بر کارگیر یاپدیردی ؛ فلان یرده‌کی صره واری کارگیرلر کیمکدر.

کارلی { ص. قزانجلی ، فائده‌لی ، استفاده‌لی ، نافع ، مفید ، نفع و فائده‌یی موجب : کارلی تجارت ، کارلی ایش ؛ بو ایش دها کارلیدر.

کارنامه { س. فا. [طوغریسی کار نما = ایش کوسترن اولسه کرکدر.] اصناف قلفه‌لرندن اوسته چیقوب کندی باشنه ایشلمك اوزره اجازت طلب ایدنلرك برای امتحان یاپوب تقدیم ایتدکاری ایش نمونه‌سی.

کاروان { کاروانسرای وسائره. با : کروان وسائره.

کاریز { س. [اصلی : کاه ریز. زبانزدی : گریز] یر آلتنده چرکاب یولی ، لغم. [فارسیده یر آلتنده‌کی صو یولنه‌ده دیرلر.]

کَأس { سذ. عر. ج : کئوس. ۱. قدح ، بارداق ، پیاله ، قوپه. ۲. شراب طولی پیاله ، بربارداق شراب. ۳. با. چیچکك و بعض حبه‌لرك آلت طرفنی احاطه ایدن یشیل قابجق ، فر. Calice.

کاسِب { ص. عر. ث : کاسبه. [« کسب » دن سف.] قزانان ، معیشتنی قزانمق ایچون چالیشان ، کسب وکار صاحبی ، چالیشقان.

کاست { س. فا. اکسیکلك ، نقصان : بی کم وکاست = اکسیکسز.

کاسته { ص. فا. اکسلمش ، اکسیك. ز.

کاسِد { ص. عر. [« کساد » دن سف] رواجسز ، سوروسز ، غیر رائج ، کچمز ، آرانماز ، کسادلی.

کاسه { س. فا. ۱. چینی و یا بللوردن طاس وچناق : چوربه ، خوشاف کاسه‌سی. ۲. قاشیق واوکا مشابه شیئلرك چقوری : قاشیق کاسه‌سی. ۳. باش کمیکلرینك بینی احاطه ایدن یوقاریسی : قفا کاسه‌سی ، کاسهٔ سر. ٤. س و ص کبی حرفلرك چقوری : سینك ، صادك کاسه‌سی.

کاسه‌لیس { ص. فا. چناق یالاییجی ، طالقاؤق ، طفیلی ، حیثیتسز ، مداهن ، رذیل.

کاش { د. فا. [تر. زبانزدی : کش] فوق العاده آرزو ایله تحسر بیان ایدوب اکثریا « که » اداتیله برابر قوللانیلیر ، نه اولوردی ، اولسه‌ایدی : کاش که دنیایه کلمیه ایدم ؛ کاش که کورمه‌مش اوله ایدم.

کاشانه { س. فا. ۱. یووه ، آشیان. ۲. خانه ، مسکن ، اقامتکاه.

کاشِف { ص. عر. ث : کاشفه. [« کشف » دن سف.] کشف ایدن ، میدانه چیقاران ، مجهول برشیئی میدانه چیقاران : کاشف اسرار ؛ آمریقا قطعه‌سنك کاشفی. = س. وقتیله حکومت مصریه‌ده قائممقام ویا مدیرلره ویریلن اسمدر.

کاشِفی { ص. بر جنس صاریق باغلامه ، بر طرز مخصوصده باغلانمش صاریق.

کاشکه { یاخود کاشکی وکاشك. د. با : کاش.

کاشی { س. اساساً ایرانك کاشان شهرنده یاپیلان برنوع صرلی ورنکلی چینی.

کاظِم { ص. عر. ث : کاظمه. [« کظم » دن سف.] غضبی هضم ایدن ، غضبه تابع اولمیان. ز.

کاغَد { س. [فارسیدن] ۱. یازی یازمق وکتاب باصمق وبر شیء صارمق کبی ایشلرده مستعمل پنبوق و سائره‌دن معمول ورقه ، قرطاس : یازی کاغدی ؛ چیغاره کاغدی = چیغاره صارمغه مخصوص پك اینجه‌سی ؛ ابرولی کاغد = اکثریا کتاب قابلرینك ایچنه قونان بر ایکی رنکلی کاغد ؛ الك کاغدی = معاش سرکیلرینك مطبوع اولدیغی قالین وایی کاغد ؛ پوسته کاغدی = اینجه یازی کاغدی ؛ بقال کاغدی = بقاللرك اوته‌بری صاردقلری قبا کاغد ؛ تکالی (تك آخارلی) ، چفتالی (چفته آخارلی) کاغد = وقتیله ثلث یازانلرك اوزرینه قره‌لامه یازوب بوزدقلری رنکلی پارلاق کاغد ؛ توکوروك کاغدی = اینجه چیغاره کاغدی ؛ صمان کاغدی = رسمه مخصوص شفاف اینجه کاغد ؛ دیوار کاغدی = اوطه دیوارلرینه قاپلانان بویالیسی. ۲. مکتوب ، نامه ، تحریرات ، ورقه : کاغد یازمق ؛ فلاندن بر کاغد آلدم ؛ کندیسندن کاغد کلدی. ۳. اویون و قمار اویناغه مخصوص

معروف كاغدلر : اويون كاغدى، اسقامبيل، قولچينه كاغدى : كاغد اوينامق. || كاغد اوزره قومق = ثبت وتحرير ايتمك، قلمه آلمق. || كاغد اوزرنده قالمق = اجراسز طورمق، اجرا اولنمامق. || بانقه كاغدى = پوليچه و يا بانقنوط. || كاغد حلواسى = كاغد كبى اينجه وياصى بر نوع طاتلى خمور كه چوجقلر ايچون صوقاقلرده صاتارلر. || حلواجى كاغدى = اهميتسز ولزومسز اوراق. || كاغد قوافى = هركسك مصلحته متعلق اوراقنى يوريتمكى درعهده ايدن آدم ؛ مزور. = ص. كاغددن معمول: كاغد فنار.

كاغَدجى { س. كاغد صاتان ، كاغد تاجرى: كاغدجى دكانى.

كاغَدخانه { س. كاغد فابريقه‌سى. [استانبول جوارنده وقتيله بويله بر فابريقه بولنمش مسيره.]

كاف { س. [عر. سث. — تر. زبانزدى : كف] ك حرفنك اسمى ؛ كاف عربى = « كانون » كلمه‌سنده‌كى كبى تلفظ اولنان ك كه عربيده مخرجى بوندن عبارت اولوب، فارسى و تركچه‌ده دخى بولنور ؛ كاف فارسى = « گل » و « گيت » كلمه‌لرنده‌كى كبى تلفظ اولنان ك كه ابتدا ايرانيلر طرفندن علاوه اولنه‌رق تركچه‌يه دخى قبول اولنمشدر ؛ صاغر كاف = « اڭ » و « دڭيز » كبى كلمه‌لرده‌كى كبى گگزدن تلفظ اولنور « ن » كبى اوقونان « ك » كه تركچه‌يه مخصوصدر.

كاف { ص. فا. ياران ، ياريجى ، شق ايدن. [صتر. تشكيلنه كيرر :] سينه كاف = كوكس ياران. [« شكاف دها مستعملدر.]

كافِر { ص. عر. جم : كفار، كفره. [« كفر، كفران » دن سف.] ١. طانيميان، بيلمين ، كورديكى ايلكى اونودان ، ايلك بيلمين ، شاكر ضدى : كافر نعمت = نانكور. ٢. الوهيت و وحدانيته اينانميان، جناب حقه شريك قاتان ويا حق سبحانه و تعالايه ياقيشماز افعال وصفات بشريه اسناد ايدن: او سوزى سويلين كافر اولور ؛ كفار قريشك صحابه‌يه ايتدكلرى اذا : كفرهٔ هندك اعتقادات باطله‌سى. = سخ. آفريقاى جنوبينك ساحل شرقيسنده يعنى زنكبار و سفالة الذهبدن اميد بروننه دك ساكن اولان اقوام زنجيه‌دن بر قومه ويريلن اسم اولوب، زنكبار عربلرى طرفندن معناى لغويسيله استعمال، و اوروپاليلر طرفندن Cafres صورتنده اسم خاص كبى تلقى اولنمشدر.

كافِرانه { ص. فا. كفاره ياقيشير حال وصورتده اولان: اعتقاد كافرانه. = ح. كفره‌يه شايان بر حال و صورتده، كفر ايله : كافرانه اعتقاد، عبادت ايديور.

كافِرستان { س. فا. كفار مملكتى. = سخ. ج. ١. هندك شمال غربيسنده وكابلك قربنده طاغلق و غير مضبوط برخطه. ٢. آفريقاى جنوبينك سواحل شرقيه‌سى، فر. Cafrerie.

كافِرلِك { س. كفر، شرك، الوهيت ووحدانيتى انكار.

كافِل { ص. عر. ث : كافله. [« كفالة » دن سف.] ١. بر ايشى درعهده ايدن، اوستنه آلان ، متعهد : جناب حق عبادينك رزقنه كافلدر. ٢. كفيل، ضامن.

كافور { سذ. عر. ١. هندستان جهتلرنده دفنه‌يه مشابه بر كوچك آغاجك صمغندن عبارت اولان پك بياض و كوزل سرت قوقولى بر مادهٔ طبيه، جامد بر ياغ؛ كافور روحى = بو ماده‌نك خلاصه‌سى. ٢. مج. پك بياض شيئدن كنايه‌در. || كافور اوتى = حشيشهٔ قيصوم. || شمع كافور = كافورله ياپلمش پك بياض ونفيس موم. || يشيل كافور = قره پلين نوعى.

كافورى { ص. عر. ث : كافوريه. كافوره منسوب ومتعلق ويا كافورله تركيب اولنمش ؛ شمع كافورى = مصفا وبراق موم.

كافورى { س. غلط اوله‌رق لسان عوامده كافور يرينه قوللانيلير.

كافورِيّه { سث. كافور اوتى دخى دينلن بر جنس نبات، حشيشهٔ قيصوميه.

كافّه { سث. عر. جمله، بتون، هپ، جميع ، قاطبه ، مجموع : كافهٔ عالم = بتون عالم ؛ كافهٔ مخلوقات = جميع مخلوقات ؛ اقربامزك كافه‌سى اوراده ايدى.

كافَّةً { ح. عر. جميعاً ، جملةً ، قاطبةً ، بتون، هپ : شاكردان كافةً حاضر ايدى: كتابلرى كافةً مجلددر.

كافى { ص. عر. ث: كافيه. [«كفاية» دن سف.] كفايت ايدن، الويرن، يتيشن، وافى: بكايكرمى درت ساعتده يدى ساعت اويقو كافيدر؛ بو يمك اوچ كشى يه كافى ميدر؟ مقدار كافى = كفايت ايده جك مقدار؛ معلومات كافيه = الويره جك معلومات. = حد. الويرر، آرتق ايستمز، يتر، يتيشير: آرتق كافى!

كاك { س. عرب چوركى: شام كاكى.

كاگُل { س. فا. صاچ، زلف، يوزك ايكى ياننه صارقان صاچ. [اك زياده اسكى اصول اشعارده زلف دلبر معناسيله مستعملدر.]

كاگُللى { ص. يوزك ايكى طرفنه صارقار صاچلرى اولان، زلفدار. || مج. كاگللى بلا = ايچندن چيقلمه سى زور مشكلات وموانع.

كاكَنج { س. فا. نبا. گوگى فنارى دينان بر جنس چيچك.

كالا { س. فا. ١. قماش، متاع، مفروشات وملبوساته متعلق نفيس، اشيا. ٢. مج. سرمايه، بضاعه: كالاى هنر؛ عرض كالاى عبوديت.

كَالاَوَّل { ح. عر. [ك = تشبيه ايچون حرف جر، ال = حرف تعريف، اول = برنجى، اسكى] اولكى كبى، كمافى السابق، مقدمكى حالنده: خانه يى كالاول كنديسى تصرف ايتمك اوزره.

كالبُد { س. فا. ١. قالب، هيئت: شكل. ٢. بدن، قفس.

كاله { س. فا. بلا: كالا.

كام { س. فا. آرزو، مقصود، مطلوب، امنيه، مرام، دلخواه: نائل كام اولمق؛ كام آلمق = آرزوسنه نائل اولمق. || بكام = آرزوسنه نائل اولان.

كامبَخش { ص. فا. [كام = مطلوب = بخشيدن = باغشلامق] هركسك مطلوب ومرامنى حاصل ايدن، منعم، محسن.

كامران { ص. فا. [كام = مرام = راندن = سورمك] مرام وآرزوسنه نائل اولان، بختيار، مسعود.

كامرانلق { س. و:

كامرانى { س. فا. نائل مرام اولانك حالى، بختيارلق، مسعوديت.

كامكار { ص. فا. نائل مرام، بختيار، اقباللى.

كامِل { ص. عر. ث: كامله. [«كمال» دن سف.] ١. بتون، تام، نقصانسز، مكمل، قصورسز، تكميل اولمش: الف كامل تاريخنده = تام بيك تاريخنده. ٢. كمال بولمش، كماله ايرمش، سن كمالده اولان: كامل آدم. ٣. كنج اولميان، ياشنى آلمش، هوپه اولميوب تجربه كورمش، پيشكين: قيزينى كامل بر آدمه ويرمك ايستيور. ٤. كمالات صاحبى، علم وهنر وحسن اخلاق كسب ايتمش، فضل وهنر صاحبى: مرد كامل، انسان كامل. ٥. طب. قاتلانمامش بتون كاغد اوزرينه باصلمش (كتاب). ٦. د. [عروضده]. تفعله لرى «متفاعل»دن عبارت بربحر مخصوص: بحر كامل.

كامِلاً { ح. عر. بتون وتام اوله رق، نقصانسز، هب، تكميل، كافةً، جملةً: كتابلرى كاملاً تجليد ايتديره جكدر؛ اوينى كاملاً بويانمش؛ خسته كاملاً ايلشمش.

كامِن { ص. عر. ث: كامنه. [«كمون» دن سف.] كيزلى، صاقلى.

كامُوَر { ص. فا. نائل مرام، بختيار، اقباللى.

كامياب { ص. فا. [كام = مرام، يافتن = بولمق] مرامنى بولان، آرزوسنه نائل اولان: كامياب اولدى.

كان { س. فا. ١. معدن يرى، معدن قويوسى، معدن طامارى، بر معدنك بولنديغى و چيقديغى محل. ٢. مج. منبع، مصدر، برصفتك كثرتله بولنديغى ذات: كان مرحمت = پك مرحمتلى ذات؛ كان حلم وشرم = پك حليم ذات.

كان { فل. عر. [«كون»دن ماضى مفرد مذكر غائب اولوب بعض تعبيرات عربيه ده بولنور:] اولدى، اولور: ماشاءالله كان = اللهك ايستديكى اولور.

كَأَن { د. عر. كويا، صانكه، فرض ايدك كه، ايمش كبى: كأن لم يكن = صانكه يوغيمش، هيچ يوغيمش، هيچ اولمامش كبى [يالكز بويله تعبيرات عربيه ده بولنور.]

كَأَنَّ { د. عر. كويا، صانكه، سوزده: كأن بن سزه خبر ويرمشم؛ كأن سزك سوزكزه اعتماد ايتمه مش. [كأنه دخى دينلير.]

كانون { س. ١. آتش اوجاغى، صوبه، منغال. ٢. مج.

برشيئك طوتيشوب ياندينى محل : كانون غضب. ٣. سريانيجه‌نك توسطيله لاتينجه‌دن بزه منتقل اولان تقويم شمسيده موسم شتانك ايلك ايكى آيى كه برنجيسنه كانون اول و ايكنجيسنه كانون ثانى دينوب ايكيسى‌ده اوتوز برر كوندر.

كَآنَه { د. عر. كويا، صانكه، سوزده: تأكيد كنديسى هركسدن زياده بيليرمش.

گاو { سـ. فا. اوكوز، نور.

گاوُر { سـ. صـ. { فا. مجوسى و آتشپرست ديمك اولان «گبر» دن ويا عر. «كافر» دن } ١. وحدانيته اينانميان آدم، كافر، مشرك. ٢. غير مسلم، نصرانى. || كاوُر اولمق = دينسدن دوشمك، كفر ايتمك. { عاميانه وقبا برتعبير اولديغندن استعمالى ترك اولنمشدر. }

گاوُرجه { صـ. دينسز اولان كافر ومشركلرك طرز واصولنده ويا لسانينده اولان : كاوُرجه اعتقاد، كتاب، يازى. = حـ. كافر ومشركلرك طرز وحال ويا لسانينده : كاوُرجه عبادت ايتمك. قونيشمق، يازمق.

گاوُرلق { سـ. ١. دينسزلك، كفر. ٢. دين اسلام ملك غيرى دينله تدين. ٣. مجـ. مرحمتسزلك، غدارلق.

گاوگير { سـ. صـ. بلا: كارگير.

گاوى { صـ. عر. ة: كاويه. { دن سـ } ط. ياقان، ياقمجى، فر. Caustique

گاوِيَّت { سـ. عر. ط. ياقمجيلق، فر. Causticité .

گاه { ز. || ياخود كه. سـ. فا. صمان، تبن. || كاهربا، كهربا = صمان قپان. || كاهكشان، كهكشان = صمان اوغريسى (صمان چكن).

گاه { ياخود گه. سـ. فا. زمان، وقت. ز. = ظر. فا. بعضاً، بعض دفعه، بعض وقت، كيمى وقت: گاه بولنور گاه بولنماز ؛ گاه اولورگه... || گاه گاه، گه گه = وقت وقت، آره صره. || بى گاه = وقتسز. || ناگاه = آكسزين. || گاه وبى گاه = وقتلى وقتسز.

گاه { ياخود گـه. د. فا. بعض كلمات فارسيه‌يه الحاق اولنه. رق زمان ويا مكان بيان ايدر. كلمات مركبه تشكيل ايدر: سيرگاه = سيريرى؛ نمازگاه = نماز يرى؛ سحرگاه = صباح وقتى.

كاهِن { سـ. عر. جمـ: كهنه. (« كهانه » دن سـ.) اسكى اسرائيللرده وسائر بعض اديانده غيبدن خبر ويرمك ادعاسنده بولنان رئيس روحانى.

كاهِنانه { صـ. حـ. فا. غيبدن خبر ويرن كاهن طور و اصولنده.

كاهِنلِك { سـ. غيبدن خبر ويرمك ادعاسنده بولنان رئيس روحانينك حالى.

كاهِنه { سـ. عر. اسكى اسرائيللر. ده وسائر بعض اديانده غيبدن خبر ويرمك ادعاسنده بولنان قارى.

كاهى { سـ. قورى بوغاچه نوعندن اوچ كوشه‌لى چارشى بوركى.

گاهى { ظر. فا. { ترـ. زيانزدى كاف عربى ايله } بعض دفعه، بعضاً، آره صره.

گاهيجه { ظر. بعضاً، بعض كره.

كائِن { صـ. عر. ة: كائنه. { دن سـ. } بولنان، وار اولان، موجود: آق دكيزده كائن آطه‌لر؛ آيدين ولايتنده كائن تيره قصبه‌سى.

كائِنات { سـ. جـ. عر. موجودات، هرنه وار ايسه، مخلوقات، ارض وسما، عالم: خالق كائنات؛ كائناتى يارادان؛ كائناتده بونك مثلى يوقدر. || فخر كائنات = مفخر موجودات و سرور عالم اولان رسول كبريا محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم.

كَباب { سـ. عر. ١. صوسز اوله‌رق آتشده شيشله ويا باشقه صورتله پيشمش ات: كباب پيشيرمك؛ كباب يمك؛ اورمان كبابى، تخره كبابى، خرسز كبابى، شيش كبابى، طاس كبابى وسائره = ات يمكلرينك انواعى. ٢. آتشده قاورلمش ويا آلازلانمش هرنوع مأكول: مصر، كستانه، فندق كبابى. = صـ. ١. آتشده پيشمش، قاورلمش، آلازلانمش: كباب ات، كستانه، مصر. ٢. مجـ. يانمش، يانيق، محروق، سوخته: يوركم كباب اولدى.

كَبابجى { سـ. شيشده ات پيشيروب ساده جه ويا پيده تريديله وبوغورتله تهيئه ايدوب ركدكانه مراجعت ايدنلره صاتان وپيدرن آدم.

كبابجيلق { سـ. كبابجى صنعتى.

كَبابه { سف. عر. بهاراتدن قره بوبره مشابه برحبه.

كَبابيّه { س. (شكل عربيسيله برا. بر عربی دكلدر.) لوله دیبی توتون.

كُبّاد { سف. عر. آغاج قاوغنه آكديرر بيوك بر نوع يومشاق ليمون، كيتره : كباد رجلی.

كِبار { ص. سف. ج. عر. فد: كبير: با: كبير. = ص. تر. فد. كبی. ۱. بيوك، ظريف، جمعيت بشريه‌نك صنوف عاليه‌سنه منسوب، كريم وعالیجناب: كبار، پك كبار آدمدر. ۲. متكبر، متعظم.

كِبارانه { ص. ح. (فارسی‌يه تقليد. در) بيوك آدملره يا قيشير حال وصورتده، ظريفانه : كبارانه ياشايش، سوز: كبارانه قبول ايديش.

كِبارجه { ص. ح. كبار يعنی بيوك و ظريف آدملره يا قيشير حال وصورتده : كبارجه ياشايش؛ كبارجه معامله ايديور.

كِبارلاشمَق { فل. ۱. بيوكلر صره‌سنه چكمك، بيوك آدم اولمق: كندیسی كبارلاشدی آرتق بزمله قونديشمغه تنزل ايتمز. ۲. مج. متكبر و متعظم اولمق، كبرلنمك: بو قدر كبارلاشمايك.

كِبارلق { س. ۱. بيوكلك، بيوك آدملرك حالی، ظرافت: او آدمك هربرطرز وحالنده بر كبارلق كورينور. ۲. كبر، عظمت، تكبر: شمدی بركبارلق پيدا ايتدی.

كَبائر { ج. عر. فد: كبيره. با كبيره.

كَبباصدی { س. ايكی قات طالیان آغنی، چكمه.

كَبَبی { س. تيبت جهتلرنده بولنور بر جنس نسناس.

كَبَد { سف. عر. ج: اكباد. قره جكر. || ط. التهاب كبد، الم كبد، حصاة كبد، سرطان كبد و سائره = قره جكره عارض اولان امراض مختلفه.

كَبَدی { ص. عر. ۱: كبديه. تش. قره جكره منسوب و متعلق.

كِبر { سف. عر. ۱. بيوكلك، بيوك اولمه. ۲. فضولاق، تكبر، تعظم : انسانه كبر ياقيشماز.

كِبَر { سف. عر. ياشليلق، ياشلی اولمه : كبر سنی حسابيله. (عربيده لغت آنفه‌دن فرقسز اوله‌رق بيوكلك ديمكدر.)

گِبر { (س. فا. آتشپرست، مجوسی، زردشتی. (« گور » لفظنك بوندن غلط و ايرانيلردن مأخوذ اولديغی مظنوندر.)

كُبَراء { سف. ج. عر. فد. كبير. با : كبير.

گِبرتمَك { فل. ۱. (بر حيوانی) اولديرمك، تلف ايتمك. كبرمه‌سنی موجب اولمق : سز بو حيوانلری كبرته‌جكسكز. ۲. مج. جنوق دوگمك، چوق اذيت ايتمك : اونك بكا ايتديكنه قارشی الله كچيرسه‌م كبرته‌جكم.

كِبرلی { ص. كبر و عظمتی اولان، فضول، متكبر، متعظم : كبرلی آدملردن خوشلانمام.

گِبرمَك { فل. ۱. (حيوان) اولمك، تلف اولمق، مرد اولمق : آرابه آتلرينك بری گبردی ؛ بو حيوان آجلقدن گبره‌جكدر. ۲. مج. محو وتلف اولمق : كندينه باقميور بركون گبروب كيده‌جكدر. (مقام شتم وتحقيرده مستعملدر.)

گَبره { س. (يو. Κάπραις) بر يبانی چاينك ترشيلق يمشی، قباره، فر. Capre.

گَبره { س. آت تيماری كيسه‌سی كه چولدن اولور.

كُبری { صف. عر. ذ : اكبر. با : اكبر.

كِبرياء { سف. عر. ۱. بيوكلك، عظمت، جلال. ۲. حق تعالی حضرتلری : حضور كبرياده.

كِبريت { سف. عر. كوكورت. || كبريت احمر = ۱. آلتين. ۲. كيمياء باطلده قوت فوق العاده‌يی حائز برجسم موهوم. ۳. تر. آتش و موم وسائره طوتيشديرمق ايچون سرت بر شيشه سوروملكله يانار معروف كوكورت تركيبلی اينجه چوب : كبريت ياقمق، طوتيشديرمق ؛ كبريت قوطيسی. || كيم. حامض كبريت، حمض كبريت وسائره = كوكورت تركيباتی.

كِبريتجی { س. ۱. كبريت قوتيلری و اوكا مماثل شيشلر صاتان آدم. ۲. مج. خسيس، لئيم، پژمرده قيافتلی.

كِبريتی { صف. عر. ۱: كبريتيه. كيم. كوكورده منسوب و متعلق.

كِبريتی { ص. كوكورت رنكنده، آچيق صاری.

كَبزه { ياخود كاوزه. س. اوموز كورکی. مر.

كَبزه‌جى { سـ. كسلمش قويونلرك اومـوز كوركلرينـه باقه‌رق غيبدن خبر ويرمك ادعاسنده بولنان آدم.

كَبش { سذ. عر. قويونك اركگى، قوچ.

گَبش { ص. [عر. « كبش » دن غلط] ارباشى، يكيت، پهلوان: كبش اوغلى. = سـ. دمير طوقماق. مج. قالين قفالى.

كَبك { سـ. فا. ككليك. ز.

كَبوتَر { سـ. فا. گوگرجين؛ كبوتر نامه بر = مكتوب كوتورمكه آليشيق كوكرجين.

كَبود { ص. فا. ماوى، كـوك رنكده.

كَبه { سـ. [ر. Κάπα] چـوبا- نلرك وكويليلرك كييدكلرى ويره سردكلرى يوكدن قبا عبا: تنـدور كبه‌سى، تر كبه‌سى = تگيلتى؛ يانبولى كبه‌سى = توكلى نوعى.

گَبه { ص. قارننده جنين بولنان، حامـل: كبه قادين؛ كبه قيصراق؛ كبه ايتمك، كبه براقمق = القاح ايتمك؛ كبه قالمق: التقاح.

گَبه‌لِك { سـ. قادين ويا ديشى حيوانك حامل اولمسى، حمل، حباله. || گبه‌لك ايلكى = صوك، مشيمه.

گِبى { ياخود گيبى. د. ١. تشبيه و تمثيل بيـان ايدر: قار كبى بياض؛ بوز كبى صوئوق؛ طاش كبى قاتى؛ كركى كبى؛ آدم كبى. بو معنا ايله اسملرك مجردينه و ضمائرك مضاف اليهنه الحـاق اولنور: آدم كبى، آت كبى، بنم كبى، بزم كبى، سنك كبى، سزك كبى، اونك كبى. مستثنا اوله‌رق جمع غائبـده ضمير دخى مجرد حالنده قوللانيلير: اونلر كبى، بونلر كبى. بعضاً ضمائرك دخى مجردينه الحاق اولنورسه‌ده، او تقديرده معنا و محل استعمالجـه بر آز فرقى اولوب، نوعاً ما ابهام بيان ايدر: بن كبى بر صـادق دوست؛ سن كبى بر ذكى آدم؛ او كبى ايشلر = او مثللى، او طاقم. ٢. زمانجه زياده قربيت بيان ايدر. [بو معنـا ايله فرع فعل اضـافى‌يه ملحق اولور:] كلديكى كبى = كلديكى آنده، كلير كلمز؛ كورديكم كبى = كورديكم آنده، كورور كورمز.

گِبيجه { ح. كويا اونك كبى. ز.

كَبير { ص. عر. أ: كبيره. جـ: كبار، كبرا. ١. بيوك اولو، قوجه: جبل كبير؛ دائرهٔ كبيره. [ماديانده عظيم و جسيم دهـا مستعملدر.] ٢. ياشلى، مسن، بيوك: ولد كبيرى = بيوك اوغلى؛ شيخ كبير = ياشـلى اختيار. ٣. سن رشده واصل اولمش، صبا. وتدن قورتلمش: بر كبير اوغلى و ايكى كبيره قيزيله ديكر بر صغير اوغلى واردر. = جـ. كبرا = بيوك آدملر، مساند عاليه‌ده بولنان رجال دولت = كبرا قوناقلرى. = جـ. كبار = اصيل و شريف آدملر: كبار مجلسى: كبار قيافتى. با: كبار.

كَبيره { سث. عر. جـ: كبائر. قتل و زنا كبى بيـوك كناه، صغيره مقابلى.

كَبيسه { صث. عر. [« كبس » دن صث.] سنهٔ كبيسه = بر كون فضله‌سى اولان سنه كه تقويم شمسيده درت سنه‌ده بر كلير. = سـث. عر. جـ: كبائس. بر كون فضله‌سى اولان سنه.

كَپازه { سـ. [فا. « كبـاده » دن غلط] تعليم ايچون قوللانيلير ياى. = ص. ١. اعتبارسز، قيمتسز، مبتذل: اوجـوزلاتمه‌ده بربرلرينه رقابت ايده‌رك صنعتى كپازه ايتديلر. ٢. حرمت و رعايته غير مستحق، حيثيتسز، رذيل: پك كپازه آدمدر.

كَپازه‌لَتمَك { فت. ١. قيمتسز و اعتبارسز ايتمك، رذيل و رسواى ايتمك، حيثيتى كيدرمك: بويله حركتلرله كندينى كپازه‌لتدى. ٢. پك اوجوزلاته‌رق ويا بوزه‌رق قيمت واعتبار- دن دوشـورمك: صـنعتدن آكلاماز بر طاقم مطبعه‌جيلر فن طباعتى كپازه‌لتديلر.

كَپازه‌لِك { سـ. قيمتسزلك، اعتبارسزلق، حقـارت، رذالت: اونك ايتديكى كپازه- لكدر؛ بن او كپازه‌لكى ياپمام.

كَپازه‌لَمَك { فت. با: كپازه‌لتمك.

كَپازه‌لَنمَك { فل. اعتبار وحيثيتنى غائب ايتمك، رذيل و رسواى ويا مبتذل اولمق.

كَپچه { سـ. [فا. كفچه‌دن] ١. كـوپوك آلمغـه و يمـك قاريشديرمغه مخصوص باقير و يا تخته‌دن دليكلى ويا دليكسز بيوك واوزون صاپلى قاشيق: كپچه ايله قاريشـديرمق؛ چـوربه، يمـك

كيچه‌سى. ٢. دوكمه‌جيلرك اريمش معدنى قزغاندن آلوب قالبه دوكمكه مخصوص بيوك دمير قاشيقلرى. ٣. باليقجيلرك صايلى بر دائره‌يه كچيرلمش آغلرى كه دكيزه طالديروب باليق طوتارلر: كيچه ايله باليق طوتمق. || مج. كيچه قويروق = قپاروزجى.

كَپَز { س. دكيز كنارنده يرلى قيا.

كَپَك { س. ١. بوغداى و سائر حبوباتك اوكودلمش قبوقلرندن عبارت اولوب اون الندكده الكك اوستنده قالان قبا شئ كه حيواناته يم اولور: اوندن كپكى آيرمق؛ آته طاوقلره كپك ويرمك. ٢. درينك قبوقلانوب دوشمه‌سندن ايلرى كلن باش قوناغى: باشمدن چوق كپك دوكيلور.

كَپَنك { س. ١. بوقاريدن آشاغى به اينمك ايچون اولان افقى مدخللرك قپاغى، اورتيسى: مخزن كپنكى؛ نردبان كپنكى. ٢. بر عادى قپو ويا آچيقلغك يوقاريدن آشاغى ايندريله‌رك ويا اكرتى طاقيله‌رق قپانان قنادى: دكان كپنكى.

كَپَنَك { س. توكلى بوغداى بوجكى.

كَت { س. نشاسته. مر.

كِتاب { سذ. عر. ج: كتب. يازلمش ويا باصلمش وبر قابك ايچنده ديكلمش كاغدلر مجموعى: كتاب اوقومق؛ كتاب يازمق؛ كتاب باصمق، چيقارمق. || كتاب الله = قرآن كريم. || ام الكتاب = قرآن كريمك اوامر و نواهى و احكامه متعلق اولان آيات كريمه‌سى. || اهل كتاب = كتب سمائيه‌دن برر كتابه تابع اولان خرستيانلرله اسرائيليلر. || حافظ كتب = عمومى بر كتبخانه‌نك كتابلرينى حسن اداره و محافظه‌يه ومراجعت ايدن ارباب مطالعه‌يه بولوب ويرمكه مأمور آدم. || حساب كتاب = اوزون اوزادى‌يه محاسبه. || دار الكتب، خزانهٔ كتب = كتبخانه. || كتب سمائيه = تورات وانجيل ايله زبور وفرقان كريم.

كُتّاب { سذ. ج. عر. فد: كاتب. با: كاتب.

كِتابَت { سث. عر. ١. يازمه، يازى، يازمق صنعتى: قرائت وكتابت هركس ايچون لازمدر. ٢. تر. كاتبلك، انشا، برشئ قلمه آلمق هنر واقتدارى: كتابت اوكرنمك؛ ايى كتابتى واردر: كتابت خواجه‌سى. ٣. كاتب وظيفه و مأموريتى، كاتبلك: مجلس اداره كتابتنده بولنيور؛ مجلس باش كتابتى = باش كاتبلكى.

كِتابجى { س. ١. كتاب صاتان آدم، صحاف: كتابجيلرده آرادم فلان كتابى بوله‌مدم. [عربيده «كتبى» ديرلر.] ٢. بر ذاتك كتابلرينى اداره‌يه مأمور آدم: فلان ذات وقتيله رشيد پاشا مرحومك كتابجيسى ايدى؛ كتابجى باشى = سركتابئ حضرت شهريارى، ذات حضرت پادشاهينك كتابجيلرينك رئيسى.

كِتابجيلق { س. ١. كتاب صاتمق صنعت و مشغوليتى. ٢. بر ذاتك كتابلرينى اداره ايتمك مأموريتى.

كِتابخانه { س. فا. كتاب وضع وحفظنه مخصوص اوطه ويا عمومه عائد بنا. [«كتبخانه» دها مستعملدر.]

كِتابسِز { ص. كتب سمائيه‌دن هيچ برينه تابع اولميان و اينانميان، مشرك، ملحد.

كِتابه { سث. عر. [يوقاريده كچن «كتابت» ايله بر كلمه اولديغى حالده، بزده محل استعمالى بسبتون آيرلمشدر.] ١. عمومى بر بنانك قپوسى اوزرنده ومزار طاشنده وسائر بويله شيئلرده جلى خط ايله يازيلان و قازديريلان يازى: كتابه‌سى اوقونميه‌جق قدر بوزلمش: كتابهٔ سنك مزار. ٢. طوپ قاليه‌سنك اطرافنده و بوكا مماثل يرلرده‌كى قبارتمه. ٣. بر كتابك باشنه يازيلان اسم وعنوانى.

كِتابه‌لى { ص. كرفتلى اشكال و چيچكلرله منقوشاتى حاوى اولان: كتابه‌لى طاوان.

كِتابى { ص. عر. ت: كتابيه. ١. كتابه منسوب و متعلق، بر كتابده محرر اولان. ٢. كتب سمائيه‌دن برينه تابع اولان. = س. تر. ١. بر بيوك ذاتك كتابلرينى اداره‌يه مأمور آدم، كتابجى: كتابئ حضرت شهريارى؛ سركتابى = كتابجى باشى. ٢. هند و شامك اسكى برجنس نقشلى قماشى: هند كتابيسى.

كِتابِيّه { سث. عر. آغاجلرك ايچ قبوغى، كاغد يابدقلرى اوز.

كَتّال { س. نشاسته‌لی و قوله‌لی پارلاق بز.

كَتّان { سند. عر. { تر. زبانزدی: كتی } ١. معروف برنبات زرعی که کتان تخمی و بذردینان بر کوچك حبه و برر و لیفلری ایپلك یاپیلوب طیانیقلی و مقبول مأسوجات اعمالنه یارار: کتان تارله‌سی: کتان اکمك. ٢. مذ. کور نباتك صایندن بعض عملیاتله چیقاریلان لیف: کتان بزی؛ کتان ایپلیکی. || کتان تخمی = مذکور نباتك حبه‌سی که یاغی آلنیر ودوکلیسی طبده لاپه‌ایچون قوللانیلیر، بذر. || کتان تخمی یاغی = بذر یاغی که بویاجیلقده و سائر صنایعده مستعملدر. || کتان حلواسی = کتان لیفنه بکنزر بر نوع حلوا. || طاغ کتانی = حجر فتیله. || کتان قوشی = بر جنس قوش. || هند کتانی = اسرار، حشیش. || یمانی کتانی = کنویر، قنب. == صه. کتان لیفی ایپلیکندن منسوج و معمول: کتان بز: کتان کو. ملك: کتان مندیل، چوراب.

كَتّانجاك { س. { زبانزدی: (كتنجك) } دکیز یوصونك ایچه بر جنسی.

كَتّانجی { س. کتان اعمال و استحضار ایدن و یا صاتان آدم.

كَتّائب { سند. جـ. عر. فد: کتیبه. با: کتیبه.

كَتب { سند. عر. یازمه، تحریر: کتب و تحریر ایتمك = یازمق.

كُتُب { سند. جـ. عر. فد: کتاب. با: کتاب.

كُتُبخانه { س. فا. ١. کتابلر له مملو، کتابلر وضع وحفظ اولنان اوطه یاخود آیریجه بنا، خزانة الکتب: فلان ذاتك مکمل بر کتبخانه‌سی واردر: هر کون برقاچ ساعتی کتبخانه‌سنده امرار ایدر. ٢. خیرات اولهرق عمومك مطالعه و مراجعتیچون تأسیس و مختلف کتابلر وقف و ایچنه وضع اولنمش بنا: نور عثمانی کتبخانه‌سی؛ راغب پاشا کتبخانه‌سی؛ کتبخانهٔ عمومی: کتبخانه‌لر مفتشی. ٣. تر. کتاب طولابی: جوزدن کوزل بر کتبخانه یاپدیرمش. — کونمزده کتابجیلر جمله‌سی دکانلرینه کتبخانه نامنی ویره‌رك بواسمی سؤ استعمال ایتمکده‌درلر.

كَتَبه { سند. جـ. عر. فد: کاتب. با: کاتب.

كَتَبه { س. { عر. کتبه یعنی اونی یازدی تعبیرندن مأخوذ در } ١. لوحه وکتاب وسائره امضاسی که نهایتده «کتبه الفقیر فلان» دیه یازلمق عادت اولمشدر. ٢. خطاط اجازتی: کتبه آلدی.

كَتَخدا { س. فا. { اصلی: کد. خدا = او صاحبی. — تر زبانزدی: کهیا } بر دائره وقوناغك وياخود برنوع امورك اداره‌سنه مأمور اولان معتمد آدم، امین، وکیل امور: اسکی وزرا کتخدالری؛ سلطان کتخدای: کتخدا قادین؛ خزینه کتخدای. || اصناف کتخدای (کهیای) = اصنافك رئیسی، مدیر اموری. || قپو کتخدای = بر والینك ویا بر دائره‌نك باب عالیچه ایشلرینی یوروتمك و مخابراتنی تسهیل وتسریع ایتمك وظیفه‌سیله موظف مأمور: بغداد قپو کتخدای؛ بلغارستان قپو کتخدای. || قول کتخدای = وقتیله یکیچری آغاسنك وکیلی. || کوی کتخدای = مختار، قوجه باشی. || مج. باشقه‌سنك ایشلریته قاریشان: سنی کتخدا (کهیا) قومدم؛ سن بنم کتخدام (کهیام) دکلسك.

كَتخُدالق { س. { زبانزدی: کهیالق } کتخدا صفت و وظیفه‌سی: قپو کتخدالغی.

كَتِرمَك { کترمك. با: کتیرمك وسائره.

كِتره { با: تتره.

كَتف { سند. عر. جـ: اکتاف. { اصل عربیسی کافك کسریله ویاکافك فتحی وثانك فتح ویاکسریله در } ١. اوموز کورکی، کورك کیکی. ٢. اوموز. || ذوالاکتاف = اوموزلری کککلیش، ایران قدیم حکمدارانك شاپور اسمنده کیلرندن بریك لقبیدر. || علم الاکتاف = قویونك اوموز کورکلرنده‌کی اکلاره باقه‌رق غیبدن خبر ویرمك ادعاسی.

كَتفيه { س. عر. { زبانزدی: (كفيه) } اوموزلری دخی اورتمك اوزره باشه صاریلان ایکیدن پوسکوللی ایچه اورتی: کتفیه باش و بوزی حرارت شمسدن محافظه ایدر.

كُتله { سه. عر. ا. معدن و طاش و سائره‌دن ایری پارچه.

كَتم { سذ. عر. كيزله، صاقلامه، سر طوتمه، سويله‌يش وكوسترمه‌يش: كتم سر: كتم اسنان = اسنان عسكريه‌ده بولنان افرادك غيرمفيد اولمسى.

كِتمان { سذ. عر. سر صاقلار وكيمسه‌يه‌سر آچماز آدمك حالى، كتوملق: او آدمك كتمانى لزومندن زياده‌در.

كِتمَك { فل. با: گيتمك.

كَتَن { ـ. با: كتان.

گَتورمَك { با: گيترمك وسائره.

كَتوم { ص. عر. (« كتم » دن يمب.) هر شيئى صاقلايان، كيمسه‌يه سر آچماز، بوش بوغاز ضدى: كنديسى كتوم آدمدر.

كَتوملق { س. كيمسه‌يه‌سر آچماز آدمك حالى، كتمان: او درجه‌ده كتوملق‌ده فضله‌در.

كَته { س. ١. قاتمرلى چورك. ٢. پرنج اونى خمورلدن بر نوع چورك.

كَتيبه { سـ. عر. ج: كتائب. عربيده بوزدن بيكه قدر سوار يدن مركب آلاى و يا بولوكه دينليرسه‌ده، لسانمزده على الاطلاق عسكر معناسيله قوللانيلير. (عربيده نامه، امرنامه، شهادتنامه كبى معنالرى‌ده وار ايسه‌ده، بزجه مستعمل دكلدر.)

كَتيبه پَرور { ص. فا. (عر. كتيبه = عسكر. فا. پروردن = بسلمك) عسكر بسليوب يتيشديرن، عسكر ايى باقان: شهنشاه كتيبه پرور.

گَتيرتمَك { باخود گتورتمك. فع. باشقه‌سى واسطه‌سيله جلب ايتمك، جلب ايتديرمك: قوميسيونجيى يه‌فابريقه‌دن اورنكلر گتيرتدم؛ خارجدن فدان گتيرتوب ديكملى.

گَتيردِلمَك { فع. باشقه‌سى واسطه سيله جلب ايدلمك، جلب ايتديرلمك: فابريقه‌دن قوميسيونجى واسطه‌سيله اورنكلر گتيردله بيلير؛ اورادن فدان گتيردله مزسه‌ده تخم گتيردله بيلير.

گَتيرلمَك { با گتورلمك. فع. ١. جلب واحضار اولنمق، سوق وايصال ايدلمك: هندن قاشلر گتيرله بيلير؛ شهره اوج ساعتلق يردن صو گتيرلدى؛ گنديسى حضور محكمه‌يه گتيرلدى. ٢. ايراد اولنمق، ذكر ايدلمك: قواعد كتابلرنده معروف و مشهور ادبانك آثارندن مثال گتيرلمك اقتضا ايدر. ٣. قبولمق، وضع اولنمق: فعله گتيرلمك = موقع فعله قونمق، اجرا اولنمق؛ بوله گتيرلمك = نظامنه قونمق. ٤. پيدا وحاصل ايدلمك: مراق گتيرلمك. || بر يره گتيرلمك = جمع اولنمق، طوپلانمق. || خاطره، ذهنه، عقله گتيرلمك = تخطر ايدلمك. || دبله گتيرلمك = تشهير و تزيل اولنمق.

گَتيرمَك { يا گتورمك. فع. (اصلى: كلديرمك) ١. اوزاق يردن يقينه سوق و نقل ايتمك، جلب واحضار، سوق وايصال ايتمك: يمكى گتيرمك: چشمه‌دن صو، چارشيدن قماش گتيرديلر: حجازدن خيلى هديه‌لر گتيرمش. ٢. ايراد، نقل، ذكر ايتمك: هر قاعده‌يه برمثال گتيرمك: هرسوزده برحديث شريف گتيرر؛ اثبات مدعا ايچون مولانانك بر بيتنى، فلانك بر سوزينى گتيردى. ٣. قومق، وضع ايتمك، صوقمق: بولنه گتيرمك: فعله، قوه‌دن فعله گتيرمك: ميدانه، وجوده گتيرمك. ٤. ايديرمق، تطبيق ايتمك: قاشى دالى دالنه گتيرمك: يازى‌نى سطرى سطرينه گتيرمك: درزى شو يالطونك ياقه‌سنى اينى گتيرمه‌مش. ٥. قلب ايتمك، چويرمك، دو. ندير مك: قوراقلق اكينلرى بو حاله گتيردى: عربلر وقتيله بتون آفريقاى وسطى وشرقى اهالىسنى اسلامه گتيرمشلردر. ٦. ايجاب ايتمك، وقوع وظهورينه سبب اولمق، ويرمك: بو روزكار قار گتيرر؛ بو هوا صيقه گتيرر؛ خام ميوه خسته‌لق گتيرر؛ بو علاج بكا بر سرسمك گتيردى. ٧. حاصل وپيدا ايتمك، اوغرامق، دوچار اولمق: ندامت، مراق، سودا گتيرمك. || ايمانه گتيرمك: اينانديرمق؛ مج. بولنه قومق، اصلاح ايتمك. || بر يره گتيرمك = طوپلامق، جمع ايتمك، بريكديرمك. || ايكى اوجنى بر يره گتيرمك = اداره ايتمك، وارداتنى مصرفنه مساوى كتيره بيلمك. || حق كتيره = الله ويره، يوق. || خاطره، ذهنه، عقله گتيرمك =

درخاطر ایتمك ، دوشونمك . || درت آیاغنی بر یره گتیرمك = وار قوتنی ویرمك ، الدن کلنی دریغ ایتمه‌مك . || دنیایه گتیرمك = طوغورمق . || دیله گتیرمك = تشهیر ایتمك ، علیهنده سوز سویلنمسنه سببیت ویرمك . || صوکنی کتیره‌مه‌مك = نهایتده دوچار ادبار اولمق ، وارینی غائب ایتمك . || گری گتیرمك = اعاده ایتمك . || گویش گتیرمك = (حیوانات مجتره) یدکلرینی تکرار آغزه کتیروب چیکنمك . || یرینه کتیرمك = اجرا ، ایفا ایتمك .

گَتیرمه { س. کتیرمك فعلی . با: کتیرمك .

کَثافَت { سث. عر. ١. صیقلق ، طوقلق : قماشك کثافتی . ٢. قالینلق ، یوغونلق ، غلظت : آغاجك کثافتی . ٣. شفافلغك ضدی : کاغدك کثافتی ؛ بلوطلرك کثافتی . ٤. قویولق : برمایعك کثافتی . ٥. مج. قبالق ، جسمانیلك ، عقل وذکا وحس قبالغی : بو آدمك عقلنده‌کی کثافت . ٦. ص. برجسمك مرکب بولندیغی اجزاء فردیه‌نك یعنی ذراتنك صیقلغی درجه‌سی ، فر. Densité.

کَثرَت { سث. عر. ١. چوقلق ، بوللق : کثرت میاه ؛ کثرت محصولات . ٢. زیاده‌لك ، وفرت ، مبالغه : کثرت اشتغال ؛ کثرت ذکا . ٣. صو. غلبه‌لك ، وحدت مقابلی : کثرت ایچنده وحدت هرکسه میسر اوله‌ماز . || کثرت اوزره ، کثرتله = چوق ، مبالغه ایله ، پك ، زیاده || ر. جمع کثرت = عربیده طقوزدن زیاده عدد ایچون قوللانیلان جمع صیغه‌سی .

کَثرَتلی { ص. کثرت اوزره اولان ، چوق ، زیاده : اوراده حشرات کثرتلیدر .

کَثیر { ص. عر. ث : کثیره . [« کثرت »دن صش.] ١. چوق بولنان ، بول : مال کثیر ؛ کثیرالمال = مالی چوق اولان . ٢. متعدد : کثیر الاولاد = اولادی چوق ومتعدد اولان . ٣. صیق ، چوق دفعه اولان : کثیرالوقوع = چوق و صیق وقوع بولان . || اصطلاحات فنیه‌ده (Πολύ, poly) لفظ یونانیسنك ویا لاتینجه Multi لفظنك ترجمه‌سیدر کثیر الازهار = polyanthe ؛ کثیر الاقطاب = multipolaire. وسائره .

کَثیرا { سذ. عر. ص. کتره صمغی .

کَثیف { ص. عر. ث : کثیفه . [« کثافت »دن صش.] ١. صیق ، طوق : کثیف قماش . ٢. قالین ، یوغون ، غلیظ : کثیف آغاج . ٣. شفاف اولمیان : جسم کثیف ؛ پك کثیف بردومان . ٤. قویو : کثیف برمایع . ٥. قبا ، جسمانی ، ذکا وحسی آز اولان : پك کثیف بر آدمدر .

گَج { ص. [اصلی . گیج] زماناً کری اولان ، ایرکن (ایر) ضدی ، وقتسز : گج وقت ، گج کون ؛ شمدی گج اولدی . = ظز . زماناً کریده ، وقتسز : گج کلدی ؛ گج قالمق = گجیکمك . || ایرگج = ایرکن اولمازسه گج اولوب البته اوله‌جق ، بر کون ، نه وقت اولسه : ایرگج هرکس وفات ایده جکدر . || ربم گجندن ویرسین = اجلی ممکن مرتبه‌ده گجیکدیروب طول عمر ویرسین .

گَج { ص. فا. اکری ، چارپوق ، منحنی ، اعوج : گج کلاه = کلاهنی اکری کیین ؛ گج بین = اکری باقان ، غرضکار ؛ گج اندیش = اکری دوشونن ، بد خواه . [یالکز بویله بعض ترکیباتده نادراً قوللانیلیر .]

گَجیك { س. گجیك اوتی : بر جنس نبات .

گَجیکدیرمَك { فت. گج براقمق ، تأخیر ایتمك ، صکره‌یه براقمق ، تأجیل ایلمك : روزکار واپوری گجیکدیردی ؛ سوزه طوتوب بنی ایشمدن گجیکدیردی ؛ شو کتابی بکا ویرکده گجیکدیرمیوب اعاده ایدرم .

گَجیکمَك { فل. گج قالمق ، کریده قالمق ، وقتسز ورود ایتمك ، تأخر ایلمك : بوکون واپور گجیکدی : نیچون بو قدر گجیکدیکز ؟

گَجیکمه { س. گج قالمه ، تأخر .

گَچَر { ص. ١. تداول ایدن ، متداول ، رایج : گچر آقچه . ٢. رواجلی ، صاتیلیر ، آرانیلیر ، مقبول : گچر مال .

گَچِرتَمَك { فت ١. دیکری توسطیله برینك گچمه‌سنی تسهیل ایتمك ، امرار ایتدیرمك : عسکری

قايقجيلره نهرك اوته ياقه سنه كچرتدى. ٢. تداول ايتديرمك، رواج بولديرمق، آلیش وبریشده قبول ايتديرمك: اكسيك ليرايى اوشاغنه ويروب كچرتمش. ٣. فراغ ايتديرمك: كوى امامى واسطه سيله كويليلرى نيتلرندن كچرتدى. ٤. قابلاتديرمق، اورتديرمك، احاطه ايتديرمك: كوركه قاپ، لوحه يه چرچيوه، كتابه قاپ، يورغانه يوز كچرتمك ٥. صوقديرمق، ادخال ايتديرمك: ديش كچرتمك؛ حسابه كچرتمك. ٦. مرور وعبور ايتديرمك: بتون كتابلرى كوزدن كچرتدى؛ اراضيسى ايچندن كيمسه يى كچرتمز. ٧. تجاوز ايتديرمك: كندى مرعا سنه كيمسه نك حيوانلرينى كچرتمز.

گچرلمك (فع. ١. امرار ايدلمك، اوته طرفه ايصال او. لغمق: قايقله نهرك اوته سنه كچرلدى. ٢. آتلاتمق، مندفع اولمق: بر تهلكه، بيوك برخسته لق كچرلدى. ٣. يوريدلمك، مرور و عبور ايتدرلمك: عسكر شهرك ايچندن كچرلدى: اساله اولنه جق صو نره دن كچريله جكدر؟ ٤. ايى ايدلمك، تداوى اولنمق، مندفع اولمق: بنده كى باش آغريسى بردرلو كچريله مدى. ٥. فراغ ايتديرلمك، ال چكديرلمك: او آدم بردرلو قماردن كچريله مدى: عشرتدن كچريليرسه صحتى ده دوزلير. ٦. تداول ايتديرلمك: بو آقچه كچريله بيليرمى؟ ٧. چو. يرلمك، احاطه ايدلمك: بولوحه لره چرچيوه، بوكتابه قاب، ياصديقلره قيف كچرلمك. ٨. طاقلمق، قونمق، صوقلمق: چرچيوه يه جام كچرلدى. ٩. قابلانمق، يايشديرلمق، ديكلمك: كوركه قاب، قاپه كورك، يورغانه يوز، چارشف كچرلمك. || اله كچرلمك = طوتلمق، دردست ايدلمك || حسابه كچرلمك = محسوب ايدلمك. || ديش كچرلمك = اضرار اولنمق: اوكا ديش كچريله مز. || قلبجدن كچرلمك = عموماً وصره ايله قتل ايدلمك. || كوزدن كچرلمك = سراپا و آنجق سطحى صورتده مطالعه ويا تدقيق و معاينه ايدلمك.

گچرمك (فع. ١. مرور وعبور ايتديرمك، امرار ايتمك: عسكرى چارشينك ايچندن كچردىلر؛ طابه سنى هركون او. كندن كچرر. ٢. آتلاتمق، اوبر طرفه نقل ايتمك: قايقله نهردن كچردى. ٣. نقل ايتمك، بر دكيشديرمك: قيشين چوقلرى اوبراوطه يه كچيرەجكز. ٤. تجاوز ايتديرمك: سوريكزى بزم مرعا يه كچيرميك؛ حدودك اوته سنه عسكر كچردى. ٥. طوردىرمق، دفع وتسكين ايتمك، ابى ايتمك: اوعلاج ديشمك آغريسنى كچردى. ٦. نفوذ ايتديرمك، ديكلتمك: سوزنى كچيره مدى. ٧. تداول ايتديرمك: اوآقچه يى كچيرمش؛ بومالى آتاطوليده كچيره بيليرسكز. ٨. فراغ، صرف نظر ايتديرمك: كندينى او فكردن كچرملى؛ بن اونى اونيتدن، او طبيعتدن كچردم. ٩. بر ياندن صوقوب اوبر ياندن چيقارمق: ايكنه يه ايپليك كچرمك: دوكه يى ايپليكه كچرمك ١٠. طاقنى، قومق، وضع والقا ايتمك: چرچيوه يه جام كچرمك. ١١. قابلامق، يايشديرمق، چويرمك، اورتمك: لوحه يه چرچيوه، كتابه قاب، يورغانه يوز، ديوار ه كاغد كچرمك. ١٢. سورمك، طلا ايتمك: شوطاوانه برقات دها بويا كچرملى؛ ورنيك لوستره كچرمك. ١٣. صوقمق، ادخال ايتمك: ديش كچرمك. || آلاى كچرمك = بربنك لقرديسنى ديكار كبى او. لوب ده باشقه شيء دوشونمك. || اله كچرمك = ١. طوتمق، دردست ايتمك. ٢ نادروبولنمسى مشكل بر شيئه دسترس اولمق. || حسابه كچرمك = محسوب ايتمك. || ديش كچرمك = اضرار ايده بيلمك: او بكا ديش كچره مز. || ذمته كچرمك = حفظ و اداره سنه مأمور اولديغى آقچه يى كندى امورينه صرف ايتمك. || قلبجدن كچرمك = قتل عام ايتمك. || قيروب كچرمك = تخريب ايتمك. || كوزدن كچرمك = سراپا و آنجق سطحيجه معاينه ومطالعه ايتمك. || كوكس كچرمك = ١. ايچ چكمك تأوه ايتمك. ٢. برى حقنده انتقام بسلمك. || كوملكدن، ياقه دن كچرمك = اوغلامغه قبول ايتمك، تبنى ايلمك.

گچشديرمك (فع كچرمك، دفع وبرطرف ايتمك، آتلاتمق: چوچقلر قزامونى قولاى كچشديردىلر؛ بوكون بر قضا كچشديردم. || سكوتله

گچشدیرمك = جواب ویرمه‌مك.

گچکین ص. ١. گچمش، چوق اولمش، لزومندن زیاده اولغون: گچکین میوه. ٢. یاشلی، مسن: گچکین آدم. ٣. سبق ایتمش، گچمش، سابق، سالف. ٤. کسلدکدن صکره چوق وقت قالوب قوللانلمامغله بزاروب لکه‌لر پیدا ایده‌رك بوزلمش (کراسته): گچکین آغاج. ا یانغین آغاج دخی دیرلر.

گچامز ص. ١. مرور وعبوری غیر ممکن: گچلمز یول، طاغ، دره. ٢. ترك اولنماز، فراغی محال، براقیله‌ماز: گچلمز برمال: گچلمز برعادت.

گچلمك اسم. ١. مرور وعبور اولنمق: چوق قار یاغدیغجون طاغ بولندن گچیله‌مز: جاموردن گچلمز. ٢. فراغت، صرف نظر اولنمق: الفت اولنان شیئدن قولای گچلمز. ٣. قطع اولنمق: یولك یاریسی، الك زور قسمی گچدی.

گچمز ص. ١. رواجسز، اعتبارسز، سورومسز: بو مملکتده گچمز بر طاقم قاشلر کتیرمش. ٢. قلب: گچمز آقچه. ٣. ابی اولماز، نافابل تداوی: بو گچمز برخسته‌لقدر. ٤. سرایت ایتمز، غیرساری: گچمز خسته‌لق.

گچمش ص. ١. مرور ایتمش، سابق، سالف، ماضی: گچمش زمان: گچمش کونلر. ٢. چوق اولمش، لزومندن زیاده اولغون: گچمش میوه. || گچمش اوله = خسته‌لره ویا بر قضا آتلا. دانلره اولنان دعا وتبریك. = س. ماجرا، خصوصی موجب وقعه: اونك بر گچمشی واردر؛ او آدمله بر گچمشکز وارمیدر؟ = ج. اسلاف، اولولر: گچمشلرك نامنی لکه‌لتمه‌ملی؛ گچمشلرکزك جانیچون.

گچمك فل. ١. مرور وعبور ایتمك: دمین بورادن گچدی؛ اورایه کیتمك ایچون نره‌دن گه‌چکز؟ ٢. بر دکیشدیرمك، کیتمك، طاشیغق: قیشین لودوسه ناظر بر اوطه‌یه گچرم؛ یازین یالی یه گچرم. ٣. کیرمك، نفوذ ایتمك: آرینمك ایکنه‌سی اتمه گچدی: صوثوق ایلیکمه گچدی: آجیسی یورکه گچدی. ٤. بیتمك، منقضی اولمق: قیش گچدی؛ کنجلك چابق گچر: وعده‌سی گچدی؛ محرم گچدی. ٥. براقمق، ترك ایتمك، صرف نظر الملك: بن حقمدن گچدم؛ بو طبیعتدن گچمیه‌جکمیسك؟ بن او نیتدن گچدم. ٦. عفو ایتمك: جناب حق عبادك کناهلرندن گچر. ٧. رواجی اولمق، رایج اولمق، تداولده بولنمق: بو آچه نمدی گچمز: گچر آچه ایله. ٨. سورلمك، سورومی اولمق، آرانمق، مقبول ومعتبر اولمق: بو درلو باصمه‌لر آناطولیده چوق گچر: بو مال بورادہ گچمز. ٩. نافذ ومعتبر اولمق، تأثیر ایتمك، دیکلتمك، مقبول اولمق: اونك سوزی گچر: او آدمه بن سوزم گچمز: او رالرده اونك حکمی گچرمی؟ سزك نازکز گچر. ١٠. ابی اولمق، مندفع اولمق، صاغمق: بوخسته‌لق گچر: باش آغریسی دها گچدی. ١١. سرایت ایتمك، بولاشمق: خسته‌لقلرك چوغی تماسله گچر: عجبا بکا بوخسته‌لق گیمدن گچدی؟ ١٢. آقمق، جریان ایتمك: طونه مجارستانك ایچندن گچر. ١٣. سبق ایتمك، وقوع بولمق: بحثی، ذکری، سوزی گچدی. ١٤. قالقمق، فوت، زائل اولمق: اونك مودەسی گچدی؛ بر ساعت صکره فرطونه گچمشیدی. ١٥. بر محل ومقام ویا مسند و منصبه اوتورمق، قعود ایتمك، نصب اولنمق: کوپریلی صدارته گچدیکنده؛ کرسیٔ خطابته گچدی: سزکوشه‌یه، یوقاری یه گچمك. ١٦. ایلریلمك، ایلری کیتمك: اونلر گچمشیدی یتیشه‌مدك. ١٧. انتقال ایتمك: او قوناق اوکا عجله‌سندن گچدی؛ یالیسی کیمه گچدی؟ = فد. ١. اوته‌سنه کیتمك، آرقه‌ده براقوب ایلریلمك، شق ایتمك: ساعت بشه وار. مازدن کوناهیه‌یی گچمشیدك؛ بتون صحرای کبیری گچوب سودانه واصل اولدیلر. ٢. کریده براقمق، سبقت، مسابقت، تقدم ایتمك: یاریشده فلانك آتی موجود آتلرك جمله‌سنی گچدی؛ نم یورویشم خفیفدر ه‌پکزی گچرم. ٣. بر فعل وحرکده ویا ترقی وتفیضده باشقه‌لرندن ایلری اولمق، تقدم ایتمك: چالیشمق

سایه‌سنده بتون شریکلرینی کچدی؛ آمریقا برچوق صنعتلرده آوروپایی کچدی. ٤. تجاوز ایتمك، آشمق، آتلامق: حدو. دی کچدی. ٥. ایلریلمك، ایلریده اولمق: ساعت بشی کچیور؛ آلتی بی یکرمی دقیقه کچیور. ٦. صرف نظر ایتمك، باقامق: اوراسنی کچ. || اله کچمك = نصیب و بسیر اولمق، قیمتلی بر شیٔ تصادفاً تصرف اولنمق: اسکی بر کتاب اله کچدی؛ بو آت اله کچمز. || ایش باشنه کچمك = ایشه مباشرت ایتمك. || ایش ایشدن کچمك = فرصت فوت اولمق. || ایلری کچمك = تقدم، تصدر ایتمك. || باشه کچمك = تصدر ایتمك. || برینه کچمك = تلاشه دوشمك. || تاوان باشه کچمك = چوق تلاش ایتمك، محجوب و مأیوس اولمق. || تیز (تز) کچمك = سویلیوب کچمك، اصرار ایتمك. || جان کچمك = اویقویه وارمق. || جاندن کچمك = ١. فدا کارلق ایتمك. ٢. مأیوس اولمق. || چیکنیوب کچمك = یانندن چوبوده زیارت ایتمه. مك. || کندینden کچمك = ١. بایلمق، حسی غائب ایتمك، بیخود اولمق. ٢. طالمق، اویوقلامق. || کوکلدن کچمك = قلبده طو. غمق. || واز کچمك = صرف نظر ایتمك. || ویز کچمك = قولاق آصمامق، دیکلمه‌مك. || یره، یرك دیبنه کچمك = چوق محجوب اولمق. || صوك پشمانلق اله کچمز = خیر ایتمز. || کچمش اولمه = ١. خسته. یه اولنان دعا ویاخود قضا صاوانه اولنان تبریك. ٢. آرتق وقت قالمدی، صره‌سی کچدی. || کچ! قولاق آصمه، اهمیت ویرمه!

کچمه { س. کچمك ایشی. با: کچمك. = ص. ١. بر شیئك ایچنه ویا اوستنه طاقیلوب یرلی اولمیان واوینایان، بیولی: کچمه چرچوه؛ کچمه قپاق؛ کچمه چکمجه. ٢. بربرینه کیرمزك قپانان ویاخود ایله طاقیلان، بو غمتلی: کچمه دوربین، چبوق.

کچن { ص. ١. مرور و عبور ایدن: بورادن کچن آدملر: کان کچن، کاوب کچن = مارین و عابرین. ٢. اوزاناں ویا آقان، جریان ایدن: اومك اوکندن کچن یول، جدول، دره. ٣. سبق ایدن، سابق، سالف: کچن سنه = بیلدیر: کچن کون = اوته کون، بر قاچ کون اول؛ کچن آی. = س. مرور و سبق ایدن زمان ویا حال ووقعه: کچن اونودیلیر: کچن کچدی = مضی مامضی. = ج. کچنلرده = مقدما، اخیراً، بر قاچ کون اول.

کچندیرمك { فة. یاشاتمق، برینك یاشامق اسبابنی تدارك ایتمك، اعاشه، انفاق ایتمك: چوللق چوجغنی کچندیرمك ایچون کچه کوندوز چالیشمغه مجبوردر؛ بو ایش بنی کچندیریور.

کچینمك { فل. ١. نفقه‌سنی تدارك ایدوب یاشامق، تعیش ایتمك اداره‌اولنمق: آلتنك تریله، سعینك ثمره‌سیله کچنیور. ٢. باشقه‌سیله برابکده ایی یاشامق، معاشرت، امتزاج ایتمك: ایکی ایلتی بك کوزل کچنیورلر؛ او خلوق بر آدمدر هر کسله کچنیور.

کچینمه { س. ١. امتزاج، معاشرت. ٢. دیرلك، تعیش: معیشت، کچنه‌جك اسباب: کچنمه‌سی وارمیدر؟

کچینه جك { س. اسباب معیشت، تعیشه مدار اوله‌جق شیٔ، کلیر، ایراد: اوعائله‌نك کچنه‌جکی وارمیدر؟ انسان اولادینك کچنه‌جکنی تأمین ایتلیدر.

کچو رمك {فة. با: کچرمك.

کچوك { کچولمك وسائره با: کو. چك وسائره.

کچه { یاخود کیجه. س. ١. نسج ایدلیه‌رك یالکز دوکامکاه یاپلش قباپوك عبا، دیلش یوك، لبد، نمد: کچه دوشه‌مك؛ کچه. دن چادیر؛ آیاقلرینه کچه صار. مش؛ قار کچه‌سی = ارتمه‌مك ایچون قاری صاردقلری کچه نوعی که خالی کبی قوللانیلیر. ٢. علی الاطلاق اوطه دوشمه‌سی اوزرینه یاپیله‌جق یوك منسوج: اوروپا کچه‌سی؛ یرلی کچه؛ اوطه‌لرك کچه‌لرینی دوشه‌مك، قالدیرمق. = ص. ١. کچه‌دن یعنی دوکلمش یوکدن معمول: کچه کلاه؛ کچه یاغمورلق. ٢. مج. اویوشوق، حسی غایب ایتمش، چوق چالیشمه. دن و طاش طوپراق و سائره طوتمه‌دن خشر خشر اولمش: اللرم کچه اولدی. ٣. طرانمه.

مش، بربرینه کچمش: صاچی کچه اولمش. || مج. قارینه کچه‌سی = کیلرك قارینه‌سنه قابلانان باقرك آلتنه وضع اولنسان قبا کچه. || کچه کلاه ایتمك = رتبه‌سنی رفع ابله قیافتنی صوپوب طرد ایتمك.

گَچَه { د. کچه‌یکی حالده: ساعت بشی چاریك کچه. مقابلی قاله.

کَچَه‌جی { س. کچه دینلن دوکلش یوکدن عبارت عبایی ویا اوطه خالی وکاغلرینی اعمال وفروخت ایدن آدم.

کَچَه‌لَشدیرمَك { فع. ۱. اویو. خشر خشر ایتمك: ایش الری کچه‌لشدیرر. ۲. صاچی بربرینه کچیروب تلاری بللی اولمیه‌جق صورتده کچه کبی یاتمق: آجی صو صاچی کچه‌لشدیرر.

کَچَه‌لَشمَك { فل. ۱. اویوشمق، خشر خشر اولمق: باغچه‌ده چالیشمه‌دن الارم کچه‌لشدی. ۲. قاریشوب تلار بللی اولمیه‌جق صورتده کچه کبی اولمق: بوقبزك صاچی کچه‌لشمش.

کِچی { س. معروف حیوان اهلی که اك زیاده سودیچون بسلنیر وتفتیك وکشمیر جنسلری کبی بعض جنسلرینك قیلی ده پك مقبولدر. انواعی واردر: مالطه شام، مصر کچیسی؛ تفتیك کچی یاخود تفتیك چکیسی = آنقره جوارلرنده و آناطولینك اکثر طرفلرنده بولنسان بر جنسی که قیلی ایپك کبی یومشاق وپارلاق اولوب کوزل قماشلر یاپیلیر. کچینك ارککنه تکه، یاورینه اوغلاق وبر یاشنده کینه چیچ درلر. || کچی بوینوزی = خروب. || کچی صاغان = ابابل نوعندن بر جنس قوش. || کچی صقالی = سداب کبی کوزل قوقولی بر اوت، لحیة التیس. || طاغ کچیسی عر. وعل دینلن برجنس حیوان وحشی. || کچی منطاری = یملك.

گَچیجی { ص. ۱. کچن، یرلی اولمیان، موقت: او کچیجی برحالدر. ۲. کچن، بولاشان، ساری: جلد خسته‌لقلری کچیجیدر.

گَچید { س. ۱. کچه‌جك یر، کچه‌جك یول، ممر. ۲. طاغ وسائر مواقعك کچیله‌جك یری، دربند، بوغاز: بوغا سلسله‌سنك اك مهم کچیدی کولنك بوغازیدر؛ طاغ کچیدی. ۳. نهرك توسع ایدوب صویی صیغلاشمغله کچیله. بیان‌یری: اوایرماقدن کچه بیلمك ایچون کچیدلرینی بیلمك اقتضا ایدر. ٤. کچیش، مرور عبور: بونهر کچید ویرمز = قابل عبور دکلدر. ٥. مج. دکیزده سفائنك مرور وعبورینه مخصوص اولوب دمیر آتلمی ممنوع اولان یر. || ع. کچید رسمی [رسم کچید دیمه‌ملی] = بر ویا برقاچ آلای عسکرك ویا یتون برقول اردوسنك برصورت رسمیه‌ده بر یردن ویا بر ذاتك اوکندن کچمه‌سی. || قرق کچید = بر چوق برلرنده برکنارندن دیکر کنارینه کچلمك اقتضا ایدن یعنی طریقك دفعاتله قطع ایلدیکی نهر.

گَچیرمَك { کچیرتمك و سائره. یا: کچرمك وسائره

گَچیم { س. ۱. براکمده یاشایش، معاشرت، امتزاج: بویله‌لکله کچیم اولماز. ۲. رواج، رایج. ۳. یتون زره، جوشن.

کَحّال { سند. عر. [«کحالة»دن سمع.] ۱. کوزلره‌سور. مه سورن، سورمه جی. ۲. ط. کوز طبیبی، کحالت فنده ماهر طبیب متخصص، فر. Oculiste.

کِحالَت { سند. عر. ۱. کوزه سوردکاری سورمه. لری یاپمق وقومق صنعتی، سور. مه‌جیلك. ۲. ط. کوز طبیبلکی، کوزخسته‌لقلرینه باقمقدن عبارت طب شعبه‌سی: فن کحالتی تحصیل ایتمش بر متخصصدر.

کَحّاللق { س. کوزحکیملکی، کوز خسته‌لقلرینه مخصوص طبابت: کحاللق ایدیور.

کُحل { سند. عر. ۱. سوس ایچون کوز کنارینه سوریلش بویا، سورمه. ۲. کوز علاجی، کوزه سوریله‌جك ویا طاملادیله‌جق هرنوع علاج، فر. Collyre.

کَدّ { سند. عر. چالیشمه، سعی، امك، جبالامه، زحمتلی ایش: کد یمین = ال امکی: کد یمینله کچنیور.

گَدا { س. ص. فا. جم: گدایان. ۱. دیلنجی، سائل: گدایان باب لطف ومرحمتلری. ۲. یوقسول، فقیر: بن گدایه.

گُداخته { ص. فا. ارپمش، مذاب.

گُداز { ص. فا. [«گداختن»دن سمع. اولوب، صنعت. تشکیلاتنده‌بولنور] ۱. اریدن،

اذابه ايدن. ٢. ياقان، سوزان داگداز = يورك ياقان. ٣. براقيان، امحا ايدن: طاقت گداز = طاقت براقيان، طاقت كتيريله. مين.

گداز { س. فا. يانمه، سوزش: كمال سوز وگدازله يالوا. ريوردى.

گدر { سند. عر. ج: اكدار. تاسه، قايغو، غم، غصه، درد: كدرى اولمق. كدرچكمك؛ كدر ايتمك = تاسه لانمق، مغموم ومكدر اولمق: كدر ويرمك = تاسه لاندير مق. { عربيده اصل اولان بولانيقلق معناسيله اسا. نمزده قوللانلماز. }

گدرلنمك { فل. تاسه لانمق، مكدر و مغموم اولمق.

گدرلى { ص. ١. تاسه لى، مكدر، مغموم: كندينى پك كدرلى ايدى. ٢. كدر ويرن، مغموم و مكدر ايدن، حزن انگيز: كدرلى خبر.

گدشمك { فل. گيچشمك، قا. شمق: آوج، ياره گدشيور.

گدلمك { فل. ١. اويلمق، گديك اولمق، چنتلمك، رخنه آچلمق. ٢. قاشيمق، گيچشمك.

گدمان { س. كولونكلى قازمه. مر.

گدمك { فع. اويمق، چنتمك، كرتمك، ديش ديش ايتمك، گديك و رخنه دار ايلمك.

گدورت { سث. عر. ١. بولا. نيتلق: باعث كدورت خاطر اولدى. ٢. غم، غصه، مغمومیت، محزونيت.

گده { س. فا. او، خانه. { ميكده وآتشكده كبى تركيبانده قوللانيلير. }

گده لمج { س. پيولى بيوك اوق قوبورى.

گدى { س. باشليجه ايشى فاره آولامق اولان معروف حيوان پيتى، پسى، قط، هره. گربه: آنقره. وان كديسى: كدى ياوريسى. | كدى آياغى = كف الهره (نبات). || كدى اوتى = والريانه ديينان نبات طبى. | كدى بالغى = پسى بالغنمك بيوك جنسى. || طاغ كديسى، بيابانى كدى = كديدن بيوك وپك بيرتيمجى بر حيوان كه كديلرك وحشيت حالنده قالمش اولديغى آكلاشيليور. || مسك كديسى = كوزل قوقان بر جنس بيابانى حيوان.

گدى { ص. ١. پزونك، قاتيسان. ٢. معناى اصليسندن صرف نظرله چيقشمه وخفيف بر شتم وتكدير معناسيله قوللانيلير: سنى گدى بنى بيلمز!

گديك { س. ١. چنتيك، بيقيق بر، فرجه، رخنه: ديوار گديكى؛ طاع گديكى. ٢. دوشوك ديش، ديشلرك ديز. يسنده كى اكسيك. ٣. اكسيك، نقصان، قصور: اكسيك گديك تماملامق. ٤. بيوك دوائرده و على الخصوص سراى هايونده بر خدمت مخصوصه نك باشلمى وظيفه و امتيازى. ٥. اصنافه كندى باشلرينه اجراى صنعت ايتمك اوزره ويريلن رخصت و امتياز، پاتنته: اصناف گديكى.

٣. بعض ملك مسقفاتك جانب وقفه عائد رسمى: او دكانك گديكى واردر: گديكلر قلمى، كاتبى. || مج. تونس گديكى = كاپيرشى؛ وعلى الخصوص ترو تيجون ازدواج اولنان ياشلى زنكين قادين. = ص. اولڭ ديشلرندن بر ايكيسى دوشوك اولان: گديك احمد پاشا.

گديكلى { ص. ١. چنتيكلى، بيقيق و دوشوك برى اولان: گديكلى ديوار، قلعه، ديش. ٢. وقتيله بر بيوك دائره ده واليوم سراى هايونده باشلى بر خدمته مأمور اولوب او خدمته عائد وظيفه وامتيازى حائز بولنان، برصنف خدمه و بندكانه رياست ايدن: گديكلى آغالر. ٣. ملك اولديغى حالده جانب وقفه عائد بر جوق اولان: گديكلى ملك؛ گديكلى دكان. ٤. مج. صنف حر بدن معدود اولميوب مع هذا ترفيع ايدمه رك ضابط اولان طوپجى و سر دومن كبى اصناف بحريه كه اوج صنفه منقسم اولوب جا. كتلرينك صاغ قولنده كى علامت مخصوصه ايله تفريق اولنورلر: گديكلى بحريه ضابطانى.

گذا { ح. عر. { تشبيه بيان ايدن «ك» حرف جريله شو ديمك اولان «ذا» اسم اشارتندن مركب } بويله، شويله، شويله جه، يله او طرز وصورتده، ايضا، دفعه: سز كيتمك ايستمييورسكز بن ده گذا: اولكى كون چوق ياغمور ياغدى دون

ده كذا. [كذلك وهكذا دخی قوللانیلیر.]

كَذّاب { ص. عر. [« كذب » دن سمب.] چوق یالان سویلر، یالانجی.

كَذاب { یا كزاب. س. [فا. « تیزآب » دن غلط] كلسی طاشلری اویوب آشیندیرمق قوتنی حائز اولمغله ایطوغرافیاده وموصلق وسائره طاشلرینی تمیز-لمه‌ده قوللانیلان سرت برمایع‌كه اصطلاح كیمیاده حامض آزوت دینلیر. || مج. النده كذاب صویی = زیانكار.

گُذار { س. فا. [« كذاشتن » فعلندن سمص.] كچمه، كچیش: گشت وگذار = سیر وسیا-حت. [« گذر » دها مستعملدر.] = ص. ادا ایدن، ایفا ایلین، بجرن، اوده‌ین. [صتر. تشكیلا-تنده بولنور:] دم كذار = وقت كچیرن، امرار ایام ایدن: جزیه كذار = ویركی ویرن: كار كذار = ایش بجرن. [غلط او-له‌رق: « ایشكذار » ده دیرلر.] || مصلحتكذار = سفیر وكیلی، موقت سفیر.

گُذارَنده { ص. فا. كچیرن، كچیر-یجی: گذارندهٔ ایام = وقت كچیرن. ن.

گُذاف { س. فا. بوش لقردی، بیهوده سوز: لاف وگذاف.

كِذب { سذ. عر. یالان، خلاف، دروغ: ارتكاب كذب ایتمك؛ سویلدیكی سوز كذب محضدر.

گُذَر { س. فا. كچمه، كچیش، مرور، عبور: كذر ایتمك. = ص. فا. [صتر. تشكیلاتنده] ١. كچن، مرور ایدن. ٢. كچیلن، كچدیكی: رهكذر = یولك كچدیكی محل، ممر: رهكذری اوزرنده بولنان احباسنی زیارت ایتدی.

گُذَران { س. فا. كچمه، مرور، سبق: كذران ایدن محرم آینده = كچن. [اصل فارسیده كچیجی معناسیله صفت ایسه‌ده لسانمزده او صورتله پك قوللانلماز.]

گُذَرگاه { س. فا. كچیلن، كچیله-جك یر، ممر، یول: آناطولی آنا دمیر یولنك گذر-گاهنی تعیین ایتمك؛ اردونك گذر گاهی اوزرنده بولنان یرلر.

گُذَشت { س. فا. كچمه، كچیش، گذر. ن. = ص. فا. [صتر. تشكیلاتنده] كچن: سركذشت = باشه كلوب كچن حال و وقعه، برآدمك چكوب كچر-دیكی شیئلرك نقلندن عبارت حكایه: سركذشت تلماق. فر. Aventures.

گُذَشته { ص. فا. كچمش، كچن، سابق، سالف: سال گذشته = كچن سنه. = س. فا. فائض، نما: آلدیغی مبلغی گذ-شته‌سیله برابر ویردی.

كَذٰلِك { ح. عر. [تشبیه بیان ایدن « ك » حرف جریله شو دیمك اولان « ذلك » اسم اشارتندن مركب] اویله‌جه، ینه اویله، ایضاً، هكذا، دفعه: او كتاب مجلده كوندریله‌جكدر بوده كذلك.

كَر { ص. فا. صاغر، اصم. ن.

كَرّ { سذ. عر. حربده بر كره چكلدكدكدن صكره بتكرار هجوم ایدیش: كر وفر = حرب ومبارزه‌یه هجوم ورجعتله تكرار هجوم حركاتی.

گَر { حر. فا. « اكر » دن مخفف اولوب ینه او معنا ایله یعنی ادات شرط اوله‌رق نادراً شعر-ده قوللانیلیر: گر دیلرسه‌ك بوله‌سك اوتدن نجات.

گَر { د. فا. فاعلیت یعنی « جی » معناسیله اسماء فارسیه‌یه ملحق اولور: زرگر = آلتینی ایشلین، قویومجی؛ آهنگر = دمیرجی.

كِراء { سذ. عر. ١. بر منزل ودكان وحیوان وسائره-نك موقتاً قوللانلمق اوزره صا-حبی طرفندن دیكرینه ویرلمسی، اجرت، ایجار، استیجار: كرا ایله او، دكان، بیكیر، آرابه طو-تمق؛ او او كراده‌در: بوكوشك كرایه ویریلیرمی؟ ٢. بوصورتله ویریلوب آلنان بر ملك وسائره ایچون صاحبنه ویریلن آقچه، بدل ایجار، اجاره: بو دكانك كراسی قاچ غروشدر؟ او كرا-سنی ویره‌مه‌مش؛ كمی كراسی = ناولو؛ كرا بیكیری = اجرتله بینلن حیوان؛ دیش كراسی = بر بیوك ذاتك افطارینه كیدن محتاجینه یمكدن صكره ویریلن عطیه. || آغزینی كرایه ویرمش = آغزینی آچوب‌ده لقردی سو-یلمك ایستمینلر حقنده سویلنیر.

كَرّات { سذ. جم. عر. فد: كره. با: كره.

كُرّات { سث. جم. عر. فد : كره. با : كره.

كَراتا { ص. [ر. Κερατᾶς = بوينوزلى] پزونك ، قلتبان، ديوث. = س. [ر. Κεράτιον = بوينوزجق] قوندوره‌نك كييلمه‌سنى تسهيل ايدن بوينوز ويا معدن ياخود كميكدن آلت، چكيجك.

كَراتالق { س. پزونكلك، ديوثلق، ناموسسزلق.

كِراجى { س. ١. كرا ايله بر او يا دائره واوطه‌طوتان آدم : او اوده كراجى واردر؛ كراجيسى يارين چيقه‌جقدر. ٢. كرا ايله بينك ويا يوك حيوانى ايشلدن آدم.

كِراجيلق { س. ١. كرا اولرنده اقامت : آرتق كراجيلقدن اوصاندم بر او ياپديره‌جغم. ٢. اجرتله حيوان ايشلتمك مشغوليتى : اسكله‌دن شهره كراجيلق ايديور؛ بر بيكيرى اولسه كراجيلق ايده‌جكدر.

گِراخ { س. [فا. « گراغ » دن] آرشينك حقيقتده ثمنى اولان بهر ربعنك نصفى يعنى ١٦ ده برى : بر آرشين اوچ كراخ.

كِرار { سذ. عر. تكرار ، تكرر.

كَرّار { ص. عر. [« كر » دن سمب.] حربده رجعتدن صكره تكرار ودفعاتله هجوم ايدن. [حضرت على رضى الله عنه افندمزك لقب شريفيدر :] حيدر كرار.

كِراراً { ح. عر. تكرار تكرار، تكرار على التكرار ، دفعاتله : كراراً سويلدم، يازدم.

كَراريس { سث. جم. عر. فد : كراسه. با : كراسه.

كِراز { س. ياخود :

كِراس { س. اكثر انواعى مايس ابتدالرنده يتيشن اقاليم معتدله و بارده‌يه مخصوص قرمزى ايله بياض آره‌سنده مختلف قويولقده تك چكردكلى معروف كوزل ولذيذ ميوه؛ طال باصدى كراز = پك كثرتلى وايرى جنسى؛ طراغانى كراز = سرت و كچ يتيشير جنسى. || قوش كرازى = اوفاق دانه‌لى يبانيسى ، محلب. || كراز آغاجى = بو ميوه‌يى ويرن آغاج. || كراز الماسى = غايتله كوچك الما. || عربستان كرازى = بلاد عربه مخصوص بر آغاجك ميوه‌سى. || كراز طوداق = غايت قرمزى طوداق.

كَراسته { س. فا. [تر. زبا. نزدى : كرسته] ١. ابنيه‌ده قوللانيلان كسلمش آغاج انواعى، ديرك وتخته و سائره : كراسته‌دن بنا ؛ كراسته‌سى صاغلام او. ٢. هر نوع معمولاتك اعمالنده قوللانيلان مواد : بو قوندوره‌جى اوسته ايسه‌ده ايى كراسته قوللانميور.

كَراسته‌جى { يا كرسته‌جى. س. ابنيه ايچون كراسته صاتان تاجر.

كُرّاسه { سث. عر. جم : كراريس. ال ايله يازيلان كتابك سكز صحيفه‌دن عبارت اولان بهر جزئى : سريع القلم بر خطاط اولوب كونده متعدد كراسه‌لر يازاردى.

كَراك { س. كركدان دينلن جسيم حيوان كه بورنى اوزرنده بر وبر جنسنك ايكى بوينوزى واردر. مر.

كَرّاكه { س. اينجه صوفدن خفيف وطار اوستلك لباس كه وقتيله طريق علمى قيافتنده كييليردى.

كِرالامَق { فت. ١. كرايه ويرمك، ايجار ايتمك : ياپديرديغكز دكانلرى كرالاديكزمى؟ ٢. كرا ايله طوتمق، استيجار ايتمك : قيش ايچون بر او كرالايه‌جغم.

كِرالى { ص. كرا ايله طوتلمش، كرايه ويرلمش : كرالى او، دكان.

كِرام { ص. جم. عر. فد : كريم. با : كريم.

كَرامَت { سث. عر. جم : كرامات. ١. كرم ، لطف، احسان. ن. ٢. اعزاز، اكرام، حرمت. ن. ٣. اولياء اللهدن صادر اولان خارق العاده حال : او ذاتك بر كرامتنى كورمشيدم ؛ كرامات اوليا حقدر. ٤. مج. كرامته حمل او. لنه‌جق درجه‌ده اصابت، رأى صائب : كرامت بيورديكز؛ بو سوزكز عين كرامتدر.

گِران { ص. فا. ١. آغر، ثقيل : بار گران = آغر يوك. ٢. بهالى، غالى، آغر : گران بها = آغر بهالى؛ گران مايه = مايه‌سى آغر و بهالى، ذى قيمت.

كَران { س. فا. كنار، اوج : بى كران = اوجسز، كنارسز.

كُران { يا كوران. ص. قويو آل طوننده (آت). مر.

گِرانجان { ص. فا. [گران = آغر. جان = روح] آغر جانلی، ثقيل الروح.

كَراهَت { ياخود كراهه. سث. عر. و :

كَراهِيَت { سث. عر. ١. ايكرنمه : كراهتله، مع الكراهه. ٢. ايستميه‌رك و مجبوريت تحتنده بر شیء ياپمه، جبر، اجبار. ٣. ف. جانب شرع شريفدن صراحةً و قطعياً تحريم اولنميوب مباح اولديغی حالده حرامه قريبی و احتمالی زياده اولمغله اجتناب اولنمسی اقتضا ايدن شيئك حالی كه او شيئه ده مكروه دينير.

گِرای { س. مغولجه ده مستحق و شايسته معناسنه اولوب آل چنكيزدن قريمده حكومت سورن خانلردن مينكلی كرای سلاله‌سنه عنوان اولمشيدی.

كَرب { سذ. عر. جم : كروب. غم، كدر، غصه.

كِرباس { سذ. عر. بز.

گُربه { س. فا. كدی. ذ.

كَرپَدَن { س. [عر. « كابتان » دن] ١. چيوی و سائره سوكمكه مخصوص دمير قيصاج. ٢. ديش چيقارمغه مخصوص كربدنه مشابه آلت : ديشجی كربدنی.

كِرپی { يا كيربی. س. [اصلی : قربيق] معروف كوچك حيوان كه ديكنلرله مستور اولوب اكثريا طوس طوب اوله‌رق ياتار، قنفذ، خار پشت. || اوقلی كربی = ديكنلری قم كبی اوزون اولوب بونلری مقام تدافعده آتان جنسی. || كرپی كبی = سرت و چوق توكلی آدم. || كرپی حلواسی = بر نوع قدرت حلواسی.

كِرپيچ { س. پيشيرلمه‌مش طوغله، چيك طوغله. = ص. ١. عادی جنسدن : كرپيچ طوغله. ٢. پك قوری و سرت : يرلر كرپيچ كسلدی. ٣. كرپيچدن معمول : كرپيچ ديوار.

كِرپيچجی { س. چيك طوغله ياپان آدم.

كِرپيك { س. [اصلی : قرپمق دن قرپيق] كوز قپاقلرينك كنارلرنده‌كی صره قيللرك مجموعی و بهری، جفن، مژه، مژكان : اوزون كرپيكلری واردر؛ هر كرپيكندن بر طامله ياش طاملايوردی.

كِرپيك { س. بر نوع سيلان طاشی.

كَرتديرمَك { فت. چنتديرمك، كرتك ياپديرمق، خفيف كديك وچنتك ياپديرمق : چتله‌يی كرتديرمك.

كَرتِلمَك { فج. چنتلمك، خفيف كديك وچنتيك ياپلمق : سرت آغاج اولديغندن زور كرتلير.

كَرتمَك { فت. چنتمك، خفيف كديك وچنتيك ياپمق، كدمك، نشان ياپمق : چتله‌يی كرتمك.

كَرتمه { س. ١. كرتمك ايشی. با : كرتمك. ٢. صويمقدن چيقان شيئلر، صويماندی : چام كرتمه‌سی.

كَرتَن كلر { يا كرتنكلر. س. [زبانزدی : كرتنكله] كلر دينلن درت آياقلی حيوانات زاحفه‌نك، اك مبذول جنسی كه آشاغی يوقاری برقاريش اوزونلغنده اولوب مضر دكلدر.

كَرتِنمَك { فط. چنتلمك، كديك و نشان اولنمق : بو تخته‌نك كناری چوق كرتنمش.

كَرته { يا كرتی. س. [« كرتمك » دن] ١. چنتيك، چيزكی، اشارت، نشان : چتله‌نك، حيوان قولاغنك كرته‌سی. ٢. اويوق يول : صپان كرته‌سی. ٣. درجه، مرتبه، راده : ايش بو كرته‌يه كلدكدن صكره. ٤. درجهٔ مطلوبه، نصاب، قوام : كرته‌سنه دوشورمك : كرته‌سنی كچمك. || باروت كرته‌سی = اسلحهٔ ناريه نشانكاهی.

كَرته { س. [پتا. Quarto = چاريك، ربع] مج. پوصوله‌نك منقسم اولديغی و هر بری بر روزكار كوسترن اوتوز ايكی قسمك بهری كه ١١ درجه ايله ١٥ دقيقه مقدارنده بر زاويه‌دن عبارتدر، و هر بری درده منقسم اولوب، بونلره نصف كرته و ربع كرته دينير. || مج. تام كرته‌سنده = تام زماننده، وقتنده.

كَرته ريز { س. [« ريز » لفظنك اصلی آكلاشيله‌مدی] مج. بر نقطه‌نك كميدن باقلدقده پوصله كرته‌لرينه نظراً قالديغی جهت. || كرته‌ريز آلمق = بر مو-

قمك جهتنی پوصوله کرته‌سی واسطه‌سیله تعیین ایتمك. || کرته ریز پوصوله‌سی = کرته‌ریز آلمغه مخصوص هدفه‌لی پوصوله. || کرته ریز نقاطی = کمینك موقع وجهتنی کرته ریز واسطه‌سیله تعیینه مدار اولان فنار قله‌سی ویا دوبه‌سی وشماندیره کبی ساحلده بولنان نقاط معلومه.

کَرتی { س. با : کرته.

کَرتیك { س. چنتیك، چیزیك، نشان چنتیله‌رك یاپیلان باش : دینکلرك باشی کرتیکلی اولور ایسه تکرلك چیقماز ؛ چتله کرتیکی. || کله کرتیك = یاره اثرندن یامری یومری.

گُرجِستان { سخ. ج. بلاد قافقاسدن بر خطه که کرجی دینلن بر قوم مخصوصله مسکوندر.

گُرجی { س. ص. بلاد قافقاسدن کرجستان اهالیسندن اولان قوم مخصوص افرادندن بولنان آدم.

گُرجیجه { ص. کرجیلرك طرز واصول ویا لساننده اولان : کرجیجه لسان، خوره. = ح. کرجیلر طرز و اصول ولساننده : کرجیجه سویلمك، کییمك. = س. کرجی لسانی : کرجیجه دخی چرکسجه کبی اصل ونسبی مجهول بر لساندر.

کِرَچ { س. با : کیرج.

گَرچَك { ص. ١. طوغری، صحیح، راست، واقع، محقق : گرچك سوز ؛ گرچك خبر. ٢. ساخته اولمیان، حقیقی، خالص : گرچك آلتین ؛ گرچك صیرمه ؛ گرچك انسان. ٣. صادق، صدیق، یالان سویلمز : گرچك آدم ؛ گرچك دوست ؛ گرچکسکز. = ح. ١. گرچکدن. صحیحاً، حقیقةً : گرچك سویلیورم : گرچك کلدی می؟ ٢. تمام، ایی خاطریمه کلدی : گرچك سزه بر شیء سویلیه‌جکدم ؛ گرچك او ایش نصل اولدی ؟ = س. طوغریلق، صحت، صدق، حقیقت : گرچکی سویلمك. || گرچکدن = ١. فی الواقع، فی الحقیقه، حقیقةً : کرچکدن اویله‌در. ٢. حقیقی، صحیح، ساخته اولمیان : گرچکدن آلتین ؛ گرچکدن انسان.

گَرچَکجی { ص. صحیح وصادق، حقیقی، خالص، یالاندن و ساخته اولمیان : گرچکجی الماس ؛ گرچکجی دوست.

گَرچَکلِك { س. طوغریلق، صحت، حقیقت : بو سوزك گرچکلکنی تأمین ایده‌بیلیرمیسکز ؟

گَرچَکلَنمَك { فل. طوغری چیقمق، طوغریلغی، صحتی تبین ایتمك، صحیحلشمك، تحقق ایتمك : اوخبر گرچکلندی.

گَرچه { حر. فا. هر نه قدر، ایسه‌ده : گرچه آغر بر شیء ایسه‌ده چاره‌سی اولمدیغندن تحمل ایتملی. — اسکی شیوه‌ده وشعرده « گرچه کیم » و « گرچه که » صورتنده‌ده قوللانیلیر : گرچه کیم شعر دکلدر او کلام.

کَرخانه { س. با : کارخانه.

کُرد { سذ. عر. ج : اکراد. عراق عرب ایله عراق عجم آره‌سنده و جزیره‌نك شرق و شمالنده یعنی حدود ایرانیه‌نك ایکی جهتنده ساکن معروف بر قوم افرادندن اولان آدم : کردلرك اصل و نسبی ؛ کرد عشیرتلری : کرد قاریسی.

گَرد { س. فا. توز، غبار،

گَرد { ص. فا. [« گردیدن » فعلندن سمص. اولوب صتر. تشکیلاتنده بولنور] دونن، دور ایدن : تیز گرد = چابوق دونن، سریع الدوران.

گِرد { س. فا. ١. چوره، چپه چوره. ٢. دونمه. دوران. ز.

گُرد { ص. فا. یکیت، قهرمان، بطل. ز.

گِرداب { س. فا. ١. صو چوروندیسی، کریوه، آیلانمه. ٢. مج. مخالف جهتلردن کلن ایکی آقندینك قاوشمه‌سندن ویا بر آقندینك طریق جریاننده بر مانعه تصادفندن یاخود قعر بحرك بردن بره دریکلشمه‌سندن حاصل اولان چورندی. ٣. مج. مخاطره‌لی یر، مهلکه : بر گردابه دوشدم.

گِردار { س. فا. ١. ایش، فعل، عمل، شغل، کار. ٢. طرز، روش، عادت، خلق : شهریار فاروق کردار = حرکتی ویا خلق وعادتی حضرت عمر (رضه)ك کینه مشابه اولان پادشاه ؛ بدکردار = طرز وروشی وفعل عملی کوتی اولان : دشمن بدکردار.

گِردا گِرد { ص. فا. چپه چوره، فیر طولایی.

گَردالود { ص. فا. [گرد = توز. آلودن = بولاشمق] توزه بولانمش، توز طوپراق ایچنده اولان.

گَردان { ص. فا. دونن، دور ایدن، دوار: سپهر گردان = فلك دوار. || روگردان = یوز چویرن، صرف نظر ایدن. || سرگردان = سرسری، مکانسز، پریشان.

گَردان { س. [فا. «گردن» دن] ۱. بوغازك طاشی، بوینك اوك طرفی، عنق: چفته گردان = سمیزلکدن ایکی قات گردان. ۲. علی العموم بوین: گردانی اگری؛ گردان قیرمق = ناز ایله بوین صاللامق؛ (آت) یورورکن بوینی صاللامق. || گردان قیران = بر جنس قوش.

گَردانلق { س. قادینلرك گردانه طاقدقلری اینجی و آلتین و سائره دیزیلری، گردان سوسی، قلاده، طوق.

گَردانیّه { س. [غلط فاحش تعبیر] مو. برمقام مخصوص.

گِردباد { س. فا. [گرد = دونم. باد = یل] بر محلده دونه رك توز طوپراغی قالدیران و بعضاً اینیه بی یقوب آغاجلری سوکن شدتلی روزکار، قاصیرغه، صرصر، یل چوردیسی.

کُردِستان { سخ. م. ممالك عثمانیه ده حدود ایرانیه نك ایکی جهتندن وجزیره نك شرق وشمال طرفلرندن عبارت پر: کردستان طاغلری.

گِردِش { س. فا. دونمه، دور، دوران: گردش گر. دون = چرخ فلك دونمسی، دوری.

گَردَك { س. [وفیق پاشا مرحوم «گرمك» فعلندن مشتق عد ایدوب اساساً زار گریله رك آیرلدیغنی وجه تسمیه کوستریور. سه ده، فارسیده ده مستعمل اولوب چادیر دیمك اولان «گرده» مصغری اولمسی احتمالله دها قریبدر.] زفاف کیجه سی کاین ایله گوگیك قپاندقلری اوطه، حجله [غلطی: حجله گاه]: گردگه، گیرمك = کوگی اولمق: گردك کیجه سی = زفاف کیجه سی.

گِردِگار { س. فا. فعال مطلق اولان خلاق کائنات: حضور کردگارده.

گَردَل { س. اوستی آلتی بر کیلیشلکده قیصه آغاج قاب که باشلیجه قویون وصیغیر و سائره صاغمغه وآخورده صو وضعنه وسقاشده صو طاشیمغه قوللانیلیر: بر گردل طولوسی سوت، صو. || کردل جوزی = کمی کردللرینه قولاب مقامنده چیریان خلاطك ایکی اوجنده پاپیلان دوکوم. || حریق کردلی = کیده کاوساله دن معمول خفیف کردل.

گَردَن { س. فا. بوین، عنق، رقبه: گردن اطاعت. || گردن بند = بوین باغی. || گردن داده = بوین اگمش، مطیع، تابع. || گردن فراز، گردن افراز = بوین یوکسلدن، سرکش، مغرور، متکبر.

گَردون { ص. فا. دونن، دوار: چرخ گردون. = س. فلك، چرخ فلك، سما.

گَردونه { س. فا. آرابه.

گَرده { ص. فا. پاپلش، ایدلش، معمول: تألیف کرده = تألیف اولنمش: کلستان شیخ سعدینك تألیف کرده سیدر: سلیمانیه جامع شریفی معمار سنانك بنا کرده سیدر.

گِرده { س. بك اینجه بر نوع پیده، عجم پیده سی: کرده کبابی = بویله پیده یه صاریلی اولهرق پیشن کباب نوعی.

گَردیده { ص. فا. دونمش. طو. لانمش. ا.

گَردیرمَك { فع. ۱. چکدیرمك: گرگینلرینه بزمك: شودری بی، چارشی گردیرملی. ۲. چکدیرمك، آصدیرمق پرده کبی اوزاتمق: نردبان باشنه بر پرده گردیرملی.

گَرز { س. فا. آغر طوپوز.

گَرَس { س. بیوك ودریاك قوشلره.

گَرَسته { س. با: گراسته.

گَرسَله { س. بزونك قلتبان. اتر. [کانلر بیلنده مستعملدر.]

گَرسِنه { ص. فا. آچ، جایع: گرسنه چشم = آچ کوزلی.

گُرسی { سند. عر. ج: کراسی. ۱. اوتوریله جك بر کسکجه بر، جامملرده واعظك و مدرسه لرده مدرسك اوتور دیغی برکه برقاچ باصامقله چیقیلیر. ۲. تخت، سریر، اریکه. ۳.

مقام، وظیفه : کرسیٔ تدریس، کرسیٔ خطابت . ٤. عرشك آلتنده بر طبقهٔ سما. ٥. مرکز، مقر : کرسیٔ حکومت = پایتخت. ٦. قاعده، آیاقلق : بو دیرکك کرسیسی چوق متین: کرسی طاشی = دیوارك کوشه‌سنه قونیلان بیوکجه طاش.

کُرسیلی { ص. متین واوتوراقلی: کرسیلی یازی.

کِرش { سذ. عر. اشکنبه، حیوانات مجتره‌نك برنجی معده‌سی.

گِرِشمه { سـ. فا. ناز، عشوه، غمزه، کوز وقاش ایله اولنان اشارتلر، جلوه.

گِرِفت { سـ. فا. [«گرفتن» فعلندن سمص.] طوتمه، یاقه‌لامه : خیدودلری اخذ وگرایتدیلر.

گِرِفت { ص. [لغت آنفهٔ فارسیه‌دن] بر برینه کچمش، قاریشیق : کرفت یازی. = سـ. مو. نای دینلان آلت موسیقینك بر نوعی.

گِرِفتار { ص. فا. ١. طوتلمش، طوتساق، اسیر: دشمنك النه گرفتار اولدی. ٢. دوشکون، مبتلا، دوچار : گرفتار عشق وشور : گرفتار درد ومحنت ؛ بر درده گرفتار اولدی.

گِرِفته { ص. فا. طوتلمش، طوتقون .

گَرَك { ص. ١. لازم، مقتضی، یارار، اقتضالی : او بکا گرکدر؛ نه‌مه گرك؟ ٢. یاقیشیر، شایان، شایسته، لایق، مستحق: بو مأموریت سزه گرکدر؛ او آدم پرانغه‌یه گرکدر؛ گرگی بودر = یاقیشیری ؛ گرگی کبی = لایق وجهله. = سـ. لزوم، وجوب، حاجت، مالزم : گرك ایسه؛ گرگی بودر. = حر. [اصل «گرکمك» فعلنك مضارع مفرد غائبیدر] ایستر، خواه : گرك زنکین گرك فقیر اولسون ؛ گرك سز گرك بز.

گُرك { سـ. فا. قورت، ذئب. ز.

کَرگَدَن { سـ. فا. [تر. زبانزدی: زرگردان] ١. تر. کراك دینلان واوده بلکه فا. «کرك» دن مأخوذ اولان جسیم حیوان وحشی که بورنی اوزرنده بر وبر جنسنك ایکی بوینوزی واردر. ٢. کرکدنك بورننده‌کی بوینوزی که قلیج وسائره قبضه‌سی وفنجان ظرفی وسائره اولور : کرکدندن قبضه. = ص. کرکدن بوینوزندن معمول : کرکدن قبضه، ظرف.

کَرگَس { سـ. فا. آق بابا، نسر.

گَرگَف { سـ. [فا. «کارگاه» ویا «کارکف» دن] ١. نقش ایشلنه‌جك قماشك کریلوب ایشلنمه‌سنه مخصوص آلت که درت آیاقلی وآچیلیر قپانیر درت پروازدن عبارتدر : گرگف قورمق: گرگفك اوکندن قالقمامق. ٢. نقش ایشی : گرگف ایشلیور؛ ایی گرگف بیلیور.

گَرَکلِك { سـ. یارارلق، لزوم، وجوب : اونك گرکلکی بودر.

گَرَکمَك { فل. [یالکز غائب صیغه‌لرندن تصریف اولنور] ١. لزوم و اقتضاسی اولمق، لازم و مقتضی اولمق : بویله اولمق گرکدر، گرکدی؛ نه درلو گرکسه اویله اولسون. ٢. یاقیشمق، لایق و سزاوار اولمق : بو ایش سزه گرکمز؛ نه‌مه گرك ؟

کَرکَنَس { سـ. اوفاق و سیاه بریرتیجی قوش که قناتلرینك آلتنده قرمزی و ماوی توکلری واردر.

گَرگی { سـ. گره‌جك آلت : چولها گرگیسی. || حمله گرگیسی = قایغك کورك چکیلیرکن آیاق طیانیلان تخته‌سی.

کَرکی { سـ. بیوك بالطه.

گَرگین { ص. ١. قورلمش، چکلمش، کرلمش : گرگین ایپ؛ گرگین بز. ٢. مج. منقطع اوله‌جق درجه‌یه کلمش: آره‌لری، بینلرنده‌کی مناسبات پك گرگین. || مج. گرگین طورمق = تعند ایتمك، نوبرانلق ایلمك.

کَرکین { ص. آزمش، آزغین: کرکین حیوان مد. || کرکین بالیق = یومورطه دوکنی.

گَرگینلِك { سـ. ١. قوریلوب چکلمش شیئك حالی، توتر : ایپك، بزك گرگینلکی. ٢. منقطع اولمق درجه‌سنه کلمش اولان مناسباتك حالی، بوزوقلق: آره‌لرینك گرگینلکی.

کَرکینمَك { فل. ١. شدتله باصمق: خروس طاوغه کرکینمك. ٢. صیقی صیقی صارلمق : کرتنکلر آغاجه کرکینمك. = فت. آغر بالطه ایله

اوروب كوكندن كسمك. مر.

گَرِلَمك { فل. فج. قوريلوب چكلمك. گرگين اولمق، توتر ايتمك: ايپ، بز گرلدى.

گَرِلمه { سـ. قوريلوب چكلمه، توتر: تلك كرلمه‌سى زوردر. || بى. گرلمه قوتى = بر خلاطك كرلمكله تعيين اولنان قوهٔ تحمليه‌سى.

كَرَم { سـذ. عر. ١. اصالت و اصالتك شرائط و مقتضياتندن اولان عاليجنابلق، جومردلك: كرم صاحبى. ٢. لطف، مرحمت، احسان، عنايت: بو ايش لطف و كرمكزه قالمشدر؛ كرم بيورك = لطف، مساعده بيورك.

كَرَم { سذ. عر. جم: كروم. باغ كوتوكى، چبوغى. [جمعى دها مستعملدر.]

گَرم { ص. فا. صيجاق، حار، سخين.

گَرما { سـ. فا. صيجاق هوا، ياز، سرما مقابلى.

كُرَماء { سـذ. جم. عر. فـد: كريم. با: كريم.

گَرمابه { سـ. فا. حمام، صيجاق. ز

گَرما گَرم { صـ فا. پك قيزشمش: محبتلرينك گرما گرم اولديغى بر زمانده.

كِرمان { سـ. ١. آغاجدن يوك اكره‌جك باشلى ايگى. ٢. حصار: آق كرمان، قره كرمان. مر.

كَرَمپه { سـ. قره‌دن دكيزه اوزانان طاشلق بورن.

گَرمشيك { سـ. يبانى قيزلجق.

گَرمَك { فت. ١. چكوب اوزاده‌رق قورمق: ايپى، تلى، يايى گرمك. ٢. چكوب اوزاده‌رق آصمق: پرده، چارشف گرمك. || خاچه، چارميخه گرمك = صلب ايتمك. || گوكس گرمك = ١. كوكنمك، اوكنمك، بحق افتخار ايتمك: كوكسمى گره گره كزرم. ٢. قارشى طورمق، مقاومت ايتمك: دشمنه كوكس گرن افراد عسكريه.

كَرَمكار { ص. فا. لطف و كرم صاحبى، جومرد، سخى.

كَرَمكارانه { ص. حـ. فا. جومردلك ولطف و كرمله: بر معاونت كرمكارانه ايله: كرمكارانه معامله ايديور.

كَرَمكارى { ص فا. لطف وكرم صاحبنه منسوب و متعلق: ذات كرمكاريلرى: بر معاملهٔ كرمكارى ايله. = سـ. فا. جومردلك، سخاوت، لطف وكرم: ابراز مأثر كرمكارى ايتمك.

كَرمكُستَر { ص. فا. [عر. كرم = م. فا. كستردن = دوشه‌مك] لطف وكرم بذل ايدن، كرم صاحبى.

گَرمى { سـ. فا. ١. صيجاقلق، حرارت. ز. ٢. غيرت، اقدام، فوق العاده سعى وهمت: حجاز دمير يولنه كمال كرمى ايله چاليشلمقده‌در. [«گرميت» ديمه‌ملى.]

كَرَميت { سـ. [يو. Κεραμίς, ίδος] ١. فرونده پيشوب قيزارلمش و سرتلشمش لوله‌جى چاموری: كرميت پارچه‌سى: كرميتدن كوچك هيكل. ٢. اولرك طاملرينى اورتمكه مخصوص پيشمش چاموردن معمول اويوق پارچه‌لركه برر صره‌سى اويوق طرفى يوقاريده و ديكر برر صره‌سى آشاغيده و اوته‌كيلرك آره‌لرينى اورته‌جك صورتده قونيله‌رق صويك ايچرى‌يه كچمه‌سنه مانع اولور؛ فرنك كرميتى بونك دوز وككيشى‌كه كنارلرى بربرينه كچه‌جك وياغمور صوينك كچمه‌سنه ميدان ويرميه‌جك صورتده ياپلمشدر. ٣. طام، چاتى اوستى: كرميته چيقدى؛ كرميتك اوستنه آتدى.

كَرَميتجى { سـ. كرميت ياپان ويا صاتان آدم.

كَرَميتخانه { سـ. ١. كرميت و اوكا مماثل طوپراقدن شيئلر ياپيلان محل، كرميت فابريقه‌سى. ٢. كرميت صاتيلان ير.

كَرَميد { كرميدجى. با: كرميت وسائره.

گَرَن { سـ. قورونجه چاتلايان بالچيقلى غير منبت طوپراق.

كَرنا { سـ. فا. و:

كَرُّناى { سـ. فا. وقتيله عسكره مخصوص برنوع بورى.

گَرِنمَك { فل. قوللرى و سائر اعضاى بدنى چكوب اوزاده‌رق اسنه‌مك: كرنوب طورمه؛ صيتمه‌يه طوتلمش كبى كرينور.

گِرَو { سـ. فا. رهن. ز.

گَرو | ط. ح. با: گیرو، گری.

کَروان | س. [فا. «کاروان»دن] قافله و هیئتله کیدن یولجیلر طاقمی، قافله: حجاج کروانی. | کروان اوتی = باش اوتی، اسارون. || کروان باشی = بر کروانك رئیسی. || کروان قوشی = فا. کروانك دینلان بر جنس قوش. || کروان قیران، کروان کوکبی = صباحلین کورینمك اعتباریله زهره سیاره‌سی، چوبان کوکبی.

کَروانجی | س. کروان باشی، بر کروانه ریاست ایدن آدم.

کَروانسَرای | س. بیوك جاده‌لرده کروانلرك قونمسنه مخصوص خیرات ابنیهٔ جسیمه.

کَرُّوبی | سذ. عر. جم: کروبیون: جم. فا: کروبیان. بیوك ملك، ملکك مقرب: بزم کروبیان.

کَرَوَت | یا کرویت. س. [ر. Κρέβατι] تخته‌دن اوتورمق ویا یاتمق ایچون یوکسکجه واگرتی یر: مندر کروتی = سدیر؛ یاتاق کروتی = قاربوله: کروتده یاتمق.

کُروم | سذ جم. عر. فد: کرم [= باغ کوتوکی]. با: کرم.

گُروه | س. فا. جماعت. طاقم، بولوك، فوج: بر گروه آدملر کچیوردی: گروه گروه = بولوك بولوك، فوجا فوج.

کُرَّوی | صـ. عر. ا: کرویه. [«کره»دن سمنه] کره شکلنده، یووارلاق، مدور.

کُرَوِیّات | سـ. جم. عر. کره شکلی وبوشکله متعلق قواعد ومسائل هندسیه.

کَرَویز | س. معروف سبزه که یاپراغی وآز چوق قالین اولان کوکی یمکه وترشی وسائره‌یه کیریر، کرفس. | صو کرویزی، یبان کرویزی = انجدان، سلام اوتی. || طاغ کرویزی = ایمپراطوریا دینلن نبات جنسی.

کَرَه | سذ. عر. ١. ایکرنمه. دیکسینمه، اکراه، استکراه، کراهت نفرت. ا. ٢. ایستمیه‌رك وجبر آلتنده بر ایش یاپمه، زورلامه، زورلانمه، زور، طوع مقابلی.

کَرّه | سـ. عر. جم: کرات. [«کرار» جمع دکلدر] دفعه، مره، گز: بر کره پیقامق؛ اوچ کره اورمق: یوز کره، بیك کره = دفعاتله، کثرتدن کنایه: بعض کره = بعض دفعه، احیاناً: چوق کره = دفعاتله، مکرراً: بو کره = بودفعه. = جم. کراتله = دفعاتله، متعدد دفعه‌لر. | کرات جدولی = بردن اونه قدر رقملرك باشده واوکده‌کی خانه‌لره یازیلوب حذالرنده ایکیسنك حاصل ضربنی حاوی اولان و جمعاً یوز خانه‌یه منقسم بولنان جدول که مشهور فیثاغوراسك ایجادیدر.

کُرّه | سـ. عر. جم: کرات. ١. یووارلاق شیء، جسم مدور، طوپ. ٢. س. [هندسهٔ مجسمه‌ده] سطحنك هر نقطه‌سی مرکزدن مساوی بعدده بولنان جسم: کره دیلیمی: قطعهٔ کره. || کرهٔ ارض = ١. کره شکلنده اولان یر یعنی دنیا. ٢. دنیانك سطح خارجیسنی کوسترمك اوزره اوستی منقش ومحرر صنعی طوپ، مجسم خریطه. || کرهٔ سما کوکك هیئتنی ونجوم و بروج و سائره‌نك مواقعنی کوسترن صنعی طوپ.

کِرِه | س. فا. دوکوم، عقده: گره گره = دوکوم دوکوم.

کَرهاً | ح. عر. ١. ایکرنه‌رك، دیکسنه‌رك، نفرت وکراهتله: بو ایشی کرها یاپدم. ٢. ایستمیه‌رك، آرزو ایله اولمیه‌رق، جبراً، اجبار تحتنده اوله‌رق: طوعاً وکرهاً = ایستر ایستمز.

گَری | یاخود گیری و یا گیرو. س. ١. آرت، آرقه، قیچ، خلف: اوك، کمینك، کروانك کریسی. ٢. بر شیئك صکره کلن قسمی، صوك، عقب: قیشك، صوئوغك، آلنان خبرلرك کریسی. ٣. انسان وحیوانك آرقه‌سنده‌کی عضو معروف، قیچ، قویروق، عجز، ورا: طاوغك گریسی. ٤. آلت طرف. مابعد: گریسی کله‌جکدر: گریسی بوندن ایسدر. ٥. دونش، عودت، آرقه‌یه طوغری حرکت: صاغدن گری؛ صولدن گری. = صـ. ١. آرقه‌ده بولنان، آرت، خلفی، پسین: بنانك، کمینك گری طرفی، کروانك کری قسمی. ٢. صکره‌کی، مؤخر، آلت: حکایه‌نك کری قسمی: یازك کری صیجاقلری. ٣. آشاغی بولنان، دون: درسده آرقداشلرندن کریدر. ٤. وقت حقیقیدن آز کوسترن ایلری

مقابلی: سزك ساعت گریدر. = ظم. آرقه‌ده، آرتده: گری قالمق؛ گری گری کیدیور. = ظر. صکره بعده، مؤخر: شمدن گری. = د. تکرار، بنه: گری گیتمك: گری دونمك: گری جویرمك: گری ویرمك. = حه. آرقه‌یه طوغری عودت امر ینی متضمندر: گری! || حروف الصائه برابر ظروف مکانیه و زمانیه تشکیل ایدر: گریدن، گریده. گری‌یه، گریسنجه: گریده قالمق: گری‌یه دونمك؛ گریدن یورمك: گریسنجه گیتمك. || گری آلمق = استرداد ایتمك: مالم بکنلرسه گری آلیرم؛ بوسو- زی گری آلمك. || گریسنی آلمق = فلان قسمی‌ده پاپوب بیترمك: او ایشك گریسنی آلدی. یکزی؟ || آیقلری گری گری گیتمك = کوکلسز و ایستیه‌رك گیتمك، مع الکراهه حرکت ایتمك. || گری جویرمك = اعاده ایتمك، ارجاع ایتمك. || گری دونمك = عودت ایتمك. || گری طورمق = تثبت ایتمه‌مك، قار- یشمامق، اجتناب ایتمك، چکمك. || گری قالمق = ۱. دیکرلرینه یتیشمه- مك، آرقه‌ده قالمق: آرقداشلر- دن گری قالدی: او کیمسه‌دن گری قالمیور. ۲. تأخیراولنمق، تأخر ایتمك. موقتاً صرف نظر اولنوب اجرا اولنمامق: او ایش گری قالدی. ۳. خالی اولمق، فارغ اولمق: چالیشمقدن گری قالمیور. ٤. بکیکمك: بوکون وابور گری قالدی. || گری قو- مق = تأخیر ایتمك، صکره‌یه برا- قمق. || گری گلمك = عودت ایتمك. || گری گیتمك = تدنی ایتمك. || گری ویرمك = رد، اعاده ایتمك.

گریال { س. ترکستان ایرماقلرنده بولنان برنوع تماسح.

گریان { ص. فا. ۱. آغلایان، باکی: گریان اولمق = آغلامق. ۲. آغلایه‌رق: گریان گریان کیدیوردی = آغلایه آغلایه.

گریبان { س. فا. یاقه، جیب: چاك گریبان = یاقه‌نك پیرتلمی، شق ایدلمی: گریبان چاك = یاقه‌سی شق اولنمش، مأ- یوس ومکدر.

گریختە { ص. فا. قاچمش، قا- چقین، فراری. ز.

گرید { بحر. ص. (یو. Κρηθεύς) آق دکیزك اك بیوك آطه‌لرندن بر جزیره در. عربلر «اقریطس» دیرلردی. || گرید لاله‌سی = شقایق نوعی. || گرید پلینی = بر جنس نبات.

گریدلی { س. ص. گرید جزیره- سی اهالیسندن آدم.

گریدی { ص. ۱. گرید جزیره- سنه منسوب ومتعلق. ۲. گرید اهالیسندن اولان، گریدلی.

گریز { س. فا. قاچمه، فرار: چای گریز = قاچه‌جق یر، مفر، مجأ. = ص. قاچان، فرارایدن، چکیلوب اجتناب ایدن (صنر. تشکیله کیرر:) مردمگریز = انسا- نلردن قاچان، کیمسه ایله الفت ایتمز، آدمجیل.

گریز { س. فا. «کاهریز» دن] پسلك و جرکف لغمی: گریز طیفاغمش: گریزی آچمشلر؛ گریز صوبی.

گریزان { ص. فا. ۱. قاچان، فا- چمی: گریزان اولمق = قاچمق. ۲. قاچه‌رق.

گریزگاه { س. فا. قاچه‌جق یر، مفر، مجأ.

گریزمه { س. (یو. Κορυσσός) یکی آچیلان اراضینك پیسانی کوکار جیقارلمق اوزره دریاك قازلمسی: ایکی یل، اوچ یل گریزمه = ایکی ویا اوچ یل دریاکلکنده: گریزمه یاپمق.

گریزنده { ص. فا. قاچان، قاچمچی. ز.

گریش { یاکیریش س. ۱. کان یرینه طاقیلان سیکیر ویا باغرصا- قدن صاپ، وتر: کانك گریشلر- ینی گرمك: گریش قویمق. ۲. یایی گرمکه یارایان لاستیقلی باغ، زه: یایك گریشنی چکمك. ۳. دوشمه و طاوان تخته‌لری میخلا- مق اوزره اوطه‌نك اکنجه قالچلامه قوتیلان کراسته: بتون غلاصدن گریشلر قوتمش اولد- یغندن دوشمه هیچ استمیور. || برینه گریش اولمق = طاقلق ایلیشمك. || قولاق گریشده اولمق = سویلنیلن شیئی قاچیرمیوب ایشیتمك و مقتضاسنجه عمل ایتمك اوزره دقتلی ومتنبه اولمق.

گریشخانه { س. گریش یاپیلان کارخانه.

گریشلمك { فن. (یایك) گریشنی چکمك، گرمك. زه

ایتمك : یاینی کریشلدی.

کِریشلَمه { س. قلیجنه وضع اولنمش کراسته. = ص. کریش کبی قلیجنه وضع اولنمش، قلیجلامه.

گِریف { ص. [فا. «گرفت» دن غلط] با : گرفت.

کَریم { ص. عر. ا : کریمه. جم: کرام. [«کرم» دن صش.] ١. اصالت ومجدوشرف صاحبی، لئیم مقابلی: بر ذات کریم: کریم السجایا؛ کریم الخصال. ٢. کرم وسخاوت صاحبی، جومرد، عنایت واحسان صاحبی: کریم اولان ذات و عدینی دین عد ایدر. ٣. بیوك، عالی، عز و شرف صاحبی، محترم، عزیز، معزز: قرآن کریم: آیت کریمه: فریقان کرام. [«اکرم» اسم تفضیلنك جمعی اولمق اوزره «اکارم» یرینه استعمالیله «یاورا کرم»ك جمعنده «یاوران کرام» دینلمسی غلطدر.] || الله کریم = الله کرم و احسان صاحبیدر؛ الله ویرر. یوقلغه قارشی تسلی تعبیریدر.

گَریم { س. [«گرمك»دن] ١. حیوانك باجاقلرینی گروب آچه‌رق یوریمه‌سی. ٢. دستکاهك گرلمسیله اوکه کلن مقدار.

کَریمانه { ص. فا. از. عز وشرف وکرم صاحبنه منسوب ویالایق وشایسته : جانب والای کریمانه‌لرینه؛ اشعار کریمانه‌لری.

گَریملَمَك { فل. (حیوان) باجاقلرینی کروب آچه‌رق یوریمك.

کَریمه { سث. عر. ١. آیت کریمه، آیت قرآنیه. ٢. قیز، دیشی اولاد، اولاد اناث : کریمه خانم: کریمه‌کزی نکاحلادیکزمی؟ [«کرم»دن مشتق اولوب تعظیم وتشریف معناسنی متضمن اولدیغندن، بو دخی «مخدوم» کبی متکلم طرفندن کندی اولادی حقنده استعمال اولنمیه‌جق تعبیراتدندر.]

کُرَیوه { سث. عر. جم : کریوات. [«کره»نك مصغریدر.] تش. کوچوجك طوب و یومری سی، فر. Globule : کریوهٔ بیضا، کریوهٔ شحمیه.

گِریوَه { س. فا. ١. چیقماز صوقاق، پك طولاشیق یول. ٢. مج. صعوبت، مشکلات، چاره‌سز حال، گرداب : بر گریوه‌یه دوشدی.

کَریه { ص. عر. ا : کریهه. [«کره» دن صش.] ایگرنج، پیس، مردار، منفور : کریه النفس = آغزی فنا قوقان: کریه المنظر = شکل وهیئتی چرکین ومستکره.

گِریه { س. فا. آغلامه، بکاء، ناله : گریه و زاری ایده‌رك.

کَریه { س. صاغدیج. مر.

کَریهه { سث. عر. جم: کرایه. ١. ایگرنج ومنفور شیء. ٢. محاربه، جنك. = جم. حربك شدائد ومهالکی.

گَز { س. [اصلی فارسی اولوب معنای اصلیسی آرشین و اوق در] ١. اراضی مساحه‌سنده مستعمل ایپ که دوکوملرله اقسامه منقسمدر. ٢. شاقول ایپی : گزه اورمق = شاقوله آلمق. ٣. اوقك کریشه کچن اویوق اوجی. ٤. خشبی اوق وآرشین کبی شیئلر اعمالنه یارایان ایلغین آغاجی : گز آغاجی: گز منی = بو آغاجده حاصل اولان بر نوع قدرت حلواسی. ٥. طوغری دال، فدان.

گِز { س. کره، دفعه، مره: برگز = برکره. [وفیق پاشا مرحوم فارسی اولدیغنی بیان ایدیورسه‌ده، فارسی لغت کتابلرینك هیچ برنده بولنه‌مدیغندن، خالص ترکجه اولسه کرکدر.]

گِز { یاخود گیز س. مج. کمینك قبچنده‌کی بایراق سرنی، کمینك قیچ دیرکنده یاتیق طوران میزانه سرنی؛ غراندی گری؛ پرووه گزی.

گِز { ض. ضمیر مخاطبك جمعی اولوب سزڭ دیمکدر : ایشگز = سزڭ ایش؛ بابا گز = سزڭ پدر. = د. فعللرك جمع مخاطبنی تشکیل ایدر : سزسکز: کلیرسکز: کلدیکز؛ کلکز. [«ڭ»ك حرکه‌سی بالطبع ما قبلنه کوره خفیف ویا ثقیل اولور.]

گُزار { گزاف و سائره. با : گذار وسائره.

کُزاز { سذ. عر. ط. پك وجعلی برنوع سیکیر گرلمسی که آغر خسته‌لقلرده عارض اولور، فر. Tétanos.

کُزبَره { سث. عر. نبا. آصمه‌جق: کزبرة البئر = تره؛ کزبرة الحمام = شاهتره؛ کزبرة القنات = بالدیری قره.

گَزدیرمَك { فت. ١. یوروتمك، طولاشدیرمق : آتی کزدیرمك. ٢. سیره کو-

تورمك، اكلندیرمك : شو چوجقلری براز كزدیرملی. ٣. هر طرفی كوستروب باقدیرمق : كراجی‌یه، مشتری‌یه اوی، باغی كزدیرمك. ٤. بر شیئی هر كسك اوكنه كوتوروب برشیء طاغیتمق و یا طوپلامق : یمكی كزدیرمك؛ دف كزدیرمك. ٥. كچرمك، امرار ایتمك : اطرافه بر كوز كزدیردی ؛ یازی او- زرینه قلم كزدیرمك ؛ اثوابك اوستنه اوتو كزدیرمك . ٦. سریمك، طاغیتمق، اكمك، طا- ملاتمق : اوزرینه یاغ، شربت، شكر كزدیرملی.

گَزَر { ص. آیاقده بولنان، قالقوب طولاشان، یاتمیان : گزر خسته = یتاغه یاتمامش.

گَزگین { ص. و :

گَزگینجی { ص. چوق كزمش، چوق عالم كور- مش، جهان دیده.

گَزلِك { س. اكری قلیجك آغزی. [وفیق پاشا مرحوم تركیده چاقی معناسنه كلدیكنی بیان ایدیورسه ده، لامك فتحیله فارسیده قلمتراش معناسیله مستعملدر. عجبا اصلی تركجه‌می فارسی‌می ؟]

گَزلَمَك { یا كزله‌مك. فت. ١. اولچمك، مساحه ایتمك. ٢. شاقوله آلمق، تسویه ایتمك. ٣. (اوق) یایك كرپشنه طاقوب قورمق.

گَزِلمَك { فج. ١. یورونمك، طولاشلمق، مشی و حركت اولنمق : چایرك ایچنده كزلمز. ٢. سیر وتماشا ایدلمك، اكلنلمك : اوگله‌نك صیجاغنده كزیلیرمی؟ ٣. هر طرفی باقلمق، معاینه اولنمق : بو بنانك ایچی، اوطه‌لری كزله بیلیرمی؟ ایچنده كیمسه اولمدیغندن كزلمك ممكندر.

گِزلی { كزلمك، كزلتمك. با : كیزلی وسائره.

گَزمَك { فل. ١. یوریمك، طو- لاشمق، دور وحركت ایتمك : باغچه‌ده كزیوردم؛ طامك اوزرنده قوشلر كزیور. ٢. سیر وتماشا وتفرج ایتمك، طو- لاشوب اكلنمك : چوجقلر كزمكه كیتدی؛ درسلرینی بیتیردكدن صكره ایكی ساعت كزمكه مسا- عده‌لری واردر. ٣. بولنمق، موجود اولمق : سز بورالرده‌می كزیورسكز؟ بنم شمسیه‌م اوراده نه كزیور؟ ٤. آیاقده اولمق، یاتمامق، خسته اولمامق : ایپی وقت یاتدی شمدی كزیور؛ یتاقدن قالقمش كزیور. = فت. ١. طولاشمق، سیر وسیاحت ایتمك، دور ایلمك = جزیرة العربك هرطرفنی كزمشدر؛ او دنیایی كزمشدر. ٢. هرطرفنی كوروب معاینه ایتمك، باقمق : كرالایه- جغم، صاتین آله‌جغم اوی، باغی كزدم؛ هركه فابریقه‌سنی كزمكه كیدیورم. || آردینده، آرقه- سنده، پینده، پشنده كزمك = طالبی اولمق، الده ایتمكه، ایدنمكه چالیشمق. || ال اوستنده كزمك = معزز ومكرم اولمق. || اللرده كزمك = مقبول اولمق. || بوش كزمك = آواره اولمق، ایشسز طورمق. || دیللرده كز- مك = شیوع بولمق، شایع اولمق. || قول كزمك = محافظه ایچون عسكر طولاشمق. || كزوب توزمق، سورتمك = خوواردەلق ایتمك. || نه كزر ؟ = نره‌ده ؟ خانیا ؟ یوق : بو كوچك یرده كتاب، كتابجی نه گزر؟ بزده اویله شیئلر نه گزر؟ || نره‌لرده گزیور = نره‌ده‌در، نه اولدی. بزم قلمتراش نره‌لرده كزیور؟

گَزمه { س. ١. گزمك ایشی. با : گزمك. ٢. تفرج، تماشا، سیر : گزمه‌یه كیتدی؛ گزمه‌دن كلیور. ٣. چارشی و سائره بكجیسی، عسس.

گَزَند { س. فا. ضرر، زیان، خسار : ایصال گزند ایتمك = ضرره اوغراتمق، اضرار ایتمك.

گَزِندی { س. ١. كزنمه، سیر، تفرج. ٢. كزیله‌جك یر، كزوب طولاشیله‌جق محل. ٣. اوطه‌لرك اوكنده گزه‌جك قدر طار صوفه، قوریدور.

گَزِنمَك { فل. ١. طولاشمق، كندی كندینه كزوب وقت كچیرمك : دكیز كنارنده كزنیوردم. ٢. دفع حاجت ایچون طیشاری چیقمق، صو دوكمكه كیتمك.

گَزی { س. ایپك وایپلیكله قا- ریشیق خاره‌لی معروف برنوع قماش كه اكنك برآرشین اولمسی وجه تسمیه‌سیدر : هند كزیسی؛ كزیدن انتاری. = ص. كزیدن معمول : كزی جبه.

گَزیجی { ص. ١. کزن، سیر ایدن، سیار. ٢. سیر وسیاحت ایدن، سیاح.

گَزیجی { س. گزی یاپان وصاتان آدم.

گَزیجیلك { س. سیر، سیاحت: کزیجیلکی چوق سورم.

گَزیده { ص. فا. ایصیرلمش: مار کزیده = ییلان طرفندن ایصیرلمش، ییلانك ایصیردیغی. ز.

گُزیده { ص. فا. سچلمش. منتخب. برشیئك اك ایی قسمی: آثار کزیده: ملوك سلجوقیه‌نك اك کزیده‌سی.

کِزیر { س. کوی مختارینك یاماغی حکمنده اولان کوی کتخداسی.

گُزین { ص. فا. ١. سچن، انتخاب ایدن، سچوب اتخاذ ایدن، اختیار ایلین [صتر تشکیلنه کیرر:] وحدت کزین = اختیار وحدت ایدن؛ کوشه کزین فراغت = فراغت کوشه‌سنی انتخاب و اختیار ایدن. ٢. سچلمش، منتخب، مختار: چهار یار کزین رضهم.

گَژدُم { س. فا [اکری قو. یروقلی] عقرب. ز.

کَس { س. فا. ج: کسان. کشی. کیمسه، کیمسنه. [مفردی لسانمزده یالکز قوللانلماز.] || هرکس = هر بر شخص، هرکیم اولورسه: بونی هرکس بیلیر: هرکسك آکلایه‌جغی بر لسانله. || بعض کسان = بعض آدملر، بعض خلق: بعض کسانك اعتقادینه کوره. || بی کس [بیکس] = کیمسه‌سز، یتیم، اقربا وتعلقاتی وحامیسی اولمیان: پك بیکسدر: بیکسانه آجیملی. || ناکس = ١. انسانیتسز. نامرد، آلچاق. ٢. [زبانزدی: نکس] خسیس، بخیل، پنتی.

کَس { ص. شاشقین، مبهوت، حیران. مر.

کُساحَت { سث. عر. ط. چوجقلره عارض اولان علت که کمیکلرینك اینجلوب یالکز باشلرینك قالینلاشمه‌سنی وضعف ودرمانسزلغی موجبدر. سیسقه‌لق، فر. Rachitisme.

کَساد { سذ. عر. ١. سورومسزلك، رواجسزلق، صاتلمامه، کچمه‌مه: تجارتده کساد واردر. ٢. یوقسزلق، فقدان، ندرت، قطلق. قحط: ذخیره‌نك کسادی واردر: آقچه کسادی وار.

کَسادلق { س. ١. سورومسزلك. رواجسزلق، کساد: اورته‌ده کسادلق واردر. ٢. سورومسزلك وقطلق وقتی: او سنه کسادلق ایدی.

کُسار { ص. فا. یین، ایچن، استهلاك ایدن ویا رفع و ازاله ایدن: می کسار [میکسار] = شراب ایچن: غم کسار [غمکسار] = برینك کدرینی چکن، انیس، محب صادق: یار غمکسار. [یالکز بویله ترکیباتده بولنور.]

کَسافَت { سث. عر. بولانیقلق، آچیق وبراق اولمامه: بو جسمك، بو مایعك کسافتی. ز.

کَسالَت { سث. عر. اوشنمه، تنبللك، رخاوت.

کَسب { سذ. عر. ١. قزانمه، قزانج، اکتساب، استفاده: خیلی ثروت کسب ایتمشیدی؛ آیده برقاچ یوز لیرا کسبی واردر. ٢. ایدنمه، حاصل و پیدا ایتمه: کسب معلومات ایتمك: یاغمور آلتنده آو آرقه‌سنده کزمکدن شوعاتی کسب ایتدم. ٣. معیشتنی چیقارمق ایچون اولنان سعی ایله بوکا آلت اولان صنعت ومشغولیت: کسب وکار صاحبی؛ اصحاب کسب عندالله مقبولدرلر.

کِسبَت { س. کسوه‌دن غلط. با: کسوه.

کَسبی { ص. عر. ث: کسبیه. قزانلمش، تحصیلی، عارضی، طبیعی وجبلی اولمیان: هنر ومعرفت کسبیدر؛ اخلاقك انسانده جبلی می کسبی می اولدیغی مسئله‌سی بین الحکما منازع فیهدر.

کُستاخ { ص. فا. عارسز، ادبسز، تأدب ایتمیوب بیپروا میدانه آتیلان: پك کستاخ آدمدر.

کُستاخانه { ص. ح. فا. عارسزجه، بی ادبانه، تأب ایتمکسزین، تربیه‌سزجه برجرأتله: کستاخانه حرکت، معامله؛ کستاخانه سویلیور.

کُستاخلق { س. عارسزلق، ادبسزلك، تربیه‌سزلك، بی ادبانه جرأت: بو آدمك کستاخلغی صوك درجه‌ده‌در.

کَستانه { س. [یو. Κάστανον] معروف میوه که اقالیم معتدله‌ده یتیشوب دیکنلی یشیل برطیش قبوق ایچنده ایکی دانه بولنور و بهری آچیق سیاه و

یومشاق بر قابوق ایچنده بر تك
لبدن عبارتدر، عر. قصطله : آت
کستانه‌سی = یتمز ایری جنسی که
آغاجی سوس ایچون باغچه‌لرده
ویول کنارلرینه دیکیلر؛ قوزی
کستانه‌سی = چیك دخی ینیر بر
جنس کوچك دانه‌لیسی ؛ گول
کستانه‌سی = صولاق یرلره
مخصوص جنسی : کستانه کبابی =
قابوقله برابر ویا قبوقسز اوله‌رق
آتشده پیشمش کستانه. || کستانه
آغاجی = کستانه میوه‌سنی ویرن
آغاج که خیلی بیوك اولور .
|| کستانه رنکی = آچیق سیاه
رنك. || کستانه طوریسی = آتك
آچیق سیاه طونی . || کستانه
طورپی = برجنس کوچك طورپ.
|| کستانه فشنکی = زیاده پاتردی
ایدر برفشنك. = ص. کستانه
رنکنده ، آچیق سیاه : کستانه
صاچ .

کَستانه‌جی { س. کستانه کبابی صاتان آدم.

کَستانه‌لِك { س. کستانه آغاجلرینی حاوی محل، کستانه آغاجی قوریلغی .

کُستَر { ص. فا. [« کستردن » فعلندن سمص. اولوب صتر. تشکیلنه کیرر] دوشه‌ین، بسط ایدن : مراحم کستر = مرحمتلی.

کَستَره { س. کتره.

کَستَل { یا قسطل. س. [یتا Castello] حصارجق قصر.

کَسدیرِلمَك { فج ١. قطع ایتدیرلمك: آغاجك قورومش داللری باغچوانه کسدیرلدی . ٢. قطعیاً حل وفصل اولنمق ، قرار قطعی ویرلمك : او دعوی الآن کسدیرلمدی. ٣. قطعیاً حکم اولنمق، قطعی برفکر بیان ایدلمك : بو کلمه‌نك اصل ترکجه‌می یوقسه دیکر برلساندن مأخوذمی اولدیغی کسدیریله‌مدی.

کَسدیرمَك { فت. ١. قطع ایتدیرمك : شو آغاجلرك فضله داللرینی باغچوانه کسدیرملی . ٢. قیصالتمق ، اختصار ایتدیرمك : یولی کسدیردم . ٣. واز کچرمك، براقدیرمق : او آدمی قماردن کسدیرملی. ٤. قرار ویرمك، حکم ایتمك : بونك وجه تسمیه‌سنی کسدیره‌مدم. ٥. تخمین ایتمك : کندیتجه اویله کسدیردم. ٦. سوت وشکر وسائره‌یی اکشی ایله تحویل ایتمك . ٧. بوغازلاتمق ، ذبح ایتدیرمك : بر قاچ قویون کسدیردی. || اویقو کسدیرمك = اویقوسنی آلمق، برآز اویویوب اویقویه اولان آرزویی دفع ایتمك. || باشنی کسدیرمك = تعند، اصرار ایتمك. || کوزه کسدیرمك = یاپه بیله‌جکنی آکلامق ، کوکنمك : او خندغی آتلامغی کوزمه کسدیره‌مدم ؛ اویازی‌یی یازه بیله‌جکمی کوزمه کسدیردم.

کَسدیرمه { س. کسدیرمك ایشی. با : کسدیرمك. = ص. ١. قطعی ، ناقابل اعتراض و تغییر : کسدیرمه جواب: کسدیرمه سوز. ٢ تخمینی، مخمن : کسدیرمه بر مقدار. ٣. قیصه ، مختصر، طولاشماز : کسدیرمه یول.

کَسَر { س. دولکر و مرانغوز آلتی که قیصه برصاپه کچیرلمش بر طرفی کسکین و دیکر طرفی چکیج کبی برچلیکدن عبارتدر، تیشه . || مج. نعلینجی کسری = کندینه طوغری یونمقدن کنایه اوله‌رق منفعتپرست، یالکز کندی منفعتنی دوشونور آدم .

کَسر { سذ. عر. جم : کسور. ١. قیرمه، پاره‌لامه : جامی کسر ایتدی: قول کمیکنك کسری. ٢. بوزمه، خلل کتیرمه : نفوذینی کسر ایتدی؛ کسر ناموس. ٣. ر. بر حرفك اسره ایله اوقونمه‌سی : سز ضمیری کسرسین ایله‌در. ٤. ر. [حسابده] بر عدد مجموعندن برویا برقاچ حصه‌یه دلالت ایدن مقدار که ایکی درلودر : برنجیسی کسر عادی که افقی بر چیزکی ایله آیرلمش ایکی رقمله یازیلوب یوقاریده‌کی رقم حصه‌لرك عددینی و آشاغیده‌کی رقمده مجموعی کوستریر : $\frac{1}{2}$ ایکیده بر، نصف: $\frac{1}{3}$ اوچده بر ، ثلث، $\frac{1}{4}$ درتده بر ، ربع ، چاریك : $\frac{2}{3}$ اوچده ایکی، ثلثان: $\frac{3}{4}$ درتده اوچ ، اوچ ربع ، اوچ چاریك . ایکنجیسی کسر اعشاری که بر مجموعك اون قسمه و بونك اقسامندن بهرینك ینه اون قسمه تقسیمیله بو وجهله تقسیمده دوام اولنه‌رق بو اقسامندن برمقدار بیان ایدن رقم اولوب مقسومدن فاصله ایله آیریله‌رق یازیلیر، مثلا : ٣,٢٥,٧٢ کیلو یازلدقده اوچ کیلو (یکی اوقه) ایله یکرمی بش غرام (یکی درهم) ویتمش

ایکی سانتیغرام دیمکدر. [اوزان و مقاییس جدیده بو قاعده اوزرینه مؤسس اولوب حسابجه پك سهولت بخشدر.] ٥. جرا. کمیك قیرلمسی: کسر شعری. کسر عرضی، کسر مزماری وسائره. || ر. اختصار کسر = کسری ترکیب ایدن ایکی رقمك مشترك بر رقمه تقسیمی، مثلا $\frac{٥}{٢٠}$ کسرینك بشه تقسیمیله $\frac{١}{٤}$ صورتنه تحویلی؛ قابل اختصار، غیر قابل اختصار کسر. = ج. بر بیوك مقدارك کوچك یعنی کسر ویا آحاد وعشراتله افاده اولنان کوچك قسمی که چوق دفعه بیان اولنمیوب «کسور» تعبیریله کچیریلیر: بیك بشیوز کسور لیرا: یوز قرق کسور غروش؛ کسوری وارمیدر؟ کسوری یازمایك؛ کسورسز رقم، حساب. || کسورات = اوفاقلق آقچه.

کَسره { سث. عر. حرکات ثلثهٔ عربیه‌دن اسره دینلن حرکه که حرفك آلتنه یازیلیر؛ کسرهٔ خفیفه = ترکجه‌ده «بز» و «کیم» کبی اینجه اوقونان اسره؛ کسرهٔ ثقیله = ینه ترکجه‌ده «صره» و «ایلیق» کبی قالین اوقونان اسره.

کَسری { صـ. عر. ژ: کسریه. ر. حسابده کسره منسوب ومتعلق: عدد کسری؛ اعداد کسریه.

کِسری[١] { سذ. عر. ج: اکاسره. [فا. «خسرو»دن غلط] ایران قدیم حکمداری، ساسانیان سلاله‌سنه منسوب حکمدار.

کُسُسته { صـ فا. گوشك، سولپوك. ژ.

کَسِشمَك { فش. ١. ایکی کشی بینلرنده قرار قطعی ویرمك، بینلرنده‌کی حسابی کسمك، بازارلغی قرارلشدیرمق: اونکله کسشدك؛ بو کون بازارلق، حساب، سوز کسشه‌جکز. ٢. اویونده طاش مبادله ایتمك، آلوب ویرمك.

کَسِشمه { سـ. ١. قرار قطعی، حساب و بازارلق قطعی. ٢. اویونده طاش مبادله‌سی.

کَسَك { سـ. ١. بل و قازمه یا صپانك چیقاردیغی بیوك طوپراق پارچه‌سی، کرپیچ، تزك. ٢. بر یره صره‌لانوب چمن یاپلمق اوزره اوستنده‌کی اوتله برابر کسیلوب چیقارلمش درت کوشه‌لی چایر پارچه‌سی.

کَسگَن { سـ. البسه‌یی کسن اوفاق بر جنس فاره.

کَسگی { سـ. ١. دال کسمکه مخصوص اوفاق بالطه، ال بالطه‌سی. ٢. صاج و دمیر کسمکه مخصوص دوز ویاصی قلم.

کَسگین { صـ. ١. چوق کسر، بیلنمش، قاطع، صارم، تیز، بران: کسگین قلیچ، بیچاق، چاقی. ٢. دلر، سیوری، حاد: کسگین ایکنه، دیکن. ٣. سرت، قوتلی، شدید، پك: کسگین روح، سرکه، توتون. ٤. مؤثر، طوقناقلی: کسگین دیل، سوز، قلم. ٥. پروزسز: کسگین یازی. ٦. فعال، سریع، جست وچالاك: کسگین آدم. = سـ. بر آلتك کسر طرفی: قلیجك کسگینی.

کَسکینلَشمَك { فل. ١. چوق کسر ویا دلر اولمق، قاطع ویاحاد اولمق، بیلنمك: بو چاقی، بو ایکنه کسگینلشدی. ٢. سرتلشمك، قوت پیدا ایتمك: سرکه کسگینلشدی. ٣. فعال وجست وچالاك اولمق: اوجوجق چوق کسگینلشدی.

کَسگینلِك { سـ. ١. چوق کسر و بیلنمش آلتك ویا اوجی پك سیوری و دلر شیئك حالی: قلیجك، چاقینك، ایکنه‌نك کسگینلکی. ٢. سرتلك، شدت: سرکه‌نك کسگینلکی. ٣. تأثیر، طوقناقلیلق: دیلك، سوزك کسگینلکی. ٤. فعاللك، جستلك، چالاکلك: اوچوجغك کسگینلکی. ٥. بر آلت قاطعه‌نك کسر طرفی: قلیجك کسگینلکی. ٦. قلیجلامه وضعیت: تخته‌لری کسگینلکنه قومق.

کَسگینلَنمَك { فل. کسگین اولمق. با: کسگین وکسگینلشمك.

کَسَل { سذ. عر. کوشکلك، تنبللك، بطائت، رخاوت.

کَسِلمَك { فج. فل. ١. قطع اولنمق: بو تخته کسلدی؛ بو آغاج قولای کسلمز. ٢. بیچلمك: اثوابی کسلدی. ٣. منقطع اولمق، طورمق، دیکمك، دوام ایتمه‌مك: یاغمور کسلدی؛ مخصصاتی، تعیینی کسلدی. ٤. چکلمك، اجتناب ایتمك، آرتق یناشمامق: یمکدن، درسدن، اختلاطدن، ایشدن کسلدی. ٥. قطعیاً قرارلاشمق، تقرر ایتمك: بازارلق کسلدی؛ کونی کسلدی. ٦. کسل و رخاوته دوچار اولمق،

قیریقلق طویمق : اللرم، آیاقلرم، دیزلرم کسلدی. ٧. بوزلمق، اکشیمك، صویی سائر موادندن آیرلمق : سوت کسلدی. ٨. بکزه‌مك، دونمك : اورته‌لق دکیز کسلدی: صوؤقدن بوز کسلدم: حکمتدن دم اوره‌رق ابن سینا کسلدی. ٩. بوغازلانمق، ذبح اولنمق : بوقدر قویون کسلدی. || چوجق سوتدن، ممه‌دن کسلمك = آرتق ممه ویرلمه‌مك.

کَسِلمَه { س. کسلمك ایشی. با : کسلمك.

کَسمَز { ص. کسگین اولمیان، کور، قونت، کوند.

کَسمَك { فت. ١. بر آلت قاطعه ایله آیرمق، قطع ایتمك: تخته، آغاج، کاغد، بز کسمك. ٢. بیچك : اثواب، ستره، فستان کسمك : کسوب دیکمك. ٣. طوردیرمق، دیکدیرمك، کچیرمك : روزکار یاغموری کسدی؛ آندیپیرین باش آغریسنی کسر. ٤. آره‌لق ویرمك، فاصله ویرمك : لقردیسنی کسدی؛ سوزکزی کسمه‌یك. ٥. قرار لاشدیرمق، قرار ویرمك، حکم ایتمك، قطعیاً بیان ایتمك، تعیین ایلمك : کوننی، مقدارینی کسمدی؛ دعوایی، مسئله‌یی کسدی. ٦. قالدیرمق، رفع ایتمك، یوق ایلمك : امیدی کسدی؛ کندیسیله مخابره‌یی، مناسباتی کسدی. ٧. بوغازلامق، ذبح ایتمك : بر قویون، بر هندی کسدی. ٨. قلیجله و دیکر آلت قاطعه ایله قتل ویا اعدام ایتمك : آدم کسمك. ٩. یونمق : قلم کسمك؛ طیرناق کسمك. ١٠. انه‌مك، ایکدیش ایتمك، اخصا ایلمك : آتی کسمك. ١١. پاره‌لامق : فاره اشیایی کسمك. ١٢. تعیین وتخصیص ایتمك : معاش، تعیین، مخصصات کسمك. ١٣. تنزیل ایتمك، تأدیه اولنه‌جق برمبلغك بر مقدارینی آلیقومق : آله‌جغمدن کسمه: عمله‌نك یومیه‌سندن قرقر پاره کسمه‌لی. ١٤. طوتمق، چیقمق، مال اولمق : بو ایش نه کسدی، نه کسیور؟ ١٥. تقلید ایتمك، اکلنمك، مسخره‌یه آلمق. || آردینی کسمك = ترك ایتمك، دوام ایتمه‌مك. || آقچه کسمك = ضرب سکه ایتمك. || آیاغنی کسمك = آرتق کیتمه‌مك، کیتمکدن واز کچمك. || النی کسمك = منع ایتمك. || امیدی کسمك = مأیوس اولمق. || اوکنی کسمك = اوکنه چیقوب ایلری کیتمه‌سنه مانع اولمق. || باش کسمك = سر فرو ایتمك. || باشنی کسمك = بوینی اورمق، ضرب عنق ایتمك. || بوین کسمك = اتباع ایتمك. || بها کسمك = تقدیر قیمت ایتمك. || حد کسمك = تعیین حدود ایتمك. || حساب کسمك = حسابی تمیزلیوب ایلیشیك براقمامق. || سسنی کسمك = سکوت ایتمك. || سوزی بال ایله کسمك = دیکری سویلمکده ایکن لقردی سویلمك. || عقل کسمك = آکلامق، فهم ایتمك، تخمین ایلمك : عقلم کسه‌میور؛ بویله عقلم کسیور. || قیصه کسمك = اوزاتمامق، مختصراً بیان ایتمك. || کوز کسمك = یاپه‌بیله‌جکنی آکلایوب کوکنمك. || کسوب آتمق = قطعیاً وبداهة فصل وحکم ایتمك. || ممه‌دن، سوتدن کسمك = چوجغه آرتق ممه ویرمه‌مك، فطم.

کَسمه { س. ١. کسمك ایشی. با : کسمك. ٢. راحت الحلقوم دینلن شکر. = ص. ١. کسلمش، مقطوع. ٢. قطعی، کوتوری : کسمه حساب : کسمه رسم. ٣. کسلمش کبی ویا کسیله بیلیر، یومشاق طاش ویا سرت کیل حالنده اولان : کسمه قیا؛ بورانك اراضیسی بتون کسمه‌در. ٤. کسوب بکنمك شرطیله مشروط : قاؤنی کسمه بازارلقله آلدم.

کَسمه { س. تنکه و سائره کسمکه مخصوص بیوك مقاص.

کَسمه‌جه { ح. قاون و قارپوز کبی میوه‌لری کسوب بکنیرسه آلمق شرطیله : کسمه‌جه صاتیور : کسمه‌جه آلدم.

کَسمه‌لِك { س. ١. طاش اوجاغی. ٢. آغاج کلید.

کَسمیك { س. ١. باشاق صمانی، اینجه و قیریق صمان. ٢. خرمانده طوپراغه قاریشوب تکرار دوکیلن باشاق پارچه‌سی. || سوت کسمیکی = کسلمش سودك قویوسی.

کَسِندی { س. ١. کسیلن شیئدن چیقان پارچه‌لر، قرقندی، قرپندی : طیرناق کسندیسی. ٢. تقلید، استهزا، هزل، مسخره‌لق.

کَسِنمَك { فط. ١. کندینه البسه یاپدیرمق : بر قات

اثواب كسنمش. ٢. اكلنمك، استهزا ايتمك.

كِسوَت { ياخود كسوه. سث. عر. [زبانزدى : كسبت] ١. لباس، اثواب، روبه : باش كسوتى، كسوه‌سى. ٢. قيافت مخصوصه، بر صنف و سلكه مخصوص قيافت: درويش كسوتى: پهلوان كسوتى : كسوت كييمك.

كُسور { سذ. جم. عر. فد : كسر. با : كسر. [جمع الجمعى : كسورات دخى قوللانيلير.]

كُسوف { سذ. عر. كونش طوتلمه، كرهٔ قمرك آره‌يه كيرمسيله كونشك كلياً ويا قسماً اورتلمه‌سى: كسوف كلى، كسوف جزئى، كسوف دائروى. [آيك طوتلمه‌سنه خسوف دينير.]

كَسه { س. با : كيسه.

كَسى { س. [« كسمك » دن] بزدن بيچلمش روبه، چماشير. مر. || كسى طاشى = چشمه ونهرده چماشيرى دوگه‌رك ييقامغه مخصوص ياصى طاش.

كَسى { ياخود كسكى. س. بر آتيم باروت مقدارى: بر كسى، بش كسى باروت. || باروتلق كسيسى = اولچيسى.

كَسيجى { ص. س. كسن، قطع ايدن، بيچن : يول كسيجى = قطاع طريق: اثواب كسيجى = بيچيجى. || يان كسيجى = ال چابوقلغيله هر كسك جيبندن كيسه و ساعت وسائر اشياسنى چاربان خرسز، طرار.

كَسيش { س. كسمه، قطع : بو بيچاغك كسيشى ايى دكلدر.

كَسيك { ص. ١. كسلمش، مقطوع: كسيك روبه، آغاج. ٢. سقطلانمش، سقط : كسيك قول، پارمق. ٣. بوزوق. كسلمش : كسيك سوت. ٤. پك يورغون، يورغونلقدن قيرلمش كبى اولان : ديزلرم، قوللرم كسيكدر.

كَسيكلك { س. ١. كسلمش شيئك حالى : آغاجك كسيكلكى. ٢. سقطلق : قولك كسيكلكى. ٣. بوزوقلق. كسلمش شيئك حالى : سودك كسيكلكى. ٤. يورغونلق، قيريقلق : ديزلرمك كسيكلكى.

كَسيم { س. ١. كسمه، كسيش، كسمك فعلى و طرزى، قطع: آغاجلرك كسيمى. ٢. برقمه، ترك، تعطيل، آره‌لق ويرمه: درسلرك كسيمى. ٣. بيچيم طرز، شكل. ٤. برشيئك بتوننه مقطوعاً وكوتورى اوله‌رق بيچيلن بها، التزام بدلى، مقاطعه : چفتلكى كسيمه ويرمك. || ات كسيمى = خرستيانلرجه پرهيز ابتداسى. || بى. صو كسيمى = كمينك صويك ايچنه باتان قسمنك درجه‌سنى كوسترمك ايچون قاپلامه‌سنك آشاغى جهتنده محرر رقملركه بودرجه كمينك ثقلتيله متناسب اولوب سفن حربيه‌ده ثابت و سفن تجاريه‌ده حموله‌نك ثقلتنه كوره متحولدر : بوكمينك صو كسيمى نه‌قدر در؟

كَسيمجى { س. التزامجى. ملتزم.

كَش { س. يوغورت پينيرى، ياغسز عادى پينير.

كَش { ص. احمق، عقلسز. قولاى آلدانير. عو.

كَش { ص. ف. جم : كشان. [« كشيدن » فعلندن سمص. اولوب صتر. تشكيلنده بولنور] ١. چكن، چكيجى، تحمل ايدن، دوچار: جفاكش = جفا چكن؛ محنكش = اذيت چكن. ٢. جذب و جلب ايدن، جاذب، جالب : دلكش = جالب قلوب. ٣. قالديران : سركش = باش قالديران، غير مطيع. ٤. چكيلن : پيشكش = اوكه چكيلن، تقديم اولنان، هديه. ٥. چكوب اوزادان، ايشلين: سيمكش = صرمه ايشلين. [غلطى : صرمه كش.]

كِش { حه. سطرنج اويوننده برطاشى زورلامق تعبيريدر.

كَش { ص. فا. [« كشتن » فعلندن سمص. اولوب صتر. ده بولنور.] اولديرن، اولديريجى، قاتل : مردمكش = آدم اولديرن.

كُشا { ص. فا. [« كشادن » فعلندن سمص. اولوب صتر. ده بولنور.] ١. آچان، آچيجى : دهنكشا = آغزينى آچان. ٢. فراحلانديران: دلكشا = كوكلى فراحلانديران. ٣. فتح و ضبط ايدن: كشور كشا = مملكت فتح ايدن، فاتح بلاد.

كُشاد { س. فا. ١. آچمه، فتح: قپويى كشاد ايتدى. ٢. يكى ياپيلان ابنيهٔ عموميه‌نك ايلك دفعه اوله‌رق آچلمه‌سى،

موقع استعماله قونمه‌سی. افتتاح: دار الفنونك كشادی: طبیه مكتبنك تاریخ كشادی: خسته خانه‌نك رسم كشادی. ٣. یایك چكیلوب آتلمسی: یایه كشاد ویرمك. ٤. اویون طرزی: طاولده عثمانلی، فرنك كشادی.

كشاده { ص. فا. ١. آچیق، مفتوح: اونك قپوسی دائما كشاده‌در. ٢. فراخ، شن، مسرور: كشاده دل، كشاده خاطر = كوكلی فراخ.

كشاف { ص. عر. [«كشف»دن سمی] ١. مبالغه ایله كشف ایدن، كیزلی بر شیئی میدانه چیقاران. كشفیاب صاحبی: آمریقا كشافی: كندیسی فنون وصنایعده كشافدر. ٢. اسراری ومعانیٔ مضمره‌یی حل وتفسیر ایدن: كشاف حقایق: كشاف اسرار طبیعت. [بو معنا ایله زمخشرینك مشهور تفسیرینه عنوان اولمشدر.] ٣. ع. عسكرك اوكندن كیدوب اراضی واحوالی كشف ومعاینه ایدن ضابط ویا هیئت عسكریه.

كشاكش { س. فا. ١. چكشمه، منازعه، مناقشه: بو ایش ایچون الآن بینلرنده كشاكشده‌درلر. ٢. تردد، اضطراب: بر كشاكشده بولنیور.

كشان { ص. فا. چكن، چكه‌رك: كشان كشان كوتوردیلر.

كشان { س. زنجیردن یولار و پایوند.

كشایش { س. فا. آچیقلق، فراخلق: قیرلرك كشایشنی سورم: كشایش خاطر = ایچ آچیقلغی.

كشت { س. فا. كچمه، كزمه، سیر: كشت وكذار = كچوب طولاشمه، سیر وسیاحت: بلاد عربده برخیلی وقت كشت وكذار ایتدی.

كشته { ص. فا. جم: كشتگان. اولدیرلمش، مقتول. ن.

كشتی { س. فا. كمی، سفینه. ن.

كشتیبان { س. فا. كمیجی، كمی قپودانی، رئیس سفینه، ملاح.

كشف { سذ. عر. ١. میدانه چیقارمه، آچمه: كشف درون. ٢. برسری حل وتفسیر ایتمه، سره واقف اولمه: اسرار درونی كشف ایتمك. ٣. مجهول بر شیٔ بولوب میدانه چیقارمه: آمریقانك كشفی: مریخ ایله مشتری آره‌لرنده بر چوق كوچك سیاره‌لر كشف اولنمشدر. ٤. بر حال ووقعه‌نك اطرافیله معاینه وتدقیقی: عدلیه‌جه كشف اولندی: كشفه كیدن مأمورلر. ٥. برسرك وكیزلی برحالك بر آدمه من طرف الله كوسترلمسی، الهام اولنمسی: او ذاته بر چوق حقایق كشف اولنمشیدی: اصحاب كشفدن بر ذات ایدی: رؤیاسنده كشف اولندی. ٦. یاپیله‌جق ابنیه و سائره‌نك اوكدن مصارف ومقادیرینك حساب وتخمین اولنمسی: یاپیله‌جق یولی، خسته‌خانه‌یی كشف ایتدیلر، كشفی اجرا اولندی: كشف اول = ایلك تخمین: كشف دفتری. ٧. ع. عسكر سوق اولنه‌جق یرلرك اولجه معاینه و تفتیشی: كشف قولی. || بح. كشف كمیسی = خفیف و سریع السیر حرب سفینه‌سی‌كه دونمارفاقتنده بولنوب كشف ومخابره خدماتنده قوللانیلیر. [اختراع وایجاددن فرقیچون «اختراع» ماده‌سنه با.]

كشفی { ص. عر. ١. كشفیه. كشفه منسوب و متعلق: تحقیقات كشفیه.

كشفیات { سث. جم. عر. بولنوب میدانه چیقاریلان شیئلر: فنون وصنایعده اخیراً بر چوق كشفیات و اختراعاته موفق اولنمشدر: كشفیات نافعه.

كشكش { س. [عر. «كشك»دن] دوگلمش بوغدای ایله اتدن برجنس یمك.

كشكول { س. فا. بعض هند دیلنجیلرینك وقلندرانك قوللرینه آصیلی طوتدقلری وهر كسك اوكنه اوزاتدقلری بیوك هندستان جوزی قبوغندن عبارت قاب‌كه دیلندكاری شیئلری ایچنه قورلر. || كشكول فقراء مختلف شیئلردن مركب بر نوع سوتلی طاتلی.

كشمش { س. فا. چكردكسز و پك كوچك دانه‌لی اوزوم كه قوروسی فستیقله برابر پرنجه قاریشدیریله‌رق یمكده قوللانیلیر.

كشمكش { س. فا. ١. چكیشمه، منازعه، معارضه. ٢. قرارسزلق، تردد: او ایش كشمكشده قالدی.

كِشْنِش { س. فا. قره كيميون، كزبره. جلجان. [كوزل قوقولى بر تخمدر.]

كِشْنَمَك { فل. با: كيشنمك.

كُشُود { وكشوده. با: كشاد و كشاده.

كِشْوَر { س. فا. اقليم، مملكت: كشور روم.

كِشْوَرْكُشا { ص. فا. [كشور = مملكت. كشادن = فتح ايتمك] فاتح بلاد، جهانكير.

كِشْوَرْكُشايى { س. فا. فاتحلك، جهانكيرلك.

كِشى { ياخود كيشى. س. آدم، شخص: بر كشى؛ قاچ كشيدر؟ اركشى = اركك، آدم؛ خاتون كشى = قادين؛ هركشى = هركس. — وقتيله عادتا آدم و انسان معناسيله دخى قوللانيلوب منلا: كشى ايتلردن درس كوتيلردن عبرت آلميدر دنيلير. دى؛ اليوم بزجه يالكز كنايه اوله‌رق وشخص مقامنده قوللانيلير.

كَشيده { ص. فا. چكلمش، ديزلمش، كچيرلمش: كشيدهٔ سلك تحرير = يازلمش. || كشيده ايتمك = ١. (تلغراف) چكمك: برتلغراف كشيده ايتمش؛ فلان طرفندن كشيده اولنان تلغرافنامه. ٢. (ضيافت) ويرمك: مكمل برضيافت كشيده ايتدى؛ فلان ذاته حرمةً كشيده قلنان ضيافت رسميه. = س. تر. طب. ١. بعض حرفلرك عقبنده ديزيلن چيزكى: «ساعت، بنا» كبى. ٢. كلمه‌لر آره‌سنده قوللانيلان ينه اويله افقى برچيزكى: — . [بوكا محلنه كوره «فاصله» و «رابطه» ديمك دها طوغريدر.]

كِشير { ياخشير. س. هاووج. مر. || ايت كشيرى = برجنس كوك.

كِشى زاده { ص. [تر. كشى ايله فا. زاده (= طوغمش) دن مركب غلط تعبير] ١. اصيل نجيب. ٢. تربيه‌لى، چلبى.

كِشى زاده‌لِك { س. ١. اصالت، نجابت. ٢. تربيه، چلبيلك.

كَشيش { س. فا. [«قسيس» بوندن معربدر.] مناستر راهبى، اولنمز راهب، تارك دنيا، قالوير، قره باش. || ج. كشيش طاغى = بروسه شهرينك اوستنده‌كى جبل مرتفع كه آناطولينك اك يوكسك نقطه‌سيدر. اسم قديمى اوليمبوس.

كَشيشخانه { س. كشيشلرك اقامتنه مخصوص انزوا محلى، مناستر، خرستيان صومعه‌سى.

كَشيشلَمه { س. مرمره دكيزينه نسبتله كشيش طاغى جهتندن اسن جنوب شرقى روزكارى و جهتى. بونكله جنوب جهتى آره‌سنده كينه قبله كشيشلمه‌سى، و بونكله شرق جهتى آره‌سنده اولانه‌ده كون طوغشى كشيشلمه‌سى دينير.

كَظم { سذ. عر. غضب و حدتى ضبط ايتمه. ز.

كَعب { سذ. عر. ١. طوپوق كميكى، آياغك طوپوق مفصلى. ٢. طوپوقدن چيقان معروف كميك كه اويون آلتى اولور، آشيق كميكى. ٣. اويون زارى. ٤. سكز كوشه‌لى وسكز يوزلى جسم. با: مكعب. || مج. كعبنده اولمق، كعبنه وارمق = برينك نظير ومساويسى اولمق، پاينده اولمق: بن اونك كعبنده‌مى‌يم؟ = بن اونكله مساوى‌مى‌يم، اونكله مساوات دعواسى ايده‌بيليرمى‌يم؟ كيمسه اونك كعبنه واره‌ماز = اوكا نظير اوله‌ماز.

كَعبه { سذ. عر. [مكعب الشكل اولمسى وجه تسميه‌سيدر.] مكهٔ مكرمه‌ده كائن بناى مقدس كه حضرت ابراهيم واسماعيل (عليهما السلام) دن قالمه اولوب اليوم كافهٔ مسلمينك قبله‌كاهى و محل حجيدر: كعبهٔ شريفه، كعبهٔ مكرمه. = ت. كعبتين = كعبهٔ شريفه ايله مسجد اقصى.

كَف { س. فا. كوپوك. ز.

كَف { سذ. عر. ١. ال ايچى، ال آيه‌سى، راحه: كف اليد. ٢. آوج، آوج طولوسى. ٣. آياق دوزى، طبان: كف القدم. || نبا. كف الارنب = سنتيانه. || كف الاسد = آرتنيسا. || كف العروس = شيطان ترسى. || كف مريم = بش ياپراق. || كف النسر = آلتين اوتى. || كف الهره = كدى آياغى.

كَفّ { سذ. عر. چكمه، صرف، منع، دفع، فراغت: كف يد ايتمك = ال چكمك، چكيلوب قاريشمامق.

كُفّار { سذ. جم. عر. فد: كافر. با: كافر.

كَفّارَت { سث. عر. (مصدر كبى حتى مخفف اولەرق قوللانيور سەدە، «كفاره» اسم مبالغەسنك مؤنثى اولوب، اصل اورتيجى واحا ايدىجى دىمكدر؛ وكفاره صورتنده قوللانلمق اقتضا ايدردى.) بر مجبوريت تحتنده و يا خطاءاً واقع اولان بر كناهى عفو ايتديرمك اميد. يله حد شرعيسى وجهله ويريلن صدقه و يا طوتيلان اوروج و ساڑه، كناهدن آريتمه: كفارت اقتضا ايدر؛ كفارتى قولايدر، ممكندر؛ كفارت يمين = اجرا ايتمه ميان بر يمينه قارشى ايجاب ايدن حد شرعى كه صدقه و اوروج وكوله يا خلايق آزاد ايتمكدن عبارتدر.

كَفاف { سند. عر. ياشايه جق قدر رزق، قوت لايموت؛ كفاف نفس = يالكز كندى حيا. نى تأمين ايچون بر آدمه لازم اولان رزق ونفقه.

كَفال { سـ. (ر. Κέφαλος) باشى بيوك مقبول بر جنس باليق كه باليق يمورطه سى ده بوندن چيقار: كفالك پلاكيسى اولور.

كَفالَت { سث. عر. حق. برينك ويره جكى برمبلغى ويا ايده جكى برايشى والحاصل برتعهدى ايفا ايتمديكى تقديرده اونك يرينه ايفا ايتمكى درعهده ايلك معاملهٔ قانونيه سى، كفيل وضامن اولمه، ضمان: كندى سنه كيم كفالت ايده جكدر؟ بوايشى آنجق سزك كفالتكزله قبول ايدرم؛ اونك كفالتى قبول اولنمدى. || كفالت سندى = كفيل اولديغنى مبين او. له ورق كفيلك ويردىكى سند. || كفالت بالنفس = نفسنه كفيل اولمه، يعنى برآدمك شخصى طلب اولندقده بولوب ويرمك تعهدى. || كفالت بالمال = مالنه كفيل اولمه، يعنى اونك بورجلى اولديغى آنجه يى ويرمكى تعهد ايتمه. || كفالت متسلسله = ايكى ويا زياده كشينك مقابلهً ومتسلسلاً كفيل وضامن اولمسى.

كَفالَتنامه { سـ. فا. كفالت سندى.

كِفايت { يا كفايه. سث. عر. ۱. يتيشمه، يتيشير مقدار. ده اولمه: بو قدر كفايت ايدر؛ كفايت مقدارى، درجهٔ كفايه = يتيشه جك مقدار و درجه. ۲. اقتدار، لياقت، اهليت، بر ايشه كافى اولوب باشقه سنه احتياج كوسترمه مه: او آدمك كفايتى واردر، كفايتى مسلمدر. — اكتفا وقناعت مماثليله «كفايت ايتمك» دىمك پك طوغرى دكلدر، اكتفا دىملى.

گُفت { سـ. فا. (اصل فعل ماضى مفرد غائب اولوب ديدى وسويلدى دىمكدر.) سوز، لفر. دى: گفت وگو = ديدى قودى، قيل وقال: گفت وشنيد = مسموعات.

گُفتار { سـ. فا. سوز، لقردى؛ گفتاره كلمك = سوز سويلمك.

گُفته { ص. فا. سويلنمش، مقول. ز = سـ. موسيقى يه تطبيق اولنان برشرقى و منظومه و تيا. ترو اوپونى و ساڑه نك نظمى، موسيقيسندن صرف نظرله يالكز مبنى عليهنك ترتيبى، بسته مقابلى: فلان اوپرانك گفته سى ويقتور. هوغونك وبسته سى وردينكدر.

كَفچه { سـ. فا. با: كيچه.

كُفر { سند. عر. ۱. اللهه اينانمامه، يا قيشميه جق صفتلر اسناد ايتمه: كفر ايتمك؛ او سوز كفردر؛ الفاظ كفر. ۲. دينسزلك، ايمانسزلق، الحاد: برآدمك كفريته حكم ايتمك، كفريته راضى اولمق. ۳. مشركلك، بتپرستلك، وحدانيته قائل اولميان اديان باطله: آسيا ايله آفريقانك برر بيوك قسملرى اليوم كفر ايچنده بولنيور. ٤. اكثريا الفاظ كفرى حاوى اولان شتوم غليظه، سب: كفر ايتمك؛ كفر آتمق؛ فيزديغى وقت قنطارله كفرى آتيور.

كُفر { سند. عر. كوى، قريه. (بلاد عربيده بعض معمور ره لرك وخراب مدن قديمه نك اسامىسى تركيبنده بولنور.)

كُفران { سند. عر. كوريلن ايليكى اونوتمه، بيلمه مه، ناشكورلك؛ كفران نعمت = ولى نعمته قارشى ناشكورلك.

كَفَره { سند. ج. عر. فد: كافر. (« كفار » كبى.) با: كافر.

كَفگير { سـ. فا. (كف = كوبوك. گرفتن = طوتمق — تر. زبانزدى: كوگير.) ۱. يمكك كوبوكنى آلمغه مخصوص دليكلى قاشيق ويا كيچه. (بو معنا ايله لسانمزده كيچه قوللانيلير.) ۲.

پرنج وسائره ییقامغه مخصوص دلیکلی بیوك قاب، سوزکج.

كَفَن { سذ. عر. [تر. زبانزدی: كفین] اولویی صاردقلری بز: میتی كفنه صاروب تابوته قورلر. كفن صوییجی = نباش.

كَفَنجی { س. [زبانزدی: كفینجی] كفن وسائر جنازه‌یه متعلق شیئلر صاتان آدم. = ص. مج. صوییجی، طمعكار، غدار.

كَفَنلَمَك { فت. [زبانزدی: كفینله‌مك] ١. اولویی كفنه صارمق، تكفین ایتمك. ٢. طاؤق وهندی وسائره‌یی بتون اوله‌رق یوفقه‌یه صاروب پیشیرمك.

كَفَنلی { ص. [زبانزدی: كفینلی] ١. كفنه صارلمش. ٢. یوفقه‌یه صارلمش (طاؤق وسائره).

كَفنه { س. بیزله و بیوك ایكنه ایله ایشلینلرك آوجی بو آلتلردن اینجیتمه‌مك ایچون اله كچیردكلری دمیرلی قایش: موتاف كفنه‌سی.

كُفُو { یا كفؤ. سذ. ص. عر. ج: اكفاء. شریك. آرقداش، نظیر، اقران، مثل، همتا: جناب حقك كفوی یوقدر؛ او ذاتك علم وفضلده كفوی بولنماز.

كَفه { س. آت تیمارنده قوللانیلان مویتابدن كیسه، اینجه كبره. = سخ. ج. قریم شبه جزیره‌سنده برقصبه.

كَفّه { سذ. عر. ترازی كوزی، طبله‌سی.

كَفه‌لَمَك { فت. ١. (آتی) كیسه ایله سیلمك، تیمار ایتمك. ٢. (آتك توكلرینی) پارلاتمق.

كَفیل { ص. سذ. عر. ج: كفلاء. [«كفالت» دن صش.] برینك بورجنی ویرمكی ویا بر تعهدینی ایفا ایتمكی درعهده ایدن، مدیونك امتناعی ویا عدم اقتداری تقدیرنده اونك یرینه بورجنی ادا ایتمكی تعهد ایدن آدم، ضامن: كفیل اولمق: كفیل ایستمك: كفیل ویرمك؛ كفیل آلمق: كفیله ربط ایتمك. || كفیل بالمال، مالنه كفیل = برینك بورجنی ویرمكه كفالت ایدن. || كفیل بالنفس، نفسنه كفیل = ایستنلدیكی وقت تسلیم ایتمك اوزره برینك شخصنه كفالت ایدن || بربرینه كفیل = كفالت متسلسله ایله هر بری دیكرینه ضامن بولنان.

كَفین { كفینلك وسائره. با: كفن وسائره.

كَفِیه { س. با: كتفیه.

كَك { وكیك. ص. ككیش. بول، واسع، پهن. مر. [اك اسكی صورتی «گی» اولدیغی مرویدر.]

گَگَج { یاخود گگه. س. بوجك وسائره صوقمه‌سی، كیوه‌لمه. [اصلی: گگه‌لمه.] گگج آری = زهرلی بر جنس آری. || گگج اوتی = بر جنس نبات، هراجیون. || گگج قوشی = آنماجه‌نك بر جنسی، سكسك.

گَگَرَك { س. قبورغه‌نك آلتی، اوكزجه، ضلع كاذب || گگرك آلتی = بوگرك اوستی. || گگرك باتمه = گگركده طوییلان صانجی.

گَگِرمَك { فل. معده‌ده حاصل اولان غازی آغزدن چیقارمق.

گَگِرمه { س. معده‌ده حاصل اولان غازك آغزدن چیقارلمسی اعتیاد كریهی.

كَكره { ص. دیل بورار، ناخوش صورتده و آجیمتراق اكشی، عفص.

كَكره‌سی { یا ككرمسی. ص. آز دیل بوران، اكشیجه، بروشقو.

كَكره‌لِك { س. دیل بورمه، ناخوش صورتده اكشیلك وسرتلك.

كَكره‌مَك { فل. ١. ككره اولمق، دیل بوره‌جق صورتده اكشیمك. ٢. اكشیوب قبارمق، اختمار ایتمك.

گَگز { س. [«ككیز» و «كیكیز» یازمقده معنا یوقدر.] بورن دلیكنك بوغازه واصل اولدیغی یر: گگزدن سویلمك = خم خم ایتمك، غنه‌لمك؛ گگزه قاچمق = ییوب ایچیلن شیء بورن دلیكنه كیتمك.

كَكلیك { س. طاوق كبی كوزل بر قوش كه اتی پك لذیذ اولمغله دیشیسی قفس ایچنده صاقلانه‌رق و اوكنده آغ قوریله‌رق اوتمه‌سیله جلب ایتدیكی اركككری طوتیلیر، حجل، كبك: ككلیك آوی؛ ككلیك اتی. انواعی واردر: قزیل، چیل ككلیك.

كَكه { وككه‌مه. ص. حرفلری دفعاتله تكرارلایه‌رق سربست سویلیه‌مین، لكنت

لسانی اولان : ککه، ککه‌مه بر چوجق.

ککه { س. اکری اوجلی دکنك، چوکان، صولجان، عکاذ. || باغچه ککه‌سی = آغاج داللرینی آشاغی یه چکمکه مخصوص اوجی قانجه‌لی دکنك، کبری.

ککه { س. با : ککج.

ککه‌لك { س. ککه‌مه آدمك حالی، لکنت لسان.

ککه‌لمك { فل. حرفلری تکرار ایده‌رك سویلیه‌مه‌مك، ککه کبی سویلمك : کوچك ایکن چوق ککه‌لیوردی.

ککه‌لمك { فت. ۱. (بوجك ویا حیوان) اورمق، صوقمق، ایصیرمق. ۲. غاغالامق : خروسلر ککه‌لمش.

ککه‌مك { فل. ۱. ککه‌لمك، لکنت لسانله سویلك. ۲. شاشیرمق، نه سویلیه‌جکنی بیله‌مه‌مك : ککه‌مکه باشلادی.

ککه‌مه { ص. با : ککه.

ککیز { ص. اویصال، مقاومتسز. [اصل ترکجه‌ده کبه اسکیسی ویجاوره دیمك اولوب اویصال آدم دکرسز. لکنه مبنی بویله دینلمشدر.]

ککیز { س. با : ککز.

ککیش { ص. [کنیش یازماملی. — اصلی کك] ۱. بول، واسع، پهن : ککیش یول؛ ککیش میدان: ککیش بوری دلیك. ۲. اکلی، عریض: ککیش قماش. ۳. مج. لا ابالی، قیدسز : اونك مذهبی ککیش. ٤. فراخ، سهل، سهولتلی : اونك حالی ککیشدر. || ککیش کوکللی = قیدسز، غمسز. = س. دمیرجی آلاتندن بر نوع رنده.

ککیشلتمك { فت. ککیش ایتمك، بوللاتمق، توسیع ایتمك، آچمق : یولی، باغچه‌یی، قپویی ککیشلتملی.

ککیشلك { س. ۱. بوللق، وسعت : یولك، میدانك ککیشلکی. ۲. اك، عرض : قماشك ککیشلکی. ۳. وسعت حال، سهولت یسر.

ککیشلمك { فل. ۱. بوللاتمق، اکلی اولمق، توسع ایتمك، کسب وسعت ایتمك : بو روبه اسکیدکجه ککیشلدی : یوللر ککیشلدی. ۲. وسعت حال پیدا ایتمك، کچنمه‌سی قولایلاشمق : حالی ککیشلدی.

ککیشلنمك { فل. بوللانمق، توسع ایتمك، اکلی اولمق : بو باغچه ایپی ککیشلندی.

ککیك { س. معروف یاقیجی و قوقولی بر اوت که بعض یمکره وضع اولنور ویاغی چیقاریلیر : ککیك اوتی، ککیك یاغی. || قیا ککیکی = بر جنس یبانیسی.

کل { ص. [اصلی فارسیدر] ۱. ساری و زور کچر بر خسته‌لق چیبانلرندن باشنك صاچی دوکلمش ویا بو خسته‌لغه دوچار اولان : کل چوجق: کل قیز؛ کل باش. ۲. بو خسته‌لغه مبتلا اولمقسزین باشنك قیللری دوکلمش اولان، طاس، اصلع : اختیارلقدن باشی بسبتون کل قالمش. ۳. مج. آغاجسز، چیلاق : کل طاغ. || کل اوغلان = اوکسز و فقیر چوجق، کلخان بکی. = س. پیسلکدن ویا سرایتله باشه عارض اولوب بر دها بیتمه‌مك اوزره صاچنی دوشورن چیبانلی پیس خسته‌لق، سعفه : کلی کچدی؛ کلنی ایی ایتدیلر. مج. کلی قیزمق = حدتلنمك، تهوره کلمك.

کل { ك. عر. هپ، بتون، جمله، جمیع، هر : کل یوم = هر کون؛ من کل الوجوه = هر وجهله؛ علی کل حال = هر حالده. = سذ. عر. عموم، عمومیت، بر شیئك بتونی، عمومی : استاد کل = عمومك، هرکسك خواجه‌سی؛ عقل کل = عمومه شامل اولان عقل.

کل { یاخود کیل. س. [ف. « گل » دن] باش ییقامغه وسائر بعض ایشلره یارار یشیلترك و لزوجتلی بر جنس طوپراق؛ کل ارمنی، کل مختوم = بونك بر جنسی.

گل { فل. « کلمك » فعلنك امر حاضریدر. با : کلمك. | گل گیت، کل زمان گیت زمان = مرور زمانله، کیده‌رك. | گیت گل = اصحاب مطلوبدن برینك بوکون کیت یارین کل کبی مواعدله و لیت لعل ایله اویالاندیرلمسی.

گُل { س. فا. معروف چیچك كه كوچك وديكنلى بر آغاجده اولوب شكلنك وقوقوسنك كوزللكيله مشهور و بين الشعرا بلبلك دلداده‌سى اولمغله متواتردر. پك چوق انواعى واردر: آل، پنبه، صارى، قاتمرلى كل؛ كل زيبا؛ كل صد برك: يبانى كل؛ حقه (ويا اوقه) كلى = طاتليسى ياپيلان جنسى. || كل آغاجى = بو چيچكى ويرن كوچك آغاج. || كل بايرامى = موسويلرك بر بايرامى، Pentecôtes. || كل بشكر = برنوع كل رچلى. || كل خاتم (ختمى) = الاجه رنكلى اغاج ختميسى. || كل صويى = كلدن چيقاريلان كوزل قوقولى صو، كلاب، ماء الورد. || كل ياغى = كلدن چيقاريلان قوقولى ياغ. — صتر. تشكيلاتنه دخى كيرر: كلرخ = كل يكاقلى؛ كلرو = كل يوزلى.

گِل { س. فا. چامور، بالچيق: پا در كل = آياغى چامورده.

گِل { د. با: غل.

كِلا { كلى. ك. عر. [برنجيسى حالت رفعه وايكنجيسى حالت نصب وجره مخصوصدر.] هر ايكى: كلا الشقين = هر ايكى شق؛ على كلى التقديرين = هر ايكى تقديرده. [يالكز بويله بعض تعبيراتده مستعملدر.]

كَلّا { د. عر. هيچ، اصلا، هيچ بر وقت، قطعاً: حاشا وكلا.

كَلاب { سذ. عر. ط. قودوز علتى، قودورمه، داء الكلب.

كِلاب { سذ. جم. عر. فد: كلب. با: كلب.

گُلاب { س. فا. [كل = م. آب = صو] كل صويى، كلدن چيقاريلان ماء معطر.

كُلّاب { سذ. عر. جرا. قانجه و چنكل كبى جراح آلتى؛ كلاب الجنين = قولاى طوغميان چوجغى طوتوب چكمكه مخصوص دميردن آلت، لاوطه. [كلابه دخى دينير؟]

گُلابدان { س. فا. كل صويى شيشه‌سى كه آغزى طار اولوب صاللامغله كل صويى سرپلير.

كُلّابى { سذ. عر. [چنكل ديمك اولان «كلاب» دن سمنه. — غلط اوله‌رق زبانزدى: گوللابى] تيمارخانه‌ده دليلرى ضبط واداره ايدن خدمه.

كَلاپير { [مناسبتسز املا] با: كلپير.

گُلاج { س. فا. شكر شربتى و قيماق وبادمله پيشيرلمك اوزره نشاسته‌دن پك اينجه و مدور يوفقه كه دمتله صاتيلير و بونك طاتليسى: بر دمت گلاج؛ قيماقلى، بادملى كلاج.

كِلار { ياخود كيلار. س. [فا. رسيدن. تر. زبانزدى: كيلر] ارزاق و ذخيره و سائر مأكولات و مشروباته متعلق شيئلر وضعنه مخصوص مخزن ويا بيوك طولاب وانبار: مطبخ كلارى؛ كلار اوطه‌سى. || مج. چوق ارزاق اخراج ايدن مملكت: زمان قديمده بنغازى جهتى جنوبى اوروپادن برقسمنك كلارى ايدى.

كِلارجى { س. كلارك حفظنه و مأكولات ومشروباته متعلق ارزاقك اداره‌سنه مأمور آدم: كلارجى باشى = سراى همايونده كلار مأمورلرينك باشى، سركلارى.

كِلارجيلِك { س. كلارجى خدمت و وظيفه‌سى.

كَلاز { س. ياخود:

كَلاس { س. كرتنكلر. مر.

كَلال { سذ. عر. يورغونلق، تعب، بيقندى، اوصانج، فتور: كلال كلمك = يوريلوب بيقمق.

كَلام { سذ. عر. ١. سوز، لقردى: بر كلام سويلدى. ٢. بر. بر قاچ جمله‌دن مركب وكندى باشنه بر مقصد افاده ايدر سوز وعباره، فقره: كلام جمله‌لردن مركبدر. ٣. نطق، سويليش: حيوان كلامه مقتدر اولسه؛ دوه لسان حال ايله كلامه كلدى. ٤. لسان، لهجه: سريانيلرك كلامى. ٥. الوهيت ووحدانيتدن بحث ايدن وبونلرى عقلاً ومنطق وحكمت قواعديله اثبات ايدن علم، علم عقائد: علم كلام. عالمنه «متكلم» ديرلر. ٦. قرآن كريم: حافظ كلام. || كلام الله، كلام قديم = قرآن كريم. || حاصل كلام، خلاصهٔ كلام، نتيجهٔ كلام = الحاصل. || كلام كبار = مثل حكمنه كچمش حكمت آميز سوز، مشهور سوز. || ما لا كلام = سوز كوتورمز، ديه‌جك يوق. || مير كلام = فصا.

حت وطلاقتله سوز سويلمكه مقتدر، مجلس آرا.

كُلاه { يا كله. س. فا. ۱. اسكى طرزده باش كسوتى كه اوزرينه صاريق صاريلير دى، پوش، قلنسوه. ۲. بالخاصه درويشلك باش كسوتى كه اكثريا اوجى سيورى اولور: مولوى كلاهى؛ كلاه كيمك: خرقه كلاه = درويش قيافتى. ۳. چكه دن باشه قونه جق خفيف شئ: آرناؤد كلاهى: كيجه لك كلاه. ٤. بر شيئك اوزرينى اورتمكه مخصوص واوجى سيورى شئ: مناره كلاهى؛ نار كله كلاهى. ٥. مج. حيله، خدعه، طولاندير مه: بكا كلاه ايتدى. || كلاه طابيه = سيورى بر نوع طابيه. || كلاه قايمق = برقارىشتقلدن بالاستفاده كندى منفعت شخصيه سنى اويدير مق. || چكه كلاه = مطرود، رتبه سى رفع اولنمش. [چونكه وقتيله رتبه ايله برابر اونك علامت فارقه سى اولان عمامه سى وقاوغى دخى آلنوب اك آلتده كى چكه كلاهله براغيلير دى.] || گج كلاه = باش كسوتنى اكرى كيين، شوخ، نازنين.

كُلاهچى { س. كلاه بايان و صاتان آدم. || مج. حيله كار، طولاندريجى.

كُلاهلى { ص. كلاه كيين، باشنده كلاه بولنان: كلاهلى بر درويش.

كَلَب { سنه. عر. ج: كلاب. كوپك، ايت، سك، زاغار؛ كلب عقور = صالار كوپك. || ف. كلب اكبر، كلب اصغر = ايكى جله كوكبه كه برنجيسى كرهٔ سمانك نصف جنوبيسنده اولوب شعراء يمانيه اونك ايچنده در، و ديكرى نصف شماليده اولوب شعراء شاميه اونده بو. لنور. فر. برنجيسنه Grand Chien وايكنجيسنه Petit Chien و Canicule ديرلر. || ط. داء الكلب = قودوز علتى، كلاب.

كَلَبانك { س. فا. ۱. برجماعت طرفندن بر آغزدن و مقامله چاغريلان دعا و سرود وآهنك ويا تكبير و تهليل. ۲. وقتيله مكتبه يكى باشلايان چوجغك خانه سى قپوسنك اوكنده مكتب چوجقلرينك ايتدكلرى دعا.

كَلَبتان { س. عر. و: ○

كَلَبتين { س. عر. [اصل عربيده سنه. آ. اولوب ايكى ديشى كوپك ديمكدر. — تر. زبازدى: كرپتن] چيوى و سائره طوتوب چكمكه وچيقارمغه مخصوص ومقاص كبى مربوط ايكى پارچه دن مركب دمير آلت، قيصاج.

كَلَپنجه { س. در دست ايديلن اصحاب جراثمك قاچامق ايچون بيلكلرينه طاقيلان چفته حلقه.

كُلَبرك { س. فا. كل پاپراغى.

كَلَبرو { يا كلبرى. س. بر شئ چكمكه مخصوص مختلف اشكالده آلت.

كُلَبشكَر { س. فا. بر نوع كل رجلى وطاتليسى.

كَلَبك { س. ۱. يازين باغچه لرده وچايرلرده اوچشان كوزل قنادلى بوجك كه اكثريا قورتدن مبدل اولور؛ مج. كلبك كبى = پك كوزل كيينمش كوچك قيز. ۲. قبو يونلرك چكرينه عارض اولان علت كه كلبك شكلنده پارچه لر حاصل ايدر: قبو يونلر كلبك اولمش؛ او سورى يه كلبك دوشدى. ۳. بعض آلتلرده بولنان اوسقرولى بر مندال. || كلبك اوتى = طاغ يونجه سى. || كلبك صارماشينى = بر جنس نبات.

كَلَبكلى { ص. كلبك دينلن جكرخسته لغنه اوغرامش (قويون).

گُلبُن { س. فا. كل آغاجى.

كُلبه { س. فا. [يو. καλύβη] چالى چرپيدن بارينه جق بر، قوليه، فقيرانه مسكن: كلبهٔ احزانم.

كَلبى { صه. عر. ة: كلبيه. كوپكه منسوب ومتعلق ويا عائد. = سف. عر. ج: كلبيون. دنيايه اصلا اهميت ويرمين و قلندرانه ياشايان برصنف حكماكه مشهور ديوجانس (ديوژن) دخى بو جمله دن ايدى: كلبيون دن برفيلسوف.

كَلپه { ويا كلبيه س. بيوك باغ هركى.

كَلپير { يا كلابير. ص. زحمتسز و اجرتسز و يا پك اوجوز اله چكن: بو آتى، بو آرابه يى كلپير آلدم؛ يكرمى ليرايه بويله بر آت كلپيردر؛ او كلپير مال

آرایور. = ص. امکسز اولاد، اوگی اولاد : کندی اولادی اولمیوب یالکز بر کلپیری وار. در.

کلپیرجی { ص. باد هوایه ویاپك اوجوز مال آلمغه آلیشمش ، کلپیر مال آرایان : اوکلپیرجی بر آدمدر بو فیأنده مال آلماز.

کِلته { سث. عر. دمت ، دسته. ز.

کُلته { ص. قیصه، بودور، بویسز. مر.

کُلچه { س. ١. یکیاره دوکلمش معدن : آلتین ، کومش کلچه‌سی؛ کلچه حالنده بر اوقه آلتین ؛ ایکی اوقه‌لق بر کلچه آلتین. ٢. دها اربدیلوب تصفیه اولنمامش معدن : یردن چیقار. دقلری کولچه‌لری ایشلتمك ایچون شهره کوندریرلر.

گُلچَهره { ص. فا. کل چهره‌لی ، کوزل وتازه یوزلی.

کُلخان { س. فا. حمام آتشلکی. || کلخان بکی = کیجه‌یی حمام آتشلکنك صیجاق اولان قسم خارجیسنده کچیرن سرسری و یاراماز چوجق، صوقاق چاپقینی.

کُلخانی { ص. فا. کیجه‌یی حمام کلخانلرنده کچیرن سرسری، نابکار، خیلاز : کلخانی‌یه باق.

گُلدَسته { س. فا. ١. کل دمتی. ٢. مج. اشعار ویا تراجم احوال مجموعه‌سی : گلدستهٔ شعرا.

کَلَر { س. ١. ییلان کبی وآنجق دها قالین ودرت آیاقلی و مع هذا یورورکن یره سوریلیر حیوانات انواعی که اك معروفی کرتنکار دیدیکمز جنسیدر ، ضب: کرتن کار = چابوق یورور کوچك جنسی؛ یشیل کار، بکلکی کار = زهرلی ایریجه جنسی: ایری باشلی کار ، آلاجه کار = دیکر جنسلری. ٢. کلر دریسی که ساعت محفظه‌سی وسائره اولور. || کلر بالیغی = اختاپود نوعی. || صو کاری = صوده یاشار جنسی || قوم کاری = سقنقور . || قیا. کاری = بوقلمونك بیوکی، حربا.

گُلرُخ { ص. فا. کل یکاقلی.

گُلرَنگ { ص. فا. کل رنکنده. کوزل پنبه.

گُلرو { یا گلروی. ص. فا. کل یوزلی، کوزل.

گُلزار { س. فا. کل آغاجلری چوق محل ، کلاك ، کل باغچه‌سی.

کِلس { سذ. عر. کیرج طاشی.

گُلِستان { س. فا. کل باغچه‌سی ، کل آغاجلری چوق باغچه . [فارسیده شیخ سعدیٔ، شیرازینك مشهور بر تألیف ادبیسنك عنوانیدر.]

کِلسی { ص. عر. ث: کلسیه. ار. کیرج طاشی قبیلندن اولان : حجر کلسی : اراضیٔ کلسیه.

کَلَش { ص. باشنده کل اثرلری بولنان، کل باشلی، طاسلاق.

گَلِش { س. ١. گلمك ایشی ، گلمه، ورود، ایاب : اونك بووقتده کاشی سببسز دکلدر. ٢. طرز ، طور ، صورت. || گلشی کوزل = راست کلمه، طبیعی حالنده، هر نصل بولندیسه، دقت واهتمام اولنمقسزین : گلشی کوزل برقیافتده؛ صاچلرینی کلشی کوزل براقمشیدی. [«کلشات» صورتنده جمعی واستعداد وروش معناسنده استعمالی کولنجدر.]

کَلِشمَك { فل. ١. یتیشمك ، بیومك، بوی آتمق : بو آغاج، بو اکین کوزل گلشدی. ٢. ایلشمك، سمیرمك : سیاحت کندیسنه یارامش خیلی کلشمش.

گُلشَن { س. کل باغچه‌سی، کلاك، کلزار. || کلشن سرای = کل باغچه‌سی ایچنده کوشك.

گُلعِذار { ص. فا. [فا. گل = م. عر. عذار = یکاق] کل یکاقلی، کوزل چهره‌لی.

گُلغُنچه { س. فا. کل غنچه‌سی ، هنوز آچلمامش گل.

گُلفام { ص. فا. [گل = م. فام = رنك] گل رنکنده اولان، پنبه.

کُلفَت { سث. عر. ١. زحمت ، مشقت، زحمتلی سعی و عمل، آغر وظیفه : فائده‌لی بر ایشدر لکن کلفتی چوقدر؛ او قدر کلفته کیم قاتلانیر؟ ٢. لزومسز زحمت و مشقت ، بیهوده یورغونلق، قولای یاپلمسی ممکن بر ایشك زحمتلی بر صورتده اجراسی : بویله شیئلرله اوغراشمق کلفتدر : بو کلفته نه لزوم واردر ؟ ٣. کندینی زورلایه‌رق زحمتله ایش کورمه، اوزنه‌رك یاپیلان ایش، سلاست ضدی: اونك اشعارنده کلفت واردر؛

كلفتله سويلنيلان شعر بلليدر. ٤. رسمی معامله، اوزون اوزادی‌یه تشریفات، تکلیفلی معامله: آره‌مزده اویله کلفته هیچ لزوم یوغیدی.

كُلفَتسِز { ص. ١. زحمتسز، مشقتسز، قولای: پك كلفتسز بر ایشدر. ٢. مراسم و معاملات رسمیه‌دن عاری، ساده، تکلیفسز: کلفتسز بر ضیافت ویردی. ٣. کندینی زورلامقسزین یاپیلان. سلیس، طبیعی: کلفتسز شعر.

كُلفَتسِزجه { ص. ح. ١. زحمتسزجه، قولایجه‌جق: کلفتسزجه بر ثروته قوندی ٢. تکلیفسز و مراسمه رعایت اولنمقسزین: سزدن کلفتسزجه بر ضیافت ایسترز.

كُلفَتلی { ص. ١. زحمتلی، مشقتلی، زور: پك کلفتلی ایشدر. ٢. معاملات رسمیه ایله، برچوق مراسمله اجرا اولنان: بزه کلفتلی برضیافت ویردی؛ اوقدر کلفتلی استقباله نه حاجت؟ ٣. کندینی زورلامغله یاپیلان، طبیعی وسلیس اولمیان، زحمتله وجوده کلن: کلفتلی اشعارده هیچ بر لذت یوقدر: یاکلیش یازمیورسه‌ده یازدیغی شیئلر پك کلفتلیدر؛ مصنع لکن کلفتلی بر بیت.

گُلفِشان { ص. فا. [گل = م. فشاندن = صاچمق] کل صاچان، اطرافه کل طاغیدان.

كَلَك { ص. ١. کل یاره‌لری کبی پوللری ویابوش وچبلاق یرلری اولان: کلك دری: کلك مصر. ٢. قیلسز، چبلاق: کلك طولوم. ٣. ناتمام ویامری یومری قالمش، پیچ: کلك یمش. ٤. قاون قاربوز، بوستان. [بو معنا ایله آنا طولیده مستعملدر.]

كَلَك { س. نهرلرده و علی الخصوص دجله‌ده ایشلر برنوع صال که اوفورلمش طولوملر اوزرنده طورور: موصلدن بغداده کلك ایله کیتدك.

كِلك { س. فا. قلم. خامه، یراعه: فلان منشینك اثر کلك بلاغتیدر.

كُلگَشت { س. فا. کل آغاجلریله مزین تفرج محلی: کلکشت مصلا.

گُلگون { ص. فا. کل رنکنده، پنبه: یکاقلری کلگون اولمشیدی.

گُللابی { یا گوللابی. س. با: کلابی.

كَلِلك { س. کل علتنه مبتلا اولمه، کل علتی، سعفه: اونك کللکی بلليدر.

گُلِلك { س. گل یری، گل آغاجلرینی حاوی محل کلزار، کلستان.

كَلَله { س. با: کله.

كَللی { ص. کل علتنه مبتلا، کل: کللی بر چوجق.

گُللی { ص. گل ایله مزین: گللی چیچکلی.

كَلَم { س. لاخنه، قاپوسقه. [آنا طولیده مستعملدر.]

كِلَم { سث. جم. عر. فد: کلمه. با: کلمه.

گَلمِج { یا گلمج. س. ایری بالیق قیلجیغی، بیوك بالیقلرك قیلجق مقامنده اولان کمیکی.

گَلمَك { فل. مض: گلیر، گلور. ١. بری‌یه حرکت ایتمك، مجیء. ورود، ایاب، آمد: پدرم دون کلدی؛ هر اقشام اوه کلیر؛ چوجقلر شمدی مکتبدن کله‌جکدر. ٢. کزی دونمك، عودت، رجوع ایتمك: گیدوب گلمه = عزیمت وعودت: کیتدیکی یردن گلمز؛ کیت اما چابوق گل. ٣. کیرمك، حلول ایتمك، باشلامق، اولمق: یاز گلدی: رمضان گلیور؛ تعطیل، امتحان گلیور. ٤. یتیشمك، وصول، مواصلت ایتمك: واپور قاچده کلیر: کروان یارین گلیر. ٥. ظهور ایتمك، پیدا اولمق، تبادر ایلمك، حاصل اولمق: کندیسنه بر آلیقلق گلدی؛ ایکی گونده بر صیتمه گلیر؛ خاطرمه، عقلمه گلدی. ٦. طوقنمق، اصابت ایتمك، راست کلمك: باشنه برطاش گلدی؛ کندیسنه بر مصیبت گلمش؛ گلن چکیله‌جك. ٧. اویمق، اویغون وموافق اولمق، یاقیشمق: بو پالتو بکا گلمز: بو قیافت بنم یاشده بولنانلره گلمز؛ بو حساب ایشکزه گلیرمی؟ ٨. تصادفاً اولمق، بولنمق، چیقمق، تصادف ایتمك: او چیزمه بکا طار، قیصه گلدی؛ یدیکم یمك معده‌مه آغر گلدی؛ یاغان یاغمور مزروعاته چوق بی گلدی. ٩. گورینمك، ظن اولنمق: بو یول بکا پك اوزون گلدی: بو میوه سزه آجی گلدی‌می؟ بکا اویله گلیور که = ظن ایدیورم. ١٠. چکمك، تحمل ایتمك، طیانمق: بو آت یوکه گلمز؛

بن چوق یوریمکه گلم ؛ او آدم شاقه‌یه، لطیفه‌یه گلمز. ١١. انتاج اولنمق، نتیجه صورتیله حاصل اولمق، منجر اولمق : بوندن نه گلیر ؟ بوندن چوق شیء گه‌بیلیر؛ بو حال نه‌دن گلیر. ١٢. مصاب و دوچار اولمق، اوغرامق : آهه کلمك ؛ آهمه کله‌جکسکز. ١٣. ایراد اولمق، واردات و عائدات صورتنده حاصل اولمق : چفتلکدن، عقاردن، وقفدن کندیسنه سنه‌ده بر قاچ بیك غروش گلیر. ١٤. قبول ایتمك، موافقت ایلمك : عاقبت بنم سوزمه گله‌جکسکز ؛ اوده بنم رأیمه گلدی. ١٥. قابل اولمق، اویمق: حسابه، قلمه، املایه، تعریفه گلمك = قابل حساب، قابل تحریر، قابل تعریف اولمق. ١٦. صدور ایتمك، صادر اولمق : بندن اویله ایش گلمز ؛ او آدمدن بویله بر ایش کله‌بیلیرمی ؟ ١٧. یالاندن گوسترمك و یا گورینمك : کورمزدن کلمك = کورمز کبی اولمق؛ بیلمزدن کلمك = بیلمز کبی اولمق، تجاهل ایتمك. || آرقه‌دن کلمك = تعقیب، اقتفا ایتمك. || آشاغی کلمك = ١ اینمك، نزول ایتمك. ٢. ییقلمق، دوشمك. || آغره گلمك = گوجه گیتمك، باعث انفعال اولمق. || الدن گلمك = قابل اجرا وممکن اولمق، دائرهٔ اقتدار داخلنده اولمق : بو ایش بنم المدن گلمز = بن اجراسنه مقتدر دکلم ؛ الدن کلن = دائرهٔ اقتدار داخلنده اولان، قابل و ممکن اولان ؛ الدن گلنی دریغ ایتمه‌ملی، یاپملی؛ الدن نه کلیر ؟ = نه یاپیله بیلیر ؟ || اله گلمك = ١. اخذ وکرفت اولنمق، طوتلمق. ٢. تحت تصرفه کچمك، تصرف اولنمق، میسر اولمق : بویله برمال قولای اله گلمز (کچمز). || املایه کلمك = اصلاح وافلاح اولنمق. || ایچری گلمك = گیرمك، دخول ایتمك. || ایچه گلمك = کوکله طوغمق، سنوح ایتمك. || ایشه گلمك = یارامق، قابل استعمال اولمق. || ایلری گلمك = استنتاج اولنمق، نتیجه چیقمق، نشأت ایتمك : بو حال نه‌دن ایلری کلیور؟ || ایلری کلن = اشراف واعیاندن اولان: قصبه‌نك ایلری کلنلری = اشراف واعیانی. || ایمانه گلمك = ١. اینانمق، اهتدا ایتمك. ٢. مج. عاقبت طوغری‌یی قبول ایتمك، قانمق. || باشه کلمك = ١. اوسته چیقمق، تصدر ایتمك. ٢. وقوع بولمق، طاری و مسلط اولمق : باشمه حال، بلا گلدی ؛ باشمه گلنی بیلسه‌کز ؛ باشمه نه‌لر کلدی. || باش طاشه گلمك = نادم وپشیمان اولمق. || بر آره‌یه گلمك = طوپلانمق، بریکمك، اجتماع ایتمك. || بورندن کلمك = کوریلن ایلك اونی تعقیب ایدن برکدرله امحا اولنمق : دونکی اکلنجه اقشامکی وقوعاتله بورنمزدن گلدی. || آنامدن امدیکم سوت بورنمدن گلدی = چوق عذاب واذیت چکدم. || گلوب چاتمق = حلول ایتمك. || چکی‌یه کلمك = یارامق، توافق ایتمك. || چیقه گلمك = بردن و آکسزین ظهور ایتمك. || حقندن گلمك = ١. بجره بیلمك. ٢. ضبط ایتمك، غلبه چالمق : بن اونك حقندن گله‌بیلیرم. || خوش گلمك، خوشه گلمك = بکنلمك، حظ ایدلمك : بکا بویر خوش کلدی ؛ بوراسی چوق خوشمه گلدی (گیتدی). || خوش گلدیکز = کلنلره تحیه ودعا تعبیریدر. || دیك گلمك = قارشی طورمق، سرکشلك ایتمك، عناد جیلقله مخالفت ایتمك. || دیله، دیلره گلمك = کوتیلکله شهرت بولمق، بادیء قیل وقال اولمق : اوسیبدن طولایی دیله گلدی. || راست گلمك = ١. تصادف ایتمك. ٢. میسر اولمق : ایشکز راست کلسین. || طولایه کلمك = اغفال اولنمق. || عهده‌سندن گلمك = اجرا ایده بیلمك، بجرمك. || قارشی گلمك = مخالفت ایتمك. || قاله گلمك = ذکر وبیانه شایان اولمق : او ایش قاله گلمز. || قلمه گلمك = تحریر اولنه بیلمك، شایان تحریر اولمق، اهمیتی اولمق. || گلوب گیتمك = موارده ایتمك، تردد ایلمك. || کندینه گلمك = آیلمق، افاقت بولمق، انتباه ایتمك. || لازم گلمك = ١. ایجاب واقتضا ایتمك : لازم کلیر که بویله اولسون. ٢. نشأت ایتمك، استنتاج واستنباط اولنمق: بویله اولورسه نه لازم گلیر ؟ || وجوده کلمك = تحصل ایتمك، پیدا اولمق، وجود بولمق. || یان گلمك = غائله‌سز اولمق، کیفنه باقمق. || یرینه گلمك = اجرا اولنمق، یرینی بولمق : ویردیککز امر یرینه گلمك ایچون. || یوله

گلمك = بولنه كيرمك، كسب نظام ايتمك. || افعال معاونه‌دن اوله‌رق صيغهٔ التزاميه‌دن صكره استمرار واسكيدن برى وقوع و حدوث بيان ايدر: اوله گلمش = اسكيدن اويله اولمش: اوقونه گلن درسلر = اوته‌دن برى اوقونمه‌سى معتاد اولان درسلر: يازيله گلن محررات = اوته‌دن برى يازلمسى معتاد اولان محررات. || مضارع منفيتك مفرد غائبنه «دن» اداتى كيردكدن صكره تعاقب ايدن «گلمك» فعلى عربيده‌كى تفاعل بابى كبى يالاندن كوستريش بيان ايدر: كورمزدن گلمك = كورمز كبى اولمق، تعامى ايتمك: بيلمزدن گلمك = بيلمز كبى اولمق، تجاهل ايتمك. غلط اوله‌رق بين العوام مثلا «كورمه‌مزلكدن» و «بيلمه‌مزلكدن» گلمك صورتنده‌ده قوللانيلير.

كَلِمه (سـ. عر. جـ: كلمات، كلم. ١. معنالى لفظ. افادهٔ مرام ايچون قوللانيلان سوزلرك بهرى: صرفده كلمه اسم وفعل وحرف اوله‌رق اوچه آيريلير. ٢. سوز، لقردى. كلام: كلمهٔ طيبه = تطييب خاطر ايده‌جك كوزل سوز. || كلمه بكلمه = هر سوزى آيريجه وهيچ برينى آتلامقسزين (ترجمه ايتمك): كلمه بكلمه ترجمه = مآلاً ترجمه‌نك ضدى. || كلمة الله. كلمهٔ توحيد = ١. «لا اله الا الله محمد رسول الله» كلام شريفى، دين حق: اعلاى كلمة الله = دين حقك نشر و تعميمى. ٢. نفخ ربانى ايله حاصل اولان حضرت عيسى (عم). = جـ. موثوق الكلم = سوزينه اينانيلير، معتمد. || نافذ الكلم = سوزى كچر، نفوذلى.

گَلمه (سـ. كلمك ايشى، ورود، مجىء. اياب. با: گلمك. = صـ. ١. گلمش، وارد: يكى گلمه: آورو پادن گلمه. ٢. يتيشمه، حاصل اولمه: اصنافدن گلمه: دوالگردن گلمه بر قلفه.

گَلَن (يا گلان. صـ. ١. كليجى، كلمش، آتى، وارد، واصل: دون بورايه كلن آدم. ٢. وقوع بولان، واقع: كلن چكيلير. || باشه گلن = عارض اولان. || گلن گيدن = ١. مسافر، مهمان: اونك گلن گيدنى يوقدر. ٢. مارين و عابرين: قوناغى گلن گيدنه آچيقدر: گلن گيدن اوغرار.

گلنار (سـ. فا. نار چيچكى.

گَلَنبه (سـ. قويون ياتاغى. (آنا طوليده بر قصبه‌يه علم اولمشدر.)

گَلِنجه (حـ. ١. نقل كلام اولندقده. اما. ايمدى: سزك اورايه كيتمه‌كزه گلنجه: اوبحثه گلنجه. ٢. صره‌سى كلنكده: هركسه كولر يوز كوستريرر بكا گلنجه چهره‌سنى دكيشديرر: اگلنجه ايچون دائما حاضردر ايشه گلنجه خسته‌لغنى درميان ايدر.

كِلِندَر (سـ. (يو. Κυλινδρος = اسطوانه، مردانه) اسكى بر شراب اولچيسى.

كِلِندرو (سـ. (ينه يو. Κυλινδρος دن) طبع ماكينه‌لرنده مركب آلوب ويرن اسطوانه، مردانه.

كلنك (سـ. (: كولونك.

گلنگبين (سـ. (ا گل = م. (انگبين = بال) بال ايله گل ياپراغندن مركب بر جنس طاتلى.

گلِنمك (سـ. (گلمك واقع اولمق، ورود ايدمك: بو وقتده گلنيرمى؟ اورايه بر ساعتده كيديلوب گلنير.

گلور (سـ. با: گلير.

كَلّه (سـ. فا. ١. باش، رأس، سر، قفا: خيدودك كله‌سنى آلديلر: كله‌سنه بر شمار اوردى. ٢. باش كبى يووارلاقجه شىء: بر كله شكر. بر كله لاخنه: كله پينيرى، كله شكرى. كله قولاق يرنده = مشكل، مقلق.

كُلَه (سـ. فا. با: كلاه.

كَلَه (حـ. («گلمك» فعلندن صيغهٔ التزاميه‌نك مفرد غائبيدر) راست گله = تصادفى: تصادفاً. گله گله، مرور زمانله. گيت گيده، تدريجاً. || طاوله اويونده اورغون طاشى اولوب كان زارده آچيق يراولمامغله اوبر نوبتى بكلمك مجبوريتنده بولنلدقده قوللانيلير. || «كل ها» دن مخفف صورتيله‌ده قوللانيلير.

كُلّه (سـ. («كوله» يازمغه حاجت يوقدر) طوب مرميسى كه وقتيله دميردن يووارلاق و شمدى اكثريا چليكدن اسطوانى واوجى سيورى اولور: كله آتمق: كله ياغديرمق.

كَلّه‌پوش (سـ. فا. باش كسوتى وعلى الخصوص باشك

تپه‌سنی اورتن و باشه یاپیشان یووارلاق و خفیف طاقیه که قاوغك آلتنده کییلیردی.

گَله‌جَك { ص. ١. آتی، مستقبل، اوکده‌کی، ایلریده‌کی: گله‌جك سنه؛ گله‌جك یاز. ٢. کله‌سی انتظار اولنان: گله‌جك آدم؛ اوه گله‌جك گلینك ناصل چیقه‌جغی مجهول. = س. ١. آتی، مستقبل، استقبال: گله‌جکی آنجق الله بیلیر. ٢. قضا، قدر، یازیلی اولان شیء: گله‌جك بوزلماز. ٣. گلمه، مجیء: گله‌جکی وار ایسه = اکر گله‌جکسه؛ گله‌جکی طوتارسه = گلمکه قالقیشیرسه. = جم. گله‌جکلر = اخلاف، اعقاب.

کُلّی { ص. عر. أ: کلیه. [«کل» دن سمنه.] ١. بتونه وعمومه عائد و یا منسوب و متعلق، عمومی، جزئی مقابلی: خسوف کلی، کسوف کلی: آی‌ـ یا کونشك کاملاً طوتلمسی؛ [مقابلی: خسوف جزئی، کسوف جزئی.] قاعدهٔ کلیه = استثناسی اولمیوب جمله‌یه عائد اولان قاعده، قاعدهٔ عمومیه. [«عمومی»دن فرقی شودرکه: عمومی خصوصی‌یه، وبو ایسه جزئی‌یه مقابل قوللانیلیر.] ٢. چوق، کثیر، وافر: بونلرك آره‌سنده فرق کلی واردر؛ کلی کتابلر آلمش.

کِلَی { ص. عر. با: کلا.

کُلِّیّاً { ح. عر. ١. بتون بتونه، بسبتون، کاملاً، تمامیله: کلیاً انکار ایدیور. ٢. [جملهٔ منفیه‌ده] هیچ، اصلا، قطعاً: کلیاً گورمدم؛ کلیاً خبرم یوقدر.

کُلِّیّات { سث. جم. عر. [فد: «کلیه» بومقامده قوللانلماز.] ١. برایشك تفرعاتندن صرف نظرله هیئت عمومیه‌سی، طوپدن اولان قسم وجهتی: او کلیات امورله مشغولدر تفرعاته کیریشه‌مز. ٢. برشاعر ویا مؤلفك کافهٔ تألیفاتی، مجموع آثاری وعلی الخصوص آثار ادبیه‌سی: کلیات سعدی، کلیات جامی؛ ابن سینانك کلیات آثاری.

کُلِّیَّت { سث. عر. [تعبیرات عربیه‌ده «کلیه» صورتنده ده قوللانیلیر] ١. برشیئك عمومی اولمسی، بتونلك، شاملیت: خسوفك کلیتی = کلی اولمسی: بو قاعده‌نك کلیتی = عمومی اولمسی. ٢. کثرت، وفرت، طوپدن اولان شیئك حالی: بوسنه ذخیره کلیت اوزره اولدی: کلیتله قویونلر گلدی؛ کلیتله اشیا آلدی. || بالکلیه = بتون بتونه.

کُلِّیَّتَلی { ص. چوق، وافر، بول: آناطولیدن کلیتلی ذخیره چیقه‌بیلیر.

کِلید { س. فا. [یو. Κλείς, = δός: κλειδί = آناختار] ١. آناختار، آچار، مفتاح. ٢. تر. هرکس طرفندن آچلمامق اوزره قپو وصندیق وسائره‌یه طاقیلان دمیردن ماکینه‌لی برآلت که آناختارله آچیلوب قپانیر، قفل: کلید طاقمق، اورمق؛ کلید آلتنده طوتمق؛ اوراده هر شیء کلید آلتنده‌در؛ آصمه کلید = اکرتی کلید که حلقه‌لره طاقیلیر. کلید اوتی = دال ویاپراقلری چکلدکجه چیقار بر جنس اوت. || بج. زنجیر کلیدی = ایکی بوی زنجیری بربرینه ربط ایدن حلقه. || بربرینه کلید = بر ویا برقاچ کشینك یکدیکریله ارتباطلری.

کِلیدجِك { س. ١. کوچك کلید، قفل صغیر. ٢. بج. قایق کورکنك کچیرلدیکی دلیکلی تخته.

کِلیدلَتمَك { فت. [زبانزدی: کیتلتمك] کلید و آناختارله قپاتدیرمق: آخورك قپوسنی سایسه کلیدلتملی.

کِلیدلَمَك { یا کلیدلمك. فت. [زبانزدی: کیتله‌مك] ١. کلید و آناختارله قپامق: قپویی کلیدلیوب یاتمشیدم. ٢. بربرینه کچیرمك، باغلامق: پارمقلرینی کلیدلمش طوریوردی.

کِلیدلَنمَك { فج. فل. [زبانزدی: کیتلنمك] کلید و آناختارله قپانمق: او اوده کلار کلیدلنمز؛ بو کلید بوزلمش کلیدلنمیور. ٢. بربرینه کچیرلمك ویا کچمك: پارمقلر کلیدلنمك؛ دیشلر کلیدلنمك = بربرینه کچمش کبی صیقیشوب طورمق که صوئوقدن ویا قورقودن اولور.

کِلیدلی { ص [زبانزدی: کیتلی] ١. کلید و آناختارله قپانمش، قپالی: او اوطه، کلار کلیدلیدر. ٢. بربرینه کچمش ویا کچمش کبی صیقشمش: پارمقلری دیشلری کلیدلی طوریوردی.

گَلیر { یا گلور. س. ایراد، واردات: آیده بش اون لیرا کلیری واردر.

کِلیز { س. ساز، قامش. مر. || کلیز بالیغی = صازان بالیغنك برنوعی.

كِلِيزمان { س. سازلق، قامشلق
{ ير. مر.

كِلِيس { س. بر نوع صوكلرى.
{ || كليس باليغى = يايين باليغى دينلن طاتلى صو باليغنك برنوعى.

كَلِيسا { س. فا [يو. Ἐκκλησία
{ — تر. زبانزدى: كليسه]
١. خرستيانلرك عبادتكاهى، معبد نصارى، كنيسه. ٢. خرستيانلرك رياست مذهبيه‌سى و مذاهب مختلفه‌لرينك بهرى: شرق كليساسى = اورتودوقس مذهبى و پطريقخانه رياست روحانيه‌سى؛ غرب كليساسى = قتوليك مذهبى وپاپانك رياست روحانيه‌سى.

گَلِيش { س. با: گلش.

كَلِيم { ص. عر. [«كلام» دن
{ صش.] كنديسنه سوز سويلنيلن، خطاب اولنان، مخاطب؛ ن. || كليم الله = حق تعالى حضرتلرينك خطاب عزتنه مظهر بيوريلان حضرت موسى (عم).

كِلِيم { س. فا. ١. اوتوريله‌جق
{ يره ويا يتاق آلتنه سريلن و درويشلرك اوموزلرينه طاشيدقلرى اوفاق كچه وقاليچه، سجاده. ٢. توكسز اوطه‌كچه‌سى، خالينك اولكرسزى: آناطولى، شهر كوى كليمى.

گَلِين { س. ١. اولنمكه حاضرلانمش قيز و يا يكى اولنمش قادين، عروس، عروسه: گلين آلمغه كيديورلر: فلان قيز گلين اولدى. ٢. اوغل زوجه‌سى: فلانك كلينى: فلان قادين كلينيله ايى كچينيور، گلينندن ممنوندر؛ اوچ گلينى واردر. || مج. ارمنى كلينى = پك آغر حركتلى. || كلين صاچى = افتيمون دينلن بر جنس نبات. || گلين فنارى = الككنج دينلن برجنس نبات. || كلين قوشى = بر جنس بيوك طويغار. || كلين هواسى = پك راكد هوا. || يوزى يازيلى گلين كبى قالمق = بوشنه انتظار ايتمك.

گَلِينجِك { س. ١. كوچك كلين.
{ ٢. صاكسار بوعندن پك كوچك و اينجه اوزونجه بر حيوانجق كه صاريلى بياضلى اولوب قورو ديوارلرك دليكلرينه قاچار وطاوق يومورطه و پليچلرينه مسلط اولور، ابن عرس. ٣. چايرلرده يتيشر پك قرمزى بر جنس چيچك كه معالجه ايچون شروب و رچلنى ياپارلر، چول لاله‌سى قيزالاق. || گلينجك باليغى = بر جنس لذيذ باليق. || گلينجك علتى = استسقاء عمومى.

گَلِينلِك { ص. ١. كلينه لايق و
{ مناسب ياخود مخصوص: گلينلك اثواب: گلينلك اوطه. ٢. گلين اولمق سننده بولنان، يتيشمش: گلينلك قيز.

كِلِيوى { ص. عر. ت: كليويه.
{ ط. تث. بوگرگه منسوب و متعلق. || كليوى الشكل = بوگرك شكل و صورتنده اولان.

كِلِيه { سث. عر. ت. كليتين. تث.
{ بوگرك (بوبرك). || ط. التهاب الكليه، ذات الكليه = بوگركلرك التهابلانمه‌سندن عبارت علت. || حصاة الكليه = بوگركده طاش حاصل اولمه.

كَم { ص. فا. ١. آز، ناقص، نقصان،
{ اكسيك. ٢. كوتى، فنا، ردى: كم سوز.

كِم { ك. عر. قاچ، نه قدر. ن.

گَم { س. آتك آغزينه اوريلان
{ دميردن آلتكه باشنك اطرافنه دونن قايشلرله وبوكا مربوط ديزگينله قوللانيلوب حيوانى ضبط ايدر و ايستنيلن طرفه چويرر، لجام، لكام: حيوانه گم اورمق؛ حيوان گم آلمق = قبول ايتمك. || گمى آزى يه آلمق = سركشلك ايتمك.

كِمّ { سذ. عر. جم: اكمام. نبا.
{ چيچك كاسه‌سى، قابجغى.

كُمّ { سذ. عر. جم: اكمام. لباس
{ قولى، يك، آستين.

كُم { ض. عر. [ضمير متصلك جمع
{ مخاطبيدر] سز، سزك، سزه سزى: سلام عليكم = سزك اوزركزه سلام اولسون. [يالكز بويله بعض تعبيراتده بولنور.]

گُم { ص. فا. غائب، ضايع: كم
{ شده = غائب اولمش: گم كرده = ضايع ايتمش.

كَم { مه. «كوم» مهمله‌سيله يرلكده
{ قوللانيلوب ترددله سويلمكه و سويلديكنى بيلمه‌مكه دلالت ايدر: كم كوم ايتدى بر جواب ويره‌مدى.

كَما { ح. عر. [كبى ديمك اولان
{ «ك» حرف جريله «ما» اسم موصولندن مركبدر] نته‌كه، اولديغى كبى: كماكان = اولديغى كبى، اسكيسى كبى، بلا تغيير: كمافى

السابق = اسكيسى كبى؛ كمينبغى = كركى كبى، لايق وجهله: كماهى حقها = حقيله. [يالكز بويله تعبيراتده قوللانيلير.]

كَمال { سذ. عر. جم: كمالات. ١. ايرگينلك. پيشكينلك، اولمه: كمال بولمش، كماله ايرمش ميوه. ٢. نقصانسزلق تاملق. مكمليت. كثرت: كمال اهتمامله؛ كمال مرحمتندن: كمال عظمتله. ٣. عمر بشرك پيشكينلك زمانى، كنجلكدن صكره و اختيارلقدن اول اولان حال كه اوتوز ايله اللى ياشلرى آره سنده در: سن كماله واصل اولمق: سن كمالده بولنان آدم. ٤. انسانك معلومات و حسن اخلاقجه نقصانسز ومكمل اولمسى، فضل وهنر، علم وفضل: ارباب كمالدن يرذات: فضل وكمال صاحبى. [جمعى ده باشليجه بو معنا ايله مستعملدر:] كمالات بشريه؛ اكتساب كمالات ايتمك. ٥. تر. دكر، قدر، بها، قيمت: بونك كمالى نه در؟ كمالى بش پاره ايتمز.

كَمالسِز { ص. دكرسز، قيمتسز، بوش، نافله.

كَمان { سـ. فا. ١. ياى. قوس: تير و كمان = اوقله ياى. ٢. معروف كريشلى چالغى: كمان چالمق. ٣. يايه مشابه مختلف آلات و ادوات. = ص. ياى كبى كوزل بيچيملى [قاشه وصف اولور:] كمان ابرو = ياى قاشلى، قاشى ياى كبى اولان.

گُمان { سـ. فا. ١. صانمه، ظن، ايشكيل: وهم وكمان. ٢. شبهه، شك، ريب: بى گمان = شبهه سز.

كَمانجى { سـ. كمان دينلن چالغى يى ياپان ويا چالان آدم.

كَمانچه { سـ. فا. [تر. زبانزدى: كمنچه] كوچك كمان صورتنده بر نوع چالغى.

كَمانكَش { سـ. فا. ١. ياى قوللانوب اوق آتان آدم. قواس. ٢. كمان چالان چالغيجى.

كَمانه { سـ. فا. ١. كمان وكمانچه يايى. ٢. مثقب يايى.

كَمانى { سـ. فا. كمان چالان چالغيجى.

كَمبِضاعه { ص. فا. [فا. كم = آز. عر. بضاعه = سرمايه] ١. سرمايه سى آز. سرمايه سز. ٢. مج. معلوماتى ناقص، چوق اوقومامش.

كَمبها { ص. فا. [كم = آز. بها = قيمت] قيمتى آز. قيمتسز.

كَمپايه { ص. فا. [كم = ناقص. پايه = رتبه] رتبه سى دون قدر واعتبارى آز اولان.

كَمتَر { ص. فا. [«كم» دن ستف.] دها دون، دها آشاغى بولنان. مادونده اولان، احقر: كمتر قولى. ز. تواضع طريقيله متكلمدن كنايه اولور: كمترلرى.

كَمتَرانه { ص. فا. احقرانه، عاجزانه [متكلمدن كنايه اولور:] سوى كمترانه مه ارسال بيورريلان: نامهٔ كمترانه م. = ح. حقيرانه، عاجزانه: كمترانه تقديمنه جرأت قلندى.

كَمتَرى { ص. فا. متكلمدن كنايه اولان عاجز واحقره منسوب، عاجزى، احقرى: اشعار كمترى: سوى كمترى يه.

كَمتَرين { ص. فا. [«كمتر» دن مبالغه صيغه سيدر] اك كوچك ويا آلچاق وحقير: بندهٔ كمترين؛ كمترين بندكان.

كَمخا { سـ. فا. بر نوع ايپك قماش.

كَمخاجى { سـ. ايپك قماش طوقويان چولها.

كَمَر { سـ. فا. ١. قوشاق، منطقه. [لسانمزده بر قاچ دفعه صاريلوب باغلانان قوشاغه كمر دينليوب بلى يالكز بر كره صاران وطوقه ايله باغلانانه دينير:] صيرمه لى كمر: قيش كمر. ٢. قپو و پنجره كبى بر آچيقلغك اوستنده نصف دائره شكل معماريسى، طاق: قپو، پنجره، كوپرى. صو يولى كمرى: اوچ كمرلى كوپرى. آلتين كمرى = ايچنه آلتين طولديريلوب بله صاريلان يولجى كمرى. [كمر بسته = بلنى باغلامش، خدمته حاضرلانمش. برينك خدمتنه حصر وجود ايتمش اولان.] كمر پاطليجانى = اوزون اينجه پاطيجان.

كُمراه { ص. فا. [كم = غائب. راه = يول] ١. يولنى غائب ايتمش، ضال. ٢. طوغرى يولدن صايمش، ضلالتده قالمش.

كُمراهلق { سـ. ضلالت. طوغرى يولى غائب ايتمش آدمك حالى.

كُمراهى { سـ. فا. كمراهلق.

كَمَربَند { سـ. فا. كمر باغى.

كَمِرتِلك { سـ. و:

كَمِرجك { سـ. بورن وكوز وقولاق قيقرداغى.

كَمِردَك { سـ. قويروغك كميكلى قسمى.

گمرك { ـ. با: گومروك.

گمرگاه { ـ. فا. كمريرى. كمر باغلانان ير، بل.

گمرلك { ـ. بعض صنعتكرلرك آلتلرينى و شرنجى وسالجيلرك بارداق و فنجانلرينى قومق ايچون بله باغلادقلرى تخته‌دن نيم‌دائره شكلنده وكوزلره منقسم قوطى.

گمرلى { ص. ١. كمرى و يا كمرلرى اولان: كمرلى پنجره، قپو. كوپرى: اون كمرلى بر كوپرى. ٢. كمر شكلنده، كمر كبى، مقوس: كمرلى بورن.

گمرمك { فت. فاره كبى ديشله اويمق: كميكلرى گمروب طوريوردى: فاره تخته‌يى كمريوردى.

گمرنمك { فج. ديشله اويولمق: بو تخته قولاى كمرنمز. = فل. ١. (آت) گمنى چيكنمك: بو آت گمرنيور. ٢. ديشلرى غيجيقلامق: گمرنوب طوريوردى.

گمره { ـ. بج. كمى كوكرته‌سنك عرضاً وضع اولنان كيريشلرى. كمره استقامتى = كمينك عرضاً استقامتى و او وضعيتده كورينيشى.

گمره { ص. فا. با: گمراه.

گمريجى { ص. ديشله سرت شيئلرى اويان: گمريجى حيوانلر = حيوانات قاضمه.

گمسه { وكمسنه. با: كيمسه.

گمش { يا گموش. با: گومش.

گمعيار { ص. فا. [فا. كم = اكسيك. عر. عيار = م] عيارى يعنى وزنى نقصان (سكه)، اكسيك آقچه.

گمگشته { ص. فا. [گم = غائب. كشته = اولمش] غائب اولمش، ضايع.

گملك { ـ. فنالق، كوتيلك، اضرار، سؤ: كملكه قارشى ايلك ايتمك: كيمسه‌دن كملك كورمدى.

گمايه { ص. فا. [كم = اكسيك. مايه = جوهر] اصلى وجوهرى دون، قيمتسز، حقير.

گمنام { ص. فا. [كم = ناقص. نام = آد] آدى اولميان، شهرتسز، كيمسه‌نك بيلديكى، مجهول.

گمنام { ص. فا. [گم = ضايع. نام = آد] آدى باتمش، اسمى اونودلمش، كيمسه‌نك خاطرلامديغى.

گمند { ـ. ١. وقتيله دشمنى و آوده بعض حيواناتى طوتمق ايچون اوزاقدن آتيلان اوجى ايليكلى ايپ كه بوينه كچدكدن صكره چكلمكله صيقيشيردى. ٢. كييك وسائره يولارى. ٣. عر. زلف دلبر، جعد: كمند زلفنه كرفتار اولدى.

گمنه { سن. عر. ط. قره صو دينلن كوز علتى.

گمور { ـ. با: كومور.

گمون { سذ. عر. بوندن غلط اوله‌رق لسانمزده كميون دينلن تخم: كمون برى = قره‌مان كميونى.

گمى { ـ. صو اوزرنده سير وحركته مخصوص بيوك تكنه كه انواعى پك چوق اولوب هر برى براسم مخصوصله مسمادر، سفينه، كشتى، مركب: يلكن كميسى = يلكنله وروزكار قوتيله حركت ايدن اصل كمى: چرخ، آتش كميسى = واپور دينلنى كه بخار قوتيله كيدر: تجار كميسى = اشيا وذخائر و سائره نقلنه مخصوص اولان: حرب كميسى = بحراً محاربه‌يه مخصوص دولت كميسى، سفينهٔ حربيه: كمى ديركى، سرنى، يلكنى و سائره: كمى‌يه بينمك = ايچنه كيرمك: كمى قالقمق = حركت ايتمك: كمى باتمق = غرق اولمق. || كمى خواجه‌سى = كاتبى، وكيلخرجى. كمى يتاغى = ليمان، محافظه‌لى قوى.

گمياب { ص. فا. [كم = آز. يافتن = بولمق] آز ونادر بولنور، بولنماز، نادبده، نايابِ.

كميت { سذ. عر. جم: كميات. [قاچ ديمك اولان «كم» دن. — عربى تركيبانده: كميه.] ١. مقدار، عدد: كميتى مجهول. ٢. ر. [صرفده] بر كلمه‌نك مفرد ويا تثنيه و جمع اولمسى، عددجه اولان فرق: بحسب الكميه = عدد ومقدار اعتباريله: بو اسم بحسب الكميه جمعدر.

كميت { ص. سذ. عر. ١. قويو طورى آت. ٢. قرمزى ويا سياه شراب. ن.

گميجى { ـ. ص. ١. كمى قوللانان آدم، كمى صاحبى، ملاح، قپودان، رئيس: كنديسى كميجيدر، پك ايى كميجيدر. ٢. بر كمينك خدمتنده بولنان آدم، طائفه: كميجيلرك كنديلرينه

مخصوص قیافتلری، تعبیراتلری واردر. ٣. حرب سفائنی خدمتنده وعساکر بحریه سالکنده بولنان آدم، بحریه‌لی: کمیجی اونیفورمه‌سی؛ کمیجی عسکر، نفر. || بح. کمیجی نوری = فرطونه‌لی هواده کمی دیرکلرینك اوجنده کورینن الکتریق ضیاسی.

کَمیجیلِك { س. کمی قوللانمق فن وصنعتی، کمیجی مسلکی، ملاحت: کمیجیلك زور بر ایشدر؛ قرق سنه‌دن بری کمیجیلك ایدیورم: کمیجیلکده مهارتی واردر.

کَمیك { س. انسان و حیوانك اصل کراسته‌سنی ومدار قوامنی تشکیل ایدن بیاض و سرت ماده‌که بعض عضولرده بر تك پارچه‌دن و بعضلرنده اوفاق اوفاق پارچه‌لردن مرکب اولوب مفاصل دینلن بوغوملرله و سیکیرلر و عضلاتله بربرلرینه مربوط اولدقلری حالده اوینارلر، عظم، استخوان: قول کمیکی؛ باش کمیکی؛ ال، پارمق کمیکلری؛ کمیکارم آغریور؛ کمیکی قالین، کمیکی اینجه آدم؛ کمیك قیرلمق، چیقمق. || صوئوق کمیکه ایشلمك = چوق تأثیر ایتمك. || بر کمیك آتمق = کوپکه بر کمیك آتار کبی جزئی برشیء ویرمك. || کمیك کبی، کمیك کسلمك = پك قورودن کنایه. || بردری بر کمیك = پك ضعیف وآریق. = ص. کمیکدن معمول: کمیك صاب؛ کمیك دوکمه.

کَمیکسِز { ص. کمیکی اولمیان: کمیکسز ات؛ وجودینك کمیکسز یری؛ کمیکسز حیوانلر = حیوانات ناعمه.

کَمیکلی { ص. ١. کمیکی اولان: کمیکلی ات؛ کمیکلی یرینه اورما. ٢. کمیکی ایری، کراسته‌سی قوی (آدم).

کَمین { ص. عر. پوصو طوتمش، پوصوده طوران، صاقلانان، کیزلنن. ا. = سذ. عر. پوصو: دشمن کمینده‌در.

کَمین { ص. فا. با: کمینه.

کَمینگاه { س. فا. پوصو یری، پوصوطوتیلان کیزلی یر.

کَمینه { ص. فا. حقیر، دون، عاجز: معروض بندهٔ کمینه‌لریدر.

کِمیون { یا کیمیون. س. [عر. «کمون» دن] یمکه قونیلان معروف تخم: کمیون قوقوسی.

کِمیونلی { یا کیمیونلی. ص. ایچنه کمیون قونمش، کمیون قاریشدیرلمش: کمیونلی کوفته.

کِمیونی { ص. کمیون رنکنده، آچیق زیتونی.

کُن { ف. عر. [«کون» دن امر حاضر مفرد مذکر] اول. یالکز شو تعبیرده مستعملدر: کن فیکون = جناب حقك اول بیورمسیله کائناتك اولمسی، خلقت، خالقیت.

کَن { ص. فا. [«کندن» فعلندن سمص. اولوب صتر. تشکیلنده بولنور] قوپاران، سوکن: کوهکن = طاغی قوپاران، ییقان.

کَن { با: ایکن.

کَنار { س. فا. ١. قیی، چوره: بزك کناری: باغچه‌نك، چایرك کناری. ٢. ساحل، شاطی: دکیز، ایرماق کناری؛ نهرك بر کنارندن او بر کنارینه کچمك. ٣. اوج، کوشه، اوجرا یر: بر کناره چکلدی: کوشه ده کنارده. ٤. اطراف پروازی، چرچیوه، احاطه ایدن چیزکی و سائره: کتاب، رسم کنارلری. ٥. کتاب ویا مکتوبك کنارینه یازیلان شیء، حاشیه، هامش: او کتابك استفاده‌لی کنارلری واردر. ٦. قوجاقلامه، آغوش: بوس و کنار. || در کنار. با: در کنار. = ص. قییده بولنان، اوجرا: کنار یر.

کَنارجی { س. دکیز قییلرنده آولایان بالیقجی.

کَنارسِز { ص. ١. اوجی اولمیان، اوجسز، پایانسز، بیپایان: ساحهٔ سما کنارسزدر. ٢. اطرافنده پرواز و چرچیوه یا چیزکی و چیچك کبی بر شیئی اولمیان؛ کنارسز خالی. ٣. هامش وحاشیه‌سی اولمیان: کنارسز کتاب.

کَنارلی { ص. ١. اطرافنده پرواز وچرچیوه کبی برشیئی اولان: کنارلی باصمه؛ یشیل کنارلی بوغچه. ٢. هامش و حاشیه‌سی اولان: کنارلی کتاب.

کَناره { س. فا. کنار، قیی.

کَنّاس { سذ. عر. [«کنس» دن سمب.] سوپوریجی، سوپورندیجی، چوبجی. ا.

كُنام { س. فا. بيانى حيوان اينى . ن.

كُنان { ص. فا. ايدن، ايدنجى و يا ايده‌رك : ناله كنان = فغان ايده‌رك. ن.

گُناه { يا گنه . س. فا. آخرتجه عمل، اثم، جرم : كناه ايتمك، كناه ايشلمك؛ الله كناهلرمزى عفو ايتسين؛ حيوانه اذيت ايتمه كناهدر. || كناهى بوينمه = كناهى وار ايسه بكا عائد اولسون. || كناهه كيرمك = كناهكار اولمق. || كناهنه كيرمك = برينى بغير حق اتهام ويا حقنده سوء ظن ايتمك : كناهه كيرمه. || بى كناه = كناهى او لميان، قباحتسز، معصوم .

گُناهسز { ص. كناه وجرم و قباحتى اولميان، بى كناه، معصوم .

گُناهسزلق { س. بيكناه و معصوم آدمك حالى، معصوميت.

گُناهكار { ياخود گناهكار. ص. ١. كناه ايشلين، آثم، قباحتلى. ٢. سفاهت يولنده بولنان (قارى) .

گُناهكارلق { س. ١. گناه و اثم و قباحت ايشلين آدمك حالى. ٢. فحش، فاحشه‌لك.

گُناهلى { ص. كناهى اولان ، اثم وقباحتى مستلزم بولنان .

كِنايه { سة. عر. ج : كنايات. ١. طوغريدن طوغرى يه سويلنميوب طولايسيله بر معنا افاده ايدن سوز : كنايه طريقيله سويلك؛ شوتعبير فلان شيئدن كنايه‌در. ٢. طولايسيله وطوغريدن اولميه‌رق سويلنيلن طوقناقلى سوز : برطاقم كنايه‌لرله بكا طوقنمق ايستيوردى : او كنايه‌لر هپ بكا عائد ايدى . ٣. ن. ضمير واسم اشارت و اسم موصول ايله مبهمات كبى بر معنايه مخصوص اولميوب هر كس وهرشيء حقنده ايراد او . لنه‌بيلن كلمه‌كه كلمه‌لك ويا اسمك بر نوعيدر : كنايات بابى.

كِنايه‌لى { ص. طوغريدن اولميه . رق طولايسيله طو . قنان، يو صورتله طوقناقلى : بر طاقم كنايه‌لى سوزلرله تعريضه قالقيشدى.

كُنبَد { س. فا. ١. قبه، مدور سقف ويا طاوان : جامع، حمام، تربه كنبدى؛ بركنبد عالى. ٢. قبهٔ سما : كنبد مينا فام. ٣. مج. بيوك ومدور قاوق : باشنده بر قوجه كنبد وار ايدى .

كِنَت { كنتلك و سائره . با : كينت وسائره .

گُنج { ص. س. ١. تازه، ياشلى اولميان، شاب، جوان : گنج آدم : گنجلرك عادتيدر. ٢. تازه، يكى، كور. يه : گنج آغاج || گنج ايريسى = ايرى بويلى دليقانلى.

گَنج { س. فا. خزينه ، كنز، دفينه .

كُنج { س. فا. كوشه ، بوجاق، زاويه : گنج قناعت = قناعت كوشه‌سى.

گنجلَشمَك { فل. گنج اولمق ، گنجلك قوت و طراوتنى آلمق : مميروب بياضقى گنجلشمشدر.

گنجلِك { س. ١. تازه‌لك، جوانلق، شباب : دنياده گنجلك كبى نعمت يوقدر: گنجلك قوتى. ٢. گنجلك زمانى، عهد شباب : گنجلكم خاطرمه گلدى؛ گنجلك بر دها گلمز. || الله گنجلكنى باغشلاسون = گنجلكيله معمر ايلسين. || گنجلكه طوغمق = گنجلك زماننى گيرمك: گنجلكنه طوغمدى = گنج ايكن وفات ايتدى.

گنجلمَك { فل . گنجلشمك ، گنجلك طراوتنى آلمق.

گنجيده { ص. فا. صيغان ، استيعاب ايدبلن. ن.

گنجينه { س. فا. خزينه، كنز، دفينه.

كُند { ص. فا. ١. قوت، قيصه وبيچيمسز. ٢. كسمز، كور.

كَند { وقند. س. قلعه، حصار، قصبه. (اليوم متروك اولوب، بالكز بعض شهر و قصبه‌لرك اساميسى تركيبنده بولنور :) تاشكند، سمرقند، خوقند. (فارسيده دخى مستعمل ايسه‌ده، اصلى تركجه‌در.)

گَندُم { س. فا. بوغداى، حنطه.

كَندو { ك. با : كندى.

كَنده { ص. فا. قوقش، متعفن . ن.

كَندى { ك . اوز، ذات، نفس، خود، خويش : كندى كندى؛ كندى دوشن آغلاماز.

اكثريا ضمائر شخصيه‌يه مضاف اوله‌رق قوللانيلير: كنديم كوردم: كنديسى كلدى: كنديكز: كندك: كندى اليله آلدى. || كندى باشنه = ١. كنديلكندن كيمسه‌نك امر ومداخله‌سى اولمقسزين: كندى باشنه بوايشه قرار ويردى. ٢. يالكز، تك، كيمسه ياردیم ايتمكسزين: بر باغچوان كندى باشنه او قوجه باغچه‌يى اداره ايديور. || كندى يى، كندينى بگنمك = خود بين اولمق: كندينى، كنديسنى بگنمش = خود بين، خود پسند. || كندى يى، كندينى بيلمك = خبير و عارف اولمق: كندينى بيلمز = بيخبر، غافل. || كندينندن كچمك = بايلمق، غشى اولمق. || كندينه كلمك = آيلمق، عقلى باشنه كلمك. || كندى كندينه، كندى كنديمه، كندى كنديكزه وسائره = ١. كندى باشنه، كنديلكندن، باشقه‌سنك مداخله‌سى اولمقسزين، خود بخود: او كندى كندينه كلدى: بن كندى كنديمه بويله بر ايشه قالقيشه‌مام. ٢. يالكز، تك باشنه: او قوجه يوكى كندى كندينه قالديردى: او كتابى كندى كندينه يازدى: كندى كنديمه سويلدم = سويلندم: كندى كندينه اوتوريوردى. | كندينندن = كيمسه طرفندن امر واجبار كورمكسزين: كندينندن كلدى: بن بو ايشى كنديمدن يابدم.

كَنديرِ { س. كنوير صاپندن چيقاريلان ليف، قباجه كتن: كندير بزى.

كَنديلِك { س. ذات، نفس: كنديلكندن = كندى باشنه، كنديندن، رأى خودله: كنديلكمدن = كندى باشمه، كنديمدن و سائره. | يالكز بوتعبيرده مستعملدر. |

كَنز { سذ. عر. جم: كنوز. [فا. « كنج » دن] خزينه، دفينه.

كِنز { س. [اسلاوجه: Kniaz] پرنس: قره‌طاغ كنزى.

كَنعان { سخ. ص شام سواحلندن عبارت اولان فنيكه خطهٔ قديمه‌سنك السنهٔ ساميه‌ده‌كى اسمى: ارض كنعان، فر. Chanaan. || پير كنعان = حضرت يعقوب (عم).

كَنَف { سذ. عر. جم: اكناف. ١. طرف، ناحيه، جهت. ٢. مج. حمايه، تصاحب.

كَنَف { س. [عر. « كنيف » دن غلط] آياق يولى. آبدستخانه.

كُنك { ياخود كونك. س. كرميتدن صو يولنده مستعمل اسطوانه.

كَنكَر { س. يبان انكينارى، اشك ديكنى.

كُنكُره { س. فا. قبه‌نك تپه‌سى، اك يوكسك يرى.

كُنوز { سذ. جم. عر. فد: كنز. با: كنز.

كَنوير { س. ١. صاپندن كندير دينلن وكتندن قبا اولان بر ليف چيقان بر نوع نبات زرعى. ٢. بو نباتك تخمى كه قوش يمى اولور.

كَنه { س. حيواناتك اتنه ياپيشوب قانلرينى امن تخته قوروسى كبى بر كوچك بوجك، صاقرغه: كوپك كنه‌سى. || كنه اوتى = حب السلاطين دينلن بر جنس نبات. || بوغداى كنه‌سى = بوغداى بيتى. || كنه كوز = پك كوچك كوزلى آدم.

گَنه { ح. با: ينه.

كُنْه { سذ. عر. بر شيئك غايتى، نهايتى، اك دريك ويا اك اوجده‌كى نقطه‌سى: كنهنه وارمق = تماميله واقف اولمق.

گُنَه { وكنهكار. با: كناه وسائره.

كَنيز { س. فا. جاريه، خلايق.

كَنيزَك { س. فا. كوچك جاريه.

كَنيسا { س. با: كليسا.

گَنيش { كنيشلك وسائره. با: ككيش وسائره.

كَنيف { سذ. عر. آياق يولى، آبدستخانه، ممشا.

كُنيه { سذ. عر. ١. [عربلرده] « ابو » و « ابن » ويا « ام » و « بنت » لفظلريله باشلايان لقب: ابوحنيفه، ابن‌خلدون، ام سلمه كبى. ٢. [بزجه] بر عسكرى ويا مأمورك اسمنى و پدرينك اسمنى وخدمته تاريخ دخوليله بعض اوصافنى مبين قيدكه مثلث الشكل اوله‌رق بر صورت مخصوصه‌ده يازلمسى عادت اولمشدر: كنيه‌سنه مراجعت ايتمك: كنيه‌سنى چيقارمق: كنيه پوصله‌سى، دفترى.

گو { یاخود گوی. ص. فا. [« گفتن » فعلندن سمص. اولوب صتر. تشکیلنه کیرر] دیین، سویلین: راستگو = طوغری سویلین. || کفت وگو = دیدی قودی، قیل وقال.

گوار { س. فا. هضم: خوشگوار = هضمی قولای.

کَواکِب { سذ. جم. عر. فد: کوکب. با: کوکب.

گَوان { س. بر جنس دیکنلی اوت، قوغان دیکنی. || گوان اوتی = قوغه‌لق. قوغان.

گُواه { س. ص. فا. شاهد، طانیق. ز.

گُواهی { س. شاهدلك. شهادت، طانیقلق. ز.

کوب { ك. [چغتایجه‌ده] هپ، بتون، جمله.

کوب { ص. فا. [« کوفتن » فعلندن سمص. اولوب، صتر. تشکیلنده بولنور] اوران، دوگن، ضرب ایدن: لکد کوب = تکمه اوران.

گوبره { س. اسکی فشق، اراضی یه آتیلان حیوانات ترسی، زبل: بو طوپراق کوبره ایستر.

گوبره‌لَمَك { فت. کوبره آتمق، کوبره ایله بسلمك: تارله‌یی کوبره‌لمك.

گوبره‌لَنمَك { فج. کوبره ایله بسلنمك، کوبره ویرلمك: شوباغچه بوسنه کوبره‌لنمدی.

گوبره‌لی { ص. کوبره‌سی اولان، کوبره آتلمش: کوبره‌لی طوپراق.

گوبَك { س. ١. انسانك واکثر حیواناتك قارنلرینك اورته‌سنده‌کی دلیکمسی شکل که رحمده جنین ایکن باغرصاق کبی بر رابطه ایله والده‌سنك جسمنه مربوط اولوب آناسنك قانی اورادن کندی بدننه دخول وجولان ایدر، سره، ناف: چوجغك کوبکنی کسمك: کوبکنده بر صانجی واردر. ٢. لاخنه ومارول کبی بعض سبزه ومیوه‌لرك اورته‌سی، مرکزی: مارول، صلاته کوبك باغلامق: قارپوز گوبکی. ٣. مج. اورته، مرکز، قلبگاه: تا گوبکنده: شهرك گوبکنده: طاوان گوبکی: کچه، شال کوبکی. ٤. بطن، قرن، ذریت، نسل: بش کوبك احفادی. ٥. حیوانك کوبك جهتی پوستندن عبارت کورك، نافه. [بو معنا ایله صفت کبی‌ده قوللانیلیر:] کوبك کورك. || کوبك دوشمك = کوبك فتقنه اوغرامق. || کوبك سوکلمك = چوق زور کورمك. || کوبك طاشی = حمامك اورته‌سنده گوبکك اوزرینه یاتیلوب کندینی اوغدیرمغه مخصوص مرمر دوشه‌لی یوکسکجه محل. || قادین کوبکی = بر نوع خمور طاتلیسی.

گوبَکلَنمَك { فل. لاخنه وصلاته کبی شیئلر گوبك باغلامق: لاخنه‌لر دها کوبکلنمدی.

گوبَکلی { ص. کوبکی اولان، کوبك باغلامش: گوبکلی مارول.

گوبَل { ص. [بلکه ر. Κοπέλι دن] باجاقسز چوجق.

گوبَلَز { س. کوچك وکنج زاغار.

کوپ { س. طوپراقدن بیوك و آغزی طار قاب، دستی وقوانوزك بیوکی: صو کوپی، ترشی کوپی. || آلتین کوپی = پك زنکین آدم. || کوپه بینمك = عفریت کبی حدتلنمك، بر غضب اولوب باغرمق.

کوپخانه { س. کوپلرك قوندیغی محل، مخزن.

کوپُرمَك { کوپرتمك. با: کوپورمك وسائره.

کوپری { یا کوپرو. س. ١. بر صویك اورزندن اوته طرفه کچمك ایچون کراسته‌دن ویا کمرلر اوزرینه کارکیر یا دمیردن یول، جسر، قنطره، پل: کوپری قورمق: کوپریدن کچمك؛ اخشاب، کارکیر، طاش، دمیر کوپری: دوبه‌لر اوزرینه قورلمش کوپری. ٢. کوپری‌یه مشابه اوله‌رق ایکی اوجی مربوط و اورته‌سی معلق کمرلی شیء: آیولت کوپریسی: کلید کوپریسی؛ طوقه کوپریسی. || آصمه کوپری = ایکی جهتنده ایکی قله یاپیلوب اورته‌سی زنجیرله اورالره آصیلان کوپری. || سیار کوپری = اکرتی عسکر کوپریسی.

کوپریجِك { س. اوموز اوجلرندن کوکسك یوقاریسنه کلوب کلیدلنن ایکی کمیك که کردانك آلتنده خارجدن‌ده بللی اولور، بوین چنبری، ترقوه، (قوشلرده) اوچرجاق.

كوپريجى { س. ١. كوپرى ياپان اوسته. ٢. سفرده راست كلن صولرك اوزرينه كوپرى قورمغله مكلف عسكر.

كوپريجيلك { س. ١. كوپرى ياپمق صنعتى. ٢. عسكرك سفر اثناسنده راست كلن صولرك اوزرنده كوپرى قورمق وظيفه‌سى : كوپريجيلكه آيريلان افراد.

كوپشته { س. ١. كمينك كنارلرنده قورقولق مقامقنده اولان تخته سپر. ٢. پارمقلغك اوستنده‌كى افقى دوز وقالين تخته : نردبان، پارمقلق، طرابزان كوپشته‌سى.

كوپك { س. معروف حيوان اهلى كه انواع كثيره‌سى اولوب او وسورى محافظه‌سنه وآو آولامغه يارار وصاحبنه اولان صداقتيله و ذكاسيله مشهوردر، ايت، كلب، سك : آو كوپكى = زاغار ؛ بكجى كوپك = اوده بكجيلك ايدنى ؛ چوبان كوپكى = سورى‌يى محافظه ايدنى ؛ صوقاق كوپكى = صاحبسز اوله‌رق صوقاقلرده توره‌ين و جنسنك ايلكلرينى فوت ايتمش اولان صويسز جنسى ؛ فينو كوپكى = اوك ايچنده بولنديريلان كوچك اجناسى ؛ ديشى كوپك = قانجق ؛ كوپك ياوريسى. || مج. پيس، ذليل، حقير [شتم وتحقير تعبيرى اولوب صفت كبى ده قوللانيلير :] كوپك بنى آلداتدى ؛ كوپك حريف اوتانمه‌دن يانمه كليور. || كوپك آياسى = برجنس نبات، كف الكلب. || كوپك اوغلى [زبانزدى : كوپوغلى] = ١. خائن، مهين، قحبه، آلچاقجه حيله‌كار : كوپك اوغلى ايتمديكى خباثت براقمادى. ٢. يمان، قورناز، ايشكذار : چوق كوپك اوغلى. || كوپك اوغليلق [زبانزدى : كوپوغليلق] = خيانت، اهانت، آلچاقجه حيل ودسايس : بنى اويله بر كوپك اوغليلغله آلداتدى كه هيچ خاطرمه كلمزدى. || كوپك باليغى = واطوز باليغنك بر نوعى، فر. Requin دينان ييرتيجى باليق. || كوپك ديشى = آزى ديشلريله اوك ديشلر آره‌سنده بولنان سيورى درت ديش كه كوپكده وسائر ييرتيجى حيوانلرده زياده اوزون اولور. || كوپك كبى، كوپكلر كبى = آلچاقجه : كوپك كبى پشيمان اولمق ؛ كوپك كبى يالوارمق. || كدى ايله كوپك = ضدان لايجتمعان، دائما خرلاشوب غاوغا ايدنلر حقنده سويلنير. || كوپك ممه‌سى = قولتوق آلتنده چيقان بر جنس چيبان.

كوپكلك { س. آلچاقلق، نااهللك، خائنلك : اوكوپكلكى كيم قبول ايدر ؟ بويله كوپكلك اولورمى ؟

كوپكلمك { فل. يورغونلق و يا قورقو و پشيمانلقدن كوپك كبى صولومق ويا زبونلامق.

كوپورتمك { فت. كوپوك حاصل ايتديرمك، كوپوك چيقارمه‌سنى موجب اولمق : آجى صو صابونى كوپورتمز ؛ شوبزى صابونله كوزلجه كوپورتملى ؛ آتى قوشديروب كوپورتمش.

كوپورمك { فل. كوپوك حاصل وپيدا ايتمك : بو صابون كوپورميور ؛ دكيز چوق كوپورمش ؛ حيوان قوشمقدن كوپورمش، || آغز كوپورمك = چوق حدت ايتمك، قودورمق.

كوپوك { س. مايع شيئلرك چوق حركتدن ويا اوينامقدن حاصل ايتدكارى وصابون كبى بعض اجسامك اريدكارنده پيدا ايلدكارى بياض قبارمه كه ايچنه هوا قاريشمقدن ايلرى كلير، كف، رغوه : دكيز كوپوكى، صابون كوپوكى ؛ آغزندن كوپوك كليور ؛ آت قوشمه‌دن كوپوك ايچنده قالمشيدى. || دكيز كوپوكى = ١. لوله‌طاشى : دكيز كوپوكندن چيغاره‌لق. ٢. آچيق و ترشه‌يه چالار مائى رنك. ٣. آتلرده قزيل طون.

كوپه { س. ١. قادينلرك قولاغه آصدقلرى سوس، قرطه، كوشوار : برچفت كوپه ؛ تك طاش پرلانته كوپه. ٢. بعض حيوانلرك بوينلرندن كوپه كبى صارقان اوزون برچفت لحم زائد : كچى ياوريسنك كوپه‌سى اولورسه چوق كوزل اولور. || مج. برچفت الماس كوپه = بربرينه تماميله مشابه ايكى شئ. || كوپه چيچكى = كوپه كبى آشاغى‌يه صارقار بر جنس چيچك، فوقسا. || قولاقده كوپه = اونودلميه‌جق نصيحت، كوش دل ايله ديكلنيلن اخطار.

كوپه‌لى { ١. قولاغنده كوپه‌سى اولان : زمرد كوپه‌لى بر قيز ؛ قولاقلرى كوپه‌لى. ٢. بوينده كوپه كبى صارقار برچفت لحم زائدى اولان : كوپه‌لى كچى.

كوت { ص. ١. سيوری و اوزون اولميان، قونت: كوت ايكنه، كوت پارمق. ٢. سيوری وحاد اولميان، منفرج: كوت كوشه = زاويهٔ منفرجه.

كوت { مه. اوروب دوگمكی ويا دريك دريك سس چيقارمغی تصوير و تقليد ايدر: پات كوت اوريور، دوگيوردی؛ كوت كوت قپو اوريوردی.

گوت { س. ١. ديب، آلت: كوتی قرمزی موم: تنجره كوتی. ٢. كری، مقعد، دبر. ٣. مج. عو. جسارت، جرأت: كوتی وارايسه، طوتارسه. || آق كوت = برجنس اوردك وبرجنس قيرلانغيج. || طاوق كوتی = ايچی صو طولی بر نوع قبارجق، ثؤلول.

كوتاه { يا كوته. ص. فا. قيصه، قصير. || كوتاهبين، كوتهبين = صوكی دوشونمز، تدبيرسز. || كوتاهدست = الی قيصه، اقتدارسز.

كوتُر { كوتردی وسائره. با: كوتور وسائره.

گوتُر { كوتری. با: كوتور و سائره.

كوتُروم { يا كوتوروم. ص. اختيارلقدن ويا فلج وسائر بر عارضه‌دن طولايی آياغه قالقه‌ميان و يورويه‌مين، اوتراق، سقط. كوتروم بر اختيار؛ اوتوره اوتوره كوتروم اوله‌جق: كوس كوتروم = بسبتون كوتروم، هيچ يرندن قالقه‌ماز.

كوتُروملك { س. آياغه قالقه‌ميان و يوريه‌مين اختيار ويا مفلوجك حالی و سقطلغی: كوتروملك پك آغر بر حالدر؛ كوتروملكدن چوق قورقيوردی.

كوتَك { ب. دكنك و صوپه ايله دوگمه، طياق، ضرب: كوتك ويرمك، چالمق = دوگمك؛ كوتك يمك = دوكلمك.

گوتِلك { س. اگر و پالانك آرقه‌سنه قاپلانان مشين.

كوتَلمَك { فل. كوت كوت سس چيقارمق، كوت كوت اورلمق: قپو كوتليوردی.

گوتمَك { فت. ١. اوكه قاتوب سورمك، سوق و تسريب ايتمك: دوه‌لرينی كوتيوردی. ٢. اوتلاتمق، رعی ايتمك: چوبان قويونلرينی، سوريسنی كوتمكله مشغول ايدی. ٣. مج. صاقلامق، طوتمق، حفظ ايتمك: كين، غرض كوديور؛ باباسنك خوينی كوتمك.

كوتو { ص. با: كوتی.

گوتور { مه. سرت و كورك بر شيئك سسنی تصوير و تقليد ايدر: كوتور كوتور اريك ييودی.

گوتورتمَك { فت. ياقيندن اوزاغه سوق ونقل ايتديرمك: شو اشيايی يرينه كوتورتملی.

گوتورده‌مَك { فل. كوت كوت سس چيقارمق، كوت كوت ايتمك، كوتلمك، كوتور كوتور ايتمك: خيار كوتورده‌يور.

گوتوردی { س. ١. كوت كوت ايدوب سس چيقارمه: قپونك كوتورديمی. ٢. علی الاطلاق سس، شماته، كورلدی، ولوله: ديكيش ماكينه‌سی اييدر اما كوتورديسی چكلمز؛ چوق پاتردی كوتردی اوليور.

گوتورديلی { ص. كوتورديسی اولان، پاترديلی، كورلديلی، شماته‌لی: چوق كوتورديلی بر ماكينه؛ پاترديلی كوتورديلی ايشدن خوشلانمام.

گوتورلمَك { فج. ١. ياقيندن اوزغه سوق و نقل ايدلمك: بو صنديق واپوره كوتوريله‌جكدر؛ اونك بورايه كتورلمسی قولای اما تكرار اورايه كوتورلمسی زوردر. ٢. قالديرلمق، تحمل اولنمق: بويوك بوقدر آغرلقردی گوتوريله‌مز. ٣. قوپاريلوب آلنمق: قولی بر كله ايله گوتورلدی: نهره دوشوب گوتورلدی.

گوتورمَك { فت. ١. ياقيندن اوزاغه سوق و نقل ايتمك، گتورمك مقابلی: اذن ويرديكمز اوشاق اشياسنی آلوب گوتوردی؛ اون دفعه اشياسنی كتوروب كوتوردی. ٢. قوپاروب آلمق، رفع وازاله ايتمك: كله بر قولنی كوتوردی؛ آتنی صو كوتوردی. ٣. قالديرمق، تحمل ايتمك، قابل ومتحمل اولمق: بو پرنج چوق صو كوتورور؛ سرت آدمدر لقردی كوتورمز. ٤. آلمق، استيعاب ايتمك: بو قاب ايكی اوقه كوتوره‌مز. || صو كوتورمك = قابل تأويل اولمق.

گوتورمه { س. كوتورمك ايشى. با: كوتورمك.

كوتوروم { ص. با: كوتروم.

گوتورى { ص. طارتى و يا اولچى ايله اولميه‌رق طوپدن و مقطوع اولان: كوتورى صاتيش: كوتورى بازارلق: كوتورى بنا. = ح. طوپدن، مقطوعاً، طارتى و اولچى ايله اولميه‌رق: بر آرابه كومورى كوتورى يوز غروشه آلدم: اوينى كوتورى يابديردى. || مج. كوتورى بنا = عادى و دفتسز ايش.

كوتوك { س. ١. آغاجك قالين اولان آشاغى قسمى، جذع: آغاجلرك داللرى كسيلوب يالكز كوتوكلرى قالمش؛ آغاجى كوتوك ايتمك = داللرينى كسمك. ٢. قالين اودون، طومروق: حمام كوتوكى. ٣. باغ آغاجى، هر سنه يكى فليز ويرن قالين قسمى: اون بيك كوتوكدن عبارت بر باغ. ٤. آنا دفتر، بيوك و اساسلى دفتر: كوتوكه كچيرمك: كوتوكده مقيد. ٥. باشلى ايش ويا شخص: اصل كوتوك اودر: اوك كوتوكى. || اسكى كوتوك = تجربه‌ديده، دنيا كورمش. || كوتوك اولمق = كسلمك، شيشمك. || ايش كوتوكى = پابوچجى كبى بعض اصنافك يكپاره كوتوكدن عبارت دستكاهلرى. | جهنم كوتوكى = جهنملك، كنهكار. || كوتوك كبى، كور كوتوك = پك، سرخوش، زيل زورنا.

كوتولشمك { كوتولك و سائره. با: كوتيلشمك وسائره.

كوته { كوتهيين و سائره. با: كوتاه.

كوتى { يا كوتو. ص. ابى اولميان، فنا، ردى، بد: كوتى مال: كوتى آدم؛ كوتى ايش. [« فنا » كلمه‌سى نا تمحل قوللانلديغندن « كوتى » لغتنى متروك براقماملى]. = ح. كوتيلكله، كوتى صورتده: كوتى يازيور: كوتى سويليور. = س. كوتيلك، فنالق: ايى كوتى = خير وشر، نيك وبد: ايى‌يى كوتيدن فرق ايتمك.

كوتيلشديرمك { فت. فنالاشديرمق، فنا حاله كتيرمك، بوزمق: او ايشنى كوتيلشديردى.

كوتيلشمك { فل. كوتى اولمق، فنالاشمق، بوزلمق: او ايش كوتيلشدى: خسته يكيدن كوتيلشمش.

كوتيلك { س. فنالق، سوء، شر، مضرت: كيمسه‌يه كوتيلك ايتمز: كيمسه‌نك كوتيلكنى ايستمز.

كوتيلمك { فت. ذم و قدح و اتهام ايتمك، برينك فنالغنى سويلمك، نام و شهرتنى بوزمق، اضرار ايتمك: كنديسنى پك كوتيلديلر.

كوتيلنمك { فج. اتهام اولنمق، بد نام اولمق، اضرار ايدلمك، بوزلمق.

گوتين { ح. آرقه‌يه طوغرى، كريسين كرى، رجعت قهقرى ايله. | اكثريا مكرر قوللانيلير: | كوتين كوتين دوندى.

كوثر { سذ. عر. جنتده بر چشمه‌كه حضرت على (رضه) ساقيلكنى ايده‌جكدر.

گوج { س. ١. قوت، طاقت، قدرت، تاب، توان، وسع، اقتدار: كوجم يتميور: كوجى يتديكى قدر. ٢. زور، جبر، شدت، عنف، قهر. ٣. زحمت، صعوبت، زورلق، مشكلات: كوجله ياپه بيلدى. ٤. الم، كدر، اضطراب، طارغينلق، انفعال: كوجمه كيتدى: آدمك كوجنه كيدر. [بو معنا ايله اكثريا بويله « كيتمك » فعليله قوللانيلير.] ٥. ايش، كار، شغل، مشغوليت، غائله: ايش كوج يوق: اونك ايشى كوجى بودر. [بو معنا ايله اكثريا « ايش » مترادفيله برابر قوللانيلير.] = ص. زور، زحمتلى، مشكل، صعب، متعسر، صارب، چتين: كوج ايش: كوج درس: اظهارى‌ده كوج اضمارى‌ده كوج. || كوج ايتمك = وار قوتنى صرف ايتمك. || كوج حال ايله، كوج بلا = چوق زحمتله، پك زور. || كوجه صارمق = زور ومشكل اولمق. || كوجنه قوشمق = تصعيب ايتمك، مشكلات چيقارمق. || كوجنى يكمك = نفس اماره‌يه غلبه چالمق.

گوجسز { ص. ١. قوتسز، ضعيف، كوشك، درمانسز. ٢. ايشسز، مشغو-

لیتسز : ایشسز کوجسز طو-
ریور.

گوجسزلك { س. ١. قوتسز-
لك، ضعف،
کوشکلك، درمانسزلق. ٢.
ایشسزلك، مشغولیتسزلك.

گوجسیمك { فت. مشکلات چیقار-
مق، تصعیب ایتمك.

گوجسینمك { فل. کوجلشمك،
زور اولمق، کو-
جه صارمق، مشکل اولمق.

گوجلشدیرمك { فت. زور و
زحمتلی ایتمك،
مشکلات چیقارمق : ایشی قو-
لایلاشدیره‌جغنه کوجلشدیریور.

گوجلشمك { فل. زور وزحمتلی
اولمق، کوجه صار-
مق : بو درس کیتدکجه کو-
جلشیور.

گوجلك { س. ١. صعوبت،
عسرت، زحمت، مشکل
اولمه : اونك کوجلکی یوقدر.
٢. ضرورت، یوقلق، فقر : کو-
جلك چکمك.

گوجلندیرمك { فت. زور حاله
قومق. تصعیب
ایتمك : ترتیبسزلك قولای ایشی
ده کوجلندیرر.

گوجلنمك { فل. کوجلشمك.
زور ومشکل او-
لمق، کسب صعوبت ایتمك : ایش
کوجلندی.

گوجله { ح. [کوج ایله] زحمتله،
زور، طار طارینه،
طاره طار، آنجق : کوجله
واپوره یتیشدك : کوجله اداره
اولنیور.

گوجله { س. قارغه بوکن، جوز
مقی.

گوجلی { ص. قوتلی، زورلی،
قوی، توانا، زور آور :
کوجلی قوتلی بر آدم.

گوجن { س. کرکنسه بکزر
آرقه‌سی یشیل و قارنی
بیاض بر قوش.

گوجندیرمك { فت. طارلتمق،
انفعالنی موجب
اولمق، خاطر قیرمق : کندیسنی
کوجندیردیکز؛ کیمسه‌یی کو-
جندیرمه‌ملی.

گوجنلمك { فج. طارغینلق و
انفعال واقع اولمق :
بویله سببسز کوجنلیرمی؟ اوفاق
چوجغه کوجنلمك اولورمی؟

گوجنمك { فل. طارلمق، منفعل
اولمق، خاطری قالمق :
بکا کوجنمش : سزك بکا کوجنمکه
حقکز یوقدر.

گوجنمه { س. طارلمه، طارغینلق،
انفعال، اغبرار.

گوجنیك { ص. کوجنمش، طار-
غین، منفعل، مغبر.

گوجنیکلك { س. طارغینلق،
انفعال، اغبرار :
بر کوجنیکلك چیقماسون.

گوجو { س. ١. قره قیش، ار-
بعین. مر. ٢. بزطراغی
آرقه‌سنده آغز آچان ایپلیکدن
طراق : کوجو دکنکی.

گوجوك { ص. قوتسز، ضعیف،
کوشك. کوجوك
آی = شباط آیی.

گوجه { س. قاینادلمامش بور-
غول، دوکلمش بوغدای :
کوجه تارخانه‌سی.

گوجین { ح. کوج ایله. اضطرا-
ری.

گوچ { س. ١. رحلت، انتقال،
هجرت : بر چوق قوش
اجناسی موسمه کوره اقلیمدن
اقلیمه کوچ ایدرلر. ٢. طاشینمه،
نقل خانه : یازین یالی‌یه کوچ
ایدر : اوتوردیغم او صاتلدیغیچون
دیکر بر اوه کوچ ایده‌جکم.
٣. بر یردن خیمه‌لری قالدیروب
باشقه بر یره قونمه : اقوام بدویه
دائما کوچ ایدرلر. ٤. قاچمه،
صاقلانمه. ارککه کورینمه‌مه :
قاچ کوچ = نامحرمیت : بزم اوده
قاچ کوچ یوقدر = نامحرم بو-
لنمیور. ٥. او اشیاسی، مفرو-
شاتله مطبخ و سائره اوانیسی :
بر کوچ کچیور عجبا کیمکدر :
کوچ آرابه‌سی : کندیلری کیتدی
کوچلری کریده قالدی. | کوچ
اوبه. | وبوندن منحرف : گچابه،
گچاوه | = دوه هودجی.

گوچبه { س. ص. بر یرده ساکن
اولمیوب چادیرله قونار
کوچر اولان قوم و آدم، بدوی :
جزیرة العرب کوچبه‌لری : سیبریه
کوچبه‌لری؛ کوچبه‌لرك اخلاق
وعاداتی : کوچبه قوم، آدم.

گوچر { ص. نقل مکان ایدن،
بر یرده طورماز،
سیار : کوچر خانه : کوچر خسته
خانه. || قونار کوچر = بدوی،
خیمه نشین، کوچبه، یوروك :
قونار کوچر اقوامدن.

گوچر { س. با : کوچن، کو-
چکن.

گوچرمك { فت. ١. نقل ایتدیر-
مك، رحلت ایتدیر-
مك، تبدیل مکان ایتدیرمك :
بو صوؤق لکلکاری کوچره-
جکدر. ٢. قاقوب صوقمق، باتیر-
مق : قازیغی کوچرمك.

٣. يوتمق، حرصله‌يمك : حريف بر تپه‌سی بورکی کوچردی .

كوچَك { س. ١. كوچك شیء. ياورو، كنج، جيوه‌لك. ٢. دوه ياوريسی [كوشك دخی دينلير.] ٣. بی ادبانه بر طاقم وضعيتلرله اوينايه‌رق رقص ايدن اوغلان : كوچك اويناتمق؛ كوچك اويونی .

كوچُك { ياخود كوچوك. ص. [اصل تركجه‌سی « كيچيك » و « كيچی » اولوب فارسيده مستعمل ايسه‌ده تركجه‌دن مأخوذ اولمسی محتملدر. هر حالده « بيوك » لفظنه تطبيقله « كچوك » يازماملی] ١. جسم وحجمی ويا وسعت ومسافه‌سی آز اولان، صغير، اوفاق، خرد : كوچك طاش: كوچك طاغ؛ كوچك كوی : كوچك دره. ٢. اهميتسز، دكرسز، حقير : كوچك ايش: كوچك آدم. ٣. ياشی آز، كنج : كوچك قارنداش: كوچك اوغلم ؛ او بندن كوچكدر. || كوچك دوشمك = قارشيلقده بولنه‌ميوب محجوب اولمق. || كوچك ياش = چوجقلق، صباوت: كوچك ياشندن بری بويله‌در. = س. ١. ياورو، پچه : دوه‌نك كوچكی‌ده ياننده ايدی: هر حيوانك كوچكی كوزلدر. ٢. چوجق، طفل، صبی : كوچكلر اوينامق ايچون بر ميدان. ٣. كوچكلك، صباوت، طفوليت : كوچكدن بری درسه چاليشمشدر.

كوچُكلَتمَك { فت. كوچولتمك، كوچك ياپمق، تصغير ايتمك.

كوچُكلِك { س. ١. كوچك اولان شيئك حالی، اوفاقلق، صغر: بوطاشك، طاغك، تارله‌نك كوچكلكی. ٢. چوجقلق، صغر سن، صباوت، طفوليت : كوچكلكنده پك ياراماز ايدی. ٣. ناسزا فعل و حركت، بادیء خجالت ومحجوبيت ايش، ذل، حقارت : بوسزك ايچون بر كوچكلكدر.

كوچُكلَمَك { فت. تحقير وتذليل ايتمك، كوچك نظريله باقوب اهميت ويرمه‌مك.

كوچَكلَمَك { ياكوشكلمك. فت. (دوه) ياوريلامق.

كوچُكلی { ص. كوچكلی بيوكلی = كوچك بيوك قاريشيق، بر بری اوستنه.

گوچگَن { ياگوچن. س. ١. طاوشان ياوروسی. ٢. بكلكلی طاوشان. ٣. قير صاكساری : گوچگن كوركی. || بر گوچگنی = كوستبك.

گوچمَك { فل. ١ رحلت، انتقال ايتمك، گوچ ايتمك، مهاجرت ايلمك : ديار آخره گوچدی. ٢. خيمه‌يی قالديروب باشقه يره قونمق : اقوام بدويه حيوانلرينه مرعی بوله بيلمك ايچون دائما قونوب گوچرلر. ٣. نقل خانه ايتمك، طاشينمق : يايله‌يه، كوشكه گوچه‌جكز. ٤. ارتحال ايتمك، اولمك، وفات ايتمك : اوده گوچمش. ٥. ايچری يه ييقلمق، باتمق، چوكمك : قويو گوچدی.

گوچَن { س. با : گوچگن.

گوچِنمَك { فل. اولمك، وفات، ارتحال ايتمك.

كوچوجِك { ص. ١. پك كوچك : كوچوجك بر او. ٢. سويملی كوچك [تحبيب ايچون] : كوچوجك اوغلم.

كوچورَك { ص. آز ويا اولدقجه كوچك، كوچكجه، آز دها كوچك : او بوندن كوچوركدر.

كوچوك { كوچوكلك. با : كوچك وسائره.

كوچولتمَك { فت. ١. بر شيئی اولديغندن دها كوچك ياپمق، حجم ويا وسعتنی آزالتمق، تصغير ايتمك : بوطاشی، تخته‌يی، اوطه‌يی بر آز كوچولتمك اقتضا ايدر. ٢. اهميت ويرمه‌مك، اهميتنی آزالتمق : او دائما ايشی كوچولتمكی سور بيوتمك ايستمز. ٣. ياشنی صاقلايوب كوچك كوسترمك : قيزينی پك كوچولتمك ايستيور.

كوچولمَك { فل. ١. دها كوچك اولمق : ايی باقلديغندن آغاجلرك ميوه‌لری كيتدكجه كوچوليور. ٢. ياشنی كيزليوب كندينی كوچك كوسترمك : قادينلر دائما كوچولمك ايسترلر.

گودَری { س. گييك دريسندن مشين.

كودَك { س. فا. چوجق، طفل، صبی. ز.

گودَن { س. قالين باغرصاغك بر قسمی، كور باغرصاق: گودن بومباری.

گودوك { ص. قوپروقسز، تو. گسز، اكسيك، سقط، نا تمام: كودوك خروس؛ گودوك قالمق = نتيجه‌سز قالمق.

گوديجى { س. ص. ١. حيوانلرى سوق وتسريب ايدن سوريجى. ٢. سورى‌يى رعى ايدن، راعى، چوبان.

كور { ص. [فارسى ايله مشتر. كدر] ١. كوزى كورمز، اعمى، نا بينا: كور آدم؛ بر كور ديلنجى؛ بر گوزندن، ايكى گو زندن كور: آنادن طوغمه كور = ضرير. ٢. گورمز، سقط: گو. زى كور: بر گوزى كور اولدى؛ كور گوزلى. ٣. كسمز. كسكين اولميان، كند: كور چاقى. ٤. ضياسز، قراكلق: كور قنديل، كور اوطه. ٥. چوزلمز، قاريشيق: كور دوگوم. ٦. تيقظسز، غافل، بيخبر. || كور ايه = بر نوع چوجق اويونى كه برينك گوزينى باغلايوب ديكر. لرى اطرافنه طولاشمغله اوينا. نيلير. || كور اوغلى = حكاياتى مشهور بر شقى؛ و تحكمندن كناية قارى زوجه؛ بر كور اوغلى بر آيواض = كنديمله زوجه‌م، غلبه‌لغم يوقدر. || اولو. نك كورى = «كور اولور بادم كوزلى اولور» مثلندن مأخوذ اوله‌رق برينك سوزينى تزييف و استخفاف مقامنده قوللانيلير. || كور بوغاز = اوبورلق. || كور دوگوشى = كيمسه‌نك كيمسه‌دن خبرى اولمقسزين على الغفله او. لنان ايش: بر كور دوگوشيدر كيديور = كيمسه‌نك كيمسه‌دن خبرى يوقدر. || كور صيچان = كوستبك. || كور قنديل = پك سرخوش. || كور قيا = دكيز ايچنده كورونمز طاش. || كور كورينه = على الغفله. || كور گوزلى = نانكور، كافر نعمت. || كوريول = دمير يوللرده اوجى چيقماز يول.

گور { مه. بول برشيئك سرعت وكثرتله جريان وطغيانى ويا برشيئك كورلدى ايله ييقيلوب دوشمه‌سنى تصوير وتقليد ايدر: دره‌نك صويى گور ايدوب اووه‌يى باصدى؛ گور گور ايشليور؛ ديوار گور ييقلدى. = س. گورلدى، شماته، غاوغا: خار گور اكسيك دكلدر.

گور { ص. ١. بول، وافر، مبذول، فراوان: گور صاج: گور صو. ٢. آچيق، يوكسك، طنين انداز: گور سس. ٣. آچيق، قوتلى، موتلى: گور طالع.

گور { س. فا. ١. مزار، مرقد. ٢. يبان اشكى. ز.

گَوِر { يا گيور. س. تارله صولا. مغه مخصوص اينجه صو يولى، صويك يرده آچديغى اوفاق آرق.

گوربوز { ص. ياشندن زياده كوستريشلى، سرپلمش، كنج ايريسى، وجودلى و زورلى: گوربوز بر دليقانلى.

كورپه { ص. ١. تازه، قارتلا. شمامش، ترفنده، تر و تازه: كورپه خيار. ٢. پك كنج، تازه: كورپه قيز.

كورپه‌لِك { س. ١. تازه‌لك، ترفنده‌لك: بو صلا. ته‌لغك كورپه‌لكى. ٢. كنجلك، تازه‌لك: او قيزك كورپه‌لكى.

گَورَتمَك { فت. زياده قوروتمق، گورك و قيتر قيتر ايتمك: اتمكى، چماشيرى روز. كارده، كونشده، آتشك قار. شيسنده گورتمك.

كورتون { س. بر نوع بيوك سمر.

گورجى { گورجستان. با: گرجى، گرجستان.

گورديرمَك { فت. ١. ارائه ايتمك، كوستر. مك. ٢. باقديرمق، رؤيت و اجرا ايتديرمك: ايش، خدمت كورديرمك.

گورسيتمَك { فت. كوسترمك. مر.

گورَش { س. [وغلطى: گولش] پهلوانلرك و بعض حيوانلرك طوتشمه‌لرى، دو. گشمه‌لرى، بر برينى يكمكه چبا. لامه‌لرى، مصارعه: پهلوانلرك، قوچلرك گورش؛ گورش طو. تمق.

گورَشجى { س. [غلطى: گو. لشجى] كورش ايدن پهلوان، مصارع.

گورَشديرمَك { فت. [غلطى: گولشديرمك] گورش ايتديرمك، پهلوا. نلرى ويا قوچ و خروس كبى حيوانلرى طوتيشديرمق، مصا. رعه ايتديرمك: پهلوان، خروس گورشديرمك.

گورشديرمَك { فت. ١. ايكى ويا زياده آدمك بر برلرينى كورمه‌لرينه واسطه اولمق، ملاقات ايتدير.

مك، بر يره كلهلرينه ياردم ويا مساعده ايتمك : منزى حظ ايده. جكمكز بر آدمله كورشديره. جكم: بو مكتبده شاكردانى خارجدن كيمسه ايله گورشديرمز. ۲. صحبت و مكالمه ويا مذاكره ايتديرمك : بن طرفدن كورشديره‌يم ده قرارلرينى سزه تبليغ ايدرم.

گتورِشمك (جـ. ۱. ملاقات ايتمك، بر يره كلمك : وقتسز گورشمك اولماز صوكره گورشمله بيلير. ۲. قونشولق، صحبت ايتمك، مكالمه ومذاكره اولمق : بو ايش حقنده كنديلريله گورشمك اقتضا ايدر ؟ قهوه‌ده گورشمك مناسبتسزدر.

گتورِشمك (جـ. ا زبانزدى : گولشمك ا كورش. دوكشمك. برينى يره‌اورمغه چاليشمق: مصارعه ايتمك: پهلوانلر، قوچلر، خروسلر گورشيورلر.

گتورِشمه (سـ. ۱. ملاقات. ۲. صحبت، محبت. ۳. مكالمه. مذاكره.

گتورِشمه (سـ. ا زبانزدى : گولشمه ا كورش ايتمه. مصارعه. پهلوان اويونى.

گتورشه (سـ. يرده يايان قارك الله اوستدهكى طوكمش طبقه‌سى كه كوتشدن ايريلكدن صكره تكرار طوكمكله بوز حالنده‌در : كورشه هوايى.

گتورفز (سـ. ا بو. ‏ΚΑΤΑΦΑΣΙ‏ ا بيوك قوى، خليج : سلانيك گورفزى : وندك گورفزى.

گتورك (سـ. ۱. توكارى يومشاق وعلى الخصوص تيلكى وصاكسار وكنيجك كبيلريله اقطار شماليه حيوانجقلرينك صورت مخصوصه ده تهيئه‌اولنمش درييسى كه صيجاق كوريشوب بر قرار ويرملم. ٤. الفت، ائتلاف، اختلاط ايتمك : او كيمسه ايله كورشمز: كو. رشمه‌يكى آدملر محدود در. ٥. طانيشمق. بربرينى طانيمق، معا. رفه‌سى اولمق ويا معارفه پيدا ايتمك : فلان ذاتله كوريشيور. ميسكز؟ قونشويز اما كو. رشميورز. ا آچلماقدن كورتمك = مدارا ايتمك. ا كورتمه‌مك = طارغين اولمق: مناسبات منقطع اولمق : بن اونكله كورشميورم.

گتورَشمك (فش. ا زبانزدى : گولشمك ا كورش ايتمك. دوكشمك. برينى يره‌اورمغه چاليشمق: مصارعه ايتمك: پهلوانلر، قوچلر، خروسلر گورشيورلر.

گتورَشمه (سـ. ۱. ملاقات. ۲. صحبت، محبت. ۳. مكالمه. مذاكره.

گتورَشمه (سـ. ا زبانزدى : گولشمه ا كورش ايتمه. مصارعه. پهلوان اويونى.

گتورشه (سـ. يرده يايان قارك الله اوستدهكى طوكمش طبقه‌سى كه كوتشدن ايريلكدن صكره تكرار طوكمكله بوز حالنده‌در : كورشه هوايى.

گتورفَز (سـ. ا بو. ‏ΚΑΤΑΦΑΣΙ‏ ا بيوك قوى، خليج : سلانيك گورفزى : وندك گورفزى.

گتورك (سـ. ۱. توكارى يومشاق وعلى الخصوص تيلكى وصاكسار وكنيجك كبيلريله اقطار شماليه حيوانجقلرينك صورت مخصوصه ده تهيئه‌اولنمش درييسى كه صيجاق طوتمق ايچون البسه‌لك ايچنه ويا سوس ايچون طيشنه قاپلانير. فروه. پوست: حيوانك جلسنه ويرلنه كوره انواع كثيره‌سى واردر : تيلكى، سمور، تيسون گورك : قفا، نافه، ياچه گورك وسائره. ۲. گورك قاپلى او. ستلك لباس كه مختلف بيچملرى اولوب وقتيله اونيفورمه كبى پايه ومسنده كوره كيليردى : گورك كيمك: گورك چيقارمق.

گوزَك (سـ. ا « گوراك » يازمقده معنا بوقدرا ۱. پرده بولنان طوپراق وقوم. وكوپره وكول كبى شيلرى گورمكه يعنى قزيه‌رق سورمكه مخصوص دميردن ويا تختەدن يصى واوزون صاپلى بر آلت كه صاپيله ايلرى يه ايتيله‌رك قوللا. نيلير : قزمه گورك : قزمه ايله اونك قازديغى طوپراغى طوپلا. يوب آتمغه مخصوص دمير گورك: خرمان گوركى = حيوانى صاورمغه مخصوص تخته گورك: اتكچى، فورنجى گوركى = اتكى فورنك ايچنه قويوب چيقارمغه مخصوص پك اوزون صاپلى تخته گورك. ۲. آتشدن قورتولمش چيقارمغه مخصوص صاپيله برابر يكپاره كوچك دمير آلت : ماشه گورك : آتش گوركى : مطبخ گوركى = دها بيوكى. ۳. قايق وصندال وقتيله كوچك كيلرى دخى بورونكه مخصوص اوجى ياصى وصاپلى بووار. لاتجه قاپلى تخته آلت كه تكنه‌لك كناريله چيوى ايله ايليشديريلوب هر برى ويا هر چفتى بر

قایقجی طرفندن قوللانیلیر : قایق کورکی ؛ قایقجی کورکی : کورك چکمك = کورك قوللانه‌رق قایق یوروتمك . ٤. وقتیله بکلك کمیلرده کورك چکمك خدمت زجریه‌سی که جنایتله متهم اولانلره ویریلیر بر جزا ایدی والیوم پرانغه ایله مترادف کبیدر : کورکله محکوم ؛ اون بش سنه مدتله کورك جزاسنه ، کورکه وضعنه حکم اولندی. || آقندی‌یه کورك چکمك = نافله یورلمق || کورك کمیکی = اوموزك آرقه طرفنده‌کی مثلث الشکل یاصی کمیك، عظم الکتف .

گَورَك { ص. [« کیورك » یازمق معناسزدر] ١. قوری اولوب قیرلدقده ویا ایصیرلدقده قتر قتر ایدن ، چابوق قیریلان، ازلمیوب و اوزانمیوب قیریلان : گورك چورك ، سمیت : گورك ات. ٢. گورك شیئلرك قیرلمسی سسنه بکزر برسس چیقاران : گورك برگولمه‌سی واردر. = ح. بوصورتله قیریله‌رق ویا بویله برسس چیقاره‌رق : قوزی کورك کورك یاپراق ییوردی؛ کورك کورك کولیور. = س. قتر قتر ینن قوری سمیت ویا چورك ، غلطه، پکسیماد : چای ایله برایکی گورك یدم .

گورَك { س. کورنیش، کوستریش، منظره، صورت خارجیه : بوبنانك گورکی کوزل.

کوزکجی { س. کورك (فروه) یاپان والبسه‌یه قاپلایان : کورکجیلر اصنافی، چارشیسی .

کوزَکجی { س. ١. برنوع کورك یاپان وصاتان آدم. ٢. بر قایق یا صندالده کورك چکن قایقجی .

گَوْرَکجی { س. گورك یعنی قوری چورك ویا پکسیماد یاپان وصاتان آدم .

کوزْکلی { ص. ١. کورکی اولان، کورك قاپلانمش : کورکلی پالطو. ٢. کورك قاپلی بر لباس کیین : کورکلی بر اختیار کوردم.

کوزَکلی { ص. کورکی اولان: بر، ایکی، بش چفته کورکلی صندال.

گوزَکلی { ص. منظره‌سی و خارجدن کوستریشی اولان : گورکلی بنا : کوزل گورکلی بر کوشك .

گورگَن { یا گورگان. ص. تق. ١. گورکلی، گوزل، گوستریشلی. ٢. خاندان خاقانی‌یه صهریتله منتسب اولان. [تیمورلك خاندانه لقب اولمسی بو معنا ایله یعنی خاندان چنکیزی‌یه انتسابی مناسبتیله‌در.]

گورگَن { س. خشبی سرت وطیانیقلی و جلا آلمغه مستعد و قاین آغاجنه مشابه بر اورمان آغاجی که انواعی واردر : آق، آلا، قره گورگن . = ص. گورگن آغاجندن معمول : گورگن پارمقلق: گورگن دیرك.

گورگی { یا گورگو. س. تجربه، دنه مه، آزمایش : گورگیسی چوق = تجربه‌سی چوق، کار دیده، کار آزموده .

گورگیسِز { ص. تجربه‌سز، آلیشمامش، عجمی، طوی .

گورگیسِزلِك { س. تجربه‌سزلك، عجمیلك.

گورگیلی { ص. تجربه‌لی، مجرب، کار آزموده ، کار آزما ، ایش گورمش ، ایش بیلیر.

گورِل { یا گورول . س. کورلدی ، شماته : خارل گورل. = مه. بوللق و شماته ایله آقان بر شیئی تصویر و تقلید ایدر : گورل گورل صو آقمق.

گورلَتمك { فت. گورلدی ایتدیرمك، کور دیه بیوك سس چیقارتمق : یووارلانان قیا اورته‌لغی، طاغلری گورلتدی .

کورلَتمك { فت. ١. کور ایتمك، قوهٔ باصره‌سنه خلل کتیرمك، کوزینی سقطلامق : بو دومان بزی کورلته‌جکدر ؛ جاهل برمتطبب ویردیکی یاکلیش برعلاجله بیچاره‌یی بسبتون کورلتدی. ٢. کسکینلکنی کیدیرمك، کسمز حاله کتیرمك : مقوا کسه‌رك شوچاقی‌یی کورلتمشسکز؛ اوستره‌یی کورلتمیك . ٣. رواجنه خلل کتیرمك، سورومنی بوزمق، اعتبارسز ایتمك : آوروپا معمولاتنك اوجوزلغی صنایع محلیه‌یی کورلتدی .

گوزُلده‌مَك { فل. ١. گورلدی ایتمك ، بیوك بر سس چیقارمق، پاتردی ایتمك : آرابه قالدیرم طاشلری اوزرینه یووارلانیرکن

كورلده‌يوردى. ٢. كوك كو-
رلمه‌سى سسنى چيقارمق، كو-
رلمك، هواده و بولوتلرده‌كى
الكتريقك پاتلامه‌سندن بيوك
ودهشتلى سس چيقمق، رعد
واقع اولمق: شدتله گوك گو-
رلده‌يوردى. ٣. بيوك بر كو-
رلدى ايله دوشمك و يا يووار-
لانمق: سقط ديوار كورلده‌دى.
٤. (حيوان) بيوك سسله
باغرمق، اولومق، بوگورمك:
آرسلانلر دهشتلى بر صورتله
كورلده‌يورلردى.

گوزُلدى { سـ. ١. گورلده‌ين
شيئك سسى، بيوك
سس: اورماندن حيوانات
وحشيه‌نك گورلديسى ايشيد-
يليوردى: آرابه‌لرك، بيقيلان
ديوارك كورلديسى. ٢. مختلف
و قاريشيق سسلر، پاتردى،
شماته، ولوله: چوجقلر چوق
كورلدى ايديوردى: كورلدى
پاتردى ديكليه‌مم. ٣. كوك
كورلمه‌سى، رعد. ٤. قاريشيقلق،
غاوغا، نزاع: عمله بيننده بر
گورلدى اولمش: بر گورلدى
قوپدى.

گوزُلديجى { صـ. چوق گورلدى
وشماته ياپان، شما-
ته‌جى، هر ايشى كورلدى ايله
ياپان: پك كورلديجى بر آدمدر.

گوزُلديسز { صـ. سسز، پاتر-
ديسز، شماته‌سز
سكوت وسكونتله واقع اولان:
گورلديسز ايش: گورلديسز
پاتردیسز بر دوگون اولدى.
= حـ. سسزجه، سكوت و
سكونتله: گورلديسز چاليشيور.

گوزُلديسزجه { صـ. حـ. اولدقجه
سسسز وشما-
ته‌سز: كورلديسزجه بر ضيافت؛
كورلديسزجه قونيشيورلردى.

گوزُلديلى { صـ. ١. بيوك
سسلى، شماته‌لى:
پك گورلديلى بر باغرمه‌سى وار-
در. ٢. شماته و ولوله‌يى موجب
و يا شماته ايله اجرا اولنان:
ماكينه ديكيشى پك گورلديليدر؛
گورلديلى ايشدن، قونيشمه‌دن
خوشلانمام. ٣. غلبه‌لكلى،
ازدحاملى: خيلى گورلديلى بر
دوكون ايدى.

كوزلك { سـ. ١. گوزى
كورمز آدم و يا
حيوانك حالى، كوز سقطلغى،
عمى، نابينالك: اونك كورلكى
صكره‌دن پيدا اولدى؛ كور-
لكنى كيزلمك ايستيور. ٢. مج.
غافللك، غفلت، بصيرتسزلك.

كوزلمك { يا كورله‌مك. فت.
با: كورلتمك.
|| بوغازى كوزلمك = دفع جوع
ايتمك.

گوزلمك { يا گورله‌مك. فل.
١. گورلدى ايتمك،
شماته ايتمك: ديوار گورليوب
ييقلدى؛ طوب گورلدى. ٢.
(كوك) يلديرم چاقوب دهشتلى
سس چيقارمق، رعد اولمق:
شدتله ياغمور ياغوب كوك كور-
ليوردى. ٣. اولمك، وفات
ايتمك، نعللرى آتمق: اوده
گورلدى || طوپ يولنه گورلمك =
ناحق يره تلف اولمق. || ياغماز-
سه‌ك ده گورله = برشى ياپمز
ايسه‌ك دخى اظهار غيرت ايله.

گوزلمك { فج. ١. رؤيت او-
لنمق، مشاهده
ايدلمك: هوا بولوتلى اولديغيچون
خسوف گوزيله‌مدى؛ اقشام
هلال گوزلمش. ٢. اجرا و
رؤيت اولنمق، تسويه ايدلمك،
اداره اولنمق: بنم ايشم گوز-
لدى؛ بويله‌لكله ايش گوزلمز؛
گوزيله‌جك ايشلرمز واردر.

كوزلمه { يا كورلتمه. سـ. كوز-
لتمك ايشى. با: كور-
لتمك. || كوزلمه‌دن = ١. على
العميا، بيلميه‌رك، بيلمكسزين.
٢. گوزمكسزين، تخميناً.

گوزلمه { سـ. بيوك سس چيقار-
مه، گورلدى. || گوك
گورلمه‌سى = ييلديرم و شيمشك
سسى، رعد.

گوزلمه { سـ. ١. مشاهده و
رؤيت اولنمه: هلالك
گوزلمه‌سى شرطدر. ٢. اجرا و
تسويه اولنمه، رؤيت اولنمه: او
ايشك كورلمه‌سى.

گوزله { سـ. با: گله.

گوزمز { صـ. كورمين، نابينا،
كور: گورمز، كوزى
گورمز براختيار. || گون گوز-
مز = قراكلق، مظلم.

گوزمزلك { سـ. كورلك، كور-
مه‌يش، عمى. ||
گورمزلكه [و غلطى: گورمه-
مزلكه] كلمك = بالالتزام گورمز
كبى اولمق، تغافل، تسامح، اغماض
ايتمك.

گورمك { فـ: ١. قوهٔ باصره استعماليله برشيئك شكل وهيئت خارجيه‌سنى حس ايتمك، رؤيت، مشاهده ايلمك: يكى يا پيلان مكتبى گوردم؛ عمرنده دكيز گورمه‌مش. ٢. قوهٔ باصره‌يه مالك اولمق، بينا اولمق: دكنكله كزن شو اختيار هيچ مى كورميور؟ بر آز كوريورمش؛ اونك كوزلرى گورمز، بر كوزى آز گورور. ٣. آكلامق، درك وفهم ايتمك: گوردم كه ايش فنا اوله‌جق؛ گوردك كه فائده يوقدر. ٤. مطالعه وملاحظه ايتمك، بولمق، محاكمه ايلمك: بو ايشى ناصل گوريورسكز؟ او آدمى ناصل گورديكز؟ بن بو هوايى ايى گورميورم: لايق، روا، مناسب گورمك. ٥. راست كلمك، تصادف ايتمك، بولشمق، ملاقات ايتمك: اونى دون گوردم، بريكنى يارين گوره‌جكم؛ چوقدن كنديسنى گورمدم. ٦. زيارت ايتمك، زيارتنه كيتمك: خسته‌لاندم ده كيمسه گورمكه كلمدى؛ خسته‌يى گورمك انسانيت اقتضاسندندر. ٧. ادا و ايفا ايتمك، ياپمق، تسويه ايلمك: ايش گورمك؛ خدمت گورمك؛ مصرف گورمك؛ حساب گورمك؛ بن كندى ايشمى كنديم گورورم. ٨. اوغرامق، دوچار و كرفتار اولمق، چكمك: بو ايشدن چوق ضرر گوردم؛ عمرنده صيتمه گورمه‌مش؛ چوق آجى گورمش؛ جزا گورمك. ٩. نائل اولمق، دسترس اولمق: كنديسندن چوق ايلك گوردم؛ چوق انسانيتنى گوردم؛ سزدن نه گوردم؛ ثوابنى، مروتنى، مكافاتنى گورورسكز. ١٠. دنه‌مك، تجربه ايتمك، كچيرمك: ايش گورمش؛ گون گورمش؛ دنيانك كرم و سردينى گورمش. ١١. گرمك، بولنمق، ياشامق: چوق يرلر گورمش؛ آوروپا گورمش؛ هندستانى گورمش؛ مكتب گورمك. ١٢. آلمق: تربيه گورمك؛ درس گورمك؛ بو اراضى هيچ صو، گوبره، چاپه گورمه‌مش. ١٣. حاضرلامق، تهيئه ايتمك: يولجيلق تداركاتنى گوريور. ١٤. دوشونمك، تدبير ايتمك، بولمق: چاره‌سنى گور؛ كندى حالنى گورسين. ١٥. كچيرمك: بو سنه ياز، قيش گورمدك. ١٦. صيغهٔ التزاميه‌يه التحاق ايدوب اشتغال ومداومتى بيان ايدر: آله گورمك؛ يازه گورمك. || آز گورمك = آزدر ديه بكنمه‌مك، استخفاف ايتمك. || چوق گورمك = استكثار ايتمك، چكه‌مه‌مك. || خوش گورمك = قيد ايتمه‌مك، مسامحه ايتمك، ايليشيك ايتمه‌مك. || دوش، رؤيا گورمك = عالم معناده گورمك. || عادت گورمك = حيض كلمك، (قيز) بالغه اولمق. || گون گورمك = ١. آيدينلق آلمق: گون گورمز = قرا كلق. ٢. جاه و دولته نائل اولمق: گون كورمش = دولت دوشكونى. || گوره‌يم سنى! = تشويق و ترغيب تعبيريدر، هايدى باقه‌لم، اوتانديرمه بنى!

گورمك { يا گيوره‌مك. فل. ١. قاوريلوب قيقر اولمق، گورك اولمق، چوق قورومق: بو اتمك گورمش. ٢. آيازده اوشومك: طيشاريده گوردك. ٣. آتشده ويا گونشده يانمق. || گوره‌يه قالمق = كبرمك، تلف اولمق.

گورمك { يا گيورمك. فـ. صوقمق، قارشديرمق.

گورمه { سـ. گورمك ايشى. بـا: گورمك. = صـ. گورن ويا گورمش: صكره‌دن گورمه = دون بر صنف وعائله‌يه منسوب اولوب ده جاه وثروته نائل اولمش.

گورمه‌جه { صـ. ١. گورمك شرطيله مشروط: گورمه‌جه آليش ويريش. ٢. گوز تخمينيله، اولچوب طارتمقزين، گوتورى: گورمه‌جه بازارلق.

گورن { سـ. ١. دوم آغاجى، خرماء هندى. ٢. بو آغاجك صمغى، حب مقدازرق، مصر مومياسى.

گورنمز { صـ. گورنمين، غير مرئى: گورنمز اولمق = غائب اولمق، ميدانه چيقمامق.

گورنمك { فل. ١. رؤيت و مشاهده اولنمق، مرئى و نمايان اولمق: گونش كوندوزين نجوم ايسه گيجه گورينور. ٢. گوزله گوريله بيلير حالده اولمق: هوا گورنمز.

٣. ظن اولنمق، بكزه مك، مظنون اولمق: بو قماش ایی گورینور، ایپك كبی گورینور: اقشام یاغمور یاغه جق كبی گورندی اما ینه یاغمدی. ٤. ظهور ایتمك، تجلی ایلمك: كیجه وقتی كندیسنه بر جن گورندیكنی ادعا ایدیور. ٥. موجود و حاضر اولمق، میدانده اولمق: كندیسی برقاچ گوندن بری گورنمیور: گورنمیور سكز نه اولدیكز؟ ٦. چیقمق، صاقلانمامق، گوزیكمك: فلان قادین قاینلرینه گورینور؛ اوكیمسه یه گورنمز. ٧. كندیسنی كوستره جك برشیء سویله مك ویا یاپمق. || گوزه گورنمك = نظره چارپمق، جالب نظر دقت اولمق.

گورنمك { یا گیورنمك. فل. چوق بكلمك بكلیه بكلیه صبری توكنمك.

گورنیش { س. ١. گورنمك فعلی. با: گورنمك. ٢. گورینن شكل و صورت، صورت ظاهره، شكل خارجی: كورینشی گوزل. ٣. گوسترش، نمایش. ٤. وقتیله خانك حضورینه وصول ایله اثبات وجود ایدوب سرفرو ایدیش.

گوروك { س. ١. آتشی هوا لاندیرمغه مخصوص طولومبه اصولنده دری ومشین وتخته دن آلت: آتش، صوبه كوروكی: دمیرجی كوروكی = دمیرجیلرك قوللاندقلری بیوك نوعی. ٢. هوا ایله چالنیر بعض چالغیلره هوا ویرمكه مخصوص ال ویا آیاقله آچیلوب قپانیر مشین ویا كاغددن آلت: آرمونیق كوروكی. ٣. فایطونك كوروك صورتنده آچیلیر قپانیر اورتیسی. || یورن، گوكس كوروك كبی واروب كلمك = یورغونلقدن ویا حدتدن چوق صولومق. || لاف كوروك = لافزن، كوزه، چاك چاك. || یانغینه كوروكله كیتمك = نفاق و اختلافی تشدید ایتمكه چالیشمق.

گوروك { ص. غورق، قولوچقه. گوروك طاؤق.

گوروكسیمك { فل. (طاؤق) غورق اولمق، قیزمق، كوسنیمك.

گوروكلمك { یا كوروكله مك. فت. ١. كوروكله اوفلمك، طوتشدیرمق: آتشی كوروكلمك. ٢. قیزشدیرمق، تشدید ایتمك: اصل محاسده یی كو كوروكلین اودر.

گوروكلی { ص. ١. آچیلوب قپانه رق هوا ویرن آلتی اولان: كوروكلی چالغی. ٢. آچیلوب قپانیر اورتیسی اولان: كوروكلی فایطون.

گوروم { س. كورمه. كوریش، رؤیت، مشاهده. || یوز گوروم = گوگیك كلینك یوزینی آچوب كوردیكنده ویرمه سی عادت اولان مجوهراته متعلق هدیه: یوز كورومی طاقمق.

گوروجه { س. زوجه یه نسبتله قوجه نك همشیره سی: كلین گوروجه لریله ایی كچینیور.

گوروملك { س. گوگیك كلینه طاقدیغی یوز گورومی هدیه سی.

گوره { س. معدنجی اوجاغی، طوپراق اوجاق.

گوره { د. [«گورمك» فعلندن] نظراً، تطبیقاً، توفیقاً، عند، جه، باقیلیرسه، قالیرسه، نسبةً، اعتباریله، اقتضاسنجه. موجبنجه: بیوكلكنه گوره = جسامتنه نظراً، جسامتی اعتباریله؛ بكا گوره = بنجه، بكا قالیرسه؛ هركس اقتدارینه گوره = اقتداری نسبتنده؛ ایشتدیكمه گوره = مسموعاتمه نظراً: بر باقیمه گوره = برجهتجه: آلدیغی امره گوره حركت ایده جكدر = آلدیغی امر موجبنجه؛ زمانه یه گوره = زمانه اقتضاسنجه: هر كسه قابلیت ذهنیه سنه گوره سوز سویلی = قابلیت ذهنیه سیله متناسب صورتده.

گوره مك { یا كوره له مك. فت. یرده بولنان طوپراق وسائره یی كوركله سوروب تمیزلمك: باغچه یی، آخوری كوره مك: طوپراغی. كوبره یی كوره مك.

گوره نك { س. ١. انسانلرك بربرینه باقه رق یاپدقلری شیء، عادت، اصول، معتاد اولان رسم وآیین: كوره نكه تابع اولمق؛ دوگون مصارفی هب گوره نك بلاسیدر. ٢. گورگی، تجربه، گورگی ایله كسب اولنان معلومات: گوره نكسز آدم.

گوریجی { ص. ١. كورن، باقان، ناظر. ٢. كلینلك قیز آرایوب بولمغه كیدن قادین: گوریجیلر گلدی: قیز

بیودی گوریجیلره چیقیور: گو-
ریجی‌یه چیقمق = گوریجی کرمك.

گوریش { ـ. کورمه، رؤیت،
نظر، نظره: برگو-
ریشده = برنظرده، یك نظرده،
نظرهٔ واحده‌ده.

گوز { ـ. ١. انسانده و حیوا-
ناتده کورمك آلتی، آلت
باصره، عین، چشم، دیده: گوز
آچمق: گوز قیامق: قره‌گوز:
الا گوز: گوزك آقی، قره‌سی:
گوز ببکی. ٢. گورمه، رؤیت،
باصره: گوزی آچیق: گوزی
کسکین. ٣. منبع، بر صویك
یردن چیقدیغی محل، قایناق، عین:
صوگوزی. ٤. دلیك، چوقور:
بال کومجنك کوزلری: ایکنه
گوزی: گوزگوز = دلیکلی. ٥.
چکمجه: ماصه‌نك گوزنده‌در.
٦. تقسیم، بولوك: بش گوز
مغازه: او دکرمنك اوچ گوزی
واردر. ٧. ترازی کفه‌سی:
ترازی گوزی. ٨. کمر: کوپری
گوزی. ٩. نظر، چشم بد:
گوزه گلمك، گوز دگمك. ١٠.
نظر، اعتبار، مقبولیت: دنیا
گوزمده یوقدر؛ برشیء گوزینه
کیرمیور. ١١. توجه، محبت:
گوزه کیرمك؛ گوزدن دوشمك:
گوزدن چیقمق. || گوز آتمق =
اشارت ایتمك. || آچ گوز =
حرص، طمع، طویمازلق؛ آچ
گوزلی = طمعکار، حریص.
|| گوز آچمق = ١. طوغمق،
دنیایه گلمك. ٢. راحتلانمق،
تنفس ایتمك: ایشدن گوز آچه-
مدم. ٣. دقت ایتمك، تیقظ
اوزره بولنمق: گوزکی آچ.
|| گوزلرینی آچمق = ١. حیران
اولمق، حیرتده قالمق. ٢. آلیشد-
یرمق اویاندیرمق، ایقاظ ایتمك.
|| گوزلرینی درت آچمق = ١.
زیاده دقت ایتمك، تیقظ اوزره
بولنمق. ٢. حیرتده قالمق. || آچیق
گوز = اویانیق، متیقظ. || گو-
زی آچیق، گوزی آردنده = نائل
مرام اوله‌مامش، نائل مرام او-
لمازدن وفات ایتمش. || گوز
آچیقلغی = ذکا، اویانیقلق. || گوز
آغریسی = رمد. || ایلك گوز
آغریسی = ١. برنجی دفعه اوله-
رق چکیلن عشق و ابتلا. ٢.
ایلك اولاد. || گوز آقی = گو-
زك بیاض قسمی. || گوز آلمق =
گوزی قماشدیرمق. || گوز اوتی =
حشیشة العین (نبات). || اوکوز
گوزی = آرنیقه (نبات). || گوز
اوکی = حضور: گوز اوکنده =
حضورده. || گوز اوی = گو-
زك چوقوری، خانهٔ چشم.
|| گوز ایتمك = اشارت ایلمك ||
گوز ایصیرمق = طانیرکبی اولمق.
|| ایکی گوز آره‌سنده = طرفة
العینده. || ایکی گوزی ایکی چشمه =
چوق آغلامقدن کنایه. || گوزه
باتمق = موجب حسد اولمق.
|| گوز باغی = سحر، افسون.
|| گوز باغیجی = سحار، افسونکر.
|| گوز ببکی = گوزك اصل کو-
رن مرکزی که ایچنده قارشی‌یه
کلن آدمك رسمی گورینمکله
بویله تسمیه اولنمشدر، انسان
العین، مردمك چشم. || گوز
بلرتمك = حدتله باقوب تهدید
ایتمك. || گوز بونجوغی = نظره
قارشی طاقیلان ماوی بونجوق.
|| گوز بویامق = سحرکارانه بر
صورتله آلداتمق، اغفال ایتمك.
|| بیك گوز اوتی = محموده‌دینلن
بر جنس نبات. || پاتلاق گوز =
١. بوزیلوب طیشاری‌یه فیرلامش
گوز. ٢. طبیعی اوله‌رق طیشا-
ری‌یه فیرلامش چیقندیلی گوز.
|| گوزی پك = جسور، جری.
|| گوز پیکاری = گوزك بورن
جهتنده‌کی اوجی. || گوزده تو-
تمك = زیاده آرزو اولنمق،
حسرتکشی اولمق، ایمرنمك.
|| گوز چیقارمق = ١. کور
ایتمك، گوزینی سقطلامق. ٢.
اضرار ایتمك، بوزمق، خلل
کتیرمك. || گوزدن چیقمق =
آرتق آرزو اولنمامق، بیقلمق،
صوئومق: او قدر هوسله یاپدیر-
دیغم او ایستدیکم کبی اولمدیغیچون
گوزمدن چیقدی. || گوز حبسی =
کیمسه ایله کورشمه‌مك اوزره بر
اوطه‌یه حبس و توقیف. || گوز
حکیمی (هکیمی) = کحال.
|| خروس گوزی = برجنس پاپا-
دیه. || گوز داغی = ١. گوز
طاشی. ٢. تهدید، تخویف.
|| درت گوزله باقمق = صبرسز-
لقله بکلمك. || گوزینی درت
آچمق = پك متیقظانه طاورانمق.
|| گوز دگمك = نظر اصابت
ایتمك. || گوز دمیری = بحر.
کمینك باش طرفنده بولنان و
هروقت قوللانیلان بیوك دمیر.
|| گوزدن دوشمك = توجهی
غائب ایتمك، اعتبارسز او-

لق. || گوز دونمك = حدت ويا دیکر شدتلی بر حس تأثیریله کندینی ضبط ایده‌میه‌جك حاله کلمك. || گوزده، گوزك اوکنده اولمق، طورمق = خاطردن چیقمامق، تمامیله خاطرده اولمق: او وقعه حالا گوزمده در، گو. زمده طوریور. || گوز دیکمك = ۱. دقتله باقمق. ۲. زیاده آز. زو ایتمك، هرنه صورتله اولورسه اله کچیرمکه چالیشمق. || گوز سوزمك = یان گوزله و دقتله یوقاریدن آشاغی باقوب تفتیش ایتمك. || گوزلر سوزلك = تحور اولمق، اویقو باصمق. || صیغیر گوزی = بر جنس ایری پاپادیه. || گوز طاشی = زاج، کبریتیت نحاس. || طاوق گوزی = برجنس کوچك پاپادیه. || گوزه طورمق = تانکورلك جزاسی اولمق. || گوز طویمق = قناعت کلمك. || گوزی طوق = قناعتکار، حریص و طمعکار اولمیان، اهل قناعت. || قاش یاپه‌یم دیرکن گوز چیقارمق = ایلك نیتیله فنالق ایتمك، بر ایشی دوز لتمك مقصدیله یوزمق. || گوز قالمق = ضبطه ایتمك، حسرتکشی اولمق. || قاماج گوز = چینلیلرك کبی قویروغی یوقاریه مائل گوز. || گوز قیاغی = بری یوقاریدن و دیکری آشاغیدن قیسانه‌رق گوزی اورتن زارلر، جفن. || گوزی قپالی = تجربه‌سز، بیخبر. || قیبق گوز = یاری قپالی کبی طوران گوز. || گوز قرارمق = ۱. گوزلر بولانوب کورمه‌مك. ۲. بابلق. ۳. بیوك بر تأثیردن یاپدیغی و سویلدیکی دوشونمز اولمق. || گوز قراری = تخمین، تخمینی وتقریبی وزن ویا اولچی. || گوزقره‌سی = ۱. گوزك سیاه قسمی، حدقه. ۲. بر نوع گوز خسته‌لغی. || قره گوز = گوزی سیاه. — با: قره گوز. || گوز قورقق = بیتلق. || گوز قورمق = آرزو وطمع ایتمك. || گوز قولاق اولمق = دقتله باقمق ودیکمك. وقوعاتی آکلامغه و خبر آلمغه چالیشمق. || قویون گوزی = عادی چاپر پاپادیه‌سی. || گوز قویروغی = گوزك قولاق جهتنده‌کی اوجی. || گوزدن کچیرمك = نظر تفتیش و معاینه‌دن امرار ایتمك، سطحیجه و کاملاً باقوب تفتیش ایتمك. || گوز گردیرمك = نظر تفتیشدن کچیرمك، سطحی تفتیش ویا مطالعه ایتمك. || گوز کسمك، گوزه کسدیرمك = گوگنمك، بچره بیله جکنی درك ایتمك. || گوزی کی = پك قیمتلی، پك عزیز. || گوز گوره = علنی، ظاهری، گوزله گوردیکی حالده: انسان گوز گوره چوروك مالی آله‌ماز؛ گوز گوره تهلکه‌یه گیرمك. || گوزه گیرمك = بکنمك، جالب نظر تقدیر وتوجه اولمق. || گوز نوری = ۱. گوره، رؤیت، باصره: گوز نورندن محروم قالمق. ۲. گوزله اولنان سمی وعمل، گوز ایشی: گوز نوری دوکمك = یازی ونقش کبی گوز. لری زیاده یوران ایش. ۳. پك سوکیلی وعزیز شخص: گوزمك نوری اولادم. || گوز یاشی = آغلارکن گوزدن دوکیلن صو، دمع، اشك. || یوز گوز = بیوك کوچك آردلرنده اولان مناسبتسز تکلیفسزلك: آمر معینیله یوز گوز اولاملیدر. || گوز یورمق = چوق ویا بیهوده چالیشمق، اوقومق، یازمق، دیکمك. || گوزلر یوللرده قالمق = برینی چوق وکمال آرزو ایله بکلمك. || گوز یومق = ۱. گوز قپامق، قیپمق. ۲. اویومق. ۳. مسامحه ایتمك، گورمزلکه کلمك. || گوز یمه‌مك = ۱. (یه‌جك برشیئك) منظره‌سی کوتی اولمق. ۲. کو. گنه‌مه‌مك، جرأت ایده‌مه‌مك.

گوز { س. صوك بهار، گه‌نه بهار، خریف، خزان: گوزمو. سمی = ایلول ایله تشرین اول و ثانی آیلری ودها طوغریسی ایلول رومینك ۹ ندن کانون اولك ۹ ینه دك اولان ایام.

گوز { س. ۱. کیمکك یومشاغی، قیقرداق. ۲. کمش قور، قور دوکندیلرینی حاوی صیحانی کول، آخکر. مر.

گوزتدیرمك { فت. قوروتمق، حفظ و وقایه وصیانت ایتدیرمك: اورمانلری چوق گوزتدیرمك اقتضا ایدر.

گوزتلمك { یا گوزتله‌مك. فت. و:

گوزتمك { فت. ۱. قوروتمق، حفظ، وقایه، صیا. نت ایتمك: بو چوبان قویونلری ایی گوزتمیور. ۲. باقمق، نظارت، اداره ایتمك: بو ایشلری

كيم گوزتيور ؟ ٣. بسلمك، اعاشه، انفاق ايتمك : هركس عائله‌سنى گوزتمكه مجبوردر. ٤. بكلمك، انتظار، ترقب، ترصد ايتمك : فرصت گوزتيور. ٥. طوتمق، رعايت ايتمك، صاقلامق، مرعى بولنديرمق : مجارلر بعض عادات قديمه‌لرينى گوزتيورلر؛ هر مسلم اوامر شرعيه‌يى گوزتمكه مجبوردر. ٦. دقت ايتمك، دقتله باقمق : باشنى گوزت؛ چوجغى گوزت. = حد. گوزت! = صاقين! ايى باق! دقت!

گوزتمه { س. گوزتمك ايشى. با : گوزتمك.

گوزجى { س. ١. بكجى، ديده بان، نكهبان. ٢. نوبتجى، قره‌قول. ٣. جاسوس.

گوزجيلك { س. ١. بكجيلك. ٢. نوبتجيلك. ٣. جاسوسلق.

گوزدلمك { فج. ١. حفظ و وقايه وصيانت اولنمق : قويونلر گوزدلمزسه قورت ير. ٢. باقلمق، نظارت و اداره اولنمق : بو ايشلر گوزدلمك ايستر. ٣. بسلنمك، اعاشه و انفاق اولنمق : قادين چوجقلريله برابر قوجه‌سندن گوزدلير. ٤. بكلنمك، انتظار و ترصد اولنمق : فرصت گوزه‌دلملى. ٥. طوتلمق، رعايت اولنمق، مرعى بولنمق : اسكى عادات مستحسنه گوزدلمليدر.

گوزده { ص. س. [«گوز» اسميله «ده» حرف الصاقندن] توجهه مظهر، نظرده بولنان.

گوزر { س. بيوك دليكلى دريدن قلبور، خرمان قلبورى.

گوزسز { ص. ١. گوزى اولميان : گوزسز قورت. ٢. گوزى كورمز، كور : ديلسز گوزسز بر سقط.

گوزسزلك { س. ١. گوز فقدانى. ٢. كورلك.

گوزكمك { فل. با : گوزيكمك.

گوزگو { س. يا :

گوزگى { س. آينه، آيينه. [متروك ايسه‌ده، يرينه كچن آينه ترجمه اولمديغندن، احياسى آرزو اولنور]

گوزل { ص. ١. گوزه ايى كورينن، شكل وصورتى جالب تقدير و محبت اولان، حسن، جميل، مليح، خوب، زيبا : گوزل آدم، گوزل قيز، گوزل آت، گوزل او. ٢. ايى، خوش، طيب مرغوب، مستحسن : گوزل ايش، گوزل هوا، گوزل سوز، گوزل سس. ٣. عيبسز، قصورسز صالح، صلحادن : گوزل آدم. = س. محبوب، دلبر : كرديرسه فضولى كه گوزللرده وفا وار. = ح. ايى، اعلا، خوش : گوزل سويلدى : گوزل ايشلنمش؛ گوزل يازار. = [جواب مقامنده] پكى، اولور : گوزل : گوزل اما = پكى اما. || گوزل خاتون = برنوع قان قورودان اوتى. || صاقسى گوزلى = ناسور اوتى. || دنيا گوزلى = پك گوزل شخص.

گوزلجه { ص. آز ياخود خيلى گوزل : گوزلجه بر قيز : گوزلجه سسى واردر. = ح. ١. اولدقجه ايى : گوزلجه يازيور. ٢. دقتله ويا واشجه‌جق : بونى گوزلجه ييقاملى؛ چوجغى گوزلجه طوتوب قالديرملى : گوزلجه آكلاتملى.

گوزلك { س. باقيلان اشيايى بيوده‌رك ياقين گوسترمكه مخصوص جام ويا شفاف طاشدن آلت كه گوزه طاقيلير، و بعضلرى توزدن و يا كثرت ضيادن وقايه ايچون قوللانيلير : گوزلك طاقمق، قوللانمق؛ ماوى گوزلك : تك گوزلك.

گوزلكجى { س. گوزلك ياپان وصاتان آدم.

گوزلكلى { ص. گوزلك طاقان، گوزنده گوزلك بولنان : تك گوزلكلى بر گنج.

گوزللشديرمك { فت. گوزل ايتمك، گوزللك قزانديرمق : ساده و گوزل قيافت انسانى گوزللشديرر؛ بو ياغمور هوايى، چايرلرى گوزللشديردى.

گوزللشمك { فل. گوزل اولمق، حسن وجمالى آرتمق، ايلشمك : او قيز بيودكجه گوزللشدى؛ هوا گوزللشدى؛ باغچه‌لر پك گوزللشمش.

گوزللك { س. ١. گوزل اولان شخص و يا شيئك حالى، حسن، جمال، بها : گوزللك قادين ايچون برنجى زينتدر؛ قيز گوزللكنه كوكنوب علم و

تربیه تحصیلندن کری قالمامليدر. ٢. ایپلك، طیب، خوشلق: بو گونکی هوانك گوزللکی؛ بو سسك گوزللکی. ٣. یاواشلق، طاتلیلق، حلم: گوزللکله قالدیر. دم: گوزللکله قالدیروب اوبر طرفه قوملی؛ گوزللکله سویلمك. ٤. دوزگون، سوس. ٥. ایی حوادث، ایی خبرلر، ایپلك صاغلق: نه وارنه یوق؟ — گوزللك.

گوزَللَنمَك { فل. گوزل اولمق، گوزللك پیدا ایتمك، گوزللشمك: قیزلر اون بش یاشلرندن صکره گوزللنیر؛ باغچه شمدی گوزللندی.

گوزلَمَك { یا گوزله‌مك. فت. آرزو ایله بکلمك، انتظار ایتمك، ترقب وترصد ایلمك: اوغلنی گوزلیور؛ اقشامه قدر سزی گوزلدم.

گوزلَمه { س. ١. بکلمه، انتظار، ترقب، ترصد. ٢. ایکی نوع خمور که بری طاتلی دیکری بورکدر.

گوزلَمه‌جی { س. گوزلمه خمورینی یاپوپ صاتان آدم: گوزلمه‌جی دکانی.

گوزلی { ص. ١. گوزی اولان: گوزلی حیوان؛ سیاه گوزلی، مائی گوزلی آدم. ٢. تقسیماتی اولان، برقاچ بولوکه بولنمش: ایکی گوزلی دکرمن؛ اوچ گوزلی مغازه، دائره؛ بش گوزلی انبار. ٣. دلیکلری اولان، دلیك دیشیك: گوزلی کومج؛ سکرك گوزلی قالبور: صیق گوزلی قفس. || آج گوزلی = طمعکار، طویماز. || طوق گوزلی = قناعتکار، قانع.

گوزَمَك { یا گوزه‌مك. فت. ١. اورو اورر کبی بر طرز مخصوصده دیکمك. ٢. نقشی ایپکله اورتمك، ایکی قات ایتمك.

گوزَمه { یا گوزه‌مه. ص. اوستندن بر قات ایپکله اورتلمش، ایکی قات: گوزمه نقش.

گوزَن { س. بر جنس آلاجه گییك.

گوزَنَك { یا گوزه‌نك. س. ص. ١. گوز گوز اویا: گوزه‌نك طاقیه. ٢. صیوامه نقش.

گوزَنمَك { فج. اوستندن ایپکله بر قات دها کچیرلمك، ایکی قات اولمق: گوزنمش نقش.

گَوَزه { یا گیوزه. ص. آغزی کوشك، چوق ومناسبتلی مناسبتسز سویلین، سرصاقلاماز، بوش بوغاز: گوزه چوجق؛ گوزه قاری.

کوزه { س. فا. دستی. ز.

گَوَزه‌لِك { یا گیوه‌زه‌لك. س. چوق و مناسبتلی مناسبتسز سویلمه، آغز گوشکلکی، بوش بوغازلق: گوزه‌لك ایتمك.

گَوَزیت { یا گیوه‌زیت. س. طوموزلان، پر اشکی.

گوزیکمَك { فل. ١. گوزه چارپمق، گورنمك، ظاهر ومرئی اولمق: طاغك اتکنده‌کی کوی بورادن ایی گوزیکیور: دقتله باقلسه مناره‌سی گوزیکیور؛ تپه‌یه چیقدیغمزده شهر گوزیکدی. ٢. کندینی گوسترمك، چیقمق، قاچمامق: او قیز المده بویودیکیچون بکا گوزیکور.

گوزین { ظز. گوز وقتنده، صوك بهار موسمنده، فصل حریفده: گوزین اکیله‌جك تخملر.

کوس { ح. آغر، طوغری، متانتله: کوس کوس یورومك.

کوس { یا کوس. مه. «کو» ایله باشلار بعض صفتلرك باشنه قونوب مبالغه و تأکید بیان ایدر: کوس کوتوك، کوس کوتروم.

کوس { س. فا. پك بیوك و غیر منقول طاؤل: کوس چالینمق.

کوسبه { س. [فا. «کسبه» دن] ١. سیسام پوصه‌سی، کوفتون. ٢. علی الاطلاق یاغی صیزدیرلمش بذور پوصه‌سی.

کوست { س. طاوله‌ده بر اویون.

کوستَبك { س. پرصیچانی، کور صیچان، نق. سیل. || کوستبك علتی = صراجه‌نك بر نوعی.

گوستَرتمَك { فت. ١. بالواسطه گوسترمك، ارائه ایتدیرمك. ٢. گوسترلمسنه مساعده ایتمك: نظر قورقوسیله چوجغی کیمسه‌یه گوسترتمیور.

گوستَرِلمَك { فج. ارائه ایدلمك: صورانه یول گوستریلیر؛ موزه‌ده‌کی آثار هرکسه گوسترلمك ایچوندر. ||

پارمق: گوسترلمك = مشهور اولمق.

گوسترمك { فت. ١. گوردیرمك، اظهار، ابراز ایتمك: سزه بر کتاب گوستره‌یم؛ آلدیغی آتی بکا گوستردی. ٢. اوکرتمك، آکلاتمق، اعلام ایتمك: بکا یولی گوستردیلر: درس گوستریور؛ بیلینلره طوغری‌یی گوسترملی. ٣. چیقارمق، گوز یکدیرمك، تقدیم ایتمك، قاچیرمامق: اقرباسنه قیزلرینی گوستریور. ٤. یالاندن اظهار و ابراز ایتمك: کندینی گوسترمك ایستیور. ٥. دلالت ایتمك، دلیل اولمق: بر طاقم ویرانه‌لر اوراده وقتیله بر شهر بولنمش اولدیغنی گوستریور؛ بو سوزی جهالتنی گوستریور. ٦. اثبات ایتمك، تسلیم و تقدیر ایتدیرمك: بو سوزمك طوغریلغنی سزه گوستره‌جکم؛ کندیسی علم و فضلنی، جسارتنی گوستردی. ٧. تعیین ایتمك: کندیسنه بر گوستردی؛ بکا ایش گوسترمدیلر. ٨. قارشیسنده طوتمق: آتشه گوسترمك: آیدینلغه گوسترمك. ٩. صاقلامامق، میدانه قومق: قادین باشنی گوسترمز. ١٠. گوزللك ویا قیشیقلغنی میدانه چیقارمق ویا آرتدیرمق: قادینی قیافت گوستریر؛ آتی طاقم گوستریر: اخشاب ابنیه‌یی کوسترن بویادر. ١١. ویرمك، حاصل ایتمك، ایقاع ایلمك: الله گوسترمسین؛ قدر بکا عاقبت اونك خسته‌لغنی ده‌می گوستره‌جکدر؟ ١٢. اولدیغندن کنج گورنمك: اللی یاشنده واردر اما گوسترمیور. [بو معنا ایله مفعولی دائما محذوف اولوب لازم کبی قوللانیلیر.] ١٣. ابراز ایتمك، صورت وعکسنی ارائه ایلمك: بو آینه ایی گوستریور؛ بو دوربین ایی گوسترمیور: باقه‌لم آینهٔ دوران نه صورت گوستریر؟ || پارمقله گوسترمك = شهرتی اولمق: اونی پارمقله گوستریورلر.

گوستره { س. ١. مرانغوز آوا. دانلغندن اوزون بر نوع یبولی رنده. ٢. بیلکی چرخی. گوستره‌یه طوتمق = چرخه بیله‌مك. ٣. دکرمن طاشی اعمالنه یارایان طاش جنسی، حجر غصباره.

گوستره { یاخود گوشتره. با: گستره.

گوستریش { س. ١. گوسترمك ایش وطور وصورتی، ارائه. ٢. صورت ظاهره، گورنیش، شکل و هیئت: بو بنانك گوستریشی گوزل: بو آتك گوستریشی یوقدر. ٣. یالاندن ابراز واظهار، نمایش، گوز بویامه: اونك کیسی بر گوستریشدن عبارتدر: بو خدمتجی یکی کلدیکنده گوستریش ایچون ایپی چالیشدی: بر گوستریش یاپدی. ٤. یاقیشیق، پارلاقلق، شان: کندیسی جسور آدمدر اما هیچ گوستریشی یوقدر: اونك گوستریشنه آلدانمایك قوفدر.

گوستریشسز { ص. شکل وهیئت خارجیه‌سی اویغون اولمیان، شانسز، قیلیقسز، قیافتسز: حقیقتده جسور اولان آدملر گوستریشسز اولور: صاغلام بنا ایسه‌ده گوستریشسزدر.

گوستریشسزلك { س. شکل وهیئت اویغونسزلغی، قیلیقسزلق، بیچیمسزلك شانسزلق: گوستریشسزلکی رواجنی تنزیله سبب اولیور.

گوستریشلی { ص. شکل وهیئت خارجیه‌سی گوزل، قیلیقلی: گوستریشلی آدم، آت، بنا.

گوستك { س. ١. قاچمه‌سنی منع ایچون حیوانك ایکی ویا اوچ آیاغنه اوریلان باغ: آت گوستکی؛ آته گوستك اورمق. ٢. سوس ایچون ساعته ویا دیکر اسباب زینته باغلانان واوسته طاقیلان آلتین ویا کومشدن یاخود تقلید معدندن زنجیر قوردون: ساعت گوستکی: کوپه گوستکی: بوین گوستکی = بوینه کچیریلن اوزون زنجیر. ٣. بحر. جیوادره باستونلری آلتندن بورده‌لره آلنان ثابت خلاط.

گوستك { مه. ایستك کلمه‌سنه اتباعاً قوللانیلیر: ایستك گوستك.

گوستکلمك { فت. (حیوانی) گوستکله باغلامق. گوستك اورمق.

گوستکلی { ص. ١. گوستکله باغلانمش، گوستك اورلمش: گوستکلی، آیاغی گوستکلی آت. ٢. گوستك طاقلمش، گوستك طاقمش: گوستکلی ساعت: گوستکلی آدم.

كوسَج { ص. عر. [«كوسه»دن معرب] كوسه. با : كوسه.

كوسديرمَك { فت. گوجنديرمك، طارلتمق، مغبر ايتمك.

كوسفَند { س. فا. قويون، غنم. ز.

كوسگو { س. با : كوسگى.

كوسگون { ص. ١. كوسمش، گوجنمش، طارغين، مغبر، خاطر مانده : بكا كوسگوندر؛ او بتون عالمه كوسگوندر. ٢. نكبته اوغرامش، منكوب : دولت كوسگونى : طالع كوسگونى. ٣. يرندن خوشلانميان، ايى كيتمين، بويومين : كوسگون آغاج.

كوسگونلك { س. گوجنمه، طارغينلق.

كوسگى { س. ١. براوجى يانوب سوگنمش، يارى يانمش اودون. ٢. طاش قيرمغه و ديوار دلمكه و بوكبى ايشلره يارايان براوجى سيورى آغر دمير صوپه : طاشجى، دميرجى كوسگيسى. ٣. اوجاقده اودونلرى طيامغه مخصوص قيصه آياقلى دمير چبوق، اولچر : اوجاق كوسگيسى.

كوسَله { س. [فا. طانه ديمك اولان «كاوساله»دن.] صيغير و بيكير كبى بيوك حيوان دريسندن معمول قالين سختيان كه آياق قابلرينك آلتنى و سائر شيئلر اوندن ياپارلر. || كوسله طاشى = بيلكى طاش كبى قوللا. نيلان و مرمرى سيلوب پارلاتمغه يارايان بر جنس قوملى طاش. || كوسله پرداختى = مرمره بو طاشله ويريلن جلا. || كوسله كبى = پك سرت.

كوسَم { س. با : كوسمن.

كوسمَك { فل. ١. كوجنمك، طارلمق، منفعل و مغبر اولمق، خاطرمانده اولمق : بكا كوسمش : كوسمه سنك سببنى آكلامدم. ٢. نكبته اوغرامق، منكوب اولمق. ٣. يرندن خوشلانمامق، بويومه مك، ترقى ايتمه مك، گريده قالمق : بو آغاج كوسمش.

كوسَمَن { س. ١. اورشمغه آليشديرلمش ايرى قوچ ويا تكه، كبش. ٢. سورينك اوكنه دوشوب اونى سوق ايدن آليشيق قوچ، سورى قولاغوزى : قويونلر صوقاقلرده كوسمنسز يورومز. = ص. مج. جسور، سربست، جرأتلى (آدم).

كوسمه { س. گوجنمه، طارغينلق، انفعال، اغبرار. = ص. يرينى بكنمه مش، گرى قالوب بيويه مه مش : كوسمه آغاج.

كوسنيك { ص. اركككه طالب اولوب قيزمش (ديشى)، قيزغين، آزغين : كوسنيك قيصراق، قويون.

كوسنيمَك { فل. (ديشى حيوان) اركككنه طالب اولوب قيزمق، آزمق : قيصراق، قويون كوسنيمك.

كوسو { س. كوجنيكلك، طارغينلق، انفعال، اغبرار، بوزيشمه.

كوسولى { ص. كوجنيك، طارغين، بوزشوق، منفعل، مغبر : اونكله كوسولى يز.

كوسه { ص. س. [اصلى فا. اولوب معربى : كوسج.] ١. صقال وبييغى اولميان ويا سگرك اولان : كوسه آدم. ٢. سگرك : كوسه صقال ؛ كوسه اورمان. || كوسه صقاللى = صقالى كوسه.

كوسه گَن { س. ميموزه انواعندن بر آغاج.

كوسه لِك { س. ١. صقالى سگرك آدمك حالى : اونك كوسه لكى طبيعى اولميوب صكره دن حاصل اولمشدر. ٢. سگركلك : صقالك، اورمانك كوسه لكى.

كوسيمَك { فل. با : كوسنيمك.

گوش { س. فا. ١. قولاق، اذن : گوش جان = جان قولاغى. ٢. مج. ايشيتمه، سمع : گوش ايتمك = ايشيتمك، مسموعى اولمق. ٣. ديكلمه، قولاق ويرمه، استماع : پندمى گوش ايتدى = نصيحتمى ديكلدى : گوش ايت كلامم = سوزمى ديكله. || گوش هوش = عقل قولاغى، دقت، دقتله ديكلمه.

گَوِش { س. با : گويش.

كوشت { س. فا. ات، لحم. لس.

كوشتَره { س. با : كستره.

گَوشتَمَك { يا گيوشتمك. فت. ١. گوشك ياپمق، گرگين برشيئى گوشك حالنه قومق، صاليويرمك، ارخا،

استرخا ایتمك : آتك دیزگیننی، قوللرك باغنی، قوشاغی گوشتمك. ٢. شدت واقدام وگرمیسنی آزالتمق : ایشی گوشتمك .

گوشدلمك { فج. ١. گرگینلکی آزالدلمق، ارخا واسترخا اولنمق : دیزگین، ایپ گوشدلمك. ٢. شدت واقدام وگرمی یه خلل گتیرلمك : ایش گوشدلدی .

گوشزد { ص. فا. [گوش = قولاق. زدن = اورمق] قولاغه ایلیشن، ایشیدیلن، مسموع. ز.

گوشش { س. چالیشمه، سعی. ز.

گوشك { س. ١. یوکسك چارطاق کبی بنا، قله : یانغین کوشکی. ٢. مرتفع ونظارتلی تنزه اوطه‌سی، قله، جهانما. ٣. باغ و باغچه ایچنده یازلق اقامتکاه، قصر : یازین کوشکنده اوتوریور؛ کوشك یالی‌یه مرجحدر. || کوشك بکجیسی = ١. یازلق برکوشکده قیشین اقامت ایدوب کوشکی بکلین آدم. ٢. یانغین کوشکنده نوبت بکلیوب یانغینی خبر ویرن حریق مأموری .

گوشك { یا کوچك. س. دوه یاوریسی.

گوشك { ص. ١. گرگین اولمیان، قویویرلمش، سست : گوشك ایپ، گوشك دیزگین؛ گوشك یای؛ گوشك مندال. ٢. پك وسرت اولمیان، یومشاق، سولپوك : گوشك ات؛ گوشك قملش. ٣. قوت ومتانتی واقدام وغیرتی اولمیان، رخاوتلی، غیرتسز : گوشك آدم؛ گوشك آت. || آغزی گوشك = بوش بوغاز، کوزه. || گوشك آغز = بوش بوغازلق، گوزه‌لك.

گوشکلك { س. ١. گرگین اولمیان شیئك حالی، رخاوت. سستلك : ایپك، یایك، مندالك گوشکلکی. ٢. صیقی وپك یا سرت اولمیال شیئك حالی، یومشاقلق، سولپوکلك : اتلرك، قماشك گوشکلکی. ٣. قوتسزلك، متانتسزلك، غیرتسزلك : اوآدمك گوشکلکی. || آغز گوشکلکی = بوش بوغازلق.

گوشکلمك { یا کوشکله‌مك. فت. (دوه) طوغورمق، یاوریلامق. [«کوچکلمك» دخی دینلیر.]

گوشلتمك { فت. ١. گرگینلکنی کیدیرمك، قویویرمك. صالیویرمك، گوشك ایتمك. ارخا ایلمك : دیزگینی، باغی، یایی گوشلتمك. ٢. صیقیلغنی، پکلکنی آزالتمق : کمری گوشلتمك. ٣. اقدام وگرمی‌یه خلل کتیرمك، رخاوت ویرمك : ایشی گوشلتدی.

گوشلمك { فل. ١. گرگینلکی ازاله اولنمق، قویویرلمك، صالیویرلمك، ارخا اولنمق : دیزگین، یای گوشلدی. ٢. صیقیلق وپکلکی آزالمق : قوشان، ات گوشلدی، کلیدك یایی گوشلدی.

گوشمال { س. فا. ١. قولاق بوکمه، تربیه، تأدیب. ٢. تللی چالغیلره ویریلن دوزن.

گوشمك { یا گوشه‌مك. فل. ١. گرگینلکی بوزلمق، قویویرلمك، صالیویرلمك، کسب رخاوت ایتمك : بوایپ گوشدی؛ یای گوشمش. ٢. صیقیلق وپکلکنی غائب ایتمك، یومشامق، سولپیمك : اتلری پك گوشدی. ٣. قوتدن دوشمك. ضعیفلامق : بوآت چوق گوشدی. ٤. غیرت واقدام وگرمی‌یی غائب ایدوب فتور کتیرمك : اوآدم، اوایش پك گوشدی.

گوشنه { س. قره بورچاق.

گوشوار { س. فا. ١. کوپه، قرط. ٢. مج. دقله دیکلنیلوب حفظ اولنان پند ونصیحت.

گوشه { س. [فارسیدن] ١. استقامتلری مختلف ایکی سطح ویاخطك تماسندن حاصل اولان یرکه آچیقلغی مختلف درجانده اولور، بوجاق، زاویه، گنیه؛ طوغری گوشه = درجهٔ وسعتی ٩٠ اولان زاویهٔ مستقیمه؛ سیوری گوشه = درجهٔ وسعتی اوندن آز اولان زاویهٔ حاده؛ آچیق گوشه = درجهٔ وسعتی ٩٠ درجه‌دن زیاده اولان زاویهٔ منفرجه؛ برگوشه‌یه چکلمك = انزوایه چکلمك: گوشه گوشه قاچمق، صاقلانمق = صیقی صیقی قاچوب کیزلنمك. ٢. اوطه‌نك اك یوقاری محلی، صدر : گوشه‌یه چیقمق: گوشه‌ده قورلمق. ٣. محل انزوا، زاویه، عزلتکاه : برگوشه‌یه چکلمك. ٤. اوج، کنار، منتها، اوجرا

یر : دنیانك برگوشه سنده : ممالك عثمانیه‌نك بعض گوشه‌لرنده . ه . سیوری یر ، اوج : باته‌جق گوشه‌لری واردر ؛ گوشه‌لرینی یووارلاتمق . || آلتی گوشه ، آلتی گوشه‌لی = مسدس . || اوج گوشه ، اوج گوشه‌لی = مثلث . || گوشه باشی = صوقاغنك دونه جك یری . || گوشه یوجاق = اوجاریرلر اوج وکنار : گوشه یوجاقده = اوتده بریده . || جگر گوشه = پك سوکیلی شخص ، سوکیلی اولاد . || درت گوشه ، درت گوشه‌لی = مربع ، رباعی الشکل . || سکز گوشه ، سکز گوشه‌لی = مثمن الشکل . || گوشه طاشی = دیوارك گوشه‌سنه قونمقه مخصوص منتظم طاش . || گوشه صرافی = صوقاقده واکثریا صوقاق ویادکان گوشه‌لرنده چکمجه‌سی اولوب آچقه یوزان وکوچك معاملاتده بولنان کوچك صراف . || گوشه مفتیسی = اوته کینمك بریکینمك دعواسنه قاریشان آووقاتمیسی آدم ، مزور .

گوشه بند { س . زاویه تشکیل ایدن کراسته وسائر ثره‌یی ربط ایتمکه مخصوص زاویه صورتنده دمیر لامه که جیواده ایله ربط اولنور .

گوشه گیر { ص . فا . { گوشه = یوجاق . گرفتن = طوتمق } برگوشه طوتان ، بر گوشه‌یه چکیلن ، منزوی .

گوشه لك { س . رقاص .

گوشه له { ص . { گوشه‌لی اولان :

گوشه‌له برطاش : گوشه‌له کاغد .
= ح . گوشه‌لی اولاورق ، خطوط مستقیمه تقاطعیله : گوشه‌له کسمك ، چیزمك .

گوشه لی { ص . گوشه‌لری اولان (جسم ویا شکل) : اوچ گوشه‌لی = مثلث : درت گوشه‌لی = مربع : آلتی گوشه‌لی = مسدس : سکز گوشه‌لی = مثمن .

گوشه نشین { ص . فا . { گوشه = یوجاق . نشستن = اوتورمق } برگوشه‌ده اوتوران ، بر گوشه‌یه چکلمش ، منزوی .

گوف { س . مواد عضویه‌نك رطوبتلی یرده طورمقدن اوستلرنده حاصل اولان یشیلمی و آتلمش پنیوق کبی پك ایتجه بر توك صورتنده اولان مادهٔ سمیه : گوف طوتمق ، باغلامق : گوف قوقمق . || ایون گوف = ماوی‌یه چالار یشیل رنك .

گوفت { س . فا . اورمه ، دوگمه ، ضرب . ز .

گوفتر { س . اوزوم شیره‌سندن پاپیلان قالین پستیل .

گوفترفوس { س . ار . Κουφτός = پرمه = کسکین } قالفاتجی دمیری .

گوفتون { س . صیغیرلره یدیریلن سیسام وکتان پوصه‌سی ، کوسبه‌سی .

گوفته { س . فا . دوگلمش وقیملمش دیمکدر } قیملمش اتدن مختلف صورده پاپیلان اوفاق طوپلر ویا غرابه‌لر حالنده‌یمك : یاغده پیشمش گوفته : اسفاره گوفته‌سی : کیمیونلی گوفته : بو لغور گوفته‌سی .

گوفته خور { ص . فا . { گوف ین } شارلتان طفره‌فروش . [اکثری طاقلق ایچون قوللانیلیر :] سنی گوفته خور سنی !

گوفکی { س . سوتکر کبی شی ، { گوفکی طاشی = برجنس قباجه طاش که عادی مزار طاشی اولور و اوجاق و سائره‌ده قوللانیلیر .

گوفلمك { فع . گوف طوتدیرمق ، رطوبتلی بر یرده براقوب گوف طوتمه‌سنه سبب اولمق : بویمشلری ، چیزمه‌یی ، پنیری گوفلمش .

گوفلمك { فل . ۱ . گوف طوتمق ، گوف باغلامق . مق ، بوزلمق : بو یمشلر ، بو چیز مه گوفلمش . ۲ . مج . متروك فا . لوب اسکیمك : اوندہ گوفلمش آلتینلر واردر .

گوفلی { ص . ۱ . گوف طوتمش ، رطوبتده قالوب بوزلمش : گوفلی یمش ، پنیر ، یمك . ۲ . مج . متروك قالوب اسکیمش ، جوقدن ال طوقنلمش : سنده گوفلی آلتینلر واردر . ۳ . موده‌سی یکمش ، کهنه : برطاقم گوفلی ملاحظاتی واردر ؛ پك گوفلی بر قیافت .

گوفه { س . { اصلی : گوفون } تازه دالاردن یاپیلمش چتیه‌لردن ویاخود قامشدن اورلمش دریك ومختلف بویده قپاسپت : اتمکجی ، مناو ، رنجبر ، سوپور . ندی گوفه‌سی : برگوفه اوزوم ، قوم ، صمان .

گوفه جی { س . گوفه دینلن قپا و دریك سپتلری

یاپان ویا بویله بر کوفه ایله مواد مختلفه طاشیان آدم.

کوفه‌لك { ص. کوفه‌یه قونمغه، کوفه ایله طاشینمغه مستحق، طوره‌میه‌جق ویورویه‌میه‌جك درجه‌ده سرخوش: ایچوب ایچوب کوفه‌لك اولمش.

کوفه‌لی { ص. آرقه‌سنده کوفه بولنان، کوفه ایله نقل اشیا ایدن: کوفه‌لی حمال.

کوفی { ص. عر. الیوم خراب اولان کوفه شهر عربیسنه منسوب و متعلق: خط کوفی = خط عربینك اك اسکیسی واصلی اولان دوز وکوشه‌لی بر خط متروك که وقت سعادتده وبعده نیجه زمان مستعمل ایدی. = سذ. عر. جم. کوفیون اسکی عرب نحویوننك منقسم اولدقلری ایکی بیوك مذهبدن مرکزی کوفه‌ده بولنان مذهبه منسوب اولان ادبا: کوفیون ایله بصریون بر چوق مسائل نحویه‌ده اتفاق ایده‌مه‌مشلردر: کوفیون عندنده.

کوك { س. ١. نباتاتك طوپراغك ایچنه سوردکاری دال و بوداقلر که اونلر واسطه‌سیله طوپراقدن رطوبت وخشبك تکوننه مدار اوله‌جق مواد کیمیویه جذب و مص ایدرلر، اصل، جزر، بیخ: آغاج، اوت، چیچك کوکی: بو آغاجك کوکاری پك دریك، پك اوزوندر. ٢. بعض مواد حیوانیه‌نك کوکه مشابه قسملری: دیش کوکی: سرطانك، شیرپنجه‌نك کوکارینی چیقارملی: سیکیرك کوکاری. ٣. مج. تمل، اساس، اصل، منشأ: بو ایشك کوکاری پك دریك، پك صاغلامدر؛ کوکنی بولمق، چیقارمق، قوروتمق. ٤. بر شیئك آشاغی طرفی، قاعده، بن، کوتوك: اکسه کوکی: آغاجك کوکنده اوتورمق؛ ستونك کوکی. ٥. علاج مقامنده بین العوام قوللانیلان نباتات مختلفه کوکاری که اکثری یومری. شکلنده ویا اوکا قریب اشکالده بولنور: اوراده کوك صاتار بر دکان واردر. ٦. آغاج وسائر نبات عددی: قرق کوك انجیر: اون کوك قواق: برقاچ کوك قرانفیل. || کوك آتمق، اوزاتمق صالمق = ١. کوکلشمك، کوکاری صاغلاملاشمق. ٢. دال بوداق پیدا ایتمك، تشعب ایلمك. || آلتین کوکی = پکوان، ایپقا. قوآنه. || آیریق کوکی = آیریق اوتی دینلن نباتك کوکاری که مثانه عتلرینه قارشی وسائر معالجاتده قوللانیلیر. || کوك طوتمق = کوکلشمك. || کوکندن قوپارمق = استیصال ایتمك. کلیا محو ایتمك. || کوکنی قوروتمق = اثر براقمق، بردها حدوث و ظهور ایده‌میه‌جك صورتده محو ایتمك: مرابحه جیلکك کوکنی قوروتملی. || ییلان کوکی = بر جنس نبات.

کوك { س. سازك بورله‌جق قولاغی. || کوك ایتمك = قولاغنی بوره‌رق قورمق: سازی کوك ایتدی.

گوك { س. یرك کوزله کوریله بیلان افقلردن اعتباراً یوقاریده قبه‌نك ایچی کبی کوریلن شیء که بوشلقدن یعنی فضاء نامتناهیدن عبارت اولوب مجرد آره‌ده بولنان هوانك تراکمندن آچیق ماوی کورینور و بولوت دینلن بخاراتدن خالی اولدیغنده کوندوزین ضیاء شمسله منور وکیجه نجوم کثیره ایله مزین بولنور، سماء، فلك، آسمان، سپهر: گوکه باقمق: گوکه چیقمق؛ گوکدن دوشمك، ایتمك: یر گوك = ارض وسما: گوك یوزی = سطح سما، روی آسمان. [وقتیله طبقاتدن مرکب زعم اولند. یغیجون چوق دفعه جمع صیغه‌سنده قوللانیلیر:] گوکاره چیقمق. [هرلسانده اولدیغی کبی جو هوا معناسیله‌ده قوللانیلیر:] گوکده‌کی بولوتلر، گوکده اوچان قوشلر. || گوکده آرارکن یرده بولمق = اوزاقده ویا تکلفله آرانیلان شیئی یاقینده وتولای اله کچیرمك. || گوکه چیقمق = ١. پك یوکسلمك. ٢. چوق حدت وتهور ایتمك. || گوکدن اینمك = خارق العاده بر صورتله ظهور ایتمك؛ گوکدن زنبیل ایله اینمك. || یر گوك دیتره‌مك = ١. چوق کورلدی اولمق. ٢. پك دهشتلی بر کناه ایشلنمك. || گوکك دیرکاری آلنمق = چوق یاغمور یاغمق. || باش گوکه ایرمك = چوق متفخر اولمق، زیاده تفخر ایتمك. || گوك گورله‌مك = رعد واقع اولمق. || گوکدن نه یاغارده یر قبول ایتمز = من طرف الله کلنه انسان تحمله مجبوردر.

گوك { ص. [کورینیشی مناسبتیله مادهٔ آنفه‌ده مذکور

گوك اسمندن آلنمه‌در] ماوی، مائی، ازرق، کبود، آچیق لاجورد: گوك گوز: گوك صو؛ گوك یمش = خام میوه؛ گوم گوك = بسبتون ماوی، قویو ماوی، ماس ماوی؛ بره‌لنمش. || گوك قندیل = زبل زورنا پك سرخوش.

كَوكَب { سذ. عر. ج: كواكب. اجرام سمائیه‌نك بهری، یلدیز، نجم، ستاره: كواكب ثابته: كواكب سیاره.

كَوكَبه { سذ. عر. ١. وقتیله بیوك آدملرك ركابنده سنجاق كبی طوتیلان بر علامت كه او. زون بر صیریغك اوجنه یرلشد یرلمش پارلاق بر كره‌دن عبارت ایدی. ٢. مج. آلای، دبدبه، طنطنه.

كَوكَبی { ص. عر. ا: كوكبیه. نجومه منسوب ومتعلق ویا نجم شكلنده اولان. [«نجمی» كبی.]

گوگَج { [زبانزی كووج] یمك پیشیرمكه مخصوص طو. پراقدن تنجره: گوگجده یمك پیشیرمك؛ گوگج پلاوی.

گَوگَج { یا گیوگج ص. قولاقلری دوشوك مسكین (حیوان): گوگج بیگیر، كچی.

گوگجه { ص. ماو یمسی، ماو. یمتراق: گوگجه صو. || گوگجه آغاج = سوكوت آغاجی.

كوكجی { س. بین العوام معالجه كبی قوللانیلان مختلف كوكلر وقوری اوتلرله كرپی كبی بعض حیواناتك قورودلمشلرینی و دریلرینی صاتان آدم: فلان شیئی كوكجیلرده بوله بیلیرسكز.

گوگچك { ص. كوزل، شیرین، لطیف، حسن، خوب. مر.

گوگچیل { ص. بیاض بكلكلی ماوی، ماوی‌یه چا. لار چیل رنكنده.

گوگده { س. [زبانزدی: كووده] ١. وجود، بدن، جسد، جثه، جسم، تن: گوگده‌سی ایری. ٢. جوارح دینلن قول باجاق و باش كبی اعضادن ماعدا اوله‌رق بدنك بتون قسمی كه قارن ایله كوكس و اوموزلردن عبارتدر: بعض آدملرك گوگده‌سی اوزون ده باجاقلری قیصه بعضیلرینك ایسه باجاقلری اوزون ده گوگده‌سی قیصه اولور. ٣. آغاجك دال وبوداقلرندن ماعدا اولان اصل ساق وكوتوكی: بو جوز آغاجنك گوگده‌سندن ككیش تخته‌لر چیقار. ٤. لباسك قوللرندن صرف نظرله اصل بدنه كان قسمی: بو لباسك گوگده‌سی یكیدر قوللرینی دكیشدیرملی. ٥. كسلمش حیوان اتنك بتونی: بر گوگده قویون. || گوگده‌یه آتمق، آتشدیرمق = یمك، اكل ایتمك.

گوگده‌لی { ص. وجودلی جثه. لی، ایری، ضخم الجثه.

كوكُرت { كوكرتلی. با: كو. كرد وكوكورت.

گوگَرته { س. [زبانزدی ودها طوغریسی: گوورته. یتا. Cuverta] مج. كمینك انبار ویا قماره‌لرینك اوستی، كزیله. جك یری كه موقعسز بیلت آلان یولجیلر اوراده اوتورورلر: گوگرته‌یه چیقمق؛ گوگرته‌ده اوتورمق.

گوگَرته‌لی { ص. گوگرته‌سی او. لان یعنی اوستی دو. شمه ایله مستور اولان (كمی).

گوگَرجین { س. [زبانزدی: گوورجین] كو. زللكیله واتنك لذتیله مشهور معروف قوش كه یبانی واهلی اوله‌رق انواع كثیره‌سی واردر وبعضلری پك مزیندر، حمامه، كبوتر: بیاض، سیاه، پاچه‌لی، سرغوچلی، ترس توكلی گوگر. جین؛ گوگرجین بسلمك. || گو. گرجین اوتی = رعی الحمامه وبر جنسی مینه چیچكی دینلن نبات نوعی. || گوگرجین بودی = بر نوع یمورطه‌لی كوفته. || گوگرجین گردانی = پشیل ایله ماوی وپنبه آره‌سنده متموج رنك، بوجك قبوغی رنكنك دها كوزلی كه باشلیجه جانفسده اولور. || مكتوب كوتورن گوگرجین = بو ایشه آلیشیق اولانی، كبوترنامه بر.

گوگَرجینلِك { س. ١. گو. گرجینلرك یا. تمه‌سنه ویومورطلایوب پالاز چیقارمه‌سنه مخصوص تخته‌دن خانه‌لره منقسم طولاب. ٢. پیاده قایغنك قیچنده اوته‌بری وضعنه مخصوص طولاب كه كوچك بر قامره ویا آنبار صورتنده اولور. ٣. قله شكلنده مرتفعجه استحكام.

كوكُرد { س. فا. معروف صاری مادهٔ معدنیه كه لسانمزده بو لفظ فارسیدن مأخوذ اوله‌رق

«كوكورت» دينلير، كبريت
يا: كوكورت.

كوكره { ص. آغزی كوپورمش، قيزغين، آزغين.

كوكره مك { فل. آغز كوپورمك، آزمق، قيزمق، كوسنيمك.

گوكره مك { فل. ١. ماوی اولمق، گوك رنكنی آلمق. ٢. مورارمق، بره لنمك. ٣. يشيرمك، يشيل رنكنی آلمق، تازه لنمك.

گوكری { س. ١. يشيل محصول ويا ميوه، يشيللك. ٢. سبزه، زارزاوات: گوكری رسمی. سبزه ويركيسی.

گوگز { ص. [زبانزدی: گووز] قويو وآزموره چالار قرمزی: گوگز چوخه: گوگز رنك. = س. قويو وموره چالار قرمزی رنكی: گوگزی چوق سورم: گوگزدن خوشلانمام.

گوگس { يا گوگوس. س. ١. انسانك اوكدن كردانله بل آره سنده كی قسمی، صدر، سينه: گكيش، طار گوگس: گوگسم آغريور: گوگسنی طيادی: گوگسه نشان طاقمق. ٢. آتك وسائر حيواناتك كردانيله اوك آياقلرينك يوقاريسی آره سنده كی اوك قسملری: آتك گوگسی گكيش اولملی. ٣. كمينك اوكی، جبهه سی. || گوگس، گوگسه اورمق = رد ودفع ايتمك، قارشيلامق، مقابله ايتمك. || گوگس تختهسی = گوگسك يوقاريسی، رأس الصدر. || گوگس چوقوری = كوكسك معده يه قريب اولان چقور يری. || طاؤق گوگسی = طاوغك كوكسی اتيله ياپيلان بر نوع محالبی. || گوگس علتی = علل صدريه نك بهری، سل الرئه، ضيق نفس وسائره. || قومری كوكسی = بر رنك مخصوص. || كوكس كچرمك = ايچ چكمك، تأوه ايتمك. || گوگس كرمك = ١. گوگنمك، طيانمق: دشمنه قارشی كوكس كردم؛ بوايشه گوگس كردی. ٢. تفخر ايتمك: كوكسمی گره گره سويلرم. || گوگس گوگسه = ياقيندن قارشی قارشی يه، يوز يوزه، روبرو: او غلبه لكده كنديسيله كوكس كوكسه كلدك: ايكی طرف عسكری كوكس كوكسه كلديلر: كوكس كوكسه حرب ايتديلر. || گوگس ويرمك = مقاومت ايتمك، طيانمق.

گوگسلك { س. ١. تعليمده كوكسی محافظه يه مخصوص مشيندن پوسات. ٢. كوچك چوجقلرك اوستلرينی كيرلنمه مك ايچون بوينلرينه آصيلوب كوكسلرينی اورتن بزدن قيصه اوكلك: گوكسلك طاقمق؛ پيكه، مشمع گوگسلك. ٣. آتك گوكسنه كلن راختی، سينه بند.

گوگسله مك { فت. ١. گوكسی طيامق گوكسی سپر ايده رك قارشيلامق. ٢. رد ودفع ايتمك، مقابله ايلمك.

گوكسلی { ص. گوكسی كگيش: گوكسلی آدم، آت.

گوكل { س. ١. انسانك حسيات مركزی، يوركك معنوی جهتی، قلب، دل، فؤاد: گوكلم ايستيور؛ گوكلمه تأثير ايتدی؛ گوكل اختيارلاماز. ٢. مج. طويغو، حس، تأثير: او آدمده گوكل يوقدر. ٣. محبت، شفقت، سوكی، مهر: گوكل ويرمك، باغلامق. ٤. عشق، علاقه، ابتلا: گوكل چكيور؛ گوكل بلاسی. ٥. ايستك، آرزو، هوس، ميل، خواهش: اوقومغه گوكلی يوقدر؛ اوكتابده گوكلم قالدی؛ گوكل ايله، گوكلسز ايشليور. ٦. رضا، موافقت: بردرلو گوكلی اوله مدی؛ بن اونك گوكلنی ايدرم. ٧. جسارت، جرأت، شجاعت. [بومعنا ايله يورك دها مستعملدر.] ٨. كبر، غرور، تعظم، تكبر: اوآدمده هيچ گوكل يوقدر، پك گوكلسزدر. ٩. اخلاق، سيرت، طبيعت، حسيات: گوكلی گوزل آدم؛ اونك گوكلی كيمسه ده يوقدر. ١٠. خاطر: گوكلنی آلمق ياپمق؛ گوكل قيرمق. ١١. معده: گوكلم بولانيور: اويمكی گوكلم آلمدی. || گوكل آچلمق = انشراح، كشايش خاطر كلمك؛ گوكل آچيقلغی = انشراح، كشايش خاطر. || گوكل آلمق = خاطر ياپمق، ممنون ايتمك، تلطيف ايلمك. || گوكل اكلنجه سی = دلارام، دلفريب. || گوكلی اولمق = راضی اولمق، رضا ويرمك، موافقت ايتمك. || گوكلنی ايتمك = قانديرمق، ارضا ايتمك. || ايكی گوكل بر اولمق = سوشمك، معاشقه ايتمك. || گوكل بولانديرمق = يورك بولانديرمق، غثيان كتير.

مك. مج. شبهه‌یی دعوت ایتمك. || گوكل بولانمق = یورك بولانمق، معده بوزلمق، غثیان ایدمجكی كلك. مج. شبهه‌لنمك. || گوكل بوللغی = قناعت، گوز طوقلغی. || جان و گوكلدن = عن صمیم القلب، كمال آرزو ایله. || خاطر گوكل = التماس، برینی ممنون ایتمك ایچون عدالت و حقانیتدن آیرلمه. || گوكل خوش اولمق = ممنون و خشنود اولمق. || گوكل خو. شلغی = ممنونیت، خشنودلق. || گوكلدن = قلباً، آرزو ایله، ایستیه‌رك. || گوكلدن قوپمق = برصدقه و یا اعانه ایچون كندیلكندن و برلمك: هركس گوكلندن نه قوپارسه وبرر. || گوكل طارلغی = حزن، كدر، اضطراب. || گوكل قالمق، قیرلمق = خاطر قالمق، منفعل و منكسر اولمق. || گوكلی قره = بدخواه، بداندیش، یورگی فنا. || گوكل قیرمق = خاطر بوزمق، منفعل و منكسر ایتمك. || گوكلنجه = آرزو سنجه، ایستدیكی كبی: گوكلنجه كیتمك؛ ایشلر گوكلنجه گیدیور.

گوكسز (ص. كبرسز، متواضع. = د. ایستمیه‌رك، آرزوسز، كرهاً: گوكسلز ایشلیور؛ گوكسلز اوقونان در. سدن هیچ بر استفاده اولنماز.

گوكسلك (س. ۱. كبرسز. لك، كوكل آچلغی. قلغی. ۲. آرزوسزلق، كرهاً ایش كورمه.

گوكشدیرمك (فن. ۱. كوك طوتدیرمق، كوك صالدیرمق. ۲. مج. پرلشدیرمك. تأسیس ایتمك: تملك دیرمك.

گوكشمك (فل. ۱. كوك طوتمق، كوك صالمق. ۲. پرلشمك، تأسس ایتمك، دائم اولمق: بو اوكسوروك بنده كوكلشدی.

گوكلك (س. ماویلك، ماوی رنك.

گوكللی (یا گوكللو. ص. ۱. كندی خواهش و آرزوسیله بر ایش كورن، مجبوری اولیان. ۲. قرعه افراندن او لدیغی ویا قرعه‌سی اصابت ایتمدیكی حالده كندی آرزوسیله عسكر یازیلان: گوكللی عسكر. ۳. كبرلی، متعظم: قیز گوكللیدر. اونی قوجه‌لغه قبول ایتمز. = س. كندی ایستكیله ومجبور اولمدیغی حالده یازلمش عسكر: گوكللیلر چوق غیرت ایتدیلر: گوكللیلرك تعلیمنه مأمور اولمشیدی. || آلچاق گوكللی = كبرسز، متواضع.

گوكلمك (یا گوكله‌مك. فن. ۱. ((مندر و شلته‌یی)) دیكیشله مخلامق، ایچنده‌كی اوت ویا یوك اونیامق ایچون هر بر قاریش مسافه‌ده سنجیم و ساڑه ایله برصاغلام دیكیش اورمق. ۲. (تللی سازی) قورمق، كوك ایتمك. ۳. كربزمه ایدیلن قیراج یرك آغاج وچالی كوكلرینی چیقارمق. ٤. اینجه صاج اورگیلریك هر اوچ دردینی بر یره صارمق، كوكله ایتمك.

گوكلنمك (فل. ۱. (آغاج) كوك طوتمق، كوك صالمق، كوكلشمك. ۲. پرلشمك، تملشمك، پایدار اولمق: كندی یسی اورادە كوكلندی.

گوكلی (ص. كوكی اولان. كوك صالمش: گوكلی آغاج، فدان.

گوگم (س. ۱. خشبی سرت بر اوفاق آغاج. ۲. بو آغاجك ویردیكی اریكه مشابه ماوی میوه. با: گوگوم.

گوكن (س. ۱. نباناتك فیده محلی، تخم اكیلوب فدان او. لدقلری یر، فیده‌لك، فدانلق. ۲. مج. محل اصلی، وطن، منشأ. || گوكننده بیومك = وطنندن خارجه چیقمامق، دنیا گورمه. مك، دنیادن بیخبر اولمق.

گوكنار (س. آتی چام آغاجی.

گوگنده (س. مزین و ملبس جنكی.

گوگنلمك (مج. اعتماد واطمئنان اولمق: اویله آدمه گوگنلنز؛ راست كلن آدمه گو. گنایرمی؟

گوگنمك (فل. [ز بانزدی: گوونمك] ۱. طیا. نمق، اعتماد، استناد ایتمك، برینه ویا بر شیئه طیانوب راحتلانمق، مغرور اولمق، اغتراز ایتمك: بن سنزه گوگندم؛ شمسیه‌مه گوگنه. رك اویانمورده طیشاری چیقدم؛ المده‌كی صوپه‌یه گوگنه‌رك كو. یكدن قاچدم. ۲. گوز گیمك، گوزه گسدیرمك، بچره‌جكنی درك ایتمك، مغرور اولمق: سنز او قدر گوگمیكز.

گوگنمه (س. گوگنمك فعلی. با: گوگنمك.

گوگنیش (س. گوگنمك فعلی و طرزی.

كوكورت { س. [فا. « كوكرد » دن. « ت » سی تحریك اولندقده « د » اولور.] معروف صاری مادهٔ معدنیه که توز وپارچه حالنده اولوب طبده وصنایعده مستعملدر، کبریت: کوکورت چیچکی = مصفاسی.

كوكورتلی { ص. کوکوردی حاوی، کوکورتله یاپلمش: کوکورتلی صو = کوکوردی حاوی معدن صویی؛ بروسه‌نك کوکورتلیسی.

گوگوس { گوگوسلك وسائره با: گوگس وسائره.

گوگول { س. دلیك ایپك قوزه‌سی.

گوگوم { س. [زبانزدی: کوم] ١. صو طاشیمغه و آتشده ایصیتمغه مخصوص باقیردن بیوك و بر قولیلی آغزی طار قاب: بر گوگوم صو؛ مطبخك گوگوملرینی طولدیرمق. ٢. او شکل و بیچیمده کوچکی، باقیردن گوگوم شکلنده اریق: قهوه گوگومی: نعلیچی گوگومی: آصمه گوگوم.

گوگومتول { ص. ماویجه، ماویمسی.

گوگون { ح. با: کوکین.

گوگه { س. [زبانزدی: گزوه] یوکلی قماشلره وکورکلره مسلط اولوب بونلری دلن کوچوك بر بوجك: بو چوخه‌یی، کورکی گوگه ییمش. || آغاج گوگه‌سی = آغاجی دلن قورت جنسی. || گوگه اوتی = بر جنس نبات. || گوگه ینیکی = گوگه‌دن قماشده پیدا اولان دلیك.

گوگه { س. برجنس اسکی حرب کمیسی.

گوگی { یا گوگیگو، گوگیگی. س. ١. اولنمکده اولان ارکك، کلین مقابلی، عروس: گوگی اولمق: کلین گوگی؛ گوگی کلینك قولتوغنه کیردی. ٢. بر آدمك قیزینی ویا قیزی مقامنده اولان متعلقاتندن بر قیزی تزوج ایتمش اولان آدم، داماد، صهر: فلانك گوگیی؛ او بنم گوگیمدر. || گوگی اوتی = برجنس نبات، مرزنجوش. || ایچ گوگیی = قاریسنك اوینه کیدن داماد. || ایچ گوگیندن حالیجه = فنا حالده، مضطرب. || گوگی فناری = کاکنج دینلن نبات.

گوگیر { س. با: کفگیر.

گوگیك { س. هندبا.

گوگیلك { یا گویگولك گویگیلك س. ١. گوگی حالی، اولنمکده اولان آدمك حالی. ٢. دامادلق، صهریت.

گوکین { ح. کوکندن، تملندن، اساساً.

گول { س. بابان اودون وسائره‌دن قالان توز، رماد، خاکستر. || گول یاصدی = با: کولباصدی. || گول رنکی = قورشونی و سنجابی رنك: گول رنکنده بر چوخه. || گول صویی = چماشیر ییقامق ایچون کول ایله قایناتدقلری صو. || گول کدیسی = صوئوقدن چوق قورقان، آتش باشندن آیریلامیان آدم، مسکین. = ص. ١. گول رنکنده، قورشونی، سنجابی: بکزی کول اولدی. ٢. یانمش، محروق: قوجه بنا ایکی ساعت ایچنده کول اولدی. ٣. خراب، مضمحل: او فامیلیا کول اولدی؛ قماردن کول اولدی.

گول { س. بیوك طورغوز صو، بحیره: آبولونیه گولی، وان گولی، اشقودره گولی. || مج. صویی چوق یر، صو باصان یر: یاغموردن اورته‌لق کول اولمش، کول کسلدی. || آجی کول = صویی طوزلی کول. || کول آیاغی = کول صوینك فضله‌سنی دکیزه ویا بر ایرماغه آقیدان چای. || گول اوتی = صاری نیلوفر. || گول باشی = گول صوینك منبعی، پیکاری. || گول کستانه‌سی = آخله نوعی.

کولباصدی { س. آتشك اوزرنده اسقاره‌ده پیشمش ات پارچه‌سی و علی الخصوص بل کمیکی اوجنده‌کی ات: کولباصدی پیشیرمك؛ قویون، صیغیر کولباصدیسی. || صحن کولباصدیسی = صحنده کندی صوییله پیشوب قیزارمش ات.

کولباصدیلق { ص. کولباصدی‌یه یارار: کولباصدیلق ات.

کولچر { س. بوغدایه عارض اولوب دانه‌سنی تغییرایدن وبتون اوننی بوزان بر علت، دلیجه.

کولچه { س. ١. اریدیلوب تصفیه اولنمامش معدن، طو-

پراقدن چیقدیغی حالده بولنان معدن : دمیر، آلتین کوچه‌سی. ۲. بیوك پارچه صورتنده دو. کلش معدن : پش اوقه‌لق بر کوچه آلتین. ۳. اثواب و سا. ژه ده صیرمه وسائره ایله ایشلنن شمسه.

كوخلخان { کوخلخانی . با : کلخان وسائره.

كولدور { مه. بیوك سسله ایدیلن شماته و ولوله‌یی تقلید و تصویر ایدوب اکثریا اتباعاً قوللانیلیر: پالدیر کولدور ایچری یه کیردی.

گولديرمك { فنه. کوله‌سنی مو. جب اولمق ، کو. لکه مجبور ایتمك ، ایشیدنمك ویا کورنمك کوله‌سنی جلب ایده‌جك بر سوزسوملك ویا بر ایش یاپمق: اقشام بزی چوق کولديردی. || کندینه کولديرمك = کندینی مسخره ایتمك : کندینه عالمی گولديريور.

گولَر { ص. گولیمجی ، گولان ، مسرور، خندان، شادان، آچیق ، انشراحلی : گولر یوز. || یوزه گولر = منظره‌سی کشا. پش خاطر ویرن، انشراح درونی موجب : یوزه گولر بر رنك ، برقماش. || یوزی گولر ، گولر یوزلی = کشاده رو ، بشوش.

گولَش { کولشمك. با : گورش، گورشمك.

گولُش { س. با : گولیش.

گولُشمَك { فنه. براکده کولمك، بر بر ینی کولدیر. مك، شاقه‌لاشمق ، اطیفه‌لشمك.

گولك { س. قولبلی دریك (کردل ، یوغورت وبال وسائره قومقه مخصوص تخته‌دن قولبلی قاب.

گولَك { س. گوللك طالغه‌لانمسی، تلاطم ، تموج.

گولَك { یاخود گوله. س. صو. لاق یرلرده حاصل اولان تاتارجق کبی اوفاق سیودی سیکلك.

گولگَن { س. با : گورگن.

گولگه { س. ۱. برجسمك ضیایه مانع اولمسیله قرا. گلمجه براقدیغی یرکه او جسمك شکل و صورتنی کوستریر، ظل، سایه : آغاج ، او، آدم گولکه‌سی. ۲. رسمده گولگه‌یی تصویر ایدن آچیق سیاه بویا : چینیلرك رسملری گولگه سزدر. ۳. حمایه، تصاحب، وقایه : اونك گولگه‌سی آلتنده در. || گولگه آلتی = سایه‌بان. || گولگه ایتمك ، ویرمك = ضیایه مانع اولمق. || گولگه سندن قورقمق = پك قورقاق اولمق.

گولگه لِك { س. گولگه آلتنده بولنان سرین محل.

گولگه لَندیرمَك { فنه. ۱. گولگه ایتمك، گولگه آلتنده بولندیرمق : شو فیده‌لری گولگه لندیرملی ؛ او آغاج بزی نه کوزل گولگه لندیریوردی . ۲. رسم ویا یازی یه کولکه مقامنده اکه یاپمق.

گولگه لَنمَك { فل. ۱. کولکه آلتنه کیرمك، کولکه اکده اوتورمق، تظلل ایتمك : برچنارك آلتنده کولکه لندك. ۲. (رسم ویازی) کولکه مقامنده اکه پیدا ایتمك.

گولگه‌لی { ص. ۱. گولگه‌سی اولان : گولگه‌لی باغچه؛ گکیش گولگه‌لی آغاج. ۲. گولگه مقامنده اکه‌لری اولان (رسم، یازی) .

گولَمه { یاکوللامه. س. اوزو. مه عارض اولان بر خسته‌لق که دانه‌لرك قراروب منظار پیدا ایتمسندن عبارتدر : کولمه اوالمق ایچون باغه کوکورت سریلمك اقتضا ایدر. || آق کوللامه = آغاجله عارض اولان خسته‌لق نوعی .

گولمَك { فل. (صولر) بر. یکوب کول اولمق : اووه‌نك اورته‌سنده صولر گولمش .

گولله { س. با : گله .

گولی { ص. کول ایله قاریشیق، کولی حاوی : کوللی صو = چامشیر ده قوللانیلان کول صویی .

گولیمز { ص. عبوس، موزی : یوزی گولماز = عبوس الوجه .

گولمسه‌مَك { فل. و :

گولمسیمَك { فل. کولکی او. لمق، آز گولمك ، تبسم ایتمك .

گولمَك { فل. ۱. انسانه مخصوص اولان بر حس ایله قاه قاه دیه‌رك سسله

وباسمسز واکثریا آغزی آچه رق ودیشلری کوستره رك برحرکت مخصوصه ده بولنمق ، ضحك، خنده ایتمك : بونی ایشیدنجه، گورنجه گولدی؛ بوآدم دائما گولر؛ چوق گولدك. ۲. سویمك، اکلمك ، جذبش ایتمك : احبابجه گولوب اوینادق ؛ گولدك اکلندك. ۳. استهزا ایتمك ، بریله اکلمك، برینی مسخره یه آلمق : بوسوزی هربرده سویله سکا گولرلر: حالبه عالم گولر؛ هرکس گولر او صحیح ظن ایدر. ٤. ممنون و مسرور اولمق ، تسلی بولمق : او بیچاره یتیملرده گولسین. || برگوز گولمك = کدرله قاریشیق گولمك. || بیبق آلتندن گولمك، صقاله گولمك = پك بللی ایتمیه رك کیزلیجه گولمك که بعضا استهزا و بعضا تصدیق مقامنده اولور. || قص قص گولمك = گولمکی ضبط ایده میوب ایتمیه رك کسیك برصورتله گولمك. || قهقهها ایله گولمك = یوکسك سسله قاه قاه دیه گولمك. || گورك گورك گولمك = لطیف وآچیق برسسله گولمك. || یوز گولمك = ممنون ومسرور اولمق، رفاهه نائل اولمق : بویاغموردن زراعك یوزی گولدی. || یوزه گولمك = مراعی تروبج ایچون دوسنلق گوستره رك مداهنه ایتمك : بن اونك یوزینه گولر یوایشی یاپدیرم: ینه برایشی واردرکه یوزمه گولور.

گولمه { س. گولمك فعلی، ضحك، خنده : اونك برتحف گوله سی واردر: سزك گوله کردن اشکیللندم. || گوله آلمق = گولمك حس وآرزوسنه مقاومت ایده مه مك، گولمکی طوته مامق : بنی برگوله آلدی.

گولنج { ص. ۱. گوله جك، گوله جك، باعث خنده، شایان استهزا : گولنج برقیافت؛ اوقیافته گولنج اولیور؛ گولنج برحالی واردر. ۲. گولر، مسرور، متبسم ، صریتغان : گولنج آدمدر.

گولنمك { فع. ضحك و خنده اولنمق ویا استهزا اولنمق : بوکا گولنمز: اویله گولنمز.

گولوك { س. یوك حیوانی. || تك کمیکلی گولوك = قوتلی وصاغلام بیکیر.

گولوم { س. گوله ، خنده ، ضحك.

گولونك { یاکولنك یاخود کلنك. س. سیوری واوزون دمیرلی طانجی قازمه سی.

گوله { س. قول، چاکر، عبد، بنده ، غلام : او فلانك آزاد اولمش گوله سیدر. || (مقام تواضعده) گوله کز، گوله لری = قولکز، بنده کز، بن (« گوله زاده » دیمیوب « بنده زاده » دیملی.)

گوله { س. با : گنه.

گوله جك { ص شایان خنده، باعث ضحك، تحف، غریب : سزه گوله جك برشی سویلیه یم: گوله جك برحالدر.

گوله لك { س. قولقی، چاکرلك، عبودیت، بندگی.

گوله مَن { س. وقتیله گوله لردن ترتیب وتشکیل اولنان برصنف عسکر، مملوك، ممالیك: مصر گوله منظری ؛ ممالیك ترکان، ممالیك چراکسه.

گولیجی { ص. گولن، خنده و استهزا ایدن، ضاحك.

گولیش { س. گولمك فعلی وطرز وصورتی : تحف بر گولیشی واردر: بوآدمك گولیشی ضدمه کیدیور.

گوم { س. ۱. کومه، یغین. ۲. کوچك آغیل.

گوم { مه. کوپ کبی طنین انداز برشیئك چیقاردیغی سسی تصویر وتقلید ایدر : گوم گوم اوتیوردی، اوریوردی.

گوم { س. ۱. کیمکرك آره سنده بانقین ات. ۲. آغیل. (بومعنا ایله آنا طولیده مستعملدر.) ۳. با : گوگوم.

گومبور { مه. طوپ سسی کبی بیوك وپك گورلدیلی برسسی تقلید وتصویر ایدر، واکثریا مکرر قوالانیلیر : طوپلر گومبور گومبور ایدیوردی.

گومبورده مَك { فل. بیوك وطنین انداز برگورلدی ایتمك، گورله مك : طوپلر گومبورده یوردی.

گومبوردی { س. بیوك وطنین اندازسس، گورلدی، گورله مه : طوپلرك گومبوردیسی.

گومَج { س. آری پتکی : گومج بالی = اریمه مش بال، شهد رواق. || ابه گومجی = با. ابه گومجی.

گومُردَنمَك { يا گومؤردنمك. و :

گومُردهمَك { يا گومؤرده. مك: فل. آ رسلان ودوه كبى بيوك حيوان بيوك وقورقونج سسله باغرمق: آرسلان، دوه گومردنيور، گومرده يوردى.

گومُردى { يا گومؤردى. س. آرسلان ودوه كبى بيوك حيوانلرك ايرى وقورقونج سسله باغرمه لرى : اورمانك ايچندن بر آرسلانك گومرديسى ايشيديليوردى.

گومُرَن { ياخود گومؤرن. س. ١. يبان صوغانى، يبانى صوغان. ٢. سنبل هندى صوغانى.

گومرؤك { يا گمرك. س. [يتا. Commercio (تجارت) دن غلط ر. Κουμέρκι دن] ١. بر مملكتدن خارجه كيدن ويا خارجدن بر مملكته كيرن مواد تجاريه واشياء مختلفه ايچون اسكله ويا حدود ده آلنان رسم : گومروك آلمق : گومروك ويرمك: كومروكى ويرلمش، اودنمش مال. ٢. بورسمك اخذ واداره سى ايشلرينه باقان اداره : كومروك مأمورى، مديرى، قولجيسى: كومروك اصول و نظامنى بيلير آدم. [«رسومات» دها عمومى اولوب مسكرات وطوز وايپك كبى حاصلات رسملرينى ده جامعدر.] ٣. كومروك مأمورلرينك ايش كوردكلرى محل، كمرك اداره خانه سى : كومروكه كيتمك؛ كومروكدن كچمك؛ اوراده مكمل بر كومروك ياپلدى. || قره گومروكى = حدود بريه ده ويا اسكى اصول اوزره اولكه داخلنده اولان كمرك : قره كومروكى لغو اولندى. [قره كومروك ديمه ملى.]

گومرؤكجى { س. كومروك مأمورى، مديرى : كومروكجيلرك كنديلرينه مخصوص قيافتلرى واردر.

گومَس { س. ايغين ديمك اولان «كومه» دن مى يوقسه ر. Κουμάσι يا آرناؤدجه «قوماچ» دن مى ؟] ١. طاؤقلرك كيجه ياتدقلرى قپالى محل مخصوص، طاؤق آخورى، قودس. ٢. ارفاق ومسكينانه اقامتكاه، قولبه، ايزبه : بر كومسده اوتوريور: باشنى بر كومسه صوقمق.

گومُش { يا گومؤش ويا گومؤش. س. [حفر ديمك اولان «گومك» دن] ١. معروف قيمتلى بياض معدن كه آلتيندن صكره اولوب اوانىء بيتيه وقادين سوسلرى وسائره اعمالنه وسكه ضربنه يارار. فضه سيم : كولچه كومش: ايشلنمش كومش. ٢. كومشدن اوانى : كومشلرى قالديرديكز مى : اسكيدن قالمه چوق كومشلرى واردر. = ص. ١. كومشدن معمول، سيمين : كومش شمعدان: كومش قاشيق چتال طاقمى. ٢. كومش كبى بياض : كومش كردان: كومش قول. || كومش باليغى = آترينه، چاموقه || كومش سروى = آيك صويه عكس ايتمه سندن مشاهده اولنان بياض يول. || گومش صويى = براق صو. || گومش گوز = آقچه حريصى، پاره دن باشقه كوزينه برشى كيرمين. || گومش يالديز = گومشدن بياض يالديز.

گومُشلَتمَك { فت. كومش سوردبرمك، كومشله قاپلاتمق، يالديزلاتمق ويا طوناتمق : قاشيقلرى، باستونى، چيغاره لغى كومشلتملى.

گومُشلَمَك { يا گومؤشله مك. فت. گومشله قاپلامق يا يالديزلامق وياخود تزيين ايتمك : شمعدانلرى، قاشيقلرى، چكمجه يى، چيغاره لغى گومشلمك.

گومُشلى { ص. گومشى اولان، گومشله مزين : كومشلى چكمجه، چيغاره لق، باستون.

كومَك { س. ١. ييغندى كومه، طوب. ٢. عمومك قوششوب باردیم ايتمسى، مظاهرت عموميه.

گَومَك { يا گيومك. فت. ١. ديش اتلريله ويا چوروك ديشله ازه ازه قوپارمق : ديشسز قوجه قارى بر پارچه ات آلمش كويوردى. ٢. ديشله ايصيروب قوپارمغه چپالامق : آت كمنى كويور. ٣. قويون وصيغير كبى حيوانات مجتره اولجه يديكنى بر سهولت مخصوصه ايله لقمه لقمه آغزينه كتيروب تكرار چيكنمك، گويش كتيرمك : قويون، اينك گويور.

گومُلدرؤك { س. ١. صيغيرلرك بوينلرى

آلتندن كچوب بويندروقلرينه صوقلمش اولان ياريم حلقه شكلنده مقوس آغاج. ٢. بونجوق وچنغراق طاسمه‌سى. ٣. حيوانك بوينده طاسمه كبى حلقه، خاقى كرداناق.

كومُلدى { يا كومبلدى. س. ١. بوستان و اورمانده دالدن ياپيلان بكجى و آوجى قولبه‌سى. ٢. بوستان قورقولغى؛ اويوك.

گوملك { س. [اصلى درى ديمك اولان «گون» دن گونلك كه درى اوزرينه وچبلاق تنه كييلير.] ١. اثوابك آلتندن كييلوب بدنك يوقارى قسمنى اورتن و اكثريا ديزدن يوقارى قالوب بعضاً ده آياغه قدر اوزانان بياض ويومشاق بزدن چماشير، قميص پيراهن: برطون بر كوملك = يالكز ستر عورت ايچون طون ايله كوملك كييوب اثوابدن عارى اولان: ايچ كوملكى = آلتدن كييلنى: قوله‌لى كوملك، فرنك كوملكى = يلكك آلتنده كييلوب كوكسيله ياقه و قوللرى كورينن وقوله ايله اوتيلى بولنان يكى ايجاد كوملك: عجم كوملكى = عمله‌نك اثوابلرينى محافظه ايچون اوستدن كييدكارى و اكثريا لاجورد آمريقاندن معمول بولنان ايش كوملكى. ٢. زار، اورتى، غشا، قليف، طبقه: جگر، يورك، بين كوملكى؛ آويزه، صندالیه كوملكى: آغاجدن بر كوملك آلمق. ٣. بطن: ايكى كوملك جدى فلانجه‌در. || گوملك اسكيتمك = ياشامق. || بج. رانده، كوملكى = رانده يلكك اورتيسى، قليفى. || كوملكندن كچيرمك = اولادلق ايتمك. || ييلان كوملكى = ييلانك دكيشديرديكى درى.

گوملكجى { س. قوله‌لى كوملك ياپان و صانان آدم = ص. كوملكجى قارى.

گوملكلك { ص. كوملك اعمالنه يارايان، بو ايشه مخصوص ويا لايق اولان: كوملكلك بز.

گوملمك { فل. ١. طوپراغك ويا ديكر بر شيئك آلتنده قالمق، اورتلمك: بيچاره طاغده قالوب قارك ايچنده كوملدى؛ تخم قومه سر پيلوب كنديلكندن كوملير. ٢. باتمق، چوقوره كيتمك، دريكلشمك: ضعيفلكدن كوزلرى كوملمش. = فج. طوپراغه قونيلوب اورتلمك، دفن اولنمق: فلان كون وفات ايدوب ايرتسى كون كوملدى: موتانك كوملمسى شرطدر: آغاجك كوكلرى كوملمزسه قورور.

گوممك { فن. ١. يرك ايچنه ويا ديكر برشيئه صوقمق، باتيرمق، اورتمك: صوئوق يرلرده باغ كوتوكلرينى قيشين كومرلر: قازى كسوب قارك ايچنه كومدى: اوردك يومورطه‌لرينى كوبره‌يه كوممشيدى. ٢. (اولويى) مزاره قويوب اورتمك، دفن ايتمك: فلانى نره‌يه كومديلر؟ وفاتى كونى كومديلر. ٣. يرك ايچنه صاقلامق، كيزلمك: اسكى زمانده زنكينلر آقچه‌لرينى كومرلردى.

گوممه { س. كوممك ايشى، دفن. = ص. كوملمش، صوقلمش، قاقلمش: كوممه آلتين.

كومور { يا كمزر. س. [«كوممك» دن] ياندقدن صكره يره كومله‌رك سوگنمش اودوندن عبارت سياه برماده كه تكرار ياقيلوب منغال ايچنده تسخين ايچون و مطبخده يمك پيشيرمك ايچون قوللانيلير، فحم: قيشلق كومورى تدارك ايتمك؛ اودون كومور آلمق: كومور ياقمق: كومور باشه اورمق؛ كومور قايغى. || معدن، طاش كومورى = يرك ايچندن معدن حالنده چيقان سياه ماده كه پك زياده حرارت ويرمكله واپور ولوقوموتيف وماكينه‌ده وصوبه‌لرده دخى قوللانيلير. = ص. سياه، قب قره: كومور كوزلى؛ كومور صاچلى.

كومورجى { س. ١. كومور ياپوب صانان آدم. ٢. بج. واپورلرده كومورى قزغانك اوكنه كتيرمكله مكلف افراد كه اونباشى رتبه سنده‌در. = ص سياه، قره، سياه لكه‌لى: كومورجى طاؤق، تيلكى.

كومورلك { س. اوده قوللانيله‌جق كومورك قونديغى محل، كومور انبارى: بو اوك كومورلكى طار.

گومش { س. با: گومش.

كومه { س. ١. ييغندى بريكندى: بر كومه بوغداى؛ اوتى كومه كومه ييغديلر. ٢. تپه، كنبد، قله.

گومیجی { س. ص. ١. کومن، دفن ایدن. ٢. ییه‌جکلرینی یرك ایچنه کومن بعض قوشلره دینیر.

گون { س. ١. کرهٔ ارض ایله سائر سیاراتك تابع اولدقلری نجم منیرکه سائر نجوم ثابته‌دن فرقی آنجق بزه قریبتی اولوب بومناسبتله بیوك کورینور وطلوعیله برابر ضیاسنك شدتندن سائر کافهٔ نجوم کورینمز اولور، شمس، آفتاب، مهر: گون طوغدی؛ گون باتدی: گون کبی آشکار = کالشمس عیان. ٢. ضیا، نور: گون گورمز = ضیا آلماز، قراکلق، مظلم. || گون باتیسی = ١. مغرب. ٢. غرب شمالی روزکاری، باتی [غلطی: باطی] || گون بالیغی = دکرمی و اتی لذتلی بر جنس بالیق. || گون دونمك = شمس خط استوایی کچمك ویا مدار سرطانه ومدار جدی‌یه قدر کیدوب کری دونمك: ماردك طقوزنده کون دونر. || گون دونمی = فصول اربعه‌نك باشلری: کون دونمی فرطونه‌سی. || گون طوتلمق = کسوف اولمق. || گون طوغیسی و یا طوغوشی [و غلطی: گون طوغریسی]. ١. طلوع. ٢. شرق. ٣. شرق جنوبی روزکاری. || گون طوغمق = ١. شمس طلوع ایتمك. ٢. فرصت اله کچمك، میسر اولمق: کندیسنه کون طوغدی. || گون کچمك = حرارت شمس تأثیر ایتمك. || گون گورمز = ضیا آلماز، قراکلق. — [الیوم بزجه کونش دها مستعمل ایسه‌ده، اصل اسمی گون اولوب، ایراد اولنان تعبیراتده حالا مستعملدر.]

گون { س. ١. کرهٔ ارضك کندی محوری اوزرنده بر کره دونمه‌سندن عبارت یکرمی‌درت ساعتلك زمان، یوم، روز: آی اوتوز گوندر؛ اون گون کچدی؛ بش گون اول. ٢. یکرمی‌درت ساعتلك گونك آیدینلق اولان قسمی که مقدار وسطیسی اون ایکی ساعت اولوب یازین اوزار وقیشین قیصالیر، کوندوز، کیجه مقابلی، نهار، روز. [بو معنا ایله بزجه قوللانلماز اولمشدر.] ٣. زمان، عهد، دور، هنکام: سلطان محمودخان گوننده؛ فلان والینك گوننده او ولایتده امنیت برکمال ایدی. ٤. خوش کچیریلن زمان، اقبال، سعادت، راحت: بیچاره گون گورمدی؛ گون گورمش، گون کچیرمش آدم. ٥. یوم مخصوص، یوم رسمی، یورطی: یارین آلمانیا ایمپراطورینك گونی ایمش؛ دون اسرائیلیلرك گونی ایدی. ٦. وقت، زمان: بر گون زنکین‌ده اولور؛ اونك‌ده گونی وار: گون اولورکه چوق قزانیر. ٧. حال: ایی گون، کوتی گون. || گون آشری [یا آشوری. آشیری] = هر ایکی گونده بر، بر گون اولوب بر گون اولمامق اوزره: گون آشیری کلیور؛ گون آشیری درس اوقویور. || ایرتسی گون = بر گون صکره. || اولکی گون = دوندن اولکی گون، ایکی گون اول. || ایکی گونده بر = گون آشیری. || بر گون، گونك برنده = بر وقت، بر زمان: بر گون کله‌جك که...، بر گون اولورکه... || بو گون = بولندیغمز گون، الیوم. || بو گونکی گونده = بو زمانده، زمانمزده، بولندیغمز زمانده. || اوبر گون = یاریندن صکره‌کی گون، ایکی گون صکره: یارین دکل اوبر گون. || گونلرده بر گون = گونك برنده. || بر گون اول = سرعت ممکنه ایله، ممکن اولدیغی قدر چابوق. || گوندن گونه = گیتدکجه. [گون بگون دیمه‌ملی.] || گونی گوننه = عینی گون، آره‌ده گون کچیرمکسزین: ایشی گونی گوننه گورمك = ایرتسی گونه براقمقسزین، بلا تأخیر. || کچن گون = برقاچ گون اول. || بو گونلرده = بو برقاچ گون ظرفنده. || گون بو گون = تام فرصت وقتیدر.

گون { س. دباغت اولمش دری، هرنوع مشین و سختیان وسائره.

کَون { سذ. عر. ١. اولمه، حدوث، وقوع. ٢. وار اولمه، وارلق، وجود، موجودیت: کون ومکان = عالم وجود، موجودات، کائنات: کون وفساد = عالم جسمانی، بر طرفدن وجوده کلوب بر طرفدن محو اولمقدن عبارت اولان دنیای فانی، طبیعت. = ت: کونین = ایکی عالم، عالم مادی ایله عالم معنوی، دنیا وآخرت؛ سیدالکونین = سید الثقلین، فخر کائنات (صلعم) افندمز.

كون { س. فا. مقعد، قيچ.

گون { س. [فارسيدن مأخوذ] ١. رنك، لون : گل گون = كل رنكنده. ٢. درلو، نوع : ديگر گون = باشقه درلو. || گونا گون = ١. درلو درلو، نوع نوع : اقمشهٔ كونا كون. ٢. رنك رنك، آلاجه : بوقلمون كبي كونا كون. || ديگر كون = ١. باشقه درلو، مبدل، متغير. ٢. بوزوق، پريشان : حالم ديگر گون اولدي.

گونا { ياخود گونه س. درلو، نوع : برگونا، برگونه = بردرلو، بر وجهله ؛ [وجملهٔ منفيه‌ده] هيچ برصورتله ؛ بوگونا، گونه = بو درلو، بويله.

گونان { س. يازين صويي قورو. يان گولجك، كوچك گول، طورغون صو.

گوندَر { س. ١. اوجنه بر شيء طاقيلان اوزون صوبه، صيريق : مزراق، بايراق، سنجاق كوندري ؛ مائونه‌جي كوندري = مائونه‌يي يوروتمك ايچون قيي‌يه ويا صويك ديبنه طيادقلري صيريق. ٢. چفت سوررکن اوكوزلري دورتدكلري اوجي ايكنه‌لي اوزون صوبه، اوكنديره. ٣. بح. كميده سنجاق چكمك ايچون قيچ طرفنه مركوز ديرك.

گوندَرتمك { فت. ارسال واسبال ايتديرمك.

گوندَرلمك { فج. ارسال، اسبال، بعث اولنمق : بومال اجنبي مملكتنه كوندريله‌جكدر ؛ بو كتاب بكا احبابك بري طرفندن كوندرلدي.

گوندَرمك { فت. [اصل تركجه‌ده كري دونمك و اكريلمك ديمك اولان «گونمك» فعلنك متعديسيدر.] يوللامق، صالمق، ارسال، اسبال، بعث ايتمك : پدرمه برمكتوب، برهديه گوندردم ؛ اوغللريني مكتبه گوندريور ؛ خبر، سلام گوندرمك. || ايلري گوندرمك = سورمك، تقدم ايتديرمك. || ايچري گوندرمك = صوقمق، ادخال ايتمك. || گري گوندرمك = رد واعاده ايتمك.

گوندَرمه { س. يوللامه، صالمه، ارسال، اسبال، بعث.

گوندَريش { س. كوندرمك فعلي وطرزي : كيجه وقتي خبر كوندريشي.

گوندوز { س. گونك آيدينلق اولان يعني كونشله تنوير اولنان قسمي، كيجه مقابلي، نهار، روز : خط استوايه قريب يرلرده گوندوز ايله كيجه دائما مساوي كبيدر ؛ قطبلره تقرب ايدلدكجه يازين كوندوز وقيشين كيجه پك اوزايوب اوچ آي متماديا كوندوز ويا كيجه اولان يرلرده واردر. = ظز. گوندوز وقتي، گوندوزين، نهاراً : كوندوز چاليشوب كيجه استراحت ايتمك دها ايدر. || گوندوز صفا = بر جنس چيچك كه گوندوزين آچيلوب كيجه قپانير. || گوبه گوندوز = ايچه گوندوز اولدقدن صكره، بعد الفجر. || گيجه گوندوزين = گوندوزين و گيجه‌لين، ليل ونهار، شب و روز، دائما : گيجه گوندوز چاليشير ؛ گيجه گوندوز يوريدك.

گوندوزلك { ص. گوندوزه مخصوص : گوندوزلك قيافت ؛ گوندوزلك اثواب.

گوندوزلي { ص. گوندوزين واقع اولان. || گيجه‌لي گوندوزلي = كيجه كوندوز، دائمي صورتده : كيجه‌لي كوندوزلي چاليشه‌رق شوكتابي بيتيردم.

گوندوزين { ظز. گوندوزوقتي، نهاراً : گوندوزين اويومغي سومم ؛ صيجاق يرلرده گوندوزين يولجيلق اوله‌ماز.

كونده { س. ١. آياق باغي، كوستك. بوقاغي : طوغانك آياغنده كونده وار ايدي. ٢. طوزاق، قپانچه : كونده‌يه دوشمك. ٣. بوصو، كمين : كونده‌دن آتمق = اغفال ايله ياكلش حركت ايتديرمك.

گونده‌لك { س. ايشجيلرك بر گونلك ايش ايچون آلدقلري اجرت، يوميه : بوراده رنجبرك گونده‌لكي قاچ غروشدر؟ اوسته گونده‌لكي ؛ گونده‌لكله چاليشيور.

گونده‌لكجي { س. ص. گونده‌لكله يعني يوميه ايله چاليشان آدم، رنجبر، عمله، ايرغات : كونده‌لكجي قوللانيور ؛ كونده‌لكجي آدمدر.

گونده‌لكلي { ص. كونده‌لكله، يوميه ايله چاليشان : كونده‌لكلي رنجبر.

گونَش { س. [اصلي : گون، گوكش، چ. قوياش] ١. بولنديغمز كرهٔ ارض ايله سائر

سياراتك تابع اولدقلرى نجم كه بزه قريبتى جهتيله پك بيوك گورينوب طالع اولدقدە سائر نجوم گورنمز وكوندوز اولور، گون، شمس، آفتاب، مهر، خورشيد: گونش طوغمق، جيقمق = طلوع ايتمك؛ گونش باتمق = غروب ايتمك: گونش طوتلمق = منكسف اولمق. ٢. المماس وخرج و سائرەدن گونش كبى اطرافى شماعلى رسم و شكل و چيمك. || آقشام گو. نشى = ترنجبى قزيل رنك. || گو. نش اورمق = چارپمق، چكمك = تأثير ايدوب خسته ايتمك. || دكيز گونشى = دكيز ممەسى كبى برنوع نبات بحرى. || گونشى بالچيقله صيوامق = ظاهر وعيان برشيى ستر واخفا وانكاره چاليشمق. || گونش گبى = ١. پارلاق، تابان، رونقلى. ٢. ظاهر، عيان، آشكار.

گونَشلَنمَك { فد. گونشه گوسترە. ارك وگونشه قارشى سرمك قورومق.

گونَشلَنمَك { فل. فع. ١. گو. نشه سريلوب قو. رومق. ٢. گونشك قارشيسنده اوتوروب ايصمق.

گونَك { س. با: كنك.

گونكورلَمَك { يا گونكورلەمك. فل. اويقويا صمق، گوشمك، اويقودن سرسم اولمق، صيزمق.

گونكه { س. قالين طالاش، اينجه يونغه.

گونكى { ص. بر كونه مخصوص اولان، بركون واقع اولان. (يا اكبز قوالانليوب، آتيلەرك كيلر كبى تركيباتده مستعملدر:) بوگونكى، اوگونكى، كچن گونكى.

گونَلمَك { ص ١. گونه مخصوص ويا لايق ومتناسب وكافى اولان (بودخى يا اكبز قوالانليوب، آتيلەرك كيلر كبى تركيباتده مستعملدر:) بر گونلمك ايش: بش گونلمك يول: بوگونلك بو قدر كافيدر. ٢. عمرى شو قدر گوندن عبارت اولان، شو قدر گون اول يابلش ويا وجود بولمش اولان: قرق گونلك بر چوجق؛ اوچ گونلك ات: اون اون بش گونلك بر مزار.

گونَلمَك { س. رايحه سيجون و بر محلك عفونتنه غلبه ايتمك ايچون ياقيلان صمغ جنسى، بخور، كندر، لبان: گونلك ياقمق: گونلك قوقوسى.

گونَلمَك { س. با: كوملك.

گونَلمَك { يا گونلەمك. فل. گونى چكرمك، بركون قالمق، بركون طورمق.

گونَمَك { يا گوننمك. با: گو. گنمك.

گونه { س. فا. با: گون.

گونى { يا گونو. س. قيصقانمه، حسد، غبطه، قيصقانج. مر.

گونيَلمَك { يا گونولەمك. فل. قيصقانمق، حسد وغبطه ايتمك. مر.

گونَين { سند. ت. عر. فد: كون. با: كون.

گونيه { س. (يو. ½ = زا. ويه) گوشه اولجسى، گوشەلرك قائم اولوب اولديغى آكلامغه و دوزلدوب طوغرو. لتمغه مخصوص دمير ويا تختەدن مهندس و دوائكر و ديوارجى وسائره آلتى: گونيه طوتمق: گونيه سنه كتيرمك: شو گوشه گونيه سنده ميدر؟ اشاقولالى گو. نيه = طوبوغرافيا آلتى.

گوَوَز { گوورجين، گوونمك، گوره و سائره. با: گوگه و سائره.

كوه { س. فا. طاغ، جبل: كوه قاف = قاف طاغى.

گوهَر { س. فا. ١. الماس، جو. هر، جواهر: دروگوهر. ٢. بر شيئك اصلى و مايەسى، جوهر. || گوهر ريز = جواهر آقيدان، طاغيدان: و مج. كو. زل سوزسويلين. || گوهر نثار = جواهر سرپن: و مج. فصيح، نطوق.

گوهَر چِله { با: گهرچله.

كوهسار { س. فا. و:

كوهِستان { س. فا. طاغلق بر.

كوهَيلان { س. با: كهيلان.

كوى { س. ممكن انسانلرك اقامت ايتدكارى اولرنجو. عنك كوچكى كه قصبەدن فرق خانەلرينك آزاغيله برابر چارشى و بازارى اولمامسى و اهاليسنك اكثرياسى زراعتله مشغوللرى

جهتیله تارله و چایر و باغ و باغچه و آخور و آغیل کبی شیئلرله قاریشیق اولمسیدر، قریه، روستا، رستاق: کوی خلقی: کویده اوتورمق: کوی امامی: کوی مکتبلری.

کوی { س. فا. طوپ، یووارلاق شیء. اویون طوپی، کوی وچوکان = جرید اویونی.

گوَی { س. با: گوگی، گویگی.

گوی { ص. فا. با: گو.

گویا { ح. [فارسیدن] ١. صانکه، سوزده. [باشقه‌سنك تصدیق اولنمیان اساسسز سوزی نقل اولنورکن قوللانیلیر:] گویا بو ایشی کندیسی گورمش؛ گویا بن سزه خبر ویرمشم. ٢. ظن ایدرسك که، ایمش کبی: فونوغرافدن سسنی ایشیدنجه گویا کندیسی حاضر ایمش کبی کلیور: رسمنی کورن گویا کندیسنك قارشیسنده ایمش کبی اولور. — اسکی طرز افاده ده بعضاً «که» اداتیله برابر قوللانیلیر: گویا که هوایه اوچمش.

گویا { ص. فا. سویلین، لقردی سویلر، قائل، متکلم: حضرت عیسی بشیکده گویا اولدی.

گویداش { س. ص. بر کوی اهالیسندن اولان، کویلی: او بنم کویداشمدر.

گویدَرگی { س. چوق یانار بر جنس چیبان، آتش چیبانی.

گَویش { یاخود کیویش. س. ١. حیوانات مجتره‌نك یدکاری شیئی بعده تکرار آغزه کتیروب یکیدن چیکنمه‌لری، جره: دوه دخی اینك وقویون کبی گویش کتیرر. ٢. مج. اختیارلرك چکه‌سی غیر اختیاری دیترمه. || آغز گویشی = ورد زبان.

گُویگی { یا گویگو. با: گوگی.

گویلی { س. ص. ١. قریه اهالیسندن اولان، سکان قرا: کویلیلر شمدی اوراقله مشغولدرلر: کویلی دائما قصبه‌لیدن قبا اولور. ٢. دیکریله بر کویدن اولان: کندیسنك بر کویلیسی کلمش. ٣. مج. قبا، نارك و ظریف اولیان: خویرات || بزم کویلی! مقام استهزاده «همشهری!» معناسیله مستعملدر.

گویلیلك { س. ١. قریه اهالیسندن اولان آدمك حالی، قریه‌ده ساکن اولمه: کویلیلك مانع تحصیل دکلدر. ٢. مج. قبالق، ظرافت فقدانی. ٣. وطنداشلق، همشهریلك.

گویمك { یا گوگمك. فت. یاقمق، آلازلانمق، آتشده قرارتمق. مر.

گویَندیرمَك { فت. ١. یاقمق، آلازلاندیرمق. ٢. (میوه و سائره‌یی) اولدیرمق، کماله ایردیرمك. مر.

گویَنده { ص. فا. سویلین. قائل، متکلم.

گویِنمَك { فل. ١. یانمق، آلازلانمق، آتشده قرارمق. ٢. (میوه) اولمق، کماله ایرمك. مر.

گوینوك { س. ١. اوفاق سوت قابی. ٢. قیلدن یوغورت طوربه‌سی. ٣. آرپه طوربه‌سی.

گویوك { س. ١. یانمش شیء. ٢. قایناپان شیئك کوپوکی. ٣. مج. یانیق، کدر، یأس، سوز وکداز. ٤. تق. صیتمه، حما، نوبت. مر.

کَه { وگه. با: کاه وگاه.

کُه { وکهسار. با: کوه وکوهسار.

کِه { حر. ١. [فارسی‌یه تقلیدا قوللانیلوب اصل ترکجه‌سی «کیم» در] مصدریت معناسنی افاده ایدوب عربیده «ان» (مشددهٔ مفتوحه) کبی بر جمله‌یی دیکر برفعلك مفعولی و سائره‌سی حکمنه قور: بکادیدی که یارین کله‌جکدر = یارین کله‌جکنی سویلدی: کندیسنه تنبیه ایتدم که کیمسه‌یه سویلمسین = کیمسه‌یه سویلمه‌مسنی تنبیه ایتدم. ٢. غایه ونتیجه بیان ایدوب مابعدینك ماقبلنه مربوط ومتعلق اولدیغنی کوستریر، تاکه حتی: المی براق که یازی یازه‌یم؛ قپودن چکل که کچه‌یم: سرمایه‌سی یوق که تجارت ایتسین. ٣. سببیت بیان ایدر، زیرا، چونکه: آلدانماکه شاعر سوزی البته یالاندر. [بو معنا ایله استعمالی اسکیمشدر.] ٤. تفسیر بیان ایدوب ماقبلنی مابعدیله شرح وایضاح ایدر و اسم موصول مفهومنه تقرب ایدر: وقتاکه دولت عثمانیه تأسس ایتدی؛ بروقتده که بن جانمله اوغراشیوردم کندیسنه حرمت ایتمدم دیه گوجنمش. —

توقیت بیان ایدوب فعلك صیغهٔ التزامیه سیله قوللانیلان : «انسان که عشقه دوچار اوله (عشقه دوچار اولنجه) عقل و رأیی التدن کیدر» کبی تعبیرلر پك عجمانه وترکنلرك فارسیه تابع شیوه سنه مخصوص اولوب الیوم متروکدر. [آتیده کی اسم موصولدن و «کی» اداتندن تفریقاً زمدر.] || چون، بل، کاش، مادام اداتلریله برلشه رك مرکب اداتلر تشکیل ایدر : چونکه، بلکه، کاشکه، مادام که کبی. مرکبلرینه با. || بعض کلمه لره ده الحاق اولنه رق فعل اسنادینك تقدیریله تعبیرلر تشکیل ایدر : احتمال که بوکون کلسین = احتمالدر، محتملدرکه ...؛ جائزکه = جائزدرکه وسائره.

کِه { ك. [فارسی یه تقلیداً قو. للانیلوب ترجمه سی «کیم» در.] اسم موصول کبی قوللانیلوب آلتنده کی جملهٔ موصوله ایله برابر صیغهٔ صله ویا اسم فاعل واسم مفعول یرینی طوتار : بر آدم که نصیحت دیکله مز هیچ بر وقت فلاح بولماز = نصیحت دیکله مین آدم؛ او آدم که دون اوینه گیتدك بوگون بزه کلش = دون اوینه گیتدیکمز آدم؛ بر کون که چوق چالیشمشیدم = چوق چالیشمش اولدیغم برکون.

کِهانت { سث. عر. اسکی عبرانیلرده وسائر امم قدیمه ده بعض روحانیلرك ومخصوص آدملرك وسائط مختلفه یه مراجعت ادعاسیله غائبدن خبر ویرملری : اسلامده کهانت ممنوع و حرامدر.

گُهَر { سـ. فا. یا : گوهر، جوهر.

گُهَربا { سـ. فا. [کهربا = صمان. ربودن قاپمق. — تر. زبانزدی : کهربار، ودها غلطی : کهلبار] بالطبع سواحلی جهتلرنده وسائر بعض طرفلرده چیقان قیمتلیجه بلغمی برطاشکه جیغاره. لق وچبوق اماسی وتسبیح و سائره یاپیلیر والکتریق قوتنی حائز اولوب قیل وسائره یی اوزاقدن قاپار، قیل قپان؛ سیاه کهربا = بونك سیاه جنسی. = ص. کهربادن معمول : کهربا تسبیح. [یکی اصطلاحات فنیه ده یونانجه بومعنایه کلن «الکتریق» کلمه سنی ترجمه ایچون «کهربائی» و «کهربائیت» کبی غلط فاحش تعبیرلر ایجاد ایتشلرسه ده، الکتریق کلمه سنك استعمالی مرجحدر.]

گُهَربار { صـ. فا. [کهر = الماس. باریدن » یاغدیرمق] جواهر یاغدیران، پك نافع و مفید.

گُهَرپاره { سـ. فا. الماس پارچه سی.

گُهَرپاش { صـ. فا. جواهر صاچان، سرپن.

گُهَرچِله { سـ. کوچله حالنده (معروف بر مادهٔ معدنیه که باروت اعمالنه یارایور.

کَهف { سذ. عر. ج : کهوف. ۱. اپن، مغاره، غار. ۲. مج. صیغینه جق یر، ملجأ، ملاذ. ۳. ط. تش. مغاره کبی اوبوق یرکه طبیعی ویاپر مرضدن حاصل اولور : کهف رئه = ورمدن آق جکرده آچیلان اویوق. || اصحاب کهف = طول مدت بر مغاره ده اویومش اولان مشهور یدی کشی ایله برکوپکلری.

کَهکَشان { سـ. فا. [کهکه = صمان. کشان = چکنلر] کوکده کی صمان اوغریسی، مجره، حاجیلر یولی.

کَهل { صـ. عر. ث : کهله. کاملی بولمش، سن کامله ایرمش اولان، اوتوز ایله اللی یاشلری آره سنده بولنان، کامل (آدم).

کَهله { سـ. بیت : کهله طوتمق؛ باش کهله سی.

کَهله لَتمك { فل. بیتلمك، بیت طوتمق.

کَهله لی { صـ. کهله سی اولان، بیتلی، بیت طوتمش.

کُهَن { صـ. فا. ۱. اسکی، قدیم، عتیق. ۲. اسکیمش، قو. للانلمش، کهنه. ۳. یاشلی، مسن. || گهنسال = یاشلی، گچکین، مسن.

کُهنه { صـ. فا. اسکی، اسکیمش، قوللانلمش، زمانی ومو. ده سی یکمش : پك کهنه مفروشاتی واردر.

کَهواره { سـ. فا. بشیك، مهد.

کُهولَت { سث. عر. سن کمال، اوتوز ایله اللی آره لرنده اولان یاش : سن کهولتده برآدم.

کَهیا { سـ. [فا. « کنخدا » دن غلط] یا : کنخدا.

کَهیاالق { سـ. یا : کنخدالق.

کُهَیلان { سـ. صـ. جنس عرب آتی : برکهیلانی،

كهيلان برقيصراغى واردر.

كى { د. ظروف زمانيه ومكانيه يه و «ده» حرف الصاقنه و اسماء و ضمائرك مضاف اليهنه الحاق اولنه‌رق صفتلر تشكيل ايدر و موصوفك اوتركيب ويا تعبيرك مفهوميله متصف اولديغنى كوستريرر: دونكى آدم؛ بوگونكى ايش؛ كچن سنه‌كى محصولات؛ ايچريكى = ايچرى بولنان؛ ايچريده كيلر = ايچريده بولنانلر؛ خانغى كتابى ايستيورسك بنده كنى مى؟ سزده‌كى غائب اولمش؛ سزك اوغلكز چاليشقاندر اما بنمكى پك تنبل؛ سزك آتكز احمدافندينك كندن بيوكدر. [بوكبى تعبيراتده براسمك تكرر ايتمه‌مسيچون اونك يرينى طوتار: سزك آتكز بنمكندن ايدر = بنم آتمدن. — مجرددن ماعدا احوالده آخرنده‌كى «ى» على القاعده «ن»ه تحول ايدر: بنمكى، بنمكنك، بنمكنه، بنمكنى. بناء عليه بنمكينى، بنمكينه يازمق پك طوغرى اوله‌ماز. [«كه» صورتنده تحريرندن بغايت اجتناب اولنملى.]

كىّ { سذ. عر. [اصلى: كوى] ط. ياره‌يى ويا بدنك معلول بولنان بريرينى قيزغين دميرله ياقمه اصولى‌كه عربلرده اسكيدن برى مرعى و مستعمل اولوب اليوم فناً فائده‌سى تبين ايتمكله طب جديدده دخى استعمالى تعمم ايتمكده‌در، ياقى. بوايشده قوللانيلان دميره عربلر «كاويا» وكيه مخصوص برآلته‌ده ميمك كسريله «مكواة» ديرلر.

كِياسَت { سث. عر. اويانيقلق، زيركلك، ذكاء، فطانت: اصحاب كياستدن برذات.

كِيانوس { س. [يو. Κύανος = لاجورد] بورنكده برمادهٔ كيميويه‌كه مركباتى كيمياده مستعملدر: حامض كيانوس و سائره.

كِياه { ـ فا. اوت. [اصلا لزومى يوغيكن تعيين بوصله‌لرنده ارز و لحم و حطب كبى غرائبله برابر استعمالى اغربدر.]

گيت { ح. [«كيتمك» فعلنك امر صيغه‌سيدر] گيت گيت. كيت گيده = مرور زمانله، كيتدكجه: برچوجق گيت گيت تربيه‌سز اوليور؛ گيت گيده تربيه‌سزلكى آرتيور. || كيت زمان كل زمان = برچوق وقت صكره، بعد بعد. [بونك حرفياً عربى‌يه ترجمه‌سيله: «تعال زمان رح زمان» كبى براعجوبهٔ تعبيرك استعمالى پك كولنج اوليور.]

كيتلَمَك { وكيتلى. با: كليدلمك، كليدلى.

گيتمَك { فل. ١. ياقيندن اوزاغه انتقال ايتمك، وارمق، ذهاب، رحلت ايلمك: اوه گيتدم؛ چارشى‌يه گيتدى؛ غربته كيده‌جكدر. ٢. بريردن آيريلوب اوزاقلاشمق، حركت، عزيمت، رحلت ايتمك: كنديسى بورادن گيتدى؛ كلن مسافرلر دها گيتمديلر. ٣. قاچمق، براقوب آيرلمق: آشجيسى گيتمش ٤. يوق اولمق، غائب و نابديد اولمق: اوقدر ثروت نره‌يه گيتدى؛ اورانك بر وقت‌كى معموريتى گيتدى. ٥. صرف اولنمق، استهلاك ايدلمك: بوضيافته چوق پاره گيتدى؛ بو بنايه برقاچ بيك ليرا گيدر؛ آلديغى معاش تكميل اومصارفنه گيدر. ٦. كچمك، صاوشمق، دفع وزائل اولمق: بتون قيش بندن صيزيلر گيتمز. ٧. منجر ومنتهى اولمق، وارمق: بوچاى، بويول نره‌يه گيدر؟ ٨. يوريمك، مشى ايلمك: اوپك چابوق گيدر. ٩. كچمك، بيتمك، منقضى اولمق: اوزمانلر گيتدى؛ چوغى گيتدى آزى قالدى. ١٠. آيانى يولنه طاشنمق، دفع طبيعى ايتمك، اسهالى اولمق؛ بوكيجه بش اون دفعه كيتمش. ١١. مجامعت ايتمك. ١٢. كوتورلمك، سوق اولنمق: جنازه‌سى گيديوردى؛ يارين جهاز گيده‌جكدر. || آره‌يه، آره‌لغه كيتمك = تلف اولمق. || اره كيتمك = قوجه‌يه وارمق، اولنمك. || اكرى كيتمك = شاشمق. || الدن كيتمك = فوت اولمق. || ايچ كيتمك = اسهاله اوغرامق. || ايچرى كيتمك = كيرمك. || ايلرى كيتمك = تقدم وترقى ايتمك. || ايلريسنه كيتمك = تجاوز ايلمك، چوق اولمق. || باناسى‌يه كيتمك = چيقميه‌جق بريول طوتمق، باتاقجيلق ايتمك. || ترس كيتمك = ايى كيتمه‌مك، طالع مساعد اولمامق. || جان كلوب كيتمك = آييلوب بايلمق. || حصير آلتنه كيتمك = باقلمامق، مندر آلتى اولمق. || خوشه كيتمك = حظ اولنمق، سولمك. || رنك كيتمك = صولمق. || صو

قاغه كيتمك = طيشارى چيقمق. || صوينجه كيتمك = مماشاة ايتمك. || صوبك آقنديسنه كيتمك = اويمق، موافقت ايتمك. || طات كيتمك = طاتسزلانمق. || طوپ يولنه كيتمك = بيهوده تلف اولمق، هدر اولمق. || طوغرى كيتمك = حسن حركتده بولنمق. || عقل كيتمك = تخطر ايتمك || عقل باشدن كيتمك = زياده تعجب وتلاش ايتمك، كمال تأسفله شاشه قالمق. || گرى كيتمك = ١. عودت ايتمك. ٢. تدنى ايتمك. || كلوب كيتمك = موارده، تردد ايتمك. || ياكليش كيتمك = يولى شاشيرمق. || يايان كيتمك = يايان يورينمك، راجلاً يول آلمق. || يول كيتمك = قطع طريق ايتمك. || يوله كيتمك = سيروسفروسياحت ايتمك. || كيت كيت، كيت كيده = با : كيت.

كيتى { س. فا. دنيا، عالم، جهان. || كيتى آرا = دنيايى طونادان، زينت عالم اولان. || كيتى ستان = دنيايى ضبط ايدن، جهانكير. || كيتى فروز = دنيايى پارلادان، رونق عالم. || كيتى نما = دنيايى كوسترن، جهاننما؛ جام كيتى نما = كويا جمشيدك بتون دنيايى كوستريربرجامى.

گيج { گيجكمك. با: گج وسائره.

گيجشمك { فل. خفيف صورتده قاشينوب يانمق، آزغيجيقلانمق : الم. بوغازم گيجشيور.

گيجه { س. [زبانزدى : گ.جه. — وقتسز ديمك اولان «گج، گيج»دن.] يكرمى درت ساعتلك كونك قرا گلق قسمى كه اقليمزده موسمه كوره اوزايوب قيصالير، ليل، شب، اصل تر. تون، دون : كيجه گوندوزدن سرين اولور؛ جمعه كيجه‌سى پنجشنبه ايله جمعه كونلرى آره‌سنده كى كيجه؛ كيجه‌يى بكليور. || كيجه اولمق = قرا گلق باصمق. || آيك اون دردنجى كيجه‌سى = بدر. || كيجه باصقينى = شبيخون. || كيجه صفا = كيجه آچيلير برجنس چيچك. || كيجه صحبتى = كيجه وقتى اولان احبا محبتى، مسامره. || قنا كيجه‌سى = ١. وقتيله كلينه قنا سوردكارى كيجه. ٢. اليوم ختانى اجرا ايديلن چوجقلر ايچون و وليمه جمعيتلرنده ترتيب اولنان اكلنجه كيجه‌سى. || كيجه قوشى = ١. بوهوقوشى. ٢. مج. اويقو اويوماز آدم، كيجه‌يى اويانيق كچيرن آدم. || كيجه يانيسى = كيجه ياتمق اوزره اولان مسافرلك : كيجه يانيسنه بيورك. || كيجه ياريسى = نصف الليل كه هرموسمده نصف النهارك تماميله مقابلى يعنى كچن وكله‌جك نصف النهارلردن نام اون ايكيشر ساعت اوزاق اولان وقت اولوب آلافرانغه ساعت اون ايكى اولور. || كيجه يانيغى = يوز والده چيقان سياه بر ياره. = ظز. كيجه وقتى، كيجه لين : كيجه كلكز؛ كيجه چاليشيور؛ كيجه سرين اولور. || بوكيجه = ماضى ويا استقبالده اك ياقين كيجه : بوكيجه اوشودم؛ بوكيجه كيده‌جكم. || دون كيجه = دونكى كونك كيجه‌سى. || اولكى كيجه = دون كيجه‌دن اول اولان كيجه. || كيجه گوندوز = دائما، شب وروز، ليل ونهار. || هر كيجه = كيجه‌لرك جمله‌سنده. || كيجه ياريسى = كيجه‌نك اورته‌لرنده: كيجه ياريسى ياتدم؛ كيجه ياريسى كلدى.

گيجه‌لك { ص. كيجه‌يه مخصوص: كيجه‌لك قيافت. = س. كيجه كييلن انتارى، كيجه وقتى ويا كوندوزين دخى اوك ايچنده كييلن اثواب : كيجه‌لكنى كييمش : كيجه‌لكله صوقاغه چيقمق نه قدر چركيندر.

گيجه‌لمك { فل. ١. بر يرده كيجه قالمق، كيجه‌يى كچرمك : اورمانده كيجه‌لدك : ياته‌جق يربوله‌ميوب طيشاريده كيجه‌لدك. ٢. وقت كيجه اولمق، قرا گلق باصمق : كيجه‌لينجه يولى كوره‌مديكمزدن طورمغه مجبور اولدق.

گيجه‌لى { ظز. كيجه‌لى گوند، زلى = كيجه گوندوز : كيجه‌لى كوندوزلى چاليشه‌رق ايكى هفته‌ده بيتيردم.

گيجه‌لين { ظز. كيجه وقتى، ليلاً : كيجه‌لين يوله كيردك.

گيجى { وكيجيك. س. خفيف غيجيقلانمه، قاشينمغله برابر آز يانمه : بوغازمده بر كيجى، كيجيك واردر.

گيجيشمك { وكيجيكمك. فل. خفيف صورتده غيجيقلانمق، يانمغله برابر خفيف قاشينمق.

گيجيك { وكيجيكمك. با : كيجى وكيجيشمك.

كيچه { س. با : كچه.

كيخله { ويا كيكلا. س. [ر.] لو- فردن كوچورك بر باليق.

كَيد { سـ ذ. عر. حيله ، مكر ، خدعه ، دسيسه.

گيدِرمَك { فت. [كيتمك فعلنك مكرر متعديسى] كيتمه‌سنى ، كچمه‌سنى موجب اولمق ، صاوشديرمق ، دفع و ازاله ايتمك : ذهندن غائله‌يى گيدره جك بر چاره .

گيدِشمَك { فش. بربرينه كيتمك ، زيارتلشمك ، موارده ايتمك . = فل . غلط اوله‌رق گدشمك و گيجيشمك يرينه قو- للانيليور . با : گدشمك ، گيجيشمك .

گيدِلمَك { فج. كيتمك واقع و يا ممكن اولمق : اورايه كوندوزين كيدلمز ؛ ايكى ساعتده كيديله بيليرمى ؟ آيه كيدلمك قابل اولسه .

گيدَن { ص گيدر اولان ، راحل ، ذاهب ، رونده : گيدن گن = مسافر ، ضيف ، مهمان .

گيده { ح. [اصل « كيتمك » فعلنك صيغهٔ التزاميه- سيدر] گيده گيده ، كيت گيده = مرور زمانله تدريجاً . واره‌رق .

گيدى { س. با : گدى .

گيديجى { ص. گيدن گيدر و يا گيده‌جك اولان ، يولجى : او زواللى خسته كيديجى‌يه بكزه‌يور .

گيديش { س. ١. كيتمه ، ذهاب ، رحلت ، حركت ، عزيمت : بويله آكسزين وخبرسز گيديشنك سببنى آكلايه‌ميورم .

٢. يورويش ، يورومك طرزى ، مشى ، رفتار : بو گيديشله سز ايكى ساعتده اورايه واره‌ماز . سكز . ٣. طرز ، حركت ، روش : او آدمك گيديشنى بكنميورم ؛ او بو گيديشله پك آز زمانده وارينى محو ايده‌جكدر . ٤. بر بيوك ذاتك اسب سوار اوله‌رق بر طرفه عزيمتى : گيديش مديرى = سراى همايونده تشريف شاهانه ايچون اجراى تهيئاته مأمور ذات .

كير { س. وجودك ييقانمامقدن ياغلانوب طوتديغى وچماشير واثوابه كچن پيسلك ، وسخ ، چرك : حمامده كيسه‌سز كير چيقماز ؛ گوملكنك كيرى ؛ كير قبارمق : كير طوتمق .

كير { س. فا. آلت رجليت ، ذكر .

گير { ص فا. [« كرفتن » فعلندن سمص. اولوب صتر. تشكيلنده بولنور] ١. طوتان ، قبض وضبط ايدن : شيرگير = آرسلانى طوتان ؛ جهانگير = فاتح عالم . ٢. ياييلان ، انتشار ايدن ، منتشر : عالمگير = دنيايه ياييلان ، هرطرفه منتشر . = س. حرب ، غاوغا ، جنك . [بو معنا ايله يالكز مترادفى اولان « دار » ايله برابر قوللا- نيلير :] اثناى گيرودارده .

كيرپيچ { س. با : كرپيچ .

كيرپيك { س. با : كرپيك .

كيرَج { س احجار كلسيه دينلن بياض طاشلرك احراقيله حاصل اولان معروف بياض ماده كه قوم ويا خراسانله يشديريله‌رق كاركير ابنيه‌يى طو- تديران خرجى تشكيل ايدر و صيوه و بادانه اعمالنه دخى يارار ، جص . || كيرج اوجاغى ، فورنى = كيرج ياقدقلرى محل مخصوص . || كيرج سودى = بادانه ايچون حاضرلانمش صولى كيرج مخلوطى . || سوگنمش كيرج = صويك ايچنده حل ايدلمش ويا توز حالنده او- له‌رق اوزرينه صو سرپيله‌رك آرتق صويه تماس ايدنجه قاينا- مق وياقمق خاصه‌سنى غائب ايتمش اولان ؛ سوگنمه‌مش كيرج = او- جاغندن چيقديغى كبى قيزغين حالنده بولنانى . || كيرج صويى = طبده مستعمل خفيف صوبى . || كيرج طاشى = كيرج اعمالنه يارايان بياض طاش ، حجر كلسى ، كاس . || كيرج علتى = ايپك بو- جكنه عارض اولان برخسته‌لق . || كيرج قايماغى = قلورور دوشو دنيلان ماده . || كيرج كبى اولمق ، كيرج كسلمك = (بكز) زياده صولوب صارارمق .

كيرَججى { س. كيرج ياپان وصا- تان آدم .

كيرَجلى { ص. كيرجله ياپلمش و يا صيوانمش ياخود بادانه اولمش : كيرجلى ديوار ، بنا ، خرج .

گيرديرمَك { فت. ١. ايچرى‌يه قومق ، صوقمق ، ادخال ايتمك .

گيرِشمَك { فل. ١. صوقلمق ، قاريشمق ، بولاشمق ، مداخله ايتمك : بن اويله ملوث ايشه كيرشه‌مم . ٢. باشلامق ،

ابتدار، مبادرت، تشبث ایتمك : ارکندن ایشه کیرشدی؛ بازارلغه کیرشدیلر .

گیرگین { ص. ١. هر یره صو- قیلان، هرکسله کو- ریشن ، صوقلغان : پك گیرگین آدمدر. ٢. منسوب ، منتسب، چاتقین ، ایچلی طیشلی : کندیسی اورایه گیرگیندر.

گیرگینلك { س. ١. هر یره صو- قیلوب هرکسله کو- ریشن آدمك حالی، صوقلغانلق : گیرگینلك ایی ایسه‌ده عارسزلق درجه‌سنه وارماملی. ٢. منسو- بیت ، انتساب ، چاتقینلق.

کیرلتدیرمك { فت. کیرلی و پاسلی ایتدیرمك، تلویث ایتدیرمك : چوجقلری باغه کتو- روب اوزوم بدیرك اما اوستلرینی کیرلتدیرمیك.

کیرلتمك { فت. کیرلی ایتمك، تلویث ایلمك: بوکون گییدیکك کوملکی نه چابوق کیرلتدك ؛ اوطه- لرك قپولرینی کیرلتمشلر.

کیرلمك { یا کیرله‌مك. فت. کیرلی و مردار ایتمك، تلویث ایلمك : بو ماصه‌یی کیم کیرلدی؟

گیرلمك { فج. گیرمك و دخول واقع و یا ممکن اولمق: بو قپودن گیریلیر او برندن چیقلیر؛ اهرامك ایچنه گیریله‌بیلیرمی ؟

کیرلنمك { فل. کیرلی و ملوث اولمق ، کیر طوتمق، کندی اوست و باشنی کیرلمك : بو چوجق پك چابوق کیرلنیر ؛ بو کوملك پك کیرلنمش دکیشدیر- ملی.

کیرلی { ص. ١. کیروپاسی اولان، کیرلنمش ، ملوث : وجو- دی ، آیاقلری پك کیرلی ایدی؛ کیرلی چماشیر. ٢. ارست وباشی تمیز اولمیان ، اثواب و چماشیری ملوث : کیرلی آدم. ٣. تمیز او- لمیان ، ییقانمامش ، بولاشیق ، کیرلی طباق ، بارداق : کیرلی قابلر. ٤. محتاج غسل اولان = س. ییقانمق ایچون چیقارلمش چماشیر وسائره : شو خاولی‌یی کیرلی‌یه آتك .

گیرمك { فل. ١. ایچری وار- مق، صوقلمق دخول، ولوج ایتمك ، داخل اولمق ، چیقمق مقابلی : اوه گیردی ، ییلان دلیکه گیردی. ٢. آره‌یه صیقیشمق ، قاریشمق : مجلسه ، غلبه‌لکه گیردی : بن اویله آدملرك ایچنه گیره‌مم . ٣. برسلك وصنفه قاتلمق ، سلوك ایتمك : عسکره طریقه ، مکتبه گیردی. ٤. صیغمق، استیعاب اولنمق : مزراق چواله گیرمز. ٥. کچمك ، سرا- یت ایتمك، سرایت ایدوب یایلمق، انتشار ایتمك : قویونلره کلبك گیردی: دشمن عسکرینه خسته‌لق گیردی: اوه آتش گیردی: و مج: راحتسزلق گیرمك. ٦. قاریشمق، مداخله ایتمك : بن اویله ایشه گیره‌مم : او مناقصه‌یه هیچ گیر- مدی. ٧. کلمك ، باشلامق ، حلول ایتمك : محرّم گیردی ؛ یاز کیریور . || آره‌یه گیرمك = توسط ایتمك ، میانجیلق ایلمك. || اله گیرمك ١. اله کچمك ، طوتلمق ، کرفتار اولمق. ٢. تصادف اولنمق. || ایشه گیرمك = یارامق ؛ ایشه گیرمز = یاراماز. || بربرینه گیرمك = قارشمق زیر وزبر اولمق ، بیوك بر تلاشه دوشمك . || بر چواله گیرمك = برلکده بولنمق، موانست ایتمك. || دکیزه گیرمك = دکیزبانیوسی ایتمك ، دکیزده استحمام ایلمك. || ذهنه گیرمك = آکلاشلمق ، درك اولنمق. || ذهننه گیرمك = ١. آکلاشلمق، درك اولنمق. ٢. ایستدیکی بر شیئی برینه یاپدیرمق . || رنکدن رنکه، بیك رنکه گیرمك = پك صیق تحول وتبدل و یا تبدیل فکر و مسلك ایتمك. || رؤیایه گیرمك = دوشده کورنمك : فلان ایش هیچ خاطرمده یوغیکن بو کیجه رؤیامه گیردی. || صویه گیرمك = طالمق ، غطس ایتمك . || قیافته گیرمك = برقیافت آلمق. || گناهه گیرمك = گنهکار اولمق. || گنا- هنه گیرمك = بری حقنده بغیر حق سؤ ظن ایتمك ، ناحق یره عزو و اسناد ایلمك. || گوگی گیرمك = زفاف ایتمك ، اولنمك. || کیروب چیقان = کلوب کیدن، موارده و تردد ایدن : بو اوه گیروب چیقانلرك حد و حسابی یوقدر. || بالطه گیرمه‌مش = هیچ انسان الی کورمه‌مش ، بربرینه قاریشمش (اورمان).

گیرمه { س. ١. گیرمك فعلی ، دخول، ولوج. ٢. پنجره و قپو قنادینك ارککلی دیشیلی منتشه‌سی. ٣. برسطحك ایچری‌یه صوقلمش و کری‌یه چکلمش یری : دیوارك اوراده برگیرمه- سی واردر. = ص. ایچری گیرن، گیرمش : گیرمه کوشه.

گیرمه‌لی { ص. ١. گیریله‌جك یرلری اولان : گیرمه‌لی چیقمه‌لی بر بنا = گیریله‌جك چیقیله‌جق یرلری وقپولری چوق یایی. ٢. ایچری باتمش وکری‌یه چکلمش یرلری اولان : کیرمه‌لی چیقمه‌لی بر دیوار، بر قپاق. ٣. هم کیرر هم چیقار : کیرمه‌لی چیقمه‌لی بر رزه.

گیرِندی { س. ١. بر شیئك ایچری‌یه گیرمش یری، چیقندی مقابلی : دیوارك اوراده بر بیوك کیرندیسی واردر؛ بو بنانك کیرندیلری چیقندیلری پك چوقدر. ٢. تصحیح ایچون سطرلر آره‌سنه علاوه اولنان کوچك سطر : یازی کیرندیسی. ٣. یوکه یکی کیرن درت یاشنده دوه.

گیرِندیلی { ص. ایچری‌یه کیرمش یرلری اولان : پك گیرندیلی چیقندیلی بر بنا.

گیرو { یا گیری. با : گری.

گیرولَمَك { گیرولتمك. با : گریلمك وسائره.

گیریش { س. با : کریش.

گیریش { س. ١. کیرمك فعلی وطرزی، دخول : اونك قپودن گیریشی انسانی قورقودور. ٢. کیریله‌جك یر وجهت، مدخل : بنانك اك زیاده گیریشنه دقت ایتملی، گیریشی گوستریشلی اولملی. ٣. شروع، مباشرت، ابتدار : سوزه، بحثه گیریشی. || گیریش چیقیش = بر نوع اوفاق چوجق اویونی.

گیریشلی { ص. گیرمه، کچمه، زوانه‌لی.

گیریك { س. قزیلجق. مر.

گیرین { س. آلاجه و سیاه کورکی اولان برجنس کوچك صاکسار.

گیز { س. با : گز.

گیزلَتمَك { فت. و :

گیزلَمَك { یا گیزله‌مك. فت. صا. قلامق، ستر و اخفا، کتم ایتمك : باشك قیلسز یرلرینی فسیله کیزلر؛ مقصدینی کیزلیور.

گیزلَنمَك { فل. فط. صاقلانمق، اختفا ایتمك : چالیلرك ایچنه کیزلندی.

گیزلی { ص. صاقلانمش، صاقلی، مستور، گورنمز، خفی، مکتوم، نهفته : گیزلی قپو، کیزلی سوز. = س. سر : اونك بر گیزلیسی واردر. = ح. خفیاً : بکا کیزلی سویلدی. || گیزلی قپاقلی = مستور، مکتوم : بو گیزلی قپاقلی برشیٔ دکلدر.

گیزلیجه { ح. صاقلی اوله‌رق، خفیاً، محرمانه : گیزلیجه گوریشدك : بکا گیزلیجه سویلدی.

گیس { سذ. عر. ١. جبده طاشنیر وآقچه و سائره وضعنه مخصوص کوچك طوربه، کیسه. ٢. تش. بدنك بعض طرفلرنده بعض مایعلر طوپلانان کیسه شکلنده اویوق.

گَیسو { س. فا. اوزون صاچ، زلف، کاکل، صاچ اور کیسی.

گَیسودار { ص فا. نجم کیسودار = قادین صاچی کبی ککیش وسیرك قویروغی اولان نجم.

کیسه { س. فا. [تر. زبانزدی «کەسە»] ١. کوچك طوربه : شکر اون کیسه‌سی. ٢. جبده طاشینان وآقچه وضعنه مخصوص کوچوجك طوربه، صره : پاره کیسه‌سی : کیسه‌سندن صرف ایدیور. ٣. دیکر بعض شیئلرك قماش وسائره‌دن قلیفی : ساعت، چاقی، مهر کیسه‌سی. ٤. حمامده وجودك کیرینی چیقارمق ایچون قوللانیلان قیلدن سرت گیسه که ایچنه اوغان آدم النی صوقار : کیسه سورمك، سورنمك. ٥. مج. اقتدار مالی، مالکیت، ثروت : کیسه‌سندن صرف ایدیور؛ کندی کیسه‌سندن ویردی؛ کیسه‌سنه الویرمیور : کیسه‌یه کیرمك = فائده ویرمك، مفید و نافع اولمق : بنم کیسه‌مه کیرمیور. || کیسه آقچه = وقتیله بشیوز غروشدن عبارت مبلغ.

کیسه‌جِك { س. کوچك کیسه.

کیسه‌دار { س. ١. بر بیوك ذاتك آقچه کیسه‌سنی طوتوب طرفندن ایجاب ایدن یرلره آقچه ویرن آدم، وکیلخرج. ٢. قلم ضابطنك یماغی که اوراق کیسه‌سنی حفظ ایدر. ٣. حمال بلوکلرنده هرکونکی قزانجی قبض وتحصیل ایدن آدم.

کیسه‌لَمَك { فت. [زبانزدی : «کەسەلەمك»] حمامده کیسه سورمك، کیسه سوره‌رك وجودك کیرینی چیقارمق : بودلاك ایی کیسه‌لیور.

كيسه لَنمك { فط. حمامده كيسه سورينوب تميز لنمك.

كيسى { س. با : كسى.

كيش { س. فا. دين، مذهب. || بدكيش = دينسز، ملحد.

كيشِردى { س. آنك باغرمه‌سى، كيشنمه‌سى.

كيشنَمك { يا كيشنه‌مك. فل. (آت وقيصراق) باغرمق، صهيل ايتمك : سزك آتكز چوق كيشنيور.

كيشنَمه { يا كيشنه‌مه. س. آت وقيصراغك باغرمه‌سى، صهيل.

كيشى { س. با : كشى.

كَيف { س. [عربيده فانك فتحيله « ناصل » و « نيجه » ديمك اولوب تركجه‌سى اوندن مأخوذ در.] ١. مزاج، صحت : كيفكز ايميدر؟ كيف صورمق. ٢. حظ، ممنونيت، خوشلانمه : كيفنه كيديور. ٣. انشراح، انبساط، صفا، آچيلوب مسرور اولمه : كيف ايتمك. ٤. نشئه، خفيف سرخوشلق : كيف يتيشديرمك؛ كيف ويرمك. ٥. آرزو، هوس، رأى خود سزانه : كيفنه كوره حركت ايتمك : كيفنجه كيتمك : كيفنه = ناصل ايسترسه. = ص. آز سرخوش، نيم مست : انشام كنديسى كيف ايدى. || كيف اولمق = آزسرخوش اولمق. || كيف بوزلمق = نشئه قاچمق. || كيف چاتمق = نشئه‌دار اولمق، صفا ايتمك. || چاقر كيف = طوغرى سويليه‌ميه‌جك و آكلايه‌ميه‌جق صورتده سرخوش. || كيفنجه كيتمك = هوس و آرزو سنه كوره حركت ايتمك. || كيف ويرمك = خفيف صورتده سرخوشلق ويرمك، نشئه كتيرمك. || كيف يتيشديرمك = ايچوب آز سرخوش اولمق. نشئه لنمك.

كَيفسِز { ص. آزخسته، منحرف المزاج : كنديسى كيفسزدر.

كَيفسِزلِك { س. خفيف خسته‌لق، انحراف مزاج : كيفسزلكى نه‌در؟

كَيفسِزلَنمَك { فل. خفيف صورتده خسته‌لانمق، منحرف المزاج اولمق : اقشام كيفسزلندى.

كَيفلَنمَك { فل. ١. سوينمك، انشراح و انبساط كسب ايتمك، حظ ايلمك. ٢. خفيف صورتده سرخوش اولمق، نشئه لنمك.

كَيفلى { ص. نشئه‌لى، انبساطلى، منشرح القلب.

كَيفَما { ح. عر. هر ناصل : كيفما اتفق = هر ناصل تصادف ايدرسه : كيفما ايشاء = هر ناصل ايسترسه.

كَيفى { ص. [عربى دكلسه‌ده او صورتله قوللانيلوب مؤنثى ده كيفيه اولور] هوس و آرزو ورأى خوده تابع اولان، هيچ برنظام وقانونه توفيق اولنميان : كيفى معامله : حكم كيفى.

كَيفِيَّت { ش. عر. ١. برشيئك ناصل اولمسى جهتى، مثلا برمالك ايى ويا كوتى اولمسى، حال : بوايشك، بومالك كيفيتى. ٢. بر اسم ويا فعلك مذكر ويا مؤنث اولمسى : اسماء عربيه بحسب الكيفيه ايكى‌يه منقسمدر. ٣. بروقعه‌نك صورت وقوع وجريانى : كيفيتى بر تفصيل ضبط وتحرير ايلدى. ٤. ماده، خصوص، ايش، وقعه، ماجرا : كيفيتك تحقيق واشعارى.

كيك { س. حرب كميلرنده آشيرمه كوركلرله چكيلير اوزون وطار صندال كه سواريلرك ركوبنه مخصوصدر.

گَيك { س. با : گييك.

گَيكْ { ص. تق. ككيش، واسع. با : گكيش.

گَيكيش { ص. با : گكيش.

كَيل { سذ. عر. جم : اكيال. حبوبات اولچمكه مخصوص اولچى، اولچك، كيله. = جم : على الاطلاق حبوبات اولچيلرى : اوزان واكيال.

كيلار { س. ا فا. « كلار » دن. زبانزدى : كيلر. ا با : كلار.

كيلوس { سذ. عر. [يو. Χυλός دن. — كافك فتحيله غلطدر.] ط. معده‌ده هضم اولنان اغذيه‌دن چيقان سوت كبى برماده‌نك اينجه طامارلر واسطه‌سيله بدنه يايلمسى : كيلوسدن اول صو ايچمه‌ملى : كيلوس واقع اولمق.

كيله { سذ. عر. اولچك : استانبول كيله‌سى : يكى كيله.

كيم { ك. ١. اشخاصدن استفهام ايچون قوللانيلير، خانغى

آدم : كيم كلدى؟ كيمك ماليدر؟ كيمى كورديكز؟ كيمه ويرديكز؟ كيملر كلدى؟ ٢. ابهام وتعميم صورتنده وهركيم معناسيله ينه اشخاص حقنده قوللانيلير : كيم اول كليرسه آلير؛ كيمك اوغلى اولورسه اولسون؛ كيمى كورسه، كيمه راست كلسه بونى صورار. ٣. استفهام انكارى مقامنده قوللانيلير : كيم بيلير = كيمسه بيلمز؛ كيم كيده جك = كيمسه كيتمز : كيمك وظيفه سى = كيمسه نك وظيفه سى دكل؛ كيمه نه = كيمسه يه لازم دكل. || هركيم، كيم كه = هركس، تعميم بيان ايدر : هر كيم كليرسه، كيم كه كليرسه. [ايكنجى صورتى اسكيمشدر.] || ضمائر اضافيه يه مضاف اولدقده ١. تبعيض بيان ايدر : كيمى كلير، كيمى كلمز : كيمز ديكلر، كيمز ديكلمز. — بومعنا ايله اشيا حقنده دخى مستعمل اولوب. مثلا : بوطاشلرك كيمى بيوك كيمى كوچك دينلير. ٢. مالكيت معناسيله مقام انكارده «كيمسه» ديمكدر : بنم كيم واردر = كيمسه م يوقدر؛ اونك كيمى قالدى = كيمسه سى قالمدى.

كيم { ك. اسم موصول اولوب اليوم بزجه تخفيفله وفارسى يه تقليداً «كه» قوللانيليور، وفرع فعل استعمالى ترجيح اولنيور : برآدم كيم كندى ايشنى بيلمز = برآدم كه كندى ايشنى بيلمز = كندى ايشنى بيلمين آدم: اويله برخالق كيم آثار خلقتنى تعداددن عاجزز = آثار خلقتنى تعداددن عاجز اولديغمز اويله برخالق.

كيم { حر. ادات مصدريت اولوب مابعدنده كى جمله يى براسم حكمنه قويه رق ماقبلنه مفعول وسائره يابار: فارسيده ينه «كه» وعربيده مخفف ويامشدد «ان» مفتوحه ايله افاده اولنور، وبزجه اليوم فارسى يه تقليداً تخفيفله «كه» صورتنده قوللانيلير : بيلكيل كيم بونك نتيجه سى ضررليدر. || بلكيم = بلكه. || تاكيم = تاكه. || نته كيم = ناصل كه، اولديغى كبى. || هرنه كيم = هرنه كه.

كيمسنه { ك. آتى البيان كيمسه ايله مترادف اولوب اليوم بزجه متروكدر : سن بلوغه واران كيمسنه كافهٔ تكليفات دينيه ايله مكلفدر.

كيمسه { ك. [كيم = كنايهٔ استفهاميه ـ ايسه، فعل اسنادى صيغهٔ شرطيه سى] مبهم شخص وذات، هركيم اولورسه، آدم، برى، [وجملهٔ منفيه ده] هيچ بر، هيچ برى، فا. كس، كسى : كيمسه كلدى مى؟ كيمسه كلمدى؛ اوقادينك كيمسه سى وارميدر؟ كيمسه سى. هيچ كيمسه سى يوقدر: بواوده كيمسه وارميدر؟ غالبا كيمسه يوقدر؛ كيمسه يى كورمدم، بوله مدم: بنى كيمسه ديكلمز : كيمسه سى يوق = بيكس.

كيمسه سز { ص. ياقين اقرباسى وحامى ومعينى اولميان بيكس : كيمسه سز برقادين: زواللى بك كيمسه سز قالدى.

كيمسه سزلك { س. كيمسه سى اولميانك حالى، بيكسلك : اونك كيمسه سزلكنه آجينير : كيمسه سزلكى تبين ايتدى.

گيمك { گينمك وسائره. با : گييمك وسائره.

كيموس { سذ. عر. [يو. Χυμός دن. — كافك فتحيله غلطدر.] مأكولات ومشروباتك معده ده سيالات هضميه يه قاريشمسيله حاصل اولان مايع كه قانه قاريشير، وكيلوسدن صكره اولور.

كيمياء { سذ. عر. [يو. Χημεία دن] اجسامك تركيبات وتحولاتندن بحث ايدن فندر، كه بوقوتندن ياكيله رق ازمنهٔ ماضيه جهلاسى بوعلمك هرشيئى آلتينه تحويل ايتمك قوتنه قائل اولمش، ويا بوادعا ايله ساده دلانى اغفال ايتمشلردى. بووجهله فن كيمياء حقيقى يانده آوروپاليلرك عربيدن استعارةً Alchimie ديدكلرى برعلم كاذب وباطل دخى ظهور ايتمشدى، نته كيم علم نجوم حقيقينك دخى يانده احكاملى برعلم نجوم كاذب بولنيوردى. || كيمياء معدنى، كيمياء غير عضوى = معدنيانك يعنى نشوونمادن محروم اجسام جامده نك احوالندن بحث ايدن كيميا. || كيمياء عضوى = نشوونما بولان نباتات وحيواناته متعلق اجسامك احوالندن بحث ايدن كيميا. || مج. صو. كيمياء سعادت = روحك علائق ماديه وسفليه دن

تطهير و تصفيه‌سيله روحانياته حصرى .

كيمياجى { س . و :

كيمياگر { س . فا . ١ . فن كيميا ايله يعنى تحليلات وتركيبات كيميويه ايله اوغراشان عالم ، فن كيميا متخصصى . ٢ . كويا هرشيئى آلتينه تحويل ايتمك سروصنعتنى بيلمك ادعاسنده بولنان رمال .

كيمياگرلك { س . ١ . فن كيميا عالم ومتخصصنك مشغوليتى : كيميا كرلكده يد . طولى صاحبيدر . ٢ . هرشيئى آلتينه تحويل ايتمك ادعاسى ، بوادعاده بولنان آدمك حالى .

كيميوى { ص . عر . ت : كيميويه . فن كيميايه منسوب و متعلق : تحليل كيميوى ، تحليلات كيميويه .

كين { س . فا . ١ . كيزلى عداوت ، غرض ، بغض ، قويروق آجيسى : كين باغلامق ، طوتمق = پيدا ايتمك . ٢ . انتقام ، ثأر : كين آلمق .

گين { د . فا . اسمايه التحاق ايدوب مدلوللريله متصف معناسيله صفتلر تشكيل ايدر : غمكين = مغموم ، كدرلى .

كينا { وكينا كينا . با : قينه قينه .

كينت { س . ايكى صلب جسم ويا پارچه‌يى بربرينه ربط ايدن دمير ويا تلدن رابطه كه ايكى اوجى قيوريق اولوب مخصوص آچيلان دليكره ادخال ايله پرچم ايديلير ويا قورشون ومعجونله صاعلام يرلشديريلير : ريختيم طاشلرينى ، حوضك كنارنده‌كى مرمرلرى ، قيريق طباغك پارچه‌لرينى كينت ايتمك ؛ بوكينتسز ياپيشديريله‌ماز .

كينتلتمك { فت . كينت ايتديرمك ، كينت ايله ربط ايتديرمك : بوطباقلرى كينتلتملى .

كينتلمك { فت . كينت ايتمك ، كينت دينلن دمير ويا تل رابطه ايله باغلايوب ياپيشديرمق .

كينتلنمك { فج . ١ . كينت دينلن دمير ويا تل رابطه ايله باغلانوب ياپيشديرلمق : بو طاشلر كينتلنمزسه آچيلير ؛ قيريلان طباق كينتلنه‌بيلير . ٢ . مج . كينت اولمش كبى صيقى قپانمق : ديشلرى كينتلندى .

كينتلى { ص . ١ كينت دينلن دمير ويا تل رابطه ايله ربط اولنه‌رق ياپيشديرلمش ، كينت اولمش : كينتلى طاشلر : كينتلى طباق . ٢ . مج . پك صيقى قپالى ، كينتلنمش كبى آچلماز : ديشلرى كينتلى .

كيندار { ص . فا . ١ . كيزلى عداوت پيدا ايدن ، بغض و نفسانيت بسلين ، غرضكار : پك كيندار آدمدر . ٢ . حريص انتقام .

كينست { س . قوش غاغاسنك ديبنده‌كى قاتى قيللر .

كينه { س . فا . كيزلى عداوت ، غرض ، نفسانيت . [«كين» كبى .]

كينه خواه { ص . فا . انتقام آلمق ايستين ، اخذثار حريصى .

كينه ور { ص . فا . كيزلى عداوت بسلين ، غرضكار ، كيندار .

گيو { گيومك ، گيويش . با : گو وسائره .

كيوان { س . فا . زحل سياره‌سى .

گيور { گيورك ، گيورمك ، گيوره‌مك . با : گور ، گورك وسائره .

گيوشك { گيوشمك وسائره با : گوشك وسائره .

كئول { سذ . عر . كيم . اسپرتو ، روح . [آورو پاليلرك . قوللاندقلرى Alcool اسمى بوندن مأخوذدر .]

كئولى { ص . عر . ت : كئوليه . كيم . اسپرتو وروحه منسوب و متعلق و يا اسپرتو قبيلندن اولان : مواد كئوليه .

گييديرمك { فت . ١ . برينك بدننى اثواب و چماشير و باش كسوه‌سى و آياق قابى كبى شيئلرله اورتمك ، البسه‌سنى بدننه كچيرمك ، اكسا ايتمك : شو چوجغى گييديرك ؛ كنديسنى گييديروب قوشاتدم . ٢ . اثواب و چماشير و سائر ملبوسات ويرمك ، الباس ايتمك : كنديسى هر بايرام برقاچ يتيم وبيكس چوجق گييديرمكى عادت ايتمشدر . ٣ . گييمكه براقمق ، گييمه‌سنه مساعده ايتمك : بكا او اثوابى گييديرمدى . || مج . گييديروب قوشاتمق = صايوب طوناتمق ، چوق شتم ايتمك .

گييك { ياگيك . س . اكثريا اورمانلق طاغلرده ياشايان واجناس كثيره‌سى اولوب

اكثرينك بيوك ودالّلى بوداقلى بوينوزلرى بولنان بيوك وكوزل حيوان، ظبى، آهو. || آلا گييك = صيغين.

گييلمك { فج. بدنه كچيرلمك، اكتسا اولنمق: بو قالين اثواب بوصيجاقده گييلز؛ آرتق شمدى اودرلو البسه گييلميور؛ بوجبه‌ده گييله‌جك حال قالمدى.

گييم { س. ١. گييله‌جك شئ، روبه، لباس، اثواب: عسكرك گييمى؛ گييم مصارفى كنديسنه عائد. ٢. بردن گييله‌جك البسه وسائره طاقمى: بركييم چماشير، اثواب؛ برگييم نعل = برآتى نعللامغه كافى اولان درت نعل طاقمى. || گييم باشى = سابقده ايچ آغالرينك ضابطى. || كييم قوشام = البسهٔ فاخره، سوس.

گييمك { فت [اصلى كافك فتحيله « گيمك » در.] ١. (البسه وسائره‌يى) بدنه كچيرمك، بدنك اوزرينه آلمق، اكتسا ايتمك: گوملك، فانله، جبه، قفتان، فس، پوتين گييمك: بواثوابى هركون گييمه. ٢. مج. اوزرينه آلمق، آلنمق.

گييملى { ص. كينمش اثوابى مكمل، اوستى باشى دوزكون. || كييملى قوشاملى = اثواب فاخره ايله ملبس، قيافتى محتشم.

گييمه { س. كييمك فعلى اكتسا.

گييندى { س. كييله‌جك شئ، روبه، اثواب، چماشير: كييندى‌يه متعلق بعض شيئلر آلدم.

گيينمك { فل. فط. چماشير و اثواب وسائره‌يى اوستنه آلوب بدنى اورتمك، اكتسا، تلبس ايتمك: يكى يتاقدن قالقوب دها گيينمه‌مشيدى؛ يتاقدن قالقار قالقماز گيينيرم؛ شمدى قالق كيين‌ده چيقه‌لم.

ل

ل { لام. ـ. [عربیده ـ ـ] ترکجه الفبانك یکرمی آلتنجی حرفی [کافلر بر حرف اعتبار اولندیغی حالده] اولوب، ترکی الاصل کلمه‌لرده وترکجه‌لشمش اولان لغات عربیه وسائره‌ده خفیف هجالرده خفیف وثقیللرنده ثقیل تلفظ اولنور. لفظهٔ جلالدن باشقه عربی وفارسی کلمه‌لرده ایسه دائما خفیف اوقونور: آل، ال، بال، بل، حمال، شمال، زال. بو دخی «ر» کبی ترکی الاصل کلمه‌لرك باشنده بولنماز، یعنی «ل» ایله باشلار ترکجه لغت یوقدر. ابجد صره‌سنده اون ایکنجی حرف اولوب، رقم کبی استعمالنده ۳۰ اعتبار اولنور. شکل عبرانیسی ל و شکل سریانیسی ܠ اولوب، قبط ویونان الفبالرنده λ ، ولاتین حروفنده l، l شکللرینی آلمشدرکه جمله‌سنك بر اولدیغی ظاهردر. تاریخده شوال شهر قمریسنه اشارتدر.

ل { د. اصل فعل ایله ادوات ملحقه‌سی آره‌سنه کیروب متعدی‌یی لازم ومعلومی مجهول ایدر، وماقبلی مکسور اوقونور: ویرمك، ویرلمك: قیرمق، قیرلمق: آچمق، آچلمق.

لِ { حج. عر. ایچون، سببندن، دن طولایی: لهذا = بونك ایچون: لسببٍ = بر سببدن طولایی: لحکمةٍ = بر حکمته مبنی؛ لابٍ = بر پدردن، یالکز پدر طرفندن (قرنداش): لله = الله ایچون: لاجل = دن طولایی، مقصدیله، ایچون: لاجل المحاکمه = محاکمه ایچون. [یالکز بویله بعض ترکیبانده بولنور.] ـ له، لها وسائره. ا: له.

لا { حن. عر. نفی وانکار وتجرید معناسیله اسما وافعاله داخل اولوب بعض ترکیبات عربیه‌ده بولنور: لااقل = اوندن آشاغی اولماز، اك آزدن؛ لاادری = بیلم [قائلی معلوم اولمیان اشعارك آخرینه وضع اولنور]؛ لابأس = ضرر یوق: لاجرم = شبهه‌سز: لاشیء = بر شیء دکل، پك حقیر واهمیتسز ایش: لاعلاج = چاره‌سز: لاعلی التعیین = تعیین و تخصیص ایتمکسزین، هرنه وهر کیم اولورسه: لایعد ولایحصا = صایی‌یه کلمز. || بلا. با: بلا.

لاأبالی { ص. عر. [اصل عربیده «لا» حرف نفییله «ابالی» فعل مضارع نفس متکلم وحده‌سندن مرکب اولوب «قید ایتمم» دیمکدر] ۱. هرخصوصده قید ایتمم دیه‌رك بر شیئی وظیفه ایتمین، قیدسز، غائله‌سز. ۲. تکلیفسز، صایغیسز، چکنمز: لاابالی بر آدمدر؛ بن اونکله لاابالی‌یم. ـ ح. تکلیفسز، مراسمه رعایت ایتمکسزین: بن کندیسیله لاابالی کوریشیرم: اورایه لاابالی کیروب چیقیور.

لاأبالیانه { ح. فا. ۱. قیدسزلقله، بیقیدانه: لاابالیانه بر عمر سوریور. ۲. تکلیفسزلکله، تکلیفسزجه مراسمسز: بن اونکله لاابالیانه کوریشورم: کندیسی اورایه لاابالیانه کیروب چیقیور.

لاأبالیلك { ـ. ۱. قیدسزلق، بیقیدانه معامله وحرکت: بو درجه‌ده لاابالیلك‌ده اولماز. ۲. تکلیفسزلك، مراسمسز معامله: کوریشورکن آره‌لرنده بر بیوك لاابالیلك کورینور.

لاأدری { و:

لاأقل { با: لا.

لِأبٍ { ح. عر. [ل = حرف جر. اب = پدر] با: ل.

لاباده { ـ. سبزه کبی قوللانیلان میخوشجه و طولانی بر یاپراق که پیانیسی و بوستانیسی اولور.

لابأس { ح. عر. با: لا.

لابُدّ { ص. عر. ا لا = حرف نفی. بد = آیرلمه ا ترکی ممکن اولمیان، لازم، لزوم، ضروری: بوکون کیتمه‌مز لابددر: سزك حاضر بولنمه‌کز لابددر. = ح. عر. البته، چاره‌سز، بهمه حال: سز لابد کلمیسکز؛ یمکنده لابد میوه بولنه‌جقدر.

لابُد { ـ. ا بلکه لغت آنفهٔ عربیه‌دن ا ساز آناختاری.

لابِس { ص. عر. ا «لبس» دن سفه ا گیین، گییمش: البسهٔ رسمیه‌سنی لابس اولدیغی حالده.

لِأَبَوَین { ح. عر. ا ل = حرف جر. ابوین = اب تثنیه‌سی، بابا آنا ا بابا و آنا طرفندن. هر ایکی جهتدن: لأبوین برادریدر.

لاپ { مه. کوپکك دیل ایله بر شیء یالارکن چیقاردیغی سس و اوکا مشابه بر شیئك دوشرکن و یا چیقارکن و یردیکی سسی تقلید و بو حرکتی تصویر ایدر: کوپك صویی لاپ لاپ ایچدی؛ ات چنکلدن لاپ یره دوشدی.

لاپ { ـ. ا ل خفیف اوقونور ا آرناؤد قومنك آولونیه جهتنده ساکن بر شعبه‌سی که ذکا و شجاعتلریله وساده یاشایشلریله معروف اولوب، باشلیجه چو. بانلقله یاشارلر و اخلاق قدیمه‌لرینی محافظه ایدوب بداهةً شعر سویلمکده ذکور و اناثنك استعداد طبیعیلری واردر.

لاپچین { ـ. غایطاتله باغلانیر قولاقلی مست: لاپچین قوندره گییمك.

لاپلق { سخ. م. آرناؤدلغك لاپلرله ساکن جهتی که چاملغك شمالنده و موزاکه‌نك جنوبنده اولوب آولونیه و ارکری ودلوینه جهتندن عبارتدر.

لاپه { ـ. ۱. پرنجدن صولیجه پلاو کبی معروف بر یمك. ۲. کتن تخمندن وسائر مواددن لاپه قوامنده قایناديلوب صیجاق اوله‌رق تولبند ایچنده بدنك شیش یرینه قونیلان علاج، ضماد: لاپه قومق. ۳. مج. متانتسز، سولیوك، گوشك، سمیزده قوتسز: لاپه، لاپه کبی برچوجق.

لاپه‌جی { ص. لاپه یمه‌سی سون. تنبل وقورقاق راحتده بیومش، شهری.

لاپه‌جیلق { ـ. تنبللك، قورقاقلق، گوشکلك.

لاپینه { ـ. آللی زمردیلی کوزل و لذتسز بر جنس بالیق که اسقوریته بکزر.

لات { سخ. عر. قبل الاسلام عربلرك عبادت ایتدکلری صنملرك بری اولوب (منات) ایله برابر اك مشهورلرندن ایدی.

لاته { با: لاطه.

لاتین { ـ. ص. ۱. ازمنهٔ قدیمه‌ده روما شهریله جوارلرنده ساکن بر کوچك قوم اولوب بعده دنیانك اکثر جهات معلومه‌سنی ضبط ایتمکله هر طرفه وعلی الخصوص ایتالیا و فرانسه و اسپانیه جهتلرینه یایلمشیدی: لاتینلرك تاریخی: لاتین قومی؛ لاتین لسانی: لاتین السنه‌سی = الیوم منقرض اولان لاتین لسانندن متولد اوروپا لسانلری که ایتالیانجه، فرانسزجه، اسپانیولجه، پورتکیزجه، رومانجه و سائره‌در: لاتین اقوامی = مذکور السنه ایله متکلم بولنان اقوام جدیده. ۲. شرقده قتولیك مذهبنده بولنانلره ویریلان اسمدر: اشقودره مالیسیاسنك لاتینلری. ‖ لاتین چیچکی = فرنك تره‌سی. ‖ لاتین یلکنی = اوچ کوشه‌لی یلکن.

لاتینجه { ص. اسکی روماليلره و جنسیت و لسانلرینه منسوب ومتعلق: لاتینجه لسان؛ لاتینجه حروف، یازی. = ح. اسکی روماليلرك لسان ویا طرز و اصولنده: لاتینجه سویلمك: لاتینجه یازمق. اوقومق = س. اسکی روماليلرك سویلمش اولدقلری لسان: لاتینجه بوکون هیچ بریرده سویلنمیورسه‌ده اصطلاحات فنیه و ادبیات نقطهٔ نظرنجه پك اهمیتلی بر لساندر.

لاجَرَم { ح. عر. شبهه‌سز، البته، ناچار.

لِأَجلِ { ترکیب عر. ا ل = حرف جر. اجل = سبب ا ایچون، مقصدیله: لاجل التفرج = اکلنمك ایچون: لاجل التحصیل = تحصیل مقصدیله.

لاجِوَرد { س. فا. ۱. قويو مائی رنگده بر قيمتلی طاش، فر. lapis-lazuli . ۲. بو طاشك رنگی، قويو مائی رنك: لاجورده بويامق: لاجوردی چوق سورم. = ص. [لاجور دی يرينه] قويو مائی رنگده: لاجورد چوخه، قماش.

لاجِوَردی { ص. لاجوردطاشی رنگنده، قويو مائی: لاجوردی چوخه.

لاچين { س. بياضلی و قرمزی آياقلی برجنس شاهين. [اصل صفت اولوب صارب و شديد ديمكدر.]

لاحِق { ص. عر. ا: لاحقه. [« لحوق » دن سف.] ۱. يتيشوب اولاشان، آرقه دن كلوب براشن: اونلردن كروانه لاحق اولديلر. ۲. ضم وعلاوه اولنان، كله و سائرهنك آخرينه منضم اولان: اسمك آخرينه، اسمه بر « ی » لاحق اولمغله اسم منسوب اولور. ۳. شمديكی، الآن بر منصب و مأمور بتسده بولنان، سابق مقابلی: والی لاحق = شمديكی والی: ناظر لاحق = شمديكی ناظر.

لاحِقه { سف. عر. ج: لواحق. بر لايحه ونظامنامه و سائرهنك آخرينه علاوه اولنان شی، علاوه، ضميمه، ذيل: او نظامنامهنك برلاحقهسی واردر.

لاحِم { ص. عر. ا: لاحمه. [« لحم » دن سف] تا. ات يين: حيوانات لاحمه. فر. Carnivores.

لاحَولَ { س. عر. « لاحول ولا قوة الا بالله العلی العظيم » دعاسی كه قوت وقدرت آنجق جناب حقدن معناسيله بر بلا وتهلكه ظهورنده و صبرك تو. كندیكی اظهار مقامنده قوللا. نيلير: لاحول اوقويه رق كيتدی.

لاخنه { س. بك: لخنه.

لادِقه { س. [اسلاوجه Vladica] وقتيله قره طاغ پرنسلكی عنوانی دخی حائز بولنان اورانك پسقيوسی.

لادَن { س. كريده بتيشن برجنس چالينك صمغی كه صاچ و قاش بويامغه يارار سياه بر معجون تشكيل ايدر.

لادِنغه { س. و: .

لادِنگه { ياخود لادينگه. س. حمايل واری طاقيلان فشنكلك، كوز كوز پلاسقه.

لارپ { مه. و: .

لارپه‌داق { مه. بردن و سرعت وشدتله برفعلك اجرا. سنی تصوير وتقليد ايدر: لارپ لارپه‌دق آلوب كوتوردی. عر.

لاز { س. قره دكيزك جنوب شرقی ساحلنده يعنی چوروك صو ايله طربزون آره‌لرنده ساكن اقوام قافقاسيه‌دن بر قومدر كه كميجيلكده مهارتله و جرأت و شجاعتله مشهور در: لازلرك اخلاقی: لاز شرقيسی. = ص. بو قومه منسوب، بو قومك افرادندن اولان: بر لازقايقچی؛ كندیسی لازدر.

لازاَرَق { س. [يونا.] قرانتنه محلی، بولاشيق اولەرق وارد اولانلرك قرانتينه بكلەكاری پر، تحفظخانه.

لازال { ترکيب عر. [لا = حرف نفی. زال = « زوال » دن فعل ماضی مفرد مذكر غائب] زائل و اكسيك اولمسون، باقی و دائم اولسون معناسيله دعا تعبيريدر. مؤنثی « لازالت » دخی قوللانيلير.

لازجه { ص. لاز لسانندە ويا لازلرك طرزواصولندە اولان: لازجه شرقی، خوره. = ح. لاز لسانندە ويا يونلرك طرزواصولندە: لازجه سويلك؛ لازجه خوره تپمك. = س. لازلرك سويلدكاری لسان: لازجه قافقاس السنه‌سندن او. لوب بلكه كرجيجه ايله مناسبتی واردر.

لازِستان { سخ. ص. ۱. لازلرله ساكن اولان مملكت كه قره دكيزك جنوب شرقی ساحلنده حدودك ايكی طرفنده واقعدر. ۲. اصل لازستانك بر قسمی كه طربزون ولايتنه ملحق بر سنجاق اولوب مركزی ريزه‌در.

لازِق { ص. عر. ا: لازقه. [« لزوق » دن سف.] يابيشان، يابيشقان.

لازِم { ص. عر. ا: لازمه. [« لزوم » دن سف.] لزوم واقتضا ايدن، لزوملی، اقتضالی، تركی جائز اولميان: زبارتنه گيتمك لازمدر؛ سنك وجودكز لازمدر. ۲. وجودينه احتياج حس اولنان، محتاج اليه. اكسيك اوليوب تدا. ركی اقتضا ايدن: بكا بر آرابه

لازم: بوقلمی ویره‌مم بکالازمدر. ۳. د. [صرفده] حدثی دیکرینه تجاوز ایتمین (فعل) . متعدی مقابلی : کلمك ، کیتمك کبی که مفعوله محتاج اولماز. || لازم غیر مفارق = ترکی ممکن اولمیان ، وجودی شرط اولان. || لازم کلمك = ۱. اقتضا و ایجاب ایتمك: ابتدا بزم کندیسنه کیتمه‌مز لازم کلیر : لازم کلیرسه باغچه‌سنك ده بر مقدارینی صاته‌جقدر . ۲. نتیجه صورتنده ظهور ایتمك ، منجر و منبعث اولمق : آلدیغی امری اجرا ایتمزسه نه لازم کلیر؟ آمرینك امرینی دیکلمین مأمورك عزلی لازم کلیر. || لازم ملزوم = بربرینه مربوط و منوط اولان ایکی شیء ، بری اولنجه دیکرینك ده اولمسی شرط اولان : حقه ایله قلم لازم ملزوم قبیلندندر . || نه‌مه ، نه‌که ، نه‌سنه ، نه‌مزه ، نه‌کزه ، نه‌لرینه لازم = نه وظیفه‌م ، وظیفه‌ك الخ ، قاریشمغه نه لزوم وار : نه‌مه لازم بن قاریشمام : نه یایارلرسه یاپسونلر نه‌کزه لازم: نه‌سنه لازم راحتنه باقسون.

لازِمه { ـ ث. عر. ج : لوازم. ۱. اجراسی لازم و مقتضی اولان شیء ، وجیبه ، وظیفه : لازمهٔ تبریکی ایفا ایتمك : بویله یاپمق لازمهٔ انسانیتدر ، لوازم انسانیتدندر. ۲. یاشامق و کچنمك ایچون ویا یولجیلق وسائره ایچون اقتضا ایدن شیئلر ، تدارکات ، احتیاجات ، حوایج . [بو معنا ایله اك زیاده جمعی قوللانیلیر :] لوازم بیتیه ، لوازم سفریه ، لوازمی اکمال ایدوب حاضرلاندی. با : لوازم.

لازه { ـ. بال تکنه‌سی و سائر کوچك تکنه.

لاستاریه { ـ برنوع بیوك پازی ، ایری قره لخنه.

لاسته { ـ [یتا.] بر کمینك آله بیلدیکی حموله‌نك مقداری و وزنی ، درجهٔ استیعابی.

لاستیق { ـ. [فر. Elastique] ۱. قاؤچوق ویا غوما لاستیقدن معمول اولوب چکلدکده اوزایان ماده : لاستیقدن غیطان ، شیریت ، بوری . ۲. چاموردن محافظه ایچون یوتینك اوزرینه کییلن قاؤچوقدن غالوش : قیشین لاستیق کییور. = ص. لاستیق شیریت ، بوری ، غالوش.

لاستیقلی { ص. ۱. لاستیقدن معمول ویا اونك کبی اسنر و چکلدکجه اوزایوب ینه طوپلانان شیء : لاستیقلی غیطان ، شیریت ۲. مج. هر ایستیلن طرفه چکیله بیلیر ، مختلف صورله تفسیر اولنه بیلیر : لاستیقلی سوز. [لاستیقی ولاستیقیت کبی کولنج تعبیرلری لسانمز قبول ایده‌مز]

لاسِیَّما { ح. عر. علی الخصوص ، هله ، بالخاصه ، جمله‌دن زیاده : بهارده یاغمور دائما فائده‌لیدر لاسیما نیسانده.

لاشقه { ـ. [یتا.] مج. کمی خلاطنك کوشدیلوب بوشه براقلمسی.

لاشَكّ { ح عر. [لا = حرف نفی . شك = شبهه] شبهه سز ، بلا شبهه ، البته.

لاشه { ـ فا. [تر. ز بانزدی : لش] ۱. اولمش حیوان بدنی ، حیفه . ۲. مج. متعفن و مردارشیء ، هیچ بر ایشه یاراماز و ناقابل اصلاح شیء : او بر لاشه‌در. ۳. مج. باتان کمینك ساحلده قالان قیریق تکنه‌سی.

لاشیٔ { با : لا.

لاصِق { ص. عر. ث : لاصقه . [« لصوق » دن سف.] یاپیشان ، یاپیشقان ، یاپیشیق.

لاطه { ـ. طار ویاصیجه اوزون چام کراسته .

لاطه { ـ. [باشلقلی مانتو دیمك اولان یتا. قوقولاطه‌دن] یاقه‌سیله قوللری ستره بیچیمنده اوزون علما جبه‌سی.

لاعِلاج ح. عر. و :

لاعَلَی التَّعیین { ح. عر. با : لا.

لاغ { د. با : لاق. = ـ. مکان ، محل : لاغ و چاغ = زمان ومکان ، زمان و زمین. [یالکز بو تعبیرده مستعمل اولوب بوده بزجه متروکدر.]

لاغ { ـ فا. شاقه ، لطیفه ، هزل ، مزاح.

لاغَب { ـ. با : لقب.

لاغَر { ص. فا. آریق ، ضعیف ، اتسز : بر اسب لاغر.

لاغِم { ـ. با : لغم.

لاف { ـ فا. ۱. لقردی سوز : برلاف سویلدی : برطاقم لافلر اولمش : برلاف ایشیتدم. ۲. قونیشمه ، مکالمه ، صحبت :

لاف ایدیوردك؛ لاف صره‌سنده. ٣. بحث: اونك لافنی ایتمه: لافدن لافه. ٤. لزومسز و بیهوده سوز، بوش لقردی، صاچمه سوز: او لافدر بن قولاق آصمام: لاف و کزاف. ٥. آتوب طوتمه، تفاخر: لاف آتیور؛ اونك کیسی صرف لافدن، قوری لافدن عبارتدر. || لاف آتمق = ١. بیهوده سوزلر سویلمك. ٢. سوز آتمق، طولالاییسیله طوقنه‌جق بر سوز سویلمك: بکا لاف آتمق ایستدی. || لاف اورمق = تفاخر ایتمك، دم اورمق: جسارتدن لاف اوریور. || لاف ایتمك = ١. قونیشمق. ٢. معارضه و مناقشه ایتمك. || لافنی ایتمك = بحث ایلمك، ذکر ایتمك.

لافزن { ص. فا. [تر. زبانزدی: لافازان] ١. چوق سویلر، گرزه، قوال. ٢. آتوب طوتان، تفاخر ایدن.

لافزنلك { س. [زبانزدی: لافازانلق] گوزه‌لك. ٢. تفاخر.

لاق { یاخود لاغ و یا لاخ. د. محل و مکان بیان ایدوب اسملرك آخرینه الحاق اولنور: قیشلاق = قیش محلی، قیشلایه‌جق یر: آولاق = آو یری: قوملاغ = قوملق یر. [فارسی‌یه دخی کچوب سنکلاخ (= طاشلق یر) کبی بعض کلمه‌لرده بولنور]

لاق { و مخففنده لك. د. بعض اسملره واصل فعله ملحق اولوب صفتلر تشکیل ایدر: پاتلاق، چاتلاق، جاولاق، طازلاق، ایشلك، گونلك (گومك) کبی.

لاق { [فر. ... دن] باغچه‌لرده پاییلان اوزونجه و طولاشیق حوض.

لاقوز { س. [ر.] کفال انواعندن ایریجه بر بالیق. [پاچوز دخی دیلیر.]

لاك { س. [هندجه‌دن] لاقه و غومالاقه دخی دیلان بر نوع صمغ که مهر مومی اعمالنه یاراو، و نقاشلرجه لیقه اسمیله یالدیزك آلتنه سوریلور.

لاکرده { س. [ر.] آلتی پارمق بالیغنك طوزلانمشی.

لاکلام { ص. عر. [لا = حرف نفی کلام = سوز] «ما» اسم موصولیله برابر قوللانیلیر: مالا کلام = سوز یوق، دیه‌جك یوق، ناقابل تعریض.

لاکن { حر. با: لکن.

لال { ص. فا. دیلسز، ابکم [انسانه و لسانه وصف اولور.]

لآل { سذ. جم. عر. فد: لؤلؤ. با: لؤلؤ.

لالا { س. فا. بر چوجغی کوزه‌دوب کزدیرمك خدمتیله موظف آدم: چوجق لالاسی.

لالالق { س. چوجغه باقمق خدمت و وظیفه‌سی. لالا صفتی: هر خدمتجی لالالق ایده‌مز.

لالانغه س. یاخود:

لالنغه { س. طاوه‌ده باغ ایچنده پیشمش یومورطه‌لی خمور یمکی که اوزرینه شربت و شکر دوکیلور، یاصی لقمه.

لاله { س. فا. زنبقیه فصیله‌سندن صوغاندن یتیشمه معروف بر چیچك، خزام. || اشك لاله‌سی = پیانیسی، سوسن. || اشك لاله‌سی کبی آچلمق = بی ادبانه پاییلوب کستاخلق ایتمك. || زغره لاله‌سی = بر نوع زعفران چیچکی. || گرید لاله‌سی = شقایق فصیله‌سندن بر چیچك، فوانیه.

لاله { س. ١. وقتیله مجرملرك و مجانینك بوینته اوریلان حلقه، غل (اغلال). ٢. اینجیر قوپارمق ایچون اوجی درت چتال آچلمش دکنك. || ج. لاله زنجیری دومن یلپازه‌سنك کری طرفنده‌کی مایه‌لره طاقیلوب سنجاق واسکله طرفنه آلنان زنجیرکه حین حاجتده دومن بونلرله اداره اولنور.

لاله‌رخ { ص. فا. لاله یکاقلی، یکاقلری لاله کبی پنبه اولان.

لاله‌زار { س. فا. لاله اکلمش یر، لاله باغچه‌سی.

لاله‌گون { ص. فا. [لاله = م. گون = رنك] لاله رنکنده، پنبه.

لآلی { سذ. جم. عر. فد: لؤلؤ. با: لؤلؤ.

لام { س. [عربیده سث. ال حرفنك اسم مشترکی. || لام الف = بر شکل مخصوصده یازیلان «ل» ایله «ا» حرفلری: لا. || الف لام = عربیده حرف تعریف اولان «ال» اداتی. || لام جیم = [لایجوز تعبیرندن کنایه اوله‌رق] تعریض، بهانه، وسیله، دیه‌جك: لام جیم ایستمز بویله اوله‌جق. || لام الف چویرمك = مختصرجه طولاشوب کلمك.

لِأْم (ترکیب عر. [ل = حرف جر. ام = والده] والده طرفندن ، یانکز آنا جهتندن او. نك لأم برادریدر.

لامبه (س. طوغرامه‌ده و مرمر و معدن و سائره‌ده بر تخته ویا لوحه‌کچه‌جك وکیره‌جك صورتده آچلمش ییو : لامبه آچمق.

لامبه (یاخود لامپه. س. [فر. Lampe] ایکی اصولده آلا فرانغه و باشلیجه غاز یعنی پترول یاقمغه مخصوص بیوك قندیل : لامبه یاقمق : آصقی ، دیوار ، ال لامبه‌سی : برچفت لامبه.

لامبه‌لی (ص. کناری بربرینه قاوشه‌جق صورتده یولی . بربرینه کچه‌جك صورتده ارککلی دیشیلی حاضرلانمش : لامبه‌لی دوشمه. طاوان تخته‌لری : لامبه‌لی پرواز.

لامپاسه (س. ١ اوزون و پیرتماجلی صیواتلی تك. ٢. بح. سرتی تقویه ایچون اوزرینه قاپلانان تریز. = ص بول و بیجیمز ، حنظل.

لامح (ص عر. ت : لامحه. [« لمح » دن سف.] پارلایان ، پارلاق ، یلدرایان.

لامحاله (ترکیب عر. [لا = حرف نفی . محاله = چاره. — میمك ضمیله غلطدر.] چاره‌سز ، ایستر ایستمز . باشقه درلو اولماز : یارین لامحاله کیدیله‌جکدر.

لامس (ص. عر. ت : لامسه. [« لمس » دن سف.] ال ایله طوتان ، طوقنان . تماس ایدن : قوهٔ لامسه ، حاسهٔ لامسه = طوقنمغله و تماسله طویان حس ، لمس.

لامسه (سف. عر. [قوهٔ لامسه ویا حاسهٔ لامسه‌دن مخفف] طوقنمغله طویمق حسی ، لمس خاصه‌سی : لامسه‌سی قوتلی.

لامع (ص. عر. ت : لامعه [« لمعان » دن سف.] پارلایان ، پارلدایان ، پارلاق : لامع النور = نور نشر ایده‌رك پارلایان. [ناصواب ترکیب]

لامکان (ص. عر. [لا = حرف نفی . مکان = یر] یرسز ، محلسز ، مکاندن منزه.

لامه (س. [فر. Lame] اوزون ویاصی معدن صفحه‌سی ، طار معدن تخته‌سی : دمیر لامه.

لامی (ص. عر. ت : لامیه. ١. لام حرفی شکل وصورتنده اولان. ٢. ل حرف جرینك معناسنی یعنی مالکیت مفهومنی متضمن اولان : اضافت لامیه که عربیده فرس زید (= فرس لزید) و ترکجه‌ده زیدك آتی کبی اولور. [مقابلی : اضافت منیه که عربیده خاتم فضة (= خاتم من فضة = کومش یوزوك) و ترکجه‌ده میشه آغاجی کبی اولور.] ٣. ل قافیه‌سیله مرتب : قصیدهٔ لامیه.

لامیه (سف. عر. ل قافیه‌سی اوزرینه مرتب قصیده : لامیة العرب ، لامیة العجم.

لاندو (س. [فر. Landeau] ایکی طرفدن آچیلیر قپانیر کوروکلری اولان و هر طرفندن ایکیشر کشی اوتوره بیلن بیوك آرابه.

لانده (س. [یتا.] بح. کمی آنا چارمیخلرینك بوغاطه‌لرینی بورده‌یه ربط ایدن دمیر قوللر.

لانغر (مه. لانغر لونغور = قیا و ایری سسلی کویلی لقردیسنی تقلید و تصویر ایدر.

لانه (س. فا. یووه.

لاوا (یا لاوا. ح. [یتا.] ١. بح. چکمه ، پیسا ایتمه : قایغی لاوا ایتمك = چکمك. ٢. مج. بر شیئی بردن یوتوب کوچرمك : تکمیلنی لاوه ایتدی.

لاواشه (س. یاصی کومش کولچه‌سی.

لاوانده (یا لاوانطه. س. [یتا. Lavanda] ١. اوفاق مور بر چیچك ویرن بر جنس اوت که باغچه‌لرده تارله و یول کنارلرینه دیکیلیر : لاوانده صویی. ٣. علی الاطلاق کوزل قوقولی صو : برشیشه لاوانده.

لاؤطه (س. [عر. « العود » دن مأخوذ فر. Luth دن] بر نوع تللی چالغی : لاؤطه چالمق.

لاؤطه (س. ١. کندیلکندن طوغه‌میان چوجقلری آنالرینك رحمندن آلمغه مخصوص قیصاچ کبی آلت : چوجغی لاؤطه ایله آلدیلر. ٢. بویله لاؤطه ایله چوجق آلان طبیب ، قابل : پك ماهر بر لاؤطه‌در.

لاؤطه‌جی (س. لاؤطه دینلن چالغی‌یی چالان آدم.

لاهوت (سف. عر. الوهیت ، روحانیت ، ربانیت ؛ عالم لاهوت = روحانیلر عالمی ، عالم معنوی.

لاهوتی { ص. عر. ا: لاهوتیه. الوهیت وعالم روحانیانه منسوب و متعلق.

لاهوراکی { س. ا لاهوری اسمنك روجه قاعده سنجه متشکل صورتیدر ا هند لاهوریسنه تقلیداً یاپیلان یوکدن اینجه برنوع قماش: ماوی لاهوراکی. — ص. لاهوراکی دیلن یوکلیدن معمول: لاهوراکی انتاری. خرقه.

لاهوری { س. اساساً هندك لاهور شهرنده یاپیلان نفیس شالی قماش.

لایَتَجَزّی { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یتجزی = «تجزی» دن فعل مضارع مفرد مذکر غائب ا پاره‌لنماز، پارچه‌لنماز، بتون: جزء لایتجزی = آرتق تقسیمی ممکن اولمیان کوچك پارچه، اك صوك تقسیم پارچه‌سی اولان ذرهٔ صغیره.

لایَتَغَیَّر { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یتغیر = تغییردن فعل مضارع مفرد مذکر غائب ا دکیشمز، تبدل ایتمز دائمی صورتده برحالده بولنان: لایتغیر برحالدر.

لائِح { ص. عر. ا: لائحه. [«لوح» دن سف. لائح تحریری غلطدر.] ١. پارلاق، پارلایان، پارلدایان. ٢. ظاهر، آشکار، میدانده اولان. ٣. خاطره کلن، خطور ایدن.

لایُحصی { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یحصی = مضارع مجهول] صایلماز، تعداده کلمز، بیشمار، لایعد، پك چوق.

لائِحه { سف. عر. ج: لوائح. [لائحه صورتنده تحریری غلطدر] ١. خاطره کلن ترتیب، تصور. ٢. دوشونیلان بر ترتیب و تصوری مبین اوله‌رق قلمه آلنان تقریر: برلائحه ترتیب و تقدیم ایتدی؛ لائحهٔ نظامیه، لائحهٔ قانونیه = هنوز قبول و تصدیق اولنمامش نظامنامه نظام وقانون برینه کچمك اوزره قلمه آلنمش تقریر.

لایَزال { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یزال = فعل مضارع مفرد مذکر غائب ا زائل اولماز زوالسز، ابدی، سرمدی: خدای لایزال. ا لم یزل کبی. ا

لایُطاق { ص. عر. ا لا = حرف نفی یطاق = «طوق» دن مضارع مجهول ا طاقت کتیریلمز، چکیلمز، تحمل اولنماز: مالایطاق = تحمل اولنماز درجه‌ده: تکلیف مالایطاق = ناقابل تحمل وقبول تکلیف.

لایُعَدّ { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یعد = «عدد» دن مضارع مجهول ا صایلماز صایسز، بیشمار پك چوق.

لایَعقِل { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یعقل = «عقل» دن مضارع. — قافك فتحیله غلطدر] عقلی باشنده اولمیان، یاپدیغنی بیلمز: مست لایعقل.

لایَعنی { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یعنی = «معنی» دن مضارع] معناسز؛ مالایعنی = معناسز ومناسبتسز شیء. صاچمه صاپان، عبث: مالا یعنی ایله اوغراشمق.

لائِق { ص. عر. ا: لائقه. [«لیاقة» دن سف. لایق یازمامله ا یاقیشان، یاقیشیق، مناسب، شایان، شایسته: بو سزه لائق دکلدر: کندیسی او مأموریته لائقدر. || لائق کورمك = تنسیب ایتمك. — س. سزا اولان فعل و حرکت، جزای سزا: الله لائقنی ویرسین.

لایَموت { ص. عر. ا لا = حرف نفی. یموت = «موت» دن فعل مضارع ا اولمز، وفات ایتمز، سرمدی، ابدی: جناب حی لایموت.

لاین { یاخود لابین ولین. د. تشبیه و تمثیل بیانیله «جی» ودها طوغریسی «جه» ادانیله برابر اسملره لاحق اولور: آنجلاین، بونجلاین. سنجلاین. یا: جلاین.

لَب { س. فا. ١. طوداق، شفه: غنچه‌لب = غنچه طوداقلی: شکرلب = طاتلی طوداقلی. ٢. کنار: لب دریا = دکیز کناری، ساحل. || لبالب. لب ریز = آغز آغزه، طولی. || لب برلب = طوداق طوداغه، اوپشمه.

لُبّ { سف. عر. ج: لباب. ١. ایچ مغز، بادم کبی میوه لرك ایچی. ٢. بر شیئك ایچ طرفی، قشرندن یعنی قابوغندن ماعداسی، اوز: کرهٔ ارضك لبی. ٣. قلب، روح، عقل، معنی. [جمعی باشلیجه بو معنا ایله مستعملدر:] اولو الالباب = ارباب عقول، اهل ذکا وادراك.

لِباده { س. تکلتی دیکیشلی پنبوقلی ویا عبا قیصه خرقه.

لِباس { سذ. عر. جم: البسه. گییله جك شیء، روبه، ثوب، اثواب.

لَبالَب { ص. فا طوداق طوداغه، آغز آغزه، طولی، مالامال.

لَبَب { سـ سختیان شربتندن اورمه ساده آت باشلغی.

لِبره { سـ. [فر. Livre] فرانسه اوزان عتیقه سندن تقریباً یوز اللی درهم یعنی بشیوز غرام ثقلتی، رطل.

لَبس { سذ. عر. ١. گییمه. ن. ٢. ایکی شیئی بر برندن فرق ایده مه مه. [التباس دها مستعملدر.]

لَبلاب { سذ. عر. نبا. صارماشیق.

لَبلابیّه { ص. عر. نبا. فصیلهٔ لبلابیه = صارماشیق قبیلندن نباتات طاقمی.

لَبلَبی { سـ. قاورلمش نخود؛ لبلبی اونی = بونك اوکودلمشی.

لَبلَبیجی { سـ. لبلبی قاوران وکز دیروب صاتان آدم: لبلبیجی دکانی.

لَبَن { سذ. عر. ١. سوت، شیر. ٢. اکشی سوت. یوغورت.

لُبنان { سخ. م. جبل لبنان = سواحل شامده بیروت شهرینك اطرافندن عبارت طاغلق بر سنجاق که باشلیجه مارونیلرله مسکون اولوب صورت مخصوصه ده اداره اولنور.

لُبنانی { ص. عر. ث: لبنانیه. جبل لبنان اهالیسندن اولان

لَبَنی { ص. عر. ث: لبنیه. تا. سوده متعلق ویا سوت قبیلندن اولان || تث. اوعیهٔ لبنیه = سوت طامارلری.

لُبّی { ص. عر. ث: لبیه. نبا. اوزه منسوب ومتعلق.

لَبیب { ص. عر. ث: لبیبه. [«لب» دن صث.] عقللی، ذکی، فطین، عقل و ذکا صاحبی. = سذ. عر. جم: الباء. عقللی آدم.

لَبَّیك { ترکیب عر. [تر. زبانزدی: لبی] افندم، بیورك، نه امرکزوار؟ امرکزه منتظرم. [جواب و سؤال مقامنده مستعملدر.]

لِتره { سـ. [یو. Λίτρα. دن اوده بلکه عر. «رطل»دن یاخود عکسنه] تقریباً یوز اللی درهم ثقلتنده و زمان ومکانه کوره تخلف ایدر وزن واولچی. [فر. لبره کبی.]

لِپسقه { سـ. با: لبپسقه.

لِثام { سذ. عر. یوز اورتیسی، نقاب.

لِثه { سث. عر. تث. دیش اتی.

لِجام { سذ. عر. [فا. «لگام»دن معرب] دیزکین، اویان.

لُجّه { سث. عر. ١. انکین دکیز، صویك چوق ودریك محلی. ٢. غلبه لك، جم غفیر. ن.

لَچَر { سـ. قیل الك. مر.

لِحاف { سذ. عر. ١. یورغان. ٢. نبا. صارغی، زار، قبوق.

لِحاظ { سذ. عر. [«لحاظه» صورتنده قوللانیورسه ق ده غلطدر.] کوز اوجیله باقمه، برنظر آتمه.

لَحد { سذ. عر. جم: لحود. ١. مزار، قبر، سین. ٢. تر. کارگیر یعنی کنارلری طاش ویا طوغله وخرجله دیوار واوستی طونوس یاخود قپاق اولان مزار.

لَحظه { سث. عر. ١. بر باقیش؛ برگوز آتمه. ٢. برکره کوز قیپمه. ٣. گوز قیپه جق قدر زمان، آن: برلحظه ده = گوز آچوب قیپنجه قدر، آن واحدده.

لَحلاح { سذ. عر. نبا. آجی چیکدم.

لَحلاحیّه { صث. عر. نبا. فصیلهٔ لحلاحیه = آجی چیکدم قبیلندن نباتات طاقمی.

لَحم { سذ. عر. جم: لحوم. ١. ات، کوشت. ٢. میوه نك ینه جك یری: شفتالی، اریك لحمی. || لحم زائد = بدنك برطرفنده، مرض وعلت نتیجه سی اوله رق حاصل اولان فضله ات پارچه سی.

لَحن { سذ. عر. جم: الحان. ١. کوزل و قاعده لی سس، ازکی ایرلامه، نغمه، آهنك: طیورك الحان لطیفه سی. ٢. بر مملکته ویا برآدمه مخصوص کوتی و قاعده سز تلفظ، فر. Accent. ٣. قرائتده سهو وخطا، قاعده یه مغایر قرائت: سسی کوزل ایسه ده لحنی چوقدر.

لُحود { سذ. جم. عر. فد: لحد. با: لحد.

لُحوق { سذ. عر. اولاشمه معناسیله «لحاق» یرینه قوللانیلیورسه ده، غلطدر. عربیده لزوم معناسنه کلوب بزجه مستعمل دکلدر.

لُحُوق { سـ . با : لعوق.

لُحُوم { سـ . ج . عر . فد : لحم.
با : لحم.

لِحْيه { سـ . عر . صقال ، ریش.
|| لحیهٔ شریفه = فخر عالم
(صلم) افندمزك مبارك صقا.
للری قیرینمدیسندن محفوظ قیل
که زیارت اولنسور. || نبا. لحیة
التیس = کجی صقالی.

لَخَمَه { با لاخنه . سـ . (یو . ۱۸۷۰) ٪ ۲۷۷۷ = سبزه) اوستی
یشیل وایچی بیاض اولهرق قات
قات صاریلی یاپراقلردن عبارت
معروف بیوك سبزه‌کله یاپشر
وطولمه‌سی وترشی و صلاته‌سی
یاپیلیر، قپوسقه، کلم، فاکرنب
عر. ملفوف ، لخنه طوله‌سی،
ترشیسی : لخنه فیده‌سی، تخمی :
باش لخنه = صیقیدی : چیچك. فرنك
لخنه‌سی = جوز قدر کوچك جنسی
که برصابده برچوق دانه اولور:
قره لخنه = لاستریه.

لُخُوصه { سـ . صـ . (یو . ۱۸۷۰) یکی طوغورمش قادین ،
طوغوروب دها یتاقدن قالقمامش نفساء : لخوصه‌یی کورمك:
لخوصه قادین .

لُخُوصه‌لِق { سـ . یکی طوغورمش و هنوز یتاقدن قالقمامش قادینك حالی، نفاس :
قادین لخوصه‌لغنده کندینه چوق
دقت ایتملیدر.

لَدْغ { سـ . عر . یلان وعقرب صوقمه‌سی. ا .

لَدُن { سـ . عر . (اصل عربیده ظرف اولوب عند و نزد
دیمکدر) نزد الهی، قرب سبحانی؛ علم لدن = علم الهی ،
اسرار سبحانیه، خفایای اموره
وقوف علی‌که جناب حقه مخصوص
اولوب آنجق انبیاء عظامه الهام
بیورلمشدر.

لَدُنّی { صـ . عر . ا : لدنیه. علم
الهی‌یه واسرار سبحانیه‌یه
منسوب و متعلق اولان : موا-
هب لدنیه = اسرارالهیه خزانهٔ
غیبندن فخرعالم افندمزه احسان
بیوریلان معلومات.

لَدُنّیات { سـ . ج . عر . ۱. علم
لدن اسرار وحکمی
۲. مج. برایشك کیزلی جهتلری،
سرائر، خفایا : سزایشك لدنیاتنه
واقف دکلسکز.

لَدَی { ظ . عر . ا علی والی حر.
فلری کبی آخری مفتوح
اوقونوب ترکیبده‌یایی اوقونماز.
دالك کسری وبانك فتحیله اوقو-
مق غلط فاحشدر.) عند، نزد،
وقوعنده ، اثناسنده : لدی
السؤال = صوردقده ؛ لدی
التحقیق = تحقیق اولندقده.
عندالتحقیق: لدی الحاجه = احتیاج
کورلدکده، عندالحاجه .

لَذّات { سـ . ج . عر . فد : لذت.
با : لذت.

لَذائِذ { سـ . ج . عر . (فد . لذیذه
مستعمل دکلدر) ۱. لذتلی
شیلر ، خوشه کیدیجك طاتلی
و لطیف شیلر : لذائذ مفهمك
بر آدم . ۲. ذوقیات ، ذوق و
اکلنجه‌یه متعلق نفسك خوشلا-
نه‌جغی شیلر، هوسات نفسانیه:
دنیانك لذائذینه آلدانماملی ؛
لذائذ دنیویه.

لَذّت { سـ . عر . ج : لذات. ۱.
آغزله طوییلان حس که
حواس خمسهٔ اساسیه‌دندر. ذوق،
طعم، طات ، چاشنی : بومیوه‌نك
بو یمکك لذتی ناصلدر ؟ غریب
بر لذتی واردر : آغزمده لذت
قالمامشدر . ۲. طاتلیلق . حلو،
شیرینلك : بو اوزومك چوق
لذتی واردر : بعض میوه‌لرطور-
دیجه لذتی آرتار : لذتی حالا
طماغمده در . ۳. خوشلانمه،
ذوق حظ : دنیانك گنجلكك
لذتی طوپمق: گزمه‌ده اکلنجه‌ده
هیچ بر لذت بوله‌میورم. || لذت
آلمق ، لذت طوپمق ، لذتی
طاتمق = متلذذ اولمق ، ذوقیاب
اولمق.

لَذّتسِز { صـ . لذتی‌اولمیان طاتسز،
حظ اولنمیه‌جق حالده
اولان.

لَذّتسِزلِك { سـ . لذت فقدانی ،
طاتسزلق.

لَذّتلَندیرمَك { فـ . طاتلاندیر-
مق ، لذت ویر-
مك : بر آز وانیله علاوه‌سی
محالیی لذتلندیرر.

لَذّتلَنمَك { فل . ۱. طاتلانمق ،
لذتلی اولمق . لذت
کسب ایتمك. ۲. لذت طوپمق ،
خوشلانمق، حظ‌ایتمك، طادانمق.

لَذّتلی { صـ . ۱. آغزه ابی کلن ،
طعمی کوزل : لذتلی یمش.
۲. طاتلی، حلو : لذتلی یمك.
۳. خوشلانیله‌جق ، حظ او-
لنور : پك لذتلی بر عمر سو-
رلور.

لِذٰلِك { ترکیب عر . ا ل = حرف
جر ، ایچون . ذلك = اسم

اشارت، شو] شونك ایچون، بونك ایچون، بو سببه مبنی، بوندن طولایی.

لَذیذ { ص. عر. ث: لذیذه. [«لذة» دن صش.] طعمی گوزل، لذتلی، طاتلی، خوشه گیدر، حظ اولنور: لذیذ میوه، اطعمهٔ لذیذه.

لَر، لر { د. [اینجه هجالی کلمه‌لرده فتحهٔ خفیفه و قالین هجالیلرنده فتحهٔ ثقیله ایله اوقونور. چغتایجه‌ده دائما «لار» یازلیر حالبوکه یالکز قالین هجالی کلمه‌لرده بویله یازلمق اقتضا ایدر. دی] ادات جمع اولوب اسملرله کنایه‌لرك و فعللرك غائب صیغه‌لرینه علاوه اولنور: دکیز، دکیزلر: آدم، آدملر: کیم، کیملر: یازدی، یازدیلر؛ گلیر، گلیرلر. «و» ایله ختام بولان ضمیر و اسم اشارتلرده بو اداتدن اول بر «ن» کیرر: بو، بونلر: شو، شونلر، او، اونلر [آنلر یازلمسی قاعده‌سزدر]. متکلم و مخاطبه کیرمزسه‌ده، بعضاً ضمیرلرك جمع متکلم و مخاطبه علاوه اولنور: بزلر، سزلر کبی که بزم کبی و سزك کبی آدملر، بزم و سزك امثالمز دیمکدر. فعل اسنادینك جمع غائبنده بعضاً فعل حذف اولوب یالکز بو ادات قالیر: ایلر = ایدرلر: اوده‌هب ایلرمی = ایی میدرلر؟ اسماء عدده ملحق اولدقده معروف اشخاصه دلالت ایدر: قرقلر، قرق عددنده اولان رجال الغیب؛ اون ایکیلر = ائمهٔ اثناعشر؛ حواریون؛ بدیلر = اصحاب کهف.

لَرجی { س. مسك کچیسی کبی بر جنس حیوان.

لَرزان { ص. فا. دیتره‌ین، دیترك، رعشه‌دار. || لرزان لر. زان = دیتره‌یه‌رك، دیتره‌یه دیتره‌یه.

لَرزِش { س. فا. دیتره‌مه، رعشه، ارتعاش.

لَرزه { س. فا. دیتره‌یش، رعشه: بتون بدنمه بر لرزه یایلدی: لرزه‌یه کرفتار اولدی.

لَرزه‌ناك { ص. فا. دیتره‌ین، دیتره‌مه‌یه دوچار رعشه‌دار.

لَزکی { س. قافقاس اقوامندن بر قوم که کرجیلره مشابه اولوب داغستان جهتنده ساکندر.

لَزِم { با: مالزم.

لُزوج { سذ. عر. و:

لُزوجَت { سث. عر. یاپیشقانلق، یاپیشمه، یاپیشوب اوزایان شیئك حالی: میوه‌لرك صوینده بر لزوجت واردر.

لُزوجَتلی { ص. یاپیشوب اوزایان، میجیق میجیق: بال لزوجتلی بر ماده‌در.

لَزوق { سذ. عر. ط. یاقی کبی بدنه یاپیشدیریلان علاج، فر. Emplâtre.

لُزوم { سذ. عر. ۱. لازم اولمه، ایشه یارامه: بو کاغدك بکا لزومی یوقدر = بنم ایشمه یاراماز؛ بو اشیایی طاشیمق ایچون اوچ آرابه‌یه لزوم واردر. ۲. حاجت، احتیاج، اقتضا: جهلا علمك لزومنی آکلایه‌ماز: دنیاده یشامق ایچون آقچه‌نك لزومی درکاردر. ۳. رعایت ایتمه، التزام: لزوم مالا یلزم = اقتضاسز بر شیئك التزام اولنمسی، بیهوده یره فضله بر شیئه رعایت ایتمه. || لزومی اولمق = مقتضی اولمق، اقتضاسی کورلمك.

لُزومسز { ص. لازم اولمیان، اقتضا ایتمین، فضله، فائده‌سز، ایشه یاراماز: بو حقه لزومسزدر؛ بر چوق لزومسز کاغدلر بر یکمش: لزومسزلرینی آیروب آتملی.

لُزومسزلق { س. لازم و مقتضی اولمیان یعنی فضله و فائده‌سز اولان شیئك حالی: بو کاغدلرك لزومسزلغی بنجه معلوم اوله‌ماز.

لُزوملی { ص. لازم، مقتضی، اقتضالی، ایشه یارار: بر طاقم لزوملی کاغدلرمی سوپرندیلکه آتمشلر.

لِسان { سذ. عر. جم السنه. ۱. آغزك ایچنده بولنان معروف آلت که انسانده تکلمه ده آلتدر، دیل، زبان. ۲. نوع بشردن بر قومك سویلدیکی لغت، لهجه: لسان ترکی، لسان عربی: السنهٔ تورانیه، السنهٔ آریانیه؛ کندیسی بر قاچ لسان سویلیور؛ لسان بیلیر = بر اجنبی لسانی بیلیر، کندی دیلندن باشقه دیللر بیلیر آدم. ۳. تکلم، سوز، نطق: بو آدمك لسانی یوق می؟ لساننده لکنت واردر؛ فصیح اللسان = فصاحتله سویلر، سوزی فصیح. || لسان آشنا = دیل بیلیر، دیلماج. || لسان حال = بر شخص ویا شیئك حالندن و طوریشندن آکلاشیلان شیء: یوریلوب

قالش اولان دوه لسان حال ایله یولك شدائدندن شکایت ایدیور. دی؛ صالونك ترتیبات وتزییناتی لسان حال ایله صاحبنك حسن طبیعتی تعریف ایدیور دی. || علم اللسان = السنهٔ مختلفه‌نك انقسامندن و صورت تشکل و تغیر علریله بینلرنده اولان مشابهت و مناسبت و اشتقا. قلرندن بحث ایدن علم جدید، فر. Linguistique؛ علم اللسان قواعدی؛ علم اللسان علماسی. || لسانه کلمك = ۱. دیله کلمك، نطق حاصل ایدوب سویلمك، کویا اولمق. ۲. علیهنده سوز سویلمك، حقنده سوز سویلمسنه سبیت ویرمك، مذموم اولمق. || نبا. دیله بکزر بعض یاپراقلره اطلاق اولنور: لسان الثور = اوکوز یاپراغی؛ لسان الحمل = سیکیرلی یاپراق؛ لسان الحیه، لسان الکلب و سائره.

لِساناً { ح. عر. آغزدن، شفاهاً، تحریراً اولمیه‌رق: لساناً سویلدم.

لِسانی { ص. عر. ا: لسانیه. ۱. تش. دیله منسوب ومتعلق: لسانی بلعومی؛ لسانی الشکل. ۲. لهجه ولغته منسوب ومتعلق: تدقیقات لسانیه؛ اشتقاقات لسانیه. = سذ. عر. ج: لسانیون. علم اللسان علماسی، فر. Linguistes.

لُسوق { سذ. عر. یاپیشمه، یاپیشیقلق. (لصوق کبی.)

لُسَین { سذ. عر. (لساندن ستص.) تش. نبا. کوچك دیل.

لَش { س. (فا. «لاشه» دن) ۱ کبرمش حیوان بدنی، لاشه. جیفه. ۲. مج. یك فنا قوقان شی؛ آیاقلری لش.

لَشکَر { س. فا. عسکر، جیش، جند، سپاه، جری، اردو. || لشکر شکن = دشمن عسکرینی قیران، اردو بوزان. || لشکرکش = عسکرچکن.

لَشکَرگاه { س. فا. اردوگاه، معسکر.

لُشمَق { یا لاشمق. د. (قالین همجالی کلمه‌لرده) و:

لَشمَك { د. (اینجه همجالی کلمه‌لرده) اسملره وسائر کلمه‌لره ملحق اولوب مشارکت ویا صیرورت معناسیله فعللر تشکیل ایدر: پایلاشمق = مقاسمه ایتمك، پای ایدشمك؛ برلشمك = برلاشمق، بولشمق، قاریشمق؛ قبالاشمق = قبا اولمق: ایکیلشمك = ایکی اولمق.

لُص { سذ. عر. ج: لصوص. خیدود، حرامی، دزد. (جمعی دها مستعملدر.)

لَصق { سذ. عر. ط. یاق؛ لصق مشمع = طیلون یاقیسی؛ لصق منغط = پهلوان یانیسی.

لَصقی { ص. عر. ا: لصقیه. ط یاقیه منسوب ومتعلق.

لُصوق { سذ. عر. یاپیشمه، یاپیشیقلق. (لسوق کبی.)

لَطافَت { سش. عر. ۱. لطیفلك، خوشلق، یومشاقلق، ملایمت: لطافت طبعی واردر؛ لطافتله معامله ایتدی؛ بوکون هواده فوق العاده بر لطافت واردر. ۲. کوزللك، طبیعتك خوشلانه جغی حال وکیفیت: بوباغچه‌ده‌کی لطافت، بوجیچکلرك لطافتی.

لَطائف { سش. ج. عر. فد: لطیفه. با: لطیفه.

لَطرون { س. با: نطرون.

لُطف { سذ. عر. ج: الطاف. ۱. ایلك و یومشاقلقله معامله، ملایمت، نوازش، رفق: لطف ایله معامله ایتدی: لطف یوزندن، لطف نیتیله: ۲. کرم، احسان، ایلك: چوق لطفی کوردم؛ لطف وکرمنك. الطاف وعنایاتنك پایانی یوقدر. ۳. مساعده: لطف بیورك.

لُطفاً { ح. عر. ۱. خوشلقله، یومشاقلقله، رفق وملایمتله ایلك یوزندن. ۲. کرم وعنایت ومساعده ایده‌رك: بر معلومات آلیرسه کز لطفاً بکاده خبر ویرك؛ اوراده کچرکن لطفاً بنده‌خانه‌یه اوغرایك.

لَطیف { ص. عر. ا: لطیفه. («لطف»دن صش.) ۱. یومشاق، ملائم، نازك، خوش: لطیف بر معامله. ۲. کوزل، خوشه کیده‌جك، شیرین: لطیف بر منظره؛ لطیف بر سس. ۳. جسمانی اولیان، روحانی: جسم لطیف = ملائکه کبی غیر جسمانی ذات. ٤. اسماء حسنادن اولوب حق تعالی حضرتلرینه وصف اولور: یالطیف؛ عبداللطیف.

لُطیفه { سش. عر. ج: لطائف. کولدیره‌جك نحف وکو. زل سوز وحکایه، شاقه، مزاح: لطیفه ایتمك = مخصوص کولمك

ایجون سویلك: لطیفه آکلاماز، لطیفه بیلمز = لطیفه ایجون سو. یلنیان سوزه آلیان آدم: مرام لطیفه.

* لطیفه = اله = هزل = آزدیرنده وقتی واردر: لطیفه کوزل وظریف سوز اولماله برابر تربیه داخلنده در: هزل اسمه آرتوق اچیق وبی ادبانه اولور.

لَطیفه‌جی { ص. لطیفه سویلمکی سوروپ یلیر شاقه‌جی.

لَطیفه گو { ص. لطیفه سویلین.

لُعاب { سند. عر. صالیه.

لَعب { سند. عر. اویون، اکلنجه.

لُعبَت { سث. عر. { لغت آلتنده‌کی عینیدر } معهود خیال وقوقله اویونی.

لُعبَتباز { س. فا. { عر. لعبت = خیال، قوقله. فا. باختن = اویناملق } خیال وقوقله اویندیران آدم، خیالجی، قوقله‌جی.

لَعبه { سث. یاخود:

لُعبه { سث. عر. ۱. اویون، اویو. نجق. ۲. هرکسك اکلنجه‌سی، اویونجغی.

لُعبیّات { سث. ج. عر. { مولد اولدرق «لعبیات» دن غلطدر } اویونه متعلق اکلنجه‌لر، تیاترو وجانباز وحقه‌باز وسائره اویو. نلری: انواع لعبیات اجرا اولنه‌جقدر.

لَعل { سند. عر. ۱. یاقوت کبی معروف آل رنکلی برذی قیمت طاش. ۲. پك قرمزی و خاص برجنس مرکب. ۳. عمر. اب دیر و شراب کبی قرمزی شیئلردن کنایه اولور.

لَعَلّ { د. عر. شاید، بلکه، مکر: لیت لعل = بیهانه، بوکون یارین دیه صاللامه: لیت لعل ایله وقت کچیریور. { یالکز بو تعبیرده مستعملدر. }

لَعن { سند. عر. لعنتلمه، ایلنج، قارغیمه، بددعا: لعن وتفرین ایتمك.

لَعَن { فث. عر. { « لعن » دن فعل ماضی مفرد مذکر غائب } لعنه‌الله، لعن الله علیه = الله عفو ورحمتندن محروم ایلسین. { یالکز بو بددعا تعبیرنده مستعملدر. }

لَعنَت { سث. عر. { ترکیبات عربیه ده لعنة ولعنه } جناب حقك عفوورحمتندن محرومیت، تفرین، ایلنج، قارغیمه: لعنت اولسون! جانمه لعنت اوقومق: لعنة‌الله علیه: علیه اللعنه. = ص. تر. عر. ملعون، لعین، مردود: نه‌لعنت حریفدر!

لَعنَتلَمك { یا لعنتله‌مك. فث. لعنت اوقومق، تلعین ایتمك، اصل ترکجه: ایلمك، قارغیمق.

لَعنَتلَمه { س. لعنت اوقومه، تلعین، ایلنج، قارغیمه. = ص. تلعین اولنمش، ملعون، لعین، مردود، منفور.

لَعوق { سند. عر. { غلط مشهوری « ل » ك ضمیله } ط. یالا. نه‌جق معجون.

لَعین { ص. عر. ث: لعینه. { «لعن» دن صث. } رحمت حقدن محروم، ملعون، مطرود، مردود: شیطان لعین.

لُغات { سث. ج. عر. فد: لغت. یا: لغت.

لُغَت { سث. عر. ج: لغات. { اصلی: لغوة. — ترکیبات عربیه‌ده: لغةولغه } ۱. لسان، برقوم وامتك سویلدیکی لسان: لغت عرب، لغت فرس. ۲. بر لسانی ترکیب ایدن کلهلرك بهری، کله، سوز، لغت غریبه، لغت مأنوسه: معناسنی آکلامدیغم برلغت ایشیتدم: کندیسی چوق لغت بیلیر. ۳. برلسانك کلهلریله معنالری واصل واشتقاقلری علمی، فر. Lexicologie: علم لغتده بد طولی صاحبیدر: علماء لغت. ٤. برلسانك کلهلرینی برترتیب مخصوصده حاوی اولوب معنا. لرینی بیان ایدن کتاب، علم لغتده یازلمش مرتب کتاب، قاموس: لغت عربیه. لغت فارسیه، عربیدن ترکجه‌یه لغت کتابی. ٥. اصطلاح مقابلی، لسان فنی وادبینك غیری اولان لسان عادی: بوکلمه لغتده شو و اصطلاح فقهاده بو معنایه کلیر. || اهل لغت = علماء لغت، لغویون، فر. Lexicographes, lexicologues.

لُغز { سند. عر. ج: الغاز. فهمی وحلی مشکل اولهجق صو. رتده اوبدیرلمش سوز، بیلمجه، یاکتماج.

لَغزان { ص. فا. قایان، سورجن. ژ.

لَغزش { س. فا. قایمه، سورچه.

لَغزیده { ص. فا. قایمش، سو. رچمش؛ لغزیده پای = آیاغی قایمش.

لَغم { یاخود لاغم. س. { بلکه. یو. Λάκκομα دن } ۱. بر

آلتنده اوسنی اورتیلی خندق، صیحان یولی. ۲. قاذورات و چرکف صولرینك آقه سنده مخصوص اورتیلی یول، کریز: لغمی آچمق = آچوب تمیزلتمك: لغم طاشمق: لغم باجه سی = اوستدن آچیلیر قپاغیر یری. ۳. انسای حربده برطابیه یی آتمق ایچون باروتله طولدیریلوب آتش ویر. لك اوزره آچیلش یر: لغم آچمق: لغمله آتمق؛ لغم خزینه سی = عمله سی. || آتانلغم = شهرك خصوصی کریزلرینك منتهی اولدقلری بیوك کریز.

لَغمجی { سف. ۱. کریزلری آچوب تمیزلین عمله. ۲. وقتیله دشمن قلعه لرینی آتمق ایچون مستخدم عسکر.

لَغو { سف. عر. ۱. بوش وبیهوده سوز، صاچه، عبث: لهو ولغو ایله اوغراشمق. ۲. سهو، خطا، یانکلمه، آتلامه. ز. ۳. (مصدریت معناسیله) قالدیرمه، حکمسز براقه، فسخ، ابطال: اومأموریتی لغو ایتدیلر: مکتب یروغرامندن بعض درسلر لغو اولندی. || یمین لغو = سوز آره سنده دیل آلیشمه سیله ونیتسز ایدیلن یمین که معتبر دکلدر.

لُغوَت { سف. (یو. ‏λόγος‏ = نطق ایراد ایدن) روم پطریقخانه سنده غیر روحانی بر مأمورکه حکومتله پطریقلر آرا. سنده رؤیت مصالحه واسطه کبیدر.

لُغوی { ص. عر. ز: لغویه. (« لغة » دن سمع.) ۱. لغته منسوب ومتعلق. علم لغته دائر: تألیف لغوی؛ تحقیقات لغویه. ۲. اصطلاح علمی وفنی اولیوب عادی لسانه عائد اولان: بوکلمه نك معنای لغوی. = سف. عر. ج: لغویون. علم لغته اشتغال ایدن عالم ویا بر لسانده لغت کتابی جمع وتألیف ایدن مصنف: مشاهیر لغویوندن جوهری: لغویونك تراجم احوالی.

لَغوِیّات { سف. ج. عر. بیهوده وبوش سوزلر، صاچه صاپان شیلر: لغویاتله اوغراشمق.

لُغه { سف. عر. یا: لغت.

لَفّ { سف. عر. ۱. صارمه، دوشیروب طوبلامه. ۲. بوغچه وظرف ایچنه صوقمه، مکتوبك ایچنه صاروب براقیر یوللامه: حساب پوصله سنی کوندردیکی مکتوبه لف ایلدی؛ آلدیغی اوراق لف ایدوب کوندردی. || د. لف ونشر = بر قاچ اسمی ذکر ایدوب بعده هر برینه عائد صفت ویا فعللری دیمی آیریجه صره لامه: لف ونشر مرتب = هرایکی طاقم کلمه لرك صره سی بر اولدیغی وقت: لف ونشر مشوش = ایکنجی طاقمك صره سی برنجیلرینك صره سی خلافنده اولدیغی وقت.

لَفّاً { ح. عر. صارمه رق، صارلمش و ملفوف اولدیغی حالده: آلدیغم مکتوبی لفاً طوقمزه کوندریورم.

لُفاح { سف. عر. نبا. قان قورو. دان، یبروح الصنم، فر. Belladone.

لِفافه { سف. عر. ۱. چرا. صارغی. ۲. نبا. یعنی چیچکاریله طارغی.

لَفظ { سف. عر. ج: الفاظ. سوز. کلمه، معنالی ویا معناسز اولهرق آغزدن چیقان اصوات ترکیبی، معنا مقابلی اولهرق شفاهی ویا تحریری سوز: لفظی مراد = معناستدن صرف نظرله لفظی اعتباریله ذکر اولنان سوز؛ لفظدن عبارت = معناسز. || لفظ بلفظ = کلمه بکلمه. مآلا اولیهرق: سویلدیکنی لفظ بلفظ نقل ایلدی؛ اورسالهیی لفظ بلفظ ترجمه ایتدی. || الفاظ غلیظه = قباشتومدن عبارت سوزلر. || الفاظ کفر = دینسدن دوشمکی موجب اولان سوزلر.

لَفظاً { ح. عر. مآلنه رعایت او. لمیهرق یاکز کلهلرك صوت وصورت ظاهره سی اعتباریله: بوعباره لفظاً پك مطنطن ایسه ده معناجه برشی دکلدر؛ لفظاً و معناً تاریخ بر بیت: لفظاً ازبر ایتمك: لفظاً مرفوع، مقابلی: محلاً.

لَفظه { سف. عر. برتك سوز وکلمه: لفظهٔ جلال = « الله » اسم شریفی.

لَفظی { ص. عر. ز: لفظیه. لفظه یعنی کلهنك صوت وصورت ظاهره سنه منسوب ومتعلق، لفظده اولان، لفظدن عبارت اولان: عامل لفظی = لفظدن عبارت اولان عامل، عامل معنوی. ینك غیری: مؤنث لفظی = اسماء عربیه نك آخری (ة) ویاخود

الف مقصوره ویا ممدوده اولانی که مؤنث اولدیغی لفظندن بللیدر؛ اعراب لفظی = ظاهرده ولفظده اولوب تقدیری ومحلی اولمیان اعراب: اسکی ادبامز یالکز تزیینات لفظیه یه اعتنا ایدرلردی.

لَفلافه { سذ. عر. نبا. قورت طرناغی دینلن بر نوع انجبار.

لَفیف { سذ. عر. [« لف » دن صش.] د. [صرف عربیده] حروف اصلیه سندن ایکیسی حرف علت اولان فعل: لفیف مقرون = ایکی حرف علتی یان یانه اولان فعل؛ لفیف مفروق = ایکی حرف علتی آره سنده دیکر حرف بولنان فعل.

لق { واینجه هجالرله لك. د. ١. صفتلره ملحق اولوب مصدریت معناسیله اسملر تشکیل ایدر: آق، آقلق؛ صارپ، صارپلق؛ ایی، ایلك؛ یشیل، یشیللك؛ یارار، یارارلق؛ یکیت، یکیتلك. ٢. اسملره ملحق اولوب منسوب ومخصوص ولائق معناسیله صفتلر تشکیل ایدر: قیش، قیشلق؛ بایرام، بایراملق؛ جهنم، جهنملك؛ آخرت، آخرتلك. ٣. الیوم « لی » و « لو » یازیلان اداتك شکل اصلیسیدر: موتلق = موتلی؛ سعادتلك = سعادتلی. ٤. اسملره ملحق اولوب مکان بیانیله ینه اسملر تشکیل ایدر: طاش، طاشلق؛ آغاج، آغاجلق؛ اورمان، اورمانلق؛ چیچك، چیچکلك؛ باغچه، باغچه لك. ٥. اسماء اعداده ویا اونلرك تمییزینه ملحق اولوب قیمت واستیعاب معناسیله اسملر ویا صفتلر تشکیل ایدر: آلتیلق قماش = آلتی غروشلق = اونلق (سکه): یدیلك شیشه، یدی اوقه لق؛ بشلك (سکه).

لِقاء { سذ. عر. ١. ملاقات، بولشمه، قاوشمه، راست کلمه: لقاء الله = قیامت کونی. ٢. یوز، چهره، سیما، وجه: مه لقا = آی یوزلی؛ بدلقا = چرکین چهره لی؛ دیولقا = عفریت چهره لی.

لَقَب { سذ. عر. ج: القاب. [تر. زبانزدی: لاغب] بر آدمك اسم اصلیسندن باشقه همناملرندن تفریق اولنمق ایچون بعده بالمناسبه تعین ایدن دیکر اسمی که اونکله شهرتی اولور: زنبیللی لقبیله ملقب شیخ الاسلام علی افندی؛ تریاکی لقبیله معروف حسن پاشا؛ یکیت لقبیله آکلیر. = ج. اصحاب رتبه دن بر ذاته یازیلان مکتوبك باشنده وظرفی اوزرنده ویا اسمی ذکر اولندقده رتبه سنه کوره یازیلان صفت، عنوان، رفعتلو، عزتلو، سعادتلو کبی: القاب یازملی می؟ لایحه سنك باشنده القاب یازمامش.

لَقَح { سذ. عر. نبا. خرما و انجیر کبی بعض میوه آغاجلرینك ارککندن دیشیسنه یتیشدیرلمسی شرط اولان آشی.

لُقردی { یا لاقردی. سـ. ١. سوز، کلمه، لفظ: هیچ ایشیتمدیکم ترکجه بر لقردی ایدی. ٢. کلام، مکالمه، قونیشمه، صحبت: لقردی ایدیوردی؛ بتون کیجه لقردی ایدوب بنی اویوتمدیلر. ٣. قرار، بازارلق، مذاکره: یارین لقردیسنی ایده جکز؛ بز کندیسیله لقردی ایتدك. ٤. منازعه، نزاع، مخالفت: کچن کون آره لرنده لقردی ایتمشلر. ٥. اعتراض، تعریض: لقردی اولمسون دیه چکنیور. ٦. بوش سوز، لاف وکذاف: اولقردیدر. || لقردی اولماز = سوز آکلاماز. || لقردیسی اولماز = قاله آلنمغه دکمز. || بوش لقردی = بیهوده سوز. || لقردی بیترمك = قرار ویرمك. || لقردی طاشیمق = دیدی قودیجیلق ایتمك. || لقردی طوربه یه کیرمز = ساده سوزله ایش اولماز || لقردی قاریشدیرمق = فساد ونفاق قومق.

لُقردیجی { ص. چوق لقردی سویلین، سکوتی اولمیوب دائما لقردی بولان: لقردیجی برچوجق؛ قوجه قاریلر چوق لقردیجی اولور.

لَقلَق { سذ. عر. ١. لکلك دینلن معروف بیوك قوش. ٢. بو قوشك غاغاسنی بربرینه اوره رق چیقاردیغی سس: لکلکك عمری لقلقله کچر. ٣. بوش لقردی، کوزه لك، بلافاصله سویلنیلن صاچمه صاپان سوزلر.

لَقلَقه { سـ. عر. ١. لکلکك غاغاسیله چیقاردیغی سس. ٢. مج. معناسز وچوق سوزلر، ترهات، هذیان.

لَقلَقیّات { سـ. [عربی یه تقلیداً اویدیرمه بر سوزدر] بوش لقردیلر، هذیان، صاچمه صاپان سوزلر، ترهات.

لُقمان { سخذ. عر. اصلی ومحل وزمان ظهوری مجهول برحکیم وطبیب، عربیده « امثال

لقمان » نامیله موجود برطاقم کوچك حکایه‌لرك‌ده کیمی بونك وکیمی عمانلی دیکر برلقمانك اولدیغنی ادعا ایدرلرسه‌ده، بو حکایه‌لرك یونان حکماسندن (اسوپیوس) ك حکایه‌لرندن مترجم اولدیغی ظاهردر. || لقمان روحی = اثیر واثیر کبریتی دینلان اوچیجی براسپرتوکه طبده پك مستعملدر.

لُقمه { سـ. عر. [زبانزدی : لوقما] ١. بردفعه‌ده یوتیلان ییه‌جك : یمکه اوتوروب ایلك لقمه‌سنی یوتمقده ایکن : ایری ایری لقمه‌لر یووارلایوردی. ٢. پارچه، قطعه، آزمقدار : شو دیلنجی‌یه برلقمه اتمك ویرك : پیشیرتدیکی طاتلیدن کیمسه‌یه بر لقمه ویرمدی. ٣. صولی خمورك قاینار یاغ ویا زیتون یاغی ایچنه قاشیقله دوکلمسیله ایچی بوش و یووارلاق شکلده پیشن خمورکه اوزرینه شربت دوکیله‌رك ینیر، وهر بری بر لقمه اوله بیله‌جك مقدارده‌در. اکثری اولولرك روحیچون طاغیلیر : لقمه دوکمك. ٤. برنوع پنبوقلی لوکون معجونی. || سرای لقمه‌سی = طاتلیسی ایچنده برجنس سرت لقمه. || لقمه لقمه ایتمك = پارچه‌لامق. || لقمه کوز = کوزقفیرداقلری ایری وطیشاری فیرلامش آدم.

لُقمه‌جی { سـ. لقمه دوکوب صاتان آدم.

لُقوم { یا لوقوم. سـ. ١. برنوع طاتلی غرابیه. ٢. راحت حلقوم دخی دینلن شکر. || حاجی لقومی = شربتله ینیر قوری وشکرسز لوقوم. || قوش لقومی = صو قاقلرده چوجقلر ایچون صاتدقلری یومورطه‌لی و طاتلی بر نوع اینجه خمور.

لُقومجی { سـ. لقوم یاپان وصاتان آدم.

لَقیط { سذ عر. صوقاغه آتیلوب بولنمش یکی مولود، صو قاقده بولنمش چوجق.

لِك { د. با : لق.

لَك { سـ. فا. یوزبیك عددی.

لُك { سـ. با : لوك.

لِگام سـ. فا. کم، دیزگین، لجام.

لَکد { سـ. فا. تپمه، چفته. || لکدزن = تپمه اوران، چفته‌لی. || لکدکوب = حیوانلرك آیاقلری آلتنده ازیلن، باصیلان.

لَگلك { سـ. [فارسیدن مأخوذ اولوب، آنجق فارسیده برنجی کافی‌ده کاف عربیدر] معروف اوزون غاغالی واوزون آیاقلی قوشکه باتاقلق اولان یرلره قونار وقیشین اقالیم حاره‌یه کوچر، لقلق؛ لکلك فورطنه‌سی = ماردك اواخرنده واقع فرطونه.

لَکَن { سـ. قارك ایچنه باتمامق ایچون آیاغه طاقیلان اورکولی ایویك نوعی.

لَگن { سـ. [فارسیدن مأخوذ اولوب جزئی تحریفله اکثر السنه‌ده مستعملدر] ایچنده ویا اوستنده ال ییقانان وبعض مایعات دوکلمه‌سنده وسائر بویله ایشلرده قوللانیلان معدن ویا چینیدن اشکال مختلفه‌ده قاب، طشت : ال لگنی، چماشیر لگنی، زارزاوات لگنی بولاشیق لگنی؛ لکن ابریق = ال ویوز ییقامه طاقمی.

لٰکِن { حر. عر. بری دیکرینك شرطی مقامنده اولان ایکی جمله آره‌سنده قوللانیلیر، اما، فقط، آنجق، شوقدروارکه، شو شرطله که : بن کلیرم لکن کیجه قاله‌مام؛ سزی اوینامقدن منع ایتمم لکن ابتدا درسکزی یاپملیسکز.

لُکنت { سـ. عر. سویلمه‌ده کوجلك، دیلده عقده، پلتکلك وککمه‌لك کبی تکلمده نقصان : لساننده لکنت واردر.

لَکَنده { سـ. قبا دیکیش. || ساعت لکنده‌سی = زنجیرك صارلدیغی سیلندر.

لَکه { سـ. ١. برسطحك اوزرنده برمایع طاملامه‌سندن ویا برمادهٔ ملونه تماسندن حاصل اولان بکك، طامله اثری، بکك صورتنده ویا بر پارچه یره مخصوص پیسلك : بوقاشده بر لکه واردر: اثوابی لکه ایچنده ایدی. ٢. طبیعی اوله‌رق ویا بر عارضه‌دن طولایی حاصل اولان بکك، نشان : کوزنده برلکه واردر، برلکه پیدا اولدی؛ یوزنده‌کی لکه‌لر طبیعیدر. ٣. نقیصه، عیب، شائبه، شهرت و اعتباره خلل کتیره‌جك حال و حرکت : اوآدمك هیچ لکه‌سی یوقدر؛ یالکز طمعکارلغی برلکه‌در. || لکه ایتمك = برشی طاملادوب پیسلتمك، لکه‌لی ایتمك : چوجق یکی اثوابی لکه ایتمش. || لکه کتیرمك = نقیصه کتیرمك، لکه.

دار ایلمك : تأملسز برحركت بر قادینك ناموسنه لكه كتیره بیلیر.

لَكه‌جی { س. اثواب لكه‌لرینی چیقاروب تمیزلمك صنعتیله كچینن آدم، قصار.

لَكه‌دار { ص. [فارسی‌یه تقلیداً تشكیل اولنمش غلط تعبیردر] لكه‌لنمش، عیبلی، نقیصه‌لی، معیوب، ناموس وشهرتنه خلل كلمش : توابعنك حركاتی او آدمی لكه‌دار ایتدی ؛ عمرنده هیچ لكه‌دار اولمامش بر آدمدر.

لَكه‌سِز { ص. ١. پیسلك وطامله اثری وبكّكی اولمیان : لكه‌سز اثواب، قماش. ٢. ناموس وشهرتنه نقیصه كتیره‌جك بركونه حال وحركتی اولمیان، عفیف، مستقیم : لكه‌سز آدم.

لَكه‌لَتمَك { فت. و :

لَكه‌لَمَك { یا لكه‌له‌مك. فت. ١. لكه‌لی ایتمك، لكه پیدا ایتدیرمك : یكی اثوابی كییركییمز لكه‌لدی، لكه‌لتدی. ٢. شهرت وناموسنه خلل كتیرمك : كندیسی مستقیم آدمدر اما مغازه سنده‌كی آدملری كندیسنی لكه‌لدیلر، لكه‌لتدیلر.

لَكه‌لَنمَك { فل. ١. لكه پیدا ایتمك، پیسلنمك : بو قماش صودن لكه‌لنیر. ٢. شهرت وناموسنه خلل كلمك، عفت و استقامتنی شبهه‌یه دوشورمك : كندیسی او ایشده لكه‌لندی؛ هیچ لكه‌لنمه‌مش بر آدمدر.

لَكه‌لی { ص. ١. اوستنه برشیء طاملایوب باشقه رنكده بكّكلر پیدا ایتمش اولان، پیس، تلویث اولنمش : لكه‌لی اثواب، قماش. ٢. طبیعی ویا عارضی بكّكلری اولان : لكه‌لی یوز، كوز. ٣. ناسزا افعال وحركاتله ناموس وشهرتی بوزلمش اولان، لكه‌دار : لكه‌لی آدم؛ اوایشده لكه‌لی چیقدی.

لِلّه { تركیب عر. [ل حرف جریله لفظهٔ جلالدن مركب] الله ایچون، اللهه : رضاءً لله = الله رضاسیچون: الحمدلله = اللهه شكر: المنةلله = منت اللهه مخصوصدر؛ الحكم لله = حكم اللهكدر. [لله ایچون دیمه‌ملی.]

لَمح { سذ. عر. و :

لَمحه { سث. عر. ج : لمحات. ١. بر باقمه، بركوز آتیش. ٢. پارلامه، پارلدی، یلدرامه. || لمحة البصرده = بركوز آتنجه‌یه قدر، طرفة العینده.

لَمس { سذ. عر. ١. طوقنمه، ال ایله طوتمه : برجسمك سرت ویا یومشاق وصیجاق یاخود صوئوق اولدیغی لمس ایله حس اولنور. ٢. حواس خمسهٔ اساسیه‌دن تماسله درك اولنانی، قوهٔ لامسه.

لَمسی { ص. عر. ث : لمسیه. طوقنمغه منسوب ومتعلق، قوهٔ لامسه‌یه عائد : حس لمسی.

لَمع { سذ. عر. و :

لَمعان { سذ. عر. پارلامه، پارلدامه، یلدرامه : شیمشكك لمعانی؛ جاملر انعكاس شمسدن لمعان ایدیوردی.

لَمعه { سث. عر. پارلدی. || لمعه پاش = نشر اشعه ایدن، پارلدایان.

لَمق { یاخود لامق. د. [قالین هجالی كلمه‌لرده] و :

لَمك { یاخود له‌مك. د. [اینجه هجالی كلمه‌لرده] اسملره ودیكر بعض كلمه‌لره التحاق ایدوب : ١. ایتمك، ایلمك واستعمال وتطبیق ایتمك معناسیله افعال متعدیه تشكیل ایدر : طاشلمق، طاشلامق = طاشله اورمق: اللمك، اللهمك = ال ایله طوتمق: پاكلامق = پاك ایتمك: تمیزلمك = تمیز ایتمك، تطهیر ایلمك: دیرلامق = دیردیر ایتمك: بوفلمك = بوف دیه اوفلیوب سوكندیرمك. ٢. حیلولت وصیرورت وامرار یعنی كیرمك واولمق وكچیرمك معناسیله افعال لازمه تشكیل ایدر : قیشلامق = قیش اولمق : هوا قیشلادی ؛ قیشی كچیرمك: كیجه لمك = كیجه‌یی كچیرمك: صباحلامق = صباح اولمق؛ صباحه یتیشمك. — متعدیسی لتمق (لاتمق) و لتمك ومجهول ومطاوعتی لنمق (لانمق) ولنمك اولور.

لَم یَزَل { ص. عر. [لم = حرف نفی. یزل = « زوال »دن مضا. مجزوم] زائل اولماز، باقی، دائمی، سرمدی. — [صفات اللهدندر:] خدای لم یزل = زوالدن منزه اولان جناب حی لایموت. [لایزال كبی.]

لَندُها { ص. پك بیوك وعجیب جثه‌لی، پك ایری، قوجه‌مان، دیوكبی : لندها برقاری.

لَنفاء { سذ. عر. [یو. Λύμφα دن] ط. بدنك ایچنده

اوردهٔ مخصوصه‌سنده جولان ایدن براق برمایع.

لَنفَوی { ص. عر. ث: لنفویه. ط. اخلاط اربعه‌سندن لنفاسی غالب اولان که قانسز وضعیف اولور: لنفوی المزاج.

لَنك { ص. فا. طوبال، اقساق، اعرج: تیمورلنك.

لَنگَر { س. فا. کمی دمیری: فك لنگر ایتمك = دمیری قالدیروب کیتمك. || لنگرانداز = دمیر آتمش؛ کمی لنگر انداز اولدی.

لَنگَر { س. بانیردن یا یوان و کنارلری اکلی صحن ویا تپسی: برلنگر پلاو.

لَنمَق { یاخود لانمق ولنمك. با: لمق.

لو { د. با: لی.

لَو { حر. عر. حرف شرط اولوب لسانمزده یالکز «و» ایله برابر قوللانیلیر: ولو = اولسه‌ده، حتی، بیله: ولو برکره؛ ولو قارنداشی اولسون.

لِواء { سذ. عر. ج: الویه. ١. سنجاق، رایت: لواء ظفر. ٢. بر ولایتك منقسم اولدیغی اقسامك بهری که برقاچ قضادن مرکبدر، سنجاق، متصرفلق: مجلس لوا؛ محاسبهٔ لوا. [وقتیله برسنجاق سپاهی عسکری دائره‌سی بولنمسی وجه تسمیه‌سیدر.] ٣. ایکی آلایدن مرکب هیئت عسکریه؛ میرلوا = بو هیئتك قوماندانی که پاشا عنوانی حائز اولان رتب عسکریه‌نك اك کوچکیدر. اختصارله لوا دخی دینلیر: لوا پاشا؛ لوا اولدی.

لَوا { س. [یتا.] مج. چکمه. ییسا ایتمه: لوا ایتمك.

لَواحِق { سث. جم. عر. فد: لاحقه. با: لاحقه.

لَوازِم { سث. جم. عر فد: لازمه. جمع الجمعی: لوازمات. با: لازمه. || ع. عسکرك ارزاق وملبوسات وسائر مالزمه‌لرینی تدارك ایدن دائره: لوازم رئیسی؛ لوازم مأموری: اردوی همایون لوازم ریاستی.

لِواطه { سث. عر. [قوم لوط منا. سبتیله بواسمدن مشتق] لوطیلك فعل مکروهی.

لِوالِق { ص. بر سنجاق اوله‌جق وسعتده اولان: برلوالق یردر. = ص. میرلوالق، میرلوا رتبه‌سی: فلان میرالایه لوالق ویرلدی.

لَوّام { ص عر. ث: لوامه. [«لوم» دن سمب.] ذم وفصل و سرزنش ایدن. || نفس لوامه = برفنالغی ایتدکدن صکره حاصل اولان وجدان راحتسزلغی که نفسك اوچ نوعندن بری اولوب، دیکر ایکیسنه نفس اماره ونفس مطمئنه دینیر. با: اماره، مطمئن.

لَوامِع { سث. جم. عر. [فد. لامعه قوللانلماز] پارلامه‌لر، انوار.

لَوائِح { سث. جم. عر. فد: لایحه. با: لایحه.

لَوائِم { سث. جم. عر. [فد. لائمه قوللانلماز] ذم و تقبیح اولنه‌جق ایشلر.

لوّب { ص. ١. ایری ومدور. ٢. بردن یوتیله‌جق حال وصورتده اولان: لوب یومور. طه، حاضر لوب = قبوغیله برابر صوده پیشمش. ٣. یومشاق وقالین: لوب ات = تکمیل بوتدن عبارت. || لوب انجیر = برجنس یومشاق انجیر.

لوّب { لوّب. مه. ایری ویومشاق پارچه دوشمه‌سنی ویا بردن یوتلمه‌سنی تقلید وتصویر ایدر: لوب لوب دوشمك؛ لوب لوب یوتمق.

لوبوط { س. قیصه وقالین صوبه.

لوّپ { با: لوّب.

لوّپور { مه. ایری پارچه‌نك بردن و سرعت وحرصله یوتلدیغنی تصویر ایدر: برسپت انجیری لوپور لوپور یوتدی.

لوپه‌داق { مه. ١. یومشاق و قالین برشیئك دوشدیکنی و دوشرکن چیقاردیغی سسی تقلید وتصویر ایدر: ات لوپه‌داق یره دوشدی. ٢. سرعت وعجله وحرصله یوتمغی تصویر ایدر: لوپه‌داق یوتدی.

لَوث { سذ. عر. پیسلك. مردارلق، کیر، چرك: مملکتی اشقیانك لوث وجودندن تطهیر ایتمك.

لوجه { س. [یتا. Loggia] ١. کوچك بولمه، حجره، کوچك قامره. ٢. تیاتروده بر قاچ سیرجی استیعاب ایدر حجره: لوجه طوتمق؛ مخصوص لوجه‌سی واردر. ٣. [غلطی لوّنجه] اصنافك کندی کتخدالرینك ریاستی تحتنده ایشلرینه متعلق مذاکره ایتمك اوزره طوپلاند.

قلری محل : قیومجیلر ، صرافلر لوجه‌سی. ٤. فرانق ماسونلرك محل اجتماعی.

لوچه { س. [یتا.] مج. کمینك باشنك ایکی طرفنده دمیر زنجیرینك کچمه‌سنه مخصوص دایکلر.

لَوح { سذ. عر. جم : الواح. ١. تخته. ٢. دوز واوزرینه یازی ورسم وسائره یازیله بیلیر سطح. || مج. لوح خاطر = حافظه. || لوح محفوظ = مقدرات الهیه‌نك محرر بولندیغی لوح معنوی : لوح وقلم.

لَوحَشَ اللّه { ترکیب عر. [لا او حشه الله تعبیرندن مختصر که الله اونی تبعید ایتمسین دیمکدر] ماشاءالله وبارك الله کبی تحسین تعبیریدر : لوحش الله! زهی قصر دلارا!

لوحه { سذ. عر. ١. یازی یی حاوی دیواره آصیله‌جق کاغد : دیوارلری کوزل لوحه‌لرله تزیین ایتمشیدی. ٢. برصحیفه‌نك اوستنده‌کی قالین یازی : سرلوحه = برصحیفه ویا ستونك یاخود بر مقاله‌نك باشنه قونیلان عنوان.

لودره { س. لیتره، لیبره، رطل.

لودوس { س. [یو. Νότος = جنوب] ١. جنوب روزکاری : لودوس اسمك : بو کون هوا لودوسدر؛ باتی لودوسی = جنوب غربی روزکاری: قبله لودوسی = جنوب شرقی روزکاری. ٢. جنوب جهتی : لودوسه ناظر؛ لودوس طرفنده. ٣. جنوب روزکاری، هواسی، لودوس اسدیکی کون : لودوسده انسانه برکوشکلك کلیر: لودوسده بالیق یتمز. ٤. لودوس روزکاری فرطونه‌سی : لودوسه طوتلدق؛ بولودوسده قایغه بیتلمز. || مج. لودوس پویراز = تلون، ثباتسزلق. || لودوس پویراز مقاطعه‌سی = سرسریلك.

لودوسلامق { فل. لودوس یعنی جنوب روزکاری اسمك، لودوسه دونمك : هوا لودوسلادی.

لودوساق { ص. جنوب جهتنه ناظر، جنوب روزکارینه معروض : اوراسی لودوساقدر.

لوده { س. اوزرینه طوپراق اورتلمش صمان وطوز و سائره یغینی.

لور { س. برنوع بیاض ویومشاق تازه بینیر : لور بینیری.

لور { س. کرد قومنك ایرانك لورستان ایالتنده ساکن بر شعبه‌سی.

لورطه { س. آیاق قابی قالبنك چاپی : باش لورطه = بیوکی؛ اورته لورطه = وسطیسی؛ آشاغی لورطه = کوچکی.

لَورَك { س. [یو. Λάβραξ] اتی پك لذیذ معروف بر جنس ایری بالیق.

لوری { س. [غلطی : نوری] قرمزی پاپاغان.

لَوز { سذ. عر. بادم.

لَوزه { سذ. عر. تث. بادمجك. تثنیه صیغه‌سنده لوزتان دخی قوللانیلیر.

لوستاریه { س. [یتا.] کوچك اوقنطه.

لوسترو { س. [یتا.] قوندوره جلاسی : پوتینی لوسترو ایتمك.

لوسترو جی { س. پوتین جلا ایدن آدم.

لوش { ص. ١. قرا کلقجه، چوق آیدینلق اولمیان : لوش اوطه. ٢. تنبل، بطیء. کوشك: لوش آدم.

لوط { سخذ. انبیاء عظامدن بر ذات؛ قوم لوط = نبی مشار الیهك دین حقه وطریق فلاحه دعوتلریچون بعث بیورلدیغی قوم که خلاف طبیعت فحشیاته منهمك اولمغله من طرف الله قهر وتدمیر ایدلمشدر. || بحرلوط = فلسطینك شرق جهتنده اردن نهرینك منصب اولدیغی بیوك وصویی آجی برکول.

لوطی { ص عر. قوم لوطك ارتکاب ایتدکاری خباثتی اجرا ایدر دنی الطبع.

لوغ { س. چامور صیوه‌لی طاملره سورتدکاری طاش سیلندر.

لوغاریتمه { س. [یو. Λαγάριθμος] ر. برترتیب مخصوصده حسابات جدولی.

لوفَر { س. [یو. Λουφάρι] معروف بر جنس لذیذ بالیق.

لوقانده { س. با : لوقنطه.

لوقره { س. برجنس سرچه.

لوقمه { س. با : لقمه.

لوقنطه { س. [یتا.] ١. اجرتله یمك ییه‌جك یر، آلا.

فرانفه آشجی دکانی : یمکی لوقطه‌ده یر. ۲. یپانجیلرك و یولجیلرك یاتوب قالقمه‌سنه ویرلك یمه‌لرینه مخصوص عمومی خانه ودائره، مسافرخانه، هوتل : برتمیز لوقطه‌یه قوندق.

لوقوم { س. با : لقوم.

لوقه { ص. چاپاچول، بول پاچه، شهری بدلاسی.

لوك { ص. بطال، آغر، بطیء : لوك آدم. = ح. آغرلق وبطالته : قبالقله : لوك اوتورمق.

لوك { س. اصل اسمی لاك اولان برنوع هند صمغی که بویا جیلقده وسائر ایشلرده قوللانیلیر، لیقه. — صفت کبی دخی قوللانیلوب لوك بویا دینلیر.

لوگر { س. چیزمه اوجنك شکلی وقالبی.

لوكزون { س. کیرج وزیتون یاغیله دوکیلەرك یاپیلان بر جنس معجون که چشمه وموصلو. قلرده وصوبورلرینك دلیکلرینی طیقامه‌ده قوللانیلیر.

لؤلؤ { سند. عر. ج : لآل لآلی. اینجی، در.

لولو { س. برایشی یاپمق ایستمین وآلمادقلغه کلین آدمك سویلدیکی واهمی سوزلر : بن لولولویه کلم ؛ بکاده‌می لولولو؟ عر.

لوله { س. ۱. حلقه‌کبی دورلمش شیء، توده : صاچ لوله‌سی؛ قاپاق لوله‌سی. ۲. چبوغك اوجنه طاقیلوب توتولە طولدیریلان پیشمش طوپراقدن وسائر، وادن کوچك قاب. ۳. بوری ماصوره. ٤ ماه جاری اولچیسی که درت ماصوره‌دن عبارتدر. ٥ کاغد کلاهی. || لوله طاشی = برجنس بیاض ویومشاق طاش.

لوله‌جی { س. چاموردن چبوق لوله‌سی واوکا مسائل شیئلر یاپان صنعتکر. || لوله‌جی چاموری = لوله‌جیلرك قوللاندیغی قلری اوزلی وسوزلمش قزیل یالیق.

لولی { سند فا. ج : لولیان. کوزل چنکی، رقص ایدن چنکاله قیزی.

لوم { سند عر. ۱. ذم، تقبیح، فصل. ۲. پایلامه، عتاب، سرزنش : لوم ایتمك؛ لوم لائم = ذمامت ذمی.

لومبار { س. (یتا.) بح. حرب سفینه‌سنك طوپك آغزی اوکنده‌کی دلیکی.

لومبوز { س. بح. واپور قاره‌لرینه آیدینلق ویرمکه مخصوص مدور پنجره که قالین جام ومتین قپاقله قپالی اولور.

لون { سند. عر. ج : الوان. ۱. رنك، بکز، بویا. ۲. نوع، درلو، چشید : الوان قماشلر.

لونجه { س. عمو. لوجه‌دن غلط. با : لوجه.

لوند { س. (یتا. Levantino = شرقی، شرق اهالیسندن) وقتیله وندیکلیلرك معاشله قوللاندقلری خفیف عسکر. = ص. جست وچالاك، سریع الحرکه، خفیف طور وحرکتلی وياقیشیقلی قیافتلی. || شهلوند = باش لوند. بح. ایریجه یاپیلی کوزل.

لوند { س. (یتا. Levante = قالدیران) بح. لومبار قپا. غنی قالدیرمغه مخصوص زنجیر وپلانغه.

لوندانه { ص. ح. جست وچالاك طرزنده خفت وسرعت حرکتله، یاقیشیقلی و خفیف بر روشله : لوندانه یورویش؛ لوندانه یورییور؛ برطور لوندانه ایله.

لوندلك { س. جست و چالاك طرز وحرکتی، خفیف ویاقیشیقلی حرکت وطور وقیافت. فت : لوندلك صاتمق ایستییور.

له { حج. با : ایله.

لهْ { ترکیب عر. [ل = حرف جر. ه = ضمیر متصل مفرد مذکر] ۱. اونك ایچون، ازکا : مغفورله = عفو وغفران اولنمش. ۲. برینك منفعتنه وایپلکی ایچون اولنسان حرکت، علیه‌ضدی : کیمسه‌نك له وعلیهنده سوز سویلمز : اونك لهنده شهادت ایده‌جك چوق آدملر واردر اما علیهنده کیمسه شهادت ایتمیور: اونم لهمده ایدی. [عوام زبانزدنده لهو تلفظ اولنوب لهوسنده دینیر.] || د. (نحو عربیده) مفعول له = سبب وعلت یعنی ایچون معناسنی بیان ایدن مفعول منصوب : ضربته تأدیباً کبی. — مؤنثی لهما، تثنیه‌سی : لهما، جمعی : لهم، اولوب بعضا یونلر دخی قولا. نیلیر : مغفورلها.

لهْ { سخ. پولونیه مملکتی واها. لیسانك جنسیتی : له دیاری له لسانی. — مملکته لهستان دخی دینیر.

لهَب { سند. عر. آلو. ز. || ابو لهب = فخر کائنات (صلعم) افندمزك عمی اولدیغی حالده اك

زیاده علیهنده بولنسوب دشمنلك ایدن خبیث.

لهجه { سف. عر. ۱. سویلنیان لسان. لغت، وعلی الخصوص برلسانك شعبه لرندن بهری، فر. Dialecte : لهجهٔ عثمانیه : لهجهٔ جغتائیه. ۲. لغت کتابی وفیق پاشانك لهجهٔ عثمانیسی. ۳. تر. بکز، چهره. سیما : لهجه‌سی بوزوق.

لهجه { ص. لهلیلرك لسانده و یا طرز واصولنده اولان : لهجه لسان؛ لهجه خوره. = ح لهلیلرك لسانده : لهجه سویلمك، یازمق. = س. لهلیلرك لسانی : لهجه اسلاو السنه سندندر.

لهذا { ح. عر. (ل = حرف جر، ایچون. هذا = اسم اشارت. بو) بونك ایچون.

لهلی { س. ص. لهستان‌اهالیسندن اولان؛ وله جنسیتی مفسوبیتندن آدم : براهلی کلدی.

لهم { ترکیب عر. با : له.

لهم { لهملمك و سائره. با : لهیم وسائره.

لهو { سف. عر. اویون، اکلنجه، فائده‌سز و لزومسز ایش : لهو ولعب.

لهیب { سف. عر. ۱. آلو. ۲. آتشك صیجیا قلغی، حرارت.

لهیم { س. (عر. « لحم » دن) معدنلری یاپیشدیرمغه یارایان قالای وسائره.

لهیملتمك { فا (معدنی برشیمی) قالای وسائره ایله یاپیشدیرتمق.

لهیملمك { یا لهیمله‌مك. فا. معدنی شیئلری قالای وسائره ایله یاپیشدیرمق.

لهیملنمك { فا. (معدنی برشی) قالای وسائره ایله یاپیشدیرلمق.

لی { ص. قالای وسائره ایله یاپیشدیرلمش (معدنی شی). { یاخود لو. د. اسملره لاحق اولوب، ۱. صاحبلك ومالکیت معناسیله صفتلر تشکیل ایدر : دولتلی = دولت صاحبی؛ پاره‌لی = آچقه‌یه مالك. ۲. مقارنت و شمول والتزام بیان‌ایدر : معناللی = معناسی اولان؛ صولی = صولی چوق‌اولان؛ یاغلی = یاغله یاپیلمش. ۳. اتصاف و موصوفیت بیان ایدر : عقللی = عاقل؛ صبرلی = صبور؛ زحمتلی = زور : کبرلی = متکبر. ٤. منسوبیت بیان‌ایدر : استانبوللی = استانبول‌اهالیسندن اولان؛ ایرانلی = ایرانی؛ فرانسه‌لی = فرانسز. ٥. مصدریت اسمنه التحاق ایده‌رك صیغهٔ التزامیه‌یی تشکیل ایدر، و بو حالده « مه » ادات مصدریتك « د » سی حذف اولنور : کللی (کلمه‌لی)؛ یازملی (یازمه‌لی)؛ کیتملیسك ، کیتملیدر، کیتملیز، کیتملیسکز، کیتملیدرلر. ٦. صیغهٔ غائبه‌یه التحاق ایدوب صیغهٔ ابتدائیه‌یی تشکیل ایدر : کلملی = کلمه‌دیکی کوندن بری؛ یازملی = یازدیغی وقتدن بری؛ کلدم کلملی = کلدیکم آندن اعتباراً، کلدیکم وقتدن شمدیه قدر: کلملیدن بری = کلمه‌دیکی زماندن شمدیه قدر. — رسمی عنوانلرده اسکی املاسیله « لو » یازلق عادت اولمشدر : رفعتلو، سعادتلو، دولتلو. — اینجه هجالر دن صکره « ی » ویا « و » ی اینجه. وقالین هجالر عقیبنده قالین اوقونور.

لیاقت { سف. عر. [عربی تعبیرلرده « لیاقه » صورتنده ده قوللنیلیر.] ۱. لایق وشایان وسزاوار اولمه. یارارلی، استحقاق، شایستکی : اوآدمك بو ایشه، بو ایشك سزه لیاقتی واردر؛ هرایشده لیاقت آرامالی. ۲. اهلیت، اقتدار، رویت : ارباب لیاقتدن؛ اونك اقتدار ولیاقتی مسلمدر.

لیاقتلی { ص. اهل، مستحق.

لیال { سف. ج. عر. فد : لیل.

لیالی { با : لیل.

لئام { صف. ج. عر. فد : لئیم.

لیپاری { س. (ر.) اسقومری‌یه بکزر وآنجق قارنی بکلکلی برجنس بالیق.

لیپسقه { س. ص. اساساً لیپسقه (یعنی لایپسیغ) شهرندن کلن برنوع ایپکه مشابه صاری وکوزل صاچه اطلاق اولنور : لیپسقه صاچلی : لیپسقه‌لرینی طاراقله ایکیه بولمش.

لیپسوس { س. (ر.) استوریت بالیغنك برجنس کوچکی.

لیت { د. عر. اولسه ایدی، کاشکه. ز. || لیت لعل =

باقه‌لم وبوكون يارين كبي سوزلرله اويالاندیرمه. تعلل، سورنجمه‌ده براقمه : ليت لعل ايله وقت كچيريور.

ليتوغرافيا { ياخود ليطوغرافيه — ايو. Λιθογραφία] ١. طاش باصمه‌سی، مخصوص مركبله يازلمش بريازی ورسم وسائره‌نك ينه بوكا مخصوص كلسی بر طاشه كچيرلمسيله طاشك اوزرينه مركبلی بر مردانه كچيرلدكده يالكز يازيلرك اوزرينه مركب براقمسی واوستنه كاغد قونوب ماكينه‌نك آلتنده صيقيشديرلمسيله طبع وتمثيلك حاصل اولمسندن عبارت طباعت اصولی : ليتوغرافيانك كشفی؛ ليتوغرافياده مهارتی واردر. ٢. ليتوغرافيا مطبعه‌سی طاش باصمه خانه‌سی : فلانك ليتوغرافيا سنده باصلمشدر. — بردن مختلف رنكلرله باصمق اصول جديده سنه « خرومو ليتوغرافيا » ، و فوطوغرافله آلنان رسمك طاشه كچيريلوب ليتوغرافيا اصولنجه تكثير نسخی صنعتنده « فوطو ليتوغرافيا » دينير.

ليتوغرافياجی { — طاش باصمه‌سی صنعتنی بيلن واجرا ايدن ويا برطاش باصمه خانه‌سنی اداره ايدن آدم.

ليث { سذ. عر. آرسلان. اسد، شير. ز.

ليثارغوس { — [يو. Λιθαργία] ط. خسته‌لق ايجابی اولان برنوع آغر اويقو، نوم مستغرق.

ليرا { ياخود ليره. — ايتا. Lira] آشاغی يوقاری يوز غروش ويكرمی فرانق قيمتنده آلتين سكه : عثمانلی ليراسی، فرانسز، انكليز ليراسی.

ليرالق { ص. برقاچ ليرا قيمتنده اولان : يوز ليرالق بر آرابه : بو آت قاچ ليرالقدر؟

ليس { ص. فا. [« ليسيدن » فعلندن سمص. اولوب بعض صترلرده بولنور) يالايان، يالاييجی : كاسه ليس = چناق يالايان، طالقاوق.

ليف { سذ. عر. ج : الياف. ١. خرما آغاجی قبوغندن وبوكا مشابه نباتی شيئلردن چيقان ايپليك ايپليك شیء : ليفدن اورلمش زنبيل؛ حمام ليفی = حمامده لكنك ايچنده صابونی كوپورتمكه مخصوص ليف پوسكولی؛ ليف خلاطی : ليف كبی = پك سرت و خشر خشر : صاچلری ليف كبی اولمش. ٢. تش. ، نبا : انجه ايپليكلر صورتنده ماده، فر Fibre.

ليفی { ص. عر. ث : ليفيه. تش. ، نبا. ايپليك ايپليك شكل وصورتنده اولان : مادهٔ ليفيه.

ليقاطوره { — ايتا Ligatura = رابطه] بح. صالاما. ستره‌دن معمول سجيم وباغ.

ليقورينوز { — [ر.] سيوری بورونلی و بودور كفالدن يعنی بالاترينه وقانبوت باليقلرندن ايسده قوروتمغله ياپدقلری باليق باصديرمه‌سی.

ليقه { سث. عر. ١. ايس مركبی حقه‌لرينه قونيلان خام ايپك : حقه‌يه ليقه قومق، ليقه‌سنی دكيشديرمك. ٢. تر. بوياجی و يالديز جيلرك آستار مقامنده قوللاندقلری و هنددن چيقان برنوع صمغ، لاك، لوك.

ليك { حر. فا. لكن، اما، آنجق. عر.

ليل { سذ. عر. ج : ليال، ليالی. كيجه، شب : ليل ونهار = كيجه كوندوز؛ تساوی ليل ونهار = كيجه ايله كوندوزك مساوی اولمسی كه ماردك ٩ نده يعنی نوروز كونی و ايلولك ٩ نده اولور. [نصف الليل = كيجه ياريسی كه آلافرانغه ساعت اون ايكی اولور.

ليلاً { ظز عر. كيجه وقتی، كيجه لين : هوانك صيجاقلغندن ليلاً سياحت ايدرلردی.

ليلاق { — صالقيم شكلنده ومور وبياض رنكلرده معروف برچيچك وبونی ويرن آغاج.

ليلك { — با : لكلك.

ليله { سث. عر. برتك كيجه : ليلهٔ مباركه؛ ليلهٔ قدر؛ ليلهٔ معراج؛ ليلهٔ رغائب.

ليلی { ص. عر. ث : ليليه. ١. كيجه‌يه منسوب ومتعلق، كيجه وقتی واقع اولان : اجتماع ليلی؛ مصاحبت ليليه. ٢. كيجه قالينان، ايچنده يانيلان : ليلی مكتب = شاكردانی كيجه ايچنده ياتان مكتب. ٣. كيجه دخی قالان : ليلی شاكردان = كيجه دخی مكتبده ياتان طلبه.

ليمان { — [يو. Λιμήν] كميلرك بارينديقلری و روزكاردن

امین اولدوقی پوشاعوب طایفه‌سی. قلری محفوظ طبیعی و یا صنعی قوی صوبی. مینا: لیمانه کیرمك: لیمانده یاتمق. || لیمان رئیسی = لیمان ایشلرینی اداره ایدن و لیمانه کیروب چیقمان سفائنه رسم آلان بحریه ضابطی. || لیمان اوطه‌سی = لیمان رئیسنك اداره خانه‌سی. == ص. یاتیق، ساکن، دوز: دکیز. هوا سکوت لیمان ایدی.

لیمانلامق { فل. ۱. لیمانه کیرمك، لیمانده طورمق: کمی برقویك ایچنه لیمانلادی: بش کون ازمیرده لیمانلادق. ۲. کب سکونت ایتمك، یاتیشمق: هوا دکیز لیمانلادی.

لیمانلق { ـ ۱. لیمان کبی بر. ۲. امین و محفوظ قوی: اوراده بر لیمانلق واردر. ۲. سکون. سکوت: اورته‌لق لیمانلغی. == ص. ۱. لیمان انتفاع اولمه‌یان. محفوظ: لیمانلق بر قوی: دکیزك اوراسی لیمانلقدر. ۲. ـ کن. سکونتلی، طالغه‌سز: هوا، دکیز لیمانلق ایدی.

لیمبه { ـ. بر نوع یوك قایغی، اشلیب.

لیمون { ـ. (یو. Λεμόνιον.) پورتقاله مشابه صاری و اکثری معروف میوه که یمکاره قونور و لیموناطه اعمیله شروبی یاپیلیر: لیمون صیقمق. || لیمون آغاجی = بومیوه‌نی ویرن آغاج. || طاتلی لیمون = اکثی اولمیان جنسی. || لیمون کبی = پك صاری.

لیموناطه { ـ. صو وشکرله قاریشیق لیمون عصاره سندن عبارت شربت.

لیموناطه‌جی { ـ. لیموناطه دیلان لیمون شربتی باپان وصاتان آدم.

لیموناق { ـ. قیشین لیمون و پورتقال آغاجلرینی واوکا مشابه اتجار وچچکاری بارندیرن منه مخصوص صویه‌بنز جابکان: بو باغچه‌یه بر لیموناق لازم.

لیمونلی { ص. لیمونله تربه اولنمش، لیمون و نمیله اکشیدلمش.

لیمونی { ص. لیمون رنکنده، آچیق و آز یشیله چلار صاری: لیمونی رنك. == ـ. بورنك: لیمونی کوزل بر رنکدر.

لیمه { ـ فا. اوزون پارچه. اوزون دیلیم: لیمه لیمه کسمك.

لَیِّن { ص. عر. ن: اینه. (ولین»دن مشـ.) یومشاق، ملایم، نرم. || لین الجانب = کور یشلیسی قولای، کیرسز، قانی صیجاق. || د. (صرف عربیده) حروف لینه = ا، و، ی حرفلری.

لینَت { مشـ. عر. یومشاقلق، ملایمت، انقباض ضدی، اعتدال: لیاقی اولمق؛ لینته اوغرامق.

لینك { ـ. آتك فورت کیدیشیله یوروییشی.

لیوار { ـ. (ایتا. Vivaio دن مأخوذ ر. Вивар دن) دیری بالیق حفظ ایتمکاری دکیزدن مفرز قپالی حوض ویا دلیکلی امبار وسنت.

لَئیم { ص. عر. أَلْئَمُ. ج: لیام. («لوم»دن مشـ.) ۱. لومه شایان، آچلاق، دنی، ذلیل. ۲. کریم مقابلی، ناکس، خسیس.

م

م { میم. سـ. [عر. سث.] ترکجه الفبانك یکرمی یدنجی حرفی اولوب، حروف سامیه‌نك اصل صره‌سی اولان ابجد ترتیبنده اون اوچنجی حرف اولمغله، رقم کبی استعمالنده ٤٠ عددینه مساویدر؛ شکل عبرانیسی ٣ و شکل سریانیسی ٣ اولوب. بونلرك بر طرفدن عربی (م) له ودیکر طرفدن یونانی ولاتینجه M ایله مشابهتلری ظاهردر. تاریخلرده محرم شهر عربیسنه علامتدر. « معلوم » کلمه‌سی یرینه دخی قوللانلمغله، جلب دقت ایچون اشارت اولنمسی مرام اولنان اسملرکده بالاسنه یازیلیر. کتاب وسائره نهایتنده « تم » یعنی « بیتدی » مقامنده قوللانیلیر. ترکجه‌ده کلمه‌لرك ایلك حرفی یرینه قونیله‌رق اتباعاً مستعمل مهملات تشکیل ایدر: تارله مارله، دوه موه. ایش میش، ساعت ماعت کبی.

م { ض. ضمیر اضافینك مفرد متکلمی اولوب مجزوم اوقونور، وماقبلی ساکن ایسه، کسره ایله متحرك اولور، که بوکسره‌ده ماقبلنده‌کی هجایه کوره خفیف ویا ثقیل اوقونور: بابام = بنم پدر؛ طیبم؛ تیزدم: ایشم: باشم: برادرلرم: قارنداشلرم. جمعی « مز » در

م { فل. ایمك فعل اسنادیسنك مضارع صیغه‌سنك نفس متکلم وحده‌سیدر که بودخی ساکن اولوب، ماقبلی‌ده ساکن اولورسه هجایه کوره کسرهٔ خفیفه ویا ثقیله ایله متحرك اولور. سزی ایستین بنم: بن ترکم: بن باباکم. ماقبلی متحرك یعنی حرف املا اولورسه، بریاء مکسوره توسط ایدوب « یم » اولور: نره‌ده‌یم؟ بوراده‌یم: بن بدلامی یم؟ — کلیرم، کله‌جکم، کلمشم، کلدم (اصلی: کلدیم) کبی صیغه‌لرده‌کی « م » دخی بودر. — منفیسی « دکل » لفظیله اولور: بن دکلم؛ بن اوقدر جاهل دکلم.

مَ { و م یاخود مه و ما. د. فعلك مادهٔ اصلیه‌سیله ادوات ملحقه‌سی آره‌سنه کیروب منفیسنی تشکیل ایدر: کلدی، کلمدی، (کلمه‌دی): یازدی، یازمدی (یازمادی)؛ یازه‌جق، یازمیه‌جق (یازمایه‌جق)؛ کل، کلمه: کلك، کلمه‌یك؛ آلمق، آلمامق. مضارعده حرف مضارعتله برابر « مز، ماز » ومتکلمده « مم، مام، میز، مایز » اولور: کلمز، کلمزلر، کلمزسك، کلمزسکز، کلم، کلمیز؛ یازماز، یازمازلر، یازمازسك، یازمازسکز، یازمام، یازمایز.

ما { د. مادهٔ آنفه‌یه با.

ما { حه. اشته. نا، آل. ز.

ما { اسم موصول عر. اشیایه مخصوص اولوب او شیء که معناسیله وبعض ترکیبات عربیه‌ده بولنور: ماقبل = اوستده‌کی؛ مابعد = آلتده‌کی: مادام = اولدقجه، بولندقجه؛ ماشاءالله = اللهك ایستدیکی؛ مابین = آره‌ده‌کی؛ ماجرا = جریان ایدن؛ ماحصل = حاصل اولان: ماصدق = مطابق؛ مانحن فیه = بحثنی ایتدیکمز؛ ماحضر = حاضر نه وار ایسه؛ مابه الافتخار = کندیسیله افتخار اولنان.

ماء { سذ. عر. جم: میاه. صو، آب: ماء جاری = آقارصو؛ ماء لذیذ = طاتلی صو؛ تداوی بالماء = صوایله علاج یاپمه. || کیم. Hydro تعبیر یونانیسنی ترجمه ایدر: حامض ماء = Hydracide؛ حامض

سی. ۳. سرای مایونك وكلا و سائر ذواتك مراجعت ومقربینك اقامت ایتدكاری دائرهٔ مخصوصه. سی : مابین مایون.

مابینجی { سـ. مقربین حضرت پادشاهینك بیوری، قرین. قرنا: باش مابینجی = سرقرنا: ایکنجی مابینجی = قرین ثانی.

مابینجیلك { سـ. قرنالق، قرنا خدمت ووظیفه سی: مابینجیلك شرفنه نائل اولدی.

مابه { سـ. بح. ۱. اوجی حلقه لی جیواطه. ۲. کمی داخلی تنویره مخصوص زیتون یاغیله یاقیلان سیرلی فنار.

مات { سـ. شطرنج اویونده مغلوبیت : مات اولق = یکملك، مغلوب اولمق: مات ایتمك = یکمك، مغلوب ایتمك. || ج. مات قالق = حیران ومبهوت اولمق.

ماتقاب { سـ. مثقب اسم عربیسنك تر. زباتزدیدر. با : مثقب.

ماتَقَدَّم { سـ. عر. [ما = اسم مو. صول. تقدم = فعل ماضی] تقدم ایدن شیء، کچن شیء. کچمش زمان، اوائل.

ماتَم { سـد. عر. ج : مآتم. [اصلی : مأتم] ۱. برادولو ایچون آغلاشوب سیاهه کییمه وذوق واکانجه دن اجتناب، یاس، عزا : ماتم طوتمق. ۲. محرمك ایلك اون کونده امام حسین (رضه) فندمزك شهادتی واهل بیت نبویینك مصائبی ایچون یاس طو. توب مرثیه لر اوقومه رسمی که یوم عاشورا ایله ختام بولور : ماتم ایتمك.

ماتَمزَده { ص. فا. [عر. ماتم = یاس. فا. زدن = اورمق] یاسه طوتلمش، یاسلی، مصیبته دوچار.

ماتَمکَده { سـ. فا. یاس اوی، برینك وفاتیله ماتم طوتیلان خانه.

ماتَملی { ص. یاسلی، یاسی اولان.

ماتیس { ص. [ر. Mátios] سرخوش، صیزمش. عر.

مِأتَین { عد. تـ. عر. [فد : مائه] ایکیوز : مأتین والف تاریخنده = بیك ایکیوزده.

ماتیه { سـ. [عر. ماده دن ؟] ایریك طولی وآزمش یاره، اوکلماز یاره : سیوبلجه بی ماتیه ایتمك = آزدیرمق.

ماثال { سـ. [عر. « مثل » دن] با : مصال.

مآثِر { سـد. عر. ج : مآثر.

مآثِره { اسلافدن اخلافه یادکار قالان بیوك وشانلی ایش، باعث افتخار فعل وحرکت : اجدادمزك مآثریله افتخار ایدرز. [جمعی دها مستعملدر.]

ماجِد { ص. عر. ة : ماجده. [« مجد » دن سف.] مجد وشرف صاحبی، شانلی : والد ماجد حضرت شهریاری.

ماجرا { سـ. عر. [ما = اسم مو. صول. جرا = « جریان » دن فعل ماضی] جریان ایدن شیء، وقوع بولان حال، وقعه : بنم ماجرادن خبرم یوغیدی؛ ماجرایی اولدیغی کبی نقل ایتدی؛ بنلرنده برماجرا واردر.

ماءُ الاِفتِخار { ترکیب عر. کندیسیله اوکنیلن، افتخار اولنسان، سرمایهٔ افتخار : ملت اسلامیه نك مایه الافتخاریدر.

مابَین { سـ. عر. ۱. آره ده کی شیء. آره لق، آره : بن اونلرك مابینده کیرم : مابینلرنده برطاقم سوزلر جریان ایتمش. ۲. حرم ایله سلاملق آره سنده کی دائره ویا اوطه که هم حرم هم سلاملق طرفندن قوللانیلیر : مابین اوطه.

Acide hydro- = کبریت ماء sulfurique.

مَأجوج { سخ. يأجوج ايله برابر آخر زمانده خرابلقلر ايده‌جك ايكى قومك اسملرى كه بونلرك علامتى پك قصيرالقامه اولملريدر.

مَأجور { ص. عر. [«اجر» دن سمف.] ايتديكى خدمت ويا ايبلكك اجر ومكافاتنى كورن، اجر و مكافاته نائل: ثواب ايدن البته مأجور اولور.

ماچونه { س. [نكا. Machine = ماكينه] بحر. بيوك ثقلتلرى قالديرمغه مخصوص بخارله ايشلر بيوك بوجرغاد.

ماچين { سخ. عوام لسانده چين اسمنه اتباعاً قوللانيلير: چين ماچين.

ماحَصَل { س. عر. [ما = اسم موصول. حصل = «حصول» دن فعل ماضى] حاصل اولان، حصوله كلن، نتيجه.

ماحَضَر { س. عر. [ما = اسم موصول. حضر = «حضور» دن فعل ماضى] حاضر اولان، حاضر هرنه بولنديسه: ماحضر دن برآز يمك كتيردىلر.

ماحى { ص. عر. ة: ماحيه. [«محو» دن سمف] محو ونابود ايدن، يوق ايلين.

ماخات { س. [عر. «محط» دن غلط] يا: محط.

مَأخَذ { سمذ. عر. [«اخذ» دن سم] ١. برشيئك آلندىغى يرى، محل اصلى، منبع. ٢. برمؤلفك بركتاب يازمق ايچون مراجعت ايدوب ايچلرندن معلومات آلديغى كتابلرك بهرى: اوكتابى يازمقده چوق امك صرف ايتديسه‌ده مأخذلرى نقصان ايدى؛ خالص ترجمه‌كلرلر ايچون مأخذ بولمق پك زوردر.

ماخَلَقَ الله { س. عر. [ما = اسم موصول. خلق = «خلق» دن فعل ماضى. الله = لفظهٔ جلال] جناب حقك هر ياراتديغى، بتون مخلوقات. جم غفير: بازار يرينه ماخلق الله طولمش. تمثلردى.

مأخوذ { ص. عر. ة: مأخوذه. [«اخذ» دن سمف] ١. آلنمش، اخذ وقبول اولنمش، مقبوض: شوقدرغروش مأخوذم اولدى. ٢. اخذ واستعاره او. لنمش، منقول: بر طاقم يتلرى سعدينك بوستانندن مأخوذدر: بيان ايتديكى افكار ومطالعاتك چوغى غرب آثارندن مأخوذدر. = سذ. عر. ج: مأخوذات. آلنان مبلغ، دفترده آلنمش آچغك يازلديغى قسم، مقبوض: مأخوذاتى نقصان يازمش؛ مأخوذات خانه‌سنه حيله قاريشديرمش.

ماخور { س. [فا. «ميخوار» دن غلط] مو. بر مقام مخصوصك اسمى.

مادامَ { تركيب عر. [ما = اسم موصول. دام = «دوام» دن فعل ماضى] ١. دائم وباقى اولدقجه: مادام الحياة = صاغ اولدقجه. عمرى اولدقجه. ٢. [ميم ساكنه ايله] چونكه: مادام كورمك ايستيورسكز كاك كورك. بومعنا ايله بعضاً «كه» اداتنى ده آلير: مادام كه بويله ايستيورسكز بويله اولسون.

مادام { ياخود مادامه. س. [فر. Madame] ١. فرنك خانمى، اولنمش فرنك قادينى: بر مادام كلدى. ٢. زوجه: فلان موسيو مادامه‌سيله برابر كلدى.

مادا، پوَل { س. [اصلى: مادا پولام] اساساً بو اسمله معمى هند شهرندن جيقان بز و بونك اوروپاده پاپيلان تقليدى، پاتيسقه.

مَأدَبه { سث. عر. ج: مآدب. ضيافت، دعوت، دوكون. ة.

مادِح { ص. عر. ة: مادحه. [«مدح» دن سغ.] مدح وثنا ايدن: مادح جناب نبوى حسان بن ثابت حضرتلرى.

مادَر { س. فا. آنا، والده، ام: پدر و مادرى. || مادر بخطا = حرام زاده، ولدزنا.

مادَرانه { ص. فا. آنايه ياقيشير، والده‌يه منسوب ومتعلق و سزاوار اولان: شفقت مادرانه. = ح. والده‌يه ياقيشير ووالده‌لكه مخصوص برطرز و صورتده: كنديسنى مادرانه درآغوش ايتدى؛ او قادين كنديسنه مادرانه باقشدر.

مادَرزاد { ص. فا. آنادن طوغمه، طبيعى، خلقى، جبلى: كرم وسخاوت كنديسنده برخصلت مادرزاد در؛ لسان مادرزاد = آنادن اوكرنيلن لسان، آنا لسانى.

مادَرى { ص. فا. والده‌يه منسوب ومتعلق: مهر مادرى.

مادون { س. عر. [ما = اسم موصول. دون = آلت] ١. آلت طرف، برشيئك آشاغيسنده بولنان جهت: بيك عددى

مادوننده؛ بومقدارك مادوننده اولماملی. ٢. امر آلتنده بولنان، دیکرینك امر وحکمی آلتنده اولان، مافوق مقابلی: برآمر دائما مادوننی قایرمغه واونلرله یوزکوز اولمامغه چالیشملیدر؛ مافوقیله کچنمیورسه‌ده مادونیله پك ایی کچینیور.

مادّه { سـ. عر. ج: مواد. ١. مایه، جوهر، برشیئك متشکل بولندیغی جسم، کراسته، عنصر: بونك ماده‌سی نه در؟ مادهٔ اصلیه‌سی بللی دکلدر. ٢. ال ایله طوتیلور وکوزله کوریلور شیء، جسم: آغران یره طوقونلنجه ایچنده برماده بولندیغی حس اولنور؛ طبیعت مواد اجنبیه‌یی بدندن طیشاری آتمغه مائلدر. ٣. ایش، خصوص، کیفیت: بوبیوك برماده دکلدر؛ بعض موادك مذاکره‌سی؛ برقاچ ایرالق برماده‌در. ٤. قانون و نظام بند وفقره‌سی؛ قانون جزانك فلانجی ماده‌سی حکمنجه؛ مادهٔ قانونیه. ٥. لغت کتابنك برکلمه‌دن بحث ایدن فقره‌سی: مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان کلمه. ٦. ایریك، جراحت: بوچیبانك ایچنده چوق ماده واردر. ٧. آلت ذکور.

ماده { سـ. فا. دیشی حیوان. ن.

مادّةً { حـ. عر. ١. ماده وجسم اوله‌رق، معاً مقابلی: بو اوندن مادةً دها بیوك، دها آغردر. ٢. ایشله، سوزله دکل، فعلاً: بن سویلدیکمی مادةً اثبات ایدرم.

مادّی { صـ. عر. ث: مادیه. ١. روحانی ومعنوی اولمیان، جسمانی: بومادی برشیئدر؛ مادی ومعنوی استفاده. ٢. سوزدن عبارت واعتباری اولمیوب حقیقی وفعلی اولان: بن مادی تمتع کوستریورم. = سذ. عر. ج: مادیون. روحانیاته اینانمیوب یالکز جسمانی ومادی شیئلره اینانان، ملحد فر. Matérialiste: مذهب مادیون = الحاد.

مادِّیّات { سـ. ج. عر. مادی وجسمانی شیئلر، کوزله کورینور وال ایله طوتیلور شیئلر معنویات وروحانیات مقابلی: یالکز مادیاتله اوغراشیور.

مادِّیّون { سذ. ج. عر. فد: مادی. با: مادی.

ماذَریون { سذ. عر. نبا. طول آبدال اوتی.

مَأذون { صـ. عر. ث: مأذونه. [«اذن» دن سمف.] ١. اذن ویرلمش، اذن آلمش، اذنلی، رخصتلی، اذن ورخصت ایله کیتمش اولان: کندیسی بو کون مأذوندر. ٢. درس ویا مشق ویرمکه یاخود برایش وصنعت اجراسنه اذن واجازت آلمش اولان: علوم عربیه‌ده، خطاطلقده مأذوندر، علم حقوق مأذونلرندن.

مَأذونیّت { سـ. عر. اذنلیلك، اذن، رخصت، مرخصیت: موکلی نامنه مقاوله‌نامه امضاسنه مأذونیتی واردر؛ ایجاب حاله کوره حرکت ایتمکه مأذونیت تامه‌سی واردر؛ کندیسنه مأذونیت کامله ویرلمشدر.

مار { سـ. فا. ییلان، حیه.

مارّ { صـ. عر. ث: مارد. [«مرور» دن سف.] کچن، کچمش، کذشته: مارالبیان = بیانی کچمش؛ مارالذکر = ذکری سبق ایتمش. = سذ. عر. ج: مارین. کچن، مرور وعبور ایدن: مارین و عابرین = کلوب کچنلر، کلن کیدن.

مار { صـ. فا. تارومار. با: تار مار.

مارانغوز { سـ. [ینا. Marangone] طولاب وماصه وبازیخانه کبی اینجه تخته ایشلری یاپان صنعتکر، نجار: مارانغوز ایشی || مارانغوز بالیغی = بر جنس بالیق.

مارانغوزلق { مارانغوز صنعتی: مارانغوزلق ظریف برصنعتدر.

مارپوچ { سـ. [بلکه فا. مارپوش = ییلان کسوه‌سی] و:

مارپیچ { سـ. [فا. مار = ییلان. پیچیدن = طولاشمق] حلزونی تلدن معمول واینجه مشینله مستور وآچیلوب طوپلانیر اوزون بوری‌که نارکیله‌یه طاقیلیر وتونبکی دومانی اونك ایچندن کچه‌رك ایچنك آغزینه کیدر: نارکیله مارپیچی.

مارپیچجی { سـ. نارکیله مارپیچی یاپان وصانان آدم: مارپیچجیلر چارشیسی.

مارت { سـ. [لاتینجه‌دن. اصل حرب الهی زعم اولنان مریخك اسمندن مأخوذدر — آخرنده‌کی «ت» تحریك اولنجه «د» اولور] سنهٔ شمسیهٔ رومیه‌نك

اصل برنجی وبعده کانون اولدن بدأ اولنمغله اوچنجی آیی، آذار : مارت قپودن باقدیرر قازمه کورك یاقدیرر؛ مارت هواسی = قرارسز، متلون .

مارتولوز { س. [ر. Ἀρματωλός = مسلح] ١. مسلح آدم، محافظ، قیر سرداری. ٢. وقتیله طونه قورصانی .

مارتی { س. کوکرجیندن بیوجك معروف دکیز قوشی.

مارتیقه { س. بح. قره‌دکیز سواحلنده قوللانیلان باشی ایچری‌یه طوغری قیورلمش ایکی دیرکلی برجنس کمی .

مارج { مه . مکرر قوللانیله‌رق سنسله یوتمغی تصویر و تقلید ایدر : مارج مارج یوتدی.

مارِد { ص. عر. تمرد و عناد صاحبی، عنادجی.

مارده { س. ١. بازارلغی کسلمش بر مال ایچون فضله ایستنیلن آقچه، اکرامیه. ٢. کری‌یه قالمش و یا چیقارلمش بوزوق و آشاغی مال .

مارس { س. ١. تاوله‌ده وسائر اویونلرده طرفیندن بری چیقدیغی حالده دیکرینك هیچ بر صایی قازانه مامسی : مارس اولدی. ٢. هیچ یرشی سویلیه‌میوب قالمه : حریف مارس اولدی.

مارسپَت { س [نکا.] بح. اوزرینه باصوب یلکنی باغلامق ایچون سرنلرك جونده‌سندن حمایلیسنه باغلانمش خلاط .

مارِستان { سذ. عر. [فا. « بیمارستان » دن غلط] خسته‌خانه .

مارصَمه { یا بارسامه . س. نانه قوقوسنه مشابه قوقوسی اولان واونك کبی یمکلره قونیلان بیوجك یاپراقلی براوت که یرله برابر اولوب کیتدکجه توسع ایدر .

مارصَوان { و مرزیفون . س. [فا « مرزیبان » دن غلط] ١. حدود محافظی . ٢. غایت ایی اشك .

مارصیق { س. ایی یانمازدن سوگندیرلمش و یاقلدیغی وقت چوق دومان وقوقو ویروب باشه اوران کومور : منغالده مارصیق اولمامسنه دقت ایتملی .

مارقه { س. [یتا. Marca] ١. علامت، اشارت، نشان، علامت مخصوصه : مارقه‌سی واردر: مارقه‌قومق. ٢. اموال تجاریه‌نك اوزرینه کومروکده طانینمق ایچون اسم ولقبه بدل وضع اولنان حرفلر ویا اشارت مخصوصه : ج مارقه‌لی بردنك .

مارقه‌لامَق { فت. مارقه وضع ایتمك، نشان قومق .

مارقه‌لی { ص. مارقه‌سی اولان، علامت فارقه‌سی اولان، نشانلی .

مارِن { ص عر. ث : مارنه. [« مرانة » دن سف.] ص. چکیجله دوکیله‌رك آچلمغه مستعد اولان : آلتین برجسم مارندر. فر. Malléable.

مارنَل { س. [یتا. Marinaio] ١. کمیجی، بحریه نفری. ٢. یلکن کمیسی ایشلرنده ماهر آدم، ملاح. ٣. بحریه نفری قیافتی، یاقه‌سی آچیق ودوریك چوجق. وقادین اثوابی طاقمی : مارنل کییمش.

مارول { س. [ر. Μαρούλι] صلاته یاپیلان و چیك دخی ینن معروف یاپراقلی نبات، بیوك برنوع صلاته، خس : کوبکلی مارول. || آجی مارول = یبانی قره هندبا، کوکیك. فر. chicorée. || اشك مارولی = شجرة الدم. || مارول سودی = مارولدن استخراج اولنان بیاض ماده که طبده وصنایعده مستعملدر.

مارولجق { س. قار چیچکی، آق چوپله.

مارولَه { ص. بودالا. آلیق. عو.

ماریول { ص. حیله‌کار، قورناز.

ماریولاق { س. حیله‌کارلق، قورنازلق.

ماریه { س. [رومجه‌دن] ١. دیشی قویون : ماریه اتی؛ ماریه کسمك یساغدر. ٢. علی الاطلاق دیشی حیوان : کچی ماریه‌سی. ٣. دیشی قویون اتی: بوقصاب بزه بوتون قیش ماریه یدیردی. ٤. بالیق قایقلرنده وطالیانلرده طائفه‌یه ویریلن قاریشیق اوفاق بالیق. — بومعنا ایله صفت کبی‌ده قوللانیلوب : ماریه بالیق دینیر. || ماریه آغی = کوچك کوزلی فانیه .

مازاق { س. قیرلانغیج بالیغنك اوفاق نوعی.

مازَریون { س. نبا. با : ماذریون.

مازغال { یامزغل. س. قلعه‌دیوارلرنده واسکی دره‌بکلری

خانه‌لری دیوارلرنده ایچ طرفی کـکیش وطیش طرفی تفنـك نامایسی صیغه‌جق قدر طاردلیك که ایچریده بولنان اورادن هر طرفه نشان آلوب اوره‌بیلدیکی حالده اورلمق تهلکه‌سندن امین اولور.

مازغاللی { ص. مازغال دینلن وایچریدن طیشاری‌یه قورشون آنوب طیشاریدن قورشون کلمه‌سنه پك مساعد اولیان طار دلیکلری اولان: مازغاللی دیوار؛ اسکی دره‌بکلری خانه‌لرینك دیوار وحوایلری مازغاللیدر.

مازو { س. یاخود:

مازی { س. برنوع آق میشه‌نك بوجك صوفمه‌سندن حاصل اولان برجنس اوری که دباغتده وصاچ بویامه‌ده وسائر ایشلرده قوللانیلیر، عفص. || مازی آغاجی = مازی‌یه بکزر برکوچك قوزالاق ویرر چامه مشابه و منتظم یاپراقلی برکوچك آغاج که انواعی واردر، واکثر باباغچه‌لرده چیت کبی صره واری ویا طوب طوب دیکیلیر.

ماس { مه. مبالغه معناسیله «ما» ایله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کیرر: ماس ماوی.

ماساریقه { س. [یو.] تث. باغر. صاقلری یرلی یرینه طوتان ایچ یاغی زاری.

ماسَبَق { س. عر. [ما = اسم موصول. سبق «سبق» دن فعل ماضی مفرد مذکر غائب] سبق ایدن، کچن، کچمش: ماسبق اونوتمق.

ماستَکی { س. [یو. Μαστίχη، معربی مصطکی] باشلیجه ساقز آطه‌سنده حاصل اولان برکوچك آغاجك ویردیکی برنوع صمغ که چیکننیلیر وراقی‌یه قونیر وسائر ایشلرده قوللانیلیر. ساقز. با: ماستیقه.

ماستَله { س. با: مصتله.

ماستوری { س. بح. کمینك اك کـکیش یری.

ماستی { س. کوچك کوپك. || ماستی باجاق = باجاقلری پك قیصه بویسز وبیچیمسز آدم. || ماستی چیچکی = ربعیه دینلن برنوع چیچك.

ماستیقه { س. [رومجه‌دن] ١. ساقز دینلن صمغ. ٢. بوصمغله تربیه اولنمش راقی: ماستیقه ایچمك.

ماسِوا { س. عر. ١. برشیئدن غیری اولان اشیانك جمله‌سی، ماعدا. ٢. [«ماسوا الله» دن مختصر] حق جل وعلا حضرتلرینك غیری اولان کافهٔ موجودات: ماسوادن کچمك.

ماسوره { س. [وغلطی: مصره] ١. قیصه واینجه قامش قلم. ٢. چیقریقده ایپلیك صاریلوب مکیکه طاقیلان قلم که مکیکك ایچنده دونه‌رك ایپلیکی براقیر. ٣. چشمه زوانه‌سی. ٤. ماء جاری اولچیسنده لوله‌نك ربعی که درت چوالدیز اعتبار اولنور: بر ماسوره صویی واردر.

ماسه { س. با: ماصه.

ماش { س. برنوع بوگرلجه.

ماشاءَالله { ترکیب عر. اللهك ایستدیکی، جناب حق هرنه ایسترسه. [تکمیل تعبیر: ماشاءالله کان = اللهك ایستدیکی اولور.] ١. تقدیر وتحسینله برابر نظردن وقایه ایچون قوللانیلیر: ماشاءالله نه تربیه‌لی چوجق! ماشاءالله‌یه کوزل بنا! ٢. حضور ورؤیتی تعجب وممنونیتی موجب برشخص ویاشیٔ کورلدکده سویلنیلیر: ماشاءالله بیورك! ماشاءالله! سز بوراده‌میسکز؟ ماشاءالله چایرلر یشیللنمش! = س. تر. اکثریا کوچك چوجقلره طاقدقلری یاصی واینجه یورك رسمنده آلتین که «ماشاءالله» عباره‌سنی حاویدر.

ماشراپه { س. با: مشربه.

ماشِطه { سث. عر. با: مشاطه.

ماشوره { س. با: ماسوره.

ماشه { س. ١. آتش طوتمغه ویا آتشدن برشیٔ چیقارمغه مخصوص دمیر ویا پرنجدن چتال آلت: مطبخ، صوبه، منقال ماشه‌سی. ٢. ماشه شکلنده مختلف آلتلر: ساعت ماشه‌سی. || ماشه‌نك اوجیله طوتمق = ایرنمك، پیس شیئدن احتراز ایتمك.

ماشه‌لی { ص. ماشه‌یه بکزر بر آلتی اولان: ماشه‌لی ساعت؛ ماشه‌لی تفنك = اسکی بر نوع فتیللی تفنك. || الی ماشه‌لی = ادبسز، غاوغاجی.

ماشي { ص. عر. ٺ: ماشيه. [« مشى » دن سف.] يوروين، آياقله يورور: حيوان ماشي؛ حيوانات ماشيه. — با: مواشي.

ماشِياً { ح. عر. يورويه‌رك، يايان كيده‌رك: ماشياً كيتدك.

ماصَدَق { س. عر. [ما = حرف موصول. صدق = « صدق » دن فعل ماضي] موافق، مطابق، اويغون: فلان سوزه، فلان ضرب مثله ماصدق اوله‌رق.

ماصه { س. [لا. Mensa] ١. يمك يمكه مخصوص بانقو، الافرانغه سفره، ترابزه: ماصه باشنه كچدي؛ يمك ايچون بر ماصه ايصمارلادم. ٢. تج. مفلس تاجر مالي، آله‌جقليلر بيننده تقسيم اولنه‌جق مال.

ماضي { ص. عر. ٺ: ماضيه. [« مضى » دن سف.] كچن، كچمش، كذشته: زمان ماضيده؛ ازمنهٔ ماضيه. = سذ. عر. ١ كچمش زمان، زمان سابق، زمان سالف: ماضي دائما لطيف كورينور؛ ماضي‌يي اونوتمق، آكمامق. ٢. ر. كچمش زمانده جريان ايدن برحدثي افاده ايدن فعل صيغه‌سي: فعل ماضي؛ ماضيء شهودي = صرف تركيده: كلدي ويازدي كبي صيغه؛ ماضيء نقلي = كلمش ويازمش كبي صيغه؛ نقل ماضي الى الاستقبال = كلمش اوله‌جغم صيغه‌سي؛ نقل استقبال الى الماضي: كله‌جك اولدم صيغه‌سي.

ماطه { س. [يتا. ياخود ر. μάτι = كوز] قايق يلكنك اوجنده اوني طوپلامغه مخصوص مقره.

ماعَدا { س. عر. [ما = اسم موصول. عدا = « عدوان » دن فعل ماضي] كچن، تجاوز ايدن، باشقه، غيري. فضله: بوندن ماعدا: ماعداسي هب بويله‌در: الده‌كي كتابدن ماعدا كتابلرمك جمله‌سي مجلددر.

ماعونه { يا مائونه. س. [عر. « معون » دن] با: معونه.

ماغ { س. باشيله قنات وقويروق اوجلري بر رنكده اولان كوكرجين.

ماغون { ياخود مائون. س. با: ماهون.

مافات { س. عر. [ما = اسم موصول. فات = « فوت » دن فعل ماضي] فوت اولان، الدن چيقان، غائب ايديلن شيء: تلافيء مافات = فوت اولان شيئه بدل باشقه برشيء قازانمه.

مافَر { س. [عر. « محفر » دن غلط] ١. چيقريقجيلرده اكري ارضه. ٢. بو آلتله اويلمش اكري ييو.

مافَوق { س. عر. [ما = اسم موصول. فوق = اوست] ١. اوستده بولنان شيء، اوست طرف، برشيئك اوستي: اوطاغك اوچ بيك متره‌لك ارتفاعه قدر اولان يرلريني كزدم مافوقني بيله ميورم. ٢. اوستده بولنان آدم، آمر، ضابط، زبردست، مادون ضدي: مادونكه سوز كچيرمك ايسترسه‌ك مافوقكه اطاعت ايت. ٣. جاه وپايه ويا ثروتجه اوستده بولنان، دها ايلري اولان آدم: انسان مافوقنه باقوب مأيوس اوله‌جغنه بر آزده مادوننه باقوب متسلي اولمليدر. ٤. برمقدارك يوقاريسي، اوستي فضله: يكرمي اوتوز ليرا ويره بيليرم مافوقنه اقتدارم يتميور. ٥. اوست يوقاري، زياده، فضله. فوق [كه بوحالده مازائد عد اولنمق اقتضا ايدر.] اونك مافوقنده نشانجي يوقدر: قرق ياشنه قدر اولان آدملر خدمت عسكريه ايله مقوظف اولوب بونك مافوقنده اولانلر آنجق مستحفظق خدمتني ايفا ايده‌بيليرلر.

مافه { س. [عر. « محفه » دن غلط] با: محفه.

مافه { ياخود مايه. س. [يتا.] بج. اوجي - لقه‌لي جيواطه ويا چيوي.

مافي البال { س. عر. [ما = اسم موصول. في = حرف جر. ال: حرف تعريف. بال = قلب] و:

مافي الضَّمير { س. عر. [ما = اسم موصول في = حرف جر. ال = حرف تعريف. ضمير = يوركك ايچي] قلبده‌كي شيء، قلباً نيت وآرزو اولنان شيء: هركسك مافي الضميريني الله بيلير.

مافيش { ح. [عر. مافيه شيء تعبيرندن غلط] يوقدر، قالمدي، حق كتيره: فلوس مافيش. عو. = س. ايچنده بر شيء يوقمش كبي پك خفيف برجنس يومورطه‌لي خمور طاتليسي.

ماق { د. تركجه اسملره ملحق اولوب زمان ومكان ويا آلت

بیان ایدر : آزماق، پاشماق، پاشماق، قاچه‌ماق، باصه‌ماق .

ماقَبل { سـ. عر. [ما = اسم موصول - قبل = اوك، اوست] اوكده‌كی، اوستده‌كی، كچمش، مابعد ضدی : ماقبلی مابعدینه اویمیور: ترکجه‌ده اداتلر ماقبللرینه کوره خفیف ویا ثقیل اوقونور.

ماكان { سـ. عر. [ما = اسم موصول - كان = « كون » دن فعل ماضی، ایدی] اسکیدن اولدیغی صورت، اسکی طرز وهیئت : كماكان = اولدیغی کبی، هیئت اصلیه‌سنده؛ علی ماكان = كذا . [یالکز بویله بعض تعبیراتده مستعملدر.]

ماكِر { صـ. عر. ث : ماكره . [« مكر » دن سف.] مكر وحیله ایدن، حیله كار .

مَأكِل { سذ. عر. جـ. مآكل . [كافك فتحیله غلطدر، زیرا اوتقدیرده انبار وذخیره جلب اولنان محل دیمکدر.] ١. ینه‌جك شیء، ذخیره، رزق : مأكلنی تدارك ایتمك . ث. ٢. مدار استفاده، ایراد : كندیسی اومأموریتی وظیفه دكل مأكل اتخاذ ایتمشدر .

مَأكول { سذ. عر. جـ : مأكولات. [« اكل » دن سمف.] ینه‌جك شیء، یینده‌ی : مأكولات ومشروباتك نظافتنه رعایت ایتمك.

ماكِیان { سـ. فا. طاوق، دجاجه. لسـ.

ماكینه { سـ [یتا. Macchina كه اوده یو. Μηχανή دن] ١. چرخله ویا دیکر بر اصول و ترتیبله وكرك بخار و صو ویا زنبرك وسائره ایله كرك الله تحریك اولنه‌رق ایش كورن آلت : ساعت، واپور ماكینه‌سی؛ زراعت ماكینه‌لری . ٢. جراثقال فنی، فن میخانیكی، ماكینه فنی.

مال { سذ. عر. جـ : اموال. ١. تصرف اولنان قیمتلی ولزوملی شیء، تحت تصرفده بولنان اقچه واشیا وحیوانات وایراد وسائره، وار، وارلق، ثروت : چوق مالی واردر؛ مالنك حسابنی كندی‌ده بیلمزدی؛ اموال كثیره قازانمشیدی. ٢. نقد، آقچه، واردات : مال میری مال مأموری. ٣. تجار اشیاسی، امتعه : تجار مالی. ٤. مجـ. فنا شیء ویا شخص: بیلیرم نه‌مالدر؛ بوده بر مال می؟ || مال ایتمك، ایدنمك = اهمیت ویرمك، وظیفه ایدنمك : اوهیچ مال ایتمیور. || مال بولمشه، مال بولمش مغربی‌یه دونمك = كمال حرصله بر ماله قونوب ممنون اولمق. || بیت‌المال = وقتیله خزینهٔ دولت، الیوم محاكم شرعیه‌یه مربوط و وارثلری حاضر اولمیان تركه و اوكا مماثل اموالی حفظه مأمور دائره : بیت‌المال مدیری. || رأس‌المال = فائضه ویرلمش آقچه‌نك كندیسی، فائضندن صرف نظرله اصل ویریلن آقچه. || مال صامت = جانسز مال؛ مال ناطق = جانلی مال. || مال صاحبی = مالك، متصرف. || مال صندیغی = واردات دولت صندیغی، وزنه. || مال قلمی = وزنه‌یه مربوط محاسبه قلمی. || اموال منقوله = نقل اولنه‌بیلیر ماللر؛ اموال غیر منقوله = املاك وعقار واراضی كبی. نقلی ممكن اولمیان ماللر. || مال مدیری = برقضانك امور مالیه‌سنه مأمور آدم. سنجاغك كینه محاسبه‌جی، وولایتك كینه دفتردار دینیر. || مال میری، اموال امیریه = خزینهٔ دولته عائد آقچه وسائره. || مالی مالینه = اصل دكریله، تجارتسز، تمتعسز (صاتمق) .

مال { صـ. فا. [« مالیدن » فعلندن سمصـ اولوب صترتشكیلاتنده بولنور] سورن، سوریلن : رومال = یوزسورن؛ پایمال = آیاق آلتنده سوریلن، چیكننن، ازیلن .

مالاق { سـ. مانده یاوریسی، بوزاغیسی .

مالاكَلام { صـ. عر. [ما = اسم موصول - لا = حرف نفی - كلام = سوز] سوز كوتورمز، دیه‌جك یوق، پك زیاده و مكمل : جهد مالاكلام ایلدی.

مالامال { صـ. فا. طولی، طوب طولی، مملو، لبالب، مشحون .

مالانِهایه { صـ. عر. [ما = اسم موصول - لا = حرف نفی - نهایه = صوك] صوكسز، پایانسز .

مالایَعنی { سـ. عر. [ما = اسم موصول - لا = حرف نفی - یعنی = « عنی » دن مضارع، دلالت و افاده ایتمك] معناسز وفائده‌سز سوز ویاایش، بیهوده شیء، عبث : مالایعنی ایله اوغراشماملی.

مالايي { ياخود ملايي س. ص. آسيا ايله آوستراليه آره سنده‌كي جزاير كبيره و صغيره اهاليسندن اولان قوم وبوقومه منسوب و متعلق : مالاييلر عموميتله مسلمدرلر؛ مالايي لساني حروف عربيه ايله يازيليور.

مالپَرَست { ص. فا. [عر. مال = ثروت. فا. پرستن = طاپنمق] مال وثروته طاپنيرجه‌سنه ربط قلب ايدن حريص وخسيس.

مالخوليا { سذ. عر. [يو. Μελαγχολία] ١. قره سودا، مراق. ٢. [فا. خوليادن غلط] قورندي : برطاقم مالخوليالره طالمش.

مالدار { ص. فا. ثروت صاحبي، زنكين : مالدار برتاجر.

مالدارلق { س. زنكينلك.

مالَزِم { ياخود مالزمه. س. عر. [ما = اسم موصول لزم = « لزوم » دن فعل ماضي. — « ز » نك فتحيله غلطدر. — ايكنجي املاسي ياكليش ايسه‌ده كلام تركيده ضروريدر.] لازم اولان شيء، حوايج : مالزمه‌يي تدارك ايتمك؛ عسكرك مالزمه‌سني حاضرلامق.

مالسوّر { يا ماليسوّر. س. [آر. ناؤدجه = طاغلي] آر. ناؤدلقده بعض طاغ اهاليسي واونلره ملحق بعض اووه‌ليلر : اشقودره، دبره، ياقوه مالسورلري.

مالِش { س. فا. سورمه. سوريش، اوغمه. لس.

مالطه { سخ. ص. آق دكيزك وسطلرنده اولان معروف كوچك لكن معمور وتجارتكاه آطه : مالطه قواليرلري: مالطه كچيسي = قولاقلري وممه‌لري اوزون چوق سوت ويررجنسي: مالطه طاشي = كسرله يونتيلير معروف برجنس يومشاق طاش: مالطه كلي، موشموله‌سي = بو چيچك وميوه‌نك بررجنسي. = س. ذكر اولنان مالطه طاشي : پنجره‌لرك كنارلريني مالطه‌دن ياپديردي.

مالطيز { س. ص. مالطه جزيره‌سي اهاليسندن اولان، مالطه‌لي : كنديسي مالطيزدر؛ بر مالطيز كلدي.

مالطيزجه { ص. مالطه اهاليسي طرز واصولنده ويا مالطه آطه‌سنده سويلنيلن غلط عربي لسانده اولان : مالطيزجه لسان، كتاب. = ح. مالطه لسان ويا اصولنده : مالطيزجه سويلمك؛ مالطيزجه اوينامق. = س. مالطه‌ليلرك سويلدكلري لسان : مالطيزجه قربنده اولان تونس وطرابلس عربجه‌سندن زياده شام عربجه‌سنه بكزر.

مالقوّج { س. ١. سابقده آقينجيلر اوجاغنك سركرده‌سي. ٢. مشهور بر اسكي خاندان. || مالقوّج اوغلي [وغلط زبانزدي : مارقاج اوغلي] = دساس، قورناز.

مالِك { ص. عر. ث : مالكه. [« ملك » دن سف.] ١. اصي، صاحب، افندي : بركوله‌نك مالكي؛ كتابك، ملكك مالكي؛ مالك يوم الدين = قيامت كونك صاحبي اولان حق تعالى حضرتلري. ٢. متصرف، ذواليد، تصرف واداره ايدن : كنديسنه مالك دكلدر: بن دها اوچفنلكه مالك اوله‌مدم. — بوكلمه ايله فرانسزجه Avoir فعلني ترجمه ايتمك عادت اولمغله، بومناسبتله پك سوء استعمال ايديلرك مثلا: اوچ اولاده مالكدر، بن بربدره مالكم، برايي طبيبه مالك اوله‌مدق كبي نابمحل تعبيرانده قوللانيليور.

مالِك { سخذ. عر. جهنمك محافظه‌سنه مأمور ملك.

مالِكانه { س. فا. برمأمور وضابط و امكداره ملك كبي تصرف ايتمك اوزره ويريلان اراضي و چفتلك و سائر ايراد : فلان اراضي، فلان كولك صيد ماهيسي فلان ذاته مالكانه ويرلدي : كوزل بر مالكانه‌يه نائل اولدي.

مالِكيّت { سث. عر. ١. مالك و صاحب اولمه، تصرف : اونك اواراضي‌يه مالكيتي بركونه اوراق و سنداته مستند دكلدر؛ بواورمانه مالكيت ادعاسنده‌در. ٢. حق تصرف حق تملك.

مالوزيا { س. منكشه چيچكي.

مَألوف { ص. عر. ث : مألوفه. [« الفت » دن سمف.] آليشمش، آليشيق، الفت وانسيت ايتمش : صيجاق هوايله مألوفدر؛ عشرتله مألوف اولانلرك بوابتلادن كچيرلمسي پك زوردر.

مالهٔ { س. (فارسیدن) خرج آ. لوب سورمکه مخصوص تخته صابلی یاصیجه دمیردن صیواجی ودیوارجی آلتی، سورگو.

مالهٔلامق { فن. مالهٔ سورمك، مالهٔ ایله جلا ایتمك.

مالی { س. مالی طاشی = فایقلرده لنگر پرینه قوللانیلان ایپه باغلی طاش.

مالی { ص. عر. ة : مالیه. ۱. مال و ثروته منسوب و متعلق : اقتدار مالیسی یوقدر؛ احوال مالیه‌سی پك بوزوقدر. ۲. واردات و مصارف دولت اصول اداره‌سنه متعلق : فن مالی؛ اصول مالیه؛ امور مالیه. || سنهٔ مالیه = اساساً معاملات مالیه ایچون قبول اولنان وما. رتدن بدأ ایدن سنهٔ شمسیه که ابتدای قبولنده تاریخ هجری قمری ایله قوللانیلوب، اووقتدن بری تاریخ قمریدن ایکی سنه تخلف ایده‌رك کری قالمشدر، وبوفرق کیتدکجه تزاید ایتمکده‌در. بناء علیه، هجرت نبویه‌دن بری سنهٔ شمسیه ایله حساب اولنه‌رق اساساً تصحیحی، وذاتاً یاکلیش اولان رومی آیلره ده اعتبار اولنمه‌رق، هیئته موافق وطو. غری برتاریخ شمسی‌یه تحو یلی الزمدر.

مالیّه { سة. عر. دولتك واردات ومصارفی اداره‌سی وبو اداره‌یه باقان نظارت : مالیه نظارتی، ناظری، مجلسی. افلامی، کتبه‌سی؛ مالیه‌ده برایشم واردر.

ماما { س. (چوچق لسانده) آنا، والده، ننه : ماما خاتون. ۲. یمك، بیه جك : کل چوجغم سکا ماما ویرهیم.

مامَضا { یاخود مامضی. س. عر. (ما = اسم موصول. مضا = فعل ماضی، کچدی) کچن شیء، کچمش شیء : مامضایی اونوتملی. || مضا مامضا = کچن کچدی، اولان اولدی، کچمشی اونوتدملم : مضا مامضا شمدی باریشه‌لم.

مامَلَك { س. عر. (ما = اسم موصول. ملك = «ملك» دن فعل ماضی) برینك مالك اولدیغی شیء، تصرف اولنان مال، برینك تحت تصرفنده بولنان مال و ملك، هرنه‌یی وارایسه : مامالکنی بویله صرف ایتدی؛ بوتون مامالکی الدن چیقدی.

مأمَن { سذ. عر. (« امن » دن سم.) امنیت اولنه‌جق محل، صاغلام یر، ملجأ : اوراسی مأمندر.

مأمور { ص. عر. ة : مأموره. (« امر » دن سمف.) ۱. براس آلان، برایشه تعیین اولنان، مکلف : حیوانات مایعه سنه مأمور اولدی؛ بوایشه بن مأمورم؛ سزی آلوب کوتورمکه مأمورم. ۲. برینه امر وحواله اولنمش، اجرای امر ختنده بو. لنان : امور مأموره‌سنی خدمت مأموره‌سنی بحق ایفا ایتدی. = سذ. عر. ج : مأمورین. دولت خدمتنده بولنان آدم، برآمرك تحت امرنده ایش کور. مکله موظف معاشلی آدم : دولت مأموری؛ اداره، کو. مروك، اوقاف مأموری؛ مأ. مورین ملکیه؛ هرمأمور آمرینك امرینی ایفایه مجبوردر؛ مأمورین معاشاتی.

مأموراً { حد. عر. مأمور اوله. رق، مأموریته اجرا. سیله مکلف بولنیلان برامرله : مأموراً آناطولی یه کیدن؛ مأموراً فلان یرده بولنان.

مأموریّت { سة عر. ۱. برآدمه امر وحواله اولنان دولت ایشی، برینك رؤیت و اجراسیله مکلف بولندیغی ایش: مأموریتله آناطولی یه کیتدی؛ بورایه کلن ذاتك عجبا مأموریتی نه در؟ مأموریت مخصوصه ایله کوندرلدی. ۲. معاشله کوردیر. یلن دولت ایشی، خدمت، وظیفه، منصب، جاه : برمأموریته تعیین اولندی؛ قائممقاملق امهیتلی بر مأموریتدر: کندیسی بر مأمو. ریت بولهمدی. || مأموریت مخصوصه = صورت مخصوصه‌ده برآدمه امروحواله اولنان ایش: مأموریت مخصوصه ایله المانیایه کوندرلدی. || مأموریت فوق العاده = صورت مخصوصه‌ده احاله اولنان اهمیتلی وموقت وظیفه. || علاوهٔ مأموریت = برینه حائز اولدیغی مأموریته علاوهٔ احاله اولنان ایکنجی مأ. موریت.

مأموریتسیز { ص. مأموریت و منصبی اولمیان، معزول، ایشسز : برسنه‌دن بری مأمور یتسز در؛ مأمور یتسز قالدی. = حد. منصبی اولمقسزین : مأمور یتسز یاشایه‌ماز.

مَأمول { ص. عر. ٢ : مأموله. [« امل » دن سمف.] ١. اوميلان، امل واميداولنان : بوچوجغك ذكاسنه نظراً ايى تحصيل ايتمسى مأمولدر؛ امتحانده برنجى چيقمه‌سنى مأمول ايدرم؛ بوهوا ايله ياغمور ياغمه‌سى مأمول اولنه‌ماز. ٢. ممكن، محتمل، قابل : بوكون كلمه‌لرى مأمولدر. = س. اميد : مأمولم كبى چيقمه‌دى؛ مأمولمك خلافى || فوق المأمول = اميد وانتظار اولناندن زياده.

مَأمون { ص. عر. ٢ : مأمونه. [« امن » دن سمف.] امين، صاغلام، قورقوسز. ز.

مان { واينجه هجالرله من. س. آدم، بشر، انسان جنسى، صوى : قوجه‌مان، چراقمان، تركمن، كوله‌من. [يالكز بويله تركيباتده مستعملدر.]

مانتو { ياخود مانطو. س. [فر. Manteau] اوستلك ثوب كه اكثريا قولسز اولور، آلافرانغه خرمانى انواعى.

مانتى { ياخود مانطى. س. قيمه‌لى يوفقه يمكى.

مانتى { س. [يتا.] بج. بيوك بر جنس مقره.

مانتيليه { س. [يتا.] بج. كمى سرنلرينى ديركاره آصيلى طوتان زنجير.

مانتين { س. [فر.] جانفسدن قالين برجنس ايپك قماش.

مانجانه { س. [يتا.] بج. ١. كميلرده بيوك ومنقول صو انبارى. ٢. كمينك بوانبارك طورديغى محلى؛ مانجانه ديركى = اساسى اومحلده اولان ديرك.

مانجه { س. [يتا.] ييه‌جك، يينتى، طعام؛ كدى مانجه‌سى = جكر وطلاق وسائره پارچه‌لرى. عو.

ماندار { س. بج. مانتى دينان مقره‌نك كوچكى.

ماندارَن { س. [پورتكيزجه‌دن] چين وزراسنه آوروپاجه ويريلن اسم.

ماندال { س. [عر. « مندل » دن] قپو وپنجره قنادينى قپامغه مخصوص دونر تخته ويا دمير دوكمه : ماندالى چويرمك. || قرق قپونك ماندالى = هريره كيرن وهرايشه قاريشان آدم، سورتوك.

مانداللامَق { فن. ماندالى چويرمك، مانداللە قپامق : قپويى مانداللادم.

ماندالينه { يا ماندلينه. س. [چين وزراسنه ويريلن « ماندارن » اسمندن مأخوذ] اساساً چين جهتلرندن كلمه معروف برجنس كوچك وقوقولى پورتقال كه قبوغى آيرى طوروب قولاى صوييلير؛ طرابلس ماندالينه‌سى؛ ماندالينه آغاجى.

ماندره { س. [يو. Μάνδρα] اوستى اورتيلى كوچك آغيل. || مج. ماندره كوپكى = آزغين وبدخوى آدم.

ماندوز { س. بج. مقره طاقمى.

ماندولين { س. [فر. Mandoline] برجنس تللى ساز.

مانده { س. صو صيغيرى، جاموس، كاوميس : مانده سودى، يغوردى، قايماغى. || مج. ايرى وقبا جثه‌لى شخص.

مانده { ص. فا. [« ماندن » فعلندن سمف.] قالمش؛ پس مانده = كرى قالمش، كريلمش؛ عمل مانده = ايشدن قالمش، كوتوروم.

مانَسقه { س. بج. ايكى طرفى ايكيشر ديللى مقره‌دن طونادلمش بيوك پالانقه.

مانطار { ياخود منطار. س. [ر. Μανιτάρι . يو. Ἀμανίτης] ١. طبيعى بردن چيقان ويا قراكلق ورطوبتلى يرده يتيشديريلن وطوزله طاوه‌ده پيشمش واتليسى ينن معروف مأكول نبات، كمئه. انواعى چوقدر : آق، قزيل مانطار؛ قوزى كوبكى مانطار؛ كچى مانطارى = ايچى توزله طولى بر كوچك طوبجك كه چايرلرده اولور. ٢. برجنس ميشه آغاجى قبوغندن چيقان يومشاق بر ماده‌كه شيشه وفوچى وسائره طيپه‌سى ياپيلير وباتمامق ايچون باليق آغينك كوشه‌لرينه وبوكبى شيئلره طاقيلير. ٣. على الاطلاق طيپه : مانطارينى آتدى. || مانطار آتمق = يلان سويلمك. || مانطاركبى = ١. ايلك معناسندن كنايةً پك چابق يتيشن شئ. ٢. ايكنجى معناسندن كنايةً چوروك شئ. || مانطار ميشه‌سى = قبوغى مانطاركبى قوللانيلان ميشه نوعى.

مانطارلى { ص. ١. مانطارله ياپلمش : مانطارلى ات؛ مانطارلى قيزارتمه. ٢. مانطار ميشه‌سندن چيقان مانطارى اولان : مانطارلى پوتين؛ مانطارلى آغ. ٣. طيپه‌سى اولان،

مانطاردن ویا علی الاطلاق طیپه‌سی اولان، طیپه ایله طیقانمش : منطارلی شیشه، فوچی.

مانطه { س. آق منکشه.

مانطی { س. با : مانتی.

مانِع { ص. عر. ث : مانعه. [«منع» دن سف.] منع ایدن، برا. قمیان، انکل اولان، برایشك اجرا اولنمامسنه سبب اولان : دون سزه کله‌جکدم لکن کیفسزلکم مانع اولدی؛ اونك کلمه‌سنه کبری مانع اولیور؛ چوجقلر آوه کیتمك ایستدیلرسه‌ده بن مانع اولدم؛ بورادن دکیزك کورنمه‌سنه شودیوار مانع اولیور. = سذ. عر. انکل، برایشك عدم اجراسنه سبب اولان شیء، عذر، معذرت : بن کله‌مم مانعم واردر؛ مانعی واردر آبدست آله‌میور؛ برمانعکز وارایسه سویلیك.

مانِعه { سث. عر. جم : موانع. ١. منع ایدن شیء، انکل، عذر، معذرت : موانعی بیان ایتملی. ٢. مشکلات، عوائق. [بو معنا ایله باشلیجه جمعی مستعملدر:] برچوق موانعه تصادف ایتدم؛ اوموانعی بر طرف ایتمدکجه بو ایش حاصل اوله‌ماز.

مانغال { یا منغال. س. [عر. «منقل» دن] اوطه ایچنده تسخین ایچون ویامطبخده برشیء پیشیرمك وقایناتمق ایچون یاتمش کومور وضعنه. وایچنده کومور یاقمغه مخصوص باقیر یاخود پرنج ویاصاجدن قاب : پرنج، باقیر، صاج مانغال؛ مانغال قومق، یاقمق؛ مانغالده پیشیرمك؛ مانغال باشنده اوتورمق؛ مانغال طابله‌سی، قپاغی، ایچی.

مانغانَز { س. [فر. Manganèse] کیم. اجسام بسیطه‌دن برجنس معدن.

مانغیر { یا مانقر. س. ١. اسکی برجنس کوچك باقرسکه که دردی بر آقچه ایدردی، فلس، فلوس. ٢. چوجق اویونجغی قبیلندن تخته‌دن یالدیزلی پول. ٣. نارکیله لوله‌سنه قونمق اوزره کومور توزندن قرص. ٤. علی الاطلاق آقچه، پاره : مانغیر یوق؛ بش اون مانغیر ایچون آبرو دوکه‌مم.

مانقال { س. با : مانغال.

مانقاله { س. اویوق اویوق بر نوع اویون تخته‌سی.

مانقِر { س. با : مانغیر.

مانقفا { ص. [اسکی ترکجه‌ده «مان» و «مانق» ایری وقوجه‌مان دیمکدر] ١. قوجه قفالی، غبی، آلیق، سرسم : مانقفا آدم. ٢. شدتلی ومزمن صقاغی‌یه اوغرامش (بیکیر) : بوآت مانقفا اولمش. ٣. ایری، بطال : مانقفا قارپوز. || مانقفا بالیغی = کیخلا بالیغنك برجنسی.

مانقَفالِق { س. ١. آلیقلق، سرسملك، غباوت. ٢. بیکیرده شدتلی ومزمن صقاغی.

مانقه { س. ١. حلقه، دائره. ٢. حلقه‌واری طوپلانوب اوتورمش آدملرهیئتی : کمیجیلرك قراوانه باشنه مانقه اولملری؛ مانقه اولمق = طوپلانوب اوجمن اوتورمق. عو.

مانَند { س. ص. فا. [تر. زبانزدی: منند] بکزر، شبیه، نظیر، مثل. اش : اونك مانندی یوقدر؛ مانندینی بولمق زوردر؛ بی مانند = امثالسز.

مانَنده { ص. فا. بکزین، مشابه، مماثل. ز.

مانَوره { س. [فر. Manœuvre = ال ایشی] ١. کیدوب کله‌رك اجرا اولنان حرکات : دمیریول قطاری، ماکینه‌سی موقف اوکنده مانوره یاپیور = آرابه براقوب آله‌رق کیدوب کلیور. ٢. ع. بیوك تعلیم، تعلیم وتجربه ایچون حرب تقلیدی اوله‌رق اجرا اولنان حرکات : هر قول اردو سنه‌ده برکره مرکزنده مانوره یاپار. ٣. مج. حیله، دسیسه، دولاب.

مَأنوس { ص. عر. ث : مأنوسه. [«انس» دن سمف.] ١. آلیشلمش، الفت وانسیت اولنمش : توتون مأنوسم دکلدر؛ انسان مأنوسندن قولای کچه‌مز. ٢ آلیشمش، آلیشیق، مألوف، وحشیلکدن کچوب تأنیس اولنمش : حیوانات مأنوسه؛ مأنوس برفیل.

مَأنوسِیَّت { سث. عر. ١. آلیشمه، الفت، انسیت، عادت: مکیفاته مأنوسیت کوتی شیئدر. ٢. وحشیلکدن کچوب انسانه آلیشیق اولمه : بعض حیوانلرك مأنوسیتی ممکن اولماز.

مانی { س. تأوهه متعلق اصواتدن عبارت الحان که اکثریا

بر شرق و یا تقسیمك ابتداسنده تغنی اولنور.

مانیا { سذ. عر. [یو. Μανία] ط. مراق، جنت، پك زیاده ابتلا: مانیاء وطن = شدتلی وطن آرزوسندن حاصل مرض.

مانیفاتوره { س [فر. Manufac-ture] منسوجات وسائره‌یه متعلق فابریقه معمولاتی: مانیفاتوره مغازه‌سی.

مانیفاتوره‌جی { س. مانیفاتوره قبیلندن منسوجات وسائر فابریقه معمولاتی صاتان تاجر.

مانیفاتوره‌جیلق { س. منسوجات وسائره‌یه متعلق فابریقه معمولاتی صاتان تاجرك تجارتی: مانیفاتوره‌جیلق ایدیور.

مانیفَستو { س. [یتا.] تج. فابریقه‌دن تجاره کوندریلن امتعه‌نك جنس ومقدار وقیمتلرینی مبین ورقه‌که کومروکجه معتبر اولور: مانیفستویی ابراز ایتمك؛ مانیفستو موجبنجه. || مانیفستو مأموری = تجارك بو ورقه‌لرینه باقمق وظیفه‌سیله موظف کومروك مأموری.

مانیقه { س. [ر. Μανίκι = یك] بج. سفائنده انبارلره وماکینه وآتش یرلرینه هوا ویرمکه مخصوص بزدن باجه.

مانیوَله { س. [یتا. Manivella] اثقال تحریکیچون بر اوجی قربنده استنادکاهی اولوب اوزون اولان دیکر اوجی تحریك اولنان قول.

ماو { س. کدینك سسی: کدی ماو ایتدی.

مَأوا { یا مأوی. سذ. عر. یورت، مسکن، محل، مقام: اورمانلر اکثریا آرسلان مأواسی اولور.

ماؤج { س. بج. کمی‌یی یکیدن قلفات ایتمك ایچون اسکی اوستوبیسنی چیقارمغه مخصوص آلت، قلفاتجی دمیری.

ماوَراء { س. عر. [ما = اسم موصول. وراء = آرقه، کری] برشیئك آرقه‌سنده، اوته‌سنده، کریسنده بولنان، اوته: ماوراء النهر = ایرماغك اوته‌سی (جیحونك اوته‌سنده اولان صغد خطه‌سی)؛ ماوراء الطبیعه = طبیعتك اوته‌سنده و اوستنده بولنان شیء غیر طبیعی حال؛ ماوراء قافقاس = قافقاس سلسله‌جبالنك اوته‌سنده‌کی بلاد.

ماوَقَع { س. عر. [ما = اسم موصول. وقع = «وقوع» دن فعل ماضی، دوشدی] دوشن، واقع اولان، سرکذشت. ز.

ماولامَق { فل. (کدی) ماو ایتمك. باغرمق.

ماؤنه { س. [عر. «معون» دن] با: معونه.

مَأوی { سذ. عر. با: مأوا.

ماوی { یاخود مائی. ص. عر. ز: ماویه. مائیه. [«ماء» دن سمنه] با: مائی.

ماوی { ص. [عر. لغت آنفه‌دن] صو رنکنده، کوك، ازرق، کبود: آچیق ماوی؛ قویوماوی؛ ماس ماوی؛ بونجوق ماویسی = پارلاق ماوی؛ مینه ماویسی = هوائی؛ چیویت ماویسی = لاجورد. [اصل ترکجه‌سی اولان «کوك» لغتی ترجیح اولنملیدر.]

ماویش { ص. آچیق ماوی کوزلی بیاض و صاریشین (شخص).

ماویلك { س. ماوی اولمه، ماوی رنك: اوته‌کی قماشك ماویلکی دهاقویو، دهاکوزلدر.

ماویمترك { ص. و:

ماویمسی { ص. ماوی‌یه چالار.

ماه { ونادراً مه. س. فا. آی، قمر: مهرو ماه = کونش و آی؛ مه‌نو = یکی آی؛ ماه رو = آی یوزلی؛ مه‌پاره = آی پارچه‌سی.

ماه { س. فا. سال قمریده قمرك بر دوریله حساب اولنان زمان که سنه‌نك اون ایکیده بریدر، آی، شهر: ماه محرم؛ ماه رمضان. شهور شمسیه‌یه دینلمه‌مك اقتضا ایدرکن مثلا: ماه نیسان دخی دینلیر. ماه بماه = آیدن آیه؛ بهر ماه = هر آی.

ماه { س. قناعت، کفایت، اکتفا: آج کوزلی‌یه بر فورن اتمك ماه کلمز.

ماهتاب { یاخود مهتاب. س. فا. [ماه، مه = آی. تاب = نور] ۱. آی آیدینلغی: ماهتابده کزمك؛ بوکیجه کوزل مهتاب وارایدی. ۲. یاندیغی وقت اطرافه آی آیدینلغنه مشابه و اکثریا صاری یا ماوی ویا پنبه برایشیق نشر ایدن فشنك و یا کبریت: ماهتاب یاقمق؛ ماهتاب کبریتی. ۳. مج. استهزا، اکلنجه، ذوقلنمه:

برینی ماهتابه آلمق ، ماهتاب ایتمك = بریله آلای ایتمك اکلنمك. ماهتابه چیقمق = ماهتابده دکزده ذوق ایتمك. تك کورکله ماهتابه چیقمق = بریله استهزا ایتمك.

ماهچه { س. فا. مناره وقبه وسنجاق وسائره تپه‌سنه قونیلان هلال رسمی : مناره‌نك ماهچه‌سی دوشمش.

ماهِر { ص. عر. ث : ماهره. جم : مهرة. [«مهارت»دن سف.] الندن کلیر بجریکلی، استاد، اوسته، مهارتلی، حاذق : پك ماهر جراح؛ صنعتنده پك ماهر در: مهرهٔ اطبادن برذات.

ماهِرانه { ح. فا مهارتله، اوسته‌لقله : ماهرانه اجرای عملیات ایتدی.

ماهِرلِك { س. مهارت، اوسته‌لق.

ماهرو { یا مهرو. ص فا. [ماه، مه = آی رو = یوز] آی یوزلی، کوزل، دلبر.

ماهموز { س. [عر. مهمز یا مهماز دن] ١. حیوانی دورتمك ایچون چیزمه‌نك اوکچه‌سی آرقه‌سنه طاقیلان چلیکدن سیوری دیشلی چرخ. ٢. خروس وسائر بعض قوشلرك آیاقلری آرقه‌سنده معلقده طوران پارمق. ٣. بج. زرهلی کمیلرك باش طرفنده وصو خطندن برقاچ قدم آشاغیدن ایلری‌یه طوغری چیقان اومورغه دیرسکی. || چاودار ماهموزی = دلیجه، کولچر.

ماهموزلامَق { فت. (آته) ماهموزله اورمق.

ماهُوَ { ترکیب عر. [ما = اسم موصول. هو = ضمیر منفصل مفرد مذکر غائب، او] اوکه : ماهوالحق = حق اولان : ماهوالحقی بودر. || کماهو = اولدیغی کبی : کماهو حقها = حقیله، بحق.

ماهون { یاخود ماغون، ماؤن. س. آمریقادن کلن قویو رنکلی وکوزل جلا آلیر برجنس قیمتلی آغاج : ماهوندن برطولاب، ماهون قاپلامه‌سی. = ص. بو آغاجدن معمول : ماهون طولاب، قاریوله.

ماهونیا { س صاری چیچکلی بر نوع باغچه آغاجی.

ماهی { س. فا. بالیق، سمك؛ صید ماهی بالیق آوی : صید ماهی رسمی.

ماهی { س. [فارسیدن بالیق صرتنه مشابهتی مناسبتیله] ١. چاتینك مختلف الاستقامه ایکی سطحی آره‌سنده ممتد اولان صرت؛ ماهی کره‌میدی = بو صرته مخصوص طار واویوق فرنك کره‌میدی. ٢. بوصرتی تشکیل ایتمك اوزره بوینه ممتد کراسته : چاتینك ماهیسی قیرلمش.

ماهِیَ { ترکیب عر. مؤنث اوله‌رق «ماهو» یرینه بعضاً قوللانیلیر. با : ماهو.

ماهیانه { س فا. [غلطی : ماهیه] آی اعتباریله ویریلن اجرت، آیلق.

ماهِیَّت { سث. عر. برشیئك نه‌دن عبارت اولدیغی، اصل، حقیقت، کنه : بونك ماهیتی نه‌در؟ ماهیتنی آکلایه‌مدم.

ماهیّه { س. [فا. «ماه» اسمنه عربی یاء نسبت الحاقیله تأنیثدن متولد غلط فاحش بر تعبیردر] ١. آیلق، شهریه، معاش. ٢. مناره‌لر آره‌سنه ایپله قندیللر آصه‌رق تشکیل ایتدکلری یازی ویا شکل.

مایاسیل { یا مایه‌سیل. س. وجود ده برطاقم مایعلر افراز ایدر چاتلاقلر، باصور وسائره : مایاسیل اولمق. || مایاسیل اوتی = باصوره دوا زعم اولنان برجنس نبات.

مِأَنَین { عد. عر. [«مائه» تثنیه‌سی] ایکیوز : مأنین والف تاریخنده = بیك ایکیوزده.

مایخوش { ص فا. طاتلی ایله اکشی آره‌سنده، اکشی‌یه مائل لذیذ طاتلی : مایخوش برشربت، برمیوه.

مایخوشلق { س. اکشی‌یه مائل طاتلی اولان شیئك حال ولذتی : بوشربتده، بومیوه ده‌کی مایخوشلق.

مائِده { سث. عر. ١. اوزرنده یمکلر بولنان سفره، قورلمش ترابزه. ٢. یمك طعام، ضیافت : فلانك شرفنه برمائده چکدی، ویردی.

مایِس { س. [لا. Maius] سنهٔ شمسیهٔ رومیه‌نك اساساً اوچنجی وصکره‌کی اعتباره کوره بشنجی آیی، ابار : مایس آینده؛ مایسك اون بشنده. || مایس چیچکی = برنوع چایر چیچکی.

مایس { س. [لغت آنفه ایله مناسبتی اولمسه کرکدر] اینك وقویونك تازه کوبره‌سی. || مایس بوجکی = تازه کوبره‌ده یاشار برجنس بوجك

مایِستره { س. [یتا.] مج. ١. غرب شمالیدن اسن خفیف وسرین روزکار = مایستره اسیور. ٢. کمینك غراندی دیرکنك اك آلتده‌کی سرنی وبوکا مربوط یلکن : مایستره سرنی، یلکنی.

مایِع { ص. عر. ة : مایعه. [«میع» دن سف.] صوکبی آقان، صو حالنده بولنان، صیویق، صلب مقابلی : جسم مایع؛ معادن مختلف درجهٔ حرارتده مایع حالنه کچرلر. = سذ. عر. ج : مایعات. صوکبی آقان جسم، جسم مایع : حکمت طبیعیه‌نك مایعات بحثی.

مایِعیَّت { سث. عر. [لغت مولده] ص. برجسمك مایع حالنده یعنی صوکبی آقار حالده اولمق خاصه‌سی : جیوه‌نك مایعیتی.

مائِل { ص. عر. ة : مائله. [«میل» دن سف.] ١. برطرفه طوغری اکلمش، اکری، منحنی : مائل دیوار، آغاج. ٢. برشیئه استعداد وقابلیتی اولان : اکلنجه‌یه، عشرته، صنعته مائلدر. ٣. هوسکار، آرزومند، طالب، دوشکون، مبتلا : برکوزله مائل اولدی. ٤. بکزر، چالار، آکدیرر، یاقین : پنبه‌یه مائل صاری؛ آزیجق ماوی‌یه مائلدر. ٥ ر. [هندسه‌ده] عمودی ایله افقی آره‌سنده بروضعیتده اولان، منحرف : خط مائل؛ سطح مائل.

مائِلیَّت { سث. عر. برطرفه اکلمش اولان شیئك حال و وضعیتی، انحراف، انحنا : بو خطك، بوسطحك مائلیتی.

مایمون { یا میمون. س. انسانه بکزر وآنجق آیاقلری دخی ال بیچیمنده و نسبة باجاقلری قیصه واللری زیاده اوزون وکاه حیوان کبی درت آیاق اوزرینه وکاه انسان کبی قائماً یورور حیوان که انساندن صکره حیوانانك اك ذکیسیدر، قرد، پوزینه. انواع واجناسی پك چوق اولوب، عمومنه درت اللی حیوانات نامی ویریلیر. انسناس دینلن درت جنسی انسان بوینده وپك ذکیدر. || مج. پك چرکین وتحف آدم. ابو معنا ایله صفت کبی‌ده قوللانیلیر :] بونه مایمون حقه‌باز ! || مایمون اشتهالی = ثباتسز، هرکون بر دیکر هوسده بولنوب هیچ برنده قرار بولمیان. || ترس مایمون = قلیچ ناملیسی.

مایمونجق { س. هرکلیدی آچار چلنکیر وخرسز آنا. ختاری که اکری بردمیردن عبارتدر : کلیدی مایمونجقله آچمق.

مایمونجی { س. مایمون کزدیروب اویناداں چنکانه.

ماینا { س. [ینا.] ١. مج. یلکنلرك ایندیرلمسی، قپانمسی، فوره ضدی : یلکنی ماینا ایتمك. ٢. مج. براقمه، ترك، تعطیل : جنك ماینا اولدی. || ماینا علامتی = بایراق ایندیرمه، ویره ایتمه.

مأیوس { ص. عر. [«یأس» دن سمف.] یأس کتیرمش، امیدی کسمش، امیدسز، نومید : مأیوس اولدم؛ بنی مأیوس ایتدی.

مأیوسانه { ص. ح. فا. امیدسزجه، امیدسزلکله، نومیدانه : مأیوسانه برطرزله؛ مأیوسانه بر باقیش؛ مأیوسانه کری دوندی.

مأیوسیَّت { سث. عر. یأس، امیدسزلك، هر امیدی کسیلوب براملی قالمامش اولان آدمك حالی : کندیسنه مأیوسیت کلدی؛ مأیوسیته دوچار اولدی؛ مأیوسیت انسانی هر شیئه مجبور ایدر.

مایوق { س. ١. آچلمامش چیچك، غنچه. مر. ٢. غنچه ظرفی، قابوغی.

مایه { س. فا. ١. برشیئك معمول ومتشکل بولندیغی ماده، جوهر، عنصر : بونك مایه‌سی طوپراقدن عبارتدر؛ بدمایه. ٢. بر ایش کورمك ایچون وجودی لازم اولان شیء، سرمایه، بضاعه : مایه‌سی یوق نه‌ایله یاپسون. ٣. ثروت، مال. ٤. تحصیل، علم، معلومات مکتسبه : مایه‌سز بر شیء یازیله‌ماز. || سرمایه. با : سرمایه. || فرومایه. با : فرومایه.

مایه { س. [لغت آنفهٔ فارسیه‌دن] بعض شیئلره قوام ویاتخمر ویرمك ایچون قونیلان ماده : خمور، اتمك مایه‌سی؛ یغورت، پینیر مایه‌سی.

مایه { س. [فارسیدن] سوریلرده دامزلق دیشی حیوان، قیصراق وقویون وسائره.

مِائه { عد. عر. ج : مآت. ة : مائتین. [تلفظی : مئه] یوز، صد. = سث. عر. یوز سنه‌لك زمان، قرن : هجرت نبویه‌نك مائهٔ اولاسنده، مائهٔ رابعه‌سنده. = ج. رقملرك صاغدن اعتباراً اوچنجی خانه‌سنده یازیلانلری : آحاد، عشرات، مآت، الوف : مآت خانه‌سی.

مایه‌خوش { ص. با : مایخوش.

مایه‌دار { ص. فا. سرمایه‌لی. بضاعه‌یه مالك.

مایه‌سز { ص. مایه‌سی وخموری اولمیان، خمورسز: مایه‌سز اتمك.

مایه‌سیل { س. با: مایاسیل.

مایه‌لاتمق { فت. ۱. مایه وخمور قومق، مایه ایله اکشیتمك ویا قوامه کتیرمك: خموری، یغوردی مایه‌لاتمق. ۲. مج. اسکیتمك، بریکدیروب بکلتمك، آرتدیرمق: اوپاره‌لری مایه‌لاتیور.

مایه‌لاندیرمق { فت. ۱. مایه و خمور قومق، تخمیر ایتمك: سودی مایه‌لاندیرمق. ۲. مج. آرتدیرمق، بریکدیرمك: آلدیغی معاشلری مایه‌لاندیریور.

مایه‌لانمق { فل. ۱. مایه وخمور له اکشیمك، تخمر ایتمك: خمور، سوت مایه‌لانمق. ۲. مج. بریکوب چوغالمق، تراکم ایتمك: کندیسنده مایه‌لانمش مال واردر.

مایه‌لق { ص. ۱. مایه‌یه وتخمیره یارایان: مایه‌لق خمور، یغورت. ۲. دامزلق: مایه‌لق قیصراق.

مایه‌لی { ص. مایه‌سی اولان تخمر ایتمش: مایه‌لی خمور.

مائی { یاخود ماوی. ص. عر. ة: مائیه. [« ماء » دن سمف.] ۱. صویه منسوب ومتعلق: حیوانات مائیه = صوده یاشایان حیوانلر: نبات مائی. ۲. صو رنکنده، ماوی، کوك: مائی جانفس.

مُباح { ص. عر. [« اباحه » دن سمف.] دیانةً امر ونهی آلتنده اولمیوب حلال وحرام ویا مکروه اولمیان، اجرا وعدم اجراسی مساوی اولان: آت اتی مباحدر: خرستیانلقده شراب مباحدر.

مَباحِث { سذ. ج. عر. فد: مبحث. با: مبحث.

مُباحِث { ص. سذ. عر. [« بحث » دن سف. مفاعله] مباحثه ایدن، دیکر بریله بحثه کیریشن.

مُباحَثه { سث. عر. ج: مباحثات. [« بحث » دن مص. مفاعله] ۱. برایش حقنده ایکی کشی آره‌سنده اولنان سوز، طرفیندن بهری دیکرینك سوزینی چوروتمکه وکندی فکرینی اثباته چالیشه‌رق اولنان دعوی: بر مسئله علمیه حقنده مباحثه‌یه کیریشدك؛ مباحثه چوق دفعه منازعه‌یه منجر اولور. ۲. دعوی ومخالفت صورتیله اولمیه‌رق بر ماده حقنده سوزلشمه، هرکس فکرینی وبیلدیکنی بیان ایتمك اوزره واقع اولان مکالمه ومصاحبه: علمه دائر مباحثه ایدیورایدك؛ مباحثه‌مز پك اوزون سوردیکندن کیجه یاریسنه قدر اوتوردق.

مُباحلق { س. شرعاً امر ویا نهی اولنمیوب مخیر براغیلان شیئلرك حالی، اباحه.

مَبادا { ترکیب فا. اولمایه، صاقین، زنهار. ر.

مُبادَرَت { سث. عر. [« بدور » دن مص. مفاعله] سرعت وغیرتله باشلامه شتاب، مسارعت، ابتدار: تقدیم جوابنامه‌یه مبادرت قلندی.

مُبادَله { سث. عر. [« بدل » دن مص. مفاعله] ایکی کشی بیننده بر شیئك دیکر برشیئله دکیشدیرلمسی، دکیش طوقوش، ترامیه: بن قوپه‌می سزك فایطونله مبادله ایتمکه راضی‌یم؛ آقچه بر واسطهٔ مبادله‌در.

مَبادی { سذ. ج. عر. فد: مبدأ. با: مبدأ.

مُبارِز { سذ. ص. عر. [« بروز » دن سف. مفاعله] دیکر بریله باش‌باشه غوغایه طوتیشان، ادعا ایله جداله کیریشن، دوولویاپان: مبارزلر قارشی قارشی کلدیلر.

مُبارَزه { سث. عر. [« بروز » دن مص. مفاعله] ۱. اسکی اصول اوزره طرفین مخاصمیندن بررکشی میدانه چیقوب آره‌لرنده غوغا ایتمه‌لری: حضرت علی (رضه) اك جسور دشمنلره قارشی مبارزه‌یه چیقارلردی. ۲. بر تحقیره قارشی ویا ناموسه تعلق ایدر برسوزدن طولایی تحقیره دوچار اولانك دعوتیله ایکی کشی آره‌سنده واقع اولان غوغا. دوولو: مبارزه اوروپاده بوکون ممنوع ایسه‌ده کیزلیجه ینه اجرا اولنیور.

مُبارَك { ص. عر. ة: مبارکه. [« برکة » دن سمف. مفاعله] ۱. برکتلی، فیض وبرکت وبوللغی اولان: نیل مبارك؛ قویون مبارك برحیواندر؛ اشبو سنهٔ مبارکه‌ده. ۲. عزیز، حرمتلی، شایان حرمت وتقدیس، مقدس: ایام مبارکه: لیالی

مبارکه؛ مبارك برذاتدر؛ مبارك اللرینی قالدیروب دعا ایتدی. ٣. اوغورلی، خیرلی، مسعود، متیمن، قوتلی، قدملی: یکی طوغان چوجق، یاپدیردیغکز او، کیید. یککز اثواب مبارك اولسون. [بومعنا ایله زائزدی: مبارکی]. ٤. استهزا طریقیله شایان لوم وتعریض اشخاص واشیا حقنده قوللانیلیر: اومبارك آدم ده طور. میوب یمك ییور؛ آمبارك برکره صورسه‌ك آ! بومبارك چفتلکك ضررندن باشقه بر خیرینی کور. مدك.

مُبارَکی { ص. [لغت آنفهٔ عربیه‌دن غلط] با: مبارك.

مُباشِر { سذ. عر. [« بشر » دن سف. مفاعله] ١. وقتیله حکومتك برامرینی عائد اولدیغی آدملره تبلیغ ایله اجرا ایدن ویا بر مالك تحصیلنه مأمور اولان آدم: مباشر کوندرلدی؛ او ینه مباشر کلدی. ٢. حاکمك امرینی تبلیغه مأمور آدم ٣. مج. برطور آمرانه ایله حکم ایدن، مسلط اولان آدم: باشمه مباشر دیکلدی.

مُباشَرَت { سث. عر. [« بشر » دن مص. مفاعله] ١. کیریشمه، طوتیشمه، باشلامه، بدأ، ابتدار: اوکتابك تحریرینه بوکون مباشرت ایده‌جکم. ٢. جماع، مجامعت.

مُباعَده { سث. عر. [« بعد » دن مص. مفاعله] بربرندن اوزاقلاشمه.

مُبالات { سث. عر. [اصلی: مبالوة. « بلو » دن مص. مفاعله] دقت، اعتنا، تقید. || عدم مبالات = دقتسزلك، قید. سزلق.

مَبالِغ { سذ. جم. عر. فد: مبلغ. با: مبلغ.

مُبالَغه { سث. عر. [« بلوغ » دن مص. مفاعله] ١. بر ایشده پك ایلری‌یه وارمه، قصور براقمامه، مکمل وقصورسز ایتمه: اکرامده مبالغه ایلدی. ٢. بیوتمه، اعظام، افراط، کوچك برایشی پك بیوك کوسترمه: اونك جسارتنی مدحده مبالغه ایتدی: بوتعریفده مبالغه واردر؛ مبالغهٔ عجمانه: کندیسی مبالغه‌لی سویور. || مبالغه ایله = پك چوق، پك زیاده: کندیسی مبالغه ایله خسیس، جومرد در. || ر. اسم مبالغه، مبالغه ایله اسم فاعل = عربیده جبار، صبور، علامه کبی وزنلرده اولوب مبالغه بیان ایدن اسم فاعل صیغه‌سی؛ ترکجه‌ده « پك » ویا « اك » اداتلریله ینه مبالغه افاده ایدن صفت مرکبه: پك بیوك، اك بیوکی.

مُبالَغه‌جی { ص. هرشیئی مبالغه واعظام ایتمکی سون: شرق ادبا وشعراسی مدح و تعریفده پك مبالغه‌جیدرلر.

مُبالغه‌لی { ص. مبالغه ایدیلن، مبالغه‌سی اولان، اولدیغندن زیاده کوستریلن، اعظام ایدیلن: مبالغه‌لی سوز: برطاقم مبالغه‌لی مدحلر.

مَبانی { سذ. جم. عر. [مفردی یوقدر.] ١. یاپیلر، ابنیه: مبانیٔ جسیمه. ٢. تمل، اساس، قواعد اساسیه: مبانیٔ هندسه.

مُباهات { سث. عر. [« بها » دن مص. مفاعله] اوکنمه، افتخار، تفخر: اولادك تربیه‌سی بحق ابوینك سرمایهٔ مباهاتیدر.

مُباهی { ص. عر. [« بها » دن سف. مفاعله] اوکنن، افتخار وتفخر ایدن.

مُبایَعه { سث. عر. جم: مبایعات. [« بیع » دن مص. مفاعله] صاتین آلمه، اشترا: برآرابه مبایعه ایتدم؛ بعض مبایعاتله مشغول ایدم. [اصل « بیع » صاتمق دیمك اولوب، مفاعله بابی‌ده مشارکت بیان ایتدیکیچون، معنای حقیقیسی: صاتوب آلمه، آلیش ویریش، اخذ واعطایه متعلق مقوله‌در.]

مُبایَعه‌جی { س. بورسه‌ده برینك حسابنه هوا آلان.

مُبایِن { ص. عر. ث: مباینه. [« بین » دن سف. مفاعله] ١. باشقه درلو اولان، دیکرلرندن آیری وغیری اولان، مخالف. ٢. دیکرینك ضدی وعکسی اولان: بوسوزکز دمین سویلدیککزه بوسبتون مباینددر.

مُبایَنَت { سث. عر. [« بین » دن مص. مفاعله] ١. آیریلق، غیریلق، خلاف، مخالفت، اختلاف: مباینت افکار. ٢. ایکی شیئك بربرینك ضدی و عکسی اولمسی، ضدیت: بوایکی سوز آره‌سنده مباینت واردر.

مُبتَدا { سذ. عر. [« بدأ » دن سمف. افتعال] ١. باشلانغیج، باش. ٢. ر. [نحو عربیده] جملهٔ اسمیه‌نك ایکی رکنندن بری‌که جمله‌نك باشنده اولور: « الله اکبر » جمله‌سنده لفظهٔ جلال مبتدا واکبر خبردر. « مسندالیه » اعم اولوب، اسم کان واسم ان

وسائره‌یی‌ده شاملدر.

مُبتَدی { ص. عر. [«بدأ» دن سف. افتعال] علم تحصیلنه ویا برایش وصنعته یکی باشلایان، عجمی: مبتدیلره مخصوص قرائت کتابی؛ مبتدی ایشی.

مُبتَذَل { ص. عر. ث: مبتذله. [«بذل» دن سمف. افتعال] ١. خور قوللانیلان، اعتبارسز، خوار، حقیر، کپازه. ٢. پك بول واوجوز: بوسنه یمش پك مبتذل.

مُبتَغا { سذ. عر. آرزو وطلب اولنان شیء. ز.

مُبتَلا { ص. عر. [«بلا» دن سمف. افتعال] ١. دوشکون، کرفتار، دوچار: بردرده مبتلا اولدی؛ عشرته مبتلا. ٢. عاشق، افتاده: اوقادینك مبتلاسیدر؛ برچنکی‌یه مبتلادر.

مُبتَنی { ص. عر. ث: مبتنیه. [«بنا» دن سف افتعال]. ١. بنا اولنمش، قورلمش، مؤسس: بر قیانك اوزرینه مبتنی قلعه. ٢. مج. مستند: دعواسی نه اوزرینه مبتنیدر؟

مُبتَهِج { ص. عر. [«بهجة» دن سف. افتعال] ممنون، مسرور. ز.

مُبَجَّل { ص. عر. ث: مبجله. [«بجول» دن سمف. تفعیل] اولولانمش، تکریم وتعظیم اولنمش، مکرم، معزز.

مَبحَث { سذ. عر. جم: مباحث. [«بحث» دن سم.] ١. بر بحثه دائر مقاله ویا فصل ویاب، بر مسئلهٔ علمیه‌یه ویا بر حقیقته متعلق مقاله: مبحث تکوین. مبحث طوفان: مباحث علمیه، مباحث تاریخیه. ٢. اصطلاحات فنیهٔ جدیده‌ده باشلیجه اوروپا السنه‌سنده مستعمل یو. Logie تعبیرینی ترجمه ایدر: مبحث الاثمار = Carpologie؛ مبحث الازهار = Anthologie و سائره.

مَبحوثٌ عَنهُ { سذ. ص. عر. ث: مبحوث عنها. [«بحث» دن سمف. اولوب «عنه» سز قوللانلماز] بحث اولنان شیء. سالف الذکر، مذکور: مسئلهٔ مبحوث عنها؟

مَبدَأ { سذ. عر. جم: مبادی. [«بدأ» دن مص. میمی ویا سم. وسز.] باشلامه، باشلانغیج، بدأ، آغاز، باش، ابتدای ظهور: مبدأ عالم: مبدأ خلقت: مبدأ اسلام.

مُبدِع { ص. عر. ث: مبدعه. [«بدعة» دن سف. افعال] ١. ایجاد واختراع ایدن، موجد. ٢. امور دینیه‌ده بدعته تابع اولان، اهل بدعت.

مُبَدَّل { ص. عر. ث: مبدله. [«بدل» دن سمف. تفعیل] دکیشدیرلمش، تبدیل وتغییر اولنمش، بر قالبدن دیکر قالب وصورته کچمش: کلبکلرك چوغی قورتدن مبدلدر.

مَبذول { ص. عر. ث: مبذوله. [«بذل» دن سمف.] ١. بول صرف اولنان، اسیرکنمین: لطفنی بتون عالمه مبذول ایلدی. ٢. بول، کثرت اوزره بولنان، اوجوز: بو سنه اوزوم پك مبذولدر؛ آناطولیده محصولات مبذولدر.

مَبذولِیَّت { سث. عر. ١. بوللق، چوقلق، کثرت: میوه‌نك مبذولیتی. ٢. بول ویرمه، اسیرکه‌مه، احسان عام: لطف واحساننك مبذولیتی.

مُبَرّا { ص. عر. [«براء» دن سمف. تفعیل] تبرئه اولنمش، بری، مستثنی، عاری، منزه: جناب حق اوصاف بشریه‌دن مبرادر؛ بو آدم مرحمتدن مبرادر.

مُبَرّات { سث. جم. عر. [فد. «مبره» بزجه غیر مستعملدر.] ثواب ایچون تأسیس اولنمش خیرات: فلان شهرك خیرات ومبراتی چوقدر.

مِبرَد { سذ. عر. اکه. || جرا. مبرد حصاة: مثانه طاشلرینی اوفالدوب دوشورن آلت.

مُبَرِّد { ص. عر. [«برد» دن سف. تفعیل] صوؤدان، سرینلدیرن، = سذ. عر. قارلق.

مُبرَم { ص. عر. محکم، صاغلام، ضروری الوقوع، ردودفعی محال: قضاء مبرم؛ بلاء مبرم.

مَبرور { ص. عر. ث: مبروره. [«بر» دن سمف] مقبول، خیرلی، ممدوح: خدمات مبروره‌سی.

مُبرهَن { ص. عر. ث: مبرهنه. [«برهان» دن سمف. دحرج] برهان ودلیل ایله اثبات اولنمش، مثبت، ثابت: ارضك کرویتی خسوفده کرهٔ قمر اوزرنده کوریلن کولکه‌سیله دخی مبرهندر.

مَبسوط { ص. عر. ث: مبسوطه. [«بسط» دن سمف] ١. آچلمش، یایلمش، سرلمش، دو-

شنمش ، آچیق : خوان نعمتی مبسوطدر. ٢. برتفصیل بیان اولنان، مفصل || ضمهٔ مبسوطه = ترکجه آچیق اوقونان ضمه که قول و یول کبی ثقیله‌سی و گوز و سوز کبی خفیفه‌سی اولور. مقابلی ضمهٔ مقبوضه.

مُبَشِّر { ص. عر. [«بشارت»دن سف. تفعیل] تبشیر ایدن، مژده ویرن، ایی برخبر ویرمکله سویندیرن.

مُبَشَّر { ص. عر. أ: مبشره. [«بشارت»دن سمف تفعیل] تبشیر اولنمش، مژده ویرلمش، برایی خبرله شاد ومسرور ایدلمش اولان: عفو ایله مبشر: عشرهٔ مبشره = صحابهٔ کرامدن اون ذات که جانب نبویدن جنتله تبشیر بیورلمشدر.

مُبَصِّر { سذ. عر. [«بصر»دن سف. تفعیل] ١. کوزدیجی، بکلیجی، باقیجی. ٢. مکتبلرده شاکردانك افعال وحرکاتنی تفتیشله حسن حاللرینه نظارت ایدن مأموره ویریلن اسمدر: مکتب اعدادی مبصرلرندن. ٣. کمرکلرده ارایجی کانبلکیله موظف مأمور.

مُبَصِّرلق { س. مکاتبده ورسوماتده مبصر خدمت ومأموریتی: دارالفنون مبصرلغنه تعیین اولندی.

مِبضَع { سذ. عر. جم: مباضع. [«بضع»دن اسم آلت] جرا. نیشتر. مبزغ ومشرط کبی.

مُبطِل { ص. عر. أ: مبطله. [«بطل»دن سف. افعال] فسخ و ابطال ولغو ایدن، قالدیران.

مُبطَل { ص. عر. أ: مبطله. [«بطل»دن سمف. افعال] فسخ و ابطال ولغو اولنان، مفسوخ، ملغا.

مُبَعِّد { ص. عر. أ: مبعده. [«بعد»دن سف. تفعیل] اوزاقلاشدیران، تبعید ایدن.

مَبعوث { ص. عر. أ: مبعوثه. ١. کوندرلمش، کوندریلن، مرسول، فرستاده: خلق دین حقه دعوت ایچون من طرف الله مبعوث اولان انبیاء عظام: هرنبی بر قومه و حضرت محمد (صلعم) ایسه عموم نوع بشره مبعوثدر. ٢. بعد الموت دیریلدلمش اولان. = سذ. عر. جم. فا: مبعوثان. فر. Chambre des députés دیلان مجلس اعضاسندن بهری.

مَبعوثلق { س. بومجلس اعضالغنه انتخاب اولنانلرك حال وصفتی.

مَبغوض { ص. عر. [«بغض»دن سمف.] بغض اولنان، بغض وکینه دوچار ومظهر.

مِبلَع { سذ. عر. [«بلع»دن اسم آلت. — غلطی: مابلاق.] ص. حبلری یاپمغه مخصوص دوز وآچیق برجنس قاشیق.

مَبلَغ { سذ. عر. جم: مبالغ. آقچه مقداری: کوندریلن مبلغ واصل اولدی: بریکن آقچه ایی بر مبلغ اولمش.

مُبَلِّغ { ص. عر. أ: مبلغه. [«بلاغ»دن سف تفعیل] تبلیغ ایدن، بر امر ویا خبری محلنه یتیشدیرن. = سذ. عر. بیوك جامعلرده صوك جماعته امامك و مؤذنك سوزلرینی تکرار ایده‌رك یتیشدیرن آدم.

مَبلول { ص. عر. أ: مبلوله. [«بل»دن سمف.] ایصلاتمش، ایصلاق، نملی، یاش.

مَبنی { ١. بولغتی بعضلر، «مبانی» جمعنك مفردی اولمق اوزره، بنا معناسیله، و بعضلر بنا محلی ونمل معناسیله لسانمزده قوللانمشلرسه‌ده، «عربیده» «مبانی» مفردسز جمع اولوب، «مبنی» صورتنده بر کلمه دخی هیچ بر لغت کتابنده مقید دکلدر.

مَبنی { ص. عر. أ: مبنیه. [«بنی»دن سمف] ١. بنا اولنمش، یاپلمش، قورلمش: جسیم بر قیانك اوستنده مبنی بر قلعه. ٢. مج. برشیئه طیانان، مستند: علم الارض و علم البشر طبقات ارضیه‌ده بولنان آثار اوزرینه مبنیدر. ٣. ر. [نحو عربیده] بلا مانع لفظی اعراب قبول ایتمیوب سماع اوزره دائما بر حرکه ایله ویا ساکن اوله‌رق قوللانیلان (اسم): سیبویه، من، هو، هی کبی: فتح اوزرینه، کسر اوزرینه مبنی: مبنی علی الفتح، مبنی علی الکسر. || مبنی علی الحکایه = معروف ومشهور برحکایه ووقعه‌یه بناءً سویلنیلان سوزکه آکلاشلمسی اوحکایه‌نك بیلنمسنه متوقفدر: بوکلام مبنی

على الحكايه‌در. = ح. بناءً، دن طولايى، دن ناشى: كيفسز اولديغنه مبنى بو كون كله‌مدى: بو كون كلميشى ياغمور ياغديغنه مبنيدر.

مُبهَم { ص. عر. أ: مبهمه. [«بهم» دن سمف افعال] غير معين، غير محدود، حصر و تعيين اولنميان، هرطرفه چكيله بيلان: مبهم سوز.

مُبهَمات { سث. جم. عر. ر. [صرف تركيده] كنايانك مبهم و غير معين بر معنايه دلالت ايدنلرى: نه كيم، قاچ، فلان كبى.

مَبهوت { ص. عر. أ: مبهوته. [«بهت» دن سمف.] سرسم، متحير، حيران: مبهوت اولدى. قالدى.

مَبهور { ص. عر. أ: مبهوره. [«بهر» دن سمف.] نفس طارلغنه مبتلا، صولوغان.

مَبيت { سذ. عر. [«بيت» دن سم] ياتيله‌جق، بيتوتت ايديله‌جك ير.

مَبيض { سذ. عر. [«بيض» دن سم.] ديشيلرك رحمنده جنينه اساس اولان يومورطه‌جقلرك بولنديغى محل، اوغلدروق.

مُبَيِّض { سذ. عر. [«بياض» دن سف. تفعيل] مسوده‌لرى بياضه چكن، تبييض ايدن كاتب، مستنسخ.

مُبَيِّضلك { س. مسوده‌لرى بياضه چكن يعنى تبييض ايدن كاتبك ايشى، مستنسخلك: مبيضلك ايديور.

مُبين { ص. عر. أ: مبينه. [«بين» بيان» دن سف. افعال] ١. خير وشر وحق وباطلى فرق وفصل ايدن: قرآن مبين. ٢. واضح، عيان، آشكار: دين مبين.

مُبَيِّن { ص. عر. أ: مبينه. [«بيان» دن سف. تفعيل] بيان ايدن، ظاهر وعيان ايلين، ظاهراً بيلديرن: شايان اعتماد اولديغنى مبين بعض اوراق ابراز ايلدى.

مُبَيَّن { ص. عر. أ: مبينه. [«بيان» دن سمف. تفعيل] آشكار بيان وايضاح اولنان.

مُتابَعَت { سث. عر. [«تبع» دن مص. مفاعله] برينه اويوب پيرو اولمه، تابع اولمه، آرقه‌سى صره كيتمه: جماعت امامه متابعت ايدر.

مُتَأَثِّر { ص. عر. أ: متأثره. [«اثر» دن سف. تفعل] طوقنلمش، برحال وحسك ايچنه ايشلمه‌سيله متغير اولان، محزون، مكدر: باشقه‌سنك آجيسيله متأثر اولمق: او وقعه‌دن چوق متأثر اولدى: كيجه وقتى قوالك حزين سسنى ايشيدوب‌ده متأثر اولمامق ممكن دكلدر.

مُتَأَخِّر { ص. عر. أ: متأخره. جم: متأخرين. [«اخر» دن سف. تفعل] صكره كلن، صكره‌يه قالان، صكره‌كى، متقدم مقابلى: زمان متأخر: قرون متأخره: متأخرين حكما.

مُتَأَدِّب { ص. عر. أ: متأدبه. [«ادب» دن سف تفعل] تأدب ايدن، ادب اوكرنن، تربيه اولنان.

مُتَأَذّى { ص. عر. أ: متأذيه. [«اذا» دن سف. تفعل] اذيت ايچنده بولنان، اذيت چكن، اينجينن، صيقيلان: او آدمك لقرديسندن متأذى اولدم.

مُتارَكه { سث. عر. [«ترك» دن مص. مفاعله] محاربه‌نك رضاى طرفينله موقتاً تعطيلى: طرفين مخاصمين متاركه ايتديلر: متاركه اثناسنده.

مُتَأَسِّف { ص. عر. أ: متأسفه. [«اسف» دن سف. تفعل] اسف وكدر ايدن، محزون، مكدر: بو خبردن چوق متأسف اولدى.

مَتاع { سذ. عر. جم: امتعه. ١. صاتيله‌جق مال وعلى الخصوص قماش وسائر قيمتلى اشيا، تجار مالى: آوروپا متعه‌سى. ٢. مج. سرمايه، بضاعه: متاع وصلى اوجوز صاتميور.

مَتاعِب { سث. جم. عر. [فد. متعبه لسانمزده مستعمل دكلدر] يورغونلقلر، زحمتلر، مشقتلر: متاعب سفره تحمل ايتمك.

مَتافوره { س. [ر. Μεταφορά] مج. كمينك بورده‌سنه عموداً ويامائلاً موضوع ديكمه؛ فلوقه متافوره‌سى = فلوقه‌يى آصمغه مخصوص ديكمه‌لر: فلوقه‌يى متافوره‌يه آلمق.

مُتَأَلِّم { ص. عر. أ: متألمه. [«الم» دن سف تفعل] ١. الم وكدره مصاب، مكدر، محزون، غمناك: كنديسنى پك متألم كوردم. ٢. آجيان، آغران، خسته: عضو متألم.

مَتاليك { س. [ر. Μεταλικόν] ١. آز كومشله قاريشيق

باقر آقچه ، سکهٔ مغشوشه. ٢. الیوم اون پاره‌یه کچن اسکی یکرمیلك سکهٔ مغشوشه: برمتالیکه، بش متالیکه صاتیور.

مُتَأَمِّل { صـ. عر. ث: متأمله. [«امل» دن سف. تفعل] تأمل ایدن، دوشونن ، متفکر، طالغین.

مَتانَت { سث. عر. طیانمه ، متین وقوی اولمه ، صاغلاملق ، ثبات وغیرت : انسانده متانت اولمدقجه هیچ بر ایشه موفق اوله‌ماز.

مُتَأَنّی { صـ. عر. [«انی» دن سف. تفعل] آغر طاورانان ، دوشونه‌رك متبصرانه حرکت ایدن ، عجله ایتمین : نه عجول اولملی نه‌ده زیاده متأنی.

مُتَأَنّیانه { صـ. حـ. فا. آغرلقله، عجله‌سز، بك دوشونه‌رك، متبصرانه : متأنیانه حرکت ایدیور.

مُتَأَهِّل { صـ. عر. ث: متأهله. [«اهل» دن سف. تفعل] اولنمش، اولی : متأهل آدم.

مُتَبادِر { صـ. عر. ث: متبادره. [«بدور» دن سف. تفاعل] ظهور و بروز ایدن : متبادر خاطر = خاطره کلن ، تخطر اولنان.

مُتَبادِل { صـ. عر. ث: متبادله. [«بدل» دن سف. تفاعل] ١. بربرینك یرینه کچه‌بیلن ، نوبتله دکیشن. ز. ٢. ر. [هندسه‌ده] قارشیلقلی : زاویتان متبادلتان = قارشیلقلی ایکی زاویه.

مُتَباعِد { صـ. عر. ث: متباعده. [«بعد» دن سف. تفاعل] بر برندن اوزاق بولنان ، اوزاقلاشان: منازل متباعده.

مُتَباقی { صـ. عر. ث: متباقیه. [«بقاء» دن سف. تفاعل] کری قالان ، آرتان : مقدار متباقی.

مُتَباکی { صـ. عر. ث: متباکیه. [«بکاء» دن سف. تفاعل] آغلار کبی اولان ، یالاندن آغلایان.

مُتَبایِن { صـ. عر. ث: متباینه. [«بین» دن سف. تفاعل] ١. بربرینه ضد اولان ، بربرینك عکسی اولان، متضاد. ٢. ر. [حسابده] مشترك مقسوم علیهلری اولمیان (رقملر).

مُتَبَحِّر { صـ. عر. جـ: متبحرین. [«بحر» دن سف. تفعل] علم وفضلده دریا کبی واسع وعمیق اولان ، علمك کنه و قعرینه واران : متبحرین علمادن.

مُتَبَدِّل { صـ. عر. ث: متبدله. [«بدل» دن سف. تفعل] تبدل ایتمش، دکیشمش ، متغیر، دیکر کون.

مُتَبَرِّك { صـ. عر. ث: متبرکه. [«برکة» دن سف. تفعل] کندیسیله تبرك وتیمن اولنان، مبارك : شیخ عطارك انفاس متبرکه‌سی.

مُتَبَسِّم { صـ. عر. ث: متبسمه. [«بسم» دن سف. تفعل] کولومسین، تبسم ایدن ، کولر : متبسم برچهره ایله.

مُتَبَسِّمانه { صـ. حـ. فا. کولومسیه‌رك ، تبسمله : متبسمانه بر یوزله: متبسمانه باقدی.

مُتَبَصبِص { صـ. عر. ث: متبصبصه. [«بصبصه» دن سف. تفعلل] یالتاقلانان، کوپك کبی تبصبص ایدن : متبصبص بر آدمدر.

مُتَبَصبِصانه { صـ. حـ. فا. یالتاقلانه‌رق، یالتاقلانمغله واقع اولان، تبصبصله : برطور متبصبصانه ایله: متبصبصانه یاننه واردی.

مُتَبَصِّر { صـ. عر. ث: متبصره. [«بصر» دن سف. تفعل] دقتله باقان، ایجه ملاحظه و تأمل ایدن ، دور اندیش.

مُتَبَصِّرانه { صـ. حـ. فا. دقتله باقه‌رق، ملاحظه و تأمل ایله، دور اندیشانه: برسعی متبصرانه ایله : متبصرانه طاورانمق.

مُتَبَلِّر { صـ. عر. ث: متبلره. [«بلور» دن سف. تفعل. ـ لغت مولده.] ص. بلور شکل و صورتنده طوکمش اولان ، تبلر ایتمش.

مَتبوع { صـ. عر. ث: متبوعه. [«تبع» دن سمف.] ١. کندیسنه تبعیت اولنان ، تابع مقابلی : متبوع مفخمم = تبعه سندن بولندیغم حکمدار: دولت متبوعه‌سی. ٢. ر. کندیسنه دیکر برکلمه اتباع اولنان (کلمه)، موصوف ، معطوف علیه وسائره: تابع متبوعك اعرابنی آلیر.

مَتبوعِیَّت { سث. عر. کندیسنه تبعیت اولنان ذاتك حالی: تابعیت ومتبوعیت مناسبتی.

مُتَبَیِّن { صـ. عر. ث: متبینه. [«بیان» دن سف. تفعل ـ

تبین لازم اولدیغندن اسم مفعول صورتنده یانك فتحیله قوللانلما ملیدر.] تبین ایتمش، میدانه چیقمش، اثبات اولنمش، ظاهر، بدیهی.

مُتَتابِع { ص. عر. ژ: متتابعه. [«تبع»دن سف. تفاعل] بربری آردنجه کلن، بربرینی تعاقب ایدن، متعاقب: وقایع متتابعه؛ متتابع الورود، متتابع الظهور = آردنجه ورود ویا ظهور ایدن.

مُتَتابِعاً { ح. عر. بربری آردنجه، بربرینی متعاقب اوله‌رق: متتابعاً ظهور ایدن احوال.

مُتَتَبِّع { ص. عر. ژ: متتبعه. [«تبع»دن سف. تفعل] تتبع ایدن، آرقه‌سنه دوشوب آراشدیران: کتب حدیث متتبعلرندن.

مُتَتَوِّج { ص. عر. ژ: متتوجه. [«تاج»دن سف. تفعل] ۱. تاج کیمش، تاجلی. ۲. نبا. تاج صورتنده ظرفی اولان (چیچك).

مُتَجاسِر { ص. عر. ژ: متجاسره. [«جسارة»دن سف. تفاعل] تجاسر وجرأت ایدن، بر ایشه پرواسز کیریشن: مخالف قانون حرکته متجاسر اولانلر.

مُتَجانِس { ص. عر. ژ: متجانسه. [«جنس»دن سف. تفاعل] برجنسدن اولان، همجنس: حیوانات متجانسه؛ متجانس الشکل.

مُتَجاوِر { ص. عر. ژ: متجاوره. [«جواردن سف. تفاعل] جوارده بولنان، قوکشو، همجوار: نواحیء متجاوره.|| ص. زوایای متجاوره = یان یانه بولنان زاویه‌لر، زوایای متبادله ضدی.

مُتَجاوِز { ص. عر. ژ: متجاوزه. [«جواز»دن سف. تفاعل] ۱. کچن، آشان: حدینی متجاوز. ۲. تجاوز و تعرض ایلین، صارقندیلق ایدن: طرفین عسکرندن خانغیسی متجاوزدر؟ ۳. کچن، آشان، زیاده، فضله: بش بیکی متجاوز. [بش بیکدن متجاوز دیمه‌ملی.]

مُتَجاهِل { ص. عر. [«جهل»دن سف. تفاعل] تجاهل ایدن، بیلمزلکدن کلن، یالاندن بیلمز کبی اولان. ژ.

مُتَجاهِلانه { ص. ح. فا. بیلمزلکه کله‌رك، تجاهل ایده‌رك: متجاهلانه جواب ویردی؛ برجواب متجاهلانه ایله.

مُتَجَبِّر { ص. عر. ژ: متجبره. [«جبردن»دن سف. تفعل] جبروتی طاقینان، جبر وزورله حرکت ایدن، جبارلق کوسترن.

مُتَجَبِّرانه { ص. ح. فا: جبروتله، حرکت خود سرانه ایله، زورله: متجبرانه حرکت ایدردی.

مُتَجَدِّد { ص. عر. ژ: متجدده. [«جد»دن سف. تفعل] یکیلنن، یکیدن باشلایان ویا یکی حالنه کیرن: قوهٔ متجدده.

مُتَجَزّی { ص. عر. ژ: متجزیه. [«جزء»دن سف. تفعل] اجزایه انقسام ایدن، پاره‌لنان.

مُتَجَسِّد { ص. عر. ژ: متجسده. [«جسد»دن سف. تفعل] وجود پیدا ایدن، جسم وجسد حالنه کچن: جسم متجسد.

مُتَجَسِّس { ص. عر. ژ: متجسسه. [«جس»دن سف. تفعل] یوقلایان، کیزلی شیئلردن خبر آلمغه چالیشان، آراشدیران، تفتیش ایدن.

مُتَجَسِّسانه { ص. ح. فا. تجسسله، یوقلایوب آراشدیره‌رق: احوال خفیه‌یی تفتیش ایده‌رك: دائما متجسسانه حرکت ایدیور؛ برنظر متجسسانه ایله باقیوردی.

مُتَجَسِّم { ص. عر. ژ: متجسمه. [«جسم»دن سف. تفعل] وجود پیدا ایده‌رك مجسم کورینن، تجسم ایدن: بر ملك متجسم.

مُتَجَعِّد { ص. عر. ژ: متجعده. [«جعد»دن سف. تفعل] ژا. قیوراق، قیورجق: متجعد الاشعار = قیورجق صاچلی.

مُتَجَلّی { ص. عر. ژ: متجلیه. [«جلاء»دن سف. تفعل] ۱. میدانه چیقان، کورینن، ظاهر، عیان. ۲. پارلاق، روشن، رخشان.

مُتَجَمِّع { ص. عر. ژ: متجمعه. [«جمع»دن سف. تفعل] طوپلانمش بریکمش، ییغلمش، مجتمع.

مُتَجَمِّل { ص. عر. ژ: متجمله. [«جمال»دن سف. تفعل] بزنمش، طونانمش، سوسلنمش.

مُتَجَنِّن { ص. عر. ژ: متجننه. [«جن»دن سف. تفعل] تجنن ایتمش.

مُتَجَهِّز { ص. عر. ژ: متجهزه. [«جهاز»دن سف. تفعل]

طاقم وترتيباتى تدارك واكمال ايدلمش، طونانمش، مجهز.

مُتَحابّ { صـ. عر. ث: متحابه. [«حب»دن سف. تفاعل] سويشن، حسن مناسباتده بولنان، بربرينه دوست اولان: دول متحابه.

مُتَحارِب { صـ. عر. ث: متحاربه. ت: متحاربين. [«حرب»دن سف. تفاعل] بينلرنده جنك و حرب ايدنلرك بهرى: دول متحاربه؛ طرفين متحاربين.

مُتَحاشى { صـ. عر. ث: متحاشيه. [«حشى»دن سف. تفاعل] چكينن، صاقينان، اجتناب ايدن.

مُتَحَتِّم { صـ. عر. ث: متحتمه. [«حتم»دن سف. تفعل] واجب، الزم، ضرورى: متحتم الايفا.

مُتَحَثِّر { صـ. عر. ث: متحثره. [«حثر»دن سف. تفعل] ط. پيختيلانمش.

مُتَحَجِّر { صـ. عر. ث: متحجره. [«حجر»دن سف. تفعل] طاش حالنه كچمش، طاش اولمش: حيوانات متحجره.

مُتَّحِد { صـ. عر. ث: متحده. [«وحدة»دن سف. افتعال] برلشمش، برلك اولان، متفق: اونلرك جمله‌سى متحد ايدى؛ متحد الفكر = برفكرده بولنان، همفكر؛ متحد المآل = بر مآلده اولان؛ جماهير متحده.

مُتَّحِداً { حـ. عر. برلكده، برابر اوله رق، بردن: متحداً حركت ايتديلر.

مُتَحَدِّث { صـ. عر. ث: متحدثه [«حدوث»دن سف. تفعل] ظهور ايدن، وقوعه‌كلن، يوقدن وار اولان، ميدانه‌كلن: وقايع متحدثه.

مُتَحَرِّك { صـ. عر. ث: متحركه. [«حركة»دن سف. تفعل] ١. قيملدانان، اوينايان، دور و حركت ايدن: بخارله متحرك ماكينه. ٢. حركه‌سى اولان، ساكن ومجزوم اولميان، حركه‌لى (حرف): فتح ايله متحرك. || غير متحرك = اويناماز، ثابت.

مُتَحَسِّر { صـ. عر. ث: متحسره. [«حسرة»دن سف. تفعل] حسرت چكن، حسرتده قالان، مرامنه نائل اوله‌ميان، محروم.

مُتَحَسِّس { صـ. عر. [«حس»دن سف. تفعل] بو لغتى حسى زياده و پك طويغولى معناسيله قوللانيورسه‌كده، عربيده ديكليوب خبر آلان وخبرلره قولاق آصان معناسنه كلوب ديكر معناسى اولمديغندن، بزم استعمالمز ياكليشدر.

مُتَحَشِّد { صـ. عر. ث: متحشده. [«حشد»دن سف. تفعل] برلكده بر حركتده بولنمق ويا بربرلرينه ياردیم ايتمك ايچون قوششوب طوپلانان، تجمع ايدن: حدود اوزرنده متحشد اولان عسكر.

مُتَحَصِّل { صـ. عر. ث: متحصله. [«حصول»دن سف. تفعل] حاصل اولان، حصوله كلن، وجود بولان: ياغمورلرك كثرتندن متحصل باتاقلقلر.

مُتَحَصِّن { صـ. عر. ث: متحصنه. [«حصن»دن سف. تفعل] قلعه‌يه قپانمش، تحصن ايتمش.

مُتَحَقِّق { صـ. عر. ث: متحققه. [«حق»دن سف. تفعل] طوغريلغى ميدانه چيقان، كرچكلكى اثبات اولنان، تحقق ايدن، محقق.

مُتَحَكِّم { صـ. عر. ث: متحكمه. [«حكم»دن سف. تفعل] حاكملك طاقينان، حاكم و آمركسيان، بغير حق حكم سورن.

مُتَحَلِّل { صـ. عر. ث: متحلله. [«حل»دن سف. تفعل] ١. اريمش، مذاب. ٢. چوزلمش، سوكلمش. ٣. اجزاء مركبه‌سى بربرندن آيريلوب كيمياجه حل اولنمش اولان: اجسام متحلله.

مُتَحَلِّم { صـ. عر. ث: متحلمه. [«حلم»دن سف. تفعل] يالاندن حلم و يومشاقلق كوسترن، جعلى حليملك اظهارايدن. [تاريخ طبيعى اصطلاحنده ممه كبى يومرولمش معناسيله قوللانلمش ايسه‌ده، عربيده اويله معناسى اولمديغندن، ياكليشدر.]

مُتَحَلّى { صـ. عر. ث: متحليه. [«حلى»دن سف. تفعل] طونانمش، سوسلنمش، تزيين اولنمش.

مُتَحَمِّل { صـ. عر. ث: متحمله. [«حمل»دن سف. تفعل] تحمل ايدن، چكن، يوكلنه‌بيلن، طيانه‌بيلن: بو ديرك او قدر ثقلى متحمل دكلدر؛ اوضعيفلكله بيوك بر عملياته متحمل اوله‌ماز؛ مصائبه قارشى متحمل. || بحـ. متحمل صو خطى = كمينك صوك درجه‌ده‌كى حموله ايله چكديكى صو درجه‌سى.

مُتَحَوِّل (ص. عر. ↑: متحوله. «حول»دن سف. تفعل) ۱. دکیشمش، باشقه بر حال پیدا ایتمش، متغیر، دیکرکون: چهره‌سی متحول اولدی؛ سر. کبی متحول بر شراب. ۲. جاین دکیشن، برحالده قالمیان، متلون: هوا بك متحولدر.

مُتَحَيِّر (ص. عر. ↑: متحیره. «حیرة»دن سف. تفعل) شاشمش، شاشیرمش، حیرته دوچار، نه‌یاپه‌جغنی بیلمز. || خمسهٔ متحیره = اسکی جه معلوم اولان بش سیار

مُتَحَيِّز (ص. عر. ↑: متحیزه. ج: متحیزین. جم. فا. متحیزان. «حوز»دن سف. تفعل) برموقع مخصوص ومعتنا طوتان، حیثیت واعتبار صاحبی، اهمیتلی، صاحب نفوذ: متحیزین عائلدن؛ متحیزان مملکت.

مُتَخاشی (ص. قورقوب چکینن معناسیله قوللانیلور. سه‌قده، «حشیه» ماده‌سی تفاعل بابندن کلدیکندن، طوغریسی «متخشی»در.

مُتَخاصِم (ص. عر. ↑: متخاصمه. ↑: متخاصمین. «خصومة»دن سف. تفاعل) ۱. قارشیلقلی خصومت، دشمنلك ایدن: طرفین متخاصمین. ۲. قارشیلقلی دعوی ایدن، محاکمه ومرافعه‌ده بولنانلرك بری.

مُتَخالِف (ص. عر. ↑: متخالفه. تفاعل) بربرینك خلافنده بولنان، بربرینه اویمیان: متخالف الجنس. || جر. متخالف المرکز: مرکزلری براولمیان.

مُتَخَدِّد (ص. عر. ↑: متخدده. «اخذ»دن سمع. افتعال. — اتخاذ متعدی اولدیغیچون سف. صورتنده «خ»لك کسریله استعمالی غلطدر.) اتخاذ اولنان، قبول ایدیلن، مرعی اولان، قوللانیلان: اصول متخذه، تدابیر متخذه.

مُتَخَشِّع (ص. عر. «خشوع» دن سف. تفعل) کندینی آچاق طوتان، تواضع ایدن.

مُتَخَشِّی (ص. عر. «حشیه» دن سف. تفعل. — غلطی: متخاشی) قورقوب چکینن، اجتناب ایدن.

مُتَخَصِّص (ص. عر. ↑: متخصصه. ج: متخصصین. «خصوص» دن سف. تفعل) ۱. برشیئه مخصوص اولان، آیریجه برایشده قوللانیلان. ۲. برفن وصنعتك یالکز بر شعبه‌سیله اوغراشان، ارباب اختصاصدن اولان: متخصصین اطبادن. (مصدری باشلیجه افتعال بابنده «اختصاص»، وصفی تفعل بابندن «متخصص» استعمال اولنیور.)

مُتَخَضِّع (ص. عر. «خضوع» دن سف تفعل) آچاق کوکلی، متواضع. ↑.

مُتَخَلِّص (ص. عر. ↑: متخلصه. «خلوص»دن سف. تفعل) ۱. قورتلمش، خلاص بولمش. ↑. ۲. بر مخلصی اولان، شعرده قوللانیلان برمخلصی اولان: سعدی مخلصیله متخلص شاعر.

مُتَخَلِّق (ص. عر. ↑: متخلقه. «خلق»دن سف. تفعل) طبیعتلنمش، برخوی‌ایله متصف: اخلاق حمیده ایله متخلق.

مُتَخَيِّل (ص. عر. ↑: متخیله. «خیال»دن سف. تفعل) قورندی قوران، خیالاتله مشغول؛ قوهٔ متخیله = قورندی وخیالات حاسه‌سی.

مُتَداخِل (ص. عر. ↑: متداخله. «دخول»دن سف. تفاعل) بربرینه کچمش، بربرینه کیرمش: دیکری‌ده ایشلمش‌ایکن هنوز تأدیه اولنمامش (معاش وسائره): متداخل معاش؛ معاشات متداخله.

مُتَدارَك (ص. عر. ↑: متدارکه. «درك»دن سف. تفاعل) ۱. یتیشوب اولاشان. ↑. ۲. ر. متفاعلن وزنی: بحر متدارك.

مُتَداوَل (ص. عر. ↑: متداوله. «دول»دن سف. تفاعل) تداول ایدن، کچن، قوللانیلان، آلنوب ویریلن، رایج: مسکوکات متداوله.

مُتَداوی (ص. عر. ↑: متداویه. «دواء»دن سف. تفاعل) علی کندی کندینه دوا وعلاج یاپان.

مُتَدائِر (ص. دائر ومتعلق معناسیله قوللانیورسه‌ده، عربیده «دور» ماده‌سی تفاعل بابندن کلدیکندن، طوغری دکلدر.

مُتَدَنِّی (ص. عر. ↑: متدنیه. «دنو»دن سف. تفعل) کریلین، کری کیدن، آشاغیلیان، مترقی مقابلی. (اصل عربیده تدنی تقرب دیمکدر.)

مُتَدَيِّن { صـ. عر. أ: متدينه. [«دين» دن سف تفعل] دين ايله متصف، دينده ثابت، دينـدار: متدين بر ذاتدر؛ او. رانك اهـاليسى دين اسـلامله متدينـدر.

مُتَذَبذِب { صـ. عر. أ: متذبذبه. [«ذبذبه» دن سف. تفعلل] قرارسز متردد، مشوش.

مُتَذَلِّل { صـ. عر. أ: متذلله. [«ذلة» دن سف. تفعـل] آلچاقلانان، تنزل ايدن، ذلتـه قاتلانان.

مُتَرادِف { صـ. عر. أ: مترادفه. [«ردف» دن سف تفاعل] برمعنـايه كلن، معناسى بر اولان، هم‌معنا: الفاظ مترادفه؛ مترادف لغتلر بيننـده ينـه آز چوق فرق واردر.

مُتَراكِب { صـ. عر. أ: متراكبه. [«ركوب» دن سـف. تفـاعل] كره‌ميت كبى بر برى اوستنه بينمش اولان.

مُتَراكِم { صـ. عر. أ: تراكمـه. [«ركم» دن سف. تفاعل] بريكمش، ييغلمش، طوپلانمش: سنين ماضيـه‌دن متراكم حاصلات؛ نقود متراكمه.

مُتَرَتِّب { صـ. عر. أ: مترتبـه. [«رتب» دن سف. تفعل] ١. صره‌لانمش، صره و ترتيبه كيرمش. ز. ٢. عائد و متعلق اولان، دوشن: عهـده‌مه مترتب وظائف. ٣. ايجاب واقتضا ايدن، نتيجه صورتنده حاصـل اولان: اهمالدن مترتب نقائص.

مُتَرجِم { صـ. عر. أ: مترجمـه. [«ترجمه» دن سف. دحرج] برلسانده يازلمش برشيئى ديكر لسـانه چويرن، ترجمـه ايدن. [آغزدن سـويلنيلان سـوزلرى ترجمـه ايدنه «ترجمان» ديرلر.]

مُتَرجَم { صـ. عر. أ: مترجمـه. [«ترجمـه» دن سمف.] بر لساندن ديكر برلسانه چويرلمش، ترجمـه اولنمش: فرانسزجـه‌دن مترجم بر كتاب: كتب مترجمه.

مُتَرَجّى { صـ. عر. [«رجا» دن سف تفعـل] ١. اميد وامل ايدن، اومان. ٢. آرزو ونياز ايدن، يالواران.

مُتَرَحِّم { صـ. عر. أ: مترحمـه. [«رحم» دن سف. تفعل] آجيـان، مرحمت ايدن، ترحم ايلين.

مُتَرَدِّد { صـ. عر. أ: مترددە. [«رد» دن سف. تفعل] ١. كيـدوب كلن دوام ايدن. ٢. قرار وبره‌مين قرارسز.

مَتَرِس { سـذ. عر. [فا. قورقما ديمك اولان «مترس» دن معرب] حرب ايدن عسكرى دشمن مرمياتنـدن محافظه‌يه مخصـوص طوپراق سپر، موقت طابيه.

مُتَرَسِّب { صـ. عر. أ: مترسبه. [«رسوب» دن سف. تفعل] ديبه چوكن، طوريلان.

مُتَرَشِّح { صـ. عر. أ: مترشحه. [«رشح» دن سف. تفعل] تركبى صيزان، ترلين.

مُتَرَصِّد { صـ. عر. أ: مترصده. [«رصد» دن سف. تفعل] كوزه‌دن، بكلـه‌ين، قوللايان: مترصد فرصت اولمق.

مُتَرَفِّه { صـ. عر. أ: مترفهـه. [«رفه» دن سـف. تفعل] بوللق واسايشده ياشايان: مترفه الحال.

مُتَرَقِّب { صـ. عر. أ: مترقبـه. [«رقـوب» دن سـف. تفعل] كوزه‌دن، بكله‌ين، قوللايان: پدرينك ورودينه مترقب ايدى.

مُتَرَقَّب { صـ. عر. أ: مترقبـه. [«رقوب» ن سمف. تفعل] كوزه‌ديلان، بكلنيلان، قوللانيلان، اميد و انتظار اولنان، مأمول. || غير مترقب = بكلنلمين، غير مأمول: نعمت غير مترقبه.

مُتَرَقّى { صـ. عر. أ: مترقيـه. [«رقى» دن سف. تفعـل] ايلريلمش، يوقارى چيقمـش، يوكسلمش، طريق تمدنده ايلرى بولنان: اقوام مترقيه.

مُتَرَكِّب { صـ. عر. أ: متركبـه. [«ركـوب» دن سـف. تفعل] برلشمش، ايكى ويا زياده جسـمك برلشمه‌سـندن حاصل اولان، مركب.

مُتَرَنِّم { صـ. عر. أ: مترنمـه. [«رنيم» دن سـف. تفعل] ترنم ايدن، كوزل سـسله وياواشجه ايرلايان.

مَتْرو { يا متره سـ. [يتا. Metro ويا فر. Mètre دن] مقاييس اعشـاريه‌نك يعنى يكى مقياسلرك واحـد قياسيسى‌كه بر بچـق اندازه‌يه معـادلدر، يكى آرشين. اونده برينه دسيمتره، يوزده برينـه سانتيمتره، بيكده برينـه ميليمتره، بيـك متره‌دن عبـارت مساحه اولچيسـنه ده كيلومتره ديرلر.

مَتْروك { صـ. عر. أ: متروكه. [«ترك» دن سمف] برا.

غلمش، واز کچلمش، قوللانلماز، غیر مستعمل، بطال: او اصول شمدی متروکدر؛ مسند دینلن حمیری خطی خطوط متروکه‌دندر.

مَتروکات { سـ. جـ. عر. بر متوفانك قالان اشیا و اموالی، مخلفات: متروکاتی ورثه‌سنه عائددر.

مَتروکه { سـ. عر. براغلمش قاری، زوجهٔ مطلقه: متروکه‌سنه معاش ویریور.

مَتروکیّت { سـ. عر. ۱. براغلمش و قوللانلماز شیئك حالی: او عادتك متروکیتی. ۲. بر ایشدن چکیلوب توغل ایتمین آدمك حالی: متروکیت انسانه اك ایی اوکرندیکی شیئی ده اونوتدیرر.

مَتره { سـ. با: مترو.

مِتره‌پولیت { سـ. [یو. Μητρο πολίτης] پسقوپوس، دسپوط، بر مملکتك خرستیان رئیس روحانیسی.

مِتره‌پولیتلك { سـ. متره‌پولیت صفت و عنوان ووظیفه‌سی: ادرنه متره‌پولیتلکی. = صـ. امور روحانیه‌سی بر متره‌پولیت معرفتیله اداره اولنان، برمتره‌پولیتك تحت ادارهٔ روحانیه‌سنده بولنان: اوراسی بر متره‌پولیتلکدر.

مُتَزاحِم { صـ. عر. ث: متزاحمه. [«زحام»دن سف. تفاعل] بربرینی ایته‌رك وبربری اوستنه چیقه‌رق بریکن، غلبه‌لك و ازدحامله طوپلانان.

مُتَزائِد { صـ. عر. ث: متزائده. [«زیاده»دن سف. تفاعل] آرتان، چوغالان، تزاید ایدن: ثروتی کوندن کونه متزایداولدی.

مُتَزَلزِل { صـ. عر. ث: متزلزله. [«زلزله»دن سف تدحرج] صارصلان، اوینایان، صاللانان، ثابت اولمیان، زینغلدایان.

مُتَزَوِّج { صـ. عر. ث: متزوجه. [«زوج»دن سف. تفعل] اولی، متأهل، ذوالزوج ذات الزوج: متزوج برآدم، متزوجه برقادین.

مُتَزَوِّد { صـ. عر. ث: متزوده. [«زاد»دن سف. تفعل] یول ایچون زاد و ذخیره‌سنی تدارك ایتمش اولان.

مُتَساوی { صـ. عر. ث. متساویه. [«سوء»دن سف. تفاعل] بربرینه اش ومساوی اولان، بربری قدر، یکسان: متساوی الاضلاع - ضلعلری بر ومساوی اولان: متساوی الزوایا = زاویه‌لری بر اولان.

مُتَسَتِّر { صـ. عر. ث: متستره. [«ستر»دن سف. تفعل] کیزلنن، صاقلانان اورتنن: متستر برقادین؛ نساء متستره.

مُتَّسِع { صـ. عر. ث: متسعه [«وسع»دن سف افتعال] ککیشلنمش، توسع ایتمش، بوللاشمش.

مُتَسَلسِل { صـ. عر. ث: متسلسله. [«سلسله»دن سف. تدحرج] زنجیر کبی بربرینه باغلی اولان، آره‌سی کسلمکسزین بربرینی تعقیب ایدن: مشیردن نفره قدر متسلسل برصره امرا وضابطان واردر؛ جبال متسلسله = زنجیرکبی بربرینه مربوطاً اوزانان طاغلر.

مُتَسَلسِلاً { حـ. عر. زنجیر کبی بربرینه مربوط اوله‌رق، صره ایله بربرینی تعقیب ایده‌رك: طاغلر اکثریا متسلسلاً ممتد اولور؛ اودرکاهده عرفادن بر صره مشایخ متسلسلاً پوست‌نشین اولمشلردر.

مُتَسَلِّط { صـ. عر. ث: متسلطه. [«سلط»دن سف. تفعل] تسلط ایدن، مسلط اولان، زوربا.

مُتَسَلِّم { صـ. عر. [«سلم»دن سف. تفعل] تسلیم اولنان شیئی اخذ وقبول ایدن. = سـ. عر. بر اداره مأموری طرفندن ویرکی ورسومك قبضنه مأمور آدم، تحصیل مأموری، محصل.

مُتَسَلّی { صـ. عر. ث: متسلیه. [«سلوان»دن سف. تفعل] تسلی بولان، بر زیان و آجی‌یه قارشی برفائده وسرور کوروب آجی‌یی اونودور کبی اولان: یتیشمش براوغلنی غائب ایدوب اونك براقدیغی چوجقلرله متسلی اولیور.

مُتَّسِم { صـ. عر. ث: متسمه. [«وسم»دن سف. افتعال] نشانلی، برنشانی وعلامت مخصوصه‌سی اولان.

مُتَشابِه { صـ. عر. ث: متشابهه. [«شبه»دن سف. تفاعل] ۱. بربرینه بکزر، مماثل: اشکال متشابهه؛ متشابه الاوراق. ۲. معنای ظاهریسی مقصود اولمیوب دیکر بر مقصده مثال ایراد اولنان: آیات متشابهه.

مُتَشابِهات { سـ. جـ. عر. آیات متشابهه، قرآن کر.

بك معنای ظاهریلری مقصود اولیوب مثال کبی ایراد اولنان آیات کریمه‌یی.

مُتَشاعِر { ص. عر. [«شعر» دن سف. تفاعل] شاعرلکی طاقیتان، شاعرلك صاتمق ایستین، ساخته شاعر.

مُتَشاكِل { ص. عر. ا: متشاکله. [«شکل» دن سف. تفاعل] شکلی بر اولان، شکل و صورتجه مشابه اولانلرك بحری ‖ د. [عروضده] بحر متشاکل = بروزن مخصوص.

مُتَشَبِّث { ص. عر. ا: متشبثه. [«ثبت» دن سف. تفعل] تثبت ایدن، یاپیشان، کیریشن.

مُتَشَبِّك { ص. عر. ا: متشبکه. [«شبك» دن سف. تفعل] آغ کبی بربرینه کچن ز.

مُتَشَبِّه { ص. عر. ا: متشبهه. [«شبه» دن سف. تفعل] بکزه‌ین، نظیر.

مُتَشَتِّت { ص. عر. ا: متشتته. [«شتات» دن سف. تفعل] طاغنیق، پریشان، پراکنده.

مُتَشَرِّع { ص. عر. [«شرع» دن سف. تفعل — لغت مولده.] شریعتله توغل ایدن، فقه وشریعتده ید طولی صاحبی.

مُتَشَعِّب { ص. عر. ا: متشعبه. [«شعب» دن سف. تفعل] داللره وقولاره آیرلمش، تشعب ایتش، چتال، داللی بوداقلی.

مُتَشَعِّر { ص. عر. ا: متشعره. [«شعر» دن سف. تفعل] قیللی.

مُتَشَكِّر { ص. عر. ا: متشکره. [«شکر» دن سف. تفعل] کوردیکی ایاکی بیلن، برایلکه قارشی شکر ومحدت ایدن: سزه قارشی سزدن چوق متشکرم.

مُتَشَكِّل { ص. عر. ا: متشکله. [«شکل» دن سف تفعل] ۱. برشکل و صورت مخصوصه آلمش اولان، برشکل وهیئته کیرمش اولان: جنین رحم مادرده فاجنجی آیده متشکل اولور؟ ۲. حصول بوله‌رق ویا ترک ایده‌رك وجوده کلن، مرکب، عبارت: طاش وطوپراق قدن متشکل بر تپه: یدی اعضادن متشکل مجلس.

مُتَشَكِّی { ص. عر. ا: متشکیه. [«شکوی» دن سف تفعل] شکایت ایدن، خشنود-زلغنی درمیان ایده‌رك احقاق حق طلب ایدن ویا آغلاشان، مشتکی، دادخواه: آمرندن متشکیدر: محتندن، هر حالندن متشکی بر آدم.

مُتَشَمِّر { ص. عر. [«شمر» دن سف تفعل] صیغاتمش، حاضرلانمش. ز.

مُتَشَوِّش { ص. عر. ا: متشوشه. [«تشوش» دن سف.] قاریشیق، قارمه قاریش، آکلا شلماز، حلی مشکل. [مشوش دها مستعملدر.]

مُتَشَوِّق { ص. عر. ا: متشوقه. [«شوق» دن سف. تفعل] چوق شوق وآرزوسی اولان مشتاق، آرزو کش.

مُتَشَيِّع { ص. عر. ا: متشیعه. [«شیعه» دن سف تفعل] شیعی مذهبنه کیرمش. شیعی اولمش اولان.

مُتَصادِف { ص. [عربیده یوقدر] تصادف ایدن، راست کلن.

مُتَصادِم { ص. عر. ا: متصادمه. [«صدمه» دن سف. تفاعل] چاربشان، طوقوشان، بربرینه اوران.

مُتَصَدِّر { ص. عر. [«صدر» دن سف. تفعل] باشه کچوب اوتوران، باشده قورپلان، تصدر ایدن.

مُتَصَدِّی { ص. عر. [«صدو» دن. سف. تفعل] بر ایشه کیریشن، تشبث ومباشرت ایدن.

مُتَصَرِّف { ص. عر. ا: متصرفه. [«صرف» دن سف. تفعل] ۱. برایشی ایستدیکی کبی اداره واستعمال ایدن: کندی مالنه متصرف دکلدر. ۲. مالك صاحب: بوملکك متصرفی؛ موروث بفتلکه متصرف اولدی. — س. تر. بر ولایتك منقسم اولدیغی سنجاقلرك برینی اداره ایدن ملکیه مأموری، سنجاق بکی: متصرف لوا: سنجاق متصرفی.

مُتَصَرِّفلِق { س. ۱. والینك مادونده و قائمقا. مك مافوقنده اولان اداره مأمورینك مأموریت وصفی: بر متصرفلغه تعیین اولندی؛ متصرفلق مهم بر مأموریتدر. ۲. بر متصرفك تحت اداره. سنده اولان مملکت، ولایتك برنجی تقسیماتندن بیری، سنجاق: سیروز متصرفلغی؛ مستقل متصرفلق = بر ولایته ملحق اولیوب طوغریدن طوغریه

داخلیه نظارتنه تابع سنجاق.

مُتَّصِف { ص. عر. أ: متصفه. [«وصف» دن سف. افتعال] برحال وصفتله وصفلنمش اولان، کندیسنده برحال وصفت موجود اولان: کرم وسخاوتله متصف بر آدم: او آدم سوء اخلاقله متصفدر.

مُتَّصِل { ص. عر. أ: متصله. [«وصل» دن سف. افتعال] ۱. بیتشیك، دیکر بر شیئه اولاشمش، آره‌لق براقمیه‌جق صورتده یاپین: خانه متصل بر او: بنم باغم اونك تارلاسنه متصلدر. ۲. آره ویرمین، آره‌لقسز، بلا فاصله دوام ایدن: متصل یاغمور؛ متصل آغلامه. || ر. حروف متصله = آلتدن دیکر حرفلره یاپیشه‌بیلن حرفلر: ب، ج، س کبی. مقابلی حروف منفصله: ا، د، وکبی. = ح. تر. آره‌سز، آره‌لق ویرمکسزین، بلافاصله، لاینقطع، متصلاً: متصل یاغمور یاغیوردی؛ متصل سویلیور.

مُتَّصَلِّب { ص. عر. أ: متصلبه. [«صلب» دن سف. تفعل] ۱. سرتلشمش، قاتیلاشمش: جسم متصلب. ۲. مج. صلابتی اولان، متین: برصوفی متصلب.

مُتَّصَوَّر { ص. عر. أ: متصوره. [«صورة» دن سف. تفعل] ۱. ذهنده وجود بولدیرلمش اولان، ذهناً ترتیب وتصویر ایدلمش اولان. ۲. قوه‌ده ونیتده اولان. موقع فعله وضعی قرارلاشدیرلمش اولان، مصمم، مرتب: دمیر یول آنا خطندن اورایه برقول تمدیدی متصور. در. ۳. ذهنه کله‌بیلیر، ممکن، قابل: او آدمدن بویله بر ایش ظهوری اصلا مأمول ومتصور دکلیدی.

مُتَّصَوِّف { ص. سف. عر. أ: متصوفه. جم. متصوفین. [«صوف» دن و دها طوغریسی یو. Σοφία یعنی «حکمت» دن سف. تفعل] تصوف دینلن باطنی واسراری حاوی حکمت الهیه‌یه منسوب وبو علمه واسرارینه واقف اولان، صوفی: برعارف متصوف؛ متصوفیندن برذات.

مُتَّصَوِّفه { سف. عر. [«طائفة متصوفه» دن مختصر] متصوفین کروهی، صوفیون: متصوفه‌دن برذات.

مُتَّضَاد { ص. عر. أ: متضاده. [«ضد» دن سف. تفاعل] بربرینه ضد اولان، بربرینك عکسی و خلافی اولان: مواد متضاده.

مُتَّضَاعِف { ص. عر. أ: متضاعفه. [مکسور «ضعف» دن سف. تفاعل] ایکی ویابرقاچ قات اولان. قات قات آرتان: واردات متضاعفه. [«مضاعف» دها مستعملدر.]

مُتَضَرِّر { ص. عر. أ: متضرره. [«ضرر» دن سف. تفعل] ضرر کورمش، زیانه اوغرامش اولان: بوایشدن بن پك متضرر اولدم.

مُتَضَرِّع { ص. عر. أ: متضرعه. [«ضراعة» دن سف. تفعل] آلچاله‌رق یالواران، تذلل ایله رجا ایدن.

مُتَضَمِّن { ص. عر. أ: متضمنه. [«ضمن» دن سف. تفعل] ایچنه آلان، حاوی، شامل: بو تعبیر اومعنایی‌ده متضمندر.

مُتَطَابِق { ص. عر. أ: متطابقه. [«طبق» دن سف. تفاعل] بربرینه اویان، اویغون، مطابق: اوراق متطابقه.

مُتَطَبِّب { ص. عر. أ: متطببه. [«طب» دن سف. تفعل] زورله ویا یالاندن کندینی اطبا صره‌سنه قویان، یالاندن طبیب، تحصیلسز ساخته طبیب، شارلتان: طبیبی متطببدن فرق ایتملی.

مُتَظَلِّل { ص. عر. أ: متظلله. [«ظل» دن سف. تفعل] کولکه‌ده بولنان، کولکه‌لی: ایکی طرفدن آغاجلرله متظلل بر جاده.

مُتَظَلِّم { ص. عر. أ: متظلمه. [«ظلم» دن سف. تفعل] کندیسنه اولنان ظلم و حقسزلقدن شکایت ایدن، تظلم حال ایدن، مشتکی، دادخواه.

مُتَعَارِف { ص. عر. أ: متعارفه. [«عرف» دن سف. تفاعل] ۱. بربرینی طانیان، طانیشان. ف. ۲. معروف، بیلنیر: فلان لقبله متعارف.

مُتَعَاقِب { ص. عر. أ: متعاقبه. [«عقب» دن سف. تفاعل] ۱. بربرینك آرقه‌سندن کلن، نوبتله بربرینی تعاقب ایدن. ۲. آردندن کلن، تعقیب ایدن، آرقه‌سی صره ظاهر اولان: مشتری‌یی متعاقب زخل طلوع

ایتدی؛ بربرینی متعاقب برچوق ظهوراتمز اولدی.

مُتَعاقِباً { ح. عر. آردی صره، آرقه‌سی صره، آرقه‌سندن: شدتلی بریاغمور یاغوب متعاقباً صیجاق برکونش چیقمغله اورته‌لق قورودی.

مُتَعاقِد { ص. عر. ت: متعاقدین. [«عقد»دن سف. تفاعل] آره‌لرنده عهد ومیثاق باغلایانلرك بهری: طرفین متعاقدین.

مُتَعال { ص. عر. [«علو»دن سف. تفاعل] یوکسك، عالی، بلند: خدای متعال؛ رب متعال. [صفات اللهدندر]

مُتَعاهِد { ص. عر. ت: متعاهدین. [«عهد»دن سف. تفاعل] بینلرنده عهد و پیمان و معاهده ایدنلرك بهری: طرفین متعاهدین.

مُتَعَبِّد { ص. عر. ت: متعبده. [«عبادة» دن سف. تفعل] جناب حقه قوللق وعبادت ایدن.

مُتَعَبه { سـ. عر. جم: متاعب. یورغونلق، زحمت، صیقندی: متاعب سفریه.

مُتَعَجِّب { ص. عر. ت: متعجبه. [«عجب»دن سف. تفعل] تعجب ایدن، شاشه قالان، بر ایشی عجیب کوروب حیرتده قالان.

مُتَعَجِّبانه { ح. فا. تعجب ایده‌رك، شاشه قاله‌رق، حیرتله: متعجبانه یوزمه باقدی.

مُتَعَدِّد { ص. عر. ت: متعدده. [«عدد»دن سف. تفعل] برقاچ دانه اولان، بردن زیاده اولان، چوق، برقاچ: برمعلمك متعدد طلبه‌سی اولور.

مُتَعَدّی { ص. عر. ت: متعدیه. [«عدواز»دن سف. تفعل] ۱. تجاوز ایدن، متجاوز. ن. ۲. ر. حدثنك اثری فاعلدن مفعول دینلن بردیکر اسمه‌کچن، لازم مقابلی: فعل متعدی، افعال متعدیه.

مُتَعَذِّر { ص. عر. ت: متعذره. [«عذر»دن سف. تفعل] ۱. عذری اولان، عذرلی، معذور. ن. ۲. کوچ، زور، حصولی قولای اولمیان: بو بر امر متعذردر.

مُتَعَرِّب { ص. عر. ت: متعربه. [«عرب»دن سف تفعل] عربلشمش، عن اصل عرب اولمیوب بعده بوجنسیته کیرمش: عرب متعربه. ضدی: عرب عاربه، عرب بائده.

مُتَعَرِّض { ص. عر. ت: متعرضه. [«عرض»دن سف. تفعل] تعرض و تجاوز ایدن، دیکرینك حقوقنه ویا حدودینه کچن.

مُتَعَسِّر { ص. عر. ت: متعسره. [«عسر»دن سف. تفعل» کوچ، زور، زحمتلی، چتین.

مُتَعَصِّب { ص. عر. ت: متعصبه. جم: متعصبین. [«عصب» دن سف. تفعل] ۱. کندی طرفنی التزامده مبالغه ایدن، افراطله طرفدار. ۲. کندی دین ومذهبنی و اصول وعادات قدیمه‌یی التزامده افراط ایتمکله برابر سائر ادیان اصحابنه خصومت کوسترن و هیچ بر ترقی قبول ایتمین: دیندار اولوب متعصب اولماملی.

مُتَعَصِّبانه { ص. ح. فا. تعصبله، متعصبجه‌سنه: متعصبانه برحرکت.

مُتَعَظِّم { ص. عر. ت: متعظمه. [«عظمة»دن سف. تفعل] بیوکلك صاتان، کبرلی، عظمتلی.

مُتَعَفِّن { ص. عر. ت: متعفنه. [«عفونة»دن سف تفعل] قوقمش، تعفن ایتمش، بوزیلوب فنا قوقان، چوروك.

مُتَعَلِّق { ص. عر. ت: متعلقه. [علاقه‌دن» سف. تفعل] ۱. آصیلی، مربوط، باغلی، مناسبتلی، منسوب: او آدم فلان ذاته متعلقدر. ۲. عائد، راجع، دائر: بوایش بکا متعلق دکلدر؛ طبابته متعلق بر بحث. ۳. ر. بر فعلك معناسنی ایضاح ایدن اسم وسائره: بومفعول، بوظرف خانغی فعله متعلقدر؟

مُتَعَلِّقات { سـ. جم. عر. ۱. اقربا، تعلقات، منسوبین: فلانك متعلقاتندن بر آدم ۲. ر. برجمله‌نك مآلنی اتمام و ایضاح ایدن کلمه‌لر: متعلقات فعل.

مُتَعَلِّم { ص. س. عر. ت: متعلمه. جم: متعلمین. [«علم»دن سف. تفعل] علم اوکرنن، اوقویان، درس آلان، شاکرد، تلمیذ.

مُتَعَمِّد { ص. عر. ت: متعمده. [«عمد»دن سف. تفعل] بر ایشی قصداً و نیت ایده‌رك ایشلین: قاتل متعمد. || غیرمتعمد= قصداً یاپمایان.

مُتَعَوِّج { ص. عر. ت: متعوجه. [«عوج»دن سف. تفعل] اکریلمش، چارپیق.

مُتعه { سڤ. عر. برمبلغ معین مقابلنده عقد اولنان موقت نکاح که شیعیلرجه مشروع عد اولنور.

مُتَعَهِّد { صف. عر. ڤ: متعهده. «عهد» دن سف. تفعل] بر ایشی اوزرینه آلان، درعهده ایدن: بونك اجراسنه بن متعهدم. = سڤ. عر. عسکره ویا بردائرهٔ رسمیه یه لازم اولان ارزاق و لوازم و سائر شیلرك تدارك و اعطاسنی شرائط معینه ایله و بالمناقصه عهده سنه آلان آدم، تعهدجی، قونتراتجی: ات متعهدی.

مُتَعَيِّن { صف. عر. ڤ: متعینه. «عین» دن سف. تفعل] ۱. تعین ایتمش، تعین وتخصیص اولنمش، معین، مقرر. ۲. اعیان واشرافدن اولان، معتبر.

مُتَغَلِّب { صف. عر. ڤ: متغلبه. «غلبه» دن سف. تفعل] زورله وغلبه جالمغله برحق الده ایدین. زوربا، غاصب.

مُتَغَلِّبانه { صف. فا. زورله، غلبه جالمغله، زوربالقله.

مُتَغَلِّبه { سڤ. عر. [«طائفهٔ متغلبه» دن مختصر او. له رق جمع مقامنده قوللانیلیر] حقسز و مجرد قوت و غلبه ایله حکمه دسترس اولانلر، زوربا کروهی، دره بکاری: متغلبه دن برآدم.

مُتَغَيِّر { صف. عر. ڤ: متغیره. «غیر» دن سف. تفعل] ۱. دکیشمش، باشقه لاشمش. دیکر کون: اوقدر اعمارات جدیده واردرکه شهر بسبتون متغیر اولدی. ۲. بوزلمش، بوزوق، خلابیذیر: بکزی، چهره سی متغیر اولدی: بوات متغیراولمش.

مُتَفاوت { صف. عر. ڤ: متفاوته. [«فوت» دن سف. تفاعل] فرقلی، آره لرنده فرق بولنان، مقدار و جنسلری مختلف: اسنان متفاوته.

مُتَفَحِّص { صف. عر. [فحص» دن سف. تفعل] آراشدیران، صوروب تحقیق ایدن، یوقلایان، هر شیئی آکلامغی مراق ایدن.

مُتَفَحِّصانه { صف. ح. فا. آرا. شدیروب یوقلایه رق ویا یوقلامغله اولنان، هر شیئی آکلامغی مراق ایده رك: متفحصانه هر طرفه باقیوردی.

مُتَفَخِّر { صف. عر. ڤ: متفخره. [«فخر» دن سف. تفعل] تفخر ایدن، کندینده اولان بر مزیته کوکنه رك قوریلان: مال وثروتله متفخر اولمامك.

مُتَفَرِّج { صف. عر. [«فرج» دن سف. تفعل] تفرج ایدن، دوغم ایچون کزینن، کزوب اکلنمکه کیدن. ن.

مُتَفَرِّد { صف. عر. ڤ: متفرده. [«فرد» دن سف. تفعل] ۱. چکیلوب یالکز قالمش، تك وتنها. [منفرد دها مستعملدر.] ۲. باش قالدیران، تابعیتدن جیقوب کندی باشنه اداره اولنان، تفرد ایدن.

مُتَفَرِّس { صف. عر. ڤ: متفرسه. [«فراسة» دن سف. تفعل] آکلایان. فهم وادراك ایدن.

مُتَفَرِّع { صف. عر. ڤ: متفرعه. [«فرع» دن سف. تفعل] ۱. دالاتان، دال بوداق پیدا ایدن متشعب، منشعب، براصل واساسدن آیریلان: اوچ قوله متفرع بر دمیر یول خطی. ۲. براساسدن آیرلمش وبر ماده یه متعلق اولان: اوراق متفرعه.

مُتَفَرِّق { صف. عر. ڤ: متفرقه. [«فرق» دن سف. تفعل] آیرلمش، طاغلمش، پراکنده، پریشان، مجتمع وطوپ اولمیوب اوتهده بریده بولنان: متفرق بولوکلر، مواد متفرقه.

مُتَفَرِّقه { سڤ. عر. [«مبالغ متفرقه» ویا «مصارف متفرقه» دن مختصر] جنس ونوعلری اولدن تعیین اولنه میان مختلف مصارف وبویله مصارفه قارشی ویریلن مبلغ: معاشدن باشقه یوز غروش متفرقه سی واردر. || متفرقه پولیسی = مراکزدن برینه تعیین اولنمیوب متنوع ایشلر کورن پولیس.

مُتَّفِق { صف. عر. ڤ: متفقه. [«وفق» دن سف. افتعال] ۱. اویشمش، برلك، برلشمش، بریله اتفاق ایتمش، معاهده ایله باغلی: متفقی مدافعه یه مجبور در؛ دول متفقه. ۲. همفکر، همرأی، اویغون، موافق: بوخصوصده ایکیمز متفقز. || متفق الرأی = بر رأیده بولنان، همرأی. || متفق علیه = حقنده اتفاق اولنمش، براکده قرارلاشدیرلمش، هرکسك انضمام رأییله مقرر. || متفق القول = سوزلری بر اولانلرك بهری.

مُتَفَقِّد { صف. عر. [«فقد» دن سف. تفعل] آراشدیروب صوران.

مُتَفَقِّه { ص. عر. [«فقه»دن سف. تفعل] علم فقهی اوکرنش اولان، علم فقه ایله توغل ایدن.

مُتَفَكِّر { ص. عر. ژ: متفکره. [«فکر»دن سف. تفعل] دوشونن، دوشونجه‌یی اولان، طالش، طالغین.

مُتَفَنِّن { ص. عر. ژ: متفننه. [«فن»دن سف. تفعل] فنون مختلفه‌یه آشنا، فنون اوقویوب اوکرنمش: متفنن آدم. [عربیده فن نوع و درلو دیمك اولدیغندن، اصل معناسی «بر قاچ درلو اولان» ویا «درلو شیئلر دوشونن» در.]

مُتَفَوِّق { ص. عر. ژ: متفوقه. [«فوق»دن سف. تفعل] اوست کان، اوستون، دیکرلرینی کچن، فائق. ژ.

مُتَقابِل { ص. عر. ژ: متقابله. [«قبل»دن سف. تفاعل] قارشیلقلی، قارشی قارشیه اولان، بری دیکرینك قارشیسنده بولنان. || ر. زوایای متقابله = بری دیکرینك قارشیسنده بولنان زاویه‌لر.

مُتَقارِب { ص. عر. ژ: متقاربه. [«قرب»دن سف تفاعل] یاقین، بربرینه قریب اولان شیئلرك جمعی. ژ. || ر. [عر. ضده] بحر متقارب = هر مصراعده درت دفعه «فعولن» تکرارندن عبارت وزن. || ر. خطوط متقاربه = بر نقطه‌یه طوغری تمدید اولنان خطلر، فر. Convergent. || ه. اشعهٔ متقاربه = بر نقطه‌یه اجتماع ایدن شعاعلر. ضدی: متباعد.

مُتَقاطِع { ص. عر. ژ: متقاطعه. [«قطع»دن سف. تفاعل] بربرینی کسن، بربرینك اوستندن کچن، آع و سطرنج صورتنده طولاً و عرضاً اوزانوب چاپرازلاشان: خطوط متقاطعه.

مُتَقاعِد { ص. سف. عر. ج: متقاعدین. [«قعود» دن سف. تفاعل] خدمتنه مقتدر اولدیغی حالده خدمات سابقه‌سنه مکافاةً معاش آلوب اوتوران آدم: متقاعد اولدی؛ متقاعدین معاشاتی.

مُتَقَبِّض { ص. عر. ژ: متقبضه. [«قبض»دن سف. تفعل] طوپلانان، بوروشان، چکیلن.

مُتَقَدِّم { ص. عر. ژ: متقدمه. [«قدوم»دن سف. تفعل ۱. اوکده بولنان، ایلری کچن، باشده‌کی، مقدم، مرجع: بو ایش دیکرلرینه متقدمدر. ۲. کچمش، اسکی، اسکیمش، قدیم: ایام متقدمه؛ ازمنهٔ متقدمه. ۳. تقدیم اولنان، بربرینك اوکنه وحضورینه کوتوریلن: فلان آدم یدیله متقدم هدایای عاجزانه. = سف. عر. ج: متقدمین. اسکی آدم، قدماداً آدم: متقدمین عندنده. ضدی: متأخر، متأخرین.

مُتَقَرِّب { ص. عر. ژ: متقربه. ج: متقربین. [«قرب» دن سف. تفعل] یاقلاشان، یاقلاشمغه چالیشان، جناب حقه ویا بر پیرك ذاته یاقلاشمغه سعی ایدن.

مُتَقَرِّح { ص. عر. ژ: متقرحه. [«قرح»دن سف. تفعل] ط. ۱. یاره‌لی، چیبانلی. ۲. جراحتلی، یاره وچیبان قبیلندن اولان.

مُتَقَلِّد { ص. عر. ژ: متقلده. [«قلاده»دن سف. تفعل] ۱. بوینه طاقان، کردان کبی طاقینان: ۲. قوشانان، بلنه یاغلایان: متقلد سیف. ۳. مج. اوستنه آلان، درعهده ایدن، طاقینان: متقلد امارت. ژ.

مُتَقَن { ص. عر. [«یقن»دن سف. افتعال] یقیناً بیلن، بر شیئك بردرلو اولمسنه قانمش اولان، مطمئن، عین الیقین بیلن.

مُتَقَوِّس { ص. عر. ژ: متقوسه. [«قوس»دن سف. تفعل] یای کبی اکری، اکریلمش، بوکلمش، مقوس.

مُتَّقی { ص. عر. ژ: متقیه. [«وق» دن سف. افتعال] کناه و حرامدن صاقینان، حرامه و منهیاته یاناشمیان، پرهیزکار، اهل تقوی.

مُتَقَيِّح { ص. عر. ژ: متقیحه. [«قیح»دن سف. تفعل] ط. ایریکلی، جراحت باغلامش.

مُتَّكا { سف. عر. [«وکا»دن اسم آلت. افتعال] طیانیله جق آلت، قولتوق دکنکی.

مُتَكاثِر { ص. عر. ژ: متکاثره. [«کثرة»دن سف. تفاعل] کثرتلی، چوق، چوغالمش. || ر. [عر. وضده] بحر متکاثر = بروزن مخصوص.

مُتَكاثِف { ص. عر. ژ: متکاثفه. [«کثافة» دن سف.

تفاعل] صیقلاشمش، قویولاشمش، کثافت پیدا ایتمش: جسم متکاثف.

مُتَکاسِل { ص. عر. ث: متکاسله. [«کسل»دن سف. تفاعل] اوشنن، تنبل، گوشك.

مُتَکَبِّر { ص. عر. ث: متکبره. [«کبر»دن سف. تفعل] کبرلی، عظمتلی، اولولق صاتان، فضول.

مُتَکَبِّرانه { ص. ح. فا. کبر و عظمتله: متکبرانه جواب ویردی.

مُتَکَفِّل { ص. عر. ث: متکفله. [«کفالة»دن سف تفعل] تکفل ایدن، کفیل اولان، کفالتله تأمین ودرعهده ایدن: او آدم ایچون، بو ایش ایچون بن سزه متکفلم.

مُتَکَلِّم { ص. عر. ث: متکلمه. [«کلام»دن سف. تفعل] ١. سویلین، لقردی ایدن، ناطق، کویا: لسان عربله متکلمدر. ٢. ر. [صرفده] افعال و کنایاتك اوچ شخصندن بری که السنهٔ سائره‌ده برنجی شخص عد اولنور و مخاطب و غائبه مقابلدر. بن، بز، کلیرم، کیدرز کبی. ترکجه‌ده مفرد و جمعی واردر؛ عربیده مفردینه «نفس متکلم وحده»، وجمع ایله تثنیه‌یه مشترك اولان صیغه‌سنه «نفس متکلم مع الغیر» دینیر. ٣. نطق ایراد ایدن، وعظ و خطبه ایلین، خطیب. = سذ. عر. جم: متکلمین. علم کلام یعنی عقائد اسلامیه مسائل عالیه ودقیقه‌سی علمنه واقف ومنسوب اولان: بر فقیه ایله بر متکلم بیننده واقع مباحثه؛ متکلمین قولنجه. || نفس متکلم = ایکنجی معنایه با.

مُتَکَوِّن { ص. عر. ث: متکونه. [«کون»دن سف. تفعل] تکون ایدن، حاصل اولان، وجوده کلن، تدریجا وجود پیدا ایدن، متشکل: کرهٔ ارضك هر طبقه‌سی اعصار کثیره ترسباتندن متکوندر.

مُتَّکی { ص. عر. ث: متکیه. [«وکاء»دن سف. افتعال] طپانان، طیانمش.

مُتَلاحِق { ص. عر. ث: متلاحقه. [«لحوق»دن سف. تفاعل] بربری آرقه‌سندن کلن، بربرینه التحاق ایدن، بربری آردنجه یتیشوب برلشن: عساکر متلاحقه.

مُتَلاشی { ص. عر. [«لاشیء»دن سف. تفاعل] بو لغت عربیده محو ونابود اولان معناسنی افاده ایتدیکی حالده، لسانمزده تلاش ایدن یعنی بر ایشه لزومندن زیاده اهمیت ویروب‌ده اظهار خوف وتدبیرده عجله ایدن معناسیله قوللانیورز. بو ایکی معنا آره‌سنده اصلا مناسبت اولمدیغندن، غالبا ترکجه «تلاش» باشقه وعربی «تلاشی» باشقه اولوب، مجرد مشابهت لفظیه‌سندن طولایی «متلاشی» لغتی تلاش ایدن معناسیله قوللانیلیور.

مُتَلاشِیانه { ص. ح. تلاشله. [لغت آنفه کبی بو دخی غلط ونابمحل قوللانیلیور.]

مُتَلاطِم { ص. عر. ث: متلاطمه. [«لطم»دن سف. تفاعل] بربرینه چارپان، چاریشان، چالقه‌لنان، چریندیلی، طالغه‌لی: بحر متلاطم.

مُتَلافی { ص. عر. ث: متلافیه. [«لفاء»دن سف. تفاعل] فوت ایتدیکی بر شیئه مقابل دیکر برشیء قزانان، تلافیء مافات ایدن. ز.

مُتَلاقی { ص. عر. ث: متلاقیه. [«لقی»دن سف تفاعل] قاوشمش، اولاشمش.

مُتَلَبِّس { ص. عر. ث: متلبسه. [«لباس»دن سف. تفعل] کیینمش. [«لابس» دها مستعملدر.]

مُتَلَذِّذ { ص. عر. ث: متلذذه. [«لذة»دن سف. تفعل] بر شیئك طادینی طویان، لذت آلان، خوشلانان، حظ ایدن: اوبویله شیئلردن متلذذ اولور.

مُتَلَطِّف { ص. عر. ث: متلطفه. [«لطف»دن سف. تفعل] لطف وملایمت و نازکلکله معامله ایدن.

مُتْلِف { ص. عر. ث: متلفه. [«تلف»دن سف. افعال] اتلاف واسراف ایدن، مهلك.

مُتَلَفِّظ { ص. عر. ث: متلفظه. [«لفظ»دن سف. تفعل] برسوزی آغزندن چیقاران، تلفظ وتفوه ایدن. ز.

مُتَلَقِّب { ص. عر. ث: ملقبه. [«لقب»دن سف. تفعل] لقبلانمش، لقبلی، برلقبی اولان: بارباروس لقبیله متلقب خیر الدین پاشا.

مُتَلَقّی { ص. عر. ث: متلقیه. [«لقی»دن سف. تفعل]

آلان، تلقی ایدن، قبول ایلین ز.

مُتَلَوِّث {صـ. عر. ا: متلوثه. «لوث»دن سف. تفعل} پیس، کیرلی، مردار، ملوث. ز.

مُتَلَوِّن {صـ. عر. ا: متلونه. «لون»دن سف. تفعل} ۱. رنکلی، بویالی. ۲. پر قاچ رنکلی، آلاجه، رنکارنك. ۳. رأی و فکرنده ثابت اولمیان، پك چابق رأی دکیشدیرن، دونك: متلون آدم.

مُتَلَهِّب {صـ. عر. ا: متلهبه. «لهب»دن سف. تفعل} آلولنمش، آلو چیقاران.

مُتَلَهِّف {صـ. عر. ا: متلهفه. «لهف»دن سف. تفعل} محزون ومکدر، یانوب یاقیله رق، سوز و کداز ایدن، حسرت کش.

مُتِمّ {صـ. عر. ا: متمه. «تمام» دن سف افعال} بیتیرن، اتمام واکمال ایدن، بر شیئك تمامیلانمسنه یارایان، متمم: قسم متم، اسباب متمه.

مُتَماثِل {صـ. عر. ا: متماثله. «مثل»دن سف. تفاعل} بربرینه بکزر، مشابه، بربرینك مانندی اولان: بو دخی اوکا متماثلدر: متماثل الشکل = شکل و صورتی بکزر؛ متماثل اللون = رنکی بکزر.

مُتَمادی {صـ. عر. ا: متماديه. «مدی» دن سف. تفاعل} اوزانان، سورن، سوکلی، دواملی، آراسز، دائمی صورتده وقوع بولوب کیدن: عمر و دولتی متمادی اولسون؛ متمادی الوقوع.

مُتَمادِیاً {حـ. عر. آراسز، سوکلی و دواملی اولهرق، بلا فاصله: اوچ کون متمادیاً یاغمور یاغدی؛ برخطیب قاسقوب ایکی ساعت متمادیا لقردی سویلدی.

مُتَمارِض {صـ. عر. ا: متمارضه. «مرض»دن سف. تفاعل} یالاندن خسته لان، خسته لق طاسلایان، تمارض ایدن.

مُتَماثِل {صـ. عر. ا: متماثله. «میل»دن سف. تفاعل} برطرفه اکلمش، بر جهته میل ایدن.

مُتَمَتِّع {صـ. عر. ا: متمتعه. «متوع»دن سف. تفعل} قزانان، کار ایدن، فائده لنن، تمتع ایدن.

مُتَمَثِّل {صـ. عر. ا: متمثله. «مثل»دن سف. تفعل} ۱. کندینی بکزه دن، برینك شکل و صورتنه کیرن. ۲. بر صورت جسمانیده کورینن، تجسم ایدن.

مُتَمَدِّن {صـ. عر. ا: متمدنه. «مدن»دن سف. تفعل} حضریت ومدنیته نائل اولان، مدنیت حالنده یاشایان، ترقی وتمدن ایتش اولان: متمدن آدم؛ اقوام متمدنه.

مُتَمَرِّد {صـ. عر. ا: متمرده. «مرادة»دن سف. تفعل} بر سوء حرکت یولنده دوام و اصرار ایدن، عنادجی.

مُتَمَرِّدانه {صـ. حـ. فا. بغی و عصیانده اصرار و عناد له: متمردانه مقاومت ایتدی.

مُتَمَسِّك {صـ. عر. ا: متمسکه. «مساکة»دن سف.

تفعل} ۱. صیق صیق طوتان، بایشان: عروة وثقاء اسلامه متمسك. ۲. برشیئی دلیل وسند اتخاذ ایدن، استناد ایلین.

مُتَمَكِّن {صـ. عر. ا: متمکنه. «مکانة»دن سف. تفعل} بولغنك عربیده معنای اصلیسی: قادر، مقتدر ومتصرف، ذواید ایکن، بر «کون» ماده سندن اسم مکان اولان «مکان»دن مشتق ظن ایده رك: ساکن و مقیم معناسیله قوللانیورز، که یاکلیش وزره سز بر استعمالدر.

مُتَمَلِّق {صـ. عر. ا: متملقه. «ملق»دن سف. تفعل} تملق ایدن، آلچاقه سنه یالتاقلانان، متبصبص، مداهن.

مُتَمِّم {صـ. عر. ا: متممه. «تمام» دن سف. تفعیل} بیتیرن، اتمام واکمال ایدن: مواد متممه. || صـ. {هندسه ده} زاویهٔ متممه = برقوس ویا زاویه ۹۰ درجه یه وارمق ایچون علاوه سی اقتضا ایدن قوس ویا زاویه.

مُتَمَنِّی {صـ. عر. ا: متمنیه. «منیه» دن سف. تفعل} دیله ین، ایستین، آرزو ایدن. ز.

مُتَمَنّی {یاخود متمنا. صـ. عر. «منیه»دن سف. تفعل} دیلن، آرزو اولنان، ایستنیان، مطلوب: یارین بزه اوغرامه کز متمنادر.

مُتَمَوِّج {صـ. عر. ا: متموجه. «موج»دن سف. تفعل} ۱. طالغه لنان، طالغه لی: بحر

متموج. ۲. طالغه شكلنی ابراز ایدن، طالغه صورتنده حركت ایدن: لواء متموج.

متمول { ص. عر. أ: متموله. [«مال» دن سف. تفعل] مالدار، زنكین، مال و ثروت صاحبی: متمول بر آدم.

متمهد { ص. عر. أ: متمهده. [«مهد» دن سف. تفعل] یایلمش، سرلمش، بسط ایدلمش.

متمهدی { ص. عر. [«مهدی» اسمندن سف. تدحرج] مهدیلك ادعاسنده بولنان.

متن { سذ. عر. ج: متون. كتابك اصل عبارهسی، شرح و حواشیسندن صرف نظرله مؤلفك سوزی اولان عباره: متنی نسخ وشرحی تعلیق خطیله یازیلیدر.

متناسب { ص. عر. أ: متناسبه. [«نسبة» دن سف. تفاعل] ۱. بربرینك مقدار وجنس و حالنه اویغون وموافق اولان، بربرینی طوتان: آتلر آرابه ایله متناسب دكلدر: باغچه كوشكله متناسب اولملیدر. ۲. ر. [حسابده] آره‌لرنده منتظم برنسبت بولنان: تقسیم متناسب: مقادیر متناسبه؛ مبسوطاً متناسب = بری دیكرینك مقدارینه كوره بیوین، معكوساً متناسب = بری بیوه‌كجه دیكری كوچولن (رقملر). || متناسب الاعضا = یوز وبدننك اعضاسی بربرینه اویغون اوله‌جق صورتده بولنان: متناسب الاعضا برقادین.

متناظر { ص. عر. أ: متناظره. [«نظر» دن سف. تفاعل] بربرینه باقان، بربری قارشیسنده بولنان: زوایای متناظره.

متنافر { ص. عر. أ: متنافره. [«نفرة» دن سف. تفاعل] بربرندن نفرت واستكراه ایدن، بربرینی سومین، بربرینه اویمیان، ضد.

متناقص { ص. عر. أ: متناقصه. [«نقصان» دن سف. تفاعل] آزالان، كیتدكجه آزالوب كوچولن.

متناقض { ص. عر. أ: متناقضه. [«نقض» دن سف. تفاعل] بربرینه مخالف ومباین اولان، بربرینی چوریدن، متباین: اقوال متناقضه.

متناوب { ص. عر. أ: متناوبه. [«نوبة» دن سف. تفاعل] نوبتله تكرر ایده‌رك دوام ایدن. || ر. [حسابده] كسر اعشاری متناوب.

متناهی { ص. عر. أ: متناهیه. [«نهایة» دن سف. تفاعل] بیتن، نهایته واران، ختام بولان، صوكه ایرن. || نامتناهی اودها طوغریسی: غیر متناهی = بیتمز، توكنمز، صوكسز، كنارسز، پایانسز: فضاء نامتناهی. اسم كبی ده قوللانیلیر: انسانك حوصله‌سی نامتناهی‌یی احاطه ایده‌مز.

متنبه { ص. عر. أ: متنبهه. [«نبه» دن سف. تفعل] اویانیق، اویانان، براخطار و نصیحت ویا وقعه‌دن درس آلوب عقلنی باشنه طوپلایان، پند ویا عبرت آلان: بو قدر مصیبتلر چكدیكی حالده متنبه اولمدی؛ بن اونك حالنی كورمكله متنبه اولدم.

متنبی { ص. عر. أ: متنبیه. [«نبأ، نبوة» دن سف. تفعل] نبوت دعواسنی ایدن، پیغمبرلك طاسلایان. [اعاظم شعراء عربدن برذاتك لقبیدر.]

متنزل { ص. عر. أ: متنزله. [«نزول» دن سف. تفعل] تنزل ایدن، آلچالان، كندی حال وشاننه یاقیشمیه‌جق برایشی ارتكاب ایدن.

متنزه { ص. عر. أ: متنزهه. [«نزه» دن سف. تفعل] ۱. تنزه وتفرج ایدن، كزوب اكلنن. ۲. بری سالم، عاری، منزه. ا.

متنصر { ص. عر. أ: متنصره. [«نصرانی» دن سف. تفعل] خرستیان اولان، خرستیانلغی قبول ایدن، تنصر ایلین.

متنعم { ص. عر. أ: متنعمه. [«نعمة» دن سف. تفعل] ناز ونعمتله ورفاه حال ایله یاشایان، نازلی آلیشمش.

متنفذ { ص. نفوذ صاحبی وسوزی كچر معناسیله قوللانیلیورسه‌ده، «نفوذ» ماده‌سی تفعل بابندن كلدیكندن، عربی دكلدر.

متنفر { ص. عر. أ: متنفره. [«نفرة» دن سف. تفعل] تنفر ایدن، نفرت ایلین، چكینوب اجتناب وتباعد ایدن: اوایشدن متنفردر.

متنفس { ص. عر. أ: متنفسه. [«نفس» دن سف. تفعل]

تنفس ایدن، صولوق آلان.

مُتَنَكِّر { ص. عر. أ: متنكره. [«نكره»دن سف. تفعل] بالالتزام طانلمیه‌جق حال وقیافته کیرن، یالاندن براسم طاقینوب کیم اولدیغنی بللی ایتدیرمین، تبدیل، بتا، اینقونیتو.

مُتَنَكِّراً { ح. عر. تبدیل اوله‌رق، کندینی بللی ایتدیرمکسزین، براسم کاذبله. [قرال خاندانلرینه وبرمملکتك صنف عالیٔ سیاسی وملکیسنه منسوب اولان ذواتك تشریفات رسمیه اجراسنه میدان براقمامق ایچون بالالتزام دیکر براسم آلوب کزملری حقنده مستعملدر. In cognito]

مُتَنَوِّع { ص. عر. أ: متنوعه. [«نوع»دن سف. تفعل] برنوعدن اولمیان، درلو درلو، چشیدچشید، کوناکون، مختلف: متنوع قماشلر. متنوع چیچکلر.

مُتَواتِر { ص. عر. أ: متواتره. [«وتر»دن سف. تفاعل] خلق بیننده سویلنیلان، آغزدن آغزه یاییلان، شیوع بولان، تواتر ایدن: اویله بر حوادث متواتر اولدی: حوادث متواتره.

مُتَوارِث { ص. عر. أ: متوارثه [«وراثة»دن سف. تفاعل] میراث قالان، ارثاً کچن، بابادن اولاده قاله‌رق تسلسل ایدن: اموال متوارثه.

مُتَوارِد { ص. عر. أ: متوارده. [«ورود»دن سف. تفاعل] وارد یعنی کلن معناسیله قوللانیورسه‌ق ده، یاکلیش اولوب، عربیده بربرینه یاقلاشان وبرلکده تصادف ایدن دیمکدر.

مُتَوارِی { ص. عر. أ: متواریه. [«وری»دن سف. تفاعل] برشیئك آرقه‌سنه ویا آلتنه کچوب صاقلانان، صاقلی، کیزلی، نهان: زیرزمینه متواری اولدی.

مُتَوازِی { ص. عر. أ: متوازیه. أ: متوازیین. [«وزی»دن سف. تفاعل] ر. [هندسه‌ده] اصلا برلشمه‌مك اوزره بربرینه قارشی مساوی بعد و مسافه‌ده اوزایوب کیدن: خطین متوازیین: خطوط متوازیه؛ متوازی الاضلاع = ضلعلری متوازی؛ متوازی السطوح = سطحلری متوازی.

مُتَوازِیاً { ح. عر. اصلا برلشمکسزین بربرینه قارشی بربعد ومسافه‌ده امتداد ایدوب کیده‌رك: بو ایکی یول متوازیاً شهره قدر ممتد اولیور.

مُتَواضِع { ص. عر. أ: متواضعه. [«وضع»دن سف. تفاعل] کندینی آشاغی طوتان، آلچاق کوکلی، کبرسز.

مُتَوافِق { ص. عر. أ: متوافقه. [«وفق»دن سف تفاعل] ١. بربرینه اویغون و موافق اولان. ٢. ر. [هندسه‌ده] بری دیکرینك اوستنه قونیله‌جق اولسه اصلا تخلف ایتمکسزین اوبان: زاویتان متوافقتان.

مُتَوالِی { ص. عر. أ: متوالیه. [«ولی»دن سف. تفاعل] بربرینی ولی ایدن، آره‌لق ویرمکسزین دوام ایدن، آرتسز آره‌سز، بردوزی اولان: کوردیکم الطاف متوالیه: متوالی الظهور = بلا فاصله ظهور ایدن.

مُتَوالِیاً { ح. عر. بربرینی ولی ایده‌رك، آره‌لق ویرمکسزین، بلافاصله، بردوزی‌یه: برهفته متوالیاً یاغمور یاغدی.

مُتَوَجِّه { ص. عر. أ: متوجهه. [«وجه»دن سف. تفعل] ١. یوزطوتان، بریره طوغری حرکت وعزیمته تصدی ایدن، یوله چیقان: قونیه‌یه متوجه اولدی. ٢. برینه توجهی یعنی نظر وحسن ظن ومحبتی اولان: او ذات بکا متوجه کورینیور. [بو ایکنجی معناعربیده یوقدر.]

مُتَوَجِّهاً { ح. عر. یوز طوته‌رق، قصد ونیت ایده‌رك: بروسه‌یه متوجهاً حرکت ایتدی.

مُتَوَحِّش { ص. عر. أ: متوحشه. [«وحش»دن سف. تفعل] اورکمش، قورقمش، وحشته دوچار: بیانی حیوانلر انسانی کورنجه متوحش اولورلر.

مُتَوَرِّع { ص. عر. أ: متورعه. [«ورع»دن سف تفعل] ورع وتقوی صاحبی، متقی، پرهیزکار.

مُتَوَرِّم { ص. عر. أ: متورمه. [«ورم»دن سف. تفعل] ١. ط. شیش، قباریق. ٢ عو. سل الرئه دینلن علت مهلکه‌یه دوچار، ورم اولمش.

مُتَوَسِّط { ص. عر. أ: متوسطه. [«وسط»دن سف. تفعل] ١. آره‌یه کیرن، توسط ایدن، میانجی. ٢. اورته‌حالده اولان، اورته‌ده کلن، ایکیسی اورته‌سی، وسطی.

مُتَوَسِّل { ص. عر. [«وسیله»دن سف تفعل] بروسیله

اتخاذیله تقربه چالیشان . ا.

مُتَوَسِّلاً { ح. عر. وسیله اتخاذ ایده‌رك، استناد ایده‌رك: متوسلاً الی عنایة الله تعالی.

مُتَوَطِّن { ص. عر. أ: متوطنه. [«وطن»دن سف. تفعل] بریری وطن اتخاذ ایدن، یرلشن، یرلشمش: بغداد ده متوطن اولدی.

مُتَوَغِّل { ص. عر. [«وغول»دن سف. تفعل] برایشك ویا علم وفنك پك ایلریسنه وغور وکنهنه واران: ادبیاتده متوغل بر آدم. [السانمزده سهواً مشغول معناسیله و «ایله» ادا تیله قوللانیلوب، مثلا: ادبیاتله متوغل دینلیور]

مُتَوَفّا { ویا متوفی. ص. عر. أ: متوفاة. [«وفاة»دن سمف. تفعل] اولو، مرحوم، وفات ایتمش: متوفانك اقرباسنه تسلیت ویرمك.

مُتَوَقِّف { ص. عر. أ: متوقفه. [«وقوف»دن سف. تفعل] ١. طوران، توقف ایدن، ایلری‌یه وارمیوب بر یرده قالان. ٢. برشیئه باغلی، منوط، وابسته: تحصیل علم سعی و اقدامه متوقفدر. ٣. ایلریلمیوب بر حالده طوران (مرض ویا مریض): خسته، خسته‌لق شمدیلك متوقف برحالده‌در.

مُتَوَقّی { ص. عر. أ: متوقیه. [«وقایه»دن سف. تفعل] صاقینان، کندینی کوزه‌دن، احتراز واجتناب ایلین.

مُتَوَكِّل { ص. عر. أ: متوکله. [«وکل»دن سف. تفعل] هرایشی ارادهٔ الهیه‌یه حواله ایدوب اللهدن کلنه راضی اولان، اللهه توکل ایدن: انسان بر آزده متوکل اولملی.

مُتَوَلِّد { ص. عر. أ: متولده. [«ولادت»دن سف. تفعل] ١. طوغان، تولد ایدن، دنیایه کلن: صاغلام ابویندن متولد چوجق. ٢. مج. نشئت ایتمش، حاصل اولمش، منبعث: اهمال ومسامحه‌دن متولد برخطادر.

مُتَوَلّی { س. ص. أ: متولیه [«ولی»دن سف. تفعل] بر وقفك اداره‌سنه مأمور واوقاف همایون نظارتنك انضمام رأی ومساعده‌سیله صرفیاته مأذون آدم که اکثریا اولاد واقفدن اولور، تولیت صاحبی: بووقفك متولیسی کیمدر؟ اوقادین پدری وقفنك متولیه‌سیدر.

مُتَوَهِّم { ص. عر. أ: متوهمه. [«وهم»دن سف. تفعل] وهمه تابع اولان، وهملی، وهام.

مُتَهالِك { ص. عر. أ: متهالکه. [«هلاك»دن سف. تفاعل] کندینی تهلکه‌یه آته‌جق درجه‌ده آرزو وتلاشله برایشه قوشان، تهالکله برایشه کیریشن.

مُتَهَزِّز { ص. عر. أ: متهززه. [«هز»دن سف. تفعل] دیتره‌ین، زینغردایان.

مُتَّهَم { ص. عر. أ: متهمه. [«وهم»دن سمف. افتعال. — اتهام فعلی متعدی اولدیغندن، تهمتلی معناسیله هانك کسریله اسم فاعل صورتنده استعمالمز غلطدر.] ١. تهمتلی، حقنده شبهه اولنان کندیسنه برجرم وقباحت اسناد اولنان: متهم توقیف اولنوب استنطاقه آلندی. ٢. قباحتلی، برجرم فاعلی: متهم اولمیان قورقماز.

مُتَهَوِّر { ص. عر. أ: متهوره. [«هور»دن سف. تفعل] حدت وغضبه تابع اوله‌رق نتیجه‌یی دوشونمکسزین صالدیران، کوزی دومانلی، جوشقون.

مُتَهَوِّرانه { ص. ح. فا. کمال تهورله، حدت وغضبه تابع اولوب نتیجه‌سنی دوشونمکسزین صالدیره‌رق، جوشقونلقله.

مُتَهَیِّج { ص. عر. أ: متهیجه. [«هیجان»دن سف. تفعل] هیجانه کلمش، جوشقون، صاوروق.

مُتَهَیِّئ { ص. عر. أ: متهیئه. [«هیأة»دن سف. تفعل] حاضرلانمش، حاضر، آماده، نیت ایدوب تدارکاتی کورمش: متهیئ عزیمت = حرکته حاضرلانمش.

مُتَیَسِّر { ص. عر. أ: متیسره. [«یسر»دن سف. تفعل] قولایلاشمش، قولای اجرا اولنور، اجراسی سهل وآسان: جناب حق هرایشکزی متیسر ایلیه.

مُتَیَقِّظ { ص. عر. أ: متیقظه. [«یقظ»دن سف. تفعل] ١. اویانیق، اویانمش، بیدار. ٢. کوزی آچیق، غفلتده اولمیان، بصیرتلی: محاربه‌نك برنجی شرطی دشمنك احوالنه واقف ومتیقظ اولمقدر.

مُتَیَقِّظانه { صـ. حـ. فا. اویا- نیقلقله ، غفلتده اولمیه‌رق، بصیرتله : متیقظانه طاورانملی؛ تفتیشات متیقظانه.

مُتَیَمِّن { صـ. عر. ث: متیمنه . [« یمن » دن سف. تفعل. — فعل لازم اولدیغیچون ، سمف. صورتنده ایکنجی میمك فتحیله غلطدر.] مبارك، قوتلی، برکتلی ، قدملی : جناب حق تأهلکزی متیمن ایلیه.

مَتین { صـ. عر. ث: متینه . [« متا- نة »دن صش.] ۱. طیانیقلی، صاغلام، قوی: متین بنا؛ متین قماش. ۲. مج. سوزندن دونمز، ثباتلی ، فکر و مسلکندن او- یناماز: متین آدم. ۳. طوغری، شایان اعتماد، قابل استناد، محکم : رأی متین.

مُثاب { صـ. عر. ث: مثابة. [« ثواب » دن سمف.] ثواب قزانان ، ایتدیکی ایلکه قارشی من طرف الله اجر ومکافاته نائل اولان: فقرایه یاردیم ایدن الیته مثاب اولور.

مُثابَرَت { یا مثابره . سث. عر. [« ثبر »دن مص. مفاعله] دواملی اشتغال، اقدام، مدا- ومت . ن.

مَثابه { سث. عر. درجه، منزله : لاشیء مثابه‌سنده.

مِثال { سذ. عر. جـ: امثله . ۱. اورنك ، نمونه ، عمومی بر شیئك ویا بر قاعده‌نك آکلا- شلمسیچون ایراد اولنان اورنك : هر قاعده‌یه بر مثال کتیرملی : حسن اخلاقده مثال اوله‌جق بر آدمدر. ۲. شبیه، نظیر، بکزر: ملك مثالی : دریا مثال . ۳. رؤیا، دوش : عالم مثال = عالم معنی. ٤. د. اصرف عربیده] حروف اصلیهٔ ثلثه‌سندن برنجیسی «و» یاخود« ی » اولان فعل : مثال واوی: مثال یائی. = جـ. افعال عربیه‌نك یالکز ثلاثیء مجرددن صورت تصریفنی کو- ستریر مثاللری حاوی رساله‌که‌اك اول اوقوتدیریلیر : امثله اوقو- یور : امثلهٔ مختلفه = صیغ مختلفه‌نك یالکز مفرد غائبلرینی حاوی جدول ، نصر ، ینصر ، نصراً کبی ؛ امثلهٔ مطرده = بهر صیغه‌نك مفرد ، تثنیه ، جمع ، غائب، مخاطب ، متکلم ومذکر، مؤنث اعتباریله صور مختلفه‌سنی حاوی جدوللر . [« مثل » وجمعی اولان « امثال » لغتلرینی بونکله تشویش ایتمه‌ملی.]

مَثانه { سث. عر. سیدیك قاوغی . || ط. التهاب مثانه، ذات المثانه = فر. Cystite وسائره.

مَثانی { سذ. جـ. عر. قرآن کر- یمك مجموعنه ویا مفصل سوره‌لرینه ویا سورهٔ فاتحه‌یه ویریلن اسمدر. || سبع المثانی = سورهٔ فاتحه‌یی ترکیب ایدن یدی آیت کریمه.

مُثبَت { صـ. عر. ث: مثبته . [« ثبوت »دن سمف. افعال] ۱. دلیل وبرهانله کوسترلمش، صحت وحقیقتی ثبوت بولمش ، اثبات اولنمش، صاغلام، محقق: وقعه‌نك او صورتله جریانی مثبتدر: تاریخله مثبتدر. ۲. د. منفی اولمیان ، حدثك وقوعنی بیان ایدن : کلمك فعل مثبت و کلمه‌مك فعل منفیدر. ۳. م. الکتریقك ایکی جنسندن بری‌که منفی دینلن دیکریله تماسه کلنجه پاتلار.

مِثقال { سذ. عر. بر بچق در- هملك اسکی بروزن‌که بو کون یالکز ذی قیمت طاشلر وسائره وزننده قوللانیلیر . || مثقال ایله = پك آز مقدارده: محبت قنطارایله آلیش ویریش مثقال ایله.

مِثقَب { سذ. عر. [« ثقب » دن اسم آلت. تر. زبانزدی : ماتقاب.] تخته ومعدن وسائره‌یه دلیك آچمغه مخصوص یای که اوجنه ایستنیلن بیوکلکده‌بور- غو طاقیلیر . || جرا. اعضاء مختلفه‌یی دلمکه مخصوص آلات مختلفه : مثقب الرأس ، مثقب الرحم وسائره.

مَثقوب { صـ. عر. ث: مثقوبه. [« ثقب » دن سمف] دلنمش، دلیکلی. ن.

مِثل { سذ. عر. جـ. امثال ۱. بکزر، شبه، نظیر، مانند، اش : بونك دنیاده مثلی بولنماز: مثلنی یاپمق. ۲. مقدار، حجم : اوبونك ایکی مثلیدر : بونك بر مثلی دها لازم. = جـ. قانون و نظامده مصرح اولمیان شیئك تجویزینه مدار اولمق اوزره سبق ایتمش حال : بونك هیچ امثالی یوقدر: امثالنه توفیقاً.

مَثَل { سذ. عر. جـ: امثال . ۱. مثال، بر قاعدهٔ عمومیه‌یه نمونه اولمق اوزره ایراد اولنان

سوز. ٢. معنای ظاهریسی قصد اولنمیوب ضمناً وکنایةً دیکر بر شیئه دلالت ایتمك اوزره ایراد اولنان سوز: برمثل سویلدی؛ مشهور برمثل واردر. ٣. آداب واخلاق ونصایحه متعلق کوچك حکایه: امثال لقمان؛ امثال حکما. [«مصال» بوندن غلطدر] ضرب مثل، جمع ضروب امثال = آتالر سوزی.

مَثَلا { ح. عر. مثال مقامنده، فرضا، سوزکلیشی: کوچك برحیوان مثلا برکدی، بریسی کلیرسه مثلا سزکلسه‌کز.

مُثَلَّث { ص. عر. ث: مثلثه. [«ثلثه»دن سمف. تفعیل] ١. اوچلی، اوچ قات، اوچ شیئدن عبارت، اوچ قسمدن مرکب: اتفاق مثلث = اوچ دولت بیننده‌کی اتفاق. ٢. اوچ کوشه‌لی، اوچ ضلع ایله محاط: شکل مثلث. — سذ. عر. ١. ر. [هندسه‌ده] اوچ کوشه‌لی و اوچ ضلع ایله محاط شکل: مثلث قائم الزاویه؛ مثلث منفرج الزاویه؛ مثلث متساوی الاضلاع؛ مثلث متساوی الساقین و سائره. ٢. اوچ کره قابنا دیلوب قویولاشمش و بهارات وشکرله قاریشیق مشروب.

مُثَلَّثات { سث. جمع. عر. ر. اشکال مثلثه قواعدندن وبونلر واسطه‌سیله مساحه اصولندن بحث ایدن هندسه: مثلثات مستویه = سطحی مثلثات مبحثی، فر. Trigonométrie plane؛ مثلثات کرویه = برکره‌نك اقسامندن اولان مثلثات مبحثی، فر. Trigonométrie sphérique.

مِثْلِلو { یا مثللی. ص. بکزر شبیه، نظیر، مانند، کبی قبیلندن: بومثللو آدملر = بوکبی، بوقبیل، بوکا مانند آدملر.

مُثْمِر { ص. عر. ث: مثمره. [«ثمر»دن سف. افعال] ١. یمش ویرن، میوه‌دار: مثمر آغاجلر؛ اشجار مثمره. ٢. محصول ویرن، محصولدار. ٣. فائده‌لی، نافع، کارلی: عملیات مثمره؛ مساعیٔ مثمره. ٤. نتیجه ویرن، مؤثر، کارکر: بنم نصیحتلرم، سوزم مثمر اولمدی.

مُثَمَّن { ص. عر. ث: مثمنه [«ثمان»دن سمف. تفعیل] ١. سکز قات، سکزلی، سکزلك، سکز جزئدن مرکب. ٢. ر. سکز ضلعلی، سکز کوشه‌لی: شکل مثمن.

مُثَنّاة { صث. عر. ذ: مثنی. با: مثنی.

مَثْنَوی { سذ. عر. [«ثنان»دن] هر ایکی مصراعی بر قافیه‌ده اولان شعرکه اکثریا اوزونجه منظومه صورتنده اولور، منظومه: یوسف زلیخا حقنده کوزل برمثنویسی واردر. مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینك بو صورتده مرتب کتاب مشهورینه‌ده علم اولمشدر: مثنویٔ شریف؛ شارح مثنوی.

مَثْنَوِیّات { سث. جمع. عر. مثنوی قبیلندن اشعار، منظومات: دیوانندن باشقه بر خیلی مثنویاتی‌ده واردر.

مُثَنّی { ص. عر. ث: مثناة. [«ثنان»دن سمف. تفعیل] ١. ایکی قاتلی، ایکی جزئدن مرکب، ایکیلی، ایکیلك. ٢. تثنیه صیغه‌سنده، ایکی شخص ویاشیئه دلالت ایدن (کلمه). ٣. ایکی نقطه‌لی (حرف): تاء مثناة. [مؤنثی «مثنیة»دن مبدل اولدیغیچون «مثنات» صورتنده یازلمامیدر.]

مَثُوبه { سث. عر. جمع: مثوبات. بر عمل خیره مقابل من طرف الله ویریلن اجر ومکافاة، ثواب.

مُثُول { سذ. عر. برذاتك حضورنده آیاقده طورمه: حضور شاهانه‌ده مثول شرفنه نائل اولدی.

مَثیل { ص. عر. بکزر، شبیه، نظیر. ذ.

مُجاب { ص. عر. [«جواب»دن سمف. افعال] قبول جوابنه نائل اولان، طلب و آرزوسی قبول اولنان: مجاب الدعوه. [مستجاب دها مستعملدر.]

مُجادَله { سث. عر. [«جدل»دن مص. مفاعله] آتشمه، طوتشمه، منازعه، جدال، نزاع، غوغا: بینلرنده مجادله ایدیورلردی؛ بر مجادله اولمش.

مُجاذَبه { سث. عر. [«جذب»دن مص. مفاعله] بربرینی جذب ایتمه.

مُجار { س. ص. [مجارجه‌دن] ١. اقوام تورانیه‌دن اولوب قرون وسطاده آوروپایه مهاجرتله اسکی پانونیا جهتلرینی استیلا وبردولت تشکیل ایتمش اولان معروف قومك افرادندن

ویا بو قومه منسوب و متعلق اولان : کندیسی مجاردر: مجارلرك اصل ونسلی : مجار قرالی: مجار آلتینی . [وقتیله ر. ὄγγρος(؟) دن غلط اوله‌رق «انکروس» دینلوب اسکی عثمانلی تواریخنده بوصورتله مقیددر.] ۲. مجارلرك ساکن اولدقلری یر، مجارستان : مجار سفری .

مُجارجه { ص. مجارقومنه منسوب ومتعلق: مجارجه‌لسان، یزی، خوره. = ح. مجارلرك طرز و اصول ویا لساننده : مجارجه سویلیور، یازیور، چالغی چالیور . = س. مجارلرك سویلدکلری لسان : مجارجه السنهٔ تورانیه‌دن برلساندر : مجارجه‌نك ترکجه ایله مشابهتی واردر .

مُجارِستان { سخ. ص. مجارلرك ساکن اولدقلری مملکت که طونه‌نك ایکی جهتنده واقع اولوب آوستریا ایمپراطورلغیله متحد بر قراللق تشکیل ایدیور.

مُجارلی { س. ص. مجار قومی افرادندن و مجارستان اهالیسندن اولان : کندیسی مجارلیدر؛ بر مجارلی کلدی.

مَجاری { سذ. جم. عر. فد : مجرا. با : مجرا.

مَجاز { سذ. عر. [«جواز»دن] معنای حقیقیسیله قوللانلمیوب مناسبت ومشابهتی اولان دیکر بر معنایه استعارةً قوللانیلان سوز، حقیقت مقابلی : فلان محرر چوق مجاز استعمال ایدیور؛ بوسوزده مجاز واردر.

مُجاز { ص. عر. [«جواز»دن سمف. افعال] ۱. اجازت آلمش، مأذون. ۲. جائز، حلال، مشروع، غیر ممنوع .

مَجازاً { ح. عر. مجاز و استعاره طریقیله، معنای حقیقیسیله اولمیه‌رق : آرسلان مجازا جسور معناسیله قوللانیلیر .

مُجازاة { سث. عر. [«جزاء»دن مص. مفاعله] بر جرم و قباحته قارشی جزا ویرمه . قانون اقتضاسنجه ایجاب ایدن معامله: قباحتلینك مجازاتی اخذ انتقام ایچون اولمیوب امثاله عبرت اولمق ایچوندر . [اصل عربیده قارشیلق دیمك اولوب مکافاة یرینه‌ده مستعملدر.]

مَجازی { ص. عر. ث: مجاریه، مجاز واستعاره‌یه منسوب و متعلق، مجازطریقیله قوللانیلان: معنای مجازی .

مَجال { سذ. عر. [«جولان»دن سمف — اصل معناسی دونیله‌جك یر] ۱. وسع، اقتدار، قوت : هیچ مجالی یوقدر؛ بنده مجال قالمدی. ۲. امکان، فرصت : دشمنه مجال ویرمه‌ملی.

مَجالِس { سذ. جم. عر. فد : مجلس. با : مجلس.

مُجالَسَت { یا مجالسه. سث. عر. [«جلوس»دن مص. مفاعله] برلکده اوتورمه . همنشینلك .

مُجالِسز { ص. قوتسز، اقتدارسز، درمانسز، غیر مقتدر : مجالسز قالدی .

مَجامِع { سذ. جم. عر. فد : مجمع. با : مجمع.

مُجامَعَت { یا مجامعه . سث. عر. [«جمع»دن مص. مفاعله] جماع، معاملهٔ زوجیه.

مَجامیع { سذ. ث. جم. عر. فد : مجموع مجموعه. با : مجموع، مجموعه .

مَجّان { ص. عر. اجرتسز، بادهوا، مفت .

مَجّاناً { ح. عر. اجرتسز اوله‌رق، بادهوایه، جابه، بلش : اشعارینی باصدیروب احبابه مجاناً ویریور: خسته‌خانه‌نك علاجلری مجاناً ویریلیور.

مُجانَبَت { سث. عر. [«جنب»دن مص. مفاعله] بر طرفه چکلمه، اوزاقلاشمه، صاقینمه، احتراز : فنا آدملردن مجانبت ایتملی .

مُجانِس { ص. عر. ث: مجانسه. [«جنس»دن سف. مفاعله] بر جنسدن اولان، همجنس . [متجانس دها مستعملدر.]

مُجانَسَت { یا مجانسه. سث. عر. [«جنس»دن مص. مفاعله] بر جنسدن اولمه، همجنسلك .

مُجانه { س. [یتا.] بج. با : مانجانه .

مَجانیق { سذ. جم. عر. فد : منجنیق. با : منجنیق.

مَجانین { سذ. جم. عر. فد : مجنون. با : مجنون .

مُجاوَبه { سث. عر. [«جواب»دن مص. مفاعله] بربرینه جواب ویرمه، آتشمه، سوزله ویا مخابره ایله معارضه.

مُجاوِر { ص. عر. ث: مجاوره. [«جوار»دن سف مفاعله] ۱. قوکشو، همجوار. ۲. بر بیوك معبد ویا تربه‌نك یاننده اختیار عزلتله عبادت ایدن،

معتكف : كعبهٔ شريفه مجاورلرى؛ حضرت يحيانك تربه‌سنده مجاور ايدى .

مُجاوَرَت { يا مجاوره. سث. عر. [« جوار » دن مصـ. مفاعله] ١. قوكشولق، همجوارلق . ٢. بر بيوك معبد ويا تربه‌نك يانـنده اختيار عزلت و عبادت ايتمه، اعتكاف.

مُجاهِد { صـ. سذ. عر. جم: مجاهدين. [«جهد» دن سف. مفاعله] ١. سعى وغيرت ايدن، تمايلات نفسانيه‌يه قارشى كنديني ضبط ايده‌رك اعمال صالحه‌يه چاليشان : بر عابد مجاهد. ٢. جهاد ايدن، دين اوغورينه و اعلاى كلمة الله ايچون حرب ايدن : مجاهدين اسلام .

مُجاهَده { سث. عر. [« جهد » دن مصـ. مفاعله] ١. سعى وغيرت، نفسه غلبه ايچون اولنان اهتمام : انسان مجاهده ايله درجات عاليه‌يه واصل اولور. ٢. فى سبيل الله اولنان محاربه، اعلاى كلمة الله ايچون حرب ايتمه، جهاد، غزا. [بومعنا ايله جهاد دها مستعملدر.]

مُجبِر { صـ. عر. ث: مجبره. [«جبر» دن سف. افعال] اجبار ايدن، زورلايان ، ارادهٔ جزئيه برا. قمقزين زورله برايش ياپديران ويا برشيئه سوق ايدن : سبب مجبر؛ قوهٔ مجبره .

مَجبور { صـ. عر. ث: مجبوره. [« جبر »دن سمف.] زور كورمش، زور ايله برايشه سوق اولنان، مضطر، ناچار: بو ايشى كورمكه مجبوردر؛ بويله ياپمغه مجبورم ؛ بنى كيتمكه مجبور ايتديلر .

مَجبوراً { حـ. عر. مجبوراوله‌رق، مجبوريت تحتنده، زورله : كيتمك ايستمزدم اما مجبوراً كيده‌جكم .

مَجبورِيَّت { سث. عر. مجبور اولمه، مجبورلق ، زور : يالان سويلمكه نه مجبوريتى واردر؛ اويله سويلمسى مجبوريت تحتنده‌در .

مَجبول { صـ. عر. ث: مجبوله . [«جبلة»دن سمف.] يارادلمش، مخلوق، سرشته، آفريده، خلق و طينتنده بر حال وصفت بولنان، متخلق : حلم وحيا ايله مجبولدر .

مُجتَبى { صـ. عر. [«جبى»دن سمف. افتعال] سچلمش ، انتخاب واختيار اولنمش، مختار، ممتاز. ز.

مُجتَرّ { صـ عر. ث: مجتره. [«جر» دن سف. افتعال] گويش كتيرن : حيوان مجتر ؛ حيوانات مجتره .

مُجتَمِع { صـ. عر. ث: مجتمعه . [«جمع»دن سف. افتعال] طوپلانمش، طوپلى، بريره‌كلمش، برلشمش: اموال مجتمعه ؛ ممالك مجتمعه .

مُجتَمِعاً { حـ. عر. طوبدن، طوپلانمش اولدقلرى حالده، هب بردن ، جماعتله : مجتمعاً كيتديلر .

مُجتَنِب { صـ. عر. ث: مجتنبه. [« جانب » دن سف. افتعال] چكينن، اوزاقلاشان، بر طرفه چكيلوب قاريشميان، احتراز ايدن : پك مجتنب بر آدمدر.

مُجتَهِد { صـ سذ. عر. جم: مجتهدين. [« جهد»دن سف. افتعال] آيات كريمه واحاديث شريفه‌دن احكام استخراجنه مقتدر اولان متبحر، امام : مجتهدين كرام. [شيعيلرجه باب اجتهاد دائما آچيق اولديغندن اونلر علما وفقهالرينه‌ده بونامى ويررلر.]

مَجد { سذ. عر. بيوكلك، شان، شرف، جلالت.

مُجِدّ { صـ. عر. [«جد»دن سف. افعال] جد وغيرت وسعى ايلين، الندن كلديكى مرتبه‌ده چاليشان .

مُجَدِّد { صـ. عر. [«جد»دن سف. تفعيل] يكيلدن ، يكى حالنه قويان يكى برشكل واصوله قويان ، يكيدن قوت و حيات ويرن : سلطان محمود خان ثانى بحق مجدد دولتدر .

مُجَدَّد { صـ. عر. ث: مجدده . [«جد» دن سمف. تفعيل] يكى، تازه، هنوز قوللانلمامش: مجدد برقات اثواب، بر خانه .

مُجَدَّداً { حـ. عر. يكى اوله‌رق، يكى اولمق اوزره، باشدن، تعمير صورتيله اولميه‌رق : او كوشكى ييقوب مجدداً ياپديلر .

مَجذوب { صـ.عر. ث: مجذوبه. [«جذب» دن سمف.] ١. جذب و جلب اولنمش، بر طرفه چكلمش، مجلوب. ٢. جذبه صاحبى، عشق الهى‌يه مظهر، شيدا، آشفته . ٣. ديوانه ، آبدال .

مَجذوم { صـ. عر. ث: مجذومه. [« جذام » دن سمف.]

مسکین علته دوچار.

مَجرا | سذ. عر. ج: مجاری. | ۱. «جریان» دن سمع. ۱. صویك آقدیغی یتاق، صویولی: طونه مجراسی؛ مجرای نیل. ۲. مج. بر ایشك طریق حصولی ویا بر حوادثك واسطهٔ انتشاری: ایش مجرای طبیعیسندن چیقدی: بوحوادث خائنی مجرادن کلدی؟ ۳. تش. بدنك ایچنده احلاطك جریان ایتدیکی یول: مجرای دم؛ مجرای بول؛ مجرای دمع.

مُجَرَّب | صف. عر. ا: مجربه. | ۱. «تجربه» دن سمع. | دکمش، تجربه اولنمش: بویله اولدیغی مجربدر: امور مجربه دندر.

مُجَرَّبات | سذ. ج. عر. تجربه اولنمش ایشلر، گورگی: اوآدمك خلی یوغیسه ده مجرباتی چوقدر.

مُجَرَّد | صف. عر. ا: محرده. | ۱. «جرد» دن سمع. تفعیل | ۱. جیلاق، یالین، آجیق، انواب وقایف وقیدلدن چیقمش: سیوف مجرده. ۲. یالکز، تك، منفرد: مجرد برطاش. ۳. دیکر برشیئله قاریشمیق ویا برابر اولمیان، صاف، خالص: ماء مجرد. ۴. اولنمش، قاریشی اولمیان، یکار: آخر عمریه دك مجرد قالدی. ۵. جسمانی اولیوب معنوی و اعتباری اولان شی: مواد مجرده. ج: مجردات. ۶. ر. اصرف عربیده | حروف زائده سی اولیسان (فعل): ثلاثی مجرد: رباعی مجرد. مقابلی: مزیدفیه. = حر. یالکز، آنجق، صرف: بن مجرد بو ایش ایچون کلمدم. || ر. ه. بعد مجرد = غیر محدود مسافه. || کسر مجرد = کسر عادی. || پایهٔ مجرد = طریق علمیه مأموریتسز اعتباری رتبه: ازمیر پایهٔ مجردی.

مِجرَد | سذ. عر. دیشلرك پاسی آیقیلایوب تمیز ایلمکه مخصوص دیشلی آلتی، فر. Rasoir.

مُجَرَّدات | سذ. ج. عر. جسمانی اولمیوب روحانی و معنوی اولان شیلر.

مُجَرَّدلك | سذ. اولنمهمش آدمك حالی، بکارلق: مجردلکك ده اولیلکی محسنات ومشکلاتی واردر.

مُجرِم | صف. عر. ا: مجرمه | ۱. «جرم» دن سمع. افعال | جرم وقباحت ایشلین، قباحتلی: مجرم اولدیغی سوزندن بللیدر. = سذ. عر. ج: مجرمین. بر جرم وقباحت ایشلمش آدم، صوچلی: مجرمینه مخصوص حاپسخانه.

مَجروح | صف. عر. ا: مجروحه. | ۱. «جرح» دن سمع. | ۱. یارمق، کسمق، یارملی کرار حربه وسوقاده وکرار قصداً بدنك بر طرفنی یاره اولمش: جریده مجروح اولدی؛ اوقصاده ایش کچی مقتول واون ایکیسی مجروح اولدی. ۲. رد وابطال اولنمش یاخود حد ذاتنده باطل وغیر مقبول: بوسوز، بودعوی مجروحدر. = سذ. عر. ج: مجروحین. یارملی آدم: مجروحینك نقلنه مخصوص آرابه.

مَجزور | صف. عر. ا: مجرورمه | ۱. «جر» دن سمع. | چکلمش، سورولکلمش. ا. ۲. ر. | نحو عربیده اعرابك احوال ثلثه سندن جر حائزده اولان: اسم مجرور: حرف جرله ویا اضافتله مجرور. = ج: مجرورات = مجرور معمولر.

مَجرَی | سذ. عر. یا: مجرا.

مَجزوم | صف. عر. ا: مجزومه. | ۱. «جزم» دن سمع. | ۱. کسلمش، قطعیا قراری ویرلمش، معلوم ومحقق: بویرامر مجزومدر. ۲. ر. | نحو عربیده | جزم حائزده بولنان (مضارع) که مفرد ده آخری ساکن وفعل ناقصده محذوف وتثنیه وجمعده نونی ساقط اولور: مضارع مجزوم.

مُجسَّم | صف. عر. ا: مجسمه. | ۱. «جسم» دن سمع. تفعیل | ۱. جسمی اولان، وجودلی، گوگدهلی: یالدیزمجسم اینیهلك مفوادن مجسم صورتی یاپدی. ۲. مج. صانکه بر حال معنوی جسم پیدا ایدوب تجسم و تمثل اینمکله حاصل اولمش، او حال معنویلك تجسم اینمش حکایده اولان: اوآدم فضیلت مجسمه در، ناموس مجسمدر. ۳. ر. | هندسه | امداد نامعینی یعنی طول وعرض وارتفاعی اولان: شکل مجسم: زاویهٔ مجسمه. مقابلی: مسطح. || هندسهٔ مجسمه = یوکلك اشکال مجسمه دن بحث ایدن قسمی.

مُجَفّ { ص. هندسه‌ده غلط اوله‌رق «مجوف» یرینه قوللانیلیور با: مجوف. = س. طوپك بوش اولان اسطوانی الشکل ایچی‌که طوپلرك بیوکلکی چاپ دینلن بونك قطریله تعیین اولنور.

مُجَفِّف { ص. عر. أ: مجففه. [«جف» دن سف. تفعیل] ط. قورودان، قورودیجی.

مُجَلّا { ص. عر. [«جلاء» دن سمف. تفعیل] جلا ایدلمش، پارلادلمش، پارلاق، لوسترولی: آینهٔ مجلا.

مُجَلِّد { سذ. عر. [«جلد» دن سف. تفعیل] کتابلری دیکوب کنارلرینی دوزلده‌رك قاب‌کچیرن صنعتکار: بوکتابلری مجلده کوندرملی: مجلد دکانی.

مُجَلَّد { ص. عر. أ: مجلده. [«جلد» دن سمف. تفعیل] دیکیلوب قاب کچیرلمش، تجلید ایدلمش (کتاب): بتون کتابلری مجلددر. = سذ. عر. ج: مجلدات. کتابك برلکده دیکلمش و برحجم تشکیل ایدن قسمی ویا بتونی، جلد: آثاری مجلدات عدیده‌دن عبارتدر.

مُجَلِّدلِك { س. کتابلری دیکوب قاب کچیرمك صنعتی: مجلدلکده مهارتی واردر.

مَجلِس { سذ. عر. ج: مجالس. [«جلوس» دن سم.] ۱. قوکشمق ویا بر ایش مذاکره ایتمك ایچون بر آره‌یه کلمش آدملر هیئتی، جمعیت، انجمن: مجلس قورمق: مجلسه چیقمق، کیتمك. ۲. برنوع امور دولتك تذکریچون بر رئیسك تحت ریاستنده معین اعضادن مرکب اوله‌رق تشکیل اولنمش هیئت رسمیه شوری: مجلس خاص وکلا: مجلس کبیر معارف: مجلس مالیه: مجلس اداره: مجلس مبعوثان: مجالس عالیه.

مَجلِس آرا { ص. فا. کوزل سوزلریله مجلسی شلندیرن، میرکلام.

مَجلوب { ص. عر. أ: مجلوبه. [«جلب» دن سمف.] ۱. جلب اولنمش، آخر یردن کتیرلمش: اموال مجلوبه. ۲. طرفدارلغی قزانلمش، برطرفه میل ایتدیرلمش: کندیسی او طرفه مجلوبدر.

مَجَلّه { سذ. عر. ج: مجلات. ۱. کتاب، مجموعه، رساله: ادبیاته متعلق کوزل برمجله‌در. ۲. کتب فقهیه‌نك معاملات قسمندن جمع و تدوین اولنمش قواعد مختصره که الیوم بعض مکاتب رسمیه‌ده تدریس اولنور: مجله درسی، معلمی.

مَجمَر { سذ. عر. [«جمر» دن سم.] توتسی یاقیلان قاب، بخوردان.

مَجمَع { سذ. عر. ج: مجامع. [«جمع» دن سم.] ۱. طوپلانیلان یر، محل اجتماع، بر طاقم اشخاص ویا اشیانك بریکدیکی یر: مجمع ادبا: مجمع اشرار. ۲. قاوشیلان یر، محل التصاق، ملتقا: مجمع بحرین.

مُجمَل { ص. عر. أ: مجمله. [«جمله» دن سمف. افعال] قیصه و آز سوزله افاده اولنمش، خلاصه ایدلمش، مختصر، موجز: تاریخ مجمل؛ پك مجمل یازلمش.

مُجمَلاً { ح. عر. قیصه اوله‌رق، آز سوزله، مختصراً، خلاصةً: وقوع حالی مجملاً افاده ایتدی.

مَجموع { ص. عر. أ: مجموعه. [«جمع» دن سمف] طوپلانمش، بریکمش، ییغلمش: نقود مجموعه؛ افراد مجموعه. = سذ. عر. ج: مجامیع. ۱. طوپلانمش شیء، طوپ، یغین: مجموع حاصلات؛ مجموع نقود. ۲. س. [حسابده] خلاصهٔ جمع، قره‌جمله: بو اون بش قلم رقملرك مجموعی نه‌در؟ = ك. هب، بتون، جمیع، کافه، جمله: مجموع اهالی؛ کتابلرك مجموعی؛ اونلرك مجموعی بویله‌در.

مَجموعاً { ح. عر. ۱. طوپدن، یردن، جمعا: مجموعاً کلدیلر. ۲. هب، بتون، جملةً، کافةً، جمیعاً: قوراقلقدن محصولات مجموعاً یاندی.

مَجموعه { سذ. عر. ج: مجامیع. ۱. طوپلانیلوب بریکدیرلمش وتنظیم و ترتیب ایدلمش شیئلر هیئتی: اونك کوزل بر مجموعهٔ نباتاتی واردر. فر. Colection. ۲. اشعار و سائر آثار منتخبه جمع وقیدیله حاصل اولمش رساله، بوکبی آثار منتخبه‌نك قیدینه مخصوص جزئدان: جبنده بر مجموعه‌سی واردر خوشنه کیده‌جك بر سوز ایشیتدی‌می قید ایدر. ۳. علوم وفنون و ادبیاته متعلق مباحثی جامع اوله‌رق نشر اولنان رسالهٔ موقوته.

مَجنون { صـ. عر. أ: مجنونه. [«جن»دن سمف.] ١. اجنی طوتمش، چیلغین، دلی، دیوانه. ٢. مج. فنا حالده عشق وعلاقه‌یه دوچار، شیدا. = سذ. عر. جم: مجانین. چیلدیرمش آدم، دلی: دارالمجانین. = سخذ. لیلا اسمنده بر قیزه عشق وعلاقه‌سیله بین‌العرب افسانه‌حکمنه کچمش قیس اسمنده بر شخص موهوم، بر افسانهٔ مشهورك قهرمانی.

مَجنونانه { صـ. حـ. فا. ١. دلیجه، دیوانه‌لره یاقیشیر صورتده: اطوار مجنونانه‌سیله. ٢. لیلانك عاشقی اولان مجنون طوریله: مجنونانه عاشق اولمش.

مَجنونلق { سـ. دلیلك، چیلغینلق، جنت.

مَجنونیَّت { سـ. عر. مجنونلق، دلیلك، جنت.

مُجَوَّزه { سـ. وقتیله کییلان بر جنس آلای قاوغی.

مَجوس { سذ. عر. [فا. «مغ» دن مأخوذ یو. Μάγος دن. — اسم جنس] اسکی ایرانیلرك تابع اولدقلری زردشت دینیله متدین خلق: طائفهٔ مجوس؛ مجوس دینی.

مَجوسی { صـ. سـ. عر. أ: مجوسیه. دین مجوسه تابع، زردشتی، آتشپرست ویا بونلره منسوب ومتعلق: نوشیروان مجوسی ایدی؛ مجوسیلرك آیینی؛ عادات مجوسیه.

مَجوسیَّت { سـ. عر. مجوسیلك، دین مجوس، آتشپرستلك، زردشتیلك.

مُجَوَّف { صـ. عر. أ: مجوفه. [«جوف»دن سمف. تفعیل. — غلط اوله‌رق «مجف» دخی قوللانیلیور] ایچی بوش، اویوق، قوغوق.

مُجَوهَر { صـ. عر. أ: مجوهره. [«جوهر»دن سمف.] ١. الماسله طوتمش، الماسلی، مر. صع: مجوهر ساعت، قوطی. ٢. د. یالکز نقطه‌لی حرفلری ابجدله حساب اولندقده تاریخ چیقان (بیت ویاعباره). کوهرین: مجوهر تاریخ.

مُجَوهَرات { سـ. جم. عر. الماس وسائر ذی قیمت طاشلرله‌مزین طاقلر: اوقادینك مجوهراتی چوقدر؛ مجوهراتك قیمتی دوشوکدر.

مُجَهَّز { صـ. عر. أ: مجهزه. [«جهاز»دن سمف. تفعیل] ١. حاضرلانمش، تدارکات و مالزمه‌سی اکمال اولنه‌رق تهیئه اولنمش: حرب ایچون مجهز بر سریه؛ مجهز برکلین. ٢. یلکن وخلاط ودمیر کبی لوازمی اکمال اولنمش، طونانمش (کمی): مجهز برسفینه، برفیلو.

مُجَهِّز { صـ. عر. [«جهاز»دن سف. تفعیل] لوازم و تدارکاتی تهیئه واستحضار ایدن، بووظیفه ایله موظف.

مَجهود { سذ. عر. [سمف. اوله‌رق صـ. کبی لسانمزده مستعمل دکلدر.] جهد، سعی، الدن کلن، مقدرت: بذل مجهود ایتدی.

مَجهول { صـ. عر. أ: مجهوله. [«جهل»دن سمف.] ١. بیلنمین، نامعلوم، غیر معروف، کشف اولنمامش: نه اولدیغی مجهولدر: ازمنهٔ قدیمه‌ده کرهٔ ارضك قسم اعظمی مجهول ایدی: آفریقانك اقطار مجهوله‌سی. ٢. د. [صرفده] فاعلی ذکر اولنمیوب مفعولی نائب فاعل نامیله یرینه قائم اولان فعلکه معلوم مقابلی اولوب باشلیجه افعال متعدیه‌دن کلیر: مکتوب یازلدی، قپو آچلدی کبی: ترکجه‌ده افعال لازمه‌نك‌ده برنوع مجهولی واردر: کیدلمك، کلنمك کبی‌که فاعلدن مستغنیدر. || مجهول الاحوال = حال و شانی نامعلوم، کیمك نه‌سی اولدیغی و اخلاق واطواری بیلنمین: مجهول الاحوال بر آدم. = سذ. عر. ر. [جبرده] معلوم اولان دیکر عددلرك نسبتندن استخراج اولنان عدد مجهول.

مَجهولیَّت { سـ. عر. بیلنمه‌مه، بیلنمیش، بیلنمین شیء ویا شخصك حالی: ایچ طرفلرك مجهولیتی کندیلرینی ساحل بوینجه کیتمکه مجبور ایتدی؛ شهرت وشان طالبی اولمیوب مجهولیت ایچنده یاشامغی ترجیح ایدر؛ نوع بشرك اوائل ظهوری مجهولیتده قالمشدر.

مَجیء { سذ. عر. [مص. میمی] کلمه، کلیش، ورود، ایاب، آمد. ز.

مُجیب { صـ. عر. [«جواب»دن سف. افعال] اجابت ایدن، کندیسندن اولنان طلب وسؤالی قبول ایدوب اجرا ایدن. ز.

مَجید { صـ. عر. [« مجد » دن صـ.] مجد وشرف وشان صاحبی. صفات اللهدندر : رب مجید؛ عبدالمجید. — والد ماجد حضرت پادشاهی جنتمکان سلطان عبدالمجید خان حضرتلرینك نام عالیلرینه منسوب اولان مجیدیه آلتیننه وکومش مجیدیه‌یه‌ده لسان عوامده بعضاً مجید نامی ویریلوب اسم کبی قوللانیلیر. با : مجیدیه.

مَجیدی { صـ. عر. ژ : مجیدیه. جنتمکان سلطان عبدالمجید خان حضرتلرینك ایجاد کرده‌سی : نشان مجیدی.

مَجیدیّه { سـ. عر. عهد سلطان عبدالمجید خانی آثارندن اولان مسکوکات جدیدهٔ عثمانیه‌دن یکرمی غروشلق بیوجك کومش سکه : سیم مجیدیه، بیاض مجیدیه. || مجیدیه آلتینی، آلتین مجیدیه = مسکوکات مذکوره‌دن یوز غروشلق آلتین سکه، عثمانلی لیراسی. || مجیدیه چاریکی = کومش مجیدیه‌نك درتده بری اولان بش غروشلق کومش سکه.

مَچ { سـ. اکسز و دوز قلیچ، یاصیجه شیش : مچ ایله مبارزه ایتدیلر. || تعلیم مچی = تعلیمه مخصوص اوجی دوکمه‌لی مچ.

مُحابا { سـ. فا. عر. « محاباة » دن « ة » نك اسقاطیله و دائما « بی » ادات فارسیه‌سیله معنای آتی ایله قوللانیلیر :] بی محابا = پرواسزجه، بلا احتراز، قید ایتمکسزین.

مُحادَثه { سـ. عر. [« حدث » دن مصـ. مفاعله] قوکشمه، بربرینه قصه وحکایه سویلمه، سوزلشمه، مکالمه. ز.

مُحاذی { صـ. عر. ژ : محاذیه. [« حذی » دن سف. مفاعله] بربرینك قارشیسنده وبر حذاده بولنان، فر. Parallèle.

مَحاذیر { سـذ. جـ عر : فذ : محذور. با : محذور.

مُحارِب { صـ. عر. ژ : محاربه. ژ : محاربین، محاربتین. [« حرب » دن سف. مفاعله] ۱. بریله غوغا وجنك ایدن، مخاصم : محارب دولتلر، دول محاربه؛ طرفین محاربین : دولتین محاربتین. ۲. حرب وجنك ایتمکده ماهر، اصول حربه آشنا وجسور، جنکاور : اورانك اهالیسی محارب آدملردر.

مُحارَبه { سـ. عر. جـ : محاربات. [« حرب » دن مصـ. مفاعله] ۱. ایکی ویا زیاده دولت و یا طرف بیننده وقوع بولان حرب، جنك : فرانسه پروسیه محاربه‌سی : آوروپاجه برمحاربه ظهوری محتمل دکلدر : محاربات بحریه. ۲. بردفعه‌ده اولنان جنك، سورکلی مصادمه : سدان محاربه‌سی؛ فلان کون بیوك برمحاربه اولمش.

مُحارَسه { سـ. عر. [« حراسة » دن مصـ. مفاعله] محافظه، وقایه، قورومه. ز.

مُحاسِب { صـ. عر. [« حساب » دن سف. مفاعله] محاسبه فننده معلومات ومهارتی اولان حساب واصول دفتری علملرنده یدطولی صاحبی : محاسب آدمدر ؛ ایی بر محاسبه احتیاج واردر.

مُحاسِبلك { سـ. اصول محاسبه‌ده معلومات ومهارت صاحبی اولانك حالی : اونك محاسبلکی مشهوردر.

مُحاسَبه { سـ. عر. جـ : محاسبات. [« حساب » دن مصـ. مفاعله] ۱. حسابلاشمه، صایشمه، حساب کورمه : سزکله برمحاسبه‌مز واردر : کندیسیله قطع محاسبه ایتدك = معلق حسابمز قالمدی. ۲. علم حساب واصول دفتری‌یه استناداً واردات و صرفیات ومقبوضات ومدفوعات دفترلرینك تنظیمیله منتظم حساب ودفتر طوتمق اصولی : محاسبه‌ده مهارتی واردر؛ محاسبه‌دن خبرم یوقدر. ۳. بر دائرهٔ رسمیه‌نك حسابات شعبه‌سی، واردات و مصارفك حساب اولندیغی شعبه ویا قلم : محاسبهٔ ولایت؛ محاسبه قلمی؛ محاسبه ممیزی؛ محاسبه کتبه‌سی. || دور محاسبه = سلفك خلفه حساب ویروب دفاتر وسندات ومبالغ موجوده‌یی تسلیم ایلمسی. || دائرهٔ محاسبات = دائرهٔ عسکریه‌نك محاسبه شعبه‌لری. || دیوان محاسبات = کافهٔ دوائر دولتك بهر سنه حسابلرینی رؤیت وتدقیقله و مأمورلرینی مسئول طوتمغله مکلف دائرهٔ مخصوصه.

مُحاسَبه‌جی { سـ. ۱. بر نظارت ویا دیکر دائرهٔ رسمیه‌نك محاسباتنه وامور حسا-

بیه‌سنه ریاست ایدن ذات: مالیه، معارف، رسومات محاسبه‌جیسی. [« مثلا محاسبه‌جی مالیه » دیمکدن صاقینملی.] ٢. بر سنجاغك امور مالیه‌سنه مأمور آدم: صاروخان، کوتاهیه محاسبه‌جیسی. [ولایتك کینه دفتردار وقضانك کینه مال مدیری دینیر.]

مُحاسَبه‌جیلِك { س. بر نظارت ویا دائرهٔ رسمیه‌نك ویاخود بر سنجاغك محاسبه ایشلرینه وامور مالیه‌سنه ریاست ایدن ذاتك مأموریت ووظیفه‌سی: داخلیه، عدلیه، پوسته وتلغراف، آماسیه محاسبه‌جیلکی.

مَحاسِن { سذ. ج عر. فد: حسن. با: حسن.

مُحاصِر { ص سذ. عر. ج: محاصرین. [« حصر »دن سف مفاعله] بر قلعه ویا دیکر موقع حربی قوشادوب مواردهلرینی وارزاق ومهمات یوللرینی کسن، محاصره ایدن: محاصرلر باتاقلق بر یرده بولنمغله صیتمه‌یه طیانه‌مدقلرندن محاصره‌یی رفع ایتمکه مجبور اولدیلر.

مُحاصَره { سث. عر. ج: محاصرات. [« حصر »دن مص. مفاعله] بر قلعه ویا دیکر موقع حربك دشمن طرفندن عسکرله قوشادیلوب طرق مواردهسنك قطعی، قوشاتمه، قپاتمه: قلعه‌یی، شهری محاصره ایتدی: محاصره‌ده قالدی. || رفع محاصره = بر موقعك محاصره‌سندن واز کچوب چکلمه: دشمن رفع محاصره‌یه مجبور اولدی. || محاصره طوبی = بر موقعی محاصره ایتمه‌ده قوللانیلان جسیم صحرا طوبی.

مَحاضِر { سذ. ج. عر. فد: محضر (عرض محضر). با: محضر.

مُحاضَره { سث. عر. ج: محاضرات. [« حضور »دن مص. مفاعله] ادبیات وتاریخه متعلق فقرات وحکایات ولطائف ایرادی، مواد مذکوره‌یه متعلق مصاحبه. = ج علوم و فنون وتاریخ و ادبیاته متعلق خاطرده طوتیلان والمناسبه ایراد اولنان معلومات: او آدمك محاضراتی چوقدر.

مُحاط { ص. عر. ا: محاطه. [« حوط »دن سمف. افعال] ١. چویرلمش، اطرافی آلنمش، قوشادلمش: دیوارله محاط بر باغچه. ٢. برشیئك ایچنده بولنان، مظروف، مشمول. || محاط علم = معلوم: محاط علم عالیلری بیورلدیغی اوزره.

مُحافِظ { سذ. ص عر. [« حفظ »دن سف. مفاعله] ١. محافظه ایدن، وقایه وصیانت ایدن، بکنجی. ٢. مستحکم بر موقعك حفظ واداره‌سنه مأمور ضابط: قلعه محافظی = دیزدار.

مُحافِظلِق { س. مستحکم بر موقعك اداره وقوماندهسی، محافظ صفت و وظیفه‌سی: قلعه محافظلغی.

مُحافَظه { سث. عر. [« حفظ »دن مص. مفاعله] ١. صاقلامه، قایرمه، قورومه، وقایه، صیانت: الله محافظه ایتسین؛ اورمانلری محافظه ایتمك اقتضا ایدر؛ اوراسنی محافظه آلتنه آلدیلر. ٢. مرعی طوتمه، ترك ایتمه‌مه: بو اصولی محافظه ایتملی.

مَحافِل { سذ. ج. عر. فد: محفل. با: محفل.

مَحاق { سذ. عر. آیك صوك کیجه‌سی که قمر بسبتون کورنمز اولور.

مَحاکِم { سث. ج. عر. فد: محکمه با: محکمه.

مُحاکَمه { سث. عر. ج: محاکمات. [« حکم »دن مص. مفاعله] ١. دعوا ایچون مدعی ایله مدعی علیهك محکمه‌یه مراجعتلری، حضور حکامده مرافعه اولنمه‌لری: یارین محاکمه اوله‌جغز: بزم محاکمه‌مز کله‌جك هفته‌یه قالدی. ٢. طرفینی دیکلوب حکم ایتمه، فصل دعوی ایچون طرفینك افاده‌لرینی و شاهد و دلیللرینی استماع ایله حکم ایتمه: اوایشده ذی مدخل اولانلری یارین محاکمه ایده‌جکلر؛ اونی محاکمه‌یه چکدیلر، تحت محاکمه‌یه آلدیلر. ٣. مج. برایشی ذهناً ایجه تحقیق و تدقیق ایدوب بر قرار ویرمه: انسان هرایشیتدیکنی محاکمه ایتمکسزین قبول وتصدیق ایتمه. ملیدر؛ ایشی کندیعجه محاکمه ایتمه‌دن رأی ویره‌مم: قبل المحاکمه = ایشی ایجه تدقیق و ذهناً محاکمه ایتمزدن. = ج. دعاوی، محاکمه‌یه متعلق ایشلر: باب سرعسکرینك محاکمات دائره‌سی = عسکریلری وظائف

عسكريه‌لرندن طولايى محاكمه ايدن ديوان حربلرك تابع اولدقلرى دائره: محاكمات رئيسى = بو دائره‌نك باشى.

مَحالّ { سذ. جم. عر. فد: محل. با: محل.

مُحال { ص. عر. [« حول »دن سمف.] ممكن اولميان، غير قابل، امكانسز، مستحيل: اختيارلر ايچون سن شبابك عودتى محالدر؛ خيال محال. = سذ. عر. جم: محالات. ممكن اولميان شئ: محالى آرزو ايتمك عبثدر: محالاتله اوغراشماملى.

مُحالَفه { سث. عر. [« حلف »دن مص. مفاعله] بربرينه قارشى يمين ايتمه، آندلاشمه، يمين ايله عهدلاشمه. ن.

مَحاله { سث. عر. [ميمك ضميله غلطدر] چاره، تدبير، حيله. ن. || لامحاله = چاره‌سز، ضرورى.

مَحامِد { سث. جم. عر. فد: محمدت. با: محمدت.

مَحامِل { سذ. جم. عر. فد: محمل. با: محمل.

مُحاوَره { سث. عر. جم: محاورات. [« حور »دن مص. مفاعله] قوكيشمه، مكالمه، مصاحبه: محاورهٔ عليه.

مُحِبّ { ص. عر. ا: محبه [« حب »دن سف. افعال] سون، سويشن، محبتلى، محبتى اولان: محب اهل بيت: محب فقرا؛ زوجنه محبه برقادين. = سذ. عر. جم: محبين وفا. محبان. ١. دوست، يار: محب صادق. ٢. درويش اولمقسزين طرق عليه‌دن برينه انتسابى وطريقه ياخود اهل بيت نبوى‌يه محبتى اولان آدم: ماه محرمده درويشان ومحبان ماتم ايدر.

مُحِبّانه { ص. ح. فا. ١. دوستانه دوستلره ياقيشير صورتده: اخطارات محبانه؛ بن سزه محبانه سويليورم. ٢. طرق عليه‌دن برينه انتسابى واهل بيت نبوى‌يه محبتى اولان محبانه ياقيشير حالده: درويشانه ومحبانه ماتم ايتديلر.

مَحَبَّت { سث. عر. [مصدر ميمى اولوب ميمك ضميله غلطدر] ١. سومه، سوكى، سويشمه: بينمزده محبت واردر: محبتمز اسكيدر. ٢. دوستلق، خلوص، صدق: محبت اهل بيت. ٣. عشق، علاقه: عشق ومحبت. ٤. دوستانه صحبت، قوكيشمه: اوتوروب محبت ايديوردق: محبت آره‌سنده.

مَحَبَّتنامه { سـ. فا. دوستانه مكتوب، صدق و محبتى مبين نامه: محبتنامه‌كزى آلدم. [انشا اصطلاحنده بيوكدن كوچكه خطاب اولنور]

مَحبَس { سذ. عر. [« حبس »دن سم] حبسخانه، آدم حبسنه مخصوص بنا، زندان. [بو معنى ايله « محبوس » ديمه‌ملى.]

مَحبوب { ص. عر. ا: محبوبه. [« حب »دن سمف.] سويلين، سوكيلى، معشوق: محبوب خدا = رسول الله (صلعم) افندمز: مجنونك محبوبه‌سى ليلا.

مَحبوس { سذ. ص. عر. جم: محبوسين. [« حبس »دن سمف.] حبس اولنمش، موقوف، توقيف اولنمش: محبوسين تعيينى.

مَحبوسخانه { سـ. فا. با: حبسخانه، محبس.

مَحبوسِيَّت { سث. عر. محبوسلق، محبوس بولنان آدمك حالى ومحبوس طورديغى مدت: محبوسيتى ايكى سنه سوردى.

مُحتاج { ص. عر. جم: محتاجين. [« حوج، حاجة »دن سمف. افتعال] ١. بر شيئه احتياج ولزومى اولان، برحاجتى اولوب ده دفعنه مقتدر اوله‌ميان، مفتقر: اتمكه، صويه، نصيحته محتاجدر. ٢. اقتضاسى اولان: بواو تعميره محتاجدر. ٣. فقير، يوقسول، حاجتمند: محتاجينه اعانه ايتمك. ٤. برندن ايپلك كورمك اميدنده بولنمغله ويا اعانه‌سنى كورمكله كنديسنه سرفرو ايتمكه مجبور اولان: بن سكا محتاج دكلم؛ نه يابسون اوكا محتاجدر.

مُحتاجلق { سـ. محتاج اولان آدمك حالى، احتياج: كيمسه‌يه محتاجلغم يوقدر.

مُحتاجِيَّت { سث. عر. محتاجلق، احتياج.

مُحتال { ص. عر. ا: محتاله. [« حيله »دن سف. افتعال] حيله‌كار، دساس، دوباره‌جى.

مُحتَجِب { ص. عر. ا: محتجبه. [« حجاب »دن سف. افتعال] اورتيلى، اورتنمش، مستور. ن.

مُحتَرِز { ص. عر. ا: محترزه. [« حرز »دن سف] صا.

قینان، چکینن. اجتناب واحتراز ایدن: بن بویله افترالردن پك محترزم.

مُحتَرِق { ص. عر. أ: محترقه. [«حرق» دن سف. افتعال] یانمش: کچن کونکی یانغینده اوچ او محترق اولدی.

مُحتَرَم { ص. عر. أ: محترمه. [«حرمة» دن سمف. افتعال] حرمتلی، معزز، مکرم، شایان تعظیم وتکریم: بر پیر محترم؛ والدهٔ محترمه‌م.

مُحتَسِب { سذ. عر. [«حساب» دن سف. افتعال] ١. وقتیله احتساب مأموری، شهره ادخال اولنوب صاتیلان مواددن رسم آلان مأمور، احتسابجی. ٢. عباسیلر زمانلرنده شهرك ضبط وربطنه واوزان واکیالك تام اولمسنه و الحاصل بلدیه وبولیس وظائفنه باقان مأمور، شحنه.

مُحتَشَم { ص. عر. أ: محتشمه. [«حشمة» دن سمف. افتعال] اتباع وحشمنك کثرتیله هرکسك حرمتنی جلب ایدن، هیبتلی: بر وزیر محتشم.

مُحتَضِر { ص. عر. أ: محتضره. [«حضور» دن سف. افتعال] احتضار حالنده بولنان، حالت نزعده اولان، جان چکیشن.

مُحتَکِر { ص. سذ. عر. [«حکر» دن سف. افتعال] ذخایر وسائر احتیاجات ضروریه‌یی اوجوز آلوب بریکدیردکدن صکره بهالرینی آرتدیره‌رق صاتان انصافسز: محتکر قانوناً مجازاة اولنور.

مُحتَلِج { ص. عر. أ: محتلجه. [«حلجان» دن سف. افتعال] ط. احتلاجه اوغرامش، بلا اختیار دیتره‌مك علتنه دوچار (آدم ویا عضو).

مُحتَمَل { ص. عر. أ: محتمله. [«حمل» دن سمف. افتعال] اولمق احتمالی اولان، ممکن، قابل، مأمول، مظنون: بوکون کلمه‌لری محتملدر.

مُحتَمَلات { سذ. جم. عر. ممکن و مأمول و مظنون شیئلر: او ایشك بویله اولمسی محتملاتندندر.

مُحتَوی { ص. عر. أ: محتویه. [«حوایه» دن سف. افتعال] بریره جمع ایدن، جامع، شامل، حاوی: مباحث متنوعه‌یی محتوی بر رساله.

مُحتَوِیات { سذ. جم. عر. [بولغتی و اوك کسریله سف. صورتنده قوللانیورسه‌ك ده سمف. معناسنی ویردیکمزدن طوغریسی و اوك فتحیله اولسه کرکدر] ١. یازلمش بر شیئك حاوی اولدیغی مباحث و مواد. مندرجات: او کتابك، مکتوبك محتویاتی نه‌دن عبارتدر. ٢. برقاب و ظرفك ایچنده بولنان شیئلر: بو صندیغك محتویاتی نه‌در.

مَحجوب { ص. عر. أ: محجوبه. [«حجاب» دن سمف.] ١. اورتیلی، مستور، پرده‌لی. [معنای اصلیٔ عربیسی اولان بو معنی ایله لسانمزده پك قوللانلماز.] ٢. اوتانان، اوتانمش، خجل، شرمنده: او حالده کوردیکم ایچون محجوب اولدی؛ زیارتکزه کله‌مدیکم ایچون سزدن چوق محجوبم. ٣. اوتانمق طبیعتی اولان، اوتانغاج، اوتانغان: کندیسی محجوب آدمدر.

مَحجوبِیَّت { سذ. عر. ١. اورتیلی ومستور اولان شیئك حالی. أ. ٢. اوتانمه عارلانمه، شرم: فقر بادیٔ محجوبیت دکلدر. ٣. اوتانمق طبیعتی، اوتانغاجلق: محجوبیت چوق دفعه مانع ترقی اولور.

مَحجوز { ص. عر. أ: محجوزه. [«حجز» دن سمف.] مق. حجز اولنمش، دائن طرفندن مطلوبنه قارشیلق اولمق اوزره محکمه معرفتیله رهن حکمنه قونمش (مدیون مالی): اونك چفتلکی، اوی محجوزدر.

مُحَدَّب { ص. عر. أ: محدبه. [«حدب» دن سمف. تفعیل] ١. قنبور، تومسکلی. ٢. س. [هندسه‌ده] کره‌نك برقسمی کبی اورته‌سی تومسکلی ومدور اولان، مقعر مقابلی، فر. Convexe.

مُحدَث { ص. عر. أ: محدثه. [«حدث» دن سف. افعال] ١. صکره‌دن وجوده کلمش، قدیم اولمیان، مخلوق: عالم شدتدر. ٢. مج. یکی، بوظهور، اسکیدن اولمیان: بو محدث بر عادتدر.

مُحَدِّث { سذ. عر. جم: محدثین. [«حدیث» دن سف. تفعیل] احادیث شریفهٔ نبویه نقل و روایت ایدن وعلم حدیثله توغل

واشتمال ایدن ذات : محدثیندن برذات .

مُحَدَّد (ص . عر . ا : محدوده .) (« حد » دن سمف . تفعیل) تحدید وتعیین ایدن ، بر شیئه حدود وسینور قویان . ز .

محدود (ص . عر . ا : محدوده .) (« حد » دن سمف .) ۱ . اطرافی احاطه اولنمش ، محاط . جوبرلمش : آطه‌نك هر طرفی دکیزله محدوددر . ۲ . سینورلی ، سینور وحدودی اولان ، حدودی تعیین اولنمش : مملکت مذکوره ایکی طرفدن دکیزله و دیکر ایکی طرفدن فلان مملکته محدوددر . ۳ . مج . بك ایلری به وارمیان جوق شیلر احاطه ایدمین ، ناقص : اونك عقلی ، معلوماتی ، اقتداری محدوددر .

مُحَذِّر (ص . عر . ا : محذره .) (« حذر » دن سمف . تفعیل) صاقینديرمان ، احطار ایدن . ز .

محذور (سمف . عر . ج : محذور .) (ات . محاذیر . « حذر » دن سمف) صاقینه‌جق شیء ، قورقه‌جق شیء ، مانع : بو ایشده هیچ بر محذور یوقدر ؛ سزجه بر کونه محذور وارمیدر ؟ هر نوع محذوراتدن سالمدر .

محذوف (ص . عر . ا : محذوفه .) (« حذف » دن سمف . حذف اولنمش ، یردن قالدیرلمش سیلنمش (حرف ، سائره) : یکلمه‌ده الف محذوفدر .

محراب (سمف . عر . ۱ . مسجدوجامع ودیکر معبدلرك یا دار کاهك قبله جهتندکی جهه‌سنك اك طرفنده یاپیلان اوبوق کی امام اونك اوکنده نماز قیلار . ۲ . مج . اقتدا اولنه‌جق بر . ۳ . عر . محبوبه‌نك قاشلری .

مُحَرِّر (ص . عر . ا : محرره .) (« حر » دن سمف . تفعیل) ۱ . یازان ، کاتب ، مستملح . ز . ۲ . قلمه آلان ، تحریراً یعنی یازی ایله افاده و افهام ایدن ، مانی : کندیسی بك ماهر محرر در : محرره بر قیز . = سمف . عر . ج : محررین . ۱ . اوراق حسوادثه یازی یازان آدم ، غزته منشیسی : او غزته‌نك ایی محررلری واردر : باش محرر = برغزته محررلرینك باشنی کدیکر . لرینك یازدقلرینی تصحیح و امور تحریریه‌یه نظارت ایدر . ۲ . پرسالهٔ ادبیه‌نك وقریجه‌دن یازیلان براثرك مؤلفی : بوکتابك بك محرری کیمدر ؟ محرری فلان دیه قاییده مذکوردر : محررینك حقوقی محافظه ایتمك .

مُحَرَّر (ص . عر . ا : محرره .) (« حر » دن سمف . تفعیل) یازلمش ، یازلی ، مکتوب ، مسطور : سرخ ایله محرر بر یازی بوکتابك کیمسه‌یه محرر بر یادکاری یوقدر .

محرّرات (سمف . ج . عر .) محرره یه معنی ایله مستعمل دکلدر . یازلمش شیلر ، مکاتیب ، اوراق : چکدیکمز یك ایجنده بر طاقم محررات بولدم : محررات رسمیه .

مُحَرِّص (ص . عر . ا : محرصه .) (« حرص » دن سمف . تفعیل) حرصلاندیران ، حرص وطمعی آرتدیران ، تحریك و تشویق ایدن . ز .

مُحَرَّف (ص . عر . ا : محرفه .) (« حرف » دن سمف . تفعیل) تحریف اولنمش ، عباره‌سی دکیشدیرلمش و یا معنای حقیقیسندن باشقه معنی ویرمکله تغییر اولنمش : موجود کتب عتیقه‌نك محرف اولمسی مظنوندر .

مُحرِق (ص . عر . ا : محرقه .) (« حرق » دن سمف . افعال) ۱ . یاقان ، یاقیجی ، سوزان : جسم محرق ، مادهٔ محرقه . ۲ . مج . بك زیاده آجیندیران ، جکر سوز . سوزشلی : بك محرق بر وقعه‌ آکلاندی .

مُحَرِّك (سمف . عر .) (« حرکة » دن سمع . ـ لغت مولده اولوب میك کبریه غلطدر . ـ مترادفی اولان « مدار » مرجحدر .) ۱ . بر سیارهنك حرکت دوریهٔ سنویه‌سنی اجرا ایتدیکی دائرهٔ موهومه ، بودورنده یکدیکی پر ، مدار : زهره‌نك محرکی . ۲ . عم . مرمینك مبدأدن هرنه قدر قطع ایتدیکی مسافده چیزدیکی قوس ، مرمی یولی .

مُحَرِّك (ص . عر . ا : محرکه .) (« حرکة » دن سمف . تفعیل) ۱ . اویناداق ، حرکته کتیرن ، جویرن : بو ماکینه‌نك محرکی نه‌در ؟ ۲ . مج . تحریك وتشویق ایدن . آیاقلاندیران ، اغوا ایدن : اونلرك بر محرکی واردر .

مَحرَم (سمف . عر . ج : محارم .) (« حرام » دن مصـ . معنی) حرام ، شرعاً تجویز اولنمیان شیء : محارمدن یوق ایتمك . (بومعنا

ایله باشلیجه جمعی مستعملدر.] = ص. عر. [« ذو محرم »دن مختصر] ١. ازدواجی شرعاً حرام وغیر جائز اولان، یاقین اقربادن اولمغله کندیسندن قاچلمیان، حرمه کیروب چیقان: کندیسی محرمدر حرمه کیره بیلیر. ٢. مج. تکلیفسز، برینك اسرارینه واحوال خصوصیه سنه واقف، ایچلی طیشلی: محرم اسرار. ٣. کیزلی، سر، هرکسه آچلماز وسویلنمز: اوسوزی، او ایشی پك محرم طوتیورلر. || نامحرم = شرعاً نکاح دوشمکله کندیسندن قاچیلان، حرمه کیره مین: ایچمزده نامحرم وار در قادینلر چیقه ماز.

مُحَرَّم { ص. عر. أ: محرمه. [« حرام »دن سمف. تفعیل] تحریم ایدلمش، حرام حکمنه قونمش. ف. = سذ. عر. سنهٔ قمریهٔ عربیه نك برنجی آیی: ماه محرم: محرم الحرام. [جاهلیتده بو آیده حرب وضرب ممنوع اولمسی وجه تسمیه سیدر.]

مُحَرَّمات { سث. جم. عر. شرعاً حرام وممنوع اولان شیئلر: محرماندن اجتناب ایتملی.

مَحرَمانه { ص. ح. فا. کیزلیجه، افشا ایتمه مك شرطیله، افشا اولنمیه جغنه اعتماد ایده رك: افادهٔ محرمانه: سزه محرمانه سویلیورم: محرمانه کوریشدیلر.

مَحرَمیَّت { سث. عر. ١. شرعاً نکاح دوشمه مکله کندیسندن قاچلمیان آدمك حالی، حرمه کیره بیلمه: کندیسی محرمیتدن بالاستفاده وقتلی وقتسز یاننه کیده بیلیردی. ٢. تکلیفسزلك، واقف اسرار اولمه: کندیسنی دائرهٔ محرمیته آلمشیدی. ٣. سر صاقلانوب هرکسه آچلمیان برشیئك حالی: او سوزك، او ایشك محرمیتی چوق سورمدی.

مُحَرَّمیه { سث. عر. [لغت مولده] تقویم عربیده وبین الاسلام سنه باشی اولان محرمك برنجی کونی تبرك وتیمن مقصدیله اهدا وتعاطیسی معتاد اولان آقچه: ییل باشی بخششی: سزدن محرمیه ایسترم.

مَحروس { ص. عر. أ: محروسه [« حراسة »دن سمف.] محافظه اولنان، کوزه دیلن، بکلنیلن، محفوظ، امنیت واسایشی تأمین اولنمش: ممالك محروسهٔ شاهانه. || محروسة المسالك = یوللری محافظه لی و امین: ممالك محروسة المسالك عثمانیه.

مَحروسه { سث. عر. [« بلدهٔ محروسه »دن مختصر] بیوك شهر، مدینهٔ عظیمه: محروسهٔ قسطنطینیه محروسهٔ بروسه.

مَحروق { ص. عر. أ: محروقه. [« حرق »دن سمف.] ١. یانمش، طوتیشوب کول اولمش. [محترق دها مستعملدر.] ٢. یانیق، یانغین، سوخته: محروق الفؤاد = قلبی یانیق.

مَحروقات { سث. جم. عر. [فد. محروقه بومعنی ایله مستعمل دکلدر.] ایصینمق و یمك وسائره یاشیرمك ایچون یاقیلان مواد، آتش یاقمغه یارایان شیئلر، اودون کومور و سائره: بوقیش محروقات بهالیدر: ارضرومده محروقات پك قیتدر.

مَحروم { ص. عر. أ: محرومه. [« حرمان »دن سمف] ١. نصیبسز، حصه سی وپایی اولمیان، بینوا، بیبهره: ثروتدن، تربیه دن محروم بر آدم. ٢. طلب و آرزو ایتدیکنی استحصال ایده مین، الی بوش قالان: اونی ده محروم براقمیك: قپوسندن بر سائلك محروم دوندیکنی ایستمزدی. || دده محروم = پدری جدندن اول وفات ایتمکله جدینك میراثنه قونه میان تورون.

مَحرومیَّت { سث. عر. نصیبسزلك، بینوالق، حرمان: تربیه دن محرومیت فقردن اشددر: اوکیمسه نك محرومیتنه راضی دکلیدی.

مَحزون { ص. عر. أ: محزونه. [« حزن »دن سمف.] تاسه لی، قایغولی، مکدر، مغموم، دردناك، حزین، نائل مرام اوله مامقدن متأسف: کندیسنی چوق محزون کوردم: محزون محزون دونوب کیتدی: شو یتیمی محزون ایتمیك.

مَحزونانه { ص. ح. فا. تاسه وقایغو ایله، غم و کدرله: بر طرز محزونانه ایله: محزونانه یوزمه باقدی.

مَحزونیَّت { سث. عر. تاسه، قایغو، کدر، غم، درد، حزن: بو قدر محزونیته سبب یوقدر: یوزنده بر محزونیت اثرلری کورینوردی.

مُحسِن { ص. عر. أ: محسنه. [« حسن »دن سف. افعال] ایپلك ایدن، احسان ایدن، کرم صاحبی.

مُحَسَّنات { سذ. جم. عر. [فد. محسنه بو معنی ایله مستعمل دکلدر] ١. کوزل ایشلر، کوزل خویلر، اعمال حسنه، مساوی مقابلی: اوآدمك محسناتی چوقدر ٢. سبب ترجیح وامتیاز اولان حال فضائل، رجحان، فضل: بو ماکینه‌نك چوق محسناتی واردر: بو اصولك محسناتنی آکلایه‌میورم.

مَحسوب { ص. عر. أ: محسوبه. [« حساب »دن سمف.] صایلمش، حساب اولنمش، حسابه کچیرلمش. داخل حساب: امرکزله ویردیکم آقچه‌یی آله‌جغکزه محسوب ایتدم: بومبلغ اومیانده محسوب دکلدر: مبالغ محسوبه.

مَحسوباً { ح. عر. صایه‌رق، صایلمق اوزره، حسابه کچیریله‌رك: معاشکزه محسوباً شو قدر غروش ویردم؛ بورجکزه محسوباً بکا برقاچ غروش ویرك.

مَحسود { ص. عر. أ: محسوده. [« حسد »دن سمف.] حسد اولنان، هرکسك حسد ایتدیکی، هرکسك حسدینی جلب ایده‌جك حالده اولان: محسود اقران اولدی.

مَحسوس { ص. عر. أ: محسوسه. [« حس »دن سمف.] حس اولنان، طویلان، حواس خمسه‌دن بریله درك اولنان.

مُحَشّا { یا محشی. ص. عر. [« حشی »دن سمف تفعیل] تحشیه اولنمش، درکنارلی، متننك بعض تعبیراتی صحیفه‌نك کنارنده ویا آلتنده اینجه یازی ایله شرح وایضاح اولنمش: محشا برکتاب.

مَحشَر { سذ. عر. [« حشر »دن سمف. سز] ١. امواتك حشر ونشر اولنه‌جغی محل و زمان، عرصات میدانی، قیامت: روز محشر: محشرده هرکس اعمالندن مسئول اوله‌جقدر. ٢. مج. پك غلبه‌لکلی کروه، ازدحام: دوکونلوی محشر اولمش، محشره دونمش.

مُحَشّی { ص. سذ. عر. [« حشی »دن سف. تفعیل] حاشیه یازان، برکتابك صحیفه‌لری کنارنده ویا آلتنده بعض کلمه وتعبیراتنی شرح وایضاح یولنده نوطه‌لر یازان: کافیه محشیسی: محشیء تفسیر بیضاوی.

مُحَصِّل { ص. عر. [« حصول »دن سف. تفعیل] حاصل ایدن، حصوله کتیرن. = سذ. عر. اموال امیریه‌یی تحصیله مأمور آدم، تحصیلدار.

مَحصود { ص. عر. أ: محصوده. [« حصاد »دن سمف.] بیچلمش (اکین). ن.

مَحصور { ص. عر. أ: محصوره. [« حصر »دن سمف.] ١. محاصره اولنمش، قوشادلمش، محاصره آلتنده بولنان: او قلعه‌ده اوچ آی محصور قالدیلر: شهر محصور ایدی. ٢. حصر اولنمش، احاطه وتحدید اولنمش، منحصر، محدود: اقتدار ونفوذی کندی کوینه محصوردر.

مَحصول { ص. عر. أ: محصوله. [« حصول »دن سمف.] حاصل اولان، وجوده کلن، حصول بولان. = سذ. عر. جم. محصولات. ١. طوپراقدن یتیشدیریلان حبوبات وثمرات: بوسنه‌نك محصولاتنده فیض وبرکت واردر: بغدای، آرپه، اوزوم، توتون محصولی. ٢. حیوانات اهلیه‌دن اولنان تمتع، سوت وياغ وییاغی کبی: طاغلق یرلرك حیوانات محصولی زیاده اولور. ٣. صنایعدن حاصل اولان مواد مختلفه: فابریقه محصولی: انکلتره‌نك باشلیجه ثروتی محصولات صناعیه‌در. ٤. برقلم ویا دائره‌دن برزمان معینده یازیلان اوراق: هر کونك محصولی اقشام طوریه‌یه قونور. ٥. خلاصهٔ مآل: محصول بیت. | محصولات کیمیویه = کیمیا واسطه‌سیله وجوده کلن وفن کیمیایه متعلق اولان مواد مختلفه.

مَحصولدار { ص. فا. محصولاتی اولان، چوق حاصلات ویرن، منبت، برکتلی: اوراسی محصولدار یردر.

مَحصولسز { ص. محصولی وحاصلات وثمره‌سی اولمیان، غیر منبت، فائده‌سز، غیر مثمر.

مَحصوللی { ص. حاصلاتی اولان، محصولدار، مثمر.

مَحض { ص. عر. أ: محض و محضه، صرف، خاص، خالص، ساده، صاف: حکمت

محض، حکمت محضه. اسم کبی موصوفنه مضاف صورتنده‌ده قوللانیلیر: محض حکمت: محض کرامت.

مَحضاً { ح. عر. آنجق، یالکز، ساده، تك، مجرد: محضا سزی کورمك ایچون کلدم: محضا کندی اکلنجه‌سیچون یازیور.

مَحضَر { سذ. عر. [«حضور»دن] ۱. حضور یری، بربیوك ذاتك اوکی، پیشکاه: محضر عتابه چیقمق. ۲. حاضر اولمه، حضور، کورینمه، کوستریش: حسن المحضر، نیك محضر = حضوری و کورینیشی کوزل. کوزل کوستریشلی. ۳. برچوق آدم طرفندن مشترکاً امضا اولنه‌رق برمقام عالی‌یه تقدیم اولنان استدعانامه. [عرض محضر دخی دینلیر.] || برینی محضر ایتمك = علیهنده شکایتی حاوی محضر تقدیم ایتمك.

مُحضِر { سذ. عر. [«حضور»دن سف. افعال] علاقه‌دار اولانلری حضور محکمه‌یه کوتورمکه یعنی جلبه مأمور محکمه خدمه‌سی، مباشر: محکمه‌دن محضر کلدی: محکمهٔ شرعیه محضری.

مَحَطّ { سذ. عر. یول اثناسنده اینله‌جك محل، منزل، قوناق. ن.

مَحظور { ص. عر. ا: محظوره. [«حظر»دن سمف.] تقربی ممنوع، یاننه وارلمه‌سی غیرجائز، حرام. [«محذور»له التباس ایتدیرلمه‌ملیدر.]

مَحظورات { سذ. جم. عر. ف. ممنوع و حرام شیئلر: ضرورات محظوراتی اباحه ایدر.

مَحظوظ { ص. عر. ا: محظوظه. [«حظ»دن سمف.] حظ ایدن، خوشلانان، ممنون، مسرور. خشنود: بو خبردن چوق محظوظ اولدم.

مَحظوظِیَّت { سذ. عر. ممنونیت، مسروریت، خشنودلق: تقدیم ایتدیککز کتاب باعث محظوظیت اولدی.

مَحفظه { سذ. عر. [«حفظ»دن لغت مولده] ۱. بوزلمامسی قصد اولنان برشیئك وضع وحفظنه مخصوص قوطی‌که اکثریا قطیفه ویا مشینله قاپلی اولور: مجوهرات، ساعت، یوزوك محفظه‌سی. ۲. تش. نبا. بعض بذور وسائره‌نك قلیفی.

مَحفظه‌جی { س. اوستی مشین ویا قطیفه ایله وایچی طلاس ویا ساتنله قاپلی مجوهرات وسائره قوطیلری یاپان صنعتجی: محفظه‌جیلر چارشیسی.

مَحفظه‌لی { ص. محفظه‌سی یعنی حفظنه مخصوص قوطی ویا قلیفی اولان: محفظه‌لی ساعت، قاشیق چتال طاقمی.

مَحفِل { سذ. عر. جم: محافل. [«حفول»دن سمف.] ۱. طوپلانیله‌جق یر، محل اجتماع. ۲. جمع اولمش هیئت، مجلس، جمعیت، انجمن: محافل سیاسیه: شهرك محافل عالیه‌سی. ۳. جامع شریف داخلنده حکمداره مخصوص محل، مقصوره.

مَحفوظ { ص. عر. ا: محفوظه. [«حفظ»دن سمف.] ۱. صاقلانلمش، بریره قونوب تأمین و ادامه ایدلمش: او اوراق طاقیله محفوظدر: پدرمك اشیاسی یادکار اولمق اوزره بنده محفوظدر. ۲. حفظ و وقایه اولنان، کوزه‌دیلن: بواورمانلر محفوظ اوله‌ایدی چوق استفاده اولنوردی. ۳. بریره کوندریلیرکن عسکر وژاندارمه ترفیق ایدیله‌رك سربست اولمیان، تحت الحفظ کوندریلن: یولده برابر کلدکسه‌ده کندیسی محفوظ اولدیغیچون کوریشه‌مدك. ٤. ذهنده طوران، ازبر ایدلمش، ازبر اوکرنلمش، اونودلمیان: قصیدهٔ برده کاملاً محفوظمدر. || لوح محفوظ = مقدرات الهیه‌نك محرر بولندیغی لوح معنوی.

مَحفوظاً { ح. عر. عسکر ویا ژاندارمه‌یه ترفیق اولنه‌رق. محافظه تحتنده، تحت الحفظ اوله‌رق: متهمی محفوظاً مرکزه کوندردیلر.

مِحَفّه { سذ. عر. [زبانزدی میم مفتوحه و حاء ساکنه وفاء مخففه ایله‌در.] دوه‌نك اوستنه قونیلان برنوع اوتوریله‌جق سپت، کجاوه، هودج.

مُحِقّ { ص. عر. ا: محقه. [«حق»دن سف. افعال] ۱. احقاق حق ایدن، حق ویرن، حقی تسلیم ایدن، طوغریدن آیرلمیان، عادل، حقانیتلی: پك محق ذاتدر: حاکم محق اولملیدر. ۲. حقه مقارن اولان، حقلی، طوغری: خانغی طرفی محق کورورسه

اوكا ميل ايدر: اقوال محقه.

مُحَقَّر { ص. عر. ۱: محقره. [«حقارت» دن سمف. تفعيل] تحقير اولنمش، حقارته دوچار، آلچالمش، ذليل، دنى، خوار: پك محقر آدم؛ ثروت اهل حقيقت عندنده محقردر.

مُحَقَّق { ص. عر. ۱: محققه. [«حق» دن سمف. تفعيل] تحقيق اولنمش، طوغريلغى وكرچكلكى آكلاشلمش، طوغرى، كرچك، صحيح، مثبت: او خبر محققدر. == ح. تر. شبهه‌سز، ترددسز، مطلق: يارين محقق كيده‌جكز.

مُحَقِّق { ص. عر. ج: محققين. [«حق» دن سف. تفعيل] بر وقعه وحالك صحيح اولوب اولمديغنى آراشديران، طوغريسنى آرايان، حقيقتى ميدانه چيقاران، تحقيق وتدقيق ايدن: مورخ محقق: محققيندن بر ذات.

مُحَقِّقانه { ص. ح. فا. اهل تحقيقه ياقيشير صورتده: تحريات محققانه: محققانه يازمق.

مَحَكّ { سف. عر. [تر. زبانزدى: مهنك] ۱. كومش وآلتينك عيارينه باقمغه مخصوص برجنس طاش كه مذكور معدنلرى اوستنه سورمكله عيارلرى آكلاشيلير. ۲. مج. بر شيئك جنسنى ودكرينى كوسترن شئ، معيار: عشرت طبيعت بشرك محكيدر.

مُحكَم { ص. عر. ۱: محكمه. [«حكم» دن سمف. افعال] صاغلام، متين، قوى، استوار: محكم بنا: پك محكم برماكينه. == ح. تر. صاغلام، صيقى صيقى: محكم باغلاملى: آغزينى محكم قپادم.

مُحكَمات { سث. ج. عر. [فد. محكمه لسانمزده مستعمل دكلدر.] حكمى متضمن آيات كريمه كه قرآن كريمده بونلره زياده اهميت ويريلوب «ام الكتاب» تسميه بيورلمشدر. مقابلى متشابهات كه مثال مقامنده ايراد بيوريلوب تأويله‌ده كلير.

مَحكَمه { سث. عر. ج: محاكم. [«حكم» دن سم] ارباب دعاوينك محاكمه‌لريله حقوق وجنحه وجنايته متعلق دعوالرك فصلنه ومتهملرك مجازاتيله احقاق حق واجراى عدالت ايتمكه مخصوص دائره وهيئت رسميه‌كه بزده وقتيله برقاضينك تحت اداره‌سنده بولنوردى واليوم بر رئيس ايله متعدد اعضا ومأموزين وكتبه‌دن مركبدر: محكمهٔ شرعيه = شرعاً فصل دعوى ايدن محكمه‌كه قاضى ونائبك تحت اداره‌سنده‌در: محاكم عدليه، محاكم نظاميه = نظامات جديده ايله فصل دعوى ايدن يكى اصول محكمه‌لر: محكمهٔ حقوق: محكمهٔ جنايت: محكمهٔ تجارت: محكمهٔ بدايت: محكمهٔ استيناف؛ محكمهٔ تمييز.

مَحكوك { ص. عر. ۱: محكوكه. [«حك» دن سمف] ۱. چليك قلمله سرت برسطحك اوزرينه قازينمش، چوقور ويا قبارتمه صورتنده رسم وتحرير اولنمش: مرمر اوزرينه محكوك رسم، يازى: قوطينك اوزرنده اسمى محكوك ايدى. ۲. يازلدقدن صكره چاقى وقلمتراشله قازينمش، حذف اولنمش: دفترده محكوك رقملر ويازيلر بولنمق مخالف قاعده‌در. == س. تر. قازينمش شئ قازينمش بر، قازيندى، حك: دفاترده محكوك اولميه‌جقدر.

مَحكوكات { سث. ج. عر. قازينمش رسملر ويازيلر، حك صنعتيله يعنى حكاكلقله ياپلمش شيئلر، حكاكلق ايشلرى: بابل خرابه‌لرنده يالكز برطاقم طوغله وكرپيجلر چيقوب محكوكاته متعلق چوق آثار بولنمامشدر.

مَحكوم { ص. عر. ۱: محكومه. [«حكم» دن سمف.] ۱. حكم آلتنده بولنان، تابع: كنديسى افنديسنه محكومدر؛ ملت محكومه؛ قوم محكوم. ۲. برمحكمه‌نك حكمنى كيميش، محكمه طرفندن عليهنده حكم اولنمش: حبس ايله، اعدامله، جزاء نقدى ايله محكومدر. ۳. مج. اطبا طرفندن تشفيه‌سندن اميد كسيلن: يتاغه ياتمامش ايسه‌ده محكومدر. || حق. محكوم به = حكم وقرارى ويرلمش، حكم كيميش؛ محكوم عليه = عليهنه حكم اولنمش، دعوايى غائب ايتمش ويا مجازاتى تعيين اولنمش؛ محكوم له = لهنه حكم اولنمش، دعوايى قزانمش اولان.

مَحكى { ص. عر. ۱: محكيه. [«حكاية» دن سمف. اصلى = محكوى] حكايه اولنان، نقل وروايت اولنمش، مروى، منقول: اسكندرك ظلماته كيتديكى محكى ايسه‌ده صحيح دكلدر.

مَحَلّ { سذ. عر. جم: محال. [« حلول » دن سمـ.] یر، مکان، مقام، جای: بو محلده: محال بعیده‌ده: محلی دکلدر = مناسب یری دکلدر؛ هر سوزی محلنه صرف ایتملی. || نابمحل مناسب یرنده اولمیان، نابجا.

مَحَلّسِز { صـ. ١. یری اولمیان، یرسز. ٢. مناسب یرنده اولمیان، نابجا، نامحل.

مُحَلِّل { صـ. عر. ث: محلله. [« حل » دن سف. تفعیل] ١. تحلیل ایدن، بر جسم مرکبی بالکیمیا حل ایدوب اجزاء مرکبه‌سنه تحویل ایلین وحلنه سبب ووا سطه اولان. ٢. حرام بر شیئی حلال ایدن. [بومعنا ایله اوچ طلاقله تطلیق ایدلمش بر قادینی زوج اولی تکرار آله بیلمك ایچون مواضعةً نکاح ایدوب درعقب تطلیق ایدن آدمه‌ده اطلاق اولنور.]

مَحلوج { صـ. عر. [« حلج » دن سمف.] آتلمش (پنبوق).

مَحلوق { صـ. عر. [« حلق » دن سمف.] تراش اولمش، صقالی تراش.

مَحلول { صـ. عر. ث: محلوله. [« حل » دن سمف] ١. چوزلمش، طاغلمش، حل اولنمش. ٢. طوغریدن وارثی اولمدیغی حالده وفات ایدن آدمك وقفه ویامیری‌یه عائد (میراثی): محلول او، عرصه، باغ.

مَحلولات { سذ. جم. عر. طوغریدن وارثی اولمدیغی حالده وفات ایدنلرك اوقافه عائد میراثلری: محلولات دائره‌سی = بوقبیلدن املاکه باقان دائره؛ محلولات مدیری.

مَحلولیّت { سذ. عر. طوغریدن وارثی اولمدیغی حالده وفات ایدن آدمك اوقاف ویا میری‌یه عائد اولان املاکنك حالی: بو اوك محلولیتی بنجه مجهولدر.

مَحَلّه { سذ. عر. جم: محلات. بر شهر وقصبه‌نك منقسم اولدیغی پارچه‌لرك بهری که متعدد خانه‌لردن مرکب اولوب اکثریا بر جامع وامامی واردر: محله امامی، مختاری، مکتبی. || محله قاریسی = تربیه‌سز وادبسز قاری. || محله چوجقلری = صوقاقلرده کزن تربیه‌سز چوجقلر.

مَحَلّه‌لی { صـ. سـ. ١. محله اهالیسندن اولان: محله‌لیلردن بر قاچ کشی کلمشیدی. ٢. بر محله اهالیسندن اولان: محله‌لیمدر.

مَحَلّی { صـ. عر. ث: محلیه. بر محله مخصوص، یرلی، بریرك مالی ویا محصولی اولان: نبات محلی: حکومت محلیه؛ محصولات محلیه.

مُحَلّی { صـ. عر. [« حلی » دن سمف] زینتلی، طوناتمش، مزین، سوسلی.

مَحمَدَت { سذ. عر. جم: محامد. ١. شکر وثنایه لایق ومستحق حال وحرکت: محامد حضرت پادشاهی‌یی ذکر وبیان ایدیورلردی. ٢. شکر، شکران، تشکر: ایفای وظیفهٔ شکران ومحمدت ایتمك. [بوایکنجی معنا ایله اصل عربیده ایکنجی میمك کسریله‌در.]

مُحَمَّدی { صـ. عر. ث: محمدیه. ١. ذات پاك جناب نبوی‌یه منسوب ومتعلق: دین محمدی، شریعت محمدیه: ٢. دین اسلامده بولنان، دین اسلامه مخصوص: امم محمدیه، اذان محمدی.

مَحمِل { سذ. عر. جم: محامل. [تر. زبانزدی میم ثانینك فتحیله] ١. ایکی کشینك اوتورمه‌سنه مخصوص اوله‌رق دوه‌نك اوستنه قونیلان برنوع سیت. ٢. جانب خلفا وامرادن حرمین محترمینه بهرسنه موسم حجده قافله ایله کوندریلان هدایا طاقمی: درسعادت محملی: مصر محملی: محمل شریف.

مَحمود { صـ. عر. ث: محموده. [« حمد » دن سمف.] مدح وثنا اولنمش واولنمغه شایان ومستحق: اخلاق محموده؛ محمود الخصال = اخلاق ممدوحه صاحبی.

مَحموده { سذ. عر. نبا. بیك کوز اوتی، سقمونیا.

مَحمودیّه { سذ. عر. جنتمکان سلطان محمود خان ثانی زماننده ضرب اولنمش تقریباً یکرمی بش غروشلق اینجه و یاصی بر آلتین سکه.

مَحمول { صـ. عر. ث: محموله. ١. بوکلنمش، برحیوانك اوزرینه قونمش. ٢. حمل واسناد اولنان. برشیئه ویریلان: بوحرارت یاغمورسزلغه محمولدر. = سذ. عر. ض. موضوع دینلان مسند الیهه اسناد اولنان خصوصه دلالت ایدن لفظ که اجزاء قضیه‌دندر، مسند، خبر.

محموم { صـ. عر. أ: محمومه. [«حم» دن سمف. ا ط. صیتمه‌لی، صیتمه‌یه طوتلمش.

محمی { صـ عر. أ: محمیه [«حمایه» دن سمف. اصلی: محموی] حمایه ومدافعه اولنان، برینك تحت حمایه‌سنده بولنان: اوفلان ذاتك محمیسیدر.

محمیّه { سـ عر. [«مدینهٔ محمیه» دن مختصر] بیوك شهر. محروسه: محمیهٔ قسطنطینیه.

محن { سـ. جـ. عر. قد: محنت. با: محنت.

محنت { سـ. عر. جـ: محن. ١. زحمت، اذیت، رنج: بو یولده چوق محنت چکدك. ٢. درد، الم، کدر، غم: محنت دل. ٣. مصیبت، بلا، آفت: محنته اوغرامق.

محنتزده { صـ. فا. [عر. محنت = درد وبلا. فا. زدن = اورمق] آفت وبلایه اوغرامش، دوچار مصیبت.

محنتکده { سـ. فا. [عر. محنت = کدر. فا. کده = او] ایچنده غم وکدر چکیلان، مغموم یاشانیلان خانه، بیت الحزن.

محنتکش { صـ. فا. جـ: محنتکشان. [عر. محنت = اذیت. فا. کشیدن چکمك] اذیت چکن، غم وکدرله امرار عمر ایدن.

محو { سذ. عر. [متعدی و لازم معناسیله قوللانیلیر.] ١. یوق ایتمه، اورته‌دن قالدیرمه، ازاله، نابود ایتمه: محاربات نیجه معموره‌لری محو ایتمشدر. ٢. باتیرمه، خراب ومضمحل ایتمه: بنی محو ایتدی؛ خانمانمك محو ینه یوریدی. ٣. یوق اولمه، اورته‌دن قالقمه، زائل و نابود اولمه: اوقدر ثروت آز زمانده محو اولدی. ٤. باتمه، خراب ومضمحل اولمه: اسکی دره‌بك خاندانلری کاملاً محو اولدی. [عاکف پاشا مرحومك «محو خاك ره شاهنشه کونینم بن» بیتی کبی محللرده یولنه محو و فدا اولمق معناسنی افاده ایدوب، یوقسه زعم اولندیغی کبی شیفته وعاشق معناسنه کله‌مز.] || محو وثبات = برشیئك بعض یرلرینی رفع و تبدیل وبعضلرینی ابقا صورتیله تعمیر و تجدیدی: مجهول برشاعرك دیوانی محو واثبات ایده‌رك کندی نامنه نشر ایتمشدر.

محور { سذ. عر. جـ: محاور. ١. دونن چرخ و تکرلك کبی شیئلر اورته‌سندن کچن اوق که اونك اوزرینه دونیلیر، پرتو. ٢. ج. کرهٔ ارضك ایکی قطبی آره‌سنده اوزانوب مرکزندن کچمه‌سی فرض اولنان خط موهوم: محور ارض، محور عالم. ٣. ر. تـ. نبا. محوره مشابه خط ومیل وسائره. || ع. محور حرکات = حرکات عسکریه اجرا اولنان محلك مرکزی.

محوّل { صـ. عر. أ: محوله. [«حول» دن سمف. تفعیل] ١. تغییر و تحویل اولنمش، مبدل: صوفه‌دن محول صالون ٢. احاله و سپارش اولنمش، یوکلدلمش، تحمیل اولنمش: بو ایش سزه محولدر؛ امور محوله‌نك عهده‌سندن کلمك.

محوّلات { سـ. جـ. عر. خزینهٔ دولتك یورجی اولوب تادیه‌سی بر ولایت ویا دیکر دائره‌نك مالنه احاله ایتدیکی مبالغ، حوالات.

محویّت { سـ. [عربی قاعده‌سنجه محودن تشکیل اولنمش بر لغت اولوب عربی دکلدر] کندینی هیچه صایمه، کندینه اهمیت ویرمیش زیاده تواضع: مقتدر آدمدر اما چوق محویت کوستریر.

محیّر { صـ. عر. أ: محیره. [«حیرة» دن سف. تفعیل] حیرتده براقان، شاشیردان، موجب حیرت: محیر عقول = عقللری حیران ایدن.

محیط { صـ. عر. أ: محیطه. [«حوط» دن سف. افعال] ١. احاطه ایدن، برشیئك اطرافنی آلان، دائراً مادار چویرن: اوك اطرافنی محیط بردیوار. ٢. مج. دائرهٔ علم واقتداری ایچنده بولندیران، شامل، حاوی، جامع: اونك علمی کافهٔ حقایقی محیطدر. || ج. بحر محیط = کرهٔ ارضك قره‌لرینی هرطرفدن احاطه ایدن بیوك دکیز، اوقیانوس: بحر محیط کبیر؛ بحر محیط آطلاسی؛ بحر محیط هندی. = سذ. عر. ١. ر. محیط یا محیط دائره = بر دائره تشکیل ایدن خط منحنی که ایکی اوجی برلشوب حلقه شکلنی ابراز ایدر. ٢. نبا. تـ. ظرف، قلیف.

محیی { صـ. عر. [«حیاة» دن سف. افعال] احیا ایدن، دیرلدن، جانلاندیران، تازه حیات بخش

ایدن : محیی الدین: محیی اموات.

مُخ { سذ. عر. ث. ایلیك، مغز؛ مخ شوکی = مردار ایلیکی.

مُخابِر { ص. س. عر. ث : مخابره. [«خبر» دن سف. مفاعله] بریله خبرلشن، هروقت مکتوب تعاطی ایدن، مراسله ومکاتبه‌ده بولنان، مکاتب : غزته، تجار مخابری.

مُخابَره { سث. عر. ج : مخابرات. [«خبر» دن مص. مفاعله] خبرلشمه، مکتوبلشمه، مکاتبه : کندیسیله هرهفته مخابره ایدر. یورز، تجارك مخابره‌سی منتظمدر.

مُخاتَله { سث. عر. [«ختل» دن مص. مفاعله] آلداتمه، طولاندیرمه ن.

مُخادَعه { سث. عر. [«خدع» دن مص. مفاعله] حیله‌کارلق، دوباره.

مُخادَنَت { سث. عر. [«خدن» دن مص. مفاعله] دوستلق، مخالصت، مصادقت.

مَخادیم { سذ. ج. عر. فد : مخدوم. با : مخدوم.

مَخارِج { سذ. ج. عر. فد : مخرج. با : مخرج.

مَخازِن { سذ. ج. عر. فد : مخزن. با : مخزن.

مُخاصِم { ص. س. عر. ث : مخاصمه. ت : مخاصمین، مخاصمتین. [«خصومة» دن سف. مفاعله] ١. بینلرنده عداوت ودشمنلك بولنان ایکی کشی ویا طرفك بهری : طرفین مخاصمین، دولتین مخاصمتین؛ مخاصمین بیننده متارکه‌یه قرار ویرلدی. ٢. بینلرنده دعوی ایدن ایکی کشی ویا طرفك بهری : مخاصملر حضور محکمه‌یه چیقدی.

مُخاصَمه { سث. عر. ج : مخاصمات. [«خصومة» دن مص. مفاعله] ١. ایکی کشی ویا طرف آره‌سنده جریان ایدن خصومت، عداوت، منازعه، دشمنلك؛ اعلان مخاصمات = قطع مناسبات، اعلان حرب. ٢. ایکی کشی ویا طرف آره‌سنده اولنان دعوی، مخالفت، اوغراشمه.

مَخاض { سذ. عر. ط. طوغورمه آغریسی.

مُخاط { سذ. عر. ط. سوموك واوکا بکزر لزوجتلی مایع.

مُخاطِب { ص. عر. ث : مخاطبه. [«خطاب» دن سف. مفاعله] برینه سوز سویلین، توجیه کلام ایدن. ن.

مُخاطَب { ص. عر. ث : مخاطبه. [«خطبه» دن سمف. مفاعله] کندیسنه سوز سویلنیلن، توجیه کلام اولنان : کندیسی مخاطب اوله‌جق آدم دکلدر. = سذ. عر. د. [صرفده کنایات و افعالده کندیسنه سوز توجیه اولنان آدمه مخصوص صیغه‌که ایکنجی شخص عد اولنور؛ مفرد مخاطب : سن، کیدرسك، کیتدك، کیت کبی؛ جمع مخاطب : سز، کیدرسکز، کیتدیکز، کیدك کبی.

مُخاطَبه { سث. عر. ج : مخاطبات. [«خطبه» دن مص. مفاعله] بربرینه خطاب ایتمه، بربرینه سوز سویلمه، بربرینه توجیه کلام، مکالمه، قونیشمه.

مُخاطَره { سث. عر. ج : مخاطرات. [«خطر» دن مص. مفاعله] ضرر وزیان ویا جان قورقوسی، تهلکه : بوایشده مخاطره واردر؛ بیله بیله مخاطره‌یه کیرمه‌ملی. || تج. شرکت مخاطره = کار و ضرر مشترك اولمق شرطیله مشروط شرکت.

مُخاطَره‌لی { ص. قورقولی، تهلکه‌لی : مخاطره‌لی یول؛ مخاطره‌لی ایش.

مُخاطی { ص. عر. ث : مخاطیه. ط. سوموك قبیلندن، لزوجتلی مایع حالنده : جریان مخاطی.

مَخافه { سث. عر. [«خوف» دن] قورقو : مخافة الله = اللهدن قورقمه.

مَخالِب { سذ. ج. عر. فد : مخلب. با : مخلب.

مُخالَصَت { یا مخالصه. سث. عر. ج : مخالصات. [«خلوص» دن مص. مفاعله] بربرینه قارشی صدق وخلوصله معامله، خلوص قلبله اولان دوستلق، صمیمی محبت، مصافات : بینمزده مخالصت قدیمه واردر؛ کندیسنه عرض مخالصات ایدرم.

مُخالَطه { سث. عر. [«خلط» دن مص. مفاعله] قاریشوب کوریشمه، اختلاط : کوتی آدملرله مخالطه ایتمه‌ملی.

مُخالِف { ص. عر. ث : مخالفه. [«خلف» دن سف. مفاعله] ١. اویماز، قارشی، ضد، عکس، بکزه‌مز : بو ایکی رنك بربرینه مخالفدر. ٢. برینك علیهنده بولنان، موافقت ایتمین، ضد : کندیسی دائما بکا مخالف کلیر.

مُخالَفَت { سث. عر. [«خلف» دن مص. مفاعله] ١. اویمامه، باشقه درلو اولمه، مغایرت، مباینت :

بر یره کله‌جك رنکار آره‌سنده مخالفت اولمامیدر؛ بربرینه یاپهجق اشجارك مخالفتی چوق دفعه مانع نشو ونما اولور. ۲. ضدیت، دشمنلك، خصومت: اوآدم بکا دائما مخالفت ایدر.

مُخبِر { ص. سف. عر. [«خبر» دن سف. افعال] خبر ویرن، بر حال وکیفیتی اخبار ایدن، برغزته یه ویا بر دائرهٔ حکومته بر ایشدن خبر ویرن آدم؛ مخبر صادق = خبر ویردکاری شیئلردن مسئول اولامامق ایچون اسملرینی کتم ایدنلرك آلدقلری عنوان.

مُختار { ص. عر. ا: مختاره. [«خیر» دن سمه. افتعال] ۱. سچلمش، اختیار وانتخاب اولنمش، ممتاز، کزیده. || بومعنی ایله فخر کائنات (صلعم) افندمزه وصف اولور:] احمد مختار. ۲. ارادهٔ جزئیه‌سی کندی الندہ اولان، ایستدیکی کبی حرکت یده‌بیلن، جبر وتحکم آلتنده بولنمیان: فاعل مختار. ۳. اداره‌سی کندینده اولان، ممتاز، امتیازلی: ادارهٔ مختاره. = سربرکوی ویا محله اهالیسی طرفندن امامله برابر کوی ومحله‌یه عائد ایشلره باقمق وویرکی‌یی طوپلایوب حکومت صندیغنه تسلیم ایتمك اوزره انتخاب وتعیین اولنان آدم: کوی، محله مختاری: مختار اول، مختار ثانی.

مُختارلق { س. کوی ویا محله مختاری صفت ووظیفه‌سی.

مُختاریّت { سف. عر. [لغت مولده] ادارهٔ جزئیه‌سی النده اولانك حالی. || مختاریت اداره = آیریجه وبعض امتیازاتله اداره اولنان ایالتك حالی.

مُخترِع { ص. عر. [«خرع» دن سف. افتعال] ۱. ایجاد ایدن، بولان، میدانه قویان، موجد: دیکیش ماکینه‌سنك مخترعی. ۲. مج. برینه اصلی اولمیان شیئلر اسناد ایدن، مفتری.

مُختَرَع { ص. س. عر. ا: مخترعه. ج: مخترعات. [«خرع» دن سمه. افتعال] ایجاد اولنمش، ایجاد اولنان شیء: کشفیات ومخترعات.

مُختَزِن { ص. عر. ا: مخزنه. [«خزز» دن سمه افتعال] بریکدیروب خزینه‌یه قویان، درانبار ایدن: مختزن اموال. ||

مُختَزَن { ص. عر. ا: مخزنه. [«خزن» دن سمه. افتعال] بریکدیریلوب خزینه‌یه قونمش، درانبار ایدلمش، مدخر: اموال مختزنه: نقود مختزنه.

مُختَص { ص. عر. ا: مختصه. [«خصوص» دن سمه. افتعال] برشیء ویا شخصه اختصاص ایتمش، خاص، مخصوص، خصوصی: بوخسته‌خانه امراض خارجیه‌یه مبتلا اولانلره مختصدر. = سف. عر. ج: مختصین. صورت خصوصیه‌ده منسوب، منتصب، منقطع، برینه انتساب واختصاصی اولان.

مُختَصَر { ص. عر. ا: مختصره. [«خصر» دن سمه. افتعال] ۱. قیصه کسلمش، قیصالمش، مفصل اولمیان، مجمل: مختصر بر نطق ایراد ایتدی؛ مختصر بر رساله یازدی؛ بوتاریخك برده مختصری واردر. ۲. پك مطنطن اولمیان، تکلفسز، کورلدیسز، آز مصرفله وغلبه‌لکسز: مختصر بر دوکون یاپدی.

مُختَصَراً { ح. عر. قیصه اوله‌رق، تفصیلاتسز: مختصرا افادهٔ مرام ایتدی.

مُختفی { ص. عر. ا: مختفیه. [«خفی» دن سف. افتعال] اختفا ایدن. کیزلنن. صاقلانان. کیزلنمش، صاقلی: برقاچ کون مختفی طوردی.

مُختَلّ { ص. عر. ا: مختله. [«خلل» دن سف. افتعال] بوزوق، بوزلمش، قاریشمش، نظام وترتیبنه خلل کلمش، خلل پذیر: اداره‌سی مختل برخانه.

مُختَلِس { ص. عر. [«خلس» دن سف. افتعال] چالوب چارپان، سرقت ایدن، اموال میریی یی ذمتنه کچیرن.

مُختَلِط { ص. عر. ا: مختلطه. [«خلط» دن سف. افتعال] قاریشیق، مختلف اجزا ویا افراد. دن مرکب: مخلط قومیسیون؛ هیئت مختلطه = دول مختلفه مأمور ویا مرخصلردن مرکب هیئت. || س. [هندسه‌ده] سطح مختلط = مختلف شکل ووضعیتلری اولان سطح، فر. Surface mixte. || ت. عضلهٔ مختلطه = بوینك آرقه‌سنده‌کی عضله.

مُختَلِف { ص. عر. ا: مختلفه. [«خلف» دن سف. افتعال] ۱. بردرلو اولمیان، درلو درلو اولان، متنوع: مختلف ایشلر؛ مختلف اللون = رنکاری درلو درلو؛ الوان مختلفه = متنوع

رنكلر. ٢. بر فكر و رأيده اولميان، فكر و رأيى باشقه اولان، مخالف: كنديسى بو ايشده مختلف ايدى؛ مختلف الرأى اعضانك مذاكراتى.

مُختَلَفٌ فيه { ص. عر. أ: مختلف فيها. [« خلف » دن سمف. افتعال] حقنده اختلاف آرا بولنان، اويوشيله ميان، اربابى طرفندن متفقاً قبول اولنميان، متفق فيه اولميان: اسكندر ذوالقرنين ايله ظلماته كيدن ذوالقرنينك شخص واحد اولمسى مختلف فيهدر؛ مسئلهٔ مختلف فيها.

مُختَمَر { ص. عر. [« خمر » دن سمف. افتعال] مايه لنوب واكشيوب قبارمش معناسيله مخمر ومتخمر يرينه قوللانيليورسه ده، عربيده معناسى بسبتون باشقه در.

مُختَنِق { ص. عر. أ: مختنقه. [« خنق » دن سف. افتعال] بوغلمش، بوغوق، مخنوق.

مَختوم { ص. عر. أ: مختومه. [« ختم » دن سمف.] مهرلنمش، مهرلى. [ممهور غلط فاحشى يرينه دائما بولغت قوللانلميدر.]

مَختون { ص. عر. [« ختان » دن سمف.] ختان اولمش، سنتلى.

مُخَدِّر { ص. عر. أ: مخدره. [« خدر » دن سف. تفعيل] ط. او بوشديريجى، حسى ابطال ايدن، فر. Narcotique. = سث. جم. اويوشديريجى علاجلر: مخدرات قوللانمق.

مُخَدَّره { ص. سث. عر. جم: مخدرات. [« خدر » دن سمف. تفعل] اهل پرده وعفيف قادين: مخدرات اسلاميه.

مُخَدِّش { ص. عر. أ: مخدشه. [« خدوش » دن سمف. تفعيل] ط. تخديش ايدن، غيجيقلايان، شدتلنديرن.

مَخدوم { ص. عر. أ: مخدومه. [« خدمة » دن سمف.] خدمت اولنان، خادمه نسبتله افندى وخانم. أ. = سذ. عر. جم: مخاديم. بر بيوك ذاتك اوغلى، ولى نعمت زاده: مخدوم جناب فتواپناهى؛ مخاديم كرام. [تعظيم ايچون مخاطبه اولادندن بحث ايدركن: مخدوميك، كريمه خانم دينله بيليرسه ده، متكلمك كندى اولادى حقنده مخدومم وكريمه م ديمه سى كولنج اوله جغندن، بوصورتله استعمالندن اجتناب اولنمليدر.]

مُخرِب { ص. عر. أ: مخربه. [« خراب » دن سف. افعال] و:

مُخَرِّب { ص. عر. أ: مخربه. [« خراب » دن سف. تفعيل] تخريب ايدن، ييقوب ويران ايدن، محو وپريشان ايلين: مخرب بلاد: چنكيزك عساكر مخربه سى.

مَخرَج { سذ. عر. جم: مخارج. [« خروج » دن سمف.] ١. چيقيله جق ير، چيقه جق قپو ويادليك: بخار ايچون بر مخرج براقازسه كز قاب پاتلار. ٢. اصوات و حروفك آغزدن چيقدقلرى محل: عينك مخرجى بوغاز، بانك ايسه طوداقدر. ٣. تلفظ، صوتك آغزدن صورت خروجى: ميم ايله نونك مخرجلرى قريبدر؛ قرب مخرج مناسبتيله ايكى حرفك ادغامى. ٤. برسلك مخصوصه آدم يتيشديرمكه مخصوص مكتب ودائره: مخرج اقلام = قلملره كاتب يتيشديرن مكتب (وقتيله بو اسمده بر مكتب وارايدى)؛ مكتب فنون حربيه ضابط مخرجيدر. ٥. داخلده چيقاريلان محصولات وامتعه نك صرفى ايچون خارجده بولنان محل. ٦. طريق علميده بيوك بر پايه يه وسيلهٔ ارتقا عد اولنان كوچك پايه: مخرج مولويتى. [حسابده كى محصول عملك اسمى ميمك ضميله در.]

مُخرَج { سذ. عر. جم. مخارج. [« خروج » دن سمف. افعال] ١. چيقارلمش، چيقمش، يتيشمش: تجارت مكتبندن مخرج؛ مكتوبئ صدارت اوطه سندن مخرج. ٢. م. [حسابده] اعمال اربعه دن برينك محصول عملى، حاصل جمع، حاصل ضرب، حاصل تقسيم.

مِخرَز { سذ. عر. جم: مخارز. بيز دينلن قوندره جى و سراج آلتى.

مِخرَزى { ص. عر. أ: مخرزيه. نبا. بيز شكلنده، ديكن كبى سيورى.

مُخَرِّش { ص. عر. أ: مخرشه. [« خرش » دن سف تفعيل] ط. تخريش ايدن، آزديران.

مَخروط { سذ. عر. م. [هندسه ده] آلتى دائروى واوستى سيورى شكر كله سى كبى شكل

مجسم : مخروط تام: مخروط ناقص؛ مخروط منعکس .

مَخروطی { ص. عر. أ : مخروطیه. ر. مخروط شکلنده اولان ، شکر کله‌سی شکلنده بولنان : مخروطی بر جسم ؛ مخروطی الشکل.

مَخروطِیّات { سث. جم. عر. هندسه‌نك مخروط شکللرینه متعلق قواعد ومسائلدن بحث ایدن قسمی .

مَخروطِیَّت { سث. عر. مخروط شکلنده اولمه : بو تپه‌نك مخروطیتی .

مَخزَن { سذ. عر. جم : مخازن. [«خزن»دن سمع.] ۱. اموال واشیا وضعنه مخصوص قپالی محل ، کیلار ، انبار. ۲. تر. یرآلتی ، بودروم : ایچیله‌جك شیئلر صوئوق طورمق ایچون مخزنه قونلیدر. [فر. Magasin و بزجه اوندن غلط اوله‌رق مغازی تلفظ اولنان لغت بولغت عربیه‌دن مأخوذدر.]

مُخَصَّص { ص. عر. أ : مخصصه . [«خصوص»دن سمف. تفعیل] تخصیص وتعیین ایدلمش، آیرلمش، برینه مخصوص : مالیه‌دن مخصص معاشی واردر؛ مطبخدن مخصص طبله‌سی واردر.

مُخَصَّصات { سث. جم. عر. ۱. بر ذاته تخصیص و تعیین اولنمش معاش و معینات وسائره، تخصیصات : مخصصاتی مقنن آلیور. ۲. دوائر دولتدن بهرینه بودجه اقتضاسنجه آیریلان مبالغ : معارف مخصصاتی: بحریه مخصصاتی.

مَخصوص { ص. عر. أ : مخصوصه. [«خصوص»دن سمف.] ۱. باشقه‌سنده بولنمیان، یالکز برینه عائد اولان، منحصر : بو درلو یازی یازمق اوکا مخصوصدر؛ بو تنباکی شیرازه مخصوصدر ؛ اونك بر عادت مخصوصه‌سی واردر، کندینه مخصوص بر عادتی واردر. ۲. برینه حصر وتخصیص اولنمش، اونك ایچون آیرلمش، خصوصی : اوآت افندی‌یه مخصوصدر؛ بو اوطه مسافرلرك یاتمه‌سنه مخصوصدر. ۳. لایق، شایان، سزاوار : اویونجق چوجقلره مخصوصدر؛ انفیه‌چکمك اختیارلره مخصوصدر. ٤. آیری ، مستقل ، خاص : بو خسته‌لق ایچون مخصوص طبیب واردر؛ بو عملیات ایچون مخصوص آلتلر واردر. = ح. تر. ۱. آیریجه، بالخاصه ، مستقلاً ، صورت خصوصیه‌ده ، مجرد، بالالتزام : بن مخصوص سزی کورمکه کلدم؛ مخصوص اکلنمکه چیقمش؛ کندیلرینه مخصوص سلام ایدرم. ۲. ایستیه‌رك، طبیعی ومجبوری اولمیه‌رق : اوینارکن طوپی مخصوص دوشوردی؛ اوکاغدی مخصوص اوینامدم ۳. یالاندن، صحیح اولمدیغی حالده ، جدی اولمیه‌رق، مجرد اکلنمك ایچون : بن مخصوص اویله سویلدم ؛ مخصوص بیلمز کبی اولدم.

مَخصوصاً { ح. عر. صورت مخصوصه‌ده، آیریجه، بالالتزام : بو لوحه‌یی مخصوصاً سزك ایچون یازدم؛ اوطه‌لرك پنجره‌لرینی مخصوصاً آز یاپدیردم.

مَخصوصِیَّت { سث. عر. مخصوص اولمه، مخصوص اولان شیئك حالی.

مُخطِر { ص. عر. أ : مخطره . [«خطور»دن سف. افعال] خاطره کتیرن، درخاطر ایتدیرن، اخطار ایلین .

مُخطِره { سث. عر. جم : مخطرات . ۱. برایشی خاطره کتیرتمك مقصدیله واخطار کیفیت نیتیله تقدیم اولنان مذکره : کندیسی برمخطره تقدیم ایلدی؛ بنمکی برمخطره‌در ایسترسه قبول ایدر ایستمزسه ایتمز. ۲. خاطره کلن بر شیئی اونوتمامق ایچون یازیلان پوصله : برمخطره‌یازوب جبمه قویدم؛ مخطره دفتری ، جزئدانی.

مُخَطَّط { ص. عر. أ : مخططه . [«خط»دن سمف. تفعیل] ۱. چیزیکلی، چیزیلی. ۲. بیولی.

مَخطوط { ص. عر. أ : مخطوطه . [«خط»دن سمف.] یازلمش ، چیزلمش . ز.

مُخطی { ص. عر. أ : مخطیه . [«خطاء»دن سف. افعال] خطا وکناه ایدن، کنهکار.

مُخَفِّف { ص. عر. أ : مخففه . [«خفة»دن سف. تفعیل] ۱. خفیفلندیرن ، آغرلغی کیدیرن. ۲. مق. جزایی تخفیفه سبب اولان : اسباب مخففه .

مُخَفَّف { ص. عر. أ : مخففه . [«خفة»دن سمف. تفعیل] ۱. خفیفلندیرلمش ، تخفیف اولنمش. ۲. قولای تلفظ اولنه‌جق صورتده اختصار اولنمش

(کلمه) : ازمید ازنکمیددن مخففدر.

مَخفوض { ص. عر. ۱: مخفوضه. [« خفض »دن سمف.] د. [نحو عربیده] مجرور.

مَخفی { ص. عر: ۱: مخفیه. [« خفی » دن سمف. اصلی : مخفوی] کیزلی، صاقلی : مخفی بر یر : مخفی ایش. = ح. تر. کیزلی، کیزلیده، کیزلیجه : بکا مخفی سویلدی؛ اونکله مخفی قونیشدق.

مَخفیجه { ح. کیزلی، کیزلیجه، کیمسه کورمیه‌جك وخبر آلمیه‌جق صورتده : مخفیجه قونیشدق، اکلندك.

مُخِلّ { ص. عر. ۱: مخله. [« خلل » دن سف. افعال] بوزان، طوقنان، خلل ویرن : مخل ناموس = ناموسه طوقنان: مخل اسایش = اسایشی بوزان.

مُخَلّا { یا مخلی. ص. عر. [« خلاء »دن سمف. تفعیل] بوشادلمش، تخلیه اولنمش.

مِخلاب { سذ. عر. جم : مخالیب. و :

مِخلَب { سذ. عر. جم : مخالب. ۱. تا. ییرتیجی قوش پنجه‌سی وطیرناقلری، چیناق. ۲. نبا. صارماشیق اوتلرك صارماشان اینجه فلیزلری.

مُخَلَّد { ص. عر. ۱: مخلده. [« خلد » دن سمف. تفعیل] دائم، باقی، ابدی. ز.

مَخلَص { سذ. عر. [« خلوص »دن سم.] ۱. قورتله‌جق یر، ملجأ، مأمن. ز. ۲. د. [فارسی وترکجه اشعارده] شاعرك شعرده اتخاذ ایتدیکی اسم که غزلك نهایتنده ذکری عادت اولمشدر : قانونی سلطان سلیمان خانك مخلصی (محبی) در. ۳. هرکسك اسمنه علاوةً ضم اولنان ایکنجی اسم که بر صفتدن عبارتدر : اسمی عثمان مخلصی نوری‌در.

مُخلِص { ص. عر. ۱: مخلصه. [« خلوص » دن سف. افعال] دوستلغی ویا اعتقاد وعبادتی خالص وصمیمی اولان: محب مخلص؛ عابد مخلص. = س. محب صادق : مخلصلری، مخلصکز = انشا لساننده بن معناسیله مافوقدن مادونه خطاب اولنور.

مُخَلِّص { ص. عر. ۱: مخلصه. [« خلاص »دن سف. تفعیل] قورتاران، تخلیص ایدن، قورتاریجی.

مُخلِصانه { ص. ح. فا. خلوصله، صادقانه : سزی مخلصانه سورم؛ اونك نمازی مخلصانه‌در.

مُخَلَّف { ص. عر. ۱: مخلفه. [« خلف »دن سمف. تفعیل] کریده قالان، کری‌یه براغیلان، اولن بر آدمك براقدیغی : نقود مخلفه‌سی.

مُخَلَّفات { سث. جم. عر. اولن بر آدمك براقدیغی شیئلر، ترکه : مخلفاتی قسمت عسکریه معرفتیله تحریر اولندی.

مُخَلَّفه { سث. عر. اولن بر آدمك طول قالان قاریسی.

مَخلوط { ص. عر. ۱: مخلوطه. [« خلط » دن سمف.] قاریشیق، دیکر شیئله قاریشمش، ساده وخالص اولمیان : مخلوط ذخیره؛ مخلوط یاغ.

مَخلوق { ص. عر. ۱: مخلوقه. [« خلق »دن سمف.] یارادلمش، خلق اولمش، آفریده : عالم مخلوقدر. = سذ. عر. جم : مخلوقات. یارادلمش شیء، حیوان، انسان : بو ناصل مخلوقدر؟ مخلوقاتك انواع واجناسی چوقدر.

مُخَلّی { ص عر. ۱: مخلیه. [« خلاء »دن سف. تفعیل] بوشالدان. تخلیه ایدن. || م. مخلیة الهوا = بر قابك ایچندن هوایی بوشالتمغه مخصوص ماکینه.

مُخَلّی { ص. عر. با : مخلا.

مُخَمَّر { ص عر. ۱: مخمره. [« خمر »دن سمف. تفعیل] مایه‌لانمش، اکشیوب قبارمش. [غلط اولان « مختمر » یرینه بولغتی قوللانملی.]

مُخَمَّس { ص. عر. ۱: مخمسه. [« خمس » دن سمف. تفعیل] بشلی، بش قاتلی. = سذ. عر. ۱. ر. بش کوشه‌لی، بش ضلعلی شکل. ۲. د. بش مصراعلی قطعه‌که چوق دفعه ایکیسی دیکر بر شاعرك اولوب اوچی ضم اولنمشدر.

مُخَمِّن { ص. عر. ۱: مخمنه. [« خمن »دن سف. تفعیل] ظن وتقریبله بر مقدار ویا بها تعیین ایدن، تخمینجی. = سذ. عر. ۱. امتعه‌یه بها بیچن کومروك مأموری. ۲. ترهین اولنه‌جق مجوهرات وسائر ذی قیمت اشیانك قیمتنی تخمین وتقدیر ایدن مأمور، استیماتور. ۳. رسم وویرکی‌یه ربط اولنه‌جق املاکك

تقريباً قيمتنى تعيين ايدن مأمور: تحرير املاك مخمنى.

مُخَمِّنلك { سـ. مخمن وظيفه ومأمو. ربتى: برمخمنلكه تعيين اولندى: اوآدم مخمنلك ايده‌مز.

مَخمور { ص عر. ا: مخموره. ا «خمر» دن سمة } ۱. سرخوشلقدن ويا اويقودن سرسم، سرخوشلقدن صكره كلن خماره دوچار. ۲. سرخوش كوزى كبى سوزه‌رك باقان (كوز)، مستانه: چشم مخمور = چشم مستانه. = ح تر. سرخوش كبى، مستانه: مخمور مخمور باقيوردى.

مخمورلق { سـ. سرخوشلق ويا اويقوسرسملكى، خمار: اقشام چوق ايچديكيجون صباح مخمورلغى آچه‌ميوردى. || مخمورلق بوزمق = مخمورلغى كيدرمك ايچون صباحلين برقدح ايچمك.

مُخَمَّش { ص. عر. ا «خمش» دن سمة. تفعيل. — تر. زبانزدى: مخنات. ا قورقاق، آچاق، نامرد.

مُخَنَّثلك { سـ ا زبانزدى: مخناتلق ا قورقاقلق، آچاقلق، نامردلك.

مُخَنَّق { ص. عر. ا: مخنقه. ا «خنق» دن سمة. تفعيل ا بوغان، بوغيجى، بوكالدان. ا خاتق كبى. ا

مَخنوق { ص. عر. ا: مخنوقه. ا «خنق» دن سمة. ا بوغلمش، بوكالمش، بوغوق.

مَخنوقاً { ح. عر. بوغلمش ويا بوكالمش اولديغى حالده: مخنوقاً وفات ايتدى.

مَخوف { ص. عر. ا: مخوفه. ا «خوف» دن سمة. ا ۱. قورقولى. قورقيلير، تهلكه‌لى. ۲. قورقونچ، قورقوده چق شكل وصورتده اولان، دهشت انگيز: مخوف برحيوان.

مُخَيَّر { ص. عر. ا «خير» دن سمة. تفعيل ا ۱. ايستديكنى سچمكده ويا برشيئى قبول ايدوب ايتمه‌مكده سربست ومختار: ايكيسيه آيروب ايستديكنى آلمغه كنديسنى مخير براقدم؛ بن سكا طوغريسنى سويلدم قبول ايدوب ايتمه‌مكه مخيرسكز. ۲. اتر. زبانزدى: موخايار) بكنلديكى حالده اعاده اولنمق شرطيله صاتيلان: بن بونى مخير آلدم كرى كوندره‌بيليرز: او آدم مخير (مخيره) مال صاتماز.

مُخَيَّل { ص عر. ا. مخيله. ا «خيال» دن سمة تفعيل ا خيالات قبيلندن ظن ووهم اولنان.

مُخَيَّلات { سـ. جـ. عر. خيالات قبيلندن توهم وتصور اولنان شيئلر: مخيلاته تابع اولماملى.

مَدّ { سـ. عر. ۱. اوزاتمه، اوزاتمه. زائمه: مديد = ال اوزاتمه. ۲. يايمه، دوشمه‌مه: مد بساط. ۳. بر حرفى وعلى الخصوص الفى چكمه، اوزاتمه، سسنى اوزاده. رق اوقومه. ٤. همزه‌دن صكره الف كلديكنده بوكا بدل همزه‌نك اوزرينه يازيلان (ٓ) اشارتى. ٥. شمس ايله قمرك تأثير جاذبه سيله بحر محيط صولرينك قباروب قرديه اوزانمه‌سى، كه جزر مقابليدر: مد وجزر؛ مدكلى = قمرك اجتماع و استقبالى زمانلرنده واقع اولان مد: مدجزئى = تربيع زمانلرنده واقع اولانى. ٦. ثواب شرعيه‌نك مأموريت مدتنى تمديداتمه. || مد نظر = كوز كوره بيلديكى قدر آچيقلق، كوز آلميى، كوز ايريمى. || ط. مد بصر = ياقيندن ايى كوره‌ميوب اوزاقدن كورمك حالى كه باشليجه اختيار. لرده اولور. فر. Presbytie مقابلى: قصر بصر.

مَدّاح { ص.عر. ا «مدح» دن سمة. } مبالغه ايله مدح وثنا ايدن: اوسزك مداحكزدر. = سـ. تر. خلق اكلندير مك ايچون تحف حكايه‌لر نقل ايدن ومقلدلك يايان آدم: مداحه كيتمك؛ مداح ديكله‌مك.

مَدّاحلق { سـ. خلقى اكلندير مك ايچون تحف حكايه‌لر نقل ايله مقلدلك يايان آدمك حال وصفتى: مداحلق ايديور.

مَداخِل { سـذ. جـ. عر. فد: مدخل. با: مدخل.

مُداخَله { سـ. عر. جـ: مداخلات. ا «دخول» دن مصـ. مفاعله. ا ۱. قاريشمه، صوقولمه، ال صوقه: بن بويله ايشلره مداخله ايتم: اوكندى ايشنه مداخله ايتديرمز؛ مداخلات اجنبيه‌نك اوكنى كسمك. ۲. آرايه كيرمه، توسط، ميانجيلق: قومشولرى مداخله ايتمكه مجبور اولديلر.

مِداد { سذ. عر. يازى مركبى. ذ.

مَدار { سذ. عر. ا «دور» دن سمة. } ۱. دونن برشيئك مركزنده استناد ايتديكى پر، اطرافنه دونيلن نقطه. ۲. مج. نقطهٔ استناد، سبب، وسيله، واسطه: مدار كلام؛ مدار تعيش. ۳. ك. بر سياره‌نك شمسك

اطرافنه دونركن چيزديكى دائره، محرك ، فر. Orbite : مدار زحل. ٤. م. خط استوانك ايكى جهتنده اولان ايكى دائرهٔ موهومه كه شمس اونلرك حذاسنه قدر واروب كرى دونر فر. Tropique : مدار سرطان = خط استوانك شمالنده‌كى دائره كه برج سرطانه مصادفدر ؛ مدار جدى = خط استوانك جنوبنده واقع اولانى كه برج جديه مصادفدر . بروج سائره بونلرك آره‌سنده ممتد اولور .

مُدارا { سـ. فا. [عر. « مداراة » دن] كين و خصومتى كيزليوب ظاهرده دوستلق كوسترمه ، حسن معامله ، يوزه كوله : دوستلره تلطف دشمنلره مدارا.

مُداراة { سـ. عر. [« درى » دن مصـ. مفاعله] با : مدارا .

مَدارِج { سـد. ج. عر. فـد : مدرج. با : مدرج .

مَدارِس { سـ. ج. عر. فـد : مدرسه. با : مدرسه.

مُدارَسه { سـ. عر. [« درس » دن مصـ. مفاعله] بر. برينه درس ويرمه ، درس آلوب ويرمه : اصول مدارسه شاكردانك بربرلرينه درس ويرمه اصولى، فر. Enseignement mutuel .

مُدافِع { صـ. عر. ة : مدافعه . [« دفع » دن سف. مفاعله] مدافعه ايدن ، تدافعى حركتده بولنان ، كندينى محافظه ايچون هجوم واقعه قارشى طورمه ، طيانان .

مُدافَعه { سـ. عر. [« دفع » دن مصـ. مفاعله] ١. كندينى ودىكر برينى محافظه ايچون هجوم واقعه قارشى طورمه ، طيانمه : كندينى ، متفقى ايى مدافعه ايتدى : مدافعه ايچون كافى قوتمز واردر . ٢. برينى التزام ايدوب عليهنده سويليين سوزلره جواب ويرمه ، صاحب چيقمه : اقرباسندن اولديغيچون كنديسنى مدافعه ايتدى .

مُدام { صـ. عر. ة : مدامه . [« دوام » دن سمف. افعال] دائمى، باقى، سوركلى، غير منقطع، متصل : ذوق مدام : شرب مدام . = سـ. عر. عر. شراب ، مى ، صهبا ، باده .

مُدانى { صـ. عر. [« دنو » دن سف. مفاعله] ياقين ، قريب، شبيه، نظير : بى مدانى = بينظير ، امثالسز .

مُداواة { سـ. عر. [« دواء » دن مصـ. مفاعله] خسته‌يه باقوب علاج ويرمه ، طبيبك بر خسته حقنده قوللانديغى معالجات وتدابير : فلان طبيبك مداواتى بكا پك ايى كلدى .

مُداوَله { سـ. عر. ج : مداولات . [« دول » دن مصـ. مفاعله] چويرمه ، دور ايتديرمه، ويروب آلمه، دكيشدرمه ، تعاطى : مداولهٔ افكار .

مُداوِم { صـ. عر. ة : مداومه. [« دوام » دن سف. مفاعله] مداومت ايدن ، بر ايشه آره‌لقسز چاليشان، بر يره دائمى صورتده كيدوب كلن ، دواملى : مداوم بر مأموردر ؛ اقتدارى محدود ايسه‌ده ايشنه مداومدر.

مُداوَمَت { سـ. عر. [« دوام » دن مصـ. مفاعله] بر ايشه آره‌لقسز چاليشمه ، بر يره دائمى صورتده كيدوب كلمه، دوام، اقدام : قلمه كيردىسه‌ده مداومت ايتديكيچون چيقار. ديلر ؛ او قوجه كتابى آنجق مداومت سايه‌سنده يتيره بيلدى.

مُداهِن { صـ. عر. ة : مداهنه . [« دهن » دن سف. مفاعله] منفعت شخصيه سيچون برينى يوزينه قارشى مدح ايدن ، طالقاؤق ، قولتوق ويرن .

مُداهَنه { سـ. عر. [« دهن » دن مصـ. مفاعله] منفعت شخصيه ايچون برينى يوزينه قارشى مدح ايتمه ، قولتوق ويرمه ، طالقاؤقلق .

مُداهَنه‌جى { صـ. منفعت شخصيه سيچون برينى يوزينه قارشى مدح‌ايدن، مداهن، قولتوق ويرن ، طالقاؤق .

مُداهَنه‌لى { صـ. يوزه قارشى مدحى وقولتوق ويرمكى متضمن اولان : مداهنه‌لى سوز، معامله.

مَدايح { سـد. ج. عر. [فـد. مديح لسانيزده مستعمل دكلدر] مدح وثنايه سزا افعال وحركات : اوذاتك مدايحنى ذكر ايديورلردى . [مدحك جمعى معناسيله قوللانيلمايدر .]

مَدائِن { سـ. ج. عر. فـ. با : مدينه. [مدن كى .]

= سخ. فد. ص. عراق عربده اکاسرهٔ ایرانك پایتختی اولان طیسفون شهر قدیمنك اسم عربیسی.

مُدبِر { ص. عر. ا: مدبره. ادباره دوچار، طالعسز، دو- شکون.

مُدَبِّر { ص. عر. ا: مدبره. هر ایشك آرقه‌سنی و عاقبتنی دوشونوب اوکدن چاره آرا- یان، ایشك هرجهتنی ایی ملاحظه ایدن، تدبیرجی، دور اندیش، چاره‌ساز: مدبر امور حکومت؛ مدبره برقادین.

مُدَبِّرانه { ص. حـ. فا. دور اندیشانه، ایشك صو- کنی دوشونه‌رك، کمال تدبیرله: مدبرانه حرکتده بولندی.

مُدبِرلِك { س. اقبالسزلق، بختسز- لق، دوشکونلك.

مُدَبِّرلِك { س. دور اندیشلك، چاره‌سزلك، تدبیر.

مُدَّت { سث. عر. ۱. بر شیئك اوزانوب سوردیکی زمان، زمان مسافه‌سی: بش آی مدتنده؛ مدت عمرمده. ۲. زمان، وقت، هنگام: بر مدت کچدی. ۳. وقت معین، زمان مخصوص: بوسندك دها مدتی کلدی؛ اونك مدتی دها یتمدی.

مَدح { سذ. عر. برینك ایلکنی سویله، اوکه، ثنا، ذم مقابلی: کندیسنی مدح ایدیور- لردی؛ اونك مدحنی ایشیتدم.

مِدحَت { سث. عر. اوکه، ثنا، مدح.

مُدَخَّر { ص. عر. ا: مدخره. { «ذخر» دن سمع. افتعال }

مَدخَل { سذ. عر. { «دخول» دن سم. ومصدر میمی } ۱. کیرمه‌جك یر، قپو، آغز: مغازه‌نك مدخلی پك طار ایدی. ۲. کیرمه‌جك جهت، کیرتی: اوك مدخلی کوزل اولمیدر. ۳. باشلانغیچ، مبدأ، بر علم و فندن الك اول اوقونه‌جق مختصر رساله: مدخل هندسه. ٤. قاریشمه پارمق، دخل مداخله: عجبا اونك بوایشده مدخلی وار- میدر؟ || ذی‌مدخل = برایشه قاریشمش اولان، مشترك، پار مغی اولان: اودهذی مدخلدر.

مَدخول { ص. عر. { «دخل» دن سمع. } تعییب‌اولنه- جق برقصوری اولان، معیوب، مذموم. || مدخول بها = کند- یسیله کردکه کیرلمش، معامله‌ٔ زوجیه‌سی اجرا اولنمش: جاریهٔ مدخول بها. || غیر مدخول بها = تقرب اولنمامش، معاملهٔ زوجیه‌سی اجرا اولنمامش: منکوحهٔ غیر مدخول بها.

مَدَد { سذ. عر. یاردیم، عون، امداد: اللهدن مدد ایسترم = ند. ایواه، امان، حیف، یازیق: مدد یا ربی! مدد الله! یامدد الله! مددبوده المدن کیتدی!

مَددخواه { ص. فا. { عر. مدد = یاردیم. فا. خـواه- ستن = ایستمك } یاردیم ایستین، استغاثه ایدن.

مَددرَس { ص. فا. { عر. مـدد = یاردیم. فا. رسیدن = یتیشمك } یاردیمه یتیشن، یاردیمجی، معین.

مَددکار { ص. فا. یاردیمجی، معین.

مُدِرّ { ص. عر. ا: مدره. { «در» دن سف. افعال. — مستعمل اولان «مدرر» غلطدر. } ط. سوت وقان و سیدیك وسائر سیالاتی بول آقیدان (علاج وسائره).

مَدرَج { سذ. عر. { «دروج» دن سم. } و:

مَدرَجه { سث. عر. ج: مدارج. { «دروج» دن سم. }

۱. باصمقلی یول، نردبان. ۲. طار یول، طاغ یولی. ۳.

مُدَرِّس { سذ. عر. ج: مدر- سین. { «درس» دن سف. تفعیل } ۱. درس ویرن آدم، معلم، خواجه. ۲. درس عام خواجه‌سی، جوامع شریفه‌ده مدرسه نشین طلبهٔ علومه علوم آلیه و دینیه‌یی اوقودان علمادن ذات: مدرس وظیفه‌سی. ۳. طریق علمینك برپایهٔ مخصوصنی حائز ذات: مدرسین کرامدن.

مُدَرِّسلِك { سـ. ۱. معلملك، خواجه‌لق. ۲. جوامع شریفه‌ده مدرسه نشین طلبهٔ علومه علوم آلیه ودینیه‌یی اوکرهدن درس عام خواجه- لغی. ۳. طریق علمینك بر پایهٔ مخصوصی: فلان ذاته مدرسلك پایه‌سی توجیه بیورلدی.

مَدرَسه { سث. عر. ج: مـدا- رس. { «درس» دن

سم.] ١. درس اوقوتدیریلان محل مخصوص، مکتب، دار التعلیم: مدرسهٔ طبیه؛ مدرسهٔ حدیث. ٢. علوم آلیه ودینیه‌یی اوقویان طلبهٔ علومك بیتوتت و مطالعه‌سنه مخصوص وقف حجره‌لری محتوی بنا: فاتح مدرسه‌لری. [الیوم بزجه باشلیجه بو ایکنجی معنا ایله مستعمل اولوب، برنجی معنا ایله بونك یرینه غلط اوله‌رق «مکتب» لغتنی قوالانیورز؛ حالبوکه عربیده مکتب یازیخانه ویازی اوطه‌سی دیمك اولوب، یالکز صبیان مکتبلرینه ده اطلاق اولنور.]

مَدرَسه‌نِشین { ص. فا. [عر. مدرسه = م. فا. نشستن = اوتورمق] مدرسه‌ده اوتوران، مدرسه‌ده یاتوب قالقان: مدرسه نشین طلبهٔ علومدندر.

مُدرِك { ص. عر. ٢: مدرکه. [«درك»دن سف. افعال] ١. یتیشن، ایرن، واصل اولان: زمان سعادتی مدرك اولان ذوات. ٢. ادراك وقتنه کلن، کمال بولان: مدرك میوه. ٣. بلوغه ایرمش، یتیشمش، بالغ، رشید. ٤. ذهنی ایرن، فهم و ادراك ایدن، آکلایان: بورا سنی مدرك اولمیه‌جق قدر کوچك دکلدر. || قوهٔ مدرکه = آکلامق وفهم و ادراك ایتمك خاصه‌سی.

مُدَّعا { یا مدعی. سذ. عر. [«دعوی»دن سمف. افتعال] ١. دعوا اولنان شیء، سبب دعوی اولان ماده مدعینك مطلوبی. ٢. ادعا اولنان شیء. حقسز واصلی اولمقسزین درمیان اولنان کیفیت و صلاحیت: او آدمك مدعاسی پك بیوکدر. || مدعی علیه [عینك کسریله سف. صورتنده استعمالی غلط فاحشدر.] = علیهنده دعوی اولنان، خصمی طرفندن علیهنده اقامهٔ دعوی اولنه‌رق محکمه‌یه دعوت اولنان آدم.

مَدعُوّ { ص. سـ. عر. ٢: مدعوه. جـ: مدعوین. [«دعوة»دن سمف.] ١. دعوت اولنمش، چیغرلمش، جلب اولنمش: سرکی‌یه، تشکل ایده‌جك جمعیت علمیه‌یه مدعودر. ٢. ضیافته چیغرلمش، ضیافتده حاضر بولنان، دعوتلی: ویریلن ضیافته مدعو دکلیدم؛ مدعوینه حرمةً ضیافت دائره‌سی تنویر اولنمشیدی.

مُدَّعی { سـ. ص. عر. ٢: مدعیه. [«دعوی»دن سف. افتعال] ١. دعوی ایدن آدم، دعواجی: مدعینك استدعاسی اوزرینه مدعی علیه محکمه‌یه دعوت اولندی. ٢. ادعا ایدن، ناحق یره بر شیء طلب ایدن ویا اساسسز بر حق و صلاحیت دعواسنده بولنان: سعدینك بر مدعی ایله جدالی: کندیسی عالم دکل مجرد مدعیدر. || مدعیٔ عمومی = حکومت نامنه دعوی ایدن، عدالت وحقوق عمومیه‌یی محافظه مقصدیله حضور محکمه‌ده متهملری تعقیب ایدن عدلیه مأموری. || مدعیٔ عمومی معاونی = بو مأمورك کوچکی.

مُدَّعیٰ { ومدعی علیه. با: مدعا.

مُدَّعَیات { سث. جـ. عر. [سمف. اولوب، عینك کسریله سف. صورتنده استعمالی غلطدر.] ادعالر، ناحق یره دعوی اولنان شیئلر، اساسسز واصلسز فضائل، حقسز مطالب: بو آدمك نه چوق مدعیاتی واردر.

مُدغَم { ص. عر. ٢: مدغمه. [«دغم»دن سمف. افعال] د. [صرف عربیده] ادغام اولنمش، برجنسدن اولان ایکی حرفدن دیکرینه قلب اولنان بری: «مدد»دن «مد» اولمق کبی. دیکرینه مدغم فیه دینیر. مدغم حرفه بدل مدغم فیهه بر شده ویریلیر.

مِدفَع { سذ. عر. جـ: مدافع. [«دفع»دن اسم آلت] ١. ایتمکه مخصوص آلت. ٢. [لغت مولده اوله‌رق] طوپ.

مَدفَن { سذ. عر. جـ: مدافن. [«دفن»دن سم.] اولولری کومدکاری محل، خصوصی مزارلق، مزار: مدفن مخصوصنه دفن اولندی.

مَدفوع { ص. عر. ٢: مدفوعه. [«دفع»دن سمف.] ١. دفع اولنمش، اوته‌یه ایتلمش. ٢. ویرلمش، اعطا اولنمش، صندیقدن چیقارلمش: مبالغ مدفوعه.

مَدفوعات { سث. جـ. عر. ١. ویریلن مبالغ، صندیقدن چیقان نقود، صرفیات، مقبوضات مقابلی: مقبوضات ومدفوعاتی قارشیلاشدیرملی. ٢. دفترك صندیقدن چیقان آقچه‌نك

قیدینه مخصوص قسم ویاخانه‌سی : بونی مدفوعانه قید ایتملی.

مَدفون { ص. عر. ث : مدفونه. [«دفن» ن سمف] کوملمش ، دفن اولنمش ، دفین ، طوپراغك ایچنه قونوب اورتلمش : آثار عتیقه‌نك چوغی طوپراغك ایچنده مدفون بولنور؛ حضرت مولانا قونیه‌ده مدفوندر.

مُدَقِّق { ص. عر. ث : مدققه. [«دقة» دن سف. تفعیل] تدقیق ایدن، اینجه‌دن اینجه‌یه آرایان، هر ایشیتدیکنی کور کورینه قبول ایتمیوب اطرافیله تحقیق ایده‌رك طوغریسنی میدانه چیقاران : پك مدقق آدمدر؛ ابن خلدون کبی بر مورخ مدقق. = سذ. عر. جم : مدققین. هر مسئله‌یی تحقیق وتدقیق ایدن ذات، ارباب تحقیقدن آدم، محقق : مدققین علمادن.

مُدَقِّقانه { ص. ح. فا. تدقیق ایده‌رك ، اینجه‌دن اینجه‌یه آراشدیره‌رق : تحریات مدققانه اجرا ایتمك؛ بو مسئله‌یی پك مدققانه یازمشدر.

مُدَلَّل { ص.عر. [«دلالة»دن سمف. تفعیل] دلیل ایله اثبات اولنمش معناسیله بعض لغت کتابلرمزده مقید ایسه‌ده ، عربیده شیماریق چوجغه اطلاق اولنوب، باشقه معناسی اولمدیغندن، غلط فاحشدر.

مِدِللی { یاخود مدللو. سخ. ص. جزایر بحر سفیددن (لسبوس) آطه‌سی و بونك مرکزی اولان (میتیلینی) قصبه‌سی. [اصل قصبه‌نك اسمندن مأخوذ اولوب بتون آطه‌یه‌ده اطلاق اولنمشدر.] = س. باشلیجه بو جزیره‌ده یتیشن بر جنس کوچك آت که چوجقلر ایچون قوللانیلیر : مدللی‌یه بینمك.

مَدلول { ص. عر. ث : مدلوله. [«دلالة» دن سمف.] دلالت اولنان، کوستریلان، بر کلمه ویا اشارتدن آکلاشیلان، منفهم : معانیٔ مدلوله. = سذ. عر. جم : مدلولات. معنی، مآل، مفهوم، فحوا : بو کلمه‌نك مدلولی نه‌در؟ بو بیتك مدلولنی آکلایه‌مدم.

مُدُن { سث. جم. عر. فد : مدینه. با. مدینه.

مَدَنی { ص. عر. ث : مدنیه. [«مدینه»دن سمف.] ١. قصبه‌لی، شهری، برشهر وقصبه اهالیسندن بولنان. ٢. حضری، حضرتده یاشایان، بدوی ویا وحشی اولمیوب فنون وصنایعك ثمراتندن استفاده ایدن متمدن، مترقی : مدنی برآدم؛ اقوام مدنیه. ٣. بر شهر وقصبه اهالیسنه وعلی العموم اولاد مملکته عائد ومتعلق اولان : حقوق مدنیه؛ وظائف مدنیه. فر. Civil, politique. ٤. مدینهٔ منوره اهالیسندن ویا مدینهٔ منوره‌یه منسوب ومتعلق : بر شاعر مدنی؛ آیات مدنیه = مدینهٔ منوره‌یه هجرت بیورلدقدن صکره نازل اولانلر.

مَدَنِیَّت { سث. عر. علوم وفنون وصنایع وتجارتك ثمراتندن بحق استفاده ایله حسن حالده ورفاه واسایشده یاشایش، حضریت، ترقی : مدنیته نائل اولان امم؛ اسکی زمان مدنیتلری؛ آوروپا مدنیتی.

مُدَوَّر { ص. عر. ث : مدوره. [«دور» دن سمف. تفعیل] ١. یووارلاق، طوپ وکره شکلنده : برجسم مدور. ٢. دائره وحلقه شکلنده ویا دائره‌نك ایچی کبی یووارلاق، دکرمی، تکرلك کبی مدور بر سطح، پرحوض.

مُدَوِّر { ص. عر. ث : مدوره. [«دور»دن سف. تفعیل] دوندیرن، چویرن. ن.

مُدَوَّن { ص. عر. ث : مدونه. [«دیوان» دن سمف. تفعیل] دیوان صورتنه قونمش، جمع وتدوین ایدلمش = بر یره کتیریلوب برنظام وترتیب مخصوصه قونمش : مدون اشعاری واردر؛ آثار مدونه.

مُدَوَّنات { سث. جم. عر. تدوین اولنمش آثار، صره‌لانمش وجمع وتلفیق ایدلمش تألیفات : او کتبخانه‌ده برخیلی قیمتدار مدونات واردر.

مُدّه { سث. عر. با : مدت.

مُدهِش { ص. عر. ث : مدهشه. [«دهشة» دن سف. افعال] اورکودن، قورقودان، دهشت ویرن، مدهوش ایدن، دهشت انکیز : پك مدهش بر جانوار کوردم؛ مدهش بر خبر.

مَدهوش { ص. عر. ث : مدهوشه. [«دهشة» دن سمف.] دهشته دوچار، اورکوب قورقمش، واله وحیران : بوحالی کورنجه مدهوش اولدم.

مَدی { سذ. عر. اوزانمه سورمه، ایرمه، امتداد: مدی البصر = کوز ایریمی، کوز ایره‌بیلدیکی قدر؛ مدی الدهور = دهرلر امتدادنجه، الی غیر النهایه [بوکبی ترکیباتده قوللانیلیر. علی حرف جری کبی ترکیبده دالك فتحیله اوقونه‌رق «ی» اوقونماز.]

مَدید { ص. عر. ۲: مدیده. [«مد» دن صش.] اوزون، چوق سورن: مدت مدیده = پك چوق زمان، طول مدت.

مُدیر { ص. عر. ۲: مدیره. [«دور» دن سف. افعال] ۱. اداره ایدن، چویرن، باقان: مدیر امور. ۲. اداره بیلیر، اداره‌یه مقتدر، بر ایشه بحق نظارت ایده‌بیلن: مدیر آدمدر؛ پك مدیره بر قادین. = سذ. عر. جم. فا: مدیران. ۱. اداره مأموری، بر دائرهٔ رسمیه ویا تجاریه‌نك اداره وتمشیت امورینه منصوب مأمور: واپور شرکتنك مدیری؛ فابریقه مدیری؛ اوراق مدیری = اوراق قلم و دائره‌سنك باشی. ۲. تقسیمات ملکیه‌نك اك کوچکی اولان بر ناحیه‌نك اك بیوك ملکیه مأموری: ناحیه مدیری. ۳. بر حکومت تابعه و ممتازه‌ده ناظر وظیفه‌سنی ایفا ایدن آدم: داخلیه، معارف، مالیه مدیری؛ هیئت مدیران. ٤. خطهٔ مصریه‌ده اك بیوك تقسیمات ملکیه‌دن اولان بر مدیریتك باشی: شرقیه مدیری. || مال مدیری = برقضا امور مالیه‌سنی اداره‌یه مأمور آدم که سنجاغك محاسبه‌جیسیله ولایتك دفتردارینه معادلدر.

مُدیرلك { س. مدیر صفت و وظیفه‌سی: ناحیه مدیرلکی، شرکت مدیرلکی، داخلیه مدیرلکی.

مُدیریّت { سث. عر. ۱. مدیر صفت و وظیفه‌سی، مدیرلك. ۲. بر مدیرك تحت اداره ونظارتنده بولنان دائره ویا مملکت: فابریقه مدیریتی؛ خطهٔ مصریه متعدد مدیریته منقسمدر؛ فلان قضایه تابع بر مدیریت.

مَدینه { سث. عر. جم: مدن، مدائن قصبه. شهر بلده: مدینهٔ اسکدار. = سخث. ص. [«مدینة النبی» دن مختصر] حجازده روضهٔ مطهره‌نك بولندیغی شهر مقدس، یثرب: مدینهٔ منوره.

مَدیون { ص. عر. ۲: مدیونه. [«دین» دن سمف.] دینی اولان، بورجلی، ویره‌جکلی، دائن مقابلی: دائن مدیون علیهنده اقامهٔ دعوی ایتمشدر.

مِدیه { س. با: میدیه.

مُذاب { ص. عر. ۲: مذابه. [«ذوباز» دن سمف. افعال] اذابه اولنمش، اریدلمش: معدن مذاب؛ معادن مذابه.

مَذابح { سذ. جم. عر. فد: مذبح. با: مذبح.

مَذاق { سذ. عر. ۱. [«ذوق» دن مص. میمی] ذوق، لذت، طاتمه، لذت طویمه: مختل المذاق = طادی بوزوق، طات طویماز. ۲. [«ذوق» دن سم] لذت طوییلان محل، گکز، طاماق: حلو المذاق = طاماغی طاتلی، طادی طاماغنده قالمش؛ مر المذاق = طاماغی آجی، آجیلغی طاماغنده قالمش.

مُذاکَره { سث. عر. جم: مذاکرات. [«ذکر» دن مص. مفاعله] ۱. بر ایش حقنده سویلشمه، تعاطیٔ افکار ایتمه، بر قرار ویرمك اوزره بر یره کلنوب تعاطیٔ افکار ایتمه، تذکر: بو ایشی یارین مذاکره ایده‌جکز؛ بتون کون مذاکره ایدوب بر قرار ویره‌مدیلر؛ قونفرانسك مذاکراتی هفته‌لرجه سوردی. ۲. بر مجلس ویا محکمه هیئتنك قرار ویرمزدن اول کیفیتی تنها ومحرمانه موقع تذکره قویمه‌سی: هیئت محکمه مذاکره‌یه چکلدی؛ مجلسك مذاکره‌سی واردر، کیمسه ایچری‌یه کیره‌مز. ۳. شاکردانك درسی کندی بینلرنده مطالعه ایدوب هر برینك بیلدیکنی سویلمه‌سی: بزم مکتبده کونده ایکی ساعت مذاکره‌یه مخصوصدر؛ مذاکره قوغوشی.

مُذاکَره‌جی { س. ۱. بر قلمده یازیلان محرراتی اوقویوب سهو وخطادن سالم اولمه‌لرینی تأمین ایدن کاتب: قلمك مذاکره‌جیسی. ۲. مکتبده شاکردانه درسی تکرار تقریر ایده‌رك بیلدکارینی کوسترن قلفه ویا ممتاز شاکرد: صنفمزك مذاکره‌جیسیدر.

مُذال { س. [عر. «ذیل» دن] اوزون اتك، قویروق، اثوابك سوروکلنیر یری.

مَذاهِب { سـذ. جم. عر. فد: مذهب. با: مذهب.

مَذبَح { سـذ. عر. جم: مذبح. [«ذبح» دن سمـ.] ١. قصابلرك اتلرینی صاتدقلری حیوانلرك بوغازلاندیغی محل، سلحخانه. ٢. قربان کسیلن محل، ادیان قدیمه معبدلرینك قربان کسمکه مخصوص یرلری، فر. Autel.

مُذَبذِب { صـ. عر. ا: مذبذبه. [«ذبذبه» دن سفـ. دحرج] و:

مُذَبذَب { صـ. عر. ا: مذبذبه. [«ذبذبه» دن سمفـ. دحرج] برشیئه قرار ویره‌مین، متردد، النـدن ایش کلمز، میزمیز.

مَذبوح { صـ. عر. ا: مذبوحه. [«ذبح» دن سمفـ] ١. بوغازلانمش، اتی ینمك اوزره کسلمش: حیوانات مذبوحه. ٢. قربان ایدلمش: بزجه مذبوح حضرت اسماعیل و یهودیلرجه حضرت اسحق (عم) در.

مُذَکَّر { صـ. سـ. عر. [«ذکر» دن سمفـ. تفعیل] ١. حقیقی ویالفظی و اعتباری اوله‌رق ارککه دلالت ایدن (اسم). مؤنث مقابلی: عربیده قمر مذکر و شمس مؤنثدر. ٢. صفت و ضمیر و فعلك اسم مذکره مخصوص صیغه‌سی: مفرد مذکر، جمع مذکر؛ اسم مبالغه‌نك بعضاً مذکریله مؤنثی بر اولور.

مُذَکَّره { سـ. عر. [«ذکر» دن سمفـ. ا. تفعیل. — عربیده بزم قوللاندیغمز معنا ایله مستعمل اولمیوب، اولسه اولسه کافك کسریله مخطره معناسنه لغت مولده اوله بیلیر.] برایش حقنده مافوقه و مرجع عائدینه تقدیم اولنان کاغد، کوچك تقریر، تذکره، کوچك لایحه: لازم اولان آلات و ادواتك مبایعه‌سیچون برمذکره ویردم.

مَذکور { صـ. عر. ا: مذکوره. [«ذکر» دن سمفـ.] ذکر اولنمش، ذکری و بحثی کچمش، دیدیکمز، دیدیککز: کتاب مذکور: کیفیت مذکوره: مواد مذکوره. [انشا لسانه وکتابت رسمیه‌یه مخصوص اولوب، ادبیاتده استعمالی پك چرکیندر.]

مَذَلَّت { سـ. عر. آلچاقلق، اعتبارسزلق، خوارلق، حقارت: نفسنی مذلته قویمق.

مَذَمَّت { سـ. عر. ١. یرمه، قامه، ذم، تقبیح: مذمت افعال مقدوحه‌دندر. ٢. شایان ذم وتقبیح ایش، فعل مذموم.

مَذموم { صـ. عر. ا: مذمومه. [«ذم» دن سمفـ] ١. ذم و تقبیح اولنمش، مقدوح: افعال مذمومه. ٢. غیر مقبول، مکروه، معیوب.

مُذنِب { صـ. عر. ا: مذنبه. [«ذنب» دن سفـ. افعال] کنهکار، مجرم، آثم، صوجلی.

مَذهَب { سـذ. عر. جم: مذاهب. [«ذهاب» دن سمـ.] ١. کیدیلن ویوریلن یر، یول، طریق. ن. ٢. علم و فلسفه‌ده اتخاذ اولنان طریق، مسلك: مذهب آرسطو، مذهب کوفیون. ٣. دین: مذهب اسلام؛ خرستیان مذهبی؛ مذاهب اوطه‌سی، مدیری. ٤. بردینك شعبه‌لرندن بهری: مذهب حنفی؛ مذهب شافعی؛ مذاهب اربعه؛ پروتستان مذهبی.

مُذَهَّب { صـ. عر. ا: مذهبه. [«ذهب» دن سمفـ. تفعیل] آلتین صویی ویا یالدیز ایله تزیین اولنمش، یالدیزلانمش، یالدیزلی: مذهب اوانی؛ مذهب کتاب.

مُذَهِّب { سـذ. عر. [«ذهب» دن سفـ.] کتابلرك سطر وکلمه‌لری آره‌سنه و طوراق یرلرینه آلتین ورق یاپیشدیره‌رق تزیین ایدن صنعتکار، کتاب یالدیزجیسی.

مُذَهِّبلك { سـ. کتابلری یالدیزلامق صنعتی، کتاب یالدیزجیلغی.

مُذَیَّل { صـ. عر. ا: مذیله. [«ذیل» دن سمفـ. تفعیل] ١. ذیل و علاوه‌سی اولان، علاوه‌لی، ضمیمه‌لی. ٢. قویروق وقولاق کبی اکلمه بر پارچه‌سی اولان. ٣. آلتنه جوابی یازیلوب اعاده اولنان (تذکره).

مُذَیَّلاً { حـ. عر. آلتنه ذیلا جوابی یازیله‌رق: تذکره‌کزی مذیلاً اعاده ایدیورم.

مُذَیَّلات { سـ. جم. عر. ضم و علاوه اولنان شیئلر، ضمائم، علاوات، لواحق.

مُرّ { صـ. عر. آجی، تلخ: الحق مر = طوغری آجیدر. = سـذ. عر. برنوع یمن صمغی: مرصافی.

مِر { مه. کدینك سسی کبی یاواش ومزعج برسسی تصویر

وتقليد ايدر واكثريا مكرر قوللا-
نيلير : مرمر ايتمك = مرلدانمق.

مَرْء { سذ. عر. آدم، كشى، اركك. ا.

مِرآت { سث. عر. جم : مرايا. آيينه، آينه، گوزگو.

مُرابَحه { سث. عر. [« ربح » دن مص مفاعله. — عربيده مجرد كار وتمتع معناسنه كلير] حد نظاميدن فضله وانصافدن خارج آلنان فائض : مرابحه قانوناً ممنوعدر.

مُرابَحه‌جى { س. فاحش فائضله آقچه اقراض ايدوب خلق صويان انصافسز صراف : زراعت بانقه‌لرى زراعى مرابحه‌جيلرك يد غدرندن قورتارمق مقصديله مؤسسدن.

مُرابَحه‌جيلق { س. فاحش فائضله خلق صويمق فعل مكروهى : تسهيلاتلى بانقه‌لرك فقدانى مرابحه‌جيلغه ميدان ويرر.

مُرابِط { سذ. عر. جم : مرابطين. [« ربط » دن سف. مفاعله] عبادته مواظبت وحصر اوقات ايدن زاهد. [مغربده درويشان ومشايخه ويريلن عنواندر.] = جم. مرابطين = مغربده حكومت سورمش مشهور بر دولت حكمدارانك لقبيدر.

مَرّات { سث. جم. عر. فد : مره. با : مره.

مَراتِب { سث. جم. عر. فد : مرتبه با : مرتبه.

مَراثى { سث. جم. عر. فد : مرثيه. با : مرثيه.

مُراجَعَت { سث عر. [« رجوع » دن مص. مفاعله] ۱. كرى دونمه، رجوع وعودت ايتمه : اسكى فكرينه مراجعت ايتدى. ۲. باش اورمه، طا. نيشمه، استمداد ايتمه : برصيقنديسى اولديغى وقت ينه بكا مراجعت ايدر. ۳. بر شخص ويا هيئتك رأى وتوسطندن ويا بر كتابك مندرجاتندن استفاده نيتيله عزم ونيت ايتمه : مفتى‌يه، دعوى وكيلنه، محكمه‌يه مراجعت ايتدم؛ بونك حقيقتنى آكلامق ايچون كتب فقهيه‌يه مراجعت ايتمك اقتضا ايدر. ٤. بر شخص ويا شيئى آرامغه كيتمه : دكاننده بوله‌مازسه‌ك اوينه مراجعت ايت؛ فلان طبيبى كورمك ايستيهلر فلان صوقاغك فلان نومره‌لى خانه‌سنه مراجعت ايتمليدرلر : « س » حرفنده بولنميان لغتلر ايچون « ص » حرفنه مراجعت اولنمليدر. [عربيده همان يالكز ايلك معناسيله مستعملدر.]

مَراحِل { سث. جم. عر. فد : مرحله. با : مرحله.

مَراحِم { سث. جم. عر. فد : مرحمت. با : مرحمت.

مُراد { سذ. عر. [« رود » دن سمف. افعال] ۱. ارادت اولنان شئ، ايستك، خواهش، مطلب دلخواه، كام. ۲. مقصد، مرام، افاده وافهامى نيت اولنان شئ : بوسوزدن مرادك نه‌در؟ لفظى مراد = معناسندن صرف نظرله يالكز لفظيچون ايراد اولنان لغت.

مُرادِف { ص. عر. ا : مرادفه. [« ردف » دن سف. مفاعله] با : مترادف.

مِرار { سث. جم. عر. فد : مره. با : مره.

مِراراً { ظز. عر. دفعاتله، بالدفعات، مكرراً : مراراً سويلدم ديكلمدى.

مَرارَت { سث. عر. آجيلق، تلخى : زهرك مرارتى.

مَراره { سث. عر. اودكيسه‌سى، زهره.

مُراسَله { سث. عر. جم : مراسلات. [« رسل » دن مص مفاعله] ۱. مكتوبلشمه، مكتوب تعاطيسى، مكاتبه، مخابره. ۲. وقتيله قضاتك نواب تعيينيچون يازدقلرى رسمى مكتوب.

مَراسِم { سذ. جم. عر. [مفردى اولميوب بزجه بعض معانيده « رسم » ك جمعى كبى قوللانيلير. با : رسم.] رسمى معامله‌لر، اجراسى معتاد آيينلر : تشريفات مراسمى؛ مراسمه چوق رعايت ايديور.

مَراصِد { سذ. جم. عر. فد : مرصد. با : مرصد.

مُراعاة { سث. عر. [« رعاية » دن مص. مفاعله] باقمه، كوزتمه، صايمه، صايغى، رعايت : مراعاة خاطر = خاطره رعايت.

مُرافَعه { سث. عر. [« رفع » دن مص. مفاعله] ۱. فصل دعوى ايچون محكمه‌يه مراجعت، خصمى حضور محكمه‌يه جلب ودعوت ايتديرمه. ۲. حضور محكمه‌ده يوزلشوب محاكمه اولمه : يارين مرافعه اوله‌جغز.

مُرافِق { ص. عر. ا : مرافقه. [« رفق » دن سف. مفاعله] يولداشلق و آرقداشلق

ایدن، برشیئله برلکده بولنان: کومش طوپراقده اکثریا قورشونله مرافق بولنور.

مُرافَقَت { سـ. عر. [« رفق » دن مص. مفاعله] آرقداشلق، یولداشلق، همراهلق، برلکده بولنمه: بو یولجیلقده بکا کیم مرافقت ایده‌جکدر؟

مَراق { سـ. [بلکه عر. « مرق » دن که قارنك اك نازك و رقیق یری دیمکدر] ۱. قره‌سودا، طالغینلق و دوشونمکله ظهور ایدن خفیف جنت: مراق کتیرمك = بو علته مبتلا اولمق. ۲. بر شیئی آکلامق و اوکرنمك آرزو و عائله‌سی، فر. Curiosité: بو ماکینه‌نك ناصل ایشلدیکنی اوکرنمکی مراق ایتدم. ۳. آرزو، هوس، بر شیئك اوزرینه چوق دوشمه، ابتلا: حیوانه، آرابه‌یه، ولوسپیده‌له کزمکه مراق واردر. ٤. وسوسه، تلاش، شبهه اوزرینه قورقمه: بوچوجغك خسته‌لغنی چوق مراق ایدیورم؛ بوچیبان مراقمی موجب اولیور: مراق ایتمیك؛ مراق اولنه‌جق برشیء دکلدر. ٥. برشیئه دقت ایدوب اهمیت ویره‌رك اك ایسنی آرامق وهر درلوسنی بکنمه‌مك حالی: اونك یمکه، توتونه، اوبونه چوق مراق واردر. ٦. کچمش برآجی‌یی درخاطر ایتمه‌دن حاصل اولان کدر ویأس وفتور، حزن: بر جنازه کچدیکنی کوروب مراق قالقدی؛ بوسس، بو منظره مراقمه طوقنور؛ قوال سسی مراقمی آرتدیرر. || مراق صارمق = هوس وآرزو ایتمك، مبتلاسی اولمق. || مراقه طوقنمق، مراق قالقمق = کچمش بر آجی‌یی درخاطر ایتمه‌دن محزون ومتأثر اولمق.

مُراقَبه { سـ. عر. [« رقوب » دن مص. مفاعله] ۱. یاقوب کوزتمه، امعان نظر ایتمه. ۲. صو. بحر وحدانیته طالوب عالم لاهوته نظر ایتمه، استغراق: باشنی جیب مراقبه‌یه چکمشیدی.

مَراقِد { سـذ. جـ. عر. فـد: مرقد. با: مرقد.

مَراقِسز { صـ. قیدسز، فتورسز، برشیء ایچون تلاش و وسوسه ایتمین: نه مراقسز آدمدر.

مَراقِسزلق { سـ. قیدسزلق، فتورسزلق.

مَراقلانمق { فل. ۱. وسوسه وتلاش ایتمك، شبهه ایدوب قورقمق: اوغلنك خسته‌لغیچون مراقلاندی. ۲. مراقی قالقمق، مراقنه طوقنمق، متأثر اولمق: جنازه کورنجه مراقلانیر.

مَراقلی { صـ. ۱. وسوسه وتلاش ایدن، شبهه ایدوب قورقان: مراقلی بر قادیندر. ۲. هرشیئی اوکرنوب بیلمك قیدنده بولنان: اوقدر مراقلی اولماملی. ۳. دوشکون، مبتلا، بر شیئك ایسنی آرایان: یمکه مراقلیدر. ٤. چابوق متأثر اولان: مراقلی قادین.

مَراکِب { سـذ. جـ. عر. فـد: مرکب. با: مرکب.

مَراکِز { سـذ. جـ. عر. فـد: مرکز. با: مرکز.

مُراکِش { سخ. ص. مغرب اقصانك ایکی پایتختندن بری اولان شهر. دیکری (فاس) در.

مِرال { سـ. کییك وصیغین کبی حیوانات دیشیسی. مر.

مَرام { سـذ. عر. [« روم » دن مص. میمی] ۱. آرزو، طلب، مطلوب، ایستك: البته بر مرام ایچون کلمشدر. ۲. قصد، مقصد، نیت: بوسوزدن مرامك نه‌در؟ بو آدمك مرامنی آکلایه‌مدم؛ مرام اکلنمك.

مَرامَت { سـ. [عر. « مرمت » دن] موقتاً وسطحیجه تعمیر: اتوابی، یاپی‌یی مرامت ایتمك.

مَرامَتجی { سـ. بوزوق شیئلری سطحیجه و موقتاً تعمیر ایدن آدم.

مَرامَتلَمَك { فت. سطحیجه وموقتاً تعمیر ایتدیرمك: حستندن پوتبنی ایکی اوچ دفعه مرامتلتمزدن آتماز.

مَرامَتلَمَك { یا مرامتله‌مك. فت. سطحیجه و موقتا تعمیر ایتمك: شو نردبانی برآز مرامتلملی.

مَرامَتلَنمَك { فل. سطحیجه و موقتاً تعمیر اولنمق: آرتق بونك مرامتلنه‌جك یری قالمدی.

مَرانَت { سـ. عر. ص. برمعدن و سائره‌نك چکیجله دوکلدیکی حالده یایلمق خاصه‌سی: آلتینك، باقرك درجهٔ مرانتی.

مُرانغوز { سـ. با: مارانغوز.

مُراوَدَه { سث. عر. [«رود» دن مص. مفاعله] آرزو، طلب، میل، سومه. ن.

مَراهِم { سذ. جم. عر. فد: مرهم. با: مرهم.

مَرایا { سث. جم. عر. فد: مرآت. با: مرآت.

مُرایات { سث. عر. [«رؤیة» دن مص. مفاعله] کوستریش، ریا. ن.

مُرائی { ص. عر. ث: مرائیه. [«رؤیة» دن سف. مفاعله] کوستریش ایچون برعمل صالحده بولنان، ایکی یوزلی، ریاکار، سالوس: مصلیٔ مرائی تارك صلاتدن بتردر.

مُرائیانه { ص. ح. فا. مرائیجه. ریا ایله، ریاکارانه: برطاقم اطوار مرائیانه‌ده بولندی: مرائیانه نمازه طوردی.

مُرائیلك { س. کوستریش ایچون برعمل صالحده بولنان آدمك حالی، ریا، ریاکارلق.

مُرَبّا { یا مربی. سذ. عر. [«ربو» دن سمف. تفعیل] شکر شربتی ایچنده قایناديلوب صورت مخصوصه‌ده تربیه اولنه‌رق حفظ اولنان میوه انواعی، رچل: آیوا مرباسی.

مُرَبَّع { ص. عر. ث: مربعه. [«ربع» دن سمف. تفعیل] ١. درتلی، درت شیئدن مرکب. ٢. درت کوشه‌لی. ٣. س. کندی مثلیله ضرب اولنمش (رقم، عدد) ٤. طولاً وعرضاً یعنی تربیعاً اولچلمش، تربیعی: اون مربع کیلومتره وسعتنده برتارله. امثلا «اون کیلومتره مربعی» دیمه‌ملی، زیرا اون کیلومتره‌نك مربعی یوز مربع کیلومتره ایدر، فر. le caré Dix kil. carés ایله de dix kil. کبی.] = سذ. عر. س. ١. درت کوشه‌لی ودرت ضلعلی شکل: مربع مستطیل: مربع معین؛ مربع منحرف. ٢. برعددك کندی مثلیله ضربندن حاصل اولان مقدار: سکز عددینك مربعی نه‌در؟ ٣. مسافه‌نك طولاً وعرضاً اولچلمشی: بر عرصه‌نك بویی اون واکی بش متره اولورسه مربعی نه ایدر؟ || بج. مربع یلکن = سرن یلکنی.

مَربُوط { ص. عر. ث: مربوطه. [«ربط» دن سمف] ١. ربط اولنمش، باغلانمش، باغلی: بربرینه مربوط بش حیوان. ٢. اولاشمش، متصل بیتشیك: سلاملق حرم دائره‌سنه مربوطدر. ٣. ایلیشدیرلمش، باپیشدیرلمش، ضم وعلاوه اولنمش: پوصله‌سی مکتوبه مربوطدر. ٤. وجودی دیکر برشیئك وجودینه باغلی اولان، متوقف، منوط وابسته: اونك کلمه‌سی پدرینك مساعده‌سنه مربوطدر. ٥. تمامیله تابع، برینه تبعیت ایدن: او هرخصوصده سزه مربوطدر. ٦. عائد، داخل، تابع، منسوب: اورمان دخی چفتلکه مربوطدر.

مَربوطاً { ح. عر. بر اوجندن دیکلمش ویا ایلیشدیرلمش اولدیغی حالده یاخود بلا ربط ضم وعلاوه وبرلکده (ارسال اولنان): اوراق متفرعه‌سی‌ده مربوطاً تقدیم اولنیور.

مَربوطات { سث. جم. عر. ١. بر شیئه عائد وتابع اولان شیئلر، لواحق، ضمائم: مرعی دخی چفتلکك مربوطاتندندر. ٢. بر ورقه‌یه ربط اولنه‌رق برلکده کوندریلن اوراق: تحریراتکزی مربوطاتیله برابر آلدم.

مَربوطِیَّت { سث. عر. ١. بیتشیکلك، اتصال، ارتباط: سلاملغك حرم دائره‌سنه اصلا مربوطیتی یوقدر. ٢. عائدیت، منسوبیت: اورمانك چفتلکه مربوطیتی محققدر. ٣. تابعیت، ملحق اولمه: بنغازی سنجاغنك طرابلس غرب ولایتندن مربوطیتی کسلدی.

مُرَبّی { س. ص. عر. ث: مربیه. [«ربو» دن سف. تفعیل] بر ویا برقاچ چوجغك تعلیم وتربیه‌سی عهده‌سنه احاله ایدلمش اولان ارکك ویا قادین، تربیه‌جی، خصوصی معلم ومعلمه: مربیه‌لر ومربیلر النده بیومش آدم. فر. Institut-eur, trice.

مَرَت { ص. س. ایری و چرکین شیء، قورقونج اوله‌جق صورتده عظیم الجثه ومناسبتسز: مرت برآبی: بونه مرت شیء ایمش: براق شو مرتی.

مُرَتِّب { ص. عر. ث: مرتبه. [«رتب» دن سف. تفعیل] ترتیب ایدن، صره‌یه قویان، قوران، حاضرلایان: بوضیافتك، اوبونك، جمعیتك مرتبی کیمدر؟ = سذ. عر. [لغت مولده] حروفات مطبعه‌سنده دوکمه حروفی برر برر آلوب ماکینه‌یه قونیله‌جق صحیفه‌لری ترتیب

ایدن ایشجی : مطبعه مرتبلری؛ باش مرتب .

مُرَتَّب { ص. عر. ۱: مرتبه . [«رتب»دن سمف. تفعیل] ۱. ترتیب اولنمش، صره‌لانمش، صره‌یه قونمش : مرتب عسکری واردر . ۲. قورلمش ، ایجاد اولنمش، یالاندن ترتیب اولنمش : بو محضا بنی اضرار ایچون مرتب برایشدر . ۳. تعیین و تخصیص اولنمش، مخصوص : مرتب معاش وتعییناتی واردر .

مُرَتَّبات { سث. جم. عر. ۱. معینات، تخصیصات ، تخصیص و ترتیب اولنمش مقنن معاش وتعیینات : خزینه‌دن مرتباتی واردر؛ مطبعهٔ عامره‌نك مرتباتی معارف نظارتنه عائددر . ۲. بحر سفن حربیه‌نك ضابطان وافراد موجوده‌سی، موجودی.

مُرَتَّبلِك { سـ. حروفات باصمه‌خانه‌سنده دوکمه حروفی صره‌لایوب ماکینه‌یه قونه‌جق صحیفه‌لری ترتیب ایتمك صنعتی : مطبعه‌ده مرتبلك ایدیور .

مَرتَبه { سث. عر. جم. : مراتب . ۱. باصامق ، درجه : مرتبه مرتبه چیقیلر. ۲. رتبه، پایه، منزلت، درجهٔ اعتلا : بو مرتبه‌یه واصل اولدی : مراتب عالیه‌یه نائل اولدی. ۳. مقدار، قدر، درجه : بو مرتبه‌ده صبر وتحمل هرکسه میسر اوله‌ماز . || سلسلهٔ مراتب = رتبه‌یه کوره مادوندن مافوقه صره‌سیله انها اولنمه : سلسلهٔ مراتبه رعایت ایتمك. || علی مراتبهم = رتبه‌لرینه کوره رتبه صره‌سیله .

مُرتَجِل { ص. عر. [«رجل»دن سف. افتعال] ارتجالاً ویر بدیهه شعر سویلین ویا جواب ویرن ، حاضر جواب : شاعر مرتجل .

مُرتَجی { ص. عر. [«رجا»دن سف. افتعال] امید وار، املی اولان ، آرزو کش. ن.

مُرتَدّ { ص. عر. ۱: مرتده . [«رد»دن سف. افتعال] ارتداد ایدن ، دین اسلامی ترکله اسکی دیننه ویا بر آخر دینه تابع اولان.

مُرتَزِقه { سث. عر. [«رزق»دن سف. ۱. افتعال. — «طائفهٔ مرتزقه»دن مختصر] وقتیله علوفه خوار طاقیملرینه ویریلن اسمدر .

مُرتَسَم { ص. عر. [«رسم»دن سمف. افتعال] مرسوم و مصور معناسیله بعض لغت کتابلرنده مقید ایسه‌ده، عربیده ارتسامك معانیسی یسبتون باشقه وبزجه غیر مستعملدر .

مُرتَشِح { ص. بو دخی سوزلمش معناسیله قوللانلمش ایسه‌ده، «رشح» ماده‌سی افتعال بابندن کلمدیکندن ، طوغریسی «مترشح» در .

مُرتَشی { ص. عر. [«رشوة»دن سف. افتعال] رشوت قبول ایدن ، رشوت مقابلنده ایش کورن .

مُرتَضا { ص. عر. با : مرتضی .

مُرتَضَوی { ص. عر. ۱: مرتضویه . حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزه منسوب ومتعلق : اخلاق مرتضویه .

مُرتَضی { ص. عر. [«رضاء»دن سمف. افتعال] بکنلمش، منتخب، پسندیده. [امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (رضه) افندمزك لقب شریفیدر .]

مَرتَع { سذ. عر. اوتلاق ، مرعی . ن.

مُرتَعِد { ص. عر. ۱: مرتعده. [«رعد»دن سف افتعال] اورکوب دیتره‌ین، مضطرب.

مُرتَعِش { ص. عر. ۱: مرتعشه. [«رعش»دن سف. افتعال] دیتره‌ین ، دیتره‌مکه دوچار ، رعشه‌دار.

مُرتَفِع { ص. عر. ۱: مرتفعه. [«رفع»دن سف. افتعال] یوکسلمش، یوکسك، یوجه. بلند : محل مرتفع؛ جبال مرتفعه.

مَرتَك { سـ. درت کوشه‌لی کراسته آغاجی؛ الفی مرتك ظن ایتمك = جاهل وامی اولمق .

مُرتَك { ـ [فا. «مرده‌سنك»دن غلط] با : مرده‌سنك.

مُرتَكِب { ص. عر. ۱: مرتکبه. [«رکوب»دن افتعال] ۱. حرام وکوتی و یاقیشماز بر فعلی قبول واجرا ایدن، اویله بر فعله تنزل ایدن : یالانی مرتکب اولمق؛ مرتکب جرم وجنایت. ۲. رشوت آلان ، رشوت مقابلنده ایش کورن : مقتدر ایسه‌ده چه فائده که مرتکبدر .

مَرثِیه { سث. عر. جم : مراثی . [یاءمشدده ایله غلطدر.] اولمش بر آدمك اوصاف جمیله‌سنی تعداد له وفاتندن

طولانی تأسفی متضمن اولهرق تنظیم اولنان نظم ویاخود بایده ایراد اولنان نطق، صاغو : فلان شاعرك مرثیه‌لری چوق کو. زلدر ؛ شهداء کربلا حقنده مراثیسی واردر .

مَرثِیه‌خوان { ص. س. فا. ۱. مرثیه اوقویان، بر اولونك جنازه ویا مزاری اوزرنده مرثیه سویلین، صا. غوجی. ۲. محرم آینده تکیه‌لرده وسائر محال مناسبه‌ده شهداء کربلا حقنده مرثیه‌لر اوقویان آدم .

مَرج { ص. فا. [« هرج » لفظنه انباعاً قوللانیلیر.] هرج مرج، هرج و مرج = قارمه قاریش، قارمه قاریشیق، آلت اوست ، زیر وزبر : اورته‌لق هرج ومرج اولدی .

مرج { سند. عر. ج : مروج. قا. [« مرغ » دن معرب] چایر .

مرجان { سند. عر. دکیزدن چیقان و قعر دریاده کوکلی اولدیغی حالده آغاج کبی نشو ونما یابه وحیوان کبی حسه مالك اولان معروف قرمزی مادده‌کی سوسه متعلق شیئلر اعمالنه یارار : مرجان تسبیحی؛ مرجان صیادلری. = ص. تر. ۱. مرجاندن معمول : مرجان کردانلق. ۲. مج. پك قرمزی : مرجان طوداقلی. || مرجان بالیغی = قرمزی رنکلی بر جنس لذیذ بالیق . || مرجان قیالری = کوچك حیوانات بحریه انقاض ومستحاثه‌لرینك تراکمندن بالتشکل آطه صورتنده صویك اوزرینه چیقان اراضی ، فر. Terrains madréporiques .

مُرَجَّب { ص. عر. [« رجوب » دن سمة. تفعیل] مکرم، محترم، مبجل : رجب مرجب. [هر ائمه مشجع بر صفت لابد اولق زعمنده بولنان اصول قدیمه کانبلری طرفندن بو تعبیرده قوللانیلیر لزومسز برلغتدر.]

مُرَجِّح { ص. عر. ؟ : مرجحه. [« رجحان » دن سمة. تفعیل] دیکر برندن زیاده بکنیلوب تقدیم اولنان ، ترجیح اولنان، رجحانلی ، ایلری ، مقدم : یولجیلقده آرابه آنه مرجحدر، آتدن مرجحدر؛ بن عربی‌یی فارسیدن مرجح طوتارم .

مَرجِع { سند. عر. ج : مراجع. [« رجوع » دن سم.] ۱. دونیله‌جك یر، کری کلنه‌جك محل، معاد. ا. ۲. مراجعت اولنه‌جق یر، هرکسك ایشنی کوردیرمك ومشکلنی حل ایتدیرمك ایچون باش اوره‌جغی محل ویا شخص : خانه‌یی ارباب حاجتك مرجعی اولمشیدی ؛ کندیسی مرجع هوسکاران علم و هنر ایدی. ۳. برادره ویا مأمورك تابع اولدیغی نظارت و دائرهٔ رسمیه : ولایتك مرجعی داخلیه نظارتیدر ؛ مرجع رسمیسنه یازدی .

مَرجُمَك { سر. جیوانلك معروف اوفاق و یاصیجه مدور دانه‌لی جنسی‌که چوربه و پلاوی اولور ، عدس. || مج. مرجمکی فورنه ویرمك = اویوشمق ، بالاتفاق برایشه قرار ویرمك.

مَرجَنگوش { سر. [فا. مرزنکوش ومعربی مرزنجوش دن غلط] فلکن نوعی ، گوگی اوتی.

مَرجو { ص. عر. [« رجاء » دن سمة.] ۱. اومیلان، امید اولنان، مأمول. ۲. یالوارهرق ایستنیلن، نیاز اولنان : شو ایشی یاپمه‌کز مرجودر.

مَرحَبا { ح. عر. سلام وپروب اوتوران آدمه حاضرون طرفندن توجیه اولنور التفات تعبیری اولوب، اصل عربیده « ککیشلنك » و « راحت اوتورك » معناسیله « خوش کلدیکز » مقامنده قوللانیلیر. شعرده دخی مستعمل اولوب ممدوحه خطاب اولنور : مرحبا ای سیدالکونین محبوب خدا! مرحبا ای شهر رمضان!

مَرحَبالاشمق { فش. برینه مرحبا دیوب التفات ایتمك.

مَرحَله { سند. عر. ج : مراحل. [« رحلة » دن سم.] ۱. قوناق ، منزل . ۲. برکونلك یول . ایکی قوناق آره‌سی : بورادن آنقره‌یه قاچ مرحله‌در ؟

مَرحَمَت { سند. عر. [« رحم » دن مصد. میمی] آجیمه ، آجیر غائمه، رحم : فقرایه مرحمت ایتمك: رحم سندن مرحمت!

مَرحَمَتسِز { ص. آجیمیان ، رحمی اولمیان، قاتی یورکلی.

مَرحَمَتسِزلِك { سر. آجیمامه، قاتی یورکلیلك.

مَرحَمَتلی { ص. آجیان، آجیر غانان، رحم و شفقتی چوق: مرحمتلی آدمدر.

مَرحوم { ص. عر. ا: مرحومه. {«رحم» دن سمف.} ۱. رحمت الهیه‌یه مظهر اولان، من طرف الله عفو و مرحمتله مبشر: امت مرحومه = امت محمد (صلعم)، ملت اسلامیه. ۲. رحمت حقه واصل اولان، رحمتلی، متوفی: مرحوم پدرم: رشید پاشا مرحوم. {اسمه تقدیم و تأخیری جائزدر.} = سـ. قریباً وفات ایتمش آدم: مر. حومك ترکه‌سنی یازمغه کلدیلر: مرحومه‌نك بر وصیتی واردر.

مُرَخَّص { ص. عر. ا: مرخصه. {«رخصة» دن سمف. تفعیل} ۱. اذنلی، رخصتلی، مأذون. ۲. کوندرن دولت ویا هیئت نامنه ایستدیکی صورتده رأی ویرمکه مأذون اولمق شرطیله دیکر بردولت ویاهیئت نزدینه کوندریلن وکیل: سفیر مرخص، وکیل مرخص، هیئت مرخصه. بو معنا ایله اسم کبی دخی قوللانیلیر: قونغره‌ده انکلتره مرخصی.

مُرَخَّصلق { سـ. مناسب کوردیکی صورتده رأی و قرار ویرمکه مأذون وکیل ویا سفیرك حال وصفتی: مرخصلقله ویانه‌یه کوندرلمشیدی.

مُرَخَّصه { سـ. {«هیئت مرخصه» دن مختصر و غلط} ارمنی پسقوپوسی: وان مرخصه‌سی.

مُرَخَّصیَت { سـ. عر. مرخصلق، وکیل مرخص ویا سفیر مرخص صفت ووظیفه‌سی: مرخصیته برلینه کیتمشیدی.

مُرَبَّ { ص. عر. ا: مرخمه.

مرخم { {«رخم» دن سمف. تفعیل} آخرندن بر ویا بر قاچ حرفك حذفیله تخفیف ایدلمش (کله).

مَرد { سـ. فا. ج: مردان. ۱. آدم، انسان: مرد غریب. ۲. ار، ارکك، رجل: مرد وزن. || مرد خدا = ولی، واصل، عارف بالله آدم. = ص. فا. ۱. یکیت. جسور: مرد آدم. ۲. حمیتلی، انسانیتلی، مروتلی: مرد اولان سوزنده طورور. || نامرد = قورقاق، آلچاق، مخنث.

مُرد { ص. فا. اولمش، کبرمش: مرد اولدی. {حیوانات حقنده قوللانیلیر.}

مُردار { ص. فا. پس، ناپاك، ملوث: مردار ایش؛ مردار آدم. || مردار آغاجی = قورت بهاری انواعندن بر آغاج.

مُردارلامَق { فـ. پیسلتمك. تلویث ایتمك. = فل. نامناسب محلده پیسلمك، دفع ایخراج ایتمك.

مُردارلق { سـ. پیسلك، لوث.

مَردانَگی { سـ. فا. یکیتلك، جسارت، یارارلق: ابراز مردانکی ایتدی.

مَردانه { ص. فا. ۱. اره، ارککه مخصوص ویا لایق. ۲. جسورانه، بهادرانه: بر هجوم مردانه ایله. ۳. انسانیتلی، حمیتلی: بر طور مردانه ایله. = حـ. ارککجه، جسور وحمیتلی بر آدمه یاقیشیر صورتده: مردانه ثبات، حرب، تحمل ایتدی.

مَردانه { سـ. ۱. مطبعه‌دستکاهنده دیزلمش صحیفه‌لره مرکب ویرمکه مخصوص طوتقال ویا مشینه‌دن اسطوانه، کیلیندرو. ۲. ارکك آشجیلرك یوفقه آچه‌قلری قالین وقیصه اوقلاغی. ۳. تار. له‌نك ایشلمش طوپراغنی باصدیر. مغه مخصوص آغیرجه اسطوانه‌که حیوانلره چکدیریلوب یووارلا. دیلیر.

مَردِلك { سـ. ۱. ارلك، ارککلك، رجلیت. ۲. جسارت، شجاعت، بهادرلق. ۳. حمیت، انسانیت، فتوت.

مَردُم { سـ. فا. ج: مردمان. انسان، آدم، بشر: مردم آزار = انسانلری ایخجیدن، خلقه اذیت ویرن.

مُردُم { سـ. با: مردوم.

مَردُمخوار { ص. فا. {مردم = یمك} انسان یمجی، انسان اتی یین، آکل البشر.

مَردُمَك { سـ. فا. کوچك آدم، بیبك. || مردمك چشم = کوز بیکی، انسان العین.

مَردود { ص. عر. ا: مردوده. {«رد» دن سمف.} ۱. رد ودفع اولنمش، قوغلمش: مردود بر اوغلی واردر. ۲. چوریدلمش، جرح اولنمش: بو دعوی مردوددر. ۳. من طرف الله طرد ورحمت حقدن تحریم اولنمش، ملعون، لعین، رجیم.

مُردوم { س. رچلی یاپیلان کوچك دانه‌لی سیاه بر جنس اریك : مردوم اریکی.

مَردُون { یا مردوان . با : نردبان.

مُرده { ص. س. فا. ج : مردگان. اولو ، اولمش ، اولمش آدم ، میت ، متوفی .

مُرده‌سَنك { س. فا. (تر. غلطی : مرتك) قورشوندن چیقان معلوم ماده ، حامض اسرب، فر. Litharge .

مُرده‌شوی { س. فا. اولو یقا. یان، غسال .

مَردی { س. فا. ۱. ارلك ، ارکلك. ۲. جسارت، شجاعت . ۳. حمیت ، انسانیت ، مروت .

مَرز { س. فا. ۱. بر ، زمین ، ارض . ۲. سینور ، حد ، حدود. || مرز و بوم = مملکت، وطن .

مَرزبان { س. فا. حدود محافظی .

مَرزَنجوش { سند. عر. (فا. « مرزنکوش »دن) و :

مَرزَنگوش { س. فا. بر نوع فسلکن، گوگی اوتی .

مَرزوق { ص. عر. ث : مرزوقه . (« رزق » دن سمف.) رزق ویرلمش ، ارزاق تدارك وتهیئه اولنمش.

مَرسا { یاخود مرسی . سند. عر. ج : مراسی. (« رسو » دن سم.) کمینك دمیر آتدیغی محل، لیمان : مرسای استانبول.

مِرساة { سف. عر. (« رسو »دن اسم آلت) کمی دمیری، لنگر . ث.

مُرسَل { ص عر. ث. مرسله . (« رسل »دن سمف.افعال) کوندرلمش، یوللانمش، فرستاده . || مرسل الیه = کندیسنه برشی کوندریلن ، نامنه ارسال اولنان : بو مکتوبك مرسل الیهی بولنه‌مدی . = سند . عر. ج : مرسلین. پیغمبر، نبی، یولاواج : سید الانبیاء و المرسلین .

مُرسِل { ص. عر. ث : مرسله . (« رسل »دن سف.افعال) کوندرن، یوللایان، بر مکتوب ویا امانتی کوندرن : مرسل الیهی بولنه‌میان مکتوب مرسلنه اعاده اولنور .

مُرسَلات { سف. عر. کوندریلن شیلر، پوسته ایله ارسال اولنان مکاتیب وامانات.

مُرسَم { ص. عر. ث : مرسمه . (« رسم »دن سمف. تفعیل) ۱. یازلمش ، چیزلمش، اشارت اولنمش . ۲. رسملر و چیچکلرله طونادلمش، رسملی، مصور .

مَرسوم { ص. عر. ث : مرسومه. (« رسم »دن سمف.) ۱. یازلمش، چیزلمش. اشارت اولنمش، علامتلی . ۲. ذکری یکمش ، ذکر اولنان، مذکور. مرقوم : بازرکان مرسومی . ۳. رسم و عادت حکمنه یکمش ، معتاد. = سند . عر. ج : مراسیم. اراده، فرمان، یرلیغ، بیورلدی. (بو معنا ایله الیوم استعمالی متروکدر .)

مَرسی { سند. عر. با : مرسا .

مَرسین { س. یاپراقلرینی قیشین دوکمز اثجاردن کوزل قوقولی بر آغاج ، آس؛ قره. مرسین، بیان مرسینی = بو آغاجدن انواعندن . || مرسین بالیغی = برجنس بالیق. || قازاق مرسینی بر نوع بالیق باصدیر. مه‌سی .

مُرشِد { ص. سند. عر. (« رشد »دن سف. افعال) ۱. طوغری یولی کوسترن، قولاغوز، رهبر. ۲. مریدانه طریقتی اوکردوب تصوف اصولنده حقایق و اسراری کوسترن شیخ طریقت : بر مرشد کامله مرید اولمدقجه انسان حقایق احواله واقف اولهماز. ۳. مج. غفلتدن او. یاندیران ، ایقاظ ایدن : بو خصوصده سز بنم مرشدم اولدیکز.

مِرصاد { سند. عر. ج : مراصید. (« رصد »دن اسم آلت) کواکب وسمایه باقمغه مخصوص آلت، رصد.

مَرصَد { سند. عر. ج : مراصد. (« رصد »دن سم.) ۱. کوزدوب بکلمکه مخصوص محل. ث. ۲. کواکبه و سمایه باقمغه واحوال جویه‌یی معاینه‌یه مخصوص آلات وادواتك وضع واستعمالنه مخصوص مرتفع بنا، رصدخانه.

مُرَصَّص { ص. عر. ث : مرصصه. (« رص » دن سمف. تفعیل) قلای ویا قورشونله لهیملنمش ویا قابلانمش، ترصیص اولنمش .

مُرَصَّع { ص. عر. ث: مرصعه. [«رصع» دن سمف. تفعیل] ۱. ذی قیمت طاشلرله طونانمش، جواهرله مزین: مرصع نشان عالیء عثمانی. ۲. ر. ایکی مصرع ویا فقره‌سی لفظ بلفظ موزون ومقفی دوشن (کلام، بیت).

مَرَض { سذ. عر. جم: امراض. ۱. خسته‌لق، داء، علت: امراض داخلیه؛ امراض خارجیه؛ امراض جلدیه؛ امراض افرنجیه؛ مرض مستولی. ۲. تر. درد، بلا، تحملی مشکل حال: بوایش بکا مرض اولدی.

مَرضا { یا مرضی. سذ. جم. عر. فد: مریض. با: مریض.

مَرضاة { سث. عر. [«رضاء» دن مص. میمی] رضا، خشنودلق: ابتغاء لمرضاة الله تعالی = الله رضاسیچون. [همان یالکز بوتعبیرده مستعملدر.]

مُرضِعه { سث. عر. [«رضاع» دن سف. افعال. — عربیده «مرضع» صورتنده‌ده مستعمل ایسه‌ده، لسانمزده بو صورتده استعمالی عبثدر.] ۱. چوجق امزیرن، سوت ویرن، ممه‌ده چوجغی اولان قادین، امزیکلی خاتون. ۲. اجرت مقابلنده باشقه‌سنك چوجغنه ممه ویرن قادین، سوت آنا، سوت نینه.

مَرضی { سذ. عر. [«رضاء» دن سمف.] رضا، خشنودلق، برینك راضی اولدیغی ایش: مرضیء عالی‌یه موافق حرکات.

مَرَضی { ص. عر. ث: مرضیه. [«مرض» دن سمف.] ط. خسته‌لغه منسوب ومتعلق. علتدن منبعث: حال مرضی؛ نتائج مرضیه. فر. Pathologique. = سذ. عر. جم: مرضیون. علم الامراضله توغل ایدن طبیب، فر. Pathologiste.

مُرطَوال { س. صاچمه صایان‌سوز، مالایعنی، هذیان لاف وکذاف: مرطوال اوقومق = اویدرمه‌سوز سویلیوب آلداتمق.

مُرطَوالجی { س. ص. معناسز ومناسبتسز صاچمه صایان اویدرمه سوزلر سویلین آدم.

مَرطوب { ص. عر. ث: مرطوبه. [«رطب» دن سمف.] نملی، یاش، رطوبتلی.

مَرعا { یاخود مرعی. سذ. عر. [«رعی» دن سمف.] حیوانات اهلیه‌نك اوتلادلدیغی یر، اوتلاق، چراکاه.

مَرعالق { ص. مرعالردن عبارت ویا مرعالری چوق اولان: اوراسی مرعالقدر؛ مرعالق طاغلر.

مَرعوب { ص. عر. ث: مرعوبه. [«رعب» دن سمف.] اورکمش، رعب ودهشته کرفتار.

مَرعون { ص. عر. ث: مرعونه. [«رعن» دن سمف.] حرارت شمسك بینه تأثیریله بایلوب دوشن. [لسانمزده مستعمل دکلسه‌ده، لازمدر.]

مَرعی { ص. عر. ث: مرعیه. [«رعایة» دن سمف. — اصلی: مرعوی] ۱. حرمت ورعایت اولنان، صاییلان: مرعی الخاطر = خاطری صاییلیر، خاطرلی. ۲. کوزه‌دیلن، حفظ ورعایت اولنان، مقبول ومعتبر، متداول، حکمی جاری، معطل ومفسوخ اولمیان: الیوم مرعی اولان نظام؛ اصول مرعیه؛ اصطلاحات مرعیه.

مَرعی { سذ عر. با: مرعا.

مَرغ { س. فا. چایر. ز.

مُرغ { س. فا. جم: مرغان. قوش، طیر. || مرغ سحر (= صباح قوشی) = بلبل.

مُرغاب { س. فا. ۱. صو قوشی. ۲. اوردك. ز.

مُرغباز { س. فا. [مرغ = قوش - باختن = اویناتمق] دوکشدیرمك ایچون ویا آوه آلیشدیرمق ایچون قوش انواعنی بسلیوب تربیه ایدن آدم. [غلطی: قوشباز.]

مَرغزار { س. فا. چایرلق یر، چایرلری چوق محل.

مَرغوب { ص. عر. ث: مرغوبه. [«رغبة» دن سمف.] ۱. رغبت و آرزو اولنان، ایستنیلن، سویلن. ۲. عمومك رغبتنه مظهر، هرکس طرفندن رغبت اولنه‌جق صورتده کوزل، مقبول، پسندیده: امتعهٔ مرغوبه؛ بو مال اوراجه پك مرغوبدر.

مِرفَق { سذ. عر. جم: مرافق. دیرسك. ز.

مَرفوع { ص. عر. ث: مرفوعه. [«رفع» دن سمف.] ۱. قالدیرلمش، یوکسلدلمش. ۲. قالدیرلمش، فسخ ولغو اولنمش، مفسوخ ۳. ر. [نحو عربیده] رفع حالنده بولنان (اسم ویا

فعل مضارع) : اسم مرفوع : مضارع مرفوع = سـ عر. جـ : مرفوعات. حالت رفعده قوللانیلان معمول : افعال ناقصه‌نك مرفوعنه اسم وافعال تامه‌نك كینه فاعل دینیر : مبتدا ایله خبر مرفوعاتدندر.

مُرَفَّه { صـ عر. ث : مرفهه. [«رفوه» دن سمف. تفعیل] كچینه‌جكی وهر بر احتیاجی اكمال اولنمش، سعهٔ حاله نائل اولمش، ترفیه اولنمش.

مُرَفَّهاً { حـ. عر. رفاهیتله، كافهٔ لوازم واحتیاجاتی مكمل اولدیغی حالده، بروجهله صیقندی چكمكسزین : كندیسنك مرفهاً مملكتنه ارسالی امر اولندی: وقتیله كچینه‌جكنی تأمین ایدوب شمدی مرفهاً یاشایور.

مِرقات { سث. عر. [«رقی» دن اسم آلت. — اصلی : مرقاة] باصامق، درجه، نردبان. ز.

مرقَد { سذ. عر. جـ : مراقد. [«رقود» دن سمـ.] ۱. یانه‌جق یر، یاتاق. ز. ۲. مزار، قبر.

مُرَقَّع { صـ. عر. ث : مرقعه. [«رقعة» دن سمف. تفعیل] یامه یامه اوستنه دیكلمش، یامه‌لی : دلق مرقع = مرائیلرك علامت زهد وتقوی عد ایتدكلری یامه‌لی خرقه.

مُرَقَّعه { سث. عر. جـ : مرقعات. بربری اوزرینه یاپیشدیریلوب مقوی كبی اولمش كاغدك اوزرینه یازلمش حسن خط نمونه‌سی، خطاط مشقنامه‌سی: فلان خطاطك برخیلی مرقعاتی موجوددر.

مُرَقَّق { صـ عر. ث : مرققه. [«رقة» دن سمف. تفعیل] اینجلمش، اینجه، رقیق، دقیق : فتحهٔ مرققه = اینجه اوستون.

مُرَقَّم { صـ عر. ث. مرقمه. [«رقم» دن سمف. تفعیل] ۱. ترقیم اولنمش، یازلمش، یازیلی، محرر. ۲. عدده دلالت ایدر بر رقمله اشارت اولنمش، نومروسی وضع اولنمش، نومرولی : كتبخانه‌ده ۲۵۰ رقمیله مرقم بر كتاب واردر.

مَرَقِّم { سذ. عر. صـ. پوصوله‌نك ابره‌سی.

مَرقوم { صـ سـ عر. ث : مرقومه. جـ : مرقومون. ت : مرقومان. [«رقم» دن سمف.] اسمی یوقاریده محرر، رقم‌زده، مذكور، مزبور، مسفور : اشیای مرقومه: مرقوم آشجی: نفر مرقوم: مرقومدن باشقه كیمسه بوله‌مدق. [انشا لساننده پس پایه اشخاص واشیا حقنده مستعمل اولوب، لسان ادبیده استعمالی پك صوؤقدر.]

مَرك { سـ. فا. [«مردن» فعلندن یاكیلوب میمی مضموم اوقوماملی.] اولوم، وفات، ارتحال. ز.

مَرَكَب { سذ. عر. جـ : مراكب. [«ركوب» دن سمـ] ۱. نقل ایچون بینیله‌جك شیء، حیوان وآرابه وسائره كبی. ۲. بالخاصه كمی، سفینه : مراكب بحریه. ۳. تر. اشك، حمار، خر : مركبه بینمك ؛ بیاض مركبلر مشهوردر. [لسانمزده باشلیجه برنجی معنای عربیسندن مأخوذ اولان بو معنا ایله مستعملدر.]

مُرَكَّب { صـ. عر. ث : مركبه. [«ركوب» دن سمف. تفعیل] ایكی ویا زیاده شیئك قاریشمه‌سندن حاصل اولان، متعدد عنصر ویا جزئدن متكون، ساده ودوزاولمیان : جسم مركب؛ اسماء مركبه؛ بوخرج كیرج وقومدن مركبدر. || جهل مركب = كندینی عالم ظن ایدن آدمك جهالتی. || فائض مركب = فائضه‌ده فائض یوریتمكدن عبارت مرابحه‌جی فائضی.

مُرَكَّب { سـ. [لغت آنفهٔ عربیه‌دن مأخوذ] یازی یازمغه مخصوص بویا تركیبی، مداد : سیاه، قرمزی، یشیل مركب. || مركب بالیغی = سوبیه انواعندن ایچنده سیاه بر مانع بولنان و بونی ایستدیكی وقت قویویرمكله اطرافنده‌كی صولری قرارده‌رق كندینی قورتاران بر جنس بالیق كه ینیر. || مركب یالامش = یازوب اوقومش، جاهل دكل.

مُرَكَّبات { سث. عر. ۱. بر قاچ جزء ویا عنصردن تركیب وتشكیل اولنمش مواد : مركبات كیمیویه. ۲. ایكی ویا زیاده كلمه‌نك برلشمه‌سندن حصوله كلمش لغتلر : مركبات بحثی.

مَرَكَبجی { سـ. بینك ویوك مركبلری كراجیسی، اشكجی.

مُرَكَّبجی { سـ. یازی یازمغه مخصوص بویا وعلی الخصوص بذر ایسندن عثمانلی یازی مركبی یاپان وصاتان آدم : مركبجی دكانی.

مُرَكَّبلِك { سـ. يازى يازمق ايچون مركب قومغه مخصوص قاب كه ايچنه قلم با تيريلير، حقه، ديويت.

مُرَكَّبلَمَك { فت. مركب سورمك، مركبله قرارتمق: يازاركن كاغدك كنارلرينى مركبله.

مُرَكَّبلى { صـ. مركب سورلمش، مركب طاملامش: اللرى، انوابى بتون مركبلى.

مَرْكَز { سذ. عر. جـ. مراكز. [« ركز » دن سمـ.] ١. باغلى اولديغى حالده دونه‌رك بر دائره تشكيل ايدن شيئك مربوط بولنديغى ستون ويا ميلك ركز اولنديغى يعنى صاپلانديغى محل. ٢. دائره ويا كره‌نك تام اورته‌سنده كائن نقطه كه محيط دائره‌نك ويا سطح كره‌نك هر نقطه‌سندن مساوى بعد ومسافه‌ده بولنور: مركز دائره: مركز ارض. ٣. على الاطلاق اورته، وسط: شهرك مركزى. ٤. بر حكمدار ويا والى وحاكم وسائره‌نك محل اقامتى ومقرى كه حكمى اورادن اطرافه ياييلير: مركز سلطنت؛ مركز خلافت عظما: مركز ولايت؛ ناحيه مركزى: اردو مركزى. ٥. شعبات وملحقاتى بولنان بر دائره‌نك عمومى اداره‌خانه‌سى، مراجعتكاهى: بوواپور قومپانيه‌سنك، سيغورطه شركتنك مركزى نره‌ده‌در؟ دخان رژيسنك هر ولايتده بر مركزى واردر. ٦. بر قصبه‌نك ويا شهرك بر محله وسمتنك امور انضباطيه‌سى مرجعى اولان قره‌غولخانه ويا ضابطه دائره‌سى: كيجه كزن قول شبهه‌يى داعى سرسريلرى مركزه كوتورور؛ مركزه مراجعت ايتمك اقتضا ايتدى. ٧. تر. يول، حال، صورت: سزك رأيكز، تحقيقاتكز نه مركزده‌در؟ اونك ده افاده‌سى بو مركزده ايدى. || جرا. مركز ثقلت = بر جسمك آغرلغنك وسطى نقطه‌سى كه زمينه قائماً بولنورسه جسمك هر طرفنى طوتوب طوره‌بيلير. || صـ. مركز اشعهٔ منعكسه = مقعر و پارلاق بر جسمه انعكاس ايدوب دونن شعاعلرك هواده برلشدكلرى نقطه كه زياده حرارت پيدا ايدوب محرق اولور. || تباعد عن المركز = مركزدن خارجه ميل، فر. Force centrifuge؛ تقرب الى المركز = خارجدن مركزه ميل، فر. Force centripète.

مَرْكَزلَنديرمَك { فت. مركزه طوپلامق، ملحقات وشعباتك مركز اداره‌يه اولان ارتباطنى آرتديروب مأذونيتلرى دائره‌سنى تحديد ايتمك: ايشلرى بسبتون مركزلنديرمشلردر.

مَرْكَزلَنمَك { فل. مركزه طوپلانمق، ملحقات و شعباتك دائرهٔ مأذونيتى پك محدود اولمق.

مَرْكَزى { صـ. عر. ث: مركزيه. مركزه منسوب ومتعلق مركزده واقع: دائرهٔ مركزيه.

مَرْكَزِيَّت { سث. عر. [لغت مولده] ١. نقطه‌نك مركزده بولنمسى مركز اولمه‌سى. ٢. براداره شعبات و ملحقاتنك دائرهٔ مأذونيتى پك محدود اولمسيله هر ايش ايچون مركزه مراجعته مجبور اولملرى، كافهٔ امورك مركزلنديرلمسى اصولى.

مَرْكوب { سـ. عر. مست وچديك اوزرينه كييلن صارى مشيندن معمول قونديره.

مَرْكوز { صـ. عر: ث: مركوزه. [« ركز » دن سمـ] ١. ديكلمش، صاپلانمش، ركز اولنمش: صوقاغك ايكى طرفنده مركوز غاز ديركلرى؛ اشجار مركوزه. ٢. مج. طبيعى وجبلى اوله‌رق واقع وموجود: طبيعتنده مركوز اولان شجاعت، كرم، حلم.

مَرْلانوس { سـ. [بتا. Merlange] مورينه انواعندن برجنس باليق.

مرلدامَق { فل. و:

مرلدانَمق { فل. ١. مرمر ايتمك، ياواش وكندى كندينه سويلنمك: بر چوجق كندى كندينه اوينايه‌رق مرلدانوب، مرلدايوب طوريوردى. ٢. خشنود اولمديغى حالده آچيقدن بر شئ سويليوب‌ده كندى كندينه سويلنمك، خموردانمق: آرقداشلرى ممنون اولوب تشكر ايتدكلرى حالده كنديسى مرلدانه‌رق كيتدى؛ آرتق سن‌ده مرلدايوب طورما.

مرلدى { سـ. ١. مرمر ايدوب ياواش سويلمه: صباحلين طيشاريدن بر مرلدى ايشيتدم. ٢. خشنودسزلقله كندى كندينه سويلمه، خموردانمه: بر آز مرلدى ايتديسه‌ده نهايت راضى اولدى.

مَرلَنگَج { سـ. برجنس چیتلنبیك آغاجی و میوه‌سی.

مَرماخور { یا مرماهور . سـ . یارپوز نوعندن بر اوت، قوجه یارپوز .

مَرَمَّت { سـ.عر. [تر. زبازدی : مرامت] با : مرامت .

مَرمَر { سـ. [یو. Μάρμαρον. M. دن مأخوذ اولوب عربیده‌ده مستعملدر.] ۱. بیاض ورنکسیسی و خاره‌لیسی بولنان معروف نفیس طاش، رخام، خارا : مرمردن ستون، هیکل. ۲. بیاض و اینجه بر جنس بز : برطوب مرمر؛ مرمر شاهی = بوینزك برجنس مخصوصی. || صو مرمری = آجلی. || مرمر کیرجی = مرمر طاشندن معمول نفیس ویك بیاض کیرج که صیوه‌نك اوست طبقه‌سی تشکیله یارار. = ص. تر. مرمردن معمول : مرمر ستون؛ مرمر نردبان .

مَرمَرلك { سـ. مرمر دوشه‌لی نردبان آلتی و قپو اینجی : سفره‌یی مرمرلکده قورمشلردی.

مَرمَرَه { سخ. هـ. ۱. استانبولك غرب جنوبیسنده واقع برآطه اولوب مرمر اوجاقلری بولنمق مناسبتیله بویله تسمیه اولنمشدر. ۲. بوآطه‌نك بولندیغی دکیزکه شرقاً استانبول بوغازندن قره دکیزله وغرباً قلعهٔ سلطانیه بوغازندن آق دکیزله اختلاط ایدوب بو ایکی بوغاز آره‌سنده وروم‌ایلی ایله آناطولی بینندہ ممتد اولور.

مَرموز { ص. عر. ة : مرموزه. [« رمز » دن سمع.]

آچیقدن بیان اولنمیوب رمز و اشارتله افهام اولنان، ایما ایدیلن : معانیٔ مرموزه.

مَرموزات { سخ. جـ. عر. رمز واشارتله افهام وایما اولنان شیئلر : اسکی مصریلرك هیروغلیف تعبیر اولنان خطلری بر طاقم مرموزاتدن عبارت ایدی .

مَرمی { سخ. عر. جـ : مرميات. [« رمی »دن سمع. اصلی : مرموی] ع. اسلحهٔ نار یه ایله آتیلان دانه، قورشون وکله وسائره : مرمینك هواده چیز. دیکی قوس : دشمنك مرمیاتی واصل اولهمیوردی.

مَروارید { سـ. فا. اینجی، در، لؤلؤ.

مُروَّت { سخ. عر. [« مرء » دن سمع.] ۱. مردلك، یکیتلك. ۲. مرد وبحق انسان اولانه یاقیشیر خصلت وفضیلت، انسانیت : ابراز آثار مروت. ۳. تر. برآدمك وعلی الخصوص اولادك یتیشوب تأهل ایتمك واولاد بابا‌سی اولق کبی مسرتلره نائل اولمسی و ابوینك بوندن حاصل اولان بختیارلغی : اولا دکزك غائله‌سنی چکیورسکز لکن ان شاءالله مروتلرینی کو. رورسکز؛ شمدی تورونلرکزی مکتبه باشلاتیورسکز نه مروت! || بی‌مروت = انسانیتسز، لئیم.

مُروَّتسِز { ص. انسانیتسز، بی مروت، لئیم.

مُروَّتسِزلك { سـ. انسانیتسزلك.

مُروَّتلی { ص. انسانیتلی، مروتمند، کریم.

مُروَّتمَند { ص. فا. مروتلی، انسانیتلی، کریم.

مُروج { سخ. جـ. عر. فد : مرج. با : مرج.

مُرَوِّج { ص. عر. ة : مروجه. [« رواج »دن سمع. تفعیل]

۱. یکین، رواج قزاندیران. ۲. مج. یورودن نفوذ قزاندیران، اعتبار ویرن، تقویه و انفاذ ایلین : او دائما سنك مروج افکارکزدر = افکارکزی التزام وتقویه ایدر.

مِروَحه { سخ. عر. [« رح »دن اسم آلت] یلیازه.

مُرور { سخ. عر. ۱. کچمه، بر محلك برطرفندن کیروب او برطرفندن چیقمه، کدر : کاروان یورادن مرور ایدر؛ اکلمش اراضی ایچندن مرور وعبور ممنوعدر. ۲. کچمه، کیتمه، منقضی اولمه : مرور ایدن آی = کچن آی؛ بو سندك وعده‌سی مرور ایتدی : مرور زمانله = وقت کچدکجه، کیت کیده : انسان مرور زمانله هرشیئه آلیشیر. || مرور تذکره‌سی = یول تذکره‌سی، حدوددن ودربندلردن سربست کچمك اوزره اثنای سیاحتده حکومتدن آلنان تذکره . || عم. مرور زمان = آره‌دن برمدت معینهٔ قانونیه کچمه‌سی که دعوانك مسموع او. لامامسنی موجبدر .

مُرور { یا مؤرور سـ. معروف بر جنس کوچك آغاج که ویردیکی دانه دانه بیاض چیچکلر قوریدیلوب خاشلاتمغله نزله ایچون و مایین اولهرق صویی

ایچیلیر : مرور آغاجی ؛ مرور چیچکی .

مُرُورِیّه { سث. عر. ١. مرور تذکره‌سی ، یول تذکره‌سی . ٢. بر یردن کچیلیرکن اشخاص واشیان آلنان رسم ، کچمه حقی : غلطه ایله استانبول آره‌سنده‌کی کوپریده مروریه آلیر ؛ اخراج اولنان قویونلردن کمرکده مروریه رسمی آلیرلر .

مروی { ص. عر. ا : مرویه . [«روایة» دن سمف.] نقل وروایت اولنان ، منقول : فلان ایشك شویله اولدیغی ویا اوله‌جغی

مَرّه { سث. عر. ج : مرات . کره ، دفعه ، کز : مرةً بعد اخری = بربرینی متعاقب بر قاچ دفعه ؛ مراتله = دفعاتله ، مکرراً .

مَرهَم { سذ. عر. ج : مراهم . ١. یاره‌لره وآغران یرلره سورلمك اوزره ویریلن یاغلی ویاری طوکمش قوامنده علاج : یاره‌یه مرهم سورمك ؛ مرهم قوللانمق . ٢. مج. آجی وشدتی کچیروب یومشاده‌جق شیء ، بادیء تسلی اوله‌جق سبب : مرهم دل .

مَرهوب { ص. عر. ا : مرهوبه . [«رهب» دن سمف.] قورقودان ، قورقویی موجب ، مدهش ، مخوف . ن. [ظن اولندیغی کبی قورقمش وقورقودلمش معناسنه کلمز .]

مَرهون { ص. عر. ا : مرهونه . [«رهن» دن سمف.] ١. رهنه قونمش ، ترهین اولنمش : او مجوهرات ، اونك چفتلکی مرهوندر . ٢. مج. دوچار ، اسیر ، یاغلی : مرهون فراش .

مَرّیخ { سذ. عر. شمسك اطرافنده‌کی سیاراتك بشنجیسی اولوب ، قان کبی قرمزی کورنمکله امم قدیمه حرب الهی اتخاذ ایتمشلردی ؛ فا. بهرام .

مَرید { ص. عر. [«مرادة» دن صش.] عصیان و سرکشلکده عناد واصرار ایدن .

مُرید { سذ. عر. ج. فا : مریدان . [«رود» دن سف. افعال] طریقده برشیخ ومرشده انتساب ایده‌رك کندیسندن اصول ومراسم طریق وحقایق تصوفی اوکرنن آدم ، شاکرد ، تلمیذ : کندیسی بر مرد عارف اولمغله پك چوق مریدانی واردر .

مُریدانه { ص. ح. فا. مریده یاقیشیر حال وصورتده : اطاعت مریدانه ؛ کندیسی مریدانه حرکت ایدیور .

مَریض { ص. عر. ا : مریضه . [«مرض» دن صش.] خسته ، علیل ، کیفسز : انسان مریض اولمازدن صحتنه باقلیدر . = سذ. عر. ج : مرضا ، خسته آدم : مریضلره مخصوص آرابه .

مَریَم { سخث. حضرت عیسی (عم)ی تولید ایدن خیرالنساء : حضرت مریم ؛ عیسی بن مریم . || مریم آنا = خرستیانلق نقطهٔ نظرندن حضرت مریم ومشار الیها ایله طفل حالنده حضرت عیسانك رسمی که خرستیانلر اولرنده دائمی صورتده اوکنه قندیل یاقارلر : اوطه‌سنك بر کوشه‌سنده بر مریم آنا وار ایدی . یتا. Madonna . || مریم پلسنکی = طبده مستعمل برجنس آغاج .

مَریَمیّه { سث. عر. نبا. آطه‌چایی .

مَرئی { ص. عر. ا : مرئیه . [«رؤیت» دن سمف.] کوزله کورینن ، قابل رؤیت ؛ کوزله مرئی اولمیه‌جق قدر کوچك حیوانلر واردر . || غیرمرئی = کوزله کورینه‌مز : حوینات غیر مرئیه .

مَرئیّات { سث. ج. عر. کوزله کورینور شیئلر .

مِز { ك. [میمك کسره‌سی ماقبلنه کوره خفیف ویا ثقیل اوقونور] ضمیر اضافینك جمع متکلمی اولوب مفردی (م) در ، بزم : پدرمز ، بابامز ، برادرمزه ، قارداشمزك . — اسم مصدرده الحاق اولنور : اوقومه‌مز ، بلله‌مه‌مز اقتضا ایدر .

مَز { وماز . مضارعك غائب ومخاطب صیغه‌لرنده ادات نفی ایله ادات مضارعندن مرکبدر : کلمز ، کلمزلر ، کلمزسك ، کلمزسکز ؛ یازماز ، یازمازلر ، یازمازسك ، یازمازسکز . — اسکی شیوه‌ده بعضاً متکلم صیغه‌لرنده دخی قوللانیلوب مثلا : کلمزم ، کلمزز ؛ یازمازم ، یازمازز دینلیر .

مِزاج { سذ. عر. ج : امزجه . [«مزج» دن] ١. بدن انسانده اخلاطك برنسبت اوزره قاریشمه‌سندن متولد ظن اولنان حال واستعداد طبیعی : مزاج دموی ، مزاج لنفوی ، مزاج

صفروی؛ امزجهٔ بشریه؛ دموی المزاج. ۲. خلوی، طبیعت: حدید المزاج. ۳. صحت، بدنك صحت وعات نقطهٔ نظرندن بولنديغي حال: مزاج عالیکز ناصلدر: تصحیح مزاج، نامزاج = کیفسز، خسته. ٤. فکر، روش مزاجه خدمت ایدر بر آدمدر.

مزاجسز { ص. کیفسز، نامزاج.

مزاجسزلق { اس. کیفسزلك، نامزاجلق.

مزاجگیر { ص. فا. مزاجه وکیفه موفق، کیفه خدمت ایدر.

مزاجگیرلك { اس. مزاج وکیفه کوره سوز سویلین وحرکت ایدن آدمك حالی.

مزاجلی { ص. بردرلو مزاج وخلق وطبیعی اولان. حدید مزاجلی: چوجق مزاجلی آدم.

مزاح { سذ. عر. [یونی میملك اکسریله قوللانیورسه‌ق‌ده اوصورتی مفاعله بابندن مصدر ثانی اولوب مشارکت بیان ایدر.] شاقه، لطیفه، اکلنجه: طبیعی مزاحه مائلدر.

مزاحم { زحمتلر معناسیله لغتلر. مزده محرر ایسه‌ده، عربیده بویله براغت یوقدر.

مزاحمه { سث. عر. [«زحم» دن مصد. مفاعله] بربرینی ایتوب صیشدیرمه‌رق هجوم ایتمه، تزاحم ازدحام.

مزاد { اس. عر. «مزایده» دن غلط] بر مال وملکك دلال واسطه‌سیله اك زیاده ویرنه ویرلمك اوزره صاتیشه چیقارلمسی: اشیاسنی مزده چیقاردیلر: اوجفتلك مزاددهدر؛ بو آینه‌یی مزاددن آلدم؛ خراج مزاد = بو صورتله مال صاتان دلالارك ندایی؛ مزاد مالی = مزاددن آلنمش کبی صوقاقلرده سیتلر ایچنده صاتیلان اوفاق تفك اوجوز مال.

مزار { سذ. عر. [«زیارة» دن سم.] ۱. زیارت محلی. عزیز بر ذاتك زیارت اولنان قبری. ۲. تر. عادتا قبر، سین، لحد؛ مزار طاشی = مزارك اوزرینه دیکیلن یازیلی طاش. || مزار قاچقینی = قدید حالنده بولنان بك لاغر آدم.

مزارجی { اس. مزار قازان آدم.

مزارجیلق { اس. مزار قازان آدمك صنعتی.

مزارستان { اس. فا. دفن مونی ایچون مزار قازیلان یر، مزارلری حاوی محل، مزار لق، مقبره: دیوارله محاط بر مزارستان.

مزارع { سث. ج. عر. فد: مزرعه. با: مزرعه.

مزارلق { اس. مزارلری حاوی محل، مزارستان، مقبره.

مزامیر { سذ. ج. عر. فد: مزمار و مزمور. با: مزمار، مزمور.

مزایا { سث. ج. عر. فد: مزیت. با: مزیت.

مزایده { سث. عر. [«زیادة» دن مصد. مفاعله] بر مال وملکك اك زیاده ویرنه ویرلمك اوزره دلال الیله صاتلمسی، واردات دولتدن برقسمنك اك زیاده ویرنه احاله اولنمق اوزره اعلانی: مالی مزایده یه قویدیلر؛ اعشار مزایده‌سی. مقابلی: مناقصه.

مزبله { سث. عر. [«زبل» دن سم.] سوپرونتی یری، سوپرو. ندیلك. [مزبلهلك دیمه‌ملی.]

مزبور { ص. عر. ث: مزبوره. [«زبر» دن سمع.] ذکری یکمش، اسمی یوقاریده یازلمش، مذکور، سالف الذکر، مرقوم: شخص مزبور؛ مبالغ مزبوره.

مزج { سذ. عر. فاریشدیرمه، قاتمه: ایکی جنس نخمی مزج ایتمك.

مزخرف { ص. عر. ث: مزخرفه. [«زخرف» دن سمع] یالانجی یالدیزلر ویارلاق ساخته بویالرله ملون ومزین.

مزخرفات { سث. ج. عر. ۱. یارلاق وساخته بویالر وسوسلر: عیاری مزخرفه قاچه بوغمش. ۲. تر. پیسلك، مرداراتی، سوپرونتی.

مزد { اس. فا. اجرت، قارشیلیق. مکافاة. ز.

مزداد { ص. عر. ث: مزداده. [«زیادة» دن سم. افتعال] آرتمش، چوغالمش، زیاده لشمش: الله مزداد ایلیه.

مزدحم { ص. عر. ث: مزدحمه. [«زحم» دن سم. افتعال] غلبه لکلی، بریکوب صیقیشمش، بك صیق بیغلمش: بر جماعت مزدحمه. ز.

مزراق { سذ. عر. ج: مزاریق. اوزون صاپلی واوجی سیوری دمیرلی معروف حرب آلتی، قارغی، نیزه.

مزراقلی { ص. مزراقله مسلح (عسکر)، قارغیلی. نیزه دار: مزراقلی سواری آلایی.

مَزرَعه { سث. عر. جم: مزارع. [«زرع» دن سم. — عربیده رانك حرکات ثلثه‌سیله لغتدر.] تارله.

مُزَرکَش { ص. عر. أ: مزرکشه. [فا. «زرکش» دن معرب] صرمه ایله ایشلنمش، صرمه‌لی.

مَزروع { ص. عر. أ: مزروعه. [«زرع» دن سمف.] اکلمش، چفت سوریلوب تخم صاچلمش: مزروع یرلر؛ اراضی مزروعه.

مَزروعات { سث. جم عر. اکیلوب بیتمش تخملر، اکینلر: بو سنه مزروعات پك ایدر؛ بویاغمور مزروعاتی احیا ایتدی.

مُزعِج { ص. عر. أ: مزعجه. [«زعج» دن سف. افعال] اوصاندیران، راحتسز ایدن، راحتسزلغی موجب: پك مزعج بر سس: بر طاقم ابرامات مزعجه‌ده بولندی.

مَزق { سذ. عر. یرتمه، یارمه، شق وچاك ایتمه. ز.

مُزَکّا { یا مزکی ص عر. [«زکوة» دن سمف تفعیل] ۱. صاف و خالص حالنه قونمش. ز. ۲. تزکیه اولنمش، حال وشانی صوریلوب حسن حالی تحقیق اولنمش (شاهد ویا جنازه). ۳. زکاتی ویرلمش (مال): مال مزکا.

مُزَکّی { ص. عر. أ: مزکیه. [«زکوة» دن سف. تفعیل] ۱. تزکیه ایدن، صاف وخالص حالنه قویان. ۲. جنازه‌نك باشنده متوفانك حال وشاننی جماعتدن صوروب تزکیه ایدن. ۳. شاهدلرك احوالنی تحقیق ایدوب شهادتلری قبول اولنه بیله‌جك حالده بولندقلرینی اثبات ایدن.

مَزلَقه { سث. عر. [«زلق» دن سم] ۱. آیاق قایه‌جق یر. ۲. مج. سهو وخطایه دوشمکی موجب ایش وحال. ز.

مِزمار { سذ. عر. جم: مزامیر. ۱. دودوك، قوال، نای. ۲. زبور سوره‌لرینك بهری: مزامیر داود (عم). ۳. تش. بوغازده‌کی نفس یولی، خنجره.

مِزمِز { یا میزمیز. ص. ایش بجره‌مز وبرشیئی قطعیاً افاده ایده‌مز، عاجز، مسکین، بجریکسز: پك مزمز بر آدمدر.

مِزمِزلق { سـ. بجریکسزلك، مسکینلك، عجز: بو آدمك مزمزلغی انسانی صیقار.

مُزمِن { ص عر. أ: مزمنه. [«زمان» دن سف. افعال] ط. اسکیمش، اوستندن زمان کچمش، اسکیمکله یرلشمش (خسته‌لق): مرض مزمن: امراض مزمنه فر. Chronique.

مَزمور { سذ. عر. جم: مزامیر. ۱. قوال ایله تغنی اولنان نغمه والهی. ۲. حضرت داود (عم)ك تغنی ایلدیکی زبور سوره‌لرینك بهری: مزامیر داود (عم). با: مزمار.

مُزَوّا { یا مزوی. ص. عر. أ: مزواة. [«زاویه» دن سمف. تفعیل] کوشه‌لی، کوشه وزاویه حال و صورتنده اولان. = سـ. کوشه، زاویه: اوعرصه‌نك برمزواسی واردر.

مُزَوِّر { ص. عر. أ: مزوره. [«زور» دن سف. تفعیل] یالانجی، ساخته‌کار، یالاندن سند و سائره اویدیران، طولاندیریجی، تزویراتله طولاب چویرن، تزویراتجی: مزور بر آدمدر.

مُزَوِّرانه { ص. حـ. فا. یالانجیلقله، طولاندیریجیلقله، تزویراتله: برطاقم اغفالات مزورانه ایله.

مُزَوِّرلِك { سـ. یالانجیلق، ساخته‌کارلق، طولاندیریجیلق.

مَزه { سـ. فا. ۱. لذت، ذوق، طات. ۲. عشرت آره‌سنده ینن چرز: مزه طباغی، تپیسی، طاقمی. ۳. مج. اکلنجه، استهزا. || بی‌مزه = طاتسز، لذتسز.

مَزه‌لَنمك { فل. اکلنمك، اشتهزا ایتمك.

مَزِیَّت { سث. عر. جم: مزایا. بر شخص ویا شیئك امثالندن ایلری اولمه‌سنی موجب خاصه. فضیلت، رجحان، فضل، اوستونلك: بو آدمك بوماکینه‌نك مزیتی نه‌در؟ بونده نه‌مزیت واردر؟ ادبیاتك مزایاسنه واقف دکلدر.

مَزیت { سـ. اتی لذیذ بر جنس بالیق.

مِزیتره { سـ. [ر.] لور پینیرینك تازه‌سی.

مَزید { سذ. عر. [« زیادة »دن مص. میمی] آرتمه، چوغالمه. = صـ. عر. ٔ: مزیده. [« زیاده »دن سمف. اصلی: مزیود] آرتمش، بیومش، چوغالمش. || د. [صرف عربیده] مزید فیه = حروف اصلیه‌سی اوزرینه حرف آرتمغله بناسی دکیشدیرلمش (فعل): ثلاثیٔ مزید فیه؛ رباعیٔ مزید فیه. مقابلی: مجرد.

مُزیل { صـ. عر. ٔ: مزیله. [« زوال »دن سف. افعال] ازاله ایدن، یوق ایلین. ز.

مُزَیَّن { صـ. عر. ٔ: مزینه. [« زینة »دن سمف. تفعیل] بزنمش، سوسلنمش، طونانمش، زینتلی: مزین بر او، برباغچه.

مُژده { سـ. فا. ۱. مسروریتی موجب خبر، بشارت، ایی خبر: بو بنم ایچون بر مژده‌در؛ سزه مژده! ایستدیککز اولدی. ۲. ایی بر خبر کتیرنه ویریلن بخشش: ویردیکم خبر ایچون مژده ایسترم.

مُژده‌جی { سـ. ایی برخبر ومثلا بکلنیلن برذاتك قدومی خبرینی ویرن، بشیر: اوکدن مژده‌جی کوندردی.

مُژده‌رَس { صـ سـ. فا. و:

مُژده‌رَسان { صـ. سـ. فا. ایی بر خبر تبلیغ ایدن، بشارت ویرن، بشیر، مژده‌جی.

مُژده‌لِك { سـ. [زبانزدی: موشتلق] بر ایی خبر کتیرن آدمه ویریلن بخشش.

مُژگان { سـ. جـ. فا. [فد. مژه‌دن زیاده مستعملدر] کرپیك، اجفان.

مُژه { سـ. فا. جـ: مژگان. کرپیك، جفن.

مَسّ { سذ. عر. ۱. طوقنمه، دکمه، تماس، لمس: بدننه ارکك الی مس ایتمه‌مشدر. ۲. واقع اولمه، وقوع بولمه: حاجت مس ایتمك = احتیاج واقع اولمق.

مَساء { سذ. عر. آقشام: صبح ومسا = صباح آقشام.

مُسابَقَت { سث. عر. و:

مُسابَقه { سث. عر. [« سبق »دن مص. مفاعله] بربرینی کچمکه وبربرندن ایلری اولمغه چالیشمه، یاریش، رقابت: اهالی اعانه ویرمه‌ده مسابقته قالقیشدیلر؛ بینلرنده مسابقه وقوع بولدی.

مَساجِد { سذ. جـ. عر. فد: مسجد. با: مسجد.

مَسّاح { سذ. عر. [« ساحة »دن سمب.] اراضی اولچن مهندس.

مِساحَه { یا مساحت. سث. عر. [میمك فتحیله غلطدر] ۱. اراضینك علم هندسه ایله اولچلمه‌سی، عرصه وتارله وخانه وسائره‌یی بالهندسه اولچمه: عرصه‌یی مساحه ایدوب درت بولوکه تقسیم ایتدیلر. ۲. اراضی وسائره‌نك اولچلمه‌سی فنی، هندسه‌نك بوندن بحث ایدن قسمی: فن مساحه پك لزوملی برفندر. ۳. برعرصه وسائره‌نك اولچیسی، مقداری؛ مساحهٔ سطحیه = بر جسمك سطحنك مقدار وسعتی: فلان ولایتك مساحهٔ سطحیه‌سی شوقدر مربع کیلومتره‌در. || مساحه زنجیری = اراضی‌یی اولچمه‌ده مستعمل یوز قدم طولنده مقیاسلی زنجیر.

مَسارّ { سث. جـ. عر. فد: مسرت. با: مسرت. [لسانمزده اکثریا مفرد کبی و مسرت معناسیله قوللانیلیور.]

مُسارَعَت { سث. عر. [« سرعة »دن مص. مفاعله] اصل معنای عربیسی قوشمه یاریشی اولدیغی حالده، لسانمزده مطلقا سرعت وسرعتله تشبث وابتدار معناسیله قوللانیلیور: تقدیم جوابنامه‌یه مسارعت قلندی.

مَساطِر { سذ. جـ. عر. فد: مسطر. با: مسطر.

مُساعِد { صـ. عر. ٔ: مساعده. [« سعود »دن سف مفاعله] ۱. یاردیم ایدن، معاونتده بولنان: مجلس اعضاسندن بری بکا مساعد بولندی. ۲. مساعده ایدن، بر شیئی ممکن وقابل حالنه قویان: اقتدار مالیسی آرابه قوللانمه‌سنه مساعد دکلدر؛ صحتم مساعد اوله ایدی آوه چیقه‌جقدم. || نامساعد، غیر مساعد = بر ایشی ناقابل ویا مشکل حاله قویان: بو اراضی کوزل برباغچه یاپمغه نامساعد، غیرمساعددر.

مُساعَده { سث. عر. [« سعود »دن مص. مفاعله] ۱. یاردیم، معاونت: کندیسنه زمان مساعده ایتدی. ۲. اذن،

مأذونیت، مانع اولمیوب سربست براقمه : مساعده ایدرسه‌کز کزمکه کیده‌جکز: بن مساعده کزله کیدیورم؛ وقت مساعده ایتمیور.

مَساعی { سذ. جم. عر. [فد. مسعی ومسعاة لسانمزده مستعمل دکلدر.] چالیشمه‌لر، سعیلر، جهدلر، چبالامه‌لر : ابراز مساعی ایتدی؛ مساعیٔ طاقت فرساسنك ثمره‌سیدر.

مَساغ { سذ. عر. [«سوغ»دن مص. میمی] جواز، اباحه، عدم ممنوعیت، مساعده : بو ایشده مساغ شرعی واردر، یوقدر.

مُساغ { ص. عر. [«سوغ»دن سمف. افعال] تجویز اولنمش، غیرممنوع، مباح : بو ایش شرعاً مساغدر. [بونك لغت آنفه کبی میمك فتحیله استعمالی غلطدر.]

مُسافِر { ص. سذ. عر. جم : مسافرین [«سفر»دن سف. مفاعله] ١. سفر وسیاحت ایلین، یولجی، سیاح : بر وبحرده بولنان مسافرین اسلام ایچون دعا ایتمك. [عربیده اصل اولان بو معنا ایله لسانمزده نادرالاستعمال اولوب، بالمناسبه معانیٔ آتیه‌یی آلمشدر :] ٢. اثنای راهده برینك اوینه قونان، قونوق، ضیف، مهمان : آناطولی کویلرینك مسافر قبولنه مخصوص مشترك اوطه‌لری واردر: مسافر قبول ایدرمیسکز؟ ٣. زیارت ایچون ویا قونیشمق ایچون برینك اوینه کیدن، او آدملرندن اولمیوب خارجدن وموقتاً کلمش آدم : اوطه‌ده مسافر واردر؛ بن مسافر دکلم او آدمی‌یم؛ مسافر یتاغی. ٤. کوزه عارض اولان لکه : کوزنده مسافر پیدا اولدی. || مسافر اولمق = قونمق، مهمان اولمق : اوچ کون بزه مسافر اولدی.

مُسافَرَت { سث. عر. [«سفر»دن مص. مفاعله] ١. یولجیلق، سیاحت. [عربیده اصل اولان بو معنا ایله لسانمزده نادرالاستعمالدر.] ٢. مسافرلك، مهمانلق : اوچ کون مسافرتده قالدق.

مُسافِرخانه { سـ. فا. ١. یولجیلرك قونمه‌سنه مخصوص بنا، آلافرانغه منتظم واسباب استراحتی مکمل خان، هوتل، لوقنطه : آوروپاده مسافرخانه‌لرك انواعی واردر. ٢. مهمان قبول واقامتنه مخصوص دائره.

مُسافِرلِك { سـ. ١. قونوقلق، مهمانلق، باشقه‌سنك وینه قونان یولجی و یبانجینك حالی : مسافرلك بر کیجه ایکی کیجه اولور. ٢. زیارته کیدیش، زیارت، ویزیته : مسافرلکه کیتدیلر؛ کیجه مسافرلکنی هیچ سومم.

مَسافه { سث. عر. جم : مسافات. ایکی محل آره‌سنده‌کی اوزاقلق، بعد : بروسه ایله قونیه آره‌سنده‌کی مسافه نه قدردر؛ آره‌مزده خیلی مسافه وار ایدی. || قطع مسافه ایتمك = یول آلوب یاقلاشمق، تقرب ایتمك.

مَساکِن { سذ. جم. عر. فد : مسکن. با : مسکن.

مَساکین { سذ. جم. عر. فد : مسکین. با : مسکین.

مَسالِك { سذ. جم. عر. فد : مسلك. با : مسلك.

مُسالَمَت { سث. عر. [«سلم»دن مص. مفاعله] ایکی کشی ویا طرف آره‌سنده‌کی صلح وبازیشیقلق : قونشولریله صلح و مسالمت اوزره یاشایور.

مَسأَله { سث. عر. با : مسئله.

مَسامّ { سث. جم. عر. جمع الجمعی : مسامات. فد. مسمه. با. مسمه.

مَسامّات { سث. جم. عر. با : مسمه.

مُسامَحه { سث. عر. [«سماحة»دن مص. مفاعله] ١. کورمزلکه کلمه، آلدیرمامه، بر قباحتلی به قارشی شدت کوسترمیوب کچیویرمه : قوماندان معیتنك سؤ حرکاتنه نظر مسامحه ایله باقاملیدر. ٢. اهمال، تکاسل، عدم دقت : بوصرر اونك تجارتده‌کی اثر مسامحه‌سیدر.

مُسامَحه‌جی { ص. ١. کورمزلکه کلن، آلدیرمیان، قباحتلی به قارشی شدت کوسترمیوب ملایمتله معامله ایدن. ٢. اهمالجی، کوشك، دقتسز، ایشه اهمیت ویرمین : یك مسامحه‌جی بر آدمدر.

مُسامَحه‌کار { ص. فا. مسامحه‌جی، آلدیرمیان، اهمالجی، متکاسل.

مُسامَحه‌کارانه { ص. حـ. فا. مسامحه واهمال ایله، آلدیرمیه‌رق : معاملهٔ

مسامحه‌کارانه: حقنده مسامحه‌کارانه معامله ایتمك.

مُسامَره { سث. عر. ج: مسامر. مرات. ا «سمر» دن مص مفاعله} گیجه طولاپلانوب قونیشمه، گیجه صحبت ومذاکره‌سی.

مَسامِع { سند. ج. عر. فد: مسمع. با: مسمع.

مَسامیر { سند. ج. عر. فد: مسمار. با: مسمار.

مَسانِد { سند. ج. عر. فد: مسند. با: مسند.

مُساواة { سث. عر. ا «سوی» دن مص. مفاعله. — مفرد اولدیغجون اوزون «ت» ایله یازیلمایدر.} برحال و درجه ده اولمه، برابرلك، فرقسزلق، برینك دیگرندن امتیازی و باشقه‌لریه تفوق اولمامه: مساوات کردان بینده مساواة تامه یوقدر.

مُساوی { ص. عر. ث: مساویه. ا «سوی» دن سمع. مفاعله} دیگریله برحال و درجه‌ده اولان. برابر، همتا. فرقسز: بو ایکی خانه قیمتجه، وسعتجه. ارتفاعجه مساویدر. = سند. عر. ص. ایکی رقم ویا مقدارك مساوی اولدیغنه دلالت ایدن (=). اشارتی: ۹ — ۳ = ٦ طاغوز ناقص اوچ مساوی آلتی.

مَساوی { سث. ج. عر. ا فد. «مسائة» لسانمزده بك مستعمل دکلدر. اکوتیلکلر، کوتی حالار، فنالقلر، سیئات، حسنات مقابلی: اونك مساویسی، قابل تعداد دکلدر.

مُساهَله { سث. عر. ا «سهل» دن مص. مفاعله} هرایشده قولایلق ویومشاقلق کوسترمه‌مه. ز.

مُسایَفه { سث. عر. ا «سیف» دن مص. مفاعله} قلیچله اورشمه، بربرینه قارشی قلیچ چکمه. ز.

مَسائِل { سث. ج. عر. فد: مسئله. با: مسئله.

مِسبار { سند. عر. ج: مسابیر. ا «سبر» دن اسم آلت} جراح یارەلری یوقلامغه مخصوص جراح میلی، سوندە.

مُسبِّب { ص. عر. ث: مسببه. ا «سبب» دن سمع. تفعیل} ۱. سبب ووسیله اولان، ایجاب ایتدیرن: غیب یومشکلاتك مسببی اوآدمدر. ۲. قوران، وجوده کتیرن، ایجاد ایدن، ترتیب و تشکیل ایدن: بوکانجه‌نك مسببی کیمدر. || مسبب حقیقی، مسبب الاسباب = حق تعالی حضرتلری.

مُسَبَّب { ص. عر. ث: مسببه. ا «سبب» دن سمع. تفعیل} سببیاب ویرلیوب وجوده کتیرلمش اولان. ز.

مُسبَع { ص. عر. ث: مسبعه. ا «سبع» دن سمع. تفعیل} ۱. یدی جزئدن مرکب ویایدی شیئی حاوی، یدیلی. ۲. یدی قات، یدی ایله ضرب اولنمش. ۳. ر. یدی ضلع و زاویه‌سی اولان، یدی کوشه‌لی: شکل مسبع. = سند. عر. ۱. ص. یدی کوشه‌لی شکل: بر مسبع چیزدی. ۲. ر. یدی مصراعدن مرکب قطعه.

مَسبوق { ص. عر. ث: مسبوقه. ا «سبق» دن سمع} ۱. گچمش، باشقه‌لری ایلریلیوب گچمکله کریده قالمش، آرقه‌ده براغلمش. ۲. اوکنده بولنان، اوندن اول گچمش: مسبوق الامثال = مثللری گچمش، امثال تقدم ایتمش. ا بومعنا ایله یالکز مسبوق دخی قوللانیلیر.} || غیر مسبوق = مثلی گچمه‌مش، کور، له‌مش، نوظهور.

مَسبوك { ص. عر. ث: مسبوکه. ا «سبك» دن سمع. } قالبه دوکلش: معادن مسبوکه.

مَست { ص. فا. ج: مستان. سرخوش، سکران، اسروك، کیف. || بدمست = کورلدی ایدن سرخوش، بولاشیق سرخوش. || سرمست = سرخوشلقدن باشی آغرلاشمش.

مَست { س. ا فا. «مس» دن ا مسح قبول ایدر یومشاق آیاق قابی که اوسنه قوندره ویا پاپوچ گیییر، یکپاره لاپچین، سرحدلی مست = یاندن قوپچه‌لیسی. || دوه مستی = دوه‌نك آیاغنك دریسی.

مُستأجِر { ص. س. عر. ث: مستأجره. ا «اجر» دن سف. استفعال} بر شیئی کرا ایله طوتان، بر اوده کرا ایله اوتوران، کراجی: بو اوك مستأجری کیمدر؟

مُستأجِراً { ح. عر. کراجی او. له‌رق، کرا ایله: فلان اوده مستأجراً اقامت ایدن.

مُستأذِن { ص. عر. ا «اذن» دن سف. استفعال} اذن و

مساعده ایستین، طانیشوب رخصت طلب ایدن. ز.

مُستَأمِن { ص. عر. ژ: مستأمنه. [« امن » دن سف. استفعال] استیمان ایدن، جانی قورتارمق شرطیله تسلیم اولان.

مُستَأمَن { ص. عر. ژ: مستأمنه. [« امن » دن سمف. استفعال] ۱. کندیسنه امان ویرلمش اولان. ۲. بر دولت اجنبیه‌نك اولکه‌سنده اقامت ایدن. [بوایکنجی معنا ایله الیوم استعمال اولنمیور.]

مَستان { ص. [فا. « مستانه » دن] صاوروق.

مُستَأنِس { ص. عر. ژ: مستأنسه. [« انس » دن سف استفعال] وحشیلکی کیدوب الیشمش اولان، استیناس ایتمش، الیشدیرلمش: حیوانات مستأنسه.

مُستَأنِف { ص. عر. ژ: مستأنفه. [« نف » دن سف استفعال] حق. بدایة کورلمش بردعوانك حکمنه راضی اولمیوب استینافاً کورلمه‌سنی استدعا ایله محکمهٔ استینافه مراجعت ایدن آدم.

مُستَأنِفٌ عَلَیهِ { ص. عر. ژ: مستأنف علیها حق. علیهنده استیناف دعوی اولنان، خصمی محکمهٔ استینافه مراجعت ایدن.

مَستانه { ص. ح. فا. سرخوشه لایق برصورتده، سرخوشجه‌سنه: بر روش مستانه ایله؛ مستانه نعره آتیوردی || چشم مستانه = مخمور کوز.

مُستَبان { ص. عر. [« بیان » دن سمف. استفعال] ظاهر، عیان، میدانده اولان، واضح، شبهه براقمیه‌جق صورتده آکلاشیلان: مواد معروضه‌دن مستبان اولدیغی اوزره.

مُستَبدَل { ص. عر. ژ: مستبدله [« بدل » دن سمف. استفعال] دکیشدیرلمش: افراد مستبدله.

مُستَبعَد { ص. عر. ژ: مستبعده [« بعد » دن سمف. استفعال] احتمال ویرلمین، بعید کورلن.

مُستَتِر { ص. عر. ژ: مستتره. [« ستر » دن سف. استفعال] اورتیلی، کیزلی، صاقلی. || ر. [نحو عربیده] ضمیر مستتر = افعالك مقدم براسمه راجع فاعلی اولمق اوزره فرض اولنان ضمیر.

مُستَثقَل { ص. عر. ژ: مستثقله. [« ثقلة » دن سمف. استفعال] آغر وصوئوق کوریلوب برودتله قبول اولنان، استثقال ایدیلن.

مُستَثنا { بامستثنی. ص. عر. ژ: مستثناة. [« ثنی » دن سمف. استفعال] ۱. قاعده‌دن خارج، سائرلرندن فرقلی، عمومه بکزه‌مین: بعض کلمه‌لر بو قاعده‌دن مستثنادر؛ او مستثنا برحالدر؛ هرکون درس اوقونور یالکز جمعه کونی مستثنادر. ۲. ممتاز، امثالندن اوستون، فوق العاده: او مستثنادر؛ اونی مستثنا طوتیورم.

مُستَجاب { ص. عر. ژ: مستجابه. [« جواب » دن سمف استفعال] قبول جوابنی آلان، مطلوبی قبول واجابت ایدیلن: مستجاب الدعوه = دعاسی عندالله مسموع اولان.

مُستَجلِب { ص. عر. ژ: مستجلبه. [« جلب » دن سف. استفعال] کندینه طوغری چکن، استجلاب ایدن، جلب وجذب ایلین. ز.

مُستَجمِع { ص. عر. ژ: مستجمعه. [« جمع » دن سف. استفعال] طویلانان، جمع ایدن، جامع، حاوی، شامل: طرف مستجمع الشرف.

مُستَحاث { ص. عر. ژ: مستحاثه. [« حوث » دن سمف. استفعال] طوپراغك آلتنده قالوب صافلانمش. [اصطلاح فنیده پك اسکی زمانلردن بری طوپراق آلتنده قالوب تحجر ایتمش مواد حیوانیه ونباتیه‌یه اطلاق اولنور.]

مُستَحاثَه { سث. عر. جم: مستحاثات. [لغت مولده] ار. پك اسکی زماندن بر آلتنده قالوب تحجر ایتمش حیوانات ویانبات: مستحاثات تحریسیله مشغولدر؛ مستحاثات موزه‌سی فر. Fossile.

مُستَحَبّ { ص. عر. ژ: مستحبه. [« حب » دن سمف. استفعال] ۱. سویلن، بکنیلن، مقبول، مرغوب. ۲. ف. فرض وواجبك غیری اوله‌رق توابلی عمل.

مُستَحجَر { ص. عر. ژ: مستجره. [« حجر » دن سمف. استفعال] سرتلشوب طاشه دونمش، طاش اولمش، طاش حالنه کچمش. [تفعل بابندن « متحجر » دها مستعمل ایسه‌ده، طوغری دکلدر.]

مُستَحسَن { ص. عر. ث: مستحسنه. [« حسن » دن سمف. استفعال] هركسك كوزل بولوب بكنديكى، مقبول، پسنديده، كوزل: عادات مستحسنهٔ مليه‌نك محافظه‌سى.

مُستَحصِل { ص. حصوله كتيرن وحاصل ايدن معناسيله قوللانيلورسه‌ده، حصول ماده‌سى استفعال بابندن كلمديكندن، طوغرى دكلدر. تفعيل بابندن « محصل » دينمك اقتضا ايدر.

مُستَحصَل { ص. س. ج: مستحصلات. حصوله كلمش و يا كتيرلمش شئ معناسيله مستعمل ايسه‌ده، بو دخى لغت آنفه كبى غلط واساسسزدر. تفعل بابندن «متحصل» دينمك لازمدر.

مُستَحضِر { ص. عر. ث: مستحضره. [«حضرر» دن سف. استفعال] ١. حضوره كتيرن جلب ايدن، حاضر وموجود حالنه قويان. ٢. حاضر ومهيا ايدن، حاضرلايان، تهيئه ايلين. [ايكنجى معناسى پك‌ده عربى دكلدر.]

مُستَحضَر { ص. عر. ث: مستحضره. [«حضور» دن سمف. استفعال] ١. حضوره كتيرلمش، جلب ايدلمش، كتيريلوب حاضر وموجود اولان. ٢. حاضرلانمش، تهيئه اولنمش. ٣. ذهننده حفظ اولنان، خاطرلانان، محفوظ.

مُستَحضَرات { ش. ج. عر. [فد. مستحضره بوصورتله اسم كبى پك قوللانلماز] خاطرده طوتيلوب ايجابنده صرف اولنان معلومات وتاريخ و ادبيانه متعلق فقرات واشعار وسائره: او ذاتك مستحضراتى چوقدر؛ مستحضرات ادبيه.. || مستحضرات طبيه = حين حاجتده قوللانلمق اوزره ياپيلوب مسدود قابلرده صاتيلير علاج. فر. Spécialité.

مُستَحفِظ { ص. عر. ث: مستحفظه. [« حفظ » دن سف. استفعال] ١. محافظ كبى حفظ وحراست ايدن معناسيله قوللانيلورسه‌ده، عربيده معناسى فرقليدر. ٢. ع. نظاميه‌ورديف خدمتندن صكره يعنى قرق ياشنى كچكين اولانلرك بولندقلرى واصل وظيفه‌لرى حرب اثناسنده صنوف سائره سوق اولندقده مملكتى حفظ وحراست ايتمكدن عبارت اولان صنف مخصوصه منسوب و متعلق: عساكر مستحفظه؛ خدمت مستحفظه. = س. تر. ذكر اولنان اوچنجى صنف عسكرى‌يه داخل عسكر: مستحفظلرك سلاح آلتنه آلنمسى؛ مستحفظ تذكره‌سنى آلدى.

مُستَحفِظلِق { س. ع. نظاميه ورديفدن صكره قرق ياشنى كچكين آدملرك داخل اولدقلرى صنف عسكرى: مستحفظلغى اكمال ايتدكدن صكره آرتق وظيفهٔ عسكريه قالماز.

مُستَحَقّ { ص. عر. ث: مستحقه. [« حق » دن سمف. استفعال] حق قزانمش، حقلى، استحقاقى اولان، لايق، شايان: او آدم مستحق مكافاتدر؛ جرايه مستحق بر آدم. = س. تر. حق ايديلن شئ، بر آدمك لايق وسزا اولديغى اجر و مكافاة ويا جزا: الله مستحقنى ويرسين. [اكثريا جزا وعقوبت حقنده قوللانيلير:] هاى الله بو خرسزك مستحقنى ويرسين.

مُستَحقَر { ص. عر. ث: مستحقره. [« حقارة » دن سمف. استفعال] حقارت نظريله باقيلان، حقير، ذليل، خوار، اعتبارسز: دينسز دائما مستحقردر.

مُستَحكَم { ص. عر. ث: مستحكمه. [« حكم » دن سمف. استفعال] ١. محكم، متين، قوى، صاغلام: مستحكم بر بنا؛ ابنيهٔ مستحكمه. ٢. ع. قلعه وبند ومترس كبى دشمنه قارشى محافظه‌يه مخصوص شيئلرله احاطه وتقويه وتأمين ايدلمش، استحكاملى، استحكاماتى اولان: مستحكم بر موقع، بر شهر، بر ليمان.

مُستَحيل { ص. عر. ث: مستحيله. [« حول » دن سف. استفعال] ممكن وقابل اولميان، محال، ناقابل: بو ايشك بويله اولمسى مستحيلدر؛ امور مستحيله دندر.

مُستَخبَر { ص. عر. ث: مستخبره. [« خبر » دن سمف. استفعال] خبر آلنمش، ايشيدلمش، طويلمش: فلانك بو كون كله‌جكى مستخبردر.

مُستَخدَم { ص. عر. ث: مستخدمه. [« خدمة » دن سمف. استفعال] خدمتده بولنان، قوللانيلان: فلان ايشده مستخدمدر.

مُستَخرَج { ص. عر. ث: مستخرجه. [« خروج » دن سمف.

استفعال] بر شیئدن چیقارلمش، آلنمش: فلان کتابدن مستخرج برقاچ فقره.

مُستَدام { ص. عر. ۲ مستدامه. [« دوام » دن سمف. استفعال] دواملی، دائم، باقی، مدام: اقبالی مستدام اولسون.

مُستَدعا { یاخود مستدعی. ص. عر. [« دعوی » دن سمف. استفعال] ۱. طلب و رجا اولنان، مرجو، متمنا: بو ایشی یاپمه‌کز مستدعادر. ۲. استدعا اولنان، عرضحال تقدیمیله طلب اولنان: اسعاف مستدعاسی. = سذ. عر. ج: مستدعیات. عرضحال تقدیمیله طلب اولنان شیئلر، مطلوبات: مستدعیاتی نظر اعتباره آلندی؛ مستدعاسی واهیدر.

مُستَدعی { ص. سـ. عر. ۲ مستدعیه. [« دعوی » دن سف. استفعال] بر دائرهٔ رسمیه‌یه عرضحال تقدیمیله برشیء طلب ودعوی ایدن آدم: مستدعینك جلبنه لزوم کورلدی.

مُستَدعیٰ { ص. سـ. عر. و:

مُستَدعَیات { سـ. ج. عر. با: مستدعا.

مُستَدعیٰ عَلَیهِ { یا مستدعا علیه. ص. سـ. عر. ۲: مستدعی علیها. [اسم فاعل صیغه‌سیله استعمالی غلطدر] علیهنده بردائرهٔ رسمیه‌یه عرضحال تقدیم اولنان، کندیسندن دعوی وشکایت اولنان.

مُستَدَلّ { ص. عر. ۲: مستدله. [« دلالة » دن سمف. استفعال — مستدلل دیمه‌ملی.] استدلال اولنان، بر دلیل وبرهان ایله اثبات اولنان، دلیل یرینی طوتان برقرینه وامارەدن آکلاشیلان: یاقینلرده یاغمور یاغمش اولدیغی هوانك سرینلکیله مستدلدر.

مُستَدیر { ص. عر. ۲: مستدیره. [« دور » دن سف. استفعال] دائره رسمنده اولان، دونوب طولاشان: خط مستدیر.

مُستَدیم { ص. عر. ۲: مستدیمه. [« دوام » دن سف. استفعال] دواملی، سورکلی، دائم، باقی.

مُستَرجا { یا مسترجی. ص. عر. [« رجاء » دن سمف. استفعال] ۱. امیدوامل اولنان، اومیلان، مأمول. ۲. رجا ونیازاولنان، یالواریلان. مرجو، متمنا: بوایشی یاپمه‌کز مسترجادر.

مُستَرحَم { ص. عر. [« رحم » دن سمف. استفعال] استرحام اولنان. حقنده برینك مرحمتی طلب اولنان، مرجو، متمنا: معروضاتمك نظر اعتنایه آلنمسی مسترحمدر.

مُستَرخی { ص. عر. ۲: مسترخیه. [« رخاء » دن سف. استفعال] سولپوك، صالقی، صارقیق، کوشك.

مُستَرَق { ص. عر. ۲: مسترقه. [« سرقة » دن سمف. افتعال] چالینمش، مسروق. ۲. || ایام مسترقه، خمسهٔ مسترقه = سنهٔ شمسیهٔ جلالیه‌نك اتمامیچون علاوه اولنان بش کون.

مُستَریح { ص. عر. ۲: مستریحه. [« راحة » دن سف. استفعال] راحتلانان، راحت ایدن. غائله‌دن قورتیلوب کوکلی راحت اولان: او جهتدن سز مستریح اولکز.

مُستَزاد { ص. عر. ۲: مستزاده. [« زیادة » دن سمف. استفعال] ۱. آرتمش زیاده‌لشمش. ۲. ر. هر مصراعنه اونکله مقفا برتفعله علاوه اولنان شعر: غزل مستزاد. [بومعنا ایله اسم کبی‌ده قوللانیلیر:] کوزل بر مستزادی واردر.

مُستَسقی { ص. عر. ۲: مستسقیه. [« سقی » دن سف. استفعال] ط. استسقا علتنه دوچار، قارننه صو طولمش.

مُستَشار { ص. عر. ۲: مستشاره. [« مشورة » دن سمف. استفعال] کندیسیله استشاره اولنان. طانیشیلان، اینال. = سذ. عر. ناظر وسفیر وسائره معاونی: داخلیه، خارجیه مستشاری؛ والی مستشاری.

مُستَشارلق { سـ. مستشار ومعاون صفت وظیفه‌سی: داخلیه مستشارلغنه نصب اولندی.

مُستَشفی { ص. عر. ۲: مستشفیه. [« شفاء » دن سف. استفعال] شفا طلب ایدن، دوچار اولدیغی بر علته دوا آرایان، کندینه باقدیران.

مُستَصحَب { ص. عر. [« صحبة » دن سمف. استفعال] برینك یاننه ورفاقتنه آلنمش، ترفیق ایدلمش اولان.

مُسْتَصْحِب { ص. عر. [«صحبة» دن سف. استفعال] برینی یاننه آلان، رفاقتنده بولندیریلان، برابر کوتورن.

مُسْتَصْحِباً { ح. عر. یاننده ورفاقتنده آلدیغی حالده، برلکده آله‌رق.

مُسْتَضِی { ص. عر. ا: مستضیه. [«ضیاء» دن سف. استفعال] ضیا آلان. تنویر اولنان: آی کونشدن مستضیدر.

مُسْتَطاب { ص. عر. ا: مستطابه. [«طیب» دن سمف. استفعال] ایی، کوزل. مقبول، اعلا: کتاب مستطاب.

مُسْتَطِیل { ص. عر. ا: مستطیله. [«طول» دن سف. استفعال] اوزونجه، طولانی: شکل مستطیل. || تا. مستطیل الرأس = باشی اوکدن آرقه‌یه طوغری اوزانان (انسان جنسی)، فر. Dolichocéphale؛ مستطیل الفك = آلت چکه‌سی ایلری‌یه طوغری اوزانان (انسان جنسی). فر. Prognathe. = سف. عر. ر. ایکی ضلعی اوزون ودیکر ایکیسی قیصه مربع شکل: برمستطیل چیزمك؛ مستطیل شکلنده برعرصه.

مُسْتَظِلّ { ص. عر. ا: مستظله. [«ظل» دن سف. استفعال] ۱. کولکه‌لنن، کولکه آلتنه کیرمش، سایه‌لنمش. ۲. برینك حمایه‌سی آلتنه کیرمش، برینه صیغنمش، محمی.

مُسْتَعار { ص. عر. ا: مستعاره. [«عاریة» دن سمف. استفعال] عاریت آلنمش، اکرتی، موقتاً قوللانلمق ایچون آلنمش، کندی مالی اولمیان؛ نام مستعار = کندی اسمی بللی ایتدیرمك ایستمین بر آدمك قوللاندیغی ساخته اسم: ژورژ ساند نام مستعاریله بونجه آثار یاران محررهٔ شهیره: حیات مستعار = اکرتی وموقت اولان حیات دنیا.

مُسْتَعان { ص. عر. ا: مستعانه. [«عون» دن سمف. استفعال] کندیسندن عون وامداد طلب اولنان، یاردیمی استرحام اولنان. [صفات اللهدندر:] رب مستعان.

مُسْتَعْجَل { ص. عر. ا: مستعجله. [«عجله» دن سمف. استفعال] چابق یاپلمه‌سی مطلوب اولان، استعجال اولنان، صقیشدیریلان، عجله‌لی: بو ایش مستعجلدر؛ مستعجل بر مکتوب.

مُسْتَعْجَلاً { ح. عر. عجله ایله، چابوق اوله‌رق، ایشی تعجیل ایده‌رك: برمکتوب یازوب مستعجلاً کوندردی.

مُسْتَعِدّ { ص. عر. ا: مستعده. [«عدة» دن سف. استفعال] ۱. بر شیئه حاضر. لانمق کبی قابلیتی اولان، استعداد صاحبی: ضعیف آدم هر خسته‌لغه مستعددر؛ مقلد اولدیغیچون آفتورلغه چوق مستعددر. ۲. تربیه آلمغه استعداد وقابلیتی اولان، ذکی، اویانیق: پك مستعد برچوجقدر؛ شاکردانك اك مستعدلرندن.

مُسْتَعْرَب { ص. عر. ا: مستعربه. [«عرب» دن سمف. استفعال] عربلشمش، عن اصل عرب دکل ایکن زمانله بو جنسیته داخل اولمش: عرب مستعربه.

مُسْتَعْمِر { ص. عر. ا: مستعمره. [«عمران» دن سف. استفعال] بریره مهاجرین سوق واسکانیله اوراسنی معمور وآباد ایدن، فر. Colonisateur. [پك قوللانلمیورسه‌ده اشد لزومی واردر.]

مُسْتَعْمَر { ص. عر. ا: مستعمره. [«عمران» دن سمف. استفعال] مهاجرین سوق واسکانیله اعمار ایدلمش: آفریقانك سواحل مستعمره‌سی.

مُسْتَعْمَرَه { سث. عر. جم: مستعمرات. مهاجرین سوق واسکانیله معمور وآباد حالنه قونمش مملکت: آلمانیه آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده بر مستعمره ایدنمشدر؛ انکلتره‌نك جزائر بحر محیطده‌کی مستعمراتی؛ مستعمرات نظارتی، ناظری. [بو لغت مقدما قوللانیلان اصلنز «مستملکه، مستملکات» لغتنه مرجحدر.]

مُسْتَعْمَل { ص. عر. ا: مستعمله. [«عمل» دن سمف. استفعال] ۱. استعمال اولنان، قوللانیلان: بو تعبیر الیوم مستعملدر؛ او قیافت آرتق مستعمل دکلدر. ۲. قوللانلمش، اسکی، مجدد اولمیان: مستعمل

اثواب صاتیور: بوپوتین مستعمل کبی کورینیور .

مُستَعین { ص. عر. أ : مستعینه. [« عون » دن سف. استفعال] یاردیم ایستین، استعانه واستمداد ایدن .

مُستَعیناً { ح. عر. برینك یاردیمنه مراجعت ایده‌رك ، امداد واعانه‌سنی طلب ایده‌رك : مستعیناً بالله تعالی ایشه کیرشدم .

مُستَغرِب { ص. عر. أ : مستغربه . [« غرابة » دن سف. استفعال] تعجب واستغراب ایدن ، شاشه قالان . ز .

مُستَغرَب { ص. عر. أ : مستغربه . [« غرابة » دن سمف. استفعال] تعجب اولنان تعجبی موجب ، باعث استغراب، غریب ، عجیب ، اینانلمیه‌جق : پك مستغرب برایش .

مُستَغرَق { ص. عر. أ : مستغرق. [« غرق » دن سمف. استفعال] طالمش ، طالدیرلمش، باتمش : بحر حیرته مستغرقه : مستغرق دیون: مستغرق احسان.

مُستَغفِر { ص. عر. أ : مستغفره. [« غفران » دن سف. استفعال] ایتدیکی کناهلرك عفوینی جناب حقدن طلب ایدن، توبه و استغفار ایلین : عاقبت تائب ومستغفر اولدی .

مُستَغِلّات { سف. جم. عر. [« غله » دن سف. استفعال] حبوبات و ذخیره‌یه متعلق ایراد ویرن مال موقوف، ابنیه دیمك اولان مسقفات مقابلی : مستغلات ومسقفات .

مُستَغنی { ص. عر. أ : مستغنیه. [« غنی » دن سف. استفعال] ١. احتیاجی اولمیان، غیر محتاج : کوزل یوز دوزکوندن مستغنیدر . ٢. مالك اولدیغی شیئله قناعت ایدوب کیمسه‌یه عرض احتیاج ایتمین ، طوق کوزلی : پك مستغنی آدمدر . ٣. جواب تحریری لزومندن بری اولان : آلدیغی مکتوبك اوزرینه مستغنی اشارتنی چکدی .

مُستَغیث { ص. عر. أ : مستغیثه. [« غیاث » دن سف. استفعال] استغاثه ایدن، یاردیم ومعاونت ایستین، مستعین. ز .

مُستَفاد { ص. عر. أ : مستفاده. [« فید » دن سمف. استفعال] ١. قرانلمش ، کار ایدلمش . ز . ٢. آکلاشلمش ، فهم و درك اولنمش، منفهم : مآلندن مستفاد اولدیغنه کوره .

مُستَفتی { ص. عر. [« فتوی » دن سف. استفعال] استفتا ایدن ، بر مفتی‌یه مراجعتله بر دعوی و مسئله حقنده فتوا ایستین ویا رأیی طلب ایدن .

مُستَفرِغ { ص. عر. أ : مستفرغه . [« فراغ » دن سف. استفعال] ط. استفراغ ایتدیرن ، غثیانی موجب ، قوصدیران (علاج) .

مُستَفسِر { ص. عر. أ : مستفسره. [« فسر » دن سف. استفعال] برشیئك ایضاح و تفصیلنی طلب ایدن، صورشدیروب تحقیق ایدن . ز .

مُستَفهِم { ص. عر. أ : مستفهمه. [« فهم » دن سف. استفعال] آکلامق ایستین، صوران ، سؤال ایدن : علامت مستفهمه: ادات مستفهمه .

مُستَفهَم { ص. عر. أ : مستفهمه. [« فهم » دن سمف. استفعال] آکلاشیلان ، فهم اولنان ، منفهم : متن کتابدن مستفهم اولدیغنه کوره .

مُستَفید { ص. عر. أ : مستفیده. [« فید » دن سف. استفعال] فائده کورن، فائده‌لنن، قزانان، استفاده ایلین : اورانك هواسندن، اوذاتك صحبتندن، اوکتابدن چوق مستفید اولدم .

مُستَفیض { ص. عر. أ : مستفیضه. [« فیض » دن سف. استفعال] فیض قزانان ، تفیض ایدن : سایه‌کزده مستفیض اولور . ز .

مُستَقبَل { ص. عر. أ : مستقبله. [« قبل » دن سمف. استفعال] کله‌جك، اوکده بولنان، ایلریده‌کی : زمان مستقبل؛ احوال مستقبله. = سذ. عر. جم : مستقبلات . ١. کله‌جك زمان واحوال، استقبال : مستقبلدن خبر ویرمك ادعاسنده بولنیور؛ مستقبلی اللهدن باشقه کیمسه بیلمز؛ مستقبلانله اوغراشیور. ٢. د. فعلك کله‌جك زمانه مخصوص صیغه‌سی. استقبال .

مُستَقِرّ { ص. عر. أ : مستقره. [« قرار » دن سف. استفعال] یرلشمش، قرار بولمش، ثابت .

مُستَقَرّ { سذ. عر. [« قرار » دن سم.] یرلشیلن واستقرار اولنان محل ، طوریلان یر ، قرارکاه .

مُستَقرِض { ص. عر. أ : مستقرضه. [« قرض » دن سف.

استفعال] استقراض ایدن، بورج آلان.

مُستَقرَض { ص. عر. ٲ: مستقرضه. [«قرض» دن سمف. استفعال] استقراض اولنمش، بورج آلنمش: مبلغ مستقرض؛ مبالغ مستقرضه. = سذ. عر. ج: مستقرضات. استقراض اولنمش آقچه، مبالغ مستقرضه: مستقرضات دفتری.

مُستَقطِب { سذ. عر. [«قطب» دن سف. استفعال. — لغت مولده] ص. شعاعلرك بعض شفاف سطحلردن کچرکن آلدقلری صوری تعیین ایتمکه مخصوص آلت، مقیاس استقطاب.

مُستَقِلّ { ص. عر. ٲ: مستقله. [«قلة» دن سف. استفعال] ١. کندی باشنه، باشلی باشنه. بر یره مربوط وتابع اولمیان: ابتدا بر شعبه ایکن شمدی مستقل بر اداره، بر شرکت اولدی؛ ایتالیانك اورته‌سنده بولنان مارینو نامیه‌سی مستقل بر حکومت تشکیل ایدیور. ٢. آیریجه، کندی کندینه: آره‌ده‌کی قپو قپانیرسه بو دائره مستقل بر او اولور. = ج. تر. مجرد، محضا، آنجق: بونی مستقل بنی اضرار ایچون یاپیور.

مُستَقِلّاً { ح. عر. ١. کندی باشنه اوله‌رق، بر یره تابع. و مربوط اولمقسزین: او سنجاق مستقلاً اداره اولنیور. ٢. محضاً، مجرد، آنجق، بالخاصه: مستقلاً سزی کورمکه کلدم.

مُستَقیم { ص. عر. ٲ: مستقیمه. [«قیام» دن سف. استفعال] ١. طوغری، دوز، راست: خط مستقیم. ٢. مج. عفتلی، عفیف، ناموسلی، حیله وارتکابی اولمیان: مستقیم مأمورلر نائل مکافاة اولور.

مُستَکرَه { ص. عر. ٲ: مستکرهه. [«کراهة» دن سمف. استفعال] ایرنج، استکراه اولنان، مکروه، منفور: پك مستکره آدم، محل.

مُستَلزِم { ص. عر. ٲ: مستلزمه. [«لزوم» دن سف. استفعال] بر نتیجهٔ طبیعیه و ضروریه صورتیله ایجاب ایدن، باعث، منتج، مؤدی: تنبللکی جاهل قالمه‌سنی مستلزم اولدی؛ بو حرکت مستلزم مسئولیت اولور.

مُستَمِدّ { ص. عر. ٲ: مستمده. [«مدد» دن سف. استفعال] استمداد ایدن، یاردیم ومعاونت طلب ایلین. ز.

مُستَمِرّ { ص. عر. ٲ: مستمره. [«مرور» دن سف. استفعال] ١. سورکلی، دواملی، دائمی، غیر منقطع: سیاحت مستمره. ٢. محکم، ثابت: مقاومت مستمره.

مُستَمِرّاً { ح. عر. سورکلی و دواملی اوله‌رق، بر دوزی‌یه، دائمی صورتده، لاینقطع: مستمراً اوروج طوتمق.

مُستَمِع { ص. عر. ٲ: مستمعه. [«سمع» دن سف. استفعال] دیکلین، دیکلیجی، قولاق ویروب استماع ایدن. = سذ. عر. ج: مستمعین. ١. بر خطیب و واعظ ویا مدرسك اوکنده طوروب سوزلرینی دیکلینلرك بهری، سامع: مستمعین کمال سکونله دیکلیورلردی. ٢. بر مکتبده امتحان ویرمکه مجبور ومکتبك حقوق ووظائفنه حصه‌دار اولمقسزین یالکز درسلری دیکلمك شرطیله بولنان شاکرد: مستمع صفتیله مکتبه دوام ایدیور؛ بعض مکتبلره مستمعین قبول اولنور.

مُستَملَك { وجمعی مستملکات صاتین آلنمش ملك و مستعمرات معنالریله قوللانیلیور. سه‌ده، عربیده «ملك» ماده‌سی استفعال بابندن کلمدیکندن، بو دخی «استملاك» کبی غلط و اساسسزدر. با: مستعمره.

مُستَمَند { ص. فا. محزون، مکدر، بیچاره، دردمند، زواللی.

مُستَمَندانه { ص. ح. فا. محزونانه، دردمندانه: نیاز مستمندانه‌م: مستمندانه یالواردی.

مُستَنبَط { ص. عر. ٲ: مستنبطه. [«نبط» دن سمف. استفعال] ضمناً آکلاشیلان، استدلال واستنباط اولنان. ز.

مُستَنَد { ص. عر. ٲ: مستنده. [«سند» دن سمف. افتعال] ١. بر شیئه طیانان، بر شیئك اوزرینه قورلمش، مبتنی: قلعه بر قیایه مستنددر. ٢. مج. بر دلیل وسندی اولان، اثباتنه یارایه‌جق برسببه مبنی اولان: بو سوزکز نه‌یه مستنددر؟ دعواسی بو قضیه‌یه مستنددر.

مُستَنَداً { ح. عر. طیانه‌رق، کوکنه‌رك، استناداً:

النده بولنان بعض اوراقه مستنداً دعوایه قیام ایتدی .

مُستَنسِخ { ص. عر. ا : مستنسخه. [« نسخ » دن سف. استفعال] یازلمش بر شیئك صورتنی چیقاران، بیاض ایدن، مبیض، قوپیه‌جی. = سذ. عر. جم : مستنسخین. ١. طباعت ایجادندن اول کتاب صورتلرینی چیقاروب صاتمغله کچینن آدم : مستنسخ سهوی . ٢. یازلمش بر شیئك متعدد نسخه‌لرینی چیقارمغه مخصوص نو ایجاد ماکینه که انواعی واردر .

مُستَنطِق { سذ. عر. جم : مستنطقین. [« نطق » دن سف. استفعال . — لغت مولده] عم اتهام ومحاکمه‌دن اول مظنونی سؤاله چکوب اسناد ایدیلان جرم وقباحتك حقیقتنی میدانه چیقارمغه مأمور اولان حاکم .

مُستَنطِقلق { سذ. عم. مستنطق مأموریتی وصفت ووظیفه‌سی .

مُستَوجِب { ص. عر. ا : مستوجبه. [« وجوب » دن سف. استفعال] لایق، مستحق، کندی حقنده ایجاب ایتدیرن، جالب : مستوجب عتاب ؛ مستوجب مجازاة .

مُستَودِع { ص. عر. ا : مستودعه. [« ودع » دن سمف. استفعال] بر امانت براقان، بر شیئی برینه تودیع ایدن .

مُستَودَع { ص. عر. ا : مستودعه. [« ودع » دن سمف. استفعال] امانت براغلمش، تودیع ایدلمش : مواد مستودعه .

مَستور { ص. عر. ا : مستوره. [« ستر » دن سمف.] اورتیلی، قپالی، کیزلی، پرده‌لی، خفی : بو بر امر مستوردر. = ا. ١. یاشماق ویا بچه طوتنان، آچیق کزمین (قادین) . ٢. پرده‌لی، ناموسلی : مستوره قادین .

مُستَوفی { ص. عر. ا : مستوفیه. [« وفاء » دن سف. استفعال] کافی، وافی، یتیشیر. نام. مکمل : مستوفی معاشله بر مأموریته نصب اولندی .

مُستَولی { ص. عر. ا : مستولیه. [« ولی » دن سف. استفعال] ١. ضبط واستیلا ایدن صاحب ومتصرف اولان، تحت تصرفنه آلان : چنکیز خان بتون آسیای وسطایه مستولی اولمشیدی. ٢. یاییلان یاییلوب هرطرفی احاطه ایدن : او مملکته آره صره چکرکه مستولی اولور: علت مستولیه = وبا وقولره کبی بر یره کیرنجه یاییلان مرض، صالغین خسته‌لق.

مُستَوی { ص. عر. ا : مستویه. [« سوی » دن سف. افتعال] ١. دوز، هرطرفی بر، هموار : سطح مستوی. ٢. ر. مذکریله مؤنثی بر اولان ویا هم مذکر هم مؤنث اولان (اسم ویا صفت).

مُستَهجَن { ص. عر. ا : مستهجنه. [« هجنة » دن سمف. استفعال] معیوب، بی ادبانه : مستهجن سوزلر ؛ حرکات مستهجنه .

مُستَهزی { ص. عر. ا : مستهزیه. [« هزأ » دن سف. استفعال] استهزا ایدن، بریله اکلنن، هرکسله اکلنمك طبیعتنده اولان : پك مستهزی آدمدر .

مُستَهزِیانه { ص. ح. فا. استهزا ایله، اکلنه‌رك : مستهزیانه برتبسمله؛ او سوزی مستهزیانه سویلدی .

مُستَهلِك { ص. عر. ا : مستهلکه. [« هلاك » دن سف. استفعال] صرف واستهلاك ایدن، ییوب ایچه‌رك بیتیرن. ز. ما. کندی احتیاجی ایچون بر شیئی صاتون آلان .

مُستَهلَك { ص. عر. ا : مستهلکه. [« هلاك » دن سمف. استفعال] صرف واستهلاك اولنان، ینوب ایچیله‌رك بیتیریلان.

مَسجِد { سذ. عر. جم : مساجد. [« سجود » دن سم.] ١. معبد مسلمین، عبادتکاه مؤمنین، جامع شریف : مسجد نبی (صلعم)؛ مسجد جامع = جمعه وبایرام نمازی قیلنان بیوك معبد. [بوندن اختصاراً الیوم بومعناده یالکز « جامع » لغتی قوللانیلیر.] ٢. کوچك معبد، جمعه وبایرام نمازی قیلنمیان مناره‌سز جامع. || مسجد اقصی = قدس شریفده‌کی مشهور بیت مقدس معبد عظیمی . || مسجد حرام = مکهٔ مکرمه‌ده‌کی کعبهٔ شریفه .

مُسَجَّع { ص. عر. ا : مسجعه. [« سجع » دن سمف تفعیل] جمله‌لرینك اواخری قافیه‌لی اولان (کلام منثور) : مسجع برمقدمه؛ مسجع عباره یازمق الیوم مقبول دکلدر.

مُسَجَّل { ص. عر. ا : مسجله. [« سجل » دن سمف. تفعیل] سجله کچیرلمش، محکمه دفترینه قید اولنمش، مقید.

مَسجون { ص. عر. ٱ: مسجونه. [«سجن» دن سمف] حبسخانه یه قونمش، زندانه قپانمش، محبوس.

مَسح { سذ. عر. ١. ال سورمه، ال ایله صیغامه، ال ایله یاغ وسائره سورمه. ٢. ف. آبدست صره‌سنده ایصلاق الی باشك بر بولوکنه سورمك فعلی: باشك بر بولوکنی مسح ایتمك.

مُسَحَّر { ص. عر. ٱ: مسحره. [«سحر» دن سمف. تفعیل] و:

مَسحور { ص. عر. ٱ: مسحوره. [«سحر» دن سمف.] سحر ایدلمش، بوگویه اوغرامش، بوگو ایله آلدانمش.

مَسحوق { ص. عر. ٱ: مسحوقه. [«سحق» دن سمف.] دوگلمش، ازلمش، توز حالنه قونمش.

مَسخ { سذ. عر. شکلنی کیشدیروب چرکین وبد بر شکل وقالبه صوقمه: جناب حق اونلری مایمون صورتنه مسخ ایتدی.

مُسَخَّر { ص. عر. ٱ: مسخره. [«سخر» دن سمف. تفعیل] ضبط وتسخیر اولنمش، قوهٔ جبریه ایله اله کچیرلمش، فتح اولنمش: بتون اوجهتلری مسخر ایلدی.

مَسخَره { سذ. عر. ذوقلنمه، استهزا، اکلنمه: مسخره‌یه آلمق. = ص. عر. ١. کولنج، کولنه‌جك، رذیل، رسوای: مسخرهٔ عالم. ٢. هرکسی کولدیرمك ایچون حیثیت واعتبارینی پایمال ایدوب کپازه اولان: مسخره برآدم. ٣. تحفلقلر یاپان: نه مسخره چوجقدر بو!

مَسخَره‌لانمق { فل. ١. مسخره‌لق ایتمك، رذیلانه طالقاوقلق ایتمك. ٢. کولنج اولمق. ٣. تحفلقلر یاپمق.

مَسخَره‌لق { س. ١. رذیلانه طالقاوقلق. هرکسی کولدیرمك ایچون کندی حیثیت واعتبارینی پایمال ایتمه: مسخره‌لق ایدوب عالمی کولدیرر. ٢. معیوب ورذیلانه فعل وحرکت، رذالت: سزك ایتدیککز مسخره‌لقدر! ٣. تحفلق: بو چوجق نه مسخره‌لقلر یاپیور.

مُسَخِّن { ص. عر. ٱ: مسخنه. [«سخن» دن سف. تفعیل] تسخین ایدن، ایصیدان، ایصیدیجی. ز.

مُسَدِّد { ص. عر. ٱ: مسدده. ١. [«سداد» دن سف. تفعیل] طوغریلتان، طوغری یوله سوق ایدن. ٢. [«سد» دن سف. تفعیل] ط. طیقایان، سد وبند ایدن. ط. طیقانمش، سد وبند اولنمش، مسدود.

مُسَدَّس { ص. عر. ٱ: مسدسه. [«سدس» دن سمف. تفعیل] ١. آلتی قسمدن عبارت، آلتی جزءدن مرکب، آلتی‌یه منقسم، آلتیلق، آلتیلی. ٢. ر. آلتی ضلع وکوشه‌سی اولان: شکل مسدس. = سذ. عر. ١. ر. آلتی ضلع وزاویه‌سی اولان شکل: برمسدس چیزمك. ٢. ر. آلتی مصراعدن مرکب قطعه.

مَسدود { ص. عر. ٱ: مسدوده. [«سد» دن سمف.] سد اولنمش، سد چکیلوب قپانمش، قپالی، طیقانمش، طیقالی: مسدود یول، قپو.

مَسَرَّت { سذ. عر. [«سرور» دن مص. میمی] ١. سوینج، شادمانی: اعلان مسرت ایتمك. ٢. سوینجی متضمن رسم وآیین، شنلك، دوکون، سور: اجرای مسرت. || مسرت بخش = سویندیرن.

مُسرِع { ص. عر. ٱ: مسرعه. [«سرعة» دن سف. افعال] تسریع ایدن، عجله ایتدیرن. ز.

مُسرِف { ص. عر. ٱ: مسرفه. [«سرف» دن سف. افعال] اسراف ایدن، بیهوده یره مالنی صرف وامحا ایدن: پك مسرف آدم.

مُسرِفانه { ص. ح. فا. اسرافله، مسرفلکله، مسرفجه‌سنه، بیهوده یره مالی صرف واستهلاك ایدرك: بر طاقم صرفیات مسرفانه؛ مالنی مسرفانه یدی.

مُسرِفلك { س. بیهوده یره مالنی صرف وامحا ایدن آدمك حالی، اسراف: مسرفلك خسیسلکدن بتر برخصلتدر.

مَسرود { ص. عر. ٱ: مسروده. [«سرد» دن سمف.] سرد وبیان اولنمش، مذکور، مسطور: مواد مسروده.

مَسرور { ص. عر. ٱ: مسروره. [«سرور» دن سمف.] ١. سوینمش، شن، شاد، شادمان: بوخبردن چوق مسرور اولدی. ٢. نائل مرام، بکام: انشاءالله سزده مسرور اولورسکز.

مَسرورِيَّت { سث. عر. ١. سوينج، سرور، شادمانی. ٢. نائل مرام اولمه، كاميابلق: بوكونلرده پدرينك ده مسروريتی مقرردر.

مَسروق { ص. عر. ث: مسروقه. [« سرقة » دن سمف.] چالينمش، آشيرلمش، سرقت اولنمش: مال مسروق؛ حيوانات مسروقه.

مسستره { س. اوجی سيوری دميرلی قيصه اوگندره، بيزلنگج.

مُسطَّح { ص. عر. ث: مسطحه. [« سطح » دن سمف. تفعيل] ر. دوز بريوز اوزرنده ترسيم اولنمش، طول وعرضی اولوب عمق وارتفاعی اولميان، سطحی: شكل مسطح: كرهٔ مسطحه؛ هندسهٔ مسطحه = اشكال مسطحه. دن بحث ايدنی، هندسهٔ مجسمه نك غيری.

مسطَر { سذ. عر. جم: مساطر. [« سطر » دن اسم آلت] سطرلرك طوغری كيتمسيچون كاغدی چيزمكه مخصوص آلت كه اينجه برمقوا اوزرينه تمديد اولنمش ايپليكلردن عبارت اولوب كاغدك آلتنه وضع ايله اوستندن ال ايله باصلديغنده كاغد منتظم صورتده چيزيلير. [جدول تخته سنه پك دنيليور. طاشجی جدولنه مسطر دينلير.]

مسطَره { سث. عر. [« سطر » دن] ر. زاويه لرك درجاتنی اولچمكه مخصوص هندسه آلتی، زاويه جدولی، عضاده، فر. Alidade [عر. العضاده دن مأخوذ.]

مَسطور { ص. عر. ث: مسطوره. [« سطر » دن سمف.] چيزلمش، يازلمش، محرر: تفصيلاتی تاريخ كتابلرنده مسطوردر.

مَسعَدَت { سث. عر. [« سعد » دن مص. ميمی] سعادت، قوتليلق، بختيارلق: زمان مسعدت نشان.

مَسعود { ص. عر. ث: مسعوده. [« سعد » دن سمف.] سعادتلی، قوتلی، بختيار: دائما مسعوددر؛ مسعود الحال.

مَسعودِيَّت { سث. عر. بختيارلق، قوتليلق، سعادت حال: برحال مسعوديتده ياشايورلر.

مَسفور { ص. عر. ث: مسفوره. [« سفر » دن سمف.] يازلمش، ذكری كچمش، مذكور، مرقوم، مزبور. [انشاء قديم لساننده تعظيمی مطلوب اولميان اشخاص حقنده قوللانيلوب، « مرقوم » دن دون اعتبار اولنوردی.]

مُسَقّا { س. با: موصاقه.

مسقَره { ص. با: ماسقاره.

مَسقَط { سذ. عر. [« سقوط » دن سم.] دوشيلن ير، برشيئك دوشديكی محل. ز. || مسقط رأس = تولد ايديلن، دنيايه كلينن ير، وطن: سعدينك مسقط رأسی شيرازدر.

مُسقِط { ص. عر. ث: مسقطه. [« سقوط » دن سف. افعال] ط. چوجق دوشورمكه يارايان ويا سبب اولان (علاج وسائره).

مُسَقَّفات { سث. جم. عر. [« سقف » دن سمف. تفعيل] وقفك ابنيه وعقاردن عبارت اولان ايرادی: مسقفات ومستغلات.

مُسقو { يا مؤسقؤو. س. ص. [روسيه نك اسكی پايتختی اولان موسقو شهری اسمندن] روسيه لی، روس: مسقو چايی؛ مسقو بزی.

مُسقوجه { يا مؤسقؤوجه. ص. روسجه، روسلرك طرز واصولنده ويا لساننده اولان: مسقوجه خوره؛ مسقوجه كتاب، يازی. = ح. روسلرك طرز واصول ويا لساننده: مسقوجه سويلمك، يازمق. = س. روس لسانی: مسقوجه اسلاو لسانلرندندر.

مُسقولی { يا مؤسقؤولی. س. ص. روسيه اهاليسندن، روسيه لی، روس.

مِسك { سذ. عر. [فا. « مشك » دن معرب] بر جنس جيلانك كوبكندن چيقان كوزل قوقولی بر ماده كه اك مشهور عطرياتدندر. || مسك صابونی = كوزل قوقولی صابون. || غاليه مسك، قاله مسك = مسك ياغی. || مسك فاره سی، كچيسی، كديسی = كوزل رايحه نشر ايدر حيوان جنسلری. || مسك نباتی = يرده حاصل اولان نوعی. || مج. مسك كبی = پك تميز وكوزل قوقولی. || غاوغا مسك كبی قوقمق = غاوغا ظهور ايده جكی آكلاشلمق. || مسك ايله عنبر = تمام مطلوبه موافق.

|| مسك ييلانى = كوزل بررايحه نشر ايدن ييلان .

مِسكَت { س. [« مسك » دن] كوزل قوقولى ميوه : مسكت اوزومى، الماسى، ليمونى .

مِسكَت { س. [فر. Mousquet] گگيش چاپلى اسكى برجنس تفنك: مسكت دانه‌سى.

مُسكِت { ص. عر. ث : مسكته . [« سكوت » دن سف. افعال] صوصديران ، سكوته مجبور ايدن، حبط والزام ايلين، اعتراضه مجال براقميان : بر جواب مسكت ويردى .

مُسكِر { ص. عر. ث : مسكره . [« سكر » دن سف. افعال] سرخوش ايدن ، سرخوشلغى موجب ، سرخوشلق ويرن : شيره اسكيرسه مسكر اولور .

مُسكِرات { سث. جم. عر. سر. خوشلق ويرن شيئلر، مكيفات : مسكرات رسمى : مسكراتك هر نوعى حرامدر .

مَسكَن { سذ عر. جم : مساكن. [« سكون » دن سم.] اوتوريلان ير ، اقامت اولنان محل، اقامتكاه، مأوى : مسكنى برويرانه ايدى: انسان مسكننى تميز طوتملى .

مُسكِّن { ص عر. ث : مسكنه . [« سكون » دن سف. تفعيل] ط . آغرى و سائره‌يى طورديران ، تسكين ايدن ، راحتلانديران ، اويوشديران : دواء مسكن؛ ادويهٔ مسكنه .

مَسكَنَت { سث عر. ١. مسكينلك، فقيرلك ، بيچاره‌لك : مسكنتده ياشايانلر. ٢. بجريكسز. لك ، عاجزلك ، عجز : سن بو مسكنتله هيچ بر ايش كوره‌مزسك .

مَسكوب { ص. عر. ث : مسكوبه. [« سكوب » دن سمف.] قالبه دوكلمش، دوكمه .

مَسكوك { ص. عر. ث : مسكوكه. [« سك » دن سمف.] ضرب اولنمش، تمغاسى اورلمش، آقچه حالنه قونمش : ذهب مسكوك؛ معادن مسكوكه .

مَسكوكات { سث. جم. عر. ضرب اولنمش آقچه‌لر ، آقچه انواعى : مسكوكات عتيقه؛ مسكوكات عثمانيه .

مَسكون { ص. عر. ث : مسكونه [« سكون » دن سمف.] ١. ايچنده اقامت اولنان : مسكون برخانه؛ براو مسكون اولمازسه چابوق خراب اولور . ٢. اهاليسى اولان، سكانى بولنان : آوستراليانك باشليجه شرق جنوبى قسمى مسكوندر؛ آفريقانك قسم اعظمى زنجيلرله مسكوندر || غير مسكون = ايچنده اقامت اولنميان ويا اهاليسى اولميان، خالى ايصز : غير مسكون بر او ، بر آطه. || ربع مسكون = اسكيلرجه معلوم و مكشوف بولنان كرهٔ ارضك درتده برى كه ديكر اوچ ربعى خالى وناقابل اسكان زعم اولنمغله بو تعبيرله تسميه اولنوردى : بونك ربع مسكونده مثلى يوقدر.

مِسكى { ص. عر. مسك كبى سياه و يا مسك قوقولى . || مسكى الختام = « ختامه مسك » تعبيرندن مأخوذ اوله‌رق كو. زللكله ختام بولان مقامنده مستعملدر .

مِسكين { س. ص عر. ث : مسكينه. جم: مساكين. [« مسكنة » دن صث.] ١. فقير ، بيچاره ، ضرورته دوچار. ٢. بجريكسز، عاجز، برشىء الندن كلمز، ميمنتى. ٣. تر. جذام علتنه مبتلا ، مجذوم. || مسكين علتى = جذام دينلن علت ساريهٔ مدهشه .

مِسكين { ص. فا. با : مشكين .

مِسكينانه { ص. ح. فا. مسكينجه، مسكينلكله، فقيرانه وعاجزانه ، كمال عجز و درماندكى ايله : مسكينانه حركت ايديور .

مِسكينخانه { س. فا. مسكين علتنه دوچار اولانلره مخصوص دائره، دار المجذومين.

مِسكينلِك { س. ١. فقيرلك ، فقر، ضرورت. ٢. بجريكسزلك، عجز، بيچاره‌لك. ٣. مسكين علتى، جذام .

مِسكينلَنمَك { فل. فقير و بيچاره و يا عاجز و درمانده اولمق، عجزه دوچار اولمق : اختيارلايوب مسكينلنمش .

مُسَلَّح { ص. عر. ث : مسلحه . [« سلاح » دن سمف تفعيل] سلاحلانمش ، سلاحلى : مسلح آدم .

مُسَلَّحاً { ح عر. سلاحلى اوله‌رق ، سلاح بدست اوله‌رق : مسلحاً هجوم ايتديلر .

مُسَلسَل { ص عر. ث : مسلسله. [« سلسله » دن سمف. دحرج] زنجير كبى بربرينه باغلى اولان ، غير منقطع بر صره

تشكيل ايدن، برسلسله صورتنده اولان : ذريت مسلسله؛ جبال مسلسله. عبارهٔ مسلسله = ارالری كسلميوب بربرينه ادوات ربط ايله مربوط اولان فقرهٔ طويله.

مُسَلسَلاً { ح. عر. زنجير كبی بربرينه باغلی اوله‌رق، بربرينك عقيبنده : اونك اجدادی اوراده مسلسلاً متصرفلق ايتمشلردی .

مُسَلَّط { ص. عر. ث : مسلطه . [«سلاطة» دن سمف تفعيل] اوزرينه دوشوب راحت براقميان، حاكم مطلق كسيلوب قهر آلتنده طوتان، ايكيده برده ظهور ايله ازعاج ايدن : اومملكته چكركه مسلط اولمش؛ چفتلكه برطاقم خيدودلر مسلط اولدی؛ بنم باشمه مسلط اولما .

مَسلَك { سذ. عر. ج : مسالك. [«سلوك» دن سمف] ١. يول ، طريق ، راه : ارباب استقامتك مسلكنه سلوك ايتمك. ٢. كيديش ، رفتار ، طرز ، اصول ، ترتيب : بو مسلكده دوام ايدرسه صوكی ايی چيقماز. ٣. هر آدمك دنياده ياشامق وكچينمك ايچون طوتديغی ايش، تابع اولديغی صنف ، سلك : عسكرلك ، ديپلوماتلق مسلكی. ٤. هركسك كنديجه اتخاذ ايتديكی خط حركت ، وجدان وناموس طريقی كه اوندن انحراف اصحاب ناموس ايچون محالدر : مسلك صاحبی برآدمدر ؛ او آدمده هيچ مسلك يوقدر؛ هر كسك كنديسنه مخصوص برمسلكی واردر .

مَسلَكسِز { ص. وجدان و اخلاق و ناموسجه تابع اوله‌جق بر طريقی اولميان، ايجابنه كوره تبديل طور وحركت ايدوب كنديسنه مخصوص بر طريق و اصولی اولميان : كنديسی مسلكسز برآدمدر .

مَسلَكسِزلِك { س. كنديسنه مخصوص مسلكی و وجدان و ناموسجه تابع اوله‌جق طريقی اولميان متلون آدمك حالی : مسلكسزلكی ذاتاً معلومدر .

مَسلَكلی { ص. مسلك صاحبی، وجدان وناموسجه تابع اولديغی طريق مخصوصی اولان .

مُسلِم { ص س. عر. ث : مسلمه. ج : مسلمين . جمع : مسلمات . [«سلم» دن سف. افعال] دين اسلامه تابع اولان ، مسلمان ، مؤمن : بونك بيلنمه‌سی هرمسلم ايچون شرطدر؛ مسلمه برخاتون: كافهٔ مسلمين ومسلمات ايچون دعا ايتملی .

مُسَلِّم { سذ. عر. مقدما مدير وقائممقام كبی اك كوچك ملكيه مأمورلرينه ويريلن اسمدر .

مُسَلَّم { ص. عر. ث : مسلمه. [«سلم» دن سمف. تفعيل] تسليم اولنمش، كيمسه طرفندن انكار ويا اعتراض اولنه‌ميان، مقرر، متفق عليه، غير منكر، مثبت : اونك علم وفضلی مسلمدر؛ بو جمله‌جه مسلم برقضيه‌در. = س. تر. سابقده عسكر سوقنده بالطه‌جيلق و آرابه‌جيلق ايتمك شرطيله ويركيدن معاف كوپلی .

مُسَلَّمات { سث. ج. عر. عمومجه تسليم اولنوب غير قابل انكار قضايا، بديهی ايشلر .

مُسلِمان { ص. س. فا. [عر. «مسلم» دن] ١. دين اسلامله متدين، مسلم، اهل اسلامدن آدم. ٢. مج. طوغری، مستقيم، غل و غشی يوق : مسلمان آدم؛ مسلمان سوزی . ٣. ديندار، متدين، متقی : مسلمان آدمدر .

مُسلِمانجه { ص. ح. ١. اهل اسلام طرزواصول ويا لسان وخطنده : مسلمانجه نماز؛ مسلمانجه قونيشيور ؛ مسلمانجه يازدی . ٢. طوغری، صدق واستقامتله : مسلمانجه سوز ، حركت ؛ بن مسلمانجه سويلرم، مسلمانجه ايش كورورم. = س. اهل اسلام لسان ويا خطی : مسلمانجه صاغدن صوله يازيلير .

مُسلِمانلق { س. ١. دين اسلام، عقائد اسلاميه : مسلمانلغنی ايی بيلير؛ اونك مسلمانلغی ده مشكوك. ٢. طوغريلق، استقامت، صدق : سزك ايتديككز مسلمانلق می ؟ ٣. دينذارلق، تقوی .

مَسلوب { ص. عر. ث : مسلوبه . [«سلب» دن سمف] صويلمش ، آلنمش ، مفقود، ازاله اولنمش : مسلوب الراحه = راحتی يوق، راحتی منسلب اولمش.

مَسلول { ص. عر. ث : مسلوله . [«سل» دن سمف.] ١. قيننندن چيقارلمش، صييرلمش : سيف مسلول. ٢. ط. سل الرئه يعنی ورم علتنه مبتلا ، ورم اولمش .

مُسَمّا { يا مسمی . ص. عر. ث : مسماة. [«اسم، سمو» دن

سمة. تفعيل] بر اسمى اولان ، تسميه اولنان، بنام : احمد اسميله مسما بر آدم . || اسميله مسما = كندينه ياراشير واحواله موافق بر اسمله تسميه اولنان. || مسما بالنقيض = حال وشانك عكسنه دلالت ايدن بر اسمى اولان ، ارباب شردن برينك خيرى تسميه اولنمسى كبى .

مِسمار { سذ. عر. ج : مسا. مير. اكسر. چيوى، مج.

مِسمارى { صف. عر. ة : مسما. ريه. اكسر وچيوى رسمنده اولان : خط مسمارى = اسكى ايران وآثورخطى كه مختلف وضعيتده متعدد چيوى رسملر ندن عبارت ايدى ، فر. Cu-néiforme .

مُسَمَّط { ص. عر. ة : مسمطه . [« سمط » دن سمة . تفعيل] د. بيتلرى اكثريت او. زره قافيه لى درت جزءدن متشكل نظم : قصيدهٔ مسمطه .

مِسمَع { سذ. عر. ج : مسامع [« سمع » دن اسم آلت] ١. قولاق. ة. ٢. ط. خسته لرك جكر وقلبى ديكلمكه مخصوص بورى .

مُسمِن { ص. عر. ة : مسمنه . [« سمن » دن سف. افعال] ١. سمز. سمين. ة. ٢. سمرتن، سمزلك ويرن (علاج ويا غذا).

مَسموع { ص. عر. ة : مسموعه . [« سمع » دن سمة] ١. ايشيدلمش ، طويلمش ، خبر آلنمش : اويله بر شئ مسموعم اولدى. ٢. ديكلنيلير ، ديكلنمكه مستحق ، شايان استماع : بو دعوى هيچ بر محكمه ده مسموع اولهماز . ٣. ديكلنيلن ، قبول اولنان : سويلدمسه ده سوزم مسموع اولمدى .

مسموعات { سذ. ج. عر. ايشيديلن خبرلر ، متواتر اولان حوادث : مسموعاته كوره كنديسى كليه جكدر ؛ هر مسموعاتى بلا تحقيق يازماملى .

مَسموم { ص. عر. ة : مسمومه. [« سم » دن سمة.] زهرلنمش، آغولى .

مَسموماً { ح. عر. زهرلنمش اولديغى حالده : ييلان صوقديغندن مسموماً وفات ايتدى.

مَسَمّه { سذ. عر. ج : مسام. جمع الجمى : مسامات . [لسانمزده اك زياده جمع الجمى مستعملدر .] دريده كى اوفاق دليكلركه تر اورادن چيقار و بدن تنفس ايدر .

مُسِنّ { ص. عر. ة : مسنه . [« سن » دن سف. افعال] ياشلى ، چكين ، قوجامش ، اختيار .

مَسنَد { سذ. عر. ج : مساند. [« سند » دن سمة.] پيوك منصب، مقام : مسند صدارت عظمى؛ مسند عاليه. || مسند آرا = بر مسنده زيب وزينت ويرن، او مسنده بولنان. || مسندنشين = بر مسند ومقامده بولنان .

مُسنَد { سذ. عر. [« سند » دن سمة. افعال] د. مف. بر جمله اسميه ويا قضيهٔ منطقيه نك اسناد اولنان جزئى كه نحوده خبر ومنطقده محمول دخى دينلير : (الله قديمدر) قضيه سنده قديم مسنددر. || مسندالیه = قضيه ويا جمله نك ديكر جزئى كه مسند اوكا اسناد وحمل اولنور : يوقا. ريكى قضيه ده لفظهٔ جلال مسند اليهدر . نحوده مبتدا دينلير.

مُسنَد { سذ. عر. حميرلر زمانينده يمنده مستعمل بولنمش برخط مخصوص كه صاغدن صوله حروف مقطعه ايله يازيلوب، حرفلرك حروف عبرانيه ايله برآز مناسبتلرى وار ايدى .

مُسنِم { ص. عر. ة : مسنمه. ر. ١. او چاتيسى شكلنده اولان. ٢. قبارتمه اولمرق محكوك . قبارتمه : مسنم اعلا ، مسنم اوسط، مسنم ادنى.

مَسنون { ص. عر. ة : مسنونه. [« سنة » دن سمة.] ١. عادت اولمش، معتاد. ٢. سنت شريفه اقتضاسندن اولان : نكاح رسم مسنونى .

مِسواك { سذ. عر. [« سوك » دن اسم آلت] ١. ديش اوغه جق ، تميزليه جك آلت، ديش فورچه سى. ٢. بالخاصه عربلرجه بو ايشده مستعمل خشب پاره كه اوجى ليفلنمش برشجر مخصوص چيوغندن عبارتدر. || مسواك آغاجى = اينجه داللرى بو درلو مسواكلر يامغه يارايان برجنس عربستان آغاجى .

مسوَد { سذ. ص. عر. [« سواد » دن سف. تفعيل] باشقه سى طرفندن بياضه چكلمك اوزره مسوده يازان ، بر ماده يى قلم آلان كاتب ، منشى : او قلمده اوج مسودله بش مبيض واردر.

مُسوِّدِلك { سذ. مسوده يازان وبرماده يى قلم آلان

کاتبك حال وصفت ووظیفه‌سی : برمدت مبیضلك ایتدکدن صکره مسودلکه آلیشدی .

مُسَوَّده { سث. عر. جم : مسودات. [«سواد»دن سمف. ژ. — افعلال بابندن سین ساکنه وواو مخففه ایله استعمالی غلطدر.] تبییض اولنمق اوزره یازیلوب تصحیح اولنمش کاغدکه تبییضدن صکره حفظ اولنور : مسوده. سنه تاریخ آتملی ؛ مسوداتی جلدلیوب حفظ ایدرلر؛ مسوده کاغدی = تسویده مخصوص عادی کاغد .

مُسَوَّده‌لك { ص مسوده یازمغه وتسویده یارار : مسوده‌لك کاغد .

مُسهِل { ص . عر . ژ : مسهله. [«سهل»دن سف. افعال] سورمه‌یی موجب، عمل ایتدیرن، اسهال ویرن ، لینت کتیرن : سناء مکی مسهلدر. = سذ. عر. اسهال و لینتی موجب علاج : مسهل آلدی.

مُسَیَّب { ص . عر . ژ : مسیبه. [«سیب»دن سمف. تفعیل] قیدسز، مبالاتسز، ایشنه دقت واهتمام ایتمز، اهمالجی : پك مسیب آدمدر.

مُسَیَّبانه { ص. ح. فا. قیدسزجه، مبالاتسزلقله .

مُسَیَّبلك { س. قیدسزلق. عدم مبالات، اهمالجیلك : بوقدرده مسیبلك اولورمی ؟

مَسیح { صذ. عر. اوزرینه یاغ سورلمش معناسیله حضرت عیسی (عم) ه لقب اولمشدر : عیسای مسیح، عیسی المسیح .

مَسیحا { سذ. عر. بودخی مسیح کبی حضرت عیسی (عم)ك لقبیدر. || مسیحادم، مسیحانفس = حضرت عیسی (عم) کبی نفسنده اولولره جان ویره‌جك قوت بولنان، نفسی تأثیرلی.

مَسیحی { ص عر. ژ : مسیحیه. حضرت عیسای مسیح (عم)ه منسوب ومتعلق .

مَسیخ { ص. عر. ژ : مسیخه. [«مسخ»دن صش] ١. مسخ اولنمش، بر حیوان شکل وصورتنه کیرمش (انسان) ز. ٢. تا. غریب شکل وصورتده دنیایه کلمش (انسان ویا حیوان)، غلط طبیعت، فر. Monstre .

مَسیخی { ص. عر. ژ : مسیخیه. تا. غریب شکل وصورتده دنیایه کلمش انسان ویا حیوانه متعلق ، غلط طبیعت قبیلندن اولان .

مَسیره { سث. عر. [«سیر»دن سم.] سیر یری، کزیله‌جك محل، تفرجکاه : بو شهرك مسیره‌لری چوقدر. [سیرکاه معناسنه اولوب، «مسیره‌کاه» دیمه‌ملی.]

مَسیل { سذ عر. [«سیلان»دن سم.] آقه‌جق یر، یتاق. ز.

مُسیل { ص. عر. ژ : مسیله. [«سیلان»دن سف افعال] ط. آقیدان، اساله‌ایدن : مسیل لبن، مسیل لعاب وسائره .

مَسئَله { سث. عر. جم : مسائل. [«سؤال»دن مص میمی] ١. سؤال اولنوب جوابی طلب اولنان شیء : علم حالدن ، تاریخدن امتحان ایچون بر قاچ مسئله ترتیب ایتدی. ٢. بر علم وفنه دائر حلی مطلوب قضیه : مسئلهٔ جبریه؛ مسائل فقهیه. ٣. اهمیتلی وحلی مشکل ماده وکیفیت : مسائل سیاسیه ؛ بونی‌ده برمسئله یاپمایك؛ مسئله اوله‌جق ایش دکلدر. ٤. بین الدول ظهور وچوق دفعه حربی انتاج ایدن اختلاف : شیلی ایله بولیویه آره‌سنده تحدث ایدن مسئله صلحاً حل اولنه‌میوب حربی منتج اولدی ؛ مسائل معلقه . ٥. حرب، محاربه : مسئلهٔ زائله .

مَسئول { ص. عر. ژ : مسئوله. [«سؤال»دن سمف] ١. صوریلان، سؤال اولنان : مواد مسئوله‌یه جواب ویرملی. ٢. ایستنیلان ، طلب اولنان : اسعاف مسئولی. ٣. فعل وحرکتندن رسماً جواب ویرمکه مجبور وواقع اوله‌جق قصورك جزاسی کندیسنه عائد اولان : هرکس وظیفه‌سندن مسئولدر؛ برغزته‌نك مدیر مسئولی . ٤. برینك تحت ضمان وکفالتنده بولنان : اوآدم بندن مسئولدر. || مسئول بالمال = نقداً مسئول و متکفل اولان. || مسئول بالنفس = شخصاً مسئول ومتکفل اولان .

مَسئولیَّت { سث. عر. بر آدمك عهده‌سنه محول ایشدن طولایی رسماً صورلمسی وایجابنده نقداً ویا جسماً جزا چکمه‌سی : بونك مسئولیتی کیمه عائددر ؟ بوندن بکا برکونه مسئولیت کلمز؛ بن المدن کلدیکی مرتبه‌ده چالیشیرم اما اوستمه مسئولیت آلمام .

مِش { د. [ميمك كسره‌سی ماقبلنه كوره خفيف ويا ثقيل او. قونور.] اصل فعله ملحق اولوب ماضیٔ نقلی‌یی تشكيل ايدر : كلمش، يازمش كبی. — كليرمش، كلمشمش، كله‌جكمش كبی روايت صيغه‌لرنده‌كی « مش » ايسه فعل اسنادينك ماضیٔ نقليسی اولان « ايمش » دن مخففدر .

مِش { مه. « ياش » لفظيله برابر قوللانيلوب ليت لعل معناسنی وهب روايت صيغه‌لری قوللانوب حكملی برشیٔ سويلمين آدمك حالنی افاده وتصوير ايدر : مش ياش ديه‌رك قطعی برجواب ويرمدی .

مُشاباق { يا موشابق. ص. [عر. « مشبك » دن غلط] ١. قفس شكلنده اويمه‌لی (كومش اوانی) . ٢. ايپكله ايشلنن قفسلی (نقش) .

مُشابِه { ص. عر. ث : مشابهه . [« شبه » دن سف. مفاعله] بكزر، مماثل، نظير، شبيه، آره‌لرنده مشابهت بولنان ايكی شخص وياشيئك بهری : بربرينه پك مشابه ايكی او ؛ بوكا مشابه برآت ايسترم .

مُشابَهَت { يا مشابهه. سث. عر. [« شبه‌دن » مص. مفاعله] بكزه‌مه، ايكی شیٔ آره‌سنده‌كی بكزه‌يش : بو ايكی آدم، بواولر آره‌سنده نه‌قدر مشابهت واردر .

مَشاتِلق { س. [« مشهد » دن غلط] غير مسلم مزارلغی : يهودی، ارمنی مشاتلغی .

مُشاتَمه { سث. عر. جم : مشاتمات. [« شتم » دن مص مفاعله] ايكی كشينك بربرينه سوگمه‌سی، سوگشمه، آتشمه : مشاتمه مشاجره‌يه منجر اولدی؛ برطاقم مشاتمات غليظه .

مُشاجَره { سث. عر. [« شجر » دن مص. مفاعله] دوگشمه، مضاربه، غوغا : معارضه‌لری مشاجره‌يه مبدل اولوب بربرلرينك باشنی يارمشلر .

مُشار { ص. عر. [« شور » دن سمف. افعال] اشارت اولنان، اشارتله كوستريلن : مشار بالبنان = پارمقله كوستريلن، مشهور .

مُشارٌ اِلَيهْ { ص. عر. ث : مشار اليها. ت : مشار اليهما. جم : مشار اليهم. ١. كنديسنه اشارت اولنان، اشارتله كوستريلن. ٢. ا. ذكری سبق ايدن، بالاده محرر، مذكور. [انشا لساننده بيوك رتبه‌يی حائز ذوات حقنده مستعمل اولوب، مومی اليه دها دون رتبه‌ده بولنانلر، مرقومده بوس بوتون رتبه‌سز اولانلر حقنده قوللانيلير :] پاشای مشار اليه: خانم مشار اليها : مشار ومومی اليهم = مختلف رتبه‌لرده بولنانلر حقنده .

مَشارِق { سذ. جم. عر. فد : مشرق. با : مشرق .

مُشارِك { ص. س. عر. ث : مشاركه. ت : مشاركين. جم. مشاركين. [« شركة » دن سف. مفاعله] ١. مشاركت ايدن، بر ايشده ديكريله برابر بولنان، قاريشان، ذی مدخل ن. ٢. برشركت واورتاقلغه داخل اولانلرك بهری، برشركت وقومپانيه اعضاسنك بهری، اورتاق : بن اوايشده مشاركم؛ مشاركينك اجتماعی؛ تمتع مشاركين بيننده تقسيم اولنور .

مُشارَكَت { يا مشاركه. سث. عر. [« شركة » دن مص. مفاعله] ١. بر ايشده باشقه‌لريله برلكده بولنمه : كنديسی اوراده بولنمش ايسه‌ده مشاركت ايتمديكی تبين ايتدی؛ بو ايشده اونكده مشاركتی آكلاشيليور. ٢. اورتاقلق، بر شركت وقومپانيه وسائره اعضاسندن بولنمه : فلان معدنك اخراجنده سزك مشاركتكز وارميدر ؟ ٣. د. [صرفده] حدثك ايكی ويا زياده شخص بيننده وقوعنی كوسترمكه مخصوص فعل بناسی‌كه تركجه‌ده « لش » و« لاش » اداتيله وعربيده مفاعله وتفاعل بابلريله افاده اولنور : سوزلشمك ؛ پايلاشمق؛ مكالمه: تعاون كبی. || بالمشاركه = ١ برلكده، اورتاقلاشه . ٢. متقابلاً .

مَشّاطه { سث. عر. [« مشط » دن سمب.] كلينی طارايوب صاچنی دوزلتمكه واسباب زينتنی طاقوب سوسلنديرمكه مخصوص قادين .

مُشاع { ص. عر. [« شيوع » دن سمف. افعال] ١. اشاعه اولنمش، شيوع بولمش، يايلمش. ن. ٢. حصه‌داران بيننده مشترك قوللانيلوب تقسيم اولنميان، بر محل اهاليسنه مشتركاً عائد : مشاع مرعا، بالطه‌لق .

مُشاعَره { سـ. عر. [«شعر»دن مص. مفاعله] شعر سویلشمه، شعر ایله بربرینه جواب ویرمه ویا شعر سویلمه‌ده یاریشه کیریشمه : اسکی شاعرلر مشاعره‌یی چوق سورلردی.

مَشاعِل { سـذ. جـ. عر. فد : مشعل. با : مشعل.

مَشاغِل { سـ. جـ. عر. فد : مشغله. با : مشغله.

مُشافَهه { سـ. عر. [«شفه»دن مص. مفاعله] آغزدن قونیشمه، آغز آغزه سویلشمه.

مَشاقّ { سـ. جـ. عر. فد : مشقت. با : مشقت.

مَشامّ { سـذ. عر. [«شم»دن سم] قوقو آله‌جق محل، بورنك ایچی ویوقاریسی، گگز : کوزل قوقولرله تعطیر مشام ایتمك.

مُشاوِر { ص. عر. ژ : مشاوره. [«مشورة»دن سف. مفاعله] کندیسنه طانیشیلان، عقل کوسترن : مشاور خاص. = سذ. عر. بربیوك مأمورك امور مأموره‌سنده کندیسنه طانیشمق اوزره معیتنه تعیین اولنان مأمور، معاون، مستشار: خارجیه نظارتی حقوق مشاوری.

مُشاوَره { سـ. عر. جـ : مشاورات. [«مشورة»دن مص. مفاعله] ١. ایکی ویا زیاده شخص بیننده اولنان مشورت طانیشمه، بربرندن رأی طلب ایده‌رك اولنان مذاکره : بوتون کون مشاوره ایتدیلر. ٢. بر خسته‌یه باقمق ایچون برقاچ طبیبك بریره کلوب تشخیص مرض و تعیین مداواة حقنده مذاکره ایتمه‌لری، قونسولتو : اطبا بالمشاوره شوکا قرار ویردیلر.

مَشاهِد { سـذ. جـ. عر. فد : مشهد. با : مشهد.

مُشاهَد { ص. عر. ژ : مشاهده. [«شهود»دن سمف. مفاعله] کوزله گوریلن، مشاهده اولنان : مشاهد اولان حسن خدمتنه بناءً.

مُشاهِد { ص. عر. ژ : مشاهده. [«شهود»دن سف. مفاعله] کوزله کورن، مشاهده ایدن.

مُشاهَده { سـ. عر. جـ : مشاهدات. [«شهود»دن مص. مفاعله] ١. کوزله کورمه، عیاناً رؤیت ایتمه : عسکرمزك جسارتنی مشاهده ایدنلر حیران اولدیلر. ٢. صو. عالم لاهوتی رؤیت، مراقبه : اهل حقیقتك مشاهده‌سی. = جـ. کوریلن شیئلر، مشهودات : بنم مشاهداتم بویولده‌در.

مَشاهِیر { ص. سـ. جـ. عر. فد : مشهور. با : مشهور.

مَشایِخ { سـذ. جـ. عر. فد : شیخ. با : شیخ.

مُشَبَّع { ص. عر. ژ : مشبعه. [«شبع»دن سمف. تفعیل] ١. طویمش، طوق، سیر. ز. ٢. کیم. بر ماده‌دن اریمش حالنده طوته‌بیله‌جکی مقداری آلوب زیاده اریده‌مین (مایع)، فر. Saturé : صویه یوزده بش نسبتنده حامض بور قونیلورسه مشبع حالنه کلیر. [مشبوع کبی.]

مُشَبَّك { ص. عر. ژ : مشبکه. [«شبك»دن سمف. تفعیل] آغ وقفس کبی اورلمش اولان.

مَشبوع { ص. عر. ژ : مشبوعه. [«شبع»دن سمف.] ١. طویمش، طوق، سیر. ٢. کیم. با : مشبع.

مُشَبَّه { ص. عر. ژ : مشبهه. [«شبه»دن سمف. تفعیل] بکزه‌دیلن، تشبیه اولنان. || مشبه‌به = کندیسنه تشبیه اولنان : جسور آدمی آرسلانه تشبیه ایتدیکمزده جسور مشبه وآرسلان مشبه‌بهدر. || ر. [صرف عربیده] صفت مشبهه = افعال لازمه‌دن اوزان مختلفه‌ده وباشلیجه فعیل وزننده کلن صفت. || حروف مشبهه بالفعل = (ان، ان، کأن، لکن، لیت، لعل) حروف عربیه‌سی که اسم وخبر آلوب فعل معناسنی‌ده متضمندرلر.

مُشت { سـ. فا. ١. یومروق. ٢. آوج. لـ.

مَشتا { سـذ. عر. [«شتا»دن سم.] ١. قیشلاق، قیشین اقامت اولنان محل، قیشلاق ار. دوکاه : مشتای بلغراد : ٢. قیشلاق مرعا، قیشله، قیشلاق.

مُشتاق { ص. عر. ژ : مشتاقه. جـ : مشتاقین. [«شوق»دن سف. افتعال] اوزلین، آرزو ایدن، کوره‌جکی کلمش اولان، جان آتان : اولادینه، مملکتنه مشتاقدر. [«مشتق»ایله التباس ایتدیرلمه‌ملیدر.]

مُشتاقانه { ص. حـ. فا. کمال اشتیاق وآرزو ایله، جان آته‌رق : برتهالك مشتاقانه ایله؛ اوغلنه مشتاقانه صارلدی.

مُشتَبِك { ص. عر. ژ : مشتبکه. [«شبك»دن سف.

افتعال] آغ ونفس کبی بربرینه کچوب اورلمش .

مُشَبَّه { ص. عر. ا : مشتبه . [«شبه»دن سف. افتعال] شبهه‌لی، حقنده اشتباه اولنان ، مشکوك . ز .

مُشَدَّد { ص. عر. ا : مشتده . [«شدة»دن سف افتعال] شدتلنن، اشتداد ایدن ، دها زیاده شدت کسب ایدن، آزان : هوانك دکیشمه‌سیله خسته‌لغی مشتد اولدی .

مُشْتَرِك { ص. عر. ا : مشترکه . [« شرکة » دن سف . افتعال] برایشه اشتراك ایدن، باشقه‌لریله برابر برایشده بولنان اورتاق، ذی مدخل. ز (عربجه‌ده آبونه معناسیله‌ده قوللانیلیر.)

مُشْتَرَك { ص. عر. ا : مشترکه . [« شرکة » دن سف افتعال] ایکی ویا زیاده شخص ویا هیئت طرفندن قوللانیلان ، آره‌ده بولنان، اورتاقلاشه قوللانیلان : قوبو ایکی اوآره‌سنده مشترکدر ؛ قومشو ایله مشترك برباغچه‌مز واردر: مشترك ماله کیمسه باقماز. || ر. فصل مشترك = ایکی سطحك تماس ایتدکلری خط. || قاسم مشترك ، مخرج مشترك = ایکی عددی کسورسز تقسیم ایده‌بیلین رقم : قاسم مشترك اصغر : قاسم مشترك اعظم .

مُشْتَرَكاً { ح. عر. اورتاقلاشه، برلکده : بر آرابه آلوب مشترکاً قوللانه‌جغز .

مُشْتَرِی { سذ. عر. [« شری » دن سف. افتعال] ١. صاتین آلان ، بر شیء صاتین آلمق ایچون مراجعت ایدن آدم : مشتری‌یه کوره فیأت ایستر. ٢. برتاجرله ویا دیکر اصنافدن بر آدمله هروقت معامله ایدن آدم : اونم مشتریمدر؛ ایی اوسته‌در اما مشتریلری یوقدر. ٣. طالب، خواهشکر : بومالك شمدی مشتریسی یوقدر. ٤. کونشك اطرافنه دونن سیاره‌لرك اك بیوکی اولوب سیارات کبیره‌نك بشنجیسیدر وسماده پك پارلاق برنجم صورتنده کوزیکور .

مُشْتَزَن { س. ص. فا. [«مشت = یومروق . زدن = اورمق] یومروقله کورش ایدن ، یومروق کورشنده ماهر پهلوان، فر. Boxeur .

مُشْتَزَنْلِك { س. یومروق کورشی، فر. Boxe .

مُشْتَعِل { ص. عر. ا : مشتعله . [«شعل»دن سف. افتعال] یانمش، طوتیشمش، آتش آلمش، آلولنمش .

مُشْتَغِل { ص. عر. ا : مشتغله . [«شغل»دن سف افتعال.] بر ایشله اوغراشان، مشغول اشتغال ایدن : بو آرالق برکتاب یازمغله مشتغلدر. [«مشغول» دها مستعملدر.]

مُشْتَفِی { ص. عر. ا : مشتفیه . [«شفاء»دن سف. افتعال] شفا بولان ، خسته‌لقدن ایی اولان . ز .

مُشْتَقّ { ص. عر. ا : مشتقه . [«شق»دن سف. افتعال] دیکر برکلمه‌دن چیقمش، اوندن آیریلوب تحصل ایتمش ، دیکر برلفظدن اشتقاق مثبت اولان : قیشلاق قیشدن مشتقدر؛ الفاظ اصلیه ایله الفاظ مشتقه. || مشتق منه = دیکر برکلمه‌نك چیقدیغی کلمهٔ اصلیه : استغفارك مشتق منهی غفراندر .

مُشْتَقَّات { سث. جم. عر. اصول حکمنده اولان دیکر کلمه‌لردن آیرلمش فروعدن معدود کلمه‌لر : عربی لغت کتابلرنده اصل ماده حروف هجا صره‌سیله ترتیب اولنوب مشتقاتی زیرنده بیان اولنور .

مُشْتَكا { یا مشتکی. سذ. عر. [«شکوی» دن سمف. افتعال] ١. شکایت اولنان، بادیء شکایت اولان ماده : اونك مشتکاسی نه‌دن عبارتدر؟ ٢. شکایت شکوی : والی الله المشتکی .

مُشْتَكی { اص. عر. ا : مشتکیه. [«شکوی» دن سف. افتعال] شکایت ایدن، شکایتجی.

مُشْتَمِل { ص. عر. ا : مشتمله . [«شمول»دن سف. افتعال] اشتمال واحتوا ایدن، صاران، قاورایان، شامل، حاوی، جامع : بر چوق اراضی‌یی مشتمل بر چفتلك .

مُشْتَمَل { ص. عر. ا : مشتمله . [«شمول»دن سمف. افتعال] برشیئك ایچنده بولنان، برشیئك جامع وحاوی اولدیغی .

مُشْتَمَلات { سث. جم. عر. [سف. صورتنده میمك کسریله استعمالی غلطدر.] برشیئك جامع وشامل اولدیغی شیئلر، برشیئك ملحقات و فروعی : چفتلکك

مشتملاتی چوقدر: مرعا دخی چفتلکك مشتملاتندندر.

مُشتَهَا { یا مشتهی. ص. عر. [«شهوة»دن سمف. افتعال] آرزو اولنان، اشتهایی موجب.

مُشتَهِر { ص. عر. أ: مشتهره. [«شهرة»دن سف. افتعال] شهرت بولان، مشهور، آدلی صانلی: علم وفضلیله مشتهر بر آدم.

مُشتَهَی { ص. عر. أ: مشتهیه. [«شهوة»دن سف. افتعال] اشتهاسی اولان، آرزو ایدن، خواهشلی.

مُشتَهَیات { سث. ج. عر. [سف. صورتنده هانك کسریله استعمالی غلطدر.] آرزو اولنان شیئلر، اشتهایی موجب مواد، لذتلی شیئلر.

مُشَجَّر { ص. عر. أ: مشجره. [«شجر»دن سمف. تفعیل] آغاج کبی داللی، بوداقلی، متفرع، مسلسل.

مَشحون { ص. عر. أ: مشحونه. [«شحن»دن سمف.] طولی، مملو، پر، مالامال: ذخیره ایله مشحون برکمی.

مُشَخَّص { ص. عر. أ: مشخصه. [«شخص»دن سمف. تفعیل] ١. شخص حال وصورتنه کیرمش، تجسم وتمثل ایتمش. ٢. شخصی تعیین اولنمش، کیم اولدیغی طانلمش. ٣. تفریق وتمییز اولنمش، ممتاز، متعین. ٤. ط. نوع وجنسی آکلاشلمش، تشخیص وتعیین اولنمش (مرض).

مُشَخِّص { ص. عر. أ: مشخصه. [«شخص»دن سف. تفعیل] ١. تفریق وتعیین ایدن. ٢. ط. تشخیص امراض ایدن، تشخیص امراضده ماهر: فلان طبیب ایی مشخصدر.

مُشَدَّد { ص. عر. أ: مشدده. [«شدة»دن سمف. تفعیل] ١. تشدید وتقویه اولنمش، قوت ویرلمش، قوتلی، محکم: بر بناء مشدد. ٢. شدت کسب ایتمش، آرتمش: مرضی مشدد اولدی. ٣. ر. برنجیسی ساکن وایکنجیسی متحرك اوله‌رق بر جنسدن ایکی حرف کبی اوقونان وبوکا علامت اوله‌رق شده (ـ) اشارتنی حامل اولان (حرف): راء مشدده ایله «بر» لفظی. ضدی: مخفف.

مُشَدِّد { ص. عر. أ: مشدده. [«شدة»دن سف. تفعیل] ١. تشدید وتقویه ایدن، قوت ویرن. ٢. شدتی آرتدیران، آزدیران، آزدیریجی. || اسباب مشدده = صف. مجرم حقنده بر جزانك تشدیدینی موجب احوال

مَشدود { ص. عر. أ: مشدوده. [«شد»دن سمف.] قوی باغلانمش، محکم بوکلمش.

مَشرَب { سذ. عر. ج: مشارب. [«شرب»دن مص. میمی] ١. طبیعت، جبلت، طینت. ٢. عادت، خوی، خلق. ٣. صورت حرکت، کیدیش، روش، مسلك: آچیق مشربلی: درویش مشربنده: رند مشرب.

مِشرَبه { سث. عر. [«شرب»دن اسم آلت. — تر. زبانزدی: ماشرابه] صو ایچمکه مخصوص قاب که باشلیجه تنکه ویا باقیردن معمول وقولبلی اولور: مشربه ایله صو ایچیور: بر مشربه صو.

مُشَرَّح { ص. عر. أ: مشرحه. [«شرح»دن سمف. تفعیل] تشریح اولنمش، تشریحخانه‌ده آچلمش (انسان ویا حیوان).

مُشَرِّح { سذ. عر. ج: مشرحین. [«شرح»دن سف. تفعیل] تشریح یاپان طبیب، لاجل المعاینه آچیلان اجسادی اصول ونظامنده کسن تشریح عالمی، فر. Anatomiste.

مِشرَط { سذ. عر. [«شرط»دن اسم آلت] جرا. جراح نیشتری.

مُشرِف { ص. عر. [«شرف»دن سف. افعال] ١. اطرافه ناظر وحواله اولان. أ. ٢. بر حاله تقرب ایتمش، برحال کسب ایتمکه یاقلاشمش اولان، یوز طوتمش: مشرف خراب = خرابه یوز طوتمش.

مُشَرَّف { ص. عر. أ: مشرفه. [«شرف»دن سمف. تفعیل] شرفلنمش، شرفلی، شرف وعزته نائل: قدومکزله، تشریفکزله مشرف اولدق.

مُشرِق { سذ. عر. ج: مشارق. [«شرق»دن سم.] کونشك طوغدیغی یر ویا طرف، کون طوغیسی.

مُشرِقی { ص. عر. أ: مشرقیه. شرقه منسوب ومتعلق. [«شرق» دها مستعملدر.]

مُشرِك { ص. سذ. عر. أ: مشرکه. ج: مشرکین. [«شرك»دن سف. افعال] خالقه شریك قوشان، تعدد آلهه‌یه قائل، کافر.

مَشروب { سذ. عر. ج: مشروبات. ایچیله‌جك شیء،

شروب و سائره : مأكولات ومشروبات .

مَشروح { ص. عر. ژ : مشرو حه. [«شرح»دن سمف.] ۱. شرح اولنمش، آچلمش، تفصيلاتلى، زور آكلاشيلير بر. لرى ايضاح ايدلمش : عبارهٔ مشروحه. ۲. بر تفصيل بيان اولنان، يوقاريده مفصلا ذكر وتعريف اولنان : مادهٔ مشروحه؛ مسئلهٔ مشروحه .

مَشروحات { سف. ج. عر. بر مادهنك ايضاح وتفصيليجون يازيلان شيلر، ايضاحات تفصيلات : كنيه‌سى بالاسنده بعض مشروحات واردر .

مَشروط { ص. عر. ژ : مشروطه. [«شرط»دن سمف.] شرطلى، بر شرط ايله باغلى، وحودى ديكر بر شيئك ويا بر حالك وجودينه متوقف اولان : بم كلكلكم سزك خبر ويرمه. كزله مشروطدر .

مَشروطه { صف. عر. [«شرط» دن سمف. — ناصلسه مؤنث اولهرق قوللانلمه‌سى عادت اولمشدر .] صاحب قديمى طرفندن صاتلمامق شرطيله ورلمسنه ترك اولنمش خانه وسائره : او يالى مشروطه‌در .

مَشروع { ص. عر. ژ : مشروعه. [«شرع»دن سمف.] شر. يعتك مساعده ايتديكى، شرعاً جائز اولان، شريعته مطابق : قارداش اولادى بيننده منا كه مشروعدر . || غير مشروع ، نامشروع = شرعا جائز اولميان، شريعتك منع ايتديكى .

مُشَعبِذ { سف. ص. عر. [«شعبذه» دن سف. دحرج] حقه‌باز، حقه‌بازلق ايدن، شعبذه باز .

مِشعَر { سف. عر. ج : مشاعر . ۱. مناسك حجدن هر برينك اجراسنه مخصوص محل. ۲. حاسه، حواس خمسه‌نك بهرى . ز.

مُشعِر { ص. عر. ژ : مشعره. [«شعور»دن سف. افعال] اشعار ايدن، بيلدرن، خبر ويرن : اورادن عزيمت ايتديكمز مشعر بر تلغراف آلدم . [السنه‌زده بووجهله تحريراً اخبار حقنده قوللانيلير.]

مُشَعشَع { ص. عر. ژ : مشعشه . [«شعشعه» دن سمف. دحرج] ۱. پارلايان، پارلدايان : آلتيندن مشعشع بر كره. ۲. شعشعه‌لى، دبدبه‌لى، طنطنه‌لى، صوفطورلى : مشعشع بردوكون، بر استقبال .

مَشعَل { سف. عر. ج : مشاعل. و :

مَشعَله { سف. عر. ج : مشاعل. [«شعل» دن سم] ۱. تنويره مخصوص آلت، قنديل، لامبه. ۲. آچيق يرلرى كيجه تنوير ايچون مستعمل آلت كه بره ديكلمش دمير برديرمك اوجنده واقع قفسك ايچنده جيرا ويا ياغلى پاچاوره ياقمقله حاصل اولور. [السنه‌زده ايكنجى صورتى وايكنجى معنا ايله دها مستعملدر.]

مَشغَله { سف. عر. ج : مشاغل. [«شغل» دن مصد. ميمى] ايش، كوچ، مشغوليت، اوغراشيلان ايش : بو بر مشغله عظيمه‌در ؛ كثرت مشاغلدن كلهمدم. [جمى دها مستعملدر.]

مَشغول { ص. عر. ژ : مشغوله. [«شغل»دن سمف.] ۱. بر ايشله اوغراشان، ايشده بولنان، ايش كورمكده اولان : سز كلديكمكزده بن مشغول ايدم؛ كنديسنى يازى يازمغله مشغول بولدم . ۲. طالغين، دريك بر تفكره طالمش : سزى پك مشغول كورديورم؛ ذهنم مشغول ايدى سويلديكنى آكلا. يهمدم. || مشغول ايتمك = سوزله ذهنى اشغال ايدوب ايش كورمه. سنه مانع اولمق : بر افادم واردر اما قورقارم كه سزى مشغول ايدرم .

مَشغولِيَّت { سف. [«مشغول» اسم مفعولنه ادات مصدريت علاوه‌سيله تشكيل اولنمش بر لغت اولوب عربيده مستعمل دكلدر] مشغول اولمه، ايشده بولنمه، اشتغال : مشغوليتم چوقدر .

مَشفَر { سف. عر. ج : مشافر. تا. بعض حيوانلرك صار. قيق طوداغى .

مُشفِق { ص. عر. ژ : مشفقه. [«شفقة»دن سف. افعال] ۱. مرحمتلى، آچيان. ۲. سون، محبتلى، ابوينك اولاده اولان محبتى كبى قلبى برمحبته سون : پدر مشفق: والدهٔ مشفقه.

مُشفِقانه { ص. ح. فا. ۱. مرحمتله، آچيه‌رق. ۲. محبت وشفقتله، ابوينك اولادينه اولان محبتى كبى قلبى بر سويشله : نظر

مشفقانه؛ مشفقانه یوزمه باقدی.

مَشق { سذ. عر. ۱. یازی اورنکی، عیننی یازمغه چالیشمق ایچون حسن خط معلمی طرفندن یازیلوب شاکردانه ویریلن یازی: مشق آلمق؛ مشق ویرمك. [اصل عربیده الی یازی‌یه آلیشدیرمق ایچون قره‌لامه یازمق دیمکدر.] ۲. موسیقیده وسائر تعلیملرده آلیشمق ایچون اولنان سعی: پیانو، کمان مشق ایدیور؛ سسی کوزل ایسه‌ده برآز مشق ایتمکه محتاجدر.

مَشَقَّت { سث. عر. ج: مشاق. [«شق»دن مص. میمی] ۱. کوجلك، صیقندی، زحمت، صعوبت، اذیت: بو ایشده چوق مشقت چکدم؛ مشاق سفریه. ۲. زحمتلی ایش، خدمت شاقه.

مُشك { سـ. فا. مسك. || مشکبو = مسك قوقولی.

مُشکِل { صـ. عر. ث: مشکله. [«شکل»دن سف. افعال] زور، کوج، چتین: مشکل ایش؛ مشکل حال. = سذ. عر. ج: مشکلات. حل وفصلی زور ایش، انکل، مانعه: بر مشکلم وارکیمه حل ایتدیره‌یم؛ برطاقم مشکلات ظهور ایتدی.

مُشَکَّل { صـ. عر. ث: مشکله. [«شکل»دن سمف. تفعیل] شکل و قیافتی یرنده، یالکز قیلیغی مکمل اولان: مشکل بر آدم. [مقام استهزا واستخفافده مستعملدر]

مُشکِلپَسَند { صـ. فا. [عر. مشکل = کوج - فا. پسندیدن = بکنمك] زور بکنیر، برشیء بکنمز، هرشیئه بر بهانه بولان: اویله مشکلپسند برآدمه ایش بکندیرمك نه قدر کوج.

مُشکِلپَسَندانه { صـ. ح. فا. بر شیء بکنمین آدمه مخصوص ولائق صورتده: برنظر مشکلپسندانه ایله باقدی؛ پك مشکلپسندانه حرکت ایدیور.

مُشکِلکُشا { صـ. فا. [عر. مشکل = کوج - فا. کشادن = آچمق] مشکل مسئله‌لری حل وفصل ایدن، حلال مشکلات: مشکلکشای هر سبق = هر درسك یعنی هر خصوصك مشکلاتنی حل ایدن.

مُشکِلَشمَك { فل. و:

مُشکِلَنمَك { فل. کوج ومشکل اولمق: دنیاده یاشامق مشکلشدی؛ بو مسئله بوسبوتون مشکلندی.

مَشکور { صـ. عر. ث: مشکوره. [«شکر»دن سمف.] شکری ایفا اولنان، تشکره مستحق، باعث شکران، تشکر اولنه‌حق: خدمات مشکوره‌سی ناقابل انکاردر.

مَشکوك { صـ. عر. ث: مشکوکه. [«شك»دن سمف.] حقنده شك و شبهه اولنان، شبهه‌لی: اونك کله‌جکی مشکوکدر.

مُشکین { صـ. فا. مسکلی، مسك قوقولی، مسك رنکنده: زلف مشکین.

مَشلَح { سذ. عر. آلتی اوستی بر وقول یرینه یوقاریکی ایکی اوجنده یاریقلری اولان برنوع اوستلك لباس که باشلیجه عربلره مخصوص اولوب یلدیرمه یرینه قادینلر طرفندن دخی قوللانیلیر.

مُشَمَّس { صـ. عر. ث: مشمسه. [«شمس»دن سمف. تفعیل] کونشه کوسترلمش، کونش کورمش.

مِشمِش { سذ. عر. قایصی، زردالو.

مُشَمَّع { صـ. عر. ث: مشمعه. [«شمع»دن سمف. تفعیل. — تر. زبانزدی: موشامبه.] اوستی بال مومی ویا قاوچوق کبی بر شیئله قاپلانه‌رق صو کچمیه‌جك حاله قونمش. = سذ. عر. ۱. بال مومی ویا قاوچوقله قاپلانمش بز ویا دیکر منسوج: مشمعه صاریلی نسخه. ۲. قاوچوقله یاپیلوب صو کچمز یاغمورلق: یاغمور یاغه‌جغندن مشمع کییملی. || ط. مشمع طبی = جبان وسائره اوزرینه یاپیشدیریلان صاری مشمع، یاقی.

مَشمول { صـ. عر. ث: مشموله. ج: مشمولات. [«شمول»دن سمف.] برشیئك ایچنده بولنان، بر شیئك حاوی اولدیغی: بو صندیغك مشمولاتی نه‌دن عبارتدر.

مِشوار { سذ. عر. طور، حال، روش: او آدمك مشواری خوشمه کیتمیور.

مَشوَرَت { یا مشوره. سث. عر. طانیشمه، سویلشمه.

مُشَوَّش { صـ. عر. ث: مشوشه. [«شواش»دن سمف. تفعیل] قاریشیق، قارمه قاریش،

غیرمنتظم، آکلاشلماز، مشکوك : مشوش بر ایش ؛ مشوش بر سوز؛ مشوش برحالده کوردم .

مُشَوِّق { ص. عر. ٲ : مشوقه . [« شوق » دن سف. تفعیل] شوق و غیرته کتیرن ، آرزوسنی آرتدیران ، ترغیب وتحریص ایدن ، محرك : اونلر چوق اعانه ویررلر اما برمشوق لازم؛ اوبوقدر ایلری کیتمزدی لکن مطلق بر مشوق واردر .

مُشَوَّك { ص. عر. ٲ : مشوکه . [« شوك » دن سمف. تفعیل] نبا . تا . دیکنلی ویا دیکن شکلنده سیوری .

مَشه { س. با : میشه .

مَشهَد { سذ. عر. جم : مشاهد . [« شهادت » دن سم .] برآدمك شهید اولدیغی ویا بر شهیدك مدفون بولندیغی محل : مشهد حسین (رضه). || (مشهد علی رضا وبالاختصار (مشهد) = طوس جوارنده بیوك برشهرکه امام مشارالیهك تربه‌سی اطرافنده تحصل ایدوب الیوم خراسانك مرکزیدر .

مَشهود { ص. عر. ٲ : مشهوده. [« شهود » دن سمف.] کوزله کوریلن، مشاهده ومعاینه اولنان : مشهود اولان اقدام وغیرتنه مکافاةً؛ مشهود دیدهٔ افتخارمز اولان مکارم .

مَشهور { ص. عر. ٲ : مشهوره. [« شهرة » دن سمف.] صیت وشهرت قزانمش، یایلمش، هرکسك بیلدیکی و طانیدیغی، آدلی صانلی، شهیر، بنام : مشهور آدم؛ اونك تألیفاتی مشهوردر ؛ وقایع مشهوره. || غلط مشهور = یاکلیش اولدیغی حالده خلق بیننده مستعمل اولان لغت ویا تعبیر . = س. عر. جم : مشاهیر. شهرتلی آدم، اسمی هر کسجه معلوم اولان ذات : مشاهیر شعرادن؛ مشاهیر نساء .

مَشی { سذ. عر. یوریمه، رفتار : مشی وحرکته اقتداری یوقدر . || ع. مشی عسکری یاخود مشیهٔ عسکریه [وغلطی: مشیت عسکریه] = عسکرجه یورویش، عسکر یورویشی .

مَشیب { سذ. عر. صاچ آغارمه‌سی ، اختیارلق . ن .

مَشِیَّت { سث. عر. [طوغریسی مشیئت] ایستمه. ایستك، آرزو ، خواهش : مشیت الهیه = ارادة الله. — اصطلاح عسکریده « مشی »دن مصدر بناء نوع اولان « مشیه » یرینه یاکلیش قوللانیله‌رق « مشی عسکری » یا « مشیهٔ عسکریه » صورتنده تصحیحی الزمدر .

مَشیَخَت { سث. عر. [عربی لغت کتابلرنده بولنه‌مدی] شیخلك : فلان تکیه‌نك مشیختی منحلدر . || مشیخت اسلامیه = شیخ‌الاسلام مسندی .

مُشَیَّد { ص. عر. ٲ : مشیده . [« شید »دن سمف. تفعیل] یوکسك و متین یاپلمش ، رفع وتحکیم اولنمش (بنا) : بر بناء مشید؛ بر قلعهٔ مشیده .

مُشَیِّد { ص. عر. ٲ : مشیده . [«شید» دن سف. تفعیل] یوکسلدوب محکم ومتین ایدن، صاغلام صورتده بنا وتأسیس ایلین : مشید ارکان دولت .

مُشیر { ص. عر. ٲ : مشیره . [«شور» دن سف. افعال] امر واشارت ایدن. ن. = سذ. عر. جم. فا : مشیران . سلك عسکریده وزارتله معادل اولان اك بیوك رتبه‌یی حائز ذات : مشیران عظام؛ اردو مشیری ؛ طوپخانه مشیری .

مُشیرلِك { س. و :

مُشیرِیَّت { سث. عر. [لغت مولده] ١. سلك عسکریده اك بیوك رتبه، مشیر رتبه‌سی : فلان ذاته مشیرلك ، مشیریت ویرلدی . ٢. بر مشیرك تحت اداره‌سنده بولنان مقام ودائره : طوپخانه مشیریتی؛ اردو مشیرلکی.

مشیل { مه. برحیوان ویا انسانك ویاورو ویا چوجغك دریك دریك اویویوب خیزلیجه نفس آلمه‌سنی تقلید و تصویر ایدر ومکرر قوللانیلیر : مشیل مشیل اویویوردی .

مَشیمه { سث. عر. تث. صوك، دول یتاغی .

مَشین { س. سپیلنمش قویون و سائره دریسی ، دباغت اولنمش دریلرك اك عادیسی ، سختیان : قرمزی، یشیل مشین؛ مشین قابلی کتاب . = ص. مشیندن معمول : مشین قاب؛ مشین خرج .

مَشینلی { ص. مشین دینلن سپیلی دری ایله قاپلانمش ویا طونانمش اولان: مشینلی صندیق.

مَشئوم { ص. عر. ٲ : مشئومه. [« شؤم » دن سمف.]

شآمتلی، نحوستلی، اوغورسز: اوکون فرانسزلر ایچون پك مشئوم برکون ایدی.

مَصّ {سند. عر. امه، امه‌رك چکمه: بر بوش طولوم حوضك ایچنده براغیلیرسه صو مص ایدر.

مُصاب {ص. عر. ة: مصابه. ج: مصابین. [«صوب» دن سف. افعال] اوزرینه دوشمش، اصابت ایتمش، دوشکون، دوچار، کرفتار، اوغرامش، اوغراق، بر آفته طوتلمش: حریقه، قولرایه مصاب اولانلر: حرکت ارض مصابیدی.

مُصابَره {سث. عر. [«صبر» دن مص. مفاعله] صبر ایتمه، قانلانمه. ة.

مَصابیح {سند. ج. عر. فد: مصباح. با: مصباح.

مُصاحِب {ص. س. عر. ة: مصاحبه. [«صحبة» دن سف. مفاعله] ۱. برایله مصاحبه ایدن، قونیشان، آرقداش. ۲. بر بیوك ذاتك معیتنده بولنوب کندیسنی محاضرات ومصاحبات ایله واط أف وخوش آینده کلمات ایله اکلندیرن آدم. ۳. سلاطین عظام حضرانتك خدمت خاصه لرنده بولنانلرك بهری.

مُصاحَبَت {یا خود مصاحبه. سث. عر. [«صحبة» دن مص. مفاعله] ایکی ویا زیاده کشی بینده قونیشمه، صحبت ایتمه: اقشاملری برلشوب مصاحبت ایدردك.

مُصاحِبلك {س. مصاحب صفت و وظیفه‌سی. با: مصاحب.

مَصاحِف {سند. ج. عر. فد: مصحف. با: مصحف.

مُصاد {س. اعر. «مُشخذه» دن {غلط} بیچاق بیله‌مکه مخصوص دمیردن آلت: قصاب، آشجی مصادی.

مَصادِر {سند. ج. عر. فد: مصدر. با: مصدر.

مُصادَره {سث. عر. ج: مصادره. [«صدور» دن مص. مفاعله] ۱. قباحتلی برآدمك عرفاً اموال واملاکینك ضبطی کبی وقتیله مرعی بر اصول ایدی: اسکیدن بعض کره اموال مصادره اولنوردی. ۲. ممنوع برشیئك رسماً ضبطی: قاچاق توتون مصادره اولنور.

مُصادِف {ص. عر. ة: مصادفه. [«صدوف» دن سف. مفاعله] ۱. راست کله برلشکده بولنان، راست کلن: دون بولده فلان ذاته مصادف اولدم. ۲. تقویمجه مشهور بروقعه‌یه زمان وقوعنه مطابق اولان (کون): جلوس همایونه مصادف اولان اغستوسك اون طقوزنجی کونی. [متصادف دیمه‌ملی.]

مُصادَفَت {یا مصادفه. سث. عر. [«صدوف» دن مص. مفاعله] راست کله برلشکده بولنمه، راست کله.

مُصادَقَت {یا مصادقه. سث. عر. [«صدق» دن مص. مفاعله] ایکی کشی بینده‌کی صدق و خلوص، صادقانه معامله: بیمزده‌کی قاعدهٔ مصادقته رعایةً: حسب المصادقه.

مُصادَمه {سث. عر. ج: مصادمات. [«صدم» دن مص. مفاعله] ۱. چاربیشمه، طوقوشمه، چاتمه، بربرینه چارپوب اورتشمه: ایکی کمی آره‌سنده مصادمه وقوع بولدی. ۲. مخاصم ایکی عسکر بولوکاری بربرینه راست کلکله آره‌لرنده وقوع بولان کوچك محاربه، چاربیشمه: ایلری قره‌قولار بینده برمصادمه وقوع بولمش.

مُصارَعه {سث. عر. [«صرع» دن مص. مفاعله] کورشمه، پهلوانلق.

مَصارِف {سند. ج. عر. جمع الجمعی: مصارفات. فد: مصرف. با: مصرف.

مَصائِب {سند. ج. عر. [«صوبة» دن — فد. یوقدر.] کوجلکلر، زور ایشلر، مشکلات.

مَصّاف {سند. ج. عر. فد: مصف. با: مصف.

مُصافاة {سث. عر. [«صفو» دن مص. مفاعله] صمیمی وخالص محبت: بیمزده‌کی ود ومصافاة.

مُصافَحه {سث. عر. [«صفح» دن مص. مفاعله] ال اله طوتیشمه، تحیه وعرض محبت مقامنده برینه ال اوزاتمه.

مَصال {س. [عر. «مثل» دن {غلط}] ۱. چوجقلره سویلنیان حکایه: مصال سویلیوردی؛ چوق مصال بیلیردی. ۲. اینانلیه‌جق حکایه، جن وپری حکایه‌سی: مصال کتابی. ۳. مج. صاچمه صاپان سوز، واهی شی: دیدکلرکزلك هپسی مصالدر؛

بنم مصال دیکلمکه وقتم یوقدر.

مَصالِح { سث. ج. عر. فد: مصلحت. با: مصلحت.

مُصالَحه { سث. عر. [«صلح»دن مص. مفاعله] ١. با. ریشمه، باریشیق، اوزلاشمه: دولتین مخاصمتین مصالحه ایتدیلر؛ عقد مصالحه اولندی. ٢. صلح، اسایش، مسالمت: مصالحهٔ عمومیه.

مُصاهَرَت { سث. عر. [«صهر»دن مص. مفاعله] تأهلدن طولایی حاصل اولان قرابت، داماد وکلینك یکدیکری اقرباسیله اولان قرابتلری، قرابت صهریه: او ایکی عائله آراسنده مصاهرت واردر.

مَصائِب { سث. ج. عر. فد: مصیبت. با: مصیبت.

مِصباح { سذ. عر. ج: مصابیح. ایشیق، چراغ، تنویره مخصوص آلت، مشعل.

مَصبوغ { ص. عر. ا: مصبوغه. [«صبغ»دن سمف.] بویانمش، بویالی.

مُصتَله { یا ماستله. س. اوستی آچیق فوچی، بیوك کردل: بانیه، چماشیر مصتله‌سی.

مُصَحَّح { ص. عر. ا: مصححه. [«صحة»دن سمف. تفعیل] تصحیح اولنمش، سهو وخطاسی قالدیرلمش، یاکلشسز: مصحح بر کتاب.

مُصَحِّح { سذ. ص. عر. ج: مصححین. [«صحة»دن سف. تفعیل] طبع اولنان کتابلرك سهو وخطالرینی دوزلتن آدم: بو مطبعه‌یه بر مصحح لازم.

مُصَحِّحلِك { س. بر مطبعه‌ده طبع اولنان کتابلرك ترتیب سهولرینی تصحیح واصلاح ایدن مأمورك وظیفه وصفتی: فلان مطبعه‌ده مصححلك ایدیور.

مُصحَف { سذ. عر. ج: مصاحف. [«صحف»دن سمف. افعال] ١. صحیفه‌لردن مرکب یازلمش شیء کتاب. ز. ٢. قرآن کریم: مصحف شریف: فلان کتبخانه‌ده‌کی مصاحف شریفه.

مَصحوب { ص. عر. ا. مصحوبه. [«صحبة»دن سمف] برابر آلنمش، برلکده کوتوریلن، ترفیق اولنان.

مَصحوباً { ح. عر. برلکده اولدیغی حالده، رفاقت ومعیتده اوله‌رق: آوروپایه کیدن مرخصه مصحوباً کیتدی. ز.

مِصداق { سذ. عر. [«صدق»دن] بر شیئك طوغریلغنی اثباته یارایان شیء. مشهور بر سوزك حقیقته موافق اولدیغنی کوسترر حال و وقعه: فلان ضرب مثل مصداقنجه.

مَصدَر { سذ. عر. ج: مصادر. [«صدور»دن سم] ١. بر شیئك صدور ونبعان ایتدیکی محل، منبع، مبدأ: بتون بو احوالك مصدری اودر؛ مصدر فضل وعرفان. ٢. ر. [صرفده] افعالك مشتق منهی اولان اسم که حدثه دلالت ایدوب زمانه دلالت ایتمز: کلمك، کیتمك، یازمق کبی. || مصدر میمی = عربیده باشنده «م» حرفی بولنان مصدر: مدخل، محمدة کبی: مصدر بناء مره = حدثك بردفعه وقوعنی بیان ایدن وفاء الفعلی مفتوح اولوب آخرنده تاء توحید بولنان مصدر عربی: دفعة کبی: مصدر بناء نوع = حدثك بر درلو وقوعنی بیان ایدوب مصدر بناء مره‌دن فرق فاء الفعلنك مکسور اولمه‌سندن عبارت اولان مصدر عربی: مشیة کبی.

مَصدَری { ص. عر. ا: مصدریه. مصدر معناسنه متعلق یعنی حدث بیان ایدن: معناء مصدری: ادات مصدریه.

مَصدَرِیَّت { سث. عر. مصدرك افاده ایتدیکی حدث معناسی: «لك» ادات مصدریتدر.

مَصدَرِیَّه { س. [عر. «مسطاریه»دن غلط. مسطار = یکی شراب] وقتیله مسکراتدن وسائر بعض اموالدن آیریجه آلنان رسم، زجریه.

مَصدَرِیَّه‌جی { س. مصدریه. [و طوغریسی مسطاریه] دینلن رسمی تحصیل ایدن مأمور، زجریه کومروکجیسی.

مُصَدَّق { ص. عر. ا: مصدقه. [«صدق»دن سمف. تفعیل] کرچکلندیرلمش، تصدیق وتأکید اولنمش، صحیح وشایان اعتبار اولدیغی بر دائرهٔ رسمیه طرفندن تحریراً بیان اولنان: مقاولات محرری طرفندن مصدق بر مقاوله.

مُصَدِّق { ص. عر. ا: مصدقه. [«صدق»دن سف. تفعیل] بر سوزك یاخود بر کیفیتك ویا یازلمش بر شیئك طوغری وصحیح اولدیغنی اثبات وتأکید ایدن:

سزك سوزكزی مصدق بر فقره سویلیه‌یم؛ هویتنی مصدق بر علم وخبر كتیردی.

مصر { سخث. عر. ١. آفریقانك شمال شرقی كوشه‌سنده واقع ومناصب نیلی حاوی مملكت مشهوره، خطهٔ مصریه. ٢. تخصیص صورتیله خطهٔ مذكوره‌نك مركزی اولان قاهره شهر شهیرینه‌ده دینیر؛ مصر القاهره‌ده دیرلر. = سث. عر. ج: امصار [ایكنجی معناسندن تعمیماً] بیوك شهر، معموره: || مصر بغدایی = ١. معروف صاری وبیوجك دانه‌لی حبوبات نوعی. ٢. مصر دینلان حبوباتك آتشده پاتلادلمش دانه‌لری. || مصر طاوغی = هندی. || مصر فتیلی = طوپلری آتشله‌مه‌ده مستعمل اوتدن اورلمش بر نوع خلاط.

مصر { س. معروف صاری و بیوجك یاصی دانه‌لی حبوبات نوعی [مادهٔ آتنه‌یه با.]: مصر اتمكی: مصر قوچانی: تازه مصر.

مُصِرّ { ص. عر. ث: مصره. [«صر»دن سف. افعال] اصرار ایدن، آیاق باصوب واز كچمین. برسوز ویا طلبده معاندانه ثبات ایدن: فكرنده مصر بر آدم.

مصراع { سذ. عر. ج: مصاریع. [الفسز اوله‌رق «مصرع» املاسی غلطدر.] ١. قپونك ایكی قنادندن بهری. ٢. استریدیه كبی حیوانات بحریه‌نك ایكی قبوغندن بهری. ٣. ر. بر بیتی تركیب ایدن ایكی قسمك هربری: ایكی مصراع بر بیت یاپار.

مُصِرّانه { ص. ح. فا. اصرار ایده‌رك، آیاق باصمغله: مصرانه سویلیور: مصرانه طلب.

مُصَرَّح { ص. عر. ث: مصرحه. [«صراحة»دن سمف. تفعیل] تصریح ایدلمش، صراحتلی، آچیقدن ومفصلاً بیان اولنمش، ایضاح اولنمش، شبهه براقمیه‌جق صورتده عیان وظاهر: بوبابده ایجاب ایدن معامله قانونده مصرحدر.

مُصَرَّحاً { ح. عر. آچیق وظاهر اوله‌رق، صراحتله، شبهه براقمیه‌جق صورتده: شرائط مقاوله‌یی مصرحاً یازملی.

مَصرف { سذ. عر. ج: مصارف [«صرف»دن] جیبدن چیقان آقچه. مبایعات واحتیاجاته قارشی ویریلان مبلغ، خرج: بیوك شهرلرده چوق مصرف اولور: اوقوناغك مصرفی چوقدر؛ بوقدر مصارفه طیانه‌میه‌جغز: مصارف ضروریه: مصارف زائده: یول مصرفی. || مصرف كورمك = مصارفك حسابنی كورمك. || مصرف ناظری = دائرهٔ عسكریه‌ده محاسبات رئیسی.

مصرلی { س. ص. مصر اهالیسندن اولان، مصری: اسكی مصرلیلر.

مَصروع { ص. عر. ث: مصروعه. [«صرع»دن سمف.] صرعه‌یه طوتلمش، صرعه‌لی.

مَصروف { ص. عر. ث: مصروفه. [«صرف»دن سمف] ١. صرف اولنمش، خرج ایدلمش، بوزلمش: مبالغ مصروفه‌نك حسابنی ویرمك. ٢. صرف واستعمال اولنان، قوللانیلان، بذل ایدیلان: همات علیه‌لرینك مصروف بیورلمسی. ٣. دیكر جهته چویرلمش، دفع و طرد اولنمش. = س. تر. بین‌العوام غلط اوله‌رق مصرف یرینه قوللانیلیر.

مَصره { س. با: ماسوره.

مصری { ص. عر. ث: مصریه. خطهٔ مصریه‌یه منسوب ومتعلق. = سذ. عر. ج: مصریون مصر اهالیسندن آدم: اسكی مصریونك آثاری.

مَصطَبه { سث. عر. قپونك ایكی طرفنده اوتورمغه مخصوص سد، پیكه.

مُصطَفا { ص. عر. با: مصطفی.

مُصطَفَوی { ص. عر. ث: مصطفویه. فخر كائنات محمد مصطفی (صلعم) افندمزه مخصوص ویا منسوب ومتعلق: اخلاق مصطفویه؛ احادیث مصطفویه.

مُصطَفی { ص. عر. [«صفوة»دن سمف. افتعال] سچلمش، مختار، منتخب، بركزیده. — فخر عالم (صلعم) افندمزك صفات مباركه‌سندن اولوب لسانمزده معناء لغویسیله پك استعمال اولنمیور.

مَصطَكی { س. با: ماستیقه.

مُصطَلَح { ص. عر. ث: مصطلحه. [«صلح»دن سمف. افتعال]

۱. اصطلاح قبیلندن اولان، معناء لغویسیله قوللانلیوب بر علم وفن اربابی بینلرنده متفق‌علیه برمعناء محدثله استعمال اولنان: الفاظ مصطلحه. ۲. تر. لغات غریبه واصطلاحات علمیه ایله مملو اولوب هرکس طرفندن آکلاشلیسان: بك مصطلح بر مکتوب یازمش؛ بن اوقدر مصطلح‌سوزدن برشی آکلایه‌مام.

مِصعَد { سذ. عر. [«صعود»دن کیم. مایعاتی بخار حالنه کچیروب سرمکه مخصوص آلت، فر. Sublimatoire.

مُصعِد { ص. عر. ا: مصعده. [«صعود»دن سمع تفعیل. لغت مولده] کیم. مصعد دیلن آلت مخصوصه ایله بخار حالنه قونیلان، فر. Sublimé.

مُصَغَّر { ص. عر. ا: مصغره. [«صغر»دن سمع. تفعیل] اسم تصغیر صورتنه قونمش، جك وجق معناسنی افاده ایدن: اسم مصغر. = سذ. عر. بو صیغه‌ده اولان اسم، تصغیر صغه‌سی: بو اسمك مصغری ناصل اولور؟

مَصَفّ { سذ. عر. ج: مصاف. [«صف»دن سمع.] صره دیزیلن محل، حرب صفلرینك دیزلدیکی میدان حرب.

مُصَفّا { یا مصفی. ص. عر. ا: مصفاة. [«صفوة»دن سمع. تفعیل] تصفیه اولنمش، مواد اجنبیه‌سی آریلوب خالص وصافی حالنده قالمش اولان: ماء مصفا: مصفا شکر.

مِصفاة { سذ. عر. [«صفوة»دن اسم آلت] تصفیه‌یه مخصوص آلت، سوزکج.

مُصَفّی { ص. عر. ا: مصفیه. [«صفوة»دن سذ. تفعیل] تصفیه ایدن ویا تصفیه‌یه یارایان.

مُصَفّی { ص. عر. یا: مصفا.

مصقال { سذ. [بلکه «موسیقار»دن غلط] بر صره قامش قیلرندن عبارت دودوك. || مج. مصقال قامشی = صیقی صره‌لانمش شی.

مِصقَل { سذ. عر. و:

مِصقَله { سذ. عر. [«صقل»دن اسم آلت] قویومجی وسائره‌نك معدنی پارلاتمق ایچون قوللاندقلری آلت، صیقل دمیری، مهره طاشی، جلا آلتی.

مَصل { سذ. عر. ط. قان وسرمدك ایچنده طبیعی اولهرق بولنان صو، فر. Serum, sérosité.

مُصَلّا { یا مصلی. سذ. عر. ۱. نماز قیلنمه مخصوص آچیق یر، نمازکاه. ۲. جامع شریف جوارنده جنازه نمازی قیلنمه مخصوص محل. || مصلا طاشی، سنك مصلا = نمازی قیلدیرکن جنازه‌نك وضع اولندیغی بوکسکجه طاش.

مَصلاق { سذ. ۱. دائما آقار صو بوریسی. ۲. اوج بش لوله صویی حاوی کوچك حوضکه اکثریا صو یوللری اوزرنده اولور: اورادہ بر مصلاق واردر. ۳. حیوانلری صووارمغه مخصوص طاشدن بیوك یالاق.

مُصلِح { ص. عر. ا: مصلحه. [«صلح»دن سذ. افعال] ۱. اصلاح ایدن. ۲. ایپلشدیرن، صلح ومسالمتی اعاده وتقریر ایلین.

مَصلَحَت { سذ. عر. ج: مصالح. [«صلح»دن مصد. معنی. — عر. تعبیراتده «مصلحه» صورتنده ده قوللانیلیر.] ۱. صلح و سایش و مسالمت یولی، ایپلك طریق: بویله مصلحت کوردیلر: مصلحت حسن نتیجه‌یه وارمقدر. ۲. ایش، خصوص، ماده، کیفیت: اورایه بر مصلحت ایچون کیتدی؛ مصالح پتیه. ۳. اهمیتلی ایش، مسئله: بوده بر مصلحت می؟ اماده مصلحت یابدیکز. || اصحاب مصالح = کندی ایشلرینچون حکومتله مراجعت ایدنلر، حکومتجه ایشی اولانلر.

مَصلَحَتگُذار { ص. فا. ایش کورن، ایش بیلیر، تسویه مصالحه مقتدر. = س. فا. ۱. ایلچی وصایلی، موقتاً سفارت ایشلرینی کورن مأمور. ۲. ایلچی، مرخص اولمیان سفیر: دائمارقه مصلحتکذاری.

مَصلَحَتگُذارلق { س. ۱. ایلچی وکیللکی، مو. قت ایلچیلك. ۲. کوچك ایلچی صفت ومأموریتی، کوچك سفارت: بروکسل مصلحتکذارلغی.

مَصلَحَتلی { س. ص. حکومتجه { ایشی اولان: یالکز مصلحتلیلری ایچری یه قویبورلر.

مَصلوب { ص. عر. ٱ: مصلوبه جم: مصلوبین [«صلب» دن سمف] صلب اولنمش، آصلمش، آصمغله اعدام اولنمش ویا آصیله رق اولمش، بردار.

مُصَلّی { ص. عر. ٱ: مصلیه. [«صلوة» دن سف تفعیل] نماز قیلان، بش وقت نمازینی قیلان: بو آدمی مؤمن موحد ومصلی می بیلیرسکز؟

مُصَلّی { سذ. عر. با: مصلا.

مَصلی { ص. عر. ٱ: مصلیه. ط. قانده موجود اولان والیوم بعض مداواتلر ایچون استخراج اولنان صویه منسوب ومتعلق، فر. Sereux

مُصَمَّم { ص. عر. ٱ: مصممه. [«صم» دن سمف. تفعیل] تصمیم اولنمش، قطعیاً قراری ویرلمش، قطعیاً مقرر، مجزوم: یارین والینك عزیمتی مصممدر.

مُصَنَّع { ص. عر. ٱ: مصنعه. [«صنع» دن سمف. تفعیل] صنعتله یاپلمش، ماهرانه اعمال اولنمش، فن و صنعته موافق صورتده یاپلمش، استاد ایشی: مصنع برجامع شریف، برچشمه، برکوپری؛ آثار مصنعه.

مُصَنِّف { س. ص. عر. ٱ: مصنفه. جم مصنفین. [«صنف» دن سف. تفعیل] کتاب تألیف و تحریر و جمع و تلفیق ایدن: کندیسی بر چوق کتابلرك مصنفیدر؛ مصنفه بر قادین، مصنفیندن بر ذات.

مُصَنَّف { ص. عر. ٱ. مصنفه. [«صنف» دن سمف. تفعیل] صره یه قونمش، تألیف و تحریر اولنمش، جمع و تلفیق اولنمش: اوچنجی قرن هجریده مصنف بر کتاب.

مُصَنَّفات { سث. جم. عر جمع وتحریر اولنمش کتابلر، تألیفات، آثار قلمیه: کندیسنك مصنفاتی بر کتبخانه طولدیره جق مقدارده در؛ مصنفات مشهوره.

مَصنوع { ص. عر. ٱ: مصنوعه. [«صنع» دن سمف] ١. صنعتله یاپلمش، صنعت محصولی، معمول: لوندره ده مصنوع بر ماکینه. ٢. اصلی و طبیعی اولمیان، ساخته، صنعی، ایجاد واختراع اولنمش، یاپمه، دوزمه: بوخبر مصنوعدر.

مَصنوعات { سث. جم. عر. ١. صنعت محصولاتی: صنعتله یاپلمش شیئلر، معمولات، آثار صنعیه: انکلتره نك دمیر مصنوعاتی چوقدر؛ استانبولك اسکی صدف مصنوعاتی مشهوردر. ٢. ایجاد واختراع اولنمش شیئلر، یاپمه ودوزمه حوادث تصنیعات: بونلر هپ اونك مصنوعاتیدر.

مُصَوَّر { ص. عر. ٱ: مصوره. [«صورة» دن سمف تفعیل] ١. تصویر اولنمش، رسملر، و تصویرلرله مزین، رسملی: مصور غزته؛ مصور مجموعهٔ موقوته؛ ال ایله یازلمش مصور برشاهنامه ٢. ذهننده صورت بولمش، تصور اولنمش، دوشونلمش.

مُصَوِّر { ص. س. عر. ٱ: مصوره. جم: مصورین [«صورة» دن سف. تفعیل] رسم وتصویر یاپان رسام، تصویرجی.

مَصوغ { ص. عر. ٱ: مصوغه. [«صوغ» دن سمف] قالبه دوکلمش، دوکمه. ن.

مَصون { ص. عر. ٱ: مصونه. [«صون» دن سمف.] صیانت ومحافظه آلتنده اولان، محفوظ، امین، صاغلام، سالم: بویول قطاع طریقدن مصوندر؛ بوراده روزکاردن مصون اوله بیلیرسکز؛ هرکسك اقامتکاهی مصوندر.

مَصونیَّت { سث. عر. [لغت مولده] محفوظلق، صاغلاملق، امنیت: اوراده مصونیت تامه ده بولنه بیلیرسکز.

مُصیب { ص. عر. ٱ: مصیبه. [«صواب» دن سف. افعال] اصابت ایدن، یاکلمیان، طوغری هدفنه ویا مقصدینه واران: رأی مصیب؛ دیدیککز پك مصیبدر؛ اقوال مصیبه.

مُصیبَت { سث. عر. جم: مصائب. [طوغریسی: مصیبه] بلای ناکهانی، آفت داهیه: بوبنم ایچون برمصیبتدر؛ انسانك عقل وجسارتی مصائبده آکلاشیلیر. = ص. تر [زبانزدی: مؤسوبت] منحوس، لئیم، مردار، ملوث، ناپاك. نه مصیبت قاری: نه مصیبت مرکب، هریره بولاشدی.

مُصیبَتلی { ص. مصیبت وآفته مقارن، آفت انکیز، شآمتلی، منحوس: پدرینك وفاتی کندیسی ایچون مصیبتلی برکون ایدی.

مَصیر { سذ. عر. [«صیرورة» دن مص. میمی ویاسمی] عربیده

معانیسی بو سبوتون باشقه اولدیغی حالده کتابتمزده مجرد سجع ایچون توصیفی مبین فا. وصف ترکیبی تشکیلنده قوللانیلیر: سرپرشوکت مصیر.

مُصَیقَل { ص «صیقل» دن ملحقات دحرج نك بیطر بابندن سمف. [اوله‌رق لسانمزده اکه ومصقله ایله جلا لانمش و مجلا معناسیله قوللا نیلیورسه‌ده، عربیده بویله بر لغت اولمیوب، «مصقول» قوللانیلیر.

مَضا { (د) فل. عر. [کچدی معناسیله فعل ماضی اولوب، یالکز آتیده‌کی تعبیر عربیده مستعملدر:] مضا مامضا = کچن کچدی، اولان اولدی، کچمشی اونوتملی.

مَضابِط { (ز) سث. ج. عر. فد: مضبطه. با: مضبطه.

مُضادّ { (ز) ص. عر. ث: مضاده. [«ضد» دن سف مفاعله] قارشی بولنان، مخالف، برشیئك ضدینه وعکسنه تأثیرایدن. — اصطلاحات طبیه‌ده Anti لفظ یونانیسی ترجمه‌ده قوللانیلیر: مضادالتهاب، مضاد رئیه، مضاد نزله وسائره کبی.

مُضارَبه { (.) سث. عر. ج: مضاربات. [«ضرب» دن مص. مفاعله] ۱. دوکشمه‌اورشمه: مباحثه مضاربه‌یه منجر اولدی. ۲. تج. برطرفدن سرمایه ودیکر طرفدن سعی وامك قونمق اوزره عقد اولنان شرکت: شرکت مضاربه.

مُضارِع { (ز) سذ. عر. ر. حال واستقباله دلالت ایدر فعل صیغه‌سی. کیدر، کلیر، یازار؛ وعربیده یکتب، یکرم، یستغفر کبی.

مُضارَعَت { سث. عر. مضارع صیغه‌سنك حالی: حروف مضارعت = صرف عربیده مضارع صیغه‌سنك تشکیلیچون حروف اصلیه‌نك باشنه کیرن (ی، ث، ا، ن) حرفلری.

مُضاعَف { (ز) ص. عر. ث: مضاعفه. [«ضعف» دن سمف مفاعله] ۱. ایکی قات، قات قات: ویردیکمك مضاعفنی قراندم. ۲. ر. [صرف عربیده] عین الفعل ایله لازم الفعلی برجنسندن اولان، فعل مضاعف. || ما. اصول مضاعفه = دفتر طوتمه‌نك یکی بر اصولی که وارداتله مصارفك قارشی قارشی‌یه قیدی اساسنه مبنیدر. فر. Partie double.

مُضاف { (ز) ص. عر. ث: مضافه. [«ضیف» دن سمف افعال] ۱. اضافه اولنمش، طاقلمش، قاتلمش، ضم وعلاوه اولنمش، ملحق: او ناحیه فلان قضایه مضافدر. ۲. ر. دیکر بر اسمه داخل ومربوط اسمکه دیکرینه ده مضاف الیه دینیر: ترکجه‌ده مضاف مضاف الیهدن صکره عربی وفارسیده اول کلیر: اللهك قولی، عبدالله، بندهٔ خدا کبی.

مُضافات { سث. ج. عر. ملحقات، منسوجات، لواحق، ضمائم: او ناحیه فلان قضانك مضافاتندندر.

مُضافٌ اِلَیه { سذ. عر. با: مضاف.

مُضامین { سذ. ج. عر. قد: مضمون با: مضمون.

مُضایقه { (ز) سث. عر. [«ضیق» دن مص. مفاعله] ۱. طارلق، صیقندی، کوچلك، مشکلات. ۲. یوقلق، زوکورتلك، کچنمه‌ده طارلق وصیقندی: ناز ونعمتله آلیشوب ده صکره مضایقه چکمك پك مشکلدر. ۳. پاره‌سزلق، آقچه قیتلغی.

مَضبَطه { (ز) سث. عر. ج: مضابط. [«ضبط» دن] برمجلس ویا هیئتك نتیجهٔ مذاکراتنی متضمن اوله‌رق بر مقامه تقدیم اولنمق اوزره قلمه آلنان وبوتون هیئت طرفندن امضا وتختیم اولنان قرارنامه: مجلس وکلا مضبطه‌سی: شورای دولت مضبطه‌سی: مضابط متقدمه‌نك مسوداتی.

مَضبوط { (ز) ص. عر. ث: مضبوطه. [«ضبط» دن سمف.] ۱. ضبط واستیلا اولنمش، اله کچیرلمش: بلاد مضبوطه. ۲. قید وتحریر اولنمش، دفتره کچیرلمش، مقید: صرف اولنان آقچه مفرداتیله مضبوطدر. ۳. خاطرده محفوظ، درخاطر ایدیلن: اووقت سویلدیکی سوزلر تمامیله مضبوطمدر. ٤. طاغتیق اولمیان، طوپلی: مضبوط براو، بر دائره. ٥. محافظه‌لی، روزکار ویاغمور کچمیه‌جك صورتده اولان؛ بو اوك پنجره‌لری مضبوط دکلدر؛ قیش ایچون مضبوط بر اوطه

لازم. ۶. معین، مقرر، مثبت: آمریقای جنوبی حکومتلرینك اکثر حدودی مضبوط دکلدر.

مُضجِر (د) ص. عر. ا: مضجره. [«ضجرة»دن سف. افعال] صیقندیده بولنسان، صیقلش، حزن واله دوچار.

مُضحِك (د) ص عر. ا: مضحکه. [«ضحك»دن سف. افعال] کولدیرن، کولدیریجی، باعث خنده: شخص مضحك؛ مضحك سوزلر.

مُضحِكه سف. عر. ج: مضحکات. [لغت مولده] کولدیرمکه مخصوص اکلنجلی تیاترو اویونی، قومدیه: کوزل بر مضحکه اویناندی؛ مولیرك مضحکاتی مشهوردر.

مُضحِكه‌جی سف. کولدیریجی تیاترو اویونلری اجرا ایدن ویا یازان آدم، قومدیه‌جی.

مُضِر (ز) ص. عر. ا: مضره. [«ضرر»دن سف. افعال] اضرار ایدن، ضرری طوقنان، زیان ایتدیرن، ضرر لی طوقنان: مضر آدم؛ مضر یمك.

مِضراب (ز) سف. عر. [«ضرب»دن اسم آلت] بعض تللی چالغیلرك تلرینه اورمغه مخصوص کیك ویا بویوز و سائره‌دن یاصیجه ویومشاق چوب، تازیانه، تار زنه.

مَضَرّات (ز) سف. عر. ج: مضرات. [«ضرر»دن مصدر. میمی] طوقمه، ضرر، زیان، نفع و فائده مقابلی: بو موسمده یاغمورك اکینلره مضرتی واردر؛ او آدمك بکا مضرتی طوقندی؛ ایراث مضرت ایتمك = ضرر ویرمك.

مَضَرّتلی (ز) ص. ضرر لی، مضر، طوقنانلی.

مَضروب (د) ص عر ا: مضروبه. [«ضرب»دن سمف] ۱. ضرب اولنان، دوگیلن؛ اوریلان: ضارب ایله مضروبی توقیف ایتدیلر. ۲. باصلش، تمغالانمش، دوکلمش: استانبولده مضروب اسکی بر سکه. ۳. ر. حسابده] عمال اربعه‌دن ضرب عملنده قوللانیلان ایکی عددك برنجیسی. دیکریسنه مضروب فیه دینیر.

مُضطَرّ (ز) ص. عر. ا: مضطره. [«ضرورة»دن سف. افتعال] اجبار اولنان، مجبور، ناچار: انسان بعض دفعه ایستمدیکنی یاپمغه مضطر اولور: مضطر قالنجه نه یاپسون.

مُضطَرِب (ز) ص. عر. ا: مضطربه. [«ضرب»دن سف. افتعال] صیقندی و اضطراب ایچنده بولنان، راحتسز، چیرپینوب طوران: وجودن بك مضطربدر.

مَضغ (ز) سف. عر. ط. چیکنمه، آغزده چیکنیش

مُضِل (د) ص. عر. ا: مضله. [«ضلالة»دن سف افعال] اضلال ایدن، طوغری یولدن صاپتیان، اغوا ایدن، آزدیران، باشدن چیقاران: برطاقم القا آت مضله.

مُضمَحِلّ (ز) ص عر. ا: مضمحله. [سف. اقشعرار] محو وپریشان اولان، اثر براقمیه‌جق صورتده محو ونابود اولان: اسکی دره‌بکی خاندانلری مضمحل اولدیلر.

مُضمِر (ز) ص. عر. ا: مضمره. [«ضمار»دن سمف افعال] ۱. کیزلی، صاقلی، اورتیلی، آچیقمه اولیان: بو تجارتده باشلامق کندیسی ایچون مضمر ایدی. ۲. ر. ذهنده اولوب و ذهناً آکلاشیلوب مذکور اولمیان: بوفعلك فاعلی مضمردر.

مُضمَضه (ز) سف. عر. ۱. ق. آبد. استده آغزه صو آلمه، آغز چالقامه: مضمضه ایتمك. ۲. ط. آغزده چالقانمق اوزره ویریلن مایع علاج.

مَضموم (ز) ص عر. ا: مضمومه. [«ضم»دن سمف] ضمه ایله اوقونان، ضمه حرکه‌لی، اورتیلی: حرف مضموم؛ کاف مضمومه.

مَضمون (ز) سف. عر. ج: مضامین. [«ضمن»دن سمف] ۱. معنا، مآل، مفهوم: بو یتك مضمونی پك واسعدر. ۲. نکته‌لی وجناسلی کوزل سوز، مضمونی مهارتلی کلام: برمضمون صرف ایتدی.

مَضَی (ز) فل. عر. یا: مضا.

مُضیء (ز) ص. عر. ا: مضیئه. **مُضی** [«ضیاء»دن سف. افعال] ایشیق ویرن، ضیادار، پارلاق، پارلایان، منیر.

مُضیق (ز) ص. عر. ا: مضیقه. [«ضیق»دن سف افعال] صیقان، طار لاشمه یران، صیقیمی. [اسم مکان معناسی مقصود ایسه میمك فتحیله در: مضیق اضطراب.]

مَضیق { (ز) سذ. عر. [« ضیق » دن سم] طارير، صيقندیلی محل، تنگنا.

مُطابِق { ص. عر. ث: مطابقه. [« طبق » دن سف. مفاعله] ۱. بربرینه اویان، اویغون، موافق: بدننه مطابق برروبه؛ حالمزه مطابق بر او؛ مطابق کلمك = اویمق. ۲. ر. [نحوده] تذکیر وتأنیث وعدد وسائره‌جه بربرینه بکزر واویغون اولان: صفت موصوفه مطابق اولور.

مُطابَقَت { سث. عر. [« طبق » دن مص. مفاعله — عربی تعبیراتده مطابقه صورتنده ده قوللانیلیر.] ۱. اویغونلق، موافقت، بربرینی طوتار حالده اولمه: انسانك حالیله قیافتی آره‌سنده مطابقت اولملیدر. ۲. ر. [نحوده] فعل ایله فاعل ویاصفت ایله موصوف وسائره آره‌سنده تذکیر وتأنیث وعدد وسائره‌جه اویغونلق: صفت ایله موصوف آره‌سنده مطابقت شرطدر.

مُطاع { ص. عر. ث: مطاعه. [« طوع » دن سمف افعال] اطاعت اولنان، باشقه‌لرینك کندیسنه مطیع اولدقلری، متبوع؛ جهان مطاع = عالم تحت اطاعتنده بولنان، عالمه حکمی کچن.

مُطاف { ص. عر. [« طواف » دن سمف. افعال] اطرافنه دونیلن، طواف اولنان. ن.

مَطالِب { سذ. جم. عر. فد: مطلب. با: مطلب.

مُطالَبه { سذ. عر. جم: مطالبات. [« طلب » دن مص. مفاعله] حقنی ایستمه، دعوی، ادعا: اونك برطاقم مطالباتی واردر؛ بعض مطالباتده بولنیور.

مَطالِع { سذ. جم. عر. فد: مطلع با: مطلع.

مُطالَعه { سذ. عر. جم: مطالعات. [« طلوع » دن مص. مفاعله] ۱. برایشی ایجه واطرافیله دوشونمه: بوایشی ایجه مطالعه ایدکز. ۲. برایش حقنده تعمیق فکر ایله حاصل اولان رأی و ملاحظه: بنم بوخصوصده برمطالعه‌م واردر. ۳. اوقومه. آکلامق شرطیله اوقویش: بوکتابی مطالعه ایتدیکزمی؟ او آدمك مطالعه‌سی چوقدر؛ وقتنی مطالعه ایله کچیریور.

مَطامِح { سذ. جم. عر. فد: مطمح. با: مطمح.

مُطاوِع { ص. عر. ث: مطاوعه. [« طوع » دن سف. مفاعله] ۱. اطاعت ایدن، مطیع ن. ۲. ر. حدثك فاعلنه رجوعنی ویا فاعلده وقوعنی افاده ایدن (فعل): فعل مطاوع: افعال مطاوعه: قیرلمق، ییقانمق، انکسار، اجتماع کبی.

مُطاوَعَت { یامطاوعه. سث. عر. [« طوع » دن مص. مفاعله] ۱. مطیع وتابع اولمه، باش اکمه، سرفرو ایتمه: او کیمسه‌یه مطاوعت ایتمز. ۲. ر. حدثك فاعلنه رجوعنی ویا فاعلده وقوعنی بیان ایدن افعالك بناسی: انفعال بابنك بناسی مطاوعت ایچوندر؛ ترکجه‌ده اصل فعله الحاق اولنان «ن» مطاوعت بیان ایدر.

مُطاوَله { سث. عر. جم: مطاولات. [« طول » دن مص. مفاعله] وعده‌یی اوزاتمه، بوکون یارین ایله اویالاندیرمه، سورونجمه‌ده براقمه.

مَطایا { سث. جم. عر. فد: مطیه. با: مطیه.

مُطایَبه { سث. عر. جم: مطایبات. [« طیب » دن مص. مفاعله] شاقه‌لاشمه، قارشیلقلی لطیفه سویلشمه، ملاطفه.

مَطبَخ { سذ. عر. [« طبخ » دن سم. — تر. زبانزدی: موتپاق] یمك پیشیریلن محل، آش‌اوی، آشجیلق: مطبخ عامره [تأنیثی غلط مشهوردر] = سرای همایون مطبخی.

مَطبَعه { سث. عر. جم: مطابع. [« طبع » دن سم. — تأنیثی مناسبتسز اولوب، طوغریسی مطبع ودار الطباعه‌در.] کتاب وسائره باصمغه مخصوص محل، باصمه‌خانه: حروفات مطبعه‌سی؛ لیطوغرافیا، طاش مطبعه‌سی؛ مطبعهٔ عامره = رسمی باصمه‌خانه، دار الطباعة العامره.

مَطبَعه‌جی { س. بر مطبعه اداره ایدوب کتاب وسائره باصمغله کچینن آدم، باصمه‌خانه صاحبی.

مَطبَعه‌جیلق { س. بر مطبعه اداره ایدوب کتاب و سائره باصمغله کچنمك صنعتی.

مُطبِق { ص. عر. ث: مطبقه. [« طبق » دن سف. افعال] ط. عمومی ودائمی، غیرمنقطع:

جنون مطبق؛ حماء مطبقه.

مَطبوخ { ص. عر. ژ: مطبوخه. [«طبخ»دن سمف] ۱. پیشیرلمش (یمك) اطعمهٔ مطبوخه. ۲. ص. قاینادلمش، خاشلانمش (علاج).

مَطبوع { ص. عر. ژ: مطبوعه. [«طبع»دن سمف] ۱. طبعده مرکوز، طبیعی. ز. ۲. طبیعته موافق، مقبول. پسندیده: مطبوع بر بیچیمده. ۳. طبع اولنمش، باصلمش، باصمه: مطبوع کتابلرك ال یازیسی قدر قیمتی یوقدر: کتب مطبوعه.

مَطبوعات { سث. جم. عر. ۱. طبع اولنمش شیئلر، مطبعه محصولاتی. ۲. اوراق حوادث و مجامیع موقوته: مطبوعات محلیه؛ مطبوعات اجنبیه؛ مطبوعات اداره‌سی قلمی. فر. Presse.

مَطحون { ص. عر. ژ: مطحونه. [«طحن»دن سمف] اوکودلمش، طحن اولنمش: حبوبات مطحونه.

مَطَر { سذ. عر. جم: امطار. یاغمور، باران. ز.

مُطَرّا { یا مطری. ص. عر. [«طراوة»دن سمف. تفعیل] تر وتازه.

مُطراباز { یا مادراباز. سـ. افا. مطراق باز = دکنکله اوینایان] حیوانات وسائر شیئلری اوجوز آلوب بهالی صاتان آدم: مطراباز النـدن مال آلنماز: مطراباز قایغی = ایغریبلردن و آغجیلردن بالیق طوپلایوب صاتان بالیقجی قایغی. = ص. مج. ۱. حیله‌کار ۲. بهاجی، بهالی صاتان.

مُطرابازلق { سـ. ۱. حیوانات وسائره‌یی اوجوز آلوب بهالی صاتان آدمك صنعتی وحال وصفتی: مطرابازلق ایدیور. ۲. مج. حیله کارلق. ۳. بهاجیلك، بهالی صاتان آدمك حالی.

مَطراق { سـ. [عر «مطرق»دن غلط] ۱. دکنك، صوپه. ۲ تعلیمجی شیشی.

مَطراقجی { سـ دوکمه‌لی شیشله تعلیم اوکرەنن آدم، تعلیمجی.

مَطران { سذ. عر. [لغت معربه] پسقپوس، دسپوط.

مُطرِب { سذ. عر. [«طرب»دن سف. افعال] چالغیجی، سازنده.

مُطَرَّد { ص. عر. ژ: مطرده. [«طرد»دن سف. افتعال] اطراد اوزره کیدن، صره‌لی، منتظم، بردوزی‌یه اولان؛ امثلهٔ مطرده = افعال عربیه‌نك بهر صیغه‌سنك غائب، مخاطب، متکلم و مفرد، تثنیه، جمع و مذکر، مؤنث اعتباریله صورینی حاوی جدول. مقابلی: امثلهٔ مختلفه.

مُطَّرِداً { حـ. عر. برصره وترتیب اوزره، بردوزی‌یه، کمال انتظامله، اطراد اوزره: کرهٔ رض مطرداً دوران ایدر.

مُطَرَّز { ص. عر. ژ: مطرزه. [«طراز»دن سمف. تفعیل] ایشلمه‌لی، یشلمه کنارلی، مزین.

مِطرَق { سذ. عر. و:

مِطرَقه { سث. عر. جم: مطارق. [«طرق»دن اسم آلت] ۱. دکنك، چوب صوپه. ۲. جنك صوپه‌سی، طوقماق. ۳. چکیچ. ز.

مَطروح { ص. عر. ژ: مطروحه. [«طرح»دن سمف.] ۱. آتلمش، افکنده. ۲. طرح اولنمش، تعیین وتکلیف ایدلمش (ویرکی) ۳. تملی آتلمش، قورلمش (بنا).

مَطرود { ص. عر. ژ: مطروده. [«طرد»دن سمف.] قوغلمش، طرد ودفع اولنمش: مکتبدن، عسکرلکدن مطرود برآدم.

مَطروش { ص. [«تراش» کلمه‌سنك عربی زعم اولنمسیله سمف. صورتنده غلط فاحش برلغت عامیانه‌در] صقالی تراش، صقالسز.

مَطَره { سـ [عر. «مطهره»دن غلط] ۱. مشیندن ویا تنکه‌دن اگر قاشنه ویا ارقه‌یه آصیلیر صوقابی. ۲. اوزون بو غازلی کیمیاکر شیشه‌سی.

مُطَره‌باز { سـ. با: مطراباز.

مُطَره‌جی { سـ. کاروانلرده صو طاشیوب هرکسه طاغیدان آدم، قافله سقاسی.

مَطعون { ص. عر. ژ: مطعونه. ۱. [«طعن»دن سمف] یاره‌لی، مجروح. ز. ۲. [«طاعون»دن سمف.] طاعونه طوتلمش ویا طاعوندن اولمش.

مَطقب { یاماتقاب. سـ. با: مثقب.

مُطَلّا { یامطلی. ص. عر. [«طلاء»دن سمف. تفعیل] یالدیزلانمش، یالدیزلی.

مَطْلَب { سند. عر. ج. مطالب. | « طلب » دن مصدر مبمی } ۱. ایستك، ایستنیان شیء، مطلوب، مقصد، مدعا: سزك مطلبكز نه در؛ بو آدمك بیتمز مطالبی واردر. ۲. طلب اولنه جق اهمیتلی قاعده، مسئله، قضیه. | بوایکنجی معنایله کتابلرك بعض شایان دقت پرلرنده کناره قید اولنور. |

مُطَلْسَم { صد. عر. ۱: مطلسمه. | « طلسم » دن سمف. دحرج | طلسملی، طلسم و بوگو ایله یاپلش: مطلسم بردفینه.

مَطَالِع { سند. عر. ج: مطالع. | « طلوع » دن سم. مصدر مبمی | ۱. کونشك ویا بر دیکر کوکبك طوغمه سی، طلوع. ۲. شمس و کواکبك طوغدقلری محل. ۳. ر. | عروضده | بر قصیده ویا غزلك ایلك بیتی. || ك. مطالع استوائیه = کواکب مختلفه نك محل طلوعلریله خط استوادن بعد ومسافه لری در جانی که ازیاجده مقیددر.

مُطَّلِع { صد. عر. ۱: مطلعه. | « طلوع » دن سف. افتعال | برایشه اطلاعی اولان، خبردار، معلوماتلی: حقیقت حاله مطلع اولهمدم.

مُطْلَق { صد. عر. ۱: مطلقه. | « طلاق » دن سمف. افعال | ۱. قیدسز، شرطسز، عمومیت اوزره، سربست، آزاده: مطلق العنان = باشی بوش، غیرمقید؛ وکیل مطلق = هرایستدیکنی یاپمقده مختار وبرکونه شروط وقیودله غیرمقید وکیل. ۲. عادتا اولان، علی العاده محض مجرد صرف: خلقتك حکمت مطلقه سی. = ح. تر. بهمه حال، بلا قید وشرط، البته: بوکون مطلق کلیدر؛ مطلق اقشامه یتیشدیرملی. || ر. | صرف عربیده | جحد مطلق = « لم » حرفیله مضارع مجزومدن مرکب صیغه که ماضیء منفی معناسنی افاده ایدر.

مُطْلَقاً { ح. عر. ۱. بلا قید وشرط، عمومیت اوزره: بن اوسوزی مطلقا سویلدم. ۲. بهمه حال. البته: بونی مطلقاً بویله یاپمایکز.

مُطَلَّقه { سف عر. ج: مطلقات. | « طلاق » دن سمف. تفعیل | تطلیق اولنمش زوجه، براقیلان قاری: مطلقه سندن براوغلی واردر.

مَطْلُوب { صد. عر. ۱: مطلوبه. | « طلب » دن سمف. | ۱. ایستنیان، آرانیلان، طلب و آرزو اولنان: ثروت هر کسك مطلوبیدر. ۲. اقراض وادانه اولنمش، آلهجق: مبالغ مطلوبه سی بر خیلی مقداره بالغ اولور. = سند. عر. ج: مطالیب، مطلوبات. ۱. ایستنیان شیء، برآدمك ایستدیکی، مقصد، آرزو: سزك مطلوبکز نه در؟ مطلوبی قبول اولنمدی، اولنك مطلوباتی جوقدر. ۲. اقراض اولنمش مبلغ، آلهجق: مطلوباتنی اله کچیرمیور. || بروجه مطلوب = مطلوب وجهایله = آرزو اولندیغی یولده ایستیلدیکی کبی.

مَطْمَح { سند. عر. | « طمح » دن سم. | مطمح نظر = کوز دیکیلان شیء: او منصب اونك اسکیدن مطمح نظریدر.

مُطْمَئِن { صد. عر. ۱: مطمئنه. | « طمأنن » دن سف. افتعال | اطمئنان حاصل ایتمش، ذهنی بر شیئه یاتیروب راحتلانمش، شك وشبهه سی قالمیوب تیقن پیدا ایتمش، قانمش: ارباب فن فنا اثبات ایتدکاری شیئلرك حقیقتنه مطمئندرلر: سزه بونی یاپان او آدم اولدیغنه مطمئن میسکز؟

مُطْمَئِنَّ { صد. عر. ۱: مطمئنه. | « طمأنینه » دن سمف. دحرج | طمأنینه لی. دیدیکی، حشمت ودارات ایله اولان: مطمئن بر آلای: مطمئن بر رسم قبول. | اصل عربیده طنین انداز وسسلی کورلدیلی دیمکدر. |

مُطَوَّل { صد. عر. ۱: مطوله. | « طول » دن سمف. تفعیل | ۱. اوزادلمش، اوزون. ۲. تفصیل ایدلمش، مفصل.

مَطْوِی { صد. عر. ۱: مطویه. | « طی » دن سمف. | ۱. قیورلمش، بوکلمش، قیوریلمرق طویلانمش: مطوی برطومار. ۲. بر شیئك ایچنه صارلمش، دوشیرلمش، صارملی: مشمعه مطوی برنسخه.

مَطْوِیّاً { ح. عر. صارملی اولدیغی حالده، بر شیئك ایچنه صارمرق: ایستدیککز اوراق مطویا تقدیم ایدیورم.

مُطَهَّر { صد. عر. ۱: مطهره. | « طهارة » دن سمف. تفعیل | ۱. پاکلانمش، تمیزلنمش،

پاك وتميز اولان : نماز قيله‌جق آدمك اوستى باشى مطهر اولمليدر. ٢. پاك، مبارك. مقدس: روضهٔ مطهره = تربهٔ شريفهٔ سيدالانبياء.

مِطهَره { سث. عر. [« طهارة »دن اسم آلت] با : مطره.

مُطَيَّب { ص. عر. ث : مطيبه. [« طيب »دن سمف تفعيل] ١. كوزل قوقولر سورمش. ز. ٢. خاطرى تطييب اولنمش، خاطرى خوش ايديلوب ممنون اولان: مطيب الخاطر = كذا.

مُطيع { ص. عر. ث : مطيعه. [« طاعة »دن سف. افعال.] ١: اطاعت ايدن، باش اگن، ديكلين، سرفرو ايدن : انسان نفسنه مطيع اولمامليدر. ٢. تابع، برينك حكمى آلتنده بولنان، منقاد : قريم تاتارخانلرى دولت عثمانيه‌يه مطيع ايديلر. ٣. سركشلك ايتميوب اسايشده ياشايان : اورانك آدملرى پك مطيع اولور؛ اهالىٔ مطيعه‌نك تأمين استراحتى.

مَطِيّه { سث. عر. جم : مطاياء. بينك حيوانى. ز.

مَظالِم { سث. جم. عر. [فد مظلمه لسانمزده مستعمل كلدر.] حقسزلقلر، باعث شكايت احوال وحركات.

مَظاهِر { سذ. جم. عر. فد : مظهر. با : مظهر.

مُظاهِر { ص. عر. [« ظهر »دن مص. مفاعله] برينك آرقه‌سنى طوتان، ياردیم ايدن.

مُظاهَرَت { سث. عر. [« ظهر »دن مص. مفاعله] آرقه، ياردیم، معاونت.

مَظروف { ص. عر. ث : مظروفه. [« ظرف »دن سمف] ١. ظرف ايچنده بولنان، قابلى، قليفلى. ٢. ملفوف، بر تحريرانك ظرفى ايچنه موضوع : اوراق مظروفه.

مَظروفاً { ح. عر. تحريرات ظرفى ايچنه قونمش اولديغى حالده، مظروف اوله‌رق، ملفوفاً : اوراق متفرعه‌سى مظروفاً كوندرلدى.

مُظَفَّر { ص. عر. ث : مظفره. [« ظفر »دن سمف. تفعيل] ١. فتح وظفره نائل، غالب : هر محاربه‌ده مظفر اولدى : عساكر مظفره. ٢. نائل، موفق، دسترس.

مُظَفَّراً { ح. عر. فتح وظفره نائل اوله‌رق، غالب وموفق اوله‌رق : اوچ دفعه سفر ايدوب هرسفرندن مظفراً عودت ايتدى.

مُظَلَّل { ص. عر. ث : مظلله. [« ظل »دن سمف. تفعيل] كولكه‌لى، كولكه‌لنمش، كولكه آلتنده بولنان : طريق مظلل.

مُظلِم { ص. عر. ث : مظلمه. [« ظلمة »دن سف. افعال. — سمف. صورتنده لامك فتحيله استعمالى غلطدر.] ١. قراكلق، تيره : پك مظلم بر كيجه، بر محل. ٢. مجهول، شبهه‌لى، قراكلق. ٣. قره، منحوس.

مَظلوم { ص. عر. ث : مظلومه. [« ظلم »دن سمف.] ١. ظلم كورمش. ظلم وغدره دوچار اولمش. ٢. تر. سسسز، حليم، ساكن : پك مظلوم برچوجقدر.

مَظلومانه { ص. ح. فا. ١. ظلم كورمش آدمه لايق بر صورتله : مجروح مظلومانه شكايت ايديوردى. ٢. سسسزجه، كمال حلم وسكونتله : پك مظلومانه بر طورى واردر.

مَظلوملق { س. ١. ستم وغدر كورمش آدمك حالى. ٢. سسسزلك، حلم، سكون : اوچوجقده برمظلوملق كورينور.

مَظلوميَّت { سث. عر. ١. ظلم وغدره دوچار اولانك حالى : مظلوميتنى درميان ايديوردى. ٢. سسسزلك، حلم، سكون.

مَظنون { ص. عر. ث : مظنونه. [« ظن »دن سمف.] ١. ظن وشبهه اولنان : بوكون كلمه‌سى مظنوندر. ٢. حقنده شبهه اولنه‌بيلير، شبهه‌لى. ٣. برتهمتى ارتكاب ايتديكنه دائر دلائله دسترس اولمق اوزره محاكمه واتهامدن اول تحت استنطاقه آلنان : اودخى مظنونلردندر. [بو معنا ايله اسم كبى‌ده قوللانيلير :] مظنونى تحت استنطاقه آلديلر.

مَظِنّه { سذ. عر. [« ظن »دن. — ظانك فتحيله غلطدر.] ١. حقنده ظن وشبهه اولنان، شبهه‌لى، شبهه كوتورور : مظنهٔ سؤ = كنديسندن برفنالق ظهورى منتظر اولان آدم؛ مظنهٔ خير = كنديسندن يالكز ايلك مأمول اولان آدم. ٢. وليلكى مظنون

اولان ذات : مظنهٔ کرامدن بر ذات. [لسانمزه مخصوص اولان بوایکنجی معنا ایله جمع کبی قوللا. نیلیورسه‌ده عربیده مفرددر.]

مَظهَر { سذ. عر. جم : مظاهر. [«ظهور» دن سم] ١. برشیئك ظهور وبروز ایتدیکی محل ویا شخص، محل تجلی : مظهر انوار الهیه. ٢. نائل، مشرف : مظهر التفات؛ مظهر توجهات.

مَظهَرِیَّت { سث. عر. نائلیت، مشرف اولمه، الده ایتمه : توفیقات سبحانیه‌یه مظهریتکزی تمنی ایدرم؛ بو سعادته مظهریت هرکسه میسر اوله‌ماز.

مَعَ { حج. عر. ایله، ایله برابر : مع کمر ادرمید قضاسی. ابو کبی ترکجه تعبیرانده یالکز لسان رسمیده قوللانیلوب، باشلیجه تعبیرات عربیه‌ده مستعملدر : | مع هذا، مع ذلك = بونکله برابر: مع زیادة = زیاده‌سیله : مع الکراهه = زورله، ایستمیه‌رك: مع الممنونیه = کمال ممنونیتله؛ مع مافیه = بوحال ایله برابر، بویله ایکن. || معه = اونکله برابر؛ مفعول معه = [نحو عربیده] «ایله برابر» معناسنی افاده ایدراسم منصوبکه «و» حالیه ایله برابر بولنور : جئت وزیداً کبی.

مَعاً { ح. عر. برابر، برلکده : ایکیسی معاً کیتدیلر.

مَعا { یا معی. سذ. عر. جم : امعاء. باغرصاق.

مَعابِد { سذ. جم. عر. فد : معبد. با : معبد.

مَعابِر { سذ. جم. عر. فد : معبر. با : معبر.

مُعاتِب { ص. عر. ث : معاتبه. [«عتاب» دن سف مفاعله] عتاب ایدن، چیقیشان، تکدیر ایلین.

مُعاتَب { ص. عر. ث : معاتبه. [«عتاب» دن سمف مفاعله] عتابه دوچار اولان، تکدیر ایدیلن.

مُعاتَبه { سث. عر. [«عتاب» دن مص. مفاعله] عتاب ایتمه، برینك قباحتنی یوزینه اوروب اوندن طولایی تکدیر ایتمه، چیقیشمه.

مَعاجین { سذ. جم. عر. فد : معجون. با : معجون.

مَعاد { سذ. عر. [«عودة» دن سم] ١. عودت ایدیلن محل، دونوب کیده‌جك یر : مبدأ ومعاد = کلینن وکیدیله‌جك یر. ٢. آخرت. ٣. [مص. میمی] دونش، کری کیدیش، عودت. || یوم المعاد = قیامت کونی.

مُعاداة { سث. عر. [«عدوان» دن مص. مفاعله] قارشیلقلی دشمنلك، مخاصمه، ضدیت.

مُعادِل { ص. عر. ث : معادله. [«عدل» دن سف مفاعله] برابر، مساوی، یکسان، وزن وحجم ویا قیمتجه بر اولان : انسانیته خدمت اللهه عبادته معادلدر: بو ایکی شکل، بو ایکی عرصه، بو ایکی عدد بربرینه معادلدر. || بی معادل = امثالسز، بینظیر.

مُعادَله { سث. عر. جم : معادلات. [«عدل» دن مص مفاعله] ١. ایکی شیء آره‌سنده حجم ومقدار ویا قیمتجه برابرلك، مساوات. موازنه. ٢. ر [جبرده] بینلرنده مناسبت ومساوات بولنان قارشیلقلی ایکی کمیتدن عبارت هیئت :

٣ + ٤ = ١٠ − ٣ کبی.

مَعادِن { سذ. جم. عر. فد : معدن. با : معدن.

مَعاذ { سذ. عر. ١. [«عوذ، عیاذ» دن سم] صیغینه‌جق یر، ملجأ، پناه : ملجأ ومعاذی یوقدر. ٢. [مص. میمی] صیغینمه، التجا، پناه، عیاذ. || معاذالله = اللهه صیغندق العیاذ بالله، الله صاقلاسون.

مُعاذَره { سث. عر. [«عذر» دن مص. مفاعله] عذر دیلمه، معذرتنی درمیان ایده‌رك عفو ایستمه. ن.

مَعاذیر { یا معاذر. سث. جم. عر. فد : معذرت. با : معذرت.

مَعارِج { سذ. جم. عر. فد : معراج. با : معراج.

مُعارِض { ص. عر. ث : معارضه. [«عرض» دن سف. مفاعله] قارشی کلن، معارضه ومخالفت ایدن : اوآدم بکا دائما معارض بولنور.

مُعارَضه { سث. عر. جم : معارضات. [«عرض» دن مص. مفاعله] ١. بربرینه قارشی کلمه، مخالفت. ٢. غوغا، نزاع : بینلرنده معارضه اکسیك دکلدر؛ میراث تقسیمنده معارضه‌یه کیریشدیلر.

مَعارِف { سث. جم. عر. فد : معرفت. با : معرفت.

مُعارَفه { سف. عر. [«عرفان»دن مص. مفاعله] بیلشمه، طانیشمه، بیلدکلك، الفت، بربرینی بیلوب طانیمه : او ذاتله معارفه‌م یوقدر: کندیسیله معارفه پیدا ایتدك .

مَعارِك { سف. ج. عر. فد : معرکه. بلا : معرکه .

مُعارَكه { سف. عر. [«عرك»دن مص. مفاعله] غوغا، اورشمه، محاربه، جنك . ز.

مَعاش { سف. عر. ج : معاشات . [«عیش»دن مص. میمی] ۱. یاشایش، دیرلك، حیات زندگانی . ز. ۲. کچینه‌جك شی، مدار حیات، مدار تعیش. ۳. تر. آیلق، مأموریت وخدمتنه مقابل ماه بناه آلنان اجرت : معاش باغلامق = آیلق تخصیص ایتمك: معاشنی کسمك؛ معاش ویرمك: معاشات متداخله .

مَعاشِر { سف. ج. عر. فد : معشر. بلا : معشر .

مُعاشِر { ص. عر. ژ: معاشره . [«عشر»دن سف. مفاعله] خلق ایله برلکده یاشایوب کچینن .

مُعاشَرَت { سف. عر. [«عشر»دن مص. مفاعله] خلق ایله برلکده یاشایوب خوش کچینمه؛ حسن معاشرت. || اصول معاشرت. فن معاشرت = خلق ایله ایدیله‌جك معاملات علمی، فر. Sociologie .

مَعاشِرسِز { ص. آیلغی اولمیان : قیلده معاشسز برقاچ ملازم واردر. = ح. معاش آلمقسزین، مخصص معاشی اولمدیغی حالده : برسنه معاشسز خدمت ابتدی .

مُعاشَقه { سف. عر. [«عشق»دن مص. مفاعله] بربرینه عاشق اولمه، قارشیلقلی عشق وعلاقه، سوشمه، بربرینه اعلان عشق ومحبت ایتمه .

مَعاشلی { ص. آیلقلی، مخصص معاشی اولان : معاشلی مأمور، خدمتجی .

مُعاصِر { ص. عر. ژ: معاصره [«عصر»دن سف. مفاعله] باشقه‌سیله بر عصرده یعنی بر عهد وزمانده یاشایان ویاخود یاشامش اولان : سعدی شیرازی عبدالقادر گیلانی ایله معاصر ایدی . = سف. عر. ج : معاصرین. ۱. برعصرده یاشامش اولان آدملر : او یالکز کندی معاصرلرینك تراجم احوالنی یازمش . ۲. عصر حاضرده بر حیات اولان آدملر : تراجم احوال معاصرین .

مُعاصَرَت { سف. عر. [«عصر»دن مص. مفاعله] باشقه لریله بر عصرده یاشامه ویا یاشامش اولمه .

مَعاصی { سف. ج. عر. فد : معصیت. بلا : معصیت .

مُعاف { ص. عر. [«عفو»دن سف. مفاعله یاخود مفاعله یابندن معافی] ۱. عفو اولنمش، چکلمش : قباحتی اونك نزدنده معافدر. ۲. بری، مستثنی، ممتاز : ویرکیدن، خدمت عسکریه‌دن معاف .

مُعافِيَت { سف. عر. [لغت مولده] ۱. عفو ایدلمش اولمه. ۲. استثنا، امتیاز : ویرکیدن معافیت .

مُعالَجه { سف. عر. ج. معالجات. [«علاج»دن مص. مفاعله] علاج قوللانمه، بر مرض والمه قارشی علاج وتدبیر ایتمه، مداواة : بوجیبانه هیچ معالجه ایتدیکزمی؟ او طبیبك معالجه‌سی بکا ایی کلدی .

مَعالی { سف. ج. عر. [فد. معلاة لسانمزده قوللانلماز] ۱. بیوکلکلر، شرف ومکرمتلر، مکارم : سایهٔ معالی‌وایه‌لرنده . ۲. عالی فکرلر، عقل بشرك زور پیتیشه‌بیله‌جکی افکار عالیه ومسائل دقیقه : ادراك معالی.

مُعامَله { سف. عر. ج : معاملات. [«عمل»دن مص مفاعله] ۱. خلقه قارشی اولان فعل وحرکت، بر یولده حرکتده بولنمه، قوللانمه، طوتمه : بکا بر چوجقه‌ایدیله‌جك معامله‌یی‌ایدیور؛ حسن معامله، رفق ایله معامله؛ سوء معامله، بد معامله، معامله‌یه بارده؛ معامله بتلز برآدم. ۲. بر مصلحت ویا بر ورقهٔ رسمیه حقنده دوائر حکومتجه اجرا اولنه‌جق مراسم، حواله وقید وسائره : عرضحالکزك دها معامله‌سی بیتمدی؛ اوراقك معامله‌سنی الدن یاپدیردم. ۳. آلیش ویریش، مناسبت تجاریه، ایش : فلان تاجرك او فابریقه ایله معامله‌سی واردر: سز خانفی صرافله معامله ایدیورسکز؟ ٤. آنچه واوراق نقدیه وتحویلات وسائره‌دن استفاده ایشی، فائض ومرابحه کبی امور صرافیه :

معامله‌دن خیلی قزانیور.

مُعامَله‌جی { س. ۱. امور صرافیه ایله مشغول آدم. ۲. یوکسك فائضه آچه اقراض ایدن آدم، صرافجه‌جی: زراعی معامله‌جیلرك ید غدرندن قور. تارمق ایچون زراعت بانقه‌لری تأسیس اولنمشدر.

مُعامَله‌جیلك { س. ۱. صرافلق، امور صرافیه. ۲. فائضجیلك، صرافجه‌جیلق: معامله‌جیلك ایدیور.

مُعانِد { ص. عر. ة: معانده. («عنود» دن سف. مفاعله) عنادجی، مخالفتده مصر، کیمسه‌یه اویماز و دیدیکندن دونمز: معاند بر آدمدر. [تفعیل باینده نونك تشدیدیله «معند» دیه‌ملی.]

مُعانَده { سف. عر. («عنود» دن مص. مفاعله) عناد، عنادجیلق، مخالفتده اصرار. («عناد» دها مستعملدر.)

مُعانَقه { سف. عر. («عنق» دن مص. مفاعله) بربرینك بوینه صارلمه، صارماشمه، قوجاقلاشمه.

مَعانی { سف. جم. عر. فد: معنی. یا: معنا. = فد. معانی ویا علم معانی: نحوك مسائل دقیقه‌سندن بحث ایدن بر علم مخصوصکه عربیده اکثریا بیان و بدیع ایله برلکده تدریس اولنور. السنهٔ سائره‌ده نحودن معدود اولوب قواعدی کتب نحویه‌ده مندرجدر.

مُعاوَدَت { یا معاوده. سف. عر. («عودة» دن مص. مفاعله) ۱. کری دونمه، دونش، عودت، رجوع: اسکی محله، اولکی فکرینه معاودت ایتدی. ۲. عادت ایدنمه، معتادی اوله. [بو ایکنجی معنا ایله لسانمزده یك قوللانلماز.]

مُعاوَضه { سف. عر. («عوض» دن مص. مفاعله) دکیش طوقوش، ترامیه، مبادله.

مُعاوَضَةً { ح. عر. ترامیه صو. رتیله. مبارلة.

مُعاوِن { ص. عر. ة: معاونه. («عور» دن سف. مفاعله) یاردیمجی، معاونت و یاردیم ایدن. || افعال معاونه = اولق واجبك کبی صنع مرکبه ترکیبنه کیرن فعللر. || عساکر معاونه = عساکر منتظمه‌یه یاردیم ایتمك اوزره اثنای حربده جمع وسوق اولنان باشیبوزوق عسکرلر. = س. تر. برمأموره ایفای وظیفه‌ده یاردیم وغیابنده وکالت ایتمك اوزره تعیین اولنمش مأمور، مستشار، مشاور، ایکنجی: والی، مدیر، دفتردار معاونی. || شورای دولت معاونلری = دائرهٔ مذکوره‌ده اعضا نامزدی اولان ملازملرك مادونندکی مأمورلرکه کتابت خدمتی ایفا ایدرلر.

مُعاوَنَت { سف. عر. («عون» دن مص. مفاعله) یاردیم، یاردیم ایتمه، یاردیمجیلق: برینی معاونت ایتمزسه یالکز بو ایشی یاپه‌مام.

مُعاهِد { ص. عر. ة: معاهده. ج: معاهدین، معاهدتین. («عهد» دن سف. مفاعله) بینلرنده عهد ومیثاق ایدنلرك بیری: طرفین معاهدین؛ دولتین معاهدتین.

مُعاهَده { سف. عر. ج: معاهدات. («عهد» دن مص. مفاعله) ایکی دولت آرهسنده عقد اولنان عهد و پیمان و میثاق: پارس معاهده‌سی: تجارت معاهده‌لری؛ معاهدات عتیقه.

مُعاهَده‌لی { ص. معاهده ایله یاغلی: معاهده ایله مقرر.

مُعاهَده‌نامه { س. فا. دها طوغریسی عهدنامه. با: عهدنامه.

مَعايِب { سف. عر. ج. (فد. «معاب» لسانمزده مستعمل دکلدر) عیب شیلر، عیبلانه‌جق افعال و حرکات، اسکه، قصور: معایبی ذکر ایتمك، میدانه قومق.

مُعايَده { سف. عر. ج: معایدات. («عید» دن مص. مفاعله) ۱. بایرامللاشمه، بربرینه بایرامی تبریك ایتمه: احبابله معایده ایده‌مدم. ۲. بایرام کونی مراتب عالیه اصحابك حضور شوکت نشور حضرت پادشاهی‌یه چیقوب وظیفهٔ تبریکی ایفا ایلمه‌لری رسم مخصوصی: معایده آلایی.

مُعايَنه { سف. عر. ج: معاینات. («عین» دن مص. مفاعله) ۱. کوزدن کچیروب تفتیش وتحقیق ایتمه: باصیله‌جق کتابلر برانجمن طرفندن معاینه اولنور؛ ادخال اولنان ادویه‌نك معاینه‌سی. ۲. ط. برآدمك اطبا طرفندن نظر تفتیشدن کچیرلمکه عائی اولوب اولمیغنك تحقیق وعلتك

تشخیصی : عسکره آلنه جق افرادك قبل القید اطبا طرفندن معاینه‌ی شرطدر؛ معاینهٔ طبیه. || معاینه مأموری = کومسیوکدن کچن اشیایی آچوب باقمغه مأمور آدم.

مُعاینه‌جی { سف. کومسیوکده ویا دیکر بردائرهٔ رسمیه‌ده معاینه‌یه مأمور آدم.

مُعاینه‌خانه { سف. فا. بر ویا بر قاچ طبیب طرفندن خسته‌لره باقیلق ایچون آچیلان اداره‌خانه.

مَعائی { ص. عر. ا : معائیه. ط. باغرصاقلره منسوب ومتعلق.

مَعبَد { سف. عر. ج : معابد. {«عبادة»دن سم} عبادت ایده‌جك یر، هرحالقی دینده اولورسه اولسون عبادت محلی، عبادته مخصوص بنا : معبد مسلمین = جامع شریف : معابد قدیمه خرابه‌لری.

مَعبَر { سف. عر. ج : معابر. {«عبور»دن سم.} کچیله‌جك محل، کچیده، درینه.

مُعبِّر { سف. عر. ج : معبرین. {«عبارة»دن سف. تفعیل} رؤیا تعبیر ایدن آدم، کوریلن رؤیالردن معنا چیقاران آدم : معبر رؤیاسنی ایی تعبیر ایتدی.

مَعبود { سف. عر. {«عبادة» دن سمف.} ۱. عبادت اولنان وعبادته مستحق اولان حق جل وعلا حضرتلری : یا معبود. ۲. ادیان باطله اصحابینك عبادت ایتدکلری صنم وبت یاخود نجم وشمس وقمر وسائره : اسکی یونانیلرك هر خصوص ایچون آیری معبودلری وار ایدی؛ کونش اکثر اقوام قدیمه‌نك معبودی ایدی.

مَعبوده { سف. عر. {«عبادة»دن سمف} مؤنث اعتباریله کندیسنه عبادت اولنان پری وصنم وسائره : اسکی یونانیلرجه زهره سیاره‌سی عشق معبوده‌سی زعم اولنوردی.

مُعتاد { ص. عر. ا : معتاده. {«عود»دن سمف. افتعال} اعتیاد ایدلمش، آلیشلمش، عادت اولنمش : صباح ارکن قالقمق معتادمدر؛ یمکده صو ایچمك معتادی دکلدر. = سف. عر. عادت، آلیشیلان شیء : او معتاندن واز کچمز.

مُعتَبَر { ص. عر. ا : معتبره. {«عبور»دن سمف. افتعال} ۱. اعتبارلی، خاطری صایلیر، حرمتلی، محترم : معتبر بر ذات؛ کندیسی مملکتجه بك معتبردر. ۲. سوزی وامضاسی کچر، سوزینه ونامو سنه امنیت واعتماد اولنور : معتبر تجار؛ کندیسی بوراجه معتبردر. ۳. کچر، صایلیر، قوالانیلیر، مقبول، حکمی اولان : بو سوز معتبر دکلدر؛ قسم لغو شرعاً معتبر دکلدر؛ بودرلو قماشلر شمدی معتبردر. = سف. عر. ج. فا : معتبران. اعتبارلی ونفوذلی آدم، ایلری کان، اعیان ومتنفذلردن آدم : معتبران مملکتدن؛ معتبران تجاردن؛ اورانك معتبرانندن بری. {بو صورتله باشایجه جمی قوللانیلیر.}

مُعتَدِل { ص. عر. ا : معتدله. {«عدل»دن سف. افتعال}

۱. نه بك زیاده نه بك آز او. لوب اورته حالده بولنان، اعتدال اوزره اولان : معتدل هوا. ۲. یاواش، ملائم، سرت اولمیان، افراطلی، بك ایلریه وارمش او. لمیان : معتدل طبیعتلی برآدم؛ افکار معتدله اصحابندن.

مُعتَدِلانه { ص. ق. فا. اعتدال اوزره، اورته حالده : معتدلانه حرکت؛ معتدلانه یاشایور.

مُعتَذِر { ص. عر. ا : معتذره. {«عذر»دن سف. افتعال} عذر درمیان ایدن، اعتذار ایلین. ز.

مُعتَرِض { ص. عر. ا : معترضه. {«عرض»دن سف. افتعال} قارشی کان، اعتراض ایدن، موانع ومشکلات چیقاران، باشقه‌لرینك قول ورأینده بهانه بولوب مخالفت ایدن : کندیسی دائما معترض بولنیور؛ برمعترض ظهور ایدرسه اسکات ایده‌یللی. || ر. جمله‌معترضه = کلامك سبکیله مناسبتی اولیوب بالمناسبه ویا عبارهٔ بربرینی ایضاح ایچون کلام آره‌سنه ادخال اولنان واکثریا قوسین ایچنه آلنان جمله.

مُعتَرِضه { سف. عر. {لغت مولده} ط. اکثریا جمله‌معترضه‌یی آره‌یه آلان قوسین اشارتی : ( ).

مُعتَرِف { ص. عر. ا : معترفه. {«عرفان»دن سف. افتعال} کندی قصور وقباحتی بیلوب سویلین، اقرار واعتراف

ایدوب کیزلین، مقر : بن عجزمی معترفم .

مُعتَزِل { ص . عر . ا : معتزله . [«عزل»دن سف. افتعال] جماعتدن آیریلوب برطرفه چکیلن .

مُعتَزِله { سف عر. [«جماعة معتزله»دن مخفف] اهل سنت جماعتندن آیریلان واصل بن عطانام کیسه‌یه تابع بر جماعت .

مُعتَسِف { ص. عر. ا : معتسفه . [«عسف» دن سف. افتعال] طوغری یولدن وطریق عدل وانصافدن آیریلوب حقسزلق ایدن، ستمکار. ا.

مُعتَق { ص عر. ا: معتقه. [«عتاق» دن سمف. افعال] آزاد ایدلمش، آزادلی : عبد معتق؛ جاریهٔ معتقه .

مُعتَقِد { ص. عر . ا : معتقده . [«عقد»دن سف افتعال] ۱. اینانان، برشیئه اعتقادی اولان : تناسخه معتقد بر فرقه. ۲. اعتقاد صاحبی، عقیده‌سی طوغری و صاغلام، دیندار : معتقد بر ذاتدر .

مُعتَقَدات { سف. ج. عر. [فد. دکادر] اینانیلان شیئلر، عقیده : هندولرك معتقداتی پك غریبدر.

مُعتَكِف { ص. عر. ا : معتکفه. [«عکف » دن سف. افتعال] برمعبد ویا تربه‌نك یاننده اختیار عزلته عبادته حصر اوقات ایدن : ایکی سنه حرم شریفده معتکف قالدی .

مُعتَل { ص.عر.ا: معتله .[«علة»دن سف. افتعال] ۱. علت صاحبی، عاتلی، علیل، خسته ویا سقط. ا. ۲. ر. [صرف عربیده] حروف اصلیه‌سی ایچنده حرف علت (یعنی ا، و، ی) بولنان : فعل معتل؛ افعال معتله؛ معتل الفاء = فاء الفعلی یعنی ایلك حرف اصلیسی حرف علت اولان؛ معتل العین = عین الفعلی یعنی حروف اصلیه‌سنك ایکنجیسی حرف علت اولان؛ معتل اللام = لام الفعلی یعنی حروف اصلیه‌سنك اوچنجیسی حرف علت اولان .

مُعتَمَد { ص عر. ا: معتمده .[«عمده» دن سمف. افتعال] ۱. اوزرینه طیانیلان، گوگنیلن : اوآدم بنم معتمدمدر. ۲. شایان اعتماد، کندیسنه گوگنیله بیلیر، صاغلام .امین .اینانیلیر : کندیسی معتمد آدمدر .

مُعتَمِر { ص . عر . ا : معتمره . [«عمره»دن سف افتعال] موسم حجك غیرنده کعبهٔ شریفه‌یی زیارت ایدن، ایفای عمره ایلین .

مُتَنَبِّه { یا معتنی ص عر.[«عنی»دن سمف. افتعال] دقت واهتمامه شایان، مهم، اهمیتلی : پك معتنا بر ایشدر .

مَعتوق { ص . عر . ا : معتوقه . [«عتاق»دن سمف.] آزاد اولمش، آزادلی .[«معتق» کبی.]

مَعتوه { ص. عر. ا : معتوهه . [«عته » دن سمف.] عته کتیرمش، بوگامش، بوگاق : معتوه بر اختیار؛ معتوهه بر قادین .

مَعتوهلق { س. بوگاقلق، عته .

مُعجِب { ص . عر . ا : معجبه . [«عجب» دن سف افعال] و :

مُعجِب { ص . عر . ا : معجبه . [«عجب» دن سف. تفعیل] تعجبی موجب، باعث حیرت، شاشیله‌جق : امر معجب؛ امر معجبه .

مُعجِز { ص . عر . ا : معجزه . [« عجز » دن سف. افعال] باشقه‌لرینی امتثال و مسابقتدن عاجز براقان، کیمسه‌نك یاپه‌میه‌جغی حال وصورتده اولان . || معجز ادا، معجز بیان = هرکسی امتثال ومسابقتدن عاجز براقه‌جق طرز وحالده اولان، اعجز کارانه .

مُعَجِّز { ص . عر . ا : معجزه . [« عجز » دن سف. تفعیل] تعجیز ایدن. قارشیسنده‌کنی عاجز براقه‌جق درجه‌ده صیقان، صیقیجی، بیقدیریجی، اوصاندیر. یجی، یاپیشقان، صیویشیق : پك معجز برآدم؛ بو قاری‌ده نه معجزه‌در. [عربیده لغت آنفه ایله مترادف ایسه‌ده لسانمزده صورت استعمالاری بروجه مشروح آیرلمشدر .]

مُعجِزلِك { س. معجزآدمك حالی، تعجیز، صیقمه، بیقدیرمه، اوصاندیرمه. صیویشیقلق : بوآدمك‌ده معجزلكی چكمز .

مُعجِزه { سف. عر. ج : معجزات. [«عجز»دن سف. ا افعال] پیغمبران عظام طرفندن صادر اولان خارق العاده احوال که خلق عجز وتعجبده براقوب ایمانه کلمه‌لرینی موجب اولور : حضرت صالحك کوسترديکی معجزه؛ معجزات باهرهٔ جناب نبوی . [من طرف الله ظاهر اولانه «آیت»، واولیاء عظام طرفندن

صادر اولانه «کرامت» دینیر.]

مُعَجَّل { ص. عر. ژ: معجله. [«عجله»دن سمف. تفعیل] مهلتسز، پیشین، بروجه پیشین تأدیه ویا ایفا ایدیله‌جك اولان. مقابلی: مؤجل. || مهر معجل = بروجه پیشین ویریلان مهر، آغرلق، جهاز بدلی.

مُعَجَّله { سث. عر. املاك امیریه و وقفیه‌دن معلوم اولان معاملات ایچون پیشین آلنان بدل.

مُعَجَم { ص. عر. ژ: معجمه. [«عجم» دن سمف. افعال] ١. نقطه‌لی (حرف): جیم معجمه. ٢. حروف هجا ترتیبیله مرتب (لغت وسائره): معجم البلدان. [بو ایکنجی معنا ایله بزجه مستعمل اولمیوب، یالکز بویله بعض کتب عنوانلرنده کوریلور.]

مَعجون { سذ. عر. جم: معاجین. [«عجن»دن سمف. ١. خمور قوامنده شیء. ٢. او قوامده علاج: برمعجون ترتیب ایتدی. ٣. چوجقلر ایچون صوقاقده صاتدقلری بر نوع لزوجتلی ویاپیشقان طاتلی. ٤. تریاکیلرك یوتدقلری برنوع آفیون ترکیبی. ٥. ابنیه و سائره‌ده یاغلی بویادن اول یاریق ودلیکاری قپامق ایچون سوریلان قویو بر ترکیب: بویاجی معجونی. ٦. چرچیوه جاملرینك کنارلرینه سوریلان سولوکنلی خمور: جامجی معجونی.

مَعجونجی { س. ١. صوقاقلرده چوجقلر ایچون معجون دینلن طاتلیدن صاتان آدم. ٢. بر نوع معجون ترتیب ایدوب صاتان آدم.

مَعجونلامَق { فت. معجون سورمك، معجونله طیقامق: تخته‌لرك آره‌لرینی معجونلاملی؛ بو جاملری ایی معجونلامامشلر.

مَعجونلی { ص. معجون سورلمش، معجونله طیقانمش.

مُعِدّ { ص عر. ژ: معده. [«عد»دن سف. افعال] حاضرلایان، تهیئه ایدن. ز

مُعَدِّل { ص. عر. ژ: معدله. [«عدل»دن سف. تفعیل] تعدیل ایدن، مساوی وبرابر قیلان. ز. || ه. معدل النهار = تساوی لیل ونهار موسمنده کونشك کچدیکی دائره که کرهٔ ارضی ایکی مساوی قسمه آیریور، خط استوا.

مَعدَلَت { سث. عر. [«عدل»دن مص. میمی] عدل، عدالت. حقانیت، ظلم وجور ضدی: اجرای معدلت ایتمك؛ معدلت سنیه‌یه موافق حرکت؛ باب معدلت = عدالت قپوسی، اصحاب مراجعته مقتضای عدالتی ایفا ایدن محل.

مَعدَن { سذ. عر. جم: معادن. [عربیده طوغریسی دالك کسریله‌در.] ١. طوپراغك ایچندن چیقان واریدیلوب دوکلمکله یا ایصیدیلوب دوکلمکله مختلف اشکاله کیروب آلات وادوات مختلفه اعمالنه یارایان اجسام متنوعه‌نك بهری: دمیر، باقیر، قلای، قورشون، کومش، آلتین اك معروف معدنلردندر؛ معادنك کشفندن اول انسانلر چوق زحمتلی برعمر سوررلردی. ٢. کیم. نشوونماسی اولمیان جسم، جوهر. ٣. برمعدنك ویا برنوع طاش وطوپراق وسائره‌نك بولندیغی وچیقدیغی محل، معدن فلزاتنی حاوی یر، اوجاق، کان: اورال طاغلرنده کومش و آلتین معدنلری واردر؛ مرمر، آلچی، کومور معدنی؛ اوراده اسکیدن ایشلنمش بر معدن واردر. ٤. آلتین وکومشك غیری اولان معدن بسیط ویا مرکب: کومش دکل معدندر. ٥. معدن یاخود اسکی معدن: خاص پورسلان وفغفوری معمولاتی: چین، صاقسونیه معدنلری؛ اونده چوق اسکی معدنلر واردر. ٦. مج. بر خصلت و فضیلتك منبع ومصدری حکمنده اولان ذات، اوخصلت وفضیلتله متصف آدم، کان: اول معدن حلم وحیا؛ ذاتی معدن علم وحکمت ایدی. ٢. کندیسنده چوق دکرلی شیء بولنان، دفینه، خزینه: حریف معدن؛ بوکتبخانه دکل معدن. = ص. تر. ١. معدندن معمول: معدن طباق. ٢. کومش وآلتینك غیری اوله‌رق بسیط ویا مرکب بر معدندن یاپلمش: معدن مدالیه. || کیم. شبه معدن = معادنك خاصه‌لرینی جامع اولمقزین کیمیاجه معادنه ملحق بعض اجسام بسیطه، فر. Métaloïde. || علم المعادن = معدنلرك انواع واجناس واحوالندن بحث ایدن علم که علم الارضله وکیمیا ایله

مناسبتی واردر فر. Minéralogie. || اعمال المعادن = معدنلرك ایشلدلمسی علم و صنعتی ، فر. Métalurgie. || معدن صویی = ایچنده طبیعی اوله‌رق منحل بر معدن بولنان صو. || معدن کوموری = پك اسکی زمانلردن طوپراغك آلتنده قالوب یانار بر یاغلی طاش حالنه کچمش اولان اشجار و نباتات و بوتون اورمانلردن عبارت سیاه مادهٔ معلومه که تسخین ایچون قوللانیلیر.

مَعَدَنجی { س. یردن معدن چیقاران ، بر معدن اوجاغنی ایشلین ویا بو ایشلرده استخدام اولنان آدم.

مَعَدَنجیلك { س. یردن معدن چیقاران و بر معدن اوجاغنی ایشلین یاخود معدن ایشلرنده استخدام اولنان آدمك صنعتی و حال وصفتی : معدنجیلك زور بر صنعتدر.

مَعَدَنی { ص. عر. ۲ : معدنیه. ۱ معدنه منسوب، ومتعلق ویا معدندن معمول : جسم معدنی؛ مواد معدنیه. ۲. علم المعادنه منسوب ومتعلق : کتب معدنیه؛ معلومات معدنیه. = سذ. عر. ج : معدنیون = علم المعادنله اشتغال ایدن آدم، علم المعادن عالمی : معدنیونك قولنجه.

مَعَدَنِیّات { سث. ج. عر. معدنه متعلق ویا معدن قبیلندن شیئلر، نشو ونماسی اولمیان اجسام، جمادات.

مَعدود { ص عر. ۲ : معدوده. [«عد»دن سمف] ۱. صایلمش، صایبلی، صاییسی معلوم، شمرده : مسکوکات معدوده. ۲. محدود، معین. منحصر : تجارتك فائده‌لری معدود دکلدر. ۳. برجنس عدادینه داخل بر درلو عد و اعتبار اولنان : آلتیمون معادندن معدوددر. || نامعدود [ودها طوغریسی : غیر معدود] صاییسز، صایلماز، حسابسز، لایعد، چوق.

مَعدودات { سث. ج. عر. حق. یمورطه کبی صاتی ایله آلنوب صاتیلان شیئلر.

مَعدوم { ص. عر. ۲ : معدومه. [«عدم»دن سمف] یوق اولان موجود اولمیان : معدوم برشیئی طلب ایتمك عبثدر. — تاریخ طبیعی اصطلاحات جدیده. سنده ٪ ادات یونانیه‌سنی ترجمه‌ده قوللانلمشدر : معدوم الثمار = acarpe، معدوم الرأس = acéphale کبی.

مَعدومِیَّت { سث. عر. [لغت مولده] یوقلق، یوق اوله : عنقانك معدومیتی. — ینه تاریخ طبیعی اصطلاحاتنده مصدریت معناسیله برابر ٪ ادات یونانیه‌سنی ترجمه‌یه یارار : معدومیة الرأس = acéphalie کبی.

مِعدَوی { ص عر. ۲ : معدویه. ۱ معده‌یه منسوب و متعلق : وجع معدوی؛ امراض معدویه ۲. معده ایچون فائده‌لی.

مِعده { سث. عر. انسانده وحیوانانده مأکولاتی هضم ایدوب باغرصاقلره دوکن عضو داخلی که کوکس ایله قارن آره. سنده واقعدر، قورصاق. || ط. التهاب معده، ام معده، توسع معده وسائره = معده‌یه عارض امراض مختلفه.

مُعَذَّب { ص. عر. ۲ : معذبه. [«عذاب»دن سمف. تفعیل] عذاب ایچنده بولنان ، اذیت چکن، چوق صیقندی کورن : بوزوق یولده آربه ایچنده انسان معذب اولور. [عربیده اولدیغی کبی مجازات کورمش معناسیله لسانمزده قوللانلماز]

مُعَذِّب { ص. عر. ۲ : معذبه. [«عذاب»دن سف. تفعیل] ۱. عذاب واذیت ویرن. ز. ۲. برینی برصورتله راحتسز ایتمکی سون ایلیشن موزب.

مَعذِرَت { سث. عر. ج : معاذر. [«عذر»دن مص. میمی. — ذالك فتحیله استعمالی غلطدر] ۱. بر قصور وقباحتك وقوعنه سببیت ویرن حال غیر اختیاری، عذر : معذرتی واردر؛ بیان معذرت ایتدی. ۲. عذر دیله‌مه، اسباب مجبره درمیان ایده‌رك عفو ایستمه. اعتذار : معذرته لزوم یوقدر.

مَعذور { ص. عر. ۲ : معذوره. [«عذر»دن سمف] عذری اولان، برقصور وقباحت ایقاعنه سبب مجبری اولان، وظیفه‌سنی ایفا ایتمه‌سنه بر مانع شرعیسی اولان، عذری قبول اولنان : زیارتکزه کلمك ایستیوردی اما معذوردر؛ اونی معذور طوتکز: بن سزی معذور کوریورم.

مَعذورِیَّت { سث. عر. معذور اولانك حالی. عذر : درمیان ایتدیکی معذوریت مقبول دکلدر.

مُعَرّا { یا معری. ص. عر. [«عری»دن سمف تفعیل] ۱. چپلاق، صویلمش ۲. عاری ، خالی ،

تهی، بوش، مبرا: علم وتربیه‌دن معرا بر آدم.

مِعراج { سذ. عر. جم. معاریج. [«عروج»دن سم.] ١. چیقیله‌جق، یوکسله‌جك یر، نردبان. ن. ٢. کوکه چیقمه، عروج: معراج النبی = نبی ذی شان (صلعم) افندمزك سمایه عروجلری؛ لیلهٔ معراج = معراج النبی کیجه‌سی.

مِعراجنامه { سـ. فا. معراج نبی (صلعم) حقنده یازلمش قصیده ومنظومه.

مُعرَب { صـ. عر. ا: معربه. [«عرب»دن سمف. افعال] لسان عربیٔ فصیحك خاصه‌سی اولان اعرابی قبول ایدن، آخری اعراب فائده‌سنجه تحول ایدن (کلمه)، مبنی مقابلی: اسم معرب.

مُعرِب { سذ. عر. [«عرب»دن سف. افعال] مشهور بر کتابك اعرابنی بیان ایدن کتاب: معرب قرآن.

مُعَرَّب { صـ. عر. ا: معربه. [«عرب»دن سمف. تفعیل] عربلشمش، تعریب اولنمش، عن اصل عربی دکل ایکن بعده بو حالی پیدا ایتمش اولان: فارسیدن معرب بر لغت. [انسانلر حقنده متعرب ومستعرب قوللانیلیر.]

مَعرِض { سذ. عر. [«عرض»دن سم. — رانك فتحیله غلطدر] بر شیئك کورندیکی وظهور ایتدیکی یاخود عرض وانها اولندیغی محل، مقام: معرض عتابده = عتاب مقامنده؛ معرض تشکرده = مقام تشکرده، تشکر مقصدیله.

مُعَرَّف { صـ. عر. ا: معرفه. [«عرفان»دن سمف. تفعیل] ١. بیلدك، بللی، معلوم، معروف. ن. ٢. ر. [نحو عربیده] حرف تعریفی اولان، معین ومحدود بر شیئه دلالت ایدن، منکر مقابلی: موصوف معرف اولورسه صفتنك‌ده معرف اولمه‌سی اقتضا ایدر.

مُعَرِّف { صـ. عر. ا: معرفه. [«عرفان»دن سف. تفعیل] تعریف وتحدید وتعیین ایدن: اوصاف واحوال اولیایی معرف بر کتاب.

مَعرِفَت { سث. عر. جم: معارف. [«عرفان»دن مص. میمی] ١. بیلمه، علم، دانش. ٢. هنر، مهارت، استادلق، صنعت: بر معرفتدر هر کسك یاپه‌جغی ایش دکلدر. ٣. تر. عو. هنر وصنعتله یاپلمش بر اصول وترتیب: بو ماکینه‌نك، بو آلنك بر معرفتی واردر. ٤. غریب اوضاع وحرکات، تحقلق: بر طاقم معرفتلر یاپیوردی. ٥. واسطه، توسط: ایستدیککز کتابلر امانتجی معرفتیله کوندریلیور. = جم. علوم وفنون، تحصیل ایله اکتساب اولنان معلومات: تحصیل معارف؛ نشر معارف. || معارف عمومیه، وساده‌جه معارف = علوم وفنونك نشر وتعمیم وترقیسنه ومکاتب وسائر مؤسسات علمیه‌یه نظارت ایدن دائرهٔ رسمیه: معارف نظارتی، مجلسی؛ مجلس کبیر معارف.

مَعرِفَتلی { صـ. ١. هنر ومعرفت صاحبی، هنرور: چوق معرفتلی آدمدر. ٢. هنر ومعرفتله یاپلمش، هنرلی، مصنع: بك معرفتلی بر ماکینه ایجاد ایتدی.

مَعرِفه { سث. صـ. عر. [«معرفت» ایله برلغت اولدیغی حالده لسانمزده استعمالی آیرلمشدر.] ر [نحو عربیده] حرف تعریفله ویادیکر صورتله مدلولی تعیین وتخصیص اولنمش اسمه اطلاق اولنور. مقابلی نکره.

مُعَرِّق { صـ. عر. ا: معرقه. [«عرق»دن سف. تفعیل] ط. ترلدن، ترکتیرن (علاج وسائره).

مَعرَکه { سث. عر. جم: معارك. [«عرك»دن سم.] میدان حرب، جنك موقعی.

مَعروض { صـ عر. ا: معروضه [«عرض»دن سمف.] ١. بر شیئك قارشیسنده بولنان، بر شیئه قارشی سپر وحائلی اولمیان: بو اوکونشه معروضدر؛ روزکاره معروض؛ عمومك انظار استهزاسنه معروض بر آقتور. ٢. سرلمش، سرکی حالنده. انظار تماشا اوکنه موضوع: او اشیا اوچ آی سرکیده معروض قالدی. ٣. بر بیوك ذاتك حضورینه چیقاریلان، عرض وتقدیم قلنان: هدایاء معروضه؛ اوراق معروضه. ٤. بر بیوك ذات ویا مقام وهیئته عرض وانها وافاده اولنان: تفصیلات معروضه؛

فلان طرفندن معروض كيفيت . ٥. يوقاريده عرض و بيان اولنان، مذكور، سالف العرض : احوال معروضه‌دن طولايى . || اذ. معروض چاكرانه‌مدر ، معروض بندكانه‌مدر ، معروض داعيانه‌مدر ، معروض چاكر. كمينه‌لريدركه = عرضحاللرك ومقام صدارتده بولنان ويا بولنمش اولان ذواته تقديم قلنان محررات رسميه‌نك و غير رسمى اوله‌رق كوچكدن بيوكه تقديم قلنان عريضه‌لرك باشنه يازلمسى معتاد تعبيرلر . || المعروض = بو دخى اقران بيننده قوللانيلير .

مَعروضات { سث. جم. عر. [فد. معروضه بو مقامده قوللانلماز] ١. بر بيوك ذات ويا مقامه عرض وانها اولنان مواد : معروضاتمك نظر اعتنايه آلنمسنى رجا ايدرم. ٢. برمقام عالى‌يه وبالخاصه عتبهٔ سنيهٔ جناب ملوكانه‌يه تقديم اولنان اوراق و محررات : هر كونكى معروضاتك بر خلاصه دفترى تنظيم ايديلير .

مَعروف { ص. عر. ث: معروفه . [«عرفان»دن سمف.] ١. بيلنن، معلوم : كرهٔ ارضك اسكيدن معروف جهتلرى . ٢. شهرتلى ، مشهور ، متعارف ، هر كسك بيلديكى : كنديسى معروف آدمدر. ٣. شريعتك امر ايتديكى ، شرعاً مقبول ومستحسن اولان : امر بالمعروف نهى عن المنكر = اوامر ونواهىء شرعيه‌نك خلقه تبليغى .

مُعَرّى { ص. عر. با : معرا .

مُعِزّ { ص. عر. ث: معزه. [«عزة» دن سف. افعال] اكرام واعزاز ايدن ؛ عزيزلنديرن : معز الدوله . ث .

مَعَز { سذ. عر. كچى؛ معزبرى = يبانى كچى .

مُعَزَّز { ص. عر. ث : معززه . [«عزة» دن سمف. تفعيل] ١. عزت و شرف صاحبى ، عزيز، مكرم. ٢. اكرام واعزاز اولنان ، حرمت و تعظيمله قبول اولنان : اوتورديغى مدتجه پك معزز ايدى. ٣. قيمتلى، قيمتدار، عزيز : مملكتمز معززدر.

مُعَزَّزاً { ح. عر. اعزاز واكرامله: معززاً قبول ايتديلر .

مَعزول { ص. سذ. عر. جم : معزولين. [«عزل»دن سمف] منصب و مأموريتندن چيقارلمش ، عزل اولنمش ، مأموريتسز قالمش : اوچ سنه معزول قالدى : معزولين معاشاتى .

مَعزولاً { ح. عر. معزول اوله‌رق، عزل اولنديغى حالده، مأموريتندن چيقاريله‌رق: معزولاً عودت ايتدى .

مَعزولِيَّت { سث. عر. معزول اولانك حال وصفتى، معزوللق : معزوليت معاشى ؛ معزوليتى چوق سورمدى.

مَعسَرَت { سث. عر. [«عسر»دن مص. ميمى] كوجلك، زورلق، چپارزلق .

مُعَسكَر { سذ. عر. [«عسكره»دن سم. دحرج] اردوكاه، حرب زماننده اردونك مركز اتخاذ ايتديكى محل .

مُعَسَّل { ص. عر. بال ايله تربيه اولنمش، باللى : ماء معسل.

مِعشار { سذ. عر. اونده بر عشر.

مَعشَر { سذ. عر. جم : معاشر . [«عشرة» سم.] برلكده ياشار انسانلر جماعتى ، كروه ، جمعيت .

مُعَشَّر { ص. عر. ث : معشره . [«عشر»دن سمف. تفعيل] اون جزئدن مركب ويا اون قسمه منقسم، اونلى، اونلق.. = سذ. عر. س. اون ضلعى وزاويه‌سى اولان شكل .

مُعَشِّر { سذ. عر. [«عشر»دن سف.] تعشير مأمورى، محصولانك عشرينى آلان ، اونده‌لقجى .

مَعشوق { ص. عر. ث : معشوقه. [«عشق»دن سمف.] عشق وعلاقه ايله سويلان، سوكيلى، علاقه كرده .

مَعشوقِيَّت { سث. عر. معشوقلق، عشق وعلاقه ايله سويلان شخصك حالى .

مَعصوم { ص. عر. ث: معصومه. [«عصمة»دن سمف.] كناهدن برى، صوچسز، بيكناه: اونك معصوم اولديغنى وجدانم تصديق ايديور. = سذ. عر. كناه و قباحتدن برى اولان كوچك چوجق : او معصومه اورمايك كناهدر .

مَعصوملق { س. و :

مَعصومِيَّت { سث. عر. كناه وقباحتدن برى اولمه : معصوميتى تبين ايتدى .

مَعصِيَت { سث. عر. ج: معاصی. (« عصی » دن مص. میمی) کناه، اثم: معصیتدن احتراز ایدرم. (عصیان معناسیله لسانمزده قوللانلماز.)

مُعضِلات { سث. ج. عر. (« عضل » دن افعال. — تفعیل بابندن سمع. صورتنده عینك وضاد مشددهنك فتحیله غلطدر. — مفردی لسانمزده مستعمل دکلدر.) بیوك وآغر ایشلر، مشکل مسئلهلر، امور مهمه: معضلات امورله مشغولدر.

مُعَطَّر { ص. عر. ث: معطره. (« عطر » دن سمع تفعیل) تعطیر اولنمش، کوزل قوقولی، کوزل قوقو قاریشمش.

مُعَطَّل { ص. عر. ث: معطله. (« عطل » دن سمع. تفعیل) ۱. براغلمش، متروك، قوللانلماز، بطال: معطل بر دکرمن، بر ماکینه. ۲. ایشسز، بوش: معطل طورمامالی.

مَعطوف { ص. عر. ث: معطوفه. (« عطف » دن سمع.) ۱. اکلمش، مائل، بر طرفه طوغری دونمش. ۲. عزو واسناد اولنان، ویریلن، راجع و عائد اولان: اونك کلهسی کبرینه معطوفدر: بولقردی قائلنه معطوف اولق لازم کلیر. (بو معنا عربیده یوقدر.) ۳. ر. بر حرف عطف واسطهسیله دیکر کلمهیه مربوط (کلمه) که، دیکرینه ده « معطوف علیه » دیرلر.

مُعطی { ص. عر. ث: معطیه. (« عطا » دن سمع. افعال) ویرن، اعطا ایدن. ث.

مُعظَم { سند. عر. بر شیئك اك بیوك قسمی، باشلیجه جهتی.

مُعظَّم { ص. عر. ث: معظمه. (« عظم » دن سمع تفعیل) ۱. بیوك، ایری، جسیم: بر بناء معظم. ۲. تعظیملی، مکرم، مجل: دستور معظم. ۳. آغر، اهمیتلی: امور معظمه.

مُعظَّمات { سث. ج. عر. بیوك وآغر ایشلر، امور مهمه: معظمات امورله اوغراشمق.

مَعفُو { ص. عر. ث: معفوه. (« عفو » دن سمع.) عفو اولنمش، عفو و صفحه مظهر: کوچکلرك قباحتلری بیوکلرك عندنده معفودر.

مَعقود { ص. عر. ث: معقوده. (« عقد » دن سمع.) باغلی، باغلانمش، دوکومانمش، عقدهلی.

مَعقول { ص. عر. ث: معقوله. (« عقل » دن سمع) ۱. عقله موافق، عقله قریب، عقلك قبول ایتدیکی: دیدیکککز شیء معقول دکلدر. ۲. عقل ایله بیلنیر، عقلاً اثبات اولنان: عقلی، منقول مقابلی: علوم معقوله و منقوله. ۳. اولدقچه عقللی، سوزی عقله مقارن: معقول بر آدمدر.

مَعقولات { سث. ج. عر. عقل ایله بیلنیر و نقله مستند اولیان مسائل و علوم ومباحث: معقولاتده ید طولی صاحبی اولوب معقولاتله توغلی بوقدر.

مَعقولِیَّت { سث. عر. عقله قریب و عقل ایله منفهم اولان شیئك حالی: بو مادهنك معقولیتی ظاهردر.

مَعکوس { ص. عر. ث: معکوسه. (« عکس » دن سمع.) ۱. ترسنه دونمش، باش آشاغی چویرلمش: مخروط معکوس. ۲. دیکر بر شیئك ضدی وعکسی اولان، ترس: بو ایش اونك ایتبتون معکوسیدر. ۳. بر یره اوروب کری دونن ویا صورتی کورینن، انعکاس ایدن: آینهده معکوس صورتی؛ جامدن معکوس ضیا. ٤. مج. ترس، ابی کیتمین، شاملی: بو ایش پك معکوس کیتدی.

مُعَلّا { یاخود معلی. ص. عر. (« علو » دن سمع. تفعیل) ۱. یوکسك، یوجه، مرتفع، بلند: بر قصر معلا. ۲. قدر ورتبهسی عالی، عالی مرتبه، بلند پایه: مقام معلای صدارت عظمی.

مُعَلَّق { ص. عر. ث: معلقه. (« علاقة » دن سمع. تفعیل) ۱. آصلمش، تعلیق اولنمش، آصیلی: دیواره معلق برلوحه. ۲. بر یره استناد ایتمکسزین هواده ویا بوشده طوران: اجرام سماثیه معلق طوریور. ۳. هنوز قراری ویرلیوب ویا حل اولنیوب اویله طوران (ایش، مسئله): مسائل معلقه. = سـ تر. بوشلق، خلا، فضا: معلقده طورمق ممکن میدر.

مُعَلَّقه { سث. عر. ج. معلقات. (« قصیدهٔ معلقه » دن مختصر) زمان جاهلیتده مشهور آثار اولان کعبهٔ شریفه یه

آصلق شرفنه مظهر اولان قصیده : امرء القیسك معلقه‌سی؛ معلقات سبع = بو شرفی احراز ایتمش اولان یدی قصیدهٔ مشهوره .

مُعَلَّل { ص. عر. ث : معلله. [«علة»دن سمف. تفعیل] علتلی، سببلی. ن.

مُعَلِّم { سذ. عر. ج : معلمین. [«علم»دن سف. تفعیل] ١. برشیء اوکره‌دن، تعلیم ایدن تعلیمجی : عسکر معلمی. ٢. درس ویرن، علم اوقودان، مدرس، خواجه : مکتب معلمی؛ معلمین معاشاتی . || دار المعلمین = معلم یتیشدیرمکه مخصوص مکتب .

مُعَلَّم { ص. عر. ث معلمه [«علم»دن سمف. تفعیل] تعلیم اولنمش، تعلیم اوکرنمش ، تعلیملی : معلم عسکر .

مُعَلِّمِلك { س. معلم صفت ووظیفه‌سی، خواجه‌لق : فلان مکتبده معلملك ایدیور .

مُعَلِّمه { سث. عر. ج : معلمات . درس ویرن قادین. قادین خواجه : رشدیهٔ اناث معلمه‌سی. || دار المعلمات = معلمه یتیشدیرمکه مخصوص مکتب .

مُعلِن { ص. عر. ث : معلنه. [«علن»دن سف. افعال] اعلان ایدن، بیلدیرن.

مَعلول { ص. عر. ث : معلوله . [«علة»دن سمف. — عربیده‌ده مستعمل ایسه‌ده، فعلی لازم اولدیغندن ، علیل دیمك دهاطوغریدر، آنجق بین العوام علیل کورمعناسیله قوللانیلیور.] بر علتی اولان، علت صاحبی، خسته، سقط، کوتوروم : معلول بر آدم .

مَعلولِیَّت { سث. عر. علتلی اولمه، خسته‌لق، سقطلق، کوتوروملك : معلولیتی تبین ایدنلر عسکرلکدن مستثنادر .

مَعلوم { ص. عر. ث : معلومه . [«علم»دن سمف.] ١. بیلنن، بیلنمش ، اوکرنلمش : اونك حالی بزجه معلومدر؛ معلومکز اولسون؛ کرهٔ ارضك اسکیدن معلوم اولان جهتلری . ٢. د. فعل متعدینك ایکی صورتندن بری که فاعلی اعتباریله‌در ، فعل معلوم، بناء معلوم : یازمق، بیلمك کبی. دیکر صورتنه مجهول دیرلر : یازلمق، بیلنمك کبی. = ح بللی، اویله ، شبهه‌سز . [جوابده قوللانیلیر .]

مَعلومات { سث. ج. عر. ١. بیلنن شیئلر، اوکرنلمش حقیقتلر ، علوم مکتسبه : او آدمك چوق معلوماتی واردر؛ معلومات واسعه صاحبی . ٢. بیلیش، خبر، وقوف : بو بابده معلوماتم یوقدر؛ فلانه‌ده معلومات ویرکز .

مَعلوماتلی { ص. علم وهنر صاحبی، اهل وقوفدن، چوق شیئلر بیلیر : کندیسی معلوماتلی آدمدر .

مَعلومِیَّت { سث. عر. بیلنن و اوکرنلمش اولان شیئك حال و صفتی ، معلوم اولمه : آمریقانك اسکیدن معلومیتی فکرنده بولنانلر .

مُعَلّی { ص. عر. با : معلا.

مُعَمّا { یا معمی . سذ . عر . [«عمی»دن سمف. تفعیل] ١. معناسی کیزلی وکوج آکلاشیلیر سوز ویا شکل وسائره، بیلمجه، یاکلماج . [اصطلاح ادبیده لغزدن فرق اولوب باشلیجه بر اسمه دلالت ایدن سوز ویا مصراع وبیته اطلاق اولنور.] ٢. مج. آکلاشلماز، سر، مغلق، حلی مشکل، مشوش شیء : او بر معمادر.

مِعمار { سذ. ص. عر. [«عمران»دن] ابنیه انشاسنه ریاست و نظارت ایدن وترتیب وتقسیمنی یاپان مهندس، قالفه : معمارسنان.

مِعمارلق { س. معمار فن وصنعت ومشغولیتی، فن معماری : معمارلقده مهارتی واردر.

مِعماری { ص. عر. ث : معماریه . معمارلغه منسوب و متعلق : ذراع معماری؛ معلومات معماریه . || فن معماری = معمارلق علم وفنی . || اصول معماریه = معمارلغك صور مختلفه‌سی، فر. Style .

مِعمارِیّه { سث. عر. معمارلق حقی، بر بنا انشاسیچون معماره ویریلن حق .

مُعَمَّر { ص. عر. ث : معمره . [«عمر»دن سمف. تفعیل] یاشایان، برحیات اولان : چوق وقت معمر اولدی؛ الله سزی معمر ایلیه .

مَعمور { ص. عر. ث : معموره . [«عمران»دن سمف.] ١. خراب اولمیان ، آبادان : معمور برخانه، محله، شهر. ٢. ایشلنمش، زرع اولنمش ، معطل اولمیان :

اراضیٔ معموره. ۳. اهالیسی اولان، ایصلی مسکون: بلاد معموره: اوروپانك هر طرفی معموردر. || درت باشی معمور = مکمل.

مَعموره { سش. عر. ۱. مسکون و کوزل ایشلنمش مملکت: آفریقانك ساحل غربی بسنده برمعموره واردر. ۲. شهر، قصبه، بلده: معمورهٔ موصل.

مَعمورِیَّت { سش. عر. مسکون و کوزل ایشلنمش محلك حالی، عمران: معموریت بلاد؛ وقتیله عراقك معموریتی فوق العاده ایدی.

مَعمول { ص. عر. ژ: معموله. («عمل» دن سمع) ۱. یاپیلش، ایشلنمش: یوکدن معمول قماش؛ سرمهدن معمول هیکل. ۲. د. [نحو عربیده] بر عاملك تأثیریله بر درلو اعراب قبول ایتمش اولان (کلمه)، عامل مقابلی: بزید تعبیرنده (ب) عامل و (زید) معمولدر. =

سند. عر. ج: معمولات. ۱. بر صنعتك ویا بر فابریقهنك وجوده کتیردیکی ایش، محصول: شام معمولاتی؛ فابریقه معمولاتی. ۲. د. بر عاملك تأثیریله برکونه اعراب قبول ایتمش کلهلر: معمولات بابی.

مُعَمّی { سند. عر. با: معما.

مَعنا { یا معنی سند. عر. ج: معانی. («عنی» دن مص. میمی) ۱. مدلول، مفهوم، بر کلمه ویا کلامك افاده ایتدیکی شیء: بوکلمهنك، بویتك معناسنی آکلایهمدم؛ معنای حقیقی؛ معنای مجازی. ۲. ایچ، باطن، لب، روح، صورت و قالبك غیری، غیر جسمانی حال. ۳. رؤیا، دوش: عالم معناده کوردی. ٤. مج. سبب معقول: بونی بویله یاپمهیه معنا یوقدر؛ بو وقتده قالقوب کیتمهده نه معنا واردر؟ = ج. با: معانی.

مَعناً { یاخود معنیً. ح. عر. ۱. مفهوم و مدلول جهتیله، معناجه، مآل اعتباریله: لفظاً اوقدر دکلسهده معناً پك کوزل بر بیت. ۲. طولایسیله، ضمناً، طوغریدن وآچیقدن اولیهرق: معناً بزه طوقنمق ایستدی.

مَعناسِز { ص. ۱. مآل ومدلولی اولمیان، هیچ بر شیئه دلالت ایتمین: معناسز بر لفظ. ۲. سبب معقولی اولمیان، سببسز، مناسبتسز: بو زیارتی معناسز کوردیلر.

مَعنالی { ص. ۱. مآل و مدلولی اولان: معنالی لفظ. ۲. مدلولی کوزل ودریك اولان: معنالی بیت. ۳. ضمناً بر شیئه دلالت ایدن، بر رمز واشارتی متضمن: معنالی سوز؛ معنالی بر باقیش.

مُعَنبِر { ص. عر. ژ: معنبره. («عنبر»دن سمع. دحرج) عنبرسورلمش عنبرقاریشدیرلمش، عنبر قوقولی، کوزل قوقولی.

مُعَنِّید { ص. معاند. یرینه قوللانیلیورسهده، بومادهتفعیل یابندن کلمدیکندن، غلطدر. با: معاند.

مَعنون { ص. عر. ژ: معنونه. («عنوان» دن سمع. جمع) عنوانلی، بر عنوانی اولان: فلان عنوانله معنون برمقاله، بر رساله.

مَعنَوی { ص. عر. ژ: معنویه. («معنی» دن سمع.) ۱. معنا ومدلوله منسوب ومتعلق: زکات معنویه؛ تزیینات لفظیه ومعنویه. ۲. صوری وظاهری اولمیان، باطن وروحه منسوب ومتعلق، باطنی، روحانی، غیر جسمانی، غیر مادی: مادی ومعنوی استفاده؛ اعانهٔ کرامك امداد معنویسی؛ اجر معنوی؛ ولد معنوی = برکیمسهنك تحت تربیهسنده بولنوب کندیسنه اولاد معاملهسی ایدیلن، جان اولادی.

مَعی { سند. عر. با: معنا.

مَعنیدار { ص. فا. معنالی، مفهوم و مآلی کوزل، مضمونلی. معناسی اهمیتلی: معنیدار برسوز.

مُعَوَّج { ص. عر. ژ: معوجه. («عوج»دن سمع تفعیل) اکریلمش، اکری، کمرلی، بوکلمش. || سطح معوج = انکیهلی سطح.

مُعَوِّذَتَین { سش. ژ. عر. [فد. مستعمل دکلدر.] «قل اعوذ برب الناس» ایله «قل اعوذ برب الفلق» سورهٔ شریفهلری.

مَعونَت { سش عر. («عون» دن مص. میمی) ۱. یاردیم، امداد، عون. ۲. رزق، آذیق، قوت، لوازم: سفر معونتی. ۳. صرف. مصارف.

مَعونه { سث. عر. [تر. زبانزدی: مائونه] یلکنله و کورکله تحریك اولنور کوکرته‌سز آغر وبیوجك قایق که باشلیجه اسکله‌دن کمیلره وواپورلره یوك وکومور نقلنده مستعملدر. [اصل عربیده ارزاق نقلنه مخصوص کمی دیمکدر.]

مَعهود { ص. عر. ث: معهوده. [«عهد» دن سمف] ۱. ایکی شخص بیننده معلوم ومعروف: وقعهٔ معهوده. ۲ [مقام تحقیر واستخفافده] بیلدیکك سنککی، آشنا: معهود قایقجی ینه کلدی.

مِعیار { سذ. عر. [«عیار» دن اسم آلت] وزن و قیمت و صافیلك درجهٔ مطلوبه‌سنی کوسترر مقیاس، عیار مقیاسی: عثمانلی لیراسنك معیاری؛ اسپرتو معیاری؛ هر شیء معیارنده اولملی.

مُعَیَّب { ص. عر. ث: معیبه. [«عیب» دن سمف تفعیل] تعییب اولنمش، عیبلی، معیوب، مستهجن.

مُعَیَّبات { سث. جم. عر. تعییب اولنان شیئلر، عیب و مستهجن ایشلر: معیباتدن توقی ایتملی.

مَعِیَّت { سث. عر. [«مع» حرف جرینه ادات مصدریت علاوه‌سیله] ۱. برابرلك، برلك، آرقداشلق، رفاقت: فلانك معیتنده کلدی = برابرنده، فلانله برلکده. ۲. یان، عند، نزد: اوچ سنه اونك معیتنده بولندی. ۳. برآمرك تحت امرنده بولنمه، مربوطیت: والی معیتنده؛ سفارتك معیت واپوری. ٤. برآمرك تحت امرنده ورفاقتنده بولنان هیئت: معیتیله برابر کلدی؛ معیتی چوق ایدی: معیتنی پك ایی قوللانیور. || معیت مأموری = کندی باشنه حرکت ایتمیوب بر آمره تابع اولان مأمور.

مُعید { سذ. عر. [«عود» دن سف افعال] طلبه‌یه درسی اعاده ایدن مدرس معاونی.

مَعیشَت { سث. عر. جم.: معایش. [«عیش» دن مص. میمی] ۱. یاشایش، یاشامه، تعیش، عمر، زندکی: کوزل بر معیشت سوردی. ۲. یاشامق ایچون اقتضا ایدن اسباب: معیشتی طاردر. ۳. کوچك رتب علمیه‌ده بولنانلرك مخصصاتی.

مُعین { ص. عر. ث: معینه. [«عون» دن سف. افعال] ۱. یاردیمجی، یاردیم و معاونت ایدن. ۲. معاون، رفیق، یاماق.

مَعین { سذ. عر. ر. [هندسه‌ده] درت ضلعی مساوی ومتوازی وزاویه‌لرینك ایکیسی منفرجه ودیکر ایکیسی حاده اولان شکل، باقلاوه رسمی. || شبه معین = یالکز ایکی ضلعی مساوی ومتوازی و زاویه‌لری غیر قائمه اولان شکل.

مُعَیَّن { ص. عر. ث: معینه. [«عین» دن سمف. تفعیل] ۱. تعیین و تخصیص اولنمش، مخصص: اونك معین معاشی واردر. ۲. تحدید اولنمش، محدود: هر کسك وظیفه‌سی معیندر.

مُعَیَّنات { سث. جم. عر. برمأمور و سائره‌یه جانب حکومتدن ویریلن ارزاق و لوازم، تعیینات: کندیسنك معیناتی واردر.

مَعیوب { ص. عر. ث: معیوبه. [«عیب» دن سمف.] ۱. عیبلانان، تعییب اولنان. ۲. برعذر ونقصانی اولان.

مَعیوبات { سث. جم. عر. عیب شیئلر، عیبلانه‌جق قصور و نقصانلر: هر کسك معیوباتنی یوزینه اورماملی.

مُغ { س. فا جم: مغان. مجوسی، زردشتی، آتشپرست. || عر. پیرمغان = میخانه‌جی ومجـ. مرشد، پیر طریقت || مغ بچه = مجوسی چوجغی و میخانه‌جی چراغی، دلبر چوجق.

مَغارِب { سذ. جم. عر. فد: مغرب. با: مغرب.

مَغارِبه { سذ. جم. عر. فد: مغربی. با: مغربی.

مَغاره { سث. عر. جم. مغایر. یر آلتنده‌کی اویوق، این، غار، کهف.

مُغازه { س. [عر. «مخزن» دن غلط اولان فر. Magasin دن] ۱. بیوك دکان: بر مغازه آچدی. ۲. امتعه واشیاء تجاریه وسائره وضعنه مخصوص مخزن: طوز مغازه‌سی.

مُغازه‌جی { س. برمغازه‌نك اداره‌سنه مأمور ویا مغازه طوتان آدم، کومروکده اشیاء تجاریه‌نك وضع اولندیغی مخزنك بکجیسی.

مَغازی { سذ. جم. عر. [فد. « مغزی » لسانمزده مستعمل اولمیوب ، جمعی ده عربیده اولدیغی کبی غزا حکایه‌لری معناسیله قوللانلماز.] غزالر، غزوات : ابوالفتوح والمغازی = فتوحات وغزالری چوق اولان ذات .

مَغاك { سـ فا. چوقور، حفره .

مُغالَبه { سث. عر. [« غلبة » دن مص. مفاعله] بربریه غلبه چالمغه چالیشمه، مسابقت ایچون اوغراشمه. ن.

مُغالَطه { سث. عر. جم : مغالطات. [« غلط » دن مص. مفاعله] خصمی یاکلتمق مقصدیله واقع اولان معارضه ، حقه و ادلهٔ صحیحه‌یه مستند اولمیان مباحثه .

مَغائِر { سث. جم. عر. فد : مغاره. با : مغاره.

مُغائِر { ص. عر. ث : مغائره . [« غیر » دن سف. مفاعله] باشقه درلو، فرقلی، اویاز، اویغون اولمیان، غیر موافق، ضد ، مخالف : حقیقته مغائر سوز: عدل وانصافه مغائر حال وحرکت: مغائر نظام .

مُغایَرَت { سث. عر. [« غیر » دن مص. مفاعله] باشقه درلو اولمه ، اویمامه ، اویغون اولمایش، فرقلیلق، عدم موافقت، مخالفت : بوایکی شیء آره‌سنده‌کی مغایرت ظاهردر.

مُغَبَّر { ص. عر. ث : مغبره . [« غبار » دن سمف. افعلال] ١. توزلی، توزله مستور . ن. ٢. مج. کوجنمش، خاطری قالمش، منفعل ، خاطرمانده : کندیسی بکا مغبردر . || مغبر الخاطر = خاطری قالمش .

مَغبوط { ص. عر. ث : مغبوطه . [« غبطة » دن سمف.] کندیسنه غبطه اولنان، محسود، حالنه ایمرنیلن : مغبوط اقران .

مَغبون { ص. عر. ث : مغبونه . [« غبن » دن سمف.] آلیش ویریشده آلدانمش، غبنه اوغرامش .

مُغَپَچه { سـ. فا. با : مغ.

مُغتَنِم { ص. عر. ث : مغتنمه . [« غنیمة » دن سف. افتعال] اغتنام ایدن، بر شیئه غنیمت نظریله باقوب اوندن استفاده ایدن .

مَغدانوس { یاخود مایدانوس سـ. [ر. Μακεδονησι. — « معده‌نواز » فرض اولنمسی عبثدر.] لذت ویرمك ایچون آز مقدارده یمکه قونان معروف سبزه .

مَغدور { ص. عر. ث : مغدوره. [« غدر » دن سمف.] ١. غدره و حقسزلغه اوغرامش، کندیسنه حقسزلق اولمش. ٢. ضرر وزیانه اوغرامش، محتاج : اوآدم مغدوردر .

مَغدوریَّت { سث. عر. [لغت مولده] مغدور اولان آدمك حالی ، کندیسنه حقسزلق ایدلمش ویا ضرر وزیانه اوغرامش اولانك حالی. محتاجلق : مغدوریتنه مرحمةً .

مُغَذّی { ص. عر. ث : مغذیه . [« غذاء » دن سف. تفعیل. — دال مهمله ایله مغدی غلطدر.] بسلین ، بسلیجی : بوغدای پرنجدن دها مغذیدر؛ اطعمهٔ مغذیه .

مَغرِب { سذ. عر. جم : مغارب . [« غرب » دن سم. سز.] ١. کونشك باتدیغی یر وجهت، باتی، غرب : مغرب جهتندن؛ مغربه طوغری. ٢. کونشك باتدیغی وقت، اقشام : صلات المغرب. = سخذ. غرب جهتنده‌کی ممالك. آفریقانك مصردن باشقه سواحل شمالیه‌سیله اندلس وسائر او جهتلر : مغرب خلقی؛ مغرب یازیسی. || مغرب اقصی = فاس ومراکش خطه‌سی .

مَغرِبی { سذ. ص. عر. جم : مغاربه. مغرب اهالیسندن آدم، فاس و مراکش خلقندن : مغربیلرك اخلاقی؛ مغاربه‌نك احوالی. || خط مغربی = ممالك بربریه‌ده استعمال اولنان خط عربی‌که کوفی‌یه مشابهتی واردر. || مال بولمش مغربی‌یه دونمك = اهمیتسز و دکرسز بر شیئی اله کچیروب کمال حرص وممنونیتله همان یاقه‌لامق .

مَغرَس { سذ. عر. [« غرس » دن سم.] فدان باغچه‌سی ، فدانلق . ن.

مَغرور { ص. عر. ث : مغروره . [« غرور » دن سمف.] ١. برشیئه گوگنن، بر شیئه استناد ایدوب دیکر وسیله و تدبیر آرامیان : سزك لطف ومرحمتکزه مغرور اوله‌رق. ٢. گوگنلمیه‌جك بر شیئه گوگنه‌رك آلدانان : ثروته مغرور اولماملی . ٣.

تفخر ایدن ، متفخر ، متکبر ، متعظم : پك مغرور آدمدر .

مَغروراً { ح. عر. ١. گوگنه‌رك ، اعتماد واستناد ایده‌رك : لطف ومرحمتکزه مغروراً بو ایشه تشبث ایتدم . ٢. آلدانه‌رق ، آلدانوب واهی بر شیئه استناد واعتماد ایده‌رك : ثروتنه مغروراً پرواسز سویلر .

مَغرورانه { ص. ح. فا. ١. آلدانوب گوگنلمیه‌جك بر شیئه گوگنه‌رك ، واهی بر شیئه استناد ایده‌رك . ٢. غرور وکبر وعظمتله : مغرورانه حرکت : مغرورانه سویلیور .

مَغرورلانمق { فل بر شیئه گوگنه‌رك کبر وغرور ایتمك ، تفخر ایتمك : جسارتیله مغرور لانیور : دنیا مالیله مغرورلانماملی .

مَغرورلق { س. و :

مَغروریَّت { سث. عر. ١. بر شیئه گوکنوب آلدانمه . ٢. تفخر ، کبر ، عظمت .

مَغروس { ص. عر. ث : مغروسه . [« غرس » دن سمف] دیکلمش ، غرس اولنمش : اشجار مغروسه .

مَغروق { ص. عر. ث : مغروقه . ج : مغروقین . [« غرق » دن سمف .] صوده بوغلمش ، صویه باتوب بوغلمش ، غرق اولمش ، غریق : شخص مغروق : افراد مغروقه : مغروقینك عددی .

مَغز { س. فا. ١. بین ، دماغ . ٢. ایلیك ، مخ . ٣. ایچ ، لب ، اوز . ٤. عقل . || بی مغز = بینسز ، عقلسز . || سبکمغز = خفیف بینلی ، خفیف العقل ، نتایج اموری دوشونمین . ج : سبکمغزان .

مِغزَل { سذ. عر. [« غزل » دن اسم آلت] ایپلیك اکره‌جك آلت ، ایگی ، ایك .

مِغزَلی { ص. عر. ث : مغزلیه . ایگی شکلنده : مغزلی الشکل .

مَغسَل { سذ. عر. [« غسل » دن سم] اولولری ییقادقلری محل .

مِغسَل { سذ. عر. [« غسل » دن اسم آلت] ط. بر شیء ییقامغه وبانیو ایتمکه مخصوص آلت وقاب : مغسل العین .

مَغشوش { ص. عر. ث : مغشوشه . [« غش » دن سمف .] خالص وصافی اولمیان ، قاریشیق ، مخلوط ، حیله‌لی . || سکهٔ مغشوشه = آز کومش قاریشدیرلمش باقر آقچه ، متالیك وسائره .

مُغضِب { ص. عر. ث : مغضبه . [« غضب » دن سف . افعال] قیزدیران ، حدتلندیرن ، غضبه کتیرن . ن .

مَغضوبٌ عَلَیهْ { ص. عر. ث : مغضوب علیها . ج : مغضوب علیهم . یرینك غضبنه اوغرامش ، کندیسنه غضب اولنان ، غضب الهی‌یه دوچار . [غضبلی وغضبناك معناسیله یالکز « مغضوب » استعمالی غلطدر]

مِغطَس { سذ. عر. ج : مغاطس . [« غطس » دن اسم آلت] ط بعض عضولرك بانیو ایدلمه‌سنه مخصوص قاب : مغطس العین .

مِغفَر { سذ. عر. حرب زماننده باشه کییلن دمیر طاس ، طوغولغه‌نك کوچکی .

مَغفِرَت { سث. عر. [« غفران » دن مص. میمی] جناب حقك عبادك کناهلرینی عفو بیورمه‌سی ، یارلغمه ، رحمت : جناب حقدن استدعای مغفرت ایتمك .

مِغفَری { ص. عر. ث : مغفریه . با. طوغولغه شکلنده اولان : مغفری الشکل .

مُغفِل { ص. عر. ث : مغفله . [« غفول » دن سف. افعال] اغفال ایدن ، آلدادوب غفلتده براقان .

مُغفَل { ص. عر. ث : مغفله . [« غفول » دن سمف. افعال] اغفال اولنمش ، آلدادیلوب غفلتده براغلمش .

مَغفور { ص. عر. ث : مغفوره . [« غفران » دن سمف. — مغفورله دها فصیحدر] مغفرت الهیه‌یه نائل اولان ویا نائل اولمه‌سی آرزو ودعا اولنان ، مرحوم : خواجهٔ مغفور : مرحوم ومغفور له .

مَغفورٌ لَهْ { ص. عر. ث : مغفور لها . با : مغفور .

مُغُل { مغلجه . مغلستان . با : مغول وسائره .

مَغلَطه { سث. عر. [« غلط » دن] محضا خصمی یاکلتوب شاشیرتمق ایچون ایراد اولنان واهی مسئله ، بوش لقردی : مغلطه‌دن عبارت بر طاقم سوزلر .

مُغلَق { ص. عر. ث : مغلقه . [« غلق » دن سمف. افعال] ١. قپالی ، کلیدلی . ن . ٢. مج .

آکلاشملاز ، ربط وترکیبی قا- ریشیق ویا لغات غریبه‌یی حاوی اولمغله زور آکلاشیلان، آچیق و واضح اولمیان، قپالی : مغلق افاده؛ متنی پك مغلقدر؛ چوق مغلق یازیور .

مُغلِم { ص. لوطی واصطلاح طبیده شهوتی غالب وقبزغین معنا- لریله قوللانیلیورسه‌ده ، عربیده بولنمت اولیوب، یالکز ایکنجی معنا ایله «مغلم» لغتی مستعملدر.

مَغلوب { ص. عر. ژ : مغلوبه. {«غلبه»دن سمف} ۱. یکلمش، کندیسنه غلبه چالیغمش، محاربه ویا مباحثه‌ده غالب ایدن : محاربه‌یه باشلاندیغنده کیمك غالب کیمك مغلوب اولهجغی بللی او- لهماز. ۲. برینك قهر وجبری آلتنده بولنان مقاومت ایده‌مین، زبون : انسان نفسنه مغلوب اولمامليدر .

مَغلوبِیَّت { سف. عر. ۱. یکلمه، مغلوب اولمه، مغلوب اولانك حالی، غالبیت ضدی : جالب انتباه اولان مغلوبیت موجب غرور اولان غالبیتدن ایدر. ۲. برقوتك حکم وجبری تحتنده بولنمه، زبونلق : شیطان لعینه مغلوبیت ابی شیء دکلدر .

مَغلوق { ص. عر. ژ : مغلوقه. {«غلق»دن سمف. قپالی، کلیدلی . ز.

مِغلیم { ص. عر. ط. شهوتی غالب، مرض قبیلندن اولهرق شدتلی شهوته مبتلا . | جمعیت طبیه‌نك قبول ایتدیکی « مغلم » مناسبسز اولمغله اونك یرینه بونك قائم اولمه‌سی اقتضا ایدر. |

مغولجه السنهٔ تورانیه‌دندر .

مُغولِستان { سخ. ه. مغول قومنك مسکنی و جولانکاهی اولان مملکت واسعه‌که چینك قسم شمالیسنی تشکیل ایدیور . وقتیله (خطا) دخی دیرلردی .

مُعَیبات { سف ج عر. {«عیب»دن سمف. تفعیل. — مفردی لسانمزده قوالانماز} کیزلی وکوریمز شیلر، لدنیات .

مُغیث { ص. عر. ژ : مغیثه . {«غیاث»دن سف. افعال} یاردیمه یتیشن، یاردیمجی، معین. ز.

مُغیِّر { ص عر. ژ : مغیره. {«غیر»دن سمف. تفعیل} دکیشدیرلمش، تغییر وتبدیل ایدلمش. {«متغیر» دها مستعملدر.}

مُغیلان { س. فا. جولده یتیشیر بر جنس دیکنلی چالی ، دوه دیکنی .

مَفاتیح { سف. ج. عر. فد : مفتاح. با : مفتاح .

مَفاخِر { سف. ج. عر. فد : مفخرت. با : مفخرت .

مُفاخِر { ص. عر. ژ : مفاخره . {«فخر»دن سف. مفاعله} مفاخرت ایدن، اقرانمنه تفوق ایتمکه چالیشه‌رق تفخر ایدن .

مُفاخَرَت { سف عر. {«فخر»دن مص. مفاعله} کندی فضائلی صایه‌رق اقرانمنه تفوق ایتمکه چالیشمه، باشقه‌لرینه قارشی تفخر ایتمه .

مُفاد { سف. عر. {«فید»دن سمف. افعال . — میك فحیله استعمالی غالبدر} افاده وافهام اولنان شیء ، مآل ، مفهوم :

مَغمُوم { ص. عر. ژ : مغمومه . {«غم» دن سمف.} ۱. غملی، مکدر، تاسه‌لی، محزون، حزین : کندیسنی پك مغموم کوردم. ۲. قپالی، بولوطلی : مغموم بر هوا .

مَغمومِیَّت { سف. عر. ۱. مکدر ومحزون اولمه. ۲. هوانك قپالی وبولوطلی اولمسی.

مَغنَزیا { س. {فر. Magnésie} معروف برمعدن .

مَغنَزیوم { س. {لا. Magnesium.} کیم. بر جسم بسیط معدنی .

مَغنولیا { س. {فر. Magnolia} قالین یاپراقلی و ایری چیچکلی معروف بر آغاج که سوس ایچون باغچه‌لرده یتیشدیریلیر .

مُغنی { ص. عر. ژ : مغنیه . {«غنا» دن سف. افعال} غنا ویرن، باشقه شیئه احتیاج براقمیان : معلومات مغنیه .

مُغَبَّب { ص. س. عر. ژ : مغنیه . معی { {«غنا»دن سف تفعیل} شرق سویلین، شرقیجی، خوانده.

مُغول { س. ص. چینك شمالنده‌کی واسع چوللرده جولان ایدر کوجبه بر قوم افرادندن آدم : مغوللرك اخلاق : مغول لسانی .

مُغولجه { ص مغول قومنه مخصوص ویا منسوب ومتعلق یاخود مغول لسانده اولان : مغولجه سوز، یاشایش، یازی. = ح. مغول لسانده ویا مغوللرك طرز واصولنه کوره : مغولجه سویلمك، یازمق، یاشا- مق. = س. مغول لسانی :

تذکره‌نك مفادی معلومم اولدی.

مَفارِق { سذ. جم. عر. فد: مفرق. با: مفرق.

مُفارِق { ص. عر. ث: مفارقه. [«فرق»دن سف. مفاعله] برندن آیریلان، مفارقت ایدن، آیرلمش. || غیر مفارق = آیرلماز، آیرلمه‌سی ممکن دکل: لازم غیر مفارق = ترکی ممکن اولمیه‌جق صورتده لازم، دیکر برشیئدن آیریلوب ترك اولنمه‌سی محال.

مُفارَقَت { سث. عر. [«فرق»دن مص. مفاعله] ۱. آیرلمه، برندن اوزاقلاشمه، جدا اولمه، فراق، آیریلق: اهل وعیالندن مفارقت ایتمش؛ مفارقت احباب. ۲. بر یری ترك ایدوب کیتمه، اغتراب، انفکاك: تجارت ایچون مملکتمدن مفارقت ایده‌لی ایجه اولیور؛ اورادن مفارقتمده. ۳. زوجین بیننده آیرلمه، طلاق: اولندیکنك سنه‌سنده مفارقت وقوع بولمش.

مَفاز { سذ. عر. و:

مَفازه { سث. عر. جم: مفاوز. [«فوز»دن سم.] ۱. صیغینوب قورتله‌جق یر، ملجأ، مأمن. ۲. [ضدی] هلاك اوله‌جق یر، تهلکه‌لی محل. ۳. چول، بیابان. ن.

مَفاسِد { سث. جم. عر. فد: مفسدت. با: مفسدت.

مَفاصِل { سذ. جم. عر. فد: مفصل. با: مفصل.

مُفاض { ص. عر. ث: مفاضه. [«فیض»دن سمف. افعال] فیض وبرکتلی، بول، مبذول. ن.

مُفت { ص. ح. فا. بدلسز، بادهوا، مجاناً، بلش. ن.

مِفتاح { سذ. عر. جم: مفاتیح. [«فتح»دن اسم آلت] ۱. آناختار، آچار. ۲. شفره حلیچون مراجعت اولنه‌جق جدول. ۳. بر لسان تعلیمنه مخصوص تمرینلرك طوغریلغنی آکلامق ایچون ترتیب اولنمش کتاب که شاکردانك کندیلکلرندن ایده‌جکلری ترجمه‌لری حاوی اولور: اولندورف تمرینلرینك مفتاحی.

مُفَتِّت { ص. عر. [«فت»دن سف. تفعیل] ط. جرا. قیران، ازن اوفالداز (آلت ویا علاج): مفتت الحصات = مثانه‌نك ایچنده تکون ایدن طاشلری قیروب عملیاتسز چیقه‌بیله‌جك پارچه‌لره آیران جراح آلتی.

مُفَتِّح { ص. عر. ث: مفتحه. [«فتح»دن سف. تفعیل] ۱. آچان، آچیجی. ن. ۲. ط. طیقانمش بر یری آچان (علاج وسائره). ۳. تر. تفتیح (تفتیك) وککرمه کتیرن.

مُفتَخِر { ص. عر. ث: مفتخره. [«فخر»دن سف. افتعال] ۱. اوکنن، افتخار ایدن، برشیئی مدار افتخار عد ایدوب اونکله سوینن وقولتوقلری قباران: هرقوم اسلافنك مآثریله مفتخردر؛ ذکی وتربیه‌لی اولاد باباسی اولمغله انسان مفتخر اولور. ۲. شانلی، شرفلی، باعث فخر وشرف. ۳. وظیفه‌دار اولمقزین مجرد جالب فخر وشرف اولمق اوزره بر هیئته اسماً داخل اولان، فخری: هیئتك اعضاء مفتخره‌سی = فخری اعضاسی.

مُفتَرِس { ص. عر. ث: مفترسه. [«فرس»دن سف. افتعال] یانه‌لادیغی دیکر حیوانلری ییرتوب پاره‌لایه‌رق یین، ییرتیجی: حیوانات مفترسه.

مُفتَری { ص. عر. ث: مفتریه. [«فری»دن سف. افتعال] باشقه‌سنه اصلی اولمیان برتهمت وقباحت اسناد ایدن، افتراجی، بهتانجی.

مُفتَرَیات { سث. جم. عر. [سمف. اولوب رانك کسریله سف کبی استعمالی غلطدر. — مفردی لسانمزده قوللانلماز] برینه یالاندن اسناد اولنان تهمتلر، افترالر، بهتانلر، تصنیع اولنمش اتهاملر.

مُفَتِّش { سذ. عر. [«فتش»دن سف. تفعیل] بر شیئی اطرافیله آرایوب احوالنی تحقیق ایدن آدم، برصنف مأمورینك ویا بردائرهٔ رسمیه‌نك بحق ایفای وظیفه ایدوب ایتمدکارینی تحقیقه مأمور: عدلیه، مالیه مفتشی؛ مفتش حکام = مقدما حاکم و نائبلرك احوالنی تفتیش ایچون بهر ولایت مرکزنده بولنان بیوك مأمور شرعی.

مُفَتِّشلِك { س. مفتش صفت و وظیفه‌سی، تفتیش مأموریتی: عدلیه، مالیه مفتشلکی.

مُفتَقِر { ص. عر. ث: مفتقره. [«فقر»دن سف. افتعال] ۱. فقره مبتلا، فقیر، زوکورت. ۲. محتاج، بر شیئه احتیاجی

اولان : لسانمز فرانسز لغات واصطلاحاتنه مفتقر دكلدر .

مَفتوح { ص. عر. ث : مفتوحه . [« فتح » دن سمف.] ۱. آچلمش، آچيق، كشاده : دكانلر كيجه ياريسنه قدر مفتوحدر . ۲. ضبط وفتح اولنمش : بلاد مفتوحه‌نك خراجى. ۳. فتحه حركه‌لى، اوستونلى : همزهٔ مفتوحه ايله « ات » كلمه‌سى .

مَفتوق { ص. عر. ث : مفتوقه . [« فتق » دن سمف.] قا. صيغى چيقمش، فتق علتنه مبتلا.

مَفتول { ص. عر. ث : مفتوله . [« فتل » دن سمف.] بوكلمش، اكرلمش، فتيل اولمش.

مَفتون { ص. عر. ث : مفتونه . [« فتنه » دن سمف.] ۱. سحره اوغرامش كبى كندينه مالك اوله‌ميه‌جق درجه‌ده اورغون، مبتلا، كرفتار عشق : فلانك مفتونيدر. ۲. حيران، متحير، برشيئى پك زياده بكنمكدن واله وحيران اولان، شاشه قالمش : او بنايه مفتون اولدم .

مَفتونيّت { سث. عر. ۱. سحره اوغرامش كبى كندينه مالك اوله‌ميه‌جق درجه‌ده اورغونلق، ابتلا. ۲. حيرت، شاشه قالمه، برشيئى پك زياده بكنمه : او آدمك علوم وفنونه مفتونيتى معلومدر .

مُفتى { سذ. عر. [« فتوى » دن سف. افعال] مسائل شرعيه‌ده واقع اولان اسئله‌يه جواباً اسم تصريح ايتمكسزين يعنى زيد وعمرو اسملريله ايجاب شرعى‌يى بيلديرمك وبر محلك جماعت مسلمه‌سى امور مذهبيه‌سنه رياست ايتمك وظيفهٔ رسميه‌سيله موظف فقيه. ||مفتى الانام = شيخ الاسلام، ذات عالئ فتوى پناهى .

مُفتيلك { س. مفتى حال وصفتى ووظيفه‌سى : بش سنه حلب مفتيلكنده بولندى .

مُفَحَّم { ص. عر. كوموره تحويل اولنمش وكومور حالنى آلمش معناسيله اصطلاح كيميويده قوللانلمش ايسه‌ده، عربيده بونك معانيسى بوسبوتون باشقه اولوب، او معناده « مفحوم » قوللانيلير.

مَفحوم { ص. عر. ث : مفحومه . [« فحم » دن سمف] كيم. كومور حالنه كچمش، كومور اولمش : مواد مفحومه .

مَفخَر { سذ. عر. [« فخر » دن. — عربى لغت كتابلرنده بولنه‌مدى . بلكه مفخرةدن مخففدر.] سبب افتخار، باعث فخر، موجب مفخرت : مفخر علما؛ مفخر كائنات = فخر عالم (صلعم) افندمز .

مَفخَرَت { سث. عر. جم : مفاخر. [« فخر » دن مص. ميمى] اوكنمه، قولتوقلر قبارمه، فخر، افتخار : ايى آدملر منسوب اولدقلرى قومك باعث مفخرتيدر.

مُفَخَّم { ص. عر. ث : مفخمه . [« فخامة » دن سمف. تفعيل] حرمت وتعظيمه نائل، مكرم، معظم، مبجل : مشير مفخم؛ دول مفخمه؛ متبوع مفخممز .

مَفَرّ { سذ. عر. [« فرار » دن سم.] قاچه‌جق ير، قاچه‌ماق. || اين المفر = قاچه‌جق ير يوقمى؟ زياده قورقو ودهشتى مصور تعبيردر .

مُفَرِّح { ص. عر. ث : مفرحه . [« فرح » دن سف. تفعيل] ۱. فرحلق ويرن، كوكله كشايش ايراث ايدن، آچيق، كشايشلى، اكلنجه‌لى : مفرح بر موقع، بر باغچه، بر اوطه. ۲. ط. صيقندى‌يى دفع ايدوب فرحلق ويرن (علاج)، فر. Cordial .

مُفرَد { ص. عر. ث : مفرده . [« فرد » دن سمف. افعال] ۱. تك، يالكز، متعدد اولميوب بردن عبارت اولان. ۲. مركب اولميان، بسيط. ۳. د. [صرفده] يالكز برشئ ويا شخصه دلالت ايدن ويا بره مخصوص اولان كلمه، تثنيه وجمع مقابلى : مفرد مذكر؛ مفرد مؤنث؛ مفرد غائب. ٤. برتك بيت. [ايكى صوك معناسيله اسم كبى‌ده قوللانيلير.]

مُفرِد { ص. عر. ث : مفرده . [« فرد » دن سف. افعال] ص. بر جسمى سيلان الكتريق كچميه‌جك صورتده تحديد ايدوب اختلاطنى كسن، فر. Isolateur.

مُفرَدات { سث. جم. عر. [مفردى لسانمزده قوللانلماز:] ۱. بسيط وغير مركب شيئلر. ز. ۲. طوپدن معلوم اولان شيئلرك تفصيلاتى، برر برر ذكر اولنمشلرى : صاتين آلديغم شيئلر ايكى يوز غروش ايتدى مفردات دفترينى‌ده تقديم ايديورم؛ آلنان شيئلرى مفرداتيله قيد ايتملى . ۳. تك تك وآيرى آيرى بيتلر.

٤. برعباره‌یی ترکیب ایدن کلماتك هربری ٥. هربری کندی باشنه بر دوا اولان وادویهٔ بسیطه‌دن معدود اولان نباتات طبیه وبونلردن باحث کتاب: مفردات طب؛ ابن بیطارك مشهور مفرداتی.

مُفرَز { ص. عر. أ: مفرزه. [«فرز»دن سمف. افعال] طوپدن آیریلوب برطرفه قونمش، بولنمش: قوناقدن مفرز بر دائره؛ باغچه‌دن مفرز برعرصه؛ آلایدن مفرز برطابور.

مُفرَزه { سث. عر. اردودن آیرلمش برقول عسکرکه برقاچ آلایدن مرکب اولور، قطعهٔ عسکریه: طرابلس غرب مفرزه‌سی؛ مفرزه قوماندانی.

مُفرِط { ص. عر. أ: مفرطه. [«فرط»دن سف. افعال] افراط درجه‌سنده اولان، حد اعتدالدن زیاده اولان، مبالغه‌لی، افراطلی: برغیرت مفرطه ایله چالیشیور.

مَفرَغ { سذ. عر. [«فراغ»دن سم.] ط. دوکیله‌جك محل ویول، مجرا: مفرغ صفرا.

مُفرِغ { ص. عر. أ: مفرغه. [«فراغ»دن سف. افعال] ط. دوکن، افراغ ایدن: مفرغ صفرا.

مَفرَق { سذ. عر. جم: مفارق. [«فرق»دن سم.] باش تپه‌سی، صاچلرك ایکی طرفه بولندیکی یرکه باشك اورته‌سیدر: حمایه‌سی مفارق عبودیتمزه سایه انداز اولدقجه.

مُفرِّق { ص. عر. أ: مفرقه. [«فرق»دن سف. تفعیل] آیران، تفریق ایدن. ن.

مَفروز { ص. عر. أ: مفروزه. [«فرز»دن سمف.] بر طوپدن آیرلمش، بولنمش. [مفرز کبی.]

مَفروش { ص. عر. أ: مفروشه. [«فرش»دن سمف.] دوشنمش، دوشه‌لی: مفروش اوطه؛ چاقیل ایله مفروش محل.

مَفروشات { سث. جم. عر. دوشمه، او دوشتمکه یارایان شیئلر، اثاث بیتیه: بر بنایه صرف اولنان آقچه‌نك نصفی مقداری مفروشاتنه کیدر؛ صالون مفروشاتی.

مَفروشه { س. اوطه‌لق معناسیله قوللانیلیور سه ده عربی دکلدر.

مَفروض { ص. عر. أ: مفروضه. [«فرض»دن سمف.] فرض قبیلندن اولان، واجب، لابد، اجراسی الزم: ادعیهٔ مفروضه.

مَفروق { ص. عر. أ: مفروقه. [«فرق»دن سمف.] آیرلمش، آیری، آرایه باشقه برشیء کیرمش، مقرون مقابلی. || ر. [صرف عربیده] لفیف مفروق = حروف اصلیه‌سندن ایکیسی حرف علت اولوب آنجق آره‌لرنده حرف صحیح بولنان، مقابلی: لفیف مقرون.

مُفسِد { ص. عر. أ: مفسده. [«فساد»دن سف. افعال] ١. بوزان، فنالاشدیران: مفسد معده = معده‌یی بوزان. ٢. فساد القا ایدن، نفاق قویان.

مَفسَدَت { سث. عر. أ: مفاسد. [«فساد»دن مص. میمی.] ١. بوزوقلق، فنالق. ٢. قاریشدیرمه. القاآت، اغوا، آزدیرمه، منافقلق، فساد: شیطان لعین برآن مفسدتدن خالی اولماز.

مُفَسِّر { ص. عر. أ: مفسره. [«فسر»دن سف. تفعیل] قپالی ومختصر برشیئی ایضاح وتفصیل ایدوب مآل ومقصدینی آچیغه چیقاران: عبارات مفسره؛ بوکلامی مفسر برطاقم تفصیلات. = سذ. عر. جم: مفسرین. قرآن عظیم الشانك متن مبارکنی شرح وایضاح ایدن عالم، علم تفسیر عالم ومؤلفی، شارح قرآن: مفسرك رأیی؛ مفسرین کرامدن فخر رازی حضرتلری.

مُفَسَّر { ص. عر. أ: مفسره. [«فسر»دن سمف. تفعیل] شرح وایضاح وتفصیل ایدلمش، مشروح: هر بیتی آلتنده سرخ ایله مفسردر؛ عبارات مفسره.

مَفسوخ { ص. عر. أ: مفسوخه. [«فسخ»دن سمف.] فسخ ولغو اولنمش، حکمسز براغلمش، مؤخراً برقرار ویا نظامله حکمی ابطال اولنمش: قانونك اوماده‌سی مفسوخدر: قرآن کریمك نزولیله توراتك احکامی مفسوخ اولمشدر؛ آیت مفسوخه.

مَفسوخِیَّت { سث. عر. مفسوخ و ملغا اولمه، حکمسزلك: قرآن کریمك نزولندن صکره توراتك مفسوخیتی بزجه مثبتدر؛ اومادهٔ قانونیه‌نك مفسوخیتی معلومدر.

مِفصَد { سذ. عر. [«فصد»دن اسم آلت] جرا. قان آلمه‌ده مستعمل جراح نیشتری وزنبرکی.

مَفصِل { سذ. عر. ج: مفاصل. [«فصل» دن سم. — صادك فتحیله غلطدر.] تث. بدنك اویناق یری، بوغماق. || ط. رثیهٔ مفاصل = اویناق یرلرینه عارض اولان روماتیسمه.

مُفَصَّل { ص. عر. ث: مفصله. [«فصل»دن سمف. تفعیل] اوزون اوزادی‌یه آکلادیلان، تفصیللی، تفصیلاتلی، موجز و مختصر اولمیان: مفصل بر مکتوب، بر کتاب؛ تعریفات مفصله.

مُفَصَّلاً { ح. عر. اوزون اوزادی‌یه، تفصیلات ویره‌رك، سوزی اوزاده‌رق: بکا ماجرایی مفصلاً آکلاتدی: بو علمك قواعدینی مفصلاً یازمشلردر.

مَفصِلی { ص. عر. ث: مفصلیه. ط. تث. ١. اویناق یرینه منسوب ومتعلق: رثیهٔ مفصلیه. ٢. تا. اویناق یرلری اولان: حیوانات مفصلیه.

مَفطور { ص. عر. ث: مفطوره. [«فطرة»دن سمف.] ١. یارادلمش، مخلوق، آفریده، سرشته. ٢. یارادلیشده اولان، خلقی، طبیعی، جبلی: مکارم مفطوره.

مَفطوم { ص. عر. ث: مفطومه. [«فطم» دن سمف.] ط. ممه‌دن کسلمش، سوتدن کسلمش (چوجق).

مَفعول { ص. عر. ث: مفعوله. [«فعل»دن سمف.] یاپلمش، قیلنمش، ایشلنمش. = سذ. عر. ج: مفاعیل. ر افعال متعدیه‌ده حدثك تأثیرینی قبول ایدن شخص و یاشیئه دلالت ایدن اسم: «چوجق بارد غی قیردی» جمله‌سنده چوجق فاعل وبارداق مفعولدرکه مفعول‌به دخی دینلیر: بوکا «مفعول صریح» دخی دینلوب بر حرف جرله افاده اولنانه‌ده «مفعول غیر صریح» دیرلرکه معناسنه کوره مفعول الیه، مفعول به، مفعول معه، مفعول فیه، مفعول له، مفعول منه دخی تعبیر اولنور. || اسم مفعول = فعل مجهولدن کلن صفت مشتقه: یازیلان، یازلمش کبی. عربیده مکتوب، مخرج، مسلم، مستعمل کبی وزنلرده اولور. || مفعول الیه = نحو عربیده «الی» حرف جریله افاده اولنان مفعول غیر صریحه وصرف ترکیده «ه» یاخود «یه» الحاقیله تشکیل اولنان احوال اسمدن برینه دیرلر: اوه کیتدم، طیشاری‌یه چیقدم، آته بیندم، آرابه‌یه کیردم کبی. || مفعول به = نحو عربیده مفعول صریحه ویا «ب» حرف جریله افاده اولنان مفعول غیر صریحه وصرف ترکیده مفعول صریح مقامنده قوللانیلان و «ی» یاخود «یی» الحاقیله تشکیل اولنان احوال اسمدن برینه دینیر: کتابی اوقودم، یازی‌یی یازدم کبی.

مَفقَرَت { سذ. عر. [«فقر» دن مص. میمی] فقیرلك، زوکورتلك، ضرورت واحتیاج.

مَفقود { ص. عر. ث: مفقوده. [«فقد» دن سمف.] ١. اولمیان غیرموجود معدوم: آنچه مفقوددر؛ وسائط مفقود اولنجه علم تحصیل اولنه‌ماز. ٢. حق. حیات ومماتی بیلنمین شخص غائب.

مُفَکِّر { ص. عر. ث: مفکره. [«فکر»دن سف. تفعیل] دوشونن، اعمال فکر ایدن، تفکر ایلین. || قوهٔ مفکره = انسانك دوشونمه خاصه‌سی.

مَفکوك { ص. عر. ث: مفکوکه. [«فك» دن سمف.] آیرلمش، سوکلمش، چیقارلمش، فك اولنمش.

مُفلِح { ص. عر. ث: مفلحه. ج: مفلحون. [«فلاح» دن سف. افعال] فلاح وسلامت بولان، سلامته چیقان، افلاح اولان.

مُفلِس { ص. عر. ث: مفلسه. [«فلس»دن سف. افعال] ١. پاره‌سز، زوکورت: بیچاره پك مفلسدر. ٢. تجارتده ویا امور صرافیه‌ده زیان ایدوب حسابی قاچیرمغله موجود اموالی حکومت معرفتیله صاتیله‌رق آله‌جقلیلره ویرلك اوزره بو حالده بولندیغنی اعلان ایدن: تاجر مفلس؛ مفلس مالی.

مَفلوج { ص. عر. ث: مفلوجه. [«فلج» دن سمف.] فلج علتنه مبتلا، نزول اصابت ایتمش: مفلوج بر اختیار؛ صول قولی مفلوجدر.

مُفنی { ص. عر. ث: مفنیه. [«فناء» دن سف. افعال] یوق ایدن، محو ایلین، افنا ایدن. ز.

مُفَوَّض { ص. عر. ث : مفوضه. [«تفویض» دن سمف.] احاله اولنمش، برینك عهده‌سنه حمل اولنمش، محول : بو ایشك رؤیتی عهده‌کزه مفوضدر.

مَفهوم { ص. عر. ث : مفهومه. [«فهم» دن سمف] آکلاشیلان، آکلاشلمش، درك اولنمش : مقصدکز مفهومم اولدی. = سذ. عر. جم : مفاهیم. معنا، مآل، برکلام ویا عباره‌نك مدلولی : متنی ازبرلمکه حاجت یوقدر مفهومنی ضبط ایتملی.

مُفید { ص. عر. ث : مفیده. [«فید» دن سف. افعال] ١. افاده ایدن، مرامی کوزل آکلادان، معنالی، معنیدار : یازدیغی شیء مختصر لکن مفیددر. ٢. فائده‌یی موجب، فائده‌لی، نافع : برآز کزمك صحته مفیددر. ٣. مطالعه‌سندن استفاده اولنان، معلوماتی حاوی : مالایعنی ایله وقت کچیرمیوب کتب مفیده مطالعه ایتملی.

مَقابِر { سث. جم. عر. فد : مقبره. با : مقبره.

مُقابِل { ص. عر. ث : مقابله. [«قبل» دن سف. مفاعله] ١. قارشی قارشی‌یه کلن، برشیئك قارشیسنده بولنان : اوم جامع شریفه مقابلدر. ٢. بر شیئه قارشی یاپیلان، بدل وعوض مقامنده اولان، معادل : بو مبلغ قلیل سزك زحمتکزه مقابل دکلدر. || ر. زاویهٔ مقابله = دیکر بر زاویه‌نك قارشیسنده بولنان زاویه. = سذ. عر. قارشیلق، بدل، عوض : بوقدر زحمت مقابلنده نه ویرسه بکنیرسکز ؟ = ح. قارشی، بدل وعوضنده : بوقدر زحمته مقابل بر تشکر بیله ایتمدی.

مُقابَله { سث. عر. [«قبل» دن مص. مفاعله] ١. قارشی قارشی‌یه بولنمه، قارشیلق، قارشیلامه : بنانك ایکی جناحی آره‌سنده مقابله اولملیدر : بری دیکرینك مقابله‌سنده‌در. [مقابلنده‌ده دینیر.] ٢. قارشی کلمه، قارشیلق ویرمه، قارشی طورمه، مثلیله معامله : بکا پك آغر سوزلر سویلدی اما بن مقابله ایتمدم ؛ بکا اوقدر اکراملر ایتدی بن مقابله‌ده بولنه‌مدم. ٣. ایکی شیئی مثلا مسوده ایله بیاضنی یان یانه قویه‌رق ویا اوقویه‌رق مطابقتنه باقمه، تطبیق ایتمه، قارشیلاشدیرمه : یازدیغکزی مقابله ایدهلم. ٤. قارشی قارشی‌یه اولنان ذکر وسماع : بو کون تکیه‌ده مقابله واردر. ٥. جوامع شریفه‌ده حافظلرله مصحف شریفی آچیق طوتانلرك قارشیلقلی وجهراً قرآن کریم اوقومه‌لری : مقابله اوقومق. || مقابله بالمثل = باشقه‌سندن کوریلان معامله‌نك مثلنی ایتمه. [مقابلهٔ بالمثل دیمه‌ملی.] || جبر ومقابله = علوم ریاضیه‌دن علم جبرك عربلرجه اصل اسمی اولوب معادله معناسیله مستعمل ایدی.

مُقابَله‌جی { س. برقلمده تبییض اولنان محرراتی مسوده‌لریله قارشیلاشدیرمغه مأمور کاتب.

مَقابیح { سذ. جم. عر. [فد. مقبوح بویله اسم کبی قوللانلماز.] چرکین شیئلر، عیبلانه‌جق حاللر.

مَقاتِل { سذ. جم. عر. فد : مقتل. با : مقتل.

مُقاتَله { سث. عر. [«قتل» دن مص. مفاعله] ١. بربرینی اولدیرمه، اورشمه. ٢. محاربه، قتال، غوغا : برمقاتله وقوع بولمش.

مَقادیر { سذ. جم. عر. فد : مقدار. با : مقدار.

مُقارِب { ص. عر. ث : مقاربه. [«قرب» دن سف. مفاعله] بربرینه یاقین وقریب اولان.

مُقارَبَت { سث. عر. [«قرب» دن مص. مفاعله] بربرینه یاقین اولمه، یاقلاشمه، یاقینلق، اقربالق.

مُقارِن { ص. عر. ث : مقارنه. [«قرن» دن سف. مفاعله] بیتشیك، اولاشمش، بر یره کلمش، ملاقی : مقارن صحت = صحیح.

مُقارَنَت { سث. عر. [«قرن» دن مص. مفاعله] بیتشیکلك، اولاشمه، بر یره کلمه، تلاقی : بعض وقایعك مقارنتی.

مُقارَنه { یا ماقرنه. س. [ایتا. Macaroni] خموردن دوکلمش قالین رشته‌که صور مختلفه‌ده اولوب پلاوکبی پیشیریلیر : دودوك مقارنه‌سی = اوروپادن کلن ایچی بوش مقارنه.

مُقارَنه‌جی { س. ص. مقارنه یاپان ویا مقارنه‌یی چوق یین آدم. [بعضاً ایتالیانلره لقب اولور.]

مُقاسَمه { سث. عر. [«قسم» دن مص. مفاعله] پایلاشمه، بولشمه، آره‌ده تقسیم ایتمه : غنائمی بینلرنده مقاسمه ایتدیلر.

مقاص { سـ. [عر. «مقص» دن] ١. كاغد وبز وصاج كبی یومشاق شیئلری كسمكه مخصوص اورته‌دن مربوط ایكی پارچه‌دن عبارت معروف آلت، صیندی. كاغد مقاصی، موم مقاصی. ٢. مقاص شكلنده چاتیشمش آغاج وسائره: چاتی مقاصی. ٣. ایكی‌یه بولنن شیء، چتال، چتاللامه: كمر مقاصی؛ دمیر یول مقاصی. ٤. آصمه اولیان آرابه‌نك یایی: آرابه‌نك مقاصی قیرلدی. ٥. بح. كمی دیركی كبی آغیر شیئلری قالدیرمغه مخصوص متحرك ایكی بیوك سرن كه ایستنیلن یره ركز اولنور. || مقاص بندی = برنوع پهلوان حیله‌سی. = صـ. چفته، چتال: مقاص كله = بر زنجیرك ایكی اوجنده بولنان چفته كله.

مَقاصِد { سـذ. جـ. عر. فد: مقصد. با: مقصد.

مقاصدار { سـ. [فا. مقصدار یا مقراضدار] ترزی قلفه‌سی، بیوك ترزی دكانلرنده اثوابی بیچن اوسته.

مقاط { سـ. [عر. «مقعد» دن غلط] ١. اوطه مندرینك اوزرینه یاییلان قماش، مندر یوزی: چوقه مقاط؛ صچاقلی مقاط. ٢. كری، قیچ، دبر.

مَقاطِع { سـذ. جـ. عر. فد: مقطع. با: مقطع.

مُقاطَعه { سـ. عر. [«قطع» دن مصـ. مفاعله] ١. اراضینك كسیمه ویرلمسی، معین بر كرا مقابلنده تملیكی. ٢. اراضیٔ مزروعه حالنده وقف ایدیلوب بعده عرصه‌یه ویا باغ وباغچه‌یه تحویل اولنان بر ایچون اعشاره مقابل مقطوعاً ویریلن اجاره: اویرك مقاطعه‌سی نه قدردر.

مُقاطَعه‌لی { صـ. تارله حالنده وقف ایدلمش ایكن بعده عرصه ویا باغ وباغچه‌یه تحویل اولنمغله اعشاره بدل جانب وقفه مقطوع بر اجاره ویرمك شرطیله ملك حكمنه كچمش (یر): مقاطعه‌لی باغ، كوشك.

مَقال { سـذ. عر. [«قول» دن مصـ. میمی] سویلمه، سویلیش، سوز، كلام: هر محل ایچون بر مقال واردر.

مَقاله { سـ. عر. جـ: مقالات. [«قول» دن] برماده حقنده سویلنیلان ویا یازیلان شیء: سوز، نطق، بند، بحث، مبحث: حفظ الصحه حقنده اوزون بر مقاله یازدی؛ اوراق حوادثده نشر اولنان مقالاتیله شهرت بولمشدر.

مَقام { سـذ. عر. [«قیام» دن سمـ.] ١. طوریلان یر، طوراق، مكان، محل: اوراسی سزك مقامكزدر؛ سز مقامكزه كچك. ٢. منصب، مسند، بیوك مأموریت: مقام صدارت عظمی؛ مقام سرعسكری؛ مقامه خطاباً یازلمش برتذكره. ٣. بر ولینك ویا دیكر بر بیوك ذاتك مدفون بولندیغی ویا مدفون اولمدیغی حالده نامنه بنا اولنمش تربه، زیارت محلی: جبل قاسیونده بر چوق ذواتك تربه ومقاملری واردر. ٤. موسیقی و شرق طرزی، آهنك، هوا: مقامله اوقومق؛ بو مقامده بر تركی؛ مقامنی اویدیره‌مدم. [بو معنا ایله اصل عربیسی «مقامه» در.] || قائم مقام با: قائممقام.

مَقامات { سـ. جـ. عر. اصل «مقامه»نك جمعی ایسه ده، لسانمزده «مقام»ك جمعی كبی ده قوللانیلیر: مقامات عالیه‌یه مراجعت ایتمك؛ مقامات مباركه؛ موسیقی مقاماتی؛ مقامات حریری. با: مقام، مقامه.

مَقامِلی { صـ. آهنكلی، موزون: مقاملی بر سسله؛ كوزل مقاملی برشرقی.

مَقامه { سـ. عر. جـ: مقامات. [«قیام» دن سمـ. ن] ١. مجلس، مجمع، جمعیت. ن. ٢. بر مجلس و جمعیتده ایراد اولنان نطق. ن. ٣. نطق صورتنده وهر بری آیریجه بر بحثه متعلق مقاله‌لرك بهری: حریرینك سكزنجی مقامه‌سی؛ مقامات حریری؛ مقامات میدانی. [بو اسمله عربیده بو قبیلدن برچوق كتابلر واردركه صاحبلرینك اسملرینه اضافتله تفریق اولنور.] ٤. منتسبین تصوفك بربرینی متعاقب قطع ایتدكاری مراتبك بهری: صاحب مقامات = طریق تصوف وحقیقتده مراتب عالیه‌یه واصل اولان.

مُقاوَله { سـ. عر. جـ: مقاولات. [«قول» دن مصـ. مفاعله] ١. سوزلشمه، سوز ایدشمه. ٢. بر ایش حقنده ایكی طرف بیننده ویریلن قرار، هر ایكی طرفك شرائطنی حاوی اوله‌رق تنظیم اولنان سند: شركت مقاوله‌سی:

مقاوله‌سز ایشه کیریشه‌مم. || عم. مقاولات محرری = اشخاص بیننده واقع اولان مقاوله‌لری ووصیتنامه ووکالتنامه کبی اوراق قید وتصدیق ایتمك وظیفه‌سیله موظف مأمور، نوتر.

مُقاوَله‌لی { ص. مقاوله ایله باغلی، مقاوله تحتنده بولنان، سندلی : مقاوله‌لی ایش : کندیسیله مقاوله‌لی یز.

مُقاوَله‌نامه { س. فا. برمقاوله‌یی حاوی ورقه، مقا. وله سندی : مقاوله‌نامه‌سنی ابراز ایتدی.

مُقاوِم { ص. عر. ا : مقاومه. {«قیام»دن سف. مفاعله} مقاومت ایدن، قارشی طوران، طیانان. ا.

مُقاوَمَت { سف. عر. {«قیام»دن مص. مفاعله} قارشی طورمه، طیانمه، رام وزبون اولمامه : برطابور عسکرله بر آلایه قارشی مقاومت ایتدی؛ بنم وجودم اورا هواسنك سرتلکنه مقاومت ایده‌مز : بو تخته‌پرده روزکارك شدتنه مقاومت ایده‌بیلیرمی ؟

مُقایَسه { سف. عر. ج : مقایسات. {«قیاس»دن مص مفاعله} ۱. اولچمه، اولچی : مقایسهٔ رطوبت. ۲. بر شیئی دیکر بر شیئه تطبیق ایده‌رك مقدار وقوتنی تقدیر ایتمه، دیکر بر شیئه نسبتله برشیئی تقدیر ایلمه، قیاس : سز هرکسی کندیکزله مقایسه ایتمیك : بو ایش هیچ بر ایشله مقایسه اولنه‌ماز. ۳. دیکر برشیئه بکزه‌ده‌رك حکم ایتمه، قیاس ونسبتله قرار ویرمه : سنهٔ آتیه واردات سنین ماضیه وارداتیله مقایسه اولنور.

مَقبَر { سف. عر. و :

مَقبَره { سف. عر. ج : مقابر. {«قبر»دن سم.} مزارلق، مزارستان.

مِقبَضه { سف. عر. ج : مقابض. {«قبض»دن اسم آلت} ۱. طوتاماق، قبضه. ا. ۲. جرا. طوتوب صیقمغه مخصوص آلت؛ مقبضة الحصات = مثانه‌ده حاصل اولان طاشلری طوتمغه مخصوص جراح آلتی.

مُقبِل { ص. عر. ا : مقبله. {«قبل»دن سف. افعال} اقبالی، قوتلی، مسعود، بختیار.

مَقبوض { ص. عر. ا : مقبوضه. {«قبض»دن سمف.} آلنمش، آلنان، مأخوذ : شو قدر غروش مقبوضم اولمشدر؛ مبالغ مقبوضه. سف. عر. ج : مقبوضات. آلنان ویا آلنمش مبلغ : مقبوضات دفتری: مقبوض علم وخبری، سندی = آلنان آقچه وسائرهنك آلندیغنی مبین ویریلن ورقه ویا سند. {لسان عوامده علم وخبر ویا سند لفظنك حذفیله یالکز مقبوض دخی دینلیر.}

مَقبول { ص. عر. ا : مقبوله. {«قبول»دن سمف.} ۱. آلنان، قبول اولنان : نه ویرسه‌کز مقبولدر. ۲. قبول وتسلیم اولنان، رد وانکار اولنمیان : بوسوز مقبول دکلدر. ۳. عموم طرفندن قبول اولنان، قبول عامه‌یه مظهر، معتبر، متداول، کچر : بو قماشلر شمدی پك مقبولدر. ٤. خوشه کیدر، بکنیلیر، پسندیده : مقبول ایش. || مقبوله کچمك = بکنیلوب خوشه کیتمك : کوندردیکی هدیه چوق مقبوله کچدی.

مُقتَبِس { ص. عر. ا : مقتبسه. {«قبس»دن سف. افتعال} برینك علم وعرفاندن ویا پند ونصیحتندن استفاده ایدن. {اصل عربیده معنای لغویسی آتش یاقق ایچون برندن آتش آلان دیمکدر.}

مُقتَبَس { ص. عر. ا : مقتبسه. {«قبس»دن سمف افتعال} بر یردن اخذ واستعاره اولنان، استفاده اولنان : آیات کریمه‌دن مقتبس مواعظ : بوحوادث دیکر برغرضه‌دن مقتبسدر.

مُقتَدا { یا مقتدی. ص. عر. {«قدو»دن سمف افتعال} ۱. اوبیلان، کندیسنه اقتدا وامتثال اولنان، نمونهٔ امتثال اتخاذ ایدیلن : مقتدای ادبا. ۲. اوکده بولنان، هرکسك تابع اولدیغی، امام، پیشوا، رئیس : مقتدای اهل عرفان. {«مقتدا به» دخی دینلیر.}

مُقتَدِر { ص. عر. ا : مقتدره. {«قدرة»دن سف افتعال} ۱. کوجلی، قوتلی، قوت واقتدار صاحبی : مقتدر آدمدر. ۲. بر ایشی یاپه‌بیلن، بجره‌بیلن : بن اوقوتمغه مقتدر اولهمدم.

مُقتَدی { ص. عر. ا : مقتدیه. {«قدو»دن سف. افتعال} اویان، تابع اولان، امتثال ایدن.

مُقرَّب { ص. عر. ث: مقتربه. {«قرب»دن سمف. افتعال} یاقلاشان، تقرب ایدن. ف.

مُقتَضا { یا مقتضی. سف. ص. عر. {«قضا»دن سمف. افتعال} ۱. اقتضا ایدن، لازم کان، ایجاب ایدن، ایجاب نتیجه‌سی: قانونك فلانتجه ماده‌سی مقتضاسنجه؛ امر عالیلرینك مقتضاسنجه؛ سنی ایفا ایتمك؛ برمقتضای قدر. ۲. قانون ویا فرمان اقتضاسنه کوره یازیلان درکنار.

مُقتَضی { ص. عر. ث: مقتضیه. {«قضا»دن سمف. افتعال} اقتضا ایدن، لازم کان، ایجاب ایلین، لازم، واجب، لزومی: بو ایشك بویله اولمسی مقتضیدر؛ بوده مواد مقتضیه‌دندر.

مُقتَضیٰ { سف. عر. یا: مقتضا.

مُقتَضَیات { سف. ج. عر. {اضادك کبریله استعمالی غلطدر} ۱. اقتضا ایدن ولازم کان شیلر. لازم ایشلر: بوایلیك مقتضیاتنی حاضرلامق. ۲. نتایج، ایجاب کرده ایشلر: مقتضیات علم وتربیه‌دندر.

مُقفی { ص. عر. ث: مقتفیه. {«قفا»دن سمف. افتعال} برینك آردی صره کیدن، اقتفا وامتثال ایلین.

مَقتَل { سف. عر. {«قتل»دن سمم.} برینك قتل اولندیغی یر، محل قتل، مشهد.

مَقتول { ص. عر. ث: مقتوله. {«قتل»دن سمم.} اولدیرلمش، قتل اولنمش، کشته. = سف. عر. ج: مقتولین. اورلمش آدملر، افراد مقتوله: مجروحین ومقتولینك مقداری.

مِقدار { سف. عر. ج: مقادیر. ۱. قدر، کمیت: حوضده‌کی صویك، دکانده‌کی اشیانك، صندیقده‌کی آچه‌نك مقداری. ۲. جزء، قسم، پارچه، قطعه. بو لوك: عرصه‌نك بر مقداریدر. آردی: آله‌جغنك بر خیلی مقداریدر آلدی؛ برمقدار عسکر کوندرلدی. ۳. قدر، قیمت، درجهٔ اعتبار: انسان هرکسك مقداریدر آکلاملی؛ بن اوکا مقداریدر آکلاتیرم. ٤. ط. بردن ویرمه‌جك علاجك مناسب کمیتی، فر. Dose. ٥. کیم. کمیت نسبیه، فر. Proportion. || برمقدار = برآز، بر پارچه: بر مقدار صو ویرك.

مُقدَّر { ص. عر. ث: مقدره. {«قدر»دن سمف. تفعیل} ۱. تعیین وتقدیر اولنمش، مقداری معین. ۲. قدر الهی مقتضاسندن اولان، من طرف الله تقدیر اولنمش: انسان سعی ایتمکده مطلوبی مقدر ایسه حاصل اولور. ۳. ر. مذکور اولیوب سیاق کلامدن مفهم اولان: سؤل مقدره جوابدر؛ فاعلی مقدردر. = سف. عر. قدر، قضا حکم ازلی.

مُقدَّرات { سف. ج. عر. من طرف الله تقدیر اولنمش امور مقدره، قدر ازلی، ربانینك ایجابانی: مقدرات الهیه.

مَقدَرَت { سف. عر. {«قدرة»دن مصم. مبمی} زور، کوچ، قدرت، اقتدار، قوت: اوکا مقدرتم یتیشمیور.

مُقدَّس { ص. عر. ث: مقدسه. {«قدس»دن سمف. تفعیل} تقدیس اولنمش، پاك، عوائب ونواقصدن مبرا، مبارك: اماکن مقدسه؛ بیت مقدس = قدس شریفده‌کی معبد قدیم انبیا، مسجد اقصا.

مَقدَم { سف. عر. {«قدوم»دن مصم. مبمی} اکله، وصول، قدوم، عودت، مواصلت: مقدم حجاج؛ مقدم بهار.

مُقدِم { ص. عر. ث: مقدمه. {«قدم»دن سمف. افعال} اقدام صاحبی، بر ایشه دوام وثبات وسعی وغیرت ایدن: پك مقدم بر ذاتدر.

مُقدَّم { ص. عر. ث: مقدمه. {«قدم»دن سمف. تفعیل} ۱. اوکده بولنان، ایلریده او. لان، اوکدن کیدن. ۲. اسکی، زمانجه ایلریده بولنان، مؤخر مقابلی: اسکندرك زمانی حضرت عیسانك ولادتندن چوق مقدمدر. ۳. قدر وقیمت واهمیتی زیاده اولان، مرتبه‌سی دها عالی ویا لزومی دها زیاده، اقدم، الزم، مرجع: ایش اکا نجه‌دن مقدمدر. {بو اوچ معنا ایله لسانمزده مقایسه معناسنی متضمن اولهرق اکثریا اسم تفضیل کبی قوللانیلیر.} ٤. ایکی قسمدن مرکب اولان هر شیئك برنجی قسمی. ٥. منط. ایکی قضیه‌دن مرکب قیاسك برنجی قضیه‌سی. دیکرینه تالی دیرلر. ٦. عس. ردیف عسکرینك منقسم اولدیغی ایکی

صنفندن برنجیسی : ابتدا صنف مقدم وبعده صنف تالی سلاح آلتنه آلنیر : ردیف مقدم طابوری .

مُقَدِّم { ص. عر. [« قدم » دن سف. تفعیل] تقدیم ایدن، بر بیوك ذاتك حضورینه کوتوروب ویرن : مقدم عریضه .

مُقَدَّما { ظز. عر. بوندن اول ، اقدمجه : بولغت مقدما قوللانیلیردی .

مُقَدَّمه { سث. عر. جم : مقدمات. ١. مقصده کیریشمزدن اول ایراد اولنان و مقصدك افاده‌سنه مدار واساس اتخاذ اولنان سوز : ابتدا بر مقدمه یاپدی؛ برطاقم مقدمات ایرادینه باشلادی. ٢. برکتابك اصل مبنی علیهنه کیریشمزدن اول سبب تألیفی وسائر افاداتی متضمن اوله‌رق یازیلان بحث ومقاله ، دیباجه، مدخل : مقدمة الکتاب: مقدمهٔ ابن خلدون . ٣. ع. اردونك ایلریده بولنان قسمی: مقدمة الجیش .

مَقدوح { ص. عر. ا : مقدوحه. [« قدح »دن سمف.] غیر مقبول، مذموم، معیوب .

مَقدور { ص. عر. ا : مقدوره. [« قدر » دن سمف.] قدر اقتضاسندن اولان، من طرف الله تقدیر اولنان . = سذ. عر. جم : مقادیر. ١. قدر. ٢. برآدمك قدرتی یتدیکی درجه ومقدار ، الدن کلن : صرف مقدور ایتمك.

مَقَرّ { سذ. عر. [« قرار »دن سم] ١. قرار ایدیلان محل ، طوریلان یر ، قرارکاه ، محل سکون . ٢. اوتوریلان یر ، اقامتکاه ، مسکن : او اورمان حیوانات وحشیه مقریدر یازلق وقیشلق مقری آیریدر . ٣. مرکز کرسی پایتخت : فرانسه‌نك مقر حکومتی پارسدر: سمرقند تیمورلنکك مقری ایدی ؛ مقر سلطنت: مقر حکومت .

مُقِرّ { ص. عر. ا : مقره. [« قرار » دن سف. افعال] اقرار واعتراف ایدن ، طوغریسنی سویلیوب قباحت ویا عیبنی کیزله‌مین، انکار ایتمین : کندیسی جرمنی، عجزینی مقردر .

مِقراض { سذ. عر. [« قرض »دن اسم آلت] مقاص .

مُقَرَّب { ص. عر. ا : مقربه . [« قرب »دن سمف. تفعیل] یاقلاشمش، یاقین : ملك مقرب = جناب حقه تقربله ممتاز ومشرف اولان ملك. = سذ. عر. جم مقربین. بر حکمدارك خدمت خاصه‌سنده اولوب هر وقت حضورینه چیقه‌بیلان ذات، قرین، قرنا : مقربین حضرت پادشاهیدن.

مُقَرِّب { ص. عر. ا : مقربه . [« قرب »دن سف. تفعیل] یاقلاشدیران ، تقرب ایتدیرن .

مُقَرَّر { ص. عر. ا : مقرره . [« قرار » دن سمف. تفعیل] ١. قرارلشدیرلمش ، قراری ویرلمش، مصمم : بوکون عزیمتمز مقرردر. ٢. ثابت، مسلم، شبهه‌سز : جاهلك سوزنده خطا ایتمسی مقرردر. ٣. تقریر وافاده اولنمش : مواد مقرره .

مُقَرِّر { ص. عر. [« قرار »دن سف. تفعیل] تقریر وافاده ایدن، برماده‌یی اطرافیله ایضاح ایده‌رك آکلاتان حضور همایون درس شریفی مقرری = حضور همایونده علمای کرام طرفندن اجرا اولنان مدارسه‌ده مقررلك ایدن ذات؛ مقابلی : مخاطب. = سذ. عر. درسی طلبه‌یه تکرار ایده‌رك تقریر ایدن مدرس معاونی.

مَقرَمه { س. [عر. میمك کسریله « مقرمه » دن مأخوذ] ١. سفره‌یه مخصوص ایشلمه‌لی دستمال، اسکی طرزده پیچته، ال بزی. ٢. بعض کویلی قادینلرك باشلرینه صاردقلری نقشلی پشتمال.

مُقَرنَس { ص. عر. نردبان کبی درجه‌لری و برجلری حاوی قبه شکلنده اولان : فلك مقرنس .

مَقروض { ص عر. ا : مقروضه. [« قرض » دن سمف.] اودونج ویرلمش . ؛

مَقرون { ص. عر. ا : مقرونه . [« قرن » دن سمف.] اولاشمش، قاوشمش، بیتشیك، قریب ، یاقین ، قرین : مقرون مساعده = مساعده‌یه مظهر ؛ مقرون صحت = صحته قریب ، صحیح. || د. [صرف عربیده] لفیف مقرون = حروف اصلیه . سندن یان یانه بولنان ایکیسی حروف علتدن اولان (فعل) .

مَقرونیّت { سث. عر. قاوشوق وبیتشیك اولمه ، یاقینلق، قرب : بو حوادثك صحته مقرونیتی حالنده .

مَقَره { س [بلکه عر. « بکره »دن] ١. تخته ویا دمیردن مکیك شکلنده بریووه‌نك ایچنده میل اوزرنده دونر زیوانه که

اوستندن کچیریلن ایپك حرکتنی تسهیل ایتمکله جر اثقالده قوللانیلیر: قویو مقره‌سی؛ بر دیللی، ایکی دیللی مقره. ٢. تخته‌دن ایکی اوجی چیقندیلی اوفاق زبوانه‌که اوزرینه ایپلیك وصرمه وسائره صاریلیر: ایپلیك مقره‌سی؛ بر مقره بیاض تیره. || مج. مقره کبی = کوزه، آغزی طورماز. || مقره‌لری قویویرمك = کولمکی ضبط ایده‌میوب قهقهه‌یی قوپارمق.

مُقَسَّط { ص. عر. ث: مقسطه. [«قسط»دن سمف. تفعیل] تقسیطلی، هر بری بر وقت مرورنده و وعده‌سی حلولنده تأدیه اولنمق اوزره برقاچ قسمه منقسم، تقسیطلی: تأدیات مقسطه.

مُقَسَّطاً { ح. عر. هر بری وعده‌سی حلولنده تأدیه اولنمق شرطیله پارچه پارچه اوله‌رق: ملتزملر اعشار بدلاتنی مقسطاً خزینه‌یه ویردلر.

مَقسِم { سذ. عر. ١. برشیئك شعوب واقسامه آیرلدیغی محل. ٢. صویك تقسیم بری، مصلاق، صاواق.

مُقَسَّم { ص. عر. ث: مقسمه. [«قسم»دن سمف. تفعیل] آیرلمش، بولنمش، اقسامه تقسیم اولنمش.

مُقَسِّم { ص. عر. ث: مقسمه. [«قسم»دن سف. تفعیل] آیران، بولن، تقسیم ایدن. ن.

مَقسوم { ص. عر. ث: مقسومه. [«قسم»دن سمف.] آیرلمش، بولنمش. تقسیم اولنمش. = سذ. عر. ر. [حسابده] تقسیم عملنده تقسیم اولنان عدد؛ مقسوم علیه = مقسومك قاچه تقسیم اولنه‌جغنی کوسترن عدد.

مِقَصّ { سذ. عر. مقاص، مقراض.

مَقصَد { سذ. عر. ج: مقاصد. [«قصد»دن مص. میمی] قصد اولنان شیء، مرام، نیت: مقصدکز نه‌در؟ مقصدینی افاده‌یه مقتدر دکلدر؛ بو سوزدن مقصد شودر.

مَقصود { ص. عر. ث: مقصوده. [«قصد»دن سمف.] قصد ونیت اولنان، مرام ایدیلن: مراتب مقصوده. = سذ. عر. ج: مقاصید. مقصد. نیت، مرام: جمله‌نك مقصودی بر اما روایت مختلف.

مَقصور { ص. عر. ث: مقصوره. [«قصر»دن سمف.] ١. قصر وحصر اولنمش، محدود، منحصر. ٢. ر. اوزون اولمیان، مدسز اوقونان: الف مقصوره = قیصه اوقونان الف که اکثریا (ی) صورتنده یازیلیر، دعوی وشکوی کبی. مقابلی: ممدود.

مَقصوره { سث. عر. جامع شریف داخلنده حکمداره مخصوص اولمق اوزره بولنمش محل.

مُقَطَّر { ص. عر. ث: مقطره. [«قطر»دن سمف. تفعیل] تقطیر اولنمش، انبیقدن چکلمش: ماء مقطر = انبیقدن چکلمش صو.

مَقطَع { سذ. عر. ج: مقاطع. [«قطع»دن سم.] ١. کسیلن ویا برشیئك کسلدیکی یر. ن. ٢. بنا وکمی وماکینه کبی بر جسمك داخلنی کوسترمك ایچون اورته‌سندن کسلمش فرض اولنمسیله اوحالده ترسیم اولنان رسمی وشکلی: مقطع طولانی؛ مقطع عرضی. ٣. ر. شعرك طوراق یرلری: شعری اوقورکن مقاطعی بللی ایتمه‌ملی. ٤. غزلك صوك بیتی، مطلع مقابلی.

مِقطَع { سذ. عر. [«قطع»دن اسم آلت] ١. کسه‌جك آلت. ن. ٢. تر. اوزرنده قلم کسدکلری کمیکدن ویا فیل دیشندن یاصیجه آلت. [اسانمزده بو ایکنجی معنا ایله استعمالی غلط اولوب، طوغریسی «مقطه» در.] با: مقطه.

مُقَطَّع { ص. عر. ث: مقطعه. [«قطع»دن سمف. تفعیل] کسلمش، کسیك آیری؛ حروف مقطعه = آیری آیری یازیلان وبربرلرینه بیتشدیرلمین حرفلر: خط عبرانی و اوروپا خطوطی حروف مقطعه ایله یازیلیور.

مُقَطَّعات { سث. عر. ج. ١. کسیك شیئلر، ناتمام پارچه‌لر. ٢. هر بری بر کلمه‌یه دلالت ایدن حرفلر و ناتمام ترکیبلر: الخ. اشارتی کبی که الی آخره تعبیرندن کسلمشدر. ٣. ناتمام شعر پارچه‌لری، مختلف غزل وقصیده‌لردن آلنمش بیتلر.

مَقطوع { ص. عر. ث: مقطوعه. [«قطع»دن سمف.] ١. کسلمش کسیك. ٢. بهاسی کسلمش، بازاراق قبول ایتمز: اومغازه‌ده مقطوع فیئاتله مال صاتارلر. ٣. وزن واولچی ایله صاتلمیان، کوتوری: بونی مقطوع آلدم.

مَقطوعاً { ح. عر. کوتوری اوله‌رق، طوپدن:

کتیردیکی مالك بوتوننی مقطوعاً آلدم.

مِقَطّه { سث. عر. [« قط » دن اسم آلت] وزرنده قلم کسمکه مخصوص کمیك و یا فیل دیشی پارچه‌سی که لسانمزده سهواً مقطع یازیلیور.

مَقعَد { سذ. عر. [« قعود » دن سم.] ۱. اوتوریله‌جق یر. ز. ۲. اوتوراق یری، کری، قیچ، دبر. با: مقاط.

مُقَعَّر { ص. عر. ث: مقعره. [« قعر » دن سمف. تفعیل] ص. اورته‌سی چوقور اولان، کنارلرندن باشلایه‌رق مرکزه طوغری تدریجاً چوقورلنان، محدب مقابلی، فر. Concave: مقعر محدب = بر طرفی مقعر ودیکر طرفی محدب اولان، فر. Concavo-convexe؛ مقعر مضاعف = ایکی طرفی مقعر اولان، فر. Concavo-concave.

مُقَفّا { یا مقفی ص عر. [« قفو » دن سمف. تفعیل] قافیه‌لی، صوکلری بربرلرینه موافق: کلام مقفا: شعر موزون ومقفا سوزدن عبارتدر.

مُقَلِّب { ص. عر. ث: مقلبه. [« قلب » دن سف. تفعیل] قلب وتحویل ایدن، باشقه قالبه صوقان. ز.

مُقَلِّد { ص. عر. ث: مقلده. [« قلد » دن سف تفعیل] ۱. تقلید ایدن، بر شیئك عیننی یاپمغه چالیشان: فلان شاعر نفعینك مقلدیدر. ۲. برینك اطوار غریبه‌سنك عیننی یاپه‌رق ویا اونك کبی سویلیه‌رك مسخره‌لق ایدن وبوفعلیله هرکسی اکلندیرن، آکسالایان: اومقلد برآدمدر.

مُقَلِّدانه { ص. ح. فا. مقلدلکله. تقلید ایده‌رك، مقلده یاقیشیر صورتده: بر طور مقلدانه ایله: مقلدانه لازکبی سویلمکه باشلادی.

مُقَلِّدلك { س. مقلد آدمك حالی وفعلی، تقلید، تقلیدجیلك، آکسالامه: مقلدلك اوآدمده بیتمشدر: قسطمونیلی مقلدلکنی چوق ایی یاپیور.

مُقَلَّق { ص. اتر. « قیلیق » دن اویدورلمش عامیانه بر لغتدر] قیلیق قیافتی یرنده، کله قولاق یرنده، یالکز قیلیغی اولوب باشقه بر فضلتی اولمیان، مشکل: مقلق برآدم.

مَقلوب { ص. عر. ث: مقلوبه. [« قلب » دن سمف.] ۱. ترسنه چویرلمش، آلتی اوستنه ویا بچی طیشنه دوندیرلمش. ۲. دکیشدیرلمش، باشقه بر حاله قونمش: اسکی بر صهرنجدن مقلوب حوض: (ن) دن مقلوب (م).. ۳. حرفلری آشاغیدن یوقاری‌یه اوقوندیغی حالده ینه بر چیقان کلمه ویا ترکیب: دام علی العماد کبی.

مَقلوع { ص. عر. ث: مقلوعه. [« قلع » دن سمف] قلع اولنمش، چکیلوب چیقارلمش، سوکلمش، قوپارلمش. ز.

مُقمِر { ص. عر. ث: مقمره. [« قمر » دن سف. افعال] آی آیدینلغیله منور، مهتابلی: لیلهٔ مقمره.

مِقناطیس { سذ. عر. [یو. Μαγνήτης] ۱. دمیری جلب ایتمك خاصه‌سنی حائز جوهر، آهنربا. ۲. ص. دمیری جلب ایتمك قوتی که مرکزی قطب شمالی‌یه قریب بر نقطهٔ معلومه اولمغله پوصله دینلن آلتك ابره‌سی اوجنی او طرفه چکه‌رك سمتلری تعیینه یارار: سیالهٔ برقیه؛ سمت مقناطیس؛ مبحث مقناطیس؛ میزان مقناطیس.

مقناطیسلاندیرمَق { فت. مقناطیسك تأثیرینی کچیرمك، مقناطیسله متأثر ایتدیرمك.

مقناطیسلانمق { فل. مقناطیسك تأثیری آلتنده بولنمق، مقناطیسدن متأثر اولمق: بوتون بدنم مقناطیسلاندی.

مقناطیسی { ص. عر. ث: مقناطیسیه. ص مقناطیسه یعنی سیالهٔ برقیه‌یه منسوب ومتعلق: جریان مقناطیسی؛ سیالهٔ مقناطیسیه.

مقناطیسیّت { سث. عر. ص. مقناطیس قوت وخاصه‌سی. فر. Magnétisme؛ مقناطیسیت بشریه: مقناطیسیت حیوانیه؛ مقناطیسیت بالضیا.

مُقَنطَر { ص. عر. ث: مقنطره. [« قنطره » دن سمف. دحرج] کمرلی، کمر شکل وصورتنده.

مُقَنطَره { سث. عر. ج: مقنطرات. ۱. ه. کونشك کولکه‌سیله ساعتلری کوسترر معروف آلت، بسیطهٔ شمسیه. ۲. افقه موازی اوله‌رق سماده تصور اولنان دوائر مفروضه، فر. Almicantarat [عربیدن مأخوذ].

مُقنِع { ص. عر. أ: مقنعه [«قناعة» دن سف. افعال] قناعت حاصل ایتدیرن، قناعت بخش، قاندیران، اقناع واسکات ایدن: جواب مقنع: ادلهٔ مقنعه.

مُقَنَّن { ص. عر. أ: مقننه. [«قانون» دن سمف. تفعیل] وقوع ویا اجراسی منتظم صورتده معین اولان، شاشمیان، وقت ومقداری معین. مرتب، مطرد: چالیشمه‌سی یمکی هرشیئی مقننددر؛ اونك توتونی کونده بش چیغاره اولمق اوزره مقنندر.

مُقَوّا { یا مقوی. ص عر. [«قوة» دن سمف. تفعیل] تقویت ویرلمش، صاغلاملاشدیرلمش. ز. = سذ. عر. وقتیله برقاچ طبقه کاغدك اوست اوسته یاپیشدیرلمسیله حاصل اولان والیوم صورت مخصوصه‌ده دوکیلان قالین کاغد: مقوادن قوطی. = ص. تر. مقوادن معمول: مقوا قاب.

مُقَوَّس { ص. عر. أ: مقوسه. [«قوس» دن سمف تفعیل] یای کبی اکری بوکلمش کمرلی: خط مقوس.

مَقول { ص. عر. أ: مقوله. [«قول» دن سمف] سویلنمش، دینلمش، کفته. = سذ. عر. سویلنیلن شیء، سوز، قول. || د. مقول قول = دیمك وسویلمك کبی بر مصدردن مشتق فعلك مفعولی حکمنده اولان جمله ویا کلام: مقول قول ترکجه‌ده فعلدن اول وعربیده صکره کلیر.

مَقوله { سذ. عر. جنس، نوع، درلو، چشید، قبیل: بومقوله شیئلر؛ اومقوله آدملر.

مُقَوّی { ص. عر. أ: مقویه. [«قوة» دن سف. تفعیل] ١. قوت ویرن، قوتلندیرن، صاغلاملاشدیران. ٢. ط. قوت ایچون ویریلن (علاج): آدویهٔ مقویه.

مُقَوّی { با: مقوا.

مَقهور { ص. عر. أ: مقهوره. [«قهر» دن سمف.] ١. برینك قهر و جبرینه زبون اولان، مغلوب، محکوم: بارباروس خیرالدین پاشا بوتون اوجهتلری مقهور ایلدی. ٢. محو وهلاك اولان، مضمحل. ٣. قهر وغضب الهی‌یه اوغرامش: قوم عاد مقهور اولدی.

مِقیاس { سذ. عر جم: مقاییس. [«قیاس» دن اسم آلت] ١. اولچی آلتی، اولچمکه مخصوص آلت، پارمق وآرشین وفرسخ کبی مسافه اولچیسی: اوزان واکیال ومقاییسك تنظیمی. ٢. نسبت، درجه: بو مقیاسده برشیء ایسترم؛ طبقی یونك کبیدر لکن مقیاسی دها بیوکدر. ٣. خریطه‌نك تصویر ایتدیکی یرك وسعتنه اولان نسبتی، فر. Échelle: یوز بیکده برمقیاسنده بر خریطه؛ مقیاسی دها بیوك اولسه ایدی کوزل بر خریطه اوله‌جقدی. — اصطلاحات جدیدهٔ فنیه‌ده فرانسزجه‌نك یونانجه‌دن مأخوذ mètre ترکیبنی ترجمه ایدر: مقیاس اختمار، مقیاس الکتریق، مقیاس الحراره، مقیاس الرطوبه، مقیاس الهوا وسائره.

مُقَیَّد { ص. عر. أ: مقیده. [«قید» دن سمف تفعیل] ١. باغلی، باغلانمش: مربوط ومقید. ٢. آیاغنده زنجیر وپرانغه بولنان، پرانغه بند: زندانك ایچنده مقید ایدی. ٣ قیود وشروطله باغلی، علی الاطلاق اولمیوب تخصیص وحصر ایدلمش، مشروط: ویریلن امتیاز مملکته نافع قیودله مقید ایدی. ٤. بر ایشه اهمیت ویروب اقدام و دقت ایدن، تقیداتده بولنان: سزده مقید اولك‌ده بو یول ایی یاپلسون. ٥ دفتره کچمش، قید اولنمش، صورت ویا خلاصه‌سی یاخود اسمی دفترده یازیلی: بومسوده‌لر، بو تحریرات مقیدمیدر؟ سنك اسمك اوراده مقیددر؛ چوجغم فلان مکتبده مقیددر.

مُقَیِّد { سذ. عر. [«قید» دن سف تفعیل] برقلمده اوراقی یاخود یازیلان افرادك اسامیسنی دفتره کچیرمکه مأمور کاتب، قید مأموری: بوقلمده بر مقید لازم؛ نفوس مقیدی.

مُقَیِّدلِك { سذ. مقید صفت و مأموریت ووظیفه‌سی: مقیدلك ایدیور؛ نفوس مقیدلکی.

مَقیس { ص. عر. أ: مقیسه. [«قیاس» دن سمف اصلی مقیوس. میمك ضمیله غلطدر.] قیاس ایدیله‌بیلیر، قیاس قبول ایدر، بکزه‌دیله‌بیلیر: بو ایش باشقه ایشلره مقیس دکلدر.

مُقیم { ص. عر. أ: مقیمه. [«قیام» دن سف. افعال] اوتوران، اقامت ایدن، آرامساز، دائمی صورتده ویا موقتاً ساکن:

بروسه‌ده مقیم فلان : شرف مقیم = شرفله اقامت ایدن معناسیله مستعمل قاعده‌سز بر ترکیبدر .

مُقیّ { صه. عر. ا : مقیئه. («ق‌ی‌ء» دن سف. تفعیل) ط. قو. صه‌یران، ق ایتدیرن : دواء مقیّ . (اسم کبی‌ده قوللانیلیر :) بر مقیّ ویردی .

مُکابَره { سث. عر. ج : مکابرات. («کبر»دن مص مفاعله) مناظره‌ده قاعده‌یه مغایر اولهرق مجرد آغز غلبه‌لکیله خصمی الزامه چالیشمه .

مَکاتِب { سف. ج. عر. فد : مکتب . با : مکتب .

مُکاتِب { سف. صه. عر. («کتب» دن سف. مفاعله) بریله مکتوبلاشن ، هر وقت یازان ، مخابره‌ده بولنان آدم : اورادهٔ بر مکاتبم واردر .

مُکاتَبه { سث. عر. ج : مکاتبات. («کتب»دن مص. مفاعله) بر برینه یازمه ، مکتوبلشمه ، مخابره : پدرمله منتظم مکاتبه‌مز واردر : شریکمله مکاتبه‌یی کسدم.

مَکاتیب { سف. ج. عر. فد : مکتوب . با : مکتوب .

مَکّار { صه. عر. ا : مکاره . («مکر» دن سمر.) پك حیله‌کار ، دسّاس ، دوباره‌جی ، عیار : مکار آدم: مکاره برقاری.

مَکارِم { سث. ج. عر. فد : مکرمت . با : مکرمت

مَکاره { سه و :

مَکاری { سه. (عر. «مکاری»دن غلط) ۱. اشیا ولوازم نقلیجون کرا ایله طوتیلان حیوانات : اورادهٔ مکاره (مکاری) بولنماز. ۲. کرا حیوانلرینه یوکلهنمش اشیا ولوازم : مکاره‌مز آرقه‌ده قالمشدی .

مُکاری { سف. عر. («کراء»دن سف. مفاعله) کرا ایله حیوان ایشلدن آدم، قاطیرجی. (اسائمزده میمك فتحه‌یله قوللانیلیر. مادهٔ آتفه‌یه با.)

مَکاریجی { یاخود مکاره‌جی. سه. ۱. اشیا و لوازم نقلیجون کرا ایله حیوان ایشلدن آدم، قاطیرجی. ۲. نقل اولنان اشیا ولوازم عسکریه‌نك نقل وحفظنه مأمور نفر .

مَکاسِب { سف. ج. عر. فد : مکسب . با : مکسب .

مُکاشَفه { سث. عر. ج : مکاشفات. («کشف» دن مص. مفاعله) صو. اهل حقیقته اسرار سبحانیه‌نك کشف اولوب ظاهراً کورنمسی ونور رحمانی‌یی مشاهده‌لری : ارباب مکاشفه‌دن بر ذات: مکاشفه ایله اوکرنمشیدی.

مُکافات { یا مکافاة . سث. عر. («کفاية» دن مص. مفاعله) برخدمت وایلکه قارشی ایدیلن ایلك. ایلکله قارشیلامه، اجر : ایتدیکی خدمتك مکافاتی کوردی : تائل مکافاة اولدی : ایتدیکم ایلکك مکافاتی بومیدر؟ (عربیده «مجازات» ایله مترادف اولدیغی حالده لسانمزده مجازات یونك ضدی اولهرق قوللانیلیر:) خدمت ایدنلره مکافات وقباحت ایدنلره مجازات اولنور .

مُکافی { صه. عر. ا : مکافیه . («کفاية»دن سف. مفاعله) مساوی ، برابر . ز. || ـ . (هندسه‌ده) قطع مکافی. با : قطع .

مُکالَمه { سث. عر. ج : مکالمات. («کلام»دن مص مفاعله) ۱. سویاشمه، ایکی کیمی آره‌سنده اولنان سوز. ۲. بر لسان تحصیلیجون ایکی لسان اوزره ترتیب اولنمش مکالمه صورتنده تعبیرلر : مکالمهٔ فارسیه: فرانسزجه مکالمه . ۳. عقد مصالحه و معاهده ایچون ایکی دولت مرخصلری بیننده اولنان مذاکره : فلان ذات مکالمه‌یه مأمور اولدی .

مُکالَمه‌نامه { سه. فا لغت تحصیلیجون وبر لسان اجنبیده لقردی ایتمکه آلیشمق ایچون ایکی لسان اوزرینه مکالمه صورتنده ترتیب اولنمش کتاب : کمال پاشا مرحومك فارسی وترکجه برمکالمه‌نامه‌سی واردر .

مَکان { سف. عر. ج : امکنه ، اماکن. («کون»دن سم.) ۱. یر، محل، جای : زمان ومکان اعتباریله . ۲. طوریلان یر، اوتوریلان محل، مقام، اقامتگاه : اونك مکانی بوقدر: جناب حق مکاندن منزهدر : اماکن عسکریه = عسکره مخصوص ابنیه. || بی مکان = محلسز، سرسری ، معین اقامتگاهی اولمیان . || لامکان = مکاندن منزه .

مَکاناً { ح عر. محل ویر اعتباریله : مکاناً وزماناً بعید.

مَکانَت { سث. عر. ۱. نفوذ ، اقتدار، قوت : مکانت صاحبی بر آدم . ۲. وقار، آغر باشلیلق، ثبات، متانت : بوایشده

چوق مكانت كوستردى . [بو ايكنجى معنا عربيده اولميوب، لسانمزده برنجى معنادن آلنمشدر. عربيده‌كى كبى محل ودرجه معنالريله بزجه قوللانلماز]

مَكائِد { سذ. جم. عر. فد : مكيده. با : مكيده .

مَكائيل { سذ. جم عر. فد : مكيال. با : مكيال .

مُكِبّ { ص. عر. [«كب»دن سف افعال] برشيئك اوزرينه چوق دوشن ، باشنى اكوب مشغول اولان . ن.

مَكتَب { سذ. عر. جم : مكاتب. [«كتب»دن سم.] اطفال وشبانك تحصيل علم ايچون دوام ايتدكلرى بنا ودائره، دارالتعليم، دارالتدريس، مدرسه، دبستان : مكتب ابتدائى؛ صبيان مكتبى؛ محله مكتبى؛ قيز مكتبى، مكتب اناث؛ رشديه، اعداديه مكتبى؛ مكاتب عاليه؛ مكاتب خصوصيه؛ مكاتب عسكريه؛ مكتب (فنون) حربيه؛ مكتب (فنون) طبيه؛ مكتب (فنون) بحريه؛ مكتب صنايع؛ حقوق، زراعت تجارت مكتبى؛ ليلى، نهارى مكتب؛ مكتب خواجه‌سى ؛ مكتب آرقداشى. || مكتب كورمش = تحصيل علم ايتمش، عالم وتربيه‌لى؛ مكتب كورمه‌مش = جاهل، تربيه‌سز. [عربيده اصل معناسى يازيخانه اولوب، باشليجه يازى اوكرنلديكيچون، صبيان مكتبنه دخى اطلاق اولنورسه‌ده، سائر مكاتبه مدرسه دينلير. لسانمزده مكتب ومدرسه‌نك مدلول ومحل استعماللرى دكيشمشدر]

مَكتَبلى { سـ. ص. ١. ليلى بر مكتبده تحصيل علم ايتمكده بولنان كنج، شاكرد، طالب : مكتبليلردن ياريم بيلت آلنير. ٢. مكاتب اعداديه وعاليهٔ عسكريه‌ده تحصيلده بولنان شاكرد : شمدى بر مكتبلى كچدى. ٣. بر مكتبده تحصيل علم ايتمش، بر مكتبدن نشأت ايتمش اولان : مكتبلى قائممقام؛ مكتبلى ضابط؛ مكتبليلر آلايليلردن مقدمدر.

مُكتَسِب { ص. عر. ژ : مكتسبه. [«كسب»دن سف افتعال] قزانان، اكتساب ايدن : مكتسب مال؛ مكتسب علم وتربيه .

مُكتَسَب { ص. عر. ژ : مكتسبه. [«كسب»دن سمف. افتعال] قزانيلان، قزانلمش، اله كچيريلن ويا كچيرلمش : مال مكتسب؛ معلومات مكتسبه .

مُكتَفى { ص. عر. ژ : مكتفيه. [«كفاية»دن سف افتعال] قناعت ايدن ، اكتفا ايلين : اوقدرله مكتفى اولدى .

مَكتوب { ص. عر. ژ : مكتوبه. [«كتب»دن سمف.] يازلمش، يازيلى، نوشته، محرر .

مَكتوب { سذ. عر. جم : مكاتيب. كرك ايش وكرك عرض محبت وتبريك ويا تعزيه وسائره ضمننده برآدمدن بر آدمه يازيلوب كوندريلن كاغد، بيتيك ، نامه ، رساله ، ورقه ، نميقه : مكتوب يازدم كوندردم؛ مكتوب آله‌مدم؛ توزيع مكاتيب؛ مكتوب سامى = مقام صدارت عظمادن يازيلان امرنامه، امر سامى .

مَكتوبجى { سـ. بر نظارت ويا ديكر دائرهٔ رسميه‌نك ويا بر ولايتك امور تحريريه‌سنى اداره ايتمكله موظف بيوك مأمور، مكتوبى : صدارت، دخليه ، رسومات مكتوبجيسى؛ بغداد، خداوندكار مكتوبجيسى.

مَكتوبجيلق { سـ. مكتوبجى مأموريت و صفت ووظيفه‌سى : ماليه مكتوبجيلغى؛ حلب ولايتى مكتوبجيلغى .

مَكتوبلاشمَق { فش . بربرينه مكتوب يازمق، مكاتبه، مراسله، مخابره ايتمك : طشره‌ده بولنان پدرمله دائما مكتوبلاشيورز .

مَكتوبى { سذ. عر. مكتوبجى، بر نظارت ويا ديكر دائرهٔ رسميه‌نك ياخود برولايتك امور تحريريه‌سنى اداره‌يه مأمور بيوك مأمور : مكتوبىٔ صدارت عظمى : مكتوبىٔ ولايت . || مكتوبى قلمى = بردائرهٔ رسميه‌نك تحريرات ومخابره ايشلرينه متعلق قلمى كه مكتوبجينك تحت اداره‌سنده اولور : خارجيه مكتوبى قلمى خلفاسندن .

مَكتوم { ص. عر. ژ : مكتومه . [«كتم»دن سمف.] ١. كتم اولنان ، سر صاقلانان ، افشا اولنميان : سر مكتوم. ٢. كيزلنن ، قاچيريلان ، حكومته قيد وتحرير ايتديرلمين : اسنان مكتومه = قرعه‌دن قاچيرلمق ايچون نفوس دفترينه قيد ايتديرلمه‌مش افراد اهالى؛ املاك

مكتومه = تحرير ايتديرلمه‌مش املاك ؛ واردات مكتومه = تحصيل اولنوب‌ده قيد اولنمامش واردات دولت .

مَكتومات { سث. جم. عر. كيز. لديلوب قيد وتحرير اولنمامش وحكومتدن قاچيرلمش افراد ويا املاك وواردات : بر چوق مكتومات بولوب ميدانه اخراج ايلدى .

مَكث { سذ. عر. طورمه ، توقف ، سكون ، آرام : بش كون اوراده مكث ايلدى .

مُكَثِّف { ص. عر. ث : مكثفه . [« كثافة » دن سف. تفعيل] ط. قويولاشديران ، كثيف حالنه قويان .

مُكَحَّل { ص. عر. ث : مكحله . [« كحل » دن سمف تفعيل] كحل سورلمش ، سورمه‌لى .

مُكَدَّر { ص. عر. ث : مكدره . [« كدر » دن سمف. تفعيل] ١. بولانديرلمش ، بولانيق . ٢. كدرلى ، مغموم ، محزون : بو ايشدن چوق مكدر اولدى .

مُكَدِّر { ص. عر. ث : مكدره . [« كدر » دن سف تفعيل] ١. بولانديران . ٢. حزن وكدر ويرن ، محزون ايدن .

مُكَذِّب { ص. عر. ث : مكذبه . [« كذب » دن سف. تفعيل] يالانجى چيقاران ، برينك يالاننى ميدانه قويان ، بر خبرك يالان ويا بر آدمك يالانجى اولديغنى كوستروب اعلان ايدن ، تكذيب ايلين : اوحوادثى مكذب بر اعلان رسمى .

مَكَر { مه . تكر لغتنه اتباعاً قوللانيلوب يووارلانمغى تصوير ايدر : تكر مكر يووار لاندى .

مَكر { سذ. عر. حيله ، خدعه . دوباره : دشمنك مكرندن امين اولمق ايچون .

مَگَر { د. فا. ١. استثنا بيان ايدر ، آنجق ، الا ، شو قدركه : بو ايش قولاى اوله . ماز مكر سز همت ايدرسه‌كز . ٢. غفلتدن صكره آكلاشيلان برشئ حقنده قوللانيلير ، حالبوكه : بن طبيب آرامغه كيتدم مكر او ايبلشوب طيشارى چيقمش . — برنجى معنا ايله مگركه وايكنجى معنا ايله مگرسه صورتنده دخى قوللانيلير : يارين مطلق كليرم مكركه خسته اوله‌يم [دائما فعل التزامى ويا بونك حكمنده بر امر ويا نهى غائب ايله قوللانيلير] : بن اونى صباح بكليوردم مكرسه او آقشامدن كلمش . [بو حالده دائما صيغهٔ روايت ايله استعمال اولنور .]

مُكَرِّر { ص. عر. ث : مكرره . [« كر » دن سف. تفعيل] ١. تكرار ايدن . ٢. حق. ايكى ويازياده كره جرم ايشلين ، سابقه‌لى .

مُكَرَّر { ص. عر. ث : مكرره . [« كر » دن سمف. تفعيل] تكرار اولنمش ، بر دها اولمش ، بربرى اوستنه ايكى ويا زياده دفعه وقوع بولمش : قباحت مكرره صاحبى ؛ تقطير مكرر ؛ قند مكرر = برقاچ كره قينادلمش نبات شكرى .

مُكَرَّراً { ح. عر. تكرار اوله‌رق ، بردها ، تكرار على التكرار : مكرراً سويلدم .

مُكرِم { ص. عر. ث : مكرمه . [« كرم » دن سف. افعال] اكرامجى ، مسافره اكرام وحرمت ايدن ، آغرلايان ، مهماننواز : چوق مكرم آدمدر .

مُكَرَّم { ص. عر. ث : مكرمه . [« كرم » دن سمف. تفعيل] محترم ، معزز ، حرمت وتعظيمه نائل : دستور مكرم ؛ مكهٔ مكرمه .

مُكَرَّماً { ح. عر. كمال حرمت وتعظيمله ، اكرام واعزاز ايده‌رك : مكرماً تشييع ايتديلر .

مَكرَمَت { سث. عر. جم : مكارم . [« كرم » دن مص. ميمى] ١. كرم ، سخا ، جود : مكرمت صاحبى بر آدم . ٢. حرمت ، عزت .

مَكرَمَتلى { يا مكرمتلو . ص. ١. كريم ، سخى ، جومرد ، جواد . ٢. حرمتلى ، معزز ، مكرم . — انشا لسانده مدرس پايه‌سنده اولان علمايه ويريلن عنواندر .

مَكروه { ص. عر. ث : مكروهه . [« كره » دن سمف.] ١. ايگرنج ، كراهتلى ، كريه ، منفور : مكروه بر ير ، بر ايش . ٢. ف. شرعاً حرام اولميوب آنجق ضرورت اولمديغى حالده استعمالى تقدير اولنميان : آت اتى مكروهدر .

مَكروهات { سث. جم. عر. ١. ايگرنج شيئلر . ٢. شرعاً استعمالى ممنوع اولميوب آنجق مستحسن اولميان شيئلر : مكروهات اكلنه نه مجبوريت واردر ؟

مَكروهِيَّت { سث. عر. ايكرنجلك، منفوريت .

مَكَس { سـ فا. سيكك، ذباب .

مَكسَب { سذ. عر. جم: مكاسب. [«كسب»دن مصـ ميمى] ١. قزانج، كسب، كار. ٢. كسب معيشت ايتمكه واسطه وآلت اولان ايش: بونم مكسبمدر .

مُكَسَّر { صـ. عر. ث: مكسره. [«كسر»دن سمف. تفعيل] قيريق، قيرلمش، منكسر، شكسته. || ر. [صرف عربيده] جمع مكسر = قاعده تحتنده اولميه‌رق ومفردينك حروف وحركاتى مختلف صورده تغيير اولنمش جمع. مقابلى: جمع سالم .

مَكسوب { صـ. عر. ث: مكسوبه. [«كسب» دن سمف] قزانلمش، كسب اولنمش: اموال مكسوبه .

مَكسور { صـ. عر. ث: مكسوره. [«كسر»دن سمف] ١ قيرلمش قيريق، شكسته منكسر. ٢. كسره حركه‌سيله متحرك، اسره‌لى: جيم مكسوره؛ مكسور العين = عين الفعلى اسره‌لى (فعل عربى) .

مَكشوف { صـ. عر. ث: مكشوفه. [«كشف» دن سمف.] ١. آچلمش، آچيق، غيرمستور، ميدانده اولان: اجدادمز اكثريا كوكسلرينى مكشوف طوتارلر دى؛ مكشوف الرأس = باشى آچيق. ٢. آچيق، ظاهر، عيان، آشكار. ٣. كشف اولنمش، بولنوب معلوم اولمش، وقتيله مجهول ايكن بعده بولنمش: اليوم مكشوف اولان سيارات صغيره؛ بوكون كرهٔ ارضك هر طرفى مكشوفدر. ٤. عسكرجه كوريلوب احوالى معلوم اولمش اولان: اراضىٔ مكشوفه‌ده حرب ايتمه‌نك فائده‌سى واردر. || غير مكشوف = كشف اولنمامش، مجهول: آمريقاده غير مكشوف ير قالمامشدر .

مُكَعَّب { صـ. عر. ث: مكعبه. [«كعب»دن سمف تفعيل] ر. ١. كعب يعنى زار شكلنده اوله‌رق مساوى آلتى وجهى اولان وطول وعرض وارتفاعى بر بولنان: جسم مكعب؛ مكعب بر طاش، بر بنا. ٢. طول وعرض وارتفاعى اولان: بر مكعب متره؛ بوقزان ايكى مكعب متره صو آلير. ٣. ايكى دفعه كندى مثليله ضرب ايدلمش اولان. بر عددك ايكى دفعه كندى مثليله ضربندن حاصل اولان (عدد): ٣ عددينك مربعى ٩ ومكعبى ٢٧ در؛ جذر مكعب = ٢٧ يه نسبتله ٣ عددى.

مَكفولٌ بِه { صـ. عر. ث: مكفول بها. [«كفالت»دن سمف.] حق. كفالتله تعهد اولنان (شىء ويا كيمسه) .

مَكفولٌ عَنْه { صـ. عر. ث: مكفول عنها. [«كفالت» دن سمف.] حق. كفالت اولنان، كفيلى بولنان (كيمسه)

مَكفولٌ لَه { صـ. عر. ث: مكفول لها. [«كفالت» دن سمف] كفالت اولنان، كفيلى بولنان .

مُكَلَّف { صـ. عر. ث: مكلفه. [«كلفة»دن سمف. تفعيل] ١. بر وظيفه اجراسنه ويا بر رسم وويركى اعطاسنه مجبور اولان: بالغ اولان آدم كافهٔ وظائف دينيه ايله مكلفدر؛ اهالىٔ مكلفه = ويركى اعطاسيله مكلف اولان اهالى؛ صبيان نماز واوروجله مكلف دكلدر. ٢. تر. تكلفاتى چوق، مكمل صورتده وكلفتلى ياپلمش، طنطنه‌لى، دبدبه‌لى، احتشاملى: مكلف بر قوناق، بر سفره .

مُكَلَّل { صـ. عر. ث: مكلله. [«اكليل»دن سمف. تفعيل] تاجلى، باشنده تاج بولنان، تاجله مزين .

مُكَمَّل { صـ. عر. ث: مكمله. [«كمال»دن سمف. تفعيل] كماله ايرديرلمش، كمال بولمش، تكميل اولنمش، قصورسز، تام: مكمل بر بنا، بر باغچه؛ مكمل آدم؛ معلومات مكمله صاحبى .

مَكمَن { سذ. عر. [«كمن»دن سمـ.] پوصى يرى، پوصى طوتيلان محل، كمين.

مَكمون { صـ. عر. ث: مكمونه. [«كمن»دن سمف.] صاقلى، مختفى .

مِكنَت { سث. عر. قوت، قدرت، اقتدار .

مَكنوز { صـ. عر. ث: مكنوزه. [«كنز» دن سمف.] خزينه‌يه قونمش، درخزينه ايدلمش: نقود مكنوزه .

مَكنون { صـ. عر. ث: مكنونه. [«كنون» دن سمف.] كيزلى، صاقلى، محفوظ، دقتله حفظ وصيانت اولنان: درمكنون.

مُكَنّى { يا مكنا. صـ. عر. [«كنيه» دن سمف تفعيل]

بر كنيه ايله تكنيه ايدلمش ، كنيه‌لى : ابو الحسن كنيه‌سيله مكنى.

مُكَوِّن { ص. عر. ا : مكونه . [«كون»دن سه تفعيل] ط. پايان، حاصل ايدن، حصوله كتيرن : مكون الياف؛ مكون لحم .

مُكَوَّن { ص. عر. ا : مكونه . [«كون»دن سمه تفعيل] ياپلمش ، حاصل اولمش ، حصوله كتيرلمش، وجود بولمش .

مُكَوَّنات { سث. ج. عر. حصوله كلمش ووجود بولمش شيئلر، موجودات، مخلوقات .

مَكه { س. برنوع بوتراق ديكن .

مَكّه { سخث. عر. حجاز خطهٔ مباركه‌سنك مركزى وكعبهٔ شريفه‌نك بولنديغى شهر مبارك كه فخر عالم (صلعم) افندمزك دخى مسقط رأسلرى وقبلهٔ مسلميندر : مكهٔ مكرمه. || مكه پايه‌سى = رتب عليه‌نك برى. || مكه پاسنكى = معروف برشجر طبى.

مَكّى { ص. عر. ا : مكيه . ١. مكهٔ مكرمه‌يه منسوب ومتعلق : سناء مكى . ٢. مكهٔ مكرمه اهاليسندن اولان ، مكه‌لى .

مِكيال { سذ. عر. ج : مكاييل . [«كيل»دن اسم آلت] اولچك نوعندن حبوبات اولچيسى .

مَكيده { سث. عر. ج : مكائيد. حيله، خدعه، دوباره .

مُكَيِّفات { سث. ج. عر. [لغت مولده] كيف ويرن شيئلر، سرخوشلق كتيرن وتريا.

كيلك قبيلندن اولان شيئلر : توتون و انفيه وآفيون دخى مسكرات كبى مكيفاتدندر .

مَكيك { س. چولهالرك ايپلكى صاروب آتدقلرى آلت كه مقره كبى اولوب اورته‌سنده‌كى متحرك ميله ايپليك صاريلير. || مكيك كبى = بر يرده طورماز ، متحرك. || مج. مكيك طوقومق = بر يرده طورميوب كيدوب كلمك : اقشامه قدر مكيك طوقودى .

مَكين { ص. عر. [«مكان، مكانة»دن صش.] ١. اوتوران، يرلشمش، متمكن : مكانك شرفى مكين اعتبارپله‌در . ٢. نفوذ واقتدار ووقار صاحبى . ن.

مَلأ { ياخود ملا. سذ. عر. ١. طولى اولمه، طوليلق، خلاء مقابلى . ٢. غلبه‌لك. جماعت، جمعيت، اجتماع || على ملأ الناس = خلق نظرنده ، انظار عامه اوكنده .

مُلّا { ياخود منلا . س. [عر. «مولانا»دن] ١. مولويت صاحبى؛ بيوك قاضى : مكه مصر ملاسى. ٢. مولويت پايه‌سنده بولنان ذات. ٣. بيوك عالم، خواجه : ملا جامى = مولانا جامى؛ منلاى روم = مولانا جلال الدين رومى. ٤. علوم دينيه وآليه طالبى، طلبهٔ علومدن اولان : كل باقه‌لم ملا ، منلا . || ملا بك = رجال عليه اصيل زادكانه اطلاق اولنور.

مَلآن { ص. عر. [«ملأ»دن صش.] طولى، مملو، پر، مشحون.

مُلابَسه { يا ملابست . سث. عر. [«لبس»دن مص. مفاعله] ١. بكزه‌ين ايكى شيئك يكديكرندن فرق اولنه‌ميوب تشويش اولنمسى، التباس. ٢. مناسبت ، وجه، تقريب : بو ملابسته : قرابت ملابسه‌سيله .

مَلّاح { سذ. عر. ج : ملاحين . [«ملح»دن سمب] كميجى، بحرى، كمى ايله دكيزلرده سياحت ايدن وكميجيلك علمنى بيلن آدم .

مَلاحَت { سث. عر. [«ملح»دن] كوزللك . شيرينلك ، حسن، صباحت : ملاحت وجه .

مِلاحَت { يا ملاحه . سث. عر. كميجيلك ، بحريلك ، سير سفائن فنى : اسكى فنيكه‌ليلر ملاحتده پك ايلرى وارمشلردى.

مَلاحِده { سذ. ج. عر. فد : ملحد. با : ملحد .

مُلاحَظه { سث. عر. ج : ملاحظات. [«لحظ»دن مص. مفاعله] ١. دقتله باقمه . ن. ٢. ايجه دوشونمه، صرف ذهن ايده‌رك هر جهتى دوشونمه، مطالعه، تأمل : بو ايشى ايى ملاحظه ايتديكزمى؟ ايشى ملاحظه ايتمزدن بيان فكر ايتمه‌ملى. || ملاحظه‌سيله = فكريله، فكرينه بناءً، دوشونه‌رك : ياغمور ياغار ملاحظه‌سيله مشمعى كييدم .

مُلاحَظه‌سز { ص. پايه‌جغنى ويا سويليه‌جكنى اطرافيله دوشونمين تأملسز، كوته‌بين.

مُلاحَظه‌سزلق { س. تأملسزلك، كوته‌بينلك، تدبيرسزلك .

مَلاذ { سذ. عر. [«لواذ»دن سمب] بارينه‌جق و صيغينه‌جق محل، تدافعه صالح متين ومستحكم موقع، ملجأ، پناه : اشقيا صرب

بربری ملاذ اتخاذ ایتمشلردی .

مُلازِم { ص. عر. ۱ : ملازمه . [«لزوم»دن سف. مفاعله] بر یره ویا برشخصه یاپیشوب آیرلمیان . ۲. = سذ. عر. ۱. بر صنف و هیئته داخل اولمق مقصدیله معاشسز دوام وخدمت ایدن : فلان قلمده ملازمدر: ملازم صفتیله رسومات امانتنه کیردی؛ شورای دولت ملازمی = اعضا نامزدی. ۲. ه. ضابطلکك اك کوچك رتبه‌سنی حائز اولان عسکری که چاوشك فوقنده ویوز باشینك مادوننده اولوب اول وثانی عنوانلریله ایکی‌یه منقسمدر : مکتب حربیه‌دن ملازم ثانی چیقوب بعده ملازم اول اولورلر.

مُلازَمَت { سث. عر. [«لزوم»دن مص. مفاعله] ۱. بر شیء ویا شخصه آیرلماز صورتده الحاق ایتمه. ۲. دوام، مداومت، برایشه صاریلوب اونکله اشتغال ایتمه : ایکی سنه‌دن بری برکتابك استنساخنه ملازمت ایدیور. ۳. بر مأموریته کچمك اوزره بر دائره‌یه معاشسز دوام وخدمت ایتمه : فلان قلمه کومروکه ملازمت ایدیور؛ اوچ سنه ملازمتدن صکره مأموریته کچدی .

مُلازِمِلِك { سـ. ۱. مأموریته کچمك مقصدیله معاشسز اوله‌رق بردائره‌یه دوام ایتمه : کومروکه ، فلان قلمه ملازملك ایدیور . ۲. رتب عسکریه‌نك اك کوچکی اولان ملازم رتبه‌سی : بش سنه ملازملك ایتدی.

مُلاصِق { ص. عر. ۱ : ملاصقه. [«لصوق»دن سف. مفاعله] بیتشیك، یاپشیق، یان یانه بولنان، متصل : دری انه ملاصقدر .

مُلاطَفه { سث. عر. [«لطف»دن مص. مفاعله] ۱. لطف ایله معامله، تلطیف. ۲. لطیفه سویلشمه ، شفالاشمه : ملاطفه طریقیله برشیء سویلدی .

مَلاعِب { سث. جـ. عر. فد : ملعبه. با : ملعبه.

مُلاعَبه { سث. عر. جـ : ملاعبات. [«لعب»دن مص. مفاعله] اویناشمه .

مَلاعِین { سذ. جـ. عر. فد : ملعون. با : ملعون .

مُلاغَمه { سـ. دانه‌لری اوستنده بولنان یعنی خرمانده دوکلمه‌مش آرپه صاپلری : حیوانه ملاغمه پدیرمك .

مُلاقات { سث. عر. [«لقاء»دن مص. مفاعله . — طوغریسی : ملاقاة .] بولشمه ، برلشمه، کوریشمه : ایکی ایمپراطور فلان یرده ملاقات ایده‌جکلردی؛ آره‌لرنده ملاقات وقوع بوله‌جقدر.

مُلاقی { ص. عر. ۱ : ملاقیه . [«لقاء»دن سف. مفاعله] بولشان ، قاوشان ، کوریشن : پدرینه ملاقی اولدی .

مَلال { سذ. عر. و :

مَلالَت { سث. عر. اوصانج ، اوصانمه، بیقمه، بیقندی، صیقلمه : بوسوزلر، بوشرقی انسانه ملال کتیرر .

مَلامَت { سث. عر. [«لوم»دن مص. میمی] چیقشمه ، آزارلامه، سرزنش .

مُلامَسه { سث. عر. [«لمس»دن مص. مفاعله] بربرینه طوقنمه، تماس ایتمه .

مَلامی { سذ. ص. عر. جـ : ملامیون. [«ملامة»دن سمنـ.] حکماء کلبیون مسلکنه قریب بر مسلك قلندرانه اتخاذ ایدن طریقلردن برینه تابع آدم : کندیسی ملامیدر؛ ملامیوندن بر آدم .

مَلاهی { سذ. جـ. عر. [فد. «ملهی» لسانمزده قوللانلماز] اویونلر، اکلنجه‌لر، چالغی وجنبشلر، لهو ولعب : ملاهی‌یه طالمق؛ آلات ملاهی = سازلر .

مَلائِك { سذ. جـ. عر. و :

مَلائِکه { سذ. جـ. عر. فد. ملك. با : ملك . [ایکنجیسی لسانمزده مفردکبی‌ده قوللانیلیر.]

مُلائِم { ص. عر. ۱ : ملائمه . [«لائم»دن سف. مفاعله] ۱. اویغون ، موافق ، اویار : عقله ملائمدر . ۲. یاواش ، یومشاق، حلیم : پك ملائم آدمدر؛ ملائم طبیعتلی . ۳. انقباضی اولمیان، غیرمنقبض : دائما ملائم اولمغه دقت ایتملی .

مُلایَمَت { سث. عر. [«لائم»دن مص. مفاعله] ۱. اویغونلق، موافقت. ۲. یومشاقلق، یاواشلق، حلم : او آدمك ملایمتی فوق العاده‌در . ۳. انقباض فقدانی ، طبیعتك لینته مائل اولمه‌سی : ملایمت ویره‌جك بر علاج آلملی .

مَلبَس { سذ. عر. جـ : ملابس . [«لبس»دن] کییله‌جك

شیء ، کییه‌جك ، روبه ، اثواب ، جامه : ملبس ومأکل .

مُلَبَّس { ص . عر . ث : ملبسه . [«لبس»دن سمف. تفعیل] ١. کییلمش . ٢. التباسلی ، فرقسز ، مشوش . ث .

مَلبوس { ص . عر . ث : ملبوسه . [«لبس»دن سمف] ١. کییلمش ، قوللانلمش (اثواب) . ٢. کییمش ، اثواب کییمش .

مَلبوسات { سث . جم . عر . کییله‌جك شیئلر . کییندی ، اثواب ، البسه : ملبوسات و مأکولات .

مِلَّت { سث . عر . جم : ملل . ١. دین ، مذهب ، کیش : ملت ابراهیم ؛ دین و ملت ایکیسی بردر . ٢. بر دین و مذهبده بولنان جماعت : ملت اسلام ؛ ملل مختلفه رؤساسی . [لسانمزده بو لغت سهواً امت ، وامت لغتی ملت یرینه قوللانیلوب ، مثلا «ملل اسلامیه» و «ترك ملتی» وبالعکس «امت اسلامیه» دینلر واردر ؛ حالبوکه طوغریسی «ملت اسلامیه» و «امم اسلامیه» و «ترك امتی» دیمکدر ؛ زیرا ملت اسلامیه بر ، وامم اسلامیه یعنی دین اسلامه تابع اقوام ایسه چوقدر . تصحیحاً استعمالی الزمدر .]

مُلتَبِس { ص . عر . ث : ملتبسه . [«لبس»دن سف. افتعال] التباسلی ، دیکر بر شیئدن فرق اولنه‌ماز ، مشتبه ، مشکوك .

مُلتَجا { سذ . عر . [«لجأ»دن سم.] التجا اولنان یر ، ملجأ ، پناه .

مُلتَجی { ص . سـ . عر . ث : ملتجیه . [«لجأ»دن سف. افتعال] التجا ایدن ، بر یره ویا بر آدمه قاچوب حمایه طلب ایدن : ملتجیلرك اعاده‌سی مصالحه شرائطندن ایدی .

مُلتَحِق { ص . عر . ث : ملتحقه . [«لحوق»دن سف . افتعال] التحاق ایتمش ، الحاق اولنمش ، قاتلمش ، ضم وعلاوه اولنمش .

مُلتَزِم { ص . عر . ث : ملتزمه . [«لزوم»دن سف. افتعال] التزام ایدن ، بر شیء ویا شخصی لازم عد ایدوب طرفدارلق کوسترن . = سذ عر . جم : ملتزمین . بر محلك بر صنف رسوم وواردانی کوتوری اوله‌رق و بالمزایده عهده‌سنه آلوب کار و ضرری کندیسنه عائد اولمق اوزره متفق علیه اولان بدلی مقسطاً خزینهٔ دولته ویرن آدم ، التزامجی : اعشار ملتزمی ؛ معدن کومورینك ، فلان کول صید ماهیسنك ملتزمی .

مُلتَزَم { ص . عر . ث : ملتزمه . [«لزوم»دن سمف. افتعال] التزام اولنان ، لازم وواجب عد اولنه‌رق ترویج ایدیلن : سزك حاضر بولنمه‌کز ملتزمدر ؛ بنجه بو ایش ملتزمدر .

مُلتَزِملِك { سـ . واردات دولتدن بر قسمنی کوتوری اوله‌رق عهده‌سنه آلان آدمك حال وصفتی : ملتزملك ایدیور .

مُلتَصِق { ص . عر . ث : ملتصقه . [«لصوق»دن سف. افتعال] ١. بیتشیك ، یاپیشیق . ٢. التصاق ایتمش ، بربرینه ربط اولنمش : دمیر یولك خطوط ملتصقه‌سی .

مُلتَفِت { ص . عر . ث : ملتفته . [«لفت»دن سف. افتعال] ١. التفات ایدن ، یوزینی چویروب باقان ، تطییب خاطر ایده‌رك معامله ایلین ، التفاتجی : چوق ملتفت آدمدر . ٢. نظر اعتباره آلان ، اهمیت ویرن : بنم اخطاراتمه ملتفت اولمدی .

مُلتَقا { یا ملتقی . سذ . عر . [«لقاء»دن سم. افتعال] ایکی شیئك وعلی الخصوص ایکی دکیز ویا نهرك برلشوب بربرینه قاوشدقلری محل ، مجمع قاوشاق : ملتقا البحرین .

مُلتَقِط { ص . عر . ث : ملتقطه . [«لقط»دن سف. افتعال] یرده بولنان شیئی قالدیروب آلان .

مُلتَقی { ص . عر . ث : ملتقیه . [«لقاء»دن سف. افتعال] التقا ایدن ، قاوشان ، بولشان ، برلشن : فرات قرنه‌ده دجله‌یه ملتقی اولور .

مَلتَم { سـ . مقنن صورتده هرکون بر جهتدن اسن قره‌روزکاری : بحر سفید آطه‌لرنده بوتون یاز ملتم روزکارلری اکسیك اولماز . [دکیزدن اسننه ایمبات دینیر]

مُلتَمَس { ص . عر . ث : ملتمسه . [«لمس»دن سمف. افتعال] التماس اولنان ، بری طرفندن حمایه اولنه‌رق تسریر و ترقیسی رجا اولنان : او آدم ملتمسدر ؛ اوفلانك ملتمسیدر .

مُلتَمِس { ص. عر. ث : ملتمسه . [«لمس»دن سف. افتعال] التماس ورجا ایدن، برینك لهنده توسط ایدوب ایشنك ترویجنی طلب ایدن .

مُلتَوی { ص. عر. ث : ملتویه . [«لوی»دن سف. افتعال] اکلمش ، بوکلمش ، صارلمش .

مُلتَهِب { ص. عر. ث : ملتهبه . [«لهب»دن سف. افتعال] ١. آلولنمش ، طوتیشمش . ٢. ط . شیشوب قیزارمش، التهاب پیدا ایتمش .

مُلتَهِف { ص. عر. ث : ملتهفه . [«لهف»دن سف افتعال] ١. آلولنمش ، طوتیشمش . ٢. پك زیاده مکدر ومتحسر، یانوب یاقاران .

مُلتَئِم { ص. عر. ث : ملتئمه . [«لاءم»دن سف. افتعال] ط. اوکیلان، التیام پذیر، ایلشن، قپانان (یاره) .

مَلجَأ { سذ. عر. [«لجأ»دن سم.] صیغینه‌جق یر ، التجا اولنان محل، پناه، ملاذ .

مِلح { سذ. عر. جم : املاح . ١. طوز ، نمك. ٢. کیم. برحامضله اساس دینلن بر مادهٔ معدنیه‌نك بالکیمیا امتزاجندن حاصل اولان طوزه مشابه ماده‌که لسان عوامده دخی اکثریا طوز دینلیر .

مُلحِد { ص. سـ. عر. ث : ملحده . جم : ملاحده ، ملحدین . [«لحد»دن سف. افعال] الوهیته وارکان دینه اینانمیان ، دینسز ، ایمانسز، منکر ، طریق الحاده صاپمش آدم .

مُلحَق { ص. عر. ث : ملحقه . [«لحوق»دن سمف. افعال] ١. صکره‌دن طاتلمش، قاتلمش ، ضم و علاوه اولنمش : باغچه‌یه ملحق بر پارچه یر. ٢. تابع ، عائد : او ناحیه فلان قضایه ملحقدر. ٣. ر. [صرف عربیده] ثلاثی الاصل اولدیغی حالده رباعی بابلرندن برینه توفیقاً تصریف اولنان (فعل) : ملحق دحرج ؛ ملحق احرنجم .

مُلحَقات { سث. جم. عر. ١. ضمیمه‌لر ، علاوه‌لر ، ضمائم . ٢. بر مرکزه مربوط و تابع یرلر : قونیه ولایتنك ملحقاتی چوقدر؛ اورانك کومروکی فلان مدیریت ملحقاتندندر. ٣. ثلاثی الاصل اولدقلری حالده رباعی بابلرندن برینه توفیقاً تصریف اولنان افعال عربیه بابلری : ملحقات دحرج، ملحقات تدحرج، ملحقات احرنجم .

مُلَحَّم { ص. بدننك اتی چوق وشیشمان معناسیله قوللانیورسه‌ق‌ده عربیده بویله بر لغت موجود اولمیوب ، «لحم» ماده‌سی اصلا تفعیل بابندن کلمدیکندن، یاکلیشدر. بومقامده عربیده «لحیم» استعمال اولنور .

مَلحَمه { سث عر. [«لحم»دن سم] چوق تلفاتی موجب بیوك محاربه : قوصوه ملحمهٔ کبراسی .

مَلحوظ { ص. عر. ث : ملحوظه. [«لحظ»دن سمف.] ملاحظه وتفکر اولنان، خاطره کلن ، محتمل : بو کون کلمه‌سی ملحوظدر؛ بوهوا ایله قاریاغمق‌ده ملحوظدر .

مَلحوظات { سث. جم. عر. خاطره کلن شیئلر ، محتمل وممکن مواد.

مَلَخ { سـ. فا. چکرکه ، جراد : پای ملخ = چکرکه آیاغی (بوتی) که قارینجه طرفندن حضور سلیمانه تقدیم اولندیغی مشهوردر .

مُلَخَّص { ص. عر. ث : ملخصه. [«لخص» دن سمف. تفعیل] اك ایی قسمی واهمیتلی نقطه‌لری آلنوب لزومسز طرفی چیقارلمغله خلاصه وزبده ایدلمش اولان، تلخیص اولنمش : ملخص براثردر؛ اومضبطه‌نك ملخصی بودر .

مَلَز { ص سـ. [عر. «ملس»دن] ١. مختلف ایکی جنسدن مثلا بیاض ایله زنجیدن متولد : ملز آدم؛ ملز قوم؛ آمریقانك ملزلری چوقدر. ٢. جنسی خالص اولمیوب قاریشیق اولان: انکلیز آتلری عرب جنسیله یرلی جنسدن ملزدر؛ بوکوپك خالص ترنو اولمیوب ملزدر. ٣. حبوبات وسائره مخلوطی ، آرپه و داری ایله قاریشیق بوغدای : ملزك کیله‌سی قاچه‌در ؟

مُلزَم { ص. عر. ث : ملزمه . [«لزوم» دن سمف. افعال] مباحثه‌ده الزام واسکات اولنان، مغلوب وسکوته مجبور اولان : نهایت کندیسی ملزم اولدی.

مَلزوم { ص. عر. ث : ملزومه. [«لزوم» دن سمف.] بر شیئدن ایلری کلن، بر شیئك ایجاب کرده‌سی اولان ، دیکر

بر شیئك بولنمسیله اونك‌ده بولنمه‌سی اقتضا ایدن، برشیئك نتیجه‌سی ویا رفیق غیر مفارق اولان : حقه‌ایله قلم لازم‌ملزوم قبیلندندر .

مَلَس { سـ. صـ. بلی چوقور اولان عیبلی آت .

مَلَس { سذ. عر. ضیا ایله قراکلق قاریشیق، آلاجه قراکلق. [لسانمزده بو معنا ایله مستعمل اولمیوب، غلط اوله‌رق «ملز» صورتنده باشقه معنالرله قوللانیلیر. با : ملز.]

مَلَش { سـ. چفته قوزیلی قوبون که چوق مه‌لر .

مُلَطِّف { سـ صـ ث : ملطفه. جـ : ملطفات . [«لطف» دن سف. تفعیل] ط. یومشادیجی، اخلاطی تلیین ایدن .

مَلعَبه { سـث. عر. جـ : ملاعب . [«لعب» دن] اویون، اویونجق : ملعبهٔ صبیان = چوجق اویونجغی .

مِلعَقه { سث. عر. [«لعق» دن اسم آلت] قاشیق . ز.

مَلعَنَت { سث. عر. جـ : ملاعن . [«لعن» دن مصـ. میمی] لعنتمه، لعنته مستحق فعل وحرکت : اجرای ملعنتدن خالی قالمامش ایسه‌ده نهایت تأدیب ایدلمشدر. || ملعنت پیشه = ایشی کوجی ملعنتدن عبارت اولان .

مَلعَنَتکارانه { صـ. حـ. فا. لعنتلیه‌یه مستحق اوله‌جق صورتده : بر طاقم دسائس ملعنتکارانه ایله؛ بنی ملعنتکارانه اغفال ایتدی.

مَلعون { صـ. عر. ث : ملعونه . [«لعن» دن سمف.] لعنته دوچار اولان، لعن ونفرینه مظهر، رحمت حقدن مطرود ومحروم : ملعون شیطان: ملعون حریف . = سـذ. عر. جـ : ملاعین . ملعنتکارانه حرکاتده بولنان آدم : بر طاقم ملاعینك افتراسیدر .

مُلغی { یاملغا. صـ. عر. «لغو» دن سمف. افعال] لغا وفسخ ایدلمش : ملغی دیوان احکام عدلیه. || ر. ملغی عن العمل = عمل ایتمز معموله تأثیری اولماز (عامل) .

مَلفوظ { صـ. عر. ث : ملفوظه . [«لفظ» دن سمف.] سویلنمش، سویلنیلان، تلفظ وتفوه اولنان . || غیر ملفوظ = تلفظ اولنمیان : الف، هاء غیر ملفوظه = بر کلمه‌ده بولنوب‌ده اوقونمیان بو حرفلر .

مَلفوظات { سث. جـ. عر. برینك سویلدیکی سوزلر، اقوال، کفتار : ملفوظات جنید بغدادی .

مَلفوف { صـ. عر. ث : ملفوفه . [«لف» دن سمف.] صارلمش، دیوشیرلمش، برظرف ویا مکتوبك ایچنه وضع اولنمش : ملفوف پوصله؛ اوراق ملفوفه .

مَلفوفاً { حـ. عر. تذکره ویا تحریراته صاریلی وظرفك ایچنده اوله‌رق، لفاً : اوراق متفرعه‌سی ملفوفاً ارسال اولنیور .

مَلفوفات { سث. جـ. عر. برتذکره ویا تحریراته صاریلی اوراق : تحریراتك ملفوفاتی چوق اولدیغندن ظرفی بیوجك اولملیدر.

مِلقاط { یاخود ملقط. سذ. عر. [«لقط» دن اسم آلت] جرا. جراحلره مخصوص جمبیز وماشه کبی آلت فر. Ontolabe؛ ملقط جنین؛ ملقط حصات .

مُلَقَّب { صـ. عر. ث : ملقبه . [«لقب» دن سمف. تفعیل] لقبلانمش، لقبلی، تلقیب اولنمش : بارباروس لقبیله ملقب خیرالدین پاشا .

مِلك { سذ. عر. و :

مُلك { سذ. عر. جـ : املاك. ١. تصرف اولنان شیء، اراضی وعقار کبی ایرادویرن غیرمنقول مال: ملکی یوقدر؛ برچوق املاکه متصرفدر؛ ملك میری، املاك امیریه = خزینهٔ دولته عائد اراضی؛ املاك همایون، املاك شاهانه = خزینهٔ خاصه‌یه عائد اراضی. ٢. وقف اولمیوب صاحبنك ملك صریحی اولان اراضی وعقار : بودکان، بو او، بو باغ وقف‌میدر یوقسه ملك‌می؟ ٣. بر دولت وحکمدارك تحت امر وتابعیتنده بولنان مملکت، کشور، قلمرو : احیاء ملك ودولت.

مَلَك { سـذ. عر. جـ : ملائك، ملائکه. نزد الهیده بولنان روحانیونك بهری، فرشته : ملك مقرب؛ جن میدر ملك میدر؟ || مج. پك کوزل ویا پك حلیم ومعصوم آدم : اوملکدر؛ ملك کبی؛ ملك خصلت = ملك خویلی؛ ملك سیما = ملك چهره‌لی. || ملك الموت = عزرائیل. — جمعی لسانمزده بعضاً مفرد کبی قوللانیلیر : طینماز ملائکه = پك حلیم آدم .

مَلِك { سند. عر. ج: ملوك. حكمدار.

مَلِكانه { ص. ح. فا. حكمداره منسوب ومتعلق، شاهانه. [ملوكانه دها مستعملدر.]

مِلكدار { سـ. فا. ملك صاحبي، حكمدار.

مِلكدارى { ص. فا. حكمداره منسوب ومتعلق، شاهانه: جانب عالى ملكدارى يه. = سـ. فا. حاكميت، حكومت: حقوق ملكدارى.

مَلَكوت { سند. عر. ١. حكمدارلق، سلطنت، پادشاهلق. ٢. ملائكه وارواح عالمى، عالم غيب، عالم باطن: سير ملكوت؛ ملكوت السماء.

مَلَكوتى { ص. عر. ٢: ملكوتيه. ملائكه وارواح عالمنه يعنى عالم غيبه منسوب ومتعلق.

مَلَكه { سـ. عر. تجربه وتكرارله وكثرت اشتغال ايله استحصال اولنان اقتدار، ممارسه، مهارت، استادلق: جراحلقده ملكه كسب ايتمشدر؛ اجراى صنعت ايچون يالكز معلومات كفايت ايتمز ملكده لازم.

مَلِكه { سـ. عر. قادين حكمدار ويا حكمدار زوجه‌سى، قرالچه: فلنك ملكه‌سى؛ ملكهٔ چين.م

مُلكى { ص. عر. ٢: ملكيه. ١. حكمدارانه وبر حكمدارك تحت امرنده بولنان ملكه منسوب ومتعلق. ٢. ادارهٔ مملكت اصولنه منسوب ومتعلق، اداره فنه دائر: نظامات ملكيه؛ ادارهٔ ملكيه؛ مكتب فنون ملكيه. ٣. عسكرى وعلينك غيرى: مأمورين ملكيه؛ مراتب ملكيه.

مَلَكى { ص. عر. ٢: ملكيه. ملا. ٢كيه منسوب ومتعلق ويا شايسته ولائق اولان: ملكى الخصال؛ اخلاق ملكيه.

مَلِكيَّت { ص. عر. شام وجزيره جهتلرنده بولنان برخرستيان مذهب مخصوصى و او مذهبه تابع آدم.

مُلكيَّت { سـ. عر. صرف حملك اولان يعنى وقف وميرى اولميان اراضى و عقارك حال وصفتى: بواوك، بو باغك ملكيتى مثبتدر.

مُلكيّه { سـ. عر. دولتك ادارهٔ مملكت وظائف مختلفه. سيله موظف صنف و هيئتى، عسكرى وعلمى صنفلرينك غيرى اولان صنوف مأمورين: ملكيه مأمورينى؛ ملكيه اوتيفورمه‌سى؛ ملكيه تقاعد صندوغى.

مِلَل { سـ. ج. عر. فد: ملت. با: ملت.

مُلَمَّع { ص. عر. ٢: ملمعه. [« لمع » دن سمعـ. تفعيل] ١. آلاجه، رنكا رنك، الوان مختلفه ايله ملون. ٢. د. هر مصراعى ديكر بر لسانده اولان (بيت) وبويله بيتلردن مركب (شعر). ٣. تر. [غلط اوله رق] صيوانمش، صيومه، بولاشمش، آلوده، ملوث: اوستم باشم ملمع چامور.

مَلَوان { سند. تـ. عر. [زمان ديمك اولان فد. « ملا » لسان نمزده قوللانلماز.] كوندوز ايله كيجه، تون وكون: ما اختلف، يا ما تعاقب الملوان = كيجه ايله كوندوز تعاقب ايتدكجه.

مُلَوَّث { ص. عر. ٢: ملوثه. [« لوث » دن سمعـ. تفعيل] ١. تلويث اولنمش، پيس، مردار، بولاشيق: اوراسى ملوثدر؛ اوستى باشى ملوث. ٢. ترتيبسز، غير منتظم، قارمه قارپش: ملوث برمقال؛ ملوث برافلاس ايشى.

مُلَوَّثلك { سـ. ١. پيسلك، مردارلق، بولاشيقلق. ٢. قاريشيقلق، عدم انتظام: بومقالك بوافلاس ايشنك ملوثلكى.

مُلوخيا { سند. عر. (يو. Mo-λόχη) با. ١. خطمى، كل خاتم. ٢. بوندن غلط او. له‌رق ملحيه دينلن سبزه.

مُلوك { سند. ج. عر. فد: ملك. با: ملك.

مُلوكانه { ص. ح. فا. حكمداره منسوب و متعلق، سلطانى، شاهانه: عتبهٔ سنيهٔ ملوكانه يه.

مَلول { ص. عر. ٢: ملوله. [« ملال » دن سمعـ.] او. صانمش، اوصانج كتيرمش، بيقمش، بزمش: ملول برآدم.

مُلَوَّن { ص. عر. ٢: ملونه. [« لون » دن سمعـ. تفعيل] ١. رنكلى، رنكا رنك، كونا كون: ملون جام. ٢. بويانمش

بویالی : لاجوردله ملون .

مُلَوِّن { ص. عر. ث : ملونه . [« لون » دن سف. تفعیل] رنك ویرن ، تلوین ایدن : ملون دم . [یالکز اصطلاحات فنیه‌ده بولنور .]

مَلهَم { س. [عر. « مرهم » دن غلط] با : مرهم .

مُلهَم { ص. عر. ث : ملهمه . [« لهم » دن سمف. افعال] الهام اولنمش ، من طرف الله ذهن وقلبه القا اولنان ، الهامات الهیه‌یه مظهر : پادشاهلر ملهمدر .

مَله‌مَك { فل. (قویون و قوزی وکچی) مه ایتمك، باغرمق : قویونلر طاتلی طاتلی مله‌میورلردی .

مَله‌مه { س. قویون و قوزی کبی حیوانلرك مه دیه باغرمه‌سی : وادینك ایچندن قویونلرك مله‌مه‌سی ایشیدیلیوردی .

مله‌مه { یا ملمه . ص. بجریکسز ، چپاچول .

مِلّی { ص. عر. ث : ملیه. [« ملة » دن سمف.] ١. دین و ملته منسوب ومتعلق : آداب ملیه‌مز. ٢. [غلط اوله‌رق] بر قوم و جنسیته منسوب ومتعلق : مجارلرك ملی قیافتلری .

مِلِّیَّت { سث. عر. [لغت مولده] ١. دین، مذهب، ملت : هرکس ملیتنی محافظه ایتملیدر . ٢. [غلط] جنسیت ، قومیت : ژاپونیالیلرك ملیتلری .

مَلیح { ص. عر. ث : ملیحه . [« ملح » دن صش.] کوزل، شیرین، صبیح : وجه ملیح ؛ بر جاریهٔ ملیحه .

مَلیسا { س. [یو. Μελισσοβότανον = آری اوتی] اوغل اوتی انواعندن یوکسك ساقلی برنبات که روحی بایغینلغه قارشی تأثیرلیدر .

مُلَیِّن { ص. عر. ث : ملینه . [« لینة » دن سف. تفعیل] ط. یومشادان ، یومشادیجی ، لینت ویرن .

مَمات { سذ. عر. [« موت » دن مص. میمی] اولوم، وفات، مرك : حیات وممات؛ بعدالممات= اولدکدن صکره .

مَماتی { ص. عر. ث : مماتیه. اولومه منسوب ومتعلق .

مُماثِل { ص. عر. ث : مماثله . [« مثل » دن سف. مفاعله] بکزه‌ین، مشابه ، مانند ، کبی ، قبیلندن اولان : بوکا مماثل ایشلر ؛ دکان خان و بوکا مماثل ابنیه .

مُماثَلَت { یا مماثله . سث. عر. [« مثل » دن مص. مفاعله] بکزه‌یش ، مشابهت. ز .

مُمارَسَت { سذ. عر. و :

مُمارَسه { سث عر. ج : ممارسات. [« مرس » دن مص. مفاعله] تکرار وکثرت اشتغال قوتیله کسب اولنان مهارت ، آلیشیقلق ، ال آلیشیقلغی : جراحلقده ممارسه‌سی واردر .

مُماسّ { ص. س. عر. ث : مماسه . [« مس » دن سف. مفاعله. اصلی : مماسس] ١. تماس ایدن ، طوقنان ، ایلیشن . ٢. ر. [هندسه‌ده] بر دائره ویا زاویه‌نك قوسنه خارجاً طوقنوب کچن و اونی قطع ایتمین خط مستقیم. || مماس نشانکاهی = طوپك قویروغنده هر ایکی طرفده‌کی نشان یری .

مُماشاة { سث. عر. [« مشی » دن مص. مفاعله] ١. بر. لکده یوریمه ، یولداشلق . ٢. مج. یالاندن اویمه ، برینك فکرینه اشتراك ایتمش کبی ساخته موافقت ، خوش کچنمك ایچون بویولده حرکت ایتمك : کوتی آدملره مماشاة کوسترمه‌ملی .

مُماطَله { سث. عر. [« مطل » دن مص. مفاعله] اوزاتمه ، بوکون یارین دیه‌رك وعده‌یی تأخیر ایتمه . ز .

مَمالِك { سث. ج. عر. فد : مملکت. با : مملکت .

مُمالیغه { یا مامالیغه . س. [رومانجه‌دن] قاینار صوده خاشلانمش واوزرینه بر آز یاغ کزدیریلیر مصر بوغدایی اونندن یاپلمش عمله یمکی که اصل رومانیه‌ده قوللانیلیر .

مَمالیك { سذ. ج. عر. فد : مملوك . با : مملوك .

مُمانَعَت { یا ممانعه . سث. عر. [« منع » دن مص. مفاعله] مانع اولمه، قارشی طورمه، مخالفت ، عدم موافقت ، راضی اولمامه .

مُمتاز { ص. عر. ث : ممتازه . [« میز » دن سمف. افتعال] ١. دیکرلرندن آیرلمش،امثالندن فرقلی طوتیلان ، اقرانه فائق، کزیده : اوسائرلرندن ممتازدر ؛ ممتاز امثال واقران؛ ممتاز صنفی. ٢. امتیازلی ، صورت مخصو-

صه‌ده اداره اولنان ، کندینه مخصوص بر اداره ویا معامله‌یه نائل و مظهر : ایالت ممتازه ؛ فلاندیا ادارهٔ ممتازه‌سی .

مُمتازِیَّت { سث. عر. [لغت مولده] ممتازلق ، امتیاز ، ادارهٔ مخصوصه : ممتازیت اداره .

مُمتَثِل { ص. عر. ث : ممتثله . [« مثل » دن سف. افتعال] امتثال ایدن ، آلدیغی امره توفیق حرکت ایلین . ز .

مُمتَحِن { ص. عر. [« محنة » دن سف. افتعال] دکه‌ین ، امتحان وتجربه ایدن . ز .

مُمتَحَن { ص. عر. [« محنة » دن سف. افتعال] دکه‌نن ، امتحان وتجربه اولنان . ز .

مُمتَدّ { ص. عر. ث : ممتده . [« مد » دن سف. افتعال] اوزایان ، امتداد ایدن ، زمان ویا مکانجه چوق سورن ، سورکلی ، دواملی ، متمادی : آرتق صیجاقلر دها چوق وقت ممتد اوله‌ماز ؛ بوجاده بغداده قدر ممتد اولور .

مُمتَزِج { ص. عر. ث : ممتزجه . [« مزج » دن سف. افتعال] ١. قاریشدیریلیر ، قابل مزج وترکیب . ٢. بر برینه تمامیله اویغون اولان ، هیچ منافرت ومناسبتسزلك کورلمین : بورسمك رنکلری ممتزجدر . ٣. تمامیله قپانان ، آره‌لق براقمیان ، امتزاجلی ، اویغون : بو چرچیوه‌لر ، بوقپو ممتزج دکلدر . ٤. هرکسله‌ایی کچینیر ، رفقاسیله امتزاج وآمیزش ایدن : ممتزج آدمدر . [صوك ایکی معناده « امتزاجلی » دها مستعملدر .]

مُمتَلی { ص. عر. ث : ممتلیه . [« ملا » دن سف. افتعال] ١. طولی ، طولغون ، طولمش . ٢. معده طولغونلغنه اوغرامش .

مُمتَنِع { ص. عر. ث : ممتنعه . [« منع » دن سف. افتعال] ١. امتناع ایدن ، راضی اولمیان . ز . ٢. ناقابل ، امکان وقابلیتی اولمیان : ممتنع الحصول = حاصل اولمه‌سی ممکن وآسان اولمیان .

مُمَثِّل { ص. عر. ث : ممثله . [« مثل » دن سف. تفعیل] ١. تمثیل ایدن ، بکزه‌دن . ٢. کتاب وسائره طبع وتمثیل ایدن . ٣. ط. اغذیه‌یی قان واته تحویل ایدن ، فر. Assimilateur .

مُمِدّ { ص عر. ث : ممده . [« مدد » دن سف.] یاردیم وامداد ایدن ، یاردیمجی ، امدادجی .

مَمدوح { ص. عر. ث : ممدوحه . [« مدح » دن سمف.] ١. اوکلمش ، مدح وثنا اولنمش ، برینك مدح وثنا ایتدیکی : سعد ابن زنکی شیخ سعدینك ممدوحیدر . ٢. مدح وستایشه شایان ، مقبول ، مستحسن : اخلاق ممدوحه ؛ ممدوح الخصال .

مَمدود { ص. عر. ث : ممدوده . [« مد » دن سمف.] اوزادیلان ، سسی اوزاده‌رق اوقونان ، مدلی : الف ممدوده .

مَمَرّ { سذ. عر. [« مرور » دن سم.] کچه‌جك یر ، یول ، معبر : ممر ناس = هرکسك کچدیکی یول .

مَمزوج { ص. عر. ث : ممزوجه . [« مزج » دن سمف.] قاریشمش ، قاریشیق ، مزج اولمش .

مُمسِك { ص. عر. ث : ممسکه . [« مسك » دن سف.] چوق امساك ایدن ، خسیس ، بخیل ، الی صیقی .

مَمسوخ { ص عر. ث : ممسوخه . [« مسخ » دن سمف.] مسخ اولنمش ، چرکین برحیوان شکل وصورتنه صوقلمش .

مَمَش { س صیغیر یلیمی ، صیغیرك آغزندن آقان لزوجتلی سالیه .

مَمشا { یا ممشی . سذ. عر. [« مشی » دن سم. — غلط فاحشی : ممشاخانه .] آیاق یولی ، خلا ، کنف ، آبدستخانه .

مُمضا { یا ممضی . ص. عر. [« مضی » دن سمف. افعال] امضا اولنمش ، برینك امضاسنی حاوی ، امضالی : ایکی امضا ایله ممضا بر استدعانامه .

مُمضی { ص. عر. ث : ممضیه . [« مضی » دن سف. افعال] امضا ایدن ، یازلمش بر شیئك آلتنه کندی اسمنی یازان ، واضع امضا ، صاحب امضا : بو سندك ممضیسی کیمدر ؟

مُمکِن { ص. عر. ث : ممکنه . [« مکانة » دن سف. افعال] امکانی اولان ، دائرهٔ امکانده بولنان ، اوله‌بیلن ، اولاغان ، محال اولمیان : آوروپای شمالیده اوزوم حصولی ممکن دکلدر ؛ ممکن الحصول = حاصل اولمسی ممتنع اولمیان ؛ ممکن مرتبه‌ده = ممکن اولدیغی قدر ، درجهٔ امکانده . || ط. ممکن الشفا = ایی اوله‌بیلیر .

مُمكِنات { سث. جـ. عر. اوله بیلیر شیئلر، دائرهٔ امکان داخلنده اولان ایشلر.

مُمكِنسِز { ص. امکانسز یرینه وغیر ممکن معناسیله مستعمل غلط تعبیردر.

مُمِلّ { ص. عر. ۱: مملّه. [«ملال»دن سف. افعال] اوصاندیران، بیقدیران، بیقندی ویرن، ملال ایراث ایدن. ن.

مَملَحه { سث. عر. [«ملح»دن سم — لامك کسریله غلطدر.] طوز چیقان یر، طوزله.

مَملَكَت { سث. عر. جـ: ممالك. ۱. برحکمدارك تحت تابعیتنده بولنان یر، اولکه: سیام حاکمنك مملکتی خیلی طارلاشمشدر. ۲. بر دائره‌یه تابع ویا برقومله مسکون والحاصل بر جهت توحیدی اولان یر، خطه، دیار: آناطولی، عراق، خراسان مملکتی؛ ممالك عثمانیه؛ ممالك محروسهٔ شاهانه؛ ممالك اسلامیه. ۳. تر. شهر، قصبه، بلده: بروسه بیوجك بر مملکتدر؛ استانبول کبی مفرح مملکت اولماز. ٤. تر. برآدمك طوغوب بیودیکی محل ودیار: باغچوان مملکتنه کیتدی؛ مملکتدن مکتوب آلدم.

مَملَكَتلی { ص. سـ. ۱. بر محلك سکانندن بولنان، یرلی، اهالیدن آدم، یبانجی اولمیان: مملکتلیلر بر مکتب یاپلمسنی ایستیورلر. ۲. برمملکت اهالیسندن اولان، همشهری، بریرلی: باغچوان مملکتلیلرینی کورمکه کیتمش؛ بر مملکتلیسی کلمش.

مَملو { ص. عر. [«ملأ»دن سمف.] طولی، طولمش، پر، مشحون: اشیا ایله مملو برصندیق؛ ارزاقله مملو برکمی.

مَملوح { ص. عر. ۱: مملوحه. [«ملح»دن سمف.] طوز. لانمش، طوزلی. ن.

مَملوك { ص. عر. ۱: مملوکه. [«ملك»دن سمف.] تصرف اولنان، برینك ملك ومالی اولان. ن. = سذ. عر. جـ: ممالیك. کوله، قول، اسیر، عبد، بنده.

مَملوكانه { ص. حـ. فا. قول وکوله‌یه منسوب ومتعلق ویا شایسته، بندکانه، چاکرانه: معروضات مملوکانه‌م. [انشا لساننده پك بیوك ذواته خطاباً متکلمدن کنایه اوله‌رق قوللانیلیر.]

مَملوكِیَّت { سث. عر. [لغت مولده] کوله‌لك، قوللق، بندکی: وظائف مملوکیتی ایفا ایتمك.

مَمنوع { ص. عر. ۱: ممنوعه. [«منع»دن سمف] منع اولنمش، اجراسنه ویا اکل وشربنه مساعده اولنمیان، یاساغ، منهی: مسکرات استعمالی شرعاً ممنوعدر؛ عرب جنسی قیصراقلرك اخراجی ممنوعدر.

مَمنوعات { سث. جـ. عر. شرعاً ودیانةً یاخود حکومتجه منع ویاساغ اولمش شیئلر، منهیات: ممنوعاتدن اجتناب ایتملی.

مَمنوعِیَّت { سث. عر. [لغت مولده] ممنوع اولمه، ممنوع اولان شیئك حال وصفتی: یکی محصولات یتیشدیکندن روسیه دولتی ذخیره اخراجنك ممنوعیتنی قالدیردی.

مَمنون { ص. عر. ۱: ممنونه. [«من»دن سمف.] ۱. منت آلتنده بولنان، منتدار. ۲. خشنود، راضی: بن سزی ممنون ایدرم؛ اوحماله نه‌ویرسه‌کز ممنون اولماز. ۳. تر. سوینمش، سوینجلی، مسرور، محظوظ، شاد: کندیسنی چوق ممنون کوردم.

مَمنوناً { حـ. عر. ۱. منتدار اوله‌رق. ۲. خشنود وراضی اوله‌رق. ۳. تر. مسرور وشادان اوله‌رق، کمال ممنونیتله: ممنوناً عودت ایتدی؛ ممنوناً قبول ایتدی.

مَمنونِیَّت { سث. عر. [لغت مولده] ۱. منت آلتنده بولنمه، منتدارلق. ۲. خشنودلق، راضی اولمه. ۳. سوینج، شادی، محظوظیت: سویلدیککز سوز ممنونیتنی موجب اولدی.

مَمه { سـ. ۱. انسانك وذات الثدی دینلن حیوانانك دیشیسنده یاوری‌یی امزیرمکه مخصوص تومسکلی چفته عضوکه انسانك کوکسنده وسائر حیوانانك آرت آیاقلری آره‌سنده اولور، ثدی، پستان: ممه باشی، تپه‌سی؛ ممه سونکری. ۲. ممه‌یه ویا ممه‌نك تپه‌سنه مشابه تومسك، باشلی ویا طوبجه شیء: امزیك ممه‌سی؛

توفنك ممه‌سی = قاپسول. || ممه امك = (چوجق ویا یاوری) سوت امك، امزیکده اولمق. || ممه‌دن کسمك = چوجغی سوت امه‌مکه آلیشدیرمق. || ممه ویرمك = امزیرمك. ممه‌دن سوت امدیرمك. || ممه اوزومی = پارمق اوزومنك بر نوعی. || قولاق ممه‌سی = قولاق توزی. || قیز ممه‌سی = آغاج قاوونته بکزر برنوع شفتالی. || کوپك ممه‌سی = قولتوق آلتنده چیقان برجنس چیبان.

مَمه‌لِك { سـ. حیوانانك یاره‌لی ممه‌لرینی محافظه ایچون ویا یاوریسی امه‌مك ایچون طاقیلان محفظه.

مَمه‌لی { صـ. ممه‌سی اولان: ممه‌لی حیوان = ذوات الثدیدن حیوان. || ممه‌لی قیزلجق، مور-دوم اریکی = ممه کبی تپه‌سی اولان.

مُمَهِّد { صـ. عر. أ: ممهده. [«مهد»دن سف. تفعیل] ١. یایان، بسط وتمهید ایدن. ز. ٢. تنظیم وتسویه ایلین: ممهد ارکان دولت.

مُمَهَّد { صـ. عر. أ: ممهده. [«مهد»دن سمف. تفعیل] ١. یایلمش، بسط وتمهید اولنمش. ز. ٢. تنظیم وتسویه اولنمش.

مَمهور { صـ. فارسی «مهر»ك عربی ظنیله سمف. صیغه‌سنده غلط بر تعبیر اولوب استعمالی عبثدر. بومقامده «مختوم» دیملی.

مُمیت { صـ عر أ: ممیته. [«موت»دن سف. افعال] باعث موت اولان. مهلك.

مُمَیِّز { صـ. عر. أ: ممیزه. [«میز»دن سف. تفعیل] تفریق وتمییز ایدن، ایی‌یی کوتیدن وطوغری‌یی اکریدن فرق ایدن: قوهٔ ممیزه = اولوجهله فرق وتمییز ایتمك خاصه‌سی. = سذ. عر. ١. بر قلمده مسودلرك یازدقلرینی تصحیح ایدن کاتب: فلان قلمده ممیزدر. ٢. شاکردانك امتحاننده حاضر بولنوب معلمله برابر سؤاللر ترتیب وایراد ایدن ذات: امتحانده حساب ممیزی.

مُمَیِّزلِك { سـ. قلم ویا امتحان ممیزی حال وصفتی: فلان قلم ممیزلکنه نصب اولندی؛ امتحانمزده جغرافیا ممیزلکنه فلان ذات انتخاب اولنمشیدی.

مِن { حج. عر. ١. دن دن بری: من اوله الی آخره = ابتدا-سندن نهایتنه دك؛ من الازل = ازلدن، ازلدن بری؛ یوماً من الایام کونلردن بر کون: من بعد = بوندن صکره، اوندن صکره. ٢. دن طولایی، سببیله، جه: من جهةٍ = بر جهتدن، بر جهتجه؛ من کل الوجوه = هر وجهله. || من غیر حدٍ = حدم اولمیه‌رق؛ من غیر رسم = رسمی اولمیه‌رق، غیر رسمی صورتده. || عنها منها = شوندن بوندن، شو بو. || مفعول منه = عربیده من حرف جریله افاده اولنان مفعول غیر صریح.

مَنّ { سذ. عر. ١. انعام. احسان، ایلك ایتمه. ٢. ایدیلن بر ایلکی باشه قاقمه منت.

مَنّ { سذ. عر. ١. تیه صحراسنده بنی اسرائیله من طرف الله نازل اولان قدرت حلواسی. ٢. بعض آغاجلرده حاصل اولان لزوجتلی بر ماده. ٣. کیمیا اصطلاحنده دیکر اسملره اضافتله بعض مواد کیمیویه‌یه اطلاق اولنور.

مَنّ { سذ. عر. باتمان.

مَنابِر { سذ. جم. عر. فد: منبر. با: منبر.

مَنابِع { سذ. جم. عر. فد: منبع. با: منبع.

مُناجاة { سذ. عر. [«نجو»دن مصـ. مفاعله] ١. اللهه دعا ونیاز ایتمه. ٢. جناب حقه خطاباً دعا ونیازی متضمن شعر: پك بلیغ برمناجاتی واردر.

مُنادا { یا منادی. سذ. عر. [«نداء»دن سمف. مفاعله] کرك حرف ندا ایله وکرك حرف نداسز اسمك چاغرمغه مخصوص حالی: ترکجه‌ده منا-دانك مجرددن فرقی یوقدر؛ فارسیده «خدایا» منادادر.

مُنادَمَت { سذ. عر. [«ندم»دن مصـ. مفاعله] مصا-حبلك وندیملك ایتمه.

مُنادی { سذ. عر. [«نداء»دن سف. مفاعله] دلال، باغره‌رق بر شیئی اعلان ایدن آدم: بدستانده منادی.

مُنادی { سذ. عر. با: منادا.

مَنار { سذ. عر. [«نور»دن سم] فنار قله‌سی، کمیلره یول کوسترمك ایچون یاقیلان فنارك قله‌سی.

مَناره { سث. عر [« نور » دن سم. — تر. زبانزدی میمك كسریله‌در.] ١. جوامع شریفه‌نك مؤذنك اذان اوقومه. سنه مخصوص یوكسك وبر یا متعدد شرفه‌لی قله‌سی. ٢. با : منار.

مُنازِع { ص. عر. ث : منازعه. [« نزع » دن سف. مفاعله] نزاع و غوغا ایدن، غوغاجی، آغزله غوغایه كیریشن، مخالفت ایدن.

مُنازَعٌ فیهْ { ص. عر. ث : منازع فیها. حقنده اختلاف ومنازعه اولنان متفق علیه اولمیان، دعوالی، غوغالی : بوعرصه، بومسئله منازع فیهدر؛ مادهٔ منازع فیها.

مُنازَعه { سث. عر. ج : منازعات. [« نزع » دن مص. مفاعله] آغز غوغاسی، نزاع، مخالفت : آره‌لرنده برمنازعه وقوع بولمش؛ كارك تقسیمنده منازعه ایتمشلر.

مُنازَعه‌جی { ص. آغزله غوغا ایتمكی سون، دائما مخالفت و نزاع ایدن، نزاعجی، غوغاجی.

مُنازَعه‌لی { ص. حقنده منازعه وغوغا اولنان، منازع فیه، غوغالی : منازعه‌لی بر تارله.

مَنازِل { سذ. ج. عر. فد : منزل. با : منزل.

مُناسِب { ص. عر. ث : مناسبه. [« نسبة » دن سف. مفاعله] ١. برنسبت اوزره بولنان، مناسبتلی، اویغون، موافق : بو او بنم حال واحتیاجمه مناسبدر؛ بدنه مناسب اثواب. ٢. یاقیشیر، یاراشیق، لایق، شایان، شایسته : دوشوندیككز پك مناسبدر؛ كندیسی بوایشی مناسب كورمیور.

مُناسَبَت { سث. عر. ج : مناسبات [« نسبة » مص. مفاعله] ١. ایكی شیء آره‌سنده‌كی نسبت، اویغونلق، موافقت : حالیله قیافتی آره‌سنده مناسبت یوقدر. ٢. یاقیشمه، لیاقت، شایستگی : مناسبت آلماز. ٣. علاقه، قرابت، ارتباط، منسوبیت : كندیسیله بر آز مناسبتمز واردر؛ او آدمك بزه مناسبتی واردر. ٤. تقریب، وسیله : بر مناسبتله كندیسنه ایشی آچدم؛ مناسبت دوشرسه سویلرم. || نه مناسبت؟ = اویله شیء می اولور؟ بونك امكانی وارمی؟ = ج. ایكی شخص و یا هیئت آره‌سنده‌كی معاملات وروابط : اونكله مناسباتمز پك ایی دكلدر؛ دولتین بیننده‌كی حسن مناسبات؛ بزاونكله قطع مناسبات ایتدك.

مُناسَبَتسِز { ص. ١. مناسبتی اولمیان، غیرمناسب، اویغونسز، نابمحل : بو ایش مناسبتسزاولدی. ٢. یاقیشیقسز، یاراشماز : مناسبتسز بر قیافت. ٣. سویلیه‌جكنه ویاپه‌جغنه مناسب وقت وحال دوشونمین، هر قول و فعلی نابمحل اولان : پك مناسبتسز آدمدر. = ح. مناسبت دوشمكسزین، بی‌وسیله : بن اورایه مناسبتسز كیده‌مم.

مُناسَبَتسِزلِك { س. ١. اویغونسز ونا مناسب فعل و حركت : كندیسی بر مناسبتسزلك ایتدی. ٢. یاقیشیقسزلق : بو قیافتك مناسبتسزلكی ظاهردر. ٣. هر قول وفعلی نابمحل اولان آدمك حالی : شریكنك مناسبتسزلكنه نه دیرسكز؟

مُناسَبَتلی { ص. ١. اویغون، موافق، مناسب : بوایش پك مناسبتلی اولدی. ٢. یاقیشیر، یاراشیر : مناسبتلی بر قیافت. = ح. مناسبتلی مناسبتسز = مناسبت اولسون اولمسون، كرك محلنده وكرك نابمحل اولسون : كندیسی اورایه مناسبتلی مناسبتسز كیدر.

مُناستِر { س. [ر. Μοναστήριον] تارك دنیا راهب ویا راهبه‌لرك محل مخصوصی، دیر، صومعه. = سخ. ص. روم ایلنده ولایت واوچنجی اردو مركزی اولان شهر.

مَناسِك { سذ. ج. عر. [فد. « منسك » لسانمزده قوللانلماز.] حج شریف وزیارت بیت الحرام صره‌سنده اجراسی معتاد اولان مراسم : مناسك الحج.

مَناسِم { سذ. ج. عر. [فد. « منسم » لسانمزده قوللانلمیور] یوللر، طرق. ن.

مَناص { سذ. عر. صیغینه‌جق یر، ملاذ. ن.

مَناصِب { سذ. ج. عر. فد : منصب. با : منصب.

مُناصَفه { سث. عر. [« نصف » دن مص. مفاعله] مسا-

وی ایکی قسمه بوله ، یاری یاری یه پایلاشمه .

مُناصَفَة { حـ. عر. یاری یاری یه : شو بر کوفه اوزومی مناصفةً آلهلم .

مَناطِق { سث. عر. فد : منطقه . با : منطقه .

مَناظِر { سث. عر. جـ. فد : منظره . با : منظره .

مُناظَره { سث. عر. جـ : مناظرات . [« نظر » دن مصـ. مفاعله] قاعده و اصول داخلنده مباحثه : مناظره یه کیریشدیلر . || فن مناظره ، علم مناظره ، اصـول مناظره = منطقك اصول و آداب مباحثه دن بحث ایدن قسمی .

مَناظِم { سند. جـ عر. [فد «منظم» السانزده قوللانلیور .] دیزیلر ، صیره لر .

مَناعَت { سث. عر. صرب ومتین و ضبطی مشکل یرك حالی ، صربلق ، چتینلك ، متانت : اوقلمه نك ، اوموقعك مناعتی .

مُنافاة { سث . عر . [« نفی » دن مصـ مفاعله] منافی وبر . برینه ضد اوله ، مخالفت ، مغایرت ، اویمامه .

مَنافِذ { سند. جـ. عر. فد : منفذ . با : منفذ .

مُنافَرَت { سث . عر . جـ : منافرات . [« نفرة » دن مصـ. مفاعله] بربرندن نفرت ایتمه ، سویشمه مه : ایکی شریك آره سنده منافرت واردر .

مُنافَسه { سث. عر. [« نفس » دن مصـ . مفاعله] بربرینه قارشی نفسانیت کوسترروب حسد ورقابت ایتمه .

مَنافِع { سث. جـ عر. فد : منفعت . با : منفعت .

مُنافِق { صـ. سند. عر. جـ : منافقین . [« نفاق » دن سف. مفاعله] ١. نفاق القا ایدن ، ایکی یوزلیلك ایدن . ٢. وقت سعادتده یالاندن اظهار اسلام ایدوب خفیاً کفرده ثابت بولنانلرك بهری .

مُنافِقلق { سـ . مرائیلکله نفاق القا ایدن آدمك حالی .

مُنافی { صـ. عر. ث : منافیه . [« نفی » دن سف. مفاعله] مغایر ، مخالف ، اویماز ، توافق ایتمز ، ضد ، ناقابل تألیف : بویله صرفیات فکر تجارته منافیدر .

مَناقِب { سث جـ . عر . فد : منقبه . با : منقبه .

مُناقَشه { سث. عر. جـ : مناقشات . [« نقش » دن مصـ. مفاعله] آتشمه ، چکیشمه ، منازعه ، مجادله : زوج وزوجه آره سنده برمناقشه وقوع بولدی ؛ [بعض آثار جدیدهٔ فنیه ده مناقشه تدقیق ومباحثه معناسنده قوللانیلیور .]

مُناقَصه { سث. عر. جـ : مناقصات . [« نقصان » دن مصـ . مفاعله . — عربیده اولیوب حسب الایجاب تشکیل اولنمش برلغتدر .] آلنه جق ویا یابدیریله جق بر شیئك اك آز بدله راضی اولانه احاله اولنمق اوزره مسابقه قونه سی : عسکرك اتی ، البسه سی ، جوامع شریفه نك حصیرلری مناقصه یه قوندی .

مُناکَحه { سث. عر. جـ : مناکحات . [« نکاح » دن مصـ مفاعله] نکاح قیلیشمه ، عقد نکاح . = جـ. شرع شریفك نکاحه متعلق مباحثی : مناکحاتی ابی بللهمش .

مَنال { سند. عر. [« نول » دن مصـ. میمی . سم.] نائل اولنسان شیء ، ید تصرفه کچیریلن شیء : مال و منال .

مَنام { سند. عر. [« نوم » دن مصـ. میمی] ١. اویقو ، نوم ، خواب . ٢. رؤیا ، دوش .

مَنّان { صـ. سند. عر. [« من » دن سمـ.] مبالغه ایله منت و احسان ایدن حق تعالی حضرتلری : حضرت منانك لطف واحسانی .

مُناو { یاماناو . سـ . تازه یمش صاری . تان دکانجی : مناو دکانی ؛ مناودن یمش آلدی .

مُناوَبه { سث. عر. [« نوبة » دن مصـ. مفاعله] نوبتله ایش کورمه ، نوبتلشمه : مناوبه ایله بکارز ؛ رمضانده آرقداشلر مناوبه ایله قله کیدرلر .

مُناوَبَةً { حـ. عر. نوبتله ، صیره ایله : ایکی کشی یه برآت دوشوب مناوبةً بیتیرلردی .

مُناوَله { سث. عر. [« نول » دن مصـ. مفاعله] ال اوزاتوب برشیء ویرمه ، صونمه . ز .

مَناهِج { سـند . جـ . عر . فد : منهاج ، منهج . با : منهاج .

مَناهی { سند. جـ. عر. [فد. یوقدر] نهی وتحریم اولنمش شیئلر ،

اوامر مقابلی : اوامر ومناهیٔ شرعیه .

مَنایاء { سث جم. عر. فد : منیه . با : منیه .

مَنبِت { سذ . عر. جم : منابت . [« نبات » دن سم.] بر شیئك بیتدیکی یر ، اکیلوب یتیشدیکی محل : منبت ازهار مختلفه .

مُنبِت { ص . عر . ث : منبته . [« نبات » دن سف. افعال] اکیلن شیئی کوزل یتیشدیرن ، هرشیئك بیتمه‌سنه مساعد ، قوهٔ انباتیه‌سی یرنده ، محصولدار : منبت یر ؛ اراضیٔ منبته . || غیر منبت = قوهٔ انباتیه‌سی کوشك ، محصولات ویرمز (یر) .

مِنبَر { سذ عر. جم : منابر . [زبانزدی : میمك فتحیله‌در .] جامع شریفك ایچنده خطیبك چیقوب خطبه اوقومه‌سنه مخصوص نردبانلی کرسی .

مُنبَسِط { ص. عر. ث : منبسطه . [« بسط » دن سف. انفعال] ١. آچلمش ، یایلمش ، آچیق : منبسط یر . ٢. آچیقی ، فرح ، فرحناك ، منشرح : قلبی منبسط ؛ منبسط الخاطر .

مَنبَع { سذ . عر . جم : منابع . [« نبعان » دن سم.] ١. بر صویك یردن چیقدیغی محل ، قایناق ، بیکار : طونه‌نك منبعی ؛ منابع نیل . ٢. مج. بر حوادث ویا خصوص وکیفیتك چیقدیغی یر ، محل ظهور ، مبدأ ، مصدر : بو روایتك منبعنی بوله‌مدم ؛ او ذات منبع لطف وکرمدر ؛ منابع موثوقه‌دن آلنان معلومانه کوره .

مُنبَعِث { ص . عر . ث : منبعثه . [« بعث » دن سف. انفعال] ١. کوندرلمش ، مبعوث . مرسل . ن. ٢. بر باعث و سببك انتاج وایجاب ایتدیکی ، ایلری کلمش ، منجر ، ایجاب کرده : اونك تنبللکندن منبعث بر قصور .

مُنبَغی { ص . عر . ث : منبغیه . [« بغیه » دن سف. انفعال] ایجاب واقتضا ایدن ، یاقیشان ، لایق ، سزاوار .

مُنَبِّه { ص. عر. ث : منبهه . [« نبه » دن سف. تفعیل] ١. اویاندیران ، اویقودن قالدیران ، ایقاظ ایدن ، بیدار ایلین . ٢. غفلتی دفع ایدوب دقتی جلب ایتدیرن : اخطارات منبهه . ٣. ط. اویقویی قاچیروب تحریك ایدن ، اویوشقلغی دفع ایلین : قهوه منبهدر . = س . ١. بعض ساعتلرك آدمی ایستنیلن وقتده اویاندرمغه مخصوص چالغیسی وبونی چالدیران ایکنه : بو ساعتك منبهی واردر ؛ منبهلی ساعت . ٢. بو ماکینه‌یی حاوی ساعت منبهی طقوزده اویاندیرمق اوزره قوردم .

مِنَّت { سث. عر. جم : منن . ١. احسان ، انعام ، لطف وکرم : جانمه منت = جانمه بر لطف واحسان عد ایدوب مع المنونیه قبول ایدرم . ٢. ایدیلن برایلکی باشه قاقمه : بن شریکمك منتنی آرتق چکه‌مم . ٣. شکر ، حمد ، سپاس : اللهه منت اولسون . ٤. کوریلن برایلکه قارشی دائما اظهار احتیاجله عرض شکران ومحجوبیت ایتمه ، بار آلتنده قالمه . || بی منت = ایتدیکی ایلیکی باشه قاقماز ، کریم : ولی نعمت بیمنتمز .

مِنتان { س. [بلکه فا. « نیمتن » دن که یاریم بدن دیمکدر] قوللی یلك که باصمه وسائره‌دن یاپیلوب اسکی قیافتده کوملکك اوستنه کییلیر : پاموقلی ، چوخه منتان .

مُنتِج { ص. عر. ث : منتجه . [« نتاج » دن سف. افعال] تولیدایدن ، ایجاب وانتاج ایلین ، برکونه نتیجه ویرن ، موجب ، مؤدی ، باعث : بوکیجه اویقوسز قالمقلغم باش آغریسنی منتج اولدی .

مُنتَحِر { سذ . عر . جم : منتحرین [« نحر » دن سف. افتعال] انتحار ایدن ، کندینی اولدیرن .

مُنتَحِل { سذ. عر. جم : منتحلین . [« نحل » دن سف.] بر بشقه‌سنك آثار ادبیه‌سنه صاحب چیقان ، اثر چالان .

مُنتَخَب { ص. عر. ث : منتخبه . [« نخب » دن سمف. افتعال] ١. سچلمش ، برطوبدن انتخاب واختیار اولنمش ، اك ایی اولمق اوزره آیرلمش ، اورونده‌لنمش : منتخب کتابلر ؛ ندیمك اشعار منتخبه‌سی . ٢. طشره‌ده مجالس اداره‌یه تعیین اولنان اعضا . ٣. سچلمش کبی امثالندن فرقلی ، ممتاز ، مستثنا : مدعوینك جمله‌سی منتخب آدملر ایدی ؛ کتبخانه‌سی هب منتخب کتابلرله مملودر .

مُنتَخِب { سذ. عر. جم : منتخبین . [« نخب » دن سف. افتعال] انتخاب ایدن .

مُنتَخَبات { سف. ج. عر. سچلمش اثرلر ویا فقره‌لر، بر مؤلفك ویا برخصوصده مختلف مؤلفینك آثارندن سچلمش فصللر و یا فقره‌لر مجموعی : نامینك منتخباتی، منتخبات آثاری؛ منتخبات عربیه ؛ منتخبات ادبیه .

مُنتَدار { صف. فا. برندن کوردیکی ایچلکه قارشی محجوب ومتشکر بولنان ، منت آلتنده قالمش : بوایلکه کزدن طولایی سزه عمرم اولدقجه منتدار اوله‌جغم؛ بنی منتدار بیوردیکز .

مُنتَدارلق { سف. بر ایلکه قارشی محجوب و منتدار اوله .

مُنتَسِب { صف. عر. ا : منتسبه . ج : منتسبین. (« نسبة » دن سف. افتعال) انتساب ایتمش، مختص، تعلق وارتباطی اولان : کندیسی ادبیاته منتسبدر؛ منتسبین هیئتدن بر ذات .

مُنتَسِق { صف. عر. ا : منتسقه . (« نسق » دن سف. افتعال) برنسق اوزره اولان، برصوره دیزلمش، منتظم .

مُنتَشا { سف. (زبانزدی : منتشه . — منتشا خطه‌سندن می چیقمه‌دربوقسه دیکر برافتدن می مخرفدر؟) قپو و پنجره قنادی و صندیق و سائره قپاغی کبی آچیلیر قپانیر شیئلری ربط ایتمکه مخصوص معدن که برمیل اوزرینه حرکت ایدر مربوط ایکی پارچه‌دن عبارتدر : قپو منتشاسی؛ پرنج، نیکل منتشا .

= سخ . ج . آیدین ولایتنك قسم جنوبیسنی یعنی آناطولی شبه جزیره‌سنك غرب جنوبی کوشه‌سنی تشکیل ایدر برخطه‌که مرکزی مغله اولق اوزره بر سنجاق صورتنده اداره اولنور .

مُنتَشِر { صف. عر. ا : منتشره . ([« نشر »دن سف. افتعال] ۱. یایلمش، آچلمش ، طاغینق : جراد منتشره = هر طرفه یایلمش چکرکلر . ۲. طوبلمش ، شیوع بولمش ، شایع : خبر منتشر ؛ حوادث منتشره . ۳. طبع ونشر اولنمش : آثار منتشره؛ منتشر کتابلر. || غیرمنتشر = هنوز طبع ونشر اولنمامش : برچوق آثار غیر منتشره‌سی‌ده واردر .

مُنتَصِب { صف. عر. ا : منتصبه . ([« نصب » دن سف. افتعال] دیرك کبی دیکلمش، نصب واقامه اولنمش.

مُنتَصِف { صف. عر. ا : منتصفه. ([« نصف » دن سف. افتعال] یاریلامش ، یاری‌یه وارمش. = سف. عر. یاری، نصف ، وسط : منتصف رمضان .

مُنتَظِر { صف. عر. ا : منتظره . ([« نظر »دن سف. افتعال] بکلین، کوزه‌دن، انتظار ایدن، مترقب : ورودکزه منتظردر .

مُنتَظَر { صف. عر. ا : منتظره . ([« نظر »دن سف. افتعال] بکلنیلن ، کوزه‌دیلن ، مأمول ، ورود ویا حصولنه انتظار اولنان : ورودی منتظردر.

مُنتَظِراً { ح. عر. بکلیه‌رك ، کوزه‌ده‌رك ، بکلر اولدیغی حالده : یازدیغی کاغدك قورومه‌سنه منتظراً بر چیفاره یاپدی .

مُنتَظِم { صف. عر. ا : منتظمه . ([« نظام »دن سف. افتعال. — بناسی لازم اولدیغندن سمف. صورتنده ظاء مفتوحه ایله غلطدر] ۱. صره‌لانمش، صره‌یه قونمش، بر دوزی‌یه اولان : منتظم آغاجلر . ۲. نظامنده اولان ، ترتیبلی ، مرتب : بك منتظم بر اداره؛ مکتبك درسلری بك منتظمدر. || عساکر منتظمه = اصول جدیده اوزره معلم عسکر، عساکر نظامیه وردیفه وسائره. || غیرمنتظم = نظامسز، ترتیبسز؛ عساکر غیرمنتظمه = باشیبوزوق عسکری .

مُنتَف { صف. عر. ا : منتفه . ([« نتف » دن سف. افعال] ط. قیل دوکن، قیلرك دوشمه‌سنی موجب اولان : دواء منتف .

مُنتَفِع { صف.عر. ا : منتفحه. ([« نفع » دن سف. افتعال] شیشمش، شیشکین ، هوا ایله طولمش ، اوفورلمش .

مُنتَفِع { صف.عر. ا : منتفعه. ([« نفع » دن سف افتعال] انتفاع ایدن ، نفع وفائده کورن ، کار ایلین ، مستفید ، قزانان : بو تجارتدن اپی منتفع اولدی .

مُنتَفی { صف. عر. ا : منتفیه . ([« نفی » دن سف. افتعال] نابدید. زائل اولان .

مُنتَقِل { صف.عر.ا : منتقله. ([« نقل » دن سف. افتعال]۲، انتقال

ایدن، کچن، قالان، میراث قالمش، موروث : پدرندن منتقل املاك؛ ابوینندن منتقل بر مرض . ٢. وفات ایدن، متوفی .

مُنتَقِم { ص. عر. ٱ : منتقمه. [«نقم» دن سف. افتعال] اخذثار ایدن .

مُنتِن { ص. عر. ٱ : منتنه. [«نتانة» دن سف. افعال] پیس قوقان، قوقمش، متعفن، بوزوق : میاه منتنه. || بحر منتن = آزاق دکیزی .

مُنتَها { یا منتهی. سذ. عر. [«نهی، نهایة» دن سم. افتعال] ١. برشیئك واره‌بیلدیکی اك اوزاق محل، صوك درجه : منتهای ثروت . ٢. صوك، نهایت، عاقبت، غایت، اوج : منتهای شرق؛ مملکتك منتهای حدودی. || سدرة المنتها. با : سدره .

مُنتَهِب { ص. عر. ٱ : منتهبه. [«نهب» دن سف. افتعال] نهب وغارت ایدن، یغما ایلین، چاپول ایدن .

مُنتَهِز { ص. عر. ٱ : منتهزه. [«نهز» دن سف. افتعال] وقت و فرصتی قاچرمیان .

مُنتَهی { ص. عر. ٱ : منتهیه. [«نهایة» دن سف. افتعال] ١. بریره واروب اوته‌یه‌کچه‌مین، صوك درجه‌یی بولان، حد اقصایه یتیشن، ختام بولان : چینك سدی پکین جوارنده بدأ ایدوب مغولستانه منتهی اولور؛ قره‌صو فراته منتهی اولور. ٢. بیتن، ختام‌پذیر، نهایت بولان : بوکون درسمز منتهی اولدی. ٣. اك کربده، نهایتده اولان، صوك، اخیر : منتهی صنف. ٤. برشیئی اکمال ایدن، طوتدیغی سلکی تکمیل ایلین : منتهی شاکرداندن؛ علوم عالیه‌ده منتهیدر .

مُنتَهی { سذ. عر. با : منتها .

مُنثَنی { ص. عر. ٱ : منثنیه. [«ثنی» دن سف. انفعال] اکری، طوغری اولمیان. بوکلمش. || ر. [هندسه‌ده] خط منثنی = مستقیم اولمیان خط، اکری چیزکی .

مَنثور { ص. عر. ٱ : منثوره. [«نثر» دن سمف.] ١. نثر اولنمش، صاچلمش، طاغلمش، سرپلمش : درر منثوره . ٢. منظوم اولمیان، نثر ایله یعنی غیر موزون کلامله افاده اولنان : کلام منثور؛ آثار منثوره .

مُنجَذِب { ص. عر. ٱ : منجذبه. [«جذب» دن سف. انفعال] بری‌یه چکیلن، جذب و جلب اولنان : سیارات شمسه منجذبدر؛ مواد منجذبه .

مُنجَرّ { ص. عر. ٱ : منجره. [«جر» دن سمف انفعال] ١. بر طرفه چکیلوب سوروکلنن، سوریلن، قایوب بر طرفه کیدن : بر لوقوموتیفله برچوق واغونلر منجر اولور . ن. ٢. واروب نهایت بولان، بر حاله منتهی و منقلب اولان : کثرت عشرت عاقبت بر مرض مزمنه منجر اولور .

مُنجَلی { ص. عر. ٱ : منجلیه. [«جلاء» دن سف. انفعال] ١. پارلایان، پارلاق، درخشان : سیف منجلی. ٢. ظاهره چیقوب عیان کورینن، آشکار، روشن، بدیدار : اهل دله انوار سبحانیه منجلی اولور؛ اسرار خلقت کندیلرینه منجلی اولدی .

مُنَجِّم { سذ. عر. جم : منجمین. [«نجم» دن سف. تفعیل] ١. علم نجومی یعنی کواکبك احوال وحرکاتی فنی ایی بیلن و بوفنله توغل ایدوب رصد قوللانان آدم، فر. Astronome ؛ منجم باشی = رسمی تقویم ترتیبنه وسائر علم نجومه متعلق ایشلره مأمور علم نجوم اصحابندن بر ذات . ٢. نجومك مواقع واحوالندن احکام چیقارمق زعم باطلنده بولنان رمال، فر. Astrologue .

مُنجَمِد { ص. عر. ٱ : منجمده. [«جمود» دن سف. انفعال] طوکمش، طوکوق، بوز حالنده اولان : ماء منجمد؛ میاه منجمده؛ بحر منجمد شمالی و جنوبی = قطبلرده‌کی طوکوق دکیزلر .

مُنَجِّمِلك { س. منجم صفت ومسلکی؛ باش منجملك .

مَنجَنیق { سذ. عر. جم : مجانیق. [یو. Μηχανική = ماکینه] ١. طوپك ایجادندن اول قلعه دوکمك اوزره آغر طاشلر آتمغه مخصوص ماکینه. ٢. صو طولابی. ٣. تر. ایپکجی چیقریغی .

مُنَجّی { ص. عر. ث: منجیه. [«نجاة» دن سف. تفعیل] قورتاریجی، تخلیص ایدن. ن.

مُنْجِی { ص. عر. ث: منجیه. [«نجاة» دن سف. افعال.] قورتاران. ن.

منجیق { س. کدی کبی حیواناتك پنجه‌سی، طیرناقلی پنجه.

منجیق { یا میجیق. مه. یاغ وچامور کبی لزوجتلی بر شیئك قاریشدیریلوب یوغورلمسنی تصویر و تقلید ایدوب مکرر قوللانیلیر: برتنجره یاغی اوکنه قویوب اللریله منجیق منجیق قاریشدیریوردی. = صفت کبی ده قوللانیلیر: اللری منجیق منجیق؛ صوقاقلر چاموردن منجیق منجیق اولمش.

منجیقلامق { یا میجیقلامق. فت. لزوجتلی بر شیئی قاریشدیروب یوغورمق، زیاده اللەیوب ازمك: شو یاغی منجیقلامایك؛ آرابه‌لر صوقاغك چامورلرینی منجیقلامشلر.

مُنْحَدِب { ص. عر. ث: منحدبه. [«حدب» دن سف. نفعال] قنبورلانمش، اکری، کمرلی. ن.

مُنْحَدِر { ص. عر. ث: منحدره. [«حدر» دن سف. انفعال] اینیشلی، مائل، شیو.

مُنْحَرِف { ص. عر. ث: منحرفه. [«حرف» دن سف. انفعال] ١. انحراف ایدن، صاپان، بر طرفه میل ایدوب طوغری کیتمین، صاپه، چارپیق. ٢. دکیشمش، متغیر. ٣. صحتده اولمیان، غیر سالم: مزاجی منحرف، منحرف المزاج = نامزاج، کیفسز. ٤. ر. [هندسه‌ده] ایکی ضلعی موازی و دیکر ایکیسی غیر موازی اولان مربع: شکل منحرف؛ شبه منحرف = بتون ضلعلری غیر موازی اولان مربع.

مُنْحَصِر { ص. عر. ث: منحصره. [«حصر» دن سف. انفعال] ١. هرطرفی قوشادلمش، محدود: منحصر بر محل. ٢. یالکز برشیء ویا شخصه مخصوص اولوب اونك خارجنه شمولی اولمیان: معلوماتی مسلکنه منحصردر.

مُنْحَصِراً { ح. عر. مخصوص ومعین اوله‌رق، خارجه شمولی اولمامق اوزره بر شیئه مختص اوله‌رق: بوکون ارباب اختصاص منحصراً کندی شعبه‌لریله توغل ایدرلر؛ منحصراً اقرباسنی دعوت ایتمش.

مُنْحَطّ { ص. عر. ث: منحطه. [«حط» دن سف. انفعال] انحطاط ایدن، انحطاطده بولنان، موقعی آشاغی اولان، آلچاق: منحط یر؛ اراضیء منحطه.

مُنْحَلّ { ص. عر. ث: منحله. [«حل» دن سمف. انفعال] ١. حل اولنمش، چوزلمش: عقدهٔ منحله. ٢. حل اولنمش، مشکلی رفع و ازاله اولنه‌رق فصل ایدلمش اولان: مسائل منحله؛ منحل لغز، معما. ٣. آچیق، مأموری بولنمیان، هنوز کیمسه‌نك نصب اولنمامسیله آچیق قالمش اولان: فلان مأموریت منحلدر؛ منحل یر یوقدر.

مُنْحَنی { ص. عر. ث: منحنیه. [«حنو» دن سف. انفعال] اکری، قنبورلی، کمرلی، مقوس: خط منحنی؛ سطح منحنی.

مَنْحوس { ص. عر. ث: منحوسه. [«نحس» دن سمف.] شآمتلی، یومسز.

مِنْخَر { سذ. عر. جم: مناخر. [«نخر» دن اسم آلت] بورن دلیکی.

مُنْخَسِف { ص. عر. ث: منخسفه. [«خسوف» دن سمف. انفعال] ١. کرهٔ ارضك کولکه‌سنه کیرمکله کاملاً ویا قسماً ضیاء شمسدن محروم قالوب قرارمش اولان (کرهٔ قمر): آی ساعت بشده کاملاً منخسف اولدی. [کونش حقنده منکسف دینلیر.] ٢. دها مکمل بر مثلك یاننده بولنمغله سونوك بر حالده قالوب جلب انظار دقت ایتمین: او عصرده فلان شاعرك وجودی دیکر شعرایی منخسف ایتمشدر.

مُنْخَنِق { ص. عر. ث: منخنقه. [«خنق» دن سف. انفعال] بوغلمش، بوغوق.

مَنْد { د. فا. اسملرك آخرینه الحاق اولنه‌رق اونلرك مدلولیله متصف صفتلر تشکیل ایدر، تر. «لی» وفا. «ناك» کبی: دردمند = دردلی: خردمند = عقللی؛ سودمند = فائده‌لی.

مُنْدار { ص. [«مردار» دن غلط.] با: مردار.

مُنْدال { س. با: ماندال.

مَنْدَب { سذ . عر . [« ندب » دن مص . میمی] ولوله ایله آغلامه . = باب المندب = بحر احمرك منتهای جنوبنده واقع بوغازكه تهلكه‌سی سببیله بویله تسمیه اولنمشدر .

مَنْدَبور { ص . خیرسز ، خیلاز ، عاجز ، یاراماز .

مِنْدَر { س . اوطه كره‌وتلری اوزرینه وسائر محللره دوشنن اوت ویا قبا یوكله طولمش سرت شلته : اوطه مندری ؛ مندره كچمك ، اوتورمق ؛ اركان مندری = كره‌وتك یانی باشنه یره سریلوب اوزرینه راحت اوتوریلان مندر ؛ قاریوله مندری = قاریوله‌یه شلته‌لرك آلتنده‌یاییلان اوت مندر ؛ كوشه مندری = كوشه‌له مندر ؛ آرابه ، قایق مندری = آرابه‌وقایقده اوزرینه اوتوریلان كوچك مندر . || مندره كچمك = سدیره كچوب قورلمق .

مُنْدَرِج { ص . عر . ا : مندرجه . [« درج » دن سف . انفعال] درج وادخال اولنمش ، بر شیئك ایچنده بولنان ، صیقشدیرلمش : فلان غزته‌ده مندرج برمقاله ؛ بوكتابك مواد مندرجه‌سی . [عربیده پك بو معنایه كلمیور .]

مُنْدَرِجات { سث . جم . عر . بر كتاب و غزته وسائره‌نك ایچنده بولنان بحثلر ، مبنی علیه ، مواد مبحوث عنها : بو كتابك مندرجاتی نه‌دن عبارتدر ؛ بوغزته‌نك مندرجاتنده جدی بر شیء كورمدم .

مُنْدَرِس { ص . عر . ا : مندرسه . [« دروس » دن سف . انفعال] اثری قالمامش : اوقاف مندرسه ؛ وقفلری مندرس مكتبلر .

مَنْدَرَك { س . مج . صنعی لیمان .

مُنْدَفِع { ص . عر . ا : مندفعه . [« دفع » دن سف . انفعال] كچمش ، صاولمش : خسته‌لق ، حرب ، غائله مندفع اولدی ؛ مسئلهٔ مندفعه .

مُنْدَفِعات { سث . جم . عر . [لغت مولده] یاره‌لردن چیقان جراحت وسائره .

مُنْدَمِج { ص . عر . ا : مندمجه . [« دموج » دن سف . انفعال] برشیئك ایچنه صوقلمش ویا صارلمش ، درج و ادخال اولنمش : بو تعبیرده مندمج نكات .

مَنْدوب { ص . عر . ا : مندوبه . [« ندب » دن سمف] ف . اوامر ومناهیدن اولمیوب آنجق ایشلنمه‌سی مقبول و مستحسن اولان .

مَنْدیل { س . [عربی اولوب آنجق عربیده خاولی وپیچته دیمكدر .] ١ . بورن‌وبوز وال سیلمكه مخصوص اوله‌رق جبده طاشینان پنبوق یا كتن ویا ایپكدن درت كوشه‌لی منسوج : ال ، بورن مندیلی ؛ ایپك مندیل . ٢ . الده طاشینه‌جق شیئلر وضعنه مخصوص بوغچه كبی و آنجق آستارسز بویالی دستمال : بر مندیل الما ؛ مندیله صاریلی بركتاب .

مُنْذِر { ص . عر . ا : منذره . [« نذر » دن سف . افعال] طوغری یوله سوق ایتمك ایچون افادات مقنعه بیان ایده‌رك تهدید ایدن : بشیر ومنذر .

مَنْذور { ص . عر . ا : منذوره . [« نذر » دن سمف .] نذر اولنمش ، بر مبارك یره تقدیمی وعد اولنمش ، آداق .

مُنْزَجِر { ص . عر . ا : منزجره . [« زجر » دن سف . انفعال] منع و نهی اولنمش . [عربیده بویله بركلمه یوقدر .]

مَنْزِل { سذ . عر . جم : منازل . [« نزول » دن سم .] ١ . اثنای سیر وسیاحتده كیجه نزول اولنان یر ، قوناق . ٢ . ایكی قوناق آره‌سی ، برقوناق یول ، مرحله . ٣ . اقامت اولنان یر ، مسكن ، اقامتكاه ، خانه : صاتیلق وقف برمنزل . ٤ . پوسته تاتاری بیكیرلرینك بولندیغی محل ، تانار قوناغی ، پوسته : منزل بیكیری ؛ منزل ایله كیتدی . ٥ . مرمیاتك قطع ایتدیكی مسافه ، آتیم : طوپ منزلی ؛ تفنك منزلی . ٦ . ه . كرهٔ قمرك اطراف ارضده دورنده اوغرادیغی یعنی حذالرنده بولندیغی جمل كوكبیه‌نك یهری : منازل قمر . || سر منزل = قصد ونیت اولنان صوك محل . || ع . منزل یورویشی = سرعتلی عسكر یورویشی .

مُنْزَل { ص . عر . ا : منزله . [« نزول » دن سمف . افعال] ایندیرلمش ، كوكدن اینمش : كتب منزله .

مَنزِلجی { سـ. منزل بیکیرلریله کیدن تاتار، پوسته جی.

مَنزِلخانه { سـ. فا. تاتار بیکیرلرینك طوردیرلدیغی محل، پوسته قوناغی: منزلخانه دن بر بیکیر آلدی.

مَنزَله { یا منزلت. سث. عر. [«نزول» دن سم.] درجه، مرتبه، پایه.

مَنزوع { صـ. عر. ث: منزوعه. [«نزع» دن سمف.] نزع اولنمش، قوپارلمش، رفع وازاله اولنمش.

مَنزول { صـ. عر. ث: منزوله. [«نزول» دن سمف.] نزول اصابت ایتمش، نزوله اوغرامش، طامله اینمش، کوتوروم:

مُنزَوی { صـ. عر. ث: منزویه. [«زوی» دن سف. انفعال] انزوا ایتمش. = سذ. عر. انزوا ایتمش یعنی کوشهٔ وحدته چکیلوب کیمسه ایله کوریشمین عابد ومتقی: برمنزوی کوردم.

مُنَزَّه { صـ. عر. ث: منزهه. [«نزاهة» دن سمف. تفعیل] بری، سالم، برصفتله اصلا متصف ویا برشیئه محتاج اولمیان: جناب حق مکاندن منزهدر.

مُنسَجِل { صـ. عر. ث: منسجله. [«سجل» دن سف. انفعال] سجله یعنی محکمه دفترینه قید اولنمش، سجله کچمش.

مُنسَدّ { صـ. عر. ث: منسده. [«سد» دن سف. انفعال] انسداد ایتمش، طیقانمش، طیقالی، قپالی.

مُنسَلِب { صـ. عر. ث: منسلبه. [«سلب» دن سف. انفعال] سلب اولنمش، راحتم منسلب اولدی.

مُنسَلِخ { صـ. عر. ث: منسلخه. [«سلخ» دن سف انفعال] ١. صویلمش، یوزلمش، دریسی چیقارلمش. ٢. صوك کوننه یتیشمش (شهر عربی).

مُنسَلِك { صـ. عر. ث: منسلکه. [«سلك» دن سف. انفعال] بر یوله کیروب اونی تعقیب ایدن، بر طریقه سالك وبر سلکه داخل اولان.

مَنسوب { صـ. عر. ث: منسوبه. [«نسبة» دن سمف.] برشخص ویا شیئه نسبت وتعلق اولان، متعلق. || د. اسم منسوب = نسبت بیان ایدن صفت که ترکجه ده اکثریا «لی» وعربی وفارسیده «ی» اداتیله اولور: بغدادلی، بغدادی کبی.

مَنسوبات { سث. جـ. عر. بر تعلقات، متعلقات: چفتلکك منسوباتندن بر قاچ حیوان.

مَنسوبِیَّت { سث. عر. منسوب ومتعلق اوله، نسبت، تعلق، انتساب.

مَنسوج { صـ. عر. ث: منسوجه. [«نسج» دن سمف.] طوقونمش، نسج اولنمش.

مَنسوجات { سث. جـ. عر. نسج اولنمش شیئلر، طوقومغله وجوده کلن معمولات، طوقومه لر: وقتیله منسوجاتك چوغی هندستاندن کلیردی.

مَنسوخ { صـ. عر. ث: منسوخه. [«نسخ» دن سمف.] نسخ اولنمش، حکمسز براغلمش، لغو وابطال ایدلمش.

مَنسی { حـ. عر. ث: منسیه. [«نسیان» دن سمف.] اونودلمش، فراموش اولمش، خاطردن چیقمش. || نسیاً منسیاً = بوس بوتون اونودیلوب کأنلم یکن حکمنه کچمش.

مَنِش { سـ. فا. خوی، خلق، طبیعت: خرمنش = مرکب خویلی.

مَنشَأ { سذ. عر. [«نشئة» دن سم] ١. نشأت اولنان یر، محل ظهور وصدور، اصل، اساس: بو ایشك، منشئی مجهولدر. ٢. یتیشیلن سلك، تحصیل اولنان مکتب وسائره. || منشأ کتاب = باب سرعسکری مأمورین ملکیه سنه منشأ اولمق اوزره مؤسس بر مکتب.

مُنشَآت { سث. جـ. عر. [«نشئة» دن سمف. افعال. — فد. مستعمل دکلدر.] قلمه آلنمش شیئلر، برمنشینك یازدیغی شیئلر، فن انشایه متعلق آثار، مکتوبلر، محررات: تألیفاتی یوغیسه ده اکثر منشآتی جمع وتدوین اولنمشدر؛ فرانسزجه ده مادام سوینیه نك منشآتی مشهوردر.

مِنشار { سذ. عر. [« نشر » دن اسم آلت] دسته، بچقی.

مِنشاری { ص. عر. ا: منشاریه. دسته کبی دیش دیش اولان. [اصطلاحات فنیه‌ده مستعملدر.]

مُنشَرِح { ص. عر. ا: منشرحه. [« شرح » دن سف. انفعال] آچیق، فرحلی، اکلنن، صیقلیان: منشرح، منشرح القلب برآدم؛ خاطری، قلبی منشرح اولان.

مُنشَعِب { ص. عر. ا: منشعبه. [« شعب » دن سف. انفعال] قوللره آیرلمش، دالانمش، چتال، شعوب وفروعه منقسم: اسکی شهرده دمیریول خطی ایکی یه منشعب اولور؛ سلجوقیلرك نسلی چوق منشعب اولدی.

مُنشَقّ { ص. عر. ا: منشقه. [« شق » دن سف. انفعال] یارلمش، یارمه، شق اولمش: برحجر سماثی آشاغی یه دوشرکن ایکی یه منشق اولمشدی.

مَنشور { ص. عر. ا: منشوره. [« نشر » دن سمف.] نشر واشاعه اولنمش، یایلمش، شایع. [منتشر دها مستعملدر.] = سذ. عر. ج: مناشیر. ۱. جانب جلیل حضرت پادشاهیدن احسان بیورلان وزارت ومشیریت رتبه‌سنك فرمان همایونی. ۲. ر. [هندسه‌ده] مدوره شبیه اولوب‌ده اوستی سطوح صغیره دن عبارت اولان شکل مجسم: منشور قائم؛ منشور مائل؛ منشور متوازی الاضلاع؛ منشور منتظم؛ منشور ناقص وسائره.

مُنشی { ص. سذ. عر. [« نشئة » دن سف. افعال] بر ماده‌یی نثراً ومکملاً قلمه آلمغه مقتدر آدم، اهل انشادن آدم، کاتب: ماهر، مشهور منشی.

منصب { سذ. عر. ج: مناصب. [« نصب » دن سمف. — بین العوام زبانزدی: منصوب.] ۱. نصب وتعیین اولنه‌جق محل، بیوك مأموریت، مقام، مسند: مناصب عالیه. ۲. بر ایرماغك دکیزه ویا بر چایك ایرماغه دوکلدیکی یر، آغز، قاوشاق: سقاریه‌نك، مندرسك منصبی؛ مناصب نیل.

مُنصَبّ { ص. عر. ا: منصبه. [« صب » دن سمف. انفعال] دوکیلن، انصباب ایدن، دکیزه ویا بر ایرماغه قاوشان: طونه قره دکیزه منصب اولور.

منصبدار { سذ. فا. بر منصب ومسنده بولنان آدم.

مُنصَرِح { ص. عر. ا: منصرحه. [« صراحة » دن سف. انفعال] صراحتلی، آچیق، ظاهر، عیان.

مُنصَرِف { ص. عر. ا: منصرفه. [« صرف » دن سف. انفعال] ۱. چکیلوب کیدن. ا. ۲. ر. [صرف عربیده] تنوین وکسره قبول ایدن (اسم). || غیر منصرف = تنوین وکسره قبول ایتمین: اسم تفضیل غیر منصرفدر.

مُنصِف { ص. عر. ا: منصفه. [« نصفة » دن سف. افعال] ۱. انصاف ایدن، صاحب انصاف، انصافلی، عدل وحقا. نیتدن آیرلمیان: منصف آدمدر. ۲. تر. کوتیلکده درجهٔ اعتدالی کچیوب افراط ایتمین: منصف بر خرسز.

مُنصِفانه { ص. ح. فا. ۱. عدل و انصاف وحقانیتله: یك منصفانه حرکت ایدیور؛ بر طرز منصفانه‌ده. ۲. درجهٔ اعتدالی کچه‌رك، یك ایلری یه وارمیه‌رق: برآز منصفانه اوربور.

مَنصوب { ص. عر. ا: منصوبه. [« نصب » دن سمف.] ۱. دیکلمش، قونمش، موضوع. ۲. نصب وتعیین اولنمش، مأموریتده بولنان، معزول مقابلی: منصوب و معزول مأمورین. ۳. ر. [نحو عربیده] اعرابك احوال ثلثه‌سندن نصب حالنده بولنان: اسم منصوب.

مَنصوبات { سذ. ج. عر. ر. [نحو عربیده] حالت نصبده اولان معمولات منصوب قوللانیلان اسماء: منصوبات فعلی.

مَنصور { ص. عر. ا: منصوره. [« نصرة » دن سمف.] جناب حقك عون و عنایتیله غالب ومظفر اولان، فتح ونصرته نائل: هر محاربه‌ده منصور اولدی.

مَنصوریّت { سذ. عر. [مولده] جناب حقك عونیله غالب و مظفر اولمه،

غالبيت ، مظفريت ، موفقيت : اعلان منصوريت ايتمك .

منصوص (ص. عر. ا : منصوصه. [« نص » دن سمف.] نص كريمده ايله ثابت اولان ، قرآن كريمده صراحةً بيان بيوريلان ، حقنده آيت كريمه نازل اولان : شرابك تحريمى منصوصدر.

منصّه (سف. عر. [« نص » دن سم.] ١. كلينك كوگيه ايلك دفعه كورندیكى وقت طوردیغى يوكسكجه محل . ٢. مج. محل ظهور، محل تجلى : منصه آراى ظهور اولدى .

منضج (ص. عر. ا : منضجه . [« نضج » دن سف. افعال] ط. ١. (ياره وچيبانى) جراحتلاندیران ، ايريكلنديرن ، اولديران . ٣. اغذيه يى معده ده هضم ايتديرن ، هضمه مدار .

منضّم (ص. عر. ا : منضمه . [« ضم » دن سمف. انفعال] صكره دن قاتيلان ، ضم وعلاوه اولنان ، اوسته كلن ، انضمام ايدن: راحتسز لغمه برده باش آغريسى منضم اولدى ؛ مبالغ منضمه .

منطار (سف. با : مانطار .

منطبخ (ص. عر. ا : منطبخه . [« طبخ » دن سمف. انفعال] طبخ اولنمش، پيشمش، مطبوخ. ز.

منطبع (ص. عر. ا : منطبعه . [« طبع » دن سف. انفعال] ١. طبيعتده مركوز ، جبلى . ٢. باصلمش، تمغالانمش، مطبوع. ز. ٣. طبعه ملائم ، مطبوع ، كوزل .

منطبق (ص. عر. ا : منطبقه . [« طبق » دن سف. انفعال] ١. اويغون ، موافق ، تماميله بربرينه اويان . ٢. ر. [هندسه ده] بربرى اوزرينه قونلسه تماميله اويغون كلن وبرى ديكرندن فضله ويا اكسيك كلين ايكى خط ويا شكلك بهرى.

منطفى (ص. عر. ا : منطفيه . [« طفوء » دن سف. انفعال] سوگنمش ، سونوك ، باصديرلمش .

منطق (سف. عر. [« نطق » دن مص. ميمى] ١. سوز ، كلام ، نطق ، سخن : منطق الطير = قوش سوزى ، قوش ديلى. ٢. معقول سوز سويلك اصول و قواعدندن بحث ايدن علم مخصوص كه فلسفه دن معدوددر .

منطق (سف. عر. و :

منطقه (سف. عر. ج : مناطق . ١. قوشاق ، كمر. ٢. ه. كرهٔ ارضك عرض جهتنجه اولان صره لرينك بهرى : منطقهٔ حاره ، منطقهٔ معتدله ، منطقهٔ باروده. || منطقة البروج = سماده بروج اثنا عشرك صره لى اولدقلرى دائره . || بح. منطقهٔ سكونت = بحر محيطده خطاستوا قريبنده روز كاردن خالى اولان منطقه .

منطقى (ص. عر. ا : منطقيه . ١. علم منطقه منسوب و متعلق : قياس منطقى؛ قضيهٔ منطقيه . ٢. مج. قواعد منطقه موافق، معقول : منطق سوز. = سف. عر. ج : منطقيون . علم منطق علماسندن، علم منطقله متوغل عالم : مشاهير منطقيون. ندن .

منطلق (ص. عر. ا : منطلقه . [« طلاق » دن سف. انفعال] براغلمش ، سربست قالمش ، قويويرلمش ، صالويور. لمش، آزاد .

منطوق (ص. عر. ا : منطوقه . [« نطق » دن سمف.] سويلنمش، دينلمش، كفته. = سف. عر. ١. سوز، كلام، نطق. ٢. مفهوم، مآل : ارادهٔ سنيه. نك منطوق جليلنه توفيقاً .

منطوى (ص. عر. ا : منطويه. [« طى » دن سف. انفعال] ديوشيرلمش ، طوپلا. نمش ، لف اولنمش .

منظر (سف. عر. [« نظر » دن سم.] كورينيش، كورينش، صورت ، هيئت ، لقا : كريه المنظر = كورينمسى چركين، بدلقا.

منظر (سف. عر. [« نظر » دن اسم آلت] ط. بدن انسا. نك ايچنه باقه جق آلت ، فر. Spéculum : منظر اذن .

منظره (سف. عر. ج : مناظر. [« نظر » دن سم.] ١. باقيلوب سير اولنان محل و موقع، كوزك احاطه ايتديكى موا. قعك كورينمسى وصورت وهيئتى : شو قيرلر نه كوزل بر منظره تشكيل ايدیور ؛ بو اوك كوزل منظره سى واردر . ٢. بويله بر موقعى ويا برطاقم مواقعك هيئت عموميه سنى تصوير ايدن رسم ، فر. Paysage. = مج. [هندسه

ورسمده] اجسام ومواد مختلفه‌نك بولندقلری مواقعك قرب وبعدینه ووضعیتنه کوره ابراز ایلدکاری صور مختلفه : رسمده اك زیاده مناظره دقت ایتمك اقتضا ایدر؛ فن مناظر. فر. Perspective .

مَنظور { ص. عر. ٢ : منظوره. [« نظر »دن سمف] ١. باقیلان ، نظر اولنان : منظور عالیلری بیورلمق اوزره تقدیم قلندی. ٢. نظرده بولنان ، بر توجهه مظهر اولان .

مَنظوم { ص. عر. ٢ : منظومه . [«نظام، نظم»دن سمف.] ١. نظامنه قونمش ، ترتیب وتنظیم اولنمش، منتظم، صره‌سنه کیرمش . ٢. ٢. شعراً افاده اولنان، وزنلی وقافیه‌لی منثورك ضدی : کلام منظوم .

مَنظومه { سث. عر. ج : منظومات. ١. صره، دیزی، طاقم . ٢. موزون حکایه ، داستان، مثنوی : شاعر یحیی بکك برقاچ منظومه‌سی واردر. ٣. ص. الکتریق حاصل ایتمك ایچون مرتب الواح طاقیمی .

منع { سذ. عر. براقامه، صاومه، طوردیرمه ، جایدیرمه ، یا. ساغ ایتمه : شاکردانی توتوندن منع ایتملی ؛ قماری قطعیاً منع ایتدی . || ج. منع مصادمه = سفائنك مصادماتنه میدان ویرمه‌مك ایچون بین‌الدول متخذ اصول : منع مصادمه نظامنامه سی .

مُنعَدِل { ص. عر. ٢ : منعدله . [« عدول » دن سف. انفعال] طوغری یولدن صاپمش، عدول ایتمش اولان. ٢ .

مُنعَدِم { ص. عر. ٢ : منعدمه . [«عدم»دن سف. انفعال] یوق اولان ، موجود اولمیان ، معدوم، اولان .

مُنعَزِل { ص. عر. ٢ : منعزله . [«عزل»دن سف. انفعال] ١. آیرلمش بر طرفه چکیلن . ٢. عزل اولمش، معزول، مأموریتسز .

مُنعَطِف { ص. عر. ٢ : منعطفه . [« عطف » دن سف. انفعال] صاپان، برطرفه طوغری دونن ، انعطاف ایدن : نظر تقدیری منعطف اولدی .

مُنعَقِد { ص. عر. ٢ : منعقده . [« عقد »دن سف. انفعال] ١. باغلانمش ، باغلی ، دوکوملنمش. ٢. ٢. ایکی طرف بیننده رسماً قبول اولنمش ، معاملهٔ رسمیه‌سی اجرا اولنه‌رق تقرر ایتمش ویا طرفیندن امضا ایدلمش : نکاح، معاهده ، مصالحه منعقد اولدی. ٣. تشکل ایدن ، تشکیل اولنمش، قوریلان، اجتماع ایدن : مجلس ، قومیسیون ، قونفرانس منعقد اولدی .

مُنعَکِس { ص. عر. ٢ : منعکسه. [« عکس » دن سف. انفعال] ١. ترسنه دونمش ، چویرلمش، معکوس . ٢. بر یره چارپوب کری دونن ، عکس ایدن ، انعکاس ایلین : صدا دیواردن منعکس اولور . ٣. پارلاق بر شیئه اوروب اورادن ضیاسی ویا رسم وشکلی کلن ویا کورینن : سطح قمردن منعکس اولان ضیاء شمس ؛ صورتی آینه‌یه ، صویه منعکس اولیوردی .

مُنعِم { ص. عر. ٢ : منعمه . [« نعمة » دن سف. افعال] ١. نعمت ویرن، هرکسه یدیروب ایچیرن، انعام واحسان صاحبی، مکرم ، اکرامجی : پك منعم آدمدر . ٢. ولی نعمت .

مُنعِمانه { ص. ح. فا. ولی نعمته ویا اکرام واحسان صاحبنه مخصوص ویا منسوب و متعلق ، ولی نعمته یاقیشه‌جق صورتده : جانب عالیٔ منعمانه‌لرینه .

مَنغَل { س. با : مانغال .

مَنغِر { س. با : مانغیر .

مَنفا { یا منفی. سذ. عر. [« نفی » دن سم.] نفی محلی .

مُنفَتِح { ص. عر. ٢ : منفتحه . [« فتح »دن سف. انفعال] آچلمش، آچیق، مفتوح، کشاده. ٢ .

مَنفَذ { سذ. عر. [« نفوذ » دن سم] برشیئك نفوذ ایده‌جك یری، دلیك ، آغز : هوا ایچون بر منفذ براقملی ؛ هیچ بر طرفنده منفذی اولمامالی .

مُنفَرِج { ص. عر. ٢ : منفرجه. [« فرجه » دن سف. انفعال] آره‌سی آچیق، گکیش، ایکی یانی بربرندن اوزاق ؛ زاویهٔ منفرجه = ٩٠ درجه‌دن زیاده آچیق کوشه ، زاویهٔ حاده مقابلی .

مُنفَرِد { ص. عر. ٢ : منفرده . [«فرد»دن سف. انفعال]

١. يالكز، تك، تنها، بر يردن التصاق و اختلاطی اولميان، كندی باشنه، آيری : منفرد. برتپه، بركوشك؛ منفرد برحالده ياشايور. ٢. ص. الكتريكلنديرلمك اوزره اختلاطی كسلمش، فر. Isolé.

مُنفَرِداً { ح. عر. ١. يالكز. وتك وتنها اوله‌رق، كندی كندينه : باغچوان بركلبه‌يه چكلمش منفرداً ياشايور. ٢. آيری آيری، بربربر، مجتمعاً مقابلی : مملكتك اعيانی منفرداً زيارتنه كلديلر.

مَنفَس { س. نفس آله‌جق بر وآچيقلق معناسيله قوللانلمش ايسه‌ده، عربيده يالكز تفعل بابندن بومعنايه كلديكندن غلطدر. منفذ ديملی.

مُنفَسِخ { ص. عر. ث : منفسخه. [« فسخ »دن سف. انفعال] فسخ و لغو اولنمش، مفسوخ، ملغا : قانونك منفسخ ماده‌لری.

مُنفَصِل { ص. عر. ث : منفصله. [« فصل »دن سف. انفعال] ١. آيرلمش، آيری، بيتشيك اولميان، متصل ضدی. ٢. يرندن آيرلمش، مأموريتندن چيقمش، معزول : فلان قائممقاملقدن منفصل. || د. حروف منفصله = آلتدن بيتشمين حرفلر، حروف متصله‌نك غيری اولان (ا، د، ذ، ر، ز، و) حرفلری. || ضمير منفصل = [صرف عربيده] ديكر كلمه‌يه بيتشيك اولميان ضمير، ضمير متصلك غيری : هو، انت، انا كبی.

مَنفَعَت { سث. عر. جم : منافع. [« نفع »دن مص. ميمی] فائده، نفع، استفاده. كار، سود، تر. آصی (آسيغ) : بو علاجدن چوق منفعت كوردم؛ بنم بونده بر منفعتم يوقدر؛ منفعت شخصيه؛ منافع عموميه. || منافع صنديغی = زراعت بانقه‌لرينك تأسيسندن اول جزئی فائضله اهالی‌يه اقچه اقراضنه مخصوص بلديه‌يه مربوط صنديق. || منفعت بخش = نافع، مفيد، استفاده‌لی.

مَنفَعَتسِز { ص فائده‌سز، كارسز، غير مفيد.

مَنفَعَتلی { ص فائده‌لی. كارلی. مفيد، نافع، استفاده‌لی : چوق منفعتلی بر ايش، بر علاجدر.

مُنفَعِل { ص. عر. [« فعل »دن سف. انفعال] ايچنه ايشلمش، آلنمش، متأثر، كوجنمش، خاطر مانده مغبر : او سوزدن منفعل اولدی.

مُنفِق { ص. عر. ث : منفقه. [« نفقه »دن سف. افعال] انفاق ايدن، نفقه ويرن، بسلين : منفق فقرا.

مُنفَكّ { ص. عر. ث : منفكه. [« فك »دن سف. انفعال] آيرلمش، چيقمش، سوكلمش، قوپمش، انفكاك ايتمش : بعض يرلرك دريسی قولای منفك اولماز؛ دكانك مهرينی منفك بولدم. || غير منفك = آيرلماز، بيتشيك.

مَنفور { ص. عر. ث : منفوره. [« نفرة »دن سمف.] كنديسندن نفرت اولنان، نفرت اولنه‌جق، سولمين، كنديسندن قاچيلان، ايكرنج : بوايش منفورمدر؛ شيطان منفور بر شخصدر.

مُنفَهِم { ص. عر. ث : منفهمه. [« فهم »دن سف. انفعال] آكلاشيلان، فهم ودرك اولنان : مكتوبندن منفهم اولديغنه كوره.

مَنفی { ص. عر. ث : منفيه. [« نفی »دن سمف.] ١. نفی اولنمش، مملكتدن سورلمش، اجلا اولنمش، سوركون : جانی ابدياً منفی قالدی. ٢. د. حدثك عدم وقوعنی بيان ايدن، مثبت مقابلی : كلمدی ماضیء منفی وكلدی ماضیء مثبتدر. ٣. ص. الكتريقك ايكی قوتندن بری‌كه مثبت مقابليدر. || قطب منفی = مقناطيسك منفی الكتريقنی حاوی اولان اوجی.

مَنفی { سذ. عر. با : منفا.

مَنفِيّاً { ح. عر. سوركون اوله‌رق، نفی صورتيله : منفياً قايه‌نه كوندرلدی.

مُنَقّا { يا منقی. ص. عر. [« نقاية »دن سمف. تفعيل] تميزلنمش، تطهير وتصفيه اولنمش، پاك.

مُنقاد { ص. عر. ث : منقاده. [« قود »دن سمف. انفعال] انقياد ايدن، مطيع، تابع، رام.

مِنقار { سذ. عر. غاغا، قوش غاغاسی.

مِنقاری { ص. عر. ث : منقاريه. غاغا شكلنده؛ منقاری الشكل.

مُنقاله { ص [عر. « من قال »دن غلط] سوزی کچر، متنفذ، اعیان و اشرافدن : منقاله آدم .

مُنقَبِض { ص. عر. ٱ : منقبضه. [« قبض »دن سف. انفعال] ١. طوپلانمش چکلمش، بوزلمش. ٢. صیقلمش، صیقندیلی، انقباض درونه اوغرامش. ٣. پکلکی اولان، انقباضه دوچار. [پکلك ویریجی معناسیله قوللانمالی .]

مِنقَب { سذ. عر. [« نقب »دن اسم آلت] دلمکه مخصوص بر نوع جراح آلتی .

مَنقَبه { ویا منقبت. سث. عر. ج : مناقب . بر ذاتك فضل ومزیتنه دلالت ایدن فقره وبوندن بحث ایدن مقاله ورساله مدحیه : منقبهٔ جناب رسالتپناهی : مناقب چهاریار .

مُنَقَّح { ص. عر. ٱ : منقحه . [« نقح »دن سمف. تفعیل] ١. صویلمش، آییقلانمش، تمیزلنمش . ٢. اك ایی قسمی سچلمش، منتخب، کریده . ٣. اداره مقصدیله فضله‌سی کسلمش (مصرف). [آوروپا لسانلرنده تقویم معناسیله مستعمل وعربیدن مأخوذ اولدیغی ظاهر اولان Almanach لغتنك « المنقح »دن غلط اولدیغی مظنون ایسه‌ده، بو تعبیرك عربلرجه او معنا ایله مستعمل بولنمش اولدیغی بیلنمدیکندن، بوبابده احتیاط لازم .]

مُنقَرِض { ص. عر. ٱ : منقرضه. [« قرض »دن سف. انفعال] توکنوب بیتمش، آرقه‌سی وذریتی کسلمش، سوگنمش : امریقا یرلیلری منقرض اولمق اوزره‌در ؛ ماموت دینلن فیلك عرقی منقرض اولمشدر .

مُنقَسِم { ص. عر. ٱ : منقسمه . [« قسمة »دن سف. انفعال] آیرلمش، بولنمش، تقسیم اولنمش : ایکی‌یه منقسم اولدی .

مُنَقَّش { ص. عر. ٱ : منقشه . [« نقش »دن سمف تفعیل] نقشلی، تصویرلی، رسملی .

مُنقَضی { ص. عر. ٱ : منقضیه . [« قضاء »دن سف. انفعال] بیتمش، توکنمش، آردی کسلمش، ختام بولمش : امتیازك، سندك مدتی منقضی اولدی .

مُنَقَّط { ص. عر. ٱ : منقطه . [« نقطه »دن سمف تفعیل] نقطه قونمش، نقطه‌لی، منقوط .

مُنقَطِع { ص. عر. ٱ : منقطعه. [« قطع »دن سف. انفعال] ١. کسلمش، کسیك، آره‌سی کسیلن، آره‌لق ویرن، آره‌لقلی، فاصله‌لی : یاغمور بر مدت منقطع اولدی. ٢. آرقه‌سی کلمین، ختام بولان : سلالهٔ جنکیز چینده منقطعدر . ٣. آیرلمش، کسلمش، ارتباط و اختلاطی قالمامش : او بزدن بوسبوتون منقطع اولدی . ٤. هرکسدن کسیلوب یالکز بر ذاته انتساب و اختصاص ایدن : فلان ذاته منقطع ایدی . [لیوم بو معناده قوللانلماز .] || غیر منقطع = فاصله‌سز، متصل، سورکلی .

مِنقَع { سذ. عر. [« نقع »دن اسم آلت] ص. بعض ادویه‌یی خاشلامغه مخصوص قاب، فر. Infusoir .

مَنقَل { سذ. عر. [« نقل »دن سم.] مانغال .

مُنقَلِب { ص. عر. ٱ : منقلبه . [« قلب »دن سف. انفعال] قلب اولنمش، دیکر بر شکل وصورته کیرمش، دکیشمش، مبدل : بر قاچ آعاج دیکلمکله اوتارله باغچه‌یه منقلب اولدی .

مِنقَله { سث. عر. [« نقل »دن اسم آلت] ر. [هندسه‌ده] زاویه رسم ایتمك و اولچمك ایچون مستعمل نصف دائره صورتنده درجه‌لی آلت .

مَنقوش { ص. عر. ٱ : منقوشه. [« نقش »دن سمف.] نقش و تصویر اولنمش، ترسیم ایدلمش، مختلف بویالرله بویانمش : طاوانلری منقوش ایدی .

مَنقوط { ص. عر. ٱ : منقوطه . [« نقطه »دن سمف.] نقطه‌لی، نقطه‌سی اولان، معجمه : ظاء منقوطه . مقابلی : مهمل، مهمله .

مَنقوع { ص. عر. ٱ : منقوعه . [« نقع »دن سمف] ص. خاشلانمش = سذ. عر. خاشلانمش نبات صویی : چای منقوعی .

مَنقول { ص. عر. ٱ : منقوله . [« نقل »دن سمف.] ١. بریردن بریره طاشینمش، نقل اولنمش : دیکیلی طاش دیدیکمز مسله مصردن منقولدر . ٢. آغزدن آغزه روایت اولنه‌رق کلمش اولان، نقل وروایتله بیلنن : معقول ایله منقولی مزج ایتملی. ٣. بر معنادن دیکرینه نقل ایدلمش : منقول شرعی، منقول عرفی .

مَنقولات { سث. ج. عر. نقل ایله بیلنن و نقل

وروايته مستند اولان معلومات، حديث وتفسير كبي علوم شريفه، معقولات مقابلي : منقولات ايله توغل ايدن علما .

مُنَقّى { ص. عر. ا : منقيه [« نقاية » دن سف. تفعيل] تميزلين، تطهير وتصفيه ايدن .

مَنگَج { س. بيوك بوك مكيكي .

مُنكِر { ص. عر. ا : منكره . ج : منكرين . [« نكر » دن سف. افعال] ١. اقرار واعتراف ايتمين، انكار ايدن : اوقباحت كنديسنه اسناد اولنيور. سه‌ده كنديسي منكردر. ٢. قبول وتصديق ايتمين، تكذيب ايلين، ايناتميان، ايمانسز، ملحد : اوآدم آخرتي منكردر ؛ منكر وحدانيت . = سذ. عر. قبر سؤاللرينى ايدن ايكي ملكدن برى. ديكرى : نكير .

مُنكَر { ص. عر. [« نكر » دن سمف. افعال] ١. قبول وتصديق اولنميان، رد اولنان . ٢. قبوله شايسته اولميان، غير مقبول، مردود، مكروه . ٣. شرعاً تجويز اولنميان، معروف مقابلي : امر بالمعروف نهي عن المنكر. || غيرمنكر = ناقابل انكار، مسلم : امر غيرمنكردر .

مُنَكَّر { ص. عر. ا : منكره . [« نكر » دن سمف. تفعيل] ر. [نحو عربيده] تنكير حالنده اولان، غيرمعين ومبهم بر شيئه دلالت ايدن، معرف مقابلي .

مُنكَرات { سث. عر. شرعاً منهي وغير جائز شيئلر : منكراتدن پك مجتنبدر .

مُنكَسِر { ص. عر. ا : منكسره . [« كسر » دن سف. انفعال] ١. قيرلمش، قيريق، پاره‌لانمش : آينه منكسر اولدى . ٢. مج. قيرغين، كوجنمش، محزون، مكدر : قلبي منكسر اولدى ؛ منكسر القلب . ٣. ر. ص. استقامتي منحرف (خط، شعاع وسائره) : خط منكسر؛ اشعهٔ شمس هوايه ويا صويه كيرديكنده منكسر اولور .

مُنكَسِف { ص. عر. ا : منكسفه . [« كسوف » دن سف. انفعال] كسوفه اوغرامش، طوتلمش، كرهٔ قمرك آره‌يه كيرمسيله قسماً ويا كاملاً كورنمز اولمش (كونش) [آى حقنده منخسف ديلير]

مُنكَشِف { ص. عر. ا : منكشفه . [« كشف » دن سف. انفعال] ١. ميدانه چيقمش، ظاهراً كورينن، آچيق، غير مستور . ٢. كشف ولنمش، مجهول ايكن بولنوب معلوم اولمش، مكشوف .

مَنكَشه { س. [فا. بنفشه‌دن] معروف كوزل رايحه‌لى كوچك چيچك كه يرده بيتر يووارلاقجه ياپراقلى برنباتده اولوب اكثريا مور رنكنده اولور؛ ايت، جزاير، مصر منكشه‌سى؛ قاتمرلى، هرجائى منكشه = بو چيچكك انواعى؛ منكشه شروبى؛ منكشه مورى = منكشه رنكنده مور. = ص. منكشه رنكنده، مور .

مَنگَل { س. اينجيك بيلزيكى، خلخال .

مَنگَنه { س. [يتا. Machina دن] ١. صيقيشديره‌جق ويا باصه‌جق آلت انواعى : قماش منگنه‌سى = سيلندير؛ اوزوم، زيتون منگنه‌سى = معصره؛ دميرجى، مرانغوز منكنه‌سى. ٢. زنبركلى ويا چرخلى آلت انواعى : ديشجى، حجامت منكنه‌سى .

مَنكوب { ص. عر. ا : منكوبه . [« نكبة » دن سمف.] ١. نكبته دوچار، بدبخت، طالعسز دوشكون. ٢. اعتباردن دوشمش، انظار توجهى غائب ايتمش .

مَنكوبِيَّت { سث. عر. [لغت مولده] منكوب اولان آدمك حالى، نكبت، دوشكونلك .

مَنكوحه { سث. ص. عر. [« نكاح » دن سمف.] نكاحلى، زوجه، حليله، رفيقه .

مَنكوس { ص. عر. ا : منكوسه . [« نكس » دن سمف.] ترسنه دونمش، باش آشاغى، معكوس .

مَنگوش { س. فا. كوپه .

مُنلا { س. با : ملا .

مِنَن { سث. ج. عر. فد : منت . با : منت .

مَنَند { س. با : مانند .

مِنوال { سذ. عر. صورت، طرز، وجه، طريق : بر منوال محرر؛ هپ بر منوال اوزره .

مُنَوَّر { ص. عر. ث : منوره. [«نور» دن سمف. تفعیل] پارلادلمش، تنویر اولنمش، ضیادار، روشن، درخشان : کونش اورته‌لغی منور ایلدی؛ مدینهٔ منوره.

مَنوط { ص. عر. ث : منوطه. [«نوط، نیاط» دن سمف.] آصیلی، معلق، متوقف، وجودی دیکر برشیئك وجودینه باغلی : چوجقلرك تحصیل وتربیه‌سی بر ایی معلمك بولنمسنه منوطدر.

مُنَوِّم { ص. عر. ث : منومه. [«نوم» دن سف. تفعیل] ط. اویودان، اویقو ویرن، اویقو کتیرن (دوا وسائره).

مَنوی { سذ. عر. [«نیة» دن سمف.] مقصد، مرام، نیت اولنان شیء : منویٔ ضمیری.

مَنَوی { ص. عر. ث : منویه. منی‌یه منسوب ومتعلق : حوینات منویه.

مَنَویش { س. ١. ترمنتی آغاجی تخمی. ٢. قلیجده و کزی کبی بعض قماشلرده کوریلن طالغه وتموج : بوقلیجك، قماشك کوزل بر منویشی واردر. [بو ایکنجی معنا ایله اصلی «مویش» در.]

مَنَویشلَنمَك { فل. طالغه‌لانمق، طالغه‌لی اولمق.

مَنَویشلی { ص. [اصلی : مویشلی] طالغه‌لی، متموج : منویشلی کزی، قلیج.

مِنْه { «من» حرف جریله «ه» ضمیر غائبندن مرکب تعبیر عربی اولوب «اولدن» معناسیله بعض ترکیبات عربیه‌ده بولنور : مفعول منه = من حرف جریله افاده اولنان مفعول غیر صریح. — کذا وایضا معناسیله دخی بربرینی متعاقب یازیلان تاریخ رقمی یرینه قونور. بر کتابك هامشنه قید اولنان معلومات متممه‌نك نهایتنه قونیلورکه نوط اشارتی دیمکدر.

مِنها { کذلك «من» حرف جریله «ها» ضمیر غائبندن مرکب تعبیر عربی اولوب «عنها» ایله برابر قوللانیلیر : عنها منها = شوندن بوندن، شو بو. — حسابده دخی طرح وتنزیل علامتیدر واختصاراً ـــ صورتنده یازیلیر.

منهاج { سذ. عر. جم : مناهج. [«نهج» دن] ١. بیوك وایشلك یول، جاده. ٢. مح. سلك، مسلك، طریق : منهاج هدایت.

مُنهَبِط { ص. عر. ث : منهبطه. [«هبوط» دن سف. انفعال] یوقاریدن آشاغی‌یه اینمش، دوشمش، هبوط ایتمش.

مَنهَج { سذ. عر. جم : مناهج. [«نهج» دن سم] با : منهاج.

مُنهَدِم { ص. عر. ث : منهدمه. [«هدم» دن سف. انفعال] هدم اولمش، ییقلمش، خراب اولمش : اك متین بنالر مرور زمانله منهدم اولور.

مُنهَزِم { ص. عر. ث : منهزمه. [«هزیمة» دن سف. انفعال] هزیمته اوغرامش، بوزلمش، بوزغونلق ویرمش، مغلوب : ایکی محاربدن البته بری منهزم اوله‌جقدر.

مُنهَزِماً { ح. عر. هزیمته اوغرا. یه‌رق، مغلوباً، بوزیله‌رق، بوزغونلق ویره‌رك : دشمن عسکری منهزماً رجوع ایتدی.

مُنهَضِم { ص. عر. ث : منهضمه. [«هضم» دن سف. انفعال] هضم اولنان، سینن.

مُنهَمِك { ص. عر. ث : منهمکه. [«همك» دن سف. انفعال] بر ایشك اوستنه چوق دوشن، بر ایشله چوق توغل ایدن، انهماکله چالیشان : درسنه پك منهمك بر شاکرد.

مَنهوب { ص. عر. ث : منهوبه. [«نهب» دن سمف.] نهب وغارت ایدلمش اولان : اموال منهوبه.

مَنهی { ص. عر. ث : منهیه. [«نهی» دن سمف] نهی ویاساغ ایدلمش، شرعاً ممنوع : عشرت منهیدر.

مَنهِیات { سذ. جم. عر. نهی ویاساغ ایدلمش شیئلر، شرعاً ممنوع احوال : منهیاتدن اجتناب ایتملی.

مَنّی { سذ. عر. ارکك انسان وحیواناتك تخمی، نطفه.

مَنی { س. فا. بنلك، انانیت.

مُنیب { ص. عر. ث : منیبه. [«نوب» دن سف. افعال] معصیتی ترك ایدوب حقه رجوع ایدن، انابه ایلین. ن.

مُنیر { ص. عر. ث : منیره. [«نور» دن سف. افعال] نورلاندیران، ضیا ویرن، پارلاق، شعشعه‌دار : شمس منیر.

مَنیع { ص. عر. ث : منیعه. [«منع» دن صش.] صرب ومتانتلی، طیانیقلی، ضبطی مشکل : بر موقع منیع، برقلعهٔ منیعه.

مُنیف { ص. عر. ث : منیفه. [«نوف» دن سف. افعال]

یوکسك، عالی، بلند: ارادهٔ سنیه‌نك مفاد منیفی.

مو { یاخود موی. سد. فا. قیل، صاچ، صاچ تلی: موی سفید، موی سیاه. || سرمو = قیل باشی، یك جزئی: سرمو انحراف ایتمز. || موبمو = تل تل، بر بر، کامل دقتله.

موات { سذ. ج. عر. [«موت»دن] ۱. جانسز شیئلر. جمادات. ۲. ایشلنمه‌مش وصاحبسز اراضی، اراضی خالیه: اراضی موات.

مواثیق { سذ. ج. عر. فد: میثاق. با: میثاق.

مواج { ص. عر. ا: مواجه. [«موج»دن سم.] یك طالعه‌لی، چوق متموج: بحر مواج.

مواجب { سذ. ج. عر. [مفردی یوقدر] معاش، تخصیصات.

مواجهه { سم. عر. [«وجه»دن مص. مفاعله] ۱. یوزلشمه، یوزیوزه کلمه، روبرو اوله: حضور محکمه‌ده مواجهه اولندیلر. ۲. قارشی، مقابل، حضور: عمومك مواجهه‌سنده.

مواجهة { ح. عر. یوز یوزه اوله‌رق، روبرو: مواجهةً سویلدی.

مواخاة { سم. عر. [«اخوة»دن مص. مفاعله] ۱. قرنداشلق، برادرلك، بربرینی قرنداش اتخاذ ایتمه. ۲. دوستلق، مخالصت، مصادقت.

مؤاخذ { ص. عر. [«اخذ»دن سذ. مفاعله] ۱. چکیشدیرن. ۲. تعریض وانتقاد ایدن.

مؤاخذه { سم. عر. ج: مؤاخذات. [«اخذ»دن مص. مفاعله]

۱. چکیشدیرمه، چیقیشمه، عتاب: کندیسنی شدیداً مؤاخذه ایتدی. ۲. تعریض، برشخص ویا اثرك نقایصنی درمیان ایدرك اعتراض ایتمه، انتقاد.

مواد { سم. ج. عر. فد: ماده. با: ماده.

موارد { سذ. ج. عر. فد: مورد. با: مورد.

موارده { سم. عر. ج: موارادات. [«ورود»دن مص. مفاعله] ۱. کیدوبکله. اختلاط: طریق موارده‌یی تأمین ایتمك. ۲. د. ایکی شاعرك تصادفاً وبرابرندن خبرلری اولمقسزین عینیله بر بیت سویله‌لری: ایکی شاعر بیننده بر بیتده موارده واقع اولمشدر. = ج. برمملکتدن دیکرینه نقل اولنان و ورود ایدن اشیا و انحناص، فر. Provenances.

موارید { سذ. ج. عر. فد: میراث. با: میراث.

موازاة { سم. عر. [«وزی»دن مص. مفاعله] موازی و قارشیلقلی اوله، توازی: بو ایکی خط آره‌سنده موازاة واردر.

موازن { ص. عر. ا: موازنه. [«وزن»دن سذ. مفاعله] ۱. آغرلقده بر ومساوی اولان. ۲. موازنه‌لی، هم آهنك.

موازنه { سم. عر. [«وزن»دن مص. مفاعله] ۱. ایکی شیئك آغرلقجه بر ومساوی اولمسی. ۲. قارشیلقلی ایکی شیئك وزنجه واحوال سائره‌جه بر کلسیله حاصل اولان اویغونلق، دنك اوله: موازنهٔ دولیه. ۳. برجسمك مرکز ثقاق قائم کلمکله طوره بیله‌سی: پنجره‌دن اوزانیر. کن موازنه‌یی غائب ایدوب دوشدی. ٤. واردات ومصارفك برکلمه‌سی: بودجه. موازنه‌سی؛ اداره‌یی موازنه‌یه قومق. ٥. مقایسه، قیاس: اسکی ثروتکزله شمدیکی ثروتکزی موازنه ایدر. سه‌کز نه‌قدر ترقی ایتدیککزی آکلارسکز.

موازنه‌لی { ص. ۱. اویغون، دنك. ۲. موازنه‌سی برنده.

موازی { ص. عر. ا: موازیه. [«وزی»دن سف. مفاعله] بری دیکرینك قارشیسنده او. له‌رق برابرلرینه تقرب ویا تبعد ایتمکسزین اوزانان: خط موازی؛ خطوط موازیه.

موازین { سذ. ج. عر. فد: میزان. با: میزان.

مواسات { سم. عر. ۱. تسلی، تسلیت، غمکسارلق ۲. تر. خدمت دولتده ایکن وفات ایدنلرك ایتام وارامله معاش باغلامه.

مواسم { سذ. ج. عر. فد: موسم. با: موسم.

مواشی { سم ج عر. [فد. ماشیه بوکجلده مستعمل دکلدر] بوك حیوانلریله سوت واتلربچون بسلنن حیوانات: بدویلرك باشلیجه ثروتی مواشیدن عبارتدر.

مواصلت { سم. عر. [«وصول» دن مص. مفاعله] یتیشمه، واصل اوله، وصول:

ساعت بشده بورایه مواصلت ایتدیلر؛ دمیر یول قطارینك مواصلتی. [بو معنا عربیده اولمیوب لسانمزه مخصوصدر. با: مواصله]

مُواصَله { سث. عر. [«وصول»دن مص. مفاعله. — لغت آنفه ایله بر اولدیغی حالده، لسانمزده محل استعمالی آیرلمشدر.] بربرینه واصل اولمه. اولاشمه، قاوشمه. وصال: بوایکی نشانلی آره‌سنده مواصله میسر اوله‌مدی.

مَواضِع { سذ. جم. عر. فد: موضع. با: موضع.

مُواضَعه { سث. عر. [«وضع»دن مص. مفاعله] ١. ایکی کشی بینلرنده بالاتفاق یالاندن بر معامله‌ده بولنمه‌لری. ٢. حق. ایکی کشینك بر مقصد تحتنده اصلی اولمیه‌رق بر تصرفی بالاخره اظهار ایتمکی آرلرنده لساناً قرارلشدیردقدن صوکره او تصرفی علناً اظهار ایتملری: موضعه سندی = بویله بر مقصدله بالاتفاق تحریر وامضا اولنمش یالاندن سند.

مُواضَعَةً { ح. عر. مواضعه طریقیله، بینلرنده بالاتفاق یالاندن برمعامله ایله: مواضعةً برسند امضا ایتمشلر.

مَواطِن { سذ. جم. عر. فد: موطن. با: موطن.

مُواظِب { ص. عر. ث: مواظبه. [«وظوب»دن سف. مفاعله] برایشه دوام و اقدامله چالیشان، برایشله بر دوزی‌یه اوغراشان: تحصیل علمه مواظب.

مُواظَبَت { سث. عر. [«ظوب»دن مص. مفاعله] بر ایشه علی الدوام چالیشمه، بر ایشله بر دوزی‌یه اوغراشمه، مداومت، اقدام: تمادیٔ عمر وعافیت پادشاهی دعاسنه مواظبت وجیبهٔ ذمتدر.

مَواعِد { سث. جم. عر. فد: موعد. با: موعد.

مَواعِظ { سث. جم. عر. فد: موعظه. با: موعظه.

مَواعید { سذ. جم. عر. فد: موعود. با: موعود.

مُوافِق { ص. عر. ث: موافقه. [«وفق»دن سف. مفاعله] ١. اویغون، اویار، مخالف وضد اولمیان: یار موافق. ٢. مطابق، متناسب، مناسب: حالمه، احتیاجمه، طبعمه موافق برایش. || موافق کلمك = اویمق.

مُوافَقَت { سث. عر. [«وفق»دن مص. مفاعله] ١. اویمه، اویغون کلمه، اویغونلق، توافق: آره‌لرنده هیچ موافقت یوقدر. ٢. مطابق و مناسب اولمه، مطابقت، مناسبت، هم آهنك اولمه: چالغی آلاتی بیننده موافقت شرطدر. ٣ راضی اولمه، رضا ویرمه، مساعده: خانی صاتمغه قرار ویردك اما حصه‌دارانك بری موافقت ایتمیور ٤. اوزلاشمه: بینلرنده موافقت حاصل اولدی.

مَواقِت { سذ. جم. عر. فد: موقت. با: موقت.

مَواقِع { سذ. جم. عر. فد: موقع. با: موقع.

مَواقِف { سذ. جم. عر. فد: موقف. با: موقف.

مَواقیت { سذ. جم. عر. فد: میقات. با: میقات.

مَواکِب { سذ. جم. عر. فد: موکب. با: موکب.

مُوالاة { سث. عر. [«ولی»دن مص. مفاعله] دوستلق، دوستانه معامله. قارشیلقلی محبت و حمایه و معاونت: بینمزده‌کی موالاة صمیمه.

مَوالِد { سذ. جم. عر. فد: مولد، میلاد. با: مولد، میلاد.

مَوالی { سذ. جم. عر. فد: مولا. با: مولا.

مَوالید { سذ. جم. عر. فد: مولود. با: مولود. || موالید ثلثه = حیوانات و نباتات ومعدنیاتدن عبارت اولان اجسام طبیعیه و بونلردن بحث ایدن تاریخ طبیعی فنی.

مُوانَسَت { سث. عر. [«انس»دن مص. مفاعله] ١. الفت، انسیت، بربرینه آلیشوب برلکده یاشامه. ٢. مأنوسیت، انساندن قاچمایش، وحشی حیوانك انسانه آلیشمه‌سی: بعض حیوانلر کسب موانسته مستعددر.

مَوانِع { سذ. جم. عر. فد: مانع. با: مانع.

مَواهِب { سذ. جم. عر. فد: موهبه. با. موهبه.

مَوائِد { سذ. جم. عر. فد: مائده. با: مائده.

موبِد { یاخود موبذ. س. فا. زردشت دیننده پیشوا ورئیس روحانی؛ موبد موبدان = دین مذکورك باش پیشواسی.

مُؤَبَّد { ص. عر. ث: مؤبده. [«ابد»دن سمف. تفعیل] ١. ابده قدر سورن، صوکسز، ابدی: جنتده بر عمر مؤبدله نعم مؤبده‌یه نائل اوله‌جغز. ٢. عمرك

صوكنه دك دوام ايده‌جك او لان ، الى آخر العمر سوره‌جك اولان : مؤبد كورك .

مؤبداً { ح عر. ١. ابده قدر ، الى غير النهايه، صوكسز وپايانسز اوله‌رق : اعمال صالحه اصحابى مؤبداً بختيار اولورلر. ٢. عمرى اولدقجه ، الى آخر العمر : مؤبداً كوركه قوندى .

موت { س. اوغور ، قوت ، بخت ، طالع ، سعد .

مَوت { سذ. عر. اولوم ، وفات . مرك .

مَوتا { يا موتى سذ. جمع عر فد : ميت . با : ميت .

موتاف { س. افا «مويتاب» دن ا ١. كچى قيلندن طوقونمش ويا اورلمش شىء . آت طاقمنك قيلدن اولانلرى ، چول وبايبند وسائره . ٢. قيلدن چول وسائره طوقويان وياصاتان آدم : موتاف اصنافى .

مؤتلف { ص. عر. أ : مؤتلفه . ا «الفة» دن سف. افتعال ا ١. الفت وانسيت پيدا ايتمش ، مألوف ، مأنوس . ٢. موافق . اويغون ، مختلف مقابلى .

موتلى { يا موتلو. ص. اوغورلى ، قوتلى ، مسعود ، سعيد ، بختيار : نه موتلى آدمدر .

مؤتمن { ص. عر. أ : موتمنه . ا «امن» دن سمف افتعال ا امنيت اولنان ، امنيتلى ، امين ، معتمد .

موته { س. كوكسى بهارده قيزاريرير جنس سياه قوش ، بقره قوشى .

مَوتى { سذ. جمع عر. با : موتا .

مَوتى { ص. عر. أ : موتيه . اولومه منسوب ومتعلق .

مؤثر { ص. عر. أ : مؤثره . ا «اثر» دن سف. تفعيل ا ١. تأثير ايدن ، اثر براقان . ٢. ايشلين ، حكمنى اجرا ايدن : پك مؤثر بر علاجدر . ٣. ايچه ايشلين ، چوق طوييلان ، زياده حس اولنان ، تأثيرلى : بوكون مؤثر بر صوئوق واردر . ٤. انسانك قلب وذهننده برطوتان ، باعث انتباه اولان : نصيحتلرم اولادمه مؤثر اولمدى . ٥. تأثرى موجب ، حزن وكدر ويرن ، طوقنان : پك مؤثر برسسى واردر ؛ مؤثر بر مرثيه اوقودى . ٦. اثر صاحبى ، فاعل ، عامل ، صانع : اثردن مؤثره انتقال اولنور .

مَوثوق { ص. عر. أ : موثوقه . ا «وثوق» دن سمف. ا ١. اينانيلير ، اعتماد وامنيت اولنور ، امين ، مؤتمن ، معتمد : موثوق آدم : موثوق الكلام = سوزينه اينانيلير . ٢. صاغلام ، صحيح : موثوق سوز . خبر : روايت موثوقه .

مَوثوقاً { ح عر. اينانيله‌جق واعتماد وامنيت اولنه‌جق صورتده : موثوقاً روايت ، استخبار اولنديغنه كوره .

مَوثوقيت { سذ عر. ١. امين ومعتمد اولان آدمك حالى : او آدمك موثوقيتى بنجه معلومدر . ٢. صاغلاملق ، صحت : بوخبرك موثوقيتنده شبهه يوقدر .

مَوج { سذ. عر. جم : امواج . طالغه . || موج زن = طالغه‌لى ، متموج .

موجِب { ص عر. أ : موجبه . ا «وجوب» دن سف. افعال ا ١. ايجاب ايدن ، سبب وباعث اولان ، مؤدى : موجب شكايت بر حال يوقدر ؛ موجب انديشه برايشدر ؛ اسباب موجبه = برحالى ايجاب ايدن سببلر ، بر اعلام ويا مضبطه‌ده ويريلان حكم وقرارك مبتنى بولنديغى اسباب . ٢ ص. مثبت ، سالب مقابلى : قضيهٔ موجبه . = سذ. عر. سبب ، وسيله : بوقدر كلفته نه موجب وار ؟ بلا موجب = سببسز و وسيله‌سز اوله‌رق .

موجَب { سذ. عر. ا «وجوب» دن سمف. افعال ا ١. بركلام و يا امرك ايجاب ايتديكى شىء . نتيجه ، مآل مقتضا : حديث شريف موجبنجه ؛ ارادهٔ سنيه ، امرنامهٔ سامى موجبنجه ؛ بر موجب فرمان عالى . ٢. بيوك بر مأمورك كنديسنه تقديم اولنان اوراقك محتوياتنى تصديق ايچون ايتديكى اشارت . ٣. بر اراده ويا فرمانك مآل و مقتضاسنى ايضاح يوللى يازيلان تحريرات .

موجِد { سذ ص. عر. أ : موجده . ا «وجود» دن سف. افعال ا ١. يكى برشىء ايجاد واختراع ايدن آدم : تلغرافك موجدى . ٢. كنديلكندن افكار و معانى ايجاد و اختراعنه مقتدر : موجد برشاعردر .

موجِدلك { س. ١. يكى بر شىء ايجاد واختراع ايدن آدمك حالى : موجدلك شرفى اوكا عائددر . ٢. كنديلكندن افكار ومعانى ايجاد ايتمك اقتدا.

ری : او شاعرك موجدلكی فوق العاده‌در .

مُؤجِر { ص. عر. ث : مؤجره . [« اجر » دن سف. افعال] كرا ایله ویرن، كرالایان ، ایجار ایدن : برملكك مؤجر و مستأجری .

مُوجَز { ص. عر. ث : موجزه . [« وجوز » دن سمف. افعال] قیصه ، مختصر ، ایجاز طریقیله افاده اولنمش ویایازلمش، مجمل : موجز بر رساله، بر افاده .

مَوجزَن { ص. فا. [عر. موج = طالغه . فا زدن = اورمق] طالغه‌لی، متموج .

مُوجِع { ص. عر. ث : موجعه . [«وجع»دن سف. افعال] آغردان ، آجیدان ، وجعلی : آلام موجعه .

مُؤَجَّل { ص. عر. ث : مؤجله . [«اجل»دن سمف. تفعیل] مستقبلده ایفا اولنمق اوزره وقتی معین، مهلتلی، پشین اولمیان، معجل مقابلی : مهر مؤجل = مفارقت وقوعنده زوجه‌یه ویرلمك اوزره عقد نكاح اثناسنده تعیین اولنان مبلغ .

مَوجود { ص. عر. ث : موجوده. [« وجود » دن سمف] ١. وار اولان، بولنان ، مفقود اولمیان : موجود مال ؛ نقود موجوده . ٢. حاضر اولان ، غائب اولمیان ، حاضر بولنان : بن مجلسه كیردیكم وقت سزده اوراده موجود ایدیكز . = سذ. عر. بر هیئتی تركیب ایدن افرادك مجموعی : طابورلرك موجودی حال حضریده آلتیوزی تجاوز ایتمز : مكتبك موجودی ایكیوزه بالغ اولیور .

مَوجودات { سث. جم. عر. وار اولان كافهٔ اشیا، مخلوقات، كائنات : مفخر الموجودات = فخر كائنات افندمز .

موجور { س. ١. یانمش دمیر جروفی . ٢. معدن ویا اغاج كوموری سوپورندیسی، قیریغی. ٣. هرشیئك ایشه یاراماز قسمی، بوجوری .

مُوَجَّه { ص. عر. ث : موجهه . [« وجه »دن سمف. تفعیل] هركسك توجه ایتدیكی، مقبول، معتبر، مناسب موافق .

موچِك { س. صپان دمیرینی تمیزله‌مكه و چامورینی دوشورمكه مخصوص اوجی كسكین دمیرلی دكنك .

موچو { یاخود میچو ١. [اسپانیولجه‌دن] كمیلرده سرنلره چیقمق اوزره بولندیریلان چوجق ، كوچك طائفه . ٢. [فا. «مغیچه»دن غلط] میخانه‌جی چراغی .

مُوَحَّد { ص. عر ث : موحده . [« وحدة » دن سمف. تفعیل] ١. بر وتك حالنه قونمش، توحید اولنمش . ٢. برنقطه‌لی : باء موحده .

مُوَحِّد { ص. سذ. عر. ث : موحده . جم : موحدین . [«وحدة»دن سف تفعیل] اللهك برلكنه اینانان، اهل توحیددن اولان : مؤمن موحد؛ عندالموحدین. = جم. مغربده حكومت سورمش برسلاله .

مُوَحِّش { ص. عر. ث : موحشه. [« وحشة » دن سف. تفعیل] توحیش ایدن ، وحشت كتیرن، انسانك اصسز برمحلده حس ایتدیكی قورقویی موجب، وحشت انكیز : چوللر پك موحشدر .

موحش { ص. عر. ث : موحشه. [« وحشة » دن سف. افعال] قورقو ودهشتی موجب، وحشت انكیز .

مُؤَخَّر { ص. عر. ث : مؤخره . [«اخر»دن سمف. تفعیل] كریده بولنان ، صكره واقع اولان، صكره‌یه وكری‌یه قالمش، مقدم مقابلی ، صكره‌كی : او حرب بیك تاریخندن مؤخردر؛ مقدم خبرك مؤخر مبتداسی .

مُؤَخَّراً { ظز. عر. ١. صكره‌دن ، بعده : كیدوب مؤخراً ینه كلدی . ٢. یاقین وقتده، اولجه، اخیراً : كندیسنی مؤخراً كوردم .

موخَنات { ص. [عر. « مخنث » دن غلط] با : مخنث.

مُؤَدّا { یا مؤدی . سث. عر. [« اداء » دن سمف. تفعیل] معنا، مآل، مفهوم : فلان ضرب مثل مؤداسنجه ؛ عباره‌سی پك دوزكون دكلسه‌ده مؤداسی پك ایی دوشونلمش .

مُؤَدِّب { ص. س. عر. ث : مؤدبه. [«ادب»دن سف. تفعیل] علم وادب اوكردن، تربیه‌ایدن، تربیه‌جی، برچوجغك هم تحصیلنه هم تربیه‌سنه مأمور خصوصی معلم : مؤدب شاكردینه یالكز سوزله تربیه ویرمیوب افعا-

ایله‌ده نمونهٔ امتثال اولمایدر .

مؤدّب { ص. عر. ث : مؤدبه . [« دب »دن سمف. تفعیل] علم وادب اوگرنمش، تربیه‌اولمش، ادیب، تربیه‌لی. ز .

مَوَدَّت { سث. عر. [« ود » دن مصـ. میمی. — میمك ضمیله غلطدر.] سومه، سوگی، محبت، حب، محادنت : بیغمزده کی مودت صمیمه .

مَوَدَّتلی { یا مودتلو. ص. محبتلی، محب . [انشا لسانده دون رتبه‌ده بولنانلره ویریلن عنواندر .]

مُودِع { ص. عر. ث : مودعـه . [«ودع» دن سمف. افعال] امانت و ودیعه براقان. ز.

مؤدَل { س. [فر. Modèle] نمونه، اورنك، مشق .

مَودوع { ص. عر. ث : مودوعه. [« ودع »دن سمف.] امانت براغلمش، تودیع اولنمش : عهده‌سنه مودوع وظیفه .

مؤده { س. [فر. Mode] مرعی و متداول اولان طرز و بیچیم : شیقلر یکی موده‌یه رغبت ایدرلر . = ص. موده‌یه موافق وتابع اولان : بوقاش، بو بیچیم شمدی پك موده‌در؛ یکی موده بر فیستان .

مُؤَدّی { ص. عر. ث : مؤدیه . [« ادا »دن سمف. تفعیل] ایجاب ایدن ، موجب ، باعث ، مسبب : بوقوقو باش آغریسنی مؤدی اولور .

مُؤَدّی { با : مؤدا .

مُؤَذِّن { سف. عر. [« اذان » دن سمف. تفعیل] نماز وقتنی اعلان ایچون مناره شرفه‌سنده ویا سائر محلده اذان اوقومغله موظف آدم : کوزل سسلی برمؤذن .

مُؤَذِّنلِك { س. مؤذن وظیفه‌سی، اذان ویرمه : فلان جامعده مؤذنلك ایدیور .

موذی { ص. عر. ث : موذیه . [« اذاء » دن سمف. افعال — تفعیل یابندن « مؤذی » دیمه‌ملی زیرا بو ماده عربیده اصلا اوبابدن کلز.] ١. اذیت ویرن ، اینجیدن، جفاکار : پك موذی آدمدر . ٢. راحت براقیان، راحتسز ایدن، مضر : حیوانات موذیه. ٣. تر یوزی کولمز، صورتنی آصمش، عبوس . [ترکجه‌ده بومعنا متروکدر .]

موذیات { سث. ج. عر. اذیت ویرن و راحتسز ایدن شیلر وحیوانجقلر : قیشك صو ثوغنـه بدل یازك ده بر چوق موذیاتی واردر .

مور { س. فا. قارینجه، نمل : مور (ضعیف .

مؤر { ص. ١. ماوی آیله گوگز آره‌سنده معروف برر نگده اولان، متکشه رنگنده : مور قطیفه . ٢. صوثوقدن یاپره لمکدن ویاخود شدتلی بر یأس وفتور تأثیریله بورنکه کیرمش اولان ، مورارمش : بونی ایشیدنجه موس مور اولدی . = س. ذکر اولنان رنك : موری هیچ سومم؛ موره بو. یامق .

مؤرارمَق { فـ. ١. مور رنکنه دونمك. ٢. مورارتمق، مظلم حالته قومق : شوبولوطلر هوایی مورارتدی. ٣. برده‌لمك : طیاقدن بوتون بدنی مورارتمش .

مؤرارمَق { فل. ١. مور رنکنه کیرمك، موراولمق : موردوم اریکی کمال بولنجه مورارر . ٢. قرارمق ، مظلم اولمق : هوا مورارردی . ٣. برهلمك : طیاقدن بوتون بدنی مورارمش. ٤. مج. حزن و الم ومأیوسیتدن بکز قرارمق : بونی ایشیدنجه قرارروب مورارردی .

مورانه { ص. حـ. فا. قارینجه واری، قارینجه‌یه یاقیشیر صورتده ، عاجزانه ، ناچیزانه : مورانه برخدمتده بولنمق اوزره؛ برتقدمهٔ مورانه .

مورِث { ص. عر. ث : مورثه . [«ورائة» دن سف] ١. کتیرن، ویرن، قزاندیران، ایجاب و ایراث ایدن : مورث حزن بر خبر ؛ مورث خسار . ٢. ورثه‌یه میراث براقان .

مورچه { س. فا. ١. قارینجه‌جق. ٢. دمیر قارینجه‌سی ، قارینجه‌لانمه .

مُؤرِّخ { سف. عر. ج : مورخین. [«ارخ»دن سف. تفعیل . — اصـل عربیسی : مؤرخ.] ١. تاریخ یازان آدم، علم تاریخه متعلق کتاب و تألیف صاحبی : ابن خلدون اك محقق مورخلردندر ؛ ابوالمرخین = یونان قدیم مورخلرندن مشهور هرودوت . ٢. بر وقعـه‌یه دائر

نظماً وحروف ابجد حسابیله تاریخ سویلین .

مُورَّخ { ص. عر. ٹ : مورخه «تاریخ» دن سمف. تفعیل. — اصل عربیسی : مؤرخ .] تاریخی آتلمش، سنه و آی وکو. بی یازلمش، تاریخلی : ٢٠ جمادی الآخره ١٣١٩ تاریخیله مورخ برمکتوب: غیرمورخ = تاریخسز، تاریخی یازلمامش .

مُورَّخاً { ح. عر. برتاریخله مورخ اولهرق ، سنه و شهور وکونی مقید اولدیغی حالده : ٣ محرم ١٣١٩ تاریخیله مورخاً برمکتوب آلدم .

مَورِد { سف. عر. ج : موارد. «ورود» دن سم ا ورود ایده جك محل ، یول ، طریق ، واسطه. || مورد شهادتنامه‌سی = برمتاعك واصل اولدیغی یردن کان شهادتنامه .

مؤردوم { یاخود مردوم. س. مور ویشیل رنکنده کوچك برجنس اریك که باشلیجه خوشافی و رجلی بابیلر : مؤر. دوم اریکی .

مورش { یا موریش . ص. قا. ریش صفتنه اتباع اولنور : قاریش مورش = قارمه قاریشیق ، پریشان ، برپرینه یکمش : سرخوشك صقالی بیلمی قاریش مورش اولمش .

مؤرلق { س. مور رنکی، مور رنکنده اوله : چیبانك اطرافنده بر مورلق واردر : برهنك مورلمی یکمش.

مؤرمتراق { ص. و :

مؤرمسی { ص. مور رنکنه چالار، مور رنکنه شیه .

مَوروث { ص. عر. ٹ : موروثه. «وراثة» دن سمف.] ١. میراث قالمش، وراثت طریقیله یکمش : مال موروث: پدردن موروث برچوق املاکی واردر. ٢. ابوینـدن سرایت ایتمش ، میراث کبی قالمش : فرنکی علتی ابویندن موروث قالان امراض‌دندر.

مَورود { ص. عر. ٹ : مورده. «ورود» دن سمف. — فعل لازم اولدیغندن «وارد» دیمك دهـا طوغریدر. ا ورود ایتمش ، کلمش ، وارد ، واصل : مکاتیب مورده: فلاندن مورود تذکره. هدیه . = ن. برپوسته خانه یه کان مکاتیب واشیا قسمی : عجبا او مکتوب مورده ایچنده بیدر .

مَورودات { سف. ج. عر. ورود ایتمش مکتوبلر و سائر شیلر : پوسته مورودانی.

مؤرَوی { ص. عر. مورملی .

مؤره { سف. ج. ١. یونانك شبه جزیره حالنده اولان قسم جنوبیسی. پلوپونس. ٢ علی الاطلاق یونان.

مؤرهلی { س. ص. مؤره شبه جزیره‌سی و یا علی الاطلاق یونانلیلاسیندن اولان .

مؤریه { س. ایتا ا شمال دکیز. لرنده صید اولنان و قره چکرندن معروف بالیق یاخی چیقان بر جنس بیوك بالیق .

مؤز { سف. عر. اقالیم حاره‌ده حاصل اولور معروف او. زونجه میوه . || موز آغاجی = بومیوه‌نی ویرن آغاج که خرمایه مشابهدر .

موزب { ص. [عر. «معذب» دن غلط] اکلانمك ایچون اذیت ویرن ، اذیت ویره‌رك طاقیدلان .

موزبلك { س. اکلانمك ایچون اذیت ویرن و اذیت ویره‌رك طاقیدلان آدمك حالی : موزبلك ایتمه.

مُوزِّع { ص. عر. [«وزع» دن سمف. تفعیل] طاغیدان ، توزیع وتقسیم ایدن . = سف. عر. ١. پوسته مکتوبلرینی اصحابنـه وغرته‌لری آبونه‌لرینـه تقسیم ایدن آدم. ٢. صوقاقلرده غزته صاتان آدم .

مُوزِّعلك { س. پوسته ویا غزته موزعی خدمتی : موزعلك ایدیور: غزته موزعلکی.

مَوزون { ص. عر. ٹ : موزونه. «وزن» دن سمف.] ١. طارتلمش ، وزن اولنمش . ٢. وزنه مطابق، وزن اتخاذ اولنان برمثاله کوره تصریف اولنان : ایکنجی بابك وزنی و موزونی. ٣. وزنی برنده ، هجالرینك عـدد وترتیبی منتظم اولان ، وزنلی : کلام موزون. ٤. یا. قیشیقلی ، دوزکون : قامت موزون .

موزه { س. فا. جیزمه .

موزه { س. [فر. Musée] آثار عتیقـه ومصنعـه‌نك وضع وتشهیرینه مخصوص بنا. [موزه. خانه دیمکه حاجت یوقدر.]

موزیقه { س. [فر. Musique] موسیق، چالمی طاقمی : عسکر موزیقه‌سی .

موس { مه. «مو» هجاسیله باشلار بعض ترکجه

صفتلرك باشنه كيروب مبالغه بيان ايدر : مؤس مؤر .

مؤستره { س [يتا.] ١. اورنك، نمونه . ٢. بردكانك جامكانه نمونه وجالب رغبت اولمق اوزره برصورت منتظمه‌ده قونمش اشيا .

مؤسِّس { ص. سذ. عر. جم : مؤسسين. [«اساس» دن سف. تفعيل] ١. تأسيس ايدن ، تمل آتان ، ياپى ياپان ، بانى : بو بنانك مؤسسى كيمدر؟ ٢. قوران، وجوده كتيرن : مؤسس دولت : بو اصولك مؤسسى .

مؤسَّس { ص عر. ث : مؤسسه. [«اساس» دن سمف. تفعيل] قورلمش ، بنا اولنمش ، تملى آتلمش : اساس قوى اوزرينه مؤسس بر بنا؛ بو دعوى نه اوزرينه مؤسسدر .

مؤسَّسات { سث. جم عر. تأسيس اولنمش ابنيه ، دوائر : مؤسسات خيريه ؛ مؤسسات علميه .

مؤسَّسه { سث عر. مؤسساندن برى : بر مؤسسهٔ خيريه‌در .

مؤسسات كبى تعبيرلر اوته‌دن برى پالكز جمع صورتنده قوللانيلوب، مفردلرى مستعمل دكل ايكن، اخيراً السنهٔ اجنبيه ترجمه‌سنده مفردلرينك ده استعمالنه احتياج كوريلوب، مثلا Monument ويا institution كلمه‌لرينك ترجمه‌سنده مؤسسه دينلمكه باشلانمشدر . معهذا غريب كورينيور .

مؤسِّع { ص. عر. ث : موسعه . [«وسع» دن سف. تفعيل] گكيشلدن، توسيع ايدن (دوا وسائره) .

مؤسِّف { ص. عر. ث : مؤسفه. [«اسف» دن سف تفعيل] اسف ايتديرن ، كدر ويرن ، حزن آور : بعض احوال مؤسفه .

موسقه { س. [عر. «نسخه» دن غلط] با : نسخه .

موسِقى { با : موسيقى .

مَوسِم { سذ. عر. جم : مواسم. [«وسم» دن سز.] ١. بر شيئك معين وقتى، زمان مخصوص : اوزوم موسمى؛ حج موسمى. ٢. سنه‌نك درت فصلندن بهرى : موسم بهار؛ مواسم اربعه. ٣. ياز ايله قيش آره‌سنده اولان وقت، ايلك وصوك بهار : موسم اثوابى. || موسم روزكارى = بر موسم مخصوصده مقنن اسن روزكار، ملنم . || نابموسم = موسمنده اولميان ، هنوز زمانى كلمه‌مش ، وقتسز، نابمحل .

مَوسِملِك { ص. ياز ايله قيش آره‌سنده اولان ايلك وصوك بهاره مخصوص : موسملك اثواب، قماش .

مُوَسوِس { ص. عر. ث : موسوسه. [«وسوسه» دن سف. دحرج] وسوسه‌جى، نابمحل وهم وقورونتى‌يه تابع .

مَوسوم { ص. عر. ث : موسومه. [«وسم» دن سمف.] اشارتلى، علامتلى، مارقه‌لى .

موسَوى { ص. س. عر. ث : موسويه. [«موسى» دن سمف] ١. حضرت موسى (عم)ك شريعتنه تابع ، يهودى، اسرائيلى : جماعت موسويه؛ موسويلرك عاداتى . ٢. امام موسى كاظم (رضه)ك نسلنه منسوب : سادات موسويه‌دن .

موسيقار { س. فا. ١. كويا غاغاسنده بر چوق دليكلر بولنمغله روزكار اسدكجه مختلف صدالر چيقاران بر طير موهوم. ٢. برصره دودوكاردن مركب چالغى، مصقال .

موسيقى { يا موسقى . سذ. عر. [يو Μουσική] ١. الحان ونغماتك اصول وقواعدندن بحث ايدن علم : علم موسيقى. ٢. آلات موسيقيه، چالغى طاقمى، موزيقه .

موسيقى { ص. عر. ث : موسيقيه. علم موسيقى‌يه وچالغى‌يه منسوب و متعلق : آلات موسيقيه .

موسيو { س.ص. [فر. Monsieur] افندى، آغا بك. [على العموم اجنبيلره ويريلان عنواندر].

موش { س فا. فاره، صيچان .

موشاباق { ص. [عر «مشبك» دن غلط] قفسلى ، قفس وآغ شكلنده (نقش ويا تلكارى ايشلمه‌لى كومش) .

موشامبه { س. [عر. «مشمع» دن غلط] با : مشمع .

موشتو { و موشتولق . س. [«مژده» و «مژده‌لك» دن غلط] با : مژده، مژده‌لك.

موشته { س. [فا. «مشت» دن غلط] ١. يومروق. ٢. ديكيجيلرك ديكدكارى شيئك ايچنه كچيردكلرى معدن طوب. || موشته تعليمى = مشتزنلك .

مُوَشَّح { ص. عر. ث : موشحه . [«وشاح» دن سمف تفعيل]

١. سوسلنمش، سوسلی، مزین کیینوب قوشانمش. ٢. ر. مصراعلرینك برنجی حرفلری بر کلمه تشکیل ایدن (شعر).

موشَر { س. [بلکه عر. «منشار» دن] مرانغوز وچیقریقجی کبی اصنافه مخصوص اکری دستره.

موشِکاف { ص. فا. [مو = قیل. شکاف = یاریجی] قیلی یارار کبی پك اینجه تدقیقات اجرا ایدن، مدقق، محقق.

موشکافانه { ص. ح. فا. مدققانه.

موشموله { س. [یتا.] معروف بر میوه که متعدد سرت چکردکلری اولوب صوك بهارده اولور. اصل ترکجه یبانیسنه دونگل و بوستانیسنه ازگیل وایری بر جنسنه بش بییق دیرلر. || مج. بورشوق وعبوس شیئدن کنایه اولور: موشموله صورتلی.

مَوشور { سذ. عر. ج: مواشیر. [زبانزدی میمك ضمیله] با: منشور.

موصاقه { س. [عر. «مسقا» دن] قاورلمش قیمیه ایله پیشمش سبزه علی الخصوص پاطلیجان یمکی.

موّصتره { س. ١. آولانه جق قوشلری جلب ایچون آوجی طرفندن کوستریلان قوش ویا قوش تقلیدی. ٢. با: موستره.

مَوصِل { سذ. عر. [«وصول» دن سم] قاوشنه جق یر، قاوشاق. [موصل شهرینك اصل اسمی بودر.]

موصِل { ص. عر. ث: موصله. [«وصول» دن سف. افعال] یتیشدیریجی، ایصال ایدن. ن. || موصلهٔ سلیمانیه = سلیمانیه مدرسلکنه واسطهٔ ارتقا اولان بر رتبهٔ علمیه؛ موصلهٔ صحن = کذا.

موصلُق { س. صویی ایستنلدیکی وقت آقیدوب ایستنلدیکی وقت قپامق اوزره چشمه وسائره یه طاقیلان بورمه.

موصَندره { س. اوطه نك قپو طرفنده کی یوزینی ضبط ایدن بیوك طولاب که ایچنه یتاق وسائره قونور؛ چنکانه اونده موصندره آرامق = اولمیه جق یرده برشیء طلب ایتمك.

مَوصوف { ص. عر. ث: موصوفه. [«وصف» دن سمف.] برصفتی حائز اولان، متصف: کرم وسخاوتله، اوصاف جمیله ایله موصوف. = سذ. عر. ر. برصفت ونعتی اولان اسم، منعوت: صفت ایله موصوف آره سنده مطابقت لازم.

مَوصول { ص. عر. ث: موصوله. [«وصول» دن سمف.] برلشمش، قاوشمش. || ر. اسم موصول = اوشیء که ویا اوآدم که معناسنی افاده ایدن ما، من، الذی کبی کنایه.

موصی { ص. سذ. عر. [«وصایة» دن سف.] وصیت ایدن، بروصیت براقان آدم.

موصیٰ بِهْ { سذ. عر. وصیت اولنان شیء.

موصیٰ لَهْ { سذ. عر. کندیسنه برشیء وصیت اولنان آدم.

مُوَضَّح { ص. عر. ث: موضحه. [«وضوح» دن سمف. تفعیل] ایضاح اولنمش، آشکاره بیان اولنمش، آچیقدن ومفصلاً افاده ایدلمش.

مُوَضَّحاً { ح. عر. ایضاحلی اوله رق، آچیقدن، آشکاره.

مَوضِع { سذ. عر. ج: مواضع. [«وضع» دن سم.] یر، محل، مکان، جای: بوموضعده؛ مواضع مختلفه ده.

مَوضِعی { ص. عر. ث: موضعیه. برمحله مخصوص اولان، عمومی اولمیان: موضعی بروجع.

مَوضوع { ص. عر. ث: موضوعه. [«وضع» دن سمف.] ١. قونلمش، وضع اولنمش، نهاده: رافك اوزرینه موضوع اشیا. ٢. وضع وتأسیس اولنمش، اتخاذ اولنمش، متخذ، مرعی: نظام موضوع؛ اصول موضوعه. ٣. صحیح اولمیان، اویدیرمه، دوزمه: حدیث موضوع. = سذ. عر. ١. برعلمك مقصود عنهی، اعراض ذاتیه سی. ٢. مذ. قضیهٔ منطقیه نك اساسی حکمنده اولان اسم، محمول، مسند الیه. || موضوع بحث = مبحوث عنه، مبنی علیه، بحث اولنان ماده.

مَوضوعات { سذ. ج. عر. مبحوث عنه اولان مواد، مبانی: موضوعات العلوم.

مَوطِن { سذ. عر. ج: مواطن. [«وطن» دن سم.] وطن، یر، محل، مکان، اقامتکاه.

مُوَظَّف { ص. عر. ث: موظفه. [«وظف» دن سمف. تفعیل] ١. بر وظیفه و خدمتله مکلف اولان، وظیفه دار: بن

سزه خدمتله موظفم. ۲. مخصص معاش وتعيناتى اولان، معاشلى، وظيفه‌خوار. || عساكر موظفه = منتظم عسكر.

مَوعِد { سذ. عر. ج: مواعد. ۱. [«وعد»دن مصـ. ميمى] سوز ويرمه، وعد، وعده: بر طاقم مواعد كاذبه ايله بنى آلداتدى. ۲. [«وعد» دن سز.] سوز ويرلن وقت، مهلت، ميعاد: بوسندك دها موعدى كلمدى. || موعد تلاق، موعد ملاقات = كوريشيلوب قونيشملق اوزره مقرر ومعين محل فر. Rendez-vous.

مَوعِظه { سذ. عر. ج: مواعظ. [«وعظ»دن مصـ. ميمى] وعظ، نصيحت، اوكوت، پند: مواعظ مؤثره.

مَوعود { صـ. عر. ڤ: موعوده. [«وعد»دن سمف.] ۱. وعد اولنمش، سوز ويرلمش: ترفيعى كندينه قلمجه موعوددر؛ موعود اولان لطفكزه منتظرم. ۲. وعده‌لى، معين، مقدر: اجل موعود = موت طبيعى.

مُوَفَّق { صـ. عر. ڤ: موفقه. [«وفق»دن سمف. تفعيل] ۱. توفيق الهى به مظهر اولان، ايشى راست كلن: تجارتجه پك اوقدر اقتدارى يوغيسه ده موفق آدمدر. ۲. ظفرياب، دسترس، نائل، بجره‌بيلن، بوله‌بيلن، مقتدر: بوكتابى بيتيرمكه موفق اولسه‌م؛ او قدر آرادم موفق اوله‌مدم.

مُوَفِّق { صـ. عر. [«وفق»دن سف. تفعيل] موفق ايدن، توفيق صاحبى. [«صفات الله‌دندر.]

مُوَفَّقِيَّت { سذ. عر. ج: موفقيات. ۱. توفيقات سجانيه‌يه مظهريت، من طرف الله موفق اولمه. ۲. مظهريت، نائليت مظفر ودسترس اوله: موفقيتكز ايچون دعا ايدرم.

مَوفور { صـ. عر. ڤ: موفوره. [«وفور»دن سمف.] چوق، بول، كثير، وافر: نعم موفوره.

مَوقِت { سذ. عر. ج: مواقت. [«وقت»دن سز.] اولدن تعيين اولنمش وقت، وعده، مهل.

مُوَقَّت { صـ. عر. ڤ: موقته. [«وقت»دن سمف. تفعيل] بروقت معينه مخصوص اولان، دائمى اولميان، آز وقت سوروب كچن، سورمكسز: نعم دنيويه موقت ونعم اخرويه دائميدر.

مُوَقِّت { سذ. عر. [«وقت»دن سف. تفعيل] ۱. وقتى وعلى الخصوص نماز وقتلرينى تعيين ايدن آدم، موقتخانه مأمورى. ۲. وقت وساعت ودقيقه‌لرى تماميله تعيين ايدن عيارلى ساعت، وقت معيارى، قرونومتره.

مُوَقَّتاً { حـ. عر. آز بر زمان ايچون، شمديلك: باغچوانغز صله‌دن كلنجه‌يه قدر موقتاً برباغچوان طوتدق؛ آفيون روحى موقتاً صانجيلى طور. دبردى. [تا‌ى اصليه اولوب تاء تأنيث اولديغندن، «موقتة» صورتنده يازله‌سى خطادر.]

مُوَقِّتخانه { سـ. فا. اكثر بيوك جوامع شريفه به مربوط اوطه كه ايچنده متعدد عيارلى ساعتلر وارتفاع آلوب بونلرى عيار ايتمكه مأمور اولان موقت بولنور.

مُوَقَّر { صـ. عر. ڤ: موقره. [«وقار»دن سمف. تفعيل] آغرلانمش، تعظيم وتكريم ايدلمش اولان.

موقِظ { صـ. عر. ڤ: موقظه. [«يقظه»دن سف. افعال] ۱. اويانديران، ايقاظ ايدن. ۲. مجـ. غفلتدن قورتاران. ۳. ط. تحريك وتنبيه ايدن: دواء موقظ.

مَوقِع { سذ. عر. ج: مواقع. [«وقوع»دن سمف.] ۱. يـر، محل، موضع، جاى: بو موقعده؛ بوسوز موقعنده‌در. ۲. برشيئك وقوعه كلديكى وبولندينى ياخود لزوم كوسترديكى محل: موقع حرب؛ بوسته موقعى؛ موقع اجرا. ۳. واپور ودمير يول وتياترو كبى عمومى بر محلده ويرلن اجرته كوره صنفى دكيشن يـر: برنجى، ايكنجى، اوچنجى موقع. ٤. واپور وسائر وسائط نقليه‌ده فضله اجرت ويرنلره مخصوص ممتاز محل: موقع قاره‌سى؛ موقع بيلتى؛ موقعده اوتورمق. ٥. عسكر اقامتكاهى: موقع قوماندانى؛ مواقع مستحكمه.

مُوَقَّع { صـ. عر. ڤ: موقعه. [«وقوع»دن سمف. تفعيل] طغراى همايونله موشح.

مَوقِعلى { صـ. برنجى موقعى يعنى فضله اجرت ويرنلره

مخصوص ممتاز محلی اولان ویا کندیسی بونلره مخصوص اولان : موقعلی تراموای؛ موقعلی قاره، واغون .

مَوقِف { سف. عر. ج : مواقف. [« وقوف » دن سمف.] طوره‌جق یر، طوراق، دمیریول قطارینك پولجی و یوك آلوب ویرمك اوزره طوردیغی محل، استاسیون .

موقله { س. قیمه‌لی قایغانه .

مَوقوت { ص. عر. ا : موقوته. [« وقت » دن سمف.] وقتی معین اولان . || رسالهٔ موقوته = معین وقتلرده مثلا هفته‌ده ویا آیده بر نشر اولنان مجموعه، فر. Périodique .

مَوقوف { ص. عر. ا : موقوفه، [« وقف » دن سمف.] ١. طوردیرلمش ، آلیقونمش : فصل دعوی اولنجه‌یه قدر آنچه محکمه‌ده موقوفدر . ٢. طوتلمش، توقیف اولنمش ، ظن اوزرینه موقتاً حبس اولنمش : اون یش کون موقوف قالدی. ٣. وقف ایدلمش، وقف اولمق اوزره ترك وتبرع اولنمش، او. قافه عائد : اراضیٔ موقوفهٔ . ٤. منوط، متوقف : انکلیزجه‌نك طوغری سویلنمسی بر انکلیزدن تحصیلنه موقوفدر . = سف. عر. ج : موقوفین . توقیف اولنمش آدم، محبوس : موقوف فینك استنطاقی .

مَوقوفات { سف. ج. عر. ١. توقیف اولنمش وموقتاً آلیقونمش. نقود واموال. ٢. وقف ایدلمش اموال واملاك. ٣. واردات‌دن آرتوب خزینه‌یه مال ایدیلن مبالغ .

مَوقوفیّت { سف. عر. [لغت مو. لده] ١. موقوف و محبوس اولمه ، محبوسیت ، حبس : موقوفیتی کوتندن اعتبارا. ٢. وقف اولمه : بو ارا ضینك موقوفیتی . ٣. منوط ومتوقف اولمه .

مَوکِب { سف. عر. ج : مواکب. یاننده یاواش یورویه‌رك کیدن پیاده ویا آتیلرك هیئت مجموعه‌سی، آلای : موکب حج شریف .

مؤکَّد { ص. عر. ا : مؤکده . [« اکد » دن سمف. تفعیل] ١. صاغلاملاشدیرلمش ، قوت واستحکام ویرلمش صاغلام متین. ٢. تکرار ایدلمش، بر دها امر وتنبیه ویا اخطار ایدلمش : اوامر مؤکده؛ اخطارات مؤکده.

مؤکِّد { ص. عر. ا : مؤکده . [« اکد » دن سمف. تفعیل] ١. صاغلاملاشدیران ، تحکیم و تصدیق ایدن : سزك دیدیکلری مؤکد بر فقره نقل ایده‌یم. ٢. تکرار ایدن، بردها امر و تنبیه ویا اخطار ایدن : اشعار سابق مؤکد بر امرنامه یازلدی .

مُوَکَّل { ص. سف. عر. ا : موکله. [« وکالة » دن سمف.] توکیل اولنمش ، بری طرفندن وکیل نصب ایدلمش : فلان طرفندن موکل بر آدم کلدی .

مُوَکِّل { ص. سف. عر. ا : موکله . [« وکالة » دن سمف. تفعیل] وکیل تعیین ایدن ، بر دعوی وکیلنك نامنه دعوی ایتدیکی صاحب مصلحت : موکلی نامنه براستدعانامه ویردی .

مُوَکَّلٌ بِه { ص. عر. ا : موکل بها. مق. رؤیتی بر وکیله احاله ایدلمش اولان ، بر وکیله احاله وتفویض ایدیلن .

مَوکول { ص. عر. ا : موکوله . [« وکالة » دن سمف.] بروکیله تودیع و احاله و امنیت اولنان : اموال موکوله .

مَوکولٌ اِلَیهِ { ص. عر. ا : موکول الیها. مق. بر ایشه وکیل تعیین اولنان، وکالت ایتمك اوزره کندیسنه بر ایش احاله وتفویض اولنان .

مَولا { یا مولی. سف. عر. ج : موالی. ١. صاحب، مالك ، افندی، ولی نعمت. ٢. آزادلی، آزاد اولش کوله . [بوایکی معنا ایله لسانمزده نادر قوللانیلیر.] ٣. حق‌جل و علا حضرتلری : مولا حقیچون. ٤. ولی، برایشه قاریشمغه حق اولان آدم . — یا : ملا ومنلا .

مولّاده { س. یاشلی و عجمی خلابق .

مَولانا { سف. عر. [« مولا » ایله « نا » ضمیر متکلمندن مرکب اولوب لفظاً افندمز دیمکدر .] ١. بعض بیوك علما و مشایخه ویریلن عنواندر : مولانا جلال الدین رومی؛ مولانا جامی . ٢. خطابده یاهو مقامنده قوللانیلیر : شوکتابی آلیویر مولانا. یا : ملا، منلا .

مَوْلِد { سذ. عر. جم : موالد . [«ولادة»دن مص. سز. سمـ.] ١. طوغمه ، ولادت . ٢. بر ذاتك طوغديغی زمان ، ولادت : مولد نبی (صلعم). ٣. فخر كائنات (صلعم) افندمزك ولادت شريفه‌لری منقبه‌سی . [بو ايكی معنا ايله زبانزدی : مولود .] ٤. طوغيلان ير، محل ولادت ، مسقط رأس .

مُوَلِّد { سذ. عر. [« ولادة »دن سف. تفعيل] ١. طوغوردان، ابه طبيب، قابل. ٢. كيمـ. تا. حاصل ايدن، حصوله كتيرن : مولد البخار؛ مولد الحراره؛ مولد الحموضه؛ مولد الماء وسائره .

مُوَلَّد { ص. عر. ث : مولده . [«ولادة»دن سمف. تفعيل] ١. طوغمش ، طوغورلمش ، طوغمه. ٢. ايكی جنسك برلشمه‌سندن وجوده كلمش، ملز. [فر. Mulâtre بوندن غلطدر .] ٣. اصلنده واساساً يوغيكن صكره‌دن حاصل اولمش : لغت مولده.

مُوَلَّدات { سث. جم. عر. طوغمغله وجوده كلمش آدملر ويا حيوانات، بر وقت معينده ويا بر سنه‌ده طوغان افراد : بو سنه‌نك مولداتی نه‌يه بالغ اوليور؛ آمريقا اهاليسی يالكز مهاجرتدن دكل مولداتدن دخی آرتيور .

مُوَلِّده { سث. عر. ابه قادين ، قابله .

مُؤَلَّف { ص. عر. ث : مؤلفه . [« الفة » دن سمف. تفعيل] ١. بر يره كتيرلمش ، برلشدرلمش. ٢. تأليف وتصنيف اولنمش، جمع وتحرير ايدلمش : كتب مؤلفه؛ ايكنجی قرن هجريده مؤلف بر كتاب .

مُؤَلِّف { سذ. ص. عر. ث : مؤلفه . جم : مؤلفين . [« لفة »دن سف. تفعيل] كتاب جمع وتأليف ويا تحرير ايدن ، مصنف، محرر : مؤلف كتاب؛ حقوق مؤلفين ؛ اك مشهور مؤلفه‌لردن . || لمؤلفه = كتابك مؤلفی طرفندن سويلنمش اولان اشعارك باشنده ذكری معتاد بر تعبيردر كه شعرك مأخوذ ومستعار اولديغنه دلالت ايدر .

مُؤَلَّفات { سث. جم. عر. تأليف و تصنيف اولنمش كتابلر ، مصنفات ، آثار : ابن سينانك هر علمده مؤلفاتی واردر.

مُؤَلِّم { ص. عر. ث : مؤلمه. [«لم» دن سف. تفعيل] ١. الم ووجع ويرن ، آجيدان ، آغرتان : ضرب مؤلم. ٢. الم وكدر ويرن ، حزن آور ، حزين : پدرينك وفاتی پك مؤلم بر خبر ايدی .

مَولود { ص. عر. ث : مولوده . [« ولادة » دن سمف.] طوغمش ، زاده. = سذ. عر. ١. جم : مولودات . بر مدت معينه ظرفنده ومثلا بر سنه‌ده طوغان افراد بشريه. با : مولدات. ٢. جم. مواليد. با : مواليد .

مۆلۆز { سـ. ياپيدن آرتان و ويرانه‌لردن چيقان اوفاق طاشلر : يوله مولوز دوكمك.

مۆلۆزلق { سـ. مولوز دوكلمش ير، مولوز دوشنمش يول .

مَولَوی { ص. سـ. عر. ث : مولويه. [«مولی»دن سمف.] مولانا جلال الدين رومی حضرتلرينه منسوب وطريقت عليه‌لرينه تابع اولان : طريق مولوی؛ طريقت مولويه ؛ مولوی درويشی ، تكيه‌سی .

مَولَوِيَّت { سث. عر. [لغت مولده] بيوك قاضی يعنی ملا پايه ووظيفه‌سی ودائرهٔ قضاسی ، ملالق : فلان ذات مولويت آلدی؛ اوراسی بر مولويتدر .

مَولَويخانه { سـ.فا. طريقت مولويه‌يه منسوب دركاه، مولوی تكيه‌سی : غلطه مولويخانه‌سی .

مَولَوِيلِك { سـ. مولوی اولمه ، طريقت مولويه‌يه انتساب .

مۆله { سـ. [يتا] ١. استراحت، يورغونلق آلمه، نفس آلمه : حمال آغر بر يوك آلمش اولديغندن اوچ دفعه موله ايتدی ؛ موله طاشی = حماللرك يورغونلق آلمق ايچون يوكلرينی طيادقلری طاش كه صوقاقلرده جابجا بولنور. ٢. بحـ. قويويرمه، براقمه، كوشتمه : ايبی، خلاطی، كوركی موله !

مَولیٰ { سذ. عر. با : مولا .

مُوَلّیٰ { سذ. عر. [« ولی » دن سمف. تفعيل] جانب شرع شريفدن برايش تحقيق ورؤيتنه مأمور .

موم { سـ. فا. بال مومی، شمع. || بال مومی = بال اريدلدكده آيريلان ماده كه ايصيدلدقده يومشار : بال مومندن برهيكل.

|| مهر مومی = بال مومیله لاق و ساژه‌دن مرکب قیرمزی ویا دیکر رنکده سرنجه بر ماده‌که اریدیلوب اوستنه مهر باصیلیر : مهر مومیله مهرلنمش بر ظرف. = ص. تر. ١. بال مومی کبی یومشاق. ٢. موافقت ایدن راضی اولان : کندیسنه برقاچ پاره ویررسه کز مومدر.

موم { س. (آنف البیان لغت فارسیه‌دن) تنویر ایچون بر شمعدانه دیکیلەرك یاقیلان و ایچی فتیللی اولەرق اریمش ایچ یاغندن ویا بال مومندن یاپیلان معروف شیء، شمع : موم یاقق، مومی سوگندیرمك. || اسپارماچت مومی = یاغی تصفیه اولنمش نمیز موم. || موم کبی = پك طوغری ویا دیم دیمك. || مومله آرامق = پك خواهشلی طالبی اولمق.

مومجی { س. ١. موم یاپان وصاتان آدم. ٢. وقتیله فتیللی توفنکله مسلح نفر.

مومملامَق { فن. ١. بال مومی سورمك، بال مومنه باتیرمق. ٢. بزپارچه بال مومی یاپشدیرەرق اشارت ایتمك.

مُؤمِن { س. ص. عر. ة : مؤمنه. جمع : مؤمنین. جمع : مؤمنات. [«امن»دن سمع. افعال] وحدانیته وحمد مصطفی (صلعم) افندمزك نبوتنه و سائر ارکان دین اسلامه ایمان، ایمان صاحبی، مسلم : مؤمن موحد؛ مؤمنه بر قادین؛ کافهٔ مؤمنین و مؤمنات ایچون دعا ایتمك. || امیر المؤمنین = خلیفهٔ اسلام حضرتلری.

مومیا { سذ. عر. ١. اسکی مصر. یلرك تحنیط ایدوب چورومیه‌جك بر حاله قودقلری جنازه : اهرامدن چیقان مومیالر. ٢. کویا ایچلمه‌سی و بدنه سورلمسی هر دردی ایی ایدر بر دواء موهوم. ٣. مج. پك ضعیف و صارارمش، قدید : مومیا اولمش.

مومیٰ اِلَیهْ { ص. عر. ة : مومی الیها. ج : مومی الیهم. [«مومی» یمادن سمع. - الی = حرف جر. ه = ضمیر غائب] ایما و اشارت اولنان، ذکری کچن، مذکور : مأمور مومی الیه؛ مأمورین مومی الیهم؛ مومی الیهمانك افاداتی؛ خاتون مومی الیها. [انشالسانده عنوانده حضرتلری قوللانلیسان اصحاب رتبه‌ایله علی العموم ارباب حیثیت حقنده مستعمل اولوب، «مشارالیه» دن دون اعتبار اولنسور.]

مومِیان { ص. فا. [مو = قیل. میان = بل] قیل بللی، اینجه بللی.

مؤنَث { سث. عر. ١. یاشایه‌جق قدر رزق قوت لایموت: تدارك مؤنتندن عاجز. ٢. صف. مصارف.

مُؤَنَّث { ص. عر. ة : مؤنثه. [«انث»دن سمع. تفعیل] د. حقیقی ویا اعتباری و لفظی اولەرق دیشی اولان ویادیشی‌یه اطلاق و تطبیق اولنان (کلمه): اسم مؤنث؛ فعل ماضی مفرد مؤنث؛ جمع مؤنث سالم = عربیده (ات) اداتیله تشکیل اولنان جمع : مسلمات کبی؛ مؤنث حقیقی = مدلولی صحیحدن دیشی اولان اسم؛ مؤنث لفظی = لفظاً آخرنده «ة» ویا دیکر بر علامت تأنیث بولنان اسم عربی؛ مؤنث سماعی = بلا سبب لسان عربیده مؤنث اعتبار اولنان اسم : شمس، ید، نفس کبی.

مونِس { ص. عر. ة : مونسه. [«انس»دن سمع. افعال] ١. الفت وانسیت ایدن، هرکسله کورپشن، قانی صیجاق : بك مونس آدمدر. ٢. انساندن قاچیان، آلیشمق، مألوف : حیوان مونس؛ حیوانات مونسه.

مؤوَّل { ص. عر. ة : مؤوله. [«اول»دن سمع. تفعیل] معنای ظاهریسندن باشقه بر معنا ایله تفسیر ایدیلن : مؤول افاداتده بولندی؛ اقرار مؤول.

مؤوِّل { ص. عر. برکلامه معنای ظاهریسندن باشقه معنا ویرەرك تأویل وتفسیر ایدن.

مَوهِبه { سث. عر. ج : مواهب. برکی، عطیه، احسان : موهبهٔ الهیه؛ مواهب لدنیه.

موهِن { ص. عر. ة : موهنه. [«وهن»دن سمع. افعال] ط. ضعیفلاتان، لاغرلق ویرن.

مَوهوب { ص. عر. ة : موهوبه. [«وهب»دن سمع] ویرلمش، عطیه واحسان ایدلمش اولان؛ صف. بلا عوض تملیك اولنمش مال.

مَوهوب له { ص. عر. ة : موهوب لها، کندیسنه مال هبه اولنان.

مَوهوم { ص. عر. ة : موهومه. [«وهم»دن سمع] اصلی اولمقسزین وهم و خیالده وجود بولان : عنقا بر طیر موهومدر.

مَوهومات { سث. جم. عر. وهم وخيال قبيلندن شيئلر ، اصلسز اوله‌رق ذهنده وجود بولان شيئلر، خيالات .

موی { سـ. فا. با : مو .

مويتاب { سـ. فا. و :

مويتاف { سـ. فا. [موی = قيل - تافتن = طوقومق] با : موتاف .

مُؤَيَّد { صـ. عر. ث : مؤيده . [« ايد »دن سمف. تفعيل] ١. قوت ومتانت ويرلمش، تقويه وتأكيد ايدلمش، قوی، صاغلام : قول مؤيد . ٢. امداد واعانه‌يه مظهر اولان ، امداد كورن : مؤيدمن الله = عون الهی‌يه مظهر .

مُؤَيِّد { صـ. عر. ث : مؤيده . [« ايد »دن سف] ١. قوت ومتانت ويرن ، تأكيد و تقويه ايدن : اولكی امری مؤيد بر ايكنجی امرنامه دخی كلدی. ٢. امداد واعانه ايدن، ممد .

مَويش { ومويشلی، مويشلنمك . با : منويش، منويشلی وسائره .

مويلی { يا مويلو. سـ. طوب قولپی. || مويلی قپاغی = قونداقده وآرابه‌ده طوپی قولبلرندن طوتان چنبر . || مويلی يتاغی = طوپك قونداغه بينديكی يرده قولپنه مخصوص چوقور اويوق .

مويمول { يا بويمول . سـ. تربيه قبول ايتمز خيرسز طوغان .

مويه { سـ. فا. سسله آغلامه ، نوحه. || مويه‌زن = سسله آغلايان. نوحه گر .

مويين { صـ. فا. و .

مويينه { صـ. فا. قيلدن معمول.

مه { د. با : م .

مَهْ { سـ. فا. با : ماه .

مِه { صـ. فا. بيوك، اولو. ايری كه مقابلی : كه ومه = بيوك كوچك . ز .

مَهابَت { سث. عر. [« هيبة »دن مصـ. ميمی] شان واجلال و هيبت صاحبی برذاتی كورمكدن حاصل اولان احتراز وحرمت وتعظيم حسی : پادشاهك مهابتی؛ مهابت حكومت.

مَهابَتلی { صـ كورينيشی احتراز وحرمت وتعظيم حسنی ويرن، هيبتلی، مهيب ، شانلی .

مَهابِل { سـذ. جم. عر. فد : مهبل . با : مهبل .

مُهاجاة { سث. عر. [« هجو »دن مصـ. مفاعله] بربرينی هجو ايتمه ، ايكی شاعر بيننده هجو ايله واقع اولان مشاعره: اسكی شاعرلر مهاجاتی چوق سورلردی .

مُهاجِر { سـ. صـ. عر. ث : مهاجره . جم : مهاجرين . [« هجرة »دن سف. مفاعله] ١. عائله‌جه يرلشمك اوزره ديار آخره كيدن آدم ؛ دوبريجه، قريم بوسنه مهاجرلری: مهاجرين ؛ امريقاده كی اوروپا مهاجرينی . ٢. فخر كائنات (صلعم) افندمزله برلكده ويا متعاقباً مكهٔ مكرمه‌يی تركله مدينهٔ منوره‌يه كوچ ايدن صحابهٔ كرام : مهاجرين وانصار .

مُهاجَرَت { سث. عر. [« هجرة » دن مصـ. مفاعله] عائله‌جه يرلشمك اوزره ديار آخره انتقال ، كوچ : نوغايلرك مهاجرتی؛ حبش مهاجرتی .

مُهاجَمه { سث. عر. جم : مهاجمات. [« هجوم »دن مصـ. مفاعله] هرطرفدن وبردن هجوم ايتمه، اوششمه .

مِهاد { سذ. عر. دوشك يتاق ز.

مُهادَنَت { سث. عر. [« هدن »دن مصـ. مفاعله] باريشمه، مصالحه، آشتی.

مَهار { سـ. فا. يولار. لـ .

مَهارَت { سث. عر. بر ايش كورمه‌ده‌كی اوسته‌لق، بجريكليلك ، الدن ايش كلمه ، معرفت، هنر، حذاقت، ملكه : جراحلقده مهارتی واردر ؛ بو ايشی بيوك بر مهارتله ياپدی .

مَهارَتسِز { صـ. اوسته‌لغی اولميان، بجريكسز .

مَهارَتسِزلِك { سـ. بجريكسزلك، عدم مهارت، الدن كلمه‌يش : بو ايشده مهارتسزلكنی كوستردی .

مَهارَتلی { صـ. ١. بجريكلی اوسته، ماهر، حاذق : مهارتلی آدم . ٢ . اوسته‌لقله ياپلمش ، اوسته‌لقلی، هنرلی : مهارتلی ايش .

مَهاری { ص. عر. با : مهری .

مَهالِك { سث. جم. عر. فد : مهلکه. با : مهلکه .

مَهامّ { سث. جم. عر. فد : مهمه. با : مهمه .

مُهایَئه { سث. عر. ف. تقسیمی ممکن اولمیان بر شیئی بالمناوبه تصرف .

مَهبِط { سذ. عر. [«هبوط» دن سم.] دوشه‌جك یر، محل هبوط، اینیلان محل : مهبط آدم.

مَهبِل { سذ. عر. جم : مهابل. تث. ١. رحم یولی. رحمك آغزندن خارجه قدر اولان مسافه . ٢. رحم، دول یتاغی. || ط. التهاب مهبل؛ التهاب عشاء مهبل = محل مذکورك شیشمه‌سی.

مَهبِلی { ص. عر. ث : مهبلیه . ط. تث. رحم یولنه متعلق .

مَهبوت { ص. عر. ث : مهبوته . [«هبت» دن سمف.] قورقودن شاشیرمش، دوچار خوف وحیرت . ن.

مَهپاره { س. فا. آی پارچه‌سی، پك کوزل شخص .

مَهتاب { س. فا. با : ماهتاب .

مَهتابیه { س. [غلط فاحش تعبیر] آی آیدینلغنده اوتور مغه مخصوص اوستی آچیق قمریه.

مُهتَدی { ص. س. عر. ث : مهتدیه. [«هدایة» دن سمف. افتعال] اهتدا ایتمش، هدایت بولمش، دین اسلامی قبول ایتمش: مهتدی برانکلیز ؛ انکلتره‌ده‌کی مهتدیلر .

مِهتَر { ص. فا. دها بیوك، اعظم، اکبر .

مَهتَر { س. [لغت آنفهٔ فارسیه‌دن] ١. وقتیله باب عالی چاوش ویا قواصی . ٢. رتبه ونشان ویا مأموریت آلانلرك اولرینه مژده کتورنلر، چایلاق : مهترلر مژده‌یه کیتدیلر . ٣. وقتیله وزیر قپوسنده چالینان نوبت چالغیسی طاقمی .

مَهتَرخانه { س. ١. وقتیله وزیر قپوسنده چالینان نوبت چالغیسنك محل مخصوصی. ٢. [بلکه «مهتران خیمه»دن غلط] وزیر قپوسنده چالینان نوبت چالغیسی طاقمی. ٣. حبسخانهٔ عمومی بناسی .

مَهجور { ص. عر. ث : مهجوره. [«هجر» دن سمف.] ١. اوزاقلاشمش، اوزاقده قالمش، آیری دوشمش : اولادندن مهجور قالدی . ٢. براغلمش، متروك، اونودلمش، غیرمستعمل مهجور برلغت . .

مَهجوریَّت { سث. عر. ١. اوزاقلق، آیریلق . ٢. براغیلوب اونودلمه متروکیت.

مَهچه { س. فا. مناره‌نك بالاسنه و سنجاق و سائره اوجنه طاقیلان کوچك هلال شکلی، علم .

مَهد { سذ. عر. بشیك، کهواره. || مهد علیای سلطنت = والده سلطان .

مَهدوم { ص. عر. ث : مهدومه. [«هدم» دن سمف.] ییقلمش، هدم اولنمش .

مَهدی { ص. عر. ث : مهدیه . [«هدی» دن سمف.] طوغری یوله سالك اولان، طریق مستقیمده بولنان، هدایته مظهر. = سخذ. ائمهٔ اثنا عشرك اون ایکنجیسی .

مُهَذَّب { ص. عر. ث : مهذبه . [«هذب»دن سمف. تفعیل] دوزلدلمش، یولنه قونمش، تربیه اولنمش : اخلاق مهذبه صاحبی.

مُهَذِّب { ص. عر. ث . مهذبه. [«هذب»دن سف. تفعیل] دوزلدن، یولنه قویان، تربیه وتصفیه ایدن : مهذب اخلاق .

مَهر { سذ. عر. جم : مهور . [«میمك»ك کسریله غلطدر.] اثنای مناکحه‌ده زوج طرفندن زوجه‌یه تعیین اولنان آقچه‌که ایکی نوع اولوب «مهر معجل» پشین ویریلان آغرلقدن و«مهر مؤجل» مفارقت ویا وفات وقوعنده ویرلمسی اقتضا ایدن مبلغدن عبارتدر، نکاحلق، قالین، کابین .

مِهر { س. فا. کونش، کون، شمس، آفتاب، خورشید : مهر منیر .

مِهر { س. فا. سوکی، سویش، محبت، حب : مهر مادرانه.

مُهر { س. فا. ١. برآدمك ویا بردائره و اداره‌نك اسمی محکوك بولنان معدن ویا طاشدن تمغاکه امضا یرینه مکاتیب وسنداتك زیرینه و مکتوب ظرفنی یاخود بر قپو وقپاق و سائره‌یی یاپیشدیران مومك اوزرینه باصیلیر، خاتم : مهر باصمق، وضع مهر ایتمك . ٢. اشبوخاتمك کاغده ویا مهر مومنه

باصلمش شکلی ویازیسی : مهرینی اوتوبه مدم ؛ مهرینی یالادی. || فك مهر = مهر مومی ویا قور. شونله مهرلنمش بر شیئدن مهری بوزوب آچمه. || مهر سلیمان = حضرت سلیمان (عم) ك مهرنده محکوك بولنمش اولدیغی مروی اولان کرفتلی ایکی مثلث شکلی. || مهر مومی = مکتوب ظرفی و سائر شیئلر اوزرینه اریدیلوب اوستنه مهر باصلمغه مخصوص وبال مومیله بعض رچینه لردن معمول قرمزی ویا دیکر رنکده معروف ماده چبوغی : بکا برمهر مومی ویرك.

مِهربان { ص. فا. محبتلی، شفقتلی، محب، دوست، سون : ماده مهربان.

مِهربانی { س. فا. محبت، شفقت، دوستلق.

مُهربَند { ص. فا. مهرلنمش، مهرله قپانمش، مختوم.

مُهردار { س. فا. ۱. بر بیوك ذاتك ویا بر دائرهٔ رسمیه نك مهرینی طوتوب اوراق مهرلمك وظیفه سیله موظف کاتب : صدارت عظمی مهردداری. ۲. کاتب خصوصی : والی پاشانك مهرداری.

مُهردارلق { س. ۱. بر بیوك ذاتك ویا بردائرهٔ رسمیه نك مهرینی طوتوب اوراق مهرلمك وظیفه سی، مهردار صفت ومأموریتی : مقام سرعسکری مهردارلغی. ۲. کتابت خصوصیه، خصوصی کاتبلك : بعض وزرایه مهردار.

لق ایتمشیدی.

مُهرلَتمك { فت. مهر باصدیرمق، وضع مهر ایتدیرمك، تختیم ایتدیرمك : مضبطه یی اعضایه مهرلتملی.

مُهرلَمك { یا مهرله مك. فت. مهر باصمق، وضع مهر ایتمك، تختیم ایتمك : سندی مهرلدیکزمی ؟ بو ظرفی مهرلملی ؛ انباری مهرلدیلر. [« تمهیر » دیمه ملی.]

مُهرلَنمك { فعل. زیرینه ویا اوستنه مهر باصلمق، تختیم اولنمق : بومکتوبلر مهرلندی می ؟ بوظرفلر مهرلنه جکدر.

مُهرلی { ص. ۱. زیرینه مهر باصلمش، مختوم : مهرلی بر سند. ۲. اوستی تپه دیلوب مهر باصلمش، مختوم : مهرلی ظرف؛ مهرلی مغازه.

مَهرو { یا ماهرو ویاخود مهروی. ص. فا. ج : مهروبان. [مه = آی. رو = یوز] آی یوزلی، یوزی آی کبی پارلاق، کوزل، دلبر.

مَهَره { سند. ج. عر. فد : ماهر.

مُهره { س. فا. ۱. هرنوع یو. وارلاق شیء. طوبجق. ۲. جامدن بونجوق. ۳. دکیز بوجکی قبوغی. ٤. کاغده جلا ویرمکده مستعمل بیوك دکیز بوجکی قبوغی ویا بلوردن طوب. || خرمهره = قاطیر بونجوغی.

مَهره { سخت. ص. جزیرة العرب ساحل جنوبیسنده عمان ایله حضرموت آره سنده بر خطه که « مهری » و « مهاری » دینلن سریع الحرکه هجین دوه لریله مشهوردر.

مُهره لَمك { فت. (کاغدی) مهره ایله جلا ایتمك، جلا. لامق.

مُهره لَنمك { فعل. (کاغد) مهره ایله جلالانمق.

مُهره لی { ص. مهره ایله جلا. لانمش، جلالی (کاغد).

مَهری { یا مهاری. ص. عر. جزیرة العرب مهره خطه. سنده چیقان سریع الحرکه هجین دوه لرینه اطلاق اولنور.

مَهزول { ص. عر. ا : مهزوله. [« هزل » دن سمه.] آریق، لاغر، ضعیف.

مَهَل { سند. عر. و :

مُهلَت { سة. عر. وقت ویرمه، بر وقت ایچون مساعده ایتمه، بر ایشی بر وقت معینه قدر تأخیر ایتمه : بورجك تأدیه. سیجون ایکی آی مهل، مهلت ویردی.

مَهلِقا { ص. فا. [فا. مه = آی. عر. لقا = چهره] آی چهره لی، کوزل، دلبر.

مُهلِك { ص. عر. ا : مهلکه. [« هلاك » دن سة. افعال] هلاك ایدن، موجب هلاك، مهلك برخسته لق؛ علت مهلکه.

مَهلِکه { سة. عر. ج : مهالك. [« هلاك » دن سم.] محو وهلاك اولهجق محل، تهلکه لی یر، مخاطره لی محل ویا ایش : مهالکدن اجتناب ایتملی.

مَهله { س. اوموز باشندن چیقان کولباصدیلق ات.

مُهِمّ { ص. عر. ث: مهمه. [«هم» دن سف. افعال] ١. دو. شوندیرن، غائله‌یی موجب، آغر، اهمیتلی: مهم ایش؛ مهم مسئله؛ امور مهمه. ٢. اقتضالی، مقتضی، لازم، واجب: بوایش بنم ایچون پك مهمدر.

مَهما { د. عر. اولدیغی قدر: مهما امکن = ممکن اولدیغی قدر، ممکن مرتبه‌ده. [لسانمزده همان بالکز بو تعبیرده مستعملدر.]

مُهِمّات { سث. جم. عر. فد: مهمه. با: مهمه.

مِهماز { سذ. عر. با: مهموز.

مِهمان { یا میهمان. س. فا. اوه کلوب قونان آدم، قونوق، ضیف، مسافر: بزه مهمان اولدی؛ مهمان خاص.

مِهمانپَروَر { ص. فا. [مهمان = مسافر. پروردن = بسلمك] مسافرلری حسن قبول ایدوب اکرام ایدن، قپوسی مسافرلره آچیق اولان: عربان پك مهمانپرور اولورلر.

مِهمانپَروَرانه { ص. ح. فا. مسافرلری حسن قبول ایدوب حقلرنده اکرام ایده‌رك ویا بویله یاپان آدمه لایق صورتده: بزی مهمانپرورانه قبول ایتدی؛ بر معامله مهمانپرورانه ایله قارشیلادی.

مِهمانپَروَرلِك { س. و:

مِهانپَروَری { س. فا. مسافرلری حسن قبول ایتمه، مسافرلره اکرام ایدن آدمك حالی.

مِهماندار { س. ص. فا. ١. مسافر قبول ایدن، بر مسافرك قوندیغی اوك صاحبی: مهماندارمز بزه چوق اکرام ایتدی. ٢. کندیسنه بر مسافر ویرلمش ویا بر مسافر معیتنه مأمور تعیین ایدلمش آدم: کندیسی پرنسك مهمانداری ایدی.

مِهماندارلِق { س. و:

مِهمانداری { س. فا. ١. اونده مسافر بولنان وبر مسافر قبول ایتمش اولان آدمك حالی: بزه بش کون مهماندارلق ایتدی؛ شرائط مهمانداری‌یی بحق ایفا ایتدی. ٢. بر رسمی مسافرك معیتنه مأمور اولمه: فلان پرنسه مهماندارلق ایتمشیدی.

مِهمانسَرای { س. فا. مسافرلر قوندیریلان دائره، مسافرخانه.

مِهمانلِق { س. قونوقلق، مسافرلك: مهمانلغی بر هفته سوردی.

مِهمانَنواز { ص. فا. [مهمان = مسافر. نواختن = اوخشامق] مسافرلره حسن معامله والتفات واکرام ایدن، مسافر سون.

مِهمانَنوازلِق { س. و:

مِهمانَنوازی { س. فا. مسافرلری حسن قبول ایدوب کندیلرینه اکرام والتفات ایتمه، مهمانپرورلك.

مُهمَل { ص. عر. ث: مهمله. [«همل» دن سمف. افعال] ١. براغلمش، ترك اولنمش، متروك، اهمال اولنمش، باقلمامش: بوباغ پك مهمل برحالده‌در. ٢. نقطه‌سز (حرف)، معجم مقابلی: حاء مهمله. ٣. معناسز، برشیئه دلالت ایتمز: لفظ مهمل.

مُهمِل { ص. عر. ث: مهمله. «همل» دن سف. افعال] اهمال ایدن، باقمیان، اهمیت ویرمین، اهمالجی.

مُهمَلات { سث. جم. عر. معناسز الفاظ: انکلیزجه تقلیدی اولمق اوزره بر طاقم مهملات سویلیوردی.

مَهموز { ص. عر. ث: مهموزه. [«همزه» دن سمف.] د. [صرف عربیده] همزه‌لی، حروف اصلیه‌سندن بری همزه اولان: مهموز الفاء = ایلك حرف اصلیسی همزه اولان: امر کبی؛ مهموز العین = ایکنجی حرف اصلیسی همزه اولان: سئل کبی؛ مهموز اللام = صوك حرف اصلیسی همزه اولان: برء کبی.

مَهموز { مهموزلامق وسائره. با: ماهموز وسائره.

مُهِمّه { سث. عر. جم: مهمات. [«هم» دن سف. ث. افعال] غائله‌لی ومشغولیتی موجب ایش، آغر واهمیتلی ایش. || مهمه قلمی = دائرهٔ صدارت عظماده ارادات سنیه ایله مابین همایونه تقدیم قلنان معروضاته مخصوص قلم. = جم. ١. اقتضالی شیئلر، لوازم، تدارکات: مهمات قلمیه = لوازم قرطاسیه. ٢. حرب ایچون لازم اولان فشنك وباروت وکله وقورشون کبی

شیئلر، جبخانه : مهمات حربیه؛ مهمات سفریه؛ مهمات آرابه‌سی.

مَهمیز { سـ. فا. ماهموز. با : ماهموز.

مُهَندِس { سذ. عر. جـ : مهندسین. [«هندسه» دن سف. دحرج] هندسه فنی ابی بیلوب اجرا ایدن آدم، علم هندسه‌یه توفیقاً مساحه وسائر عملیات اجرا ایلین آدم : یول مهندسی؛ ابنیه مهندسی؛ معادن مهندسی.

مُهَندِسخانه { سـ. [«هندسه‌خانه» دن غلط تعبیر سقیمدر] ١. مهندس یتیشدیرمکه مخصوص مکتب. ٢. مکاتب عسکریه‌دن مهندسخانهٔ بریٔ همایون : طوپجی مکتبی.

مَهَنك { سـ [عر. «محك» دن غلط] ١. آلتین وکومشك عیارینی آکلامغه مخصوص طاش : مهنك طاشی. ٢. مج. معیار، میزان، برشیٔ ویا شخصك قدرینی تقدیره واسطه اولان شیٔ : مهنکه اورمق.

مَهَنکجی { صـ. اشخاص و اشیایی محکه اورورمش کبی تقدیر وانتقاد ایدن، آدم صرافی.

مَهَنگیر { سـ. [فا. «پهنگیر» دن غلط] با : پهنگیر.

مَهوَش { صـ. فا. جـ : مهوشان. یوزی آی کبی اولان، کوزل، دلبر.

مُهَیّاء { صـ. عر. [«هیئة» دن سمف تفعیل] حاضرلانمش، تدارك وتهیئه اولنمش، تدارکاتی کورلمش : یولجیلغه مهیادر؛ حرکته مهیا بولنمق.

مُهیب { صـ. عر. ٢ : مهیبه. [«هیبة» دن سمف.] ١. قورقلور، مخاطره‌لی، تهلکه‌لی : طریق مهیب. ٢. هیبتلی.

مُهَیِّج { صـ. عر. ٢ : مهیجه. [«هیجان» دن سف. تفعیل] هیجانی موجب، محرك : اثنای حربده مهیج شعرلر اوقورلردی.

مُهین { صـ. عر. ٢ : مهینه. [«هون» دن سف. افعال] ١. تحقیر و تذلیل و استخفاف ایدن. ٢. حقیر، ذلیل، آلچاق، خوار. [خائن معناسیله استعمالی غلطدر.]

مُهَیِّء { صـ. عر. ٢ : مهیئه. [«هیئة» دن سف. تفعیل] ١. حاضرلایان، تهیئه ایدن. ٢. ط. استعداد وقابلیت ویرن، برخسته‌لغه استعداد قزاندیران.

می { د. [کسره‌سی ماقبلنه کوره خفیف ویا ثقیل اوقونور. چغتایجه ده «مو» یازیلیر.] استفهام اداتی اولوب ادواتدن باشقه کلمه‌نك کافهٔ اقسامنه الحاق اولنور : بومسافرمی؟ کلدی‌می؟ کله‌جکلرمی؟ بن‌می؟ بویله‌می؟ شمدی‌می؟ دکلمی؟ یوقمی؟ — فرع فعل ایله فعل اسنادیدن مرکب اولان صیغه‌لرده ترکیبك برنجی قسمنه الحاق اولنه‌رق آره‌یه کیرر : کلیرمی‌سك (کلیرمیسك)؟ کیدیورمی‌یز (کیدیورمیز)؟ کله‌جك می ایدی (کله‌جکمیدی)؟ کلمش‌می‌سکز (کلمشمیسکز)؟ — مرکب اولمیان صیغه‌لرده بویله اولماز، وادات جمعی ده آیره‌ماز : کلدی‌می؟ کلدیکزمی؟ کور. دك‌می؟ کلیرلرمی؟ کله‌جکلرمی؟ کلمشلرمی؟ کبی.

مَی { سـ. فا. شراب، خمر، باده. || می آشام، می خوار = شراب ایچن، عشرت ایدن، بکری. || می پرست = شرابی چوق سون. || می فروش = شراب صاتان، شرابجی. || می گون = شراب رنکنده.

مِئات { سذ. جـ. عر. فد : مئه، مائه. با : مائه.

مَیادین { سذ. جـ. عر. فد : میدان. با : میدان.

مَیال { مه. خیال کلمه‌سنه اتباعاً قوللانیلیر : خیال میال برشیٔ کوردم.

مَیّال { صـ عر. ٢ : میاله. [«میل» دن سمب] زیاده میل ایدن، پك مائل، پك ایستکلی ومستعد : بوچوجق اویونه میالدر.

مَیامِن { سذ. جـ. عر. فد : میمنت. با : میمنت.

مَیامین { صـ. جـ. عر. فد : میمون. با : میمون.

مِیان { سـ. فا. [تر. زبانزدی میمك فتحیله‌در] ١. بل، حصر : میانندن خبر صورارسه‌ك اقلیم ملاحتده. ٢. اورته، وسط : میان راه = یولك اورته‌سی. ٣. آره، آره‌لق، مابین : میانمزده جایکیر اولان ود ومصافاة. || میان بسته = بل باغلامش، حاضر، مهیا. || مومیان = قیل بللی، اینجه بللی. ٤. مو. شرقی وبسته‌لرك اوچنجی مصراعلری [فتح میم ایله زبانزددر.]

مَیان { سـ. بویان دینان نبات؛ میان آغاجی = شجرالسوس.

|| میان بالی، کوکی = بویان بالی، بویان کوکی .

مَیانجی { ص. آره‌یه کیرن، ایکی کشینك آره‌لرینی بولان، توسط ایدن .

مَیانجیلق { س. آره‌یه کیرمه، توسط .

میانه { س. فا. [تر. زبانزدی میمك فتحیله‌در] ١. اورته، وسط. ٢. آره، مابین : میانه‌مزده؛ بومیانه‌ده = بو آره‌ده. ٣. حلوا کبی بعض مطبوخاتك قوامی : میانه‌سی دها کلمدی .

میاو { و میاولامق . با : ماو، ماولامق .

میاه { سذ. جم. عر. فد : ماء. با : ماء . || میاه حاره = یردن صیجاق نبعان ایدن صولر. || خط اجتماع میاه = صولری بریره طویلانان اراضینك حدودی، فر. Thalweg . || خط تقسیم میاه = صولری مختلف جهتلره آقان اراضی‌یی آیران صرتلر، فر. Ligne de partage .

مَیِّت { ص. عر. ث : میته . [«موت»دن صش. اصلی : مویت.] اولو، اولمش، مرده. = سذ. عر. جم : موتی، اموات . ١. اولمش آدم، اولو. ٢. اولمش آدمك بدنی، جنازه . [اصل جنازه تجهیز و تکفین اولنوب تابوتله کوتوریلن نعش، و میت ایسه هنوز تجهیز و تکفین اولنمازدن یتاقده سرلمش اولان اولودر .] ٣. مج. یك ضعیف و صاب صاری آدم : میت متحرك . || ط. تشریح میت، کشف میت = اولومنك اسبابی حقنده شبهه اولنان اولونك کسیلوب معاینه اولنمه‌سی .

مِئَتَین { عد. عر. ت : ایکیوز : مئتین والف تاریخنده. ن.

میثاق { سذ. عر. جم : مواثیق. [«وثوق»دن] عهد پیمان، سوزلشمه، آندلاشمه : طرفین محاربین عهد ومیثاق ایتدیلر .

میجانه { س. با : مانجانه .

میچو { س. با : موچو .

میخ { س. فا. چیوی، اکسر. || چار میخ = چارمیق، وقتیله اعدام آلانندن اولان خاچ آغاجی، صلیب : چارمیخه گرمك. || خط میخ = اسکی آثوریلر وایرانیلرجه مستعمل بولنمش بر خط که هر حرفی مختلف وضعیتده بر و یا متعدد چیوی رسمندن عبارت ایدی، خط مسماری فر. Ecriture cunéiforme .

مَیخانه { س. فا. [می = شراب. خانه = او] شراب صاتیلان وایچنده شراب و سائر مسکرات ایچیلان دکان، خمار، میکده .

مَیخانه‌جی { س. بر میخانه اداره ایدن آدم، شرابجی؛ میخانه‌جی چراغی .

میخلادیز { س [«مقناطیس»دن غلط لغت عامیانه] با : مقناطیس .

میخلامق { فت. [زبانزدی : موخلامق] ١. چیوی و اکسر قاقمق، چیوی ویا اکسرله یاپیشدیرمق، چیویلمك : شو ایکی تخته‌یی میخلاملی . ٢. کوکله دیکیشله دیکمك، کوکله یاپمق : شو مندری میخلاملی .

میخلانمق { فل. فج. [زبانزدی : موخلانمق] ١. (چیوی واکسر و سائره) قاقلمق : بو چیوی بو سرت تخته‌یه میخلانه‌ماز. ٢. چیوی واکسرله ربط اولنمق : بو تخته بودیرکك اوزرینه میخلانه‌جقدر. ٣. مج. بریره دیکیلوب قالمق، چوق اوتورمق : بقال دکاننده میخلاندی طوردی.

میخلی { ص. [زبانزدی : موخلی] چیوی و اکسرله میخلانمش : بوتخته میخلیدر چیقماز .

مَیخوش { ص. با : مایخوش .

مَیدان { سذ. عر. جم : میادین. [فارسیدن معرب] ١. شهر و قصبه داخلنده ابنیه‌دن خالی آچیق و گکیش دوزیر : شهرك اورته‌سنده بیوك برمیدان واردر. ٢. علی الاطلاق آچیق ودوزیر، آچیقلق، ساحه، قیر : پارس شهری واسع بر میدانده واقعدر؛ برطرفی تپه‌لرله وبرطرفی میدانلرله محاطدر. ٣. برایشك وقوع واجراسنه مخصوص محل : میدان حرب، میدان محاربه؛ تعلیم میدانی؛ نشان میدانی. ٤. ظاهر، آشکاره : میدانه چیقدی؛ حقیقت میدانده‌در . ٥. آره، وقت، فرصت : هنرلرینی کوسترمکه میدان ویرلمدی؛ اقشامه قدر میدانمز واردر . ٦. اورته‌لق : میدانده برسبب یوقدر. ٧. بکتاشی تکیه‌لرینك سماعخا-

نه‌سی. || آت میدانی = قوشی محلی. || میدانه آتلمق = کندینی میدانه قویوب مقابله‌یه حاضرلنمق. || میدان اوقومق = مبارزه‌یه دعوت ایتمك، غوغایی ایجاب ایده‌جك معامله‌ده بولنمق. || میدانه چیقمق = کورینمك، صاقلانمامق، تظاهر ایتمك. ظاهر وعلنی اولمق. || میدانه چیقارمق = ١. کشف ایتمك، بولوب آچیغه چیقارمق: نیجه حقیقتلر میدانه چیقاردی. ٢. کوسترمك، اظهار ایتمك، صاقلامقدن واز کچمك: عاقبت مالی میدانه چیقاردی. || میدان سوپورکه‌سی = آولی‌یی وسائر اوخارجی یرلری سوپورمکه مخصوص صاپلی چالی سوپورکه‌سی. || میدان طاشی = بکتاشی تکیه‌سنك سماعخانه‌سنده چراغلرك وضعنه مخصوص بر طاش. || میدانه قومق، کتیرمك = وجود ویرمك، حاصل ایلمك: بیوك برائر میدانه کتیردی. || میدان ویرمك = مهل وفرصت ویرمك، وقت ویرمك = برشیء سویلمکه، برایش کورمکه میدان ویرمدی که.

مَیدانلق { س. آچیق یر، آچیقلق، میدانمسی یر: اومك اوکنده بر میدانلق واردر.

میدیه { یا مدیه. س. [ر. Mūδι. ج: Mūδια] اصداف بحریه‌دن و حیوانات ناعمه‌دن معروف بر کوچك حیوانکه اتی لذیذاولوب طولمه‌سی و طاوه‌سی یاپیلیر: میدیه طولمه‌سی؛ میدیه اینجیسی = بوصدفك ایچنده بولنان قیمتسز وعادی اینجی.

میر { س. فا. ج: میران. [عر. «امیر»دن] ١. آمر، رئیس، باش. ٢. بك: میرم = بکم. || میر آخور، میرآلای، میرلوا، میرمیران و سائره. مرکبلرینه با. || میر کلام = نطوق، فصیح، بلیغ، کوزل لقردی سویلر، مجلس آرا.

میرآخور { س. فا. [تر. زبانزدی: امیر خور] خاص آخورك باشی، اصطبل عامره مدیری: میرآخور اول، میر آخور ثانی.

میرآلای { س. بر آلای عسکرك قوماندانی و بو قوماندانلغه مخصوص رتبهٔ عسکریه‌یی حائز امرادن ذاتکه قائممقام ایله میرلوا آره‌سنده اولوب بك عنوانی و عزتلو لقنی حائزدر: پیاده، سواری، طوپجی، ارکان حربیه میرآلایی؛ [ژاندارمه‌نك کینه آلای بکی دیرلر.] || بحریه میرآلایی = برنجی صنف زرهلی سواریسی.

میرآلایلق { س. میر آلای رتبه‌سی، آلای قوماندانلغی: میرآلایلغه ترفیع اولندی؛ اونك میرآلایلغی خیلی اسکیدر؛ پیاده، سواری، طوپجی، بحریه میر آلایلغی.

میراث { سذ. عر. ج: مواریث. [«وراثة، ارث»دن مص. میمی] وفات ایدن بر خصمدن قالان مال وملك: میراث یمك، میراثه قونمق. || میراث یدی = میراثه قونان آدم؛ ومج. پك مسرف و اداره‌سز آدم.

میرزا { س. ص. فا. [«امیرزاده»دن مختصر. — مرزا صورتنده تحریری غلطدر.] ایرانده ووقتیله سلالهٔ تیموردە بر عنوان اولوب اسمدن صکره استعمالنده اورا شهزاده‌لرینه و اسمدن اول ذکر اولندقده بعض اصحاب رتبه‌یه اطلاق اولنور: سام میرزا؛ میرزا محسن خان.

میرِلوا { س. ایکی آلایدن عبارت اولان بر لوا عسکرك قوماندانی و بو قوماندانلغه مخصوص رتبه‌یی حائز ارکان عسکریه‌دن ذاتکه پاشا عنوانی حائز اولانلرك اوچنجی صنفیدر. اختصاراً لوا دخی دینلیر: لوا پاشا؛ لوا اولدی. || بحریه میرلواسی = قونتر آمیرال.

میرِلوالق { س. واختصاراً لوالق. ایکی آلای عسکردن مرکب برلوایه قومانده ایدن ارکان عسکریه‌دن میرلوارتبه‌سی و قوماندانلغی: فلان تاریخده میرلوالغه ترفیع اولندی؛ اون سنه میرلوالق ایتدی.

میرمیران { س. فا. [بکلربکی دیمك ایسه‌ده بکلربکی رتبه‌سی باشقه‌در] رتب ملکیه‌دن پاشا عنوانی حائز رتبه‌لرك ایکنجیسنی حائز اولان ذاتکه میرالامرا ایله روم ایله بکلربکی آره‌سنده‌در. میرلوایه ورتبهٔ اولی صنف ثانیسنه معادل عد اولنور.

میرمیرانلق { س. میرمیران رتبه‌سی، پاشالق

عنواننی حائز رتب ملکیه‌نك ایکنجیسی : فلان ذاته میرمیراناق توجیه بیورلدی .

میری { ص. فا. حکومته وخزینهٔ دولته عائد، بکلك : مال میری؛ میری چفتلك، اراضی . [مؤنثنده « میریه » دیمیوب ، «امیریه» دیملی . با : امیری .] = س. فا. خزینهٔ دولت : بو اراضی میری‌یه عائددر ؛ بو چفتلکی میریدن آلدم .

میزاب { س. فا. ١. اولوق ، ناودان . ٢. اولوقلی زیوانه، بیو .

میزان { سذ. عر. ج : موازین. [« وزن »دن اسم آلت] ١. وزن آلتی، ترازی : میزانه چکمك. ٢. طارتی، وزن، مناسب آغرلق : میزانده اولمق . ٣. مج. عقل، ادراك، محاکمهٔ ذهنیه : میزانه کلمك ، صیغمق . ٤. مقیاس، عیار : تره‌نك قطع ایتدیکی یول سرعتنك میزانیدر . ٥. روز محشرده حسنات وسیئاتدن اعمالمزك وزنهٔ مخصوصی، معنوی ترازی : یوم المیزان = روزمحشر. ٦. ه منطقة البروجك یدنجی برجی که سنبله ایله عقرب برجلری آره‌سنده اولوب شمس بو برجه ایلول رومینك طقوزنده یعنی صوك بهارك ابتداسنده کیرر : برج میزان. ٧. ر. [حسابده] اعمال اربعه‌دن برینك طوغری اولوب اولمدیغنی امتحان واثبات ایچون اجرا اولنان معاملهٔ حسابیه، موازنه. || ه. کیم. بعض شیئلرك قوت ودرجه‌سنی کوستر. مکه یارایان آلات مختلفه‌نك اسملری ترکیبنه کیرر : میزان الحراره = ترمومتره ؛ میزان الرطوبه = ایغرومتره ؛ میزان الهوا = بارومتره ، آئرومتره ؛ میزان الاملاح؛ میزان الحامضات وسائره .

میزبان { س. فا. مسافر قبول ایدن آدم ، قوناق صاحبی .

مَیسِر { سذ. عر. اویون ، قمار ، پیانقو. ز.

مُیَسَّر { ص. عر. ت : میسره . [« یسر »دن سمف. تفعیل] قولایی بولنوب اجرا اولنان ، قولای کلن، آسان ، قولایقله حاصل اولان ، راست کلن : بو کتابك اکمالی میسر اولدی؛ الله هر ایشکزی میسر ایلیه .

مَیسَره { سث. عر. [« یسار »دن] اردونك صول قولی، صول جناح، میمنه مقابلی .

میش { س. فا. قویون. ز.

میشه { س. [زبانزدی : مه‌شه] معروف بر آغاج که خشبی سرت وطیانیقلی وقوری پارلاق وسورکلی اولور. انواعی چوقدر : آق، قره، قزیل میشه؛ منطار ، پلاموط ، مازی میشه‌سی؛ چالی میشه = پرنار؛ عربستان میشه‌سی = یشیل میشه؛ یرمیشه‌سی = میشه‌جك دینلن براوت || مج. میشه اودونی = قالین قفالی .

میشه‌جِك { س. [مه‌شه‌جك] شفویه فصیله‌سندن براوت، بلوط ارض، یرمیشه‌سی، قورتلوجه .

میشه‌لِك { س. [مه‌شه‌لك] میشه آغاجلرینی حاوی اورمان و قوری : اوراده بر میشه‌لك واردر .

میشین { س. فا. [« میش »دن = قویون دریسی] با : مشین .

میعاد { سذ. عر. [« وعد »دن سز.] ١. وعد اولنان زمان، برشیئك اجراسی ایچون سوز ویریلن ویا تعیین اولنان کون ویاوقت : میعادنده کلدی. ٢. عسکره و داخلی مکتب شاکردانه و امثالنه یکی اثواب ویرلدیکی زمان : البسه میعادی دها کلمدی . ٣. بویله‌لرینه ویریلن اثواب و سائره‌نك سوردیکی مدت : ستره پانتالون میعادی بر وقاپوت میعادی ایکی سنه‌در. ٤. قیامت، محشر : یوم میعاد .

مَیعه { سث. عر. ط. قره کونلك؛ میعهٔ سائله، میعهٔ یابسه = بوماده‌نك ایکی نوعی .

میغ { س. فا. ١. بولوط ، ابر، سحاب. ٢. سیس، دومان. ز.

میغره { س. ییلان بالیغنك بیوك بر نوعی .

میقات { سذ. عر. ج : مواقیت. [«وقت»دن سز.] ١. تعیین وتخصیص اولنمش وقت ، وقت ومحل معین. ٢. حجاجك احرامه کیردکلری محل.

مَیگَده { س. فا. [می = شراب . گد، گده = او] میخانه، شراب صاتیلان وایچیلان دکان .

مَیکُسار { ص. س. فا. برلکده شراب ایچن ، عشرت

آرقداشی، همبزم عیش ونوش.

میگون { ص. فا. [می = شراب. گون = رنك] شراب رنكنده، قیرمزی، پنبه، لعل رنك.

میل { سذ. عر. ج: امیال. ١. ایكنه كبی اینجه و اوزون آلت، ایكنه، ابره. ٢. كوزه سورمه سورمكه مخصوص كمیكدن ویا فیل دیشندن دوزخلال. ٣. یاره‌یی سونده ایتمكه و ایچنه فتیل صوقمغه مخصوص اوجی قونت اینجه دمیر آلت: میل صوقمق، میل ایله یوقلامق. ٤. سیوری چلیك قلم: میل ایله قازمق. ٥. سیوری و منفرد طاغ ویا تپه. ٦. ركز اولنمش ستون ویا سیوری طاش، دیكیلی طاش، نشان طاشی. ٧. بر چرخ و یا كره‌نك اونك اوزرنده دوندیكی شیش، محور: دكرمن میلی. ٨. بولك بهرایكی بیك بشیوز آرشین مسافه‌سنده دیكیلان سیوری طاش ویاآغاج كه مسافه‌یی اولچمكه یارار. ٩. بو علامتلرك بهرایكیسی آره‌سنده‌كی مسافه كه بعده دكیزده دخی استعمال اولنوب طولی هر مملكته كوره تخلف ایتمشدر: میل بری؛ میل بحری؛ عثمانلی، انكلیز میلی؛ میل جغرافی = جغرافیاده مستعملی؛ میل اعشاری = كیلومتره. || كوزینه میل چكمك = كوزینی كور ایتمك.

مَیل { سذ. عر. ١. اكلمه، طوغری طورمیوب برطرفه اكلمش اولمه، میلان: بو دیوار خارجه، داخله میل ایتمش؛ بو دیركك میلی بللیدر. ٢. ایكی طرفدن برینی زیاده التزام ایتمه، طرفدارلق: حكامك حقلی و مظلومه میلی غیر اختیاریدر. ٣. محبت، رغبت، آرزو: بو چوجغك ادبیاته چوق میلی واردر؛ چوجغی برمسلكه سوق ایتمزدن اول میل طبیعیسنه باقملی. ٤. تعشق، ابتلا: قلبی زلف خوبانه میل ایده‌لی. ٥. ه. بر كوكبك دائرهٔ معدله‌دن بعدی؛ میل كلی = سیاره‌نك اثنای دورنده دائرهٔ مذكوره‌دن اك زیاده تباعدی: مریخك میل كلیسی قاچ درجه‌در؟

میلاد { سذ. عر. [«ولادة»دن سز.] ١. برذاتك طوغدیغی زمان ویا كون، مولد. ٢. بالخاصه حضرت عیسی (عم) ك طوغدیغی سنه: قبل المیلاد = مولد عیسی (عم) دن مقدم؛ بعد المیلاد = نبی مشار الیهك مولدندن مؤخر.

میلادی { ص. عر. ت: میلادیه مولد عیسی (عم) سنه‌سی اعتباریله اولان: تاریخ میلادی؛ سنهٔ میلادیه.

مَیَلان { سذ. عر. ١. اكلمه، طوغری طورمیوب بر طرفه اكلمش اولمه: بودیوارك، بو ستونك میلانی. ٢. بر طرفه زیاده میل و محبت كوسترمه، او طرفی التزام ایتمه: كندیسی بزه میلان كوستردی.

مَیلیّات { سث. ج. عر. [لغت مولده] برطرفه اولان طبیعی و غیر اختیاری میل وآرزو حسیاتی: میلیات نفسانیه.

میلیار { عد. [فر. Milliard] بیك میلیون، بیك كره بیك بیك، برمیلیون كره بیك: بر، بش میلیار فرانق.

میلیون { عد. [فر. Million] بیك بیك، بیك كره بیك: بر، اوچ میلیون لیرا.

میم { س. [عربیده سث.] ١. «م» حرفنك اسم مشتركی. ٢. علامت، اشارت: دفتره میم قویمق.

میملَمك { یا میمله‌مك. فت. برینك حسن سلوك صاحبی اولمدیغنی اشارت ایتمك: ضابطه بوحریفی برقپو قاریشدیرر ایكن یاقه‌لادیغی ایچون آرتق میملدی.

میملَنمَك { فج. حسن سلوك صاحبی اولمدیغی اشارت اولنمق: او شاكرد مكتبه دوام ایتمدیكی ایچون میملندی.

میملی { ص. حسن سلوك صاحبی اولمدیغی اشارت ایدلمش اولان.

مَیمَنَت { سث. عر. ج: میامن. [«یمن»دن مص. میمی] اوغور، بختیارلق، یمن، سعد، سعادت، قوتلیلق، موتلیلق، بركت: بو ایشده میمنت واردر؛ چفتجیلك میمنتلی برشیدر.

مَیمَنَتسِز { ص. اوغورسز، بركتسز، نامبارك، مشئوم.

مَیمَنَتسِزلِك { س. اوغورسزلق، بركتسزلك، شآمت.

میمنتلی { ص. اوغورلی، برکتلی، قوتلی، موتلی، مسعود، مبارك، متیمن : میمنتلی اولسون؛ میمنتلی بر خانه .

میمنه { سف. عر. [« یمن » دن] اردونك صاغ قولی، صاغ جناح، میسره مقابلی .

میمون { ص. عر. ژ : میمونه . [« یمن » دن سمف.] اوغورلی، برکتلی، مسعود، بختیار، قوتلی، موتلی .

میمون { میمونجق . با : مایمون وسائره .

میمی { ص. عر. ژ : میمیه . میم حرفنه منسوب ومتعلق ویا بو حرفی حاوی اولان؛ مصدر میمی = عربیده باشنده زائد « م » بولنان مصدر : مدخل، میمنت کبی .

میمینتی { ص. مزمز، مسکین : دکانی برکره تمیزله مز، پك میمیاتی برحریف .

مینا { سف. عر. لیمان، مرسا، اسکله، بندر .

مینا { سف. فا. ۱. شیشه، جام، بللور، صرچه . ۲. با : مینه. || مینافام = جام رنکنده، ماوی، لاجورد : قبهٔ مینافام = سما، آسمان .

میناقوب { سف. قیا بالیغنك اوفاق جنسی .

میمو { سف. فا. جنت، اوچاق، بهشت، فردوس . لـ .

مینه { سف. [فا. « مینا » دن] ۱. معادن اوزرینه اوریلان رنکلی جام طبقه سی : قوطی، ظرف مینه سی . ۲. ساعتك رقملری حاوی اولان واوزرنده عقرب ویلقوان حرکت ایدن یوزی که بیاض ویا رنکلی واکثریا مینه لی اولور : بیاض مینه لی ساعت؛ بو ساعتك مینه سنی دکیشدیرملی . ۳. مج. پك اینجه وپارلاق نقش. || مینه چیچکی = ۱. کوزل ومتنوع رنکلی کوچك وبردن چوق قالقماز بر جنس چیچك. ۲. ربیعیه نوعندن دیکر برچیچك که ایلك بهاردە آچار .

مینه جی { سف. معادن اوزرینه بلوردن کوزل نقشلر ایشلین ومینه یاپان صنعتکار .

مینه کار { سف. [طوغریسی : مینا. کار] مینه یاپان ومعادنك اوزرینی نقش ایدن صنعتکار، مینه جی .

مینه کاری { ص. [طوغریسی : مینا کاری] مینه ایشی، مینه قبیلندن . اوزرینی مینه کاری ایشلمك؛ مینه کاری ریسم .

مینه لَتَمَك { فت. مینه یاپدیرمق، مینه کاری نقش ایتدیرمك : مینه لتمکی بی مینه لتملی .

مینه لَمَك { یا مینه له مك. فت. مینه یاپمق، مینه کاری نقش ایتمك : قوطی بی مینه لدی .

مینه لَنَمَك { فنج. مینه کاری نقش اولنمق : آلتین کوزل مینه لنیر .

مینه لی { ص. مینه سی اولان، معدن اوزرینه بللورله ایشلنمش، مینه کاری نقش اولنمش : مینه لی ساعت قوطی .

مینی مینی { ص. (چوجق لسانیده) کوچك، اوفاق، قو. جامان ضدی : مینی مینی بیك .

مَیوه { سف. فا. یمش، ثمر، فاکهه؛ میوهٔ خشك، قوری میوه = قوری یمش .

مَیوه جی { سف. یمش صاتان آدم، مانا و .

مَیوه خوش { سف. [« میوهٔ خشك » دن غلط] قوری یمش؛ میوه خوش کومرو کی .

مَیوه دار { ص. فا. یمش ویرن، ثمر، بارآور .

مَیوه لِك { سف. سفره ده یمش وضعنه مخصوص قاب، یمش طباغی .

میه { عد. عر. با : مائه .

میهمان { سف. فا. با : مهمان .

ن

ن { نون. س. [عربیده سڭ.] ترکجه الفبانك یکرمی سکزنجی حرفی اولوب، شکل عبرانیسی ڭ وشکل سریانیسی ڭ در. یونانیده N,ν ولاتینجه‌ده N,n شکلنی آلمشدر. حروف سامیه‌نك اصل صره‌سی اولان ابجد ترتیبنده اون دردنجی حرف اولمغله رقم کبی استعمالنده ٥٠ ایله مساویدر. تاریخده رمضان شهر عربیسنه اشارتدر.

ن { د. ترکجه‌ده اصل فعله ملحق اولوب مطاوعت وبعضاً مجهول بناسنی تشکیل ایدر: ییقانمق، آلنمق، آرانمق، کلنمك کبی.

نَ { د. فا. فعله داخل اولور ادات نفی اولوب لسانمزده نادر بعض ترکیبات فارسیه‌ده بولنور: خدا نکرده = الله ایتمسین.

نا { حه. آل، ایشته، باق: نا بربالق دها!

نا { د. فا ادات سلب اولوب صفتلرك باشنه کیرمکله منفی معناسنی افاده ایدر. زیرده مثاللری کوریلور:

نا اُستُوار { ص. فا. صاغلام اولمیان، متانتسز.

نا اُمید { ص. فا. امیدسز، امیدی قالمامش، مأیوس، نومید.

نا اَهل { ص. فا. اهل اولمیان، اهلیتسز.

ناب { سذ. عر. جم: انیاب. ١. کوپك دیشی، کوز دیشی. ٢. ییرتیجی حیوانلرك پك اوزون و سیوری اولان درت یان دیشلری.

ناب { ص. فا. خالص، صاف، براق: شراب ناب؛ آب ناب.

نابِت { ص. عر. ث: نابته. [«نبات» دن سف] بیتن، یردن چیقوب نشو ونما بولان.

نابَجا { ص. فا. یرنده اولمیان، محلسز، نابمحل، نامناسب.

نابَدید { ص. فا. کوزکمز اولان، غیرمرئی، غائب میدانده اولمیان: بردن بره نابدید اولدی.

نابَکار { ص. فا. ایشه یاراماز، بوش. ٢. خیلاز، یاراماز.

نابود { ص. فا. غیر موجود، معدوم، یوق اولان، بولنماز، نایاب.

نابینا { ص. فا. کوزی کورمز، اعمی، ضریر.

ناپاك { ص. فا. پاك وتمیز اولمیان، پیس، مردار.

ناپایدار { ص. فا. ثباتسز، قرارسز، بقاسز، فانی.

ناپُخته { ص. فا. ١. پیشمه‌مش، خام چیك. ٢. تجربه‌سز، عجمی، طوی.

ناپَسَند { ص. فا. و:

ناپَسَندیده { ص. فا. بکنلمز، غیر مقبول.

ناپَیدا { ص. فا. ظاهر و عیان اولمیان، بللیسز.

ناتِراش { ص. فا. و:

ناتِراشیده { ص. فا. یونلمامش، تربیه کورمه‌مش، خام، قبا.

ناتَمام { ص. فا. بیتمه‌مش، یاریم قالمش، نقصان: ناتمام بر خانه.

ناتُوان { ص. فا. ضعیف، قوتسز، زبون.

ناجاق { یانجاق. س. آرقه‌سی طوقماقلی بیوك بالطه.

ناجَسبان { ص. فا. غیرلایق، نامناسب، یاراشماز.

ناجِنس { ص فا. ١. جنسی بوزوق، جنس اولمیان،

صویسز. ٢. همجنس اولمیان، جنسی مخالف: صحبت ناجنس.

ناجی { ص. عر. ٢: ناجیه. [«نجاة» دن سف.] ١. قورتلمش، سلامت بولمش. ٢. نار جهنمدن آزاده اولان، جنتلك: فرقهٔ ناجیه.

ناچار { ص. فا. ١. چاره‌سی اولمیان، چاره‌سز، مجبور، مضطر: ناچار قالدی. ٢. بیچاره، زواللی. || چار ناچار = ایستر ایستمز، بهمه حال.

ناچیز { ص. فا. لاشیء، هیچ حکمنده اولان: ناچیز بر هدیه.

ناچیزانه { ص. ح. فا. لاشیء حکمنده اوله‌رق، حقیرانه، عاجزانه: هدیهٔ ناچیزانه‌م؛ ناچیزانه تقدیم قلندی.

ناحَقّ { ص. فا. حقسز، حق وانصافه مغایر. = ح فا. و ناحق یره = بغیرحق، حقسز اوله‌رق.

ناحِیه { سث. عر. ج: نواحی. ١. یان، طرف، کنار، بولوك: صدرك ناحیهٔ علیاسی. ٢. جوار، حولی: بو نواحیده. ٣. کوچك یر، بقعه. ٤. بعض بیوك قضالرك بر مدیر واسطه‌سیله اداره اولنور بولوکی و یا هر قضانك منقسم بولندیغی کوچك دوائرك بهری: ناحیه مدیری؛ نواحی نظامنامه‌سی.

ناخُدا { ص. فا. اللهه اینانمیان، منکر الوهیت، ملحد. = س. فا. [بلکه اصلی: ناو خدا] قپودان، رئیس سفینه، کمی سواریسی.

ناخُداترس { ص. فا. اللهدن قورقماز.

ناخُشنود { ص. فا. خشنود وراضی اولمیان.

ناخَلَف { ص. فا. ابوینه و یا اجدادینه بکزه‌مز خیرسز (اولاد).

ناخُن { س. فا. طیرناق، ظفر. ن.

ناخواه { ح. فا. ایستمیه‌رك، کرهاً، زوراکی؛ خواه ناخواه = ایستر ایستمز، طوعاً وکرهاً.

ناخوش { ص. فا. ایی و مقبول اولمیان، خوشه کیتمین، بد، کریه.

ناخوشگوار { ص. فا. ١. هضم اولنماز، هضمی زور. ٢. لذتسز.

نادان { ص. فا. ١. بیلمز، جاهل. ٢. حدینی بیلمز، قبا، نوپران، تربیه‌سز.

نادانلق { س. و:

نادانی { س. فا. ١. بیلمزلك، جهالت. ٢. حدینی بیلمزلك، قبالق، نوبرانلق.

نادِر { ص. عر. ٢: نادره. [«ندرة» دن سف.] آز بولنور، بولنماز، ندرتلی، سکرك؛ نادر الوجود = پك آز بولنان.

نادِرات { سث. ج. عر. آز و سکرك بولنور شیئلر: او بیوکلکده اینجی نادراتدندر.

نادُرُست { ص. فا. طوغری اولمیان، اکری، یاکلیش، حقسز.

نادِره { سث. عر. ج: نوادر. غریب فقره تحف حکایه: برنادره سویلدی؛ چوق نوادر بیلیر.

نادِره‌دان { ص. فا. غریب حکایه‌لر وتحف فقره‌لر بیلن.

نادِره‌سَنج { ص. فا. غریب فقره و ظریف نکته‌لر قوللانان، ظریف.

نادِره‌گو { ص. فا. غریب فقره‌لر ونکته‌لر سویلین.

نادِم { ص. عر. ٢: نادمه. [«ندامة» دن سف.] ندامت کتیرن، پشیمان: کندیسی ایتدیکنه نادم اولدی.

نادی { ص. س. عر. ٢: نادیه. [«نداء» دن سف.] باغران، چاغران، جارجی. ن.

نادیده { ص. فا. ١. کورلمه‌مش، کورلمدك، امثالسز مثلی نامسبوق. ٢. پك سکرك وقیمتلی: نادیده بر الماس.

نار { سذ. عر. [عربیده مؤنثدر] ١. اوت، آتش: احراق بالنار = آتشده یاقمه. ٢ جهنم: اهل نار. ٣. آتش کبی یاقیجی شیء، درد، الم: نار عشق، نار فرقت. || برینك نارینه یانمق = سببندن زیان وکدره اوغرامق.

نار { س. فا. معروف میوه‌که طاتلی ویا مایخوش برصویی حاوی اوفاق چکردکلی قرمزی دانه‌لری حاویدر، رمان؛ نار آغاجی، چیچکی.

ناراست { ص. فا. طوغری اولمیان، اکری.

نارجِل { سذ. عر. [فا. «نارکل» دن معرب] هندستان جوزی دینان واورالرده حاصل اولان بیوك بر میوه‌که ایچی کستانه کبی بیاض و سوت کبی

برمایعی حاوی اولور، قوقه : شجر نارجل = قوقه آغاجی.

ناردَنك { سـ. فا. ناردن و اریك والما وقزیلجق کبی بعض میوه‌لردن چیقاریلان اکشی پکمز.

ناردین { سـ. فا. سنبل رومی دینلن چیچك.

نارَسیده { صـ. فا. ١. یتیشمه‌مش، ایرمه‌مش، کمال بولمامش. ٢. هنوز بالغ اولمامش : طفل نارسیده.

نارَفته { صـ. فا. کچلمه‌مش، کیمسه‌نك کچمدیکی : ره نارفته.

نارق { سـ. با : نرخ.

نارِگل { سـ. فا. با : نارجل.

نارگِله { سـ. فا. تنباکی ایچمکه مخصوص طاقم که برشیشه ایله بونك آغزینه طاقیلان و لوله‌یی حاوی اولان برباشدن وبونك بریاننده‌کی انبوبه‌یه طاقیلان مارپیچدن عبارتدر واساساً هندستان جوزی قبوغندن یاپلدیغیچون بومیوه‌نك اسم فارسیسی اولان «نارگل»دن مشتق براسمله تسمیه اولنمشدر : نارکله ایچمك؛ نارکله باشی. || مج. نارکله صویی = پك لذتسز مشروب.

نارَنج { سـ. فا. تورونج، پورتقال.

نارَنجی { صـ. عر. ث : نارنجیه. تورونجی، تورونج رنکنده.

نارَوا { صـ. فا. لایق اولمیان، نامناسب، یاقیشماز، غیر جائز.

ناری { صـ. عر. ث : ناریه. ١. آتشه منسوب و متعلق. ٢. یانار : طوتیشور، پاتلار : اسلحهٔ ناریه: اجزاء ناریه.

نارین { صـ. اینجه، ظریف، نازك، قبا اولمیان : کوزل بر قایق امایك نارین؛ نارین آدم، بنا. — اسکی ترکجه‌ده ایچ واوته دیمکدر : نارین قلعه = ایچ حصار؛ طاغدن نارین = طاغك اوته‌سنده. ماوراء جبلده.

نارینلِك { سـ. اینجه‌لك، ظرافت، نازکلك.

ناز { سـ. فا. ١. کندینی بکندیرمك مقصدیله ایدیلن جعلی حرکت، شیوه، عشوه، جلوه : چوق ناز عاشقی اوصاندیرر. ٢. برشیء بکنمه‌یش، استغنا، آرزو ولنان شیئی صورت مخصوصه‌ده قبول ایتمیوب یالوارمغه مجبوریت ویرمه : بر آزناز ایتمزدن آلمق ایستمیور. ٣. کثرت نعمت ورفاهدن ایلری کلن شماریقلق : ناز و نعمتله بیومش؛ ابوبننك بر تك اولادی اولدیغندن اونلره نازی کچر؛ بن اونك نازینی چکه‌مم.

نازِك { صـ. فا. ١. اینجه، نارین، رقیق : نازك شیئدراویله آتلمغه کلمز. ٢. کوزل، لطیف، ظریف، قبا اولمیان : نازك بدن = جسمی کوزل وظریف. ٣. تربیه‌لی، سوزی و معامله‌سی باتماز، هرکسه التفات وظرافتله اقردی ومعامله ایدن : پك نازك آدمدر؛ نازك ادا = طور وحالی نازك.

نازِکانه { صـ. حـ. فا. نازکلکله، ظرافت ولطف و نوازشله : نازکانه معامله : نازکانه قبول ایتدی.

نازِکلِك { سـ. ١. اینجه‌لك، رقت، دقت، نارینلك. ٢. کوزللك، لطافت، ظرافت، قبالق ضدی. ٣. لطف و ملایمتله معامله، ظرافتله التفات. [«نازك» لغتنك اسم فاعل وزننده اولمسیله عربی زعم اولنه‌رق مصدریت معناسیله قوللانیلان «نزاکت» لغتی غلط فاحش اولوب قوللانلمامیدر.]

نازِل { صـ. عر. ث : نازله. [«نزول» دن سفـ] اینن، نزول ایدن : سمادن نازل اولدی.

نازلانمَق { فل. ١. ناز و عشوه ایتمك، جلوه ایلمك. ٢. آرزو اولنان شیئی صورت مخصوصه‌ده قبول ایتمه‌مك، ایستمز کبی اولوب یالوارمغه احتیاج براقمق : آله‌جق اما نازلانیور. ٣. سون آدملره قارشی مشکلپسندلك ایدوب شیمارمق : آناسنه باباسنه نازلانیور.

نازلی { صـ. ١. جلوه‌لی، عشوه‌کار، شیوه‌کار. ٢. ناز و نعمتله آلیشوب شیمارمش اولان، شیماریق : نازلی آلیشمش.

نازَنین { صـ. فا. ١. جلوه‌لی، نازلی، عشوه‌کار. ٢. پك قیمتلی اولوب ناز و نعمتله آلیشدیرلمش، شیماریق : نازنینم. ٣. [مقام استخفافده] معروف، آشنا، معهود : او نازنینم‌ده صاللانه صاللانه کلمش. || طریق نازنین = بکتاشی طریقی.

ناس { سند: ج. عر. [انسانك جمعی و یا اسم جمعدر] انسانلر، خلق، عموم، ایل، عالم: بین‌الناس، علی‌ملأ‌الناس = خلق آره‌سنده، عمومك انظاری اوكنده، علناً.

ناساز { ص. فا. اویغونسز، اویماز، غیر موافق، مخالف.

ناسازكار { ص. فا. موافقت ایتمز، ناموافق، مخالف.

ناسِخ { ص. عر. ة: ناسخه. {«نسخ»دن سف.} ۱. نسخ ولغو ایدن، ابطال ایلین: آیات ناسخه ایله آیات منسوخه. ۲. كتاب استنساخ ایدن، بركتابك برنسخه‌سنی آلان، مستنسخ.

ناسَزا { ص. فا. لایق و سزاوار اولمیان، نامناسب: ناسزا سوز، حركت.

ناسُفته { ض. فا. دلنمه‌مش، دلیكسز، غیر مثقوب: در ناسفته.

ناسَنجیده { ص. فا. ۱. طارتلمامش، غیر موزون. ۲. ایی دوشونلمه‌مش، تقدیر اولنمامش: كلام ناسنجیده.

ناسوت { سند. عر. انسانلق، انسانیت، انسانلر و انسانلره متعلق شیلر: عالم ناسوت = انسانلر عالمی، عالم ظاهری. مقابلی: لاهوت.

ناسور { سند. عر. ط. مقعدك خارجندن ایچ طرفنه دك آچیلان اینجه دلیك، فیستوله. — یا: ناصیر.

ناشاد { ص. فا. مسرور اولمیان، محزون، مكدر: دل ناشاد.

ناشایَسته { ص. فا. یاقیشیقسز، یاقیشمامز، غیر لایق.

ناشِر { ص. سند. عر. {«نشر»دن سف.} ۱. طاغیدان، سرپن، صاچان. ۲. كتاب طبع ونشر ایلین، بركتابك مصارف طبعیه‌سنی ویروب كندی حسابنه موقع انتشاره قویان آدم: بو كتابك محرری باشقه وناشری باشقه‌در. {«صاحب» مؤلف معناسنه‌ده كلدیكندن، بومقامده یالكز ناشر قوللانلسه مناسب اولوردی.}

ناشُسته { ص. فا. یقانمامش.

ناشُكُفته { ص. فا. آچلمامش: غنچهٔ ناشكفته.

ناشَكیب { ص. فا. و:

ناشَكیبا { ص. فا. صبرسز، صبر وتحملی قالمامش.

ناشِناس { ص. فا. بیلمین، طانیمیان: نعمت ناشناس = ایلمك بیلمز، كافر نعمت.

ناشِنیده { ص. فا. ایشیدلمه‌مش، طویلمامش، وقوعی یوق. امثالسز، غیر مسبوق: حكایهٔ ناشنیده.

ناشی { ص. عر. {«نشء»دن سف.} نشأت ایدن، ایلری كلن: تبلالكدن ناشی بر حالدر. = ج. تر. طولابی، سبیله: یاغمور دن ناشی كه‌مدم: یوندن ناشی بكا كوجمیكز.

ناصِب { ص. عر. ة: ناصبه. ج: نواصب. {«نصب»دن سف.} ۱. دیكن، نصب و ركز ایدن. ۲. نصب وتعیین ایلین. ۳. ر. {نحو عربیه} معمولنی منصوب ایدن: حرف ناصب، حروف ناصبه، نواصب.

ناصِح { ص. عر. ة: ناصحه. {«نصح»دن سف.} اوكوت ویرن، پند ونصیحت ایدن.

ناصِر { ص. عر. ة: ناصره. {«نصر»دن سف.} یاردیم ایدن، یاردیمجی، معین.

ناصِل { یا نصل. ص. ح. {«ن ه اصل» دن محرف} كیفیتدن استفهامه یارار، نیجه، نه كبی، نه درلو، نه جنس: ناصلسكز؟ پدركز ناصل اولدی؟ بو ناصل ایش؟ ناصل ایده‌جكز؟ || ناصلسه = (ناصل ایسه)، هر ناصلسه = سببی تفصیلاتنه حاجت یوقدر، هرنه سببه مبنی ایسه.

ناصَواب { ص. فا. طوغری اولمیان، غیر صائب، یاكلیش، حقسز.

ناصور { س. یاخود:

ناصیر { س. الده وآیاقده چوق ایشلمه‌دن وقوندره اور. مقدن حاصل اولان سرت دوكوم: الم، آیاغم ناصیر اولدی. || ناصیر اوینامق = ناصیرلی ال ویا آیاغی چوق ایشلتمكله ناصیر اطرافنده‌كی اتلری زده‌لیوب التهاب پیدا اولمق. || ناصیر اوتی = صانسی كوزلی.

ناصیرلانمَق { فل. ناصیر پیدا ایتمك. ناصیرلی اولمق: یاغمده چالیشمقدن اللرم ناصیرلاندی.

ناصیرلی { ص. ناصیر پیدا ایتمش، چوق ایشلمه‌دن دریسی سرتلشوب دوكوملرحاصل ایتمش:

ایشدن الاری ناصیرلی ایدی .

ناصیه { سذ. عر. ج: نواصی. آلن، جبین، جبهه، پیشانی: ذکاسی ناصیه‌سندن بلیدر. || ناصیهٔ حال = چهره‌نك کوسترمیشی: ناصیهٔ حالندن خیرخواه اولدیغی آکلاشیلیور.

ناظر { یا ناظور سذ. عر. «نظارة» دن سف.} ۱. باغ وباغچه بکجیسی، باغجی، باغجوان. ۲. تر. حمام خدمه‌سنك باشی.

ناطق { ص. عر. ث: ناطقه. «نطق» دن سف.} ۱. سویلین، لاقردی ایدن، نطقه کان. ۲. اعمال فکر ایدوب دوشونن، ذکایه مالك: حیوان ناطق. ۳. بر افاده‌یی حاوی ومتضمن: بشیوز غروش آله جغم اولدیغی ناطق بر سند. || غیر ناطق = سوز سویلمز ودوشونمز: حیوانات غیر ناطقه.

ناطقه { سذ. عر. ۱. قوهٔ ناطقه. دوشونوب سویلك خاصه. سی: انسان ناطقه ایله سائر حیواناندن تفریق اولنمشدر. ۲. فصاحت وبلاغتله سویلك قوتی، نطوقاتی، طلاقت لسان: دعوی وکیلی اولدیغی آدمك ناطقه‌سی اولق شرطدر.

ناطقه‌پرداز { ص. فا. و: **ناطقه‌پیرا** } ص. فا. فصاحت وبلاغتله نطق ایرادینه مقتدر، طلاقت لسان صاحبی، ناطقه‌لی، نطوق.

ناطقه‌لی { ص. قوهٔ ناطقه‌سی زیاده اولان، فصاحت و بلاغت وطلاقت لسانله سویلین: ناطقه‌لی آدمدر.

ناطور { سذ. عر. یا: ناطر.

ناظر { ص. عر. ث: ناظره. «نظر، نظارة» دن سف.} ۱. باقان، نظر ایدن: جناب حق هربرده حاضر وناظردر. ۲. نظارت ایدن، اداره ایلین، باقان: ناظر امور. ۳. یوزی ویا جبهه‌سی برطرفه دونمش اولان، متوجه، نظارتی اولان: دکیزه ناظر بر اوطه. = سذ. عر. ج: نظار. ۱. بر ایشك اداره وتمشیه‌سنه باقان ذات، بر ایشده مستخدم کافهٔ مأمورین وخدمه‌یه ریاست ایلین باش مأمور: رسومات ناظری: رزی ناظری: چفتلك ناظری: مکاتب عسکریه ناظری: محاسبات عمومیه ناظری. ۲. وکلاء دولتدن بهری که شعبات امور دولتدن برینه موکلدر: داخلیه، خارجیه، معارف، مالیه ناظری: هیئت نظار = هیئت وکلا.

ناظم { ص. عر. ث: ناظمه. «نظم» دن سف.} ۱. ترتیب ایدن، نظامه قویان، تنظیم ایلین. ۲. برحکایه وسائره‌یی سلك نظمه چکن، موزون ومقفا حالنده افاده ایدن، منظومه صاحبی: بومنظومه‌نك بومثنویدنك ناظمی کیمدر؟

ناعم { ص. عر. ث: ناعمه. «نعم» دن سف.} تا. یومشاق. کیکسز: حیوانات ناعمه = کیکی اولمیان حیوانلر.

ناعوره { سذ. عر. ج: نواعیر. صو طولابی. ژ.

ناف { سذ. فا. کوبك، سره. ژ.

نافذ { ص. عر. ث: نافذه. «نفوذ» دن سف.} ۱. دلوب کچن. ۲. ایچری‌یه کچن، ایشلین. ۳. تأثیر ایدن، دیکلنیلن، حکمی اولان، نفوذلی: سوزی نافذ؛ نافذ الکلام = سوزی کچن، دیکلنیلن.

نافرجام { ص فا. اصلسز، اساسسز.

نافع { ص. عر. ث: نافعه. «نفع» دن سف.} فائده‌لی، منفعتلی، یارار، کارلی: بویمك صحته نافعدر؛ پك نافع برایش. || امور نافعه = یولار، لیمانلر، ریحتملر، نهر وکوللرك آچلمه‌سی کبی فائده‌سی عمومه عائد ایشلر. یا: نافعه.

نافعه { سذ. عر. «امور نافعه» دن مختصر} طرق ومعابر وسائر منافع عمومیه‌یه متعلق ایشلره باقان دائرهٔ دولت که وکلادن برذاتك تحت نظارتنده در: نظارت نافعه؛ نافعه ناظری، دائره‌سی.

نافله { سذ. عر. ج: نوافل. مجبوریت تحتنده اولمیه‌رق قیلنان نماز وسائره: نافله نمازی. = ص. تر. فائده‌سز، بوش، بیهوده، واهی: نافله زحمت؛ نافله مصرف. = ح. تر. بوشنه بلا فائده، بیهوده: نافله یورولدم؛ نافله کلمشز.

نافه { سذ. فا. ۱. تیلکی وسائر حیوانلرك کوبك چفتلندن چیقان کورك. ۲. برجنس آهونك کوبکنده اولوب مسکی حاوی

اولان کیسه‌سی. ۳. مج. زلف محبوبان.

نافی (ص. عر. ؛: نافیه. [«نفی»دن سف.] د. نفی وسلب ایدن: ادات نافیه؛ لاء نافیه.

ناقابل (ص. فا. ۱. قابل و ممکن اولمیان، محال: اونا قابل بر ایشدر؛ نا قابل تعریف = تعریفی محال. ۲. قابلیت واستعدادی اولمیان، قبول ایتمز، غیر مستعد: نا قابل تربیه؛ نا قابل تعمیر.

ناقص (ص. عر. ؛: ناقصه. [«نقصان»دن سف.] ۱. اکسیك، قصورلی، تام ومکمل اولمیان، نقصان، ناتمام: بو ایش ناقص اولدی؛ ناقص بر کتاب؛ ناقص العیار؛ ناقص العقل. ۲. عیب وقصوری اولان قصورلی، معیوب: بر چوجغی ناقص طوغمشیدی. ۳. د. [صرف عربیده] لام الفعلی یعنی صوك حرف اصلیسی حروف علتدن اولان: فعل ناقص. ٤. ر. [حسابده] طرح وتنزیل اشارتی (—): طقوز ناقص اوچ مساوی آلتی (۹ — ۳ = ٦). || [هند. سه‌ده] قطع ناقص، هرم ناقص. با: قطع، هرم.

ناقِل (ص. عر. ؛: ناقله. ج: نقله ج. فا: ناقلان. [«نقل»دن سف.] ۱. طاشیان، بر یردن بر یره کوتورن: ناقل ارزاق. ۲. نقل وروایت ایدن، ایشیتدیکی اخبار وحوادثی باشقه‌لرینه یتیشدیرن، راوی: ناقلان اخبار؛ بو حوادثك ناقلی کیمدر؟ ۳. م. حرارت والکتریق کبی قوتلرك کندیسنه سرایتله اوتهیه چکمه‌سنه مساعد اولان: دمیر ناقل حرارتدر؛ جام ناقل الکتریق دکلدر. || غیر ناقل = بوحاله مساعد اولمیان: رچینه‌لر غیر ناقل الکتریقدر.

ناقِلیّت (سث. عر. [لغت مولده] م. الکتریق وحرارت کبی قوتلرك سرایت ایدوب کچمه‌سنه مساعد اولمه: معادنك ناقلیتی؛ جامك عدم ناقلیتی.

ناقوس (سف. عر. ۱. کلیسا چاکلی. ۲. کم. عملیات کیمیویه‌ده مستعمل چاك شکلنده جامدن قپاق.

ناقه (سث. عر. دیشی دوه، آروانه. ؛.

ناقِه (ص. عر. ؛: ناقهه. [«نقاهة» دن سف.] ط. خسته‌لقدن یکی قورتلوب هنوز ضعیف و آریق اولان، افاقت بولمقده اولان.

ناك (د. فا. بعض اسملره الحاق اولنه‌رق معدلولاریله متصف معناسیله صفتلر تشکیل ایدر: دردناك = دردلی. غمناك = مغموم؛ خشمناك = غضبلی؛ نمناك = نملی.

ناکام (ص. فا. نائل کام اولمیان، محروم، بیبهره.

ناگاه (یا ناگه. ص. ح. فا. ۱. وقتسز، مناسب وقتسز اولمیان. ۲. آکسیرین. آکسیرین. || گاه وناگاه = وقتلی وقتسز.

ناکس (ص. فا. ۱. انسانیتسز، بیمروت، لئیم، دنی، آچلاق. ۲. [ر. زبانزدی: نه‌کس] خسیس، بخیل، جری.

ناکسلك (س. [زبانزدی: نه‌کسلك] خست، بخل، جریلك.

ناگوار (ص. فا. ۱. اکل وشربه غیر صالح. ۲. هضمی زور، آغر.

ناگه (ص. ح. فا. با: ناگاه.

ناگهان (ص. فا. آکسیرین. آکسیرین. منتظر، غیر مترقب. = ح. آکسیرین.

ناگهانی (ص. فا. آکسیرین. آکسیرین، واقع اولان.

نال (نالبند، نالین، نالینجی. با: نغل وسائره.

نالان (ص. فا. ایکلین، ناله وفغان ایدن: نالان وکریان.

نالایق (ص. فا. لایق و سزاوار اولمیان، ناشایسته.

نالش (س. ایکلمه، ایکلدی، ناله، فغان: نالش بلبل.

ناله (س. فا. ایکلمه، ایکلدی، فغان: ناله سحر. || ناله‌زنان، ناله. کنان = ایکلیه‌رك.

نام (س. فا. ۱. آد، اسم: بهلول نامنده بر آدم. ۲. شهرت، شان، صیت: نام آلدی؛ نام قزاندی؛ نام وبردی. ۳. توجیه، آدرس: بنم نامه بر مکتوب کلدی؛ سنده بولنجه سزك نامکزه کوندرلمش. ٤. وکالت: بن سزك نامکزه اعادهٔ زیارت ایتدم؛ اوراق اونك نامنه کاغذی امضا ایدر. || بنام = ۱. مسمی: رستم نامیله بنام بر قهرمان. ۲. مشهور: شجاعتده بنام بر آدم: مشهور وبنام. || بدنام = کوتیلکله شهرت بولمش، رسوای. || کمنام. با: کمنام. || نیك نام = ایلکده مشهور، خیرله یاد اولنور. || نامنده = مسمی، آدلی:

اینجیلی چاوش نامنده برندیم. || نامنه = اسماً، اعتباری اولهرق. || نامی وار = اسمی وار جسمی یوق. || نام ونشان = اثر: نام ونشانی قالمدی، بولنمدی. = ص. [وصف ترکیبیده] اسمی، مسمی: پرویز نام شخص = پرویز اسمیله مسمی. [بومقامده جمعنده «نامان» قوللانیلیور سه ده، طوغری دکلدر.]

نام آوَر { ص. فا. مشهور، نامدار.

نامُبارَك { ص. فا. مبارك وبركتلی اولمیان، مشئوم.

نامُتَصَوَّر { ص. فا. غیر متصور، تصور اولنه ماز، خاطر وخیاله کلمز.

نامُتَناهی { ص. فا. حد وپایانی اولمیان، صوکسز، نهایتسز، کناری یوق. = س. کناری ونهایتی اولمیان ساحهٔ سما و زمان و دهر: انسان نامتناهی قارشیسنده واله وحیران اولور. || ص. [جبرده] بردوزی یه کیدوب بیقین حسابه علامت اولان ∞ اشارتی.

نامَحدود { ص. فا. ۱. حد و سینوری اولمیان، غیر محدود. ۲. پك واسع، صوکسز، پایانسز، کنارسز.

نامَحرَم { ص. فا. شرعاً محرم اولمیان، حرمه کیرمین: نامحرم واردر قادینلر باشلرینی اورتسین.

نامَحرَمِلِك { س. و:

نامَحرَمِیَّت { س. فا. شرعاً محرم اولمیان و حرمه کیرمه مین ارکك حالی: نامحرملك، نامحرمیت کندیسنی صیق صیق زیارت ایتمکلکمه مانع اولیور.

نامدار { ص. فا. ج: نامداران. مشهور، ناملی، بنام.

نامدارلِق { س. و:

نامداری { س. فا. شهرت مشهور اوله.

نامَرد { ص. فا. ۱. انسانیتسز، بیروت، لئیم، دنی الطبع. ۲. تورفاق، جبان، آلچاق، مخنث.

نامَردانه { ص. ح. فا. ۱. انسانیتسزلکله، لئیمانه. ۲. قورقاقلقله، آلچاقجه سنه: نامردانه حرکت ایتدی.

نامَردِلِك { س. و:

نامَردی { س. فا. انسانیتسزلك، مروتسزلك. ۲. قورقاقلق، جبانت.

نامَرضی { ص. فا. رضایه مغایر غیر مقبول.

نامَرغوب { ص. فا. رغبته شایان اولمیان، غیر مقبول، بکنمز.

نامِزاج { ص. فا. مزاجسز، منحرف المزاج، کیفسز، خسته، مریض.

نامِزاجلِق { س. کیفسزلك، خسته لق، مرض.

نامزَد { ص. س. فا. ۱. نشانلی، برقیزله تأهلی متصور: اوقیزك نامزدی واردر. ۲. بر مأموریته ویا اعضالق وسائره یه تعیین وانتخابی متصور اولان: او مأموریتسه نامزددر: بلدیه ریاستی نامزدلرندن.

نامزَدلِك { س. ۱. نشانلیلق، یاوقلیلق. ۲. بر مأ. موریت ویا اعضالق و ریاسته تعیین ویا انتخابی متصور اولمه: اسکی بر قائمقام اولوب متصر. فلغه نامزدلکی چوق کورلز.

نامُستَحَق { ص. فا. ۱. استحقاق او. لمیان: حق نامستحق عاجزانه مده. ۲. استحقاق اولمیا. مش، استحقاق قزانلامش، حق ایدلهمش: بر ثروت نامستحقه نائل اولدی.

نامَسعود { ص. فا. مسعود و مبارك اولمیان، مشئوم.

نامَسموع { ص. فا. استماعه شایان اولمیان، غیر مسموع، نامقبول.

نامَطبوع { ص. فا. ۱. طبعه موا. فق اولمیان، ناخوش. ۲. طبع و نشر اولنامش: برخیلی آثاری نامطبوعدر.

نامَعدود { ص. فا. صایلماز، چوق، بیشمار.

نامَعروف { ص. فا. بیلنمین، بیلنمز، مجهول.

نامَعقول { ص. فا. عقله ملائم اولمیان، عقله مخالف.

نامَعلوم { ص. فا. معلوم اولمیان، بیلنمین، مجهول.

نامَقبول { ص. فا. مقبول اولمیان، قبول اولنماز، مقبوله کچمز.

نامَکور { نامکورلك یا: نانکور، نانکورلك.

نامُلائِم { ص. فا. ۱. ملائم اولمیان، اویماز، اویغونسز. ۲. سرت، چتین.

نامِلی { یانامله. ص. اسمی طویلش، مشهور شهیر. صیت وشهرتی اولان.

نامِلی { یانامله. س. تفنك و قلیچ دمیری (ایی جنسلرینك تمغالی واوزرینه عاملك اسمی محکوك اولمه‌سی وجه تسمیه‌سیدر.)

نامُناسِب { ص. فا. مناسب او لیان، مناسبتسز، اویغونسز.

نامُوافِق { ص. فا. موافق واویغون اولمیان، اویماز.

نامور { ص. فا. آدلی، مشهور، شهیر.

نامُوزون { ص. فا. ۱. آهنگسز، نسبتسز. ۲. وزنی اولمیان، وزنی بوزوق (شعر).

ناموس { سذ. عر. ج: نوامیس. (یو. Νόμος دن) ۱. قانون، نظام. ۲. عرض، ادب، پاکدامنلك، عصمت: ناموسنی محافظه ایتمك؛ انسان دنیاده ناموس ایچون یاشار. ۳. عفت، استقامت: ناموسی اولان یالان سویلز. ٤. ملك مقرب؛ ناموس اکبر = جبرائیل (عم).

ناموسسِز { ص. ۱. عرض وادبی اولمیان، ناپاکدامن: ناموسسز بر قاری. ۲. عفت واستقامتی اولمیان: ناموسسز بر آدمك سوزینه کوگنیله‌مز.

ناموسسِزلِق { س. عرضسزلك، عرض وادبسزلك. ۲. استقامتسزلك.

ناموسکار { ص. فا. ۱. ناموسلی، عرض وادبله متصف. ۲. طوغری، مستقیم.

ناموسکارانه { ص. ف. فا. عرض وادب و استقامتله. مثله: ناموسکارانه حرکت ایتدی.

ناموسلی { ص. ۱. ناموس وعرض و ادبی اولان: ناموسلی قادینلر. ۲. طوغری، مستقیم، خیثیت واعتبارصاحبی: ناموسلی آدمدر.

نامه { س. فا. ۱. ایکی شخص یازیشمه تعاطی اولنان مکتوب، یازیك، رساله: برنامه یازدی. ۲. عشق ومحبته دائر سویشنلر یازیشمه تعاطی اولنان مکتوب: نامه یازمغه مخصوص سوسلی کاغد. || نامهٔ همایون = طرف شاهانه‌دن بر حکمداره یازیلان خط همایون. || دیکر اسملره التحاق ایدوب او اسمك مدلولنه دائر کتاب ورساله ویا ورقه معناسنی بیان ایدر: امرنامه، بیانتامه، تعریفنامه، تعلیمنامه، تلغرافنامه، سالنامه، شاهنامه، شهادتنامه، صلحنامه، عهدنامه، محبتنامه وسائره. مرکباتله بلا.

نامه‌بَر { ص. فا. مکتوب کتورن: کبوتر نامه‌بر = مکتوب کوتورمکه آلیشیق کوکرجین.

نامهرِبان { ص. فا. محبتسز، شفقتسز، سوءمز.

نامه‌رَس { س. ص. فا. برحکمدار. دن دیکر برحکمداره نامه کوتورمکه مأمور اولان.

نامی { ص. عر. ؟: نامیه. («نمو» دن سف) نشوونما بولان، یردن بیتن.

نامیه { سش. عر. قوهٔ نامیه، یردن بیتمك و نشوونما بولمق خاصه‌سی.

نان { س. فا. اتمك، خبز. || نان عزیز = لسان رسمیده اتمك معناسیله مستعمل تعبیردر. || نان و نعمت = ولی نعمتدن کوریلن ایبلك، احسان: بو دولتك نان ونعمتیله بسلنمشدر. || نان ونمك = طوز اتمك حقی.

نانپاره { س. فا. ۱. اتمك پارچه‌سی: نان پاره‌یه محتاج. ۲. مج. تعیشه مدار اولان خدمت ومأموریت.

نانکوٚر { ص. فا. (تر. زبانزدی: نامکور) طوز اتمك حقی بیلمز، کافر نعمت.

نانکوٚرلِك { س. (زبانزدی: نامکورلك) طوز اتمك حقی بیلمزلك، کفران نعمت.

نانه { س. (عر. «نمنم» دن) بکه قونیلان معروف کوزل قوقولی نبات. || نانه روحی، صوبی = بو نباتدن چیقاریلان خلاصه وصو. || نانه شکری = نانه روحی قاریشدیرلمش پول شکلنده شکر پارچه‌لری. || مج. نانه منلا = پك قیصه بویلی وتریاکی قیافتلی آدم.

ناوچاغان { س. بوری چیچکی، پاطلیجان چیچکی.

ناودان { س. فا. اولوق، میزاب.

ناوَك { س. فا. اوق، تیر، سهم؛ ناوك مژکان = اوق کبی اولان کیرپیك. عر. || ناوك انداز = اوق آتان، تیر انداز.

ناولون { س. (یو. Ναῦλον دن) کمی کرایسی، کمی وواپو.

ره اشیا ویولجیلر ایچون ویریلن اجرت . [عربیده ینه یونانیدن مأخوذ نول دخی دینلیر .]

ناوی { سـ . [یتا .] کمی، قایق، تکنه .

ناهِب { صـ . عر . ة : ناهبه . [« نهب » دن سف.] نهب وغارت ایدن .

ناهِق { صـ . عر . ة : ناهقه . [«نهق» دن سف.] اکرنجی، مرکب سسلی : حیوان ناهق .

ناهَمتا { صـ . فا . اولیان . مساوی و برابر

ناهموار { صـ . فا . ۱. دوزومستوی اولیان . ۲. اویمیان ، غیر موافق، اویغونسز .

ناهید { سـ . فا . ۱. زهره سیاره سی ۲. مج. بلوغه ایرمش کنج قیز .

نای { یاخودنی . سـ . فا . ۱. قامش، ساز . ۲. اساساً قامشدن یاپیلان معروف اوزون دو . دوك نوعی : نای چاملق .

نایاب { صـ . فا . ۱. بولنماز، معدوم، مفقود . ۲. مثلی بولنماز، نادر .

نائِب { صـ . سـ . عر . ة : نائبه . جـ : نواب . [« نوب » دن سف.] ۱. وکیل ، قائم مقام . ۲. قاضی وکیلی، بر قضایی آرپه لق صورتیله درعهده ایتمش اولان ذاته وکالة محلنده قاضیلق ایدن مأمور شرعی : نائب قضا . ۳. علی الاطلاق قاضی، حاکم الشرع : ولایت نائبی . ٤. نوبتله کلن : حمای نائبه = نوبتلی صیتمه . || د. [نحو عربیده] نائب فاعل = فعل مجهولك موضوعی . = جـ . نواب = [هندستانده] حکمدارك وکیللری حکمنده اولان ایالت والی وحاکملری . [مفرد کبی قوللانیلیر :] نواب بهادر خان .

نائِره { سـ . عر . آتش ، آلو ، شعله : نائرهٔ حرب .

نایِزَن { یا نیزن . سـ . فا . نی چالان، علی الخصوص مولویخانه ده نی چالان درویش : نایزن دده .

نائِل { صـ . عر . [« نیل » دن سف.] دسترس وموفق اولان ، مظفر : کار ایدرك مرامنه نائل اولدی ؛ نائل مرام .

نائِلِیَّت { سـ . عر . [« لفت مولده »] دسترس ومظفر اولمه : مرامنه نائلیتی مأمول ایدیور .

نائِم { صـ . عر . ة : نائمه . [« نوم » دن سف.] اویقوده اولان، اویویان .

نَبَأ { سـ . عر . جـ : انباء . خبر، پیغام . ة .

نَبات { سـ . عر . جـ : نباتات . اوت وآغاج وچیچك قبیلندن اولهرق یردن بیتن شیء ، جانلی اولمقسزین نشو ونما بولان شیء . || نبات شکری = اوت انواعیله تصفیه اولنهرق طوکه . یرلمش شکر، قند . = جـ . علم نباتات = تاریخ طبیعینك نباتات انواع و تقسیماتندن بحث ایدن قسمی . || نباتات باغچه سی = نباتلرك انواعنی یتیشدیروب سیر ایدیرمکه مخصوص نمونه لك باغچه که اکثریا حیوانات مختلفه یی ده حاوی اولور .

نَباتی { صـ . عر . ة : نباتیه . نباته منسوب ومتعلق ، نبات قبیلندن اولان : مواد نباتیه؛ حیوان نباتی . = سـ . عر . جـ : نباتیون . علم نباتاتله اوغراشان عالم : مشاهیر نباتیوندن .

نَبَت { سـ . عر . بیتمه ، حاصل اوله، یردن چیقمه .

نَبذه { سـ . عر . آز مقدار، جزئی شیء .

نَبَرد { سـ . فا . جنك، حرب، غوغا. || نبرد آزما = حرب آزما، محاربه یه آلیشیق، چوق محاربه لر کورمش .

نَبض { سـ . عر . [تر . زبانزدی : نامیز] آتان واوران طمار وعلی الخصوص بیلك طماری : نبضنه باقمق ؛ نبضی صایمق ؛ نبضی آتیور .

نَبضان { سـ . عر . ط . طمار اورمه، نبض آتمه؛ نبضان غیر منتظم .

نَبضی { صـ . عر . ة : نبضیه . ط. طمارك آتمه سنه منسوب ومتعلق .

نَبط { سـ . عر . جزیرة العربك شمال جهتلرنده ساکن بولنمش سریانی شعوبندن برقوم .

نَبطی { صـ . عر . ة : نبطیه . نبط قومنه منسوب ومتعلق : فلاحت نبطیه = بوقومك اصول زراعتندن بحث ایدر ولسانلرندن مترجم اسکی برکتاب .

نُبعان { سـ . عر . صویك یردن چیقمه سی، قاینامه، فیشقره : مه : نیلك نبعان ایتدیکی یرلر .

نَبَق { سـ . یبان کرازی .

نُبُوَّت { سـ . عر . پیغمبرلك : اعلان نبوت بیوردیلر .

نَبَوی { صـ . عر . ة : نبویه . پیغمبره منسوب ومتعلق :

حضور جناب نبوی‌یه؛ حدیث نبوی؛ سیر نبویه.

نَبی { سذ. عر. جم: انبیاء. [«نبأ» دن صش] جناب حق طرفندن وحی اولنان حقایق خلقه تبلیغله دین حقه دعوت ایدن ذات، پیغمبر، رسول، یولاواج: نبی الله؛ نبی ذیشان؛ انبیاء عظام.

«رسول» دن فرق شودرکه: رسول صاحب کتاب اولان پیغمبره، «نبی» ایسه صاحب کتاب اولمیانه دخی دینیر.

نَبیذ { سذ. عر. خرمادن وقوری اوزومدن چیقاریلان برنوع مشروب.

نَبیر { ونبیره. س. فا. تورون، حفید. ز

نَبیل { ص عر. ا: نبیله. [«نبل» دن صش] فضل وذکا صاحبی، کوزل خویلی، عاقل وتربیه‌لی.

نِتاج { سذ. عر. یاوری طوغورمه، یاوریلامه.

نَتائِج { سث. جم. عر. فد: نتیجه. با: نتیجه.

نَتَف { سذ. عر. ط. قیل یولمه.

نِته { یاخود نیته. د. که ویا کیم اداتیله برابر قوللانیله‌رق تشبیه وتمثیل بیان ایدر، ناصل‌که، اولدیغی کبی: بعض دفعه اویله اولور نته‌که (کیم) کچن کون اولدی = کچن کون اولدیغی کبی.

نَته { س. [یتا] بج. یرلشدیرمه، باغلامه، تسویه: نته‌ایتمك.

نَتیجه { سث. عر. جم: نتائج. ١. سبق ایدن احوالك ایجاب ایتدکاری حال، ایجاب کرده: عشرتك نتیجه‌سی موتدر. ٢. خلاصه، زبده، ماحصل: نتیجهٔ کلام. ٣. ثمره، حاصل: او ایشدن بر نتیجه چیقمدی؛ او قدر یورغونلق بر نتیجه ویرمدی. ٤. صوك، عاقبت، نهایت: نتیجه‌سنده ینه بن متضرر اولدم. ٥. مذ. قیاسك ایکی قضیه‌سندن چیقان خلاصه. || نتیجه‌بخش = نتیجه ویرن، نتیجه‌سی کوریلن. || نتیجه‌پذیر = نتیجه‌لنن، مقصده مقارن اوله‌رق ختام بولان. || نتیجهٔ کلام = الحاصل.

نَتیجه‌سِز { ص. نتیجه‌لنمین، صوکی کلمین، مقصده واره‌میان: او ایش نتیجه‌سز قالدی.

نَتیجه‌لَنمَك { فل. نتیجه بولمق، صوکه ومقصده وارمق، نتیجه‌پذیر اولمق: ایش نتیجه‌لندی.

نِثار { سذ. عر. ١. صاچمه، سرپمه، طاغیتمه: امریقا زنکینلری برچوق آلتینی نثار ایدرلر. ٢. دوکونده ویا بر آلایده صاچیلان آقچه وسائره. || [فارسی وصف ترکیبیلرده] صاچان، صاچیجی: زر نثار = آلتین صاچان.

نَثر { سذ. عر. ١. صاچمه، سرپمه. ٢. موزون اولمیان سوز، نظم مقابلی، کلام منثور: نثر ونظمده ماهر بر منشی.

نَثراً { ح. عر. غیر موزون سوز ایله، کلام منثور ایله، نثر یازه‌رق: انسان هرحالده نثراً مقصدینی دها طبیعی افاده ایدر.

نَجابَت { سث. عر. صویلیلق، ایی بر صویه منسوبیت، اصالت، زادکانلق.

نَجابَتلی { یا نجابتلو. ص. اصالت ونجابتی اولان، صویی پاك. القاب رسمیه‌ده دولتلو ایله برابر شهزادکان حضراتنه عنوان اولور.

نَجات { سث. عر. قورتلمه، خلاص، سلامت، رها: نجات صدقه‌در؛ نجات بولمق.

نَجّار { ص عر. [«نجر» دن سمب.] طوغرامه‌جی، دولکر، مارانغوز.

نَجاسَت { سث. عر. پیسلك، مردارلق، ترس: بدن واثوابی نجاستدن تطهیر شرائط صلاتدندر.

نَجاشی { سذ. عر. حبش حکمدارلرینه اوته‌دن بری ویریلن عنواندر.

نَجائِب { سذ. جم. عر. [فد: نجیب] نجیب واصیل وشریف وکریم اشخاص واشیاء: نجائب القرآن = قرآن کریمك سورهٔ اخلاص وسورهٔ انعام وآیت کرسی کبی اك منتخبلری.

نُجَبا { سذ. جم. عر. فد: نجیب. با: نجیب.

نَجد { سخذ. عر. جزیرة العربك وسطلرنده اولان بر خطهٔ واسعه‌سی که مرتفع اولمغله اولدقجه مسکون ومعموردر.

نَجدَت { سث. عر. یکیتلك، بهادرلق، شجاعت.

نَجَس { سذ. عر. پیسلك، مردارلق.

نَجِس { ص. عر. پیس، مردار، ناپاك.

نَجَف { سخذ. کوفه جوارنده بر شهر اولوب حضرت علی المرتضی (رضه)ك تربهٔ شریفه‌لرینی حاوی اولمغله زیارتکاهدر: نجف اشرف. = س. اوجوارده

چیقان بر جنس بللور : نجف دانی .

نَجل { سذ. عر. ج : انجال. ١. اوغل، ولد، فرزند. ٢. ذریت، سلاله .

نَجم { سذ. عر. ج : نجوم، انجم. کوکب، ستاره، اختر: نجم ثابت؛ نجم سیار؛ نجم ثاقب. = ج. نجوم. با : نجوم. || انجم سپاه = نجوم کبی حسابسز عسکری اولان .

نَجمی { ص. عر. ث : نجمیه. کوکبه منسوب ومتعلق .

نُجوم { سذ. ج. عر. فد : نجم. با : نجم. || علم نجوم = ١. کواکبك احوال وحرکاتندن بحث ایدن علم حقیقی، فر. Astronomie. ٢. کواکبك مواقع و حرکاتندن انسانلره متعلق احکام چیقارمق علم کاذبی وادعای باطلی، فر. Astrologie. || اهل نجوم = علم نجوم حقیقی ویا کاذب علماسی .

نُجومی { ص. عر. ث : نجومیه. علم نجوم صحیح ویا کاذبه منسوب ومتعلق .

نَجه { ونجی. با : نه‌جه. نه‌جی .

نَجیب { ص. عر. ث : نجیبه. ج : نجباء صویلی، اصیل .

نُحات { سذ. ج. عر. [فد. ناحی غیر مستعملدر.] علم نحو علماسی، نحویون : طبقات النحات.

نُحاس { سذ. عر. ١. باقیر. ٢. باقیر آقچه.

نُحاسی { ص. عر. ث : نحاسیه. باقیره منسوب ومتعلق ویا باقیردن معمول : اوانیء نحاسیه؛ مسکوکات نحاسیه .

نَحافَت { سث. عر. آریقلق، لاغرلق، ضعیفلك .

نَحْت { سذ. عر. اویمه، یونمه. ز.

نَحر { سذ. عر. بوغازلامه، کسمه، ذبح ایتمه.

نِحریر { سذ. ص. عر. ج : نحاریر. حاذق وماهر ونجربه‌لی عالم .

نَحس { سذ. عر. ج : نحوس. ١. اوغورسزلق، شآمت، سعد مقابلی. ٢. اوغورسز ومشئوم ومنحوس شیء.

نَحل { سذ. عر. [اسم جنس] آری، زنبور .

نِحَل { سث. عر. ج. فد : نحله. با : نحله .

نَحله { سث. عر. برتك آری.

نِحله { سث. عر. ج : نحل. دین شعبه‌سی، مذهب : ملل ونحل .

نَحو { سذ. عر. کلمه‌لرك ربطیله کلام تشکیلندن و ربط کلامده آلدقلری اعرابدن بحث ایدن علم که صرفدن صکره اوقونور. عربلر عندنده اعم اولوب صرفی دخی احاطه ایدر : نحو عربی؛ نحو ترکی .

نُحوسَت { سث. عر. اوغورسزلق، شآمت .

نُحوسَتلی { ص. اوغورسز. شآمتلی، منحوس .

نُحول { سذ. عر. ط. پك زیاده آریقلق ولاغرلق .

نَحوی { ص. عر. ث : نحویه. علم نحوه منسوب ومتعلق : اصطلاح نحوی؛ قواعد نحویه. = سذ. عر. ج : نحویون، نحات. علم نحو ایله توغل ایدن عالم : مشاهیر نحویوندن سیبویه.

نَحیف { ص. عر. ث : نحیفه. [«نحافة» دن صش.] آریق، لاغر، ضعیف : پك نحیف بر آدم.

نُخاع { سذ. عر. مردار ایلیك، مخ : نخاع شوکی .

نُخبه { سث. عر. ج : نخب. هرشیئك منتخب وکزیده‌سی : نخبهٔ آمالی .

نَخجیر { س. فا. ١. آو حیوانی و علی الخصوص یبان کچیسی. ٢. آو، صید. ز.

نُخره { سث. عر. ط. کمیك نسجنك چوریمسی .

نُخُست { ص. فا. و :

نُخُستین { ص. فا. ایلك برنجی، اولکی .

نَخل { سذ. عر. [عربیده اسم جنس] ١. خرما آغاجی. ٢. تر. بال مومندن معمول آغاج تقلیدی که بالآخره کلین اوطه‌سنه قونمق اوزره کلینك اوکنده کتیریلیر و مصنوع میوه‌لر وشکوفه‌لر ایله وآلتین ویا کموش ورقلر ایله تزیین اولنور ایدی .

نَخلبَند { س. فا. ١. آغاج بودا. یوب تنظیم ایدن آدم. ٢. تر. بال مومندن آغاج تقلیدی یاپوب تزیین ایدن آدم .

نَخلِستان { س. فا. خرمالق، خرما باغچه‌سی ویا اورمانی .

نَخله { سث. عر. برتك خرما آغاجی.

نَخلیّه { ص. ث. عر. بـا. فصیلهٔ نخلیه = خرما آغاجی نوعندن اشجار.

نَخوَت { سث. عر. کبر، غرور، خودبینلك، تفخر.

نُخود { س. فا. قوروسی یئن معروف حبه‌که سبزه کبی قوللانیلیر وقاورلمشنه لبابی دینیر: نخود یخنیسی؛ نخود طوبی = نخود ازمه‌سندن طوب. || نخود یاغیسی = نخود قدر بر دانه ایله ایشلدیلن در یك و اوفاق یاق.

نُخودلی { س. نخودله یئمش ات یمکی.

نِدا { سند. عر. چاغرمه، سسلنمه، سس ویرمه. || د. حرف ندا = چاغرمغه مخصوص حرف: یا، ای کبی.

نُداس { س. بـا: نطس.

نَدامَت { سث. عر. نادم وپشیمان اولمه. پشیمانلق، ایلدیم.

نَدبه { سث. عر. یاره یری، ایی اولمش یاره‌نك قالمش نشانی.

نُدبه { سث. عر. اولونك اوصافنی صایه‌رق آغلاشمه، صاغو.

نَدرَت { سث. عر. نادر اولمه، سکرکلك، آز بولنور شیئك حالی: الماس وزمرد کبی احجارك قیمتی آنجق ندرتلرندندر؛ ندرت اوزره بولنور.

نُدَماء { سند. جـ. عر. فد: ندیم. بـا: ندیم.

نَدَن { یا نه‌دن. بـا: نه.

نَدیم { ص. سند. عر. جـ: ندماء. ١. همزم، همصحبت. ٢. بر بیوك ذاتی کوزل سوزلر ولطیف فقره‌لرله اکلندیرن آدم: ندیم خاص. ٣. کوزل سوز و لطیف فقره‌لر بیلوب اکلندیرمکه مقتدر اولان: ندیم بر ذاتدر.

نَدیملك { س. کوزل سوز ولطیف فقره لرله اکلندیرن آدمك حالی.

نَذر { سند. عر. جـ: نذور. آدامه: فلان مقامه بر قربان نذر ایتدم.

نُذور { سند. جـ. عر. فد: نذر. بـا: نذر.

نَذیر { ص. عر. [«نذر»دن صش.] خلقی طریق مستقیمه سوق ایچون انذار ایله تحذیر ایدن، بشیر مقابلی: پیغمبرمز بشیر ونذیردر.

نَر { ص. فا. ارکك: شیر نر = ارکك آرسلان.

نَرجیس { سند. عر. [فا «نرگس» دن معرب] بـا: نرگس.

نَرخ { سند. عر. احتیاجات ضروریه دن اولان ات واتمك کبی شیئلره جانب حکومتدن تعیین اولنان بها: اته، اتمکه نرخ قودیلر.

نَرد { سند. عر. طاوله دیللن اویون. ا.

نَردُبان { س. فا. [تر. زبانزدی: مردوون] یوقاریه و خصوصاً ابنیه‌نك فوقانی قاتلرینه چیقمق ایچون قوللانیلان بـا. صامقلی یول، سلم، باصمجیح: طاش، تخته نردبان؛ چفته نردبان؛ اگرتی نردبان = ایستنیلن یره قونانی؛ آصمه نردبان = قیصقاج: ایپ نردبان = اورچون، اوزگچ.

نَردَن { نرده. اصلی: نره‌دن، نره‌ده. بـا: نره.

نَرگِس { س. فا. ١. صاری چیچکلی ایشیل کوبکلی معروف برجنس کوزل چیچك. ٢. مج. دلبر کوزی.

نَرم { ص. فا. یومشاق، لطیف، ملائم. || نرم دل = یورکی یومشاق، مرحمتلی.

نَره { س. ظم. «نه»دن مشتق اولوب محل ومکان استفهامنده قوللانیلیر: بو نره‌نك مالیدر = خانغی محلك؟ نره‌لری کزدیکز = خانغی یرلری؟ نره‌سنه باقسه‌ك = خانغی یرینه؛ نره‌کز آغریپور = خانغی یرکز؟ نره‌دن کلوب نره‌یه کیدیورسکز؟ || ده حرفیله برابر استفهام انکاری مقامنده ونه قدر اوزاق یاخود مفقود معنا سیله قوللانیلیر: بوندن صکره کوزل هوالر نره‌ده؟ شرفك او اسکی قاشلری شمدی نره‌ده؟ نره‌ده او نره‌ده بن؟

نَره‌لی { ص. خانغی یرلی: سز نره‌ایسکز؟ شاعر نابی نره‌لی ایدی؟

نِزار { ص. فا. آریق، ضعیف، لاغر، زبون: زار ونزار.

نِزاع { سند. عر. [«نزع»دن مصدر مفاعله] چکیشمه، غوغا، منازعه، طوتیشمه، اختلاف: آره‌لرنده نزاع وقوع بولمش.

نِزاعجی { ص. غوغاجی، دائما منازعه ومخالفت ایدن.

نِزاعلی { ص. حقنده نزاع وقوع بولان، منازع فیه: نزاعلی برتارله.

نَزاکَت { س. إفا. «نازك» صفتنك عربی زعم اولنمسیله مصدر عربی صورتنده تشکیل اولنمش غلط فاحش بر لغتدر.] ١. نازکلك، لطافت: بدننك نزاکتی. ٢. ظریفلك، ظرافت، قبالق ضدی: نزاکتله سویلملی. ٣. تربیه، ادب. ٤. اهمیت، دقت و اعتنایه محتاجیت: بو مسئله‌نك نزاکتی واردر؛ اورانك نزاکتی معلوم.

نَزاکَتلی { نزاکتلو. ص. نازکلکی وظرافتی اولان. [انشا لساننده قادینلر وقیزلر حقنده مستعمل عنواندر.]

نَزاهَت { سث. عر. پاکلك، تمیزلك.

نَزد { ظم. فا. ١. یان، عند، قرب: فلانك نزدنده‌در؛ نزد عالیلرنده؛ فلان دولت نزدنده‌کی سفیر. ٢. کوره، نظرنده، فکرنجه: نزد حکماده اومسئله حل ایدلمشدر؛ بنم نزدمده معلومدر.

نَزدیك { ظم فا. یاقین، قریب. ا.

نَزع { سذ. عر. ١. چکوب قو. پارمه، رفع: او حقی بندن نزع ایده‌مزسکز. ٢. جان چکیشمه، احتضار: حالت نزعده‌در.

نَزف { سذ. عر. ط. قان کیتمه، قانامه: نزف الانف = بورن قانامه. فر. Hémoragie.

نَزفی { ص. عر. ا: نزفیه. ط. قانامغه وقان کیتمه‌سنه منسوب ومتعلق.

نَزله { سث. عر. ج: نوازل. ١. بورنك آقمه‌سنی موجب اولان مرض، اینمه، ذکام. ٢. ط. بدنك هر خانغی عضوندن اولورسه جراحت ویا دیکر بر مادهٔ مخاطیه آقمه: نزلهٔ صدر؛ نزلهٔ مثانه؛ نزلهٔ مستولیه = غریب دینلن شدتلی نزله. = لسانمزده جمعی ده مفرد کبی قوللانیلیر: نوازلم واردر؛ نوازله اوغرادم.

نَزلی { ص. عر. ا: نزلیه. ط. نزله‌یه منسوب ومتعلق.

نُزول { سذ. عر. ١. آشاغی‌یه اینمه: خیلی قار نزول ایتدی؛ کوکدن نزول ایتمش کبی. ٢. یولجیلق اثناسنده بر قوناغه قونمه: اقشام خانك برینه نزول ایتدیلر. ٣. کویا اخلاطك اینمه‌سندن واقع اولان علتکه بعضاً موتی وبعضاً برطرفك طوتلمه‌سنی موجب اولور، اینمه، طامله، فلج: کندیسنه نزول اصابت ایتمش. || نزول ویا نزل امینی = وقتیله بر یره قونان عسکرك لوازمنی احضاره مأمور اولان آدم.

نُزهَت { سث. عر. اکلنمه، انشراح، تفرج، کشایش. || نزهت افزا = اکلنجه‌لی، انشراحی موجب.

نُزهَتگاه { س. فا. اکلنجه محلی، تفرجگاه.

نَزیه { ص. عر. ا: نزیهه. [«نزهة» دن صش.] پاك، تمیز، بری.

نِژاد { س. فا. صوی، نسل، نسب: پاکنژاد = صویلی، اصیل.

نَسا { سذ. عر. ت. قالچه کمیکندن آیاقلرك اوجنه قدر اوزانان سیکیر. || ط. عرق النسا = بو سیکیرك وجعندن عبارت مزعج برعلت.

نِساء { سث. ج. عر. [نسوه ونسوان کبی اسم جمع اولوب مفردی یوقدر.] قادینلر، اناث: طائفهٔ نسا.

نَسّاب { سذ. عر. ج: نسابین: [«نسب» دن سمب] علم انسابله توغل ایدن مورخ، مشاهیرك وقبائل عربك نسبلرینی ضبط وتحریر ایدن آدم.

نَسّاج { سذ. عر. [«نسج» دن سمب.] طوقوییجی، چولها.

نِساجَت { سث. عر. طوقوییجیلق، طوقومق صنعتی، چولهالق.

نَسَب { سذ. عر. ج: انساب. صوی، اجداد سلسله‌سی: بتون انسانلرك نسبی حضرت نوحه چیقار.

نَسَباً { ح. عر. نسب جهتنجه، صویجه.

نِسبَت { سث. عر. ١. تعلق، منسوبیت، مربوطیت، ارتباط: کندیسنك او خاندانه نسبتی واردر. ٢. قیاس، مقایسه، ایکی شیئك بربرینه کوره اولان حال ومقداری: بنم حالمسزك حالکزه نسبت اولنماز، نسبت قبول ایتمز. ٣. ر. ایکی عدد ویا شکل آره‌سنده‌کی مناسبت وقیاس: نسبت عددیه؛ نسبت هندسیه. ٤. تر. رغم، برینه قارشی عنادینه یاپیلان ایش وکوستریلن حال: بکا نسبت ایتمك ایستیور. =

ح. تر. رغماً : بو ایشی بکا نسبت یاپیور. — عر تعبیراتده «نسبه» صورتنده‌ده قوللانیلیر : بالنسبه = نسبتله. نسبةً.

نِسبَةً { ح. عر. نسبتله، قیاس ومقایسه‌اولنه‌رق، بالنسبه : بو او اوته‌کینه نسبةً بیوکدر.

نِسبَتجی { ص. باشقه‌سنه رغماً بر شیٔ یاپان : چوق نسبتجی آدمدر.

نَسَبی { ص. عر. ا : نسبیه. [«نسب» دن سمنه.] نسل و نسبه منسوب ومتعلق : شرافت نسبیه.

نِسبی { ص عر. ا : نسبیه. [«نسبة» دن سمنه.] نسبتله واقع اولان، قیاس ومقایسه ایله اولان : رسوم نسبیه = مقطوع اولمیوب قیمت اوزرینه تخلف ایدن.

نَستَرَن { س. فا. و :

نَستَرین { س. فا. یبانی کل و آغستوس کلی دینلن چیچك.

نَسج { سذ. عر. ١ طوقومه. طوقویش : بز نسج ایتمك. ٢. ت. بدنده‌کی ات وزار ودری کبی شیئلری ترکیب ایدن لیفلرك صورت ترکبی : نسج حجروی.

نَسخ { سذ. عر. ١. فسخ ولغو ایتمه، حکمسز براقمه. قرآن کریم توراتك احکامنی نسخ ایتمشدر. ٢. بر کتابك صورتنی آلمه، بر نسخه‌سنی چیقارمه، قوپیه ایتمه، استنساخ. ٣. باشلیجه کتاب استنساخنده مستعمل ویا قوت مستعصمینك ایجاد کرده‌سی اولان یازی نوعی که الیوم طباعتده‌دخی باشلیجه او نوعی مستعملدر: نسخ یازمق: خط نسخ. ٤. بشقه‌شکله قومه. صورت وقالب دکیشدیرمه.

نُسخ { سث. جم. عر. فد : نسخه. با : نسخه.

نُسخَتَین { سث. ت. عر. فد : نسخه با : نسخه.

نُسخه { سث. عر. جم : نسخ. ت : نسختین. ١. یازیلی بر شیئدن چیقاریلان صورت، بر کتابك یازلمش صورتلرینك بهری : حجنك بر نسخه‌سنی آلدم: او کتابك فلان کتبخانه‌ده دخی بر نسخه‌سی واردر: مقاوله‌نامه‌یی نسختین اوله‌رق امضا ایتدیلر. ٢. طلسم کبی بر مرض وآفتدن محافظه ایچون یازیلان واوسته آصیلان یاخود صویی ایچیلن ویا توتسیلن دعا [تر زبانزدی : موسقه] : نسخه یازمق؛ نسخه آلمق. ٣. [ینه زبانزدی موسقه] بو دعالرك اکثریا قاتلاندقلری کبی اوچ کوشه‌لی شیٔ. — متنك برکلمه ویا فقره‌سی بعض نسخه‌لرده باشقه درلو اولدیغی وقت او درلوسی‌ده حاشیه مقامنده یازیلوب ویا طبع اولنوب زیرینه «نسخه» یازلمق عادتدر. تکمیل نسخ ایتمك = مدرسه‌لرده تدریسی معتاد اولان علومی اکمال ایتمك.

نَسخی { ص. عر. خط نسخی = نسخ دخی دینلن معروف خط که کتب استنساخنده اك زیاده مستعملدر.

نَسر { سذ. عر. کرکس دینلن یرتیجی قوش. || ك نسر طائر و نسر واقع = ایکی جملهٔ کوکبیه.

نَسرین { س. فا. با : نسترین.

نَسطوری { ص. س. عر. ا : نسطوریه اسکی‌سریانی راهبلرندن نسطور اسمنده برینك وضع ایتدیکی خرستیان مذهبنه تابع اولانلره اطلاق اولنورکه الیوم موصل طرفلرنده بولنیورلر.

نَسَق { سذ. عر. طرز، اسلوب، ترتیب : بر نسق اوزره، نسق واحدده.

نَسل { سذ. عر. صوی، سلاله، ذریت، نسب : نسلی معلوم؛ کیمك نسلندندر؟

نَسناس { سذ. عر. بیوك بر جنس مایمون که غوریله و شمپانزه واورانغ اوتانغ و ... بون اسملریله درت نوعه منقسمدر.

نَسنه { س. ١. شیٔ : بر نسنه، بعض نسنه‌لر. ٢. [جملهٔ منفیه‌ده] برشی، هیچ برشی : نسنه بوله‌مدم. [اسکیمشدر.]

نِسوان { سث. جم. عر. [اسم جمع اولوب مفردی یوقدر] قادینلر، اناث، طائفهٔ نسا : نسوان حمامی.

نَسیْ { سذ. عر. و :

نِسیان { سذ. عر. اونوتمه، اونودش. فراموش. || نسیاً منسیاً = بوسبوتون اونوتمه.

نَسیب { ص. عر. ا : نسیبه. [«نسب» دن صش.] نسب صاحبی، صویلی، علی الخصوص بابا طرفندن اصیل.

نَسیجه { سث. عر. جم : نسایج. [«نسج» دن صش.] ١. طوقونمش شیٔ، طوقومه. ٢. ت. نبا. طوقونمش کبی مختلف

وضعیتده ایسافدن مرکب زار ویاپراق وسائره ، فر. Tissu. («نسج» یرینه بونك استعمالی دها مناسبدر .)

نَسیم { سد. عر. خفیف ولطیف روزکار : نسیم صبا = باد صبا .

نَسیمی { ص. عر. ا : نسیمه . خفیف ولطیف روزکاره منسوب ومتعلق . || هوای نسیمی = تنفسه صالح هوا .

نَشا { سد. عر. اشتاسته، حیوانات ونباتاتده بولنان مادهٔ خالصه . اوز .

نَشأَت { ا. نشئت . سد. عر. ۱. حاصل اوله . وجوده کله . یتیشمه : مکتبدن نشأت ایدن ضابطان : ابن سینا ماوراء النهرده نشأت ایتمشدر . ۲. ایلری کله . منبعث اوله : بو کتابلر نه دن نشأت ایدیور . || ا : نشئه .

نِشادِر { یاخود نشادور . سد. عر. آمونیاق طوزی دیمکله طوزلی ویاقیمی بیاض بر ماده . || نشادر روحی = آمونیاق دیمکله کسکین بر روح که ادرار . دهده یولنور .

نِشادِری { ص. عر. ا : نشادریه . کیم. نشادر روحنه یعنی آمونیاقه منسوب ومتعلق .

نِشاسته { سد. فا. اتر. زبانزدی : نشسته ایغدای وسائر حبوبات اونك خلاصه‌سی که حبوبات مذکوره‌نك صوده چوریدلدکدن صکره ازلمسیله وسوت کبی جیقان مایعك قوریدیلوب ارلمسیله حاصل اولوب طاتلی وسائره اعمالنده قوللانیلیر وقوله نامیله کوملك و سائره قوله لامغه یارار .

نَشاط { سد. عر. سویمج شن وشاد اوله. کیف . نشاطه کلدی .

نَشاطسِز { ص. نشئه‌سی پرنده اولمیان ، نشئه‌سز ، محزون، مکدره کیفی اولمیان : کندیمی نشاطسز کوردم .

نَشاطسِزلِق { سد. نشئه‌سزلك، محزونیت .

نَشاطلی { ص. نشئه‌لی ، کیفلی ، شاد، خرم : اوکون پك نشاطلی ایدی .

نِشان { سد. فا. ۱. علامت، اثر : نام ونشانی پایداردر: نشان براقدی . ۲. علامت فارقه ، یللی اولق ایچون ایدیلن اشارت، تمغا وسائره : نشان قومق: بنم قویونلرمك نشانی واردر . ۳. پاره اثری ، ایی اولمش پاره‌نك یللی اولان یری : قایچ پاره‌سنك یوزنده نشانی قالدی . ٤. اوق ویا قورشون وکله ایله اورلمسی مطلوب اولان نقطه. هدف : نشانه آتمق؛ نشان دیکمك. ٥. هدفه اورمق اوزره سلاحك کوزه کوتوریلوب طوغرلمه‌سی : نشان آلمق: نشان آتمق. ٦. سلاحك اوزرنده نشان آلمغه مخصوص واکثریا متحرك ودرجه‌لی آلت : بوتفنكك نشانی طوغری دکلدر . ۷. بر قیزه نامزد اولانلرکلك یوکا علامت اولق اوزره ویردیکی یوزوك وسائره : قیزك یارمغنده نشانی وار ایدی: قوجه‌سنك نشانی یادکار صاقلایوردی. ۸. نامزد. لك : نکاحی اولمیوب یالکز نشانی وار ایدی. ۹. بروقعه‌یه علامت اولق اوزره دیکیلن طاش : نشان طاشی . ۱۰. طغرای همایون، فرمان وبراتلره چکیلن اشارت: نشان قلمی. ۱۱. رجال ومأمورین و اهالیدن اصحاب لیاقته طرف دولتدن ویریلن وکوکسه طاقیلان علامت مخصوصه‌که هر دولتده انواعی وهر بریك درجاتی واردر : نشان عثمانی نشان مجیدی ؛ امتیاز نشان ذیشانی؛ شفقت نشانی: نشان آلمق؛ نشان طاقمق . || نشان ویرمك = علامتی کوریلوب یللی اولمق .

نِشان { ص. فا. [وصف ترکیبیده] ۱. طوران ، یرلشن ، دیکیلن، قالان : خاطر نشان = خاطرده قالان . ۲. دیکن . نصب ووضع ایدن. ۳. کوسترن . اثر وعلامت حکمنده اولان : فرمان عدالت نشان.

نِشانجی { سد. ص. ۱. نشانه آتمه‌ده ماهر، هدفه اورمه‌ده مهارتی اولان : چوق ایی نشانجیدر . ۲. نشان قلمك رئیسی، طغراکش، توقیعی .

نِشانجیلِق { سد. ۱. نشانه آتمه‌ده مهارت. هدفه اورمق مهارتی : اونك نشانجیلغی مشهوردر. ۲. نشان قلمك ریاستی، طغراکشلك : اوچ سنه نشانجیلق ایتدی .

نِشانده { ص. فا. طورمش، طور. دیرلمش، دیکلمش، نصب اولنمش .

نِشانگاه { س. فا. ۱. هدف ری، هدف اتخاذ اولنان محل. ۲. سلاحك نشان آلمغه مخصوص یری: بوتفنكك نشانگاهی پك طوغری.

نِشانگیر { س. فا. چیزكی چیزمكه مخصوص مارانغوز آلتی.

نِشانلامَق { فع. ۱. نشان قومق، اشارت ایتمك، بر علامت فارقه وضع ایتمك: بن بكندیكم اشیایی نشانلادم: هر كس كندی قویونلرینی نشانلار. ۲. نشانه آتمق، هدفه اورمق: كوزل نشانلایور. ۳. تأهلنی قرارلاشدیروب نامزد ایتمك: قیزینی نشانلامش.

نِشانلانمَق { فل. فعج. ۱. برنشان و علامت فارقه ایله اشارت اولنمق. ۲. تأهل ایچون نامزد اولمق: فلان قیز، فلان دلیقانلی نشانلاندی.

نِشانلی { ص. ۱. برنشانی وعلامت فارقه سی اولان: اونك قویونلری نشانلیدر. ۲. تأهل ایتمك اوزره نامزد، نشانلانمش: او قیز نشانلیدر: قیزك نشانلیسی بوراده دكلدر.

نِشانه { س. فا. اثر، علامت، اماره: نشانهٔ صدق ومخالصت.

نَشتَر { س. [فا. «نیشتر»دن غلط] قان آلمغه وچیبان وسائره یارمغه مخصوص جراح بیچاغی: نشتر اورمق.

نَشر { سند. عر. ۱. طاغیتمه، یایمه: بو چیچك بر رایحهٔ طیبه نشر ایدیور. ۲. هركسه طوبورمه، اشاعه: حوادث نشر ایتمك. ۳. اوراق حوادث وسائر مطبوعاته درج ایتمه ویا ایتدیرمه: بعض مقالات نافعه نشر ایتدی: بوحوادثی اك اول نشر ایدن فلان غزتهدر. ٤. بركتاب وغزته وسائره طبع ایدوب انظار عامهیه قومه: بر چوق كتب مفیده نشر ایتدی: مطبعهٔ عامره طرفندن نشر اولنان كتابلر: كندیسی برغزته نشر ایدیور. ٥. عمومه یتیشدیرمه، تعمیم، عمومی حالته قویمه: نشر معارف: نشر علوم. ٦. یوم قیامتده یتون انسانلرك دیرلمسی: حشر ونشر. با: حشر. || د. لف ونشر. با: لف.

نَشریّات { سند. ج. عر. ۱. هر كسه طوبیریلان شیئلر، اشاعه اولنان خبرلر: برطاقم نشریات كاذبه بولنمش. ۲. اوراق حوادث وسائر مطبوعاتك یازدقلری شیئلر: اونك نشریاتی دائما طوغریدر. ۳. طبع ایتدیریلوب نظر كاه عمومیه وضع اولنان آثار: نشریات نافعه سیله شهرت بولمشدر. ٤. یالان و اویدیرمه خبرلر، اراجیف: بر طاقم نشریاتده بولنمش.

نِشَست { س. فا. اوتورمه. ز. = ص فا. [وصف ترکیبیده] اوتوران، جالس، مقیم. [«نشین» دها مستعملدر.]

نِشَسته { ص. فا. ج: نشستگان. اوتورمش. اوتوران، جالس. ز

نِشَسته { س. با: نشاسته.

نَشف { سند. عر. صویی چكوب جذب وبلع ایتمه.

نَشَق { سند. عر. بورنه چكمه، بورنله جذب ایتمه.

نَشو { سند. عر. [طوغریسی: نشئ یاخود نشوء در] نبات وحیوانك بیومه سی، بیومه، بوی آتمه: اكینلر، آغاجلر، قوزیلر، چوجقلر نشو ونما بولورلر. [باشلیجه متردفی اولان «نما» ایله برابر قوللانیلیر.]

نَشور { ص. عر. [«نشر»دن سمر.] مبالغه ایله نشر ایدن، چوق طاغیدان: حضور لوامع نشور. [بویله عربی كلهلردن مركب فارسی وصف ترکیبیلرده قوللانیلیر.]

نُشور { سند. عر. نشر: یوم النشور = حشر ونشر كونی.

نَشوه { سث. عر. با: نشئه.

نِشیب { س. فا. اینیش، یوقاریدن آشاغیه اینن یر، مائل: فراز ونشیب = یوقیش اینیش. [شو، شیو لغتی یوندن غلط اولمه كركدر.]

نَشیده { سث. عر. ج: نشائد. ضرب مثل حكمنه كچمش مشهور بیت ویا مصراع.

نِشیمَن { س. فا. مجلس، محفل، مجمع، جمعیتكاه.

نِشیمَنگاه { س. فا. محل اجتماع، جمعیتكاه.

نِشین { ص. فا. [«نشستن» فعلنك اصلی اولوب وصف ترکیبیده بولنور.] اوتوران، اوتورمش، جالس: پوست نشین = تكیه پوستنده اوتوران: تخت نشین = جالس سریر حكومت: مسند

نشین = بر مسنده اوتوران ؛ صدرنشین = باشده اوتوران ویا مقام صدارتده بولنان؛ کوشه نشین = منزوی .

نَشْئه { سث. عر. ١. یکیدن پیدا اولوب وجود بوله : نشئهٔ ثانیه ، نشئهٔ اخری = محشرده‌کی یکی دیرلمه‌سی. ٢. کیف، سوینج، نشاط، خاطر کشایشی : اوکون نشئه‌سی وار ایدی ؛ نشئه‌م بوزلدی؛ برآز نشئه‌سی کلدی. ٣. خفیف سرخوشلق، کیف اوله : آرپه صوبی نشئه کتیریر، نشئه ویرر. (بوصوك ایکی معاسیله طوغریسی : «نشوه» در.)

نَشئه‌سِز { صـ. کیفی یرنده اولمیان، محزون. نشاطسز : بو اقشام سزی نشئه‌سز کوریورم.

نَشئه‌سِزلِك { سـ. نشاطسزلق ، کیف بوزوقلغی، محزونیت : بوکون برنشئه‌سزلکم واردر .

نَشئه‌لَندیرمَك { فع. ١. شنلندیرمك ، نشاط ویرمك : مجلسی نشئه‌لندیرمك ایچون بر طاقم نحفلقلر یاپدی . ٢. خفیف صورتده سرخوشلق کتیرمك ، کیف ویرمك : خرما صوبی آدمی نشئه‌لندیرر .

نَشئه‌لَنمَك { فل. ١. شنلنمك، نشاطه کلمك : انسان سودیکی احبابی کورنجه نشئه‌لنیر. ٢. خفیف صورتده سرخوش اولمق، کیف اولق : برایکی قدح ایچوب نشئه‌لنمشیدی .

نَشئه‌لی { صـ. ١. شن، نشاطلی : بوکون پك نشئه‌لیسکز. ٢. خفیف صورتده سرخوش، کیف : اوده برآز نشئه‌لی بولندی .

نَص { سـذ. عر. ج : نصوص. ١. صراحت ، حکم صریح: نص قانونی ایله حکم ایدلمش . ٢. قرآن کریمده ویا بر حدیث صحیحده بر ایش حقنده اولان صراحت وبو صراحتی حاوی کلام : حقنده نص کریم واردر؛ نص قاطع ؛ نص ایله ثابت .

نِصاب { سذ. عر. ١. اصل، اساس. ٢. قوام، درجهٔ مطلوبه : هرشیٔ نصابنده کرکدر. ٣. ق. بر مالك ذکات ویرمك ایچون بالغ اولمسی اقتضا ایدن مقدار. || فارسی قاعده‌سنجه وصف ترکیبی‌یه داخل اولور : کتاب حکمت نصاب = اصل واساسی حکمت اولان کتاب .

نُصّار { سذ. ج. عر. فد : ناصر. با : ناصر .

نَصارا { یا نصاری. سذ. ج. عر. فد : نصرانی. با : نصرانی.

نَصائح { سث. ج. عر. فد : نصیحت. با : نصیحت .

نَصب { سذ. عر. ١. دیکمه ، صاپلامه، رکز : نصب لوا. نصب علم. ٢. قومه، وضع، القا : نصب عیون طمع ایتمك. ٣. برمأموریت وخدمته قومه، تعیین ، قایرمه : بر قائمقاملغه نصب ایتدیلر. ٤. برتبه آله، برتبه‌یه کچمه ، ترفیع : سلك عسکری‌یه دخولی فلان ویوز باشی (یوز باشیلغه) نصبی فلان تاریخده‌در. ٥. د. (نحو عربیده) اسمك اعراب دینلن احوال ثلثه‌سندن بری : حالت نصب؛ نصبی فتحه ایله ، الفله ، یا ایله اولور .

نُصح { سذ. عر. اوکوت، نصیحت، پند : اوقدر نصح وپند ایتدم .

نَصر { سذ. عر. ١. یاردیم، امداد، عون. ٢. ظفر، مظفریت، غالبیت، نصرت .

نُصَراء { سذ. ج. عر. فد : نصیر. با : نصیر .

نَصرانی { سـ. صـ. عر. ة : نصرانیه . ج : نصارا . (حضرت عیسانك مولدی اولان «ناصره»دن) دین عیسایه تابع، عیسوی خرستیان: نصرانیلرك اعتقاداتی؛ معابد نصارا؛ اقوام نصرانیه .

نَصرانِیَّت { سث. عر. عیسویت، خرستیانلق .

نُصرَت { سث. عر. ٠. یاردیم، عون وعلی الخصوص عون الهی. ٢ ظفر، مظفریت، غلبه .

نَصری { صـ. عر. ة : نصریه. عون الهی وفتح وظفره منسوب ومتعلق .

نِصف { سذ. عر. ة : نصفین . یاریم، یاری ، بچوق، نیم : نصفی آلوب نصفی براقدی؛ وکیله نصف معاش ویریلیر. || نصف قطر = دائره‌نك مرکزندن محیطنه قدر ممتد اولان خط مستقیم . || نصف کره = کرهٔ ارضك ایکی‌یه بولنمش فرضیله هربرینی آیریجه مصور بولنان خریطهٔ مسطحه . || نصف اللیل = کیجه یاریسی ؛ نصف النهار = کوندوزك اورته‌سی ،

ظهر . || دائرهٔ نصف النهار = كرهٔ ارضی طولاً قطع ایدن مفروض خطوطدن بهری : پارسدن کچن دائرهٔ نصف النهار مبدأ طول اتخاذ اولنمشدر .

نَصفَت { سث. عر. [نونك كسریله غلطدر.] انصاف، عدل حقانیت : اجرای نصفت وعدالت.

نِصفِیَّت { سث. عر. [لغت مولده] یاریمالق، یاری یاریه بوله، بولشمه، مناصفه : قزانجی نصفیت اوزره تقسیم ایتدیلر .

نِصفِیّه { سث. عر. یاریم نای : کوزل نصفیه چالیور .

نَصل { سف. عر. ج : نصول . مزراق ثمرنی، مزراغك اوجنده کی سیوری وکسکین دمیر.

نَصل { ح. با : ناصل .

نَصوح { ص. عر. [« نصح » دن سمب. اولوب مذکریله مؤنثی بردر.] خالص، صادق، عزم قوی ایله اجرا اولنان، قطعی : توبهٔ نصوح = بوزلمه‌سی محال توبه. [نصیحتجی معناسیله لسانمزده قوللانلماز .]

نُصوص { سف. ج. عر. فد : نص. با : نص .

نُصول { سف. ج. عر. فد : نصل. با : نصل .

نَصیب { سف. عر. ۱. حصه. پای : هرکس کندی نصیبنی آلیر . ۲. برآدمك نائل ودسترس اولدیغی شیء، بهره : بیچاره‌نك علم وتربیه‌دن نصیبی یوقدر. ۳. تقدیر الهی ایله معین اولان شیء، قسمت، قدر : هر کسك نصیبی نه ایسه اوندن نه اکسیك نه زیاده قزانه بیلیر. ٤. میسر : اوکتابی اله کچیرمك بکا نصیب اولهمدی: نصیب اولورسه اوکتابی آله جغم .

نَصیحَت { سث. عر. ج : نصایح . اوکوت، نصح، پند، موعظه : شوچوجغه برآز نصیحت وبرك ، نصیحت ایدك : نصایح مؤثره . || نصیحت پذیر = نصح وپند قبول ایدن .

نَصیحَتجی { ص. نصح وپند ایدن، ناصح.

نَصیر { ص. عر. ج : نصرا. [« نصر » دن صف.] یاردیمجی، معین، امدادجی .

نُصَیری { ص. س. عر. ا : نصیریه. باشلیجه انطاکیه جهتنده بولنان وبر مذهب واعتقاد مخصوصه تابع اولان بر جماعت افرادی .

نَضج { سف. عر. اوله، یتیشمه، کمال بوله، اولغونلق . ز.

نَضرَت { سث. عر. تازه‌لك، طراوت . ز.

نُطاس { س. با : نطس .

نِطاق { سف. عر. ۱. قوشاق، کمر. ۲. فوته، پشتمال .

نَطرون { سف. عر. ۱. کهرچله. ۲. بوراق، طوزلجه بر مادهٔ کیمیویه .

نَطَس { یا نطاس ، نداس . س. تارله‌بی تمیزلیوب اوتلرینی قورومق ایچون اوکدن سوروب حاضرلامه : تارله‌بی قاسمده نطس ایدوب بیارده اکمکی .

نَطع { سف. عر. یمکارك وضمیچون یره سریلن حصیر ویا مشین سفره . [فر. Natte یوندن مأخوذدر.]

نُطفه { سث. عر. بل صویی، منی، انسان وحیوان تخمی .

نُطق { سف. عر. ۱. سوز، لاقردی، کلام، کفتار. ۲. سویلیش، سویلمك قوت وخاصه‌سی : انسان نطق ایله سائر حیواناندن تمیز اولنور: نطقه کلدی = قوهٔ ناطقه کسب ایتدی: نطق طوتلدی. ۳. تر. بر جمعیته خطاباً ایراد اولنان سوز، خطبه : المانیا امپراطورینك نطق .

نَطوق { ص. عر. [« نطق » دن سمب.] ۱. قولایلقله نطق ایراد ایدن ، خطبه‌ده قوتلی ، خطیب ماهر، متکلم. ۲. فصاحت و بلاغتله لافردی سویلین ، سخنپرداز، چکه‌لی : نطوق آدم .

نُظّار { سف. ج. عر. فد : ناظر. با : ناظر .

نَظارَت { سث. عر. [« نظر » دن] ۱. باقمه، باقیش، اطرافی کورمه، سیر، مدنظر : بو اوك، بوتیه‌نك کوزل نظارتی واردر: برتخته‌پرده چکوب اوك نظارتی کسدی . ۲. کوزتمه، تفتیش، یوقلامه ، معاینه : شو عمله‌یه نظارت ایده‌جك برآدم لازم. ۳. اداره، ریاست : بو ایشه کیم نظارت ایدیور؟ بو ایش اونك نظارتی تحتنده‌در . ٤. دوائر اساسیهٔ دولتدن بهری، وکلاء دولتدن برذاتك تحت اداره‌سنده اولان دائره : داخلیه، خارجیه، مالیه ، معارف نظارتی. ٥. رسومات وسائر بعض اداره‌لرك بیوك تقسیماتندن بهری : ازمیر

رسومات نظارتی؛ بغداد رژی، دیون عمومیه نظارتی.

نَظّاره { سند. عر. [اسم جمع] سیرجیلر، تماشاکران.

نَظافَت { سند. عر. تمیزلك، پاکلك: نظافته چوق دقت ایتمك.

نِظام { سند. عر. ۱. دیزی، صره. ۲. اصول، ترتیب، قاعده، دوزن: ایشی نظامه قومق: ایشلره نظام ویرمك. ۳. احتیاجات زمانیه یه کوره اتخاذ اولنان قانون: نظامه توفیقاً حرکت ایتمك. ٤. یکی اصول اوزره مرتب ومنتظم عسکر، عساکر موظفه: نظام عسکری، اوجاغی. ٥. عساکر منتظمه نك اصل برنجی صنفی، نظامیه صنفی: ایکی طابور نظام و اوچ طابور ردیف عسکری وار ایدی. ٦. بر ایشه نظام وترتیب ویرن آدم، وزیر، دستور: نظام الملك؛ نظام العالم. || نظام جدید، نظام عسکری = عساکر منتظمه. عساکر موظفه. || نظام ویرمك، نظامه قومق = ترتیب وتنظیم ایتمك.

نَظّام { سند. ص. عر. [«نظام» دن سمبه] نظام ویرن، نظامه قویان، ترتیب وتنظیم ایدن: نظام امور الجمهور.

نِظاماً { ح عر. احتیاجات زمانیه یه کوره ترتیب و اتخاذ اولنان قانونه توفیقاً: شرعاً ونظاماً جائز دکلدر؛ او ایش نظاماً رؤیت اولنه جقدر.

نِظامات { سند. جمع عر. احتیاجات زمانیه یه کوره ترتیب واتخاذ اولنان قوانین: نظامات جدیده؛ نظامات دولت؛ نظامات موضوعه.

نِظامسز { ص. ۱. ترتیبسز، قاعده. سز، غیر منتظم: پك نظامسز اودر. ۲. قانون ونظامه منافی، مغایر قانون: نظامسز ایش؛ نظامسز حرکت.

نِظامسزلق { س. ۱. ترتیبسزلك، قاعده سزلك، عدم انتظام: بو اوده بر نظامسزلقدر کیدیور. ۲. قانون ونظامه مغایر حرکت: نظامسزلقده بولنانلره جزا ویردیلر.

نِظامی { ص. ۱. ترتیبلی، منتظم. ۲. قانون ونظامه موافق

نِظامنامه { س. فا. برماده حقنده ترتیب واتخاذ اولنان نظامی حاوی رساله: ژاندارمه نظامنامه سی؛ شرکتك نظامنامه سی. || نظامنامهٔ داخلی = بر اداره نك یا شرکتك صورت تشکیلیله وظائفی حقنده تنظیم اولنمش نظام و اصول که خارجه حکمی اولماز. فر. Statut.

نِظامی { ص. عر. ۱: نظامیه. ۱. نظام وترتیبه متعلق، نظام منده اولان، ترتیبلی، مرتب، منتظم. ۲. قانون ونظامه متعلق، نظامات دولته مطابق، نظام وقانون اقتضاسندن اولان: ایجاب نظامی؛ محکمهٔ نظامیه؛ فقرهٔ نظامیه؛ لایحهٔ نظامیه = نظامنامه اولنق اوزره قلمه آلنوب هنوز تصدیق و موقع اجرایه وضع اولنمامش لایحه. || عساکر نظامیه = عساکر منتظمه نك اصل موظف صنفی، نظام عسکری، ردیف ومستحفظ مقابلی.

نِظامیّه { سند. عر. [«ادارهٔ نظامیه» دن مختصر] عساکر منتظمه اداره سی، دائرهٔ عسکریه: نظامیه خزینه سی؛ نظامیه تخصیصاتی.

نَظائِر { سند. ج. عر. فد: نظیره. با: نظیره.

نُظّار { سند. عر. ج: انظار. ۱. باقه، باقیم، کوز آتمه: او طرفه نظر ایتدی، بر نظر آتدی. ۲. تأمل، ملاحظه، دوشونمه: بوجهتی نظره آلدیکزمی؟ اونی ده نظردن دور طوتمایك. ۳. التفات، توجه: نظرده اولمق؛ نظردن دوشمك. ٤. کوزدکه، اصابت عین: چوجغی ایچون نظردن چوق قورقیور؛ نظردکسین. ٥. اعتبار، بر درلو قبول ایتمه: بر شیئه نه نظرله باقارسه نك اویله اولور: بکا کوچك نظریله باقیورسکز. ٦. عنده، نزد: کتاب اونك نظرنده اك لزومسز بر شیئدر؛ ثروت نظرنده هیچدر. || نظر اعتباره آلمق = اعتبار ایتمك، اهمیت ویرمك: سز بنم دیدکلرمی نظر اعتباره آلدیکز. || امعان نظر ایتمك = دقتله باقمق، اهمیت ویرمك. || نظر انداز = کوز آتوب باقان. || حسن نظر = توجه. || نظر ربا = جلب نظر ایدن || صرف نظر = برطرف، شویله طورسون: شروبدن صرف نظر صویله بوله مدق. || صرف نظر ایتمك = واز کچمك، نکول ایتمك: بن او ایشدن صرف نظر ایتدم. || نظرگاه = باقیلان ویا باقیله جق یر. || انظار عمومیه = عمومك کوزی.

نَظَراً { ح. عر. ١. کوره، با. قیلیرسه : دیدیکنه نظراً. ٢. نسبةً، نسبتله، قیاساً : سننه نظراً.

نَظَری { ص. عر. ث : نظریه. ١. باقیشه منسوب ومتعلق. ٢. صرف علمی، فن وقاعده‌یه متعلق، تجربه واجرایه مقارن اولمیان، عملی مقابلی : معلومات نظریه‌سی وار ایسه‌ده عملی ملکه‌سی یوقدر؛ هرفنی نظری وعملی صورتده اوکرنملی؛ تدقیقات نظریه.

نَظَرِیّات { سث. جم. عر. [فد. «نظریه» دخی قوللانلمغه باشلامش ایسه‌ده، اوته‌دن بری یالکز جمعی مستعملدر.] صرف علمی وفنی معلومات : هر فنك نظریاتیله عملیاتی برابر اولملیدر.

نَظَرِیّه { سث. عر. با : نظریات.

نَظم { سذ. عر. ١. صره، ترتیب. ن. ٢. موزون ومقفا کلام، نثر مقابلی : انسانلر نثردن اول نظمه رغبت ایتمشلردر.

«نظم» ایله «شعر» آره‌سنده فرق واردر : نظم موزون ومقفا سوزدر، حتی صرف ونحوه دائر مباحث کبی فکر شاعرانه‌دن بوس بوتون بیکانه مواد دخی، موزون ومقفا اولنجه، نظم دینلیر؛ حالبوکه شعرده وزن وقافیه‌دن زیاده افکار شاعرانه وخیالات مهیجه‌یه اعتبار اولنور.

نَظماً { ح عر. نظم ایله، منظوم اوله‌رق : نظماً افادهٔ مرام ایتمك.

نَظیر { ص. سـ. عر. ث : نظیره. [«نظر»دن صش.] بکزر، مشابه، مثل، مانند : بی نظیر = مثلسز، امثالسز، بیمانند. =

سذ. عر. ه. [«نظیر السمت» دن مختصر] سمانك سمت الرأس دینلان تپه‌سنك تام قارشیسی که کرهٔ ارضك آلتنده اولور. فر. Nadir [عربیدن مأخوذ].

نَظیره { سث. عر. جم : نظائر. ١. برشیئه بکزه‌مك اوزره یاپیلان شیء، اورنك، مثل، قارشیلق. ٢. د. بر شاعرك بر شعرینی تقلیداً سویلنیلن شعر : مشاهیر شعرانك بعض مشهور غزللرینه چوق نظیره‌لر یاپلمشدر.

نَظیف { ص. عر. ث : نظیفه. [«نظافة»دن صش.] تمیز، پاك، نظافتلی.

نُعاس { سذ. عر. اویوقلامه، ایمیزغانمه، پینکلمه.

نِعال { سذ. جم. عر. فد : نعل. با : نعل.

نَعامه { سث. عر. جم : نعامات. دوه قوشی.

نَعت { سذ. عر. جم : نعوت. ١. وصف، مدح وثنا ایله برابر تعریف وتوصیف. ن. ٢. اوصاف ومدایح جناب رسالتپناهی‌یی متضمن قصیده : نعت شریف. ٣. د. بر اسمی توصیف ایدن صفت : نعت ایله منعوت آره‌سنده مطابقت شرطدر.

نَعتخوان { سـ. فا. جمعه کونلری بعض سلاطین جامعلرنده وتکیه‌لرده کوزل سسله نعت شریف اوقویان آدم.

نَعره { سث. عر. باغرمه، چاغرمه، هایقیرمه، سرخوش باغرمه‌سی : نعره آتمق، اورمق.

نَعش { سذ. عر. ایچنده اولو بولنان تابوت، تکفین وتجهیز اولنوب تابوته قونمش اولو، جنازه : نعش مغفرت نقشی احتفالات لازمه ایله قالدیرلدی. || ه. بنات نعش = دب اکبری ترکیب ایدن کواکب.

نَعل { سذ. عر. جم : نعال. ١. آیاق قابی : صف نعال = آیاق قابلرینك براقلدیغی یر، اوتوریله‌جق محللرك اك آشاغیسی. [مفردی لسانمزده بو معنا ایله پك قوللانلماز.] ٢. آت واوکا مماثل حیواناتك آیاغنه میخلانان دمیر، طاقاو : آته نعل اورمق. || درت نعل = طولی دیزکین، آله‌بیلدیکنه : درت نعل کید. یوردی. || نعللری آتمق، دیکمك = اولمك. عو. || نعلنه میخنه اورمق = نه یاپه‌جغنی بیله‌مه‌مك. || نعل دوکن = طاشلقلی، چاقللی (یول).

نَعلبَر { سـ. فا. [تر. زبانزدی : نالبور] نعل وچیوی واوکا مماثل شیئلر یاپان صنعتکر ویا صاتان آدم.

نَعلبَند { سـ فا. [عر. نعل = م. فا. بستن = باغلامق، طاقمق. — تر. زبانزدی : نالباند.] آتلره واوکا مماثل حیواناته نعل طاقان صنعتکر، طاقاوجی.

نَعلبَندلِك { سـ [زبانزدی : نالباندلق] حیوانلره نعل طاقان وبعض حیوان خسته‌لقلرینه باقان آدمك صنعتی، طاقاوجیلق، بیطارلق.

نَعلچه { سـ. فا. [تر. زبانزدی : نالچا] قبا قوندره وچیزمه‌لرك آلتنه زیاده طیانمق ایچون

میخلانان دمیر : چیزمه‌یه نعلچه طاقمق .

نَعللاتمَق { فت. نعل طاقدیرمق : شو حیوانلری نعللاتملی .

نَعللامَق { فت. نعل طاقمق ، نعل کچیرمك : بیکیری نعللامق .

نَعللانمَق { فج. نعل طاقلمق : بو حیوان نه‌وقت نعللاندی .

نَعلی { ص. عر. ث : نعلیه. آت نعلی شکلنده اولان .

نَعلَین { سذ. ت. عر. برچفت آیاق قابی، برچفت صندال. = فد. تر. [زبانزدی : نالین] حمامده وآیاق یولنده و سائر صولی محللرده کییلن تخته‌دن یوکسکجه وطاسمه‌لی آیاق قابی : نعلین کییمك .

نَعلَینجی { س [زبانزدی : نالینجی] تخته‌دن یوکسکجه طاسمه‌لی آیاق قابی یاپان وصاتان آدم . || مج. نعلینجی کسری = هپ کندی منفعتنی دوشونن آدم .

نَعَم { د. عر. اوت ، بلی ، های های : لاونعم برشیء سویلمدی. [لسانمزده همان یالکز بوتعبیرده مستعملدر.]

نِعَم { سث. جم. عر. فد : نعمت. با : نعمت .

نِعَم { د. عر. نه کوزل، نه اعلا. زهی : نعم الوسیله = نه کوزل وسیله: نعم التصادف = نه کوزل تصادف : نعم المطلوب = تام آرادیغمز .

نَعماء { سث. عر. نعمت رفاه حال. [علی الخصوص نعمت معنویه مقامنده مستعملدر.]

نُعمان { سذ. عر. نعمان بری = کلینجك چیچکی : نعمان چیچکی = شقائق نعمانیه .

نُعمانِیّه { صث. عر. شقائق نعمانیه = نعمان چیچکی. با : شقائق .

نِعمَت { سث. عر. جم : نعم . ١. ایپلك، احسان، عطیه : بکا اولان نعمتنی انکار ایده‌مم. ٢. ایی یاشامق ایچون لازم اولان شیئلر، ثروت ، رفاه : چوق نعمته نائل اولدی . ٣. اللهك نعمتی اولان ییه‌جك وایچه‌جکه متعلق شیئلر وعلی الخصوص اتمك : نعمته حرمت لازمدر . || ولی نعمت = انعام واحسان صاحبی ، بر آدمی کچیندیرن، معیشتنی ویرن. افندی : اوینم ولی نعمتمدر .

نَعنَع { یا نعناع. سذ. عر. نانه دیدیکمز نبات. با : نانه .

نُعوت { سذ. جم. عر. فد : نعت. با : نعت .

نَعوذُ بِاللّه { اللهه صیغندق معنا. سیله مستعمل ترکیب عربی.

نَعیم { سذ. عر. ١. نعمت، رفاه، بوللق وبختیارلقله یاشایش ٢. جنتك برقسمی. || دارالنعیم = جنت .

نَغمه { سث. عر. جم : نغمات. ازکی، آواز، مقام، آهنك، لحن. || نغمه‌پرداز، نغمه‌زن، نغمه‌ساز، نغمه‌کش = بر آهنك اجرا ایدن، خواننده، سازنده .

نِفاس { سذ. عر. ط. لخوصه‌لق، یکی طوغورمش قادینك حالی .

نَفاسَت { سث. عر. نفیس اولان شیئك حالی، پك مقبول وقیمتدار اولمه : او سجاده‌نك نفاستی فوق العاده ایدی .

نِفاسی { ص. عر. ث : نفاسیه . ط. لخوصه‌لغه منسوب و متعلق : حماء نفاسی.

نِفاق { سذ. عر. ١. ظاهراً مسلمانلق کوستروب‌ده کافر اولمه ، منافق حالی : اهل نفاق. ٢. منافقلق، غمازلق : نفاق قومق. ٣. بوزشوقلق : آره‌لرینه نفاق دوشدی .

نَفائِس { سث. جم. عر. [فد. «نفیسه» لسانمزده بو مقامده قوللانلماز.] مقبول و قیمتدار شیئلر : هندك نفائس معمولاتندن .

نَفت { س. فا. [«نفط» بونك معربیدر.] یردن چیقان وچام کبی بعض آغاجلردن چیقا. ریلان مشتعل بر یاغ که بویا. جیلقده وسائر صنایعده قوللا. نیلیر : نفت یاغی؛ نفت سورمك؛ نفت قویوسی.

نَفتی { ص. نفت یاغی رنکنده یعنی قویو یشیل ایله قهوه رنکلری آره‌سنده بر رنك مخصوصده اولان .

نَفح { سذ. عر. ١. اوفورمه . ٢. اسمه. ٣. قوقو ویرمه، رایحه‌سی نشر اولنمه .

نَفحه { سث. عر. جم : نفحات. ١. بر اوفورمه. ٢. بر اسمه. ٣. یاییلان کوزل قوقو، رایحهٔ منتشرهٔ طیبه. || صو. نفحات الانس = ارباب کشفه بعضاً عالم لاهوتدن کلن رایحهٔ محرمیت.

نَفخ { سذ. عر. ١. اوفله‌مه ، شیشرمه . ٢. بر بوری وسائره‌یه اوفله‌مه ، چالمه : نفخ صور = حضرت اسرافیلك یوم

قیامتده صوره اوفله‌مسی .

نَفخه { سث. عر. ١. اوفورمه : نفخهٔ صور. ٢. ط. شیشمه، شیشکینلك .

نَفَر { سذ. عر. [اصل جمعی اولان «انفار» لسانمزده مستعمل اولمیوب، «نفرات» قوللانیلیور.] ١. بر تك آدم، کیمسه، کمسنه، شخص، فرد، کس : اهالیدن بر نفر کلدی . ٢. انسانلرك تعدادنده اسماء اعداددن صکره قوللانیلیر، حیواناتده رأس واشیاده عدد وپاره وقطعه اولدیغی کبی : اوچ نفر عمله. ٣. ضابط اولمیان عسکر، عادی عسکر : هر اون نفر باشنه بر اونباشی واردر: نفرات عسکریه. || دومن نفری = مکتبده صنفك اك کریسنده بولنان شاکرد .

نَفَرَت { سث. عر. ١. اورکوب قاچمه، توحش. ن. ٢. تیکسینمه ، اکراه ، استکراه ، تنفر : بن فنا آدملردن ، بویله حیله‌لی ایشلردن نفرت ایدرم : بویمکدن بکا نفرت کلدی .

نَفرین { س. فا. لعنت ، بد دعا ، تبرا : نفرین اوقومق .

نَفَرِیَّه { س. چاوش اوزومنك بیتمسنه یاقین طوپلانیلان کوچك صالقیملری که اوچر دردر دانه‌لی اولور .

نَفس { سث. عر. ج : نفوس ، انفس. ١. روح، جان، حیات. ن. ٢. حیات حیوانی، انسانده‌کی حیوانیت ، شهوته وییوب ایچمك کبی احتیاجات مادیه‌یه اولان میل طبیعی : نفسنه مغلوب اولمق ؛ نفس اماره = انسانی کوتیلکه سوق ایدن شهوت؛ نفس لوامه = کوتیلکی ایشلدکدن صکره وخامتنی ابرازله لوم وتقبیح ایده‌رك معذب ایدن حال، وجدان راحتسزلغی: نفس مطمئنه = ایلکی کوتیلکدن فرق وتمییز ایده‌رك آدمه وظیفهٔ انسانیتی طانیتدیران قوت: نفس ناطقه = روح انسانی. ٣. شخص، ذات، کندی : هرکس کندی نفسنی دوشونیر ایکن فخر عالم افندمز هرکسه شفاعت ایده‌جکدر. ٤. اصل، جوهر، عین، مایه : نفس الامر. ٥. برشیئك ملحقاتندن صرف نظرله اصل کندیسی، مرکزی : نفس بغداد ده ساکن. ٦. منی نطفه، بل صویی : بالیق نفسی = اسپرماچت . || بالنفس ، بنفسه = بالذات. || فی نفس الامر، نفس الامرده = حد ذاتنده. || کفیل بالنفس، نفسنه کفیل = بر آدمك ایستنلدیکی وقت شخصنی تسلیم ایتمك اوزره کفیل اولان آدم. کفیل بالمال مقابلی. || د. [صرف عربیده] نفس متکلم = السنهٔ سائره‌ده برنجی شخص عد اولنان وافعال وضمائرك سویلین آدمه عائد اولان حالی : نفس متکلم وحده = بونك مفردی : نفس متکلم مع الغیر = بونك تثنیه وجمعه مخصوص اولان صیغه‌سی. || نفسی نفسنه = هرکس کندینی دوشونه‌رك، کیمسه‌نك کیمسه‌یه خیری اولمامه. || نفسی ینمك = مجاهده ایله نفس وشهوته غالب کلمك . ج. افراد، اشخاص، افراد اهالی : نفوس مقیدی، قلمی: تحریر نفوس .

نَفَس { سذ. عر. ج : انفاس. ١. جکره آلنوب وبریان هوا، صولوق . دم : نفس آلمق = صولومق. ٢. برصولوق آله‌جق قدر وقت، آن، دم، لحظه : جناب حق برنفسده عالمی یوق ایده‌بیلیر. ٣. تر. اوقویوب اوقلمه، اوفوروکجیلك : نفس ایتدی . ٤. اوفوروکجیلکك تأثیری : او آدمك نفسی واردر ، نفسی مشهوردر . || نفس آلمق = ١. صولومق. ٢. یورغونلق چیقارمق، استراحت ایتمك : براق بر پارچه نفس آله‌لم. || نفس آلدیرمق = ١. استراحت ایتدیرمك. ٢. وقت براقمق، آره‌لی ویرمك : هیچ نفس آلدیرمدی . || تك نفس ، ودها طوغریسی تنك نفس ویا طیق نفس = حیوانلره عارض اولان نفس طارلغی. || نفس توکتمك = بیهوده یره چوق سویلمك ، سویلیوب‌ده دیکلنلمه‌مك . || صوك نفس = جان ویرمه وقتی ، حالت نزع : صوك نفسنده نوبه ایتمش . || نفس طارلغی = صولومه‌ده زحمت چکدیرن علت، ضیق صدر . || نفس طوتلمق = نفس آله‌مامق .

نَفساء { سث. عر. لوخوصه ، بکی طوغورمش قادین .

نَفسانی { ص. عر. ث : نفسانیه. ١. نفس اماره‌یه وشهوت وسائر میلیات حیوانیه‌یه منسوب ومتعلق : میل نفسانی : حسیات نفسانیه. ٢. کین وغرضه متعلق ویا بوندن متولد : حرص نفسانی: مقاصد نفسانیه .

نَفسانِيَّت { سـ. عر. [لغت مولده] كين، غرض، كيزلى عداوت: قومشومزك بكا نفسانيتى واردر.

نَفسانِيَّتجى { صـ. كين و غرض كودن، كيندار، غرضكار: بزم قومشوپك نفسانيتجى آدمدر.

نَفسانِيَّتلى { صـ. كين وغرضله اولنان، غرضكارانه: نفسانيتلى سوز.

نَفَسلِك { سـ. هوا آلمق ايچون قولبه وانبار و سائره اوستنده آچمش دليك.

نَفَسلَنمَك { فل. ١. صولومق، صولوق آلمق. ٢. مج. بر تهلكه‌دن قورتولوب راحتلانمق.

نَفسى { صـ. عر. ث: نفسيه. ١. شخص و ذاته منسوب ومتعلق. ٢. با: نفسانى.

نَفط { سذ. عر. نفت. با: نفت. || نفط نباتى = چام نفتى.

نَفع { سذ. عر. آصى، فائده، منفعت، سود: نفع خزينه = خزينهٔ دولتك فائده واستفاده‌سى.

نَفَقه { سـ. عر. ١. تعيش ايچون لازم اولان آقچه، احتياجات ضروريه مصرفى: چولوق چوجوغنك نفقه‌سندن كسوب بورجنى ويردى. ٢. يتيملره ويا تطليق اولنمش بر قادينه وسائر اشخاصه تعيشلريچون جانب شرع شريفدن تخصيص اولنان وويرديريلن آقچه: يتيملره نفقه باغلاديلر.

نُفوذ { سذ. عر. ١. ايچه كچمه، ايشلمه: عادى كيرجله يا. پلمش ديواردن صو نفوذ ايدر. ٢. بر آدمك سوزى ديكلنلمه، سوزى كچر اولمه: نفوذى واردر، اصحاب نفوذدندر.

نُفوذلى { صـ. سوزى كچر، مرعى الخاطر: اوراجه اولدقجه نفوذلى وخاطرلى بر آدمدر.

نُفوس { سـ. جـ. عر. فد: نفس. با: نفس.

نَفى { سذ. عر. ١. اجلا: نفى ابد، نفى موقت. ٢. د. سلب، انكار، افعال وسائر كلمه‌لرك حدثك عدم وقوعنى بيان ايدن حاللرى: ادات نفى = «كلمه‌مك» ده‌كى «مه» كبى ادات. || مـ. نفى ملك = بركمسه برمالى اخركيمسه‌نك اولديغنى اقرار ايتمه.

نَفير { سذ. عر. ١ جماعت: نفير عام = دشمنله حرب ايچون عموم خلقدن تشكيل اولنان عسكر. ٢. اساساً عسكر جمعيچون چالنان بيوك بورى كه باشليجه بيوك بر بوينوزدن عبارتدر. || يوم نفير = حجاجك منادن مكه‌يه روان اولدقلرى كون.

نَفيس { صـ. عر. ث: نفيسه. [«نفاسة» دن صـ.] پك مقبول وقيمتدار ونادیده: آنا. طوليده نفيس خاليلر ياپيلير. || صنايع نفيسه = رسم وهيكلتراشلق وموسيقى كبى هنردن معدود نازك و ظريف صنعتلر، فر. Beaux arts: صنايع نفيسه مكتبى، نمونه‌خانه‌سى.

نِقاب { سذ. عر. يوز اورتيسى، بچه، ياشمق، لثام، حجاب.

نِقابَت { سـ. عر. نقيبلك، وكالت، رياست: نقابت اشراف = شرفانك نسل ونسبنى وشجره‌سنى ايى بيلوب ايشلرينه رياست ونزد حكومتده وكالت ايدن نقيب الاشرافك حال وصفت ووظيفه‌سى.

نَقّاد { صـ. سذ. عر. [«نقد» دن سمبـ.] ١. آقچه‌نك صاغلامنى قالبندن تفريق وتمييز ايدن. ٢. برشيئك ايسنى فناسندن تمييز ايلين. ٣. مج. آثار ادبيه وعلميه‌نك كمال ونقصانى آراشديره‌رق محاكمه ايدن، انتقاد ايلين: نقاد منصف اولمليدر.

نَقّارخانه { سـ. فا. چالغى طاقمى ومحلى، مهترخانه.

نَقّاره { سـ. فا. [زبانزدى: «ناغاره».] طاول كبى. اسكى برنوع چالغى. || چفته نقاره = چفته دومبه‌لك.

نُقّاش { سذ. عر. [«نقش» دن سمبـ.] ياغلى ويا صولى بويا ايله ابنيه‌نك ديوار وطاوان وسائره‌سنى بويايوب نقشلر وچيچكلر ياپان صنعتكر: نقاش ايشى. || نقاش ازل = حق تعالى حضرتلرى.

نُقّاشلق { سـ. ابنيه بويايان نقاش صنعتى.

نِقاط { سـ. جـ. عر. فد: نقطه. با: نقطه. [نقط كبى.]

نَقاهَت { سـ. عر. ط. خسته‌لقدن يكى قالقوب ضعيف ولاغر اولمق وتماميله كسب عافيت ايتمه‌مش اولمق حالى: حال نقاهتده‌در.

نَقائِص { سـ. جـ. عر. فد: نقيصه. با: نقيصه.

نَقائِض { سـ. جـ. عر. فد: نقيضه. با: نقيضه.

نَقب { سذ. عر. دلمه، دليك ويا لغم آچمه.

نُقَباء { سذ. جـ. عر. فد: نقيب. با: نقيب.

نَقبزَن { سـ. فا. دلیك ویاخود لغم آچان ایشجی.

نَقد { سـذ. عر. جـ: نقود. ١. آقچه، سکه، مسکوکات. ٢. آقچه‌دن عبارت اولان مال وثروت: بر خیلی املاکم وار ایسه‌ده نقدم یوقدر: تجارتله اشتغال ایچون بوتون اموال واملاکنی نقده تحویل ایتدی. ٣. پشین آقچه. || نقد جان = پك قیمتدار شیء.

نَقداً { حـ. عر. ١. آقچه اوله‌رق، آقچه حالنده: مطلوبمك نصفنی نقداً ونصفنی ذخیره آلدم. ٢. پشین، الدن: بدلنك بر مقدارینی نقداً ویروب قصوریچون سند ویردی.

نَقدَر { یاخود نه قدر. با: نه.

نَقدی { صـ. عر. ؤ: نقدیه، آقچه‌یه ویا پشین آقچه‌یه منسوب ومتعلق.

نَقدینه { سـ. فا. [عر. «نقد»دن] ١. حاضر وپشین آقچه. ٢. قیمتلی مال: نقدینهٔ حیات.

نَقر { سـذ. عر. اویمه، حك وتراش ایتمه، مرمر وسائره‌یی اویه‌رق هیکل کبی شیئلر یاپمه، هیکلتراشلق، سنکتراشلق: فن نقر = فر. Sculpture.

نَقَرات { سـ. جـ. عر. شرقی بندلرینك آخرنده تکرر ایدن بیت ویا مصراعلر.

نِقرِس { سـذ. عر. ط. ال وآیاق پارمقلرینه عارض اولان وجع وشیش، فر. Goutte.

نُقره { سـ. عر. کولچه حالنده کومش: نقرهٔ خام = ایشلنمه‌مش کومش کولچه‌سی.

نَقش { سـذ. عر. جـ: نقوش. ١. رسم، تصویر، صورت: نقوش متنوعه ایله مصور. ٢. ابنیه دیوار وطاوانلرینه یاغلی ویا صولی بویا ایله یاپیلان رسملر وچیچکلر و بونلرك یاپلمه‌سی: دیوارلری نقش ایتمك. ٣. صیرمه ویا ایپکله ایشلمه: قیزلره نقش اوکرتمك: اوسته‌سی نقش ایشلیور. مو. برقطعه‌دن عبارت شرقی.

نَقشبَند { سـ. فا. نقش یاپان، نقاش، رسام، مصور.

نَقشبَندی { صـ. عر. ؤ: نقشبندیه. بهاء الدین نقشبند حضرتلرینه منسوب طریقته داخل ویا منسوب ومتعلق: طریق نقشبندی: طریقت نقشبندیه.

نَقص { سـذ. عر. و:

نُقصان { سـذ. عر. ١. اکسلمه، اکسیکلك، آزلمه، آزلق: نقص دم: نقصان ثروت. ٢. یوقلق، فقدان. [نقصانی ونقصانیت غلطدر.] = صـ. تر. ناقص، اکسیك قصورلی: نقصان ایش، آدم.

نُقصانلق { سـ. ١. اکسیکلك، ناتمامیت: او اوك هیچ برنقصانلغی یوقدر. ٢. قصور، عیب، عذر: بومالك برنقصانلغی وارمیدر؟

نَقض { سـذ. عر. بوزمه، چوزمه، قیرمه، خلل ویرمه، بر عقدك کأن لم یکن حکمنه قونمه‌سی: نقض عهد: نقض یمین. || حقـ. محاکم ابتدائیه ویا استینافیه‌دن ویریلان قرارك محکمهٔ تمییزجه بوزلمسی.

نُقض { سـذ. عر. جـ: انقاض. [لسانمزده یالکز جمعی مستعملدر.] با: انقاض.

نُقَط { سـ. جـ. عر. فد: نقطه. با: نقطه. [نقاط کبی.]

نُقطه { سـ. عر. جـ: نقط، نقاط. ؤ: نقطتین. ١. بنك، لکه: لاجورد زمین اوزرینه بیاض نقطه‌لری واردر. ٢. بعض حرفلرك اوستنده ویا آلتنده اولوب حرفك شکلندن جزء عد اولنان بنك: فلان حرفك بر، ایکی، اوچ نقطه‌سی واردر. ٣ کلامك بیتدیکنه اشارت اولان بنك، طوراق. ٤. موقع، محل: عسکر بر نقطه‌یه جمع اولمق: اویرك بعض نقطه‌لری: بونقطه‌یه دقت ایتملی: او نقطه‌یه کلدك طوردق. ٥. ر. طول وعرض وارتفاعی اولمیان جزء صغیر ویا مفروض که بونك برجهته طوغری اوزانمه‌سندن خط وخطك دیکر جهته طوغری آچلمه‌سندن سطح و سطحك ده یوکسلمه‌سندن جسم تشکل ایدر: نقطهٔ استناد، نقطهٔ تحول، نقطهٔ تماس. ٦. ط. کوزه عارض اولان لکه، مسافر. ٧. ع. برنفردن عبارت منفرد قره‌قول. نوبتجی: اورایه برنقطه دیکملی. ٨. جهت، سمت: نقاط اربعه = جهات اساسیه، شمال وجنوب وشرق وغرب. || بی نقط = نقطه‌سز حرفدن مرکب (عباره). || صـ. نقطهٔ انجماد = ماء مقطرك طوکدیغی درجهٔ حرارتکه سانتیغراد میزاننده صفر عد اولنور: نقطهٔ غلیان = صویك

بخاره منقلب اولدیغی درجهٔ حرارت که میزان مذکورده یوز درجه عد اولنور. || نقطهٔ نظر = هدف نظر ودقت اولان شی ویا یر.

نُقطه‌سز { ص. نقطه‌سی اولمیان (حرف).

نُقطه‌لامَق { فت. ١. نقطه قومق، نقطه‌لی ایتمك: «خارج»ك خاسنی نقطه‌لایکز. ٢. اشارت ایتمك: اوراسنی نقطه‌لامش.

نُقطه‌لی { ص. نقطه‌سی اولان، منقوط (حرف).

نَقل { سذ. عر. ١. بر یردن بر یره کوتورمه، دیکر محله کچیرمه، طاشیمه: ذخیره‌یی خرماندن انباره نقل ایتمك: خسته‌لری خسته‌خانه‌یه نقل ایتدیلر. ٢. تبدیل منزل ومکان ایتمه، طاشینمه، کوچ: بو یاز یالی‌یه نقل ایده‌جکمیسکز؟ برقاچ کونه قدر نقل ایده‌جکز. ٣. یازی ورسم وسائره صورتنی چیقارمه، عینی آلمه، قالدیرمه: حك اولنه‌جق رسمی، یازی‌یی ابتدا چمشیرك اوزرینه نقل ایدرلر. ٤. حکایه، روایت: تحف بروقعه، برسرکذشت نقل ایتدی: سزه هندده کوردیکم احوالی نقل ایده‌یم. ٥. آغزدن آغزه ویا کتابلر واسطه‌سیله واصل اولوب بیلنن وعقل ایله بولنمه‌سی ممکن اولمیان شیء: امور دینیه‌ده یالکز عقل ایله حرکت اولنماز نقله‌ده رعایت اولنور. ٦. برلساندن دیکر بر لسانه چویرمه، ترجمه: فرانسزجه‌دن لسانمزه نقل اولنمش بر چوق کتابلر واردر؛ اسکی یونانیلرك اکثر آثار فنیه‌سی عربی‌یه نقل اولنمشدر. || نقل خانه = اقامتکاه دکیشدیرمه، کوچ. || نقل مکان = یر دکیشدیرمه.

نَقلاً { ح. عر. ١. روایت وحکایه ایده‌رك: سیاحیندن نقلاً بزه بعض شیئلر سویلدی. ٢. نقل وروایتله، ایشیده‌رك، عقلاً واثبات صورتیله اولمیه‌رق: امور دینیه‌نك چوغی نقلاً بیلنیر؛ مسکرات عقلاً ونقلاً حرامدر.

نَقَله { سذ. جم. عر. فد: ناقل. با: ناقل.

نَقلی { ص. عر. أ: نقلیه. ١. طاشیمغه متعلق: مصارف نقلیه؛ وسائط نقلیه. ٢. نقل وروایتله اوکرنیلن، عقلی مقابلی: علوم نقلیه.

نَقلِیّات { سث. جم. عر. ١. طاشیمه وکوچ ایشلری، ارزاق ومهمات نقلی ایشلری: نقلیاتده قوللانیلان حیوانلر. ٢. نقل وروایتله بیلنن شیئلر، علوم نقلیه: نقلیاتده ید طولی صاحبیدر.

نَقلِیّه { سث. عر. ١. اشیا ومهمات نقلی ایشی. ٢. اشیا وارزاق ومهمات نقلیچون ویریلان اجرت: نقلیه‌سی چوغه بالغ اولور. ٣. ج. ارزاق ومهمات وعسکر طاشیمغه مخصوص ترسانه کمیسی.

نَقمَت { سث. عر. عقوبتله مجازات، اخذثار: کفران نعمت جالب نقمتدر.

نُقود { سذ. جم. عر. فد: نقد. با: نقد.

نُقوش { سذ. جم. عر. فد: نقش. با: نقش.

نَقیّ { ص. عر. أ: نقیه. [«نقی»دن صث. — عربیده یاء مشدده ایله.] تمیز، پاك.

نَقیب { سذ. عر. جم: نقباء. [«نقابة»دن صث.] ١. بر قوم وقبیله‌نك رئیس ویا وکیلی وشجرهٔ انسابلرینك عالمی؛ نقیب الاشراف = شرفانك امور وخصوصاتنه نظارته دولتجه مأمور اولان ذات. ٢. بر تکیه‌ده سماع ومقابله‌ده شیخه معاونت ووکالت ایدن قدملی درویش ویا دده.

نَقیر { سذ. عر. پك جزئی واهمیتسز شیء. مترادفی: قطمیر. || نقیر وقطمیر = جمله، هب برابر، طاقمیله، تفرعاتیله.

نَقیص { ص. عر. أ: نقیصه. [«نقصان»دن صث.] اکسیك، ناتمام، ناقص.

نَقیصه { سث. عر. جم: نقایص. اکسیکلك، قصور، عیب.

نَقیض { ص. عر. أ: نقیضه. [«نقض»دن صث.] مخالف، مباین، ضد: مسمی بالنقیض = اسمی حال وشاننه مباین اولان.

نَقیضه { سث. عر. جم: نقایض. مباین ومخالف شیء، ضد اولان ایش.

نَقیعیه { ص. أ. عر [؟] حیوانات نقیعیه: آنجق خرده‌بین ایله کوریله بیلن حیوانجقلر، حوینات.

نَقیه { ص. عر. أ: نقیهه. [«نقاهة» دن صش.] ط حال نقاهتده بولنان، خسته‌لقدن یکی قالقوب هنوز ضعیف ولاغر اولان.

نِکات { سث. جم. عر. فد: نکته. با: نکته. [نونك ضمیله غلطدر.]

نِکاح { سذ. عر. ١. اولنمه‌نك رسم شرعیسی، محکمهٔ شرعیه‌دن ویا اورادن مأذون امام طرفندن طرفینك ویا وکیللریله شاهدلرینك افاده‌لری دیکلنیلوب قید اولنمق معامله‌سی: نکاح قییمق؛ عقد نکاح ایتمك؛ نکاحی قییلدی؛ نکاح واردر: قارداش اولادینه نکاح دوشر = نکاح جائزدر: او قادین فلانك نکاحنده‌در = نکاحلیسیدر. ٢. عقد نکاح اثناسنده تعیین اولنان کابین که زوجك زوجه‌یه بورجی اولور، مهر مؤجل: نکاحنی ویروب بوشادی. || نکاح ایتمك = ١. اولنمك، تزوج ایلمك. ٢. اولندیرمك، تزویج ایتمك.

نِکاحسز { ص. نکاحی قییلمامش، غیر مشروع صورتده تزوج اولنمش.

نِکاحلی { ص. نکاحی قییلمش، بر زوج ویا زوجه‌یه نکاح شرعی ایله باغلی، نکاحی عقد اولنمش: نکاحلی قاریسی، قوجه‌سی؛ دها اولنمدی اما نکاحلیدر.

نِگار { سـ. فا. ١. رسم، تصویر، صورت. ٢. مج. تصویر کبی کوزل محبوبه. = ص. فا. [وصف ترکیبیده] رسم اولنمش، مرسم، مصور: خاطرنکار = خاطرده رسم اولنمش کبی یرلشن.

نِگارخانه { سـ. فا. و:

نِگارِستان { سـ. فا. ١. رسم وتصویرلر وهیکللرله طولی محل، رسم وهیکل نمونه‌خانه‌سی. ٢. بتلر وصنملرله مملو عبدهٔ اوثان معبدی، بتخانه. ٣. مج. محبوبه‌لری چوق محل، مجمع خوبان.

نِگارِش { سـ. فا. رسم وتصویر یاپمه. ز.

نِگارَنده { ص. فا. رسم وتصویر یاپان، رسام، تصویرجی.

نِگارین { سـ. فا. تصویر کبی کوزل محبوبه، دلبر.

نِگاشته { ص. فا. رسم وتصویر اولنمش.

نَکال { سـذ. عر. ١. مجازات شدیده ٢. عبرت.

نِگاه { یاخود نگه. سـ. فا. باقیش، باقمه، نظر: نگاه مستانه؛ برنگاه شفقتله باقدی؛ عطف نگاه ایتمك = نظر آتمق.

نِگاهبان { ص. فا. با: نگهبان.

نِگاهدار { ص. فا. با: نگهدار.

نَکبَت { سث. عر. ١. طالعسزلك، بدبختلق، اقبالسزلك: اولجه زنکین ایدی، تجارتده ضرر ایدرك دوچار نکبت اولدی. ٢. دوشکونلك، فلاکت.

نَکبَتزَده { ص. فا. جم: نکبتزدگان. [عر. نکبت = دوشکونلك. فا. زدن = اورمق] فلاکته دوچار.

نُکته { سث. عر. جم: نکات. ١. ضمناً آکلاشیلان اینجه و دقیق معنا، بر سوز و عباره‌دن استخراج و رمز واشارتله افهام اولنان شیء: بو سوزده بر نکته واردر؛ بو شعرك نکاتنی آکلامق قولای دکلدر. ٢. ایی دوشونلمش دقیق معنالی و ظریف سوز، مضمون: بر نکته صرف ایتدی. || نکته پرداز، نکته گو = نکته‌لر صرف ایدن وسویلین. || نکته‌دان، نکته‌شناس = سوزك نکته‌لرینی آکلایان، معانیٔ دقیقهٔ مضمره‌یی فهمه مقتدر.

نُکته‌لی { ص. نکته‌لری اولان، معانیٔ دقیقه ورموزات مضمره‌یی حاوی (سوز).

نِگران { ص. فا. باقان ناظر. ز.

نَکره { سث. عر. ١. ر. [نحو عربیده] اسمك معرف ومدلولی معین اولمامسی، مبهم وغیرمعین اولمه، معرفه مقابلی: نکره صله‌سی. ٢. تر. غریب وتحف فقره، غریبه. = ص. عر. ١. مدلولی مبهم وغیرمعین اولان، معرفه مقابلی: بو اسم نکره‌میدر معرفه‌می؟ ٢. تر. تحف سوزلر وغریب فقره‌لر سویلین، نکته‌گو: پك نکره آدمدر.

نَکره‌گو { ص. فا. تحف سوزلر وغریب فقره‌لر و نکته‌لر سویلین، نکته‌گو.

نُکس { سـذ. عر. ط. خسته‌لغك کری دونمه‌سی، اوسته‌لمه: صیقمه‌سی نکس ایتدی.

نَکَس { ونکسلك. با: ناکس، ناکسلك.

نِگَنده { س. فا. [تر. زبانزدی : لکنده] ١. قبا بر نوع دیکیش، اویولغامه قباسی. ٢. استوانه، سیلندر : ساعت نکنده (لکنده)سی = زنجیرك صارلدیغی سیلندر.

نِگَنده‌لَمك { فت. اویولغامه قبا سیله دیکمك.

نِگو { ص. فا. با : نیك.

نُکول { سذ. عر. واز کچمه، دونمه، جایمه : سوزندن نکول ایتدی.

نِگون { ص. فا. ١. باش آشاغی، ترسنه دونمش : سر نگون = باش آشاغی. ٢. ترس عکسی، منحوس : بخت نگون؛ نگون بخت = طالعسز.

نِگوهِش { س. فا. ذم، قدح، چکیشدیرمه.

نِگَه { س. فا. با : نگاه.

نِگَهبان { س. ص. فا. باقان ومحافظه ایدن محافظ، بکجی.

نَکَهت { سذ. عر. قوقو، رایحه، بوی، هرشیئك کندینه مخصوص قوقوسی.

نِگَهدار { س. ص. فا. حفظ وحمایه ایدن، حافظ، حامی.

نَکیر { سذ. عر. قبرده اولولری استجواب ایدن ایکی ملکدن برینك اسمی اولوب دیکرینه منکر دیرلر.

نِگین { س. فا. ١. یوزوك. ٢. مهر، خاتم.

نَم { س. فا. ١. خفیف صورتده ایصلاقلق، آز یاشلق : بو چماشیرده بر آز نم واردر؛ اوتی ایله نمنی آلملی. ٢. هواده ویا بر بنانك ایچنده ودیوارلرنده اولان یاشلق، رطوبت : هواده، بو اوطه‌ده چوق نم واردر. ٣. کیجه یاغوب اورته‌لغه قونان اینجه‌جك طامله‌لر، چیك، ندی، شبنم، ژاله : کیجه نم یاغار. || نم قاپمق = خفیف صورتده ایصلانمق، نم طوقنمق. || مج. بولوطدن نم قاپمق = جزئی شیئدن متأثر اولمق ویا آلنمق.

نَماء { سذ. عر. ١. آرتمه، چوغالمه. ٢. بویومه، اوزانمه، نبات ویا حیوانك بویومه‌سی، نمو : پك چابوق نشوونما بولدی. ٣. فائض، ربح : اموال ایتامی یاتیروب نماسنی یتیملره ویررلر.

نُما { ص. فا. [وصف ترکیبیده بولنور.] کوسترن، ارائه ایدن، بیلدیرن : جهاننما = با : جهاننما؛ رهنما = یول کوسترن؛ قبله‌نما = قبله‌یی کوسترن پوصله؛ رونما = یوز کوسترن، ظاهر اولان.

نَمادار { ص. فا. ١. آرتان، بویوین، نشو ونما بولان. ٢. فائده‌لی، ربح ویرن.

نُماز { س. فا. بش وقتده اداسی اهل اسلام ایچون فرض اولان ارکان معلومه‌لی عبادت، صلات. نماز قیلمق: صباح، اوکله، اقشام نمازی. || بی‌نماز = نماز قیلمیان، تارك صلات. || نماز بزی = قادینلرك نماز قیلارکن باشلرینه اورتدکاری بز. || نماز بوزان = اکرلتی اوتی فصیله‌سندن بر نبات.

نُمازگاه { س. فا. نماز قیلمغه مخصوص میدان که قبله جهتنده محراب یرینه بر دیکیلی طاشی اولور، اوستی آچیق مسجد.

نَمّام { ص. عر. ؤ : نمامه. [«نم»دن سمبا] قوغیجی، منافق.

نُمای { ص. فا. با : نما.

نُمایان { ص. فا. کورینور، ظاهر، عیان، آشکار.

نُمایِش { س. فا. ١. کوستریش، کورینیش، صورت ظاهره. ٢. یالاندن کوستریش، کوز بویامه.

نُمایِشکار { ص. فا. کوستریشلی.

نُمایِشکارانه { ص. ح. فا. کوستریشله ویا کوستریش ایچون یاپیلان، کوستریشلی، کوستریشله : بر طاقم حرکات نمایشکارانه.

نُمایِشلی { ص. کوستریشلی.

نَمائِم { سذ. جم. عر. فد : نمیمه. با : نمیمه.

نَمچه { یاخود نمسه. س. [اسلاوجه دیلسز دیمکدر] ١. آلمان، آلمانیه‌لی، آوستریالی : نمچه لسانی. ٢. آلمانیه، آوستریا : نمچه ایمپراطورلغی؛ نمچه ممالکی. || نمچه آرپه‌سی = ایچ قبوغی چیقارلمش وتمیزلنمش بیاض آرپه که عاشورا وسوتلاجی اولور.

نَمچه‌جه { یاخود نمسه‌جه. ص. آلمان ویا آوستریالی طرز وصول ویا لساننده اولان، آلمانجه : نمچه‌جه قیافت،

لسان، مکتب. = ح. آلمان ویا آوستریالی طرز واصول ویا لساننده، آلمانجه : نمچه‌جه خوره تمك، سویلمك، یازمق. = س. آلمان لسانی ، آلمانجه : نمچه‌جه زور بر لساندر؛ ایکی سنه‌ده نمچه‌جه‌یی اوکرندی .

نَمچه‌لی { یا نمسه‌لی. ص. س. آلمانیه ویا آوستریا اهالیسندن اولان : نمچه‌لیلرك اخلاق و عاداتی .

نَمَد { س. فا. کچه، کبه؛ نمد پاره = کچه ویا کبه پارچه‌سی؛ نمد پوش = کچه ویا کبه کیین .

نَمدار { ص. فا. نملی، رطوبتلی، یاش، رطیب، نمناك .

نِمر { سذ. عر. قپلان، پلنك . ن.

نَمرود { سخ. زمان قدیمده بابلده اجرای حکومت ایتدیکی مروی برحکمدار قدیم که حضرت ابراهیم (عم) ی آتشه القا، ومشهور بابل قله‌سنی انشا ایتدیرمشیدی . مصرده فرعون نامی اولدیغی کبی بو اسمك دخی بوتون بابل حکمدارلرینه اطلاق اولنور بر عنوان اولدیغی‌ده مظنوندر. = ص. مج. یوزی کولمز قاتی یورکلی و عنادجی : نمرود بر آدم .

نَمرودلق { س. نمرودانه عبوسلق وقاتی یورکلیلك، نمرد.

نَمَط { سذ. عر. اصول، طرز، روش ، طریق : هب بر نمط اوزره . [فا. « نمد » دن معرب اوله‌رق کچه معناسیله لسانمزده قوللانلماز .]

نَمَك { س. فا. طوز، ملح : نان ونمك = طوز اتمك حقی . || نمك بحرام = نانکور ، کافر نعمت، طوزاتمك حقی بیلمز .

نَمَکدان { س. فا. طوزلق، طوز قونیلان قاب .

نَمل { سذ. عر. قارینجه، مور. ن.

نَملتمك { فت. نملی ایتمك ، خفیف صورتده ایصلاتمق ، ترطیب ایتمك .

نَملنمك { فل. فط. نملی اولمق، نم قاپمق ، خفیف صورتده ایصلانمق .

نَملی { ص. خفیف صورتده یاش وایصلاق، رطوبتلی، رطیب، نمناك .

نَمناك { ص. فا. نملی، خفیف صورتده یاش و ایصلاق ، رطوبتلی، رطیب .

نِمنِمتین { سث. ت. عر. فرانسزجه کیمه دینلن « » اشارتی، طرناق .

نُمو { سذ. عر. نبات وحیوانك بویومه‌سی ، بیتمه ، یتیشمه ، اوزاتمه، نما، نشو .

نُمود { ص. فا. اوصف ترکیبیده بولنور] ١. کوسترن ، ارائه ایدن، ابراز ایلین : جنود ظفرنمود. ٢. کورینن، بکزه‌ین، مشابه .

نُمون { ص. فا. اوصف ترکیبیده بولنور] کوسترن، ارائه ایدن : رهنمون = یول کوسترن، رهنما .

نُمونه { س. فا. برکلك آکلاشلمسی ایچون کوستریلن جزء ، اورنك، مثال، موستره .

نُمونه‌خانه { س. فا. برجنس شیئلرك اورنکلری وضع و تشهیر اولنمغه مخصوص محل : معادن، نباتات نمونه‌خانه‌سی ؛ تجارت نمونه‌خانه‌سی = برمملکت معمولات متنوعه‌سنك کوسترلدیکی مشهر .

نُمونه‌لِك { ص. اورنکه یارار ، اورنکلك : نمونه‌لك بوغدای .

نَمیقه { سث. عر. مکتوب، نامه، شقه : تحریر نمیقه‌یه ابتدار قلندی .

نَمیمه { سث. عر. جم : نمائم، نماملق، قوغیجیلق .

نَمیمه‌کار { ص. فا. قوغیجی، نمام، غماز .

نَنگ { س. فا. عیب ، عار، بد. ناملق، شین .

نِننی { یا نینی . حد. چوجقلری اویوتمق ایچون ترنم اولنان سوزلرك آخرلرینه تکرار اولنور : اویوسون اوغلم ننی ! = س. چوجقلری اویوتمق ایچون ترنم اولنان منظوم ویا منثور سوز : ننی سویلمك : چالغی بنم ایچون ننی یرینه کچوب اویودم.

نِنه { یاخود نینه. س. آنا، آنه، والده، مادر، ام : ننه‌سنك قوجاغندن آیرلمامش . || خانم ننه، قادین ننه = ١. بیوك والده. ٢. قاین والده . || سوت ننه = سوت آنا، مرضیه .

نَو { ص. فا. یکی، جدید، مجدد. ٢. اخیراً ظهور ایتمش، یکی، حادث، محدث : نوایجاد = یکی ایجاد : نوبهار = ایلك یاز ؛ نورسیده = یکی یتیشمش؛ نوزاد = یکی طوغمش ؛ نوظهور = یکی چیقمه . ٣. نازه، کوربه :

نوجوان = دلیقانلی؛ نونهال = تازه فدان. || نوبنو = یکیدن یکیه.

نوا { س. فا. ۱. آواز، مقام، آهنك. نغمه، لحن: مرغ خوش‌نوا = کوزل سسلی قوش. ۲. مر. برمقام مخصوص ایله بر پرده‌نك اسمی. ۳. لوازم قوت، ثروت. سامان. ٤. نصیب بهره: بی‌نوا = محروم، بیهره.

نوّاب { سند. ج. عر. فد: نائب. با: نائب.

نواحی { سند. ج. عر. فد: ناحیه. با: ناحیه.

نواخته { ص فا. وخشامش. ز.

نوادر { سند. ج. عر. فد: نادره. با: نادره.

نواز { ص فا. [اصل فعل اولوب وصف ترکیبیده بولنور. — نوبك ضمیله عاطفدر.] اوخشایان، تلطیف و تطییب ایدن، خوشلاندیران: دلنواز: غر. یدنواز: معماننواز.

نوازش { س. فا. اوخشامه، تلطیف. تطییب.

نوازشکار { ص فا. اوخشایان، تلطیف و تطییب ایدن.

نوازشکارانه { ص ج. فا. اوخشا یه‌رق و تلطیف و تطییبله: نوازشکارانه معامله.

نوازل { سند. ج. عر. فد. «نازله» اسمنزده مستعمل دکلدر.] حادثه‌لر. وقوعات. مصائب، آفات. ز. = تر. فد زکام، نزله: نوازله اوغرادم: نوازل اولدم. [بومعنا «نزله»نك جمعی زعم اولنمقدن تولد ایتمشدر.]

نوازلق { س. ا. و:

نوازی { س. فا. اوخشامه. تلطیف، تطییب: دلنوازلق، دلنوازی. [بویله وصف ترکیبیلرده بولنور.]

نواصب { سند. ج. عر. [فد: ناصبه] [د. [محوعربیده] داخل اولدقلری اسمی ویا فعل مضارعی منصوب ایدن حرفلر.

نواصی { سند. ج. عر. فد: ناصیه. با: ناصیه.

نوافل { سند. ج. عر. فد: نافله. با: نافله.

نواقص { سند. ج. عر. [فد. «ناقصه»نك جمعی قوللانلمیقتدن، لسانزده «نقیصه»نك جمعی کی و«نقایص» برشکله مستعملدر.] نقیصه‌لر، نقصانلر، برشیئك تام ومکمل اولمیجون علاوه‌سی اقتضا ایدن شیئلر: اوبیانك برخیلی نواقصی واردر: اکمال نواقص.

نواقیس { سند. ج. عر. فد: ناقوس. با: ناقوس.

نوال { سند. عر. و:

نواله { سند. عر. ۱. ویرکی، عطیه، احسان، کرم: دریانوال = لطف و احسانی بحر بیایان حکمنده اولان. ۲. بهره، نصیب، حصه: وان نعمتندن نواله‌چین اولدی. ۳. مأکولات و مشروبات: دون نواله‌مزی دوزوب سیره کیتدك.

نوامیس { سند. ج. عر. فد: ناموس. با: ناموس.

نواهی { سند. ج. عر. [فد. «ناهیه»] لسانزده قوللانلماز.] نهی ومنع اولنان شیئلر، یاغ اولان ایشلر. شرعاً ممنوع او لان حالار، مناهی: شرع شریفك اوامر ونواهیسی.

نوائب { سند. ج. عر. فد: نائبه. با: نائبه. [نائبات کبی.]

نوائی { ص. فا. مقام وآهنگه ویا بهره ونصیبه منسوب و متعلق. — ترك شاعرلرینك اك بیوکی اولان مشهور علیشیرك مخلصیدر.

نوباره { س. فا. و:

نوباوه { عر.

نوبت { سند. عر. ۱. صره: شمدی نوبت بزه کلدی. ۲. کره، دفعه، سفر: بو نوبت بویله اولسون: او ایشی بر نوبتده کورملی. ۳. مناوبه وصره ایله کورلین برایشدن هرکسك بهره. سنه اصابت ایدن قسم: ضبط کتیبه‌سی ضبطه نوبتله کیررلر؛ بوکون بنم نوبتمدر. ٤. قره‌قول وقطه خدمتی‌که افراد عسکریه‌یه مناوبه ایله کوردیریلیر: نوبت بکلمك؛ نوبتده اولمق؛ نوبته کیرمك. ٥. بیوك ذوالك فیو. سنده معین وقتلرده چالینان موزیقه: قیوسنده نوبت چالینیور. ٦. صیقه وساتوخسته لغك مقتن صورتده ایکی ویا اوچ کونده برکره عارض اولمه‌سی: بنم صیتمم، باش آغریم نوبته بیندی. ۷. صیقه: اقشاملری نوبت کلیور. || نوبتله = صره ایله، مناوبةً.

نوبتچی { س. ص. ۱. نوبت بکلین، نوبتده بولنان: بن بوکون نوبتچیم: نوبتچی نفر:

قپوسنده نوبتجی واردر. ٢. برمحل عمومیده عمله وخدمه‌یه ویا آرابه‌جیلر کبی اصنافه نظارت ایدن وبونلری نوبته قویان آدم. || نوبتجی ضابطی = اماکین ومواقع عسکریه‌ده و سفائن حربیه‌ده نوبتله ضبط وربطه نظارت ایدن ضابط. || بو. نوبتجی کمی = دونمانك امور خارجیه‌سنی تسویه‌یه مأمور کمی که مخصوص قلامه‌سندن تفریق اولنور.

نَوبَتجیلِك { س. نوبتجی خدمتی، نوبت بکلین آدمك حال و وظیفه‌سی: کندیسی نوبتجیلکدن معافدر.

نَوبَتخانه { س. فا. نوبت چالان موسیقی طاقمنك محلی، مهترخانه.

نَوبَر { س. فا. ١. ترفانده میوه. نوباوه. ٢. ممه‌لری یکی کورنمکه باشلایان قیز.

نوبه { سخ. ج. نفس مصر ایله حبش آره‌سنده واقع اولوب الیوم خطهٔ مصریه‌یه تابع اولان خطه.

نوبی { ص. عر. ا: نوبیه. نوبه خطه‌سنه منسوب ومتعلق ویا مملکت مذکوره اهالیسندن اولان.

نوپران { ص. درشت طورلی وعنود، نازك وخاطرشناس اولمیان: پك نوپران آدمدر.

نوپرانلق { س. طبیعت درشتلکی، عنودلق. نازك و خاطرشناس اولمیان آدمك حالی.

[بوایکی کلمه الیوم استانبولده بای عربی ایله تلفظ اولنور.]

نوته { س. با: نوطه.

نَوجُوان { س. فا. تازه. کنج آدم، دلیقانلی

نوح { سخ. انبیاء عظامدن معروف ذات که کندیلرینی تکذیب ایدن قومنك قهریچون طوفان واقع اولوب یالکز نبی مشارالیه ایله عائله‌سی برکمیده قورتلمشیدی؛ سفینهٔ نوح = هرجنس انسانلر مجمعی: عمر نوح = پك اوزون عمر: نوح نبیدن، نوح کونندن قالمه = پك قدیم.

نَوحه { سث. عر. اولویه سسله آغلامه، صاغو.

نَوحه‌گَر { ص. فا. اولویه سسله آغلایان، صاغوجی.

نور { سذ. عر. ج: انوار، نیران. ت: نورین. ١. آیدینلق، ایشیق. ضیا، روشنایی: کونشك نوری اطرافی قاپلادی. ٢. پارلاقلق، شعشعه، شرف وشان: نور ایمان: دین اسلام نشر انوار حقیقت ایتمکه باشلاینجه. || نور افشان، نور پاش = اطرافه آیدینلق ویرن، اورته‌لغی نور ایچنده براقان. || نوربخش = پارلاتان. || نورچشم، نوردیده، نور عین = پك سوکیلی وباعث افتخار شخص. || نور طوبی، نور طامله‌سی = پك کوزل چوجق. || نور ایچنده یاتسون = رحمة الله علیه. || نورعلی نور = اودها ایی، دها اعلی. || کوز نوری = اوقویوب یازمغله و یا دیکیشله کوریلن ایش: کوز نوری دوکمك. = ت. شمس وقمر. || ذی‌النورین = ایکی نورك صاحبی. — بربرینی متعاقب بنات جناب نبویدن ایکیسنی تزوج ایتدیکی مناسبتله حضرت عثمان بن عفان (رضه) ه لقب اولمشدر. = ص. تر. پارلاق، روشن.

نَوَّرَ { فت. عر. [تفعیل بابندن فعل ماضی مفرد مذکر غائب اولوب بعض دعا تعبیرلرنده بولنور] منور ایلسین، روشن ایتسین: نور الله قبره = الله مزارینی منور ایلسین؛ نور الله قلوبهم = الله یورکلرینی روشن ایلسین.

نورانی { ص. عر. ا: نورانیه. ١. نورلی، ضیادار، منور. ٢. منظره‌سی شایان حرمت و شانلی، مبارك کورینیشلی: نورانی بر اختیار.

نورانیّت { سث. عر. [لغت مولده] نورلی وشایان حرمت اولان آدمك حالی: یوزنده بر نورانیت واردر.

نَوَرد { ص. فا. [اصل فعل اولوب وصف ترکیبیده بولنور] کزن، طولاشان، طی ایدن: رهنورد = یول آلان: صحرا نورد = بیابانده طی مراحل ایدن.

نَورَس { ص. فا. یکی یتیشن، یکی بیتن.

نَورَسته { ص. فا. یکی بیتمش، یکی حاصل اولمش.

نَورَسیده { ص. فا. یکی یتیشمش، یکی کمال بولمش.

نَوروز { س. فا. [اصل معناسی: یکی کون] اسکی ایران

تقویمنده وتقویم جلالیده سنه باشی وایلك بهار مبدئی اولان کون که مارت رومینك طقوزینه مصادفدر: نوروز سلطانی = سلطان جلال الدین ملکشاهك تقویمنده‌کی نوروز.

نَوروزیّه { س. [فا. «نوروز»دن عربی قاعده‌سنجه تشکیل اولنمش سمنه صیغه‌سنده غلط تعبیردر.] نوروز کونی اطبا واجزاجیلر طرفندن یاپیلوب طاغیلان وکویا بر مقدار تناولی کافهٔ آلام واسقامه دوا زعم اولنان برنوع معجون.

نوره { س. اوستی طوپراق اورتیلی صمانلق.

نورَین { سذ. ت. عر. فد: نور. با: نور.

نَوزاد { ص. فا. یکی طوغمش. = س. فا. یکی طوغمش چوجق.

نَوزَمین { ص. فا. یکی بر زمینده یعنی یکی طرز واسلوبده اولان: نوزمین برشعر سویلمش.

نوش { س. فا. ١. طاتلی. بال. ٢. ایچکی، عشرت || عیش ونوش = ذوق وصفا، جنبش. نوشانوش = ایچدکجه ایچه‌رك، ایچه ایچه. = ص. فا. طاتلی: لب نوش.

نوش { ص. فا. [اصل فعل اولوب وصف ترکیبیده بولنور] ایچن، ایچیجی: باده نوش = شراب ایچن.

نَوشاخ { س. فا. ١. یکی دال. ٢. یکی بیتمش کییك بوینوزی.

نوِشت { ص. فا. [وصف ترکیبیده بولنور] یازیلی، یازلمش: سرنوشت = آلن یازیسی، قدر.

نوشادُر { س. با: نشادر.

نُوِشته { ص. فا. یازلمش، محرر، مکتوب.

نَوشُکُفته { ص. فا. یکی آچلمش (چیچك).

نوشین { ص. فا طاتلی حلو.

نوطه { س. [فر. Note] ١. موسیقی خط مخصوصی: نوطه اوکرنمك: نوطه ایله چالمی چالمق. ٢. خط مخصوصیله یازلمش برآهنك: یکی بر نوطه چیقمش.

نَوع { سذ. عر. جم: انواع. ١ درلو، چشید: بو نوع حیوان، قماش، مال: قماشك انواعی. ٢. تا. جنسك منقسم اولدیغی طاقملرك نهری، صنف: جنس فرسك انواعی واردر. ٣. جنس: نوع بشر || نوع نوع = درلو درلو، چشید چشید. || بنی نوع = همجنس، ابنای جنس: انسان بنی نوعنه معاونت ایتملیدر.

نَوعاً { ح. عر. نوعجه، جنسجه نوعی اعتباریله. || نوعاً ما = بردرلو، بر صورتله، بر وجهله، برباقیمه کوره، بر درجه‌یه قدر، بعض مرتبه‌ده: بو نوعاً ما بکا فارشی اعلان خصومتدر.

نَوعی { ص. عر. ث: نوعیه. نوعه منسوب ومتعلق.

نوغای { س. عن اصل مغول اولوب ترکلشمش برقوم که روسیه‌نك شرق جنوبی جهتلرنده بولنور.

نوك { س. فا. سیوری اوج. ن.

نَول { سذ. عر. [یو. Ναῦλον دن] ناولون. با: ناولون.

نَوم { سذ. عر. ١. اویقو، خواب. ٢. رؤیا.

نومرو { یا نومره [یتا. Numero] عدد، مارقه یرینه بر شیئه تفریق ایچون یاریلان رقم: نومرو قومق: نومروسنه باقمق.

نومروّلی { یا نومره‌لی. ص. بررقمله مرقم، رقمله اشارت اولنمش: ٢٥ نومرولی خانه.

نَومی { ص. عر. ث: نومیه. اویقویه منسوب ومتعلق.

نومید { ص. فا [«ناامید»دن] امیدسز، برشیء اوممیان، مأیوس.

نومیدانه { ص. ح. فا. امیدسزجه‌سنه، مأیوسانه.

نومیدی { س. فا. امیدسزلك، مأیوسیت.

نون { س. [عر. سث.] «ن» حرفنك اسم مشترکی.

نون { سذ. عر. بیوك بالیق. || ذوالنون = حضرت یونس (عم). || ذوالنون مصری = مشاهیر اولیاء اللهدن برذات.

نَونِهال { س. فا. تازه فدان.

نَوهَوَس { ص. فا. جم: نوهوسان. ١. برایشه یکی هوس وآرزو حاصل ایدن، ایلك دفعه اوله‌رق بر ایشه تشبث ایتمکله فوق‌العاده هوس کوسترن: نوهوسان ادبدن برکنج. ٢. هرکون یکی بر هوس پیدا

ایدوب برایشده ثبات ایتمین ، مایمون اشتهالی : یکی دکانجی نوهوس بر آدمدر کندیسندن ایش بکلهمهملی .

نوهوسلك { س. ١. برایشه یکی تشبث ایدوب چوق هوس و آرزو کوستره. ٢. هرکون یکی برهوسه دوشوب برایشده ثبات ایتمهیش، مایمون اشتهالیلق .

نوید { س. فا. ا تونك ضمیله غلطدر } ابی خبر، مژده، بشارت : نوید فتوح .

نویس { ص. فا. ا اصل فعل اولوب وصف ترکیبیده بولنور } یازان، یازیجی، کاتب : خوشنویس = ابی یازان، خطاط. حسن خط صاحبی: وقعه‌نویس = رسمی مورخ. — اصطلاحات فنیه ترکیباتنده graphe لفظ یونانیسی ترجمه ایدهبیلیر : دور نویس = تلغراف .

نه { ك. (اصلی : نی. — ترکیباتده «ه» یزده یازارلر) ١. شیئدن و بعضاً شخصدن سؤال ایتمکه مخصوصدر : سز کیمسکز والکزدهکی نه در؟ نه ایستیور سکز؟ بونه آدمدر. ٢. تعجب وکثرت بیان ایدر : نه کوزل! نه صوئوق! نه یاغمور! بونه هوا! — یالکز اولهرق ادات تعجب کبی‌ده قوللانیلیر : نه ! ٣. سؤال بیان ایتمکسزین اتمام وتعمیم یعنی هرنه معناسیله اسم موصول ویا ادات شرط کبی‌ده قوللانیلیر : نه بولدیسه آلدی : نه ایشیتسه اینانیر : نه ایسترسه یاپسون . ٤. ضمایر اضافیه‌یه داخل اولوب « خانمی شیء » معناسنی افاده‌ایدر : نهم، نهمز، نهك، نه‌کز، نه‌سی، نه‌لری : نه‌می کوردی ؟ نه‌مز اکسیك؟ نه‌ك وار ؟ نه‌کزه کوزدیکمش؟ نه‌سنه‌طوقتلمش ؟ = ج. باشلیجه نه‌قدر شیئلرمعناسیله مستعملدر : نه‌لر سویلیوردی : عقل بشر نه‌لر کشف و ایجاد ایدیور : دهانه‌لر نه‌لر ! || نه امسورم . نه‌امسورك الخ = نه‌مسه، نه‌که لازم : نه وظیفهم، نه وظیفه‌ك . || نه او = نه در ؟ نه اولیور ؟ || نه‌اولور. سه = هرنه اولسه. || نه اولورسه اولسون = هرچه‌بادا باد. || نه‌اوله (نوله) = بر شیء دکلدر، بیوك برشیءمی ؟ نه‌اولور . || نه‌یچون (نیچون) = نه سببدن، نه‌سبیه مبنی، نه مقصدله ؟ || نه ایسه = تفصیلاته حاجت یوقدر ، نه او . لورسه‌اولسون. || نه‌جه = نه اسلوبده، خانمی لسانله : ترکجه سویلیورسه نه‌جه سویلیور . || نه‌جی = ١. خانمی صنعت صاحبی، خانمی صنعتله مشغول : بو آدم قوندره‌جی‌میدر نه جیدر ؟ ٢. خانمی مناسبتی حائز : سن بورادهنه‌جیسك؟ || نه حاجت = احتیاج یوقدر، لزوم ایتز . || نه حال = کیفیت، ناصلق : نه حالده‌در ؟ نه‌حاله‌کلدی؟ نه‌حال‌بیدا ایتدی؟ || نه‌خبر = بر معلومات وارمی، بر شیء بیلیرمیسکز ؟ نه‌در = نه‌وار، نه اولیور ؟ نه‌درلو = ناصل : بونه‌درلو ایشدر ؟ نه درلو بایدیکز؟ || نه‌دن (ندن) = نه‌سببدن : نه‌دن‌طولایی، نه‌دن بایانه؟ || نه‌دیمك = ١. معناسی نه‌در؟ ٢. اوناصل سوز . اویله شیء‌می اولور؟ || نه‌دیمك اولسون = اویله شیء اولماز. || نه‌زمان، نه‌وقت = خانمی وقت وزمانده ؟ || نه‌طالع = شبهه‌سز. || نه عجب = عجبا ، آیا. || نه‌قدر (نقدر) = ١. مقدار و کمیتدن سؤال ایدر : نه‌قدرکاغد ایستیورسك ؟ بو باردان نه‌قدر صو آلیر ؟ ٢. چوق، نه‌چوق: نه‌قدرصو ایچیورسکز! بوهوایی نه‌قدرسورم. ٣. هرنه‌مقداردهٔ، هرنه‌قدر : سز نه‌قدرچالیشه‌کز اوکا یتیشه‌مزسکز. || هرنه‌قدر = ایله برابر، اولدیغی حالده : هرنه قدر اوقومامش ایسه‌ده سوزی صحیحی یرنده‌در؛ هرنه‌قدراحتیاج وار ایسه‌ده اوندن برشیء ایستمیه. حکم . || نه‌کرك، نه‌لازم : نه‌مه کرك، نه‌مه‌لازم = بکاعائد دکلدر، بن قارشمام : نه‌که، نه‌کزه، نه سنه کرك، لازم . || نه‌مناسبت = هیچ، اصلا ، اویله شیء اولماز . || نه وار = نه در ، نه اولیور ؟ || نه وار نه یوق = نه حوادث ؟ || نه‌یه = ١. نه‌اچون، نه‌مقصدله: نه‌یه کلدیکز ؟ ٢. نه سببدن : دون نه‌یه کلدیکز ؟

نه { حر. ایکی شیئدن هربرینی رد وانکار اداتیدر ، هیچ بری : نه‌بن کیدمیم نه‌سز: نه‌بونی ایسترم نه اونی : نه کلیر نه کیدر : نه بو کون نه یارین .

نِه { ص. فا. ا « نهادن » فعلندن اصل فعل اولوب وصف ترکیبیده بولنور } قویان ، وضع ایدن : قدم نه = آیاق قویان . باصان. ف

نُه { عد . فا. طقوز : نه‌فلك = طقوز فلك: نه‌طاق = طقوزقبه (فلك).

نِهاد { س . فا. طبیعت ، طینت ، خلقت ، خوی ؛ بد نهاد = کوتی طبیعتلی .

نِهاده { ص. فا. قومش ، وضع ایتمش : قدم نهاده = آیاق قومش (باصمش) . || فرو نهاده = حسابده تنزیل اولنان، مطروح : بشدن اوچ فرو نهاده اولنجه ایکی قالیر .

نَهار { سذ . عر. کوندوز : لیل ونهار = کیجه کوندوز ؛ نصف‌نهار = کوندوزك اورته‌سی، وقت ظهر || ﻫ . معدل النهار = خطا ستوا .

نَهاراً { ح. ظر عر. کوندوزین .

نَهاری { ص . عر . ة : نهاریه . کوندوزه منسوب و متعلق ، اری مکتب = یالکز کوندوزین درس ایچون دوام اولنوب کیجه یاتیلمیان مکتب ، لیلی مقابلی .

نِهال { س. فا. فدان ؛ نونهال = تازه فدان .

نِهالِستان { س. فا. فدانلق فدان یتیشدیریلان باغچه .

نِهالی { س. فا اساساً فدان دلار. ندن یاپیلان و سیغره‌ده یمك صحنلری آلتنه قونیلان دائروی شیء که صیرمه‌لی مشیندن وسائر شیئدن ده اولور .

نِهان { ص. فا. ۱. کیزلی، صاقلی، مخفی، مستور : راز نهان. ۲. حاضر و موجود اولیان ، غائب : کوزدن نهاندر. = س. فا سر، راز .

نِهاوَند { سخ. فا. م. ایرانك غرب جهتنده بر خطه = س. فا. مو. دوکاه ایله حجاز کردیسی آره‌سنده بر مقام مخصوص .

نِهایَت { یاخود نهایه . سث. عر. ج : نهایات. ۱. صوك، یتیم، اوج، غایت ، انجام : بو محاسبه‌مزك نهایتی نه اولهجق ؟ ۲. صوك درجه : اوقدر یارا. مازلق ایتدی که صبرم نهایته واردی. || الی النهایه = صوك درجه‌یه قدر. || الی غیرالنهایه = یتمه‌مك اوزره دائمی صورتده، مؤبداً . || نهایة الامر = عاقبت. || نهایت بولمق = یتمك، توکنمك. || بی‌نهایه = یتمز، توکنمز ، صو. کسمز، پایانسز . || نهایة النهایه = اك صوك درجه‌ده .

نِهایَتسِز { ص. صوکسیز، پایانسز ، یتمز، توکنمز، بینهایه .

نَهب { سذ . عر . یغما ، غارت ، چاپول : اموالنی نهب وغارت ایتدیلر .

نَهج { سذ. عر. طرز ، منوال ، وجه ، طریق، یول . — نهج البلاغه = حضرت علی (رضه)‌ك خطبه‌لرینی حاوی کتابك عنوانی.

نه‌جی { با : نه .

نَهر { سذ. عر. ج : انهار. ة : نهریه . آقار صو ، چای ، ایرماق : طونه نهری : انهار صغیره؛ ماوراء النهر = نهرك یعنی جیحونك اوته‌سنده‌کی یرلر: مابین النهرین = ایکی ایرماق (باشلیجه فراتله دجله) آره‌سی .

نَهراً { ح. عر. چای طریقیله ، ایرماقدن : موصلدن بغداده نهراً کیدیلیر .

نَهری { ص. عر. ة : نهریه. چای و ایرماغه منسوب و متعلق : طریق نهری؛ سیاحت نهریه : ادارهٔ نهریه = نهرده ایشلین واپورلر اداره‌سی .

نُهفت { ص. فا. کیزلی . ة. = س. فا. مو . بر مقام مخصوص .

نُهفته { ص. فا کیزلی ، صاقلی ، مخفی : راز نهفته .

نُهم { ص فا. طقوزنجی .

نَهمه { سث. عر. ط. بعض خسته‌لره عارض اولان اوبورلق .

نِهَنگ { س. فا. تمساح .

نَهی { سذ. عر. ۱. منع ویساغ ایتمه، امر مقابلی، بر ایشی یاپامامغی امر وتنبیه ایتمه : شرع شریف فلان شیئلری نهی ایدر : امر ونهیه اطاعت ایتملی. ۲. د. { صرفده } امر صیغه‌سنك منفیسی : نهی حاضر : یاپمه ، ایتمه : نهی غائب : یاپمسون ، ایتمسین کبی .

نُهی { ا . سث. عر. عقل، ذکا، ادراك، فطانت : اولوالنهی = اصحاب عقل وادراك .

نَهیق { سذ. عر. اشك آکیرمه‌سی.

نی { شرق ترکچه‌سنده «نه» کبی . { یه‌سنك املاسی اولوب بزجه دخی «نیجه» و «نیته» کبی ترکیباتده محافظه اولنمشدر .

نَی { یاخود نای. س. فا. ۱. ساز، قامش . ۲. معروف چالغی آلتی‌که اوزون بر دودوك صو. رتنده اولوب اساساً قامشدن

معمول ایدی : نی چالمق .

نَیْء { ص. عر. چیك، پیشمه‌مش .

نِیابَت { سث. عر. ١. وکیللك ، وکالت. ٢. قاضی وکالتی، قاضیلق، نائبلك : نیابت شرعیه: قضا نیابتی .

نِیّات { سث. جم. عر. فد : نیت. با : نیت .

نِیاز { س. فا. ١. یالوارمه، رجا، استرحام : بوایشی کورمکزی رجا و نیاز ایدیور. ٢. دعا : دست نیازی بارکاه کبریایه رفع ایلدی . ٣. بعض طرق علیه درویشانك طریقجه مافوقلرینه ایتدکلری رسم انقیاد و تحیه : کندیلرینه عرض نیاز ایدرم . ٤. احتیاج ، محتاجلق : بی نیاز = احتیاجسز، مستغنی .

نِیازکار { ص. فا. ١. رجا ونیاز ایدن ، یالواران . ٢. محتاج، مستمند .

نِیازکارانه { ص. ح. فا. ١. رجا و نیاز ایده‌رك، یالواره‌رق : التماس نیازکارانه. ٢. احتیاجله، مستمندانه .

نِیازمَند { ص. فا. ١. یالواران ، رجا ونیاز ایدن. ٢. محتاج، مستمند .

نِیازمَندانه { ص. ح. فا. ١. یالواره‌رق ، رجا واسترحامله. ٢. احتیاجله، محتاجیتله، مستمندانه .

نِیام { صذ. جم. عر. فد : نائم . با : نائم .

نِیام { س. فا. قین. قلیچ قینی .

نِیَّت { سث. عر. جم : نیات . ١. قورمه، قصد، عزم، مرام، مقصد : یارین آوه کیتمکه نیت ایتدم : سزه کیتمکه نیتم وار ایدی؛ بن آوه کیتمك نیتندن واز کچدم؛ اونك نیتی باشقه. ٢. ف. نماز قیلمق ویا اوروج طوتمق اوزره عزم ایدوب بوکا مخصوص تعبیری تلفظ ایتمه : نیتسز اوروج مقبول دکلدر .

نِیَّتلی { ص. اوروج طوتمق اوزره نیت ایتمش اولان : بو کون نیتلی‌یم .

نیته { و نیته کیم. با : نته .

نیجه { ك. نه‌قدر، نه‌چوق : نیجه متفنن آدملر اوروپاده نانپاره‌یه محتاجدر؛ نیجه کتابلر تألیف اولنمشدر؛ دها نیجه نیجه مراتبه نائلیتکزی تمنی ایدرم. = ح. ناصل، نه درلو ، نه صورتله : سزك ایشکز نیجه اولدی ؟ [بو ایکنجی معنا ایله بزجه متروك حکمنه کچمکده‌در .]

نیچون { یا نیچین . ح. [اصلی : نه ایچون] ١. سببیت بیان ایدر، نه‌در ، نه سببدن : دون نیچون کلمدیکز : نیچون جواب ویرمیورسك ؟ ٢. علت غائیه بیان ایدر ، نه‌یه ، نه مقصدله : نیچون کیدیورسکز؟ بومکتوبی نیچون یازیورسکز ؟

نَیِّر { ص. عر. ت : نیره. [« نور » دن صث] نورلی، پارلاق. ضیادار، منیر. = سذ. عر. جسم منور ، نور مجسم : نیر اعظم = کونش، شمس = ت : نیرین = شمس وقمر، آیله کونش .

نیران { سذ. [عر. سث.] جم. عر. فد : نار. با : نار. = فد. جهنم، نار، دوزخ ، طامو. [ترکجه‌ده «نور»ك جمعی اوله‌رق «نورلر» معناسیله قوللانلیور.]

نیرَنج { سذ. عر. جم : نیرنجات. [فا. «نیرنك» دن معرب] طلسم ، طلسمات ، طلسمه متعلق ایشلر .

نیرَنگ { س. فا. ١. حیله، خدعه، دسیسه، مکر. ٢. سحر، طلسم، افسون .

نیرو { س. فا. زور، قوت ن .

نیرومَند { ص. فا. زورلی، قوتلی، قوی .

نَیِّرَین { سذ. ت. عر. فد : نیر. با : نیر .

نَیزار { س. فا. قامشلق ، سازلق نیستان .

نَیزَن { یا نایزن. س. فا. نی دینلن سازی چالان آدم : نیزن دده .

نیزه { س. فا. غارغی ، مزراق ، سونکی، حربه .

نیزه‌دار { ص. س. فا. غارغی ایله مسلح ، مزراقلی.

نیسان { س. [سریانیجه‌دن] تقویم رومینك مارتدن اعتباراً ایکنجی شهر شمسیسی : نیسان آینده : ابر نیسان = نیسان بولوطی، برکت وجود وکرمدن کنایه .

نَیِستان { س. فا. قامشلق سازلق، نیزار .

نیستی { س. فا. یوقلق ، عدم ، فقدان : هستی و نیستی = واراق ویوقلق .

نیش { س. فا. آری و عقرب کبی بوجکلرك صوقدقلری ایکنه، دیکن .

نیشتر { س. فا. [تر. زبانزدی: نشتر] جراحلرك قان آلمه و چیبان و سائره یارمغه مخصوص کسکین آلتی: نیشتر. اورمق = نیشترله کسمك، نیشتر قوللانمق.

نیشکر { س. فا. [نی = قامش. شکر = م] شکر قامشی: قصب السکر.

نیك { صف. ح. فا. ایی، خوش. طیب. = س. فا. ج: نیکان. ایی آدم، صالح، صلحا. || نیك ختر، نیك بخت = بختیار، طالعلی. || نیك خصلت، نیك خو = ایی طبیعتلی. || نیك خواه = هرکسك ایلکنی سون، ایلکنده بولنان، خیرخواه. || نیك فال = طالعلی. || نیك فرجام = صوکی ایی. || نیك منظر = کورینیشی کوزل. || نیك نام = ایلکله اسمی جیقمش، اسمی خیرله یاد اولنور.

نیکفور { س. [ر.] برنوع سیاه انجیر.

نیکل { س. [فر. Nickel] کومش کبی بیاض و پارلاق وآنجق مبذول و اوجوز بر معدن که اخیراً کشف اولنوب چوق مستعملدر. = ص. نیکلدن معمول: نیکل قاشیق.

نیکو { یاخود نکو. ص. فا. ایی، خوش، طیب، جید. || نیکوکار = ایی ایش ایشلین، ایلك ایدن.

نیل { سذ. عر. نائل اولمه، مراده ایرمه.

نیل { سذ. عر. چیویت: نیلگون = چیویت رنکنده، ماوی، لاجورد.

نیل { سخ. م. آفریقانك اك بیوك انهارندن اولوب خطهٔ مصریه‌یی اروا واحیا ایدر: نیل مبارك؛ منابع نیل.

نیلوفر { س. فا. [تر. غاطی: اولوفر ویا لوفر. ابیاض وصاری و ماوی چیچك آچار بر جنس صو نباتی، چادیر چیچکی.

نیم { = سخ. م. بروسه اوکندن آقان بر چای.

نیم { س. فا. یاریم، نصف: نیم روز = نصف النهار، ظهر، زوال؛ نیم نگاه = یاریم باقیش، کوز اوجیله باقیش؛ نیم تن = با: منتان. = ص. یاری. [وصف ترکیبلرده:] نیم‌اسمل = یاری بوغازلانمش؛ نیم پخته = یاری پیشمش؛ نیم مرده = یاری اولو؛ نیم مست = یاری سرخوش، کیف.

نیمتن { س. با: منتان.

نیمه { س. فا. یاریم، نصف: دونیمه = نصفین، ایکی‌یه بولنمش.

نینوا { نینوی، نینووه. سخ. م. اسکی آشوریلرك مرکزی اولان شهر شهیرکه خرابه‌لری موصلك قارشیسنده واقعدر.

نیه { یا نه‌یه. با: نه.

و

و { واو. س. [عر. سث.] ترکجه الفبانك یکرمی طقوزنجی حرفی اولوب، اصل حروف سامیه صره‌سی اولان ابجد ترتیبنده آلتنجی حرف اولمغله، رقم کبی استعمالنده ٦ عددینه معادلدر. شکل عبرانیسی ٦ وشکل سریانیسی ٥ در. ایکی درلو اوقونمه‌سی اولوب، کاه عادی حرف وکاه حرف مد ویا حرف املا نامیله حرکه کبی قوللانیلیر. برنجی حالنده مخرج عربیسیله مخرج ترکیسی آره‌سنده خیلی فرق اولوب، عربیسی طوداقلرك طوپلانمسیله چیقان وانکلیزجه w یی آکدیران ساده برصدادن، وترکیسی ایسه اوست دیشلرك آلت طوداغه طوقنمه‌سیله حاصل اولور برتلفظ شفویدن عبارتدر که لسانمزده مستعمل عربی کلمه‌لرده دخی بو تلفظی محافظه ایدر: علو، فوق، آو، سومك، ییو کبی. ایکنجی حالنده ایسه عربیده ضمه‌یی تقویه ایدوب ثقیل وممدود ou کبی اوقونور: عود، موجب کبی. فارسیده دخی اکثریا بو تلفظی محافظه ایدر، وبعضاً مبسوط اوله‌رق o کبی اوقونور: خوب، خوش، گوش، گون کبی. ترکجه‌ده ایسه حرف املا صفتیله درت تلفظی واردرکه جمله‌سی‌ده مقصور اولوب ممدود اوقونماز: برنجیسی مقبوض ثقیل (قپالی قالین) که عربیده‌کی کبی اولوب اشارتسز یازلمه‌سی اقتضا ایدر: یو، شو، بولمق، اوجوز کبی؛ ایکنجیسی مقبوض خفیف (قپالی اینجه) که بونك خفیفی یعنی فرانسزجه u وآلمانجه u کبی اولوب، بوکتابده اوستنده برنقطه ایله اشارت اولنمشدر: دوشمك، گولمك، اوزوم کبی؛ اوچنجیسی مبسوط ثقیل (آچیق قالین) که آوروپا لسانلرنده‌کی o کبی اوقونوب اوستنده برمد اشارتی وضعیله تفریق اولنمشدر: یول، بوزمق، قومق کبی: دردنجیسی‌ده مبسوط خفیف (آچیق اینجه) که آلمانجه ö کبی اوقونوب اوزرینه ایکی نقطه وضعیله اشارت اولنمشدر: سوز، گوز، گورمك، اولمك کبی. بعض فارسی کلمه‌لرده (خ) حرفندن صکره (ا) و (ی) ایله برابر واو ایله الف ویا واو ایله یا آره‌سنده برتك صدا چیقاریر: خواجه، خیرخواه، خویشاوند کبی.

وَ { حر. عر. دخی، ده، هم، ایله: عشرت وقمارك سیئه‌سی؛ باقکز وبکنیرسه‌کز آلکز. || ولو = اولسه‌ده، حتی، بیله: بویمکی یمم ولو آج قالسه‌م.

بوحرف عربی لسانمزده تکلمده پك نادر قوللانیلوب، لسان ادبیده دخی اکثریا سو استعمال اولنه‌رق، پك صوئوق وغیر طبیعی بررتك آلیور. بناءً علیه استعمالنده احتیاطلی طاورانوب، مثلا برنجی مثالده «عشرتله قمارك سیئه‌سی» وایکنجیسنده «باقکزده بکنیرسه‌کز آلکز» دیمك دها طبیعی وسلیسدر.

وَ { د. عر. ادات قسمدر، ایچون، حقیچون: والله = الله ایچون، الله حقیچون.

و { حر. فا. [حرکه کبی یعنی ضمهٔ مقبوضهٔ ثقیله صورتنده اوقونور] و، دخی، هم، ایله: روز وشب = کوندوز ایله کیجه، کیجه کوندوز؛ صبر وتحمل ایتمك: اخذ وگرفت ایلمك. [عطف تفسیرلرده اکثریا بوقوللانیلیر.]

وا { د. فا. گری، آرقه‌ده: وامانده = کریده قالمش: وا پسین = اك گریده‌کی، اك صکره‌کی.

وا (حد. واه، ابواه : واحسرتا! وا اسفا!

وابسته (ص. فا. بر شیئك آرقه. سنده باغلی، منوط، متوقف: رأی عالیکزه وابسته‌در.

واپور (س. [فر. Bateau à vapeur (= بوغولی کمی) دن غلط] بوغوقوتیله ایشلر چرخلی کمی، آتش کمیسی: واپوره بینمك: واپورله سیاحت ایتمك؛ واپور اسکله‌سی؛ پوسته، تذره واپوری: واپور ماکینه‌سی، چرخی. || قره واپوری = دمیر پول، لوقوموتیف.

واثق (ص. عر. ث: واثقه. [«وثوق»دن سف.] وثوق واعتماد ایدن: واثق باللّه = اللّهه اعتماد ایدن.

واجب (ص. عر. ج: واجبه. [«وجوب»دن سف.] ۱. ترکی جائز ویا ممکن اولمیان. لزم، مقتضی، لابد: تحصیل علمه موفق اولق ایچون قولای بر اصول اتخاذی واجبدر: بایسه حرمت واجبدر. ۲. ق. شرعاً ایفاسی لزم اولان فرض مثابه‌سنده اولان. || واجب الادا = ایفاسی لزم. || واجب الوجود = وجودی لابد اولان جناب خلاق عالم.

واجبه (سف. عر. ج: واجبات. وجوب درجه‌سنده لازم ومقتضی اولان شیء، وجیبه، ضروری ایش: واجبهٔ ذممدر.

واح (سف. عر. ج: واحات. چول اورتاسنده صویی وبیشیلکی حاوی بر، بیابان اورتاسنده شنلك محل، فر. Oasis [که بوالفظ عربی وقبطیدن یونانجه توسطیله مأخوذدر.]

واحِد (ص. عر. ة: واحده. [«وحده»دن سف.] بر، تك، یکتا، منفرد: جناب حق واحد وقدیمدر. = سف. عر. واحد قیاسی = اولچی وتعداد ووزن وسکده مقیاس اتخاذ اولنوب اونکله حساب اولنان شیء: اصول اعشاریده اولچیده متره، وزنده کیلو، سکده فرانق واحد قیاسیدر.

واحِداً (ص. عر. تك اولهرق، یالکز باشنه، منفرداً. || واحداً بعد واحد = بر بر.

وادی (سف. عر. ج: اودیه. ایکی طاغ آره‌سنده‌کی اوزون چوقور، دره: یول اوزون بر ودی‌یی تعقیب ایدیور. ۲. برنهرك آقدیغی یر، یاتاق، مجرا: وادی سیل؛ طونه وادیسی. ۳. مج. طرز، منوال، زمین: بو وادیده برشیء یازمق.

وار (ص. موجود، واقع، حاصل، بولنان، کائن. یوق مقابلی: وار اولق = موجود وکائن اولق؛ وار اولمك، وار اولسون؛ واردر، وار ایدی، وار ایکن، وار ایسه: وار ایتمك = وجوده کتیرمك یاراتمق؛ وارقوتی صرف ایتمك، بازویه ویرمك = موجود قوتی. = سف. موجود اولان شیء، مال، ثروت. مامالك: وارینی صرف ایتدی؛ وارم نوکندی: واری یوغی = مال ومنالی. = معنای فعل کبی: موجوددر، بولنیور، یوق مقابلی: بو اوده آدم واری؟ اومالدن پژده وار (در): آدم وارکه کولده ایکی اوفه اتمك پر: اوراده هرشیء وار.

|| وار یمز = بخیل.

وار (د. فا. ۱. صاحبلك ومالکیت واتصاف بیان ایدر: امید وار = امیدلی، امیدی اولان. ۲. تشبیه وتمثیل بیان ایدر: بلبل وار = بلبل کبی. با: واری.

وارث (سف. عر. ث: وارثه. ج: ورثه [«وراثت»دن سف] اولان برآدمك قرابت ویا وصایت طریقیله مال وملکنه قونان، میراث یین: وارثی کیمدر؟ متروکاتی بین الورثه تقسیم اولندی؛ علما ورثهٔ انبیادر.

وارد (ص. عر. ة: وارده. [«ورود»دن سف] ۱. ورود ایدن، کلن، واصل اولان: وارد اولانلر برخبره کوره؛ اوراق وارده. ۲. برشیء متقدمه صادر اولان، تطبیق اولنان: بویابده بر چوق احادیث شریفه وارد اولمشدر. || وارد خاطره = خاطره کلن، سانح.

واردات (سف. عر. ج. [فه. «وارده» بو معنا ایله مستعمل دکلدر.] ۱. برآدم ویاعائله‌نك املاك وعقار ونقوددن آلدیغی حاصلات وکرا وفائض کبی ایرادینك مجموعی که مصارفنك قارشیلغی اولور: وارداتی ادا. رعایه کافیدر؛ واردات صاحبی. ۲. بر دولتك برکی وسائره‌دن سنوی آلدیغی مبالغ که بودجه. سنك ایراد قسمنی تشکیل ایدر؛ واردات دولت: تحصیل واردات؛ تزیید واردات. ۳. خاطره کلن شیلر، سانحات: واردات ذهنیه. [بومعناده قلیل الاستعمالدر.]

وارِده { سث. عر. جم : واردات . ذهنه کلن فکر و ملا . حظه ، سانحه .

وارده { حه . [یتا . Guarda] باق ! دقت ایت ! صا . ول ! دستور : وارده یولدن ! || وارده طوپی = لیمانه دخولی منع ایچون غروب شمسده آتیلان طوپ . || وارده قوسته = سواحلی محافظه یه مخصوص آغر کمی ؛ و مج شیشمانجه و شانلی آدم و یا قادین . = سـ. نوبت : وارده ده کیم واردر ؟

وارده جی { سـ . وارده باغرمغه مأمور بکجی .

واردیان { سـ . با : غاردیان .

واردیرمق { فت . یتیشدیرمك ، ایصال ایتمك ، ابلاغ ایتمك : ایشی او درجه یه واردیر . ماملی : مصارفی اورالره قدر واردیرمش .

وارساقی { سـ . ١ . وارساق دینلن تاتار قبیله سنه مخصوص بر جنس اکلی یتاغان . ٢ . ینه اونلره مخصوص بر نوع قیا باشی هوا .

وارَستگی { سـ . فا . قورتلمه ، آزاده لك . ن .

وارَسته { صـ . فا . قورتلمش ، آزاده : غائله دن وا . رسته .

وارش { سـ . ١ . وارمه ، کیتمه ، یتیشمه ، وصول : بو قدر چابوق وارش . ٢ . سرعت انتقال ، فطانت : چوق وارشی واردر . || وارش کلش = کیدوب کلمه ، الفت ، ائتلاف . || وارشکه کلیشم = مقابله .

وارشلی { صـ . سرعت انتقال صاحبی ، فطین : پك وارشلی آدمدر .

وارشمق { فش . کیدوب کلمك ، کورشمك ، الفت ایتمك .

وارلق { سـ . ١ . وار اولمه ، موجودیت . ٢ . زنکینلك ، ثروت : اونك وارلغی ضررسزدر .

وارلمق { فج . ١ . کیدلمك ، وصول بولنمق : بو کون شهره واریله ماز . ٢ . ظفریاب اولنمق ، انتقال اولنمق : اونك کنهنه حقیقتنه وارلمق مشکلدر .

وارمق { فل . [چغتایجه : بارمق] ١ . کیتمك ، یتیشمك ، وصول بولمق : عجبا شهره وار . دیلرمی ؟ یارین ساعت ایکیده واریرز . ٢ . بالغ اولمق : بو مصرف یوز لیرایه واردی . ٣ . منجر ، منتهی اولمق ، نتیجه لنمك : بو ایش نه یه واره جق : او آدمك حالی نره یه واره جق ؟ ٤ . یناشمق ، تقرب ایتمك ، مراجعت ایلمك : یاننه ، اتکنه واردی . ٥ . انتقال ایتمك ، آکلامق ، فهم ایتمك : فرقنه ، کنهنه ، حقیقتنه واردی . ٦ . طالمق ، کندینی ویرمك : اویقویه . ذوقه واردی . ٧ . قیمق ، جرئت ایتمك ، آجیمامق ، چکنمه مك : او سوزی سویلمکه ناصل آغزی واریور ؟ اوقدر کوچك چوجغه اورمغه آدمك الی وارماز . || آشاغی وارمق = طرح و تنزیل ایتمك . || اره وارمق = قوجه یه وارمق ، (قیز) اولنمك . || ال وارمامق = کوکل ایسته مه مك . || اوستنه وارمق = ١ . زورلامق ، ابرام والحاح ایتمك . ٢ . بردن بره کلیویرمك . || ایی وارمق = ١ . سرعت انتقال ایله درك ایتمك . ٢ . رغماً بر ایش یاپمق : ایی واردم ده سویلدم . || فرقنه وارمق = آکلامق . || فنایه وارمق = نتیجه سی وخیم اولمق . || قوجه یه وارمق = (قیز) اولنمك . || وار ! هایدی ، کیت : وار ! بیلدیککی یاپ . || وارسون = براق ، قو : وارسون دیسین . || واره رق ، واره واره = کیت کیده . || واره گله . با : واره گله .

وارمه { سـ . وارمق ایشی . با : وارمق .

وارۆش { سـ . [مجارجه دن] بر شهر وقصبه نك قلعه خارجنده بولنان قسمی که اکثریا خرستیان محله لرینی حاویدر .

وارون { صـ . فا . ترس ، معکوس ، منحوس .

واره { د . فا . با : وار ، واری .

واره گله { سـ . برخط اوزرنده کیدوب کله رك اجرای حرکت ایدن : بو رنده ماکنه سنك واره کله سی پك منتظم . || واره کله خلاطی = صندال و قایغی کمیدن ساحله وساحلدن کمی یه ویا برنهرده بر قییدن اوبرقیی یه چکمکه مخصوص خلاط .

واره گله لی { صـ . بر خط اوزرنده حرکت ایتمك اوزره یاپلمش : واره کله لی تخلیصیه سپتلری .

واری { د . [فا . «وار» دن] بکزر ، مشابه ، طرز و بیچیمنده :

خاچواری: آوروپا واری: صیره واری = بردوزی یه، بر صیره لی؛ چاپقین واری = چاپقین کبی.

واریّت { س. (وار اسم ترکیسندن عربی قاعده سنجه تشکیل اولنمش غلط تعبیردر) زنکینلك، ثروت، مال وارلق.

واریّتلی { ص. (غلط تعبیردر) زنکین، مالدار، صاحب ثروت.

واریش { ووواریشلی. با: وارش.

واریل { س. (فر. Baril) ۱. مستطیل شکلنده فوچی: صو، شراب واریلی. ۲. بر واریل طولوسی، بر واریلك استیعاب ایتدیکی مقدار: بر واریل شراب. = ص. واریل شکلنده: واریل چانطه، دوکمه.

واریلجی { س. واریل و فوچی یایان صنعتکار.

واریوس { س. (ر.) = آغیر طاشجی طوقماغی: اوتوز قرق اوقه‌لق بیوك دمیر چکیچ.

واز { د. (فارسیدن: کری، تکرار.) فراغت، ترك: واز کچمك واز کلمك = فراغت ایتمك، نکول ایتمك: بن او آلش ویرشدن واز کچدم. (یالکز بو ایکی فعل ایله قوللانیلیر.)

وازو { س. (ایتا. Vaso) سوس نفیس فغفوری ویا صاقسونیه کوبی وصاقسیسی: چین، جاپون وازوسی: کوزل برچفت وازو.

واژگون { ص. فا. و: واژگونه { ص. فا. ترس، معکوس، منحوس.

واسط { ص. عر. ث: واسطه. ([«وسط» دن سف.] اورته ده بولنان، ایکیسی اورته سی، متوسط. ث. = سخ. م. عراق عربك اسکی برمدینهٔ اسلامیه سی.

واسطه { سف. عر. ج: وسائط. ۱. ایکی شیٔ آره سنده آلت ارتباط واختلاط اولان شیٔ: واسطهٔ مخابره، واسطهٔ اختلاط. ۲. آره یه کیرن، ایکی شخص ویا طرفك آره لرینی بو. لان آدم، میانجی: کندیسی مصالحه لرینه واسطه اولدی؛ فابریقه ایله کوریشمه مزه واسطه اولهجق بر آدم لازم. ۳. معرفت، قاریشمه، ال: بو ایش آنجق سزك واسطه کرله اوله بیلیر؛ امانجی واسطه سیله کوندردم. ٤. آلت، آلت کبی قوللانیلان شیٔ: اوطه لری غاز واسطه سیله تنویر ایدیورلر؛ بو تجارتی ایتمك ایچون لازم اولان وسائط مفقوددر. ٥. نسب سلسله سنك هر بر درجه سی، آبا واجدادك بهری: ونك نسی سکز واسطه ایله فلان ذاته واصل اولور. ||بالواسطه = طوغریدن اولیه رق، برینك آره یه کیرمه سیله، برینی آره یه قویه رق: تکالیف بالواسطه = کومرك وباج کبی صو رتلرله آلنان ویرکی رسم. || بلا واسطه = واسطه سز، طوغریدن طوغری یه: تکالیف بلاواسطه = طوغریدن طوغری یه آلنان ویرکی.

واسع { ص. عر. ث: واسعه. ([«وسعة» دن سف.] کنکایش، اکلی، بول: ارض الله واسعه = الله‌ك یری کنکیشدر.

واشاق { س. ۱. کدی جنسندن پوستی کورك یاپیلیر بر حیوان. قره قولاغك بیوکی. ۲. بوحیوانك پوستندن یاپلمش کورك.

واصف { ص. عر. ث: واصفه. ([«وصف» دن سف.] وصف وتوصیف ایدن، برینك اوصافنی ذکر وبیان ایدن. ث.

واصل { ص. عر. ث: واصله. ج: واصلین. [«وصول» دن سف.] ۱. یتیشن، اولاشان، وصول بولان: اقسام واصل اولورز. ۲. قاوشان، سودیکنه ملاقی اولان. ۳. معرفة الله نائل اولان: واصلیندن برذات.

واضح { ص. عر. ث: واضحه. ([«وضوح» دن سف.] آچیق، آشکار، قپالی اولیوب آچیقدن بیان اولنان وشبهه براقمیان: واضح سوز: عبارهٔ واضحه.

واضحات { سف. ج. عر. آچیق وآشکار شیلر، بدیهیات.

واضع { ص. عر. ث: واضعه. ([«وضع» دن سف.] ۱. قویان، وضع ایدن: واضع امضا = امضا قویان، صاحب امضا. ۲. وضع وتأسیس ایدن: واضع قانون = بر قانونك موجد و مؤسسی.

واطوز { س. آتی یمز قالفانه مشابه بر جنس بالیق که بر نوعنه ده طرپانه دیرلر.

واعظ { ص. عر. ([«وعظ» دن سف.] پند ونصیحت ایدن. = سف. عر. ج: واعظین. جامع شریفده جماعته قرآن کریمدن

وكتب حديثدن مواعظ ونصايح وامور دينيه‌يه متعلق مسائل آكلادان عالم : واعظى ديكلمك.

واعظلق { س. جوامع شريفه‌ده وعظ ايدن ذاتك صفت و وظيفه‌سى : واعظلق هركسك خرجى دكلدر.

واغون { س. [نكا.] دمير يول آرابه‌سى : يكرمى واغوندن عبارت بر قطار: يتاقلى واغون.

وافتيز { س. ياخود :

وافتيس { س. [ر. Βάπτισις] خرستيانلرك دينلرينه دخول علامتى و خرستيانلق شرطى عد ايتدكلرى رسم كه اورتودوقسلرجه صويه كيرمكدن وقتوليكلرجه اوزرينه صو سرپمكدن عبارتدر، تعميد.

وافِد { ص. سذ. عر. جم : وافدين. [«وفد»دن سف.] برجماعت طرفندن وكالةً بريره كوندريلن آدم. [باشليجه قبائل عرب طرفندن مبعوثاً نزد جناب نبوى‌يه كلوب دين اسلامى قبول ايدنلر حقنده مستعملدر.]

وافِر { ص. عر. ث : وافره. [«وفرة»دن سف.] چوق، كثير، بسيار، فراوان، بول : پدرندن مال وافر، اموال وافره بولدى. || ر. بحر وافر = عروضده بر شعر وزنى.

وافى { ص. عر. ث : وافيه. [«وفاء»دن سف.] ١. وفا وكفايت ايدن، تام، الويرير : بو قدرى بكا كافى وافيدر. ٢. سوزنده طوران، عهده وفا ايدن.

واقِع { ص. عر. ث : واقعه. [«وقوع»دن سف.] ١. وقوع بولان، دوشن، تصادفاً برحال وصورتده بولنان : بعضاً واقع اولور: بونك واقع اولديغى واردر: بكا واقع اولمشدر. ٢. اولاغان، كائن، موجود: انسانلرك اودرلو يشايشى اليوم آفريقاى جنوبيده و آوستراليه‌ده واقعدر. ٣. تصادفاً بولنان : جاده اوزرنده واقع كويلر. ٤. كچن، جريان ايدن : بن واقع اولان حالى نقل ايده‌يم. = سذ. عر. ١. وقوع بولان حال، واقعه، وقعه. ٢. حقيقت حال. || فى الواقع = واقعا، حقيقةً.

واقِعا { ح. عر. حقيقةً، فى الواقع، صحيحاً : واقعا اويله اولدى: واقعا بن او سوزى سويلدم اما او معنا ايله سويلدم.

واقِعه { سث. عر. جم : وقايع. ١. وقوع بولان حال، جريان ايدن ماده، ماجرا : بن او واقعه‌يى كوزمله كوردم. ٢. رؤيا، دوش : واقعه‌مده كوردم. [پك عربى اولميان بو ايكنجى معنا ايله جمعى قوللانلماز.]

واقِف { ص. عر. ث : واقفه. [«وقف، وقوف»دن سف.] ١. طوران، آياقده طوران. ٢. عرفاتده وقفه‌ده طوران. ٣. بر ايشه وقوف ومعلوماتى اولان، آكاه خبردار، مطلع : بن بو ايشه واقف دكليدم. ٤. كوزى آچيق، خبير، معلوماتلى : واقف آدمدر. ٥. بر مال و ملكى وقف ايدن، صاحب وقف : بو خيراتك واقفى كيمدر؟ شرط واقف بويله‌در؛ اولاد واقفدندر.

واقى { ص. عر. ث : واقيه. [«وقاية»دن سف.] ١. صاقلايان، وقايه ومحافظه ايدن. ٢. ط. برمرضك ظهورندن اول وظهورينه مانع اولمق ايچون آلنان (علاج) ويا اتخاذ اولنان (تدبير). فر. Prophylactique.

واكَته { س. [يتا.] اينجه بر نوع مشين.

والا { ص. فا. يوكسك، يوجه، عالى، بلند : مجلس والا : والاشان = شانى عالى؛ والاجاه؛ والاقدر.

وَاِلّا { تركيب عربى او = دخى. ان = اكر. لا = دكل ا اولمديغى حالده، اولمازسه: والا فلا = بويله اولمازسه اولماز.

وَالحاصل { تركيب عر. او = دخى ـ ال = حرف تعريف ـ حاصل = حصول بولان] حاصلى، حاصل كلام، القصه، نتيجه، خلاصه.

والِد { سذ. عر. ث : والدين. [«ولادة»دن سف.] طوغورتان، آتا، بابا، پدر، اب : والد ماجد حضرت شهريارى. = ث. آنا بابا، پدرومادر : والدينه حرمت ايتمك.

وَالدُّعا { تركيب عر. باقى دعامعنا. سيله بعضاً مكتوبك نهايتنده يازيلير.

والِده { سث. عر. آنا، مادر، ام : والده‌سنه مكتوب يازدى؛ والده خانم ناصلدر؟ || اوكى والده = اوكى آنا، پدر زوجه‌سى. || قاين والده = قاين آنا. || والده سلطان = پادشاه ذيشان والده‌سى حضرتلرى.

والِدَين { سف. ت. عر. فد: والد. با: والد.

وَالسَّلام { ترکیب عر. ١. باقی سلام معناسیله مکتوبك صوکنه یازیلیر. ٢. آرتق بیتدی، ایشته بو قدر، سوزی قیصه کسمك تعبیری: بن کلیه جکم والسلام.

وَاللهِ { واو قسمله لفظهٔ جلالدن مرکب ترکیب عر. الله ایچون، الله حقیچون: والله العظیم: والله بالله.

والِه { ص. عر. ت. والهه. [«وله» دن سف. — لامك فتحیله وهاء سکته ایله استعمالی غلطدر.] وله و حیرته طالان، حیران، شاشه قالمش: واله وحیران اولدم.

والی { سف. عر. ج: ولاة. [«ولایة» دن سف.] بر ولایتك اداره سنه وضبط و ربطنه مأمور آدم، بر دولتك اك بیوك تقسیمات ملکیه سندن برقسمك اك بیوك مأموری ودولتك اوراجه وکیلی بولنان ذات: والی ولایت: والی پاشا: سلاجك والیسی.

والیلك { س. والی صفت ووظیفه و مأموریتی: والیلك اعتمادیر: بر والیلکه نصبی مقرردر.

وام { س. فا. بورج، دین. ز.

وامانده { ص. فا. کری قالمش، کریده اولان.

وامپیر { س. [فر. Vampire] ١. کویا اولدکدن صکره جن کبی مزاردن چیقوب خلقه مضرت ایصال ایدن و دهشت ویرن خیال موهوم، جادی، قره قونجلوس. ٢. آمریقایه مخصوص برنوع بیوك یرسانه.

وامِق { ص. عر. ت: وامقه. [«ومق» دن سف.] عاشق، سودالی، علاقه لی. = معشوق. وامق وعذرا = مشهور برحکایه ك عاشقیله معشوقه سی.

واو { س. [عر. سف] «و» حرفنك اسم مشترکی. || واو عاطفه حروف عطفدن (و) ادات.

|| واوقسم = یمین ایچون قوللانیلان (و) ادات عربیه سی: والله کبی.

واوی { ص. عر. ت: واویه. (و) حرفنه منسوب ومتعلق ویا بوحرفی حاوی اولان: مثال واوی، اجوف واوی، ناقص واوی = عر. افعال معتله دن برنجی یا اکنجی و یا اوچنجی حرف اصلیسی (و) اولان فعل. مقابلی: یائی.

واوَیلا { حد. عر. ایواه، حیف، یازیق، دریغ، دریغا: = س. تر. چیغلق، یایغره، فریاد: واویلا ایتمك، واویلایی قوپارمق.

واه { حد. عر. فا. آی! یازیق! وای! || واه واه = آجیرم، یازیق. || ایواه = واه یازیق، یازیقلر اولسون. = س. تر. کدر، تأسف، فریاد، فغان: اولادی وفات ایتدیکندن زواللی آدم عمرینی آه ایله واه ایله کچیردی.

واهِب { ص. عر. ت: واهبه. [«وهب» دن سف.] باغشلایان، باغشلایجی.

واهِم { ص. عر. ت: واهمه. [«وهم» دن سف.] قوران، وهم ایدن، وهم وخیاله تابع اولان: قوهٔ واهمه = انسانك وهم ایتمك خاصه سی.

واهِمه { س. عر. [«قوهٔ واهمه» دن مختصر] قورندی قورمق خاصه سی.

واهِن { ص. عر. ت: واهنه. [«وهن» دن سف.] آریق، لاغر، ضعیف، زبون.

واهی { ص. عر. ت: واهیه. [«وهی» دن سف.] بوش، معناسز، فائده سز، اساسسز، اهمیتسز: برطاقم واهی سوزلر سویلدی: واهی ایشلرله اوغراشیور. [عربیده اشیا حقنده یرینیق و یا بیقیق و اشخاص حقنده بدلا دیمك اولوب، بزجه مستعمل معنای بوندن مأخوذدر.]

وای { حد. فا. ١. تأسف بیان ایدر، ایواه، یازیق: وای خرسزك حالنه! وای آیاغم! ٢. تر. تعجب واستغراب بیان ایدر، آی: وای! سزمیسکز؟ وای بکم! وای افندم!

وایه { س. فا. نصیب، بهره. — فا. وصف ترکیبلرده بر شیئدن نصیب وبهره سی اولان معناسیله کتابت رسمیه ده وانشا لساننده چوق مستعملدر: سایهٔ معارف وایهٔ حضرت پادشاهیده. || بی وایه = محروم، بیبهره.

وایه دار { ص. فا. و:

وایه‌مَند { صـ. فا. نصیبی اولان، بهره‌دار، بهره‌مند.

وَباء { سذ. عر. ١. یومروجق، طاعون: وبا سرومی. ٢. علی‌الاطلاق علت مستولیه.

وَبال { سذ. عر. برفعل وحرکتك آخرتجه اولان مسئولیتی وعاقبت وخیمه‌سی، گناه: بوایشك وبالی واردر؛ وبالی وار ایسه بوینمه؛ وباله کیرمك ایستمم.

وَباللی { صـ. آخرتجه مسئولیتی ووخیم عاقبتی اولان: بن اویله وباللی ایشه کیریشه‌مم.

وَبالی { صـ. ١. یومروجقلی، وبا علتی بولاشمش، بولاشیق: وبالی یر. ٢. امراض مستولیه‌یه سببیت ویره‌جك حالده اولان: وبالی هوا.

وَبائی { صـ. عر. ث: وبائیه. یومروجق علتنه ویا علی الاطلاق امراض مستولیه‌یه منسوب ومتعلق: علائم وبائیه.

وَتَد { سذ. عر. جـ: اوتاد. ١. قازیق، چادیروسائره قازیغی. ٢. ر. [عروضده] مصراعك اوچ حرفدن مرکب جزئی که بوحرفلردن ایکیسی متحرك واوچنجیسی ساکن اولورسه «وتد مجموع». وساکنی ایکی متحرکنك آره‌سنده بولنورسه «وتد مفروق» دینلیر. ٣. تـ. اکسه کمیکی، عظم الوتد. ٤. ر. [هندسه‌ده] اوبر اوجی زاویه تشکیل ایدن نصف دائره. ٥. بر موقعی مساحه ایتمك ایچون نقاط لازمه‌یه دیکیلن رنکلی بایراق کوندری.

وَتَر { سذ. عر. جـ: اوتار. ١. یای چله‌سی، کیریش. ٢. ساز کیریشی، تلی. ٣. ر. [هندسه‌ده] برقوسك ایکی اوجنی ربط ایدن خط مستقیم. ٤. تـ. عضلاتك قالین سیکیری که تحریکه یارار.

وِتر { سذ. عر. تك ومنفرد اولان شیء: صلاة وتر = یاتسو نمازندن صوکره قیلنان اوچ رکعت نماز.

وَتیره { سث. عر. جـ: وتائر. ١. طاریول، کچی یولی. ٢. اسلوب، طریق، نسق. ٣. بورنك ایکی دلیکنی آیران زار.

وِثاق { سذ. عر. ١. باغ، رابطه. ٢. عهدلاشمه میثاق، پیمان، معاهده: عقد وثاق ایتدیلر.

وَثائِق { سث. جـ. عر. فد: وثیقه. با: وثیقه.

وُثقی { صث. عر. [«وثوق»دن «اوثق» اسم تفضیلنك مؤنثی اولوب مذکری لسانمزده پك مستعمل دکلدر.] پك صاغلام ومتین اولان: عروهٔ وثقی.

وَثَن { سذ. عر. جـ: اوثان. کفره‌نك عبادت ایتدکلری بت وصنم؛ عبدهٔ اوثان = بت پرستلر.

وَثَنی { صـ. عر. ث: وثنیه. اوثانه یعنی بت و صنملره عبادت ایدن آدم، بت‌پرست.

وُثوق { سذ. عر. صاغلام صورتده اینانمه، گوگنمه، اعتماد: کسب وثوق ایتمك؛ کمال وثوقله امنیت ایتمك.

وَثیقه { سث. عر. جـ: وثائق. وثوق واعتماد اولنه‌جق شیء، صاغلام دلیل، سند، حجت.

وَجازَت { سث. عر. کلامك مختصر وموجز اولمه‌سی، اختصار.

وِجاه { سذ. عر. [«وجه»دن مصـ ثانی. مفاعله] یوز یوزه کلمه، بوزلشمه، مواجهه.

وِجاهاً { حـ. عر. یوزیوزه، یوزینه قارشی، مواجهة. غیاباً مقابلی: وجاهاً محاکمه اولدیلر؛ وجاهاً سویلدی.

وَجاهَت { سث. عر. ١. کوزللك، کوزل یوز. ٢. اعتبار، حیثیت، منزلت، شان وشرف.

وَجاهَتلی { صـ ١. کوزل یوزلی، کوزل، یاقیشیقلی. ٢. اعتبار وحیثیت صاحبی.

وِجاهی { صـ. عر. ث: وجاهیه. مقـ. یوز یوزه اولان، بالمواجهه اجرا اولنان، غیاباً اولمیان، طرفینك حضور وموا. جهه‌سیله واقع اولان: محاکمهٔ وجاهیه.

وَجائِب { سث. جـ. عر. فد: وجیبه. با: وجیبه.

وَجد { سذ. عر. [واوك فتح وکسری جائردر.] کنده‌ینی غائب ایده‌جك درجه‌ده عشق الهی‌یه طالمه، استغراق: وجد وحال صاحبی.

وِجدان { سذ. عر. ١. بولمه، برشیئی برحالده کورمه. ٢. قلبله حس ایتمه، طویغو. ٣. وجد وحال، استغراق. ٤. انسانك قلبنده اولان بر حس خفی که ایلك ایتمکدن متلذذ وکوتیلك ایتمکدن معذب اولور وایی‌یی کوتیدن فرق وتمییز ایدر: بونی وجدانم قبول

ایتمیور . [بودردنجی معنا یکی اولوب، ایکنجی معنادن اخذ، وفر. Conscience یرینه قبول اولنمشدر .]

وِجداناً { ح. عر. ١. وجدوحال و استغراقله . ٢. وجدانجه ، قلبده‌کی قوهٔ حس وتمییزله : وجداناً معذب اولیور.

وِجدانسز { ص قلبنده حس وتمییز خاصه‌سی اولمیان ، طویغوسز، انصافسز : بزم بقال پك وجدانسز آدمدر .

وِجدانسزلق { س وجدان نقصانی، حسسزلك. طویغوسزلق، انصافسزلق .

وِجدانلی { ص. قلبنده‌کی حس وتمییز خاصه‌سی قوتلی اولان، طویغولی ، انصافلی : وجدانلی آدمدر .

وِجدانی { ص . عر . ث : وجدانیه. ١. وجدوحال واستغراقه منسوب و متعلق : کشفیات وجدانیه. ٢. وجدان دیدیکمز قلبی حس و تمییزه منسوب ، یورك طویغوسنه متعلق .

وَجَع { سذ . عر . جم : اوجاع . آغری ، صیزی ، آجی : وجع بطن؛ وجع مفاصل؛ اوجاع شدیده .

وَجَعلی { ص. آغری وصیزی ویرن: یك وجعلی بر چیباندر .

وَجنه { سث. عر. تث. یناق یو. مروسی ، الماجق .

وُجوب { سذ عر. واجب والزم اوله، ضروری اوله: نماز قیلمق ایچون آبدستك وجوبی معلومدر؛ درجهٔ وجوبده = ترکی جائز ویاممکن اوله‌میه‌جق درجه‌ده.

وُجود { سذ. عر. ١. بولنمه ، وار اولمه، وارلق: اونك وجودیله عدمی بردر. ٢. [معناء اولدن مأخوذ اوله‌رق] جسم ، بدن ، جسد : بوتون وجودم آغرییور . || وجود بولمق ، وجوده کلمك = وار اولمق، حاصل اولمق ، تکون ایتمك . || وجوده کتیرمك = وار ایتمك ، حاصل ایلمك ، میدانه قومق . || وجود ویرمك = ١. اصلسز برشیئه وجود فرض ایتمك. ٢. اهمیت ویرمك، بر شیء ظن ایتمك : بزم ممیزده کندینه وجود ویرمك ایستیور .

وُجودسز { ص. ١. وجودی اولمیان، یوق اولان، معدوم. ٢. اوفاق تفك ، جیلیز.

وُجودلی { ص. جثه‌لی، ایری یاپیلی.

وُجوه { سذ. جم. عر. فد : وجه. با : وجه .

وَجه { سذ . عر . جم : وجوه ، اوجه . ١ . یوز ، چهره ، صورت : وجهنی کوره‌مدم ؛ وجهی اورتیلی ایدی . ٢. اوست ، سطح ، یوز : وجه‌الارض = یر یوزی . ٣. اوك ، آلن ، جبهه: بنانك وجهی جاده‌یه ناظردر . ٤. اسلوب ، طرز ، طریق ، صورت : بو وجه ایله ؛ وجه آخرله ٥. سبب ، وسیله ، جهت ، مناسبت : وجه تسمیه ؛ وجه قرابت؛ وجه تحریر حروف . ٦. واسطه: وجه معاش. ٧. ر. [هندسه‌ده] بر جسمك بهر سطحی . || بروجه مشروح ، بروجه محرر = ذکر اولنان صورتله . || بروجه پشین = پشین اوله‌رق ، نقداً . || بر وجهله ، هیچ بر وجهله = هیچ بر صورتله . || بو وجهله = بویله . || من وجهٍ = بر جهتجه . || نه وجهله = نه صورتله ، ناصل. = جم. وجوه . ١. ر. سطوح: ذوستة‌الوجوه = یدی سطحلی . [سداسی الوجوه دیمك دها طوغریدر .] ٢. معتبران ، اعیان، ایلری کلنلر ، متنفذان : وجوه مملکتدن؛ وجوهدن بر ذات . || وجهاً من‌الوجوه = هیچ برصورتله. || من کل‌الوجوه ، بالوجوه = هر جهتله. || ه. وجوه قمر = آیك بر شهر ظرفنده کوستردیکی مختلف صورتلر .

وَجهاً { ح. عر. بر وجهله ، بر صورتله ، بر جهتدن . || وجهاً من‌الوجوه = هیچ بروجهله.

وَجهه { سث. عر. یوز ، جهت ، یان .

وَجهی { ص. عر. ث: وجهیه . تث . یوزه منسوب و متعلق .

وَجیبه { سث. عر. جم: وجائب . الزم و واجب اولان شیء، بورج حکمنده اولان وظیفه، ایفاسی مجبوری ایش : وجیبهٔ ذمتدر؛ وجائب عبودیتدندر.

وَجیز { ص عر. ث: وجیزه. [«وجازة» دن صش.] موجز، مختصر ، قیصه .

وَجیه { ص. عر. ث: وجیهه. [«وجاهة» دن صش.] ١. کوزل، لطیف . ٢. مناسب ، لایق ، سزا : توجیه وجیه = حسن تعبیر، حسن تفسیر .

وِحام { سذ. عر. [واوك فتح وكسرى جائزدر] ط. آش يرمه، كبه قادينك اشتهاسى.

وَحدانى { ص. عر. ٤: وحدانيه. حق تعالانك برلكنه وبر اولان حق تعالايه منسوب ومتعلق ويا عائد اولان.

وَحدانِيَّت { سذ. عر. حق تعالانك برلكى و وارلغى: وحدانيته اينانمق؛ وحدانيت حقيچون.

وَحدَت { سذ. عر. ١. برلك، بروتك اولمه: فارسيده «ى» بعضاً وحدت ايچون اولور. ٢. يالكزلق، انزوا، عزلت، خلوت. ٣. صو. قرب الهى، وصلت، كثرت مقابلى.

وَحش { ص. سذ. عر. جم: وحوش. يبانى، غير مونس، اهلى اولميان: حمار وحش = يبان اشكى.

وَحشَت { سذ. عر. ١. يبانيلك، وحشيلك: انسانلر برزمانلر وحشتده ياشامشلردر. ٢. ايصسز، تنهالق، يالكزلق: وحشتك ويرديكى دهشت. ٣. تنها وايصسز يرلرده طوبيلان قورقو ودهشت: چولك وحشتى. ٤. اوركمه، قورقمه، دهشت: وحشت آميز، وحشت انكيز = قورقونج، مدهش.

وَحشى { ص. عر. ٤: وحشيه. [لغت مولده اولوب، اصل عربيسى مذكر و مؤنث ايچون «وحش» در] ١. يبانى، مألوف ومأنوس اولميان: وحشى حيوان؛ وحشى كدى. ٢. وحشى حيوان كبى ياشايان، حضريت وبدويتدن اول كى حال ابتدائيده بولنان: وحشى آدملر؛ اقوام وحشيه. ٣. انسانلردن قاچار، اوركك: او چوجق پك وحشيدر. = ح. تر. وحشيلكله: يوزمه وحشى وحشى باقدى.

وَحشِيانه { ص. ح. فا. ١. وحشيلكله، يبانيجه: وحشيانه ييرتدى. ٢. اوركوب قاچه‌رق: وحشيانه قاچدى.

وَحشِيَّت { س. [ذاتاً عربى اولميان «وحشى» صفتندن اويديرلمش بر لغتدر.] ١. وحشيلك، يبانيلق. ٢. اوركك.

وَحشيجه { ص. ح. وحشيلكله، يبانيجه: وحشيجه هجوم؛ وحشيجه چكيلوب كيتدى.

وَحشيلك { س. يبانيلك، وحشت: قپلانك وحشيلكى فوق العاده‌در.

وَحَل { سذ. عر. باتاق پر، باتاقلق، چامور.

وُحوش { سذ. جم. عر. فد: وحش. با: وحش.

وَحى { سذ. عر. بر فكر و يا امرك من طرف الله بر پيغمبره الهام اولنمسى: پيغمبرمز افندمزه قرق ياشلرنده وحى كلمش، نازل اولمشدر؛ اوامر الهيه انبيايه وحى ايله بيلديرلمشدر. [اوليايه اولورسه الهام دينلير.] || امين الوحى = من طرف الله انبيايه وحى كتيرمكه مأمور اولان حضرت جبرائيل (عم).

وَحيد { ص. عر. ٤: وحيده. [«وحدة» دن صث.] ١. يالكز، تك، منفرد، يكتا. ٢. مثل و نظيرى اولميان، امثالسز، بينظير، فريد، يكانه: وحيد عصر.

وَخامَت { سذ. عر. ١. هضم كوجلكى، زور هضم ايديلان شيئك حالى. ٤. ٢. آغرلق، نتيجه‌سى آغر وتهلكه‌لى اولان شيئك حالى، تهلكه، مخاطره: هوانك وخامتى: اورانك وخامت هواسى واردر؛ بوفابريقه ايله ايش ياپمق وخامتنى دوشوندم.

وَخامَتلى { ص. ١. هضمى زور، هضم اولنمار، آغر. ٢. تهلكه‌لى، مخاطره‌لى، نتيجه‌سى فنا، وخيم: وخامتلى هوا: وخامتلى ايش.

وَخيم { ص. عر. ٤: وخيمه. [«وخامة» دن صث.] ١. هضمى كوچ، هضم اولنماز، آغر [بو معنا ايله لسانمزده پك قوللانلماز] ٢. نتيجه‌سى تهلكه‌لى، مخاطره‌لى: اورانك هواسى وخيمدر: وخيم بر ايش.

ودّ { سذ. عر. [و اوك حركات ثلثه‌سيله جائزدر.] و:

وَداد { سذ. عر. [ينه واوك حركات ثلثه‌سيله.] سومه، سوكى، محبت، حب، دوستلق: روابط حب ووداد؛ ميانه‌مزده‌كى ود و مصادقت.

وَداع { سذ. عر. [اكثريا و اوك كسريله مستعمل اولوب، اوحالده‌ده مفاعله بابندن مصدر ثانى اولور.] ايكى كشينك بر برينه الله‌ه اصمارلادق وخدايه امانت اولكز ديوب آيرلمه.

لری ، استلشمه ، مفارقت ، آیریلق : وداع ایتمك ؛ رسم وداعی ایفا ایتمك : وداعه کیتمك. || الوداع = الله ایصمارلادم : سلامت قال .

وَداعلاشمَق { فش. بربرینه الوداع دیوب آیرلق . مفارقت ایتمك، رسم وداعی اجرا ایتمك : وداعلاشمغه کیدیورم .

وَداعنامه { س. فا. ۱. وداع و مفارقت مراسمی حاوی اولهرق عزیمت ایده جك آدمك یازدیغی نامه. ۲. بشقه بر یره تعیین اولنان سفیرك اولکی برلك حکومتنه تقدیم ایتدیکی عزیمت امری .

وَدایع { سند . ج . عر . فد : ودیعه . با : ودیمه .

وَدره { س. ا آرناؤدجه دن ا سوت کردلی ، قویون وسائر حیوانائی صائمه مخصوص آغزی آچیق وکیکیش کردل.

وِدَله { یا ودله. س. ایتا. Vitello = طانه ا طانه دریسندن معمول صختیانکه پوتین وچیزمه وسائره یاپیلیر. = صه مذکور صختیاندن معمول : ودله پوتین.

وَدود { ص. عر. ا «ودد»دن صه. ا پك زیاده محبتلی . پك مشفق. ا صفات الله‌دندر. ا

وَدیعه { سند. عر. ج : ودایع. ا «وداع»دن صه. ا حفظ ایچون امانت براغیلان شیء، امانت. || ودیعة الله = حق تعالانك امانی حکمنده اولان رعیه .

وَر { د. فا. اسمك آخرینه الحاق اولنه‌رق اونك مدلولیله متصف وصاحب معناسیله مقتر تشکیل ایدر : سخنور = سوز صاحبی: کینه‌ور = کینه‌دار؛ جانور = جانلی، حیوان؛ هنرور = هنرلی، هنرمند .

وَراء { سند . عر . ۱. آرقه ، کری، ظهر : وراء جبل. ۲. قبح، کری، دبر. ||ماوراء = برشیئك آرقه‌سنده واوته‌سنده بولنان شیء : ماوراء نهر = جیحون مجراسنك اوته‌سنده اولان یرلر ، بخارا و سمرقند جهتلری ؛ ماوراء الطبیعه = فلسفه‌ده طبیعتك فوقنده وخارجنده اولان حال .

وراثیقه { س. بر جنس چیچك، ویرانه یاپادیه‌سی .

|| قریل وراثیقه = مسك اوتی.

وِراثَت { سند. عر. اثر. زباژدی و اولك فعیله‌در . ا وارث اولمه ، بر آدمك وفاتنده مال متروکه‌سنه صاحب اولمق حقی، میراثجیلق : او ملك وراثت طریقیله فلانه انتقال ایتدی .

وَرَثه { سند . ج . عر . فد : وارث . با : وارث .

وَرد { سند . عر . کل . || ماء الورد = کل صویی، کلاب.

وِرد { سند . عر . ج : اوراد . معین وقتلرده قرائتی وظیفهٔ معنویه صورتیله اعتیاد اولنان اسماء حسنی ویاآیات کریمه‌وادعیه وسائره : اورادشریفه اوقومق.

|| ورد زبان = هر وقت ایراد و تکرار اولنان تسمیات : ورد زبان محالصه اولان ادعیهٔ خیریه‌لری. دیلنه ورد ایتمك = دائما تکرار ایدوب سویلمك .

وَردی { ص. عر. ا : وردیه . کله منسوب و متعلق || نبا. فصیلهٔ وردیه = کل نوعندن اولان نباتات .

وَرزش { س. فا. ایشلمه، اعمال، چالیشمه، سعی .

وَرطه { سند. عر. (واوك ضمیله غلطدر.) ۱. اوچورووم؛ ۲. تهلکه، مهلکه ، مخاطره : بروورطه‌یه دوشدی .

وَرَع { سند . عر . حرامدن اجتناب، منهیاتدن توقی ، تقوی زهد : ورع وتقواسیله مشهور؛ اهل ورع .

وَرَق { سند . عر . ج : اوراق . ۱. آغاج واوت یاپراغی؛ سقوط اوراق = یاپراق دوکومی؛ اوراق زهریه = چیچکی ترکیب ایدن رنکلی یاپراقلر . ۲. کاغد ویاکتاب یاپراغی، ایکی صحیفه دن عبارت یاپراق : اوراق آجلامش بر کتاب. ۳. یازلمش کاغد ، مکتوب ، تذکره ، تحریرات : اوراق رسمیه؛ اوراق متفرعه‌سی لفاً کوندریلیور؛ اوراق اوطه‌سی، قلمی = بر دائرهٔ رسمیه‌نك مورود و مرسل کافهٔ محرراتنك قید وحفظنه مخصوص دائره : اوراق مدیری = بو دائره‌نك باش مأموری ؛ ورق مهروموفا = وفاءارلقدن کنایه . ٤. اکثریا بر یاپراقدن عبارت اولان مطبوع غزته و سائره : اوراق حوادث. ٥. تر. یالدیز. لامه‌سی مرام اولنان شیئه یاپیشدیرلق اوزره پك یوقه دوکلش آلتین صفحه‌سی ویا تقلیدی . یالدیزلامه کاغدی :

ورق یاپیشدیرمق ؛ ورقله یالدیزلامق .

وَرَقپاره { سـ. فا. ١. کاغد پارچه‌سی ٢. اهمیتسز وناچیز پوصله ویاتذکره : تقدیم ورقپارهٔ عاجزی‌یه ابتدار قلندی .

وٰرَقجی { سـ. آلتین و یا یالدیز یاپراقلرینی یاپیشدیران ویا یاپان آدم، یالدیزجی .

وٰرَقلاتمق { فت. آلتین ویایالدیز یاپراغیله یالدیزلاتمق .

وٰرَقلامَق { فت. آلتین ویایالدیز یاپراغیله یالدیزلامق .

وٰرَقلی { صـ. آلتین و یا یالدیز یاپراغیله یالدیزلانمش ، یالدیزلی .

وَرَقه { سث. عر. ١. برتك یاپراق ز. ٢. کاغد ، مکتوب ، نامه پوصله ، تذکره : ورقهٔ عاجزانه‌مك جوابنه منتظرم . ٣. بر غزته‌یه درج اولنمق اوزره قارئلرندن برینك کوندردیکی تذکره : عیناً ورقه . || ورقهٔ صحیحه = سند ویااستدعا رسائره‌یه مخصوص تمغالی کاغدکه مقدما پول یاپیشدیرلمش عادی کاغد یرینه مستعمل ایدی .

وَرَقی { صـ عر. ث : ورقیه نبا . تا یاپراغه منسوب ومتعلق ویامشابه: ورقی الشکل .

وَرَك { سـذ . عر . تـ . قالچه کمیکی .

وِرلامَق { فل. و :

وِرلدامَق { یاخود ویرلامق ، ویرلدامق . فل . باش آغریسی ویروب اوصاندیره‌جق صورتده سویلنمك ، تکرار تکرار سویلیوب طورمق : ایکی ساعت ورلادی ؛ ورلدادی .

وِرلدانمَق { فل. کندی کندینه سویلنوب طورمق ، باش آغریسی ویره‌جك صورتده سویلنمك : بودیلنجی‌یه نه ویرسه‌ك ینه ورلدانمقسزین کیتمز .

وِرلدی { یا ویرلدی . سـ. باش آغریسی ویره‌جك صورتده سویلنمه ، معجزانه صیزلدی : بودیلنجینك‌ده ورلدیسی چکلمز .

وَرَم { سـذ . عر . جم : اورام . ١. ط. شیش ، شیشمه . ٢. عو. آق جکرده و بعضاً بدنك سائر جهتلرنده عارض اولان معروف مرض مهلك که لسان فنده «سل» و «سل الرئه» دینلیر : ورم علتی ؛ ورمه اوغرامق ؛ غیرتلاق ورمی . = صـ. تر. سل الرئه مرض مهلکنه مبتلا ، مسلول : ورم اولدی : ورم برقیزك حسیاتی .

وُرود { سذ. عر. وارمه ، کلمه ، وصول ، یتیشمه ، وارد اولمه : برمکتوب ورودایتدی : پوسته‌نك وقتنده ورودی .

وِرور { یا ویر ویر . سـ باش آغریسی ویره‌جك صورتده سویلنمه ، معجزانه صیزلدی . ورلدی : ور ور ایدوب طورمه .

وَرونیقه { سـ. ا لغت اجنبیه ا چیبان اوتی .

وَرٰی { یا ورا. سذ. عر. خلق ، عالم مخلوقات ، کائنات : خیرالوری = فخر کائنات (صلعم) افندمز .

وَرید { سذ. عر. جم : اورده . طامار . || حبل الورید = اکسه‌ده‌کی ایکی قالین سیکیرك بهری .

وُرَید { سـذ. عر. تـ . کوچك طامار ، اینجه طامار .

وَریدی { صـ. عر. ث : وریدیه . تـ. طاماره منسوب ومتعلق .

وُرَیقه { سث. عر. جم : وریقات . نبا . کوچك یاپراق ، یاپراقجق .

وِز { یا ویز . مه اوچان حشراتك قنادلریله ایتدکاری سسی تقلید وتصویر ایدر : آرلر وز وز اوچشیوردی . || وز کچمك = چابوق کچوب قولاق آصمامق ، اهمیت ویرمه‌مك : سویلدمسه‌ده وز کچدی .

وَزارَت { سث. عر. وزیرلك ، وزیر رتبه‌سی : فلان ذاته وزارت ویرلدی ، رتبهٔ وزارت توجیه بیورلدی . || وزارت عظمی = صدارت عظمی .

وَزان { صـ. فا. اسن ، هبوب ایدن : باد صبا وزان اولدی . ا مصدر کبی قوللانوب وزان ایتدی دیمك خطادر . ا

وِزر { سذ. عر. ١. یوك ، آغرلق ، بار . ٢. صوچ ، کناه .

وِزر { یا ویزیر . مه. بر ایشك سرعت و سهولتله اولمه‌سنی تقلید و تصویر ایدر . هایدی هایدی : بو ایشی وزر وزر یایار : وزر وزر کچر .

وُزَراء { سـذ . جم . عر . فد : وزیر . با : وزیر .

وِزلامَق { یا ویزلامق . و :

وزلدامق { یا وزلدامق فل. ١ اوچشان حشرات کبی اینجه بر سسله کورلدی ایتمك : سیوری سیککلر وزلایوب، وزلدایوب طوریوردی. ٢. یاواش بر سسله لکن بلا فاصله شکایت ایتمك، صیزلانوب طورمق : آرتق سن‌ده وزلدایوب طورمه.

وزلدانمق { یا وزلدانمق. فل. صیزلانمق. متصل شکایت ایدوب طورمق : آرتق چوق وزلدانمه.

وزلدی { یا وزلدی. س. ١. اوچشان حشراتك ایته‌کاری اینجه سس : آریلرك وزلدیسی. ٢. غیرمنقطع ومعجز شکایت، صیزلدی : آرتق وزلدی الویرر : باق بر وزلدی چیقماسون.

وَزن { سذ. عر. جم : اوران. ١. طارتی، طارتمه : وزن ایتمك = طارتمق. ٢. آغرلق، ثقلت : بو طاشك وزنی نه‌در؟ ٣. شعر ونظمك معین ثقیل وخفیف هجالردن مرکب وبو هجالهك صره‌سی بحرینه کوره منتظم اولمه : بو بیتك وزنی دوشوك؛ شعرك وزنی بولمق؛ اوزان شعر.

وَزنه { سث. عر. ١. طارتی آلتی میزان. ترازو. ٢. آقچه طارتیلان محل، صندیق، خزینه : وزنه‌یه تسلیم ایتمك : مالیه وزنه‌سی. ٣. باروت محفظه‌سی، باروتلق. ٤. اسلحهٔ ناریه‌نك باروت قونیلان محلی. خزینه.

وَزنه‌جی { س. ترازی و سائره یاپان اوسته : وزنه‌جیلر چارشیسی.

وَزنه‌دار { س. فا. بر دائرهٔ رسمیه‌نك صندیغی اداره‌یه مأمور آدم، صندیق امینی : مالیه، نظامیه وزنه‌داری.

وَزنه‌دارلق { س. وزنه‌دار مأموریت و وظیفه‌سی، صندیق امانتی : عدلیه وزنه‌دارلغنه نصب اولندی.

وَزیر { سذ. عر. جم : وزراء. [«وزر» دن صث.] ١. حکمدارك وکیلی اولوب امور دولته باقان ذات. صدراعظم : بزرجمهر نوشیروانك وزیری ایدی. ٢. کرك بر نظارت ووکالت ویا ولایتده اولسون وکرك معزول اولسون وزارت رتبه‌سنی حائز ذات : وزراء عظام : وزراء دولت : شیخ الوزراء = وزیرلرك اك مسن وقدملیسی.

وَزیرانه { ص. ح. فا. وزیره یاقیشیر صورتده وزرایه شایسته بر طرزده.

وَزیرلك { س. وزیر رتبه و صفتی، وزارت.

وَزیری { ص. عر. ث : وزیریه. ١. وزیره منسوب ومتعلق ویاشایان اولان. ٢. مستطیل حجمده (کتاب).

وَساده { سث. عر. جم : وسایدطیانوب راحت ایده‌جك یاصندیق وشلته کبی شیء : وساده‌نشین استراحت.

وَساطت { سث. عر. آره‌یه کیرمه، واسطه اولمه، میانجیلق : احبابدن بر ذاتك وساطتیله خبر ویردم؛ سزك وساطتکزله اوذاتله معارفه پیدا ایتمك ایسترم.

وَسائط { سث. جم. عر. فد : واسطه. با : واسطه.

وَسائل { سث جم. عر. فد : وسیله. با : وسیله.

وَسَخ { سذ. عر. جم : اوساخ. کیر پاس چرك، پیسلك، مردارلق.

وَسَط { سذ. عر. جم : اواسط. ١ اورته ایکی جهتدن مساوی مسافه‌ده اولان محل میان : وسط طریق؛ یولك وسطنی بولدق. ٢. آره، مرکز، ایچ کوبك : وسط دار؛ آولینك وسطنده. ٣. بل میان، حصر : پشتمالی وسطنه باغلادی. ٤. ایکیسی اورته‌سی اولان شیء، وسطی حال، اورته‌لامه.

وَسطی { ص. عر. ث : وسطیه. ١. اورته‌ده بولنان، آره‌ده اولان، ایچ : آسیای وسطی؛ آفریقای وسطی؛ وسطی آمریقا. ٢. ایکیسی اورته‌سی، اورته حالده : خسته‌مز نه پك ابی نه پك کوتی وسطی بر حالده‌در.

وُسطی { صث. عر. ذ : اوسط. با : اوسط. [«آسیای وسطی» دیمه‌ملی. مادهٔ آتفه‌یه با.] ||صلات وسطی = ایکندی نمازی.

وُسع { سذ. عر. قدرت اقتدار، بر ایشی یاپه بیلمك قوتی : وسعم یتدیکی قدر؛ وسعنجه چالیشدی.

وُسعت { سث. عر. ١. گکیشلك، بوللق : میدانك اووه‌نك وسعتی. ٢. اقتدار مالی، احوال

مالیه مساعده‌سی، سعهٔ حال: اویله ایشلره کیریشمکه بر آره‌لق وسعتم یوقدر. ۳. خالی میدان، فرصت.

وُسعَتلی { ص. ۱. گکیش، بول: پك وسعتلی بر اوده ۲. مساعده‌لی. مساعد: وسعتلی زمان، حال.

وَسمه { سف. عر. ۱. علامت فارقه اولق اوزره حیوانه باصیلان تمغا. ۲. راستیق، قاشه چکیلان بویا.

وَسواس { سف. عر. شیطان، ابلیس.

وَسوسه { سف عر. شبهه وتردد، ایچ راحت ایتمه‌مه، قورندی.

وَسیع { ص. عر. ث: وسیعه. [«وسعة» دن صف.] گکیش، بول، وسعتلی واسع.

وَسیله { سف عر. ج: وسائل. ۱ واسطه. طریق: وسیلهٔ تقرب؛ وسیلهٔ عبودیت. ۲. سبب، بهانه: آلیش ویرش ایچون بر وسیله لازم؛ بو ایشی وسیله اتخاذ ایدوب کندیسنه برمکتوب یازدم. ۳. فرصت: بروسه‌ده بر ایشم دوشدی بو وسیله ایله اورایه کورمش اولدم. || بی وسیله، بلا وسیله = اورته‌ده برسبب وبهانه اولمدیغی حالده. || تم الوسیله = فرصتدن استفاده. = ج. اسباب، وسائط: وسائل تحصیل مفقوددر.

وَسیله‌جو { ص. ف. سبب وبهانه آرایان.

وَسیم { ص. عر. ث: وسیمه. [«وسم»دن صف.] کوزل ایمه: فلان آدمی وصف ایدیور. دی: بر یمکك وصفی. ۳. مدح، ثنا: سزك وصفکزی ایدیور. لردی ٤. کلمه‌نك اقسامندن صفت. || وصف ترکیبی = فارسیده ایکی کلمه‌دن مرکب صفت: دلبر، سیکه‌فز کبی.

وَصفی { ص. عر. ث: وصفیه. حال وکیفیت وصفته ویا ذکر وبیان وتعریفه منسوب ومتعلق.

وَصل { سف. عر. ۱. اولاشمه، برلشمه، بیتشیکلك. فصل مقابلی. ۲. سودیکنه قاوشمه، وصال، وصلت: وصل یار. ۳. ر. عربیده کلمه‌نك باشنده اولان همزه‌نك وازآن جمله حرف تعریف همزه‌سنك اوقونمامسیله داخل اولدیغی کلمه‌نك ماقبلیله بیتشیك کبی اوقونمه‌سی: همزهٔ وصل. ٤. همزهٔ وصلك اوزرینه حرکه کبی یازیلان (صله) اشارتی: (ٱ). || ر. [عروضده] حرف وصل = شعرده روی‌یی تعقیب ایدن حرف.

وَصلت { سف. عر. عاشقك معشوقه‌سنه قاوشمه‌سی، وصال وصل، فرقت مقابلی.

وُصول { سف. عر. وارمه. ایرشمه، یتیشمه. ۲. واصلات: بو قشام وصولی مأمولدر: وصول بولمق = واصل اولمق: بورایه وصولمدن بری.

وَصی { سف. عر. ج: اوصیاء. ۱. [«وصایه»دن صف.] برمتوفانك وصیتی احرایه مأمور آدم، برمتوفانك وصیتله تسویهٔ امورینه توکیل ایتدیکی آدم ۲. ایتامك اموال موروثه‌سی

دلبر. ز.

وَش { د فا. اسملره الحاق اولنه‌رق شبیه ونظیر معناسیله صفتلر تشکیل ایدر: ماهوش = آی کبی.

وَشَق { س. فا. با: واشاق.

وَشم { سف. عر. ج: وشام، وشوم. ایکنه ایله وبر سیاه توزله بدنك اوزرینه ترسیم اولنان اشکال. فر. Tatouage.

وِشناب { س. فا. وشنه شربتی.

وِشنه { س. فا. مایخوشجه وقوبو رنکلی بر جنس کرازکه شروب و رجلی پایبلر: وشنه تریدی. || وشنه آغاجی = بومیومیلی ویرن آغاج. || وشنه چوروکی = پك قوبو ومووه چالار قرمزی رنك وبو رنکده اولان.

وَصاف { ص. عر. [«وصف»دن سمع] وصف وتعریف ایدن، اوصافنی ذکر وبیان ایده‌رك آکلادان ویا مدح ایدن.

وِصال { سف. عر. [«وصل» دن مصدر ثانی مفاعله] سر دیکنه قاوشمه، وصلت، فراق مقابلی: وصال یار.

وَصایا { سف. ج. عر. فد: وصیت. با: وصیت.

وَصایت { سف عر. ۱. وصیت. ۲. وصیلك. ۳. امر، تنبیه، توصیه.

وَصف { سف. عر. ج: اوصاف. ۱. برشخص ویا شیئك جائز اولدیغی حال وصفت: فلان آدمك فلان شیئك وصفی ۲. برشخص ویا شیئك احوال و خصائصنی ذکر ایده‌رك تعریف

اداره وکندیلرینی انفاق ایدن آدم

وَصِیَّت { سث. عر. ج: وصایا. بر متوفانك اولمزدن اول بعد الموت اجراسنی مرام ایتدیکی شیلر حقنده ویردیکی امر وسپارش: فلان یره دفن اولنمه‌سنی وصیت ایتدی؛ مالك صورت تقسیمی وصیت ایتمشیدی؛ متوفانك بر وصیتی واردر. = ج. نصایح، اخطارات تنبیهات: اوخصوصده وکیلنه وصایای اکیده اجرا، تبلیغ المدی.

وَصِیَّتنامه { سـ. فا. بر آدمك وصیتنی حاوی مصدق ورقه.

وَضع { سند. عر. ج: اوضاع. ۱. قومه، براقمه آثمه نشان وضع ایتمك، اورتمه‌یه بر طاش وضع ایتدی. ۲. تعیین وتخصیص ایتمه: هرکلمه برمعنایه وضع اولنمشدر. ۳. ایجاد وتأسیس ایتمه: بر قانون، بر نظام، بر اصول وضع ایتمك. ٤. طرح وتکلیف ایتمه: ویرکی، رسم وضع ایتمك. ٥. کلهلرك صورت وضع وتخصیص ودلا. التدن بحث ایدن علم. ٦. (مصدریت معناسنی متضمن اولمقسزین) طورش، حرکت، طرز، بچیم: بوآدمك وضعی هیچ خوشمه کیتمیور. (جمعی یالکز بومعنا ایله مستعملدر:) اوضاع غریبه‌سی واردر. || وضع اساس = تمل آثمه. || وضع حمل = طوغورمه، توليد. || وضع ید = ال قومه. صاحب جیقوب تصرف ایتمه.

وُضِعَ { فل. عر. وضع اولندی معناسیله شوتعبیر عربیده قوللانیلیر: ما وضع له = تعیین وتخصیص اولندیغی شیء: بو مبلغی ماوضع لهنه صرف ایتدم؛ بولغتك اصل ماوضع لهی بودر.

وَضعاً { ح. عر. ابتداکی وضع وتعیینی اعتباریله، معنای اصلیء لغویسی جهتیله: بو لغت وضعاً شو دیمك ایسه‌ده شو مقامده استعمال اولنور.

وَضعی { ص. عر. ٔ: وضعیه وضعه منسوب ومتعلق.

وَضعِیَّت { سث. عر. الغت مولده} طورش شکل وهیئت. طور: بوآدمك بو بنائك، بو محلك وضعیتی‌پك خوشمه کیدیور وضعیت جغرافیه.

وُضوء { سند. عر. آبدست.

وُضوح { سند. عر. آچیق وعیاں اولمه. شرح وایضاحه محتاج اولمیه‌جق صورتده آچیق اولمه: عباره‌ده وضوح شرطدر.

وَضیع { ص. عر. ٔ: وضیعه. { «وضع» دن صث.} آلچاق، دنی، عادی، بیاغی.

وَطَن { سند. عر. ج: اوطان. برآدمك طوغوب بیودیکی ویا یاشادیغی مملکت.

وَطَنداش { سـ. ص. بر مملکت اهالیسندن اولان، همشهری، مملکتلی.

وَطَنداشلق { سـ. همشهریلك. مملکتلیلك.

وَطَنی { ص. عر. ٔ: وطنیه. وطنه منسوب ومتعلق ویا عائد.

وَطواط { سند. عر. ۱. یراسه، شپره. ۲. قیرلانفیج.

وَطی { سند. عر. ۱. چیکمه، باصمه. ۲. جماع.

وَظائف { سث. ج. عر. فد: وظیفه. یا: وظیفه.

وَظیفه { سث. عر. ج: وظائف. ۱. برآدمك ایفاسنه مجبور اولدیغی ایش، برآدمك عهده‌سنه محول ایش او بنم وظیفه‌مدر؛ صداقت وظیفهٔ عبودیتدر؛ هرکس وظیفه‌سنی طانیملیدر. ۲. تقید اولنان واهمیت ویریلن ایش هیچ وظیفه ایتمیور؛ وظیفه‌سنده دکلدر نه وظیفه‌سی = نه‌مه لازم. ۳. بر ایش مقابلنده معین ومخصص اجرت معاش، علوفه: وقفدن وظیفه‌سی واردر. ٤. تعیین، معینات نفقه. || وظیفه خور = رزقی آلان. || وظیفه‌دار = معاشلی، علوفه‌لی.

وَظیفه سِر { ص. بر شیئی وظیفه ایتمین، قیدسز.

وَظیفه سِرّ الك { سـ عدم تقید، قیدسزلق.

وَعاء { سند. عر. ج: اوعیه. ۱. قاب، محفظه. ٔ. ۲. تشبیه بدنده اخلاط ومایعات حفظنه ویا جولانینه مخصوص کیسه بوری وسائره.

وَعد { سند. عر. ج: وعود. ۱. سوز ویرمه، اوسته آلمه، عهد، تعهد: برکون کله‌جکنی وعد ایتدی؛ وعدنده طورمق. ۲. برشیء ویرمه‌جکنی پشینه‌دن سویله: بکا برکتاب وعد ایتدیکزدی.

وَعده { سث . عر . ١. بر ایش ایچون اوکدن تعیین اولنان مدت، وقت معین : اونك وعده سی کلدی؛ بوسندك وعده سی کچمش. ٢. بر ایشی تأخیر ایچون تعیین اولنان زمان ، مهلت : ایکی آی وعده ویردی. ٣. اجل. || وعده ایله = مؤجلاً .

وَعظ { سند. عر. ١. پند، نصح ، نصیحت ، تشویق وتهدید ایله ایلکه سوق : اهالیه اجرای وعظ ونصیحت ایتمك. ٢. واعظك جامع شریفده امور دینیه یه ونصایحه متعلق آیات قرآنیه واحادیث نبویه دن مقتبس اولهرق سویلدیکی سوزلر: وعظ دیکلمکه کیتدم ؛ او ذاتك وعظی پك مؤثردر .

وَعید { سند . عر . ایلکه سوق وتحریص وکوتیلکدن تنفیر وتبعید ایچون عذابی ذکر وتعریفله تهدید ایتمه : وعدووعید ایله قاندیرمق .

وَغا { سند . عر . کورلدی ، پاتیر دی ، غوغا : میدان حرب ووغا .

وَغَیره { ترکیب عر . ة : وغیرها. ة : و غیرهما ، ج : وغیرهم . وسائره ، وقس علیه . البواقی ، الی آخره .

وَفاء { سند . عر . ١. سوزده طورمه، تعهدی وپابورجی ایفا وادا ایتمه ، اودمه : عهده وفا . ٢. محبتده صداقت ودوام وثبات؛ بی وفا = وفاسز . ٣. یتیشمه، کفایت، کافی وافی اولمه : خواجه‌مك عمری وفا ایتمدی. بیع بالوفاء = صحه. بر مالی آخره ثمنی رد ایتدکده کیرو ویرمك اوزره صاتمه .

وَفات { سث . عر . ج : وفیات . [طوغریسی : وفاة] اولوم ، فوت ، موت ، مرك : وفات ایتمك = اولمك ؛ وفاتی کونی دفن اولندی .

وَفادار { ص . فا . دوستلمنده ثابت وصادق اولان، دوستی اونوتمیان : محب وفادارم .

وَفادارلق { سـ . و :

وَفاداری { سـ . فا . دوستلقده ثبات ودوام ، وفا : اوآدمك وفادارلغی انکار اولنه‌ماز ؛ رسم وفاداری بومیدر ؟

وَفاسز { ص . دوستلقده ویا وعد وتعهدنده طورمیان : ارتداشنك بوقدر وفاسز اولدیغنی بیلزدم .

وَفاسزلق { سـ دوستلقده ووعد وتعهدده طورمامه : زوجه‌سنك وفاسزلغنی بو دفعه دکمدی .

وَفاشعار { ص . فا . وفادار ، وفا ایله متخلق .

وِفاق { سند. عر. ١. اویغونلق ، همفکر وهمرأی اولمه : ایکی دولت آره‌سنده وفاق بر قراردر . ٢. باریش ، صلح ، مسالمت : اعادهٔ صلح ووفاق .

وَفد { سند . عر . ج : وفود . ١. ورود ، وصول . ة . ٢. براکده کاوب قونان جماعت. ٣. برذات ویا جماعت طرفندن کوندریلن هیئت وعلی الخصوص قبول اسلام ایچون نزد جناب نبویه ورود ایدن قبائل عرب وکیللری، هیئت مبعوثه . || فارسی قاعده .

سنجمه وصف ترکیبیده همان «نزد» لفظنه سجیع اولق ایچون قوللانیلیور : نزد معالی وفد .

وَفرَت { سث. عر. بوللق، چوقلق، کثرت : وفرت نعمت ؛ بو سنه‌کی یاغمورلرك وفرتی . || وفرته = پك چوق و بول اولهرق ، مبالغه ایله : وفرته سخاوتی واردر .

وَفق { سند. عر. ١. اویمه اویغون کلمه ، اویغونلق . ٢. دعا یازیلی اشکالی حاوی نسخه. || بر وفق = کوره، موافق اولهرق: بر وفق دلخواه .

وُفود { سند. عر. کلمه ، ورود ، وصول .

وُفود { سند. ج : عر. فد : وفد. با : رفد .

وُفور { سند. عر. بوللق، چوقلق، کثرت ، وفرت .

وَفی { ص. عر. وفادار، دوستلغنده ثابت وصادق .

وَفیق { ص. عر. [« وفق » دن صث.] اویغون، موافق، همفکر . ز.

وِقاحَت { سث. عر. کستاخلق ، عارسزلق، اوتانمازلق.

وَقار { سند. عر. آغرلق . حیثیتی محافظه . تمکین ، وقع : کبر نه‌قدر مذموم ایسه وقار اوقدر لازمدر. || ساخته وقار= یالاندن وتاتمحل وقار صاتان ، متعظم .

وَقارسز { ص تمکینسز ، حیثیتی محافظه ایدمین .

وَقارسزلق { سـ. وقار فقدانی ، تمکینسزلك .

وَقارلی { ص وقاری اولان، آغر، تمکینلی ، وقور .

وَقايِع { سث. جم. عر. فد: واقعه. با: واقعه.

وِقايه { سث. عر. ١. قايرمه، محافظه، حفظ وصيانت: حيوانى صوئوقدن وقايه ايتملى. ٢. حمايه، صاحب چيقمه. ٣. ط. ظهورى ملحوظ اولان برمرضك اوكنى آلمه: قينه‌قينه صيتمه‌دن وقايه ايدر.

وَقت { سذ. عر. جم: اوقات. ١. زمان، هنكام: شمديكى وقتده؛ وقت نقددر. ٢. ساعت، كونك مختلف ساعتلرى: كج وقت: صباح، اقشام، اوكله، كيجه‌وقتى: عجبا وقت ناصل؟ ٣. موسم: اوراق وقتى؛ آغاج ديكمه وقتى. ٤. مناسب زمان: شمدى اونك وقتى دكلدر؛ تام وقتنده كلدى. ٥. خالى زمان، مساعده، ال دكمه: شمدى وقتم بوقدر؛ وقتم اولورسه، وقت بولورسه‌م ياپارم. ٦. سعهٔ حال، وسعت معيشت: اونك وقتى ايدر؛ وقتلر پك طاردر. ٧. زمان، دهر: وقت هرشيئى ياپديرر. ٨. فرصت، مهلت: وقت ويرمدى؛ دوشونمكه وقت براقمدى. ٩. دور، عصر، زمان حاضر: علامهٔ وقت. ١٠. معين زمان، وعده، اجل: وقتى كلنجه ويريرم: وقت وساعت. ١١. فرع فعل اضافى‌يه ملحق اولوب زمانه دلالت ايدر بر صيغهٔ مركبه تشكيل ايدر: كورديكم وقت؛ كله‌جكى وقت. || او وقت = اوزمان. || بووقت = شمدى. || نه وقت = نه زمان، قچان. || هروقت = هرزمان، دائما. || وقتنده = ١. مناسب زمانده. ٢. موسمنده. || بر وقت = ١. كچمش وغير معين بر زمانده: بن‌ده بر وقت اويله بر چفتلك آلمشيدم. ٢. كچمش زمانده، وقتيله، فوت اولمش برزمانده: آمريقايه زوكورت كيدوب زنكين دونمك بر وقت ايدى. || وقتيله = ١. زماننده: بوچيچكى وقتيله ديكمه‌مشسكز. ٢. اسكى زمانده، كچمش زمانده: وقتيله اويله بر تشبث ايتمشيدم؛ وقتيله بزده فارسى‌دها چوق اوقونور دى. || وقت وقت = گاه گاه، نوبت نوبت. || وقت وحال = سعهٔ حال، وسعت معيشت. || وقت حضر = صلح زمانى، حال حضرى. || وقت سفر = حرب زمانى، سفر برلك حالى. || وقت زوالى، وقت غروبى = زوالدن ويا كونشك غروبندن بدأ اولنديغنه كوره حساب اولنان وقت كه برنجيسنه آلا فرانغه و ايكنجيسنه آلاتورقه دخى دينلير، زوالى ساعت، غروبى ساعت. || وقت حقيقى، وقت نجومى، وقت وسطى = هيئت ونجومه يا ظاهرى كورينيشه كوره ويا ايكيسى اورته‌سى اوله‌رق حساب اولنان وقت. || هيچ بر وقت = اصلا. ابدى. || وقتلر، وقت شريفلر خير اولسون = صباح واقشامك غيرنده سويلنير تحيه تعبيريدر.

وَقتاً { ح. عر. وقت وزمانجه، زماناً. ز. || وقتا من الاوقات = زمانك برنده، كونلرده بر كون.

وَقتاكه { ظز. فا. او وقت كه، نه زمان كه، اولديغى وقت، قچان. [عجمانه بر تعبير اولوب، شيوهٔ لسانمزه اويمديغندن، شايان اعتبار دكلدر.]

وَقتسز { ص. ١. وقت مناسبنده اولميان، نابهنگام: وقتسز تشبث. ٢. موسمنده اولميان، موسمندن اول و يا صكره حاصل اولان، نابموسم: وقتسز ميوه. = ظز. ١. كچ، كچ وقتده: سز وقتسز كلديكز؛ شمدى وقتسزدر كيديله‌مز. ٢. موسمنك خارجنده، نابموسم اوله‌رق: وقتلى وقتسز = مناسب و نامناسب زمانده، هر وقت: او بزه وقتلى وقتسز كلير.

وَقتلى { ص. مناسب وقت وزمانده ويا موسم مخصوصنده اولان. || وقتلى وقتسز. با. وقتسز.

وَقِس عَلىٰ هذا { تركيب عر. با: قس.

وَقع { سذ. عر. محافظهٔ حيثيت، وقار، تمكين، آغرلق.

وَقعه { سث. عر. ١. وقوع بولان حال، كچن ماجرا، حادثه، وقوعات، ظهوره كلمش حال. ٢. حرب، جنك، مسئله. [عربيده بر كره دوشش ديمك اولوب، پك بو معنالره كلديكندن، واقعه ويا وقيعه‌دن غلط اولسه كركدر.] || وقعه نويس = زماننده ظهور ايدن وقايعى يازمغه مأمور رسمى دولت مورخى.

وَقف { سذ. عر. ١. طوريش، طورمه، حركتدن قالمه، توقف. ز. ٢. هر كلام و بحثك

ویا ایت کریمه‌نك بیتدیکی پرده اتسای قرائتده لزومی مقدار طوروب کسمه، طوراق : او. قورکن وقف یرلرینی بللی ایتدیر. ملی : علامت وقف = طوراق اشارتی. ٣. عربیده طوراق محلنده کلمه‌نك اعرابسز وآخری ساکن اوقونمه‌سی : تاء تأنیث حالت وقفده (ه) اوقونور. ٤. بر مال وملکی صاتلامق شرطیله بر فعل خیره تخصیص و تبرع ایتمه : او آدم اوینی، املاکنی، مالنك بر قسمنی وقف ایتدی. ٥. تمامیله وبوس بتون حصر وتخصیص ایتمه : وجودمی خدمتکزه وقف ایتدم.

وَقف | سذ. عر. ج : اوقاف. صاحبی طرفندن شرع شریف معرفتیله بر فعل خیره وخیرات وحسنانه تخصیص او لنمش ملك ومال : وقفی حسن اداره ایتمك ؛ وقفته طوقونلامشدر ؛ بو جامع شریفك اوقافی چوقدر. = ص. تر. خیرانه وقف ایدلمش، صاتلامق شرطیله بر فعل خیره تخصیص وترك اولنمش. موقوف : وقف اراضی ؛ وقف دکان ؛ بو او وقفدر. = ج. ١. املاك و اراضیٔ موقوفه : مدرسه‌لرك اوقافی واردر : اوقاف همایون = سلاطین عظامك ترك وتخصیص بیور دقلری املاك و اراضیٔ موقوفه : اوقاف همایون نظارتی. ٢. اوقاف همایونی اداره ومتولیلرینك تحت اداره‌سنده بولنان اوقاف خصوصیه‌یه نظارت ایدن داٸره‌که وکلاء دولتدن بر ذاته محولدر : بو ایش اوقافه عائددر؛ اوقافده بر ایشم واردر.

وَقفنامه | سذ. فا. بر ذاتك وقف ایتدیکی اموالك صورت صرف و اداره‌سنی مبین وامضا سیله ممضا وجانب شرعدن مصدق اولمق. ق بر اقدیمی ورقه و پارساله، وقفیه.

وَقفه | سذ. عر. ١. طوراق، طوراق یری. ٢. مناسك حجدن بریکه حجاجك توقف ایتمسیله اجرا اولنور.

وَقفی | ص عر. ذ: وقفیه. وقفه منسوب ومتعلق ویا عائد اولان. موقوف : ارضیٔ وقفیه.

وَقفیّه | سذ. عر. بر وقفك شرائط مبین اولهرق وقف طرفندن براغلمش ورقهٔ مصدقه، وقفنامه.

وَقواق | سذ. عر. کویامیودلری انسان شکلنده اولان وخطاستوایه قریب اقالیم‌لرده یتیشن موهوم بر آغاجکه بعض اسکی عرب سیاحینی طرفندن روایت اولنمشدر : شجر وقواق نارجل دینلن هندستان جوزی ویا انمك آغاجی کبی بر شیئدن غلط اولسه کرکدر.

وَقواق | وده‌طوغربسی : واق واق مه. اوردکك باغرمه‌سنی تقلید وتصویر ایدوب، اصلا آجیقسزین واهمیت ویرمکسزین « واه واه واه » دیه بالابدن کوستریلن تأسفدن ده کنایه اولور.

وَقود | سذ. عر. یانه‌جق شیئلر، آتش یاقمقه یارایان او. دون کومور کبی شیئلر، محروقات، فر. Combustible . ذ.

وُقود | سذ. عر. یانمه طوتشمه، یانوب آتش اولمه.

وَقور | ص. عر. (« وقار »دن تمکینلی : یك وقور بر آدمدر.

وَقورانه | ص. ج. فا. آغرلق وتمکینله : وقورانه حرکت ؛ وقورانه باقدی.

وُقوع | سذ. عر. ١. دوشمه، سقوط. ذ. ٢. تصادف ایتمه، اصابت ایلمه، ناگاه کلوب چاتمه : بکا وقوع بولدی = واقع اولدی : یولك وقوعی واردر. ٣. کچمه. حادث اولمه، حدوث، ظهور، حصول : چارشیده بر عربده وقوع بولمش : آرمه‌لرنده بر معارضه وقوع بولمش : ایلك محاربه‌نك وقوعی فلان کون اولدی. || وقوع حال = برحادثه‌نك صورت ظهور و جریانی : بن وقوع حالی بیلدیردم. || کثیر الوقوع = چوق وصیق واقع وحادث اولان. || نادرالوقوع = سکرك تصادف اولنان. || عدیم الوقوع = هیچ واقع اولمیان، وقوعی اولمیان.

وُقوعات | سذ. ج. عر. ١. وقع و حادث اولان حالار کچن ماجرالر: ترانسوال وقوعاتی غزته‌لر یازیورلر. ٢. غوغا وعربده وضرب وقتل وجرح کبی حالار : وقوعات ضبطیه؛ برکونه وقوعاته میدان براقمدی. — لسانمزده هر ایکی معنا ایله مفرد کبی ده قوللانیلیر : هنده‌ده بر قولرا وقوعات اولمش.

وُقوف | سذ. عر. ١ طورمه، طوریش، حرکتدن

قالمه، توقف. ٢. برحالده بولنمه، ترقی ویا تدنی ایتمیوب بر حالده قالمه : خسته‌لغی وقوف حالنده‌در. [بوایکی معنا ایله لسانمزده «توقف» دها مستعملدر.] ٣. واقف و مطلع اولمه، آکلامه، خبردار اولمه، اطلاع : بو ایشه وقوفم یوقدر : کسب وقوف ایتمك. || اهل وقوف، ارباب وقوف = بر ایش حقنده مکمل معلوماتی اولانلر.

وُقوفسِز { ص. معلوماتسز، بیخبر : پك وقوفسز آدمدر.

وَقیعه { سث. عر. جم. وقایع. واقعه، وقعه.

وُقیّه { سث. عر. درتیوزدرهملك، وزن، اوقه ؛

وَکالَت { سث. عر. ١. باشقه‌سنك ایشنی کورمکه مأمور اولمه، وکیللك ٢. حق. برکیمسه ایشنی باشقه‌سنه تفویض و اوایشده اونی کندی یرینه اقامه ایتمه: وکالتی مقاولات محرری طرفندن مصدق. ٣. برینك یرینه قائم اولمه، قائم مقاملق : مأذون بولنان مأموره معاونی وکالت ایدیور ؛ ریاست وکالتی. ٤. وکلالق، نظارت : باش وکالت = باش وکیللك، رئیس وکلانك صفت و وظیفه‌سی. ٥. صدارت عظمی، صدر اعظملق : ذات سامی جناب وکالتپناهی. || وکالت دوریه = باشقه‌سنه دور یعنی بر دیکرینی توکیل ایتمکه مأذون اولان وکیلك وکیللکی. || دعوی وکالتی = حضور محکمه‌ده بالوکاله دعوی ایدن آدمك صفت ووظیفه‌سی، آووقاتلق. || وکالت مطلقه = بر قید و شرطله مقید ومشروط اولمیان وکیللك.

وَکالَتپَناه { سـ. فا. پادشاهك وکیل مطلقی اولان صدراعظم.

وَکالَتپَناهی { ص. فا. پادشاهك وکیل مطلقی اولان صدراعظمه ویامقام صدارت عظمایه منسوب و متعلق وعائد اولان : با امر وکالتپناهی ؛ حضور عالی وکالتپناهیلرینه.

وَکالَتنامه { سـ. فا. برینك وکیل تعیین اولندیغنه دائر موکلی طرفندن ویریلان سند : مقاولات محرری طرفندن مصدق وکالتنامه‌سنی ابراز ایتدی.

وَکالَةً { حـ. عر. ١. وکالت طریقیله وکیل اوله‌رق، باشقه‌سنك نامنه : فلاندن وکالةً دعوی ایدیور : کندی طرفمدن اصالةً وفلان طرفندن وکالةً تبریك ایتدم. ٢. برینك یرینه قائم مقام اوله‌رق : وکالةً متصرفلق ایدیور.

وُکَلاء { سـذ. جم. عر. فد : وکیل. با : وکیل.

وُکَلالِق { سـ. وکلاء دولتدن اولمق صفت وحالی.

وَکیل { سذ. عر. جم : وکلاء. [«وکاله» دن صش.] ١. باشقه‌سنك ایشنی کورمکه مأمور آدم : محکمه‌یه بالذات کلمیوب بر وکیل کوندردی : کندیسی کویده اوتوریورسه‌ده شهرده ایشلرینی کورور بر وکیلی واردر. ٢. برینك نامنه سوز سویلین ویا حرکت ایدن : سزی تبریکه پدرمدن وکیلم ؛ کلین کوکی وکیللری. ٣. اصل مأموری حاضر اولمیان بر مأموریتی موقتاً اداره ایدن آدم، قائممقام : ناظر وکیلی : رئیس وکیلی. ٤. برمأمورك ایکنجیسی، معاونی ویا کوچکی وبررتبه دون بولنانی : یوز باشی وکیلی ؛ شهبندر وکیلی ؛ قونسلوس وکیلی. ٥. وکلاء دولتدن اولان ذات، ناظر. [بومعنا ایله لسانمزده اکثریا جمعی مفرد کبی‌ده قوللانیلیر.] || باش وکیل = رئیس وکلا، رئیس نظار. || وکیل خرج [وکیلخرج] = بر قوناقده مصرف کورمکه مأمور معتبر مستخدم، کتخدا. || دعوی وکیلی محاکمده اصحاب مصالحه اجرت مقابلنده وکالت ایتمکی وظیفه ایدینن حقوق شناس آدم. آووقات. || وکیل مسخر = محکمه‌یه احضار اولنه‌میان مدعی علیهه محکمه طرفندن تعیین اولنان وکیل. || وکیل مطلق = حق. وکالتی بر قید و شرطله مقید و مشروط اولمیان وکیل ؛ وکیل مقید = وکالتی بر قید ایله مقید اولان. = جم. حکمداره وکالت ایدن ناظرلر، نظار، وزراء : هیئت وکلا : مجلس خاص وکلا. [بو معنا ایله لسانمزده مفرد کبی‌ده قوللانیلیر :] وکلا آرابه‌سی.

وَکیللِك { سـ. وکیل صفت و وظیفه‌سی، وکالت. || باش وکیللك = رئیس وکلا صفتی، باش وکالت. || دعوی

وكيللكى = وكالت دعوى ، آوو. قاتلق .

وَلاء { سذ. عر. افندينك آزاد ايتديكى كوله و جاريه ايله اولان مناسبتى واونلرك اوزرينه اولان حقى. ا .

وِلاء { سذ. عر. [« ولى »دن مص. ثانى مفاعله] ياقينلق. احبابلق، دوستلق. موالات. ا .

وُلات { و طوغريسى : ولاة . سذ جم. عر. فد : والى [لامك تشديديله غلطدر .]

وِلاد { سذ. عر. ط. طوغورمه. وضع حمل .

وِلادَت { سذ. عر. [واوك فتحيله غلطدر.] طوغمه، طوغش، دنيايه كلمه : تاريخ ولادتى معلوم دكلدر: يوم ولادت = بر ذاتك طوغديغى كونه مصادف اولان كون . مولد. || ولادت همايون = ذات حضرت پادشاهينك دنيايه كلديكى روز فيروزه مصادف يوم مخصوص رسمى .

ولادِقه { يا ولاديقه . سـ. با : لادقه .

وَلايَت { سذ عر. [بونده ولغت آتيه‌ده و اوك فتح و كسرى جائز ومساوى ايسه‌ده، لسانمزده مفتوحى بو معنايه ومكسورى معناء آتى‌يه حصر اولنمشدر.] وليك، اولياء اللهدن اولان ذاتك حال و صفتى : لقمانك نبوت و ولايتى مختلف فيهدر ؛ مرتبهٔ ولايته واصل اولان ذوات. || شاه ولايت = حضرت على المرتضى (رضه) .

وِلايَت { سذ. عر. جم : ولايات. [واوك حركه سيچون مادهٔ آتفه‌يه با.] ١. واليلك بردولتك اك بيوك تقسيماتندن بريك اداره‌سنه مأمور ذاتك صفت رسميه‌سى و وظيفه‌سى : قدملى متصرف اولديغيچون ولايته ترفيعنى بكليور : مقام ولايت. ٢ بر واليك تحت اداره‌سنده بولنان مملكت كه بر دولتك اك بيوك تقسيماتندندر . ايالت : خداوندكار. آيدين ولايتى : آنا طولى ولاياتى. ٣. تر. مملكت. خطه، بقعه. ديار : خراسان، بنكاله ولايتى. ٤. عر. وطن ، مملكت : ولايتدن مكتوب آلمش: ولايتنه كيده‌جك .

وِلايَتلى { ص. سـ. بر مملكت اهاليسندن اولان . مملكتلى، همشهرى : بر ولايتليسى كلمش .

وُلتَه { يا وولته. با : اولته .

وَلَد { سذ. عر. جم : اولاد. ١. چوجق . ا ٢. اوغل . ابن. پسر : واسيل ولد قوسطه ؛ [باشليجه افراد غير مسلمه حقنده ابن مقامنده مستعملدر.] ولد صلبى = اوز اوغلى . ٣. تر. عر. [« ولد زنا »دن مختصر] پيچ. هين اوغلى، فتنه‌كار، آفاجان . || ام ولد = افنديسندن اولادى اولان نكاحسز جاريه. || بلا ولد = اولاد براقمقسزين : بلا ولد وفات ايتدى . || ولد زنا = پيچ. حرام زاده . || ولد معنوى = ١. آخرت اولادى ، آخرتلك. ٢. شيخنه نسبتله مريد. = [لسانمزده اكثريا جمعى مفرد كبى قوللانيلير . با : اولاد .]

وَلَنسه { يا ولنجه . سـ [روم ايلى لسانلرنده مشترك اولوب اصلى اولاخجه اولسه كركدر.] روم ايلنده ياپيلان قالين برنوع فانله كه اينجه‌لرى اورتى و يتاق چارشفى و قبالرى آت اورتيسى كبى قوللانيلير .

وَلَو { حر. عر. [واو عاطفه ايله « لو » حرف شرطندن مركبدر.] اولسه‌ده، حتى بيله : بن اويمكى آلوب يمدم ولو يمش اولسه‌م نه اولور : ولو مجبوريت تحتنده اولسون بوايشى باپمام . || ولو سلم = تسليم وقبول اولنسه‌ده . اويله اولديغى حالده بيله.

وُلوج { سذ. عر. كيرمه. صوقلمه، دخول . خروج مقابلى. ا .

وُلوع { سذ. عر. حرص وابتلا. دوشكونلك. ا .

وَلوَله { سذ عر. شماته. كورلدى. پاتردى : بر ولوله قوپدى. || ولوله انداز = كورلدى پاتردى ايدن .

وَلَه { سذ. عر. شاشقينلق، شاشه قالمه. حيرت : صنعت ومدنيتك او آثارينى كورنجه آدمه وله كلير .

وَلَه { تركيب عر. بودخى اونكدر معناسيله برشاعرك غزللرى وياقطعه‌لرى آره‌سنده « ايضاً » كبى وبعضاً اونكله برابر يازيلير : وله ايضاً .

وَلهان { ص. عر. [« وله »دن صش.] شاشه قالمش ، حيرته دوچار، متحير .

وَلْ { سذ. عر. بربری آرقه سندن گله ویا ظهور ووقوع بوله، تعاقب، توالی : دوکونلر بربرینی ولی ایتدی . [عربیده عادتا یاقینلق دیمکدر .]

وَلی { سذ. ص. عر. ژ : ولیه. ج : اولیاء. (« ولی » دن صث . اصلی یاء مشدده ایله اولوب ترکیبات عربیه ده اویله قوللا. نیلیر.) ۱. صاحب : ولی الامر = امر صاحبی ، آمر؛ ولی نعمت = نعمت صاحبی، منعم. ۲. برجوجق ویا قادینك کرك ابویندن ویاقین اقرباسندن و کرك وصیسی اولسون ایشلرینه قاریشان وحا لندن مسئول اولان آدم : مکتبه کیتمین شاکرد معذرتنی مبین ولیسی طرفندن برعلم وخبر کوتور. مکه مجبوردر . ۳. حق تعالایه واصل و قربیت الهیه یه نائل اولان ذات، عزیز : لقمان حقنده کیمی نبی وکیمی ولی دیمشدر : ولی الله : اولیاءالله. || اولیاءامور = ایش باشنده بولنان ذوات .

وُلی { سـ. یالیق فایقلرینك آغ طولامه لری ، وولی : ولی چوبرمك .

وَلِیُّ اللّٰه { سذ. عر. ج : اولیاء الله جناب حقه قربیت قزانمش اولان ذات : اولیاء اللهدن بر ذات .

وَلید { سذ. عر. چوجق ، او. غلان. ر.

وُلیق { سـ. وقتیله دکیز خرسز لرینه مخصوص بولنمش اولان بیوك یاکنلی برنوع قایق.

وَلیك { حر. فا. و :

وَلیکِن { حر. فا. لکن ، اما ، فقط . عر.

وَلیمه { سذ. عر. ۱. دوکون ضیافتی. ۲. اولنمه رسمی ، دوکون : ولیمه جمعیتی .

وَلِیّه { سذ. عر. ج : ولیات . او. لیاءاللهدن معدود قادین .

وَندیك { سخ. م. ایتالیانك ساحل شرقیسی شمالنده واقع مشهور بندر و وقتیله اورادہ مؤسس و بیوك برقوهٔ بحریه یه مالك حکومت. = سـ. بوحکومته مخصوص آلتین سکه کله وقتیله بك متداول ایدی . || وندیك کورفزی = آدریاتیق دکیزی .

وَندیکلی { سـ. ص. وندیك شهری اهالیسندن ویاحکومتی تبعه سندن اولان : وندیکلیلر بر چوق سواحل و جزایره مالك ایدیلر .

وُنوس { یا وونوس . سـ. اسقو. مری یاوریسی .

ووِرمَق { یا : اورمق .

ووَلطه { سـ. یا : اوالطه .

وَه { حد. فا. یا : واه .

وَهّاب { ص. عر. [« وهب » دن سمیع .] مبالغه ایله هبه واحسان ایدن، زیاده باغشلایجی. [صفات اللهدندر :] عبدالوهاب = صاحب احسان اولان اللهك قولی .

وَهّابی { ص. سـ. عر. ژ : وهابیه. ج : وهابیون. عبدالوهاب اسمنده برى طرفندن نجد جهتلرنده ایجاد و نشر اولنان مذهب مخصوصه تابع آدم و بو مذهبه منسوب و متعلق : وها. بیلرك اعتقادی : عقائد وهابیه.

وَهّاج { ص. عر. [« وهج » دن سمیع .] زیاده یانوب پك پارلایان : سراج وهاج .

وَهّام { ص. عر. [« وهم » دن سمیع .] وهمه زیاده تابع ، پك قورندیلی .

وَهّاملق { سـ. وهمه تابع اولمه ، قورندی.

وَهب { سذ عر. وبرکی ، باغشلا. مه. عطیه. احسان، هبه.

وَهبی { ص. عر. ژ : وهبیه . الهك هبه واحسانی نتیجه سی اولان ، الله ویرکیسی ، خدا داد : اونك تربیه سی کسبی دکل وهبیدر .

وَهله { سذ. عر. دقیقه ، آن ، لحظه: وهله اولاده = ایلك ابتدا . بردن بره .

وَهلةً { حد. عر. بردن بره ، ابتدا : بونی ایشیدنجه وهلةً باشقه شئ ظن ایتدم .

وَهم { سذ. عر. ج : اوهام . ۱. اساسسز و باطل فکر ، یاکلیش ذهاب . ۲. شبهه ، قورندی ، تردد . ۳. تاعجل قورقه .

وَهمناك { ص. فا. وهمه تابع ، وهمی غالب ، قورندیلی، متوهم .

وَهمی { ص. عر. ژ : وهمیه . حقیقتده موجود اولمدیغی حالده فرض وتصور اولنان ، مفروض ، موهوم : خط وهمی.

وَهمیّات { سذ. ج. عر. حقیقتده موجوداولمقسزین تصور اولنان شیلر، موهومات .

وَهن { سذ. عر. ضعف، کو. شکلك، قوتسزلك.

وَی { حد. واو عاطفه ایله «ای» حرف نداسندن مرکب اولوب، ایکیسنك معنالرینی محافظه ایتدیکی حالده باشلیجه شعرده مستعملدر.

ویجیق { وویجیقلامق. با: منجیق، منجیقلامق.

ویده ١ { س. [یتا. Vite] ١. بورغولی چیوی؛ ویده آناختاری = ویده چویره‌جك اوجی یاصیجه وکسکین آلت. ٢. بر دلیکك ایچنده‌کی بورغو، قولاغوز: بونك ویده‌سی بوزوق.

ویده‌لامَق { فت. ویده ایله میخلامق.

ویده‌لی { ص. ویده ایله ایلیشدیرلمش.

ویران { ص. فا. ١. ییقیق، خراب، غیر معمور: ویران برخانه، برکوی. ٢. مج. محزون، مکدر، تسلیسز: کوکلمی ویران ایتدی.

ویرانلق { س. خراب و ایصسز محل.

ویرانه { س. فا. ١. ییقلمش بنا آثاری، خرابه: اوراده بر طاقم ویرانه‌لر واردر. ٢. ییقلمغه یوز طوتمش بنا، اسکی خانه: بر ویرانه‌ده اوتوریور.

ویرانه‌لِك { س. خرابه‌لری چوق محل، خرابه‌زار: ویرانه‌لکلرده آثار عتیقه آرایور.

ویردیرمَك { فت. [زبانزدی: وردیرمك] ١. بالواسطه ویرمك، اعطا وتسلیم ایتدیرمك: وکیلخرجنی چاغروب پاره‌یی ویردیردی. ٢. ویرمکه براقمق، ویرمه‌سنه مساعده ایتمك: چوجق مدللیسنی ویرمکه راضی اولدی اما باباسی ویردیرمدی. ٣. صاندیرمق، صاتمه‌سنه مساعده ایتمك: اومالی برلیرایه ویره‌جکدی آما اورتاغی ویر. ویرمدی.

ویرگو { یا ویرکی. س. [زبانزدی: ورگی] ١. ویریش، عطیه، داد، دهش، احسان: ویرکیسی چوقدر. ٢. خزینهٔ دولته ویریلن جزیه، رسم، تکلیف: ویرکی بقایاسی: دولته ویرکی ویریور. || الله ویرکیسی = داد حق. || ویرکی امانتی = تحریر املاك واملاکدن آلنان رسم امورینه باقان دائرهٔ دولت: ویرکی امینی = وقتیله بودائره‌نك باشی

ویرگولی { یا ویرگیلی. ص. عطیه واحسانی بول، محسن: ویرکیلی آدمدر.

ویرگی { ویرکیلی. با: ویرگو، ویرگولی.

ویرلِمَك { فج [زبانزدی: ورلمك] ١. اعطا وتسلیم اولنمق: اونك پاره‌سی دها ویرلمدی. ٢. صاتلمق: بو مال بر لیرایه ویریلیرمی؟ ٣. عطف واسناد اولنمق، تنسیب وتوجیه اولنمق: بویله ماهرانه بر ایش اوآدمه. اونك قیافتنه ویرلمز.

ویرمَك { فت. [زبانزدی: ورمك] ١. اعطا ایتمك: پاکتی بکا ویرك؛ پاره‌یی کیمه ویردیکز؟ ٢. هبه واحسان ایتمك. با. غشلامق: فقرایه ویرر؛ اوکیمسه‌یه بر شیء ویرمز. ٣. اوده‌مك، تأدیه ایتمك: آلدیغکز اشیانك پاره‌سنی ویردیکزمی؟ بورجنی ویرمك ایستمیور. ٤. اقراض ایتمك: بکا اون لیرا ویرکز ایکی آی صکره ویررم. ٥. تسلیم ایتمك: عاقبت دشمن قلعه‌یی ویردی. ٦. توجیه وتنسیب، عطف و اسناد ایتمك: بویله بر حرکتی سزه ویره‌مم. ٧. چیقارمق، نشر ایتمك: ایصلانجه فنا برقوقو ویریور. ٨. حاصل ایتمك، حصوله کتیرمك، مثمر اولمق، ایرادی اولمق: بو نارله سنه‌ده نه ویریور؟ باتقه‌یه یاتیریلان آقچه نه قدر فائض ویرر؟ بو آغاج آرتق ویرمیور. ٩. حمل، تأویل، تفسیر ایتمك: بوسوزینی نه‌یه ویریورسکز؟ بکا اولان طارغینلغنه ویریورم. || افعال معاونه‌دن اوله‌رق بر (ی) الحاق اولنان اصل فعلدن صکره سرعت واکمال بیان ایدر: آلیویرمك، کیدیویرمك، یازیویرمك. که همان آلوب کچمك وسائره دیمکدر. || آتش ویرمك = القای حریق ایتمك، یاقمق: اورمانه آتش ویردی. || آتشه ویرمك = یاقمق. احراق ایتمك. || آد ویرمك = ١. تسمیه ایتمك. ٢. آدینی خبر ویرمك. || آره ویرمك = فاصله ویرمك، کسمك؛ آره ویرمکسزین = بلا فاصله. || آرقه ویرمك = طیانمق. || آرقه آرقه‌یه ویرمك = بربریسه طیانمق، تعاون ومظاهرت ایتمك. || ال ویرمك. با: الویرمك. || الی ویرمك = الی اوزادوب مصافحه

ایتمك. || اله ویرمك = خبر ویروب تسلیم ایتمك، سرینی میدانه چیقاروب متضرر و یا محجوب ایتمك: سزه سویلیه یم اما بنی اله ویرمیه‌ك. || الله ویرسین = ۱. جناب حق ویرسین ۲. حصولی ارزو اولنور. || امان ویرمك = ۱. عفو ایتمك. ۲. مهلت ویرمك، مساعده ایتمك. || اودونج ویرمك = افراض ایتمك. || اوسته ویرمك = ۱. مبادله اولنان برشیء ایچون فضله برشیء ویرمك: آرابه‌لری تامیه ایتمك ایچون اوسته بر قوشوم ویردم. ۲. فائده بکار ایکن متضرر او. لمق: پاره‌می آلمدقدن باشقه غائب ایتدیکم ثمنیه‌یی ده اوسته ویرمش اولدق. || باش ویرمك = ۱. عمریني فدا ایتمك، باش فومق. ۲. اوج کوسترمك، ظهور ایتمك. ۳. باشا قلانمق، باش باغلامق. || باش باشه ویرمك = مشاوره ایتمك. || برکت ویرسین = الله بولاق ویرسین: برکت ویرسین که = ایی که، الهه شکر اولسون که. || بل ویرمك = اکلمك، اوکه طوغری قنبورلاشمق، بلی چیقمق: بو دیوار بل ویرمش. || بوی ویرمك = اوزامق. || بوین ویرمك = اطاعت، سرفرو ایتمك. || پای ویرمك، پایی ویرمك = پایلامق، چیقشمق، سوکمك: آناسنه باباسنه پای ویرمش = آرسلان آغزی دخی دینان بر جنس چیچك. || پی ویرمك = صانیق آلدیغنی تأمین ایچون برشیئك قیمتندن برمقدار تسلیمی: قلعه‌یی ویره ایله آلدیلر؛ ویره باپراغی.

ویره (ح. [بنا] ۱. بردوزی یه، کمکسزین، آرمسز، بلا فاصله: ویره سویلیور؛ ویره چویر یوردی. ۲. مج. ماچونه وسائره ماکینه‌سنك چویرلمسی قومانده‌سی.

ویره‌جك (س. [زبانزدی: وه. (ره‌جك] بورج، دین، آله‌جق مقابلی: آره‌سنده آله. جق ویره‌جك قالمدی.

ویره‌سی (س. [زبانزدی: وه. (ره‌سی] بدلی ایلریده تأدیه اولنمق اوزره اولنان آلیش ویریش، پشین مقابلی: ویره‌سی یه آلمق، صاتمق؛ ویره طوپلامق، ویره‌سی آرقه‌سنه کزمك = ویره‌سی آلیش ویریشدن اولان مطلوبانی استمك.

ویریش (س. [زبانزدی: وه. ریش] ۱. ویرمه، اعطا. ۲. باغشلامه، ویرکی، بخش، عطیه، احسان. ۳. صاتیش، فروخت. ٤. پایلامه، چیقیشمه، تعزیر. || آلیش ویریش = ۱. اخذ واعطا، معامله. ۲. مج مناسبت.

ویریشدیرمك (فا. [زبانزدی: وه‌ریشدیر. مك] چیقیشمق، سوکمك.

ویریم (س. [زبانزدی: وه‌ریم] محصول، ثمره: بو آغاجك، بوتارله‌نك ویریمی چوقدر.

ویریملی (ص. [زبانزدی: وه‌ریملی] محصولدار، مثمر: ویریملی آغاج، باغ.

رینی اعطا ایله ینه صاتانده براقمق. || تأمینات ویرمك = صاغلاملاشدیرمق ایچون بر قارشیلق کوسترمك. || جان ویرمك = ۱. اولمك، تسلیم روح ایتمك. ۲. پك زیاده آرزو ایتمك. || جانی ویرمك = فدای جان ایتمك. || حق ویرمك = حقلی بولمق. || خبر ویرمك = خبردار ایتمك، بیلدیرمك، معلومات ویرمك. || رنك ویرمك = بللی ایتمك. || زحمت ویرمك = یورمق. || سس ویرمك = ۱. چاغرمق، سسلنمك. ۲. جواب ویرمك. || سلام ویرمك = آشنالق ایتمك. || سند ویرمك = تکفل وتعهد ایتمك. || سوز ویرمك = وعد وتعهد ایتمك. || فلان شیء سوزنی ویرمك = اوکا بکزتمك، اونك کبی طانمق: حریف کندینه تجار سوسی ویردی. || شان ویرمك = شهرت قزانمق. || قاچامق ویرمك = ۱. فرار ایتمك. ۲. وظیفه باشنه کیتمك. || قولاق ویرمك = دیکلمك. || معنا ویرمك = ۱. ترجمه ایتمك، کلمه بکلمه باشقه برلسانه چویره‌رك اوقومق. ۲. تأویل ایتمك، باشقه بر مقصده حمل ایتمك: بنم سوزمه بورایه کلیشمه معنا ویرمش.

ویرو (ص. ح. [زبانزدی: وه‌ره‌و] برکوشه‌دن بر کوشه‌یه کلش ویا بوکلش: ویرو برز؛ ویرو قاتلامق، کسمك.

ویره (س. [زبانزدی: وه‌ره] تسلیم، بر قلعه وموقعك

ویز { ویزلدی، ویزلامق. با: وز وسائره.

ویزه { س. [فر. Viser] برمأمور طرفندن کورلمه‌سی شرط اولان تذکره کبی اوراقك بر طرفنه اولنان «کورلمشدر» اشارتی: تذکره‌یی ویزه ایتمك.

ویزیته { س. [یتا.] ۱. زیارت، عیادت: فلانه برویزیته ویردم، بر ویزیته بورجم وار ایدی. [اعادهٔ ویزیته دیمه‌ملی.] ۲. طبیبك برخسته‌یی زیارتی: طبیب اوچ ویزیته ایتدی؛ بو طبیبك ویزیته‌سی چوقدر. ۳. طبیب اجرتی: او طبیبك ویزیته‌سی قاچ غروشدر؟

ویشنه { س. با: وشنه.

ویغله { س. [یتا.] دالیانلرده دیکیلن دیرکك باشنده‌کی ترصد موقعی، چناقلق.

ویق { مه. بوغیلان آدم و یا حیوانك چیقاردیغی سسی تقلید وتصویر ایدر: ویق ویق ایتمك. || ویق دیمه‌مك = هیچ سسنی چیقارمامق. || ویق دیدیرمه‌مك = میدان ویرمه‌مك.

ویقلامق { فل. بر بیوك مشقت آلتنده ازلمك.

وَیل { سذ. عر. یازیق. حیف، دریغ: ویل اوصنعتکاره‌که! = حد. حیف! یازیق!

وینچ { س. [نکا] بح. کمیلرده آغر یوکلری و فلوقه و سائره‌یی قالدیروب ایندیرمکه مخصوص اوله‌رق استیم ایله ایشلر ماکینه: آنلری ونچ ایله واپوره آلیرلر.

وینوق { س. [بلغارجه‌دن. — تلفظی: ووینوق] وقتیله دولت عثمانیه خدمت عسکریه سنده بولنمش بلغار افرادی.

وُیووده { یا ووَیووده. س. [اسلاوجه‌دن] وقتیله بعض محللرك اداره و ضبط و ربطنه مأمور آدملره دینلیردی: غلطه ویووده‌سی؛ افلاق، بغدان ویووده‌سی.

وُیووده‌لق { یا ووَیووده‌لق. س. بر ویووده‌نك تحت اداره‌سنده اولان یر: افلاق ویووده‌لغی.

وییا { س. [یتا. Via] دومنی اورته‌یه آله‌رق کمی‌یی بولندیغی استقامتده یوریتمه، طوغری سیر.

ه

ه { هه، هاء. س. [عر. سث.] ترکجه الفبانك اوتورنجی حرفی اولوب، خفیف برتلفظی واردر. اصل حروف سامیه صره‌سنده بشنجی حرف اولمغله، رقم کبی استعمالنده ٥ عددینه معادلدر. شکل عبرانیسی ה وشکل سریانیسی ܗ اولوب، یونانیده E,ε ولاتینجه‌ده E,e شکللریله حرکه یرینه کچمشدر. خطمزده دخی اسماء عربیه‌نك آخرنده وحالت وقفده (ة) دن مبدل اوله‌رق وفارسی وترکجه کلمه‌لرك ده آخرنده «هاء سکته» و «هاء رسمیه» اسمیله فتحه کبی اوقونه‌رق حرف املا عد اولنور. ترکجه‌ده کلمه‌نك اصلیله ادات ملحقه‌سی آره‌سنه دخی کیروب مثلا: کله‌جك، یازدرق یازیلیر. لکن اصل کلمه‌نك آره‌سنده وهله مابعدی ساکن اولان برهجانك ایچنده استعمالیله مثلا: گوزه وسن یرینه «کوه‌زه» و «سه‌ن» یازلمسی عبثدر. ترکی الاصل کلمه‌لرده حرف املا کبی استعمالنده قالین هجا ایله «ا» کبی اوقونورسه‌ده «ا» صورتنده یازلمه‌سی خطادر: آله‌جق، یازه‌رق کبی.

هُ { ض. عر. ث: ها. ت: هما جم: هم. [کسره و یادن صکره مکسور و سائر حاللرده مضموم اوقونورسه‌ده لسانمزده مستعمل ترکیبات عربیه‌ده اکثریا ساکن اوقونور.] او، اونك، اوکا: رحمة الله علیه؛ رحمه الله؛ له الحمد؛ منازع فیها؛ مشار الیهما؛ مومی الیهم.

ها { حه. ١. تنبیه واخطار بیان ایدر: ها! بر دها یاپمه؛ ها! بن اویله شیء ایستمم؛ صاقین کیتمه ها! ٢. تشویق وتعجیل ایچون: ها! یوروینك؛ ها! باقه‌لم؛ ها! بره ٣. سؤال ایچون: کلدی ها؟ اویله ها؟ ٤. صوکره‌دن خاطره کلن شیء حقنده قوللانیلیر: ها! سزه برشیء سویلیه‌جکدم؛ ها! صحیح اویله ایدی. ٥. اشارت بیان ایدر، ایشته، نا: ها! سزك آرادیغکز آدم؛ ها! بودر. ٦. تعجب واستغراب بیان ایدر: ها! نه کوزل شیء، نه بیوك آغاج. ٧. تصدیق ایچون، اوت: کلیرمیسك؟ ـ ها. || ها دیینجه = هایدیك دیینجه، لزوم کوریلنجه: ها دیینجه حربده عسکر حاضر اولملی.

ها { ض. عر. ث. ذ: ه. با: ه.

ها { د. فا. غیر ذی روح اشیایه دلالت ایدن اسماء فارسیه‌یه الحاق اولنه‌رق جمعلرینی تشکیل ایدرکه بودرلو جمعلر لسانمزده پك نادر قوللانیلیر: قضاهای اربعه.

هاء { سث. «ه» حرفنك اسم عربیسی؛ هاء سکته، هاء رسمیه = کلمه‌نك آخرنده اولوب فتحه‌یی تقویه ایدن «ه» حرفی: فاطمه، بنده کبی.

هابِط { ص. عر. ث: هابطه. [«هبوط»دن سف.] آشاغی اینن، دوشن، هبوط ایدن. || تدریج هابط = د. برشیء تعریف ایدر ایکن اوصافدن یوقاریدن باشلایوب آشاغی‌یه اینمك: عالم، کاتب، خوشکو برآدم. [عکسنه تدریج صاعد دینیر.]

هابِل { سخ. حضرت آدمك اوغللرندن بری.

هاتِف { ص. عر. [«هتف»دن سف.] باغران سسلنن. = سذ. عر. غائبدن ایشیدیلن

سس . (بو حالده «هاتفدن بر صدا کلدی» تعبیری طوغری اولهمازسه‌ده، باشلیجه بوصورتله قوللانیلیور .)

هاچ { س. با : خاج .

هادِم { ص . عر . ث : هادمه . { «هدم» دن سف . } یقان، هدم وتخریب ایدن . || هادم اللذات : اولوم، موت .

هادی { ص . عر . ث : هادیه . { «هدی» دن سف . } طوغری یولی کوستران، هدایت ویرن .

هارِب { ص . عر . ث : هاربه . { «هرب» دن سف } قاچان، فرار ایدن .

هاروت { س . عر . ۱. ماروت دیننان ملکله رفیق ۲. مج. سحر آفرین .

هارپن { ص . { عر . «حرون» دن غلط . } کدن آکلاماز وطوغری کیتمز خویسز (آت) .

هارپن { ص . { «آرپ» دن غلط که اوده آرپق وآرغین کبی « آرمق » فعل ترکیبندن مشتقدر . } یورغون، ضعیف زبون .

هارینلامَق { فل . ۱. یورلوب زبون اولمق . ۲. (آت) خویسز لانوب طوغری کیتمه‌مك وکدن آکلامامق .

هاضِم { ص . عر . ث : هاضمه . { « هضم » دن سف . } سیندیرن ، هضم ایتدیرن : بو صوبك هاضمه‌در : هاضم بر علاج ایجملی .

هاضِمه { سث . عر . معده‌نك یدیلن شیلری هضم ایتمك قوت وخاصه‌سی .

هالِك { ص . عر . ث : هالکه . { « هلاك » دن سف . } هلاك اولان ویا اولهبیلن، فانی، بقاسز .

هاله { سث . عر . آیك اطرافنده بعضاً کورینن نور دائره‌سی، آی آغیلی .

هامبار { س . { فا . « انبار » دن غلط . } با : انبار .

هامپا { س . ص . { فا . « همپا » دن غلط . } فنالقده آرقداش و یاردیمجی ، یارداق ، قفادار . { ایلکده استعمال اولنماز . }

هامِش { سف . عر . . کتابك کنارینه یاز لان شرح وایضاح عبارهسی درکنار ، حاشیه ۲. مکتوب امضا اولند . قدن صکره آلتنه علاوه اولنان یازی ، فر. Poste-scriptum .

هاموت { س . [نامی تحریك اولند . قده « د » اولور] قوشومك یوین حلقه‌سی .

هامون { س . فا . گکیش اووه . قیر، صحرا، دشت .

هامّه { سث . عر . ج هوام . حیوا . نات زاحفه وبوجك کبی قورقونج واکثریا مضر حیوان . { تاریخ طبیعی اصطلاحنده فر . Insecte دینلن حیوانات جنسنه تخصیص اولنمشدر . }

هامه { سث . عر . باش تیه‌سی : هامه یرای تعظیم اولان امر نامه لری = واصل اولوب تعظیماً باشك اوزرینه قونان مکتوب .

هانده { هانی . با : قانده، قانی .

هانگی { ك . قنغی ویاخانغی لغتنك املای جدیدیدر . با : قنغی ، خانغی .

هاوت { س . دوه سمری ،دوه‌نك اورکو جنسه اورپلان کوچك سمر .

هاوُج { س . { فا « هویج » دن } سبزه‌دن معدود اولان معروف قرمزیلی صاریلی او . زونجه کوك : هاوج باصدیسی ، ترشیسی . { اصل ترکجه‌سی : کشیردر . }

هاوروز { س . { فا « آویز » دن غلط } صو دوکولهجك قاب لازملك . اوتوراق { باشلیجه طوپراقدن یوکسك وصیرلی نوعنه دینیر . }

هاوره { س . یهودی معبدی ، سیناغوی ، سیناووق . || مج . پك کورلدیلی یر .

هاولامَق { فل . { کوپك } باغیرمق ، مق ، هاوهاو ایتمك .

هاولامه { س . کوپکك باغیرمه‌سی ، عوعوه .

هاون { س . فا . ۱. برشی دوکوب اوغلمقه مخصوص تخته یا معدن ویا طاشدن قاب : هاونده دوگمك . ۲. توتون قیمقه مخصوص آلت که آغزینه مربوط ساطوری واردر . ۳. تجره واوبوس آتمقه مخصوص قیصه طوب . || هاون الی = هاونك دسته‌سی . || هاونده‌صو دوکمك = عبثله اشتغال ایتمك .

هاوهاو { س . ۱. کوپك هاولاسی ، عوعو . ۲. { چوجق لسانده } کوپك ، اوش اوش .

هاویه { سث . عر . جهنم . ز .

هاه {حه. تمام، ایشته: هاه! بنم آرادیغم بودر. — با: خواه.

های {حه. تأسف وتکدیر بیان ایدوب اکثریا شتم وبددعا تعبیرلری باشلنده قوللانیلیر: های بدلا! های الله بوسارقك جزاسنی ویرسین. || های های = ۱. اویله یا، شیمه‌سز. البته: های های یزده کلیرز. ۲. فراح فراح، ویزر ویزر، قولای قولای: بو بولده ایکی آرابه یان یانه های های کچر. || های هوی = کو. رادی، پاتردی. تأملسز حرکت: های هوی ایله کنجلکنی کچیردی، مالنی یدی. || هایدن کان هویه کیدر = طوغریلقله قزانیلیان مال تلف اولور.

هائِب {ص. عر. ث: هائبه. («هیبة» دن سف.) قورقاق.

هایدالامَق {فة. های هوی ایله (حیوانلری) یورو. تمك، یورتمکه چبالامق.

هایداماق {سـ. آقیجی، چاپوللجی، یغماکر، خیدود. مر.

هایدامَق {فل. ۱. سوروب آتین ایتمك، های هوی صدالریله هجوم ایتمك.

هایدوت {یا خیدود. سـ. {غلط فاحشی: حیدود وجمعی حیادید. — تر. «هایدامق» دن ویا مجارجه «هایدوق» دن} طاغ خرسزی، قاطع طریق، شقی.

هایدوتلق {سـ. طاغ خرسزلغی، قطاع طریق فعل مکروهی، شقاوت.

هایدی {حه. («های» یله «دی» دن مرکب) ۱. امر و تنبیه و تشویق و تعجیل ایچون قوللانیلیر: هایدی کیدهلم: هادی یدی ایش باشنه. — جمعه خطاب اولندقده «هایدیك» دینلیر: هایدیك چوجقلر! هایدیك ایمدی! ۲. یکی، اولسون: هایدی اونی قبول ایدهلم. هایدی سزك دید. یکلکز اولسون. || هایدی هایدی = فراح فراح، قولای قولای، ویزر ویزر: او یوز اوقه قلدیرر هله سکسان اوقه‌یی هایدی هایدی.

هایطه {سـ. {دها طوغریسی: هایدا هایتا} ۱. هادی یدوت، عاصی، شقی. ۲. سرکش وخیلاز آدم.

هایقرتمَق {فة. باغرتمق، های هوی دیه باغرمغه سوق ایتمك ویا سبیبت ویرمك: شو چوجغی حایقرتمایك.

هایقرمَق {فل. باغرمق، های هوی دیه‌رك سس چیقارمق، کورلدی ایتمك: بو حریف نه‌هایقربور.

هائِل {ص. عر. ث: هائله. («هول» دن سف.) قورقونچ، هولناك: بر صدای هائل.

هایلامَق {فة. های هوی دیه‌رك کورلدی ایله سورمك: حیوانلری هایلادیلر. || هایلا. ماق = اهیت ویرمه‌مك، مهمسه مه‌مك.

هایلاز {ص. {غلطی: خیلاز} های هوی ایله عمر بنی کچیرن ایشسز وسرسری (آدم)، خیرسز، تنبل: بو چوجق پك هایلاز اولدی هایلاز آیشدی.

هایلازلق {سـ. ایشسزلك، تنبللك، خیرسزلق، سرسریلك.

هائِله {سف. عر. ایکی تعبیر} نتیجه. سی هولناك وفاجع منظوم تیاترو رساله‌سی، فر. Tragédie.

هایمانه {سـ. باشی بوش حیوانلری هایلایوب صالیوبردکلری چایراق یر. || مج. هایمانه ماندهسی = ایری و ثقیل آدم. || هایمانه اووهسی = آنقره ولایتنده بر وضا تشکیل ایدن واسع بر اووه = حیمانه.

هَباء {سف. عر. ۱. اینجه توز؛ هباء منثور = هوایه قالقمش اینجه توز. ۲. اسراف، تلف: هبا اولدی؛ هبایه کیتدی. ۳. بوش، بیهوده، نافله: بو قدر چالیشمه‌مز هبایه کیتدی.

هُبوب {سف. عر. اسمه: هبوب ریح = روزکار اسمه.

هُبوط {سف. عر. آشاغی یه‌ایمه، دوشمه؛ هبوط آدم = حضرت آدم (عم) ك کوکدن یره ایمه‌سی.

هِبه {سف. عر. باغشلامه، بخش، عطیه، احسان: بومالی بکا صاغلغنده هبه ایتمشدی.

هَپ {ك. ۱. بوتون، جمیع، جمله، کافه: هب ایشلری بیتردك؛ هب عالم بیلیر؛ اونلر هب بوله‌در؛ همیز، هپکز. ۲. هر وقت، دائما: اوهپ بوله یاپیور؛ هپ جمله اوغراشیور. || آخری ساکن اولدیغی حالده ضمیر غائب الحاق اولندقده (ی) اوله جغنه (سی) اولور: هپسی کیتدی؛ هپسنی کوردك؛ هپسندن زیاده = جمله دن اوستون، علی الخصوص، لاسیما.

هَتك { سذ. عر. ییرتمه، یارمه؛ هتك عرض = پردهٔ نا. موسی ییرتمه، عرضه طوقنمه .

هَته‌پَته { مه. لاقردیده شا. شیروب تردد ایتمه .

هَجاء { سذ. عر. [تر. زبانزدی : هجه] ١. برحرکه ایله و بر. دن اوقونان برویا زیاده حرف ترکیبی : بر، ایکی، اوچ هجادن مرکب کلمه. ٢. حروف وحرکاتی برر برر سویلیه‌رك اوقومه : هجا ایله اوقومق = هجاله‌مك . || حروف هجا = الفبایی ترکیب ایدن حرفلرکه اونلرله خط یازیلیر .

هِجاء { سذ. عر. با : هجو .

هَجالَمَك { فت. [زبانزدی : هجه. له‌مك] هجالری یعنی حروف وحرکاتی برر برر سو یلیه‌رك اوقومق : هجالیه‌رك اوقویور .

هجالی { ص. [زبانزی : هجه‌لی] شو قدر هجاسی اولان: بر، ایکی، اوچ هجالی کلمه .

هَجر { سذ. عر. [هانك کسریله غلطدر] ١. آیریلق، فراق. ٢. ط. صایقلامه. هذیان .

هِجران { سذ. عر. ١. آیریلق، فراق. ٢. اوبودلماز آجی تأثیر، طوقنمه : اوسوز بکا هجران اولدی؛ یورکمده هجران واردر .

هِجرَت { سث. عر. ١. کندی مملکتنی ترکله باشقه بر یره کیتمه، کوچمه، تبدیل مملکت : چرکسلرك چوغی ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتدیلر. ٢. فخر عالم (صلعم) افندمزك مکهٔ مکرمه‌دن مدینهٔ منوره‌یه نقل وطن بیورمه‌لری که تاریخ اسلامك مبدئیدر : هجرت نبویه: هجر. تدن مقدم؛ هجرتدن مؤخر .

هِجری { ص. عر. ا : هجریه . هجرته منسوب ومتعلق : تاریخ هجری = هجرت سنیهٔ نبویه سنه‌سندن اعتبار اولنان تاریخ اسلام؛ سنهٔ هجریه .

هُجنَت { سث. عر. قصور، عیب [کلام و لسان حقنده قوللانیلیر .]

هَجو { سذ. عر. [هانك کسریله غلطدر] شعراً و هزل طریقیله ذم : هجو ایتمك .

هُجود { سذ. عر. و :

هُجوع { سذ. عر. آز اویومه، اویقوسزلق، اویانیق طورمه .

هُجوم { سذ. عر. ١. صالدیرمه، اوستنه یوریمه، بردن قوشمه. اوششمه، صولت. کوپك اوزرمزه هجوم ایتدی: آریلر بزه هجوم ایتدیلر. ٢. ع. حرب ایده‌رك دشمنك اوزرینه صالدیرمه، باصمه : قلعه‌دن هجومله چیقدیلر : سواریلرك پیاده اوزرینه هجومی. ٣. ط. بدنك بر محلنه قان وسائر اخلا. طك بریکمه‌سی : هجوم دم : هجوم اخلاط .

هِجوی { ص عر. ا : هجویه . هجو دینلن ذمه دائر شعره منسوب و متعلق : آثار هجویه .

هِجوِیّه { سث عر. جم : هجویات. هجوی متضمن شعر.

هَجه { هجه‌لمك. با : هجا، هجا. لمك .

هَجین { سذ. عر. ١. عرب جنسیله دیکر بر جنسدن طوغمش ملز آت. ٢. قوشوده قوللانیلان پك یوروك بر جنس دوه مهاری دوه‌سی .

هُدا { یا هدی. سذ. عر. ١. طوغری یول، راه راست. ٢. دین حق، دین اسلام : والسلام علی من اتبع الهدی = سلام دین حقه تابع اولانلره اولسون .

هُدام { سذ. عر. ط. دکیز طوتمه .

هَدایا { سث. جم. عر. فد : هدیه. با : هدیه .

هِدایَت { سث. عر. ١. طوغری یولی آرامه، طوغری یوله کیرمه. ٢. من طرف الله برینك قلبنه الهام اولنان طریق حقی آرامق، آرزوسی : کند. یسنه هدایت کلدی؛ هدایت ربانیه. ٣. دین حق، دین اسلام .

هُدب { سذ. عر. جم : اهداب. کیرپیك. مژکان. ز.

هَدر { سذ. عر. ١. قانك انتقا. مسز وقصاصسز دوکلمه‌سی، بر قتلك انتقام و قصاصسز قالمه. سی. ٢. بوش یره صرف اولنمه، تلف وهبا اولمه. ٣. برینك قتلنی قانوناً مباح ایدوب قاتلنی مؤاخذه ایتمه‌مه : اشقیانك قانی هدر اولندی .

هَدَف { سذ. عر. ١. نشان، نشانکاه، آماج : هدفه اورمق، اصابت ایتمك. ٢. مج. قصد و مرام اولنان نقطه : هدف مقصودی .

هَدم { سذ. عر. ییقمه، برسایی دوشورمه، تخریب: مشرف خراب اولان ابنیه‌یی حکومت هدم ایتدیرر.

هُدهُد { سذ. عر. چاوش قوشی.

هُدیٰ { سذ. عر. با: هدا.

هَدیّه { سذ. عر. جم: هدایا. ١. آرمغان، پیشکش: هدیهٔ بهیه: هدایای کرانبها. ٢. مصحف شریف بدلی. [آقچه ایله آلنوب صاتلمامسی حقنده بر حدیث شریف مروی اولمغله بدلی هدیه ایله تأویل اولنور. — سائر کتب حقنده استعمالی نابمحلدر.]

هَدیّةً { ح. عر. آرمغان صورتیله، پیشکش اوله‌رق.

هَدیّه‌لِك { ص. هدیه اوله‌رق تقدیمه شایان، پك نفیس: هدیه‌لك ماللر.

هٰذا { ش. بو شو. [بعض تعبیرات عربیه‌ده مستعملدر:] لهذا = بونك ایچون؛ مع هذا = بونکله برابر: فی یومنا هذا = بوکونکی کونده: الی یومنا هذا = بوکونه قدر.

هَذَیان { سذ. عر. ١. صایقلامه. ٢. صاچمه، هرزه، یاوه، خلط: هذیان ایتمك، سویلمك.

هَر { ك. فا. استغراق بیان ایدر، بر بر اوله‌رق جمله، هپ، بهر، کل: هرکشی: هر خانه. || هر بار = هر دفعه، دائما. || هر بر = کل واحد، بهر: هر بری برطرفه چکر. || هر تلدن چالار = هر ایشدن آکلار، چوق ایشلر بیلیر. || هر چند = هرنه قدر || هرچه بادا باد = نه اولورسه اولسون || هردم = هرآن، دائما. || هردم بهار، هردم تازه = بر جنس چیچك. || هرکس = هر برآدم، بوتون خلق. || هر کون = کل یوم. || هرگونلك = اوده کییلن عادی (البسه). || هرکیم = کیم اولورسه. || هرناصل = هرنه‌درلو. || هر ناصلسه = ناصل اولدیسه اولدی، اوزاتمیه‌لم. || هرنه = هرشیء: هرنه اولورسه؛ هرنه ایسترسه‌ك. || هرنه ایسه = ناصلسه. تفصیلاته حاجت یوقدر. || هرنه‌دن ایسه = هرخانغی سببه مبنی ایسه، سببی لازم دکل. || هرنره‌ده = هربر یرده. || هرنه قدر [هر نقدر] = نه‌قدر اولسه، کرچه. || هرنه‌وقت = نه‌زمان اولسه، هربردفعه. || هروقت = دائما. || هریاندن = هرطرفدن. || هر یرده = هرمحلده.

هِراس { س. فا. قورقو قورقمه. اورکمه: خوف و هراس.

هِراسان { ص. فا. قورقاق، اورکك: هراسان هراسان = قورقه قورقه، اورکه‌رك.

هِرام { سذ. جم. عر. فد: هرم. با: هرم. [اهرام کبی.]

هرایینه { ح. فا. البته، بهمه حال.

هَرب { سذ. عر. قاچمه، فرار. ز.

هَرج { سذ. عر. قاریشیقلق، کورلدی، نظامسزلق. || هرج ومرج [ص کبی] قارمه قاریش، انتظامسز. آلت اوست.

هَرجایی { ص. فا. هریرده بولنور. محل مخصوصی اولمیان، سرسری، دربدر. || هر جایی بنفشه = برجنس منکشه.

هَرزه { س. فا. بوش لاقردی، صاچمه، هذیان. || هرزه گو = صاچمه صاپان لاقردیلر سویلین، هذیان ایدن. || هرزه وکیل = وظیفه‌سی خارجنده هر ایشه قاریشان مناسبتسز آدم.

هَرَك { س. باغك داللرینی و فدانلری و فاصولیه کبی شیئلری باغلامق اوزره یره دیکیلن کوچك دستك: هرك دیکمك؛ هرکه آلمق، باغلامق.

هِرَك { یا هیرك. س. قره‌مان ایله قیویرجیقدن ملز یاصیجه قویروقلی قویون جنسی.

هَرگاه { ظز. فا. هر وقت، دائما.

هَرگَله { س. با: خرگله.

هَرَم { سذ. عر. زیاده اختیارلق، چوق قوجامش آدمك حالی وضعفی، ضعف پیری.

هَرَم { سذ. عر. جم: هرام، اهرام. ١. مصرده زمان قدیمدن قالمش مشهور مخروطی جسیم ابنیه‌نك بهری. ٢. ر [هندسه‌ده] مخروطی شکل؛ هرم ناقص = بر طرفی اکسیك مخروط.

هَرِم { ص. عر. پك اختیار و ضعیف (آدم). ز.

هُرمُز { یاخود هرمزد . س. فا. اسکی ایرانیلرك عبادت ایتدکلری ایکی معبوددن خیر الهی زعم ایتدکلری قوت .

هُرمُزد { س. فا ۱. مادهٔ آتفه یه یا : ۲. هرمزد بوغازی جوارلرنده چیقان آق اینجی .

هَرَمی { ص. عر. ۱ : هرمیه . س. (هندسه ده) مصراهرامی شکنده اولان ، مخروطی : هرمی الشکل .

هِرّه { سف. عر. دیشی کدی . ۱ .

هَزء { سف. عر. هزل، اکلنجه ، جدی اولیان سوز. ۱ .

هَزار { عد . فا. ج : هزاران . بیك ، الف ؛ هزاربار = بیك کره ؛ صد هزار = یوزبیك. || هزارفن = ۱. چوق صنعتلر اجراسنه مقتدر. ۲. = ج. بیکلر، بیکلرجه .

هَزار { س. فا. بلبل، عندلیب .

هَزارَن { س. یا : حیزران .

هَزارَن { س. (فا. « هزاررنك » دن) باپراقلری دره اوتنه بکزر مختلف رنکلی بر جنس چیچك .

هُزال { سف . عر. ط. آریقلق ، لاغرلق، ضعیفلك .

هُزام { س. موسیقیده بر مقام مخصوص .

هِزَبر { س. فا. آرسلان ، شیر. || مج. جسور آدم دلاور .

هَزَج { سف. عر. عروض بحر . لرندن بری : بحر هزج. || مو. بسته لرده مستعمل براصول.

هَزل { سف. عر. ۱. لطیفه ، شاقه ، لطیفه طریقیله سویلنیلن سوز ، مزاح : هزله مائلدر. ۲. لطیفه طریقیله سویلنن حکایه و یا شعر || هزل آمیز = مزاحله قاریشیق. || هزل گو = شاقه جی .

لطیفه قبالی وظریفانه، هزل ایسه اکثریا آچیق وآزچوق بی ادبانه اولور.

هَزلِیّات { سف. ج. عر. هزل ومزاحه متعلق اشعار وحکایات و یا سوزلر : هزلیاتی چوق سور .

هَزیمَت { سف. عر. (عر. تر. کیبانده « هزیمه » ده اولور.) بوزغونلق، صیندرغی، مغلوبیت : دشمن عسکری هزیمته اوغرادی ؛ بیوك بر هزیمتله کری دوندی .

هَستی { س. فا. وارلق، وجود، موجودیت . ۱ .

هَش { ص. عر. کیمه. گورك ، قولای قیریلیر .

هَشاشَت { سف. عر. کیمه. گورکلك .

هَشت { عد. فا. سکز ، ثمان ؛ هشت بهشت = سکز جنت جنتلك سکز قاتی .

هَشتاد { عد فا. سکسان . ۱ .

هَشتُم { ص فا و :

هَشتُمین { ص. فا. سکزنجی ، ثامن : باب هشتم = سکزنجی باب ؛ سپهر هشتمین = سکزنجی (قات) کوك .

هُشیار { ص. فا. یا : هوشیار .

هَضم { سف. عر. ۱. سیندیرمه، معده ده ارتمه : یدیکنی هضم ایده میور؛ هضمی قولای؛ هضمی زور. ۲. مج. تحمل ایتمه، یوتمه ، جواب ویرمه مه : پدرمدن اوقدر سوزلر ایشیتدم هپسنی هضم ایتدم .

هَضمی { ص. عر. ۱ : هضمیه. ط. هضمه منسوب ومتعلق .

هَضوم { ص. عر. (« هضم »دن سمب) ۱. چوق هضم ایدن ، هضمی قوتلی. ۲. مج. چوق تحمل ایدن، ایچی گکیش.

هُطمان { یاآتامان. س. (انجه دن) سابقده ترازق عسکرینك سرکرده سی .

هَفت { عد فا یدی، سبعه : هفت اقلیم = اقالیم سبعه؛ هفت آسمان = یدی (قات) کوك .

هَفتاد { عد. فا. یتمش : هفتاد ساله = یتمشلك ، یتمش یاشنده.

هَفتُم { ص. فا. و :

هَفتُمین { ص. فا. یدنجی، سابع : باب هفتم = یدنجی باب ؛ سپهر هفتمین = یدنجی (قات) کوك .

هَفته { س. فا. (تر. زبانزدی : هافتا) زمان تقسیماتندن یدی کونلك مدت، یدیدن عبارت اولان کونلرك بر دوری، اسبوع : بوهفته ؛ کچن هفته ؛ کله جك هفته؛ هرهفته؛ هفته ده بر؛ هفته لرجه. || هفته باشی = هفته نك صوك کونی، جمعه ایرتسی .

هَفتَه لِق { ص. (هفته لك یازمه ده معنا یوقدر.) هرهفته وهفته ده بر واقع اولان : هفته لق

غزته = هفته‌ده بر چیقان = سـ هفته عتباریله ویریلن اجرت ویا آیلغه محسوباً بهر هفته ویریلن آقچه : بو مرتبك هفته لغی نه‌قدردر؟ بو کون هفته‌لق ویردیکمز کوندر: مغلزه هفته‌لغی کسدی .

هفته‌لقلی ص هفته‌لق اجرتله ایشلین : هفته‌لقلی رنجبر .

هفوه سـ ث. عر. ج : هفوات ١. سورچمه آیاق قایمه ٢. مج یا کلمه خطا . ل.

هکّام سـ [عر. « عکام » دن غلط.] با : عکام .

هگبه سـ. اشیا قومغه مخصوص و حیوانك اکر قاشینه کچیریله‌جك صورتده ایکی طرفلی مشین ویا قیل و سائره دن کوچك خرج، چفته طوربه .

هگبه‌لی ص. اوموزنده هکبه‌سی اولان. || هکبه‌لی آطه = استانبول قربنده‌کی بك آطه‌لرینك ایکنجیسی، خالکی .

هکذا ح. عر. ١. بویله‌جه . بو صورتله . ٢. ینه اویله، کذلك : بن اویونی سومم سزده هکذا. [وغیره، الی آخره وقس علی هذا البواقی کبی بر معنا ایله یعنی فر. etc. مقامنده استعمالی غلط فاحشدر .]

هکیم سـ. [« حکیم » دن غلط التزامی] طبیب : کندینی هکیمه کوسترمك: کوز هکیمی : دیش هکیمی : فاملیا هکیمی . [طبیب دیمك و یاخود حکیم یازمق دها موافقدر.]

هکیملك سـ. ١. هکیم صفت ووظیفه‌سی، طبابت : هکیملك ایدیور، هکیملکی ییدر. ٢. فن طب : هکیملك اوکرنیور.

هلاك سـ ذ. عر. ١. اولمه کبرمه ، فوت ، مرد : بر چوق حیوانلر هلاك اولدی . ٢. صرف، تلف محو برباد : او قدر ثروت هلاك اولوب کیتدی. ٣. چوق یورمه بیوك یورغونلق زبون دوشمه : بو یول بزی هلاك ایتدی : چوجق آغلایه آغلایه هلاك اولدی.

هلال سـ ذ. عر یکی آی بر ایکی کونلك آی || ح. محبوبه‌نك یکی آی رسمنده قاشی: هلال ابرو = قاشی یکی آیه مشابه. || هلال احمر = اوروپالیلرك صلیب احمری یرینه دولت اسلامیه‌ده میدان حربده مجروحینی قالدیروب باقمق وظیفهٔ انسانیتکارانه‌سیله موظف هیئت که قرمزی برهلال شکلی علامت فارقه‌سیدر .

هلال سـ. [عر. « خلال » دن] ١. دیش وقولاق قاریشدیره‌جق چوپ که تخته‌دن وبوینوزدن وکمیك وفیل دیشندن یا باغه‌دن اولوب برطرفی سیوری و برطرفی کوچك قاشیق شکلنده اولور . ٢. اطفالك هجالدکاری حرفلری کوسترمك ایچون کتابك آره‌سنه قودقلری ابره .

هلالی ص عر. ث: هلالیه یکی ی شکلنده اولان .

هلالیّه سـ ث. عر. نبا یونانیدن مأخوذ اوله‌رق خلیدونیا دخی دینلن نبات ، قرلانغجاتی

هلام سـ ذ. عر. کیم الماسیه کبی طوکمش ماده که باشلیجه اتدن چیقار، فر. Gélatine .

هلاهل ص. عر. پك مؤثر اولدیریجی زهر هلاهل = سم قاتل. = سـ ذ. عر. سم مؤثر.

هلمه‌لنمك فل قاینار ایکن هلیمه پیدا ایتمك، قویولاشمق .

هلو سـ. [فا. آلو (= اریك) دن غلط] قیز ممه‌سی دینلن شفتالینك بر نوعی .

هله ح. ١. خصوصیله علی الخصوص، لاسیما هله بن اولدن بو ایشی بکنمدم هله‌سزه او سوز هیچ دوشمردی ٢ عاقبت . نهایت : هله کلدی ؛ هله بو ایشی‌ده بیتیردم ٣. قالدی‌که، کله‌لم : هله بزم آشجینك ایشنه عقل ایردیره‌مدم ٤ هیچ اولمازسه ، باری ، بو قدر اولسون : هله سن شونی یاز ؛ هله اوقویه‌لم بر کره . = حه. ١. تحذیر وتعزیر بیان ایدر : هله باق ! ٢. اخافه وتهدید بیان ایدر، باقه‌لم : هله کل ! هله الکی سور ! ٣. مکرر اوله‌رق دی ایمدی ، دی باقه‌یم، طوغریسنی سویله معناسنی افاده ایدر : هله هله نه مقصدله کلدیکز؟ هله هله ناصل اولدی ؟

هلیله سـ. فا. [تر. زبانزی : خلیله] تخملری طبده مستعمل برنبات که انواعی واردر: قره هلیله : صاری هلیله .

هلیمه سـ ث. عر. بوغدای و پرنج کبی بعض حبوباتك قاینامه‌سیله حاصل اولان قویو ولزوجتلی صو . [زبانزدی : هلمه .]

هم حر. [فارسیدن] ١. ایکی ویا زیاده شیئك و علی الخصوص اضدادك برلکده بولندیغنه دلالتله برابر عطف بیان ایدوب

اکثریا مکرر قوللانیلیر: هم سزی هم بنی ایستیور: هم بیلمز هم سویلمك ایستیور. ٢ [یالکز قوللانیله‌رق] برده، ذاتاً، شو راسی‌ده وارکه: هم بن سزه سویلدی ایدم؛ هم بکا قباحت بوله‌مازسکز؛ هم نه‌لزومی وار. || هم‌ده [همده] = برده: هم‌ده سز بو ایشی درعهده ایتدیکز. || هم... هم‌ده = برنجی معنا ایله قوللانیلیر: هم بیلمیور هم‌ده سویلمك ایستیور. || هم دخی = ودخی، بوندن باشقه. [اسکیمشدر.]

هَم { د. فا. فارسی ویاعربی اسملرك باشنه کلوب تر. «داش» اداتی کبی مشارکت و رفاقت بیان ایدر صفتلر تشکیل ایدر: همبزم = بر مجلسده اوتوران: همرأی = بر فکر و رأیده بولنان؛ همپا = آیاقداش؛ همراه = یولداش. [مادهٔ آنفه‌ده‌کی «هم»دن تفریق ایچون مابعدیله بیتشیك یازلمیدر.]

هَمّ { سذ. عر. جم: هموم. ١. غائله، مشکل ایش. ٢. ناسه، قایغو، غم، کدر، حزن.

هِم { ض. جم. ذ. عر. فد: ه. با: ه.

هِما { ض. ت. عر. فد: ه. با: ه.

هُما { یا همای. س. جزایر بحر محیطده بولنان برقوش، جنت قوشی، عو. دولت قوشی || مج. سعادت، قوتلیلق، نائلیت. || هماپرواز = یوکسکلرده اوچان؛ و مج. عالی همت. [اسکی یونانیلرك فنیکس Phénix دیدکلری قوشه‌ده شرقده «هما» دینلیور.]

هَمال { س. فا. قرین شریك اورتاق. || بی‌همال قرین وشریکی اولمیان. مانندسز، بی‌نظیر.

هُمام { ص. سذ. عر. جم: همام. [«هم»دن صش.] همت صاحبی، بلند همت. بر ایشه جهد و غیرت ایدن آدم.

هِمام { سذ. ص. جم. عر. فد: همام. با: همام.

هَمان { ظز. ح. ف. [تر. زبانزدی: همن] ١. آنیده، درحال، درعقب، چابوجاجق: همان حاضرلایوب کتیردی: همان صوینوب یاتدی. ٢. آز اول: سرکلدیککزده بن همان قالقمشیدم: همان یاتمشیدم. ٣. دائما، متمادیا، بلا فاصله، بر دوزی‌یه، آره‌سز: همان سویلر: همان یوریور. ٤. تقریباً، صانکه، کبی: همان قالمدی = پك آز قالدی. صانکه قالمدی: همان یوقدر = یوق کیبدر: ایکیسی همان بردر. ٥. آز قالدی: همان دوشیوردم. ٦. یالکز. آنجق، تك: همان بر اومز واردر: همان شو ایپلکی واردر.

هَمانا { ح. فا. صانکه. ن.

هَماندَم { ظز. فا. و:

هَمانگاه { ظز. فا. اوآنده، درحال، درعقب. ن.

هُمای { س. فا. با: هما.

هُمایون { ص. فا. ١. قوتلی، سعادتلی، خجسته، مبارك: طالع همایون: نامهٔ همایون. ٢. صاحب دولت وسلطنت اولان پادشاه ذیشان حضرتلرینه منسوب و متعلق، شاهانه، ملوکانه، سلطانی: سرای همایون = سرای پادشاهی: اندرون همایون = اسکی سرای. وقتیله حرم خاص: آمدیٔ دیوان همایون = باب عالینك مابین همایونله اولان مخابراتنه مخصوص قلم؛ دیوان همایون قلمی = باب عالیده معاهده‌لرك، فرمانلرك، براتلرك قید و ضبطنه مأمور دائره خط همایون = اساساً خط دست همایون و علی الاطلاق جانب حضرت پادشاهیدن صادر اولوب رسماً وعلناً اوقونان فرمان عالی: کلخانه خط همایونی: باب عالیده خط همایون اوقوندی: اردوی همایون؛ دونمای همایون. || مو. برمقام.

هَمبَزم { ص. فا. مجلس عشرت آرقداشی، رفیق، ندیم.

هَمپا { س. فا. آیاقداش، رفیق.

هَمپایه { ص. فا. بر پایه و رتبه‌ده بولنانلرك بهری، اقران.

هِمَّت { سث. عر. جم. همم جمع الجمعی: هممات. ١. قصد، نیت، ذهن وقلبله اولنان تصدی: انسان همتله پك بیوك ایشلره موفق اولور؛ عالی همت، بلند همت = بیوك وعالی ایشلره تصدی ایدن. ٢. جهد، سعی، غیرت: یوللرك توسیع و تسویه‌سنه همت ایتدی: بو مکتب آنجق اونك همتیله وجوده کلدی: همم علیه‌لرینك بیدریغ بیورلمسی. ٣. لطف معاملهٔ لطفکارانه: همت

بیورك : همتکزله . ٤. توجه معنوی . امداد روحانی : پیرك ، شیخك همتی اوستمزدن اکسیك اولمسون . ابو صوك ایکی معنا عربیده یوقدر . — عربی ترکیباتده « همه » صورتنده ده قوللا نیلیر .)

همتا { ص . فا . دنك ، مساوی ، بکزر ، شبیه ، نظیر . || بی همتا = بی مثل ، بی نظیر .

همج { سف . عر . ۱. قویون وسائر حیوانلرك کوزلرینه وآغزلرینه پاپیشوب ازعاج ایدن کوچك برجنس سیکك . ۲. مجـ شاشقین آدم ، چوپه .

همجنس { ص . فا . ۱. بر جنسدن اولان ، جنسی براولان : همجنس حیوانلر . ۲. برجنسیت و قومیته منسوب اولان ، بر قوم افرادندن بولنان .

همجنسلك { س . ۱. بر جنسدن اولمه : او ایکی حیوان بربرینه بکزه یورسه ده آره لرنده همجنسلك یوقدر . ۲. بر قوم و جنسیته منسوبیت ، بر قوم افرادندن اولمه : کندیسیله همجنسلکدن باشقه بر مناسبتمز یوقدر .

همجوار { ص . فا . ۱. بر جواردہ بولنان قوکشو کنند . بسیله همجوارز . ۲. جوارلری تماس ایدن ، همحدود : همجوار دولتلر ، قضالر .

همجوارلق { س . ۱. قوکشو . لق . ۲. همحدود اولمه : بخارا ایله خیوه خانلری همجوارلقلری مناسبتیله ...

همحال { ص . فا . برحالده بولنان ، حالداری مشابه ویا بر اولان : بزم ارقداشله همحالز .

همحدود { ص . فا . سینورلری بر اولان ، مملکتلری ملاصق بولنان : فرانسه ایتالیا واسپانیه ایله همحدود در ؛ همحدود دولتلر ، ایالتلر .

همخانه { ص . فا . بر اوده اوتو . رانلرك بهری : کنند . یسیله بر سنه همخانه بولندق .

همخوی { ص . فا . برخلق وطبیعتده بولنان .

همدرد { ص . فا . عین درد وکدره دوچار اولانلرك بهری : انسان همدردیله حاللاشه بیلیر .

همدست { ص . فا . برلکده چالشان ، آرقداش : همدست وفاق ایدیلر .

همدل { ص . فا . قلب و فکرلری بر اولانلرك بهری ، بر مقصد وآرزوده بولنانلرك بهری : همدل و همزبان ایدیلر .

همدم { ص . س . فا . برلکده یاشایان . رفیق ، آرقداش ، ندیم .

همدیگر { ك . هرایکینك دیکری : او ایکی اورتاق همدیکر یله ایی کچینیورلر .

همراز { ص . فا . سرداش ، محرم اسرار .

همراه { یا همره . ص . س . فا . یولداش ، یول آرقداشی .

همرأی { ص . فا . برفکر ورأیده بولنان ، همفکر ، متفق الرأی : بن اونکله دائما همرأی ایدم .

همرتبه { ص . فا . برمرتبه ده بولنان ، رتبه لری بر اولانلرك بهری ، اقران .

همرکاب { ص . فا . آتلری یان یانه یوروین ، برابر کده یتنوب کیدن .

همرنك { ص . فا . برر نکده بولنان ، رنکلری بر .

همره { ص . فا . با : همراه .

همزانو { ص . فا . دیز دیزه اوتو . ران ، آرقداش .

همزبان { ص . فا . ۱. بر لسان قوللانلان ، سوزلری بر اولانلرك بهری : جمله سی همدل وهمزبان ایدیلر . ۲. عین لسانله متکلم اولانلرك بهری : چرکسلر بر قاچ طائفه یه منقسم ایسه ده جمله سی همزبانلدر .

همزه { سف . عر . ۱. حرف مد ویا حرف املا کبی اوقو . نمیوب یعنی فتحه یی تقویه یه مخصوص اولیوب کندی کندینه متحرك ویا ساکن اوقونان « ا » حرفی که عربیده اصلا الف دینلیر واکثریا حرکه سنه کوره اوسننده ویا آلتنده (ء) اشارتی ده بولنور : أجر ، إسم ، مبدأ کبی . ۲. (ء) شکلنده یازیلان حرف که لسانمزده « همزه الف » دخی دینلیر . || مص . (صرف عربیده) همزهٔ وصل . با : وصل : همزهٔ قطع = همزهٔ وصلك غیری اولان همزه .

همساز { ص . فا . اویان ، اویغون ، موافق .

همنسال { ص . فا . یاشیت ، همسن .

همسایه { ص . س . فا . قوکشو ، جار .

همسبق { ص. س. فا. درس شریکی، درس آرقداشی، بر درس اوقویانلرك بهری.

همسر { س. فا. ١. رفیق، آرقداش. ٢. یکدیکرینه نسبتله زوجینك بهری، رفیق، رفیقه: همسر عزیز.

همسفره { س. فا. بر سفره‌ده یمك یینلرك بهری، سفره آرقداشی.

همسن { ص. فا. یاشده برابر، یاشیت. همسال.

همشهری { س. فا. بر شهر اهالیسندن اولان، مملکتلی: برهمشهری کلمش.

همشهریلك { س. بر مملکت اهالیسندن اولانلر بیننده‌کی مناسبت مملکتلیلك.

همشیره { س. فا. قیز قارنداش، خواهر، اخت.

همشیره‌زاده { س. فا. قیز قارنداش اوغلی ویا قیزی، همشیره‌دن یکن: بنم همشیره‌زاده‌مدر.

همصحبت { ص. فا. برلکده صحبت ایدن، کوریشن، قوکیشان: دائما ایی آدملرله همصحبت اولملی.

همعصر { ص. فا. برعصروزمانده یاشایان ویا یاشامش اولان، معاصر: همعصری اولان شعرانك تراجم احوالنی یازمشدر.

همعنان { ص. فا. دیزکینلری برابر اولان یعنی برلکده حیوان یوریدنلرك بهری، آت باشی برابر، همرکاب.

همکیش { ص. دینداش، مذهبداش.

همم { سث. جم. عر. فد: همت. با: همت [لسانمزده جمع الجمع اوله‌رق «هممات» دخی قوللانیلیر]

همذهب { ص. س. فا. برمذهبده بولنان، مذهبداش.

همشرب { ص. فا. بر مشربده بولنان، طبیعتی و طرز معیشتی بردرلو اولان.

همعنا { یا همعنی. ص. فا. بر معنا بیان ایدن، معناجه مشترك، مترادف.

همنام { ص. فا. اسملری بر اولانلرك بهری، آداش، سمی.

همنشین { ص. فا. برابر اوتوران، جلیس.

همنفس { ص. فا. مصاحب، همدم، آرقداش.

هموار { ص. فا. ١. دوز، مستوی. ٢. اویغون، موافق.

همواره { ظز. فا. دائما، هر زمان.

هموم { سذ. جم. عر. فد: هم. با: هم.

همه { ك. فا. هب، بوتون. ز.

همیان { س. فا. کیسه، طوربه، چانطه. ز.

همیجك { ص. س. کویدن شهره یکی کلوب برشیء بیلمز قبا وشاشقین آدم: بوس بوتون همیجك برآدم.

همیشه { ظز. فا. دائما، هرزمان، هروقت.

همیل { سذ. عر. نبا. صاری صارماشیق دخی دینان بر نبات.

هند { سخ. ج. [«سند» لغتیله بر اولوب اساساً بر بیوك ایرماغك اسمیدر.] آسیا قطعه‌سنك جنوبه طوغری ممتد اوچ بیوك شبه جزیره‌نك اورته‌ده بولنان اك بیوکنی تشکیل ایدن واسع برمملکتدر. || هندچینی = مذکور اوچ شبه جزیره‌نك اك شرقیسی‌که هند ایله چین آره‌سنده واقع اولوب برمان وسیام وآنام وسائر خطه‌لری حاویدر. || هند غربی = ابتدای کشفنده هند اولدیغی زعم اولنان آمریقا. || هند طاوغی = آمریقادن کلمش اولان معروف طیر اهلی. هندی. || هندقماشی = مج. پك قیمتلی وبولنماز شیء. [اکثریا استهزا طریقیله قوللانیلیر.] || هند کتابیسی = یوللی هند قماشی.

هندباء { سذ. عر. سبزه وصلاته کبی قوللانیلان معروف میخوشجه یاپراق، گوگیك: آق، قره هندبا = نوعلری.

هندستان { یا هندوستان. سخ. ج. هند ممالکی. || هندستان جوزی = ١. بهاراندن معروف سرت دانه‌که معده‌یی قیزدیرمق وصانجی‌یی طوردیرمق ایچون ینیر. جوز بو. ٢. قبوغی سرت وایچی کستانه کبی بیاض ومغذی پورتقالدن بیوجك برمیوه، نارجیل، قوقه.

هندسه { سث. عر. [فا. «اندازه»دن معرب] علوم ریاضیه‌دن اوله‌رق اجسامك اشکالندن ومسافه‌لرك اولچلمسیله هرنوع ابنیه وسائره‌نك صورت

ترتیب وتأسیسندن بحث ایدن علم؛ هندسهٔ مسطحه = یالکز سطوح اوزرینه اولان اشکال ومساحه‌لردن بحث ایدنی؛ هندسهٔ مجسمه = طول وعرضدن باشقه ارتفاعی دخی اولان اجسامدن باحث اولانی: هندسهٔ حلیه = مسائلك حلندن بحث ایدنی؛ هندسهٔ رسمیه = ترسیم وتصویردن باحث اولانی.

هَندَسه‌خانه { س. فا. ١. هندسه مکتبی، علوم ریاضیه دار التعلیمی. ٢. نافعه وبلدیه کبی بردائره‌نك مهندسلره مخصوص شعبه‌سی، مهندس دائره‌سی.

هَندَسه‌سِز { ص. علم هندسه قواعدینه موافق ومطابق اولمیان، فنه مغایر صورتده یاپلمش: هندسه‌سز بر ا.

هَندَسه‌لی { ص. علم هندسه‌یه تطبیقاً یاپلمش، هندسه قواعدینه موافق.

هَندَسی { ص. عر. ث: هندسیه. هندسه علمنه منسوب ومتعلق: مسائل هندسیه؛ اشکال هندسیه.

هَندَك { س. [عر. «خندق»دن غلط] با: خندق. — اصل ترکجه‌سی: ور.

هِندو { س. فا. ١. هندك مشرك اهالیسندن آدم، براهما ویا بودا دیننده هندلی. ٢. هند اهالیسی کبی پك اسمر آدم. ٣. مج. عر. پك، خال.

هِندی { ص. س. ث: هندیه. ١. هنده منسوب ومتعلق: سیف هندی؛ ممالك هندیه. ٢. هند اهالیسندن اولان، هندلی، هندو. ٣. بوکون مستعمل هند لسانلرینك اك معروف ومنتشری، هندوستانی، اردو لسانی. || تمر هندی = لسان عوامده «دمیر هندی» دینلن وسرینلنمك اوزره قوللانیلان میخوش میوه وبونی ویرن آغاج که حشبی پك سرت اولوب قلمتراش صابی وسائره اولور. || سنبل هندی = بر جنس چیچك.

هِندی { س. ابتدای کشفنده هند اولدیغی زعم ایدلمش اولان آمریقادن کلمه معروف بیوك طیر اهلی، هند طاوغی؛ بابا هندی، هندی باباسی = یاشنی کچمش بیوك هندی ارککی.

هُنَر { س. ١. بیلمه، بیلیش، معرفت، معلومات: اوده بر هنردر. ٢. اوستەلق حذاقت، مهارت: بونی یاپمق ایچون هنر ایستر؛ بو ایشده چوق هنر واردر. ٣. علم، فن، بیلکی: تحصیل علم وهنر. ٤. اینجه صنعت، صنایع نفیسه اصحاب هنر.

هُنَرسِز { ص. ١. علم ومعرفت وحذاقت ومهارتی اولمیان: هنرسز آدم. ٢. صنعت ومهارتله یاپلمامش، صنعتسز: هنرسز بر یاپیدر.

هُنَرلی { ص. ١. علم ومعرفتی ویا حذاقت ومهارتی اولان: هنرلی آدمدر. ٢. صنعت ومهارتله یاپلمش، مصنع: پك هنرلی برماکینه.

هُنَرمَند { ص. فا. ج: هنرمندان. و:

هُنَرور { ص. فا. ج: هنروران. هنر ومعرفت ومهارت وحذاقت صاحبی: هنرمند، هنرور برآدمدر؛ هنرمندان عصردن، هنروران زماندن بر ذات.

هِنطو { س. [مجارجه‌دن] قوچی بوغند، یایلی آرابه، قاروچه.

هَنگام { س. فا. و:

هَنگامه { س. فا. ١. زمان، وقت، اثنا. صره: هنگام شباب؛ هنگام بهار. ٢. جمعیت، مجمع: هنگامهٔ ذوق وصفا.

هَنگامه { س. فا. ١. غوغا، معرکه. ٢. شماته، کورلدی.

هُنود { سذ. ج. عر. فد: هندی [هندلی]. با: هندی.

هَنوز { ح. فا. [تر. زبانزدی: هنوز.] ١. یکی، آنجق، همان: بن کیتدیکمده هنوز اویقودن قالقمشیدی؛ هنوز بیتمش بر او. ٢. [جملهٔ منفیه‌ده] دها، حالا. الآن: دمین صوردیردم هنوز کلمه‌مشیدی.

هَنیء { ص. عر. ث: هنیئه. [«هنأ»دن صش.] صحته یارار، هضمی قولای.

هَنیئاً { ح. عر. عافیت اوله: صحت وعافیت اولسون.

هُوَ { ض. عر. ث: هی. ت: هما. ج: هم. [ضمیر منفصلك مفرد مذکر غائبی اولوب لسانمزده

«هؤوه» تلفظیله بعض ترکیبات عربیه‌ده بولنور] او، اول: کما هو حقه = حقی اولدیغی کبی، حقیله: هوسی هوسنه [تلفظی: هؤوه‌سی هؤوه‌سنه] = طبقی طبقنه، تمامیله مطابق وموافق اوله‌رق.

هو { س [آنف البیان ضمیر عربیدن مأخوذ اولوب آنجق واوی حرف مد یعنی ضمهٔ ثقیلهٔ مقبوضه صورتنده اوقونور.] مطلوب کائنات اولان وجود مطلق. حق جل و علا حضرتلری: لا اله الا هو. — ذکر و مقابله‌ده درویشانك لفظهٔ جلال مقامنده قوللاندقلری تعبیردر. || یاهو = ای الله، ربم! [با: یاهو].

هو { حد. [ینه عر. ضمیر منفصل غائبك مفرد مذکرندن مأخوذ] بافسه‌ك آ. بکا باق، ای، هی: هو! نره‌ده‌سك؟ هو چکمك = هو اسم جلالنی بربری ارقه‌سی صره تکرار ایتمك وبرشیئه اقدام اثناسنده بو اسمی تکرار ایله کلبانك چکمك. هو کشان = وقتیله یکیچری اورته‌لرنده بولنان طریق بکتاشی درویشانی || یاهو = ١. بافسه‌ك آ: یاهو! نره‌ده‌سك؟ ٢. آجانم: یاهو! بو آدمك هیچ عقلی یوقدر؛ ایتمه یاهو! || یامن هو = یاهو نداسنه جواب مقامنده درویشان اصطلاحنده قوللانیلیر.

هَواء { سذ. عر. ج: اهویه. [تر. زبانزدی: هاوا] ١. کرهٔ ارضی محدود بر ارتفاعه قدر احاطه ایدن خفیف غاز طبقه‌سی: هوایه قالقمق: هواده اوچمق، طورمق. ٢. بو طبقه‌یی تشکیل ایدن خفیف غارکه حرکتنده یل و ریح نامیله جسمیت وقوتی آکلاشیلیر: انسان هوا ایله یاشار: تمیز هوا تنفس ایتمك: هوا باشلیجه مولد الحموضه ایله آز تدن وآز مقدارده حامض فحمدن مرکبدر. ٣. جو هوانك حال وکیفیتی: بوکون هوا کوزل: یاغمورلی، قارلی، سیسلی، صوئوق، صیجاق هوا: هوا ایی اولورسه یارین کیدرز: بو نه هوا! ٤. بریرك احوال صحیه‌سی، انسانك صحتنه یارایوب بارامامق اعتباریله هوای نسیمینك حال وکیفیتی: خفیف، آغر، صیتمه‌لی. صاغلام هوا: اورانك هواسی بکا کلمدی، هواسیله متزاج ایتمدم؛ او هوالرده ضعیف آدم یاشایه‌ماز. ٥. تر. شرقی و چالغی مقامی، موسیقی آهنکی: کوزل بر هوا چالدیلر: آلافرانغه هوالر. [لسانمزه مخصوص اولان بو معنا ایله «اهویه» جمع عربیسنی قوللانمق خطادر.] ٦. بر بنانك اوستنه چیقمق یعنی فوقانی بر قات دها یاپدیرمق حقی: دکان بنم ایسه‌ده هواسی باشقه‌سنکدر. ٧. خفیف روزکار، ایام، هوانك حرکت وتموجی: بوکون هیچ هوا یوقدر. ٨. بوش، بیهوده، نافله، هبا: بزم سعیمز هوایه کیتدی. ٩. چالغینك مختلف صدالر چیقاران درجاتنك بهری. پرده. ١٠. اسلحهٔ ناریه نشاننك مسافه‌یه کوره تخلف ایدن درجه‌سی. ١١. طباعت حروفاتنك یوقاری ویا آشاغی کلمك اوزره مختلف یوکسکلکده محکوك اولمه‌سی. دوکمه حروفات درجه‌سی. || آب وهوا [«صو و هوا] = بریرك احوال صحیه‌سی: آب وهواسی کوزل بریر: اورانك آب وهواسیله امتزاج ایده‌مدی. || آچیق هوا = ١. بولوطسز هوا. ٢. ابنیه خارجی. || هوا آلمق = ١. تنفس ایتمك، تمیز هوا تنفس ایلمك: شو پنجره‌یی آچك هوا آله‌لم. ٢. کزمك، تفرج ایتمك. آچیق هواده طولاشوب کسب انشراح ایتمك: چیقوب بر آز هوا آله‌لم. ٣. هوادار اولمق، روزکارلره معروض و هوانك تجددینه مساعد حال و وضعیتده بولنمق: او کوشك ایی هوا آلیور: بو اوطه هیچ هوا آلماز. || بادهوا [«هوا بلی. تر. زبانزدی: بداوا.] بدلسز، مجاناً؛ و مج. پك اوجوز: بونی سزه بادهوا ویررم: شونی باد هوا آلمشسکز. || جو هوا = ارضی احاطه ایدن هوا طبقه‌سی فر. Atmosphère: علم جو هوا و اختصاراً علم الجو = هوانك احوال وعلائمندن و مثلا یاغمور و قار و رعد و شیمشك و یلدیرم کبی حاللردن بحث ایدن علم مخصوص فر. Météorologie. سنبلی هوا = کونشسز یاغمورسز قپالیجه وفقط لطیف هوا. مارت هواسی = متبدل، غیر ثابت، بر قرار دکل. || هوا خوش = ناصل اولسه اولور: بنجه هوا

خوش = وظیفه ایتمم. || هرکس برهوا چالیور = هرکس عقلنه کانی سویلیور : بر فاریقه که هرکس برهوا چالیور. || هوادن = باد هوا .

هَوا { یا هوی . سند . عر. ج : اهواء . (مادهٔ آنفه‌دکی لغتله التباس ایتدیرلهملیدر .) ۱. آرزو ، میل ، هوس . ۲. عشق ، علاقه . ۳. حظوظات نفسانیه ، سفاهت : نفس وهوایه تابع آدم : هوا وهوسی یولنده وارینی صرف ایتدی . (بومعنا ایله اکثریا «نفس» ویا «هوس» مترادفیله برابر قوللانیلیر .) ۴. اوگنمه ، تفخر .

هَوا پَرَست { صـ. فا. اعر. هوا. هوس . فا. پرستن = طاپمق) هـوا و هوسـه تابع ، میلیات نفسانیه یه دوشکون ، سفیه.

هَوادار { صـ. فا. (عر. هوا = هوای نسیمی فا. داشتن = مالك اولمق) ابی هـوا آلان ، هواسی قولای تحدد ایدر ، حرکات هوائیه یه معروض : هوادار بر یر ، بر کوشك ، بر اوطه .

هَوادار { صـ. فا. (عر. هـوا = هوس . فا. داشتن = مالك اولمق .) ۱. هوسلی . عاشق ، دلداده : او قادینك هوادارلرندن ایدی . ۲. طرفدار ، طرفکیر ، قفادار .

هَوادارلق { سـ. ۱. ابی هـوا آلان محل و یا بنا نك حالی : بو محلك ، بو اوك هوادارلغی . ۲. عاشقلق ، ابتلا : اونك فلان قادینـه هوادارلغی معلومدر . ۳. طرفـدارلق ، طرفکیرلك . قفادارلق : کوتی آدمه هوادارلق ایدن ابی آدم اولهماز .

هَوا سِر . { صـ. ۱. ابی هوا آلماز : هواسز برمحل ، بر اوطه . ۲. مختلف درجه وپرده‌لری اولیان : هواسز نشان ، چالغی ، حروفات .

هَوال { سـ. قوندره قالینك یوقاریسنی کیشلتمك ایچون قونیلان طاقوز .

هَوالاندیرمَق { فعـ. ۱. هـوا سنی تحدید ایتمك : شـو اوطه‌یی هوالاندیرملی : هر صباح پنجره‌لری آچوب قوغوشلری هوا لاندیررلر . ۲. جو هوایه قالدیرمق ، اوچرمق : اوچورتمه‌یی هوالاندیردی .

هَوالانمَق { فعل. ۱. هوا آلمق ، هواسی تحدید ایتمك : بو اوطه بوکون هوالانمدی . ۲. هوایه قالقمق ، اوچمق ، «واده» تموج ایتمك : اوچورتمه ، قوش هـوالاندی ؛ سنجـاق کینك دیرکنده هوالانیوردی .

هَوالی { صـ. ۱. ابی هوا آلان هوادار : بك هوالی بر محل ، بر اودر . ۲. بر درلو هواسی اولان : کوزل ، صیجاق ، صوئوق هوالی یر . ۳. درجه وپرده‌سی اولان : هوالی نشان ، چالغی ، حروفات .

هَوام { سنـد. ج. عر. فد : هامه . یا : هامه .

هَوان { سند. عر. خوارلق ، حقارت ، ذلت . ذ.

هَوائی { صـ. عر. ؟ : هوائیه . ۱. هوایه منسوب ومتعلق : علائم هوائیه ؛ حیوانات هوائیه . ۲. هوا رنکنده ، آچیق کوك : هوائی آطلاس ؛ هـوائی ماوی = آچیق ماوی . || هوائی فشنك = هواده پاتلایان دونمه فشنکی نوعی .

هَوائی { صـ. عر. ۱. هوا وهوسه تابع ، نفس وشهوتنه درشکون ، خفیف مزاجلی ؛ هـوائی مشرب = خفیف . ۲. بوش ، بیهوده ، باطل : هوائی شیئلرله اوغراشمه . هوائی سوزه شـوراون بوراون اساسسز اقردی ایتمه .

هَوائیلك { سـ. هوا وهوسه تابعیت ، سفاهت ، خفت مزاج .

هوپ { مه. یردن وسرعت وخفتله قالقوب صیچرامغی تقلید و تصویر ایدر : هوپ قالقدی ؛ هوپ یرندن فیرلادی . = حه. یردن و سرعت و خفتله قالقوب صیچرامغه تشویق ایچون قوللانیلیر : هوپ ! قالقك ؛ دی‌هوپ !

هوپ پا { صـ. هوپ دیه هر شیئه کیریشن تأملسز وخفیف مزاجلی ، چوچق مزاجلی ، دلیشمن : هوپپـا بر آدم ؛ بك هوپپـا آلیشمش .

هوپ پاله { مه. ۱. یردن یره آتلامغی تصـویر و تقلید ایدر : پنجره‌دن هوپپالا آشاغی یه آتلدی . ۲. طامدن دوشرکن مناسبتسز بر سوز سویلین حقنده مستهزیانه قوللانیلیر : هوپپاله ! هوپپـاله بکم ! ۳. کوچك چوجقلری صیچرادوب او یالار ویا اویودور ایکن سویلنیر : هوپپاله اوغلم ! اویوسون چوجغم هوپپاله !

هوپلاتمق { فت صیچراتمق ، اوینا تمق : چوجغی هوپلاتیوردی .

هوپلامق { فل. ١. خفتله و بردن بره صیچرامق، آتلمق : چوجق کبی هوپلایوردی ٢. بردن بره اوینامق ، خلجانه کلمك : یورکم هوپلادی .

هودج { سذ. عر. جم : هوادج . قادینلر بینمك اوزره دوه‌نك صرتنه قودقلری کوچك محفل .

هودوك { ص. کویلی ، قبا ، نازکانه معامله بیلمز، عجمی وغبی : طشره‌دن کلدیکنده پك هودوك ایدی .

هورکوج { س. با : اورکوج .

هورله { س. بورچاق جنسندن حبوبات نوعی .

هوس { سذ. عر. ١. آرزو ، ایستك ، میل : درسه هیچ هوسی یوقدر ؛ اویله‌شیئلره هوس ایتمه‌ملی ؛ ال یازیسی کتابلره چوق هوسم واردر . ٢. کاوب کچن آرزو ، نوظهور وموقت میل : انك کیسی چوجقجه برهوسدن عبارتدر . ٣. ذوق ، اکلنجه ، خوواردەلق : هوا و هوسه تابع . || نو هوس = مایمون اشتهالی .

هوسکار { ص. فا. میل و آرزوسی اولان ، هوس ایدن : رسمه هوسکاردر .

هوسکارلق { س. میل و آرزوسی اولانك حالی : علمه هوسکارلغی واردر .

هوسلی { ص. میل و آرزوسی اولان ، آرزوکش : تحصیله چوق هوسلی بر چوجقدر .

هوسناك { ص. فا. میل و آرزوسی اولان ، هوسلی ، هوسکار، آرزوکش .

هوش { س. [فا. « غوش » دن] برنوع آقچه آغاج .

هوش { س. فا. عقل ، شعور ، خرد : کوش هوش = عقل قولاغی || بی هوش = ١. عقلسز ، احمق . ٢. کندیندن کچمش، بایغین .

هوشمند { ص. فا. عقللی، عاقل، خردمند .

هوشمندی { س. عقللیلق ، عاقللك .

هوشیار { یاخود هشیار . ص. فا. عقللی ، عاقل .

هوشیاری { س. عقللیلق ، عاقلك .

هول { سذ. عر. جم : اهوال . قورقو، قورقمه، اورکمه ، دهشت : جان هولیله = جان قورقوسیله . || ابوالهول = مصرده فراعنه‌دن قالمه انسان قفالی جسیم آرسلان هیکلی فر . Sphinx .

هولانده { سخ. ص. اوروپای غربیده‌کی فلمنك مملکت و دولتی ؛ هولانده پنیری ، سنبلی = بو مملکته مخصوص نوعلری .

هولانده‌لی { س. ص. فلمنك اهالیسندن آدم، فلمنکلی .

هولناك { ص. فا. قورقونج ، دهشتلی .

هولو { س. [فا. « آلو » دن] بر جنس شفتالی .

هون { سذ. عر. ١. خفیفلك ، اهمیتسزلك ٢. قولایلق .

هونك { یا آونك . س. آصیلوب محافظه اولنمق اوزره بر صابه کچیرلمش میوه باغی : برهونك اوگز ، اوزوم ، الما ، انجیر؛ هونك اوزومی = آصیلوب قیش ایچون محافظه اولنمش اوزوم .

هونگور { ح. [اصلی : اوگگور] سسله ، هیچقره هیچقره : هونکور هونکور آغلامق .

هونکورده‌مك { فل. هونکورهونکور آغلامق، سسله وبرنوع عصبی خلجانله آغلامق .

هونه { س. ارکك کیبك وصیغین وامثالی .

هونی { س. با : خونی .

هوو { س. آو قوشیله اولنان صید ؛ هوو آغاسی = قوشجی باشی .

هوولامق { فل. فرلایوب آتلمق، پرتاو ایتمك .

هوی { س. فا. باغروب چاغرمه، شماته ، نعره : های وهوی = جنبش کورلدیسی .

هوی { سذ. عر. با : هوا .

هویت { سذ. عر. [لغت مولده] ١. ماهیت حقیقت. [ماهیت اعم اولوب هویت ایسه باشلیجه شخص ماهیتیدر . ٢. مق . بر آدمك آرانیلان ویا اولمق ادعاسنده بولندیغی شخص اولمه‌سی : هویتنی اثبات ایده‌مدی ؛ طوتیلان

آدمك هویتی دها تحقق ایتمدی .

هُوَیدا { ص. فا. بللی، آشکار، ظاهر، عیان : بوایشك بویله اولدیغی هویدادر .

هُوَیضه { سث. عر. [« هیضه » دن ستص.] ط. قولره‌یه مشابه ساری اسهال ، کوچك قولره، فر. Cholérine .

هه { س. «ه» حرفنك تر. اسمیدر. با : ها .

هه { د. ۱. سؤال ایچون : هه؟ نه‌دیرسك؟ ۲. تصدیق اداتی، اوت : یارین کل دیدم هه دیدی. با : هاء ، ای .

هَی { حد. ۱. اشتکا و تحسرله برابر ندایه مخصوصدر : هی فلك! هی کنجلك کونلری! هی‌نه کتابلر ایدی ! ۲. تنبیه واخطار بیان ایدر : هی ! بکا باق: هی! چوجقلر . || به‌هی ، بهی = صبرسزلقله تعزیر بیان ایدر، آ، ایا، هیا : به‌هی آدم: به‌هی جاهل ! || هی گیدی = تقدیر وتعجب وتحسر بیان‌ایدر: هی‌کیدی مال! هی‌کیدی کراز هی.|| هی‌مدد = ایواه، یازیق! || هی هی = های هوی . = س. سوینج ومانی نعره‌سی : گوگی هی‌هیلرله کوتوردیلر .

هِیَ { ض. ث. عر. ذ : هو. با : هو. || کماهی = اولدیغی کبی .

هَیأَت { یا هیئت. سث. عر. ج : هیات. ۱. شکل، صورت ، کورنیش : بو بنانك ، باغچه‌نك، حیوانك هیأتی چوق خوشمه کیدیور . ۲. طوریش وضع، وضعیت : بوصالونی باشقه بر هیأته قوملی . ۳. قیافت : علما، اصناف هیأتنده بر آدم. ٤. حال کیفیت : هیأت اصلیه سنه ارجاع ایتمك؛ هیأت حاضره سیله قبول ایتمك. ٥. بر طوپ تشکیل ایدن افراد و اشخاصك مجموعی : هیئت مجلس، هیئت وکلا . ٦. احوال سمائیه‌دن واجرام سماویه‌نك صورت دور وحرکتیله کرهٔ ارضك بر سیاره اولمق اعتباریله اولان احوالندن بحث ایدن فن : علم هیأت: هیأت بیلمك ، اوقومق ؛ اهل هیأت = بوفنك علماسی. || هیأت اصلیه = اك اولکی شکل وصورت. || هیأت ظاهره = میدانده کوریلن حال وصورت. || هیأتله = هب بردن، مجتمعاً : بز دائره‌جه هیأتله معایده‌یه کیتدك . || هیأت مجموعه = برشیئك طویدن اولان حال و صورتی ، تفرعات و یا افراد واجزاسندن صرف نظرله بوتوننك ابراز ایتدیکی حال ومنظره : بوباغچه‌نك هر طرفی کوزل دوزلمش ایسه‌ده هیأت مجموعه‌سنده بر لطافت یوقدر. || هیأتیله = اولدیغی کبی، بلا تبدیل وتغییر .

هَیاکِل { سذ. ج. عر. فد : هیکل با : هیکل .

هَیّامَوله { حد. [اصلی : ایام اوله، یاخود : هی یا مولی] اساساً طائفه‌لرك کمی دمیرینی آلیرکن ویا کورك چکرکن وبالتقلید آغر بر شیء چکن هرصنف عمله‌نك بر آغزدن سویلدکلری برتعبیردر . || هیا موله ایله = زورله ، پك چوق مشقتله : مکتبك صنفلرینی هیا موله ایله آتلادی .

هَیبَت { سث. عر. ۱. قورقو وحرمت حسنی اویاندیره‌جق حال وهیأت، مهابت : آرسلانك هیبتی چوقدر. ۲. مهابتلی برذاتك رؤیتندن حاصل اولان قورقو وحرمت وتعظیم حسی : هیبتدن دیلی طوتلدی .

هَیبَتلی { ص. کورنلره قورقو وحرمت حسنی القا ایده‌جك صورتده عظمت وشانی اولان .

هَیَجان { سذ. عر. درونی تلاش وحرکت ، جوشمه ، جوشقونلق : بر سوزدن هیجانه کلدی .

هیچ { ص. فا. معدوم ، مفقود ، یوق اولان ویا یوق دینله‌جك قدر آز اولان : اوده کاتبم دیورسه‌ده بنم نظرمده هیچدر. = س. فا یوقلق، عدم : هیچدن کلمه: هیچه صایمق؛ هیچدن ایدر. = ح. بوش بوتون ، اصلا ، قطعا : اوهیچ بیلمز: هیچ قزانمدی؛ هیچ کورمدم. || هیچ اولمازسه، هیچ دکلسه = اقلی، لااقل، باری. || هیچ بر = افراد واجزانك برر برراتکاری : هیچ برایش کوره‌مدم؛ هیچ برتاجرك تشبث ایده‌جکی ایش دکلدر ؛ اوماللرك هیچ بری ایشه یاراماز . || هیچ بر زمان ، هیچ بر وقت = اصلا ، ابداً : اونی هیچ بر وقت قبول ایتمم ؛ سزك دیدیککز هیچ بر زمان اولمیه‌جقدر . || هیچ بر شیء = اصلا و قطعاً : هیچ بر شیء سویلمدی ؛ هیچ بر شیء

ویرمدی . || هیچ کیمسه = هیچ بر آدم : هیچ کیمسه کلمدی ؛ هیچ کیمسه بی اینجیتمه‌ملی . || هیچدن = ۱ . اصل ونسلی مجهول ، صکره . دن کورمه : هیچدن بر آدم . ۲ . زحمتسز قزانلش : هیچدن بر پاره‌در؛ هیچدن بر اوه مالك اولدی . || هیچه صایمق = صایما . مق ، اهمیت ویرمه‌مك . — سؤلده « هیچ کورمه‌دیکزمی؟ » کبی جملهٔ منفیه‌یه تقلیداً جملهٔ مثبته ده دخی قوللانیلور « وقتك برنده» و « قضارا ، تصادفاً » کبی برمعنا افاده ایدر : او آدمی هیچ کوردیکزمی ؟ هیچ آوه کیدیکمکز وارمیدر ؟

هیچقرمق { یا اینچقرمق . فل . بوغاز طیقانه‌رق و دریکدن ایچ چکرك آغلامق : هیچقروب طوربوردی؛ هیچقره هیچقره آغلادی .

هیچقرمه { سم . بوغاز طیقانه‌جق صورتده و دریکدن ایچ چکرك آغلامه : هیچقرمه‌سی ایشیدیلیوردی .

هیچقریق { سم . ۱ . آغلارکن بوغاز طیقانیرمش کبی کوکسدن کلوب زورچیقان اضطرابلی سس : هیچقریقله آغلامق . ۲ . عجله یمك ویا سویلمك کبی بعض احوالده معده‌دن کلن وبعضاً خیلی دوام ایدن بر نوع غیر اختیاری ککرمه ، فواق : هیچقریق طوتدی .

هیزم { سم . فا . اودون ، حطب . ر .

هیش { حد . هو ! یاهو! عو .

هَیضه { سم . عر . ط قوله‌دینلن صالغین خسته‌لق .

هَیکل { سم . عر . ج : هیاکل . ۱ . جسیم بنا و علی الخصوص معبد . بتخانه . ۲ . تر . طاشدن ویا طونج و سائره‌دن انسان ویاحیوان صورتی ، صنم . فر . Statue . [لسانمزده‌عربی‌او لمیان بو ایکنجی معنا ایله مستعملدر .]

هَیکلتِراش { سم . فا . مرمردن انسان و حیوان رسمی حك ایدن هنرور ، فر . Sculpteur .

هَیکلتِراشلق { سم . و :

هَیکلتِراشی { سم . فا . مرمردن انسان و حیوان رسمی حك . ایتمك صنعتی ، فر . Sculpture : هیکلتراشلق صنایع نفیسه‌دندر (تقردیمك دها منا سبدر .)

هین { سم . [عر . «حین» (زمان) دن غلط .] هین اوغلی = زمانه آدمی، چوجمی، ولدزنا ، جن فکرلی .

هَیولاء { یا هیولی . سم . عر . [یو . ὕλη دن که ماده دیمکدر .] حکماء قدیمه ذهابنجه کافهٔ موجوداتك اصلی اولان بر ماده ویا صورت ابتدائیه . || مج . مجسم عد اولنمیه‌جق قدر ضعیف ویا اهمیتسز شخص ویاشی .

هَیولائی { ص . عر . ی : هیولائیه . کافهٔ اجسامك اصلی و مادهٔ ابتدائیه‌سی ظن اولنان بر ماده و یا صورت ابتدائیه‌یه منسوب ومتعلق .

هَیهات { حد . عر . فوت اولمش برشیئه تحسر بیان ایدر، دریغ! یازیق! هانیا ! نره‌ده: هیهات! کنجلك کونلری کچدی!

هَیئَت { سم . عر . با : هیأت . [عر . ترکیبانده «هیئه» صورتنده‌ده قوللانیلیر .]

ی

ی { یه. سـ. [عر. یاء. سث] ترکجه الفبانك اوتوز برنجی وصوك حرفیدر. ترتیب اصلی اولان ابجد صره‌سنده اونجی حرف اولمغله، رقم کبی استعمالنده ۱ عددینه معادلدر. شکل عبرانیسی ۶ وشکل سریانیسی ۵ اولوب، یونانی و لاتین الفبالرنده ا صورتنی آلمشدرکه جمله‌نك مشابهتلری ظاهردر. بعضاً حرف صورتنده [یاز، یر، یوق، پی، های کبی] و بعضاً حرکه کبی تلفظ اولنور: عربیده بوایکنجی تقدیرده حرف مد دینلوب کسره‌یی تقویه وتمدید ایدر: ادیب، بری کبی، وبعضاً کلمه‌نك آخرنده «الف مقصوره» نامیله «ا» کبی اوقونورکه بو قبیلدن اولان کلمه‌لر لسانمزده اکثریا «ا» له یازیلیر: دعوی، مولی کبی. فارسی کلمه‌لرده دخی ممدود اوقونور: پیر، این کبی. ترکجه‌ده ایسه عادتا اسره یرینی طوتوب تمدید اولنماز واینجه هجالی کلمه‌لرده اینجه یعنی کسرهٔ خفیفه، وقالین هجالی کلمه‌لرده قالین یعنی کسرهٔ ثقیله اوقونور: کیم، ایپ، چیل، قیل، قیش، قالین کبی. کسرهٔ ثقیله ماقبلنه کوره بعضاً ضمهٔ مقبوضهٔ ثقیله وکسرهٔ خفیفه دخی ضمهٔ مقبوضهٔ خفیفه تلفظنه تقرب ایدر: قوزی (قوزو)، بوری (بورو)، اولغین (اولغوز)؛ بیلیر (بیلوز)، کلیر (کلوز) کبی. اساساً مکسور اولان برچوق کلمات ترکیه الیوم بزجه مفتوح قوللانلدیغی حالده حالا «ی» ایله یازلمقدن قورتله‌میور: ایل، ایلچی، ایرمك، ایرکن، ایتمك کبی. دیکر بعض کلمه‌لرده‌ده اساساً همزه اولان ایلك حرف «ی» یه قلب اولمشدر: ییل، ییلان کبی اصللری ایل وایلاندر.

یا { د. ۱. تصدیق بیان ایدوب جوابده قوللانیلیر، اوت، بلی، نعم: سز بزمله کله‌جکمیسکز؟ ـ یا. ۲. تأکید وتقویه ایچون اولوب یا برنجیسی کبی جوابده ویا تأکید اولنان سوزك آخرنده و بعضاً مکرر اوله‌رق قوللانیلیر: بونی سزمی یازدیکز؟ ـ یا؛ اویله ایسه بوسزك حقکزدر ـ یایا؛ بنمدر یا؛ آلیرم یا. ۳. نقل کلام خصوصنده و «کلنجه، کله‌لم» معناسیله قوللانیلیر: یا سز نه یاپه‌جقسکز؟ ٤ پکی اما، ایی اما، شوقدر وارکه: یا کلمك ایسمزسه؛ یا خبر آلیرسه. ٥. صیغهٔ شرطیه‌دن صکره «آ» یرینه تأکید وتعجیل بیان ایدر: کلسه یا؛ یازسه‌لر یا.

یا { حه. تعجب واستغراب بیان ایدر، اویله‌می: یا! بزی صورمیورسکز ها! یا! بزی اوقدر سورمشسك!

یا { حر. [فارسیدن مأخوذ] تردید بیان ایدر، یاخود: وایورله یا شمندوفرله کیدرز. مکرر دخی قوللانیلیر: بن یا کلیرم یا کلمم؛ یا آرابه ایله یا آتله کیتملی؛ یا بن یا سن. برنجیسی «یا» و ایکنجیسی «یاخود» دخی اولور: بر ایشه یا باشلاما یاخود بیتیرمکی کوزکه آل.

یا { حد. عر. ۱. ای، هی: یا الله! یا ربی! یا رسول الله! ۲. استمداد واستغاثه وتأسف بیان ایدر: یا مدد الله!

یاء { سث. عر. «ی» حرفنك اسم عربیسیدر، یه. نقطه‌لری آلتنده وایکی اولمق اعتباریله

ایضاحاً «یاء تحتانیه» و «یاء مثناة» دخی دینلیر.

یاب { ص. فا. [اصل فعل اولوب وصف ترکیبیده بولنور] ۱. بولان، نائل؛ دسترس: فرصتیاب = فرصت بولان؛ کامیاب = نائل مرام. ۲. بولنان. اله کچن: کمیاب = آز بولنان؛ نایاب = بولنماز.

یاب { ح. یاواش، آهسته، سسسز، آزر آزر: یاب یاب یوریك.

یابا { یابالامق. با: یابه، یابه لامق.

یابان { یابانی، یابانجی وسائره. با: یبان وسائره.

یابِس { ص. عر. ث: یابسه. [«یبس»دن سف.] قوری، نم ویاش یاخود تازه اولمیان: یابس اوت؛ اثمار یابسه؛ یابس هوا = رطوبتسز؛ رطب ویابس = تازه وقوری، هردرلودن.

یابه { س. قوری اوت وصمانی طوپلایوب آتمغه وخرمان صاورمغه مخصوص اوچ پارمقلی چتال شکلنده تخته‌دن کورك.

یابه‌لامَق { فت. صمان ویا اوتی یابه دینلن آلتله قالدیروب آتمق ویا صاورمق.

یاپ { ویاپه. مه. یالکز صفتندن اول کلوب اونك معناسنی تأکید ایدر: یاپ یالکز. یاپه یالکز = بوس بوتون یالکز ومنفرد.

یاپاغی { س. با: یپاغی.

یاپالاق { یا یپالاق س. یووار. لاقچه بیوك برنوع بوهو قوشی.

یاپدیرمَق { فت. ۱. دیکری واسطه‌سیله یاپمق، اهل واربابنی چالیشدیره‌رق وجوده کتیرمك اعمال ایتدیرمك: بر او یاپدیردی؛ بو اثوابی کیمه یاپدیردیکز؟ ۲. برینك بر ایش یاپمه‌سنه مانع اولمامق، یاپمغه سربست ومختار براقمق: چوجقلره اویله شیء یاپدیرماملی: یاپدیران اولورسه اونلر یاپارلر.

یاپراق { یا یپراق س. ۱. آغاج وسائر نباتاتك آز چوق یاصی وجنسنه کوره مختلف الشکل جزئی که اکثریا قیشین دوکیلوب بهارده ینه تجدد ایدر، ورق، برك: چنار، آصمه، اسپاناق یاپراغی؛ یشیل، قوری یاپراق؛ یاپراغنی دوکر، دوکمز آغاج. ۲. کاغد وکتاب ومکتوب کبی شیئلرك برقاتی که ایکی صحیفه‌یی حاویدر، ورق: کتابك یاپراقلرینی چویرمك. صایمق؛ ایکی یاپراقدن عبارت کاغد. ۳. قات قات اولان شیئلرك بهر قاتی، طبقه: طاش، مرمر یاپراغی؛ تخته یاپراغی = بر کونوکدن بیچیلان تخته‌لرك بهری: بو غلاصدن بر یاپراق آلملی. ٤. برقاچ اك قماشدن دیکلمش شیئك بهر اکی: یلکن یاپراغی؛ اوچ یاپراقدن یاپلمش فیستان. ٥. بالخاصه آصمه وباغ یاپراغی: یاپراق طولمه‌سی؛ یاپراق قورمق؛ تازه یاپراق. ‖ یاپراق آشیسی = آغاجلره اوریلان برنوع آشی که برپارچه قبوقله چیقارلمش بر یاپراق کوکنك آشلانه‌جق آغاجك قبوغی آلتنه ادخالیله اولور. ‖ بیك یاپراق = برنبات فر. Achillée. ‖ یاپراق دوکومی = آغاجلرك یاپراقلری دوکلدیکی موسم، صوك بهار. ‖ سیکیرلی یاپراق = یاره‌یه مرهم قومقده مستعمل سمیزجه بر یاپراق که صولاق یرلرده اولور. = ص. یاپراق حالنده ویا یاپراقدن مرکب: یاپراق توتون = قییلمامشی؛ یاپراق خالی = بر قاچ یاپراقدن عبارت دیکیشلی عادی خالی. ‖ یاپراق یاپراق = طبقه طبقه، قات قات.

یاپراقلانمَق { فل. یاپراق پیدا ایتمك، یاپراقله اورتنمك: آغاجلر یاپراقلاندی؛ اسپاناق دها یاپراقلانمدی.

یاپراقلی { ص. ۱. یاپراقلرله مستور، یاپراغی اولان، یاپراغی چوق: زیتون آغاجی یاز قیش یاپراقلیدر؛ یاپراقلی اسپاناق. ۲. طبقه‌لره منقسم، قات قات: یاپراقلی طاش؛ یاپراقلی دمیر = بو صورتله قات قات اولان معیوب وغیرمقبول دمیر.

یاپرغان { س. چیچك یاپراغی، چیچکلرك اطرافنی تشکیل ایدن یاپراقجقلرك بهری، وریقهٔ توبجیه.

یاپش { س. جعلی وساخته طور وحرکت: او یاپشلره‌ده بایلیرم.

یاپشدیرتمَق { فت. باشقه‌سی واسطه‌سیله یاپشدیرمق، الصاق ایتدیرمك: شو قوطینك قپاغنی تنکه‌جی‌یه یاپشدیرتملی: شو کتابك آرقه‌سنه برکاغد یاپشدیرتملی.

یاپشدیرلمق { فع. الصاق ایدلمك. بودیوارلره کاغد یاپشدیرلیرسه کوزل اولور.

یاپشدیرمق { فع. ۱. بر شیئی اوزرینه قویوب قوله و سائره ایله ثابت قیلمق، الصاق ایتمك: دیواره کاغد، کاغده بال مومی یاپشدیرمق؛ کتابك قاپنه بز، مشین یاپشدیرملی. ۲. طوقندیرمق، لمس وتماس ایتدیرمك: الی دیواره یاپشدیردی. ۳. تطبیق ایتمك، یراشدیرمك، آتمق. ویرمك، بیتشدیریویرمك: بر طوقات یاپشدیردی؛ همان جوابنی یاپشدیردی ٤. دیواره اعلان وضع ایتمك: محکمه‌نك قپوسنه فلانجه‌نك افلاسنه دائر بر اعلان رسمی یاپشدیرمشلر.

یاپشدیرمه { سم. ۱. یاپشدیریلان شیء، یاپشدیرلمش شیء: اوستنده بر یاپشدیرمه‌سی واردر. ۲. کلینك یوزینه یاپشدیردقلری یوقه الماس و سائره: یاپشدیرمه‌لرك آرتق موددسی وزمانی کچدی.

یاپشقان { صف. (اصلی: یاپشغان) ۱. طوقندیغی شیئه یاپشان، لزوجتلی: یاپشقان چامور. ۲. آیریلوب کیتمز، معجز: پك یاپشقان آدمدر. || یاپشقان اوتی = یاپراقلری سورندیکی یره یاپیشیر برجنس نبات. || دکیز یاپشقانی = برقاچ نوع اصداف بحریه.

یاپشمق { فل. ۱. طوقندیغی شیئه ایلیشوب آیرلمامق، التصاق ایتمك: کتابك یاپراقلری برینه یاپشمش: چامور پوتینمه یاپشدی. ۲. طوقمق، لمس وتماس ایتمك: الم دیواره یاپشنجه برودتی حس ایتدم. ۳. کیریشمك، مباشرت و تصدی ایتمك: ایشه یاپشدم. ٤. آیرلیوب تصدیع وتعجیز ایتمك، چوق اوتورمق: او برکره یاپشدی می کیتمز؛ معجزده یاپشدی ٥ قویویرمه‌مك اوزره طوتمق، توسل وتمسك ایتمك: اتکنه یاپشدی.

یاپشمه { سم = صف. یاپشمش، یاپشدیرلمش (شیء).

یاپیشیق { صف. ۱. یاپشمش، متصل، ملتصق: دری انه یاپیشیقدر. ۲. طوقنمان، تماس ایدن، بیتشیك: فلانه تنه یاپیشیق طورملی؛ قولاقلری یاپیشیق.

یاپیقین { صف. ۱. زنکین، حالی خوش، سعهٔ حالی اولان. ۲. سرخوش.

یاپیلمق { فع. ۱. ایشلنمك. اعمال اولنمق، معمول اولمق: بو ایش بویله یاپیلماز. ۲. بنا، تأسیس، انشا اولنمق: بو او نه وقت یاپیلدی؟ بوکوپری، بو یول ابی یاپلمامشدر. ۳. معمور وزنکین اولمق، سعهٔ حال کسب ایتمك. ٤. سرخوش اولمق. [صوك ایکی معناده استعمال اولنامغه باشلامشدر.]

یاپیلمه { سم. ۱. ایشلنمه، اعمال اولنمه: بو ماصه‌نك یاپیلمه‌سی قولایدر. ۲. بنا و تأسیس ویا انشا اولنمه: بو اوك، یولك یاپیلمه‌سی وقته محتاجدر.

یاپیلیش { سم. ۱. یاپیلمق طرزی، صورت اعمال: بو طولابك یاپیلیشی پك ماهرانه‌در. ۲. صورت بنا وتأسیس، طرز انشا: بوقله‌نك یاپیلیشی پك لطیفدر.

یاپمق { فع. ۱. فیلمق، ایشلمك، اعمال ایتمك: بو رسمی کیم یاپدی؟ برفلیج، بر اثواب یاپدی. ۲. وجوده کتیرمك، ایجاد و تألیف ایتمك، تصنیع ایتمك: کوزل بر ماکینه، بر کتاب یاپدی. ۳. بنا، تأسیس، انشا ایتمك: بو اوی کیم یاپیور؟ کوزل بر یول یاپدی. ٤. ایتمك، ایلك، بر ایشله مشغول اولمق، بر فعل و حرکتده بولنمق: نه یاپیورسکز؟ دون فلان یرده نه یاپیوردیکز؟ اورایه نه یاپمغه کیدیوردیکز؟ یاپمه جوجم! یاپمه‌یك ایتمه‌یك دیدمسه‌ده دیکمدیلر. ٥. دوزلتمك، تعمیر وتسویه ایتمك: اویولی یاپدیلر. ٦. حاضرلامق = دوزوب قوشمق: آنی یاپدیکزمی؟ اوطه‌می، یتاغمی یاپمدیلر. ۷. تجارتده دوزمك ویا ادخار ایتمك: یوك، ایلك، ذخیره یاپیور. ۸. ایش کورمك، بجرمك، موفق اولمق: یاپه‌مدی. ۹. اضرار ایتمك: سن بکا نه یاپه بیلیرسك. ۱۰. بری حقنده بر معامله‌ده بولنمق: اونك بکا یاپدیغنی بیلیرمیسکز؟ بن یاپه‌مام. || او یاپمق = اوجاق او یاندیرمق. || ایش یاپمق = ۱. امور ایتمك، اهمیت ویرمك. ۲. [مقام استهزاده] ایش بوزمق: آماده ایش یاپدیکز! || بازار یاپمق = بازارلق ایتمك،

بدلنی قرارلاشدیرمق اوزره منازعه‌یه کیریشمك . || درس یاپمق = درسی مطالعه ایدوب حاضرلامق . || دوزمه یاپمق = حیله ایتمك . || قپو یاپمق = ۱. طاوله اویوننده آچیق بر پولی دیکر پول ایله اورتمك . ۲. اوکدن فکری حاضرلامق اوزره بر طاقم مقدمات ایراد ایتمك . || گوکل یاپمق = تطییب خاطر ایتمك ، کوکل آلمق . || کیف یاپمق = کیف چاتمق ، یتیشدیرمك . || کیفنی یاپمق = مماشات ایتمك . || یووه‌سنی یاپمق = حقندن کلمك ، تأدیب ایتمك .

یاپمه { س. یاپمق ایشی . با : یاپمق . = ص. ۱. دوزمه ساخته ، جعلی ، یالاندن : یاپمه بر ظرافتله : اونك کوستردیکی محبت یاپمه‌در . ۲. صنعی ، طبیعی وخلقی اولمیان : بو قوش یاپمه‌در .

یاپنجاق { س. ۱. آچیقده قیشلا . بان آتلره اورتدکاری اوزون تویلی کبه . ۲. آت جوشنی ، کبستوان ، چوقالك کوچکی .

یاپنجاق { س. اساساً مرمره‌نك بو اسمله مسما بر قریه . سندن چیقمش برنوع اوزوم : یاپنجاق اوزومی ؛ روم ایلی یاپنجاغی .

یاپنمق { فط فل. ۱. کندی ایچون یاپمق ویا یاپدیرمق : بر قات اثواب یاپنمق . ۲. حاضرلانمق ، اوزنمك : قوش یاوریسی اوچمغه یاپنیور . ۳. کسب سعه ایتمك ، کچنمه‌سی قولایلاشمق . ٤. جعلی وساخته طور وحرکتده بولنمق .

یاپنیش { س. ساخته وجعلی طور وحرکت ، یاپش .

یاپوق { س. ۱. کلینك یوزینه یاپشدیردقلری یوفقه الماس . ۲. سابقده سپاهی تزییناتی .

یاپه { مه. با : یاپ .

یاپی { س. ۱. بنا : بو اوك یاپیسی صاغلامدر : یاپی ایله اوغراشمق . ۲. دردست تأسیس اولان بنا : یاپی‌یه کیتدی ؛ یاپیده‌در . ۳. بدنك شکل وصورتی ، بنیه : ایری ، نارین یاپی . || یاپی طاشی = ۱. بناده قوللانیلان طاش . ۲. مج. بریرك ارکان وعناصرندن اولان .

یاپیجی { ص. س. ۱. یاپان ، عامل ، صانع . ۲. بنا یاپان ، بناء ، معمار ، قلفه .

یاپیق { س. ۱. آتی یاغموردن محافظه ایچون اورتدکاری بیوجك یللمه . ۲. وقتیله یکیچریلرك کیدکاری قاپوت .

یاپیلی { ص بردرلو بنیه‌سی اولان : ایری یاپیلی = جثه‌لی ، قوی البنیه ؛ نارین یاپیلی = نحیف البنیه ؛ خفیف یاپیلی = ضعیف ؛ قونت یاپیلی = کوجلی قوتلی .

یات { س. قالقان وزره کبی تحفظ سلاحی ، بوسات : یات یاراغ = مهمات حربیه .

یات { ص. [اکثریا دال ایله قوللانیلورسه‌ده ، اصلی تا ایله اولوب ، تحریك اولندقده دال اولور .] ۲. یبانجی ، غریب ، بیکانه ، اغیار . ۲. خصم ، دشمن ، معارض ، خلافکیر .

یات { س. [نکا . Iacht] چتنه‌دن بیوك تنزه واپوری .

یاتاق { یاتاغان . با : یتاق ، یتاغان .

یاترمق { فت. ۱. یاتمغه سوق ویا اجبار ایتمك ، یتاغه قومق ، اویوتمق : چوجغی یاتیردیکزمی ؟ ۲. یتاق تدارك ایتمك ، یاته‌جق یرحاضرلامق : بو قدر مسافری نره‌ده یاتیره‌جغز ؟ ۳. بریانه اکمك ، یره دوشورمك : روزکار ، یاغمورا کینلری یاتردی . ٤. یره آتمق ، یپقمق دوشورمك : فلقه‌یه یاتردیلر . ٥. (آقچه‌یی) فائضله ایشلمك ویا امانت اولمق اوزره بریره تسلیم ایتمك : پاره‌سنی بانقه‌یه یاتردی .

یاتسو { یا یاتسی . س. یاتمه وقتی ؛ یاتسی نمازی = بش وقت نمازك بری که کیجه یانیله‌جق وقت قیلنیر .

یاتسوین { یا یاتسیین . ظز. یاتسی وقتی یاتسیین کلدی .

یاتسی { ص. یاتیق . باصیق یاصی ، دوز . — با : یاتسو .

یاتشدیرمق { فت. ۱. تسکین ایتمك ، سکونت قزاندیرمق : یاغمور روزکاری یاتشدیردی . ۲. دوزلتمك ، تسویه ایتمك : او ایشی یاتشدیردم ۳ راضی ایتمك ، ارضا وامالە ایتمك : کندیسنی صلحه یاتشدیردیلر .

یاتشمق { فل. ۱. کسب سکونت ایتمك ، تسکین اولنمق ، راکد اولمق ، شدتی کچمك : دکیز ، فرطونه ، صانجی یاتشدی . ۲. کورلدی وقاریشیقلق مندفع اولمق ، راحتلانمق .

یاتغین { ص. ۱. بر یانه مائل اکری. ۲. چوق یاتمش. ۳. چوروك: یاتغین مال.

یاتقی { یاتقو. س. یاتوب باصلمقدن پیدا اولان قیرمه، قیریم: قماش یاتقیسی.

یاتلمق { فج. ۱. اویومق اوزره اوزانلمق، یتاغه کیرلمك، اویونمق: شمدیدن یاتلماز. ۲. بیتوتت ایدلمك: بوراده یاتلیرمی؟

یاتمق { فل. ۱. یره اوزانمق، اویورکن یتاقده آلنان وضعیتی آلمق: بوتون کون یاتمق ایی دکلدر قالقوب کزملی. ۲. اویقویه وارمق، اویومق اوزره یتاغه کیرمك: شمدی یاتدیلر؛ سز قاچده یاتارسکز؟ ۳. اگلمك سرلمك، دوشمك، باصلمق: اکینلر یاتدی. ٤. مط. وعت ایتمك، رام اولمق. ٥. راضی اولمق رضا ویرمك: دشمن صلحه یاتدی. ٦. کیجه‌یی کچیرمك، بیتوتت ایتمك، قونمق: بو کیجه نرده یاته‌جغز؟ ۷. خسته‌لانمق، خسته اولمق: ایکی آی یاتدم. ۸. (کمی) دمیر آتمق، لنکر انداز اولمق: اسکله اوکنده یاتان کمیلر. ۹. قرار بولمق، مطمئن اولمق: بوکا ذهنم، عقلم یاتدی. ۱۰. اولو اولمق، مزارده بولنمق، مدفون اولمق: بو تربه‌ده کیم یاتیور؟ ۱۱. محبوس اولمق، حبسخانه‌ده قالمق: آلتی آی یاتدی. ۱۲. صیغهٔ عطفیه‌دن صکره مداومت و استمرار بیان ایدر: دوشونوب یاتمق. || اوستنه یاتمق: غصب ایتمك، قبوللانمق. || حاجی یاتماز = ناصل آتلسه قائمادوشن بر اویونجق. || یاتوب قالقمق = اقامت ایتمك. || یوله یاتمق = ۱. تتیز حیوان یوریلوب راحت یوریمکه باشلامق. ۲. ادعاسندن واز کچوب اویوشمق، سویلنن سوزی قبول ایتمك.

یاتمه { س. یاتمق ایشی. با: یاتمق.

یاتوغان س. و:

یاتوق { س. قانون کبی قوجاغه یاتریلان سازلره دینیر. مر.

یاتی { س. یاتمه، اویومق اوزره یتاغه کیرمه، کیجه‌یی کچیرمه، بیتوتت؛ کیجه یاتیسی = کیجه یاتمه‌سی: کیجه یاتیسنه بیورك = کیجه یاتمق اوزره.

یاتیق { ص. ۱. یاتیرلمش اگلمش. ۲. چویرلمش، دوریك = س. یاصی صوقابی.

یاتیم { س. یاتمش واگلمش شیئك حالی یره سرلمش اولمه.

یاتیملی { ص. یاتمش، یره سرلمش، باصلمش، مستوی.

یأجوج { سذ. عر. [عبرانیجه‌دن] مأجوج ایله برابر قصیر القامه برقوم؛ سد یأجوج ومأجوج. با: سد.

یاخود { حر. فا. [«یا» حرف تردیدیله «خود» کلمه‌سندن مرکب] تردید و تخییر بیان ایدر، یا: بوکون یاخود یارین کلکز؛ یا بوکون کیدرز یاخود یارین. «و» عاطفه ایله برابر دخی قوللانیلیر: بکا خبر یوللارسکز و یاخود بن آدم کوندروب صورارم.

یاد { ص. با: یات.

یاد { س. فا. ۱. آکمه، خاطره کتیرمه: یادایت ایام شبابی که. ۲. لاقردیسنی ایتمه، ذکر: هبسنی صایدی‌ده اونی یاد ایتمدی.

یادداشت { س. فا. خاطرده قاله‌جق شیء، برکذار، خاطره.

یادَس { س. [فا. «یاداست» ویا «یادداشت» دن غلط] هر کیم آلدادیرسه دیکرندن بر اوکدول آلمق اوزره طونیلان بحث که طاوغك اوچورجاق کمیکنی چکوب قیره‌رق طوتیلیر: یادس طوتشمق؛ یادس کمیکی = مذکور اوچورجاق کمیکی. = حد. بو بحثده دیکرینی آلدادیرکن قوللانیلیر.

یادگار { س. فا. ۱. بر شخص ویا حالی خاطره کتیرمکه یارایان شیء، برکذار: بو سزه بندن یادگار اولسون؛ بو کتاب پدرمدن یادکاردر. ۲. مج. تر. ادبسز آدم، معهود.

یادرغامق { فت. ۱. یبانجی نظریله باقمق، اجنبی عد ایتمك. ۲. (چوجق) طانیمدیغی آدمدن قورقوب آغلامق: بو چوجق بنی یادرغایور.

یادلی { یاخود یاتلو. ص. ۱. یبانجی، مجهول، نامعلوم. ۲. دشمن، خصم، مخالف. ۳. اوغورسز، مشئوم.

یار { س. ۱. یارلمش یر، اوچوروم، جار. ۲. ورطه، کر

داب ، جای هلاك . || یاردن آتمق . = پرنده‌دن آتلاتمق، بلایه دوشورمك، قضایه اوغرامق. || یاردن‌اوچمق = آلدانوب بلایه دوشمك . || یار بیقندیسی = بر دوست‌یو زندن متضرر اوله [ترکچه یار ایله فارسی یاردن متشکل نکته.]

یار { سـ. دلال باغرتمه ، اعلان ، جار. مـ .

یار { سـ. آغز صوبی ، آغزده طوپلاتان صو، لعاب. [آقا. نته صالیار دینیر.]

یار { سـ. فا. ج : یاران ۱. دوست، محب : یار و فادار؛ یار و فاشمار ؛ یار جان = محب صادق؛ بزم یاران. ۲. محبوب، محبوبه، معشوق ، معشوقه ، سوکیلی : یاردن آیرلمق؛ فراق یار. ۳. بیلدك ، آشنا : یار واغیار نظرنده. ٤. یاردیمجی ، معین، مددکار : اللهدن باشقه یارم یوقدر. || جهاریار = صحابهٔ کرامدن خلفاء راشدین حضراتی . || یارغار = فخر کائنات (صلعم) افندمزه مغاره‌ده رفاقت ایدن حضرت ابا بکر صدیق (رضه). مج. محب صادق .

یارا { سـ. فا. قوت، قدرت، زور، کوچ : یارای سخن = سوز سویلمك قدرتی .

یاراتمق { فـ. ۱. یوقدن وار ایتمك. خلق ایتمك : الله یری وکوکی یاراتدی. ۲. ابداع ایتمك ، بر صورت بدیعه‌ده بولوب میدانه قومق : معانی‌یی یاراتیور .

یاراتمه { سـ. یارادیش ، خلق، آفرینش . = ص یارادلمش، مخلوق، آفریده : الله‌ك یارانمه‌سیدر .

یارادان { صـ سـ. یوقدن‌وار ایدن، خالق ایلین ، خالق ، خلاق، باری، آفریننده : عالمی، انسانی یارادن؛ یارادان حقیچون؛ یارادانه قربان اولهیم .

یارادلمق { فج یوقدن‌وارایدلمك، خلق اولنمق : هر شیٔ الله طرفندن یارادلمشدر .

یارادلیش { سـ. ۱. خلق خلقت، آفرینش : عالمك یارادلیشی. ۲. جبلت، طبیعت ، فطرت : اونك یارادلیشی اویله. ۳. بنیه ، مزاج : یارادلیشی ضعیف .

یارادیجی { سـ صـ. یارادان ، خالق، خلاق .

یارار { صـ. ۱. ایشه کلیر، نافع ، مفید ، لازم : یارار بر شیٔ دکلدر ؛ یارار صو . ۲. جسور ، یکیت ، دلاور . ۳. اهلیتلی، مقتدر، قابل .

یارارلق { سـ. ۱. ایشه یارامه ، نافع و مفید و لازم اوله. ۲. جسارت، یکیتلك : بو محاربه‌ده چوق یارارلمی کو رلدی . ۳. اهلیت ، قابلیت ، اقتدار : اونك یارارلمی معلوم. مدر .

یاراشدیرمق { فـ ۱. اویدیرمق، تطبیق و توفیق ایتمك ، یاقیشدیرمق : اثوابی اوستنه یاراشدیرمش. ۲. بزمك ، تزیین ایتمك ، زیب وزینت ویرمك : صالونی نه کوزل یاراشدیرمش . ۳. اضلز برشیئی انسانی ایتاندیره. حق صورتده اسناد ایتمك .

یاراشمق { فل . ۱. یاقیشمق ، اویمق ، ایی کلمك ، مطابق و موافق کلمك : یشیل کندیسنه یاراشمیور: او قیافت نه‌کوزل یاراشمش ؛ کوزله هر شیٔ یاراشیر. ۲. مناسب‌اولمق. اویغون کلمك : او ایش سزه یاراشماز .

یاراشمه { سـ. یاقیشمه ، اویمه ، موافق ومناسب کلمه .

یاراشیق { سـ. یاقیشمه ، اویمه ، اویغونلق، مناسبت : یاراشیق آلماز .

یاراشیقسز { صـ. یاقیشماز ، اویغونسز ، مناسبتسز : یاراشیقسز ایش، قبیح .

یاراشیقلی { صـ. یاقیشیر ، ایی ، اکیدر، اویغون، مناسب .

یاراق { یاخود یراغ . سـ. ۱. سلاح ، آلت حرب . ۲. معونه، لوازم ، مهمات. ۳. عمو. آلت رجلیت. || طال یاراق = ۱. سل‌سیف ایتمش. ۲. هاز هر شیئه بلا ملاحظه آتیلان. || یاق یاراق = اسلحه و مهمات .

یاراقلامق { فـ. حرب ایچون تجهیز ایتمك .

یاراقلانمق { فل. ۱. اسلحه و مهمات تدارك

ایتمك . ۲ حاضرلانمق ، تدا-
رکات کورمك .

یاراماز { یا یرامز. ص. ۱. ایشه کلمز، خیرسز، فائده‌سز ۲. کوتی، شریر، مضر، خبیث. ۳. زوربا، شقی. ٤. کورلدیجی، پاتردیجی ، راحت طورماز : یاراماز چوجق .

یارامازلق { یا یرامزلق. س. ۱. ایشه کلمه‌مه، خیر-سزلق . ۲. کوتیلك ، شر ، مضرت، خباثت. ۳ زوربالق، شقاوت. ٤. کورلدی، پاتردی چوجق شمانه‌سی : یارامازلق ایدن چوجغی کیمسه سومز .

یارامَق { فل. ۱. ایشه کلمك ، ایش کوره بیلمك ، قوللانیله‌بیلیر حالده اولمق : بوبکا یاراماز. ۲. فائده‌لی ونافع اولمق، کندیسندن استفاده اولنمق : اوآدم بزه چوق یارادی . ۳. اویغون و موافق کلمك ، صحته نافع اولمق : بورانك هواسی بکا یارادی؛ بویمك، بوصو بکا یارامیور. ٤. لایق و شایسته اولمق ، کرکمك : اوکا ایپلك یاراماز .

یاران { ص. شق ایدن . با : یارمق . || ات یاران = طولامه دینلن چیبانك برنوعی.

یارانَمق { فل. ۱. برینك ایشنه یارایه‌جق وبرینه فائده‌لی ونافع اوله‌جق حرکتده بولنمق: نه یاپدمسه بزم قومشویه یارانه‌مدم. ۲. یالاندن برینك خوشنه کیده‌جك حرکتده بولنمق : کندیسنه یارانمق ایچون یاپیور .

یارانه { ص. ح. فا دوستانه ، محبانه .

یارانیش { س. ۱. ایشه کلمه ، فائده‌لی ونافع اولمه. ۲. برینك خوشنه کیده‌جك ساخته بر حرکتده بولنمه .

یارَبّ { ترکیب عر. ای ربم ، ای مولام ، اللهم، آمان یاربی . [تشدیدسز دخی قوللا-نیلیر .]

یارپوز { س. ککیکه بکزر براوت، حبق ؛ صو یارپوزی ، قرنفل یارپوزی ، قوجه یارپو-زی = بونك انواعی .

یارداق { یاخود یرداخ. س. ۱. معاون، رفیق یماق : حقه‌باز یارداغی. ۲. کوتیلکده شربك، قفادار .

یارده { س. [نکا.] انکلیز آرشینی که ۳۰ پارمق و ۹۵ سانتیمتره‌در .

یاردیرمَق { فت. ۱. اورته‌دن کسدیرمك، بولدیر-مك : شو تخته‌یی اورته‌دن یار-دیرملی . ۲. کسدیرمك، پاره-لانمق : اودون یاردیرمق. ۳. زیاده یاره‌لانمق : باشنی یار-دیردی .

یاردیم { یاخود یاردم . س. ۱. معاونت ، امداد ، مظا-هرت : کیمسه‌دن یاردیم کور-مدم. ۲. مساعده : هوا یاردیم ایتمدی. || یاردیم ایستمك = استمداد ایتمك. || ال یاردیمی = فعلاً معاونت ایتمه . || دیل یار-دیمی: نصایح. || یاردیمه یتیشمك = امداده کیتمك .

یاردیمجی { س. ص. ۱. یاردیم ومعاونت ایدن آدم، رفیق، معاون بوایشده هیچ یاردیمجیم یوغیدی . ۲ معین، مددکار : یاردیمجیك الله اولسون. ۳. امداده یتیشن، امدادجی : اوبزم یاردیمجیمزدر. ٤. ایشه براز یاردیم ایتمك اوزره آزجه اجرتله طوتیلان رنجبر.

یارش { س. با : یاریش .

یارشمَق { فش. بریله تفاضل و تقدم دعواسنی ایتمك، مسابقته کیرشمك .

یارغوچاق { س. ال دکرمنی. مر.

یارغه { س. بیوك بلیچ . مر.

یارغیجی { س. فصل دعوی ایدن آدم ، حاکم . مر.

یارغیلامَق { فت. فصل دعوی ایتمك، حکم ایلمك. مر.

یارلق { س. ۱. دوستلق، محبت، مصادقت. ۲. عاشقلق، معشوقلق .

یارلمَق { فج ۱. اورته‌دن کسیلوب آیرلمق : تخته ، قارپوز یارلدی . ۲. پاره‌لانمق، پارچه پارچه کسلمك : اودون یارلدی می؟ ۳ زیاده پاره‌لانمق ، آچلمق : باشی یارلدی.

یارلمه { س. اورته‌دن کسیلوب آیرلمه یا پاره‌لانمه ویا زیاده پاره‌لانمه، آچلمه .

یارم { س. با : یاریم .

یارمَق { فت. ١. اورته‌دن کسمك، بولمك: تخته‌یی یارملی. ٢. پارچه پارچه کسمك، پاره‌لامق: اودون یارمق. ٣. کسوب آچمق: قارنی یاردیلر. ٤. زیاده یاره‌لامق، دریك یاره آچمق: باشنی یاردی. ٥. اورته‌سندن کچمك، شق ایتمك: کمی دکیزی یاره‌رق کچدی؛ غلبه‌لغی یاروب کلدی || باش یارمق = ١. درشت معامله ایتمك. ٢. بجریکسزلکله برباد ایتمك || قیلی قرق یارمق = تدقیق و تحقیق ایتمك.

یارمه { س. یارمق ایشی. با: یارمق. = ص ١. یارلمش یاخود یاربله‌بیلیر اورته‌دن آچیلیر: یارمه شفتالی؛ یارمه اودون. ٢. دکرمنده هردانه‌سی برقاچ پارچه‌یه آیریله‌جق صورتده اوکودلمش: آرپه باقلا، بورچاق یارمه‌سی. [بومعنا یله اسم‌ده اولور.]

یارمه‌لامَق { فت. بوینه کسمك، بیچمك.

یاره { س. [«یارمق» دن بلکه اصلی یاریق] ١. سلاحله آچلمش جرحه، جریحه، ریش: قلیج یاره‌سی؛ قورشون یاره‌سی. ٢. هرنه صورتله اولورسه بدنده آچلمش جرحه: فرنکی یاره‌سی؛ قوللری یاره ایچنده: یاره یری، اثری، نشانی. ٣. غیرذی روح شیئلرده کسیك یر: آغاجده بالطه، قوندره‌ده بیچاق، اثوابده مقاص یاره‌سی. ٤. مج. آجی حزن شدید: یورك یاره‌سی.

یاره‌لامَق { فت. [یاره‌له‌مك یازمق عبثدر] سلاح وسائره ایله یاره آچمق، جریحه‌دار ایتمك: المی یاره‌لادم؛ محاربه‌ده کندیسنی یاره‌لامشلر.

یاره‌لانمَق { فج. سلاح وسائره ایله ویا مرمی اصابتیله بدنك بر طرفنده یاره آچلمق، مجروح اولمق: الم یاره‌لاندی؛ حربده آیاغمدن یاره‌لاندم؛ آتی یاره‌لانمش.

یاره‌لی { یاخود یاره‌لو. ص. ١. سلاحله ویا مرمی اصابتیله بدننك بر طرفنده یاره آچلمش اولان، مجروح: یاره‌لی نفرلری قالدیردیلر؛ آیاغم یاره‌لیدر. ٢. هرنه صورتله اولورسه یاره‌سی بولنان: یاره‌لی طوداقلرله اوپمك ایستدی. ٣. مج. محزون، مکدر، کدردیده: یورکی یاره‌لی = مجروح الفؤاد، دلریش.

یاری { س. نصف، نیم: اتمکك یاریسنی کس: یولك یاریسی؛ کیجه یاریسی = نصف اللیل. = ح. یاریم اوله‌رق، وسطی صورتده، اورتالامه تمام اولمق ایچون دها اوقدر ایستدیکی حالده: یاری پیشمش؛ یاری ترکجه یاری عربجه قونیشیور: یاری کیجه؛ یاری یولده؛ یاری یرده. || یاری یاری‌یه = نصفیت اوزره، مناصفةً. || یاری بچوق = آز برشیء. اکسیك ویا ناتمام اوله‌رق.

یاری { س. فا. ١. دوستلق، محبت، صداقت. ٢. امداد، معاونت مددرسلك.

یاریجی { س. ص. یاران، کسوب پاره‌لایان ویا آچان: اودون یاریجی.

یاریش { س. ١. یارمق ایشی، یارمه: بوآدمك اودون یاریشی تحف. ٢. مسابقت، اوکدولی قزانمق ایچون بر ایشده بربرینی کچمکه چالیشمه: آت یاریشی = قوشی؛ قایق یاریشی. || مج. چکه یاریشی = بیهوده یره چوق سویلیش، کوزه‌لك || عو. سدیك یاریشی = بیهوده واهمیتسز ایشلرده سن بن دعوالربله اوغراشمه.

یاریق { س. یاریلوب آچلمش یر، چاتلاق، فرجه، رخنه: یوزنده بریاریق واردر؛ قاصیق یاریغی = فتق. = ص. یارلمش: قاصیغی یاریق. || قارنی یاریق = طولاً اورته‌دن یاریلوب قیمه‌ایله طولدیرلمش پاطلجان یمکی.

یاریلامَق { فت. یاریسنه وارمق، یاریسنی بیترمك: ایشی، یولی یاریلادق.

یاریم { ص. ١. برك یاریسی، نصف، نیم: یاریم اوقه؛ یاریم لیرا؛ یاریم اتمك: یاریم ساعت. ٢. مج. اکسیك، ناقص، ناتمام: یاریم آدم؛ بر معلمز واردر اوده یاریم. || یاریم پاپوش = سورتوك. || ع. یاریم صاغ، یاریم صول = تعلیمده بر زاویهٔ قائمه تشکیل ایده‌جك درجه‌ده دونمك قوماندەسی. || یاریم یاملاق = عجله ایله وناتمام اوله‌رق.

یاریمجه { س. باشك یاریسنك آغرمه‌سی، شقیقه.

یاریملامَق { فت. بر ایشك یاریسنی یاپمق، قولایلامق.

یارین { ظز. کله‌جك کون، بو کوندن صکره‌کی کون، فردا، غداً: یارین کل؛ یارین کیده‌جکم. || یارین دکل اوبر کون = یاریندن صکره‌کی کون، ایکی کون صوکره، پس فردا. || بوکون یارین = صاللامه، تأخیر، تعویق. = س. بو کوندن صکره‌کی کون، یارینکی کون: یارینی اونوتما؛ یاریندن صوکره.

یارینده { س. ظز. ایرته، فردا. سی، موضوع بحث اولان کوندن صوکره‌کی کون: یارینده‌سی کندیسی کلدی = ایرته‌سی کون.

یارینکی { ص. یارین اوله‌جق، یارینه مخصوص: او یارینکی ایشدر؛ یارینکی ضیافتده کیملر مدعو اوله‌جق؟

یاز { س. [اصلی: «یایمق» فعلندن مشتق «یای» در.] سنه‌نك صیجاق موسمی که اوچ ودیکر بر تقسیمده آلتی آیدر، صیف، تابستان: یازاولدی؛ یاز کلدی؛ یاز قیش. || ایلك یاز = بهار، ربیع.

یازدیرمق { فت. ۱. بری واسطه‌سیله یازمق، یازمغی امر، یازمغه مساعده ایتمك، تحریر ایتدیرمك: بونی بر کاتبه یازدیر؛ عرضحالی کیمه یازدیردی؟ درس اثناسنده شاکردانه یازی یازدیرمازلر. ۲. بر ایشك رسماً عرض وانها اولنمه‌سنه توسط ایتمك: اوبنم ترفیعمی یازدیره‌جقدر. || سویلیوب یازدیرمق = املا ایتمك، فر. Dicter.

یازشمق { فش. بر برینه یازمق، مکاتبه، مخابره ایتمك: کندیسیله آره صره یازشیورز.

یازلاتمق { فت. یازی کچیرتمك، یازین اقامت ایتدیرمك: بوسنه قویونلری نره‌ده یازلاته‌جقسکز؟

یازلامق { فل. یازی کچیرمك، یازین بر یرده اقامت ایتمك: بوسنه استانبولده یازلایه‌جغز؛ حیوانات اصحابی یایلالرده یازلارلر.

یازلق { ص. یازه مخصوص، صیجاق هوالره الویریشلی: یازلق اثواب، کوشك، مرعا. = س. ۱. یازین اقامت ایتمکه مخصوص مسکن، کوشك ویا یالی: استانبولده قیشلغی وار ایسه‌ده یازلغی یوقدر. ۲. یاز موسمنه مخصوص کرا: بوکوشکك یازلغی قاچدر؟ یازلغی قیشلغی بردن ویریلیر.

یازلمق { فج. ۱. تحریر اولنمق: مکتوب یازلدی؛ امری دها یازلمدی؛ یازیلان بوزلماز. ۲. بر سلك و خدمته قبول اولنوب اسمی قید اولنمق: عسکر یازلدی؛ فلان مکتبه یازلدی. ۳. [فاعلی مبهم اوله‌رق] یازمق ممکن اولمق: اویله یازلماز؛ صوئوقدن یازیله‌میور؛ کیجه بو قدر یازیلیر.

یازلی { ح. یازین، یاز موسمنده. یالکز شو تعبیرده مستعملدر: یازلی قیشلی = یاز قیش: کندیسی یازلی قیشلی قوناغنده اوتوریور.

یازلیش { س. ۱. یازلمق طرز و اسلوبی: بویله یازلیش اولماز. ۲. صورت تحریر، املا: بو کلمه‌نك یازلیشی ناصلدر؟

یازمق { فت. ۱. یایمق، دوشه‌مك، آچمق، بسط ایتمك. [اصل اولان بو معنا ایله بزجه استعمال اولنمیوب، بیتمك یرینه معانیٔ آتیه ایله قوللانیلیر:] ۲. قلم و مرکبله کاغد اوزرینه ویا دیکر بر آلتله هر سطحك اوزرینه حروف رسم ویاحك ایده‌رك اوقونه‌جق بر شیٔ چیزمك، کتب وتحریر ایتمك: یازی یازمق؛ مکتوب یازمق؛ دمیر قلمله مرمر اوزرینه یازمق. اصل ترکجه‌سی: بیتمك. ۳. تألیف و تصنیف ایتمك: کتاب یازمق؛ چوق کتابلر یازمشدر. ٤. محررلك ایتمك: او فلان غزته‌ده یازیور. ٥. یازی مشق ایتمك: وقتنی اوقویوب یازمقله کچیریور. ٦. بر سلك وخدمته قبول ایدوب اسمنی دفتره قید ایتمك: کندیسنی فلان مکتبه یازدیلر. ۷. مکتوبله بیلدیرمك ویا تحریراً عرض و انها ایتمك، اشعار ایتمك: بن کندیسنه سزك کیده‌جککزی یازدم؛ دائره‌سندن ترفیعنی یازمشلر. ۸. مکتوب کوندرمك، مخابره ایتمك: کندیسنه دون یازدم؛ اورادن سزه یازارم؛ بکا چوقدن یازمدی. ۹. اسکی شیوه‌ده صیغهٔ التزامیه‌دن صوکره فعل اعانه کبی قوللانیله‌رق قربیت یعنی «آز قالدی» معناسنی بیان ایدر: دوشه‌یازدی = آز قالدی دوشیوردی. || یازوب چیزمك =

اوزون اوزادی‌یه یازی‌وحسابله اوغراشمق .

یازمه (س. ۱. یازمق ایشی . با : یازمق . ۲. برنوع یوز شیشمه‌سی‌که دفعی ایچون بعض رقیه‌خوانلره یوز یازدیلیر. = ص. ۱. یازلمش، یازیلی ، ال ایله یازلمش ، باصمه مقابلی : یازمه کتاب. ۲ ال‌ایله نقش اولنمش، قلمکاری : یازمه یمنی ، یورغان یوزی .

یازمه‌جی (س. ال ایله یمنی ویورغان یوزی کبی شیئلر نقش ایدن‌وقلمکاری ایشلرپایان آدم .

یازمه‌جیلق (س. یازمه وقلمکاری ایشلر پایان اصناف‌ك صنعتی .

یازو (یازوخانه‌وسائره . با : یازی وسائره .

یازی (س. ۱. یازیلان شیء ، خط : یازی بیلیر ؛ ترکجه، فرنکجه یازی : چین یازیسی . ۲. مشق ، حسن خط : یازی اوکرنیور ؛ یازی‌یه چالیشیور . ۳. یازمق ایشی،یازمه : بوکون چوق یازی یازدم . ٤. خط نوعی : ثلث ، رقعه ، تعلیق یازیسی. || آلن یازیسی = قدر، مقدر . || ال یازیسی = ال ایله یازلمش خط و یاکتاب ، خط دست : بوکتاب مطبوع دکل ال یازیسیدر. || یازی طاشی = اوزرینه ینه طاشدن قلمله یازی یازیلان معروف سیاه طاش که تختەدن برجرجیوه ایچنده‌اولور. || قره یازی = بخت سیاه ، طالعسزلك . || یوز یازیسی = کویلرده کاینك یوزینه سور دکلری بویاور ویاپیشدیردقلری تللر وپولار .

یازی (س. [یازمق دیمك اولان « یازمق » دن] اووه ، دوز پر . مر .

یازیجی (س. ۱. یازی یازان آدم ، کاتب . [وقتیله یکیچری اوجاغنك خزینه‌دارینه یازیجی‌ومحاسبه‌جیسنه‌باش‌یازیجی دینیردی .] ۲. تجار و صراف وسائره کاتبی ، غیر رسمی بر اداره ده کاتبسلك ایدن آدم . [الیوم باشلیجه بومعنا ایله قوللانیلیور.] || کوشه‌باشی‌یازیجیسی = آچیقده اجرانله عرضحال ومکتوب وسائره یازان آدم ، عرضحالجی. || یوز یازیجی، یازیجی قادین = کاینلرك یوزینی بویایوب کویا سوسلندیرن قادین، مشاطه .

یازیجیلق (س. یازیجی ایشی و وظیفه وصفتی . با : یازیجی .

یازیخانه (س. ۱. یازی‌ایله مشغول آدمك یازی یازمغه مخصوص اوطه‌سی : یازیخانه‌سنی کوزل طوتامش . ۲. دعوی وکیلی کبی آدملرك عمومك‌مرا جعتیچون آچدقلری دائره و یا اوطه : مکمل بریازیخانه آچمش. ۳. یازی یازمغه مخصوص ماصه که اکثریا آرقه‌سی چکمجه‌لی ویا رافلی وطولابلی اولور : کوزل بر یازیخانه یابدیردم .

یازیش (س. یازمق فعلی و طرز وصورتی : بو ناصل یازیش ؟ اونك او قو نافلی بر یازیشی واردر .

یازیق (ص. بوشنه‌صرف اولنان، بیهوده یره کیدن ، اتلاف و اسراف ایدیلن، هدر : اوقدر قماش یازیق اولدی . = س. ۱. ضرر، زیان، غدر ، مفدوریت: بکا چوق یازیق اولدی . ۲. آجینه‌جق و عیبلانه‌جق شیء. یافیشمیه‌جق حال : یازیق سکا : یازیقلر اولسون سزه! = حد . ایواه ! حیف ! واحیفا ! واحسرتا ! دریغ ! دریغا : یازیق یازیق! آه یازیق! بکاده یازیق! یازیق شوجوجغه!

یازیلی (ص. ۱. یازلمش ، یازیسی اولان ، یازی‌یی حاوی: قپونك اوستنده یازیلی بر طاش واردر. ۲. یازلمش، ثبت وتحریر اولنمش، محرر : کله‌چکی مکتوبك ایچنده یازیلیدر . ۳. دفتره کیرملش ، قید اولنمش ، مقید : سزده یازیلیسکز . ٤. مقدر : محاربه‌ده اولەجکم یازیلی ایسه اولورم .

یازین (ظر. یاز وقتی ، موصف صیفده : یازین یالیده اوتوریور ؛ یازین آوه کیدرز.

یاس (س. اولن بر آدم ایچون ذوق و اکلنجه‌دن اجتناب ایتمك و قره‌لر کیمك کی رعایت اولنان حال ، ماتم : یاس طوتمق؛ یاسی واردر .

یأس (سند. عر. امید سزلك ، نومیدی ، مأیوسیت : یأس کتیرمك = مأیوس اولق : کمال یأس و نومیدی ایله .

یاسا (باخود یساغ . س. و :

یاساق (باخود یساغ . س. ۱. نظام ، قانون ، تنظیمات.

۲. منع، نهی، زجر، ممنوعیت: کیجه فنارسز کزمکی یاساق ایتمشلردی. = ص ممنوع قانون ونظامله منع اولنمش: عسکر قیشله‌سنه دخول یاساق ایدی. || یاساق صاون = موقت‌شیء.

یاساقجی { یاخود یساقجی. ـ ۱. وقتیله بر رسمی آدمك اوکندن کچوب هرکك تقربنی وممری اوزرنده طورمه‌سنی یاساق ایدن آدم، یاور. ۲. سفیر وقونسلوس وسائره محافظی، قواص.

یاساقجیلق { ـ یاساقجی صفت وخدمتی: بر قونسلوسك یاننده یاساقجیلق ایدیور.

یاسلی { ص. بر خصمك اولومندن طولایی ماتم طوتان، ماتم علامتی اوله‌رق سیاهه کیینمش و ذوق و اکلنجه‌دن مجتنب: کندیسی یاسلیدر: یاسلی بر قادین.

یاسَم { ـ فا. و:

یاسَمَن { ـ فا. و:

یاسَمین { ـ. فا. کوزل قوقولی بیاض وکوچك چیچکلر آچان صارماشیق قبیلندن بر آغاج که چوق اوزانیر و خشبی پك لاستیقلیدر: یاسمین آغاجی، چیچکی یاغی. = ص. تر. یاسمین آغاجندن معمول: یاسمین چیوق.

یاش { ص. ۱. ایصلاق، نملی، صولی قورومامش، رطیب: طوپراق یاشدر؛ یاش چماشیر؛ یاش اللرکله طوتما. ۲. تازه، یشیل، تر، کوربه، رطیب، قورودلمش اولمیان: یاش میوه؛ یاش سبزه. = ـ ۱. ایصلاقلق، نم، رطوبت. ۲. آغلارکن ویا دیکر سببدن کوزدن آقان صو، دمع، اشك، سرشك: یاشی طورماز آقار؛ یاشلرینی ضبط ایده‌مدی. || کوزیاشی = دموع، اشك: کوز یاشی دوکمك = آغلامق.

یاش { ـ. [لغت آنفه‌دن مأخوذ اولوب اصل حداثت وتازه‌لك دیمکدر.] عمرك مقدار و درجه‌سی، سن، سال: یاشکز نه‌در؟ یاشنی صوران یوق: اوچ، بش، اللی یاشنده؛ کنج یاشنده = حدیث السن، کنج ایکن؛ بش یاشنی طولدیردی = بیتردی؛ آلتی یاشنه یاصدی = کیردی. || یاشنی آلمش، یاشنی باشنی آلمش = مسن، سن کماله واصل. || یاش باصمق قوجامق، اختیارلامق. || یاشنده = بر یاشنده، بر ییللق.

یاشا { فل. [یاشامق فعلندن امر حاضر اولوب دعا مقامنده قوللانیلیر] یاشاسون. معمر اولسون: پادشاهم چوق یاشا، بیك یاشا.

یاشاتمَق { فت. ۱. یاشامه‌سنه یاردیم ویا مساعده ایتمك: هندك هواسی انسانی چوق یاشاتیور؛ بو خسته‌لق آدمی یاشاتماز. ۲. کچیندیرمك، اعاشه ایتمك: چولق چوجغنی یاشاتمق ایچون اوسنده ده چالیسمغه مجبوردر.

یاشارمَق { فل. ۱. ایصلانمق، نم ورطوبت پیدا ایتمك، تازه‌لنمك: بو داللر یکیدن یاشاردی. [مخفف اوله‌رق «یشرمك» ده قوللانیلیر.] ۲. کوز یاشیله طولمق، یاش دوکمك: بنم سوزلرمی دیکلرکن کوزلری یاشاردی.

یاشامَق { فل. ۱. صاغ اولمق، عمر سورمك، معمر اولمق: بیوك پدری حالا یاشایور. ۲. بر درلو عمر سورمك، کچنمك، تعیش ایتمك: کندیسی ابی یاشایور.

یاشامه { ـ ۱. صاغ و برحیات اولمه، معمر اولمه. ۲. کچنمه، تعیش.

یاشانلمَق { فج. و:

یاشانمَق { فج. [فاعلی مبهم اوله‌رق] ۱. صاغ و برحیات بولنمق، یاشامق ممکن اولمق: اوهواده یاشانماز. ۲. کچنمك ممکن اولمق، تعیش اولنمق: اوقدر قزانجله کوزل یاشانیر.

یاشایش { ـ. ۱. عمر طرز و اسلوبی: یاشایشی پك منتظمدر. ۲. کچنمك طرزی، اسلوب معیشت: فقر وضرورتله یاشایش البته مشکلدر.

یاشداش { ص. بر یاشده اولان، یاشیت. همسال. همسن: تیزه‌مك اوغلیله یاشداشز.

یاشلق { ـ. ۱. ایصلاقلق، نم، رطوبت: بو یرده، بو چماشیرده بر یاشلق واردر. ۲. یاغمورلی و رطوبتلی هوا: بو یاشلق دوام ایدرسه ایی دکلدر.

یاشلی { ص. یاشنی آلمش، مسن: کندیسی یاشلی آدمدر،

چوق یاشلیدر . || یاشلی باشلی = یاشی باشی آلمش ، سن کاله واصل ، کامل .

یاشمق { یاخود یشمق . س. ۱. مخدرات اسلامیه‌نك صو. قانده فراجه کیدکاری وقت یوزلرینه طوتدقلری اینجه بیاض تولبندن اورتوکه بری یوقاریدن وبری آشاغیدن کله‌رك کوزلرك اوکنده بر آره‌لق براقان ایکی پارچه‌دن عبارتدر : یاشمق طو. تمق ، باغلامق . ۲. علی الاطلاق اورتو ، پرده : اوجاق یاشمغی .

یاشمقلامق { فت. یاشمقله بوزینی اورتمك : قیزلرینی یاشمقلامشلر .

یاشمقلانمق { فط یاشمق طوتمق ، یاشمقله کندی یو. زینی اورتمك ، طیشاری چیقمق ایچون یاشمغه بورونمك : خانملر یاشمقلانیرلر .

یاشمقلی { یاشماقلی . ص. ۱ یاشمق طوتمش ، یاشمغه بورو. مش : فراجه‌لی یاشمقلی برقادین ۲. یاشمق صورتنده توبلری اولان : یاشمقلی گوگرجین .

یاشیت { ص. س. بر یاشده اولان همسال ، همسن یاشداش : عقل و تربیه‌جه یاشیتلری میانده امثالی یوقدر .

یاصدامق { فت. طیامق : شونی دیواره یاصدایکز .

یاصدانغاج { س. طیانه‌جق شیء ، یاصدیق وسائره ، متکا .

یاصدانمق { فل. طیانمق ، اوزا. نوب طیانمق ، اتکا ایتمك : بر طاشك اوزرینه یاصداندی .

یاصدیغاج { س. اوزرنده یوفقه آچدقلری دوز و یاصی تخته ، خمور تخته‌سی .

یاصدیق { س. ۱. اوزرینه طیا. نیلان شیء که پنبوق یا یوك ویا اوت وسائره ایله‌مملو و اکثریا مستطیلجه برکیسه‌دن عبارتدر ، وساده ، بالین : مندر یاصدیغی ؛ باش ، یوز یاصدیغی = یتاغك یومشاق یاصدیغی ؛ کوشه ، آرابه ، قایق یاصدیغی ؛ یاصدیق یوزی = یوز یاصدیغنه بکیریلن اورتو . ۲. فدان وفیده یتیشدیریلن اوزره اینجه طوپراقله کوبره‌دن حاضرلانمش مرتفعجه یر : یاصدیق یاپمق ؛ یاصدیقده یتیشدیرمك . ۳. بیبق چوق و اوزون کورتمك ایچون صقالدن تراشسز براغیلوب بیغه الحاق اولنان قسم ، بیبق یاصدیغی .

یاصدیم { ص. یاصی وباصیق بورنلی ، پات بورن ، پانقه .

یاصمق { فت. (اصلی : یاتسامق) ۱. دوزلتمك ، تسویه ایتمك ، دوز و مستوی حالنه قومق . ۲. (کرکین شیئی) کوشتمك : اوتی آتوب یابی یاصمق (غلطی آصمق) .

یاصمیق { س. مرجمك . مر .

یاصی { ص. آچیق و باصیق ، مستوی ، باصیلوب ازلمش کبی ارتفاعسز : یاصی طاش ؛ یام یاصی = بوس بوتون ازلمش کبی ؛ یاصی بالیق = قالقان و پسی کبیلری .

یاصیلاشمق { فل . و :

یاصیلانمق { فل . یاصیلوب ازلمش کبی آچلمق .

یاصیلتمق { فت. یاصوب ازه‌رك آچمق ، یاصی حالنه قومق : بو قوندیره‌یی کیم یاصیلتدی ؟

یاصیلق { س. یاصیقلق ، ازیلوب آچلمش شیئك حالی : بر تخته‌نك یاصیلغی .

یاصیلمق { فل. یاصیلوب آچلمق ، ازلمش کبی گکیشله‌مك .

یاغ { س. ۱. بعض میوه و حبه‌لر. دن چیقاریلان لزوجتلی ویاپار ماده ، روغن : زیتون ، بادم ، بذر ، سیسام یاغی . ۲. سوتدن چیقاریلان یومشاق ماده‌که یمکه قونور وبرنجیسندن تفریق ایچون اکثریا « ساده » و « صاغ » صفتلریله توصیف اولنور ، سمن : ساده یاغ ؛ صاغ یاغ ؛ اینك ، کچی ، قویون یاغی : طرزون ، حلب ، روم ایلی یاغی . ۳. اتك ایچنده بولنان بیاض و ارپر ماده ، شحم : ایچ یاغی : قوبروق یاغی ؛ طوموز یاغی . ۴. بعض چیچکلر. دن وبهاراتدن چیقاریلان قوقولی دیاغلی مایع : کل یاسمن قاقوله . دارچین یاغی . ۵. معدن کبی یردن چیقان قابل اشتعال بعض مایعلر . نفت یاغی ؛ زاج یاغی ؛ طاش یاغی = پترول ، غاز . ۶. کیر ، چرك ، لوث : فسنده بر پارمق یاغ وار ایدی . || ایچ یاغی = باغرصاقلری اورتن یاغ چنبری . || بالیق یاغی = نوروج جهتلرنده بیوك برجنس بالیقدن چیقان یاغ که سمیرمك ایچون ایچیلیر . || یاغ بالیغی = بر نوع

یایین بالیقی . || تره یاغی = طوز. لانمش و یاطوز لانمامش تازه سوت یاغی || چروبش یاغی = اریدلمش ایچ یاغی. || زاج یاغی . بشنجی معنایه بك . || زیتون یاغی . برنجی معنایه بك . || ساده یاغ صاغ یاغ . ایکنجی معنایه بك . || طاش یاغی . بشنجی معنایه بك . || طوموز یاغی = یوجیوانك درپسی آلتنده قالین بر طبقه تشکیل ایدن صابون کبی یاغ که اوروپاده ساده یاغ یرینه ویا اونکله مخلوط اولهرق قو. للانیلیر . || طون یاغی = غایت ملوث ایچ یاغی که ماکینه لری یاغلامقده قوللانیلیر . || کل یاغی، مسك یاغی. دردنجی معنایه بك. || موم یاغی = موم یا پدقلری اریدلمش شحم . || هند یاغی = هندده بر حبه دن چیقاریلوب مسهل کبی قوللانیلان معروف مایع. || مج. اتمکنه یاغ سورمك = ایستمیه رك خصمك مقصدینه خدمت ایتمك . || یاغ بال = اعلا، مطلوبه موافق، یاغ بال اولسون = عافیتلر اولسون . || یاغیله بالیله = لذتیله، تمامیله موجب استفاده صورتده . || یورکك یاغی ارتمك = چوق اوزلمك، اندیشه ایتمك. || یورك یاغ باغلامق = ۱. برنوع قلب خسته لغنه اوغرامق . ۲. ممنون اولمق ، فراحلانمق . || کندی یاغیله قاورلمق = او. لانله قناعت ایدوب خارجه محتاج اولمامق .

یاغجی { س. ساده یاغ یاپان وصاتان آدم . مج. متملق، مشوق مداح. || زیتون یاغجی = زیتون یاغی یاپان وصاتان آدم . || مسك یاغجی = عطریات صاتان، عطار .

یاغخانه { س. برنوع باغ یاپیلان وصا تیلان محل، یاغ کارخانه سی ویادکانی .

یاغدپرمق { فن. ۱. یاغمنی موجب اولمق ، یاغمنه براقمق ، امطار ایتمك : بولوطلر طولاشیورسه ده روز کار یاغمور یاغدیرمیور؛ روم ایلی روزکاری قار یاغدیرر . ۲. مج. کثرتله آتق ، دوکمك ، سرپمك : بو محرر اثرلر یاغدیرپور؛ دشمن آتش یاغدیردی. قورشونلری اوستمزه یاغدیردی

یاغر { س. ۱. آتك اوموزلری آره سنده کی یاغلی یری . ۲. اکرك اورته سندن حیوانك یاغرنده آچیلان یاره، جیداو .

یاغز { ص. توبی پارلاق سیاه (آت) : یاغز برجفت آت؛ قره یاغز = پوس پوتون سیاه؛ طوری یاغز = پك قویوطوری .

یاغلاتمق { فن. ۱. ساده یاغ سورديرمك : تیسی یی ، چورکك اوستنی یاغلاتملی. ۲. زیتون یاغی سوردیرمك، زیتون یاغیله سیلدیرمك : تفنکی یاغلاتدم . ۳. کیرلتمك ، تلویث ایتمك : فسنی یاغلاتمش .

یاغلامق { فع. ۱. ساده یاغ سورمك : تیسی یی یاغلادیکزمی ؟ ۲. ایی ایشلمك ویا پاسلانمامق ایچون زیتون ویا طون یاغی سورمك ویا بویله بر یاغله سیلك ، تدهین ایتمك : تفنکی، ماکینه یی یاغلا. دی. || یاغلایوب باللامق = تلهیوب پوالامق، مدح ایده رك تعریف وتوصیف ایتمك .

یاغلانمق { فعط. ۱. زیتون یاغی ویا دیکر برباغ سو. رنمك : پهلوانلر یاغلاندیلر. ۲. کیرلنمك ، ملوث اولمق : بو رو. به نك یاقه سی پك یاغلانمش . ۳. مستفید اولمق .

یاغلاوی { س. پك بیوك یاغ تاوه سی .

یاغلق { س. ۱. یاغلی اللری وطو. داقلری سیلمك مخصوص بز که سفره ده هر کسك اوکنه قونور. ال بزی، پچته . ۲. مندیل، چوره.

یاغلی { یاخود یاغلو . ص. ۱. یاغ ایله یاپیلمش و یاخود یاغی چوق : یاغلی سمیت، بورك. ۲. زیتون یاغی سورلمش : یاغلی ماکینه. ۳. سمیز، سمین : یاغلی قوزی، بالیق ؛ یاغلی ات. ٤. کیرلی، پاسلی، ملوث ، مردار : یاغلی کوملك؛ اوستی باشی یاغلی. ٥. مج. زنکین ، چوق یاره وبرر : یاغلی مشتری .

یاغمجور { س. اتمك ایله یاغ و طمین ویکمزدن یاپیلان برنوع رنجبر یمکی .

یاغمسی { ص. یاغلی کبی ، یاغلی یه بکزر ، یاغ قوقولی : یاغمسی قوقو، فر. Rance .

یاغمق { فل. ۱. جوهوادن یره یاغمور وقارکبی شیء دو. شمك : یاغمور ، قار ، طولی ، چیلك، قیراغی یاغمش. ۲. مج. کثرتله ورود ایتمك : بوکون کاغدلر یاغیور .

یاغمور { یاخود یغمور . س. جو هوادن یره دوشن صو،

مطر، باران، رحمت : یاغمور یاغمق ؛ یاغموره طوتلمق .

یاغمورلامق { فل. یاغمورلی ولمق، یاغموره دونمك : هوا یاغمورلایه‌جق کبی کورینیور .

یاغمورلق { یاخود یغمورلق . ـ. یاغمورلی هواده کییلن اوستلك لباس، قاپوت، مشمع .

یاغمورلی { یاخود یغمورلی . ص. یاغمور یاغدیغی : یاغمورلی هوا: یاغمورلی برکون، برکیجه ایدی .

یاغیر { یاغیز. با : باغر، یاغز .

یافته { ص. فا. ١. بولنمش، بولنان. ٢. بولمش، نائل اولمش : شرف یافته = شرف بولمش، مشرف .

یافته { ـ. [لغت آنفهٔ فارسیه‌دن مأخوذ] ١. قوطی وشیشه اوزرینه یاپیشدیریلان یازیلی کاغد : بونك یافته‌سی دوشمش . ٢. بعضاً محکومینك کوکسلرینه آصیلان اعلاننامه .

یاقارمق { یاخود یقارمق . فل. یالوارمق سوزوکداز له رجا ونیاز ایتمك : یالواروب یاقاردم .

یاقاموز { ـ. [ر.] کیجه دکیزده بالیقلرك ویا کورکلرك حرکتندن کورینن شعله که فوسفوردن تکون ایدر .

یاقدیرمق { فت. بالواسطه یاقمق، یاقمغه براقمق، احراقنه مساعده ایتمك : آشجی‌یه چوق اودون یاقدیرمایك : اخذ انتقام ایچون اوینی یاقدیرمش .

یاقشدیرمق { فت. ١. یاقشه‌جق حاله قومق، یاراشدیرمق، موافق و اویغون حاله کتیرمك : کییدیکی شیئی بدننه یاقشدیرر. ٢. تنسیب ایتمك، مناسب کورمك : بو سوزی بو درلو حرکتی سزه یاقشدیره‌مدم .

یاقشمق { فل. ١. ایی کیتمك، یاراشمق، کوزل طورمق، اویغون کلمك : بو اثواب سزه یاقشدی : اسمره آچیق رنك یاقشماز. ٢. مناسب وموافق اولمق، اویمق : اویله یرلره کیتمك. بویله سوزلر سویلمك سزه یاقشیرمی؛ اونکله اوغراشمق بکا یاقشماز .

یاقشی { ص با : یخشی .

یاقشیق { ـ. ١. یاراشمه، ایی کیتمه، اویغونلق . ٢. مناسبت، تنسیب : بو ایشك یاقشیغی یوقدر . ٣. کوزللك، حسن وجمال ولطافت. || یاقشیق آلمق = مناسب اولمق : یاقشیق آلمیور = اویمیور، مناسب دکلدر || یاقشیق آلدیرمق = تنسیب ایتمك .

یاقشیقسز { ص. ١. اویماز کلمز، یاراشماز : یاقشیقسز برقیافت. ٢. نامناسب، مناسبت آلماز : بك یاقشیقسز بر ایش اولدی. ٣. چرکین، قبیح : یاقشیقسز آدم .

یاقشیقسزلق { ـ. ١. اویمازلق، اویغونسزلق، یاراشمامه : بو قیافتك یاقشیقسزلغی. ٢. مناسبتسزلك، عدم مناسبت : معامله‌کزك یاقشیقسزلغی . ٣. چرکینلك، قبح .

یاقشیقلی { ص ١. اویار یاقشیر، یاراشیر : یاقشیقلی قیافت ٢. مناسب مناسبتلی. ٣. کوزل حسن وجمال صاحبی، شانی : یاقیشقلی آدم : یاقشیقلی قادین .

یاقلاشدیرمق { فت ١ یاقین کتیرمك، یناشدیرمق، تقریب ایتمك : شو صندالیه‌یی دیواره یاقلاشدیرك. ٢ بکزتمك : یایه‌جغکز خرقه‌یی یالتویه یاقلاشدیرملیسکز .

یاقلاشمق { فل. ١. یاقین کلمك، یناشمق تقرب ایتمك : آتشه یاقلاشك : رمضان یاقلاشدی. ٢. بکزه‌مك : بو قماش جانفسه یاقلاشیور .

یاقلمق { فع. طوتشدیرلمق، احراق اولنمق : موملر یاقلدی : بر ساعتده اوقدر اودون یاقیلیرمی؟ = فل. حسبحال ایتمك : یانوب یاقلدی .

یاقمق { فت ١. آتشه ویرمك، احراق ایتمك : باراقه‌لری یاقمشلر: بوقیش چوق اودون یاقدق. ٢. طوتیشدیرمق، آلولدیرمك، اشعال ایتمك : بر از آتش یاقه‌لم: صوبه‌یی یاقه‌لم‌می؟ موملری یاقك: بو آقشام قندیل یاقه‌جقمیسکز؟ ٣. چوق ایصیتمق، چوق صیجاق اولمق : بوکون کونش یاقیور. ٤. آجیتمق، بوبر کبی کسکین بر آجی ایله متأثر ایتمك : خردل دیلی یاقدی: بوعلاج چوق یاقیور. ٥. مج. آتش عشقله سوزان

ایتمك : او تیز بیچاره‌نی یاقدی . ۶. مج. بك متضرر ایتمك : حریف برچوروك مالی صاتاورق نی یاقدی . || باشنی داره یاقق = بلایه دوشورمك . || باشه حصیر یاقق = اظهار یأس ایتمك . || عبانی یاقق = علاقه وتعشق ایتمك .

یاقه (سـ . یاقق ایشی . با : یاقق

یاقوت (سـ . عر . ج : یواقت . ذی قیمت احجاردن بك مقبول اولان معروف طاش : یاقوت احمر ، یاقوت رمانی ، قریل یاقوت = بوطاشك انك معروف و مقبولی اولان قرمزیسی : یاقوت اصفر = طوپاج : یاقوت کبود = صفیر . || مج . یاقوت روان ، یاقوت مذاب = شراب .

یاقه (یاخود یخا . سـ . ۱ . لباس یونجی ، آلتاسك یوین چکمجك وبونی اورتمجك پری ، جیب ، کریبان : کومله‌ك یاقه‌سی ؛ صیر . مه‌لی یاقه : یاقه‌سی کیرلی . ۲. کنار ، ساحل : دکیز یاقه‌سی ؛ روم ایلی . آناطولی یاقه‌سنده . ۳. سطح مائل : یاقه توتونی . || یاقه‌دن آتمق = دفع ایتمك . فور . تلق . || یاقه‌سی آچیلمق = مجدد . بکر ، قولاتلمامش ، درناسفته . || یاقه‌یی اله ویرمك = طوتلق ، قاچه‌مامق ، اله کچمك . || یاقه ایصیرمق = تعجب واستعاذه ایتمك . || ایکی یاقه‌سی بر یره کلمز = سفیه ، ایشنی بلمز ، مسرف . || یاقه یاچه = سوروکلیه‌رك . || چال یاقه ایتمك = شدتله طوتمق ، اخذ وتوقیف ایتمك . یاقه‌لامق . || یاقه‌دن کچیرمك = اوغلمه قبول ایتمك . تنی ایتمك . || یاقه سیاکلمك = فقرت ایتمك . اوصاتمق . || یاقه‌دن طوتمق = یاقه‌لامق . اخذ وکرفت ایتمك . || یاقه‌یی قور تارمق = مورتلق صیرلق . || یاقه یبرتمق = بونی اطرامنده ترس بر صره تویلری اولوب اوغورسز عد اولنان آت .

یاقه‌لامق (فع . ۱ . یاقه‌سندن طوتمق . اخذ و کرفت ایتمك . توقیف ایتمك . الله کچیرمك : خرسزلك یرینی یاقه‌لامشلر . ۲. بولمق ، دسترس اولمق . راست کلمك : کندیسنی سوقاقده یاقه‌لادم . کوزل بر کتاب یاقه‌لادم . ۳. مسئول طوتمق ، برندن ایستمك : بن سنی یاقه‌لادم .

یاقه‌لانمق (فع . طوتلق دردست واسد وکرفت اولمق : خرسز یاقه‌لاندی .

یاقه‌لق (صـ . یاقه‌یه مخصوص ، یاقه‌یه کان : یاقه‌لق کومك . || سـ . ۱. قوله‌لی کومله‌ك اکرتی یاقه‌سی : یاقه‌لق طاقمی . ۲. قراسه یاقه‌سی و زغاره کبی دوریك اوزون یاقه .

یاقی (سـ . دری‌نی قبارتوب صو یشلتمك ایچون بدنك بر برینه یاپیشدیریلان یاقیجی شی* : پهلوان ، انکیز تخود یاقیسی : یاقی آچمق ، یاپیشدیرمق . || یاقی اوتی = قامد . ری . فر . Cantharide .

یاقیجی (صـ . ۱. یاقان ، احراق ایدن : آتش یاقیجیدر . ۲. آجیدان : بویر ، ایصیرغان یاقیجی برشیدر . ۳. پك زیاده الم وکدری موجب . سوزان ، محرق .

یاقین (صـ . اه یقین » یازمالی وعر . « یقین » ایله التباس ایتمیرمه‌لی) ۱ اوزاق اولمیان ، قریب ، نزدیك : یاقین پر ؛ مکتب اوندن یاقیندر . ۲. قرا . نی زیاده اولان : یاقین اقربا ؛ والده‌سی طرفندن بزه‌یك یاقیندر . ۳ چوق بکزین تقرب ایدن : صاری‌یه یاقین پر رنك . ۴. واصل وبالغ اولمه‌سنه آز بر شی* قالمش اولان ، قریب : سنی الی‌یه یاقیندر : اوتاجرك ثروتی بر مایوسه یاقیندر . ۵. وقوعی قریب اولان ، زماناً تقرب ایتمش اولان ، قریب الوقوع : اقشام یاقیندر ؛ مأمورینه عزیمتی یاقیندر . || = حـ . قریب محلده اوزاق اولمیه‌رق : یاقین اوتورپور ؛ یاقین کل . || یاقینده = ۱. قریب محلده : سنه یاقیلیرسه یاقینده یلدیرم دوشمشدر . ۲. آزوقت صوکره ، چوق کچمزدن قریباً ، عن قریب : یاقینده کله‌جکدر . ۳. آزوقت اول ، چوق اولمدی : کندیمی صله‌ن یاقینده کلدی . || یاقینلرده = ۱. قریب محلرك برنده ، جوارده : یاقینلرده یاغمور یاغمش اولملیدرکه هوا سرینلندی . ۲. بوکونلرده ، کچمش ویاکله‌جك قریب برزمانده : یاقینلرده دوکونی اولمه‌جق ؟ یاقینلرده کلدی ایدی . || یاقیندن = قریب محلدن : یاقیندن یاقق ، کورمك . || یاقینه‌کلمك ، کیتمك = یاقلاشمق ، تقرب ایتمك .

یاقینلاشدیرمق { فع. یاقلاشدیرمق، تقریب ایتمك .

یاقینلاشمق { فل . یاقلاشمق ، تقرب ایتمك .

یاقینلق { س . ۱. قرب اوله ، قرب، قربیت : بو اوك چارشیه یاقینلغی . ۲. صبق قرابت : آره مزده یاقینلق واردر .

یاك { با : یان وسائره .

یاکاز { یاخود یکاز ، یناز . ص. دائما شکایت ایدوب بر شیدن ممنون اولمیان ، تیتیز بدخوی : یاکاز چوجق ، خسته .

یاکازلانمق { فل. بر شیئ بکنمیوب متصل شکایت ایتمك ، تیتزلك و خرچینلق ایتمك : بو چوچق چوق یاکازلانیر .

یاکازلق { س. دائما شکایت ایدوب بر شیدن ممنون اولمیان آدمك حالی ، تیتزلك ، بدخویلق : خسته لك یاکازلغی باقانلری اوصاندیرر .

یاکسی { ص ح. اکری ، چاپوق، یانپوری .

یاکسیلامق { فل. و :

یاکسیمك { فل . ۱. یان یور. یمك، چاربوق یور. یمك. ۲. تقلید ایتمك ، مقلدلك یاپمق . مر .

یاکشاق { ص. طاتسز صورتده کوزه ، آغزی یایوان.

یاکشاقلق { س طاتسزجه کو. زمك .

یاکشالمق { فل. و :

یاکشامق { فل. طاتسزجه کو. زمك ایتمك ، طاتسز. لانمق .

یاکلتماج { س. سرعتله سویلنیر. کن یاکلامق مشکل اولان تعبیر که بیلمجه کی اوپون مقامنده سویلنمه سی تکلیف او. لنور ، تکرله ، شاشیرتمه .

یاکلتمق { فع خطا وغلط ایتدیر. مك ، تغلیط ایتمك ، شاشیرتمق : مخصوص بنی یاکلتمق ایچون بر طاقم قاریشیق سوآللر ایراد ایتدی .

یاکلماز { ص خطا ایتمز ، لایخطی: یاکلماز بر الله .

یاکلمق { فل. ۱. سهو و خطا ایتمك ، غلط ایلمك : یالکز بر جوابده یاکلدم. ۲. بر خطا وقباحتده بولنمق، ایستمیه. رك بر قباحت ایتمك : بو دفعه یاکلدم .

یاکلیش { س. سهو خطا، غلط : یاکلیش ایتدم ؛ بو نسخه لك یاکلیشی چوقدر: کشد. یسنك بر یاکلیشی طوتدم . = ص. ۱. طوغری اولیان ، غلط : یاکلیش سوز ، تعبیر ؛ یاکلیش فکر. ۲. ذکی، فطین ، احترازی موجب : یاکلیش آدم؛ یاکلیش باقیشلی. = ح. طوغری اولیه رق ، سهو و خطا ایله : یاکلیش سویلدی ؛ بکا یاکلیش آکلاتدیلر .

یاکلیشلق { س . سهو و خطا ایتمه ، غلط ایتمه ، خطالی سوز ویا فعل وحرکت : بز بر یاکلیشلغی ایتدك ؛ بو صباره ده بر یاکلیشلق واردر.

یال { س. تق . ۱. دوز، مستوی. ۷ پارلاق ، شعله دار . ۳. چیلاق ، آچیق . (الیوم یالکز مشتقاتی مستعملدر .)

یال { س. فا. ۱. بوین و کردانك کوکی ، قالین جهتی . ۲. مج. قوت، زور، کوچ . ز. || یال وبال = تناسب اعضا .

یالاب { مه. پارل کبی پارلامغی تصویر و تقلید ایدر و اکثریا مکرر قوللانیلیر : صولر یالاب یالاب آقیوردی .

یالابیق { س. ۱. آلوك اویناپوب لامه، پارلدی. = ص پارلایان، پارلدایان ، درخشان : یالابیق رنك. مر.

یالابیمق { فل. پارلامق ، پارلدا. مق . مر.

یالاتمق { فع ۱. دیل ایله سیلدیر. مك. ۲. یاقین سورتمه. رك کچمك : آلو صچاغی یالاندی. ۲. بشقه سنی ده برپارچه مستفید ایتمك .

یالاق { س حیوانلرك صو وسائره ایچدکلری قاپ. تکنه : کوپکك یالاغی ؛ چشمه یالاغی = حیوانلرك صو ایچدکلری تکنه.

یالامق { فع. ۱. دوزلر کبی سو. رتمك . ۲. دیل ایله سیلك : آوجی یالادی ؛ بو مرکب طاملاسنی یالاملی . ۳. تماس ایده رك کچمك : آلو قو. مشونك تخته قاپلامه سنی یالامغه باشلادی . || بال طوتان پارمغی یالار = موجب منفعت بر ایشده بولنان اوندن مستفید اولور .

|| توکوردیکنی یالامق = سوز. یمی کری آلمق وعمدندن تکول ایتمك. ||چناق یالامق=کاسه لیسلك ایتمك . || آوجی یالامق = آلنه برشی کیرمه مك . || آبی طبانی یالامق = اربعینه کیرمك .

یالامه { س. ۱. یالامق ایشی. ۲. یالامق. ۲. یوزده چیقان برچبان. ۳. آشینه .

یالان { یاخود یلان. س. (اصلی : یالغان) اصلسز سوز ویا ایش، کرچك ضدی ، کذب ، دروغ : یالان سویلمك؛ یالانی ار. تکاب ایتمك؛ یالان طولان = کذب وتزویر. = ص. ۱. کرچك وطوغری اولمیان. کاذب ، ساخته ، اصلسز، اساسسز : یالان دنیا. ۲. یالان سویلین ، یالانجی ، کذاب : ایستیه رك یالان چیقدم. || یالاندن = ۱. صحیح وطوغری اولیه رق. صورت مخصوصه ده ، بالالتزام، جعلی : یالاندن اویله سویلدم ؛ یالاندن طویالایور . ۲. اساسلی وجدی اولیه رق ، صورتا ، سطحیجه ، موقت : یالاندن بر او یابدی ؛ یالاندن سوپوردی ؛ یالاندن آدم . || یالانی طوتمق = تکذیب ایتمك . || یالان یا کلیش = طوغری و مکمل اولیه رق ، کذب و خطا ایله قاریشیق : یالان یا کلیش برشیء یازمش. || یالان یره = یالاندن، کذب اوزرینه : یالان یره یمین ایتمك.

یالانجی { ص. ۱. یالان سویلین کذاب : یالانجی آدم؛ یالانجینك اوی یانمش کیمسه اینانمامش . ۲. صحیح وطوغری اولیان، ساخته ، کاذب، جعلی ، تقلید : یالانجی دنیا ؛ یالانجی الماس. || یالانجی طویله = اتسز و زیتون یاغلی لاخته ویاپاراق طوله سی .

یالانجیلق { س. یالان سویلین آدمك حال وصفتی یالان سویله مك ، کذابلق : یالانجیلق قدر کوتی خوی یوقدر؛ یالانجیلغی قبول ایتمم .

یالانمق { فل. ۱. دیل ایله کندی آغزینی و طوداقلرینی یالامق : طاتلی بر شیء یمش یالانوب طورپوردی. ۲. برپارچه استفاده ایتمك.

یالاواج { یاخود یلاواج . س. طوغریسی : یولاواج} . برخبر تبلیغ ایتمك اوزره کوندرلمش آدم ، ساوه جی، خبررس. ۲. پیغمبر ، رسول ، نبی . مر .

یالایمجی { ص. ۱. دیل ایله سیلن یالابان. ۲. سورتمه رك اوستندن کچن. ۳. سم. سوپوروب کوتورن : یالیمجی آتش، فر. Rasant .

یالپوق { یاخود یالپق . ص. یالیوان، یاپیلوب آچلمش : یالپوق صو. مر .

یالپه { س. بح. ۱. کمینك عرضاً و یاندن صالانمه سی : بو واپور چوق یالپه ایدیور ؛ بو کمینك یالپه سی چوقدر . ۲. یلکن کیمسنك روزکاره قارشی کیده بیلمك ایچون بر صاغه ویر صوله میل ایله طولاشه رق کیتمه سی : یالپه اورمق .

یالتاق { ص. متبصبص ، مداهن ، طالقاوق .

یالتاقلانمق { فل. تبصبص ایتمك، تملق ایلمك ، طالقا. وقلق ایتمك .

یالتاقلق { س. تبصبص ، تملق ، طالقاوقلق .

یالچین { ص. دوز ، قایار ، پك دیمك : یالچین قیا .

یالدیراق { یاخود یلدراق . ص. پارلاق ، پارلدایان ، مشعشع .

یالدیز { س. ۱. مواد مختلفه یه آلتین و یا کومش رنك وجلاسنی ویرمك ایچون اوزرلرینه سوریلن ویا یاپیشدیریلان آلتین وکومش صویی ویاینجه طبقه سی وبونلرك تقلیدی، طلا : نخته یه یالدیز سورمك ؛ طاوانی یالدیزله تزیین ایتمك . ۲. مج. یالاندن ایش ، اوستون کور ایشله، کوز بویامه ، قلایامه : اونك تحصیلی بر یالدیزدن عبارت . || یالدیز آلتینی = یالدیز اعمالنه یارایان خالص آلتین .

یالدیزجی { س. ۱. مواد مختلفه یه یالدیز سورمك صنعتی اجرا ایدن آدم . ۲. اوستون کور ایش یاپان .

یالدیزجیلق { س. ۱. مواد مختلفه یه یالدیز سورمك صنعتی. ۲. اوستون کور ایش یاپمق .

یالدیزلامق { فت. یالدیز سورمك ویا قاپلامق . تمق، یالدیزله تزیین ایتدیرمك : بو آینه نك چرچیوه سنی یالدیزلامق؛ طاوانلری کوزل یالدیزلامش .

یالدیزلامق { فت. ۱. یالدیز سورمك ، یالدیزله

قایلامق ، آلتین ویا کومش رنك وجلاسنی ویرمك، تذهیب ایتمك : یالدیزجی یو آینه‌یی ایی یالدیزلامامش . ۲. یالاندن تزیین ایتمك ، کوز بویامق . قلایلامق .

یالدیزلی (صف. اوزرینه یالدیز سورلمش ، یالدیزله تزیین اولنمش ، مذهب ، زر. اندود .

یالقی (اسم. قانی دیبان ایکی تکر الکلی آرابه‌نك تکرلکی .

یالکز (باخود یالکیز. صف. ۱ کیمسه‌سز ، تك ، تنها . منفرد : یالکز ایدم : یالکز قالدم؛ کندیسنی یالکز بولدم. ۲. آرقداشسز، کندی باشنه : سز یالکز بونی قالدیره‌میلیر. میسکز؟ ۳. ساده، مجرد : یو طولاه‌ده یالکز برنج واردر : اوطه‌ده یالکز سز اکسیك ایدر. یکز = حر. آنجق ، فقط . مجرد : بن یالکز خسته اولدم. بغم وقت ایشمه کیتمم .

یالکزجه (صف حر. تنهاجه : یالکزجه اوتوریور. دی .

یالکزلق (اسم. ۱. تنهالق ، وحدت. عزلت : او یالکزلقدن خوشلانیور : قیش کیجه‌لری یالکزلق چکلمز. ۲. آرقداشسزلق ، تکلك. انفراد : برآرقداشم اوله ایدی دها ایی تحصیل ایدردم اما یالکزلق وار. ۳. معینسزلك : یالکزلغی بهیله عسکره آلمدی .

یالکزلی (صف بقه‌جق یالکز برادرکی اولوب عسکر ویرمکدن معفو اولان (خانه. عائله)

یالمارمق (فعل یالایوب سومور. مك، چکوب یوتمق . مس .

یالمان (اسم. ۱. صارپ وسیوری طاغ یالی. ۲. اسحلهٔ جارحه‌نك ایکی طرفی کسکین وسیوری اوجی : قلیچ یالمانی

یالوارشمق (فعل کمال تضرع وتذلل ایله یالوارمق .

یالوارمق (فعل. مستمندانه رجا و نیاز ایتمك ، کمال تملقله رجا ایتمك : بوایش ایچون کیدیسنه چوق یالواردم: یالوارره یاقاره بیك رجا ایله .

یالوارمجی (صف رجاجی . نیاز مند .

یالی (اسم « یالامق » فعلندن مشتق اولوب صویك یالایه دیمی یر دیمکدر: آنجق انسان یوتانیسه دخی ἅπαξ λεγόμενον. المغی یو معنایه کلدیکندن . و چالیوکه هیچ بری دیکرندن مأخوذ اولدیغندن. بوده غرائب لغتدندر) ۱. دکیز ویا ایرماق کناری، قمی، ساحل، اندریا : یالی‌یه ایتمك : یالی بویجه کیتمك. ۲. دکیز ویا ایرمان کناریندکی یازلق خانه، ساحل صیفیه‌سی. ساحلخانه : یوغاز ایچنده کوزل یالیلر واردر .

یالیت (اسم دی ! (یالیت شعری کاشکه بیله یدم ، آکلایه‌بیله ایدم؛ برشیء آکلایه‌میورم .

یالیم (اسم. ۱. کسن آتیلمرك و طرفی : قلیچك یالیمی . ۲. مجم. صوی . جنس : جوهر، مایه : یالیمی آچلمق = فرومایه .

یالیك (اسم. ۱. اوینایان آلو ، شعله، لهب. ۲. پارلاقلق، تشعشع. ۳. شیمشك ، چاقین ، بارقه .

یالیکلامق (فعل . پارلامق ، تشعشع و تلاءلؤ ایتمك .

یالین (باخود یالیك. صف. ۱. تك، ساده : یالین قات = بر قات . ۲. چیلاق ، آچیق ، عریان، برهنه : یالین آیاق . — یا : یالیك .

یالینجق (صف حر و :

یالینجه (صف حر. ۱. بوس بوتون تك وتنها. ۲. بوس بو. تون چیلاق .

یالینغاج (باخود یلنگاج صف. قواق کبی قبوغی صو. یولور (آغاج) .

یام (مه «یاه الله باشلار بعض ترکچه صفتلرك باشنه کلوب تأکید بیان ایدر : یام یاصی .

یاماتمق (فعل یامه یاپیشدیرتمق ، بر پارچه یاپیشدیره‌رق ویا دیکدیره‌رك تعمیر ایتدیرمك : اسکی چماشیرینی یاماتمق ایچون برینی آرایور .

یاماج (اسم. طاغه یاماغش ویا یاپیشدیرلمش کبی بایر یر: طاغ یاماجی .

یاماق (باخود یماق. اسم. معاون، یاردیمجی ایکنجی رفیق، قافه، یارداق : آشجی یاماغی. (یاماق ترکیکی سیوری یورتلی عباترلك .

طرفی : قلیچك یالیمی . ۲. مجم. صوی . جنس : جوهر، مایه : یالیمی آچلمق = فرومایه .

یالیك (اسم. ۱. اوینایان آلو ، شعله، لهب. ۲. پارلاقلق، تشعشع. ۳. شیمشك ، چاقین ، بارقه .

یالیکلامق (فعل . پارلامق ، تشعشع و تلاءلؤ ایتمك .

یالین (باخود یالیك. صف. ۱. تك، ساده : یالین قات = بر قات . ۲. چیلاق ، آچیق ، عریان، برهنه : یالین آیاق . — یا : یالیك .

یالینجق (صف حر و :

یالینجه (صف حر. ۱. بوس بوتون تك وتنها. ۲. بوس بو. تون چیلاق .

یالینغاج (باخود یلنگاج صف. قواق کبی قبوغی صو. یولور (آغاج) .

یام (مه «یاه الله باشلار بعض ترکچه صفتلرك باشنه کلوب تأکید بیان ایدر : یام یاصی .

یاماتمق (فعل یامه یاپیشدیرتمق ، بر پارچه یاپیشدیره‌رق ویا دیکدیره‌رك تعمیر ایتدیرمك : اسکی چماشیرینی یاماتمق ایچون برینی آرایور .

یاماج (اسم. طاغه یاماغش ویا یاپیشدیرلمش کبی بایر یر: طاغ یاماجی .

یاماق (باخود یماق. اسم. معاون، یاردیمجی ایکنجی رفیق، قافه، یارداق : آشجی یاماغی. (یاماق ترکیکی سیوری یورتلی عباترلك .

یامامَق { یاخود یامه‌مق: فت. ۱. یاصی برپارچه یاپیشدیرمق، یامه قویه‌رق تعمیر ایتمك: خرقه‌سنی یامامش. ۲. یاپیشدیرمق، آنمق: برسله یامادی.

یامان { یاخود یمان. ۱. کوتی، فنا، فاسد، ردیء. مر. ۲. شدید. یاکلیش، یاوز: یامان آدمدر؛ ۳. ایی دکل: حالی یاماندر.

یاماندیرمَق { فت. یاپیشدیرمق، التصاق ایتدیرمك: اوپارچه‌یی اورایه یاماندیردی.

یامانمَق { فج. یامه قونمق، یامه یاپیشدیرلمق، یامه ایله تعمیر اولنمق: آرتق بوکوملك یامانماز یامانه‌جق حالی قالمامش. = فل. یناشمق، انتساب پیدا ایتمك.

یامجی { س. [ترکیء قدیمده «یام» منزل دیمکدر] ۱. سوریجی، منزلجی. ۲. سوریجی یاغمورلغی. ۳. بعض آلاترقه اکرلرك اوزرینه قونیلان یوك اورتی.

یامری { ص. یومری صفتیله برلکده قوللانیلیر: یامری یومری = انکبه‌لك، غیر مستوی، یومریلری و چوقورلری اولان: یامری یومری برکره.

یامه { س. ۱. بردلیکی ویا ییرنیق بریری قپابوب تعمیر ایتمکه مخصوص پارچه، رقعه: یامه اورمق. ۲. بعض آدملرك یوزنده واقع لکه: یناغنده یامه‌سی واردر.

یامه‌جی { س. ۱. اثواب وقوندره وسائره‌یه یامه اوران، اسکیجی، تعمیرجی؛ ۲ پك خسیس وجمری آدم.

یامه‌لاق { ص. یامه‌لی، یامه اورلمش، اکلی. || یاریم یامه‌لاق = ناتمام، نقصان، قصورلی، همال ایله یاریم براغلمش.

یامه‌لامَق { فت. یامه‌اورمق، یامه یاپیشدیره‌رق تعمیر ایتمك.

یامه‌لانمَق { فط. کندی اثوابنه یامه اورمق.

یامه‌لی { ص ۱. یامه‌سی اولان، یامه اورلمش، یامه‌ربطیله تعمیر اولنمش: یامه‌لی خرقه. ۲. یوزنده بیوجك برلکه‌سی اولان، یوزی لکه‌لی.

یامیام { س. [آفریقای وسطیده نیلك منابعی قربنده ساکن بولنان برقومك اسمندن مأخوذدر.] آدم‌اتی یین، مردمخوار.

یان { یاخود یاك. س. ۱. اوك وآرقه واوست وآلتدن غیری اولان طرف. کنار، جناح: صاع یان؛ صول یان؛ یاندن. ۲. طرف، جهت، سمت: اویانده‌در؛ نه‌یاندن کلیور؟ ۳. قرب، جوار یاقینلق: یاننده‌در؛ یاننه کیتدی. ٤. عند نزد، قت: بنم یانمده اونك هیچ قیمتی یوقدر؛ پدرمك یاننده خدمت ایدیور؛ کیمك یاننده بویودی؟ ٥. بدنك بر طرفی: بر یانی هیچ طوتمیور = ص. یاندن، طوغریدن طوغری‌یه اولمیان، اکری: یان باقیش. = ح بر طرفه، بریانه اکری: یان باقمق. || یان باقمق = نظر عداوتله باقمق. || یان چیزمك = اصوللهجق صیویشمق. || یان کسیجی = جیبلردن کیسه وساعت کبی شیئلر چالان خرسز، طرار. || یان کلمك = چکیلوب راحت ایتمك. || یاننه قالمق = ایتدیکی بولسز لغك جزاسنی کورمه‌مك، جزاسز قالمق. || یان یان = اکری اکری، نظر عداوتله یان یان باقیوردی. || یاندن یانه، اوجدن اوجه. || بر یاندن بر یانه = بر طرفدن اوبرطرفه: دیواری بریاندن بر یانه‌دلدی. || یان یانه = بیتشیك، متصل: یان یانه اوتوردیلر؛ اولرمز یان یانه‌در. || یانی باشنده = پك قربنده، اتصالنده: مکتب اوینك یانی باشنده‌در. || یانی قره [اصلی: یانیق قره] = برنوع چیبان، جمره.

یاناژ { ص. با: یاکاز.

یاناشمَق { یاناشدیرمق وسائره. با: یناشمق وسائره.

یاناق { یاخود یاکاق. با: یناق.

یانپوری { ص چارپوق، اکری بوکری. ینکیج کبی (آدم).

یانجق { س. آت زرهی، چوقال، برکتوان.

یاندیرمَق { فت. طوتیشدیرمق، یاقمق، اشعال وایقاد ایتمك: قندیلی یاندیرمق.

یاندیق { س. ۱. بیاضجه دیکن، جاورز. ۲. دوه‌دیکنك بیوك جنسی.

یانع { ص عر. ث: یانعه، اولمش، کماله ایرمش. اولغوز (میوه).

یانغابوج { ص پك اکری بوکری وچارپوق (آدم).

یانغین { ص. ۱. یانمش، یانیق، محترق. ۲. عاشق، آتش عشق ایله سوزان، محروق. ۳. متضرر اولمش. = س. امکنه واشیایه دوشن آتش، بونلرك طوتیشمه‌سی حریق: بوکیجه فلان یرده یانغین وار ایدی؛ یانغین قله‌سی = یانغینی کوروب خبر ویرمك اوزره اشارت چکمکه مخصوص یوکسك قله؛ یانغین طوبی = یانغینی خبر ویرمك ایچون آتیلان طوپ.

یانقو { س. یاخود:

یانقی { س. سسك بر یره چارپوب کری دونمه‌سی، عکس صدا، انعکاس صدا، فر. Echo.

یانقیلامق { یاخود یانقلامق. فل. سسی کری چویروب عکس ایتدیرمك، عکس صدا ایتدیرمك: طاغلر یانقیلایوردی.

یانگج { س. با: ینگج.

یانلمق { فج. تأسف وتلهف اولنمق: بوکا یانلیر. — با: یاکلمق.

یانمق { فل. ۱. طوتیشمق، پارلامق، آلولنمك، التهاب واشتعال ایتمك: آتش یاندی؛ صوبه دها یانمدی. ۲. احتراق ایتمکده اولمق، سوزان اولمق: اوطه‌ده صوبه یانیورمی؟ چیغاره‌م یانمیور؛ مردیون باشنده بر لامبه یانیوردی. ۳. آتشده طوتیشوب کول اولمق، محترق اولمق، طعمهٔ نار اولمق: کاغد منغله دوشوب یاندی: بر کونده ایکی چکی اودون یاندی اوقوناق اوچ کره یاندی یا. پلدی. ٤. قابل اشتعال اولمق، طوتیشور حالده اولمق، سهولتله اشتعال ایتمك: بواودون یانارمی؟ حجرفتیله یانماز. ٥. آتشده لزومندن زیاده قالمق، چوق بیشوب یانمش کبی اولمق: یمك، کولباصدی یاندی ٦. مج. چوق الم وکدر ویا عشق وهجران چکمك، محروق ودلسوخته اولمق ۷. ضرر وزیان کورمك، درس آلمق: آودن یاندم. ۸. حسبحال ایتمك: یانوب یاقیلمق. ۹. قزانان صابی‌یی کچوب اویونی غائب ایتمك: بن یاندم. ۱۰. تأسف ایتمك، آجیمق: شو چوجغك حالنه یانیورم. || اسماسی = یانمق = اراده الدن کیتمك. || برینك الندن یانمق = غدر واضرارینه اوغرامق. || باشده آتش یانمق = غائله واضطرابده بولنمق. || برینك نارینه یانمق = سببندن متضرر اولمق. || جان یانمق = درس وعبرت آله‌جق صورتده متضرر اولمق: آدمجغزك وکیلخرجدن جانی یانمش اورتاقلق ایستمیور. یانوب یاقیله‌رق = کمال سوزشله: دوستك وفاتنی یانوب یاقیله‌رق حکایه ایتدی. || یانه یانه. یورك آجیسیله.

یانمه { س. یانمق ایشی. با: یانمق.

یانو { س. لعنت، بد دعا، ایلیج، نفرین. مر.

یانه { یاخود یاکه ویا ینا. یکا. ح. دن یانه = جهتنجه، دائر متعلق، کلنجه، جه: ییه‌جکدن یانه صیقندیمز یوغیدی؛ تربیه‌دن یانه باصلدر؟ یازیدن یانه پك کریدر. || یانه یانه. با: یانمق.

یانی { س. قره‌یانی [اصلی: یانیق] = طاعون چیبانی، یومروجق. || یانی باشنده. با: یان.

یانیق { س. ۱. یانمش شیء: یانیق قوقوسی. ۲. یانمق اثری، بدنك یانمش یرینك نشانی: یوزنده بر یانیق واردر؛ النك یانیغی. = ص. ۱. یانمش، محروق. ۲. مج. عشق وکدر آتشیله سوزان، شوریده: یانیق آدم. ۳. جلیز، سیسقه: یانیق چوجق. || یانیق قره. با: یانی.

یانین { ح. یاندن، قیچین، متردد. دانه: یانین یانین کیدیوردی.

یاو { یاخود یاوه، یاوی، یاغی. ص ۱. غائب، ضایع. ۲. مجهول، نامعروف. ۳. یبانجی، یاد، اغیار، غریب. ٤. دشمن، عاصی. || یاوه حیوان = صاحبسز، کیمك اولدیغی مجهول، ضاله. = س. ضیاع، فقدان، یوقلق مر.

یاواش ص با: یواش.

یاوان { ص. ۱. یاغسز، یاغی پك آز: یاوان ات، چوربه. ۲. لذتسز، طاتسز، بی‌مزه: پك یاوان سوز.

یاور { ص فا. یاردیمجی، معین، امدادجی: جناب حق یاورکز اولسون = س فا. جم. یاوران. قوماندانك معیت ورفا.

قتنده اولوب قوماندەیه متعلق اوامرینی تبلیغه مأمور بولنان ضابط که علامت فارقه اولمق اوزره صاغ قولنده قوردونی اولور : سرعسکر یاوری؛ مقام یاوری. || یاور حرب = آنفاً ذکر اولنان وظیفه ایله موظف یاور. || یاوراکرم = مشیران عظامدن ذات حضرت پادشاهی یاوری عنوانی حائز بولنان ذات. [جمعنده «یاوران کرام» دیمکدن ایسه «یاوران اکرم» دیمك دها ایبدر، زیرا کرام «اکرم»ك جمعی اولمیوب «کریم»ك جمعیدر، «یاوران اکارم» دیمك ده غیر مأنوس در.] || یاور فخری = وظیفه‌سی ومخصصاتی اولمقسزین مجرد سبب افتخار اولمق اوزره ذات حضرت پادشاهی یاوری عنوانی حائز اولان امرا و ضابطانه دینیر. || سریاور = یاوران رئیسی : سریاور حضرت پادشاهی؛ مقام سرعسکری سر یاوری.

یاوَرلِك { س. یاور صفت ووظیفه‌سی : کندیسی یاورلك ایتمشدر؛ اونك یاورلکی وارمیدر ؟

یاورو س. با : یاوری.

یاوَری { س. فا. یاردیمجیلق، امداد، معاونت : یاوری طالعله.

یاوری { یاخود یاورو. س. هر نوع حیوانك کوچکی، بچه : قویون، قیصراق، تیلکی، ییلان یاوریسی. انسان حقنده‌ده مستعملدر : یاوریسنی یاننه آلمش ؛ کل یاوریم : هی یاوریم هی! || یاوری آغزی = قوزی و طانه آغزی کبی طاتلی آچیق پنبه رنك. || قپو یاوریسی = خان و جامع قپوسی کبی بیوك قپونك اورته‌سنده‌کی کوچك قپوکه اکثریا یالکز او آچیلیر.

یاوریجق { و یاوریجغز یاخود یاوروجق یاوروجغز. س. کوچك یاوری. مقام تحبیبده انسان حقنده‌ده مستعملدر : کل یاوریجغم : ایکی یاوریجغزم واردر.

یاوریلاتمَق { یاخود یاورولاتمق. (حیوانی) طوغورتمق : آطه طاوشانلرینی بسلیوب یاوریلاتملی.

یاوریلامَق { یاخود یاورولامق. فت. [حیوان حقنده] طوغورمق، یاوری یاپمق : مندرك اوزرینه کدی یاوریلامش؛ بوقوش هر سنه بوراده یاوریلایور.

یاوُز { ص. ۱. شدتلی، شدید، پك سرت وتند، یمان. ۲. [ضدیتله] پك ایی، اعلا، فوق العاده یمان، قییاق : بطش وشدتنه بناءً سلطان سلیم خان اوله لقب اولمشدر.

یاوُزلق { س. ۱. سرتلك، شدت قییاقلق یمانلق. ۲. [ضدیتله] ایلك، اعلالق، فوق العاده‌لك، قییاقلق.

یاوسی { س. ایکنه‌لی بر جنس چکرکه.

یاوشاق { س. هنوز سرکه‌دن چیقمش بیت، کهله یاوریسی، کوچکی.

یاوشان { ص. دیکنلی دیکنلری اولان، باتار. || یاوشان اوتی = ورونیقه دینلن نبات.

یاوُق { یاخود یاغوق. س. [قربیت بیان ایدن «یاق»دن مشتق] نشان، نشانلامه، نامزدلك : بوقیزك، بودلیقانلینك یاوغی وارمیدر ؟

یاوُقلامَق { فت. نشانلامق، نامزد ایتمك : قیزینی، اوغلنی یاوقلادی.

یاوُقلانمَق { فل. نشانلانمق، نامزد اولمق : او قیز، اوآدم پك کوچك یاشده یاوقلانمشدر.

یاوُقلی { ص. اولنمك اوزره نشانلانمش، نشانلی. نامزد : اوقیز، اودلیقانلی ایکی سنه‌دن بری یاوقلیدر؛ یاوقلیسی عسکره کیتدی : یاوقلیسی زنکین بر قیزدر.

یاوه { ص. با : یاو.

یاوه { س. فا. بوش لاقردی، عبث سوز، صاچمه صاپان، هذیان.

یاوه گو { ص. فا. ج : یاوه‌گویان. صاچمه صاپان سویلین، هذیان ایدن.

یاهو { حد. عر. ۱. ای الله! الهم! یاهو ویامن هو = ذکر. ۲. ای سن، باقسه‌ك آ، بکا باق : یاهو! بورایه کل. ۳. آدم! آدملر! آجانم : ایتمیك یاهو! یواش یوریه‌لم یاهو!

یاهَی { حد. ای! هی! به هی! سوینج مقامنده مستعملدر نه شرقیلر، یاهی.

یای { س. ١. اوق آتمغه مخصوص معروف اکری و اسنر سلاح که باروتك ایجادندن اول پك مستعمل ایدی، قوس، کمان: یای قورمق، کیریشله‌مك = توتیر ایلمك، زه ایتمك؛ یای قبضه‌سی = طوتیله‌جق یری اولان اورته‌سی؛ یای قولی = ایکی قاشندن بهری. ٢. اسنر آلت: آرابه بایی. ٣. یای برجی = برج قوس که کونش تموز آینده بوکا داخل اولور. = ص. یای کبی کمرلی، مقوس: یای قاشلی = کمان ابرو.

یای { س. تق. یاز موسمی، صیف. [اورته‌سی اولان تموزده شمسك «یای» برجنده بولنمسی سببیله بویله تسمیه اولنمشدر: ویاخود بوموسمده سوریلرك یایله‌لرده یایلمسی و هر شیئك‌ده صیجاقدن آچلمسی مناسبتیله «یایمق» فعلندن مشتقدر.]

یایا { س. ص. [اصلی: یایاق] و:

یایان { س. ص. ١. آیاقله یوروین. حیوانسز کیدن، پیاده، راجل، ماشی: یایا، یایان یولجی: یایلر کریده قالدی؛ یایان قالمق = آتسز قالمق. ٢. محروم، بیهره، بی نصیب: کندیسی معارفجه پك یایاندر. || یایا چریسی = یکیچری اوجاغنك پیاده صنفی. = ح. یوریه‌رك، حیوانسز، ماشیاً: یایا کیتمك؛ یایان یوریمك.

یایانلق { س. آتسزلق، پیاده‌لك، یایا اولمق و کیتمك حالی: اوزون سفرده یایانلق چکلمز.

یایدیرمق { فت. سردیرمك. دوشتمك. فرش ایتدیرمك: شورایه بریایغی یایدیرك.

یایغره { س. ١. یوکسك سسله باغرمه کورلدی، ولوله، غریو: یایغره‌یی باصمق = چوق باغرمق؛ یایغره قوپمق = بربیوك کورلدی ایشیدلمك. ٢. جزئی بر آجی و وجع اوزرینه اولنان تلاش و کورلدی: بر اوفاق چیبان ایچون بوقدر یایغره.

یایغره‌جی { ص. ١. سنبلی سببسز چوق باغروب واویلا ایدن، ولوله‌یی قوپاران: پك یایغره‌جی برچوجقدر. ٢. جزئی بر آجی‌یه طیانه‌میوب زیاده تلاش و کورلدی ایدن: براوفاق چیبان چیقارمش آما کندیسی یایغره‌جیدر.

یایغی { س. یره یایلان و سریلان شیء، قوری تخته ویا طاشه باصمامق ایچون ویا اورته‌لق تمیز قالمق ایچون اکرتی اوله‌رق دوشنن بز و کلیم وسائره: حمام یایغیسی؛ یتاق یایغیسی؛ سفره‌نك آلتنه بر یایغی آچلی.

یایق { یاخود یاییق. ص. آچیق، یایوان، مبسوط: یایق قاب، کول. = س. یاغ چیقارمق ایچون ایچنده سوت ویا یوغورت دوکدکاری قاب که یوکسك وطار برقوچیدن عبارت اولوب آلتی آغزندن کیکیشدر، ممخضه: یایقدن یکی چیقمش تره یاغی: یایق طوقماغی.

یایقامق { فت. با: ییقامق.

یایلا { یاخود یایله و:

یایلاق { س. [ترکیء قدیمده یاز دیمك اولان «یای»دن] ١. یازین چیقیلوب اقامت اولنان یوکسك و سرین یر، طاغلرك اوستنده‌کی یازلق اقامتکاه: آنا. طولیده اکثر قصبه‌لیلر یازین یایلالره، یاقلاقلره چیقارلر. ٢. یازلق مرعا، یازین سوریلرك یایلدقلری مرعالق طاغ اوستلری: حیوانلری خانغی آیده یایلایه چیقاریرلر؟ شمدی سوریلر یایله‌ده‌در. || یایلا یوزی = طاغلردن ایندیریلان و صنعی اولمیان یوز. || یایلا چیچکی = عنبر چیچکی.

یایلاقیه { س. [یایلاق اسم ترکیسندن عربی قاعده‌سنجه یاپلمش غلط فاحش تعبیردر.] یازلق مرعا کراسی، میری‌یه عائد یایلالر ایچون سوری صاحبلرندن آلنان رسم.

یایلامق { فل. ١. یازی یایلاده کچیرمك، یایلاده بولنمق: ارطغرل بك عشیرتیله طومانیچ طاغلرنده یایلاردی. ٢. یایلاده اوتلامق، یایلایه چیقارلمش اولمق: سوریلری ساحلده قیشلایوب بالقانلرده یایلارلر.

یایلمق { فل. فج. ١. آچلمق، کیکیشله‌مك، بیومك، توسع ایتمك، منبسط اولمق: بونك آغزی چوق یایلدی؛ صیجاقدن هرشیء یایلیر: یاغ لکه‌سی چابوق یایلیر. ٢. طاغلمق، صاچلمق، منتشر اولمق: بورسه انشاسنه دائر بر حوادث یایلدی. ٣. اوستده‌کی اشیا واثواب واسلحه وسائره‌یی طاغیدوب اوزانمق،

دوکیلوب صاچلمق : خیدودلر بر چایرده یایلمشلردی . ٤. (سوری) مرعاده متفرق اولەرق اوتلامق : قویونلر بر بایرده یایلدیلر ٥. سرایت ایتمك، محدود ومنحصر قالەمیوب تعمم ایتمك : اسکی زمانلرده تحفظ قاعدەسنه رعایت ایدلمدیکندن ظهور ایدن امراض چابوق یایلیردی. ٦. سرلمك، دوشمك : بورایه بر کلیم یایلملیدر . ٧. اوریلوب ویا یاییلوب دوشمك، سرلمك : طاغ کبی آدم بردن یایلدی .

یایلمه { ـ . یایلمق ایشی . با : یایلمق .

یایلی { ص ١. یای ، اوقله تیر وکمانله مسلح کماندار : یایلی عسکر . ٢. اسنر ویا آچیلیر قپانیر بر آلتی اولان : یایلی آرابه .

یایلیم { ص یایلیم آتش = بر صف طرفندن بردن واقع اولان سلاح انداختی .

یایمق { فت ١. آچمق ، اوزاتمق ، بیوتمك، توسیع وتمدید ایتمك : حرارت هر شیئی یایار. ٢. طاغیتمق، صاچمق، سرپمك، پریشان ایتمك : اشیاسنی هرطرفه یایمش: بوکاغدلری بویله یایمایك ٣. نشر واشاعه ایتمك، هرکسه طویورمق، تعمیم ایتمك : برسوز یایمشلر: بو خبری کیم یایدی؟ بولاشیق یردن کلن بر یولجی خستەلغی یایمش. ٤. سرمك، دوشەمك آچمق، فرش ایتمك : شورایه بر یایغی، بر کلیم یایملی. ٥. (حیواناتی) مرعاده طاغیدوب متفرق حالده اوتلاتمق : قویونلرینی بربایرده یایمش. ٦. اولو ویا بایغین یاخود خستە دوشورمك ، سرمك : صیتمه بوتون اوشاقلری یایدی.

یایمه { ـ . ١. یایمق ایشی . با : یایمق. ٢. صاتیلق اوفاق تفك شیئلرك سرلەسی : خردوات یایمەسی .

یایمەجی { ـ . آچیق محللرده و وصوقاق کنارلرنده اوفاق تفك شیئلر و خردوات سروب صاتان آدم ، خردوات سرکیجیسی. = ص طوپلی اولمیان، طاغنیق، پریشان حال .

یاین { ـ . بیوجك وکوشك اتلی برجنس طاتلی صو بالیغی : یاین بالیغی .

یایوان { ص. ١. آچیق، گکیش، بول، یایلمش، منبسط : یایوان قاب. ٢. طوپلی اولمیان، غیرمضبوط، طاغنیق، پریشان. || آغزی یایوان = سر صافلاماز ، آغزی کوشك، بوش بوغاز، گوزه .

یایوانلق { ـ . ١ . آچیقلق ، انبساط. ٢ کوشکلك، عدم تقید . ٣. طاغنیقلق، پریشانلق.

یائی { ص. عر. ؤ : یائیه . ر . ا صرف عربیده ا «ی» حرفنه منسوب ومتعلق ویا بو حرفی حاوی اولان : مثال یائی = برنجی حرف اصلیسی «ی» او. اولان فعل: اجوف یائی = ایکنجی حرف اصلیسی «ی» اولان فعل: ناقص یائی = اوچنجی حرف اصلیسی «ی» اولانی .

یَباب { ص. فا. ییقیق، بوزوق، خراب ، ویران ، تباه : خراب ویباب اولدی .

یَبان { ـ. فا. ١. ایصسز وغیر معمور یر، بر، بریه. ٢. معمورەنك خارجی ، قیر : || اضافتده حیوانات حقنده وحشی ونباتات حقنده خدایی نابت معناسنی افاده ایدر، که هر ایکی تقدیرده یبانی دخی دینلیر : یبان آدمی = یبانی، وحشی، آدم : یبان اشکی = حمار وحش. کور؛ یبان طوموزی قویونی ، کچیسی ، کدیسی = بو حیوانلرك اهلی اولمیان وحشی جنسلری: یبان آصمەسی، انجیری، تره اوتی، تورپی صارمساغی، صوغانی، مرسینی، موروری، هاوجی یونجەسی وسائره = بو نباتلرك یبانی وتربیه اولنمامش خدایی نابت جنسلری. || یبانك آدمی = ومناسبتسز آدم . || یبانه آتمق = اعتبار ایتمەمك، صایمامق : بو سوزی یبانه آتمایك. || یبانه سویلمك = عبث سویلمك، خلط ایتمك . || سوزم یبانه = حاشا حضوردن، سوزم اوکا . || بر ویبان = چول ، بیابان، بریه .

یبانتراق { ـ . طوراق اوتنك برنوعی .

یبانجی { ـ . ص ١. یرلی اولمیان، غریب اجنبی، بیکانه : بو مملکت اهالیسی یبانجیلرله الفت ایتمزلر. ٢. مألوف وآشنا اولمیان، مناسبتی اولمیان، تکلیفلی، یاد : بوذات یبانجی دکلدر؛ بن یبانجی می یم ؟

یبانجیلق { س. ١. یرلی اولمیانك حالی، غریبلك، بیکانه‌لك : بورا خلقنك احوالنه واقف اولمقلغمه یبانجیلغم مانعدر. ٢. الفت و انسیت فقدانی، تکلف : بن بو اوه یبانجی کبی کلمیورم یبانجیلغی قبول ایتمم.

یبانلق { ص. ١. یبان یره وغیر معمور محللره منسوب ومتعلق ویا بویله یره مخصوص : یبانلق آغاج، حیوان. ٢. مسافرلکه مخصوص، مسافرلکده کییله‌جك : یبانلق اثواب. = س. ایصسز وغیر معمور یر : یبانلقلرده کزیوردی.

یبانه { با : یبان.

یبانی { ص. ١. بر ویبانه وایصسز غیرمعمور یرلره مخصوص : یبانی چیچك ؛ یبانی یمشلر. ٢. وحشی، غیرمأنوس، ییرتیجی : یبانی کدی؛ یبانی کچی؛ یبانی آدم = وحشی حالنده بولنان، بوس بوتون تربیه‌سز.

یبانیلك { س. وحشیلك، عدم مأنوسیت، ییرتیجیلق : آوستراليا اهالیٔ اصلیه‌سی یبانیلك حالنده یاشارلردی؛ قپلانك یبانیلکی پك زیاده‌در.

یبروح { س. عر. نبا. یبروح الصنم [و غلطی : عبد السلام] = بر نوع طاغ طورپی، قان قورودان، لفاح بری.

یبوست { سث. عر. قورولق، نمزلك، رطوبت فقدانی، خشکی : یبوست هوا.

یپ { د. یاء مفتوحه ایله باشلایان بعض تر. صفتلره کیروب تأکید و مبالغه بیان ایدر : یپ یکی = بوس بوتون جدید.

یپاغی { یاخود یاپاغی. و :

یپاق { یاخود یاپاق. قویونك قیشین سورن یوکی قبا ویو. مشاق یوك : ممالك عثمانیه‌دن ایپی یپاغی، بباق چیقار.

یپاقجی { س. قویون یوکی صاتان آدم، یوك تجارتی.

یپاقلی { ص. یپاق یعنی یوکله مستور، یپاق ویرن : یپاقلی حیوان = قویون مقابلی : قیللی = کچی.

یپراق { یپراقلنمق و سائره. با. یاپراق وسائره.

یپرمك { فل. قوشمق، سرعت و تلاشله کیتمك، شتاب و عجله ایتمك. مر.

یتاغان { یاخود یاتاغان. س. [بلده‌کی سلاحلقده یاتار کبی وضعیتده طورمه‌سی وجه تسمیه‌سیدر.] اسلحهٔ جارحه‌دن پك ارزون بیچاق. -- صفت کبی‌ده قوللانیلوب : یتاغان بیچاق دینیر.

یتاق { یاخود یاتاق. [« یاتمق » دن] ١. اویومق ایچون یاپیلان دوشك که یره یاپیلان شلته ویا شلته‌لرله اوسته آلنان یورغان و فانله کبی اورتودن و یوزیاصدیغندن عبارتدر، فراش، بستر : یتاق طاقمی ؛ بنم یتاغم یایلدی ؛ مسافر یتاقلری. ٢. اوزرنده یتاق یاپیلان کره‌وت، قاریوله، سریر : دمیر، تخته یتاق. ٣. مکان، مبیت، ملجأ، محل مخصوص : اوراسی آرسلان یتاغیدر ؛ آو یتاغی. ٤. خرسزلری خفیا قبول و اشیاء مسروقه‌لرینی حفظ ایدن آدم : خرسزلرك، خیدودلرك یتاغی. ٥. نهرك آقدیغی دره وخندق : مندرسك یتاغی. ٦. بو ایرماق هر وقت یتاق دکیشدیرر : اسکی یتاغنی ترك ایتمشدر. || یتاق اوطه‌سی = ١. یتاق طاقملرینك قوندیغی کوچك اوطه، یتاق طاقملرینه مخصوص صندیق اوطه‌سی. ٢. یاتیلان اوطه، بر ویا زیاده قاریوله قورلمش اوطه : یتاق اوطه‌لری لدوسه قارشی بولنملیدر. || تجار یتاغی = تجارتکاه (شهر). || دول یتاغی = رحم. || کمی یتاغی = لنکرکاه، لیمانلق.

یتاقلق { س. ١. اوزرنده یتاق یاپیلان کره‌وت، قاریوله، سریر. ٢. یتاق یاپمغه وقاریوله وضعنه مخصوص کوچك حجره، اوطه‌نك یتاق ایچون آیرلمش قسمی. = ص. بر مقدار یتاق استیعاب ایدن : یوز یتاقلق خسته‌خانه ؛ یکرمی یتاقلق قغوش.

یتاقلی { ص. ١. یتاغی اولان : یتاقلی اوطه. ٢. یتاغی یعنی مجراسی دریك اولان : یتاقلی ایرماق.

یتالاق { ص. دائما اسیر فراش.

یتامی { سذ. جم. عر. فد. : یتیم. با. یتیم. [ایتام کبی.]

یتدیرمك { فت. ینه‌جك حال و مقداره کتیرمك، کفایت ایتدیرمك.

یتر { ص. یتیشن، کافی، وافی : بوتون قیشه یتر اودونمز یوقدر. = ح. الویرر، کافی،

زیاده لازم دکل : پتر سویله ، آرتق یتر .

یَتِشدیرمَك { فد. ۱. یتیشه جك حاله کتیرمك ، ایصال ایتمك ، وصول ایتدیرمك : قوغه‌یی صویه یتیشدیرملی . ۲. قاوشدیرمق : الله چوق چوجقلرینه یتیشدیرسین . ۳. وقت و زمانلرینه بولندیرمق ، وقتلرینده ایصال ایتمك : قایقجی بزی ایی یتیشدیردی؛ ترزی اثوابمی بایرامه یتشدیره‌مدی . ٤. بر زماندقدر باشاتمق ، واردیرمق ، درك ایتدیرمك : جناب حق بزی کله‌جك رمضانلرده یتیشدیرسین. ٥. حاضر بولندیرمق ، تدارك و استحضار ایتمك : بزه بر آزصو، بر آز یمك یتیشدیره بیلیرمیسکز؟ ٦. صوکره‌دن کوندروب قاتدیرمق : آرقه‌دن بزه براچ سواری یتیشدیردی . ۷. طویورمق ، اسماع واخبار ایتمك، تبلیغ ایتمك : نم سویلدیکمی خواجه‌یه یتیشدیر. مثلر . ۸. غرسله و تولدانله وجوده کتیرمك ، یاپمق : بر چفتلك آچوب آغاجلر ، آنلر یتیشدیریور؛ عربان الیوم کوزل آنلر یتشدیریورلر؛ کندیسی متصل اولاد یتیشدیریور . ۹. تربیه ایدوب میدانه کتیرمك ، تربیه ایتمك : حربیه مکتبی دولتله ضابط یتیشدیریر؛ او ذات بر چوق طلبه یتیشدیرمشدر . || سوز یتیشدیرمك = جوابه مقتدر اولمق ، مقابله ایتمك : اوکا سوز یتیشدیرمك نه قدر مشکل . || لاقردی یتیشدیرمك = دیدی قودی ایتمك ، غمازلق ایلمك . = فل. (حیوان) آرت آیاغیله اوك آیاغی اوروب یارەلامق : بو آت یتیشدیریور.

یَتِشمِش { ص. ۱. بویومش، بالغ. ایش کوره‌بیله‌جك ویا اولنه‌جك سنه واصل : یتشمش اوغلاری یتشمش بر قیزی وار. در . ۲. اولغون ، کامل بولمش: یتشمش میوه .

یَتِشمَك { فل . ۱ . اولاشمق ، ایرمك واصل اولمق : باشی طاوانه یتشیر؛ بو قوغه صویه یتشمیور. ۲. وقتی درك ایتمك ، بر زمانه‌دك یاشامق : بو بهاره‌ده یتشدك . ۳ وقتنده بولمق ، وقتیله واصل اولمق : نمازه یتشدم ؛ واپوره یتشه‌مدك. ٤. وقت بولمق، یابه‌بیلمك : بوقدر ایشه یتشه‌م ٥ حاضر ومهیا اولمق، بر وقته‌دك یاپیله‌بیلمك : بو ایش افشامه یتشه‌مز. ٦. وجوده کلمك، نشو ونما بولمق ، حاصل اولمق : بو مماکنده چوق میوه، ذخیره، آت، قویون یتشیور. ۷. تربیه اولوب میدانه کلمك، نشأت ایتمك: مکاتب حربیه‌دن متفنن ضابطلر یتشیر . ۸. کفایت ایتمك ، کافی اولمق ، یتمك : بو یمك همچره یتشمز . ۹. صوکره‌دن کیدوب ویا بر ایشه باشلایوب اول کیتمش ویا باشلامش اولانلره قاتلمق : آرقه‌دن بزه یتشدی؛ سز ایشه، بازی‌یه باشلایك بن سزه یتشیرم. ۱۰ بیومك، ایش کوره‌بیله‌جك سنه کلمك : شمدی اوغلری یتشدی کندیسی رلحت ایدیور ۱۱. (میوه) اولمق ، کامله ایر. ملك : دها اوزو لمر یتشمدی. ۱۲. بر زمانده یاشامش اولمق، بر زمانی ویا بر ذاتی کورمش اولمق : بن بیوك پدرمه یتشه‌مدم؛ وقت سعادته یتشنلر .

یَتِشمه { سـ . یتشمك ایشی . لا : یتشمك. = صـ . ۱. حاصل اوله، وجوده کلش، متحصل: چکردکدن یتشمه آغاج . ۲. تربیه اولمش ، نشأت ایتمش : کاتبلکدن یتشمه بر آدم؛ مکتبدن یتشمه مأمور .

یَتمِش { عد. ۱. یدی دفعه اون، سبعین، هفتاد : یتمش کشی؛ یتمش سنه ؛ یتمش بر ؛ یتمش یش؛ یوز یتمش. ۲. یتمش یاشی ، سن سبعین : یتمشی یکیکین ، یتمشه قریب بر آدم .

یَتمِشَر { عد. هربرینه ویا هردفعه. سنده یتمش : اورتافلر یتمشر لیرا ویردیلر؛ طوغه‌لری یتمشر آرابه‌لره یوکلتدیلر. || یتمردن، یتمش یتمشر = هردفعه سنده یتمش .

یَتمِشلِك { ص. ۱. یتمش غروش وسائره قیمتنده یاخود یتمش اوقه وسائره ثقلتنده ویا یتمش جزه‌دن مرکب اولان . ۲. یتمش یاشنده : یتمشلك پر اختیار. = سـ . یتمش پاره‌وسائره مقداری : بوکا بر یتمشلك ویره یم می ؟

یَتمِشلی { ص. یتمش جزه‌دن مرکب ویا یتمش شیئی حاوی اولان .

یَتمِشنجی { ص یتمش درجه‌سنده اولان ، آلتمش طقوز نجیدن صوکره کلن:

یتمشنجی سنه؛ یتمشنجی دفعه : یوز یتمشنجی وسائره .

یَتَمَك { فل. ١. کافی و وفی اولمق، الویرمك : بو بکا یتر؛ بو قدر سعی و غیرت یتمزمی ؟ ٢. ایرمك، واصل اولمق : الم اورایه یتمز؛ درجهٔ علیایه یتدی. ٣. بولمق ، دکمك ، بالغ اولمق : عمری طقسانه یتدی . || جانه یتمك = جانه طاق ایتمك. || کوج یتمك = اقتدار اولمق ، مقتدر اولمق : اوکا بنم کوجم یتمز .

یَتیم { س. ص. عر. ث : یتیمه. جم : ایتام، یتامی . [« یتم »دن صش.] ١. باباسی ویا باباسی و آناسی اولمش چوجق ، اوکسز : یتیم برچوجق؛ یتیمه برقیز ؛ شو یتیمه یازیق : ایتام مجلسی = باب مشیختده اموال ایتامك اداره وادانه‌سنه نظارت ایدن مجلس. ٢. یکتا، تك ، فرید ، نادر ، نایاب : دریتیم .

یَتیملك { س. باباسی ویا باباسی و آناسی اولمیان چوجغك حالی .

یَتیمه { سث. عر. نادر و نایاب ایجی. دریتیم : یتیمة الدهر.

یَحتَمِل { فل. [افتعال بابندن مضارع اولوب لسانمزده حال کبی قوللانیلیر .] اوله‌بیلیر ، محتملدر، بلکه .

یَخ { س. فا. بوز . جمد . ن. || یخ پاره = بوز پارچه‌سی .

یَخشی { ص. [اصلی: یاقشی ایاقشیق آلان . ایی . کوزل ، یمان مقابلی : یخشی یکیت. [سکیمشدر.]

یَخشیلق { س. ایلك، کوزلك .

یَخنی { س. [فارسیدن] قاورلمش صوغان و سائره ایله پیشمش ات یمکی : پاپاس، دوکون، طاوق یخنیسی: صوغانلی صارمساقلی، نخودلی، مغدانوسلی یخنی .

یَد { سث. عر. ت. یدین. جم: ایدی، ایادی . [ترکجه‌ده چوق دفعه مذکر کبی قوللانیلیر.] ١. ال، دست. ٢. مج. زور، کوج، قوت، قدرت. ٣. امداد، یاردیم. ٤. واسطه ، معرفت : فلانك یدیله ویردم. || ید بید، عن ید = الدن اله، طوغریدن ، معامله ایچون طولاشمیه‌رق. || ید بیضا = حضرت موسی (عم)ك معجزه‌سی اوله‌رق بیاض بر ال کوسترمه‌سی . || ید تصرفنه ، ید ضبطنه کچیرمك = تصرف ، ضبط ایتمك . || ید طولی = معلومات تامه ، وسعت معلومات ، اطلاع تام : فقهده ید طولی صاحبی . || ید واحد = انحصار . || ذی الید = متصرف ، بر مالی اله کچیروب تصرف ایتمکده اولان .

یَدا { یاخود یده ـ. یشم دینلن طمارلی یشیل طاشکه اسکی ترکلر اوندن صنملرینی یاپارلر واستمطار ایچون صویه آتارلر ایدی .

یَدَك { س. ١. حیوان چکه‌جك ایپ ، یولار صاپی . ٢. آقندی‌یه قارشی ساحلدن قایق وکمی چکمکه مخصوص ایپ : قایغی یدکه ویرمك . ٣. یولارندن چکیله‌رك کوتوریلن بوش آت : سایس بریدك کوتوریوردی ٤. لزومی حالنده قوللانلمق ایچون برشیئك فضله بولندیریلان اشی . [بو معنا ایله صفت کبی‌ده قوللانیلیر :] یدك بر آناختارم واردر : ساعتك یدك جامی || یدك خزینه‌سی = صو خزینه‌سی طولدیغنده فضله‌سی دوکلمك اوزره یدك بولندیریلان ایکنجی خزینه . || یدك صو = ماء جاری قاتمه‌سی. || یاغ یدکی = بیوك یاغ طولومی .

یَدَکجی { س. ١. یدك بر آت کوتورن سایس . ٢. آقندی‌یه قارشی ایپله قایق چکن آدم.

یَدَکلك { ص. حین حاجتده قوللانلمق اوزره یدك بولندیریلان : یدکلك بر چفت چیزمه آلمیسکز .

یَدَکلی { ص. حین حاجتده یرینی طوته‌جق بریدکی اولان : یدکلی ساعت جامی .

یَدمَك { فت. ١. (حیوانی) یولارندن طوتوب کوتورمك ، چکمك : بر آته بینمشیدی دیکرینی یانندن یدیورلردی. ٢. (قایغی) آقندی‌یه قارشی ساحلدن رسنله چکمك : قایغی یدمدکجه یوقاری چیقارمق ممکن دکلدر .

یَدِنجی { ص. یدی درجه‌سنده اولان، آلتنجیدن صوکره کلن، سابع، هفتم : هفته‌نك یدنجی کونی: یدنجی آی ؛ یدنجیسی : اون یدنجی : یوز یدنجی .

یَدی (عد . آحاددن آتی ایله سکز آره‌سنده‌کی عدد ، سبعه، هفت : یدی قات کوك ؛ اون یدی. || یدی ویرن = سنه‌ده برقاچ دفعه میوه ویاچیچك ویرن آصمه‌وکل وسائره .

یَدی (ص. («یمك» فعلندن ماضی) میراث یدی = میراثه قونمش؛ و مج. مسرف ، حسابنی بیلمز .

یَدیرمَك (یا ییدیرمك . فع ۱. یمکه سوق یاخود اجبار ویامساعده ایتمك : مسا. فرلره یمك یدیردیکزمی ؟ حیوا. نره نه یدیریورسکز ؟ آلدیغی بیات بالیغی کندیسنه یدیرملی ؛ چوجقلر ایتکاری کورلدی ایله بزه راحت یمك یدیرمدیلر. ۲. محتاجینه یمك ویرمك، اطعام ایتمك: خسیس دکلدر چوق یدیریور ۳. یوتدیرمق سیندیرمك : یاغی اونه یدیرمك. ٤. صرف واستهلاك ایتمك غائب ایتدیرمك : قماشك فضله‌سنی دیکیشه یدیرملی. ٥. پاره ویرمك : پاره یدیردی . ٦. هضم و تحمل ایتدیرمك : نفسنه یدیرمك = قبول ایتمك، راضی اولمق .

یَدیرمه (یا ییدیرمه . س. یاغ وکیرجله کندیردن یاپیلش برنوع معجون که لوکون کبی صوبوریلرینی یاپیشدیرمه‌ده یارار .

یَدیشَر (عد. هر برینه ویا هر دفعه‌سنده‌یدی : اورتافلره یدیشر لیرا دوشدی : دیرکاری یدیشر آرایه‌لره قودیلر .

یَدیگیر (س. دب اکبری تشکیل ایدن یدی کوکب، بنات نعش .

یَدیلمك (ص. ۱. یدی غروش و لیرا وسائره قیمتنده اولان: یدیلك قماش. ۲. یدی قاریش ویا آرشین و سائره بویننده اولان : یدیلك دیرك . ۳. یدی اوقه وسائره ثقلنده اولان یدیلك قوزی . = س. ۱. یدی غروش وسائره قیمتنده سکهٔ حقیقیه ویا مفروضه : بوکا بر یدیلك ویره‌یم‌می؟ ۲. دوکونك یدنجی کونی کیلمك اوزره گرگی طرفندن کلینه اپدیریلان قیمتلی اثواب : کوزل بر یدیلك یاپدیردی .

یَدیلی (ص یدی جزءدن مرکب ویایدی بنکی و سائره‌سی اولان : یدیلی اسقامبیل کاغدی. = س. یدی بنکلی اسقامبیل کاغدی : قوپه‌نك یدیلیسی .

یَر (یاخود یبر . س. ۱. ارض ، زمین، کوك مقابلی : جناب حق یری کوکی یاراتدی: یرکوك دیدیلر . ۲. اوزرنده ساکن اولدیغمز سیاره ، کرهٔ ارض : یرکوزنشك اطرافنده دونر . ۳. کرهٔ ارض سطحنده قره قسمنك یوزی ، طوپراق . ثرا. زمین : یره باصمق : یره اوتورمق : یرله برابر . ٤. ایشلنه‌جك ویا اوزرنده یاپی یاپیله‌جق سطح ارض یارچه‌سی ، اراضی ، عرصه : اونك یری چوقدر : مملکتنده‌کی یرلری اعمار ایده‌جکدر ؛ باباسندن کندیسنه چوق یر قالدی ؛ اوی خراب اولدی یرینی ده صاندی: او پاره ایله یر آلدم . ٥. محل ، موضع، مکان، اقامتگاه، مقام ، جای : اونك یری یوقدر ؛ یرکز نره‌ده در ؟ ٦. مملکت، مسقط رأس ، مرزبوم، منشأ : بنم یرم روم ایلیدر؛ جنس آتلرك اصل یری جزیرة العربدر . ۷. منصب، مسند ، محل مأموریت، مقام : تعیین اولندیسه‌ده دها یرینه کیتمدی . ۸. اوتوریله‌جق محل. اجرتله طوتیلان محل : کمی‌یه ارکنجه کیروب یر طوتملی ؛ تیاتروده یر قالمدی ؛ اوطه‌ده یر بوله‌مدی . ۹. اثر نشان، کچمش بر شیئك قالان علامتی : پاره یری: دیکیش یری؛ حك اولنان یازینك یری. ۱۰. وسعت ، کنکیشلك ، صیغه‌جق محل : اوطه‌ده یر قالمدی؛ صا. تجیلرك کوفه‌لرندن یایا قالدیر. منده کچه‌جك یر قالمامش: مسا. فردن چکنم اما یرم یوقدر . ۱۱ طوپراق ، خاك ، تراب : اوقدر اوتاندم که یره کچدم ؛ کوستبك یری اویوب دلیك آچمش. بریر آچیلیرسه تعیین ایدیله‌جك ۱۲. بر ایشه مخصوص محل : بازریری = بازار قوریلان یر؛ اکلجه یری = تنزهکاه: یازی یری: ایش یری. || یره آتمق = اهمیت ویرمیوب براقمق، بیانه آتمق . || آچیق یر = محل مأموریت. || آرقه‌یره گلمك = ۱. آرقه اوسنی دوشمك. ۲. مج. یکلمك مغلوب اولمق . || علی الخصوص کورشده. || یر آلتی = ۱ طوپراغك ایچنده وسطح ارضك آلتنده اولان اورتیلی

محل یاخود یول وسائره ، زیر زمین، تحت الارض، بودروم ، تونل اوراده ازمنهٔ قدیمه‌دن قالمه بریر آلتی واردر؛ یرآلتی صوقاق. || یر الماسی سبزه کبی قوللانیلان شکلاً پاتاتزه بکزر بر کوك.|| یره اوتورمق = صندالیه ومندر وسائره‌نك غیری اوله‌رق قوری یره ویا کچه‌نك اوزرینه اوتورمق، آشاغی اوتورمق. || یره اورمق = ١. مغلوب ایتمك، دوشورمك . ٢. آلدادوب صویمق ، طولاندیرمق . || کندینی یردن یره اورمق = شدتلی وجع ویا مأیوستدن تپنوب طورمق . || یر ایتمك = ١. اثر وعلامت براقمق: یاغمور طامله‌لری فسك اوزرینه یر ایتدی. ٢. تأثیر ایتمك، مؤثر اولمق ، کچمك. || یرایدنمك = اراضی ویا عرصه صاتین آلمق ویا هرنه صورتله اولورسه تدارك وتصرف ایتمك. || یرینی ایصیتمق = بریرده طورمق، ثبات ایتمك. || یره باتمق = ١. طوپراغك ایچنه صوقمق ، کوملمك. ٢. نام ونشانی قالمامق. || یرباغر صاغی = صراد دینلن نبات. || یره باقار = مرائی ، سینسی. || بریره کلمك = طوپلانمق. || یر بکنمك = اوتوره‌جق محل انتخاب واختیار ایتمك. || یربولمق = ١. اوتوره‌جق محله دسترس اولمق: اوطه‌ده یربوله‌مدم . ٢. منصب ومأموریته نائل اولمق: بریر بولدی بوشده دکل.|| یرینی بولمق = اجرا اولنمق : امرکز یرینی بولسون دیه بونی یاپدم.

|| یر پلیدی = بر جنس نبات . || یرچامی = فونده نوعندن بر چالی. || یرده = آشاغیده سطح ارضك ویا دوشمه‌نك اوزرنده. یرده‌کی چوپلری طوپلادی . ||یردن گوکه = پك بیوك فرق، پك زیاده. || یردن یره = برمحلدن برمحله، صیق صیق محل دکیشدیره‌رك : یردن یره کزیور . || کوکده آرارکن یرده بولمق = اوزاقلرده وکلفتله آرارکن یاقینده وقولایلقله بولمق . || بر یرده طورمق = محل دکیشمه‌مك، چوق طولاشمامق : اوبر یرده طورماز . || بر یرده (جملهٔ منفیه‌ده) = هیچ برمحلده : بریرده بوله‌مازسکز. || برنده = ١. محل مخصوص ومناسبنده، مناسب ، اویغون ، لایق : بو سوز یرنده‌در ؛ یرنده سویلنمش برسوزدر . ٢. مناسب وقت وحالده، مناسبت دوشدکده : یرنده اویله‌ده دینلیر . || یره دوشمك = سقوط ایتمك، اینمك ، هبوط ایلمك . || راحت یر = خفیف مأموریت وخدمت || یر ساقزی = قار ، نطرون . || یرینی سومك = بر نباته دیکلدیکی یر یارامغله چابوق بیومك. || یر صارمشیغی = یره سوریلور بر جنس صارمشیق . || یرصیچانی = کوستبك. || یر طوتمق = ١. چوق محل ضبط ایتمك، ایشه یارامیوب غلبه‌لق ایتمك : بوآغاجلر بوراده بیهوده یرطوتیور. ٢. ایشه یارامق ، بر شیٔ یرینه کچمك : لزومسز

ظن ایتدك اما یرطوتدی || یرینی طوتمق = بر شیٔ ویا شخص یرینه کچمك ، اونك ایشنی کورمك : هیچ کیمسه آنا یرینی طوته‌ماز: بزم یازیخانه سفره یرینی طوتدی . || یر فستغی = آمریقان فستغی.|| یرده قالمق = پایمال اولمق. || قره یر = مزار، قبر.|| یرینه قومق = عد واعتبار ایتمك: دایه‌سنی مربی یرینه قومش؛ بنی آدم یرینه قومدی. || یره کچمك = چوق محجوب ومأیوس اولمق. || بر یره کچمك بر مأموریته نصب اولنمق . || یرینه کچمك = یرینی طوتمق ، بر شیٔ کبی قوللانلمق : ویردیککز پاره اهدا یرینه کچدی. || یرینه کلمك = ١. اسکی حالنه دونمك، بوزلمش ایکن دوزلمك : بکزی یرینه کلدی ؛ نه‌قدر ییقاندیسه یرینه کله‌مدی. ٢. ایلشمك، کسب برء وعافیت ایتمك، اعادهٔ صحت ایلمك : صیتمه‌دن دها یرینه کله‌مدی.|| یره یاتمق = ١. یراوزرنده اوزانمق ٢. دوشمك ییقلمق : فرطونه‌دن سرویلر یره یاتمش. || یری وار = یرنده، بجا ، لایق، مناسبت آلیر : اویله سویلسه یری وار.|| باش اوستنده یری وار = پك مقبول و معتبر و محترمدر، برسروچشم، علی الرأس والعین. || یریورت = مسکن، اقامتکاه. || یری یوردی بللورسز = سرسری، دربدر .

یراتمق { یرادیجی وسائره . با: یاراتمق وسائره .

یرار { یرارلق ، یرامق . با : یارار وسائره .

یراسه { سـ . قناتلری اللری ایله آیاقلری آره‌سنه اوزانیر بر زاردن عبارت اوچار وممه‌لی بر حیواندرکه کوزلری ضیاء شمسه تحمل ایده‌مدیکندن یالکز کیجه طولاشیر ، خفاش ، شبپره . انواعی چوقدر .

یراشمق { یراشیق وسائره . با : یاراشمق وسائره .

یراعه { سـ . عر . قامش قلم ، خامه ، یراعه جنبان ، یراعه‌زن = قلم اوینادان ، یازان .

یراغ { سـ . فا . [تر . « یاراق »دن مأخوذ] با : یاراق .

یراق { صـ . اتسز و لاغر (آت) . مر .

یرامق { فل . (آت) آریقلانمق ، اتسز ولاغر اولمق . مر .

یراندیرمق { فتـ . (آتی) قوشو ایچون بالالتزام آریقلاندیرمق ، ضعیفلاتمق .

یربوع { سذ . عر . جـ : یرابیع . چول صیچانی ، جربغا .

یرتدیرمق { یا ییرتدیرمق . فتـ . ١ . بز وکاغد کبی بر شیئی شق و تمزیق ایتدیرمك ویا ایتمکه براقمق : چوجقلری چالیلغه صوقوب اثوابلرینی یرتدیرمش ؛ شوکاغدی چوجقلره یرتدیرما ؛ کتابی یرتمق ایستدیسه‌ده یرتدیرمدم . ٢ . چیز دیرمك طیرمالاتمق : کندیلرینی طوتشدیروب یوزلرینی یرتدیرمش .

یرتشمق { فشـ . بربرینك اوست و باشنی یاروب شق ایتمك ویا بربرینك یوزینی طیرمالایوب طوتشمق ، مجادله ومضاربه ایتمك : غاوغا ایدوب کدی کبی یرتشمشلر .

یرتلاز { صـ . پردهٔ ادبی یرتیق ، عارسز ، کستاخ ، ادبسز ، پرواسز .

یرتلاق { صـ . یرتلمش و مشقوق کبی آچیق : یرتلاق کوز .

یرتلمق { فل . فجـ . ١ . یاریلوب پاره‌لانمق ، شق ایدلمك ، چاك چاك اولمق : پانتالونی بر چالی‌یه ایلیشوب یرتلدی ؛ چماشیری بوتون یرتلمش . ٢ . اسکیوب پاره‌لانمق : اثوابی ، چماشیری یرتلمش . ٣ . حیوانك یانلری بالالتزام یاریلوب مهموزدن قورقارحاله کتیرلمکله یوریمکه آلیشمق : بو طای دها یرتلمامشدر . ٤ . مجـ . محجوبیتی رفع اولوب آچلمق ، پرواسز اولمق : دها یرتلمامش بر چوجقدر .

یرتلمه { سـ . یرتلمق ایشی . با : یرتلمق .

یرتماج { سـ . اثواب و چماشیرك یرتلمش کبی آچیق یری : انتاری یرتماجی = ایکی یانه کلن آچیق یری ؛ شلوار یرتماجی = ارقه‌دن اوچقور اورته‌سنه کلن یری .

یرتمق { فتـ . ١ . بز وکاغد کبی شیئی چکوب پاره‌لامق ، یارمق ، شق و مزق ایتمك ، چاك ایلمك : اثوابی ، سندی ، کتابی یرتدی . ٢ . یارمق ، خندق باپمق ، خرق ایتمك : تارله‌یی یرتمق . ٣ . طیرمالایوب یاره ایتمك : کدی چوجغك یوزینی یرتمش ؛ دیکنلر اللرمزی یرتدی . ٤ . حیوانك مهموزه کله‌جك یاننی پاره‌لیوب یوریمکه آلیشدیرمق : بو طایی یرتملی . ٥ . مجـ . محجوبیتنی رفع ایدوب آچمق ، پرواسز ایتمك : بو محجوب بر چوجق ایدی کورشدیکی آدملر کندیسنی یرتمشلر . || سند یرتمق = ١ . اوده‌یوب حکمسز براقمق . ٢ . ناطق اولدیغی مبلغك طلبندن واز کچمکله یرتوب آتمق .

یرتمه { سـ . یرتمق ایشی . با : یرتمق . = صـ . یرتمغله یاپلمش ، یرتلمش .

یرتنمق { فل . بوغازینی یرتارجه‌سنه باغرمق ، اوستنی پاره‌لارجه‌سنه تلاش ایتمك ، تپنمك .

یرتیجی { صـ . اتلرینی ییوب بسلنمك ایچون سائر حیوانلری دیش وطرناقلریله یرتان ، درنده ، مفترس : یرتیجی حیوان ؛ یرتیجی قوش .

یرتیق { صـ . ١ . یرتلمش ، یارلمش ، دریده ، چاك : پانتالونی ، یاقه‌سی یرتیق . ٢ . اسکیوب پاره‌لنمش ، پاره پاره : اثوابی یرتیق ؛ یرتیق قیافتلی ؛ یرتیق یرتیق چماشیر . ٣ . آلیشدیرلمش (آت) . ٤ . جری ، عارسز ، اوتانماز ، صییریق . مجـ . پردهٔ عصمتی یرتلمش ، آلفته .

یرحمك الله { ترکیب عر . الله سکا مرحمت ایتسین . [دعا تعبیری .]

یرقان { سذ . عر . ١ . ط . صاریلق دینلن معروف علت . ٢ . نبا . اکینلره عارض اولان صاڭ علتی ، صاڭ اورمه .

یرلشدیرلمك { فجـ . ١ . یرینه قونمق ، محلنه وضع اولنمق : بیوك طاش دیوا.

رك كوشه‌سنه يرلشديرلدی . ٢. يرلی يرينه قونمق ، ترتيب و تنظيم اولنمق : شوچماشير، شو طولاب ايی يرلشديرلمه‌مشدر . ٣. مأموريت ويا خدمته نصب اولنمق : دها بر يره يرلشديريله‌مدی . ٤. اسكان و توطين ايدلمك : مهاجرلر يرلشديرلدی .

يَرلَشديرمَك { فت. ١. يرينه قومق، محل مناسبنه وضع ايتمك : كره‌ميتلری طامك اوزرينه يرلشديرديلر. ٢. يرلی يرينه قومق ، صره‌لامق ، ترتيب وتنظيم ايتمك : شوچماشيری ، صنديغی ، طولابی كيم يرلشديره‌جكدر . ٣. اسكان ايتديرمك ، اقامت ايده‌جك بر تخصيص ايتمك ، توطين ايتمك : كلن مهاجرلری مناسب يرلره يرلشديرديلر . ٤. بر مأموريت و خدمته نصب وتعيين ايتمك ، قايرمق : اوغلكزی بر يره يرلشديرديكزمی ؟ ٥. مج. مناسبتلی جواب ويرمك ، برسوزی نام مناسب محلنده سويلمك : او سوزی ، او جوابی پك كوزل يرلشديرديكز .

يَرلَشمَك { فل. ١. يرطوتمق ، يربولوب اوتورمق : شورايه يرلشك. ٢. يرنده ثابت اولمق ، تقرر ايتمك ، يرندن اوينامامق : اناطوليده يرلشديكز آرتق ؛ بوطاش شوراده يرلشمش . ٣. دائمی صورتده اقامت ايتمك ، توطن ايتمك ، اقامتكاه ايدنمك : صوكره كلن مهاجرلر آنقره جهتنده يرلشديلر. ٤. اشياسنی يرلی يرينه قويوب نظام و ترتيبه كيرمك : كوشكه طاشندق اما دها يرلشه‌مدك .

يِرلَمق { فل. آزيارلمق ، چاتلامق ، آره‌لق اولمق : چيبان يرلدی .

يَرلی { يا يرلو . ص. س. ١. بر يرك اهاليسندن اولان ، اهل بلده : يرليلر بورانك هواسندن ممنوندرلر . ٢. ثابت ، اويناماز ، غير منقول : او طولاب يرليدر . || يرلی يرنده ، يرلی يرينه = هرشیء ويا هركس يرنده اوله‌رق ، ترتيب وانتظامله : اشيانی يرلی يرينه قوملی ؛ مكتبده شاكردار يرلی يرنده‌در .

يَرليغ { س. [اصلی « يارليغ » تركجه اوله‌رق دلال واسطه‌سيله چاغريلان شیء ديمك اولوب فارسی وعربی‌يه ده كچمشدر.] فرمان ، اراده ، بيورلدی : يرليغ بليغ .

يَرليغامق { فت. رحم ، رحمت ، عفو ، غفران ايتمك . مر .

يِرمَق { فت. آز يارمق ، خفيف صورتده چاتلاتمق : چيبانی يرمق .

يَرمَك { فت. [اصلی : ييرمك. — زبانزدی : ارمك] ١. يكنمه‌مك ، خوشلانمامق ، تيكسينمك ، نفرت و استكراه ايتمك . ٢. ذم و قدح ايتمك . || آش يرمك = كبه قادين يمك بكنه‌ميوب مناسبتسز شيئلر آرزو ايتمك .

يِرَنمَك { فل. [اصلی ، ييرنمك . — زبانزدی : ايرنمك ، ايكرنمك] ١. تيكسينمك ، نفرت واستكراه ايتمك ، اكراه كلمك . با : ايكرنمك .

يَرِنمك { فط. تأسف ، تلهف ايتمك ، پشيمان اولمق .

يَزدان { س. فا. [اسكی زردشتيلر ده] خير الهی . ٢. [اصطلاح اسلامده] حق تعالی حضرتلری .

يَزدانی { ص. فا. الهی ، خدايی .

يَزيدی { ص. س. عر. ث : يزيديه. موصل جهتنده منتشر برمذهب باطل ومخصوصه تابع آدم وبو مذهبه منسوب ومتعلق .

يس { س. عر. [تلفظی : ياسين] « ی س » حرفلريله باشلايان سورهٔ شريفه : بر يس [ياسين] شريف اوقومق .

يَسا { س. با : ياساق ، يساغ .

يَسار { سذ. عر. ١. وارلق ، ثروت ، رفاه ، سعهٔ حال : ثروت ويسار صاحبی . ٢. صول طرف ، صول قول ، صول ، چپ : يمين ويسار = صاغ صول ، چپ و راست .

يَساغ { س. فا. [تر. « ياساق » دن] ١. نظام ، قانون . ٢. منع ، ممنوعيت .

يَساق { يساقجی . با : ياساق ، ياساقجی .

يَساوُل { س. وقتيله يولك محافظه‌سنه مأمور آلای چاوشی ، يول خصكيسی .

يَستَهله‌مَك { فل. بيسله‌مك ، دفع طبيعی ايتمك . عو.

یُسر { سذ. عر. قولایلق، راحت، سهولت. عسر ضدی. [یسار یعنی ثروت معناسیله لسانمزده پك قوللانلماز.]

یُسری { سـ. بر جنس سیاه آغاج کوکی: یسریدن تسبیح. = صـ. بو کوکدن معمول: یسری تسبیح.

یَسیر { صـ. عر. ا: یسیره. [« یسر » دن صشـ.] ١. قولای، آسان، سهل. ٢. جزئی، آز مقدارده.

یُشا { یشامق. با: یاشا، یاشامق.

یَشب { سذ. عر. یشم، یده ویدا دخی دینلن یشیل طاش.

یَشرتمَك { فـ. یشیل رنك پیدا ایتدیرمك ویا یشللکی دها پارلاق کوسترمك: بو یاغمور اورته‌لغی یشرتدی.

یَشرمَك { فل. ١. یشیل اولمق، یشیل رنك پیدا ایتمك ویا یشیل پارلابوب ظاهر اولمق: چایرلر نه کوزل یشردی. ٢. (نباتات) سورمك، یاپراقلانمق: آغاجلر یشرمك.

یَشَم { سذ. عر. یشب دخی دینلن سرت وقیمتلی یشیل طاش، یدا، یده. فر. Jaspe.

یَشیل { صـ. [اصلی: « یاش » دن « یاشیل ».] ١. صاری ایله ماویدن مرکب اوله‌رق اکثر نباتاتده کوریلن معروف رنکده، اخضر، سبز: یشیل چوخه: یشیل صاریق. ٢. تازه، خام: یشیل الما: محصولی یشیل یمك. || یشیل باش = باشی یشیل بر جنس ارکك اوردك. || یشیل باغه = باغه‌نك بر جنسی. || یشیل یاپراق = ناچیز هدیه. = سـ. یشیل رنك، خضرت: بونك یشیلی دها کوزل.

یَشیلِلك { سـ. ١. یشیل رنك: بونك یشیللکی ایی دکل. ٢. تازه اوتلر ویاپراقلرله مستور یر، چایر، باغچه وسائره: اوراده بر یشیللك وار ایدی. ٣. سبزه، سبزوات: یشیللك یمه‌لی. ٤. تازه اوت ویا حصیل: حیوانلره یشیللك یدیریورمیسکز؟

یَشیللَندیرمَك { فـ. ١. یشیل رنکنی ویرمك: بو تخته‌لری یشیللندیرمشسکز. ٢. تازه‌لندیرمك: صو ویره‌رك باغچه‌یی، چایری یشیللندیردی.

یَشیللَنمَك { فل. ١. یشیل اولمق، یشرمك: چایرلر یشیللندی. ٢. تازه‌لنمك، کسب طراوت ایتمك: اورته‌لق، باغچه یشیللندی ٣ بر کوزله باقمغله فراحلانمق، کوزلرینی وکوکلنی اکلندیرمك.

یَشیللی { صـ. یشیل رنکی ویا بکك وچیزکیلری یاخود چیچکلری اولان: یشیللی قرمزیلی بر صندیق.

یُصدانمَق { یصدیق، یصی وسائره. با: یاصدانمق وسائره.

یَعقوبی { صـ. سـ. عر. ا: یعقوبیه. بر خرستیان مذهبنه تابع ویابو مذهبه منسوب ومتعلق اولان.

یَعنی { د. [عربیده « عنا » دن فعل مضارع مفرد مذکر غائب اولوب لسانمزده حرف تفسیر کبی قوللانیلیر.] بوندن مقصد. دیمك. دیمك ایستنیلیور که: جنس فرس یعنی آت صویی؛ کلامم یعنی کلمك اقتدارم یوقدر.

یَغما { سـ. فا. زورله مال قاپمه، چاپول، نهب، غارت: مالنی یغما ایتدیلر: بوکونکی اصول حربده یغمایه مساعده اولنماز. || یغما یوق = حقسز برشیء طلب ایدنه مستهزیانه وعامیانه جواب مقامنده قوللانیلیر: بوقلمکزی بن آله‌جغم - یغما یوق: یغما یوق قزارده یه.

یَغماجی { سـ. صـ. باشقه‌لرینك مالنی یغما ایدن، چاپولجی، یغماکر: چنکیزك عسکری بر آلای یغماجیدن عبارت ایدی.

یَغماجیلق { سـ. چاپولجیلق، یغماکرلك.

یَغماگَر { سـ. صـ. فا. یغماجی، چاپولجی.

یَغماگَرلِك { سـ. چاپولجیلق، یغماجیلق.

یغمَق { یغدیرمق وسائره. با: یاغمق وییغمق.

یَغمور { سـ. با: یاغمور.

یغمورچه { سـ. بر نوع کوچك کییك.

یغین { سـ. با: ییغین.

یُقا { یقالامق، یقالق وسائره. با: یاقه وسائره.

یُقارمَق { فل. با: یاقارمق.

یَقظان { صـ. عر. [« یقظه » دن صشـ.] اویانیق، بیدار. ا.

یَقظه { سـ. عر. اویانیقلق، بیدارلق. ا.

یقلاشمق { بقلاشدیرمق وسائره. با : یاقلاشمق وسائره.

یقمق { بقدیرمق وسائره . با : یاقمق ویقمق .

یقین { یقینلاشمق وسائره. با : یاقین وسائره.

یَقین { سند. عر. شك وشبهه‌دن حاری اولەرق بیله. قانمش اوله، اطمئنان: علم الیقین = بو صورتله اولان بیلیش ومعلومات: حق الیقین = طوغریلغنه اصلا شبهه اولمیان حال. (قریب معناسنه کان «یاقین» ترکجه اولوب بو لغت عربیه ایله اصلا مناسبتی یوقدر.)

یَقیناً { ح. عر. اصلا شك وشبهه یه محل اولمیه‌جق صورت ودرجه‌ده بیله‌رك. کمال اطمئنانله : یقیناً بیلیرم که.

یَقینی { صف. عر. ا: یقینیه. شبهه وتردده محل براقمیه‌جق صورتده اولان علم واطمئنانه منسوب و متعلق : معلومات یقینیه .

یَقینیّات { ج. عر. علم الیقین ایله بیلنن شیلر. معلومات یقینیه.

یَگ { صف. دها ابی، مرجح، شایان ترجیح : قورقولی رؤیا کورمکدن ایسه اویانیق طورمق یگدر. (بزجه اسکیمش ایسه‌ده بوس بوتون اونودلمامشدر.)

یَك { سف. اتواب وچاشیر قولی، آستین، کم : بول، اوزون یك؛ یك چاغی: یکلری صیغامق.

یَك { عد. فا. ۱. بر، واحد. ۲. تك، منفرد. ۳. برلك، متحد. (اکثریا ترکیبات فارسیه‌ده بولنورکه‌زیرده ذکراولنه‌جقدر.

— تحریك اولندقده کافی کاف فارسی اولور.) || یکدن = بردن، بردن بره، دفعةً : یکدن زنکین اولدی .

یکا { ح. با : یانه.

یکاز { یکازلق ، یکازلانمق . با : یاناز وسائره .

یَکان { عد. فا. (مکرر قوللا. نیلیر :) یگان یگان = برر برر، آیری آیری.

یَگانه { صف. فا. تك، منفرد، مجرد، یکتا : یگانه مقصدی تحصیل علم ایتمکدر.

یَکایَك { عد. فا. برر برر .

یَکپاره { صف. فا. بر پارچه‌دن عبارت، بوتون، پار- چه‌سز : یکپاره مرمردن هیکل.

یَکتا { صف. فا. ۱. تك، یالکز، منفرد : یکتا آرزوم بودر. ۲. مثل و نظیری اولمیان ، بیهمتا : دریکتا .

یَکجَهت { صف. فا. متفق الرأی، موافق : جمله حاضرین یکدل ویکجهت آمین خوان اولدیلر.

یَکچَشم { صف. فا. برکوزلی، بر کوزدن کور، اعور .

یَکدَست { صف. فا. ال برلکیله چالیشانلرك بهری .

یَکدِل { صف. فا. قلبلری بر، بر آرزوده بولنانلرك بهری، متحد القلب .

یَکدیگَر { ك. فا. بربرینه، بر- برینی .

یَگَرَك { صف. دها ابی، دهامرجح : بو اوندن یگرکدر.

یَگرمَنجی { صف. یگرمی درجه. سنده اولان : آیك یگرمنجی کونی .

یَگرمی { عد. [اصلی : «ایکی»دن «ایگرمه».] ایکی دفعه اون، عشرین، بیست : یگرمی پاره : یگرمی کون ؛ یگرمی یا- شنده؛ یگرمیسنی بیتردی .

یَگرمیشَر { عد. بهرینه ویا بهر دفعه‌سنده یگرمی : دیلنجیلره یگرمیشر پاره ویردی.

یَگرمیلِك { صف. ۱. یگرمی پاره یا غروش و سائره قیمتنده اولان : یگرمیلك قماش. ۲. یگرمی اوقه وسائره آغر- لغنده ویا یگرمی آرشین وسائره بوینده : یگرمیلك قوپون ؛ یگرمیلك دیرك . ۳. یگرمی یاشنده : یگرمیلك برآدم. = سف. یگرمی پاره سکه‌سی : بوکا بر یگرمیلك ویرهیم .

یَگرمیلی { صف. یگرمی جزئدن مرکب ویا یگرمی بکك وسائره‌سی اولان .

یَگرَنگ { صف. فا. برر رنکده، رنکی بر، آلاجه اولمیان : یگرنك بر قماش .

یَگروزه { صف. فا. ۱. برکون سورن، برکونلك. ۲. مج. پك موقت، سورکسز : عمر یگروزه .

یَگزَبان { صف. فا. ۱. بر لسان سویلین، برلسانله متکلم : اورانك اهالیسی یگزباندر. ۲. بر لسان قوللانان، سوزلری

بر ، متفق الكلم : اونلر هپ يكدل ويكزباندر .

يكساله { ص. فا. بر ياشنده : بر طفل يكساله .

يكسان { ص. فا. ۱. دوز ، مستوى ، برابر : خاك ايله يكسان . ۲. بر ، مساوى .

يكسر { ص. فا. ۱. باشدن باشه ، هپ ، جمله ، بوتون . ۲. برلكده ، هپ برابر .

يكشاق { يكشامق . يا : ياكشاق وسائره .

يكقلم { ص. ح. فا. بر قلمده ، بردن : مطلوبانتى يكقلم آلدى .

يكلش { يكلشلق . يا : ياكلش وسائره .

يكلمك { فعل . ۱. مغلوب اولمق ، انهزامه اوغرامق ، بوزلمق : دشمن يكلدى . ۲. اويونده غالب ايتمك : طاوله ده كيم يكلدى ؟

يكلنج { ص. ضعيف ، قوتسز ، مسكين ، دائما مغلوب .

يكلى { ص. قوللرى ويا بر درلو قوللرى اولان : يكلى مينتان ؛ اوزون يكلى خرقه .

يكمك { فع. ۱. غالب كلمك ، مغلوب ايتمك ، انهزامه اوغراتمق . ۲. اويونده قزانمق : دامه ده سزى يكزم .

يكن { س. قارداش اولادى ، برادرزاده ، همشيره زاده : اوآدم فلانك يكنيدر ؛ اوقيز بنم يكمدر .

يكنى { ص. خفيف ، سبك ، آغر ضدى . مر .

يكنيلك { س. خفيفلك ، خفت ، آغراق ضدى . مر .

يكون { س. [عربيده «كون» دن مضارع اولوب «اولور» ديمكدر .] ۱. اعمال اربعه دن جمك حاصلى ، حاصل جمع ، قره جمله : بورقلرك يكونى نه ايتدى ؟ ۲. هپ ، بوتون ، جمله . تكميل : بونك يكونى بر ايكى يوزغروشاق ايتمدر . || جمعاً يكون = ديكر يكولرك يكونى ، اولجه آيرى آيرى جمع ايدلش رقملرك مجموع عمومیسى . || يكون چكمك = نفس آلمدن لاينقطع بر چوق لاف ايدوب ارالقده طورمق ويا لافى بيتيرمك .

يكه { ص. ۱. ايرى جثه لى . ۲. اوستون ، غالب . مر .

يكه { س. بح. دومنى حركت ايتديرمك ايچون باشنه طاقيلان قول .

يكه { ص. ح. فا. يالكز ، تك ؛ يكه تاز = يالكز اولهرق قوشوب هجوم ايدن ، مبارز بهادر ؛ يكه سوار = آتليلقده بيهمتا ، يكيت آتلى .

يكى { ص. ۱. قوللانلمامش ، جديد ، مجدد ، نو : يكى اثواب ، او ، سلاح . ۲. ظهور وحصولدن برى چوق وقت كچمه مش ، حادث ، نوظهور : يكى دنيا ؛ يكى خبر ؛ يكى موده . ۳. عجمى ، دها تجربه پيدا ايتمه مش : يكى خدمتجى ؛ او يكيدر دها . = ح. ۱. جديد اولهرق ، مجدداً : بو اثوابى يكى پايديكز ؛ بو او يكى پايلدى . ۲. آز اول ، اخيراً : او يكى كلدى ؛ اوكتابى يكى اوقودم . || يكى باشدن = تكرار ابتدادن . || يكى جيقمه = نوظهور ، موده : يكى جيقمه برشميه . || يكيدن = تكرار ، باشدن باشلايه رق : بو كتابى يكيدن اوقويه جغم . || يكيدن يكى = كيتدكجه دها يكيسى : يكيدن يكى شيئلر ايجاد اولنيور .

يكيت { س. ۱. يتيشمش كنج ، دليقانلى . ۲. تام وبحق آدم ، مرد ، فتى . = ص. بو . ركلى ، شجيع . جسور ، بهادر ، دلير ، دلاور : چوق يكيت آدمدر . || بابا يكيت = جسور وكوستريشلى كنج . || يكيت باشى = اصناف اونجه لرنده اجرا مأمور . رى . || غريب يكيت = غريب وبيچاره آدم ، كيمسه سز .

يكيتلك { س. جسارت ، شجاعت ، بسالت ، دلاورلك : يكيتلك حرب ميدانينده آكلا . شيلير .

يكيتلندير مك { فع. يكيت ايتمك ، جسارتلندير مك ، تشجيع ايتمك .

يكيتلنمك { فل . يكيت اولمق ، جسارتلنمك ، جرأت كلمك .

يكيجه { ص. آز ويا اولدقجه يكى ، مجدد ، جديد .

يكيچرى { س. عسكر جديد معناسيله سلطان اورخان غازى طرفندن ترتيب وتنظيم اولنمش دولت عثمانيه نك بر صنف عسكرى ايدى : يكيچرى آغاسى = بوعسكرك باش قومادانى ؛ يكيچرى اوجاغى . || يكيچرى = مج. زوربا ، زور ايله برشيء ياپمق ايستين .

یَکیچَریلِك { س. ۱. یکیچری عسکرلکی، بو عسکرك صنفی و خدمت ووظیفه. ۲. یکیچریلرك مخصوص طرز و حرکت.

یَکیلتمَك { فع. یکی ایتدیرمك، یکیدن یاپدیرمق، تجدید ایتدیرمك: بونی بوزار. سه‌ك سکا یکیلتیرم.

یَکیلِك { س. ۱. قوللانلمامش اولان شیئك حالی، جدیدلك، تجددلك. آرتق بونك یکیلگی قالمامش: یکیلکنده چوق کوزل ایدی. ۲. یکی جیقمش اولان شیئك حالی، حادثلك، نوظهوراق: بو قماشك بوقدر بهالی اولمسی مجرد یکیلکندن طولایدر. ۳. عجیلك، تجربه‌سزلك. بر ایشه یکی گیرمش اولانك حالی: یکیلك واردر اسکیدکجه اوکرنه‌جکدر.

یَکیلمَك { یا یکیلمك. فع. ۱. یکی حالنه قومق، تجدید ایتمك: شوکهنی یکیلدم. ۲ تعمیر وترمیم ایدوب یکی کبی یاپمق: بونی عادتا یکیلیش. ۳. یکیدن وبتکرار یاپمق، یکیدن ذکر ایدوب تازه‌لتمك: اوایشی بر دها یکیلیك: او سوزلری یکیلمکه حاجت یوقدر.

یَکیلَنمَك { مج. فل. ۱. یکی حالنه قومق، تجدید ایدلمك: او قوناق یکیلندی. ۲ اساساً تعمیر وترمیم اولنمق: اسکی بر معبد ایسه‌ده دفعاتله یکیلنمشدر. ۳. تکرار ایدلمك، یاد وتذکار ایدیلمك تازه‌لتمك: اولمه حالار. بویله سوزلر یکیلنمه‌ملیدر.

یَل { س. ۱. حرکتده بولنان هوا، روزکار، ریح، باد: یل اسیور: پویراز. لودوس یلی. ۲ بزجه متروك حالنه کچمکده ایسه‌ده یرینی ضبط ایدن «روزکار» لغتی زمان دیمك اولوب بوسبوتون مناسبتسز اولدیغی شویله طورسون اسانمزك آهنکنه‌ده مغایر اولدیغندن «یل» کبی کوزل برلغتی اونوتمامغه جهد ایتملیز.) ۲. یل کبی حرکت ایدن آغری، وجع، صیزی، ریح طیار، روماتیزمه والم اعصاب کبی علت: کندیسنده یل واردر: یلدن مضطربدر. ۳. قارنده حاصل اولان غاز: قارنده یل واردر: بو یمك یل یاپار. || یل آردنجه کیدن = برجنس مارتی قوشی. || یل توفنکی = هوا تضییقیله بوشانان توفنك. || یل دکرمنی = یلکن پارچه‌لرندن عبارت هوادە طورور بر چرخ واسطه‌سیله روزکارك تحریك ایتدیکی دکرمن. || یل قوغان. با: یلقوغان. || قره‌یل = شمال غربی کرته‌سندن اسن روزکار. || یله ویرمك = ۱. صاورمق. ۲. تلف ایتمك. || یل یه‌رك = محله ایله، علی جناح الاستعجال. || پرنده یلار اسمك = نام ونشانی قالمامق، محو ونابود اولمق. || یل یوتان = ۱. آتلره عارض اولان برعلت. ۲. جوبان آلدادان قوشنك بیوکی، خطاف.

یَل { س. ص فا. ج: یلان. بهادر، پهلوان، قهرمان: یلان جنك و وغا.

یَلاب { یلابیق، یلاپق. با: یالاب وسائره.

یَلان { س. با: یالان ویلان.

یَلپازه { س. صیحاق هواده هرکس بوزینك اطرافنده‌کی هوایی تحریك ایده‌رك صوتومق ایچون صالادیغی آلت که کاغد یا قماش و یا حصیردن اولور، مروحه: یلپازه صاللامق، قوللانمق؛ ال یلپازه‌سی. || مج. سفینه‌نك باش بودوسله‌سنك ایکی طرفنه قونیلان اغاچلر. || اوجاق یلپازه‌سی = آتشی پارلاتمق ایچون قوللانیلانی که اکثریا طاوق توبندن اولور. = ص. یلپازه شکلنده: یلپازه نردبان، یلپازه قویروق.

یَلپازه لَمَك { فع. ۱. یلپازه ایله هوا ویرمك، تروبح ایتمك. ۲. مج. کوروکله‌مك، تحریك وتشدید ایتمك.

یَلپازه لَنمَك { فط. یلپازه ایله کندینه هوا ویرمك. یلپازه قوللانمق.

یَلپیك { س. صولوغان علتنك پك شدتلیسی، شدید ضیق نفس.

یَلتاق { یلتاقلانمق. با: یالتاق وسائره.

یَلتَك { ص هوایه تابع، روزکار نه‌طرفدن اسرسه اوطرفه دونن، ثباتسز، دونك.

یَلتَنمَك { فل. طالب ومائل اولمق، بر شیئه اوزنمك. تقلیده

چالیشمق : محررلکه یلتنیور .

یَلدا { ص فا. شب یلدا : سنه‌نك اك اوزون کیجه‌سی که کانون اول رومینك طقوزنجی کیجه‌سیدر .

یلدراق { ص پار پار پارلایان ، شعشعه‌پاش . = س . ۱. شیمشك ، بارقه . ۲. شبچراغ دینلن قیمتلی طاش . ۳. شعرای یمانی نجمی .

یلدرامَق { فل . ۱. پار پار ویا آره‌لق آره‌لق پارلامق ، تشعشع ، تلألؤ ایتمك . ۲. شیمشك چاقمق .

یلدرایجی { ص . ۱. پار پار ویا آره‌لق آره‌لق پارلایان ، شعشعه‌پاش ، درخشان . ۲. شیمشك چاقان .

یلدرغان { ص با : یلدراق ،

یلدرمَق { فل . با : یلدرامق .

یَلدِرمَك { فت . تلاشله قوشدیرمق ، اوچورمق : صالیویرمك ، صالدیرمق .

یَلدِرمه { س . قادینلرك قیرلرده سربست کزنمك ایچون فراجه یرینه کییدکلری خفیف اوست لباسی که باش اورتیسیله کییلیر .

یلدریم { یایلدیرم س . یاغمور وفرطونه اثناسنده بلوطلرده‌کی الکتریقك پاتلایوب بر یره اصابت ایتمه‌سی ، صاعقه . [اساساً بر اولدیغی حالده اصابت ایدنه یلدریم ، ایتمینه ویا پك اوزاقده واقع اولانه شیمشك صداسنه‌ده کوك کورلمه‌سی دینیر .] = ص . یلدریم کبی سرعت وشدتله هجوم ایدن . [بو معنا ایله یلدریم سلطان بایزید خان حضرتلرینه لقب اولمشدر .]

یلدیز { یاخود ییلدز . س نجم ، کوکب ، ستاره ، اختر .

یَلَك { س . ۱. قوش قنادینك بیوك توکی : قازك یلکندن قلم یاپیلیر . ۲. قوش توکی شکلنده اوله‌رق ایکی طرفلی توك : اوق یلکی .

یَلَك { س . هوا آله‌جق صورتده قولسز واکثریا اوکی آچیق مینتان : ایچ یلکی : پانتالون یلك : یلك جبی .

یَلَك { س . بر ییللق دوه یاوریسی .

یَلکَلَمَك { یا یلکله‌مك . فت . اوقك قویروغنه توك طاقمق : اوق یلکلمك .

یَلکَن { س . کمینك روزکاره معروض اوله‌رق اوقوتله تحریکنه مدار اولان بزی که دیرکاره مربوط سرنلره کریلیر ، شراع ، بادبان . انواع واقسامی چوقدر : رانده ، میزانه ، فورا ، پاپافنغو ، مایستره ، غراندی ، ترینکت ، لاتین وسائره یلکنی . || یلکن آچمق = یلکنلری آچوب حرکت وعزیمت ایتمك . بادبان کشا اولمق . || یلکنی ایندیرمك = یواشلامق ، کسب سکونت ایتمك . || یلکنلری صوبه ایندیرمك = تسلیم اولمق ، ادعادن واز کچمك . || یلکن بزی = یلکن یاپمغه مخصوص وباشقه ایشلرده‌ده قوللانیلان قالین بز . || یلکن کمیسی = یلکنله حرکت ایدن سفینه . || مج . یلکن کورك = عجله ، عجله ایله حرکت || عقله یلکن ایتمك = خاطرینه کلنی یاپمق .

یَلکَنجی { س . ۱. کمینك یلکن ایشلرنده مستخدم افراد وطائفه . ۲. کمی یلکنی دیکوب حاضرلایان اصناف .

یَلکَنلَمَك { یا یلکنله‌مك . فل . یلکنلری آچوب عزیمت ایتمك ، بادبانکشای عزیمت اولمق .

یَلکَنلی { ص ۱. یلکنله قوللانیلان ، یلکن واسطه‌سیله حرکت ایدن ، یلکن اوزرنده : یلکنلی کمی = یلکن کمیسی .

یَللَنمَك { فل . قارنده‌کی غازلرك کربدن چیقمه‌سنه یول ویرمك .

یَللوز { س . هوا وهوسه تابع خفیف مزاجلی وآچیق مشربلی قاری .

یَللهمَك { فت . اوفله‌مك ، کوروکله‌مك ، یلپازه‌لمك .

یَللی { ص . ۱. روزکارلی ، روزکاری چوق : یللی کون ، هوا . ۲. صیزیلری اولان ، روماتیزمه واوکا مماثل خسته‌لغه مبتلا .

یلمَق { یلدیرمق وسائره . با : ییلمق وسائره .

یَلمَك { فل . قوشمق ، تلاش وعجله ایله یوریمك .

یَلمه { س . ییرتماجلی زره ، یکپاره اولمیان چوقال .

یَلنگَج { س . قواق کبی قپوغی چاتلایوب صویلور آغاج .

يَلوه { س. چوللق وبقاچه دينان قوش .

يَله { س. (اصلی : يلك . — فار. سی «يال» ايله مناسبتی وار. ميدر، يوقسه بونك «يل» دن مشتق اولمسيله فارسيسی بوندن می مأخوذدر ؟) حيوانك اگسه. سنده‌کی سرت قيللر : آت ، صرتلان يله‌سی .

يَله‌لی { يالهلو . ص. اگسه‌سنده سرت و اوزونجه قيللری اولان : يله‌لی آت ، صرتلان ، قورت .

يَليم { س. قوشمه ، قوشش ، سر. عتلی حرکت. || يليم يپه‌رك = عجله ايله، على جناح الاستعجال. — با : يليم .

يَم { د. مفتوح «ی» ايله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کلوب مبالغه وتأکيد بيان ايدر : يم يشيل . («يام» مخففيدر : يام ياصی کبی .)

يَم { س. («يمك، يمك» دن) ۱. يپه‌جك شیء ، قوت، يردفعه. ده يتن مقدار . ۲. حيوانه ويرلين آرپه واوت ياصمان ، حيوان تعبيني : بو حيوانلره يم ويرلديمی؟ بعض سواحلده کوچك باليقلری وباليقلرك باشلرله ايچلر. يني حيوانلره يم پاپارلر . ۳. قوش و حيوانی جلب ايچون طوزاق ويا قپانه قونيلان يپه‌جك شیء يملر: طوزاق يمی و مج. برينی اغفال ايچون تهيئه اولان وسائط . ٤. توفنك فاليه‌سنه قونيلان باروت، آغز اوتی. || يم قومق، دوكمك = آولانه‌جق حيوان ياقوش وباليغی اطماع ايچون يپه‌جك شیء قوللانمق ؛ مج. تسويلاتله آلدا. تهرق جلب ايتمك. || يم كسديرمك = حيوان يمی يمك. || قوش يمی = قوشلره يديريلن تخم، اوزونجه وصاری اوفاق دانهلر. || باليق يمی = اولطه‌يه طاقيلان اوفاق باليق پارچه‌سی .

يَم { سف. عر. ج : يموم . دكيز، بحر، دريا .

يَماج { س. با : ياماج .

يَماق { س. با : ياماق .

يَمامَق { اشمق، يمامق . با : ياما مق وياماشمق و سائره .

يَمان { ص. با : يامان .

يَمانی { ص. عر. ؟ : يمانيه . جز. يرة العربده‌کی يمن خطه سنه منسوب ومتعلق : خطهٔ يمانيه؛ حجر يمانی = بر نوع عقيق || ط. دود يمانی = يمنه مخصوص اولوب بدنك اتلری ايچنده حاصل اولان بك اينجه برقورت .

يَمش { ياميش. س. آغاجلرده وساير بعض نباتاتده تخمی حاوی اولهرق حاصل اولان لذتلی دانه، ميوه، فاكهه، ثمر : تازه، قورى يمش؛ آناطولينك يمشی چوقدر. || يمش آغاجی = يمش ويرن آغاج، اشجار مثمره. درخت ميوه‌دار. || قوجه يمشی = طاغلرده اولور معروف بووار. لاق قرمزی ميوه ، نابولغه ، قطاب . || يمش ويرمك = مثمر اولمق .

يَمشجی { س. يمش صاتان اصناف، مناو؛ قورى يمشجی = قوريدلمش ميوه‌لر وجوز فندق بادم کبی شيئلر صاتان اصناف .

يَمشلك { س. يمش ويرر آغاجلری حاوی باغچه ، اشجار مثمره باغچه‌سی. ۲. ميوه‌لر آصوب حفظ ايتمکه مخصوص محل. ۳. سفره‌ده ميوه قومغه مخصوص قاب ، ميوه طباغی : کوزل بر چفت يمشلك .

يَمشلی { ص. ميوه‌سی اولان ، ميوه ويرن، مثمر، ميوه‌دار : يمشلی باغچه، آغاج .

يَمك { ياخود يمك . فع. فل. ۱. تعيش وتلذذ ايتمك ايچون آغزده جيكنيوب، يوتمق اكل، تناول ايتمك : اتمك، ات، يمك، شكر، ميوه يمك . ۲. يمك يمك، طعام ايتمك : سز يديكزمی؟ اونلر چوق اركن برلر : اوج كوندن بری يمدی = برشیء يمدی. ۳. گميرمك ، آشيندرمق ، اوتمق : قوغه‌نك ايبی قويونك بيلزيك طاشی يمش . ٤. آلوب كوتورمك، بيقمق، اكسيلتمك : دكيز سواحلی يمش؛ چای بتون تارله‌يی يدی . ٥. صرف و استهلاك ايتمك، بوزمق، اسراف ايلمك؟ واريني قارده يدی. ٦. برتجاوز ياعذاب ويا زجر وجزا. يه اوغرامق : برطوقات يدی؛ طياق يپه‌جكدر . ۷. طوتمق، دوچار اولمق: ايی برياغمور يدك؛ غالبا صيتمه‌يی يپه‌جكم. ۸. خرج ايتمك، قوللانمق ، مستفيد و متلذذ اولمق : ثروتی وار اما يمز؛ اوايی پر ايچر. ۹. ايصيرمق، صالمق ، طوقمق ، اضرار ايتمك : بوبوجك يرمی ؟ قوللرينی پيره‌لر ، سيورى سيكمكار

یمش. ١٠. آلمق، قبول ایتمك : حرام یمك. || باشنی یمك = اولومنی موجب اولمق : حیله کارلغی بزم بقالك باشنی ییه‌جکدر || باشك اتنی یمك = ابرام و الحاحله تکرارله‌یه‌رق ازعاج ایتمك : شو دیلنجی‌یه اون پاره ویرك زیرا باشمك اتنی یدی. || ییوب ایچمك = اکل و شرب ، عیش وعشرت ایتمك، امرار ایام ایلمك: اونکله چوق ییوب ایچدك . || طاؤق آیاغی یمك = غیق میق ایدوب اغزنده کنی سویلمك لقردی طوته‌مامق صاقلانه‌مامق || غم یمك = مکدر اولمق. || کندی کندینی یمك = کدرله هلاك اولمق، قهر ایتمك || میراث یمك = میراثه قونمق || میراث یدی = ١. میراثه قونمش آدم . ٢. بول بول وتأملسز صرف ایدن، مسرف.

یَمَك { یاییمك س. ١. انسانك اوقات معینه‌ده یدیکی شیء طعام : اوکله ، اقشام ، سحور یمکی؛ دها یمك یمدك ؛ یمك نه وقت چیقار؟ ٢. انسانلر طرفندن یمك اوزره پیشیرلمش شیء. سفره‌یه قونیلان ییندی : اونك یمکی مکملدر ؛ بو آشجی یمکی بوزدی : بویله یمك‌می اولور ؟ ٣ دعوتلیلره ومسافرلره تقدیم واکرام اولنان ییندی ضیافت : کندیلرینه بریمك ویرمکلکمز ایجاب ایدیور؛ بزی یمکه دعوت ایتدی . ٤. بر وقتده سفره‌یه قونیلان ییندیلرك بهری که هر بری آیری پیشوب آیریجه بر قابه قونور : یمکلر صوئودی؛ بو اقشام نه یمکمز واردر ؟ آشجی بو یمکی ایی پیشیریر ؛ بریمك تعریف ایتدی .

یَمَکسِز { ص. ١. بر شیء یمه‌مش اولان ، آج : بوکون یمکسزم ؛ اقشامه قدر یمکسز قالدم. ٢. طعامسز، ضیافتسز : یالکز چای ایچمك اوزره یمکسز دعوت . = ح. ١. یمدیکی حالده ، یمکسزین ، بلا طعام : انسان یکسز یاشابه‌ماز. ٢. یمك ویرلمکسزین ، طعامسز : نکاح رسمنی یمکسز قییدیلر ؛ یمکسز اکلنلمز: یمکسز سیره کیدلمز.

یَمَکسِزین { ح. یمدیکی حالده بلا طعام : بر شیء یمکسزین اقشامه قدر چالیشدم

یَمَکلِك { ص. یمکه مخصوص ، یمکه قونه‌جق ویا یارایه‌جق : یمکلك بوغدای . = س. یمك ایچون ویریلان آقچه طعامیه : آرابه‌جی‌یه یمك ویرمیوب معاشندن باشقه یمکلك ویرر .

یَمکلَمَك { یا یمکله‌مك . فت. ١. یمك ویرمك ، یدیرمك ، اطعام ایتمك : فقرانی یمکلمك . ٢. ضیافت چکمك ، یمکه دعوت ایتمك .

یَمَکلی { ص. ١. طعامله برابر، ضیافتله مترافق : یمکلی دعوت، دوکون ، اکلنجه . ٢. شوقدر یمکدن مرکب : اون یمکلی برضیافت .

یَملِك { ص. حیواناته یم اولمغه الویریشلی ومناسب اولان تخملی و دانه‌لی : یملك اوت . = س. حیواناته ویریلان اوت و سائره‌نك دوکلدیکی محل که مرتفعجه برتکنه صورتنده‌در : بو آخورك یملکی بوزوق .

یَملَه { یایمله‌مه س. ١. آوی ویا بالیغی جلب ایچون طوزاغه یاطوزاق یولنه دوکیلان ویا اولطه‌یه طاقیلان یم وییه‌جك : طوزاغك ، اولطه‌نك یملمه‌سی وارمیدر ؟ ٢. تفنك ویا لغمه آتش ویرمك ایچون فالیه و آغزه قونیلان باروت ، آغز اوتی. ٣. مج. برینی اغفال ایدوب طولاندیرمق ایچون کوستریلن ساحته منفعت .

یُمن { سذ. عر. اوغور قوت ، موت، برکت بختیارلق ، سعد میمنت ، فال خیر : قدومکز یمنی .

یَمَن { سخ. عر. م. جزیرة العرب‌نك غرب جنوبی کوشه‌سنی واك منبت وکوزل جهتنی تشکیل ایدن حطهٔ معروفه : یمن ولایتی؛ یمن قهوه‌سی . [نسبتی یمنی و یمانی واولور]

یَمَنی { ص. عر. ث : یمنیه . با : یمانی .

یَمَنی { س. ١. اساساً یمنده یاپیلان ویا هندده یاپیلوب یمن طریقیله کلن قلمکاری شیء ، قالبله باصیلوب ال ایله بویانمش تولبندکه مندیل کبی قوللانیلیر ویاقادینلر طرفندن باشه باغلانیردی ، پازمه صاری ، یشیل یمنی؛ باشنه یمنی باغلامش. ٢. قیصه کنارلی قرمزی ویا دیکر رنکده قبا یابوج که حالا عوام کییور : یمنی کییمك . || یمنی باصقیجیسی = قلمکاری یمنی یاپان اصناف ، پازمه‌جی .

یَمَنیجی { س. یمنی دینلن آرکنارلی قبا پاپوچلری یاپان پاپوچجی .

یُمورطلاتمَق { یا یومورطلاتمق. فت. طاوق ویا دیکر بر دیشی قوشه یمورطه یاپدیرمق، یمورطلامه‌سنی موجب اولمق ویا تسهیل ایتمك : قرمزی بویرکبی قیزدیریجی شیئلر طاؤقلری یمورطلاتیر .

یُمورطلامَق { یا یومورطلامق. فت. فل. (قوش وبوجك وامثالی حیوانلر) یمورطه یاپمق : طاؤقلر یمورطلامیور: کوکرجین هر دفعه‌سنده ایکی یمورطه یمورطلار. || مج. جواهر یمورطلامق = مناسبتسز سوز سویلمك. هذیان ایتمك. || یمورطه یمورطلامق = مج. صلسز برشی سویلمك.

یُمورطه { یا یومورطه. س. طیور وهوام وسائر بعض حیوانانك بالآخره ایچندن بلیچ ویاوری چیقمق اوزره طوغوردقلری دانه‌که ایچنده تخم ایله اونی بسلیه‌جك ماده بولنور، بیض : یمورطه صاریسی، آق. || بالیق یمورطه‌سی = کفال بالیغندن چیقوب صورت مخصوصه‌ده حفظ اولنان معروف ماده . بطارخ. || یمورطه پاطلیجانی = یمورطه‌یه مشابه دانه‌لر ویرن بیاض بر نوع پاطلیجان که یمیوب باغچه، سوسی اوله‌رق یتشدیرلیر . قرمزی یمورطه = پاسقالیه یمورطه‌سی .

یُموشاق { یموشامق وسائره. با : یومشاق وسائره .

یُموق { ص. با : یوموق .

یُموم { سذ. جم. عر. فد : یم . با : یم .

یَمه { یا یمه. س. یمك ایشی . با : یمك .

یَمین { سذ. عر. جم : ایمان ١. صاغ ل، صاغ طرف، صاغ : یمین ویساره باقمامق = صاغه صوله. ٢. آند. قسم، سوکند : یمین ایتمك: یمین بالله ایتمك : یمین بوزمق = نقض قسم ایتمك؛ یمین ویرمك = یمین ایتدیرمك. قسم تکلیف ایتمك. = ت : یمینین = ایکی صاغ ال: ذوالیمینین = ایکی الیله ایشلیه‌بیلن .

یَمینلی { ص. یمین ایتمش، آندلی : یمینلی یم عاریت کتاب ویرمم .

یَنابیع { سذ. جم. عر. فد : ینبوع با : ینبوع .

یَنار { ص. با : یانار .

یَناشدیرمَق { فت. یاقین کتیرمك. یاقلاشدیرمق، تقریب ایتمك : اسکمله‌یی دیواره یناشدیرمق: ماکنه‌لری بربرلرینه چوق یناشدیرماملی .

یَناشلماز { ص ١. یاننه واریله‌ماز. تقرب اولنماز، صارب، چتین، منبع : یناشلماز بریردر. ٢. تقرب اولنه‌میه‌جق صورتده سرت وچتین خویلی : یناشلماز برحیوان .

یَناشلمَق { فج. یاننه وارلمق، یاقلاشلمق . تقرب اولنمق : او آدمه، اوقدر بهالی ماله یناشیله‌ماز : اوکا یناشلمق ممکن دکلدر .

یَناشمَق { فل. ١. یاقین کیتمك، یاقلاشمق، تقرب ایتمك : بکا بریسی یناشوب برشیء سویلدی . ٢. مج. رضا ویره‌جك اولمق ، موافقت ایدر کبی اولمق، ائتلاف یوزی کوسترمك : کندیسی اورالره، هیچ یناشمیور؛ اوبازارلغه یناشمدی. ٣. (کمی) رامپه ایتمك، بتیشمك ، اوغرامق : واپور اسکله‌یه یناشدی؛ بیوك واپورلر ریختمه یناشه‌میورلر .

یَناشمه { س. ١. یناشمق ایشی . با : یناشمق. ٢. موقت ایشجی ورنجبر، کونده‌لکجی : باغچه‌ده یناشمه ایشلیور ؛ حمام یناشمه‌سی. ٣. کزدیروب صاتمق اوزره برباغ وباغچه‌دن محصول ویا بربیوك مغازه‌دن مال آلان صاتیجی ، طبله‌کار : اوزومی یناشمه‌لره ویریور .

یَناشیق { ص یاقلاشمش، بیتشیك، متصل : کمی ساحله، ریختمه یناشیق ایدی .

یَناق { یاناق وطوغریسی. یاکاق. س. یوزك ایکی طرفندن بهری، خد، رخ، رخسار، عذار: آل یناق = پنبه یناقلی : یناق یومریسی = الماجق : یناق چوقوری .

ینبَغی { فل. عر. (مضارع اولوب یالکز ترکیب آتیده مستعملدر :) کما ینبغی = اقتضا ایتدیکی کبی، لایق وجهله .

یَنبوع { سذ. عر. جم : ینابیع. پیکار، قایناق، منبع : ینبوع زلال .

یَنجِلمَك { فج. ازلمك ، باصلمق . مر.

يَنجمَك { فت. ١. ازمك، باصمق ٢. خردوخاش ايتمك. ٣. مج. غدر ايتمك.

يَنگَج { س. [اصلی : يانگج = يان يوروين] يان يورور برجنس كوچك حيوان بحری كه انواعی چوقدر، چغانوس، پاغوريه، سرطان. || ينگج كبی = يانپوری، اكری بوكری (آدم).

يَنگه { س. [اصلی : يانگه = ياندن كيدن، يان يانه يوروين] ١. كلنه رهبرلك ايدن قادين. ٢. برادر وعمجه وطايی زوجه‌سی : او بنم ينگه‌مدر.

يَنلمَك { ياخود ييلمك. فج. و :

يَنمَك { فج. ١. آغزله چيكننوب يوتلمق، اكل اولنمق، طعام ايدلمك : خام ميوه يمز؛ بويمك ينير شیء دكلدر؛ بو وقتده يمك يمز. ٢. قابل اكل اولمق، اكله صالح اولمق : بو آغاجك ميوه‌سی، بو بالیغك اتی ينيرمی؟ ٣. آشينمق، اويلمق : چرخك ديشلری يمش. ٤. آلنوب كوتورلمك، ييقلمق : طالغه‌دن ساحل كوندن كونه ينيور. ٥. صرف واستهلاك اولنمق، بوزلمق، اسراف ايدلمك : او قدر مال ينيرمی؟ ٦. برتجاوز ويا زجر وتكدير چكلمك : بوراده طياق يمز. ٧. خرج واستعمال اولنمق، قوللانلمق : پاره يمزسه نه ايشه يارار؟ || غم يمك = كدر ايدلمك. || ميراث يمك = ميراثه كچلمك.

يِنه { ح. [زبانزدی گه‌نه] ١. تكرار، بر دها، يكيدن : دون كلن آدم بوكون ينه كلدی: بونی ينه يازه‌جغز. ٢. حتی، بيله، او حالده‌ده : نه قدر الدانسه‌م بن ينه سزك سوزكزه اعتبار ايدرم؛ چوق يورلدمسه‌ده ينه يازه‌جغم : ٣. عينيله، كذلك : دون ناصل يازديكزسه ينه اويله يازملی. ٤. تعجب وتعزير مقامنده [ادات سؤال ايله برابر] ينه‌می باشلادك! ينه‌می يارامازلق!

يَنير { ياخود يينور. ص. ينه‌بيلير، قابل اكل : ينير يمش؛ ينير ات : اتی ينير حيوان؛ ينيرمی يمزمی؟ = س. ينير علتی. ييجی چيبان، آكله.

يَنيرجه { ياخود يينورجه. س. آغاجلرده حاصل اولان برنوع قرحه‌كه بر پارچه‌نك چوريمه‌سندن عبارت اولوب كيتدكجه آچلمغله آغاجی قورودر.

يَنيك { س. برحيوان ويا بوجكك يمه‌سی ويا يصيرمه‌سی اثری، يری : فاره ينيكی، قورت ينيكی. || مج. بيت ينيكی = صاقلانمش قصور، حيله خدعه، كيزلی بر جهت.

يُوا { س. با : يووه.

يُوارلاتمَق { ياخود يووارلاتمق. فت. ١. تكرلتمك، دوندیره‌رك يوريتديرمك : يولك اوزرنده‌كی طاشلری دره‌يه يوارلاتملی. ٢. مدور ياپمق، دائره شكلنه قومق : بو تخته‌يی يوارلاتمق ايسترم.

يُوارلاق { ياخود يووارلاق. ص [اصلی : يومارلاق. غلطی : يوالاق] ١. طوب شكلنده، مدور، كروی : يووارلاق برطاش: يوس يوارلاق = طوس طوپارلاق. ٢. تكرلك شكلنده، دائروی : يوارلاق كاغد، قوطی. = ١. طوب، كره، كوی : حقه‌باز يوارلاغی. ٢. طوپك لوازمی بولنان ارقه‌ده‌كی صنديق. ٣. مطبعه‌ده دستكاه مردانه‌سی.

يُوارلاقلق { س. مدور ويا دائروی اولان شيئك حال وشكلی : بونك يوارلاقلغی منتظم دكلدر.

يُوارلامَق { فت. ١. دوندیره‌رك يوريتمك، تكرلمك : سينی‌يی يوارلايه‌رق كتيردی؛ طاغدن طاشلری يوارلاديلر. ٢. دوندیره‌رك ديوشيرمك، طی ايتمك : كاغدی، قماشی يوارلادم. ٣. مج. حرصله يوتمق : لقمه يوارلامق. ٤. آتمق، اساسسز برشی سويلمك : قتر يوارلامق = دوشونمه‌دن يالان سويلمك.

يُوارلانمَق { فل. ١. دونه‌رك كيتمك، تكرلنمك، غلطان اولمق : طاغدن برطاش، برچيغ يوارلاندی. ٢. دونوب طولاشمق، تپنمك : توز طوپراق ايچنده يوارلانيوردی. || يرلره يوارلانمق = تذلل ايتمك، ذلتله يالوارمق. || تنجره يوارلانمش قپاغنی بولمش = اش اشنی بولمش، ايكيسی بربرينه اويغون.

يُواش { ياخود ياواش. ص. ١. آغر، سرعتلی اولميان، آهسته، تأنيلی : يواش حركت؛ يواش كيديش. ٢. سسسز، آز سسله : يواش اوقومه؛ يواش سويليش. ٣. يومشاق،

حلیم، ملائم، سرت اولمیان : یواش آدم : یواش آت . ٤. خفیف، طوقنماز، نازکانه : یواش توتون ؛ یواش معامله . = ح. ١. آغر آغر، تأنی ایله، آهسته : یواش یورویه‌لم. ٢. سسسز، کورلدیسز، ایشید. لمیه‌جك صورتده : یواش سویله. || یواش یواش = ١. آغر آغر : آلای یواش یواش ایلریلیوردی. ٢. آزر آزر، تدریجاً = یواش یواش اسکی حالنی بولیور . ٣. کیده‌رك، کیت کیده : یواش یواش مال موروثنی بیتیروب محتاج قاله‌جقدر .

یواشجه { ح. و :

یواشجه‌جق { ح. اصولله‌جق، کمال اعتنا ایله. بر یره طوقنمقسزین : خسته‌یی، شو آینه‌یی یواشجه، یواشجه‌جق قالدیرك .

یواشدیرمق { فت آلیشدیرمق، یومشاتمق، تأنیس وتعلیم ایتمك : آتی یواشدیرمق.

یواشلامق { فل. ١. آغر وتأنی ایله یوریمکه ویا ایش کورمکه باشلامق، کسب تأنی ایتمك : چوق یواشلادیکز.

یواشلق { س. ١. آغرلق، تأنی : بوقدر یواشلقله ایش ایلری کیتمز. ٢. یومشاقلق، حلم، ملایمت : سرتلك ایی دکلسه‌ده بوقدر یواشلق‌ده چوقدر .

یواشه { س. سرکش آتلری ضبط ایتمك ایچون طوداقلرینه طاقدقلری تخته قیصاج .

یوالاق { با : یوارلاق .

یوان { ص. با : یاوان .

یوباز { ص. ایری وقبا، قوتلی، توانا، زیپیر : یوباز خدمتجی .

یوپرمك { فل. تلاشله اوته‌یه بری‌یه قوشمق .

یوتدیرمق { فت. ١. بوغازدن آشاغی ایندیرمك، بلع ایتدیرمك : هندی‌یه جوز، دوه‌یه خمور یوتدیرمق. ٢. قبول ایتدیرمك، ایناندیرمق، آلداتمق : بکا اویله یالانلر یوتدیره مازسکز.

یوتقنمق { یا یوتقونمق. فل. ١. توکوروکنی یوتمق . ٢. مج. بر شیئه ایمرنمك .

یوتلمق { فج. ١. بوغازدن آشاغی ایندیرلمك، بلع اولنمق : بوحب قولای یوتلماز. ٢. قبول ایدلمك، اینانلمق : بویله بر یالان یوتلیرمی؟ ٣. اویونده یکلمك، غائب ایتمك.

یوتمق { فت. ١. بوغازدن آشاغی ایندیرمك، بلع ایلمك : لقمه‌یی یوتدی ؛ حب یوتمق . ٢. غصب ایتمك. زوربالقله آلوب قزانمق : حریف تارله‌یی یوتدی. ٣. تحمل ایدوب سکوت ایتمك : اوقدر شتومی، اوحقارتی یوتدی ٤. قبول ایتمك، اینانمق : بن اویله یالان یوتمام. ٥. [طوغریسی : اوتمك] یکمك، اویونده قزانمق . || مج. آیوایی یوتمق = چاقمق. || حبی یوتمق = محو وهلاك اولمق : ایشی بیتمك. || زهر یوتمق = کدر چکمك .

یوتوم { یا یودوم. س. بردفعه‌ده یوتیلان شیء وعلی الخصوص مایع، جزئی مقدار، جرعه، ایچیم : بر یوتوم صو، چوربه. || بر یوتوم صوده بوغمق = پك زیاده کین وخصومتی اولمق .

یوتیجی { ص. یوتان، بلع ایدن.

یوجلتمك { یا یوجه‌لتمك . فت. یوکسلتمك، رفع و اعلا ایتمك .

یوجلمك { یاخود یوجه‌لنمك . فل. یوکسلمك، ارتفاع واعتلا ایتمك .

یوجه { ص. [اصلی : یوك] یوکسك عالی، مرتفع، رفیع، بلند، بالا : یوجه طاغلر. = س. یوکسك یر، تپه، قله : طاغ یوجه‌سی .

یوجه‌لتمك { یوجه‌لنمك . با : یوجلتمك، یوجلمك.

یوجه‌لك { س. یوکسکلك، علو، رفعت.

یوخسول { یوخسوللق . با : یوقسول، یوقسوللق.

یوخسه { با : یوقسه.

یوراق { س. تکرلك پارمغی . مر.

یورت { س. [تاسی تحریك اولندقده دال اولور .] ١. یر، مملکت، مسقط رأس : یوردندن آیرلمش. ٢. مسکن، مأوی، اقامتکاه، خانه : یاقوتلرك یورتلری . ٣. تصرف اولنان اراضی، املاك. || یری یوردی یوق = سرسری، خانه بردوش .

یورتلاندیرمق { فت. ١. خانه و مأوی قزا؟

ندیرمق، خیمه‌نشینلری اسکان ایتمك : عشایری یورتلاندیرمق ایستیورلر. ۲. اراضی قزاندیرمق.

یورتلانمق { فل. ۱. اقامتکاه اتخاذ ایتمك، یرلشمك، کوجبه‌لکدن قورتلوب بر یرده ساکن اولمق. ۲. اراضی واملاك قزانمق، اراضی صاحبی اولمق.

یورتلق { س. مالکانه اراضی، بر خاندانك مالکانه‌سی، اوجاقلغی : اوراسی فلانك یورتلغیدر.

یورتمق { فل. ۱. سورتوکلکده کزمك، هایلازلق ایتمك، سرسری اولمق. ۲. قبا اشکین یورومك.

یورتی { یاخود یورطی. س. [ر. Ἑωρτή] خرستیانلرجه بیرام وتعطیل کونی، یوم رسمی : یورتی اولدیغیچون روملرك دکانلری قپالیدر.

یوردام { س. ۱. چابوقلق، سرعت حرکت، چالاکلك. ۲. ادا، علوان، آورت. ۳. دبدبه، طنطنه، آلایش. || ال یوردامی = الینه یاقیشیر اولمه، الدن کلمه، ملکه، جربزه.

یورداملی { یورداملو. ص. ادالی، آورتلی، چلیملی. || الی یورداملی = الینه یاقیشیر، الندن کلیر، مستعد، ماهر.

یوردی { س. ایکنه دلیکی.

یورغان { س. ۱. یتاقده اورتنمکه مخصوص ایچی پنبوقلی اورتی : یورغان اورتنمك؛ یورغانه صارلمق؛ مسافر یورغانی؛ یورغان یوزی، چارشفی؛ یورغان قاپلامق = چارشف کچیرمك. ۲. یورغان یوزی : یازمه یورغان؛ ایشلمه‌لی، صرمه‌لی یورغان.

یورغانجی { س. ۱. یتاق یورغانی یاپان وصاتان آدم. ۲. اوطه دوشتمك ومفروشاتی حاضرلایوب یرلی یرینه طاقمق صنعتنی بیلن واجرا ایدن اصناف، ناپیسر : اوینی دوشتمك ایچون یورغانجیلر کتیرمش.

یورغانجیلق { س. ۱. یورغان یاپوب صاتمق ایشی. ۲. اوطه مفروشاتی حاضرلایوب طاقمق وصاتمق صنعتی، تفریش صنعتی : یورغانجیلق حسن طبیعته محتاج برصنعتدر.

یورغانلامق { فت. یورغانله اورتمك، یورغانه صارمق.

یورغانلق { ص. یورغانه الویریشلی، یورغان باپمغه یارار : یورغانلق یازمه، قماش. || بر یورغانلق = بر یورغانه یتیشه‌جك مقدارده اولان : بر یورغانلق پنبوق.

یورغون { ص. یورلمش، تعبه دوچار، درمانده : یولدن کلدم یورغونم. || یورغون کیتمك = دنیاده بیهوده یره چوق چالیشمق.

یورغونلق { س. یورلمش آدمك حالی، تعب : بوقدر یورغونلق هیچ بیلمیوردم؛ نافله یورغونلق. || یورغونلق آلمق = یورلدقدن صکره طوروب راحت ایتمك، تنفس واستراحت ایتمك.

یورغه { س. آتك برنوع یورویشی : بوآت یورغه یوریور. = ص. بودرلو یوروین (آت) : یورغه آت.

یورغه‌لامق { فل. (آت) یورغه یورومك.

یورك { س. ۱. انسان وحیوانك کوکسنده واقع اولوب هرنفسده قانی جلب وبدنه نشر ایدن عضو مهم، قلب، دل : یورك آغرمق؛ یورك اورمق؛ قویون یورکی. ۲. انسانده مرکز حسیات و انفعالات، کوکل، فوآد : یورکی قاتی؛ یورکی پك حساس. ۳. قارن، بطن، شکم، باغر : یورك صانجیسی؛ یورك سورمك. ٤. مج. جسارت، شجاعت : میدان حربده یورك لازم. ٥. آجیمق حسی، مرحمت، شفقت : سزده هیچ یورك یوقمیدر؟ || یورکلر آجیسی = پك آجینه‌جق حال. || یورك اوینامق = خلجان قلبه اوغرامق، خوف وتلاشدن یورك چارپمق. || یورك توکتمك = چوق غائله وخوف وتلاش چکمك. || یورك چارپمق = یورك صیق صیق اوروب خلجانه اوغرامق. || یورك چارپندیسی = خلجان قلب. || یورك سورمك = اسهاله اوغرامق. || یورك طیانمق = برآجی‌یه ویا جان آجیده‌جق ایشه تحمل ایدوب متأثر اولمامق : بنم یورکم طیانه‌ماز. || یورك قاتلمق = بایغینلق کلمك. || یورك قره‌سی = معصیت. || یورك قوپمق = شدتلی صانجی‌یه اوغرامق. || یورك ویرمك = جسارت ویرمك. تشجیع ایتمك. || یورکك یاغی اریمك = ۱. شدتله وصبرسزلقله آرزو

ایتمك. ٢. غایتله تأسف ایتمك. || یورك یاغ باغلامق = ١. بو حالی موجب مرضه مبتلا اولمق. ٢. مج. پك غائله سز وایجی ککیش اولمق. || یورکی یوفقه = رقتلی، مرحمتلی.

یورَکسِز { ص. قورقاق، جبین، اودلك. = ح. ایستمیه‌رك، کرهاً، زوراکی.

یورَکسِزلِك { س. قورقاقلق، جبانت.

یورَکلَندیرمَك { فت. یورك ویرمك، تشجیع وتشویق ایتمك.

یورَکلَنمَك { فل. جسارتلنمك، جرأت پیدا ایتمك.

یورَکلی { ص. جسور، شجیع، دلاور. || پك یورکلی، قاتی یورکلی = مرحمتسز، رقتسز.

یورلمق { فل. ١. یورغون اولمق، یورغونلغه دوچار اولمق، تعب چکمك: بوکون چوق یورلدم؛ انسان آیاقده طورمقدن یوریلور. ٢. بیهوده اوغراشمق، نافله چالیشمق: سز یورلمایك.

یورمَق { فت. ١. یورغونلق ویرمك، تعبه دوچار ایتمك، بیتاب براقمق: بو ایش بنی چوق یوردی. ٢. یورغونلق و زحمته مجبور ایتمك: بنی اورایه قدر یورمایك؛ اونی نیچون بورایه قدر یوردك؟ || آغز یورمق = نافله سویلمك. || ذهن یورمق = اتعاب ذهن ایتمك، قفا قیرمق. || کندینی یورمق = بیهوده اوغراشمق، نافله چالیشمق: کندیکزی یورمایك بو ایش اولماز. || کوز یورمق = نافله اوقومق.

یورمَق { فت. عد وحمل ایتمك، ویرمك، صایمق: هر کس کندی عقلنی یورار: ایی‌یه یورمق = فال خیر عد ایتمك.

یورمه { س. یورغونلق ویرمه، اتعاب.

یورمه { فال خیر عد ایتمه، تفأل.

یوروتمَك { یاخود یوریتمك. فت. ١. یورومکه سوق ویا اجبار ایتمك، مشی ایتدیرمك، روان ایتمك، تمشیه ایلمك: چوجغی، آنی یوروتمك. ٢. ایلری سورمك، ایلری کوتورمك: ایشی یوروتمك: دعوایی یوروتمك: ساعتی یوروتمك. ٣. ایشلتمك، محسوب ایتمك: فائض یوروتمك. || صمان آلتندن صو یوروتمك = کیمسه‌یه طویورمقسزین ایش کورمك.

یوروتمه { س. یوروتمك ایشی. با: یوروتمك.

یوروِدلمَك { فج. ایلری‌یه سورلمك، تمشیه ایدلمك: دعوی یورودلمك ایستر.

یوروك { ص. چابوق وایی یوروین، ایی یول آلان. یوروك آت: یوروك واپور. = س. ١. بر یرده طورمیوب یوروین خلق کوجبه، بدوی، خیمه‌نشین عشیرت. — آناطولیده قویونلری چوق بعض ترکمان عشایرینه تخصیص اولنمشدر. ٢. وقتیله یکیچری‌یه ردیف اولان یایا عسکری بولوکلری.

یوروم { س. فال خیر عد ایتمه، تفأل.

یورومَك { یاخود یوریمك. فل. ١. آیاقلری استعمال ایده‌رك حرکت ایتمك. مشی ایتمك: بو آت ایی یورور: کوندە بر ایکی ساعت یورومك صحته نافعدر: اوطه‌نك ایچنده یورور. ٢. مشی وحرکته مقتدر اولمق. مشی قوتنه مالك اولمق: بو چوجق یورویورمی؟ بعض چوجقلر کچ یورورلر: بیچاره منزولدر یورویه‌میور. ٣. یایان کیتمك: سز بینك بز یورویه‌جکز: بن اورایه هروقت یورویه‌رك کیدرم. ٤. یول آلمق، سرعتله کیتمك: بر آز یورویه‌لم. ٥. حرکت ایتمك، ایشلمك، جولان ایتمك: آغاجلره صو، طامارلره قان یورومك. ٦. ایلریلمك، ایلری کیتمك، ترقی ایتمك: ایش یورویور: درسده یورومیور. ٧. صولتله هجوم ایتمك، آقین ایتمك: اردوی همایون شرقه یورودی. ٨. شتم و عتاب، چیقیشمق. ٩. اولمك، وفات ایتمك: اوده یورومش. || آلوب یورومك = حدتله بغتةً کیتمك. || اوزرینه یورومك = تهورله اخافه وتهدید ایتمك. || یول یورومك = قطع طریق ایتمك. || یورو ییویرمك = هیچ برشی دیمیوب وطرافنه باقمیوب کیتمك.

یورونمَك { فج. مشی و حرکت اولنمق: اویله‌می یورونور: بوچاموردە یورونمز.

یورویش { س. ١. یورومك ایشی، مشی، حرکت: یورویش صحته نافعدر. ٢.

یورومك طرزی ، رفتار : بو آتك كوزل یورویشی واردر . ٣. هجوم ، آقین : قلعه‌یی یورویشله آلدیلر ؛ قلعه‌دن یورویشله چیقدیلر . ٤. بردن بره چیقوب یورومه ، بوشانمه : غلبه‌لك یورویش ایتدی . || دوه یورویشی = یواش و دواملی مشی . || یورویش قپوسی = قلعه‌نك بیوك قپوسی .

یوره { س . دیك بایر ، زیاده یوقش .

یوریتمك { یوریمك وسائره . با : یوروتمك وسائره .

یوز { عد . اون كره اون كه مآتك اساسیدر : یوز كشی : یوز غروش : ایكی یوز ، اوچ یوز الخ . || یوزلرجه = یوزلرله صاییله‌جق قدر چوق . || یوزده اون ، سكز = رأس الماله نسبتله آلنان فائض مقداری . — نسبت تعبیری دخی اولوب مثلا : آلمانیه اهالیسندن یوزده بشی اوقومق یازمق بیلمز دینیر .

یوز { س . [اصلی : اوز] ١. چهره ، وجه ، روی : یوزی كوزل ؛ یوزی چركین . ٢. سطح ، بر شیئك خارجی كورینیشی : یر یوزی . ٣. برقماش وسائره‌نك طوغری طرفی ، ترس مقابلی : بو قماشك یوزی ترسی بللی دكلدر . ٤. اثوابك خارجی طرفی ، آستار مقابلی : آستاری یوزندن بهالی . ٥. جهت ، وجه ، سبب ، اجل : بو یوزدن متضرر اولدق . ٦. جرأت ، حیاسزلق : بو آدمده نه یوز واردر ! || یوز آقی ، صویی = ناموس ، آبرو : بو ایشدن یوزمزك آقیله چیقدق . || اكشی یوز = عبوس چهره . || یوز اكشیتمك = عبوسلق ایتمك ، چهره صورت كوسترمك . || یوزه اورمق = بر قباحتی یاپانك یوزینه قارشی سویلیوب محجوب ایتمك . || یوز اوستنه براقمق = نظامسز و نقصان برحالده براقمق ، اكمال و تنظیم ایتمه‌مك . || ایچ یوز . ١. سطح داخلی ، برشیئك ایچ طرفدن اولان سطحی . ٢. مج . بر ایشك مستور وسر اولان جهتی ، باطنی ، سبب حقیقی : مسئله‌نك ایچ یوزینی بیلمم . || یوزه باقمق ، یوز یوزه باقمق = روبرو كلدیكنده اوتانه‌جق برسابقه اولمامق = بر برمزك یوزینه باقه‌جغز ؛ او آدمك یوزینه باقه‌مم ؛ ناصل یوزینه باقه‌یم . || یوزینه باقلماز = ١. پك چركین وثقیل المنظر . ٢. پك كوزل ، كوز قماشدیرر . || یوز بولمق = حسن معامله‌دن جرأت آلوب ایلری وارمق . || یوزی پك = اوتانماز ، یوزی طوتار . || یوز چویرمك = ترك وفراغت ایتمك ، چكنمك ، اجتناب ایتمك . || دكیز یوزی = سطح بحر ، روی دریا . || یوزندن دوشن بیك پارچه اولور : پك عبوس وبد چهره . || یوزده = ادبسز ، پك ایلری وارمش || یوز سورمك = رومالی ایتمك : خاكپایلرینه یوز سوریور . || صیجاق یوز = جاذبه ؛ یوزی صیجاق = جاذبه‌لی . || یوز ایتمك = صف . اكلنه‌جك ایكی آغاجی تسویه ایدوب بربرینه اویدیرمق . || یوز طوتمق = ١. اوتانمامق ، یوزه قارشو سویلیه بیلمك . ٢. باشلامق ، بدأ ومباشرت ایتمك ، برحال پیدا ایتمكه تقرب و تصدی ایتمك : ایلشمكه یوز طوتدی : خرابه یوز طوتمش = مشرف خراب : یوز طوتمامق = اوتانمق یوزینه قارشی سویلیه‌مه‌مك || طیش یوز = سطح خارجی . || یوز قره‌سی = ناموسسزلق ، عار . || یوزی قویی = یوز آشاغی‌یه كله‌جك صورتده . || یوز یوزه كلمك = بالمواجهه كورشمك . || یوز كورومی = كوكیك كلینی ایلك كوردیكنده وصانكه یوزینی كوردیكنه قارشی هدیه ویردیكی الماس . || یوز كوز اولمق = مافوقله مادون آره‌سنده حرمت و وقار قالمامق ، مناسبتسز تكلیفسزلك . || كوك یوزی = كورینن منظرهٔ سما . || یوزه كولمك = جعلی التفات كوسترمك . || كولر یوز = بشاشت . || نه یوزله = نه جرأتله ، ناصل اوتانمازدن : نه یوزله ینه كلدی . || یوز ویرمك = لزومندن زیاده التفات ویامساعده ایدوب شیمارتمق . || یوز یازیسی = كویلرده كلینك یوزینه قودقلری تل و پول ویاپیشدیرمه‌لر . || یوز یاصدیغی = باش طیامغه مخصوص یومشاق ویاصی یتاق یاصدیغی . || یریوزی = سطح ارض ، روی زمین . || یوزی یوق = سبق ایتمش بر فعل و حركتندن طولایی محجوب : یانكزه كلمكه یوزی یوقدر .

یوز { ص . ١ . ساده ، یالین قات ، قاتمر اولمیان : یوز كل سنبل .

٢. قبا، عادی، بیاغی : یوز آدم. ٣. عجمی، تربیه اولنمامش، صالمه : یوز حیوان.

یوز { س. فا. قپلانه مشابه برجنس کوچك حیوان، پارس، ترجینه.

یوزباشی { س. اساساً یوز نفردن عبارت بربولوك عسکره قومانده ایدن ضابط : نظامیه، ردیف، ژاندارمه، پیاده، سواری یوزباشیسی.

یوزباشیلق { بر بولوك عسکره قومانده ایدن ضابطك رتبه‌سی : یوزباشیلغه ترفیع اولندی؛ ارکان حرب ضابطلری یوز باشیلقله مکتبدن چیقارلر.

یوزدیرلمك { فج. صویك اوزرنده طوردیرلمق ویا کزدیرلمك : یکی بیتن صندال دون دکیزه یوزدیرلدی.

یوزدیرمك { فت. صویك اوزرینه طوردیرمق ویا کزدیرمك، سباحت ایتدیرمك : آتی چایده یوزدیره‌رك اوته طرفه کچیردم؛ کمی بی یوزدیرمك = قیزاقدن صویه ایندیرمك.

یوزدیرمك { فت. دریسنی چیقارتمق، صویدیرمق. سلخ ایتدیرمك : قویونلری کندیسی بوغازلایوب آدملرینه یوزدیردی.

یوزر { عد. هر برینه ویاهر دفعه سنده یوز : حصه‌لرینه یوزر لیرا دوشدی؛ عسکری یوزر یوزر بولوکلره تقسیم ایتدی.

یوزرلك { س. با : اوزرلك.

یوزسز { ص. عارسز، اوتانماز، یوزی پك : عارسز یوزسز آدم.

یوزسزلك { س. عارسزلق، حیاسزلق، اوتانمازلق.

یوزگج { ص. ١. یوزن، یوزمك بیلیر، سابح. ٢. صویه باتماز، صویك اوزرنده طورر، خفیف.

یوزلشدیرمك { فت. یوزیوزه کتیرمك، مواجهه ایتمك، روبرو ایلمك : بربری حقنده بعض شیئلر سویلدکلریچون ایکیسنی یوزلشدیرمك ایجاب ایتدی.

یوزلشمك { فش. یوزیوزه کلمك، مواجهه اولمق، روبرو اولمق : بن اونکله یوزلشیرم.

یوزلك { ص. ١. یوز غروش و سائره قیمتنده اولان : یوزلك توتون؛ یوزلك آلتین. ٢. یوز اوقه آغرلغنده ویا یوز آرشین وسائره بوینده اولان: یوزلك چوال. ٣. یوز یاشنده : یوزلك بر اختیار. = س. یوز پاره دکری اولان سکه : بوکا بر یوزلك ویره‌یم.

یوزلك { س. یوزی اورتن نقاب، ماسقه.

یوزلمك { فج. دریسی چیقارلمق، صویلمق، سلخ ایدلمك: قویون اویله یوزلمز؛ قربانلر یوزلدی می؟

یوزلمك { فج. صویك اوزرنده طورلمق ویا حرکت اولنمق، سباحت ایدلمك : بو صوئوقده یوزلمز؛ اوقدر مسافه‌یه قدر یوزیله‌مز.

یوزلمك { یاخود یوزله‌مك. فت. ١. یوزینه قارشی عتاب وسرزنش ایتمك. ٢. یوز کچیرمك : یوز یاصدقلرینی یوزلدیکزمی؟ ٣. مواجهه ایتمك، قارشی قلوشی‌یه کتیرمك.

یوزلی { ص. ١. یوزی اولان : یوزلی آستارلی بر اثواب. ٢. بر یولده یاخود بر عدد ده یوزی وسطحی اولان : درت یوزلی بر خانه؛ ایکی یوزلی آینه. || ایکی یوزلی = مرائی، ایکی طرفدن بهرینه باشقه صورتده کورینن. || بر یوزلی = یالین قات، ساده. || بیك یوزلی = پك مرائی. || پك یوزلی = اوتانماز، یوزی طوتار. || کولر یوزلی = یوزی کولر، بشوش.

یوزلی { ص. یوز جزءدن مرکب ویا یوز شیئی حاوی اولان : یوزلی بولوك؛ سکز یوزلی طابور.

یوزلیلك { س. شوقدر ویا شودرلو یوزی اولان آدم ویا شیئك حالی : کولر یوزلیلك؛ ایکی یوزلیلك.

یوزمك { فت. (حیوانك) دریسنی چیقارمق، صویمق، سلخ ایتمك : قوزی بی یوزمك. || مج. دریسنی یوزمك = اذیت ویرمك.

یوزمك { فل. ١. صویك اوزرنده طوروب باتمامق : تخته یوزر. ٢. صویك اوزرینه حرکت ایتمك، سباحت ایتمك، یوزمك بیلیرمیسکز؟ بوزه‌رك نهرك اوته‌سنه کچدی. ٣. مج. ایچنده یوزر کبی بول بول قوللانمق؛ آلتین ایچنده یوزیور.

|| طالغچ یوزمك = ایکی صو آره‌سنده کیتمك، صویك آلتندن یوزمك .

یوزمه { س. یوزمك ایشی . با : یوزمك .

یوزنجی { ص. یوز درجه‌سنده اولان : یوزنجی سنه؛ ایکی یوزنجی؛ بیك یوزنجی الخ .

یوزوك { س. پارمغه طاقیلان اوستی الماس آلتین ویا کومش حلقه، خاتم، انگشتر : الماس، یاقوت، زمرد، یوزوك. || یوزوك اویونی = فنجان طر. فلری آلتنده صاقلی یوزوکی بولمق اویونی .

یوس { یاخود یوص . مه « یو » ایله باشلار بعض ترکجه صفتلرك باشنه کلوب تأکید ومبالغه بیان ایدر : یوس یوار. لاق؛ یوس یومری .

یوسُف { سخنه. حضرت یعقوب (عم)ك اولادندن اولوب قصه‌سی مشهوردر . = س. حسن وجماله مالك شخص : یوسف ثانی .

یوسُنجق { س. ۱. قومربنك کوچك برنوعی. ۲. صو اوزرنده اوچار بر جنس کوزل کلبك. ۳. ماندارینه دینلن پور. تقال جنسی .

یوسُنی { س. وقتیله اعاظم رجالك کیدکاری قرمزی تپه‌لی دستار .

یوص { مه با : یوس .

یوصمه { ص. ظریف قیافتلی، ادالی، عشوه‌لی، عشوه‌کار .

یوصمه‌لق { س. ظرافت ، اداء عشوه .

یوصون { س. ۱. طاشلرك وآغاج قابوقلرینك اوزرنده حامل اولان چیم : طاش آغاج یوصون باغلامق : یوصونلرینی آیقلادق . ۲. طورغون صوك اوزرنده حاصل اولان یشیل کتنجك : صو یوصون باغلامش : قورباغه یوصونی . ۳. دکیزدن چیقان اوتلر : دکیز یوصونی . || اسلانده یوصونی = دکیز قطابنی . || قورسیغه یوصونی = دکیز پرچنك برنوعی .

یوصونلانمق { فل. یوصون باغلامق، بودیوارلر، آغاجلر یوصونلاندی .

یوصونلی { ص. یوصون باغلامش، یوصونله اورتیلی : یوصونلی طاش، صو .

یوغ { ص. قویو، قالین، کثیف . مر. — « یوق » لغتنك قافی تحریك اولندقده غینه تحویل اولنمغله او دخی یوصورته کیرر : یوغیسه ، واری یوغی. با : یوق .

یوغُرت { یا یوغورت. س. [یا. غورت یازمامالی] اکثی برمایه قاریشدیرلمغله بر صورت مخصوصه‌ده قویولاشدیرلمش سوت، ماست : قویون، اینك مانده یوغردی؛ طوربه یوغردی = طوربه‌یه قونیلوب سوزلمش؛ یوغرت کبی = غایتله قویو (مایع) .

یوغُرتجی { س. یوغرت یاپوب صاتان آدم .

یوغُرتله { ص. یوغرتله یاپلمش، یوغرتله قاریشیق : یوغرتلی کباب .

یوغُرتمَق { فت. بالواسطه قویولاشدیرمق، تخمیر ایتدیرمك : آشجی یه ایبجه یوغرتملی .

یوغُرلمَق { ج. قویولاشدیرلمق، خمور ایدلمك، تخمیر وتعجین اولنمق : بواون قولای یوغرلماز .

یوغُرمَق { یا یوغورمق . فت. قویولاشدیرمق، تخمیر و تعجین ایتمك، خمور یاپمق : اونی صوالله قاریشدیر. وب ایبجه یوغرملی .

یوغمَق { فل. قویولاشمق، قالینلاشمق، طوکمق، کسب کثافت وصلابت ایتمك . مر .

یوغورت { یوغورمق و سائره با : یوغرت وسائره.

یوغون { ص. ۱. قویو، قالین، کثیف، صلب . ۲. قالین، قبا، غلیظ : یوغون بویون. ۳. یونلامش، خام، قبا، تربیه‌سز : یوغون آدم . ٤. ایری . عظیم، جسیم .

یوغونلق { س. ۱. قویولق، قالینلق، کثافت، صلابت . ۲. قالینلق، قبالق، غلظت . ۳. خاملق، تربیه‌سزلك. ٤. ایریلك، بیوکلك، عظمت ضخامت .

یوف { س. ۱. یوس، نافله : یوفنه = بوشنه. ۲. باد هوا، مجان، مفت : یوفه کیتمك. ۳. محو، هدر، هبا، هلاك :

یوف اولمق. = حد. تأسف تلهف بیانی مقامنده مستعملدر، تو : یوف سکا! یوف اوقومق، بوریسنی چالمق = برینك برشی بیلمدیکنه حکم ایتمك.

یوفقه { ص. ١. اینجه، رقیق، خفیف : بوتختەلر پك یوفقه. ٢. آز لباسلی، آز کینمش، خفیف لباسلی : آرقه‌سی یوق، آرقه‌سی فقیر : یوفقه آدم. || آردی یوفقه = آرقه‌سی یوق، آرقه‌سی کلمز. = س. اینجه آچلمش خمور یاپراغی : بورك، بقلاوه یوفقه‌سی؛ یوفقه آچمق؛ یوفقه کبابی، یوفقه‌یه صاریلوب پیشمشی، یوفقه بورکی = آچلمش اوله‌رق صوقاقدن آلنان یوفقه‌دن بورك.

یوق { ص. [قافی تحریك اولندقده غین اولور] اولمیان، وار مقابلی، غیر موجود، مفقود : یوق اولدی؛ اونی یوق صایملی. = س. اولمایش، فقدان، عدم وجود، هیچ : یوقدن آکلامازمیسك؟ یوقدن نه چیقار؟ = ح. دکل، اولماز، خیر : یوق اویله دکل. = «وار»کبی و معناً اونك ضدی اوله‌رق فعل اسنادینك باشنه کیره‌رك فقدان و عدم وجود بیان ایدر، غائبده اکثریا فعل اسنادی حذف اولنه‌رق معنای فعل کبی قالیر : پاره‌م یوق: اوده یوقلر؛ یوغم، یوقسك، یوقدر، یوغز، یوقسکز، یوقدرلر؛ یوغیدم، یوغیدك الخ؛ یوغیمش، یوغیسه، یوغیکن. || یوق ایتمك = محو ایتمك. || ایشك یوغیسه = بیهوده یره، فائده‌سز. || یوق دیمك = رد وانکار ایتمك، قبول ایتمه‌مك. || یوغنه کیتمك = نافله و بوشنه ضایع اولمق. || یوغنه ویرمك = باد هوایه و یا پك اوجوز ویرمك. || وار یوق = هر شیء، مال ومنال وارینی یوغنی صرف ایتدی. || وار یوق = پك آز وار. یوق کبی. || یوق یره = ١. نافله، بیهوده. ٢. بلا سبب، بلا موجب. || یوزی یوق = اولجه پك زیاده لطف کوردیکندن تکرار بشقه برشی ایستمکه جرأت ایده‌مز. || نه وار نه یوق؟ = نه خبرلر؟

یوقاری { ص. ١. یوکسك، یوکسکده بولنان، اوستنده‌کی، اعلی، بالا، مرتفع فوقانی : یوقاری محله؛ یوقاری قات. ٢. ایلریلمش، مترقی : اوبزدن یوقاریدر: اوچوق یوقاریدر. ٣. بهالی، غالی؛ اوسنه ذخیره فیأتی پك یوقاری ایدی = س. یوکسك طرف، جهت: یوقارینك هواسی سریندر؛ آغاجلرك، طاغك یوقاریسی. = ظم. یوکسکده، یوکسکه، بالاده، بالایه، اوستده، اوسته، آشاغی مقابلی : یوقاری اوتورمق؛ یوقاری چیقمق؛ یوقاری قالدیرمق. || آشاغی یوقاری = تقریباً تقریبی. || یوقاری آشاغی = اوته‌بری. || یوقاریدن آشاغی = سراپا. || باش یوقاریده = مغرور؛ سرکش. || بورنی یوقاریده = چوق ایستین، آزه التفات ایتمین. || یوقاری ییغمق = بهالی طوتمق.

یوقسول { یاخود یوخسول. ص. س. یوقلق چکن فقیر، محتاج. || یوقسول اورغانی = آق صارماشیق نوعی، اوکسز اورغانی. || طیاق یوقسولی = محتاج تربیه، یاراماز.

یوقسوللق { یا یوخسوللق. س. فقر، احتیاج، ضرورت.

یوقسه { یاخود یوخسه. حر. [یوق ایسه. یوغیسه] ١. والا بویله اولمیه ایدی : بن بویله اولدیغنی بیلمدم یوقسه مانع اولمازدم. ٢. [جملهٔ استفهامیه‌ده] ویاخود یا، اولمدیغی حالده : سز کلیرمیسکز یوقسه بن می کله‌یم؟ بوکون می کله‌جك یوقسه یارین می؟

یوقلاتمق { فت. ١. تفتیش وتحقیق ایتدیرمك، معاینه ایتدیرمك : کمرکده صندیقلری ایچه یوقلاتملی. ٢. یوقلامه ایتدیرمك، صایدیرمق: عسکری آره صره یوقلامه‌جیلر واسطه‌سیله یوقلادیرلردی. ٣. آدم کوندروب صوردیرمق : یوقلاده‌لمده اوده ایسه کیدرز. ٤. خاطر صوردیرمق : خسته‌لاندی‌ده برکره یوقلاده‌مدق.

یوقلاشدیرمق { فت. اصولله وطولایسیله آکلامغه چالیشمق، تفقد و تحری ایتمك.

یوقلامق { فت. ١. وارمی یوق می دییه آکلامغه چالیشمق آرایوب طرامق، تحری ایتمك : اوك هرطرفنی یوقلادم ٢. تفتیش و تحقیق ایتمك، دنه.

مك، تجربه وامتحان ایتمك : بو ایشی ایجه یوقلایه‌یم. ٤. صحتنی صورمق، استفسار خاطر ایتمك : کندیسنك کیفسزلکنی ایشیتدم یوقلامغه کیتدم. ٥. (عسکری) کوزدن کچیروب کنیه دفترینه تطبیق ایتمك. یوقلامه ایلمك .

یوقلامه { س. ١. یوقلامق ایشنی. با : یوقلامق. ٢. عسکرك کنیه دفترینه تطبیقاً تدقیق ومعاینه‌سی وبو دفترلرك ضبطی : یوقلامه قلمی .

یوقلامه‌جی { س. ١. عسکری کنیه دفترینه تطبیقاً تفتیش و معاینه ایدن ضابط، مفتش. ٢. کنیه دفترلرینی ضبط وقیودات متفرعه‌یی قید ایدن قلمك باشی : ژاندارمه یوقلامه‌جیسی .

یوقلانمق { فج. تفتیش و تحقیق ومعاینه ویا اسقاندیل اولنمق : اوجهت دها یوقلانمدی .

یوقلایش { س. یوقلامق ایشی وطرز واسلوبی .

یوقلق { س. ١ یوق اولمه ، بولنمامه ، عدم ، فقدان ، نقصان . ٢. احتیاج ، فقر ، ضرورت ، وارلق مقابلی : الله یوقلق کوسترمسین .

یوقوش { س. یوقاری‌یه چیقیلان یر، بایر . مائل یر ، شیو ، اینش مقابلی : یوقوش یوقاری؛ یوقوش چیقمق .

یوقوشلی { ص. یوقوشی اولان، یوقاری چیقیلیر یری اولان : یوقوشلی یول ؛ یوقوشلی اینشلی = غیر مستوی، انکبه‌لك .

یوك { س. ١. حیوانك ویا حمالك صیرتنه قونیلان شیء ، حمل ، بار : بیکیر یوکی ؛ دوه یوکی؛ یوك قالدیرمق، طاشیمق، کوتورمك. ٢. آغر شیء، آغرلق، اثقال : بوبریوکدر ؛ یوکلری بوراده براقك. ٣. کبه‌لك، حمل، حبل. ٤. کمی ویا آرابه وسائره‌یه طولدیریلان شیء ، حموله : کمی یوکنی چیقاردی یوك آلیور. ٥ بش یوز بیك غروش مبلغ : بریوك. ٦. مج. آغر وظیفه، مسئولیت : بن بویوکك آلتنه کیره‌مم؛ بو یوکك آلتندن چیقه‌میه‌جغم . ٧. مج. چوق یوروب ازن وصیقان ایش ، ثقات صیقندی : بوده بکا یوك اولدی بنی بویوکدن قورتارك. || یوك آلمق = یوك قالدیرمق . || یوك آلمامق، یوکی اوزرندن آتمق = مسئولیت آلتنه کیرمه‌مك ، مسئولیتدن قاچنمق . || یوکك آلتندن قالقه‌مامق = برایشك عهده‌سندن کله‌مه‌مك. || یوك اورمق = یوك یوکله‌مك؛ جنس حیوانه یوك اورمق کناهدر. || یوك اولمق = زحمت وصیقندی ویرمك ، باراولمق . || یوکی چوق = مشاغلی زیاده ، وظیفه‌سی آغر. || یوك حیوانی، آرابه‌سی = یوك طاشیمغه مخصوص. || یوکنی طوتمش = کسب ثروت وسامان ایتمش ، زنکینلنمش . || یوك قالدیرمق = اثقال طاشیمق.

یوك { س. قویون توکی، صوف، پشم: قیویرجق، مرینوس یوکی. [تجارتده یازین سورن سرت توکه یوك وقیشین سورن قباسنه ییاغی دیرلرسه‌ده لسان عمومیده یوك اعم اولوب علی الاطلاق قوللانیلیر .] = ص. یوکدن معمول : یوك چوراب؛ یوك فانله؛ خالص یوك قماش .

یوك { س. ١. طرف، جهت، یان، سوی. ٢. یوز، وجه : نه یوکدن = نه جهتدن، وجهله: ییه‌جك یوکندن .

یوکسك { ص. ١. یوجه، مرتفع بلند، عالی ، رفیع : یوکسك بنا ، آغاج، آت، طاغ. بولوط . ٢. موقع و مرتبه‌سی عالی ، رفیع ، سامی : یوکسك مقاملره واصل اولدی. ٣. باغره‌رق سویلنیلن ، اوزاقدن ایشیدیلن، بلند : یوکسك سس = صوت بلند . ٤. بهالی، غالی : ذخیره‌نك قیمتی ، رایجی خیلی یوکسکدر ؛ اسهام بو آرالق یوکسکدر. = س. یوجه محل ارتفاع : یوکسکدن دوشمك؛ یوکسکه چیقمق .

یوکسکلك { س. یوجه‌لك ، ارتفاع، رفعت : بو محلك، بو آغاجك یوکسکلکی .

یوکسلتمك { فت. ١. دها یوکسك یاپمق ، یوقاری چیقارمق ، ترفیع ایتمك : شودیواری برآز دها یوکسلتملی؛ سز اوی یوکسلتمشکز . ٢. پایه وموقعنی ترفیع ایتمك. ٣. پك زیاده مدح و ثنا ایتمك، عیوقه چیقارمق : اونی او قدر یوکسلتمك .

یوکسلمك { فل. ١. دها یوکسك اولمق، کسب

ارتفاع پیدا ایتمك : بوبنا چوق یوکسلدی. ٢. یوقاری قالقمق یوقاریلره چیقمق، صعود ایتمك: بعض قوشلر هواده زیاده یوکسلیر؛ بالون اوقدر یوکسلدی که کورینمز اولدی. ٣. (سس) زیاده لشمك، اوزاقدن ایشیدیله جك صورتده خیزلی چیقمق، دیك اولمق : بنم سسم اوقدر یوکسله‌مز. ٤. بهایه چیقمق آغرلاشمق : ذخیره یوکسلدی؛ پیاچه خیلی یوکسلدی. ٥. بحر. بر ساحلدن ویا بروندن آچلمق.

یوکسلمه { ویوکسلیش. س. یوکسلمك ایشی. با : یوکسلمك.

یوکسوك { س. دیکیش دیکرکن ایکنه‌یی ایتمك ایچون پارمغك اوجنه طاقیلان معدن ظرف. — اولچی خصوصنده قلتدن کنایه اولور : یوکسوکله اولچمك.

یوکسیمك { فت. آغر، عدا ایتمك، بار و ثقلت نظریله باقمق، استثقال ایتمك.

یوکلتمك { فت. ١. بر حیوان ویا حمالك صرتنه اشیا و اثقال قومق، تحمیل ایتمك : یوك یوکلتمك؛ شو چواللری بیکیره یوکلتملی. ٢. ویا آرابه وسائره‌یه اشیا وسائره طولدیرمق : او اشیاسنی آرابه‌لره یوکلتك؛ ذخیره‌یی کمی‌یه یوکلتدیکزمی؟ ٣. آغر بر بار ووظیفه قومق : بو ایشی‌ده بزه یوکلتدیلر. ٤. بر قباحتی برینه حمل واسناد ایتمك : بوتون قباحتلری بکا یوکلتیورلر.

یوکلك { س. اوطه‌نك بر طرفنده یتاق وسائره وضعنه مخصوص بیوك طولاب : برقاچ اوطه‌یه یوکلك یاپدیرملی؛ یتاقلری طوپلایوب یوکلکه قورلر. [یوك دخی دیرلر.]

یوکلمك { یاخود یوکله‌مك فت. کندی صرتنه اشیا واثقال قومق، حمل ایتمك، قالدرمق : یوکلیوب کوتوردی.

یوکلمك { یا یوکله‌مك. فل. ١. دونمك، توجه ایتمك، بر طرفه دونوب باقمق، یوزینی چویرمك ٢. قصد ونیت ایتمك، عزم ایتمك. ٣. اکلنمك میل ایتمك، سرفرو ایلمك. ٤. (قوشلر) هواده اوچشمق مر.

یوکلنمك { فج. ١. صرتنه یوك قونمق، تحمیل اولنمق : حیوانلر، حماللر یوکلندی ٢. اشیا وحموله ایله طولدیرلمق: کمی، آرابه یوکلندی؛ بو قدر کمیلر محصولات محلیه ایله یوکلنوب کیدرلر. ٣. (اشیا واثقال) حیوانك صرتنه قونمق ویا کمی وآرابه طولدیرلمق : اشیا، ذخیره یوکلنیور. ٤. حمل واسناد اولنمق : او قباحت ده اوکا یوکلندی. = فط. ١. کندی صرتنه یوك آلمق : صندیغنی یوکلنمش کلیوردی. ٥. برینه بار اولوب زحمت و ثقلت ویرمك، مسلط اولمق : بکا چوق یوکلندی.

یوکلی { ص. ١. صرتنده اشیا واثقال بولنان، یوك قالدیرمش، یوکلنمش : حیوانلری یوکلی براقمشلر؛ بو آدم یوکلیدر. ٢. اشیا وحموله ایله طولدیرلمش، مشحون : یوکلی کمی، آرابه. ٣. کبه، حامل : یوکلی قادین؛ یوکلی قیصراق. ٤. یمشلی، میوه‌دار، مثمر : یوکلی آغاج؛ بوسنه ویشنه آغاجلری پك یوکلیدر. ٥. آغر سرخوش : حریف یوکلی ایدی. ٦. بورجلی، مدیون : زیان ایدوب چوق یوکلی دوشمش.

یوکلی { ص. ١. یوکدن معمول: یوکلی فانله، یوکلی قماش. ٢. یوکله طولمش : یوکلی مندر. ٣. یوك ویپاغی ویرن : یوکلی حیوان = قویون. = س. یوکدن معمول اینجه اثوابلق منسوجات انواعی: ظریف یوکلیلر کتیرتمش.

یوکول { ص. خفیف، یکنی، سبك. مر.

یوکوللتمك { فت. خفیف نظریله باقمق، استخفاف ایتمك.

یول { س. ١. کچه‌جك یر، طریق، راه : بورادن قارشی‌یه یول وارمیدر؟ بو یول نره‌یه چیقار. ٢. انسان وحیوانلرك هر وقت کچمه‌سندن باصیلوب بللی اولان خط، چیغر، جراط : طاغ یولی؛ کچی یولی. ٣. انسانلر وآرابه‌لر کچمك اوزره تهیئه وتسویه وتفریش اولنمش ککیشجه خط، طریق، سبیل : اورانك یوللری پك منتظمدر؛ یول یاپمق؛ یوللری حسن حالده بولندیرمق. ٤. کچه‌جك یر : قولاغوزلر دکیزده کمیلرك یولنی بیلیرلر. ٥. آقه‌جق یر، قنال، قنات : صو یولی، چرکاب یولی، صهرنج یولی. ٦. چیزکی خط، صوپه : او قماشك

قرمزی یوللری واردر. ۷. مج. کیدیش، سیر، سیاحت، سفر، یولجیلق. ۸ یورویش، حر. کت، سرعت: بوواپورك یولی ناصلدر؟ یولی یوقدر. ۹. اصول، اسلوب، طرز: بو یولده برشی یاپملی؛ او باشقه یولده‌در. ۱۰. رسم، عادت، آیین: بو ایش یولنده دکلدر؛ هر ایشك یولی واردر؛ یولیله یاپمق. ۱۱. مسلك، مشوار: اوآدمك یولی باشقه‌در؛ اوده بویولده‌در. ۱۲. کیدیش، طور، حال: طوتدیغکز یولی بکنیورم. ۱۳. اوغور: سزك یولکزه جانمی فدا ایدرم. ۱۴. واسطه، وسائط، اسباب: زنکین اولمه‌نك یولی واردر؛ یولی بولمدم. ۱۵. کرك بر علم و صنعتده و کرك زهد وعبادت وتصوفده بر بیوك ذاتك وضع ایتدیکی اساس، طریق، ارکان: خطاطلقده عمادك یولی؛ معمارلقده سنانك یولی. آرابه یولی = آرابه کچه‌بیله‌جك منتظم یول، شوسه. || یول آرامق = تدبیر ایتمك. || یول آلمق = قطع منازل ایتمك، ایلربلمك. || یولی آلمق = وارمق، واصل اولمق. || آیاق یولی = آبدستخانه، ممشا. || یول اورمق = قطاع طریقدن اولمق، راهزنلك ایتمك. || یوله اورمق = تشییع ایتمك. || اوزون یول = سورکلی ویا طولاشیق. || یول اوستی = یولك اوزرینه تصادف ایدن، اوکندن کچیله‌جك. || یول اوغراغی = یولك اوغرادیغی، یول اوستی. || اوغرین یول = خرسز یولی، کیزلی یول || اولو یول = جاده، شاهراه. || ایشلك یول = دائما کیدن کلنلری بولنان طریق. || یول، یولنی بولمق = چاره‌سنی بولمق. || یول‌بیلیر = آداب و ارکانه واقف، تربیه‌لی، مؤدب. || پایتاق یولی = یایا قالدیرمی. || پوسته یولی = پوسته‌نك ایشلدیکی سیوك جاده. || پیر یولنه = حسی، بادهوا. || تاتار یولی = پوسته یولی، جاده. || یول تذکره‌سی = مروریه، پاسپورت. || ترامواى یولی = ترامواى کچه‌جك صورتده چوقور دمیرلر دوشمش یول. || تمور یول، دمیر یول (صفت موصوف اولوب اضافتله دمیر یولی دینك خطادر.) = بخارله حرکت ایدر ماکینه ایله تحریك ایتدیکی آرابه قطاری کچمك اوزره تراورسلر یعنی عرضا دوشمش آغاجلر اوزرینه رایلر یعنی طولاً تمدید اولنمش دمیر. لردن عبارت دوز طریق: آناطولی دمیر یولی. || یوله چیقمق = عزیمت ایتمك. || یوله چیقارمق = ۱. عزیمت ایتدیرمك. ۲. تشییع ایتمك. || یولدن چیقمق = ۱. دمیریول قطاری ویا ترامواى کندی یولندن طیشاری فیرلامق. ۲. صاپمق، ضلالته دوشمك، کمراه اولمق. || یول خرجی = یول مصرفی، خرجراه. || درت یول آغزی = ایکی یولك تقاطع ایتمیله درت یولك مرکزی و نقطهٔ تلاقیسی اولان محل. || یول دوشمك = تصادفاً کچمك، مناسبت آلمق: یولکز دوشرسه بزه اوغرایك. || یوله دوشمك = یوله چیقمق، روان اولمق. || سیدیك یولی = مشانه قنالی، احلیل. || یولی شاشیرمق = نه طرفه کیده‌جکنی ویا نه یاپه‌جغنی بیله‌مه‌مك، مألوف عادتی ترك ایتمك. || یول شاشمق = چتاللاشمق، مشوش اولمق؛ یول هیچ شاشمیور = صاپمیور. || یول صالمق = دفع ایتمك. || صو یولی = صو کچمکه مخصوص بر آلتنده اورتیلی قنات. || طوب یولنه کیتمك = هدر اولمق. || یول‌طاشی = سفرطاشی. || یول طوتمق = سلوك ایتمك، سالك اولمق. || طوغری یول = جاده، شاهراه. و مج. صراط مستقیم. || یولدن قالمق = برمانع حلولیله کیده‌میوب کری قالمق. || یولی قیامق = سد راه ایدوب مرور و عبوره مانع اولمق. || قیامق یولی = بهانه، چکمکه وسیله. || یوله قومق = عزیمت ایتدیرمك. || یولنه قومق = تنظیم ایتمك، نظامنه قومق. || یولدن قومق = تأخیر ایتمك، عزیمتنه مانع اولمق. || یوله کلمك = ۱. اصلاح حال ایتمك. ۲. مطاوعت ایتمك، راضی و مطیع اولمق. || یول کورتمك = یولجیلق ظهور ایتمك، سفر اقتضا ایتمك. || کوزلر یولده قالمق = طول مدت انتظار ایتمك. || یول کوسترمك = رهبرلك ایتمك. || یول کوسترن = دلیل، رهبر. || یول کیتمك = یولجیلق و سیر

وسیاحت ایتمك. || یوله کیتمك = اویمق. موافقت ایتمك. || یولنه کیرمك = اصلاح اولنمق، کسب انتظام ایتمك. || یولنده = کرکی کبی، مناسب، لایق. || یول ویرمك = ۱. اذن ویرمك، دفع وطرد ایتمك. ۲. مج. دکرده تصادف اولنان بر سفینه‌نك ارقه‌سنه قلق || یوله یاتمق = مطاوعت ایدوب رضا ویرمك. || یاکلیش یول = باطل ذهاب، ناصواب || یول یورومك = طی مراحل ایتمك. || یول یول = جیزکیلی: یول یول قاش. || یولیله = مناسب صورتده، اصول وعادته توفیقاً، لایقیله.

یولار { س. حیوانی چکمك وباغلامق ایچون باشنه طاقیلان ایپدن دیزکین، مهار، افسار: یولارندن چکمك، باغلامق؛ یولارك ایی.

یولاف { س. حیوانلره یدیریلن معروف اوزون وخفیف حبه: آنه یولاف یدیرمك؛ یولاف صمانی.

یولجی { س. ۱. یوله چیقوب کیدن مسافر، سیاح: بر یولجی یه راست کلدم؛ یولجیلر کچوب قونارلر. ۲. واپور و دمیریول قطاری کبی وسائط نقلیه‌ده یولنانلر: بو واپورده یولجیلره ایی باقیورلر. ۳. بر یوله وبر سیاحته حاضرلانمش آدم: کندیسی یولجیدر. ٤. امیدسز خسته. آخرت یولنی طوتمش آدم: بیچاره خسته یولجیدر || یولجی اولمق = یوله وسیاحته حاضرلانمق. || یولجی چیقارمق = تشییع ایتمك.

یولجیلق { س. سیر. سیاحت، سفر: یولجیلقده او. روح فرض دکلدر.

یولداش { س. ۱. برلکده یوله چیقان آدم، یول و سیاحت ارقداشی، همراه، رفیق. ۲. علی الاطلاق آرقداش رفیق، همپا. ۳. وقتیله یکیجری اورته‌سنك اعضاسی || قپو یولداشی = افندیلری مشترك اولانلرك بری، برقپو منتسبلرینك بری.

یولداشلق { س. ۱. یول وسیاحت آرقداشلغی، همراهلق. ۲. آرقداشلق، رفاقت || قپو یولداشلغی = افندی اشتراکی. || یولداشلق ایتمك = برلکده سیاحت ایلك.

یولدیرمق { فع. چکدیروب قوپارمق، یارتمق، سوکدیرمك: باغچه‌نك اوتلرینی یولدیرملی.

یولسز { ص. ۱. یولنده اولیان، مناسب ولایق اولیان، مناسبسز. ناهموار: یولسز ایش: یولسز حرکت. ۲. نظام واصوله مغایر. ۳. اصناف بدنده ویاکهیالری طرفندن ایشدن منع اولنمق جزاسنه اوغرادلمش: فلان آرابه‌جی‌یی یولسز ایتدیلر.

یولسزلق { س. ۱. مناسبسزلك، نامناسب وضع وحال. ۲. نظامسزلق، اصوله مغایر حرکت. ۳ اصناف بدنده ایشدن ممنوعیت جزاسی.

یوللامق { فع. یوله چیقارمق، کوندرمك، ارسال واسبال ایتمك: آدم، مکتوب، خبر یوللادم.

یوللامه { س. کوندرمه، ارسال. = ص. دوشمه‌لك اوزون میشه اغاجی: یوللامه دیرك، کیریش.

یوللانمق { فل. یول آلمق، ایلرلمك. قطع طریق ایتمك: کمی یوللاندی. = فع. کوندرلمك، ارسال اولنمق: مکتوب یوللاندی می؟

یوللی { ص. ۱. بر درلو یرلی اولان: اوزون، قیصه یوللی. ۲. یولنده، اصولنده، نظامنده اولان: یوللی یولسز بر ایش اولدی. ۳. چیزیکلی، صوبه‌لی: یوللی قماش؛ ماری بنیه یوللی. ٤. فلان طرز واسلوبنده اولان: نصیحت یوللی سوزلر.

یوملق { فع. ۱. چکوب قوپارمق، نزع قلع ایتمك: اوت، قیل یوملق: صاچنی صقالنی یوملق. ۲. صوبمق، طولاندیرمق، مالنی غصب ایتمك: زوللی آدمی یولدیلر. || صاچ، باش، یوز یولمق = اظهار یأس و ماتم ایتمك، دوکنمك.

یولندیرمق { فع. دوچار یأس و ماتم ایتمك. آغلاتمق.

یولنمق { فع. چکیلوب قوپارلمق، نزع وقلع ایدلمك. = فع. صاچنی یوله‌رق اظهار یأس وماتم ایتمك، یرتنوب آغلامق.

یولوق { ص. و:

یولوك { ص. توکلری یولنمش، توکسز.

یولوگن { س. و :

یولگی { س. اوستره مر .

یولومك { فت ١ چكوب قو- پارمق، یولمق . ٢. تراش ایتمك .

یولوییجی { س تراش ایدن آدم، بربر. مر .

یوم { س. ١. اوغور ، میمنت ، سعد، فال خیر ، یمن : یوم طوتمق = سعد عد ایتمك .

یوم { سذ. عر. جم : ایام. ١. کون. یکرمی درت ساعتلك لیل ونهار مدتی : یوم جمعه ، یوم سبت . ٢. کوندوز، نهار، روز، لیل مقابلی || یوم الحساب یوم الحشر ، یوم القیام = قیا- مت کونی. یوم شمس = شمسك، یوم قمری = قمرك ، یوم نجومی برکوکب ثابتك ایکی دفعه نصف النهاره کلمسی بیننده مرور ایدن مدت . || الیوم = ١. بو کون ، بو کونکی کونده. ٢. هنوز، حالا، اولان . || فی یومنا هذا = بو کونکی کونده ، کو- نمزده. || یوماً من الایام = کو- نلرده بر کون ، کونك برنده . || یوماً فیوماً = کوندن کونه || کل یوم = هرکون .

یوما { یاخود یومه . س. اوچ قولدن مرکب و قوللرینك عکسنه بوکلمش خلاط ، پالامار .

یوماق { س ١. بزدن یاپلمش طوب. اویون طوپی. ٢. برطو- به صارلمش ویا صاریلوب طوب اولمش ایپلك وسجیم وسائره : بریوماق تیره ؛ ایپلیکی یوماق یاپمق .

یوماقلامق { فت. ١. صاروب طوب یاپمق، یوار- لانمق. ٢. طوبه ایپلك صار- مق، ایپلیکی یوماق یاپمق .

یوماقلانمق { فل. شیشوب یو- مری اولمق : مفصللری یوماقلانمش .

یومرمق { فل. طوپلانوب یومری اولمق، شیشوب اور اولمق .

یومرو { یایومری. س یوارلاق شیء. کومه، تومسك ، طوب، حدبه، اور. || یامری یومری = تومسك و چوقور- لری چوق، انکبه‌لی .

یومروجاق { س [غلطی : یومور- جاق] ١. طاعون علتنك علامتی اولمق اوزره قو- لتوق آلتنده ویا قاسیقده چیقان اور. ٢. طاعون علتی. ٣. مج. شتم وبد دعا مقامنده کوچك چوجقلره توجیه اولنور : طور- میور یومروجاق .

یومروق { س. ١. الك یوملمشی، قپالی الك آلدیغی شکل ، مشت : یومروغنی کو- ستردی. ٢. یومروقله اورمه یومروق ضربه‌سی : بریومروق اوردی؛ برقاچ یومروق یدی .

یومروقلامق { فت. ١. یومر- وقله اورمق : صیقشدیروب بر کره یومروقلا دی؛ شویاصدیغی یومروقلایك ٢. یومروقله یوغورمق .

یومرولق { س. تومسك ، اور کبی یوارلاق شیء. حدبه .

یومرولمق { فل. شیشوب اور کبی اولمق ، تو- مسلمك ، تحدب ایتمك .

یومشاتمق { یاخود یموشاتمق . فت. ١. یومشاق ایتمك، یومشاقلق ویرمك. نعو- مت ویرمك، نرم ایتمك : بویاغ دری‌یی یومشاتیر . ٢. حلم وملایمت کتیرمك، غضب وخشو- نتی دفع ایتمك : پك سرت وخرچین برچوجقدر، کندیسنی آنجق تربیه یومشانه بیلیر. ٣. تسکین واسکات ایتمك، یواشلاتمق : برقاچ سوزله کندیسنی یومشاتدی .

یومشاجق { ص. [اصلی : یو- مشاقجق] پك یو- مشاق ونرم وملایم : چوجغك یومشاجق اللری .

یومشاق { یاخود یموشاق. ص. قاتی و سرت اولمیان ، طوقنلدقده مقاومت ایتمین ویا- تمیان. ناعم، نرم، لطیف، لین : یومشاق شلته : ال. ٢. یاواش. حلیم : پك یومشاق آدمدر: یو- مشاق طبیعتی واردر . ٣. قو- لای ایشلنیر، سرت اولمیان : یو- مشاق آغاج ، یومشاق دمیر . = س. یومشاق یر، کمیکسز ات، بوت : بالدیرك یومشاغی .

یومشاقلق { س ١. سرتلك وقا- تیلق ضدی ، نعو- مت، نرمی : شلته‌نك ، صاچك ، الك یومشاقلغی ٢. یواشلق، لطف، ملایمت : او آدمك یو- مشاقلغی کندیسنی سودیرر .

یومشامق { فل ١. یومشاق اولمق، سرتلکی کچوب کسب نعومت ایتمك : یاغمور صویندن صاچ یومشار؛ بو یاغدن اللرم یومشادی ٢.

صلابتی کسب اعتدال، دها قو-
لای ایشنلیر ویا اکیلوب بوکلیر
حاله کلمك : موم صیجاقدن یو-
مشامش؛ دمیر قیزدیریلنجه یو-
مشار ٣. کوشه‌مك، سولپوك
اولمق : یناقلری یومشامش.
٤. یواشلق وسکونت وملایمت
کسب ایتمك، حدتی کچمك : اونك
سوزلرندن یومشادی .

یومَق { مض : یوپار، یور. فت.
ییقامق، غسل ایتمك :
اللری یومق. || مج. ال یومق =
واز کچمك، قطع مناسبت ایتمك.
[الیوم استانبولجه مهجوردر.]

یوملمَق { فج کندی کندینه
وبلا اختیار قپاتمق :
کوزلری یوملدی .

یوَملی { ص. اوغورلی، یمنلی،
میمون، قدملی، میمنتلی .

یوممَق { فت. قپامق : کوزلری،
آوجی یوممق. || مج. کوز
یوممق = کورمزلکه کلمك، مسا-
محه و تغافل ایتمك. || آغزی
آچوب کوزلری یوممق = بی‌پروا
شتم ایتمك . || کوز یوموب
آچینجه = آن واحدده، برلحظه
ده، طرفة العین .

یومورطه { یومورطلامق وسا-
ئره با : یمزرطه و
سائره .

یوموق { س. ١. قپالی، شیشوب
قپانمش : یوموق کوز
ویاری قپالی . ٢. یومشاق،
تومبول : یوموق یوموق اللر .

یوّمه { با : یوما .

یومی { ص. عر. ا : یومیه. ١.
کونه ویابرکونه منسوب
ویامخصوص اولان. کونده‌لك :
یومی تعیین؛ معینات یومیه. ٢.
هر کون واقع اولان، کونده
برکره وقوع بولان، هرکونلك :
یومی غزته = هر کون چیقان؛
اوراق یومیه . = ح. عر.
یومی یاخود یومیه = هر کون
کونده : یومی، یومیه بر اوقه
اتمك ویرر؛ یومی برجزء یازار.

یَومِیّه { سث. عر. برکونلك ایش
ایچون ویریلن اجرت،
کونده‌لك : رنجبرك یومیه‌سی
قاچ غروشدر. ٢. هر کونکی
مصارف وواردانی کونی کوننه
یازمغه مخصوص دفتر، ژورنال :
یومیه‌ده مقید ایسه‌ده آنا
دفتره کچیرلمه‌مشدر.

یونان { سخ ص. [یونیا Ἰονία
اسم قدیمندن محرف]
اوروپانك جنوب شرقیسنده‌کی
شبه جزیره‌که شمالا نارده
(امراکیه) کورفزیله و تسالیه
ایله محدود وبر چوق جزایری‌ده
مشتملدر ؛ یونان قدیم : نفس
یونان = موره شبه جزیره‌سیله آطه-
لرك غیری [یونانستان غلطدر.]

یونانجه { ص. یونان قدیم طرز
واصولنده ویا لساننده
اولان : یونانجه لسان، کتاب
= یونان قدیم طرز ویا لسا-
ننده : یونانجه سویلمك .

یونانستان { س. فا. یونان مملکتی.
[یونان ذاتاً مملکت
اسمی اولدیغندن «ستان» اداتنك
علاوه‌سی نابمحملدر.]

یونانلی { س. ص. یونان اهالیسندن
آدم : اسکی یونانیلر ؛ بو
کونکی یونانیلر.

یونانی { ص. س. عر. ا : یونانیه.
یونان مملکتنه منسوب
ومتعلق ویا بومملکت اهالیسندن
اولان : لسان یونانی ؛ حکماء
یونانیه ؛ اسکی یونانیلرك
فلسفه‌سی .

یوّنتمَق { فت. [طوغریسی : یوّنمق.]
با : یونمق .

یوّنجه { س. صولیجه یرلرده خدایی
نابت ویا اکلمکله حاصل
اولان یاپراقلی معروف بر اوت
که حیواناته چوق یارایوب اکثریا
یشیل یدیریلیر؛ صاری، قزیل،
قره، اولامه یونجه = بونك
انواعی .

یوّند { س. ١. خرکله ایله کزن
تربیه‌سز و یاری یبانی
قیصراق . ٢. قویروق صالان
قوشنك بر نوعی : یوند قوشی.

یوّنده { س. قوشك توکلری آلتنده
اولان اینجه قیللری .

یوّنس { سخ. انبیاء بنی اسرائیلدن
اولوب نینوه شهر قدیمنده
یاشامش و بر بیوك بالیق طر-
فندن یوتیلوب ینه صاغ چیقمشدر.
یونس بالیغی = ذوات الثدیدن
معروف بر بیوك بالق، دلفین.

یوّنغار { س. بولغاری دینان چالغینك
اوفاق نوعی، اوچ تللی
باغلامه .

یوّنغه { س. کسیلن اودون
وکراسته‌دن چیقان اوفاق
پارچه‌لر، طلاشك ایریسی. || دمیر
یونغه‌سی = ایریجه دمیر طلاشی .

یوّنلمامش { ص. ١. ایشلنمه‌مش.
٢. تربیه اولنمامش،
خام، ناتراشیده .

یوّنلمَق { فج. [وغلطی : یوّنتلمق]
کسر ورنده ایله ویاقلمله

کسیلوب ویا قازیلوب دوزدلمك، ایشلنمك : یونلمش تخته ، دیرك، طاش .

یونمق { فت. [و غلطی : یونتمق] کسر و رنده ویا قلمله تخته ویا طاشی کسوب دوزلتمك ، ایشلمك ، اویمق ، سیلمك : شو دیرکی ایجه یونملی ؛ طاشك بر طرفنی یونمق اقتضا ایدر .

یونمق { فط. ییقانمق ، کندی کندینی ییقایوب تمیزلنمك، استحمام ایتمك ، غسل اولنمق .

یونمه { س. یونمق ایشی . با : یونمق ؟ = ص. یونلمش، ایشلنمش ، اویلوب دوزدلمش ، تراشیده : یونمه تخته ، طاش .

یونه { س. کچه‌دن کوچك تکلتی ، بلله‌مه نوعی .

یووه { یاخود یوا . س. ۱. قوشلرك وسائر بعض حیوانات چکیلوب بارینمق ویاوریلامق یاخود یمورطلایوب پالاز چیقارمق اوزره صور مختلفه‌ده حاضرلادقلری یر ، لانه ، آشیانه ، وکر = قیرلانغیج ، سرچه ، طاوشان یووه‌سی ؛ یووه یاپمق = حاضرلامق و ایدنمك : لکلك یوکسك یرلرده یووه یاپار . ۲. مج. کوچك و فقیرانه مسکن ، منزویانه یاشانیلان محل : اوکوچك اوطه یووه‌سی ایدی . ۳. بر ماکینه وآلتك وقپو وپنجره وکلید کبی شیئلرك بر قسمنك کیروب ایشلمه‌سنه ویا برلشمسنه مخصوص دلیك و چقوری : کلید یووه‌سی ؛ رزه یووه‌سی . ٤. دلیك ، چوقور ، کوز : یووه‌لرینك ایچنه قویملی . || یووه‌سنی یاپمق = حقندن کلمك ؛ ایچه دوکوب اوصلاندیرمق . یوغرت یووه‌سی = یوغرت اولمق ایچون کاسه‌لرینك کوملدیکی صیجاق یر .

یووه‌لامق { فل. یووه یاپمق : سرچه دیوار دلیکلرنده یووه‌لار .

یوها { حد. ترذیل وتعییب ایچون بر آدمه قارشی بلند صدا ایله باغیریلیر . = س. ترذیل و تعییب صداسی : یوهایه طوتمق ؛ یوها چاغرمق .

یه { د. « یا » اداتنك مخففی اولوب باشلیجه ضرورت وزندن طولایی قوللانیلیر : یه‌دنیاده آچوب بو دیدهٔ بینایی نیلرسك .

یَهود { سذ. عر. [اسم جنس اولوب جمع معناسیله قوللانیلیر] یهودیلر ، بنی اسرائیل : قوم یهود ؛ عادات یهود .

یَهودی { س. ص. عر. ت : یهودیه . حضرت یعقوبك اولادندن یهودایه منسوب اولان بنی اسرائیله منسوب ومتعلق ویا بو قومك افرادندن وبونلرك دینیله متدین اولان : اسرائیلی ، موسوی : اعتقاد یهودی : عادات یهودیه ؛ یهودیلرك تاریخی ؛ یهودی محله‌سی ، جماعتی .

یهودیجه { ص. یهودی طرز و اصول ویا لساننده اولان : یهودیجه عبادت ، یازی ، کتاب . = ح. یهودی طرز و اصول ویا لساننده : یهودیجه سویلمك ، آلیش ویریش ایتمك . = س. یهودیلرك سویلدکاری لسان ، الیوم بوجهتده‌کی یهودیلرك سویلدکاری اسپانیولجه : یهودیجه قولای بر لساندر .

یهودیلك { س. ۱. یهودی دین ومذهبی ، موسویت . ۲. یهودیلره مخصوص طور و حال .

ییتدیرمك { فت. غائب و ضایع ایتمك ، فوت ایلمك ، اضاعه و اتلاف ایتمك . مر.

ییتمك { فل. غائب وضایع اولمق ، فوت اولمق . تلف ویازیق اولمق . مر.

ییر { س. با : یر .

ییرتمق { ییرتیق و سائره . با : یرتمق وسائره .

ییسا { ح. [یتا] قالدیرك ، چکك ، هایدیك ! ییسا برابر = هایدك بردن ! ییسا ییسا = زورله ، وار قوتی ویره‌رك ، نهایة النهایه : ییسا ییسا ایکیوزه چیقسون زیاده چیقماز .

ییغدیرمق { فت. بر یره کتیرتوب کومه ایتدیرمك ، بریکدیرمك ، تراکم و ادخار ایتدیرمك : اوینك اوکنه کراسته ییغدیرمش ؛ آدملرینه ذخیره ییغدیریور .

ییغشدیرمق { فت. طوپلانمق ، جمع ایتدیرمك ، بریکدیرمك : عمله‌یی قپوسنه ییغدیرمش .

ییغشمق { فش. بر یره کلوب طوپلانمق ، بریکوب ازدحام ایتمك : رنجبرلر قپوسنه ییغشمش .

ییغلمق { فل. ۱. طوپلانمق ، بریکمك ، تراکم ایتمك ، ازدحام ایتمك : خیلی عسکر ییغلدی ؛ مغازه‌یه مال ییغیلوب

قالدی . ۲. بابیلوب دوشمك : صوقاغك اورته سنده یپلدی .

یپغلی { ص. طوپلانمش، بریکمش، متراکم، مزدحم : بو قدر اشیا قیونك اوکنده یپغلی طور یور .

یپغمق { فن. طوپلایوب کومه ایتمك، بریکدیرمك، تراکم ایتدیرمك، ادخار ایتمك : مال ذخیره یپغمش : او یاپمق اوزره کراسته یی یپغمش . || یوکنی یوکسك یپغمق = مال ادخار ایدوب طمعکارلغله صاتمق .

یپغندی { س. ۱. جمع ایدلمش شیئلر کومه سی، متراکم کومه : قیوسنك اوکنده بر یپغندی کوردم . ۲. طوپلانمش خلق، غلبه لك ازدحام : صوقاقده بر یپغندی وار ایدی .

یپغنمق { فل. ۱. طوپلانمق، بریکمك، طوپ وکومه اولمق : اشیا یپغیلوب قالدی . ۲. بابیلوب دوشمك .

یپغین { س. ۱. طوپ، کومه، بریکمش شیئلرك تشکیل ایتدیکی مجموع : بر یپغین کتاب؛ اشیا هنوز برلشمیوب یپغین یپغین طوریوردی . ۲. غلبه لك، ازدحام، طوپلانوب بریکمش خلق : بر یپغین آدملر . || یپغینیله = کلیتلی، طوپدن .

یپغینلق { س. غلبه لك، ازدحام : بر یپغینلق کوردم .

یپقامق { فن. [اصلی : یوقامق] مکرر یومق، صو ایله تمیزلمك، غسل ایتمك . [الیوم مهجور اولان « یومق » یرینه قوللانیلیر :] ال، آیاق، باش، چاشیر یپقامق .

یپقامه { س. یپقامق ایشی، غسل : بو قاریننك چاشیر یپقا - مه سی پك ایدیدر .

یپقانمق { فع. صو ایله تطهیر ایدلمك، یونمق، غسل اولنمق : نیم چاشیرم یپقاندی می؟ بوراسی دون یپقاندی . = فط. کندی کندینی یپقامق، اغتسال، استحمام ایتمك : یارین یپقانه جغم؛ حمامده، دکیزده یپقانمق .

یپقانمه { س. و :

یپقانیش { س. یپقانمق ایشی و طرزی، اغتسال .

یپقدیرلمق { فع. ۱. دوشورلمك . یره اوردیرلمق، آشاغی یه آلدیرلمق : بوغا قولای یپقدیرلماز . ۲. هدم و تخریب ایدلمك، دوشورلمك، بوزدیرلمق : بو او خیلی مصرفله یپقدیریلیر .

یپقدیرمق { فت. ۱. دوشورتمك، یره اوردیرمق، آشاغی یه آلدیرمق : بوغایی یپقدیروب باغلاتدی . ۲. خراب و ویران ایتدیرمك، بوزدیرمق، دوشورتمك، هدم و تخریب ایتدیرمك : اسکی اوینی یپقدیروب یکیدن یاپدیردی .

یپقین { ص. ۱. دوشمش یپقلمش ویادوشمکه حاضر، خراب، ویران، مشرف خراب : یپقین براو .

یپقلمق { فل. فع. ۱. دوشمك . دورلمك : باشی دو - نوب یره یپقلدی؛ فرطونه دن برقاچ سروی یپقلمش . ۲. خراب ومنهدم اولمق، بوزلمق، دوشمك، ویران اولمق : بواو یپقله جقدر، یپقلمق درجه سنه کلمشدر . ۳. مج. پریشان حال اولمق، اختیار لقدن فرتوت و فانی اولمق، دوشمك . ٤. دفع اولوب کیتمك یپقل بورادن؛ یپقلدی کیتدی .

یپقمق { فت. ۱. دوشورمك، یره اورمق، آشاغی یه آلمق : فلقه دکنك کتیرنوب خرسزی یپقدیلر؛ اوکوزی نعللا. مق اوزره یپقدی . ۲. بوزمق، هدم وتخریب ایتمك : او، دیوار یپقمق . || او یپقمق = خاندان خراب ایتمك، بانیرمق، محوایتمك. || برینك اوزرینه یپقمق = تحمیل وعطف و اسناد ایتمك . || کوکل یپقمق = خاطر قیرمق دلکیر ومحزون ایتمك .

یپقمه { س. یپقمق ایشی، هدم، تخریب .

یپقندی { س. یپقلمش بر شیئك قالوب بر یکن اتقاضی خرابه، ویرانه : اورادهبر یپقندی واردر .

یپقیق { ص. یپقلمش، خراب، ویرانه، منهدم : یپقیق براو .

یپقیم { س. بوزله، دوشمه، هدم، خرابی، ویرانلق . || او یپقیمی = خرابی یی موجب حال، بیوك زیان ویا مصرف .

یپل { س. کره ارضك ثمسك اطرافنی برکره دور ایتمی مدتی که اون ایکی آی اعتبار اولنوب مواسمك تعاقبی حاوی اولور، سنه، عام، سال : بو یپل؛ کچن یپل؛ یوز یپل؛ بوللق،

قیتلق ییلی. || مج. آیده ییلده = نادر، پك سكرك اوله‌رق. || ییل باشی = سنهٔ جدیده‌نك باشلا. دیغی كون : بوكون فرنكلرك ییل باشیسیدر.

ییلان { س. حیوانات زاحفه‌نك اك اوزونی اولان معروف زهرلی و صوئوق حیوان كه انواع كثیره‌سی اولوب اكثری قره‌ده وبعض جنسلری دكیزده یاشار، حیه، افعی، مار : ییلان صوقمق، ایصیرمق ؛ انكرك، اوق، صو ییلانی ؛ چنغراقلی ییلان. || ییلان قاوی = ییلانك قابوغی كبی دونه‌رك اوزانان ویا یوقاری چیقان، حلزونی : ییلان قاوی نردبان = مناره نردبانی كبی دونه‌رك چیقان. || ییلان قویروغنه باصمق = برینی غضبلند. یرمك || ییلان كبی = پك صوئوق وسویمز. || ییلان كوملكی = ۱. ییلانك بهارده دكیشوب صییریلان دریسی. ۲. بوكا بكزر آغ شكلنده سكرك تولبند. || ییلان بالیغی = بر جنس اوزونجه دكیز ویا كول بالیغی.

ییلانجق { س. یوزده عارض اولوب شیشمكی ودرینك قیزاروب پارلامه‌سنی موجب بر خسته‌لق. فر. Érésipèle ؛ ییلانجق ولمق = بوعلته طوتلمق.

ییلانجقجی { س. ییلانجق علتنی بر طاقم افسونلر واصلسز علاجلرله ایی ایتمك ادعاسنده بولنان آدم.

ییلانجی { س. كویا افسونله وتركیبی سر صاقلانان برشربت ایچمكله ییلانك زهری تأثیر ایتمیوب بو حیوانی طوتان آدم.

ییلانجیل { س. باشلیجه ییلان طوتوب یمكله یاشایان برجنس قوش

ییلدیرمق { فت. اوركوتمك، كوزینی قورقوتمق بر دها قارشیسنه چیقمغه جسارت ایده‌میه‌جك صورتده قورقو ودهشت ویرمك : عسكرمز دشمنی ییلدیردی ؛ او صیتمه بنی ییلدیردی.

ییلشمق { فل. كوشیوب یاناشمق، كولوب صیریتمق.

ییلشمك { فل. صوئوق وجعلی برطورله صیریتوب یوزه كولمك.

ییلشق { ص. ۱. یاپیشقان، بولاشان. ۲. آدمه یاپیشیر، صیریتغان، معجز : ییلشیق بر آدم.

ییلشقلق { س. ۱. یاپیشقانلق، بولاشق. ۲. صیریتغانلق، معجزلك.

ییلغین { ص. ییلمش، كوزی قورقمش، اوركمش : ییلغین عسكرله حرب ایتمك مشكلدر.

ییللاتمق { فت. برسنه ویا سنه‌لرجه صاقلایوب اسكیتمك : زیتون یاغنی ییللاتملی.

ییللامق { فل. ۱. بر ویا برقاچ سنه‌لك اولمق، سنه‌یی كچمك : ۲. یاشنه كیرمك، بر یاشنده اولمق : او چوجق، او قوزی دها ییللامادی. ۳. پك كچ قالمق، یاپیشوب قالمق : كوندردیكمز آدم اوراده ییللادی.

ییللانمق { فل. برویا برقاچ سنه لك اولمق، اسكیمك.

ییللق { ص. ۱. بر سنه‌لك، بر یاشنده : ییللق قوزی. ۲. شو قدر سنه‌لك، حدوث وظهورندن بری شو قدر سنه كچمش اولان : اوچ ییللق چوجق ؛ بیك ییللق بنا. ۳ شو قدر یاشنده اولان : یوز ییللق آدم. = س. سنه‌لك، سنه‌ده بر ویریلن معاش ویا بخشش و سائره : چوبانلر ییللقله قپولانیرلر.

ییللقجی { س. ص. و :

ییللقلی { س. ص. سنه اعتباریله معاشه قارشی خدمت ایدن آدم : بزم آرابه‌جی ییللقجی ییللقلیدر.

ییلمك { فل. با : ییلشمك.

ییمك { ییدیرمك، بیمش وسائره. با : یمك وسائره.

ییندی { س. ینه‌جك شیء یمكه متعلق شیئلر قوت، رزق، آزیق.

ییني { ص. با. یگنی.

ییو { س. ۱. بر شیئك كیروب یرلشمه‌سنه مخصوص اویوق چیزكی : جام، چرچیوه ییوی. ۲. برزیوانه‌نك ایچنده ییلان قاوی صورتده طولاشه‌رق اوزانان اویوق : ششخانه، ویده، حیوادره ییوی ؛ طوپه ییو یاپمق، آچمق.

پیولی { ص. ۱. برشیئك کیروب برلشمه‌سنه مخصوص او. یونی اولان : پیولی چرچیوه. ۲. پیلان قاوی صورتنده طولاشه‌رق ممتد اولور او یونی اولان : پیولی شیخانه،

طوب.

پَیَه‌جَك { ص. پنیر، مأکول، یمك صالح : پیه‌جك برشیئ یوقیدر؟ = س. پنه‌جك شیئ، مأکولات، آزیق، رزق، قوت : پیه‌جك تدارك ایتملی :

بیچاره‌نك پیه‌جکی یوقدر.

پَلیمجی { ص. ۱. چوق یر، اکول، اوبور : پیمجی برپهلواندر. ۲. کیندیکه اطرافه بایلوب اتلری چوریدن (یاره)، آکل : پیمجی چیبان، یاره.

والحمد لله علی التمام

چهارشنبه ۷ تشرین‌ثانی سنه ۳۱۷ وفی ۹ شعبان سنه ۳۱۹

صباح ساعت ۲ دقیقه ۱۵ ارن‌کوی

وکان البدء بتألیفه فی ۱۵ تشرین‌اول سنه ۳۱۵ وفی ۲۲ جمادی‌الاخری سنه ۱۳۱۷

سامی

ایلك یكرمی بش فورمه‌ده مندرج اصطلاحات بحریه‌دن
بعضلری حقنده تصحیحات :

آپازلامه { كمینك بر استقامت معینه سندن كان روزكار .

آپیقتو { كمی زنجیرینك چكیلوب عمودی بر وضعیته كلمی .

آلاباندہ { كمینك یانلرینك ایچ سطحی، كمینك عمو. میتله یانلری، بوردا مقابلی .

آلارغه { آچیق .

اورصه { كمینك پروه‌سنی روز. كارك اسدیكی جهته یناشدیرمق .

بوجا { كمینك باشنی روزكارك اسدیكی جهتدن آچق .

بوردا { كمینك یانلرینك سطح خارجیسی .

پاپافینغو { پاپافینغو چیوغی اوز. رنده‌كی سرنه آچیلان یلكن .

پراچول { ایكی اغاجی قائماً بربرینه ربط ایچون قونیلان اكری اغاج ویا دمیر .

Elif Ofset Tesisleri
Cagaloglu Molla Fenari Sok. 36/1
Istanbul Tel. 27 34 49
Baski Tarihi : 1978

yazılan lugatlarda hep *Kâmûs-ı Türkî* esas alınmıştır. Son zamanlarda meydana getirilen sözlüklerde, yine Şemseddin Sâmi'nin eserine dayanılmakla beraber, metin taramaları ve söz derlemeleri ile Türkçe kelimelerin sayısı arttırılmıştır. Şemseddin Sâmi *Kâmûs-ı Türkî*'yi meydana getirirken o zamana kadar yazılan Türkçe ve yabancı dillerdeki sözlüklerden bilhassa *Redhouse Lugatı* ile *Lehce-i Osmânî*'den faydalanmıştır. Bâzı atlamalar ve eksiklikler bulunmasına, kelimelerin izahında bâzı isabetsizlikler taşımasına ve *Lehce-i Osmânî*'deki yanlışların oradan aktarılırken düzeltilememesine rağmen, *Kâmûs-ı Türkî* zamanında büyük alâka uyandırmış ve gerçekten bir boşluğu doldurmuştur. *Kâmûs-ı Türkî*'nin en mühim ve değerli bir tarafı da, bizzat ismidir. Türkçenin bir bütün olduğuna ve Garp Türkçesinin bu büyük ve eski dilin bir kolu bulunduğuna inanan Ahmed Vefik Paşa eserine *Lehce-i Osmânî* derken, Şemseddin Sâmi'nin eserini *Kâmûs-ı Türkî* diye adlandırması son derece ehemmiyetli bir noktadır. Şemseddin Sâmi çok doğru, çok yerinde bir millî ve ilmî görüşle hareket etmiştir.

Çok değerli bir dil bilgini ve edebiyatçı olan Şemseddin Sâmi'nin *Kâmûs-ı Türkî*'si, Türk dilinin en mühim eserlerinden biridir. Bu sözlük Türk dili ve Türk kültürü için son derece faydalı olmuştur. Değerini ve ehemmiyetini bugün de muhafaza ve devam ettirmektedir. Türk dili ve kültürünün eşsiz hizmetkârı büyük dilci, büyük türkçeci ve türkolog Şemseddin Sâmi' nin aziz hatırasını, eserinin yazılışının 80. yıldönümünde, bugünün bir dilcisi olarak saygı, şükran, minnet ve rahmetle anarım.

Fatih, 15 Şubat 1978

Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş

ifade eder. Türkçe kelimelerin nasıl olsa herkes biliyor, «mâlûmu i'lâma lüzum yok» sebebiyle lugatlara alınmamasına karşı çıkan müellif, Arapça ve Farsça kelimelere yabancı menşeli oldukları için yer verilmemesi gerektiği görüşüne de aleyhtardır. Şemseddin Sâmi'nin görüşü, toplayıcı ve bütüncü bir görüştür. Bu sebeple, dilimizde mevcut olan ve gerçekten kullanılan bütün kelimeleri lugatına almıştır. Lugatına *Kâmus-ı Türkî* adını veren müellif bu adlandırmağı şu şekilde izah etmektedir: «Bizce müstamel lugât-ı arabiyye ve Farisiyyeyi câmi' olduğu halde, bu kitabın *Kâmus-ı Türkî* namıyle tesmiyesine belki itirâz edenler bulunur; lâkin dilimiz lisân-ı Türkîdir, bu lisâna mahsûs lugat kitabına dahi başka isim düşünmek abesdir. Lisânımızda müstamel kelimelerin cümlesi de, herhangi bir lisandan me'hûz olursa olsun, hakîkaten müsta'mel ve mâlûm olmak şartıyla Türkçeden ma'duddur.»

Şemseddin Sâmi, yeni bir anlayış ve modern filoloji ve leksikoloji metodlarıyle tertip ettiği *Kâmûs-ı Türkî* ile ilk defa Türkçenin derli toplu bir lugatını vücuda getirmiştir. Daha önce telif edilen Es'ad Efendi'nin *Lehcetü'l-Lugat'ı* (1773) sâdece Türkçe kelimeleri ihtiva edip bunların Arapça ve Farsça karşılıklarını vermesi bakımından, Ahmed Vefik Paşa'nın *Lehce-i Osmânî*'si (1876) ise Türkçe kelimelerin ayrı, Arapça ve Farsça kelimelerin ayrı tertip edilmesi dolayısıyle arzettiği karışıklık yüzünden kifâyetli ve elverişli değildi. *Lugat-ı Nâci* ve M. Salâhi'nin *Kâmûs-ı Osmânî* adlı lugat kitapları, güzel ve faydalı olmakla beraber, yalnızca Arapça ve Farsça kelimeleri ihtiva etmektedir. Türkçenin bütün kelimelerini içine alan bir lugatı ilk olarak Şemseddin Sâmi telif etmeğe muvaffak olmuştur. Böylece değerli dilcimiz Türkiye Türkçesinin o zamanki kelime hazinesini, kadrosunu tesbit etmiş ve çizmiştir. Bu, büyük bir hizmettir. Daha sonra

lugata alacağı hususunu ortaya koymaktadır. Bir dilin kâmûsunun o dilde kullanılan bütün kelimeleri toplaması ve kullanılmayan kelimelerden uzak olması gerektiğini söyleyen Şemseddin Sâmi, Türkçe için tertip olunacak kâmûsa dilimizde kullanılan gerek Türkçe asıllı gerek başka dillerden alınmış bütün kelime ve ıstılâhların toplanmasının, kullanılmayan kelimelerin ise konmamasını ileri sürer. O, bu konuda kelimenin menşeinin değil, dilde kullanılmasının ölçü olarak alınması görüşündedir. Müellif eserinde bu görüşü muayyen nisbette gerçekleştirebilmiştir. Dilimizin kelimelerinin şimdiye kadar tesbit ve zabtedilmediğine işaret eden Şemseddin Sâmi, böyle bir lugatın mükemmelliğini sağlamak için Türkçede yazılmış bütün eserleri görmenin yetmeyeceğini, Türkçe konuşulan bütün ülkeleri dolaşmak ve en nâdirlerine varıncaya kadar bütün kelimeleri toplamak icab ettiğini, fakat bir insan ömrü bağlansa bile bunu tam olarak gerçekleştirmenin mümkün olamıyacağını anlatır. Şark Türkçesinde kullanılan hâlis türkçe kelimeleri, ekseriyetin bu fikre muhalif bulunması dolayısıyle, çok az sayıda aldığını anlatan müellif, lugatında Anadolu Türkçesinin unutulmuş ve terkedilmiş kelimelerinden bâzılarına yer vermiştir. Daha önceki lugat yazarları gibi, kâmûsuna Arap ve Fars lugatlarından kelimeler aktarmayan Şemseddin Sâmi, sadece konuşma dilinde kullanılan Arapça ve Farsça kelimeleri değil, o zaman yazı dilinde geçenleri de almıştır. Fakat, bunların sayısı meselâ Muallim Naci ve Salâhi lugatlarına göre daha azdır. Şemseddin Sâmi bir dili aslî ve yabancı menşeli kelimelerin bütünü saydığından, Türkçe için hazırlanacak kâmûsun sırf Türkçe kelimeleri ihtiva etmesi gibi yalnızca Arapça ve Farsça kelimeleri câmi' olmasının da doğru olmayacağını belirtir; Türkçede kullanılan bütün kelimelerin bir araya getirilmesiyle ancak mükemmel bir kâmus vücuda getirilebileceğini

konuşma dilinden tamamiyle ayrıldığını söyler. Kendi edebî eserlerinde açık ve bir hayli sade bir dil kullanan yazar, 1885 te yayımladığı *Robenson Tercümesi* önsözünde şöyle demektedir: «Mümkün mertebe kelâmı giriftlikten kurtarıp, cümleleri kısa kesmekle ve sûret-i ifâdeyi şîve-i kâtibâneden kurtarıp şîve-i tekellüme kalb ve tefrikle lisanımız sadeleşmekle beraber güzelleşmiş olur». Yazı dilini konuşma diline yaklaştırma gayreti gösteren Şemseddin Sâmi, dilimizin Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere üç dilden mürekkep olduğu görüşüne şiddetle karşıdır. Bu meseleye *«Lisân-ı Türkî»* yazısında kısmen temas eden yazarımız, daha sonraki makalelerinde de bu mesele üzerinde durmuş; Türkçenin müstakil bir dil olduğunu, Arapça ve Farsça kelimelerden dilimizi mümkün olduğu kadar temizlememizi ve bu kelimelerin kendi kaidelerine göre değil, Türkçenin gramerine tâbi tutularak kullanılması icab ettiğini belirtmiştir. 1897 yılında Tercümân-ı Hakîkat'te çıkan *«Lisan ve Edebiyatımız»* başlıklı makalesinde şunları söylüyor: «Lisanımız için üç lisandan, yâni Arabî, Farisî ve Türkçe'den mürekkebtir demek âdet olmuştur. Ne kadar yanlış! Ne büyük hata! Üç lisandan mürekkeb bir lisan! Dünyada görülmemiş şey!» Dilin nasıl sadeleşeceği, Arapça ve Farsça asıllı kelimeler karşısındaki tutumumuzun ne olacağı hussuları üzerinde düşünen Şemseddin Sâmi, *«Lisân-ı Türkî»* makalesinde günlük dile yetecek kadar Türkçede kelime bulunduğunu, Arapça ıstılâhların fen ve edebiyat dillerine münhasır kalmasını, Farsçaya hiç ihtiyaç bulunmadığını, dilimizin kendisiyle «kimyevî imtizaç»ta bulunmamış olan ecnebi kelimelerden temizlenmesinin mümkün olduğunu izah eder. Fakat o, tasfiyeciliğe taraftar değildir. Türkçeleşmiş, herkesin bildiği kelimeleri Türkçe sayar. Bunların dilden atılmasına karşıdır. Türkçede karşılıkları bulunan ve konuşma diline girmemiş kelimelerin atılmasını ister.

«*Lisan ve Edebiyatımız*» makalesinde «Arabîden, Fârisî'den bir çok kelimeler lisanımıza girmiştir. Pek âla! Onlar türkçeleşmiş, herkes biliyor, anlıyor, biz dahi Türkçe gibi kullanırız. Arabî'den alınma «kalem» gibi sâde, fasîh, herkesin anlayabileceği bir kelimemiz varken «hâme, yerâa» gibi garip lugatları niçin kullanıyoruz?» diyen dilcimiz, *Kâmûs-ı Türkî* mukaddimesinde hangi dilden alınırsa alınsın dilde gerçekten kullanılan ve bilinen bütün kelimeler Türkçe sayılır görüşüne yer vermektedir. Böylece Şemseddin Sâmi, bugün ilmî bir gerçek olarak kabul edilen dilimizdeki kelimeleri aslî türkçe kelimeler, türkçeleşmiş olanlar ve yabancılıklarını muhafaza edenler olmak üzere üç bölüm hâlinde kabul etmek anlayışını dile getirmiştir.

Şemseddin Sâmi *Kâmûs-ı Türkî*'yi, Türkçenin ne olduğu hakkındaki düşüncesine ve dilin doğru konuşulup yazılması ve sadeleştirilmesine dâir görüşlerine uygun olarak hazırlamıştır. Önsözde Batı Türkçesinin Türk dilinin tarihî gelişmesi ve coğrafî yayılışı içerisinde yayılışını tesbit eden, lugatın muhtevası ve tertibi ile ilgili hususları açıklayan müellif, «*İfade-i merâm*»ına «Lugat kitabı bir lisanın hazânesi hükmündedir» cümlesi ile başlamaktadır. Dilleri yıkılmaktan kurtaracak ancak edebiyat olduğu; bir dili yazı dili ve edebî dil hâline getirmek için önce onun kelimelerini toplayıp bir lugat ve kaidelerini toplayıp bir dilbilgisi (gramer ve sentaks) kitabı tedvîn etmek icab ettiği esasından hareket eden Şemseddin Sâmi, mükemmel bir kâmûs ve muntazam bir sarf ve nahiv (dilbilgisi) kitaplarına ihtiyacımızı ifade eder. Türkçenin tarihî ve coğrafî durumunun, Garp Türkçesi (Türkiye Türkçesi) ile Şark Türkçesi arasındaki münasebeti belirttikten sonra yazar, bir lugatın ne mâhiyette olması, hangi kelimeleri içerisine alması meselesi üzerinde durur. Bu mesele, Türkçe kelimeleri en geniş şekilde toplamak isteyen müellifin, Arapça ve Farsça kelimeleri ne ölçüde

Şark Türkçesini daha değerli kabûl eder. Türk milletinin ve Türk dilinin Adriyatik denizi sahillerinden Çin hududuna ve Sibirya'nın iç taraflarına kadar yayıldığına işaret eden dilcimiz, Şark ve Garp Türkçelerinin birbirine yaklaşmasıyle Türkçenin genişleyip daha güzel bir dil haline geleceğini, bunun yalnız edebî bakımdan değil siyasî yönden de faydalı olacağını, Garp Türklerine Orta Asya ve Rusya Türklerinin eklenmesiyle tek bir dil konuşan büyük bir milletin ortaya çıkacağını anlatır. Dilimizin ıslâhı ve genişletilmesini istiyorsak, Arapçadan kelime almaktan vazgeçip asli dilimiz olan Şark Türkçesinin bizce terkedilmiş ve bilinmeyen kelimelerini uyandırarak onları kabul etmemiz lâzım geleceğini söyleyen Şemseddin Sâmi, bu gibi kelimelerin büsbütün terk edilmediğini, bâzı eski edebiyatçılarımızın eserlerinde mevcut olduğunu, Anadolu'nun bâzı taraflarında da hâlâ kullanıldığını belirterek Nevâî gibi büyük ediplerin Şark Türkçesi ile yazılmış eserlerinin mekteplerimizde okutulmasının bu maksada hizmet edeceğini ileri sürer. Şemseddin Sâmi makalesinin sonunda Arapça ve Farsça kelimeler ile Türkçe arasında bir «kimyevî imtizâc» hâsıl olmadığına, bunların dilimize tamamiyle kavuşmadığına, onlardan yabancılığını muhafaza edenleri istediğimiz zaman atabileceğimize de temas eder.

Dilimizin adı ve mahiyeti hakkında güzel ve ilmî görüşler, düşünceler serdeden Şemseddin Sâmi, dilimizin sadeleşmesi ve millî hüviyetini kazanması dâvâsı ile de pek fazla meşgul olmuştur. Yazı dilinin konuşma dilinden büsbütün başka bir dil hâlini alması noktasından hareketle meseleye yaklaşan âlim ve mütefekkir dilcimiz, yine 1881 de neşrettiği «*Kitâbet ve İnşa*» makalesinde mekteplerde yazı yazmanın öğretilemediğine dokunarak Arapça ve Farsçadan alınmış olan ve alınmakta bulunulan kelime ve kaidelerin yanlış ve yersiz kullanılması dolayısıyle yazı dilinin

çok yönlü çalışmalarıyla Şemseddin Sâmi, Türk dilinin en büyük hizmetkârlarından biri olmuştur. Eşsiz dilcimiz, Tanzimat sonrasındaki fikir ve edebiyat cereyanları ve hareketleri içerisinde Türkçenin ne olduğu, nasıl teşekkül edip inkişaf ettiği, nasıl araştırılıp incelenmesi gerektiği, nasıl sadeleşeceği meselelerini en doğru surette ele alan; bunlara ışık tutucu görüşler ve açıklamalar getiren bir filolog ve edebiyatçı olmuştur. Bu bilgin dilci ve edibimiz önce dilimizin ne olduğu ve nasıl adlandırılması icab ettiği meselesi üzerinde durmuştur. Bilindiği üzere, dilimize Tanzimata kadar *Türkî, lisan-ı Türkî, zebân-ı Türkî* (yani Türkçe) deniyordu. Tanzimattan sonra siyasî görüş ve telâkkiye uygun olarak *lisan-ı Osmânî* deyimi ortaya atıldı ve Osmanlı dilinin Türkçe, Farsça ve Arapçadan müteşekkil bir dil olduğu ileri sürüldü. Bu anlayış ve düşünceye daha önce de itiraz edenler çıkmakla beraber, en doğru, güzel ve mantıkî izahı Şemseddin Sâmi yapmıştır. *Hafta* mecmuasının 12. sayısında (5 aralık 1881) yayımladığı *«Lisân-ı Türkî»* başlıklı yazıda Osmanlı ünvanının kurucusuna nisbetle devlete verilmiş olduğunu, bunun dilimizin ismi olamayacağını, çünkü Türk milletinin ve Türk dilinin Osman Gazi'den de önce mevcut olduğunu, dilimize *«lisân-ı Türkî»* denmesi icabettiğini belirtir. Milletimizi, dil ve edebiyatımızı Orta Asya devresindeki aslî kökte arayan değerli bilgin, Çağatayca adının da ayni sebeple doğru olmadığını ileri sürerek Osmanlıcaya *«Garp Türkçesi»*, Çağataycaya *«Şark Türkçesi»* demenin doğru olacağını açıklar. Bunların çok geniş bir cografi sahaya yayılmış olan tek bir Türk dilinin birer şubesi, birer lehçesi olduğunu bugün ilmi araştırmaların vardığı gerçeklere uygun olarak daha o zaman ortaya koyan Şemseddin Sâmi, Garp Türkçesini daha ince ve güzel bulmakla beraber, saflık ve Batı Türklerinin zamanla unuttukları kelime ve devimleri devam ettirdigi için

Şemseddin Sâmi ilim adamı ve lugatçı olarak engin şöhret kazanmıştır. Batının linguistik (dilbilimi) ve filoloji metodlarını çok iyi bilen bir dil bilgisi sıfatiyle hazırladığı ansiklopedi ve sözlüklerle o, Türk kültürüne büyük hizmetler ifa etmiştir. Ömrünün 12 senesini vererek meydana getirdiği 6 ciltlik *Kâmûsü'l-A'lâm* (1883-1900), Doğu ve Batı'ya âit tarih, coğrafya ve meşhur adamların hâs isimlerini ihtiva eden büyük bir lugattır. Bu sahada ilk defa vücuda getirilen bu ansiklopedi devrinde çok ilgi uyandırmış ve faydalı olmuştur. Bugün de o zamanki durumun öğrenilmesi hususunda müracaat edilecek kaynakların önünde gelmektedir. Şemseddin Sâmi'nin Fransızcadan Türkçeye ve Türkçeden Fransızcaya olmak üzere 2 cilt halinde tertip ettiği *Kâmûs-ı Fransevî* adını taşıyan lugat kitapları, hâlâ değerlerini muhafaza eden eserlerdir. Daha iyileri henüz yazılamamıştır. Fakat, eski yazıyı bilmeyenler bunlardan faydalanamamaktadır. Arapçadan Türkçeye alfabe sırasıyle tertip edilen *Kâmûs-ı Arabî*, yeni usulle hazırlanan bir lugattır. Maalesef neşri tamamlanamamıştır. İyi bir filolog ve dil bilgini olarak müellifin meydana getirdiği en mühim ve kıymetli lugat, *Kâmûs-ı Türkî*'dir. Zamanında büyük bir ihtiyacı karşılayan ve boşluğu dolduran *Kâmûs-ı Türkî*, aradan seksen yıl kadar geçmesine rağmen, bugün de yüksek değerini korumaktadır. Türkçenin bütün yaşayan kelimelerini ihtiva eden böyle bir lugatın daha mükemmeli bugüne kadar yazılamamıştır. Yeni harflerle bu mahiyette bâzı sözlükler hazırlanmışsa da bir çok bakımlardan eksik oldukları için, *Kâmûs-ı Türkî*'yi geçememiş, hattâ ona erişememişlerdir.

Şemseddin Sâmi Türkçeye dili sadeleştirip yazı dilini konuşma diline yaklaştırma, dilin iyice konuşulup yazılması gibi meselelerde faydalı olduğu gibi, onun ilmî olarak ele alınıp incelenmesi ve sözlüğünün meydana getirilmesi hususlarını da gerçekleştirmiştir. Bu

cede çalışan ve bir insan ömrüne sığmayacak sayıda eser veren 19. asrın bu en velûd Türk müellif ve muharriri, hayatının son yıllarını *Kutadgu Bilig* (1902), *Orhun Âbideleri* (1903), *Tuhfetü'z-Zekiyye fi Lügati't-Türkiye* (1904) ve *Lehce-i Türkiyye-i Memâlik-i Mısır* (1904) adlı Türkçenin eski devresiyle ilgili eserlerin metin ve izahlı tercümelerini, sözlüğünü meydana getirmekle geçirdi. Maddi imkânsızlık ve rahatsızlığı sebepleriyle bu eserlerini bastıramayan müellif, 18 Haziran 1904 tarihinde 54 yaşında vefat etti. Mezarı Erenköy Sahra-yı Cedid Câmii karşısındaki kabristanda ve ilk refikasının kabrinin yanındadır.

Şemseddin Sâmi, çeşitli ve değişik saha ve konularda eserler vermiş çok değerli bir fikir adamı, bir edip ve dilcidir. Büyüklü küçüklü elliyi aşkın eseri bulunmaktadır. Edebî eserleri arasında *Taaşşuk-ı Tal'at* ve *Fıtnat*, avrupaî roman tarzının ilk örneği sayılmakla beraber, fazla değerli değildir. Tiyatro eserleri, gerek konuşma diliyle yazılmaları, gerek kuvvetli bir sahne tekniği ile meydana getirilmeleri bakımlarından emsalinden üstündürler. Birçok tercümeleri ve öğretici neşriyatı bulunan Şemseddin Sâmi'nin en mühim eserleri ansiklopedi ve lugatlardır. Dilbilgisi ile ilgili kitapları da üzerlerinde dikkatle durulacak eserlerdir. Bunlardan *Küçük Elifba* (1883), *Yeni Usul Elifba-yı Türkî* (1891) ve *Nev Usûl Sarf-ı Türkî* (1892) bilhassa zikredilmeğe değer. *Kırâat-i Türkiyye* ve *Nev Usûl Navh-i Türkî* adlarını taşıyan basılmamış iki kitabı daha mevcut olan yazarın, ayrıca, yine ders kitabı mahiyetinde Arapça sarf ve nahve dair dört tane eseri vardır. Noktalama işaret ve kaidelerini Türkçede ilk defa tesbit eden kitabı da *Usûl-i Tenkit ve Tertib* (1886) adıyle Şemseddin Sâmi yazmıştır. Onun *Lisan* (1886) adlı «Cep Kütüphanesi» dizisinde yayımlanan küçük kitabı ise, Türkiye'de lisaniyata (linguistike) dâir ilk eserdir.

vut dilinin lâtin harflerini esas alan bir alfabesini tanzim etti ve Bükreş'te basılan bir gramerini hazırladı.

Tercümân-ı Şark gazetesinin 1878 de kapanmasından sonra 1879 da yine Mihran ile bir «Cep kütüphanesi» kuran Şemseddin Sâmi, *Gök, Yer, İnsan, Medeniyet-i İslamiyye, Kadınlar, Esâtir* gibi çeşitli ilmî konularda ansiklopedik küçük kitaplar yayımladı. Sultan Abdülhamid'in arzusu ile, mâbeyinde kurulan Teftiş-i Askerî Komisyonu kâtipliğine tâyin edilen Şemseddin Sâmi, başkâtipliğe kadar yükselip ömrünün sonuna kadar bu vazifede kaldı. Bu vazife kitap telifi için ona geniş imkân vermiştir. Hayatının bu devresinde Şemseddin Sâmi, kendisine büyük itibar ve şöhret sağlayan eserlerini telif etti. *Aile* (1880) ve *Hafta* (1881-1882) adlı mecmualar çıkaran, *Sefiller*'i tercüme eden Şemseddin Sâmi, 1883 te *Kâmûs-ı Fransevî*'yi meydana getirdi. Bunu *Türkçeden Fransızcaya Kâmus-ı Fransevî* (1885) ile *Küçük Kâmûs-ı Fransevî* (1886) takip etti. 1884 te evlenen ve bu telifler arasında «Cep kütüphanesi» serisinde bâzı kitaplar daha neşreden Şemseddin Sâmi, 1888-1899 yılları arasında *Kâmûsü'l-A'lâm* (Hususî isimler kâmusu) adı altında 6 ciltlik bir tarih, coğrafya ve meşhur adamlar ansiklopedisini tek başına telif ve neşretmeğe muvaffak oldu. Refikasının vefatı üzerine 1893 te yeniden evlenen müellif, bu büyük telif faâliyeti sırasında, 1896 da *Kâmûs-ı Arabî* adlı büyük bir lûgat telifine ve yayımına başladığı gibi, 1898 de *Kâmûs-ı Fransevî*'yi genişleterek yeniden bastırdı. Bunların yanında dil öğretimi ile ilgili küçük kitaplar ve Türkçenin islâhı konusunda makaleler yazan Şemseddin Sâmi, *Kâmûsü'l-A'lâm*'ın bitiminden kısa bir müddet sonra 1899 yılında *Kâmûs-ı Türkî*'yi ortaya koydu. Ayni yıl *Bâkî'nin Eş'âr-ı Müntahabesi*'ni, 1890 da *Ali b. Ebi Tâlib Efendimizin Eş'âr-ı Müntehabesi* adlı kitabı neşreden müellif, *Kâmûs-ı Türkî*'yi 1901 yılının sonunda tamamladı. Hayret verecek dere-

Hadîka gazetesindeki yazılarıyle gazeteciliğe başlayan Şemseddin Sâmi, bu sırada *Taaşşuk-ı Talat ve Fıtnat* adlı bir roman yayımladı (1872-1873). *Hadîka*'nın kapatılmasından sonra *Sirâc* gazetesinde çalışan Şemseddin Sâmi, onun da kapatılması üzerine Matbuat Kalemindeki vazifesine devam ederek edebî faaliyet gösterdi. *Besâ yahud Ahde Vefâ* adını taşıyan ilk trajedisini 1874 te yazdı. Trablus vilâyetinden, çıkarılacak gazeteyi idare edecek bir muharrir taleb edilmesi üzerine, oraya gitti; bir yıl kadar türkçe ve arapça *Trablusgarb* gazetesinin başmuharrirliğini yaparak 1875 te İstanbul'a döndü. Bir müddet bâzı gazetelerde çalıştıktan sonra, Mihran Efendi ile 9 Şubat 1876 da *Sabah* gazetesini kurdu. Rağbet ve ilgi ile karşılanan bu gazetenin bir yıl başmuharrirliğinde bulunduktan sonra, Cezâir-i Bahr-i Sefîd (Akdeniz Adaları) valisi olan Sava Paşa'nın mühürdarlığına tâyin edilerek 1877 de Rodos'a gitti. Türk-Rus harbinin çıkması üzerine, beş ay çalıştığı bu vazifeden ayrılan Şemseddin Sâmi, Yanya'ya geçip Âbidin Paşa'nın başkanlığında kurulan Sevkiyyât-ı Askeriyye Komisyonunda birkaç ay kâtiplik yaptı ve İstanbul'a döndü. Ayni yıl Mihran Efendi'nin çıkarmağa başladığı *Tercümân-ı Şark* gazetesinin başmuharrirliğini üzerine aldı ve «Şundan Bundan» başlığı altında fıkralar neşretti. 93 Harbi diye tanınan Türk-Rus savaşı sonunda toplanan 1878 Berlin Kongresini tâkip eden devrede, Arnavutluk topraklarından bâzı kısımların Yunanistana terkedilmesine tepki olarak doğan ve liderliğini ağabeyi Abdül Bey'in yaptığı «Arnavut İttihâdı» cereyanı ile ilgilenen Şemseddin Sâmi,, Rumeli ve Balkan meseleleri konusunda siyasî makaleler yazdı ve Arnavutların Osmanlı devletinden ayrılmak dâvâsında olmadıklarını açıklamağa gayret etti. Sultan II. Abdülhamid Han'ın muvafakati alınarak 1879 da kurulan «Arnavut Cemiyyet-i İlmiyyesi»nin kurucuları arasında yer alan Şemseddin Sâmi, Arna-

ŞEMSEDDİN SÂMİ VE KÂMÛS-I TÜRKÎ

Geçen asrın ikinci yarısında yetişmiş olan Şemseddin Sâmi (1850-1904), en değerli dilcilerimizden ve lugatçilerimizdendir. Roman ve tiyatro sahalarında da eserleri bulunan, gazete yazarlığı yapan, dergiler çıkaran, tercümeler ve öğretici kitaplar yayımlayan Şemseddin Sâmi, büyük şöhretini hazırladığı lûgatlerle kazanmıştır. Bu lûgat kitaplarının en mühimi ve bugün de değerini kaybetmeyeni *Kâmûs-ı Türkî*'dir.

Şemseddin Sâmi, o zaman Osmanlı İmparatorluğunun hudutları içerisinde bulunan Yanya vilâyetinin Dağlı nâhiyesinin merkezi Fraşer'de 1 haziran 1850 tarihinde dünyaya geldi. Babasını ve annesini küçük yaşta kaybeden Şemseddin Sâmi, ilkokulu memleketinde okuduktan sonra, kendilerinin yetişmesiyle meşgul olan ağabeyi Abdül Bey'in aileyi Yanya'ya nakletmesi üzerine, orta öğrenimini Rum lisesinde gördü. Modern bir müfredat programıyle öğretim yapan bu lisede yedi yıl okuyan Şemseddin Sâmi, Rumca ile eski Yunan, Fransız ve İtalyan dillerini öğrendi. Ayni zamanda Yanya medreselerinin hocalarından Arapça ve Farsça dersleri de aldı. Mektebi bitirdikten sonra küçük bir memuriyet alan Şemseddin Sâmi, 1872 de kardeşi Naim Fraşerî ile birlikte İstanbul'a geldi, Matbuat Kalemine girerek yazı ve yayın hayatına atıldı. Şemseddin Sâmi'nin ilk eseri *Târih-i Mücmel-i Fransa* adlı bir tercümedir.